B.

X

Z

FINIS.

Scopum huius Operis reperies Lib. 1. Cap. 21.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER PRIMVS.

EXORDIENDI RATIO.

PLATO Philoſophiæ pater,& diuinioris ſcientiæ author longe clariſſimus,in libro de mundi conſtitutione ſcriptum reliquit,oēs,qui modo mente conſtent,in rei cuiuſlibet exordio ad numinis opē decurrere conſueuiſſe. Sed & alibi epiſtola quadam,in omnibus,inquit,quæ vel dicim9,vľ cogitam9,a deo ducēda iītia ſunt.& rectiſſime id qdē. Quoniam,vt tragici cothurni princeps Sophocles prodit,Principium recte cum compar itē conſequitur finis.propterea felicius auſpicaturis argumentum,mox futurum publico bono,inuocandus eſt omnium pater,quo prętermiſſo,ſicuti comprobat in philoſophica cōſolatione etiam Boetius,nullum rite fundatur exordiū. Siquidem eſt vita quædā vna,regina vnius mundani corporis,potentia,ſapientia,bonitate pręcellens,Mundi magnitudinem ſingulari prouidentiæ munere ab initio,& continue ꝑducens ad optimum.hanc eſſe ſummum,& principem deum cōſtanter aſſerimus.de quo diuine cecinit Orpheus,πάντων γενέθλ',ἀρχὴ πάντων,πάντων τὲ τελευτή.hunc eſſe vniuerſorum patrem confeſſus,originemq;,ac deniq; finem. Ad hunc in arcto conſtituti,tanq̄ in harenā defugimus.huic inuiſum nihil,nihil inauditum.Oīa ſumma ſapiētia,& inenarrabili conſilio diſtributa librantur,reguntur q;. Quod ipſum nec Orpheus idē ignoraſſe videtur eo verſiculo qui auguſtiſſimam naturam omnia introſpicere,atq; audire,ac diſpenſare profatur,πάντ' ἐσορᾷς,καὶ πάντ' ἐπακούεις,καὶ πάντα βραβεύεις. Nec me fallit,videri eundem tribus illis nominibus,cōſilio,luce,vita,trinitatem etiam pręmonſtraſſe quodāmodo.Equidē ita ſentio,vt ſe habet viſus ad ſolis lumē,ita prorſum habere hominis ingeniū,ac rationē ad diuinę bonitatis radiū.Proinde abſq; illius illuſtriore lumine nil facile a nobis aīaduerti,aut cognoſci.ipſa ꝗppe gratia diuina illuminatio eſt.& ipſa dona gratiæ lumina ſunt,illuminātia eos:q eius ſunt participes. Quin gratia omnis ab vno profluit fonte.& illuminatio oīs ab lumine vno.Mľti vtiq; radii ſunt,ſed lumē vnū.Spargit ſe quoq; lumē vnū,vt multos illuminet.Lucēt illuminati multi,nec tamē videť,niſi lumen vnū.Et fiunt lumen vnū in lumine vno.Ita vnum ſe bonū multis prębet participandum:vt cū illo coaleſcentes vnum ſint,qui vnā ducūt ex illo ſimilitudinem.Propterea theologorum veterū plęroſq; ſcimus ingenio ꝑſpicaciſſimo,Bonitatem in cētro,pulchritudinē in circulo collocatā tradidiſſe.Nā centri nomine deum eſſe intelligendum,prudētioribus inſinuarūt.Circulos vero in ambitu aſſidue circumactos mentē ſignificare,Animam itē,ac naturā,& materiam.Id qđ Plotino placuit in primis.Siquidem deus omnibus ineſt vnus penitus,ſimplex,ac immobilis.Omnia vero indidem emanantia aliquo modo compoſita,ac motus nō inſcia.Immo vero ſicuti ꝓfluūt ab eo,ita refluunt in eundem,vt in circulo lineæ.Deus itaq; centrum omnium. Vnitas ſimpliciſſima. Actus puriſſimus ſeſe inſerit vniuerſis.nec præſens modo eſt,verum & omnibus a ſe creatis potētiam aliquam intimam,ſimpliciſſimam,præſtantiſſimam indidit,Quā rerum vocant vnitatem,a qua propendent omnia,& ad eandem redeunt,caligantq; prius,q̄ ſuo inhæſerint creatori.Igitur bonitas quidem rerum omnium ipſe deus,per quem cuncta ſunt bona.pulchritudo autem eſt dei radius.a quo quia rerum omnium ſpecies effinguntur,rurſumq; ab eo,vt luminum patre,deſcendit datum omne optimum,& omne donum perfectum:qua poſſumus mētis puritate,immo vero illa ipa vnitate,quā vocāt mentis caput,& florem quoq;,ſicuti Zoroaſter:qua ſola ſuper animæ,mentiſq; ꝓprietatem extante,putat Iamblichus inter Academicos cognomento diuinus,& ſacerdos magnus,Vnitatem poſſe attingi,abiuncta paululum oneroſa hac corporis ſarcina,quoniam nunq̄ nos verecundiores eſſe addecet,q̄ vbi de deo,vel cum deo agitur,integre,ſynceriter,ſancte,ſuppliciter ipſum hūc omnia ſupereminentem,infinitum,inenarrabilem,maieſtate auguſtiſſimum,ſplendore micantiſſimum,Virtute incomprehenſibilem,tantę rei exordio,cui ſumus genuina impares debilitate,ſic apprecemur venerabundi.Quando & clariſſimus medicæ ſcientiæ ſcriptor Auicēna etiam ſi falſis exancillatus ſacris,maximi operis,& conquiſiti exordio diuinitati gratias agendo,auſpicatius ſe tantarum rerum initia ducturum,eſt opinatus. Qui cuncta inenarrabili bonitate producis,totius rerum naturæ cauſa,& origo initialis. Qui ſapientia infinita,& prouidētia

perspicacissima regis, roboras, viuificas, lenis, mulces, excitasq;, Summe animorũ pater, Animantum sospitator, Iustitiæ fons perennis, super omnem constitute mentis captum, Tibi soli cognite & cui se largius vastissima tuæ clementiæ flumina infudere, Vita totum, qđ est in me, salua, Lux totum illumina. Verbum tuum me regat. Sapientia emendet. Spiritus creator repleat, accendat amoris ignem, sensus collustret, infirma nostri corporis virtute firmans perpeti. Tu qui solus trinus, vnus es deus, benedictionem a me non seuocaris, adiuua benigne, miserere ampliter. Da tuę maiestatis idolo, Quoniã in nullo falli, diuinũ est, primũ quidem in voluntate acquiescat tua. Deinde, vt quæ mox dicentur, tibi placeant omnia. Laudes tuas recinant. Quãdo es author omniũ, & sine te cimmeriis offusi tenebris caligamus altius. Studiosorum deseruiant emolumentis: Qui & facile assequantur: quæ varia nobis, te illustrante, lectio suggesserit. Ipse vero qui diu iam hoc voluto saxum, & incudem eandem interdiu, noctuq; tundo, ex mentis proposito totũ opus trãsigam, mihiq; ipsi constem perpetuo, ex vmbratili nunc primum meditatione in puluerem pdiẽs, & forensem, vt sic dixerim, aciem.

¶Quo pacto mundus sit congeries malorum, & terra improbitatis prouincia, cum multi deum esse mundum dicant, Et Moyses quoq;, ac sanctæ literæ miris efferant laudibus.

Caput Primum.

QVONIAM vero ab dei maiestate immẽsa, & inenarrabili recte, sicuti decuit, auspicati sumus, quando & initiis omnibus veteres pręfari solitos, Pausanias scribit, captandi gratia ominis boni, θεόσ, θεόσ, quod Aelius quoq; comprobat Dionysius, non inscite opinor, nec ĩprospere, aut qđ ille ait, insubide, primum operis instituti caput mundo dicabitur. Quem in libro de vniuersi natura Plato deum beatum appellare non dubitauit. Animam quoq;, vt Plotinus interp̃tatur, ab opifice bono ideo esse traditam, prodens, vt mundus posset intellectualis euadere, qđ quidem necessarium fuerat. Sed citra animam inquit, id vero effici non poterat. Verum ante hos longe in sermone, qui Pimãder inscribitur, Mercurius nil, inquit, eorum, quæ in mundo sunt, interit: Si enim secundus est deus ipse mundus, nec non immortale viuens: impossibile est, immortalis animantis partem aliquam interire. Quęcunq; mundo insunt, Mundi sunt membra, Homo præsertim, animal rationale. Primus omnium vere sempiternus, immortalis, ingenitus est deus, omnium author. Secundus vero deinde ad illius imaginem mundus, semperuiuens, non sempiternus, nam qđ sempiternum est, ab altero factum non est. Quinimmo in naturalis historię initio Plinius, Mundum credi numen, par esse putat, sed æternum, immensum, ingenitũ, nec interiturum vnq̃. Cæterum qđ fatendum sit, ego quidem non vtiq; mundum, vt deum contenderim esse venerandum. At vero tanq̃ inenarrabile summi dei opus suspiciendum, facile cẽsuerim, & gloriosam constructionem, etiam si somniantis hoc putat Epicurus, non philosophantis, quiq; ne primoribus quidem labiis physiologiam gustarit, id est naturæ rationem. Bonum item, multiformi imaginum varietate distinctum, concinnatumq;, nec non circunflexu complectentem, quicquid venerationem, laudem, amorem, pulchritudinis excellentia, aut dignitatis amplitudine cumulatum parere potest. Nec enim frustra in libro veritatis & vitæ Moyses ait, nunc singula in mundo bona, nunc cuncta valde bona ex artifice summo propagata. nam nec aliorsum pronuntiatum & illud, Cœli enarrant gloriam dei, & opera manuum eius adnuntiat firmamentum. Ita profecto est, magnitudo exquisitissimi, nec laudati vnq̃ pro dignitate operis, nec non late patens vis, & motus, mirabilem opificis præ se fert potentiam. Dispositio vero excultissima mirificam ostentat sapientiam. Vsus vero ad optimum vbiq; conducens, latius exuberantem nobis ingerit bonitatem. Proinde summi Platonici vniuersum hoc, ceu augustissimam dei statuam eximie venerati sunt, Et quæ in eo cæteris maiestate naturæ præstare videntur, tanq̃ Idearum, vt ipsi volunt, certiora simulacra. Cæterum in tanta rerum gloria quonam pacto id dissimulauerim, qđ in veteris theologiæ libris videor legisse? Ipsum hunc quem tantopere admiramur, Mundum, malorum appellari congeriem. Terram vero eadem insectatione improbitatis prouinciam dici. Qđ & vulgo ita subinde iactatur, vt plane Adagii vicem obtineat. Nam ab Platone quoq; dictum est in libro de scientia, Mala omnino deleri non posse, verum ea necessario euenire, nec tamẽ apud deos esse, sed apud mortalem naturam, inferioremq; hunc locum assidue circumuolui. Hoc tam dissenta-

neum,tamq; pugnans,sic tamen antiquorum rationibus confouere,atq; tueri possumus. Bonū
in vno tantum deo est,Immo ipsum bonū deus ipse semper.Cū bonū dicimus,Bonū id,qđ omnia
continet bona,& qđ bonum semper,intellige.Hoc vero vni adest deo,nullius vnq̄ inopi,iniuriæ
non obnoxio,qua præcipitetur in iram.Numen eius late dominatur.Nil eo sapientius.Sicuti ve
ro malorum nullum inest illi,ita nusq̄ alibi reperias bonū,ne in ipso qdē mundo,qui vtiq; passio-
nibus genita replet.vt pertrito scholis verbo interim citra sciolorum morsum vtamur. Nam
& generatio ab passione non sequestratur. Vbi autem passio,nullo modo bonum. Vbi bonū,non
habet ibi locum passio.Sicuti vero materiæ omnium concessa est participatio,ita & boni partici-
patione mundus bonus. Bonus inquā,quatenus & ipse omnium effector. At minime in aliis bo-
nus,passibilitatis,& motus ratione.nusq̄ in eo pulchrum compereris,nusq̄ bonum.Siquidē,quæ
modo titillant sensus,simulacra sunt,& miraculorum vanitas.Ipsa quippe natura,vitaq; mun-
di,vt placuit Plotino,quasi Maga,imagines ipsius boni,veri,pulchri vbiq; fingit,velut escas,qui
bus animas huic mundo per auaritiam,voluptatem,inanem gloriam mancipatas fallit.Deum co
gita,circa pulchritudinem demū versaberis.Certe libro octauo Enneadis quartæ de animæ descē
su in corpora,Plotinus idem constanter asseruit,sensibile totum a Platone contemni,& commer-
cium animę cum corpore damnari,qui & arcanum illud veneratur oraculum,quo traditur,ani
mam hic in custodia quadam,& carcere distineri.Quin inquit,Spelunca apud Platonem,sicut
& antrum apud Empedoclem,vniuersum hoc nobis significat.Solutionem e vinculis,& ex spelū
ca ascensum,ipsam accipi puto,Animę ad intelligibile progressionem. Adde,q̄ vbi Plato ait,ma
la in mortali natura versari,id exponens Plotinus,esse inquit,necessario aliquid subcontrarium
bono,id est sub boni imperio collocari aliquid,ab eo maxime distans,ac penitus dissimillimum,id
est infimam mundi materiam. Hoc autem loco monendi sumus,contrarietatem ab hoc philoso-
pho,vt eius doctrinæ studiosis placere animaduerto,accipi,non repugnantiam duarum in eodē
genere qualitatum,sed distantiam rerum vndiq; maximam,opposita facientem,ferētemq;.Quo
modo est materia subcontraria deo.Hæc nāq; essentia non est.Ille vero essentiæ principium. Hæc
malorum origo,Ille bonorum.Salus vna,via item vna:pietas cognitioni adnexa. Tunc humana
mens recta concipit,& meditatur: vbi ab principe natura infusum exceperit radium. Qđ si im-
mundorum spirituum afflata prauitate subdiderit colla iugo,succrescunt inde,progerminātq;
adulteria,stupra,homicidia,id genus alia complura.

¶Humana natura astruitur non vilis,nec contemnenda.Hominis causa omnia esse a Deo quodammodo producta.Hominem futurum fuisse immortalem,si non peccasset.

Caput.II.

CAeterum posteaq̄ huc prouecti sumus,vt rationalis naturæ gradum ostende-
re aliquo modo videri possimus humilem,infaustum,& nullo fere cum cęlesti-
bus communicatu,cū illic viuacitas sit æterna,& indefecta,hic caduca,& sub
sicciua ingenia,præsto sit & mira sublimitas tanta fastigii intercapedine inter-
uallata ab infimis,Putemur interim oratorio more,Hominis patrociniū susce
pisse,aut certe Academicorum Scholas īgressi opiniones illorum interdum
amplexari,qui verisimilitudinē captantes,& inde Sceptici nuncupati,nil omī
no astruebant.Enitamur ergo iam hinc promere, quæ hominem,& illius terrenū locum faciant
augustiorem suo metientes omnia modulo,&,vt Pindarus inquit,καθ' ἀυτὰ,vt simul Plinio oc-
curramus,tradenti,Hominem non ideo esse proximum deo genitum,vt vilitate iuxta beluas es-
set,velut suillæ nari aureum plane insertarit annulum deus. Simul etiam Platonicis satisfacia-
mus,a quibus proditum scimus,mundi partem,quæ supra lunam sit constituta,esse mutatio-
nis nesciam,genuina luce perspicuam,perpetua tranquillitate beatam,diciq; agentem,quoniam,
quæ hic sunt,cœli vultibus,vt sic dicam,sint obnoxia. At infra lunam diuersa omnia. Vbi sit vi-
tæ,mortisq; collimitium,tumultuentur elementa,cooriantur procellæ,omnia quodam modo p̄
cipitentur in interitum.Ideoq; recte patiens mundi portio censeatur,immo vero inferorum lo-
cus,Quoniam animæ malum sit,ad materiam se deflectere,quā in Theæteto nominat Plato dis-
similitudinis regionem,hoc est diuinitati vndiq; dissimillimam.Dicatur & Lethæus,sed profun
dus:& terræ tartara,in quæ anima deiecta,in cœnum creditur corruisse tenebrosum. Mors in-
quiunt,animæ est,dum corpore mergitur,in materiam labi,ipsaq; repleri. q̄ si suspectet nusq̄,

sed in cœnum idētidem reuoluatur, etiam inde fieri, vt apud inferos dicatur dormitare. At si veritatem, reiecta omni vesica, & ambitiōis tumore paulum compresso, amplius libeat perpendere, comperiemus primum, quicquid est naturæ corporeæ, hominis causa esse productum. Nā qs nesciat, elementorum illuc rationem spectare, vt inde composita effingātur? Composita vero inanima nonne propter animata, vt imperfecta propter perfecta? Plantæ vtiq; animalibus deseruiunt: At hæc, immo vero omnia simul humanis vsibus sunt destinata. Sed quid in humili versamur? cur non surrigimur? & quæ tam miranda videntur, nobis item obsequium præstare comprobamus? Expende radiātis Deos, vt inquit Apuleius, quibus cœli chorum comptum, & coronatum suda tempestate visimus, pictis noctibus, seuera gratia, toruo decore, suspice inquam in hoc perfectissimo mundi, vt ait Ennius, Clypeo miris fulgoribus variata cælamina: quorum ex assuetudine speciem quandoq; mirari desinimus, nonne nostris emolumentis ista destinantur? Mihi certe ita compertum, quantumuis illa inenarrabili sint ordine distincta, quantumuis dignitate humanum captum excedentia, tamen quodammodo propter hominem videri creata. Q? si ceruicosior aliquis etiamnū putat irridendū, Apio, qđ dicitur, vix satis inspecto, velut Palladi felem coaptare cōnitamur, audiat quæso patienter, quæ in sanctis literis obseruata subnotanda censuimus. sic vero Deuteronomi cap. quarto legimus, Ne forte oculis eleuatis in cœlum, Solem videas, & lunam, & omnia astra cœli, & errore deceptus adores ea, & colas, Quę creauit deus tuus in ministerium cunctis gentibus. Homo itaq; in mundi meditullio constitutus, veluti rex plane, dominusq; cunctorū, huc illuc porrectis, expansisq; potestatis suæ viribus, fruitur oībus, oībus imperat, id non sacris modo literis celeberrimum est, sed dictat ratio, & rerum ordo mirus. Id vero imperium, ac regimen ex prudentia est, quæ propria cēsetur hominis, in quo virtus ea generalis est, cū in brutis per partes videatur, Sicuti in Aranea ad contexendam telam. quāobrem iure homini subiiciuntur. Confirmat hæc, vt de Plinio interim sileam, Mercurii auctoritas, qui diuinissime multa quidem, sed & illud peruidit. Pater inquit, omnium intellectus, hominem sibi similem procreauit, atq; ei, tanq̄ filio suo, congratulatus est, propterea forma delectatus propria, opera sua omnia vsui concessit humano. Amplius & in literis nostris. M. Tullius aptissime colligit: Mundum videri effectum eorum animantium causa, quæ ratione vtantur, qui sunt dii, & homines, quibus inquit, profecto nihil est melius. ratio nanq; omnibus excellentior. Iam, vt alia missa faciam: quis non videt, tum magni sacerdotis sententia, tum summi oratoris propheticum illud confirmari fere, Dixi, dii estis, & filii excelsi omnes. Q? si inferat aliquis, male a me ita colligi, & inanes flari gloriolas, quoniam nusq̄ non imperium hominis pernoscatur proscissum, conuulsum, extritumq;, respondebunt Christiani patres, Supplicium esse ex admissa noxa, non rerum ordinem. Quippe quo sibi iure potestatem vendicet, qui vix dum in vitalem productus lucem, protinus se deo rebellem præstitit: vt pene cum nutricis lacte, flagitiorum, ac superbiæ semina hausisse videri possit? Qđ adeo verum est, vt auctor nobis sit Beda, Ante hominis peccatum nil noxium ab terra progerminasse, non hęrbam veneno pestilentem, non arborem sterilitatis inutilem vitio, sequestrata item Natricum virulentia, & viperarum. Verum, vt video, moriendi necessitate vrgemur præcipue. Hæc nobis infestos maxime facit, qui hominis statum hostiliter insectantur. Nec vident primum illum nostri generis patrem, tanq̄ Cæciam quendam, ipsum sibi calamitatum adsciuisse nubila. Etenim si non peccasset is, quodnam foret nobis cum morte commercium? An Apostolum non audimus dicentem, Corpus esse mortuum propter peccatum? Non dixit, mortale corpus ex peccato: sed mortuum. Id quippe ante peccatum mortale fuerat, & immortale, quia poterat mori, & non mori. Aliud est autem non posse mori, Aliud posse non mori. Mortalis erat homo conditione corporis animalis, At conditoris beneficio immortalis. Confirmat doctrinam hanc Nicolaus Theologus, comprobat in Ciuitate Diuina Aurelius Augustinus, astruens propter peccatum naturæ principem intonuisse, Terra es, in terram ibis. Sed & Gregorius amplissime astipulatur, cum asserit, ita fuisse conditum hominem, vt manente illo, decederent tempora, nec cum temporibus transiret, Stabat enim in momentis decurrentibus: nec ad vitæ terminum per dierum incrementa tendebat. Posteaq̄ vero Conditor est offensus, ire cœpit cum tempore, & tabernaculum mortis esse corpus humanum. At huius Theologiæ ignarus Plotinus, etiam si est inter Platonicos tanq̄ maiorum gentium, de humanis agens animis,

pater inquit,misericors mortalia illis vincula impegit,ne semper huius vitæ miseriis teneantur. Q2 si auctoribus nostris non præstandam fidem,contendant Platonici,veluti ad paruulam Cynosuram,qua fidunt duce nocturna Phœnices in alto,vti est ab Arato proditum,nō ad Helicem,& Septētrionum claritatem aciem intenderimus,Respōdeo,ex ipsorum doctrina,esse imprimis credendum,qm̄ mētes diuinas illa præ cæteris præsagia indicant,vt in Phædro scribit Plato,q̄ arte nulla,& consilio fiant.Qualia sunt,quæ de Diotima vate,& Socrate,& Epimenide,idē Plato refert,quæ de Sibyllis Varro vna cū Platone,Quæ de diuinis philosophis hebręi tradūt. Horū omnium mentes tum orbis remotissima obibant,secretiora pandebant,cum a corpore seiunctæ,in vnitatemq; suā collectę,deo maxime inhærebant.Qđ Mercurius nō negabit:sed Augustinū,Gregorium,& antea multo apostolum Paulum quis in eo statu constituendos audeat inficiari,q̄ diuinum sentirent afflatum,& præter doctrinæ profunditatem,quæ illis affulsit amplissime,etiam stupenda pręcinerent mysteria? Vitę sanctitas,miraculorum numerosa series efficacius me in fidem pertraxerint,q̄ Platonem Socrates,aut Epimenides,quos veluti quintæ classis,in hac præsertim censura,ne dignos quidem arbitror,qui nominentur,Ne quis hosce adeo Coryphęos ducat,vt iusto cum eis sacramento contendere non sit,ac interdicto certare.Addamus hoc amplius,vt peruicacium impudentiam reuincamus.Hominem primum,si non peccasset,fuisse immortalem futurū,nō christiana modo astruit veritas,sed & magi vna cum Platone carminibus suis parari immortalitatem posse,asseuerabant.Zoroastris magiam nil aliud in Alcibiade putat Plato,q̄ dei cultum. Et alibi idē Plato,non carminibus modo sancit,verum philosophicis item rationibus & temperari animum,& corpus vel semper,vel diu saltem a morte procul posse seruari. Hoc nec Auicenna negauerit,qui animo in seipsum restituto in corpora quæuis mirandam concessit potestatem.Sed in re confessa nimis multa. Q2 si laboriosa item obiiciatur vita,refelli id ratione potest eadem.Nam vt ait Nicolaus theologus,ante peccatum terra sponte alimenta suggerebat accommoda.propterea apud Moysem deus,in sudore vultus tui vesceris pane.

Terram esse mundi chorum medium,Quæ sit musarum chorea,qd Apollo,terram eē stellam vnam ex Pythag.cur dea ab Platone dicta,Terræ nomē nō esse vile,cur firmamētū dicatur,Item cœlum quomodo vnitas omnium,Terræ præconia plura,& quæ sit eiusdē forma. Caput.III.

POrro num tibi vilior homo est,q; sit quasi in imū,hoc est in mundi cardinem,centrumq; relegatus,abiectusq;? Ego quidem fateor,qđ ex Aristotelis sentētia Auerrois primo cœli confirmat,Terram inter elementa ignobiliorem haberi,Ignem vero nobilitate præstare.Quæ rerum series non modo inquit,in iis visitur inferioribus,sed in corporibus item cælestibus.nam in libro de animalibus dixit Aristoteles,Lunæ naturam persimilem videri terrestri naturæ. Cęterum sicuti ignis naturæ suæ mobilitate,raritate,luciditate,in mundi ratione,q̄ ambiret,maxime contulit,ita & terra soliditate insita ad media mundi compingenda perutilis,ac necessaria fuisse videtur.Eam vero optimum maximum Deum,tanq̄ chorum aliquem diuini templi medium constituisse,amplius animaduertenti patet.Nam cum mūdum,vt Platonici volūt,vbiq; construeret rationis plenissimum,quo clarius suum referret auctorem,in Sphæra qualibet viuentia pleraq; collocauit,quæ non templum modo redderent excultissimum,sed summi opificis laudes assidue concinerent,Qđ ipsum humanas itidem mētes in meditullio positas facere voluit.Hæc vero est illa veteribus celebrata musarum chorea,quæ ad Apollinis ipsius imperium recinit perpetuo,saltatq;.Ipse vero,vt ait Orpheus,πάντα πόλον κιθάρῃ πολυκρέκτῳ ἁρμόζει,id est cœlum vniuersum cithara temperat canora.Apollo vero hic non alius est,q̄ deus,quem vniuersalem vocat Pythagoras,dictumq; vult,quasi ἁπλόν,id est simplicem,ac vnum,vel ἀπ' ἄλλων,id est ab aliis sequestratum,& multitudinis nescium.Et quoniam Pythagoræ incidit mentio,quem Plato eximie veneratur,in quo q; ingenium effulsisse diuinum,grauissimi auctores prodidere,succurrit,qđ ex doctrina promitur eiusdem,pertinetq; ad nostri huius elemēti præconium. Hic enim,sicuti accepimus,& meminit in libris de cœlo,& mundo Aristo. Terram e stellis vnam esse prædicabat,Qđ in commentatione de Platonis doctrina comprobat Alcinous,& forte significauit Plotinus,vbi ait,Terram,si vniuerso comparetur,esse veluti punctum,vel quasi stellam quādam minimam reliquarum,Propterea si concipias,esse te in sublimi quopiam mundi loco,vnde

oculis subiiciatur terræ moles, aquis circunfusa, & solis, syderumq; radiis illustrata, non aliam p fecto visum iri, probabile est, q̃ qualis modo visatur Lunaris globi species. Verum hoc quæso, cuiusmodi putas, q in spatii medio æquilibrata, per ambitum tāta cœlorum maiestate obuallatur, quorum rotata vertigo motu, vt Varro dixit, orbito, immensam illi confert salubritatem, dum noctis, dieiq; custos ita attemperat annum, vt alimentorum omnis generis nec copia desit, nec bonitas? Illa vero cælestium radiorum in vnam eam cōiectio, ac veluti disiectorum aggregatio, qualem non modo splendoris excitat micantissimam claritatem, sed comparat inde virtutem? q̃q̃ nō me fallit, Plotinum scribere, eam radiis contemperationem non posse obuenire, vt coalitu, cumuloq; nouam sibi concilient virtutem, aut mirabilis aliqua inde forma dissultet. Quid vero ibi asserendum, cum Plato terram vocat deam antiquissimam Deorum omnium, qui cæli ambitu clauduntur? Putat Plotinus hoc loco terræ ab Platone animam esse contributam, quæ cum animantia progignat innumera, sitq; animalis maximi. i. mundi membrum, tum imprimis non absq; necessitate, tum nec aspernabile: censendum est inquit, animal esse, sed intellectuale, atq; diuinum, & sensu quoq; pollens. Nam cum anima vim iudiciariam habeat, habet & facultatem, per quam, dum spectat in corpus, de passionibus illi⁹ valeat iudicare. Sed hæc ille viderit. Nobis certe ex iis, quæ hactenus deprompta sunt, iam iam minus videtur mirum, Cælestem patrem rationales animas Conditoris lumine obsignatas, vbi late dominent̃, hic occludere, rursumq; præscripto ambitu peracto, canere receptui. Q; siquem peruicacius terræ nomen, vt vile offendit, is mihi haud ita multa videtur lectitasse, cum & scientissimi philosophi lunam æthercam terram appellare nō dubitarint, nam & Mercurio aquam attribuerunt, Aerem Veneri, Ignem Soli. Sed amplius ordine submutato, Ignem item ascripserunt Marti, Aerem Ioui, Saturno aquam, Sphæram vero, quę procul ab errore constituta, Aplanes dicitur, dixerunt esse terram, In qua celeberrimi apud poetas Elysii cogitentur campi. qđ ne quis risu explodere pergat, non absimile est, qđ in sanctis habetur literis, Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. & in thesauris eisdem nonne terram legimus viuentium? Nonne Moyses & Dauid aquas per cælestia fundunt? Et Nicolaus theologus Aquæ dicuntur inquit, æquiuoce, nam quæ sunt super firmamentum, cælestis sunt naturæ, quę sub firmamento, elementaris. Augustinus in geneseos enarratione Saturni stellam esse frigidam contendit ex aquarum supercælestium vicinia. Soliditatem vero quasi terrenam adesse cælo, ratione conictari, Plotinus putat. nam terræ naturam opacam, proindeq; luci aduersam, & densitate immobilem, brutā q ab cœlo abesse longe arbitratur, micantissimo, & ad motum maxime pernici. Rursus & aquam, quæ insita frigiditate imprimis cœlo aduersetur, qđ esse constat calidum primum. Nostri, & Salomon hebræus interpres innuit, Firmamentum ab firmitate dictum autumant, quoniam, vt in Iob legimus, Cæli quasi ære, solidissimi fundati sunt. hinc & apud Homerum οὐρανὸς πολύχαλκος dicitur, id est æris multi cœlum, qđ ad soliditatē refert Eustathius, proinde inquit, alicubi σιδήρεον, id est ferreum nūcupatur, aut quia Mythicorum est, esse inibi χαλκοβατῆ δώματα, id est æneas domos ab artifice substructas Vulcano. Addamus hoc amplius, quo nostri loci nobilitas insignitior fiat, & plausibilior. Cælum eminentissimi auctores vnitatem esse dicunt omnium corporum, Id ita intelligi volunt, tanq̃ cœli pars quælibet totus sit mundus inferior, quia sit in Stellæ cuiuslibet virtute omnis caducorum corporum virtus. Id quod symbolice Pythagoras ille sapientissimus significasse videtur, vbi in luna, reliquisq; syderibus elementa quatuor, montium supercilia, vallium constituit humilitatem, quinimmo stirpes quoq;, & q̃ apud nos visuntur, omnia. Neq; enim stellarum in cœlo vlla est, quæ non ambiat totum, qđ sublunaris complectitur mundus. Ex iis opinor, constare iam bene sentientibus posse, Terræ elementum haudquaq̃ videri contemnendum. Sed audi Platonis Timæum, Diuini inquit, decoris ratio postulabat, talem fieri mundum, qui & visum pateretur, & tactum, Cōstabat autem, neq; videri aliquid posse absq; ignis beneficio, neq; tangi sine solido, & solidum nihil esse sine terra. Vnde mundi omne corpus igni, & terra instruere fabricator incipiens, vidit duo conuenire sine medio colligante non posse. Inde aerem, & aquam inter ignem, terramq; contexuit. Qualem igitur esse mundi cardinem remur hunc, tanta prouidentiæ maiestate constitutum? nonne regium vere? nonne animalium principe dignum? Vtinam tam grate beneficam in nos, ac propensissimam Conditoris bonitatem recognoscamus omnes, q̃ non pigebit æqua modo lance expendentes, in sede media tam augusti, tam diuini templi, veluti sacerdotes locatos, qui iugiter tāti artificis laudibus personemus. Iam eram Coronidem huic parti impacturus, cum illa ipsa, veluti munificentissima parens, terra, lacinia retractum commonuisse est visa, ac ornamēta sua ingerere perrexis-

se, Satis inquit, me in mundi sede media constitutam, solidam, & vndiq; in me nutibus meis conglobatam contemplatus es. Cæterum quæ species rerum est, quæ varietatis maiestas, sic me inenarrabili hærbarum, florum, fruticum, arborum, frugum copia conuestitam, &, vt Apuleius tu⁹ inquit, cæsariatam conspici? Quid Arabum odoramēta recenseam? Quid nata deo thura? Quid Orientis aromata, & medicamina numerosa, sine quibus, vt nunc est, vix vita constiterit? Quid tot, tantorumq; animalium & mitium, & ferorum, ac cicurum agmina subiiciam? Quid tantorum marium vastitatem, quid gelidorum fluminum, ac fontium perennem iucunditatem, lauacris abundis, & collucentibus mire gratam? Quid pisciū portentosam molem, tēperatā, modicā, pusillam, ac pene magnitudinem nullam memorem? An non cernis hic me speluncis vsq; ad delitias excauatam? illic accliuem, ac superba montium proceritate surrectam, & quodammodo scansili supercilio cœlum affectantem, ac humano generi dictantem Vitæ leges? Alibi sum depressa vallibus, & campestri planitie spatiosa, Culta, incultaq; dulcissima vobis suggero alimenta. In visceribus nec homini quidem sterilis. Ibi vero recondita seruantur, Auri, argenti, æris, ferri, aliorumq; metalla. nec satis. Marmora produco omnifaria molibus fulciendis, conuestiendis, incrustandisq; parietibus excidenda, & in statuas tantum non spirātes cōformanda. Nec gemmarum defuerit supellex pretiosa, quibus vestri niteant articuli. Sed & maris Conchylia Margaritas fœminis suggerunt. Nec lanificæ Serum syluæ luxui vestro mollissimam abnegarint vestem. Taceo auicularum musicos cantus. Quid sustructiones magnifico impendio nobiles repetam? Quid vrbium tantarum splendidissimam claritatem? Sed qđ omnem excesserit admirationis captum, ego te animal prouidum, sagax, memor, plenum rationis, & cōsilii natum sustineo, Vagientis fletum excipio prima, adultum educo etiam delitiose, opibus te contego meis, quicquid mihi est, summa hilaritate condonatur tibi, quia magni conditoris lumen in animorum claritate signatū animaduerto. Iamiā ab reliquis naturæ partibus abdicatos in sinus vos admitto meos, plura etiānum, & largius impertitura, ni principē naturæ deum rebelli animo, atq; intestabili nulla nō hora conuelleretis. Illud vero hic subiiciendum protinus, Terram ab Homero dici Apirona, siue ἀπέιρομα, id est infinitam, quia sit σφαιροειδὴσ, ac στρογγύλη, id est orbicularis, q̄q̄ nec latet, philosophum Posidonium, ac Dionysium, Terram dicere σφενδονοειδῆ, id est fundę similem, At Democritus oblongam statuit, τραπεζοειδῆ vero Hipparchus.

Mundus quid sit, Natura continens mundum quibus censeatur nominibus, Inibi de Sphæro breuiter, Quid sit illud Timæi, Mundum constare ex mente, ac necessitate, Mundi principia tria. Caput. IIII.

VErum quia multa diu iam de mundo verba facimus, persequamur & flores rerum ex summis auctoribus, Illud præfati, nos ipsum hoc toto ope prę staturos, vt si nil aliud, varietatis iucunditas, & in de genius aliquis non absit. Id igitur huic potissimum inseratur loco, Quænam ab doctissimis mundi definitio afferri soleat, Quod initio statim fuerat efficiendum. Igitur in libro de orbium cælestium contemplatione Cleomedes ita finit: Mūdus est constitutio cœli, & terræ, & naturæ rerum, quæ intra cluduntur, hic omnia continet corpora, nullo penitus extra relicto, haud infinitus quidem, sed terminatus, argumento, φ a natura gubernatur, nullius enim infiniti natura esse potest, cum id continere, & ei dominari naturam oporteat, cuius sit natura. Q; vero administrantem habeat naturam, liquet, primo quidem ex ordine partium, deinde earum rerum, quæ oriuntur inde, tertio ex partium inter sese consensu, mox & ex mire, qđ hinc profluit, emolumento. Naturam esse Aristoteles censet, principium motus, & quietis, in quo primo est, & non per accidēs. At naturam efficientem, gubernantem, continentemq; Plato δημιουργὸν vocauit, hoc est opificem, Empedocles Sphærum, vt primo Physicorum Themistius scribit, q̄q̄ & Sphærus quidam de Lacedæmoniorum rep. libros condidit, quorum vtatur testimonio Atheneus, Aristoteles vero ἔιδοσ etiam. i. speciem, Qui & in libro de mundo, postea q̄ eum finem, quem posuimus, est complexus, infert, λέγεται δὲ καὶ ἑτέρωσ κόσμοσ, ἡ τῶν ὅλων τάξισ τὲ καὶ διακόσμησισ, ὑπὸ θεοῦ τε, καὶ διὰ θεὸν φυλαττομένη, hoc est, dicit & aliter mūdus vniuersitatis ordo, ac exornatio a Deo,

& per Deum custodita. Mundum duobus constare dixit in libro de vniuersitatis natura Timęus Locrus, Mente & necessitate. Tu intellige, ex actu formali: qui sane est in diuinæ mentis voto præcipuus, mentisq; imago. Item ex necessitate. i. materia: quæ non tam intentione propria, q̃ necessaria quadam conditione ad hoc opus accipitur. Mundi principia tria ab Platonicis colligunt. Ipm scilicet τὸ ἀγαθόν. i. bonũ, siue deus. Intellectus eiusdẽ filius, ex paterna luce luminis more manans. Atq; insuper mundi anima, ex intellectu diuino, velut spiritus per omnia profluens. Sed ea conditione inferioribus prouidens, vt interim ab diuinis nulla ex parte declinet. Qđ de intellectu diximus, quia admirationem habet, sententia Plotini est, & Ammonii eiusdem præceptoris. Sed & Iã blichus inter Aegyptiorum dogmata contineri scribit. In Academicis quæstionibus Cicero sentientem naturam, qua contineantur omnia, nunc mundi animum appellari scribit, nunc mentẽ, sapientiamq; perfectam, quem Deum vocant, sed & necessitatem quandoq;, quia nil secus effici possit, q̃ ab ea sit constitutum. Nonnunq̃ etiam fortunam, q; multa efficit improuisa nobis, nec opinata, causarum obscuritate, atq; ignoratione.

Mundus, siue Cosmos vnde dicatur, Quid Cosmius, & Cosmetor, Cur pulchra fiant in mundo. Vnde colligatur mundi pulchritudo. Cęlum esse picturatum, & cur dictum sit Ouum. Belus quid. Caput. V.

QVem vero latine ex absoluta, perfectaq; elegantia, vt ait Plinius, mundum nũcupamus, ratione Græci eadem κόσμον videntur appellasse. nam & Mercuri⁹ q; omnia varietate generationis exornet, ita quoq; dictum refert, aut q; in diuinæ maiestatis ornamentum initio sit expressus, vti Flores Septimius inquit. At in Gorgia Plato, tradunt inquit, sapientes, cœlum, & terram, Deos, & homines societate quadam, & amicitia, modestoq; ornatu, & temperantia, & iustitia contineri. Atq; id vniuersum propterea mundum, ornatumq; nominant, non immunditiam, atq; intemperantiam. Ab ordinis vero p̃stantia dici mauult Eustathius: quẽ illi contribuerit prouidentia. Omnino inesse dictioni laudis multum apparet, quando virum rationis tum honestæ, tum moderatæ κόσμιον appellare Gręci solent. Duces autem Homerus etiam κοσμήτορας, velut multitudini ordinem pręfigentes. Auctor in libro de philosophi historia Galenus est, & Plutarchus non omisit, Pythagoram primum ὠνομάσαι τὴν τῶν ὅλων περιοχὴν κόσμον, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως. qđ latine sic est, ob absolutissimã, quæ in ipso est, seriem, vniuersi cõtinentiam κόσμον, id est mundum appellasse. Nec sane mirandum magnopere, inquit Anacharsis in septem sapientum conuiuio, ex diuina volũtate decentissima, & pulcherrima perfici in mũdo, si in maximis quibusq; partibus eius, vt Thaleti placuisse animaduertitur, & præcipuis anima inest, Siquidem animæ organum corpus est, Dei autem anima ipsa. Et sicuti ex se motus plerosq; corpus habet, plurimos vero, & pulcherrimos ex animę vi, itidem anima partim quidem ex se agit, partim vero versandam, dirigendamq;, vt collibuerit, se Deo exhibet, cum sit omnium instrumentorum aptissima. Mundum vero esse pulcherrimum, ex quatuor maxime colligimus, vt putant ex veteribus nonnulli, Ex orbiculari figura, quæ omnium prima est, ac maxime capax, Ex colore item, qui Cyaneus est, Ex magnitudine, Postremo ex tot, tantorumq; syderum varietate. Quippe argumentis facile comprobatur, Cælum non esse, vt multis fere placuit, læue, nullisq; picturatum imaginibus, atq; distinctum, vt in volucrum cernimus ouis, quo nomine etiã inoffensum, lubricum, & tenerum vocabant. Democritus, & Pythagoras primi videntur oui nomine cęlum appellasse. Sed & Plato ex Ciceronis interpretamẽto, Deus inqt, Cælum ita tornauit, vt vel nihil, vel parum asperitatis haberet, nihil offensionis. Sunt ex prioribus, qui Belum. i. βηλόν esse astrorum, ac Aetheris ambitum prodant. Alii supremum, omniaq; circũplectentem Aera. Nonnulli secundum Dryopas etiam olympum, Chaldæi Cælum eo item noĩe intelligũt. Signat & Belus pauimentum, παρὰ τὸ βαίνειν. i. ab incessu, sicuti placuit Eustathio. Inueni & pro ianuę limine dici Belum, quem etiam φλιὰν vocant. Ardorem deniq; cęlestem alicubi legisse videmur, qui Aether nominetur, vel cœlum. Sed & Subiices pro aere alto, qui cœlo subiectus est.

Vacuum in mundo esse nequit, Vtrum visus sine aere intermedio perfici possit, An extra mũdum esse possit vacuum. Caput. VI.

ILlud vero scitu dignum est, in mundo ratione nulla esse posse vacuum, qđ fere comprobatur ex iis, quæ sensibus manifesta sunt. Etenim nisi nexibus mutuis colligaretur vniuersitas, nec mundum natura contineret, nec regeret, nec partium inuicem vlla foret societas. Porro ni vno loco sit mundus, ac nusq̃ interpellatus profluat spiritus, probabile Cleomedes habet, tunc nec visui, nec auditui locum omnino fore. Qua in parte operæpretium arbitror Plotini inserere placita, astruentis, Corpus per se necessarium minime esse ad emicantem ex oculo radium sustinendum, atq; perferendum, qui nullo fultus tibicine, aut substrato in rectum suapte natura fertur, nec metuẽdum, ne radius ipse decidat, qui naturam habet luminis. Inter visum, & visibile medium per se necessarium est lumen, vel externum, vel proprium oculi, seu obiecti valde lucentis. Aristoteles vero, & eum secuti omnes, ne extra mundum quidem vacuum relinquunt. Plato item, vt inquit Plutar. neq; intra mundum, neq; extra vacuũ concessit. Pythagorici extra mundum esse vacuum autumant, in qđ inquiunt, & ex quo respirat mundus. Hos secutus Cleomedes in contemplatione orbium cœlestium, ita esse, argumentis nititur peruincere, putatq;, negare vacuum perinde absurdum videri, ac siquis ita colligat, quia in humore carentibus locis aqua esse non possit, nec vas, quod eam suscipiat, esse posse. Sciendum vero est, vas corporis dupliciter dici, alterum, quod corpus tenet, ab eoq; impletur, alterũ, quod capere potest corpus. Quod autẽ dicunt, Si vacuum extra mundum foret, per ipsum mundus ferretur nihil habens vbi consistere, atq; inniti posset, Scire oportet, inquit, impossibile id videri, vergit enim ad mediũ, & id sibi tenet imum, quo nuit. Nam nisi sui medium, atq; idem imum mundus teneret, profecto per vacuum agitaretur mundus. Dicitur hoc quoq; ab illis, Si extra mundum vacuum esset, profusa per ipsum substantia in infinitum iam dissipata foret. Sed hoc fieri nequit, habitum enim quẽdam habet, ipsam tenentem, & conseruantem. Inepte quoq; afferunt, Si extra mundum vacuum esset, id infinitum esse oporteret, ꝗ si infinitũ esset vacuũ, corpus quoq; infinitum esse oporteret. Nõ enim sequitur, vt si infinitas sit vacui, sit etiam corpus infinitum, Nam infiniti notio nullibi desinit, at corpus continuo terminis includitur. Quare qui extra mũdum nihil esse contendunt, nugantur, id enim ipsum, qđ nihil vocant, haud quidem profusæ substantiæ obsistere potest, quo minus rapiat aliqua expansa, & qđ subinde naturaliter ab ea apprehendetur, ab eadẽ implebitur, locusq; fiet ipsius, quare oporret esse substantiam aliquam vacui. Est enim simplicissima ipsius vacui notio, quippe incorporei, & tactum negantis, nec figuram habentis, nec recipientis, nec quicq̃ agentis, aut patientis, sed absolute ad corpus suscipiendum idonei, & apti. siquidem qđ impleri, deseriq; a corpore potest, vacuum est. Stoici, Plutarcho referente, & Galeno, extra mundi ambitũ constituebant infinitum, in quod, conflagratione, quam vocant ἐκπύρωσιν, obueniente, posset resolui. Posidonius non infinitum, sed quãtum resolutioni sufficeret. Aristotelem Plutarchus idem & doctissimus vir, & prudentissimus, prodit, quod mirum est, extra mundum constituisse inane, vt cœlum respiret. Sed vbi hoc astruat philosophus is, parum comperi.

Vtrum esse possit corpus extra mundum, Qđ si concedatur, vtrum possit a nobis videri, Cur pede affecto afficiantur inguina. Caput. VII.

SI Corpus sit extra cœlum, & mundo huic ad illud oculus dirigatur, nihilo prohibente discernere, dubiũ est, inquit Plotinus libro quinto Enneadis quartę de dubiis animæ, vtrum illud videre possit. Et re vera cum mundi ambitu omne, quod sub sensum cadere potest, apprehendatur, concipere nequit animus, sensibile quippiam astitui extra mundum. Si tamen eminiscaris, esse ibi corpus aliquod, sed qđ nihil habeat cũ nostris corporibus cõmune, nõ sentietur vtiq; mũdano sensu. Si vero corpus id nostris ἀμάλογον effingas, iam vt internum censebitur, haudquaq̃ externum. Si causatio sese ostenderit in pede, cõfestim afficiuntur & inguina. Cur nõ genua potius, tanto præsertim propiora? Nempe quia illa inter se sympathiam habẽt maiorem, & naturæ in animali eodẽ similitudinẽ. Consimiliter sensibilia longe sequestrata, etiam si leuissime moueantur, nec patiatur medium, pręsentiuntur tamen, id efficiente mundi continuata natura inter hæc, sicuti si summam partem intenti funis agitare perrexeris, mox & infima sentit motum. hinc etiam fieri putant, vt venturos ad nos sensu occulto, sed non sine admiratione præsentiamus.

Quo tempore anni creatus sit mundus, Cur Aries signorum primus. Caput. VIII.

FOrte vero vacantis operę non fuerit, breuibus hac parte explicuisse, quo anni tempore prima effulserit genitalis mundi hora, quãdo certum temporis principatum non diffitemur habere hũc, qui cernitur & tangitur, & est corporatus vndiq;. In quo mire disceptant Hebræorum interpretes. Nam Iosue cum plerisq; sectatoribus mundum Martio factũ mense nititur probare, tum quia succrescant e terra tunc pubentes hærbę, tum quia Exodi. XII. Mensis hic dicatur anni primus. Eliezer autem, ac nonnulli malunt Septembri mundi initia contribuere, quoniam tunc maturescẽtibus fructibus cum inclusis seminibus, absolutius fuisse videatur Dei opus. Quæ sententia maxime præstitisse videtur, vt probabilior, quia & in Deuteronomi cap. XXXII. scriptum legimus, Dei opera perfecta sunt. Proinde in eam item sententiã pedibus eunt omẽs, Hominem primum in statu ætatis perfecto productum, quo posset generationem perficere. Tũc enim vnumquodq; videri perfectum, cum simile sibi progignere valet. Quod ipsum & in fructuum ratione astruendum est, qui suis sunt seminibus grauidi. Q; vero Martius dicatur mensium primus, non ad mundi primordia referendum arbitrantur, sed ratione solẽnitatum celebrandarum dici volunt, tum propter singulare Dei beneficiũ, quo de Aegypto seuocati Hebræi fuerant. Quod & innuere scriptura videtur, cũ ait, Primus erit in mẽsibus anni, Tanq̃ innuet, antea non fuisse primum. Priorem tamen opinionem etiam tueri videtur Strabus. Aiunt porro cum primum in ordinem hunc, & nitidissimam claritatem facta, expurgata, compositaq; elementa sunt, quem diem mundi esse natalem prædicant, Arietis signum media cœli tenuisse, qui locus ceu quidam mundi vertex intelligitur. Proindeq; factum, vt principem inter Zodiaci signa locum Aries habere credatur. Quo argumento mundanæ originis coniectant plerią;, Astrologos ab solis in Arietem introitu de totius anni fato pronunciare. Mundum deniq; esse natum, factumq;, de Platonis sacrario promi, auctor in Apologetico Septimius Florens.

Quæ sint in mundo Antica, & postica, dextra, & sinistra, sursum, & deorsum, Declaratur Lucani locus, & Ouidii alter, Sacrificandi mos, Cur in oriente nascantur gemmæ, & aromata, leones elephanti. Papinii locus illustratur. Caput. IX.

QVæstio autem de mundi partibus aliquid & ipsa contemplationis habet, præsertim in tanta opinionum diuersitate, mire dissidentibus etiam primæ notæ auctoribus. Aduocabitur ergo ad partes, cuius etiam supra commeminimus, Cleomedes, quo veluti antesignano, Poeticæ tortuositates rectitudini suæ restituentur, ac nitori. Igitur quia inquit, mundum esse corporeum liquet, in eo superna cõcedamus, propemodũ necesse est, atq; item inferna. Sed antica quoq; & postica, necnon dextra, & sinistra. In globoso mundo locus imus intelligitur qui medius, in quem nutu suo vergant omnia. Supernus vero, qui vndiq; medio incumbit. Antica mũdi dicimus, quæ ad occiduas orbis partes proclinantur, quoniã illuc adnuit motus. Posteriora orienti relinquũtur, quia inde ferãt ad occasum. Ex iis porro cõsequitur liquido, vt dextras habeat Septentrio, sinistras Meridies. Ex hac Cleomedis distributione, quã ab Aegyptiis videtur accepisse, sicuti in libro de Iside discimus ex Plut. tollitur plane ex Lucani carminibus nubilũ, qđ etiã si auctor Sphæræ illustrare conatus est, nihilominus auribus acri lotis aceto parum satisfecit mihi certe ad hanc diem hæsit interpretatio. Agitur ergo de felici Arabia, cuius pleraq; portio inter æquoctialẽ circulũ, & Tropicũ Cancri statuiẽ ab Cosmographis. In q̃bus regionibus solẽ gestãte Cãcro, vmbra plane in meridiẽ, hoc est in sinistras mũdi partes nutat. Poetæ versus hi sunt.

Ignotum vobis Arabes venistis in orbem,
Vmbras mirati nemorum non ire sinistras.

Cęterum ex hac obseruatione expendant eruditi locum item Ouidii ex Metamorphoseos primo.

Vtq; duæ dextra cœlum, totidemq; sinistra
Parte secant Zonæ, quinta est ardentior illis.

Quod eo impensius commonuisse volumus, vt sciant iam nunc bonarũ literarum studiosi, interpretum fiducia nũq̃ esse in vtranq; aurem dormiendum. Sed redeo, vnde sum digressus. M. Varro sexto linguæ latinæ fragmento, diuersimode orbis hasce constituit partes, Quocirca inquit, cœlum, qua tuimur, dictum templum, eius templi partes quatuor dicuntur, sinistra ab oriente, dextra ab occasu, antica ad meridiem, postica ad septentrionem. eandem sententiam amplexatur & Plinius, cũ ait, errantia sydera contrariũ mundo agere cursum, id est læuũ semp illo in

dextram præcipiti. Hæc vero obseruatio ab disciplina profluxit Thuscorum, sed quam etiam cōprobat Alcinous in libro de Platonis doctrina, qđ mirum est. In Græcorum monumentis adnotatum nobis est, Morem sacrificandi seruatum diu, vt circūcurrerent aras cursum auspicati ab læuo dextrorsum, Zodiaci quadam imagine, cuius motio sit mundo diuersa ad exortum vergens. Mox vero ab dextris læuorsum procurrerent, quo motu cœlum rotari, manifestum. Hanc vero sciētissimorum esse hæresim, astipulatur magnus auctor Galenus, apud quem ita legimus, πυθαγόρας, καὶ πλάτων, καὶ ἀριστοτέλης δεξιὰ τοῦ κόσμου ἔφασαν εἶναι τὰ ἑῷα, ἀφ᾽ ὧν ἀρχὴν εἶναι τῆς κινήσεως, ἀριστερὰ δὲ τὰ ἑσπέρια. ἐμπεδοκλῆς δὲ δεξιὰ εἶναι τὰ κατὰ τῶν θερινῶν τροπικῶν, ἀριστερὰ δὲ τὰ κατὰ τῶν χειμερινῶν. Quę vt latine potius loquamur, plerisq; fortasse græce nescientibus, Pythagoras inquit, & Plato, necnon Aristoteles mundi dextras ad ortum partes esse dixerunt, a quibus sit principium motus, sinistras vero occiduas. Empedocles autem dextras quidem in æstiuum tropicum, sinistras in hybernum reiecit. Et T. Liuius ab vrbe cond. primo, augurum scientia dextras ad meridiem partes statuit, ad septentrionem sinistras. Si vero dextra cœli pars oriens est, Significat vero ipsum hoc grammaticorum ratio, Scæas portas astruentium dici, ꝙ occidentales forent, id est δυτικαί, nam scæa intelligi sinistra, occidentaliaq;: patet opinor, inde, efficaciorem quoq; esse ibi solis virtutem, q̃ in occidente, propterea multa quoq; inibi prouenire, quæ in aliis orbis partibus nusq̃ comperiantur. Cuiusmodi sunt gemmæ, aromata, & id genus plura, quæ ampliorem expetunt caloris copiam, vt sunt leones, tigrides, Elephanti, quæ omnia in iis locis, quæq; ad austrum innuunt, affatim succrescunt. Ex iis vero, quæ astruximus, liquere arbitror Boui etiam septimo, cur Papinius thebaidos primo, Orientales domos dixerit primas.

Primæq;, occiduæq; domus, effusa sub omni
Terra, atq; vnda die.

Quam rationem in animalibus dextra, vel sinistra pars, necnon antica & postica, Item superna, infernaq; habeāt, Sensuum alios dici naturales, animales alios, Cur virorū superiora crassiora sint, in fœminis contraria eueniant. Caput. X.

QVoniam paulo ante Aristotelis facta mentio est in ratione mundi partium explicanda, nunc operæpretium facturum me sum ratus, si Alberti cognomento magni placita ex eadem schola huc transposuero, sed comptiora multo, & magis latina, quādo auctor is, qđ fatendum sit, in dicēdo Gothicum sapit, & Barbarū, inter Peripateticos tamen nominis celeberrimi. Igitur in secundo librorū quos de cœlo ad Aristotelis lucernam concinnauit, Omnino inquit Pythagorici videntur omnium primi cœlum scrutando tradidisse in eo dextrum & sinistrum. ꝙ esse animatum putarint, corpusq; animatum, & ad locum mobile, hæc habere partium discrimina, animaduerterent. Equidem in cōtemplando animalium motu, dextrum vti q; perpendimus, & sinistrum, Sed illa prius, sursum, deorsum, ante, retro, quippe in pluribus ista cōperiuntur. Nam in quibuscunq; dextrum fuerit, & sinistrum, in eisdem necessario sursum erit, & deorsum, nec tamen ediuerso. Igitur illa, dictante natura, prima erunt. Secundo loco ante, ac retro. Postmodum quæ dextra dicimus, & sinistra. Probantur vero ista inductione, ac sensu. nec em̄ animantibus cunctis hæc insunt discrimina omnia, sed iis tantum, quæ perfecta visuntur, quæq; sensibus prędita sunt omnibus, prę terq; locali motu. Pluribus vero inest ante, ac retro, sursum, & deorsum: nec tamen dextrum, aut sinistrum, vt quæ gustum modo habent, & tactum, & motu priuantur locali, quoniā nō moueantur nisi cōstrictionis motu, & amplitationis, sicut Ostrea, spōgiæ, id genus alia pleraq;, In quibus, qđ sæpe iam repetimus, sursum est, ac deorsum propter nutrimenti motum. Ante vero, & retro ex sensuum item motione, qui tamen in illis nō fiunt valde perspicui, ꝙ nulla sint sentiendi organa expressa. Quo argumento traditum fere ab Aristotele est, in eiusmodi esse, qđ retro dicitur, de eo autem, qđ ante, tacuit. Nullo autem pacto in iis dextrum est aut sinistrum, quando nec localis motus, & natura non induit vana, redundantiaq;. In plantis id modo est, qđ vocāt sursum, & deorsum. Est em̄ ibi cremēti motus. Scribit tamē philosophus Isaac in libro de elementis, Plantas duobus esse præditas sensibus, gustu, & tactu. Sed tunc dicendum alios esse sensus qui dicantur animales, alios, qui naturales. Sensus naturales vocauit virtutes cōgruas ad alimentum suscipiendum, Animales autem eos, qui cum alimento etiam sensibilium intentiones percipiunt, secundum animæ quodcūq; iudicium. Cæterū ex iis, quæ hactenus astruximus, & illud cōsecutione quadam nosse debemus, sursum esse principiū longitudinis in corpo-

re animato per hoc, quod eſt crementi exordium. Id vero eſt ab calore cordis intimo. proinde tan
diu longitudinis durat extenſio, quouſq; calor is poteſt pertingere, radicale humidum extenden
do. In quo illud obiter commonēdi ſumus, nutrimentum animatorum omnium eſſe commixtū.
Propterea grauiores partes, magiſq; terreſtres ad inferiorum delabuntur alimētum. Tenuiſſima
vero quęq;, intimi caloris virtute ad ſuperna confouenda ſurriguntur. Argumento eſt, virorum
portiones ſupernas caloris redundantia connutriri amplius, & craſſeſcere magis. Quod in mulie
ribus cōtra fit. Ideoq; mares feruntur in caput ex alto, At fœmina inferioribus excipitur. Dextrū
vero latitudinis eſt principium, non quidem mathematicæ, ſed informatæ potius latitudinis vir
tute mouente per locum. Motus nanq; is, licet oriatur a corde prius, mox vero a poſteriore parte
cerebri, vel ab eius vicario, quam modo vocant Nucam, per ſphondylia dorſi deſcendens, tamen
non effunditur, nec explicatur per motuum organa, niſi in latere, qđ eſt latitudinis initium, quod
dextrum eſt. proinde in lateribus inſtrumenta motus producta ab natura ſunt, crura, alæ, pedes.
Et ad eum quidem motum per ſe refertur caloris copia dextrum latus, Tum etiam ob cordis ad
eam partem ventriculū paulo maiorem. Proinde omne perfectum animal dextrum prius profert
pedem inter ambulandum. Siniſtrum vero non refertur ad motum, niſi per accidens, trahitur em̄
pes ſiniſter ad corpus ſuſtinēdum, ne decidat. Ante vero eſſe dicitur profunditatis pricipium. Nā
motus ſenſilium virtutum ab anterioribus orditur, vbi ſunt ſenſuum organa, pertingitq; vſq;
ad primum tangendi organum, quod eſt cor. Atq; ita fiet motus ab eo, qđ ante, in profundum. Si
quidem hęc in corporibus profunditas intelligitur, ab anterioribus in poſteriora. At in iis, quę in
anima ſunt, haſce differentias non comperimus, vt in elementis, & lapidibus. Dicimus tamen de-
xtrum terrę latus, qđ ſit nobis a dextris, quod idem in captandis dicimus auguriis, auſpiciiſve.
Conſimiliter & ſtatuas, imagine quadam rerum, hæc habere diſcrimina pronunciamus.

Cœlum an ſit animatum ex Peripateticorum doctrina, Item quæ ſint in eo dextra, & ſiniſtra,
antica, poſtica, ſuperna, inferna. Expenduntur Virg. loca duo. Cur cœlum moueatur ab oriente
in occaſum, Cyttarus quid. Caput. XI.

SEd quorſum hæc tam multa, tamq; conquiſite de animalium partibus ex Peri
patetica ſchola? Nempe vt latius exequamur ſuſceptam quæſtionem ex eiuſdē
decretis. Si ſit animatum cœlum, cuius materiam Dionyſius Areopagita pri-
mam vocat, id eſt optimam, puriſſimamq;: tunc dubio procul principia mo-
tuum animæ in eo concedenda. Ea vero ſunt, ſurſum, deorſum, dextrum, ſini-
ſtrum. Cum vero cœlum habere animam dicimus: & terreſtre animal item ha
bere animam, ſumetur æquiuoce anima. Nam quę dicitur in cœlo anima, ſub
ſtantia intelligitur ſeparata, quæ non ſit alicuius actus corporis, nec actum habeat in corpus ali-
quem, niſi localis motus, quem infundit. Proinde ab eminentiſſimis traditum ſcimus, cœlum nul
latenus habere animam, Quando ſubſtantia ſeparata rationem animæ nullam habeat. neq; enim
eſt obligata corpori ſic, vt actio eius ſit non libera. Sed nec Plato, quantum ex decimo legum colli
gimus, globis ita animas includit, perinde ac corporibus humanis alligantur animę. Sed tanta in
figniri poteſtate ſcribit, vt diuina contemplatione perfrui valeant, interim iniūctum ſibi cœleſtiū
orbium mouendorum obeuntes munus. Quam ob rem Plato, Dionyſiuſq; non tam ſententia diſ
crepant, q̃ verbis, quando hic angelos vocat, animas ille. Ptolemæi vero ſententia eſt, & Mathe-
maticorum aliorum, cœleſte copus non moueri, niſi voluntate, ac nutu cauſæ primæ. Verunta-
men nec ideo dextrum, ſiniſtrumq; negare in cælo debemus, ꝙ orbiculare, globoſumq; ſit, ac vni
forme. Neq; enim illa figuris modo diſtinguntur, ſed & virtutibus. Igitur dextrum erit in cœlo,
vnde eſt motus eius, quia ſit in omni animato motus ab dextra. Etenim cum motus reuolutionis
vnius non ſit tempore infinitus, Nam nec circunferentia eſt ambitus infiniti: neceſſarium eſt, in-
ter cœli partes eſſe aliquam, vnde fiat vertiginis exordium. Omne enim, cuius vna reuolutio in-
cipit poſt aliam moueri, habet proculdubio initii locum. Omnis vero motus ordiens a parte, &
conſtitutis locis, habeat oportet principium aliquod naturale, quod cauſa ſit, cur initium ſuma-
tur a parte illa. Hoc vero eſſe non poteſt, niſi dextrum. Proinde cludamus, dextrum, ſiniſtrumq;,
in cœlo neceſſario concedi. Longitudo autem orbis, cuius principia ſunt ſurſum, & deorſum, eſt
ſpatium, in quo diſponuntur orbes ſecundum motum diurnum ab polo in polum ſuper axem
æquinoctialis circuli. Quo modo colligendum relinquitur, Antarcticum polum eſſe mundi par

tem superiorem, Arcticum vero inferiorem. Hęc autem ita distinguimus, quo ad habitabilem nostram, quæ quarta est septentrionalis hemisphærii superioris. Qua ratione caloris fons est dubio procul ab meridie, & meridianis stellis, immoq; ea portio superior recte statuitur, sicut esse in animalibus iam dictum est. Nec tamen dissimulandum parte hac, Pythagoram philosophum nobilem putasse, Septentrionalia esse mundi partem superiorem, forte, quia inibi stellæ visuntur plures, & stellarum imagines, & proinde virtus quoq; eodem loco maior concipi debeat. Id vero refelli hoc modo potest. Sunt certe planetę septem, quorum virtutē stellæ omnes consequuntur, Quoniam ita demum se illi habeant ad stellas alias, vt se habet ad corpus anima, ceu cōprobāt Mathematici. At planetæ solem sequuntur maxime, ad cuius interualla nunc directi sunt, nunc stationarii, aut retrocedentes, Quandoq; etiam radiis eiusdem occulti, rursumq; emergentes. Igitur & stellas omnes solem sequi, astruendum est. At sol meridianæ propior terræ sine dubio est. Ergo & portio illa merito iudicari superior debet. Sed nec illud ignorandum, dici quandoq; alio item modo supremum, vel infimum in cœlo ex stellarum cursu: Nam cœli medium ī meridie vocatur supremum, & medium in hemisphærio inferiori vocatur infimum. Atq; ita ab Metaphysicis capi, sciunt eruditiores. Hęc scrupulosius paulo cōsectari collibuit, tum quia mira hominum naturæ capacium subtilitas arrisit plurimum, tum vt interioris doctrinæ candidatos amplius cōmonerem, quid astrui possit super illis doctissimi poetæ carminibus ex libro Aeneidos primo.

Et iam finis erat, cum Iuppiter æthere summo
Despiciens mare veliuolum, terrasq; iacentes,
Littoraq; & latos populos, sic vertice cœli
Constitit, & Libyæ defixit lumina regnis.

Sed quis non videt illud quoq;, quid ad ea, quæ attulit Aurelius Macrobius, auctor excellentissimus, addi possit in carminum illorum expositione, quæ primo Georgico leguntur.

Hic vertex nobis semper sublimis: at illum
Sub pedibus Styx atra videt, manesq; profundi,

Platonis tamen sententia fuisse videtur, in mundo ex se non dici supernum, orbicularitatis ratione, quoniam sit hæc vndiq; vniformis. dici tamen in eo sursum, deorsumq; quo ad nos, qui superna nuncupamus supra caput surrecta, ediuerso autem inferna, quæ pedibus subiiciuntur. Quin & ex communi formula loquendi hisce vtitur appellationibus Aristoteles, sicuti multis placet. Nam vt secundo topicorum ipse ait, vtendum nominibus secundum plures. proinde consensu vniuerso mundi superna dicit, ac inferna. Quæ tamen non solum quo ad nos distingui, palam est, sed, vti diximus, & naturæ vi. Vt eñ in nobis dextrū distinguit, & sinistrū ex habitudine ad animalem motum, qui localis est, consimiliter superna, infernaq; ex habitudine in mundo constituūtur ad simplicium item corporum motus, quæ mundi sunt velut præcipua membra. proinde supernum sancitur, quo feruntur leuia. Infernum, quo nutu suo tendunt grauia. Et leuia vtiq; nobiliora, quia formaliora. Sed hic quærat forte aliquis, cur cœlum ab oriente moueatur in occasum, nec ediuerso. Hic vero sciēdum, Naturam, quatenus fieri potest, quod agat, nobilissime semper, ac præstantissime agere. quæ cum ita sint, nouimus equidem in animalium ratione superiora inferioribus nobiliora censeri. Sic antica posticis, & sinistris dextra. Ergo cæli motus debuit vertiginis inde initia ducere, vbi portio est excellentior, & motoris primi virtus, templorum etiam argumento, quæ omnia fere exortum spectant. Cœlo item motus congruit, præcipue simplex, sempiternus, id est circularis, & vniformis. Hic vero, vt diximus, ab loco, qui in eo præstantissimus est incipere debuit. Non alius vero est is, q̄ dexter. Quintum vero corpus nec grauitatem habet vllam, aut leuitatem, quando nec a medio mouetur, nec ad mediū. q; inde si abscindatur quippiam, nec superna omnino petet, vel inferna, quoniam eadem sit partium ratio, quæ totius. Proinde colligendum, corpori huic, & partibus vel ex natura, vel præter naturam motum non cōgruere alium, q̄ orbicularem. Postremo id quoq; norint studiosi, necessarium videri duplex concedere dextrum. Alterum Sphæræ superioris, & inferiorum alterum. Sed nos demum ad alia non iniucundiora hinc iam digrediamur, si leuiculum illud ex grammatica supellectile inseruerimus, sublimem cœli partem dici Cyttarum, q̄q̄ & eo verbo cauitates signentur in fauis, & quibus insident Glandes. Sed & in piceis pani, seu paniculæ, aut nucamenta, callo squammatim compactili eodem censentur nomine. Nam in pinu Strobilia primū florentia Theophrastus Cyttara nuncupat proprie.

Mundi figura,an cœlestia nutriantur. Caput.XII.

EXpetit forte aliquis,afferam hoc potissimum loco,quid de mundi figura sentiendum.Quando Stoici,vt auctor est Galenus,globosum esse mundum prodidere.Alii conicæ figuræ.Alii etiam oui.Epicurus vero,qui dum palato,quid sit optimum iudicat,cœli palatium,vt Ennius ait,non suspexit satis:nil prorsum affirmat.contingere nanq; omnia.etenim globosum esse,& aliis contineri figuris.Nos vero consensum in eo mortalium sequamur,orbem appellantium. credamus & argumentis rerum,quibus reuincitur abunde inscitia parum perspecte parumq; explorate sacris philosophiæ initiatorum.Quibus rectissime illud extritum insusurraris.Quandoquidem ab Syris longe dissitus es, μὴ σύριζε,ne Syrum agas,ne plane fias ὄνος ἐν μύρῳ id est in vnguēto asellus.Id forte hac parte expendisse pręstiterit,An vllo modo cælestia nutriantur.Quod magnos auctores sensisse,vel hinc liquebit.Sed vt pugnam tutius indipiscamur conspiratu magno nitibundi,ab Peripateticorum coryphæo instruere aciem ordiemur ,quo paclo ius hostium procinctæ classes moueantur gradu,& mox territę,ac dispalatæ proterantur,veluti effuse immisso equitatu.Ergo Aristoteles inquit,si pascitur mūdus,etiam corrumpetur.Verum nullo eget alimento,propterea ęternus est.Plinius vero naturalis historię libro.II.Sydera,inquit,haud dubie humore terreno pascuntur,quia orbe dimidio nōnunq̄ maculosa cernatur luna nondum suppetente ad hauriendum,vltra iusta vi.maculas enim non aliud esse q̄ raptas terrę cū humore sordes.Et alibi,in dulcibus aquis esse alimentum lunæ prodit.Sicut in marinis,solis.Ab hac sententiæ vanitate non ita fere abest Ptolemęus in ἀποτελεσμάτων libris,quos nunc quadripartitos vocant.Vbi lunam ideo humectiorem credit,quia humidus vapor a terra ad eam,syderibus aliis terræ propinquiorem,affatim conscendat.Quæ ratio Saturnum efficiat sicciorem,q; ab hisce vaporibus longius abierit,de qua re mox plura.Cæterum cui non sit venia post M.Tullium de deorū natura libro.II.q̄q̄ sub aliena persona instrui disertationem,nō me fallit,id est opinor,stoica.Sunt inquit,stellæ natura flammeæ,quocirca terræ,maris,aquarum vaporibus aluntur his,qui a sole ex agris tepefactis,& ex aquis excitantur,quibus altæ renouatæq; stellæ,atq; omnis æther refundat eadem,& rursum trahat in idem,nihil vt fere intereat,aut paululum.Ex quo euenturum putant,vt ad extremum totus mundus ignescat.Idem porro & naturalium sexto Seneca tradidit.Sed & Stoici reliqui,vt comprobat in libro de Iside Plut.Iam poetæ omnes fere in eā sententiam pedibus eunt.Sed quantum ex mutis,qđ dicitur,magistris,compertum nobis est,ab Aegyptiis sacerdotibus opinio hæc orta primum,mox propagata in multos est.Ab illis enim traditum,oceani humore cœlum ali,stellasq;,vbi humorem conceperint,descendere,ac retrogrādas fieri,donec humore iterum percocto,digestoq;,ascendant,exaltenturq;,ac dirigantur.Quæ sententia ne profluat longius , & serpat in plures , circunscripta reprimatur tum rationibus , tum magni nominis auctoritatum obiicibus,atq; Auicennæ imprimis,apud quem in libris de cœlo & mundo ita legimus , nullo id pacto physicam pati rationem,siue nutrientis proprium expendas , siue connutriti,nec non crementi notionem , quod ex alimento recipit corpus dimensionibus tribus , ita vt æqualitas insit portioni cuilibet Diametrorum trium,quibus corpus metimur,nec amplius sit parte vna,q̄ reliqua,siue intrinseca sit ea,seu extrinseca sine vlla corporis permutatione ab propria dispositione,ac figura . Si enim dicamus augescere digytum , & incidantur diametri eius , factum reperietur augmentum parte qualibet ex æquilibrio inter duo puncta.Proinde si ratione hac cœlū augeri cōtenderimus,fieri nequit id,nisi omnino concipiat̃, adiici quppiam.Id vero aut intimum erit , aut extimum . Si extra , tunc moueatur , necesse est. Ac motus is vel proprius erit,vel peregrinus.Si proprio motu agitatio fiet,ad cœlum , vti ad locum sibi cognatum,feretur.& inde colliges , esse leue.Si ima petierit , graue . Quo modo necesse erit,cœlum quoq; vel esse graue,vel leue.quod ipsum peripatetica non admiserit schola.Si vero attrahat̃ ab alio,vt ab igni,aut eiusmodi quopiam , tunc profecto hæc fiet attractio , vt cœlo infundatur:sicuti ingeritur animalibus cibus,vt qđ perierat,restituatur,id quod si dederis,consequens erit,cœlum esse corporale,quod eruditorum schola plurimo risu excipiet.Q; si intimum dicatur , veluti est in animali sanguis , tunc necessario sequitur , vt digeratur nutrimentum, muteturq; ex eo quod cœlo dissimile est , in id , quod simile sit , quo posito , cœlo videbitur aliquid esse contrarium,qđ esse absurdū,liquet.Adiiciamus aliquid ex Platonica item schola.Ploti

nus in libro de cœlo sic fere scribit. Alimoniam cœlestia non requirunt, neq; enim ex inopiæ nostræ affectione ad eandem libram sublimia seuocare debemus: neq; animæ ratio ibi compar, nec regio, nec ibi causa vlla, ex qua infima hæc profluentia continue, nutrimentum appetunt necessario. Absit ergo permutatio ab illis, quæ nostris corporibus dominans ex habitu naturę detur bat. Adde gentium consensum, quando cœlestem locum deo, & substantiis diuinis attribuunt omnes, veluti immortalem locum immortalibus, & diuinis rebus coaptantes, vt dei habitatio sic intelligatur in cœlo ex similitudine, ac coaptatione, quoniam inter corpora reliqua cœleste corpus ad similitudinem amplius accedit spiritalium substantiarum. neq; enim fieri queat, vt alia ratione cœli habitaculum deo contribuatur. nanq; corporalis loci haud quaq̃ indigus est, proinde colligi debet, mundi partem illam nil prorsum pati. quippe in tam numerosa annorum serie quippiam in ea commutatum, non est qui obseruarit. Suffragatur & ipsum ætheris nomen, quod supremo congruit loco, ab rotatæ vertiginis perpetuitate.

Quot sint omnino Sphęræ. Caput. XIII.

COnsentaneum forte studiosi censuerint, vt hic vellicatim attingamus globorũ cœlestium, siue orbium historiam aliquam, vt ne omnino videantur asymboli nostro beneficio. Ista quidem diutius consectari, non est omnino nostri instituti. quo tamen pleniori obsequio demereamur bonarum literarum candidatos, quę varia nobis lectione comperta sunt, non grauabimur breuissime superioribus asſuere. In primis vero sciendum, super octauam sphæram, quæ verius firmamentum dicatur, locari cœlorum globos duos ab Christianis doctoribus. Strabo & Beda & vnum quidem empyreum vocant, id est igneum, vel intellectualem gloriæ contemplationi aptum, & quietum. Nominis vero rationem duci non ab ardore, sed ab splendoris exuberantia potius. Quod ipsum syderibus suis, hoc est angelis sit insigne. proinde in Iob legim⁹, Vbi tu eras, cum me laudarent astra matutina? Et hunc immobilem intelligunt, quoniam si moueretur, eius motus per motum apparentis corporis deprehenderetur. Cum vero Porphyrius discerneret ab dæmonibus angelos, statuens in aere Dæmonas, per loca empyrea angelos, non vtiq; cœlum hoc intellexit, vt author est Thomas, sed sydereum potius globum, quem more Platonis igneum arbitrabatur. & ideo empyreum nuncupabat. quod immo dictum velim, nequis Porphyrii sententiã legens apud Augustinum decimo ciui. diuinæ incidat in errorem. Basilius, quod scitu dignum est, induxit empyrei cœli constitutionem, ne videatur simpliciter deus opus suum a tenebris inchoasse, qđ Manichæi calumniantes, deum veteris testamenti, deum tenebrarum nominant. Sunt vero inter hęreticos Manichæi, ab Persa quodam appellatione ducta, cui nomen Manes, vel Manichæus, vt habent alii, Qui duas introduxit naturas, & substantias duas, bonam, & malam. At Gnostici itidem hæretici ab scientiæ magnitudine ita videntur nuncupati, sicut Agnoitæ ab ignorantia, φ esse nouissimam horam Christo ignotam, opinentur. Sed ad rem. Orbem vero alterum Crystallinum censent appellandum, atq; item aqueum, ex similitudine, quam cum elemento habeat in diaphani ratione, nomen aucupati. post quẽ subsequatur firmamentum. Aegyptiorum schola, & Chaldæorum super octauum globum nihil agnoscit. quorum scita Plato item, nec non Aristoteles, & Hipparchus amplexi sunt. Et qđ mirũ videri potest, Ptolemæus quoq;. apud eum quippe ne verbum quidem vllum fieri comperies de sphæra nona, quam iuniores aliqui cœlestium rerum studiosi, aut deprehenderunt, aut effinxerunt. Sicuti item alii occasione hinc sumpta, decimam commenti sunt. Hæc vero orbis noni sententia inde potissimum agnoscitur profluxisse, φ eius authores opinati sunt, omnes qui octauam sphæram ad orientem ab occasu moueri non inficientur, etiam nonam sphæram necessario admittere, Quod cum profiteatur Ptolemæus, dubiosum non sit illis, quin hic quoq; orbem concedat eundem. Parmenides commentitium quiddam coronæ similitudine effecisse creditur, σεφάνην appellans continentem ardore lucis orbem, qui cingit cœlum, quem deum dicit.

An quæ visuntur, sint plane syderum corpora. Item an stellæ suo luceant lumine. Quid ætheris nomine intelligendum. Cur in planetis varii cernantur colores. Cur luna maculosa. Asteriscus quid. Caput. XIIII.

SVperest de Stellis aliquid carptim quoq; conscribere, vt mox ad alia transeamus. Occurrebat autem hac parte in Phædone Platonis opinio, Non esse, quæ videamus, syderum corpora, sed radiorum quasdam reflexiones in aere, similẽ syderi speciem referentes. Sicut in profundo agentes pisces videant in aquæ suprema facie nõ sydera, sed imagines syderum, & vt sic dicam, radiosas vmbras. Verum illud grauioris operæ ingerit sese amplius, luceant suo, ac genuino lumine stellæ, an sicuti luna, id ab sole mutuentur, mira siquidem inter authores disceptatio est. Macrobius vir reconditissimæ scientiæ, primo rerum naturaliũ, stellas omnes suo propterea lucere lumine prodidit, ꝙ supra solem locatę in purissimo sint æthere, in quo quicquid est, lux naturalis sit, & sua. Lunam vero, quia infra solem sola sit, & caducorum iam regioni luce sua carenti proxima, lucẽ, nisi desuper posito sole, nõ habere. Deniq; quia mundi pars ima terra est, Aetheri autem ima pars luna est, Lunam quoq; terram, sed æthercam dixerũt. Idem fere Cleomedes approbasse videtur, cum lunam scribat, corpus esse nactam cum aere permixtum, atq; tenebricosum, quia in puro æthere nõ versatur, vt astra cętera. Aetheris autem appellatione, inquit Apuleius, Cœlum ipsum, stellæq;, omnisq; syderea compago intelligitur, non vt quidam putant, ꝙ igneus sit, & incensus: sed ꝙ cursibus rapidis semper rotetur. Nicolaus vero Theologus ab solis luce illustrari stellas scribit: & propterea secundo de anima solem dici patrem virorum, ac deorum, quoniam ab eo sydera, quæ antiqui deos putabant, lucem mutuentur. Idem & Metrodorus sensit apud Plut. Succinere videtur & Plinius, cum in laudibus solis inquit, hic suum lumen cæteris quoq; syderibus fœnerat. Sed alibi ait, Supra lunam pura omnia, ac diuturnę lucis plena. Albertus secundo cœli, Aristotelis sententiam secutus, stellam quãlibet eiusdem esse naturę scribit, cuius sit corpus, in quo est. Ea vero est inquit, Essentia quinta, ab quatuor simplicibus corporibus, hoc est ab quatuor distincta elementis. Aristoteles ipse secũdo de proprietatibus elementorum, & planetarum apertius perdocet, stellas omnes ab sole illuminari, sicuti lunam. Cui astipulatur in libris compositionis magnæ Ptolemæus, Quin & eiusdem interpres: sed & Auicẽna. Albertus quoq; secundo cœli, Cum illustribus, inquit, viris stellam quãlibet astruimus ab sole illuminari, Sed aliam plenius, aliam minus pro naturæ nobilitate, Siquidem purissimas esse quasdam, manifestũ est. Proinde lumine excepto, perfũdũtur protinus ab superficie soli aduersa vsq; ad auersam, vt stellæ corpus integrum illustret omnino claritas, nihil ab candore degenerans intimo. Quod in Ioue visimus, & plęrisq; aliis. Ille vero ipse cãdor in ruborẽ vergere incipit, sicuti in Marte, si ab corporis nobilitate quippiã fuerit declinatum. In quibusdam etiã pallescit, vt in Venere. In Saturno obscurior est. At in lactei circuli stellis albescit. Luna vero quę terrestris est naturæ, vt docuit Aristoteles, non est adeo pura, quamobrẽ mutuatum ab sole lumen non quit admodũ intima penetrare, quæ ratio illius reddit maculosam faciem. Illud ex Grammatica fuerit ratione, stellam signare plærunq; claritatẽ, cõgruentiãq;, qđ Asterisci cõprobat appellatio. Id vero est stellæ signũ, in angulis quatuor interpunctũ hoc modo ※, apponi iis cõsueuit, quæ optime se habent in carmine, quęq; cuiusdã stellę imagine colluceãt, quoniã apposite omnia, & opportune premant.

An Planetæ afficiantur vaporibus terræ. Prius, Qualis censeatur in literis Ptolemæus. ἔποχὴ quid. Caput. XV.

PTolemæum astrologorũ principem, & in mathematicis ingenii eminentissimi incessere plærīq; non desinunt, tanq̃ parum philosophiæ peritum, vt qui sæpe tot admittat errata, quot super re aliqua enũtiet verba. Sed nos huius rei censuram ad alios reiicimus: & tanq̃ parum liqueat controuersia, amplius pronũtiamus. Interim placita eius viri de planetis, siue dici errones debent, vti Nigidio placuit, apponam. De quibus is, veluti ex elementis constent, aut elementorum passionibus, ac inuicem calore, vel frigore se permutent, quin terræ quoq; vaporibus afficiantur, ita scriptum reliquit. Luna inquit, humectior est: quoniam cum sit extima cęlo, citima terris, illarum vicinia ascendentis humoris cõcipit copiam. Saturni sydus frigidum est in primis, siccum vero modice. frigoris ratio est, quia sit ab sole remotius. Ariditatẽ parit longius ab terra interuallum. Martem solis propinquitas torret, ac arescere facit. Iouem temperatum reddit hinc Saturni frigus, illinc Martis incendium, præcipue tamen calefacere, quia Martis & solis incumbat globis. Venus, vt luna, humecta est, ꝙ & ipsa luminis copia terræ asciscat vapores, recipit tamẽ ex propinquo caloris vim. Mercurius semper soli adnexus arefaciendi potestatem inde cõparat, humoris aũt copiã, tũ ab luna, tũ ab terra. Hacten⁹ ex primo ἀποτελεσμάτων Ptolemęi,

Quæ omnia, vt parū pensitate, immo per inscitiam maximā ab homine ex Mandragora, qđ dicitur, consopito pronunciata, Peripatetici exibilabunt. inter quorū decreta illud est, Cælū ab hisce affectionibus esse penitus abiūctū. Sed nec vltra mēsum stadiorū sexdecim vapores surrigi, Physica docet ratio. Quo nomine altior dephenditur Luna, vt de Venere, ac Mercurio taceam, tanto sublimioribus, q̄ vt illuc ex terra vapores posse pertingere, concipiamus. Adde, ꝙ potētius multo in Venerem solaris aget propinquitas, q̄ terrestris humectatio, tāto sequestrata interuallo, vt hac ratione nullo pacto intelligi possit humida. Illud vero nec relatu indignū, ἐποχὰς dici gradus, in quibus dephendantur planetæ in zodiaco. Cuius vnaquęq; pars in. XXX. distribuitur gradus, μοῖρας vocāt Gręci. Mox & mœra in. LX. dirimit portiones, quas πρῶτα dicūt λεπτὰ, id est prima minuta. Deinde & minutum primū in. LX. δεύτερα λεπτὰ, id est secunda minuta. ἔποχον tamen inter Equi instrumenta legisse videor alicubi.

Elemētorū colores, saporesq;. Item an planetæ colores habeāt, vnde colligi eorū possit natura. Caput. XVI.

ET quia cū astrorū peritis negotiari cœpimus, pergamus porro breuibus quędam illorū scita cōtexere. Qui in philosophos aciem dirigētes coarguere illos enituntur, qui sanciant, Elementa nec coloris, neq; item saporis partem habere vllam: Aquæ vero ipsi colorem attribuūt albū, saporē vero dulcē, Terræ fuscū esse colorem, amarū saporem. qđ tamē elidunt alii, dulcem intelligendū potius astruentes: quoniā si amarum contēdas, ex terra nil admodū egerminaturū sit. Ignis vtiq; nullū confitentur esse saporem, cæterū rubro infici colore. Aeris apud eos nullus est color, nullus item sapor, multos tamen peregrinos, aduentitiosq; colores excipere. At in planetis etiā si exactissimi sint palati, nullos etiamnū sapores ꝑgustando animaduertere valuerūt. Varios tamē inesse colorū modos, nō diffitentur, vnde etiā natura queat indicari. In Saturno inquiunt pręmōstrat fuscedo terrestrē proprietatē, & bili atræ congruā. Mars rubens igneæ qualitatis argumentū est, & rubrę bilis testimoniū dictat. Venerem croceo, & albo radiantē tum calidam intelligūt, tum humectā, & naturæ indicare tēperamentū. In Ioue coniectant modo fere eodē. Lunā albicantē, esse humiditatis indiciū, ꝙ vero insit nigricantis quippiam, frigoris signū habent. Mercurii non vnam esse faciem, vt qui virorē quādoq; pręferat, nūc fuscedinē, nūc aliud quid, sępius tamen nigroris ostentare quiddā, Proinde cū terrena siccitate analogū habere. Hæc dici quidē, sed pręter omnē prorsus rationē, non nesciūt, paulū modo philosophia imbuti. Nam prout elementa inuicē promixta fuerint, ita colorū enascitur varietas. Sed ea in Cælo esse permixtio nulla potest, propterea ibi esse colorem, plane inficiabitur Aristoteles, nisi quia lumen color quidam est, qđ tamen luminosi corporis naturam haudquaq̄ indicarit. Quin, si maxime ibi veros concesseris colores, ad examen syncerum in tanta spatii vastitate, non vsquequaq; sibi cōsimili, reuocari, excutiq; haudquaq̄ poterunt.

Planetarū potestas maior sit, an fixarū stellarū. Chaldæorū Placita de planetis, Item Diis Consiliariis. Hesperides quę sint. Cap. XVII.

STudiosi porro Cælestiū rerū pręscientiā futurorū ex natura, situq; syderū pro viribus consarcinantes, dū in disquisitionē vocāt quodāmodo fixas stellas, & planetas, nō satis sibi constare animaduertūtur, nūc enim stellis nō errantibus vim ascribūt cęteris eminentiorē, nūc autē ediuerso. Et plurimū quidē cōmunē felicitatē pro nascentis modo, mensuraq; ab prosperiore planetarū statu contribui sanciūt, ab fixis vero παράδοξον quādā εὐτυχίαν, hoc est incōparabilem, & extra q̄ opinetur aliquis, Fortunæ benignitatem. Quę sententia vel Ptolemæo auctore cōprobatur. Alii oīno planetas vi, effectuq; ꝑpotētiores ostēdere conātur, tū Procli sententia, tum rationibus id euidēter mōstrātibus, accedente itē veterū testimonio, qui planetas κοσμοκράτορας dicebāt, velut quosdā mūdi principes intelligerēt. Quo aūt discerniculo certiore ista teneāt bonarū literarū studiosi, Astra, inqt secūdo Cæli Arist. nequeūt per se, & ꝓpriis moueri motibus, aut locū mutare, sed orbi infigūtur, velut in tabula nodus. Itaq; orbis motu ferūtur, cui inhęrēt. Cęterū planetas, dephēsum est diuerso ferri incessu, ac tū velocitate, tū tarditate plurimū discrepāte, atq; situ etiā. Quosdā nāq; exortū petere, in occasum alios remeare. porro in austrum deiici hos, in septētrionē protolli aliquos. Ideoq; ex motus inæqualitate nomē quoq; indeptos. Ex qua item certius cōiectatū, orbibus eos distinctis ferri. Fixas vero globi octaui stellas dicimus, non ꝙ nō moueātur, nā duplici saltē circūagi motu animaduersum iunioribus est. Quibus & globus,

in quo sunt, motibus rotatur, Altero ab ortu in occasum, Reliquo ab occasu in exortũ super Zodiaci polis, tantę tamẽ tarditatis, vix vt percipi vel annis centũ queat. Nec item fixas dixeris, ꝙ orbis modo circũscrãtur ambitu, nam est hoc illis cõmune cum planetis, qđ secũdo Cęli, vt dixi, astruitur. Sed ita dicũtur, quia eandẽ perpetuo seruant figurã, sitũ, propinquitatẽ, distantiã. Diuersitas planetarũ in motu, dũ vel propiores nobis fiunt, vel remotiores, causa est, sicuti philosopho cõplacitũ est, prępotẽs, vt varii producãtur effectus. Vniformis autẽ, & cõstãs motus mobilis primi id agit, vt diuersitas hoc genus æterna sit, ac vniformi pergat periodo. Ego porro in literis inuenio, Chaldæos Cæli scrutatores eximios censuisse, Planetas quandoq; dici ἑρμηνεῖς, hoc est interpretes, quoniã ex aliis astris, quę tũ minime errant, tum certũ seruãt, & statutũ meatum, sola hęc incessu ꝓprio, suoq; nitentia res futuras insignitius ostẽdant, ac veluti deorũ mẽtẽ interprętentur. Esse autẽ hosce, Saturnũ, Martem, Venerem, Mercuriũ, Iouem. Mox sub horũ cursum eadẽ Chaldęorũ obseruatio Sydera cõstituit. XXX. Quos esse dicit Cõsiliarios Deos. Quorum quindecim ea tueantur loca, quę nostro continẽtur hemisphærio. Reliqui res simul humanas, & quę in cælo sunt. Deos autẽ, quibus vis, principatusq; sit, duodecim numero esse, dicunt, quorũ singulis singulos attribuãt menses. per hos autẽ, quorũ ex animalibus nomenclatura est, meare Solem, ac Lunã, & quinq; errãtia sydera. Post zodiacũ stellas quatuor & viginti numerãt, ex quibus duodecim ad meridiem locatas tradũt. Et harũ, quę apparẽt, duodecim viuis ascribũt, reliquas quæ nõ visantur, mortuis. has pterea rerũ vniuersarũ Iudices appellãt. Obseruatum id quoq; in Gręcorũ monumẽtis, Aegyptios appellasse qdẽ zodiaci signa θεοὺς βουλαίους, i. Consiliarios Deos. Planetas vero ῥαβδοφόρους veluti Sceptrigeros quosdã intelligi voluerint. Vbi vero poetarũ princeps, Deorũ cuiq; ab Vulcano substructã domũ canit, intelligẽdas planetarũ domos interpretãtur eruditi, quas induxerint recẽtiores, in quibusq; illos οἰκοδεσποτεῖν, id est dominari astruãt, veluti nouitio inuento ansam vetustissimus poetarũ pbuerit. Illud ex doctorum calculo, pter quę diximus, adiiciẽdũ deniq;, falso videri Errantes dici, Quãdo errare potest nihil, qđ in omni æternitate ꝓgressus cõseruat, & regressus, reliquosq; motus cõstãtes, & ratos. Illa parte hac superpondii loco fuerint, qđ Græci explicãt interpretes, Hesperidas λιγυφώνους, id est canoras, Astra signare, velut ἐν ἑσπέρα φαινόμενα, καὶ δίον γεννώμενα, id est Vesperi visitationem faciẽtia, ac velut nascentia. dici vero λιγυφώνους, quia Enharmonius sese inde premat sonus, quoniã ꝓbabile nõ fiat, dũ agitentur, minima qdẽ insonare corpora, maxima vero, & pstantissima, cuius prorsum modi cælestia sunt, tacita omnino vertigine rapi. Musicã vero indidem suauissimã edi, ꝓbabile habet ἁρμονικῶν tertio Ptolemæus. Nos autẽ pręterit ea, ꝙ auditus noster eius nõ videatur capax. Ex grãmatica penu id nec ptereundũ, Planetas item dici Græcis in re militari hac illac temere ambeũtes, quos quãdoq; λειποταξίου, id est Desertoris affectos pœna inter legẽdũ subnotauimus. Nam Heraclius Imperator λειποταξίου ποινὰς τοὺς πλανήτας τῆς ῥωμαϊκῆς δυνάμεως εἰσεπράττετο, καὶ ὅσοι τῷ πόνῳ χαίρειν εἰπόντες τὴν ἄλλως δεῦρο, κἀκεῖσε περιενόστουν, βασάνοις ἐπὶ σωφροσύνην μετῆγον. Planeten porro ἀντιξένον, id est ꝓ hospite positum quandoq; inuenias. Planen vero id est πλάνην dicunt τοῦ σκοποῦ ἀπότευξιν, id est ab proposito, & scopo frustrationem.

Mundum, Sphæras, Stellas sentire, ac preces exaudire. Sphæram maximam esse Mũdi oculũ. Terram item Anima, & sensu præditam, ex Platonicorum doctrina.

Caput. XVIII.

Libet parte hac cum Platonicis cõfabulari, in quorũ sacrariis cũ alia pleraq; nõ absq; admiratione sępius lectitamus, tum id, qđ subnotabo statim, Mũdũ, cũ sit animatus, sentire, ac per amplissimã sphærã pcipue, veluti per oculũ intus omnia cõtueri. Nã si nos per oculũ nostrũ, quoniã sit animatus, & diaphanus, & lucidus, multa perspicimus, & radio etiamnũ in sublime surrecto, cælestia apprehẽdimus, Cur nõ inquiũt, Mũdi cælestis oculus, viuus, perspicuus, lucidus, radiosq; suos in omnia propagans, itidẽ sensibiliũ concipiat modũ? Amplius mũdi globos, stellas sensu item nõ carere, asserũt constantissime, Quoniã vt Plotinus astruit, vota cognoscant nostra, exaudiãt quoq;. Cælestibus inest quidem visus, specie tamẽ ab nostro diuersus. Verum in eo non diuersus, quia viuit, perspicuus item est, atq; lucidus. Auditu item prædita sunt, sed nostro dissimili. Inter omnia, quę ambitu cæli clusa cõtinẽtur, viget communio quædam, & veluti nexus, Cuius quinq; videntur rationes. Prima est, omniũ materia vna, Inde qualitatũ concordia, Mox spiritus vbiq; vnus, nã sicuti cælũ vnus est spiritus in excelsis, pariter intra cælũ vnus itidẽ

ſpiritus,vel cęleſtis omnino,vel cælo ſimillimus omnibus eſt infuſus,noſtro conſimilis. Quartũ
habet locũ natura genitalis vna,fouẽs omnia per ſpiritũ mutuo copulata. Quintũ poſtremo mũ
di anima,omnibus cõnexa.Sed cur nõ & terrã inqt Plotinus,ſentire dicamus? Obſtat vero nihil,
terrã eſſe ſenſu prędită,vt humana cõmodius,rectiuſq; diſpenſet,q̃ eius ſunt muneris.Certe nil
admodũ impedimẽto eſſe poteſt,quin preces audiat,adnuatq;,nec tamen ea,qua ſolemus ipſi,ra
tione.Neq; eñ cũcta animãtia ſenſoriis ſunt eiſdẽ cõmunita,nã & q̃dã aures habere nõ nouim⁹,
nouimus aũt ſonos ab iis concipi.Omnino ſciẽdũ,Terrę animã,nõ cẽſeri abiecti cuiuſpiã eſſe cor
poris animã,proindeq; intelligere,atq; inſup eſſe Deã.Cęterũ in hoc eminẽtiſſimarũ rerũ tracta-
tu,quonã pacto doctiſſimi Origenis placita p̃tereamus? Putare nãq; ſe primo περὶ ἀρχῶν ſcribit
Cæleſtia prorſum corpora eſſe animata,quoniã ab deo mãdata dicũtur accipere,qđ rationali tã-
tũ naturę cõtingere,cõſentaneũ eſt.Scriptũ eñ legimus,Mandatũ ego Stellis iniunxi omnibus.
At quęnã ſunt inqt,mãdata hęc? nẽpe vt aſtrorũ ſingula ſuo ordine,ſuiſq; meatibus indultę ſibi
quãtitatis mũdo ſplendorẽ p̃beãt.Qua in re id oĩno colligi videtur liquido,Corporũ illorũ mo-
tũ abſq; animę functione poſſe haudquaq̃ effici.Nec rurſum citra motũ futura vnq̃,quę animã
tia ſint.In tãta vero ordinis,ac motus ratione,atq; cõſtãtia,nõne ſtolidiſſimũ fuerit,rationis au-
ferre poteſtatẽ? Apud Hieremiã ſane Regina item Cæli Luna memoratur.Quinimmo ab peccati
labe nõ ſeiungi ſtellas omnino,cõſenſiſſe aduertitur Iob.Ita eñ ſcribitur,Stellæ quoq; in cõſpe-
ctu eius,mundę non ſunt.Id qđ ad corporis fulgorem nõ vtiq; referri poteſt.Verũ hæc ille videa-
rit.Ex theologorum muſeo ſunt,qui aſtruant,etiam ſi cunctãter,ſtellas,ſicuti cælorũ quoq; glo-
bos,ſuapte vi,hoc eſt ſubſtantiæ ſuæ natura moueri,velut elementa.

Dignitas Cæli ex hiſtoria,Item ex phyſicis rationibus.In Cælo eſſe Trinitatis myſteriũ.Cur
dicatr̃ ὀνρανόσ.Si ſtaret Cęlũ,nihil moueret.Si calor cęleſtis deficiat,nullibi erit calor,vel frigus.

Caput. XIX.

CAeli dignitatẽ eximiã,vel inenarrabilẽ potius contẽplanti mihi ſubit quãdoq;
qđ de Arabibus ſcriptũ reliquit Arrianus,coli ab illis duos modo deos,Cælũ,
& Liberũ patrẽ,ac Cęlũ quidẽ,quia cernatur,& ſyderũ collucentibus oculis p̃-
cellenter contextũ,Solem p̃ferat vtilitatis immenſę auctorẽ incomparabilem.
Neq; item excidit,qđ de Anaxagora philoſopho proditũ ſcimus,Qui interro-
gatus,cur nam ſe natũ arbitraretur,reſpondit,Cęli,ac Solis videndi cauſa.quã
quidẽ vocẽ ab philoſophis ſumma exceptam admiratione,riſu proſequitur Lactantius,putans
neſcientẽ quid reſpõderet,in hęc prorupiſſe.Ego vero,ni me quid ſecretius fallit,facile cõtẽde-
rim,nõ temere id oĩno effuſum, ſed vt ab ſapiẽtię ſtudioſo,pẽſiculate admodũ,& excuſſe.Nã q
exactius penſitarit rẽ totã,cõperiet liquido,Cæleſtẽ claritatẽ adeo p̃cellere, naturæ quadã p̃ſigni
maieſtate,vt in perenni,ac vitali luce illa auguſtiſſimũ diuinitatis myſteriũ ſit facile dep̃hẽſurus
Siquidẽ vertiginoſus ille motus ampliorẽ nobis indicat poteſtatem,Lux nitidiſſima ſapientiam,
Calor ſuauiſſimus amorẽ.Quibus ab principe rerũ deo mouẽtur,illuſtrãtur,perficiũtur omnia,
atq; ſeruãtur,primo inquã inter ſeparatas,atq; ſpiritales formas,ſicut inter corpora longe clariſ
ſimo Cælũ principatu cẽſetur.Extra hęc,qui plura in clariſſimo putat globo requirẽda,is plane,
quę ſit corporeę naturę perfectio,parũ perſpexiſſe dep̃henditur.Quicquid alia partiario,ac diui-
ſim poſſident,in vnũ id eſt ampliſſime congeſtũ.Sine hoc nec inferius generabitur quippiã,nec
genitũ ſuas exercebit operationes.Et quidẽ ſicuti intimus,& vitalis noſter calor corpora cõfouet
ac ſeruat,eiuſq; fomẽto,quę agũt in nos,nõ fruſtra agũt,ita ſi nõ adſit cæleſtis ille calor,corporũ
virtus omnis,p̃ſertimq; ille ipſe tã vitalis,tãq; familiaris nobis calor profligatus depereat,neceſſe
eſt.Cęlũ vtiq; naturale corpus eſt,omniũ corporũ naturaliũ perfectiſſimũ,corpus naturale tam
motus,q̃ ſenſibilis qualitas cõſequũtur,perfectiſſimo igitur corporum naturaliũ perfectiſſimus
quoq; motus,& ſenſibilium perfectiſſima congruunt.Nullus motus perfectior orbiculari,nulla
qualitas ſenſu perceptibilis luce perfectior,quare hęc cęleſtis corporis p̃pria ſint,neceſſe eſt.Quo
niam vero perfectiſſimũ corpus eſt,comparem quoq; locum,id eſt ſupremũ habere,ex rerum di-
gnitate,conſequẽs fuit.Propterea Apuleius dici ὀνρανόν græce interpretatur,quia ſit altitudi-
nis finis.Etiam ſi in hexamero Ambroſius ſic appellatum opinetur,quia ſit viſui peruius.Sci-
tum illud Ariſtotelis eſt ex libro octauo auſcultationis phyſicę,Motum primi Cæli vitam eſſe
omnibus,quandoquidem euidẽtiſſima eſt,& communis operatio vitæ,intimus motus.Ceſſante
autẽ Cælo,nec cętera mouebũtur.Sicut in minore item mũdo ſi ceſſet motus cordis: omnes ani
malis motus perire neceſſe eſt.Nec lapis itaq; deorſum moueretur,neq; aſcẽderet ignis,qđ mirũ

vtiq; est,sed verũ rationibus ostẽditur,si motus quiesceret primus.Est aũt,qđ primũ in vnoquoq; genere,causa reliquorũ,quę sub ea cõtinẽtur serie,licet nõ oĩa eandẽ causę habeãt rationẽ.Porro qđ de motu astruimus,patet in caloris item ratione.Nã si cælestis intereat calor,nec ab frigore ꝑ fluet frigiditas,nec ab caliditate calor.Siquidẽ nõ est frigori contrarius calor ille sydereus,sicuti calor igneus:sed oẽs continet elementares qualitates eminẽtia simplici.Sicut lux omnes colores. Quæ vniuersa disertissime colligit Picus Mirandula,vir omnifariam doctissimus.

Mundi colores tres,An sint in Cælo colores ex Peripatetica schola,An item Calor.

Caput. XX.

SVnt ex Platonicis non ignobiles,qui tres esse vniuersales,pręcipuosq; mũdi colores arbitrentur,viridem,aureũ,saphyrinũ,tribus Cæli gratiis dedicatos. Et viridẽ vtiq; Veneris esse volũt,atq; item lunæ,Aureũ Solis,ab Ioue tamẽ,Venereq; nõ alienũ,Saphyrinũ vero Ioui maxime dicatũ prędicãt, cui & Saphyrus dicatur cõsecratus.Hinc formulã mũdi cõpingẽtibus ꝑcipiũt,expedire ad gratiarũ cælestiũ munera capessenda tris potissimũ hos cõtueri colores frequẽtissime.Atq; Saphyrinũ quidẽ mũdi sphæris inserere,Aurea vero sphæris ad ipsam cæli similitudinẽ addere sydera.Ipsam vero Vestã,siue Cererẽ,id est terrã,viridi prorsum excolere indumẽto. Q̃q̃ vero in planetarũ mentione paulo ante,nõ esse in cęlestibus colorẽ vllũ astruere visi abunde sumus, non grauabimur tamen Peripateticorum fusius hic argumenta explicare,nequis ipsum hunc,cuius modo commeminimus,oculis deceptus, Saphyrinũ esse cęli putet colorem, Q̃uis ὀυρανοχρώματα Gręcis vocare mos sit,quę cęlesti colore tincta cõuisimus. Cęlũ igitur inquiũt, coloratũ nõ est,quia consurgat ex elementorũ qualitatibus color. Cælũ vero nec elementum est, neq; item ex elementis compactũ.Non elementũ quidẽ,quoniã sit elementi proprium,habere in se contrarietatem,agereq; in contrariũ:si ei coniũgatur, id ipsum corrumpẽdo: si peruincat,speciem quoq; suã in materia generãdo.Proinde,si cęlũ esset elementũ: cũ elementa omnia se ad cęlũ habeãt,sicuti ad vniuersam terrę molẽ pũctus,diu iam deperiissent vniuersa,essentq; omnia cęlũ, qđ nõ fit.Itidẽ nõ esse ex elementis cõcinnatũ,asseueramus.Nã qđ huiusmodi est,minus est suis elementis,ex quibus cõsurgit,cõnectiturq;.At maius est elementis omnibus cælũ,igitur non ex elementis.Argumentãtur item ratione motus,qui in elementis rectus est,ferũturq; vel ad imũ, vel euolant hinc ad superna.Sed cælũ eiusmodi motũ nescit, verũ cõuertitur assidue in ambitũ, Igitur cõsecutio manifesta.Addũt porro illud quoq;,nõ esse ibi elemẽtarias qualitates,caliditatẽ frigiditatẽ,siccitatẽ,humectandi vim,& ꝓpterea nõ consenescere. Q; si dicat aliquis,Solem dici vtiq; calidũ,& Lunã humectã,Saturnũ frigidũ,respondẽt,ex effectibus prodiisse nomenclaturã hãc.Quãobrẽ Aristotelem scribere in libro de elemẽtorũ proprietatibus,vbi planetæ coierint in piscium signũ,contingere mox,vt aquis diluantur omnia. Q; si in Geminis fiat coitus is:futurã vniuersi conflagrationẽ.Sed iis addũt patrũ nostrorũ scita diuinę voluntatis iudicium,qđ tã fallere,q̃ falli nescit.Quod vero ad calorem attinet,vt de aliis interim taceam,nõ omnes idẽ sentiunt.Platonici cælum esse igneum fatentur omnes,& lucere quidẽ proprie,sed & consecutione quadam calere,sed non vrere.Calor certe lucis proprietas quędã videtur,sicuti est lux cæli qualitas propria.Cæterum super hac re fusius alibi.

Regio apud Platonem terrestri Paradiso assimilis. Item vbi sit Paradisus is, Arriani historia ad id mirabiliter faciens.De habitatione sub æquinoctiali,Item an ibi sit mare.

Caput. XXI.

MVndi rationes quidẽ omnes,quas lectione varia aucupati sumus,in vnũ hũc locum,veluti in molem corporis vnam,congerere,non fuit consilii,neq; item operis instituti:in quo congestitiam quandã rerum dignarum cura syluã pollicemur potius,q̃ naturæ ordinem.Ita subnotantur omnia fere,veluti inter legendum sese obtulere,nisi quatenus libro hoc,qui omniũ prodibit primus,& secũdo quoq;,delectum quẽdã habuimus, vt sic auspicio prosperiore reliqua impetu quodam miscello consequerentur.In quibus pleraq; recognoscẽtur hũc ipsum respectantia locũ.Interim ingerit sese mihi Plato sua illa philosophi,aut theologi potius maiestate venerabili,atq; aurẽ peruellens,in Phædone suo ait se quiddã mãdasse literis,qđ huic loco cõgruat vel maxime.Esse videlicet Terrarum regionem quãdam prominentem adeo,vt imbres nesciat,neq; item flaminũ vllos persentiat impetus,summa, ꝑsignisq; sit aeris tẽperies,proindeq; inibi perfectissima quæq; vberius enascantur,nec desit exactissimũ genus hominũ,quorũ æuũ sit lõge no-

stro diuturnius.Eorũ corpora sunt qui opinentur,ex æthere plurimũ cõpacta, & aere. Aquæ,& terrę vtiq; habere minimũ,nec non cõpari fructuũ modo vesci,atq; ali.Hęc eo exscripsi libentius ꝙ nõ ita magnã cũ delitiarũ horto in sanctis literis celebrato diuersitatẽ habẽt.Vt intelligamus vere dici,ac ꝑdicari,Platonẽ demutatis paucis fore Christianũ.Sed occurrit hac parte aliud,nec minus admiratione dignũ.Legimus Genescos cap.tertiũ,in quo,excusso Adam ab delitiis ob peccati atrocitatẽ,scribit Moyses,collocatũ a deo ante paradisum voluptatis Cherubin,& flammeũ gladiũ,atq; versatilem ad custodiendã viam ligni vitæ.Vbi astruit interpres,esse qui opinẽtur, Paradisum hũc videri sub æquinoctiali circulo situm,proindeq; flammei gladii nomine Zonam reddi torridam,quę propter solis cõuersiones Versatilis nũcupetur.Quæ vero ad hoc maxime pertinentia,aut certe mira,& relatu digna imprimis,obseruauimus,ab nullo,qđ equidẽ sciam, antehac animaduersa,ꝑgã in literas promere.Arrianus inter Grecos historicos tãtę est in scribẽdo integritatis,vt φιλαλήθης.i.veritatis cõsectator,studiosusq; sit vulgo cognominatus,atq; ita etiamnũ honestetur in libris.Hic in parte postrema Indici cõmẽtarii,veluti ipse quoq; Moysi succineret,ita scribit.Hanno Carthaginensis prouectus classe ab columnis Herculeis in oceanũ, relicta ad lęuã Libya,diebus triginta enauigauit occidua petens,mox vbi in meridiẽ diuertisset, plurima sese illi obiecere impedimẽta,nã ꝓter ardores feruidi syderis,vt in perusta regione mũdi aqua potabili deficiebatur.audiebatur porro creber de cælo fragor,interim late promicantia in sublimi fulgura oculos ꝑstringebãt.Visebãturq; veluti flammarũ riui pręcipitantes e cælo,ꝗꝗ Cyrene ad extrema Libyę in tanta camporũ vastitate hęrbis nuda nõ sit,neq; item aquarũ inops. Quid,ꝙ Auicenna,tanq̃ Platonem,Moysemq; interꝑtaretur,primo Canonis in cõplexionũ ratione,temperatiorem sub æquinoctiali,commodiorẽq; esse scribit habitationem,q̃ sit vsq̃ terrarum.Qđ Eratosthenem quoq;,& Polybium sensisse,Straboni credimus.Nec ignoro tamen,quæ sit in ea re inter doctissimos disceptatio.Et Damascenus scribit in Paradiso fuisse regionẽ diuinã & prorsus eo dignam,qui dei opificis gestaret imaginem.Illud animaduertendũ,qđ & Thomas adnotauit,& Conciliator non omisit differentia.LXVII.Quosdam tradidisse,Paradisum hunc videri situm in oriente,quę portio mundi nobilior est,quia dextra,sicuti II.Cęli cõprobat Arist. Sed eum tamẽ locum itidem sub æquinoctiali Cõciliator intelligit.Et rei ambiguitatem retegit imprimis idem beatus Thomas articuli secũdi fine,quęstionis eiusdem.Quicquid autẽ sit,credendum inquit,Paradisum in loco constitutũ tẽperatissimo,siue is sub æquinoctiali sit,seu alibi. Obiter illud hac in parte subnotarim,ab erudito,qđ aiunt,puluere non ita disparatum,Macrobium secundo naturalium,Oceani legitimũ,veriorẽq; alueum sub perusta collocasse,abs quo ꝓfluentes sinus, qui ambitu suæ flexionis horizontem imitentur,omnẽ ait terrã quadrifidam diuidere, & habitationes singulas efficere insulas. & propterea Ciceronem scripsisse,omnẽ, quæ incolatur a nobis,terram esse paruã quãdã insulam.Qđ ipsum Eratosthenes,Polybius,& Strabo quoq; approbasse videtur.Sed hos Ptolemęi ratio refellit,& meminit Cõciliator.Qđ de sublimi terrarũ parte pluuiis inconcussa scribit Plato,id ipsum & de Olympi vertice antiquioribus proditum,& repetit Eustathius.Sed liquidius in Odissea Homerus quoq;,etiam si recentiorum obseruatio secus dephendisse videatur,elusa veterũ ingeniorum sedulitate in pensitandis naturæ arcanis,&,quod dicitur,Cornicum oculis confossis.

Simulacra duo nobis esse proposita,Mundũ,& Christũ,Mundũ esse tanq̃ remp. & dei tẽplũ, Angelos a deo pręfectos humanis rebus,qui mox euaserint dæmones,& immundi spiritus.

Caput. XXII.

CAeterum nequis nostra hęc putet,veluti hirundinũ musca,& Archytæ crepitaculum, si diutius iis immoremur,re in immẽsum quodãmodo recasura,palęstra vtemur ea,quã nobis pręscripsimus in hoc velut præfloramento,ac mox huic parti Coronidem impingemus,si prius in hac mũdi historia,quæ Christiana veritas obseruarit,contexuerimus.Duo.s.fuisse proposita mortalibus simulacra,qbus ad inuisibilia mire prorsum surrigeremur,attolleremurq;, vnũ quidem naturæ,alterũ vero gratiæ,Et naturę quidẽ simulacrum esse mundi huius speciem,At gratiæ,humanitatem Verbi.In vtroq; præmonstrari vtiq; deum, sed non intelligi in vtroq;.Siquidem natura specie vtiq; sua,velut digyto præferebat artificem.Sed contemplantium oculos illuminare non poterat.At ꝑpotentis,& inenarrabilis Saluatoris humanitas,lux vnica,vera,bona,de vnico,vero,bono manãs lumine,medicina fuit,vt cæci lumẽ reciperẽt,& doctrina quoq;, vt vidẽtes agnoscerẽt veritatẽ. Hęc singularis profecto est mũdi excellentia,hoc ꝑconiũ eximiũ,

Qđ & veterũ ſcientiſſimi nõ omnino videtur ignoraſſe. Quãdo etiã Senecã ſcimus nono Epiſto larũ ad Luciliũ dixiſſe, Mũdũ ſapiẽtis eſſe remp. Quaobrẽ nõ videri illũ extra remp. etiã ſi receſſe rit, imo fortaſſe, vnũ ſi reliquerit angulũ, in maiora, atq; ampliora tranſiturũ, ac cælo impoſitum tũc demũ intellecturũ, cũ ſellam, aut tribunal aſcenderet, q̃ humili ſederit loco. Nũq̃ inquit, plus agit ſapiens, q̃ vbi in conſpectũ eius diuina, humanaq; venerũt. Idẽ alibi, ingens dei tẽplũ Mundũ vocat. Id ipſum & M. Tullius facit. Qđ interptatus vir doctiſſimus: bene inquit: vniuerſus mun dus dei templũ vocatur: propter illos: qui exiſtimant: nil aliud eſſe deum: niſi cælum ipſum: & cę leſtia iſta: quæ cernimus: ideo vt ſummi omnipotentiã dei oſtenderet poſſe vix intelligi: nunq̃ vi deri: quicqd humano ſubiicitur aſpectui: templũ eius vocauit: qui ſola mẽte concipitur. Vt qui hæc veneratur: vt templa: cultũ tamen maximũ debeat conditori: ſciatq; quiſquis in vſum tẽpli huius inducitur: ritu ſibi viuẽdũ ſacerdotis. Scribũt porro theologorũ nõnulli: ab initio deum: cũ feciſſet mũdũ: ꝑpoſuiſſe illi quaſdã cæleſtiũ virtutũ poteſtates: quibus regeretur: ac diſpenſa= retur mortaliũ genus. Qđ etiã indicare videtur Moyſes in Deuteronomi cantico: vbi legimus: Cũ diuideret excelſus gentes: ſtatuit earũ terminos ſecũdũ numerũ angelorũ dei. Sed horũ non= nulli: ſicut & ipſe: qui Princeps appellatus eſt mũdi: datã ſibi a deo poteſtatẽ nõ iis: quibus accepe rãt: legibus tẽꝑrarũt: nec humanũ genus diuinis obedire: ſed ſuis parere pręuaricationibus do cuerunt: vnde aduerſum nos peccatorũ chirographa cõpoſita: nam, vt Propheta teſtatur, pecca tis noſtris venũdati ſumus: Siquidẽ animæ ſuæ pretiũ capit vnuſquiſq;: vbi voluptatũ titillatio nes expleuerit. Hoſce vero tum immũdos ſpiritus: tum Chriſtianis deteſtãdo nomine, dæmonas nũcupamus. De quibus lucubratione ſequẽti in mediũ promere ꝑgemus: quæ de iis veterũ in= genia prodidere: additis & noſtrorum placitis: vt ſeſe oſtentarit occaſio.

Dæmonis nomen fuiſſe veteribus honeſtum: nobis nõ ita. Cur Ariſtoteles dicatur Dæmo nios: & Plato diuinus. Caput. XXIII.

DAemonis nomen in Chriſtiana religione odioſum ſane: infeſtũq; eſt. non ita veteribus. Quippe: qđ poſtea patebit amplius: eiuſmodi nomenclatura deus quãdoq; ſignificat. Et pro admirabili: & immẽſo dæmoniũ vſurpat Gręcorũ natio. Sed qbuſdã quoq;: vt Ariſtoteli: adhęſit dæmonii cognomẽtũ: Nam, qđ nõ inſuper habendũ vtiq; eſt: Platonẽ ſingulari ſapiẽtia philoſophũ oĩbus fere calculis ab veterũ ſciẽtiſſimis ita approbatũ: ſummiſq; elatũ ꝑconiis legi mus: vt diuinũ virũ appellare non deſinãt: ꝑſertim in ea philoſophię parte: quę diuinorũ rationes cõplectit̃: in qua & operę multũ: nec olei minus ab eo impenſum: cõpertius eſt: q̃ vt demõſtrari res debeat: quin in iis: q̃ ad naturæ modũ ſpectãt: plures quoq; in eius ſenten tiã procliuius ferũtur: q̃ Ariſtotelis. Et, vt arbitri honorarii: q̃q̃ noſtrũ non ſit onus: vice funga= mur: oĩno in philoſophia prima: & in iis: q̃ mathematicas reqrũt demonſtrationes: in oratoria item facultate: ac in morũ diſciplina, pleriq; oẽs veluti oĩm principẽ ſuſpiciũt: venerãturq; Plato nẽ: etiã ſi flumẽ orationis aureũ fundi ab Ariſtotele: auctor. M. Tullius eſt. Proinde inſtitutũ: vt ab vtriuſq; cõſectatoribus Diuini ſymbolũ Platoni: Dæmonii vero Ariſtoteli affigeretur: ceu in nuerẽt operte: tãto Platonẽ videri Ariſtotele ꝑſtantiorẽ: quãto naturalibus diuina cẽſentur au= guſtiora: ampliouaq;: Vt ꝑtereã: qđ Gręci ſcribunt: & repetit Seneca: Athenis raptim Ariſtotelẽ profugiſſe: veritum ne impietatis noĩe in vincula cõiectus vltimo afficeret̃ ſupplicio. Appellatio nis autẽ ratio ꝓfluxiſſe videt̃ inde: ꝙ naturaliũ ſciẽtiã imprimis cõplexus Ariſtoteles eſt: quoq; ratio ſublunari fere cõtinet̃ mũdo: qua in parte: ſicuti mox liquebit: dæmonibus ꝑſcripta puta= bãt loca. Plato vero altius ſeſe ſurrigens, intelligibiliũ cõtẽplationi addictus, comparẽ vitæ, mo rũq; normã eximia integritate cõſecutus eſt: ſpretiſq;, quę cęteri vſq; ad inſaniã demirant̃: qđ in nobis diuinũ eſt: ad id diuinũ: qđ ſolũ: vereq; eſt: redigere oĩbus, vt dicit̃, remis: veliſq; adnitebat̃. hinc diuini cognomẽtũ lõge clariſſimũ: vulgo celebratũ illuxit. Auctor Allegoriarum Heſiodi Ariſtotelẽ nũcupat δαιμόνιον. Plutarchus tñ in libro de liberorũ iſtitutiõe: Platonẽ quoq; dixit δαιμόνιον. Sed ĩ artib⁹ itẽ Dionyſius Homerũ δαιμονιώτατον appellare ſibi ꝑmiſit. Sciẽdũ vero dæmonii appellationẽ ἐπαμφοτερίζειν, i. capi nũc in bonũ: nũc ĩ malũ: ꝑcipue apud Homerũ: abs quo reges dici dæmonios nouimus: velut Eudæmonas. Plebeios itẽ: priuatoſq;: ſed vt δυσδαί= μονας: infeliceſq;: qm̃ medię poteſtatis ſint dæmon: & fortuna. Sed iã de dæmonibus plura.

Rationalis naturæ gradus eſſe tres: Deorum: Dæmonũ: Hominũ. Dæmones cur. Item eoſdẽ dici Lares: ac Genios. Dæmonũ deſcriptio. Qui Medioxumi: Patellarii: Semones: Heroes: Manes Pluto Sumanus: Sangus: Popi: Diopi. Cap. XXIIII.

ILlud vero imprimis testatũ volumus, in negotiatione, vt sic dicã, ista Platonẽ ipsum: Platonicosq́; plures nos esse amplexuros: quoniã inter cæteros hi maxima curę indagine dæmonũ rationẽ scrutati sunt: nõ disclusis tamen: aut reiectis: q̃ apud alios cõperta, legẽdi appetentiã cõciliare: aut lassescentẽ stomachũ excitare: ac reficere poterũt. Igitur Platonẽ animaduerto ratiõalis naturę gradus fecisse tres: nõ dignitatis tãtũ maiestate interpũctos: abiũctosq́; sed etiam locorũ intercapedine. Ergo immortalibus diis summatẽ attribuit sedẽ. i. cælestẽ. Sed horũ alios dici, & esse intelligibiles, ab omni materiæ cõtubernio semotos, quorũ parens, princepsq́; is sit, quẽ rerũ cõditorẽ, opificẽq; veneramur, maiestatis amplitudine vltramũdana, sanctũ, & humano sermone inenarrabilẽ, sed ne mẽte qdẽ facile apphensibilẽ. Quisquis est is, aut quãtuscũq;, vnus est, verus, bonus, veritas vna, bona, bonitas vna, vera. Cęteri nõ tã dii, q̃ ministri. Visibiles deos intelligit cælestia corpora. Atq; hic gradus vtiq; vnus, q & primus. Imũ vero tenet numisma pcelsę diuinitatis eximiũ, homo. Cui⁹ eminẽtissimã naturã, cælitib⁹ fere cõparẽ, paulo post lati⁹ explicare ingrediemur. Mediũ vero inter hosce extremos gradũ, ab Lunæ collimitio ad nos vsq; expansum iã habẽt, quos ab sciẽtię magnitudine prisci Dæmonas vocarũt. Sed. M. Tullius Lares, etiã si in eo satisfacere vix sibi videt. Apuleius nũc Lares, nũc Genios nũcupat. Hos tãq̃ interptes quosdã & salutigerulos arbitrati sunt priores, qui concepta a nobis vota ad deos deferrent, & illinc ad nos diuina munera, veluti μεσῖται quidã, & Pararii. ad hos itẽ Magica excantatio, & Præsagiorũ species referebant, qđ in Symposio docuit Plato. Plutarchus in libro de philosophorũ decretis, nimis pcise, cuiusmodi forẽt dæmones, descripsit, cũ ait, Thales, Pythagoras, Plato, Stoici dæmonas esse sanxerũt substãtias animales, sicuti heroas ab corporibus amotas animas. Floridius multo Apuleius, Dæmones inqt, animalia sunt, ingenio rationabilia, animo passiua, corpore aerea, tẽpore æterna. mox adiicit, passiuos dici, quoniã iisdẽ, qbus nos, pturbationib⁹ sint obnoxii. Hosce Romani veteres Medioxumos itẽ nũcuparũt, q interstiti ex sui ratione, ac loco, & potestate diis summis sint minores, hoim natura, velut cõplacitũ antiqs est, vtiq; maiores. Propterea Plautus in Cistellaria, Ita me dii, deęq; superi, atq; inferi, & Medioxumi. Apud eũdẽ qnetiã Patellarios dici cõperias deos, qui Patellis, sacrificio vasis accõmodis, placarent. Propterea in fastis Ouidius, Fert missos Vestę pura patella cibos. Plautus, Dii me oẽs magni, minutiq;, & patellarii. Semones dici putãt eos, q ab aeris meditullio qcqd interpatet ad terrã vsq;, habẽt. Quos credit Martianus ἡμιθέους dici, hoc est Semideos, Heroas quoq;, sicut Iamblichus itẽ significat, qm̃ inqt, ἥρα μ veteres dicebãt terrã. Ibiq; Manes. i. corpori humano psules attributi, q parentũ seminibus manarũt. Heroas fuisse iracũdos, & occursantibus infestos, Menander signat, proinde ptereũtes Heroa silẽtiũ mire seruabant. Porro qcqd ab luna ad terrã interstitii est, Plutonis imperio ascribit, Qui inde Sumanus dicit quasi summus deorũ maniũ. Sed & lunã in vicinia constitutã Proserpinã appellarũt. Semones Fulgẽtius nõ oĩno malus auctor, esse deos opinat, q Cælo digni nõ cẽserent ob meriti paupertatẽ, cuiusmodi esset Priapus, Hippo, Vertũnus. Nec terrenos tñ putarẽt p gratię venerationẽ, sicuti in Mystagora scribit Varro, Semoneq; inferius derelicto, deũ de pinnato attollã eloquio. In ciuitate diuina Augustinus Semonẽ dici Ianũ sentit, q seminio psit, dũ concipit infans. Semonis Iani meminit ab vrbe cõdita libro octauo Liuius, q̃q̃ alii expũcta lectione ista, substituãt Sabino Sangi, ex Dionysio: Qui antiquitatũ secũdo, Sabinorũ gẽti inditũ nomẽ scribit ex Sabino Sangi diui gẽtilis, quẽ Sangum qdã Pistiũ vocẽt. Sũt q Dryopum lingua Popos dici dæmonas arbitrẽtur. Omnino q Homero posteriores sunt, etiam deos ea voce significari putãt, vt sint Popi quasi Ipopi ex veterũ doctrina ὡς τὰ πάντα διοπτεύοντες. i. omnia dispicientes. Sicuti indidẽ corriuatur & Diopos, quæ dictio apud Aeschylũ ducis est peculiaris. i. ἡγεμονικὰ.

Esse item in Sphæris dæmonũ ordines. Prouidẽtia triplex. Quomodo ab dæmonibus afficiamur. Qui dæmones naturales, Quiq; aduẽtitii. Dæmonũ pfecturę: Itẽ Dæmones eẽ tãq̃ pastores. Caput. XXV.

SEd in hac dęmonũ distinctione id vtiq; minus ignorãdũ, ex veteribus plerosq́;, pręter q̃ hactenus collecta nobis sunt, etiã singulis planetarũ globis peculiares ascripsisse dæmones, veluti stellas, ita planetæ illi famulãtes, i cuius orbe sunt, vt i firmamẽto stellę minores ab illustriorib⁹ gubernant. Inde Saturnii legunt dæmones, aut Iouii, & deinceps. Immo vero iter Saturnios esse, q pstẽt aliis in globo eodẽ. Qđ & in cęteris intelligũt, quẽadmodũ inter hoies nõ oim eadẽ ratio agnoscit fortunę. Orphici terrestres etiã dederũt Dęmones, sicuti etiã Aquei dicunt, & ignei.

Tradūt porro,qui hęc curiosius ꝑuestigāt,esse ab summis ad infima veluti catenas quasdā extēsas. Nā stellarū q̄libet dæmones suos tāq̄ asseclas certis afficit modis. Sed eodē itē modo ab dæmonibus animę afficiūtur,ab suis vbiq̧ suę. Id vt facilius ꝑcipiať,Prouidētiā Platonica schola in tria distribuit: Vniuersalē,minus vniuersalē,& demū particularē. Et vniuersalē q̄dē ad tria refert pricipia: quoꝶ & superius facta nobis mētio est:bonū,intellectum,animā mūdi: qua omnibus,& oīa ꝓuideāt. Min⁹ vniuersalē,ad sphærarū,stellarūq̧ animas: Quādo harū vnaquęq̧ oīm q̄dē rationē habet: sed nō in oībus tamē. Particularē vero dæmonū esse volūt:qui q̄dā nō oībus:sed quibusdā gratificētur. Q̄ꝫq̄ & in humanis animis ꝓuidētia particularis est ad inferiora. Igitur ꝑ loci ratione nobis nō vno modo fomēta adiiciūt: Siquidem ignei dæmones contemplādi excitant potētiā. Aerei vitę fauent actiuę, Aquei voluptuosę. Hos Plato scribit a primordio maloꝶ plurimis voluptatē immiscuisse. Porro dæmones q̄dē oēs esse affectu passiuos, Superiores vero, mediosq̧ etiā immortales, Infimos dūtaxat lōgęuos. Asseritur & illud, dæmonū alios esse, vt sic dixerim, indigenas, Aduētitios alios. Et indigenas q̄dē volūt,q̄ sint initio sic producti, Aduētitios aūt qui ex humana ratione mox inter dæmonas sint centuriati, ac nihilominus humana curēt. Q̄d vero ad dæmonicas attinet ꝑfecturas: alii latissima procurant terrarū spatia, alios detinēt angustiora. Quidā vrbibus modo ꝑponūtur, aut ex hoībus singulos tātū amplexanť. Atq̧ hinc Saturniū alius, ille Iouiū, hic quēuis aliū dicit dæmonē sortitus: Sicuti etiā vnūquęq̧ nostrū credūt suo vt sic dixerim, syderi mācipari. Quę vtiq̧ dæmonica ratio, atq̧ cęlestis, nō in homine tātū efficax putať: sed & in cæteris naturę partibus. Nā sæpe animal hoc, vel illud solare dicimus, aut Iouiū. Sic & in plantis, lapidibusq̧. Certe Plato Dæmonicā potestatē, vt cōciliatricē, in Sympoſio, & legibus admiratur. Propterea in Protagora, & Politico dęmonas, vt pastores recognoscit, in Critia etiā gubernatores. Quibus nos diuina prouidentia cōmendandos censuerit: veluti moderatoribus: Qui nos tum diuinationibus plurifariam, tum oraculis adiuuarent.

Dæmones an habeant corpus, Item Angeli. Corporum genera quinq̧. Nereides quæ sint. Qui, & vbi visibiles dæmones. Caput. XXVI.

AN vero dæmones huiusmodi, siue bonos intelligas, siue malos, habeāt corpus potest videri quęstione non indignū. Ac si Apuleiū audimus, nō omnes habēt Siquidē in Socratis dæmonio ita scribit: Genus aliud augustius aio dæmonū, qui semꝑ a corporeis cōpedibus, & nexibus liberi ꝓcurantur certis ꝑcatibus. Quorū e numero somnus, atq̧ amor. Psellus dæmonū naturā nō putat esse sine corpore, quādo, inq̄t, sunt qui fateanť, Dæmones ab se cū corporibus visos. Quin & Magnus Basilius nō dæmonibus modo, sed & puris etiā angelis corpora tribuit, veluti spiritus quosdā tenues, & aereos, atq̧ puros. Cui Dauid astipulari videť, cū ait, Qui facit angelos suos spiritus, ac ministros suos flāmeos. Sed in ciuitate dei Augustinus ait: Qui facit angelos suos spiritus, id est eos, qui spiritus sunt natura, facit esse angelos. Eādē quoq̧ asserit Psellus idem Apostoli Pauli fuisse sententiā, quoniā sic cōmodius locū ꝑmutēt, quiescāt, itē sine fallacia sensibus se offerāt. Sicubi vero in scriptura leganť incorporei, respōdēdū, esse moris corpora q̄dē crassiora corporea nominare. Quę vero pretenuia sunt, quęq̧ aspectū, tactūq̧ effugiūt, incorporea dicere. Non idē tamē videtur angelicū, & dæmonicū corpus. Illud em̄ radiat, & nequit oculis sustineri. Dęmonicū videť aliquādo fuisse eiusmodi, quoniā Isaias angelū nominat Luciferū, qui lapsus est. nūc certe obscurū, tenebricosumq̧ est. Angelicū q̄dē corpus oīs expers est materię. Dęmonica quodāmodo materialia, & subiecta passioni, ꝑsertim, quę sub terrā intrusa sunt. Itaq̧ pulsata dolēt, & igne admoto exurūtur: cinere itē cōspicuo: q̄d in Thuscia quādoq̧ factū, proditur memorię. Sed vt hæc expendātur exactiore libra: Corporū (q̄d ad hāc spectat rationē) inuenio Species quinq̧. Est q̄dē corpus vnū, & id primū, q̄d igne tātū cōflatur, q̄d si ignis ille visui subiiciatur, Syderū corpus dicitur. Si visum nō patiatur: dæmones sunt: Quos igneos dicit Orpheus, aut Cælestes. Altera species corporū est: q̄ ignis, aerisq̧ nexu attēperata sunt. Et hi æetherei, vel aerei nūcupanť dæmones, eodē Orpheo docēte. Q̧ si aqueū quiddā, veluti tenuius ferrumen accesserit, Tertiū consurget genus dæmonū: qui nominanť aquei, q̄ q̄nq̧ etiā ꝑcipi possunt visu: si densius paulo subactum corpus sit. Vbi autem terræ aliquid addatur: sed non ita crassum: Terreni iam efficiūtur dæmones. Postrema sunt iam humana corpora spissitudine crassiora obesioraq̧. Aqueos dæmonas in Perside, atq̧ Aphrica visitari præcipue, Zoroaster existimat: Eos Nereidas vocauit Orpheus. adiicit tamen Porphyrius illos dæmonas solum videri: in quorum corporibus præter aquæ vaporem ignis abundet. Idq̧ in oriente contingere, atq̧ meridie. Glaucum esse mari-

num Dæmona Græci scribunt.hūc esse Melicerten interpretat̃ Nicanor. In primo Aetolicorum scribit Nicander,Apollinem ab Glauco diuinandi scientiam esse consecutum. Porro,quod obser uatione dignum est,Augustinus astruere videtur:Angelos oēs ante confirmationem vel lapsum corpora habuisse aerea ex puriore,superioreq; aeris parte conformata.Cæterum ad faciēdū idonea,non item ad patiendum.Taliaq; etiamnum bonis angelis conseruata,q̄ visum tamē nō patiātur,ni crassius qppiam fuerit inductum.Malis vero Angelis in lapsu demutata fuisse corpora in aeris spissioris qualitatem,vt igne possent torqueri.Super Genesin Augustinus idem sic ferme prodit.Dæmones aerea dicuntur animalia,qa corporum aereorum natura vigēt,nec p mortem dissoluunt̃,qm̄ p̄ualet in eis elementum ad faciendū aptius,q̄ ad patiendum. Patientiæ quidē humor,terraq; congruūt maxime.Ad faciēdum vero aer,ignisq;.Verum nequid dissimulē,in secūdo Sententiarum adnotatū animaduerti,hęc de aliorū sentētia fuisse Augustino cōscripta,Quoniam Christianę veritatis sectatores cōplures cōspiratu cōsono ꝑdiderint,Angelos esse incorporeos,assumere tn̄ qnq; Corpora,vt exequant̃ ab opt.max.Deo iiuncta,qb⁹ mox exuant̃.Btūs itē Thomas q̄stionis propriæ articulo primo,Augustinum scribit,Platonicorū opinionē explicuisse Origenē quoq;,vt in aliis itē,esse deceptū,vbi in libro περὶ ἀρχῶν Deum patrem modo tradit,& filium,ac sanctum spiritum nullum habere cum materia cōmerciū.Qꝫ si Gregorius angelū vocat rationale aial,id per metaphoram dictum exponit,ex rōnis similitudie.Vbi vero Bernardus ait,Spūs creatos indigere instrumēto corporeo,intelligendum inqt,nō naturaliter adglutinato sed ad aliqd assūpto.Deniq; i diuinis noībus Dionysius icorporeos esse angelos,cōstāter affirmat.

Dæmones esse semine fœcundos,& coire,Angelos bonos minime.An angelus dicat̃ de hoīe. De gigantib⁹.Dæmones qua ratione varias exhibeant figuras.Quę sint Naiades,Dryades,Onosceli.Cur quidam dæmones ingerant se puerperis.

Caput.XXVII.

MArcum quendam in Cherrhoneso Græciæ contermina fuisse,legim⁹,qui genus suum in Mesin fluuium referebat,homo solitudinis præcipue amator,& dęmonū cultor eximius,quo nomine de illorum natura multa psecutus,aliis etiam est impertitus,Sicuti illud,Dæmonas non pati solū,sed valde vtiq; pati. Quin esse itē semine fœcundos,idq; generandi studio effundere,succrescereq; inde aialia q̄dā modi nō magni,habere eni genitalia,sed neutiq; nostris similia Porro quia excremētitium qddam effundāt,cōnutriri quoq;,alios qdē inspiratione,alios etiam humore,verū non ore,sicuti nos.Immo vero vt Spōgię,atq; Ostrea.Nec tn̄ Dæmones hoc omnes pati,sed q materiæ cōiunctiores sint,quiq; lucifugæ intelligantur,Aquatici atq; Subterranei.Hinc Augustin⁹ multos tradit,experiētia magistra didicisse,Syluanos,& Faunos,quos vulgo incubos vocent,improbos sæpe extitisse mulieribus,earumq; appetisse,ac peregisse concubitus,& quosdam dæmones,quos Galli Dusios nuncupent,hanc assidue fœditatē tētare.Adiicit tn̄,se hic nil admodū temere ausum affirmare,angelos vero dei sanctos ea turpitudine inqnatos,non credere.Cū vero legim⁹ Geneseos.VI.Angelos dei vidētes filias hoīm ꝙ essent pulchræ,accepisse vxores sibi,non accipiendū inquit,est,ita illos esse angelos dei,vt homines non essent,sicut putant quidam.Nam hoīes fuisse,Scriptura sine ambiguitate declarat,qn̄ dixit deus non permanebit spiritus meus in hominibus his in æternum,propterea ꝙ caro est.Sed & hoīes dei angelos fuisse nuncupatos,ex iisdem literis testatissimū est.Nam de Ioanne legimus,Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuā.Et Malachias propheta angelus itē dictus est.Fallit autē quosdam,ꝙ ex illis,qui dicebantur Angeli dei,nati,ac propagati feruntur Gigantes,veluti hoc humanum non sit.Cum tn̄ paulo ante Gothicā vastitatem Romæ visa sit fœmina,q̄ corpore quodāmō giganteo lōge cæteris pēminebat,quod eo mirabilius est visum,qm̄ vterq; parens nec staturosos qdem hoīm proceritatē assequebat̃.Sed redeo,vnde sum digressus.Nullus,inquit Marcus idē:Dęmon mas censendus est,vel fœmina.Hæc enim interstitia,& sexuum discernicula ad cōposita ptinēt,dæmonum vero corpora simplicia sunt,ductu,flexuq; facilia,ad omnemq; configurationē apta naturaliter.Et.n.sicuti nubes nūc hoīm,nunc cuiuscūq; visitationē faciūt:cōsimiliter & dęmonum corpa,vt collibuerit,varias cōcipiunt figuras.Qua ratione virum mō p̄ferūt mō etiā fœminā.Infremūt qnq;,vt Leōes,saltāt vt Pardalis,latrant,vt Canes.Nec tn̄ tot,ac tam varia vnumquodq; dęmonū genus perfecerit.Nam igneis,aereisq; facile huiusmodi suppetit facultas,Siquidē in id se nullo negotio deformāt,qd̄ imaginatio cōceperit.Tenebricosi vero dęmonis phantasticū:angustiis fluctuans:eam nescit diuersitatē.Corpore itē inagili,minimeq; actuoso.

Aquei, nec non terrestres in horum meditullio cõstituũtur. Sed q in aqs agũt plurimũ: ex elemẽti mollitie aues fere, ac mulieres assimulant. Ex quo genere sunt celebratę poetis Naiades: Nereides: nec nõ Dryades. Qui vero i aquosa: & arida frequẽtãt: corporib⁹ arescẽtib⁹: cuiusmodi Onosceli pnoscunť: qui sunt asininis cruribus: hi sese mares plurimũ exhibent, interdũ quoq; leonem, ac canem inducere videntur. quare non ita mirum: si qñq; puerperis fœminea specie ingeratur dæmonium: qđ adulterum sit, & impuris humectationibus afficiať plurimum.

Dæmones mali: dæmonũ e cælo lapsus: Trygodæmones qui sint: & Sorodęmones: Couali: Soroadios dæmon. Caput. XXVIII.

DAemones qđẽ oẽs Christi cult⁹, tanq̃ malos abdicat: illorũ cõmercio nullatenus vtẽdũ cẽset: qñ, vt in Apologetico testatũ reliqt Florẽs Septimius: dęmonũ opatio est hoĩs euersio. Gręcia nõ ita multos dæmones damnandos putat. Addit: nec hos qđẽ esse ex pposito tales. Sed q ab condito ęuo rerũ dispẽsatio ea sit ratione instituta: vt illis animæ impuræ carnificina: vt sic dixerim: iniũgereť: cuiusmodi dæmonum opa magica vanitas impẽdio vti assueuerit: aduocãs in aspectũ imaginarium: & multa itidẽ imaginaria, spectantibus obiiciens. Nos i literis antiqoribus ab Pherecyde traditũ obseruauim⁹: Dęmonas olim cęlo lapsos: qđ nostra continet doctrina: Ophioneumq; nuncupatum: hoc est dæmonicum serpentem: qui ante signanus fuerit agminis ab diuinæ mẽtis placito deficiẽtis. In mysteriis exploratũ illud quoq;: Iouẽ qñq; dæmones iferiores ad inferna deturbasse. Adde: q & Pythagorica doctrina hoc ipsum fere opertius referre aĩaduertiť: dũ fractis alis aĩam labi ẽ cęlo fingunt, inq; nouem distribuunt gradus: tanq̃ nouenariũ angelorũ chorũ. Quin & in sermone, qui est de fœnore, Plutarch⁹, Empedoclẽ eiusmodi dæmonum lapsum nouisse, significat, vbi ait, Semel fœnore illaqueatũ euadere nõ posse, verũ oberrare, pinde, ac dæmões a deo fugati, eq; cælo dati in pceps apđ Empedoclẽ, Quos æther ad maris ima deturbarat. Illo aũt ad terrã reiectante, hęc rursus ĩ altũ exstimulabat, Qui illinc mox alio contrudebanť. Platonici arbitranť, septẽtrionales dęmones esse malos, idipsũ & Hebræorũ astronomi cõprobant, qui Martios noxiosq; in septẽtrione locatos tradunt, propitios aũt & Iouios in meridie. Iamblichus porro scribit, Imaginum fictores a dęmonibus malis occupari sępius, atq; falli. Ex quo, vt festiuius aliquid interim appingamus, Trygodæmones apud comicum Aristophanẽ in Nebulis, dicũtur poetæ, q fæcib⁹, quas Græcia τρύγας vocat, faciẽ collinere cõsueti, in viis curribus insidentes, ne cognobiles fierẽt, poemata concinebant, cauillis, probrisve lacessentes, q pterirent, qđ erat suũ comicorum. Proinde inqt interpres, institutũ, vt qsqs impudenter nimis conuitiando iniurius est, de curru loqui dicatur. Plutarchus in ratione liberorũ institutionis, senes hisce conuitiis proscissos tradit, vt κρονόληροι vocarenť, id est ætate desipientes, & Sorodæmones, hoc est, sepulcrales laruę. Erant & dęmones quidam Dionysiaci, quos nuncuparunt κοβάλους, asperi, & immites, q̃q̃ & Coualos dicebãt q lusu assimulato fallerẽt, vt scribit Harpocratio, meminit Philochorus. Sed & Aristoteles octauo de animaliũ historiis, Otum esse scribit Coualum, etiam si luxatis, q modo circũferunť, Græcis codicibus, & imitandi studio teneri, atq; ita saltantem capi. Plinius parasiticum transtulit, Theodorus Blateronẽ, hallucinatoreq;. Sed & eo verbo signant Græci prædonẽ, aut Sicariũ, ab genere gladii quẽ κοπίδα vocant. Apđ Indos colebať dæmõ Soroadios, qđ in liguã græcã tralatũ verbũ Oenopœũ signat. i. οἰνοποιόν. i. vini factorẽ.

Dæmones an sentire doloris vim possint. Spiritum esse, q sensum efficiat. Cur enses offerãtur dæmonibus. Virgilii locus explicať. Theologica sententia de supplicio dæmonum. Cap. XXIX.

NEc paruæ illud quoq; disceptationis cẽseri solet, doleant ne dæmones, ac excarnificari, pulsarive vllo pacto possint. & multi adnuunt quidem, & nos paulo ante commeminimus. Sed qua id effici ratione possit: non est obtritum valde eo vtiq; amplius, si nec solido, nec composito præditi sunt corpore. Nam ad compacta ex pluribus videtur sensus pertinere. Cæterum quonam modo infligatur dolor, exactius perpendẽdum. Astruunt quidem multi, esse neruos, qui sentiant, Sed nõ id efficit neruus, verum spiritus potius neruo insitus. Nam qđ spiritus expers est, Sensus itẽ expers sit, necessarium est. Ergo spiritale dęmonum corpus magna parte, vbiq; sensile est natura, & absq; medio tangit, videt, audit, sed & tactũ patiť, & perinde, ac solida, diuisum dolet, eo tñ interstitio, q solida intercisa, ac reuulsa, aut persananť nunq̃, aut vix cõtingere id potest: Resectum vero dæmonicũ corpus coit rursum, recreaturq; aeris modo, aut aquæ. Et id qđẽ celeritate incredibili, interim tñ dolet insigniter, dum peragitur dissectio, quo fit, vt ferri aciem

reformident, reclinentq;, q̃tum maxime possint. Propterea qui exagitare Dęmones moliũtur, enses, ac tela studiose prætendunt. Ex qua veterum, & q̃dẽ Platonicorum doctrina Platonicus ipse poeta Aeneidos sexto ita scribit. Procul o procul este prophani,

Conclamat vates: totoq; absistite luco.

Tuq; inuade viam: vaginaq; eripe ferrum.

Eum vero locum q̃ apte excusserint interpretes: iudicabunt volentes. Nam satis habuit Seruius dicere: voluisse Aeneam habere contra vmbras ensem consecratũ. Spũm vero primo viuere: atq; sentire: argumẽto est: vt dixi: q̃ eo ab membris reuocato: mox illa & sensu, & motu defecta cõmoriunt. Aĩas vero eiusmodi itẽ ꝑtenuia corpuscula habere præter solidum hoc: & crassum: in quibus pariter sint: in q̃busq; potissimum sentiãt: & ꝑseuerent longe diutius: q̃ in solido: alibi ex veterum sententia docebimus. Vnde lux multa Maroni inferet. Sed posteaq̃ antiquorum placita ĩ his recẽsuimus: adnectamus & theologici doctoris sententiam. Scribit beatus Thomas: timorẽ: dolorem: gaudiũ in dęmonibus esse non posse: vt sunt passiones: vel vt latinius loquar, ꝑturbationes: q̃m sint hæ appetitus sensitiui ꝓpriæ: qui virtus est in organo corporeo. Vt vero intelligunt simplices voluntatis actus: sic in dęmonibus esse posse. Etem̃ hoc mõ dolor est obluctatio voluntatis ex eo: q̃d est: vel non est. Multa em̃ sunt: quæ non esse, dæmones mallent: & econuerso. Ideoq; dolorẽ cooriri: necesse est. Sed cum dicat Christus: ignẽ æternũ suppliciis hoĩm esse attributum: & dęmonum: quonam modo esse queat in eo spirituũ immũdorũ discruciatio? Discedite a me, inquit veritas, maledicti in ignem ęternum: qui ꝑparatus est diabolo: & angelis eius. Sed sunt inq̃t iterũ Augustinus: sua etiam dęmonibus corpora: sicut doctis hominibus visum est: ex hoc aere crasso: & humecto. Q̃d genus elementi: si nil perpeti posset: non vreret feruefactum in balneis. Si autem quisq̃ nulla habere corpora dæmones asseuerat: non est de hac re aut laborãdũ inq̃sitione operosa aut contentiosa disputatione certandum. Adhærebunt igni corporeo spiritus: q̃uis incorporei: vt crucientur: modo vtiq; miro: & homini nequaq̃ explicabili: sed tamẽ vero. Cur enim hoc cẽseatur impossibile: si fieri potuit: vt spiritalis anima corpori alligaretur?

Dæmonẽ tribus modis dici. Animum nostrũ etiam dęmonẽ nuncupari. Locus Virgilij declaratur.

Caput. XXX.

SCribit autem Proclus: dęmonẽ non vno modo dici: alius em̃ ipsa essentia dęmõ est, comparatione alius, alius item habitu. vbiq;. n. q̃d proxime pręest: ac ꝓuidet: appellare dæmonem cõsueuerunt: sicuti apud Orpheum Iupiter Saturnum dęmonem vocat. Sed & Plato deos: qui generationem e propinquo disponunt: dæmonas nuncupauit. Comparatione vtiq; dæmon est: qui proxime vnicuiq; ꝓuidet: etiam si deus sit. Habitu vero dæmon dicitur animus. Qui similitudine quapiã ad genus dęmonicũ, mirabiliores: q̃ secũdũ hoĩem actiones edit: totamq; vitam suã suspẽdit ex dęmone. Qua ratione in rep. Socrates dęmões animos appellauit: q̃ vitam bene transegerint. Dæmon vero essentia hanc per seipsum ꝓprietatem est sortitus: viribus propriis: modisq; differentibus actionum distinctus. Anima rationalis oĩno in Timæo dæmon aĩalis est appellata. Dignum scitu: q̃d Apuleius inq̃t: quodam significatu animum humanũ etiã in corpore constitutum, nuncupari dæmonem. vnde & apud Virgilium,

Dii ne hunc ardorem mentibus addunt

Euriale? an sua cuiq; deus fit dira cupido?

Ergo & bona cupido animi deus est. Vnde Eudęmonas dici beatos putant: quorũ dæmon bonus id est animus virtute perfectus est. Intellectum itẽ nostrum possumus recte dæmonem nuncupare: nam Timæus inq̃t: deum nobis supremam animi partem tanq̃ dæmonem cõtribuisse. In Symposio vero, ipse mentis amor ad diuinam pulchritudinẽ contemplandam, Dæmon cognominatũ. Porphyrius etiam: vt scribit Iamblichus: dęmonem proprium non esse alium: q̃ intellectum putabat: & inde eum esse Eudæmona: q̃ sapienti sit intellectu præditus. Sed Iulius item Pollux Homero auctore: Dęmonas scribit deos vocari: quando etiam Plato omnium moderatorem magnum dæmona nuncupare sibi permiserit.

Dæmonem esse vnicuiq; proprium: custodem: testẽq;. Quæ sint ab eo emolumenta. Quando fiat dæmonis ab aĩa electio. Dæmoniũ Socratis quale foret: & cur diceretur deus. Item de Augusti &. M. Antonii dæmonio. Dæmonum bonorum & malorum nomina.

Caput. XXXI.

EX sublimiore autem dęmonũ gñe Platonis sententia est, animis in vitalem hãc prodeuntibus lucem contribui dęmonem, q̃ sit actionũ inspector oĩm, & cogitationum quoq; diligens explorator, quiq; corporeo exolutis nexu assistat semper rapteteq; ad iudicem ꝑtinus, singula testimonio approbans suo, vel diluens, qđ ĩ Phędone confirmat Socrates, & repetit Proclus. Postea ipse hic dæmõ, si religiose colat̃ a nobis ꝓbitate, ac sanctitudine, qđ Socratẽ fecisse scimꝰ, putãt Platonici, mire ab eo nos iuuari tum somniis, tum signis, mala auertẽdo, bona auctius sospitãdo, posse nãq; humilia, iacentiaq; surrigere, nutantia tibicinibus offulcire, obscura illustrare, demũq; improsperum sydus restituere. Hoc nõ e philosophorũ mõ scholis est, sed & Męnãder approbasse videt̃, vbi ait, Δαίμων ἀνδρὶ συμπαρίσταται εὐθὺς γινομένῳ. Adest inquit, statim nascẽti vnicuiq; dęmon. Inde in φαρμακευτρίᾳ Theocritus, σὺν δαίμονι τάκω, ex interpretis astipulatu intellige cũ suo ipsius dæmone. Nec mirum est: additum nobis augustiorem, sanctioremq; p̃sidẽ. Quando nõ fere sit aliud homine imbecillius, Qui ab cælesti tranqllitate semotior, diuersisq; fortunæ telis obiectus, voluptatũ perniciosissimis circunfusus delinimentis, q̃ assidue aduersus aĩam stipendia facere sentiuntur, vt inscitiæ malum p̃tereã, quo ab ineunte ætate, tanq̃ teterrimo cœno obuolutꝰ & demũ ab hoste vigilantissimo aggeribus, fossa, valloq; circũsessus, & nulla nõ hora pulsatꝰ ariete, & paulo minus solo ęquatus, clarissimæ illius ꝓuidẽtię, ab benefico munere nusq̃ cessantis, opẽ summa vi ad extrema redactus implorabat, quo adminiculatior, pleniorq; spei destinatã gẽtibus metã posset cõtingere. Proinde appositi nobis hi, quos diu iam more veterum dæmones dicimus tanq̃ pastores, vt placet Platoni. Ea vero si displicita est nomenclatura, nũcupemꝰ iã, sicuti patribus christianis appellare moris est, angelos bonos, qđ Areopagita Dionysius cõprobat, nec ab Platonis mẽte dissentaneũ est. Qui p̃ces nostras etiã optimo maximo deo exhibere, ab Platonicis creduntur, & cõfirmat Cassiodorꝰ ĩ psalmorũ enarratiõe. Sũt q opinent̃, aĩam nõ tũc creari primũ, vbi corpori adnectit̃, sed vixisse diu ante. Horũ itẽ sentẽtia est, aĩas iã iã descẽsuras ex dæmonũ numerosa serie custodẽ naturaliter secernere. Putãt alii ista perfici, qñ iã electione vti cœperit aĩa, Siqdẽ dũ sibi mores induit hos, aut illos, optare itẽ vitæ ducẽ latenter. Nec absurdũ rentur dęmonẽ eũdem ab pluribus secerni. Adiiciunt illud quoq;, morũ ratione eadẽ nõ manẽte, nõ manere item dęmonẽ. Item sicuti dæmonis optio nobis dat̃, ita nos ab dęmonibus vicissim optari. Hi vero nõ alii sunt, q̃ malefici qdã, prauitas quorũ ab diuinis nos seiungendo in materiã penitꝰ adobruat. Aegyptiorũ doctrina traditum est, ab dæmonum p̃side deo pro ratione propositæ vitę dęmonẽ assignari, non ab astro, nec ab planeta, qđ sensisse Porphyrius existimat̃, vt auctor est Iamblichus. Quare concinentes Pythagorici, ita Iouem apprecari consueuerant, vt vel ipse a malis abduceret, vel a quo dęmonum id posset p̃stari, monstraret. Iamblichus refert, eatenus ab dęmone nos dirigi, donec sacris expiati deum subeamus ducem pro dæmone. Cui posthac dæmon ita cedit, vt vel vacet eo præsente, vel ad idem conducat. Hinc Plotinus nos exhortatur ad deum pro dæmone consequendum, q̃uis ad excellentiorem dęmonem id retulerit, q Plotino multum intulit claritatis. Qm̃ excellentior dęmon qñq; dicat̃ deus, qualẽ Plotinꝰ habuisse credit̃, atq; itẽ Socrates. Nã & inferiores dii, sicuti præsignificatũ nobis est, qñq; dęmones dicũtur. Qua rõne Apuleiꝰ librũ de deo Socratis attitulauit potiꝰ, q̃ de dęmonio Socratis, etiã si rubore quodã veriꝰ id ab Apuleio factũ, octauo Ciuitatis diuinæ interpretat̃ Augustinus. Dęmonẽ Socratis deũ quoq; appellatum ratione, quã dixi, auctor est Proclus, id ipsum Platonis auctoritate in apologia, & in Alcibiade primo, quem interpretabat̃, corroborans. Erat vero dęmon hic Socraticus tum igneus, quia ad contemplationem cęlestium rerum Socratem inflammabat, tum etiam Saturnius, qm̃ abductum a sensibilium cura intellectu plurimũ viuere hortabat̃. Hũc sensu percipiebat, sed non corporis huius verum, vt Platonici persuasissimũ habẽt, sensu ætherei corporis intra hoc delitescentis. Qua itẽ ratione ab prophetis videri solitos, audiriq; angelos, credit Auicenna. Ferũtur qdẽ passim dęmonum verba, inqt in libro de Socratis dęmonio Plut. Sed illis mõ insonãt, q tranqllam seruant animã nec tumultuantem perturbationibus, quos sacros nuncupamus, & Dęmonios viros. Refert idem, redditum patri Socratis oraculũ, nequã illi omnino vim adhibere tentaret, aut porro inducere suasionibus pergeret, sed suo ipsius arbitrio permitteret, fusis Ioui agoręo precibus, atq; itẽ Musis, habere em̃ pręceptoribus vniuersis, aut etiam pędagogis ducẽ augustiorẽ. Dignũ scitu & illud: putasse quosdã, Socratis dęmoniũ fuisse πταρμὸν, hoc est Sternutamẽtum, quo dextra ĩ parte obueniente, ad agendũ cõcitaret̃, in sinistra vero, auerteret̃. Sed qm̃ volentes in Plutarchũ incidimus, succurrit ex libro eiusdẽ de Romanorũ fortũa exẽplũ illustre, qđ qa arrisit plurimum, etiã

apponendũ curaui. Tradũt inqt, M. Antonium, & Augustũ singulari amicitia, & beneuolẽtia iũctos: cũ suppeteret otium, sępe lusibus inter se diuersis transmittere tẽpus solitos. Verũ in iis cũ semp victus abiret Antonius, quidã apud eũ, diuinãdi peritia clarus, audacter ita submonere per rexit: ô Antoni quidnã tibi cũ adolescẽte isto? refuge ipsum, & vita. Tu qdẽ illustrior es, natu itẽ grandior, sed plurium quoq; imperator. Bella multa exanclasti: peritia rerum pstantior es. At nescio quo pacto huius ipsius dæmonem dæmon reformidat tuus, Quin tua qdẽ fortuna ex se ampla est, sed fortunæ adolescentis subblanditur. Qz, ni abieris pcul, ad illũ defecturã apparet. Dęmones documẽta auertẽtes ἀλεξικακοὶ dicebant a veterib⁹, & Apopompæi, Apotropæi, Lysii, Phyxii. Approbantes vero, ac rata, firmaq; sanciẽtes, Aliterii, Prostropęi, Palamnęi. Nã & apd Aeschinẽ in oratione περὶ τῆσ παραπρεσβείασ, Prostropęum dici p scelere nefario obseruauimus.

An mutato loco, mutet & dęmõ. Cur qs alibi fortunatior. Dęmone illustrãte, mira sæpe a nobis fieri. Theologorum de Angelis bonis placita. Caput. XXXII.

AN vero, si locum, regionemve mutes, simul mutetur & Dęmon, nõ fere inter eruditos cõstat. Absurdũ ratis qbusdã, dæmonem vnum, veluti in mancipiũ venerit, a nobis ne latum qdẽ vnguem reuelli, qtumuis longinqua terrarum spatia obierimus. Aliis vero vnicũ esse dæmonẽ, & esse vbiq;, sancientibus, qd Iamblicho placet, Propterea non cogi demigrare. Qz si non est vbiq; simul, nõ dæmõ tantũ vnus. i. vnus nũero, sed etiã specie vn⁹ in singulos accipit pfecturã. Qua ratione solares homines solarib⁹ subiiciunt dęmonib⁹. Qui si cõmigrarint, nihilomin⁹ in ordinis eiusdẽ dęmonũ incidũt ducatũ. Quod de solaribus dico, de cæteris itẽ intelligendũ. Quoniã vero in qualibet dęmonũ decuria plura sunt dignitatis, & virtutũ discernicula, sicuti etiã Venerii homines, aut Saturnii, fortuna inter se disparant, hinc efficit, vt variantib⁹ locis, varii sint etiam rerũ nostrarũ euẽt⁹. Nã cõmodiores sępe nanciscimur duces, aut ediuerso, Accõmodatissimos vero qui vnici sunt in regione certa. Ex iis autem consequit, vt idem alibi fortunatior pnoscat, q vbi erat prius, adeptus videlicet potentiorem dæmonem. Quin huius illustratione pstanti fieri quoq; putant, vt sæpe doctore nullo res excogitentur mirę, pducanturq; ad exitum feliciter præter opinionem, quæ nostrarum virium excedere videbantur mensum. Porro vt nostrorum quoq;. i. Christianorum patrum scita non prætereant, quæ ex parte quoq; attigimus, colligit beatus Thomas diuinæ prouidentię congruentissimum fuisse, Angelos bonos nostræ addixisse custodiæ, qbus ad bonum perduceremur, a quo sæpius insita imbecillitate declinemus, nostrumq; sit proprie, conniuere in pluribus. Recte. n. Sapientiæ nono legit, cogitationes mortalium timidę, & incerta puidentia nostra. Hieronymus hũanæ arrisit dignitati pte ista illud exponẽs, Angeli eorum in cælis. magna inqt, est aĩarũ dignitas, vt vnaquæq; habeat ab ortu in custodiã sui angelũ delegatũ. Vni homini vnus debet custos. Sed interdum destinant plures. Quæ curę ratio spectare videtur ad infimum angelorum ordinem. Quorum munus est, Gregorio docẽte, minima nunciare. minutũ vero videt, vni tantum homini ad salutẽ necessaria pcurare. At humanę reip. protectio altiorem exigit decuriam, cuiusmodi Principatus sunt, vel Archangeli.

Oracula fuisse ab multis cõprobata, ab multis itẽ damnata. Oraculorũ origo. Theologiæ genera tria. Statuę dęmonicæ. Vnde habeãt vaticiniũ dęmones. Caput. XXXIII.

DE oraculis forte curiosior aliquis a nobis expetat, cõperti⁹ qppiã in literas pmi. Quæ tametsi vanissima sunt dephensa sępius, nihilo minus, theologos veteres, & Platonicos summe illa venerari solitos, exploratissimum est, conatosq; etiamnum rationibus corroborare. testatur in Phędro hoc ipsum Plato, testat & in Timęo, vbi ea demũ de diuinis astruit asserenda, q oracula cõprobarint. Immo vero etiam ab oraculis & vaticiniis, Socratis ordit Apologiam, qn & Socraticos mores ex Apollinis responso concinnatos ait. Verũ cũ tria haberentur priscis Theologiæ genera, vnum Fabulosum, qd & historicum nuncupabãt, Poetis maxime attributũ, Naturale, qd mysticum est, & ab philosophis susceptũ, Ciuile, qd in singulis ciuitatibus consuetudine inoleuit, ac mox legibus est sancitũ, hoc genere postremo cõtinebant oracula, atq; itẽ respõsa. Qz si vnde irrepserint oracula primũ, indagine curiosa sit scrutãdũ, videor lectione iugi cõperisse, nõ ab diis, nõ ab dęmonib⁹ istituta, vel propagata, sed ab vafris qbusdã & qstuariis initio inchoata. In quam sententiã celeberrimi e Græcorum sapientibus iere pedib⁹, Peripatetici, Cynici, atq; Epicurei. A quibus non solum scriptis oraculorum vanitas est palam facta, sed commonstratum quoq;, quæ malorum soboles inde pullularit. Argumento sunt responsa im

proborum hominum,& ad imposturam,& carnificinam auaritiæ fomitibus exercitatorũ nimio plus ad vtrũlibet euẽtũ solertissime coaptata,q̃ ita demũ cõsarcinabãtur,vel,vt ille ait, consutis dolis attexebant,vbi solicite ciuitates oberrassent emissarii,ac veluti Corycęi qdã,quos haud parum multos,scelerum administros,ac partiarios habebãt.Hi siquidẽ intẽtissime qd cuiq; opus foret,psequebant,renunciabantq;.Mox ad hoc destinati in adytis obscurioribus,aut spelũcis illatebrati,venientibus responsa dabãt.Quos multũ adiuuabat insita homini futura pernoscendi auiditas,inscitię sæpenumero cõbinata.Est & hic euidẽs indiciũ,quippe expssum p q̃stiones Aruspicũ,& vatũ plerisq;,vt totũ diuinãdi põtificiũ suis ipsorũ necti fraudib⁹ faterent.Quid,q. Demosthenes,vti accepimus,Pythiã tũ φιλιππίζειν dicebat,i.quasi cũ Philippo facere.Q̃d nimirũ illuc spectabat,vt ab Philippo corruptã diceret,quo sane cõmonemur,vt est diuinationũ scd̃o scriptũ in id genus oraculis etiãnũ delphicis aliis q̃ppiã fuisse nõ synceri,meminit historiæ contra Ctesiphõtẽ Aeschines.Nec me tñ fugit,Lactãtiũ scribere,& Apulei⁹ cõfirmare videt, & nos supra attigimus,Astrologiã,auspicia,auguria,& oracula esse dęmonũ inuẽta,quorũ sit,tenebras offundere,& veritatẽ caligine obducere. Q̃ siqs miracula obiecerit,scire licet,herbarũ potẽtia,& lapidũ virtutibus,nobis non perinde manifestis,multa itẽ pfici posse,q̃ nos p inscitiam dęmonib⁹,aut cælo accepta referimus.Oĩno nõ absq; dęmonũ pticipatu,hæc tractabatur negotiatio,vt quicquid sensero promam ingenue.Nam Mercurius scribit ex propriis,certisq; rebus certo cuidam dęmoni cõgruentibus cõpositam rite statuã cõfestim p dęmonẽ cõgruũ aĩari.Id cũ Augustin⁹ legisset repetendum,apponẽdũq; cẽsuit Ciuitatis diuinæ octauo libro. Q̃ si,quanã ratiõe dęmones futura pnoscere valeant,putet qs amplius esse q̃rendũ,respondebit Porphyrius in libro,quẽ de oraculis edendum putauit,quæcũq; a diis futura pdicent p oracula,ea ex cœlesti obseruatione pdici omnia.Sed aduertant obsecro Christianæ veritatis cultores, q̃ abeodem subiiciant Porphyrio, Sciendum inquit,deos quoq; sæpe mentiri,nam explorata,certaq; futurorum pspicientia nõ hominibus tortuosa modo,sed & diis ipsis incertissima,plurimisq; referta ambagib⁹ est. Quin sicui deo contingit,non tñ omnibus contingit horis.Adiici vero & illud põt,velocitatẽ sępe in illis diuinitatis loco censeri,qm̃ omnis spiritus ales est,proinde momẽto vbiq; sunt,nã totus orbis locus illi vnus est, quid vbiq; geratur,tam facile sciunt,q̃ enunciant.Cæterum obseruatione dignum quibus interstitiis qbusve discerniculis diuinatio hæc de mundo ex mundi cõcinnata signis,ablataq; hoĩbus,concessa dæmonib⁹ ab Origene,atq; Porphyrio,tandem dispensaretur. Dęmones,q ætherei nuncupent,quiq; aeris colant supna,cælestibus futurorũ indiciis,vti vetus tenet opinio, addicuntur amplius,q̃ terrenis.Qui vero infima hæc frequẽtãt,dicunturq; aquei dęmones,non tã cęlestia ad hunc vsum suspiciunt,q̃ nostra obseruãtes psciẽtiã sibi aucupant aliquã.Medios vero putabant certius ex iis,q̃ vtrobiq; eueniant,pdictionũ argumenta captare,proindeq; istorum operam in diuinationib⁹ expeti cõsuesse imprimis,& fuisse pcipuam.Vt q hominib⁹ quandoq; psagiis præsto fuerint,vt prodit Origenes,Quæ tñ siue ab iis accepta,siue acri obseruatione deprehensa,confusanea fuerint,& multa rerũ caligine hallucinantia.

Dæmonum bonorum,malorumq; distinctio ex Porphy.Dęmonum descriptio ex Aug.An dęmones sint hoĩb⁹ præstantiores.ἐγγεγού μενοι qui dicant.De Serapi.Quos facile arripiat dęmões Cerberus q.Dæmonas nõ posse diuitias dare.Aĩas defunctorũ a dęmonibus effingi.De Arreptitiis plura.Ternistratores qui sint.Item Paredrus.

Caput.XXXIIII.

Porphyrius in libro de causis ad intelligibilia nos ducẽtib⁹,dæmones bonos a malis sic ferme distinguẽdos putat.Animæ inquit,quæ sub luna plagas gubernant latiores,quæq; spiritali innituntur corpori,si rationis vsu id exuperant,boni dicuntur dæmones,a quibus ampliter eorum,quibus præficiũt,emolumenta procurantur.Fieri vero nequit,vt detrimenta ab his inferantur.Iis autem connumerandi,quos Plato Internuncios dicit.Cæterum animæ,quæ coniuncto spiritui minus dominantur,sed succumbunt sæpius,increscentibus perturbationũ incẽti uis,& voluptatum titillationibus,hæ vero iam malefici dicuntur dæmones.Sunt aũt tã boni, q̃ mali dęmones fere inuisibiles, q corporis indumentum minus solidum,minusq; sit compactum.Dæmones mali libaminibus,& carnium nidore oblectant plurimũ,siqdẽ spiritale corpus iis crassescit,obesiusq; euadit.Etẽm vaporib⁹ viuit,& fumigationib⁹.Aurelius Augu. hos,illosq; malos arbitrat,atq; etiãnum ita scitissime describit,deformatq;.Esse videlicet Ipus nocendi cupidissimos,a iustitia penitus alienos,supbia tumidos,inuidentia liuidos,fallacia callidos

qui in hoc quidē aere habitēt, q̄a de cęli ſuperioris ſublimitate deiecti merito irregreſſibilis trāſ=
greſſionis in hoc ſibi congruo, velut carcere, ꝓdamnati ſint. Nec tñ, ꝙ ſupra terram, & aquas ae
ris locus ſit, ideo meritis ſuperiores nobis cenſendi, nec q̄a corporib⁹ ſint præditi meliorib⁹, alioq
etiam beſtias multas nobis videmur prælaturi, quæ nos & acrimonia ſenſuū, & motu facillimo
atq; celerrimo, necnon viribus, & firmitate corporum animoſiſſima exuperant. Sed vt oib⁹ ratio
cinando, intelligendoq; meliores ſumus, ita etiā dęmonib⁹ bene, & honeſte viuēdo pſtātiores eſſe
debem⁹, qui nec loci ſublimitate antecellūt, alias etiā Volatilia notę melioris arbitrabimur. Ve=
rū illis vel ex hoc longe ꝓponendi hoīes ſumus: ꝙ ſpei piorū nequaq̄ illorū comparanda deſpera=
tio. Adde, ꝙ q̄uis aquas Plato terris ꝓponat, nemo tñ neſcit, eſſe aquatilib⁹ hoīem pſtantiorē. Vt
intelligamus nō eūdē ordinē tenēdū, cū de meritis agit̄ aīarū, qui videt̄ eſſe in gradibus corporū.
fieri em̄ pōt: vt inferi⁹ corpus aīa inhabitet melior, deteriorq; ſuperius. Nō negligendū porro, q̄d
Porphyrii eſt, Malignorum dæmonum principes Serapin dici, & Proſerpinam, cū ſacræ literæ
Belzebud prauitatis primarium ſoleāt nuncupare, & δαιμονάρχην Lactantius. Eſt aūt apud ęgy — *pluto.*
ptios Serapis, qui apud Græcos Pluto. Hic ſymbola hoīb⁹ dedit, qb⁹ exagitent̄ dęmones. Hic ſup
plices docuit, quo mō brutorū aſſumpta figura, dæmones hoīb⁹ inſiliant, Quib⁹ maxime obnoxii
fiant, q cibis ſubinde lautioribus diſtendant̄. Idcirco, inquit Porphyrius, ieiuniū, & caſtitas laudā
tur maxime, non q̄a iis placatior imprimis efficiat̄ deus, ſed vt retro agantur, qui ſanguine, ac im
munditia gaudētes, vt perfrui poſſint his, vtentiū corpora inuadunt. Horum ſymbolum triceps — *canis triceps.*
eſt canis, ille ſcilicet, q̄ in aqua, terra, & aere verſatur pernicioſiſſimus dęmon. Nam & exitiales dę
mones operte canes vocantur atri. Scribit porro Pſellus, q̄d adnotatū digniſſimum cenſui eądem
dęmonia ſæpe diuitias nobis, vel addictis ſibi potius polliceri, nec nō gloriam quandoq; oſtenta=
re, cum tamen nil prorſus tradere ex ſe poſſint, quippe q imperium nullum habeant. Cæterum
viſu inania quædam ſuis monſtrare cultoribus, quæ tamen impii diuina opinentur ſpectacula.
Tradit etiam Auguſtinus, ab hiſce dęmoniis deos effingi, & animas defunctorum. Vnde irrepſiſ — *agu.*
ſe vulgo contenderim, ab quorundam flagitioſorum animis corpora obſideri, quæ etiam beat⁹
Thomas, cuius erudita volumina, velut per trāſennam prætereuntes ſtrictim quandoq; proſpe=
ctamus, in compendio Theologiæ vocat Arreptitia. Et mentio eſt in canonicis decretis, Diſtinc.
XXXIIII. Verum & ἐνεργούμενοι dici quandoq; videntur ab dæmonibus obſeſſi, puto ab εἴργε
σθαι, quod detineri ſignat, ac impediri, q̄q̄ & lunatici eo intelligūtur nomine, velut in eos agat
luna. i. μήνη. In quo illud egregie mirandum, Ruſticos nunc latine, ac græce plerunq; loqui. Cum
tamen lingua dæmonum propria nulla queat inueniri, nil em̄ ipſis voce opus eſt. Sed cum veluti — *Idiomata ab angelis ...*
etiam angeli, alii aliis gentibus aſſiſtant, ſinguli ſingularum gentium idiomata exprimunt, q̄ob
brem apud græcos ratione heroica profari oracula conſueuerāt. Sed quam maxime extra iam di
ctos dæmonum patent incurſibus? Nempe vbi per atram bilem, vel alio quopiam eiuſmodi, ima — *1. caro.*
ginationi prorſum mancipatur animus, facile tunc immundorum ſpirituum fit cōceptaculum
a quibus inſigniter vexatus debacchari non deſinat. Q; ſi philoſophicis expiatus myſteriis totus — *2. anima*
euadat rationalis, a media dęmonū corripi decuria, Platonici putant, tuncq; illi miras rerum hu=
manarum, naturaliumve explicari rationes. Q; ſi altius iam ſurrigatur humanus animus, ſola — *3. Spiritus.*
mente viuens, tunc fieri arbitrantur ſpiraculum quoddam dæmonum ſublimiorum, vel ange=
lorum verius, quibus illuſtrantibus, admirandis diuinorum inſinuetur arcanis. Quoniam vero
etiam Theologorum pomœria ingredimur, quandoq; numeroſis lita ſententiarum luminibus,
ſcientiæ profunditate micantibus, indeq; nobis ſpicilegium facimus, ne tranſeamus quidem lo=
cum hunc ſine illorum aduocatione, eſt enim apud eos conſyderatione digniſſimum, An dæmo — *Theologi. de illapsu.*
nes ſeu corporei ſint, ſiue etiam incorporei, ſubſtantialiter, vt interim ſic nobis permittamus lo=
qui, humanis ſeſe inſerāt corporib⁹, animiſq; illabantur. An verius, non ingredi, aſtruendum ſit
etiam ſi malitiæ ſuæ ibi effectū exerceāt, deo pmittente, opprimēdo, atq; vexando eas, ac ſubinde
in peccatū ꝑcipitando. Et veritas q̄dē euāgelica coprobat, q̄nq; dęmonia q̄buſdā inſinuata, atq; in
de ꝑ Chriſtū excuſſa. An vero ꝑ ſubſtantiā dicant ingreſſa, an ꝓpter mali effectū, nō adeo perſpi=
cuū eſt. Gennadii quidē ſententia eſt in definitionibus eccleſiaſticorū dogmatū, Dæmonas ꝑ opa= — *gēnadius*
tionē nō credēdū ſubſtantialiter illabi aīę. Cęterū applicatione, ac oppreſſione vniri. Illabi aūt mē
ti, deo tantum eſſe poſſibile. Sed & Beda illud exponens ex actibus apoſtolorum. Cur tentauit Sa — *beda.*
thanas cor tuum? ſic fere ſcribit. Notandum inquit, mentem hominis per ſubſtantiam nihil iple=
re poſſe, ꝓter creatricē trinitatem. Implet vero Sathanas cor alicuius, non quidem illud ingreſſus

sed callida,& fraudulenta deceptione in malitię affectum aīam trahens per cogitationes,vitiorū q; incentiua,quorum ille per diem,perq; noctem scatet.Igit Ananię cor Sathanas implesse narrat quia malitiæ suæ virus infudit.Scitu dignum,& huic loco maxime accommodum,qđ tradit Origenes,per figuram omnes,qui in carne sint nati,dici equos,& habere ascensores suos. Sunt,quos dñs ascendit:& circũeunt omnem terram.Propterea Abac.III.Equitat⁹ tuus salus.Alios ascẽdit diabolus,& angeli eius.Qui Ternistratores dicunt:qm̃ triplici calle ad animæ pperant interitũ, verbo,cogitatiõe,opere.Adnotauit Eusebius,dæmonicam virtutem dici Paredrũ,cuiusmodi fuerit in Simone mago.Dicitur & Paredrus assessor.Aristoteles in Politia,capiunt inquit paredros binos Archon,& Polemarchus,quos voluerint.ad quod respexisse.M.Tullius videtur ad Tironẽ libro.XVI.Paredrum excita,vt hortum ipse conducat.Sunt qui regi assidentes Paredros interp̃tentur.Quin erant Athenis quoq; συνάρχοντες πάρεδροι.

Afferuntur ex Augustino rationes aliæ,quibus possint dæmones futura prænoscere.

Caput.XXXV.

VErum qđ ad dæmonum attinet vaticinia,video p̃ter q̃ nobis paulo ante sunt prodita,recte quoq; adiici illa posse,quæ ab Augustino ĩ libello de dæmonũ natura,scite admodũ,& acute apposita sunt,quorũq; vel ĩ canonicis decretis mẽtio fit.Nam summa plerisq; dignum videtur admiratione,illos prędamnatos spiritus,omniq; circunfusos impietate,tam apposite interdum futuri perspicientiam vendicare.An ergo æternas temporum causas,& quodammodo cardinales in dei sapientia contemplãtur?minime.Quid ergo?An verũ illud est,eos corporis aerei sensu terrenorum corporum longe sentiendi præcedere potestatem?Certe eiusdẽ incomparabili quoq; p̃nicitate nõ hoim mõ celeritatẽ,& ferarũ,verũ etiã volat⁹ auiũ mire exuperant.Quib⁹ duob⁹ multo ante cogitata nũciant,q̃ nos p̃ sensus terreni tarditate mirari nõ desinamus.Accedit & diuturnioris vitæ beneficio,cõparata insignis rerum experientia,cuius nos momẽtanea vita,vt q̃ bulla propemodum sit,compotes esse nequimus.Aduertendum item:dæmones nonnunq̃ q̃ facturi sunt ipsi,nunciare.Nam sæpe potestatẽ accipiunt:incognito nobis mõ crassandi in homines,& bruta pestilentię vi,aut aliud q̃duis id genus perpetrandi.Sępe q̃n etiã cõtingit illud,vt exactius,peritiusq; naturali signorum obseruata ratione,quã ipsi nequim⁹ asseq̃,p̃cinant mox paulo ventura.Quid q̃ cõceptus aīorũ,promentibus se inde quibusdã in corpus notis,valent astute dep̃hẽdere?Q̃q̃ in retractationũ libro idẽ Augustinus,audaciori assertiõe rem occultissimam esse p̃latã,ingenue q̃rit.Nã p̃noscere ista dęmones,fere cõpertũ est,Sed an edant ĩ corpore signa illis sensibilia,nos vero latentia,an alia quauis spiritali diligentia ista dispiciant,aut difficillime,aut nulla prorsum ratiõe discuti humano ingenio potest.

Origenis opinio de corpusculis æthereis atq; aereis.Item de restituendis Dæmonibus.

Caput.XXXVI.

CAeterum transituri mox ad mundi minoris modum,appingamus & Origenis placita breuissime de dęmonibus.Rationalis inquit,creatura incorporea,& inuisibilis,si negligentior fuerit,ad inferiora labit,& pro locorum qualitate,ad q̃ defluxerit,corpora sibi assumit, verbi gratia ętherea primũ,deinde aerea.Cumq; ad terrę vicinia peruenerit,crassioribus circũdat corporibus,nouissime vero hominem induit.Ipsi quoq; dęmones,q̃ proprio arbitrio cũ principe suo diabolo ab dei ministerio recesserunt,si paululum resipiscere cœperint,humana carne circundari incipient.Vt hac deinceps pœnitentia,post resurrectionem eodem circulo,quo in carnem venerãt, ad dei visionem postliminio redeãt,liberati etiamnum æthereis,aereisq; corporibus, tũcq; genua deo curuentur omnia cęlestium,terrestrium & infernorum,& sit deus omnia in omnibus.

Euchętarum,& Gnosticorum impia sacra Dæmonibus concipiendis. Caput.XXXVII.

FVisse pręterea quosdam inuenio in libris,qui communi nomine dicant Euchętę,quorum dogma nefarium ab Manente quodam sit propagatum.ii simul cũ Gnosticis compari pręsignibus impietate,scelestissima quędam obire sacrificia consueuerant,non alia magis ratione,q̃ cum dęmoniis commercii amplioris.Coibant insimul occiduo tempore eius diei,quo Christus cruci est suffixus,aderant puellę,cum quibus peractis sacris,luminibusq; extinctis,congrediebantur,nec sororum ibi,nec filiarum vlla omnino ratiõe habita.Moris vero erat,vt locũ repeterent eũdẽ nono mẽse post,natosq; ex infando concubitu infantes a matrib⁹ cõ-

uellerent. Eorũ mox corporibus diſſectis crudeliſſime, ꝑfluentẽ inde cruorẽ phialis excipientes, illis cõcrematis, cineres cruori ꝑmiſcebãt, quo poſtmodũ epulas cõdirẽt, & pocula. Faciebãt ve ro iſta, opinati ſic maxime diuinũ, qui nobis ineſt, characterem, quoq; imprimis retro agant dæ monia, oblini, expũgiq;, atq; inde dæmonibus aditũ pateſcere prorſus liberum, & impauidum.

Anacephalęoſis ſuperiorũ. Hoĩem eſſe miraculũ magnũ. Hoĩem eſſe quodãmodo oĩa, & dei ſi mulacrũ. Hoĩem eſſe dei æmulũ. Itẽ qd ſit homo, quo modo miraculũ. Caput. XXXVIII.

Libros antiquarum lectionũ auſpicaturi, quo felicius rerũ difficultates omnes emenſi, demum exoptatã contingeremus metam, ab ſummo rerum opifice, ſi cuti decuit, & cõmonuit Plato, initia duximus. Mox veluti quibuſdã ſcientię gradibus in mundũ declinauimus, inenarrabilis illius agentis tẽplum augu ſtiſſimũ, vt celeberrimi auctores dixere. Inde dęmonũ rationẽ excuſſimus, quã tum noſtra paruitas tulit, Platonicos parte plurima ſecuti, ſed ab noſtris quo q;, hoc eſt Chriſtianis flores modo rerũ præcerpẽtes. Vt quadam apum imita tione, ex diuerſiſſimis, vt ſic dicã, ſuccis nõ incõparabilis quidẽ conſurgeret ſapor, ſed qui faſti dientẽ modo ſtomachũ reficere, ac prouocare appetentiã poſſet. Nunc ꝑaccõmodũ ſane viſum eſt, quæpiã de hoĩe non exculcata quidẽ, & triuialiũ quoq; ludis recantata ſæpius: verũ ex ſecre tioribus monumẽtis veterũ ingeniorũ, quę nobis ſuis acuminibus ac vigiliis lucẽ ꝑperere, velli catim quodãmodo excerpta tendẽtibus ad ꝑcinctũ, qua poſſumus ꝑſpicuitate, ꝑferre. Qñ pro poſitũ nõ eſt, q̃ nobis laborioſiſſima ſuggerũt ſtudia, intrudere in arcana quędã, vbi ſitu adobru ta ꝑeãt, ſed volẽtibus benigne impꝗri, quoniã ea quoq; lege nõ iſta modo, ſed cætera quoq; oĩa Opt. Max. Deus contribuiſſe videt, vt qđ munifice ex illi⁹ imenſa bonitate ꝑcepimus, munifice elargiamur, ac reddamus quodãmodo mutuũ. Igit, vt pfari deſinamus, voluẽti mihi nuꝑ Mer curii libellũ, q eſt de volũtate dei mirabiliter cõcinnatus, occurrit grauior illa ſentẽtia, & toto ꝑ pẽdẽda examine, qua hoĩem miraculũ magnũ, aĩal adorandũ, & honorãdũ, diuiniore quodam ſpiritu cõcitus, & interiore inſtructus ſcientia nũcupauit. Quã ſententiã in legibus itẽ Plato cõ firmat. Cæterũ eundẽ hunc hoĩem idẽ quoq; Mercurius in naturã dei trãſire ſcribit, tanq̃ ipſe ſit deus. Quin in libro de ſapientia, & poteſtate dei, humanæ naturę potentiã admiratus eximiam, audendũ eſſe ait dicere, Hoĩem qdẽ terrenũ, deũ eſſe mortalẽ. Deũ vero cœleſtẽ eſſe imortalẽ ho minẽ. Hic ꝑfecto tã eſt eximius, vt cũ ad duas res, qđ Ariſtotelicũ eſt, natus ſit, ad intelligẽdum, & agendũ, tam auguſtis, tamq; felicibus ꝑnoſcat productus auſpiciis, vt nõ elementis modo ve locitate miſceat, & acumine mentis deſcẽdat in maris profunda, ſed omnia plane illi colluceſcãt. nec cœlum videatur altiſſimũ, non quidẽ ſtultitia, vt ille ait, ſed velut e ꝓximo, mentis ſagacita te ſuę ſubiiciat contemplationi, intueat, miret. Vt, ni forſan videmur modeſtiæ transgredi men ſum, ſit homo verus vel cœlicolis præſtantior, vel ſaltem pari ſorte potiatur, ſicuti vetus theolo gus prodere non dubitauit. Nam quicunq; cœlitum deſcendit ad terram, cœli deſerit limitem. Homo autem vbiq; ſimul eſſe videtur. Nec videtur tantum, ſed eſſe affectat omnia, & eſt quodã modo ratione mirabili, ſicuti deus eſt omnia. An non in eo plantarum agnoſcimus vitam, qua tenus nobis item vegetalis ineſt potentia, qua alimur, & augeſcimus? Nõne, & brutorum, quan do ſenſuum, veluti ſatellitum ꝑfruimur miniſterio? Secũdum hominem vero tũc agimus po tiſſimũ, quãdo de humanis rebus rationis adminiculo fulti diſq̃rimus, ꝑpendimuſq;. Q₂ ſi na turalia rimari indagine ſolerti cœꝑerimus, heroicam præferimus amplitudinem. Si mathema ticam certitudinem ſpeculemur, dęmonicã ſubtilitatẽ conſectamur, q̃tum more veterũ interim loqui licet. Vt vero mẽtis altitudine cœlorũ clauſtra ſupgreſſi diuinæ maieſtatis arcana ꝑnetra mus, angelicã nobis induimus claritatẽ. Deũ vero ipſum rerum principẽ, atq; patrẽ effingimus dum immẽſæ illius bonitatis cõtemplatione omnia opamur. Proinde veritas euãgelica oĩs crea turæ nomẽclatura hominẽ intelligi voluit, vbi prædicandũ omni creaturæ præcipitur euange liũ. Tãta deniq; inquit Ambroſius, eſt in hominibus dignitas, vt dicat homo ad dextrã dei ſede re, nõ angelus, qui & ab angelis honorat vnigenitus, imago dei. Et qd mirũ? propheticum illud nouimus omnes, Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerũt me. Id vero q̃ti demum cenſendũ eſt, quod theologi veteres præcipiunt, duo eſſe principis rerũ dei ſimulacra, mundũ, & hominẽ? Di citur & hic propterea in Canonicis decretis charagma dei, ſiue ſignũ, aut ſcalptura. Vbi ꝑcu niæ nomine ſpiritaliter ſignificari hominem prædicant. Nam ſicuti in numo charagma Cæſa ris, ita in hoĩe cõuiſitur charagma dei, & obſignatio. Et, vt numus abſq; Cęſaris reprobat imagi ne, cõſimiliter & homo, in quo nõ ꝑnoſcamus lumẽ impreſſum dominici vultus. Qđ, vt inq̃

homo. ambrosius.

Augustin⁹,totũ eſt,& verũ hoĩs bonũ,quo obſignat̃,velut numus regis imagine. Proinde in tẽ
plo numulariorũ ſubuertunt̃ menſę,dum ſignificat̃,in dei tẽplo ſpiritales tantũ numos eſſe de-
bere:qui deũ præferant,nõ diabolũ.Quid,ꝙ Plato rationales aĩos tanq̃ ſpecula putat q̃dam ni-
tidiſſima,in quibus diuinitatis ſummę explendeſcat imago?Quare deũ in ſingulis acrius ſcrutã
do in animi ſpeciẽ ſubinde mẽtis aciẽ dirigit,oraculo monitus veteri,quo ſignificat̃,debere, quiſ
quis deũ apprehedere cupiat,ſeipſum noſſe prius.Inde Phauorinũ recte laudari aĩaduerto, vbi
ait nil in terris magnu præter hominẽ,nil magnũ in hoĩe ꝑter mẽtẽ,& animũ.Porro nõne in plu
rimis ſeſe dei æmulũ fateri videt̃ homo?Quis neſcit ex Plinio,& aliis tũ Græcis, tũ latinis,Zeu-
xin pictura nobilẽ tam artifici ingenio vuas pingendo repſentaſſe, vt deceptæ aues ad eas,tanq̃
plane veras aduolarent?Iã vero Apelles quonã ſileri modo poſſit?cui tantũ ſupfuit excellẽtis peri
tiæ,vt equã ſic ad verũ expreſſerit,& canẽ,vt pretereũtes equi adhinnirẽt,adlatrarẽt canes. Pro
ditũ memorię eſt,marmoreã Venerẽ arte tã mira ab Praxitele elaboratã, vt ſpectãtes ſubĩde libi
dinis titillarent̃ incẽtiuis.Quis Archytã neſcit Tarentinũ vltra hoĩs captũ adeo mathematicis
rationibus ꝓgreſſum,vt e ligno colũbã ſic affabre cõpingeret,libraret, inflaret, vt verarũ inſtar
in volatũ ſurrigi videret̃?Aegyptios ſcribit Mercurius virtute quadã inenarrabili deorũ cõſin
xiſſe ſimulacra,vt articulatã ꝓmerẽt vocẽ,necnõ,vt nil admirationi deſit,ꝓgrederent̃. Iã & Ar
chimedis ingeniũ ſupra q̃ vllo poſſit eloqo explicari,docile,ꝑſpicax,&, vt vno oĩa cõplectar ver-
bo,diuinũ,in mũdi opificio deũ fere ipſum laceſſere viſum eſt,quando tã concinne cœlũ cõflaſſe
æneũ memorat̃,vt inibi ſeptẽ viſerent̃ planetæ,& rõne incõparabili etiã motus veriſſime depre
henderent̃,qñ nec cœleſtis deerat vertiginis ſimulacrũ.Nõ igit̃ miraculorũ oĩm maximũ mira-
culũ homo eſt?Sed audi,quę nõ inſcite,opinor,addi his etiãnum poſſunt.Hõ quidẽ,vt Peripate
tici aſtruũt,atq; itẽ Stoici,eſt,qđ aĩa conſtat,& corpore.Pythagorici, ac Platonici hoĩem eſſe pu
tãt diuinã quandã mentẽ terrenis vinculis alligatã.Apud illos itaq; hoĩs pars animus eſt, apud
hos totus homo animus eſt:ſed nil obſtat,cum dicat̃ corpore vtẽs.Hoc ſignificaſſe videt̃ ęnigma
magicũ,quo dicit̃,Eſt res vndiq; lucida,eſt res vndiq; obſcura,eſt media quoq; tũ lucis cõpos, tũ
caſſa.Mẽs ſiquidẽ eſt lumine plena,irrationalis aĩa prorſus vacua.In meditullio eſt, ac veluti col
limitio rationalis natura.Quę partẽ habet luminis intellectualis,parte caret. Anima ĩmortalis,
corpus morti addictũ.quo qđ admirabilius?Qđ diuinũ eſt,qđ architecti obſignatũ imagine eſt,
vinctũ,vt ſic dicã,catenis ab terreno,craſſo,obeſoq;,& re vera nugali ꝑtrahit̃ corpore. Sed adeſt
admiratio altera, quonã pacto in carcerẽ tenebricoſum intruſus animus afficitur ad diuina? At
curnã Plato hoĩem nõ cõtent⁹ miraculũ appellaſſe, adiecit diuinũ miraculũ?an q̃a ex ĩtimo ꝓui-
dẽtię ſinu id ita ꝓfluxit?docuit certe Timęus,ab opifice mũdi deo rõnalis aĩę ſubſtãtiã emanaſſe.

Mundos eſſe tres.Hominem dici quartum mũdum,in quo ſimulacra ſint reliquorũ triũ.
Item eſſe veluti Proteum. Caput.XXXIX.

VErum eſſe ne putamus alia,q̃bus pręcellens hęc, veriſſimaq; miraculi veritas
poſſit ampli⁹,latiuſq; cõprobari?Audi,mõ ne ſit faſtidio ſtudioſe lector ratio-
nalis naturę peculiare ſymbolũ noſſe,fateberis nil a me cõfictũ, nil cõq̃ſitũ vio
lenter,oĩa ad verũ appoſitiſſime cõgeſta,quę artificis dei inenarrabile prædi-
cent artificiũ.Cuius incõparabilis bonitas tã innumeris, tãq; immẽſis inſtru
xerat hoĩem ſuũ dotibus,vt parẽtis ſui veriſſimã ſe inde imaginẽ recognoſce
ret,ni ita obbruteſceret quãdoq;,vt cœno ꝓuolut⁹ teterrimo nõ iumẽtis mo-
do,qđ nec ipſum ferendũ eſt,ſed plane reptilibus ꝓpingor oĩno fiat,q̃ luminũ, & claritatis patri.
Sed nos interim q̃relis dilatis,agamus,qđ ꝓſtat.Sunt auctores celeberrimi,q̃ ab maioribus mũ-
dos tres eſſe poſteris traditos,ꝓdant.Eſſe em̃ primũ,& quidẽ ſummũ,in cui⁹ contẽplatione cali
get mens,rerũ adobruta magnitudine,hebeſcant ſenſus,nec vllo mõ par ſit cõcipiẽdæ excellen-
tiæ,qualiſcunq;,& q̃tuſcũq; ſit humanus animus. Vltramũdanũ hũc intelligimus,eximiũ, au-
guſtiſſimũ,incõprehẽſibilẽ,quẽ ſcientiſſimis angelicũ,Philoſophis vero etiã ĩtellectualẽ mos eſt
appellare.Cuius cõmeminerit Plato etiã in Phedro,illũ aſtruẽs,nõ poſſe ꝑ dignitate verborũ co
pia vlla,vel ingenii ꝓſtantia efferri,decãtariq;.Proximũ deinde locũ habere,quẽ cœleſtẽ dicam⁹.
Infimũ vero,poſtremũq;,quẽ ſublunarẽ nũcupemus mũdũ, qui ſit hoĩs maieſtati cõtribut⁹,ſed
quẽ etiã tenebrarũ vocẽt cõceptaculũ.Sicuti claritatis incõprehẽſibilis illũ.Nã cœlũ mediæ cu-
iuſdã naturæ ex luce cõtemperatur,& tenebris.Nec me fallit,doctiſſimos opinari,hoſce tres mũ
dos eſſe mũdũ vnũ,qñ ab eadẽ ꝓfluũt origine,& in eũdẽ corriuant̃ fontẽ,& debitis numeris,har
monicaq; naturæ cognatiõe,& graduũ ſerie colligent̃. Adde ꝙ ſinguli fere habet, quod in omni

bus simul dep̄hendas,illo tñ discerniculo,ꝙ q̄ in mūdo visunt infimo, in supioribus itē pnoscū tur,sed ampliora,augustioraq̃.Sigdē nostra hæc ab sublimiū excellētia abire longius,& degene rare.Est apud nos elemētaris ignis vrēs,est in cœlo igneus sol fouēs,viuificāsq̃.Postremo Seraphicus intellectus est vltramūdanus ignis amore ardēs.Elemētaris aqua calorē pimit,adobruit ꝙ vitalem,alit cœlestis.Supcœlestis mens Cherubica intelligētia supeminet.Sūt vero,q quartū astruāt mundū:in quo itē recognoscam⁹,q̄ in reliqs.Hic nō alius est,q̄ hō.De quo id extritum, passimq̃ circūfert,esse vtiq̃ hoīem mundū,sed minorē:sicuti cōmeminit etiā in physica auscul tatiōe Arist.cui⁹ sit corpus elemētare,spirit⁹ cœlestis,vegetalis potētia,cuiusmodi i plātis, Sensus,pinde ac in brutis,adsit demū rō,& mēs angelica,& dei charagma insigniti⁹. Sed & mūdus ipse magnus dicit homo.Verū audi p̄signē rerū excellētiam,audi,qd admirari nō desinas.Tres esse mundos,liquet.Sed esse in hoīe simulacra oīm,necdū forte liquet.Atq sunt qdē argumēto, qd nequaq̄ refelli,aut dilui possit.Sic aūt manifesto dep̄hendas,si hoīem trifariam distribuas,vt sit caput portio prima,q̄ & summa.Mox secūda,q̄ media,ab collo ad vmbilicū spatiet.Reliquam habeāt corporis ima.Hæc examussim ratione exactissima tribus mūdis analogice respōsant.Caput rōnis,mentisq̃ sedes est.In pectore cor motus,caloris,vitæ cōtinet principia.Genitalis portio seminariū productiōis est.Mūdus itidē angelicus,siue intellectualem mauis nūcupare,intelligentiā habet,vt scopū.In mūdo mediano vita,calor,motus fontē habēt,vbi cordis vice fungit sol,imoq̃ cœli cor sepe appellat.Noster vero mūdus,vt palā est,tū generationis,tū etiam corruptionis cōceptaculū.Iam arbitror,liqdo patet,eā esse hoīs p̄stantiā,imo vero naturæ maiestatē, vt merito dici miraculū valeat.Qd Barbarus quidā,sed nō barbare pnūciasse,ac sciēter fertur, Qui cū interrogaret,qd in hac quasi mūdana scena maxime putaret admirabile,hoīem respōdit oēm plane admirationis captū excedere.Vt q nō aīaliū modo princeps,& rōnis,ac mētis splēdore diuino sit,veluti naturæ totius interpres,sed tanq̄ Proteus,aut Chamæleon desultoria quadam potestate sese in quiduis subinde trāsformet.Cęterum illa oīm exactissima demutatio,qua mente,ac intelligētia viuens in animę florem reuocatus transit in deū,quę solida demum,ac vera est humanæ excellentiæ admiratio.

An ex terra fortuito generari homo queat.Mira de animalium quorūdam spontali generatione.An esse possit vniuersale diluuiū ex Auerroe. Caput.XL.

SEd in hac rerū augustiore excellētia mirari succurrit,quorundā parte hac parū p̄spicacē,parūq̃ excussam prudētiā,imo veri⁹ oscitantē plane, ac dormitātē sapientiā,qui eximiā,vltraq̃ q̄ p dignitate possit qs expendere,hoīs amplitudinem nil prorsum suspiciētes,nec artificis statera,sed trutina examinātes populari,eius pductionē,& initialē originē incertis fortunæ flatib⁹ mādare, nil sunt veriti.Phœnicū siqdē,& Aegyptiorꝝ theologia casu hoīes,ac reliqua animātiū gña prepsisse e terra asseuerabat,nullū inter rōnalē animā,& irrationalē substātiā interstitiū opinata.Scribit em̄ Porphyri⁹,Visibilis solis agēte vi,animātes cunctas ex terrę pfusas viscerib⁹,inter Aegyptiorū placita cēseri.Qd ipm nec Euripidi Anaxagorę cōsectatori displicuisse videt,Asseruit & Archelaus cognomēto Physicus.Verū iter alios mirarime plurimū ingenue fateor,singulari sciētia virū,& ingenio exactissimo,ac subacto iprimis.i. vsu,auditiōe,lectiōe,ac lrīs ppolito,cultoq̃ Auicēnā,q ope eo,qd de diluuiis est,astruere est ausus,post imēsas terrarū inūdatiōes,hūano semine nullo,tabidis tātū cadauerib⁹ seminii vbertatē p̄stāte cœlestiū corporꝝ affluētia,hoīem & solere,& posse reparari,pinde colligit,nō videri ad gñationis necessitatē vuluā regri,aut locos,nisi vt meli⁹ formet infans.Alias praro admodū regionē inueniri gñationi accōmodā ob repētinas elemētorꝝ mutatiōes.Assertioni vero suę argumētū idē pfert,nō modo alicubi e terra mures pgigni,q mox p coitū mire excrescāt,verū serpētes quoq̃ ex mulierū p̄cipue capillis concipi,ꝙ pductiores sint, humectioresq̃ natura. Quin de aīalibus itē libro qntodecimo,sibi amicū astruit fuisse,q scorpionū generationē mirabili pcurarit modo,a qbus mox alii plures propagati.Porro inquit,videri quandoq̃ aīalia produci capitibus longe a suo genere diuersis,cuiusmodi esset homo elephantino capite, aut asinus canino,id vero fieri non posse,nisi cœlestis cooperetur virtus.Vnde coniectatio manifesta,inesse illi formādi potentiam.Obseruatum rursus,stellarum quasdam hominis generationem præpedisse,q̄q̄ cęteris ad generādum mire concurrentibus.Esse vero stellas hasce in arietis signo,quarum virtute,monstrifica succrescat soboles,diuersa vero ab iis effici,quæ generationi sint destinatæ,qd lapides probēt natura producti ad mēbri virilis,muliebris ve imaginē.Huius deniq̃ sententię,quę

Auicennam prǽfert auctorē, Auerrois itē cōmeminit, vbi ait, Hominē ex terra generari, possibi le arbitrať Auicenna. Cæterū astructio hæc infausta, & veritatis nescia censeri debet, nisi Mosai co intellecta sensu. Auctor em̄ Auerrois est, sufficere qdē stellas animaliū generationi non perin de dissimiliū, quo in genere mures sint, vespiliones, talpę. Ad pfectiorū vero pductionē, vt hoīs, & leonis, imparē esse cœlestiū corporū vim. Et de hoīe quidē constare crediť, quoniā eius anima non educiť de potentia materiæ, sed cōtribuiť ab datore primo, vel ex philosophicis scholis, propterea ꝗ ad eius pductionē prǽexistere hominē, necesse est. Sed & in cæteris itē pfectis astrui fere hoc ipsum potest, eorū quippe generatio nō parui est operis, sicuti auctor Aristoteles est, ad eam ꝙ plura cōcurrant, oportet. Asserit quoq; tertio de aīa Auerrois idem, Diluuiū ita nunq̃ inundasse terras pniciose, quin aliqua euaserint aīalia, nā cū stellarū diuersa sit potestas, si quarundā vi alicubi scaturiat inūdatio, alias diuersæ, ac iterim cōtrariæ virtutis aliud posse alibi efficere.

Homo duobus modis ab Hebræis diciť, Enos, & Adā. Sed Adam idē est simpliciter, quod homo. Vnde sit coniectatio, hominem recte ab humo dici. Animantium interstitia compositionis ratione. Caput. XLI.

QVoniā vero de homine nobis indago est ꝓposita, nō inepte opinor, hic illud in seruerimus, eum in hebraica veritate duplici insignitū videri nomenclatura. Aut enim diciť Enos, aut Adam. Sed Enos latino interpretamento nō fere signat aliud, q̃ hominē verum, & hunc nō alium intelligūt, nisi q deum verum sciēter cognoscat, & pie colat. Reliquos ab pecoribus nil admodū diuersos opinantur, qm̄ velut bestię, ad terrā proni, ventri obediāt, & Veneri. Quoq; alios lupos, alios canes, alios porcos varia quadā vitiorū similitudine appellāt. Adā vero est humani generis appellatio cōmunis, quo noīe terra natus significať. Eadēq; voce vtrunq; includi, marē fœmināq;, probat Geneseos. V. scriptura. Masculū, & fœminā creauit eos, & benedixit illis, & vocauit nomē eorū Adam. quo in loco testanť interpretes, dictionē hebraicā id sonare, quod apud nos homo. Nam & Caius ait, hominis appellatione tā masculū, q̃ fœminā cōtineri. Quāobrem Lactantiū arbitror adcredidisse, videri appellatū hominem, ꝙ sit factus ex humo. Sed etymon id Fabio nō admodū arrisit, quasi vero non oībus inqt, aīalibus eadem sit origo. Aut illi primi mortales ante nomē imposuerint terrę, q̃ sibi. Cęterum q̃ pcedat Quintiliani ratio, pspicuū arbitror, ex iis, quæ pposuimus. Cum ꝙ ex aīalibus dicantur quędā ἀγελαῖα, i. Gregalia, quædā μοναδικά, i. solitaria, nonnulla σποραδικά, quæ inciuilia dixeris, & sparsim habitātia, hoīs naturam ἐπαμφοτερίζειν apertū est, ꝙ ancipitem signat societatis, & solitudinis. Putauit forte Fabius, ex sociali coitione nuncupari hoīem, ex Græcis rationem aucupat⁹, apud quos ὁμοῦ insimul signare, manifestum est. Illud vero huic potissimū loco impingam, ab instituto nil prorsus dissentaneū, ex animantibus quæ plus habeant aeris, ea esse prætenera, quæ vero aquæ, lenta humoris vi, quæ terrosa, duritiem præferre. At quę ignis exuberent copia, videri vtiq; fragiliora. Ex iis porro liquere potest, vnde sit, ꝙ si recipiat aquā, & harenā calx, confirmať structura. Non dissidet ab iis illud quoq;, volucres in aere suspensas ideo perseuerare, ꝙ de leuioribus consurgant principiis, quippe minus habent terreni, atq; humoris itē, aeris multum cum caloris temperatura. Aquatiles autem piscium naturæ, ꝙ a calido contēperentur, ex aere, terreniſq; compositę plurimū, humecti minimum habentes. proinde, quo minus e principiis habēt humoris, facilius in humore pdurant. Terrestria vero, ꝙ e principiis ab aere, calore q; tēperata sunt, minusq; habent terreni, humoris plurimū, haud ita diu in aqua perseuerare quiuerint.

Quibus item probetur homo similis mundo. De stellis in quatuor mundi cardinibus. Hominis laus ex Cicerone. Caput. XLII.

QVod vero attinet ad hoīs cū mūdo assimilationē, id itē adiici posse, aīaduerto nā inqt in Polyhistore Iuli⁹ Solin⁹, quātus manib⁹ expāsis iter digytos lōgissimos mod⁹ est, tātū cōstat esse fere iter calcē, verticē q; summū, ideo q; ab physicis coniectatū, hoīem esse plane mundū quendā minorē. cōmeminit horū, & affluēti⁹ quoq;, primo de aīalib⁹ Magnus Albert⁹, astruēs hoīs membra situ, ac positiōe cœlo esse cōsimilia ꝓportione, ac mūdo, ideo q; esse pfectissima, nā veluti supna mūdi mouet itelligētia, & regit, ita hūanum caput, i quo itellectuales sunt virtutes, & aīales, supnā obtinet sedē. Verum ex quo cœpim⁹, ne ptream⁹ id quoq;, qđ afferri scitissime pōt. Siqdē apocatastasis illa veterib⁹ obseruata, & pdita, imaginē hāc adiuuat eximie. Ea vero nil est aliud, q̃ restitutio siue redintegratio rerum, q̃ certis tēporum curriculis

redeat ad metã. Fit aũt vel p ἐκπύρωσιν, hoc est cõflagratiõnẽ, aut per κατακλυσμόν.i.inũdatiõnẽ. Id ipsum vero, qđ in hoĩe magno vsu venit, nec a paruo itẽ abesse, cõpertius est aĩaduersum a peritissimis rerũ, vbi trãsmissis vitæ spatiis, interuenit resolutionis necessitas. Quãdoq; eñ inti mo calore auctius crassante, incẽdunť vitalia, Quãdoq; vero corpus nimis laxatũ humorũ inun datiõibus euaporat. Ita sẽp aut ignito ardore decoquimur, aut nimia desudatiõe dissoluimur. Nec aliter artis medicę prudẽtissimi interpretes substãtiã humani generis naturali pronũciant ratione cõpleri, nisi aut humore igneus cõtabescat calor, aut hoc amplius inualescẽte, humectatio exarescat oĩs. Sic omnifariã ad mũdi imitationẽ artifex natura, siue deus potius, hoĩem compinxit, vt qcquid mundũ senescẽtẽ perimit, vel instaurat nouũ, id ipsum hoĩem quoq; aut natũ foueat, aut adultũ perducat ad interitũ. Sed animaduerte quęso, quę ab peritioribus sunt vsibus nostris prodita, esse videlicet p singulos mũdi cardines a conditore, ac principe deo stellas ratione mira constitutas. Quarũ prima sit, & oriẽtalis ἀνατολή nũcupata. Occidua vero Δύσις, quo noĩe significať occasus. nã & δυτικὰ ζῶα vocat Aristoteles, q̃ demergi in aquã solent. At quæ ab Aquilone refulget, Arctos, In diuersa vero parte, q̃ medii est diei, μεσημβρινός. Ex quibus, dem ptis modo elemẽtis primis, coalescere, ac cõsurgere parẽtis primi nomẽ, nõ ingeniosius, q̃ admirabilius excellẽtis doctrinę viri deprehẽdere. Quæ siquis oĩa ĩtẽtius in digytos mittẽda curarit, fateať necesse est, augustissima quadã, & prorsum inenarrabili ratione in vitalẽ hanc lucẽ hominis spẽciẽ esse productã. In quo siquis etiãnum tã inscite ptinax est, vt ambigendũ putet, age perpensione nõ sopita cõsyderemus amplius, q̃tum singularis eminẽtiæ præpotẽs illud agens huic animaliũ principi benignissime sit elargitũ, Vt rerũ inuolucris exolutis, & sacrariis illustrius re seratis, desinat homo imprudẽter, & proinde ingrate summi opificis fœcũdissimã ęstimare bonitatẽ, quãdo paterno affectu ornauit præcelse, & fouit amplissime, libeat modo munerũ recte magnitudinẽ metiri. Ab summo quippe deo, vt M. Tullius inqt appositissime, ex tot animantiũ generibus, atq; naturis homo tantũ factus est rationis particeps, & cogitationis. Quid est autẽ nõ dicam in homine, sed in omni cœlo, atq; terra diuinius ratione? quę cũ adoleuit, atq; perfecta est, nominatur rite sapiẽtia. Est itaq;, quoniã nil est ratione melius, eaq; in homine est, & in deo, prima homini cum deo societas, mox & hominũ inter se eiusdẽ lege cõciliatio, & ciuitatis cõmunio sub cœlestis discretionis, ac diuinæ mentis, & dei præpotentis imperio. Ciuitas vero ea non alia, q̃ mundus spiritibus augustioribus, & homini communis.

Omnis nostra dignitas ab aĩa est, quæ vehiculũ est ad deũ, & imago mẽtis, Spiritus corpora pparat ad aĩæ susceptionẽ, Pythagorę, Plat. Arist. opinio de aĩa. Caput. XLIII.

QVo vero exploratius pernoscantur, quæ dicimus, iam hinc præcerpere quępiã futura, vt reor, studiosis non ingrata, de animæ ratione, non differentis philosophi modo, sed narrantis potius, quæ varia, nec incuriosa suggesserit lectio, ingrediemur. Siquidem omnis nostra dignitas ab anima est, orbati nanq; anima sterquilinio abiectiores esse videnť. Iam vero inquit Plotinus, ppter ipsam hic mundus est deus. Sol quoq; deus est, quoniam animatus: stellæq; similiter omnes. Qz si animam ipsam admiraris in alio, admirare te ipsum, Cũq; sit anima res tam veneranda, tamq; diuina, confisus iam, tali quodam vehiculo ad deum te accessurũ: hoc ipso ad illum ascende. Nec tamen longius es vagaturus, si sumpseris, quod est in hoc diuino diuinius. i. vicinitatẽ animæ ad supernũ, post quod vicinũ, & a quo est anima. Quando est anima imago quædã intellectus ipsius, quemadmodũ verbum in prolatione, verbi existentis in animo, sic & anima mentis est verbum, & tota est actus, atq; vita, quam producit in alterius existentiã. Sunt ex Platonicis, qui asserant, pręter vitas animantium proprias, subesse cunctis communem vim vegetalem, totam vbiq; vigentem, quæ & præparet materias propriis animis, & tẽpore certo conseruet, & in vnum viuentia cuncta conciliet. Hunc Pythagorici referente Sexto Pyrrhonio, esse dicunt spiritum in modum animæ rebus cunctis interfusum. Pythagorã nonnulli scribunt, animæ substantiam in animas distribuisse plures, quæ diuersis contribuuntur membris, ita q eorum singula animalia sint, Vt cor animal vnum, item cerebrum animal, & deinceps. Vt animal vnum ex pluribus videatur animalibus compactũ. Putãt & Platonem credidisse, animam ex diuersis, constare substantiis secundum essentiam, & situm. Quia vero congruant animando, vnam dixisse animam, vnumq; animal constituere. Id & Aristotelem esse opinatum, vbi de animalibus libro decimosexto, ait, inesse infanti primum vegetatiuam animam, mox auctiorem habere & sensilem, per quã dicitur animal. Sed re vera cuiusq; animati vna est anima secun

dum substãtiam, ex potestatibus vero plures. Quod videt̃ sensisse Aristoteles primo de anima. Dicunt inqt, diuisibilem esse animam, & alio quidẽ intelligere, alio autem concupiscere.

Animæ distributio secundum potẽtias. Mentem esse vice luminis, & instrumẽti, & visus. Qui sit Ianus bifrons. De mentis capite, siue flore. Animæ officia tria. Quid sit animam a corpore segregare. Caput. XLIIII.

TRadit̃ ergo ab eodẽ philosopho, potestates animæ esse duas, alterã quidẽ rõnis impotem: alterã vero cõpotẽ. Prior pars in duo dissecat̃: in nutritiuã: quæ rõnẽ audit nũq̃: Sensilẽ, quę obtẽperet quãdoq;. Potestas rõnalis distribuit̃ item in duo: in rõnẽ actiuã: & speculatricẽ. Virtutes morales in volũtate cõstituit: & appetitu: q rõni obtẽperet. Cæterũ earũdẽ principia virtutũ in actiua rõne, virtutes speculatiuas in rõne speculatrice. In sexto moraliũ Aristoteles itẽ rõnẽ esse asserit humanę animæ partẽ: duoq; agere: cognoscere. s. & humana gubernare p prudentiã: atq; artẽ. Naturalia vero: diuinaq; p sapientiã contẽplari: q̃ intelligentia: & sciẽtia continet̃. In libro itẽ encyclicarum q̃stionũ: ab natura inqt, q̃ oĩm parẽs: & author est: duo nobis instrumenta esse cõtributa: quorũ maxime opera extrariis vti valeam⁹ instrumẽtis. Manũ siquidẽ corpori esse insertã: aĩo aũt mentẽ: nã & hæc inqt: inter ea: q̃ elargita nobis natura est: recenseri debet: vice vtiq; fungẽs instrumẽti. In primo de morib⁹, mẽtẽ esse inqt, in aĩa sicuti est in oculo visus. Et Rhetoricoꝝ tertio: Mẽtẽ inqt: vt lumẽ: accẽdit in aĩa deus. Sed ne quẽ nominum diuersitas implicet: scire licet: apud Platonicos mẽtẽ intelligi duplicẽ: alterã inferiorẽ: quã rõnẽ appellãt: diuiniorẽ alterã: superiorẽq;: quã intellectũ nuncupãt. Illa humana tẽperat: & moderat̃. Hęc diuina suspicit: & contẽplat̃. Quæ sane mẽs ita distributa bifrõtis Iani rõnẽ cõplectit̃. Hui⁹ vero speculatricis mẽtis ĩtimã vim Plato mẽtis caput nũcupauit. Sed dicit̃ aĩæ itẽ vnitas, Cẽtrũq; totius aĩæ. Zoroaster ille sciẽtissim⁹: & veterũ theologorum fons vocat ψυχῆσ βάθοσ ἄμβροτον. i. aĩę ĩmortalẽ ꝓfunditatẽ: ꝓpterea inqt, qm̃ aĩa per potẽtiã patris fit ignis splendidus: dominetur in te aĩæ ꝓfunditas ĩmortalis: & oculos oẽs vna tolle in altũ: tũc neq; itẽ materiale corpus in p̃cipitio relinques. Ignẽ vocat: vt obiter hoc a me tuleris studiose lector: luminosam claritatẽ: quã impertit̃ aĩæ deus: cui p vnitatẽ sibi impssam: q̃ est vnitatis diuinæ character: cõiungit̃. Abs qua vnitate aĩę: tanq̃ a cẽtro ꝓfluũt vires alię. Oculos vero vbi surrigẽdos ait oẽs: q̃ in cognitiõe versent̃, potẽtias intelligi voluit. Pręcipitii vero noĩe mũdi vocat ptẽ infimã: magica loquẽdi cõsuetudĩe. Porro mẽtis caput hoc aliubi idẽ magn⁹ author florẽ mẽtis appellat: ἐςί τι νοητὸν, ὃ χρὴ σε νοεῖν νόου ἄνθει. Est intelligibile aliqd qđ mẽtis flore apprehendendũ est. Ex iis vero: q̃ hic ꝓdita nobis sunt: tria potissimũ aĩæ humanę collige munia. Vnũ: quo agit in corpore: aliud per corpus: tertiũ per seipsam. Et agit qdem in corpore p eã vim: quã vegetatricẽ Peripatetici: Platonici vocant naturã. Per corpus agit: sensibus vtẽs: tũ interioribus: tũ exterioribus. Per seipsam vero: cũ aĩæ vis mera: incorporea incorporeis intẽdit. Quã quidẽ actionẽ intelligentiã nuncupant. Ad quã Plato respiciẽs: Plotino interp̃te: de aĩa nostra ait: eã tum cõdere caput intra cœlũ: tũ extra cœlũ caput attollere. Cũ vero in Phędone: & Theæteto separare aĩam a corpore iubet: non loco p̃cipit segregare: sed monet, ne corpori animus adnuat: neq; imaginationi consentiat: neq; ob corporis cõmercium alienetur a mente. Conetur q; quatenus effici potest: subditã sibi animę speciem secum ad superiora perducere.

Quod sit animæ idolum. Item quæ imago: & vmbra. Ex quibus fiat animal. Adam: & Euę mystica interpretatio. Caput. XLV.

ANima: Platonici inquunt (nã eoꝝ p̃cipue verbis rẽ collibuit explicare: qđ sæpe facim⁹: vt dictis authoritas accedat maior, cõparet, contendatq;: q volet) substãtia est: & vita. Actus hic eius inseparabilis: substãtiale qddã est: ac viuificũ: Qualitas hinc tributa corpori accidẽs est: & quasi vitale. Actũ illũ appellamus aię idolũ: in quo sensus est: vegetalisq; natura. Qualitatẽ vero illã aię dicimus imaginem: & vmbrã: ex qua & corpore fiat cõpositũ: in quo voluptates: doloresq; sint corporales. Quarũ pturbationũ sensus ad idolũ; animãq; perueniant: perturbationes nequaq̃. In iis vero aduertendum eximie: quo sensu Plotinus: Origenes: & Ammonius Mosaica mysteria sint interp̃tati. Siqdem hoiem ipsum. i. animã, intelligũt quasi Adam. Humanũ vero aĩal inde tractũ: atq; degenerãs: quasi Euã. Tractũ inquã ex aĩa dormiẽte. Hæc eñ tunc aĩal ex se ꝓpagat: qñ ex pristina apud deũ vigilia ad naturalia labẽs: diuinorũ oblita iã dormit: & somniat. Itaq; tũ vitã corporeã generat: quasi Euam. Aĩaduerte hãc primo peccantẽ: illũ

deinde cõsentiẽtẽ. Sed intellectũ illi quasi angelũ pſidentẽ,& mox increpantẽ,& angelo deũ. Deniq; duo in carne vna,i.duas quasi in eodẽ corpore aĩas. Sed & magnus noſtrę religionis auctor Auguſtin⁹,ſup pſalmũ.XLVIII.Sĩgulis ingt,noſtrũ ineſt mulier hęc,qppe caro nr̃a Eua eſt,q̃ ſe ducit virũ.i.rõnẽ,p quã carnẽ labit̃ homo,quẽ lapſum calcanei noĩe pphetica indicat ſententia.

Vegetatricis animæ munus triplex. Altricis facultatis organa duo, Item munia quatuor Epeleuſtice motio quid. Caput. XLVI.

Ed age poſteaq̃ ĩ aĩę officia volẽtes pcurrim⁹,adiiciat̃ iis ex Peripatetica ſchola:q̃ tũ ſint vſui legiſſe,tũ vero noſtrã hãc ſciẽdorũ cõgeriẽ inſtruãt, & exuberãtius cõgerminare quodãmodo faciãt. Sciẽdũ eſt inqt Thomas in ſecũdum Ariſtotelis de aĩa librũ,& ex Philoſophi eiuſdẽ ſententia Themiſti⁹ fere,inter vegetatricis aĩæ opationes tres,ordinẽ haberi quendã. Nã munus primũ nutricatio eſt,qua ſeruat̃ aliqd,vt eſt. Sequẽs eſt pfecti⁹, diciturq; augmentatio. Ea pficiunt enutrita in pfectionẽ ampliorẽ,tũ quãtitate,tum virtute. Tertiũ vero pfectiſſimũ eſt,ac finale. Hęc gñatio eſt,qua aliqd iã quaſi in ſeipſo pfectũ exiſtẽs alteri præſtat,vt ſit. Tũc em̃ vnũquodq; maxime pfectũ eſt,vt quarto Metaphyſicę cõprobat̃,cũ pducere quippiã eiuſmodi põt,quale ipm̃ eſt. Proinde qa a fine nũcupari oĩa,cõſentaneũ eſt,& itidẽ definiri,finis vero operũ vegetatricis poteſtatis eſt,alterũ gñare,quale ipm̃,cõſequit̃,eſſe illã primæ aĩæ cõgruã definitionẽ. Vegetatrix eſt,q̃ alterũ eiuſmodi queat gñare. Sciẽdũ quoq; illud,quod Ariſtotelicũ itẽ eſt,ex ſecũdo de aĩa,eſſe organũ duplex,quo altrix facultas pficit̃,ſepatũ & cõiũctũ:Et alimẽtũ quidẽ ſepatũ intelligit̃ organũ,& inanimũ,cõiunctũ vero,calor intim⁹,quo ipm id,vnde alimur,excoqui poſſit. Ex quo colligit̃,animatũ oẽ,qđ cõnutrit̃,calorẽ neceſſario reqrere,qui ſit cõcoctionis exordiũ. Cęterũ altrix hęc facultas quadrifariã munus ĩplet ppriũ, Attrahit em̃,aduocatq; primo cibũ,mox aduocatũ pficit,digeritq;,ĩde ſecernit,qđ nutricationi ſit accommodum,retinetq;.poſtremo retrimentitia,fæculentaq; excernit,aut ſeceſſu,aut vrina,aut ſudore:aut alio quouis modo. Poteſtates vero hæ in græcis auctoribus græce ita nominantur, ἑλκτικὴ,ἀλλοιωτικὴ,κρατητικὴ,ἀποκρουστικὴ. ἐπελευστικὴ autẽ,nil ad ppoſitũ ſpectat negotiũ. Eſt em̃ Plutarcho tradẽte,motio in pcipua facultate aĩę,qua ppoſitis duobus eodẽ ſe modo habẽtibus,eiuſdẽq; poteſtatis,neceſſitate iniũcta alterutrũ eligẽdi,q̃uis euidẽs cauſa nulla ſeſe pmat, alterũ tñ aduẽte malumus aĩo. Dicitur vero Epeleuſtice quaſi aduẽtitia, vel ſuperueniẽs,q nõ vernacula rei rõne fiat electio,ſed extrĩſeca noſtri animi pclinatione. Dicerẽ plura,ſed alieno loco ſatis multa,ne fiat plane,qđ ille ait, ἀκρόασις ἀποδεικτική, hoc eſt ſeſe oſtentans auſcultatio.

De animali virtute, Item naturali & vitali, ex Auicenna. Caput. XLVII.

Aeterũ quia medicorũ ſcholæ ſuas habẽt in hac re diſtinctiões,ſua itẽ vocabula,nõ erit moleſtũ diuertiſſe paululũ in Auicennę hortulos, multis ſępe doctrinæ floribus pamœnos,arridẽteſq;. Ergo doctrina ſexta Fen primæ primi, Omnium inqt,opationũ virtus initiũ eſt,hac em̃ abiũcta,abſciſſave, nulla erit opatio. Virtutũ vero apud medicos genera tria ſunt,vitalis,animalis, naturalis. Vnaquæq; porro virtus,ſicuti Philoſophorũ pleriſq;, & medicis oĩbus video placuiſſe,ſed Galeno ĩprimis,mẽbrũ habet pcipuũ,in quo ſubſiſtat, abs quo q; profluãt opationes. Quippe aĩalis in cerebro ſedẽ habet. Præterea naturalẽ eſſe aiunt virtutẽ,cuius duo ſint munia,vnũ fouere aĩal nutriendo,cui rei hepar aſcribat̃. Alterũ, generationi ſemen ſufficere,atq; informare ex ſummi patris inſtituto. Eius vero facultatis fontẽ eſſe teſticulos volunt. Virtus,q̃ vitalis dicit̃,ſpiritus cõſeruat eſſentiã,qui ſenſus,& motus vehiculũ eſt. Eius domiciliũ cor eſt. Placet tamen inquit Auicenna,ſummo philoſopho Ariſtoteli, omniũ iſtarũ virtutum principiũ in corde cõſtitui,ita tamẽ q operationũ euidens argumẽtũ in pdictis primum ſe principiis promat,ſicuti apud medicos ſentiẽdi fons ex cerebro pfluit,nihilominus organum peculiare habet ſenſuũ vnuſquiſq;. Mox itẽ paulo pbabilior Auicennæ, Ariſtotelis ſit ſententia, q̃ medicorũ. Auicennę interpres hæc latius aperiẽs,vitalis inqt,virtutis opatio eſt,laxare,& cõprimere cor,& arterias,ac vniuerſo corpori vitã præbere,ac vitalẽ ſpiritũ cũ ſanguine arteriali. Naturalis virtutis opus eſt,generare,nutrire,augere cũ cæteris,quæ his ſubſeruiũt. Animalis virtus ſenſum producit,tũ interiorẽ,tum exteriorẽ,atq; itẽ voluntariũ motũ. Huic quoq; virtuti concupiſcibilis pars,atq; iraſcibilis attribuit̃ ab beato Thoma, quæ portiones ſint ſenſitiui appetitus. Concupiſcibilis admoueri ſuadet,quæ neceſſaria videtur, aut vtilia; & id voluptatis ratione. Iraſcibilis noxia repellit,ferturq; ad vltionem præceps.

Senſuum cõmoditas,& neceſſitas:Quibus inſit ſenſus.Origo eiuſdē.Neruoꝝ paria ſeptem. Cur anima vires ſuas magis in parte iſta promat,ꝙ̃ illa. Caput.XLVIII.

QVod vero ad ſentiēdi poteſtatē ꝑtinet,equidē nō vacat ſatis inenarrabilē artificis ſapientiam admirari,Qui non contentus mentis nos ornaſſe celeritate, cuius eminentia paulominus cœlitū dignitatē aſſecuti ſumus,Senſuū quoqꝫ claritatē munifice eſt impṫitus.Qui tanꝙ̃ ſatellites quidā,& interp̄tes,ac nuntii in capitis regia,& rationis cõſpectu ſunt circūiecti,vt aptius multo intelligendi,ac pſentiendi veritas mutuo nexu cõfoueret. Quid de oculis dicemus? quos tanꝙ̃ ſpeculatores altiſſima cõſcendiſſe,non decorū modo,ſed ex vſu vitę maxime fuit.vt lõgius pſpectū ꝑtentes,atqꝫ plurima ſubiecta intuentes, ꝓprio fungerentur munere.Porro cū ſonus oīs naturæ vi ꝓmicet in ſublime,eundem altitudinis ſitum auribus attribui,cõpar maxime fuerat.Quæ ratio & in naribus obſeruata eſt ad odorē ꝑcipiendū,ꝙ ſua ꝑte vi ſcandit,demū vt in cibis,potibuſqꝫ facilior quaſi foret indicatura, ꝓinde ori eas fuiſſe admotas,paccõmodū cenſeri debet. Guſtus vero nō aliū ſibi iure vēdicare locū potuit,ꝙ̃ in oris regione,qua eſculētis,& poculentis ſemitā aperuit natura.Tactus dū certi habet nihil, totum facile occupauit,ac ſeſe æquabiliter ꝑ vniuerſum fundēs corpus,ꝗcquid ꝓduri,molliſve ſe oſtentarit,tota ꝑcipit facilitate, nec nō caloris,frigoriſve appulſus.Vt hiſce veluti militaribus obſtipati pręſidiis nō decore modo,ſed & tranꝗllitate maxima datū vitæ curriculū ꝑficere valeamus. Cęterū ꝗa de ſenſib⁹ futura nobis hiſtoria eſt,eorū primordia, & fontē,vt par eſt,rimabimur primū,ſecuti Platonicorū dogmata,ſed mox & Peripateticoꝝ principis ſententia non dilata.Ante oīa inquiūt,mortali tantū corpori ſenſus ineſt,nā diuina prorſum eo vident̄ vacua,ꝙ̃ꝙ̃,ꝗd ſenſerit Plotinus,nō excidit,Indeqꝫ multo magis anima,quę ſit quocūqꝫ corpore lõge p̄ſtantior.Huius tñ efficit poteſtas,vt conſtet homo,viuat,ſentiat,hoc eſt aīal ſit.hęc em̄ mortale corpus alit, viuificat,illuminat,dū adeſt vtiqꝫ,nō ineſt.Sedes eius cerebro potiſſimū aſcribit̄, propterea eſſe orbiculari figura inſignitū caput,quoniam eiuſmodi fere ſint cœleſtia oīa. Quis aūt tam aīa,ꝙ̃ cerebrū oīno ſenſus ſint exꝑtia,ꝗa tñ abſqꝫ eo aīal eſſe neqt,ex animę potentia fœcūdiore,ſiue de effectibus in cerebri cauernas effuſum ſpiramentū eſt,ꝗd ſenſus ꝓuehit,dirigitqꝫ.Cauernas eas inueni,qui vētriculos vocēt cerebri.Ex illis dep̄heſum ab Anatomicis eſt, nec nō approbat Auicēna,doctrina quinta,Fen primę primi,Neruorū ſeptē produci συζυγίασ,veluti latine dicas cõiugia,aut cõiugationes,ſiue paria.Eſt enim Syzygia neruorū,cū nerui bini pariter emergūt in conſtitutū corriuati locū.Quos fiſtularū vice fungi tradūt,& ipſum illud,ꝗd diximus,ſpiramētum ſenſificū ad deſtinatā ab natura metā,veluti curricula,deuehere, vt vicinis, remotioribuſqꝫ paulo mēbris ſentiendi vis infundat̄.Ex iis ergo neruorū cõbinatio prima ad oculos profert̄, vnde illis cõparatur ſpeciei cuiuſqꝫ internotio,ac colorū diſtinctio.Secūda aures petit,ꝙ̃ ſonos inde valeant cõciꝑe.Tertia naribus inſerit̄,vt aſſit odorādi poteſtas. Quarta in palatū deriuat̄, vnde ſit ſaporꝝ diſcretio cū primore lingua.Quinta ꝑ totū effuſa corpus,illud vi ſua cõplexatur Hoc exp̄ſſit tangēdi neceſſitas,vt oblæſura facile declinarent̄: quæ vero lenitate ſua confouerēt, blādius pmulcētia,admoueri poſſent.Sextā ſentit Stomachus ob alimēti indigentiā, vt vitæ neceſſaria expeteret,redūdantia reiectaret.Septima ad ſpinalē delabitur medullā. Quæ in aīali id plane eſſe depreh̄ēditur,quod in nauigio carina.Eius inde internoſcit̄ pręſtātia, ꝙ medicæ artis ꝑiti lõgioris cerebri noīe cenſuerūt nūcupandā.Nec vero me fallit,Auicennā aliquo modo ab iis diuerſa ꝓdidiſſe,ſed ipſe nihilominus authorē certū ſecutus ſum. Qꝫ ſiquis nō inſcius naturaliū ſeſe obiiciat,male a nobis iſta diſtingui,cū quęlibet aīę vis ſit in qualibet corporis parte tota,ſicut aīa,Reſpondeo,ita fere adnuēdo rē habere.Sed tñ dici aīam ibi agere,vbi ei ſubſeruit organū,& ibi imprimis,vnde initia ducāt inſtrumēta.Hac itaqꝫ ratione,ſentiēdi,mouēdiqꝫ actus capiti aſcribit̄.vnde videlicet corriuari neruos liquet,organa ſenſus,& motus.Sic iracūdia cordis ſedē ſibi vēdicat,vbi ſanguis reſidet igneus.In iecore cõcupiſcētia,& nutritio dominari creditur,ꝗa ibi aereus ſanguis eius eſt veluti ſubſtratū.Ratio,etiā ſi nil habeat corpori cõmune,nihilominus capitis arcē inſediſſe,tradit̄ a Platone. Propterea ꝙ imaginatiōis act⁹ rationi eſt propinquus,eiuſqꝫ ſibi portionē aſſerit.Cęterū nequa omnino ſubſit hęſitatio,corroborant̄,quę diximus,magni noīs authoritatibus.Nā Galen⁹ de iuuamentis nono,Caput inꝗt,eſt fons ſenſus, & ex eo motus eſt volūtarius,origo itē neruorū molliū,& durorū. Sed & in libro de virtutibus mortale hoīs corp⁹ diſtribuētib⁹,Sciēdū inꝗt,haſce de trib⁹ ꝓfluere ꝑiculis.Et eā ꝗdē qua rõcinamur,reminiſcimur,ſentimus,mouemur,ab cerebro:At ex corde,qua iraſcimur,caleſcimuſqꝫ

etiãnũq; ꝑditi pulſu cognoſcimur in corde, ac Arteriis. Ex hepate vero, q̃ nutrimur, augemur cibũq; appetimus, exceptũq; digeſtione ꝑficim⁹. Et mox paulo, a Cerebro inquit, corporis particulæ omnes ſenſum habẽt, ac motũ, neruis ad organa ſenſuum prodeuntibus ad ſenſibilium conceptionem, aliis vero ea mouentibus, quæ motui deſeruiunt. Cerebrum quidem inſenſile ipſum natura eſt, At ſenſuum tamen organum. Sed & libro quarto de accidenti & morbo, palã inquit, eſt cerebrũ ad omnia corporis membra virtutem emittere, qm̃ neruo præciſo, mẽbrũ, ad quod is producebatur, ſenſus fit expers. Auicenna principiũ motus, & ſenſus eſſe quidem fateť ſpiritũ, q ſit in cerebro, vt in arca virtutis, quæ defluat ad mẽbra cõtinuata cũ medulla. Sed virtutem putat illuc a corde cõſcendere cum ſpiritu.

Ariſtotelis ſentẽtia de ſenſuum origine. De medio duplici, quo ſenſus producitur in actum. Olfactum eſſe minus aliis neceſſarium, & quę vtilitas eius. Caput. XLIX.

ARiſtoteles Peripateticorũ ductor eminẽtiſſimus, & naturæ rerũ indagator, ſi quis alius, ſolertiſſimus, & fere primi nominis, de partib⁹ libro. II. Nec ſenſus inquit, vllius cauſam cerebrum obtinet, quod quidẽ expers omnino ſenſus nõ aliter, q̃ quoduis excrementum eſt. Verum cũ intelligere, quãobrẽ ſenſus nõ nulli in capite habentur, nequeant, ꝙ eã partẽ cæteris eſſe peculiariorem animaduerterint, ideo ſenſum cum cerebro coniungendũ cenſuerunt. Sed enim principiũ ſenſus eſſe cordis locũ, definitũ iam eſt, cum de ſenſu ageremus: & quã ob cauſam duo, id eſt tangendi, & guſtandi ſenſus ex corde aperte dependent. Vnus ex reliquis tribus. i. olfaciendi, mediũ tenet. Duo id eſt audiendi, & videndi maxime in capite poſiti ſũt propter ſenſoriorum naturam. Viſum autem omnibus, quibus eſt datus, apud cerebrum eſſe, optima ratio eſt. Cerebrum enim frigidum, & humidum eſt. Viſus aquæ naturam obtinet, hæc enim omnium perlucidorum facillime conſeruari poteſt. Senſus etiã exquiſitiores ꝑ partes, q̃ ſanguinem habent ſynceriorem, abſolui neceſſe eſt. Sanguinis enim calidioris agitatio ſentiendi officium intercipit atq; refringit. Sed & Hieronymus ad Fabiolã de veſte ſacerdotali, ſenſus inquit in corde eſt, habitaculum cordis in pectore. Thomas item de Philoſophi ſententia, in librum de ſenſu, & ſenſili, Sentiẽdi principiũ inqt, primo eſt in corde, vbi eſt caloris fons, nihil eñ ſine calore ſentire põt, vt traditũ eſt in libro de aĩa. Cæterũ a corde virt⁹ ſentiẽdi in cerebrũ ſcãdit, & inde ad triũ ſenſuũ ꝑgit organa, Viſus, Audit⁹, Odorat⁹. Tactus aũt, & Guſtus referunť ad cor ꝑ mediũ cõiũctũ, qđ eſt caro. Nã ſenſus alii ꝑ mediũ fiũt extrinſecũ, tactus & guſtus ꝑ intrinſecũ, qđ eſſe carnẽ, iã aſtruxim⁹. Cõfirmat porro hęc idẽ author ĩ expoſitiõe libelli de iuuẽtute & ſenectute. Sed cur nam ita ab principe Deo cõſtitutũ! An quia tactus, guſtuſq; ex ſenſib⁹ neceſſarii amplius manifeſto deprehendunť! Siquidẽ ciborũ diuerſitatẽ inde ꝑnoſcimus, quibus ad fouendam vitam maxime indigemus, & quæ corpus oblædunt forinſecus, tangendi virtute refugimus. Ideoq; in duobus iis medium habetur intrinſecum, ne vitio ei⁹ vnq̃ ab hiſce deficiamur ſenſibus. Nam reliqui ad bonitatẽ proficiunt. Quippe viſus, & auditus ad ſcientiam iuuãt comparandam imprimis, modo duplici, quo adſciſciť doctrina, Quod enim ſcimus, aut didicimus, aut inuenimus. Inter ſenſus vero omnes olfaciẽdi poteſtas minus longe videtur neceſſaria. Sanitati tamen animalis conferre videtur plurimum, quod alibi opere iſto copioſius explicabitur a me, vbi per partes, ſenſuum ſeſe ingeret tractatus. In eo vero odorandi ſenſus non negligendus, ꝙ odoribus cõfouetur cerebrũ. Id vero ita affectum ratiocinari pręſtantius poteſt.

Senſus cur tantũ quinq;. Quatuor neceſſaria vt ſentiamus. Caput. L.

SEd cur nam ſenſus quinq; tantum! Nempe ꝙ quinq; item ſunt, quibus mundus conſurgit: Elementa quatuor, & ętherea ſubſtantia. Primum vero tactus terrę habet rationem. Guſtus autem aquę, quippe humectatione guſtabiliũ percipit qualitatẽ. Aeris vero appulſus ex ictu, vnde ſonus naſcitur, aut vox Auditum perficit. Olfactus vero ignem reſipit: nã & ex qualitate calida odores proueniunt. Videndi ratio ex æthere contemperatur, & lumine, vt in moralibus docuit Plut. pleroſq; ſenſiſſe. Quid opinenť alii, oſtentante ſe latius occaſione, non negligetur, & paulo ante attigimus tamen. Verum vt ſentiamus, hoc eſt, vt ſenſus producantur in actum, Quatuor omnino requiri videntur, Duo quidem ex parte ſenſus, Organum videlicet, ac ſpiritus, Duo vero extrinſecus, obiectum, & medium. Proinde in abſtractione forma obiecti primo eſt in medio, deinde in organo, mox in ſpiritu, poſtremo animam attingit: q̃obrẽ in medio primũ fit immutatio, inde in particulari ſenſu. Iudiciũ vero cõſequiť ĩ ſẽſu cõi.

Senſus interiores quatuor. De ſenſu communi pręcipue. Inibi locus Plinii declaratur. Caput. LI.

QVoniam vero ſupra duplices eſſe ſenſus ſignificauimus, interiores, exterioreſq;, & iam hos, qui manifeſti ſunt, breuiter expoſuimus, nõ inepte opinor, fecerimus, ſi & alteros itẽ occultiores exequamur. Ergo Auerrois inter eos, q Ariſtotelis interpretationes aggreſſi ſunt, longe ingenio eminentiſſimus, hoſce in quatuor diſtribuit ſpecies. Primũq; eũ conſtituit, qui oẽs, q̃ ab extimis quinq; ſenſibus hauſtę fuerint, imagines colligat, atq; percipiat. Quare cõmunẽ nuncupat ſenſum. Altera deinde vis imaginandi dicta eſt. Cuius officiũ ſit, cũ ipſa nihil perſentiat, imagines, q̃ a prioribꝰ ſenſibus acceptę ſunt, retinere, eaſq; tertiæ ſentiẽdi naturæ, quã exiſtimãdi, ac cogitãdi vim dicũt, pferre. Cuius eſſe opus arbitrant̃, vt iis acceptis imaginibus, quid aut quale ſit id, cuius illę imagines ſunt, iudicet, atq; percipiat: eaq; ipa, q̃ diſcreuerit, ſiue coniũxerit, ſeu conceperit iudicando, poſtremæ cerebri ipſius, ſenſuſq; particulæ, quam memoriã dicunt, ſeruanda cõmendet. Qđ vero ad cõmunẽ attinet ſenſum, ſcitu digna ſunt, q̃ ab eruditis mandata memoriæ ſunt, hunc eſſe videlicet, qui obiecta quinq; ſenſuum ſentiat, & actiones eorũ, atq; vacationes. Ad quem etiã pprie ſpectet animaduerſio, qñ ſcilicet animaduertimus, nos videre aliquid, vel audire. Vnde fit, vt ſæpe & videamus, & audiamus aliqua, nec tñ percipiamꝰ, nos ea ſentire, quoniã ſenſus cõmunis, imaginatioq; interea vertit̃ aliorſum. Oportet, inquit Plotinus, hoc eſſe quaſi cẽtrum. Senſus vero ſingulos vndiq; non aliter ad hoc ipſum q̃ lineas a circunferentia ad centrum vſq; protendi. Atq; vim eiuſmodi cuncta comprehendentem, re vera vnum aliquid eſſe, neq; eſſe humidũ, alias ceſſaret memoria, neq; durum, periret nãq; docilitas. Et omnino ſi ſit corporeũ, formæ ibi rerũ ſe inuicem impedient, atq; confundent. In hoc pręterea ſenſu intimo eſt viſus, & auditus, & cæteri deniq; ſenſus. Sed hic vna forma ſunt, poteſtaſq;. Hæc de cõi ſenſu latius excerpſimus, non quidem oſtentandi cauſa, ſed lucem vt inferremus nobiliſſimo auctori, qui vndecimo naturalis hiſtoriæ, vbi de oculis agitur, animo inquit, videmus, animo cernimus. Oculi ceu vaſa quædam viſibilem eius partem accipiunt, atq; tranſmittũt. ſic magna cogitatio obcæcat, abducto intus viſu, Sic in morbo comitiali apti nihil cernunt, animo caligante.

Qui pręſtantioribus ſit ſenſibus pręditus, habere item inferiores, ſed non ediuerſo. Senſibus abuti omnibus hominem tantum. Caput. LII.

ITa vero in ratione facultatũ animę, natura comparatum eſt, ſicuti obſeruate, curioſeq; perpẽdimus, vt qui eius, qđ nobiliſſimũ ẽ, & habet̃, fuerit cõpos, etiã q̃ infima ſunt, teneat. Quibuſcũq; eñ adeſt, qđ λογικὸν dicitur, id eſt ratiocinandi vis, inſit & ſenſilis poteſtas, ac vegetatrix, neceſſe eſt, quã φυτικὴν vocãt, cuiꝰ plãtæ ſint maxime participes. Verũ e diuerſo nõ fit, ſiquidẽ ſenſilia multa viſimus, q̃ tñ rationalia nõ dixeris. Id ipm & in ſenſuũ ſerie cõtingere, dephenſum eſt, qñ viſu pędita, nec reliquorũ ſunt expertia. Quę vero tactũ habeãt, & guſtũ, nõ ſtatĩ etiã vidẽdi poteſtate cernimꝰ inſignia, cuiuſmodi cõuiſit̃ talpa. Spõgiæ tactũ quidẽ habere credunt̃, reliquorum tñ exptes. Sed eñ prius, q̃ ab ſenſuũ rõne abiũgamur, illud ppẽſione nõ indignũ, inter animãtes cũctas hoiem vnũ ſenſibus abuti, quoſq; optimꝰ atq; indulgẽtiſſimꝰ parẽs elargitus fuerat, tũ vt neceſſitatibꝰ natura duce pullulãtibꝰ paria facere poſſemꝰ, tũ vt cõptiorẽ vitã, & dignã prorſus Dei numiſmate, tranſmittẽdi nõ abeſſet poteſtas, eos ingenii prauitate, &, vt plane dicã, in naturæ cõtẽptũ, ad ſcelerũ fomẽta vertimꝰ. Nã bruta vnã mõ tactus voluptatẽ ſentiũt, dũ furore libidinis agitata ferunt̃ in coitũ. In aliis fere intra naturę pręſcriptũ cõpeſcũt̃. Nos vero diuini muneris exculcata lege, delitiarũ ſemĩaria ſenſus facimꝰ, veluti ad hoc nati, & ad vnũ hoc cũ materno lacte feramur. Nec ſaltẽ ſuccurrit, qđ ſciẽtiſſime M. Tullius pnũciauit, Cũ homini Deus nil mẽte pręſtabilius dediſſet, huic diuino muneri, ac dono nihil eſſe voluptate inimicitius, qñ in voluptatis regno neq̃at virtꝰ cõſiſtere. Adde q̧ cæteris animalibus, ſicuti doctiſſime Plinius inquit, ſtati ſunt per tpa anni concubitus, Homini oĩbus horis dierum, noctiumq;. Reliquis ſatietas in coitu, homini prope nulla. In hominum genere maribus diuerticula veneris excogitata omnia ſcelere naturæ, fœminis vero abortus. Quãto in hac parte multo nocentiores, q̃ feræ, ſumus! Hiſce voluptatum delinimentis, quæ ſenſuum germina ſunt, vt carerent, quoſdam ſibi oculos eruiſſe, exploratiſſimum eſt. Alios in vaſtas ſolitudines conieciſſe ſeſe, ceu præſtabilius foret, cum feris immanitate inſignibus conuiue-

re,q̄ inter homines, qui ferantur ratione prędíti. Certe per quinq; sensus,veluti per fenestras, ad animam vsq; penetratur. Hæc designant humi,vt inquit Oratius, diuinæ particulam auræ nec enim capi mentis arx potest,nisi per hæc portarum obiicibus perfractis,& prorsum sublatis cataractis,hostiles copiæ fuerint admissæ,agminatimq; irruerint scelerum incentiua, quib⁹ cælestis animę fulgor retusus sordescat,collutileturq;. Si Circensibus,inquit Hieronymus,quispiam delectetur,si athletarum certamine,si histrionum mobilitate,si formis mulierum, splendore gemmarū,& id genus aliis,per oculorū fenestras aīæ capta libertas est,& implet illud pphetícū,mors intrauit per fenestras vestras. Equidem sensus corporum recte quis dixerit,equos sine freno currentes. Aīam vero aurigæ modo currentiū frena retinere obnixius. Eximia est aīæ exultatio,vbi multorū cura nō anxie implicitus,paruo acquiescendū,fueris arbitratus, Mundū, potentiāq; eius omnē pedibus subieceris. Tolle epularū,& libidinū luxuriā,nemo diuitias quæret,quarum vsus aut in ventre est,aut sub ventre.

Sensum non esse idē cū intellectu. An Homerus animā putarit corporeā. Item an scierit,esse præditam ratione. Caput. LIII.

PRius vero q̄ subtexantur reliqua operis instituti,non fuerit opinor, vacantis operæ perpendisse,quæ sint de hac re veterū consulta,q de natura conscribere aliquid sint adorti. Siquidē magna pars statuisse videntur,sensum esse cū animo,& intellectu idē. Nā ita cecinit Empedocles, Cōsilium ad pręsens homini & sapientia constat. Vbi Themistio exponente,libro de anima tertio ex Arist. sentētia,nihil videt̄ tribuisse supra sensum animo,quem prout quęq; res sensibus accidisset,varie,atq; inconstanter impelleret. Sed & Homerus,cum dicat, mētem omnib⁹ mutationes, varietatesq; ambientis nos corporis sequi, videt̄ naturā animi habuisse corporeā, eumq; quasi idem cum sensu putasse.

Talem animum plane mortalibus esse,necesse est,
In lucem primo qualem Deus extulit ortu.

Sed non esse idē intellectū,& sensum,efficacissimū id,prōptissimūq; mōstrarit argumentum, q; cum animalia omnia sint sensibus prędita,solus homo præter eos,& mentem obtinet,ac intelligentiam. Porro quis non videt alias esse differentias rationalis potentiæ,alias sensuum? Itē affectus,& opera quis possit negare alia sensibus iuncta,alia intellectui,& rationi tributa? Nam virtutes animi videntur hæ,recta opinio,scientia,prudentia, Quæ certe ad sensum pertinere non possunt. Item vitia animi sunt,falsa opinio,inscitia,imprudentia,q̄ profecto sensibus nemo vnq̄ tribuerit. Q; si vsq̄ dictum reperias,animalia nonnulla,quæ ratione careant, animum tamen, & intellectum habere,scito abusionem nominis in eo factam,nullum enim pręter hominem animal compos,& particeps animi est. Cæterum nonnulla spectris, & visionibus valent, qđ genus phantasiam,& imaginationem appellant. Imaginatio autem,q̄uis sit præstātior,& nobilior sensu,longe tamen inferior animo,intellectuq; est,vtpote,quæ tanq̄ in confinio vtriusq; sit posita. Ita fit vt ea vis sensum quidem sequatur,sed actionem animi antecedat. Proinde visa sensaq; simul illata animo sunt,excitant,adiunguntq; sibi commotionē illam,quā ὑπόληψιν dicūt. Sed enim,qui vberius nosse ista cupit,adeat eū,censeo,vnde hæc paucula mutuati sumus. Sed illud amplius animaduersiōe dignum,ab Plutarcho probari primum ab Homero animam credi immortalem,sicuti vbi ait, ψυχὴ δ᾽ ἐκ ῥεθέων πταμένη, ἄϊδόσδε βεβήκει. Euolans autem e mēbris anima inferos petiit. Porro non aliud esse hominem,q̄ ipsam animam,qđ & a Platonicis exceptū est. Corpus item esse animæ carcerem, qđ Philosophi statuūt,proindeq; corpus viuēs ab eo semper dici δέμας,quia sit animæ vinculum,qđ δεσμὸν vocant,mortuum vero, ab anima sequestratum, σῶμα,qđ veluti sepulcrum relinquitur. Nusq̄ vero in poemate Homerico animam dici corp⁹. Quin & distributionem Platonicam,qua is philosophus rationem capiti attribuit, irā cordi,concupiscentiam iecori, ex versib⁹ Homeri comprobat. Nam vbi secum disceprat Achilles, Vlcisci ne præstet,an iram sedare,ostentans sese illi Minerua non aliud innuerit, q̄ prudentiæ lumen. Sed nos iam animæ apicem contingamus. Quia tamē liber hic iam extumuisse videtur satis,quæ supersunt haud parum multa,vt lector,ceu interiūcto refectus itinere,hilarius reliqua persequatur,in sequens regerentur volumen.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN LIBRVM SECVNDVM PRAEFATIO AD REVERENDVM IN CHRISTO PATREM, D. IOANNEM MARIAM, MATTARELLVM, RHODIGINVM, AC EPISCOPVM RELIGIOSISS.

ETIAM SI vniuersim, prodeuntibus hísce nostris libellis, artium bonarũ studiosos compellare, non ab instituti operis genio, quicunq; sit is, dissentaneum censui, nihilo secius si in partibus laboris mei intima nobis iũctos beneuolentia consalutauero, & Parthico quidem more, quorũ regem sine muneribus adit nemo, absonum, opinor, vel qđ græci dicunt, ἀπροσδιόνυσον, fecero nihil, quãdo in turbam coniectos se, queri non poterũt, & nil a me repensum amicitiæ, vel inimicus iudex ne suspitionis quidẽ indiciũ est habiturus vllum. Et ipse porro pleniore obsequio nostris rebus fauẽtes videbor ꝑmeritus. Quoniã vero sequens libellus, qđ fecit & prior, optimi, Maximi Dei opus admiratur inenarrabile, tu vero Ioannes Maria reuerende antistes tum loco, tum moribus principi illi naturæ propior es factus, duce, qđ aiunt, virtute, comite aũt non fortuna, quæ prophanis modo vtranq; paginam facit, sed ipsa illa sacerdotali luce, qua fulgurant vibratius sanctorũ mẽtes, dum labia eorum custodiunt scientiã, & in supercilio montium excitatã ciuitatẽ sciunt non posse latere, inde occurris mihi primus, quem ad sudoris nostri partes aduocem, in quibus eminentissimi agentis immensa in nos exequimur munera. nec id, quia te fugiant hęc, qui multiplici sapientia pręcellis, canonũ quoq; decretis cumulatissime imbutus, sed vt institutis tuis, & integritati clarissimæ munuscula proferremus ꝑaccõmoda, ne fieret illud ex triuio, ἐν φακῇ μύρον. Expressit hoc pręterea nobis cõmunis patriæ ratio, quæ bñ sentientes, honestisq; præcipue initiatos literarũ sacris ita ꝑuincit, quodamq; velut ferrumine coaptat, cõponitq;, vt nõ magnopere nexũ cõperias arctiorẽ. Tuis ergo auspiciis publicũ indipisceť sequens liber, cui tu sanctis precibus progressus concipias faustos, velim.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER SECVNDVS.

Intellectus agens, & possibilis. Caput Primum.

QVAEDAM Sunt, inquit Augustinus, supra intellectũ humanũ, q̃dam iuxta, quędam infra. siquidem cognoscit Deum anima supra se angelos iuxta se, at vero se in se. Quicquid cæli cõtinetur ambitu, infra se. Igitur ad ea ꝑcipienda, quæ sunt supra ipsam, indigere videť omnino anima irradiatione ab ipsa luce veritatis primæ, quę dicitur mens, vel intelligentia, quã ꝓdit Augustinus idem, nulla interposita natura, formari ab ipsa veritate. Proĩde respectu veritatis summę & eorum respectu intelligibiliũ, quæ humanũ excedũt intellectum, est intellectus agens Deus, & huiusmodi illuminatio est gratię infusio ad diuina contemplanda. Ad ea vero pernoscenda, quę prope nos sunt, vt sunt angelicæ essentiæ, indiget itẽ anima reuelatione angelica, siue instructione, qua in re dicitur item angelus intellectus agens. Ad eorũ vero ꝑceptionẽ, quæ intra animam sunt, vt ẽ ipsa anima, & potentiæ ipsius, habitus, scientię, ac virtutes, non indiget anima lumine extrinseco, sed innato. & propterea Augustinus ait, animã cognosci ab se ĩ se, quia cognoscit se esse, sentire, scire aliquid. Idem astruiť de perceptione eorũ, quę infra nos cõstituta deprehenduntur. Ad hoc enim lumen intimũ sufficere, hoc est intellectum agentẽ, vim animæ supremam, cuius operatio est, vt inquit Auicenna, illuminare, siue intelligentię lumẽ diffundere super formas sensibiles in imaginatione existentes, Rursumq; illuminando abstrahere a materia, & abstractas copulare, seu ordinare in intellectu possibili. Proinde quãdo dicimus, intellectũ possibilem ab agente formari, non intelligimus, quod doctissimis placere video, accipere formas, sed illo præsente, formis suis efficacius vti, & copulatius. Id exemplo patere quadamtenus potest. Sunt qui chartæ inscribant literas succo cæpę, sed hę non percipiuntur, nisi calefiat charta. Eiusmodi habet rerum formas, qui dicitur possibilis intellectus, q̃ in conspectum veniũt ignis diuini pręsentia, sicut & colores lumine solis. Intellectus noster non est in potentia ad hoc,

vt fiat intellectus,atq; intelligibilia,sed ad vltimam intelligentiæ, intelligibiliumq; perfectionẽ. Sciendũ vero obiter,quã in anima Platonici rationẽ dicunt,Peripateticos vocare intellectũ possibilẽ,quã vero illi mentem dicunt,hos intellectum agentem nominare.Scribit Auicẽna,quadrifariam dici Possibilẽ intellectum.Nã dicit primo,vt habens possibilitatẽ tantũ,vt sit veluti potentia materialis ad similitudinẽ materiæ primæ,q̃ ex se formã habet nullã,sed est oĩm formarũ subiectũ.Deinde est intellectus dispositꝰ,q est,vbi quis iam in intellectu principia continet, hoc est ꝓpositiones,quas credere cõtingit,quę non aliunde,sed ꝑ se notæ sunt,vt cũ proponit, esse totum sua parte maius.Post ea est intellectus ꝑfectus,qui iã cõclusiones tenet eorũ,q̃ sequunt̃ ad principia,actu tamẽ ad eorũ nõ conuertitur speculationẽ.Postremo dicit̃ in actu intellectus cum iam actu speculatur.Primus vocatur materialis intellectus,secundus in habitu,tertius adeptus,quartus accommodatus.Esse vero intellectum agentem eisdem ferme rationibus Auicẽna probat,ac diuus Thomas in theologiæ compendio.In potẽtiis,inquit Thomas,sensitiuis formæ rerum sunt particulares,verũ non sunt actu intelligibiles,sed potentia tantum.Intellectus enim nõ nisi vniuersalia intelligit.Q̃d vero in potentia est, non reducitur in actũ,nisi ab aliquo agente.Esse igitur aliquod oportet agens,a quo species in potentiis sensitiuis existentes fiant intelligibiles actu.hoc aũt intellectus possibilis facere nequit,ideo necessarius est intellectus agens qui species intelligibiles in potentia,faciat intelligibiles actu.Sicuti lumen facit colores potẽtia visibiles,esse actu visibiles.Sunt qui apud Theophrastũ,Iamblicho, & Plutarcho auctoribus,intellectum possibilẽ esse nobis duplicem interpretentur,quorum alter,& idem primus semper in actu,dum semetipsum intelligit,sequentia sub se cuncta cognoscit. Alter secundus transiẽs de potẽtia in actũ,est ratio.Cum dicitur tabula nuda ab pictura omni,& literis vacua,intelligẽdũ secundum quandam proportionẽ putãt.nõ eñi ita dicitur,quasi intellectus nullo modo species habeat,sed quia intelligibilia,quæ in eo collocantur,intelligibilia quidẽ sunt,sed ita,vt sint a separatis intelligibilibus illustrãda,vt syncere prorsus intelligibilia sint,propterea coloribꝰ comparãtur.Theophrastus absurdũ putat,materialem intellectui naturã huic dare, atq; arbitrari materiæ modo nihil esse in actu,sed potentia omnia.De intellectu agente sic item reperio,esse intelligibile lumen veritatis primæ nobis ꝑ naturã impressum,semꝑ agẽs,sicuti lux semp irradiat.Proinde est illud in psalmo propheticũ,Signatum est super nos lumen vultus tui dñe.Cęterũ parte hac commonitos legentes velim,sicubi pugnãtia videor ꝓdere,mirandũ haud ita esse,quãdo ex diuersis racematio fit,& Platonicos cõsectamur parte plurima,sed & ĩ aliis diuersitas ad suos regerenda auctores est,nequis agrestis,ac indomitus certator protinus calumniam intendat.

Auerrois de intellectu agente sententia,quid Auerroem quãdoq; in Aristotele interpretando fefellerit. Caput. II.

AVerrois eximius Aristotelis interpres mentẽ hanc humanã,siue Aristotelico more agentẽ collibeat intellectũ nũcupare,æternã putat tam ex parte anteriore,q̃ posteriore.Esse quoq; mentium infimã oĩm,& vnicã. Nã sicuti cælestes globi singuli singulas habere mentes videntur,ita & orbis hic inferior vnam vt ipse vult,habet,q̃ nõ huiꝰ hoĩs sit,vel illiꝰ,sed humanę speciei mẽs sit,& dicatur,vt speciei vnicæ vnicus sit intellectus in hoc orbe inferiori,vt pleriq; intelligũt,vbiq; totus.Cõpingi siquidẽ putat hoĩem ex corpore,& sensitiua aĩa nã intellectiuã excludit ꝓrsum.Arbitrat̃ tñ inter sensitiuas aĩas quiddã habere excellentius, distansq; a brutis plurimũ, hoĩs aĩam.Porro hoĩm quemq; propria pollere aĩa,sed mortali. Cuius pręstãtior facultas vis nũcupet̃ cogitatrix,siue,vt dicit̃ gręcis,phãtasia.Inesse itẽ cõcipit brutinis aĩs existimatricẽ potentiã quandã,qua duce vtilia sibi,& diuersa cõfestim naturæ instinctu dispiciant,& appetant,vel auersentur.differre ab humana,quia nõ naturę sequamur ductum, sed ratione indagemꝰ,cõsultemus,exequamur.Ita tñ,vt vniuersalibus sequestratis,partibꝰ tantum affigamur,inhæreamusq;.Proinde rationẽ nuncupat particularẽ. Intellectũ vero rationẽ vniuersalem,& in cerebri meditullio particularis eiusmodi rationis sedẽ struit,altrinsecus imaginatione cõstituta,& postmodũ memoria.Nã sẽsum arbitratur cõem,q sensuũ quinq; operationes aduocet in sese,principẽ locũ sibi vẽdicare.Mox vt subsequat̃ imaginatio,earũ custos imaginum,quæ in communem sensum coierant.Tertius facultati destinatur cogitatrici locus, quæ diiudicet in imaginatione composita.Postremo est memoria,thesaurus,quę proferunt̃,iudiciorum.Cogitatrix igitur vis menti imprimis ꝓxima est,adeo vt mẽs illi adsit vbiq;,& intelligẽtiã

suã per eius expleat adminiculũ,dũ simulacra rerũ in Cogitatricevirtute lucẽtia mentẽ ad ĩtelligẽdũ mouent.Occasionẽ prębet homo intellectui ad speculandũ,vt coloratũ lumẽ oculo advidendũ.Intellectio nullatenus in homĩe est,sed in mente sola,quã cogitatio nostra pulset.Cogitatrix aĩa vnĩt puero statim,at multo post mens,cũ simulacra in cogitatione adeo sunt pura,vt intellectũ moueãt.Hæc sunt magni interpretis placita,q̃ suis nitunť rationib⁹,apud philosophos latius expositis.Mihi illas apponere,& acrius cõsectari,non est visum.Illđ modo dixisse,satis supq̃ fuerit,oĩa,q̃ de mẽte sensit Auerrois,explodi vt falsa ab sciẽtissimis viris,lõge ab Christo seiũctis,nedũ ab Christianis patribus posse ꝓbari putes.Cur aũt cõmentator tã sæpe ab Aristotelis sui sententia videať deuius,inde factũ volunt,ꝙ is in Hispania natus, & Arabum idiomate imbutus,cũ grecæ literaturæ ne apices quidẽ imbibisset,Aristotelis libros in barbarũ sonũ nõ translatos quidẽ,sed mutilatos,decurtatos,peruersosq; cũ lectitaret,in iis,q̃ altioris sunt sciẽtię, & interioris sensus,authorẽ eminẽtissimũ studio breuitatis ita sæpe cõcisum,vt sensuum acumia sudantes philosophos distineant diu,multumq;, minus,minusq; consequi valuit. Qđ ita esse cõprobat Plethon:& inde argumentũ euidẽs, ꝙ græca Aristotelis verba interpretẽ quãdoq; confodiũt.Auctor vero est idẽ Plethon,apud Aristotelẽ animos humanos esse multos,& quidẽ sempiternos,q̃q̃ Alexander scribat,mortales esse animos,ab Aristotele iudicatũ. sed ipe in naturalium quæstionum libro Animã esse fatetur immortalẽ,in corpus tamẽ mortale contrusam mortalis speciem prębere.Sed & alibi cælestes,diuinosq; hominũ animos vocat.Themistius item putat,mentem quidem agentem vnicam, capacem vero multiplicem ab eo credi,& perpetuam vtranq;.

Humanæ speciei laus exquisita ab ingenii,Memoriæ,Vaticiniorũ,Locutionis potestate. Caput. III.

SEd nos deniq; ab hisce rerũ difficultatibus forsan obscuriorib⁹,q̃ vt facile pcipi ab mediocriter eruditis valeant,quibus nos ista euigilam⁹,reuulsi in ea diuertamus vireta,vbi inenarrabili varietate floribus passim nitescentibus, coronamenta nobis cõpingamus,quę nõ ornẽt modo,sed halitu fragranti⁹, & succulentia quodãmodo alant,impleãtq; ratione mira. Sed eñ qd hic primũ mirer:qd ve postremũ:Ingẽs hic inuitat locus,libeat modo vagari, verũ cũ delectu rerũ modũ seruabimus,ne inopia ieiuni, aridi ve simus,aut vbertate nimia luxuriantes onerosi ad molestiã vsq; legentibus nostra hęc qualiacũq;,protinus euadamus. Q̃q̃ non me latet,Fabio astipulante,esse facile vbertatis remediũ.Igitur in hominis cõtemplatione occurrit admiratio prima bonitatis diuinæ,q̃ munera præcipue quatuor tanta est benignitate dilargita,vt nil ei magnopere charius,nil fuisse pẽsius videať.Primũ est, ĩgenii aptitudo mira,cuius vi primo quoq; tpe numerosissimã rerũ seriẽ percipere valeam⁹.Mox & memoria,quã verissime auctores celeberrimi thesaurũ quendã rerũ arbitranť.Non deest in plerisq; itẽ fatidicus spiritus,& quæ Deum modo deceat,futurorũ perspicax inspectio.Addita postremo loquendi potestas inter cuncta summe mirabilis,& flexanima,vt Enniano interim verbo vtamur, atq; omnium regina rerum oratio,quæ non currentem modo excitare,sed & languentem possit commouere. Equidem ita statuo, esse in humanis rebus amplum abunde,siquis suppetente omnium,quibus contingit indigere plurimis,copia,doctrinarum sibi vendicet gradũ aliquem. id qđ veteres sapientes fecisse, vt comparatis necessariis cœperint philosophari,tradenti Aristoteli credimus. Q; si externis destitutus omnibus,nihilo minus quis ad procinctum tẽdat, quo tandem ingenio esse virum eiusmodi censueris:Quid si mancus corpore:Quid si cęcus:mirum forte videatur hoc,aut impossibile potius.atqui esse verius vero, non coniectura ducimur, sed impellimur exemplis.Homerum vatem clarissimum eo prouectum auctoritatis nouim⁹, vt etiam literarum parens,& doctrinarũ fons a celeberrimis ꝓnuncieť auctoribus. Oculis tamen captum Gręca tradit historia,vel nominis argumento,quin & summa omnium inopia pressum, lustrasse insulas, & vrbes, corrogantem hincinde fomenta vitæ. Quis obsecro in mendicabulo id genus eam scientiæ magnitudinem expectasset,quã in carminibus eius expendimus: Eam porro dicendi facilitatem, & inaffectatam venerem, sed quam vix vlla consequi valeat affectatio:Nonne Alexandrinum Didymum scribit Hieronymus,ab ineũte ætate excæcatum,sciẽtiarum adyta secretiora tentasse præcelso animo, & consecutum felicissime: Sed quod mirari satis nõ est, geometrica theoremata excellenter etiam tenuisse:Mortalis naturę germina nõ sunt hæc, Cælestem redolent maiestatem,vnde sese propagatam rationalis natura plurimis ostẽtat

indiciis. Qꝫ si futurorum præcẽtionẽ latius hic exequi libeat, pergamq́ non Aegyptiorum, aut Chaldęorum pręscita plerũq́ stupenda recensere, verum propheticum potius afflatũ, & augustiores animas, in ipso diuinitatis sinu plane diuersantes, vehementer sum veritus, ne tanta quis maiestatis amplitudine attonitus, non humanã animã, sed Deum ipsum putet humano in corpore hospitantẽ arcana explicare obscuritatis immensæ, quæ liceat homini nec scire, nec eloqui. Expende apostoli Ioannis raptum ad trinitatis intima, & recumbens caput in saluatoris Christi pectus, e cuius nutu suspensa est vniuersa rerum moles. Expende seculorum ordinem, & caliginosa futurorũ inuolucra vnius hominis patefacta menti, quã ibi maiestatem concipies animo? Quid illa verborũ facũdia, quæ tanta facilitate motus animi promit omnes, lingua interprete? quid huic adnexa scribendi ratio diuina? Quęnam eloquẽtię fulmina, qđ aureum Xenophõtis flumen, quæ Ciceronis copia, romani eloquii arx eminẽtissima, pro dignitate adæquare magnitudinẽ queat? Homini laus hæc peculiaris est, atq́ immo diuina. Siquidem bruta corporei mot⁹ varietate, etiam si maxime varia, nunq̃ emolumentum eiusmodi ne minima quidem parte consequant, etiã si vel Proteo celerius se, agiliusq́ transforment. Porro latrẽt licet, infremant, rugiant, sibilẽt, infrẽdãt, hinniãt, quouis modo truculentũ elidãt barritũ, vna vox hoĩs clemẽs, sedata, mitis, explicat clarius, promit pleni⁹, alit vberius, placat, excitat, impellit, euertit, retinet, surrigit. Omnia deniq́ perficit, quæ diuinus animus, tanq̃ interpreti diuino, linguæ plectris mandarit exponenda. Memoriæ vastam, vt sic dixerim, capacitatẽ, & supellectilis omni auro promicantioris conditorium, nõ quidẽ ossuariũ, sed diuinum, consulto prętermittimus, quoniã ei rei latior destinatus est campus.

Inesse animis humanis scientiarũ thesauros latẽtes, iuxta Platonem, Cur Musæ Iouis, & Memoriæ dicantur filiæ. Caput. IIII.

ILlud vero q̃ amplũ, q̃q́ in nobis magnificum est, qđ Plato insinuandũ cẽsuit, inesse mortaliũ animis vniuersis scientiarũ veluti seminariũ quoddã, & plane thesauros, q mirabiles concitent amores sui? Experimento id in seipso quisq́ cõ discit, modo intendat. Nam sicubi recõditũ quippiã venamur anxie, posteaq̃ abiunctis ad tempus sensuum, & phantasię molestis obiicibus, mentis intima velut secretius quoddã penetramus adytũ, inibiq́ ratiocinamur subtilius, rimamurq́ amplius, confestim tanq̃ obductã reuelamus lucem, effulgereq́ ptinus, qđ venabamur, aduertimus. Propterea sic canit Pythagoras.

ἀλλὰ σὺ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσι,
οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα.

Quibus sane scientissimus auctor, homini concipiendã scribit fiduciã, q̃ sit nobis diuinũ genus & augustior natura promat in lucem, monstretq́ omnia. Porro animus noster, dum scholas frequentamus, exhibemusq́ nos cõformandos, decoquendosq́, nonnunq̃ dũ dictat formator, nec dum missa voce, concipit mox enunciãda, pręsagitq́. Sępe vero quę imbiberit discẽdo, recoquit, refingitq́, multoq́ pręstat meliora. Quinimmo parit ex se, pręceptore nullo, tanq̃ scientiarũ seminibus quibusdã præfœcũdus, vt ager, fruges parturiens. Proinde colligi potest, docentẽ non tam videri pręceptorem, q̃ ministrũ. proptereaq́ in libro de sciẽtia Socrates apud Platonẽ se obstetricis astruit filiũ, nec eo contentus, obstetrici quoq́ persimilẽ se esse ait, vt q adolescẽtib⁹ erudiẽdis nõ tam scientiam induceret, q̃ educeret, sicuti illa fœtũ nõ vtiq́ cõcipit, sed cõceptũ iam euocat. Quis oculis insinuauit visum, vel aures ita instruxit, vt audire sciant? Oculis certe visũ nõ pręstat medicus, sed vel superinfusas discutit caligines, vel in obiectũ dirigit. Cõsimiliter discentiũ aĩs nõ infundit sciẽtiam doctor, sed obductũ terrena caligine detergit sitũ, aut semitam mõstrat. Sicuti canibus venatoria inest vis, leonibus, elephãtisq́ robur. Itẽq́ ad pernicitatẽ eqs ĩnatã inspicim⁹ virtutẽ. Ita & humanis aĩs sciẽtiarũ lux ingenita ẽ: paulũ mõ obnubilata, & fuscior. Cui si illustrator opportune adhibeat, emicat inde claritas nitidissima, velut aĩaliũ vis nõ sæpe se promit, nisi exercendo intenderis, & sopore, ac veterno, vt sic dicã, excusso, actũ induxeris peruigilẽ. Qđ ipm fere vsu venire in Pręceptore, ac discipulo, locupletissim⁹ testis sese ingerit libro de rep. septimo doctissim⁹ Plato. Sed & in libro de sapiẽtia Socrates inqt Theagi, nemo vnq̃ a me didicit qcq̃, etiã si mea cõsuetudine multi euaserit doctiores, me tũ exhortãte, tũ bono dęmone inspirãte. Sed curnã Orpheus Musas esse dicit Ioue genitas, ac Memoria? Opinor, qm̃ ab origine sciẽtię fons insit⁹ est nobis ab oĩm pře, sed nõ satis pfluẽs, nisi qs corriuarit. Quin & Memoriã poeta idem continere mẽtem scribit, excitareq́ omnia sinuosis, vt ita dicam, animi anfra-

ctibus delitescentia,illatebrataqꝫ.Postremo apud Platonē in Timęo traditū scimus,species rerū & artium regulas mentibus nostris prodeuntibus inditas,nō secus,ac angelica mens credat in signita.Sed ista fuerint philosophorū maximi decreta.Nos & hic,& alibi id demū volum⁹ ratū, cui calculum Christiana adiecerit veritas.

Hominē vnū nescire imperiū pati.Itē affectare,vt sit Deus.Qui cōquisiuerint honores diui nos.Quid ita humana species credat,tum Solaris,tū Mercurialis. Caput. V.

HActenus quidē multiplici rerū dignitate ab optimo max.Deo excultā videri rationalē naturā,pro ingenii captu,ni fallor,mōstrauimus. Cæterū supsunt ne alia?Immo vero nec erit finis,si oīa libeat amplecti.nunc illud pręterisse nequeo,inter animātes cūctas vnū esse hoīem,qui seruitutis malū pati nequeat Exemplis certe cognitissimū,& in se quilibet experit.Enitimur siquidē etiam in apinis,tricisqꝫ oīno exuperare,succūbere vel ludēdo putamus ignominiosū vincere aūt speciosum imprimis,& naturę cōsentaneū,quę sublimior, augustiorqꝫ videat,q̄ vt iugū subeat,digniorqꝫ,quā in rerum fastigio statuas.Sed inspice obsecro,ani mi altitudinē,& maiestatē,quā satis demirari nequeas.Cōparet aliquis mundi vniuersi imperi um,vmbraticos em̄ pręetereo quęstus,ac sellularios,acquietur ne illū putas?minime. Si mundū esse alterū percepit,cōfestim & illū subiicere sibi affectabit ampli⁹. Alias Aestuat īfelix angusto in limite mundi,Vt Gyarę clausus scopulis,paruaqꝫ Seripho.Hinc illa prupit mox immēsa aui ditas,& nimiū sese attollere gestiēs magnitudo,vesana illa qdē,verū ex magnifico profluens fon te,vt pleriqꝫ diuinos etiā honores sibi arrogare sint adorti.Quoniā dei tātū sit,oīa sibi subiecta despicere.Quo noīe ridēdus quidē Empedocles,ridēdus & Alexander,nobis præsertim Christi doctrina imbutis,non tn̄ eatenus,q̄ quibusdā videt.Oēs nimirū idē affectamus,sed tacite.Si ex voto rem cessurā opinaremur,velis,remisqꝫ arriperemus omnes,qđ minus explorate in illis vel licamus.Græcorū commentariis proditū,nouit eruditissimus quisqꝫ,fuisse in Libya virū nomine Psaphonem,qui nimio plus naturæ bonis instructus,cum intra cæterorū pelliculam se haud quaq̄ posset comprimere,insita animi magnificentia latius sese expandente,consilio admodum ingenioso,& vafro diuinitatis opinionē adsciscere sibi adortus est.Captisqꝫ auiculis,quę ad humanum sermonem pernoscunt dociles,subinde illas artifici consilio instruere cœpit,vt articula te prorsum enunciarent,μέγασ θεὸσ ψάφωμ,magnus est Deus Psaphon.Quæ vbi dictatam fa bulam expedite perdidicisse sunt visæ,emisit eas Psaphon.Illæ vero passim,vt assolet,cātillantes eandem repetebant.Quod audientes incolę,putantesqꝫ fieri diuinitus,vt qui commenti forent nescii,Psaphonem vt Deum sunt venerati.Antiochū Syriæ regem scribit Eusebius, esse vocatum θεὸμ id est Deum.Caium principem inter deos a semetipso relatum,quis non nouit? qui & Iouis maximi nomine statuas erigi sibi imperarit?Diocletianum sunt,qui tradāt,primum se,vt Deum adorari iussisse,cū gemmas vestibus,& calciamētis inseruisset, q̄q̄ ante illum imperatores omnes salutari, vt iudices cōsueuissent, & chlamyde tantum purpurea ab priuatis distarēt Sed id vtiqꝫ mirabilius,eundē hunc Diocletianū apud Salonas in ꝓprio villæ palatio,statu pri uato morientē,mox in Deū esse relatū,qđ vni tantū cōtigisse,putāt Chronographi.Ex iis coniectant eruditi,Arabas astrologos humanæ speciei ꝓprietatē esse solarē, ꝓdidisse,ob veritatis, & glorię studiū,tū etiā ob staturā erectā,pulchrāqꝫ.Quin ex humorū item subtilitate, ac claritate spiritus,& imaginationis pręstanti perspicuitate.Sed addūt & Mercurialē proprietatē, ob strenuum versatilis ingenii motum.

Animæ humanę potentia mira.Corpus nostrum posse ab anima fieri luminosum.
Caput.VI.

TRanseamus illuc deniqꝫ,vt q̄ta sit in anima nostra vis, pro virili explicare pergamus,& q̄q̄ adhuc non parū multa sint aggesta nobis,nihilo minus & innumera supsunt, q̄ fateri plane cogant,si qn̄qꝫ resipiscam⁹,verissime dictū, hominē esse miraculū magnū,aīal venerandū,& adorādū.Legim⁹ apud Auicēnam Platonicos multos,& Hippocratē,humanos aīos tāta naturę maiestate pollere,adeoqꝫ supra materiā oēm sese potēter attollere,vt sibi ipsis,& suo vigori,se moto corpore,restituti,potestate intima,mūdi membra quęlibet valeāt agita re,impellere,& vtcunqꝫ libuerit versare,ac corpori cuilibet latius dominari,tantoqꝫ potētius ꝓ prio.Cui māncipata aīa,Mūdi parui elemēta,i.humores quatuor versat ad libitū,quin frigus,hu morē,siccitatē,calorē,coloresqꝫ supinducit oēs,atqꝫ item sapores.Qđ tūc demum patebit,si vi

tales actus ampli⁹ cōſyderauerim⁹,necnō phātaſię affect⁹. Vbi vero ab hiſce veluti vinculis exo luta euolat ī amplū,Deo iā plena,aīalis grādioris humores.i.elemēta q̃tuor maioris mūdi pmo uet,vt ſua,ſoloq; affectu citat vētos deo duce,ac cęlo nubes inducit ſereno,eaſq; cogit in pluui as.Qđ quidē poſſe fieri,factūve fuiſſe, Theologi Mauri, & Arabes confitenť. Mauroꝝ princeps Auicebron,atq; Arabū Auicēna,nec abnuit Hippocrates Cous. Arbitranť Chaldęoꝝ ſcientiſſi mi,ab rōnali aīa id,quo nō fere mirabilius qcq̃,effici qñq;,vt radioꝝ ſplēdore ab ipa manātiū il luſtratū diuiniore mō corpus etiā ſurrigať in ſublime,ad id maxime cōferēte inſita radiis leui tate.Qđ Zoroaſtri veteris theologię ſciētiſſimo cōtigiſſe,pditū memoriæ ſcim⁹.Qua itē ratiōe Heliā,& aplm Paulū dicerēt raptos in cælū Platonici,eūq; eſſe in corporib⁹ ſtatū, q̃ nr̃æ religiōi glorificata nūcupare,moris eſt.Cōtingere aūt hoc potiſſimū,vbi tota in deū patrē luminū con ſurgit aīa,& illinc āpliſſima luce pfuſa,colluſtrataq; rapiť coruſcās,atq; ſimiliter luminoſę clari tatis radios trāſmittit ī corpus.Hęc eſt aīa,q̃ ſola mēte viuēs euadit angelus,ac toto pectore De um cōcipit,de qua Magoꝝ princeps ita cecinit,ad verbū fere tralata ſnīa,Hoīm aīa Deū quodā modo cōtrahit in ſeipſam,qñ nil retinēs mortale,tota diuinis hauſtibus inebriať.Sed nos quidē dulcedine quadā capti,diu iā in humanas laudes pcurrimus,& merſamur auidius,mira quadā rerū excellētia excuſſi ab itineris inſtituti rectitudine.Verū quia egregiū eſt argumentū,qđ nō omnino tñ a pposito abeat lōgius,etenim ſpicilegiū facim⁹ ex omnifariā vtriuſq; linguę aucto ribus,cōpingimuſq; in vnū veluti faſcē,q̃ tū rerū diuerſitate,tū difficultate quoq; nōnulla, nec breui,nec prōpte,ab iis,quib⁹ euigilam⁹,plegi poſſēt,Dabūt veniā adeūtes iſta aſſurgētib⁹ qñq; aut latius publico bono, ſed imprimis ſummi opificis glorię,ſpatiātib⁹. Alibi certe q̃tū patietur ratio,preſſius,cōpēdioſiuſq; lōge agemus,modo ne faſtidio ſit,plegere,q̃ nobis alioqui diſtrictio ribus p ſummas difficultates,nulliuſq; rei penuriā maiorē,q̃ tpis,congeſta ſunt.Hac modo par te laxari habenas noſtro iure depoſcimus,quādo ſummā rerū nobilitatē attingim⁹. Cuius cau ſa fatentur pleriq; etiam gentiū mancipati ſacris,reliqua eſſe omnia.

Connumerantur,quibus excellentia rationalis naturę poſſe deprimi videtur.Mox refellun tur.Plinii locus reſtitutus illuſtratur.

Caput. VI.

QVanq̃,qđ & initio libri attigim⁹,occurri nobis ſinuoſius, ſolertiuſq; ita poſſe video,ſi tantā fateri neceſſe eſt,hominis eſſe nobilitatē,ſi eius cauſa pduxit oīa parēs natura,vndenā ſit,q; infeſta oīa,pernicioſaq; ſentimus? Primum nō ipſa tellus dicta magnis auctoribus omniū mater,quicq̃ fere citra labores,ſudoreſ q; noſtros tulerit,parūq; fuerat,id exeq pertinaciſſime,niſi in letiferis, & horæ momēto aīam hoīs auferentib⁹,pbenignā ſe nobis voluiſſet ingerere. Ceu pla ne,q; viuimus,exprobrare neſciētibus velit.Nec reliquæ naturæ partes miti⁹ nobiſcū agere cōperienť. Taceo,quoꝝ naufraga corpora ferarū,auiūq; paſtibus iactanť, cōtonā tibus procellis,tanq̃ rerū natura ſecū diſſidente,ac ſæpius bellicū canente. Iā quæ loca pręfœcū da aſſilientis maris vi adobruta latent? Qꝫ floridæ ciuitates abſorptæ? Sed aeris pugnam quis pro dignitate deplorarit,vt ſęuientis peſtilentiæ rabiē prętereā?Cælum quoq; ipm ſępe videtur in noſtrum interitū properare.Iā oīa animātia ex profeſſo infeſta homini quis non nouit? Vbi er go eximia rerū magnitudo? Vbi cælū exuperās hoīs faſtigiū?Quid,nonne homo ipe homini lu pus eſt?Inuulgatius illud Phalaridis eſt,ſiue is fuit alius, tutius ſe inter præſignes immanitate feras victurum,q̃ inter homines.Illa vero,quę triumphantibus ab tergo ingeriť cōmonitio,qđ demū agit?Cuius meminit in Apologetico Florēs Septimi⁹ , & Barbarus Hermolcos ignoraſſe animaduertitur.Reſpice inquit,poſt te,hominē eſſe te memento.Proinde libro. xxviii. Plinius, Et currus triumphantium ſub his pendens defendit medicus inuidię,iubetq; eoſdem reſpicere Ita enim legendum videtur,non recipere,qđ in pleriſq; circunfertur.meminit hiſtoriæ in conſo latoria ad Paulā epiſtola Hieronym⁹.Quid ergo tibi ſubblādiris in malo?Excidit ne illud,Opti mum eſſe homini,non naſci,proximum,q̃ ocyſſime aboleri?Quo ergo diuerſus abiſti?redi ad te palinodiam recine,fateariſq;,luctuoſa eſſe hominū primordia,luctuoſiores progreſſus.Exitium vero nullis poſſe lachrymis exequari.Præſertim cum pleroſq; tenebrarum illa cōceptacula,ſup pliciorū diritas,dānati,infandiq; ſpiritus excipiāt. Proinde viue,qđ es,ac noris, q̃ ſit tibi curta ſupellex.Equidem vera propemodum eſſe hæc,qui poſſim diffiteri ? Sed audi,ſi tecum ipſe diſ cors ſis,queſo,quonam iure omnia querelis impleas,ſi a te cætera item diſſideant,infeſtent, con uellant,lancinent?At inquis,diuinū animal ſum.Ignoſce,obſecro te,nō plene pcipio,quid tu di

uinũ putes. An quod origine tantũ, an etiã qđ vita? si origine tantũ, falleris. Brutũ es, lupus, draco, etiã arbor. Tui te mores exuũt diuinitate. Es ne luxurię cõciliatus, immo mancipatus, auaritiæ, superbiæ, id genus innumeris aliis, es inquã numisma dei, an verius Sathanæ simulacrũ, turba scelerum collutilatum, adobrutumq;? Quid gestis? quid gloriaris terra, & cinis? Corpus quidem surrectum est, cuiusmodi verum addeceat hominẽ, intus tamẽ fera est, Typhone multiplicior. Ad cælum tua te effigies reuocat. At inquinatissimis ipẽ moribus ad iumenta te recipis. Deposco mihi inquis, vniuersas subiici animantes. Dic quęso, quonam istud argumẽto? aut quo illis excellentior? quo p̃clarior? Rationale inquis, sum animal. Audio, sed vbi sese ostẽtat rationis lumen? aut quid omnino cum ratione vel cogitas vel facis? scortando ne, an expilãdo? ingerendo in ventrem, latrinarũ meditatoriũ, quicquid in vlla nascitur naturæ parte? An Deum lingua exculcando petulantissima? nimirũ hæc sunt rationalis naturę opera. Resipisce miser, resipisce. exue brutũ, ad hominẽ redi. Cũ in honore esses, inter iumenta deputat⁹ es. Vsq; quo par uule diligis infantiã, vt in prouerbiis Salomon inquit? Homini, sed vero tantũ homini in mancipatum veniunt, quæ terra nutrit, animantia, adnuunt, quæ in cælo sunt fulgentissima corpora nullũ tibi cum his esse dissidium potest, modo ipse tecum non dissideas. Improbe in alia imperium affectat, qui sui cõpos non est. Id assidue expendendũ aio est, ambulãtibus in naturę principis lege subseruiunt omnia, venerant, colunt quodãmodo. Vbi extra oleas trãsuersus ieris, vbi ab præmõstrata reclinaris orbita, vbi ab pręscripto recesseris, dño rebellis, cuius placita procul caris iugũ detrectans, frustra per peccati fœditatem pręuaricatus, illiq; tanq̃ ære, ac libra mãcipio tradit⁹, aliorũ genua requiris. Irata oĩa, infestaq; sunt. Et p̃fecto cõsentaneum omnino est, vt queadmodũ prauitate intima, & intolerabili petulãtia omnia lacessimus, imprimis animarũ patrem, ac vniuersorũ opificẽ, non detrectemus talionis pœnã. Et nequis ancipitẽ putet causam, adq; Areopagitas, vt ad iudices grauiores, exercitatioresq; plane reiiciẽdã, q de re cõtrouersa disceptent, hinc ille apud Mercuriũ Pimander, amorẽ corporis inquit, mortis esse causam scitote. Qui se ipsum cognouit, bonũ, qđ est super essentiã, consecutus est. Qui vero corpus errore amoris cõplectit, is oberrat in mortis tenebris, mala sensu percipiens. Qui seipsum cognoscit, in Deũ transit, vt dei verbum tradit. Lux, & vita deus est, & pater, ex quo natus est homo. Proinde, q se ex luce, ac vita cõpositũ deprehenderit, ad vitam rursus, lucẽq; transcẽdet. adsum enim ego iis, qui boni, pii, puri, religiosiq; sunt, pręsentiaq; mea fert illis opẽ, vt statim cuncta cognoscant, Patremq; pacatũ, & propitium habeant. Contra vero, impios arbitrio Dęmonis permitto. Qđ ad morbos attinet, quibus parte plurima afflictamur, scitu digna, quę Chrysippus tradit, non esse eos κατὰ φύσιν. i. ex principali naturę cõsilio, quod foret inconcinnũ, sed κατὰ παρακολούθησιν i. per sequelã contingere, qđ genus sunt alia plura, vt in aere procellę, ac turbines, & fulmina, qđ priore libro fuerat a nobis prętermissum.

Hominũ genera tria pro vitę institutis, Actiuos, & voluptarios haberi tanq̃ exules, quia cõtemplantes iam sint in patria. Caput. VII.

Ex hoim vero viuẽdi institutis factũ est, vt prudẽtissimi triplex inter eos haberi genus censuerint. Esse quippe nõnullos, qui & dicant, & sint omnino terræ filii, q̃ maxima turba est. Alios vero cæli, alios aũt & Dei vocant filios. Et poetica quidẽ fabulositas, Hesiodo principe, terra prognatos esse gigãtes canit. Cui rei suggerit argumentũ etiã nomẽ ipm. Q₂ ii demũ terrena saperent, proni in pastũ, & Venerẽ, Deũ porro aut negligentes, aut etiã negãtes, vnde natum, vt cũ Cęlitibus bellasse dicant, qđ esse aliud non videt, q̃ naturæ repugnare. At q altius attollendum caput arbitrant, & toto conatu vitę cultũ petunt, artiũ adminiculis fulti, & scientiarũ amore flagrãtes cælestia penetrãt, ac mẽtis sagacitate singula oberrãt, intelligẽtia plurimũ viuentes, hosce tradũt cęlo natos patre, Quoniã cælesti mẽte cælestia modo sapiãt, & cogitant. Qui vero integritati vitæ, ac diuino tantũ cultui mãcipati terrena oĩa, tũ inutile, tũ molestũ arbitrant onus, in intelligibilẽ sese mundũ transcribẽtes, & in patriã dulcẽ, vt Plato inquit, confugiẽtes, hosce putãt Dei filios habẽdos, quę vera dęmũ, & solida felicitas est. Nam actiuos, voluptuososq; tanq̃ exules, habet Plotinus, ita tamen, vt actiuos facilius reuerti in patriã posse, opinet, q̃ voluptarios, etiã si non desint, qui eum, a quo negligatur voluptas, ἔμψυχον putent νεκρόν. i. animatum mortuum.

Felicitatẽ esse duplicẽ, Naturalẽ, supernaturalemq;. Quo calle hanc cõsequamur. Corporis descriptio grata. Caput. VIII.

FElicitatē vero,qm̄ huc ꝑuecti ſumus,finiūt eruditi,& meminit ī Geneſeos ſeptiformi enarratione vndecūqꝫ doctiſſimus Picus, reditū vniuſcuiuſqꝫ rei ad initia,eſſe.n.ſummū bonū felicitatē.Sūmū aūt bonū id eſſe, vt primo moraliū Ariſtotelis enarratores teſtant̄,qđ oīa appetūt.qđ aūt oīa appetūt, id ip̄m eſt, qđ oīm eſt principiū.ꝑinde finis oīm,qđ oīm principiū,Deus videlicet. Verū duplici calle incedit felicitas. Aut.n.naturalis intelligit̄,aut ſupnaturalis. Et naturalē quidē intelligūt,cuiꝰ res oēs ſint cōpotes,quatenus bonitatis,q̄ ſumma eſt ī Deo,participes ſunt,& operatio ex naturę pręſcripto tendit ad bonū.Nā ignē,vt exēplo res fiat illuſtrior,diuinę bonitatis habere partē,ita cōiectamꝰ,etenī primo eſt,& vnūquodqꝫ,qđ eſt,participatu Dei ē,q eſt ip̄m eſſe. Cū ab igne ꝑmicat ignis,ſibi fœcūditatis diuinę ſimulacrū eſt.Dū pręſcriptas ſibi nō egredit̄ metas,iuſtitiā exprimit.dū ꝑdeſt,exuberātiā in Deo benignitatis effingit.Ignis ꝓpterea dici felix pōt,quatenus hęc pręſtat,quatenuſqꝫ in eū cadere felicitas poteſt.Cuius,vt ꝑfectius quodqꝫ eſt,ita etiā capacius.Ideoqꝫ maxime oīm capax homo,qa etiā ꝑfectiſſimꝰ.Hęc eſt celebrata veteribus felicitas,quā Ariſtoteles ſanxit in optima verſari operatione,qđ ſi eſt,nō homo tantū eſt ad felicitatē natꝰ,qđ ipi tñ aſtruere velle vidētur.Nā vnumquodqꝫ itidē felix eſt,aliquo mō,cuius finis eſt ex deſtinata rōne.Sed dicā amplius,cætera nō fere naturę ſuę modulū trāſiliunt,nec limites egrediunt̄ obiectos,at homo nūq̄ non ab ſe ip̄o recedit lōgius,& ſui oblitus aliud quiduis ampliꝰ agit,q̄ hoīem.Quo noīe colligit̄ oīm infeliciſſimꝰ Quāobrē adūbrata felicitas hęc eſt,nō ſolida,nec ſuis nixa radicibꝰ,qa non in ip̄o eſt Deo, ſed in nobis,cæteriſqꝫ.Proinde vera illa demū felicitas,quā ſupnaturalē dicimꝰ, qua ad diuini vultus cōtēplationē ſurrigimur,allicimurqꝫ.Sic em̄ verus ad pricipiū reditꝰ cōparat̄,& cū eodē vnio,e quo defluximus.Hæc vero eſt angelicæ,humanęqꝫ naturę cōis felicitas.hāc bruta nec attingūt nec affectāt.hāc vt cōſequamur,nō noſtra vi cōtinget.neceſſarius eſt diuinus ille radius,quem gratiā diuinæ bonitatis nuncupamus,& credimus.Hęc nos attollat oportet,ſurrigat, illuſtret. Alias fallimur . Eſt em̄ ſaluatoris ꝑ̄potētis oraculū,Nemo venit ad me,niſi pater meus traxerit eū.Trahemur aūt,ſi Mercuriū ita exclamantē audierimꝰ, ō viri terrigenę,q vos ip̄os ebrietati, & ſomno,& ignorātiæ mācipaſtis,ſobrii viuite,abſtinete a vētris luxu,qui irrationali ſomno ꝑmulcti eſtis.Cur pręcipites in mortē ruitis, cū haudquaq̄ deſit immortalitatis cōſequēdę facultas?Reuocate iā voſmet,q laboratis inopia,ignorātię tenebris obuoluti, demigrate ab obſcuro lumine,aſciſcite immortalitatē,corruptionē fugite.Cæterū alibi quoqꝫ apud eundē Mercuriū euangelicā ſubnotauimus ſententiā,Niſi inqt,ō filii tuū corpus oderis,te ip̄m amare nō potes, q̄primum vero nō te,ſed Deū ip̄m dilexeris,mētē ꝑtinꝰ cōſequeris.hāc deniqꝫ nactus,eueſtigio ſciētiā cōparabis.Impoſſibile vero eſt,vtriſqꝫ ſimul intēdere,mortalibus,& diuinis.Imprimis vero quā circūfers veſtē,exuere oportet,indumentū inſcitię,prauitatis fundamentū,corruptionis vinculū, velamen opacū,viuā mortē,ſenſitiuū cadauer,ſepulcrū circūuertile,domeſticū deniqꝫ furē,qui dū blanditur,odit,dū odit,inuidet,vmbraculū inimicū ad ſe ip̄m raptans deorſum,ne forte conſpiciens veritatis decorē,eius oderis prauitatē.Cęterū,quia ſatis iā,ſupqꝫ humanę naturę admirationē,qđ ad animalē attinet poteſtatē,quātū noſtra paruitas tulit,videmur executi,cōſentaneū equidē ſum arbitratus,excellētiā eiuſdē ſummatim in corporis cōſtitutione ꝑtingere,vt demū miraculi huius inter cuncta maxime miri æſtimatio iuſta impleat̄, & deſinat homo ſe ignorare,reſpectetqꝫ ad opificē ſuum,quo vt poſſet ꝑfrui,ex bonitatis illius fonte exuberantiſſimo in lucem vitalem eſt emiſſus.

Humanis corporibus nil deeſſe ad ꝑfectionē. An corpora noſtra ſint cæleſtibus nobiliora. De Simia iucūdum ſcitu.Corporis humani nuditatem non eſſe probroſam,cōtra Plinii ſententiam.Quid reſpōderi poſſit pręponentibus homini bruta. Cur infantia quadrupedibꝰ nos ſimiles faciat.Curqꝫ virorum cadauera fluitent ſupina,Fœminarum prona.

Caput. IX.

ATqꝫ vt ab medicæ artis ſciētiſſimo primum initia ducamus,corpora Galenꝰ inquit,ſunt animarum inſtrumenta, quibus illæ neceſſaria exequi valeant. Proinde vnicuiqꝫ animantium ſuæ congrua naturæ ab Opt.Max. Deo mēbrorum attributa diuerſitas eſt. Quæ item ratio vnumquodqꝫ præter hominem,armis inſtruxit accommodis,propriiſqꝫ,ac genuinis. Hic vero, ꝙ inter omnia ratione polleat, ac intelligentia,organum habuit, cui reliqua vniuerſa nequeant comparari.Datæ nanqꝫ manus ſunt, quæ armorum omnis

um vicem implent, præstoq; sunt mirabili diuinitatis prouidentia ad perficiẽdum, quicquid ratio dictarit. Sicuti nec anima ipsa demigrauit in corpus, vt omnibus fere, Platonicis exceptis, placuisse video, artis alicuius scientia imbuta, vt intelligentiæ, ac cognitionis potestate cunctas perdiscere valeret. Quãobrem inanis est Plinii querela, & Plutarchi quoq; de humanę naturæ infirmitate, atq; inscitia. Quoniã homo res est, quã natura cæteris intenti⁹, curiosiusq; amplexatur, producitq; veluti quiddam absolutius, & perfectius quauis creatura, quæ cæli ambitu contineatur. Adeo vt non defuerint, qui cælo item pręstantiorem opinarentur hominẽ, seclusa tamẽ intelligẽtia, pręsertim dũ ex formula sua viuit. q̃q̃ non me fallit sexto moraliũ Aristotelem, & in iis q̃ ad regem Alexãd. de mundo scribuntur, cælestia corpora homine nobiliora facere, ac diuiniora, tum animæ ratione, seu intelligẽtiæ, tum corporis, quãdo & propiora sint, & magis Dei virtute fruantur, gerantq; vicem optimorum magistratuum ciuitatis, aut principũ omnia motu suo agentium, gubernantiumq;. Quod comprobat Auerrois Commẽto quadragesimo quarto. Cæterum corporis constitutio, ac membrorum compactior distributio, cũcta saltem excedit mixta, etiam animata. Tametsi non latet, animalium quorundam effigiem hominis expressiorẽ pręferre imaginem. Q đ in Simia conuisitur. Sed eam Galenus ridiculosam vocat hominis imitationem. Aliquando autem inuentionem ludentium puerorum ridiculariam. In cuius confabricatione iusta videtur fuisse natura, vt dicere assueuit Hippocrates, quæ ridiculam animam ridiculo circumuestiuit corpore. Propterea Thersitis turpitudinẽ expressurus graphice Lycophron πιθηκόμορφον illum nuncupauit, id est simiæ consimilem, quã etiã Arimũ Tyrrheni vocent. Nam q; humani corporis nuditatem, veluti probrosam obiiciunt Plinius, & Plutarchus, sciãt auctores clarissimi, nos ita naturæ rerũ etiãnũ patrocinari posse. Hoĩem nudo maxime omnium, & intecto, inobseptoq; nasci corpore, vñ & ὀλιγότριχον dicũt Græci, & μικρότριχον. i. paucis, exiguisq; contectũ pilis, qm̃ minimũ in eo sit terreni recremẽti. q̃ ratio efficere quoq; creditur, vt vngues item minimos proportione sit sortitus. Propterea rectius Aristoteles, vir in omni scientia summus, Qui aũt inqt, hominẽ nõ bene, sed deterrime oĩm animaliũ cõstare aiunt, nudũ eñ, improtectũ, atq; inermẽ creatũ referunt, nõ recte ii sentiunt. Cætera eñ animalia vnũ auxiliũ habẽt, idq; nullo pacto valẽt permutare, sed quasi calceata semper dormire, ac omnia agere, nec vestitũ vnq̃ deponere pleniorẽ. At homini multa habere præfultui auxilia licet, atq; subinde mutare. Quid, q; Auicenna doctrina tertia Fen primæ primi, humani corporis cõstitutionem esse scribit, tẽperatiorẽ, q̃ vel sit vsq̃, vel possit esse omnino, addita etiãnũ virtutũ dispositione congrua, quibus agat, patiaturq;. Qñ contribuit Deus cuiq; animãti, & mẽbro, pro dignitate, qđ actiones innatas adiuuet, q̃tum patit̃ ratio, & naturæ decor. Adde, qđ ab Auicennæ doctissimo interprete traditum, adnotauimus, si obduruisset inquit, homo, vt lapis, ore quidem esset insignis, sed nec loqui omnino posset, neq; itẽ oculis vti. Proinde simulacrũ foret verius mutum, q̃ homo, siquidem sensus quilibet, & voluntarius motus organũ molle requirũt, ac lẽtum Queruntur Seneca inquit, diuinorꝫ munerũ iniqui æstimatores, & professi quoq; sapiẽtiam, q; non mole corporis æquemus elephantes, velocitate ceruos, leuitate aues. Vix sibi quidã temperant, quin eo vsq; impudentiæ ꝓuehant̃, vt naturã oderint, q; infra Deos simus. At q̃to satius est, ad contemplationẽ tot, tantorũq; beneficiorũ reuocare mentẽ, & agere gratias, q; nos in hoc pulcherrimo domicilio voluerit parens Deus secula sortiri, q; terrenis præfecerit. Quicquid negatum nobis est, dari non potuit. Quãto valẽtiora animalia sub iugum mittim⁹! q̃to velociora assequimur! Qꝫ nil est mortale non sub ictu nostro positum! Tot virtutes accepim⁹, tot artes animum deniq; syderibus velociorem. Circumeas licet cuncta, nihil inuenies, quod esse malis. Porro, vt scientissime in moralibus Plutarchus colligit, equi celeritas in nostra cedit emolumenta. Canum pugnacitas hominem tuetur. Piscium, suum, id genus cæterorum alimur corpulentia. Elephas terribilis est ille quidem, & vastus corpore, sed adeo nobis obnoxius, vt tantam molem in ludicra verterimus, & spectacula panegyrica, quando saltationes condiscit, & adorantiũ modo genua submittere, atq; etiam porrigere coronas. Quin id accepim⁹ quoq; neutiq̃ silentio inuoluendũ, elephantum literarum gręcarum ductus perdidicisse, & ne quid admirationi desit etiam perscribere solitum. Quãobrẽ, si cui hoc nomine vilior est, ac putet hominis status, sic ferme responderi posse video. Non inest quidem nobis leonis robur, non leporũ pernicitas, nõ aquilæ visus, non piscium in natando agilitas, non taurorum impetus, non canum sagacitas, verum inest prudentia, inest ratio, inest diuinior mens, qua vnicuiq; istoꝝ dominamur ad satietatẽ, vertimus ad delitias, excarnificamus, & vtcũq; libuerit, versam⁹, seu patinariũ velis, seu malis assũ,

vt Plautino vtamur ioco. Adiice, ꝙ societas innata homini aduersus violētissima queqꝫ nos cō munijt validissime, & in alienę naturæ transmisit imperiū, ac dominari etiā mari iussit. Cōqueritur quidē Plinīꝰ, primā roboris spem, primūqꝫ tpis munus quadrupedi similes nos facere. At efficit hoc naturæ potētia, quippe superiora corporū ea ætate inferioribus alioqui teneritudine insigni pręmollibꝰ, tū magnitudine, tū pōdere pręstant plurimū. Quę ratio efficit necessario, vt manibus pedū vice vtat̄ infans. Qui mox robur indeptꝰ surrigit corpus, & hoīs ꝓpriū agnoscit statū, donec senio arescētibꝰ supnis incuruet̄ plerūqꝫ, infernis crassescētibꝰ, in muliere præsertim Scribit idē Plinius, virorū cadauera fluitare supina, fœminarū ꝓna, velut pudori earū parcente natura. Verū & hoc naturali ꝓuenit ratione, q̄ñ mulierū antica posticis lōge ꝑnoscūt̄ pōderosiora vteri respectu, & mā marum, quod in homine contra fit omnino.

Cur sit erectæ staturæ homo. Cur plantæ contrario nobis modo se habeant.

Caput. X.

QVid vero sibi vult surrecta hęc corporis figura? an nō id ostētat bonū, & subinde ingerit ingratis, cui cętera, in brutis nequeāt cōparari? Equidē sic arbitror, inde cōmoneri oēs, nō esse hic nos, vt incolas, & habitatores, sed q̄si spectatores superarū rerū, atqꝫ cęlestiū, quarū spectaculū ad nullū aliud genꝰ animantiū ptinet. ꝓpterea Mercurius inqt, gn̄atio hoīm ad diuinoꝝ est operum cognitionē, testimoniūqꝫ naturæ, ad impandūqꝫ omnibꝰ, q̄ cælo tegunt̄, ad cęlestiū discursum suspiciendū, ad potestatē Dei, & naturę ꝓgressus, vt deniqꝫ iis ipsis, q̄ in vita suspexeris, mox felicissime hinc emigrans perfruaris cæli transmittens limites in diuinę maiestatis ꝑpensione, sicuti nostræ religionis placitis, & Platonicoꝝ sancit̄. Et erectæ qdē figurę ratio euidens hęc, q̄ finē nobis pręscribit. Addit̄ & humanę formæ ratio cōsimilis aīę cæli in recessu ab contrarietate omni. Ipsa quippe ꝓducta est in vmbra intelligentię, sicuti Isaac dicere cōsueuerat, ꝑinde dicit̄ homo collimitiū, & horizō corporeoꝝ, & incorporeorū, cuius superna sunt supna simpliciter. s. vniuersi. Quę vero ipm hoc efficit ratio, in calore est, ac spū, quibus inter cūcta animātia fœcūdior hō est, ꝓprię molis respectu, circa pręcordia imprimis, & spiritalia membra. quo fit, vt erigat̄ corpus ꝓpulsione spūs, & sanguinis ad supna. Facit ad id & elementorū nexus, quibus humanū corpus est cōpactū, q̄ñ æquabili maxime pondere ad eiꝰ coiere compagem. Quāobrem libro de partibus quarto Aristoteles, solus inquit, animaliū omniū homo erectus est, quoniā eius natura, atqꝫ substātia diuina est. Officiū aūt diuini est intelligere, atqꝫ sapere, qđ nō facile esset, si vasta corporis moles assideret, pōdus em̄ tardiorē reddit mentem, & sensum communem. propterea concretione, ac pondere grauiore opprimente, corpora vergere in terram, necesse est. Accedit iis & diui Thomæ auctoritas in libelli expositione, qui est de iuuentute, & senectute, qui assignaturus ex mente Aristotelis rationē, cur plantæ cōtrario nobis modo se habeant, Est inquit, erectus homo duabꝰ ex causis, tum quia est animaliū ꝑfectissimꝰ accedítqꝫ plurimū ad cæli æqualitatē, tum quia proportione corporis calidior est aliis omnibꝰ Calidi vero proprium est in arrectum tollere. Animalia vero reliqua medio se habēt modo, quoniam minus ad cæli æqualitatē accedunt, minusqꝫ habent caloris erigentis. In plantis vero res omnino cōtraria est, quia immobiles sunt, superior autem in illis portio est, vnde alimētū recipiunt. Id vero in radicibus contingere, manifestū est, proinde Aristotelē dicere, illas habere oris ꝓportionē. Plantæ itē imperfectissimæ sunt, minusqꝫ genuini etiamnum obtinent caloris, q̄ bruta, nihilqꝫ quodāmodo ad cæli æqualitatē accedūt. Ideoqꝫ quod in illis supremū est, in vniuerso imum agnoscitur. Porro ne quid ꝑ incuriā transiliamus, auctor Galenus est, sic nos promptiꝰ & commodius multo manuū vti ministerio. Quicquid em̄ contrectamꝰ, vel stātes id agimꝰ, aut omnino sedentes, prorsum vero nil proni, vel supini, siquidē positū, huiusmodi fere artes nescire. Qđ vero de cæli suspectione ꝓtulimus, multo excipit risu Galenus idē, quando procerioris colli auitia longe id facilius valeant implere. Esse quoqꝫ piscem ait, ab re cæli inspectorē nuncupatū, qđ vel inuitꝰ suspiciat ꝑpetuo. addit, qui ista tradāt, nō videri Platonē intellexisse, a quo proditum sit, suspectari a nobis, non vbi quis caput reclinet oscitans, sed cū mēte cælestiū corporum, cælitumqꝫ naturam attingat.

Q̄ multa sint in corpore humano admiratione digna. Quæ sit in corporibus pulchritudo. De humoribꝰ quatuor humani corporis. Cur ingeniosi aliqui, aut obliuiosi. Cur tristes, aut hilares. Item de sanguine, ac bile atra.

Caput. XI.

IN corporis vero humani fabrica īgerũt se plurima singulari digna admiratio ne,q̃ singillatim,ac curiose,contẽteq̃ siqs exeq curet,vix reperiet finis vllus.Si quidẽ q̃ cõia nobis sunt cũ brutis,tanto exqsitiorẽ in corpore humano rationẽ habẽt,vt impius oĩno cẽseaẽ,q artificis eminẽtissimã sapiẽtiã iniqua perpende rit lance.Nec dispicio nũc quo ingenio,qua rerũ insigni opportunitate corpo ra nostra sint ossibus solidata,peruincta neruorũ vi,ad oẽm motũ aptissima,si ue pcurras,siue retroagi,aut circũagi opus sit,nõ minore ascẽdẽdi,vel etiã ar repẽdi occasione,vtcũq̃ oĩno libuerit,& quidẽ nullo fere conatu,vt eos taceã,q agilitate incredi bili per circulos corpora immittũt,& vitiliũ modo tã varie inflectunẽ,vt ne ceræ quidẽ sequaci or videaẽ natura.Illa vero cuiusmodi laus est,in humana facie, vultuq̃ tantã agnosci diuersita tẽ,vt inter tot milia hoĩm indiscretas effigies reperire non sit,aut rarissime admodũ sese occasio ostẽtet,nec ab miraculo res absit! Q đ solertissimũ artificis ingeniũ in paucissimis prorsum asse cutũ fuerit.Quid illa loquendi varietas,q̃ q̃uis initio terra vniuersa esset labii vni⁹, eo increuit, vt mirari satis nõ sit,cum pręsertim dissoni oris quispiã nõ fere cẽseaẽ hominis vice,inde etiã na to pverbio,obsurdescere hominem in aliena lingua. Iam vero corporũ pulchritudo q̃ apposita, q̃q̃ vsui accommoda omni! Nec eã nunc intelligo,q̃ ex colorũ,linearũq̃ cõcinnitate consurgit, q̃q̃ nec istã frustra desyderaris,sed hãc prudẽtes tũ effictã,tũ notham renẽ pulchritudinẽ.siqui dẽ alia ἀνδραποκάπηλοσ,siue Mango corpora laudabit,alia Hippocrates.Ille eñ peregrinis nu gis,& artificio omni venustatem,vt Galenus docuit,adsciscit,hic verã adiudicabit pulchritudi nem,quę optima constet corporis constitutione,quã ex actu pernoscimus,sicuti de vtilitate par tium secundo comprobat Galenus idẽ.Hanc vero in membris extimis præcipue attendunt pe ritiores,quando intimis,quia latitent,nõ vtiq̃ pulchritudinem,sed vtilitatem attributam in credibilem volunt.Est vero constitutio optima,quæ omnes habet particulas,queq̃ ex iis proflu unt, emolumenta ad actus organorũ peraccõmoda.Corpus huiusmodi bene habitum Eupho ron græci vocant.i.ἔυφορον.Illud vero in corporis humani compage cuiusmodi nam esse credi tur,quod arte mirabili,vt mundus,ita etiam homo quatuor constare videtur elemẽtis, sangui ne,pituita,& vtraq̃ bile,tam atra,q̃ flaua! Nam sanguis aeri assimilatur,pituita aquæ, flaua bi lis igni,terræ vero,quę atra dicitur bilis.Siquidem horum singula elementorum habent quali tates,vt τετραφάρμακον quoddam possis dicere,ac veluti moretum, nec tamen omnino modo eodem,hoc est non per minutissimarũ partiũ appositionẽ,sed per trãsmutationem, & vnitatem ita concreta generantur corpora,vt separari,nisi ab eo,cuius iussu coiere, nequeãt.Gustu por ro sanguis dulcis,pituita salsa,flaua bilis amara,atra bilis acuta.Fons sanguinis est cor. Ex san guine spiritus,sed per cordis partem dextram manat sanguis,per sinistram promicat spũs. Fla ua bilis ex iecore,atra ex Splene,pituita ex cerebro.Est vero sanguis calidus,& humidus,pituita frigida,& humida,flaua bilis calida simul,& arida,Atra bilis arescit cum frigiditate.Q; autem hominũ alii sint hilares,tristes alii,causa,vt inquit Hippocrates,in elementis est.Nam qui defę catissimi sunt sanguinis,ridibundi fere sunt,visu,corporeq̃ floridi,& quãdoq̃ coloris venusti, & Homerus de caloris copia risum profluere,inibi videtur indicare,vbi γέλωτα ἄσβεσον.i. inex tinguibilem dicit risum.Quin & grammaticis suboluisse videtur,a quibus γέλωσ deduci tra ditur ab ἕλη,quæ vox caliditatem nobis indicat. In quibus vero flaua exuberat bilis,agiles hi, leues mente,ingenii celeris,& iracundi.Qui atra bile abundant,inertes sunt,pusillanimes,timi di.At pituitosi segnes, & frigidi.Ex pituitæ dulcis affluentia somni copiã profluere,cõiectãt me dicorũ scholæ.Velut ex acetosis famẽ,ex salsis sitim,ex crudis sitis interpellationem.Homini au tem meminisse, & sapere ex temperamento aduenit cerebri.nempe cum medio modo habet: vt neq̃ calidum,neq̃ frigidum sit. Nam obliuio ex frigido gignitur cerebro magis, q̃ ratione alia. Ideo morbus,qđ delirium nuncupatur, a febribus gigni traditur exurentibus,sicuti redundã te humore frigido in cerebro,enascitur Lethargus.Quæ autem de affectionibus humorũ qua tuor adnotauimus,scire oportet,non videri ea omnino perpetua.Est enim vbi sub virginea, & miti facie,barbara,atrox,& ferina prorsum lateat immanitas.Sub aspernabili vero, & cruenta minante vultu latet quandoq̃ amabilis, & exosculanda clementia. Quibus vero venusta frons, & ridibunda,renidensq̃,ęstuant sępe mœroribus,ac sibi ipsis putent.Iam quosdam inuenias ita lugubres aspectu, & inserio vultu,& fronte obducta,istar victi Marsiæ,vt Saturni mãcipia pla ne videantur.At cum attentaris,bone Deus,q̃ sereno sunt animo, q̃ facetoso, quanta comitate risu omnia resoluunt.Inter humores vero sanguis longe præstantior censetur,siquidem est spi

rituũ materia,quib⁹ maxime ſtat vita,& virtutis vegetatricis operatio,atq́ item aĩalis.Deinde, quia ad vitæ principia accedit amplius,cũ ſit attẽperati caloris,humectiq́.preterea alit efficaci us,inſtauratq́,qđ intercidit,proinde naturæ theſaurus habet̃,&,vt Plato inquit,carniũ,& vni uerſi corporis pabulũ,quo pereũte,cõfeſtim inſequat̃ mors.Bilem atram,ſeu μελαγχολίαν ve= luti ſordes intelligũt fęculẽtas,diſſitas plurimũ ab vitę principiis,lætitię hoſtes,ac liberalitatis, ſenio,& morti velut cognatione iunctas.Lego apud eruditos,qđ equidẽ relatu dignũ cẽſui,pi= tuitæ ſpeciem ingenerari quãdã gypſo aqua macerato perſimilẽ,ſed membrorũ nodis pręcipue, vbi decoquentis vi caloris ſæpe fiat,perinde ac gypſeus lapis.mirabili etiã mulieris exẽplo,quã diu moleſtũ vexarat onus ſphõdylorũ,ac rhenũ.Ea cũ ſcabendo,pruritu titillãte,cutem lãcinaſ ſet,lapilli exciderũt numero decẽ & octo,magnitudie,quãta ĩ teſſeris viſit̃,colore plane gypſeo. Cæterũ ex quo cœpimus,& miraculũ ex ſanguine ſubtexamus alterũ.Vñ eñ fiat,vt in vulne= ris auctorẽ,ſi ſuperueniat intra horas plus minus ſeptẽ,pſilire pnoſcat̃?Nẽpe q vulnerat̃,ac peri mitur,in aſſilientẽ dolẽter cõuertit̃,cogitatio vltionẽ expetit auide,ad id repente inardeſcit bilis a qua mox ſuccẽdit̃ ſanguis,raptimq́ tota vi ſeſe ad vuln⁹ proripit,tũ fomẽti cauſa,tũ vindictæ Conuolant ſpũs inſimul,qui inſita leuitate mox auctorẽ circũſiliunt;cuius calore pſeuerãt,per ſiſtuntq́ aliquandiu.quo tpe ſi vulnus inſpiciat is cõminus,promit̃ in eundẽ ſanguis,tũ calore necdũ extincto,tũ q nec agitatio quieuit interior,tũ qa vel prius ĩ illũ ſeſe cõcitarat.Porro qm̃ ſpiritus ſuos repetit ſanguis,ſuumq́ proliciunt ſanguinem ſpiritus.

Spiritum plura ſignificare.De animali ſpiritu,vitali,naturali.Ingeniorũ diuerſitas vnde ſit. Caput. XII.

SPiritũ,ſiue πνεῦμα modis dici plurib⁹,nõ grãmaticis modo notũ,ſed & medi= cis,vno eñ modo de anhelitu pnũciat̃,vt apud Hippocratẽ,Galeno teſte pro gnoſticorũ prima.Spũs,ſi frequẽs ſit,dolorẽ,& ſuccenſionẽ ſignificat in his,q̃ ſunt ſup diaphragma.Alio itẽ modo vẽtũ indicat,deinde & ſubſtantiã incor poreã rationalẽ,nã ſic angeli,vel intelligẽtię,& aĩa,ſpũs ab theologis nũcupa= ri ſolẽt.Poſtremo aũt eſt ſpũs ſubſtãtia ſubtilis,aerea,dilucida,ex tenuiſſima quaq́ ſanguinis parte pducta,vt deferat̃ virtus a precipuis mẽbris ad reliqua quo pprias valeant operationes exercere.Spũs hic ad ſanguinẽ ita ſe habet,vt ad ignẽ ſcintilla Galenus libro de virtutibus noſtrũ corpus diſpẽſantibus,duo tantũ facit ſpirituũ genera,vita= lẽ,& animalẽ.At duodecimo de ingenio ſanitatis naturalẽ etiã addit,ita vero,vt ambigẽs de eo verba faciat,& p cõditionẽ.Auerrois ſecũdo Colliget,vt barbaro,ſed ſcholis ptrito vtamur titu lo,duos facit ſpũs,ĩ corde vitalẽ,at aĩalẽ in cerebro.Sed primo cãticæ addit etiãnũ ipe naturalẽ, quẽ ex vapore gigni interpretat̃ depurato,deterſoq́.Cuius ſedẽ inqt,ſtatuit Galen⁹ Hepar,vñ trãſmittat̃ in corpus reliquũ.Ariſtoteles aũt Cor.in quo dephẽdit̃ manifeſto.Pręcipuũ vero in= ſtrumẽtũ,quo vigẽt reliqua,eſt p neruos in cor,& iecur deſcẽdẽs ex cerebro ſpũs aĩalis.Vitalis aũt ſpũs ex corde pfluẽs,multa eſt tenuitas,q̃ ad corporis mẽbra inuehit̃ p arterias,cauſa cogna ti,inſitiq́,ac vitalis caloris exiſtens,& pinde etiã Vitalis noĩat̃.Hic etiã p arterias ſeſe attollens ad caput,materia ſpũs fit in cerebro,quodãq́ moderamine ſeſe oĩs ſenſus,& imaginatiõis,& me moriæ,appetituſq́,& motus,nec nõ in ratione vtẽtib⁹ opinationis,& intelligentię inſtrumẽtũ abunde ſuggerit.Imprimiſq́ ſeſe aĩæ offert,& quo illa intẽderit,irrũpit.q̃obrẽ etiã aĩale nuncu= pat̃ inſtrumentũ.Veruntamẽ iuxta ei⁹ tẽperiẽ variã varias,ac diuerſas aĩa quoq́ pficit actiones, vnde & ingeniorũ naſcit̃ diuerſitas,qđ & in brutis aĩaduertimus.Quędã eñ rõni ppiora videñ tur,pro ſpũs,q cerebrũ occupauit,qualitate.Q̃ꝫ q̃ & acutiora deprehẽdunt̃ ingenia,& ad intel= ligẽdũ aptiora eorũ,q terras incolant eas,in quibus aer ſit purus,ac tenuis.Quin & quib⁹ ve= ſcare cibis ad mentis aciem intereſſe plurimum coniectant.

Quid Arteria,& quid Vena,origo vtriuſq́. Caput. XIII.

QVoniã vero ſãguinis,ſpũſq́ facta nobis mẽtio ẽ,cõgruũ fuerit,hic potiſſi mũ venaꝝ,quas dicũt ſanguinis riuos,& arteriaꝝ,quas ſpũs vocãt ſemi= tas,rõnẽ paucis attigiſſe,primũq́ reꝝ ipaꝝ finitionẽ.Venam igit̃ ſangui nis eſſe cõceptaculũ dicũt,ſiue vt medici nũcupãt,vas mixti,confuſiq́ cũ ſpũ naturali,in quo ſanguinis plus ſit,ſpũs aũt minus.Arteriã eſſe volũt ſpũs cõceptaculũ naturalis,mixti,cõfuſiq́ cũ ſãguĩe,ĩ quo ſpũs ſit plus,ſã guinis minus.Id vero plane obſeruatione dignũ ex Galeni doctrina,nec= non Cordubenſis Moyſi,Aphoriſmorum particula prima,eum,qui ſit in

pulſantibus venis,ſanguinē videri,eſſeq; modi nō magni,ac prętenuē,ad q̧ fumi naturā ꝓxime accedētē.Rurſum,q eſt in venis nō pulſantibus,ſpm̄ eſſe modicū itē,ac oīno nebuloſum.Venarum exortum omnes fere a capite atq; cerebro deducunt,ſed errore maximo, vt Tertio de Animaliū hiſtoriis auctor Ariſtoteles eſt,qui earū naturā deprehēdit hmōi,duas videlicet intra pectus venas cōtineri,ſpinę appoſitas,altera quarū maior ſit,minor altera,ſed maior inqt,priorem partem adit,minor poſteriorē,& maior dexterā potius ſedē obtinet,minor ſiniſtrā,quā Ahortā nonnulli vocant eo, q̧ neruoſa eius pars conſpici vel in mortuis potuit.Ambæ ex corde originē ducunt,tranſigūt eñ totæ cętera viſcera, per q̄ tendūt ſuā ſeruantes naturā.Deinde exequit philoſophus,qua ratione illarū vtraq; in totū diſpgat corpus.ea trāſponere vniuerſa, nō fuit cōſilii,ne pragmatia noſtra hæc de hoīe,exeat ī immēſum.Qui curioſius iſta perquirit,locū habet, quē adeat.Auicēna itē doctrina quinta Fen primę primi,Arterias eſſe corpora ſcribit ſinuoſa,in longū porrecta,neruoſa,ex corde ꝓpagata,quib⁹ inſit motiōis virtus p Diaſtolen, & Syſtolen.i. per diſparationē,& cōtractionē,vt inde cordis euentatio cōparet,& ab eo fumidus ſegreget vapor,& membris corporis diſtributi infundat ſpūs.Venæ aūt inqt,Arteriis quidē perſimiles ſūt, ſed ab Hepate manāt,ac quieſcūt.Earū munia ſunt,Mēbris ſanguinē īſinuare.Auicēnæ erudit⁹ interpres dubiū videri ſcribit,ꝓfluāt ne ab Hepate venæ,cū Ariſtotelis inqt ſnīa ſit, venas,& arterias a corde initia ducere.Galen⁹ quarto de vtilitate partiū,nec nō quarto de iuuamētis, non pulſantes venas,tunicæ vnius,ab Hepate ortū habere ſcribit.Idē approbaſſe Auerrois videt primo Colliget,cap. de Venis.Etiā ſi in libro de diſpoſitionib⁹ cordis,aſſerere nō ambigat eſſe ī corde cibalē vim,ſpūs quoq;,& venarū,ac neruorū propaginē.Ego vero Galeni doctrinæ cēſuerim inhærendū,quā niti experimento ſcimus.Apuleius in libro de dogmate Platonis,exaduerſum īquit,cordi venarū meatus oriunt,per pulmonis ſpiracula viuacitatem trāſferētes,quā de corde ſuſceperūt,& rurſus ex illo loco diuiſę p mēbra in totū hoīem inuehūt ſpm̄.Cœlen.i. concauam dici venam maximā,quę ab corde initia ducat,auctor eſt Pollux.

Pulſus quid.Itē de ratione pulſuū digna ſcitu.Qui ſit formiculās percuſſus, & vermiculans Plinius declaratur. Caput. XIIII.

Iam vero vt veluti per gradus quoſdā hominis nobilitatē attingamus ratione corporis,cui non videatur diuinæ ſapientiæ miranda benignitas, quæ ſummo ſtudio peculiarius ſemp impertitur, quo a brutis inſigniter ſeiungamur? Siquidem pulſuum ratio q̄ mira eſt? q̄ vere diuina ! qui in cacumine membrorum euidentes ſunt morborum indices,in modulos certos,legeſq; metricas p ætates citati, aut ſtabiles,aut tardi.In iis obſeruatio crebri, aut languidi ictus gubernacula vitæ temperat,quo quid parte hac præſtantius? aut quid æque neceſſarium? Pulſum vero,ſiue vt græci dicunt, σφυγμὸν ſic ferme finiunt, vt eſſe intentionē motus dicant, & remiſſionem in corde,& in arteria naturalis, non arbitrarii. At veteres medici etiam ſic, Pulſus eſt diſparatio,& contractio indiuiſibilis arteriæ,ac cordis,vel ſubſultio,& palpitatio, vel ebullitio venæ, & arteriæ. Vnumquenq; vero pulſum eſſe compoſitum Auicēna ſcribit,ex motibus duobus,quibus duplex item accedat quies.nam inter motus duos, & quidem contrarios,neceſſe eſt,intercedat quies.Neq; eñ fieri pōt,vt motui continuet motus,quoniā vnicuiq; pręſcribit meta,ad quā tēdat,quo vbi ſit peruentum,quieſcat.Syſtoles vero,ſeu cōtractionis motus a pleriſq; medicorum haud percipitur.tunc enim a manu recedit Arteria,tactus vero non prouenit,niſi ſenſibile tangentem cōtingat.Galenus medicinæ ſcientiſſimus,cuius Auicenna ſe fatetur interpretem,proinde ſcribit,remiſſionē huiuſmodi non obſeruaſſe diu Mox vero curioſius,ſolicitiuſq; intendentem adeptum nonnihil,deniq; ita progreſſum,vt pulſuum ianua ſibi pateſceret omnino. Sed curnā inſtitutum,brachiorū arterias obſeruare potiſſimum? Nempe inquit Galen⁹ idem in libro,qui eſt ad pulſum Iſagogicus, quia paratior eſt pars ea,atq; itē prolatu honeſtior.Accedit,eius loci pulſum eſſe vniformem maxime,atq; in neceſſitate perutilē,nā & Arterias eiuſmodi patētiores nouim⁹, quia pars ea minime ſit corpulenta,nec abeſt ordinis rectitudo,qua in eum locum a Corde corriuatur Arteria,nuſq̄ fere anfractibus ſinuata.adiuuat & propinquitas,pręcipue ſiniſtri brachii,quo vberius ſe promit a corde virtus. Quia vero ſeptimo naturalis hiſtorię Plinius inter ſigna ingruentis mortis, inæqualem, formicantēq; venarum percuſſum appoſuit, formicantem pulſum Galenus cap.tertio libri de tactu pulſus,intelligit minutū,denſum,ac ſumme debilē,qui velocitatis opinionē exhibeat,cū ſit minime velox. Raſis decimo Almanſoris,pulſui nuper editi infantis eſſe ſimilē tradit.Philaret⁹ q̄-

rit,quo distet ab formicante vermiculans percussus,& hunc quidem putat quandoq; conuerti, demutariq; in melius,eius item amplius patere inæqualitatem. Formicantē vero virtute prorsum intermortua fieri,& interitum prænunciare.

Quæ sint partes in animalibus similares,& dissimilares.Item de Neruis,Quæ membra organica. Caput.XV.

ANimalium partes inquit Aristoteles,aut incōpositæ sunt,quę scilicet in similes sibi partes diuidūtur,vt caro in carnes,& ob eam rem similares,id est Homœomeræ dicuntur.Aut compositę,quę aptę secari in partes dissimiles sint, non in similes,vt manus non in manus secat̄,aut facies in facies. Quapropter dissimilares,id est Anhomœomeras nominamus.Eadē hæc Auicenna ex Aristotele mutuatus doctrina quinta Fen primę primi cōscribit.Sed addit, Dissimilares partes dici membra organica,ꝗ sint animæ instrumenta ad complēdum motus,& operationes.Inter Similaria pricipem locum habere ait, Os, mox Chartilaginē, postea neruos,qui sint corpora ex cerebro prodeuntia,seu ab nuca,alba,flexu mollia,& quæ non facile interuellant̄,ea maxime ratiōe nata,vt coꝝ adminiculo mēbra & sensus nō sint exptia,nec motus.Sciēdū vero,hasce ptes haberi,ac dici simplices ex sensus tātū iudicio,qm̄ & ipsę ex elemētis cōpactæ sunt.Verū qa in cōpositis nō se actu ꝑmunt elemēta,nec pernoscitur portio vlla,cui non cōgruat appellatio totius,& definitio eadē,simplicia nuncupantur,& homogenea.

Ossium ratio,Quot in humano corpore ossa. Caput.XVI.

PLato in libro de vniuersi natura,humani corporis explicans ratiōnē,Os,ingt, deus artifex ita concinnauit,terram atterens puram,lenemq; miscuit,madefecitq; medulla,id postea in ignem iecit,mox in aquam mersit,rursus in ignē, iterum & in aquam,sicq; transferens sępius in vtrunq;,tale reddidit,vt liquari a neutro posset.Ossium vero distictio est apud medicos appositissima. Alia siquidem basis vicem præstant,quoniā illis innitat̄ corpus,quo in genere sint sphondyli dorsi.Propterea ingt Aristoteles,initium in oībus,quę ossibus constant,spina est,quæ cōpacta ex vertebris a capite ad coxas porrigit̄.Alia vero clypei modum habent ad tutandū,sicuti os cranei,quo tanꝗ sphæra ossea,vt Plato ingt, quasi tornata cerebrū est circūseptum.Alia itē armorū loco sunt,quibus præpedientia protelent̄,vt quæ trito medicis vocabulo ex curuitatis natura,vt ipsi interp̄tātur,Simenia nūcupant̄,ab Græcis κυρόλοφα dicta, id est canina prominentia.Hæc vero sup dorsi sphondylos locū habent.Alia sunt, ꝗbus iuncturarū,siue compagū expletur inanitas,quæ,ꝗ minutula sunt,vocant Sesamina,vt scribit Albertus,inter ossa digytorū reperta potissimū,vt in genu patella.Aliorū ratio est ad partiū,vt sic dicam,suspendicula,sicuti os,qđ ab literę figura dicit̄ Lambda,abs quo gutturis,ac linguę musculi propendēt.Id ab Galeno etiā vocatur Hyodeum.Illud item obseruatione dignū,ossa in homine cōperiri numero exactissimo,& in summa,vt dicitur,summarum, ducēta quadraginta octo, sicuti in digytos misere diligētia præsigni,Hippocrates,Galenus,Rasis,Auicenna,& Auerrois quoq;,ꝗꝗ hosce,iis mox singillatim recēsendis,nōnihil diffidere aīaduerterim.Albertus. CC.facit,&.LXXVI.In capite cōnumerant̄ nouē & quinquaginta,in thorace sexaginta septem. Cui supputationi accedat,ꝗ in corde os reperit̄,etiā si ab vniuerso id numero secludat Auerrois primo Colliget.Id vero Aristotele tradente,vnā habet ratiōnē,vt basis sit,ac fundamētum motus cordis,nec id in omnibus repereris,sed in equis modo,& bobus,certo genere,vt idē arbitrat̄.Albertus id se vidisse tradit in ceruis & in hoīe quoq;,& in multis præterea animalibus.Brachiis, manibusq; duo ascribuntur,& sexaginta,pedibus sexaginta. Omēto integi ossa omnia, dilucet, nam exempto eo,syderatio consequitur manifesta,& sensus amotio.

Chartilaginis natura quo ab ossibus differat. Caput.XVII.

CHartilago ab Osse diuersa est pluris,minoris ve ratione, cū alioqui natura sit cōpar,siquidē præcisum os non succrescit amplius,nec Charthilago cōuulsa coit,restituiturve.ad flexum lectisternii vicē præstat,χόνδρον Gręci vocant, ex neruí,ossisq; natura cōflatur,vt scribit Pollux,& tradit Galenus. χονδράκανθα dicunt̄,quę spinā habent chartilagineam.Terrestrium, quę animal gignunt,nec exanguia visunt̄,chartilago foramine nullo cauatur,proinde etiā medullæ expers est.Aquatiliū,quæ σελάχη dicuntur.i.chartilaginata p dorsum,quod est ossium ἀνάλογον,chartilago humorē habet medullæ modo.In gressilibus,ex qui

bus progignitur animal,auriculas,& nares,nonnullam habere chartilaginem,scimus.

Neruorum ratio,& vnde oriantur nerui. Caput.XVIII.

IAm vero Neruorum naturã si ad perpensionem reuoces, qualisnã inde cõsurget opificis admiratio? Iis nodi corporum,qui vocãtur articuli, alibi interuẽtu,alibi ambitu,alibi transitu tanta animãtium vtilitate, ac membrorũ firmitate,& motus præstãti,& certa pernicitate ligant̃,vt,adsit modo æquus rerum æstimator,fateri necesse sit,eam fuisse diuinæ sapientiæ in hac fabrica curam,vt singulis tantum eius attribueret bonitas,quantum emolumẽti, ac decoris ratio patiebatur.ex qua alios videmus teretes,nõnullos item latos,vt in vnoquoq; poscere figuratio videbatur. Neruorum naturã Plato scribit,ex osse,ac carne nõ fermẽtata esse a deo contemperatam,& flauo infectã colore,indeq; neruos carne quidem tẽsiores factos,aridioresq;,ossibus autem agiliores,& molliores,quibus item medullas,& ossa peruinxerit omniaq; carnibus operuerit.Neruos porro in corde habere ortũ,Aristotelis sentẽtia est, quoniã id neruulos suos ampliore ventriculo cõtineat,& vena,quã A hortam dicunt, neruosa sit. Albido,glutinosoq; humore neruos & nasci,& ali,idẽ affirmat auctor,cuiusmodi etiã humorẽ mucori assimilẽ eis circũiectum conuisimus.Auicenna primo canonis,vt medicus,& Galeni interpres,neruos ab cerebro,& nuca produci scribit,libro tamen de animalibus tertio,hærendũ Aristoteli,est opinatus.Galenus locis aliquot sententiam priorem fouet,quẽ adiuuat Auerrois primo Colliget,item Cãticę primo,Vtra vero sit potior sententia,nõ cuiuslibet fuerit sancire,præsertim cum grauis author in Aphorismis Damascenus ita pronunciarit,Vbi dissideant Aristoteles,& Galenus,haud facile internosci verum. Ast vbi Aristoteles ipse pugnantia scribat, quid agendum? Nam in libris de animalibus non semel,sentiendi organum carnẽ statuit,aut ἀράλογον,non,vt medici,& nos supra cõmonuimus,neruos.At secũdo de anima,Caro non est inquit sensus instrumentum,sed medium potius,sicut aer,& aqua sunt in videndi,audiendi,olfaciendi ratione media,Nã sensibilia sup sensile iacẽtia nõ mouẽt sensum,mouẽt aũt sup carnẽ posita. Auerrois assecla vbiq; Aristotelis,& medicorũ,vbi se ostẽtarit occasio,insectator acerrim9,Galenum hac parte insequi maluit,Aristotele relicto.Q đ ipsum &.XII.de animalibus Auicenna facit.Sed forte carnem significauit lacertosam Aristoteles,cui tantum sensificę inest potentię,quãtum neruorum.Albertus vir doctior,q̃ politior,neruos a cerebro diuidi tradit, dũ ad pellẽ perueniunt cerebro obtẽtam,oriri autem a corde.Item alios dici sensuum vehicula,alios motuum, hos quoq; ab occipitio produci,ab anteriore parte illos.Hominis pellem Herodotus Anthropen nuncupauit,id est ἀνθρωπήν.

Carnis ratio ex Platonis doctrina,carnis species duę,Qui sint Ines,& qui Villi apud medicinæ peritos. Caput.XIX.

CArnem scribit Plato,aduersus frigoris,& caloris iniuriã ab opifice deo tegumenti vice neruis,ossibusq; superinductam,proinde inditum ei humorem caloris non immunem,vt ęstate quidem roscida, madidaq; extrinsecus,corpori vniuerso domesticam exhibeat refrigerationẽ,hyeme vero rursum igne proprio glaciem extrinsecus illatam moderate repellat. Quæ cum præclarus ille nostri corporis fictor esset meditatus, permixtione quadam ex aqua,igni,terraq; contemperata,indito insuper acuto,salsoq; fermento,succi plenã,ac mollem conflauit carnem.Huius vero species duas agnoscũt medicorũ scholæ,Aut enim villosa caro est,vt quæ in musculis habetur,aut villis nuda prorsum,vt hepar. Villos intelligũt, quos vocant Græci ἶνας.Etiã si nõ me fugit,Pliniũ quandoq; venas,fibrasq; cõuertere,qđ facit & Theodorus,nõ neruos.Cęterũ tenuissima pars Chartę dicit̃ itẽ Ina.Est vbi Plinius idẽ Pulpã pro neruo accipiat,quã Theophrast9 etiã vocarit Ina.Quibusdã inq̃t,pulpa sine venis mero stamine,ac tenui cõstat. Villũ medici describũt,corporis p̃tẽ substãtię tenacioris,solidã,gracilẽ,oblõgãq;,filo psimilẽ,q̃ motui subseruiat,& carni robur adiiciat. Villorum alios statuũt neruosos, venosos alios.Et sint etiã,quos arteriales vocãt,aut pãniculosos,vel q vitiliũ funganẽ vice,oĩnoq; diuersi euadant p mẽbrorũ ratiõe,in q̃bus cõperiunt̃,aut a q̃bus ppagant̃.Q đ Galenus cõprobat cõplexionũ secũdo. Astruit Auicenna,ex motib9 nullũ,nisi p villos fieri. Est inq̃t Eustathius, ἶνιον in capitis posteriore parte,quo concidente ad inferiora,cõtractoq; ad humeros, ἰνιοῦσθαι dicit̃, hoc est incuruari,q id patit̃. Aliis esse Inion videt̃ nerui cauitas,q dicit̃ etiã τένων,Ex Gregorio illud præterire nequeo,carnis sementinam trahere originem lac,caseum,oua.

Humanũ corpus ſumma partiũ proportione cõſtructũ. Rotundũ,& quadratũ ſchema reperiri in corpore noſtro. Menſurarũ indidẽ eſſe deprompta noïa. Item denariũ numerũ. Quibus conſtet corpus. Retrimenta quot excernantur modis. Caput. XX.

QVod operis initio præſtaturũ me,non eſſem auſus polliceri,vt tam late hominis rationem pſequerer,ipſa tamen vberius ſeſe in dies materia laxante, ingens nobis oſtentat quodãmodo rerum ſylua,quæ vel cogitatione animũ, quantũuis difficultatibus obluctãtem, etſi non fatigare,at ſolicitum, anxiũq; efficere ſaltem poteſt. Veruntamen durãdum eſt,quia cœpimus. Nam & Dii faciẽtes adiuuant. Q; ſi legentium votis per omnia minus ſatiſfecerimus,aut ſi quippiam habuerimus derelictui, vt impolitiæ notari videamur digni, Cogitandũ erit,nemini vnq̃ vitio datum,quod præfati ſumus,deos quoquo modo poſſet,colere. Studioſis latinæ rei euigilantur iſta. Siqd ſenticoſi in tanta ſciendorũ congerie ſeſe obtulerit, flores modo præcerpant,reliqua ſoli vitio ſuccreuiſſe putent,vbertate nimia interdũ luxuriantis, ac præterant, Sciantq; hominis eſſe proprium conniuere in pluribus. Verum condentis animum amplius reſpexerint,omnia plauſibiliter excipient,pariaq; ſibi in rationibus fieri putabũt. Satis opinor, hactenus artificis dei ſapientiam in hominũ conſtitutione admirati ſumus,verum quæ ſuperſunt,ſingularem & ipſa pręferunt claritatem,ꝙ & eorum tationem,ſummumq; proſpectum idem habuit inenarrabilis cõditor. Nam quale cenſemus illud,in corporis humani fabrica ſummam Symmetriarum ſiue commẽſurationũ rationem adeo eſſe ſeruatam,vt inde ab architectorum prudentiſſimis analogę ſubſtructiones ſint corriuatę? Siquidem illud ita eſt ab natura concinnatum,coaptatumq;:vti proportionibus,quas Græci ἀναλογίας vocant, membra ad ſummam figurationem inſigniter reſpondeant,nilq; oĩno cõperias,quod cõmenſu careat. Sicuti caput dicimus ab mento ad frontẽ ſummam,& radices imas capillorũ eſſe partis decimę. Item manus palmã ab articulo ad extremũ mediũ digytũ, tantundem. Caput a mento ad ſummũ verticem, octauę. Tantũdem a ceruicibus imis,& reliqua deinceps,vt ſi attendere libeat,nil ſit nõ ab ſumma profectum ratione. Quid,ꝙ rotũdationis ſchema in homine item cõpertum eſt? Quem ſi ſupinũ ſtatuas,expanſis manibus,& fixeris in vmbilico circinum,quia is locus cẽtri rationem habet,circũagaſq;,orbem conficies abſolutum,extrema digytorum in manibus,pedibuſq; contingendo. Nec minus deſignationem in eo quadratam deprehendes,quãdo altitudo ab latitudine diuerſa non eſt,ſi menſum concipias inter expanſas manus. An non cõpertum & illud,menſurarum rationes,& noïa ex humano corpore mutuatos eſſe veteres,digytum appellantes, aut palmũ,item pedẽ,cubitumq;? Quinimmo & Denarius numerus,quem perfectũ dicunt, & probant,ab digytorũ ſerie depromptus eſt,qđ Ariſtoteles adnotauit. Conſtare autem humanũ corpus rebus numero quatuordecim inuenim⁹, Neruis,venis,arteriis,ſanguine,ſpiritu,carne,pingui,chondris,ſeu chartilaginibus,vnguibus,oſſibus,humoribus,medullis,pilis,tuniculis. Ad laudem pertinet illud quoq;,excerni retrimenta,ſuperfluẽtiaq; a viris quidem per aluũ,vrinam, vomitus,oculos,nares,ſputa,excreationes,aures,rem veneream,.per incerta item ſpiramenta, per pilos,& per vngues. Mulieribus adiiciuntur duo. Lac,& menſtrua.

Humani corporis partes. Mẽbrum quid. Nouẽ haberi perpẽſione digna in quolibet membro. Cur naturã dixerit iuſtã Hippocra. Membri cuiuſq; ratio triplex. Caput. XXI.

INuenio in monumẽtis, Aegyptios humanũ corpus in quatuor tantum portiones diſtribuere ſolitos,caput,manus,thoracem, quem etiam Clybanũ vocat Albertus,& crura. Mẽbra vero,vt finit Galenus,corporis particulę ſunt, quæ nec omnino circũſcriptionem habent propriam, Sic enim particulæ non forent,ſed corpora per ſe,nec omnifariã coniunctæ ſunt aliis. In membri vero cuiuſq; conſyderatione accurata,nouem videri perpenſione digna, docuit cõmentator Alexandrinus in enarratione libri hæreſum. Quæ omnia inenarrabilem dei prouidentiam explicant. Subſtantia prima eſt. Conſtitutio deinde,ſeu complexio, Cui adnectitur etiã color,quo membri natura quouis modo ſignificari poteſt. Sicuti eodem totius item internoſcitur habitudo.cũ,ſicuti Pythagoras auctor eſt,docente in libro de ſenſu,& ſenſili Philoſopho,ſit color epiphania,id eſt ſuperficies,vel ſuperapparentia quædam. Porro inſpicienda item quantitas,figura,numerus,ſitus,colligantia,actus,vel operatio. Emolumẽtum,ſeu præcipuum id ſit,ſeu vt ſeruitus. Tot enim ſeruitutes videntur,quot membra nõ principalia. In iis vero illud obſeruandum, Actum membri ab vtilitate diſtingui ex Galeni doctrina. Nam actus

motuum est effectiuus. Sunt vero & motus passiui nuncupati, qui aliis mouentibus fiunt. Vtilitas autem esse videtur commoditas, quæ percipi nequit, nisi ex operationibus, quæ sine doctrina proueniũt. Nec credendũ omnino, particulam vllam adiectam temere, aut fortuito, verũ arte creatoris mirabili, ac sapientia, sicut Galenus auctor est. Proinde summus artis medicæ Hippocrates, naturæ opera in hoc admiratus, non desinit eam cognominibus honestare, iustã appellando. Vti Aristoteles esse eam velut ὀικόνομον ait, ἀγαθὸν, id est Oeconomũ bonum, ac patrẽfamilias. Qñ iustitiæ diuinæ maiestas necessaria sapienter excogitauit, tribuitq; vnicuiq; pro dignitate, redũdantibus omnino resectis. Et, vt verissime dixit Haliab. est ab natura animalis corpus constitutum ex membris multis substantia, & qualitate diuersis pro vniuscuiusq; necessitate, quo ad destinatã metam produci posset vita. Porro in membri cuiusq; cõpositione ratio visit triplex. Aut enim viuendi gratia sunt, cuiusmodi mẽbra sunt principalia, aut bene viuendi, vt oculus, aut sufficiendæ causa prolis. Quo in genere habentur pudenda. In oĩbus vero deus opifex vtilitatẽ respexit primũ, mox vero & decorẽ. Nam & Ciceronis illud laudatur de finibus tertio, membrorũ .i. partium corporis alia propter eorũ vsum videri ab natura contributa, vt manus, crura, pedes, vti ea quoq;, quæ sunt intus in corpore. Alia autem nullam ob vtilitatẽ, quasi ad quendã ornatũ. velut caudã pauoni, plumas versicolores colũbis, mãmas viris, atq; barbam.

Capitis ratio. Cur ibi sedes animę. Cur magnis viris caput aperire, institutũ. Cerebri item ratio. Encar quid sit. An cerebro abstinuerint veteres. An capite præciso, possit quis ꝓgredi, aut loqui. De Craneo, & suturis. Item de capillis. Interim adnotabis, quæ dicantur Thria, qui dicantur Phoxi, & quid Phoxa, & Phoxichili. Item Cymbe, Cymbachus, Cymbęum, Xylocymba, Corymba.

Caput. XXII.

QVoniam vero caput arcis quodãmodo locũ habet in humanis corporibus, & Plato in Timæo, Caput non principale solũ, sed etiam totũ in corpore nuncupauit, ab eo protinus exordiemur hic aliqua pstringere, quoniã alibi fusius de ea re fiet hoc opere mentio a nobis. Qđ & in membris itẽ aliis quãdoq; facturũ me, præfari libuit, neqs male feriatus, aut nasutior in hæc incidens, quisqs fuerit eorũ genius, partũ hunc nostrũ, vt exuccũ, & male conceptũ execret quoq; ꝓtin⁹, atq;, vt ominosum, auersetur. Ergo caput præcipuum, excelsiusq; in homine membrum, primo regiminis acutorũ Galenus, & Platonici omnes rationalis animæ sedẽ nuncupant, vt reñt nonnulli, quoniã inibi cerebri est cõceptaculũ, ac membrorum animalium, quæ organa sint, & principia virtutis animalis, tam apprehendentis, q̃ eligentis, seu voluntarie mouentis, q̃bus potissimũ constat animaliũ inter se disparatio. Nec me fallit Bedæ sententia super Marcum, Animę locus inquit, principalis, non iuxta Platonem in cerebro, sed iuxta Christũ in corde est. Portionem vero hãc cœli similitudine quadam possidemus sublimẽ, sicuti etiam interpretatur Aristoteles, quin & vniuersa in hominis corpore situm præferunt vniuersi, cum cętera nullo eiusmodi sint constituta respectu, aut confuso admodũ. Porro & in quæstionibus idẽ, caput eũ obtinuisse locũ scribit, qa sit diuinissimũ membrũ. ab eo enim sternutamẽta quoq; proueniunt, quod esse sacrum augurium constat. Inde quoq; obrepsisse nostris moribus opinor, vt quibus exhibeatur reuerentię cultus, iis caput aperiamus, etiam si Plinius, Varro, Plutarchus aliud videntur secuti. In eo singularis est naturæ prouidentia, est enim in homine macilentũ, ac prope carne nudatum omni, idq; necessario. Nam si corpulentius esset cerebro circũiectum sepimentum, res omnino in diuersum recasura fuit, ac membri eius ratio exigit, neq; enim refrigerãdi vim haberet vllam, sed carnis copia fotum intepesceret amplius. Etenim aduersus cordis sedẽ & calorem natura cerebrũ molita est, naturamq; ex eo habuit aquæ terræq; cõmunem, vt inferioris partis feruorem contemperaret. Fluctiones porro e capite impetũ capiunt, sicubi cerebrũ frigidius est, q̃ exigat temperamentum, per venas sursum respirante ciborum superfluo, quod simile imbrium generationi videri potest. Galenus post Hippocratem nobilissimus medicinæ auctor, naturæ intentionem in capitis creatione non fuisse cerebrum scribit, neq; itẽ sensum omnẽ, aut sensoria, quoniam hęc cõperiantur etiam in capite carentibus. At fuisse capitis sustructionẽ potissimũ ob videndi excellẽtiam, qui sensus ad circũspectum omnem, veluti in specula collocari debuerit, sicuti auctor item est Auicenna. Abs quo illud etiam proditum prima tertii, adnotauimus, exploratoris vice oculos fungi. Idẽ porro Galenus colligit, cerebrum esse in capite locatũ propter oculos, sensoria vero reliqua propter cerebrũ. Opinari autem refrigerationis ergo cerebrum esse constitutum, putat ridiculum, ob remotionem nimiam, perinde ac siquis item calces,

cordis gratia quis factos, asserat. E diuerso Arist. Oculos propter cerebrum in capite locatos pro
dit, quoniam sit oculus aqueæ naturę, sicuti cerebrū. Verū vt cuiq; visum fuerit, accipiant̃ ista.
Commonendi vero parte hac diligenter sumus, dici cerebrum ab veterum plerisq;, vt est apud
Lycophronem, Encar. & quia in cibis id auersabantur priores, qđ scribit Athenæus, perinde ac
ominosum opinati, pręcipueq; Athenienses, inde pronunciatum astruunt, ab Homero, velut in
Sympoliacis meminit Plut. τίω δέμιν ἔγκαρος ἄισῃ, id est ęque ipsum honoro, ac cerebrum, qđ
execrati priores, atq; abominantes reiiciebant, imprimis autem suillum. Hinc Atheniēsis Apol
lodorus nemini veterū opinat̃ cerebri nomē admissum in libris, proindeq; in Trachiniis Sopho
clem λευκὸν μυελὸν, id est albā medullā dicere maluisse. Qua tamen in re longe falli Apollodo-
rum, amplius, curiosiusq; thesauros veteres peruoluēti certo certius liquebit. Illa forsan subscri
bet ratio antiquorum instituto, cerebro abstinentium, ꝙ rem prorsus esse sacram caput opina-
bantur, vel iurisiurandi argumento. per id nanq; iurabant plerunq;. Quin & in sternutamentis
caput adorare aliquo modo videbant̃, vt qđ sensuum dicat̃ fons. Dicit Encar genere masculino
plurimū quidem, sed & neutro quandoq;. An verū omnino sit, cerebro Athenienses abstinuisse,
coniectabunt eruditi. Certe Iouis cerebrum de scitissimo cibo pronunciat̃ apud Pausaniā. Cuius
modi sint forsan apud Comicū cerebri θρία, elegantius, scitiusq; condita, qbus vtebant̃ Atheniē
ses. erāt vero cerebri portiones intra fici folia, q̄ dicant̃ Thria, curiosius pcoctę. p̄dulce item cen-
sebat̃ palmę cerebrū, etiā si capitis dolorē sæpius, grauiusq; cōcinnaret. eo vero exempto aresce-
re palmā fere, cognitum experimentis. De hac ipsa re plura paulo Athenæus, & nos alibi. Sed il
lud non pretereundū, omniū bipartitū esse cerebrū, & in postremo esse, quod vocat̃ παρεγκέφα
λον, i. Cerebellū. Nobis porro illud parte hac non videtur per incuriam trāsiliendum, quoniam,
vt est, in iis nil omnino receptitii secernitur nobis, An capite p̄ciso, credibile sit, corpus reliquū
progredi posse. Quod ne quis ridicule proponi putet, auctor Auerrois est. vii. physicorū, com-
mento. iiii. Arietem se vidisse, qui capite detruncato, huc illuc motaretur. Scribunt & Christia-
næ veritatis assertores celeberrimi, Dionysium Areopagitam martyrio coronatū, posteaq̄ rese-
ctum illi caput est, aliquandiu progressum, suum sibi caput baiulantem. Scio, ridebūt hoc philo
sophi, tanq̄ parū constanti veritate dictum. Nos Christi saluatoris infinitæ potentię id ascriptū
volumus verissime, ac syncerissime. Nam, vt Aristoteles docuit, corpus detracto capite, progre
di quoq̄, nō temere credi potest, quoniam simul abscinduntur nerui, qui instrumēta sunt, & ve
luti duces localis motus. Sanguine tamen carentia, vel viuere possunt diutius truncata capite.
Cuius euentus rationem ex libro de iuuentute, & senectute lector accuratus perdiscere poterit.
Consimile huic miraculū est, qđ affertur ab nonnullis, caput abscissum loqui. A quibus & Ho
merus aduocat̃ testis. φθεγγομένη δ' ἄρα κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη. Ipseq; dū loquitur, miscetur
puluere vertex. Non enim dū ipse homo, sed dum ipse vertex, intelligi volunt. Propterea scribūt
φθεγγομένη, non autē φθεγγομένου. Quin in terra Caria res adeo pro vera habita est, vt reum
quēdam ex incolis egerint. Nam cū Iouis Hoplosmii sacerdos esset occisus, nec a quo, constaret,
nonnulli audisse se retulerūt, capite pręciso dicentē sæpius, virum super viro Cercidas occidit.
Itaq; hominem, cui nomē Cercidas, per prouinciam amplius quęsierunt, compertūq; in iudiciū
perduxere. Sed certe fieri nequit, vt præcisa arteria, & sine motu pulmonis loquatur, nec apud
Barbaros, qui capita summa cū celeritate detruncant, eiusmodi quippiam euenisse accepimus.
Os capitis vniuersum, inquit Pollux, vocatur Cytos. Latini Caluam, & Caluariā dicunt, vt Cel
sus item testatur. Arist. τριχωτὸν intelligit, id est qđ capillis integit̃. anterior pars Bregma voca
tur, id est sinciput, posterior Inion, id est occiput, qđ interiacet, Coryphe, id est vertex, vnde Di-
coryphi biuertices nuncupantur. Ex suturis compacta calua est, quas Græci ῥαφὰς vocant. de
quis alibi plura. In paucis Caluaria solida sine suturis reperitur, pręterq̄ in æstuosis locis. Idq; ca
put firmissimū, atq; a dolore tutissimū iudicatur. Ex cæteris quo suturę sunt pauciores, eo capi
tis valetudo cōmodior. Hippocrates, qđ suturis careat, sanum arbitratur caput. Paucis cōstat
capillis, cum calidius. Capillorum multitudo capitis redundantiam humorū præmonstrat. Ca
pillorum flauus color ex flaua est bile. Quibus est proacuminatum caput, Phoxi nuncupantur,
vel ex fastigatione, quā vocant ὀξύτητα, vel de figlinorum similitudine, quę ignium vi dissiliāt,
quod veteribus fere placet. Ea vero Phoxa dicuntur, velut Phloxa, ex flammæ vi, quę φλὸξ ap-
pellatur. Eiusmodi in Thersite caput, risu excepit Homerus, sed & in magno Pericle inuidorum
voculis est adnotatum, nec ab Athenæo in Cilicibus prętermissum, sed & in Atticis, Argiuisq;
mulieribus. Verum in iis, vt auctor Simonides est, etiā labia animaduertūtur fastigata, ex quo

Phoxichili vocantur. Porro & ab Græcorum quibuſdam Cymbe dicitur caput, vnde Cymbachus nuncupatur, qui in caput ſaliens crura tenet ſurrecta. Eſt Cymbæum quoq; poculi genus de quo in Lexico Pauſanias, ſed alii Cymbium pronũciant, eſſeq; ſimile nauigio tradũt, q̃d Cymbam vocant, vnde forſan & nomen profluxit. Id vero Xylocumbaram appellant nonnulli. Nam Xylocymbam virulento morſu dicunt mulierem, nec formoſam ſatis, nec magnitudinis moderatæ. Cymbachum deniq; galeæ ſummũ dici inuenio. Sed & ſumma oĩa dici Corymba poſſunt, Homero aſtipulãte. Alii acroſtolia, & nauiũ velut Coryphas hoc eſt vertices eo accipiunt nomine. videntur autem prominentia in montibus præcipue ſic dici. nam apud Herodotum montis legimus Corymbum.

Capillorum ratio. Cur defunctorum capilli durent, aut etiam augeſcant. De Tulliola Ciceronis. Lophos quid, & Lopheum, Lophiumq;. Caput. XXIII.

QVoniam vero ſummus artifex, eminens veluti ædificii culmẽ, ſic ornandũ caput hominis cẽſuit, non ab re viſum, huic parti impingere paucula quædam de capillorum ratione obſeruata. Horum igitur materiam putant eruditi fumidum vaporem, craſſum, humectum, glutinoſum, quod ſecundo cõplexionum Galenus ſignificat, etiam ſi putet Auerrois, pili materiã ex Galeni ſententia, pure terreſtrem, quod ſi eſſet, nõ tam ſequax foret pilorum natura, flexibiliſve, quo velis modo. Efficiẽs ratio pilorum frigiditas eſt, tum intima in cute, ac oſſibus capitis, tum extima aeris nos ambeuntis, quæ vaporem ab imo ſcandẽtem, ac in poris, meatibuſq; cutis retentum durius denſeſcere cogit. Pilus non multus, ac prætenuis caliditatem indicat temperatam, connexam ſiccitati immodicæ. Multus vero, & craſſus exuberãtis indiciũ eſt caliditatis, qua multa ꝑuenit euaporatio. Proinde vberius enaſci pilos iuuenta floreſcente, auctor Haliabas eſt, Atq; in viris item, q̃ fœminis. Capillus natura frigidus eſt, ſicciorq; omnibus, quæ in corpore ſint, atq; etiam oſſibus, vt ſentit Auicenna. Flectitur tamen, quod illis non contingit, tenuitatis ratione, & viſcoſæ humectationis, tenaciſq;, accedente terreſtri ſiccitate, ex quibus conſurgit capillus. Scythæ, ac Thraces ἐνθύτριχες ſunt. i. promiſſo pilo, & ſimplici. nam & ipſi humidi ſunt, & aer eos ambiens. Aethiopes contra, qui loca incolunt calida, οὐλότριχες. i. criſpo ſunt pilo. Siccum enim & cerebrum eorum, & ambiens cœlum. Obſeruatum eſt, pilos quandoq; horæ ſpatio, aut etiam minore canos effici. Hos in mortuorũ ſuccreſcere corporibus, autumant pleriq;, nec abnuit Ariſtoteles, tametſi non oriuntur noui. Q̃d item de vnguibus traditur, ac Plinius enotauit. Nec incongruum arbitrantur, diutius in defunctis ſeruari capillos, humectatione in meatibus ſubſiſtente, quę glutini denſeat modo, obdureſcatq;, vt ſic longiſſime ſupereſſe capilli valeant, quę ratio Conciliatori maxime arriſit. Diſcrimen vero, & capillorum æquamentum Græci dicunt Lyſoma, id eſt, λύσωμα. Dignum ſcitu, cum pontifex Sixtus, eius nominis quartus, Reip. Chriſtianæ præſideret, compertum Romæ in via Appia eregione Ciceronis conditorii muliebre cadauer, quod ex inſcriptione coniectatũ eſt, fuiſſe Tulliolæ. Id erat aromatibus ita conditum, vt temporis iniuriam non ſentiret. In eo viſebantur capilli aureo impliciti reticulo, ſumma omnium admiratione, reperiri aliquid, in q̃d anni mille quingẽti fere nil prorſus eualuiſſent. Cæterum cadauer in vrbem delatum tridui mora cõputruit, medicamine amoto, aut vitiato. Incrementi vero capillorum in defunctis ratio eſt in calore, vaporeq; in pororum anguſtiis retento, amplioris autem in ſeneſcentibus, ægrotiſq;, ac decreſcentibus etiam cauſa creditur excrementitia multitudo. Cur autem, ſi ſubſecentur tam capilli q̃ vngues celerius increſcant, inde fieri tradunt, ꝙ fumidus vapor ad radices ſcandens, præciſos facilius propellat. Capillorum autem ratio non eſt in decore præcipua, ſed in eo fuit naturæ momẽtum maximum, vt extimum inde repelleretur frigus. Nec in eo emolumentũ minimum, egeſtis hoc modo noxiis e corpore vaporibus, vnde eſt capillaris generationis argumẽtum. In auibus, quod capiti ſupereminet, λόφον vocant Gręci, Apicem noſtri. Nam primo de animaliũ hiſtoriis Ariſtote. Auium quaſdam plectra habere ſcribit, id eſt calcaria, quaſdã vero Lophon, nonnullas minime. Lophon item in Galeis criſtas dicunt. Vnde Lopheum, in quo reconderentur. Sed & ſpeculi theca eo dicitur nomine. Lophion vero eſt ab Lopho deminutum. Illud prius ſcribitur λοφεῖον. Lophiam capronas interpretantur.

Barbitii ratio. Myſtax, Hyporrhinion, Propogonion q̃d. Cur mulier barba ſit exuta. Curq; in nonnullis viſatur. Caput. XXIIII.

BArbæ autem ratio,mirũ est,quantum ad dignoscendã corporum maturitatem,& sexus conferat discernicula,aut ad decorem,etiamnũ virilitatis, ac roboris. Auctor Haliabas est,Pulchritudinis,& ornamẽti argumentũ fuisse in barba potissimũ.Succrescit hæc toto mento,quam μύσακα vocant. Qꝫ q̃ non me fallit,Pollucẽ scribere, eam,quæ sub naribus habeatur,ita nũcupari,quæ ab re item dicat̃ Hyporrhinion,& Propogonion,veluti quæ sub naribus enascatur,& quæ progerminet ante inferiorem.Dici Mystaca interpretant̃,quia illuc destillet nasus,quem vocãt μυκτῆρα. Sunt qui Mystaca etiã labrum putent,vnde ducatur Mystacon.Inferiori labro adnascens barbitium Pappos nuncupatur. Vtrũq; simul Hypene.Oritur etiam barba in mandibulę inferioris parte suprema,humoris, calorisq; copia illuc ab fincipite demanantis,testiculorũ vi,inde prolificam materiam attrahentium. Argumento sunt venæ ab inferioribus illac cõmeantes,quas ex eo Spermaticas vocant. Proinde deesse mulieribus barbam,imbecillioribus earum testiculis. Siqua vero visatur barba insignis: hinc contingere, ꝙ illi additum peculiarius sit roboris aliquid,& caloris.barbitio tamen,tum rariore,tum breuiore. Illud obiter adnotarim,in Capris Aruncum ab Aristotele Cryngum pronunciari.

Frontis ratio.Metoposcopi qui sint.Item quæ Stellę secundæ.Cur quãdoq; nequeat aperiri oculus.Sudoris in fronte ratio. Caput.XXV.

QVid vero frontis artificem hic fabricã memorem? Qua sapiẽtia deus hãc homini tantũ contribuit,tristitiæ,hilaritatis,clemẽtię,seueritatis indicem? Fuere,q̃ ex partis huius signis potissimũ q̃busdam vaticinia aucuparent̃,quos inde quoq; Metoposcopos dixere.Nam q̃bus sit striata,rugosiorq; frõs ,magna aĩo versare,esseq; melãcholicos.Quibus vero erugata,exporrectiorq;,esse fallaces ĩprimis,cuiusmodi fere Bononienses haberi,cauillatur Cõciliator.Quãrẽ Digestis de officio p̃sidis, adnotauit ĩterpres quoq;.Ita eẽ physicas mẽbrorũ formas dictare,Nulla tñ iniũcta nostris moribus necessitate, sed lubentia potius quadam , & procliuitate,ex sanguine,ac spiritibus physicis.Quas Physionomi veteres Stellas secundas vocabant, a sup̃ioribus ĩpressas,p̃monstrãtes,q̃ ratione,prudẽtiaq; reprimi queãt . Frõtis vero cutis cõsilio memorabili laxior structa est,ac mobilis,vt commodius oculis subseruiret , vel cludẽdis, vel reserãdis.Insunt villi ex hoc porrecti ab vertice ad palpebras.p̃pterea ratione chirurgica pręcipit̃,si abscessus in frõte se ostẽderit,aut causatio alia,sitq; dissectio necessaria, nõ esse ducẽdam ferri aciem p frontis lõgitudinẽ ab tẽpore in tẽpus,ne villis p̃cisis,desinat posse oculus suo pfungi munere,procidẽtibus palpebris.Qui nimiũ cõniuẽt,σκαρδαμυκτικοὶ vocant̃. Qui rigẽt,ἀτενεῖς.Sudat frõs imprimis,q̃a cerebro subiacet anteriori,vbi maxime scatet humectatio , quã esse nouimus sudoris fomitẽ.Osculi religionẽ quãdã p̃te hac seruatam veteribus,auctor Plut.est.

Supercilia quam habeant rationem.Item Cilia. Caput.XXVI.

QVid illa,quę Sup̃cilia dicimus,q̃ artifici ingenio supposita oculis,vt demanantes aliorsum corriuarent humores,velut imbricamentũ plane quoddam, siue Grũda,vel,vt Gręci dicũt,γείσωμα? Qꝫ q̃ est p̃prie Gisson.i.γεῖσον,q̃d in superciliis p̃minet,vñ ἀπογεισῶσαι apud Xenophõtẽ.Sed & in Ianua, q̃d sup̃iacet,Hypthyron dicit̃,vel hypthyrion.Eius p̃tuberãs pars,Gisson,& gissoma Verũ & in galea eodẽ modo.Sup̃cilia hęc in hoĩe tãtũ pariter,& alterne mobilia.Sed & in iis animi quoq; pars est,inq̃t Plinius,siue negemus,siue adnuam⁹ hæc indicãt maxime. Fastus alíubi cõceptaculũ,hic sedẽ habere videt̃.In corde nascit̃, huc subit hic pendet.Caput,& sup̃cilia penitus abrasa olere malitiã,& clamitare calliditatẽ vident̃. veluti ne vllus quidẽ,vt.M.Tullius inq̃t,insit boni viri pilus.Cilia vero,q̃ ab palpebris p̃minẽt, nonne & ipsa vtilitate mirabili sunt cõstituta? Vt minutarũ rerũ ad oculos incursum tanq̃ stipatores quidã,repellãt,simulq; visiuũ dirigãt spiritũ,vel etiã ab oculis p̃micantes radios, q̃bus videndi rõnem pręcipue cõstare,p̃suasissimũ Platonicis est,vnde iis vel reuulsis,vel quauis ratione procidẽtibus,aut obliquatis,remotiora lõge ĩbecillius internosci visu,Galenus arbitrat̃ in medicorũ Isagogico.Quid,ꝙ pilorũ illa nigricies lumẽ egregie fouet, atq; contẽperat? adeo ne in minimis quidẽ deficit diuinę p̃uidentię cura.Sed ingratitudinis vitio magna pars lance vel iniq̃ssima beneficã p̃esamus clemẽtiã,ne intelligẽtes quidẽ ignorãtiæ nubilo,qua quid ratione sit cõparatũ. Nã quotusq̃sq; aduertit hosce pilos nunq̃ fere iusto plus increscere,ne inde pręp̃ediat̃ visus, immo vero ne fieret,summo studio cauisse naturam? Quæ palpebrarum ambitũ hoc est Torulum

solidiusculo cõmuniit corpore,ac chartilaginoso,tum ne vapori fumido,vnde est pilorũ materia,pateret exitus,tũ vt duro inixi,obfirmatiq; pili stabiliores,rectioresq; redderent. Nã & solo innata molliculo producunt facilius,& obliquant,in quoduis latus.Propterea festiuissime Galenus,ab creatore Ciliis iniunctum scribit,æqualẽ seruare magnitudinẽ. Illa vero diuinũ verita mandatum,oĩno extra præscriptum non vagant.Sed & in aliis diuinæ maiestatis sapientiam vt cœpimus,admirari pergamus,Si illud non omiserimus,metaphora honestissima ἐν τυρομάτων,id est ostiorũ ratione,in tẽplis pcipue, dici itẽ supercilia. Vitruuius,Sup Cymarium,quod erit in supcilio,collocandũ est Hypthyrum crassitudine supcilii.Porro capitis leuitatem φαλακρότητα dicimus.i.Caluitium.At in supciliis ἀναφαλαντίασιν, quam rem Salitiũ interpretatur Theodorus,sed tantisper,dum melius inuenerit.

Oculorum constitutio mira. Videndi ratio breuis.De Speculis pauca.Quę dicãtur ὑπώπια, & ὑπώπια.Item ὑποφθάλμια,φολκὸς qui dicatur,& βλεπιδάιμων.Itẽ ἴλλος quid.& inde corriuata verba.

Caput. XXVII.

IAm vero quid de oculis ordiar dicere,studio inenarrabili aduersus occursantia,velut sinuosa recõditos cõualle,prominẽtibus illinc supciliis,& frõte,tãq vallo,obsepiẽte:hinc malis ptuberantibus,atq; ex imo cooriẽtibus,ceu cliuis ad ppugnacula partiũ toto corpore pretiosissimarũ? Hi pfecto lucis vsu vitã ab tenebris & morte mihi discernere vident. Nam q̃ miserum, q̃q; funestum est cæcitatis malũ?Cęcũ postulare nõ posse,iureconsulti statuunt,q; insignia magistratus videre,ac reuereri nequeat.Senatoriũ tñ ordinẽ retinere,Appii Cęci exẽplo,ad nouũ vero magistratũ aspirare,omnino phiberi.Quinetiã hi arguti nimis,quẽadmodũ aio affecti sumus,subinde loquunt.Nã vt imago animi vultus est,ita indices oculi,& propterea ab prudẽtissimis dictũ,animũ in oculis habitare,quoniã ardere vident quãdoq;,incẽdi,humescere,cohibere.Hosce duos tantũ cõtribuit diuina ratio,q; numerus is speciosum quiddam cõplecti videat.Illud vtiq; eximie mirandũ,cũ esse particulas decẽ,quas vocant intimas,ex quibus cõsurgit organũ visui destinatũ,fere cõstet inter eruditos,septẽ videlicet tuniculas continẽtes,& humores tres cõtentos,sicuti primo Colliget,auctor comprobat Auerrois, earũ oĩm vtilitatem,operationẽq; adeo esse ambagiosę difficultatis,vt Galenus vir in medicina tantus,& rerum scientia non incelebris,reddere singillatim rationes nõ sit ausus.Sed & Auerrois arbitrarium de iis iudicium esse scribit.Oculos etiam Galenus idẽ nunc organum vocat lucidum, nũc solarem animalis particulam,Et diuinum quoq; membrum,quia sit eius præcipue inexplicabilis,& mira subtilitas, siquid aliud in animantium natura. Oculi vero substantiam esse tradũt Crystallinam spissamenti alicuius,quando visiua potentia,cuius oculus est organum,humiditatem exigit aquosam,quæ suscipere queat visibiles formas ex insita perspicuitate,atq; humectatione. Aer vero pspicuus,& humidus ĩsinuari neqt,&,vt sic dicã,incorporari, in propria dũ permanet specie,vt sentit Albertus.Porro aer via tantũ est,qua visibiles obiectorũ deferunt species, nec eas retinet,qđ est oculo necessarium,qua diaphanus est,ac luminosus.Est enim visus lucis,sicut obiecti præcipue,coloris autem,tanq̃ cuiusdam lucis.Inde vt sit actiui ad passiuum proportio melior,& vnius in alterum transmutatio conuenientior,necessarium fuit,esse oculum luminosum quadãtenus.Propterea Galenus inquit,sensum luminarem alterari,vt sic dicam,ab coloribus,vt ab cognato,consimiliq;.Hæc vero efficit ratio, vt splendore nimio facile corrumpatur videndi facultas,quia nimis trãsmutatur oculus propter similitudinem. Indicio sunt lucis reliquiæ diu in sensorio residentes post clarioris sensibilis prospectum. Additur illud quoq;, oculo nullũ propriũ inesse colorem,alioq difficulter alienos admitteret. Argumẽto esse Icterici possunt,qbus omnia vident citrina.Cęterũ in libro de sensu,& sensili, Auerrois esse negat cõnaturalẽ in oculo lucẽ, verũ ingredi forinsecus.Nã si inesset inquit,videremus in obscuro. Nec q oculos clausos aperit,videt prius,q̃ fuerint illuminati. Adde q; nec ira vehemẽtius succensi satis vident,quia circunsiliant tenebræ,nec admittatur illustratio, vaporibus bilis vitio in oculos sese ingerentibus. Aristoteles tamẽ libro eodem esse oculum natura luminosum aliquo modo,apertius sentire videt. Nam & quorũdam animalium in tenebris oculi lucent.Recipi vero intimum ab oculis lumẽ tradũt doctiores,p neruorũ spiracula,q dicant ὀπτικοὶ, q; visiuũ spiritũ ad oculos deuehãt.Quib⁹ abscissis accepto in tpibus vulnere,peat vidẽdi facultas,tãq lucerna iter extĩcta.Quinimo nec necessario lumẽ ab oculo extimũ recipi volũt,vt videam⁹,cũ tenebris obuallari deteriorib⁹,nec luce prsũ vlla oculũ cõtigẽte,e lõgiquo multa visu apphẽdamus, vbi cõpiat lu

men retegens obiecta. Q; autem nullũ oculo inesse colorẽ volunt, Sciendũ tamen, videndi rationem fuisse periturã, ni artificis sapientia post id, qđ mire pellucet, nigricãs quippiã appinxisset. Sicuti speculis retrorsum allinit plumbũ, vt obscurior illa dẽsitas sit imaginũ veluti sufflamẽ, ac infrenatio, quę per vitri dilapsę tralucidũ lęuorẽ, ac dẽsiore obiecto nõ suppressæ euanescerent. Inde vulgo irroborauit, vt dicat oculus naturæ speculũ, sicuti speculũ artis nuncupat oculus. Sed cur nam in oculo & speculis omnibus aduersa sese ostentãt om̃ia, nulla vero auersa, qđ amplius dicta re videtur ratio? Nempe, ꝙ species ab obiecto per mediũ profluẽs ad oculi, aut speculi superficiem eiusmodi est discriminũ nescia. Sed simplex quiddam est, ac purũ. propterea, nil ibi prorsum agnoscas nil ve retrorsum. Quo aũt modo visus perficiat, multaq; ad oculos spectãtia, copiosius alibi ꝑscribemus. Interim cõmonitos velim bonarũ literarũ studiosos, esse, qui in vidẽdi ratione simulacrorũ illã per aeris media delationẽ reiiciãt, q̃uis ab Peripateticorũ prorepat scholis: Atq; item radiorũ ab oculis profluxũ, qđ Platonicorũ placitis sancitur, quoniã, si ita esset, radiũ quoq; ipsum cerneremus, quem oculis aduertimus, donec ad obiectum produceretur. Cũ vero temporis momento vniuersa subiiciãtur visui, etiã nobis aliud agẽtibus, astrui probabilius potest, in eo, qui videt, esse vtiq; vidẽdi munus, nõ in eo qđ videtur. Sed ita, vt mens ipsa munere fungatur eiusmodi ac per oculi mẽbranas, humoresq; perinde, ac ꝑ vitrũ, aut specularẽ lapidẽ visibilia sensu apprehẽdat. Vnde etiã cõsequi putant, vt mens sæpe, atq; volũtas, ex oculorũ motionibus, affectionibus ve deprehẽdatur. Cæterũ vtcũq; intelligamus ista cõtingere, fatentur tamen iidẽ, in acie ipsa, qua cernimus, quãq; pupillã nuncupamus, scintillas luminũ cõtineri occlusas, cõseptasq;. Quam et si spatiis breuissimis arctauit natura ingeniosissima, quo minus foret læsuris obnoxia, nihilo secius integram hominis effigiem reddit, qđ & ipsum nõ parua dignũ admiratiõe est. Q̃ꝗ quid refert, tam solicite, tamq; circũspecte ab opifice Deo nobis cuncta dilargiri? Vertimus in perniciem vniuersa, nec bonitate clementissima definimus abuti. exculcantur naturæ iura, & scelerum fomites efficiuntur sydera lumina, & oculi fiunt tota nostra luxuria. iis per momenta in vitia præcipites imus. mirantur hi, adamant, cõcupiscũt. Nam insatiabilis est humanus oculus, qđ Salomon scribit. Apostolica vero sententia est, esse mœchationum oculos plenos. Propterea Cyprianus, In mulieribus semper defixa intentione desyderia expleant oculorum. Tanta est, inquit Plinius, decoris affectatio, vt tingantur oculi quoq;. Vnde est Satyricum illud, Ille supercilium madida fuligine tinctũ Obliqua producit acu. Sed & sciẽtissimus Hieronymus orbes appellat Stibio fuliginatos. At philosophus Archesilaus, cum diuitis oculos esset intuitus ludibũdos, atq; illecebrę, voluptatisq; plenos, nil inquit, interest, quibus mẽbris Cinædi sitis, posterioribus, an prioribus. Porro, vt operæ leuioris impingamus aliquid, sinuosam sub oculis partem ὑπώπτια Græci vocant. Qui vero sub oculis contingunt ex percussu liuores, dicuntur ὑπώπια, quoniam ὦπες vocentur oculi, q̃q̃ & durior manuũ cutis ex labore callosa, nomine dicitur eodem. Aristophanis interpres Hypopia etiam Cordylas a plerisq; nuncupari scribit. Auctor est Pollux, ossa sub oculis, quibus accũbant nares, dici quoq; Hypopia, id est genas, & voce alia ὑποφθάλμια. Vnde ὑποπιάζειν, pro custodire, ex quo est illud apostolicũ, ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ. φολκὸν dicunt Gręci strabonem, cui obliqua sit oculorum acies, abiunctaq; ab naturali venustate. Sunt qui eo nomine intelligant miserabilem quendam deridiculumq;, vt qui τὰ φάη ἕλκει εἰς ἑαυτόν, id est in se omnium conuertit oculos. Vocatur & βλεπιδαίμων distortis oculis, veluti ab dæmone percussus. Sic vero nuncupari Socraticos consueuisse, auctor Pausanias est. ἰλλὸς etiam strabo dicitur, accentiuncula in vltimo posita, vel cæcus, vnde ἰλλώπτειν signat τὸ στραβίζειν. At Aelius Dionysius ἰλλώπτειν interpretatur, humectis, fractisq; oculis inspectare. Pausanias ἐπίλλειν accipit pro eo, qđ est oculis subsannare, irridereq;. Est Ionicum item verbum δερδίλλειν, qđ circunspectare signat, ac huc illuc ἴλλους, id est Illos vertere. Oculi, quos conditos dicimus, acute traduntur cernere. At hebetius, quos prominentes dicunt, ac emisitios.

Aurium & audiendi ratio. Aerem ictum moueri in orbẽ. De aurium humoribus. Item de sordibus. Lobus quid. De Fanesiis. Amphotides quæ sint, & qui dicantur Oti. Caput. XXVII.

AVres vero, quarum iudicium, vt celeberrimi auctores dixere, superbissimũ est, quia sonũ recipiunt, qui natura in sublime fertur: nonne summa sapientia sunt in prominentibus corporum partibus constitutæ? In iis rectus simplexq; meatus primum, euadit mox tortuosus. Inde iuxta cerebrum in multa, & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiẽdi est. Quin & in propinquo duo paruuli quasi sinus sunt, superq; eos finitur os, quod trãsuersum a genis tendens ab

inferioribus ſuſtinetur oſſibus. Et iugale dici poteſt, quia gręce συζυγώδεσ, alii ζυγώματα, Cancros appellãt alii. Auerrois primo Colliget, Aurem in oſſe petroſo locatam ſcribit, & propterea inquit, Arabum lingua dicitur Agari. Quęrat hic forte quiſpiam, cur meatus ille auriũ (Scaphum vocant) anfractu ſit tortuoſo? Reſpondebit Auicenna, nõ ſine prouidentia id quoq; excogitatũ, ne ſubita aeris irruptio frigiditate, vel caliditate cerebrum oblæderet, vel ſoni exceſſus neruum, quo perficitur auditus, conuelleret. Nam ſenſus omnis harmonia quædam eſt. nunc vero ambagioſa obliquitas illa moramento manifeſto temperamentum adiicit. Aerem porro ſonum deferentem, Vndam vocalem appellat Auicenna. ſiquidem ſphærice mouetur aer, ſicuti vnda ex lapilli proiectu, qđ ſentit ſecundo de anima Auerrois, & primo de muſica Boetius. Vnde & princeps in ratione pulſuum, quos cum muſica ratione ſimile quiddam habere prodit, circulos temporum nominauit, ſicut & caſus, Arſin intelligi volens, & Theſin. Sciendum tamen, non perfici auditũ, aere tantum extimo ſeſe auribus inſinuante, verum deprehenſum ab peritis eſt, ineſſe illis aerem quendam, quem vocant connaturalem. Eſt autem vapor ad vſum hunc ab natura productus, vt motu quodam tremulo vocibus receptis, perficiat auditum. Sed curnam in lateribus aures? An quia ſpeculatrix videndi potentia, ſimul & olfaciendi, quam anhelitus ratione eſſe ori adnexam, commodiſſimum fuit, anteriora ſibi vendicauit? An quæ in cæteris omnibus, & parte iſta eluceſcit diuina prouidentia? Auditus certe in humecta parte locari commode non potuit. At in latere potuit, tum quia poſteriora humani capitis inania ſunt, tum quia nerui ſunt ibi duriores, qui illuc vergunt, ſicuti & auditus. Melius enim perſonat, qđ exaruit tympanum, obduruitq;. At in poſtrema non ſunt aures conſtitutæ, ne ab ſenſu communi abſcederẽt longius. Scitu dignum eſt, qđ de imperatore Adriano proditum monumentis eſt. Eum, q; ſenſu hoc eſſet oblæſo, conſueuiſſe, dum exactius excipere voces cuperet, cauam manum auribus apponere, quæ veluti ſinu quodã ictum aerem colligens, meatui copioſius infunderet. Aures, ſiue auriculę verius, ſinuoſę, qua Cochliæ nuncupantur, homini immobiles omnino, aut ſi moueãtur, tenuis prorſus, & hebetior eſt motus is. In quibuſdam tamen mire videntur agitari. ratio vero eſt non ex aurium motu intimo, ſed per extruſionem, vel excuſſionem muſculi mandibulam mouentis, qui quandoq; ita auribus admouetur, vt contingat. Qua vero fiat ratione, vt aure duplici ſimplex tamen hauriatur ſonus diſpicientibus naturæ ingenium, eſt euidentiſſimum. Siquidem vt in videndi proprietate Nerui optici coniunguntur, ne viſibilis ſpecies delata fiat duplex, ita & nerui ἀκουσικοὶ, quibus audiendi facultas perficitur, in origine concurrunt, & inde formarum audibiliũ conſurgit vnio. Humores aurium ſub affectionum genere interlocauit Hippocrates in puerulis. Sed cur non pariter naſi, palatiq; excrementa? nempe inquit Galenus, quia natura per naſum, & palatum excrementa cerebri tranſferri voluit. Per aures vero intermanare retrimenta, præter naturam eſt. Verum infantile cerebrum etiam per hos meatus propurgatur. nam recens natis nimio plus humet corpus, cerebrum autem eo amplius. propterea pueris per emiſſacula omnia humoris nimietas extruditur. Q; vero oſcitantes, aut vehementius ſpirantes minus audiant, ratio eſt, quoniam ſenſorii auditus extremum partẽ cõtingit ſpiritalẽ, ac proinde quatitur, moueturq; cũ eadẽ, vbi agitetur ſpiritus. Aurum in auricula geſtare, nobilitatis cenſebatur inſigne, qđ in Platone adnotauit Apuleius. Aurẽ cuiuſpiã qui tetigit, inquit Vlpianus, Digeſtis de furtis, totũ eum tetigiſſe videtur. Id & Trebatius aſſeruerat prius. Legimus porro auriculas in tantum magnitudinis gentibus excreſcere quibuſdã, vt totũ corpus iis contegatur veſtiũ modo. Faneſios vocant, ſiue Satmalos, vt Pomponius. Græci, vt auctor Strabo eſt, ἐνωτοκοίτουσ dicunt, quoniã ſtrati vice, cũ dormiunt, auribus vtantur. Eſt & in aure ima dicatus memoriæ locus, nato inde more, vt rapturi in ius aduerſariũ teſtes facerẽt, alias iniectio manus non erat. Sic vero faciebãt, vt cõtingentes imã auriculam dicerẽt, eſto memor, nec licebat hoc, ni futurus teſtis annuiſſet. Ideo ita interrogabatur, Licet atteſtari? Auriũ ſordes græci κυψελίδασ vocant, vnde κυψελόβυστα nuncupantur, quæ ſordiũ altitudine adobruta latitant. Latini Aurium marmorata dicũt, auctore Plinio, iuniores etiam Cerumina. Quæ amarulenta ſunt, quia non fere aliud habentur, q̃ ſudor, qui computruerit. Putredo aũt ſalſos incoquit ſapores, Galeno docente ſecundo de febriũ diſcerniculis. qđ vero putret & ſalſum eſt, mox amaritudinem concipit, conſumpto humecto aquoſo. Argumẽto ſunt retrimẽta, & vrina. Alii ſentiunt, per aures eiectari billioſas cerebri redundãtias, & indicio eſſe colorẽ inde lutheũ. Sicuti excremẽtũ melancholicũ per oculos egerit, pituitoſum, & ſanguineũ per os. Auriũ pars infima, quã noſtri imã dicũt auriculã, Lobus nũcupaẗ, q̃q̃ portio ſuperior eodẽ cẽſeẗ noĩe, nã ſumma oĩa Lobos recte dixeris. hĩc iecoris Lobi vocanẗ. Ciceris itẽ, aut fabę vas Lobũ dicimus. At

milii panniculas Plinius appellat Lobas. Qđ in Lobo prominet, προλόβιον nuncupatꝰ. Est intra aurem Neruus nomine τράγος. E regione cuius est, quē vocant ἀντίτραγον. Ab auribus quę dicū tur græce ὦτα, ἀμφωτίδες flexū habēt. ea vero esse vasa quędā prodit Eustathius. Sed & indidē corriuatur Otus, veluti auritus dicaꝰ, pinnulis circa aures prominentibus. Vlulā nōnulli interpretanꝰ, alii Asionē. Scitū est, qđ scribit Aelius Dionysius, Auis hęc inquit, laudata, & saltans capitur, velut nycticorax. vnde Otos item dicimus gloriæ vanitatem affectantes. i. κενοδόξους.

De Naribus, & earūdem muniis. Mirum de Elephanti nare, quæ dicatur Promuscis. Rhinocolura. De Coluris, & Colo, & ficis Coluris, ac Colyridibꝰ, Coluriisq́. Quid Collyrissare. Itē Myssare, Myxa, Myxus. Itē quid nares in Architectura, & qd Aestuaria, & Mygme. Caput. XXVIII.

NAres porro nonne ratione scitissima & peculiari, ꝙ ea fere sit odoris cuiuslibet natura, vt superna petat, in sublimi, & ipsę sunt collocatæ? Accedit, ꝙ cibi, potusq́ magnum in iis examen cum sit, non ab re in oris vicinia sunt collocatæ. Sed cur occludēdi nares facultas nō est, sicuti pro arbitrio claudimus oculos? In iis vtiq́ peculiaris esse ratio videtur, Sensorii teneritudo, & mollities, minimo cuiq́ exposita nocumento, qđ in naribus non fit. deinde malis odoribus nō oblæditur olfactus sensorium, sed cor, aut cerebrum. Cui læsioni facile occurritur, spiritu compresso. Narium vero, vt Auicēna scribit, munus est, inspiratio. Neq́ enim os est spirandi organum, sicuti opinati quidam sunt, nisi affectio aliqua cogat. Item vocum distinctio in homine. deinde odorum internotio. Minimum vero id emolumentum putant, ꝙ ea item parte per θαλάμας. i. interna foramina, cerebri redundantia excernantur. Nam in hominibus inculpatæ sanitatis haudquaq̄ id videri necessariū. Et sufficere opinantur, quæ in palato habentur foramina, & in hoc vsu sunt veluti emissaria. Summæ ossium angustiæ ἠθμοειδεῖς dicūtur, vbi fœdissimum vlcus inoritur Ozena. infestat cum Carcinomate Polypus. Cęterum in elephātis mira & peculiaris narium ratio est. Quippe implet iis manus vicem. Ea nanq́ cibum tam siccum, q̄ humectum arripiunt, & ori infundunt, necnon arbores cōplexu peruellunt. Quod Aristoteles tradit, & meminit libro secundo Philostratus. προβοσκίδα Gręci vocāt, nos etiam Promuscidem, ratione qua. b. transit quandoq́ in. m. vnde κύβινδιν illi, nos Cymindim pronunciamus. Rhinocolura, siue, vt Stephanus, Rhinocurara, legitur in Aegypto fuisse vrbs, inde ita nuncupata, ꝙ incolę forēt mutilati nares, vt Stephanus idem interpretatur. Colura nanq́, & Coluria dicunt, quę caudam non habent omnino, aut mutilatā, præcisamq́. Bouem κολόν intelligit Eustathius, mutilatum cornibus. κόλον μάχην appellāt eruditi. θ. rhapsodiam, id est κολοβὴν, quia res concisæ nimis, ac mutilatæ prorsum eo comprehendantur libro ab Homero. Sunt apud Athenęū fici, quas Coluros vocant. Leuitici septimo Colyrides leguntur panes, quos deminutos, prætenuesq́ interpretātur. Sed & qui puerulis minutus offertur panis, Collyra dicitur recte, q̄q̄ & Colluria pro langiis, seu laganis posita inuenio, vnde id genus in sartagine coquere κολλυρίζειν dicunt. i. Collyrissare. Coluræam vero petram apud Callimachum cauam interpretātur, vel globosam, aut flexilem. Transfertur id vocabulum & ad panes, necnon ad medicorum pharmaca. Auctor Boetius est Arithmetices secūdo, Coluron dici imperfectum. Vnde appellatos in Sphęræ ratione circulos volunt Coluros, qui duo sint, ob imperfectam, vt Macrobius inquit, conuersionem, neq́ enim vnq̄ apparent integri, pars quippe in antarcticum vergens, aut non est, aut si est, nostris se non ingerit obtutibus. Illud postmodum nec ignorandum, μύζειν apud Græcos. i. Myssare, non aliud fere signare, q̄ labiis occlusis, sonum naribus elicere, vnde & μυκτῆρα nasum dicunt. Sonum autem μυγμὸν, irrisioni plerunq́ dicatum, vnde qui citra reprehensionis morsum agit, ἀμύγμων dicitur. sed & Homero ἀμύμων. Muris stridorem μύγμον vocāt. Myxa vero est, qui e naribus profluit humor, nam Myxus aliud omnino est: quod iactata diu Hepode indicat facile, Bibit Gallus nec vrinam fundit, fundit myxus, nec tamen bibit. Sed & Dianæ sacerdos traditur Myxus, vrbanus quidem satis, verum & iactator. vnde natum, vt id genus homines myxos dicamus plerūq́. Addamus illud quoq́, nares item dici fornaculæ spiramentum, quo protruditur fuligo. Vitruuius, Ante id fit fornacula habens in Laconicum nares. eius præfurnium magna diligentia comprimatur, ne flamma extra dissipetur. nam ignis potestas, dum vritur resina, emittit per nares intra Laconicum fuliginem. Narium fere vsum habent in puteorum ratione, quæ vocant Aestuaria, dextra & sinistra defossa, vt per ea dissipetur spiritꝰ fodiētibus puteos, deprimētibusq́ pestilēs.

Labiorum, & Linguæ munus duplex, Item de Ore. Caput. XXIX.

QVid vero Labia, nonne & ipsa in homine præsignem ab cęteris rationem habẽt? In Brutis quippe dentium modo hæc tegumenta sunt, & velut procæstria quædam. At nobis etiam in loquendi necessitate mirabile suggerunt adiumentum, indeq; mollia, carnosaq; ab rerum natura efficta sunt. Vt enim humana lingua duplici fungitur munere, conceptus animi enunciãdo, & saporum vim pręsentiendo, proptereaq; ab cæteris disparatur, nec similis est, ita nec in labiis simplex functio est, sed dentes quidẽ cum decore contegũt plurimo, tũ locutionẽ magis præstant articulatã. Ea nanq; conflatur ex literis, quarum enunciatio plurimũ obturbata, detrũcata, nec intelligibilis pręstaretur, ni ad hanc rationem labra, linguamq; cõformasset Artificis infinita prouidẽtia. In labio superiori, quæ inest cauitas, dicitur φίλτρον, eadem in inferiori τύπος vocatur, vel Nympha. Labiorum prominens pars, πρόχειλον. Eorundem mutuus congressus προσόμιον, vel προσομία. desinentia vero maxillas respectans τοῦ χαλινοῦ sortitur nomen. Sunt porro labra, vt scienter colligit Auicenna, ostii vice adiuncta ori. Quod brutis comparatum creditur, ad explendam victus necessitatem. In homine promptuarium est rectæ rationis, vt quæ prudentia corde conceperit, ea sensa promat oratio. Vnde eleganter Apuleius os esse dicit, Animi vestibulum, Orationis ianuam, cogitationum vero comitium. Hominem Græci ab oris exiguitate μικρόσομον dixere. Hac parte quæ carent, dicuntur Inora, sicut Inaurita, quæ auribus.

Linguę, & Orationis laus pręcipua. Saporum sensus vbi percipiatur. Saliuę fontes. De Gustu. De Psittaco mirũ. Meropes qui, & vnde dicantur. Tryssare quid. Trygon cur. Caput. XXX.

CAeterum leuia possunt ista censeri, si consyderet quis humanæ linguæ incõparabile donũ, in quo bonitas infinita inæstimabili munificentia nos, vt legitimos filios, est amplexata. Quid enim in tot, tantisq; corporis dotibus æqua pensandũ libra est? Huius siquidem facultate post mentẽ, quæ nos ex æquo fere cum cęlitibus constituit, constat pręcipue illa, vt dictum ab Sophocle est, Regina rerum eloquentia, qua sicuti M. Tullius inquit, Cohortamur, persuademus, perterritos a timore abducimus, gestiẽtes cõprimimus, cupiditates, iras restinguim⁹. Hæc nos iuris, legum, vrbium societate deuinxit. Hęc nos a vita immani, & fera segregauit. Sed illud quantam demum in humanis rebus habet excellentiam? Vsu linguæ posse hominẽ, quæ minus intelligentia consequatur, ab altero tota facilitate percipere, quæq; noris ipse, magna tua gloria aliis impertiri. Eximium est, qđ inde profluit, emolumentum, parturiente semper animo, quæ vel obseruaris intẽtissime, vel summo excogitaris ingenio. Nescire malumus magna pars, q̃ in id tãtis laboribus, & curis profecisse, vt abdita, illatebrataq;, velut in sanctariis, aut sepulcro verius tã pretiosæ supellectilis munera supprimamus. Quid illa in calamitatibus, tãq̃ oneris præmolesti alleuatio, cum amicis communicatio? Quid secundis rebus incredibilis, & gestiens ille ardor animi eisdem impertiendi boni? Deniq; vt rei pretium intelligamus, quænam, aut quanta commolita natura est, vt decẽter orationis euaderemus compotes? Omniũ primum artifex illa in pulmonibus spirandi officina nobilitatis huius præstat exordia. mox illa spiritalis fistula, quam etiã Arteriam dicimus, ad os producta intimum, velut canali, a mente profectam vocem ita subuehit, ac excipienti linguæ ita affundit, & artifici motu nũc illa in palatum surrecta, nunc allisa dentibus alioqui barbaricum, insuauemq;, sonum sic moderatur, effingitq;, vt auribus contingat iucundissimus, & vehementia quandoq; detonans altius, immovero clarius fulgurans, tã potenter mouet, docet argute, & ad delitias vsq; ita delectat, afficitq;, vt qđ de Olympio dictũ Pericle est, non Græciam modo, vt ille, sed vniuersa fere valeat permiscere. Quid vbi in modulatum, cœlestemq; exit cantum, nunc spiritu productiorem, nunc inflexo varium, nunc distinctum conciso, copulatum intorto, & qđ nequeas admiratione cõsequi, est vbi promittit, reuocat, infuscat, plenius edit aliquid, grauius, acutius, vibratius, summum, medium, imum. Propterea ingeniose, ac plausibiliter mihi fecisse videntur, qui linguam plectri similem prodidere, chordarum vero dentes, nares cornibus, quis canenti accinitur. Nam & in Hexamero Ambrosius ait, Plectrum loquentis lingua est. Hæc vero omnia diuinæ maiestatis recinunt amplitudinem, & sapientiã tuba clarius insonant, ac ingerunt ingratis, & periniquis tantorum munerũ æstimatoribus. Hæc quin vt posset munificentius præstare, eius carnẽ struxit opifex Deus raram, fungosam, & mollem, vt dicere maluit Auicẽna. Sed in corpusculo tã paruo nõ desinit idem cũ Auerroe neruorũ admirari multitudinẽ, tam ad motũ, q̃ ad sensum spectantiũ, necnon venarũ, arteriarũq;. quando omniũ horũ magnitudo numerosa linguæ mensum lõge videtur excedere. Hęc vero ita scimus ab Opt. Max.

Deo constituta, quia membri eius multiplex erat vsus futurus. Nam ad ea, quæ diximus, habere item munus aliud partem hanc Lactantius putat, ꝙ contritos, & commolitos dētibus cibos colligit, & cōglobatos vi sua deprimit, ac transmittit ad ventrē. Vnde & Varro a ligādo cibo putāt linguæ nomen impositum. Bruta vero etiamnū lambendo potu adiuuat. Falli putat Lactantius idem, siquis saporis sensum inesse palato arbitratur, quoniā lingua sit qua sentiātur sapores, nec tamen tota. Nam partes eius, quę sunt ab vtroq; latere teneriores, saporem subtilissimis sensibus trahere. Plinius tamen, Intellectus inquit, saporum est cæteris in prima lingua: homini, & in palato, sed & in gustatu linguæ vice nouimus esse aquatilibus palatum. Scitu vero dignum, ad hūc vsum oportere linguam esse quidem potētia humectam, actu autem minime, indicio esse, ꝙ quibus nimio plus arescat lingua, vel humeat, haud ita sapores valeant percipere. Et humectatio quidem insita interpellat manifesto, quia ipsa primo linguæ tactum præstat, quo occupante, nequit extima aduertere. Argumento est, ꝙ qui acrius quippiam gustu apprehenderit, mox non valet aliud sentire. Scribunt eruditiores, in linguæ radice duo inesse orificia, quæ Saliuæ dicantur fontes. eorum munus est, humorem seruare, veluti penu quodam intimo, quo subinde irroretur lingua, & os humescat vniuersum. Esse autem tanq̄ aquosam pituitam, tum in stomacho conceptā ex tenuissima quaq; Chyli parte, & mox ceu in castella, corriuatam, tum ab cerebro defluam per eius ossis meatus, q̄d Colatorium vocant medicorum scholæ, indicio inde concepto, saliuosum esse illis os, quibus rheumate abundet cerebrum, quibusve humeat stomachus, q̄d genus bibuli sunt, quiq; nimio plus vescuntur pomis, aut consimilibus. Illud vero ad præsens institutum eximie accommodatum minus prætereundum est. Neruum, quo tangendi sensus ad linguam deuehitur, non esse ab eo diuersum, qui gustus vectabulum est, Galeno tradente, quarto de morbis interioribus. Sed cur solertior est gustandi vis in lingua, q̄ tangendi? Ratio vero est, quia gustus exactior est ad peruestigandum, tactus vero cæteris sensibus hebetior, ac materialior, vt interim trito in philosophorum scholis verbo vtar. Sicuti visus subtilitate sensus excedit omnes, postea vero auditus. Deniq; placet Auicennæ, ad loquendū videri præstantissimā esse linguā, quę suos tū longitudinis tū latitudinis cōmensus habeat, q̄q; in apice tenuis, & acutior, in radice latior. Cæterū nec silebo parte hac miraculum insigne nostris visum temporibus. Psittacus hic fuit Ascanii Cardinalis Romæ, aureis centum cōparatus numis, qui articulatissime continuatis perpetuo verbis Christianæ veritatis Symbolum integre pronunciabat, perinde ac vir peritus enunciaret. Quod quia præclarum est, ac dictu rarissimum, non fuit consilium, transilire per incuriā. Auctor deniq; Eustathius est, Meropas in carmine Homerico dici homines, ꝙ eorum, naturæ vi, distinguatur vox in dictiones, syllabas, elementa, quæ res animantium nulli contingit. Quorum soni neq; dici ὄπες debent, neq; ἀυδαί. At diuinorum periti Meropas dici arbitrātur ab vocis diuisione, quæ post Chalanes turrim facta narretur. Constat tamē, & auium quasdam Meropas nuncupari. Sed & Coi Meropes dicuntur, gentili nomine, quando insula item Cos Meropeis appellatur. Inuenies & proprium nomen Meropa. Cæterum nec illud inuoluendum silentio, τρύζειν, hoc est tryssare, ab Græcis dici de inani, obstreperaq; verborum multitudine, vnde corriuetur etiā Trygon, id est turtur, quem & scommate scitissimo vsurpat Parœmia, sicuti auctor probat Eustathius. Tritū vero est q̄d Græci dicunt, oportere γλῶσσαν μὲν εἶναι ἀργὴν, χεῖρα δὲ ἐργάτιν, id est esse ociosam quidem linguam, manum vero operariam.

Dentes cur attributi animātibus. Dentibus an insit sentiendi vis, atq; item ossibus. Dentium distributio, & vocabula. Quid Gelasinus. Gingiuarum nomina. De Pyrrho, & Hercule. Caput. XXXI.

DEntiū naturam, quibuscūq; ii contigere, ideo cōmuni quadā ratione contributam tradūt naturales, vt cibū mollientes cōficiāt, quā esse ex digestionibus primā, statuūt artis medicę periti. Sunt tamē, q̄bus tū ad inuadendū, tū ad propulsandū, vim suggerant. Homini vero ad cibi necessitatē adnexi aptissime videntur siue ad perpensionē reuoces primores, quorū est digerere mādēda, & dissecare. vnde & Temnici nūcupati, q̄ lati vtiq; sunt, sed exacum nati quoq;, vt implere munus suū possint facilius. Siue itē eos, q̄ cibū cōficientes latitudinē nacti sunt planā ad hunc vsum. Nā iis interlocatos nouimus, q vocant Canini, partim acuti, partim itē lati. Quinimo & locutiōis potissimū ratiōe dētes plane sortiti sumus ipsi, quādo, vt vel pauloante significauimus, ad literarū expressiorē enūciationē dētes cōferre plurimū pnoscunt, pcipue primi. Erūpūt vero statutis tēporū curriculis, sicuti etiā pdeūt pili, pgerminat barba, generatiōis semē de-

fluit,quoniam fœcundum corpus est,ac veluti prægnans,vt Plato inquit.Illi quippe suorum omnium spermata sunt inserta.Dentibus vero inesse sentiẽdi vim abunde Galenus docuit,quia sint illorum radicibus adiuncti nerui,quibus sensus facultas comparatur.Et videtur Auicenna putasse,vi quoq; propriæ substantiæ sentire,quoniam tertii septima,dentes interdum dolere significat ex causa intrinseca.Non esse vero dolorem,cuius non sit sensus.Alii putant eum esse gingiuarum dolorem,neruorũq;.Vtcunq;,calidi,ac frigidi sensus adesse dentibus creditur potius,q̃ sensibilium reliquorum,cuiusmodi est humidum,siccum,durum,molle,asperum,lene.hoc vero efficit dentium nimia durities.nam pati nequeunt,ni agens fuerit præpotens.Caliditas vero,& frigiditas agunt cæteris potentius.Et frigoris quidem rationem affert Arist.ꝙ dentium meatus præ tenues sint,& caloris exigui,qui ab frigore superatus dolorem inducat.Ex physicis item sunt,qui reliqua item ossa nec esse sensus expertia tradant,etiam si neruus assideat nullus,nam spiritus sensificos,qui poros penetrent,vim sentiendi suggerere posse.Sed nec hi constanter propositũ tuenť.propterea istiusmodi difficultatum studiosis relinquatur disceptatio hæc,quã tamen abunde excussit differentia.XLIIII.Conciliator.ἀμφόδοντα dicuntur vtrinq; dentata.Inesse præsagia dentibus credit Arist.Nam quibus rariores fuerint,haud ita diu viuere,opinatur.Quoniam quę dẽtium ordine sint prædita numerosiore,esse item vitæ productioris videantur,virorum exemplo,quibus plures sint,q̃ fœminis,qđ ipsum & in cęteris cõuisitur.Dentium numerus in homine ad duos increscit,&.XXX.auctoribus Galeno,& Auicenna.Nec tacuit primo Colliget Auerrois.Fœminis raro plures adnascuntur,q̃ duodetriginta.In Græcis auctoribus hãc fere dentium cõperio distributionem,Quatuor anteriores,qui in meditullio constituti habentur,dici Tomeos,& Dichasteras,aut Ctenas,atq; item Gelasinos.Vocabulo primo ab insectione ducto,alio ab diuisione,tertio,ꝙ concidant.Nam Gelasinos vocant,quia inter ridendum retegãtur:q̃q̃ & eodem nomine corrugatio nuncupetur ridẽdo circa os expressa,propter illud Martialis,Nec grata est facies,cui Gelasinus abest.Sed & Democritus de risus petulantia Gelasini cognomento est insignis Insequuntur hos duo κυνόδοντες appellati,siue Canini,quoniam in acutum producti caninos ꝓferant dentes.Adiacent,qui dicuntur Gomphii,seu molares,quibus adnumerãtur,quos Mylos nuncupãt.post quos postremi Sophronisteres.sic enim eos Cleanthes vocabat.Auicenna dentes sensus,vel intellectus,quos adnasci arbitratur post geniture profusionem ante consistentiam,q̃ anno contingat tricesimo.Hos alii κραντῆρας etiam vocant,vt Aristoteles.Genuinos appellant Latini,quos Varro post annos fere septenos enasci tradidit.Hęmodiam esse Galenus scribit,Dentium stuporem,qui etiam gingiuas infestet.Molarium autem partem,quæ assidet gingiuæ,Momiscum dicunt.Superiorem vero qua conficiuntur cibi,Trapezam.i.mensam,Cauitates autem Holmiscos,veluti mortariola.Vtrunq; simul Phatnas.i.pręsepia.Gingiuas extimas vocant Vla intimas vero Enula.Spatium interlocatum dentibus Harmum dicere mos est.Ordo vero ipse dẽtium,ac series dicitur Phragmus,tanq̃ sepem appelles.Pyrrho Epirotæ tradunt vnum fuisse os dentium vice,lineis modo in superficie suppictum,distinctũq;.Herculem fuisse triplici dentium serie,Ionis Chii proditum monumentis est.Sunt in iumentis,qui vocentur Pullini dentes.Eos Græcis Gnomonas ab diiudicanda ætate,nuncupari aduerto.de quis alibi plura.

Prosopon.i.facies quid.Colli ratio.De Sphondylis.Anteres quid.Itẽ Anthereon.Corræ.Corsæ.Corsoterium.Corsoteus.Dire.Dyssauchen.De ossibus humerorũ.De iugulis.Gylius,& Gyliauchen quid.Isthmus,vnde Paristhmia.Orthostade.Orthostadia vestimẽta.Strangulationum ratio.Cynanche.Angina.Sinanche.Metaphrenum. Caput.XXXII.

Prosopon.i.faciem appellant Græci,qđ inter caput,& collũ hominis est,ab re nomine imposito.Nam quia vnus animantium cunctarum erectus homo est,solus anteuersus prospectat,vocemq; anteuersus mittit.Mentum,in quo efflorescit barba,Anthereõ dicitur Homero.περὶ ὃν ἀνθεῖ τὸ γένιον.Dicitur quãdoq; & in muliere,sed per Catachresin.Quia vero ab Græcis maxillas dici Corras nouimus,& tempora etiam Corsas,inde Corsoterium in Athenęo pro tonstrina inflecti arbitror.apud eundem Corsoteus esse tonsor videtur.In Ionicis ædium sacrarum foribus nominantur item Corsæ.Vitruuius,Corsæ inquit,cum astragalis circũcurrant.Sed & Corsen cognominatum accepimus eum,qui barbam sibi abrasit primus.quod Alexandri tempestate factum,auctor Chrysippus est.Strongyloprosopa dicuntur,quibus rotundior est facies,quam esse speculum mentis,dixit Hieronymus,quando & taciti oculi mentis fatentur arcana.Subest capiti collum,qđ nec ipsum artificis expers prouidentiæ est.Id distribuitur pri

mum in ceruicem,& iugulum. Vltima colli vertebra,quia onus sustineat nũcupat̃ Atlas,vt vide
ri debeat,caput spinam excipere. Quę ἱερὰ σύριγξ dicta Græcis,sacra ab nostris fistula,vertebris
cõstat quatuor &.XX. Eas vertebras seu nodos Sphõdylos gręci dicũt,& Aristoteles.nã spina ip
sa vocatur etiam Rhachis. Quidã vero Sphondylos,vt Pomp. Festus scribit,Cubos appellarunt.
Sphondylum piscem intelligit cum Macrobio Seneca. Eum dici vulgo Schinalũ interpretantur
aliqui. Aristoteles Sphondylen vocat bestiolam,quã Verticillũ reddidit Theodorus. Collum se-
ptem incumbere Sphondylis volunt,quos Homerus Astragalos vocarit,ac Sphondyliona,eam,
quæ inest,medullam. Q; vero circũ eos fiat conuersio colli,& Stropheos nuncupant.sicuti apud
Pherecratem dicũtur Strophinges. Aggregatio autem omniũ dicitur Gyes. Primũ vero,qui cũ
collo circũagitur,vocant Epistropheum ex Græcis pleriq;, Hippocrates etiã Dentem.i. ὄδοντα.
Alterum vero,quia sit immobilis,axem,in quo catochi sunt.i.proiectiones duæ. quarũ altera cũ
præcedenti coit Sphondylo,cum sequẽti reliqua.postremus,vt prętexui,appellatur Atlas,veluti
Achthophorus.i.onerum gestator. At Plinius ordine mutato,primũ Atlantion statuit,postre-
mũ vero Epistropheũ. Ancteras nũcupãt colli portiones,quibus maxime pręfocationis occasio in
est. Sed in medicina Celsus eo nomine fibulas vocat,quæ vulnerũ oras impositæ paululum cõtra
hant,quo minus lata post cicatrix sit. Harũ vero partium affectiones tres obseruauimus, ὕβωσιν,
& κύρτωσιν,necnon λόρδωσιν. Ex quibus Hyuosis posteriora capitis infestat ante spinam. Cyrto
sis vero media spinæ. Lordosis autem anterioris partis affectio est. Lordosin Galenus interpretat̃
vertebrarum luxationem. Quam excauationem intelligimus. Hyuon sunt,qui eũ interpretent̃,
cui sit obtortũ collum. A ceruice duo lata ossa vtrinq; ad Scapulas tendunt,nostri Scoptula oper
ta,Omoplatas Gręci nũcupant.nõnulli etiam Epinotios,& Platas. Iugulũ in summo costarũ Os
recuruũ,nec durissimis adnumerãdũ ossibus,qđ brachii motu paulũ cum lato osse mouet̃. Iugu
los vocãt Clidas,& Clidia,quorũ pars Omoplatas respectans vocat̃ Epomis,ceruicem eo nomine
Theodorus intelligit,quæ autem collũ,Parasphagis. At cauũ id,quo disparant̃ iuguli,Sphage,
a quibusdam etiam Thymos. Hinc humerus excipit extremis vtrinq; capitibus tumidus,mollis
sine medulla,chartilaginosus. Medius teres,durus,medullosus,leniter gibbus. Collum vero gut
turis,& gulæ causa ab Opt. Max. Deo attributũ. Guttur spiritus causa est,hoc siquidẽ halitum
animantia trahunt,redduntq;. Proinde quæ pulmone carent,neq; item collum habent.hinc gut
turosus dicitur iurecõsultis. Gula vero est,qua cibus,& potus deuoratur. ὀισοφάγον vocãt Grę
ci,ab longitudine,angustiaq; cognominatũ. Quæ colli expertia sunt,gulam manifestam non ha-
bent,sed nec habere,necessarium. Et instrumentũ spirationi accõmodatum longitudinem habe-
re oportuit. Propterea Galenus octauo de Iuuamentis,ob pulmonẽ esse præcipue collum scribit.
γυλιαύχερας Græci vocant prætenues homines,& colli oblongioris.nam est Gylius militare vas
contextũ,in quo caseus seruaret̃ cum oliuis,& cæpis.vnde & militaris Opsothece nũcupata. Her
culem quoq; dictum fuisse Gyliũ tradũt. Isthmũ Galenus apud Hippocratem interpretat̃ partẽ
illam,quę os,& gulã interiacet,per metaphoram. Et inde Paristhmia dici Tonsillas arbitror,quę
contingunt in locis iis,quæ μᾶλα item vocant. Est & affectio,quam Orthostaden vocant,quia
surrecti stemus,neruis posterioribus contractis. Nam & vestimẽta quædã Orthostadia vocabãt,
Sicuti,quę traherent̃,συρτά. Si quid,inquit Albertus,in Arterię decrrauerit tramitem,nec excu
ti valeat,mors cõsequitur,aut ægritudo chronica.quoniam modo stomachi peruius pulmo non
est. Ideo qđ fuerit delapsum,aut paulatim consumatur,necesse est,aut computrescat. Porro,quia
huc diuertimus,Sciendũ,præfocationem omnem ex angustia cõtingere. Angustiam vero aut re
pleta intermedia regione fieri,quæ inter thoracem est,atq; pulmonẽ,aut pulmonis cauernis , vel
aliqua inflãmatione,quę in viscere affligat vniuerso,vel in aspera arteria,vel in ea parte,quæ est,
velut caput eius,quã nominant guttur,quæ inflãmatio fieri item in præiacente spatio potest,qđ
fauces appellant,& laxius est. Cũ ergo fauces sine tumore apparuerint,& strangulatio superuene
rit,gutturis tantũ est affectio huiusmodi. Asperæ quidem arterię inflãmatio difficultatẽ spirãdi
aliquã efficere potest,strangulationẽ non potest,ob meatus magnitudinẽ in ipsa latioris,& tuni-
cæ tenuitatẽ. Impossibile siquidẽ est,corporis adeo tenuis inflãmationem perinsignem canaliculæ
laxitatem replere,reliquũ igitur est guttur,qđ subitam facere strangulationem potest,quoniam
in ipso angustatur pulmonis meatus. Nominant autẽ medicorũ pleriq; affectionem id gen⁹ Cyn
anchen,quibus placet , faucium inflammationem Synanchen appellare. Vlpianus Digestis de
Aedilitio edicto,Antianchen interpretatur inueteratos faucĩũ tumores,quiq; discuti non valeãt
velut dicatur Antianche obluctans,obsistensq; pręfocatio,ni malis Palæanchen legere. Porro alii

Parasynanchen, itemq; Paracynanchen appellitant. Parasynanchen inquam, vbi partibus, quæ superiacent faucibus, inflammatio affligit. Paracynanchen autem, vbi extra guttur infestet. Anginæ vero nomine in Præsagiorum libro videtur Hippocrates appellare affectiones quaslibet, in faucibus sese ostentantes, quas & spirandi consequitur difficultas. Cæterũ Anginæ species quatuor comperisse videor. Prima vero est, vbi fauces inflammãtur, Fauces intelligo locum oris internum in quo simul coeunt gulæ, ac gutturis extremæ partes. Altera, cum neq; fauces, nec oris portio vlla, aut quid extimum cernitur inflammatum, suffocationis tamen in gutture sese periculum promit. Tertia, vbi extrinsecus in faucium ambitu ostẽtatur inflammatio. Vltimo statuitur loco Angina, gutturis tum extima, tum intima pariter afficiens. Est & affectio, quam dicunt ἄπνοιαν, id est Apnœam, nulla, vt visus iudicat, spiratione facta. Quod tamẽ fieri nequit, aut ea, quæ per vniuersum fit corpus, transpiratio sufficere tũc potest. Hanc vero per arterias efficit cor ipsum. Collum anterius Græci item δειρὴν vocant, inde & similitudine quadam in angustum desinens prominẽtia, superciliumve dicitur item Dire, propterea in Homero Polydirada Olympum interpretantur, multas habentem exochas, id est eminentes partes. Quare Dirades sunt inæqualia loca, & aspera. Scribit Aelius Dionysius, Byssauchena, id est βυσσαύχενα dici, cui ad collum sint humeri contractiores. Apud Pausaniam eo appellatur vocabulo, qui collum comprimit, sursumq; protrudit humeros. Metaphrenum dicunt partem ab collo ad cinctum protensam, aut verius, q̃d a tergo præcordiis obiectum est. In auium quibusdam ingluuies est, cutis in amplum sinuata, qua primum cibus cõtinetur ingestus, incoctusq;. πρόλοβον dicunt Græci, Plinius Sinum, & in Onocrotalis Vterum. Pappam magnus Albertus. Probolium vero venatorũ est telum, Apris accommodum præcipue. Proboli autem in mari sunt petræ.

Manuum laus præcipua. Scribendi bonum. Brachii partes, & vocabula. Manuum, Digytorum partes, ac partium nomina. Caput, XXXIII.

QVis vero eloquẽtia vel ingenii claritate maiestatem, quæ ex manibus adest homini, digne valeat exequi? q̃ aptę hæ? q̃q; ad omnẽ motũ nullo labore facilesi mira est artiũ numerositas, quã membri huius adiumento condiscimus, & exercemus. Taceo hic pingẽdi, fingẽdi, scalpendi nobile artificiũ. Quid illa musicorũ cuiuscunq; modi organorũ cõtrectatio scientissima, & maxime diuina? Quid illa sustructionũ sublimitas, q̃ elegãs, q̃ scita? Quid vrbiũ structura in omnibus vel præstãtissima? Quid multiplex agrorũ cultus, quo tot, tãtisq; ad vitã necessariis instruimur? Quid illa indumẽtorũ varietas? Quid ornatus excellẽtia? his penetramus in viscera terrę, metallorũ inde vim lõge p̃tiosam eruẽtes. Immo vero & rerũ natura agit̃ in planũ, solo tãtumnõ æquatis mõtibus. Admittunt̃ maria, repellunt̃, certis quoq; limitibus, veluti extra pręscriptũ, proferre pedẽ vetant̃, obiectis molibus. Penetram⁹ aquarũ ima, naturę supellectilẽ vndiq; nobis vẽdicãtes, totq; modis rerũ facies mutat̃. Cãporũ dominamur laxitati. Supercilia mõtiũ, & verrucas, quãtũuis senticosas nobis obnoxias reddimus, bestias itẽ cẽs, terrestres, aquaticas, aereas. Quicq̃d fere mũdi vastitas cõplectit̃, manuũ solertia nostri fit iuris. Quid illa scribẽdi maiestas, quę tantarũ rerũ scientiã nobis cõparat, vetustatẽ propagat, nil sinit interire, & q̃d omnia cõterit, tẽpus nostris cogit̃ manibus succũbere? q̃d hoc magnificẽtius? q̃d æque mirandũ? id esse homini datũ, in q̃d ne mortis quidẽ auida rapacitas ius vllũ habeat? Quid tot, tãtarũq; legũ cõtexta volumina, quã demũ ciuilioris vitę præferunt eminentiã? Quid dictorũ, cõuentorũq; publicis tabulis cõprehensa fides aduersus ingeniorũ prauitatẽ? Ausim dicere, seiunctis manibus, fuisse non inermes modo nos futuros, sed vel brutis infeliciores. Quem enim vsum rationis habeat lumen illud diuinum omni ope destitutum? Hinc recte mihi fecisse videntur, qui rationis, ac sapientiæ ministras esse manus pronunciarunt. Anaxagoras vero ille antiquior, sicuti ab Aristotele traditum scimus, & in moralibus ab Plutarcho repetitum, ideo sapientissimum videri hominẽ dixit; quia manibus foret instructus. Nã, vti ego interpretor, q̃d cæleste in nobis est, debile, mancũ, nulli prorsum rei parte hac orbũ erat futurũ. Harum multiplex emolumentum, vel tritum græcis explicat prouerbium, τὶ δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο. Quid enim nõ efficere valeant manus? Quid vero artifex illa digytorũ structura, q̃dnam ingenium admirando nõ fatigarit? nescias venustatis inde maius sit specimen, an emolumentorum amplitudo clarior. maximus & in numero decor, maximus & in gradibus, ac serie. Digytorum contractio facilis est, protensio non minus ex cõmissurarũ mollitie ac cõcinnitate. Tendines vocant nõnulli, q̃bus digyti moueant̃, haud absimiles his, qui Toni ab Hippocrate nominant̃, orbiculatę nanq; sunt, Eas ἀπονευρώσεις, id est a neruis prode

untes nūcupant pleriq;. Q; vero opportuna est in apicibus ad apprehendēdū globata caro, forinsecus vnguiū obuallata firmitate. Quoq; inibi augumentum insignitius est, Alexandro Aphrodiseo tradēte, quoniā illis insitū est in superna deferri. Ad delitias, quin etiā & fastū, argutiasq; abiit pars hæc, & qui insolentius fastu tumentes qppiā subseruientibus iniungerent, digytorum crepitu id significabant, qđ monstrat quandoq; Martialis. Et Hieronymus adnotauit non citra sugillationis fœditatem, aduersus eum, qui digytuli crepitu silentium imperaret. Digytos etiam quibusdam esse in manibus senos, Sedigytorū appellatio mōstrat. de qbus itē quærit Digestis de Aedilitio edicto, an morbosi credi debeāt. Diodorus Bibliotheces vltimo Dactylos putat Idęos ob parem digytorum numerum appellatos. At Geographus Idęos Dactylos in Ida Cretæ ferrū elaborasse scribit, & ab numero ita nuncupatos, qđ repetit Eustathius quoq;. Alii etiam aliter. Manuū porro emolumentū duplex. Alterū est sensus, alterū vero retentionis. Proinde excogitauit opt. max. q; rerū perpensor Deus mollissimā palmā: quo sensus fieret solertior, exactiorq;. Cutis præterea palmæ, vt auctor Auicenna est, tēperatior contigit omni alia cute, excepta tantū ea, q̄ in digytorū visitur extremitatibus, pręsertimq; indicis. Galenus p̄terea primo de complexionibus, Manum internā esse astruit cōplexionis synceriter mediæ inter extremitates omnes, hoc est inter calidum, & frigidum, humidum, & siccū, durum, & molle, veluti ea sit sensiliū corporum regula, & plane sensus instrumentum homini, animaliū sapientissimo. Indeq; pars ea nudata pilis est, ne hirsuties tactus præstantiā oblæderet. Illud vero nec admiratione caret, viros vtraq; manu vtētes sępenumero esse visos, Mulierē vero ambidextrā non effici, auctor grauissimus Hippocrates est, retulit & septimo naturalis historiæ Plinius. Ratio vero est ex naturæ debilitate. Si enim ambabus manibus ob neruorum robur, ac musculoꝝ quidam viri vtuntur, optima ratione nulla mulier vtetur. Sed satis, abundeq; habeat, si vna dextra vel modice vtit̄. Amazonidas quidem amburere dextram solitas māmulam, tradit historia, vt in proximam manum plus commeās alimenti valētiam conciliaret ei, quæ etiam per naturam inualida habeatur. Circumdextrum, vt sic nunc mihi dicere permittam, quem gręci Amphidexion vocāt, Asteropęum dixit Homerus, manu vtraq; pariter vtentem. Ambilæuum vero Aristophanes hominem vocat, ambifariam læuum. Ambidextrum etiam nominat Hipponax. Est eius rei mentio apud Herodotum quoq;. Ambidextrum fieri hominem, illa produnt ratione Physici, q; affatim sese promat in sinistrum latus cordis calor, & Hepatis in dextrum, si porro in ima Splen amplius delabat̄. Q; vero sinistra vtatur aliquis pro dextra, causam præbuerint Cor item, ac Hepar. Vbi eorum viscerum affluentior sese vis in sinistrum corriuet, dextra parte tantum non destituta. Id vero contingere, vbi in sinistris tā cor, q̄ hepar situm nanciscantur. Aut in dextra collocatum quidē Hepar, obductis panniculis crassioribus, nequid virtutis in dextrum refundat, præpeditur. Potest & perpeti cōsuetudine sinistra effici, vt dextra. Brachium ossibus constat duobus. Brachii prominens summitas dicitur Acromia, aut humeri Caput. Item Epomis, & Acrocolia, apud Iulium Pollucem. Vbi articulus obfirmatur, Entyposis, vel humeri Acetabulum. Extrinsecus Musculi. Intus Parolene. Sinus sub summo brachio, Axillę: apud Gręcos μασχάλαι, vnde ducatur Amphimaschalos, quo nomine manicatam intelligi vestem volunt, alii vero seruilem. Erat item Heteromaschalos, quo vterentur operæ. Porro vbi ossa brachii componuntur, Ancon vocatur. q̄q̄, vt obiter id monstremus, plura signat Ancon. Est enim eo nomine detestata nauigantibus Nili pars, vnde & per Euphemismū quēdam dulcis appellitatur cubitus. Est & in foribus pars, quam Prothyrida vocant. Erat item eo vocabulo perobscurum Carthaginiēsibus domicilium, in qđ compingebantur, quibus iratior fact⁹ esset Tyrannus. Sed ad rem. Extrorsus prominens Olecranū vocatur. Vnde apud Comicos ὠλεκρανίζειν verbum. Os minus brachii nos Radium appellamus, Gręci κερκίδα nuncupant, & Parapechion. Maius vero cubitum dicimus, hoc est Pechyn, vt docuit Pollux, vocatur & Propechion finem eius vocant Carpum, Plinius vero Brachiale, ossibus compactum octo. Cui qđ pręiacet, appellant Procarpion. Manum mittere in Carpum medici dicuntur, Galeno auctore, vbi Arteriæ motiones explorant. Metacarpium vero expansa est ante digytos pars. Encarpos apud Vitruuiū inter Ionicæ Columnæ ornamenta legimus. Basi inquit, spiram supposuerunt pro calceo. Capitulo Volutas, vti capillamento concrispatos cincinnos propendentes dextra, & sinistra collocauerunt, & Cymatiis, & Encarpis pro crinibus dispositis frontes ornauerunt. Mensura ab magno digyto ad minimū Spithame nuncupatur. Si pollicem explices, & indicem, Lichas nominat̄ mēsus is. Ab olecrano ad extremum medium digytum qđ interualli est, Cubitum dicas. Si digytos contraxeris, ab Ancone ad ipsos dimensio Pychon dicitur. Si ambas manus explices a pectore in li

neam rectam, Vlna. Manus vero portio interior a magno ad indicem digytũ, vocat̃ Thenar, a q̃busdam etiam Ir. Sunt q Thenaris nomine spatium ab digytis intelligant ad Carpum, ab verbo θεῖραι, apud Pindarũ dicit̃ ararũ thenar. i. latitudo. est & in pedibus Thenar. Extima vero manus pars Opisthenar. Q đ ab indice ad minimũ est spatii, Hypothenar. Q đ in meditullio ẽ Thenaris, hypothenaris, ac Pectoris, κοιλὸν manus, id est cauitas appellatur. Alii Cotylen dixere. Digytorũ vero partes hæ. Q đ prominet in commissura, vocatur Condylus. dicitur & eodem vocabulo percussus eo inflictus. Et inde verbum κονδυλίζειν. Sunt q hoc noĩe pugnũ intelligãt. Hic digyti plerũq; Monocõdyli vocantur, aut Dicõdyli. Pollex monocõdylus est, At reliqui Dicõdyli. Pedũ vero digyti omnes Monocãpti, id est flexus vnius. Qui subsunt articuli, Scytalides nuncupantur, vel sicut Aristophanes, Phalanges. Insunt cuiq; digytorum tres, pollice sequestrato. Condylo interemptum ab Hercule puerum legimus, q manibus aquam infundebat, quemq; Archiam Hellanicus nuncupatum scribit, quo facto, Calydone excessit is. At in secundo Phoronidos Cheriam fuisse nomen, relatum scio. A brachio deniq; id vsurpari prouerbiale potest, ex diserto viro Philippo natum, qui ad dicẽdum ita solebat surgere, vt qđ primum verbum ꝓlaturus esset, nesciret, dicebat tamen, optime, cum brachium concalefecisset, se solere pugnare.

Pectoris ratio, & vocabula partium. De Costarum numero. De Vberibus, & partium nominibus. De osse sacro, & Sphondylorum meatu. Item Costarũ vocabula. Quid Pleuritis, Arthritis, Nephritis. Caput. XXXIIII.

PEctus inter lacertos homini constitutum est, cæteris vero in crurum priorum meditullio, quibus etiam carinatum inest, & volucribus eo amplius, aquaticis autem vel maxime. At in homine laxitas admissa est, brachiis nil prorsum interpellantibus. In brutis coarctatio necessario est insecuta, inter ambulandum procẽdentib⁹ priora crura. ꝓpterea nec eodẽ loco illis mãmæ, quas nostri pectoris recipit carnosa latitudo, quæ cordis foret tegumẽtũ aptius. Costas homini octonas Natura distribuit, reliquis aliquanto plures. Auicenna, Galenusq; septenis componi ossibus hominis pectus affirmant. Sed Iuguli os costis adnumerat Aristoteles. Tenuiores, molliores q; costas Græci ῥοῶδα vocant. Qua in parte consyderanti amplius in hoc opificio rerum naturæ maiestatem, succurrit, Pectoris hanc laxam complanationem, & vtiq; sublimẽ, oculisq; occurrẽtium expositam, mirabilem præseferre conformatiõis dignitatem. Aristoteles primo de historiis, & Galenus in Isagogico, nomine Thoracis partem intelligunt, quæ collo ad pudenda protenditur. & dicitur alio modo Holmos. Huius superiorem ad Iugulos partem vocant Græci στῆθος, vnde & intima dicunt Entostathidia. Inferiorem vero nominant Sternon, Vnde & Sternomãtis Sophocles dixit, quæ dicatur etiam Engastrimythos. de qua dictione alibi plura. Pect⁹ vero vt plurimum, portionem ossibus constipatam, communitamq; accipiunt. Vulgus, & Auicẽnæ interpres Cassum vocant, ab spatio, vt opinor, intus vacante, inaniq;. In eo singularis item ꝓnoscitur naturæ prouidentia, quæ non integro osse pectus communierit, ne vitio partibus illato, in totũ crassaretur mox vis mali. affuit & laxitatis ratio, vt expanderetur facilius ad commoda membrorũ anhelitus, vt sensit Auicenna. Pectoris summi medianas portiones vocant Stathenia. Vbera autem Mastos dicunt. ex quo & supcilia terrarum eodem dicuntur nomine. Titthia vero mammæ sunt muliebres. Q đ vberibus subest, Procardion appellatur, in recessu quodam, & cauitate. Id molle est, ac corpulentum, ita dictum, non tam quia praiacet cordi, q̃ q; sit ante Stomachi os, qđ dicit̃ Græcis καρδία. Eandem rationem habet hypocardion, & Anticardion, qđ & Sphage dicit̃. Vberum apex Papilla vocatur, seu Thele. de qua similitudine fontium tubuli ab Varrone in re rustica Papillæ vocantur, Sicuti ab Cassiodoro vbera. Nigricans circulus Papillam ambiens vocatur φῶς. i. lumẽ. Prima vero lactis sub eo πῆξις nominat̃ Cyamos. i. faba. Quæ lac cõtinet portio, Colpos. i. sinus, aut Ascoma. Vbera decoris gratia viris contributa, velut neuulos, Damascenus scribit. potest & euaporatio aliqua in iis intelligi, Laxa nãq; inibi caro est. Super Procardion est os pectoris, seu chartilago dicta Chondros, vel Xyphoides, a similitudine capitis gladii, vt Galenus interpretatur. Vocãt & Malum punicum ex corticis imagine quadã. ꝓminet super os Stomachi propugnaculi vice. Inter Costas vero, quæ auctiores, dicunt γνησίας, id ẽ Legitimas. At minores vocantur Nothę. Costarũ quidem ossa dicuntur Spathæ, latiora vero Platæ, angustiora autem Copia, id est κωπία. Vbi vero desinunt Sphondyli, Sacrum dicitur os, a lato incipiens, in angustum desinens, Vbi Coccyx est, qui & Sphondylion, & Orropygium nominatur. Sub Costis Os Chete, item Ceneon, & Zona, quam Romani Fasciam. Costarum affectio Pleuritis est, Sicuti

Articulorum Arthritis.Et Nephritis Rhenum.Ligures heptapleuri nominantur in veterũ monumentis,qđ significat,costarum septem.Sphondyloꝝ meatus,qua residet medulla,σωλὴν vocatur.i.canalis,aut aquæ ductus.Item σύριγξ ἱερὰ.i.sacra fistula.

Ventris partes,& vocabula.Cœliacus morbus.De Vmbilico,& partiũ circũiectarũ vocabulis.Preſagiũ ex Vmbilici nodis.Cholera quid.Ilia.Ceneõ.Lagõ.Lapara.Qui sint versus Procœlii.Sphecodes.Lagari.Myuri.Acephali. Caput.XXXV.

A Pectore Costis venter subiacet,non clusilis,ob eam videlicet causam,ne aut cibi tumorẽ,qui per calorem necessario euenit,aut vteros plenos impediat. Imũ Ventrem appellat Hippocrates partem Ventris imã,quæ Vmbilicũ,ac pudẽda interiacet.Ita vt in hæc tria totũ Epigastriũ.i.locus supra Ventrẽ diuidaẗ.in Hypocõdrion.i.ilia,& Vmbilicũ,& imum Ventrem.Superiorem quoq; Vẽtrem dici ab eodẽ obseruauimus,Sedem,quã thorax a pulmone occupatã circũscribit,& ambiat.Hypocondrion esse sup vmbilicum,Aristo.scribit,κοιλίαν vocant Græci Ventrem.Vnde Cœliacus in ventriculi porta morbus est,sub quo indurescit vẽter,dolorq; eius est.Et μονοκοίλια ventris vnius.Vocant & Gastera,ex quo & Hypogastriũ dicitur pars sub vmbilico ad pubem,quã etiã ἦτρον nominant.vnde & Etridia frusta apud Comicos.& Abdomẽ,ac Lactes quoq;,vt Probus.Abdominis postremum Aquaticulus. Qđ sub vẽtre est Stachys item appellaẗ.i.Spica.Medii Ventris concauũ Vmbilicus diciẗ,& Mesomphalion.Ambiens vero locus Gangamon,quia fit ibi neruorum implexio Sagenæ modo,quã etiam Gãgamona nuncupant.Mediana vero Vmbilici Acromphalia.Sicuti desup Epomphaliõ.Circũiecta Vmbilico cutis vocatur γραῖα.i.anus,quoniã corrugata senectutis indicium est.Vmbilicus vero ad hoc naturæ prouidentia factus videtur,vt per eum fœtus,dum est in vtero,nutriatur.qđ Aristoteles scribit libro de historiis nono,& secũdo de aïalium generatione.Dignum vero scitu est,qđ primo introductorii Albumasar sibi prodendum putauit.Numerum suscipiendorũ deinceps liberorum ab puerpera,peritas Obstetrices facile concipere ex nodis,spatiisq; vmbilici eius,q natus sit infans.Quot nãq; nodos obseruarint,totidem deinceps parituram pronunciant. Ilia imo ventre posita sunt,inter Coxas,& pubem,vt inquit Celsus.Græci ab inanitate vocant Ceneona,& q flaccida sint,etiam Lagona.Sicut Laparã Homerus. Cholera.i.χολέρα,inquit Medicinæ tertio Paulus Aeginita,immodica est ventris pturbatio,tum deiectione,tum vomitu,ex ciborũ per peti cruditate,ob ingurgitationis nimietatẽ,aut humoꝝ redundantem prauitatẽ.Illud vero impensius obseruandum,metaphora honestissima in Homeri carminibus Cœliacas dici affectiones duas,siue πάθη expressius enunciandum est. Altera magnitudine fit,& abundantia,indeq; Procœlion nuncupaẗ Pathos,ab animalibus,quæ protuberanti sunt vẽtre.Altera ex defectu.i.ellipsi cooritur.proinde Sphecodes appellatur,vel Sphecoides,tralatione ab Vespis producta.Dicitur & Lagaros ab inanitate,quam in Lagone monstrauimus.Cuius exẽplũ extat Iliados sexto,

μημ᾽ ἀπογυιώσῃσ μένεοσ,ἀλκῆσ τε λάθωμαι.

Quoniam pes quartus iambice trichronus est,qui tetrachronus esse debuerat p spondeũ,vel dactylum,Heroici metri lege.At Procœlii exemplũ est,ὦ ἀχιλλεῦ πηλέοσ υἱέ. Quippe terti⁹ pes tetrasyllabus est,ac proinde tumet,tanq̃ ventre,ac metricã reqrit Systolem.Porro sunt & versus,q vocantur Acephali,vt qui a breui ducant initia.nam Myuri in postremis peccant,subsultantq;,in medio delinquit Lagarus,Procœliusve. Q; vitiose cludant,dici videntur Myuri, nam μύειν claudere est.Obiter illud adiecero,fuisse itẽ Dialogos nomine Acephalos,ab philosopho Aeschine concinnatos.

Pubes.Item Penis.Eius vocabula plura.Fascinum cur.Pudẽdorum Liberi patris cult⁹.Taurus,& Dactylios.Capros.Capreæ.De Nanis.Et Vepene.

Caput.XXXVI.

VBi vero inhorrescũt pili,Pubes dicitur,Hebe a Græcis atq; Episiũ,hoc est ἐπίσιον,nã Ephebeum medicoꝝ tm̃ est.Hebe tñ plura in Græcoꝝ doctrina signare animaduertiẗ.Quippe pilorum in pudendis succretio prima eo cẽseẗ vocabulo.Sed & in quo id ꝑuenit,locus,ac tempus quoq; sic nuncupaẗ.Prominẽs aũt pudẽdũ Penis,vel Coles,vt Celsus,nã & grece καυλόσ.a qbusdã etiã Muto.Sũma pars vocaẗ Corone ab græcis,a nobis etiã glans p similitudinẽ.tegumẽ balani ꝑputiũ.a quo dempto,& ꝑsecto Iudęi Apellæ dicti.Et vitiũ Phymosis,vbi glãs nudari nequit,& infra cutis incidẽda ꝑci

pit̃ vsq; ad frenum. Eius foramen Vrethra nuncupat̃. Sũt & in iis vocabula plura, sed alibi lati⁹. Honor qdem in iis præfandus erat, quando apud castas aures vix vlla eoꝝ mẽtio fieri honeste potest, ac in prætextata sæpe incidendũ verba est, nuptaq;. tamẽ quia ordo ipse rerũ, & naturæ contẽplatio sese nobis ingerebat, tam cõmentanda nobis sunt visa, q̃ necessaria credunt̃ suggerẽdeq; pro li, intra hominis ætatem alioq defecturæ. Nec tñ hæc ipsa dixeris sine prouidẽtia. Quippe formas harũ partiũ tales necessario ad officiũ propositum esse debere, quales iã sunt, obscurũ non est. Augetur hoc etiam vnũ membrũ, & minuit̃ sine vlla morbi mutatiõe. Quoꝝ alterũ vtile ad Coitũ, Alterũ etiã ad cæteros corporis vsus cõmodũ est. Nã si semp simili modo se haberet, impedimẽto foret nõ paruo. Qđ i Priapismo dilucet amplius. Id. n. est Colis accidẽs. Sicut Gonorrhœa instrumentoꝝ seminis affectio est. Dicit̃ em̃ sic Seminis assidua excretio, Cole haudquaq̃ extenso. Priapismus vero cũ Coles & in longitudine, & latitudine totus auget̃, nullo stimulante ad libidinem aut desyderio, aut acqsito calore. Constat porro eiusmodi partibus, vt eoꝝ, quæ diximus, vtrũq; possit euenire, partim siquidẽ neruũ habet, partim chartilaginẽ. Itaq; & contrahi põt, & extendi, atq; etiam flatus capax est. Verũtamen vbi hac in re neruum dicimus, nõ eiusmodi intelligi debet neruus, qui sic dicat̃ proprie, quales ex cerebro, & dorsi profluunt medulla. tũ qa nerui illi nõ adeo insigni cauitate sunt, q̃ mẽbro huic necessariũ est, tum etiã qa nimiũ habent sensus. Nã cum extumesceret pars ea, non cõtingeret citra præsignẽ dolorẽ. Neq; item cuiusmodi in colligationibus, qm̃ durities nimia officeret, neq; in musculis, ob mollitiẽ, & soliditatem. Quæ siqs digne perpendat, miret̃, necesse est, singularẽ opificis sapientiã. Etiam si Paternianos scio hæreticos, ab Paterno quodã nũcupatos, tradidisse inferiores corporis partes ab Antitheo conformatas, cõpactasq;. Q₂ si Venas, Arterias, Neruos ad eam corriuatos partem ad disquisitionẽ ampli⁹ reuocaris, longe magis auctor fiet mirus. Arterias certe in Cole, ac lingua maiores existere, q̃ in cæteris mẽbris, docuit Medicus nobilis Galenus in libello, qui est de motibus liqdis. Proinde Auicenna quoq; particulam hanc componi ex membris venosis prodidit. Porro adnotarunt periti rerum, Tres esse in Cole meatus, Vrinæ, ac Spermatis, qui duplex dicitur. Item meatum, quo profluit humiditas quædam semine tenuior, aut in meditullio seminis, & aquosi sudoris, Alberto auctore. Hęc vero tunc prorumpit, vbi lasciuius puellã attrectarimus. Cæterum hosce meatus facile visum effugere contendunt, immoq; in dissectionibus, quas vocãt Anatomas, non deprehendi. Ex quibus omnibus id colligi deniq; potest, partem hanc venis, arteriis, meatibus ex toto factam cauitatib⁹ peruiam, vt sequax loci natura faciliorem se erectioni præberet, quæ citissima est, spiritu, vento, vapore inanitatibus oppletis. Hæc enim est naturæ intentio prior in membri huius constitutione, sicuti Auerrois quoq; testatur. Sequens vero, vt sit meatus, quo superfluitas egeratur aquosa, id est potus effl uant retrimẽta. Sed & illud dignum omnino relatu est, excogitasse naturã, vt Coles detumescens resiliret in ventrem, ne psum frigore debilitaretur. Quo argumento, rigoribus nimiis pereuntes, genitalia, tum vestibus, tum manibus confouere deprehendunt̃. in ea nanq; parte primus fit sensus frigoris mortificantis, Vt verbo medicis vtar pertrito. Pudenda in maribus etiam, vt est ab Hieronymo adnotatum, φύσιν Gręci vocant, Latini vero Naturam. Sunt q membrum hoc item Fascinum appellent, vt in carmine obscœno. Et apud Oratium, Minusve lãguet fascinũ. Vbi Porphyrio, Fascinum pro virili parte posuit, quoniã fascinandis rebus hæc mẽbri deformitas apponi solet. Sed aduertant quęso eruditi, an verior ex historia elici ratio possit. Lectum siquidem apud Varronem est, in Italiæ compitis Liberi patris sacra solita celebrari tanta turpitudinis licentia, vt in eius honorem virilia colerentur pudenda, palam exultante nequitia. Nam Liberi membrum per dies festos magna celebritate plostellis per agros pri⁹, mox & in vrbem vectabat̃. Lauinii integer mẽsis Libero dicabatur. qbus diebus vnusquisq; spurcissimis abutebat̃ verbis, donec p forum id transueheret̃ mẽbrũ. Cui inspectantibus omnibus, Matrẽfamilias honestissimã, Coronã necesse erat imponere. Sic Deus is propitiabat̃ ad seminũ euẽtus. Sic ab agris fascinatio aueruncabatur. Vnde opinor turpi membro impositum nomẽ ab eo, qđ præstabat. Appellabatur & Verpa, vt apud Catullũ, Nihilo minore Verpa farti estis. Nã Verpos dicũt Iudęos, ex illo Satyrico, Quęsitum ad fontẽ solos deducere Verpos. Sunt, qui eodem nomine infamẽ intelligant digytum. Martialis de Mentula, Incipit i medios meiere Verpa pedes. Dicitur & Capros. Capreæ vero sunt in natura Cameli prominentes carnes. Orron, & Taurum eam vocant portionem, quæ testiculos interiacet. Vnde Orrodiam p formidine interpretant̃, quoniam in timore bruta eam obtegant partem, inserta cruribus cauda. Hinc ὀῤῥοπυγισκτὸν Melanurum vocãt. Dicitur id item Perinæon, & Tramis, desinitq; in sedem, quã Dactylion dicunt. Ab Tauro apud

Tragicos formať ἀταύρωδα Atauratos pro virgine,quasi sine Tauro.Theophrastus putat,Na=
nos dici,quibus virile membrum sit prægrande.Vepenē apud Martialē accipimus pro parua mē
tula.Drauci Nata sui vocat Vepenem,Collatus cui Gallus est Priapus.q̄q̄ interpres Pipinnam
legit,notione eadem,quia Pipare sit minorum pullorum.Vnde & pipillare apud Catullū de pas=
sere,Ad solam dominam vsq; pipillabat.

Testium ratio præstantissima.Membra dominantia quæ sint.Muliebriū pudendorum par=
tes,ac vocabula.Lanuuini.Cliterini.Dupondius.Cremasteres.Lytæ q dicanť,& Prolytæ.Chlu=
nem Entomiā,quid vocent Græci.Monii Sues qui.Item Mellina.Vidulus.Vidularia.Mesosce=
los.Apocopi.Cochone.Detestatio. Caput.XXXVII.

SVbsunt porro genitali mēbro testes,de qbus sentētiā Aristotelis alibi hisce cō=
mentatiunculis forte inseremus.Interim medicorꝫ vestigia insecuti flores mo
do rerum inde præcerpemus.Inter illorꝫ vero placita est,quantū ex Auicenna
& illius consequimur interprete,non solum in iis esse generationiss adiumen=
tum,sed principatum,ac necessitatem summā,Adnumerāt siquidē membris
principalibus,sublimibusq;,ac dominantibus,& in corpus totū influentibus.
Ea vero esse quatuor omnino,deprehēsum absciencissimis est,Cerebrum,cor,
Hepar,Testiculos.Hisce vero tantū dignitatis attribuit Galenus,vt cōseruatione speciei,dixerit
esse nobiliores mēbris omnibꝰ ad id ipsum destinatis,tū qa caliditatē,ac robur suggerūt aīalibus,
tum qm̄ prolem sufficiunt.Conspicua est inquit,primo de Spermate,cōmutatio,quā subtractis
testibus contingere aīali deprehēdimus.Id.n.reddi frigidius,certū est.Flaccescit quoq; robur,nō
secus,ac senescentibus.Venę coarctanť.Sanguinis flos hebescit.minuunť & Arterię.Pulsus relā
guescit.Ad hæc glabreta corpore sunt toto.Venereorꝫ restinguiť appetētia.Q̄z q̄ exectū sacerdo
tē etiam coisse,scribat Albertꝰ,ac genitalē ꝑfudisse vrinā.Sicut Taurum Aristo.Inde colligit idē
auctor Gal.esse testes bene viuēdi principiū,Cor aūt viuendi solū.Bene viuere aūt præstantius
lōge est q̄ viuere solum.Id vero testibus præstatur.Ergo & pars ea censeri prestantior debet.Quā
opt.max.Deus ꝑduxit,vt posset concipi semen virtute corpulentiæ testium,sicuti docuit item
Auicēna.Id.n.ad custodiā generis necessarium.Dāt quippe Spermati formā,qua ipsum est id,qđ
est.per quā meretur,vt sit vehiculum virtutū immutatiuę,& informatiuæ,decisarum a toto cor
pore.Est præterea principatus eorꝫ in redundantia cuiusdā virilis vigoris,qui ab illis in mēbra
corriuatur.Hæc vero testiculorꝫ necessitas in iis tātū quæ ꝑfecta sunt,absoluta intelligiť.neq; em̄
omnibus adiūcti animalibus sunt.Sed quo amplius,excellentiusq; in se rōnale animal,cuius cau=
sa hæc nimis diu fortasse mussitamus,mox in publicam abitura materiam,diuinæ bonitatis exu
berantiam recognoscat,attendant quęso harum obseruationū studiosi,quid auctor nō incelebris
Auenzoar,Quē sequi q̄nq; pigitum non est,cum pleraq; indidem,opera minime inani liceat ex=
piscari,ꝑdendum super re ista censuerit.Testes ambo ingt,inter præcipua recensendi mēbra sūt.
Magna eorum virtus,nec occulta.Etenim prętenuē in Eunucho vocem audimus.malos agnosci
mus mores.Sunt porro imberbes.rationis item pessimæ.nec fere inuentus est exectus aliquis bo=
næ legis,aut intellectus non diminuti.Sed curnā ea portione resecta hebetať Calor? An quia se=
minaria superfluitas retinetur?an quia non fit tanta spirituū generatio,vt prius,deficiente iam
fine,ob quem generabantur,congregabanturq; ad testiculos? An etiam absentia genitalis spiritꝰ
effectu ad generationem concurrentis? Verum recalescunt item membra ob testes quodā caloris
repercussu.Argumento id esse aiunt,Animalia non execta pluribus moueri motibus.Motus au=
tem calorem excitat,& auget,quem hebescere cogat quies.Inuenio apud auctores,esse pannicu=
lum quendam,qui dicatur Didymus,quiq; duplici contineat testiculos sinu,& mutuos eorū cō
tactus dispescat,Idq; maxima naturæ solertia,ne,si(vt assolet)oblædatur vnus,in alterum quoq;
transeat vitium.Quidam seminaria Vasa eo noīe intelligere maluerūt.Galenus in libello Isago=
gico Didymos testes vocat.Vnde illud est in Gręcis relatū monumētis,Didymon tibicē in adul
terio deprehensus ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐκρεμάσθη,ex noīe suspēsus est,Qđ signat,ἐκ τῶν διδύμων
.i.ex testibus.Quos Auicenna similitudine quadā etiam oua nūcupare solet.Dicunť & Colei ab
Eruditis,atq; item Lanuuini,& Cliternini,vt est in Ciceronis epistola ad Pætum.Apud quē tn̄
arriserit magis,si Clitorinos legas,potius,q̄ Cliterninos,dictione ab Græcis ꝑducta,apud quos
Clitoriū est muliebre pudendum,qđ & Sacādrus dicitur,vnde & κλιτοριάζειν turpiter membrū
id attrectare significat.Pollux p н,scribere mauult,vbi ait libro.ii.Onomastici,Totū i virginali,si
ue interfemineo vocatur κτείς.i.Pecten,aut Epision.Rima vero diciť Schisma,quod arctum il=

latenus qñq; est, vt mulier fieri nequeat, sicuti commeminit Vulpianus. Quæ interiacet subsultans carũcula, Nympha nũcupat, aut Myrton, siue Epideris, aut κληιδρίσ, i. Cletoris. Est & κλητώριον hoc est Cletorium apud illos, sed id verbum quandoq; mẽsam indicat regiam, qñq; etiam gloriam. Iam opinor restitutus est candori suo M. Tullius. apud quem cuiusmodi interpretamẽta hactenus sint excogitata, neminem arbitror paulo humaniorẽ, & a musis fretu non ita magno disiunctum, latere. De Lanuuiis autem, seu Lanuuinis arbitror Propertium intellexisse quadam vltimi libri Elegia, his versiculis.

Cantabant surdo, nudabant pectora cæco,
Lanuuii ad portas, hei mihi, solus eram.

Significat poeta se inter subblandientes meretriculas iacuisse ita, vt veneria obire nusq̃ eualuerit, q̃uis scortilla cantillarẽt, q̃uis ad plectandam concubitus appetentiam, & libidinis pruritũ papillas retegerẽt, q̃uis & ipse inscenderet, ac iam mutonem, & coleos genitalibus admoueret, q̃ poeta festiue portas dixit, nihilominus potuisse nihil, & iacuisse, pinde ac solum. Allusum autem puto, ad Græcum verbum μίγνεσθαι, qđ misceri signat. i. coire, etiã apud Paulũ Aeginitã libro primo. Vnde Virgilius, Mixta Deo mulier. Id & apud Homerum vel frequentissimum. Hoc quia non viderunt interpretes, imagine quadam oculorum per interualla media paulo productiora caligantium, censuerunt eam elegiam præcedenti adnectendam, in qua de Lanuuio fit mentio, cõtra fidẽ veterum codicũ, in quibus, qđ nec inficiantur interpretes, disparantur, seiunctimq; legũtur. Sed hæc quidem dictaueram adolescens. Nunc aliud sequor. Sicut, fuit quando apud Senecã diuisionũ sexto, Dupondios dici testiculos, sim opinatus, veluti bilibres, propter illud Satyrici poetę, Ergo expectatos, & iussos crescere primum Testiculos, postq̃ cœperunt esse bilibres, Tonsoris damno tantum rapit Heliodorus. Nunc animaduerto, dupondios ibi capturam, & quæsticulum diobolarium meretricum significare. Dupondius inquit Priscianus, a duobus pondérib⁹ qđ vnum põdus, Assipondiũ dicebat, qđ as erat librę pondus. Verba Senecæ sunt ex cõtrouersia de Lenone, qui decem iuuenibus denuntiarat, vt in lupanar accederẽt, & foueam igne repletam terra superiecta obruit, in qua adolescentibus consumptis, accusatur reip. læsæ. Ita ne peribunt inquit, decem iuuenes propter dupondios tuos? Omnino Dupondius minutum quid nobis indicat. Seneca ad Lucilium, Tunc mihi crede, Lucili exultabis, dupondio satur, & intelliges, ad saturitatem non opus esse fortuna. Hieronymus quoq; eleganter, Quis te inquit, dupondio supputabat? Et Cicero pro Quintio, Si dupondius tuus ageretur Sex. Neui, si in paruula re captionis aliquid vererere, non statim ad Aquiliũ, aut ad eorum aliquem, qui consuluntur, cõcurrisses? Hinc arbitror factum, vt olim studiosi scientiæ iuris primo anno dicerent Dupondii, friuolo, ac ridiculo cognomine, Sicuti quarto anno dicebant Lytæ, Quinto autem Prolytę. Sed redeo, vnde in hęc diuerti. Relatu dignum est, qđ Arrianus iurecõ. scribit digestis de re militari, Syllã, & Cottã vno tantum fuisse testiculo insignes. Auctor item Vlpianus est digestis de ædilitio edicto, Sanũ videri, qui vnum testiculum habeat, quoniam possit generare. Testiculi simile quiddam medullis habent, nam sanguinem non emittunt, & omni sensu carent. Dolent autem inquit Celsus, in ictib⁹ & inflammationibus tunicæ, quibus hi continentur. dependent vero ab inguinibus per singulos neruos, qui Cremasteres dicunt. Detestationem nouator, opifexq; verbo℞ Apuleius vocat testiũ abscissionem. Sciendum vero in hoc genus pragmatia, Chlunẽ dici ab Gręcis ἐρτόμιαν. i. exectũ, Eunuchũq; aprũ. Id qđ Aeschyli doctrina comprobat, atq; item Aeliani in libro de Prouidentia. Sed meminit Aristo. quoq;. Fiunt vero eunuchi attritis arbori, aut saxo testiculis, infestante vsq; ad affectionem pruritu. Sunt q Chlunẽ dici Suem putent libere in agris pascẽtẽ, velut χλόευνον. i. in hęrbis, fœnove dormientem. Alii magnitudine visenda Chlunẽ accipiũt. Aristophanes grãmaticus in libro de Aetatum nomenclatura, sunt ex Suibus inquit, qui dicunt Monii, quibus similis forsan fuerit, quem vocant Chlunem, sæuitia, & viribus. Apocopi ab Iulio Materno vocantur execti. Cochone dicitur pars infra pudenda, quæ coxis interiacet. Vtuntur municipes mei in coitus significatione verbo eiusmodi. Græcorum communi lingua vocatur μεσοσκέλοσ, quia sit inter crura medius locus, quæ vocant σκέλη. Obiter vero, & tanq̃ superpõdiũ adiiciat illud, Opimentũ pudendo℞ dici quãdoq; Mellinam, quandoq; vero etiam Vidulum. Vnde & vetus Plauti fabula Vidularię titulo circũlata olim est. Sed & numariam thecam signat Vidulus.

Nates. Apogluti. Glutos. Ephedrana. Pyga. Hypolispæ, quid itẽ Lispa. Lispi. Cur Atheniẽses Depyges. Thesei petra. Virgilii locus. Cur cædantur nates potissimum. Callipygos. Catapygon. Pygostolus. Cap. XXXVIII.

IN postrema Thoracis parte retrorsum Nates sunt,a quibus nec abest admiratio,qñ nõ sine ꝓuidentia homini tantũ sunt hæ,& qdem cõglobatę decentissime,ac sedendi muniis paccõmodæ,solidiore tñ,q̃ in cæteris membris,carne,ne premente corporis mole,ossibus cederet.Quadrupedes stare diu infatigatis viribus possunt,qm̃ quasi iacere vid̀tur,cũ quaternis innitant̃ fulturis.At homines non facile surrecto corpore stantes pseuerant,sed requiem subinde requirunt.Porro quia caruit rõnale animal cauda:q̃ partẽ eã,qua reddi ciboꝝ onera,saluberrimũ est,obtegat,obducatq;, Ideo artifex creatoris sapientia carnosas etiã esse voluit nates,vt extumescẽtes idẽ implerent munus. Quibusdã tamẽ tum natura,tum laboris genere attenuant̃ adeo partes hę,vt inde apud Gręcos cognomina inuenerint.Nã ἀπογλουτοι dicunt̃,qa Glutos signet Ischion.i.coxarũ vertebrã apd̃ Homerũ Iliados.V.Sed & ꝓminentia in iisdẽ locis eodẽ cẽsent̃ noĩe,quæ & Ephedrana dicant̃ ab sedẽdi vsu.Scribit Eustathius Gluton signare Sphæroma Cotyles in coxa.Pygas,& Gluton ꝓ eodẽ a qbusdã accipi ꝓdidit Rufus.inde ab mollitie impositũ nomẽ,hoc est ab γλοιόσ.Vocantur & Hypolispę,quia eo nomine dicta sint attrita,& vsu depolita,deminutaq;.Vnde Lispa etiã lingua, & Astragali in medio ptusi,Lispi.Atheniẽses ꝓcipue comicis salibus ex hoc aspgũtur,ꝙ nautici magna pars cũ essent,ob sedẽdi assiduitatẽ depyges reddebant̃.addit̃ & fabella,Theseũ cum Perithoo inferos ꝑtentẽ,in ꝑtra quadã Proserpinę impio coactũ sedere,a qua cũ ab Hercule auelleret,affixas ꝑtrę natiũ partes reliquisse,q̃obrẽ honoris eius ergo,cæteris itẽ Atheniensibus hæsisse cognomẽtũ.Ad eã vero ꝑtrã allusisse credi Virgilius põt,vbi Aeneidos.VI.ait,Sedet,æternũq; sedebit infelix Theseus.Cædi pueros parte hac,ideo receptum aiunt,ꝙ sint nates sensus obtusi ob cutis crassitudinẽ,cui insit callosum quiddã,& solidius,duriusq;,q̃ reliquo corpore,præsertim supno.Tradunt ꝑitissimi artis medicæ,tantã esse natibus cũ toto affinitatẽ,vt in illis scarificatio facta dicat̃ Phlebotomiæ vicaria.Nates qdem Gręci Pygę vocabulo significant,magno errore grammatici cuiusdã,scrotũ,siue,vt ipse ait,byrsam testiculorum eo noĩe accipientis. Probant id voces inde productæ.Nam & Callipygos ab natium vocat̃ pulchritudine,& Catapygon scortillum signat,sicut & Pygostolus.& Athenienses digytum in manibus medium Catapygona dicunt. Anorropygia vocant,quæ inter volandum nullo regunt̃ caudæ gubernaculo. Hinc apud Syracusanos puellas quasdã ex partis eius insigni specie Callipygos nũcupatas,scribit etiam Cercidas Iambicus poeta.ἦν καλλιπύγων ζεῦγος ἐν συρακόσαισ.Fuere autẽ sorores duę in agris educatę,pulchritudinis visendæ.Has sæpius inter se disceptantes de natium præstantia demum iudicio adolescentis vrbani rem ꝑmisisse,tenet fama.Qui vtraq; inspecta,grandiori natu calculum adiecit,moxq; eandem sibi vxorem allegit,fratre etiamnum alteram grate excipiente,quo ex facto Veneri templum substructum,quã dixere Callipygon.

Ani ratio,& vocabula.Arch9.Archoliparos.Anischia.Lispi. Caput.XXXIX.

POrus vero excremẽtis addictus,quẽ Latini tum Podicem,tum Anum vocare consueuerunt,ab Arabibus Phicteris nominat̃,forte,quia Græci σφιγκτῆρα nuncupant,ab arcendo,constringendoq;,vt docuit Galenus.Id vero græcum indicat verbum σφίγγειν.appellant itẽ Stephanum,& Dactylion.i.annulum atq; item Hedram.vnde & Plinius Sedem.In eam decumbẽs os vocatur Coryphe.i.Apex.Porus hic cutis ratione frigidus est,ac siccus,quo nomine illi maxime infestum frigus est.Sicuti etiam pudendis,& vesicæ,ac vuluæ,vt auctor Hippocrates est.Siqdem neruosus plurimum est,& ideo resistere,obnitiq; min9 potest.In imo positus est ingeniose,quoniam nutu suo excremẽtitia,grauisq; materia illuc feratur. Proinde Auicenna finit,esse Anum semitam quandam,& callem fęculentię crassioris,& humorum malorum qui illam consectantur.Inuenio etiam Archum dici.vnde lepidus ꝓpsit iocus in quendam,qui appellabatur Chiliarchos,nam & princeps nominatur Archus,ex quo Archoliparos,qui consequendæ dignitatis causa prehensat omnes.Porro procidit Anus,sicut & vulua,Sedis ꝓcidentiã dicimus,vel Sedem cõuersam,quã stypticis repcutere,Officinæ solẽt.Anischia,siue Lispa dici inuenio,quæ clunium tumore vacant,cuiusmodi aues sunt.Meatus porro hic quibusdam coaluit bestiis,quas Gręci ἄτρητονσ vocãt.Nã & vaccã fuisse Perinthi accepimus,cui cibi excremẽtum extenuatum ꝑ vesicam transmittebat̃,dissectusq; anus denuo coalescebat propere,nec resecando euinci potuit vitiũ.Illud nec omiserim pte ista,in Galeni obseruatũ libris,Piscatori cuidã iter piscãdũ vsuuenisse,vt sedi,ac vesicę icũbẽtia tãto corripent̃ frigore,vt eo q̃uis obnitẽte,tũ alui,tũ

vesicæ effluerent retrimentitiæ sordes. Sed mox calidis remediis mature musculis refotis, qui fuerant oblęsi, in integrum est restitutus. Sunt qui monumentis prodant, ab excellenti excretiõis nisu, præcurrente insigni dolore, Lapides callosos a q̃busdam deiectos, iis, qui in vesica succrescũt, haud ita absimiles. Id ego inq̃t Galenus, nec vidi, nec alium, qui viderit, audire contigit. Postremo ἑδρικὰ ἕλκη dicuntur Aeginitæ Paulo, quæ sedi adnascuntur, αἰδοικὰ, quæ pudendis.

Testiculi muliebres quã habeant rationem. An conferat mulier semẽ ad generationem. Semen quid. De Menstruis. Cur fœmina minor viro. Caput. XL.

CAeterum prius q̃ abeamus longius, & crurum ingrediamur explicationem, id minime dissimulandum, Galeni medicorũ principis post Hippocratem, celeberrimam esse sententiam, inesse mulieri quoq; testiculos, sed internos. Vnde nobilis exorta ambiguitas inter medicos, ac philosophos, An ex muliere secernatur semen generationi congruens. Nã esse testiculos generandi causa, cõsentaneũ est. Verũtamen Auerrois. II. Colliget. Cap. de Iuuamentis testiculorum hos dicit nullum in generationis ratione effectum habere. Placetq; item plerisq;, non aliam esse testium in fœmina rationem, q̃ vberum in viro. Quoniam argumentis puincatur, fœminam semen ad generandum non excernere. Siquidem semen sit supfluitas digesta, crassior, viscosa, tenaxq;, & albicans, ac calida. Mulierem vero esse frigidam, & pinde digestionis non bonæ, vnde & redundantiis scateat aquosis, inconcoctisq;. propterea colligit Auerrois, Semẽ muliebre esse excremẽtum aquosum, indigestum, ex quo membra progigni, sit omnino impossibile. Additur etiam, plerasq; cõcepisse absq; vlla seminis secretione. Porro vuluam ita naturaliter affici, Vt suũ euomat semen, attrahat autem, qđ virile est. Addit Auerrois, nouisse fœminã in vicinia cohabitantem, probis moribus, & fidei integræ, quæ iureiurando confirmaret, concepisse infantem, semine ex Balneo attracto, qđ profudisset lasciuiens Masturbator. Infert Aristoteles, Mẽstrua esse in fœminis, qđ sit in maribus genitura, nec fieri posse, vt duæ simul secretiones seminales agantur. Ideo semen a fœmina non conferri ad generationem. nam si semen esset, menstrua nõ essent. Sunt vero hæc plane excrementa, sicuti semen. Nam est semen excrementum concoctum alimenti sanguinei, qđ vltimum in membra digeritur, & ppterea ab sanguine fit diuersum. proinde incoctum, aut p vim emissum, cũ q̃s præter modum in veneria fertur præceps, cruentũ iam aliquibus prodiit. Sed cum infirmioris plus excrementi, minusq; concoctum fieri, idq; copiã cruẽti humoris esse, necesse sit, infirmius autem secũdum naturam sit, qđ minus caloris adipiscitur, talisq; fœmina sit, hinc secretionem illam sanguineam fœminæ excrementum esse, necesse est. Talis autem est eorum eiectio, quę menstrua vocantur. Argumento est, Aetate eadẽ maribus genituram fieri, & erumpere fœminis menstrua. Vocem item mutari, intumescere mãmas. necnõ desinente ætate, aboleri maribus gignendi facultatem, fœminis pfluuia menstruorũ. Adhæc indicium illa faciunt, esse excrementum huiusmodi secretionem fœminarum, q non mariscę, non cõfluuium e naribus sanguinis, non varices, non eiusmodi alia fœminis fere obueniunt, q̃diu profluunt menstrua, & siquid tale accidit, deteriores fiunt purgationes, tanq̃ materia menstruorum in ea abierit. minus etiam venosæ sunt mulieres, q̃ mares, lautiores porro, lęuioresq;. Corporibus item minores, pallidæ quoq;, ac venis obscuriorib⁹. Galenus vero scđo de Spermate lib. &. XIIII. de vtilitate particularum, secerni a muliere semen ad generandi rationẽ, nitit̃ pbare. Idem sentit Auicenna doctrina quinta Fen primę primi. Quo in loco eiusdem interpres multa ad refellẽdum pfert Auerroem. Qui nosse concupierit, locum habet, quem enotauimus.

Crurum ratio. Item vocabula plura ad imum vsq;. Periscelides quæ sint. De Pittaco. Caput. XLI.

CRura sequebant̃, quæ cum femoribus, & suris, vt edocuit Aristoteles, homini carnulenta sunt, cum animantes cæteræ non viuiparæ modo, verum quæcunq; cruribus constant, vacua carne hæc habeant. Neruosa enim sunt, ossulenta, spinosa, rigida. Causa vero omnium prope vna est, q homo solus animalium erectus est, ob idq;, vt facile sustinere superiora posset, Natura parti superiori corpulentiã dempsit, inferiori addidit. Ob id item cauda caret. nam alimẽtum, qđ caudam adit, in hæc ipsa absumit̃. Circa ilia sinuosa ossa vocantur Acetabula, quæ coxarum capiti accommodantur, Cotylas græci vocant. Caput autem Coxæ dicitur Cotyledon. Vbi fit commissura hæc, Plectrum Coxæ vocatur. Neruus, quo eiusmodi colligatio fit, nuncupatur Ischion, nomine eodẽ, quo & vertebra. Carnes ab eo ad inferiora defluę, Hypoglu

tides,quasi sub gluto.i.vertebra.Coxa tota ad genu pertendit.a Grçcis dicta Merus.vnde ex coxarum pulchritudine Callimerus.Et Lacęnæ Phęnomerides nuncupatæ,ꝙ incessu partē hāc retegerent.Intra coxas Femora sunt,Parameria dicta.nam qđ coxas interiacet,Mesomeriū est.A pectinis osse femina oriunť. Inferiora coxarū capita media sinuanť,quo facilius excipi a cruribus possint.Quæ cōmissura osse paruo,molli,chartilaginoso tegiť, Patellam vocant.Suffragines sinus curuaturarum dicunť.Vbi crus coxarū cōmittiť extremitati,diciť cruris caput.Ibi est genu,cuius ossa Pausanias vocat Molas.Posterior incuruatio Poples.vnde &.XXVIII.Plini⁹,Poplites in gt,alternis genib⁹ iponi.Ipsum aūt crus ossib⁹ constat duob⁹.Alterū ab exteriore parte supra positum est,& vocať Paracnemiū,Parastata vero in iumentis,Vegetio tradente.Ab priore alterum, cui tibiæ nomen est,grçce aūt προκνήμιον dicitur.Sub crure pars vocatur σφυρόν,vnde nomen calcaribus lingua videtur dedisse vernacula.Encentridas nuncupant Græci,sicuti meminit Pherecrates,& auctor est Iulius Pollux.Vtrinq; ꝓminent Astragali,q̄q̄ non sunt in hoīe tali,in quos Peronæ desinunt.Sunt vero ossicula,quæ item Paracercides nūcupanť,qa ꝓpe est Cercis.i.radi⁹ Sic enim itē diciť os maius,qđ totum fert crus.Peronas etiā Steringas appellāt nōnulli.hic datū Peronib⁹ nomen. Nerui lati a poplite orsi,ac in calcem ꝓducti vocanť Tenontes.Sphyron alio vocabulo Pezam dicunt.vnde Argyropeza Thetis apud Homerū,veluti argento similes habēs pedes.Quib⁹ introrsum obtorta sunt crura,auctore Polluce,nuncupantur Rhæbi.Quibus vero extrorsū Blessi.Cruris vniuersi pars anterior Anticnemiō,posterior Gastrocnemion.i.Cruris vēter.Nos Suram nominamus.Totum vero ex coxa consurgens & crure,Sphyro,pede,Scelos nuncupať.Coxa cū crure tm̄,diciť Colō,& Colyma.Calcaneū aūt Scelis,& Pterna,quasi Patera,qm̄ πατεῖ ἔραν.i. proculcat terram, vt ꝓbat Eustathius,vnde & Pterna ciuitatis apud Lycophronē pro basi.Obiter notandū hinc Periscelidas dici,q̄ vulgo Gremialia,vel Trauersias dictitant.nā & Męnander puellas gestare periscelidas scribit.Qđ ꝓpter illud Oratii ex Epistolis insertū volum⁹.

Nota refert meretricis acumina,sæpe Catellam,
Sępe Periscelidē raptā sibi flētis.

Pes aūt totū id vocať,qđ Astragalis subest.Mōs pedis aň digytos ossibus cōstat,& neruis.Mōtis anterior pars ab digytis Tarsus diciť etiā apud Homerum.Inferna pedis portio vniuersim qdem Tyloma. Qđ digytis ꝓminet,Pedis pectus,vel Prosthetis diciť tur.mox est concauū pedis.Pelmata Rhazes interpretať dorsa pedū,Alii plantam.Cauitates aūt Cotylas vocāt nōnulli.Sub digytis,q̄ fit scissura,Chimetlō noīať.quo vocabulo etiā locū ipm putāt aliq̄ itelligēdū.Chimetla χίμετλα,ingt Medicinæ tertio Paulus,ἑλκώδεις εἰσὶ διαθέσεις.i. vlcerosi affect⁹ i manuū digytis,ac pedum,hyemali tpe.Marcelliō medicamē ad hoc gen⁹ celebre Grçcis est.Cōtingit in plerisq; ptium corpis,sed in iis,q̄ motui subseruiūt pcipue. Neruorum reuolutionē ex pcussu,vel labore,Gāgliō vocāt.i.γάγγλιον.Pes vero etiā Basis vocať.Scribūt Grçci,Pittacū ab Alcęo appellatū Sarapoda,ꝙ latos pedes traheret. Nec nō Chœrapoda,ꝙ vlcera ī pedib⁹ sentiret,q̄ vocāt Chœradas.Hāc quoq; ptē vnguētis linere,luxuria excogitauit Athenis.

Inferiorum proportio cum superiorib⁹.Quosdam pedibus mira efficere.Pedum ratio.Cur inferna mulierū crassiora.Colon.Iphiclus vnde.itē Colias Ven⁹.Scarthm⁹.Chiræ qđ.& Chiropodes. Caput.XLII.

Vaeterum singulari dignus admiratione tāti operis artifex infinit⁹,qui vt supna mundi minoris affabre,ac summa cōpegit pfectione,ita ne ī imo qdē eius desyderari est passus qppiā.Nā hęc vtiq; ad ꝓgressionis motū cōtributa potissimū agnoscimus.Sed tn̄ ita,vt cum supiorib⁹ pleraq; magnā habere cognationē intelliganť.Quippe manui cū pedibus insignis ꝓportio inest,q̄q̄ adsunt pedibus digyti ad figendū fortius,Manui vero ad apprehēdēdū,tanta ꝓminet tn̄ similitudinis vis,vt quosdam natura manibus mutilos pleraq; pedibus exeq,q̄ manibus solent alii,maxima omnium,q inspectarent,admiratione,visos a se,sint qui prodant.Et enim pedibus scripsisse,ligna conscidisse,atq; etiam nesse,ac id genus implesse multa. Cuius rei ita demum solida continget admiratio,si fuerimus exactius cōtēplati,crura,brachia,manus,pedes,membra esse laxarum compagum,musculis suffulta ad motus tres,Arrectionis, cōtractiōis circūductionis.Hominis vero pes singularē pfert naturç in eo quoq; ꝓuidētiā. Nā hic corporis reliqui ratione analoga videtur amplius excreuisse, sed id,vt possent duo incumbenti oneri sufficere.proinde longiores aliquanto cæteris,latioresq; facti.Inter polypoda nullum est,qđ vicenum excedat numerum.Vno tantum pede nullum item moueri continue potest.Vnde Monoscelorū

historia conuincit̃ vana, sicut & Sciopodum. Qui si cōperirētur, inutili prorsum onere ꝑpedirē tur, cū robur in pedibus regnat̃, & leuitas. Digytorū quoq; ratio seruata est summa. nā nec oblon gi æque sunt, ac in manibus, quarū in eo pcipuū munus, vt apprehendant. Sed breues nō tam ad speciē, q̃ ad vsum aliquē, vt nisu cōcitatos in cursum iuuarent. Etenim pressis in humum digy tis, mirū est, q̃to tutius totū propellatur corpus. Adde, q; pedis in partes nō disiecti portione affe cta, totus consentiret. id qđ minus mō fieri pōt. Breuitas etiā adminiculo est nō paruo, vt oblædi possint minus. Sciēdū & illud, qđ antea quoq; attigim⁹, inferna mulierū magna pte crassiora esse in viris aūt supna, ratio vero in frigiditate est, & calore. Nā frigidiore muliebri natura, alimēti, vn̄ augescit corpus, portio minima surrigit̃, qđ efficere calor potest. residens vero in imo, id corpulē tius efficit, & auctius. In maribus autem contrarium euenit, siqdem caloris copia delata sursum nutrimēti ps magna ibi effectū ostendit ampliorē. Bisulcū græci nunc διχηλον vocant, nunc δι σχιδῆ. Quę vsu pedū carēt, Apodū vocabulo significant̃. & īde Auiculis inditum nomē, quas alii Cypselos vocant, hirundinum specie. Psellus in libro de victus ratione, Trogletas nuncupat, q̄a ī foraminibus, & cauis fere latitent. Pedē Gręci πόδα vocant: a qdcēdi ratiōe, ἀπὸ τοῦ πάνειν. vel ab πόρος, qđ meatum signat, elisa litera ρ & cōtractione duplicis vocalis in ου, q mos græcis fre quēs. Vocat̃ & ps ea κῶλον proprie. vnde etiā Iphiclus dicit̃, q̄si Iphicolus, ex pedū celeritate. Sed & Colias Venus nō aliūde corriuat̃, cui tēplū, & cognomentū cōstituit adolescēs Atticus puellæ tyrrhenę bñficio cōpedib⁹ exolutus, qb⁹ tenebat̃ captiuus. Pes itē dicit̃ q̄nq; σκαρθμός, vt īqt Eu stathius: q̄q̄ vox ea & cursū signat, ac basim. Est ab pte hac ꝓuerbiū elegās, ab Citharœdo vsurpa tū Stratonico. Minnaco siquidē sup musica cū eo disertare ingresso, nō intendo inqt, q̄m ἀνώτερον τοῦ σφυροῦ λέγεις. i. supra talum dicis. Deniq; in pedibus q̄ fiunt rupturæ, vocantur Chiræ vnde ita affecti Chiropodes nuncupati, velut Rhagopodes.

Hypoglottides. Antiades. Paristhmia. Carotæ nerui. Caroticę venę, & Sphragitides. Celsi locus restituit̃. Hyoides os. siue Parastates. Fistula colli duplex. Stomachi ratio. Caput. XLIII.

CAeterum opinor, diu iam, multumq; in extimis humani corporis elaborauim⁹ Proinde peraccommodum videtur, eiusdem intima qua poterimus breuitate, recensere. Vt cum subiecta oculis omnia fuerint, agnoscamus deniq;, q̄ sit diui nę maiestatis ratio in struenda qualibet pticula. Igit̃ summa repetētes, ab Collo ordiemur, q̄m de capite satis multa cōpegim⁹. Sub lingua ergo sunt, q̄ vocant Hypoglottides, qb⁹ cohæret. ab iis a laterib⁹, q̄ ꝓminēt carnes, Antiades nūcu pant̃, & Paristhmia. Subiacēt rubedine qdē cōsimiles, verū auctiores, orbicula tioresq;, q̄ dñr μῆλα. i. mala. Sūt & ī Collo nerui vtriq; valētes, sine qb⁹ sustinere caput nō possent ceruicis vertebrę. Tenōtes vocant̃ ab rigore. Celsus lib. viii. Cerotas nūcupat. qua in parte Her molaus Barbar⁹, vir singularis ingenii, & doctrinæ multifariæ, deluxatā, subdititiamq; dictionē arbitratus, ea expuncta, substituit ipse Tenontas pro Cerotis. Ego, etsi primæ notæ viris semper assurgo, publico tñ bonarum literarum emolumento, non Tenontas sufficiendū puto, sed Caro tas, aut Caroticos, & id magnis fultus auctoribus. Siqdē in libro de iuuamēto Anhelitus, auctor Galenus est, Caroticas appellari venas, q̄ in Collo sunt, quas si q̄s cōprimat, corruat homo dormiē ti assimilis, sequaturq; corporis totius immobilitas. vnde & inditū nomē, nā κάρος græce soporē signat, ac ebrietatem, sed & apud Apolloniū in Argonauticis vertiginē, vt alibi ꝓbabimus. Caro ticas itē venas nō ignorauit tertio de animalium historiis Aristoteles, & qua scinduntur primū Sphragitidas appellari scribit. i. iugulares, vt vertit Theodor⁹. Adde, q; libro quarto idē Celsus ita scribit. In dextra, sinistraq; circa guttur venę grādes, q̄ Sphragitides nominant̃, itemq; arterię quas Parotidas vocant, sursum ꝓcedētes vltra aures ferunt̃. Vt q̄s īterpretari possit, corruere ho minem non tam venarū cōpressione, q̄ etiam neruorū istorū oblęsiōe, q̄ñ eadem habent̃ parte, ac situ. Aut si nō ab effectu, ab conuicinia factam sciat nomenclaturā. Sed redeo, vnde sum digressus Antiadibus subest os, qđ ὑοειδὲς vocāt, ab literæ imagine. Herophilus, q̄a assistat Antiadibus, Pa rastatē noīauit. Sunt porro itinera duo, alterū Asperā vocāt arteriam, alterum stomachū, vt pu tat Celsus. Arteria exterior ad pulmonē, stomachus interior ad ventriculum. Illa spiritū, hic cibū recipit. Lactantius spiritalem, & cibalem vocat fistulam. Sed gurgulionē etiam, qua commeat spi ritus, quem Celsus vocat stomachum, alii gulā, sicut arteriā Guttur. Hæc corpore constat char tilaginoso. neq;. n. spirandi tantum causa est, sed etiam vocis: qđ autem sonet, læue, ac solidum esse oportet. Gula vero ex neruo constat, & carne. ex neruo quidem, vt extendi possit, ingesto cibo. ex carne, vt mollis sit, & cedat, nec lædat̃ defluentis cibi asperitate. Epiglottida vocant minorem lin

guam,quæ duabus sit interposita fistulis duplici ope.Nam inter epulãdũ operit arteriam,ne spũ ac voce illac meãte,si cibus,potusve in alienum deerrauerit tramitem,torqueat.Vbi vero spirit⁹ tantum,aut vox cõmeat,gulam integit,ne restagnatio intẽpestiua alui obstrepat.Stomachi noĩe Plinius postremam gulæ partem accipit,cui mox adnectat̃ venter.Nerui in stomachi laterib⁹ vocantur Toni.Vbi cohæret stomachus ventri,dicitur Os vẽtris magnum.Oesophagus etiam stomachi appellatio est,de quo dictum est.Sed iuniores barbare Isophagũ vocãt,quo nomine gulã intelligunt,qua defluat in stomachũ cibus,vbi etiam conficiatur. Lactantius hanc partem aluũ appellat. Plinius alui nomĩe accipit eã portionem,in quam medio adnexã vmbilico delabant̃ cibi iam in ventre pcocti,Qui sit terrestrium quibusdã denticulatę asperitatis,aliis cancellatim mordacis.Hunc stomachi appellatione omnes fere intelligunt.Nã & Galenus,os ventriculi inqt,vt veteres καρδίαν appellabãt,ita nr̃a tempestate stomach⁹ vocat̃.i.gula.De eo lib.de aĩalib⁹ decimo sic prodit Auicẽna,Stomachi ima esse carnulẽta,vt inde ad cõcoctionẽ vberior suppetat caloris vis.Os vero neruosũ haberi,vt exactior sit ibidẽ sensus.Illuc vero ab medulla cõmeare neruos magnos,vt sentiat̃ fames,& ianitio,qua obueniẽte,expgefaciat aĩam.Perficit vero cibos stomach⁹,tũ insiti caloris ptãte,tum aduẽtitii,adiacentibus splene,ac iecore.Vbi vero incisos ferro victimarũ stomachos,Homerus canit,nõ vtiq; pars,quã pstruximus,intelligenda,sed eius tempestatis more,infima gutturis,Bronchiq;.Stomachi θέμεθλα cum audis,gulę ĩtima ĩtellige,aut vẽtris os.

Intestinorum ordo,& Vocabula.De Lactibus,Choladibus,& Mesenterio.Mesarchus.Omentum quid.Item Enterione,& Enterionis.Paraphyades.

Caput.XLIIII.

AB Ventriculo excipiunt intestina,ex quibus pleraq; multis implicantur orbibus,ne semper assit cibi appetentia,neue alimenti inopia ppetuo famescamus.ideo cauit Artificis prouidentia,vt inibi moram duceret nutrimẽtum,donec iecur necessaria seuocasset,sicuti docuit Auicenna. alioqui edendi desyderiis semper infestaremur.Ergo ima ventriculi pars paululum in dexteriorem conuersa partem,in summum intestinum coarctat̃.Id Pylurum Celsus vocat,quoniam portæ modo in inferiores partes,quæ excreturi sum⁹,emittit.græce apđ Pollucem scribitur πυλαρός.Galenus Pylorum esse ita nominatum scribit,siue pro ima ventriculi parte,siue pro intestino huic adnexo accipiatur,vt veluti ianitor iustus nihil permittat exire,qđ non fuerit prius in Chylum conuersum,atq; concoctum.Talem autem Chyli bene concocti substantiam certum est per Pylorum ad inferiora deduci,non vt excernatur,sed potius vt intra corpus retineatur,vi hepatis in sanguinem transmutanda,ex quo omnia membra debent nutriri.Quo nomine libro de vtilitate partium qnto aperte pnunciat,Intestina non esse superfluitatum excretionis ,sed alimentorum potius instrumenta.Illud sciendum, ab Galeno,& Auicenna Pylorum,seu Portonarium,vt recentiores vocant,inter gracilia nõ numerari intestina,sed ex illis primum vocat Galen⁹ ἔκφυσιν.i.Exortum,qa ex pyloro primum exoriat̃,aut Dodecatylum seu,vt nunc dicimus,Duodenum,ab digytorum mensu duodecim.Omnino Pylorum in imo stomacho foramen accipiunt,cui primum adnectatur intestinum.Ieiunum qđ vocant intestinum dictum græce Nestis.i.νῆστις.quoniam minus implicitum ,nunq̃ qđ accipit, continet,sed ad inferiora protinus transmittit.Inde tenuius sequitur intestinum in sinus vehementer implicitum, qua ex causa vocatur a Græcis ἕλιγμα,quia ἑλίσσειν signet circumuoluere.Helicem Aristoteles dicit.i.clauiculam. ἕλικα vero dicunt Græci reuolutum pampinum,Hederæ speciem Dioscorides.Nam ἑλίχρυσον Hederæ vocant florem,ἄνθει ἑλιχρύσῳ ἢ μαλίγκιον.Hęc tria Plinius Lactes vocauit,in homine,& oue,q̃q̃ Suetonius in Vitellio Murenarum Lactes etiam vocat.Sicut Spartianus in lupis quoq;,quibus rusticos pauerit Heliogabalus.Quidam Lactium nomine pinguia intelligunt intestina,vt inquit Probus,vnde apud Persium Lactes vncti. quidam etiam membranas,quibus mutuo nexu implicentur intestina, quæ χολάδες item dicuntur Græcis,quoniam in ea corriuetur χολή,id est bilis,quam vocãt Xanthã.i.flauã,q̃ excalfaciens,acrimoniaq; irritans,velut pruritu ad superfluitatum excitet egestionem,vt ipsi interpretant̃. Porro ieiunũ intestinum Varro Hilã,siue Hiram vocauit,ab hilo hoc est minimo.sic.n.vocat̃,qđ grano fabæ adhæret.Mesenterium dicitur,quo Lactes inuoluunt̃,ne cõtactu spinæ duro lædant̃.Pollux autem sic,Mesenteriõ pellicula est ex venarũ,neruorũq; cõplexu ,rhenibus,ac vẽtri pxima ,alimẽtũ in hepar emittens.Macrobius Mesenteron pĩtestino accipit,ita distribuẽs,Intestina pricipalia tria,

vnum Dissipiũ vocat̃,q̃d ventrem & cætera intestina secernit. Alterũ mediũ,q̃d Græci μεσέντε ρον dicũt. Tertiũ,q̃d veteres Hirã vocarũt. Cuius auctoritatis fulcro cõmunitus,miror minus Theodorũ Lactes ꝓ Mesenterio accepisse,etiam si ab Hermolao plurimum vellicetur. Dici vero Mesenterion in Anatomicis libris Galenus scribit, ꝙ in medio sit intestinorũ collocatum. Sicuti & Mesarchon vocant item Græci,q̃m oẽs,q̃ ad ipsũ ex hepate venas,ferunt̃, vna cũ adiacentibus arteriis circũquaq; ambit,& cõplectit̃. Mesenteriõ latine Medianũ recte dixeris. Apophyades apd̃ Arist. sunt intestinorꝫ appendices. Sed & Ecphyades dñr q̃nq;. Sũt & in pedib⁹ plerũq; Paraphyades,quas velut surculos dixeris,& ꝓpagines. Sũt q affectionẽ quãdã ad Mesareum ꝑtinere autumẽt,vocẽtq; ita laborãtes Mesaraicos, ꝙ cibum aĩaduertãt ꝑ venas Mesareo,& Mesenterio intextas transmitti de more haud posse. Iecur q̃ppe Mesarei venis ꝓinde vtitur,ac manib⁹,quæ ex vẽtriculo suggerãt ei cibũ. At ii falli vident̃,si medicis credẽdum eminentissimis est,veluti si man⁹ eorum,quos syncope ꝓstrauit, cordis, aut gulæ vitio,affectas arbitrere,ꝙ cõsueta cesset functio Sed ad tenue intestinum redeo. Id in duos desinit fines. Alterum vocant Colõ,& ventrẽ inferiorẽ quem Homerus Nięram noĩat,hoc est νειαίραν. iacet aũt dextra potissimũ ꝑte ad hypocõdriũ. Et q̃a ibi sit maxima dolorum causa,putant Grammatici,inde κολάζεσθαι verbum deflecti, quo supplicii significat̃ irrogatio. Altrinsecus vero,q̃d tenui cohæret intestino,cæcũ vocat̃ Intestinũ. Ideo sic nuncupatũ, ꝙ a dextra parte incipiens,in sinisteriorẽ peruiũ,& longum est,in dexteriorem nõ est. At id,q̃d peruium est,late fusum,atq; sinuatum post multos anfractus deniq; dextra recuruatum in imo dirigitur,qua excernit. Et ꝓinde ibi rectum vocat̃ Intestinum. Plini⁹ parte infima Colon constituit,q̃d latine vocetur Ile. Oĩa vero hęc cõtegit Omẽtũ.i. ἐπίπλοον,ex interiore parte læue,ac strictũ,ex sup̃iore molli⁹. Cui adeps quoq; innascit̃,qui sensu itẽ sicut cerebrũ,& medulla caret. Tunica inq̃t Pollux,ab Rhenibus ad oĩa,q̃ digerit̃ intestina,nuncupatũr Peritonæum. Deniq; intestina Græce dñr ἔντερα. vnde Enterione,lignorũ quorũdã medulla,q̃ tibiis faciendis,aut id genus aliis eximi plerunq; solet. ἐντεριώνησ apud Aristophanẽ ἐγκοίλια signat. i. nauiũ interna aut ligna,quæ ab carina consurgunt. ἐντερόνειασ pronunciant alii. Entera τῆσ γῆσ dicuntur terrestres vermiculi q̃dã. Dysenteriam,Galeno interprete,dicimus nõ modo vbi exulcerant̃ intestina,sed & eam,q̃ Cruenta ob excretorũ speciẽ noĩat̃. Nec ab instituto dissentaneũ ita fuerit,subnotasse illud quoq;,in sublimiorib⁹ intestinorũ partibus euenire q̃nq; dolores eminẽtissimos,grauiter vomitu infestantes,nonnullis deniq; sterc⁹ etiamnũ reiectantibus,vt vix vnq̃ euaserit q̃spiã. ἰλεὸν,hoc est Voluolum vocant, nõnulli etiã χορδαψὸν,cũ se tumor ostendat aliq̃s in tenuiũ intestinorum portione,vt videatur Spiræ imaginẽ p̃ferre intestinũ. Ab inflãmatione autem vel aridi stercoris obstructione vsuuenire id,deprehensum veteribus est. Meminit post alios etiam Paulus Aeginita,Mortem huiusmodi vocans οἰκτισμὸν,Medicinæ tertio.

Pulmo qua naturæ prouidentia factus. Cur Latini,& Græci Pulmones quandoq; dicere malint,q̃ pulmonem. De Branchiis Piscium. Qui Pneumonici,seu Pulmonarii.

Caput. XLV.

Dicebamus in præcedẽtib⁹,meatuũ,quos in collo recognoscimus,vnum ad vẽtrem produci,ad pulmonem alterum. Et iam prioris rationem cũ itestinis oĩbus,vt nostra tulit imbecillitas,executi sum⁹. Nũc cõsentaneũ videt̃,reliqua persequi ordientes ab pulmone,q̃d est aeris conceptaculum, & spirandi artifex Officina, vnde alitur anima,sicuti cibis corpus. Est igitur destinato muneri ita contemperatus pulmo,vt esset natura spongiosus,& fistulis inanibus cauus,ideoq; spiritus capax. A tergo spinæ ipsi iungitur,atq; in duas fibras vngulæ bubulæ modo diuisus. Propterea Cordubensis Moyses Aphorismorum particula prima esse pulmonẽ ex mẽbris iis scribit,q̃ duplicia sunt,q̃uis vnitatis speciẽ p̃ferãt. & primo de aĩalium historiis Aristoteles,esse inquit,bipartitus pulmo oĩm expetit,verum in iis, q̃ animal generant, distinctio non æque apparet,minimeq; in homine. Est enim hic simplicior,nec ita multifidus,vt nonnullorum procreantium animal est. Cæterũ ad pulmonis media delabens panniculus,quem iuniores Mediastinũ vocãt,manifesto distributionẽ ei⁹ in duas quasi alas indicat,vt auctor Albertus cõprobare videt̃. Ratio aũt est,corporis in dextrũ,sinistrũq; partitio. Vtrũq;.n.sibi simile exposcit. Addit Auicenna,datum id ab naturæ ingenio sagaci,vt si in parte vna sese ostẽtarit affectio, nihilominus citra noxam altera corpus anhelitu recreet,ac cõfoueat. Quæ causa inq̃t,etiã duplicauit aures,oculos,nares,proinde alterutram partem pulmonis bifariam etiãnũ,si attẽdas,

diſtribui,ac duos p̃ferre Lobos,vt affecto vno,ſupſit incolumis alter.Ex iis,q̃ aſtruximus,manife=
ſtum fieri arbitror,cur Plato in Timæo,& Ariſtoteles q̃nq; pulmones multitudinis nũero dicere
malint,qđ & Plautus in Curgulione facit,et de natura Deorum lib.ſcđo.M.Tullius.Sed gram=
matici intra pelliculã ſe continentes,iſta minus pẽſitarũt.Qui pulmonẽ ſanguinis expertẽ dicũt
ex medicorum ſententia falli videnť,q̃a in diſſectionib⁹ nuſq̃ appareat.Sed perire illum,certiſſi=
mũ eſt.Cõtineri vero ſanguinem,tũ venis magnis,q̃ in eo dep̃hendanť,tũ ſubſtantia ipſius,eo tñ
interſtitio,q̄ q̃a venis pulmonis profluit ſanguis,fluitantem mõ ſpumam habeat,qui aũt ex ſub
ſtantia demanet,vbiq; ſit ſpumoſus ſummo,medio,imo.qm̃ propior eſt alẽdo pulmoni,qui om=
nino ſpumoſus eſt,atq; inde bene digeſtus,q̃q; mox in pulmonis tranſeat ſubſtantiã aptior.Spu=
moſus vero pulmo eſt,tum aeris copia,tum quia bilioſo ſanguine connutritur plurimum.Quæ
pulmonem,inquit Ariſtoteles,ſanguineum habent,caloris exceſſu,q̃ in eo ipſo mẽbro continetur
ſitibunda præcipue omnium animalium ſunt.Quæ vero non ſic,parum bibunt,qm̃ fungoſum
pulmonem habeant.Porro Philoſophi pulmonem cordis vocant flabellum,ac ventilabrum,quo
calorem cordis refrigerari,neceſſe ſit.Oĩa,q̃ ſpirant,tradẽte Ariſtotele,pulmonem habent.Ideoq;
piſcium nulli pulmo ineſt,ſed pro eo branchię.Q̃q̃ nõ me fallit,ab Ariſtotele Plinium diſſentire
dum poſſe piſcibus ineſſe ſcribit viſcera alia,q̃ ſint pulmonis analoga.Sed in libro de morte,& vi=
ta,philoſophus idem p̃bat amplius,nullũ eſſe animal,qđ pulmonem ſimul habeat,& branchias.
Quoniam ſit pulmo reſpirandi organum ad cordis euentationem,aere attracto.Branchiæ vero
inſtrumentum aduocandæ deſtinatum aquæ ad idem opus.Cui vnum per ſe membrum ſuffici
at.Cum enim opus ſit vnum,vnum item eſſe organum modo debet.Et q̃a ab natura nil fruſtra
produci conſueuit,cum vna ſit ſatis omnibus euentatio,aut ex aere p̃ueniens,aut ex aqua,vnum
tantum ad hoc conſtitui debet membrum,non duo ſimul.Ab hoc vero ſpirandi vſu apud Græ
cos pulmo nomen habet,dictus πνεύμων.Vnde & Pneumonia,ſiue Peripneumonia nuncupať
pulmonis inflammatio.Qui ita affecti ſunt,Pneumonici vocantur a Plinio,& Celſo.Pulmonari
os non inſcite interpretari poſſumus:Columella docente.Qm̃ vero pulmonem eſſe cordis culci=
tram,ſcribit Auicenna,iure caput ſequens illi dicabitur.

Cordis ratio.Item de Ventriculis cordis diſceptatio nõ inelegans.

Caput.XLVI.

COr in vtero naſcẽtib⁹ formari primũ,traditũ ab naturæ prudentib⁹ eſt.Semen
quippe maris in vulua conceptum reſoluitur in ſpiritum.hic vero menſtruo
ſeſe inſinuat humori,atq; ibi domicilium quodammodo ſtruit,q̃đ eſt cor.Sed
& ibidem mox reliquorum conſurgit generatio.Eãdem porro & exanguium
eſſe rationem volunt,in quibus nõ cor quidem,quod illis abeſt,ſed cordis ana=
logon producitur primo.Eſt vero cor,vt Galeno tradẽte condiſcimus,omniũ
viſcerum,& membrorum corporis radix prima,Vitę,caloris innati,ac vitalis
fons.Id,vt Peripateticis placet,ita ſe in humano corpore habet,ſicuti in orbe intelligentia prima
& eſt veluti quidam Microcoſmi rex nobilior.proinde eſt illius ſubſtantia ſolidior,duriorq;,cum
vt affectionibus,nocumentiſq; minus foret obnoxium,tũ ne ſpiritus,calorq; vitalis omnino eua=
neſcerent nullo cohibiti ſolidamento,ſed raritate,mollitieq; efflati.Qđ tñ nõ contigiſſe,fatendũ
eſt,ex terreſtris firmitatis redũdantia,tunc.n.nimio plus areſceret,neq; ſanguinis concretione ſo
la,vt in aliis,nimis nanq; ſic remolliret,qđ in hepate p̃ſpicuũ fit,ac ſplene,ſed caloris p̃potentis vi
globãtis,dẽſantiſq; mutuoq; partes eius.Locus vero,ac ſitus eius ſedem obtinet principalem.in
medio nãq; poſitum eſt,ad ſuperna tamen amplius,q̃ ad inferna,itemq; in antica vergens magis
q̃ in poſtica.Quippe nobilibus nobilem quoq; ſedem elargitur natura,ni grauius q̃d offecerit,p̃=
pedieritve.Venarum eſſe principium cor,liquet,tum ratione exuberantis ibi caloris,tum q̃a cũ
p̃ cætera viſcera venæ tranſigant,nulla per cor tendit.Porro mediana cordis ſpiſſa,cauaq; ſunt
plena etiam ſanguinis,veluti ducãt inde initia venæ,ob idq; excauatũ intus,vt ſanguinem conti
neat,vtq; caloris ſeruare principium queat.In hoc abſq; venarum conceptaculis ſubſiſtit ſanguis
In reliquis fere ſinu venoſo continet.Sed recte vtiq;.nã ex corde corriuať in venas.At in cor nec=
unde p̃fluere,p̃ſpicuum eſt,tum ex Anatome,tũ q̄ in generatiõe cor cõſiſtit primũ,ſtatimq; ſan
guinis ſcatere aĩaduertiť.Motus etiam triſtitiæ,ac lætitiæ,deniq; omnium ſenſuum hinc oriri,
eodemq; deriuari,Peripatetica cõſentit Schola.p̃ſto eſt & ratio,qm̃ principiũ eſſe vnũ oporteat,q̃=
tenus fieri valeat,aptiſſimus vero inter omnia locus eſt medianus.Mediũ q̃ppe vnũ eſt.Extrema
cordis ĩ mucronẽ turbinať firmiſſimũ.Hoĩ tm̃ paulo vergit ad lęuã,vt eius p̃tis frig⁹ cõtẽp̃et.Ho

mini siquidem inter cũcta maxime frigent sinistra. Copia item neruorũ in corde est, hinc.n. mot⁹
oriunt̃, q intentiõe, remissioneq; cooriunt̃. Cor sine osse est ĩ oĩbus, eqs modo, & bob⁹ exceptis, ma
gnitudinis id exprimit ratio, vt sit adminiculi loco, cui innitant̃. Ventriculus inest triplex aĩaliũ
cordi p̃grandiorũ, duplex minorũ, vnus postremo. Dexter sanguinem habet plurimũ, & calidis-
simum, q̃obrem pars item dextra calidior. Sinister modicum, eũq; frigidissimũ. Medius tũ copia,
tũ calore mediocrẽ, sed puriorẽ. Cæterum cõmonẽdi p̃te hac studiosi oẽs, Iuliũ Pollucẽ scd̃o Ono-
mastici, ventres tantũ in corde duos agnoscere, quos ipse κόλπους vocat. i. sinus. Itẽ κοιλίας. i. vẽ-
tres. Quib⁹ sanguis insit, & spũs, sed ille exeat p venas, p arterias hic. Verũ q in sinistra inq̃t, cras-
sior est, vt q spũs sit cõceptaculum. Dexter vero tenuior q̃dẽ, sed spatiis latior, vnde sanguinis p-
fundunt̃ riui. Quid ergo, diceẽ ne hic, vt grãmaticus, toto, q̃d aiũt, cælo aberrasse? Eũq; cũ Philo-
strato ĩ Ceritũ tabulas reiiciemus? minime vero. Nã Celsus idẽ quoq; ait, & prĩo Colliget Auerro
is cordis statuit cauitates tm̃ duas, & vtiq; amplas, in dextra vnã, in sinistra alteram. Inter vtrãq;
vero meatus solũ. Qui & Rasis ad Almãsorẽ duos mõ finit vẽtriculos. Sed nec Galenus ĩ meditul
lio cordis vẽtriculũ recipit, sed meatũ, vel foueã. imo vero & ĩ lib. de Anhelit⁹ emolumẽto aptã ad
uersus Aristotelẽ dirigit aciẽ, q tres statuerit vẽtriculos, cũ sensu sit deprehensũ, duos mõ esse. A
quorũ altero vena p̃pagẽt magna, ab reliquo arteria. In paruis aũt aĩalib⁹ vnũ tm̃ esse. Propterea
miror, Pliniũ scribere, in maiorũ aĩaliũ corde triplex visitari specu, in nullo aũt nõ geminũ. Hosce
ventriculos in lib. de sensu, & sensili, Arist. etiã thalamos vocat. Nos decẽti metaphora, & Diribi
toria possumus nuncupare. Illa vero digna p̃rsus, q̃ nõ p̃tereant̃, q̃ hebeti sensu sint, cor habere du
rum, & spissum, quæ aũt sensu valent, mollius. Audacia inq̃t Plinius, credunt̃, q̃bus paruum, pa-
uida, q̃bus p̃grande. Sed curnam sic? Nẽpe, q affectus quẽ producit metus, iam iis inest, q̃m̃ calo
rem proportione cordis non habeant. Verũ caloris parum in magno exolescit conceptaculo, pro
inde sanguis frigidior itẽ cõperit̃. Idem in venis, & vẽtriculis cordis obuenire fere, liquet, Sunt.n.
frigidiores venæ ampliores, & eodẽ mõ ventriculi. Porro alieni motus calidũ refrigerãt. Plus aũt
spiritus in amplioribus est, magisq; valet, q̃obrẽ nullũ venis grandioribus, aut ventriculis obesũ
opimumq; euadit. Approbant̃ hæc fere ab Auicenna tum in canone, tum de animalibus tertio &
decimo volumine. Cor inter viscera omnia nullam prorsus affectionem sentit: & iure id quidem:
nã q̃d principium est, ipsum citra noxam seruari debet, ne illo vitiato, corruant reliqua. Scribũt
Græci, Hermogenem, cuius de rhetorica libri extãt, multum præferentes ingenii lumen, cor ha-
buisse hirsutie, ac magnitudine extra mortalium reliquorum rationem insigne. Id ipsum fere de
Leonida in Paralleliis Plutarchus p̃didit. Idẽ de Aristomene Messenio Plinius, repetitũ quoq; scio
ab Maximo Val. memorabilium primo. At periti naturalium risu id excipiũt, fabulosum opinati
Propterea in carmine homerico λάσιον κῆρ, non dẽsum pilis cor accipi, putat Eustathius, sed pru
dens, ἐξ οὗ τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα, vti est apud Aeschylũ. Q̃ꝗ̃ inq̃t, ex historia in qui-
busdam repertum sit pilosum cor vt in Lysandro, necnon in Alexandri cane. Illud vero Platonis
ἔχων τὰς ἀνδραποδώδεις ἐπὶ τῆς ψυχῆς τρίχας, id est habẽs in anima seruiles pilos, in fatuita-
tem rudem Scõma est, q̃d de seruorũ ducit̃ tonsu, q appellat̃ Thrix seruilis. Sicuti ridẽt itẽ, q du
plicatũ in quibusdam animantibus dicat̃ reperiri cor, q̃d Plinius recensuit. principiũ etẽm vnum
modo esse debet, vt ante docuimus. Aut q q̃busdam defuerit vi ctimis, hæc.n. citra possibilitatẽ
dici. Aeque dictari inepte putant, augeri id per singulos annos in homine: ac binas drachmas põ
deris accedere ad quinquagesimum annum. Ab eo detrahi tantundem, & ideo non viuere homi
nes vltra centesimum annum defectu cordis. Quam rem Aegyptiorum doctrina contineri, Pli-
nius idem auctor est.

De Iecore, Pãcreo, Holcymo, ac felle. Itẽ ratio lõgioris, breuiorisq; vitę.

Caput. XLVII.

OMnibus igit̃, quæ sanguinis expertia non sunt, duo cõperimus necessaria im-
primis, cor & iecur, Et cor quidem caloris ratione, Locum.n. adesse aliquẽ, qua
si lares, focumq; oportet, quo naturæ fomites, & primordia ignis natiui conti
neantur, seruẽturq;: eũdẽq; tutum esse, veluti arcem corporis totius, necesse est
Iecur autem membrum, vt Plato inq̃t, nobilissimum, concoctionis cibarię gra
tia contributum esse, dilucet. Illud vero ex Galeni doctrina est, ex spiritu reso-
luto ab hepate in toto effici corpore appetẽtiã oblectãtiũ, seruantiũq;. At aĩato
spiritu exhalante ab felle, indignationẽ vbiq; cooriri. Auenzoar eo libro, quem supra aduocauim⁹
prodit, hepar esse p se mẽbrum maxime p̃cipuum, cuius maximi pernoscantur effectus, nõ aliũde

deducta virtute:sed ex se ipso propagata. Q? si vita nobis contingat optabilis,& optima, iecoris id virtute fieri,auctore Hippocrate. Galenus & medicorũ fere vniuersa schola,Iecur esse pcipuũ sanguinis organum statuunt,& venarum principium. Siqdem meatib⁹ stomachũ,& iecur inter iacentibus ascendens Chylus ad sanguinis formam disponit̃.mox vbi hepar paratũ excepit Chylũ,ac velut subfigurationẽ quãdã obtusam, sanguinis modo speciẽ a subseruiẽtib⁹ ei Meseraicis adeptum, supinfert ornatũ,vimq; ad pfecti sanguinis pcoctionẽ cũ supfluitatũ excretione. Habet item iecur principatũ virtutũ circa nutrimentum opantiũ,qm̃ sit naturalis virtutis fons. Admirabile est,qđ hac parte referendũ censuimus. Cum Venetiis Augustini ducis ex Barbadica gente dissecaretur defuncti cadauer,vt eximerent̃ interanea,in hepate inuentus est lapis ꝓpe Cystin fellis,magnitudine grandioris oliuæ,coloris serpentini in nigredinẽ tẽdentis. Iecur porro intrinsecus cauum,extrinsecus gibbum,qđ ꝓminens leuiter ventriculo insidet,& in quatuor distribuitur fibras. Q? ꝗ vero quandoq; repertum sit animal liene carens,vel duplicem habens,item altero vacans rhene,qđ tñ toto caret iecore,necdum est cõpertũ:etiã si partẽ deesse, sit adnotatum Cuius rei auctor Arist. est libro de animalium generatione quarto. Hinc veterum superstitio pestifera nuncupabat auspicia,vbi caput in iocinore non fuisset,eo nomine summitatem eius intelligentes,ꝗ vocãt Græci κυρτὰ.i.Gibba. Sicut inferiora dicunt σιμά. Maximum, inquit Pollux, iecoris munus est,alimentum in sanguinem digerere,ac fel,quam χολὴν appellant. Et hanc quidẽ conceptaculo affundere,qđ maximo eius inhęret Lobo. Idq; humoris nomine Cholen item dicit Vnde & Acholon felle carens dicitur. Sunt & ĩ iecinore,quæ vocantur Pylæ,id est portæ,a Græcis,qbus sanguinem excipit,quẽ vnius venæ opera reliquis infundat omnibus. Non omittendũ qđ curiosa veterum sedulitas nobis prodendum censuit. Siquidem locorum captantes salubritatem,pecoribus immolatis,quæ in iis pascerentur,vbi oppida constituere,aut statiua habere concepissent,ex iocinoris habitu aeris modum coniectabant. nam si liuescẽs,vitiosumq; in pluribus compertum foret,insalubritatis videri argumẽtum arbitrabantur,pabuli,& aquarum ratione Pancreon inter carnes,& Adenes,id est glandulas medium Lieni adiungitur,& stomacho,ac iecori.ab carne nomen est sortitum. Dignum scitu,hepatis dolorem ab Archigene dici Holcymõ,id est tractorium,& inhærentem,& torpidum,atq; atrocius molestum. At verbum id,inquit Galenus,inusitatum Græcis. Sunt tamen,qui admittant, sed pro viscido accipiunt, cuiusmodi viscum est,vt cuius vna parte tracta,insequatur illi cohærens altera. Sub hac vero notione hepatis dolor dici Holcymos nequit. Sunt qui Holcymon hepatis interpretẽtur dolorem,cum hepar vel induratum,vel inflammatum detrahere iugulum videtur. Alii cum diuturno laborat morbo. Alii cum mediocri afficitur dolore. Sunt qui tardum intelligant,vt qui acuto aduersetur. Nonnulli vrgentem,alii vehementem. Deniq; dura hepatis dispositio nũcupatur Scirrus. Quod scribit Paulus Aeginita,medicinæ.iii. Ex inferiore autem parte assidet fel,cuius folliculus ab Græcis dicitur Choledochus,qui flauum contineat humorem,pallescentem quandoq; ab Galeno visum,vel coloris cyanei,aut Isatis hærbæ. Est vero aliud nil ꝗ purgamentum pessimi sanguinis. Iecur tamen magna ex parte,maximoq; animalium numero felle caret, quod inspectis victimis innotuit. In parte quadam agri Chalcidici Eubœæ,fel nullum pecori est. At in Naxo quadrupedibus fere omnibus adeo grande,vt qui sacris incumbant, satis aduenæ nequeant mirari. Qui fellis naturam sensus alicuius rationem habere,sunt opinati,tota errant via. Iccirco enim esse cõtributum ratiocinantur fel,vt morsu animæ partem excitet in iecore sitam, rursumq; exhilaret laxando. Anaxagoras item per errorem acutorum morborum causas inde profluere,nobis persuadere voluit,quoniam eo redundante inspergatur pulmo,& venæ,atq; item costæ. Nam fere accidunt ea vitia felle carentibus. Sed enim vt bilis, quæ qualibet corporis parte gignitur, excrementitium quiddam est, sic adiunctum iecori fel nulli delegatur muneri, sed retrimentum tantum est. Quibuscunq; iecur adest salubre,& sanguis id subiẽs dulcescit,ea vel fellis sunt expertia, aut id habent, ꝗ minimum. Sanguinis impuritas fellis tum præsentiam, tum magnitudinem facit. Quia vero sedimen fel est, & exuperans, inutilisq; materia, inde veterum nonnulli, vitæ longioris rationem scrutati,ex fellis vacuitate demanare id sunt suspicati: argumento ex ceruorum vita deducto. Sed & Delphinus, qui fellis expers item est, longæuus est. Iecoris enim natura pro qualitate sua parum,multumq; viuendi rationem habere innexam potest Medicorum scholæ ita sanciunt,adiumentum ex felle haberi non postremum,vt excalfaciat,proindeq; concoctionem foueat secundam,hepatis innatum fulciendo calorem. Esse nanq; iecori subiectum fel ratione feruescentis bilis:perinde ac ignem sub Cortina succensum. Porro ab eodem

profluere nõ negligendam in eo vtilitatem, dum bilem ad inteſtina tranſmittit, qua extimulante celerius fæculentæ materiæ fiat ſecretio. Bilis vero præfarcto, p̃cluſoq; meatu, morbum obrepere regium deprehendere periti, quem Ictericum quoq; dicunt, aut Arquatum, toto corpore felle ſuffuſo.

De Liene, Et Riſus immodici ratione, & Cauniis Lienoſis. Aſplenon medicamentum quid. Cur Traianus Fiſcum appellarit Lienem.

Caput. XLVIII.

EQuidem dum magis, magiſq; mecum repeto diuinę maieſtatis in hominis fabrica exuberantem prouidentiam, nequeo tantæ bonitatis amplitudinem mirari ſatis. Quæ omnino intactum nil liquerit, qđ vel neceſſitas requireret, vel etiam vſq; ad delitias foret optabile, nedum ad ornamẽta profeciſſe nobis, ſatis habuerit. Sed nimia hæc indulgentia ſæpe per inſcitiam, nequid grauius dicam, allididitur, quandoq; etiam, veluti puerulos mollius in ſinu parentum educatos, puehit ad querelas, ꝙ non hoc, vel illud contribuerit noſtri corporis artifex, ceu parua ſint, quæ modo accepimus. Nam quale eſt, qđ nunc ſubtexendum eſt, Lienis emolumentum? Qđ parte læua ſitum aduerſus iecur, ideo laxum molliuſq; eſt, Spongiæ quadam imagine, ſicuti a Cordubenſi Moyſe proditum ſcimus, vt facilius ſanguinis craſſiorem ſecernendo alliciendoq; repurgaret fæculentiam. Sunt ex auctoribus, qui ioci intemperantiam huius viſceris amplitudine arbitrentur conſtare, quod in naturali hiſtoria relatum, nõ me fallit. At. M. Tullius, ꝗuis ſub aliena perſona, miratur, vnde affluentiſſimus quandoq; proueniat riſus, qui ſępe ita erumpat vt etiam ſi maxime adnitaris, nequeas tamen comprimere, quin & latera, os, venas, oculos, vultũ occupet. Auctor Auicenna eſt, Lienis virtute ex iecore prolici melancholici humoris vim tum naturalis, tum accidentalis, id eſt aduſti, nec ratione canonica prouenientis, quęq; non intendat natura. Euenit id vi duplici, Hepatis exigentis a ſe redundantia, Lienis vero excipientis, perlicientiſq;. Vnde prouenit ſanguis benignus, clarus, copioſus, lucidus, quem eſſe riſus cauſam, naturæ rerum periti tradunt. Ex ſanguine quippe ita affecto conſurgit ſpirituum multitudo, & claritas animam exhilarantium. Proinde traditum quoq;, meracius vinum moderate hauſtum frontem exporrigere, ac lætos reddere, qa inde ſanguinis profluit bonitas. Siquidem humor is egregie dicitur humanę naturæ accommodatus. Scribunt item Medicorum ſcientiſſimi, cordis ardores temperari plurimum atræ bilis frigore ad Lienis conceptacula ſubductæ. Id vero fieri, vt læua ſint dextris frigidiora, qđ locali conferre motui plurimum, rationibus colligunt. Ex iis vero oĩbus mirari ſuccurrit Eraſiſtrati prudentiam, a quo promptum in literas eſt, Lienem fruſtra videri productum, quando nulla prorſum in eo ſe promat vel operis, vel vtilitatis ratio. Ariſtoteles quoq; ab ſententia eadem videť non abiiſſe longius, cum tertio de partibus Lienem per accidens eſſe neceſſarium ſcribit, ſicuti retrimenta tum alui, tum veſicæ, vnde fit, vt in nonnullis magnitudine deficiat. Lien vapores inquit, vacantes diuertit, & attrahit ex vẽtriculo, & concoquere eos poteſt, vt qui ſanguineus ſit. ꝙ ſi plus excrementi affuerit, parũq; inſit Lieni caloris, corpus immodico languefcit alimento, & humoris confluuio fit, vt Lienoſus quis euadat, & obdureſcat venter. Cęterũ id non in poſtremis dignum occurrit admiratione, eſſe q̃dam terrarum parte hac diſcernicula, ſiquidem in terra Caria prope Rhodum Caunii peſtilẽte cęlo ſunt, & Lienoſi, vulgato apud Strabonem, alioſq; Stratonici citharœdi ſale. Qui illos intuitus colore admodũ viridi dixit, hoc illud eſſe, qđ poeta ceciniſſet Homerus.

Tale quidem genus eſt hominum, quale eſt foliorum.

Cumq; illum incuſarent, ꝙ vrbem, vt morbidam carperet, Ego inquit, eam morbidam dicere auſim, vbi mortui ambulant? Prope Cortynam in Creta apparentem ſplenem pecora non habent quod amplius medicorum ſcrutantes ſcholæ, in illis enaſci hærbam locis, deniq; compertum prodidere, qua veſcentia pecora lienes imminuerent, vnde & lienoſis curandis medicamen excogitatum, qđ ex re Aſplenon Cretenſes dicunt. Elegantiſſimum eſt & illud, quod in Iuliano Sextus Aurelius prodidit, Traianum exactiones improbantem, deteſtantemq; ſolitum dicere, Fiſcũ eſſe veluti Lienem, ꝙ eo excreſcente, artus reliqui contabeſcerent. Prius vero q̃ hinc digrediar, Platonis quoq; ſentẽtiam collibuit apponere, Proximus inquit, iecori locatus eſt Lien, vt purum hoc ſemper clarumq; reddat, & modo ſpeculi nitens, atq; perſpicuum, ad imagines exprimendas accommodatũ. Craſſiſſima vero in liene portio diciť Viſceris caput, nominatur & Spleniũ. σπληνιᾶν apud græcos eſt ſplenis vitio, ſeu Lienis laborare.

De Rhenibus. Perinephra. Grãmaticorũ defensio in Rhenũ etymo aduersus Philosophos. Rhenum vitia, & vocabula. Cap. XLIX.

RHenes vero quonã & ipsi ingenio producti! aut q̃ mirabili vsu! Hi lumbis, vt credit Celsus, sub imis coxis adnectũtur, parte quadam resimi, parte globati. Venosi porro sunt, & ventriculos habent, ac cõuelãtur tunicis. Rhenes nulla haberi necessitate Aristoteles putat, sed vt melius, & locupletius sit. humoris enim excrementitii gratia, qui confluit in vesicam, adiũctos esse ex sua natura, in quibus plus eiusmodi sedimenti fieri solet, vt vesica melius suo munere fungeretur. Dexter in omnibus, sicuti repetit Auicenna in animaliũ historia, superiorem obtinet locũ, minusq; pingui obducitur, & siccior est. Habẽt sinũ exiguũ, a quo meatus duo insignes ad vesicam defluũt. Alii etiã ex Ahorta frequẽtes perueniũt. Rhenũ igitur munus inquit Galenus, est, qđ in sanguine serosum est, ab Hepate attrahere, vt exuperantia humoris aquosi sequestrata, corruptionis absit discrimen. Qꝫ q̃ sunt etiamnũ, qui ab tota substantia eiusmodi fieri attractum putent, suffragante iecoris vi expellente. Diuersum vero in corpore sunt sortiti locũ, nõ absq; prouidentiæ ratione, verũ ne eregione constituti sibi inuicẽ officerent, minusq; ob id destinatũ implerent munus. fuit & in sinistro ratio peculiaris, ne si altius assurgeret, ab Liene cõprimeretur, q sinistris maxime accumbit. Ita in structurę huius ratione nil se ingerit fortuitũ, nil qđ Sapientię summę maiestatẽ non pferat amplissime. Sicuti ꝙ Visceris huius caro densior, compactior, solidiorq; est, ne quid exugeret, pter serosam sanguinis tenuitatẽ, neq; enim bilem atrã aduocat, non pituitam, quibus crassescentibus oblędi posset, pręfarctis, occlusisq; meatibus. Porro soliditas alterũ quoq; parit propugnaculũ, ne Potus retrimẽta acuta, mordaciaq; quid valeant labefactare. Sic deniq; validius suo defungi munere potest. Nam rarescente viscere, aut aliquo modo ex affectione facto imbecilliore, impurior profluit vrina, carniũ recentium loturæ consimilis. Id ipsum & affecto Hepate puenire, exploratissimũ est, cũ sanguinis vis maior in Rhenes defertur. Duo porro sunt, tũ ratione, quã in aliis antea ptulimus, tum quia defluentis humoris copiæ par non fuisset vnus. Qꝫ si forma ampliorẽ natura pduxisset, nõ paruo statura fuit magnitudo ea corpori, nõ ita late patẽti, fusoq;. περίνεφρα dicũt Gręcorũ scientissimi, quæ rhenũ obesitate opplẽtur. Grãmaticos incessunt ex Philosophis nõnulli, qui Rhenũ etymon scrutati, ἀπὸ τοῦ ῥεῖν, id est ab defluxu obscœni humoris nomen deflecti opinãtur. non recte inquiũt, quippe riui humoris eiusmodi spinæ altrinsecus cohęrent, & sunt ab intestinis separati. Cęterũ viri doctissimi, aliud est de natura disertare, aliud dicendi perpendere rationes. Vos humoris obscœni appellatione genituram accipitis, nos vrinę sedimenta. docere vos id Lactãtius potuit sic scribẽs, Vena in maribus, quæ seminũ rationẽ continet, duplex est, paulo interior, q̃ illud humoris obscœni receptaculum. Et ne addubites, paulo ante mentionẽ de Vesica fecerat. Ex caloris postremo redundantia vrinę consequi incõtinentiã, stillicidiaq;, tradit. Rhenũ morbus dicitur vtiq; Nephritis, sępe lapide magnitudinis visendę, vel in rhenũ altero, vel in Vreteris inorto, impactoq;. A quo prouenit Cholico haud absimilis dolor. νεφριτικὰ inde dicũtur φάρμακα. Est & Rhenũ affectio, quam Matellæ intercutem nõnulli vocãt, Vrinę pfluuiũ alii, aut Diabeten, & διψακὸν quoq;. Verũ rara est hoc genus ægritudo, Sitim parit extra modũ, Vnde dicitur Dipsacos, vti auctor est medicinæ. III. Paulus Aeginita. diffinitur ab eo, ταχεῖα τῶν πινομένων διέξοδος. Vnde & διαβήτης nuncupatur, velut transitus, ἀπὸ τοῦ διαβαίνειν.

Vreteres Venæ, siue Vranæ. De Vesica, & Vesicæ affectionibus.
Caput. L.

A Rhenibus autẽ singulas Venas colore albicantes delabi, cõpertũ est, ad vesicã. Eas ab re Vreteras siue οὐρητῆρας Græci vocãt, ꝙ per eas in Vesicam, quam Cystin dicũt, destillare vrinã, conceperint. nam Opisthuretica dicũtur retro vrinã mittentia. Sicut quę ante, Emprosthuretica. Qui vero frequẽtius mingunt, Vretici appellantur. Scribit Galenus sibi ipsi accidisse dolorẽ vehementissimũ, vt videret in ventre intimo terebra perforari, in eo potissimũ spatio, per qđ a Rhenibus ad vesicam Vreteras scimus extendi. Qđ eo libentius apposui, vt eorũ coargueretur vanitas, qui vixisse Galenũ prodere sunt ausi, sine corporis incommodo prorsum vllo. Quæ vero attulimus, ex libro sunt de Locis affectis secũdo, vbi infert, mox excretum a se grauissimo cũ dolore humorem, vitreũ a Praxagora nuncupatum, ꝙ sit vitro fuso similis, aut ob frigiditatem. In viris autem Vesica recto assidet intestino, ad sinistra vergens. In fœminis, in genitale

procumbit,ſubiectamq́ vuluam habet. Vrinæ iter in viris ſpatioſius,& compreſſius,ab veſicæ ceruice Colen petit, In fœmina breuius, pleniuſq́ ſuper vuluę ſe ceruicem oſtendit. Hanc prouida, ſagaxq́ natura neruoſam compegit,duram,tenuẽ quoq́,vt vrinæ mordacitati ſufficeret ex bilis permixtione,Item ne pter voluntatem proflueret vrina.Sunt qui ex tunica duplici concinnatam tradant,tametſi Galenus,& alicubi Auicenna,ſecus literis mandarũt.Sed circũiectum veſicę indumentũ ſpeciem prębet tunicæ duplicis, verum id veſicam ipſam nõ cõponit.Iſchuriam,id eſt ἰσχουρίαν, Vrinæ vocant retentionẽ.στραγγουρίαν vero vrinæ ſtillicidiũ.Id & δυσουρίαν dicunt. Ariſtophanes, στραγγουριῶ, χθὲς γὰρ ἔφαγον κάρδαμα.Siquidẽ vrinã ſupprimit Cardamũ,vel, vt Græce dicã,οὔρων δὲ ἐπισχετικόν.Sed & πτύσμα δὲ. Sunt & qui Vrinæ nũcupãtur incõtinentes Plinio.Inſunt veſicæ item,quos medici θρόμβους.i.Grumos dicũt,ſed hi tamen & inteſtinis,ventriculo,atq́ thorace nonnũq̃ continentur.Eos animi defectio,& color inſequi fœdus ſolet.Eſſe autem non aliud videtur,q̃ globatus ſanguis ex vaſis ſuis effuſus,qui veſicæ meatum obſtruit,offarcitq́ quandoq́. eſt enim grãmaticis Grumus, terræ prominentia tumulo minor. Veſicæ item affectiones Galeno ſunt hæ,πάρεσις,ſiue reſolutio,Nam & παρέτους reſolutos dicimus.forte vero hæc fuerit vrinæ incontinẽtia.πιτυρίασις,quippe πίτυρος furfur eſt,λιθίασις, quia λίθος eſt lapis, ἕλκωσις, id eſt vlceratio,præcipue in collo,hoc eſt,περὶ τὸν τράχηλον.Dyſuriam a Stranguria diſpeſcuit Galenus idem,quoniam illa modo ſit δυσχέρεια τοῦ οὐρεῖν,hæc vero κατὰ στράγγα οὔρησις.

Præcordiorum,ſiue Diaphragmatis ratio,& nomina plura.Phrenes. Prapides.Plinii obſcuritas illuſtratur. Caput.II.

CVm diuina prouidentia in hominis ſtructura ſcienter omnia cõfingeret,Thoracis capacitatẽ ad ſummũ ſapientiæ æquilibrium conformare ſic adorta eſt, vt cũ in pectore,ſicuti Plato vult,mortale genus animæ foret collocatũ, cũq́ inibi,qđ melius,qđq́ natura deterius eſt, viſeretur, locum ita diſparauit,vt diſcerniculo clariore ſedes altera ſecerneretur,vt virilis,a reliqua,quæ veluti fœminarũ foret.Chartilaginem quippe mediã interlocauit,quæ partẽ animę fortitudinis,& iracundiæ participẽ,cõtentioſamq́ parte contineret ſuperna. Vt rationi obtemperans hæc concupiſcibilem pariter coerceret tanq̃ vi illata,ſiquando rationis imperia detrectaret.Eſt vero membrana hęc tenuiſſima medio ſub pulmone tranſuerſa, velut pectoris ſeptum, coſtis, & ſubchartilagineis,& ſpinæ adnexũ,parte media tenue,membraneaq́ exilitate cõtextũ, atq́ item venas habens.Septum hoc Plato,Hippocrates,& Galenus Phrenas nũcupãt,qđ verbũ nobis mentem indicat,tanq̃ in prudentiæ participatum veniant. Verum id haudquaq̃ fit. Sed ita dicũtur,quia adiacent iis,quę facultatis eius expertia non ſunt,vt placet Peripateticis,Cordi nãq́ ptenduntur,Ex quo a nobis præcordia vocãtur,& a Græcis quandoq́ περικάρδια, ſed & περίζωμα,qđ Cinctum Theodorus tranſfert. appellatur & διάφραγμα,q̃q̃ & in naribus interſeptum eodẽ cenſeatur nomine.πραπίδας etiam poetæ vocãt,vt ſcribit Euſtathius. deflexo verbo ab πρὸ καὶ ἰδεῖν,vt ſit προβλεπτικὴ,καὶ προγνωστικὴ τοῦ μέλλοντος φρήν, id eſt præuidẽs,ac futura pręcipiens mens.In præcordiis inquit Plinius,fuit peculiaris cauſa,vicinitas alui,ne cibis ſupprimeretur animus.Intellige,vt animę ſentiẽtis origo inoffenſa ſeruetur,nec facile cibi exhalationibus diſtringatur,& caloris aduentitii copia.Nam & ſic quoq́,vbi ex conuicinia attraxerint præcordia humorem calidũ,atq́ excrementitium,continuo mentem, ſenſumq́ perturbãt, quãobrẽ parte ſui media tenuia ſunt,vt minus vaporis excipiãt.nam ſi carne pleniore conſtarẽt, copiam vaporis & haberẽt,& traherẽt. Porro & partẽ hãc inquit Ariſtoteles, calefactã celeriter, ſenſum mouere,indicat id,qđ titillatu euenit.diffluũt enim riſu,quos titillaris,quia motus celeriter ad eũ locũ perueniat,qui q̃q̃ leuiter calefacit,tamen mouet etiã pter voluntatẽ, diffuſo ſpiritu,ac reſoluto.Facit autẽ cutis tenuitas,vt homo vnus omniũ titilletur,tum etiam quia ridet vnus.Ictu in pliis traiecta pręcordia riſum attuliſſe,proditũ eſt,ob calorem,quẽ moueat vulnus. Meminit doctrinę huius Auicenna quoq́ in animaliũ hiſtoriis libro. XIII. ſed obſcurius.Ex iis vero lux Plinio infertur nõnulla libro vndecimo.Et hæc quidẽ ſunt de Diaphragmate obſeruata veteribus,qui balbutiſſe quodãmodo videntur,ſi ſpectes ea,quę mox ingeniorũ acumina excogitarunt. Quãdo exploratũ eſt obſeruatione acerrima, & ſcientiſſima, inſpirationis,& vocis, & omniũ virium corporis initia referri accepta oportere Diaphragmati.Etenim corporeas poteſtates expanſu imbecilliores effici,experimentis cõmonemur,ſicuti contractu, cõſtipatuq́ iuuari imprimis.Hinc ſeſe promit ſingulare præcordiorũ emolumentũ,qđ Galeni principis artis

medicę prudentia compertum creditur. Quippe horum facultate pręcipua aeris in ſpiritali reciprocatione comparatur ingreſſus, atq; item egreſſus. Qđ Cordubenſi non diſplicuit Moyſi ex Galeni doctrina in libro de Lacertorum motibus. Nam lacerti facultate proprii contrahẽte, vbi retrahitur Diaphragma, influit ſpiritalis aer. Rurſum vbi eiuſdem virtute diuerſa expanditur, egreditur ſpiritus. Huic inuento ſuo in tantũ Galenus applauſit, vt in lucubratione de motibus liquidis, prodendũ putarit, eam in medendi ſcientia indaginem videri cęteris pſtantiorẽ, qua peruestigetur, quo inſtrumento clibanus moueatur, id eſt pectoris concauitas, per quã ſpiritus vltro citroq; cõmeat. Quin Galenus idem περὶ διαγνώσεως τῶν πεπονθότων τόπων quinto, Terminũ, quo thoracis pars finitur inferior, antiquiores inquit, Phrenas appellauerũt, ſiue ſimpliciter, ſiue quia, eo inflãmatione affecto, Mens item oblędatur. Verũ qui Platonis tempora ſunt inſecuti, Septũ ipſum nominare inſtituerũt, etiam ſi Plato veterũ more Phrenas vocitat.

Spermatis Vaſa eſſe quinq; numero. Quę dicantur pręparatoria. Maris, & Fœminę ratio.

Caput. LII.

QVoniã vero ſeminis rationẽ paucis attigim9, illud cõmonitos velim rerũ naturę cõtẽplationis ſtudioſos. Cõceptacula ſpermatica, quę geniturę gratia ſunt cõparata, ex Anatomicorũ obſeruationib9 accuratis videri quinq; numero. Et principẽ qdẽ locũ habere venas, arteriaſq; multifariã implicitas, obuolutaſq; ad teſticulos tendẽtes, ex quo imagine quadã Varices quãdoq; vocãtur. Poſtea habẽtur teſtes ipſi, quos σηραγγώδεις hoc eſt cauernoſos cognominat Galenus. Tertium habet locũ Epididymon incumbens teſticulo ſub vaſe, qđ Seminariũ dicũt, & quartã obtinet ſedem, qđ in viris capax eſt, oblõgũq;, ac velut ſinuoſum, vbi Mutonem adit, in imo tamẽ anguſtius, breuiuſq;. Poſtremo eſt Paraſtata, ſeminariũ interiacens, & virgam. Comprobãtur hęc primo de genitura apud Galenum. Conceptacula primo a nobis loco conſtituta vocant παρασκευαστικὰ, tãq̃ tu dicas præparatoria, quoniã ſeminariũ humorem ad teſtes deferentia pręfingere, &, vt ſic dicã, delineare videtur. Duo vero ſunt hæc pro teſtiũ numero. Origo autem iſta, Seminariũ vas dextrum a parte ſuperna ducit initia ex aduerſo Rhenis dextri, ab vena concaua, & arteria. Quarũ altera ab hepate, a corde altera exordiũ ſumit. Siniſtrũ vero non adeo ex alto profluit, ſed ab vena ſiniſtra emulgente, & ab arteria. Cæterũ hac in parte illud ſingulari admiratione dignũ, vim illam ſeminariã, quæ Lumbari dextro, ſic nãq; iuniores hoſce item nũcupant meatus, inſerta dextrum adit teſtem, hinc effici calidiorẽ, magiſq; ſpiritoſam, quoniã venæ eiuſmodi, atq; arteriæ directe ab magna propagantur vena, magnaq; arteria, quo fit, vt ſanguinem protinus concipiãt depuratũ, egregieq; percoctũ. In ſiniſtris vero aliter obuenit. Siquidẽ non protinus defluit vena, vel arteria ab magna itidẽ, vt dextra, ſed ab ea, quæ ad rhenes delabitur. proinde ſanguine oppletur nõ expurgato, ſed aquoſo plurimũ. Quę ratio creditur potenter efficere, vt pro decurrentis modo ſeminis, nũc mas producatur, nũc fœmina. cui calculum adiicit Galenus, a quo longius abire, in iis præſertim, ſumme delirantis videatur. Cęterum plura de hoc genus quęſtione, libro de animaliũ generatione quarto Ariſt. nõnihil & Lactãtius. Aſtruũt porro medicorum ſagaciſſimi, ſeminariam vim in huiuſcemodi vaſis in album demutari colorẽ ex ſanguineo. fieri vero iſta, nõ in venarum principiis, ſed in portionibus iamiam teſticulis ſe inſinuantibus. quando morula certa indigeat concoctio hęc. Geniturę autẽ modum præſignem ab cerebro ſecerni, a Galeno traditum ſcio. quando cuidam ſalaciſſimo ab obitu capite diſſecto, eius partis deminutio comparuit manifeſta.

De Vtero muliebri. Item an Matrix barbare dicatur parte iſta. Geminorum ratio. Didymi, & Didymaones quo differant. Vnde ſit ſexus diſparilitas. Fœtus multiplicis exẽpla prodigioſa. Vteri vocabula, & partes. Item de mulierum teſticulis. De Eugio, & Hymene.

Caput. LIII.

FOeminis vero intus eadem fere omnia, pterq̃ veſicæ iunctus vtriculus, vnde dictus vterus, qđ alio nomine locos appellant. hoc inquit Plinius, in reliquis animalibus vuluam. Ariſtoteles vero ex interptatione Theodori, Pars inquit, Vuluę interior Loci, & Vterus appellatur, vnde Vterinos dici fratres, ſcimus. Oſtium autẽ, & ceruix, matrix. Extrema plurimarũ vuluarum, quæ Cornua appellãt, inuolui perſpectũ eſt. Græce vero Ariſtoteles ſic, καλεῖται δὲ τούτων τὰ μὲν ὑστέρα καὶ δελφὺς, ὅθεν καὶ ἀδελφοὺς προσαγορεύουσι, μήτρα δὲ ὁ καυλὸς καὶ τὸ στόμα τῆς ὑστέρας. Hyſtericas mulieres intelligũt eruditi, ab vtero ſuffocatas. Sunt & Symptomata,

quæ nūcupantur ὑστερικά. Obiter, ne scioli, ac nasutuli vel me, vel Theodorū cōuellere pergant, non barbare Matricem hac vsurpari parte, qđ pleriq; rentur, cōmonemus, quādo & Iulius Solinus Matricis nominat penetralia, cap. tertio. Vterus ergo hic in duos funditur sinus, qui in diuersum diffusi, ac reflexi circūplicātur modo arietinorū cornuū. Quæ pars in dextrā retorquetur, masculina est, inquit Lactantius. Quæ in sinistrā, fœminina. Horū sinuū ita distributorum auctor item Auicēna est. Qui &. XXI. tertii. Causa inquit, geminorū seminaria prouenit copia, quādo vteri sinus vterq; fuerit oppletus. Et dextra quidē parte, vt plurimū, concipi mares volūt, sinistra vero fœminas. Cui sentētię suffragari Hippocrates videtur, Sententiarum libro quinto. Hinc porro contingere arbitrātur sexus disparilitatē, nā si in lęuā vteri portionē masculinę stirpis genitura profundatur, marem quidē gigni, sed volsis, euiratisq; corpore, ac moribus. E diuerso quoq; cōparē sortiri euētū, qđ fœminini sexus seminiū dextrorsum se proclinarit. Enasci qppe fœminā, quæ viri speciem pferat in multis. ὑστέραν διχρόαν Vuluā vocāt Bifidam. In cæteris animantibus tot esse in vulua sinus, Auicenna probat, quot pferantur vberū papillæ. In homine autē, sicuti totū corpus didymū est, ex dextris, sinistrisq;, sic & vterus. Sūt tamen quibus septē in vtero cellulæ placeāt, ternis dextra, sinistraq; constitutis, vna modo in meditullio cōposita, totidēq; posse fœtus concipi, tradūt. Prodigiosa sunt, nec sine cunctatione proferenda, quæ magnus Albertus cēsuit prodenda. Vt prętereā, quę scribit Iulianus Iureconsultus, atq; item Paulus, Digestis, si pars hæreditatis petatur, vbi & superfœtationē admittere videtur. Scribit inquā Albertus, Mulierem quādā in Germania, configuratis, conformatisq; iam in vtero duorum & viginti infantiū corpusculis, aborsum fecisse. Aliam vero etiā septuaginta. Immo, vt amplius increscat admiratio, aliam etiamnū eiecisse in peluim Embryunculorū auricularis digyti magnitudine corpuscula centum & quinquaginta. Cuius rei facta fides est, tuniculis, quibus obuoluebantur, conscissis. Addit quoq;, pluribus eorū affuisse dilatationis, & constrictionis motum, & signa alia vitæ cōplura, oculis tamē imperfectioribus, Manuū vero, & pedū digytos fuisse veluti capillares. Geminos Græci nūc Didymos dicūt, nūc Didymaonas, eo tamen interstitio, sicuti in rhetorico adnotatū Lexico est, vt sint Didymaones diuaricatis, seiūctisq; corporib⁹, Didymi autē cōiūctis connexisq;. Cuiusmodi fuisse Actorionas, traditū fabulis scimus. Sed vt ab diuerticulo fabulam repetamus, illud neutiq; ptereūdū. In vteri lateribus introrsum haberi muliebres testiculos, paruos quidē, nec orbe pleno, sed instar sphærulæ a polis cōpressæ. Iacent autē initio colli vterini, panniculis seorsum colligati, nō vt in viris, scroto vno contenti. Horū ratione videtur Auicēna pronunciasse, vterū esse generationis principium effectiuū, quoniā Galeno astipulante, ac certatim medicis omnibus, Gutta mulieris actiue ad generationem concurrit, qua ratione fortassis Auerrois quoq; vterum ita laudibus extulit, vt membrum diceret principale quodā principatus modo. Verum, vt ab Grāmaticis aliquid item mutuemur, Vterū dicūt etiā Delphyn, vnde ἀδελφοὺς vocant fratres, qui vtero prodierint eodē. Hippocrates etiā γονὴν appellauit: quod verbū illis gētibus partim quidē fœtum signat, partim vero genitale profluuiū. Vteri supernas quasdam portiunculas, obliquatas, nuncupāt Ceræas, id est Antēnas, & Plectanas, hoc est retia. Vtrinq; vero habētur ὦμοι, siue humeri. postea est collū, vel trachelus, cuius os vocatur Porus primus. Celsus Canalem interpretatur. Quę mox sequitur inanitas, κόλπος, id est sinus dicitur muliebris. Vuluam deniq; Græci nūc μήτραν dicūt, nūc ὑστέραν. describitur a Galeno, ἀγγεῖον κυητήριον, id est vas fœtum cōseruans. Insignis eius affectio est, vbi σκιῤῥοῦται, id est obdurescit. Scirri simile est, qđ in vuluæ collo nūcupatur Scleroma, id est σκλήρωμα. Habetur apud Paulū Hysterica Pnix, siue πνῖξ, quā vertere suffocationē possum⁹. ἐμπνευματοῦται quandoq;, id est tumescit spiritu, ex frigiditate interdū, aut ἐκ δυστοκίας, hoc est partionis difficultate, ore pręfarcto, obstipatoq;, vel etiā θρόμβον παρασφηνωθέντος ἐν αὐτῷ. hoc est in eo thrombo, siue malis grumū dicere, amplius concreto. Inuenies item ὑστέρας πρόπτωσιν, quā recte Procidentiam vuluæ dixeris. Fit in ore interdū & φίμος. Sunt eadem quoq; parte ῥαγάδες ex partione violenta, Nā & ῥαγδαῖος impetuosus dicitur. Ipsam vero pariēdi molestā difficultatē δυστοκίαν vocant, vel parientis ratione, vel infantis, aut τοῦ χωρίου crassi nimis, aut prætenuis. Oblædit aer extimus quoq;, caloris vi, aut frigoris. Appellatur vero χώριον, quia fit χώρημα, id est infantis alueus, aut quia χορηγεῖ, id est suppeditat ei cibū. Embryon porro duplex ambit tunica, interior, quæ & tenuior est, ac mollior, Amnion ab Empedocle appellatur, vt auctor est Pollux, exterior vero Chorion. Intra muliebre pudendum Eugion est, siue Hymen integritatis argumentū. Ea vero neruosa intelligitur exilitas, quā primus conuellat congressus.

Septenarii ratione,intima corporis constare,Item extima.De Septenario paucula.
Caput. LIIII.

ADiciamus porro Macrobii ex naturaliū priore libro sentētiā p̄clarā,qua com probat is,humani corporis tā intima,q̄ extima numeri septenarii ratione cō= surgere.Septē inquit,sunt intra hominē,quæ a Græcis nigra membra vocan tur,Lingua,cor,pulmo,iecur,lien,rhenes duo. Septē itē alia cū venis,& mea tibus,quę singulis adiacēt,ad cibū,& spiritus reciprocationē destinata.Gut= tur,stomachus,aluus,vesica,& intestina principalia tria,Dissipiū,Mesente= rion,Hira.Septem sunt quoq; gradus in corpore,qui dimensionē altitudinis ab imo in superficiē cōplēt,Medulla,os,neruus,vena,arteria,caro,cutis.In aperto itē septē sunt corporis partes,Ca= put,pectus,manus,pedesq;,& pudendū.Item q̄ diuidūtur,nō nisi septē cōpagibus iūcta sunt.Vt in manibus est humerus,brachiū,cubitus,vola,& digytorū nodi terni.In pedibus vero,femur, genu,tibia,pes ipse,sub quo vola est,& digytorū similiter nodi terni.Et qa sensus,eorūq; ministe ria,in capite natura,velut in arce,cōstituit,septem foraminibus sensuū celebrātur officia,Oris, deinde oculorū,nariū,auriū binis.Quare numerus hic totius fabricę dispēsator est,ac dominus. Sed occurrat forte nūc aliquis,Ecquid ista corporis humani structurā faciāt augustiorē? Respō dendū vero,facere vtiq;.Quoniā numerus hic perfectionis plenitudinē cōtinet.Nam & Cicero septenariū esse rerū omniū nodū pronūciat.Quippe geminam vim obtinet vinciendi,quia ambę partes eius vincula prima sortitę sunt,Ternarius cū vna medietate,quaternarius cū duab⁹.Por ro is est perfectus numerus,q ex pari cōsurgit,atq; impari.Nā impar numerus mas,par vero fœ mina creditur.Sed & numeralis sciētię studiosi Patris appellatione imparē cēsent,parē vero ma tris.At dicat qs,inest virtus hęc aliis itē minoribus numeris,inest qdē,sed vt septenarii partib⁹. Possem hoc loco argumētis peruincere,totā in vtero infantis fabricā isto dispensari numero,nec nō totā hominis vitā.Sed superest de hac re pragmatia.Quæ modo allata sunt,p̄monstrāt,dū ne cęcutiamus,diuinę maiestatis sapientiā,a qua tot,tātisq; insigniti bonis sumus,vt in delitiis esse nos,fateamur,necesse sit,modo succinat vnusquisq; sibi,Nosce te ipsum.

Summū hominis bonū esse in Deo,non in voluptate,aut potentia,vel virtute.Impietatis humanæ taxatio. Caput. LV.

HAec habui de hominis pręcelsa natura,quę in literas promerem.Quæ labore non paruo ex diuersis congesta,si exactius quis paulo humanior vocarit ad li= bram,fatebitur,opinor,qd initio astruximus,hominē esse miraculum magnū, atq; diuinū.Sed tum equidē maius etiamnū miraculum,si tanta diuinitatis cura,& prouidentia inenarrabili & creatus,& ornatus,& singulis momentis connutritus,defensus,ad vitam vere vitalem tota vi prouocatus,vt plerunq; fit,sensibus mancipatus obbrutescat diro peccatu prorsum,nobilitatis,& finis oblitus,Ac sacrū illud numisma nō cōcidat modo,exculcetq;,sed aggere adobruat altiore,vt scelerū labe pressus altissima vix dici arbor queat,iuxta illam veterū sapientiū animarū tropologicam transmigra= tionem.Est profecto,vt ab nostræ religionis patribus astruitur,& nos supra attigimus,summū hominis bonū,æterna,& vltramūdana vita,Summū malum Antithei consortiū impiissimi,& mors prorogata in infinitum.Verum diuersi abeuntes,in terrenā,deuergētia quadā reflectimur naturā,hanc tractamus vnā fallaciosis illecti,oblaqueatiq; ambagibus,hanc cogitamus,huic in= hęremus affixi,efferamurq; adeo,vt persępe,qd Marcus Cato dicebat,Succidias humanas facia= mus.Sed imperitiores miremur minus.Inter eos,qui sibi sapientes videntur,mira est de felicita te disceptatio.Nec illud perspiciūt saltem,vtcūq; bellicū canant,inferant signa,diuersam aciem, impressione validius facta,fundant,fugentq;,cōmori omnes perinde ac bruta,bonūq;,ni perni= ciosior superesset animę interitus cū æternis pœnarū cruciatibus.Nil suspici animaduertas,rapi omnes calle quidē diuerso,errore tamen vno,quo ab parente reuellimur,veluti hac vna ratione nascamur,vt vel voluptatibus irretiti,in earū titillationes caput,animāq; demergamus,aut vi crassemur in proximū omnia nobis corrogantes,vendicātesq;,aut scientiæ inanis gloriolam ca= ptemus.Erumpere agminatim maxime videas,qui voluptate cūcta metiātur,nilq; habeāt ratū, nil pensum,nisi qd ex illius fuerit decretis.Siquidem eo passim ab mortalibus cōcurritur,vt Se= neca inquit,vbi voluptatis laus insonuerit.Sed quid imperitis facias? Eudoxus philosophus,nec astrorum inscius, esse summū bonū voluptatem,vt illi videbatur,inde colligebat,q; eam affe= ctarent omnia.In quā sententiā toto pede Philoxenus iuit,&,vt Aristotelis monumēta testātur,

γεράνου λάρυγγα εὔχετο ἔχειν, Gruis collũ vt haberet, exoptauit, quo diutius bibẽdi, edẽdiq; titillatione ꝑfrui posset. At Persarũ rex Xerxes nouę voluptatis repertori p̄miũ cõstituit. Hinc est & Ephesiorũ nobile decretũ, qui, Strabone tradẽte, cũ singularis modestię, ac frugalitatis virum Hermodorũ eiecissent, Nemo dixerunt, apud nos frugi sit, nemo vnus excellat, vel si excelluerit, abeat. Quo noĩe dignos fuisse, qui strãgularẽtur oẽs, ꝓnũciauit Heraclitus cognomẽto σκοτεινός. Pleriq; etiamnũ ex Philosophis ita voluptatis imaginẽ cõcipiũt, vt illam in solio statuãt regio, veluti humanarũ plane reginam rerũ. Qđ vero ferendũ minus sit, virtutes ei subiiciũt, vt famulas, nutum quoq;, nequid indignationi desit, obseruantes, vt euestigio, quicquid visum illi fuerit, exequantur, tanq̃ illuc demũ productio hominis spectet, vt cibum, potũq; delectamentis implicitus percolet, vt in quæstionibus Seneca dixit seuerissime, ac libidine omnifaria diffluat. Cum tamen sciant, ab Antisthene pronunciatum, insanire se malle, q̃ voluptarie deliniri. Et recte ille quidem, Nam quintodecimo Punicorum apud Silium ita legimus.

Quippe nec ira deum tantum, nec tela, nec hostes,
Quantum sola noces animis illapsa voluptas.
Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, & atris
Circum te semper volitans infamia pennis.

Alii vero Liuianũ illud assidue mẽte repetũt, & verbis identidẽ ingerũt. Regnũ res est inter deos, hominesq; pulcherrima. Reges putãt deos esse terrenos, q ab exili, tenuiq; initio coorti ad ꝓcelsæ maiestatis instar excreuerũt, emicuerũtve. Qđ & Anataricũ dixisse quãdoq;, proditũ memoriæ est. Hinc & illud Cæsaris tyrãnico spiritu tumentis in Alpiũ transitu, Mallem hic esse primus, q̃ Romæ secũdus. Eqdẽ ꝑfici gẽtibus, longe, lateq; summotis oĩbus, imperitare, honestissimũ cẽseri posset, ni ita nos instrueret Seneca. Simul ista posuit conditor mũdi Deus, odiũ, & regnũ. Proinde & rex ille, vbi amplius diadema expendisset, O nobilem inquit, potius, q̃ felicem pannũ. Quid eñ, vt inqt Catullus, solutis est beatius curis? Sũt qui resectis, abdicatisq; omnibus, virtutẽ modo amplexentur, cõfoueãtq;, veluti sapiens sit plane omnia, &, vt Oratius inqt, Vno minor Ioue diues, Liber, honoratus, pulcher, Rex deniq; regũ. Profecto nõ abnuerim, esse virtutẽ altũ quiddã & eximiũ, multa vndiq; splendoris luce circũfusum, si modo recta insistas via, nec, qđ multis vsu uenit, ἄνευ τοῦ πράττειν philosopheris, ac μέχρι τοῦ λέγειν, Etenim adnexũ video superbiæ stuporem, & qđ grauissimũ est, inscitiã, aut negligentiã eius, q omniũ est virtutũ pater, & largitor. Quãti demũ scientia est impietate constipata? Immo qd inauspicatius, vel, vt κυνικώτερον dicã, quæ esse foetutina spurcior potest, ac foedior? Expende conspectius, tumẽt colla sapientium, riget ceruix, os obsignatur. De deo nulla, aut rara prorsus fit mentio. Quid cũ Platone mihi? Quid cũ Aristotele? si laudibus perstrepũt scholæ, resonat forũ, animã suppliciorũ diritate distrahi audituri, ac visuri sunt inferi? O felicitatis infelicissimũ genus. Quid porro cũ felicibus æui tã breuis immo vero nullius? Expergiscere infelix anima, resipisce, Quid veneris, amplius ad examen reuoca. Quid sis, metire. Miraculũ esse, te docui, & quidẽ diuinũ, addidimus venerandũ, & adorandũ. Docuerat, addideratq; prius Aegyptiorum regalis sacerdos Mercurius. Tu vero diuini adiectionem exhorrescis, brutum sponte, & consulta opera amplexaris, & perficis. maximũ dici miraculũ mauis. Quid enim maius, q̃ diuinã imaginem, immortalem, tot, tantisq; luminibus illustratã, tam lato, tãq; numeroso bonorũ agmine obuallatã coenosa semet foeditate circũlinere, glomerariãq;, ac sanguinariã, brutũ induere, Dictũ. n. veteribus est, hominũ effigies habere animos ferarum, Illũ omnia supereminentẽ, luminũ, ac bonitatis patrẽ, qui nos ab angelis paulo minus deminuerat, qui vultus sui lumen signauerat super nos, aut ruditer nescire, aut per summã impietatẽ negligere? Hac ratione esse coepit bulla hominis vita. humana oĩa puluis, & vmbra. Eũ, qui solus est, fuit, erit, liqmus, ad imaginosa reclinamus. Vitalis lux nobis erat cõtributa, vt p illius essentiã verã, vnicã, foecũdissimã & nos aliqd esse inciperemus vere, vnice, foecũdissime. At nos terrena respectamus, cũ animas nostras esse voluerit præpetes deus, nõ inferas, ceu cũ Epicuro succinẽtes, qđ supra nos, nihil ad nos, mẽtis instãtia, & vigore hebetato. Nec aduertimus, mortalẽ esse hanc, & per momẽta euanescẽtis naturę prouinciã. Sed vtinã vnicus ille, verus, bonusq; summi patris, summus filius, humanę impietatis diuino, & pretii incõparabilis sanguine, in terrarũ cõspicua altitudine ineffabiliter profuso, expiator infinitus, ita quãdoq; mentes omniũ suæ claritatis fomite incendat, illustretq;, vt nouũ hominẽ induamus omnes, & qđ abstulit peccati labes, restituat pietatis candor. Qua efficiamur vna velut argentũ purum, putum, ac emaculatum, & candefactum, nullaq; sit dies μητρυιά, ἀλλὰ μητέρες πᾶσαι.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN LIBROS ANTIQVARVM LECTIONVM PRAEFATIO TERTIA, AD PRAECELLENTEM PHILOSOPHVM, ET MEDICVM, NICOLAVM LEONICENVM.

SCIS, Opinor, vir eminentissime, in studiorum meorum, vt sic dicam, infantia Ferrariæ prima moralis philosophię stipēdia tuo me ductu, & auspiciis fecisse, Qz vero ex eo tibi multiplex eruditio tua, & lectio tantumnon infinita, ingeniũ feracissimũ, & omniũ capax memoriæ thesaurus, Addo etiam gręcę, Latinęq; facũdię scientiam præsignem, quã eruditus ita es, vt excellas, Hæc inquã omnia, q̃ tibi me affecerint, addixerintq;, sum ipse mihi testis vel locupletissimus. Sed animaduertere potuisti tu quoq;, nec enim tibi defuit vnq̃ obseruantia mea, quæ auctior reddita in dies, facturo nunc mihi publicam materiam, quicquid in literarũ quasi palæstra peruigilatum ad hanc horam est, amplius expressit, aurem quodãmodo peruellens, vt te, veluti clarissimũ artium bonarum lumen, in huiusce glorię, quãtulacũq; ea sit, participatum clemẽter aduocarem. Ita enim futurũ, ne officii tui, & meritorũ in me dilapsa videatur memoria. Esse quidem repensionem hanc operę leuioris, ac pedariam, nil me fallit, etiamsi Scruta, vt vendat, Scrutarius laudat, sed & quæ nec verti vitio possit, aut debeat, quando salsa tamen mola litare credũtur, quibus defuerint thura. Te quoq; in excelsissimo doctrinarũ fastigio surrectũ stare, dilucet, arbitror, & norunt omnes. Quo sane nomine temeritatis agi posse mecum, animaduerto, vt qui nugalibus inuentis altitudinẽ tuę contemplationis ineptius obstrependo, auocandoq; videar interpellare. Cęterũ vir præcellẽs prę sto mihi parte hac Platonis sentẽtia diuini est, qua scribit is, responsum quandoq; ab Ammone, pluris se Lacedæmoniorum aptam facere orationem, q̃ aliorum munera vel opulentissima. Quęstum tibi laudis, ac glorię compendium iis magnũ non prę monstramus, sed pectoris intima prospiciẽter reseramus, vt gratum, memoreq; me iam hinc noris agere discipulum, cordiq; ac memoriæ insigniter habere, qua me hilaritate, q̃ miti oratione adeuntem etiam si a sole occaso sępius, hęrenteq; exceperis assidue, patefactis ingenue, facũdeq;, quibus, velut moramentis molestioribus, tenerer implicitus. Quo fit, vt cum immensa sint, quę inde tibi debeantur, insita vero imbecillitate pauca, vel prorsum nulla queam prę stare, in hoc reclinarim diuerticulum, vt procliue saltem, nec, opinor, ingenerosum animi propositum ingererem tibi, inq; memoriam cæteris darem, & qđ ille apud Senecam facit, ipsum me oblatum vellem, etiam atq; etiam comprecatus, munus istiusmodi, quale id cũq; sit, boni consulas, putesq; cæteros, etiam si amplissima contribuunt, plura tamen multo sibi relinquere. Qui ipsum se tradit, reliqui sibi facit nihil. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI TERTIVS.

Historia iucunda belli in Venetos gesti, qua tempestate nobis ista elucubrabantur. Caput Primum.

EQVIDEM si alias vnq̃ res hominũ esse omnino nihil, concipere licuit, id clarissimũ diuina potentia, nobis ista prodentibus, effecit, vt si quando in dubium venerit, esset ne prouidentia vlla, nunc luce cõstiterit clarius, esse p̃potens numen, cuius nutu vel minima quęq; dirigantur, dispensenturq;. Quo enim tẽpore cõmẽtabamur ista, exortũ est atrox in Venetos bellũ, conspirante in eos vniuerso occasu. Imprimis vero Romanę ecclesię pontifex longe clarissimus Iulius, eius nominis secũdus, aduersum prępotẽs terra, mariq; imperiũ spiritus erigere ausus est, reuocaturus ciuitates ecclesiastico imperio superioribus annis vi ademptas. Sed ad tantã belli molẽ prętenues erãt animi ingentis vires. Peregrinis ergo auxiliis opus videbatur, ne vana fieret sine robore indignatio. Adiũctus ergo Maximilianus primũ imperator. Mox & potẽtissimi reges duo, Gallus, Hispanusq;. Aderant in Italia parati ad partes Reguli aliquot, Alphonsus Ferrariæ dux, cui pater Hercules fuerat, singulari prudẽtia vir, & in bellicis rebus cuilibet fere veterũ cõparãdus. Eũ nos viuentẽ vidimus sępe, nec sine admiratione præsigni, cum prouerbii vice passim tota Italia vsurparetur

Herculis ducis calliditas,Cui plus ineſſet ingenii,q̃ cęteris omnibus,quotquot bellandi vſu cen̄a
ſerentur ab radicibus alpium ad fretum ſiculū. Eum Veneti annū vigeſimū ſeptimū ante,q̃ nos
hæc promeremus in literas,illato bello ex cōtentione de finibus,bona principatus parte exucrāt,
Ademptū enim Rhodigium metropolis regionis eius,quā inter Padū,Ateſinq; poſitā Policinū
vulgo dictitant,Cheroneſum Græci, ſed & Latini nūcupant. Interluit Plinii teſtimonio nobilis
Tartarus.apparent multis locis Philiſtinę foſſæ veſtigia,cuius eſt apud eundem mentio. durat
etiamnū nomen,ſed paulum modo luxatū,qui vetuſtatis mos eſt. Piſtrinam dicūt. Adempta &
Oppida duo iuris Rhodigini Lendenaria, & Abbatia. Ademptus & agrorū numerus magnus,
qui fertilitate,ac frugum bonitate certant cū optimis quibuſq;. Vt non minus vere dici poſſint
Italiæ ſumen, q̃ olim Roſeæ Campos dixerat Vopiſcus Cæſar. Iniuriæ tam inſignis memoria
perurgebat filium, qui paternæ virtutis hæres quoq; ſumma vi affectabat reuulſas ab corpore
velut particulas pro virili in integrum reſtituere. Affuit & Franciſcus Mantuanus Marchio,vt
nūc loquimur,cuius maiores iidem Veneti male mulctaſſe videbātur. Affuerunt & alii,qui oēs
tāq̃ ad cōmune incendiū reſtinguendū coorti conſpiratu mirabili,Venetū vndiq; infeſtare cœ-
perunt.Gallorū Rex Lodouicus Italiam ingreſſus copiis egregie ad belli vſus tum armis,tū du
ctoribus,ac bellandi peritia inſtructis,ad quadraginta fuere hominū millia, citra Abduam flu-
uiū fere millibus paſſuum duobus conſedit.Pontificis exercitus Fauentiam,Rauennāq; inuaſit.
Venetorū copiæ ad quinquaginta hominū milia Gallis ſeſe obiecerant.defecerat oppidū nomine
Triuiū ad Gallum.Id ſitum eſt in Abduæ ripis.Eo nomine inflāmatus ira Venetus, & indigna
tione pręceps,ſumma vi id oppugnare adortus cepit. Vbi nullū nō crudelitatis genus in oppida
nos editum.q̃q̃ ducibus inuitis.Ciues interfecti omnes cū puberibus. Patuerunt ad libidinē vi-
liſſimi cuiuſq; infeliciter natæ virgines,mulieresq;. Viceni triceniq; miſeras etiam in propatulo
conſtuprabant.Nec ſacris corporibus ira pepercit victoris.Oblatā audio Chriſti ſuffixi tremen-
dam imaginē,additis,quas tempus exigebat,luctuoſis precibus.Sed cæca rabies,in ſuāq; ſurda
pernicīē, exculcat omnia,æquatq; ſolo.Dictu nefas eſt,qđ ſeqtur,& ipſe narraturus cōtremiſco,
quod militaris impietas perficere nō expauit.Conditorium ſacroſancti corporis,in quo reſtituti
omnes ſumus,rapturus auariſſimus miles,ineffabilis myſterii panem dicam,an verius dei p̄po-
tentis filium profudit,vt vilius neſcio quid.Et gaudio geſtiens, quē ſupercæleſtis natura refor-
midat,laudant Cæli,veneratur quicquid eſt,humi etiā,vt opinor,liquit iacentē.Sed audi qđ in
ſecutum eſt.haud ita multo interiecto tēpore,diſcordi ab hiſce belli primitiis exercitu Veneto,
pars vna Gallum Prandinū op.haud ita ab flumine diſſitum inuadere cogitātē, ducentis ferme
ab fluuio paſſibus audacius adorta eſt inter Caſſanū,Triuiū,& Riuoltam ſiccam,Id loci nomen
eſt.Ibi cōmiſſo prælio acri, victor Gallus,tum conſilio, & viribus,tum bellicis tormētis,quæ in-
ter vepreta mirabili arte defixerat, ad decem millia hominū confecit ex hoſtibus.Machinas oēs,
quæ innumerabiles erant, & pretioſiſſimę,cepit. Captiuorū numerus,& ſpoliorum immenſus.
Tantus vero Venetum terror inceſſit,vt equitatus omnis turpiter ſeminudus ſe fugę manda-
ret,tam p̄cipiti curſu,vt per multa millia paſſuū munimenta equorū,hominūq; abiecta paſſim
viſerentur.Nec tamen incruenta ſtetit victoria tunc Gallo.quinq; fere millia deſyderata. Q̄ ſi,
vt prędicant pleriq;,ambitione reſecta,Bartholomęo Aluiano,qui in hoſtes impreſſionē fecerat,
Comes Pitylianus opem ferre non recuſaſſet,non mediocri clade conſtaturā fuiſſe Gallo putant
eius diei pugnam.Cæterū vtcūq;,ab eo prælio tam improſpero,tāq; ominoſo,vt mox euētus do
cuit,inſigne ſpectaculū cūctis gētibus de ſe prębuit Venetum imperiū.Siquidē veluti acciſæ fo-
rent omnino vires vrbis paulo ante florentiſſimę, exercitū militibus conſcriptis reparare,ciui-
tates confirmare,valido impoſito pręſidio,Venetus negligere eſt viſus.Scires altius,q̃ pro ſpe-
cie infixum vulnus ſtare.Nec id fere latuit.Nam cū accepta foret clades quartodecimo Maii,ſa-
lutis anno.M.D.IX.intra diem tertiū & viceſimū amiſit Venetus Italiæ principatū non paruū,
ad lacunas ſuas tantū non infeliciter redactus.Mira certe res fuit,tam breui ſpatio exui imperio,
qđ deſudantes maiores vix annis centum,maximis artibus domi,belliq; adminiſtrata rep.Ciui-
tati omniū nobiliſſimę adiecerant.Admirationem augent vrbes munitiſſimę,quæ veluti dato ſi
gno,ad hoſtē nulla prorſum vi expectata defecerūt.Arripuit ergo Gallus Cremonam,Bergomū,
Brixiam,oppida multa,quæ in regionibus illis viſuntur.At imperator ſedens etiamnum domi,
nec viſa omnino Italia,Vincentiam,Veronam,Patauiū, vbi tunc nos iſta euigilabamus,Gori-
tiam,Tergeſte,totum Iulii forum,Vtino excepto.Alia ex parte pōtifex ad Vexillum reuocauit
eccleſiaſticum Rauennā,Fauentiam,Ariminū,Ceruiam.Ferrariēſis dux Rhodigium,& reliqua

eius loci summa alacritate recepit. Cedit hoc in laudem Cheronesi nostræ plurimũ. Ab ea inter-cepta prius, non desiisse Italiam Herculis ducis ingenio agitari motibus, dũ possessione Venetos deturbare studet, quin & ipsum hoc tam funestum bellũ illinc parte plurima pullulasse, cõstans opinio est. Adiecit imperio Alphonsus montem Silicis, & Atteste. Vnde principes Attestini credũtur cognominati, quos Estenses dictitat imperitum vulgus. Id posteaq̃ resciuere Veneti, negotio ad senatum relato: credo, alia super aliam nũciata clade, principes alioqui prudentissimos, & Leonardum imprimis Lauretanũ tunc Venetiarum ducem adeo concepta vicit indignatio, vt e uestigio decerneretur, copiis omnibus tum terrestribus, tum naualibus petendum esse Rhodigium: atq; ita æquãdum solo, vt deinceps Rhodigium quęreretur Rhodigii. Cæterum vbi id amplius perpendentibus mox est visum irati potius senatus consilium, q̃ principum electissimorum sententia, antiquata statim res est. Porro vtcũq; Imperatore nimio plus cessante, cũ sine pręsidio esset omnino Patauiũ, Venetus, qui paulo ante de salute publica despõdere erat visus, oblata rei bene gerendæ opportunitate, septimo & decimo Iulii, summo mane cũ delecta manu Equitum leuis armaturæ prius, mox & peditum, qui cladi superfuerant, Patauiũ irrupit. Adeoq; inopinata res fuit vt in foro prius diui Marci vexilla sint visa, q̃ vllus omnino hostium præsenserit aduentum. In quo mirari licet Venetorum illustrem clementiam. Capta erat vi quodammodo vrbs Italiæ clarissima, superfuit illis tamen altitudo animi tãta, vt citra vllam omnino cędẽ trãsacta res sit, etiam si defectione fuerant vehementer cõmoti, q; Venetæ vrbis esse veluti cor, Patauiũ videatur. Cessere in prædam Iudæi modo, necnon domus omnes eorũ, qui nouis rebus studuisse videbantur, in quorum aliquot Venetias missos sæuitum amplius est, & certe Patauina nobilitas insequentibus temporibus, atrocissimo ex defectione conflato odio, tantũnon ad extrema dilapsa est. Vidimus ipsi per summũ terrorem milites auide proposita diripientes bona. clamores dissonos hincinde audiebamus se ipsos vulnerantium prædatorum, & fœminarum sese afflictantium, impuberũq; miserabiliter fortunam suam deplorantiũ. Affuit & rusticorum vis magna, quibus connitentibus maxime confecta res erat. Proinde in prædæ partem irruebat efferata illa quoq; multitudo. Vnde, sicuti necesse erat, tumultus obstrepebat intolerabilis, insueto pręsertim, quando & incognitum erat, quonam progressura foret victoris ira, expectante vno quoq; cędem, incendia, rapinas, suspendia nobilitatis Patauinę. Sed clementius mox acta omnia. Ex Veneto exercitu violentius, & p̃ter institutũ crassantes plerosq;, rapientesq; vidimus gula fracta passim tota vrbe propendentes, seuerissime pœnas exigente Andrea Grito, quem tum copiis Venetus p̃fecerat. Insequenti die capta arx quoq;, deditionẽ faciente Leonardo Dresano, Vincentino nobili, qui impatoris nomine Patauiũ fuerat ingressus. Capti ibi quoq; ciuiũ multi. Omnes Venetias missi. Paulo post & Patauini alii, qui modo suspitionẽ aliquã de se facerent. Eodẽ impetu recipitur Mons Silicis, Atteste, Montagnana. Contigit & mira res. Plebs omnis non Patauii solum, sed alibi quoq; pro Veneto imperio stare, rustica turba eodem tendente. Qua etiam latẽter crassante, Mantuanus Marchio Franciscus, rei militaris peritissimus, & imperatoriis artibus insigniter perillustris, apud insulam Scalæ, id in Veronensi agro loci nomen est, interceptus Veneto traditur, ductusq; Patauiũ diui Laurentii die, qui est Augusti decimus, cõfestim & ipse Venetias mittitur. Iussu deniq; pontificis diu post liberatus, in patria se in posterũ continuit. Eodẽ fere tẽpore affuit imperator exercitu numerosissimo Patauiũ expugnaturus. Erãt in castris fortissimarũ gẽtiũ peritissimi, ac fortissimi milites, Germanus imprimis, deinde Gallus, & tum ab rege, tum ab pontifice missi Hispani. Nec Italicæ virtutis flos deerat. Hippolytus Attestinus, & idem Alphonsi Ferrariæ ducis frater, vir animi excelsi, virtutis expertæ, ingenii semper in numerato, & rerum nouarum auidissimi, eos ductabat. Erat hic quidẽ honore Cardinalis, ac pontifici gratissimus, sed Herculi patri similior, q̃ eius loci sacris viris, Veneto infestus imprimis ex antiquarũ iniuriarũ memoria. Quãobrẽ paternis odiis nimio plus imbutus vim magnã tormẽtorum ad belli vsus in castra cõuexerat. Quibus mœnia Patauina sic quatiebantur, vt stadiorum fere triũ spatio, ea vrbis parte, quã caudã vocãt longã, nõ procũberent solũ muri, sed penitus ex tererentur. Cęterũ miro ingenio, & celeritate inenarrabili Venetus introrsum militarem excitauit aggerem per totũ fere vrbis ambitũ, qua modo viderentur hostes impetũ daturi, die noctuq; opere cõtinuato. Adiacebat aggeri extrinsecus fossa pedũ altitudine quatuor. In imo substratus erat puluis ad apphendendũ ignem, & omnia fumo, incendioq; momento complenda mirificæ naturæ. Sarmenta pulueream conuelabant. Siquãdo insurgeret hostis mœnia inuasurus, summa alacritate deuolabant delectissimi pedites lanceis instructi, ac introrsum insidentes imo aggeri,

qui ab ea parte accliuis erat, maximo contemptu aduẽtum opperiebantur. tantam vero præ se fe
rebant animi altitudinem: vt sibi pollicerentur idẽtidem, nihil vnq̃ ausurum hostem, q̃uis auda
cissimũ, ferocissimũq;, & q̃d maximum est, miro fortunæ afflatu elatum. Quin & feles lãcearum
apicibus, orbe ligneo suffixo, alligabant, surrectisq; in Procæstriis (sunt hæc munimenta castren
sia) lanceis, iocis militaribus, & inconditis hostem ad felium venationem prolectabãt. Vidimus
nos vniuersa hæc: cũq; arderent omnia bello, & ænei globi tormentis excussi noctu magis, sed &
interdiu sæpe circũuolitarent aures, & singulis horis pro aris, focis, vitaq; dimicaretur, tamen
etiam si terrore tum præsentium, tum iam iam ingruentium malorum æstuaret mens, omniaq;
non simulacris, sicuti assolet plerũq;, atq; imitamentis, sed vlulatibus veris, ac spirantibus quate
rentur, ista commentabamur. Durauit sesquimẽsem fere obsidionis calamitas. Nã repente Octo
bribus Calẽdis nulla euidenti causa, conclamari vasa iussit Imperator, ac re infecta raptim trans
misit Alpes. Quo tãto successu Venetus, de quo paulo antea conclamatum videbatur, gloriari
plurimũ cœpit, vt qui peditum quindecim millibus, equitum leuis armaturę millibus quatuor
grauis armaturæ, seu Cataphrattorum nõ octingeutis amplius, quas vires sub obsidionẽ ipsam
mira celeritate contraxerat, hostiles copias, in quibus ferebantur peditum ad octoginta millia,
Equitum viginti, summa virtute pręter omniũ spem reiiecisset. Fuit ea æstate siccitas adeo æstu
osa, vix vt perennes suffecerint amnes. Ea res plurimũ iuuisse hostes credebatur. Ita vt passim mi
litari iactaretur ioco, Deum esse Germanicarum partium. Cõmeatus haud ita arcti habebãtur,
q̃ si diutius oppugnata vrbs foret, in tanta hominũ multitudine haud dubie tamen ventũ esset
ad inopiæ vltima. Sed hoste demigrante, confestim laxior rediit annona. Omnino toto eo tempo
re terrores vrbi inferebantur atroces, tanta Barbarorum multitudine circũstrepente, ac subinde
assultante, nusq̃ tamen armis oppugnare adortus est tam formidolosus hostis, nec vnq̃ ad certa
minis aleam ventum. semel tantum Hispani quidam, trecentos fuisse constat, munimenta in-
uasere, quibus ferro, igniq; absumptis, plus deinceps minarum, q̃ vis apertæ fuit. Cæterum Ve
netus iamiam sibi fidens animosius, veluti interceptas vrbes repetiturus, per magnos imbres
Vincentiæ signa intulit. A qua nullo negotio deditione facta, belli pestis Veronam petere est vi-
sa, Sed ibi maior se rerum moles ostentauit, quamobrem deflexit Venetus, Rhodigina Chero-
neso recepta, velut summa vi Ferrariam oppugnaturus, passim per edicta euocatis omnibus ad
vrbis opulentissimæ prædam. Aderat classis item instructissima, Triremes ad viginti. Aliarum
nauiũ numerus non paruus. Iam progressus erat nauticus exercitus aduerso Pado ad locum,
quem vulgo dicunt Guardiam. Vicus is est flumini adiacens. Distat Rhodigio septem millibus
passuum. Ac in Padi vlteriore ripa, quæ agri Ferrariensis est, militaria excitarat munimenta, tor
mẽtis omnifariam instructa. Promptissimus quisq; miles locum tuebatur. Galli vero, qui Brixię,
ac passim in citerioris Galliæ vrbibus hybernabant, Venetorum impetu excitati Veronam ci-
tatissimi petunt, protinusq; Vincentiam inuasuros se, cõminantur. Quo terrore Venetus ab in-
stituto retractus, Leonicum petere cogitur. Agri Vincentini id est oppidũ. Classis interim, q̃uis
terrestris exercitus præsidio destituta, nihilo minus suum obtinebat gradum. Præerat Angelus
Triuisanus. Munimento tantum erant equites fere mille armaturæ leuioris, & pedites totidem.
Nauticus miles nulla non die Ferrariensem agrum peruagatus, ferro, & igni omnia deuastabat
bellicis terroribus squalebant omnia. Insederat ea res altius Alphonso duci, q̃ tum præ se ferret,
sed rei bene gerendę opportunitatem opperiebatur. Quæ vbi adesse est visa, cõtractis Gallorum
Hispanorũq; millibus aliquot, suis nimio plus ad omne facinus animo paratis, miro stratagema
te manipulos aliquot emisit, qui munimẽta inuaderẽt quidẽ, sed mox simulata fuga, retrocede-
rent, sinerẽtq; leuioribus se tormentis spoliari. factum id per biduũ, aut triduũ. Veneto inde spes
crescere, hostisq; esse contẽptui. At is mox infra munimẽta, ex aduerso stantis in Pado classis ma-
chinas robustissimas, capacissimasq; ad fluminis aggerem impegit, ea arte, vt eo perforato, pilæ
ferreæ ponderis maximi ad æquilibriũ aquæ excuti possent. Adiuuabat negotiũ fluminis incre-
mentũ: quo altiores factę naues machinarũ ictibus facile scopi cuiusdam modo exponebantur.
Igitur ad arbitriũ cõpositis omnibus, quicq̃ eorũ Veneto ne suspicante quidẽ, dato signo, hinc
munimentis signa noctu inferuntur, hinc classis impetu inenarrabili tormẽtorum ictibus peti,
confringi, ac comminui cœpit. tãtus vero siue ex re inopinata, siue periculi magnitudine timor
nauticos corripuit, vt passim desilirent in Padũ, nec cogitatio vlla versaret animũ p̃terq̃ de fuga.
Omnibus ergo attonitis, naues aliquot deprimũtur. Inter eas insignis fuit etiã pretoria triremis
auro splendida, & ornamẽtis aliis regiæ instar exculta. Eam tamẽ mox Ducis Ferrariẽsis indu-

ſtria reuocauit in ſiccum,cōcinnatāq; cum quatuordecim aliis Ferrariam perduxit.Captæ item naues aliæ non paucę.Munimenta in fluminis ripa ſtatim expugnata.Fuit ea res Alphonſo magnifica omnino,ac neſcio,an cuilibet veterū par,ſiue ingeniū cogites ipſius Ducis,ſiue rem ab eo perpetratam , quā ex Atteſtinis nemo vnq̄ ſperare eſſet auſus.Quippe Venetum paulo ante late terra,mariq; pollentem ne torue quidem ſpectare ſuſtinuiſſet.Accedit ornamēto,hoſtis cōfeſſio. Palam ſiquidem Venetus prædicare,tot bellis mari aduerſus Turcarum gentem validiſſimam geſtis,non fere vnq̄ atrociorem cladem vno prœlio reip.inflictā.Geſta vero res eſt, vndecimo Cal. Ianuarii.M.D.IX.Inſequens annus miteſcente demū Pontificis ira,Venetum ab diris liberat imprecationibus.Verum cum Gallis perſeuerante nihilo minus bello,Liniacum alioqui munitiſſimū ab illis per proditionem intercipitur.Sitū id in Ateſis prærupiis eſt.Venetiis vero remittitur Dux Mantuanus,Pontifici prius Federico filio obſidis nomine tradito.Hoc eodem tempore copiis eccleſiaſticis quati cœpit Ferrarię Dux,conſpiratu in Venetos iam dilabente,ac ciuitatē nobiliſſimam pontifice repetente,quę iuris foret eccleſiaſtici.Inſuper & in eūdem exertum anathema eſt.Sacrum ductabat exercitum Franciſcus Maria Vrbini princeps, a quo milite infeſto Mutina occupatur,mox & Ferraria oppugnari cœpta,quarto ab vrbe lapide caſtris locatis.Regiū quoq; Lepidi per deditionem captū.Obſidione premebatur & Mirandula,At cū ſegniter agi res videretur,ingentis animi pontifex Bononia digreſſus, cōtempta frigoris,ac niuiū atrociore vi, caſtra petit,confeſtimq; facta deditio.Iam circūegerat ſe annus, cūq; munimentū Pado adiacens ab copiis obſideretur eccleſiaſticis,Baſtiæ nomen loco eſt,expugnatis iam Lugo,Cotignola,Bagnacauallo,ex inopinato irruente Alphonſo,inſignis ibi accepta clades. Eodē fere tēpore Gallis ſuffragantibus,q; ab Pontifice diſſidere cœpiſſent, Bononiam ingrediūtur Bentiuoli,multaq; in pontificis dedecus excogitata,pręterq; ruſticorum ſimul,& Gallorum impetu afflictę Venetorum copię cū eccleſiaſtico exercitu.Qua rerū proſperiore fortuna,Bentiuoli,audacius Bononiæ arcem miro ingenio,& Pōtificis cura haud ita pridem ſubſtructam oppugnare adorti,captā deniq; ſolo æquarunt.Paulo poſt initum fœdus eſt a pontifice cum Aragonū rege Ferdinando, & Venetis.Qui tota vi coorientes,vt amiſſa recuperarent,biennio fere poſt Brixiam Gallo extorquent,atq; item Bergomū.Sed necdum afflante Veneto fortuna,omnibuſq; in diuerſum cedentibus,mox vi recipitur ab hoſte Brixia,& diripitur crudeliſſime per maximā cędem,in ſacra, prophanaq; ira belli craſſante.Repetitū & Bergomū,grādi pecunia multatis ciuibus.Cęterū,qa hiſtoriā ſcribere,non eſt noſtri inſtituti,iam ſequeſtrati ab terroribus bellicis ad noſtra regrediemur ſtudia , benigne ſtudioſis impertiendo,quę per tot annos,quibus in hoc deſudamus puluere,ſunt intentiſſime obſeruata nobis.Proinde initū poſt tanta mala cū Gallo ab Venetis fœdus pretereo.Atq; item plīū atrox prope Rauennā inter Gallos,Hiſpanoſq;,quo tēpore ita acciſæ res Gallicę ſunt,vt paulo poſt accepta clade altera ab Heluetiis,Italia prorſum exigerētur,& hoc Pōtifice Iulio etiamnū ſuperſtite. Cui fuerat id in votis vel maxime.Verum prius,q̄ hinc diuellar omnino,patrię meę cladē nō reticebo,quā ab Hiſpano milite occupatā inuadens Bartholomęus Aluianus Veneti dux exercitus,leuis armaturæ equitibus non multis,ac peditatu perexiguo cōſtipatus,nocturno itinere hoſtibus eluſis,diripuit,moxq; inde ſeſe proripiens Hiſpanis iterum deuaſtandā reliquit.Quando nullum crudelitatis genus, qđ edi in ciues poſſit,eſt omiſſum,tectis parte plurima exuſtis,vt agrorū depopulationē tranſeā,& iniunctā omnibus commigrandi neceſſitatem,ne militarem diutius feritatem,& hoſticam rabiem pati cogerētur,eo progreſſam impudentiæ,vt a miſeris Saccarum rubens,& auſterū parari ſibi exigeret.Ac ſunt hęc quidē bellorum ſtipendia , hi diſcordiarum inteſtinarum euentus, quarū atrocitate Italiæ vires conuulſæ barbararum gentium cruentæ immanitati conterenda omnia permiſere.

Digeſtionum ſpecies,& Secretionū.Obſeruata multa de Sudore. Virgilii locus explicatur.Interibi adnotatur,quid Chylus,Chymus.Chilus.Chloe.Hemitymbium.Ardalia. Ardanium.Hemitybium quid. Caput. II.

QVi medendi ſcientia imbuti aliquid in ea facultate poſteris elaboratius,ſolicitiuſq; procudendū cenſuerūt,non vnū eſſe perficiendi alimenti modū animaduerterūt.Nam concoctionem primā in ore quidē incipere,verū in ſtomacho fieri,peragi tradunt in inteſtinis.Secundā exordia in Meſeraicis ducere,fieri in hepate,perfici in craſſioribus venis.Tertiā in minutulis venis initiū habere,fieri in capillaribus.Cōpleri in earūdem extremitatibus. Quartā deniq; addūt alii in membrorū poris,ſeu meatibus. Cæterū in di-

gestione prima ex cibo fit Chylus. In sequenti ex Chylo Chymus. In tertia ex Chymorum globo humiditas quędã, nomine quidẽ proprio insignis nullo, verũ ἀνώνυμος dicitur.i. innominatus humor. Percoctioni autẽ postremæ suus est locus, vbi, quẽ diximus, humor mẽbrorũ sese meatibus insinuans maturatur, eisq; perfectius assimilatur. Apud Aristotelem quarto Metæorũ lego Perficiendi cibi vocabula tria, πέπανσιν, ἕψησιν, ὄπτησιν. Admonendi vero amplius Tirunculi sunt, Chylum, si per υ psilon scribatur, ab Chilo differre plurimũ. Est siquidẽ Chilus per i. herba vel fœnũ, qđ scribit Aelius Dionysius, apud quem tamen per ει, diphthongum comperi scriptũ χεῖλος, vnde apud Pausaniam ἐκχειλοῦσθαι, quo fere neglectus significatur. Chilos porro dicitur item Chloe, q̃ q̃ est & Cereris cognomẽtũ, cuius in attica visebatur tẽplũ. Sed redeo ad institutũ. Digna relatu sunt, quę sententias Hippocratis explicans Galenus super iis prodidit. Cybus inqt non it in corpus, neq; alit, ni omni exuatur qualitate exuperanti, extraneaq;. Proinde necessariæ digestiones sunt. Quarũ ratio triplex pro superfluitatum ratione. Est enim redundantia quędam crassior, & fęculentior, quæ secretio est cõcoctionis primę in stomacho. Alia vero aquosa est, quã sequestrat digestio secũda in vrinam. Estq; hepatis, & venarũ, qđ idem docuit de virtutibus naturalibus secũdo, & prima primi Auicenna. Tertia porro exuperantia subtilior etiamnũ, quam efficit digestio tertia, seuocaturq; per sudores, qui propterea salsi sunt, ꝙ pars quidem dulcissima, leuissimaq; tota ad corpus nutriendum assumpta est. Pars autem alienissima, maximeq; inconcocta tantũ absoluitur, quę partim deorsum collapsa, & subsidẽs in hypostasi vocatur vrina, partim in corporis summa emergens sudor est. Vtraq; tamen salsa ob eandem causam prodeũt, quoniam portiones aqueæ terrestribus admiscentur, qđ in salsis omnibus contingere, deprehensum ab eruditis est. Q2 si terrestris portio redundarit, sapor resilit amarus. Si vero aquosa, insipidus. Hic tamen non id absq; perpensione transeundum. Sudorem non esse perpetuo saporis eiusdem. Sudor certe capitis aut nullum emittit odorem tetrũ, aut minus, q̃ reliqui corporis. Est.n. locus capitis spirationibus opportunus, quia laxior est, etiam capillorum indicio. Loca, & quæ locis continentur, grauius nares offendunt, si præfarctis meatibus, euaporationi nulla pręstetur libertas. Ex iis, quę de sudorum astruximus ratione, amplius opinor, innotuit, quo maxime argumento eminentissimus Poeta, non rerum modo, literarũq; veterum doctus, sed secretioris item doctrinę absq; ostentationis odio peritus, Salsum alicubi sudorẽ defluxisse, canat. Illud vero Dioclis sane absurdum videtur, tradentis, Sudores esse pręter naturam. Ni Medico haud ignobili efficax maxime suffragetur ratio. Quippe si suo defungatur munere innatus calor, recteq; ab natura ingestus peruincatur cibus, ita exuperans difflatur humor, vt neutiq; sensu percipi valeat. Quęcũq; vero vel balnei ratione, vel exercitationis, vel æstiui etiamnũ caloris secernimus, ex violentis proueniũt causis Certe in cõmẽtatione de viribus naturalibus Galenus ita sanxit. Quãto validius, intensiusq; cõperiatur intimũ calidũ, eo amplius effugit sensum difflatio. Nec illud in hac sudorũ dissertatione contemnendũ. Qđ vsu quidẽ venire cõpertius est, q̃ vt probatione indigeat. Sed cur ita, ambiguũ sane potest videri. Quãto curiosius, intẽtiusq; sudorẽ abstergere præterimus, tãto is demanat ꝓfluẽtius. ratio vero esse potest, quoniã refrigerari extrinsecus contingit, si nõ abstergatur. fit autẽ id cõtingẽtis nos aeris frigore, qui quãtũcũq; sentiatur calescẽs, dici tamẽ frigidus valet nostroꝝ cõparatione spirituũ. Suppetit ratio itẽ altera. Q2 qui iam profluxit sudor, cuti adhuc adiũctus, ita meatus ꝑfarcit, occupatq;, vix vt nouo pateat secretio. Promitur vero amplius in tergo sudor, q̃ ante, argumẽto illo maxime, ꝙ in parte qdẽ priore intus esse cõcauũ locũ animaduertimus, parũ ab extimo secretũ, in quẽ corriuari sudor valet. Id in tergo fieri nequit, sed foras obtrudatur, oportet. Addũt, Postica diutius seruare sudorẽ posse, quia frigefiãt minus, qua ratione in alis maxime redũdat item sudor, ꝙ frigefactari nequeant. Quid, ꝙ terga item corpulentiora habẽtur, proindeq; & humẽt amplius: neq; enim aliud caro est, q̃ densatus, sanguis, vt cõprobat secũdo de Animaliũ generatione Arist. ex frigiditate, ac humiditate. Nam ossa ex siccitate, ac caliditate volunt generari. Præsto item est humentis in tergo carnis ratio ex medullæ admotione, quæ per spinam delabitur. Ea item humectandi vim habet præcipuam. Nec id contemnẽdum, ꝙ in postica decumbimus magis, q̃ innitamur pectori stantes. maior itẽ ibi ex brachiorum iactatione motus. Porro si per se profluat sudor, spontaneus nuncupatur recte. Si arte, tunc aut per harenam fit, paraturq;. vnde & Aeginitæ Paulo vocatur Psammismus, nã Sabulum Psammos dicitur. Aut est Clibani desudatio, seu Cõcamerata, qua ignis inclusi æstu prolicitur sudor, cuiusmodi Assa item dicebatur. Aut est insolatio, quã heliosin dicunt. Aridum sudorem, id est ξηρὸν ἱδρῶτα dici putat Eustathius, qui nõ balnei proueniat vi, sed exercitatio-

ne,aut labore.Sicuti Xeraloephiam intelligimus citra lauacrum obunctionem factam. Sanguineum sudorem efficit constitutionis prauitas,corpore laxo,sanguine præterea humecto, aquosove,ex insiti caloris imbecillitate,cuius potestate decoqui debuit,ac densere.Hanc vero cibi plerūq; pręstat exuperantia.Sudarium vero est,qđ Gręce Hemitybium vocant.Id Aegyptium arbitratur Pollux,& in Comœdia,quā mediam appellant,Capsidrotiū inuenio nūcupatū. Hemitybii meminit Aristophanes in Pluto.Exponit interpres,dici ita ῥάκοσ ἡμιτριβὲσ λινοῦν τι,id est semitritum lineum pannū. Vel δίκροσσον φακιόλιον,id est vtrinq; fimbriatum phaciolium. Videtur esse mendum Pollucis exemplarium.Scribitur enim modo Hemitymbium,quo vocabulo dicitur Græcis paruū sepulcrum.Congruit huic loco,vel præcipue,qđ Phærecrates scribit,quēdam inducens a febre extergi se iubentem,interimq; insusurrantem,sudorem mihi,& Ardaliā σπόγγισον,id est spongia persiccato.Ardanium vero figlinum est,inquit Pausanias,vnde potāt bruta,qđ ante ianuam proponebatur,ab ἄρδω,qđ rigo signat.Sed & vas,vnde aspergimur aqua templum ingressi,dici Ardanion valet.

Saltationis laus,& origo de Græco penu. Hymnorum genera. Prosodion. Hyporchema.Stasimon. Virgilii locus enarratur.De Proteo pauca.

Caput. III.

SAltationis rationem non fuisse veteribus vulgarem,aut contemptibilem,argumēto esse multa possunt.Id vero imprimis,cerimonias nullas, aut Teletas paulo antiquiores fuisse,quibus non adhiberetur saltatio,quā rē eo grauiorē animaduertimus , q̄ a magnis ꝑfecta auctoribus videtur ,Orpheo videlicet, ac Musæo,qui vt honestissimū quiddam sanxisse tradūtur,cum rhythmo initiari,& saltatione. Quo factū est,vt qui mysteria prodidissent,eos dictitarent pleriq; ἐξορχεῖσθαι,id est desaltasse,ad qđ aduersus Androtionem alludens Demosthenes, ἐξορχησάμενον pro eo,qui vertisset terga, posuisse videtur. In Delo certe sacrū obibant nullū absq; saltatione,ac musica.Prodibant autē puerorum chori,tibiis,ac cithara pręcinentibus.E quibus selecti peritissimus quisq; saltabant. Eorū item cantilenæ ab saltationis vsu dicebantur ὑπορχήματα.Erant autē hymnorū genera tria,Prosodion,Hyporchema,Stasimon,Prosodion.λιταμεία siue supplicatio dicebatur cū hymno,vbi deos adirent,ac sacrificiū ad altare proferrent. Hyporchemata vero cōcinebant saltantes in altaris ambitu,vbi iam igni admota forent sacra.Celebrātur Cretica Hyporchemata,ex Cretensium saltandi studio,vti scribit Athenæus.illis em̄ saltatio erat patria, καὶ κιβισᾶν.Hyporchematicen saltant apud Pindarum Lacones.Communis videtur viris,mulieribusq;. Modi eius censentur pręstātissimi,Prosodiaci, Apostolici, qui & Parthenii dicuntur.Dici Hyporchemata putant , q̄ inter saltandum fere generosum quiddam seruarent,ac virile.Mox autē,cū quiescentes canerent,vocabantur Stasima.Cæterū vbi aram saltātes obibant,ita more condito,seruabant,vt ab sinistris dextrorsum pergerent prius,Zodiaci quadam imagine,cuius motus cælo diuersus appareat,ab occasu ad exortum. Mox a dextris læuorsum,pro ratione cælestis vertiginis.Hæc vero eo apposui gratius, q̄ iis Maroniana sensa proferuntur in lucem,quę illotis pedibus adeunt pleriq; omnes. Versus sunt Aeneidos quarto.

Delon maternam inuisit Apollo,
Instauratq; choros,mixtiq; altaria circum
Cretes,Dryopesq; fremunt,pictiq; Agathyrsi.

Ne vero quispiam hæc Græcis tantum in more fuisse opinetur, inuenimus Indorum gentem, qđ vel Arrianus significat, quibus orientem solem venerari consuetum est , non arbitrari plenam,perfectamq; esse numinis consalutationem,ni adhibita saltatio fuerit,qđ & suprema tempestate facere,instituti veteris fuerat.Sed cum taciturnitate dei,vt opinantur ipsi,effingere conātur choream.Græcis vero pluribus preces tū demū perfectę videbātur,si inter eas manū exoscularentur. At Aethiopes,cum iam cecinere bellicū,inferunturq; signa,saltant venerabundi. Nec apud illos citra saltationem excuteret aliquis sagittā,quæ tela capiti,pro pharetra instar radiorum circumponere,gentium illarum mos est.Quin eo modo inicere se hosti formidinem opinātur.Sed & propinqua Aegyptus saltationis mirata excellentiam, sub fabellæ inuolucro sententiam & ipsa suam videtur non occuluisse.Quando Protea illum in varias se demutantem rerum facies,non fere alium intelligunt,q̄ saltatorem eximiū,ad effingendū imprimis docilem,vt nunc humectam,liquidamq; exprimeret aquæ vim,nunc ignis celeritatem motus vehementia, nunc Leonis feritatem,aut etiā Pardalis impetum,furoreve.Postremo etiam virgulti flexum,& quic

quid omnino collibuisset, veluti Empusa quædam, cuius ipsius decantatę poetis deformationes. Sed rogo te, audi, quid ex Homerica item lectione ad negotium præsens venati simus. hic nanq; poetarum longe clarissimus, & literarum etiam parens, cũ iucundissima homini in digytos mitteret, Somnũ, amorem, cantum, postremam addidit saltationem, sed præclaro distinxit epitheto dixitq; ἀμύμονα, vt quæ reprehensionis morsum nesciret. Sed & alibi, huic quidem a deo contributam bellandi rationem, vimq; scribit, huic autem saltationis artificem modum, & optabilem cantum. Versus Homeri sunt hi.

ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
ἄλλῳ δ᾽ ὀρχηστύν τε, καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδήν.

Ceu plane innuat, eam esse prædulcem musicam, quæ non sit a saltatione abiuncta, dicaturq; deorum pulcherrimũ donũ. Vbi & illud attendendum amplius, cũ bifariam res distribuerit in bellum, & pacem, duo hæc tãtum, vt pulcherrima, bellicis apposuisse negotiis. Verum & Hesiodus speciosissimę laudis loco protulit, cum de Musis ita cecinit Theogoniæ initio,

καί τε περὶ κρήνην ἰοειδέα ποσσ᾽ ἁπαλοῖσιν
ὀρχεῦνται, καὶ βωμὸν ἐρισθενέος κρονίωνος.

Q; circa fontem nigrum molliculis saltant pedibus, in Aræ paternæ tripudiãtes ambitu. Quin Apollinem Pindarus Orchesten dicit. i. Saltatorem, q̄d & Homerici comprobarint hymni. quin immo etiam alicubi saltantem comperias Iouem, Deorum, vt veteres intelligi voluere, principẽ. Propterea Socrates ille sapientissimus tantum abfuit, vt saltationem duceret vituperandam, vt inter illius documenta legamus, hanc quoq; esse perdiscendam, velut multum insit venustatis in apto, concinnoq; motu, & corporis afformatione composita, nec erubuit iam magno natu vir inter disciplinas serias habere saltationem. Cæterũ inquit secũdo Legum Plato, reliquæ animantes sensu ordinis, inordinationisq; suorum motuũ vacant, quibus bene compositis nomen inditum est numeri, & concentus. Nos autem deos nostrarum celebritatum comites habuimus, qui sensum numerosum, concinnũ, suauem, periucundum nobis dedere, modulos, saltandiq; genera docuere. Choros ἀπὸ τῆς χαρᾶς, id est a gaudio nominauerunt. Itaq; primam erudiendi rationem effici Musarum, & Apollinis opera, perspicuũ est, ineruditũq; hominem esse, qui choreę musarum, expers sit, eruditum vero, qui compos eius est. Totũq; id genus in choream, saltationẽq; & cantum distribui declaratur. Quo fit, vt qui bene eruditus est, bene cantandi, saltandiq; peritiam habeat. Ex quibus vtiq; omnibus amplius perpendenti liquere potest, saltationẽ haudquaq̃ facilium, expositorũq; artificem videri, Immo sicuti grauissimis proditum auctoribus est, disciplinarum excellentium apicem attigisse, nec musices modo, sed & rhythmices, necnõ geometrię, imprimis vero philosophiæ, tum physices, tum ethices. Sed nec rhetorices cognoscitur expers quatenus mores indicat, & affectus, quos rhetores permouent. Verum nec a graphica seiungitur, aut Plastice, quoniam harum concinnitatem, eurhythmiamq; sibi vendicat. Sed imprimis memoria præcellens in saltatore exigitur. Immo vero iuxta Calchantem Homericum scire saltatorem oportet, τάτε ὄντα, τάτ᾽ ἐσσόμενα, πρό τ᾽ ἐόντα, Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur, vt nil prorsus eum lateat. Caput autẽ, summaq; saltationis est, imitationis scientia, eorum, quæ conceperit, enunciatrix, obscurorum, latentiumq; illustratrix. Et q̄d de Pericle pronunciauit Thucydides, præcellens est saltatoris laus, nosse q̄d deceat, & id ipsum posse explicare. Quoniam vero imitatrix est saltatio, prima in ea virtus perspicuitas, quam σαφήνειαν vocant, quæ in Oratore desyderatur imprimis, vt eorum, quæ exprimuntur gesticulatione, ac motu, tanta sit claritas, vt nullis prorsum sit opus interpretibus. Et q̄d Pythicum cecinit oraculum, Saltantis spectatorem decet, non loquentem etiam, omninoq; mutum quodammodo audire, ac intelligere. Proditum memoriæ est, q̄d ad præsens negotium mire facit, Cynicum Demetrium, cui vilior erat saltatio, dicere solitum, Id genus artificii tibiarum videri, & fistularum parerga quædam, quando ipsum argumento conferret nihil, motum modo adhiberet vanũ, & ab intellectu omnino seiunctum. Id cum inaudisset Neronis tẽpestate celebris saltator, &, vt videtur, noc imprudens, nec rudis quispiam, sed multa historiarum memoria præcellens, & saltandi artifex mirus, Quæso inquit, Demetri, ne sit onerosum, me saltãtem tua pręsentia honestare, idq; nullis incinentibus tibiis, aut cantibus prorsum demulcẽtibus, mox si videretur, id artificii exploderet, allideretq;. Adnuit Cynicus. Saltauit ille Veneris adulterium, & Martis, Vulcanũ a Sole cõmonitũ vtriq; struẽtẽ insidias, illos claudi artificis fabri technis irretitos, assistẽtes spectaculo deos, suffusam rubore Venerẽ, timidius supplicantẽ belli deũ, ac quæcũq; fabella continet,

Omniaq; tam ſubtili,tâq; artifici geſtu,tanta rerum,qđ difficillimũ eſt,perſpicuitate,tâta deniq; venuſtatis gratia,tâq; plauſibili ingenio,vt exclamaret Demetrius,iam vt videtur,hilarior,plurimũq; negotio oblectatus,ἀκόνω ἄνθρωπε,ἃ ποιεῖσ,ὀυχ' ὁρῶ μόνον,ἀλλά μοι δοκεῖσ ταῖσ χερσὶν ἀυταῖσ λαλεῖν.Audio,o homo quæ facis,nec video ſolũ,ſed etiamnũ ipſis manibus mihi vi deris loqui.Confirmarũt hæc ab Cynico pronũciata,Barbari regis apud Neronẽ nõ inſcita ver ba.Is ex Ponto ob neceſſitatẽ quâdam petierat Romam.Forte ita accidit, vt Saltator idem neſcio quid ſaltaret,tam perſpicue,tâq;,qui mos illius erat,concinne,vt ſpectans modo,nec eorum,quę dicerẽtur,quippiã audiẽs,percipiẽsve,nihilominus intelligeret omnia.Igitur,cũ mox diſceſſurũ Barbarũ benignius amplexaretur Nero,ac petere iuberet,ſiquid futurũ vſui arbitraretur,elargiturum ſe munifice,Plurimũ me inquit,iuueris,ſi ſaltatoris illius mihi copiã feceris. Miratus Nero,cũ amplius quęreret,quid ita petere inſtitiſſet? aut cui inde rei futurũ emolumento artificem duceret? Sunt inquit is,accolæ mihi barbari,lingua,& moribus diuerſi,interpretum haud fere ſuppetit facultas. Qđ ſi prẽſto mihi fuerit hic,& re quapiam ab illis fuerit opus,nutu,ac renutu,cęteriſq; ſui artificii modulis,Saltator mihi omnia conficiet,vt in reliquũ valere iubeã interpretes.Tantũ docilis imitatio,& artifex peritia,concinnuſq;,ac peragilis motus,geſtuſve au ctoritatis adeptus erat,vt nec immerito Pantomimi nomẽ Italiæ irrepſerit.Leſbonax quidẽ Mitylenęus,honeſtus plane vir,& bonus,Saltatores χειρισόφουσ,hoc eſt manu ſapientes nũcupare ſolebat,pergebatq; ſubinde ad ſpectacula,tâq̃ ex theatro melior reuerſurus. Equidẽ inter ſtudia reliqua hoc vtiq; oblectationẽ ſpondet,illud vero emolumentum.At ſaltatio,ſi recte perpendas, vtrũq; cõplectitur,quin vtilitas tanto inde vberior,locupletiorq; eſt,quãto plauſibiliorẽ adnexã habet voluptatis titillationẽ.Propterea multa mihi,variaq; rimanti illa videtur ratio veriſſima, vna cũ mũdi generatione,& amore illo vetuſtiſſimo diuina quadã vi in lucem prodiiſſe ſaltationem.Hanc quippe cæleſtis illa ꝑmonſtrauit,& longe clariſſima ſtellarum,ſyderũq; chorea, errãtiũq; cũ inerrantibus cõplexio,ac concinna prorſum ſocietas,harmonicuſq;,ac mirus ordo.Hęc ſiquis ſaltationis incunabula putet,ac exordia prima,vt reor,ab veritate aberrarit nõ multum. Ea vero per ætates incrementis adaucta iuſtis,apicem ſummũ attigiſſe pridem videtur,Vt varia quædam res cenſeatur,& omnifariam coaptata,congruenſq;,& bonum quoddã πολύμουσον, hoc eſt ſcientiæ multiplicis.Principem vero omniũ Rheam aiunt,oblectatam artificio,in Phrygia quidem Corybantas,in Creta vero Curetas ſaltare iuſſiſſe.Affuitq; inde mox emolumentũ, ſi fabulatores libeat audire,euidens.Hæc enim illi ratio Iouem præſtitit incolumem. Proindeq; is arti præſtantiſſimæ σῶστρα debet.i.ſalutis contributæ præmium.Sic enim paternos euaſit dẽtes.Ea ſaltatio armata fuit,quã a Curetibus excogitatam primo,Euſebii quoq; tempora teſtatiſſimum faciunt.Erat vero gladiorum cum ſcutis colliſio,ſaltabantq; bellicum quiddam,& Entheon.Mox vero optimus quiſq;,vt maxime in Creta nobilitate putabatur excellere,ita ſaltãdi artificem haberi,pulcherrimum,honeſtiſſimũq; cenſebat.Id nequis ambigat,Merionem Homerus non vtiq; ſugillaturus,verum honeſtare meditatus,ὀρχηστὴν,id eſt Saltatorem nuncupauit, qua in re is adeo celebre iam indeptus erat nomen,vt non Græcis modo nota forent ea,ſed & Troianis hoſtibus,forte quia inter bellandum non tacita quædam agilitas,& concinnitas,quæ ex huius artis peritia inoleuerat,ſeſe ſubinde oſtentabat.Homerica vero carmina,ſiquis exhiberi ſibi protinus expetat,hæc ſunt.

μηριόνη,τάχα κέν σε καὶ ὀρχηστήν περ ἐόντα
ἔγχος ἐμὸν κατέπαυσε.

Sunt qui Syracuſis Saltationem primo exortam prodant,a tyranni Hieronis immani ſæuitie, qui inter alia dictu immitia Syracuſanos etiam mutuis vti colloquiis vetuerit,quæ vero neceſſaria forent,pedum,manuũ,oculorũ nutibus,indiciiſq; iuſſerit petere.Vnde mox ſaltationi exortum peperit neceſſitas.Pyrrhus vero ille tantus Achillis filius,quo bellante,corruiſſe Ilium creditur,alioqui inexpugnabile,celebratus hoc artificio vſq; adeo eſt,vt cum ſpeciem illi pulcherrimam adieciſſet,Pyrrhichium ſit ab eo nuncupatum,de quo tamẽ plura mox. Apud Lacedæmonios,qui inter Græcos diu habiti præſtantiſſimi ſunt,Saltandi ſtudium non erat incelebre,quãdo Ephebi non accuratius ὁπλομαχίαν,q̃ ſaltationem perdiſcebant.Ab Caſtore vero,ac Polluce acceperant καρυατίζειν, id eſt Caryatiſſare.Species vero ea ſaltationis erat, vocabulo a Caryiis ducto,quæ eſt in Laconia ciuitas, vbi maxime exerceretur.Eiuſdem porro rei ſtudium eo vſq; progreſſum in Theſſalia, legimus, vt ſtrenuos viros, & in dimicando principes,quos vocant προστάτασ,καὶ προαγωνιστὰσ,illi προορχηστῆρασ appellarent,hoc eſt Planipedes primos.Ma

nifestum id est Statuarum item titulis: quas iis, quorũ strenua fuisset opera, excitabãt, προὐκριμε προορχησῆρα ἡ πόλις. Et alibi, εἰλατίωμι τὰς εἰκόνας ὁ δᾶμος ἐνορχησαμένῳ τὰν μάχαν. Non paruo quoq; argumento fuerint Epitheta item varia, quibus Saltator eximius distinguebatur apud Græcos. Ea, vt ꝓpria ipsoꝝ lingua habẽtur, ideo apponere consiliũ fuit, quoniã vix citra fastidiũ audiri tralata poterant. Sunt vero ex multis hæc pręcipua, Cuphos, Elaphros, Pedeticos, Halticos, Euarmostos, Eurhythmos, Euschæmon, Hygros, Epidicticos, Pãtodapus, Eutreptus, Demagogicus, Demoterpes, Prochiros, Tachychir. Apud Indos Arrianus scribit, Elephantes quoq; saltationem doceri, & exercere. At Sybaritæ in conuiuia equos introducebãt ita imbutos, vt incinentis tibiæ cantu audito, statim arrigerentur, ac pedibus ipsis prioribus, vice manuũ, gestus quosdam Chironomiæ, motusq; ederent ad numerum saltatorios.

Saltationum Species. Virgilii locus explicatur ex Georgicis. Saltationis partes.

Caput. IIII.

SAltationum vero non vnum fuit genus prioribus. Erat siquidem imprimis a cantu nũcupata Emmelia, quæ Tragica cẽsebatur. Sicuti Cordax comica, de qua mox item paulo. Eius commeminit Arrianus in Commentario Indico, sed Satyricam putat, & a Libero patre in India institutam. Sicinnis ab aliis, vt scribit Athenæus, Satyrica intelligitur saltatio, vnde & Satyri Sicinnistæ nuncupati, quã Sicinnus excogitarit Barbarus, q̃q̃ Cretensem intelligũt alii. Saltatores enim fuisse Cretenses, auctor Aristoxenus est. Alii a verbo σείεσθαι, primũq; Thersippum eandem saltasse. Has sunt, qui a Dionysiacis ministris excogitatas, & item nuncupatas prodidere. Enopliæ saltationes, siue armatæ, fuere Pyrrhicha, Thelesias item, quæ ab Saltatoris nomine sic nũcupata fertur. Fuit item Xiphismus, Podismusq;, necnõ κῶμος, id est Comus, & Tetracomus Herculi sacer, & bellicosus. Nã quæ Comastice dicebatur, non pugna modo erat insignis, sed etiam plagis. Armatos in Panathenæis pueros saltare solitos, traditum est. Quin & Mineruæ sacrum maxime id habebatur genus. Q̃d & Catenoplion dicitur. Opla vero dici arma, nemo est, qui nesciat. Interim de Pyrrhicha illud non siluerim, inuentam a Laconibus videri, nam & a Lacone Pyrrhicho inflecti nomẽ, Aristoxenus scribit. Bellicosa vero saltatio est, quoniam & Spartani bellaces diu sunt habiti, quorum filii ἐμβατήρια μέλη, id est Embaterios perdiscebant cantus, quos & Enoplios dicunt. Spartani quoq; ipsi in congrediendis hostibus Tyrtæi repetebant poemata, vti eurhythmos, concinnaq; fieret motio. Deniq; Pyrrhicha Laconibus belli progymnasma fuit, a quinto ætatis anno condiscentibus singulis πυῤῥιχίζειν, id est Pyrrhicham exercere. Auctor Aristoxenus est, Gymnopædicam exercentes (pueri in ea saltabant nudi) mox ad Pyrrhicham solitos emigrare. Pyrrhicham dici & Chironomiã, Græci scribunt. Sunt qui a Pyrrho inuentam Pyrrhichã prodant, vt diximus. A qua Purrhicharii recte ab iureconsultis nũcupãtur, Digestis de Pœnis. Libro. XLVIII. quem tamen locum Grææ ignari literaturæ inuertere sibi permittũt. Sunt, qui arbitrentur, Pyrrhicham, ἐκ τοῦ διάπυρον εἶναι, esse vocitatam, id est quoniam sit ignita quodammodo saltatio, καὶ σύντονος. Est & πυῤῥίχα χλαμὺς, ἢ πελτάριον, id est chlamys, vel pelta parua. De Pyrrhi autem Epirotæ nomenclatura Pyrrhiadæ nuncupati, quos nunc Molossos appellant. Pyrsurides, ad pręsens institutum pertinent nihil, Sunt tamen militares eo nomine Phani, id est Lampades, aut Obeliscolychni, etiam apud Aristotelem. Legimus enim ὅτι περσεὺς ὁ μακεδὼν, κατὰ πᾶσαν τὴν μακεδονίαν κατασκευασάμενος πυρσουρίδας, διὰ τούτων ὀξέως ἐμάνθανε τὰ πανταχῆ γινόμενα. Pyrimachon dicunt in pugna ἀνίκητον, id est insuperabilem. Sed a diuerticulo fabulam repeto, ne sit superpõdii nimiũ. Ascoliasmus saltatio erat Bacchi dicata festis, quæ vocãt Ascolia. Q̃ theatri medio vtres, quos vocãt ἀσκοὺς, inflatos, obunctosq;, vno tantũ insilirent pede, vt delabẽtes risum excitarent, hoc agere apud Grecos dicitur ἀσκωλιάζειν. Ad quod apertissime Virgilius respexit Georgicon secũdo, illo versu, Mollibus in pratis vnctos saliere per vtres. q̃d inerudite nimis, καὶ ἀναγώγως, id est ineducate nõ perpẽdũt interpretes. Aduertendũ quoq;, qui vni tantũ innitentes pedi saltant, q̃d vel tempestate nostra frequentissimũ est, dici item ἀσκωλιάζειν, & saltandi modũ, Ascoliasmũ. Sed tũc non ab vtre inclinatur vocabulũ, verũ ab Scolon, q̃d impedimentũ itineris signat, q̃d claudicantibus euenit, Atq; surrectum palum. Apud Aristophanem θεσμοφοριαζούσαις est Oclasma saltatio Persica, quam & ὑγρὰν nominant. Fuit & Dionysio sacrum genus Phalicum, sicut Herculi Callinicus. Nam Thraciæ gentis, & Carum Colabrismus. Sed armata item fuerat saltatio ista. Inuenimus, & Bauc ismum saltatoris Bauci, Comon cognominabant, sed mollicula fuit,

delicatiorq; ſaltatio.Inter laſciuiora genera Bactriaſm⁹ eſt, ac Apocinus,Apoſiſis,Strobilus.Mothõ vero nautica res erat,ac oneroſa.Fuit & Geranos ſaltatio,quam noſtris literis dicere Gruem licet,numeroſa erat ſaltantium turba,quadam volantium gruum ſimilitudine.Inſtituta primũ ſaltatio fertur a Theſeo apud aram Deliam,dum exitum de Labyrintho imitatur.Dipodiam legimus Laconicam ſaltationem,nam quæ tibiis præciuentibus exercebatur,Gingras dicta eſt,puto,quia ſint tibiæ,quas nuncupant Gingrinas.Fuerunt item ſaltationes quæpiam enixiores,Hecaterides,& Thermaſtrides.Verum Hecateris manuũ potius opera conſtabat.Pedũ vero Thermaſtris,ſaltu quippe exercebatur.Eclatiſinata muliebres erant ſaltationes. Apud Laconas erat item Bibaſis,in qua etiamnum proponebantur pręmia non pueris modo,ſed puellis quoq;. Saltu erat opus,interimq; nates pedibus contingere.Pinacides cur maxime dicerentur,non ſatis cõſtitutum Pollux habet,an q; ſuper tabulatis fierent,ſiue q; tabellas manu tenerent. Balliſmum dici inuenio ſaltationem tympanis crepitantibus,vel etiam Cymbalis.Cuiuſmodi Parilibus fieret Romæ,quæ mox Romæa dici cœpere,ciuitatis Fortunæ templum ſtruente Adriano.In Sicilia Ionicum ſaltationis genus erat Dianæ ſacrum.At Angelicum habitum præferebat nunciantis aliquid.In Morphaſmo diuerſorum animalium erat imitatio.Erat item Scops ſeu Scopias ſaltatio,ex colli circumlatione,quadam imitatione auis.Leo autem formidoloſa fuit ſaltandi ſpecies.Erat ſua Idiotis ſaltatio Anthema nomine,quam ſaltantes ſic fere pronunciabãt, Vbinam mihi roſæ? Vbi violæ? Vbi Apia pulchra? Fuit & ſaltatio dicta κόσμου ἐκπύρωσις.i.Mundi deflagratio.Quæ vero dicebatur Hormus,ephebis conſtabat,ac virginibus,plane Hormo ſimilis, hoc eſt ſegmento,pręcedebat quidem Ephebus iuueniliter,&,vt mox in bello facturus erat, ſaltans,ſequebatur puella decenter admodum,vt Hormus is videri poſſet ex modeſtia connexus,& fortitudine.Fuit quandoq; ſaltatio dicta Phrygia,conuiuiis dicata,& ebrietatibus. Bacchicam ſaltationem in Ponto,& Ionia tantæ fuiſſe voluptati gẽtibus illis,Lucianus ſcribit: vt ſtatutis temporibus obliti omnium aliorum,deſiderent dies totos ſpectantes Titanas,Corybantas Satyros,bubulcos.Qđ vero mireris amplius, exercebant id genus nobiliſſimi quiq;,ac ciuitatum maxime principes,ad præcipuam id opinati gloriam ſpectare. Dicas inde Italicas Carnis priuii debacchationes prorepſiſſe.Porro nequid prætereatur,quo hi qualeſcunq; Lectionum antiquarum libelli fiant adminiculatiores, legimus haud ita pridem Rhetoris Vlpiani commentatiunculas in Demoſthenis Olynthiacas,vbi ſic adnotatum inuenimus,Cordaciſmus ſaltationis eſt ſpecies turpis,indecentiſq;,nam ſaltationum aliæ quidem bellicæ ſunt, vt Pyrrhicha, nonnullæ vero ridiculariæ,quibus modo conciliatur riſus, iis autem in conuiuiis vtuntur,& Theatris.Verba Vlpiani græca ſunt hæc,κορδακισμός ἐστιν εἶδος ὀρχήσεως αἰσχρᾶς,καὶ ἀπρεπῶς, τῶν γὰρ ὀρχήσεων,ἡ μέν ἐστι πολεμικὴ,ὥσ καὶ ἡ πυρρίχη,ἡ δὲ γελασικὴ,ᾗ χρῶνται θεάτροις,καὶ πότοις.Harpocratio autem in verbo Cordaciſinus,cui⁹ meminit in Philippicis Demoſthenes,Cordax inquit,Comicæ ſaltationis ſpecies,ſicuti Ariſtoxenus tradit in libro de ſaltatione tragica.reperitur nomẽ & in veteri Comœdia,vt apud Nicophontem.De Cordace idem fere Ariſtophanis interpres,qđ Vlpianus,κορδακίζειν Græcis turpiter ſaltare ſignat.Sunt qui putent,duo ſaltatorum genera Homerum nouiſſe,Cybiſtateras,& Sphæriſtas,qui ſphæra vterẽt ſiue pila.vñ & Sphæriſtica dicat.Sicuti meminit Athenęus quoq;.Ariſtonicum Caryſtium Alexandri fuiſſe Sphæriſtẽ,prodit hiſtoria,quem ob artis excellentiam ciuitate donarint Athenienſes,ſtatua quoq; erecta.Cybiſtateres vidẽtur eſſe,qui in caput ſaltant, q; κυβιστᾶν dicunt in caput mittere.Scribit in moralibus Plutarchus ſaltationis eſſe partes tres,φορὰν,σχῆμα,καὶ τὴν δεῖξιν,Lationem,Schema,demonſtrationem.Siquidem conſurgit ſaltatio ex motibus, & habitibus,Sicuti Melos ex Phthongis & Diaſtematibus,hoc eſt ex vocibus,& interuallis. Hic vero manſiones motuum fines ſunt.Ergo φορὰς vocant motus.Schemata vero habitus,vbi Apollinis,aut Panos,aut cuiuſpiam figuram,& modum effingentes,graphice formam ſeruant.Tertia vero res,quam δεῖξιν nominauimus,non imitationem habet,ſed rerum ſubiectarum demonſtrationem,indicant enim cælum quandoq;,aut terram,aut etiam ſpectatores ipſos.Androna Catanæum ſcribit Theophraſtus,incinentem tibiis primum omnium motiones corporis,& Rhythmos excogitaſſe,vnde natũm,vt σικελίζειν.i. Siciliſſare poſitum inuenias pro ſaltare. Carpæam ſaltationem in armis apud Athenæum obſeruauimus.Cuius etiam ab eo explicat modus.Celebrantur ab eodem ſaltationes Ethnicæ,Laconicæ,Trœzenicę,Epizephyrii,Creticæ Ionicæ,Mantiniacæ.

Iphicli in currendo agilitas mira. Higinus vindicatur a vitio. Iphicratides qd. Iphię oues cur.

Caput. V.

IPhiclus, ingt Apollonii interpres, Philaci creditur, & Clymenes filius. Eum cecinit Hesiodus, tanta fuisse corporis agilitate, ac pedũ celeritate, vt curreret ἐπὶ πυρίνων ἀθέρων, hoc est, super triticeas aristas, nec oblæderet. Demaratus vero etiam per mare icessisse prodidit, inde natus adagio, vt Iphicli agilitatem pro celeri, inexuperabiliq; vsurpemus. Meminit Iphicli hui⁹ Argonauticõ primo Apollonius eo versu.

οὐδὲ μὲν ἴφικλος φυλάκῃ ἔνι δηρὸν ἔλειπτο.

Porro adnotatu non indignum, Iphiclum ab Apollonio tradi Iasona fuisse assectatum, in Colchos cum Argonautis properantem. Id vero Hesiodus non scribit, nõ item Pherecydes. Commeminit quoq; Iphicli Higinus, sed dictione luxata, decurtatave. Nã de Orione sic ferme scribit. Hunc Hesiodus Neptuni filium dicit, ex Euryale Minois filia natum. Concessum autem ei, vt super fluct⁹ curreret, perinde ac in terra, quemadmodum Phyclo datum, vt supra aristas curreret, nec eas cõminueret. Tu scribe, Iphiclo, cui inditum ex currendi potestate nomen, veluti diceretur Iphicolos, nam ἶφι potẽter signat. Vnde & Iphicrates quoq;, & ab eo Iphicratides, Attica calciamenta, quorũ in philosophica historia cõmeminit Damascius. Iphicli filios tradũt Protesilaũ, & Podarcen. Oues Iphias a Græcis per εὐφημισμὸν dici inuenias, quæ debiles sint, καὶ οὐκ ἰσχυραί.

De Palma scitu digna. Nicolai cur dicantur. Lunam amatoribus præesse. De Palmæ cerebro. Et Tegyra Ciui. Item Palma, & Oliua fontibus. Sudæ error, & interpretis Philostrati. Psen quo distinguatur a Balano. De Phraote pauca, cum enarratione Oratiani loci.

Caput. VI.

PAlmam in Syria, & Aegypto Balanos producere tanta aspectus iucũditate, ac suauitate gustus, proditum est, vt tragemata omnia, bellariaq; præcellere facile tradantur, q̃uis in Græcia fructus is feratur incoctus, nec esui proinde satis gratus. Inter Phœnicobalanos autem eximie pręstare, tum magnitudine, tum etiam pulchritudine, quas vocant Nicolaos, obseruatum est, de quibus ex Plinio pauca hęc ascripsimus. Sicciores inquit, in hoc genere Nicolai, sed amplitudinis præcipuæ, quaterni cubitorum longitudinem efficiunt. Sed curnam dicuntur Nicolai? Quæsitum id quidem diu, sed inuentum in paucis, ni Grãmaticorum commẽtitias, & inde inanes seq opiniones malumus. Nuper græcum versans exemplarium, qđ venabar deniq; sum visus assequi. Sic em̃ comperio, fuisse Nicolaum quendam disciplina Peripateticum patria Damascenum, moribus suauissimis, ac pręduIci quadam iucunditate, corpore procero qdem, sed nõ indecoro, facie paulo pleniore, interlucẽte grato rubore. Quo cum maxime oblectaretur Imperator Augustus, vt scribit Athenæus, eiq; afficeretur plurimum, similitudinis argumento, Balanos magnitudine pcipua, & pulchritudine Nicolaos dici instituit. Adiiciunt quidã ex Syria balanos id genus, quibus pcipue oblectaref Imperator, Romam assidue mitti solitos. Inest omnino arbori eiusmodi decor non ingratus, quando poetarum princeps puellæ Phęaciæ venustatem Palmæ ramo assimilare sibi Homerus permiserit. Propterea fuere, qui ita arbitrarentur in certaminibus sacris varias quidem singillatim coronas dari, vniuersim tamen ex Palma solenni quodam more consecrari, vna ea de causa, Etiam si ab foliorum æquabili ordine, institutũ opinentur alii, Ceu certatim cooriantur, & quodammodo simul currant quadam contentionis imagine, idq; tacito naturæ consensu. Nam & victoriam græci inde dici putant νίκην, παρὰ τὸ μὴ εἴκειν, a non cedendo. Alii vero, q; sit Palma inter arbores cunctas macrobia maxime, id est longioris æui. Sicuti Nicephororum, sic enim victores dicunt, gloriam addecet esse perpetuam, nec consenescere vnq̃. Qđ de Palmæ vita diximus, Orphicum illud videtur cõprobare, ζῶον ἀ' ἴσον ἀκροκόμοισι φοινίκων ἔρνεσι, Animal æquale longicomis Palmæ ramis. Epitheta porro illa ἐμπεδόφυλλον, καὶ ἀείφυλλον, quæ firmiter, ac perpetuo virentem foliis signant, huic congruere vel maxime. Inter cæteras nanq; arbores nullam plane videmus eadem custodientem folia, sed decussis prioribus, succrescunt alia. At Palma nil inquiunt, abiicit, & pinde constanter cognominari ἀείφυλλος potest. In rebus porro atticis adnotatum legim⁹, Theseum in Delo primũ posito certamine, ab sacra palma ramum auulsisse, qui & spadix inde sit dictus. Neq; item in hac Palmę mentione illud prætereundum, in Babyloniorum literis compertum, Esse palmæ arboris

trecentas & sexaginta vtilitates. Nec omittenda priscę vanitatis superstitio, quia sit Balanorum nucleus non modi vnius, aliis enim longior, his mollior, illis durior, quibusdam etiam osseus, lunatusq;. Hunc potissimum quadam religione politum dente contra fascinantes pollere arbitrabantur. Cum vero Lunatum dicimus, curuatum, arcualemq; intelligimus, cuiusmodi in Luna a coitu conuisitur schema. Cur autem ea maxime figura expeteretur, luxuriantis fuerit otii quęrere, ac superstitionis potius, q̃ eruditionis. Nisi ꝗ in libro de Iside Plutarchus auctor est, quia solem appetat semper luna, & persequatur, inde argumento eo, ab amatoribus aduocari Lunam. Et amatoria ab Iside dispensari, Eudoxus scribit, quæ non alia omnino sit, q̃ luna. Inuenio in monumentis, & Plutarchi imprimis in Pelopida, fuisse in Bœotia montem cognomento Delum Nam Stephanus in Tanagra regionis eiusdem fuisse vrbem paruam nomine Delium scribit. Apud montem erat Apollinis templum, post templum duo mirabili suauitate fontes, copia aquarum, ac frigiditate insignes. Alterum φοίνικα, id est Palmam vocant, reliquum Oleam, sicuti commeminit in libro. Cur oracula defecerint, Plutarchus idem. Vbi & natum Apollinem narrant. Ad q̃d respexisse Catullum volunt eo versu, de Diana sic canentem, Quam mater prope Deliam deposuit Oliuam. Q̃ꝫ q̃ & de arbore posse intelligi, auctor Ouidius est, metamorphoseos sexto. Quidam ex eruditioribus esse in Laconia Tegyram tradidere falso, vbi natus Apollo sit. Id vt vere a me dici, intelligant studiosi, audiant, quid Stephanus, Tegyra inquit, Bœotiæ ciuitas, in qua genitum Apollinem dicunt. Samus autem Delius, Apollinis inquit, natalia in Lyciam referunt aliqui, in Delum alii, aut in Zosterem terræ atticæ, nonnulli ad Bœotiæ Tegyram, vnde & Tegyreius Apollo. Ex iis porro, quæ de Palmis Syriis & Aegyptiis attulim⁹, liquet opinor, cur Poetæ Palmiferas quandoq; in Aegypto Thebas nuncupent, Curq; Palmarum fructus Thebaides item Plinio dicantur, & a Papinio Thebaicæ, q̃d illo ex syluis versiculo libri quarti fine ad Plotium liquet, Chartæ, Thebaicæve, Caricæve. Quoniam vero de Palmis agitur, scribit Plinius, in Palmarum cacumine medullam haberi dulcem, quã cerebrum vocant. meminit secundo de alimentis Galenus: et in præceptis sanitatis Plutarchus, prædulce quidem id tradens, verum esse κεφαλαλγόν, id est inducere capitis dolorem. Adnotandus hac parte error Sudæ manifestarius, qui in verbo πῶρος, ita scribit, Porum hunc de victus ratione interrogauit Apollonius. At is, ego inquit, vini tantum haurio, quantũ soli prolibo, captis in venatione vescũtur cæteri, mihi exerceri satis est, alimenta mihi sunt ex oleribus, & Palmarum cerebro, ac fructibus. Hæc quidem apud Philostratũ legunt libro secũdo, sed non de Poro, vt retulit Sudas, nimis hercle incuriose, nimisq; inscite. Incuriose quidem, quia de Phraote Indorum rege hæc prodit Philostratus. Inscite vero, quoniam per maximã temporum ignorantiam lapsus misere est, quando vixit Apollonius Domitiani tempestate, Porus autem quem fatetur ibidem Sudas cum Alexandro depugnasse, multis seculis antea, sicuti temporum historia præmonstrat apertissime. Sudam fefellit, ꝗ paulo ante fit de Poro apud Philostratum mentio, & parte ista regem Indum nominat, qui cum sit congressus Apollonius, putauit Sudas, esse ad Porum ea quoq; referenda, cum tamen paulo ante ea, quæ exscripsit, testetur Philostratus, Phraotem illum fuisse, Porum minime. Philostrati interpres reprehensionem non euadit. Nam vbi græce scriptum ita est, τὰ δὲ ἐμὰ σιτία λάχανα, καὶ φοινίκων ἐγκέφαλοι, καὶ καρπὸς τῶν φοινίκων, id est, Cibus vero meus est Olus, & Palmarum cerebrum, atq; item earundem fructus, interpres de Palmarum cerebro tacuit, puto, quia inusitatum videbatur, dici in palma Cerebrum. Illud aduertẽdũ quoq;, Palmæ, quam marem intelligunt, fructus ψῆν dicitur, sicut fœminæ Balanus. Vnde propendent Balani, vocat σπάθη. meminit cum Xenophonte Herodotus, ex Spathe arcus sibi nonnullos confecisse prodens. Quod de Palmæ cerebro scripsi, confirmatur Eustathii auctoritate, qui ita dici prodit partem in ea arbore excelsiorem, quæ dulcissima sit, proindeq; exempta vescantur indigenæ. quod Athenæi monumenta testatissimum faciunt. Quia vero de Phraote facta nobis mentio est, dignum perpensione videri potest, ecquid Phraotem illum significarit Oratius Carminum secundo, Redditum Cyri solio Phraoten Dissidens plebi, numero Beatorum Eximit virtus. Quando illius restitutionem in principatum, abs quo pater fuisset excussus, & viri præterea singulares animi dotes, frugalitatemq;, ac imprimis liberalitatem copiose exequitur Philostratus Libro secundo. Verum discrepant nonnihil tempora, quæ in digytos mittere, nunc minus vacat. Iudicabunt volentes. Quando interpretum cura non satis constat sibi.

Laurus tacita Cur. Item Cur Lauro vterentur Vaticini. Tibullus explicatur. De Puella Daphne. Lauri contra venenum vis.

Caput. VII.

QVoniam vero paulo ante poeticas perstrinximus amœnitates, in quibus multiplex, interiorq; delitescit rerum scientia, quam sæpe ingenium acre, lectio varia, iudicium excussum, emunctumq; promit in literas, quo studiosissimus quisq; accuratius exerceatur, nec concepta semel facilitate, in vtranq; aurem dormiat, hic illud potissimum subnotabimus, quid ita Laurus tacita sæpicule ab Poetis nuncupetur, Leuicula quidem res, sed nõ inconcinna. Verum ne Absinthii plus insit huic lucubrationi, q̃ decoqui possit, ac confici stomacho paulo inualidiore, ac nunc primum resumente vires ab inscitiæ diuexatione, vt adsit & mellis aliquid, Simplaria non reclinabimus quandoq;. Laurum igitur Apollini vaticino deo sacram, futurorum habere præsensionem quandam creditum vulgo est. Siquidem nil crepitatius vritur, sicuti a Lucretio proditum quoq; nouimus Sed eo prior etiamnum Theocritus canit, Nam & hinc Daphne dici videtur, velut Eustathius interpretatur, etenim δα̃ intentionis vim habet, φωνεῖν vero loqui est, ac canere. Igitur euentus rerum ex crepantis modo veteres aucupabantur. Quod nec Porphyrium latuit. Nam si crepuisset abunde, ac sonantius, haud dubie portendi felicitatem rebantur. Qđ significat illo versiculo Elegiographus nobilis Tibullus, Laurus vbi bona signa dedit, gaudete coloni. E diuerso si tacita deflagrasset, inauspicatissimum, infelicissimumq; arbitrabantur, qđ approbat etiam Propertius, Et tacet extincto Laurus adusta foco, nam & Claudianus, Venturi præsciam Laurum dixit, nisi q; opinantur pleriq;, Lauri folia, si noctu puluillo subiiciantur, veritatem somniorum conciliare. Quod non omnino malus auctor Fulgentius non omisit. Scribit Hesiodicæ Theogoniæ interpres, Laurum ἐνεργεῖν πρὸς τοὺς ἐνθουσιασμούς, id est efficacis esse auxilii in numinũ afflatu. Propterea in Cassandra Sophocles, δάφνην φαγὼν ὀδόντι πρίετο στόμα. Et Lycophrõ δάφνην φαγὼν φοιβάζειν ἐκ λαιμῶν ὄπα. Hinc aperitur Tibulli locus de Sibylla.

Vera cano, sic vsq; sacras innoxia Laurus
  Vescar, & æternum sit mihi virginitas.

Ex hoc & Latinus item poeta dixit, Laurumq; momordit. Certe δαφνηφάγους dici Vaticinantes scimus. Et Aphthonius diuinationis symbolum esse Laurum testatur. Dionysius item in Panegyricorum ratione, Laurum μαντικὸν φυτὸν appellat. i. Vaticam arborem. Sicuti Eustathius quoq;, qui & Apollinis Corollam fuisse lauream scribit, quam secum tulerit Chryses in Græcorum exercitum veniens. Quibus vero cogerentur numina vel recedere vel accedere, illis maxime versibus commonemur, qui appositi a Porphyrio, ita ferme latine sonant.

Soluite serta, pedes liquidis & spargite lymphis,
Eq; manu ramum, Lauros auferte virentis,
Linea sitq; omnis deleta, omnisq; character.

Quod vero ad Laurum etiamnum attinet, scitu dignum illud quoq;, Daphnen puellam in arborem hanc deformatam, sicuti Mythicis placet, & cecinit Ouidius, a Spartanis fuisse diuinis cultam honoribus, sed mutato nomine Pasiphaen nuncupatam, a qua certissima ederentur oracula quod in Agide Plutarch⁹ scribit. Credebatur item Laurus efficax aduersus venena. Inde iactatum, vt qui se tutum approbare vellet, δαφνίνην diceret, φορῶ βακτηρίαν. i. laureum gesto baculum. Aristophanis interpres, Lauro inquit, Sacerdotes coronabantur, & diuinaculi. εἰς γνώρισμα τῆς τέχνης, quia esset id artis indicium, ac velut insigne. Lauri fructus Daphnidas vocant, sicut Myrrines. i. Myrti dicunt Myrta. Laura vero id est λαυρα̃ vicum signat angustum, impuriũq;, & sordentia omnino loca sic nuncupantur. Nam Laureum hoc est λαύρειον in Attica locus erat, Metallorum ferax. Diuinationem postremo ex foliorum crepitu, dum vrerentur, fuisse veteribus celebrem, nec idem tacuit Eustathius, sicut ex pilis quoq; quibusdam.

Leuctrica monumenta quæ sint, & Leuctricæ puellæ. Vindicat a vitio Plutar. codex. Leuctra vnde. Leuca quid.

Caput. VIII.

LEuctrica monumenta, & Leuctricas item puellas in græca historia legimus quandoq;. Id cuiusmodi sit, aut quam habeat rationem, nequis forte solicitius quærat, opera nostra reuelabitur. Scedasum id est σκέδασον, inuenio in libris quendam, qui fortuna pauper Leuctra habitabat. Vicus is est prope Thespias in Bœotia. Huic filiæ aderant duæ Hippo, & Miletia, vel, vt alii scribũt, Theano, & Euexippe, A quibus nuncupata Leuctrica monumenta. Quæ cauenda Spartanis, præcinuerant oracula. Siquidem puellas ibi sepeliri ex iniuria contigit, quoniam ab iuuenibus Spartanis constupratę, moxq; interemptæ in puteum quendã sunt deiectæ. Aberat tunc Scedasus pater, a quo paulo ante comiter Spartani rei non bonę homines, perfidiarumq; prudentiores, q̃ moderationis, aut fidei hospitalis, excepti hospitio fuerant. Reuersus factum mirabatur. Salua domi erant omnia, filiæ tantum aberãt, forte domi alebatur canis, ea reuerso domino, subinde cursitabat ab eo ad puteum, a puteo ad dominum, vellicabatq; interim, eratq; plane similis trahenti. suspicatus is, quod erat, ad locum pergit. Puellarum comperit cadauera, profusus in lachrymas, ac sese affligtans cognoscit ex vicino, bonos illos hospites pridie visos domum ingredi. facinus perpetratum Scedasus coniectat, Spartam confestim petit querelas apud Ephoros depositurus. Eo cum excidisset & conatu, & iudicatu, illis atq; item regibus, quos etiamnum adierat, nil magnopere intendentibus, per vrbis media cursu ferri cœpit, porrectis ad solem manibus, ac percussa tellure ἀνεκαλεῖτο τὰς ἐριννύας, id est Erinnyas aduocabat. mox ad filiarum tumulos seipsum confecit. In sequentibus annis, ita ducentibus fatis, in regione eadẽ Spartana virt⁹ concidit, Græciæ imperio amisso, Thebanis victoribus Pelopida duce, ac Epaminonda, vt celeberrimum posteris nomen Leuctrica monumenta dederint. Hæc eo libentius recensui, quoniam in Plutarchi tralatione multa subsultant, & deluxata sensum non recipiunt, nam vt prætercam, ꝙ pro Scedaso Cedasus modo scribitur, quandoq; etiam Scedaphus, illud cuiusnam modi est? Exercitationibus inquit, Spartanis lacessitis. Cum historici sensus sit apđ Græcos, prolatas in Spartanos execrationes diras. Leuctra vero ab Leuctro indigena esse nuncupata, scribunt Græci. Leuca autem aliud est, nam eo nomine medicorum scientissimi affectionẽ intelligunt, qua in albidum, vel, vt græce dicam, ἐπὶ τὸ λευκότερον demutatur color, ex viscido, glutinosoq; humore pituitoso. Quædã vero Leuca .i. λεύκη dicitur θεραπευτή hoc est sanabilis Quædam ἀθεράπευτος, Quæ curam non recipit. Internoscitur vero hoc τῇ τοῦ αἵματος παρακεντήσει, id est cutis perforatiõe, Nam si inde prompserit se sanguis, adhiberi medela potest. Si humor lacteus, inter conclamata recensetur. Sunt in ratione eadem Alphi .i. ἀλφοί, nisi ꝙ mersat sese altius Leuca, vt inficiantur item pili. Quũq̃ & Alphi χρονίζοντες, id est diu perseuerantes ima penetrant ipsi quoq;, vt hic etiam albescant pili ex pituitoso humore. Nam ex melãcholico nigrẽt Alphi.

De Essæis, & Hessenis. Item de Pharisæis, ac Saducæis. Aurum Iudaicũ qđ sit. De Philateriis, & Proselythis.

Caput. IX.

IOsephus Iudæus historiarum conditor, & in eo genere auctoritatis non dilutæ, Libro decimo octauo antiquitatum, quas ab mũdi exordio repetit, fuisse Iudæis tria genera Philosophorum scribit. Esseorum, Saducæorum, & postremo Pharisæorum. Sed quos primo loco posui, miris effert laudibus, ꝙ vxoribus, vino, carnibus semper abstinerent, ac ieiunium quotidianum vertissent in naturam. Philo etiam Iudæus in libro, quem pro Iudæis concinnauit, Præter cęteros inquit, quos pene innumerabiles sanctio Mosaica ad bene viuendum cõcitauit, Essæi summi omnium, atq; maximi sunt, ἀπὸ ὁσιότητος hoc est a sanctitate, sicuti mihi videtur, nuncupati, qua ratione flatilẽ recipit dictio. Quorum secta non genere, sed virtute, atq; humanitate discernitur. Itaq; nemo puer, nemo adolescens propter ętatis inconstantiam, sed viri omnes, aut senes sunt, qui nullo corporis morbo, nulla animi perturbatione ferũtur, sed hoim soli vera perfruuntur libertate. Nemo proprium aliquid possidet, omnibus in medio positis communiter vtuntur, habitant simul, & conueniunt quasi sodales, cumq; pro communi vtilitate faciant, alia aliorum negotia sunt, quę impigre subeuntes peragunt certatim, non frigus, non calorem, non aliquam mutationem aeris formidantes. Cũ a laboribus mercedem ceperint, apud q̃storẽ deponunt, is oĩa diligẽter ꝓcurat, q̃bus egẽt. Idẽ Philo in commentario, cui titulus est, Oẽs

ſtudioſos libcros eſſe,ſcriptum reliquit.Eſſe quidem dogmatis eius homines ſupra quatuor millia,Qui nec ciuitates colant,vulgi conuerſationem animo plurimum obeſſe,opinati,qui ſeruos habeant,odere,tanq̃ naturæ leges tranſgreſſos,quando omnes,velut mater,eadem genuit natura. Rationalem philoſophiam vitæ non neceſſariam rentur. Naturalem vero altiorem,q̃ vt eam humana conſequi valeat natura.Illam modo portionem conſectantur,quæ de diuinis,& omnium agit creatione.Morali inuigilant præcipue.Triplici regula vitam tranſigunt,Amore in deum ardentiſſimo,virtutis cultu diligentiſſimo,Charitate in proximum feruentiſſima.Sūt qui Eſſæorum nomen θεωρητικὸν,id eſt contemplationis ſtudioſum ſignificare putēt.Qui mūdi ſitum,terrarumq; expingere adorti ſunt,Heſſenos in Occidentali Iudææ parte ſtatuunt,ab Eſſæis forte non diuerſos.Quos fugitent vſquequaq; nocentes,quiq; orbe toto præter cæteros maxime ſint miri,ſine fœmina,omni venere abdicata,ſine pecunia,Palmarum ſocii. In diem vero ex æquo conuenarum turba renaſcantur,longe frequentantibus,quos vita feſſos ad mores eorum fortunæ fluctibus agitat. Ita per ſeculorum millia gens æterna eſt,in qua nemo naſcitur, Tam fœcunda illis,inquit Plinius,aliorum vitæ pœnitentia eſt.Porro inuenimus apud auctores,hiſce Philoſophis ita eſſe libertatis inſitam auiditatem,vt principem vnum,ſolumq; fateantur deum.Argumentum vero euidens,q̃ ſpeciem mortis formidoloſæ,ac tetræ nullam expaueſcant,Cognatorum negligant ſupplicia,Amicorum interitus faciant non magni,modo nequenq̃,vt dominum cogantur agnoſcere.Animas putant immortales,& de æthere ſubtiliſſimo commeantes quaſi carceribus,ita corporibus implicari,ad quæ tamen,vt Cheremon narrat apđ Porphyrium,ῥύμῃ,id eſt impetu,& inſtinctu naturali trahantur.A corporibus vero abſolutas,tanq̃ e longa,& proinde graui ſeruitute,lætitia perfundi maxima,& ferri ſublimes,vltraq; oceanum degere in locis peramœnis,quæ nec imbribus pulſentur,neq; item niuibus,aut omnino vlla infeſtentur intemperie.Quando ex oceano ſuboriens Zephyrus ſuauiſſima perflet ſalubritate.Nihilominus pollutis animis proceſſoſas,hyemaleſq; deſtinabant regiones.Cæterū quia abūde multa de Eſſæorum inſtitutis videmur ingeſſiſſe,quærat forte lector curioſus,quid de Phariſæis ex mutis magiſtris compertum nobis ſit.Proinde vt breuiſſime,quantum ratio patitur, omnium deſyderia impleamus,de huiuſmodi philoſophis hæc fere obſeruauimus. Mollitiei,ac delitiis,q̃ minimum indulgent,Quod ratio dictarit,id demum perſequuntur. Grandiores natu eximie venerantur,vt ne verbo quidem læſos velint.Fato geri omnia credunt,nihilominus arbitrii liberi poteſtatem non auferunt.Iudicium dei ſentiunt futurum,nam animas aſtruunt immortales.Sed bonas etiam in aliena emigrare corpora,improbas ad ſupplicia tranſmitti æterna.Ob hæc ipſorum dogmata populis mire grati,adeoq; de eorū virtutibus irroborauit opinio,vt magno ſtudio numeroſa multitudo,immo vero ciuitates ad eos quandoq; confluxerint. Phariſæos nuncupatos volunt de vitæ inſtituto,q̃ a cæteris abiuncti,ac ſequeſtrati puriſſimæ cuidā viuendi rationi,accuratiſſimæq; ſe manciparint.Nam Phares ex Hebræorum idiomate ἀφορισμόσ interpretatur.Id valet latine ſegregatio. Mores eoſdem ſequebantur καὶ οἱ γραμματεῖσ,hoc eſt qui dicerentur Scribæ.Propriæ illorum virtutes erant,Continentia,virginitas,νηστεία δὶσ τοῦ σαββάτου,id eſt bis in ſabbato iciunium.Phariſæorū placita Apoſtolus Paulus vehementer extuliſſe videtur,cum ait, ἰσραηλίτησ εἰμί,φυλῆσ βενιαμὶν,ἑβραῖοσ ἐξ ἑβραίων,κατὰ νόμον φαρισαῖοσ, Iſraelites inquit ſum,ex tribu Beniamin, Hebræus ex hebræis, Lege autem Phariſæus.Porro quies,ſoporq; iis erat ſuper anguſtis tabulis,aut etiam ſpinis,vel lapidibus ad comprimendas corporis,ac ſenſuum titillationes.Horum tamen propriū fuiſſe,Chryſoſtomus ſcribit,& in euangelio ſignificat Matthæus,vt decalogum in membranulis ſcriberent ligarentq; in fronte,vt religionis intimæ ſpeciem præberēt.Eas vero membranulas Hebræorum vocabulo dici Philateria, idem Chryſoſtomus prodit,quo innuitur legis conſeruatio.meminit etiam Hieronymus.Dicunt̃ & Ariolorum,ac Excātatorum Philateria in Gregorii iunioris decretis,& Philateria facere, legimus in Laodicenſi cōcilio. Saducæos vero, vt de iis quoq; aliquid promamus,a loco ita nuncupatos putant.Horū nefaria dogmata inuulgantur hęc, Eſſe mortalem aīam,ſimulq; cum corporibus interire.Siquis eorum ſcitis renitatur amplius,obluctetur q; putant id plauſibile imprimis,glorioſumq;.Eorū,q in eiuſmodi philoſophia ꝓfecerit,mira paucitas eſt,diſcrepāt inter ſe morib⁹ feris,inuicēq; ſunt,ꝓinde ac in exteros,inhumani.Fatū oīfariū negant.Deum extra omnem mali patrationem,inſpectionemq; conſtituunt.Hęc de Iudęorum ſapientibus,q̃ varia ſuggeſſit lectio,habui in pręſenti q̃ dicerē.poterant & plura,ſed ꝓpoſitū,inſtitutumq; temperamentū fuit omnino tenendum.Quoniam vero q̃ri poſſe ſcio, cuiuſmodi aurū

ſit,qđ in hiſtoria quandoq; celebratum nouimus,Iudaicum nuncupatum, non grauabimur & hoc obiter explicuiſſe.Erat autem,qđ Iudæorum nomine quotannis ex Italia,& ex omnibus prouiciis Hieroſolymam exportari ſoleret.Propterea Flaccũ Cicero ſcribit edicto ſanxiſſe, ne ex Aſia exportari liceret,qđ laudans etiamnum,Barbaræ ſuperſtitioni reſtitiſſe,ſummæ ait fuiſſe ſeueritatis.Proſelythũ vero,cum audis in ſacra pagina,intellige,a gentilitiis ritibus ad diuinam legẽ tralatum,trãſcriptumq;.Dauid,καὶ προσήλυθον ἐφόνευσαν,id eſt,& proſelythũ peremere.Hieronymus Aquilam vocat proſelythũ,ac interpretem contentioſum.meminit in Euangelio Matthæus quoq;.

Cur noctu ſonantius audiantur omnia.Quid Palmus,Tilæ,Sigmos,Clytos.Cur Vox intro delata melius audiatur q̃ ediuerſo. Caput.X.

STrepitus omnes nocturno tempore eſſe manifeſtiores,ac vocẽ omnem ſonãtiorem,non fere quiſq̃ eſt adeo impolitus,adeoq; hebeti iudicatu, qui non plane intelligat, dictante ratione,aut magiſtra ſaltem experientia percipiat.Cur tamen ita contingat, abditam quandam,perobſcurãq; cauſam promit Epicuri ſchola, dum ab Atomis ſuis reuelli nequit.Eam vero apud Plut.in Sympoſiacis Boethus recenſet,docens,rareſcẽte aere,ac ſeſe latius fundente,inter Atomos non fere vacuum cõparere.Conſtipante vero ſe,atq; amplius coeunte,dẽſari perinde Atomos quoq;,extimumq; vacuum fieri ſpatioſum,& hians.id qđ noctu obuenire, exploratiſſimum eſt,Si coniectemus,frigus cogendi,arctandiq; vim habere efficaciſſimam.Ediuerſo calorem proferendo expandere,ac laxare,argumẽto certiſſimo ex iis quę colliq̃ta intuemur amplius multo ſibi loci vendicare,q̃ concreſcentia cõpingunt in anguſtum. Profuſus igitur ſonus,ſi obiectis corporibus occurſet numeroſis,hebeſcat prorſum neceſſe eſt reiectus, aut conuulſus tardior euadat. Q; ſi obicibus aut paucis,aut nullis morãtibus expatietur,pertinget inoffenſus auditum. Indicio eſſe poſſunt inania vaſa, q̃ percuſſa crepant ſonantius,p̃farcta vero colliſa incuſſave quodammodo ſonum deuorant. Compari modo & ſolidiſſima quæq; non fere ſonum edunt,ꝙ ſpiraculis haud ita abundent, per quæ commeet ictus aer.Quale ſentimus aurum,& ſaxa,quæ proinde vocantur,& ſunt ἰσχνόφωνα,& δυσηχῆ,hoc eſt vocis p̃tenuis,& ſonantia male qđ nimia prouenit denſantis ſe corporis ſoliditate.Aes vero εὔφωνον,καὶ λάλον.i.ſonorum, garrulumq;, quia ſit πολύκενον,hoc eſt inanitatis multæ.Cæterum ſententia hæc male tibicinibus præfulta,nullis cõcuſſa arietibus,leui modo agitata impulſu ruit,neq; eñ recte ad vocis rationẽ inanitas adducitur,ibi ſilẽtii altitudo eſt,& quies profunda,vbi vacuũ eſt,qđ vtiq; nec tangi,nec agitari poteſt,vocem aũt eſſe nouimus ſonantis incuſſum corporis.Et eſt aer vocis ipſius ſubſtantia,ac facultas.Putauit Anaxagoras,ſolis poteſtate aerem concitari, & quodam tremulo vibrari motu,quem παλμὸν Græci dicunt.Id vero liquere ex minutie illorum,quæ in lumine viſuntur corpuſculorum,quæ vocant nonnulli τύλας.Cum hæc igitur obſtrepant,inſonẽtq; agitata, & propulſa,& ſonum eum efficiant,quem dicunt σιγμόν,præpediri vocem,obſcurariq;,quo minꝰ ſynceriter,liquidoq; ab ſenſoriis excipiatur.Suppetit & ratio alia,ſed grauior multo,& plauſibilior,Interdiu agitari omnia,p̃turbariq;.Tunc enim cuncta mouet Iupiter, vt ille ait, λαοὺς ἐπὶ ἔργον ἐγείρων, populos excitans ad opus.Qui conſurgunt,velut ex Palingeneſia,& regeneratione quadã noua,quotidianaq;,meditantes,vt Democritus inquit.Proinde nõ illepide Ibycus diluculũ appellauit Clyton, ꝙ eo tempore κλύειν,hoc eſt audire iam,& loqui liceat.Contra vero noctu euenit,vt interquieſcant omnia, nec vllo fluctuent motu,ſed compreſſa conſopiantur. Propterea ictus,propulſuſq; aer integer ſenſorium adit,atq; ita purius audiendi perficitur actus Adnexa eſt huic cognata quodammodo quæſtio.Nam vſuuenire obſeruatum fere eſt,qui extimi ſint,ſi loquantur,facile ab iis,qui intus agant,audiri.Qđ ediuerſo nõ fit.Ambiguitatis huius cõmeminit apud eundem Plut.Ammonius,ſed ab Ariſtotele exolutam tradit,apud quem ita lectitamus, Vox inquit,eorum,qui occluſi tenẽtur,ſi extra deferatur,in amplum diffundit,ac velut abſorpta deuoratur.Quæ vero intro perducatur,nõ ita.Siquidem ex amplo corriuata in arctum conſeptumq; ſeruatur,continetur q;,& veluti conualle delata ſenſum perſpicue attingere animaduertitur.

Iulææ voces in Lactantio quæ ſint.Iulos quid,& Vlos,& Iulides.Hycca quid.& Melos, Item q̃ Harmonici,& qui Canonici,ac Canonium.Concentuum ſpecies aliquot.Antletæ qui.Item Himonia,Himæum,Tenellus,Niglaros.

Caput.XI.

QVando vero de vocibus agit̃, ecce succurrit mihi Lactantii carmen, Phœnicis argumento, non vtiq; inamœnum, sed quod scriptoris eius genuinã sapiat facundiam, ingeniiq; prẹferat facilitatẽ haud aspernabilem. In eo Iulæas voces, vt prẹsuaues, ac prædulces nominari obseruauimus, sed cur ita non fere perspicuum puto. Nisi q̄ ad Simonidem cognomento Melicum ex carminis iucunditate, vt Sudas arbitratur, referri posse, non inficiabitur, qui hoc genus scitamentis aures habeat pertritas, cuiq; non sit Cornea fibra. Siquidem fuit Iulis insulæ Ceæ oppidum, in quo Simonides feratur natus. Qđ ex Strabone didicim⁹, & antea cecinerat Theocritus. Sed coactum nimis, ac violentum rebitur id, cuius auris acriori lota aceto sit, magisq; multo arrisurum putabit, qđ scribit Apollodorus, Cantilenam in luctibus celebrem dici Ialemon, in hymnis vero Iulon, Quæ de hominibus sic nominatẹ comperiantur. Sicuti a messoribus vsurpabatur Lytiersas. Habitauit autem Celænas Phrygiæ Lytiersas, ex quo vt messor prẹstans celebretur in Phrygia. meminit Theocritus, & exposuit interpres. Sed nec præteriit Pollux, qui & Iulon item recognoscit. In libro de Pæanibus auctor est Sam. us Delius, ordei manipulos per se solos ἀμάλασ nuncupari, congestos autem ex aliis compluribus Vlos dici, & Iulos, Cererem quoq; nunc q̃dem vocari Chloen, nunc autem Iulo. i. ἰουλώ. Proinde ex Cereris inuentis, & fructus ipsos, & in deam cõcinnatos hymnos, Vlos appellant, & Iulos. Sunt qui lanas tractantium esse Cantilenam putent. Iulos etiam Proserpinæ congruere arbitrant̃. Nam Iulides apud Oppianum primo ἁλιευτικῶν inter pisces recensentur saxatiles. meminit in libro de piscibus Dorion, vt scribit Athenæus. Iulos vero etiam dicunt intestina terræ. Sunt qui Iulidas item Hyccas opinentur dici, vnde & Siciliæ Ciuitas nomen sit mutuata, q̄ illuc delati primum, id piscium genus fœtum compererint. Cæterum quia in Cantilenas volentes incidimus, subnectamus aliqua, q̃ voluptati sit legisse, & vsui meminisse. Melos, qđ præcipue vsurpat̃ in musica, ꝓprie q̃dem apud Græcos mẽbrũ corporis ĩdicat. Sicuti vero numerosa in corporibus membra, q̃uis diuersum sortiant̃ & situm, & motum, diuersoq; perfungantur munere, nihilominus ad vnum tantum opus cooriuntur, vnumq; habent finem, veluti scopum, ita etiam ex vocum diuersitate qui cõsurgit concentus, Melos vocatur. Qđ in libro de musica Plutarchus scribit. Latini Modulum appellant. Aut certe Melos vocare in Musica ideo institutum, quia μέλει græce signat curæ esse, ceu nil musica antiquius homini esse debeat, nilq;, qđ curet impensi⁹. Nos vero etiãnũ suo loco de Musica cõmentaturi plura sum⁹, Interĩ adiiciam⁹ pleraq; non indicta q̃dẽ, sed q̃ in paucorũ ꝑuenere sciẽtiã. Musicæ studiosos aut Harmonicos dicim⁹, aut Canonicos. Harmonicos nũcupam⁹ eos, q aurib⁹ cõtribuũt auctoritatis plus, q̃ ratiõi. Cuiusmodi fuisse Aristoxeni consectatores nouimus. Canonicos autem, qui rationis persequuntur examen, sicuti ab Pythagoreis factitatum, palam est, quos tñ genere nec ab Harmonicis abduxeris. Canoniũ vero obiter esse videtur sacris viris destinatus locus, ac canonice viuentibus. Sed in nauibus, quẹ Cataphractæ vocantur, & Catastromata habent. i. pauimenta superiora, vel tabulata, ligna, quibus tabulæ incumbunt, Canonia nuncupantur, & σαθμίδεσ. Ptolemæi instituta mediã quãdam rationem insecuta sunt. Tantum enim sensorio attribuit, quantum Aristoxenii, rursumq; rationi, quantum Pythagorei. Etenim tum demum enasci iudicium putat syncerum, veraxq;, vbi sensus, & ratio cõspiratu nituntur consono. Qđ ipsum & in Astronomia comprobauit, cum rationis libra ab oculis non abit diuersa. Vt vero ad Melos redeam, vnde digressus in ista sum, inuenio apud auctorum opinatissimos, Himæum nuncupari Melos solitum, qđ concinerent ἀντλητaί. i. aquarum haustores. Himonia vero aliud est, nam sic funiculum dicunt, quo ex puteo attollitur aqua, vnde festiue ἱμωνιᾶν dicitur ꝑ μακρὰ χέζειν, id est temporis non parum in excernendo absumere. Himẹi vero meminit Callimachus, ἀέιδει καὶ πού τισ ἀνὴρ ὑδατηγὸσ ἱμαῖον, concinit iam & haustor aquẹ aliquis Himẹum. Tenellum vero, id est τήνελλον, Aristophanis interpres nunc Lyrẹ harmoniam accipit, nunc pulsatiunculam, id est κρουμάτιον, quẹ in victoria ederetur. Omnino videtur ab sono conformata vox. Eleganter vero Aristophanes, ἀλλ᾽ ἐὰν μέν τοιγε νικᾶσ τῇ βοῇ, τήνελλοσ εἶ. Si vtiq; exuperas voce, Tenellus es. i. maximus Musicus, aut Nicephorus, hoc est victoriẹ compos. Erat & Niglaros Musicum melos exhortationibus aptum.

Prouerbii origo, qđ est, Habitus Monachum non perficit. De Iside multa. Quẹ Linostoliẹ. Sacerdotum munia. Item pauca de Osiride, Tiphone, Anubi. Acephali sacerdotes.

Caput. XII.

PErtritum,exculcatumq; Rhodiginis meis, etiam pullato circulo prouerbiũ est,Habitu monachũ non perfici.Id quo videri grauius possit, sibiq; in eo municipes nostri applaudant,vetus est,& quidem ex Græcis corriuatum fontibus.Cuius rei auctor mihi Plut.est.Eius verba subieci,ὄυτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι, καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσι, ὄυτε ἰσιακοὺς αἱ λινοστολίαι. i. Nõ inqt,philosophum facit,pmissior barba,nec vestis pertrita. Non itẽ Isiacos Linostoliæ,id est amictus Linei.Faciunt ad hæc Gellii verba ex Noctibus Atticis,vt prætercam,quod in Canonicis Decretis relatum scio,Distin.XLI. Non cathedra Sacerdotem facit,sed cathedram sacerdos.Nec locus hominem sanctificat, sed locũ homo. Video inquit Herodes,barbam,& pallium, Philosophum necdum video. Veluti, mores, & scientia genuinum,non insititium,non fucatum Philosophum ostentent.Id tamen quantumuis sanctum prioribus nomẽ,& venerationis summæ,pleriq; homines erratici,& ærruscatores,ac nulli rei, tãtum non incolæ sordentium sæpe ganearũ,magna sibi doctissimi cuiusq; indignatione, arroganter vendicare sunt ausi.Id ipsum & de Isiacis astruẽdum,quando moribus integer,ac castus,sanctus,virtutis exemplum singulare,Isiacus demum verus censeri debeat, quiq; diuinæ veritatis anxius sit scrutator,atq; ei deniq; rei philosophando tempora impertiat.Id quod deę ipsius comprobat nomẽ ex priscorum theologia,quam imprimis σοφὴν καὶ φιλόσοφον ὄυσαν intelligũt, id est sapientem,& philosophon,nominis argumento,qđ ab Græca origine inclinatum,scientiæ notitiam significare aiunt. Vnde & sacrarium eiusdem Ἴσειον nuncupetur,q videamur εἰσόμενοι τὸ ὄν,ἂν μετὰ λόγου, καὶ ὁσίως εἰς τὰ ἱερὰ παρέλθωμεν τῆς θεοῦ, id est cognitionem cõsecuturi eius,quod est,si cum sanctitate,ac ratione sacra deę adierimus.Proinde narrant Promethei filiam,alii vero Mercurii,quorum alter sapientiam monstrat,& prouidẽtiam. Mercurium vero grammatices,ac musices statuunt repertorem.Quamobrẽ Hermopolitæ Isin probãt Musis priorem,vt quæ diuina Hieraphoris veris,ac Hierostolis legitimis præmõstret. hi vero sunt qui sacram diuinorum rationem ab omni expurgati superstitione,ac nimia, vacantiq; sedulitate,in anima gestitant,perinde ac in capsula quadam.Qđ sane felicitatis summæ quodammodo videri potest.Nam qui recte,syncereq; sapiũt,bona quidem cuncta ab deo deposcunt sibi, sed imprimis,quantum capax est humana ratio,veritatis diuinæ cognitionẽ, qua maius nil capere homo potest,nec deus sua præcellenti bonitate ĩpertiri. Neq; enim argento,aut auro deus esse opulentus creditur,nec tonitruis,aut fulminibus præpotens,sed scientia,& prudẽtia, quod ipsum egregie significauit illis versibus Homerus.

ἦ μὰν ἀμφοτέροισιν ὁ μὸν γένος, ἠδ᾽ ἴα πάτρη.
ἀλλὰ ζεὺς πρότερος γεγόνει, καὶ πλείονα ᾔδει.
Vere vnum vtrisq; genus,& patria vna.
Sed Iupiter natu grandior erat,ac norat plura.

Propterea elaborandũ Sacerdoti præcipue,vt tanq̃ pestẽ,ignorantiã abiiciat.Siquidem ait apostolus Paulus,qui ignorat,ignorabit,præsertim intelligere si neglexerit,vt bene ageret.proinde in quæstionũ libro Augustinus. Non oĩs qui ignorat,ab pœna ĩmunis est.Sacerdos vtiq; sal terræ dicit,& mundi lumẽ.hinc Malachias,Labia sacerdotis custodiunt scientiã.hinc ab docẽdi,ac nunciãdi pprietate sacerdotes etiamnũ angelos dici in cœlesti hierarchia cõprobat Areopagita Dionysius.Certe ita propemodum censeo,cognitione sequestrata,& abiũcta scientia rerum, immortalitatem non recte vitam dici,sed esse verius tempus quoddã. Scitum est illud Hieronymi super Malachiam,Sacerdotem indoctum esse cæcum animal.At Typhona Isidis inimicum quẽ esse alium opinamur, q̃ stupidam,imperitamq; multitudinem, errore deuiam, quæ conuellat, lancinet,obscuretq; sacram rationem,Quam congreget Isis, componat, contribuatq; recte iniatis,& latriam deo summam vitæ castitate,mentis affectu puro, abstinentia voluptatum oĩm exhibentibus?Horum nanq; finis omnium,intelligibilis primi cognitio.Quoniam vero Isiacorũ ritus attigimus,etsi alibi scio,futuram nobis de hac ipsa re mentionem, prosequamur tamẽ interim,quæ ex Græcis auctoribus,sese nobis ostentãt,velut cella quadã proma,neq; eñ aliud cẽseri debet gentis eius doctrina,ita est omnifariã copiosa, & tanq̃ quoddam bonorum mare. Qđ igitur capillitio denudetur caput ab Isiacis,& totum deniq; corpus,eam pleriq; arbitrantur rationem, q is esset lugentium mos,ferre autem lineas vestes, coloris eius ratione, quem florescẽs linum emittit,æthereæ,ac gratæ pulchritudini mundum continenti persimilem.Cæterum ea verior causa,Purum inquit Plato,impuro attingere nefas,at ciborũ superfluitas nulla pura syn

ceraq; est,Lanas autem,villos,vngues esse,pullulareq; ex superfluitatibus quis nõ nouit?Proin
de nonne ridiculum foret,tondentes,resecantesq;,ac leuigantes quodammodo corporis proprii
partes vniuersas,aliena circumponere,ferreq; superfluitatum,vt sic dicam,germina?cũ sint iti
dem impura,& proinde inepta diuinis?quod adeo verum est,vt Hesiodus,cum ita cecinit,

μὴ δ' ἀπὸ πεντόζοιο θεῶν ἐν δαιτὶ θαλείῃ
αὖον ἀπὸ χλωροῦ τάμνειν αἴθωνι σιδήρῳ,
Non ab manu ramorum quinq; in deorum cœna celebri
Aridum ab viridi resecare splendido ferro,

Non fere aliud præcepti obscuritate videatur insinuare, q̃ repurgatos ab iis sacra , festaq; adire
oportere,nec inter sacrificia,ritusq; solennes redundantia desecare , In nostra quinetiam religio
ne Apostolo præcipiente,vt est in Canonicis proditum Decretis,Comam nutrire prohibentur
clerici,caputq; in sphæræ modum radere coguntur,id ipsum Gregorio item sanciente. Linum
autem diuinæ rei maxime idoneum inde iudicatur,Primum,ꝙ ex immortali,vt veteres loque
bantur , terra prodit.Fructum quoq; esui non ineptum edere videtur . Vestem autem puram
omnino præbet,& frugi,nec gestanti onerosam,ac tempori cuilibet peraccommodam,nec φθει
ροποιὸν, id est pediculos producentem.Adeo vero superfluitatum omnium naturam abhorre
bant,vt non solum pluribus leguminibus abstinerent , sed nec ouillas , aut suillas esitarent car
nes ꝙ multum ex iis fiat superfluentis materiæ.Quin sanctimoniæ item ratione salem cibis non
adhibebãt,causis quidem pluribus,sed illa pręcipua, ꝙ cibi,potusq; copiosioris appetentiam fa
cit.Nam quod dictitat Aristogoras,Salem ab illis censeri non purum , ꝙ pleraq; animalium in
tercepta, dum denset,concrescitve,immoriatur,fatuum omnino est,ac relatu indignum . Illud
certe memorabile est,ac vbiq; sæpius recinendum, Apidi nanq; suo ex puteo peculiari suggerũt
potum,Etenim Nili aqua prorsum putant abstinẽdum,vt quidam censent,ob Crocodilos , aut
verius,ꝙ pinguefacit aquæ id genus, inducitq; πολυσαρκίαν, hoc est carnis copiam nimiam.
Apin vero ita se habere prorsum cauent,immo vero & seipsos.Sed expedita omnino,agiliaq; cor
pora circumponere animæ student,ne præualente,quod morti obnoxium est,diuinum compri
matur,& molesto,nimisq; inutili exteratur pondere.Scitum quippe gręcanicum est illud,quod
in nostrum si transferatur sonum,addubitat Hieronymus,an ęque resonet,Pinguis venter non
gignit sensum tenuem.Vino vtuntur quidem,sed præparce,tametsi in Heliopoli rei diuinæ in
cumbentes templo nequaq̃ inferunt vinum,ceu dedeceat interdiu bibere,domino,ac rege inspe
ctante.Omnino sæpe abstemios agunt,& philosophantes de diuinis aut docent,aut discunt.Re
ges si sacerdotio fungerentur,bibebant quidem ad præscriptum sacrarum literarum.A Psam
meticho tamen id agere orsi sunt,prius enim abstinebant,neq; prolibabant,vt gratum deo,sed
vt cruorem eorum,qui bellare cum diis affectassent,quibus concidentibus,ac telluri immixtis,
vitẽ enatã opinant̃,ꝑindeq; ebrietatẽ,amẽtiã,insaniãq; parare,vt ꝓgenitoꝝ sanguine ĩbutis.Et
hęc qdẽ ab Sacerdorib⁹ iactari,auctor Eudoxus est in secũda Periodi.A nr̃o aũt auctore ita prodi
tũ est,Q; si absq; vino ardeo adolescẽtia,ĩflãmor calore sanguinis,& succulẽto,validoq; sum cor
pore,libenter carebo poculo,in quo suspicio veneni est.Veteres porro delicatiorẽ,molliorẽq; vi
ctũ ita detestatos memorãt,vt ꝓditũ sit,apud Thebas in tẽplo fuisse surrectã colũnã,qua execra
tiones inscalptę continerentur aduersus regẽ Menin,qui mollitiẽ,luxũq; inuexisset primus.Sci
tu vero dignum illud est , ante Aegyptiorum templa Sphingem astitui solitam,quo argumen
to indicarent,theologicam ipsorum sapientiam obscuriorem, fabulisq; ita sæpe conuelatam,vt
veritatis vestigia vix interlucerent.In Sai Pallados erat templum,quam Isin etiam arbitrantur,
eiusmodi præscriptione, ἐγὼ εἰμὶ πᾶν τὸ γεγονὸς,καὶ ὄν,καὶ ἐσόμενον, καὶ τὸν ἐμὸν πέπλον
οὐδεὶς πω θνητὸς ἀπεκάλυψεν. Ego sum omne,quod fuit,est,erit.meum peplum mortalis reue
lauit nemo.Sunt tamen,qui alia ratione sensum in iis promãt allegoricum.Nam Osirin nõ aliũ
esse opinantur,q̃ Nilum,qui Isidi coniungatur, id est terræ, Typhona interpretantur mare,in
quod illapsus conuellatur Nilus,ac pereat,propterea sacerdotes detestari mare,quod & Typho
nis vocant spumam.Nec nauticos affatu dignos censent,quia mari vtantur,& inde victitẽt.Pi
sces indidem auersantur,cumq; significare odium volũt,piscem appingũt. Inueni item , q mun
di partem infra terram,incognitam nobis,Nephthyn vocẽt.Supernam vero,manifestamq; Isin.
Qui autem in meditullio vtriusq; Orizon est,dicatur Anubis,quem canina facie deformãt,ex
animalis natura,qđ interdiu,noctuq; oculis vtatur æque.hanc vero apud Aegyptios Anubin
habere vim,quam apud Græcos Hecate habet, terrestrium pariter,& cœli particeps credita,

habere vim,quã apud Grecos Hecate habet,terrestrium pariter,& coeli particeps credita.Sunt tamen quibus Anubin dici tempus placeat. Videtur plerisq; Isis eadem, quæ apud Græcos Io, quam Thelegono nuptam,cum in Aegyptum perrexisset,Epaphũ genuisse fabulãtur. Habuit Isis Romę item templum,qđ solũ in vrbe Aegyptius Sacerdos purum se reperisse dicebat, cum Plotino suasisset,illuc secum accederet,familiarem sibi dęmonem,eo aduocante,confestim inspe cturus. Cui cum esset obsecutus facile Plotinus,cumq; in aspectum dæmon accerseretur,pro dæmone accessit deus,quo factum est,vt exclamaret Aegyptius,beatum esse Plotinum,qui haberet pro dæmone deum. Scribit tamen vicesimo Antiquitatum libro Iosephus,Isidis phanum solo ęquatum ab Tiberio principe,patibulo sacerdotibus suffixis,q; eorum opera Paulinam forma exquisitissima,ab adolescente constupratam comperisset, sub specie accedentis per tenebras numinis. Qđ ad Sacerdotalem attinet integritatem,in nostris comperi auctoribus, idest Christianis,Acephalos nuncupari Sacerdotes,qui sub nullius Episcopi disciplina vel prouidẽtia gubernentur,velut sine capite intelligi debeant,sicuti prisca sanxit consuetudo. Sunt inter hæreticos Acephalitæ item nũcupati,q; eorum lateat auctor, nec vnde prorepserint, sciatur magnopere.

Super Demosthene adnotata quæpiam non ingrata. Quid ad Aquam scribere. Quid Batalus. Corrigitur error interpretis Plut. de Calauria insula. Item Ouidii locus. Batus piscis. Bation, Nitarion, Batyle, Batylos.

Caput. XIII.

DEmosthenem,proditum memoriæ est,cum magnitudinem, vim, atq; splendorem Demosthenis in dicendo satis mirari non posset,solum ex oratoribus dixisse,animatas plane,non malleo cusas. i. σφυρηλάτους orationes exhibuisse, q̃q̃ nõ me fallit,M. Tullium quodã loco ita sibi scribere permisisse, Vsq; eo inquit,difficiles,ac morosi sum⁹,vt nobis nõ satisfaciat ipse Demosthenes. Qui q̃q̃ vnus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tamen non semper implet aures meas,ita sunt auidę,& capaces, & semp aliqđ imẽsum,aliqđ ifinitũ desyderant. Sed alibi tamẽ suo testimonio amplissime Demosthenem subleuat Cicero idem,vbi ait,Nemo est orator,qui Demosthenis similem se esse nolit. Quin propter hunc vnum Athenas item magis atticas putat. Sed enim q̃ incredibile studium,q̃ inenarrabilem prope laborem adhibuerit,vt superatis naturæ impedimentis,id teneret eloquentiæ culmen, quod est cumulatissime consecutus,quis adeo a Musis longiore disclusus interuallo,quẽ lateat? Maximus certe Valerius,alterum ab natura Demosthenem,alterum ab industria factum prodidit. Ab eius porro immensa,atq; incomparabili ad dicendum cura adagium effingi nobile,nulla nõ hora identidẽ ingerendum,inculcandumq; Rhetoriscis nescio quibus potest,de iis,qui non citra puluerẽ,quę sint habitura genium,& teretibus omnino auribus futura non inscita,nec putida, peruigilant, Ad Aquam scribunt,quando tantus mox futurus orator,non vtiq; vino madens luculentissimas orationes ex fœcundissimo pectore prõpsisset, Quod de Aeschylo mordaciter retulit Callisthenes,quẽ,vbi vino satis incaluisset,ac se largius bibendo excitasset,tragœdias eo calore concinnare solitum, scribit. Igitur vrbanius in hanc Demosthenis hydroposiam lusisse Demadem ferunt,sicuti Lucianus auctor est. Cęteri quidem inquit,ad Aquam dicunt, Δημοσθένης δὲ πρὸς ὕδωρ γράφει. Demosthenes autem ad Aquam scribit. Nam Pytheas nimiam oratoris diligentiam prẽmõstraturus, τὸν κρότον τῶν δημοσθενικῶν λόγων ἀπόζειν τοῦ νυκτερινοῦ λύχνου pronũciauit. i. Demosthenicę orationis sonũ lucernam resipere nocturnam. Deniq; vis in Demosthene peculiari,insigniq; modo celeberrima,sicuti in Isocrate suauitas. Subtilitas in Lysia,in Hyperide acumen,Sonitus in Aeschine,in Platone copia. Scribit tamen Libanius, Demosthenis inimicos in illius mollitiem cauillatos,Batalum appellare eum consueuisse,Cuius rei ipse quoq; mentionem faciat in oratione contra Aeschinem,siue pro Ctesiphonte. Nam & in prælio apud Cheroneam,quo accisę Atheniensium res sunt,fuga sibi salutem quæsiuit. Qđ cum ab inimicis illi acriter,& contente obiectaretur,ita causam fouebat propriam,vt diceret, ἀνὴρ ὁ φεύγων, καὶ πάλιν μαχέσεται, Significans eum,qui mandasset fugæ præsidium,posse denuo in pugnam coori ri. Batalus dicebatur apud Atticos pudendorum pars. Sic enim Plut. scribit, δοκεῖ δὲ καὶ τῶν οὐκ εὐπρεπῶν τι λεχθῆναι τοῦ σώματος μορίων παρὰ τοῖς ἀττικοῖς τότε καλεῖσθαι βάταλος. i. Videt aũt dici Batalus apud Atticos corporis portio,quæ honeste satis nequit enunciari. Sũt q Tibicinis infracti nomẽ esse Batalũ putẽt,vel poetę,qui lasciua,& vinolẽta carmine sit cõplexus Cæterũ hic obiter lector studiosus monẽd⁹ est,vbi Plutarch⁹ scribit, ἦν ὁ βάταλος αὐλητὴς τῶν

κατεαγότων, id est erat Batalus Tibicen infractorum., quosdam ad corpus referre, qđ Plutarchi interpres sensisse videtur, cuius verba prætexuimus, tanq̃ is fuerit corpore distorto, qđ neutiq̃ verum est. Nam auctore Libanio, ad mores, & cantus, & habitum Tibicinis Batali pertinet verbum id κατεαγότων, id est infractorum, nam subintelligendum est, cantuum, quoniam etiã latine fracti dicũtur fluxi, molles, & effœminati, vt apud Quintilianum libro quinto, Vt fortasse corpus vulsum, fractum incessum, vestem muliebrem dixerit aliquis, mollis, & parum viri signa. Libanii verba sunt hæc, ἱστόρηται γάρ τινα βάταλον ἐφέσιον αὐλητὴν γενέσθαι, ὃς πρῶτος ὑποδήμασι γυναικείοις ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐχρήσατο, καὶ μέλεσι κατεαγόσι, καὶ ὅλως τὴν τέχνην ἐμάλθαξεν, ἀπὸ τούτου δὲ τοὺς ἐκλύτους, καὶ ἀνάνδρους, βατάλους ἐκάλουν, id est, Narratur, fuisse Batalũ quendam Ephesium Tibicinẽ, qui olim primus in scena calciamẽtis vsus est fœmineis, & fractis cãtibus, & omnino artem tibiarum remolliuisse videtur. Ab hoc fluxos, exolutos, & parum viros Batalos vocarunt. Porro in molles Batali nomen enunciari solitum, Hermogenes item scribit, meminit Aeschines in oratione περὶ παραπρεσβείας. Eupolis videtur Batalum dixisse τὸν πρωκτόν, id est podicem, vnde & Cinędos putarunt aliqui Batalos dici, ἀπὸ τοῦ τύπτεσθαι ἐν τῷ ἔργῳ, καὶ βαταλίζεσθαι, id est ab ictibus, qui in re fœdissima inferuntur. Cæterũ, vt ad Demosthenem reuertamur, dignum memoratu, qđ proditur, huic tam summo, tã omnibus fere numeris in oratoriis campis, & dicendi palęstra absoluto iocorum defuisse facultatem, quę M. Tullio superfuerit. Vt sciamus, non modo eidem omnia nõ dari, quod Homerus inquit & relatum apud. T. Liuium scio, verum esse quædam, quæ nulla ars, nulla vnq̃ vicerit cura. Circunferuntur tamen quædam illius non omnino illepida, aut inficeta. Vt cum Pytheas dixisset mordacius, orationes illius obolere Lychnum, Scio inquit, tibi molestam esse ardentem lucernã Is enim vt fur, male nonnunq̃ audiebat. Id vero adnotandum, ὁδοῦ πάρεργον, Calauriam dici insulam, Trœzenio littori proximam, in qua se ab Archiæ manibus veneno Demosthenes redemit. Non Calabriã, vt modo in Plut. Latinis codicibus fere circunfertur. hæc enim est Italiæ portio. Distinctionem hãc agnoscit Eustathius. Inde apud Ouidium in Metamorphosi, Inde Calaureę Latoidos astat in arua. Q̃q̃ ibi modo legitur, Calareæ. Qđ de Batalis diximus, animaduertendum, quodam loco Plutarchum dicere, Batalos esse Germanorum equites præstantissimos qui insulam colant, quam circunfluat Rhenus. Sunt qui Batum interpretentur mollem, delicatum, cuiusmodi fere sit Batus piscis, vnde & Nitarion, & Bation subblandiẽtium puellis deminutas esse appellationes, tradunt. nam & Nitarus quidam morsu comico habetur mollitie infamis. Pusilli quoq; corporis fœminas Batylos vocabant. Batyle vero est Theopompi Drama.

Lineam poscere quid. Et quid in Spectaculis Linea. Item de Longuriis, & Cancris, seu Cancellis. C inclidarii qui. Caput. XIIII.

QVintilianus libro vndecimo ita scribit, Transire in diuersa subsellia, parũ verecundum est, Nam & Cassius Seuerus vrbane aduersus hoc faciẽtes lineam poposcit. Quid sit hac parte Linea, videri ambiguum, scio. Ego Lõgurium accipio, sic enim longiores perticas, aut robustiora ligna, quæ in stabulo equis interponuntur, ne consurgant in pugnam, aut se mutuo feriant, appellari, obseruauimus. Varro in rei rusticæ libro secundo, Itaq; in stabulis, & humore prohibere oportet humum, clausa habere ostia, & fenestras, & iter singulas equas a præsepibus interiicere Longurios, qui eas discernant, ne inter se pugnare possint. meminit & Longuriorum libro primo, in septorum ratione. Sepes inquit, fit palis statutis crebris, ac virgultis implicitis, aut perforatis, & per foramina traiectis Longuriis ferreis binis, aut ternis. Cæsar Commentario quarto, Hæc, directa materia iniecta, contexebantur, ac longuriis, cratibusq; consternebãtur. Seruius Aeneidos quinto, vbi in Ludorum celebratione Virgilius ait, Signoq; repẽte Corripiunt spatia audito, limenq; relinquunt, Regulam interpretatur, qđ dixit Poeta limen, aut signum de Creta factum. Ex cuius verbis facile percipi licet, cur in ludorum celebratione ab eruditis persæpe Linea nuncupetur alba, Quam significasse Martialis videri potest illis versibus libro octauo.

Omnis habet sua dona dies, nec Linea diues
 Cessat, & in populum multa rapina cadit.

Sed & Ouidius primo de Arte, Circensia attingens spectacula currentium equorum.

Et bene te cogit, si nolit, Linea iungi.
 Qua tibi tangenda est lege puella loci.

Etiam si modo longũ sedendi ordinẽ nonnulli interpretantur. Sicut & illud in amoribus, Quid frustra refugis? cogit nos linea iungi. Vlpianus Digestorum nono, ad legẽ Aquiliã, ita inqt, Si maritus vxori margaritas extricatas dedisset in vsu, easq; inscio viro, perforasset, vt ptusis in linea vteretur, tenet lege Aquilia. Sed apertius idẽ Digestis de Furtis, libro. XLVII. Si linea margaritarum surrepta sit, dicendus est numerus. Cãcelli ab hoc proposito non valde seiungũtur, quando & hæc erant veluti septa quædam ex lignis transuersim iunctis, obliquatisq; ad defendendam, hoc est repellendam turbam, pressim, agminatimq; proruentẽ. Qđ Ciceronis lectio nobis suggerit, qui de oratore libro primo ita scribit. Nã siquis erit, qui hoc dicat, esse quasdã oratorum proprias sententias, atq; causas, & quasi certarum artium, forensibus cancellis circũscriptam scientiam, fatebor equidem in his magis versari hanc nostram dictionem. Et pro. P. Quintio. Et me facile vestra existimatione reuocabitis, si extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipsi circũdedi. Quin & pro. P. Sextio, e fori cãcellis plausum excitatum scribit. Sidonius item Apollinaris quadam libri quinti epistola, Vmbram inquit, stipitibus altatis, cancellatimq; pendentibus Pampinus superducta texuerat. Cancellorum rationem graphice expinxit Varro Rei rusticæ libro tertio. Præterea inquit, e perticis inclinatis ex humo ad parietem, & in eis transuersis gradatim modicis interuallis perticis adnexis ad speciem cancellorum scenicorum, ac Theatri. Hinc Cancellata Elephantorum cutis dicitur Plinio. Hosce Cãcellos item Cancros dici, q̃q̃ rarenter admodum, animaduertimus, inde scitu dignum prorepsit adagium, vt inter Orci Cãcros adhæsisse dicatur, qui ita irretitus, illaqueatusq; teneatur, ac impeditus, vt nusq̃ pateat effugium, quoniam Plutonis septa & Cocyti irremeabilem necessitatis viam, vt cecinit Orpheus in Mercurii terrestris hymno, qui euadere tentet, prorsus Aethiopem lauat. Est qui Cancellos pro Abaco sessili interpretetur. Sunt porro, qui Cancellos dici a Græcis κιγκλίδας putent. Pollux Cinclidas arbitratur valuarum species. Aristophanis interpres in Vespis, Dicasterii hoc est stationis iudicialis ianuam dici Cinclida putat, quam inquit, etiam Cancelotem dicunt, id est καγκελωτήρ. Alii ex Græcis Cinclidas intelligunt δικλίδας, id est valuas duplices, aut etiã foramen, quo immittitur clauis. Cinclidarios vocabant, quibus Archiuum foret curæ, præsertim ne quibuslibet ad libidinem pateret ingressus.

Salis potestas mira. Cutis crassitudo cur hebetudinis indicium. Enarratur locus difficillimus Fabii, In malaco sanum. Citta, Picatio. Itẽ quid Malacia. Tollitur mendum ex Seneca, & Cæsare. Quæ apud Herodotum sit Persarum Halia.

Caput. XV.

VEtus sententia est, à celeberrimis vtriusq; linguæ auctoribus, literis commendata, totis corporibus nil esse vtilius sale, ac sole, immoq; piscatorum corpora videri cornea. Sentiri remedium in podagra præcipue, probãt. Etenim astringit sal, siccat, alligat, putrescentia quoq; corpora ita vẽdicat, vt ea durẽt per secula. Quod Aegyptiorum comprobant instituta, quibus mortuos sale condire, moris fuisse, plane Herodoto credimus. Inde consuetudo inoleuit Græcis quandoq;, vt vino madentes, & plane deliros etiam oleo perungerent, sale admixto, ceu singulare id foret adiumentum. Quin & vino, ne stupescat, aut in acetum degeneret salem indere consueuerunt. Ex hoc factum videtur, vt facetissimus comicus in comœdia, cui titulus Nephele, ita scribendum sit opinatus, ἁλσὶ διασμηχθεὶς ὄμαιτ' ἄν οὑτοσί, Sale perfrictus, expurgatusq; hic iuuaretur vtiq;. Quem locum eius poetæ enarratores ita ferme explicant, vt addant id quoq;, Delirantes oleo linebant, & sale, ac proderat. Vt crassioris autem cutis eum, in quẽ ista proferunt, subsannat, Pelles siquidẽ pinguedine crassiores, sale si emolliant, laxiores fiũt & inde capaciores. Puto, quia salis vim nouimus pingue onerosum psiccare, depurgareq;. Nam & in medicinali sylua quinto libro Dioscorides salis multiplicem vsum permonstrãs, potentiam habere memorat, smecticam, apocatharticam. Nimirum suspicantur interpretes hi, cutis crassitudinem subtilitati innati spiritus officere. Nam & Plautini sales illuc vidẽtur spectare. Meus herus elephanti corio circuntectus, non suost, neq; plus habet sapientiæ, q̃ lapis. nam magnos, stupidosq; elephantorum nomine intelligebant, vel græco suffragãte prouerbio. Legimus in naturali historia, fuisse nonnullos, q subtilitatẽ animi cõstare nõ subtilitate sanguinis opinati sint sed cute, operimẽtisq; corporũ, & tunc magis, aut minus bruta esse, vt Ostreas, & testudines, Boum tergora, setas Suũ obstare tenuitati innati spiritus, nec purũ, liqdũq; trãsmitti. Sic & in hõie cũ crassior, callosiorq; excludat cutis. Cæterũ ppensio hæc digna satis, quã hic pro virili ex

cutiamus,qua in parte introſpicienda plane,non ab limine ſalutanda modo philoſophorum vo lumina,& adyta auguſtiora,in quibus naturæ placita cum rationibus ſuis ſolertiſſime explicã tur, Si illud inſeruero prius,inter militares animaduerſiones fuiſſe veteribus ſanguinis miſſio nem,quod irrogatum primo creditur militibus animi ſtupẽtis,atq́ a naturali declinantis habi tu,vt non tam pœna videretur,q̃ medicina.Scribit in ſecunda animæ hiſtoria Peripateticus no bilis ad hunc ferme ſenſum,Guſtum habet homo certiorẽ cunctis animalibus , eſt enim guſtus tactus quidam.hic autem in nobis exactiſſimus eſt ſenſus,in aliis exuperamur excellenter . Inde fit,vt ſit homo animalium prudentiſſimus.Signũ eſt inter homines quoq́ iuxta hunc ſenſum eſ ſe aliquos hebetes,alios ingenioſos.Quod in alio ſenſu non contingit, οἱ μὲν γὰρ σκληρόσαρκοι, ἀφυεῖσ τὴν διάνοιαν, οἱ δὲ μαλακόσαρκοι, ἐυφυεῖσ.i.duri quidem carne,inepti mente,molles au tem ingenioſi.hactenus Ariſtoteles.Quæ quia forte ambiguitatis habent aliquid,nec ſtudioſo rum vota explent omnino,illud amplius expendendum,bonitatem mẽtis ratione duplici tactus correſpondere bonitati.Prior eſt,Tactus ſenſuum aliorum fundamẽtum eſt, manifeſtum enim ꝙ organum tactus late per totũ corpus fuſum eſt,& quodlibet inſtrumentũ cuiuſcũq́ ſenſus,eſt etiam inſtrumentũ tactus.Et id,ex quo eſſe dicitur aliquid ſenſitiuum,eſt tangendi ſenſus , vn de ex hoc,ꝙ quis habet meliorem tactum,conſequitur item habere eundem,ſenſoriã facultatem meliorem ſimpliciter,& inde eſſe melioris item intellectus.Siquidem ſenſuum bonitas diſpoſitio eſt ad intellectus bonitatem.Si vero habeat quis auditum excellentiorem,vel viſum, non infer tur protinus,eundem ſenſoria poteſtate ſimpliciter præcellere,ſed ſecundum quid tantum.Al tera ratio eſt,quia tactus bonitas,complexionis,ſiue temperaturæ ſequitur bonitatem . Etenim cum inſtrumentum tactus ſequeſtrari nequeat a numero,vel genere tangibilium qualitatum, eo ꝙ eſt ex elemẽtis compoſitum,oportet id eſſe in potẽtia ad extrema,ſaltẽ per hoc, quod eſt in ter ea medium,ſiue media tangibiliũ proportio,quantoq́ illas qualitates minus habet excellen tes,tanto efficacius mediocritatem ſibi vendicat,& tangibiles percipit qualitates. Bonam por ro corporis complexionem ſiue conſtitutionem ſequitur nobilitas animę.Omnis enim forma cũ ſua materia proportionem habet,& ex hoc infertur id.Quibus præſtantior fuerit tactus,pręſtã tiorem quoq́ ineſſe animam,atq́ nobiliorem,ac perſpicaciorem mentem. Verum hic forte inge rat ſe quiſpiam,non videri vſquequaq́ verum,molles carne perſpicaciores haberi,quãdo ratio ne iſta ſexus muliebris maſculino colligetur prudẽtior multo,ingenioſiorq́,ſiquidem muliebre corpus molliculum,tenellũq́ eſt,& cuniculi capillo,& anſeris medulla quoq́ mollius , vt Catul li verſiculis abutamur.Et ſcimus tamen in Politicis Ariſtotelẽ ſcribere,puerũ imperfecti eſſe cõ ſilii,& fœminam inualidi,ſeruum vero nullius. Verũ ſcire decet,carnis mollitiem modis intelli gi duobus,Siue vt eſt ex cõplexionis bonitate,quæ rara ſit,& bene diſpoſita, ſiue ex phlegmatis exuperantia.Quo modo qui ſunt,non fere dicuntur tactus boni,quia non habẽt qualitates ſen ſibiles recte ad medium redactas,& proinde nec mente ſatis apti . Quo in genere mulieres ſunt, quiq́ Phlegmatici vocantur.Ex iis vero,quæ non omnino incurioſe,aut illotis pedibus ex ſum mis,& plane claſſicis auctoribus in mediam literatorum cohortem produximus,iam opinor il lata lux eſt Herculano illi,vt ſic dixerim,nodo,Cimmeriis obuoluto tenebris,& Platonis nume ro item obſcuriori.In cuius enarratione hactenus aqua hæſit.Et Hermolaus lectionis vir incre dibilis,ac in re literaria detritus plane,& retorridus,& exactiſſimi iudicii,in eo tamẽ Fabii loco, In malaco ſanum,quid ſentiat,non ſatis conſtitutum habere,fatetur ingenue. Cum tamen non aliud ſignificetur ex Peripateticis ſcholis,q̃ in carnis mollitie,& raritate ſummam intelligi men tis ſanitatem,id eſt prudẽtiam,& perſpicaciam,quoniam ita affectis facile item,quicquid eſt re dundantis copiæ,ac retrimentitiæ digeritur,& euaporat,nec phantaſticum,aut rationalis po tentia perinde ſylueſtri tumultu obturbatur.Quod ita eſſe,id quoq́ indicio eſt,quia fatuos, ac rudes παχυδέρμουσ appellare Græcis mos eſt,ac ſi tu dicas,Craſſipelles.Quid,ꝙ Quintilianus id verbum fuiſſe artis alicuius proprium , apertiſſime dicit? vbi philoſophos intelligere potes, aut qđ amplius arridet,diuinaculos,qui Phyſiognomones dicuntur . A quibus vſurparet̃ ſub inde,In malaco ſanum,vbi quem ita conſtitutum,contemperatumq́ inſpexiſſent. Eſt autẽ Phy ſiognomia Mantices pars ea,quæ ex ore,omniumq́ corporis membrorum facie, motuq́ , ac filo hominũ coniectat mores,de qua,vt Ariſtoteles,& Adamantius,ita multi alii tam latini,q̃ Græ ci ſcripſerunt.In eo genere ſunt item Metopoſcopi,quos ex facie addiuinantes,Plinius interpre tatur.Eorum & Tranquillus meminit,& ſatyricus Poeta ſignificauit,Frontemq́,manũq́ Præ bebit vati,crebrum poppyſma roganti.De Malaco autem ſiquis ambigit,ac græce neſcit,norit

id verbum significare molle. Nam Malacia prægnantium Plinio est mollities quędã, & defectio, cum languentes modo hoc, modo illud appetunt. Adeo, vt terrã quoq; vorare appetant nonnullæ, carbones etiam extinctos, aut Cimoliam, inquit Paulus medicinæ primo. Quæ res nuncupatur κίττα, i. pica. Prouenit incõmodum id ab cõceptu mense potissimum tertio, nequeunte fœtu interim delata in vuluam omnia ratione alimenti absumere, insita imbecillitate, proindeq; in stomacho multorum facta redundantia, ex qua etiam absurdorum sese promit appetentia. Indidẽ quoq; nomẽ nacta affectio est, διὰ τὸ ποικίλλον τοῦ ζώου τῆς κίττης, i. ex auis varietate. Vel q malo id genus corripiatur frequentius. Est & in stomacho malacia, i. debilitas. Corrigendus obiter error manifestarius in Senecæ Epistolarũ libro nono. In otio incõcusso iacere, nõ est tranquillitas, malicia est. Tu expunge insitiuũ verbum, & genuinũ ita repone, malacia est. Apud Cęsarem, Gallici belli libro tertio, Malacia item maris nominatur p trãquillitate, ac velut mollitie, q̃q̃ scribitur modo malachia, sed indocte. Qꝛ de Physiognomia mentio nobis facta est, sciẽdum ex Procli doctrina, morẽ Pythagoreis fuisse, per signa in corpore constituta veniẽtes ad ipsos perpendere, ac pensiculare exactius, vtrum ad meliorem vitam apti forent, necne. Quoniam natura ipsa, quæ animis cõfingit corpora, instrumenta eis congrua sumministrat, imaginesq; animarũ in corporibus indicat, per quas & animarum ingenia eius artis periti possunt deprehẽdere. Meminit Gellius noctium Atticarum primo. Quod ad Salem attinet, abs quo digressi sumus, ἁλίζειν Græci dicunt sale condire, q̃q̃ & eo verbo congregatio significatur, vnde Halia Persarũ dicitur Herodoto, id est congregatio. Sunt & Halides, seu Haliæ Sali terendo vasa accommoda.

Mos abluendi infantes Sale, aut frigida aqua. Enarratur Virgilii locus. Salis, fermenti, ac mellis nomine quid intelligendum in sanctis literis. Caput. XVI.

ET quia Salis emolumenta paulo ante perstrinximus, non negligenda item sunt visa, quæ a scientissimis medicorum insinuãtur nobis. Siquidem Galenus quodam loco, etiam si ambigũt eruditiores, sit ne de principis medici officina opus id, Sale aspersos ĩfantes obuolui fasciis pręcipit. Sed & prima primi Auicenna, festinandum inquit, vt infantum corpuscula perluãtur aqua, in qua colliquatus sit sal, vt occallescat vmbilicus, atq; item cutis. Ita tamen, vt non contingantur nares, aut os. Cur vero sic faciendum astruamus, ratio est, quoniam mox editum infantem ob nimiam teneritudinem omnia infestãt. Quo nomine semel, bisq; sale abluere persalubre est, pręsertim si exuberet sordibus, & nimio plus sese pmat humectatio, cõfestim vero ab iis tepidiore confouendus aqua. Cæterum more suo Auerrois ista putat reiicienda, præpositis, quæ minus acrimonia morsum, vt sic dicam, infigant. Cuiusmodi sit oleum balaninum ex glandibus, effectu eodem, qui in sale sentitur, vt credit Auenzoar. Cooriuntur in Auerroim magna vi Auicennæ interpretes, quoniam oleum id genus styptica potestate efficax quidem habeatur, non tamen ęque sordentes humectationes resoluere, quibus inebriatur cutis ex vterina redundantia. Addunt etiam, vnguine intimo non perinde, vt salem, oleum posse callum inducere. In quem vsum plerisq; item mos est, natum infantem in frigidam aquam mersare, sicuti septimo Politicorum commeminit Aristoteles. Sed Galeno de regimine sanitatis primo id non arrisit, additis etiam rationibus, cur fecisse, inutile sit. At confert inquit Philosophus, statim a pueritia assuefacere, hoc enim ad sanitatem, & ad res bellicas vtile est, quare apud Barbaras gẽtes irroborauit mos, vel amne gelido infantes abluere, vel tenui amiculo conuestire, qui Gallis mos est, ad cuncta enim quę possint, initio statim insuescere, optimum est, adiuuat autem pueros innatus calor, aduersus frigoris vim. Iam ex iis opinor, lucis plurimum inferri Virgilianis versiculis.

Natos ad flumina primum
Deferimus, sæuoq; gelu duramus, & vndis.

Et quia de Sale pducta pleraq; nobis sunt non illepida forsan, ne illud quidẽ negligendũ. In sanctariis religionis nostrę salẽ p apostolica fere accipi sapiẽtia, pter illud Matthęi bracteatũ, Vos estis sal terrę. Ita eñ Leuitici secũdo scriptũ inuenias, Quicqd obtuleris sacrificii sale cõdies, nec auferes sal fœderis dei tui de sacrificio tuo. Sed & apostolus Paulus, Sermo inqt, vester in gratia sit sale cõditus. Neq; eñ seqstrato rationis, ac discerniculi examine libratiore, deo placere quicq̃ potest. Qđ autem paulo ante præcipitur, Omnis oblatio, quę offerẽ domino absq; fermento fiet, nec quicq̃ fermẽti, ac mellis adolebitur in sacrificio domini, intelligi volũt philosophicum tumorem, & ciuilis eloquentiæ lenocinia, voce quidem, non re prædulcia. Illud deniq; adiecisse, non

fuerit otiosum, opinor, χόνδρονσ ἁλῶν dici a Græcis de sale, qui crassior sit. Velut cӧdritis vocatur παχεῖα σεμίδαλισ, quã Siligine interpretant. χονδροκόπια vero dicũt loca, in quibus cõcidatur Chondros. Galeno, & medicis aliud prorsum Chondros est. Venter, inqt in pragmatia περὶ ἀνατομῆσ Galenus, percoctioni destinatus ordit a Chondri meditullio, vbi σόμα dicit κοιλίασ. i. vẽtris os. Alibi porro idẽ auctor, hoc est in partium extimi corporis nomẽclatura, sub ore inquit, vẽtris in supficie exteriore cõgrue nominant Hypocõdria, quoniã Chondro recte subiiciantur. Sunt autẽ Peritonæo substrati musculi, extra cute obuelati. ὁμωνύμωσ autem interna viscera ὑποχόνδρια vocantur, quando sub Chondris & ipsa sunt τῶν νόθων πλευρῶν.

Cur Somniculosi, quibus angustę sunt venæ. Item Pumiliones. Cur in cogitatione pfundiore obrepat sopor. Caput. XVII.

MVlta quidem, & copiose satis, ni fallimur, de hominis ratione conscripsimus, poterant & plura, sed nobis in vastissima rerum congerie seruare tẽperamentum quoddã, visum præstabili⁹ est, ne tamẽ cuiusq̃ querelis detur occasio, qđ & præfati alibi sumus, vbicunq; opportunũ fuerit, omissa consarcinabimus, poterunt a volẽtibus iungi. Interim in alia diuertisse, nõ erit, opinor, inamœnum, ingratumq;. Disceptabam mecũ nõ ita pridẽ super somni ratione. Mirũ videbatur, hominũ plerosq; ita in soporem sæpe collabi, vt nil pcliuius omnino faciant. Cuiusmodi fere Pumiliones sunt, deminuti, decurtatiq; ab reliquorum cõmensu. Et quoniam iactatũ in Gręcis literis scio, nil dulcius, q̃ omnia scire, contuli me ad magistros, quod aiunt, mutos, qui me etiamsi asymbolum, ita scite, doceq; instruerent, vt naturę rerũ nõ omnino viderer inscius. Qđ vero inde prorucrim, etiam impertiẽdum aliis est visum, ne in sanctariis recõditũ pereat. Igitur sic habet. Esse genera duo, vi insita, in somnũ prona maxime. Alterum in iis est, quibus venæ adeo prætenues sunt, adeoq; latentes, vix vt deprehẽdi visu valeant. Alterũ eorum censetur, qui nimio plus in caput excreuisse animaduertũtur. Angustia meatuum, quibus a capite refluit spiritus, nullo negotio præsepit, occluditurq;. Minuta siquidẽ, & ppe nulla, quicqd accesserit, quantũuis modicũ, pusillũq; obstipat, præfarcitq;. Vbi ergo frigus cõcipit vena, siquidẽ & infarctus vẽter cõfrigescit, spiritus tandiu suffrenat, & moramento quodam compescitur necessario, donec inualescẽs calor disiectus alimentũ ita conficiat, vt globatũ alioqui dirimat, ac diffundat. Qđdiu vero is libere cõmeandi facultatẽ non nanciscit, perseuerat sopor. Cęterum suggerit ars rei forte obscuriori exemplum euidens. Nam Tubulo angustiori infusus liquor tardius, lentiusq; profluit, q̃ si laxior is, & capacior fuerit, momẽto vis etiam maior dilapsa transmittitur, id ipsum & in spiritu fit, qui anguste corpulẽtior ipse cõmeans, ac ppedite, serius munere defungitur. Et hæc diuturnioris somni, pcliuiorisq; in meatuũ gracilitate causa quidẽ fuerit. Somniculosos vero esse, quibus caput extumuit, inde pernosci potest. Quo amplius est cõceptaculum, eo plus item capiat, consequens est. In Nanis, siue Pumilionibus vaporũ multa vis ad caput surrigitur, quoniã grandius mẽbrum alimẽti amplius reqrit. Quod vero copiose scandit, copiose item, ac largius remeet, necessariũ est, sed & lentius, quia insitus calor vim tantã sublatæ euaporationis breui percoquẽdo nequit cõficere. At qbus venę latiores, apertioresq; fuerit, soporulẽti esse nequeũt, nisi forte quippiã obtigerit potẽtius aliud, qđ rationem faciat diuersam Neq; quos item atra infestet bilis. Nam alsiosis, congelidisq; corporibus, caloris intimi copia nõ magna, vaporũ paucitas caput scandẽtium obtingat, necesse est. Hinc illud fit quoq;, vt fere genus hoc sit edacitatis auidæ, quãdo eorũ natura sicca, & retorrida est. Nec haustis alunt magnopere, infestante plurimũ bilis atrioris frigore alimẽti conceptacula, quæ ratio efficit potenter, vt parum omnino, aut nil fere eat in corpus. Quia vero de sopore agimus nunc, appingamus veluti Corollarium huic loco, quod intellectum studiosis maxime arrisurum arbitror. In eadẽ nanq; harena, quod dicitur, versamur, & contingit sępicule, vt attẽtissima cura quid expẽdentibus ingerat sese vel inuitissimis, obnitentibusq; insuperabilis dormiẽdi procliuitas. Inde vero hoc fieri, deprehensum a peritioribus est, quis comperta sunt naturæ arcana fere vniuersa, q̃ cum cogitatione profundius versante quippiam, suspensa mens solicitudine est, alimentorũ percoctioni impedimentum affertur insigne, pinde qui protrudant in caput, vapores, dum minus excoqui possunt, crassescere, necessariũ est. Illud vero paulo doctiores sciunt oẽs, quoniã fit somnus, sicuti exequemur alibi copiosius, cum in cor sese contraxerit calor intimus, quo in ima dilapso, cõcipere palpebras frigoris vim, frigore autẽ concepto, defluere, ac deniq; comprimi, quando vnus est, qui omnia in corporibus temperet, moderetur q; calor, frigus in sopore superna contrahunt,

&extima,recalescũt inferna,pedũ argumento:sed intima eo amplius. Quia vero ex humecta quadã vi progigni,obrepereq; somnus videt,inde Homerice circunfundi docte dicit. Sed & νήδυμοσ ex hoc sopor ab eodẽ nũcupat,abs quo veluti ex humiditate pfundiore,emersio facilis nõ ẽ,vel, vt græce dicam,ὀυκ ἔςιν ἅμα δῆμαι τὸν ὑπνώττοντα.

Sudoris species. De Sudore frigido. Qui Sudores bono sint. Caput. XVIII.

Diuerteramus nup in medicorũ florẽtissima vireta, nõ vt trãsfugę,verũ inspectores,exploraturi ecquid inde pręcerpi posset, qđ hosce libellos lectionũ antiquarũ, instructũ,adiutumq; iret,ac comptiores efficeret, nõ vt calenti ferro inustos,sed solida,synceraq; spectabiles venustate. Lectitabamus Canonem Auicennæ primum,qui & in hominis ratione singularibus auxiliis obfirmauit aciem,neqd trepidaret,aut moueret loco. Incidimus in eam,quę sudores aliquo modo perpẽdit,doctrinã,atq; in species partiẽdos tacite pręmonstrat quas & huic innexuimus parti potissimum,nihil em prohibet,a quocunq; literarũ antesignano versurã facere,nõ quę peculiares,abditosq; loculos instruat,sed vt in rep. bñ ĩstituta,qualẽ optauit Plato,cuiuscunq; deseruiat emolumentis,neq; enim est homo homini lupus, vt ille ait, sed Deus potius,qñ & hęc ad æternã gloriã via. Igit inquit princeps,Sudor,qui contingit consopitis,ex materię prouenit copia. Quippe p soporẽ,nulla euidẽti causa, q sudore diluitur, amplius ingessit alimenti,q̃ pati possit. Galenus ad eandẽ rẽ,Sudor exuperãs aut corpore obuenit rario re,laxioreq;,aut materiæ abundantia,aut quia pretenuis, subtilisq; admodũ comperitur. Qui principis verba latius,fusius ve explicant,quatuor fere sudoris species agnoscere vidẽtur. Quidam enim naturæ profluit imbecillitate,velut in syncope,in qua spũs,sanguisq; in cor se contrahunt,extimis relictis, quæ naturæ defecta regimine frigidi sudoris humectationẽ promũt. Alius natura prouenit valida,qđ in Crisi,& decretoriis euenire dieb9 assolet. Aliis occasionem præstat ratio euidens,vel exercitationis,aut balnei,vel æstiui ardoris flagrantię, vel etiam alimenti ingurgitationis nimiæ,aut Plethoricæ copiæ. Qđ vero de sudore frigido dicitur,amplius perpendi potest,& debet,eo quidem magis, q poetas quoq;, quorum sæpe multiplex est eruditio, & intercutanea,nec oculis spectanda caligantibus,noctuinisve,nonnũq̃ cõmeminisse eiusdem, perspicuũ est,satisq; frigide,quia de frigore agatur,enarrari. Ita vt ambigas, serio ne,& iudicato,an per iocum tã inepte pleraq; effutiãt,καὶ ταχυμερέςερον,vt q̃ nullo cõcipiant sciẽtię fundo plurimũq; arbitraria sint,ac profusa temere. Quis em illđ ex Amphitryone nõ legit? Hic homo socium ad malam rem quærit,quem adiungat sibi.

Non placet,pro mõstro extemplo est,qñ qui sudat tremit. Sed & quadam Elegia Proptius.

Quæ si forte aliquid vultu mihi dura negarat,
Frigida de tota fronte manabat aqua.

Corneli9 quidẽ Celsus in libris de medẽdi rõne concinnatis sudorem frigidum esse morbi indicem scribit. solicite diu sum scrutatus eiusmodi euentus rationem,deniq; optimus naturæ interpres Aristoteles ita prodens se nobis ingessit. Cur inquit,calidi sudores frigidis meliores habentur? An q sudor omnis excrementi cuiusdam secretio est? parum autẽ excrementi amplius incalescere,consentaneũ est. Plus aũt non æque,sed minus. Itaq; sudor frigidus excrementi multi indicium est, quocirca morbos quoq; longiores facit. Amplius Hippocrates libro sententiarum quarto,sudores inquit,frigidi,si cum febre acuta accidunt,mortem significant,si cum mitiore longitudinem morbi. Certe summa dignũ admiratione est,qui possit elici frigẽs sudor, cũ ęstuosa sit febris. Proinde necessariũ videtur,aliam esse corporis portionem,quã amburat febris aliam,ex qua humor profluat frigidus,quod enim ex calescente promitur parte,caleat oportet. Cæterum ex cute,quã esse frigidã,liquet,proliciuntur sudores,q̃uis subtercutanea exæstuent Porro acutas obrepere febres,patet,quibusdã cõputrescẽtibus humoribus. At hi nunc quidem toto putrent corpore, nunc in conceptaculis tantũ. Vbi vero duo ista simul fiant,vt in vasis cõputrescat humor,& quę solidũ corpus regit natura,quã naturalẽ esse calorẽ, opinatur Hippocrates,vel perimat prorsum,vel internecionem proxime adierit, quæ profluunt inde,plane frigent. Nil vero officit,quin ex putredine exoriens caliditas sit vehementissima,proptereaq; indicium exitiale,siquidem pręmonstrat,eam humorũ frigidam vim in corpore exuberare,quæ nec insita caloris copia recalescat, neq; item aduẽtitia.i.febrili. Qđ si quis expetat scire itẽ,qui potissimum sudores bono sint,audiat Hippocratẽ ita sanciẽtẽ,Sudores febricãti si statim inceperint bono sunt,& tertio die,& quito,& septimo,& nono,& vndecimo,& quartodecimo,& vicesimo,

& vicesimoquarto,& vicesimoseptimo,& tricesimo,& tricesimoquarto. His em̃ sudorib⁹ morbi iudicanẽ. Qui aũt nõ ita veniũt, laborem significãt,& morbi longitudinẽ, ac recidiuam.

Cur facies,& supna desudent maxime. Cur itẽ in trepidationib⁹ idẽ patianẽ pedes. Cerebrũ ne an iecur sit humectationis fons. Caput. XIX.

ACcidũt porro in sudoribus nõnulla plerũq;, nõ paruã q̃ præferant admirationẽ. Nam & vsu compertũ fere est, in trepidationibus exudare pedes, nõ faciem q̃ alioqui obnoxia sudori maxime ẽ. Quippe q̃ laxiora sunt,& humectanẽ abũde, ea sudore dilui, cõgruũ est. Caput aũt esse plane certũ est, humoris fontem Indicio sunt capilli ea maxime parte vbertim succrescentes. Quin & vniuersim superna sudoribus amplius infestanẽ, q̃ inferna, qm̃ calori insitum sit, conscẽdere, illucq; itidẽ humectationẽ pducere. Vel etiã q̃a sudorẽ mouet spũs, q̃ supna parte sedẽ habet. Adde, q̄ est sudor incoctus humor, cuiusmodi humore pars humet superior. Auicẽnę id quoq; auctoritas cõprobat, nã secũda quarti, sudor inq̃t, maxime multiplicaẽ in supiorib⁹, in capiteq; imprimis. Cæterũ hęc fere de sanis intelligẽda corporibus. Nã affectis illuc imprimis decũbit sudor, vbi amplior cõcepta fuerit ei⁹ materia. Proinde sententiarũ quarto Hippocrates, Vbi sudor, illic ęgritudo. Id ipm̃ & ab Auicẽna traditũ scim⁹. Sudor vero ille pedũ in trepidationib⁹ eã, vt Arist. inq̃t, rationẽ habet, q̄ sit trepidatio met⁹ quidã sup re inchoãda. At metu supna frigescũt caloris fuga ad intima, infernaq;. Quo noĩe pallẽt item trepidantes, qui & maxime pedes agitãt, indeq; ea parte laborãte elici sudorẽ, pbabile est. Man⁹ itẽ assolẽt pfricare, seq; modo inflectũt, modo extẽdũt, etiã sępe exiliũt, nec vnq̃ quiescũt, sunt em̃ exciti, ppensiq; ad negotiũ, qm̃ calor eorũ se collegerit in pectoris locũ, q̃ corpulẽtior est, quãobrẽ vndiq; tũ ipo calore, tũ sanguine turgescente efficiẽ, vt motu vario, crebroq; agitenẽ, sed pedib⁹ maxime insudãt, qm̃ illi perpetuo teneanẽ labore, saltẽ corporis fulciendi. Propterea cũ labore vehemẽti imprimis agiteẽ calidũ, inflãmeẽq;,& qđ humectũ est, in tenuia dissoluaẽ, sudãt illi, facies minime. Ex affluxu porro caloris eiusmodi in metu maximo ad intima, sępe alui fundunẽ,& profluũt vesicę retrimenta. Siquidẽ extrema corporis spũ, sanguine, calore destituta inalgescũt. Humor vero redundans caloris copia solutus retrudiẽ, qm̃ vis ea, q̃ cõprimẽdi potestatẽ habet,& ab recẽtiorib⁹ Retẽtiua nũcupaẽ, reprimere neq̃t, inde cõsequitur, vt in æstuationib⁹ grauissimis pfluat, emanetq; frigidus sudor. Qđ neq; philosophis modo putet percognitũ, Optimus quoq; max. Poeta libro Aeneidos tertio significauit illis versibus.

Talibus attonitus visis,& voce Deorum.
Nec sopor illud erat, sed coram agnoscere vultus,
Velatasq; comas, pręsentiaq; ora videbar.
Tum gelidus toto manabat corpore sudor.

Sicui vero ambiguitatẽ forte mouet, q̄ modo caput humoris fontẽ diximus, cũ de Hepate dici id rectius videaẽ, qm̃ in libro, cui τέχνη titulus est, dicat Galen⁹ in signorum tractatu, Ex corde sicco totũ arescit corpus, nisi diuersum efficiat hepar. Ex humecto aũt hepate corpus itẽ humescit, ni effectũ cor producat cõtrariũ. Sed & Hali, hepar inquit, est humiditatũ fons. Cæterũ duplex humidũ tradiẽ a rerũ naturæ peritis. Humidũ verũ,&, vt ipsorũ vtar verbo, essentiale, cuiusmodi in iecore est. Qđ inde diciẽ etiã cerebro humecti⁹. Alterũ accidẽtale vocant, vt pote frigiditate inductum, affluxuq; extrinsecæ humectationis. Hoc vero in cerebro agnosciẽ. proinde appellaẽ humiditatis fons. Etenim quia est omnium partiũ frigidissimũ, vt Arist. inquit in commẽtatione de Somno,& vigilia, in eo superfluitatẽ concipi multã indigestionis ratione, necessarium est. Affluũt illuc & ab reliquis partibus euaporationes plurimæ, quæ loci frigore percussę resiliunt. Infestat aer quoq; per meatus multos.

De Oleo scitu digna. Quæ dicanẽ Pręmissa vini,& olei in Plinio. Emẽdatur locus Ciceronis ex Epist. Famil. Caput. XX.

OLeum Anacharsis scytha insaniæ pharmacũ esse dicebat, qm̃ eo puncti Athletæ inuicẽ magis insanirẽt. Naturę tñ puidẽtia liquores duos humanis corporibus gratissimos cõtribuerat, int⁹ vini, foris olei. Cui⁹ est potestas tepefacere ac cõtra algores munire. Epaminondam vero legimus, quandoq; collegis intpensarum rationem coquo reddẽte, olei multitudinem permoleste tulisse, admirantibusq; illis, Non inquit, impendii magnitudo me mouet, sed q̄ tantũ olei intra corpus receperim. Memorabile est, quod Plinius scribit, Alpibus

coercitas,& tã inexuperabili munimento Gallias hãc primũ habuisse causam supfundendi sese
Italiæ, ꝙ Elico ex Heluetiis ciuis eorũ fabrilẽ ob artẽ Romę cõmoratus,ficũ siccã,& vuã,oleiq;,
ac vini pręmissa remeans secum tulisset. Verum hic protinus aduertendum amplius, ꝗ dicant
in Plinio p̃missa olei. Hermolaus quidẽ emendãs,pmissa reponit,publica lectione expũcta. Mihi
aũt mire arridet verbũ pręmissa,vt intelligamus primitias quasdã,sicuti pręmissa sacrorũ dicũ
tur. Vtitur eo vocabulo &.M. Tullius epistola quadã ad Plancũ. Et tuarũ inquit, literarum prę
missa meminissem. Etiã si in vulgatis modo codicibus passim scriptũ inuenias promissa, nõ præ
missa,sensu nullo,aut leuissimo. Apud gręcos,qđ ad oleũ spectat,sic reperio subnoratũ,ferri glu
tinũ,siue ferruminationẽ Samium Glaucũ excogitasse primũ,enato inde adagio, de iis,ꝗ facile
perficiant,Glauci ars. Qui remollire ferrũ cupiunt, oleo tingũt,at qui obdurefacere,in aquam
mersant. Illud quoq; ex historia succurrit, Augusti tẽporibus,e taberna meritoria trans Tybe-
rim oleum terra erupisse,ac toto fluxisse die,nulla intermissione, quo significatã interpretãtur
Christi gratiam ex gentibus.

Super Hercule,ac Geryone pleraq; nõ extrita admodũ. Larini boues,& Cestrini,ac Epirotici.
Geren quid. Itẽ Herculis cognomina. Herculis stragula ꝗ sint. Balneæ calentes cur Herculi sa-
cræ,deq; Smintheo Apolline. Caput. XXI.

Legebamus nuper Arriani historiam,qua is Alexandri gesta complectitur. In
secunda eorum ita relatũ obseruauimus,Herculẽ non fuisse vnum. Nãq; suũ
sibi vendicant Tyrii,cuius etiam templum omniũ,quæ memoria seruat hu-
mana,vetustissimum substruxerunt. Sed hunc non videri Herculem Argiuũ
Alcmena natum, ꝙ multis annis ante coleretur Tyrius,ꝗ Cadmus omnino
Thebas cõdidisset. Cæterũ Aegyptios quoq; aliũ item Herculẽ colere,diuer-
sum ab eo,quem vel Tyrii,vel Græci venerentur. Auctor item Herodotus ẽ,
Aegyptios inter duodecim Deos Herculem recensere. Sed inquit Arrianus, proximũ vero est,
Herculẽ,qui Tartessi in Hispania colitur,vbi item visuntur columnę,quas Herculeas vocant,
eum esse,qui Tyri colatur,quoniam Tartessum cõdiderunt Tyrii,& ritu Phœnicio cõstructũ
ibidem sit templũ,qđ Herculis dicitur, eodemq; ritu sacra fiant. Qđ vero ad Geryonem spectat
ad quem Argiuus Hercules,vt boues abigeret,missus dicitur,nihil omnino ad terrã Hispaniã
pertinere,Hecatæus rerum scriptor memorię prodidit,nec ad vllam vnꝗ Erithiam insulã Her
culẽ missum,sed loca circa Ambraciam,atq; Amphilochos Geryonem imperio tenuisse,indeq;
abactas boues,quę mira specie in illis comperiantur locis,hęrbida regione,& pascuis admodum
læta. Nec omnino fieri simile veri,ea tempestate nouisse Eurystheum extra orbem terrarũ posi-
tos populos,aut speciosas,quę ibi nascerentur,boues. Vtcũq;,qđ scitu dignum est,scribũt Græ
ci Epiroticos boues Larinos dici ab Larino pastore,cuius meminit Atheneus quoq;,qui ab Her
cule redeunte ab Geryonis nece exceperit,educaueritq;. Vnde Epirotica mox armenta sint cele
brata,de quibus commeminerit Lycus Rheginus in iis,quę ad Alexandrũ scribit. Etiam si sunt
qui ab Narium magnitudine dici larinos velint, vt est ab interprete Aristophanis adnotatum.
Siquidẽ λᾶ particula intendendi vim habet. ῥῖνες vero nares sunt. Cæterum Cestrini quoq; vo
cantur,qui Larini. Fuere in Epiro eadem Pyrrhichæ boues,quas Atauros vocabãt,intactas ve-
nere,vt incrementum ampliter caperent,quasi Setauras dicas. Theogoniæ Hesiodicę interpre
tes,Herculis nomine solarem intelligunt potestatẽ,Geryonem vero,cuius boues ab illo orbi ter
rarũ illatas fabulãtur,hyemẽ esse volũt,ἀπὸ τοῦ γαρύειν, τοῦτ᾽ ἐστι βοᾶν, id est ab verbo γαρύειν
quo significet clamor, ob hyberni tẽporis tumultum. Nam Geren hoc est γέρην,ad hoc spectat
nihil,est enim eo nomine,vt inquit Aelius Dionysius,Grus fœmina. hyemẽ vero sol perimit ab
hyemali tropico ad Vernum conuersus æquinoctium. At boum nomine tonitrua intelligunt,
quadam soni similitudine, quæ Geryonis dicuntur, ꝙ Hyeme quidem non fiant, sed illam
statim consequantur,vel quia ex humecta eius natura mox hæc proueniant. Fabulantur item
græcorum plæriq;,Herculis statuam effingi solitam sinistra manu mala tria gestãtem,quę cla-
ua conquisiuisset,Dracone interempto id est concupiscentia subacta. ita enim comparãtur tria
poma,hoc est iræ comprimuntur ardores,& habendi cupiditas temperatur,ac deniq; volupta-
tum sedantur titillationes,sinuosiq; ac blandi superantur laquei. Leonis vero pellem non aliud
fuisse, ꝗ generosam viri prudentiam,qua is circummunitus, obseptusq;, affectiones animi præ
rabidas exculcarit. Ita sapientem quendam,& summatem virum Herculis nomine accipiẽdum
putant. Qđ & in floridis non ignorasse Apuleius videtur,qui animi monstra ab illo philosophi

ca claua fuisse perdomita, nobis insinuat. Significat etiam in commentatione de Somniis Synesius. Hæc ipsa tamen, vt sunt, ridicula videntur multis, quando voluptarium imprimis Herculem intelligunt, quo sane argumento institutum sit, Calentes balneas Herculi sacras dicere, & molliora stragula Herculis cubilia. Herculem Celtæ vocabulo gentis proprio vocant Ogmion. Imaginem eius, ritu ab aliis diuersissimo, pictura exprimunt. Primum decrepiti senis facies est, capite prorsum incompto, pilis, quotquot sunt, canicie albicantibus, pelle autem rugosa, striataq;, quin exustæ simili vsq; in nigredinem, quales fere sunt, qui in mari expiscantur senes. Charõtem diceres, aut Iapetum quendam ex tartaro, & nulli non similem potius, q̃ Herculi. Adest tamen aliquid Herculis proprium, Leonis circumiectum exuuium. Dextra clauam tenet, necnon ex humeris propendet Corytus. Sinistra intentum præfert arcum. Omninoq; Hercules est, ac q̃q̃ senex, numerosam tamen multitudinem trahit auribus alligatam, funiculi vero aureę sunt catenæ prætenues, aut ex helectro, monilibus affabre connexis, q̃ simillimæ, & q̃uis imbecilla sit catella id genus, insequuntur tamen nullo renisu, nec de fugæ præsidio prorsum meditãtes quippiam. Immo festini affectantur, læti quoq;, atq; hilares, illum summis etiamnum extollentes laudibus. Quin etiam præcurrere gestiunt, nunq̃ non laxissimo vinculo. Catella vero, quam diximus, ad Herculis linguam destinata conspicitur, ad hũc vsum, vt videtur, peruiam. Ille autem vultu renidens insequentes respectat. Hęc quidem Celtę. Quam vero habeat rationem tam inusitata species, ne nihil lector studiosus ingenio suo debeat, inenarratũ relinquimus. De Hercule vero illud adiiciamus, coli eum ab Oetęis ad Trachina cognomento Cornopiona, id est κορνοπίωνα, quoniam Cornopas fugarit, quo illi nomine Locustas intelligũt, quas alii ἀκρίδασ, aut πάρνοπασ vocant. Adeo leuibus de causis indebantur cognomina vanissimis Diis. nam Herculem eundem nuncupant Erythræi Ipoctonon, ꝙ Ipas repulisset ἀμπελοφάγουσ. i. vitem arrodentes. Apollinem vero dicunt Rhodii Erythibion, quoniam Erythiben appellant ipsi, quã ἐρυσίβην alii. i. rubiginem. Vanitas eadem Sminthei induxit Apollinem, sed qui tãti veterib⁹ fuerit, vt orationes etiãnum Sminthiacæ celebrarentur, conditis quoq; pręceptis, quibus apte concinnari possent. Smintheus em̃ dicit̃, & Sminthius. Nominis ratio ab murib⁹ ducit̃, quos apud Chrysam Sminthos vocãt, cum eos vbertim succrescentes fugasset is Deus, quo argumẽto inibi statuæ subiecta visebatur muris imago. Alii Sminthen intelligunt apud Troiam ciuitatem, vbi coleretur. Sicuti Hylatẽ appellat eundẽ Lycophron a Cypri ciuitate Hyle, etiãsi est & in Locris altera.

Stuporis attoniti species; Quem Apoplexiam Græci vocãt. Item quibus ex causis cõtingat, Quid Paralysis. Catulli versus declaratur.

Caput. XXII.

QVam Græci ἀποπληξίαν vocant, sunt qui latine Stuporem dicãt attonitum. In Apoplexiis inquit Galenus, totũ corpus sensu priuatur, ac motu. Solus restat anhelitus, qui si & ipse prohibeatur, maxima est, & acutissima Apoplexia. Si vero reciprocatio adsit quidem, sed vi magna, fortis, vehemensq; fit stupor. Cuiusmodi item, sed minus, si neq; intentus, nec violentus, at inæqualis, atq; exordinatus, interpellatusq; fiat anhelitus, sicuti, vbi seruatur ordo aliquis, debilior censetur, siq; omnia pro necessitate fiant, primo quoq; tempore persanatur. Apoplexiæ omnes fiunt, vbi facultas animalis ad partes defluere nequit infra caput existentes, aut ob cerebri affectionem similem inflammationi, aut vẽtriculis ipsis pituitoso oppletis humore. Cæterum causæ magnitudinem, affectionis, seu, vt nunc loquimur, passionis cõsequitur magnitudo. Magna vero ex parte curationem non admittit ob respirationis læsionem. Auicenna sexta primi ostẽsurus vitalem potestatem esse animali priorẽ, Licet inquit, vis animalis membri alicuius intercipiatur, quæ sensum præstat, & motum voluntarium, nihilominus vita non destituitur pars ea, ni pariter & vitalis destruatur. Membrum vtiq; stupidum, aut Paralyticũ diu quidem sensu caret, ac motu, vel ratione complexionis malæ, intensius frigidæ, non permittentis sensum, motumq; recipi a membro, vehementius arctatis meatibus nerui, per quos commeant spiritus, vel oppletis neruis interiacentibus cerebrum, vel nucam, & paralyticum membrum, subsistente tamen interim vita. At intermortua pars nec sensu pollet, nec motu, computrescitq; ilico, interpellata videlicet, corruptaq; vitali potestate. Auicennæ interpres ita distinguit, Stupidum dicitur, qđ sensu caret, Paralyticum, quod & sensu, & motu. Cornelius Celsus Attonitos inquit, raro videmus, quorum & corpus, & mens stupet, fit interdum ictu fulminis,

interdū morbo, Apoplexiā hūc Gręci appellāt. At resolutio neruorū frequēs vbiq; morbus est, sed interdū tota corpora, interdū partes infestat. Veteres auctores illud Apoplexiā, hoc Paralysin nominauerunt, nunc vtrūq; Paralysin appellari video. Est Sceletyrbe item. i. σκελετύρβη, Paralysis quędā, cū rectū seruare incessum non valemus, & crura, velut ardua cōscendētes, attrahimus, ac in sinistrū quādoq; dextra circunferimus, quādoq; ediuerso. Sciendū vero illud, nullū esse morbū adeo senili ætati familiarem, vt est Apoplexia, quoniam in ea cerebrum pituitosis repletur superfluitatibus. Ex iis vero, q̄ de Stupore collegimus, infertur Catulliano carmini lucis plurimum, Talis iste meus stupor nil videt, nihil audit.

Super Comitiali morbo quid sentiant Eruditi. An homo tantū huiusmodi affectione infestetur. Magmed historia. Lunaticus morbus. Caput. XXIII.

Comitialis vero morb9 Apoplexiæ germanus, proximusq; quodāmodo est, cū idem locus in vtroq; patiatur, & idem humor causam affectioni præbeat. Verum Apoplexia propter omnimodam carentiā eius facultatis, quę ad neruos demanat, Morbus autem comitialis ob incertam, temerariamq;, & inconditā motionem consistit, frigidus autem, & crassus est humor ambob9. Proindeq; adolescentium ætas calidæ, siccæq; temperaturæ maximum affert auxilium his, qui comitiali morbo laborant. Compari modo & locorū mutationes proportionales, quando ad calidiorem, siccioremq; transmigrent. Eodem modo & victuum. Comitiales morbos exuperare in pueris, auctor Hippocrates est, proptereaq; dici pueriles morbos, qui & ætatis conuersione, ac mutatione desistant. Accidunt & adolescentibus quandoq; ob victus errorem, & quia humi cubant, ac soli se exponunt, & imbribus, & eiusmodi aliis. Cum vero Spumæ generatio ex duarum substantiarum mixtione perficiatur, altera spirituosa, altera humida, fiat autem earum mixtio, ambabus in multa perfractis, & multis mutuo complexu paruis ampullis plerunq; ab ipsis effectis. Ventis quidē vehemētibus mare occupantibus, propter ictū fortiorem Spumam fieri contingit, in lebetibus autem caloris ratione. Sic & in corporibus animalium, cum adsunt ex morbo Comitiali conuulsiones, vehementia motuum solet spumam generare, in Capris vero calor. In cursibus autem equorum vtraq; causa vigorem habet. Qui spumam e ventre prodire opinantur, deerrāt. Neq; enim fieri potest, vt tota inde proueniat, cum neq; eo tempore animal euomat, neq; nauseam patiatur vllam. Cum vero tenacem habuerit is, qui perfringitur, humor, consistentiam, stabilis spuma perficitur, qualis conuisitur, currentib9 equis, aut ira percitis capris. Vbi autem laqueus collo circunnectitur, necesse est quidē cordi, atq; pulmoni, vt glutinosum expirent retrimentum, qd̄ in libro de respiratione Galenus edocuit, prohibente autem laqueo, totum violenter impellit, quo fit, vt pars propriæ humiditatis vna expellatur. Sed vt ad Comitialem redeamus morbum, quo planius, expressiusq; cuiusmodi ea sit affectio, percipiatur, Galeni sententiam subnotabimus ex tertio libro de locis affectis, Morb9 inquit Comitialis conuulsio est omnium corporis partiū, non perpetua, vt in Prosthotono, & Opisthotono, atq; Tetano. i. neruorum rigore, sed quæ ex temporum accidit interuallis. Ac neq; hac sola re, sed mentis quoq;, & sensuum oblæsione ab iam dictis distat conuulsionibus, vnde constat, in supremis corporum partibus, cerebro videlicet, hunc affectum consistere. Cæterū velox eius discussio, crassum humorem, spiritus meatum in Cerebri ventriculis obstruentem, hunc maxime affectum peperisse, declarat, neruorum principio seipsum quatiente, quo excutiat id, quod noxium est. Deniq; a crasso semper humore hanc produci affectionem, argumento est, q; & subito fit, & soluitur confestim. Nam subitariā meatuū obstructionē a Crasso, viscosoq; humore fieri cōstat. Accedit ad hęc, vt is, q sic laborat, neq; videat, neq; audiat, neq; vllo sensu quicq̄ percipiat, ac ne memoria quidem consequi possit, quid factum sit, siquidem cum memoriæ viribus ratio item læditur. Melancholici magna parte Comitiales efficiuntur. Et contra, morbo comitiali laborantes efficiuntur Melancholici. Atq; horum vtrumlibet magis accidit, prout vel in hāc vel in illam partem infirmitas repit. Si enim in corpus, Epileptici, si vero in mentem, melancholici redduntur. Illud vero ex historia memorabile, fuisse grammaticum quendam ætate quidē præuiridi, qui si vehementius in tradendis egisset præceptis, aut altius cogitasset, vel etiā inediam diutius esset perpessus, aut iram minus inhibuisset, mox Comitiali corripiebatur morbo. Id vero medicorum scientissimi amplius perpendentes, Os ventriculi, vtpote qd̄ facile sentiret, esse affectum, facile deprehenderunt, ac deinde per consensum, & cerebrum totū, ac corpus vniuersum conuulsione concuti. Quærens vero Aristoteles, vnde sit, qd̄ vni animantium cunctarū

homini trāſuertuntur, ac per limitatem deprauantur oculi, poſtea infert, ἢ διότι μόνοι ἐν τῷ γένει ἐπίληπτοι γίνονται τῶν ζώων, ἡ δὲ ἐπίληψις διαστροφὴν ποιεῖ, ὅτε γένηται, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων μορίων. i. An quia ſolus ex omni animantiū genere morbo Comitiali rapitur, quod genus morbi tranſuertere oculos, ſicut cætera etiam membra poteſt. Afferunt quinetiam Peripatetici nonnulli dictorum ab Ariſto. rationem, Quia homini Cerebrum prauis euaporationibus maxime ſit obnoxium, necnon frigiditate ſit, atq; humectatione præſigni. Addunt & motiones item eius eſſe exordinatas valde. Plinius vero naturalis hiſtoriæ. X. Cothurnices damnatas menſis prodit, Comitialem etiam propter morbum deſpui ſuetum, quem ſolæ animaliū ſentiant, præter hominem. Eadem fere Iulius Solinus in Polyhiſtore. Plutarchus rerum naturæ haudquaq̄ imperitus, nec tam hiſtoricorum calendario inferendus, q̄ Philoſophorum albo, Capram præter cętera animalia comitiali tentari morbo refert, proptereaq; veteres ſacerdotes ea vehementer, vt morbida, abſtinuiſſe, quoniā guſtātibus, aut tangentibus modo, aliquid morbi eius affricetur. Cuius cauſam afferunt, pororum, ſiue meatuum anguſtiam, quib⁹ obſeptis, ſæpiſſime includatur ſpiritus. Qđ arguat vocis tenuitas. Nam qui eo affectionis genere tentātur ſimilem capellæ vocem edunt. Cæterum de hoc morbo aliqua & Alexander Aphrodiſeus. Obſeruatione dignum, qđ Auicenna ſcribit ſecunda primi, Epilepſiam ſeptentrionalibus non fere contingere, quia ſint introrſum ſani, & calore exuperanti. Q; ſi eueniat, eſſe atrocem, quia cauſa ſit præpotens. Legimus porro, ſi caducis a dextro morbus occipiat, eorum difficiliorem eſſe medelam. Siquidem dextra corporis validiora ſunt, eoq; minus ſpei ad ſanitatem relinquūt, cū & ipſa ægritudini accumbunt. Tuncq; dextræ auris crebriores fiunt tinnitus, morbo penitus adacto. Iucunda ſupereſt hiſtoria in morbi Comitialis mentione, non indigna, quā recenſeamus Siquidem Magmed, ſeu Maumet dicatur is, qui magnam orientis partē religione pernicioſa implicuit, vti proditum eſt, huic erat affectioni obnoxius. Id cum animaduertiſſet vxor, & eo nomine plurimum indignaretur, ac rogaret ſubinde, quid eſſet in re, Deſine inquit, mirari, morbus abeſt. Sed cum aduentantis numinis vim pati nequeam, mente collabor, ac ſtupēt membra, communis eſt hæc prophetarum affectio, quorum me eſſe vnum, ſcias velim. Hac fraude mulier delinita, quem odiſſe cœperat euentus atrocitate, commenti verſutia, vt diuinum ſuſpicere virum coacta eſt, quæ illuc deniq; prorupit fraus, vt moriens illum ex aſſe hæredem inſtitueret, quę res potentię, quā mox indeptus eſt ampliſſimam, exordia prębuiſſe narratur. Illud porro ex Septimii Florentis apologetico eſt, in harena iugulatorum nocentum ſanguinem recentem de iugulo decurrentem auida ſiti ſolitum hauriri, ꝙ ſic comitiali morbo remedia quęri opinarentur. Morbum hunc dici Lunaticum opinantur quidam, ꝙ interlunio editos, eo fere corripi, adnotatum ſit. Furioſum, & Lunaticum mancipiū legimus apud Caium. In ſanctis literis Lunaticos appellari animaduerto, quorū morb⁹ lunæ aſcenſu increſcat, ꝙ diabolus lunaria ſeruet tempora, vt creaturam infamet in creatoris blaſphemiā. Typice vero Lunaticos accipiūt, qui per horarum momenta mutantur in vitia.

Animę natura qualis ſit per ſe. Vitia extrinſecus inuehi. Cur Anima eadem parum introſpicienti mortalis videatur.

Caput. XXIIII.

QVoniam ab ineunte ætate Platonem ſecretioris philoſophię principē, dignūq; qui ſententię vniuſcuiuſq; fundus fiat, ac ſubſcriptor, mirifice ſum amplexat⁹, ne incerte erraret animus, ac, vt inquit Ennius, pręter propter vitam viuerē, ꝙ eius viri facundia diuinius quiddā intonuiſſe videretur, vix mihi quādoq; valeo temperare, quin ſeiunctis parumper noſtræ claſſis ductoribus, myſteria Platonicorū, tametſi cōniuētib⁹ oculis, ab limine, ſi nō datˀ vltra, pergā ſaltare, nec tamē id operæpretio nullo, pręfloramus ſubinde vireta lętiſſima, inſerimus hiſce libellis, vt ſic dixerim, congeſtitiis, quæ legentium deſyderia, etſi non perficiāt, at leniāt ſaltē, & quoquo modo iuuent, ne bonæ prorſum otioſis pereāt horæ. Nā vet⁹ eſt, ab Ennio itē obſeruatū, Otio q neſcit vti, plus negotii habet, q̄ cū eſt negotiū in negotio. Quale eſt, quod mox ſubnotabimus, ſiquidem in lucubrationibus iis collibitū eſt Ariſtotelicarū meditationum exhibere imaginē quandā, vt nunc ἑωθινὴν, καὶ ἀκροαματικὴν diſciplinam perſequamur, nunc δειλινὸν περίπατον, Quatenus naturæ ſacraria introſpectam⁹ remotiora, aut leuiora hęc nō negligim⁹ noſtratia. Aīam igitˀ rationalē, q̄ maxime humanū gen⁹ p̄cellēs eſt, eſſe diuinioris, indefi

cientiſq; naturæ,veluti propaginē immortalem ipſam,indeficientēq;,multa quidem liquido cō
probant,vt quæ nec corpus ſit,neq; item vlla ſit figura notabilis,nec colorem habeat,neq; molē
vel qualitatem vllatenus tractabilem.Cęterum abunde etiā id ipſum hinc licet intueri.Nam,ſi
diuinum omne, quodq; vere eſt , vita fruitur bona,& ſapiente,cōiectemus,eminiſcamurq; ani-
mæ cuiuſdam ſtatum,quæ corporeis nexibus mācipata quidē,necdum tamē ita tenebris obuo-
luta,adobrutaq;,vt inoleſcentes pręter rationis dictamen cōcupiſcentias,& iras,& id gen⁹ alia,
quę noſtri inuſitatius morbos,perturbationes,affectiones item recte dicere ſibi permittunt,con
cipiat,& admittat,verū corporis quoq; cōtagia ſubeat eatenus,quatenus ſumme compellat ne-
ceſſitas ipſa.Hæc vero proculdubio patefaciet,vitia,& mala ipſius animæ additamenta quępiā
eſſe,ac extrinſecus inici nobis,ſiquidē animo depurato,& genuino candori vel reſtituto,vel con
ſeruato ineſſe comperiuntur optima, ſapientia ſcilicet , ac virtus reliqua, tanq̄ familiaria.Q;
ſi eiuſmodi recognoſcitur animæ nitor,& initialis pulchritudo,vbi reſipiſcit,&velut ex altiore
ſomno excitata redit in ſeipſam,cur non eodem ſit gradu fere,quo diuina,ſempiternaq; niti, nō
imus inficias?Neq; eñ tantū cælo,qđ dicitur,toto aberrauerimus,vt ſapientiam,virtutēq; ve-
ram res dubio procul cæleſtes , diuinaſq; naturæ alicui viliori , immortalitatis neſciæ,obtinge-
re audeamus aſtruere.Quinimmo,quicquid diuinitatis participatū nanciſcitur,ex cognatione
quadā,& ſubſtantiæ cōmunione,id eſſe plane diuinū,haud diffitēdū omnino eſt. Quāobrē quiſ
quis numinis pręſtantioris afflatu ita afficitur,exiguo ſane interſtitio a ſupno fulgore ſequeſtra
ri videtur , hoc vno fere inferior,quod etiamnū agit in corpore.Q; ſi genus humanū parte ſal-
tem plurima ad ſe rediens talibus eſſet pręditum animis,nemini vnq̄ mortalitatis animorū ob-
reperet opinionū vanitas.Cęterū quia maximis ſcelerū inquinamentis plerūq; inficitur cęleſtis
ille & pręnitidus aīæ vigor, hebeſcitq; corporeæ peſtis contagio imago diuina,quæ non ciuilem
plerunq; vim,& feſtucariam,ſed bellicam meditatur,& cruentam,nimirum hinc ſuboritur fa-
cile,confirmatūq; nulla nō hora,nil eſſe in homine diuinum,nil immortale.Sed enim quiſquis es
infauſtæ opinionis aſſertor , expēde amabo natales tuos,quod ad animam ſpectat,remetire eius
ipſius intimam puritatem,corporis additamentum reſeca,quo veluti inutiliore ſarcina graua
mur.Intuere teipſum,iamiam immortalem te agnoſces,& aſtrues, iamiam in mundo intelligi-
bili,puroq; loco te habitare perſpicies,veritatis ſplendore ab ipſo bono coruſcantis illuſtratum,
Conuerſuſq; ad mortales cæteros incinendum ita putabis. Valete vos.Ego vero immortalis iā
Deus profectus ad diuinum,diuinæ ſimilitudini totus incumbo. Cæterum in peccati ratione
non prætereunda temere Auguſtini libratior ſententia.Qui omnia inquit,animæ mala ex cor-
pore putant accidiſſe,in errore ſunt,etiamſi luculentis verſibus Platonis ſententiā ſecutus Ma
ro id comprobauit.

Hinc metuunt,cupiuntq;,dolent,gaudentq;,nec auras
Reſpiciunt clauſæ tenebris,& carcere cæco.

Nam corruptio corporis,q̄ aggrauat animā,non peccati primi eſt cauſa,ſed pœna,nec caro cor-
ruptibilis animā peccatricē,ſed anima peccatrix fecit eſſe corruptibilem carnem.

Annulus Gygis,quiq; hic fuerit Gyges.Labradeus Iupiter,vnde dicat.quid Labrys.De An
nulorū vi,& Lapillorū poteſtate mirabili adnotata compluſcula,quæ lectio varia ſuggeſſit.

Caput. XXV.

SAtis nobis,inquit.M.Tullius,ſi modo in philoſophia aliquid profecimus, p-
ſuaſum eſſe debet, ſi omnes Deos, hominesq; celare poſſimus, nihil tñ auare,
nihil iiuſte,nihil libidinoſe, nihil incontinēter eſſe faciendum.Hæc Cicero tū
grauiter,tum vere tertio de officiis pronunciauit . Cui & Peregrinus philo-
ſophus cognomento Proteus aſtipulatur, Gellio referente.Sed enim libro ſe-
cūdo de Iuſto apud Platonem, Glauco Socratem prouocaturus ad iuſtitiam
acrius defendendam,iniuſtitiæ ſuſcipiens patrocinium,Q; inquit,qui iuſti-
tiam ſeruant,inuiti id agant,cum ex imbecillitate iniuriam inferre nequeant,plane perſpicere-
mus , ſi tale quippiam animo fingeremus,iuſto licentiam, iniuſtoq; permitti, quicquid colli-
buerit,agendi. deinde ſequeremur exploratores,quo rapiat vtrunq; libido.Inueniremus profe-
cto iuſtum plus habendi auiditate compulſum ad eadē ſe, atq; iniuſtum cōferre.Erit autē licen
tia iſta,quā dico,ſi detur illis annulus, qualem aliquādo fuiſſe ferunt Gygi Lydorum regi. Fu-
it autē annulus is mirandæ cuiuſdam,& inuſitatę naturæ.Siquidem vbi Gyges eius Palam, ſi-
ue fundam malis fuiſſe,nam σφενδόνην hanc Græci vocant,ad palmam conuerterat,a nullo vi

debatur, ipse autem omnia videbat. Idem rursus videbatur, cum inuertisset annulum. Itaq; hac opportunitate annuli vsus Reginæ stuprum intulit, eaq; connitente, regem dominum interemit, sustulitq;, quos obstare arbitrabatur, nec in iis eum facinoribus quisq̃ potuit videre. Sic repente annuli beneficio Rex ortus est Lydiæ. Hactenus ex Platone. Hæc vero non eo produxim⁹, vt de virtutis ratione disertaremus, verum vt liquidior annuli ratio fieret, ac Platõis sensus, nã ex historia huiusmodi id mihi magis arriserit, vt Gygis annulũ abiisse Græcis in Adagii vsum putem de iis, qui vafriciis alios circumueniunt, q̃ qđ modo dicitur, in inconstantes, aut in fortunatos. Porro hic est Gyges is, qui Barbarorum primus munera apud Delphos posuit secũdum Midam Gordis filium, qui thesaurus dicitur a Delphis Gygadas. Nam & aurũ Gygadas, sũme probatum veteribus animaduerto, veluti Daricum. Sed & Ariandicum argentum eodem modo plane excoctum, ac pustulatum. Sicut illud obryzum. Sed & Gygen hũc ex opulentia vocitatum Polychryson, ex Plutarchi moralibus videmur didicisse. Gygis vero sepulcri comme minit in Theriacis Nicander, necnõ eiusdem interpres in Rhamni mentione. Legimus præter ea Candaulem ab Gyge superatum, Rege opem ferente, qui dicebatur Arsalis. Qui mox in Cariam inter spolia reliqua etiam Securim retulerit, qđ fuisset Lydiæ regum gestamen, vnde erectum sit Iouis Labradei simulacrum, quoniam Lydorum vocabulo Labrys dicatur securis. Sed redeundum nobis ab diuerticulo ad annulum, cuius naturam imprimis mirificam, quandoq; magicam sum arbitratus, quandoq; etiam fabulosam, cuiusmodi pleraq; deprehendas, in græca præsertim historia, quæ profecto significanter πλαδαρὰ dixeris. Sicuti stomachi πλάδαρὸν nominat Galenus, imbecillitatem intelligẽs, & humectationem nimiam. Vnde & πλαδαρώματα nuncupãtur. Et apud Polybium, τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἔχειν αὐτῷ πρὸς τὴν χρείαν, τὸ δὲ δόρυ πλαδαρὸν εἶναι. Sed ad institutum ἐκ παρεκβάσεως. Mox curiosius, solicitiusq; rimandum opinatus, comperiebam scitu digna quæpiam, quæ & apposui. Primum, esse in Indorum tractu Draconum vim tum multitudine, tum magnitudine mirandam. Eorum duo ferme genera dici. Quippe palustres pigri sunt, tardiq;, & sine cristis, montani acriores, grandioresq;, sed & cristati. Horum capitibus inesse ferunt lapillos specie, aspectuq; floridos, ac iucundos, viribus, & potentia mirabiles, qđ, inquit Philostratus, annulus testatur, quo esse potitum Gygem, constans opinio est. Amplius Thebit philosophus non aspernabilis omnino, etiam si non ita sæpe aduocatum inuenis, ad effectus miros, syderalem scientiam adhibẽdam putat, captataq; stellæ virtute, accipi lapidem, herbamq;, stellæ subiectam, mox & annulum conflari siue aureum velis, siue argenteum, cui lapillum indas hærba supposita. Id vero potissimum fieri præcipit, Stellam Luna subeunte, aut spectante aspectu trino, vel sextili, Stella vero cæli mediũ percurrente, aut in ascẽsu constituta. Quin & in Christianis literis longe scientissimus auctor diuus Thomas tertio cõtra gentiles volumine, herbas lapidesq; cælitus mirabiles quasdam vltra elemẽtarem naturam nancisci vires, non diffitetur, sicuti hominibus item contingat in artium excellentia. Platonicorum vero ingeniosa, eminẽsq; subtilitas, ita ferme ratiocinatur, Corporis nostri portionẽ quamlibet, siue internam dicas, siue externã, vt agat, moueaturq;, vim ab anima indipisci. Consimili ratione & in mundo membra omnia ab ipsa mundi anima. Proinde inquiunt, lapillorum, herbarum, metallorum nunq̃ spectata satis potestas, & actio, extra quã natura pertingat elemẽtaris, animam esse testantur in mundo, ex qua nihil non vel minimum potenciam vbiq; singularẽ consequatur. Siquidem q͂ rebus multis peculiaris quædam, & admirabilis adsit vis, quã ad elementarem causam haud queas referre, non cõtingit omnino simpliciter, & ex multorum confluxu. Alias casu quoq; ea possent euenire, aut certe firma non forent, Quãobrem ex animali, & seminaria profluere ratione fatendum est. Quo nomine obseruatum prudentioribus, Pæoniam collo appensam Comitiales adiuuare plurimum, Polypodium atram purgare bilem, timorem Corallo pelli, Laurum aduersus fulgur amuletum esse vel præstantissimum, Echeneida vero, ruant venti licet, rabiem mundi perdomare, & infrenare impetũ, nauigia ratione mira sistendo.

Super annulis item non improspere conquisita quæpiam, & prõpta in literas, non semotis omnino questionum salebris. Imprimis cur annulorum quidam dicantur Physici. De Magia relatu non ingrata. Iuuenalis locus explicatur. Qui sint Pharmacitæ, Pharmaci, Apsicori, Catharmata, Catharsia, Peristiarchi. Item quid Telia, necnon cur dicantur Annulariæ Scalæ. Qui dicantur item annuli Leues Iurecõsultis. Obiter Pannicularia quid apud eosdem intelligantur. Oxythymia quæ sint. Caput. XXVI.

QVoniam aures delicatas radere sumus veriti, nimio plus excrescens Caput dissecuimus, in partesq; digessimus, vt qđ vno impetu fuerat absoluendũ, membratim quasi distributũ minore fastidio haustũ in vires abeat, & sanguinẽ. Mitiora quoq; magna ex parte, & quę iucundius, auidiusq; non somniculosus lector pcurrat, iã hinc contexere pergemus, nisi q̃ celeberrimos, & reconditissimæ sciẽtiæ Platonis annulos, aureã illã Homeri Catenam referentes, a viuaq; Opificis virtute, quasi a vero lapide indomiti Herculis ꝑpẽsos, in tps aliud missos facere nequimus. Sunt vero hi non aliud prorsus, q̃ ordo, seriesq; rerum diuinæ deseruiens ꝓuidentiæ. Series inquam luminum partim quidem inuisibilium, partim etiã visibiliũ. Et occulta quidem lumina intellectus sunt angelici, animalesq;, manifesta vero sunt cælestia lumina. Est autem inter hæc mutuus, & mirabilis nexus, quem dicere Catenã possis. Sed ibi vtiq; intellectualis nuncupabiť, & aurea, ac prouidentiæ. Hic autem naturalis, & argentea, atq; fatalis, prouidentiæ prorsum obnoxia, cuius quidem potestate purior anima sequestrari valet a fato. Qđ est a Platonicis egregie confirmatum, nec Magicæ displicet grauitati, sancit & Hebræorum astronomia Nam Areopagitæ Dionysii placita vel ad minutiem rerum diuinitatis perducunt prouidentiã. Vt suum tamen animis relinquatur arbitrium, & sit votis locus. Sed enim subtilitatis immensæ relictis quęstionibus Iarchę annulos minime differamus, de quis hæc ferme nobis obseruata. Scribit etenim Damis, Sapientum Indorum principem Iarcham tam scite, tãq; docte annulos septem compegisse, qui & stellarum septem nominibus essent præsignes, vt Apolloniũ Tyaneũ dono acceptos singulis diebus singulos, iuxta dierum nomina eos distinguentẽ, gestasse, ꝓditum sit. Amplius Iarchã id quoq; Apollonio insinuasse, Auum suum philosophię mysteriis itidem initiatum annum centesimum, tricesimumq; viuendo attigisse. Id vero annulorum beneficio contigisse, q̃uis non satis cõstanter, grauissimi auctores interpretanť. Quinimmo Apolloniũ ipsum eodẽ munere iuuentę nitorẽ prætulisse, q̃uis annũ iam cẽtesimũ excessisset. Batti vero annulus apud Cyrenæos gratitudinis habet, atq; honoris argumentum, condita ab eo Cyrene, ex responso, sicuti Aristoteles quoq; commeminit. Quo nomine Ciuitatis consensu conflatus est annulus, Ciuium conditori suo, veluti parenti, Silphiũ offerẽtium nota, Qđ esse inter olera cõstat pretiosissimum Comici veteris astipulante versiculo, quo ille ait, ne Batti quidem Silphio adduci posse, vt faceret, qđ rogabať. Sed & Ampeliotę, gens libyca, inter delphicos thesauros etiã Silphiũ dicandũ cẽsuerunt. Calculũ adiicit, Numi item veteris scalptura, qđ in Cyrenæorum politia adnotatum Aristoteles reliqt. Inuenio in literis, Eudamum quendã professione philosophũ, Annulos quosdã solitum conficere, quorum vis esset mira aduersus dæmonia, itẽ serpentium morsus, & id genus alia pleraq;, inerat iis quoq; cõtra fascinationẽ virtus pręclara. Cuiusmodi potestatẽ ab iuuandi præstantia Græci nuncupant ἀλεξητήριον. Hosce annulos dici Physicos, comperiet, qui Græcorꝫ monumẽta adierit qñq;. Id cur sic, nequem forte Lynceo minutissima quæq; expendentẽ torqueat, ex mutis magistris ita accepim⁹, Esse in anima nostra γνωστικὰς δυνάμεις. i. cognitiuas potestates tres, νοῦν. i. Mentem, Διάνοιαν, cogitationem, seu discursum, Δόξαν. i. opinionem. Rursum, dũ se Naturę ęmulã anima facit, Tria item ab ea esse excogitata, ἐπιστήμην, τέχνην, ἐμπειρίαν, hoc est, Scientiã, Artem, Experientiam, Quę sint tribus analoga viribus, Menti Scientia, Cogitatrici potentiæ Ars, Opinioni deniq; Experientia. Nã sicuti citra rationẽ sese ꝑmit Opinio, ita & Experientia subiectarum sibi rerum minus rationes tenet. Ex iis vero illa consequunť, primũ esse Magiam quandam, q̃ sit actiua portio scientiæ naturalis. Eam aliud nihil omnino docere, q̃ naturalium virtutum adminiculo, ex mutua earũ, & opportuna applicatione, opera edere extra omnẽ admirationis captũ. Quo genere Aethiopes maxime vtanť, & Indi, vbi herbarũ, cęterorumq; ad id spectãtiũ facultas suppetat imprimis. Est siqdem in rebus naturalibus cognatio quædã, & Sympathia, id est, vt sic dixerim, cõpassio, aut consensus, vel contagio, vt Ciceroni placet, vel etiã contages, vt aliis, aliorꝫ ad alia, & manifestorum ad vires occultas. Est & Antipathia, siue Contrapassio, & repugnantia. Rerum periti per mutuam cognationem cõducebant in vnũ, Per repugnantiam expellebant, purificantes, sicubi vsuueniebat, sulphure, atq; asphalto, aqua aspergentes marina, q̃ expurgandi vim obtineat Sulphur propter odoris acumen, Aqua vero marina propter igneam portionem. Ad quã doctrinam sane Satyricũ illud spectare cõtenderim. Cuperent lustrari, siqua darentur Sulphura cum tedis, & si foret humida Laurus. Nam q̃ Laurũ adiecit, illuc fortе tendat, qđ est ab Magiæ consectatoribus peruestigatum, Sufficere nonnunq̃ herbam vnam, vel lapidem vnum ad diuinum opus. Sufficit enĩ Cnebison. i. Carduus ad subitã numinis alicu-

ius apparitioné,ad custodiá vero Laurus.Cęterũ de hisce rebus alibi hoc ope fusius. Qȝ ergo viribus naturaliũ rerũ compingerent annuli,factum puto,vt scientissimi viri Physicos nuncupádos censuerint,hoc est naturales.Legimus tñ eosdem Pharmacitas item vocitari,credo ab remedii pstantia,qđ Pharmaci noíe intelligiť,Qȝq̃ est,vbi Pharmacitem dici ventrem reperias,q nunq̃ tere cibis congestis expleri,saburrarive queat.Cuiusmodi a nostris Collatiuus appellatur. Magnũ quippe,turgidumq; ex Plauti Curculione Pompeius interpretatur,q in eum edulia congerant omnia.Sicuti eleganter dixeris ediuerso Apsicoros,qui simulac cibum attigerint,exurgũt saturi.Pharmacites dicebať & vinum Pramniũ,ita a petra in Icaro,quã Pramnion dicũt,appellatum,q̃q̃ apud alios varia sit eius verbi etymologia.Pharmaci vero,vt obiter aliquid pergam appingere,in literis interioribus fere vocanť,qui ad ciuitates suo interitu expiandas educabanť publice. Erant vero hi ignobiles quidam,& inutiles,qui crassante in ciues peste,aut id genus morbo alio,immolabanť,vt siquid in numen esset offensæ,piaculo eiusmodi paria facerent.Ob idq; Catharmata consimiliter dicebantur,græco verbo,expiationem significante. Nam Catharsia ratione eadé porculos nuncupabant minutulos,quibus conciones,& Theatra lustrabantur.Qui mos Atheniensium vetus erat.Id vero muneris obibant,qui ab re vocabantur Peristiarchi,tanq̃ Circitores dicas,vt testis est Harpocratio.Sunt qui Oxythymia pro Catharsiis accipiant,quæ in triuium deferebant,cum expurgarentur domus.Sed Aristarchus Oxythymia esse putat ligna,qbus strãgulabantur aliqui,dicta ἀπὸ τοῦ ὀξέως τῷ θυμῷ χρῆσθαι.Ea vero excidentes exterminabãt,cõburebantq;.Catharsiorũ meminit contra Timarchũ Aeschines.Cæterum,vt ad annulos redeamus,est in thesauris Iulii Pollucis,annulum,qui minimo gestaretur,solitum nuncupari ob paruitatem Acares,sicuti Coriamon,quo Index ornaretur.Acaridion quippe breuissimum,minutissimumq; græci interpretantur,nata inde sententia bracteata,ἀκαρίδιος ὁ ἀνθρώπινος βίος,καὶ μετ᾽ ὀλίγον πάντες ἐξετάθημεν.Latini Aestiuum annulum materiæ leuioris intelligunt,quando leuissima quæq;,& subtilissima recte dici Aestiua possint,q̃q̃ apud Martialem æstiua hora pro magna potius dicatur,superiori vero expositioni succinit in Menæchmis Plautinus ille seruus, cum ait,Viaticati hercle admodũ æstiue sumus.Sũt & iurecõsultis Annuli dicti Leues Digestis de Damnatorum bonis.Nam ex Adriani rescripto inquit Vlpianus,Pannicularia causa quæ intelligi debeat,ex ipso nomine apparet.Non enim bona damnatorum Pãnicularia significari quis probe dixerit,nec si zonam circa se habuerit,protinus aliquis sibi vendicare debebit.Sed vestem, qua is fuerit indutus,aut numulos,quos victus sui causa habuerit,aut leues annulos,i.qui rem non excedunt aureorum quinq;.Qđ vero ad Pannicularia attinet,obiter idem paulo mox,Pannicularia sunt inquit,ea,quæ in custodiam receptus secum attulit spolia,quibus quis indutus est,cum ad supplicium ducitur. Pronubum dici Annulum a Septimio Florente obseruauimus,quo Sponsæ digytum vir oppignerare consueuit.Annuli pars,qua Gemma sedet,Pyelos vocatur,& Pyelis,sicut meminit Lysias aduersus Euphemium,& in heroibus Aristophanes, Harpocratio etiam Sphragidophylacion appellauit. Nostri Palam fere dicunt,sicuti Cicero,& in floridis Apuleius.At Plinius gemmas præstantiores funda claudi prodit,id est patentes,nec præterq̃ margines auro amplectente. Sed gemma carentem annulum ἀπείρωνα vocari comperio,quasi tu dicas,omni carentem fine.Qua in parte commonendi sumus,emaculandum esse Pollucis codicem,vbi scribiť modo,Apirona vocari λίθον δακτύλιον,Tu repone ἄλιθον δακτύλιον,vt annulũ intelligas citra gemmã concinnatũ.Apiros vero aliud prorsum quãdoq; est,nã eo nomine Tunicam intelligunt exitu nullo.Qđ scribit Orus,vt in Polyxena,apud Sophoclem,& meminit in Oreste Euripides.Eiusmodi missam Herculi,concinunt Poetæ.Scribitur vero græce ἄπειρος,velut sine fine.Apiron vero annulus recte intelligitur velut infinitus,quia sit rotundationis absolutæ,nec appareat,vnde initia sumas.Velut Homerus Terram itidem dixit Apirona,hoc est orbicularem,vt interpretatur Eustathius.Apyron vero dicimus incoctum,vnde vinum Apyron,Cuius meminit Athenæus. Annulos porro Apiros non nouit modo Aristoteles tertio Auscultationis physicæ,verum & qui intelligi deberẽt,exposuit,καὶ γὰρ τοὺς δακτυλίους ἀπείρονς φασὶ,τοὺς μὴ ἔχοντας σφενδόνην,id est Annulos vocant Apiros,quibus funda non est.Sermo autem ea in parte contexitur philosopho de infiniti ratione. Ad annulorum autem rationem nil,opinor,spectat,quod apud eundem philosophum legimus,Veteres medicos implicamentis quibusdam,id est,vt ipse ait,Plegmatiis digytos inserere consueuisse,quæ contexta forent,velut Acetabula,& Cirramenta in piscium quandoq; pedibus.Apud Aristophanem Comicorum facetissimum dicenti Vetulæ,præ macritudine per annulum se posse

trahi, ridens Chremylus respōdet, Vtiq;, si Annulus foret Telia. Quo loco eruditi Telię nomine Cribri circulum intelligunt, sicuti Orus. Q̄q̄ eodem vocabulo dicitur item Pęgma, siue consęptum quadratum, in quo farina habetur venalis. sed & tabulam, in qua tesseris, seu Cubis ludimus, recte Teliam dixeris. Apud iureconsultos ita lego, Etiam fœminas ius aureorum annulorū impetrare posse. Item eum, qui ius annulorum aureorū impetrarit, vt ingenuum haberi. Sedem vt Caput hoc iam nimio plus extuberans ad Coronidem perducamus quādoq;, obseruauimus, Romę iuxta forum fuisse locum, quem Scalas vocabant annularias, quas eruditiores pro ingeniorum captu ita nuncupatas augurant ab annulariis officinis, vel a propendentibus annulis. Aliorum coniectatio est sic eas dici, quæ in Cocleæ formam effingantur, & orbiculata figura rotundentur. Qđ genus Coclium dicitur, cuius commeminit etiam Strabo, siue Coclides, quæ per circuitum scanduntur, sicuti & Torcularia ad Cocleæ similitudinem substructa, Cocleæ dicuntur, & Coclea lapis ex flumine rotundus. Qui vero annulis digytos onerant, vnguesq; impense perpoliunt, coma item non neglecta, confragoso verbo in Nebulis Aristophanes Sphragidonycargometas vocauit.

Quo sensu accipiēdum illud ex Aegyptiorum doctrina, Omnium rerum esse vicissitudinem. Cur plectantur posteri ex maiorum delictis, ratione Platonica. De animarum transitu in corpora diuersa. Super vipera scitu digna enotantur aliqua. Caput. XXIIII.

Legebam nuper Herodoti historiā primam super Crœso, Qui ex rege, vt tū referant, opulentissimo, Cyri seruus effectus, dum Persarum principatum oraculo deceptus sibi vendicare pergit, vbi delusum se sortibus animaduertit, Lydorum quosdā Delphos misit, Deum sciscitaturos, nunquid puderet, q; ab eo seductus Crœsus tanto regno miserabiliter excidisset, iis vero Pythiam sic ferme respondisse. Sortem fato destinatam euadere, ne deo quidem possibile. Crœsus quintæ retro ætatis crimen luit, hoc est Abaui, qui cum Heraclidis seruiret, qui Sardibus imperitabant, per fraudem dominum interemisset, principatum violenter arripuisset, annuli potestate, vxore illius constuprata prius. Scrutabar anxie, cuiusmodi foret suppliciorum hoc genus, quibus plecteretur, qui ipse haudquaq̄ deliquisset, subesse videbatur iniusti quippiam. Dum ista mussitarem, occurrit Platonicorum commentatio, a quibus, vt ipsi putant, tota facilitate quæstionis nubilum excutitur. Nos illorum sensa non grauabimur in hosce libellos, quisquis fuerit eorum genius, transponere, non veritatis causa, sed eruditionis, quod in aliis itidem facturum me vel nunc præfari libuit, vt Theoninos dentes, & Catonianam frontem obiter reiiciam, adhæsurus potius sanctissimis Christianorum patrum decretis. Imprimis ergo sciēdum, placuisse id genus philosophis, Animæ transitum in diuersa corpora pro ratione, & meritis vitæ prioris, q̄q̄ quid astrui ad hæc item possit, alibi tractabimus abunde. Eiusmodi ordinis institutionem Adrastiam esse pronunciant, id est diuinarum legum ineuitabilem potestatem, req; vera iudicium, & iustitiam, sapientiamq; mirandam. Quamobrem inquiunt, non decet præsentia tantum obseruare, sed dilapsa iam ad calculum oportet reuocare, quin & futuris circuitibus acrius intendendum. Inde nanq; iuste rependi vnicuiq;, facilis erit animaduersio. Nam qui prius principatu potiebatur, mox. i. vita alia, in seruilem relabitur statum, Si quid eiusmodi merū prauitate contraxerit, dum dominaret. Porro qui partis nimio plus incubuerint, ad Proletarios trāscribuntur. Qui manus a sanguine puras non custodierit, talionem mox cogit subire. Nil horū temere obuenire, firmiter astruendum. Qui olim matrem violarit, vicissim a filio contrucidabit in fœmineam reuolutus naturam. Hæc vero nequis forte ridenda putet, veluti ab imperitioribus tradita, sciant doctissimi, magnum illum sanctarum literarum interpretem Origenem id Christi euāgelicū hac doctrinę ratione enarrādū cēsuisse. Qui ferit gladio, gladio perit. Chabalistęq quoq; in gente Hebręorum doctores celeberrimi placitis suis eiusmodi retaliationem sunt complexi. Sed animas in bruta non præcipitant, Quę tamen penitus rationem excusserint, brutali affectui imaginationiq; relinqui, non abnuunt. Ter quoq;, nec amplius huc reuolui animas astruūt, quoniam numerus hic probationi abunde sufficere videatur, vt curabilia expurgentur peccata. Addunt, transformationes has mundani motus finem posse pertingere. Quem consecuturum sit felicissimum sabbatum, id est quies, & beatitudo æterna bonorum. In quem sensum propheticum illud retorquendum opinantur, Immaculatorum hæreditas in æternum. Sed hæc illi viderint. Nos vero ex veterum scitis hoc genus colligamus, esse hanc rerum vicissitudinem omnium, quā

scientiarū parens Aegyptus, vti olim loquebātur, præceptis est cōplexa, tradidit Pythagoras, retulit Plato, nec inhonoratam transmisit Platonicus nobilis Plotinus. Hęc illa est rerū vicissitudo, cuius argumentum rerum natura nobis obiecisse videtur in vipera, Quę mirabili ratione ipsam hanc, de qua diu verba facimus, talionem agnoscitur rependere, quoniam exeso parentis vtero prorumpit fœtus, pœna, si credimus, iustissima. Nam coeuntis maris præ dulcedine fœmina caput prærodere narratur. Quo nomine quorūdam coniectatio est, antiquarum legum scito parricidis id irrogari supplicium, vt culeo insuti cum vipera pręfocentur. Quāq̄ scio, a doctissimis Plinii doctrinam in bruti huius natura fortiter conuelli, lancinariq́; etiam si in eo nec me fallit quos sequamur, auctores haberi plures, & quidem, qđ miremur, grauissimos præcipue, & classis fere primæ, sicuti in Theriacis Nicandrum, Interprete quoq́; adiiciente calculum. Quos postea insecuti sunt, quorum nomini libenter assurgas. Plutarchus in libro, quo loquaces taxantur, quos Belonis, viperisq́; persimiles autumat, quæ pariendo rumpantur, pariter & garruli, dum tacenda curiosius, quæ effutiant, venari hincinde student, erodunt sępe, perdunturq́; ab iis, quæ nequeunt continere. Idem approbasse Apuleius videtur in Magia, nec tacuit Hieronymus. Suppetit grammaticorum astipulatio quoq́;, astruentium Echidnam inde ratione Etymologica dici, παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γονὴν ἄχρι θανάτον. φ ad interitum vsq́; fœtum intus contineat. Tamen nequid dissimulē, sed quicquid obseruatū mihi est, publico bono ingenue promā, Apollonius apud Philostratum viperam esse visam refert, Serpentes, quos peperisset, lambentem, quasiq́; expolientem. Non enim assentior inquit, imprudenti eorū sermoni, qui viperarum fœtum absq́; matre autumant prodire. Id natura non patitur, nec recipit experientia. Obiter non insuper habendū, q̄d in Theophrasti lectum monumentis est, Viperarum morsibus Tibicinem scite, modulateq́; adhibitum mederi, adeo non ita multa comperias, quæ vtilitati ex musicis sese promenti præuertisse velis. De Viperis illud amplius ex Galeni doctrina sciendum, Animantia inquit, quæ frigidiori sunt natura, ꝑ hyemē ob frigoris vim perinde, ac si mortua essent, latitare solent, atq́; tum viperas quoq́; videres, si manibus tractentur, deferanturq́;, haudquaq̄ mordere. Nā per ęstatem tum hoc animal, tum serpentes reliqui omnes, præsertim sub Caniculæ feruore, cū vehementer æstuāt, furorem præseferre vidētur, adeo, vt ne exiguo quidem momēto quiescere possint. Id qđ sciens optime Nicander, sic de Cenchride cecinit,

Non temere offendas calcando Cenchridis artus,
Dum rabiosa furit.

Aulico præterea cuidam a Vipera mordicus arrepto contigisse, obseruatum est, vt corporis totius color in porraceum demutaretur.

Quæ sit ratio tarditatis supplicii ex diuina prouidentia. Item iuste ne plectant̄ filii ex eo, qđ parentes deliquisse comperiant̄. Interibi cur Cecrops Diphyes. Caput. XXVIII.

INter artes oēs, quæ bono aliquo ꝓcellere conspiciant̄, Animæ medicinam videri maximā, non fere quenq̄ ex politioribus paulo esse opinor, qui non fateat̄. Siquidē hac de causa Pindarū animaduertimꝰ deū opt. max. Aristotechnam nuncupasse, Quo verbo artificii significat̄ excellentia. φ is maxime oīm irrogandæ pœnæ opifex sit, & inenarrabilis magister. Sunt tamen, qui plerūq́; in diuina prouidentia tarditatē nimio plus cess antē demirent̄, prorūpentibus illuc etiā quibusdā, vt hoc noīe ambigere sibi ꝑmittant, prouideat ne humanis illud, quicquid est, altissimū. Cæterum amplius inspicienti ratio potius summa videbit̄, q̄ cessatio in amplissima, & exuberantissima dei bonitate. Est vtiq́; summus artifex, iustitię fons perennis, in puniendo, vt ita dicā, segnior. Eiusmodi em̄ est, vt inquit Euripides, τὸ θεῖον, natura. Nam & veteri adagio testatissimū fit hoc, quo dicit̄, Laneos pedes habere deos, quando Saturnus, vt scribit Apollodorus, testāte in Cœnis Macrobio, viro memoriarum veterum exequentissimo non citra dicendi munditias, per annum laneo vinculo alligabatur. Id hoc sensu esse interpretandum, & grammaticus Porphyrio comprobare est visus, vbi illud Oratianum enarrat Carminum secundo.

Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo.

Astipulatur & illud, quo traditum est, Deorum molas tarde molere. Verū enimuero scire oportet primum, nil esse omnino præstantius homini, q̄ si totum se ad diuini boni imitationem tradiderit. Etenim, sicuti Plato ait, Deus in medio omnium se honestorum exemplar constituit. Ipsa

quoq; natura visum appendit nobis,vt quæ in sublimi fiunt,spectātes,q̄q; ordine miro ferantur, insuescamus incongrua,fluitantiaq; odisse,apta vero,ordinataq; amplexari. Infligit ergo deus nocentibus supplicia lente,ac moramēto quodā,nō vtiq; pœnitētiā veritus,aut in celeritate pec catū extimescēs,Sed ad ipsum id ꝓuocare nos studet, ne ad puniēdū indignabūdi,animoq; am plius tumescēte,ac sese rōni furore sup infundēte proruamus,cū mentis lumē extinctū pene cōti cescit,verū dato iræ spatio,clementer,lentoq; gradu illius imitati māsuetudinē, dilationēq;, ad pœnę exactionē ꝑgamus.Quippe turgidū,ac impetu prę rabido concitatū raptim ad vltionē præ cipitari,priusq̄ sedato motu in tranquillū redigaris,ꝑinde est,veluti Socrates dicebat,ac si p in temperantiā ne ab cœnosa q̄dē,aut corrupta omnino aqua abstinere queas.Neq; em̄ vltioni ꝓpin quior iniurię ꝑpessio, vt Thucydides scribit,sed interstitio quopiā semotior,disiūctiorq; par re cipit,ac conueniens.Porro & illud diuinæ bonitati maxime congruū,Pœnā aliquādiu proferre, vt sit pœnitentiæ locus.Etem̄ rerū ille parēs nō nescit,quātum potētiæ ad virtutē hn̄tes animæ, quantumq; innatæ generositatis in generationē prodeat.Ex qua nonnunq̄ educationis,cōsuetu dinisq; prauitate præter naturę rationem progerminēt,efflorescātq; vitia.Quibus tn̄ si opportu nam attuleris medelam,antiquus facile interdū redit habitus,qua ex causa lētior est ad vltionem deus. Q꞉ si ita inoleuerit obdurata prauitas,vt manū haud omnino recipiat medicā,sitq; scelus inexpiabile,protinus abscindit e vita, ne ita affecta anima ex diuturniore apud nos mora cęteris noceat multū,sibi vero q̄plurimū.Circūspice rogo te,quisquis ista,qualiacūq;,adeunda cēsueris, ex multiplici librorū,& veterū memoriarum aceruo,q̄ multi tanq̄ iterum currente rota effecti, dum se melioribus recoquendos,reformandosq; committunt,aut sponte promicantibus q̄busdā naturę igniculis,in bonam profecerint frugē.Equidē hac ratione Cecropa Diphyen.i.naturę du plicis veteribus cognominatū contenderim,non,vt modo credit̄,ꝙ ex miti rege,ac bono in ferā, agrestem,anguigenamq; abierit naturā,sed ediuerso potius.Nā qui prius formidabilis īcedebat oībus,ac truculentus,clementem induit principem,Et,vt homerico abutar versiculo,πατὴρ ὣς ἤπιος ἦεν.Ita profecto est,ingenia sæpe magna clarissimū mox editura lumē,multa prius absurda promunt.Quāobrem sicuti sancitā in Aegypto legē memorant,qua caueretur,ne grauidā mu lierē morte mulctatā,priusq̄ peperisset,supplicio afficerēt,pariter aīam grauidā,ac virtutū noua rū semina subinde cōcipientē,iamiamq; parturientē tollere,improsperū nimis,inauspicatūq; cen sendū est.Quid,ꝙ hyænæ fel,& Phocarū coagulū,& pleraq; ferarū sęuissimarū habent sæpe vim medicam?Sic nōnullos emēdatione indigētes hac ratione castigat deus,vt iniecta tyranni effera tioris violentia,aut magistratu amarulēto scythicum,cyclopicūq; inspectāte,ad iustitiā redigat, & vitæ integritatē.Talē exhibuit Agrigētinis Phalarim.Romanis vero Mariū. Nōne vel Chri stianę Veritatis assertores ita pronūciāt,Malos sępe supplicii,ac incōmodi omnis exortes relinqui vt per eos exerceant̄ boni?An nō & Homerū ita canentē legim⁹,sæpe ex malo patre nasci filiū vir tutū claritate præstantē?Pericles ex scelesta prodiit domo,tantus Atheniensiū imꝑator,ac eloquē tiæ magnitudine Ioui,diisq; cognomēto æquatus.Iā vero Strabonē Magni Pompeii patrē eiiecit, exculcauitq; defunctū ex odio populus Ro.Nō mirū igit̄,si veluti agricola,non excidat deus spi nam prius,q̄ inde asparagū ꝑcerpserit.Porro si Hesiodū audiamus haudquaq̄ citra pœnę dirita tē abeūt inauspicata,mōstrosaq; ingenia.Astruit siquidē poeta is,nō iniquitatis modo cōsecutri cē esse supplicii grauitatē,vt statuit Plato,sed coæuā quoq;,eadē protin⁹ parte,immo vero radi ce pullulantem.Sic enim ait,ὅς δ' ἄλλῳ κακὰ τεύχει ἑῷ κακὸν ἥπατι τεύχει,i.q alii meditat̄ malū suo ipsius iecori malū struit.Nā & Cantharides ex antipathia quadā naturali antidotū habēt in seipsis cōgenitū,ꝑmixtūq;.Itaq; mœror prauitatē,iniustitiāq; non sequit̄,sed cōcomitat̄,Nā Syn teresis illa,siue Conscientia quali nā,& q̄ infesto purget flagello?Quia se iudice,nemo nocens ab soluitur.Itaq; partē istā postremo sic possumus colligere,Impiis sufficere ad pœnā ipsoꝝ vitā assi due fluctuātē,turbulētamq;.Cęterū ab hoc genus quęstione ne illud q̄dem dissitum longe est,q̄d nec tacuit Euripides,Deos questus,scelestoꝝ errata sępe filiorū suppliciis expiare.Q̄d sane si pa rū attendas,minusq; ꝑspecte rē totā expendas,nō ridiculum videt̄ minus,q̄ q̄d Syracusanorū ty rannus Agathocles Corcyrēsibus respōdit,ꝑcōtātibus q̄d ita ipsoꝝ insulam hostiliter depopula ret̄,Q̄m inquit vestri maiores hospitio Vlyssem exceperunt.Rursum querētibus Ithacensibus, ꝙ eius milites per incursiōes pecora abigerēt,At rex inq̄t,vester classe in Siciliam appulsus etiam pastorem occęcauit.An nō absurdū id itē opinemur,q̄d ꝑficiebāt Thraces,stigmata non parum diu mulieribus inurentes,vt Orpheo satisfacerent,quem ab illis olim fuisse discerptū,cōstans te net fama?Risu item excipiendum,q̄d Circūpadanis diutius factitatum legimus,vt pullis, lugu

bribusq; vterent vestib⁹ ob Phaetontis pœnā in Eridanū fulmine deiecti. Bion certe Philosophus Deum filiis ob parentū delicta mulctā irrogantem non videri minus ridiculum asseuerabat, q̄ si Medicoꝝ aliquis ob aui, aut patris morbum filio potionem porrigat, sed em̄ ω philosophe, vt protinus aliud sequamur, q̄ præcedenti capite afferre visi simus, ꝑmodū fatemur nos quidē, Caustariorum neminē, dum aliū quēuis iniungi, aut cōfoueri emplastris videt, ꝑsanari. Verū aliā supplicioꝝ videri rationē astruimus, quibus sæpe palam affligant nocentes, vt dum torquet vnus, emendet alius. quare ab græcis tuis pœnas quasdā dici Paradigmata, cōperies, a nostris vero exempla. Porro nonne manifestū illud quoq;, Solertem medicæ artis professorem filios plerūq; a parentum morbis auertisse, priusq̄ causę prognosticum aliquod se ꝓmeret euidens, & iamiam crassaretur malum, adhibitis opportune medicamentis, non neglecto corporis exercitio, & victus moderatione, resectis etiānum, quę ꝓcliuē in morbum constitutionem præcipitatura mox videretur? Quare non absurdam rem facit, sed necessariam, non ridiculam, sed vtilem admodum, qui Epilepticoꝝ, siue Comitialiū filiis, aut Melancholicoꝝ exercitationes inducit, aut diætas accōmodas, nō tanq̄ ægrotātibus quidem, sed ne in ęgritudinem omnino incidāt. Quippe ex male affectis nati non vtiq; pœna vlla indigēt, at medela digni sunt, & custodia. Qđ si ita est, sicuti nos rerū vsus ꝓdocet, rogo te ω Bion nonne animis, tanto præsertim corpore præstantioribus, idem remedium eandem curam censebis adhibendam? An in adolescente ꝓgerminantē naturali ratione, succrescētemq; cōsuetudine flagitiorum seminosam tabem, latensq; malum augescere sinemus, promptu rum mox paulo pestiferum mentis fructum, vt dixit Pindarus? Cæterū hęc ipsa internoscere, clācularium q; vitiorum se nimium occupare, non est profecto homini obuium. Diuinam ista exigūt potestatem. Quāobrē optimus max. Deus intimoꝝ inspector scrutatorq; eoꝝ, q̄ in sensum, cognitionemq; humanam non facile reciderint, paulo post eruptura flagitia non expectat, sed medelæ gratia in adulteria procliuem, ad auaritiam, & plus habendi cupiditatem prōptiorē, & in scelera id genus alia remis, velisq; currentē, sed clam, & inexplicabili modo, rationeq;, vlciscit multo añ, perimitq;. Nos autem ꝑ ignorantiam maximam ad disqsitionē quodāmodo deum vocamus, nullaq; non hora Dicam illi impingimus, non perspicientes ita vsuuenire interdum, vt futura iis, q̄ facta iam sunt, occulta item, obductaq; manifestis peiora multo, terribilioraq; sint. Qđ euenit lane, quia causas coniectare ratiocinando nequimus, quibus cōstet, quid ita pręstet, iniurios, malosve sæpe missos facere, quosdā vero ne iniuste quidem agentes quippiam, occupare supplicio. Nā & medicamenta quandoq; ægrotantibus nil profecerint, nullam vero affectionē sentientes, periclitantes tamen grauius iuuerint.

Sententia diui Thomæ ad idem, ex prima secundæ, Quæstione. LXXXVII. Articulo vltimo. Pœnarum genus duplex. Caput. XXIX.

ET ga quę adhuc diximus, ab Gentiū libris mutuati sumus, tralatis ex Plutarchi moralib⁹ carptim, q̄ opportuna ꝓposito cēsuim⁹, ab sentētiis eius, & verbis qñq; nōnihil abiūcti, vt cōmodius est visum, Qđ ipsum testari libuit, ne ꝑ imperitiā qs factū cauillaret, Nūc, vt ꝓ virili studiosis oīb⁹, quoꝝ bono ista cōmentamur, amplius paria faciamus, Sancti Doctoris placita parti huic suppingem⁹, facturi operęprętiū, sicuti remur, solitis in aliena castra interdū transire, non vt transfugis, sed exploratoribus, versurā hincinde facturis, quo ex vsura mox fiat sors. Cū ergo q̄rit, iuste ne qs pro altero det pœnas, Aut inq̄t Thomas, de pœnis agim⁹, q̄ medicinę rationem habēt, aut de Spiritalibus. Si de priorib⁹, tūc astruimus plane, corpoꝝ detrimēta vel diuitiarū inter supplicia cēseri, q̄ medica rōne irrogent ad animę salutē. Quāobrē nō icōgruū est, iis quēpiā affici pro alteri⁹ peccato, vel a deo, vel ab hoīe, sicuti ꝑ patrib⁹ liberos, itē ꝓ dño subditos, obnoxiosve, inquātū bona illoꝝ cēsent. In Spiritali vero supplicio secus oīno est, neq; em̄ aię bonū ad aliud ꝑstabilius disponit bonū. Quare in aīali bono citra propriā noxā nemini pœna infligit, in eiusmodi nāq;, vt Hieronymus itē astipulat ad Auitū, vicariā pœnā nemo cogit subire. Quippe quo ad aīam filius nō est res patris, qđ illo ꝓphetico abunde cōfirmat apud Ezechielem dño pnūciante, Oēs aīæ meæ sunt. Porro puniūtur in filiis parentū admissa, quia a flagitiosis nati, & educati ad delinquēdū ꝓcliuiores, magisq; lubrici euadūt, tū cōsuetudine, tū exēplis allecti. Coniunctos vero sanguinis vinculo fere puniri aduertimus, qm̄ propinquorum dāna in eos mō quodā redundare videnť, qui peccarūt. Sed & domestica exempla, domesticęq; pœnę pmouent validius, nam innutritus sceleribus patris, vehementius imitatur. Q; si illius supplicio minus deterreat a malo, vt pertinax amplius videtur plectendus.

Obſeruata quępiã de Vipera, legentibꝰ futura nõ iniucũda. Itemq; de Theriaca. Cuiuſmodi animal ſit, vulgo qđ dictitãt Thirũ. Penſitatus Plinii locus de Vipera. Caput. XXX.

EVoluentibꝰ nuꝑ Platonica q̃dam, vt eſt noſtri moris, ingeſſit forte ſe nobis Alcibiadis oratio, quę pars vltima eſt ex Platonis ſympoſio. In ea cũ alia pleraq; haud quaq̃ extrita, neq;, qđ dicitur, ex triuio, ſubnotauimus, qs inſtructior fieret ſupellex noſtra, tum hoc non illepidum, aut inuenuſtũ, vt opinor, de Viperæ morſu, qđ & trãſpoſui, Quę inqt, adhuc ꝓtulimꝰ, oĩno citra vllũ ruborẽ paſſim enũciari queũt. Qđ reliquũ ẽ, nõ ꝑferet a me priꝰ, q̃ id vobis ꝓuerbiũ ſubiecero, Vinũ & cũ pueritia, & ſine pueritia eſſe veridicum. Porro non ſecus prorſum afficior, ac is, in quem vipera mordicus incurrerit. Hunc ſiquidem produnt, affectionẽ ſuam, obleſio nemq; iis tm̃ velle patefacere, quos eadem morbi vi quandoq; iactatos compererit, ceu hi demum, vt qui ægritudinis nõ ſint expertes, ignoturi videantur, ſiquid dictũ, factũ ve ſit abſurdi, morbo violentius craſſante, cõuellenteq;. Quãobrem ego quoq; ſapiẽtię ſtimulis cõuulneratus, q̃ cęteris potentius ferit, inexplebiliter quodãmodo orationẽ eiuſcemodi expetens, quæ validius, q̃ viperæ denticulus infigitur, omnia ſtatui conari, vt Socratem mihi aſciſcã, cuius e fonte ſiti areſcẽtia ꝑcordia vberius queã rigare. Nec iſta nũc ꝓmerem, ni rem cũ philoſophiæ myſteriis diu ĩitiatis eſſe mihi animaduerterem. hactenus Plato, tralata, vt potuimus, noſtris verbis ſententia elegantiſſima. Iam vero qđ ad viperam attinet, quonam piaculo tranſiliamus nunc ſcitiſſimam Cebetis doctrinam ſtudioſiſſimo cuiq; iucundiſſime amplexandam? Nullo inquit, infeſtari nocumẽto poteſt, qui virtutis munimento ſeſe obuallarit, conſepſeritq;. Ea eſt aduerſum vitia, & mala, ceu antipharmacum potentiſſimum, non ſecus, ac viperæ poteſtas venenoſa contra id genus feras alias. Quippe ferunt τοὺς ἐχιοδήκτους, hoc eſt morſu a vipera petitos ab venenatorum nullo attingi. Hæc thebani philoſophi placita fidem iis vendicãt, quæ prodũt naturaliũ aliqui. Eos, qui aliquãdo viperæ iecur coctum hauſerint, nũq̃ poſtea feriri a ſerpente. Rurſum nec capiti, neq; item veſtibus eorum, qui viperis alantur, noxia corpori ineſſe animalia. Sed forte ex iis quiſpiam, quos φιλομαθεῖς vocant græci, nos diſcendi cupidos dicere poſſumus, quęrat ex me nunc, qđnam eſſe genus ſerpentis putem, quæ paſſim dicitur latine vipera, in Græcorum vero literis Echidna. Nam mas Echis nuncupat̃. Ego q̃tum coniectura ducor, viperam ſuſpicor vulgo dici Maraſſum, quæ nomẽclatura nec barbara eſt, nec citra rationem excogitata, Quippe a Marſorum populis interꝑtatione etymologica duci nomen videtur, quia id genus maxime conſectarentur Marſi, circunferrentq;. Qđ nequis pro libidine cõfictum auctore nullo arbitretur, ſignificat id maximus artis medicæ magiſter Galenus volumine. XI. ſimplicium pharmacorum, necnon ad Glauconem. Innuit & poeta nobilis illis verſibus, quos & appoſuimus. Quin & Marrubia venit de gente ſacerdos Fronde ſuper galeã, & felici cõptus oliua, Archippi regis iuſſu fortiſſimus Vmbro, Vipereo generi, & grauiter ſpirantibus hydris Spargere qui ſomnos, cantuq;, manuq; ſolebat, Mulcebatq; iras, & morſus arte leuabat. Marrubios vero eſſe Marſorum populos, nõ fere eſt, q̃ neſciat. Plinius quoq; auctor eſt, Marſos a Circes filio ortos, ob idq; affuiſſe illis ingenitã vim contra ſerpentes. Quin & Angitios putant nuncupatos, ꝙ obluctantes angerent ſerpentes. Nec me fallit, ex Eruditioribus quendam edito etiam libello, Maraſſum a vipera diſparaſſe, quo Nicolai Leoniceni viri vndecunq; ſcientiſſimi placita vberius de huius animalis natura conuellat. Viperam vero Arabes ex græcorum lingua, vt aſſolet, vocabulo detorto, deluxatoq;, Thiron vocant nomine generis ſpeciei impoſito. nam θηρίον, id eſt Therion fera eſt, pudendo magni Alberti errore, qui & in pleriſq; aliis huius ſcientiæ peccaſſe videtur. Nam quos Galeno, Pauloq; Trochiſcos, ſiue Theriacos paſtillos appellare moris eſt, quoniam ex Therio, id eſt vipera commiſcentur, Auicenna in mentione Andromachi theriaces, Trochiſcos thiri vocat. Porro quæ a Serapione ſunt de Thiro obſeruata, de vipera recte pronunciari ex Dioſcoride, Galeno, ac Paulo recognoſcimꝰ. Quoniam vero medicorum pomœria aliquo modo ſumus ingreſſi, pergamus porro in haſce commentationes congerere, quæ vellicatim hincinde pręcerpſimus, vt varietas ipſa iucundiorem præſtet, ac illicem magis, ſi plautine loqui non dedecet, noſtram racemationem. Igitur in eorundem viretis amœnioribus Theriacam obſeruauimus bifariam intelligi. Nam vno modo, ac proprie dici Theriacam audies, quæ ex Therio. i. vipera confici aſſueuit. Alteram vero ſine permixtione id genus. Quando ſimplicia itẽ Theriaces nomine vocari reperias. Nam Auicenna ſecũdo Canonis, Cap. de Squilla, Theriaca eſt inquit, aduerſum venenoſa. Itẽ de Opopanace, Cũ Ariſtologia inquit pota Theriaca eſt. Sunt qui non ideo dici Theriacẽ putent, quia Therion. i. vipera ꝑmixtionẽ ingre-

diatur, Sed quia aduersus theria, hoc est feras veneno imbutas p̄sentissimum sit remediū. Plinius libri vigesimi capite vltimo, Theriaces cōfectionē describit, qua sit vsus aduersus venenata oīa rex magnus Antiochus, nulla prorsum mentione viperæ. At libro nono & vicesimo, Fiūt ex vipa inquit, pastilli, q̄ Theriaci vocātur a græcis, ternis digytis, siue quaternis, vt alii legūt vtrinq; am putatis, exemptisq; interaneis. & mox paulo, Significandum inquit, videtur, e Vipera tātum hoc fieri. Alibi in eodem libro Theriace vocatur excogitata compositio luxuriç, fit ex rebus externis, cum tot remedia dederit natura, quæ singula sufficerent. Cęterum q̄d auctor hic de amputatiōe extremarum Viperæ partium tradit, id cōmentitiū Dioscorides putat. Postremo commonendos impensius studiosos remur, nequid omnino veluti coniuentes, q̄d vsui sit legisse, trāsiliamus, esse qui Plinio negotiū facessere pergant, in Viperę natura libro. X. Vbi sic legimus, Tertia die intra vterū catulos excludit, deinde singulos dieb⁹ singulis parit viginti fere numero. Aristotelicæ inquiunt sentēriç, vnde mutuat̄ Plinius, minus ista cōsentiūt. Cuius hæc ferme sunt verba ex libro V. de aīaliū historiis. Vipera e serpentibus vna aīal edit, cū intra se ouū peperit, Id vni⁹ coloris est, ac molle, vt pisciū, fœtus supne cōsistit, nec cortice cōtinet̄, vt nec piscium quidem, parit catulos obuolutos mēbranis, quę tertia die rumpantur. Euenit interdū, vt q̄ in vtero adhuc sunt, abrosis mēbranis p̄rūpant, singulos dieb⁹ singulis parit plures q̄ viginti. Hęc aliquo modo inter se diuersa nō cōgruere satis, nō fere est, q̄ non videat. Siquidē nasci Viperulas p̄hus sentit, mēbranis inuolutas, veluti infantes nostri iis, quas histeras tanq̄ posteriores Gręci, nos Secundas dicimus, Quibus tridui spatio a partu concerptis, disruptisq;, tanq̄ senectute deposita nitidæ tādē cōspiciātur. Nā inq̄t, euenit q̄nq;, vt ipsam hāc mēbranā abrodāt, exuantq; prius, q̄ vtero excidāt. Plinius vero mēbranę illā disruptionē intra vterū, non extra, inquiūt, fieri autumat, q̄d ex Aristotele nō videtur verum. Ego vero verba illa, Tertia die intra vterū catulos excludit, non ad membranam refero Aristotelicam, sed ad eruptionem ex ouis. in quoq; superiore parte fœtū cōsistere, fatetur Aristote. Quod excludi, siue excudi proprie, recteq; a nostris dicitur. At inquies, vnde sit tertiæ diei computatio? respōdeo, peragi exclusionē hanc ex ouis ante q̄ p̄mant se ex vtero Viperulæ, siue Echidia, p̄ triduū, maturato iā partu. In quo nil sane absurdū videt̄ in tāto p̄sertim nūero. nūeret̄ itaq; dies a momēto, quo adulti catuli p̄mūt se ex ouis ad id tps, quo mox ex vtero erūpūt. Q̄ si Aristo. id nō dicit, nil fuerit mirum, potuit alios sequi Plini⁹, q̄d vt recipiā, illo ducor argumēto q̄ inibi infertur mox, Itaq; cæteri tarditatis impatientes prorumpunt latera occisa parente, id q̄d apud Aristo. non inuenias, & tamen a multis nō dilutę auctoritatis comprobatur. Et nobis nō in curiose locus hic paulo ante est pensitatus.

Comica facies apud Lucianū q̄ sit. Comicus itē risus. Enarrat⁹ interim locus Ciceronis ex epistolis familiarib⁹. Itē de Phania, & Comœdię ara, necnō Misericordię. Personę inuētor. Męson q̄d, & Scōmata Męsonica. Tettix. de Anaxādride Comico. Comicus ap̄d Spartanos Lusus. Dicelistę, Phallophori, Autocabdali. Caput. XXXI.

COmicā faciē apud Lucianū, illū q̄dē cognomēto blasphemū, vt q̄ nec diis, nec hominib⁹ pepcerit, q̄d inq̄t Lactāti⁹, sed doctissimū tn̄ atq; īgeniosissimū, inuenio positā p̄ exporrecta, iucūda, hilariq;. Vbi frons nec matutina est, nec striata, sed renidēs, & læta. Eius verba, siqs forte reqrat, latinitate donata subsignaui, Nil inquit, iniustius opinor, vel omnino seruilius, q̄ mordētē labra bilem subalere, & occlusum odiū augere, vnū q̄dē mentē agitantē, aliud vero p̄ferētē, & Comica facie, hilariq; atrocē meditari, cōcipereq; tragœdiā. Eiusmodi figurę rationē ex multis quidē licuit expiscari, sed a se non facile ambigentes dimiserit Lucianus, apud quē alibi sic lego propemodum. Comœdia inquit, Dionysio vbi se tradidisset, in theatro obuersabatur, colludebat, risum venabatur, Scommatibus nō parcebat. Equidem Comœdiæ finis non fere ali⁹ erat græcis, q̄ lætitia, & hilaritas. Q̄d adeo verum est, vt in libris obseruatum sit, & testis in Nebulis Aristophanes est, interpretis item accedente calculo, Risus gratia plerūq; scortea pudēda graphice expressa, & id genus alia non pauca produci consueuisse, Adeo vt Comicum risum prouerbii vice vsurpari quandoq; compererim, Cui quoniam inesset sæpe morsus aliquis, & principum fœda suggillatio, Comicorum Sales Venenatos dixit Seneca. In Plauti milite Comœdice positū videtur pro suauiter, & iucunde. Gellius noctium Atticarum decimo Comœdiarum nuncupat festiuitates, quibus congruat breuitas orationis, venustasq;, & mundities. Theodorum Tragœdiarum histrionē legimus Comicum Satyrum hoc dicto repercusisse, Risum spectatorib⁹ mouere nō est res ita mira, sed fletū. hic p̄dit illud quoq; ex Plutarchi moralib⁹. Videtur Polypragmo

syne inquit,malis iam inueteratis non sane lætari,sed recentioribus,ac vt sic dicam,feruescenti=bus,& nouas grate tragœdias spectare.Comicis vero,& paulo hilarioribus nō facile se immiscue rit.Addamus & eruditius aliquid ex Demetrio Phalereo.Ex hyperbole inquit,imprimis gratia, venustas,risusq; comœdiis comparatur,ridicula enim maxime ab impossibilibus venamur.Sicu ti in Persarum voracitatem inexplebilem inuectus quidā,hyperbolice dixit,Eos in faucibus,Bo=ues gestare.In eosdem Aristophanes,Cribanitas boues pro panibus assare,pronunciat.Ex iisdem manat fontibus, φαλακρότερος ἐνδίας,magis caluus serenitate,Colocynthe sanior.Idem Pha=lereus alibi de Comœdię proprietate,vbi de Glaphyro dicendi genere pręcipit.Gratiarū inquit, & venustatum aliæ maiores sunt,ac grauiores poeticæ,aliæ humiles,ac magis comicæ scommati bus assimiles.Cæterum quæ de comico lepore,ac venustate diximus adhuc,ad græcam rationē magis spectant.Quoniā nostros inuenias sæpe trunca quędā ex gręcis trāsferētes,& cōsar cinātes verba tragici tumoris.Ita gręcarū,quarū effingere virtutes nequiuerūt,facetiis,atq; luminibus obsolescūt.Ita est,in comœdia maxime claudicam9,tāetsi,vt Fabii verbis vtar,Varro Musas Epii Stolonis sentētia,Plautino dicat sermone locuturas fuisse,si latine loqui vellēt.Vix leuē cōsequi=mur vmbrā.Nō recipit sermo Ro.illā Atticis cōcessam tātū venerē,quādo ne Græcos quidē po=tuisse,satis constet,alio linguæ genere eandē exprimere.Sciendū vero,Comicos poetas,item Tra gicos,ac Dithyrābicos a Gręcis Didascalos nūcupari.i.διδασκάλους.Nā & Antiphō ait,ἔλαχον περικλέα διδάσκαλον.Ex iis,quæ dicta hactenus,obseruataq; nobis sunt,cōmonemur,vt iam hinc oībus vnguibus,totisq; cuneis Ciceroni opē feramus.Nā si,vt Luciani monumētis proditū est,claudos auersamur,& Bacelos,& eunuchos,atq; itē simiā,si matutino prodeūtib9 forte occur rerint,quid statuemus in principe oratore,qui in arce stetit Romanæ eloquentiæ,extra omnem ingenii aleam positus,cuius familiares epistolæ candidatis eloquentiæ,& ad procinctū tenden=tibus ceu prægustatio dulcior initio fere solent enarrari?Nonne siquid inauspicati,& ominosi se se ingerat,auertemur,& nihil ad nos pertinere,more seruantiū de cœlo præfabimur? Ecce in illis ipsis tam scite,tam docte cōcinnatis epistolis initialibus ita sæpe claudicantes,immo vero per pro na,deruptaq; labentes sese offerunt enarrationes,vt tam classici auctoris nomine,sit nulla nō die qd erubescamus.At inquient scioli,nescio q,ac tenebriones pullati,esse inibi nōnulla perite admo dum,& apposite explicata.Sed ὦ bonæ lamiæ non illud græcanicū nouistis,simiā quidē semper esse simiā,etiā si aurea habeat symbola?Sed redeo,vnde in hæc diuerti.Locus est ex secundo fami=liarū epist.nō enarratus ad hāc diem,sed omnino exculcatus,& offusa caligine,inscitiæ tenebris ita obuolutus,vt in Cicerōe Cicero subinde queratur.Verum oratoris verba iam subsignemus. Mea vero officia ei nō defuisse,tu es testis,quoniam κωμικὸς μάρτυς,vt opinor,accedit Phania. Maleferiati Comicū testē Phaniā augurant ex vetere Comœdia repetitū,in qua Phania testis in troduceretur,referuntq; ad Cæliū ipsum.qui sensus,vt male cōceptus,mire friget,Ciceronis ele gantia indignus.Immo nec coit,etiamsi violēter omni pede cōfabricatis inuentis nugalibus ad eū verba retorqueas,pensitent modo legētes.Est quidē frequentissimi M.Tullio moris ex veteribus plerūq; aduocare obscurius,cuius fere modi est ad Cæliū illud,Repente vero incessi omnibus lęti tiis.In quo latinę quidē rei literatores,quid afferāt,minus constitutū habēt.Ex Cæcilio vero esse ea,liquet ex Ciceronis secundo de finibus.vt scias nō esse hic Arietini oraculi ambagiosam histo=riam.Inibi aduocatur & Trabea,de quo arbitror,itidē sensisse Familiariū nono Ciceronē,etiam si grammaticis inscita,inauditaq; est nomēclatura.Verū vt a diuerticulo fabulā repetamus,Ego in Mænandri comœdia fuisse Phaniā,obseruasse videor apud Plut.in cōmentatione,quæ est de trāquillitate.Cæterū id ad propositam modo quæstionē nihil.Nam Phaniā hunc Ciceronianum nō aliū accipio,q̄ Appii,de quo ibi intelligit orator,libertū.Sicuti cōprobant Ciceronis verba epi stola prima tertii libri.Quē hic comicum testē dicit,nō,vti opinor,quia vetus comœdia Phaniā habeat,veluti fidei inuiolatæ numen sanctius,Id eñ proculdubio cōmentū est vanissimū,& ad li bidinē cōcepta diuinatio,sed q libertus is ingenio esset lætiore,facetosoq;,minime subdolo,aut inuido,& proinde iucundo admodū,& amœno,expende Ciceronis verba,ex ea,quā modo aduo=cauimus,epistola,in nostrā sententiam remis,velisq; eundū censueris.Is ergo apud Cæliū æquissi me Appii naturā,Ciceronis in eum studia,& merita suauissime,& verissime aperuerat,q vltro, citroq; creberrime,sicuti mos fuit temporum illorum,& nil est notius,commearet.Quoniā vero in Comica versamur Pragmatia,relatu dignum haudquaq̄ omiserim.Mæsona fuisse Comicum Hypocritem,patria Megarensem,qui personam excogitarit primus,quam de eius nomine Mæ=sona item vocāt,qd Byzantius Aristophanes prodit,in cōmentatione de Personis,ab eo inuentā

ſcribens ſerui perſonam,necnon coqui.Scommata quoq;,quibus id genus homines præcipue Sco
ptici,mordaceſq; vtuntur,Mæſonica vocãtur. Ac ne quid omittam,Mæſona item dixere veteres
vrbanum coquum.Peregrinũ vero Tettiga.i.Cicadã.Fuit & Comicus in veteri memoria nomie
Anaxandrides.Erat is corpore ſpecioſus,magnuſq;,decori accedebat longior coma,nec purpu
ra deerat auro fimbriata.Verũ idem hic moribus inamœnus fere,amarulentuſq; animaduertea
batur,adeo vt in commiſſione Poetarum ni abiiſſet victor,non ad incudẽ reuocabat opus,qui plu
ribus mos eſt,recoquebatq;,ſed indignabundus medicinam factitantibus cõſcindendas dabat ma
le vigilatas chartas,& Salariorũ pueris Cordillis obtegẽdis tuniculas.Fuit,qđ ſcitu dignum eſt,
apud Spartanos Comici luſus ſpecies,verum ſtudii non magni,frugalitatem in eo quoq; affectan
te ciuitate,dicendi prætenuis erat formula,argumentum non aliud fere,q̃ pomorum furta & id
genus pleraq;.Qui eiuſmodi ludos obirent,ab Laconibus Diceliſtæ nuncupabantur,velut Sce
nopœos dicas,& Mimetas.i.imitatores.at pro locorum diuerſitate conuariant horum appellatio
nes.Siquidem Phallophoros Sicyonii dicunt.Autocabdalos alii.Quidam item Phlyacas.Theba
ni,quibus frequens eſt diſparata ab aliis nomẽclatura,Ethelontas.Erãt in genere eodem Ithyphal
li quoq;.Sed enim iamiam Coronidem impacturus facturum me operæpretium ſum opinatus,ſi
auctarii quippiam adieciſſem huic lucubrationi.Id autem eſt de Comœdiæ ara,cuius meminit
Hieronymus,ad quam ſiquis confugiſſet,tanq̃ ab Cæſaris ſtatua,reuelli eum inde,nefas habe
batur.Scribit Pollux,in Scena aram fuiſſe,quæ Halieus diceretur,ante fores.Et mẽſam item,quę
bellaria,aut res aromaticas haberet,ac Theoris diceretur,ſiue Thyoris,q̃q̃ ſit item Theoris Va
ticinatricis puellę nomẽ,cuius meminit Demoſthenes contra Ariſtogitonem,quæ impietatis rea
perierit.Eodem vocabulo nuncupabatur & nauis ab Athenienſibus,quæ quotannis Delum mit
teretur.Noſtri produnt in Apollinis honorem aram conſtitui ſolitam ab iis,qui Comœdiam cele
brarent.Eum vero Apollinem a Mænandro Caſſium dici.Sunt qui ſcribãt,in Scena duas poni ſo
litas aras,dextera quidem Liberi,ſiniſtra eius dei,honori cuius ludi celebrarentur.Hinc aram pa
rare legimus in approbatiſſimis dici,ſicuti apud Terentium,Nemo te accuſat Syre,nec tu aram
tibi,aut precatorem pararis.Ouidius id ipſum agnoſcit eo verſiculo,ex quarto Triſtium , Vnica
fortunis ara reperta meis. Aſtipulatur & M.Tullius pro Roſcio Comœdo,Aras fuiſſe ſanctioris
Aſyli loco.Sicut in aram,inquit,confugit in huius domũ.Et in libro de ſuperſtitione Plutarchus,
Eſt ſeruo ara,ad quam confugiat.hæc ab illo græce dicitur φεύξιμοσ βωμόσ.Miſericordiæ aram
fuiſſe Athenis in Rhetoricis teſtatur Apſinus,meminit Lactantius grammaticus,deq; ea Teren
tium intellexiſſe,ſcribit.Papinius nec omiſit.

Vrbe fuit media nulli conceſſa potentum
Ara Deum,mitis poſuit clementia ſedem,
Et miſeri fecere ſacram.

Qui ſint apud eruditos Phanias,& Phanio,necnon Phanion,& Phanę.Item Phanos,ſiue Pa
nos.Helana.Lophnia,Grauium,Candelabrum Tarẽtinum.Xylolychnuchi,Lychnocautia.Tyr
rhenorum in artibus præſtantia.Helene vas. Caput.XXXII.

[Q]Via vero pauloante pro ingenii captu,quantũ nobis non incurioſa lectio admi
niculabatur,enarrantes Ciceronis gryphum,ſuper Phania orationem cõtexui
mus,ſubit nunc,vt quæpiam non ita diſſita vocabula explicare iam hinc pergã
Qđ ne riſu forte Momi aliqui excipiãt,quibus Alabaſtrus vnguenti plena pu
tet,ſciant eruditi,a Gręcorum ſcientiſſimis eſſe in literas promptum,ſapientię
partem conſtitutam videri in animi virtute,partem vero in vocis vſu,vt rem
quãq; ſuo nuncupemus vocabulo,& verborũ proprietas minime nos fugiat,Id
qđ illuc demum tendit,vt quæ conceperis animo,nulla hæſitatione valeas enunciare. Quoniam
Ariſtotele prodente,voces ſunt earum,quę in anima reperiuntur,paſſionum notæ.Verum in iis
& omnibus,quæ edituri ſumus publico bono,ſatis,ſuperq; fuerit doctorum trutinatio,& examẽ
ſyncerum.Vitilitigatores iſtos nihil moror.Sed nos interfari deſinamus.Igitur Phanias inuenio
dici omnes,qui inopes ipſi diuitias ſummas habere ſe tamẽ ſimulãt,atq; ita credi volũt,a Phania
quodam,qui cõgeſtas ſe opes domi recondidiſſe emẽtiebatur.Quod vltimo Odyſſeę libro teſtatũ
reliquit Euſtathius.Phanię item Zenobius meminit,ſiue is ſit Zenodotus,quẽ Damon fuiſſe ſcri
bit Oboloſtatẽ.Quę vox apud Hyperidẽ,& Lyſiam fœneratorẽ indicat.Sed in Zenobio ſcribũt ali
qui Phanũ,nõ Phaniam,ſicuti Sudas.Eius vxor per tegulas admittebat adulteros,q; a viro nimis
caute ianua obſeruaretur.Phanionem Auguſtinus in epiſtolis dictum prodit boni pedis hominẽ

cuius aduentus afferat felicitatis aliquid. Nam Phanos, siue Panos a Tragicis Lampadas, facesque dici obseruauimus. Est & Phanos, qui res significat, nunciatque. Apud Aristophanem in Auibus Phanæ dicuntur conciones, quod comica mordacitate in Athenienses prolatum est. Qui in iudiciis assidue comparerent, vterenturque sycophantiis. Sunt & Phanæ in Chio regio quædam. Sunt ex Glossographis, qui ab Atheniensibus Lampadas dici Phanos interpretētur, quas Helenas quidā appellēt quoque. nam quæ de Corticibus compingitur, Lophnia vocatur plerisque, seu Lophnis. Sicuti Grauium, id est γράβιον vocant Ilignum quernumve lignum, quod conscissum succenditur, vti agentibus iter præluceat. Denique, vt nil per incuriam prætereatur, sunt qui Phanon putent fasciculum ex lignis quibusdam cōcisis. Sicuti Helanem calamorum fascem intelligere maluit Nicander. Illud obiter adnotasse, puto, nil obfuerit, Siciliæ tyrānum iuniorem Dionysium in Prytaneo Tarentino Candelabrum dicasse, in quo totidem succenderentur Lychni, quot in anno numerentur dies. Xylolychnuchi apud Alexin consimiles videntur iis, quos Obeliscolychnos dixit Theopompus. Lychnocautia est plane, quam Lychnasiam vocant, vbi accenditur Lychnus. Lychniæ. i. Candelabra Tyrrhenorum commendationis videntur habuisse plurimum. Quippe Tyrrhenos laudant Græci, vt φιλοτέχνας. i. artium studiosos. Quod de Helana diximus, aduertendum amplius, esse item Helenen vas, quo continerentur sacrorū arcana in iis, quæ vocant Helenephoria.

Coronarum origo. Decertare Drama ad Corollas. Declaratur Plutar. locus perperam tralatus. Caput. XXXIII.

QVi fabulosa consectati, suis ea voluminibus complexi sunt, Coronarum in ludis eam ferme originem tradidere. Prometheum, cum Ioui Parcarum sortem patefecisset de Thetidis filio, quem patre illustriorem, ampliorem que futurum cecinerant, ab eo vinculis liberatum, ea tamen ratione, vt annulum lapide, & ferro compactum gestaret, ne omnino pœna videretur exolutus, quod & annulorum initium agnoscitur primum. Simul etiam coronam habuisse scribunt, vt se victorem impune peccasse, ostentaret. Quo factum fit, vt in maximis lætitiis victores coronis insignes visendum caput circūferrent. Id quod in ludis, cōuiuiisque licet animaduertere. Initio ergo tam tenui illuc etiam progressa ambitio est, vt non ii modo, qui in Gymnicis certaminibus certarent, ac vincerent, Corollas acciperent, sed & Præcones, cum cæteris coronas imposuissent victoribus, eorumque nomina magna voce pronunciassent, cum & ipsi ante ludorum missionem corollis itidem donari solerent, alium adhibebant præconem, ne sua voce se ipsi victores pronunciarent. Quin & Scena quoque honoris eius exortem se non diutius est passa, quando & qui maxime placuissent actores coronis afficiebantur. Id quod significat etiā festiuissimus Comicorum Latinorum Plautus illis versibus ex Amphitryone.

Siue ambissent qui palmam Histrionibus,
Siue quoiquam artifici, seu perscriptas literas.

Verum quonam hæc tam multa, tamque conquisita curiose super Corollis dandis? Nempe vt Plutarchi locum restitueremus, ciuitate Romana, vel iure Latii incuriosius donatū, qui deinceps peregrinitatis queat postulari. Ipsum Plut. prius græce, mox, me interprete, latine sonātē audiamus. ἠξίουν δὲ τὴν ἀρεταφίλαν συνάρχειν, καὶ συνδιοικεῖν τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν τὴν πολιτείαν, ἡ δὲ ὥσπερ ποικίλον τι δρᾶμα, καὶ πολυμερὲς ἀγωνισαμένη μέχρι στεφάνου διαδόσεως, ὡς ἐπεῖδε τὴν πόλιν ἐλευθέραν, εὐθὺς εἰς τὴν γυναικωνῖτιν ἐνεδύετο, καὶ τοῦ πολυπραγμονεῖν ὁτιοῦν παραβαλλομένη, τὸν λοιπὸν χρόνον ἐν ἱστοῖς ἡσυχίαν ἄγουσα μετὰ τῶν φίλων, καὶ οἰκείων διετέλεσεν. Exigebāt inquit, ciues ab Aretaphila, vt vna cum optimatibus remp. capesseret, imperaretque. Ea vero, vt quam varium, multiplexque Drama vsque ad corollas se decertasse opinaretur, posteaquam liberā animaduertit ciuitatem, confestim in Gynæceum se coniecit, ac ne curis in reliquum agitaretur, ad telam se cū familiaribus agens dedit. Hactenus Plutar. Ad hæc vero quam aspirauerit interpres, volentiū fuerit iudicium, mihi certe minus arrisit, proptereaque aleam non reformidauimus subsignando statim auctoris verba, quæ acris iudicii lector expendens sine ampliatione alterutrum damnet inscitiæ. Nos certe, quod scitu non censemus indignum, inde eruditum, pereleganscque elicimus adagiū, ad Corollas decertare, quo recte vtemur, vbi quis in primo haudquaquam deficiens puluere, nec veluti Cantherius in fossa, patienter integrū rei cuiuspiā laborē subit, nec desinit prius, quam vmbilico summā addiderit manū. Sicuti histrionibus dramate iam absoluto, datur postremo Corona.

Quibus vitiis infestentur Oculi, ex Medicæ scientiæ Hortulis floridioribus. Caput. XXXIIII.

CVm pauloante curiosius Medica volumina inspectarem, indeq; mihi seligerem quę hasce lectiones adiutum irent, inter alia sane haud parū multa, ingesserunt se de oculorum concinnata vitiis, quę protinus deflorata huic adglutinauimus loco, vt siquē ad legēdū prolectarint nostri libelli, ne parte quidē hac abeat omnino inanis. Igitur ita habet. Oculum vtiq; vniuersum hisce diuexari affectionibus, quarū gręce nomina sint hęc, Taraxis, Ophthalmia, Epiphora, φλεγμονή, i. Accensio, οἴδημα, tumor, ἐμφύσημα, inflatio, Scirrosis, Chemosis. i. χήμωσις Anthrax, Strabismus, Spasmus, Palmus, Myopiesis, Gangræna, Vlcus, σηπεδὼν, siue putredo, σύριγξ. i. fistula, Xerophthalmia, πρόπτωσις. i. procidentia, Atrophia. Tunicularū vero intelliguntur affectus hi, ῥῆξις, διάβρωσις, διάτασις, Anastomosis, παχύτης. i. crassitudo, densitas, ῥύσωσις rugatio, Ecstasis, Raritas, siue ἀραιότης. At intra Palpebras inoriuntur fere hæc, Trachytes. i. asperitas, Pachytes, Sycosis, siue σύκωσις, Sarcosis, Pyriasis. Extra Palpebras ista, Hydatides, Lithiasis, Phthiriasis, Meliceris, Gangræna, Phymata, κολοβώματα. In stephane vero. i. corona, Crithe, Posthia, Trichiasis, Distichia, Tristichia, φαλάγγωσις, Pyrosis, Ptiliasis, Psoriasis, Madarotes, Paralysis. Illa vero ad totas pertinēt palpebras, Paralysis, Proptosis, Ectrope. At in Canthis hæ se affectiōes promūt, Encanthides, Ancyle, Pterygium, Rhyas, Prosphysis. Exterius autem Aegilops, Anchilon. In Albidi ambitu fit Psydracium, Vlcus, Hyposphagma, Apostasis, χήμωσις, κοίλωμα, Pterygium, Phacosis, Icteros, πῶρος. Irin infestat Argemon, Nephelium, Achlys, Epicauma, Vlcus, Bothrion, Phlyctis, Myocephalum, Staphyloma, Hypopyon, Leucoma, κοίλωμα, Propthoma, Onyx, Pyosis, Helosis. Cōcipitur porro in Pupilla Hypochysis, Glaucosis. i. γλαύκωσις, Mydriasis, Pthysis, Synchysis, Platycoriasis, Amaurosis, Rhytidosis, Nyctalops, Hemeralops, Myopiesis, Diapiesis. Cęterum & in poris cōtingit ἀπόρρηξις, Paremptosis, Symptosis, Vlceratio. i. ἕλκωσις. Sciendum autem, Epiphoram in oculo dici quidem proprie vbi se ostentat inflammatio, & fluctionis multitudo, inoriturq; tumor, ac difficilis est oculi motus. Quandoq; & super nigrum consurgit, qđ albens est. Communius tamē etiam in corporis parte reliqua dicit Epiphora, φλεγμονῆς σφοδρᾶς ἐπιφερομένης, καὶ ῥευμάτων λαύρων ἐπιρρεόντων. Vt vero protinus quæpiam explicemus eorum, quæ transeūter prolibauimus, Xerophthalmiam intelligunt, quando Canthi vlcerosi, asperioresq; sunt, ac pruriunt, rubentq; palpebræ, demanat salsior lachryma, aut nitrosior. Proptosim dicunt, siue procidētiam, vbi oculus motus procidat cum inflammatione. Sycosis est, vbi intra palpebras succrescit quippiam carunculæ imagine, ac protuberans, consequitur & oculi totius difficilior motus. Mydesis vocabulum omnibus congruit putrefactione enectis corporibus. Euenit ipsum hoc & Palpebris, tumentibus quidem, sed & manantibus assidue. Crithen etiam Posthiam dicunt, vbi ordeo simile quiddam suppuratum innascitur palpebrarum coronis. Sed & in mediis item palpebris consurgit Crithe, verum grandior. Lithiasis est, cum in palpebris gignuntur albicantia quædā, & aspera lapidis modo, oculumq; perpungentia. Διτριχιᾶν dicitur oculus, quando sub naturalibus pilis prorumpentes alii oculum pungunt, ac fluctionem proliciunt. Q; si subnascantur quidem hi, defluant autem illi, aut fracti infestent, vocatur τίλωσις. Phalangosin, hoc est φαλάγγωσιν nuncupant, si subnascentium fiat διστιχία, vel τριστιχία, siue in superiore palpebra, siue inferiore. Encāthida vocāt, vbi ex vlcere ad nares caro protuberet. Id quod patiuntur præcipue οἱ θαλασσουργοὶ, id est in mari laborantes. At si lachrymas continere Canthus nequeat, tunc Rhyada vocant. χήμωσις intelligitur, cum inflammatione vehementiore ita afficiuntur palpebrę, vt oculum obtegere totum minus valeant. Proprie tamen Chemosis est, vbi ab vtroq; Iridis latere Albidum accēdatur, atq; inhabi sinuetur ad imaginem Chamæ. Sunt vero eo nomine Ostrea. Sed & oscitationem hiatumq; indicat χήμη. Nephelion vlcus est ἐπιπόλαιον, Argemo maius paulo, albicansq;. Myocephalon dicitur, vbi ex vlcere tunica prima iam erosa, Iridis loco, sequēs procidat tunicula, vt Muscæ caput præferre videatur. Hypopyon vocāt Iridis suppurationem. Mydriasis est cum Pupilla præter naturam latitudinem accipit maiorem, colore nil prorsum demutato, visu autem hebetato. Paremptosin intelligunt, vbi κατὰ ἀρασόμωσιν. i. per vasis apertionem profluat humor in meatum, a cerebri productum basi, vt sit visiuæ virtutis vectabulum. Symptosis vero contingit meatu eodē arctato, ac concidente ex resolutione, aut Atrophia, estq; πάθος δυσίατον.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD CLARISSIMVM PHILOSOPHVM, ET MEDICVM HIERONYMVM FLORENTIOLAM BONONIAE PROFITENTEM, PRAEFATIO QVARTA.

SINGVLARIS TVA ME VIRTVS, ET INGENIVM EXACTISsimum, mox & morũ probitas, in paucissimis alioqui animaduersa, tibi ita deuinxit, cum ad me viseres ægrotum, &, qđ medici censetur propriũ, non cito solum me in integrum restituisses, sed iucũde quoq; cum securitatis proposito, vt nil mihi ad hũc diem fuerit antiquius, nil votis expetitũ magis, q̃ vt quoquo modo meritis, officiisq; tuis, etsi non paria, quippiã saltem rependere valerem, ne omnino ab tam excellentis doctrinæ viro sentirer ingratus: q̃ huic generi omnia inesse vitia, viderer audisse. Nulla vero, vt nunc est, opportunitas sese ingerit maior, aut aptior, q̃ vt animi mei sensum vniuerso retegam terrarũ orbi, Tui nominis amplitudini tertium hoc laboris nostri, vt sic dicam, stadium consecrando. Sic enim fiet testatius tibi propositũ meum, Quo nõ vsq; ad aras modo, sed vel vltra tuis, me dum hominẽ agã, emolumentis videor, & dignitati, ac gloriæ accommodaturus. Et bonarum literarũ candidatis omnibus hac palam ratione est futurũ, in Hieronymo nõ præcellere modo ingeniũ exactissimum in reserandis, explicandisq;, dũ in celeberrimo, ac eminentissimo terrarũ Bononiensi gymnasio profiteris, quæstionũ inuolucris, vsq; ad tenebras vel Cimmerias sępe impeditis: discutiẽdoq; ex Philosophis, Medicisq; auctoribus nubilo, nunq̃ non fere caliginoso: cæterũ eminentissimæ item sapientię morũ eximiã coaptari, cõnectiq; claritatẽ. Adulari nescio, nec, si maxime sciã, velim. Sua sit deprauatis ingeniis, & in malũ obduratis coniectatio: Animi tui spectrũ effulsit mihi nitidissimum, ac conformatum expressius longe, q̃ vt ambiguitati reliquus fiat locus omnino, cum me pretium officiosissimi laboris offerẽtẽ reiiecisti, testatus homini literato gratuitam, benignamq; præstitisse operam: siq; vsu veniat, præstiturum etiãnum: proinde ne vererer, siquid obtigisset, accersere. Quantum, rogo te vir præcellens, oneris mihi hac tua iniectum benignitate arbitrare! Equidem nunq̃ pressum me grauius sensi. Nec id pecunię, qđ foret sordidissimum, nomine vno, inexpectata bonitas, & incomparabilis humanitas tanti viri sic me transuersum rapuit demulctum, peruinctumq;, vt hac vna tua virtute ingratus videar moriturus. Nec pręsenti nuncupatione vlla in parte forsan paria fiunt, Quando tuarũ potius magnitudine virtutũ libellis meis video nõ parũ auctoritatis accessurum, quippe ideo pretiosa videntur multa, quoniã sunt templis dicata. Quid ergo fit reliqui! Nempe ipsum id literarum nomen, quæ tibi infularum loco sunt, imbecillitatis meæ vicẽ subeuntes, qđ possunt id tibi demum rependant cumulatissime. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI QVARTVS.

Poetices laus. Poetarum apologia aduersus Eratosthenem. Fabularum ratio. Cur etiam Theologia vetus fabulas admiserit. Virgilianæ Aeneidos sensus allegoricus explicatur, ratiõe ab aliis diuersa. Cur Aristarchus dictus sit Mantis, id est vates. Oratori poetam esse finitimum.

Caput Primum.

POETICAM FACVLTATEM, NON ME FALLIT A PLERisq; acrius conuelli. Nam secũdo legum Atheniensis ille hospes apud Platonem multa perturbate, ac sine ratione commiscere dicit, ac risum mouere, ob idq; Orpheus item significat, Poetas imprimis delectationis gratiã venari. At qui veteres diligentius euoluerit, omnino diuersa recognoscet, & sentiet. Certe doctissimum quenq; sic de Poetica prodidisse animaduerto, veluti sit a prima quædã philosophia, quæ nobis ab incunabulis quodãmodo vitę rationẽ cõmonstret, quid agendum, quidve declinandum musica iucunditate præscribat, adeo vt nõnulli postea dicere minus addubitarint, Poetam solum esse sapientem. Quo nomine Græcorum nobilissimi ab ineunte ętate sic instituebantur, nõ quia voluptatem toto impetu captarent, sed vt optimis statim imbuerentur, quoniã esse se morũ

magiſtros muſici profiteantur, idq; cum Pythagoricis comprobat Ariſtoxenus. Sed & Oratius,

Os tenerum pueri, balbumq; poeta figurat.
Torquet ab obſcœnis iam nunc ſermonibus aurem.
Mox etiam pectus præceptis format amicis,

Aſperitatis, & inuidiæ corrector, & iræ, & quæ ſequuntur. Nonne & Homerus literarum parens, Cantores eſſe caſtigatores quoſdam putat in Clytemneſtrę cuſtodia, vt qui philoſophi ſint, ac ex muſis omnia ſciant, quin & ſapiētię magnitudine etiā Vaticinij cenſebātur. Certe in Gręcorū doctrina ἀείδειν, i. cantare inflecti videtur ab ᾱ, particula intendendi vim poſſidente, ac εἰδέναι, i. cognoſcere, veluti omniū plane ſcientiam ſibi vēdicarent Poetæ. Diuinationis argumētū erat in Rhapſodorū manu laurea Apollinis virga, dum cantarent. ſignificat & Pindarus cum ait, μαντεύεο μοῦσα. Ennius vero etiam ſanctos appellauit Poetas, ꝙ quaſi deorum aliquo dono, atq; munere commendati nobis eſſe videantur. proinde minus mirum, ſi non alium eſſe Poetam, q̄ virum bonum, ſtatuunt prudentiores. Adeo vero multiplex Poetarum eruditio eſt, adeo neceſſaria, ſummis cōiuncta emolumētis, vt nec deſint, qui ſolutam orationem, Poetices videri imitationem, argumentis aſtruere nitantur, ceu Poetæ prodierint primum, mox qui metrū ſoluerint, Cadmus, Pherecydes, Hecatęus. Quod prima in Homerum commētatione ſcribit Euſtathius. Et quia genus id orationis magnitudinem habet, ac ſublimitatem, eſtq; ἔποχον, i. equo vehitur, inde quæ talis nō eſt oratio, ex humilitate pedeſtris dicitur vt quæ ex alto in ſolum ſit delapſa paulatim. Ita vt Rhetoricę elocutionis, & artis dicendi fons ſit ipſa poetica. Sed & ille ipſe Plato tertio legum, Poetarum genus eſſe diuinum ſcribit, & Diis agi, quo tamen loco Platonici peritiores, poetis a philoſopho ſtimulos additos interpretantur ad diuina concinenda. Illud conſtat vtiq;, Sophrona Mimorum Poetam tanti a Platone æſtimatū, vt moriens libros eius capiti ſubiectos narretur habuiſſe. Iam illud quale eſt, ꝙ apud eminentiſſimum quēq; Poetarum ſubinde legimus, in Regum, Principumq; ſympoſiis, Deorum, Heroū, & omnino virorum excellentium, qui lucem nobis ſuis virtutibus peperere, laudes ſuauiter concini? Nōne præſignis eſt, & efficax maxime ad bonam frugem exhortatio? An Iopas ille Virgilianus cum canit errantem lunam, ſoliſq; labores, altiores item ſcientias, phyſicēq; totam carminibus inſertā, non perdocet manifeſte? Q; ſi fabularum inuolucris res profundæ conuelantur, obteguntur q;, & fere ſanctariis ſecretioribus reconduntur, id ſcire conuenit, eſſe poetices germanum, & veteribus quoq; illum irroboraſſe pridem, confingendi morem, quem Plato adeo comprobauit, vt qui allegorice Platonem non putarit interpretandum, nunq̄ ſit futurus Platonicus. Quo fit, vt riſu ſonantiore ineptiſſima Eratoſthenis ſententia ſit excipienda, quem nō puduit, Poeticē anile quoddam fabulamentum definire. Dignus vero Eratoſthenes, cuius amplexemur doctrinam, cuiq; tāto nomine aſſurgamus, qui ne illud quidem perſpicere quiuit, nō Poetas modo, ſed & clariſſimas ciuitatum quandoq; fabulis vſas, necnon legum latores multi imperitiorem multitudinem hac ratione ad bonum elicuiſſe deprehenduntur. Iis vero imprimis tenerior ætas formanda, delineandaq;, vt ſic dicam, videtur, quoniam animal hoc prouidum, & ſagax, ac ratiōis compos, quem vocamus hominem, intimo quodam impetu ſcire deſyderat, eſtq; cognitionis auidum, cuius fomentum primum fabula eſt, eo imprimis argumento, ꝙ indicta, inſcitaq; alias profert. Sumus autem, ad id nos prouehente naturali quadam vi, nouitatis omnes perauidi, ꝙ prædulcis hæc ſentiatur, & iucunda, nec admiratione careat. Quæ res q̄ præpotenter ad diſcendum animos rerum imperitos prolectet, & veluti heraclius quidam lapis perducat, neminem fere puto, quē lateat. hinc Africano eximie charum fuiſſe Enniū ſcimus, adeo vt marmoratas laudes ſibi cum Poeta communes facile demum pateretur. Sylla etiam malum Poetam præmio dignū putauit, q̄uis ex præſcripto, nequid poſtea ſcriberet. Quid, ꝙ cum Aetolis qui bellauit Fuluius, Martis manubias muſis dicaſſe, honeſtiſſimum ſibi eſt arbitratus? adeo inanis eſt Epicureorum aſſultans velitatio ſtatuentium, eſſe in Poetis ſolidæ vtilitatis nihil, ac puerilem modo ſentiri oblectationem. Sed & apud veteres Romanos nullius prorſum dignationis fuiſſe Poeticam, auctor eſt M. Cato in libro, cui titulus Carmen de moribus. Nam inquit, ſiquis in ea re ſtudebat, aut ad cōuiuia ſeſe applicabat, graſſator vocabatur. Quærat hic curioſior aliquis, qua potiſſimum ratione, quæ de Diis, & de anima traderentur a prioribus, & Poetis pręcipue myſteria, non fere velamentis careant, ob idq; ita recōdita, vt ad eorum ſcientiam paucorum poſſit peruenire curioſitas, tanq̄ in Heracliti antro plane obſepta deliteſcant, nequis, qđ dicitur, παρὰ πόδας, arbitretur poetica eſſe omnia, quæ nonnunq̄ ex aſſe incognita iacent. Nimirum eſt hæc naturæ maieſtas, cui nuda, apertaq; nimis arcanorū detectio inimicat. Quæ ſicuti inſcitæ multitudini intellectū ſui mirabiliter ſubduxit, operimēta

rerum multarum obiiciendo. Conſimiliter a ſcientiſſimis, quæ in eius potentia reconduntur, inuolucris figurarum promi in literas concupiuit, quibus arcanorum altitudo poſſet ab vilitate defendi, pauciſſimis modo, interprete ſapientia, ſubtilitatis immenſæ participibus. Deniq; Numenium philoſophum, memoriæ proditum eſt, offenſius numen ſenſiſſe, q ſua interpretatione ſacra Eleuſina in vulgus dediſſet. Sed de re aperta nimis multa. Q ſi ſpatiari libeat parte hac, faciliimum fuerit oſtendiſſe, ſemina ſcientiarum fere omniũ, & diſſidentia inter ſe, pugnantiaq; philoſophorum dogmata poeticis numeris cõprehenſa. Inoleuit tamen perniciosa ingeniis ſententia vt prætexui, nil ſcitius, doctiuſq; extra fabulas a poetis tractari. Id vero ſciolorũ culpa, inſcitiaq; contingere animaduerto, qui illotis pedibus, Minerua pinguiore, animo ſtupido, & tantarum rerum ſplendore, noctuę modo caligante, nobile opus ſuis nugamentis cõtaminant in triuiis. Nam quotus quiſq; eſt, qui Virgilianæ Aeneidos ſecretiorem ſcopũ intelligat? ſatis ſuperq; eſt male feriatis iſtis, peſſimeq; iſto nomine de re latina meritis, ſi pueris ſuis effutiant. Intentio Virgilii hęc eſt. Homerum imitari, Auguſtum laudare a parentibus. ô inauſpicata ingenia, & ſupellectilem multo inauſpicatiorem. nil malim ſcire, ꝗ in hunc vſum didiciſſe, vt iis nugis vitæ tempus impẽdam, qđq; grauius multo eſt, reliquos ad meliora fortaſſis natos in eandẽ perducam tendiculam. Ego vero, ſi id nũc agam maxime, tota facilitate probarim, doctis præcipue, atq; aurẽ mordaci lotis aceto, Maroni ſcientiſſimo, & Platonicis myſteriis nõ leuiter imbuto non aliud fuiſſe propoſitum, ꝗ philoſophi definitionẽ ſuis voluminibus facũdiſſime, ac aliud agendo explicare. Quando hunc Plato non fere alium, ꝗ Dei amatorẽ intelligit. Eius vero in libro de philoſophia eſſe officiũ ſcribit, diuina optime, ac quantum ratio patitur, nouiſſe. mox vero humana etiã non deſtituere, verũ interim diſponere, ac ad prudentiæ examẽ reuocare. Pars prior Theoreticẽ habet, ſequẽs vero practicẽ. Imprimis igitur ſapiens diuinam boni naturam, duce ſapientia, contemplationi ſubiicit. Mox ad id bonum, velut ad finẽ, humanas operationes dirigens, hæc inferiora gubernat. Cęterum ipſa hæc diſpenſatio duobus indiget præcipue. Alterum eſt, vt nouerimus, qualiſnam ſit hæc humanior natura, quaq; ratione ad bonũ queat perduci, & ab malo reuelli. Alterũ, vt noſtræ ſic contemperentur affectiones, vt ad bonũ facile omnia prodeant. Qđ morali virtute conflatur clariſſime, quã vniuerſam vno iuſtitiæ nomine intelligit Plato. Cogita ergo, primis quinq; libris non fere aliud agi, ꝗ quo pacto ſapiens ab humanis interim ſequeſtratus animũ purgatoriis emaculet virtutibus. hoc ipſum ſignificat atrox in primo tempeſtas, Didonis conuiuiũ, in quo rationalis anima obbruteſcens corporeis fomitibus, & vitiorum incentiuis rationis luminibus ſeſe ingerentibus, illa pene reſtincta, ſui obliuiſcitur, & ad corporea reuoluit tota. Aeſtuationes hæ ſunt animi ad procinctum tendentis, & ad originem properantis. Qđ illa verba abunde ſignificãt. Per tot diſcrimina rerum Tendimus in Latiũ, ſedes vbi fata quietas Oſtendũt. Ego Latii nomine ſtatum purgati animi intelligo, qui defęcatus, & a mũdana aſpergine preſſe, pureq; derterſus eſt. Cuius illa ſunt munera præcelſa, vt docuit grauis auctor Plotinus, ſola noſſe diuina, cupiditatum obliuiſci penitus, perturbationes ignorare, poſtremo cum mente diuina ita connecti vt nulla fiat inde conuulſio. Sextus vero liber tanꝗ Virgilianæ doctrinæ theſaurus longe clariſſimus, mortalis naturę continet rationem, & ſub poetico figmento animi origo declaratur, & qualitas, nec ſine argumẽto, nam & Plato dum per veſtigia ſingula Deum inquirit, in animi ſpeciem ſubinde diuertit, q in eo tanꝗ ſpeculo diuini vultus imago colluceſcat. Qui ergo deum noſſe cupit, ſeipſum antea nouerit, neceſſe eſt. Liber ergo is Aeneæ ad inferos deſcendentis ſpecie, Animã contemplatur in mundi partem hanc, quã inferos, & ditis concaua Platonici putant, delabentem. Anchiſæ autem nomine cœleſtis patris lumen radians intelligo, quo pulſante illuſtratus Aeneas in multorum peruenit cognitionem. Commentum vero paternę mortis in Sicilia, error eſt hallucinãtis, & perturbati animi etiamnum diuinitati nõ fidentis ſatis propter illud. Dixit inſipiens in corde ſuo non eſt Deus. Reliqui porro libri philoſophicum implent officium, quãtum ad politicas pertinet virtutes, quia ſociale animal homo eſt. Tumultuaẽ tamen etiamnũ Aeneas, quoniam a purgatoriis virtutibus ad eas, quæ animi iam purgati dicuntur, commigratio ſtruebatur, humana vero deſyderia, quæ militant aduerſus animam, extrudere virum hinc conabãtur. hoc enim ſignificãt orientia bella. Mox vero iam in Latio confirmatus animus Turnum perimit, conticeſcere tumultus cogit, humana negligit, totus in Deum ſeſe tranſformat, qđ approbat Mercurius. Propterea nil aliud Vates diuinus cenſuit addendum, quia Coronis perfectiſſima propoſito clariſſimo iam erat feliciter impacta. Hoc qui non vident, imperfectum videri opus, ſubinde inſulſe pronunciãt. Hinc liberior exoritur coniectatio, non eſſe cuiuſlibet, poeticam attentare doctrinam, quando &

Aristarchum grammaticum Panætius philosophus Mantin vocabat, hoc est vatem, q̃ velut vaticinans poeticos prorueret sensus, vt prætercam esse oratori finitimum poetam, numeris tamen astrictiorem paulo, verborum licentia liberiorem. At multis ornandi generibus, vt Cicero inquit socium ac pene parem. Nam & astrologię ignarus, vt illi visum est, Aratus cultissimis versibus cęlestia complectitur, & stellas. Sicuti ab agris remotior Colophonius Nicander, rustica præcepta. Sic & Orator de iis eloquentissime pronunciat, quæ ad tempus cognorit.

Fingendi modum non esse vnum. In quo damnandos censuerit poetas Plato, qui ne Homero quidem pepercerit. Poetarum laus exquisita. Refutatio negantium in Marone allegorias. Caput. II.

NVnc vero posteaq̃ non parum multa dicta nobis sunt, quæ artis præclarissimæ laudes habent, ipsa quidem re lõge inferiores, pro viribus tamẽ excogitatas ad verum, descendendum illuc est, vt quia fingẽdi rationem fere communem philosophis, & poetis esse diximus, dispiciamus modo, sit ne vniformis comminiscendi modus, an diffideant potius, longeq; abeãt a Poetico instituto sapientiæ studiosi. Vbi id quoq; expendendũ erit, Ecquid Platonis calculo damnetur Poesis. Vel q̃d quidam prodere etiam est ausus, Homero ne pepercerit. Igitur quo fiat res tota illustrior, in classicis auctoribus illud cõperio primũ, fingendi formam non esse vnam nec simplicem. Est enim vbi tota res fingitur, nilq; prorsum argumento inest veri subsistentis. Est vero vbi veritas adest, sed figmentis conuestitur, latetq;, quam vocant fabulosam narrationem, fabulam vero minime. Cuiusmodi sunt Hesiodica cærimoniarum sacra, & Orphei quoq;, quibus de Diis agitur, ac mystica Pythagoreorum explicantur. Cæterum ipsa hæc narratio fabulosa vel honesto calle incedit, nec vlla turpitudine inficitur, sed res altas stola figmenti contegit, nugas omnis abdicat, Sicyonia nequaq̃ inducit, & id genus alia reiicit mollia, & decora parũ. Quæ pars Philosophicę grauitati, ac sacrarum rerum magnitudini congruit sane, Q̃ꝫq̃ & in eandem figmẽtorum rationem veniunt leuiora quoq;, veluti est Iasonis χρυσόμαλον δέρας, id est velleris aurei pellis. Quo nomine intelligi librum voluere, veterum more in pelle conscriptum, quo auri conficiendi scientia contineretur, arte, quam χημείαν vocant, cuius libros cum diligenter conquisisset Diocletianus, exussit. διὰ τὰ νεωτεριθέντα αἰγυπτίοις, πρὸς τὸ μηκέτι πλοῦτον ἐκείνοις ἐκ τῆς τοιαύτης προσγίνεσθαι τέχνης. Artificium hoc genus, verbo luxato, Alchimiam dicunt vel Archimiã, puto, quasi ἀργύρον χημείαν. Sed ad Poeticen redeo. Vel ita comminiscendo, fingendoq;, vera adumbrata refert, vt plurima insit fœditas non absq; maiestatis rerum sugillatione q̃d suum esse videtur poeticæ licentiæ. Sed abdicatur ab sapientiæ sanctitate, idq; totum nescire mauult. Hoc autem huiusmodi habetur, Si inter deos adulteria confingas, qualia sæpe Poetarum celeberrimi suis inseruere voluminibus. Item Cælio patri Saturnum pudẽda abscidisse, quẽ mox eadem impietate regno exegerit Iupiter filius. Habent quidem hæc allegoricos sensus profundiores, fatemur. Sed pullatus circulus, in tanta pręsertim enarrantium inscitia, eo, q̃d audit, & se intelligere opinatur, afficitur, ac in errores labitur, aut ridet. Quamobrem animę clarissimus expiator, & medicus Plato, q̃uis Deorum filios Poetas vocasset libro secundo de rep. nihilominus in eodem poeticam detestatur impietatem, turpia de Diis fingentem. Sed recte fecero, si verba Socratis apposuero. Vincula inquit, Iunoni a filio indita, proiectionemq; Vulcani a patre, cum is euerberatæ matri opitulaturus accurrisset, aut Deorum pugnas, quotcunq; Homerus scripsit, minime in ciuitatem recipere debemus, siue per allegoriã dicta hæc sint, siue sine allegoria, non enĩ adolescens internoscere ista potest, quæ vero ea ætate accipiũtur, inhęrẽt altius, & difficillime post cõuelluntᷣ, quare dãda opera est, vt hę fabellę, quas primas audiẽt, optimę ad virtutẽ instituantᷣ. Rursum quia cõcitatos affectus crebro imitatᷣ poeta, ĩ decimo de Rep. Socrates idẽ, eiusmodi pestẽ, iucundã quidẽ, sed maxime venenosam perdit, ne ipsa nos perdat, Quãobrẽ ne Homero q̃dẽ suo parcit, immo vero huic vel ĩprimis derogat, vt prĩcipe Poetarũ deiecto, ne cęteros q̃dẽ putes stare. Q̃ si q̃s ambigit, adeat eũ, quẽ modo aduocauimus, librũ, vt iã sciat maximo risu explodenda, quæ ꝓdidit nescio quis, Poetarũ propugnatione suscepta, astruens haudquaq̃ Homerũ a Platonica ciuitate reiici. Sed in iis illud impẽse animaduertẽdũ, nõ dãnari prorsum a Platõe Poetas, siquidẽ quãtũ, vbi perturbant, aut turpia fingunt, reiiciẽdos putat, tantundẽ amplexatᷣ, exosculatᷣq;, si ad bonam frugem hortentur, laudibus heroum, aut Deorũ hymnis eleganter, facũdeq; concelebratis. Sic enim eodem libro Socrates ait, Scito inquit, hymnos in Deos, & in optimos viros laudationes

dũtaxat ex Poesi in ciuitatem admittere oportere. Hinc in Lyside adeo Poetas admiratur, vt eos sapientiæ patres nuncupet, ac duces. Et in Ione, carminis excellentis Poetam non arte fieri scribit sed afflatu diuiniore. Immo vero inqt, Musa diuino instinctu concitat poetas. Conciti poetę alios furore corripiunt, vt fiat annulorum quodammodo mirus ordo, qualem creditur Magnes effi- cere. Addit & mox paulo, Nil esse aliud poetas, q̃ deorum interpretes, dum afflantur furore. Quę ratio facit, vt ineptissimi homines sæpe stupendum effundant Poema. Immo vero etiam insani. Qualem fuisse Homerum legimus, aut Lucretium. Aut etiam rudes, qđ in Hesiodo animaduer- timus. Porro idem in Phædro scribit Plato, nõ hominum esse inuenta præclara poemata, sed cœ- lestia munera, Argumento illud est, q̃ nemo, etiam si orbẽ illũ doctrinarũ obierit accuratissime, excellens euasit poeta, ni cælestis ille vigor, & concitatio accesserit feruentior. Vt vera fiat illa as- sertio ex Fastorum sexto,

Est deus in nobis, agitante calescimus illo,
　Impetus hic sacræ semina mentis habet.

Diuinitatem poeticam, quam & Democritus astruxit, id quoq; amplissime comprobarit. Poetas legitimos, quales credimus Orpheum, Homerum, Virgilium, Pindarum, suis libris innumera- bilium ꝓpe artium, scientiarumq; semina inspersisse, tanq̃ plane omnia scierint, etiamsi in singu lis artibus alioqui vix longa annorum serie singuli euadere celebres potuerunt. Adde, neqd sciẽs omiserim, qđ in Cratylo scrutatus Plato idem, qui sint verorum nominum doctores, Sophistas ir ridens, Poetas cẽset adeundos, nec quoslibet, etiam ex triuio, sed diuinos. Ceu ab diis hi plane di- dicerint nomina rerum vera, apud quos ea demum cõperiantur. Nec illud q̃so neglexeris, qđ pro dit Philosophus idem, Homeri poesin allegoricam esse, etiã sicubi ab historia vnguem latum rece dere non videtur, id qđ in noĩbus per allegoriã concinnatis significatur euidentiꝰ. Hoc vero huic parti appinximus gratissime, siqdẽ insigniter nobis arrisit, propter ceruicosos nescio quos, in lite- ris parum lynceos, qui sicuti audio, nostram hanc in allegorico Maronis sensu curam, tanq̃ nimiã & inanem, explodẽdã arbitrant̃, cum in Homero idem hoc tantus in doctrina vir cõstituerit. Sed valeant Libitinę infestiuiores. Nos exequemur reliqua propositi.

Poetas quo pacto citra noxam legas. Interim quę dicantur Amethysta. Et quid Pædagogia Item de Polypo, deq; Mandragora scitu digna. Porro cuiusmodi sit poetica imitatio. Necnon de Crepidis Dæmonidæ claudi.

Caput. III.

Satis, superq; opinor, demonstratũ ex iis, q̃ diximꝰ, in qbꝰ poetica doctrina vide atur respuenda. Rursumq; in qbus admitti citra morũ noxam tutissime pos- sit. Et qa non sum nescius, iuuenes bonam ætatis partẽ sæpe lectioni eiusmodi impendere, Q; magna pars studiorũ amœnitates quærimꝰ, Et inter philoso- phica, ea maxime expetimus, q̃ minus philosophiam sapere vident̃. Sicuti Poe- ta Philoxenus dicere solebat, ex carnibus eas esse iucũdiores, q̃ carnes nõ essent & ex piscibus, q non pisces, quia palatum illi, q̃ cor longe sensilius esset, quemad modum dictitare solitum Catonem accepimus. Operæpretium me facturũ arbitratꝰ sum, si iu- niores, rerum nõ admodũ peritos idẽtidẽ summonuero, nõ in cõuiuiis mõ decere nos seruare cõ positos, & id genus voluptatibꝰ aliis, sed impendio magis in audiendi, legendiq; allectantibus de linimẽtis modestiam, modumq; asseruare consentaneũ fuerit. Quid enĩ ciuitatis portas summa cura occlusisse ꝓfuerit, vel etiam cataractas demisisse, si ipsi hostem admittere aliqua statuerimꝰ? Itidem qđ futurũ tãdẽ remur, si in reliqs eximiã adhibuerimꝰ cõtinẽtiã, auriũ vero fores volupta- tũ agmini ꝑinde ac hostili manui patefecerimus? Vetus est, nõ in itineribus mõ, sed ampliꝰ in lecti tandis, q̃ priscis viris sunt euigilata, ducatu nos, quẽ aptissime vocẽt Gręci παιδαγωγίαν, indige re. Solent plerunq; discumbentes, dum largius sese inuitant, ne forte ꝓuehant̃ longius, ita vt nec pes, qđ ille ait, nec manus satis officio fungantur, adhibere q̃dã ebrietatẽ ꝓhibẽtia, q̃ significantiꝰ consignantiusq; dicunt̃ ab eo, qđ ꝓ̃stant, Amethysta, eiusmodi qppiã excogitandũ itẽ nobis est, dũ ingenium ꝓlectat poeticum lenocinium, habẽdũq; illud in animo semꝑ, Polypodum capitibus, si- cuti ille ait, vnum inesse bonum, vnumq; itẽ malũ. Nã in cibis ꝑ̃suauia sunt, verum somnos ꝑ̃stãt turbulentos, occursantibꝰ, sicuti aiunt, miris rerum imaginibus. Eodẽ mõ de poetis asserẽdũ est, Insunt pleraq; iucunda, grataq;, & q̃ teneriorem animũ alant plurimũ. Cęterũ nec pauciora sunt, quæ obturbent, ac tumultu oĩa impleant, ac externẽt mẽtẽ, ni peritꝰ assistat dux, ꝓ̃cauens, nequid impingamus. Eo qdem grauius, q̃ quo quis minus stupet, ac sapere plus videtur, tanto irretit̃ fa-

cilius. Propterea Simonides quærenti, quid ita ex omnibus Theſſalos non deciperet, indoctiores inquit, ſunt, ꝗ vt falli a me poſſint. Et Tragœdiam dixit Gorgias eſſe deceptionem, in qua non decepto ſapientior fit deceptus. In Canonicis porro decretis relatum ſcio, nõ debere Chriſtianum hominem poetarum lectitare figmenta, qa per oblectamenta fabularum nimis excitetur mẽs ad libidinum incentiua, non enim thura ſolum offerendo, Dęmonibus immolatur, ſed & eorũ dicta libentius capiendo. Quamobrem intentiſſima cura ad procinctum tendentibus arbitror expendenda, quæ in hoc ſcriptorum ordine vel fictionis impietate, vel affectionum rationis lumen obſcurantium imitatione deprauata tranſuerſum animum rapere valeant, decurrendumq; ad philoſophię non ignaros, qui antipharmacum propinent, explicatis per allegorias fabulamentorum velaminibus, adhibitaq; præceptorum ſalubritate, quibus voluptatum adlubentia quodam velut ſufflamine reprimatur, atq; item deferueſcat perturbationum impetus, qui lectione tanꝗ exemplo propoſito, plerunq; concitatior ingerit ſeſe rationi, & illa exculcata latius affectat dominari. Quo fit, vt ridendos cenſeam, qui a philoſopho vitandos putant poetas. Id præcipiendum fuerat potius, vt in poemate philoſopharemur. Nam Mandragoram produnt rerum periti, vitibus adnatam tranſmittere in illas poteſtatem ſomnificam, vt vinum ex iis bibentes facilius, procliuiuſq; in ſoporem collabantur. Nam & Mãdragoram potu hauſtam inſequit̃ Caros, inquit Paulus, & Cataphorica affectio prçualida. ſic & poeticis commẽtis permixta philoſophia tum lenem, tum gratam, amabilẽq; efficit diſciplinam. Nam ſi his, ꝗ abſurde fingũtur, aſſenſum præſtiteris, tanꝗ veris, ibi vero in præceps nulla tardatus ſapientiæ ſuffrenatione fereris. Q; ſi memor fueris Poeſin in mentiẽdo eſſe Goetiam quandam, & machinamentum Lynce magis varium, nil graue patieris omnino, aut credes temere. Porro cum audis, Poeticam eſſe artem imitatricem, et ſicuti picturam loquentem, nam picturam eſſe poeſin dicimus tacentem, id nunꝗ dederis obliuioni, rẽ non laudari, cui⁹ fiat imitatio, vt ſi exprimat̃ graphice Medeę facinus perimentis filios, aut Oreſtis paricidium, & id genus apud poetas non pauca. Verum artificiũ parere admirationẽ, quo expreſſio congruenter videtur pertractata adumbrandis, informandiſq; rerum imaginibus. Nam & eodem fere modo lacertam, aut Simiã commode ad veritatem pictam laudam⁹ non vtiq; ex pulchritudine, quam eſſe nullam in eiuſmodi animalibus ſcimus, ſed ob ſimilitudinem. Sic & ſuis vocem auerſamur, at ſiquis imitetur apte, lætamur, applaudimuſq;. Imitationes poſtremo hæ, in quibus multa ꝓferunt̃ non tanꝗ honeſta, ſed vt ſubiectis apta perſonis, propterea ſunt, plerunq; veluti Damonis Pædotribę claudicãtis crepidæ, quas cum furto amiſiſſet, imprecabatur extente, vt furis pedibus maxime cõgruerẽt ἐἴθε φησὶν ἐφαρμόσειαν τοῖς τοῦ κλέπτου ποσίν. Erant vero hæ non rectæ, nec accommodæ, illi tamen pro pedum deprauatorum ratione imprimis aptæ. Propterea etiam ſi poeta effundit pleraq; ſumma laude digna, non tamen quicqd in poemate legimus, admiratione debemus excipere, alioqui impura, vanaq; comprobare videbimur. Neq; eñ Platonis gibbum amplexamur, aut Ariſtotelis balbutiem. Credamus ergo eſſe inibi aliquid, in quo auditor, vel lector citra damnum aliud agat.

An Poeta naſcatur, Orator fiat, ſicuti receptum vulgo eſt. Neminem vnũ poſſe in multis excellere. Poetices origo, Fabii lectio reſtituta. Poetarum genera. Quid Monodia. De Lucano obiter Maronis laus. Poeta vnde dicatur. Vergilius dicat̃, an Virgilius.

Caput. IIII.

SAepe, & anxie quæſitum inter doctiores ſcio, naturæ adminiculo clarior Poeta fieret, an doctrinę beneficio: accedente mox aſſidua, & pertinaci ſcribendi cõſuetudine. Vulgo certe iactat̃, Naſci poetam, oratorẽ fieri. Nos vero ne ſolicitius, ꝗ fortaſſis par fuerit, quæ vltro, citroq; argumentent̃ ingenioſi, indagemus, Oratii ſententiam ex arte poetica, & ꝗpiam porro paucula ſatis habuim⁹ appoſuiſſe, nec Ciceronis item opinione prætermiſſa. Prior ergo ſic.

Natura fieret laudabile carmen, an arte
Quæſitum eſt, Ego nec ſtudium ſine diuite vena,
Nec rude quid proſit video ingenium, alterius ſic
Altera poſcit opem res, & coniurat amice.

Quod vero iis verbis approbatur de poetis, id ipſum & in aliis cõtingere, neminem fere ab muſis abeſſe adeo putarim, q neſciat. Sed Ciceronis auctoritatẽ non differam⁹, q ꝓ Archia poeta ſic ſcriptũ reliqt. Etiã illud adiũgo, ſępius ad laudẽ, atq; virtutem naturã ſine doctrina, ꝗ ſine natura valuiſſe doctrinã. Atq; idẽ cõtẽdo, cũ ad naturã eximiã atq; illuſtrẽ acceſſerit ratio ꝗdã, cõfirmatioq;

doctrinę,tum illud nescio qđ pclarũ,ac singulare solere existere.Paulo infra etiã sic,Atq sic a summis hoibus,liberalissimisq; accepimus,cęterarum rerum studia,& doctrina,& præceptis,& arte constare.Poetã natura ipsa valere,& mentis viribus excitari,& quasi diuino quodã spiritu afflari.Architectum ingeniosum exigit Vitruuius,& ad disciplinã docilem.Neq; enim ingeniũ sine disciplina,aut disciplina sine ingenio perfectum artificem efficere potest.Apud Ciceronem in primo de oratore Crassus,Sic igit inquit,sentio,naturam primum,atq; ingenium ad dicẽdum vim afferre maximam.Iactata tamen quęstio est in pluribus,iactata & in medicina.Cæterum si in poeta par esse momentum studii,& naturæ contenderimus,vndenã fieri astruemus,vt carminis venus tã paucis contingat? Vel cur.M.Tulliũ vastissima eloquẽtię flumina destituerint in poetica? Sicuti multis fere placuisse video.Nimirum in naturæ maiestate recondita hæc sunt.nam qđ in Cicerone mirari non desinimus,immo vero ab risu sæpe non defendimus,publicum id esse infelicitatis genus,exactius introspicientes agnoscemus,quando ingenia præcelsa,& oĩm,vt sic dixerim,capacia,in vno tantum opere gloriam vix indipisci potuere.Expende Maronis felicitatem in soluta oratione,ridebis.Qualem putas in orationibus Thucydidem? Eius eloquentiam multi admirant,& recte id qdẽ,sed ad eum oratorem,quem quęrimus,inqt Cicero,nihil.Orationes,quas interposuit,multæ enim sunt,soleo vtiq; laudare,imitari neq; possim, si velim , nec velim fortasse,si possim.Iam in sapientiæ studio quãtus est Plato? At eius Apologia pro Socrate nec patrono magnopere digna est,nec reo.Ita est,magnum quiddam, & varium eloquentia est,nec adhuc vt Senecæ verbis vtar,vlli ita se indulsit,vt tota contingeret.abunde felix & præclare actum cum eo videri potest,cui portio contigit honesta.Nec id putaris in hoc tantum genere ab natura datum,statutumq;,Comœdia Pyladem habet eximie clarum, Bathyllum Tragœdia,muta vices, neutrum noueris.Perspectum id,obseruatumq; & in corporis robore,siquidem legim⁹ quosdam corpore quidem vescos fuisse,sed viribus eximiis.Tritanum Varro prodit,itemq; eius filium & rectos,& transuersos cancellatim toto corpore habuisse neruos,virium elatione prodigiosa.Leõtiscus ex Sicilia Mesenius ex argumento Acrochersites cognominatus,summis aduersarium manibus corripiebat,confractumq; non prius dimittebat,q̃ deficientem sentiret.Iam inter Pyctas illi compar non reperitur.Alius Carpenta manu comprehensa retinet obnixius,etiam si contra nitantur iumenta.Ille pondera immensa pedibus,manibus,humeris contra scalas fert. Age bruta excute,hoc ipsum recognoris.Equos,quantumuis celeres,ac præstãtes sint,putas ne omnes curriculis accõmodos? Ex canibus alios nouimus venaticos,nec tamen vsquequaq;.Alius apro,ceruo aptior alius,ille lucernarius,hic molossicus.Attendenda vero parte ista vehementer Origenis dogmata primo contra Celsum libro,& περὶ ἀρχῶν tertio,esse spiritales quasdam Energias,id est virtutes latentes,quos Dæmonas,vel deos secundos nuncupent Academici,q sint velut magistri Siquidem id agere,qđ pro arbitrii sui potestate sibi delegerint.Vnde profluat inter homines sapientiæ diuersitas.Quippe esse Energiam,quæ poeticam inspiret,itemq; Geometriã,ac deinceps disciplinas alias.Proinde vulgatum inter græcos,iactatumq;,Poesin citra insaniam non contingere,ac afflatum quendam.Quo diuinaculos ferme corripi etiamnum,animaduertamus.Quin pueros,magica disciplina dæmonibus ascitis,poemata pcinere stupenda.Sed & hinc forsan musarum ratio prorepsit,etiam Platonicis approbata,& Augustino quãdoq;,sed Retractationũ primo postea spreta,reprehẽsaq;.Cæterum iis omissis,redeo ad poetas,de quorum origine magnam esse quæstionem aduerto.Ante Troianum bellum viguisse quosdam,historica fides abunde testatur.Celebertimus e Græcorum auctoribus Pausanias,Olena quendam Poetam primum agnoscere videtur.Carmen tamen heroicum Pythio Apollini deberi,Plinius auctor est. Quod ipsum nec Pausanias tacuit,& Plutarchus in moralibus obseruauit,nec prætermisit Eustathius,Phemonoem primam id genus cecinisse prodens.quod per exochen dicatur Epos, vel ꝙ ἕπονται τὰ πράγματα τοῖς χρησμοῖς, id est ꝙ responsa res consequantur.At Fabius poema inqt, nemo dubitarit perito quodã initio fusum,& aurium mensura ,& similiter decurrentium spatiorum obseruatione esse generatum,mox in eo repertos pedes.Verũ,vt qđ sentio,qđq; obseruatũ mihi est, non dem in latebras,aut recondam in arcanis,quod bibliotaphi faciunt,sed id totum publicam materiam facere pergam , lego apud Quintilianum , Imperito quodam initio fusum, ex Aristotelis doctrina,qui vbi Poesin ex imitatione natam primum ostendit,quoniam imitandi studiũ sit ab ineunte ętate homini innatũ,& eo ab brutis differat,Mox subdit,Ad metrũ natura pcliues maxime paulatim produxisse Poesin,ac genuisse ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων.Qđ mihi nõ aliud profecto sonat,q̃ ex rudi principio.Ex hac vero imitandi ratione,vnde Poesis ortũ ducit,diuulsa

disparataq; ars est, ac abiit quodammodo in membra plura. Nam pro cuiusq; natura, & morib⁹ imitandi studium proferebatur, honestiores enim pulchras, honestasq; actiones sibi imitandas ꝓponebant. Tenuiores autem, humilioresq; viles itidem, & ignobiles, & primo quidem vituperationem complexi, sicuti hymnos alii, & laudes concinnarunt. Poetarum itaq; quosdam inuenio Monodos nuncupari, hoc est μονῳδοὺς. Alios vero Lyricos, aliquos Comicos, quidam Tragici vocantur, aut alio modo alii, sunt qui excelentiæ quadam proprietate, nullo vtiq; peculiari insigniantur nomine, verum communi appellentur poetæ. Et Lyricorum quidem indicium, quo ab reliquis secernuntur, & dicitur a Græcis γνώρισμα, id est præcipuum, ꝙ ad Lyram eorum concinuntur carmina, vt Pindari nouem Lyricorum principis. Monodorum vero peculiare est, sub vna tantum persona argumentum explicare quodlibet, quod illi dicunt μονοπροσώπως ἀφηγεῖσθαι. Est enim Monodia cantus lugubris, nam in Tragœdia omnes e scena cãtus luctus sunt. Sed Monodia dicitur, quando vnus aliquis ab Scena cãtum profert, & non Chorus simul. Monodicum vero poema est, cuiusmodi in Alexandra concinnauit Lycophron. Comicorum risus est ꝓprius cum Choris, & personis, sed apud Græcos tantum, Vt apud Aristophanem, Eupolin, Phecratem. Tragicis familiaris est miseria, & calamitas, sicuti Aeschylo, Sophocli, Euripidi. Eos vero, qui peculiarius, insignitiusq; poetæ vocitantur, quatuor imprimis cognobiles faciunt, Metrũ heroicum, fabula allegorica, Historia, Dictio cum dignitate, ac heroica, metro imprimis accommoda, non extrita, nec depressa. Inter hæc sciendum tamen, & repetendum subinde, propter quæstionem de Lucano vulgatam, viro vtiq; cum plerisq; dicendi honestamentis erudito, cõcitatoq;, ac νεωτερικότερον, i. iuueniliter subinde exultanti, & quodam velut ferrumine fucatiori. Id poetarum genus vere, germaneq;, sicuti Ioannes grammaticus scribit, & Aristotelis auctoritate cõprobatur, fabula internoscit allegorica. hoc enim est horum χαρακτήρισμα. Cuiusmodi Homerũ apud Græcos recognoscimus, in nostris literis Maronem veneramur, colimus, in oculis gestam⁹ ex æquo fere cum Homero suo stantem. tantum debet Latina res Mantuano cælo, sub quo latinæ eloquentię specimen longe clarissimum & natum, & educatum est. Et quo vno post illa. M. Tullii fulmina longe, lateq; coruscantia, aduersus Græcæ gentis fremitum nimio plus sæpe insonantẽ coorimur, obsistimusq;. Poetæ vero nomen inde propagatum scribit Eustathius, ꝙ ποιεῖν signet ἐμμέτρως cantare vel scribere. Virgilii meminit Eustathius idẽ, in nauiũ Catalogo apud Homerum, sed Vergilium inibi scriptum comperi. Ethnicographus Virgilium maluit, sicuti & in Græcis plerunq; epigrammatis. In fragmentis Cæcilii Minutiani Apuleii, veteris grammatici adnotatum comperi, Virgilium ab virgis esse cognominatum, inter quas sit nat⁹, propterea primam habere. I. non E. Cui suffragetur illud Calui,

Et Vates, cui virga dedit memorabile nomen
Laurea. Fatetur tamen idẽ auctor, in aliis Vergilium ab Vergiliis inflecti. Antheas Lindius Poesin ex compositis nominibus excogitasse dicitur primus, qua postea Asopodorus Phliasi⁹ sit vsus Poetã postremo animus ab omni cura vacuus excitat mirifice, nec sine Enthusiasmo, & alacritate quadam. Poemata pro filiis etiam Græci accipiunt quãdoq;, Quos item Nosocomos vocãt, & Gerotrophos.

Quæ hymnorum sint traditę species. Hyporchema. Cur Bacchus Dithyrambus. Dithyrambici poetæ. Hymnos dici etiã soluta oratione. Epæni, & Encomii discrimina. Periautologia quid.

Caput. V.

INter ea, q̃ docte, pieq; solent a Poetis tractari, & esse facienda, præcipit Plato, hymnos sæpe legimus, tum ab Homero, & Orpheo, tum ab aliis mirifice concinnatos. Quoniam vero non aliud hymnus est, q̃ dei cuiuspiam laus, sicuti rhetor definit Menander, dum scrutarer, ecquid scite, docteq; super his mãdatũ literis foret, qđ hasce lectiones nostras antiquas faceret locupletiores, in græcorũ penu, qđ esse opulentius solet, & omnifariam rebus instructissimum, hęc sunt comperta mihi. Cãtus diuinis accõmodatos laudibus dici qdẽ vniuersim Pæanas, & hymnos, priuatim vero nõ vnã esse eius rei nomenclaturam. Siquidẽ Dianæ hymnus dicitur Hypingos. Apollinis Hyporchema, vel Pæan, qui maxime concinebatur, vt pestis latius crassantis reprimeretur vis. Vnde etiam factum nomen Etymologici argumentantur. ὅτι καταπάυει τὸν λοιμὸν, quia sedet pestem, q̃q̃ & eadem ratiõe Apollo item dicat̃ Pæan, siue a feriẽdo quoq;, qđ παίειν dicit̃. Vestalib⁹ ita indigitantibus, Apollo medice, Apollo pæan. Dianę vero, & Apollinis hymn⁹ Prosodia nuncupat̃. Dionysii Dithyrãbus. Sed & ipse Dionysius Dithyramb⁹

vocatur,veluti Lythirambus, vt est apud Pindarum, q Iupiter illum assuisset femori, ac mox eo in lucem prodituro,inclamasset λῦθι ῥάμμα,λῦθι ῥάμμα,Q đ perinde est,ac si dicas,solue suturam,solue suturam.Et inde poetæ Dithyrambici nuncupati,quibus cum frequentissimi esset moris ita exordiri,ἀμφί μοι ἄναξ, inde Amphianactes facetissime dici cœpere,qn & ἀμφιανακτίζειν pro eo,qđ est προοιμιάζεσθαι,vsurparunt multi.Pericletus vero Lesbius dictionē dithyrambicā cecinisse fertur primus.At Milesius Melampides Dithyrambo℞ libros scripsit plures.Ex veteribus nonnulli ita de dithyrambis existimarunt,vt qui musicā corrūperēt.pinde Callimachus de iis,μόθοι διθυραμβοχάοι λαλεῖ,i.Spurii floruerunt poetæ.Ipsorum peculiare fuit,verbis vti compositis,καὶ πολυπλόκοις.i.nodosis implicitisq;,sed & tumentibus.Vnde Dithyrambicus intellectus de obscuro dicitur,nec cuiuis peruio.Dithyrambicos,dici quandoq; inueni Cycliodidascalos,quoniam Encyclia doceant.appellant̄ vero sic interdum,quæ hypothesin habēt eandem.Sed ad hymnos redeo.Cereris hymnum vocant Iulum.Linus vero & Litierses agrestium sunt Cantilenæ.Venerios hymnos inuenio appellari Eroticos,tanq̄ amatorios dicas.Nam est & suus vinolentorum hymnus,cuius Aristophanes commeminit in Ranis,diciturq; Cræpalocomos, qa Crępalem vocant vinolentiæ tremorem.Comon vero comessationem,siue ebrietatis,& intemperantiæ festum.Porro hymnorum inuenire est amplius intuenti species multiplices,variasq;,Alii q̄ppe Cletici dicuntur,Apopemptici alii,aut Physici,Mythici,Genealogici,Ficti,Euctici,Apeuctici.Quidam vero mixti.Cletici vero appellantur,qui deorū habent aduocationes.Cuiusmodi plures apud Sappho comperias,& Anacreontem.Productiores hi aliquanto,vberiusq; apud poetas fusi,q̄ oratione soluta.Apopēptici peregrinationem dei alicuius complectuntur,vt apud Bacchilidē.Cleticis subaduersi sunt hi,qm̄ emittunt.Illi vero inuitant.Poetis quoq; familiares tātū Apopēptici,Quibus argumentum suggerit locus,e quo migratur,& rursum,q petitur.Physici habētur,q Iouis,aut Apollinis,aut cuiusuis naturā explicant.Veluti si ab sole nō esse diuersum Apollinē ratiocinemur,quęq; sit eius syderis vis edisseramus.Propterea si Physiologicos itē dixeris,nō multū aberraris.Eiusmodi reperias apud Parmenidē,& Orpheum,& imprimis Empedoclem.Vsus est Plato etiam in Phędro.Mythici,vt nomine apparet,fabulis constant,& per tenuē pgrediuntur Allegoriam.Genealogicos cū mythicis eosdē putauere qdā.discernunt̄ tn̄ interstitio certo.In genealogicis parentes recensentur,veluti si Latonæ filiū dicas Apollinē.Peplasmeni,siue Ficti,qn̄ cōfingim⁹ deū,aut deorū,vel dęmonū plē,quēadmodū Auriū Dæmona Simonides vocauit.Alii Ocnum,& qdā aliū quēpiam.Et apud Platonē Porus,& Penia.Item Amor nunc ante terram pgenitus,nūc Veneris filius.Rursum Pausanias medicæ arti psidere amoris vim pdicat.Itē Aristophanes conducere in vnū semisecta corpora.Euctici votum habēt,& pces.Sicut reiicientis deprecationē,q vocant̄ Apeuctici. Sed duo hi postremi aliis fere adglutināt̄.Nā q vnū aliquē ex diis collaudarit,mox decurrit ad preces.Exempla passim suppetunt ex Poetis,sed & apud Platonem,ὦ amice Pan,& q̄ leguntur in Phædro.Sed sciteī forte ex me aliquis,sint ne hæc concessa Poetis solum,an ne reiiciant̄ qdē ab hoc genere laudis prosę orationis conditores?Verum q Platonis non sciendi modo,sed etiam dicendi magistri eminentissimi sacraria qnq; adierit,illū cōperiet tum in Symposio,tum in Phædro his omnib⁹ vsum.Hactenus de hymnis.Quos qa laudes deo℞ cōplecti dixim⁹,adiiciam⁹ auctarii loco id quoq;.Laudem hominis in græcorum doctrina dici qn̄q; Epęnō,alias Encomion,sed disparant̄ a nōnullis hęc,vt in artibus docuit Męnander.Siquidem Epænon vocitari aiunt testimonium de aliquo ab singulari virtute,veluti cum Aristidem Iusti cognomento decoramus.Encomion vero ex virtutibus compingitur oib⁹.In hoc per oīa excurrimus,genus commemorantes,necnon educationem,gesta,& id genus alia.Nonnulli sic discreuisse malūt,vt dicatur Epænos,vbi quē ita laudamus,vt iudicio,consensuq; nostro laudandum cēsemus.Encomion vero laudē habet,sed non vtiq; assensum animi verum,veluti si ollam laudes,vel,vt Lucianus,muscā:aut Calculos,vt Polycrates.non quia hęc admireris,sed ingenii vegetādi,exercēdiq; gratia.Quidam ita finierunt,Epænon esse orationē virtutis magnitudinem explicantem.Encomion vero gesta præclara illustrare.Encomion.i.ἐγκώμιον dici interpretantur,παρὰ τὸ ᾄδεσθαι ἐν τοῖς κώμοις,καὶ συμποσίοις,q in conuiuiis concineret̄,& bacchanalib⁹,comessationibusq;,quas dicunt Comos.Vel διὰ τὸ ἐν ταῖς κώμαις ᾄδεσθαι.i.quia in vicis caneretur,q tūc vicatim habitaretur Græcia.Periautologiam vero statuūt vocari,vbi qs se ipsum laudat,vt est illud Achillis apud Homerum.οὐχ ὁρᾷς,οἷος ἐγὼ καλός τε μέγας τε.Nōne vides,q̄ pulcher ego,& q̄ magn⁹?Sed & Maro noster,Sum pius Aeneas fama sup ęthera not⁹.Quia vero multa hactēn⁹ dicta de poetis nobis,erat anim⁹ impingere capiti huic qddā ex Dionysio olī obseruatū.Sed

secreuisse præstiterit, ne plane fiat Apologus Alcini, vt est apud Pollucem, Et qui subinde iter iũgunt, serius quidem aliquanto, sed magis vegeti diuertunt.

Cuiusmodi sit in Poemate vitium, qđ dicatur Logoidia.i. λογοειδεια, Item qui sint etiã in latinis literis Logi. Interibi Orationis genera duo. Necnon qd Logiõ, vel Logia. Logisterium, Tabularii, Diribitorium, Pædagium. Logades, Logii. Item obiter qd Abacus, & Abaculus. Poetam nõ dici nisi summum. Ephiphyllides quid. Caput. VI.

Dionysius Alicarnaseus non historicus modo præclarus, sed eorum quoq;, quę ad dicendi rationẽ spectant obseruator nõ incuriosus, cũ ꝓcepta cõderet, quibus metrica oratio cõpar solutæ euaderet, postmodũ sic infert. Nec vero suspicetur aliquis, ignorasse me, Vitiũ quoddã in poemate nuncupari Logoidiam neq; me ita rudem putet vel imperitum, vt qđ transuerso vngue sit dissecandũ, inter virtutes Poetarum, aut orationis censeã cõnumerãdũ. Audiat aũt, quo pacto digna ab ĩdignis arbitrer seiungẽda. Orationũ species duas nouisse videor, loquacem vnam, & prorsũ nulli rei. Alterã vero politicam, siue ciuilẽ, q̃ multiplici cultu splendida est, & artificiosa maxime. Quęcũq; igitur ex poetis prius illud gen9 expressisse aduerto ridiculũ iudico. At qui, qđ posterius, hic mihi & studio, & æmulatione dign9 videt̃. Hacten9 Dionysius, ex quibus perspicuũ ferme arbitror, dici Logoidiã, nõ tã vbi versus soluta fere oratio videtur, q̃ cum futilem, nugacẽq; imitat̃. Quod eo ꝓclíuius adnotatũ volui, qa & in nostris auctoribus, & apud Ciceronem imprimis Logos inuenio positos ꝓ ridiculis contemnẽdisq; dictis. Nam in quadam oratione sic scriptum ab eo legimus. Ego te certe scio omnes logos, qui in ludis dicti sunt, animaduertisse. In Hephestionis Enchiridio lectum est, Logaœdica.i. λογαοιδικὰ nuncupari dactylica q̃dã, q̃ in regionibus qdẽ aliis dactylos habeãt, postremã vero syzygiã trochaicã. Logia vero neutro genere vocãt oracula, q̃ soluta edũtur oratione, nam q̃ metrũ habent χρησμοὶ dicuntur. Logiam vero in epistolę ad Corinthios interpretatione Chrysostomus cõuentum, vel cõgregationem exposuit. Q; si Logion scribat̃ p ꝗ diphthõgum.i. λογεῖον ex græca ratione, qua nomina in ειον ꝓducta a verbis in ω, circũflectunt̃ in penultima, & diphthongum recipiunt, Locum signat in Orchestra, aut Orchestrã ipsam, in quam Comicus induceretur chorus, q̃q̃ est crateris item species Logion. Quin & eodem nomine dicasterium intelligunt, hoc est iudiciale forum. In sanctis literis Logion inter sacerdotalia ornamenta rationale ĩterpretat̃ Origenes. Logistas Aristophanis interpres ꝓ iis accipit, quos prius Agoranomos dicere, moris erat. At hi nõ alii sunt, q̃ ædiles. Putant alii Logistas fuisse decẽ numero, sorte lectos, q Athenis expenderent, quæ in magistratu qsq; gessisset. Cuiusmodi nunc Syndicos vocamus. Logisterium vero locus erat, vbi considerent hi, vt Pollux etiam scribit. Nã supputãdi peritiam Logisticen Plato vocauit. simplex vulgus Abacum dicit, puto, qa calculis vterẽtur in dispunctione, ac numerorum supputatione veteres, quos Plinius vocari Abaculos ꝓdidit. Tabularium ꝑ supputatore accepisse Vlpianus videt̃ vbi ait, Ego etiam aduersus Tabularium puto actiones dandas, qui in computatione fefellit. Sũt qui eo nomine Tabelliones intelligant, aut Scribas Logographos, qui publicas conficerent rationes, q & Numerarii dicant̃. Militare Logisteriũ inuenies apud Strabonem, quod an Diribitoriũ dici latine queat, ambigunt eruditi, id ex diribendi potestate noĩatum volunt, hoc est distribuẽdi, quia locus esset, in quo recenseretur exercitus, & militib9 stipendia numerarentur, q̃q̃ est & Diribitorium ministratorium quoq;.i. locus, in quo obuersantur ministri. Qui qm̃ græce dicant̃ Pędes, Pædagium Plinio item dicit̃ in epistolis. Puer inqt, in Pædagio mixtus pluribus dormiebat. Logades sunt in græca historia, quos inter milites Liuius delectam manũ vocare solet. In epigrãmate logadas oculos quidã interpretant̃. Herodotus etiã apud Persas fuisse scribit, quos appellat Logios. Id verbum Gręcis tum prudentem, tum eloquentẽ significat. Quia vero paulo ante affines esse oratoribus poetas astruere sumus visi, id vtiq; non negligendum. In poetis regri ꝑpetuo Magnificentiam, altitudinem, ac excellentiam quandam præsignem, proinde scienter Oratius,

Mediocribus esse poetis,
Non homines, nõ dii, non concessere columnæ.

Sed & Marci Tullii laudatur illud doctissime enunciatum, singulis vix seculis bonum Poetam inuentum. Hinc facetissime loquaces incessens Poetas Aristophanes, ἐπιφυλλίδες inquit, sunt, ac στωμύλματα. Dicuntur vero Epiphyllides botryunculi maioribus incumbentes, qui & Botrydia nuncupantur. Callistratus tamen ab aliis sequestratos intelligere ma-

luit.appellantur autem sic,quia foliis obtegantur. Alii quæ adnascuntur palmitum cacuminib⁹ in superna foliorum parte,hoc nomine accipiunt. Q₂ autem is sit Aristophanius sensus,quem p̄texuimus,facile,quæ consequuntur,declarant,χελιδόνων μουσεῖα,λωβηταὶ τέχνης,id est hirundinum musea,artis contumeliæ,ac dedecora.

Temperantiæ nomen q̄ late pateat. Zamolxidis doctrina de Animæ Medela. Quid Magica excantatio. Cur Temperantia dicatur græcis Sophrosyne.

Caput. VII.

SCrutabar solicite admodū,& curiose nuper,quid ita Aristoteles libro de moribus sexto,& ante hunc Plato in libro,quem Cratylum attitulauit,Temperātiam dici a Græcis σωφροσύνην,quia prudentiam seruet,literis mandasset. Cumq; in hanc me quæstiunculam totum coniecissem,comperi inter legendum non illepida,vt reor,nec sordentia quæpiam,ea q̄ exploratis auribus arrisura sum opinatus,etiam ascribere non sum grauatus.sic enim habet. Temperantiam præcipue quidem in compescēdis,inhibendisq;,& infrenandis quodammodo voluptatibus versari,plurimumq; in ea re insumi operę ab tēperato,vt libidinū incentiuis corporeis obluctetur,obsistatq;,quas nobis cum brutis esse cōmunes,traditum est. Verū amplius etiam,fusiusq; id sese nomen propagare,siquidem pulchritudinem recte dixeris,ex lineis,coloribusq; apte,ac grate contemperatis consurgere. Necnō corporis habitum naturalem ex membrorum,& humorum conspiratu conflari moderato. Iam nec animum aliter quoq; tantæ agnosci expertem virtutis. Temperatum esse hunc siquidem prædicamus,vbi coorientes aduersus rationis modū titillationes,ac impetus violentos sedat. Immo vero & in cognoscendi potentia temperantiam concinne locū sibi vēdicare,nō latet. Vbi attēperate intelligentia iis,q̄ intelligit,coherenter adglutinat,& veluti cōsonat. Vt cōmode prorsū,& quodāmō diuine Pythagorā dicere solitū legerimus,inter virtutes oēs habere tēperantiā principē in salubritate locū. Atq; vna ea tum priuatim,tū publice hūanā societatē coalescere,ac stare. Aptius id noueris,si apud te ratiocinari volueris,nec iustitiā qdē a tēperantia reuelli,Quando est ea cōmutandi,distribuēdiq; modus cōgruens. Iā & ratione eadē fortitudinē quoq; in timoribus,& audaciā recte temperantiam dixeris. Nec secus de liberalitate. Immo vero hac singularis,& inenarrabilis potentię virtute cuncta consistere,fatendū est.qm̄ disponit parēs ille rerū deus cuncta suauiter,& in numero,pondere,mēsura. Porro scribit Plato,Zamolxidis Thracū regis doctrina traditū,Oīa vel bona,vel mala in corpus ab anima demanare,p̄inde illam imprimis,adhibita remediorū salubritate,curari oportere. Aię vero medelas esse incantationes quasdam,quibus temperantiam sibi vendicet anima,qua conquisita,assistenteq;,nullo negotio corpori vniuerso contribui sanitatem. Cęterum quęnam,aut quales sunt incantationes hę? Nempe qđ pręcipit Socrates,vis,qua in seipsum conuersio fit,omnium est efficacissima excantatio. Etenim qui se.i.animum iam cœperit accuratius contemplari tum per ipsam temperantię ideam innatam menti,humanam recognoscet temperantiam,tum rationem illā intuens,qua ab optimo maximo deo rationalis animę vires inter se fuerint attemperatę,paulo momento qua vi motiones possit,aut debeat animorum inhibere,ne insolentius efferantur,aut proruant,peruidebit. Quamobrem impense obseruandum,qđ lectum in libro de natura nostrum hoc propositū eximie fulcit. Si modulate conspirent inuicem aię partes,rursumq; ipsa corpori contemperetur,futuros totius nos felicitatis compotes. Taceo,qđ grauissimi auctores prodere sunt ausi,Motibus cum corporeis,tum animalibus compositis,& restinctis,fore,vt p̄petua vtriq; contingat sanitas,Corpori vero etiam viuendi prolixius spatiū. Id Pythagorici grate amplexantur,& comprobat in nostris literis doctissimus Censorinus. Plato itaq; Magicam appellat incantationem orationem,cui insit vis a deo,& ab philosophia ratio,vt audiētibus temperantię amorem ingenerare queat. Hæc temperantię potestas illud item parit incōparabile,vt animus,extrita perturbationum vellicantium caligine,in seipsum cōuersus vera in se omnia speculetur,quoniam,vt Platonici putant,Verorum omnium lumina humanis animis insunt ingenita,quę solis diuini fulgoribus illustrata,& serena iam mente nitidius promicantia sapiētię vsum restituunt,mox & prudentiam pariunt. Propterea recte Plato Sophrosynem dici temperantiam autumat,ὅτι σώζει τὴν φρόνησιν,quia prudentię salus fit,atq; conseruatio.

Frugi Victus laus ex poeta Hesiodo. De Asphodelo pauca. Exempla ad id Alexandri,& Scip. Item de Antagora. Quę sint Opsonia Apyra, Item quid Psycter. Psycteridion. Psygeus.

Caput. VIII.

POsteaq̃ de Temperantia, cuius vim diximus ratione peculiari in cibi, potus, tactusq; titillationibus versari, abunde actum a nobis est, Nunc in quasdam historicas amoenitates diuertere collibuit, vt legentium, siqui tamen hi fuerint, animi laxius, indulgentiusq; tractentur, ne nostræ lucubratiunculæ, quocunq; genio prodierint, multum habere absinthii credantur, mellis parum, sicuti iam interfati sumus alicubi. Fiet autem ab poetæ Hesiodi versiculis initium ex agricolationis libro, quibus docuit sapiēter, Dimidium esse plus toto magnumq; haberi emolumentum ex victus parsimonia, si malua vescaris, & Asphodelo, delicatiora vero, & ganeata, ac Saliaria negligas. Hesiodi versus hi sunt.

νήπιοι, οὐδ᾽ ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς

οὐδ᾽ ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ᾽ ὄνειαρ.

Eum locum Proclus Diadochus non incelebris inter græcos grammatic⁹ explicans, Vilissimorū inquit commeminit parte hac Hesiodus, vnde ali possumus, maluæ. s. & Asphodeli. ex iis. n. succus exprimebatur, parabaturq; in cibi vsum, ex quo vtilitas ꝑfluit maior, q̃ ex sumptuosioribus per iniustitiam conquisitis. Aut certe, inquit, ex obuio victum significauit. Epimenidem tertio legum Plato scribit, modico, & interim vilissimo cibo interdiu fuisse contentum. Constabat is ex Asphodelo, & Malua, quæ illū seruabant Alimon, & Adipson, hoc est ab fame ꝓcul, & siti. Hactenus Hesiodicus interpres. Q; siquis nosse amplius cupit, cuiusmodi sit Asphodelos, legat vicesimum secundum naturalis historiæ Plinii. Græci putant Proserpinæ sacrum, & omnino inferis diis. Rhodii certe deam illam, & Dianam asphodelo coronant. Sed quod polliciti sumus, pergamus aliquid ex historia contexere, qđ vsui sit legisse, & lectoris frontem exporrigat. Siquidem memorabile id est, quod de Alexandro magno clarissimi rerum conditores tradidere. Nam cum illi Carum Regina Ada scitissima subinde, ac adipata mitteret opsonia, & bellaria exquisitius cōdita ab eius artificii hominibus, meliores, peritioresq; habere se Opsopoeos, & Coquos pronunciauit. Quippe ad prandii apparatum, quæ appetētiam concilïet, præsto est Nyctoporia id est nocturnum iter. Ad coenam vero, quo fiat appetibilior, Oligaristia, quam prandium præparcum recte dixerimus. Cæterum in hac mentione ingerit se mihi Antagoræ in poetica non ignobilis festiuissimum responsum. Hic. n. gulæ nonnihil impertiēdum ratus, Congrum intentius coquebat, admonitus super ea re Antigonus, illiq; assistens retro, leniter retractū interrogauit. Putas ne inquit, o Antagora, Homerū Agamēnonis, & Grecorū reb⁹ carmine celebrādis distētū, quo pacto Cōgri melius saperent, pēsitasse? Fuit illi ingenium in numerato, & regerēs cōuitiū, an opinaris ingt, ō rex Agamēnonē, cui tantarū rerū onus incumberet, solliciti⁹ pscrutatū, ecqs in exercitu Cōgrū coqueret? Scipio aūt Aphricanus iunior, vt nr̃os quoq; nō ihonoratos trāseam⁹, cū in Romano exercitu apud Numantiam, milites luxuria diffluere, ac deliciis cōperisset, insuper & supstitione corruptos, cōfestim diuinaculos inde, & sacrificulos oēs, ac ꝓductores exigēdos curauit, abstulit & vascula cuncta, ollis mō remissis, ac veru, & fictili poculo, etiā argenteo, mō libras duas non excederet. Lauandi vsu interdixit. Qui vngi vellet, ipsos sibi operam pstare iussit. Nam ingt, iumenta, quia manuum vsu diminuta sunt, alterius opem indiga requirunt. Stantes quoq; prandere coegit cocti nil apponentes ex Opsoniis, q̃ Græci ἄπυρα vocant, vt quæ igni non sint admota. Ipse sagum fibula substrictum, ac pullum gestās exercitum lustrabat, submurmurās idētidē, ob militū ignominiā esse se in luctu. Non tēperabo mihi, qn adiiciā illud quoq; Scipionis eiusdem, qui cum iumenta Memmii tribuni militaris dephendisset, Psycteras gēmatas, & Thericlia subuectātia, mihi inquit, dies triginta, & patriç, sed totū tibi vitę tēpus, cū sis talis, vanū, & inutile prorsum fecisti. Est vero Psycter vas ad mēsę vsum celebre. meminit libro. x. Pollux, sed citra nomenclaturam nihil. At nos vocabuli ratione etymologica coniectamus id ꝓpemodum recte dici qđ Sudas scribit, refrigerandi cōmoditatibus fuisse destinatum. Cuiusmodi vasis etiamnum maximis æstatis ardoribus vtimur hac tempestate passim. Meminit in Symposio etiam Plato. Apđ Alexin est item Psycteridion. Vocatur Psygeus quoq;, sed & Psycteria. Psycteres tamē apud Nicandrum nemorosa intelliguntur loca, & vmbræ multæ, dicata Diis, ꝙ in iis frigus liceat captare.

Intemperantiæ detestatio. Corpus humanum esse Tartarum quendam, & Pistrinum, ac mortuorum conceptaculū. Microtrapezi. Italicæ mensæ q̃ intelligant apud Platonē. Itē Italica philosophia. Græcia magna q̃ fuerit. Porro de Tarentinis, & Sybaritis paucula, & vellicatim. Item Siritis, & Polieum. Mitrochitones qui. Caput. IX.

QVi intemperantiã,brutaleq; prorsus gulæ explendæ voluptatẽ amplius, grauiusq; insectati sunt,ii mihi appositissime videntur fecisse, quo ab insci ta,fœdaq; percolandi,vt Senecæ verbo vtar,esculenta,& posculẽta nos cu piditate sequestrarent,seiungerentq;,cũ huic affectioni mancipatũ corpus esse veluti Tartarum scripsere,In quo fluctiones graues infestent, & perfla tus tumultuentur non absq; æstuosis ardoribus , sitq; plane mortuorum conceptaculũ,ac verius sepulcrum. Siquidem viuẽtes viuis neq; alimur, neq; augescimus. Verum animalia perimentes,a quibus hæc nobis pręstantur,etiã iniurii efficimur,omnimodũ illis afferentes interitũ,quæ ab eo qđ nata erant,in alimentum transmutantur alienũ. Adiiciũt & illud auctores sanctissimi,multorũ animas corpore,tanq̃ Mylone quodã,hoc est pistrino esse obuolutas,occlusasq;. Quo fit,vt pclare cum humanis rebus actum iri putem,si quantũ naturæ ratio patitur,Aegyptiũ nobis institutũ proposuerimus imitandũ. Etenim genti bus illis esse veteris in re funerea moris accepimus,vt cadauera dissecantes,interanea eximant, eiiciantq;,reliquũ vero corpus iam quodãmodo depuratũ,abiectis,quę maxime fęculenta sunt, condimentis curent,& odoramentis inferciant. Etiamsi viros modo eos putant nonnulli,qui & vorare plurimũ,& bibere valeant. Sed hoc est Barbaris peculiare,vt inquit,Aristophanes. Certe alimentorũ hęc vix interuallata ingestio , dum Megarensiũ ritu obsonamus,perinde ac die crastina morituri,mihi videtur nõ vitæ modo,vt fere creditur,esse viaticũ, sed magis multo mortis ipsius. inde.n.maxima ægritudinũ vis,vt nõ minori sit nocumẽto explendi studiũ,q̃ illa ipsa inanitio. Nos vero nõ secus ventri intendimus nullã nõ naturæ partẽ depopulãtes,in qua modo cõperiatur,qđ intermorientẽ appetentiã excitet,ac si,vna hac dempta cura,consilii inopia videamur otio immorituri. Nec illud saltem succurrit,edendi,bibendiq; voluptatem angustissimũ in corpore locũ habere,& dictũ,factũq;,qđ aiunt,transuolare. At bone deus,apparatus quantũ habet negotii,quãtũ molestiæ! Agnoscamus hoc licet,vel ex Homero,qui Deos ideo immortales demonstrare videtur,quia nec vinũ bibant,neq; item cibis vescantur.

ὂυ γὰρ σῖτον ἔδουσ᾽,ὂυ πίνουσ᾽ ἄιθοπα ὄινον.
τοὔνεκ᾽ ἀναίμονέσ ἐισι,καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

Veteres certe Græcos non fuisse in epularũ apparatu valde curiosos,argumento esse Antiphanes potest,qui non citra morsum μικροτραπέζουσ vocat eos. Qui mox in delitiarum Chaos sese demiserunt. Velut Cẽtenarias taxat apud nostros cœnas in Apologetico Septimius Florens,ab Centum impendio sestertiorũ,quando & in lances etiamnũ flagra rumpentium tota producebãtur metalla. Dum ista cõmentarer,occurrit mihi Platonis ad Dionis amicos epistola quędam. In ea cum alia multa vitæ imprimis conducentia,tum illud obseruauimus,nõ fore prius,vt malis agitari desinamus,q̃ si respublicas capessere cœperint philosophię innutriti & probe,& recte. Aut qui iam administrationi manus admouerũt,vere philosophari ingrediantur. Qua inquit,mẽte Italiam,Siciliãq; mihi adeundam censui. Eo cum appulissem,vitam,quã beatã vocant,Italicarũ Syracusanarũq; mensarũ non potui non summopere improbare. Mos enim illis est iam receptus bis die saginari epulis,ac distendi,noctu vero libidinis socium adsciscere,& id genus alia perficere,quæ vitæ sunt eiusmodi veluti propagines. Nemo enim omniũ ita ab ineunte ætate connutritus,etiam si ingenio sit mirus,prudẽtiam sibi queat vendicare. hactenus ex Platone,vt potui,est a me tralatum,In quo philosophi censuram iucunde sum exosculatus. Sed q; Italicas mensas peculiarius taxat,quarum libro primo meminit Athenæus item adnumerans Chias quoq;,vt de Syracusanis taceam,Etenim ciuitatis eius opes,vel prouerbio fuisse iactatas,Straboni credimus Fateor,mihi stomachũ mouit. Suspicatus sum initio,aliquid virulenti,& dicacitatis græcę subesse verbis illis. Mox,vt me collegi,in eam ipsam gentem facile conuitium retorqueri, conspicatus sum. Iam omniũ primũ veterem Italiæ frugalitatem passim ab græcis,& Latinis commemoratam,quis non nouit! Nullo magis argumẽto Barbarę gentes etiã tempestate hac,qua in summũ luxus increuisse videtur,in nos veneno suo irruũt,proscissa subinde conuiuiorũ tenuitate, quæ apud illas missuũ numerositate mire ganeata, & impendii magnitudine,& cõdiendi anxietate,delitiis diffluũt. Auctor ex Posidonio Athenęus est,Italos veteres,ita frugalitate insignes fuisse,vt ad Posidonii tempora,aquam fere biberent,ac quicquid obiiceretur,esitarent, sępiusq; filium interrogaret parens,Apios in cœna cuperet,an nuces! nec pluribus vescentes quieti se traderent. Adde,q; Arachestratus Opsophagorum Hesiodus,Theognisve, Lupum laudans Milesium,quem θέοπαιδα vocat,non admittendum ad id genus obsonium Italos monet,quoniã in

condiendis piscibus insciti precipue habeantur. Taceo veteres Romanos, de quorum continentia nemo non differit in libris. Quid disciplinam tetricam, ac tristem antiquorum Sabinorum commemorem? Quid Transpadanã Italiam hac praecipue insignẽ virtute, Plinii Caecilii astipulatu? Sed testibus res non eget. An igitur tam grauem, tam sanctum, tam praesignem animorum medicum Platonem mentitum videri volumus? absit id a me piaculum. Ego Italicas mẽsas apud eũ non alias accipio, q̃ Grecas, qđ si quis forte sciolus risu excipiendum putat, ab derisu non abesse se intelligat. Nonne clarissimũ est, philosophię quoddam genus Italicum dici? Vnde nuncupationem hanc credimus irrepsisse? an qui id excoluerint Itali? Atqui eius auctor fuit Samius Pythagoras, qđ ex Augustino didicimus, & ante hunc Laertius docuerat. Amplius per Graecorum tantum capita vagata est, desiitq; in Epicurum. Cur ergo Italica? Audi Pliniũ ex tertio naturalis historiae, Gręci inquit, de Italia iudicauere, genus in gloriam sui effusissimũ, quotam partem ex ea Gręciam magnam appellando? Audi Trogum explicatius scribentem, ab Graecis nõ partem, sed vniuersam ferme Italiam fuisse occupatam, vrbibus multis post tantam vetustatem Graeci moris vestigia ostentantibus. qđ ipsum comprobat Athenaeus quoq; libro Dipnosophistarum duodecimo. Quippe Adriam illyrico mari adiectam, vrbem esse gręcam. Item in Appulia Harpos, postea oram fere vniuersam a Gręcis occupatam circũductu fere perpetuo Pisas vsq;, necnon intus quoq; partem haud contemnendam. Inde igitur nomenclaturam ducit Italica philosophia, vt quae a Graecis in Italiae parte celebrari coepisset. In hanc se contulisse Platonem scimus, dum disiectam quodãmodo sapientiam sectatur. Architam siquidem adiit Tarentinũ. Item Timeũ, ac Philolaũ Pythagoreos in Locris. Iam Tarentinas delitias quis nõ nouit? Thurion, siue Sybarin eo tractu finui Tarentino adiacere, ex Ptolemaeo scimus omnes. Horum vero incomparabilem mollitiem quis non legit? Sybarica certe vocant Graeci omnia impendii maioris. Et Sybariticam mensam Zenobius glisceram intelligit, &, vt Plautus inquit, ritu Barbarico opiparam. Scribit in moralibus Plutarchus, Illud fuisse veteris apud Sybaritas moris, vt conuiuia celebraturi anno prius per Vocatores foeminas inuitarent, quo luxuriosius gemmis, auro, vnguentis, vestibus exquisiti impendii cultę omniũ in se ora cõuerterent. Artes porro, ait Athenaeus, quę sono constãt, ab ciuitate reiiciunt, nequa ratione interpelletur quies, quin gallos quoq; in vrbe connutrire recusabant. Habuere in delitiis & staturae exiguę homũculos, & Scopęos quoq;, vt inquit Timon, qui ab quibusdam Stilpones vocãtur, ac Cynaria Melitea, id est Catellos Melitenses, qui eos vel in gymnasia consectarentur. Iuniores aestiuos transmittunt ardores per delitias maximas apud Nympharum antra, quas dicunt Lusiadas. Praediuites, siquando rusticationis subeunt desyderia, curru quidem vehuntur, sed ita, vt diurnum iter tribus vix diebus conficiant. Amidas excogitarunt primi, id est matulas, quas etiamnum conuiuiis intulisse gaudent. Haec est Italicarum apud Platonem mensarum ratio. Haec eo procliuius adnotauimus, q; Lamias audimus quasdam de Plautina, quod aiunt, familia, ad detrahendum modo sciola, de Platonis decreto, vt ipsi garriunt, nos vellicare, vt molliculos, & gulones. Sed & Maronis auctoritas nostram approbat opinionem. Sic enim Aeneidos tertio legimus, Heleno loquente, qui tum in Epiro constitutus proximam habebat Appuliam, & Calabriam, sic v ero Aeneam commonet.

Has autem terras, Italięq; hanc littoris oram,
Proxima quae nostri perfunditur aequoris aestu,
Effuge, cuncta malis habitantur moenia graiis.

Fuere in eo tractu Siritae prope Metapontum, quorum vrbs dicta Siris est cum cognomine fluuio. Sed & Polieum a Poliade Minerua apud Ilium. Hosce non Sybaritis minus in mollitiem collapsos, Graecis credimus, nam floridas illis tunicas gestare, fuit moris, quas etiam Mitris, hoc est cingulis impendii eximii praecingerent, quo nomine ab adiacentibus populis dicti Mitrochitones, quoniam discinctos Homerus Amitrochitonas nuncupet. Siritarum deniq; felicitatem ampliter admiratur Archilochus. Impositum vero ciuitati nomen ab Siride muliere, vt Timaeus inquit, ac significat Euripides, q̃uis ab flumine malit Archilochus.

Voluptatis genera tria. Luxus Asiaticus, & Ionicus. Enarratur locus Propertii, & Oratii alter. Ionia pro violariis. Rhodonia. Crinonia. Attica Bellaria. Siculorum mollis victus, & Leontinorũ. Vmbricae Coenae, & Homericę. Anagogę, & Catagogia. Caput. X.

ALEXIS Poeta Thurius, siue Sybarites Comœdias edidit plures. In earum quadam, veluti terrarum orbi sanciret leges, decere inquit, modestissimũ quenque voluptates consciscere. Eas vero esse tres, quæ dubio procul vim possideant vitæ conferentem, τὸ πιεῖν, τὸ φαγεῖν, τὸ τῆσ ἀφροδίτησ τυγχάνειν. hoc est potum, esum, veneria. Cætera vero omnia dicere inquit, oportet προσθήκας, ac si additamenta dicamus. Huius vero comicę, & adeo grauis sententiæ, perinde ac ex diuiniore quopiam oraculo prodiisset, admirari succurrit, q̃ agminatim, & confertim, cōstipateque mortalium plurimi consectatores se profiteantur, & veluti sponte, Volonum instar, nomina dantes decuriandos sese exhibeant. Asiaticas illecebras, & popinationes ex paulo politioribus non fere est, qui non legerit. Quoniam lautitia inde, & immodici sumptus, ac non necessaria voluptatum genera ortum habuere, & fusa mox latius, ac veluti incendium euagata nō paucos in perniciem pertraxere. Ioniam legimus omniũ primam vnguentis delibutam, ornatãque corollis in conuiuio decubuisse. Mensę quoque secũdę, insigne luxus irritamentũ, non aliunde irrepsisse videntur. Vt minus mirer, Sybaritas luxurię mancipatos, sicuti in Sudę monumentis proditur, inter mortales cunctos Ionas eximie colere, ac exosculari assueuisse, quod inter Gręcos mollitie pręsignes maxime forent. Nam & Plutarchus scribit, Alcibiadem, qui fere Polypi, & Chamæleontis miram exhibebat naturã, in Lacedęmonia fuisse seuerum, & grauem, & quod illi plurimi faciũt pugnatorem egregium. In Ionia vero inertem, mollem, voluptarium, fluxum. Quod hęc adeo sint eius gẽtis pecularia, vt in Comicis Gręcis Ionicum pro molli, & delicato positum inuenias, & Ioniam Gręci callitrapezon vocant, ac trypheram. Hoc eo libẽtius apposui, vt Propertio ferremus opem, & poetæ illius studiosos nostris lucubrationibus iuuaremus pro virili. Eum vero conuelli magis audio, etiam ab doctissimis, q̃ enarrari. Propertii versiculi sunt hi.

At tu seu mollis qua tendit Ionia, seu qua
Lydia Pactoli tinguit aratra liquor. Enarrantur & iis Oratiani versiculi ex tertio Carminũ.
Motus doceri gaudet Ionicos matura virgo.

Ioniam nunc Asię regionẽ intelligo. Cuius ciuitates numero duodecim celebrantur ab eruditis. Nam scribit Stephanus, Ioniã prius, quæ nunc Attica est, fuisse nuncupatã ab Ionio Apollinis, & Creusę filio. Sit & illud auctarii loco, nam studiosorum emolumento libenter in parerga excurrimus. Ionia, si accẽtiũculam in postrema recipiat apud Græcos, locum signat, vbi violę nascũtur, quę dicũtur Ia. Sicuti Rhodonia, vbi rosæ. Ab aliis autẽ floribus, inquit in thesauris suis Pollux, an fiant id genus deriuationes, non noui. Cur non nouisti vir doctissime? Crinonia in tuis auctoribus locus nũcupat, vbi Crina habẽtur. i. lilia. Ioniæ pro violario meminit in Pace Aristophanes. Rhodonia vero est apud illius interpretem, meminit Demosthenes quoque. Vltimũ Sudas non prætermisit. Sed ad institutum redeo. Athenas nemo vnq̃ pro dignitate laudasse satis videtur. Inde. n. humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, leges ortæ, atque in omnes terras distributæ putantur. Vera sunt ista propemodum, non imus inficias. Tu tamen tam exculta, tam grauis, tam philosophiæ consectatrix ciuitas Alexidis sententiæ, & ipsa calculum adiicis, in Gastrismo. i. ventris indulgentia. Literis siquidem tuis proditum est, immo ne tergiuersari queas, ab tuis ciuibus mandatum memorię, Attica bellaria fuisse lauta admodum, & pollucibilia, quę cupediarum excellẽtia frontem matutinam quoque prolectarent. meminit tertio de rep. Plato. Quid vero de Siculis dicam, etiam si acutis, & controuersis natura. Mensas quidem Syracusanas, quarũ meminit Lucianus, nec Zenobius pertransiit, ab philosopho iam damnatas taceo. Synesius in Cōmentario de Somniis, Siculorum videtur luxum nouisse. Mensam inquit siculam parat. si placet, etiã Medicã. Cæterum cuiusmodi forent, eius insulæ mores, optime omniũ monstrasse videtur Poeta Philoxenus ex colonis vnus, qui in Siciliã missi fuerant. Nam cum inibi domũ, & agros sortitus esset feraces, vnde ali abunde posset, indigenarum vero mores plautos animaduertisset, ac nimio plus delicatos, & multam præferentes inconcinnitatem, μὰ τοὺσ θεοὺσ εἶπεν, ἐμὲ ταῦτα τὰ ἀγαθὰ οὐκ ἀπολεῖ, ἀλλ᾽ ἐγὼ ταῦτα. Non per Deos inquit, hæc me in perniciem bona dabũt, sed ego ipsa potius. Et cum dicto relicta sociis sorte, enauigauit inde. Leontinos in eadem populos insula scribit Diogenianus, inter pocula obuersari assidue cũ maxima solitos fœditate, in quã calamitatẽ Phalaris sæuitia videbantur recidisse, a quo victi bello, & armis exuti, ne mox res nouas affectare possent, conuiuiorum hilaritatibus, & vinolentię sunt relicti. Ab iisdem quoque in Eryce populis religiose cultam legimus Venerem, cuius honori dicabantur Anagogæ. Hæ vero intelligebantur cum in Libyam iniisse peregrinationẽ credebatur Dea, cũ qua simul emigrarent Columbæ,

quæ mox Catagiis redirent nono die post, vna primũ e mari aduolante, ac subeunte templum. Sed omnem excedit admirationem, qđ de Syracusanis apud veteres obseruatũ legimus, lege siq dem sancitum illis fuit, ne mulier vlla pretiosius ornaretur, ni se cõstupratam prius, esset cõfessa. Cęterum & viris cautum quoq;, ne sumptuosiorem vestem induerent, ni aduersos, auersosq; im pudicos se comprobassent. Vmbrica tamen Symposia paulo opulentiora videtur Plutarchus ac cipere in Symposiacis. Ad cœnam inquit, venit vnusquisq; proprium ferens ventrem, qui non ex pletur eo, qđ æquale est, sed qđ sufficit. Vmbrica autem conuiuia illa nil opus est ex militaribus, & castrensibus cœnis huc transferre, sed & Homerica valere sinamus, subfamelica enim sunt, sia ticulosa, habent quoq; Hestiarchas, id est Modiperatores reges, vel Italicis Cauponibus difficilio res. Qui inter pugnandũ, vbi micant gladii, & atrocissimus visitur Mars, obiectare non desinũt, quãtum quis apud se hauserit. hucusq; Plut. ex quo, propter reconditiorem doctrinam, pluscula trãsferre collibuit. Super Vmbricis vero cõuiuiis scrutabar impense, ecquid in veteribus memo riis reperire esset, vnde qualiscũq; demanasset luxus is, ac comperiebã in Aristotelis libro περὶ θαυ μασίων ἀκουσμάτων, Apud Vmbros animalia ter quotannis partũ edere. Terrã vero largiores semper fructus ꝑducere, q̃ demessuerint prius. Mulieres item esse πολυγόνους.i. prę fœcũdas. ra ro siquidẽ vnũ parere, duos vel tres sępius. Esse vero Vmbros Græci scribũt, in Padi meditullio, & Picẽtũ. Sed & Simbros quãdoq; dictos inuenio. Hosce item vt delicatioris vitę Abrodiætos ab Græcis incessi comperio, ac compari Lydis ratione vitam transigere consuesse.

Victus frugi ex Platone. Mensa sacra. Gulæ insectatio breuis ex Porphyrio. Dioscurorum prandium Athenis. Mensa Aegyptia. Rogatiani historia minus vulgata. Edacium catalogus. Addephagiæ templum, & Cereris σιτοῦς, Megalartus, Megalomazus.

Caput. XI.

HAec est Abronũ vita, hic luxus omnia gulæ studio prodigentium. hi, quorum vita sagina est. Sed age, ex Platone eodem, vnde exorsi sumus, mutuemur vicis sim, quę ad sanitatem Apitios, qui visuntur etiã hac tẽpestate plures, reuocẽt. Igitur cõstituturus philosophus hic semp fere diuinus ciuitatẽ, quę sui prius q̃ aliorũ cõpos fiat, quęq; nõ tã terrorẽ gẽtibus, q̃ venerationẽ sui nominis au gustiorem sit iniectura, veluti cęlestis quędã Hierusalẽ ꝓpioribus lineis expressa in terris, Inter alia diuiniore ingenio excogitata, etiam quę ad victus rationẽ spectant, tam sapiẽs, tãq; admirabilis conditor minus neglexit, ad retũdendã helluantiũ, & familiã, pecuniãq; suam mutitationũ gurgitibus proluentiũ lasciuientẽ gulam. Nam libro. ii. de Iusto sic ferme scribit. Aestiuis inquit tẽporibus parte plurima, neq; vestibus fulcientur, neq; item calceis. At hyema libus vtraq; ad cõmodũ adhibebũtur. Panibus vescẽtur hordeaceis, aut etiã frumẽtaceis, quibus calamos subiicient, aut frondes puras. Ipsi vero substratis ex milace, ac myrto lectulis, decumbẽt cum liberis, coronati interim, nec vino abstinentes diuinas laudes concelebrando, vt ita hilarius viuant, ac iucundius, nec filiis operã dabunt ꝑter rationem calculorum. Porro opsonia non alia erunt, q̃ sal, oliuæ, caseus, porrũ, olera quoq; ex agris veluti pulmenta. Adiiciamus & Bellariorũ aliquid. Sint vero hæc, ficus, cicer, faba, Myrti baccæ, quæ vocant Myrta, necnõ ex fago glans pru nis tosta. In potu autem summũ adhibeatur temperamentũ, vt hac ratione salubriter cõsenescãt, ac tranquille, viuẽdi exemplum posteris relicturi. Hoc est nobile Platonis decretum. Hic fundus, & esitandi fundamentum omne, qđ q̃ verum, q̃ sanctum est, vtinam tam id festiuiter excipiamus omnes, vt mensam sacrã, & mitem, sicuti sciẽter inquit Synesius, turgidæ incipiamus, ac nuptiis repotiisq;, anteferre. Qđ eo esset prestandum procliuius, quoniã doctissimus quoq; Porphyrius ventri mancipatos homunculos immundorum dæmonũ vasa fieri scribit. Seruatum vero Athe nis Græci tradunt, antiqui victus exemplum, cum Dioscuris in Prytaneo apponeretur prandiũ. mensis. n. inferebatur caseus, ac Physte. est autẽ eo nomine Mazæ species. Oliuæ quoq;, quas Dry pętes vocãt, item porrum. Mensa vero Aegyptia cuiusmodi foret, nam neq; hoc ab proposito dis sentaneum est, ex Philostrati verbis licet coniectare in Dionysio Sophiste, quem ab Adriano im peratore illis insertum tradit, qui in Museo pascerentur. Museum vero inquit, Mensa Aegyptia, conuocans omnes in orbe terrarum eloquentia illustres. Cæterum priusq̃ inde digrediamur, suc currit exemplum frugalitatis nobile senatoris Rogatiani, cuius idem meminit Porphyrius. Is er go sapientiæ studio egregie intentus, nil habebat antiquius, q̃ vt quantũ ratio pateretur, animũ ab vitæ cogitationibus seuocaret, quãobrẽ nec bonorum curam omnino ducebat, quin & seruos a se reiecit, nec vllos vnq̃ admisit honores. Nam proditurus quandoq; prætor, iam lictoribus illi

apparentibus,nulla prorſus dignitatis habita ratione,nec prodire quidẽ ſuſtinuit.Immo & propria domo relicta,apud amicos diuertebat,contentus ſemel interdiu dediſſe operã cibo.Quæ viuendi ratio tam incurioſa,tãq; ſui negligẽs illuc demũ profecit,vt cũ podagra infeſtaretur prius mox tãq̃ in multos annos impetratis induciis,aut diffiſo die,ita conualeſceret,vt manuũ,pedũq; munere non vteretur ſecus,ac quilibet maxime vigentiũ.qua quidẽ re factũ eſt,vt vere,ſynceriterq; philoſophantis inſigne eſſet,ac haberetur exemplar.At obſecro,Herculis Polyphagiam,vt Grçce dicamus,& Polypoſiam quis non nouit? Quin Vlyſſis edacitatẽ,ac læmargiã,& luxuriç efferueſcentis æſtũ ex carmine Homerico aucupatur Athençus.Iam Theagenes Thaſius athleta taurum vorabat ſolus.qđ in Epigrammatũ libro prodit Poſidippus.Milonem Crotoniatã ſcribit Theodorus,carniũ minas deglutiſſe viginti,& panis totidem,vini Choas perſiccaſſe tres,ſed & in Olympia quadrimũ ſolus per diem abſumpſit taurũ,per ſtadiũ antea humeris circũlatũ. Aſtydamas Mileſius ab Perſa Ariobarzane vocatus quãdoq;,quicquid omnibus deſtinatũ foret voraturum ſe repromiſit,impleuitq;.Sed de athletis nõ magnopere mirandũ,quando ipſum hoc profiteri videntur,propterea in Autolyco primo Euripides,Multa quidẽ inter Grçcos mala verſari,ſcribit,Athletico tamẽ genere nil prorſum haberi peius,vt qui malarũ ſerui ſint,ac ventris. Carmen ipſum,ꝙ arriſit inſigniter,etiam appoſui.

κακῶνγε ὄντων μυρίων καθ' ἑλλάδα,
οὐδὲν κάκιόν ἐστιν ἀθλητῶν γένους.

Cambleta Lydorum regem,ſcribit Xanthus in id vorãdi ſtudio euectũ,vt nocte quadã vxorem quoq; abſumpſerit,Cũq; ſummo mane illius manum in ore comperiſſet,ſemet iugulaſſe.Rhodii Timocreontis edacitatem,ac bibendi auiditatem ſepulcro inſculptum declarat diſtichum.

πολλὰ πιὼν,καὶ πολλὰ φαγὼν,καὶ πολλὰ κακ' εἰπὼν
ἀνθρώπους,κεῖμαι τιμόκρεων ῥόδιος.

Quid,ꝙ in Sicilia Addephagię viſebatur tẽplũ,id eſt Edacitatis,ac Cereris ſtatua,q̃ dicit σιτὼ? Velut apud Bœotię Scolũ Megalarti,& Megalomazi.Alcman poeta Pamphagũ vocat ſemet.

Qui ſit in Familiaribus epiſtolis Trapezophorus contra omniũ hactenus enarrationes. De Trapezophoro item intellexiſſe Iuuenalem.Menſarum genera.

Caput. XII.

CVm.M.Tullii epiſtolas Familiares enarrarem Pataui maxima prouincialium frequentia,nec abdicatis tamen noſtratibus,incidi in epiſtolam ad Fabiũ Gallũ ex libro,ni fallor,ſeptimo.in qua ita legebamus,Trapezophorum,ſi te delectat habebis. Id verbum tanq̃ obex moleſtior,multum iniecit moramenti,ꝙ non ita frequens videretur,& interpres,vt plerũq;,auribus paulo erectioribus minus ſatiſfaceret.Sed cum in Græcorum penu diuertiſſem,vaſariis omnib⁹,qđ aiunt,excuſſis,tandem qđ inquiſitioni diuturnç,& ſolicitç fuerat,ſum viſus reperiſſe.Siquidem in libro Iulii Pollucis decimo ita legi,Licet porro Menſam,in qua pocula reponuntur,Tetrapun dicere,aut etiam Monopun.Vel ſiquis ambitioſe ne nouis quidem abſtineat,Trapezophorũ,velut qui menſam geſtet.hęc Pollux.Qui & ſi non omnino vetus verbum putat Trapezophorum, interptis tamen refellit inſcitiam,in eo hallucinantis maxime.Nam etiamſi in veteribus Grçcorũ libris in ea notione Trapezophorus non fere comperiatur,quis tamen inficias eat,Ciceronis ætate in vſu fuiſſe?Pollux certe negare non videtur.Nam alibi,Menſam coquinariam ab iunioribus dici Epicopanon ſcribit,& tamen infert ſtatim,verbum id extare in Męnandri Meſſenia.Verum & apud Iure cõſultũ Florentinũ,Digeſtis de ſupellectili legata,id verbum reperias notione,quã præſtruximus.Porro quis vnq̃ vel legit,vel audiuit ſacerdotis,quæ dicta ſit Trapezophoros,ſtatuam,vt rem plane viſendam circũferri ſolitam? Quid tam pręſigne in Palladis miniſterio vel fecit illa,vel excogitauit,vt non abſonum ſit,huiuſmodi honores illi fuiſſe cõtributos? Præter nomẽ vix aliud reperias quicq̃,de ea in literis,qđ ita eſſe,ſignificare videtur Harpocratio,a quo exponitur ea dictio.Ego vero Trapezophorum intelligo apud Ciceronem ſtatuam,quæ poculorũ menſam ſuſtineret.Nam ex Vitruuii doctrina manifeſto liquere omnibus puto,imagines hominũ exculpi ſolitas,quæ columnas ſubiectæ fulcirent,aut tigna,vel id genus alia,quas Græci Atlantas vocent,Latini Telamonas.Quo in genere habentur,quæ Caryatides vocantur,necnõ Epiſtylia ſuſtinentes ſtatuæ Perſicæ.Qđ & noſtris temporibus nullo non in loco conuiſitur.Sed in re confeſſa nimis multa. De Trapezophoro puto etiam Satyrum nobilem intellexiſſe,qui & noſtræ ſententiæ tibicinem addit.

Lectus erat Codro Procula minor, Vrceoli sex
Ornamentum abaci, necnon & paruulus infra
Cantharus, & recubans sub eodem marmore Chiron.

Lego in nostris monumentis, & apud Varronē imprimis, fuisse apud Romanos vinariā mēsam rotundā, quę diceret̃ Cylibantū, a poculis, quę κύλικασ gręci vocant. Item mēsam alterā lapideā quadratā oblonga columella suffultam. hanc Cartibū ab gerēdo appellarūt. mox & Cartibulū. Tertiū mensæ genus quadratū & ipsum, vasis modo destinatū, dicebat̃ Vrnariū, ꝙ vrnas cum aqua positas ibi potissimū habebāt in Culina. In Iulii Pollucis Onomastico inuenias & hęc. Erāt inquit, Mensę primę, secūdę, tertię. Tripodas dicebant, quibus illę superponerētur. Nam mensas ipsas etiam Magidas nūcupabāt, vt est apud Sophoclem. Mensam numulariorū Demosthenes Xylon vocauit. Alii etiam Pinaca. fuit & Mensa, quę diceretur Logisteria.

Quid sit apud Platonem, Narthecophoros esse multos, Bacchos vero paucos. Bacchus quid. Ebrietas Animæ duplex. Nectar quid.

Caput. XIII.

QVi Socratica instituta Christianæ integritatis esse idolum quoddam, & imaginem, aut saltem vmbrā, scriptis prodidere, atq; instrumētū vetus Platonica confirmari theologia, ex qua, veluti ex equo Troiano, innumera prodierint doctrinarū lumina, nouū vero Socratis moribus, & sapiētia, hi profecto, absit inuidia verbo, vel soli, vel cū paucis admodū, rerum altitudinem, quā illorū hominū ingeniis arcana ratione artifex Deus inseruit, concepisse videtur. Nam vt de aliis nūc discussio non fiat, nec examen acrius, quale obsecro illud est, qđ ab Socrate in Platonis libro de Anima differitur? Nā cū inculpati philosophi meditationē in eo versari docuisset, vt animā seiūgat, diuellatq; a corpore, quoniā vere, ingenueq; philosophantē ita prorsum sentire necessarium est, se non alibi purius sapientiā comparaturū, q̃ in futura post mortem vita. Addidissetq;, virtutem verā in purificatione consistere, quę fortitudine, iustitia, tēperantia, & sapiētia demū contingat. Mox infert, Quāobrē qui mysteria sanxere, haudquaq̃ negligendi sunt. Nā arcana quadā ratione impense nos admonere vidētur. quisquis inferos petat, nō ita expurgatus, & initiatus, in cœno eum volutari. Quæ maxima turba est. At qui secus, cum diis agere. Propterea inquiūt, Narthecophori quidē multi, Bacchi vero perpauci omnino. Sunt vero hi nō alii, q̃ recte philosophię mysteriis imbuti. Quid his paucis verbis sanctius? Quid Christianæ veritati magis consentaneum? Religionem inquit, sanctitatēq; prætendunt quidē plures, sed quotus quisq; culpationibus reclinatis, quas vitæ deprecatur castitas, scopum pertingit, aut induit perfectionem? Passim quoq; vocantur omnes, electorum tamen mira paucitas, nemine non discum potius audiente, q̃ vere philosophātem. Nam & Chrysostomus, Multi inquit, sacerdotes, & pauci sacerdotes, multi nomine, pauci re, non omnis sacerdos sanctus, sed omnis sanctus est sacerdos. Non vestis tenera, vti est apud Hieronymū, clericum facit, aut sacerdotem, sed casta mentis intētio, humanæ proprietatis retinentissima, quęq; peccatorū proluuiū prętextu nullo exemptum, purgatūq; eat. Sed curnam Bacchus pro germano philosopho, aut viro ad vnguē facto, vt poetæ verbis vtar? Bacchum Platonici putant quandoq; principem, ac summū quēdam sacerdotem. Hūc bis natum ab mythicis confingi tradunt, quia significēt, futurum sacerdotem, statim initiatum oportere renasci. Vel sacerdotis perfecti mētem Deo penitus ebriam videri iam renatam. Hoc ne quis miretur, scimus ab Museo tradi, mirum iustitię pręmiū perpetuam videri ebrietatem. Qđ ipsum antea per Dionysii sacra Orpheus inter veteres theologos perillustris significauerat. Cui propheticum illud non dissentaneum est. Inebriabor ab vbertate domus tuæ. Ebrietatē in anima duplicem intelligunt periti, nam & potus est duplex. Quippe pars illa purissima, altissimaq;, qua vel sustentantur diuina, vel constant, Nectar vocatur, & Deorum esse creditur potus. Inferior vero, ac turbidior animarum potus nūcupatur. diciturq; in veterū doctrina Lethæus fluuius. Anima igitur in corpus iamiam lapsura, vbi ad inferiora deferť, syluestrē tumultū, vt Plato vult, incipit sentire, delibutaq;, ac grauata vinolenta, vt sic dicā, alluuione diuinorq; obliuiscitur, & circa terrena delirat, dūq; corporeis amplius oblectatur, & pascitur, in corporeā degenerat naturam, totq;, ac tantis offunditur erroribus, vt mētis acie hebetata in iis tātū veritatē q̃rat, quę imagines sunt & vmbrę. vt Plotinus docuit sciēter. Deceptio vero hęc inter mala prorsum maxime noxia. Et hęc qđē Ebrietas vna est, grauis, ac pestilens, ob quā elegāter anima infra se, & extra se cōstitui recte diciť. Huiusce vero ebrietatis initiū statuūt craterē Liberi patris inter Cācrum, Leonēq;

locatũ,quia descẽsuris animis illic sylua influat primũ. Altera vero,quã nectaris conciliat potus, fragilioris naturę,labentisq;,obliuionẽ inducit. Anima ita affecta diuinis intendit, illa contẽplãs veneratur. Cęterũ excellẽtium rerũ fulgore corusco quasi hebescit primo, aut mirãdę dulcedinis succũ pręgustans suauiter, insueto quodã ardore nouũ induit habitũ prioris oblita. Sed post paulo ꝑgustatã diuinitatis iucũditatẽ iam largius, clariusq; intuens inenarrabile ducit inde alimẽtũ extra se quidem, sed & supra se posita. Ex iis opinor, liquet acrius intuẽti, quid ita Bacchi nomine Summatẽ sacerdotẽ, aut deo inhęrentẽ virũ latices nectareos haurientẽ Platonicorũ secretior doctrina intelligendũ dederit. Apud grãmaticos est piscis nomẽ Bacchus, quẽ Chellarẽ vocant, & Oniscum. Q; vero de nectare facta mentio, amplius sciẽdũ, esse qui Nectar interꝑtentur vinũ in Lydiæ Olympo concinnatum fauis promixtis, & floribus odoratis. Anaxandrides nõ potũ accipit Nectaris nomine, sed cibũ. succinit Alcmã quoq;. Sappho etiã Ambrosiæ Craterem dicit, sed nec Homerus esse deorum potionem Nectar nouisse, creditur.

Tres esse principes supra mundum. Iouem esse mundi animam. Quid Dionysius. Item qui Titanes. Qui Typhon, Cacoethes, Sporadici morbi, Endemi, Epidemi. Cur homines dicantur Dionysiaci. Catacecaumene, Catacecaumenites Vinum.

Caput. XIIII.

SEd neque omnino fallam, pergãq; porro comperta mihi in arcanis veterum libris in literas dare. Admonẽdos cẽsui studiosos omnes, nõ vno modo accipi Dionysiũ ab illis. Verũ quo apertior tota res fiat, sic repio. Theologos antiquiores ita ratiocinatos, vt sup mũdũ tres haberi principes, opinarẽtur. Oromasin, Mitrin, Arimanin. i. Deũ, mentẽ, animã. Nec ignoro, a grãmaticis dici Arimaniũ, ab bellandi furore. Dei ꝓpriã astruũt vnitatẽ, mẽtis ordinẽ, animę motũ. A solo deo primã ipsam in mũdo fieri vnitatẽ partiũ, & totius. A mẽte virtute Dei ordinẽ vnitarũ partiũ. Ab anima superiorꝝ virtute motũ fieri operis ordinati. Hęc anima prima in mũdo, tãq̃ animali suo regnãs, vitalẽ virtutẽ, vt placuit Plotino, a centro. i. a terra, velut a corde, per totũ ꝓpagare videt. Sẽsualẽ vero, & motricẽ a Sphæris superioribus, velut a capite inchoans, cęteris inde cõmunicare. Ab hac nõ aliter mũdanũ corpus alitur, atq; ducitur, q̃ per vitã inde corpori addictã, quę vita ab superiori substãtia, quãtũ substantia est, habet, vt alat, moueatq; alendo. In hac vita geniturę officiũ, ita cũ imaginatione cõcurrit, vt sese mutuo moueãt. Sicut ad geniturã parata est, sic prorsus imaginat. sicut vicissim imaginat, ita fit ad gignẽdũ prõptior. Animam hanc Orpheus Iouẽ appellat. Sub eius vniuersali ꝓuidẽtia Dionysii cõstituit ꝓuidentiã. i. naturã, hoc est vegetalẽ animę mũdanę potentiã. Eius membra sunt rationes rerũ seminales in natura. Quę quidẽ membra quãdo per generationẽ quasi ꝓcedũt in materiã, a Titanibus discerpi finguntur. Sũt vero Titanes geniturę pręfecti dæmones, qui persuasi a Iunone. i. ꝓcessionis, generationisq; cura, laniare Dionysii membra tradũtur, quasi Osiridis membra. i. viuificę prouidẽtię ab Typhone concerpta, hoc est ab dæmonũ geneficorꝝ duce, quia cõmune illius in cũctis æque gignendis, & mouendis officiũ differẽtes inter se partiuntur in sortes, rerũq; species ad singula generando deducunt. Qđ vero his adnectitur ex Orpheo item, ob concerptionem eiusmodi, deuorationẽq; fuisse ab Ioue tactos de cælo Titanas, eum fere sensum habet. Illos ad cælestia esse conuersos. Q; illis ardentibus enati ferantur homines, significat ex diuina eorũ cura homines in lucẽ prodiisse vitalem, qui ea de causa Dionysiaci nuncupentur, vt qui ex Titanibus videãtur nati, quos Dionysii membra pauerant. Siquis forte, vt & hoc attingam obiter, solicitius quęrit, quosnam dicamus genituræ præfectos Dæmonas, legat is Platonis Timęum, vbi post mũdi creationem inducitur princeps rerum deus iunioribus diis inferiorum animaliũ generationem mandare, & hominis pręsertim, qui inquit, cũ immortalibus appellatione conueniat, diuinusq; vocetur, habeat principatũ, iustitiã colat, ac vos item. Ego vobis semen, & initiũ tradã. Vos cętera exequi, par est, vt faciatis, generetisq; animalia, & cõsumpta rursum recipiatis. Postremo addamus & aliquid ex Gręco penu, Est regio Sole perusta, quã Mysi possideãt, & Lydi, exuta arboribus omnino visitur, pręter vitem. Catacecaumenen vocant, inde vinũ habetur virtute pręstans, Catacecaumenites ὄινοσ vocatur. Ex quo & nonnullorum perelegans circũfertur iocus, Dionysium dici recte πυριγενῆ. i. ex igne natum. Catacecaumenẽ dici coniectant de fulminũ frequentia, quã Ceraunoboliam vocant. auctor Stephanus. meminit Strabo. Est & eo nomine Erythręi maris insula. Qđ ad Typhonem attinet, est quidem eo nomine ventus turbulentus, atq; item πυρώδησ δαίμων. i. igneus dæmon, sed apud Galenũ etiã febris τυφώδησ, Sicut morbus κακοήθησ, vt parergon hoc

adnotemus,qui re quidem magnus est,ac difficilis,nec Crisin habens certam.tametsi facilitatis speciem præferat.Legimus item Sporadicos dici morbos,qui quouis tempore obueniant,& loco,sicut ἐνδήμους,qui in certis crassentur regionibus.ἐπιδήμους,qui temporibus quibusdam plures eodem infestent loco.

Quæ,& quot significet Cora.Arrianus explicatur,& emendatur.Item de Dionysio plura scitu digna.Cur dicatur Taurus,Taurophagus,Dionysius,Sabazius.Vnde Sabbata. An Iudæi Bacchum coluerint.Ficorum inuentor,& fructuũ,Ceruorum nomina plura.Vino aquam quis miscuerit primus.Tripus Dionysii.Item quid Bassara,Scenophegia.

Caput. XV.

QVodnam,dicat aliquis,propositũ tibi est? Nos quidẽ a te racemationẽ quandã ex paulo iucundiore vindemia expectabamus,qua ingeniũ fieret instructius,& vita comptior,morũ ratio excussior,limatiorq́;. Tu vero subinde Herculis cothurnũ tibi inducere tentas,nec te intra pelliculam contines supra crepidam iudicando,dum inseris operi,quę exactius requirant examen,& philosophorũ lucernã redoleant.fateor,pręgustata suauitas,illudq́; Platonicorũ symbolum τὸ θεῖον,trãsuersum ita me rapit quãdoq́;,vt mihi sępe videar ad Lotophagorũ gentẽ diuertisse. Sed bene est,suppetũt,q̃ me oblitũ reuocẽt,sed ita,vt respectare tamẽ liceat,& carptim,more bibentis in Aegypto Canis,quo pascat animus,præcerpere.Ecce vero Monitor primus Arrianus manũ iniicit,ac fronte rugosiore,quid inq̃t,differs? quin meo me cãdori restitutũ pergis? Tu q̃dẽ de Dionysio multa ex Platonicis expiscaris,at Dionysius meus,quẽ Latini tui in secũdo Alexandri gestorũ,Ioue,ac Cora satũ reddidere,qualisnã tibi videtur? aut quã esse putas Coram istam? Ego vero tanti viri auctoritate cõmotior intentius circũspectare cœpi,& amplius indagine latiore tesqua omnia,& vepreta,ac condensa scrutari,vt quippiã venarer,q̃d historico nobilissimo appositũ leniret stomachũ,demũq́; resupinata librorũ sylua,hęc proruisse sum visus.Coram q̃dẽ varie capi in auctoribus.Primũq́; Molossorũ gentẽ eo nomine puellas decenter forma conspicuas nũcupare,propterea eorũdẽ rex Ades,filiam appellauit Coram,quã rapere adortus sit Pirithous Sed & ꝓ virgine capi Coram,adnotauit Eustathius,vnde fiat forma deminuta,Corasion. Verũ & Coras Poetæ naues dicũt Protoploos.i.primũ in aquã coniectas,tãq̃ plane virgines sint.Corã item Græci pupillam in oculo vocant,quia ἐκ κοίλου ῥεῖ τὸ δάκρυον,ex concauo ꝓfluit lachryma,vnde dicatur etiã Collurium.Est item Cora impedimentũ sistens profluuiũ,& numi species. Corã vero dici puellam ex aliis quãpiã,nec legi,nec audiui,sed Proserpinã ita ab Gręcis nũcupari,nemo in literis tã feriatus,qui nesciat.Ita vero in Arriano fuisse transferendũ,argumẽto sunt pleraq́;,Et.M.Tullius imprimis,qui.III.de natura Deorũ,ex Dionysiis vnũ Iouis,& Proserpinæ filium recognoscit,Coræ autẽ minime.Scribit Clemens,Iouẽ cõmutatũ in anguẽ intulisse Proserpinæ filię vitiũ,vnde sit natus Dionysius,quo argumẽto etiã Sabaziorũ mystica Draconẽ ꝑferunt in orbẽ complicatũ.Hinc & Poetæ Draconem Tauri patrem dũ cõcelebrant,symbolice,operteq́; Iouem innuũt,ex quo,& filia natus hic sit Tauri specie.Quare ab Lycophrone Taurum vocari,scimus.Scribit Athenæus,Tauro,& Pardali assimilari Bacchum ex ebriorum violentia. Nam q̃ in tragœdia,cui attitulatio est Tyro,Sophocles Taurophagum vocat Dionysium,id interpretãtur,quia Dithyramborũ poetis in victoria daretur bos.Alii crudelem,& immitem accipiunt,quando & Aristophanes Cratinũ ita infamauit.Sed ad vinolentiam magis referendũ alii putant,q̃ Philœnus esset is,hoc est vino indulgeret largius.Et Dianam Tauropolon vocãt non ab gẽte solum,sed & ab animali,vt probat Eustathius.Dionysium vero dictum scribit Hesiodi interpres,veluti διδοίνυσον,quia sit vini dator.Id antea Plato quoq́; prodiderat.Propterea in vindemiis faciẽ eius musto tingere,ac ficis,consuetudo fuit vetus,inde ab Siculis Bacchus dicebatur Morychus,quia μορύξαι signet polluere,ac fœdare.Lyæum dicũt non solũ quia mẽbra soluat,sed amplius,quoniã ex intẽperanti potu cooritur sępe discordia,soluiturq́; hominũ vnanimitas.Sed & deridiculi gratia vocabatur Erebinthios,quæ vox tũ legumen nobis indicat,tum pudenda viri,vt est apud Aristophanẽ.Q̃d conuitiũ paulo impudẽtiores etiamnũ hoc tempore vsurpant.Sabazion vero appellatum volunt a tripudiis,quæ ab furentibus fierent,quando id a Barbaris σαβάζειν dicatur.Sabos autem dicebant ei deo consecrata loca,quin & Bacchos eius eodem enunciabant vocabulo,id est Orgia celebrantes,sic enim hi quoq́; dicunt,q̃uis etiam Bacchus sit coronæ species.Inde simplici vulgo irrepsisse opinor in plerisq́; Italiæ locis,vt pro agitare vsurpent Sauazare.Sabos inuenias vel apud Demosthenem pro Ctesiphonte.Sabaziũ esse

Dionysium docuit libro secundo Amphitheus. At Mnaseas Dionysii filium accipit Sabazium. Lacedæmonios Sosibius tradit, Dionysium colere Syciten cognomento, quia ficum ab eo inuentam opinentur. Quo argumento Milichius etiam dicitur quãdoq;, nam Milicha pro ficis vsurpari animaduertimus. Apud Naxios certe simulacrorum facies nunc vitiginea conformatur, nunc ficulnea, prout vel Bacchus dicitur, vel Milichius. Pomorum quoq; inuentorem Dionysium ferunt, & Syracusius significat Theocritus, quin & omnium, quæ ἀκρόδρυα vocant Græci, quo nomine fructus intelligunt arboreos. Scitu vero dignum, qđ in Symposiacis innuere Plutarchus videtur, Sabbata Iudęorum ex huius vocabuli ratione nũcupari, quando ab Iudæis Bacchum coli solitum, inde coniectat, ꝙ ea se die inuicem ad bibendũ largius soliti essent inuitare. Mel porro nec sacris inferant, ꝙ admixtum oblædere videatur vinum, sed & apud illos supplicium haberi maximum, si cui mulcta sic irrogetur, vt certum tempus vino cogatur parcere. Ducit item argumentum ex pontificis habitu, qui festis diebus mitram gestaret, Nebrida indutus auro distinctã & tunicam quoq; talarem, ac cothurnos, propẽdẽtibus ab veste Codonibus multis, hoc est tintinabulis, quæ inter eundum obtinniant, sicut inquit, apud nos. Putat porro Hebræorum Scenophegia, quæ sub tentoriis aguntur, mensis pomis omnifariam onustis, habere cum Baccho similitudinem aliquam, quoniam Scenæ illæ palmitibus, & hedera compingerentur, & vindemia imprimis vigente, festum ageretur, a quo non multis interiectis diebus, altera sequeretur celebritas Bacchi vero nomine insignis. Quin & aliæ, quas Craterophorias, & Thyrsophorias nominãt, ab thyrsis, cum quibus templũ ingrediantur. Cęterũ quid intus faciant, nescimus inquit, non aliud vero esse, q̃ debacchationes, veri prorsum fit simile. Siquidẽ tubis vtuntur modi nõ magni, sicut & Argiui in Dionysiis. Cũ citharis accedũt alii, quos ipsi Leuitas vocãt, vel ab Lysio, vel ab Euio, Bacchi cognominibus. Additur id quoq;, ab sue Iudæos abstinere, ꝙ ab eo genere sit interẽptus Adonis, quem esse Bacchum fere cõstat. Sed de hoc varie traditur, immoq; alibi plura. Hęc sunt, quę ex Plutarcho recensuimus, quæ q̃ commentitia sint, quantumq; habeant vanitatis, vel me tacente, nemini obscurũ puto. Q; vero de Nebride facta nobis mentio est, amplius attendendũ, Nebrida dici ceruinam pellem. Quippe est Nebrus inter Ceruos, qui nunc primum βορὰν ἐκδέχεται, id est alimentum admittit, proinde Anacreon Nebrum nuncupat νεοθηλέα γαλατηνόν, id est nuper virescentem, lactentemq;. Grandiores paulo iam dici Cemades valent. Perfecta demum ætate cerui, nisi eos item, qui Achæinæ nuncupentur, aut Spathinæ, quædam ætatis esse discrimina, coniectet aliquis, vel etiam generum ex magnitudine, vel cornibus interstitia. Græci Scholiastæ in iis satagunt egregie, sed ita, vt nec sibi admodum satisfaciant. Ad ea vero, quæ dicta de Scenophegiis sunt, dignum relatu est, dici ab Aristotele Scenopegiam nidi cõstitutionem, quam miro ingenio excogitant hirundines, implicito festucis luto ad lutariæ paleationis normam, quæ ἀχύρωσις dicitur, id est Achyrosis. Verum prius, q̃ ab hisce reuellamur, q̃q̃ nonnihil veriti sumus, visum iri quandoq; nasutioribus, Iliade longiora nos sæpe contexere, adiicietur illud quoq;, Bacchum ab Eustathio deduci ἀπὸ τοῦ βαχεῖν ab incondito vlulatu, quo furentes Bacchæ personent. Postea inquit insertam literã κ, quo expressio fieret tetri, immanisq; soni. Quæ ratio item ex Iacho Iacchum fecisse videtur. Bacchas postremo Bassaras vocabant, proprie quidẽ, sicuti Orion scribit. Sed hinc est etiam prostituta mulier eodem dicta nomine, vnde factum, licet coniectare vt vulgo nũc in trãspadana Italia ancillas quoq; sic fere nũcupẽt Massaras, deluxato elemẽto prio. Bassaras noiat & Lycophron. Bassarica pro Dionysiacis iterp̃tant̃. dicit̃ q̃nq; Bassaris meretrix in Epigrãmate. Herodoto aũt credimus, ab Cyreneis vulpẽ dici Bassarũ. Q; aũt passim pro humili & dep̃sso Bassum imperita plebs vsurpat, illã, vt puto, originẽ habet, ꝙ Bassos pro cauitate dicit̃ interdũ gręcis. In tã multis vero, q̃ de Baccho cõteximus, adiiciat̃ illud quoq; ex Philochori monumẽtis, Amphictyona Atheniẽsiũ regẽ oĩm principẽ ab Dionysio edoctũ, vino aquã promiscere ad ortũ, quo noĩe surrigi hoĩes sint visi, quos meraca prius incuruabat potio, vnde Dionysio erecta ara, quẽ ὀρθὸν vocãt, i. rectum, substructa proxime Nympharũ quoq; in horarũ sacrario. Staphylus vini tẽperamẽtũ Melampodi ascribit. Tripoda Dionysii, cũ audis, Craterẽ intellige, nã ex Tripode dicere, vera loqui est. Vino autẽ veritas attribuitur, hinc Gręci, οἶνος καὶ ἀλήθεια λέγεται.

Dionysiorum ritus. Qui sint Phalli. quid Neurospasta. Lucianus declaratur. Gellii locus emaculatur. Automata. De Phalacris, & Phalantho. Item qui sint Phallophori, Ithyphalli, Autocabdali. Phallica carmina, vel Ithyphallica. Item Oschophorica. enarrat̃ Columella in hortis. Hermata, & Phalãgia quid. Itẽ Hilarodia. Simodia. Magodia. Cinædologus. Ionicos Logos. Sotades. Dicelistæ. Sophistæ. Caput. XVI.

Dionysia inquit in moralibus Plutarchus, veteri ritu cũ multa prorsum, & fe-
stiua hilaritate agebantur. Erat qui amphoram vini ferret, & vitem. aderat &
qui hircum traheret. Alius Arrichum. i. Cistam, aut Cophinum, in quo Ca-
ricæ forent, gestabat, omnes autem Phallum, sed nunc inquit, negliguntur
hæc, obsoleueruntq;. hactenus ille. Quid vero Phallus hic sit, scio anxie quæsi
turos e studiosis multos. Herodotus quidem in Bacchi sacris phallos agno-
scit, id est ficulnea veretra e collo propendentia, nunc & eorum loco ab Aegy-
ptiis excogitatas statuas cubitales, quas per pagos circunferrent fœminæ, mentula, quæ prope mo
dum instar esset corporis reliqui, innuente, & præeunte tibia. Sed & Mercurii statua ab eodem, ve
retro porrecto celebratur. Verum & Phallos duos in propylęis Deæ Syriæ permagnos memorat
Lucianus, quibus ita inscriptum foret gręce quidem, sed in hunc sensum, Hosce Phallos ipse Dio
nysius nouercæ Iunoni dicandos curaui. postea hæc subdens, Phallos inquit, Dionysio Græci ex
citant. In quibus ex ligno deformatas hominum imagunculas gestitant, pudendis magnis promi
nentibus. Vocantur hæc Neurospasta. Sunt vero hæc obiter, vt lucem quoq; Luciano inferamus
quasi tu dicas, neruis mouentia. vtitur eo verbo Athenęus, & in libro de mundo Aristoteles, quẽ
locum Apuleius sic est interpretatus. Astutia vnius conuersionis multa, & varia pariter admini
strant. Etiam illi, qui in ligneolis hominum figuris gestus mouent, quando filum membri, q̃d agi
tari solet, traxerint, torquebitur ceruix, nutabit caput, oculi vibrabunt, nec inuenuste totum vi-
debitur viuere. Meminit etiam quodam loco in noctibus Atticis Gellius, sed maxime vitiato co-
dice, nam modo legitur Neurobapha. Automata vero apud Mechanicos dicũtur, quæ per se mo
tari videntur, non longe ab Neurospastis dissita. nam & Automati sunt, qui nõ vocati ad cœnã
pergunt. Sicuti rhapsodia Iliados secunda apud Hom. dicuntur, & Autocleti, id est αὐτόκλητοι,
hoc est per se vocati. Automata porro appellãtur temere, fortuitoq; euenientia. Ab Neurospastis
dicitur Neurospastice ars, quam tamen non videri seriam putat Eustathius. Automata dicun-
tur miracula ab Arist. de animalium generatione libro. ii. Sed & Automata oua, quę constiterint
sponte, nec suum mas insperserit semen. Sed redeo ad Phallos, de quibus alii sic produnt, esse obló
ga ligna in summo habentia ex corio pudenda. Quidam tradunt, forma eiusmodi e collo, & femo
ribus pendula, solitos in Dionysiis saltare. Phallum etiam dicimus in Galeæ fronte prominens or
namentum, siue claui sint prælucidi, siue scuta quædam breuia admodum, vt scribit Eustathius.
Phalon enim illustre signat, aut clarum, quia Phaos dicatur lumen. Vnde & Phalacri pro caluis,
quia albicet iis caput, aut denudatum, apertumq; sit. Phalanthos etiã hosce dici inuenimus apud
Pollucem, quoniam albicans capillus vocetur Anthos. Phalion vero albũ dici, indicio sunt equi
Phalii nuncupati, quibus albicet frons. Sed & hominem vocamus Phalium albis in fronte capillis
Quæ vero dicuntur φάλαρα, id est phalera, sunt crici in Galea, siue annuli circa tempora, ma-
laiq;. quas partes παραγναθίδας nuncupant. Phaleras vero esse frontis equinę ornamenta, sciũt
omnes. Erãt & Phallophori, Ithyphalli, Autocabdali Musicorum species, vt est apud Athenæum
E quibus hi quidem ex hedera Coronas gestabant. Ithyphalli vero temulentorum personis conte
gebantur, habebant chirothecas affabre elaboratas, necnõ talarem tunicam, produciq; volupta
tis causa solitos, Athenæus scribit. Phallophori autem papyraceo tegumento faciem conuelabãt
hedera, & violis coronati. Autocabdalon pro rate multi etiam interpretãtur. Sed proprie ita vide
tur dici vtcunq; subacta farina. Qui vero Phallos erectos in inguinibus tantũ ferebãt, dicti sunt
Ithyphalli. Nam Phallica vocantur carmina, quę cum tripudiis stante Phallo canebãtur. Sed Pol
lux Ithyphallica nuncupat, sicut Oschophoria, quæ in Oschophoriis canerent, q̃d festũ erat ab ra
morum, quos Oschia vocant, latione ita dictum. Sũt in eo genere qui vocantur Hilarodi, quos nõ
nulli etiam Simodos nuncuparunt, q Simus Poetas id genus præcelluisse ampliter videatur, q̃d
Aristocles scribit. Erant & Magodi, qui fere Lysiodi vocitantur. Videtur Magodia inde nomen
indepta, q Magica proferrentur, & pharmacorum potestates. Fuit & Cinædologus, qui etiam
Ionicos dicitur Logos, & Ionicum poema. In iis Sotades viguisse imprimis commemoratur, qui
Maronites fuit, vti Pergamenus prodit Carystius. Apolloniũ habuit filium, qui de patris scripsit
Poemate. Suus erat Spartanis quoq; Comicus Lusus. hunc qui obirent, apud Laconas vocaban-
tur Dicelistæ, q̃q̃ euariante apud alios appellatione, Phallophoros siquidem appellant Sicyonii,
quidam Autocabdalos, Sophistas nonnulli. Iam opinor, ex iis, quę de Ithyphallis obseruata tra-
didimus, lux multa Columellæ versiculo accedit ex hortorum cultu.

Sed truncum forte dolatum

Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli,
Terribilis membri, medio qui semper in horto
Inguinibus puero, prædoni falce minatur.

Non omittamus postremo, quæ proferri ex Eustathii thesauris valent. Phaleridas Veneri coniunctas putari, nõ propter Ithyphallos modo, vel etiam Phallos, sed & ex albedinis ratione, quæ in animali visitur semine. Cuius inesse similitudo pernoscatur in Phaleridum nomine. Phalium quippe album dicunt. vnde & Phaleræ. Phalangia vero ad hæc prorsum faciunt nihil. Sunt tamen eo nomine, subiecta nauibus ligna, velut fulcimenta, quæ item dicuntur Hermata, quasi ἐρέισματα, vt auctor probat Eustathius, nec flatilis repugnat, regula dictante, vocalem breuem in ρ, desinentem, illato mox μ aspirari, vt hormos, harma, hormatos. Est tamen Herma inaurium genus muliebre, dicuntur & hermata dolorum quandoq;. Imponitur & nauigiis herma. Citra qđ si fuerint, dicunt Anermatista, id est ἀσήρικτα, ἄοπλα, id est infirma, inermiaq;. Herma saxum prægrande interpretantur grammatici, nam & Arrianus scribit, Herma impositum puppi, vt eo pondere protolleretur Prora.

De Phellis, Item Phelleis, & Phelletis. Qui Phellopodes. Caput. XVII.

Legebam Iulii Pollucis Onomastici librum primum, vbi piscatorum instrumẽta recẽsens, Linũ nominat, Phellos, Molybdenam. Querebamus, cuiusmodinã forent, qui nominant Phelli. Nã alibi idem Pollux in ratione capiẽdarũ purpurarũ ab Porphyreis, quos eius piscis indagatores itelligit, Cypselas veluti nassas quasdam ex sparto, vel iunco cõtextas, & illitas demitti per funiculum scribit, ex Phellis propendentem, vt emineat. Sed & Plutarchus in libro de Romanorum fortuna, Caium Pontium ab Camillo transiturum in capitolium, qđ ab Gallis obsidebatur, dũ Tybrim trãsmitteret, φελλοὺσ πλατεῖσ ὑποσερμίσασθαι, hoc est phellos latos pectori subiecisse scribit. Comperiebam in libello quodam, in quo Rhetorum obscuriora vocabula explicantur, Phelleas dici apud Isæum loca petrosa capris cõpascua. Vnde & Phelleus apud Aristophanẽ in Nebulis, est in Attica locus inęqualis, & superciliosus, & asper. ex hoc & Dores pumicosos lapides dicũt Phelletas. Est & in libris operimentum extrinsecum Phellas. Sed hęc ad rem nihil. Phellos id esse videtur gręcis, qđ latine suber. Cuius est natura, vt mergi nequeat. propterea Græci ἀβάπτισον φελλὸν vocant, quasi tu dicas immersabilem phellum. Vnde elegãtissime Pindarus eum, qui insita virtute, impenetrabilem se quodammodo seruat fortunæ telis, nec deiici nouit, aut dari pessum, esse tanq̃ phellũ pronunciauit. Phellopodas vero Lucianus quosdam fingit, qui per mare currentes non mergerentur, quoniam inquit, Phellinos haberent pedes. Ex Phelli, id est Suberis similitudine est apud Vitruuium libro. IX. in Horologii aqualis ratione, Phellos, siue Tympanum, aut Scaphum, quod ab aqua subleuatur. Sunt qui ita scribãt, Phellum esse in Italia montem, in quo Piceæ proceriores gignantur, ex quibus Phellus, siue Suber conficiatur. Phellessæos esse dicit Stephanus Vmbris adiacentes populos ad Iapygiam, sicuti commeminit lib. VI. Eudoxus. Idem putat Phelleos de locis dici omnibus, quæ infra petrosa sint, tenui supiecta terra, ad Olearum plãtationem peraccommoda. Phellum & Antiphellum in Lycia ciuitates recognoscit Alexander polyhistor. Phelonem pro tunicula positum legimus.

Quam habeat rationem Adagio, Camelus bactriana. Pluscula de Camelis. Perpensus Plinii locus. Camelus pro fune. Quid Camelaucium. Caput. XVIII.

Camelum bactrianam, καὶ δίχρωμον ἄνθρωπον, id est bicolorem hominem venisse in prouerbiũ in Aegyptia historia animaduertimus, aduersus eos quidẽ, qui ea promũt, quę admiratiõi putãt futura, re aũt ipsa vel meticulosa sunt, vel plane ridicula. Adagiũ rationẽ habet eiusmodi. Ptolemæus Lagi duo quædã inusitata in Aegyptũ induxit, Camelũ bactrianã insigniter nigrã. Bicolorẽ item hominẽ. Ita vt medietas quidẽ ex ęquilibrio summe foret nigra, reliqua portio albedinẽ pręferret eximiã. Cõuenientibus igitur in theatrũ Aegyptiis, alia vtiq; nõ pauca spectaculo digna exhibuit. Demũ stuporẽ nouitate rei, ac inusitata specie iniecturus, Camelũ produxit, & semialbũ hominẽ. Cęterũ Aegyptii Cameli aspectu territi paulominus prosiliẽtes mandarũt fugę præsidiũ, etiã si auro esset ornata egregie, ac purpura instrata, freno quoq; lapillis interlucentibus cõspicuo, e thesauris Darii regis, vel Cãbysæ, aut ipsius Cyri. Ad hominis autẽ illius, ita coloribus distincti, & vt sic dixerim, variegati, intuitũ partim fusius riserũt, partim vt mõstrificũ qddã auersati sũt. hic Lucianus, Δέδοικα δὲ, μὴ καὶ τοὐμὸν κάμηλοσ ἐν αἰγυπτίοισ ᾖ. sũ

veritus inquit, ne libelli mei perinde fiant, ac Camelus apud Aegyptios. De Camelis Aristoteles multa, & Plinius. Cameli in dorso tuber vocant Hybon. i. ὕβον, qq & eo nomine intelligitur collo qui est obtorto. Iulius aut Pollux ita prodit. Ad belli vsum asini, qui dicuntur Sceuophori. i. Sarcinas gestantes, pernecessarii habentur. Boues item, qui currus trahant. Muli vtrunque præstant. Camelorum quoque gerula opera expetitur. Sed in his etiam Bactrii pugnant, quod sint equis celeriores, & magnitudinis ratione formidabiliores etiam. Et quia nō infestentur siti, vtique laboris patiētiores. Quibus longiore itinere fatiscūt pedes, Carbatinas adhibere, moris est. Herodotus auctor est, Camelū in posterioribus cruribus quatuor gerere femora, & genua totidem, & veretrū inter posteriora crura, qđ caudam spectet. Porro camelis iunctis Indos tendere ad auri furta, qđ inquit custodiant formicæ, quæ Vulpes excedant magnitudine. Adiicit Philostratus, Indos ad cursum camelis vti, hisque vno die stadiorum mille iter conficere. feruidum præterea animal est, proinde lasciuum, ex quo in Vespis Aristophanes festiuissime, Phocarū inquit, odorem habebat, Lamiç vero testiculos illotos, Cameli autem podicem. Iureconsulti titulo de muneribus, Camelariá dicūt camelorum curationem, qui publica pecunia alebantur, & Camelarios curatores ipsos, qđ munus inquit Arcadius, personale est. Exciderat pene, qđ dissimulandum non fuit, Camelos in admirabilium relatione tradit Aristoteles, nunq̄ coisse cum matre. Obseruandum id & in nono Auicēnæ libro, qui est de animalibus. Sed & Aristoteles in libris argumenti eiusdem, id ipsum confirmat. Hoc idem & in equis ex Plinio astruere conantur aliqui. Qđ tamen falsum conuincimus ex Aristotele libro sexto. nam cum docuisset, salacissimum tum fœminarum, tum mariū esse equū homine excepto, paulopost inquit, Equi vel suas matres, & filias superueniunt, atque tunc perfectū esse armentum videtur, cum parentes suam ineunt prolem. Suppetit Ouidii auctoritas ex decimo metamorphoseos. Coeunt animalia nullo

Cætera delicto, nec habetur turpe iuuencæ
Ferre patrem tergo, fit equo sua filia coniunx.

Camelum vsurpant quidam, literis nil immutatis, genere tantum diuerso, pro anchorario fune, Vt illud euangelicum, Camelum facilius est, per foramen acus intrare, q̄ diuitem in regna cœlorum. Sed doctissimi grammatici, & Aristophanis interpres, & Sudas quoque, per i, malunt scribere Camilos. Camelaucium vero inquit idem Sudas, dictio Romana est. dici tamē etiam græce potest παρὰ τὸ καῦμα ἐλαύνειν, quia calorem defendat. Est autem Camelaucium, vt Aristophanii enarratores tradunt, qđ prius dicebatur Pilidion, id est galericulus. Illud vero fuerit leuioris operæ, qđ præcipiunt Etymologici, Camelum inde videri appellationem duxisse, quod excepturus onera humi hoc est Χαμαὶ considat, veluti Chamelus. Sed inquiunt, vastioris Ioni litera in exilem transiit.

Hominis, & animalium ortus ex priscorum Theologia. Prometheus cur dicatur homines finxisse ex luto. Quo sensu dicatur, Prometheus es. Coroplates quid. Quid Prometheus ex Plotino. Caput. XIX.

HOminem, quem Mercurius miraculum ingens esse dicit, ex limo terræ confictum, non sanctæ modo perdocēt literæ, sed in Menexeno, Protagora, & Politico, atque Critia testatur Plato, prouidentia diuinæ bonitatis id agente, ab terra olim propagatum, cum artificis sui imagine, ob idque Theoiden appellatū. Nec tamen inficiatur idem, exundante amplius humoris elemento, moxque residente eo, ex humiditatis copia, & insequentis çstus terrā tot, autaque fœcunditatis semina cōcipere, vt cuiusque modi prorūpát inde animalia, abs qua origine spōtali ne homo quidé abiungatur. Qđ & in Aegyptiorū doctrina cōtineri nouimus, atque itē Arabū. Sed Algazeles tradidit maxime, nec Auicennæ displicuit in tractatu de diluuiis. Et Maro cōprobasse videtur illo versiculo, Terrea progenies duris caput extulit aruis. Georg. II. etiā si modo ferrea legitur in vulgatis codicibus. superioris sententiæ auctore Lactantio. Et nos alibi super re ista copiose disseruimus. Poetæ vero, quorū doctrina multiplex, atque interim recōdita est, ab Prometheo de terræ luto effictum hominē prodiderunt, aut obscuritatis inuolucro, aut inscitię nubilo artificis veri nomen ementiti. Aut quia, vt annalium tertio meminit Aphricanus, nec tacuit in libro temporum Eusebius, eloquentia, & sapientia sua brutam dicentes vitam, ad ciuilem reuocauit modestiam, & scientia transfigurauit. q̄q̄, vt Augustinus auctor est, non ostenditur, quisnam illis temporibus sapiens fuerit. Siue quod primus omnium simulacrum hominis de pingui, ac molli luto formarit, ab eoque nata primū ars sit, statuas, ac simulacra fingendi, quoniā Iouis temporibus

floruerit,quibus templa constitui,& noui Deorum cultus obrepere cœperint. Cæterum vtcunq; interpretari collibuerit,ex fabulæ,seu veritatis argumēto comminiscitur Lucianus,appellatum se a quodam Prometheum,q; librorum eius ratio noua foret,& insolens,ex Dialogo concinnata,& Comœdia,quæ inter se longe diuersa sint,& vt aiunt,diametro disparata. An me forte Prometheum inde arbitraris inquit,q; inuenta mea lutea itidem sint? Agnosco similitudinē,comparem illi me fateor,nec recuso,Peloplaton,aut Plastem,siue figulum me vocari,q̄q̄ vilius sit lutum mihi,& ex triuio,& fere barbarum. Q; si orationem perdignam laude arbitratus sapientissimum ex Titanibus in ea miraris, Vide ne ironiam aliquis putet,ac laudi nasum Atticum inesse. Vnde enim mihi inuentionis præstantia? aut quæ demum sapientia præcellens,vel prudētia in meis fuerit libellis? proinde mihi satis superq; sit,si non terrea hæc,& prorsum digna Caucaso iudicaris. Vos nimirum Promethei verius,quotquot in iudiciis cū laude versamini. Vestrum enim opus verum spirans,animatumq; est,inest quoq; ignea quædam vis,q̄d ex Prometheo vtiq; fit,nisi q; non ex luto fingitis,vt ille,sed pleraq; auro conflantur. nos simulacra quędam confingimus,proponimusq;, Argillam omnino tractamus,quemadmodum,qui vocātur Coroplathi,qui puppas nescio quas pueriles,& id genus imagūculas quorūcūq; animalium ex luto parte plurima,sed & ex alia interim materia fingant. Sed idem operi motus non adest,neq; item anima,risum modo,& voluptatem tota res habet. Proinde subit quandoq;,ne ita Prometheum me voces,sicuti Cleona Comicus Poeta. Nam & Athenienses suo illo Attico naso,omnes,quorum artificium esset non sine luto,& igni,Prometheos nuncupabant,perinde ac ollulæ,friuola sunt,& quassa nostra omnia,& quę vel lapilli iniectu tenui,comminui tota facilitate possint. Sed nō hoc forte sensu dicor Prometheus,sed cum laude potius. Nam quæ modo scribimus,non trita incedunt via,nec Archetypa,quæ imitemur,habent. Sicuti homines,qui non extabant,excogitauit ille,ac effinxit,cui affuit Minerua inspirans lutum,& faciēs animatum. Hæc quidem Lucianus. Sed si ducem magnū sequenti honestus error est,video id quoq;,nec minus docte adiici posse. Solent nonnulli male feriati,& de re literaria hoc nomine male merentes,ingenio nullo,doctrina,siqua ea est,tenebricosa,& nulli rei,manu,vt sic dixerim,prurire,ita gloriolam quamlibet toto,q̄d dicitur,pectore captare,vt ab condendi studio,quo vt maximus quisq; est,ac scientissimus,ita terretur imprimis,& fatigatur,nulla ratione auerti valeant. Sed q̄d Prometheum fecisse memorant,omētum vix,& pinguedinis nescio quid ossibus inducant,eo lenocinio exchartabula liniētes,vt Absinthites lateat,& illecti studiosi mellito gustulo præcipitentur in laqueum,& sub purpurato titulo de aureo Babylonis calice bibant. Cōquirunt inscriptionum miras varietates. Cerion ille appellat librum suū vel nugas meras potius,& fauum intelligi vult. Alius κέρασ ἀμαλθέιασ, q̄d Copiæ cornu,veluti lactis gallinacei sperare possis in volumine haustum,vt verbis nobilissimi auctoris rem exprimam,& propter q̄d deseri vadimonium possit. At cum intraueris,bone deus q̄ psyrica omnia,q̄ omnino nihil,nisi osseum,nihil non simplarium. Hosce ego Prometheos vere dici,& esse arbitror. ferunt siquidem,qui ista curiosius consectantur,Prometheum carnium distributioni,quam vocant Creonomiam,præpositum lepide admodum,& festiue Ioui imponere adortū,quippe nil veritus diuinitatem summatis Dei,sibi quidem præpinguia,& sapida subduxit,Ioui autem Ossa modo apposuit obducta ἀργέτι Δημῷ, vt Hesiodus inquit,id est pinguitudine cādida. Quo nomine,simul quia homines finxisset,& ignem furto cōciliasset hominibus,Vulcano,& Mercurio dicitur ab Ioue traditus in Caucaso suffigendus. Ex hoc item facto Lucianus in sermōe,qui est de Mercede seruientibus,vice prouerbii vsurpat πρωμηθέωσ μερίδα, id est Promethei portiunculam,videlicet ὀσᾶ κεκαλυμμένα πιμελῆ, id est pingui contecta ossa. Nos vero,q̄d cœpimus,adiiciamus Coronidis loco,tanq̄ bellaria quædam scitius condita,quæ somniculosum excitent lectorem,altius vellicando. Legimus apud Plotinum primo de dubiis animæ,Naturalem quandam prouidentiam in vitali animæ mundi parte regnantem sub Promethei cognomento,ex luto,id est materia prima statuas,id est res naturales effingere,atq; esse huic opificio partim quidem alligatam,partim quoq; solubilem,nec esse hic Epimetheo.i.temeritati locum. Quod ad fabulosa spectat. Promethei in Caucaso religati meminit libro quinto Arrianus,sed & Qu. Curtius rerum gestarum Magni Alexandri libro sexto.

Omnium,quæ de Prometheo traduntur,enarratio allegorica. Quid Hepar,siue Iecur Promethei. Quid Aquila. Pandora. Obiter de Briarco pauca. Epimetheus. Iapetus. Ferula. Ignis. Caput. XX.

ET quia ſenſum allegoricum,qui in Promethei fabula ſcrupuloſo cluditur inuolucro,breuiter admodum attigimus,& q̄d dicitur,vix ſummis labiis guſtauimus,ſuccurrebat mihi,vt fuſius,& campo latiore rem ipſam exequerer.Sed quoniam non parum multa ſunt in hoc negotio,quæ Delio indigeant natatore,vtque ex intima promantur philoſophia,proindeq; cimmeriis inuoluta tenebris,Commodius eſt viſum,monere omnes,ſiqui ſunt horum ſititores,vt ita dicam Platonicos adeãt,imprimis vero accurate Platonẽ ipſum in Ciuili,Protagora,& Gorgia,in quibus Commentationibus vir ille multa promit veteris theologiæ ſemina.Nos interim amœniores petemus ſeceſſus,edocturi harum lectionum ſtudioſos,quæ ab Græcorum grãmaticis ad hoc pertinentia fuerint animaduerſa,& prodita.Igitur inquiũt,Agrœtas tertio & decimo rerum Scythicarũ ſcribit,Aquilam Promethei iecur depaſci ſolitam,inde videri receptum vulgo,ꝙ is præfœcunda potiretur regione,ſed quam tamen fluuius Aetos.i.Aquila maxime infeſtaret.Scimus autem hepatis,aut vberis appellatione fertilitatem plerũq; ſignificari.Cum illuc acceſſiſſet Hercules,re perſpecta,fluminis impetũ,& copiam alueorum crebritate exinaniſſe,atq; inde iudicatum,Aquilam peremiſſe,& a vinculis ſoluiſſe Prometheum.Sic q̄d obuium erat,fabulæ inuolucro factum obſcurius,velut in Briareo quoq;.Quippe prodit hiſtoria,eſſe in Aſia tumulum Aegeonis nomine,abs quo fontiũ proſiliens multitudo circumiectos impugnet campos,ſed non in hoc idem omnibus videtur.Theophraſto magis placet,Sapiẽtiæ ſtudioſum fuiſſe Prometheum,ac omnium primum hominibus philoſophiam eſſe impertitum,vnde inuulgatum fabulis,Ignem ab eo diſtributum.Herodorus adiicit,Scytharum regem hunc fuiſſe,cumq; eius imperio obnoxia regio ſumma neceſſariorum laboraret inopia,nec ſuccurri ab rege poſſet,ꝙ Aquila fluuius excreſcens nimio plus agros dilueret,ibi coortos homines in vincula Prometheum conieciſſe,Herculem vero illum liberaſſe,& fluuium corriuaſſe in mare.Duris autem ſcribit,ob Palladis amorem in Caucaſo eum fuiſſe colligatum,quo argumento Caucaſios nec Ioui,nec Mineruæ rem diuinam facere,Herculem autem colere imprimis.Ceterum ne id item omiſerim,auctor eſt libro.II.Pherecydes,Aquilã immiſſam Prometheo,ex Typhone,& Echidna Phorcynis eſſe natam.Quodq; illa interdiu abſumeret,ſolitũ noctu ſuccreſcere.Q̄d vero ad oſſa Ioui appoſita pertinet,hunc reperio ſenſum,haud equidem aſpernabilem,ſiquis dogmata veterũ de anima,& Empedoclis præcipue admittat,quibus animas placet eſſe apud opificem Deum ante,q̃ in corpus delabãtur,atq; illic proficere,ac perfectiores nanciſci gradus.Rationalis igitur animæ mens Promethei nomine ſignificata penes diuinam prouidentiam conſtituta,quam Iouis nomine intelligunt,ſortita incorpoream vitam cibi haud indigam,impetum concipit ad terrena hæc,& corruptibilia,quo nomine confeſtim pœna cõſequitur,vt illinc præcipitetur in corpus.propterea Heſiodus prudenter peiorem ſcribit contentionem neceſſario amari ab hominibus ob irrationalem vitam,quæ obuenit,delabente in corpus anima.Oſſa itaq; veritatis inſinuant nobis tegumẽtũ.Oſſium ariditas,& perfecta nuditas vitam præmonſtrat extra carnem,& cibi neceſſitatem.Nata inde voluptas & ſpiritale gaudium per pinguedinem oſſibus obuolutam ſignificatur.Mens igitur Ioui imponere tentat ſubtractis ſibi adipatioribus,illi autem oſſeis appoſitis,quoniam ad inferiora reclinata corpoream vitam eſt amplexata,quæ carnem habet,ac pinguedinem,Deum ſpiritali ſtatui reliquit,q̄d ſane primum apparuit mentis peccatum.Ignis nomine intellectualis oſtenditur vita.Nanq; latet hæc,ſicuti ignis ante,q̃ in materia concipiatur.Ignis vero furtum in concaua ferula manifeſtius aperit tranſitum ab intelligibili,& obſcura,latentiq; vita ad ſenſibilem,& alienã.Ferula nil plane aliud eſt,q̃ corpus.Vt enim illa ignem operit,conſimiliter animam caro.porro ſicuti ferula debilis,pari modo & corpus.Poſteaq̃ vero electione propria Mens affectare terrena cœpit,iubet diuina prouidentia ex elementis quatuor compingi Pandoram,id eſt humanum corpus fœmineo nomine ſignificatum,ꝙ carnis debilitas minimo exolui poteſt.dicitur tamen Diis ſimile,quia humanum genus etiamſi non numero,ſpecie tamen ſit idem,ſeruetur q; perpetuo,ac vigeat.propterea virgo fingitur Pandora.Ioannes tamẽ grammaticus artium inuentionem Pandoræ nomine,accipiendam putat.Aquam vero ſubactam dici,& terram ob nauigationem excogitatam.Aut per exochen quandam agricolationem intelligamus,a qua profluunt omnia,quibus alimur.Pithos autem hoc eſt Pandoræ dolium fati potentiam indicat,quæ prodeuntibus ad generationem animis bona diſtribuit,vel mala.Vnde multi dicantur εὔμοιροι,alii vero κακόμοιροι,q̄d eſt boni fati,aut mali.Sed hoc ipſum fatum vocat Heſiodus Διὸς νοῦν,id eſt Iouis mentem,Idq; ex Stoicorum hæreſi.Cæterum de Epimetheo quidnam ſtatuimus?Mens noſtra dum

diuinitate instructior insita, exactiore libra rerum qualitatem prius q̃ omnino quicq̃ capessat, expendit, peruidetq;, dicitur Prometheus, id est prouidens, & presentiens. dum vero inscitiæ nubilo obducta nil satagit, sed incertis fortunæ flatibus vitæ rationes, tanq̃ vela expandit, tunc post malum resipiscentis, consultantisq;, hoc est Epimethei nomẽ accipit. Horum pater fingitur Iapetus, id est pernix & rotata cœlorum vertigo. Cum cœlo præterea analogum quiddam humanum caput ex positu sphærico habere cognoscitur. Proclus Iapetum accipit θεὸν νοερὸν, Deum intellectualem, qui sit causa cœlestis motus, vnde etiam dici a theologis Iapetum παρὰ τὸ ἴεσθαι καὶ πέτεσθαι ab incessu, volatuq;. Cœlestem Sphæram eo nomine intelligi mauult Eustathius. Ignem a Prometheo surreptum νοῦν intelligit τεχνικὸν, id est artificialem mentem, nam luminis causa inquit, ignis est. Proinde Icona habet artificialis mentis, qua viuunt homines intellectualiter primum. Ferulam putat typum habere sensibilium. Est enim Dionysiaca, vt Dionysii sacris initiati monstrant, ναρθηκοφοροῦντες, hoc est ferulam gestantes. Qui Deus creditur sensuum auctor. Ignem fabula tradit, delatum primo in Aetoliæ ciuitatem, quæ ex eo argumẽto sit dicta Pyrenia.

Enarratur locus Propertii. Quale sit Pharmacum Prometheum. Item Promethei Thessali historia. necnon de Argiuo rege Lacyde. Caput. XXI.

Disceptatum diu inter eruditos arbitror, qui Propertium atterunt lectione assidua, super illis versiculis ex libro secundo, ad Tullum, vbi de Cynthia queritur, quę in Baiano secessu, notissimo vitiorum diuersorio, in alterum videbatur amorem suum corriuasse, ex quo indignanter Poeta, atq; ob id dolens acrius, illuc erumpit.

Inuidiæ fuimus, num me Deus obruit? an quæ
Lecta Prometheis diuidit hærba iugis.

Sum admiratus, virum alias doctissimum, & oleo multo, multaq; opera bene, atq; adeo insigniter de re latina meritum, eum conniuenter transiluisse locum, nec suppetisse, quid peculiarius afferret, etiamsi multus sit harum rerum cõquisitor. Sed inter tot vigilias, semel, atq; iterum obrepsisse somnum, minus fortassis mirandum. Verum amota omni vesica, contenderim eruditum Poetam significasse, ex hærba pharmacum, qđ Prometheum Apollonius argonauticon tertio vocauit. Cuiusmodi foret ea, nec edocere quidem supersedit. scribit autem natam primo ex cruore, ac sanie in terram stillante, dum Promethei iecur Aquila rostro lancinans in Caucaso depasceretur. Eius inquit flos prominet cubiti mensura. Colore corycio assimilis Croco, caule gemino. Radix sub terra caro videtur recens incisa. Succum nigricantem esse tanq̃ Phagi. Nec vim item tacet, Si inqt, Proserpinæ re diuina noctu peracta, hoc corpus linias, ferro nullatenus oblædi poteris, neq; item ignis incendia sentire. Hæc nimirum vbi legisset Propertius, Carmini inseruit, ceu medicamento eodem ita Cynthiæ mens in eum obduruisset, vt nec igneos amoris afflatus persentisceret, & nullos poetæ æstus curaret. Hæc nos obseruata illatebrare non sustinuimus, publicam materiam fecimus non vellicandi libidine, tanq̃ conserta manu in ius vocemus, neq; enim theoninum dentem subinde stringere, Christiani hominis puto, sed iuuandi consilio, expendant modo Classici omnes, sed censura miti, hoc est citra liuorem. Si probarint, Calculum non abnegent. Sin minus, allata ratione, nec ipse vnguem reformidabo, aut nares hoc nomine contraham, patiarq;, vel vtrunq; Andabatã videri. Posteaq̃ vero de Prometheo satis multa congessimus, subnotemus illud quoq;, qđ ex Ioanne grammatico nouimus. Fuisse ab superiore diuersum ex Thessalia Prometheum quendam, quem cum Lacydes interficere vellet, & tum forte is phymate laboraret, tuberculum est id furunculo maius, rotundius, atq; planius, transuerberãs ense persanauit. Eodem modo inquit, Smicynthes Nicanora Ephippo percutiens salutare intulit vulnus. Et Seneca de beneficiis secundo, Tuber tyranni, quidam ferro diuisit, qui ad eum occidendum venerat. Thessali Promethei meminit Plutarchus in Commentatione, qua commonemur, quo quis modo ab inimico possit iuuari, sed Lacydem non nominat ibi. nominat autem extra historiam mox paulo, docetq; fuisse Argiuorum regem coma delicatum, & incessu quoq; molliorem.

Scripti & Voluntatis quæstio triplex. Quid æquum, & bonum. Quintilianus enarratur. Lesbia regula. Item Polycleti regula. Caput. XXII.

INter alia haud parum multa, quæ in dicendi artificio solent sese veluti obices, & moramenta legentibus ingerere, est & illa scripti, & voluntatis frequentissima etiā inter iureconsultos quæstio, vt iuris pars nō minima videatur inde pēdere, sicuti elegāter scribit libro Oratoriarū institutionū septimo Fabius. Eius quæstionis vis trifariā tractari fere potest. Nam est, vbi scriptū, & voluntas ambiguitatem habent, siquid in lege sit appositū obscurius. Alterum genus est, in quo pars altera scriptū aduocat, altera volūtatem. Quomodo ab voluntate stemus aduersus scriptū, amplius exequit̄ idem Quintil. sed exemplo item apposito, Peregrinus inquit, si murum ascendit, capite puniatur. Cum hostes murum ascendissent, peregrinus eos depulit. petitur ad suppliciū. Cōtradicitur, quęriturq́, an ne seruandę quidē ciuitatis causa liceat mœnia conscendere? Ergo æquitate, ac voluntate pugnandū. Tertium genus est, cum in lege aliquid inuenias, quo non obscura coniectatio fiat, conditorē legis diuersa, atq; aduersarii opinentur, sensisse. hucusq; Fab. Sed cætera, quæ hic continentur, nec molestam, nec reconditam interpretationem habent. Sed qđ dicitur, Aequitate pugnandum, nos torquebat aliquantulum, videbaturq́ omnino res vberius explicanda. Nā & ex multis Quintiliani locis tolletur obscuritas, & aliis quoq; scriptoribus, qui studiosorū lectionibus teruntur, opem tulerimus aliquam, sed ad hoc pręstandum non fere illustrior Aristotele occurrit, qui abunde nos instruat, quid sit, q́ æquitatē crebriter, ac bonitatem dicimus. Nec oberit illud iactatū vulgo, Vni testi, nec Catoni quidē credendū quando non occurrit, aduersum ituros aliquos. Lego igitur apud illum libro de moribus quinto, id ab Græcis verbo vno exprimi ἐπιείκειαν, qđ nos æquum dicimus, & bonum. Consentaneum inquit, est, dispicere, æquitas, & bonitas quam rationē habeant ad iustitiam. Neq; enim omnino est idem, nec genere item prorsus diuersum. Nam eximie quandoq; approbantes adnectimus id, ex æquo, & bono. Sed si rursum rationem dispicere pergas, absurdi nescio quid sese ostentat, si pręter iustum aliquid sit bonum, & æquum, qđ laude dignum censeas. Nam aut iustum res eximia non est, aut bonum, & æquum, non iustum, sed aliud, aut vtrunq; eximium, & idem est. Cæterū rectissime omnia constituta, nilq́; in iis pugnans est. Quippe bonum & æquū cuiusdam iusti emēdatio est, non tamen ab eo dissentaneum. Gignit autem ambiguitatem. Quoniam bonū, & æquū iustum est quidem, sed non id tamen, qđ ex lege est, sed qđ legem corrigit, emendatq;. Ratio vero huius hinc colligitur. Lex omnis vniuersalis est. Verum ea sæpe rerum natura est, vt de iis vniuersim præcipi nec possit, nec debeat. Vbi igitur necessarium est vniuersale præceptum, nec recte asferri potest, lex id complectitur, qđ plurimum est, nec eam fallit tamē, in quo deficiat, nec ideo nō rectam dixeris. neq; enim peccat lex, sed rei natura, quæ præcepti capax non est. Quando ergo vniuersalis est lex, vsuuenit autem qđ vniuersale non sit, tunc summa dictat ratio, vt quæ conditor legis vi rerum cogente, omisit, expleatur emendatione, qđ nec ipse legis auctor abnuat, si adsit. Hæc igitur est boni, & æqui natura, legis emendatio, qua quippiam fuerat omissum propter vniuersale. quædam enim sunt, de quibus lex ferri non potest. Itaq; decreto opus est, nam indiffiniti indiffinita est regula. Cuiusmodi est in Lesbo in ædificandi ratione regula plumbea. hæc ex Aristotele. Vnde plura paulo mutuari, & trāsponere collibuit, quo ex summi philosophi placitis res tota notior fieret, nemoq; non dehinc vitro, qđ dicitur, Sidonio, & Electro lucidius sciret, qđ æquitas, & bonitas sibi velint in maximis auctoribus. Vsurpat simplex plebecula crebro æquitatem, nec tamen, quid dicat, opinor satis intelligere. Qđ autem de Lesbia dictum regula est, scire amplius oportet, Lesbios plumbea vti regula, quæ super lapides posita per eorum inæqualitatē flectatur facilius, Siquidem adeo duros in illa insula esse lapides memorant, vt ob naturā minime sequacem scalprum non fere recipiant. Igitur eius ratione regulæ inter ædificandum, lapidū mēsu quoquomodo concepto, iunctura, atq; colligatio mutua minus reddebatur impedita, rectiorq; surgebat structura. Erat & Polycleti regula, cuius meminit in libro de optima constitutione corporis Galenus. Et medici temperatam, vt ipsi dicunt, complexionem aiūt esse veluti Polycleti regulam. ad eam quippe sanitatis regimen disponitur, item ægritudinum curationes, cibi, potusq; ratio, necnon pharmacorum. Porro qđ ad æquitatem spectat, ad id ipsum facit, qđ Moderatus Columella scribit Agricolationis primo. Nec sane inquit, est vindicandum nobis quicquid licet, nam summum ius summam crucem putabant, nec rursus in totum remittendum, cum vel bona nomina non appellando fieri mala, fœnerator Alphius dixisse seuerissime, putetur.

Th sei honores Athenis. Semnæ Deæ quæ sint, Item quid Semneũ. Theseis quid. Comę, barbæꝗ primitias offerre cur institutum. Tondendi species. Penice Coma. Galericulus. Relicinꝰ. Replaudere frontem. Trepterius, & Pentheterius Capillus qui dicatur. Pnyx quid. Ceroplastæ. Ceras pro Coma. Caput. XXIII.

THeseum, qui primus Athenarum vrbem constituisse videtur, cũ vicatim priꝰ habitaretur Attica, q̃uis Quatrurbem credatur Accius appellasse Athenas, ꝙ ex quatuor vrbibus foret conflata, honoribus multis, veluti tanti viri attonita virtutibus, prosecuta posterior ætas est. Mortuum siquidem sacrificiis, vt heroem, censuit honestandum. Asylum quoꝗ ad eius tumulum curauit dicãdum. Q̃d puto, Theseum dicebatur. Vnde est Aristophanium illud in Equitibus, καθῆσθαι μοι δοκῶ εἰσ τό θησεῖον, ἢ 'πι τῶν σεμνῶν θεῶν. Sedere mihi videor ad Theseum, aut ad deas Semnas, id est Erinnyas, ex attica loquendi consuetudine. Semneum vero Monasterium est, vel quasi veneratione dignum, aut magis, quia secreta, & inaccessa loca vocant Semna. Apud Lycophronem tamen, etiam turpitudinem habet ea dictio. Sed ad rem. Thesei templum, & Erinnyarum asyliam habebat, quoniam ex eo reuelli nu llus poterat supplex. Quid ꝙ auctores passim approbant, octauum mensis diem fuisse Theseo sacrum, Sicut Numeniæ dies qui primus est, septimusꝗ, Apollini, quartus erat Mercurio sacer. Erant eiusdẽ honori festa Thesea, in quibus dabatur populo Congiarium, & Conuiuia celebrabantur. Frequens item Tonsus nomen est Theseis, ab illo producta. Etenim inoleuerat mos vetus, vt qui Exephebi essent, Capillum, & barbam fluminibus, & Apollini primum tonderent, quem Curotrophon vocabant, Sicut apud Homerum Achilles facit, & in Theseo a Plutarcho est repetitum, eo argumento, ꝙ ex humecta, feruidaꝗ natura constant animantium incrementa. Delphos itaꝗ profectus Theseus Comæ primitias obtulit Deo, anteriore capitis parte abrasa. Nam alii temporum Comam offerebant, alii posteriorem, vt est apd̃ Pollucem. Priora capitis tondendi more Abantas primum vsos, auctori Homero credimus. Quemadmodum ediuerso Thraces quosdam appellatos scimꝰ Acrocomas, qui antias in frontem muliebriter demitterent. Nam Euboicos Opisthocomas vocari solitos, Polluci assentimur, quia comam per terga fusam alerent, qualis fere Hectorea dicitur coma, vt auctor Timæus est, Sicuti Procotta vocatur, vbi anteriores nutriunt comę, quia Cottis apud Dores dicitur caput. Q̃uis alii ante frontem capillos dici Procottam putent. Est & tondendi species dicta Cepus, qua frons excolitur. est & Scaphium, vt Aristophanes significat in Auibꝰ. Est & indecora prorsus, ac cinædica tondendi ratio dicta Mœchus, qua infamatur in Comœdiis poeta Cratinus. Cuiusmodi fere apud Martialem Epaphæresis, etiam si pro tonsu simpliciter quidam intelligi Epaphæresin malunt. Penicen comam dicimus insititiam, non veram, neꝗ congenitam. eandem & Procomion recte vocaris, atꝗ item Entrichon. At latine Galericulum, Trãquillo astipulante in Othonis vita. Relicinam in Alexandro frõtem vbi in floridis laudat Apuleius, capillitio denudatam intelligit, & veluti relictam. Replaudere frõtem, esse videtur percutiendo frõtem capillos reiicere, q̃d assolet in luctu. Capillus porro resectus Deorum honori, Threpterius dicebatur, id ẽ θρεπτήριοσ, vt est apud Aeschylum. Reliquus vero Pẽtheterius, id est πενθητήριοσ, puto, ab luctu ita nuncupatus, ꝙ vsitatissimi foret moris in Græcia, per luctum comam recidere, alio tempore omni connutrire, nisi vbi vigore ætatis præcisus, offerretur deo capillus, vti iam cõmonuimus, quem inde quoꝗ Threpterium nuncupari solitum coniectamus, nam & Threptra con nutricationis dici collata præmia, compertum est. Illud obiter adnotarim, Pnycen ad comam pertinere nihil, quando eo nomine consilii locus significatur Athenis. Alii concionem eo nomine intelligi malunt, ab hominum frequentia, & densitate deflexo vocabulo. meminit in Theseo Plut. & contra Ctesiphontem Aeschines. verum latinis codicibus maxime vitiatis. Ceroplastæ a non nullis comæ ornatores vocantur, quoniam Ceras etiam sit coma, q̃d indicat Homerus, dum Parim κέρα ἀγλαὸν dicit, sed & apud Sophoclem ὀρθόκερωσ φρίκη nũcupatur, id est horror pilos surrigens, velut ὀρθόθριξ. Sunt & Cæroplastæ, qui cæram exercent, sed tunc Græce κηροπλάσαι scribuntur. Pnycen, de qua diximus, putant aliqui regionem ad Acropolin, antiqua comparatã simplicitate, vbi Archęresia haberent, id est principũ electiones, seu comitia. Proinde tumultũ popularem, & cõcionũ fluctus dici Pnyciten ab comicis. Obiter, ac parerga velut opa adiiciamus, Primaten Sedem nuncupari solitam πρῶτον ξύλον, id est primum lignum, & in iudiciali statione cathedram primam. Verum quæ Iudicum sellis insternebantur, dicunt Psiathia.

Pyrrhi votum. Sanitatis præstantia. Antiochi somnium ad id, Pythagoricum item institutum. Socratis comprecatio insignis. Aurum esse sapientiam. Argentum vero naturaliũ notitiã.

Caput. XXIIII.

Pyrrhum, qui Epirotis imperitauit, quiq; post Alexandrum rei militaris prudẽtissimus est adiudicatus, ferunt, vbi immolaturus templa inuiseret, non regni ampliorem modum, non de hoste victoriam præsignem, neq; item gloriam illustriorem, aut diuitias, & id genus alia, quib⁹ mortalium pleriq; attoniti inhiãt, sed sanitatem modo a diis comprecari solitum, ceu parte hac bene constituta, prosperius cessura viderentur omnia. Nam si toto sinu sese affundat Fortunæ afflatus, absit autem valetudo recta, nullum illinc profluit emolumentum, qđ iuuet. Propterea Antiochum cognomento Sotera, prælio cum Galatis congressurum legimus, in quiete arbitratum, Alexandrum sibi assistere, monereq;, vt prius q̃ in aciem milites produceret, non aliud proponeret illis signum, q̃ ὑγιαίνειν, id est bene valere, qđ cum is nõ neglexisset, nobilẽ de hostibus victoriam est assecutus. Scimus porro Mandatorum librum ab imperatore dari solitum, in quo prę ceptum primum erat de sanitatis cura. Pythagoras quoq; in epistolis non alia est vsus consalutatione, q̃ vt iuberet ὑγιαίνειν. Id institutum & Pythagorici mox seruarunt, veluti animæ, corporiq; nil amplius congrueret, hocq; vno hominis bona vniuersa cõprehenderentur. Quin & Symbolum, quo inter compares vterent̃, dicebatur ὑγεία, id est sanitas. Socrates vero in Platonis Phędro sic votum concipit. Amice Pan, & alii, qui locum hũc colitis Dii, date mihi, vt intus pulcher efficiar, & quæcunq; extrinsecus habeo, intrinsecis sint amica. Diuitem autem solum sapientem existimem. Tantum vero mihi sit auri, quantum nec ferre, nec ducere queat alius, nisi vir temperans. Hoc est philosophi præclarum votum. hæc oratio ad Deum insignis. hoc documentum cunctis infigendum mortalibus. Quid enim solicitius petendum a Deo, q̃ bonum? Sed cuiusmodinam bonum? Certe vt eum ipsum, summum, inenarrabilem rerum Conditorem aliquo modo cognitione pertingere valeamus. hæc vera est sapientia, hoc bonum verum. hoc præter eum, qui vere sapiens est, nemo cõtribuerit. Sed nec alius acceperit, nisi intima pulchritudine nitidus, expurgatis scelerum fomentis, immo vero, quem incomparabilis illa bonitas, insita pietate, Sapiẽtia dignum præstiterit, id est talem effecerit, vt lumen illud ferre paratus sit, resecta omni vitioq; per virtutem labe, perturbationibusq; omnino conticescere iussis. huic ita affecto Pan, & Dii omnes, hoc est summus ille parens, conditorq; rerum, ac ministri eius omnes ita aspirant, vt aurum micantissimum non abnegent, id est diuinitatis notitiam impertiantur, posteaq̃ corporea nectu multuantur, nec menti obstrepunt amplius. Hoc illud aurum est omni censu maius, quo ab Hebræis Aegyptios fuisse spoliatos, sanctæ produnt literæ. Etenim sic auri nomine Christianæ veritatis assertores diuinorum cognitionem intelligunt, vt Argentum symbolice scientiam rerum a deo conditarum signare tradunt. Porro in Apocalypsi Ioannes Theologus, & diuinitatis intim⁹, & sine pari contemplator, ac vt sic dixerim, a secretis, vbi aurum ignitum censet emendum, non aliud opinor, q̃ ipsum hoc, de quo diu verba facimus, intelligendum prudentibus reliquit. Sed & Magicum illud aurum infanti oblatum Christo non alium habuerit sensum.

Adorationis præstantia, & necessitas. An Bestiæ cælestia venerentur. Votũ quinq; rebus perfici.

Caput. XXV.

Postea vero q̃ nõ temere quidem, sed cõsilio certo huc pducti sumus, vt Votorum meminerimus, quibus infinitam, lateq; exuberantem dei bonitatem supplici ter apprecamur, qđ per momenta facit, bona nobis pergat contribuere, nequeo temperare mihi, quin ex veterum philosophorũ id cœtu seligam, Quorũ cõmonemur placitis deo tota vi exhibendum adorationis cultũ, quo euidentius multorũ, q Christi consectatores se pfitent̃, & prædicant, & caua verba, ac in modum vesicarum tumentia buccis trutinant̃ inflatis, sed lingua tenus, & factis procul, peruicax retũdatur impietas. Imprimis vero mihi se Iamblichus ingerit sacerdos magnus, & præcellens Porphyrii discipulus, a quo proditum scim⁹ in libro de mysteriis, Voto, adorationeq; sacrificium perfecti⁹ fieri, & absolutius, & totam demũ religionem effici firmiorem. Ea quoq; re eximiam conflari animarum, & dei connexionem. Frequẽs item adoratio alit intellectũ, & pficit, animam ad diuina suscipiẽda admodũ efficit ampliorem. Diuina nobis aperit. hac lumi

nis diuini insuescimus splendori, Cælestis augescit amor, qđq; in animo diuinum est, succēditur acrius, surrigit, extergit qcqd maculosum, quicqd est animæ hostile. Spem elargit eximiā, fidē pficiendo circa lumē. Postremo adoratio frequens deo nos familiares facit, atq; vt plane dicā, discipulos. Certe ab deo, ceu fonte perenni, manāt omnia, nil tam tenue, aut pusilium, qđ eius ope cōperias destitutū. Vnitas diuina exuberat in omnibus. Ea stat omne, quicqd est. Sed vt ab illa profluit, ita refluit in eandem circulari quodam, & intimo motu. Alias opis indigum tota vi præcipitaretur in interitum. Hęc nos ratio ad piam prouocat adorationem, qua cū deo, abs quo prodiuimus, rursum coniungamur, & vt sic dicam, coalescamus. Propterea diuine Porphyrius, Q̄m inqt, Dei filii dicimur, & sumus, sed in hanc mūdanæ magnitudinis portionē, veluti in exiliū quoddā amādati, & in Tullianū quodammodo intrusi, suppliciter, ac summis addecet viribus adorare, vt ab hisce educti tenebris, & teterrima sede, vnde pfecti, Patrem lætissime repetamus. Certe cum vniuersi partes simus, vniuerso pculdubio indigemus, Siquidem ipsa ad totū cōuersio partib⁹ salutem præstat. Q; si virtutis expetis ornamenta, eum venerare, q totius virtutis est princeps. Qui em̄ est vnitas vera, bona, id ipsum, qđ expetis, imptiet bonū. Si corporeū insigne quodpiam conse ctaris, ei te subiice, illi vota concipe, cuius immensa vis corpora omnia creat potēter, & salubriter continet. Qui essentiam præstat, vtiq; præstat & salutem. Hoc ipsum nobis dictat historia, ex qua edocemur, Indoꝝ Brachmanas, Persarū Magos, veteres Græcorū Theologos oī pe de diuino cultui, & votis intēdisse. Quippe cū sit a brutis dissitū humanum genus, cōsentaneū est, ac prsus necessariū, dissitā, ppriam, a bestiis sequestratā vnam aliquam habere pfectionem, in cuius participatum inferiores non veniant aīantes. hunc vero esse sermonem, non recte putaris. pleraq; em̄ in brutali vita extāt sermonis vestigia. Neq; item rationē quālibet. Nā actiuę rationis in bestiis semina multa, qđ operum, & vitæ comprobat modus. Speculatio item quædam, & naturalium peritia nobis videt, cū illis quadātenus esse cōmunis, nā & remedia norunt. Cibos distinguunt, futura præsagiūt, ingruētia vitāt solertissime, etiāsi natura duce in hisce potius videant niti. Vna vero est diuinitatis contemplatio, cultus vnus, qui extra hominem reiicit omnia. Neq; pna in pastū aīantia deum suspicant, aut sciunt. Peculiaris homini est in Naturæ principem deū mentis excitatio, quo etenim spectet ipsa hæc tam præsignis, tā regia humani corporis ad supera excitatio? Q; si ex Plinio obiicere pgas, & brutorum aliqua cælestibus reuerentię cultum exhibere, inferam, nō exacte ad verum omnia narrari ab id genus scriptoribus. Q; q̄ & ex Platonicorū doctrina possum coarguere, Bestias aliud quiduis facere potius, cum cælestia honorare videntur. Aut si honorāt, nescire tamen quid agant, vel si sciant, eas item intelligentiæ, ac immortalitatis videri participes qđ est ab omnium fere consensu disparatum, resipitq; Epicureum quiddā. Cui generi, si modo nō sit obdurata fronte, ferulas adhibuisse, non superuacaneum censeatur. Verum, vt vnde diuertimus, illuc demum reuertamur, putant ex adiuratissimis nonnulli, cultū absolutū, & nulla ex parte cessantem, quinq; maxime perfici rebus. Primum inquiunt, nosse oportet eum ipsum, quē colere destinaris. Mox qua ratione cultum hunc adhibere, sit necesse. Secundo loco summarum exercitatione virtutum, castitate, integritate, mentis puritate, ac sanctimonia excussam, depuratamq; vitam diuinæ vitæ, quantum ratio patitur, coaptare, assimilatione religiosa. Tertium locum ex his habet contactus iam augustior, quo diuinam essentiam fere attingimus. Quarto loco diuinum vestibulum ingredimur iam. Postremo vnitatem animæ nostræ propriam vnitati diuinę insinuamus penitus, atq; connectimus. Demum prius q̄ ad alia transeamus, illud vtiq; admiratione dignum, & festo plausu excipiendum, ꝙ Homerus tantę vetustatis poeta duo potissimum in homine insigniter est veneratus. Tum ꝙ mente ornatus foret, Tum ꝙ coleret deos, Sic enim Vlyssem commendat.

ὃσ περὶ μὲν νόον ἐστὶ βροτῶν, περὶ δ' ἱρὰ θεοῖσι
δέδωκε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.

Scribit tamen Theodorus magnus, explorando curiosius singula, liquido compertum, Mentes q̄dem, & animas præcipue, sed & quicquid omnino est, excepto vno, adorare item atq; vouere. Nēpe inquit Proclus, cuncta precantur, hymnosq; concinunt ad ordinis sui duces. Sed alia quidem intellectuali modo, alia rationali, alia naturali, alia vero sensibili. vnde enim putamus Plantas illas, quas heliotropias nominant, ad solis motum solem versus moueri? Selinotropias vero ad lunam verti? Sed vir tantum bonus, vt in legibus Plato docuit, Deum decenter, feliciterq; precat. Postremo inquit Iamblichus, Adoratio, eiusq; virtus nunc sacrificium anteit, nunc medio inseritur, interdum finem complet sacrificandi.

Volutatio in Cœno apud Plin. quid sit. Ceroma, Patos, Conisalos, Conistra, Pandare, Canthelii qui sint. Item locus Plin. expensus. Bibendi leges. Conuiuiorum præfecti. Oratii locus declarat. Amystissare. Commodi historia. Item tertii loci perpensio in Plinio. Pauli prætorii historia. Quid admouere obscœnis imaginem principis. Vini ordeacei proprium. Pinon vinum, Et Bryton, ac Parabia. Caput. XXVI.

PLinius historiæ naturalis volumi. XIIII. supercilio, vt solet, censorio vinolentiā detestans, Ad hæc inquit, pertinent peregrinę exercitationes, & volutatio i cœno, ac pectorosa ceruicis repandæ ostentatio. Sū memor, dū adolescens adhuc, natus vixdum annum tertium & vicesimum enarrarem nobile opus Antonio Boldu Rhodigii præturam gerenti, viro in literis satis exercitato, quæsisse ex me per literas Veronensem quendam, quid super eo loco nō apto admodū sentirē, vel quia minus pcipiebat ipse, vel vt ingeniū meū pliciťaret, & doctrinam. Respondi tū p tpe, quæ occurrebant. nunc eadem, sed exsultiora, multoq; locupletiora hic apponere est visum, tum vt pro virili prosim, tum ne peat, qđ laboriose olim fuerat excogitatum. Igitur volutationē in Cœno intelligo Luctatorꝫ meditatiōes, in quē sensum duxit me primū Valerius Martialis lib. vii. in Philenē, Et putri lutulenta de palęstra Vncti verbere vapulat magistri. Accessit mox & Senecę astipulatio, apud quem ita legimus, Nō adducor inqt, vt in numerū liberaliū artiū Pictores recipiam, nō magis q̄ statuarios, aut marmorarios, aut cæteros luxuriæ ministros. Aeque Luctatores, & totā luto, ac oleo constantem scientiā expello ex iis studiis liberalibus. Et nequa omnino subsit hæsitatio, expendant quæso Plinianarum obscuritatum scrutatores, quę ad eam rem aptissime Lucianus scribat, cuius Dialogus est, Anacharsis, siue de Gymnasiis, Qui adeo ad Plinianū accedit sensum, vt prius ab eo quodāmodo videať mutuat⁹. In ei⁹ igiť sermonis initio ita positū iuenias. ταῦτα δὲ ἤμῖν ὦ σόλων, τίνος ἕνεκα οἱ νέοι ποιοῦσιν; οἱ μὲν αὐτῶν περιπλεκόμενοι ἀλλήλους ὑποσκελίζουσιν, οἱ δὲ ἄγχουσι, καὶ λυγίζουσι, καὶ ἐν τῷ πηλῷ συναναφύρονται καλινδούμενοι ὥσπερ σύες. Hæc inquit, ὦ Solon curnā iuuenes nostri faciūt? Alii complexi mutuo se supplantant, hi præfocantur, illi verberantur, & cœno sese immiscent, volutanturq; perinde ac sues. Porro & Cæroma nouimus dici Oleum, quo perungereņť Athletę, ad robur adiiciēdum membris, adhibito quodam terræ genere. Sunt qui Paton dici putent Cœnum Cæromati .i. oleo, vt ipsi interpretantur, permixtum. Cui si sudor accesserit, Conisalos attice dicatur, sicuti auctor probat Galenus. Paton pro Conisalo fere accepisse, Eustathi⁹ animaduertitur, nā Conisalum pro puluere intellexit Homerus, vbi ait, ὑπὸ ποσσὶ κονίσαλος ὤρνυτ᾽ ἀελλής. i. sub pedibus excitabatur puluis pcellosus. Conistram pro palęstra positam inuenimus, quia Conis fit puluis, qđ significat Eustathius. Qũq̄ erat Atheniensium item Deus Conisalus. Strabo, Nam inquit, Priapum Hesiodus non nouit, & Orthanæ, & Conisalo, & Thychoni, & eiusmodi Atheniensium diis persimilis est. Quæ autem peregrinæ dicatur a Plinio exercitationes, minus puto habere difficultatis, quando auctore Thucydide, scimus, omnium primos Lacedæmonios corpora in gymnasio nudasse, atq; oleo perfudisse. Et M. Tulli⁹ libro. II. de Oratore scriptum reliquit, Gymnasia delectationis, & exercitationis gratia primum ab Græcis instituta. Vbi vero ait, pectorosa ceruicis repandæ ostentatio, intelligo membrorum conformationem in palæstrita significari, imprimisq; Collum procerius, qđ in eo exigebatur maxime, vel Satyro attestante,

Et longum inualidi collum ceruicibus æquat
Herculis, Antæum procul a tellure tenentis.

Sed & Martialis in distichis id ipsum approbat illis versibus.

Hæc rapit Antæi velox in puluere draucus,
Grandia qui vano colla labore facit.

Pectoris quoq; latitudo roboris indicium est vel maximum, Nam in Tironibus Vegetius primo de re militari, id item exegisse videtur. Sed & erectam ceruicem non tacuit. Repandus vero nūc retro patentem signat, nunc reflexum, vnde Repandirostrum concinnauit Pacuuius, q̄q̄ dure, Quintiliano teste. Sarcina item Pandati dicuntur, qui oneribus nimiis succumbūt fere, & incuruantur. Plinius de Apibus. Toteq; onustæ remeant sarcina pandatę. Item lib. XVI. Arbores, siue trabes pandari scribit, quæ incuruantur, ceduntq; ponderi. Cuius contrarium palmæ faciunt, quæ in diuersum renitendo fornicantur, Veluti asinorum genus id, quos Canthelios Xenophon dici scribit, sicuti in monumentis Sudæ relatum scio. meminit & Polybius, q̄q̄ & in percipiendo hebetior eo dicatur nomine. Catheton vero id est καθετὸν dicunt perpendiculum. Catheter au-

tem,seu καθετὴρ chirurgicum est instrumentum,imagine quadam.S.literæ,qđ per Vrethrã intrusum vrinam prolicit.Cæterum posteaq̃ nodum hunc satis implicitum,non vt Alexãder,ferri adminiculo plane exoluimus,addam⁹ ex abũdanti,qđ in eodẽ capite legit haud ita mlto post. Alius inquit,quantum alea quæsierit,tantum bibit.Concisa oratio,& impedita,sed Pliniana,cæterum hoc sensu.Alii inquit,tot exiccãt pocula,quot iniunxerit cõuiuii dominus,qui talorũ fortuito iactu eum sortiebatur locum.propterea Oratius,Nec regna vini sortiere talis.Quin ex eo dicebantur Modiperatores,ceu bibendi imperarent modum iusta Conuiuales leges,sic enim appellantur.Magistros Cicero vocat.Græci βασιλεῖσ,hoc est Reges.meminit Legum septimo etiã Plato,necnon in Cœnis Macrobi⁹.Decreta porro conuiualia,quæ vocant νόμουσ,diligenti serua banť scito.Sed quænã erant ea? Apud Græcos inqt Cicero,lex in conuiuiis obtinetur.Aut bibat,aut abeat.Erat & Cantio conuiualis,πέντε πῖνε,τρὶσ πῖνε,ἅμα τέτταρα,bibe quinq̧,bibe tres,bibe quatuor Cyathos. Apud Romanos vero bibendi ars hisce fere constabat legibus,quod Plini⁹ obseruauit,& docuit,non labasse sermone,non leuatum vomitione,non altera corporis parte,plurimum hausisse vno potu.plurimum præterea addidisse aliis minoribus.optima fide non respirasse in hauriendo neq̧ expuisse,nihilq̧ ad elidendum in pauimento summũ,ac postremum potum ex vino reliquisse.Hęc Plini⁹,quæ eo gratius apposuim⁹,quoniam quod extremo loco ad iectum est,Oratio multum infert lucis Carminum.II.quem locum cõniuentes pleriq̧ transiliũt,in aurem,vt aiunt,vtranq̧ sopiti.

Absumet hæres Cecuba dignior Seruata centum clauibus,& mero
Tinget pauimentum superbo, Pontificum potiore Cœnis.

In eo autem,qđ Plinius dicit,optima fide non respirasse in hauriendo,scitu dignum est,id Græce admodũ venuste vno exprimi verbo ἀμυσὶ,quo significatur,inter bibendũ ne tuisse qdẽ occlusum os,aut cõtracta labra,sed capaciter hausisse,aut magis q̃si ἀπνευσὶ,qđ idicat,sine respiratiõe.Vñ etiã pducit verbum ἀμυσίζειν,eo modo bibere,qđ nos latine,nec inepte Amystissare dixerim⁹,qñ & Oratianã legim⁹ Amystidẽ.Celeberrimũ illud est,Cõmodũ Cæsarẽ in solicitudinibus & ęstuationibus,quas Agonias dicunt Græci,ingens poculũ dulcis vini solitum haurire ἀμυσὶ.In quo a præsentibus id in conuiuiis frequens succlamatum ferũt,ζήσειασ.i.viuas,Sed amphibolice pñũciatum,Grammatici contendũt,pinde ac dicať,compleas viuendi modũ.i.morere.Est & tertius locus capite eodẽ habẽs & ipse inuolucri aliquid,vbi Plini⁹ ait,Vulgoq̧ veritas attributa vino est.Sed infert luminis non parum tertio de beneficiis Seneca,vt adagium vulgo frequẽs prætercam,Vinum & cum pueritia,& sine pueritia veridicũ est.Sub Tiberio inqt,Cæsare fuit accusandi frequens,& pene publica rabies,quæ omni ciuili bello grauius togatam ciuitatem confecit.Excipiebatur ebriorum sermo,simplicitas iocantiũ.nihil erat tutũ.Omnis sęuiendi placebat occasio.Cœnabat Paulus prætorius imaginem Tiberii habens in gemma.Matellam poposcit.Id factum Maro ex notis illius temporis vestigatoribus notauit.At Seruus eius,cui nectebantur insidiæ,ebrio annulum extraxit,cum Maro conuiuas testaretur,admotam esse imaginem obscœnis,& iã subscriptionem componeret.hactenus ex Seneca,& quidem pluscula,tum vt Plinium illustrarem⁹,simul vt obiter perciperent studiosi iuuenes,quid esset Principis imaginẽ obscœnis inferre.Porro Val.item Martialis locis aliquot nũc figurate,nunc apertius illoꝝ tempoꝝ insectať scelus,quib⁹ poculo,& vino extorquebanť hæreditates,& testamentorum falsę subsignationes.Obiter id enotabimus,mirum esse,qđ in libro de Ebrietate Aristoteles prodit,Vino ordeaceo temulentos pronos modo decumbere,aut lupinos,qđ in aliis haudquaq̃ fit.Vinum id genus vocat philosophus inibi Pinon.i.τὸ πῖνον.Sunt q etiam Bryton,vt in Triptolemo Sophocles.Sed & in Lycurgo Aeschylus.Verum ex radicibus item concinnari Bryton,Hellanico credimus.Hecatęus in Europę periodo auctor est,Pæonas ex Ordeo Brytum haurire,ac ex milio,& Conyza Parabiam.

Quam habeat rationem id frequens in libris,Non esse infundendum Lenti vnguẽtũ.De Odoribus aliqua nõ ingrata.Item quid sit odor.Dryinos animal. Caput.XXVII.

NOn esse promiscendũ Lenticulę vnguentũ,ex Varronis satyra Gellius adnotauit.monuerat diu antea i epistolis ad Atticũ.M.Tul.sed & eo adhuc antiquior philosophus Aristoteles,in commentatione,quæ de sensu est,& sensili,vt Athenæum prætercam.Dignũ vero arbitratus nosse exactius,quænam foret ei⁹sententiæ ratio,siquidem subolebat,inesse quippiam latentis doctrinæ,adii nostri tẽporis Lynceos,qui summo conatu interpolatum Gellii codicẽ restituere adorti sunt.Cæterum nil ibi compertum,qđ sitim expleret.forte illi,vt q essent in

genio acri,doctrina excultiore,hæc tanq̃ tenuia nescio quæ,ac nugalia,vel scholica cōtempserit, ac velut pisciū filii,qđ aiunt,aquosa petierint. At ipsi sordentes,quasi Reguli,& Scorpiones,aridissima quæq; consectamur, & q̧ infra classem simus,ac notæ vilioris nil opinamur negligendū, qđ inscitum,& latens frontem cogat perfricare,nullo ꝓfectu. Igitur omnem,quod aiunt,lapidem mouendo sic cōperi. Odorum species esse duas. Alteram quidem saporis ratione,cui gratum,ingratumq; inest quidem,sed per accidens,hoc est non quatenus eiusmodi odora sunt, sed quoniā odor eoꝶ nutrimentum significat. Est eñ odor quædam,vt sic dicam,passio nutrimenti,sicut & sapor. Siquidem per qualitatem eam aptum,& congruum sibi alimentum e longinquo percipiūt animalia. Sicut coniunctum ꝑ saporem. Ex quo animaduertimus,Odores id genus saturis minus esse oblectabiles,at esurientibus mirifice. Nam nec Cibaria ipsa non indigi appetimus. Quo colligimus liquido, hosce odores alimēti tantū ratione oblectare,aut ediuerso. Altera vero Odoꝶ species per se dicitur,nāq; oblectant simpliciter,& per se,nullo nutricationis intuitu. Eiusmodi sunt florum odores,hi quippe nullam conciliarint appetentiam. Quinimmo si Cibariis inserantur,in amœna reddunt ea,prorsusq; aspernabilia. Quoniam odorata hæc fere sunt saporis nō boni. Propterea inquit philosophus,scite admodum,& ex vero dixit Stratis in Euripidem inuectus,si Lenticulam decoquas,vnguentum ne indideris. Scitu porro dignum id quoq;,Odores hosce,qui per se odores a Physicis nuncupantur,esse rationalis naturæ intimæ, hoc est humanæ proprios. Eos enim homo discernit solus,iisq; afficitur plurimum. Quo nomine,quātum ad hoc,Odoratus in nobis inter animantes omnes prestantior,exquisitiorq; est. At in altero odoratorum genere a brutis longe excellimur. Euentus autem ratio est,vt contemperetur cerebri frigiditas. Id enim in homine maius ex corporis analogo,q̃ in cæteris. Cerebrum deniq; suapte natura frigidum est,ob id & sanguis,quem exiguę,ac prætenues venæ complectuntur,tota facilitate frigus concipit. ꝑpter qđ ex cibo resolutæ exhalationes fumidæ,& arcem illam scandentes,ex loci frigore densiores factę rheumatismis plerunq; præstant argumentum,ad quæ amolienda,vel aliquo modo mitiganda odores imbecillitatis nostræ natura memor suggessit. Q₂ si odores hi Cerebrum videntur quandoq; oblædere non parum,ex indiscreto prouenire modo,certum est. Nā si multo plus id incaluerit,fit inde redundans resolutio,quæ mox infert nocumentum. At qui alimenti rationem habēt, odores sæpius multo caput infestant,ex humectationis nimietate,aut siccitatis. Sed dicat aliqs, tu quidem de odoribus satis multa,verum ecquid edoces,quid demum censeamus esse odorem? Nam sunt,qui odoris nomine fumidam intelligant exhalationem,quā aeri,& terrę cōmunē volunt,veluti mediam inter ea,cum sit quid resolutum ab sicco terrestri aereā nō pertingens subtilitatem. Nam Heraclitus literis mandauit,si omne,qđ est,in fumum resolueret,naribus facile cūcta discernerentur,quia vniuersa in odoris rationem venirent. Aliis vero magis placuit,odorem dici humectam euaporationem,i.aqueam humiditatem resolutam. At aliis vtrunq;,sed amplius inspicienti,nihil horum profecto tradi recte videbitur. Nam si odor fumidum quiddam sit, quonam pacto in aqua fiat fumus? Atqui in aqua odores percipi,certe opinor liquere. Si vero euaporatio dicatur humecta,relinquetur intelligendum,sentiri odores per effluxum quēdam,qđ item de coloribus pronunciatum est,sed vtrunq; perperam. nam vtrinq; colligitur,sensum effici odorum,& colorum contactu. Adde q̧ odoratum corpus,& visibile plane imminueret, & demum effluxu assiduo resolutum periret. Qđ dictu perabsurdum foret. præsertim cum dissita lōge sub sensum veniant tum visus,tum odoratus. Effluxus nempe qua ratione in tam longinqua terrarū producatur? Cæterum id astruendum verius,contingere hoc per spiritalem medii immutationē,siquidem liquido constat, humectum,qđ in spiritu est.i.in aere,qđq; in aqua,pati ab Euchyma siccitate. Atq; ita odorandi comprehēdi rationem. Nam aer item humectatiōis est particeps. Alicubi tamen Aristoteles non inficiat,odorem esse fumidam exhalationē,sed non ita,q̄ sit ipsa odoris essentia. qđ secundo de anima falsum conuincitur. Longius enim diffunditur odor,q̃ euaporatio fumida. Sed id sentit,q̧ hæc sit causa,vt sentiatur odor,quę ab calidis profluit,quo fit,vt calidis temporibus,& locis flores maioris esse odoris pernoscantur. Sed vt obiter adnectamus aliquid,non ignorandum omnino,esse in quęrcuum radicibus animal ad perniciem adeo potēs, vt supergressu tantum excidat pedum cutis,intumescantq; insigniter crura tota. Id vero etiānum mirabilius,siquis mederi velit,manus itidem excoriantur. Q₂ si interimere adoriatur quispiam, pessimo infici odore,itemq; odorari aliud nihil. Qđ vtiq; cunctanter apposuissem,ni ab auctore graui relatum scirem Paulo Aeginita quito ἰατρικῆς πραγματείας. Nomē vero animali δρύινος ab loco,vbi victitat fere.

Grati animi exempla, Alexãdri, Socratis, Furnii. Interim Archelai historia. Ingratitudinis foeda sugillatio. Actio ingrati Athenis, contra Senecam. Hirũdinẽ significare ingratum. Militis Macedonici historia.

Caput. XXVIII.

ALexandrũ Macedonem ingentis spiritus terrarũ principem legimus, inter alia haud parum multa, quibus eũ natura, extra q̃ mortales alios, excoluerat, honestauerat(que), & cœlo quodã modo inseruerat, virtutũ, & laudis felici magnitudine, idẽtidem magna sua gloria solitum prædicare, a nemine se vnq̃ benignitate fuisse exuperatum. Magnum id, & præclarum. Sed qđ in participatum admittat, & alios, verum itidẽ magnos, præcellsos, omnium capaces. Archelaus rex, is, qui in Solis deliquio, rerum naturæ ignarus, & pauore attonitus festinanti⁹ occludi regiam imperauit, & qđ assolebat in magno plerunq; mœrore, comam filio decuti iussit, Socratem impense rogauerat, ad se iret. At ille, seu per eam figuram, quæ in sermonibus erat ei ꝑ familiaris, seu animo serio, negare perexit, eius beneficio futurum se auctiorem, cui paria facere non quiret. Sed age aduocetur ad hoc decus rerum Italica virtus. Furnius vixit Augusti temporibus. Pater eius cum Antonio stipendia fecerat, ob id iure belli hostiliter Augusto erat offensior. Adiit imperatorem filius. Patris ab eo vitam deprecatur, ignoscit ille, tunc Furnius, hanc vnam Cæsar habeo iniuriam tuam, effecisti, viuerem, & morerer ingratus. ω festo plausu excipiendam vocem. ω præsignem animi sublimitatem, effecisti inquit, viuam, & moriar ingratus. Qđ esse potest tam amplum gratitudinis indicium, q̃ nulla ratione sibi satisfacere, & dantis beneficẽtię imparem se perpetuo fateri? At si æqua lance rem totam voluerimus expendere, paucissimos ei⁹ notæ reperias. Etenim quotusquisq; gratum agere nouit? Hic quia se vel Codro nobiliorem putat, aut cõgestas suspicit opes, & deniq;, qđ publicum fere hominum est vitiũ, se, suaq; miratur, amat, nec nouit perdere, quicquid contuleris, in solutum computat, bonumq;, si non & vltro deberi sibi opinetur, qđ accipere sustinuerit. Alium auiditas transuersum rapit, natumq; inde illud sępe iactatum, nil esse iucundius, q̃ capere. Sed & inuidia quandoq; in ingratitudinis album nos trãscribit. malum certe vehemens, & importunum, quo in digytos mittimus, non quantum rationib⁹ nostris ex amici largitate accesserit, sed num idem in alios, aut eo amplius contulerit. Gregarius miles inuitus facit, vt coronam det ciuicam, qđ in quadã oratione Cicero testatur, & se ab aliquo seruatum fateatur. non quia turpe sit, protectum in acie hostium manibus eripi, nam id accidere nisi forti viro, & pugnanti comminus non potest, sed onus beneficii reformidat, qđ permagnum est, alieno debere, qđ parenti. Qꝫ si est omnium virtutum mater gratitudo, quoniam ex huius ꝓfluat fontibus in parẽtes pietas, in patriã charitas, in deos religio, inter homines amicitia, in educatores, & magistros veneratio, Certe colligendum, qđ ad Atticum. M. Tullius scribit, ingratis omnia inesse vitia. nil tam inhumanum, tam ferum, tam immane, q̃ committere, vt beneficio nõ dicam indignus, sed victus esse videare. Hinc opinor factum, vt natura ipsa ad id nos prouehente, ingratos nemo nõ vel Vatiniano prosequatur odio, siq; facultas adsit, & patiatur ratio, primo quoq; tempore vltum eat. Veluti sint tum beneficentiæ, tum communes tenuiorum omniũ hostes. Nec fere alia ingrato irrogatur pœna. Crimen est passiuum quidem, & quo nullum frequentius, nusq̃ tamen punitur, vbiq; improbatur. Odisse contenti ad vltorem reiicimus deum. In declamantium scholis creberrima fuit ingrati actio. In vrbibus vero præterq̃ in Macedonia, si Senecæ credimus, nullibi. Nos tamen in latina historia obseruauimus, Athenis item aduersus ingratos actionem fuisse constitutam. Qđ significat opinor, & Pollux Onomastici octauo. Sed curnam cum ingrato ex formula non agimus? ne qđ beneficium est, incipiat esse creditum. Et ne gratitudo honestissima res incipiat honestatis nomen amittere, necessitatis iugum subeundo. Alioqui & anguli omnes actionibus obstreperent eiusmodi. Pythagoras ablegandos, reiiciendosq; ingratos, ex Plutarchi interpretamento, symbolice monuisse videtur, vbi pręcipit, sub idem tectum nõ admittendas hirũdines, quoniam ingrati, ac parum firmi symbolum auis ea credatur habere, nam & in Rhetoricis ad Herennium edocemur, amicitiæ minus firmæ similitudinem ab Hirundinibus duci oportere. Succurrit prius, q̃ hinc digredimur, dignum, qđ memoretur, ingratitudinis exemplum. Erat Macedonum regi Philippo manu promptus miles, expertæ virtutis multis sæpe bellis, sed quo se præclarius gessisset, eo frequentius a peritissimo duce, qui in tractandis militibus egregius esset artifex, ad prouocãdam audaciam auctorabatur, freqũter etiã, ac insignite

donatus. forte is ex naufragio exutus omnibus, vix etiãnũ spiritum ducens errabat cõsilii inops. Eum cõspicatus Macedo quidam benigne amplexatur. iubet bene sperare, semiuiuum in villam suã perducit, fouet accurate. Lectulo cedit quoq;, nec patit̃ quicq̃ frustra ab eo desyderari. postremo digredientem viatico etiam instruit, summurmurantem identidem, non sentiar ingratus, parem rationem faciam, liceat modo mihi imperatorem meum adire. Venit ille ad Philippum, miseriam suam exponit, sed hospitis benignitatem reticet, nec satis. miserantem illum inducit impudenter quidem, sed militariter, donet sibi Macedonis cuiusdam agros. At is non alius erat, q̃ ille ipse hospes, Qui tam inhumaniter, & fere omnibus exutus, nil dissimulando, per epistolam facti seriem Philippo insinuat. excanduit is, nec valens tam insignem sæuitiem decoquere, improbissimo homini stigmata inuri iussit, restituto in integrum priore domino.

Virgarum apud veteres vsus eximius in sacris, & Vaticiniis. Pyrethi magi, & Pyrethia septa. Dinon, Locus. Diuinaculorum species. Qui specularii, Capnomantes. Saliatores, Palmicum augurium. Vaticinia ex piscib⁹. De Myrica scitu digna. Item de Rhabduchis. Poemata virgæ apta. An virgas in Dracones potuerint dæmones mutare. Quæ sit Acæna, item Sceptrũ, Ostrea rhabdota, & arhabdota. Caput. XXIX.

VIrgas in rebus diuinis eximii cuiusdam vsus fuisse veteribus, ex plerisq; coniectare licet. Nam qui Persicos ritus diligentius animaduersos literis mandarunt, illorum Magos, qui sacrificiis præficiuntur, carnes super myrto, & lauro positas tradũt subtilibus virgis adurere, mox oleum lacte, melleq; permixtum conspergere, ac comprecari, fasciculos ex myrica pertenues manu tenentes. Cappadocia Magos suos ingenti numero Pyrethos vocat, sicut septa quædã Pyrethia, in quorum meditullio surrecta ara, vbi inextinct⁹ seruetur ignis, fiantq; itidem comprecationes non sine myricinis virgis. Sicuti in Scythia quoq;, vbi Vaticini traduntur plures, salignis virgis diuinatio concipitur, quas dissoluunt, ac separatim singulis humi constratis, vaticinantur, interim virgas prehendentes, componentesq;. Narees vero, quos esse Androgynos putat Herodotus, Tiliam scindentes trifariã, digytisq; implicando, ac resoluendo præcinunt futura. Siquidem diuinatio, quæ malis iniungitur dæmonibus, vt aliud agẽtes hoc item subnotemus, foliorum intendit crepitaculis. pomorũ dispicit semina. in sublime iactata bacilla suspectat. Cortices, Nomina, Imagines, Phialas, Specula, vnde Specularios dici, apud quosdam comperi, & id genus alia mille scrupulosius obseruat. Adeo vt Capnomantes quidam ex re ita dicti, tradantur ex fumi disiectione super aras futura captare, propterea Papinius, Thurea nec supra volitante altaria fumo, atq; item Saliatores referãtur a nõnullis, qui salientes oculos intuiti, odorantur præsagium. Meminit rei ipsius in Amaryllide Theocritus, ἅλλεται ὀφθαλμόσ μου ὁ δεξιόσ. Salit mihi dexter oculus. q̃q̃ Plautus in supercilio id obseruauit. dicitur vero Augurium id Palmicum, de quo Posidonius scripserit, ab oculi vibrata subsultatione, quæ res dicitur græce παλμὸς, Nam apud Galenum & Aeginitam Paulum medicinę tertio, dicitur & καρδίας παλμὸσ, id est cordis tremor. Sed & Satyriasis a Paulo eodem esse traditur αἰδοιπαλμοσ, id est pudendorũ subsultatio, quæ vasorum spermaticorum consequatur inflammationem. Id vero ni sedetur malum, in vasorum eorundem mox præcipitatur πάρεσιν. Esse vero affectionem raram, quæ & mulieribus cõtingat. Fuere in Lycia quoq;, ex piscibus vaticinia qui captarent, eos Ichthyomantes vocant Græci, ligneis obeliscis cum assis carnibus, pane quoq;, & maza in aquam proiectis. Locum, in quo ista transfigantur, Dinon appellat Artemidor⁹ Geographiæ decimo. Sed redeo ad diuerticulum. Apud Nicandri interpretem in Theriacis ita legimus, ad verbum pene tralata sententia. Apollo inquit, Vaticinos sanxit myrica pręnunciare mortalibus futura. propterea insignẽ fruticem hunc Nicander Mantin vocat, id est Vatem. Quin & Magi item Scythæ myricino vaticinantur ligno. etenim in plerisq; locis virga præsagiunt, q̃d in primo compositionis tertiæ Dion quoq; confirmat. Sed & in Lesbo Apollo myricæ ramos tenet, qua ratione Myricæus quoq; est cognominatus. Et Archæus prodit, quandoq; in somnis visum deum illum myricæ ramo decorum. Et Metrodorus retulit, antiquissimam esse plantam myricam, nam Aegyptii in Iouis pompa coronantur myrica, sicuti apud Medos Magi. Porro ad rationem virgarum spectarit illud quoq;, Recitatores Homerici carminis virgam solitos tenere, vnde illis Rhabduchorum cognomen adhæsit, qua ex causa virgæ apta Apuleius in floridis poemata videtur dixisse, q̃q̃ & eodem nomine dicerentur, qui ludorum spectatores compo-

te reprimerent, Gymnicis enim ludis præficiebant, quos vocabant Brabeutas, vel, vt Plato, Brabeos. Item Mastigonomi, & Rhabduchi. Fuerũt & suæ Lictorib⁹ Romanis virgæ, nã & hi Rhabduci sunt, quib⁹ fores pulsarent, quãdo Põpeius intraturus Posidonii sapientię pfessione clari domum fores percuti de more ab lictore vetuit. Qđ Plinius scribit, & antea Liuius significauerat, & comprobat Papinius, Et multa pulsantur limina virga. Quidam præterea, qđ in sanctis obseruatum literis adnotauimus, virgas coloris varii in aquis recondebant, quo potum ducebantur oues, vt inibi salientibus arietibus, ex earum intuitu conciperent oues variantis lanitii fœtus. Sed euentus eiusmodi naturalis quiuerit reddi ratio. At quid sit dicendum ibi, cum Aegyptios Magos virgas vertisse in Dracones, legimus? Hoc naturæ ratio nulla prorsum admiserit, quoniam corporea materia Dæmonis non subiicitur potentiæ, quantum ad transmutationem ipsius ad formam, qđ tertio de Trinitate Augustin⁹ docuit. Non est putandum inquit istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc visibilium rerum materiam, sed soli Deo. Verum & ipsa dictare ratio videtur, nam in compositis ex materia, & forma, materia per se nõ fit, neq; item forma, sed totum simul, immoq; totum transmutatur in totum, vt ex toto aere fit totus ignis, quando aeris fit in ignem conuersio, sicuti in libro de generatione auctor Aristoteles est. Effectus porro assimilis agenti est, & in eo præexistit saltem virtute. Proinde ex materia, & forma conflatum naturali produci nequit, nisi ab itidem composito. Angelus vero forma est simplex, propterea solus Deus præstare hoc ipsum potest. Verum id non vtiq; inficiabimur, potuisse Dæmonas, celeritate incredibili virgis emotis, serpentes earum loco subiicere, vel aliunde allatos, vel agentis naturalis virtute ibidem genitos, præsentium oculos perstringendo, qđ præstigiatorum acceptabula comprobant. Adde q; abeuntibus sensibilibus phantasmata remanent, & imaginationes, sicuti. II. de anima proditum ab Aristotele, scimus. & inde ex motu locali formarum sensibilium remanentium in virtute phantastica cum humoribus, in quibus sunt vt in subiecto, apparent aliqua, quæ non sunt. Quare in libro de somno, & vigilia, idem inquit, Descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt formæ in imaginatione conceptæ, atq; ita demum fit, vt quæ non sunt, videantur, quemadmodum somniantibus contingere, scim⁹ omnes. Qua ratione possunt & Dæmones humores commouere interiorum, exteriorumq; sensuum, atq; ita ad organa formas aliquas inducere, perinde ac extrinsecus occurrerent, non solũ dormiẽtibus nobis, sed vigilantibus quoq;. Vt sic putemus aliqua extrinsecus vel esse, vel fieri, quæ tamen nec sint, nec fiant. Qua ratione peruersa immundorũ spirituum subtilitas, & infatigabilis fraus eludens spectatorum visus, virgas in Dracones deformatas potuit prætendere. Nam & dæmonum eorundem illusionibus seductæ mulieres quãdoq; se cum Diana credunt nocturnis horis equitare. Potest ratio item afferri alia, inesse rebus corporeis per omnia elementa occultas quasdam seminarias rationes, quibus cũ data fuerit opportunitas temporis, & casus, prorumpunt in species debitas suis modis, & finibus. Quamobrem Angeli, vel Demones dici non possunt, qui talia efficiant, animalium creatores. Sicuti nec Agricolæ segetum, q̃uis norint prębere quasdã visibiles opportunitates, & causas, vt illæ nascantur. Cæterum quod isti faciũt visibiliter, hoc ipsum Dæmones incognita nobis, aut inuisibili ratione. Solus vero Deus creator est. Approbantur aliquo modo, quæ hactenus sunt prodita nobis, sententia doctissimi interpretis Auicẽnę, apud quẽ ita legimus, Excantationes naturaliter effectum non habent, nec vim omnino vllam demutandi hominis sanitatem in ægritudinem. Qđ qui arbitrantur, ipsi semet excantare videntur, imaginatione corrupta. Vno tamen modo posse hoc euenire, fatendum est, si diuinæ censuræ maiestas ita adnuat. Ego inquit, Deo fauente, nec sortilegum assis facio, nec incantaminibus pollentem, qui inuitum, nolẽtemq; tollere digytum cogat. Quinimmo nemo vnq̃ me adiit, qui veneficio se circumuentum diceret, quem nõ absoluerim ab excantationis imaginatione. Cæterum postea q̃ de Virgis multum, diuq; scribimus impingamus auctarii loco quippiam, Lenones in Scenam prodibãt amiculum gestantes floridum, & Virgam, quæ dicitur Arescon. Erat & prioribus Acęna dicta Virga exagitandis bobus accommoda, sed & eodem modo metiendis agris instrumentum dicebatur pedum decem, vt scribit Apollonii interpres, ab Thessalis excogitatum, ex quo & Callimachus, ἀμφότερομ κέμτρομτε βοῶμ, καὶ μέτρομ ἀρούρησ. Cum stimulum signat, dicitur etiam Bucentrum. Acæna agros metiri in Aegypto exorsus est primum Thessalus quidam, nõie ab re indito, quia cognoscẽtib⁹ singulis agri sui modum, sublatæ sunt cædes, vñ nũcupata Acęna quasi στεροῦσα ἀυτὸ τοῦ καίρδμ. Hic & Pelasgida vocauit Acęnã Apolloni⁹ argonauticõ tẽtio, veluti ab Pelasgis cõp

tam, id eſt Theſſalis. Sceptrũ vero ab virgarum ratione haud ita diſſitum eſt. Id ſignum veteribus cenſebatur imperii, ſiue regni, necnon orationis, & iuſtitię quoq;, proinde Agamemnoni late imperitanti datur, ſed & concionanti Telemacho, verũ etiam Achilli. Qui iniuria item affectus, per Sceptrum, velut iuſtitiæ iurat ſymbolum, q̃q̃ pro baculo etiam vili capitur quandoq; ſceptrum, Sicut in Odyſſea apud Homerum, palam fit. Aureum fuiſſe Apollinis ſceptrũ, comminiſcit̃ Iliados primo Poeta idem, quoniã Soli ſacrũ credit̃ metallum eiuſmodi. Sicut Lunæ argentũ. ex abundanti vero in vocabulo. r. habetur, ab σκήπτω, qđ ſignat innitor. ꝑinde σκᾶπτον, ex Doricę linguæ proprietate legimus apud Pindarum. Illud ſilentio minus prætereundum, ex Athenæi monumentis, eſſe inter oſtrea, q̃ dicantur ῥαβδωτὰ, perinde ac dicamus virgata. Alia item, q̃ vocem⁹ ἀῤῥάβδωτα, id eſt minime virgata. meminit Ariſtoteles quoq;. ſed ῥαβδωτὰ pectinatim diuiſa interpretatur Theodorus.

Philoſophum verũ eſſe Dei amatorẽ. Philoſophiam non contingere abſq; matheſi, ſed huius item finem eſſe intelligibilium contemplationẽ. Mathematicæ vnde dicantur. Quid Dialectica apud Platonẽ. Inſuper de Geometria ſcitu digna. Philoſophię laus. Quid Puluis eruditus, quid Abacus. Locus Perſii declaratur. Capitulorum in Columnis partes. Stereobatæ quid. Alueolatus. Abax. Abacion.

Caput. XXX.

PHiloſophum verum Aurelius Auguſtinus ſcribit, non temere haberi alium, q̃ Dei amatorem, quia ſapiẽtia Deus eſt, per quem facta ſunt omnia, ſicuti diuina auctoritas, veritaſq; monſtrauit. Sed diu antea Platonẽ ſanxiſſe animaduertimus, boni finem eſſe ſecũdũ virtutẽ viuere. Qđ illi demũ contingat, qui Deum norit, & etiamnum imitetur, nec eñ alia de cauſa quis dici beatus poteſt, itaq;, ſi ametur Deus, hoc eſſe vel exactiſſimum philoſophandi genus. Pythagoras autem, & cum eo multi, qui illo duce purius excitaſſe mentem videntur, ampliſſime aſtruxerunt, abſq; mathematico quadriuio haud facile philoſophię apicem contingi, nec poſſe verum percipi, propterea qui illud neglectui habuerit, cogitare ſubinde debet, ſe philoſophari haud recte, quoniã Mathematicæ diſciplinæ ſubſellia quędam ſint, ac elementa, vel gradus, quibus conſcendantur altiora. Eas vero ſic appellatas Anatolius putat, ꝙ cũ cæterę diſciplinæ deprehendi, vel non docente aliquo, poſſint omnes, Mathematica ſub nullius cognitionem veniant, niſi præeunte aliquo, cuius ſolertia ſuccidant̃ vepreta, vel exurant̃, & ſupercilioſa complanentur. Vnde & Mathematicum in anima, ſicut Theoreticũ nuncupat in moralibus Plutarchus. Equidem & M. Tullius Mathematicos in magna rerum obſcuritate, recondita arte, multipliciq;, ac ſubtili verſari ſcribit. Sunt qui ex demonſtrationum firmitate dici Mathematicas, opinentur. Cæterum initio Geometria præcipue, & Arithmetica in Mathematicarum album a Pythagora ſunt aduocatæ, ꝙ ad omnẽ ſcientiã, omnemq; diſciplinam capeſſendã has cũ primis accõmodas pſpexiſſet. Hinc & illa feſtiua vox ſocratici Ariſtippi profluxit, opinor, qui ex naufragio in Rhodiorũ littus maris impetu, & ventis aſſilientibus cũ foret excuſſus, ac inibi mathematicas formulas eſſet intuitus, gaudio geſtiens proſiluit, & bene ſperare comites iuſſit, quoniã veſtigia hominũ noſcitaret. Sed eñ mathematica ſpeculatio ad cogitationis acumen a Platone ſuſcepta eſt, quia ſurrigat animũ, & ad rerũ diuinarũ intuitũ aciẽ mẽtis exacuat. Quãobrẽ inquit Alcinous, niſi finis iſtius gratia matheſin expetere perrexerimus, omnis noſtra indagatio recaſura in nihilũ eſt nudior Leberide, ac Cinclo pauperior. Etenim ab iis, q̃ ſenſui manifeſta ſunt, ad ea, in quæ ſola mentis inenarrabilis celeritas, & diuina vis penetrare poteſt, aſſurgere decet. Nã mathematicas ſpeculationes veluti pręludiũ quoddã ad diuinorũ perpẽſionem ſtatuere cõuenit. Arithmetica quippe, ac Geometria, & qui eas colunt, eſſentiã ipſam videre deſyderãt, veruntamẽ circa illã ſomniare quodãmodo vident̃, cõferãt q̃uis ad id. Iccirco diſciplinas eas, nec ſcientias quidẽ eſſe appellandas putauit Plato. Dialecticã vero vtiq;, q̃a ab Geometricis ſuppoſitionib⁹ ad prima principia conſurgit, & inde q̃ Mathematica, efficacior eſt, nã circa diuina, æternaq; verſat̃, immoq; præpoſita mathematicis veluti arx quędã cenſet̃, ac reliquorum cuſtodia. Qđ nequis forte miretur, qm̃ hæc nõ prędet, quæ vulgo noſcitat̃ Dialectica, ſcire cõuenit, Metaphyſicam facultatẽ, quã & primã philoſophiã vocant, Dialectices nomine a Platone celebrari, q̃ Logica vtatur, tanq̃ inſtrumento, hæc enim circa dictiones, conceptus, propoſitiones, ſyllogiſmoſq; verſatur. In cuius non eſſe conſeneſcendum gyris, atq; Mæandris, tanq̃ apud Sirenios ſcopulos, traditum eſt. Metaphyſica vero, vt Plotinus inquit, de omnibus tractans non

Mathematica

opinione,sed scientia,errore,qui circa sensibile accidit, vacans,intelligibili prorsus adhæret,circaq; ipsum diligenter agit,falso posthabito,nutriens animã in ipo veritatis cãpo. Sed vt ad Mathematicas redeam,omnib⁹ quidẽ,veluti leuigatissimo,ac nitidissimo speculo,insunt , refulgẽt q; veritatis intelligibiliũ vestigia quędã,atq; idola. Verum Geometrię adest hoc imprimis iusta Philonem,quæ initium est,& tanq̃ cæterarũ metropolis.Hæc enim sensibilib⁹ inhærẽtes,agglutinatosq; auellit assidue,seducitq; ad intelligibilẽ,æternamq; naturã,cuius contẽplatio sit Philosophiæ finis.Propterea Platonem scimus Eudoxo, Archytæ,Menæchmoq; vertisse vitio,q; ad organa mechanica solidi duplicationem auocare contenderẽt,quoniam sic Geometriæ bonum periret denuo ad sensum relabentis,nec afferentis,vendicantisq; sibi æternas,incorporeasq; substantias,in quibus cum sit Deus,perpetuo Deus est.Qua ratione concipiũt aliqui dictum a Platone,Deum maxime γεωμετρεῖν hoc est Geometriæ intendere. Q̃q̃ super iis varia pro ingeniorum captu excogitari queunt,nec enim erudite minus afferri etiam id potest. Nam sic Lycurgus quandoq; dicitur, Arithmeticam analogiam,vt Democraticam,& turbulentam e Lacedęmone excussisse.Geometricam vero paucorum potentiæ moderatæ,ac legitimo regno congruentem induxisse. Siquidem Arithmetice æquale numero distribuit.Geometria vero ratione,ac pro dignitate,nec oĩa promiscet , sed est bonorum,malorumq; discretio insignis, velut hanc itidem Geometricam analogiam rebus adhibet optimus max. Deus, quã iustitiam nuncupamus & Nemesin,abs qua commonemur iustum præstare æquale, non autem æquale iustum. Nanq; quã vendicant pleriq;,æqualitas iniustitia videtur maxima.Cæterum vt ad Philosophiam quoq;, vnde exorsi sum⁹ , redeamus tanq̃ postliminio , hæc est virtus ea,quæ,vt Theophrastus inquit,nos in alienis locis prohibet videri peregrinos, vel necessariis amissis , amicorum inopes. Sed quãcunq; adierimus ciuitatem,ea nos amplissime donat. Hæc adeo vitæ dux est , ac vitiorum expultrix,sicuti a. M.Tullio proditum nouimus. Vt si hanc, vel ex conuiuiis exigendam censeas, amplius longe peccaris,q̃ si lucernam restinxeris.hac siquidem sublata,boni,ac moderati nihilo deteriores fient. At inscitia,& incõcinnitate cum vino societatem ineuntibus,ne aureus quidem Palladis Lychnus gratum,decensq; conuiuium pręstiterit.Quo nomine pręsignes multi in vna hac quasi tabernaculum vitę suæ collocarũt,veluti plane sit benefactorum omnium mater , ac benedictorum . Ex huius præcipue admiratione Alexis poeta mihi ita scripsisse videtur. Athenienses maxime omnium ideo videri laude dignos , q; reliquorũ in Græcia leges, a liberis pręstari alimenta parentibus cogant , Athenis vero non vtiq; omnibus,sed iis modo, q liberos artibus erudissent.Proinde nec ignobilis auctor Vitruuius maximas parentibus gratias se testari scribit,qui illum ingenue educandum,instituendumq; censuissent.Sed & Architecto suo idem auctor,qđ relatu condignũ est,præstare philosophiam scribit,vt animo sit magno, nec tamen arrogans,sed potius facilis,æquus,fidelisq; sine auaritia,qđ est maximum. nullũ em̃ opus citra fidẽ, castitatemq; vere pfici posse. Ne item cupidior sit,nec munuscula captet, sed cũ grauitate dignitatem tueatur bonę innixus famę,hęc enim Philosophia pręscribit. Vt taceã inquit,rerum naturalium disertationem,quã Physiologiã nuncupant.Porro ex iis,quę hactenus de Geometrię protulimus excellentia,latius iam,opinor, patet,quid ita de natura Deorum libro secundo Cicero Geometricum puluerẽ eruditi epitheto censuerit honestãdũ,in quo prisci Geometrę formulas delinearent,sicut Arithmetices organum Abacus erat, quã ab honore Pythagorę Pythagoream appellabant mensam,ne in multiplicationibus,& partitionib⁹,& in podismis vnq̃ fallerẽtur,excogitatam,descriptamq;,quod eo gratius adnotauimus, vt Persii carmen fieret notius.

Nec qui abaco numeros,& secto in puluere metas
Scit risisse vafer.

Est & in columnarum capitulis,quæ puluinata cõformantur, Abacus,pars quędam,ĩ qua & Volutę sunt cum lineis,quę Catheti nuncupantur. Nam capituli portionem supremam vocant Cymatium,qđ ipsum & protecturas habet,quas dicunt Græci ἐκφοράσ.Sũt in eodem qui nominantur Puluinorum Balthei.Illud ex abundanti sit , quod adnotasse nil obfuerit, Parietes, qui subiiciuntur columnis , & onera excipiunt , nuncupari Stereobatas , quibus mox superponuntur Stylobatæ,super quos demum disponi columnas , artis est. Verum Stylobatæ ita exęquantur,vti habeant per medium adiectionem per Scamillos impares , nam si ad libellam dirigantur, Alueolati oculo ostendentur. Abax vero,& Abacion inter coquinaria recensentur vasa. Apud Cratinum legimus βαλάμωρ ἄβακα.Sunt & Aleatorum instrumenta eodem nomine.

Seruitutis malum. Qui dicerentur Stigmatiæ, ac Literati. Nicanor cur dictus Stigmatias. Equi Coppatiæ, & Samphoræ. Trasippion. Samii literati. Samæna quid. Cauterium, Encaustũ. Grammatica pocula, Serui pileati, Coronati, Apolides, Insularii, Originarii, Ascriptitii.

Caput. XXXI.

SEruitutem esse omnium malorum postremum, non modo bello, sed etiã morte fugiendũ, ab celeberrimis auctoribus pronũciatum est. Spinosa vita est, & multis obiicibus præpedita, quoniam, vt inquit Imperator, Libertas incõparabile pretiũ est. Contemptibilis quoq;. nam & iure ciuili serui pro nullo habentur, nec caput habent. Immo vero etiam miserrima. Etenim quid miseri⁹, aut infelicius, q̃ addici alicui, qui & vitæ, & necis in te habeat potestatem, & siquid acquiras, Domino acquiras? Sed & vates nobilissimus libro Odysseę septimo & decimo ita canit.

ἥμισυ γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα ζεὺς
ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλησι.

Quibus dimidium ei virtutis perire confirmat, quem seruilis obuallarit necessitas. Inde factum puto, seu premente vi, cum qua ne dii quidem, sicuti dicitur, pugnarint, siue educatione praua seu vtroq; potius, vt parte plurima serui de prima malitiæ, ac vafriciæ nota sint, & habeantur. Qđ furciferi appellatio indicarit, & quia malis moribus homines, & lingua proterua, ab hoc ferre genere Vernaculi nuncupantur. Hinc dira excogitata supplicia ad reprimendã æstuãtis mali, & increscentis audaciæ vim proruptam, nimio plus crassantem, ac in domini perniciem subinde assultantem: quæ cum materno lacte vitiorum, vt sic loquar, segetem hausisse videri potest. Hinc Stigmatiæ, siue stigmatici appellati, quibus ob insigne flagitium notis inurebãt corpus, & frons imprimis, sicuti cõmeminit Seneca, vnde inscriptos vultus nominat scitissime Plinius, & Thraciæ notæ in prouerbium adductæ, q̃q̃ illis gentibus nobilitatis loco censeretur, vt auctor Herodotus est, prætulisse frontem notatam punctis, quæ, quia literarum formam quandoq; ostentarent, nõ Stigmatiæ modo, qđ Nonius est interpretatus, sed & Literati quoq; ita inusti dicebantur. Nam ꝙ Nicanor Alexandrinus grammaticus, vt proditur a Græcis, festiue Stigmatias est cognominatus, non ex seruili fœditate natum, sed ꝙ anxie, soliciteq; lucubrationibus aliquot περὶ στιγμῆς conscripsisset, id est de punctis, siue distinctionibus, quibus vtimur in scribendo. Morem vero literas inurendi etiam in equis agnoscere videtur Aristophanes, qui in Nebulis Coppatiam inde Equum nominat, cui inustum esset κ. Sicuti Samphoras, siue Sapphoras, quib⁹ σ. Etenim σ. & μ. inusta vocabant σάμ. Coppa vero est numeri figura, compacta ex κ & σ. hoc modo ϛ. signat autem nonaginta. Etiam si Coppatiam quidam interpretati sunt quasi κόπτοντα, quod est vngula terram excauantem. Vero propius est ab insigni ita nuncupatum, quæ ratio etiam Bucephalos fecit. Qua in re obiter, & in transcursu illud adnotãdum, fuisse Trisippion veluti rotulam quandam publica nota, quæ candẽs malis equorum imprimebatur. Auctor vero Eustathius est, Iliados rhapsodia decima, elementum Cappa quibusdam dici Coppa. Sicuti sigma Dorienses dicũt σάμ, quod docuit Athenæus quoq;. Porro ad inustæ frontis notas allusit Plautinus Olympio, cum ait, Si hic literatus me sinat. Quin & literatos Samios dici, in Babyloniis significari ab Aristophane, compertum nobis est, in quorũ frontibus Athenienses, sicuti scribit etiam in Pericle Plutarchus, stigmata inussissent. Vnde iactatum vulgo, Samiis neminem esse literatiorem, etiam si hoc inde effluxisse malũt aliqui, quod in Samiorum repu. Aristo. scriptum reliquerit, illos quandoq; a Tyrannis oppressos, inopia ciuium, seruos quoq; ad publicam admisisse curam. Vel quia in Samo quatuor &. XX. literæ sint compertæ primum. Sunt qui Samænæ notam illis inustam velint. Est vero Samæna nauigium dicrotum, hoc bireme rotundum concauum, ac in ventris similitudinem formatũ, vt mare percurrere, & celeriter conuerti posset. Cuius auctor extiterit omnium primus Samiorum Tyrannus Polycrates, vnde etiam dici Samænam, interpretatur Plut. Alii Samænam numisma intelligunt. Quoniam vero de inustionibus agimus, scire oportet, ferramẽtum, quo id fiat ab re appellari Cauterium. Nam in Plut. moralibus lectum est, Cyrenęorum tyrannum Nicocratem post multa crudeliter, & nefarie perpetrata, portis quoq; custodes apposuisse, qui mortuos, dum efferrent, gladiolis confoderẽt, & Cauteria admouerent, nequis ꝑ fraudẽ viuus elaberet. Hinc illud ex Septimii Florentis apologetico, Risimus inter ludicras Meridianorũ crudelitates

Mercurium mortuos cauterio exanimantem. Sed & cauterium dicit, quo putridæ carnes aduruntur, & vlcera, ex quo & Hieronym⁹, Putridæ carnes ferro curantur, & cauterio. Inde Cauteriata conſcientia apoſtolo Paulo, veluti cauterio, ſiue cautere ambuſta. Scitu digna ſunt obiter q̃ ſcribit Auicenna cap. XXIX. fen quartæ primi. Cauterizatio inquit perutile medicamentum eſt, iuuamẽtũ in eo præcipuũ, ne ſerpat vitiũ, qđ corruptũ eſt, ac in membro retentũ, reſoluit. Sãguinis fluctionem inhibet, oblæſas partes refouet leniter. Cauteriũ ſi aureũ fuerit, cenſet prẽſtãtiſſimũ. Cuius ratio eſt, vt ibi atteſtat doctiſſimus interpres, quoniã aurũ mitius vrit, quin vrẽdo fouet leniter inſita virtute. Vulnus, quod inde fit, celerius coit. Porro minus terroris affert aurũ, q̃ candẽs ferrum. Demũ ſunt & ſua Pictorib⁹ Cauteria in eã pingendi ratione, quã vocant Encauſticen, Latine inuſtariã dicimus, colorib⁹ inuſtis, & ceris igne reſolutis. Vnde factũ vulgo vt Librariũ atramentũ dicat Encauſtum. Cauterii eiuſmodi cõmeminit iureconſultus Martianus titulo de fundo inſtructo. Sed, vt ad ſeruos redeã, quos diximus appellari literatos ab literis fronti inuſtis, ſicuti illiteratũ, tacitũq; conſenſum appellat eleganter Gellius, qui nõ ſit ꝓpagat⁹ ex decreto cõſcripto, aut lege, Eoſdẽ & Cęlatos quandoq; legimus appellatos. Grãmatica pocula ex fontibus profluunt eiſdem, ſiquidem vt ſcribit Athenæus, q̃ literis forent inſignia, ſic nuncupabant. Cuiuſmodi illud, in cuius ambitu verba legebant hęc, Διὸσ σωτῆροσ, id eſt Iouis ſeruatoris. Capuæ grammaticũ fuiſſe poculũ legimus Dianæ ſacrũ, exq; Homericis concinnatum carminibus. Apud Achęũ tragicũ Grammatici mentio poculi eſt. Seruis pręterea apud Gręcos comã nutrire nefas habebatur. Dulocratiã ſanxiſſe videt Caius Imperator, ꝑmiſſa paſſim Seruis licentia, Dominos, ſiquid vellent, accuſandi, vnde ingens illata orbi terrarum calamitas. Pileatos ſeruos Sabinus accipit, quorum nomine vẽditor nihil pręſtaret, quoniã emptores iã oculis ꝑciperent, qđ nã foret mancipiorum genus. Sub coronis venire dicebantur, qui in bello capti venundabant coronati. Inſularii & Apolides ab iureconſultis dicunt viles ſerui, ac peſſimi, ſine ciuitate, & in inſulas deportati, & in publicũ opus, aut in metallũ dati. Cęterũ, quia in naturali hiſtoria queri non ceſſat Plinius, agrorũ cultus, ad damnatas manus, & inſcriptos recidiſſe vultus, Sciẽdũ eſt, qđ equidẽ adnotatu dignũ mihi eſt viſum, in Canonicis decretis ſeruos colẽdis agris deſtinatos nũcupari, tũ Originarios, tũ Aſcriptitios. Sed Originarios dici proprie, qui ex Aſcriptitiis nati ſunt in ipſo ſolo, ſiue fundo, vt Codice de Agris, & Cẽſib⁹, lege, Colonos. lib. XI. & eiuſmodi ſine gleba, quã coluerũt, vendi nequeũt. Aſcriptitii vero ſunt, qui ꝑ. XXX. annos fuerunt in ſolo. Qui duobus modis fiunt, aut pręſcriptione, aut duplici cõfeſſione, ꝑ ſcripturam bis factam, in qua dño fundi promiſerint, ſe nunq̃ inde diſceſſuros. Hos etiã Partiarios quidam vocãt. Seruos item liberorum loco agris colendis adhibitos, Appianus docuit Ciuiliũ bellorum libro primo.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD CLARISSIMVM PHILOSOPHVM, ET MEDICVM, HIERONYMVM RVBRVM, PATAVINVM, PRAEFATIO QVINTA.

VETVS, quã tibi nuſq̃ interpellatam pro virili exhibuimus, obſeruãtia exigere, immo, vt ἐμφατικώτερον dicam, efflagitare impenſius eſt viſa, ne in miſcella hoc genus pragmatia innominatum te omnino pręterirẽ. Equidẽ, ne mentiar, iucũda mihi recordatio ſubit neceſſitudinis inter nos ſuſceptæ, cũ in patria tua, vbi animi, ingeniiq; cultũ ſum indept⁹, agerẽ. Mira me dulcedine ꝑpetuo mores tui exactiſſimi, ſummaq; cõditi ſuauitate ꝑuinxerũt ita, vt ſpectrũ & animi, & blãdiſſimæ oronis tuę infixũ altius hęſerit, Homericũ illud de Neſtore ingerẽs aſſidue, τοῦ δ᾽ ἀπὸ γλώσσησ μέλιτοσ γλυκύων ῥέεν αὐδή. Accedit doctrina ſingularis, lectio incredibilis, ingeniũ ſubactiſſimũ, exercitatio imẽſa, Gręcę ꝓprietatis æq̃, ac patrię pitia ſũme admirãda, & q̃ expleri neq̃t anim⁹, ardeſcitq; tuẽdo, ꝓſpicax ĩ pẽſitãdis ęgritudinib⁹ prudẽtia, & diuinãdi ꝑ certa tñ, ac nunq̃ fallẽtia magnopere naturę indicia, donum pręcellens. Quo noſtri τά τε ὄντα τά τ᾽ ἐσσόμενα, πρό τ᾽ ἐόντα, Legitimi ꝓrſũ iſta ſunt Medici, de quo dictitari, ac recini idẽ

tidem illud poſſit Elogiũ, ἰατρὸσ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιοσ ἄλλων. Hæc demũ omnia, non me, qui ſum σκιᾶσ ὄναρ, vt ille ait, ſed in humanis rebus eminẽtiſſimũ quẽq; ſic in tui noĩs amorẽ, ac venerationẽ dulciſſime proliciũt, vt nil æque gratũ ſibi opinent, q̃ tua perfrui familiaritate, atq; interim affluentiſſimis ſapientiæ tuæ aquis rigari. Agnoſce cæleſtẽ animi tui fœcunditatẽ, excogitaſti, prĉter iſta, q̃ immenſa ſunt, & rationẽ aliã, qua vel potẽtius tibi homines conciliare non deſinis. Mira effulget in te liberalitas, mirũ impertiendi omnib⁹, q̃ adſunt tibi, ſtudiũ, nec ſupellectili quidẽ librorum pretioſiſſimæ parcendo. Quæ ſane rara auis eſt. Alia nũc mitto volens, q̃ munifice mihi haud ita pridẽ Paulũ Aeginitã pudore quodã, ruſtico pene, expetenti commodo dediſti: immo neq; hac contentus fini, Galenũ adieciſti. Quã alte putas mihi infixa hęc? Explicari facile haud poteſt, q̃ me trãſuerſum rapiat tua hæc diuina virtus, eo quidem exoſculãda magis, ꝙ a pleriſq;, ne dicã omnib⁹, libri hoc genus in ſanctaria intrudunt, immo cõtumulantur, quid enim aliud ſunt, q̃ βιβλιοτάφοι, ſed liuore ſordidi, tantũq; non felicitatẽ omnib⁹ inuidẽtes? Quãobrẽ ita me tibi deuinctũ putes, velim, vt q maxime. Sed & mea oĩa, etiã ſi pſyrica, & velut Quiſquilias, tibi, & tuis omnibus expoſitiſſima, experiare tantũ, me haud fuiſſe mẽtitum dices,

Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI QVINTVS.

Regibus olim vrbes fuiſſe obnoxias. Pœmanor, & Pœmanoriũ quid. Rex cuiuſmodi eſſe debeat, vel Princeps, aut Magiſtratus. Cicero, nodus explicat. Anax cur dicat Rex. Anactoria Miletus cur. Diopos quid, & Adiopos. Caput Primum.

INITIO Rerum, memoriæ proditũ eſt, vrbes grĉcas Regio imperio qđ tũ ſanctiſſimũ exiſtimabat, fuiſſe ſubiectas. Sed nõ vt apud Barbararũ gentiũ pleraſq;, craſſatione tyrannica, verũ iuſta legum ſcita, vt inquit Dionyſius, & patriũ morẽ. Erat q; omnium clariſſimus qui iuſtiſſimus, legumq; ſtudioſiſſimus. Neq; eñ huius maieſtatis faſtigium popularis dabat ambitio, ſed ſpectata inter bonos moderatio. Qđ Homerus quoq; ſignificat, cũ ius dicentes, & fas cõſtituentes Reges vocat. Vlyſſem vero, vt mitiſſimũ patrem, fuiſſe ſcribit. Sed Plato itẽ homerico more Regem paſtorem vocat, nam & apud Aeſchylum cõpoſito nomine Pœmanor dicitur, ſicuti & ſubiectus grex, Pœmanoriũ. Quin ciuilem potius virũ Plato nuncupat, q̃ Regem, innuẽs nimirũ, adeo humanũ, ac mitẽ, ſi fieri poſſet, eſſe debere, vt inter ciues videatur eſſe conciuis, vt ita dicã, Prudẽtia, Iuſtitia, cura potius, q̃ alio quouis exceſſu ſuperior. Brutis ſiquidem, non ratione pollentibus hominẽ natura prælatũ intelligimus, ſicuti ſcite admodũ colligit Gregori⁹, quia ita dicat Geneſeos nono, Terror veſter, ac tremor ſit ſuper cũcta animalia terræ & ſuper omnes volucres cæli cũ vniuerſis, q̃ mouent in terra. Oẽs piſces maris manui veſtrę traditi ſunt. Prĉter naturæ rationẽ effertur quippe, ac tumeſcit, qui ſibi aduerſus æqualẽ depoſcit imperiũ. Proinde inquit, Antiqui patres nõ reges hominũ, ſed pecorũ fuiſſe paſtores memorant Homines quidẽ vniuerſos æquales produxit natura, ſed pro meritorum ratione alios aliis iuſta vtiq; Dei diſpenſatio, ſed occulta prĉponit. Vt humana formidine peccare metuãt, q diuino minus exterrentur iudicio. Verũ timoris huius nomine inflari haud quaq̃ addecet. In quo nõ propria eſt affectanda gloria, ſed ſubditorũ quĉrenda iuſtitia. Certe maiorũ hæc cõſuetudo fuit, vt Sacerdos Rex eſſet, ac Pontifex, nam regibus expiandæ cædis munus incubuiſſe, ex hiſtoria ſcimus. Cęſari, inquit elegantiſſime Seneca, cui omnia licent, propter hoc ipſum multa non licent. Omnium domos illius vigilia defendit. Omnium otiũ illius labor. Omnium delicias illius induſtria. Omnim vacationem illius occupatio. Ex quo ſe Cæſar orbi terrarum dedicauit, ſibi eripuit, & ſyderum modo, quæ irrequieta ſemper curſus ſuos explicant, nunq̃ illi licet nec ſubſiſtere, nec quicq̃ ſuum facere. Quin hoc ipſum eſt, qđ obſcurius ſignificat. M. Tullius in epiſtolis ad Q. fratrem, Sic te inquit, ita viuẽtem intuebuntur Græci, vt quendam ex Annalium memoria aut etiam cælo diuinum hominem delapſum putent. Porro Xenophon ille, cuius aureum flumen quibuſdam ſcabris, & turbulentis obiicib⁹ retardare Cicero dicitur, Cyrum ſuum, vt ſane

ectitatis antiquæ typũ, & exemplar examinatissimum effinxit, neq; enim ille talis fuit, sicuti Platoni credim[9], id ipsum in legib[9] statuẽti, a. M. demũ Tullio cõfirmatũ in epistola ad. Q. Fratrem didascalica. Sed singularis facũdię philosophus effigiẽ quãdã iusti imperii conceperat aĩo, & eminẽtissimi principis, q̃ summã grauitatẽ cũ singulari comitate coniũgeret, hãc ille sub psona Persici regis exprimendã potissimũ censuit, adeoq; scopũ attigisse visus est, aut scopi vmbilicũ verius, vt Aphricanũ Scipionẽ, q̃q̃ spolio ex tertia orbis parte rapto, celeberrimũ, non temere legamus eũ librũ de manibus ponere solitũ. Neq; em̃ vulgaris, aut exculcatæ virtutis est, aliis bñ imperare, siue id imperiũ perpetuũ sit, siue certis circunscriptũ annorũ curriculis. Proinde dictum ab Aristotele est ex Biantis sententia, Magistratus virũ ostendit, eo quidem impensius, quia alienum bonũ iustitia est, virtutũ sola. Sic ad aliũ, & in communi magistratus geritur, de quo quidẽ vberi[9] primo de rep. a Platone disseritur. Eius vis est, vt p̃sit, p̃scribatq; q̃ recta, & vtilia, & cõiuncta cum legibus. Vt enim populo præsunt magistratus, ita magistratibus leges. Vereq; dici potest, magistratum legem esse loquentem. Legem vero mutum esse magistratum. Lex porro simul cum mente diuina orta creditur. Itaq; vera lex, & princeps, apta ad iubendum, vetandũq; ratio est recta summi Dei, sicut doctissime a. M. Tullio colligitur. Facilitas vero, & humanitas Principis, ac magistratus præcipuę sunt virtutes, Itaq; Macedonum regem Philippum rerum gestarum gloria longe post a filio relictum, legimus, facilitate autẽ, humanitateq; adeo antecessisse, vt alter semper magnus, alter sæpe turpissimus deprehendatur. In Romana historia aduertimus Tribunitię domus fores non interdiu, non itẽ noctu solitas occludi, ceu plane portus quidam, ac refugiũ celebre, quo indigentibus semper, & facile pateret aditus. Istuc ipsum si pręsides viri vniuersim pręstent, saluberrima quędam dubio procul consurgeret administratio. Nam & in septem Sapientum Conuiuio pręcipua dignum laude putat Solon tum Regem, tum Tyrannum, si ex monarchico principatu Democratiam ciuibus suis comparent. At Bias eũ vere principem opinatur, qui patriis legibus, institutisq; subiecerit se primus. Beatum esse regem cẽsuit Thales, cui datum foret consenescere, immoriq;, natura ad id ducente. Anacharsis vero adiecit, Si solus fuerit prudens. Sed resipit tyrãnicum omnino spiritum, qđ a Cleobulo prolatum est. Si inquit, nemini assistentium satis fidat. Pręsignem pietate principem facit, ac perinde felicem, Pitaci scitu digna sententia, Si inquit, non illum timeant ciues, sed illi. Cæterũ Chilonis magnopere attendendum oraculũ, quo pronunciatur, summa omnia, & immortalia principi legitimo esse concipienda. Et rectissime p̃fecto. Quippe iustitia, legis vtiq; finis est, Lex vero principis opus Princeps imago Dei est, vniuersa dispensantis, gubernantisq;. non Phidiæ industriam requirẽs, non Polycleti, non Myronis, sed ipsum semet in Dei similitudinem effingens, virtutis opera simulacrum expingens, conformansq; omnium plane decentissimum, & aspectu iucundissimum ac Deo maxime conueniens. At qui vocis horrore, aspectus truculentia, morum difficultate, ac solitudine principatus tumorem austeritatemq; exprimunt, nil sane ab Colossis distare animaduertuntur, Qui extrinsecus heroicam aliquã, aut diuinam præferentes speciem, intus terram habent, aut saxa, vel plumbum quoq;. Nisi q; hoc genus Statuæ ponderibus libratæ rectitudinem seruant immobilem, nec quoq̃ proclinãtur, adnuuntve, At imperitus princeps fluctuat sæpe, quatiturq;, ac circumagitur. Addecet imperantem profecto esse veluti Regulam, aut Canona, qui ad rectitudinem compositus, & nullo flexu vitiatus, cætera appositus, coaptatusq; dirigit, ac similia reddit sibi. Consimili item ratione Pręsidem oportet seipsum prius componentem, ac imperium intus ordinantem, sic concinnatis moribus, ciues sibi reddere persimiles, neq; enim succidentis est, lapsitantisq; alios dirigere, aut inscientis edocere, aut inculti ornare, vel exordinati ordinare, vel imperare, qui obedire nesciat. Cęterum pleriq; ex inscitia primum, atq; præcipuum principis opinantur bonum, nemini subesse. Et Persarum Rex omnes præter vxorem, quã imprimis pro imperio coercere oportuit, seruos arbitrabatur. At inferat aliquis, quis igitur imperantem compressurus imperio est? Lex nempe mortalium, immortaliumq; Regina omnium, vt Pindarus inquit, nec ea libris omnino, aut comprehensa tabulis, sed animata intus ratio, cohabitans perpetuo, ac in statione parata, nec animam ducatus destituens inopem. Persarum Regi, sicuti accepimus, præsto erat ex intimis vnus aliquis, huic destinatus muneri, qui mane consurgentem ita commoneret, ἀνάζα ὦ βασιλεῦ, καὶ φρόντιζε πραγμάτων, ὧν σε φροντίσειν ὁ μεσορομάσδης ἤθελησε. Consurge Rex, & obi negotia, q̃ te obire voluit Mesoromasdes. At solers imperator intus habet hęc, & huiusmodi pleraq; dictãtem. Inde fit vt refelli magnopere dignus videatur Anaxarchus, qui, vt Arrianus prodit, consolaturus

Alexandrum vino,& iræ,consultoribus pessimis succumbentem,per febrem,vt videtur,somnians ipse,vel morbo arreptus phrenitidos Hippocratis vinculo destinandus, An tu Alexander sapientes inquit veteres ignoras,ideo assidentem Ioui iustitiam fecisse, vt quicquid ab Ioue decretum,sancitumq; foret,id iure factum videretur? Ita magni acta,& gesta regis primum quidẽ ab ipso rege,deinde ab aliis iusta censenda sunt.Sed mea vtiq; sententia,si approbetur ista,vt ab sapiente,ac vere prorsum enunciata, bone Deus , quantum inde erumpet malorum? qui calamitatum laxabitur sinus? Documento sit is ipse Alexander,quem ita philosophi præcepto imbutum proditur memoriæ,ad id vesaniæ productum,vt iam diuinos sibi deposceret honores, nec satis. Nam veluti bellatorem fortunæ flatibus nimio plus elatum mortalis naturæ dispuderet non Philippo iam se natum,sed Ammone poti9,credi volebat. Quid illa vestis mutatio,& in Persicos mores degener transitus? quantum hic turpitudinis,q̃ fœda maiestatis sugillatio? Quę vero Macedonum indignatio? Cæterum quid ita insinuas Anaxarche,assidere Ioui iustitiam? immo vero,si coniectatio me non fallit, nõ assidet iustitia Ioui,sed ipse iustitia est,ac fas ipsum,& legum vetustissimus omnium,ac perfectissimus. ita certe veteres prędicant,edocentq; absq; iustitia ne ipsum quidem Iouem recte posse imperare. Ea vero iuxta Hesiodum incorrupta virgo est pudoris,ac castitatis,vtiliumq; contubernalis. Proinde Reges item αἰδοίους,id est castos, venerabilesq; nuncupare Poetæ solent. Hinc ergo colligendum,Regiam facultatem esse sublimem, præcellsam,multis virtutibus circunseptam,constipatamq;, curis innumeris anxiam, & omnino vitam censeri laboriosissimam,si incumbentem oneris magnitudinem recte metiaris , geras q; pro ratione,ac dignitate. Proinde Seleucum dicere solitum scimus,Si satis norint homines,q̃ operosum,q̃q; molestum,vel modo tãtarum rerum adeo numerosas epistolas aut scribere , aut legere,diadema proiectum neminem excepturum . Quin & Philippus in regione speciosa castrametaturus cum audisset,futurã ibi iumentis pabuli inopiã,ὦ Hercules inquit,cuiusnã modi vita est nostra,si ad Asellorum occasionem viuendũ nobis est? Certe Anax veterib9 Rex dicebatur,qđ Plutarchus tradit,& repetit Eustathi9,quia Anacos dicitur medela,ꝙ illis subditorũ cura incũbat. Dioscuros aũt,id est Castorẽ,Pollucẽq; ab nauigantium cura primos omniũ ita inuenio nũcupatos, inest vtiq; vocabulo diuinũ quiddã, proinde excellẽtiã cõplectimur eo, qđ Euripides itẽ significat. ἄνακτας,θεοὺς γὰρ δεσπότας καλεῖν χρεών. Est propriũ quoq; nomen Anax sic em̃ cæli ac terræ nuncupat̃ filius, de quo Miletus dicitur Anactoria. Inuenio itẽ Reges,siue Duces recte Diopos nuncupari,qđ cõmõstrat Aeschylus,sicut Adiopi vocant̃,qui principe carent, inflectit̃ verbũ ab διέπω,qđ est ordino. Aelius Dionysius Diopon accipit τὸν ναυφύλακα, id est nauis inspectorem,custodemve, ἀπὸ τοῦ ὄπτω,τὸ βλέπω. Porro apud veteres , qui rerum moderamina suscepissent,iidẽ & Auguriorũ erãt nõ imperiti. Vt em̃ sapere,sic & diuinare regium censebatur. Diopos etiã Epiplus dicitur,id est ἐπίπλους.

Regũ reuerens in Oriente cultus. De Indicorũ Regũ luxu,ac tumore. Itẽ Persarum. Grypos cur ament Persæ. Item quem intelligamus Pyrphorum. Caput. II.

Egiũ ergo nomẽ sanctũ vbiq;,sed in oriente venerationis pręcipuę. Regum ibi maiestas eximia,cõfluẽtibus ad nomẽ barbaris. Quẽq; secundis rebus reuerentię cultũ exhibuere,vel in aduersis pręstãt cõstantissime . Quo factũ animaduertimus,vt inani tumore,ac nimia insolescẽtes felicitate plerĩq; totis,vt aiũt cuneis in multã pueherent̃ absurditatem,sibiq; vendicarent, q̃ humanę imbecillitatis oblitos facile coarguerẽt. Indici regis luxuriã,quã tñ Barbari magnificentiã interpretant̃,gẽtiũ reliquarũ vitia facile trãscẽdere,hinc ꝑspici põt. Siquidẽ vbi visendum se publice prębet,apparẽt argenteis thuribulis ministri ꝑplures cõspicui Iter vniuersũ,quo vectat̃, odorib9 vaporat̃. Ipse aurea gestat̃ lectica, margaritis hincinde ꝑpẽdẽtib9. Amictus auro interlucet,ac purpura. Lecticã obmuniũt corporis custodes, e ramis cãtillãtibus auiculis,quas ita de more imbuũt,vt inter seria instrepãt cãtu. Regiã auratæ suffulciunt colũnæ, auro vite cęlata obãbiẽte. Inter hęc auiũ,quib9 pręcipue oblectãtur,argenteę nitẽt effigies. Regia nulla nõ hora volẽtib9 patescit. Vbi capitis curę,ac ornamẽto incũbit,tũc admittuntur legationes,& reddunt̃ populis iura. Odorib9 ꝑfluũt liti pedes. Siqñ in venationẽ ꝑdire collibuit , feræ Leporariis occlusæ inter pellicum vota, & cantus transfixæ conficiuntur. hic illis nõ contemnendus labor. Si longior incumbat expeditio,curru vectantur,quem instrati auro Elephantes ducant,assectantibus agminatim pellicum lecticis. Subsequitur & regina,sed seorsum, nec minore luxu. Vbi somni tempus appetit,Regem vino grauem,dormitantẽq; cubiculo infe

runt pellices, noctium Diis patrio ritu aduocatis cum cãtu. Iam vero quid superbam Persarum regum mollitiem memorem? Adoratio his erat peculiare bonum. citra hãc non facile ad regẽ patebat aditus. Illum quinimmo vidisse quandoq; augustissimum censebat. Quoniam is sub maiestatis specie semper fere latet. At magnus Agesilaus, qđ Xenophõ scribit, vt semper spectaretur, gaudio exiliebat, cum turpiter agenti tenebras conuenire arbitraretur, At honestę vitæ lucẽ lõge plus ornamenti afferre. Porro Persarũ regibus illa maxima incumbit cura, vt terrarum orbẽ mariaq; depopulẽtur omnia, præsuaues dum venantur potus, gliseras, adipatasq; dum cõquirunt dapes. Mox vero distenti sic, & adobruti, mirum est, quo studio moliãtur soporem. Vni plures adsunt vxores. Per vices regẽ adire, mos illis est. Cultus regis luxuria pręcipue erat insignis. Purpureæ tunicę medium albo intexebatur. Palla vero picturata erat, aureis accipitribus velut rostris mutuo se petẽtibus. Zona succingebatur aurea, sed muliebriter, ab ea propendebat Acinacis, vagina gemmata. Capitis insigne a Persis nuncupari Cidarin, animaduerto. ambit id cerulei coloris fascia, albo intermicante, & Pontifex tamẽ, inquit Hierony. Cidarin habet, & nomẽ dei gestat in fronte. Currum affectabantur armatorum decem millia, hastis argento coruscantibus, spiculis etiam auro præfixis. Siquando mouenda forent castra, super regis tabernaculum quod Augustale dicimus, cõspicua omnibus promicabat solis imagũcula, crystalli inclusa globo. Cum progredi cœpisset agmen, ignis, quem ipsi sacrum, æternumq; vocabant, argenteis altaribus præferebatur. Sicuti apud Græcos irroborauerat mos, vt in prima staret acie vates laureos gestans ramos, & corollas, quem vocabant Pyrphorum, cuius meminit Pollux, & in Sudæ monumentis relatum inuenies, quoniam lampada item præferret. Eum iure belli violasse, summum habebatur scelus. Est eo item nomine instrumentum prunis ferendis destinatũ, quod etiã Pyranon vocant. Ignem sacrum insequebantur Magi, Magos trecenti sexaginta quinq; iuuenes puniceis velati amiculis. Ii tot erant, quot in anno dies. Mox erat Ioui sacer currus, quem albi traherent equi, post quos insigni magnitudine visebatur equus solis, sic enim dicebatur. Equorum moderatores aureis virgis ornati, albis item vestibus visendos se præstabant. Aderant post vehicula auro cęlata, & argento. Insequebantur, quos Persæ immortales vocant, decem millium numero, ante omnes barbaros hi luxu prædiuite honestabantur. Torquibus inter eos aureis exculti quidam incedebant. Auro distincta vestis decorabat alios, tunicis manicatis quidem, sed gemmarum specie ornatissimis. Ab iis cõstituebantur, quos regis cognatos vocabãt, quindecim millium numero. fœminas diceres, ita ornamentorum luxu, ac deliciis diffluebãt, Doryphorœ vocabantur, veluti satellites. Regis currum anteibãt regio insignes cultu. Currus latera deorum simulacris erant decora, auro argentoq; conflatis. Iugum gemmis collucebat. eminebant ex eo simulacra duo aurea, cubiti mensura, interiacente expansis alis aquila, materiæ eiusdem. Cyrum Persarum regem grypum fuisse memorant, id est adunco naso. proinde in ciuilium præceptorũ ratione Plutarchus, & alibi, eo habitu homines Persis mire gratos fuisse scribit. Nam & agrestes boues Epigrypos esse dicunt Græci, id est rictu leuiter adunco.

Proditorum fœda taxatio per exempla decurrens historica. Cilicum prauitas. Quid Cilicismus, Isangelia, Epangelia. Scapha, σκαφώρη, Scaphalos.

Caput. III.

PRoditori nil vnq̃ fidum esse debere, pronunciatũ historica grauitate a. T. Liuio est. Id & exemplis aliquot exploratius fit. Cilliconta quẽdã legimus, Prienensibus patriã prodidisse Miletum, Id nobilissimo cuiq; non modo odiosum sed & tenuioris fortunæ hominibus. Fuit Lanius quidam Theagenes nomine, Syrius. Adierat Cillicõ carnes empturus, at dissimulato Theagenes odio vt qui toto animo illi satisfactum cuperet, carnium portionem porrigit, tanq̃, quod superflueret, abscissurus. Illo autem manum proferente, elatam copida Lanius impegit, resectaq; manu, addidit generosius dictum, hac inquiens abhinc ciuitatem prodes nullam. Sunt ex Græcis, qui Cilliconta istum ita cognominatum putent, quia Cilicum prauitas, & sæuitia infametur passim, quando Achęus illi proprium fuerit nomen, addunt fuisse Meropis filium. Certe historicus Theopompus per vinolentiam editam cædem Cilicismũ vocauit. Copis autem, sicui forte scrupulum iniicit verbum latinis auribus haud ita frequens, hic esse videtur Lanii culter. Q. tamen Curtius Copidas interpretatur recuruos gladios, quadã falcis imagine. Inter instrumenta sacrificalia Pollux Sphagidas enumerat, & Copidas. Porro circũfertur ad hanc maxime rẽ faciens bracteatũ Antigoni dictũ, qui proditores tantisper, dũ produ͂t

amare,vbi prodidissent,odisse dictitabat. At Cęsar in Thracē quēdā, ꝓditionē sibi placere, inqt, proditorē minime. Plutarchus scribit, Rhimotalcē Thracū regē, q ab Antonio ad Augustū trāsierat, solitū illi inter pocula societatē petulātius exprobrare. Id cū ęgre ferret Augustus, ꝓpinās ex accūbentibus cuidā, Ego inqt, προδοσίαν φιλῶ, προδότας δ᾽οὐκ ἐπαινῶ. Proditionē quidem amo, sed ꝓditorē nō laudo. Lasthenes, qui Philippo Olynthū prodidit, q̄rebatur, se ab illius amicis, vt ꝓditorē infamari. Ei Philippus, Macedones inqt, natura rusticiores sunt, ac rudes, & Scaphā dicunt scaphā. Est aūt nauiculę nomē Scapha. At σκαφώρη vulpes est. Scaphalos vero dicit ἀντλητήρ, id est Haustor. Adnotādū vero illud scitu hercle dignū, Isangeliā, id est εἰσαγγελίαν dici accusationē, iudiciūq; qđ in ꝓditores intendit, vel oīno lęsæ maiestatis reos, quorū crimina legibus non continent, vnde & περὶ ἀγράφων δημοσίων ἀδικημάτων dicebat Isangelia. Quam tamen sanciebat Isangeltica lex. Agebant vero hæc vel in senatu, vel in concione. Isangeliæ meminit Demosthenes quoq;. Epangelia vero dicit, cū quis accusatur, ꝙ pręter leges concionetur, aut remp. capessat. Obiter itē sciēdū, fuisse Agraphii crimen, vbi quis ex tabulis publicis ante persolutionē suū expunxisset nomen. quā rem Demosthenes significat, & docent prætereaplures. Alogii crimē est, cum rationem quispiā reddere neglexerit in magistratu gestorum.

Canterii notio multiplex. Cōpluuiatæ vites. Pedatæ, seu Characatæ. quid Charax & quid Tradux. Senecæ locus illustratur. Canterino ritu somniare, quid. Caput. IIII.

Canterium Varro scribit de re Rustica libro secūdo, equū dici, cui exempti testes sint. inde appellatū, ꝙ semine careat. Idipsum fere Pomp. Festus cōprobat. Sunt q opinent, vocabuli etymon inde trahi, qa Cauterio detestari mos esset, per vnius demutationē elementi. Ab equi porro similitudine Canterios itē dici volūt, quibus subiectis, materiarii fabri runcinis. i. serris maioribus arborū moles secāt. Eos impolitior sermo, & rusticior Caballetos vocat, sicuti Runcinos minores equos, ex runcinarū, vt putant, origine. Nam Plauto deruncinare verbū positū pro dissecare, dissipareq;. Quāq̄ nō me fallit, ꝗbusdā id amplius arridere, vt sit Rūcina leuigādis lignis instrumentū accōmodū, quod vulgus simplex Planulā dicat. Est & in vitibus Cāterius, iugū simplex, cū depositis hastilibus, vt Columella scribit, adnectunt singulæ per transuersum perticę in vnā ordinis partē. Id fere Plinius quoq; prodit, sed amplius Cōpluuiatas dicit vites, vbi iugū est quadruplex, ab cauis ędiū cōpluuiis similitudine ducta, atq; itē noīe. Nā pedatas intelligimus adminiculo fultas. Si vero breuiores palmites sarmēto iungunt inter se funium modo, ex hoc arcus funeta dicunt. Pedatas etiā Characatas appellamus, qa charax græce pedamentū est, siue Ridica. Rusticū quoq; vulgus Characios vocat pedamenta vetera. Traducem vero nominant Galli, cum diuersarum arborū obuii palmites alligantur vno conciliati virgultorum comitatu, aut cū in viduam arborem transilem faciunt. Ex hac vero rusticarum rerū ratione animarum traducem vocari a Tertulliano Apollinari nouimus, vt sicut corpus ex corpore, ita anima nascatur ex anima, & simili cum brutis animantibus modo subsistat. Cāteriolos in Cepinis, id est Ceparum sationibus apud Columellam inuenies forma deminuta pro munimentis quibusdam Ceparum, ne Thalli earum ventis prosternātur. sicuti in Rapinis etiam Cāterios, cum operiuntur rapæ, vt a pruinis semina defendantur. Cāterios item in architecturę ratione nominat Vitruuius libro quarto, vnde canteriatum tectum, sicut asserulatum quoq; dictum inuenimus, nam quaternata barula aliud est. Vulgus quoq; crassiores, & robustiores ramos Cāterios solet dicere, nil deluxato admodum verbo. Ridicula est enarratio cuiusdam Plautini interpretis, qui claritate maxima caligās, Canterium apud Senecam libro Epistolarū. XIII. pro vehiculo accipit, vbi ait Seneca, Cāterio vehebatur, hippoperis quidem impositis, vt secum vtilia portaret. Cum paulo post seipsum interpretetur Seneca. O quantum inquit, erat seculi decus. Catonem vno Caballo esse contentum, & ne toto quidem. partem enim sarcinæ ab vtroq; latere dependentes occupabant. Gallicos Canterios, vt viliores, agnoscere videtur Plautus, quando in Aulularia ita scribitur. Ego faxim, muli pretio qui superant equos, fient viliores Gallicis canteriis. Cruciātem cāterium Ausonius item dicit, quem Tortorē vulgus appellat, & Nonius interpretatur. Cęterum illud lōge remotius, & ex intimo literarum penu ab ingeniosis erutum In quo enarrando non scioli quidam, aut elementarii, qđ ferēdum foret, sed classicus & primi nominis candidatus longe fallitur, & apinas nescio quas, & tricas imprudenter effundit. in Plautinis ergo thesauris ita positū est. Certe hęc mulier canterino ritu astās somniat. Adagiū hoc recōditum ab doctissimo comico in mulierem concinnatū est, quæ etiā si astare, vigilare, recteq; sensi

bus vti videbaẽ,tamen,quia Nęnias quaſdam ſiculis gerris vaniores effutiebat, vt Menæchmo videbaẽ,ſomniare,ac dormitare eã dicit equino ritu. notiſſimũ quippe,dormire equos ſtãtes. At ſomniare eos,locupletiſſimũ teſtem habemus Ariſtotelem,ſic de Animaliũ hiſtoriis libro quarto ſcribentẽ. ἔτι δ' ἐνυπνιάζειν φαίνονται οὐ μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἵπποι, καὶ κύνες, καὶ βόες ἔτι δὲ πρόβατα, καὶ αἶγες, id eſt, Somniant etiam manifeſto nõ homines ſolum,ſed etiam equi,canes,& boues,quinetiam oues,& capræ. Cæterum Apuleianus enarrator non ab Canterio Canterinum deflexit,ſed ab Cantharo cantharinum deducit, verſiculo lepidiſſimo plane luxato,illo intellectu,vt ipſe comminiſcitur,fœminam ſomniantẽ aſtare ritu Canthari,vaſis vinarii,qui ea forma figuratur,vt rectus aſtet,conſiſtatq́. Ego vero Canthari eam eſſe figuram, non omnino abnuerim. Somniare vero etiam vaſa, nondum videor didiciſſe. quſi ad formam modo,poſitumq́ reſpexit facetiſſimus Poeta,nil inſipidius,aut exculcatius proferri ab eo potuit. Cãterinũ vero a Canterio recte inclinari,comprobat Columella. Quod Caballum a Seneca dici ſubnotauimus,aduertenda eſt Hieronymi ſententia,vt ſtatim inquit,cernamus tiaras galeis, Caballos equis cedere.

Canthari etymon vnde ducatur. Item notiones plures. Scarabeorum ſpecies. Chryſomelolonthion quid. Plinii locus declaratur, Item Auſonii. Caput. V.

Antharum dici a Romanis Scarabeum,ex paulo politioribus neminẽ fere arbitror latere. Vnde vero ſic dicatur,ſint fortaſſe,qui ſcire expetant. Igitur, ne quid eorum deſyderia remorer,ex animalis generatione factam animaduerto nomenclaturam. Canthona Græci aſinum vocant,id eſt κάνθωνα. Oron autem ſemen, & quidem Scarabei proprie. Sic vero progigni animal produt,vbi Cantharus aſini retrimenta, q̃ Onidas nũcupant,& orbiculari fere viſunẽ figura,offenderit,inſiſtit,ac pedibus prouoluens interim genitalem vrinam effundit. Vnde enaſcitur vermiculus,qui mox ſit Cantharus. Sed operępretium ſtudioſis futurũ arbitror,ſi ad id ſpectantia Ariſtotelis verba ſubiecero,ſimul vt eius inſecti ſpecies aliquot obiter noſcitentur. αἱ δὲ μηλολόνθαι inquit, ἐκ τῶν σκωλήκων τῶν ἐν τοῖς βολίτοις, καὶ τῶν ὀνίδων. οἱ δὲ κάνθαροι ἣν κυλίουσι κόπρον, ἐν ταύτῃ φωλεύουσι τὸν χειμῶνα, καὶ ἐντίκτουσι σκώληκας ἐξ ὧν γίνονται κάνθαροι, id eſt Melolonthæ, ſiue Scarabei virides,qui & Gallerucæ item vocantur,oriuntur ex vermibus fimo bouis,aut iumenti creatis. Canthari autem id eſt pilularii Scarabei,iuxta Theodori tralationem,in fimo,quem voluũt,conduntur per hyemem,paruoſq́ vermiculos pariunt,ex quibus ipſi procreantur. Idem philoſophus paulo ante Carabos nominauit, quos latine ſcarabeos tauros dicere licet. Chryſomelolonthion reperies in Ariſtophanis comœdia,cui titulus Spheces. Quod inquit interpres,paruulũ eſt animal,flaui coloris,Canthari præferens ſimilitudinem quandam. Id pueri innexo pede mittunt in ſublime. Scarabeorũ genus grãde,cornibus prælongis,biſulcis,quæ ſunt dentata forcipibus in cacumine,cum libuit, ad morſum coeuntibus,Lucanum vocat Nigidius. Fullonem appellãt aliqui Scarabeũ, albis guttis diſtinctum. Illud ſciendum,a pilularũ illa volutatione,quam eſſe Cãtharis familiarem præmonuimus,inoleuiſſe adagiũ Græcis in eos,qui caſtigati ſæpius,nihil proficiũt, ſed qđ pertinaciter ſemel arripuerunt,pertinacius fouent. Cantharus pilulam. Quod enim eſt animali ingenitũ,nulla prorſum arte viceris. Sunt præterea Canthari nauigia quædam, nã & in comœdia Gręca ita legimus, Ναξιουργὴς κάνθαρος, id eſt in Naxo cõfabricatus Cantharus. Quippe de inſularũ nominibus ſæpe nauibus impoſita reperias nomina. Etenim Κνιδιουργεῖς quandoq́ dicuntur naues,quia in Cnido cõpingerẽtur. Cercyronq́ a Cercyra,quæ Corcyra eſt,vocarunt. Parona itẽ id eſt πάρωνα a Paro. Vnde forte obtinuit,vt nauium gubernatores paſſim ita dicantur. Fuit & in Attica portus Cãthari nomine celebris. Cęterũ occurrit mihi parte iſta Plinii nodus haud illotis,quod dicitur,pedibus tranſiliendus. Illi propterea lucẽ inferemus, vt hoc itẽ nomine plenius bonarũ literarum candidatos demerear,ſiquidem homo homini deus,vt verſiculo græco comprobatum video. Plinii verba ſunt hæc ex libro octauo. Bos inquit,in Aegypto numinis vice colitur. Apin vocant. Inſigne ei in dextro latere candicans macula cornibus lunæ creſcere incipientis. nodus ſub lingua,quẽ Cãtharũ appellant. Quæriẽ amplius inter eruditos,qđ ſit,quod ait,nodus,quẽ Cantharũ appellant. Sed enim obſcuritatẽ tollit Porphyrius ille doctiſſimus, & quia de nodo agiẽ,pclare enodat,qđ pleroſq́ ſcio hacten[9] latuiſſe. Igitur in libro,qui eſt de abſtinẽtia carniũ,Scarabeũ inquit,animal rerum diuinarũ indocti abominanẽ, quod Aegyptii ſummopere venerantẽ,animatã ſolis effigiem putãtes. Lunæ præterea Taurũ dedicarunt, quẽ Apin

nuncupant,nigrum præ cæteris,& signa solis,atq; lunæ habentē.habet enim ex sole luna lumen Solis symbolum est coloris nigredo,nā & solis ardor nigriora reddit humana corpora.Et qui sub lingua est,Scarabeus.Lunę vero,coloris diuisio.Adiicit in libro de Iside Plut.qđ neutiq̄ præter eundum fuit,Ita Cantharos pilulam excrementitiam sensim in aduersum protrudere,sicuti cōtrarium mundo sol cursum agat,dum ab occasu in exortum fertur.Et quia scribit ibidem Plut. Cantharos omnes esse mares,quod approbat & Porphyrius,& Græci item alii,apud quos ita lectitamus, κάνθαρος θῆλυς οὐ γίνεται,ἀλλὰ πάντες ἄρσενες γεννῶνται,id est Cantharus fœmina nō fit,sed mares omnes gignuntur.Hinc succurrit, vt Ausonium opera nostra iuuemus,nu bilo difficultatis excusso,quo multos poetæ illius studiosos interpellari nō ambigo.Est epigramma scitissimum in Marcum quendam emasculatorem.Quærit lepidissimus poeta ex Pythagora,cuius placita sunt transire animam in diuersa corpora,quem putet futurū ab vltimo fati die Marcum Pullariam,qui erat,vt ipse ait,

Peruersæ veneris postico vulnere fossor,

Lucilli vatis subulo,pullo,premor, Respondet Pythagoras, Non taurus,non mulus erit,non Hippocamelus,

Non caper,aut aries,sed Scarabeus erit.

Hoc est,qui fœmininum perpetuo execratus est congressum,sed pueriles tantum amores est cō sectatus,non emigrabit moriēs in animalia,quibus vterq; inest sexus,imo Scarabeus fiet,in quo genere non visitur fœmina.Qua ex causa etiam Pullaria sciēter a poeta dictus est,siquidē puer, qui obscœne ab aliquo amaretur,eius,a quo amabatur,pullus vocabať,quod Festus scribit.Vnde Quin.Fabius,cui Eburno cognomen erat,propter candorem,q; eius natis fulmine icta foret pullus Iouis appellatus est.Erant &.XX.viri cognomento Pullarii,qui auspicia coloniarum deductarum causa haberent.Sed horum alia ratio est.Illud postremo adnotandum, vice puerbii a Plutarcho in symposiacis esse pronunciatum,ridiculos videri,qui in cōuiuiis innoxias auersen tur voluptates,sicuti οἱ κάνθαροι τὰ μύρα,id est Canthari vnguenta. Dignum relatu id quoq; ex eodem Plut.in libro περὶ τῆς εὐθυμίας, id est de iucunditate.Illud inquit,amplius tranquillitatem concutit,q; veluti muscæ speculorum leuore dilabentes scabris inhærēt,ac vlceribus in superficie corporum erumpentibus affiguntur.Sic & pleriq; felicium,iucundorumq; obliti ad tristia redeunt,& quæ memoria vulnus refricent.Immo vero Cantharos imitantur,qui apud Olynthum in regionem quāpiam,ex re Cantharolethron cognominatam,sese coniiciētes,cum inde mox nequeant explicari,immoriuntur.

Quæ sit prouerbii ratio,Delphini vis in terra.Delphin instrumentum.Delphinis,Delphax,Delphacium,Delphinius Apollo.Item de Delphine plura.Plinius explicatur.

Caput.VI.

ION Grecæ facundiæ auctor,vt videtur,haud spernendus omnino,sicuti ex Plut.accepimus,eiusmodi adagium posuit.δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία, Delphini in terra vis.Id in eos promptū videť,qui qđ nesciunt,iudicāt,& in quo minus valent,toto conatu petunt,nec se intra pelliculam continent,supra crepidam aliquid ambitiosius affectantes.Delphinorum celeritas vtiq; memorabilis est adeo vt ocyor volucre,acrior telo credatur,& vt Aristoteles inquit, ἁπάντων δοκεῖ εἶναι ζώων τάχιστον,καὶ τῶν ἐνύδρων,καὶ τῶν χερσαίων,καὶ ὑφάλλονται πλοίων μεγάλων ἱστούς, hoc est omnium videtur animalium velocissimus nō aquatilium modo sed & terrestrium.supersiliunt etiam malos nauigiorum maiorum.Cæterum tam stupendę agilitatis animal terræ tamen contactum non patitur.Quin inuectum in harenam emoritur cōfestim.Verum de Delphine mox pluscula,interim,quæ se ingerūt,appingemus,ne dilata mox excidant.Delphis itaq;,siue Delphin,vt docuit Aristophanis interpres,instrumentum est nauticum,tum plumbeum,tum ferreum,qđ in bello nauali pendens ex antemna,vbi se ostendisset occasio,in hostiles naues demittebatur,deprimēdi causa.Erat autem animalis figura compactum vnde & nomen.Thucydides libro septimo nauem Delphinophoron vocat,ex qua propenderet Delphin eiusmodi.meminit & Pherecrates.Iulius Pollux Delphina pro parte nauis accipere videtur,cum ait,Carinæ affixum dicitur Phalcis,siue Lesbium,aut Clitopodium.Cuius postrema pars ad proram vergens,Parembolis,sub qua Embolum,quo nomine quidam rostrum intelligunt.Medium vero inter Proembolida,& Embolum Stira,id est carina.Super Embolū stat inquit,Delphis,quando nauis fuerit Delphinophoros,nisi quis Pollucem quoq; de instrumento

ſenſiſſe videri malit. Noſtris tamen temporibus Celocium altius ſurrectum roſtrũ recuruum vulgus nauticum Delphina appellat. Delphinida poculorum menſam vocat in Lexiphane Lucianus his verbis, ποτήρια δὲ ἔκειτο παντοῖα ἐπὶ τῆς δελφινίδος τραπέζης, id eſt, pocula vero omnimoda iacebant in Delphinide menſa. hanc Porphyrio latine Delphicam vocauit, cũ in ſermonibus ait Oratius, Et lapis albus Pocula cũ cyatho duo ſuſtinet. Iuuenalis item ſignificauit, Et recubans ſub eodem marmore Chiron. De quo tamen loco quid ſentiremus, alibi expoſitum eſt. Delphax vero eſt Porculus lactens, vt oſtendit Epicharmus, Δέλφακα τοῖς ἐλευσινίοις φύλασσε, ducto vocabulo ab Delphys, quę vox apud Pollucem vulua eſt, vnde & Adelphi inquit, dicuntur fratres, qui ex vulua prodierint eadem. Quæ etiã hyſtera dicitur. Sed proprie ex hoc Delphax fœmellam ſignat, veluti quæ Delphyn habeat, id eſt vuluam. Delphaciũ ſunt qui vulgo temporalem dictum Suem intelligant. Delphinium Athenis, inquit idem Pollux libro octauo, Dicaſterium erat, id eſt ſtatio iuri dicendo, ab Aegeo conſtructũ. Iudiciũ in eo primum Theſei factum eſt, dum interfectos quidẽ a ſe latrones fateretur, ſed iure diceret interfectos. Septa in Delphinio ab Plut. item nominant. Appellatio inde videtur fluxiſſe, quia Apollo ibi coleret cognomento Delphinius, quoniam Caſtalio Cretenſi coloniam deducẽti is ſe obſtulit ducem, Delphini præferens imaginem, qui & nauem præceſſerit vſq; ad Croſieum ſinum. Vnde & Delphi quoq; dicti, qui locum ab illo munitum tenuere. Colebatur Delphinia item Diana, vt in theſauris Iulii Pollucis obſeruauimus. Extat Plutarchi commentariolus, in quo quærit, terreſtria prudentiæ amplius ſibi vendicent, an aquatica. Ibi Delphinii cognomentum Apollinis nõ inde pro fluxiſſe ſcribit, ꝙ is in Delphina deformatus claſſi ducem ſe præſtitiſſet, ſed ꝙ Delphinem emiſerit, quem conſecuti Cretenſes Cirrhã ſint delati. Porro Vlyſſem in clypeo Delphinis prætuliſſe inſigne, auctor Steſichorus eſt. Zacynthii, vt Critheus prodit, rationem protulere huiuſmodi. ꝙ illapſum in mare Telemachum ſubiens Delphin incolumem præſtiterit. Quo beneficio pater, velut remunerans, id in clypeo habuerit inſigne, & ſignatorio quoq; inſculpſerit annulo. Delphino prætera, produnt naturæ periti, adeo motum eſſe familiarem, genuinumq;, vt ſtãdi, interquieſcendiq; neſcius eundem vitæ ſortiatur finem, quem & agitationis. Sicubi vero ſomno ſit opus, euolat in ſummũ, moxq; reſupinus ſenſim ad ima deferri ſe patitur. Ad terræ autem contactum velut expergefactus reſilit denuo ſtridens, rurſumq; rationem init eandem, quietem ſibi hoc modo permixtã motioni machinatus. Delphiniſcũ Ariſtoteles paruũ vocat Delphina, ſicut Cicero diuinationũ primo Paniſcũ paruũ Pana, & Satyriſcũ puũ Satyrũ. nã Canonica eſt Græcis diminutionum formula iſtiuſmodi. Exciderat pene, qđ minime fuerat ſilentio inuoluendum. Scribit diuus Thomas, Delphinum eſſe futuræ tempæſtatis prognoſticum euidẽs, vbi in maris ſuperficiem frequentius ſe vibret, & quodammodo colludat, ſiquidem hyemali procella ingruente, ab imo maris conſurgunt exhalationes, quæ hyemi fomenta ſuggerũt, tuncq; calor excitatur in Delphinis, quoniam vero calidi propria eſt agitatio, inde cõtingit, id animal crebrius erumpere, ac ſeſe oſtentare. Ex quo illud eſt in hiſtoria naturali, Delphini tranquillo mari laſciuientes flatum, ex qua veniunt parte præſagiunt. Item ſpargentes aquam. Item turbantes tranquillitatem.

Ludorum origo. Spectacula an noxia moribus. Caput. VII.

LVdos ſcenicos voluptatis ergo, & ad erugandam matutinam, ac ſtriatam frõtem compertos eſſe primum, ſcribũt pleriq;, Et Polybius auctor eſt, Arcadas ꝙ erant vita auſteri, & duri, quo ciuium animos mitigarent, ludos excogitaſſe, quos poſtea qui dimiſerint, ita animis obduruiſſe, vt tota Græcia execrabiles haberentur. Noſtri fere in iis religionem intelligere maluerunt. Nã & Auguſtinus, Ludi inquit, ſcenici, ſpectacula turpitudinum, & licẽtia vanitatum non hominum vitiis, ſed deorum iuſſis inſtituta Romæ ſunt. Et apertius alibi, Ingraueſcente peſtilentia, Ludi ſcenici auctoritate pontificũ Romæ primitus inſtituti. Cæterum quacunq; ex cauſa fuerint producti primo, nil eſſe pernicioſius morum integritati, putat Seneca. Quippe turba omnis vtiq; animo grauis, & noxia. nec enim, quos extuliſti, mores vnq̃ refers. nemo non rubiginis aliquid aut imprimit, aut neſcientibus allinit. Verum nil omnino damnoſius, q̃ ſpectaculis aſſidere, quando per voluptatem facilius, ac procliuius obrepunt vitia. Quid me inquit, exiſtimas dicere? auarior redeo, ambitioſior, luxurioſior, immo vero crudelior, & inhumanior, quia inter homines fui. Et quodam loco. M. Cicero, Ludos ſpectare, hypoſolœcũ putat. Cæterum eſt Plutarchi commentariolus, quo edocemur, quo quis pacto animaduertat

ſe in virtute proficere. Inibi poſt multa haud præclara parum, affertur hoc quoq;. Qui ingt, iam magno profectu ſunt, non ex orationibus modo, & libris vtilitatem aucupantur, verum ex ſpectaculis quoq;, & vt ſemel dicam, ex omnibus. Qđ ab Aeſchylo factum legimus, & pleriſq; aliis, ſiquidem cū apud Iſthmum Pyctarum, id eſt pugilum certamen ſpectaret Aeſchylus, cognouit ex duobus concertantibus alteri vehementi impacta plaga, ab vniuerſo theatro maximum edi clamorem, cum tamen percuſſus nil admodum quereretur. Id admiratus Ionē Chium, qui forte aſtabat, leniter tāgens, Aduertis inquit, q̄ efficax meditatio ſit, & cōſuetudo! Plagis affectus nō clamat, clamant ſpectantes.

De Scena, & Scenophegiis. Scenographia. Ichnographia. Orthographia. Megalographia, & Scenicis locis. Quid Thymele, & qui Thymelici. declaratur Plautus, & Vitruuius. Qui actores primarum, aut ſecundarum partium. Machinæ ſcenicæ. Martialis locus illuſtratur. De Proſcenio, & Stropha. Antiſtropho. Epirrhemate. Paregoremate. Cap. VIII.

SCenam ſcribit Caſſiodorus, eam dici Theatri portionem, quæ inter duo protendatur cornua. q̄q̄ prius non fere aliud Scena erat, q̄ veluti tētorium ab ruſticis inumbrationis cauſa excitari ſolitū. Sicuti in nauis puppi ſcena eſt Trierarcho ſtructa, & in Hebræorū ritu Scenophegia celebrant, ducta origine ab Moſe, a quo de Aegyptiorum ſeruitute liberati ſub tabernaculis id genus in ſolitudine agebant. Græci tamen Scenopegia ſcribunt, ratione etymologica id monſtrāte. Ioſephus Iudaici belli lib. II. ꝓpter Scenophegiorum feſtos dies populum aſcendiſſe Hieroſolymā, auctor eſt. Scenographia in architecturæ ratione eſt frontis, & laterum abſcedentiū adumbratio, ad circiniq; cētrum omniū linearum reſpōſus. Sicut Ichnographiā vocāt Circini, regulæq; vſum, vnde inquit Vitruuius, capiunt formarū in ſolis arearū deſcriptiones. Nā Orthographia eſt erecta frōtis imago, modiceq; picta rationibus operis futuri figura. Megalographia vero pictura eſt, ſimulacra deorū continens, ſeu fabularū expoſitas explicatiōes, aut Troianas pugnas, cuiuſmodi apud poetā nobilem admirat Troianus princeps. Scenarū genera tria reperio, Tragicū, Comicū, Satyricū. Tragica ſcena conformat colūnis, & faſtigiis, ſigniſq;, ac regalibus inſtruit rebus. Comica priuatorū ędificiorum ſpeciē habet & menianorū. Satyrica ornat arboribus, ſpeluncis, mōtibus, rebus agreſtibus aliis, in Topiarii operis ſpeciem. Scena hiſtrionū erat propria, vt inquit Pollux. Orcheſtra aūt chori, in qua erat Thymele, ſiue pulpitum id eſſet, ſiue ara. Hinc Vitruuius lib. V. Ampliorem habent Orcheſtrā Gręci, & Scenam receſſiorē, minoreq; latitudine pulpitum, qđ Logeum appellant. Ideoq; apud eos Tragici, & Comici actores in Scena peragunt. Reliqui autē artifices ſuas per Orcheſtrā pręſtant actiones. Itaq; ex eo Scenici, & Thymelici gręce ſeparatim nominant. Et in Sympoſiacis Plutarchus, Alia quidem ad Thymelen, & Orcheſtram reiecimus. Hoc libētius appoſui, quia in obſeruationibus ſuis vir doctiſſimus nō ſatis tenuiſſe videtur, qui dicerent Thymelici, quorū mētio eſt iurecōſultis quoq; Digeſtis de his, qui notant infamia, etiā ſi maxime vitiatis codicibus. Sed & in Canonicis decretis relatā vocem cōmeminimus. Atq; hinc item plautinę obſcuritati in Amphitryonis prologo lux affertur plurima. Siue ambiſſent qui palmā hiſtrionibus, Siue cuiq̄ artifici. Porro & in vetere Gręcorum auctore ad verbum ita legimus, Gymnica certamina parent Elei, Thymelica Corinthii, Scenica demū Athenienſes. Qꝫ ſiquis horum ſubſultarit, peccaritve, plagis eum afficiāt Lacedæmonii. Hoc vero obiter dictū feſtiuius eſt ob Diamaſtigoſin. i. diſflagellationem Spartanis in ſolemnibus etiam feſtis celebrem, Heortaſticē Græci dicūt. Sed enim quia cœpimus, latinę linguæ delitias pro virili parte iuuemus. Idem Plautus ſic paulo poſt ſcriptum reliquit, Vt conquiſitores fierēt hiſtrionibus, Qui ſibi mādaſſent delegati vt plauderēt, Quive quo placeret alter, feciſſent minus. In nodi huius Gordiano impeditioris explicatione hærebunt forte Plautinorū ſalium ſtudioſi pleriq;. Ego autē amota veſica omni, pauciſſimis Ciceronis verbis nubilū hoc Plautinæ fabulæ facilitate tota illuſtrabo. Sic enim in Verrem ſcribit actione prima, ſiue diuinatio dici debet illa. Vt in Actoribus inquit, Græcis fieri videmus, ſæpe illum, qui eſt ſecundarum, aut tertiarum partium, cū poſſit aliquanto clarius dicere, q̄ ipſe primarū, multum ſummittere, vt ille princeps q̄ maxime excellat, Sic faciet Halienus, tibi ſeruiet, tibi lenocinabitur, minus aliquāto contendet, q̄ poteſt. Perſona vero primarum partium, vt ne hoc quidē tacitum pręteream, intelligitur, quæ ſæpius actu ingreditur, cū habeat Comœdia actus quinq;. Secundarum vero, quæ minus, minuſq; procedit. Ex quo & Terentius, Primas partes qui aget, is erit Phormio. Plautinum porro ſenſum adiuuat item Oratius in epiſtola ad Lollium.

Vt puerum sæuo credas dictata magistro
Reddere, vel partes nimium tractare secundas.

Qua in parte Porphyrio inquit, Secundarum partiũ actores oĩa summisse agunt. Sed, vt ad Scenam reuertamur, illud sciendũ, Loca in Scena ad ornatum comparata Vitruuiũ scribere, a Græcis Periactus appellari, ab eo, ꝙ in his locis machinæ essent versatiles, q̃ cũ aut mutationes fabularũ sunt futuræ, seu deorũ aduẽtus, cũ tonitruis repẽtinis versent, mutẽtq; species ornatiõis in frõtes, sicuti apud Plautum, Sed quid hoc? q̃ valide tonuit? Di obsecro vestram fidem. Verbum autẽ id Periactus, accusandi casus est multitudinis numero, hoc est περιάκτους, a verbo περιάγειν, qđ circũductionẽ signat. Vtit eo vocabulo Plut. ĩ libro, quo scrutat, bellicis rebus illustriores fuerint Athenienses, an sapiẽtia. Sed pro ipsis accipere machinis videt. Ita eñ scribit, καὶ μηχανὰς ἀπὸ σκηνῆς περιάκτους, id est, & machinas a Scena Periactus. Sed & Græci ita pdunt, Ceraunoscopion Periactos est alta. apud Athenæum Sellas Periactos obseruauimus. Bronteũ vero machina sub scena, hoc est amphora calculis plena marinis, qui in æneum deiiciebantur vas, ac circumacti sonũ efficiebant tonitru persimilem. Hinc & in nostris literis Pomp. Festus ita scribit. Claudiana tonitrua appellabãtur, quia Claudius Pulcher instituit, vt post scenam lapidum collectus ita fieret, vt verorum tonitruum similitudinem imitarentur. Ceraunoscopiũ propter eos, qui græce nesciunt, altior intelligitur machina instar speculæ, ex qua fulminum iactus exhibebant. Crade autem in scena Pegmatis erat species ad ficulneę arboris imaginem, quam Cradẽ vocant Attici. In Comica tãtum scena producebatur Crade. Nã tragica admittebat proprie dictam μηχανὴν, id est machinam, in qua monstrabantur dii, aut heroes in aere, vt Bellerophõtes & Persei. Sunt qui Craden interpretentur hamum illum æneum, seu vinculum, quo vincti tenerentur, qui ita penderent. Inducebantur vero in tragœdiis dii, qui repente commutatis rebus, fabulæ finem imponerent. Propterea. M. Tullius de natura deorum primo. Vt tragici poetę cum explicare argumenti exitum non potestis, confugitis ad deum. Et Aristoteles primo metaphysices, Anaxagoras inquit, mente sic vtitur, veluti tragico quodam deo, qui repente monstrari solet. Parapegma vero ad Scenæ rationẽ pertinet nihil, est enim eo nomine Canon, aut organi species Astronomici, qđ significat Vitruuius, Parapægmatũ disciplinas nuncupans, quibus syderum occasus, & tempestatum comperiantur significatus. Erat tamen & supra scenam quod dicebatur Theologium in surrecto, in quo Iupiter, cęteriq; cõparerent dii. Vbi vero ex imo in altum rapiendus erat aliquis, sicuti ab Aurora Memnõ raptus memoratur, qđ Quintus Calaber secũdo relictorum ab Homero significat, Machinam, qua id præstabatur, dictam inuenio Geranon, de qua mihi videtur intellexisse Martialis Epigrammatum primo.

Raptus abit media ꝙ ad æthera Taurus harena,
Non fuit hoc artis, sed pietatis opus.

Aeoras autem. i. αἰώρας vocabant funes intentos vehementer, quibus sustinerentur, qui per aerem ferri videbantur, heroes, aut dii. Eccyclema pegmatis erat species, subiectis rotis, quo circũacto, quę intus acta fuissent, spectatoribus ostendebantur. Scansoria vero machina, quam vocãt Acrobaticam, est, cum ita fuerit collocata, vt ad altitudinẽ tignis statutis, & transuersariis colligatis, scandatur tuto spectandi causa. Buleuticum dicebant Theatri partem senioribus assignatam, sicut Ephebicus dicitur, vbi spectant ephebi. Hemicyclium quoq; secundum Orchestram locus erat, de figura sic cognominatus. Eius erat vsus, vt locum aliquem a ciuitate seiunctum monstraret, vel etiam in mari natãtes. Quemadmodum & Stropheum, in quo exhibebantur ad diuinitatem tralati heroes, vel etiam in bello, aut mari perfuncti fato. Fuerũt & Charoniæ scalæ, ex quibus idola, seu simulacra destinabãt. Charonia vero porta ad Theatricũ vsum facit nihil. erat ea in Nomophylacio Athenis, per quam damnati ad vltimum ducebantur supplicium, Charoneum item dicebatur. Scenam nonnulli interpretantur medianam Theatri portam. Parascenia vero ab vtroq; latere spatia. Nam Proscenium ante Scenã locus erat, parapetasmaq;, siue velum, aut item pulpitum. Vnde per adagium scitissimũ proscenia dicimus, quę speciosa extrinsecus videntur, cum mira intus lateat fœditas. sicut meretricula quędam, vt scribit Athenæus, Nannium nomine, Proscenium est cognominata, quæ vestium, & auri cultu plurimo speciosa videbatur, cum exuta foret vel turpissima, magno eorum errore, qui animi fœditatem intelligere maluerunt. Hæc item, si Sudę credimus, facete credita est Capra, ꝙ Thalli cuiusdam cauponam facientis bona deglutisset, tanq̃ germina hœdis in pastũ obiici solita, quę Thallos Græci vocant. Meminit Apollodorus in tractatu de Scortis. Sed & Antiphanes lucubratio-

ne eadem. Epiſceniũ autẽ dici videtur recte ſuperior ſcenæ pars. Vitruuius de Scena apud Alabandenos ab Apaturio concinnata in minuſculo theatro, qđ illi Eccleſiaſteriũ vocant. Præterea inquit, ſupra eam Epiſcenium, in quo Tholi, Pronai, Semifaſtigia, omniſq; tecti varius picturis fuerat ornatus. Adiiciamus porro ex Græcorum grammaticis excerpta, quæ noſtra hæc adiuuẽt ſcitamẽta, & Coronidẽ capiti huic appingãt. Igitur chorus inquiũt, Comicus in Orcheſtrã inducebatur, quam nunc Logion dicimus. Et cũ hypocritas, i. actores alloqueret̃, ſcenam ſpectabat. Abeuntibus vero hiſtrionibus ad populũ conuertebatur. Et hæc vocabatur Stropha. Erãt autem iambica tetrametra. Mox Antiſtrophon accinentes rurſum tetrametra adiiciebant. Erãt vt plurimum ſedecim carminum. dicebantur vero hæc Epirrhemata. i. ἐπιῤῥήματα. Vniuerſalis autem chori tranſitus vocabatur Parauaſis, ꝙ ab legitima ſtatione in aduerſum theatri proſpectum tranſgreſſio fieret. fiebat id, vbi quid diſſerere cupiſſet Poeta extra ſubiectũ argumentũ ſine actoribus per chorũ, quibus peractis, conuertebatur is denuo ad priorem ſtationem. Paregoremata. i. παρηγορήματα nuncupabantur, vbi quid intus ageret Chorus, quod tamẽ in theatro exaudiretur. Sicuti, Ranarum Chorus apud Ariſtophanẽ. Iam illud leuioris operæ, dici eleganter Excuneatos, qui a ſedilibus excluſi, farto toto theatro, ſtare cogunt̃. Stadiũ pro theatro quãdoq; poſitum apud Græcos, ſcimus.

Theoricæ pecuniæ quæ ſint, & Stratioticę. Stratis & Craſte quid. Deliaſtę. Item qui Theori, & quid Theoris. De Salaminia & Paralo nauibus. Itẽ quid Achana. Qui Colacrete. Plut. locus explicatur. Inibi quid Palintocia. De Manduce. Caput. IX.

VErum quia in res Theatricas, & animorũ remiſſiones incidimus, adiiciamus porro, quæ non inutilia comperta nobis ſunt, præſertim ex Gręcorum doctrina locupletiſſima. Igitur Theoricam pecuniam inuenimus appellari, qua foros nobis & ſedilia in ſpectaculis cõparamus, quia thea illoꝝ idiomate dicatur ſpectaculum, quod hypotheſi in Olynthiacas Demoſthenis orationes prima, Libanius ſignificat, explicatur & in orationis eiuſdem enarratione. Vnde & illud excerpſimus. Moris fuiſſe Athenis, vt reſpublica duos elargiretur obolos Alterum pauperiores comparandis ſibi alimentis impendebant. Alter theatri architecto erogabatur. Neq; enim lapideo vtebatur theatro ea tempeſtate. Propterea Demadem dicere ſolitũ accepimus, Theoricam id genus pecuniam eſſe Democratię glutẽ, & Laconem virũ, ſicuti videtur rerum haudquaq̃ imperitũ, vehementer falli Athenienſes, qui ludis tantũ impenderent ſtudii, & quæ in claſſis, exercituumq; apparatum forent abſumẽda, in theatricas erogarẽt voluptates. Hinc in rebus græcis Theoricorum ſæpe archon memorat̃. Pecunia hæc ex ciuitatis parabatur prouentibus. Quæ ꝙ prius ad bellicos vſus cõtribueretur, vt inquit poſt alios etiam Harpocratio, Stratiotica dicebatur. Propterea Plutarchus docte, ac elegãter ait. Socrates cibos, potuſq; vitandos docet, qui nulla indigentia pelliciunt, laceſſuntq;. Verum quę ex iis ſentitur iucunditas ordinanda eſt, ac neceſſitati ſubiicienda. Sicuti inquit, faciunt, qui ex Theoricis Stratioticas cõflant pecunias. Stratis vero ad hunc vſum facit nihil. Signatur autẽ eo verbo ſemiſiccum fœnũ, iumentis gratiſſimum. Id & Craſtem vocãt, vnde profluxit κρασίζεσθαι verbũ. Theoricorũ meminit in philippicis Demoſthenes. Cæterum Pericles primus videtur popularẽ aucupatus gratiam ex Stratioticis Theoricos conſtituiſſe ciuitatis prouentus, ne iure ſpectãdi tenuiores priuarentur. Theori vero, id eſt θεωροὶ interdum quidem ſpectatores dicuntur, ſed etiam qui ſcitatũ oracula mitterentur, quod docuit Pollux, multiq; præterea ex Græcis. At qui Delum proficiſcebantur, etiam Deliaſtæ vocabantur, id eſt Δηλιασταί. Sed vniuerſim quoq; qui diuinarũ rerum curæ præficerentur, hoc intelligebantur nomine, quoniam ὤρην dicũt τὴν φροντίδα, Vt apud Heſiodum, ὤρη γάρ τ᾽ ὀλίγη πέλεται νεικέωντε ἀγορέωντε, propterea qui ad publicos mitterentur conuentus, quos Panagyras Græci vocant, quales quinto quoq; anno celebrari ſolitos libro. VI. Herodotus ſcribit, Et qui ad ſacra certamina, ſic item appellabãtur. Nauis autem, qua veherentur, Theoris dicebatur, id eſt θεωρὶς, qualis ab Athenienſibus in Delũ mittebat̃ quotãnis ex Theſei voto, ſicuti in phædone Plato meminit. In quo id dignum ſcitu, eodem Platone teſte, tum vrbem luſtrari ſolitam, & de nemine capitale ſumi conſueuiſſe ſupplicium. Scribũt Ariſtophanis interpretes, Athenis naues duas publico fuiſſe deſtinatas muneri, Paralum, & Salaminiam, ex quibus Salaminia euocatos ad iudicium ſubueheret, Paralus vero aueheret Theorias, id eſt ad rem diuinam Delphos, aut alio miſſa. Vas autem, in quo recõderentur eorum cibaria qui ad theorias mitterent̃, Achana vocabatur, q̃uis non deſint, qui eo nomine perſicã intelligãt

mensuram. Sicuti apud Aegyptios erat Artaba, quæ caperet medimnos Atticos με, id est qua-
draginta quinque, sicuti testis Aristoteles est. Artabã tamẽ libro primo Herodotus mẽsuram in-
telligit persicã capaciorẽ Attico medimno tribus chœnicibus Atticis. Inuenio itẽ Colacretas di
ci, qui pecuniæ præessent, quæ ad res diuinas erogaretur, nã & Androtion scribit, Delphos petẽ
tibus Theoris argentũ a Colacretis numerari solitum. Custodiebant & hi pecuniã, quæ iudici-
bus contribueretur, vt adnotatum a grãmatico Aristophane est, sed omnino ciuilium pecunia-
rum quæstores erant. Postremo Theoricam viã nominat Pollux, qua Theori, vt arbitror, ad ora
culum pergerẽt Apollineum. Ex iis, quæ de Theoris protulimus, puto, explicaẽ amplius Plutar
chi obscuritas in causis, vltima libri parte, vbi Peloponnensiũ Theoriã in Delphos per agrũ Me-
garicum profectã scribit, interpres latine reddidit, Solẽnes spectatores, errore ni fallor, nõ despi-
cabili. Sicut omissum est ibi quoque verbũ, qđ græce est παλιμζκία. Sed hoc forte ex librariis pro-
repsit mẽdum. Obiter vero est Palintocia fœnoris iam psoluti a creditoribus repetitio. Quod fe-
cisse Megarenses constat, qui tyranno excusso insolescentes plebiscito cauerunt, vt a fœneratori
bus vsuræ, quas persoluissent prius, repeterenẽ. Quæ res ex facto dicta Palintocia est. Apud Ro-
manos quæ in spectaculis absumeretur pecunia, Lucar dicebatur, quoniam Lucorũ prouentus,
qui plures circa vrbem dicati diis erant, in ludos erogarentur. Scribit Pomp. Festus Mãducem
dictam olim fuisse in pompa antiquorum effigiẽ, inter cæteras ridiculas, formidolosasque ferri soli
tam, magnis malis, ac late dehiscentem, & dentibus meticulose infremẽtem, de qua dixerit Plau
tus, Quid si ad ludos me pro Manduce locem, quapropter clare crepito dentibus. Quã & Iuue-
nalis significasse videtur, illis versibus. Tandemque redit ad pulpita notum Exodiũ, cum personæ
pallentis hiatum, In gremio matris formidat rusticus infans.

Engastrimythi qui sint, Et Pythones, aut Engastritæ. Et Engastromantes, extra q̃ opina-
tus Hermoleos sit. Iacobæ Rhodiginæ historia. Emaculatur locus in Canonicis Decretis.

Caput. X.

PLutarchus in cõmentatione, quę est, cur oracula defecerint, fatuũ inquit,
ac omnino puerile censendũ est, arbitrari Deum ipsum, perinde, ac Enga-
strimythos, olim Eurycleas, nũc vero Pythonas nuncupatos, insinuãtẽ se
prophetarũ corporibus, ore illorũ eloqui. Hactenus Plut. Qui vero dican
tur Engastrimythi, nõ cõstat fere. Hermoleos Barbarus, qui ex Plinio bal
butientẽ detersit barbariẽ, se arbitrari scribit, eos, q in vaticinio peluibus
vtanẽ, dici a Gręcis Engastromãtes, quę vox ab Engastrimytho nõ ita dis
paratur, quoniam inquit, Gaster genus est vasis, cuius formã alii aliter accipiãt, qđ tamen etiã-
num nomẽ vulgo seruet, & Gasterium item dicatur Aristophani. Apud Aristophanis interpre
tem ita lego in comœdia, cui titulus σφῆκες. Eurycles inquit, Engastrimythos, celebre nomen
Athenis indeptus est, vt qui per assistentem Dæmonem vera prorsum vaticinareẽ, proinde En-
gastritæ, ac Euryclitæ diuinaculi omnes ab hoc appellati Eurycle, qui id primũ fecit. Cur vero
Engastrimythi vocentur, aperit liquido Poeta ipse, cum ait.

μιμησάμενος τὴν Εὐρυκλέους μαντείαν, καὶ διάνοιαν,
εἰς ἀλλοτρίας γαστέρας ἐνδὺς, κωμῳδικὰ πολλὰ χέασθαι,

Imitatus inqt, Euryclis vaticiniũ, & mentẽ, in alienos ingressus vẽtres comica multa effudit. In
iis de vase, ni fallor, intelligi haud quaq̃ potest. Adde qđ in Canonicis Decretis, Causa. XXVI.
Q. tertia, Vẽtriloqui dicunẽ, q Engastrimythi a Græcis appellanẽ. Sunt q per errorẽ hũc Eury
clẽ dictũ velint, ἐτασρίμυθον, cum scribẽdũ liqueat, Engastrimython. Accedit Sudæ itẽ aucto-
ritas, qui Engastrimython exponit Engastrimãtin, quẽ nũc inqt, Pythona vocãt nõnulli, Sopho
cles Sternomãtin. Plato aũt Euryclea ab Eurycle vate. Philochorus in tertio de vaticiniis etiã mu
lieres vocat ἐγγαστριμύθους. Id ne qs, vt fabulosum, risu excipiẽdũ puter, testatũ volumus tẽpesta
te hac, imo vero hęc pdente me, fuisse in patria mea muliercula humili loco, Iacobã noĩe. Ex cuius
ventre immundi spiritus vocẽ, prætenuem quidẽ, sed tñ, vbi vellet, dearticulatã, & prsus intel-
ligibilẽ, audiui ipse, sed & innumeri alii, nõ Rhodigii modo, verũ & tota fere Italia. Quãdo futu
ri auida potentũ mens sępe accersitã ventriloquã, ac omni exutã amictu, ne qd fraudis occultę la
teret, inspectare, ac audire cõcupiuit. Cincinnatulus Dæmoni nomen erat. hac ille appellatione
gestiens inclamanti subinde respondebat. Si de præteritis, aut præsentibus scitareris, quæ recõ-
ditissima forent, respõsa dabat sæpe mirifica. Si de futuris, semper mendacissimus, sed & inscitiã
suã nõnunq̃ murmure incerto, vel bombo verius ignorabili retegebat. Hosce ego pprie dictos

Engaſtrimythos puto.i.ventriloquos,q̄q̄ eo nomine apud Græcos intelligi ſimpliciter videtur,
qui dęmonis afflatu aliquid præſagirent.Q đ autem de Pythonibus ex Plut.attulimus,mendū
tollit ex Canonicis Decretis,Cauſa XXVI.quęſt.III.ſimulq; verbi obſcuritatē,ante nos minus
ꝑcepti.Nam Helenum,& Caſſandrā Pythonicos Euſtathius vocat,quia eſſent κάτοχοι τοῖς
δαιμονίοις.i.dæmonibus obnoxii.

Purpurata meretrix,Babylon cur dicatur a Hieronymo.De Babyloniorū moribus pluſ
cula.Lucretii locus explicatur.Aureus Babylonis calix qui ſit apud eundem.Cur mors purpu
rea.De Purpurario infectore digna ſcitu. Caput.XI.

MIrabamur haud ita pridem,cum ſcitiſſimas,& multifariā doctas beati Hiero
nymi epiſtolas euolueremus,quid ita vir ſanctiſſimus,& ꝓpterea maxime ve
rax Babylonē purpuratam dixiſſet meretricē. Cum inquit,apud Babylonē
verſarer,eſſemq; purpuratæ meretricis colonus. Diu hoc,anxieq; ex hiſtoria
quæſitū.Tandē dicti rationem ex Plutarchi ſcientiſſimi,tū philoſophi,tū hi
ſtorici lectione aucupari ſum viſus.A quo ſic memoriis proditum obſeruaui
mus,Xerxem Perſarum regē quādoq; in Babylonios excāduiſſe vehemētius
ꝙ ab eius ductu,auſpiciiſq; deſciſcere forent auſi.Eoq; nomine comparato ingēti exercitu,cum
expugnata vrbe inſigniter victoria eſſet potitus,vt rebelles aīos,nec ſatis in fide cōſtantes repri
meret,vlciſcereturq;,imꝑaſſe tradit̄,in reliquum vti arma ne ferrēt,ſed pſallerēt,tibiis vteren
tur,ſcorta alerent,cauponæ indulgerent,ac ſinuoſis tunicis inducerētur. hactenus Plut. Apud
alios item ſic ferme legimus,Babylonicis mulieribus morē fuiſſe cauſa quadā cū hoſpitibus tur
piter ꝑmiſceri,turba,& cultu plurimo ad illos cōmeantibus.Qui vero admittebat̄,poſito ſup
genibus argento,q̄tum videretur,mulierem mox longe a fano abductam inibat,idq; argentum
Veneri fuiſſe ſacrū.Hæc nimirū probarint ſatis ſupq;,cur purpurata dicat̄ meretrix Babylon.
Addunt̄ & illa,nil admodū fuiſſe moribus eius vrbis corruptius,nec ad irritandas immodicas
voluptates inſtructius.Babylonios,in vinum pręcipue,quęq; ebrietatis,velut appendices ſunt,
fuiſſe procliuiter effuſos.Fœminarū itē conuiuia celebrantiū initio modeſtū,compoſitūq; fuiſſe
habitū:mox tanq̄ mero incaluiſſent,ſumma exuere cōſueſſe amicula,ſenſimq; pudorē ꝓfanare.
Poſtremo etiā eo adduci impudētię,vt ima corporū reuelare nō erubeſcerēt.Putet forte aliquis
damnati,infeliciſq; pudoris ꝓſtibulas iſta ſolitas ꝑpetrare.Immo vero nobiliſſimę cuiuſq; matro
næ decora hęc habebantur.q̄ ꝑditi eſſent mores,id porro abūde arguerit,comitatē arbitraban
tur vulgati corporis vilitatē.Tradūt auctores grauiſſimi,Macedonicū exercitū Aſię domitorē,
tanti ducis noīe illuſtrē,inter tot,& tanta flagitia diebus modo quatuor & triginta ſaginatum,
euiratūq; ad ea,quæ inſequebant̄ diſcrimina,adeo ignauiorē fuiſſe futurū,ſi hoſtē habuiſſet,vt
poſt tot tā ampla gloria deuictas gentes,tot terrarū ſpatia ſub Macedonicas leges redacta,matu
re ꝑire potuerit.Porro ne qs fruſtra ex diuerſo hæc in vnū congeſta,opinet̄,ad hæc oīno libro
de rerū natura quarto reſpexiſſe Lucretiū contēderim,vbi amoris nocumēta colligēs ita ſcribit.
Adde,ꝙ alterius ſub nutu degitur ętas.
Labitur interea res,& Babylonia fiunt,
Languent officia,atq; ęgrotat fama vacillans.
Nam quod afferri poteſt de veſtibus,plumario,& polymitario opere illuſtribus,quando auctore
Plinio,colores diuerſos picturæ intexere,inſtituit maxime Babylon,mihi ſane Platonis legibus,
quod dicit̄,magis friget,ni forte ꝑ trabē meā,vt dicit̄,feſtucam video alienā.Satius id,grauiuſq;
multo,ſi ſenſum ita cōcipias,amori,libidiniq; mancipatos in eam labi fœditatē,ac famæ diſpen
diū,in qđ magno dedecore illapſa Babylō eſt.Illud vero obiter teſtatū volumꝰ,loq̄ nos de Baby
lone q̄ in Aſſyria eſt,quoniā altera quoq; in Aegypto Babylon eſt.Aſſyriam cōdidit Babylon ſa
pientiſſimus,vt memorant,Medi filius,nō vt voluit Herodotus,Semiramis,quādo duobus an
norum millibus eā ciuitatis huius inædificatio anteceſſiſſe videt̄,diligenti chronicorū ſuppu
tatione.Aegyptiæ Babylonis Stephanus meminit,atq; Strabo,& Ptolemęus.Sed Strabo eā ma
gis Arabiæ cōtribuit.Vnde & Arabū lingua Chairū illam vocāt,quæ vox nō aliud nobis indi
cat,q̄ Babylonē.Eam vero condidere ex antiqua Babylone profugi quidā. Apud Babylonē por
ro feſtū agi ſolitū,ſcribit Xenophon,in quo Babylonii oēs vniuerſam noctem biberēt,& laſciuis
carminibus,ſaltationibuſq; indulgerent.Cuius occaſione celebritatis a Cyro captā olim vrbem
idem teſtatur.Pelles Babylonicæ ſunt apud iureconſultos inter ſpecies ad vectigal ꝑtinentes.
Calix Babylonis aureus vice adagii vſurpatur a Hieronymo,Multa inquit,de ꝑfectione dicun

tur,vt qui volumen philosophi nesciunt,sub martyris nomine bibāt de aureo calice Babylonis. meminit elegantissime itē Ambrosius quodā loco,Ille inquit,apud me primus, qui omniū perdi tissimus.Ille meus est,qui suus nō est.Ille mihi gratior,qui sibi nequior.Calix aureus Babylonis in manu mea inebrians omnē terram,Animo meo biberunt omnes gentes.In sanctis quippe lite ris Meretriculæ versutioris typum habet Babylon,quæ gentibus aureo poculo inscitiam ꝓpi net,vnde scelerum mox agmē promiscet,& errorum inexpugnabilis acies. Verū quia a purpu ra exorsi sumus,desinamus in eandem,auctarii adiiciētes quippiā,quod de Græco suggeraꝫ pe nu.Mortem Homerus non semel purpureā dicit,quærent,arbitror,studiosi, cur sic. Erunt qui sanguinariā interpretentur,vel nigram quoq;,sicuti κῦμα πορφύρεον, Sed quæ vna modo infe ratur plaga purpurea dicitur recte,velut & Aelianus scribit,ictu tantum vno a Porphyreis,id est purpurariis viuentē conteri purpuram,vt inde præstantius ꝓfluat βάμμα. Dignū scitu, qđ de Purpurario traditum infectore legimus.Qui visus fraude agere in tingendi ratione,cū eo no mine,vt tum res erat,ad vltimum duceretur suppliciū,iocis etiamnū superesse locū arbitratus, ad Homericum illud potissimum adiecit animum. τὸν δ' ἔλαβε πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή,id est,Cepit vero hunc purpurea mors,& Parca fortis.Id tamen sic a Theocrito pronū ciatum sapiente viro,Athenæus scribit,cum legeretur epistola,qua a Chiis purpuram petebat Alexander.Porphyrion Purpurula dici latine valet.Nam grandiores quædam Mnęæ vocātur, veluti dicas Minæ pretium exæquantes.Eadem ratione Polypia dicūtur Polypi parui. Sic & Se pidia paruæ Sepiæ.

De Aurea apud Babylonem Arcula.Item de miræ naturæ loco apud Seleuciam. De Aui bus,quas vocant Deorum linguas.Item de Babylonijs aliqua. Caput.XII.

ET quoniam in Babylonem incidimus,quo locupletiores dimittamus studioso rum aures,siquis tamen harum auscultationum sititor,vt sic dixerim, est fu turus,adiiciamus item quæ vetus nobis lectio suggerit, & a proposito dissen tanea non sunt.Siquidem apud Babyloniam in Apollinis templo auream mi ræ vetustatis arculā quandoq; cōpertam legimus,ex qua conscissa ea vis pesti lentis,ac perniciosissimi aeris sese profuderit,vt difflatus non eos modo, q ade rāt,venenosa, ac letali infectos tabe cōficeret,sed pestifera,incredibiliq; potesta te crassatus longe,lateq;,etiā Parthos afflaret.Id prorsum censerē dictu incredibile,ni Ammiani Marcellini lectio compar nobis miraculum suggereret.Prodit enim hic.M.Antonii,& Veri tē poribus,apud Seleuciā post direptū templum,& perlatum Apollinis simulacrū Romam,fuisse a militibus inuentum angustū foramen,qđ prius Chaldęorum vates occlusissent.Eoq; militari auiditate reserato, letiferū,atrocemq; adeo exiluisse vaporē,vt funestum malū,ac teterrimum a Persarum finibus in Gallias vsq; furens sit debacchatū. Sed quoniam mirāda percurrimus,nec illud ignoratum velim,ad regiam basilicam apud Babylonem, Magos tecto aureas alligasse ali tes quatuor,quas illi Deorum linguas vocabāt, & habuisse quidē vim,vt animos multitudinis in regis beneuolentiam,conciliatu inenarrabili aduocarent.Qđ etiam si captum hominis super gredi videtur,non tamen vt absurdū,forte quibusdam videaꝫ reiiciendum.Nam inprimis gra uis auctor Iosephus,quendam se Eleazarum vidisse testatur,qui inspectāte Vespasiano, & filiis, annulo ad nares Maniaci adacto,eum e uestigio liberarit,profiteturq;,Salomonē instituisse car mina,quibus ægritudines mitigenꝫ.Qđ vero ad Babylonios attinet,vnde exordia duximus,il lud haudquaq̄ relatu īdignum,quod de Græco penu est,Babylonios venatibus assuetos,vbi in solitudine deprehenderenꝫ,nec cibaria percoquēdi esset occasio,cruda oua fundæ imposita, ver tigine assidua tandiu rotare consueuisse,donec coquerentur. Babylonicæ porro ciuitatis vasti tatem illo argumento maxime comprobat Politicorum tertio Aristoteles, ꝙ capta quandoq; ab hostibus vrbe,tertio demū die vix id persenserit pars vltima. Babyloniis postremo laudi da tum scio,ꝙ in ædibus contignationum quatuor habitarent.Sicuti orator Aristides, Romanos ex assentatione dixit,maximas domos maximis iposuisse domibus. Dionysius tamē in Panegyri corū ratione,tecta πεντόροφα καὶ ἑξόροφα apud Babylonem ab Herodoto memorari scribit, quod signat, contignationū quinq;,aut sex.Scire tamen oportet,libro primo Herodotum scri bere,trium,aut quatuor contignationum.

Demosthenis excellentia,& mors.De Crico multa, Quæ sit annularis ratio. Quid Hector, Cricote Sphæra.Item Circite,Porcos,& Porce. Dextrocheria,siue Dextrariola, Psellia, Puellæ Ephesiæ historia. Caput.XIII.

DEmoſthenem illũ omniũ qui fuerũt, quiq; mox ſunt futuri in eloquẽtia maximũ, ita eruditorũ pleriq; laudare ſibi permiſerũt, vt dicerẽt aliorũ quidem monumẽta ſemel in vita perlegiſſe, abũde pulchrũ, ac fortunatũ videri oportere. Illum vero tanꝗ vnicũ, ac ſingulare naturæ opus, non ſemel quidem legendũ, ſed eatenus inhærẽdum, vt quantũ humani ingenii ratio patitur, illius colorem, ſaltẽ Polypodis modo, aut Chamęleõtis exprimamus, effingamuſq;. Sed enĩ hic tantus, tamq; incomparabilis Oratorum anteſignanus, & plane Coryphæus peſſimo tamẽ interiit exitio. Scribit ꝗppe Eratoſthenes, Virũ hunc in Crico pertuſo, quod eſſe brachii geſtamen, ꝗdam interpretãtur, præſidio vltimorum caſuũ conſueſſe venenũ geſtare incluſũ, quod etiã hauſerit intrepide, neꝗd indignũ tãta virtute a Macedonibus pateret. hic natũ, vt qđ ſpeciẽ ꝗdẽ extrĩſecus habet, & oculos aſpectu iucũdo allectat, intꝰ vero ꝑniciẽ ſeruat euidẽtiſſimã, Cricũ dicamꝰ Demoſthenis. Quid vero ſit Cricus, nõ alienũ fuerit, explicare pluribus. Lyſias quidẽ aduerſus Andocydẽ impietatis reũ, Rhoptrõ in ianua id appellaſſe videt̃, qđ nos cricũ dicimꝰ, iis fere verbis, ἔδησε τὸν ἵππον ἐκ τοῦ ῥόπτρον τοῦ ἱεροῦ. i. ad ſacrũ Rhoptrũ deſtinauit Equũ. meminit in Amphiarao Ariſtophanes, & rerũ Græcarũ octauo libro Xenophon. Coronem Homerus appellauit, ꝗuis ſit & Corone arcus extremũ, atq; itẽ ſumma virilis membri pars. Iulius itẽ Pollux ſcribit, quã Coronẽ Homerus appellarit, dici quoq; κόρακα. i. Coruũ, nã & Corone Cornicẽ ſignat. Cricũ Theodorꝰ Annulũ interꝑtat̃, ſecũdo Ariſtotelis de aĩaliũ hiſtoriis, vbi ſic gręce ſcriptũ eſt, οἷον κρίκος χαλκοῦς λεπτός. i. inquit ĩterpres, vt annulus æneus tenuis. Theophraſtus quoq; libro de Stirpibus quarto, Cricũ ꝓ annulo vſurpat Plinio interprete, etiãſi in Gręcis codicibus modo ĩpreſſis inueni, Crocũ ſcribi, nõ Cricũ. Et Suidas, Ancilia inꝗt, ſunt κρίκοι τῶν ἁλύσεων. i. annuli catenarũ. Noſtri recẽtiores Annularẽ rationẽ appellauere, quã Ptolemęus Cricoton aptiſſime nũcupat, quę forte nõ alia ſit, ꝗ quę latine Decuſſatio dicit̃. vñ Plinius, Ducant̃ deinde aliæ duę lineę in decuſſes obliquę. Decuſſandi vocabulo vtit̃ Vitruuius, apud quẽ eſt itẽ decuſſatim ꝑducere, qđ eſt ꝑ integrã longitudinẽ diuidendo, ac diſſecãdo trahere, ab numeri denarii ꝑfectione vocis ꝓprietate deflexa, vnde & Decumanus limes, & decumanus fluctus. hinc literam ξ decuſſatã, pręſectamq; obelo, legimus talentũ ſignificare, qꝛ nota ea numerũ ſexagenariũ indicet. Et Aphricanus talentũ omne pondo LX. tradit. Vbi vero argonauticon tertio ſcribit Apollonius θοῇ συνάρασσε κορώνῃ, locum cũ explicãs interpres, Corone inꝗt. i. iugi Crico. Homerus item Iliados XXIIII. ἐπὶ δὲ κρίκον ἕστορι βάλλον. i. Cricũ aũt Heſtori iniecerunt. Quid vero ſit Heſtor, docet Pollux. Zygodeſma inquit, dicũtur, quibus iugũ temoni cõiungit̃. Clauus aũt, cui inuoluunt̃ Zygodeſma, vocat̃ Heſtor. Apud eundẽ Cricos ferreos dici libro. V. in retibus animaduerto. Cęterũ, ne ꝗd ſciẽter omittã, quo miſcella hæc noſtra elucubratio inſtructior fiat, in monumentis Gellii, auctoris & doctiſſimi, & excultiſſimæ eloquentiæ, Cricotem legimus appellari Sphęrã, quam eruditiores intelligi volunt ꝑtuſam, Quãq; Leontius mechanicus Sphęrã κρικῶν dixit, hoc eſt circulorum. Apud quem item inuenies, Hemicriciũ meridionale, pro ſemicirculo, & infra Cricũ nuncupat meridionalem. Vt nulla ꝓrſum reliqua fiat ambiguitas, quin Cricũ nũc annulũ, nũc circulũ recte interpretemur, quales ſunt, quibus cõpingitur Sphęra, quæ ænea a Martiano vocat̃ Circite. Sed & quibus contexitur thorax, nam κρικωτὸν θώρακα legimus. i. Cricotum thoracẽ, quem ἁλυσιδωτὸν interpretantur, id eſt hamis velut catenatũ. Eſt ſuus quoq; in haſta Cricus, quem inſcitiores Cuſpiõ dictitãt, quo adnectit̃ firmius Cuſpis ligno. Porcen nũcupat Homerus, vt quidem ſcribit Orus ἀπὸ τοῦ περιέχειν. i. ab cõtinendo. Orion plauſibilius putat, ſi a πείρω inflectatur. Nam Porcos etiam apud Platonẽ in Sophiſte, ſeptum eſt, quo cõcluſi piſces haud facile euadãt. Sunt qui Cyrton interpretent̃, ſed ꝑꝑerã, vt ex Platone liquet. Dicit̃ Porcos, ꝗa amplexet̃, occludatq; ingredientẽ piſcem. i. ἀπὸ τοῦ περιεῖχθαι. De Porce ſic itẽ inuenio, eſſe Cricoma ligno, cuſpidiq; continendæ aptiſſimum. Sunt & Crici noĩe brachiorum ornamẽta, qualia ferę Dextrocheria ſunt in Iulii Capitolini hiſtoria, ſcribẽtis, Maximinũ pollice ita vaſto fuiſſe, vt vxoris Dextrocherio vteretur ꝓ annulo. In libro Iudith, ꝗdã ſcribit̃ induxiſſe ſibi ſandalia, aſſumpſiſſe Dextrariola, & inaures, quæ nõ alia ſunt, ꝗ Dextrocheria. Quę vero circa manuũ iuncturam ferũt præſertim mulieres, quam vocant Græci καρπόν, vnde & in Carpum mittere manum Medici dicuntur, ſicuti alias docuimus, vbi Arterię motus, ac pulſus prætentant, ea inquã ornamenta Pericarpia nominant̃, & Echini, Ophis, Pſellia, Chelidones, Bubalia. Et quoniam Pſelliorum incidit mentio, non inepte forſitan fecero, ſi & hiſtoriã adiecero breuiſſimam Galatarũ Rex Brennus, cum depopu

laret Asiam, Ephesum, cū exercitu venit, ac in Ephesiæ puellæ amatorios incidit laqueos. Ea vero congressuram se pollicita est, insuper & Ephesum proditurā, si Psellia sibi, & mundus contribueretur muliebris. Adnuit barbarus, ac militibus imperauit, in eā coniicerēt, quod haberēt, aurum, quo auarior puella adobruta periit. Sicuti prodidit rerum Galaticarum primo Clitophon Pselliorum meminit Athenęus, ex margaritis solita confici prodens quandoq;. Porro q̄d ad Cricos attinet, illud adiecisse non fuerit, opinor, parergon, ne quis sciolorum interim probationem requirat grauiorem, recenseri inter ornamenta Cricos, auctor Politicorum septimo Aristoteles est. Vbi edocet, in quibusdam locis legum finem esse propositum eum, vt ciuitatibus dominentur finitimis, indeq; multa sanciri, quibus ad bellicam virtutem excitētur homines, καθάπερ ἐν καρχηδόνι φασὶ, τὸν ἐκ τῶν κρίκων κόσμον λαμβάνειν, ὅσας ἂν στρατεύσωνται στρατείας. hoc est, vt apud Carthaginenses ferunt, Cricorum ornatum accipere pro expeditionum numero, in quibus stipendia fecerint. Dignum scitu & illud, Cricos compedū eleganter dici a Græcis, & a Plut. in causis, ex quo &, Valerius Martialis Annulos nuncupauit.

Demosthenis sentētia de molestiis, quas subire necesse est, si remp. capessas. Item de Demosthene pauca.

Caput. XIIII.

DEmosthenē item, vt & hoc subsignemus, & nonnulla scitu nō indigna, Athenis profugum, memoriæ proditum est, fortunæ turbinibus infractū, adeuntes iuniores a reip. cura impensissime conatū auertere, cū diceret, Si duæ viæ initio proponerentur, quarum altera ad suggestum ferret, ac concionem, ad euidens exitiū altera, præuideat autem aliquis, quę in ciuiliū administratione occursent mala, q̄ atrox inuidia, quæ subeunda certamina, quibus criminibus obnoxia vita, præstare nimirum, id inire iter, cui⁹ exitus mors est. Q̄d illum non esse frustra vaticinatum, docuit infelicissimus finis. Siquidē ob ea, quæ orator in Rep. gesserat, misso ab Antipatro Archia quodam, qui fugientem retraheret, ac in Neptuni templū, quod est in Calauria insula, is se coniecisset, cœpit humane Archias multa differere, monēs, post se illum sibi omnia de Antipatro polliceri. Nec histrio inquit Demosthenes, vnq̄ p̄suasisti ὦ Archia, nec nuncius nunc persuadebis. Ad hæc illo iam commotiore, ac vultu minabundo, & irato Demosthenem territāte, νῦν ἔφη λέγεις τὰ ἐκ τοῦ μακεδονικοῦ τρίποδος, hoc est, nunc Macedonici tripodis responsa patefacis, moxq; ita interiit, vt paulo ante monstrauimus.

Tripos Delphicus fuerit ne vas, an quid aliud. Tripodis notiones plures. Magides mensę, Epidorpiæ. Microtrapezi. Tetrapus quid. Instans tempus dici futurū. Cillibantes quid sint. Dorides item quid. Item Dory, & vnde.

Caput. XV.

QVoniā vero Tripodis facta mētio est, operæpretiū me facturum opinor, si quæ ex mutis, q̄d dicitur, magistris didicimus, in medium attulerimus, vt labores nostri proficiāt oībus; eo quidē ampli⁹, q̄ non fere inter grammaticos constat, quid Tripodis nomine intelligendū sit, vbi de oraculo agit̄ Delphico. Cum ex recentioribus, quidā in literis clarus, Tripodē scribat, siue Cortinā fuisse vas pulueribus plenū, ex quo pflans spiritus Phœbadibus vaticinii p̄beret potestatem. Ego vero pluribus auctoribus cōtenderim, ac euidētius p̄barim, Tripodem illū Delphicū haudquaq̄ fuisse vas, quādo Aristophanis interpretes Pythiā tripodi insidētem vaticinari solitā scribunt in Pluto, partēq; eā, in qua sederet, vocari Holmon, vnde a Sophocle Apollo dicat̄ Enholmos, Quin & vates dici Enholmides quodā genere vident̄, ratione eadē. Q̄q̄ est & Holmos coquinæ vsibus accōmodū vas, & holmeus orbicularis lapis, ad quem leguamina cædātur, & alia quædam. Vbi vero in Equitibus Aristophanes ait, ἐξ ἴτιμω ἀπὸ τριπόδων Interpres rursum inquit, in tripodibus sedebat Promantis. Et Strabo, Auctores inquit, certi memorāt, diuinum ipsum domicilium profundam, & curuam esse speluncam, non admodum lato ore patentem, vnde auram quidem referri sacro aiunt, efflante numine. Excelsum autem ostio imminere Tripodem, quem cū Pythia vates inscenderit, hausto diuinationis spiritu, dei responsa referre, & metro, & oratione soluta. Amplius in libro de mysteriis Iamblichus, Sibylla inquit, in Delphis duobus modis suscipiebat deum, vel per spiritum quendam tenuem, igneumq;, qui erumpebat alicubi ex ore antri cuiusdam, vel sedens in adyto super sedem æneam, habētem tres aut quatuor pedes, & deo dicatam, & vtrobiq; diuino se spiritui exponebat, vnde diuini ignis radio illustrabatur. Lactantius grammaticus super eo Papinii versu, qui est Thebaidos primo, Sal

ue prisca fides tripodum. Tripos inquit, species est Lauri tribus radicibus, Apollini consecrata, propter triplicem vim diuinationis. Est & mēsa Apollinis Tripos corio serpētis Pythonis tecta. Sed quid pluribus agimus in re confessa? aduocetur tamen & Diodorus, post quē pudeat in manifestis ambigere. Etenim bibliotheces sexto & decimo volumine, sic propemodū scriptum legimus. Vatem inquit, vnā constituere, mox & substruxere machinam, qua cōscensa vaticinari tuto posset. Habebat illa bases tres, vnde & Tripodis nomen inditum. Tripodem porro dici mensam libro secundo comprobat Athenæus. Nec tamen abnuerim, verbi huius notiones esse plures. Quippe Iulius Pollux de vocabulis rerum quinto libro, inter aurium ornamēta Tripoda recenset, putatq; a figura esse impositam appellationem, sicut & Homerus τρίγλημα ἕρματα nominauit, vt trium pupillarum imaginem præferentia. Sunt autē hermata latine Inaures, γλήνη vero pupilla, aut etiam oculus ipse. Libro autem sexto idē Pollux. Erant inquit, mensæ quædam primæ, secundæ, tertiæ, & Tripodes, quibus superiacebant. Nominis item meminit Hesiodus. Quas vero imponimus, vt collibuit, & tollimus Trapezas, id est mensas, nunc Magidas vocant, quo nomine vtitur Sophocles quoq;. Magidis præter Plinium meminit Paulus iureconsultus, sed ita, vt eo nomine tabulerium accipiat interpres, aut Schacherium. Trapezas item pro appositis cibariis inuenies. Epidorpiæ vero trapezæ videntur fuisse omnium postremæ, quibus inferentur bellaria. Sunt & qui vocētur Microtrapezi, quibus parua paratur mensa. Sunt in eodem auctore libro decimo, Scelithria, quæ inquit, sunt parui tripodes. Nam sella quædam thessalica dicebatur Tetrapus, opinor, de pedum numero. & alibi, Obsoniis subiecta mēsa recte dicitur Tripus. Vt apud Aristophanem, & Xenophōtem ἐν τῇ ἀναβάσει. Apud quem sunt & Tripodia. Qđ vero Tripodi superimponitur etiam Cyclos dicitur, & Holmos, quoniā inquit, & Delphici Tripodis Epithema, cui Propheta insidet, vocatur Holmos. Tripodis autem empyri, quo apud ignem vterentur, media Homerus Gastera vocauit. Apud quem etiam pro vase Tripum dici, liquet ex eo versu, καὶ τρίποδ᾽ ὠτώεντα δύω, καὶ εἴκοσι μέτρων, hoc est, & ansatum Tripoda duarum & viginti mensurarū. Hunc autem Tripū inter funebris certaminis præmia Achilles proposuit. Alioqui non iis modo, qui fortiter quippiam fecissent, sed & poetis in victoria Tripoda contribui, honestissimum censebatur, quando Hesiodum Homero deuicto, eum retulisse proditum memoriæ scimus. Factum vero id in Amphidamantis laudatione. Ad quem bello peremptum celeberrimus quisq; ex poetis certatim celebrandum Chalcidem cōfluxerat, fuerat autem is bello pręclarus, vt qui Eretrienses multum, diuq; infestasset. Qđ in septem Sapiētum cōuiuio Plut. scribit. Dabatur & iis Tripus, qui Dithyrambicum carmen cecinissent, ad imitationem Apollinei Tripodis, vt quidā sunt interpretati. Memoratu dignum, quod Hesiodicę Aspidis interpres scribit, Tripoda item dici Cratera magnum trium fere pedum, qui nūc inquit, barbare vocatur χοτζᾶσ. Sunt qui Epistatem interpretentur Tripoda æneum, qui Chytropodis vicem impleat, id est ollæ pedibus fultæ. Quāq̄ eo nomine quidam Vulcani imagunculā figlini operis intelligere malunt, quæ focis assisteret. Vel etiam lignum oblongū Coracas habens, vnde coquinaria propenderent instrumenta. meminit in Auibus Aristophanes, & explicāt interpretes. Omnino ita distingui Tripodas animaduerto, vt dicant alii ἐμπυριβῆται, aut ἀιθωμεσ, ab ignis vsu, & ad hoc ipsum comparati. Alii autē Anathematici, ornatus gratia domibus dicati, vel tēplis, prorsum ignibus immaculati, intactiq;. Proinde ab Homero etiam Apyri nuncupati, etiāsi hos intelligunt nonnulli, qui necdum ignibus sint admoti, Aethonas vero iam flammis succensos. Apud Athenæum sunt Apyri Tripodes vino dicati, velut crateres. At in quibus calefiebat aqua, Loetrochoi, ex quibus aliqui dicebantur ὠτώεντεσ, id est ansati. Tripoda musicū organū a Delphici Tripodis similitudine nuncupatum, multi scribunt, ac triplicis citharę vsum p̄buisse. Relatu dignum est, quod in musica Martianus scribit, Tripoda trini cursus præsagia polliceri, hoc est, Extantis, Instantis, Rapti. Qua in parte cōmonendus est lector accuratus, instans dici de futuro, non de præsenti, sicuti philosophorum modo scholis extritum est. Mos autem veteribus frequens fuit, exculpendi in Tripodibus epigrammata. Id quod nec tacuit Gellius, cum ait, Hesiodum, atq; Homerum aliquo tempore eodem vixisse, Epigrammatis argumento probari, quod in Tripode scriptum fuerat, quem in monte Helicone posuisset Hesiodus. Hæc vero repetit Gellius ex Varronis libro de imaginibus primo. Et Priscianus scribit, legisse se epigrāmata in Tripode vetustissimo, qui in Xerolopho fuisset Byzātii. Scribit Sudas Xerolophō dici a quibusdam Thema, & Tripoda Thematium. Sciendum præterea, qđ a Tripode nō ita dissitum est Cillibantas fuisse apud priores trium crurū ligna quædā, quibus in prælio fatigati scuta impo-

nebant. Id quod clarissime monstrauit Aristophanes, τοῦσ κιλλίβαρτας δίσε παῖ τὰσ ἀσπίδας, quod est, Scuti Cillabantas feras ô puer. Inde forte natũ illud Varronis tradentis, mẽsam vinariam rotundam quandoq; appellatã Cillibãtum, vt etiã in castris, q̃q̃ aliud sentit ipse, & nos alibi cõmeminimus. Porro vt ad Tripodem redeamus, scribit Apollonius argonauticon quarto, Iasonem cum in Illyricum appulisset, vt ab Hylęis nauigandi rationẽ edoceret, dono illis dedisse tripoda, cuius hoc fuerit fatũ. Vbicũq; foret is, ciuitatẽ nunq̃ hostibus cessurã in prædã. Et q̃a hoc capite de mensis fuit mentio nobis plurima, addamus præterea illud auctarium, q̃d scribit Aelius Dionysius, mensas quasdã cognarias dici Doridas, ἀπὸ τοῦ δέρειν, q̃d signat polire, vnde etiã inflectitur δόρυ, quo nunc hasta significat, nũc simpliciter omne lignum, etiam in arboribus, vt οὐ γάρ πω τοῖον ἀνὰ ἔρνοσ ἤλυθεν ἐκ δόρυ γαίησ.

Delphici oraculi quę tradãtur initia. Eiusdẽ deficiẽtis rationes. De Tiresiæ item oraculo. Caput XVI.

Posteaq̃ satis, supq; de Tripode disseruimus, aptissimũ, opinor, fuerit, inseruisse huic potissimũ loco, quæ auctor Diodorus bibliotheces sexto & decimo volumine de oraculi delphici primordiis ꝑdenda censuerit, quãdo id toto orbe terrarũ festo concursu celeberrimũ intelligi voluere priores. Igit̃ fuit inq̃t, secretio quædã iis in locis, vbi postea constructũ adytũ est. Illuc forte cõpascentes arrepserunt Capræ, ꝙ vastæ tũ ibi solitudines forent, nec omnino incolerẽtur Delphi. Quæ vero ex iis in hiatum despectare cœpisset, e vestigio mirabiliter exultãs lasciuire, ac vocẽ prorsus dissonam emittere. Id cũ amplius admiraret̃ pastor, vt sunt hominũ ingenia plerũq; latẽtia scrutãdi auida, accessisse tradit̃, moxq; eodem affectũ modo, quo capræ prius. Sed insup futura quoq; præcinere cœpisse. Re vero latius vulgata, accurrisse multo plures, qui oẽs cõsimiliter afflati, coniectationẽ præbuere, Oraculi vim ex terra esse. Cęterum quia temulẽti spiritu, quẽ ἄσθμα vocãt δαιμόνιον, pleriq; interirent, visum fuisse, vatẽ vnã astituere, quæ citra reliquorũ noxam panderet futura, ad id vero etiã Pegma sustruxere, quo inscenso secure vaticinaret̃. Habebat id bases tres, propterea Tripodis nomẽ est sortitũ, hactenus Diodorus. Id vero oraculũ supstitione vana, & hominũ inscitia, multoq; amplius immundorum vafriciis spirituũ illuc euectum est, vt non omniũ modo gentiũ fieret affluxus, sed passim præpotẽtium quoq; regum, ac principũ populorũ dona mitterent̃ opulentissima, vt inde Delphici maxime celebrent̃ thesauri, & Aphetorias opes, vt immẽsas, præsignesq; certatim memorent Græci Nam ab edendis oraculis Aphetora dici Apollinẽ nouimus. Lego in Græcorũ thesauris, Parnasum quẽdam oĩm principem oraculũ adiisse Delphicum, vnde sit mõti adoptatum nomen, etiã si Larnasum prius dictum produnt alii, ꝙ Deucalionis arca, quam λάρνακα vocant, illuc sit delata. Sup oraculo Delphico verba Ciceronis sunt diuinationũ priore libro, Terræ inquit, vis Pythiam Delphis incitabat, naturæ Sibyllam, an non videmus, q̃ sint varia terrarũ genera? ex quibus & mortifera quædã pars est, vt Ansancti in Hirpinis, & in Asia vidimus Plutonia. Alię pera acuta ingenia gignunt, aliæ retusa, quæ oĩa fiunt ex cęli varietate, & ex disparili aspiratione terrarum. At libro secũdo idẽ M. Tullius, Euanuisse aiunt vetustate vim loci eius, vnde anhelitus ille fieret, quo Pythia, mẽte incitata, ederet oracula. Sed cũ de vi agat̃ nõ naturali solum, sed etiã diuina, quo tandem modo euanuit? Vetustate inquies, Quę vetustas est, quę vim diuinã conficere possit? Quid tam diuinũ, q̃ afflatus ex terra mentẽ ita mouens, vt etiam prouidã rerum futurarum efficiat? Cęterũ oraculi vanitatem cum multa alia, tum Demosthenis illud coarguere videtur, qui Pythiam dicebat φιλιππίζειν, i. quasi cum Philippo facere, q̃d eo spectabat, vt eam a Philippo corruptam diceret. Plutarchus in libro de oraculis, quæ defecissent, Delphici oraculi originem eandem fere facit, quã Diodorus, sed adiicit, Pastorem illũ, qui omniũ princeps ex afflatu sit vaticinatus, Coretã fuisse nuncupatũ, Et mox desinentis vaticinæ potestatis rationes allaturus, plurimas ait, in terra cõtingere mutationes, varietatesq; rerum, quãdo & multis locis metalla defecisse, manifestũ fit. Lapis Carystius mirãdæ fuit apud priores naturæ, q̃m νηματώδης erat. i. netilis, aptusq; duci instar lanæ, lin iue. Cõficiebant̃ inde Chiromactra. i. mãtilia, item retia, reticulaq;, quæ vbi sordes cõtraxissent, cõiecta in ignẽ cãdori suo citra vllã omnino noxam restituebantur. Victrixq; illa oĩm vis ignium aliquid tandẽ nacta erat, in quod ius nullum haberet. At nunc inquit, euanuere omnia hęc, vixq; in metallis visuntur velut Ines, aut prætenues, qui intercurrãt, capilli. Eiusmodi porro & in mãticis pneumatibus. i. spiritib⁹ vaticis cõiectãda sunt, Neq; enim ęterna est eorũ vis, quæ senii plane sit nescia. Verũ & ipsa mutatiõibus obnoxia

cenſeri debet. Probabile nanq; fit, imbres nimios quandoq; poteſtatem eã reſtinguere, plerunq;
& fulminum caſu diſſlari. Pręcipue aũt terra motibus agitata ꝑmiſcere ima poteſt, & meatus
occæcare prorſum. Nã & in Orchomeno cum atrox debacchareẗ peſtilentię malũ, pleroſq; homi
num vis quidẽ craſſantis morbi abſumpſit. Sed & Tireſię defecit oraculũ, qđ & nunc velut feria
tũ cõticeſcit. Oraculi loca dici inuenio Mãtea, & Anactora. Anacea vero ſunt Dioſcurorũ feſta.

Quam eſſe ex inimicis vtilitatem maximam cenſuerit Plut. Inimicũ eſſe vulturi aſſimilẽ. Caput. XVII.

SCitum eſt ac memorandum imprimis, qđ a Plutarcho viro doctiſſimo, & pru
dentiſſimo, inq; diſciplinis auctoritate graui, relatũ animaduertimus in Cõ
mẽtariolo, quibus quis rationibus iuuari ab inimico poſſit. Primum inquit,
omnium mihi videtur, qđ eſt ex inimicis maxime noxium, id ſi modo attẽdas
effici vtiliſſimũ poſſe. Inimicus ſiquidem ꝑuigili cura rebus ĩſidiatur tuis,
vitamq; ambit hincinde, anſam quæritans, nec inſpectat per quercũ modo, ſi
cuti olim Lynceus, nec ꝑ lapidea, vel teſtacea, ſed ꝑ amicos, ꝑ ſeruos, ꝑ fa
miliares vniuerſos, adeo efficax eſt, expedituſq; eorũ, quæ vel facias, vel conſultes, explorator, in
ſpectorq;. Præcipue vero ſiquid delinquas, inhæret affixus, ſcrutaturq;, & profecto vulturũ ex
primere videtur mores, hi quippe tabida tantum conſectantur cadauera. Nam pura, beneq; ha
bentia ne ſentiunt quidem. Conſimiliter inimicũ vitæ modo labes mouet. Aegra illum excitãt,
ac quæ computruerint. Ad hæc adnuunt, hæc contrectaſſe gaudent, hæc conuellũt, qui te odio
ſe inſectantur. Inde vero eximia, ac præcellens profluit vtilitas, ſi iſta veritus, explorate, penſicu
lateq; tibi perpetuo intendas, te obſerues, ne quid incurioſe, incircũſpecteq;, ſed proſpiciẽter oĩa
dicas, agaſq;, vt veluti in accuratiore dieta, vitã pręſtes incuſabilem, inculpatã, ab omniq; ſeque
ſtratã venenoſiore morſu. Qui enim ſic affectiones reprimit, ſedatq;, &, qua maxime pollemus,
rationem velut in ſpecula cõtinet, metu, prouidaq;, & ſagaci cura, meditationem cõcipit, & pro
poſitum æquabilem trãſigẽdi vitam, ac omni procul abiunctã crimine. Id enim prorſum in hoc
vſu euenit, quod ciuitatibus contingere certum eſt, quæ hoſte vicino aſſidue infeſteẗ. Hic ſiqui
dem ingruens terror ad moderationẽ redigit, concordiã conciliat, ſanęq; ac recte valẽtis reipu
blicæ amorem inducit. Eodem modo inimicus infeſtior vel nolentes ad ſobrietatem reuocat, in
deſidiã labi non ꝑmittit, aut neglectum, efficitq; aſſuetudine iſta, vt tanq̃ in ſtatione quadã poſi
ti εἰσ τὸ ἀναμάρτητον euadamus, i. in ſtatũ inſontẽ, ac prorſus Theonini dẽtis neſciũ. Quibus
enim Homericũ illud altius inſederit, ac, vt ſic dicã, fuerit ad manũ, ἦκεν γαθῆσαι πρίαμοσ, πριά
μοιο τε παῖδεσ, Lętari vtiq; Priamus poſſet, rurſumq; Priami filii, Auertunẗ inde, longiuſq; ab
ducunẗ ab iis, q̃ inimicus lęte naſo criſpãte videaẗ excepturus. Mirũ eſt, q̃ proficiat in ſummã vi
tę ſtudiũ hoc, & ęmula cõcertatio. Celeberrimũ eſt Naſicę Scip. apophthegma. Quibuſdã enim
aſtruẽtibus, rem Romanã nunc demũ obfirmatam, ſtabilẽq; videri, Carthagine funditus euer
ſa, &, vt ait ille, impacto mœnibus aratro, immo vero inq̃t, nunc ꝑiclitamur maxime, quando
nec quos extimeſcamus, nec quos erubeſcamus, reliquos nobis fecimus. Adde p̃clarũ Diogenis
documẽtũ, ciuile ĩprimis, ac philoſopho cõdignum, Quonã pacto vlſciſcar inimicũ? Si bonus in
quit, honeſtuſq; ipſe fias, Inimici ęquos ꝓbari, qui aduertũt, torq̃ri non ceſſant. Si cõmendari ca
nẽ, ſi elaboratos, excultoſq; videãt agros, ſi pulchre floreſcentẽ, cõgerminantẽq; ſpectent hortu
lũ, ingemũt. Quid facturos putas, ſi iuſtũ te cõprobes virũ, mẽtis integrę, bonũ, verbis probum,
factis purũ, victu moderatũ, ꝓfundo ꝓfruentẽ, vt ille ait, mentis ſulco, vnde prudens egerminat
conſiliũ? Si inimicũ male habere cupis, non impudicitiã ſubſtratæ virilitatis, non mollitiem op
probraris, non ſcurrilitatem, nõ id genus alia pleraq;. Cæterũ eſto ipſe ſciens, tẽꝑatus, verax,
adeuntibuſq; ꝑhumane vtaris, ac iuſte. Q; ſi ad probra euectus fueris, id ſit p̃cipuæ curæ, vt ab
iis, quę coarguis, abducas te longius, introſpice animã, putrida circunſpecta, ne quis inſuſurret
illud tragicũ, ἄλλων ἰατρὸσ, αὐτὸσ ἕλκεσι βρύων, Aliorũ medicus, ipſe vlceribus ſcatet. Si inſci
tiã forte tibi in altercationibus obiecerit, intẽde diſcendi ardorẽ, allabora eo ꝓliuius. Si timidũ
appellarir, virilem exacue promptitudinem. Si vt laſciuũ inceſſiuerit, atq; intẽꝑãtem, exterge
ab anima, ſiquod latenter inoleuit titillantis voluptatis veſtigiũ, memor ſemper, nil fœdius reci
procante crimine. Sicui turpiter ac inhoneſte agẽti incurriſſet Plato, abiens, ſeq; intuens dicere
ſolebat, μήποι ἆρ' ἐγὼ τοιοῦτοσ, an & ipſe talis? Qui inimici cõuitia patiẗ, inſigniter inde iuuari
poteſt. Nã dicere ſolitũ Antiſthenẽ accepimus, reuocãdis ad bonã frugẽ vel amico eſſe opus ige
nuo, vel ardenti acriq; inimico. Alter eñ recte monẽdo, coarguendo alter, increpãdoq; auertit

a vitio. Genus autē hoc remedii tanto videri præstãtius debet, ꝙ vt nūc est, vbi fidenti opus au dacia est, amici ἰσχνοφώνους, i. graciles voce se pręstãt. Sicubi adulatio intercurrat, impēdio loq̄ ces, & obstreperi, vel tinnuli quoq;. Vbi admonēdus amicus, muti prorsum. Proinde ab īimicis audienda veritas, quã negligit amicitia. Nã & Telephus medicinã inuenit ex hoste, & q Thessa lũ Promethea perimere cogitarat, persanauit abscessui, qđ Phyma vocãt, patefacta via. Ita profe cto est, inimicus ἐστὶ ἄμισθος διδάσκαλος, i. gratuitus magister, ac sine mineruali, semper ex eo discere aliquid licet eorum, q̄ nos lateãt, ac eo quidē impēsius, ꝙ plura lōge, ac sępius pręsentit, perspicitq; inimicus, q̄ amicum professus, qñ vt Plato ait, τυφλοῦται τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, occęcat amor in eo, qđ ames. Odiũ vero fere garrulitati adnexum, implicitũq; est, ac πολυπραγμονεῖ, id est satagit alienarum rerũ. Hieron ex inimico audiuit primũ, sibi fœtere animam quãobrē cōmotior, qđ ais Vxor, cur nō cōmonuisti? At illa, vt quę modesta foret, puraq;, Quo niã inquit, ita viris omnibus olere opinabar. Postremo id cogitandũ, agricolarũ peritissimos tra dere, allium, & cepas bonitate ꝑficere, si rosis, violisq; applantentur, ꝙ in eas acrimonia, & qđ oli dum est, secernat. Eodē ipī modo inimicũ ex ꝓpinquo patiamur, quo feliciter agente, cōmouea mur, exacuamurq;, ac ita consurgamus, vt ex æmulatione cōnitamur pari industria perfungi, aut etiã sublimiorē nobis locũ vēdicare. Q_d si malis artibus euadat is nobis superior vel gratia vel honoribus, æquo id animo patiendũ, immo eo amplius nostra ipsorũ integritate lætandum. Siquidē qđ intra, quodq; supra terrã aurum est omne, in ęquilibrio virtutis stare nequit, Sicuti a Platone dictum grauissime est.

De Vulturibus adnotata quępiam. Cur Causidici dicant Togati Vulturii. Item Imperatores paludati Vulturii. De Vulturũ odoratu, & odoris ratione.

Caput. XVIII.

VLturem animalium omnium innocentissimũ, Hermodori Pontici sentētia pronunciauit, quia nil prorsus attingat eorum, quę serant homines, plantēt, alant. Animantiũ præterea nullam interimat. Volucribus quoq; vel mortu is abstineat, quodam cognationis intellectu. In auguriis certe auis pręstãtissi ma Vultur habebatur, qđ Hercules comprobarit, necnon Romanę vrbis pri mordia manifestum faciunt, forte quia rarissime Vulturius cōspicitur, & in de oblatus aliquid semp credit portendere, aut quia, sicuti fabulant Aegyptii & in Hexamero Ambrosius videt approbasse, Vulturii omnes fœminæ sunt, ac vt Zephyro ar bores, sic illæ Euro grauidæ fiunt, immo certa, & firma inde signa fieri, verissimũ est. Verũ quia animans hæc cadauera iam tabida summe affectat, & rapit auidissime, ex quo & Catullus, Lin gua exerta auido sit data Vulturio. propterea quodã loco Apuleius, Causidicos, & Oratores fo renses probrosis incessens verbis, ꝙ'eis, vt Columella dixit grauissime, cōcessum sit in medio fo ro latrocinium, Togatos nominauit Vulturios, vt quibus præuaricari, reos prodere, vendere aduocationes, & sanguinaria rapacitate homines excarnificare, frequentissimi sit moris. Sicut M. Tullius pro Sextio, Vulturios paludatos appellauit Gabinium, & Pisonem Imperatores, qui pretio nundinarētur omnia. Porro & ratione eadē Salibus suis Plautus inseruit Vulturios pro Talis in Curculione. Vt enim Vultures Carniuori sunt, & rapto viuunt, cōpari modo & Tali voratores ita sunt, vt dispoliēt ex toto Aleatorē, atq;, vt Plautino item verbo vtamur, derūcinēt. Memorabile est, qđ Tomo de Ideis prio, vbi περὶ σεμνότητος λόγου differit, Hermogenes adno tauit, quosdã appellare solitos Vultures, τάφους ἐμψύχους, i. animata seplcra, παρὰ δὲ τοῖς ὑπὸ ξύλοις τουτοισὶ σοφισταῖς πάμπολλα εὕροις ἄν, τάφους τε γὰρ ἐμψύχους τοὺς γῦπας λέγουσιν ὧνπερ εἰσὶ μάλιστα ἄξιοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ψυχρεύονται πάμπολλα. i. apđ subligneos vero hosce Sophistas plura inuenias vtiq;. Quippe Vultures dicũt sepulcra esse animata; quibus sunt ipsi maxime digni. Et frigidiora his alia non pauca. Illud vero neutiq̄ prętereundũ, qđ ex Hierony mo compertũ nobis est, Vulturē, cũ cœperit oua edere, quippiã ex Indico tractu afferre, qđ est tanq̄ nux, intus habens, qđ moueatur, sonũq; subinde reddat. Id vero sibi vt apposuerit, multos fœtus producere, sed vnum tantũ remanere, q immusculus a plærisq; dicit. Masurius vero pul lum Aquilæ eo nomine intelligit, prius q̄ albicet cauda. Vulturum odorandi vis mirifica ab au ctoribus traditur classicis, nã & in Magia significat Apuleius. Si vero inquit, naribus nidorē do mesticũ ꝑsensit, vincit idē sagacitate odorandi canes, & Vulturios. Cui em̄ Cani, cui Vulturio Alexãdrini Cęli quicq̄ abusq; Aecusiũ finib⁹ oboleat? Scribit Diuus Thomas, ꝑ quingēta millia passuũ ab Vulturib⁹, addit Hieronymus, etiã ab Aquilis, pręsentiri cadaueris putorem. Sed &

co amplius. Illuc autē vſq; odorē, vel corporalē euaporationē pertingere, prorſus abſurdū, pſertim cum ſenſibile mediū immutet vndiq; ſecundū eandē diſtantiā, niſi prępediatꝛ. Neq; eñ ſufficeret ad tantū ſpatii occupandū, etiāſi in fumidā reſolueretꝛ euaporationē integrū cadauer. Qñ certus, ac pręſcriptus eſt refractionis terminus, ad quē naturale corpus peruenire poteſt, q̃ eſt raritas ignis. Sed nec huiuſmodi odore cadauer noſcitꝛ ſenſibiliter immutatū. Proinde dicendum, qđ & alibi hoc opere attigim⁹, ab odorabili reſolui quidē poſſe fumidam euaporationē, ſed eā tñ non pduci ad eū terminū, vbi odor percipiatꝛ. At ipſum mediū ſpiritaliter immutari vltra q̃ cōmemorata euaporatio poſſit peruenire. Sūt & qui futurā ſtragē præſenſione quadā mire percipi, tradāt. Quin & ingruentis mali certiſſimū haberi pręſagiū, vbi exercitū aues inſequantꝛ eiuſmodi. Cuius rationē ſcrutari, difficillimū cenſuit Albertus, ni ſtellarū poteſtate occultiore fieri collibeat credere. Coruos equidē ipſum hoc quādoq; factitaſſe, compertū eſt. Qđ autē Albertus idē ſcribere Ariſtotelē tradit, Vulturis nidū nunq̃ eſſe viſum, id vero perſpicue falſum eſt. Qđ amplius liquebit, ſiquis ſextū de hiſtoriis animaliū adierit librū. Propterea Vulturum nidos in Germania viſitari frequētes, facile impetrarit fidē. Porro de Vulturiis ſcitus admodū narratur Apologus aduerſum fœnore ſeſe illaqueantes. Vulturius quidā vehementer agitatus vomere amplius cœpit, ſimulq; etiā queri, ac ſeſe affligtare, ꝙ inteſtina eiectare videretꝛ. Pax ſit reb⁹ inqt alter, non eſt, qđ ægro ſis animo, neq; eñ tui euomis quippiā. Sed cadaueris portiones, qđ nuper conſcidimus. Eadē ratione fœnore adobruti nō agros euomunt, diſtrahuntq; proprios, ſed fœneratoris, quem iis dominum pręfecerunt.

Quid ſit, ꝙ Monogrammos Deos dixit Epicurus. Quod ſolidū corpus. Et quæ Mathematica corpora. Aphyæ meretrices cur. Euthygrammæ quid, & Euthyorię. Polygrammi.

Caput. XIX.

Icero libro de natura Deorū ſecundo, Epicuri ſententiā exagitans ſic fere ſcribit, Nō ſunt Dii inquit, his corporib⁹, vt aut caſus, aut ictus extimeſcāt, aut morbos metuant ex defatigatione membrorum. Quę verēs Epicurus Monogrammos Deos, & nihil agentes commētus eſt. Quæſitū inter doctiſſimos in veterū literarum tractatione diu, multūq; verſatos, quinam dicantur Monogrāmi, aut quid eo verbo intelligi voluerit Epicurus. Ego vero pro virili bñ conſultū omnib⁹ cupiens, q̃ mihi vetus lectio ſuggerit, promā gratiſſime, expendet mox candidus lector, ſiq; ad ſtomachum facient, percoquat, ac citra liuorem ſinat ire in corpus. Siqua minus arriſerint, tranſiliat, putetq;, nos fuiſſe homines. Monogrammos igitur ex monumentis Marcelli inuenio dici, homines macie prætenues, ac decolores, ſtrigoſoſq; ac incuratiores, quæ nuncupatio videtur ex picturæ ratione inflexa, quæ Linearis dicitur, vt ex Plinii doctrina percipi licet, ꝙ prius, q̃ coloribus corporetur, lineis ad vmbram fingitur. Probat porro Nonius Lucil. auctoritate, cui⁹ ſunt verba, Vix viuo homini, & monogrammo. Cæterum ex iis non omnino quidem eluceſcit Ciceronis nodus, ad intellectum tamen aditus aperitur, qui plenus fiet, ſi placita Epicuri de natura diuina exploratius nouerimus. Quæ ab Anthropomorphitarum hæreſi haud ita diſparantur, qui ruſtica ſimplicitate Deum habere humana membra arbitrantur. Vnde & appellationem ſortiti creduntur. Omnium inquit, animantium formā vincit hominum figura. Deus autem animans eſt. Ideo ea profecto figura eſt, quæ pulcherrima ſit omnium, quoniam Deos beatiſſimos eſſe cōſtat, beatus autem eſſe ſine virtute nemo poteſt, nec virtus ſine ratione conſtare, nec ratio vnq̃ ſine hominis figura. Hominis igitur ſpecie eſſe Deos confitendum eſt. Nec tamen ea ſpecies corpus eſt, ſed quaſi corpus, nec habet ſanguinē, ſed quaſi ſanguinē. Addam⁹ porro, vt perſpicua magis tota res fiat, qđ aptiſſime concipit Matheſis. Omne corpus, qđ ſolidū eſt, ac Stereon gręci vocāt, triplici conſtat dimēſione, lōgitudinis, latitudinis, profunditatis. Ex his tribus, lineę ductu vna conſurgit dimēſio, quā longitudinē dicim⁹, citra latitudinē vll i. Planities vero quā Epiphaniā vocāt, lōgo, latoq; diſtenditur, alto tamē caret. Soliditas vero perficitur, ſi illis altitudo acceſſerit. Cæterum id magnopere aduertendū, ꝙ corpus quodlibet ſuperficie quidem cluditur, tanq̃ termino. hic vero terminus q̃uis circa corpus ſit, incorporeus tamen intelligitur. Eſt eñ hæc incorporea natura prima, nec tamen pure, quando non niſi circa corpus apparet. propterea etiam ſi ſuperficiem a corporibus res non ſequeſtrat, intellectus tamen ipſum hoc facit. Hæc ſuperficies ſicuti terminus corporum eſt, ita terminatur & ipſa lineis, quas ſuo nomine Grammas Græci dicunt, Punctis vero finiuntur li-

neç. Deniq; corpora hæc sunt, q̃ Mathematica vocant. Ex his vero iam dilucere arbitror, cur Deos non habentes corpus, sed quasi corpus, vt acute delirabat Epicurus, etiam Monogrammos nuncuparit. Nam nec superficies, quæ lineis connectitur, corpus est, sed quasi corpus, quia citra corpus non est. Sic & monogrammos pictura, quasi superficies quædam concipi debet, quoniam non est corporata coloribus. Qui profunditatem imaginibus, tabulisq; addere videntur, Qui porro emaciati supra modum sunt, & pellucidi quodammodo, vt quibus nulla adesse carnis videatur altitudo, rectissime profecto & hi Monogrammorum insigniũtur cognomine. Dignum relatu id quoq;, in Græcis obseruatũ monumentis, & ab Apollodoro proditum, Meretriculas quasdam fuisse Aphias. i. Apuas cognominatas, q̃ minutulæ forent, albęq; oculis grãdioribus, nomina eis fuere Stagonion, & Anthis. Ex eadẽ causa in libro de Meretricibus Nicostrati da dici Apuã cœpisse, scribit Antiphanes. Alioqui & Apuas auctore Chrysippo, Athenis ob rei affluentiã nimiã esse dictitabant πτωχικὸν ὄψον, id est mendicorũ obsoniũ. Quoniã vero de Grãmis, id est lineis actũ nobis est, obiter, exq; abundãti subnotandũ, Euthygrãmas apud Vitruuium dici rectas lineas, ex quibus Geometria Circini tradit vsum, e quo facili⁹ ædificiorũ in areis expediunt descriptiones, normarũq;, & librationũ, & linearũ directiões, ἐνθυωρίαν Græci, atq; semp meantẽ cursum vocãt. Polygrãmos Melanuros vocat Aristoteles, atq; itẽ Melanogrãmos ab Linearũ multitudine, vel nigricie, quibus interstinguant. Hæc de Græcis fere sparsim, intercisq;. Nunc ad Musicos diuertamus.

Musices laus. Cur data hominibus. Rursum a quibus studium eius sit derisum.

Caput. XX.

SVmmã eruditionẽ, & animorũ institutionẽ lõge pręclarã esse in neruorum, vocumq; cantibus sitam, a Græcis semper fere creditũ est. hinc legimus Epaminondam Græciæ principem fidibus pręstantissime cecinisse. Proinde, sicuti cõmeminit. M. Tullius, Themistocles cũ aliquot annis ãn in epulis recusasset lyram, est habit⁹ indoctior. Sed & Lycurgus, q̃uis durissimas Lacedęmoniis suis leges iniungeret, Musices tñ studiũ egregie videtur amplexatus, qñ ipsam hanc natura parens impertiuisse animaduertit, quo transmitti laborũ onus molestissimũ ꝓcliuius posset. Remigẽ, vt Fabius inqt, cantus hortat, & singulorum fatigatio q̃libet se rudi modulatione solatur. Pythagoras, & q deinceps studia cõsectati sunt eadẽ, Mũdũ ipsum nõ citra musicas ratiões cõcinnatũ, coaptatũq; argumẽtorũ subtilitate colligere sunt visi. Quin & artiũ veluti pręstantissima diuinis se inseruit rebus, & qđ testatũ quoq; Ptolemęus reliquit, numinib⁹ placãdis adhibet. Plato etiã esse gentib⁹ cõtributã putat musicã ad pręclarius quoddã, pręstãtiusq; opus. nã cũ sit cõcinnitatis inter frequẽtamenta varia pręcipue artifex Musica, nõ ideo a Diis data, vt ad delitias cõuertamus, & auriũ pruritũ, sed vt, qđ aię cõsonãtiã turbat, & harmoniã, huiusce voluptatis delinimento sedari, ac ad ordinẽ redigi valeat. Cæterũ & grauissime Pindarus, ὅσσα δὲ μὴ πεφίληκε Ζεὺς, ἀτύζονται βοὰν πιερίδων ἀΐοντα. Quæcunq; non amat Iupiter, vocẽ auersant Pieridũ. Proinde Socrates iã senex institui lyra non erubescebat. Thebis porro Pindari statua visit nulla, visit aũt, inquit Athenęus, Cantoris Cleonis, in cuius sinũ, Thebas Alexandro diruẽte, cũ fugiens quidã aurum immisisset, rediẽs anno trigesimo post, iã Thebis frequẽtib⁹, cũ fide totũ recuperauit. Præclara est Comici Eupolidis ad musices ꝑ coniũ pertinẽs sententia, qua negotiũ esse sancit βαθὺ καὶ καμπύλον, i. profundũ, flexuosumq;. Propterea in hyacintho Anaxilas, Musica p deos inqt, ꝑinde ac Libya, semp quotãnis nouam quãpiã ferã parit. Magnus equidẽ iuxta Citharœdũ Theophilũ, stabilisq; thesaurus musica est, mores eñ instituit, cõponitq;, ac mollit irarũ ardores, qđ vel Homericus abunde Achilles significat. Quo fit, vt insignitius barbarã quorundã feritatẽ mirari non desinam, quos inauspicatissimis etiamnũ dictis artem nobilissimam insectatos nouimus. Nam Scythicum Regem Ateam, Scythicam plane feritatem, & barbaram inscitiam resipientem, memoriæ proditur, cum captiuum Ismeniam, tibicinẽ illum celeberrimum, quem Bœotios complures Ischiadico diuexatos morbo modulis suauioribus persanasse tradunt, tibia incinere iussisset, ac illum cæteri suauitate demulcti summa prosequerentur admiratione, laudibusq; efferrent plurimis, & verissimis, in cultum barbarum iureiurando identidem comprobasse, Equestrem hinnitum sibi videri iucũdiorem, modulatioremq;. Verum in Barbaro, & hoc quidem Scytha, vox huiusmodi minus forte mira. Quid vero Spartanis facias? Quando Zeuxidami filius Archidamus, cum nimio plus admiraretur quidam Citharœdum, vimq; eius laudaret, ὦ præstantissime inquit, qđnam

bonis viris prēmiū ſtatues, cui tantū arridet Citharœdus? Rurſum cū ex aſſiſtētibus quidā intu liſſet, Pſaltes eximius hic eſt, at inqt, apđ nos bonus cantor, bon⁹ cupediarius eſt. Ceu nil prorſū interſit, cupediis ne, ac lautitia cōcilieť voluptas, an modulatiore ex organis ſono. Quin & gētis eiuſdē Demarat⁹, vbi Pſaltē inaudiſſet, ſubiecit, οὐ κακῶς φαίνεται μοι φλναρεῖν, nō male mihi videť nugari. Emerepes Ephorus Phrynidis muſici duas ex nouē fidib⁹ aſcia abſcidit, īſuſurrās μὴ κακούργει τὴν μουσικὴν, ne muſicā deprаues. Eudamidas, cū cātor qdā mire placuiſſet, ac ſcitarēť nōnulli cuiuſmodi ei videreť, μέγας inqt, κηλητὰς ἐν μικρῷ πράγματι, dem ulſor magn⁹ in re minuta. Poſtremo, cum Lyram cōuiuio intuliſſet quiſpiam, dixit Spartiata, οὐ λακωνικὸν τὸ φλναρεῖν, non eſt Laconicum nugari.

Muſicæ ſtudiū eſſe omnibus inſitum. Eius initia videri tria. Gigni tamen præcipue amoris potentia. Caput. XXI.

MVſica vero capi omne, qđ viuit, inde colligunt Platonici, qm̄ cæleſtis aīa, qua vniuerſitas animeť, originē ſumpſit ex muſica. Certe ex Strabonis doctrina didicim⁹, Elephātes cātu mulceri, & tympanoꝝ ſono. Et ī Sympoſiacis Plut. ſcribit, Brutorum pleraqꝫ deliniri, afficiqꝫ plurimū muſica. Sicuti fiſtulis ceruos. Vbi vero ſalianť equæ, Nomon incini ſolitū, quē vocēt Hippothorō. Cātu vero Delphinas moueri, teſtis locuples eſt Pindarus. In hoīe aūt pculiaris adeſſe videť ratio, qa modulatior ſonus in corpus muſicę memoriam deferat, cuius aīa in cælo fuerit cōſcia, ppterea nullū fere haberi tā immite, tā aſpꝑū pectus, qđ non oblectamentoꝝ taliū teneať affectu. Afferūt illa quoqꝫ Peripatetici, inſitū eſſe omnibus, oblectari naturalib⁹ motib⁹, cui ſint argumēto pueri, q vixdum nati modulis pꝑmulceńť, omnino ppterea delinimur numeris, qa ratū, ordinatūqꝫ cōputādi modū habēt, mouētqꝫ nos pro ſua æquabili ſerie ordinate. Indiciū vero id maximū, eſſe ordinē ex naturę ratione, q cū ordinate laboram⁹, bibimus, comedimuſqꝫ, naturā, vireſqꝫ noſtras ſeruam⁹, augemuſqꝫ. Cōſonantia igiť ea imprimis cauſa demulcere pōt, qa ſit pꝑmixtio, ſiue contēꝑatio cōtrarioꝝ apte inter ſeſe coeuntiū, & pportionē cuſtodiētiū. Muſices aūt pricipia eſſe tria, deprehēſū ab eruditiorib⁹ eſt, Mœrorē, voluptatem, ac Enthuſiaſmū. i. numinis afflatū. Dolores ſiqdē mirabili quodā modo, & lapſu lubrico vocē ad modulos inflectūt luctuoſam, flebilēqꝫ, quo noīe in Epilogis Rhetoras, & in fletu actores ſenſim animaduertim⁹ modulari pnunciationē. Qđ efferueſcēs itē gaudiū efficit vberius. Afflatos aūt fatidico ſpiritu eatenus externari, & ab naturæ conſueto reuelli ſpectamus, vt etiā futura ratione pandāt metrica. Verū enimuero ſi amoris poteſtatē amplius in apertū pmas, explicesqꝫ pro dignitate, liquebit luce clarius, nullā prorſum affectionē æque ad cantū, & muſicā nos puehere iucūditatē. Ex quo inuulgatū id apud gręcos, cuius Sympoſiacon primo meminit Plut. μουσικὴν δ᾽ ἄρα ἔρως διδάσκει, κἂν ἄμουσος ᾖ τὸ πρὶν. i. muſicā docet amor, & ſi fuerit in doctus prius. Amor ſiquidē induſtriā exacuit, eſtqꝫ plane artiū inculpatus magiſter. Et proinde Plutarchi eiuſdē interpretatione, Plato παντὸς εὐεπιχείρητον nūcupat, vt qui intentatū relinquat nihil, & ſeſe inſerat omnib⁹, καὶ γὰρ λάλον ποιεῖ τὸν σιωπηλὸν. i. ſilentii cupidū ad garrulitatē producit. Iam vero deſidioſum, reſina, veternoqꝫ pigriorem excitat mirifice, ac de ceſſatore acrem facit, & ad omnia præcelerem.

Melorū genera tria. Modos eſſe varios pro morū diſſimilitudine. De Dorio, Phrygio, Lydio, Ionico, Quęqs in ratione muſicæ excogitarit primus. De Calaminis Inſulis. Oratii locus explicatur. De Elegorum inuentore. Fiſtularum genera. Caput. XXII.

SCribit autē in Harmonico Cleonides, nec omiſit Boetius, & ab Aurelio Macrobio reconditiſſimę ſciētię viro, naturaliū ſecūdo traditū ſcimus, vt Ariſtoxenum pretereā, & ex eius diagrāmate Vitruuiū, Meloꝝ tria eſſe genera, Enharmonicū, Diatonicū, Chromaticū, Sed ex iis, qđ principe loco poſitū, nimis intruſa, nimiſqꝫ recōdita difficultate deſertū exoleuit. Tertiū mollitie inſita infamię nota non caruit. Mediū vero, id eſt Diatonicum, mūdanæ muſicæ doctrina Platonis aſcribit. Nec tamen defuere, q mollius illud, enarratiuſqꝫ, vt ſic dicā, genus toto affectarēt pede. Cuiuſmodi Agathon tibicen memorať. Illud nimirū cōſtat, Muſicos modos gentium vocabulis diſtinctos, deſignatoſqꝫ. Etem̄ quo vnaquæqꝫ gaudebat pro morū ratione, eodē modus ipſe ceńſeť noīe. Delectationem vtiqꝫ ſimilitudo conciliat. Hinc nata Phrygia, Lydia, Doria modulatio. Phrygiū modum etiam Barbarum appellat Porphyrio. Ei⁹ proprium eſt, vt inquit Lucianus, Entheon. Lydii vero Bacchicū, Dorii honeſtū, & graue. Adii

citur a plerisq; Ionicum,qđ floridū intelligunt,ac iucundū.In rebus seriis priscos inuenio Dorium adhibuisse,non Phrygium,neq; Lydium.Quare,cum quid lætius, ac iucundius vel dicendum ,vel optādum esset, ab Dorio dicebāt,in Phrygiū. Veruntamē quid Cassiodorus super iis prodat,attendendū magnopere.Dorius inquit,prudētię largitor est,& castitatis effector. Phrygius vero pugnas excitat,votū furoris inflāmat. Aeolius animi tēpestates tranquillat , somnūq; iam placatis attribuit.Lydius intellectū obtusis acuit,& terreno desyderio grauatis cælestiū appetentiā inducit,bonorū operator eximi9.Ex iis vero lux multa Quintiliano infertur,scribenti,in materia declamantiū poni tibicinē solitū,q cū sacrificanti phrygiū cecinisset,ac ille actus esset i furorem, fingebatur accusari.Lydiā tñ Harmoniā Plato libro de Rep.tertio,plurimū reprobat,q̄ acuta sit , & lamentationibus accōmodata,Prima em̄ eius constitutio fletus, lamentatiōisq; causa facta est.Nam Aristoxenus in primo de musica,Olympū tradit,in Pythonis sepultura cecinisse tibia secundū Lydiū modulū funeralia,Hæc politicorū octauo Aristo.de Lydia mixta etiā comprobauit.Compositam vero, & mediocriter afficere Doricam retulit, Phrygiā distrahere animum,& rapere.Quāobrem nō recte videri Socratē in rep.eam admisisse modulationē. Subdorium,& Subphrygium vocat Aristo.idem in quæstionibus encycliis,astruēs ea in tragœdiis nō esse Chorica.Subphrygiū videt̄ dici modice remotū a vero,naturaliq; Phrygio. Mixolydius item modus commiserationis est , ac Tragœdiæ congruens.Hūc Sappho inuenisse prima traditur.Damon vero Atheniensis,vt pleriq; consentiunt,remissam repperit Harmoniam,quę Mixolydio contraria est,Iados autem persimilis.Sunt q Lydiā modulationem ab Cario Iouis, & Torrebiæ nymphę filio primum repertā velint,qui cū forte erraret,incidit in paludē, quā mox de matris nomine Torrebiam iussit appellari. Vbi,cū nympharum,quas etiā musas interpretātur Lydi,vt auctor Stephanus est,pręsuaues inaudisset cantus,edidicit,atq; item reliqs insinuauit.Memorię proditur id quoq;,in Torrebia palude,seu lacu,quē dici itē Nymphæū volunt, esse Nympharum insulas,q̄ Tibiarū cantu in ambitū motent̄,proptereaq; Calaminas vocari a Calamis,atq; itē Saltares,qm̄ in Symphoniæ cantu ad ictus modulantiū pedū mouentur , vt Plinius scribit,tametsi a Calaminis distinguere videt̄.Clonas elegus poeta, & Epicus tibicinicas regulas,& concentus constituisse memorat̄ primus.Sicuti Terpander Citharœdicas leges princeps omnium peruestigasse narratur.Elegias,Heroica item carmina Polymnestus Colophonius.Sunt tamen qui Elegum carmen primitus enunciatum tradant,a Naxio quodā Theocle furente,siue is fuerit Eretriensis.Et inde ab Oratio dictū in arte poetica ex hac opinionū inter gręcos inconstantia,

Quis tamen exiguos Elegos emiserit auctor,
Grammatici certant,& adhuc sub iudice lis est.

Olympus Phryx tibicinicā primus ad Græcos intulit,& Dactylos Idæos,Mydæ regis tēporib9 & Tibialem inuenit legem,q̄ Polycephalos dicta est,forte non diuersa a Nomo,quē Xynauliā, siue Synauliam vocant.Ea vero est,cū tibicines duo incinunt idem,aut certe,vbi Cithara,& Tibia concētū faciunt.Fuit aūt Olympus hic Marsiæ discipulus,& αὐλητικοὺς νόμους scripsit, & θρηνητικοὺς,id est tibicinicas leges,& lugubres. Tibia vero vsum Hyagnim primum volūt,aut sicuti Apuleius inquit,primus in canendo manus discapedinauit.Primus duas tibias vno spiritu animauit,primus dextris,& læuis foraminibus acuto tinnitu,& graui bombo concentū musicū miscuit.Porro sunt,qui Apollinem non Citharam modo,sed etiam Tibiā inuenisse tradāt. Cui rei argumēto sit simulacrū Deli,cuius dextra teneat arcū, læua Gratias sustineat,quarum singulæ singula musicæ instrumenta manibus gestarent,vna Lyram,Tibias altera,media fistulam ore teneret.Puerū præterea,qui Laurum tempicā Delphos inferebat,Tibicen pone affectabatur.Et q̄ ex hyperboreis sacra mittebantur,non sine tibiis , fistulis, citharis fuisse memorant̄. Sunt autem,fistulæ,quas Syringas vocant,generis non vnius.Est enim quæ dicatur Monocalamos,a Mercurio inuenta,sicut a Sileno Polycalamos,a Marsia Cerodetos.Scire conuenit tamē Syringos notionem esse non vnam. Quippe est quando appellatione ea in rotæ foramen iniecta portio axis intelligat̄,quin & foramen ipsum. Meminit Sophocles, κεῖμος δ᾽ ὑπ᾽ ἀντὴν ἐσχάτην σήλαγξ ἔχων, ἔχριμπτ᾽ ἀεὶ σύριγγα.Oblongior item fossa dicitur Syrinx, sed hastę repositoriū quoq;.Syristen vocant inter grues marem,id est συριστήν.Syriscum esse vas tradunt plexile,in qđ cōiiciantur fici,sed Hyriscum pronunciant alii.Syriam pro crassiore accipiunt indumento , pinguioreq; a σισύρνη. Vel q in Cappadocia,quā Syris contribuunt,confici soleret.Syrmæa in Lacedæmone certamen erat,præmio proposito,quod ex farina,& melle nuncupāt Syrmæam.

Quæ musica probis admittenda moribus. Item quę instrumēta censeri improba debeāt. Magadis. Quintilianus declaratur de Spadicibus. Hypospadii, Tibiæ, Pactides, Barbitos, Psalterium, Naula, Nablas, Nablistæ, Panduristæ, Crembalum, Sambyce.

Caput. XXIII.

CAeterum iis omissis, forte præstiterit, Aristotelica subtexere placita. Melorū inquit, distinctionem, qui in philosophia versantur, eam afferunt, vt aliam dicant moralem, aliam effectiuam id est πρακτικὴν, aliam vero ἐνθουσιαστικὴν, hoc est abstractiuam. Proinde tibiæ in disciplinam recipiendæ nō sunt, nec aliud artificiosum instrumentum, vt est Cithara, verum quæ auditores efficiunt bonos. Tibia prorsus moralis non est, sed magis ὀργιαστικὴ id est concitatrix. Adde q̄ & sermone vti prohibet, faciem deformat ita, vt ne a familiarissimis quidem pernoscaris. Propterea apud Plut. Alcibiades inquit, filii Thebanorum cum disputare nesciant, egregie tibiis vtantur. Quin & a Pallade idem inquit Philosophus, non alia magis causa abiectas tibias, quas illa reppererat, vt ipse vult ex fabula, q̄ διὰ τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ προσώπου id est ob faciei deformitatem. Tibiarum consuetudo cœpisse videtur post Medicas victorias, cum Gręci iam de se magnifice sentirent, desita vero Athenis disciplina ea, Alcibiade auctore, cum percrebuisset, ab illo abiectas, infractasq; tibias, pudefacto deformitate oris, qđ i Commētario Pamphilę nono, & vicesimo scriptum fuisse, adnotatum Gellius reliquit. Improbata item sunt & instrumenta alia, vt Pactides, q̄q̄ apud Pollucem scribitur Pyctides, apud Plut. item alicubi. est vero organum dichordō, vt scribit Sopatrus. hoc idem cum Magadide arbitratur Sappho. Aristoxenus disparasse videtur, cum ait, Magadin, & Pactida sine plectro venire in vsum psalmo tantum. Scribit Anacreon, esse Magadin psalticum organum, a Lydis excogitatum, vnde est apud Theophilum, μαγαδίζειν verbum, qđ Magadide vti signat. Alicubi tamen Aristoxenus, auctore Athenæo, pro eodem videtur accepisse. Sūt qui Pactide vsam imprimis Sappho tradant. Organa hæc liquido distinxit Diogenes tragicus, atq; item Phillis Delius in secūdo de musica. Magadin nūcupatam credit Duris a Magdie, qui fuit genere Thrax. Magadin esse psalterium, putat Apollodorus. Sed & Barbiti, & quæ ad voluptatem tendunt, Heptagona, Trigona, Sambycæ, postremo, quæ chirurgicam deposcunt scientiam, omnia reiiciuntur, hoc est peritam manuum gesticulationem. Euripides eos coarguit, qui Lyra in poculis vtuntur. Ad iram enim inquit, potius, Luctumq; adhibenda musica est, non insuper cantu addecet soluere, qui iā voluptatibus diffluunt. Fabius quoq; musicam reiicit ab oratore suo, quem perfectum cōcipit, & format, quæ in Scenis effœminata, quæq; impudicis fracta modis sit. Item psalteria, & Spadicas, etiam virginibus probis recusanda scribit. Verum quia in Quintilianum impegimus, & locus hic, quem aduocauimus, adhuc facessit negotium multis, non satis percipientibus, quid sibi velint Spadices hac parte, cum scribat Gellius, Spadica esse auulsum e palma termitem cum fructu. Atq; item libro secundo, esse punicei coloris speciem. Nam & enarrator Maronianus, vbi Georgicon tertio Poeta de Equis ait, Honesti Spadices, glauciq;. Spadices inquit, Phœniciatos vocant, i. professos myrteos. Verū vt ambigere tandem desinant, ex thesauris Iulii Pollucis nubilum omne tollemus. Sicuti etiam testati abunde sum⁹ in gymnasio Patauino, cū Oratorias institutiones Prouincialibus magno numero explicaremus. Nam inter organa musica Spadix ab illo reponitur libro quarto, vbi ita scribit. Inter ea, quę pulsant̄, est Lyra, Cithara, Barbiton, qđ ipsum & Varymiton dicitur ab Anacreonte excogitatum primo. Vel, vt Pindaro placet, a Terpandro, vt esset Pactidi Lydiæ ἀντίφθογγος, Chelys, Psalterium, Phœnix, Spadix, Lyrophœnicium, Ciepsiambus, Pariambus, Iambyce, Scindapsus, Epigoneum. Hypospadii ad Spadicas nil pertinent, sunt tamen eo nomine, quibus ab ortu οὐρῆθρα, id est vrinæ meat⁹ demissior est, sub eum, qui dicitur Canis. Psalterium vero, qđ improbasse Fabius videtur, sicut &. M. Tullius de responsis Aruspicum, alio modo etiam Naula dicitur, vnde Naulia quoq; deducantur diminutiua forma. Nam Ouidius ita cecinit de Arte libro tertio,

Disce etiam duplici genialia Naulia palma
    Vertere, conueniunt dulcibus illa modis.

Quæ quidem mire congruunt verbis Quint. Naulæ vero meminit etiam Philemon, vt refert Pollux. & Sophocles, οὐ ναῦλα κωκυτοῖσι, οὐ λύρα φίλα. Nablas legitur apud Athenęum quę excogitarint Phœnices primi, vnde & Nablistæ, sicut Panduristę, a Pandoro, vel Pandura, quā ex

marina Lauro compingunt Troglodytæ. Sunt tamē, qui a Psalterio Naulia distinguant, quando psalmi concentu, & modulis instrumenti eius canebantur, & in magno mysterio magnū prophetam eodem vsum, prodit historia. Alexander Cytherius, vt tradit Iubas, psalteriū prim⁹ impleuit chordis. Psalterium etiam latine organum dici, nihilominus conuiuiis inseri solitū ad libidines excitandas, Ambrosius auctor est. Id comprobasse & Macrobius videtur in Cœnis, libro tertio. Psalterii meminit in Sympōsiacis Plut. quidam Laudatorium item vocant. Videtur decem chordis fuisse instructum ex illo Prophetico, Confitemini Domino in cythara, In psalterio decem chordarum psallite ei. Hinc forte Polyphthonga vocauit ea in moralibus Plut. Quo in loco etiam Tribona inter Musica recenset instrumenta, id est τρίβωνα. Psalmum proprie Græcorum scientissimi ex grammaticis Citharæ interpretantur sonum. Octauam esse musicū instrumētum, de chordarum numero ita ex hebraica tralatione nuncupatum, super Psalmos scribit Nicolaus theologus. Lyrophœnica Sambucem nominat Athenæus, ac fuisse Ibyci poetæ Rhegini inuentum, tradit. Fuit & Crembalum Organum, vnde κρεμβαλίζειν verbum, eo sonū eliciere indicat. Sambyce vsam primo Sibyllam, produnt aliqui, a Sambyce quodam inuenta, vnde & nomen. Est vero Organum id Oxyphthongon, quo tetrachordo Parthi sint vsi, ac Troglodytæ.

Fabii locus ex primo Libro explicat. Vocis figura triplex. Dicrotos. Vocem quandā dici Dēdryazusan. Dorcadissans Pulsus qui.

Caput. XXIIII.

VErum quia Fabii nodum pauloante exoluimus, & sermo de Musica est, age locum haud paulo implicatiorem auctoris eiusdem explicare pergamus alterū Sunt autem Quint. verba ex libro primo hæc, Sit autem lectio virilis, & cum suauitate quadam grauis, nec prosæ similis, quia carmē est, nec tamen dissoluta in Canticum. De quo genere inquit, optime. C. Cæsarem prætextatum adhuc accepimus dixisse. Si cantas, male cantas, Si legis, cantas. Hæc nisi quis altius introspexerit, & ad exactiorem libram reuocarit, non satis profecto nobilissimi auctoris sensa penetret, cupiatq́, apertioribus, vt dicitur, tibiis enarrari. Quare, qđ nobis muti insinuarunt magistri, qđ & in aliis fecimus, faciemusq́, iam hinc appingemus. Sic igitur legimus, Vocem omnem aut esse συνεχῆ, quæ continua, aut διαστηματικὴν, quæ dicitur cū interuallo suspensa. Et continua quidem est, qua loquentes, vel prosam orationem legentes verba percurrimus, Festinat enim, præproperaq́ tunc vox est, nec hæret in acutis, aut grauibus sonis, sed celeriter omnia connectit, expediendisq́ sensibus, exprimendisq́ sermonibus continuæ vocis vsus operatur. Diastematice autem, siue interuallata, est quā canendo suspēdimus. In qua non tam sermonibus, q̄ modulis inseruimus. Estq́ vox ipsa tardior, & per modulandas varietates quoddam faciens interuallum, non taciturnitatis, sed suspensæ, ac tardæ potius Cantilenæ His, vt Albinus autumat, & auctor comprobat Boetius, additur differentia tertia, quę medias voces possit includere, cum scilicet Heroum poemata legimus, neq́ continuo cursu, vt prosam neq́ suspenso, segnioriq́ vocis modo, Vt Canticum. Scribit in Lexico Rhetorico Aelius Dionysius, a Phonascis vocem quādam dici δενδρυάζουσαν, id est amœnam, vt volunt aliqui, est vtiq́ δενδρυάζειν sub quercus, aut arboris cuiusuis vmbram humiliter confugere, qđ ante inuentas domos fecisse veteres constat, signat id item verbum, In aquam mersari, occuliq́. Nec sane mirādum, ex arborib⁹ ad vocis rationes vocabuli factam tralationem, quādo & apud Medicinę peritos ab animalibus ad pulsus indicia conformantur quandoq́ dictiones. Nam inquiunt, si Arteriæ motus non perseueret continuus, & intercisus a celeritate transeat in tarditatem, aut ediuerso, ἀνισοταχὴς appellatur pulsus hic, id est Inæquiuelox. Q; si interuallatus conquiescat, ac mox cooriatur velocior, δορκαδίζων vocatur, id est Dorcadissans, Quę nuncupatio de animalis producta in cursu natura est. Si vero a Diastole recurrat, priusq́, q̄ omnino contrahatur, rursum percutiat ἁφὴν id est tactum, δίκροτος vocatur, a percussu geminato. Nam & Dicroton dici Biremem, ex humanioribus ignorare potest nemo. Plura sese ingerunt multo, verum, ne hęc quoq́ modum excesserint, vt parerga, vehementer sum veritus. Sed illud non præteritum in tanta Musices mentione, moleste, opinor, feret nemo, canentem Cycnum a paucissimis auditū, etiamsi vulgatior fama tenet, ingruente fatali momento, ἐν φωνότατον καὶ ὠδικώτατον εἶναι τὸν κύκνον, id est voce, cātuq́ præcipue præstare Cycnum. Auctor tamen primo variæ narrationis Aelian⁹ est, audisse quandoq́ se canentem Cycnū. Sic enim ait, ἐγὼ δὲ ᾄδοντος κύκνου

ἤκουσα, Quoniam vero animal sit φιλῳδόν, Græci κύκνειον vocant eius melos. Appendix autē illud erit, ab Aristotele Cycnum vocari καλλίπαιδα, καὶ πολύπαιδα, quia plures producat, & speciosos fœtus.

Musica triplex. Organorum item musicorum distinctio. De Lyrio, & Loto.

Caput. XXV.

SVnt porro e celeberrimis auctoribus, qui Musicam esse triplicē tradant, Mundanam, Humanam, Organicam. Et mundanam quidē ex Cęlorū cōcentu inenarrabili deprehensam astruxere, necnō ex elemētorū nexu mutuo subtilitatis immensæ. Sed & mira temporū varietas id ipsum iuuat argumentū. Quo enim pacto fiat, vt tantorū orbiū rotata vertigo tacito, silentiꝗ feratur ambitu, etiamsi nobis minus audientib⁹, mirāda sonorū transeat iucunditas? Hāc Plato asseruit. Hūc cōsectati omnes approbarūt. Nec Boetio displicuit, etiāsi sæpe Aristotelico. Humanā vero musicā facile perceperis, si in te ipsum, qđ Persius inquit, descēdere incipias, & miraculū diuinū amplius expendas. Etenim q̄ vis alia spiritalē vigorē mētis cōpotem, mortali, ac terrenæ compagi fermentat, adglutinat, continet, ad pręscriptā perducit metam, nisi coaptatio quædā, & veluti grauiū, leuiumꝗ vocū, quasi vnam efficiens cōsonantiā tēperatio? Quid animæ potestates tam dissentaneas, & compugnātes sæpe conspirare facit, quam ex rationali, & rationis impote vi cōflari, Aristoteles sensit, & docuit? Quid vero corporis elemēta conciliat, aut rata, firmaꝗ fermentatione continet partes? Quā vero Organicā nuncupāt, ea iam ad instrumenta spectat, quæ varietatis summæ pro ingeniorum captu artifex peritia excogitauit. Hęc vero aut intentione perficiuntur, vt neruorum contemperato tractu. Aut spiritu, vt Tibiis, vel his, quę aquę cōstant ratione, Aut percussione quadam, vt in his, quę virga ærea feriuntur. Quæ neruis intenduntur, Cruomena vocant, aut Enchorda, vel etiā ἔντατα, & Prosoda, id est πρόσῳδα. Quæ spiritu inflantur, Pneumatica dici valēt, vel, vt Plutarchus, ἐμπνευστά. Sicut quę propellit aqua, Hydraulica, etiāsi i Architectura sua itē sunt πνευματικὰ, & Hydraulica instrumenta, a Ctesibio excogitata primum, vt Vitruuius scribit, & est a Plinio repertum naturalis historiæ septimo. Citharæ cantus Citharodia nominaẗ, sicuti Tibię Aulodia, Lyrę Lyrodia. Critias vero Citharœdicos cantus etiā Prosodias appellauit. Ex grāmaticis thesauris illud est, a Lyra dici Lyrion, forma diminuta, vt a Thyra Thyrion, a Come Comion, id est viculus. Erant & Loti Tibiarū genus Epithalamiū, vt illud in Epigrammate, λωτοὶ ἄχευν, καὶ θαλάμων ἐπλαταγεῦντο θύραι, id est insonabant Loti, & Thalamorū perstrepebāt ianuę. Sūt tñ qui in Loto piorē corripiant syllabā, vt λωτοῦ κατὰ πνεύματα μέλπει, & esse Calamiscū, interpretētur, vnde dicantur Lotages, qui Lotum exercent.

Tibiarum species. Phorbion quid. Photingia. Papinii ex Thebaide locus explicatur. Proaulion quid. Item Diaulion. Thebanorum in tibiis præstantia. Itē Pronomi tibicinis, Calamaules, Rhapaules, Matroa. Thebanorum vituperatio.

Caput. XXVI.

TIbiarum vero species inuenio plures. Est quā Libyes Plagialon vocāt, ex Loto Elymos ex Buxo est, inuenta a Phrygibus. Sicut Hippophorbon Scenetæ Libyes excogitarunt, & in Equorum pabulis vtuntur. fit ex Lauro. Phorbion, vt hoc interim non taceamus, vocant Græci, vt Aristophanis enarratores explicant, tibicinis ori circumpositam pellem, ne rimam cōcipiat labellum. Monaulus Aegyptiorū inuentum est, hoc est Osiridis, vt aliqui interpretantur, qui & Photinga excogitarit etiam, vnde & Photigia, sunt autē ex loto, inde & Lotinæ tibiæ dicuntur. Meminit Monauli in Thamyre Sophocles. censetur vero hæc nuptialis maxime, Tityrinon quidā item vocant. Fuit vero Monaulus, qui postea dici cœpit Calamaules id est calamo incinens, nam Rhapaules est, qui Calamen inflat, id est stipulā. Tibiā Poetæ etiam Libyn vocant, vt scribit Duris, quia Sirites auleticę inuentor Libys esset, Nomadum vnus, qui &, q̄ Matroa vocantur, id est μητρῷα cecinerit primus. Phryges itē Tibiā inuenisse lugubrem memoranẗ, qua & Cares sint vsi, flebilis eꝫ Carū incētio. Prodūt ex nostris etiā nonnulli, Lydiis tibiis læta concinere, veteris fuisse moris, Phrygiis vero tristia, qm̄ tres haberent tibiarū modos, Ionicum, Lydium, Phrygiū, qđ & Barbarū. Ex iis vero innotescit amplius, quid sibi Papinius velit, cum Thebaidos sexto ita canit,

Cum signum luctus cornu graue mugit adunco

Tibia, cui teneros suetum producere manes
Lege Phrygum mœsta.

Dignũ scitu, qđ tertio rhetorico legimus apud Aristotelẽ, qđ ne intercidat, hic protinus implantabimus. Procemiũ inquit, est orationis exordiũ. Id in Poesi nũcupatur Prologus, in Tibiarũ vero incentione, Proaulion, qđ inquit liberum est, sicut in demonstratiuis principia. Sed ad rem. Tibiarum quasdã legimus vocari Parthenias, quasdã vero Pædicas, Item Andrias, quę dicũtur Teliæ, & Hypertelíæ. Sunt & Citharisteriæ, ac Dactylicę. Nam Phrygias etiã Elymos dicunt. Habẽtur & Diopi, Musocopi, & Hypotreti, necnon Hemiopi. Elymos etiam Scytalias dicũt. Theriam tibiam ex hinnulorum ossibus concinnarũt Thebani, ære obductam forinsecus. Cornu incinnut Tyrrheni. Minutula tibia Gingras est, flebilem & ipsa emittens sonũ, a Phœnicibus comperta, vnde & nomen, nam Phœnicũ lingua Gingram vocant Adonin. Gingricarum tibiarũ meminit in Polyhistore Iulius Solinus. Sed Pomp. Festus putat, ab Anserum voce nũcupatas, qui inquit, dicũtur Gingrire. Meminit Athenæus, sed tibias vocari Gingros scribit. Scythæ Androphagi, & Melanchlæni, ac Arimaspi aquilarũ, & vulturum ossa tibiarum vice inflant. Celtæ ex calamis fistula vtũtur, atq; item Oceani insulares. Apud Aegyptios Polyphthongas tibia ex ordeaceis calamis cõpingitur. Fuit & Tibia dicta Athena, qua Nicophelen Thebanũ in Mineruæ hymnis vsum memorant. Fistula, quã Tonarion vocãt, C. Graccho p̃cipuo suorũ temporũ oratori, musicus, quibus deberet intendi, modos incinebat. Diaulion in Scena dicebatur, vbi tacẽtibus omnibus intus concinebat Tibicen. Thebanos p̃cipue inter Gręcos tibiarum artifici musica p̃celluisse ac inter Thebanos Pronomum tibicinem, disticho comprobatur, qđ & apposui, gratũ, opinor, facturus toto pede cum Græcis, vt nunc est, contrahentibus.

ἑλλὰς μὲν, θήβας προτέρας προὔκρινεν ἐν αὐλοῖς,
θῆβαι δὲ, πρόνομον, παῖδα τὸν οἰνιάδου.

Alias Thebanis negotium facessunt auctores Græci, vt Micropsychis, ac gulæ mãcipatis, vt qui Thria concinnarent, ac Enarsilochos, & Hallantas, necnon Schelidas, quibus etiam Mardonium excepere cum Persarum quinquaginta. Tibiarum repositoriũ vocãt γλωττοκόμιον, & σιβήνην, nam Crupezia tibicinum sunt calciamenta.

Nomos in Musica quid. Nomorum species. De Orthio nomo pluscula. Castorium melos. Laconici Regis mos. Carnii moduli. Carnia festa. Carna Dea. Augustini locus pensitatur, de Iano.

Caput. XXVII.

LEgimus preterea subinde in Musica dici Nomos. Id verbũ haud ita imbutis, perpolitisq; parere difficultatem potest. proinde sciendũ, in carmine, ac cantilena Nomon significare qualitatem vocis, ac moderationẽ, qua vel remissiore vel acutiore vtimur. Eandem itaq; cantilenam duobus tribusve nomis modulantur musici. Ratio autẽ nominis ea est, quia Græce Nomos lex est. Veteres autẽ prius, q̃ literas scirent, leges cãtabant, ne eas obliuioni mandarent, qđ temporibus suis in more Agathyrsis fuisse, Aristoteles scribit. Ergo primas posteriorum cantilenarũ eodem appellarunt nomine, quo omnes vocabantur superiores. Terpandri Nomos celebrãt Grę corũ scientissimi. Alii a gẽtibus denominationẽ trahũt, vt Aeolius, & Bœotius, Ab Rhythmis alii, vt Orthius, & Trochæus. Alii a modis, vt acutus, & Tetracedus. Alii ab ipso, & amasio, vt Terpandrius, & Capion. Orthios dici videtur, q; extentus foret, ac robustus. ὄρθιον græci dicũt in altitudinem surrectum. Orthia tamen Phalanx dicebatur, quę procederet in cornu, profunditatem habẽs longitudine maiorem. Dianã Orthriam Seruius fascelidem intelligi voluit, vt quibusdam placere animaduerto, Orthiam tamen inuenio in Apophthegmatis Plut. in cuius ara cęderentur pueri, qui dicuntur Bomonicæ, q̃q̃ in Lycurgo, Augurii nũcupauit aram. Sudas nunc Orthion legit, Orthrion quandoq;, quibusdã nomen inflectentibus a diluculo, qđ vocãt ὄρθρον. Quæ de Orthii etymo prius apposuimus, a Gellio comprobari videntur. Vbi ex Herodoti libro primo, super Arione fabella repetita, illũ scribit, impetrato a nautis, vt canere liceret carmẽ illius casus consolabile, tunc qđ Orthium dicitur, voce sublatissima cantasse. In quo aduertendũ obiter, in septem Sapientum conuiuio Plut. scribere, adortum Ariona Nomon Pythicon concinere pro sua, & nauis salute. Pollux vero tibiæ sonum Orthion dicit. vnde inquit, Orthios nomos. Polymnestus Orthiorum Poeta celebratur. Nomi huius meminit in libro de regno Dion. Nomon hũc ad belli ardorẽ excitãdi vim habuisse, scribit Eustathius, nã cõcinẽte Timotheo, velut furẽs ad arma prosiluit Alexander. Significat ipsum hoc vel Homerus Iliados Rhapsodia vndecima.

Castorium melos Laconicũ erat,quo vtebantur in pręliis,vt fortiter,& audenter agerent,mortemq; contemnerent,sicuti Plut.abũde testatur. Quin & rex ante q̃ pugnas iniret, rem diuinam musis faciebat,quo & oratione,& memoria imprimis digna promerent facinora.Carnios itẽ modulos legimus quandoq;.Cõstabant hi,vt videtur,neruis pluribus,nam Timotheum Carniis id genus deditum modulis Ephororum vnus, arrepto gladio, interrogauit, ex vtra parte neruos abscinderet, qui superessent ad septem. Carnia vero festa item erant Spartæ, vt puto, Apollinis. Qui etiam Carnius dicebatur.militaris vitæ imaginem ea præferebant.In nouem locis,quę Sciades dicebantur,ab vmbræ Scenicæ similitudine noueni epulabantur viri,diebus nouem.Inuenio apud Græcos,Carnea primum vicisse Terpandrum. Hinc certe nuncupatos scimus Carneonicas. Carneorum deniq; mentio est Herodoto libro.VII.atq; item octauo.Carnios sacerdotes fuisse apud Sicyonios,auctor Eusebius est.Praxilas ait, a Cranio nominata Iouis, & Europæ filio, quem amauerit Apollo.Alcman a Caraneo Troiano.Demetrius a κράμαι,qđ est τελέσαι.Siquidem Menelaum memorant,ad Troianum bellum profecturum festa hæc vouisse,si rem perficeret.Carna vero Dea erat in Latina historia,quã vitalibus humanis præesse credebant.Ab ea petebatur,Macrobius inquit,vt iocinora,& corda,quæq; sunt intrinsecus viscera,salua conseruaret.Huic templum dicauit Brutus,quia Cordis beneficio publicum statũ emendasset.Hanc esse Cardinis deam intellexit sexto Fastorum Ouidius.Et Iunias Calẽdas,quas vulgo Fabatias dicũt quia fabæ adultę diuinis adhiberentur rebus,illi sacras veteri tradidit ritu illis versibus.

Prima dies tibi Carna datur,Dea cardinis hęc est.

Numine clausa aperit,claudit aperta suo.

Iani porro cũ hac concubitũ celebrat idẽ Poeta.Qđ ignorasse Augustinus videtur,quando diuinę Ciuitatis septimo ita scribit,De Iano nõ mihi facile quicq̃ occurrit,qđ ad probrum pertineat. & forte talis fuit,vt innocentius vixerit,& a facinoribus,flagitiisq; remotius.

Arcadum studia in musicis. Virgilii locus enarratur ex Bucolicis. Artificum musicorum vituperatio ex Plut. Aristotelis sententia ad id ipsum. De Stratonico Citharœdo iucunda lectu.

Caput. XXVIII.

MVsicam,si veram expendas,atq; legitimam,vniuersis hominibus conferre plurimũ,constans bene sentientium opinio est. Arcadibus vero inquit Polybius, & necessaria maxime. Proinde ita receptum moribus apud eos est,vt non pueros modo,verum & adolescentes,ac iuuenes ad.XXX. vsq; ætatis annum ea disciplina imbuendos curent,cum sint alioqui difficilis vitæ homines, austeriorisq;.Cantu,& choreis Libero patri ludos concelebrant,singuli pro ætatis ratione.Deniq; vita omnis id genus cantionibus, studiisq; impenditur. Cæteras artes apud eos ignorasse,nulla prorsum ignominia est.Musicam nescire nemo potest, quia necessario discitur. Eius imperitiam fateri,illic turpissimũ est,nec id lasciuię causa,vel delitiarum,sed vt labores assiduos in colendis agris,& vitę prętereа duritiem,atq; asperitatẽ,& austeriores mores ex Cæli tristitia quadam prouenientes,hac quasi dulcedine remolliant,ac contemperent. Huius autem rei argumentum ingens ex Cynethensibus est.Qui cum instituta maiorum peruicacius aspernari cœpissent,in eam breui feritatẽ abiere,vt in nulla Græciæ totius ciuitate scelera maiora,aut crudelitatis exempla ederentur immitiora.Ex iis vero,quę ex Polybii historia subsignauimus,dilucere manifestius opinor,cur vates Mantuanus in Bucolico ludicro subinde in cantilenæ mentione Arcadas plurimis efferre laudibus non desinat. Vt etiam ita enunciet, Soli cantare periti Arcades.Et rursum, Arcades ambo,& cantare pares.Certe musica particeps disciplinæ est,vt praeclare docuit Aristoteles,Item ioci,& rationis otii degendi.At enim cantores,& citharœdos sunt qui βαραύσονσ vocent,hoc est viles,& opus illud non putent viri,nec sobrii,sed iocantis,argumento,ꝙ Persarum,Medorũq; reges per alios id tractantes,voluptatis fiũt participes.Præterea de Diis ita opinamur,veluti Iupiter ipse nusq̃ concinat,aut cithara vtatur,secũdũ Poetas.Porro vt Plut.scientissime docuit, contẽplari optima semper debemus,ne contemplemur solũ,sed nutriamur quoq;.Hęc vero sunt in operibus,quę a virtute proficiscũtur,quę aspectu ipso ęmulationem quandã,& stimulos ad imitandũ iniiciũt,In reliquis vero etiãsi admiratio insit, tamen sæpe contrariũ euenit.Operi nãq; afficimur,eius auctorẽ cõtemnimus,vt in vnguentorũ,ac purpurę ratione.His enim oblectamur,at infectores,& vnguentarios sordidos ducimus. Ex quo sapiẽs id cẽsetur Antisthenis,qui cũ Ismeniam optimũ audisset haberi tibicinẽ, At homo nequã est,inqt,

non enim, si probus foret, tibicen esset. Et Philippus, cum accepisset, filium suauius quodam loco cecinisse, vrbane est obiurgatus, Nonne te pudet, inquiens, ꝙ tam bene canere scias? Satis enim superq; est Principi viro, canentibus aliis, audiendi superesse otium. Idem & in plerisq; aliis obuenit, neq; enim quisq̃ ingenuus adolescens, cũ Pisæ Iouem esset intuitus, Phidias fieri concupiuit, aut Iunonem Argis, Polycletus, aut Anacreon, aut Philemon, aut Archilochus, etiamsi eorũ opera summa sit admiratione prosecutus. Verũenimuero his, quę contra musicam promuntur, occurrere facile est, si Aristotele tradente, dispiciamus acrius, quousq; illi opera danda sit ab iis, qui ad ciuilem virtutem erudiuntur, Et quę melodiæ, quive rhythmi sint perdiscendi, quibus item instrumentis vtendũ. Nam in eo vtiq; refert plurimũ, estq; in iis obiectionũ solutio. Clarũ quippe est, non oportere disciplinã eiusmodi impedimento esse cęteris operationibus, neq; ad res bellicas, ciuilesq; corpus efficere inutile. Qđ erit vtiq;, si in illa non elaborabũt vsq; ad concertationẽ, neq; admirabilia consectabũtur, & superflua, sed catenus, vt gaudere valeant concentu probo, & rhythmis. Vnde item percipi licet, quę ad musicam institutionẽ recipiẽda organa. Cęterũ in hac musicę pragmatia lepidum succurrit Stratonici Citharœdi scomma, quo Propin Rhodium prosci dit facetissime. Erat is corpore procerus, arte citharœdica non bonus, & corpore inferior, scitantibus vero nonnullis, cuiusnam modi foret is, nullus inquit, malus, grandior, piscis. Postremum vero hoc adiectũ ob infantiam hominis est. fuit quippe Stratonico ingeniũ alioqui in numerato semper, ducta vel hinc cõiectura. Habuit is in ludo nouẽ musarũ imagunculas, & Apollinis vnã Discipulos autẽ duos modo. Cũ quęsisset ex eo quidã, quot ei forent discipuli? Cum diis inquit, duodecim. Lusit idem in citharœdum, qui diceretur Bos, Lyræ non peritũ valde, nam vbi id inaudisset, Olim, inquit, dicebatur ὄνοσ λύρασ, nunc vero βοῦσ λύρασ.

Cani remigibus solitum. De Chrysogono modulatore. Tranquilli locus explicatur. Quid Suffertum, & differtum. Intus canere, ac foris quid. Catieni qui sint. Item quid Struthissare. Seruius explicatur de Titis Columbis.

Caput. XXIX.

Cicero in Verrem quodam loco ita scribit. Ab hac præfectus Antonii quidam Symphoniacos seruos abducebat per iniuriam, quibus se in classe vti velle dicebat. Quęri forte potest, quid sibi parte hac Cicero voluerit, proinde paucula ex Asconio subnotauimus. Sciendum inquit est, cani remigibus per Symphoniacos solitum, & per assam vocẽ. i. ore prolatam, & vt in Argo naui per citharã. Nisi inquit, quia in classe dixit, intelligere velimus, ad hoc Symphoniacos capi solere, vt in classe pugnantibus classicum canant. vnde ipsi tubæ classici nomen impositum. Porro Ciceronis sensum iuuat item plurimum, qđ in græca lectum historia est. Quippe refert Duris Samius, in Alcibiadis naui ab exilio redeuntis Chrysogonum fuisse quẽdam modulatorem, qui tanta arte remigum manus dirigebat, vt cum illi remorum pulsum cum Chrysogoni cantu cõiungerent, iucundam audientibus redderent harmoniam. Cæterum & in hac mentione musicę occurrit mihi locus item Tranquilli in Nerone. Media inquit, in Orchestra frequenter populo epulatus, si paululũ subbibisset, aliquid se sufferti tinniturum græco sermone promisit. In cuius nodi explicatione hæsit Lynceus interpres, & in Solœcismum fœdissimum coniecisse auctorem latinissimum videtur. Qꝫ si Senecæ verba vel aduertisset, vel expendisset exactius, facilis ei fuisset enarratio. Sic igitur naturalium primo scribit. Præterea cũ dicitur tibi, Nubem sole esse suffertam, non dicitur, colorem illum immixtum esse velut duro corpori, ac stabili & manenti, sed vt fluido & vago. Suffertam nubem hic accipio interfusam, aut illustratam. Ex quo liquet, Tranquilli sensum esse illum, cantaturum se clarius aliquid, aut qđ græci dicunt, πυκρὸν, id est densum quippiam, ac succi plenum. Nam & differtum pro pleno legimus, tum apud Oratium, tum vero apud. L. Florum, qui de Cleopatra ita scribit. Qđ vbi desperauit a principe, seruariq; se triũpho vidit, incautiorem nacta custodiam, in Mausolęum se (Regum sepulcra sic vocant) recipit. Ibi maximos, vt solebat, induta cultus, in differto odoribus solio iuxta suum se collocauit Antonium. Sed & Seneca in Consolatione ad Albinam, Iumẽtorum inquit, corpora differta, & coacta pinguescere. Quin in quęstionibus rursum, Erãt. n. pinguia, & differta corpora ex longiore otio. Erit ergo aliquid sufferti, plenius paulo quippiam, & succulentius. Cæterum quia latius iam de musica indagine varia scrutati sumus, iam commodum est inde resilire, ne concinnitatis studio, inconcinna nimiũ, & absurda prorsum ista fiant, quando erunt, qui opinentur, tam longis non fuisse incinendum tibiis. Quare si & paucula modo adiecero, coronidem apponam. Cum canant

Citharistæ, manus vtriusq; officio perfungi, quippe plectro dextra vtitur, & hoc est foris canere, chordas vero sinistræ carpunt digytis, qđ vocant intus canere, quoniã quæ sinistra sunt, sępius interiora dicũtur, vt apud Virgiliũ, Dum proram ad saxa suburget Interior. Et apud Sallustiũ, Introrsus prima Asiæ Bithynia est. Intus apud Pliniũ in terrarum situ loca statuũtur, quæ in mediterraneis fere sunt. Sciendum tamen, comitem exteriorem videri ab Oratio dictum, a sinistris assectantem, sicuti etiam approbat Acron. Oratii versus hi sunt.

Qui q̃uis periurus erit, sine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitiuus, ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.

In sanctis porro literis adnotatum & illud, dextrum dici visum pro interiori, Sinistrum pro exteriori. Catienos postremo pro cantoribus vsurpasse Oratium, scribit Porphyrio, a cantore nobili appellatione deflexa; Catienis mille ducentis Mater te appello, clamantibus. Qui vero stridũt potius, q̃ canant, στρουθίζειν græce dicuntur, qđ latine enunciare licet, Struthissare, ex passerum voce, qui Struthi vocantur, verbo deflexo. Passerculi vero credũtur τιτίζειν, id est Titissare, ex quo Titis corriuatur, vt scribit Aelius Dionysius, auiculæ species, aut etiam auis quęlibet minutior. Hinc arbitror illustrari egregie Seruiũ in Bucolico Ludicro interpretantem Titos dici Columbos non latine quidem, sed multorum auctoritate tanq̃ latine. Titos vero columbos dici interpretor ex passerum salacitate, qui solent τιτίζειν. nam & apud Persium pro libidinosis Titos accipimus. Est & verbum huic affine τρίζειν. Sed est id vespertilionum proprium, nam τρύζειν, vocem exprimit asperiusculam, vnde & inflectitur Trygon. Inuenio Titigonion esse item animal paruum Cicadæ persimile. τιτυβίζειν, vt ne hoc quidem pręteremus, hoc est Titybissare, dicitur de perdicibus quibusdam, sicut cæteri postea dicuntur κικκαβάζειν. vnde apud Comicum κικκαβαῦ, aduerbium.

Principum, priuatorumq; mollius sibi indulgentium exempla. Qui sint Blacæ. Item Blacennomion. De Apicio scitu digna.

Caput. XXX.

MAximos quandoq; duces haud ita reformidasse delitias, exemplis aliquot manifestum fit, Nam postulatus proditionis Chabrias cum Iphicrate, increpabatur ab eo, q in tanto discrimine gymnasia nihilominus inuiseret, necnon constitutis horis pransitaret. At is, quid inquit, aliud? te quidem squalidum, & cibi inopem, me vero pransum, vnguentatumq; Athenienses perimant. Hic vero est Chabrias is, quem dicere solitum, prodit historia, formidabilicrẽ videri ceruorum exercitum Leone duce, q̃ Leonũ ductante ceruo. Item illos optime exercitum ductare, qui res hostium bene, soliciteq; exploratas habeant. Vitellii patina luxu notabilis est. Eam principatu suo sestertiis. CC. condidit. Sed faciendæ fornax in campis exædificata est. Vnde Patinarum paludes obiectæ Vitellio a consule Mutiano, graui probro. Nam quid Heliogabalum memorem? Cuius mores retegit abunde vnũ eius dictum, quo rerum pretia Orexin esse conuiuiorum pronunciauit. Pingi se iussit, vt Cupediarium, Seplasiarium, Popinarium. hic porro nõ nisi vnguento nobili, aut croco piscinis infectis, natauit. Iam Domitius Apher Nemausensis clarus orator, Neronis temporibus ex cibi redundantia in quadam cœna, mox spiritum effudit. Aristodemũ tyrannũ apud Cumas in Romanis antiquitatibus Dionysius auctor est, Mollem fuisse cognominatum. i. μαλακόν. Id vero cur sic, varie traditur. Sunt qui opinẽtur, inde irrepsisse cognomentum, q quandoq; parum vir fuisset, ac pudicitiam turpiter substrauisset. Alii vero ex miti natura. Non desunt, qui ex hostili admiratione appellationẽ profluxisse velint, siquidẽ a Barbaris nũcupatũ μαλακόν, quo verbo intelligatur ἀρτίπαις. i. puber, quoniã id ætatis cum coætaneis etiamnũ comantibus, quos inde Coronistas vocãt, in bello aduersum Barbaros manu promptus apparuerit, & consilio, ac prudẽtia illustris, quibus is maximi principatus fundamenta iecerit. Persarũ rex ver agebat Susis, hyemem in Babylonia, æstatẽ in Media. Cuiusmodi vero in reliquis foret hic, vt libera, ita facilis coniectatio est. Propterea magnus Agesilaus regiã eleuans potẽtiã, Quo inquit, maior me est is, si nõ & iustior? Naratũ Babylonis Satrapen æque, ac Sardanapalum deprimit Plut. de quo Arriani historia est, iuxta Anchialum fuisse Sardanapali monumentũ, ac statuam, manibus in speciẽ plaudentiũ coaptatis, eo titulo. Tu hospes bibe, vescere, lude, nam cætera humana ne hoc quidẽ digna sunt. Hęc vero pnũciare videbatur ipse, velut sonitum intuẽs, quẽ crepantes manus ederẽt. Hunc Græci ϖάραβρον dicũt, qđ signat tota vita mollẽ, euiratũq;

Alexandri vinolentiam nemo non nouit. Arrianus conatur tueri. Q. Curtius approbat, qui & comessantis exercitus licentiam taxans præclaram adiecit sententiam, eximiam gloriam sæpius fortunæ, q̃ virtutis esse beneficium, quando ne epulantes quidem, & sopitos mero aggredi ausus est hostis, haud secus bacchantium, eiulantiũq; fremitu perterritus, q̃ si pręliantium clamor esset auditus. In præceptis item sanitatis Plut. vini in Alexandro nimietatẽ agnoscere videtur. Hæc vero in pręstantibus adnotata ingeniis minus miram faciunt priuatorum, & prætenuis fortunę hominũ fluxam, fractãq; vitã, cuiusmodi fuisse memoratur Artemon, cui delitiis lasciuienti etiã Periphoreti cognomen adoptatum, q̃d circulatilem nobis indicat, quoniam lectica circũferretur, & veluti e manibus hincinde sustinentium penderet. De quo insuper memorabile est, q̃d proditũ Græcis scio, metu fractum, atq; stupidum temporis plurimum intra domus septa se continuisse, duobus seruis æreum scutum supra eius caput sustinentibus, nequid ex superioribus forte irrueret. Siquo autem casu egredi cogeretur, lectica tecto adoperta gestabatur. Sunt qui hoc genus delicatos, molliculosq; Blacas nũcupent, q̃q̃ & eo vocabulo fatui quoq; intelligũtur, a pisce prorsum inutili, ac Siluro persimili, dictione inflexa, quem ne canis quidem attingat. Alii Blaciam prope Cumen esse regionem volunt, cuius etiam Aristoteli mentio sit. Erat item in Alexandria vectigal, q̃d astrologi persoluerent, Blacennomion nuncupatum, quoniam eos fatui modo adire solcant. Porro qui obeundis negotiis nimio plus desident, & quadam mollitie torpent, dicuntur βλακεύειν. Damascius, καὶ παροξύνων τῷ λόγῳ τοὺς ἐν ἔργῳ βλακεύοντας. Eadẽ notione vtit̃ Aristophanes Pluto, enarratoribus quoq; astipulantibus. Sed in hac censura quem Apicio anteferemus? Huius pollucibiles cœnas supercilio Stoico conuellit Seneca. Sed & Græci Opsophagi cognomento insigniunt. Auctores habeo, Traiano in Parthis agenti, cum multorum dierum itinere abesset a mari, Ostrea recentia miro ingenio seruata Apicium summisisse. Hic in Cinturis Gallię, vel apud Minturnas, vt scribit Athenæus, ni mendum exemplariũ est, magnam pecuniæ vim profudit, dum Squillis auide vescitur, quę illic habentur maxime. Sed & in Alexandria Astacos magna conquirens cura, cum audisset, in Libya Squillas quoq; capi pręgrandes, ne diei quidẽ vnius moram sustinens in Aphricam confestim transmisit. Q̃d vbi falsum cõperit, execratus prouinciam, ita regredi instituit, ne vnq̃ terras attingeret eas. Et de Apicio quidem ex Græcis hæc. Cęterum nequem fallam, quonam pacto esse idem hic Apicius queat, quem etiã nepotũ omniũ altissimũ gurgitem Plinius seuerissime dixit, Certe in cõsolatione ad Albinam, vt iam perfuncti fato meminit Seneca, cuius & paulo plura subsignauimus verba, tum quia iucũdam complectũtur historiam, tum ad refellendam hac parte Gręcorũ inscitiam, etiamsi Athenæus quoq; sentire id ipsum videtur. Apicius inquit, nostra memoria vixit, qui in ea vrbe, ex qua aliquando Philosophi velut corruptores iuuentutis abire iussi sunt, scientiã Popinæ professus, disciplina sua seculũ infecit. Cuius exitũ nosse, operępretiũ est. Cum sestertium millies in Culinam congessisset, cũ tot congiaria principũ, & ingens Capitolii vectigal singulis comessationibus hausisset, ære alieno oppressus, rationes suas tunc primũ coactus inspexit, superfuturũ sibi sestertium centies cõputauit, & velut in vltima fame victurus, in sestertio centies si vixisset, veneno vitã finiuit. Cõmeminit Apicii eiusdẽ epistolarum. XV. idem Seneca, insimul & P. Octauii inter gulę proceres maxime insignis, & q̃d mirum imprimis est, ipso item Apicio in muli licitatione, quẽ Cæsar Tiberius vendi iusserat, superior. vnde inquit, inter suos ingentem est gloriam consecutus. Deniq; ab Apicio propagatum in Coquos cognomentum, vt Apiciani dicerentur, quadam philosophorũ imagine, auctor est Septimius Florens.

De Pandæsia, & Maza. Itẽ de Amazonibus scitu dignũ. Quę, & quibus in locis Edulia haberẽtur p̃stãtissima. Lesbia farina. Gigartũ. Fungorũ nomina. Mycenę vnde. Ciboria. Colocasium.

Caput. XXXI.

PAndæsiam Græci vocant adiiciale conuiuium, ac ganeatum, dubiumq;, & omnifariam obsoniis differtissimum. Id nos excuratum, glisceruma; dicere possumus, & saliare. Sunt tamen qui eo nomine intelligi malint, ad quod, vbi vescerentur publice, commeantes passim domo portionem quisq; ferrent, in medium tamen, q̃d attulissent, collaturi. meminit Aristophanes, ὥσπερ ingt, μάζα, καὶ πανδαισία. vt Maza, & Pandæsia. Mazã vero eius poetæ interpretes στρυφνὸν ἄρτον exponũt, id est rigidum Panem, quo noĩe quidam eũ volunt intelligi, qui vulgo nautico vsui maximo est, & biscoctum nũcupat plebecula, fuisse tamen pręstantioris edulii speciẽ ex Adagio Gręcis pertrito cõiectare licet, ὑπὲρ μάζαν, Supra Mazã, in eos, qui diffluerẽt delitiis.

apud Lucianum ὑπερμαζᾷν verbum inde flexum inuenio,q̄d est luxuriosius agere,delicatiusq̄; ac diuitiis abundare.Mazam putant ex farina,oleo,& aqua confici solitam.Sudas etiam ex lacte, vnde mox paulo nata & Mattia est,dictaq̄; eo nomine pretiosa omnia edulia,vt scribit Athenęus. Theocriti interpres in θαλυσίοις, Maza inquit,νεομάλακτον,καὶ νεοφύρατον ψώμιον,id est bucella recens.Maddam pronunciant Megarenses.Est Mazæ species Athenæo dicta Cardamyle, etiamsi topicum quoq̄; nomen id est.Amazones pro pauperioribus,tenuiori,promiscuoq̄; vtentibus victu apud Græcorum scientissimos reperias,veluti,qui Mazam non habeant.Sed & Amazones ipsę possent videri inde appellationem ducere,q̄d nec Eustathio displicet, quoniam lacertis,ac testudinibus,& id genus feris alerentur.Quamobrem etiam Sauromatidas,siue Sauropatidas nuncupatas volunt,quia σαῦρας,id est lacertas cōculcent, ac vescantur, q̄q̄ alii q̄ in Sauromatica Scythia habitarent,dictas ita opinantur,q̄d Stephanus tradit.Sed & Eustathius Sauromatas Amazonum connubio insignes refert.Ex hoc vero dilucere potest,quo sensu prouerbiū id enunciarent veteres,ἀμαζόνων ᾆσμα,id est Amazonum cantilena,in quo non tam mulieres intelligo,q̄ pauperes simpliciter,quibus mos est opulentiores frequenter conuellere,ac lautos pręcipue,in necessariorum inopia sæpe ipsi constituti.Mazam porro,vt a diuerticulo repetatur fabula,pro re tenui,viliq̄; vsurpare in moralibus videtur Plut. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν μάζῃ καὶ φακῇ τὸ ἥδιστον. non est in maza,& lente iucunditas.Legimus Sopatrum quandoq̄; Eretriam Eubœæ ciuitatem appellasse λευκάλφιτον.i.candida insignem farina,quoniam indidem Mazæ proferrentur pręstantissimę.At Archestratus colore quodam poetico,inclytam scribit Lesbon æthereaniue candidiorem farinam ferre.Siq̄; farina vescantur Dii,illuc ad coemendam pergere Mercuriū, quippe aliam omnem videri præ illa,velut γίγαρτα.Signat id verbum acinos vuæ,aut etiā punici mali.Ea vero conterentes rustici cum Caricis vorabāt,meminit Aristophanes.Rhombum, Pauonēq̄;,siue etiam Pauum,inter delicatissima habuit edulia veterum luxus,id significat ad Lucilium Seneca.Num inquit,esuriens fastidis omnia præter pauonem,rhombumq̄;? ambitiosa nō est fames,contenta desinere est.Quo desinat,non nimis curat.Inter delitias recenset Plut.Sumen & Italicos fungos,Placentam Samiam,Niuem in Aegypto.Fungos Græci,vt obiter adsit infitiatii aliquid,Mycetas vocant.i.μύκητας,sed addunt etiam γηγενεῖς.i.ex terra genitos.nuncupantur ab eisdem Mycæ genere item masculino.Lucernarum fungi eodem intelliguntur nomine.Signat item Myces ensis manubrium,sicuti apud Herodotum liquet,vnde & Mycænas nuncupari credunt, q̄ ibi a Perseo sint conditæ Mercurii præcepto,vbi excidit gladii manubrium.i. Myces.Fūgum vero communius vocant Græci Amanitem.i.ἀμανίτην.fungi speciem eo nomine Paulus accipit,cū ait, βωλῖται ἀβλαβέστεροι καὶ ἄπιοι καλῶς ἑψηθέντες.οἱ δὲ ἀμανῖται δευτέρας εἰσὶ τάξεως. Murenā ex freto,& Tartesiam in pretio fuisse prioribus,scribit Pollux.Placebat Thynnus Tyrius,Cestreus ex Sciatho,Hœdus ex Melo,aut ex Ambracia,vti est apud Gellium,Conchæ vero Pelorinæ.Vnde forte nomen indeptę,quæ nunc vocantur Pelorides,quas tamen a magnitudine dictas,putat Athenæus.Teutlon ex Ascra.Mænides apud Liparam.Rapæ apud Mantineam.Ctenes autē Methymnæi.Galeus Rhodius.Pscttę Eleusinię.Apuæ Phalericę. Triglæ,siue Muli Ionici.Anguillæ ex Bœotia Copaides,q̄q̄ in Aegypto grandioribus,quæ vocantur Basilicæ.Sicut in Sicilia Plotæ,Raphanides Thasię,Caseus Cythnius,& Siculus,Sal Tragasæus.Est autem in Epiro locus Tragasæ,vt inquit Stephanus,ab Tragaso quodam,cuius honori Sal ibi vt haberetur,contribuit Neptunus,& inde Halsius cognominatur Campus.Tragasęum in Troade Salem intelligit Athenæus,cui cum vectigal iniūxisset Lysimachus,euanuit, mox dempto,succreuit.Ciboria in Aegypto laudātur in Faba Aegyptia,q̄d in Georgicis scribit Nicander.Aegyptiæ fabę radix Colocasium dicitur,q̄q̄ apud Sicyonem fuit Colocasiæ Pallados templum.Est tamen Ciborium etiam poculi genus.Libro quinto Athenæus Ciboriorū folia nominat,& flores.Sed nos iam ab hoc genus indagine resilire,optimum est,ne gulæ mancipatis fomenta curiosius,solicitiusq̄; conquisiuisse videamur,qui terra pascuntur,& mari, quorum ventri,vt inquit Plinius,nauigatur ad Phasim.Quo nomine, vt Seneca grauissime dixit,animaliū, non hominū habendi numero sunt,quidam vero abditi in Ganeis etiam mortuorū. Viuit enim is,qui multis vsui est,viuit is,qui se vtitur.Qui vero latitant,ac torpent,sic in domo sunt, vt in conditorio.

Documenta frugalitatis per exempla historica.Ventri mancipatos esse,velut Antipodas,diciq̄; Lychnobios.De Acilio Buta,& Deorum Cœnis.Opsartyci libri qui sint,& Opsartysia.

Caput. XXXII.

NEqueo temperare mihi, quin hoc potissimũ loco subnectam, quę mihi ad hoc spectantia maxime ex historia comperta sunt. Lysimachum memoria prodit, cũ fuisset in Thracia prelio victus a Dromachete, ac siti fere enectus, se, exercitũq; hosti permisisset, iam siti expleta, ὦ Dii inquit, q̃ pusillæ voluptatis gratia in seruitutem me ex tanto rege conieci. Cato senior, cum populi Romani luxum censorie coargueret, difficillimum esse dicebat, verba ventri facere, qui aures non habet. Sed & illud parte hac memorabile, Dignũ nota censoria esse visum Scipioni Aphr. iuniori adolescentẽ, qui in Carthaginis oppugnatione cum sumptuosiorẽ instruxisset cœnam, simul ex melle apposuerat libum in Carthaginis formã cõcinnatũ, iusseratq; per lusum, vt facto impetu, perinde ac in pręliis fieri assueuit, μελίπηκτον diriperent, sic enim placentã vocabat, tanq̃ ex melle cõcretam, fermentatãq;. Quęrente autẽ eo, qđnam ob suũ peccatum equus adimeretur, Quoniam ĩquit Scipio, me prior hostium vrbem diripuisti. Et magnus Agesilaus Thasiorum delitias reiiciens, non decet inquit, fortia meditantes, voluptates hoc genus admittere, quæ enim seruile deliniũt ingeniũ, ab homine libero aliena sunt. Eundem legimus a satietate, ac ebrietate semper æque abstinuisse, somno vsum, non vt domino, sed vt gerendis rebus obnoxio. In caloribus vero, & frigoribus ita se gessisse, vt solus omnibus vteretur anni temporibus. Timotheũ Cononis legimus a Platone conuiuio exceptum cõcinne admodum, & frugaliter, &, vt inqt Ion, ἀφλεγμάρτοισ τραπέζαισ, id est mẽsis non tumefaciẽtibus, quas somni consequantur puri cum summa corporis tranquillitate, solitum dicere, eos, quos Plato exciperet, & in diem insequentem bene habere. At nostris antipodibus optime transmitti creditur vita, si nec orientem solem spectarint, nec occidentem. Quid enim aliud q̃ Antipodes sunt saginę mancipati, qui ad faces, & cereos viuũt, dum inter pocula transiguntur noctes, somno impenduntur dies, lucis, ac tenebrarũ ordine peruerso! de his putes Virgilium dixisse.

Nosq; vbi primus equis oriens afflauit anhelis,
Illic sera rubens accendit lumina Vesper.

Hos tu existimas, inquit Seneca, scire, quemadmodum viuendum sit, qui nesciunt, quãdo! timẽt vero hi mortem, in quã se condiderũt! tam infausti homines, q̃ nocturnę aues sunt. Licet in vino, vnguentisq; tenebras suas exigant, non cõuiuantur, sed iusta sibi faciunt, mortuis certe interdiu parentatur, horum vtiq; corpora, qui se tenebris dicarunt, fœda visuntur. Quippe suspectior illis q̃ morbo pallentibus, color est, languidi, & emarcidi albent, & in viuis caro morticina est. Inter hosce Lucifugas, & Lychnobios, veluti ad lucernam modo viuos, in reliquũ mero, & somno sepultos, Acilium accepimus Butam prætorium, cui post patrimoniũ ingens consumptum Tiberius paupertatẽ confitenti sero inquit, experrectus es. Prælautas vero, opiparasq; cœnas Oratius deorum vocauit cœnas illo versu, O noctes, cœnæq; deum, perinde ac non desit ambrosia, non item nectar. Propterea M. Tullius summa laude dignos viros ambrosia alendos pronunciat. Opsartycos deniq; feliciores fingendis verbis Gręci libros dicunt, quibus condiendi præcepta continẽtur. Sicuti artificium id genus Opsartysiam, in qua pleriq; census vel ampliores, vti sphæras habent, hoc est pilas, sicut dixit Alexis.

De Voluptate, Lætitia, Gaudio, quibusq; distinguantur finibus. Voluptatem non esse bonũ. Qui maxime Voluptates amplexentur. Caput. XXXIII.

VOluptatis notionem esse duplicem a Seneca accepimus, publicam vnam, qua hilarem animi affectionem demonstramus, alteram, qua esse vitium colligitur. Sic & gaudium sapienti modo contingere astruimus, quando non aliud est fere, q̃ animi elatio bonis suis, viribusq; fidentis. Vulgo tamẽ ita loqui insueuimus, vt magno nos gaudio affectos dicamus amicorum literis. Itidem & in rebus aliis, a quibus tamen magnæ quandoq;, ac inexpectatæ proueniunt improsperitates, quo nomine gaudium nec est, nec debet dici, quoniam gaudio adnexa perpetuitas est, quæ contrarii nescia est. Propterea cum ab omnium maximo Poeta dici audis, & mala mentis gaudia, scito id quidem diserte enunciatum, parum tamen proprie, quando qđ gaudium est, omnino malum esse nequit, Poetæ tamen satis est visum, publica vocabuli notione, quod volebat, explicare. Id autem erat, homines rerum caligine circũfusos malo suo lætari plerunq;. Cæterum quo perspectius, exploratiusq; voces istas suis occlusas finibus, ac veluti pomœriis internoscamus, lætitiã dico, gaudium, ac voluptatẽ, attendendã magnopere arbitror Platonis distributionẽ, qua Philoso-

phus is in mentē,sensumq; animam disparauit,ac menti quidem lętitiam ascripsit,& gaudium,
sensibus autē voluptatē mancipauit. priora illa duo etiam discerniculo quodā dispescuit,q cū
laude semper sit gaudiū,at in vitiū quādoq; labatur lætitia.Est enim hęc animi elatio quędā boni
cuiuspiā pſentia,Quæ si moderationis mensus,limitesve transiliat,rephensionis morsum nō eua
dit,repressa vero,ac suis metita modulis laude nō vacat.Gaudiū autē esse iucunditatem sancit,
quę de cōtemplationis,aut virtutis cuiuspiā maiestate profluat.Propterea in libro de pulchritu
dine,cū de cęlesti.i.vera differeret vita,ali animū scribit contemplandę veritatis vsu,& gaudere.
Inde fit,vt apud eūdem gaudiū,mentis nūcupari alimoniā,obseruarimus.Quin & cōtēplationis
pręmiū esse illā ipsam poetico inuolucro sępe significatā Ambrosiā.At inde emanās omnibus ab-
solutū numeris gaudiū Nectaris nomine,qđ & ipsum immortalitatē ratione etymologica expri
mit,recte a prudentioribus intelligi.Sed & ante Platonē Mercurius,homini a Deo contributam
autumat rationē,vt eū suspitionibus,acriq; perquiramus indagine,sensum,vt cognoscamus,In-
telligentiā,vt cognoscentes gaudeamus.Voluptas vero ita ab eodē Platone finitur,ceu titillans,
pręsuauisq; in sensibus motio intelligi debeat,quā inde consurgere statuit,vbi indigētię paria fa
cias.Quippe necessitas appetentiā conciliat,ac ex absentia dolorē.Satisfactio iucunditatē sensibus
inducit.Hāc vero voluptatē omnibus damnatā calculis ex bonorū albo expūgit,sequestratq;, eo
maxime argumēto.q,sicuti quę calori admouētur,incalescunt dubio pcul,ita cui adsit,assistatq;
bonū,ipsum item euadere bonū,cōsentaneū est.Verūeniuero voluptatis pſentia in bonā frugem
euadere neminē,perspicuū fere videri,quādo & rationis impotes ferę fusius,vberiusq;,q̄ nos vo-
luptatibus titillentur,lasciuiantq;,quarū nullā tamē inde proficere cōperias. Adde q,quo hebe-
tior quisq; est,ac natura imbecillior,immo vero inscitior,insipiētiorq;, eo amplius voluptate per
fruitur.At obsecro te,q̄ ab ratione dissentaneū,q̄ omnino absurdum,ignauissimo cuiq; largius,
q̄ frugi hominibus qđ bonū sit,obuenire! Hinc diuine,vt omnia,ad Dionysiū Plato scribens,vo-
luptatē maximo esse hominibus detrimēto statuit,inscitiā porro parere, inquietudinē quoq;,ac
stultitiā,& petulantiā. Propterea,q in sensibus late pollet,dominaturq;,qui satellitū instar,imo
vero subsessorū assidue nostrū captare vidētur interitū,in profunda corporis animā,eiusq; ratio-
nale lumen intrudentes,adobruentesq;,quādo sic affectę nec auras suspiciunt clausæ tenebris,&
carcere cęco.Animū voluptariū,emollitūq; delitiis,ac earum delinimentis,veluti vnco tractum
non Tarentinus modo Architas, sed & Plato pertuso,rimulentoq; consimilē vasi prodidit,quo-
niā crassetur in infinitū concupiscentia,nec explendi vlla sese ostentet ratio.Verū alii etiā Euripi
inconstātissimis fluxibus,refluxibusq;,vt Epicharmus & Socrates, q voluptariū venenū immo
effera titillantium rabies modo reciprocantis vndę nullo fine affluat,refluatq;.Illud vero Mercu
rii cuiusnam modi est,q̄ propheticum,vt sic dicam,q̄ diuinū! Qui mente viuit,immortalis Dei
vitam agit,qui vero corpore,ac sensibus,bestiarum.O pręclarum,O plausibile intellectus nostri
lumen,si eius adminiculo,& claritate diuinitatis omnia ineffabiliter supereminētis æmulos nos
facit.Rursum o dirum,inauspicatūq; teterrimi carceris commerciū,si ad caliginem densiorem a
cælesti splendore sequestratos reuocat,in terrenam mersat naturam originis oblitos pręcelsę,de-
niq; brutum circūponit animæ infra lunam diuinissimę omniū.At inferat hic forte aliquis,non
omnes vtiq; voluptates videri dignas,quibus nigrum affigas theta, quando & honestæ aliquæ
sunt,ac probę.Scribit vtiq; Plut.in Commentariolo,An seniori accedēdū ad remp.eiusmodi ca-
pessentes administrationē pulcherrimis,maximisq; perfrui voluptatibus,quibus cōpar est item,
Deum aut solis,aut pręcipuis lętari.Sunt autem hæ,quas ex honestis actionibus prouenire,ma-
nifestum est.Quippe si pictor nobilis Nicias tātū artis suę lętabatur operibus,vt velut sui oblitus
ex famulis scitaretur subinde,an esset vsus balneo,itēq; an foret pransus.Si Archimedem tabulę,
geometricisq; intentū figuris vi abductū perungebant famuli,& is in ventre obuncto Schemata
delineabat.Si Canus tibicen,dū vteretur arte,longe maiorem sibi afferri voluptatē dictitabat,q̄
cæteris,quando & mercedis loco duceret,q audiendi patientiam præstarent, An non aduerti-
mus,q̄ vberes,q̄q; non paruas sibi ex virtute,ac præclaris actionibus voluptates comparent pręe-
stantes viri! Quorum animæ non aureis Euripidis alis, sed Platonicis potius,ac cælestibus au-
gustiores,elatioresq; gaudio euadunt vberrimo.Interrogatus Epaminondas,quidnam ei iucun
dum in vita maxime obtigisset, q inquit,parente vtroq; superstite,Leuctricam retulerim vi-
ctoriam.Cæterum quæ in mente constituitur iucunditas,quæq; de virtutum promitur excel-
lentia,non voluptatis nomenclatura,sed gaudii a Platone censetur.Peripatetici vero hasce item
recte dici voluptates opinantur,vnde liquet, nominum sæpe,non rei esse inter magni nominis

conditores disceptationem. Q, si postremo solicitius exquirat quispiam quo nomine tam vehementem voluptatis pruritum sensibus ingenerarit natura? Respondendum, vt huius velut fomento amplius ad vitæ necessaria munia excitemur, ac lubentia prouehamur quadam. Sed curnã expletam indigentiam consequitur vel pœnitentis mœror, vel satietatis onus? Nempe, vt inde commoniti non vltra necessitatem quicq̃ admittamus, quod naturæ mox inferat nocumentum. Iuuenes omnino ad voluptatem propensiores pernoscuntur, quoniam eorum præcipue augescit corpus, & ad congruam sibi perfectionem toto tendit conatu, vnde maximis, vehementissimisq; agitatur motibus, ac conuellitur, indeq; etiam maiori opus est medicina, proinde remis, velisq; voluptuosa consectantur. Idipsum fere melancholicis vsuuenire, compertissimum est, quia bilis atræ vi assidue contabescit corpus, & ex humoris eius siccitate vehementiore arroditur, ꝓptereaq; in voluptates feruntur procliuius. Sed & cunctis prope hominibus insitum maxime, voluptates amplexari, quoniam ætatis exordio mente quodammodo sopita, sensibus tantũ vtimur illis obsequimur, eorum, vt sic dicam, dictata amplexãtes. At hi veritatis naturam, & inde profluens gaudium assequi nequeunt. Quia vero sensuum suauitas eius, quo mens alitur, Gaudii vmbra est quædam, atq; imago, decepti similitudine, illo procul relicto, hanc consectamur, huic totis qđ aiunt, cuneis, hæremus affixi. Et q̃q̃ auctioribus iam ingerat sese rationis lumen, nihilominꝰ receptam, inueteratamq; sectamur consuetudinem, diu nanq; sensibus credere, & eorum motibꝰ obseq didicimus. Mos vero altis nixus radicibꝰ, irroboratusq;, aut vix, aut oĩno exolescere neqt.

Crates quo pacto repercusserit voluptarii cuiusdam dictum. Cur Cibus deterior, si gratus sit plus prosit, q̃ probus, sed ingratus.

Caput. XXXIIII.

FVisse quendam Plut. scribit, qui voluptatũ laqueis irretitꝰ, ac delitiis adobrutus ita etiamnũ sibi scribere permisit, ταῦτ᾽ ἔχω ὅσσ᾽ ἔφαγον, καὶ ἐφύβρισα, καὶ μετ᾽ ἔρωτος τέρπν᾽ ἔπαθον. Quorum is ferme verborũ sensus est, sibi deniq; reliqua fieri, quæ gulæ indulsisset, aut comparasset per iniuriam, vel in amore suauia ꝑcepisset. Aduersus vero hæc Philosophũ Cratẽ ita rescripsisse, ταῦτ᾽ ἔχω, ὅσσ᾽ ἔμαθον, καὶ ἐφρόντισα, καὶ μετὰ μουσῶν σέμν᾽ ἐδάην. Quibꝰ illa repercutiẽs inueret, supesse sibi q̃ vel perdidicisset, vel cura, studioq; tractasset, ac cũ musis honesta imbibisset. Cęterum quia de voluptate multus est nobis iam sermo, prius q̃ inde stilum subducã, aut castra moueam conclamatis vasis, succurrit breuis, ꝗ mos scriptoris est, & absoluta tamen Hippocratis sententia, non vsquequaq; ab instituto abiuncta. Ea vero sic habet, Potꝰ & cibus paulo deterior, modo suauior sit, q̃ qui melior, sed insuauior, anteponendus est. Eum locum accuratissimus interpres Galenus enarrans, non esse ob id solum ita agendum, vt male habẽtium titillationi, & quasi ꝗbusdã lasciuiẽtis gulę inuitamentis obsequamur, & illectationi subblãdiamur, sed etiam, quia futurum sit q̃ maxime tum vtile, tum salubre. Quicquid enim suauiter abligurimus, & pro delectamento habemus, condere venter, & stipare, necnon percoquere facile potest, contra defugere, ac recusare tetra, insuauiaq;, quippe quæ aut nauseas, inflationemve, aut fluctuationes perconcinnent. Itaq; sæpenumero accidit, vbi paulo deterior cibus ingerit̃, sed iucundus, & voluptarius, & cuius subit prolubium esitandi, vt non insuper maneat deterior, sed interdum probior euadat.

De operis huius varietate ex diuersissimis cõcinnata. Scytham agere, quid sit. Panis genera, & instrumenta. Megalartus, Megalomazus.

Caput. XXXV.

ATqui erunt fortasse, quibus fœtura hæc nostra monstri cuiusdam videatur similitudinem præferre, quando nunc ad Philosophos diuertamus, nunc & medicos amplexemur, sæpius nostrates aduocemus ad partes. cum nostrates dico etiam Græcos intelligo, qui humaniora hæc percoluere studia. Ita profecto est ex diuersissimis artium bonarum antesignanis racemationem facere, siue Spicilegium, nobis propositum est, sic tamen, vt qui in monstris conuisitur, nũc teter, & aspernabilis, nunc ridicularius absit aspectus, nec citra census, delectusq; nostri vltimam manum. Varietatem consectamur maxime, qua lectione multa elanguentis lectoris detergatur fastidium. Scythas interim putemur agere, πρὸς τὴν ἀφθονωτέραν νομὴν μετεξανισάμενοι, id est ad lætiora pabula idẽtidem demigrantes. Vbicunq; se ostentarit, qđ cum iucunditate aliqua hosce libellos instructiores, fertilioresq; ad nouam sobolem, & frugem lætam

in studiosorum ingeniis producendam valeat efficere, præcerpemus, vt sit inoculationum
quoq; veluti agmen non amœnum modo, sed & gratum imprimis. Verum iam interfari desi-
namus, agamusq;, qd instat. Panis inuenio non vnum fuisse veteribus genus. Quando sunt
imprimis, quos Zymitas dicunt, quibus aduersi sint Azymi nuncupati. nam nominis etiam me
minit Plato. Erant & panes nuncupati Obeliæ. Alii Cribanitæ, aut etiam Canchrydiæ di-
cuntur, aliqui Apiritæ. Panis bucellam nunc Psomon vocant, nunc Enthesin. Nam Aristo-
phanis interpres, Enthesin psomon exponit, & ἄκολον, id est panis frustum. Pityrias vero panes
viliores intelligunt, velut furfuraceos. Nam triticeos appellant Pyrinos. Inter quos habentur Si
tanii ex quadrimestri tritico. Charisium vero Placentæ putant speciem. Apud Aegyptios in acu-
tum conformati panes Callistei vocabantur. Sicuti Orindam Aethiopes ex Orindio concinnatū
dicunt, seminis id in Aethiopia peculiare gen⁹ est, Sesamo persimile. Orthostates autem sacer in
telligebatur panis. Fuere item Nasti panes, quos item Sactos vocāt, ex melle, ac vuis passis, & aro-
matis aliis confecti, cuiusmodi sunt, qs nunc in Natiuitatis festo passim vtimur. Sunt tamen qui
eo nomine recentem intelligant, & calentem panem ex oleo, meminit Aristophanes Pluto. dictū
volunt, quia densior sit, constipatiorq;, nil prorsum leuitatis habens, aut inanitatis, ἀπὸ τοῦ νάσ-
σεσθαι ἀρτύμασι. Lycophron, πρὶν ἂν κρατήσῃ νασὸν εὐσόχῳ λίθῳ. A Nasto vero dicti Nastopha
gi, qui eius esitandi prolubio tenentur, Sed & Nastocopi ex eodem corriuātur fonte, videnturq;
ita dici panis eius confectores. Sicuti apud Platonem in Gorgia Artocopi vocantur, quos Arto-
pœos nuncupant. Erant & Mazæ quædam sacræ Amphiphones appellatæ, quas Dianæ offere-
bant Munychiæ, ardentes per ambitum faces affigentes. Sicut panes Obelias Dionysio inferebāt
qui ex hoc vocabantur Obeliaphori. Obeliæ vero dicti, quia veruculis quibusdam constipa-
rentur, quos obeliscos vocant, vel assarentur, aut qa obolo venderentur. Pelani vero communes
erant diis omnibus, ita a figura nuncupati. Est enim Pelanos nunc apta sacrificio mola, nunc etiā
circa os concretior spuma, vt apud Euripidem in Oreste. Sed & succosa lachryma modo thuris
gummi densata. Est item eo nomine Obolus, qui vaticinātibus erogaretur. Fiebant Pelani ex pa-
pale, id est tenuissima farina, qđ Didymus scribit. Boues item iis adnumerantur, sic nuncupati,
ꝙ cornua haberent præfixa, Inferebantur Apollini, Dianæ, Hecate, & Lunæ. Selenæ id est σελή-
ναι sex erant, septimus sequebatur Bos. At quæ dicitur Melittuta, Trophonio. Dignissi-
mum vero scitu, mortuis hæc fere solita tradi, Melittutam, quæ Cerbero obiiceretur, Obolum,
quem caperet Charon, Coronam, quæ significaret, vitæ certamina exanclata. Mystile, quem cani
bus obiicerent, dicebatur panis, q̄q̄ & Mystilen vocabant sorbitionis gratia excauatum panem.
Collyra dicti minuti panes, q dari pueris consueuere. Alicubi tamen Collyria dicuntur Lalan-
gia. Vnde & κολλυρίζειν verbum, quo in sartagine Lalangiorum percoctio significatur. Sunt
qui ita etiamnum scribant, Eresionem fuisse Oliuæ ramum lana coronatū, propendentibus omni
fariam terræ fructibus, necnon placentis Collyris, quem virens ætate ferret puer, affigeretq;
pro templo Apollinis in Pyanepsiis (festum id Apollini sacrum). Fuere item Gaioli, & Lagunculi dulciarii panes a Gaio, & Lagone pueris. Phacinus panis a lente videtur dici, quam vocant φα-
κὴν, aut φακὸν, vnde Phacossius dæmon, & Bulbophace apud Chrysippum. Collabi panes dice-
bantur similitudine quadam Collaborum in Cithara. Sunt autem Collabi fidium epitonia, id
est clauiculi, quibus circunnectuntur fides, quos etiam Collopas dicunt, quos ex colli corio con-
fici solitos legimus, quam partem eodem nuncupabāt vocabulo, quoniam inde fieret gluten, qđ
Collan Græci vocant. Colix item panis, quem Subcinericium interpretantur quidam, Aristo-
phanis tamen interpres in batrachis, vbi poeta ait κόλικας, exponens inquit, ἢ ἄρτους, ἢ ἔντερα,
id est aut panes, aut interanea. Inde & Colicophagi dicti. Quos autē Gręci Bomilios dicunt, ex la
tinis nonnulli quadratos intelligunt, nam sic ab Romanis dici, auctor probat Athenæus. Bio-
mon tamen apud illos reperio pro panis fragmento, vnde & panem ὀκτάβλωμον dixit Hesiodus
velut octo fragmentorum. Inter Mazas porro diis sacras erat & Hygiea, id est ὑγίεια, quo
nomine proprie significatur sanitas. Sunt & Mazæ plures vsibus modo humanis dicatæ, vt
Anthema, Thridacine, Oenutta, quæ ex vino subigebatur, Dandalis, Cardame. Placentarum
item species comperio plures, Pyramunta ex tritico, Sesamunta ex Sesamo. Aeglen inter Placen
tas fuisse auctor Pausanias est, probat & Cratinus. Est item Aegle sacrificium, quod in Delphos
mittebatur. Quinetiam Tesserarius iactus. Fuit & Cotyliscus, Thrymmatides quoq;. Nam Cre
pis ex melle conficitur, & farina. Itrion ex Sesamo placenta est, ac melle. Teganites in sartagine
coquitur ex oleo. Elaphus placēta est in Elapheboliis confici solita ex Sesamo, & farinę flore. Cho-

ria ex melle, ac lacte cibaria fuere. Pæſſa apud Coos placentulæ ſunt. Myllos inuenio Syracuſis ſubigi in Theſmophoriis ex Seſamo ſolitos, melleq́;. Erãt autem muliebria Ephebæa. Placẽtarum deniq; genera ſunt Tarentinum, Craſſianum, Siculum, Cluſtrum, Plicium, Guttatum, Montianum, ſubigitur id ex vino, caſeoq́;. Cruſtum Tabonianum. Muſtacia ex Oenomelite conficiebãtur. Spira caſeo conſtabat. Habebantur & Tyrocoſcinon, Coptoplacus, Pancarpia, Polton, Pyanion. Quia vero de Itrio facta mẽtio eſt, apud Galenum ita lego, Qui fumoſum ructum percepit, fateatur ſe a cœna placentam nidore plenam comediſſe, quales ſunt, quæ ex oleo, & Itriis, & aliis huiuſmodi concinnantur. Probabantur & Samiæ placentæ. Item Philoxeniæ a Leucadio compertæ Philoxeno. Conos ex vuis fiebat paſſis, & Amygdalis. Echinus item inter placentas recenſetur apud Athenæum. Sicut Eſcharites apud Rhodios, in panis & placentæ meditullio. Cui grata eſt placenta, nuncupatur Philoplacus. Poſtremo ſunt & in ſanctis nuncupati literis panes propoſitionis, quia ſic ſuper menſam diſponerẽtur, inquit Nicolaus Theologus. In hebræo panes vocantur facierum, vt ſic dicam, quia vt Rabi Salomon auctor eſt, figura erant quadrata, altera tamen parte longiore, cuius extremitates in ſurrectum replicarentur. Alii rotundos, globatoſq́; fuiſſe tradunt, et ideo dictos facierum, quia ex vtraq; parte conſimiles forent, neq; enim in furno coquebantur, ſed in vaſis ad id peraccommodis. Dicebatur & menſa propoſitionis. Sed cur ſic, ex Bedæ verbis elici clarius poteſt, ſuper exodi Cap. XXV. vbi ſcribitur, Et pones ſuper menſam panes propoſitionis. Bene inquit panes ꝓpoſitionis vocantur, q̃a ſemp debet patere ſermo ſalutis cunctis fidelibus, nec vnq̃ deeſſe oportet in eccleſia verbum ſolatii. Dicuntur & panes primitiarum. Regum quarto. Thiagones in Aetolia dicuntur deo panes dicati. Arcam panariam vocat Ariſtophanes Sipyam. Inſtrumentum vero ſubigendæ farinæ concinnum apud eundem vocatur Mactra. Artopteum eſt coquendi panis officina, item inſtrumentum ipſum, in quo percoquitur, quod & Artoptam vocant. Plathanos vocant, in quibus effingũtur panes. Cardopum mactram intelligunt, quam & Magida dicunt. Aliis tamen Cardopos arcam ſignat panariam. Erat & Apomactra, Scytale, Cypros apud Cleonem Melopæum libro ſecundo. Sicut apud Hipponactem Iamborum primo, Hemicypros. In hoc præterea vſu Codomeum, & Telia, & Scapha, necnon Creſera, & Creſerion. Apud Bœotiæ Scolum pręſtantes fieri panes conſuetos, accepim⁹, vnde & Cereris Megalarti, & megalomazi ſtatua erecta colebatur, Cõſimiliter vero apud Meſapios in Iapygia, vbi etiam fuiſſe rex Artos dicit. Sed & feſta noĩe Megalartia, de panis magnitudine appellatione ducta. Celebres erant & panes dicti Agelæi. Apud Syracuſios vero Ceres colebatur σιτῶ, vt ſcribit Athenæus, ob σίτον, id eſt frumenti curam, fertilitatemve. Quod ad placentas attinet, de quibus ſatis multa, vehementer adnotanda eſt Matronis cuiuſdam Parodia,

πῶσ ἂν ἔπειτα πλακοῦντοσ ἐγὼ θέιον ἀπεχοίμην;
οὐδ᾽ εἴ μοι δέκα μὲν χέιλη, δέκα δὲ ςόματ᾽ εἶεν
γαςὴρ δ᾽ ἄρρηκτοσ, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη,

Id eſt, Quonam pacto a placenta ipſe diuina abſtineã? Non ſi mihi labia forent decem, decẽ itẽ ora Infrangibilis porro venter. æneum quoq; ineſſet cor.

Panem ex omnibus difficilis eſſe percoctionis, Carnem non ita. Caput. XXXVI.

POſtea vero q̃ affatim panis genera executi ſumus, q̃tum noſtra paruitas tulit ex multiiuga græcorum auctorum lectione, Auicennæ placita ſubnotare, nõ incõcinnũ omnino fuerit, nec vt iidem dicũt Gręci, ἀπροσδιόνυσον. Igit̃ ſecunda primi, Panis inquit, impedimentum, vbi non percoquat venter, maximum cenſeri debet, Carnis vero non ita. Ex hoc inquit interpres, id paſſiuum inaudimus, Diſſertionem vtiq; omnem eſſe incommodam. Verum quæ ex pane fiat, peſſimam. In ſtomacho quippe reſidet diu, onere imprimis moleſto, ꝙ ſi nõ concoctus ſatis, deniq; dilapſus fuerit, Hepar præfarcit, ac Meſeraicas. Caro autem maiorem ducit cum humano corpore ſimilitudinẽ, proinde ex ea minus prouenit nocumenti, & Hepatis, aut Meſeraicarum præfartio leuior, ac curationi minus, minuſq́; obſiſtens, imbibentibus membris lõge ꝓcliuius ob cognationem quandam, carnis ſuccum, q̃ panis. Tatiani hęretici de carnis abſtinẽtia dicti ſunt Eucratici. Vnde Eucraticæ apud Hieronymum.

Felicitatis humanæ inconſtantia. Timothei hiſtoria ad id. Ciceronis obſcuritas illuſtratur, ex Epiſtolis ad Atticum. Caput. XXXVII.

FElicitas inquit Seneca, res est inquieta, ipsa se exagitat, mouet cerebrum non vno genere, Alios in aliud irritat, hos ad impotentiam, illos in luxuriam, hos inflat, illos mollit, & totos resoluit. Quinimmo si verum facere iudicium volumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortalium, vt inqt Euripides, nemo est felix. Proinde, vt ex Plinio verba mutuemur, abunde, atq; indulgenter Fortuna deciditur cum eo, qui iure dici non infelix potest. Suppetunt in hoc exẽpla mille. Illud hic apposuisse, operæpretium fuerit, tum q̃a scitu iucundum, tum quia insimul nodus ex sexto Epistolarum ad Atticum explicabit, ni fallimur, egregie, quẽ, cũ Pataui eũ librũ prouincialibus auditoribus meis interpretarer, vt cõniuẽs, trãsilueram, testatus tñ, nusq̃ me, qđ ad eam historiã pertineret, cõperisse. Nunc ex Vlpiani græci rhetoris monumentis loci eius enarrationem aucupabimur, simul & humanæ leuitatis tumorem reprimemus, edocentes, quo tandem spes nostras deceat collimare, ne a scopo seiuncti, velut vmbræ vagemur. Igit vt a Cicerone ordiamur primũ, eo quẽ p̃signauim⁹, loco ita græce scriptũ repias, τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὅλως χέρεως πεφροντικέναι hoc est, Libertum aũt ei⁹, Cononis cognominẽ patri nihil omnino curasse. In hunc scopulum impactus est lembus. In eo quid aliis obuenerit, non statuo, neq; enim Cuminum serimus, vt maledictis, & linguæ procacitate lętiores prouentus hisce nostris lucubratiunculis conquiramus, ne improbe item faciamus, si in alienis subinde ostentare ingenium velimus, lacerando, cõuellendoq;, q̃q̃ id publico bono nõ reiicimus qñq;. Verũ ne diutius legẽtium desyderia distineamus, is ita refert, cuius testimonium paulo ante aduocauimus, Timotheus Atheniẽsium dux fuit, Cononis pater, initio vel fortunatissimus, si quis alius, memoriæ siquidem proditur, ad quodcunq; mitteretur bellum, facilem, ac perinde certam retulisse victoriam. Vnde factum est, vt a pictoribus nõ aliter per picturam exprimeretur, q̃ vt dormiens, assistente ei muliere, quam fortunam intelligi volebant, q̃ retia ferret, & id genus instrumenta alia, venationibus accõmoda, hoc figmento prudentioribus insinuãtes, pro eo fortunam omnia peregisse, ipsum vero nil prorsum aliud, q̃ dormitasse. Cæterum vbi is grauius hæc, molestiusq; ferre cœpit, asserens audacius, suę ipsius virtuti, & ingenio perspicaci victorias omnes acceptas referri, par esse, procul fortunæ aura sequestrata indignata dea dicti tumore, nunq̃ postea Timotheum ex hoste potitum victoria. Plutarchus parte quadam ipsa hæc item comprobat iis fere. Timotheus inquit, fortunat⁹ habebatur imperator, quo nomine extimulati quidam non citra liuorem ciuitates expingebant, sponte se in Cyrtum insinuantes, Vas est id piscatorium, illo altius consopito. Ad quæ Timotheus eludens, si tanta inqt vel dormiens conficio, quid excitatum me facturum putatis? Scribunt nonnulli ex Græcis amplius, in paupertatem eum recidisse. Quin dum secundiore vteretur dea, solitam se illi fortunã subinde offerre. Timotheum deniq; Cononis patrem cõmostrat Pausanias quoq;, ne refractarius aliquis aduersum ire meditetur. Timothei turrim celebrat Aristophanes Pluto. Hæc nimirũ grauius commonent, quotquot ex voto cogitata omnia citra pulueris tactum conficiunt, ne nimiũ sibi fidant, sed volubilem felicitatis humanæ inconstantiam ante oculos proponant, scientes eiusdem esse numinis vtrãq; paginam facere, vel potius nostra omnia esse in motu, nil solidum, nil, qđ eodem diu permaneat gradu, quoniam vsq; ad ludibria, Mũdi pars non vilis, homines quatimur fortunæ salo, nullaq; non hora occurrant, qui Lethargum patiantur, communem, vt ille ait, delusarum mentium morbum. Quid, q̄ oĩs vita supplicium est? In hoc profundius, inquietiusq; proiecti mare alternis æstibus reciprocum, nunq̃ stabili consistimus loco, pẽdemus, & fluctuamur, & alter in alterum allidimur.

Felicitatem veram ex Deo esse. Opinionem de Deo esse omnibus insitam. Triplici calle conscẽdi ad Dei cognitionẽ. De Prophetis. Item de Christo scitu digna.

Caput. XXXVIII.

PRoinde altius, generosiusq; esse excitãdũ animũ, ni vndiq; ĩscitię caligine circũfusi lapsitamus, liquet opinor, q̃rendũq;, qđ sit homini p̃priũ bonũ, ne, qđ historicus inquit, vitam sicuti peregrinãtes transeamus, sitq; pręter naturã corpus voluptati, anima vero oneri. Siqdem bono suo constant oĩa. Vitem commendabilem fertilitas facit, Sapor vinum, velocitas Ceruum, iumenta dorso fortia sunt, quia illorum vnus hic vsus est, sarcinas ferre. In cane sagacitas prima est si peruestigare debeat feras, cursus, si consequi, audacia, si mordere. In homine vero qd optimũ est? Nẽpe inqt Seneca, Ratio, hac antecedit aĩalia, Deum seqtur, hęc recta, & con-

ſumata felicitatem hoīs ipleuit. Quā Erichthoniū illū, mirandæ vetuſtatis virū, Dardani ex Batea filiū, ne ſuſpicatum qdē eſſe, cōtēderim. Eū tñ oīm hoīm fortunatiſſimū antiqſſimi ex Græcis pnunciant. Cōſumata ratio deū habet ſcopum, in quē cogitationes oēs, & actus dirigat, qñ illuc tendit noſter conatus omnis. Ab illo ſeiuncti bulla euadimus, & ſiquid bulla compertum imbecillius eſt. Natura humana, inquit Iamblichus, nec rationē qdē, orationēve de deo ſuſcipere poteſt ſine deo, nedum diuina opa abſq; illo valeat implere. Eſt qppe imbecillis adeo, & hebes prorſum, vt nullū nullitatis ſuæ remediū habeat, niſi quandam diuini luminis portionem deſup influētē, abſq; ea nil oīno a nobis diuini perfici poteſt, Deus eſt omnia, poteſt oīa, implet oīa ſemetipſo. Nos aūt ad diuinitatem velut ludus. Q; ſi in deo bonorum oīm eſſentia, perfectioq; continetur, ac prima poteſtas, primumq; bonorū principium illic eſt, merito ſacerdotes ſoli, & qui ſimiliter ſuperis ſe dediderint, atq; legitime vnionem ad illum fuerint conſecuti, bonorū oīm principium, atq; finem ſtudioſe pſequunt. In hoc vtiq; ſtatu & veritatis contemplatio adeſt, & intellectualis ſciētię conſumatio, atq; vna cum dei cognitione conuerſio quoq; ad nos ipſos, noſtriq; agnitio comitatur. Quāobrem Idea felicitatis eſt, ipſum cognoſcere bonum, ſicuti Idea malorū, eſt vtiq; ipſa boni obliuio, & fallacia circa malum. Hinc Platonici ductor agminis Plotinus malum inquit, aīę eſt alienis id eſt caducis hærere, bonum vero domeſticis, atq; cognatis. ex hoc item illud eſt, Mihi vero adhærere deo, bonum eſt. Propterea ſcienter Mercurius, Eſt inqt, hoīs menſura ante omnes religio, quā ſequitur bonitas, ea demū tunc videtur eſſe perfecta, ſi etiam cupiditatem omnium alienarum rerum deſpectui habeat virtute munita. Vnuſquiſq; pietate, religione, prudentia, cultu, & veneratione dei clareſcit, quaſi oculis vera ratione perſpecta, & fiducia credulitatis ſuæ eaten⁹ inter hoīes præſtans, quatenus aſtra reliqua ſol luminis maieſtate agnoſcitur pcellere. Adiicit his calculum quoq; grauiſſima, & plauſibilis maxime Pythagoræ ſententia, quem dicere ſolitū accepimus, ὅτι βέλτιςοι γιγνόμεθα πρὸς τοὺς θεοὺς βαδίζοντες. i. accedēdo ad deū effici vnūquēq; optimum. Adde publicū humanæ reip. conſenſum. Ex tot inquit. M. Tullius, generibus nullū eſt animal præter hominem, qđ habeat notitiam aliquam dei. Ipſis porro in hominibus nulla gens eſt, neq; tam fera, nec tam immanſueta, q̄ non, etiamſi ignoret, qualem deum haberi deceat, tamē habendum ſciat. Ex quo efficitur, vt is deum agnoſcat, qui vnde ortus ſit, quaſi recordetur. Sed & alibi idem Cicero, q̄q̄ ſub aliena perſona, Quæ gens inquit, eſt, aut qđ genus hominū, quod nō habeat ſine doctrina anticipationem quandam deorum, quā appellat Epicurus Prolepſin? Equidem quantū coniectare licet, triplici nos calle potiſſimū ad tantæ duci pietatis cultū animaduerto, primo quidem naturali hac, quā diximus, ſagacitate, quam immenſa illa nobis prouidentia infudit. Poſtea vero etiam rationibus Philoſophicis, ex ipſo ædificii ordine, architecti prouidentiā comprobantibus. Propheticis demum verbis, atq; miraculis. Hæc vero Chriſtianæ veritatis conſectatoribus aſſunt munifice, deſunt gentibus, veterum ſuperſtitionibus, aut erroribus potius animam in euidens præcipitium trahentibus, irretitis, obuolutiſq;. Taceo vetuſtiora, taceo & noua, quæ vtraq; virorum maieſtate præcellentium in diuinis rebus coruſcant latiſſime, quorum commonitionibus, minis, exhortationibus, miraculis perſonant omnium aures, quando præpotens ille ſpiritus diuinus animas illas ſanctiores in noſtra emolumenta prouexit altius, & illarum enunciatione rerum excellentium ſtupenda reſerauit arcana. Quid verbis humanis ineffabilem, immo nec mente quidem comprehenſibilem Chriſtum hic memorem? aut Chriſtianorum ingeram auribus? Aliorum ſit munus hoc tam amplum, tam extra hominis captū. Illud modo ſubtexamus, ipſum hunc, quem lapſæ naturæ reſtitutorem, dei filium præpotentis, deum ipſum agnoſcimus, veneramur, colimus, quibuſdam veluti lineamentis a Platone prius, mox & a Platonicis pręſignatum, ac obſcurius delineatum. Prophetam igitur legis latorem qdem, ſed diuinum Platonici putant, qui vt habeatur talis, oporteat eum manifeſtis quibuſdam miraculis ad homines diuina prouidentia mitti, quem ſane prophetam humani generis ducem diuinum Plato, & Auicenna cognominant. Nam huc demum tendit Platonicum illud in libro de regno, Sicuti beſtiæ nequeunt a beſtiis feliciter ſine homine duci, ita neq; homines ab hoīe ſine deo. Probat inſuper Auicenna, Animam quidem prophetica lege, virtuteq; imbutam a diuina ſolum prouidentia mitti. Corpus autem ad animā prophetę ſuſcipiendā idoneū diſponi a deo, non tñ proxime, ſed per animas cœlorum motrices, tanq̄ per miniſtras, ac etiam per cælos ipſos, quaſi p inſtrumenta dei. Sed nunquid reticebimus, quod quarto legum Plato diuiniſſime videtur vaticinatus? Deus inquit, omnium nobis eſt menſura, multoq; magis, ſiquis, vt ferunt, homo eſt. quod exponens Platonicus nobilis, Si deus aliquis homo eſt, id eſt, ſiquando fiat homo, vt

ferunt, Oracula. s. Prophetarum. Cæterum quo risu, quave exibilatione excipiẽda est scelestissima Luciani impietas, qui nos irridens ægerrime fert, qui Græcorum deos abnegemus, & ἀνεσκολοπισμένον σοφιστὴν προσκυνῶμεν, id est cruci suffixum sophistem adoremus, & ex illius præscripto viuamus. Nec a Trinitatis diuinę infanda alibi abstinet supplosione. Sed abũde Græca natio quid de eo sentiendum foret, sanxisse videtur, Blasphemi conflato cognomine. Verũ exitus eo amplius, quoniam a canibus fertur conscissus, homo fœdissimus, loquentiæ multæ, at sapientię minimæ. Quanto pium magis, quanto religiosius ita statuere, vt sciamus, primum esse dei cultum deum credere, deinde maiestatem illi suam reddere, & cum maiestate bonitatẽ, sine qua nulla maiestas est. Scire illum esse, qui præsidet mundo, qui vniuersa, vt sua temperat, qui humani generis tutelam gerit, qui coercet, castigat, pœnas pro noxa irrogat, iustis præmia elargitur æterna. Vis deum propiciari, inquit Seneca, bonus esto, satis illum coluit, qui imitatus est. Porro quod vides om̃e, quo cælestia, & humana conclusa sunt, vnũ est, membra sumus corporis magni. Natura nos cognatos edidit. Hæc nobis amorem indidit mutuum, & sociabiles fecit, ex illius constitutione miserius est nocere q̃ lædi. Iste versus in ore sit perpetuo, sed & in pectore. Homo sum, humani nihil a me alienum puto.

Salutis rationem esse in religione tantum. Cecropis inuenta. Religiones falsas, & superstitiones omnes ex Astrologia, & Syderibus profluxisse. Lucretii locus declaratur.

Caput. XXXIX.

Qvamobrem reiecta omni vesica, sic cum Aurelio Augustino cludamꝰ partem hanc, Religionem esse eam, q̃ vniuersalem continet viam aiæ liberandæ: qm̃ nulla nisi hac liberari potest. Hoc est canonicum iter, qđ vnũ ducit ad regnũ, non temporali vestigio nutabundum, sed æternitatis firmitate securũ, Hoc inquã augustissimum iter doctissimus ille Porphyrius quæsiuit qdẽ, sed nõ repperit, nõ reppererunt & alii, q̃tumuis rerũ naturæ capaces viri, quos prisca tulit ætas, etiamsi singulari studio, & solertia inenarrabili ista consectarent̃, Christi pretiosissimꝰ sanguis effusus referauit, & credentibꝰ incõparabiles thesauros, patrũ nostroꝝ memoria incognitos, etiãq; infantili simplicitati patefecit. Cõparet̃ nũc Christiano statui principis Augusti illa passim, certatimq; ab auctoribus celebrata felicitas, q̃tula demum deprehendet̃? q̃ pusilla, q̃ nulla prorsum? Ipse si tñ nimis placebat in ea, plausibiliter sibi abblandiebat̃, Siqdẽ cũ Caiũ ex Filia nepotẽ in Armeniã mitteret, comprecatum ferunt a diis, comitem illi Pompeii beneuolentiã, Alexandri audaciam, suam vero ipsius fortunã. At Cecropa veterũ pleriq; mirant̃, ꝙ oĩm primꝰ Iouẽ appellarit, simulacra repperit, arã statuerit, victimas immolarit, cũ ante illũ nemo ista inter Gręcos ꝑpetrasset, aut agnouisset oino. ῶ temporum conditionẽ miseram, ῶ ineptam vanitatẽ, stultitię dux, ignorãtię magister a doctissimo quoq; plausu excipit̃ festo, Auctor vitæ ridet̃. Sed qm̃ de religione agimus, illud sciendũ amplius, Religionum exortum, & varietatẽ, esse q syderibꝰ acceptã referãt, q̃ vrbibꝰ, & ꝓuiciis ꝓpria peculiariq; ꝑtãte ꝓsideãt. Ex rerũ vero cælestiũ studiosis pleriq; ad eas, quas vocãt cõiunctiões magnas Planetarum superiorum, referre maluerunt, Saturni præsertim, atq; Iouis. In qua sententia esse Arabas animaduerto, & Latinorum itẽ multos, qui illorũ cõsectati vestigia sunt. Ptolemæus vero Apotelesmatõ lib. scđo, Asiaticos scribit, q exortũ spectẽt, ac meridiẽ, Veneri, Saturnoq; rem diuinam facere, qm̃ trigono subsint aridæ qualitatis, hoc est Virgini, Tauro, Capricorno, quibꝰ dominentur Venus, & Saturnus. Rursusq; qui inter meridiem habitẽt, & occasum, Venerẽ summe, ac Martẽ colere, qm̃ humectæ subiiciantur triplicitati, cuius cũ Marte Mercuriũ, ac Venerẽ præsides fecit. Atq; ita deinceps reliqua subtexuntur. Iam vero & Manichæorũ hęresis, q̃ liberum excutit arbitrium, nõ aliũde iitia ducit, q̃ ab Astrologorũ fata astruẽtibꝰ disertationibꝰ. Ex Astronomię porro sinu profluxisse Superstitionum oĩm vanitates, locupletissimus auctor Varro testatur. Geomantiam Astrologiæ itidẽ adoptãt, q eiusmodi doctrinã profitentur. Iam & Magiæ clauis cõmemoratur Astrologia. Nam qd de Chiromanticis dicemus? A qbus excogitatos scimꝰ in manuum volis montium supcilia septẽ, q̃ cęlestes ꝓferant Planetas. Cęterũ hęc oĩa esse acuta potius deliramenta, & vanissimas vanitates, q̃ documenta vitæ vsibus concinnata, nemini non arbitror liquere. Nos tamen eo imprimis consilio recensuimus, vt Lucretii locum aperiremus, qui libro de natura primo, religionem destruere volens, ita scribit.

Humana ante oculos fœde cum vita iaceret,
In terris oppressa graui sub relligione,

Quæ caput a cœli regionibus ostendebat,
Horribili super aspectu mortalibus instans.
Primum Graius homo mortalis tollere contra
Est oculos ausus.

Hominum pectora debuisse fenestrata fieri ex apologo. Hominum prauitas. Et cur traditũ, Animas transire in bestias. Caput. XL.

Fabulas, quarum nomen falsi professionem indicat, aut tantum conciliãdæ auribus voluptatis, aut adhortationis ad bonam frugem gratia, repertas esse legimus. In hoc genere, qđ posterius est, multas sępe, ac periucundas altero, qđ dicitur, oculo percurrimus. Sed eam, in quam proxime recidimus, dũ ista cõmentaremur, nullo modo præterire possumus, q̃ instituto nostro bellissime congruat. Ferunt ergo Mythologi, Mineruam, Neptunum, Vulcanũ de artis peritia inter se amplius disceptare cœpisse. Atq; inibi quidem Neptunum periclitandi causa effinxisse taurum, Mineruam vero domum substruere adortam, a Vulcano esse expressum hominem. Eius certaminis arbiter erat Momus, is diligenter singula conspicatus quid in quoq; vitio verterit, operæ non est referre, in homine vtiq; id accusauit, debuisse architectum Vulcanum pectus eius effingere fenestratum, vt sic eo plane recluso, ac patenti, omnibus perspicuũ fieri posset, quid sibi vellet, quid meditaretur, vera ne promerẽt, an secus. Fabellæ aũt huius lepidissime concinnatæ documentũ illud mihi p̃monstrare videtur scitissime, qđ est a M. Tullio positum in quadam ad Q. fratrem Epistola, Multis inquit, simulationum inuolucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur vnicuiusq; natura, frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur, Oratio vero sæpissime. Sententiam eandem Socrates item cõprobauit de fenestrato pectore, puto ex id genus Apologo: ne inquit, occultiores delitescerent sensus, sed ad consyderandũ paterent, quoniam hominum effigies habent ferarum animos, vt inquit Seneca. An non Hercule, sicuti Plinius scribit, ex homine homini plurima sunt mala? Cætera animantia in suo genere probe degunt, at diuinum hoc animal, & miraculum quoq;, qđ sæpe repetimus, & suo probatũ loco est, venerandum, atq; adorãdum, nunc aperta vi, sæpius fraude mutuo arietare, vt sic dicam, non cessat. Nec homini tantum homo lupus est, cũ qui sit, non nouit, vt Plauti verbis abutamur sed & quanto notior, tanto etiam sæuior, & immanior. Cuius absurditatis quam esse aliam rationem opinemur, q̃ quæ ex Aristotelis oraculo promitur? Homo inquit, vt perfectione suscepta, animantium cunctarum optimus est, sic a lege, ac iustitia seiunctus, omnium efficitur pessimus. Dedit quidem optimus ille parens rerum animis nostris igniculos quosdam, & quasi scintillulas ad omnem virtutem percipiendam. Cæterum igniculos eos malis moribus, opinionibusq; deprauatis, vt M. Tullius auctor est, sic extinguimus, vt nusq̃ lumen ingenitũ appareat, q̃ si eos adolescere liceret, ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. Nunc vero, simulatq; in lucem editi, & suscepti sumus, in omni continuo prauitate, & in summa opinionum peruersitate versamur, vt pene cum lacte nutricis errorem suxisse videamur, vt merito Lucretianum illud possit comprobari.

O miseras hominum mentes, O pectora cæca,
Qualibus in tenebris vitæ, quantisq; periclis
Degitur hoc æui, quodcunq; est.

Porro ex hac hominum ferina in alterum rabie sæuiendi, atq; item omnifaria male viuendi libidine prorsus bruta, natam opinor infamem illam de animarum transitu positionem. Quoniam Timęus pythagoricus nobilissimus in libro, quem de mundo, & anima scripsit, quem postea imitatus est Plato, migrationẽ in bestias inqt induci falso ad terrorem hominũ impiorum, vt pœnę saltem formidine, & specie absurda, immaniq;, a vitiis inquinamentisq;, quibus candori animę labes inuritur, retraherentur, proficerentq; in bonam frugem. Sed & Pythagoras, a cuius placitis hæc imprimis videntur inualuisse, id ipsum ita significauit. Si deposito inquit, corpore, liberũ ascenderis ætherẽ, eris immortalis deus, non vltra mortalis. Orpheus quoq; in ipso Mercurii terrestris hymno, κωκύτον ναίων ἀμνστρόφον οἶμον ἀνάγκησ, id est Cocyti habitans irremeabilẽ necessitatis viam. Sed nec Aegyptiorum sacerdotum scientia omnino comprobari reuera demigrationem animarum eiusmodi tetram, formidolosamq;, quinimmo ad ferinum, vel heroicum animæ habitum referendam, opinantur, quando apud eos hominis nuncupatione animus modo intelligatur, quod aperuit Mercurius Aegyptiorũ pontifex maximus, qui, cũ emigrationẽ eius

modi ritu poetico descripsisset, adnexuit, Legem diuinam non permittere animi humani in bestias transitum. Quinimo pœnas statuit sempiternas impiis animis in mundi huius infimis elementorum gradibus. Agit quoq; gratias deo, q bonos viros æternitati consecrarit. Item dicit vsque adeo coniungi mentem deo, vt erroribus ex eo nõ implicetur amplius. Zoroaster quoq; in libro, cui titulus, μαγικὰ λόγια τῶν ἀπὸ ζωροάσρου μάγων, Zoroaster inquam, abs quo omnis veteris Theologorũ sapientia manasse creditur, inqt, σοῦ γὰρ ἀγγεῖον θῆρες χθονὸς οἰκήσουσι, hoc est, tuum vas habitabunt bestię terrę. Q̃z si intra nos bestiæ sunt, intra quoq; non extra de homine in bestiam, ac ex bestia remigramus in hominem. Cæterum nec desunt, qui ista sic interpretent̃, vt aiarum, q̃ similem brutis duxerint vitam, aliæ inter alias bestiarum turbas diuersent̃, qđ ipsum Platonis doctrinæ valde consentaneum putat Olympiodorus, quoniã Plato animas purgatissimas inter deos censuerit versari, impuras aũt inter sepulcra reuolui, quo fiat, vt vmbris quãdoq; terreamur, quippe cum corporei q̃ppiam circa se cõtraxerint, sicut & in se. Vnde fieri Plato vult, vt videri quandoq; possint. Ex priore aũt sensu si habitum intelligamus, nõ speciem, Arbor erit apud Platonẽ, q nutritioni deditus, die, noctuq; torpebit. Miluus, qui raptu viuet per concupiscentiam Leo, q egregie militabit. Draco, q crudeliter in gen⁹ humanum debacchabitur. Homo, q ciuiliter viuet. Heros, q naturalia scrutabit̃. Dæmõ, q mathematica. Angelus, q diuina. talis em̃ fit anim⁹, qualẽ induit habitũ. Ex quo in Phædro Socrates, Ego inqt consydero, vtrum ipse sim bestia Typhone multiplicior, an diuinius animal. Porro quid in iis Aurelius Augustin⁹ senserit, quidve Porphyrius, qui scire cupit, legat Ciuitatis diuinæ librum decimũ. Plato aũt figurate metamorphoses istas in Timæi parte postrema sub Pythagorica persona poetico quodam excursu persequitur. Iamblichum certe rationalem animã puduit in brutum præcipitare. Quanto causatius nos Christianę veritatis cultores hoc genus nugamenta retundemus, illius prophetici memores perpetuo, In circuitu impii ambulabunt, veluti ita dicatur, impietatis angri oportere, siqs ambitus eiusmodi, & demigratiões enixi⁹ tueri cõtendat. In quã decuriam alioqui Philosophus nobilis, & inter Platonicę sapiẽtię sectatores facile princeps Plotin⁹ trãscribi se nescio quo modo patitur, dignus qui cum Timæo potius stipendia faceret, ac vbiq; Triarium ageret, nec Rorariũ quãdoq;.

Fidei cõmendatio præcipua. Qui dicantur Palimboli. Thessala perfidia, Thessalæ alę, Thessalus equitatus. Rhombus quid. Trapezia. Thessalica portio qd. Capanica, Capane. Pharsalorum & Bœotiorum voracitas. Caput. XII.

NVmam Pompilium memoriæ proditum est, cum Romanæ iuuentutis bellicosos, acresq; spiritus, & ferocientes, vt sic dicam, animos, incusso deorũ metu re mollire, ac retundere cuperet, omnium primum fidei templum constituisse, illamq; Romanis, Plut. auctore, maximum esse iusiurandum demõstrasse. Proinde cum ad id sacrarium flamines bigis, curru arcuato. i. obtecto desuper, ac velut fornicato vehi iussisset, manu quoq; ad digytos vsq; inuoluta rem diuinam facere voluisse, significantes symbolice fidẽ tutandã esse, ac eius sedem in dextris esse sacratam. Quod Plinius scribit, & Aristophanes quoq; in fabula, cui titulus Nephelę significauit, sed & Plethon Gemistus rerum Græcarum libro. II. Manus porrectio μεγίστη παρὰ Πέρσαις πίστις. i. maxima inter Persas censetur fides. Quin & . M. Tullius nullam rem scribit, vehementius continere remp. q̃ fidem, quoniam, vt alibi ait idem, est iustitiæ fundamentum fides, Iustorum corda inquit Ambrosius, meditantur fidem. hæc porro tradente Seneca, sanctissimũ humani pectoris bonum est, qđ nulla necessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio Vre inquit, occide, non prodam. Sed quo magis secreta quæret dolor, hæc illa condet altius. Est autem, vt Cicero finit, fides dictorum, conuentorumq; constantia & veritas. Propterea Plato inquit, fidẽ esse in reddẽdis pecuniis depositis, vel in sepulcris erigendis iustitiã. Silius item Italicus pręconio poetico sic fidẽ cõmẽdat, Iustitiæ consors, tacitũq; in pectore numen. Hęc tñ q̃uis præcellens, q̃uis ciuilis societatis glutinamẽtum firmissimum, & ferruminatio, vt ita dicam, inuicta, nõ nullis, immo vero plurimis, bonumq;, si non omnibus, ita prorsum fluxa est, ita censetur nulla, vt nil rarius sit reperire, q̃ incorruptę veritatis hominem. Inde in Plauti Bacchidibus adolescens ille Satin, vt quem tu fidelem habeas, aut cui credas, nescias? Sed & rursum poeta idem, atq; adeo fabula eadem, graphice subsultantem amicorũ synceritatem effingit hisce versiculis.

Multi more isto atq; exemplo viuunt, quos cum censeas
Tibi amicos, reperiuntur falsi testimoniis,
Lingua factiosi, inertes opera, sublesta fide.

Sublestam vero fidem Marcellus friuolam intelligit,ac leuem.Cuiusmodi visitur in iis,quos πα-
λιμβόλους Græci vocant,& in commentariolo de Liberorum institutione meminit Plut. Sicuti
παλιμβολίαν Agathias posuit in libris.Dicuntur autem eo nomine inconstantes,& perfidi,vnde
tritum illud apud Gręcos,Scytharum est,palimbolum se præstare.Homerus ἀλλοπρόσαλλον vo
cat.i.nunc huic,nũc illi inhærentem,quales ferme coarguunt Thessali,nec id vtiq; in latinis lite-
ris,qđ risu forte exciperẽt Gręci,supercilii studiosiores,sed obseruatum id meminimus apud De
mosthenem imprimis,in cui⁹ Olynthiaca prima ita scriptum inuenio,εἶτα,τῶν θετταλῶν,ταῦτα
γὰρ ἄπιστα μὲν ἦν δήπου φύσει,καὶ ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις.Postea inquit Thessalica.Hęc enĩ infida q
dem erant natura,& semper vtiq; omnibus hominibus.Conabar,q̃tum mihi varia lectione sug-
geritur,tam fœdę,tamq; ꝓbrosæ inustionis causam proruere.Demũ ex Vlpiani Rhetoris monu
mentis ita ferme commoniti sumus,Thessalos vt infidos,antiquitus sugillatos,aut ob Medeę hi
storiam:quã ab Iasone circunscriptam,qui Thessalus erat,Poetę tradunt,vel quia tempore Pelo-
ponnesiaci belli in ipsa acie ab Atheniensibus ad Lacedęmonios ordinibus mutatis,Thessali trãs-
fugerunt.sicuti Thucydides quoq; auctor est.vnde natum Prouerbium,vt Thessala fides de va
na dicatur,& fluxa,quæ in ratione virtutis nihil omnino habeat pensi. Qđ Euripides itẽ innuit,
πολλοὶ γὰρ ἦσαν,ἀλλ᾽ ἄπιστοι θετταλοὶ,hoc est,multi quidẽ erant,sed infidi Thessali.Quin Aristo
phanis item astipulatu id ipsum comprobari posse videtur,a quo amplius ἀνδραποδιστὰς appellã
tur,quo nomine signari animaduertunt Plagiarii,qui liberos homines in seruitutem redigũt , &
distrahunt.Thessalorum deniq; improbitatem non tacuit historiæ parens Herodotus,qui libro
IX.ita refert. Thessalos adeo non pœnitebat eorum quæ hactenus egerant , vt etiam multo
studiosius Persam inducerent.E quibus Thorax Larissęus,& Xerxem fugientẽ deduxerat,& tũc
Mardoniũ propalam inducebat in Græciam.A Philostrato quoq; taxant egregie Thessali in Cri
tia Sophiste,Similis inq̃t Thessalis euasit,apud quos ἀγερωχίαι,καὶ ἄκρατος,καὶ τυραννικὰ ἐν οἴνῳ
σπουδάζονται,Qui tamen inquit,sapientiam non negligebant,sed ἐγοργίαζον,id est Leõtinum
Gorgiam amplexabantur.Eodem modo & Aeoles vt fraudulenti infamabãtur,qđ Idillio primo
adnotauit Theocriti interpres,vnde factum opinat̃,vt αἰολίζειν signet decipere,vt apud Hiero-
clem,μὴ δ᾽ αἰόλιζε αὐτὰν,ne circunscripseris ipsam.Sed redeo ad diuerticulum.Illud ad mores p-
tinet nihil,ꝙ Thessalicas alas inuenimus dictas in antiquis auctoribus,de Chlamydibus, quib⁹
vterentur Thessali,nam vtrinq; anguli proiecti eminebant quadam alarum similitudine, quales
fere nunc habẽtur Gallicæ vestes.Vnde Eupolis in Maryca,ἐνθετταλισμεθα,id est Thessalice cir
cunuestiti sumus.Cæterum ne in totum videar Thessalos insectari,operæpretium fore opinatus
sum,qđ ex diuersis captauimus,apponere.Igitur.Q.Curtius gestorum Alexandri libro tertio,
Thessalos equites,Acarnanas,& Aetolos inuictã esse dicit bello manũ.Et in Menone Plato Thes-
salos scribit inter Græcos fuisse illustres tum equitatu,tum diuitiis.Polybius quoq; auctor gra-
uis Thessalicos equites conferto prælio insuperabiles esse confirmat.Quos tamen si per partes at
tentaueris,lacerare,carpereq; facillimum sit.Legimus præterea,aciebus ad Rhombi similitudi-
nem formatis Thessalos primos esse vsos,Iasone,vt ferunt,auctore,vt quæ sint ad omnes vsus ac
commodatiores,equites enim hac forma constituti vertere sese in quẽuis prospectum possunt,mi
nimeq; vel a tergo,vel a latere capi.Est vero Rhombus quadrilatera figura,quæ tamen rectiãgu
la non est.Sicut Rhomboides,ꝙ in contrarium collocatas lineas,atq; angulos habet æquales,nõ
autem rectis angulis,neq; lateribus æquis continetur.Præter hæc vero omnes quadrilateræ figu
ræ Trapezia,hoc est mensulæ nuncupantur.Insuper apud Theocritum esse magicum instrumẽ-
tum videtur Rhombus.Corymbum ab Atheniensibus quidam putant dici.Apollonii interpres
Rhombum esse rotulam dicit , quã loris diuerberantes circumagunt,atq; ita sonum inde elici-
unt.Quidam etiam Didymon vocant Rhombum dimidiatum,in re militari,etiam transforma-
tum in triquetrum,Cuneum,seu Rostrum vocamus. Acie cuneata Scythæ vtuntur,& Thra-
ces,quin & Macedonas vsos inuenio,Philippo suadente. Inustam porro Thessalis animaduer-
to voracitatis notam,propterea in Lamia Crates,τριπήχη θετταλικῶς τετμημένα , id est trium
longitudine cubitorum incisa Thessalico more. Nam carnium portiones facere grandiores,
gentis eius erat proprium. Quando & carnem θετταλότμητον,id est thessalice incisam,Phi-
letærus dixit in Lampadophoris , Quin & Thessalicam Enthesin de magna pronunciabant.
Capanica vero Aristophanes,velut amaxiæa dixit,id est plaustralia, Quoniam currus Thessali
καπάνας dicunt. Q̃q̃ est item in Curru virga quædam dicta Capane. In Gymnasio Cy-
labare apud Argos , de Stheneli filio sic nuncupato , visebatur Palladis simulacrum , inquit

Pauſanias,quæ Capania dicitur,id eſt κακανία.Pharſali inter hos inceſſebantur præcipue,q̃d ſi-
gnificat Mneſimach⁹,τῶν φαρσαλίων ἥκει τίσ,ὥα τὰσ τραπέζασ καταφάγοι,id eſt Pharſalorũ ve
nit aliquis,vt menſas voret ipſas. Turpitudinis eiuſdem infamantur labe in græcia item Bœotii
vt auctor comprobat Polybius hiſtoriarum viceſimo,Et qui eos,velut vaſa dixit,quæ ſortita vo-
cem non aliud eloquantur prorſum,ni quantum capiant ſingula.

Magiæ ſpecies eſſe plures,quove diſparentur diſcerniculo.Item Pharmacia quæ intelliga-
tur.Magiæ nomen vnde fluxerit.Virg.Locus explicatur.

Caput.XLII.

Qui accuratius introſpicere iſta enixi ſunt,Magiæ ſpecies duas deprehenderũt,
Altera infamis eſt,ac immundorum ſpirituum commerciis inauſpicata.Reli-
quam ſi penſitatius explores,diſpiciaſve,nõ fere aliud eſt,q̃ naturalis philoſo-
phiæ apex.Priorem illam non magnopere Magiam,ſed Goetiam vocant Græ-
ci,incantationibus,& carminibus nefariæ curioſitatis arte compoſitis concin-
natam,quã honeſtiore vocabulo etiã Theurgiam nũcupare audent,ſed diſcer-
niculo tamen quodam,vt illicitis artibus deditos,cuiuſmodi excogitaſſe Za-
bulus memoratur,alteros intelligi damnabiles velint,quos & maleficos appellant vulgo,horum
enim eſſe Goetiam proprie dicunt,de qua concinnantur libri,quos improbatæ lectionis appellat
iureconſultus Vlpianus,protinuſq; eſſe corrumpendos ſtatuit.In q̃d forte genus veniunt Picta-
ciolæ ad ægritudinem conſcriptę quãlibet.Laudabiles vero alteros,q̃bus Theurgiam deputant,
q̃uis vtriq; ritibus ſint dæmonum fallacibus obſtricti,ſub Angelorum nominibus.Nam & Por-
phyrius quandam quaſi purgationẽ animæ per Theurgiã,cunctanter tamen,& pudibunda quo
dammodo diſputatione promittit,reditum vero ad Deum hac arte præſtari cuiq̃,inficiat omni-
no.Quibuſdam vero conſecrationibus theurgicis,quas Teletas vocant,idoneam fieri,atq; aptã
ſuſceptionem ſpirituum,& angelorum ad videndos deos,arbitratur.Quæ vero proprie Magia
nuncupatur,perfecta creditur,& ſumma ſcientiæ poteſtas,quando Perſarum lingua eſt Magus,
non fere alius,q̃ diuinorum interpres,& cultor.Goetiam omnium placita legũ exterminant,exe
cranturq;.Magiam feſto plauſu ſapientiſſimus quiſq; excipit,veneratur,& colit,vt quę altior ſit,
ſanctiorq; philoſophia,ex qua præſignis profluat literarum claritas.Pythagoram, Empedoclem,
Democritum,Platonem quoq; hanc equis,veliſq; cõquiſiuiſſe,nauigatione ſuſcepta non longio-
re modo,ſed & periculoſa,conſtans opinio eſt.Huius veluti parentes celebrãt, Zamolxidem,quẽ
poſtea ſit imitatus Abbaris hyperboreus,Zoroaſtrem,nõ quem vulgaris recipit opinio,ſed Oro-
maſi filium.Plato certe in Alcibiade apertius teſtatur,non aliud ſibi videri Zoroaſtris Magiam,
q̃ diuinorum ſcientiam,atq; cultum,qua imbuantur Perſarum regum filii,vt ad mundanę reip.
imaginem,ſuam & ipſi remp.adminiſtrare,diſtribuereq; condiſcant.Propterea M.Tullius in di-
uinationibus , neminem apud Perſas regio potiri faſtigio ſcribit,qui prius magicam non imbibe
rit ſcientiã.Hæc naturalium conſenſum,quem ſignificantiſſime Græci συμπάθειαν vocant,inda
gine ſcrupuloſa dum rimatur exploratius,interſparſas mundo poteſtates rerum,alioqui quaſi il-
latebratas,in naturæq; quodam modo ſanctariis reconditas in apertum ita producit,vt per illece
bras mutuas,quæ Magorum ἴυγγεσ nuncupantur,& cognationem quandam,miracula conſur
gant maxime mira,non vtiq; Magia ipſa artifice,ſed natura potius,cui ſe hæc mutuos copulan-
do apte conſenſus miniſtram exhibet,Quibus diſparatis,diſiectiſq;,ac , vt ſic dicam , diuaricatis
ceſſant illa, & veluti in ſinu,maieſtateq; parentis interquieſcunt,donec conciliator , excitatorq;
acceſſerit opportunus.Quem non alium deprehenderis,q̃ Magum,reconditiſſima quæq; diui-
norum operum exactiſſime ſpeculantem,promentemq; illa in actum ſcientiæ auguſtioris pfun-
ditate,cuius ignarum vulgus pullatum , carpit,q̃d neſcit,conuellit,q̃d ſingulari dignum vene-
ratione cenſetur.Quando eccleſiaſticos doctores plures hanc nouimus amplexatos . Hanc deni
q; magnus Albertus ita approbaſſe comperitur,vt ſequeretur,& periclitando multa ſe depreh ẽ
diſſe,non erubeſcat non inficiari.Goetia maxime probantur inſignes Aegyptii , q; præcipue dæ-
monum ibi viguerit cultus.Magia vero præcellunt Aethiopes,& Indi,quia ea mundi portio her
bis,aliiſq; ad eum vſum peraccommodis maxime ſcateat.Porro hãc Magiæ diſtinctionem ab Hie
ronymo item ſignificatam,coniectare licet,vbi ad Paulinũ ſcribens,Apollonium ait , Tyaneum
fuiſſe magum,ſicuti vulgus,ſiue philoſophum , vt aſtruebant Pythagorici.Deniq; ad inuiſen-

dum,adorandumq; Christum venisse Magos,veritas testatur euangelica,eos opinor, impiũ fuerit,omnium suffragio damnatis illis adiecisse,quando & interpres quidam non maleficos ibi,sed Chaldæorum philosophos monuit intelligi oportere. De Goetia suspicor in libro de mysteriis Iamblichum intellexisse,vbi ait. Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta nullam habent actionis,& essentiæ veritatem. Eiusmodi nanq; magicæ finis est,non facere simpliciter,sed vsq; ad apparentiam imaginamenta porrigere. Quorum mox nec vola, qđ dicitur,compareat,nec vestigium. Goetiam inuenio ab incantationibus dici quoq; ἐπῳδὴν,id est Epodem,quasi tu excantatricem nuncupes. Nam & quæ causarios excantat pueros,solet appellari Epodos. Polybius Epodes,& Goetiæ iunctim commeminit. Apud Græcos hanc tradi nominum disparationem obseruauimus. Esse quidem μαγείαν boni ad bonum aliquod dæmonis aduocationem,cuiusmodi fuerint Tyanei Apollonii vaticinia. γοητείαν vero mortuos excitare,vnde etiam a luctibus sit nũcupata,id est ἀπὸ τῶν γόων,qui ad sepulcra edi assueuissent. Pharmaciã autem,hoc est φαρμακείαν, vbi philtra porriguntur esu haurienda,vel potu. Quæ omnia ex Medis sint comperta, & Persis, vnde & Magiæ nomen videri conflatum potest. Persas nanq; Magusæos nuncupant,sed μαγὼν indigenæ pnunciant. Cæterũ vt pte hac,veluti arbiter honorarius inter dissultantes sententias, iudicium meum proferam,Theurgiam ab Augustino reiectam,animaduerto a naturali magia non discrepare admodum,quando in diuinationibus Cicero scribit,in Persis augurari Magos,& diuinare,congregariq; in fano commentandi causa,atq; inter se colloquendi. Et qđ grauius multo est,in libro de sacrificio,& Magia Proclus,dum hanc naturalium Sympathiã,cognationemq;, & vt interim compassionem dicam,latissime mõstraret,etiam numinum aduocatione vti solitos Magos per huiusmodi rerum consensum,tradit. ex quo artis liquet infamia,ꝙ numinis appellatione prætenta,ad dæmonum vaframenta reclinata impeditissimis & ipsa erroribus obretita minus perspicaces præcipitaret in interitum. Proditur literis a Græcorum plerisq;,fuisse Pasetẽ quẽdam inter magicæ vanitatis consectatores primæ notæ,eum tradunt excantaminum potẽtia cõsueuisse differtissimum repente conuiuium discubituris præmonstrare,mox vbi collibitum fuisset,omnibus euanescentibus ita,vt omnino parati viseretur nihil. Siquid pretio comparasset, id agebat,vt erogati numi in suis comparerent loculis,eluso venditore. Numam quoq; Pompilium eiusmodi præstigiis quandoq; operatum legim⁹. Sed & Pythagoram item illum doctissimum id ridiculum factitasse,vt quæ collibuisset,sanguine perscriberet in speculo,Moxq; literis ad lunam orbis pleni obuersis,stanti a tergo,vt in lunæ exaratas disco,commonstraret. Sunt item qui scribant,Ephesios habuisse notas quasdam,& magicas voces,quibus adhibitis, semper fierent voti compotes,quicquid attentassent. iis quoq; viuum esse in rogo Crœsum,auctor Eustathius scribit. Illud sciendum deniq;,non naturalia solum recondita scrutari Magos,vti est id, ꝙ siquem Succinea indueris veste,alterum vero paleari,ilico mutuis copulabuntur nexibus, Verum & verba,q̃ vim insitam profundentia trahere valeant. Multa etiam,quæ ab his trahi possint. Et illa quidem viro,hæc autem fœminæ clam adhibentes fœminam ad virũ rapiunt,admotis quandoq; & quæ seiungere valeant, velut nautæ ita ferrum cum magnete suspensum librant,vt rapiatur ad Vrsam. Rursumq; allio inficientes raptum dirimunt eiusmodi. Verbis porro prẹesse Mercurium volunt,cantibus Phœbum,Excantationibus Mercurium,& Phœbum simul. Hæc vero copiosius nõ inargute,aut incallide cõsectati sumus,sed vt Maroni lucẽ inferremus aliquam libro quarto. ignorasti rẽ certe
Hæc se carminibus promittit soluere mentes,
Quas velit, Ast aliis duras immittere curas.

Qui sint habiti prioribus forma pręsignes. de Phaone pluscula. Item de Sappho pauca. Caput. XLIIII.

DE pulchritudine alias ex Platonicis museis ampliter,nũc ex historia quę ingerunt sese, haud queo pręterisse. Forma imprimis apđ Gręcos visenda,& amabili fuisse Alcibiadem ferunt,inter Romanos vero Scipionẽ,Demetriũ cognomento πολιορκητὴν,boni quoq; huius plurimũ vendicasse sibi. Alexãdrũ fuisse formosum traditur,sed ἀπραγμόνως. Cęterum & formidabile qddã formę inerat eius. At pulchros arguere Homer⁹ volens arboribus assimilat fere,ὁ δ᾽ ἀνέδραμεν ἔρνει ἶσος. Hoĩm quoq; pulcherrimũ fuisse pdicãt Phaona,quẽ inter Lactucas occultarit Venus. Sunt qui prodant portitorem fuisse hunc,eoq; se fouisse artificio.

Ad hunc transmissura Venus cum appulisset qnq;,grate excepta ab eo est,etiãsi,quænam foret, prorsum inscio. Transportata vero,quo vellet,Dea homini Alabastrũ vnguẽti obtulit,quo is cũ se obliuisset, omnium euasit formosissimus. Atq; eo nomine a Mitylenæorum mulieribus ardenter appetebatꝰ. Vnde factũ,vt adulter demũ deprehensus iugularetꝰ. Amatũ a Sappho,sciunt oẽs, Quę Poetria fuerit Scamãdronymi filia. Cuius sapientiã admiretur etiam Plato. Fuit & in Lesbo Sappho altera,verum meretrix,haud Poetria.

Aeginetica potentia,primumq; in ea Insula numos videri cusos. Caput.XLIIII.

AEginetas inter Græcę gentis principes qnq; fuisse pręcõspicuos,proditũ monumẽtis est,felici quadã tempoꝶ feracitate,opportuna,cõmodaq; indepti multa. Nam & nauali potentia viguere plurimũ,omninoq; maximi censebãtur. Quin & in Persicis rebus ꝓpriã ostentarunt virtutẽ. Quo noĩe pręmiis quoq;,ἀριστεῖα quę vocant Gręci,ornati egregie sunt. Oĩm vero principes numũ cudere adorati sunt, Nã & ab eis νόμισμα nũcupatꝰ αἰγιναῖον. Illud adiiciamus ãpliꝰ ex Pausaniæ thesauris, Asopi filias a Phliasiis tradi Corcyram, Aeginã, Theben,& a Corcyra quidem,ac Aegina insulas nuncupatas,quæ prius Scheria dicerentur,& Oenone,id est ὁμώνη, A Thebe autem,quæ sub Cadmea est,ciuitatem indeptam nomen.

Quinã fuerit ĩ veteri historia Maris,Quiq; Equũ inscẽderit primꝰ. Italiæ frequẽtia. Cap.XLV.

ITaliam oĩm principes inhabitasse feruntꝰ Ausones indigenę,seu αὐτόχθονες. At vetustissimũ fuisse Marin quẽdã noĩe,cuius antica corporis humana prorsum viderentur,postica vero equina omnino. Nã & nomen ipsum idẽ ꝓpemodũ pollere,qđ apud Gręcos ἱππομιγής,id est equo immixtꝰ. Videri aũt põt,Equũ inscẽdisse primꝰ,& freno inhibuisse,atq; argumẽto eiusmodi διφυὴς creditus. Eũdẽ gnetiã vixisse fabulantur annos cẽtũ ac tres & viginti, Ter itẽ mortuũ reuixisse ter. Sed enim simile veri mihi haud fit, in Varia historia inqt Aelianus. Italiã porro terrã gẽtes incoluisse plures, q̃ regionẽ quãuis aliã,idẽ ꝓdit auctor. Cuius ratio promatꝰ ex temperaturę pręstantia,regiõis virtute,aquarũ copia,& oĩa ferendi potestate, Qđ παμφόρον significãter dicitꝰ. Necnõ pascua facilitate, quã εὔβοτον appellant. Adiacente porro maris bonitate præsigni. Portuum quoq; numero suppetente,hincinde fluminũ magna vi interluente. Qua rerum maiestate tantumnon diuina, recenseri quandoq; in Italia solitas inuenio ciuitates mille centum sexaginta sex.

Lusu nec abstinuisse viros qnq; laude multa præsignes. Caput.XLVI.

HErculem virum,vt fere creditur,multæ virtutis,nec gloriæ minoris,traditũ veteribus est,intentissimam certaminibꝰ obeundis curam,studiumq; lusibus, quadãq; animi quasi feriatiõe solitũ laxare,remittereq;. Nec Iouis,& Alcmenę filiũ puduisse cum puerulis colludere,& quidem sæpiꝰ. Qđ amplius insinuat Euripides,apud quẽ ipse hic deus,sicuti veteribus est visum, ita pronunciat, παίζω, μεταβολὰς γὰρ πόνων ἀεὶ φιλῶ. dicere vero hęc aĩaduertitꝰ assistẽtem habens puerũ. Sed & ab Alcibiade qnq; deprehensus Socrates est cũ Lãprocle etiãnũ infante colludens. At magnus Agesilaus cũ filio arũdinem,qui puerulis suus est mos,velut equitaturus inscẽdebat, Cũq; a quopiã rideretꝰ,renidẽs Tu inqt,sile nũc quidẽ,factus vero pater patribꝰ itidẽ enũciato. Sed Græce sic, νῦν μὲν σιώπα, ὅταν δὲ γένῃ πατὴρ, αὐτὸς τότε ἐξαγορεύσεις πρὸς τοὺς πατέρας. Cęterũ vel p̃cipue ciuilis,philosophusq; vir Tarẽtinꝰ Archytas cũ pueris de famulitio lusus agitabat. plurimũ vero iis,dũ cõuiuia agitaret,oblectari assueuerat.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD MAGNIFICVM BARTHOLOMAEVM PAIELVM VINCENTINVM, EQVITEM CLARISS. PRAEFATIO SEXTA.

CVM multis iã annis Vincẽtiã forte appulissem,ac nõnulloꝶ cõsilio,& p̃cibꝰ Pliniũ. M. Tullii Orationẽ ꝓ Milone,ac Homerũ quoq; ꝓfiteri eẽm auspicatꝰ,post q̊tidianas enarratiões,vti assolet,plurimꝰ erat ĩter ciues tuos adprime doctos, atq; ita,vt admirationẽ parerẽt,de mãsuetioribꝰ musis sermo. De rõne dicẽdi, cui p̃cipue videbãtꝰ affici,q̃stiones ꝓpẽdebãtꝰ haud sõniculose,q̃ sua sũt loci acumina,inserebãtꝰ & Physica ĩterdũ,ac miscellę ꝓrsũ fiebãt disertatiões. Verũ sicubi de poetica ageretꝰ excellẽtia,eẽ qdẽ in ciuitate tua nõ paucos,q ĩ carminũ ra

tione summe placerent,asseuerabant pleriq;, ac verum ipse experiebar,sed te vnum in eo ita emi=nere,vt ingenii aptitudine,ad id quodámodo facti,& rerum etiam reconditarum scientia,accedẽ te etiamnum incredibili studio, veterum quoq; paucissimis cederes.Hæc cum audirem, ineun=dę tecum familiaritatis ardore quodam corripi sum visus,moxq; omniũ compos,vti es benign⁹ imprimis,ac magnificus vere,posteaq̃ de studiorũ ratione diu fabulati sumus,iam digrediens,at q; admirationis plenus,Plinii Cæcilii insusurraui illud mihi,Magna Isæum fama præcessit, ma=ior inuentus est.Quamobrem ex eo te sum egregie semper veneratus.Cęterum vbi Venetias ap=puli,Chalcographis nostra hæc,qualiacũq;, typis ducenda traditurus,atq; in diui Marci vesti=bulo mihi forte occurrisses,integrata mox vetus necessitudo est,ac multorum dierum congressi bus iucundissimis auctior facta,vt deniq; morum suauitate demulctus illuc proruperim,vt te vi rum vtiq; in omni vitæ vsu eminentissimum in partes laborum meorum aduocandũ censuerim. Qđ & facturum me,tibi sum pollicitus,cum animum periclitarer tuum,& re nunc ipsa præsto, vt iam hinc scias,si vsuuenerit,omnem meam operam,& qcquid deniq; sum,esse ornamentis tuis omnibus dicatissimum,Qđ cum virtutes tuæ præcellentes exprimunt,tum singularis, qua me prosequi videris,beneuolentia.Cui qđ possumus,id demũ repẽdimus,haud ignari,eam splẽdesce re in animo tuo simplicitatem,vt non tam muneris amplitudinem spectes,q̃ egregiam contribuẽ tis voluntatem. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVA=RVM LIBER VNVS,QVI SEXTVS.

Hebręorum doctrinam triplici calle incedere,Talmutico,Philosophico,Cabalistico. De Caba la scitu digna.Cardinalium in nostra religione ratio.Scapi Cardinales qui.

Caput Primum.

CAETERVM,Posteaq̃ de Magia,q̃tum sat esse adiudicauimus,pscri ptum nobis est,non absonũ fuerit,hic potissimũ de Cabala Hebręorũ aliquid subnectere,quando & vndecũq; doctissimus Picus in nostris literis aliquid de ea pmere adortus est omnium princeps. Obseruaui mus igitur triplici calle Hebręorũ doctrinã incedere,Quippe aut ad Talmuticos recurrũt,aut ad Philosophos,aut ad Cabalistas.Talmu=tica hæresis initia ducere animaduertiẽ non vetusta admodũ,vt quæ annis paulominus ducẽtis post Christũ ab Hebręis aduersum nos cõ sarcinata deprehendatur.Qui vero philosophicis rationibus Bibliæ arcana explicare adorti sunt,pricipe inter eos Aegyptio Mose, Auer=rois tempora non præcedunt,a cuius interitu aguñt plus minus an=ni trecenti,ac triginta.Tertia superest Cabala omnium vetustissima,& verax imprimis, quando ab optimo max. Deo Moysi insinuatã,constans opinio est.Aliis mox ipsum Moysem idoneis ma=xime patefecisse.Initio siquidem in monte accepisse legẽ duplicem,Literalẽ, Spiritalemq;. Priorẽ ex Dei mandato cõscripsisse,eamq; populo esse impertitum.Alterã vero minime,sed sapientibus modo septuaginta numero cõmunicasse.A quibus postea cæteris ad id itẽ destinatis voce tãtum sit tradita.Vnde & Cabalæ nomẽ exortũ,qđ gentis illi⁹ vocabulo receptionẽ signat,qa per succes sionũ gradus citra literarũ omnino monumenta vlla,seruaretur incolumis.Sequenti tamen tem pestate & hæc ipsa sunt libris cõprehẽsa mysteria,in qbus pleraq; omnia fere haud nostrę fidei dis sentanea cõperiunẽ:qm̃ ante Christũ concinnati traduñ,liberis ab omni affectione animis.Porro quia inter arcana Cabalę scientia vetustis tẽporibus habebaẽ,inde apud hebręos inoleuit,vt qcqd minus extritũ,passiuũq; sit,Cabalę noĩe sanciaẽ,In vniuersum tñ scientias duas eo vocabulo ho=nestasse animaduertuntur.Cõbinandi artem,quã Alphabetariã vocant reuolutionem. Alteram vero,qua rerum superiorum vires explicantur,Quę & Magię naturalis pars videẽ suprema. Sed & tota res pturbata mox apud Hebręos est,emergentibus nonnullis,a maleficis nihil admodum disparatis,qui Cabalistarũ nomen sibi vendicent pcipue,ac Dei nomina tenere se imprimis prędi cent arcana , virtutibusq; pollere,quibus in dæmonas ius habeant,& miracula item valeant per ficere,immo & Christum non alia ratione,q̃ qua ipsi vtantur,tã admiranda sæpe fecisse. Astruũt insuper veram,genuinamq; esse Cabalam hanc, quæ Moysi dicatur a deo tradita. Qz vero ma=gno illi prophetę Deus summus mysteria retexerit,quæ cõtinerenẽ lege,astipulari videnẽ multa. Sed imprimis illud Esdræ pphetićũ, apud quẽ de Moysę dñs loquẽs,Enarraui ingt,ei mirabilia

multa,& ostendi temporum secreta,& finem,præcepi ei,alia palam faceret,alia apud se haberet
in arcanis. Porro & magnus Origenes explicans illud apostoli Pauli,Primum quidem,quia credi
ta sunt illis eloquia dei, Cōsyderādum inquit,quia non dixerit literas esse creditas,sed eloqa Dei.
Vnde percipi licet,aliud esse præter literis comprehensam legem Iudęis contributum , quæ Dei
eloquia nuncupet Paulus,quæ prorsus non aliud dixeris,q̃ Cabalam ipsam,id est verissima legis
interpretamenta,de ore diuino emanantia. Seniores autem. LXX. quibus arcana solis communi
cabantur,consiliarios mirabiles nuncupat Origenes,locum quorum habere putant in nostra re
ligione Cardinales. Postremo secreta id genus Esdræ temporibus in libros septuaginta pro docto
rum numero redacta comperio,post restitutionem a Babylonica,vt fertur,captiuitate per Cyrũ,
verito Esdra,ne perirent, dilapsa,disiectaq; Hebręorum,vt assolet,gente. Illud vero ex grammati
ca ratione adiecisse nil obfuerit,dici Cardinales,quia quicquid est in re qualibet præcipuũ , eo no
mine nuncupatur rectissime,nam & in foribus Scapi dicuntur cardinales,quibus sustinentur,re
gunturq; imprimis. Scaporũ meminit Vitruuius,Inter duos inquit,Scapos tympana sint, Impa
gibus distributiones ita fient.

Species numorum plures,ex græcis,latinisq; cōgestæ auctoribus. Chelonia,quid. De Obolis,
seu Obelis,quid Obolostates. ἀρτιάζειν,Statera,Thematismus,Cibdela,Cibdelia. Sacellium qd.
Trapezitarum Thema. Caput. II.

DVm curiosius græcorum quæpiã versaremus monumenta,in numorum ge
nera quædam incidimus,quæ quia Latinis auribus parum frequētia sunt vi
sa,pergratum me studiosis facturum opinatus sum,si hisce commentationi
bus inseruissem,addendo etiamnum ex latinis nonnihil,ne hac parte mutilę,
ac quasi asymbolæ videantur. Igitur lego imprimis Peloponensium numum
fuisse quendam ab incusa animalis forma,Chelonem.i. Testudinem nuncupa
tum. Nam Obolum Eupolis Callichelonum appellauit,veluti testudinem di
cas pulchrã. Hinc emanauit illud, τὰμ ἀρετὰμ, καὶ τὰμ σοφίαμ νικᾶντι χελῶναι, qđ est, Virtutē,ac
sapientiam testudo superat. Chelonia vero sunt in ratione tollendorum onerum,quæ in quadris
tignorum,quo loci diuaricant,figi solent,vt in ea coniiciant Sucularum capita,vt versentur faci
lius,proxime capita vectibus infixis. Apud Athenienses vero numus erat bouis scalptura,& no
mine insignis,a Theseo institutus primum,Plut. tradente,vel ob Marathonium taurum,vel ob
Minois ducem,vel q; ad agricolationem perlicere vellet ciues. Eius ab Homero item fieri men
tionem putant,cum ἑκατόμβην dicit ἐννεάβοιον,id est est nouem boum. In Draconis legib9 mul
cta irrogabatur ita,vt soluerent decabœum,& in Delo præconem ita pronunciare in theoriis so
litum,traditur,Tot boues datum iri. Vnde coniectatum a plerisq;,Bouem Deliorum esse numũ
verius,q̃ Atheniensium. vtcunq;,certe hinc iactatũ nouimus,vt quicunq; pecunia corrupti cau
sam silentio ꝑdant,qđ fecisse tum oratores alios,tũ vero Demosthenem,subnotauit historia, di
camus, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ βέβηκεν,id est bos linguam inscendit. Ex qua loquēdi figura facetissime
Aristophanes, στόμ' ἐπιβύσας κέρμασι τῶν ῥητόρων,id est os Rhetorum obturans stipe. Nuncu
pabant porro Numorum species quasdam Athenienses Triobolum,& Dyobolum. Sed Dyobo
lis Noctuæ signum erat cum Iouis facie. Nam Tetrobolum duas habuisse noctuas, compertissi
mum est. Hemiobolium vero dimidium oboli erat,vnde & Hemioboliæa dicuntur,quæ id pre
tium non transcendunt,vt in Batrachis auctor Aristophanes est. Obolum etiã Phollem dici ani
maduerto,nam Pholides squammæ sunt tam in piscibus,q̃ etiam anguibus,vnde & Pholidotũ
squammatum dicunt. Apud Homerum Eustathio astipulante,Obolus & Obelus pro eodem ac
cipi videntur,id est coquinario instrumento,qđ in summo sit exacuminatum,& sagittæ modo,q
βέλος dicitur,inferre plagam valeat. Propterea sunt qui Obelos Sublas interpretentur. Photius
patriarcha monumentis prodit,Obolum inde nuncupatum , q; vetus Atheniensium ex ęre nu
mus obelisci imaginem præferret. Quoniam vero Oboli sex manum implebant,vt scribit Eusta
thius,id est τὴν δράκα,inde drachmam nũcupamus,etiam si nunc manum non impleant Oboli
sex. Ab Obolo deniq; Obolastatem dicimus minutulum fœneratorē. Erant & quadrantes Obo
lorum,quæ alii Dichalca,nonnulli Trichalca dicunt. Apud Aristotelē in casei mētione Tropha
lidas legimus Oboliæas. Sunt autem Trophalides Theodoro formagines. Sciēdum vero,Mnam,
id est Minam esse tum libræ,tum Numi nomen,cuius dimidium appelletur Hemimnæum. He
rodotus libro. V. Pentadimnũ protulit. Sicuti Lysias Icosimnum. Stater aureus mnam æquabat.

Itaq; cum Pentastaterum legimus, pentamnum intelligimus. Est & numisma Stater apud Aristophanem Pluto, στατῆρσι δ᾽ οἱ θεράποντες ἠρτιάζομεν, hoc est, Stateribus serui ludebamus par, impar. Hoc enim obiter ἀρτιάζειν dicunt Græci, cum manu astragalos, siue talos occultantes, aut nuces, aut pecuniam, collusoris vaticinium requirimus. Quidam tamē eo verbo pilæ lusum accipiunt, vel, vt in consuetudine dicitur, ζυγὰ, καὶ ἄζυγα. Dicitur & Statera, præter notionem publicam, lignum, vnde vincto fune, & alligata mula currus trahebatur, ex similitudine quadā, quippe Stateræ præfert imaginem. Erant & Darici Stateres, sicut Philippei, & Alexandrei, Qui omnes fului erāt, hoc est aurei. Philippeorū etiam Liuius meminit, ab V.C. Libro tricesimo, & tricesimo nono, sed & Oratius, Rettulit acceptos regale numisma Philippos, necnon in Bacchidib⁹ Plautus, Ducentos numos aureos Philippeos dabin? Daricos scribunt adæquasse pretium eius, qui ab Atheniensibus dicebatur Chrysos, id est aureus, Alii drachmas argenti habere viginti prodidere, vt Darici quinq; Mnam faciant argenti. Dicti vero Darici non a Xerxis patre Dario, sed ab antiquiore altero. Aurea numismata vetera, vel etiam argentea gemmarum vicem implere, Pomponius scribit. Atheniensium præterea numisma erat Core. Id Euripides Parthenon vocauit, id est virginem, q; Palladis imagine foret inscalptum. Vnde Eubulus in Anchise, Palladis polon nuncupat, id est pullum. Etiam si esset item Corinthiorum numus Polos, Pegasi habens insigne. A Partheno numo eleganter festiuum effingitur Adagiū de poscinumiis Scortillis, vt Parthenon amare dicant. Dignū vero scitu est, Rhetorem Dionysium, poetamq; cum Atheniēsibus suadere foret adortus, æneo vterenē numo, χαλκοῦν, id est æneū cognominari cœpisse, atq; ita veteribus aduocari. Fuit & minutuli species numismatis Comma, proinde facetissimus Comic⁹ Sycophantam felle conspergens ait, εἶναι τοῦ πονηροῦ κόμματος, quasi tu dicas monetæ nō probę, cuiusmodi loquendi figura vulgo Rhodigini mei vtuntur. Danacem vocabāt item nomismation, qđ Charonti porrigerent paludem Stygiam transmissuri. Cuius etiam fit mētio in Charonte apud Lucianum, meminerit in Psyches fabella Apuleius, atq; item in Collectaneis Plut. Byzantiorum numus ferreus erat, sicut & Spartę, Cuius pondus magnum quidem erat, ptium fere nullum, aceto insuper vi hebetata. Vnde numum Spartanum per Parœmiam enunciamus de re conatus magni, emolumēti nullius. Numi ferrei meminit Aristoteles œconomicon. II. necnon Stānei, & ænei. Dionysius Sicilię tyrannus, Syracusanos perpulit etiam Stanneo vti. Aristoteles itē in Tarentinorum politia, illos scribit, vsos numo, in quo Taras esset Neptuni filius, Delphino vehens. Et in Agrigentinorum item rep. cuidam irrogatam mulctam litrarum triginta, prodidit. habet vero Litra Oboli Aeginæi pretium. Decalitron Stater erat Corinthius, obolorum decem. Tetracina attica legimus apud T. Liuium duobus locis. Qui etiam Cistophoros nominat. Quorum antea meminerat pro domo sua M. Tullius. Sed & in epistolis ad Atticū, An Cistophoro inquit, pompeiano iaceamus? Sunt qui Digestorum libro. XVI. Titulo depositi, lege Publia, Cistophoros putēt reponēdos, vbi mendose legant modo Costrophinati. Illud quoq; nō ptermiserim, Phedona argiuum signasse numos primum, a quibusdam tradi. Qđ libro octauo scribit itē Strabo. Alii Erichthoniū Atheniēsib⁹, & Lyciis. Xenophanes Lydis hoc attribuit. Naxiis vero Aglosthenes. At in Apologetico Septimius Florēs Saturnum principē numos signasse, pdit, atq; ideo Aerarii psidē creditū. Mitylenęi Sapphus imaginē numis inscalpebāt. At Homerū Chii, a quo & numus nomen accepit, sicuti Strabo docuit. Asis vero puerū Delphini insidentē, Dardanis Galloq; pugnam. Aspendii palęstas. Rhegini leporē, Cephallenes Equū, Thasii Persen, Argiui murē, Trœzenii tridentem, quia illic religiosissime Neptunus colitur, Plut. tradente. In qbusdam Gręcorum monumentis ita inuenio, Pompiliū Numā ex ferro, & ęre primū cudisse numismata, quæ ex proprio auctoris nomine sint Numia appellata, cum ante illum scortea, & ostracina pecunia īpleret vsum. Qđ a Tranquillo fuisse literis traditum, iidem produnt Gręci. Legimus tñ alicubi, Populo a Numa Congiarium datum, asses ligneos, & scorteos. Numi scortei meminit item Hieronymus. Sed & Donatus ad hunc sensum illud enarrat Virgilianum, Taurino quātum possent circundare tergo. Scribunt tamen Grææ linguę scientissimi, Numum non esse Romanæ pecunię nomen, sed græcum, eorum, qui sunt in Italię, ac Siciliæ collimitio, Quoniam Epicharmus in Chytris verbi eius mentionem faciat. Et Aristoteles Tarētinorum numisma proprie dici Numū tradidit. Adulterina numismata reperio dici Paratypa, & Paracharagmata. Qui vero id cudūt genus, vocari Paracharactas. Parasemos item numos notæ appellari eiusdem, ex oratione contra Aristocratem liquet. Sic vero nuncupatos ferunt, q; a Numulariis ita subsignarentur, vt improbitas fieret manifesta. Hinc apud Demosthenē pro Ctesiphonte Rhetor figurate dicit Parasem⁹.

Argentum factum in hiſtoriis ſæpicule lectitamus, id eſſe videtur, paratū, non rude, ſed elaboratum, cælatumꝫ. nam quę abſoluta, parataꝫ ſunt, facta eruditioribus dici ſolent, ſicuti apud Martialem, Tu factam tibi rem ſtatim putaſti. diſtinguit tamē a ſignato, qđ ex Seneca cognoſcimꝰ de beneficiis primo, Libētius donabo argētū factum, q̄ ſignatū. T. Liuius ab V. C. Libro. XXXIIII. Cautum erat, quo ne plus auri, & argenti facti, quo ne plus ſignati argenti, ac æris domi haberemus. Apud eundem ærario illatum infectum argentum quandoꝫ, obſeruauimus. Apud Paulū, Octauenus ita diffinit, Infectæ materiæ pondus, Signatę vero numerum, factæ autem ſpeciem dici oportet. Aſſaria pro obolis poſita legimꝰ, nam & Aſſem pro re minima apud Ciceronē p̄ Quintio adnotauimus. Aſſem inquit, ſeſe negat daturum, niſi prius de rebus, rationibuſꝫ omnibꝰ ſocietatis decidiſſet. hinc illud parœmiodes in carmine obſcœno. Non aſſis faciunt, eūtꝫ recta. Cui conſimile illud Catullianum, Nō pili faciunt cohortem. Eleganter item Seneca, Emas, non quod opus eſt, ſed qđ neceſſe eſt, qđ non opus eſt, aſſe carum eſt. Scribit Alicarnaſeus Dionyſius in Menenii mulcta, aſſem fuiſſe æneum numiſma libralis ponderis. Plutar. quindecim milium aſſium mulctam Camillo irrogatam refert, qui numerus inquit, ad argenti rationem mille, ac quingentas conſtituit drachmas. Nam aſſis argenteus erat, & hic ex decem ęreis Denarius vocabatur. Libræ pondus ęris, inquit Plinius, imminutum bello Punico primo, cum impenſis reſp. non ſufficeret, conſtitutumꝫ, vt aſſes ſextantario pondere ferirentur. i. duarum vnciarum, pretio tamen libræ vnius ſeruato. Sicut Annibale vrgente, vnciales facti, & ſemunciales lege Papyriana. Sextantarios aſſes nō tacuit item Feſtus. Sextiuum denarium dici, lectum eſt, quia in ſex vncias, hoc eſt ſex obolos, vt ait Celſus, diuiditur drachma, quæ latine vocetur Denarius. Sed qđ Plinius ait, in aſſe ſextantario quinꝫ partes lucrifactas. Ita intelligendum, ex aſſe vno librario ſex fuiſſe factos, q̄ tantundem valerent. Dipōdium item aſſem, id eſt duarum librarum quandoꝫ fuiſſe appenſum, ſcimus. Caiani aſſes videntur dici a Caiis inſcriptis. Inuenio alicubi apud Græcos nuncupari νοθεῖα χρήματα, id eſt nothias pecunias, hæ vero ſui generis non ſunt, ſed ita appellantur, quę ex paternis bonis contribuuntur Nothis, id eſt Spuriis. Erant vero drachmæ ad ſummum mille. meminit contra Ariſtocratem Demoſthenes. Sed & apud Ariſtophanem videor legiſſe quippiam. Sic & Hyphoniæ pecuniæ vocantur, domeſticis interfecti alicuius erogatæ a cædis auctore, ne ſuum perſequantur ius, meminit Legum ſextodecimo Theophraſtus. Porro nec omittendum videtur. Numum, ac denarium exigui admodum fuiſſe pretii. Qđ Varro Terentius oſtendit apertiſſime, vbi columborum par coloris boni, boniꝫ ſeminis vulgo venire ſolitum ducentis numis, aut etiam quadringentis denariis, ſcribit. Obſeruauimus apud eruditiſſimos, Sagittarium dici numiſma Perſicum, a notę genere ita nuncupatum, hi autem non alii erant, q̄ Darici, auctore in Apophthegmatis Plut. Ex quo celebre manauit in poſteros Ageſilai dictū, ſe ex Aſia pulſum triginta millibꝰ Sagittariorum. Cum Perſarum rex ea numorum ſumma corruptis p̄ Timocratem Athenienſibus, effeciſſet, vt is de prouincia decederet, qđ & in prouerbium venit, de iis, qui pecunia de gradu deiiciuntur, qua nil non expugnatur. Nam Macedonum rex Philippus dicere ſolebat, nullam prorſus videri inexpugnabilem arcem, in quam onuſtus auro Aſellus ſummitti poſſet. In Germania ſcribit Tacitus, Serram fuiſſe numi notam, vnde & Serrati dicebantur. Illud prȩterea ſciendum, numis quandoꝫ apponi ſolitum numerum, quo colligeretur pretium, quā notā æram vocabant. Lucilius. Hęc eſt ratio peruerſa, ęra numeri eſt ſubducta improbe. Nec me fallit, Aſtrologos non recentiores modo, ſed veteres quoꝫ, vt Ptolemæum, & Theona, temporis initium, quale foret natiuitatis Chriſti, vel aliud illuſtre principium, quo ſupputationes incipiunt, Aeram item vocare. Tenedius numus in veteribus memoriis vel celeberrimus eſt, quoniam Tenedius rex olim ſanxiſſet lege, vt Mœchis vtriſꝫ, ſi deprehenderentur, caput ſecuri præcideret. quā legem in filio quoꝫ rigide ſeruarit. Quare in numo illic percuſſo cuſtoditum, vt a parte vna Securis, ab altera facies duæ ex ceruice vna prodeuntes ſignarentur. Illud vero ſuperpondii loco adieciſſe, non obfuerit. Sacellium capi pro marſupio, qđ & Balantium vocant Græci, vnde & Balantiotomi apud Ariſtophanem, qui de zona propendentes crumenas præcidunt. Ab Sacellio Sacellarios inflecti animaduertimus. Trapezitarum Thema in Plutar. moralibus non ſemel inuenio dici de pecunia apud Numularios depoſita. Nam & Thematiſmum in Architectandi ratione poſitum, Stationem interpretantur, quæ decorem operibus parit. Veluti cum Ioui, fulguri, Soli, Lunæ, Cœlo hypæthra, id eſt ſubdialia conſtitui debere templa proponimus, At Mineruæ, Marti, Herculi Dorica ſeueritate, nullis admodum delitiis. Veneri, Floræ, Proſerpinæ, fontium nymphis laſciua Corinthiorum, floridaꝫ exornatione cum foliis, Volutiſꝫ. Iunoni,

Dianæ, Libero patri Ionica mediocritate. Epithema vero additamentum signat. Thesis autem est præstãtis in philosophia viri παράδοξοσ ὑπόληψισ, i. opinio admirabilis, Sicuti Antisthenis illa ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν. Quæ si obrepat in plures non inurbanos, iam αἵρεσισ, i. Secta nuncupat. Sed inter pullatos, gregaleisq; κοινὴ ἔννοια. Cibdela itẽ vocant numismata oblæsa, & adulterata, dicuntur sic quasi ὑπὸ τῶν χίων δεδηλημένα, i. a Chiis corrupta, vitiataq;, per literæ soni pinguioris demutationem in exilem. Cibdeliam etiã argenti sordes nuncupant, figurate vero etiam imposturã, sicut κιβδηλεύειν imposturã facere. Aeris appellatione aurum item contineri, Vlpiano credimus. Policã numismatũ artẽ esse, tradit Plato, vnde numismatopolica res dicit quãdoq;.

Symbolica simulacrorum additamenta enarrantur, Senectus anguium, siue Leberis, aut Syphar. de Testudinis carne. Epicrotos quid. Caput. III.

TEstudinem non modo Numismatũ fuisse notam, qđ pauloante astruebamus, verũ etiam secreti ac silentii Symbolum, ex veteri nobis lectione, tãq cella quadam proma affatim suggeritur. Hoc enim argumento Eliensibus Phidias Venerẽ fecit, quæ testudinem calcaret, opertius, implicatiusq; cõmonstrans, esse muliebris decoris, ædes custodire, ac silentium. Vxorium quippe ornamẽtum est, aut cũ marito, aut per maritũ loqui. Nam & Aegyptiis mulieribus inde vti calceis, non fuit patrii moris, vt ita domi se continere, quodammodo cogerentur. Cæterum Phidiæ solertem prudentiam indicat illud quoq;, φ Pallados simulacris dracone apponere consueuerat, veluti ambage tacita innueret, virgunculas peruigili cura indigere, vt pudor castus seruetur, illibatusq;. Peruulgatum autem, Aedium, Adytorũ, Oraculorũ, necnõ thesaurorũ custodiæ pręfici dracones. Sed & salutis, Aesculapiiq; simulacris id ipsum subiiciebatur animal, vt in Symposiacis Macrobius scribit, Solis argumento, & lunæ, quo salubri temperamento humanis pręstatur corporibus, vt velut infirmitatis pelle deposita, ad pristinum reuirescant vigorem, sicut reuirescere Dracones visuntur, pelle sequestrata, quam nunc Seniũ, nunc senectutẽ appellat Plinius. Leberida græci. Callimachus in Hecale etiam Syphar. Symbolica vero id genus multa in veteribus imaginibus curiosus deprehendat lector. Nam in Creta Iouis simulacrum cõfingi, exculpive, aut ex ære duci solitum accepimus, μὴ ἔχον ὦτα, hoc est auribus nullis. Quando principem virum, & omnibus late dominãtem audire addecet neminem, sed id demum persequi, qđ dictat rationis examen, & iustitiæ nusq̃ præflorata integritas. Adiiciamus porro, qđ sit capiti huic auctarium, obseruatum nobis de testudine illud etiamnum quinto halieuticon ex Oppiani interprete, Testudine inquit, siquis vescatur, deglutiatve πλησμίωσ, multum inde iuuari, si vero πρὸσ κόρον, læsionem fieri manifestam, enata inde Parœmia, χελώνησ κρέασ ἢ φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. Testudinea carne aut vescendum, aut non omnino vescendum. Paucitas Strophos facere narratur, id est Tormines. Copia vero detergere, atq; expurgare. Illud obiter adiecerim, Epicroton dici pauitam, & complanatam terram, vbi incubet Testudo.

De M. Euangelista, & Antonio Anachorita. Vatieni historia, qui sinistræ manus digytos absciderat. Scuti gestatio. Insertorium quid, & quid Telamon. Item Hostorium. Pliniana lectio asseritur. Item de Porpace, & Ochano. Niciæ scutum. Pelta amazonica. Caput. IIII.

MArcum Euangelistam Dei electum post fidem, Hieronymus scribit, pollicem sibi amputasse, vt sacerdotio reprobus efficeretur. Sed & Antonium Anachoritam, ne allegeretur episcopus, læuam sibi auriculã ferro præsecuisse legimus nata inde theologis quæstiõe ambagiosa, Liceat ne cui seipsum admutilare. At in literis nostris Cn. Vatienum prodit historia, qui sinistræ manus digytos, ne bello Italico militaret, absciderat, bonis publicatis, æternis vinculis puniendũ, Senatuscõsulto esse sancitum. Vsu vero scuti eo facto is se priuasse videbat, qđ sinistra manu capi solitum, Aelianus testis est, qui ait, Scipionem ostentanti affabre scutum militi dixisse, non in læua, sed in dextra homini romano spem ponendam. Cleomenem vero Spartanorum regem docuisse tradunt, Clypeum non ex annulo suspensum, sed brachio insertũ gestare. Et Plinius libro tricesimo tertio, Qui annuli vsum primus instituit, cunctanter id fecit, læuisq; manibus, ac latentibus induit, cum si honos securus fuisset, dextra fuerit ostentandus. Q si impedimentum potuit in ea aliquod intelligi, etiam insertorii vsu argumentum est, maius in læua fuisse qua scutum rapitur. hactenus ex Plinio. Hermoleos tamen vndecunq; vir doctissimus eum locũ ita restituendum opinatur, vt nunc consertoris vsu, nũc sertoris reponat, lectione publica (Quã tamen non vt Idiographam semper probamus) expũcta, & verbo eo bellatorẽ intelligat, vt in iure

manu consertum apud Ciceronem, & Gellium, nam & Desertores a scuti rei ectione Rhipsaspides græce nominantur. Sed quid si in Plinio luxandum, mutandumve est nihil? Vt insertorium accipiamus scuti lorum annuli vice, inter quod, & ipsum scutum insertamus manum. Vnde apud Virgilium, Clypeoq; sinistram insertabā aptans, vt ea sit vocis huius desinentia, quę in hostorio est, & Amatorio. Signat autem Hostorium radium, siue instrumētum, quo raduntur mensurę, vnde etiam prouerbium, Sine radio cumulare, seu absq; hostorio, quod est affluenter, & vltra mensuram congerere. Plautus, Dii, Deæq; omnes tantam nobis lætitiam, tot gaudia sine radio cumuleris. Insertorium Græci Telamona vocant. Vt apud Homerum Iliados secundo, ἱδρώσει μέν τευ τελαμὼν ἀμφὶ στήθεσφι ἀσπίδος ἀμφιβρότης, q̃q̃ videtur Poeta idem operis eiusdem libro. XXIII. Ensis lorum etiam appellasse Telamona, vt sic, vnde propendet Scutū, etiā dicatur Telamon. Sed & Linamenta cōcerpta vulneribus peraccommoda Herodoto dicuntur Telamones, vel fasciolæ potius, quibus oblæsa membra obligari solent. Nam Vitruuio imagines hominum columnas ædiū fulcientes, aut ipsa ædificia, Atlantes dicuntur gręca voce, Latina vero Telamones, Nam Seruius Grāmaticus scribit, Nilum latine Melonem dici, Atlantem Telamonē. Id cur ita, ignorare se Vitruuius ingenue fatetur. Omnino duplex in scuto visimus nūc Lorum, altero pēdet ab humeris, alteri insertatur manus, de priore apud Homerū forte rectius intellexeris. Nam & Iamblichus ita scribit, περιβαλὼν δὲ περὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ τελαμῶνας προσέδησε τῇ κλίνῃ. Certe Eustathius in Homeri enarratione, Telamon inquit est latius lorum, quo fertur scutum, vnde & ἀναφορεὺς dicitur. i. Anaphoreus, ἀπὸ τοῦ ἀναφέρεσθαι. Iulius Pollux Onomastici septimo, Sindon inquit Aegyptia quidem est, signat autem opertorium, q̄d nunc Dicrossum dicimus. Est & alicubi Telamon Sindonites. Idem libro quinto, Telamoniā vocat latius lorum clauis suffixum, quo venatorii canis latera præmuniuntur. Sciendum porro insertorium ipsum dici item Porpaca, siue is foret annulus, siue annulo quid simile, q̄d Homeri tempora nō nouerant, nam etiam Porpax annulus vocatur. Sed nō qui digytis gestetur. Præfert hoc Epaminondæ historia, qui campestrem planamq; regionem belli esse dicebat Orchestram, quā nemo quiret obtinere, ni manum porpaci insertasset. Vocatur item Ochanos, quo circumagi in orbem scutū posset, propterea templis quandoq; dicata sine Ochanis scuta legimus, ne ad belli vsus detraherētur. Nam & Eustathius Ochanon τὸ τῆς ἀσπίδος κράτημα interpretatur, ἀπὸ τοῦ ἔχειν, alibi Ochanum cum Porpace idem facit. A Caribus Ochana videntur excogitata primum, nam Carica dicunt, vnde est Anacreontis illud, καρικοεργέος ὀχάνου. Sicuti Caricas dixit Cristas Alcæus. Fuit quoq; veteribus scutum Læseium, q̄d Anaphorea non habebat, sed in meditullio iugū. Sunt qui eo nomine scutum intelligant oblongum, aut breue, corioq; confectum crudo, & proinde pilosum, ex quo sit etiam nomen, quasi λάσιον. Sed addit Herodianus, tegumenta corporis omnia quæ manu sustineantur læua, dici Læseia. Illud obiter dictum hoc loco sit, Nicię scutum ab auctoribus celebrari, q̄d esset auro, & purpura splendidum. Amazonicam peltam Xenophon scribit, hederæ folio fuisse consimilem. Sed & Coracinum in Nilo piscem dici quoq; Peltam inuenio.

De Gemoniis gradibus, & cur sic dicantur. Item de Gradibus Castoris, & Aureliis. Locus Ciceronis explicatur. Suppliciorum genera plura. Caput. V.

GEmonios gradus diritate supplicii in Romana historia infames, ex paulo elegātioribus, neminem puto latere. Nam M. Claudium, q̄ fœdam cum Corsis pacem fecisset, hostibus deditum primo accepimus, factūq; eius rescissum, libertatem ademptam, mox & spiritum extinctum. Corpus contumelia carceris, & detestanda Gemoniarum scalarum nota fœdatum. Dicti Gemonii gradus, q̄ locus esset gemitus, & calamitatum. Nam q̄d aliq augurātur de Gemonio auctore, parū comperi. Gemonios gradus apud Pliniū inuenies libro octauo. Cornelius itē Tacitus, tūc inquit, confossum, collaceratūq;, & absciſſo capite truncū corpus Sabini in Gemonias trahunt. Gradus, vel scalæ dicebantur, quantū coniectura ducor, q̄ surrectus foret locus, ac gradibus quibusdā conscenderet. Sicuti apud Gręcostasin gradus erant, de quibus ad Q. Fratrē Cicero, Deinde inquit, eius operæ repente a Gręcostasi, & Gradibus clamorē satis magnū sustulerūt. Eum locum Patauii prouincialibus scholasticis cum explicarem, dixi, mihi intelligendum videri de gradibus Castoris, auctoritate Ciceronis maxime, apud quē in oratione pro domo sua sic legimus. Cū vero inquit, gradus Castoris cōuellisti, ac remouisti, tum vt modeste tibi agere liceret, homines audaces ab eius tēpli aditu, atq; ascēsu reppulisti? Aedē vero Castoris, siue Ca-

ſtorum,fuiſſe in foro,ex Plinio liquet,ac cæteris. Videntur tamē & in foro Gradus Aurelii fuiſſe,vt ex oratione pro Flacco eſſe manifeſtum poteſt.Hoc nimirum eſt illud,ꝙ non longe a gradibus Aureliis hæc cauſa dicitur.ob hoc crimen hic locus abs te Lęli,atq; illa turba quæſita eſt. Sed & pro Cluentio apertius,Gradus illi Aurelii tum noui,quaſi pro theatro illi iudicio ædificati videbantur,quos vbi accuſator concitatis hominibus complerat,non modo dicendi ab reo,ſed ne ſurgendi quidem poteſtas erat. Verum vt ad alia pergamus,ſcribit Plutarchus Galbę caput multifariam cæſum,& omni cōtumelia affectum,fuiſſe poſtremo in eum locum abiectum,in quo eos necant,quos Cæſares ſupplicio dedunt. Vocatur inquit,locus Sextritium.In græcis tamen codicibus ſcriptum inuenio,σηςέρτιον,qđ nō aliter latine inaudias,ꝗ Seſtertium. Tarpeia inquit idē Plutarchus,vocat̄ capitolii ſaxū,e quo deturbari ſontes,moris eſt.Hinc Oratius Sermonū primo.

Tu ne Syri Damæ,aut Dionyſi filius audes
Deiicere e ſaxo ciues?aut tradere Cadmo?

Eum vero locum exponens Porphyrio,Tribuni pl.inquit,damnatos de ſaxo Capitolii præcipitabant,adiicitq;,fuiſſe Cadmum notæ crudelitatis carnificē.Etiamſi Camo legunt alii,vinculi genus eo intelligentes vocabulo.Qūꝗ multiplex eſt in græcorū doctrina eius verbi notio,inter alias ea maxime arridet,ꝙ ſic dicebatur reticulatum Cadiſcorum operculum,coli imagine quadam,deſuper latum,infra anguſtius,ne immiſſa ſuffragia dilaberētur.Metellum Plinius ſcribit,a Catinio Labeone,tribuno pl.ad Tarpeium eſſe raptum,vt præcipitaretur.meminit & Lucretius.

Carcer,& horribilis de Saxo iactus eorum,
Verbera,carnifices,robur,pix,lamina,tedæ.

Quo in loco etiam tunicam ſignare videtur,quam dicūt moleſtam,quia ignium alimentis illita,& intexta,vt Seneca docuit,ac mox ſuccenſa cruciabiliter obuolutos nocētes amburebat. Vngula item tormēti genus erat.Cuius meminit Cyprianus,Euſebius,atq; item Tertullianus. Apud quem Aſcias,& Runcinas inter inſtrumenta ſæuitiæ diligens lector inueniet.Rotæ tormentum Germanorum fere peculiare cenſetur,ita tamen,vt eius meminerit Ariſtophanes Pluto, ἐπὶ τοῦ τροχοῦ γὰρ δεῖ σ᾽ἐκεῖ ϛρεβλούμενον εἰπεῖν,ἃ πεπανούργηκας.Rota torqueri te illic,neceſſe eſt,vt exculpatur,qđ perperam feciſti.Inibi interpretes adnotarūt,Seruile id fuiſſe ſupplicium. Alioqui rotę inſeruntur noxii,& membratim rotarum conuulſi radiis lentitudine mortis maximo cruciatu perimuntur.Centronas inuenio poſitos pro furibus manifeſtariis,quoniam,dum in quęſtione haberentur,ſtimulos,quæ vocant Centra,illis admouere mos fuit,vnde Centrotypi vocantur,q ſtimulis equos exagitant,aurigæ.Qūꝗ eſt & Centron Straguli genus ex diuerſis cōſarcinatum,qđ iumentis iniicitur,ex quo item ex diuerſis coaptata,concinnataq; compoſitio Centron nuncupatur,qđ genus ſunt Homerocentra. Nos Centonem dicimus,ſimplex plebecula Celonem,dictione paululum modo luxata.Sunt qui Centronis nomine conuiciatorem intelligant,ꝙ ſit veluti Centrotypos,auctor Ariſtophanis interpres in Nebulis.Fidiculas accipiūt pro tormēto,quo ab tortore ſontes funibus,alligatis manibus a tergo,torquentur vulgo.Eius certatim meminerunt omnes,Seneca,Fabius,cæteri. σχοινισμὸς a græcis dicitur genus id cruciamēti,aut cōpar. Saxis adobruere,Macedonici moris erat. Apud quos item coniuratorum cognati omnes deuotis capitibus,ad vltimum petebantur ſupplicium.In Perſide nocentum veſtimenta,& Tiaras auellunt,cæduntq;.Illi vero vbertim flentes apprecantur,deſinant.Hyſtrichis item erat inter inſtrumenta,quibus diſcuterentur nocentes,videtur ex ſetis ſuillis flagellum fuiſſe,vnde & conflatum eſt nomen,quaſi ex ὑείων τριχῶν.Duo imprimis ſupplicii genera fuiſſe apud antiquos Romanos inuenimus. Aut enim puniebantur more maiorum,qui capitalem fraudem admiſiſſent,hoc eſt pendentes furca nudis corporibus,& ad mortem virgis cæſi,vt interpretatur Tranquillus in Nerone,aut ad ſcalas Gemonias trahebantur,hoc eſt inſerto gutturi vnco producebant̄ in harenam vbi poſteā pendentium crura frangebantur,& igni iniecto ardebāt.Sicuti in Claudio Suetonius commemorat,& Nero exercuit in Chriſtianos.Quibus ardentibus in vſum luminis eſt vſus.Domitianus etiam faces per obſcœna immitti iubebat.Cæterum id amplius animaduerſione dignū. Supplicium more maiorum a Cicerōe in Piſonem intelligi,cum ſecuri caput pręciditur.Morem autem verberandi,& de condemnatis ſummum ſupplicium ſumendi,e Græcia manaſſe ad Romanos,auctores habemus certiſſimos.mox vero Porcia lata lex eſt,ſicuti Cicero in quadam quoq; oratione innuit,& leges item aliæ paratę,quibus exilium damnatis permittebatur. Verberaſſe aut necaſſe Romanum ciuem,impium cenſebatur.Nam & pro Q.Ligario M.Tullius ſignificat,externorum eſſe,morte damnare.hinc celebres hiſtorici ſcribunt,Syllam primum Romanorum

esse inuentum, qui morte mulctaret. Sunt qui in metallũ damnãtur, quiq; in opus metalli. Interstitium modo in vinculis est, nam qui in metallum damnantur, grauioribus premuntur vinculis inquit Vlpianus, itemq; refugæ ex opere metalli in metallum damnantur, Ex metallo grauius coercentur. In Calcariam quoq;, & Sulphurariam damnantur aliqui. Verum pœnæ hoc genus metalli item sunt. In ministerium metallicorum fœminæ damnari solent in perpetuũ, vel ad tempus, eodem modo & in Salinas, & si quidem in perpetuum, quasi Seruæ constituuntur pœnæ. Sunt & qui in ludum damnentur venatorium. Vltimum supplicium mortem solam interpretamur, inquit Celsus. Castigationem fustium, virgarumq; supplicium inuenio docte, sciteq; Fustuarium dici, meminit eius vocabuli Seruius Aeneidos sexto. T. item Liuius ab Vrb. cõd. libro quinto, Fustuariũ inquit, meretur, qui signa relinquit, aut præsidio decedit. Polybius auctor est, in libro de tribus politiis, duo imprimis suppliciorum genera fuisse in militię disciplina, Decimationẽ, & Fustuarium. Fustuarium quidam fustigationem interpretantur. Modestinus quoq; iureconsultus inter pœnas militares fustium castigationem recenset. Fuit qui fustuarium apud Ciceronem interpretaretur pro eo, qui flagris cædit. Sed id q̃ recte, viderit ipse. Hunc vtiq; virgatorem a Plauto dici, legimus. Callistratus iureconsultus, Digestis de pœnis, inter ea, quę corporis coertionem cõtinent, fustium ammonitionem, flagellorum recenset castigationem, vinculorum verberationẽ. Marcellus sentire videtur, Liberum cędi fustibus, flagellis seruum. Scopare in fustium, virgarumq; ammonitione vsurpat simplex vulgus, quo tamen etiam scientissimus, ac eloquentissimus vtitur Hieronymus, cum in Esaiæ tralatione ita scribit, Scopabo Babylonem in scopa terens, dicit dominus exercituum. Dignum vero scitu est, Scopam dici a Græcis κόρημα, i. Corema, ἀπὸ τοῦ κορεῖν, qđ scopare, ornareq; nobis indicat. Vnde illud apud Aristophanem elegantissimũ, μὴ κόρει τὴν ἑλλάδα, ne scopes Græciam, id est ne in desolationem redigas, sic enim loquebantur antiquiores Græci, vbi imprecatione acrius vti vellent. Sicuti apud Menandrum, ἐκκορηθείης σύγε, id est ample pereas, destruarisq;. congruit aptissime cum Hieronymi tralatione. Porro Cratis item supplicium inuenio apud priores. Id fere erat, cum quis deiectus ĩ aquam, crate superne iniecta, saxisq; congestis mergebatur. Anchoram item ferream scribit Plutar. solitum fuisse Pausaniam ceruicibus eorum, quos crudelius castigaret, subnectere, ac totum diem ludibrio stare coegisse. In puteum præterea demergi cõsueuisse, qui cruciabiliter punirent, ex Plautino penu licet agnoscere, in quo & laminas ardentes adnotauimus, quarum etiam Gellius meminit, & Eusebius. Neruum appellabant ferreum vinculum, quo impedirentur pedes. Plautus eo quoq; ceruices vinciri ait. Hinc apud Gellium Catonis festiuum adagium. Priuatorum fures in neruo, & compedibus ætatem agunt. Publici in auro, & purpura visuntur. Icrion Gręci instrumentum vocant, quo cruciabantur martyres, q̃q̃ pro patibulo item positum inuenio. Cæterum illud memoria dignum, qđ est apud Thucydidem obseruatum, consueuisse Athenienses Cenotaphiis eorum, qui infeliciter decubuerant, quiq; in Attica sepulti non erant, Icrion apponere. Sunt qui ea voce significari tabulata putent, aut etiam surrecta omnia, atq; etymi ratione aspirationem addant. Vnde Icriopœi dicuntur qui circa forum tabulata compingũt. Paratilmos supplicii genus erat, quod pauperibus in adulterio deprehensis irrogabatur, siquidem ditiores pecunia se redimebãt. Inopi expilabatur sedes. vnde & nomen, nam παρατίλλεσθαι euelli signat. Erat eorundem Aporaphanidosis quoq; cum in anum intruderentur Rhaphani, aut quid eiusmodi, vt est apud Catullum. Tympana in Aristophanis Pluto, ligna sunt, quibus cæderentur nocentes. Vbi etiam Cyphon nominatur. Id vero ligneum erat vinculum, siue, vt nunc, etiam ferreum. Vulgus Berlinam vocat. Quidam etiam κλοιὸν dicunt, aut Calion. Vnde improbis quoq; Cyphonis adhæsit nomen. Et Cyphonismus pro supplicio. Q̃q̃ est item in curru pars dicta Cyphon. Velut sub ea virgæ Hypocyphonia vocantur, & Cyllobantes. dicitur Cyphon ἀπὸ τοῦ κύφειν, id est a capitis proclinatione, nam & incuruati dicuntur Cyphalei. Sed Cyphella nubes appellant ab occultandi potestate, quia cœli adimant aspectum, quasi Crypella παρὰ τὸ κρύπτειν. Apud quosdam ita cautum animaduerto, vt quisquis per audaciam legum placita risui habuisset, diebus viginti in Archiuo vinctus Cyphone perseueraret nudus, melle, ac lacte delibutus, vt apibus, muscisq; esset pabulum. dilapsis vero iis, muliebri indutus veste deturbaretur in præceps. Aulam vero dicebant locum, quo ducerentur damnati. Quem mox iuniores ἀρχεῖον, id est Archiuum appellare cœperint. At siquis mortem sibi admouisset, moris Atheniensium fuit, manum, quæ hoc peregisset, abscindere, ac seiunctim a corpore humo contegere. Abigeos Vlpianus scribit, cum durissime puniuntur, ad gladium damnari solere.

Furum supplicia diuersa. De Dracone Legumlatore. Furum species aliquot. De Lance, ac Licio. Item de Laro, Larco, & Saccularijs, & Balantiotomis. Caput. VI.

QVoniam vero in digytos quodammodo suppliciorum, quibus vsos veteres cõperimus, genera mittere est visum, non inscitum, improsperumque fortasse fuerit etiã constitutas furibus pœnas exequi, quas pro morum consuetudine diuersis in locis fuisse varias accepimus. Siquidẽ Draco, quẽ sanguine, non atramento leges conscripsisse, proditum est, quique omnium princeps Atheniensi populo tulisse easdem memoratur, qualecunque admissum foret furtum, mortis pœnam irrogauit auctori. Hunc ferunt in Theatro apud Aeginã prefocatum, sepultũque, petasos, vestesque omnifariã coniicientibus in eum vniuersis. Mox & leges antiquatas, abolitasque nõ quidem decretis vllis, verum tacito, illiteratoque consensu. Solon factus & ipse legumlator, mitioribus pœnis adortus morũ emendationem, dupli pœna vindicandum, sanxit. Decemuiri pro furtorum imparitate dispariles induxerunt suppliciorum metus. Quippe manifestarium furem, qđ & Caius repetit Digestis ad legem Aquiliã, tum demum necari indulserunt, sed clamoris tamẽ testificatione, vt Caius inquit, si tenebrarum beneficio sese in facinus insinuasset, aut luce quoque, si telo se tueri ausus foret, quo euaderet. Cæteros id genus, si liberi forent, verberibus subiecerũt, addictos ei, vnde furtũ factum foret. Si serui, a verberibus etiam de saxo dari in preceps permiserũt. Pueros impuberes ad Prætoris arbitria reiiecerunt, qui & factam noxam sanciret. Erant vero furta, quę per lancem, Liciũque concipi dicebantur. Puto, quia qui in alienã domũ expilandi proposito ingrederetur, sicut qui magistratibus præministrabãt lictores, Licio præcingebatur, Lancẽque ante oculos obtendebat, propter matrũfamilias, aut virginũ presentiam. Liciis vti in veneficio, veteris fuisse moris, abunde Maronis ex bucolico ludicro carmen comprobarit, implicandæ, obturbãdæque mentis gratia, sicuti Liciis implicatur stamẽ. In hoc furũ genus perinde vindicatũ, ac in manifesti furti reos. Cęterũ & hęc mutata cũ temporibus, interpolataque pœnarũ sanctio, quoniam in manifestariũ furem quadrupli constituta est actio. Manifestum furtũ intelligi voluere priores, vt auctor Massurius scribit, qđ deprehenderetur, dũ perpetraretur, hoc est, vt Graece dicã, ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ, siue ἐπ᾽ αὐτόπτῳ, id est in furto ipso, & in oculis. Sic enim reponendum apud Vlpianum Digestis de furtis, vbi temporũ inscitia dictio græca obliterata pernoscitur. Faciendi furti finis intelligitur, cum perlatũ est, quo ferri cœperat. Furti concepti, item oblati pœna tripli est. Scitu digna sunt, quæ Vlpianus scribit, Si vxor inquit, alicuius furi opem tulerit, furti nõ tenebitur, sed rerum amotarum. Quia vero nõ esse vnũ tantũmodo genus furũ, liquet, inueni, qui aris clam assidentes, vt oblata suffurentur, Bomolochos appellari tradant, quasi περὶ τοὺς βωμοὺς λοχῶντας id est circa altaria delitescẽtes, insidiãtesve. Quã & eo nomine dicunẽ mendicabula in templis suppliciter corrogãtia stipẽ, atque itẽ tibicines, & vates rebus diuinis adhibiti. Sed & Scurrę Bomolochi figurate dicunẽ, q ve despicabiles, vilissimique possunt lucelli causa etiãnũ illa pati, quę nec Sarmẽtus iniquas Cæsaris ad mensas. Laron Comici pro furacissimo vsurpãt quãdoque, nã est auis Laros voracis naturę, rapacisque. Sunt g fulicã eo noie accipiãt, vt inde etiã Larius nuncupeẽ lacus de auitii eius copia. Larũ Theodorus Gauiã interpretaẽ, cui sit color σποδοειδής, i. cinereus, vt scribit Aristoteles, qui etiã Laron nũcupat λευκὸν, i. albũ. At Cepphũ, i. κέπφον fulicã reddit Theodorus idẽ. Larcos aũt vas intelligiẽ, in quo feruntur carbones. Depeculatores, hoc est, qui publica interuertunt, vocant iidẽ Molgos, & Amolgos, a mulgendi consuetudine, qđ dicieẽ ἀμέλγειν. proinde ex aphæresi curare, facete dicti. Sunt in hoc genere & qui Balantiotomi græce nuncupantur velut marsupiorum incisores, meminit cõtra Ctesiphontem Aeschines. Adducent inquit illum veneficum Balantiotomum, qui remp. incidit. Hos forte Saccularios recte dixeris, ex Asconio.

T. Liuii locus emendatur ex primo, vbi legitur, Lex horrendi criminis erat. Item locus Plinii enarratur, de arbore suspendio eligenda. Caput. VII.

SEd enim quia de suppliciis copiosius agere collibuit, fraudi non erit, opinor, si ad lacteos T. Liuii fontes diuerterimus, vitiatis, interpellatisque codicibus laturi opem pro virili. In primo siquidem ab vrbe cõd. sic ferme scriptũ reperias. Lex horrendi criminis erat, Duumuiri perduellionem iudicent. Quam lectionem sciolis ac male feriatis plerisque, quorum minus intercutanea eruditio superficiaria modo rimatur, ac discutit, plausibilem visum iri, non ambigo. Arridet enim pullato circulo demum, quod obuium, qđque, vt dicitur, ex triuio est. Atque pẽsiculatius expendẽti, loco verbi, criminis, reponẽdũ videbiẽ Carminis. qđ resipit vetustatẽ,

& eruditionẽ habet classicam. Legũ siquidẽ dicebantur carmina, nõ crimina. Q đ vt constet, ad anchoras recurrẽdũ, hoc est veterũ auctoritas aduocãda, qua maxime aduersus peruicaces stemus, M. igitur Tullius in oratione pro Rabirio Posthumo ad hunc modum scribit. Nãq; hæc tua, quę te hominem dementẽ, popularẽq; delectant. I, Lictor, colliga manus, quæ non modo huius libertatis, mansuetudinisq; nõ sunt, sed ne Romuli quidẽ, aut Numę Pompilii. Tarquinii superbissimi ac crudelissimi regis ista sunt cruciatus carmina, Quę tu homo leuis, ac popularis libentissime cõmemoras. Caput obnubito, Arbori infelici suspendito. hactenus Cicero, qua in parte ne obrepere quidẽ suspitio potest, quãtũuis in vtrãq; aurem dormias, legẽdũ esse criminis. Sed & de Oratore primo lib. ita exaratũ adnotauimus. Vt totũ illud, vti lingua nũcupasset, nõ in duodecim tabulis quas tu omnibus bibliothecis anteponis, sed in magistri carmine scriptũ videretur. hoc vero loco carmen signare pręscriptũ, aut sententiã, siue pręceptũ coniectamus. In quam notionẽ reperias itẽ de lege Agraria lib. II. Sed & T. Liuius, ab vrb. cõ. lib. XXXIX. Concione aduocata, solẽne carmẽ precationis fari, prius q̃ populũ alloquãtur, magistratus solere, auctor est. Sed & libro primo, Sua item carmina Albani, suumq; iusiurandũ per suum dictatorem, suosq; sacerdotes peregerunt. Et paulo ante, Quæ longo effata carmine nõ operæ est referre. Sed vtiq; de carmine nõ esse mirandũ, Asconius Pædianus facit, qui versiculũ pro verbo, qđ insolẽtius est, vsurpasse deprehenditur, cũ ita scribit, Tribus versiculis eñ ait, Accepi, dedi, reliqui. Nequis vero mẽdum putet exemplariũ, id ex Cicerone est, Verrinarũ tertio. Audistis quæstoriã rationẽ tribus versiculis relatam. In epistolis vero ad Brutum, sic refert, Breues tuæ literæ, breues dico? immo nullæ, tribus ne versiculis his temporibus Brutus ad me? Cæterũ quia in suspendio arborẽ infelicem nuncupat veteris carmen legis apud Liuium, & Ciceronem, ad eam allusisse Plinius apertissime mihi videtur, cum in præfatione naturalis historię dicit, Ceu vero nesciam, aduersus Theophrastũ, hominẽ in eloquentia tantũ, vt nomen diuinũ inde inuenerit, scripsisse etiam fœminam, & prouerbium inde natum Suspendio arborẽ eligendã. In nodi huius explicatiõe cæcutire multos, palam est, etiã si nõ insint Platonici numeri, aut Bœotia ænigmata, nec ex Vulturũ nidis expositio petenda foret. Siqui ergo hactenus exudarunt in eo, iã opinor, desinẽt saxũ voluere. Felices aũt arbores, ne hoc relinquamus inenarratũ, Cato dixit, quæ fructũ ferunt, Infelices, quę nõ ferũt. Plinius auctor est, Infelices existimari, damnatasq; religione, quæ neq; serunt vnq̃, neq; fructũ ferunt. At Veranius de verbis põtificalibus, Felices inquit, arbores putant, Quercus, Aesculus, Ilex, Sapinus, Fagus, Corylus, Sorbus, Ficus alba, Pyrus, Malus, Vitis, Prunus, Cornus, Lotus. Targnius vero Priscus in Ostẽtario arborario sic ait. Arborũ, quæ inferũ Deorũ, auertentiũq; in tutela sunt, eas infelices nominant, vt quæ baccam nigrã, nigrosq; fructus ferũt. Cęterũ nequid omnino dissimulẽ, potest ex Plinio ipso item prouerbii ratio erui. Quoniã apud eũ ita legimus, In Aulocrene Platanus ostendit, ex qua pependit Marsia victus ab Apolline, quæ iã tũ magnitudine electa est. Sed in eadẽ naturali historia legimus, Canes supplicia annua pependisse, inter ædem Iuuentutis, & Sumani in furcas Sambucea arbore fixos. Quin & alibi idem auctor Pyrrhi legatum facete lusisse scribit, in austeriore gustu vini, merito matrem eius pendere in tam alta cruce. Adiiciamus vero & damnandi ritũ, de quo sic breuiter Seneca, Ascendit Prætor tribunal. noxiæ post terga ligantur manus, fit a Præcone silentium. Adhibentur deinde legitima verba, canitur ex altera parte classicum.

Plautini loci expositio de litera longa, quam Suspendiosi faciãt. Cruciarii qui, & Cruciantes, item Crucium, De Cruce scitu digna. Caput. VIII.

POrro in hac suspendiosorum mentione non parergon fortasse fuerit, amplius aperuisse Plautinum Scirpum, in quem veluti latitans aquis saxũ plerosq; iam impactos scio. Sic vero Staphyla anus inquit, Neq; quicq̃ melius est mihi, vt opinor, q̃ ex me vt vnam faciam literam longam, Laqueo collum mihi quando obstrinxero. Scitum hoc videri adagium potest, & apertum satis in eos, qui prępostere commoriuntur, præcluso, vt inquit Plinius, spiritu, cui quęreretur exitus. Cæterũ sunt, qui eius rationem parum, ni fallor, & scienter, & explorate introspexerint. Literam enim longam. L. dici volunt, sed hebeti prorsum iudicatu. Dicant enim viri doctissimi, quo probent argumento, pendentem hominem amplius, q̃ vbi suis constat vestigiis, eã exhibere figuram. mihi vtiq; parum liquet, nisi forte caligamus in sole. Quin doctius fuerit, interpretamentum, ac perspicacius, si ad T, literam græcam Plautinos sales retulerimus, quoniam qui pendet eam plane reddit imaginem, suspendiosi defuncto obtinente vicem lineæ ex superiori parte in imam productæ. Trabes vero, vnde laqueus destinatur, transuersam elementi portionẽ

fingere videtur. Id vt ad hunc modum cõiectemus, doctissimus facit Lucianus. Qui in libello, cui titulus est, δίκη φωνηέντων, id est iudicium vocalium, ad disquisitionem literam hanc vocatam a Sigmate, ita coargui fingit, vt quæ furatrinam exerceret, & aliena violenter inuaderet, ex plerisq; dictionibus pulsa litera. σ. in cuius locum ipsa se nullis comitiis suffecerit. proinde videri dignam quę in id contolleretur supplicium, qđ ipsius exprimeret figura. Ea vero est crux, ac furca, nam & Tau Gallicũ positum inuenies pro cruce apud celeberrimos auctores, quã ad eum cõstruere modum Galli consueuerãt. Et Hieronymus super Marcum, Tau inquit, litera salutis signum demõstrat, & crucis. Immo vero & crucis nomen Græcum, quod est ϛαυρὸσ, non aliunde videtur appellationem duxisse, q̃q̃ grammaticis aliud videatur. Video inquit Seneca, istic Cruces non vnius q dem generis, sed aliter ab aliis fabricatas. Sunt qui capite in terrã cõuerso suspendant. Alii per obscœna stipitem agunt. Alii brachia patibulo explicuerunt. Cruciarios vero idem vocat Seneca, q tollũtur in crucẽ, sicut Cruciarias pœnas Sidonius Apollinaris. Cruciarios facetissime Plautus discipulos crucis appellat, qui & patibulati dicuntur. Sed Crucium vinum insuaue nominatur, & nimio plus austerum, aut asperum. Cruciantes equi apud Poetas creduntur fere, qui tortores ab grammaticis, & vulgo dicũtur. Scitu dignum illud quoq; est, Didymon Xylon a Gręcis exponi pro eo, qđ Romani furcam vocant, veluti ex duobus modo lignis constaret, nam Didymon geminum dicunt. Præterea supplicii huius Vlpianus commeminit, Digestis ad legem Iuliam, de sacrilegiis, Sed & Callistratus Digestis de pœnis, Summum inquit, suppliciũ esse videtur ad furcam damnatio, item viui concrematio. Porro quia de Cruce mentio est, non grauemur promere hic, quæ imprimis studiosorum digna auribus arbitramur, ex monumentis excerpta clarissimis. Siquidem traditum ab Arabibus est, Crucis figuram videri cęteras, quotquot sint pręstare, quoniam superficies prima cruce describatur. Sic enim imprimis lõgitudinem habet, atq; latitudinẽ primaq; hæc figura est, & omnium recta q̃ maxime, constansq; rectis angulis quatuor. Effectus vero cœlestium maxime per rectitudinem angulorum, radiorumq; resultant. Tunc enim stellarũ potestas præualet, quando cœli quatuor habeant angulos, vel cardines potius, Orientis videlicet Occidentisq;, & medii vtrinq; cœli. Sic vero dispositę radios ita coniiciunt in seinuicem, vt Crucẽ inde cõstituant. Propterea esse Crucem veteres dicebant, tum stellarum fortitudine factam, tum earundem fortitudinis susceptaculum. Ideoq; habere summã in imaginibus potestatem, ac vires & spiritus suscipere planetarum. Quæ opinio ab Aegyptiis initia, duxit, confirmataq;, vel præcipue est, inter quorum characteres Crux erat insignis, vitam eorum more futuram significãs. Proinde figuram eiusmodi Serapidis pectori insculpebant. Adiicit Hieronymus, Aues in surrectum se attollentes crucis exprimere figurã, qđ adorãs homo, & natans item facit, sed & nauis antemna cruci assimilata, sufflatur. Scribit porro Sudas, Theodosio imperante, cum æquarẽtur solo Græcorum templa, in Serapidis sacrario Hieroglyphicas esse compertas literas, quę Crucis præferrẽt formam. Cæterum qđ ad Crucis pertinet excellentiam, apud Aegyptios ante Christum humanę salutis auctorem inenarrabilem, non tam muneris stellarum testimonium fuisse contenderim, q̃ virtutis præsagium, quã a diuinissimo corpore fuerat acceptura. Nec illud omiserim, diuina, vt equidem reor, agẽte vi, fuisse in adoratione veterum crucis item figuram summe religiosam, quoniam in veneratione supplici, dum ori dextram admouerẽt, indicem super pollicem residentem, quod & tempestate hac fere a plerisq; fit, exosculabantur. Quod Plinius quoq; significasse videtur. In adorando inquit, dextram ad osculum referimus, totũq; corpus circumagimus. Et in Apologia item Apuleius, Si fanum aliquod prætereat, nefas habet, adorandi gratia manũ labris admouere. hinc factum opinantur, vt Hebræi iuxta linguæ suæ proprietatem deosculationem ponant pro veneratione. Qđ aduersus Ruffinum Hieronymus testatum reliquit. Lego deniq; Christianos qñq; Sarmẽtitios, & Semassios probrose nũcupatos, q ad stipitẽ dimidii assis reuincti sarmẽtis circuniectis amburerent, qđ in hac supplicio℞ pragmatia cõpertũ præterire nõ fuit cõsilii.

Elemẽta virtutũ esse duo, Spem honoris, Pœnę metũ. De inferorũ suppliciis digna scitu. Quo modo patiat̃ anima, ex Platonicorũ doctrina. Maronis loca explicantur duo. Caput. IX.

DVo vero esse veluti Elementa virtutis ab philosophiæ studiosis traditum, scire videor, Honoris spem, ac Pœnę metum. Illa quippe ad honesta studia alacriores reddit. hic deprauatos impetus hebescere cogit, tardioresq; facit ad ea, quæ a rationis libra visuntur semota. hinc ad terrorem increscentis audaciæ pœnarum genera octo legibus sanciri, M. Tullius scribit. Damnum, vincula, verbera, talionem, ignominiam, exilium, mortem, seruitutem. At summus ille parens deus,

a quo in hanc mundi partem vniuerſitatis mediam emiſſi ſumus,vt hincinde rerum ab eo productarum ordinem,excellentiamq; exactiſſime contemplati,humilem,debitiq; venerationis cultum auctori exhiberemus,æternitatis prꝫmium ex formula ſua viuenti propoſuit.Abeunti vero ad brutorum immanitatem,& ſenſibus mancipatam naturam ,formabiles inferorum cruciatus perpetuitatis diritati adglutinatos.Cœleſtis illa hilaritas quæ,quanta ve cenſeri debeat,abunde Gregorius pauciſſimis verbis inſinuaſſe pernoſcitur,vbi ait,Nec oculum vidiſſe,nec aſcendiſſe in cor hominis,quæ diligentibus ſe prꝫparauerit Deus.Inferorum vero ſupplicia quis vel audeat vel queat omnino eloquentiæ,vel ingenii amplitudine pro meritis explicare?Mira eſt illic,ſed tamen vera pœnarum ratio,quod Auguſtinus inquit.Spiritus incorporeos corporei ignis tormento conflictari,quænam ratio dabit naturalis?Niſi ꝙ eadem,quæ noſtris corporibus certis numeris animas adnexuit potentia,etiam ſpiritalem vim pœnis ignium indeficientibus alligare ineffabilibus poterit modis.Cæterum libet parte hac cum veteribus Theologiæ ſtudioſis confabulari, qui & ipſi ſuper iis aliqua ſibi prodenda cenſuere.Adeunda vero præcipue Platonis arcana,in quibus ſtupenda ſæpe deprehendas.Animum intemperatũ,dum etiamnũ agit in corpore,talem eſſe veteres ſanciunt,vt conſopitam in eo rationem intelligant,vel affectui prorſum mancipatam,vnde ineluibilis ad corporea vergẽs cõcipiatur habitus,qui in naturam euadat quodammodo.Proinde hunc graphice appingens Orpheus ita canit, ἄρρακτοι τ᾽ ἀΐδαο πύλαι,καὶ δῆμος ὀνείρων. Frangi nequeunt Plutonis portæ.intus agit populus ſomniorũ.De animo ita affecto grauiſſima eſt ex Septimo de Rep.Platonis ſentẽtia.Dormire illũ in hac vita,& quidẽ profundius,ac prius q̃ omnino expergefiat,demigrare.Poſt obitum vero etiamnum altiſſimo premi ſopore,quin & inſomniorum abſurdiſſima exterreri ſpecie.quam rem ſub Tartari nomine intelligi voluit.Quam philoſophi ſententiam aptiſſime Platonicus Poeta inuolucro,q̃uis obſcuriore,Aeneidos ſexto expreſſit,cum inferorum veſtibulum,ac ingreſſum primum deſcribens ita canit.

In medio ramos,annoſaq; brachia pandit
Vlmus opaca ingens,quam ſedem ſomnia vulgo
Vana tenere ferunt,foliiſq; ſub omnibus hærent.

Animus ergo hic nimio corporis amore exardeſcit,propterea terreno hoc dilapſo,p̃tinus alterũ ſibi ex vaporibus itidem elementalis naturæ conflat,compingitq;,ſed & ad ea reuoluitur,affectu perſeuerante,ad quæ procliuis ante ferebatur.Corpuſculi vero eius ea demum eſt figura,quales fuerint mores,qua ratione fortaſſis intelligenda foret infamis illa quorundam in beſtias commigratio.Sicuti vero in vita carnis ſenſerat paſſiones,ita & corporis illius paſſiones animam ſentire arbitratur idem Plato,ſed eo etiamnum acriores,quo eſt id purius,verum ratione non eadem.Sic etiam ex doctoribus noſtris aliqui haud ignobiles philoſophi,inueſtigare volentes,quomodo incorporea anima igni poſſit affici corporeo,dicunt,poſtea q̃ carne ipſa exuta eſt,ſenſitiuas remanere potentias,& vt Auguſtinus inquit,omnes ſenſus viuaciter retentari.Aliorum ſententia eſt,ab anima non formari corpus eiuſmodi,nec per ipſum afformari ſenſum,ſed diuina poteſtate ita ſanciẽte animam,quæ ſeſe prius corpore adobruerit,aqueo elemento,vel igneo ita deſtinari,alligariq;,vt obnoxia,ſeruiliq; conditione indignationis plurimum inde concipiat,ac dolore conuellat. In ſtatu hoc comminiſcitur Orpheus furias tres,ex quibus Tiſiphone animam infeſtet ex corpore.Megæra lancinet ex odio imaginariiq; mali cõflictatione formidoloſa.Allecto perurat propter imaginarii boni cupiditatem.Has porro furias excitari ab vltoribus dꝫmonibus,vt atrocius,horribiliuſq; exagitetur anima,Platonis ſententia eſt,Sed quam comprobet etiam Plotinus,ac antea conſtituerat Orpheus,a quo hymno proprio Dæmona vltorem magnum celebrari nouimus. Deniq; primas intemperantis animæ perturbationes per ſimiles volunt Phreneticorum tumultibus,aut bile atra exagitatorum,vel etiam dormientium turbulentis,formidoloſiſq; ſomniis.Sed & eo amplius impiis animis terribilium fallax occurſat imago,quando alendi poteſtas nulla ibi eſt,vacant externi ſenſus,nullius omnino rei ſeſe ingerit diſtractio,nec lenimẽta prꝫſto ſunt vlla. Sola reliqua fit furens phantaſia,vt Plato vult,aut phantaſticæ rationis imperium.Cui inuſitatæ formidabileſq; oſtentantur imagines,vt ruentis quandoq; cœli ſpeciem concipiat,nunc dehiſcentis terræ voragines tetras,ſeq; in ima barathri violẽter merſari.Etiam flammãtes ignium globos arrepentes,aut feruẽtium ſcaturigines aquarum,vel vaſtarum molium deuolutiones,ruinaſq;, quibus iamiam conterenda ſubiiciatur,&,qđ omnia excedit,a dæmonibus truculenti,ſꝫuiq; aſpectus raptari,ac paſſim diſcerpi.Cæteraq;,quæ phantaſiæ furẽtis dictare impetus poteſt,maluſq; dæmon,vt Mercurio placet.Adde,ꝙ deliciarum,quibus in vita intemperantius perfrui aſſueue

rant,atrox habitus subiens exulcerat,excarnificatq;,tum cupiditate,tum desperatione potiendi, Hæc Sardanapalum muliere corruptiorem a pellicum amplexu reuellit ratio,dispescit a mensarũ luxu Tantalum,a congestitiis Midam retrudit opibus.Propterea in Gorgia Plato,idem mihi videtur circa animam,cuncta enim in ea apparent,cum corpus exuerit,tam quæ ex natura,q̃ quæ ex affectibus inerant,quæ ob rei cuiusq; studium homo contraxit in animam.Hinc ni fallor,aperitur egregie Platonici Maronis locus alter ex sexto eodem.Quæ gratia currum,
Armorumq; fuit viuis,quæ cura nitentis
Pascere equos,eadem sequitur tellure repostos.
Cæterum nequid relinquatur,quo legentium præpediri possit animus,sciant,a Platonicis in separatis animis phantasiam dici sensum intimum,quem in vehiculo æthereo,& aereo constituũt sed cum perturbatione in aereo proprie.Vel Peripatetico intelligamus more,præsertim Auicennæ secuti doctrinam,affectum,habitumq; potentię rationalis,quem sensibus obsequendo contraxerit,ad corporeas reclinatum perturbationes,in materiamq; vergentem.

An possit anima ignibus torqueri.An corpus amburi perpetuo,nec tamen interire.Laricis natura mirabilis.Item Salamandræ,& Carbonum,Palearum,& Formicæ. Caput.X.

Sed non deerunt fortasse,qui argumentorum acuminibus diluere ista connitãtur omnino,quoniam probabile non fiat,Animam,si est immortalis,perpeti, aut sentire dolorem posse,Quippe si ob merita punietur,non erit absq; doloris sensu,& proinde etiam morti obnoxia.Q2 si morti nõ esse locum,colligas,illatio illa consequi videtur,ergo nec dolori.propterea nec esse quidem patibilem. At Stoici astruent,Animas vtiq; mortis interuentu aboleri nullatenus posse, Impias tamen quoniam vitiorum,scelerumq; inquinamentis labem contraxerint,euadere cuiusdam naturæ medię inter mortalem,immortalemq;,& habere imbecillitatis q̃ppiam ex corporeo contactu,ex quo ineluibilem conceperint fucum,dum sensuum lenociniis obsequuntur,velut mancipatæ.Inolescente itaq; labe miris modis,vt Poeta nobilis ait,eiusmodi reddi animas,vt non extingui vtiq; valeant,quoniam ex Deo profluxerint.Cruciatibus tamen obnoxias fieri ob terrenam,quam sibi affricuerint labem,quæ peccatorum inusta illecebris,sensum doloris attribuit.Q2 si quærat quispiam,qualis omnino censendus sit ille ignis,qui miranda potestate spiritalia,corporeaq; exitu nullo exurendi citra consumptionem facultatem habeat,Respondetur,videri talem,vt nullius indigus alimenti,nulla fumi permixtione in obscuritatem quandã crassescens viuat perpetuo,vigeatq;,aquarum modo fluida vi.Cremet insuper,ac reficiat mirabiliter,vt quantum ex corpore periturum æstimes,mox repositum,instauratumq; ineffabiliter,animaduertas.Vt perenne sibi sufficere pabulum videatur.Quod poetica fabulositas suspicata,Tityi iecur Vulturi æterna suggerens alimenta confingit.Nec tamen in omne corpus flammis eiusmodi datum ius,asserere debemus,nam quos præcellens incoquit virtus,& iustitiæ maturitas in æthera purgat apertum,omnino cremantis potentiæ expertes censendi sunt.Sed vrgent nos,infestantq; peruicaciores pleriq;,ceu naturæ consonum haudquaq̃ sit,vri citra perniciem corpus aliquod,etiam si apud Aristotelem comperimus,esse animalia,quæ in ignibus viuant,immo vero siquo casu auolent,intermori protinus.Iam & feruentium aquarum scaturiginibus ita vermiculos innasci plerunq;,exploratissimum sit,vt alibi ducere vitam nequeãt.Sed male feriati ad hęc inferunt,si maxime detur,rem sic habere,non tamen ista viuere perpetuo,nec vllo interim exagitari dolore,quoniam indidem etiam vegetentur.Mihi vero a naturę rationibus abire longius videtur,vegetari,q̃ cruciari rebus eiusmodi.Mira prorsum res est,igneis flammarum riuis obuolui, membra perpetim depascentibus,& superesse tamen,ni mirabilius foret,ignium molibus adobruta viuere,nec tamen inde dolere.Q2 si impetrant ista fidem,cur non & illa?Certe miraculũ naturæ est id quoq;,Laricem non solum ex succi amaritate vehemẽti a carie,tineaq; non noceri,verum nec flammã recipere,nec ardere per se,nisi,vt saxũ in fornace ad incoquendã calcem,lignis vratur aliis,nec flammã ideo sic quoq; recipit,nec carbonẽ remittit,sed spatio lõgiore vix cõburit,ꝙ fit minima ignis,& aeris temperatura.Cognitũ id summa Cæsaris admiratione apud Larignũ opp. ex arboris copia nuncupatũ,quando ignibus obuallata turris superfuit citra nocumentum.Sed & Quadrigarii adnotatum annalibus est,oblitam alumine materiam,succendi non posse,q̃d esse verum,a Sylla in Archelaum bellante comprobatum est.Nec illud argumentum alicuius fuerit momenti,Omne,quod dolet,etiam mori,siquidem dolet anima corpore vtiq; maior,nec mo-

ritur tamen. Quare qđ in hac colligimus nunc, reperietur tunc in damnatorũ corporibus. Quid ꝙ animæ proprium eſt dolere, non corporis, etiam ſi ab corpore doloris emicẽt ſcintillę? Sicut enĩ viuere, ac ſentire dicimus corpora, quia animæ potentia haſce influat vires, ita & in dolendi ratione aſtruendum, quoniam corporis dolor eſſe ab anima tantum poteſt. Quamobrem ſi inde mors colligeretur futura, quia interueniat dolor, aduerſus animam efficacius multo ſic colligeretur, quia eius ſit dolere proprium. Quod Aurelius comprobat Auguſtinus, a quo etiam refelli Platonicos nouimus, qui ex terrenis, moribundiſq; corporibus aſſultare in animam perturbationum agmina colligunt, cum tamen fateantur iidem, animas ab omni corporis labe repurgatas dira nihilo minus agi cupiditate, qua rurſus incipiãt in corpora velle reuerti. Poſſe vero humanum corpus æternis ſufficere cruciatibus, vt amburatur citra detrimentum, doleat ſine interitu, non videri impoſſibile prorſum debet, non Salamandræ modo argumento, quam auctores eminentiſſimi in ignibus victitare produnt, eſſeq; tum terreſtrem, tum marinam, vt ex Paulo didicimus, Sed & tot montium pleriſq; in locis ab æuo ardentium, globoſq; flammarum ſubinde eructantium, quos tamen non deficere, animaduertimus. Carni vero humanæ vim præſtabit eandem ille ipſe, qui tot, & tam miranda in rerum produxit natura. Qui pauonis carnibus poteſtatem indidit occultiorem, qua putreant nunq̃. qđ ſe experimento didiciſſe, Auguſtinus ſcribit. Qui carbones, rẽ fragilem adeo, vt nullo negotio conterantur in puluerem, diffilenturq;, tanta inſigniuit firmitate vt nulla humectationis copia vitientur, aut annorum ſentiant damna, proptereaq; limitibus ita ſubſtratis, aduerſus rapacem, auidamq; craſſantis vicini fraudẽ. Expende rerum naturæ Sympathiam, Antipathiã nec ſpreueris. Non in multa te dimitto, Paleas ad librã reuoca, illas inſita putres frigiditate niuium rigorem ſeruare illiquefactum: ni eiſdem præcelerem pomis cocturam induci genuino calore, liquido perſpicias. Quis in formica tantulo animali, ac tam nullo vaticinam expectarit pręſenſionẽ? Atqui Aelianus inqt, fame ingruẽte εἰσὶ φιλόπονοι πρὸς τὸ θησαυρίσαι.

An Ignis damnatorum ſuppliciis deſtinatus habeat aliquid intermicantis luminis. Cap. XI.

QVæritur porro, ſi tam atrox impiorũ cruciatibus deſtinatur ignis, ſit ne inibi lumen quoq;, quando id eſſe proprium elementi videtur, Qđ ſi admittas, conſequens erit, habere tamen damnatos ſpiritus, vnde quadam tenus tormẽtorum leniant diritatem, ſiquidem lux imprimis iucũda eſt, ac vitæ gratiſſima. Sed enĩ abſurdum omnino, & a diuinæ ſanctionis integritate ſeiunctum, vitæ adobrutos flagitiis, & bonis ſemper infeſtos, deo nulla nõ hora rebelles, poſt mortem læti quippiã ſortiri, quo ſceleratę mentis æſtum, vel momento miteſcere ſentiant. Proinde vero propius ſit, ſiquod ibi interluceat lumen, calamitatum cumulo id accedere magis, q̃ lenimento. Nam lucis munus alioqui lætiſſimum, ſæpe item dolorem poteſt immenſum parere ſiquid aperiat, qđ nolis videre. Sic igitur ſtatuendum, teterrimas illas tenebras intermicare ingrati luminis quippiam, quo pateſcant, quæ exulcerent vehementius. Propterea moraliũ. IX. Gregorius illud Iob exponẽs, Vbi vmbra mortis, & nullus ordo. Infernus ignis inquit, ad lenimenta nõ lucet, lucet autem, vt magis torqueat. Nam conſectatores, cõpliceſq; flagitiorũ improbi flãma illuſtrante viſuri ſunt, quorũ gratia ſeſe facinorũ prauitate adobruerũt. A Nicolao itẽ theologo eadẽ fere ſtatuunt, atq; inde dici eſſe inibi tenebras exteriores, quãdo ĩ mẽte colligunt eſſe ĩteriores.

Inferi an ſint. Veterum in eo diſceptantes ſententiæ. Auguſtini mox decreta. Caput. XII.

ESſe autem inferos, conſtanter aſſerit Chriſtiana veritas, ex veteribus omnino pauci. Plinius quidem, vt in pleriſq;, hæreſi deprauata, ſuſtuliſſe eos videtur, Si vlli inquit, eſſent ĩferi, eos iam refodiſſent auaritiæ manus. M. quoq; Tullius cum alibi, tum in oratione pro Cluentio, falſa eſſe, quæ de inferis traduntur, indubitanter aſtruxit. Sed & in conſolatione ad Martiam Seneca, Illa inquit, quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabula eſt. Lucretius libro de natura tertio, non alibi eſſe inferos ſtatuit, q̃ in hac vita, ſic enim ait,

Atqui animarum etiam quæcunq; Acherunte profundo
Prodita ſunt eſſe, in vita ſunt omnia nobis.

Sed & apud Ouidium Pythagoras.

Quid ſtyga, quid tenebras, & nomina vana timetis?

Plutarchus in libro de iis, qui ſerius a deo puniuntur, quẽdam ita narrantem inducit, Eſſe Adraſtiam Iouis, & Neceſſitatis filiam, iniuſtorum omnium præſidem, vltricemq;. Cui miniſtri adſint tres. A quibus in corpore quidem crucientur, puniãturq; aliqui. At qui grauiora perpetrarint, hoſce poſt mortem iudicio tradi ab dæmone. Qui vero ſceleſtiſſimi, atq; immedicabiles fuerint,

eos ab Erinnye ex ministris Adrastiæ tertia, maxime fera, immitiq́ in obscurum quendam, & qui reserari nequeat, locum intrudi. Socrates vero apud Xenocratem a mago quodam Gobria se accepisse ait, Opin, & Hecaergon tabulas æneas ex hyperboreis attulisse, quibus contineretur, in corporis solutione, animam in occultum sub terram migrare locũ, in quo Iunonis sit regia, haud louis angustior aula. Quippe cum terra mundi medium teneat. Vestibula vero Plutonis prouinciç claustris, æneisq́ catenis vndiq́ vinciri, illũ qui ista referet, fluuium Acherontẽ prius, mox Cocytum excipere, quibus transcursis, oporteat ad Minoem, & Rhadamantũ duci, in eã regionẽ, qui veritatis campus cognominetur. Mercurius vero sic ferme scribit, Cũ fuerit animæ a corpore facta discessio, tunc arbitriũ, examenq́ meriti eius trãsiliet in summi dæmonis potestatẽ, isq́, si delictorũ illitam maculis, vitiisq́ oblitam viderit, desuper ad ima deturbans procellis, turbinibusq́ aeris, ignis, & aquæ sæpe discordantibus tradet, atq́ inter cœlũ, & terram mundanis fluctibus in diuersa semper æternis pœnis agitata raptabitur, vt in hoc obsit animæ æternitas, q' sit immortali sententia æterno iudicio subiugata. Ergo ne his implicemur, verendum tantũdem, cauendum q́ esse, cognosce. Increduli em̃ post delicta cogentur credere, non verbis, sed exemplis, nec minis, sed ipsa passione pœnarũ. Hactenus Mercurius, quẽ nequis forte irridendũ censeat, q in cœli, terræq́ meditullio suppliciorum statuere videatur locũ, sciat, inferorum regionem, & ignis æterni sedem esse opinionis incertissimæ apud Christianæ veritatis assertores. Quãdo maximus doctor Augustinus ita sibi scribere permisit. Iudicatis quippe iis, q̃ scripti nõ sunt in libro vitæ, & in æternum ignem missis. Qui ignis cuiusmodi, & in qua mundi, vel rerum parte futurus sit, hominem scire arbitror neminẽ, nisi forte cui diuinus spiritus ostendit. Tunc figura huius mundi cõflagratione peribit. Cæterũ arrident vel maxime in hoc proposito, quæ Geneseos secundo Augustinus idem scienter adnexuit. Siquis putat inquit, Animas corpore exutas locis corporalibus contineri cũ sint sine corpore, nõ deerunt, qui faueant, & diuitẽ sitientem in loco corporali fuisse, contendãt ipsamq́ animã omnino corporeã, propter arentẽ linguam, & stillam de Lazari digyto cupitã. Sed melius est dubitare de occultis, q̃ litigare de incertis. Diuitem in supplicio, pauperẽ in refrigerio esse, nõ dubito, sed quo modo intelligatur flamma inferni, sinus Abrahæ, & huiusmodi, vix a mãsuetis, a contentiosis nunq̃ inuenitur. Apud Esaiam legimus prophetã, vnicuiq́ propriũ, quo torqueatur, ignẽ ascribi. Ambulate inquit, in lumine ignis vestri, & in flamma, quam accendistis. At inquit Origenes secũdo περὶ ἀρχῶν, iis indicari plane videtur, Peccatorẽ ipsum sibi proprii ignis flammam succendere, nec in incendium aliquod antea destinatum demergi. Eius vero materiam escamq́, ac pabulũ peccata esse videntur nostra. Quæ ab apostolo Paulo ligna dicuntur, item fœnũ, & stipula. Censendum vero sicuti in corporibus cibi exuperantia, vel qualitate diuersa febriũ suscitantur incendia pro fomitis modo, ita & in animis, vbi vitiorum incẽtiua labem aggesserint altius, malorũ efferuescit cumulus, diram sibi, tetramq́ supplicii progignens flammã, cũ admissorum facinorum historiam ante oculos propositam intueantur, & ipsa sibi testis cõscientia propriis agitetur stimulis in pœnæ ardorẽ formidolosæ. Mali acerbitas non ferenda vel hinc coniectari certius potest, q plerunq́ mori præstat, q̃ diutius liuore macerari, ira identidem incendi, tristi mœrore cõtabescere. Illis vero, quç Augustinus, vt cunctanter, ita & sapienter astruit, adnecti potest ex grçca natũ petulãtia, q eiusmodi rerũ incertitudine ducti, fabulosa, quç de inferis dicantur, arbitrati omnia, mendacii cuiuspiã vanitatẽ diluere volentes incinũt, τὰ ἐν ἅδου, id est, id fere tale haberi, qualia quæ de inferis iactentur. Certe magnus Plotinus peccantes grauius animas dæmonum cruciari præfectura tradit. Orpheus id ipsum confirmat, & Iamblichus.

Platonis sententia mirabilis, euangelicæ consona veritati, de inferorum pœnis. Cap. XIII.

PLato, quẽ cçteris omnibus Christianç veritati facit propinquiorẽ Aurelius Augustinus, Herũ quendã Pamphiliũ resurrexisse confingẽs, de inferis illũ multa mirandaq́ explicantẽ inducit. Ac primo quidẽ, vt post corporis interitũ anima cum plerisq́ aliis in dæmonicũ quendã peruenisset locum, in quo terræ duos agnouerit hiatus, totidemq́ superne in cœlesti regione exaduerso. Inter hiatus vero eiusmodi sedentes iudices, qui vbi animas iudicassent, iustos quidem ad dextram superne per cœlũ ascendere iusserint, in anteriori parte signa eorũ quæ iudicata forent, ferentes. Iniustos contra ad sinistram inferius, omniũ in vita gestorum a tergo signa habentes suspensa. Vidisse porro per vtranq́ cœli, terræq́ portam animas lata sententia abeuntes. Per alias item duas ex terra quidem ascendentes animas puluere, squalore, macieq́ confectas, e cœlo autem alias nitidas descendentes, viderique dixit, animas vndiq́ venientes, tanq̃ lon

ga itineratione defatigatas libenter ĩ prato, quod ibi est, tanq̃ celebri in conuentu recũbere, ac se inuicem, quæcũq; mutuo se noscitassent, salutare. Esse autem illud mille iter annorũ. Quoscũq; vero aliis iniuriam intulisse, constaret, pœnas sigillatĩ pro quolibet decies reddidisse. hoc vero per quodlibet annorũ Centenarium esse, quasi hęc humanæ vitæ sit meta. Vt animæ decuplã iniurię redderent pensionẽ. Rursumq; siq beneficia fuerint aliqua elargiti, iustitiãq;, & pietatem coluerint, eadem pensione præmia reportare. Aiebat præterea, Ardieũ se vidisse, ac tyrannos, sed & priuatos nonnullos, qui magna perpetrassent scelera, quos ascẽsuros se propemodum cõfidentes hiatus ille minime permittebat, sed horride mugiebat. Aderant illic viri fortes aspectu ignei, q cum mugitum subito perpendissent, hos seorsum rapiebant, manibusq;, & pedibus, & ceruice deuinctis, prosternebant, excarnificabantq;, & secus viam quandã ad exteriorẽ partem raptatos tribulis lacerabant. Hęc ex Platone vellicatim, ne longius abiremus, excerpta collibuit hic potissimũ subnectere, ꝙ insint Euangelicæ veritati pleraq; minime dissentanea.

Mentis æstuatio grauior ne sit, q̃ afflictio ex igneo ꝓueniẽs tormẽto. Cap. XIIII.

SOlent Christiani Patres quęstionem agitare, Vermis ne supplicium animam grauius lãcinet, conuellatq;, an Ignis. Nequem vero insolẽs dicendi modus suspensum diutius habeat, Vermis appellatione putãt consciẽtiæ remorsum, ac vellicationem quãdã, perpetim nos infestantẽ, ac perpetrati facinoris cõmonẽtem, quam ideo, sic nuncupandam cẽsuerunt, ꝙ ex peccati putrilagine consurgat, sicuti cõputrescẽte cadauere, succrescunt inde vermiculi. Hunc vero mẽtis ęstum, ignis vstionem longe exuperare, sic ferme colligunt. Doloris inquiunt, acerbitas tribus maxime capitib⁹ perpẽdit̃. Primũ est, magnitudo adnexi mali. Sequẽs est, potẽtia recte, apteq; parata, instructaq; ad eius mali patiẽtiã. Postremũ est, arctus, vehemẽs q; cũ potentia eiusmodi affligentis, & exulcerantis mali nexus. Hic maximum, quo excarnificetur Anima, malum est perfectionis priuatio, carentia q;, ad quam erat apta, & nata. hanc vero damnata certissimam concipit Anima. Ea sic apprehensa, maxima euadit calamitas, bonæ ipsius Animæ dispositioni longe infestior, q̃ ignis actio, quãdo affectioni eiusmodi paratior animaduertitur, q̃ igneis tormentis, neq; em̃ a natura aptitudinem habet ignis, qua cõflictetur spiritalis potẽtia, nisi vt diuinæ organũ sanctionis. At spiritale malum affligere animam per se, & immediate potest. Coniunctio autẽ, ac nexus exuperantiam habent insignem. Quoniã per intellectũ apprehensio longe cooritur acrior, q̃ quæ per sensum. Vermis porro hic animæ præsentius sese ingerit, q̃ ignis. Neq; em̃ corporea illabi animæ sic queunt, vt spiritalia. Quod vero illi est præsentius, q̃dq; cognoscit perfectius, acrius, validiusq; etiamnũ coniungi, censendũ est. Proinde moralium quintodecimo Gregorius Clibanum intrinsecus ardere scribit, eiusmodi mentis æstuationem Clibani vocabulo significans. Cuius ignis, vtpote occlusus, flagrantior multo, & vrens grauius, intelligi debet. Adde, ꝙ spiritalis iucunditas corpoream longe excedere agnoscitur. Nam sicuti Bernardus in epistola ad proprios parentes scriptum reliquit, gustato spiritu, necesse est desipere carnem, affectanti cœlestia terrena non sapiunt, æternis inhianti fastidio sunt momẽtanea. Illa vero pœna grauior infestiorq; est, quæ maiori opponitur delectationi, propterea cum sit vermis spiritale supplicium, amplius, odiosiusq; igneo tormento etiam colligi debet.

Memoriæ excellentia. Item de Reminiscentia. Memorię vel intensæ, vel remissę ratio. Quintilianus & Maro declarantur. Caput. XV.

MEmoria, necessarium maxime vitæ bonum, & thesaurus eloquentiæ, ac tanq̃ lumen aliquod, res est ex omnibus partibus animi maxime delicata, & fragilis, in quam primum senectus incurrit, sępeq;, vt Plinius inquit, deficere tentat, & meditatur, vel quieto corpore, ac valido. Somno quoq; serpente computat, vt inanis mens quęrat, vbi sit loci. Immo vero hinc adagioni occasio data, vt cũ, q memoria sit nulla, sepulcra legisse dicamus, Nec sepulcra legẽs, inq̃t apud Ciceronẽ Cato, vereor, q̃d aiũt, ne perdã memoriã, his em̃ ipsis legendis redeo in memoriã mortuorũ. Est profecto huius potentiæ natura miranda. Subito vetusta ex longiore interuallo reuocata ingerũt sese, atq; exhibẽt, interim spõte, interim id ipsum agẽtibus nobis, ac meditantibus, sępe & interqescẽtibus. Excidũt quandoq; ꝓxima, inhærent affixa, quæ vetusta sunt. hesternorũ obliti, acta pueritię in digytos mittimus. Q̃d reqsiueris, altius illatebrare se, atq; recõdere aĩaduertit̃. mox aliud agenti reddit se, atq; offert. Nec manet semꝑ memoria, sed aliquãdo veluti postliminio redit. In q̃busdã aĩaliũ ꝑpe nulla. Ceruario q̃uis in fame mãdẽti, si respexerit, obli-

uionem cibi surrepere aiunt, digressumque aliud quęrere. Inter nos vero quibusdam tanta, vt nihil non iisdem verbis reddatur auditũ. Hanc in se ipso eatenus florenter excelluisse scribit Seneca, vt nõ ad vsum modo sufficeret, sed in miraculũ vsque procederet. Nam duo millia nominũ inquit, recitata, quo ordine erant dicta, referebã. Ducẽtos quoque versus ab vltimo incipiẽs recitabã. Docilitatis partes sane, vt ex Gręcis tradunt aliqui, tres videntur, Anchinœa. i. solertia, memoria, Oxytes. Est autem memoria eorum, quę quis didicit, cõseruatio. Oxytes mentis intelligitur celeritas. Anchinœa vero, vbi ex iis, quæ didicimus, etiam quæ non didicimus, venamur, quam Fabius mẽtis agitationẽ vocauit. Aristoteles sexto moralium Anchinœam ab Eubulia, id est cõsultandi pręstantia diuersam facit, quoniã sit Anchinœa Eustochia quædã, id est coniectandi excellentia. Memoriæ vim admiratus M. Tullius, insigne putat diuinitatis argumentum. Quid est inquit, illud quo meminimus, aut quam habet vim, aut vnde naturam? nõ est certe nec cordis, nec sanguinis, nec cerebri, nec Atomorum. Anima sit, animus, ignisve, nescio. nec me pudet, vt istos, nescire, q̃d nesciã. quicquid sit, iurarẽ esse diuinũ. quid obsecro te, terra ne tibi, aut hoc nebuloso, & caliginoso cœlo, aut sata, aut concreta videtur tanta vis memoriæ? An capacitatem aliquam in animo putamus esse, quo tanq̃ in aliquod vas, ea quæ meminimus, infundantur? absurdum id quidem, qui enim fundus, aut quæ talis animi figura intelligi potest? aut quæ tanta omnino capacitas? An imprimi quasi cerã animũ putamus? & memoriam esse signatarum rerũ in mente vestigia? Quæ possunt verborũ, quæ rerũ ipsarum esse vestigia? Illud vero ex Philosophorũ scholis dignũ relatu quoque, memoriã esse aliud, & aliud reminiscentiam. Nam est & in brutis memoria, vnde & prudentiã quoque habere in philosophia prima colligit Aristoteles, verum imperfectam, sicut & memoriam. In hominibus enim tantum est reminiscentia. Ea vero est discursus rerũ cum ratione ab vniuersalibus ad particularia, & a remotis a sensu. Vel indeptio, ac recensio eorum, quæ in se memoria seruarit, memoriæ plerunque vegetandæ gratia. Sexto naturalium Auicenna scribit, cognoscere aliquid sibi fuisse, q̃d iam sit abolitum, in homine tãtum est, & in rationali virtute. Memoriæ virtus ex quorundã sententia duplex videtur, facile percipere, diu retinere, illud ex humecta contingit natura, hoc ex sicca. inde euenit, vt nonnulli facilius discant, q̃ percepta custodiant. Alii vero secus, vt ad humiditatem vergunt, vel ad siccitatem. Et propterea Aristoteles, ὄυ γὰρ οἱ ἀυτοὶ εἰσὶ μνημονικοὶ, καὶ ἀναμνηστικοὶ, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μνημονικώτεροι μὲν οἱ βραδεῖς, ἀναμνηστικώτεροι δὲ οἱ ταχεῖς, καὶ εὐμαθεῖς, hoc est, non in eisdem memoria viget, ac reminiscẽtia, sed plurimũ ingenio tardi memoria valẽt, dociles autẽ reminiscentia. Cuius ratio est, vt inquit Thomas, quia diuersæ hominũ habitudines ad animæ operationes ex diuersa proueniunt corporis dispositione. Videmus aũt ea, quæ difficulter, ac tarde impressionẽ recipiũt, valide, perseueranterque eandẽ custodire, vt est lapis. Quę vero nullo admittãt negotio, haud pertinaciter retinere, verũ tota facilitate remittere, vt cera, aut aqua. Et quia nil prorsum aliud memoria est, q̃ perceptorũ retẽtio cõstãs, inde est, quod hebetiũ adminiculatior, firmiorque memoria est. Acutorũ vero, ac velociũ imbecillior, ac magis lubrica. Cæterũ in iis reminiscẽtia longe pręcellẽs. Galenus post Hippocratẽ summus artis medicæ, in Microtechne, cerebrũ tenuitatis cõtemperatę esse memorię fomitẽ, causam quoque pcipuã arbitrat. Quoniã crassiore parte illa, obrepat obliuio, qua humectiore itẽ hebescãt sensus, ficciore aũt euadãt liquidiores. Porro Auicẽna itẽ sexto naturaliũ tradẽte, egregia illis suppetit memoria, quorũ animæ multis nõ distrahunt motibus, nec cõuellit cogitatio. Quæ ratio plane efficit, vt pueri, q̃uis humectioris sint naturæ, pertinaciter tñ retineãt, quæ imbiberint. Simul & propter motus vehemẽtiã, vt adiicit beatus Thomas. nã & quę miramur, amplius memorię adglutinant, affiguntque. admirant aũt fere oĩa pueri, vt qbus noua sint, ac ĩsolita. Hoc vero est, quod significat Quintilianus, vbi natura esse nos tenaciores ait eorum, quæ a teneris annis imbibimus. Contra vero in senioribus, redundante humoris vi, cõtingit memoriam esse nullam. Sed & timẽtibus excutitur memoria, propter frigiditatem humores congelantem, quibus coeuntibus, concrescentibusque nulla recipi impressio potest. Quod autem Aristoteles ait, esse Memoriã pręteritorum tantum, quoniam quæ adsint, vel sentire dicamur, vel scire, aduertẽdum est, id ad perceptionem nostram referendum videri, qui sensimus prius, vel percepimus, siue præsens id sit, siue non. Etenim recordari possumus non eorum modo, qui iam naturæ concesserint, sed superstitum quoque. Sicut & sui ipsius meminisse aliquis dicitur. Vnde illud est Virgilianũ, Nec talia passus Vlysses, Oblitusve sui est Ithacus discrimine tanto. Augustinus, ne hoc item tacitũ prætereamus, modo esse memoriã scribit animum, modo ventrem animi, cuius aula sit ingens, & oppidoq̃ admirabilis. Idem nunc memoriæ cauernas nuncupat, nunc antra, vel etiam sinus.

Reminiſcentiam quibus rationibus induxerit Plato. Item de Memoria quępiam. Caput. XVI.

QVoniam præcedentis libri fine de memoria prolibauimus nonnulla, quæ legentibus futura & voluptati rebamur, & emolumento, reminiſcentiam quoq; breuiter attigimus. Qđ verbum ἀπꝺρόκαλοι neſcio qui, vt culpatius, eſſe opinantur nouitatis duræ, ac illepidæ hac præſertim ſignificantia. Nunc ſubiit, facturum me non abſurde, ſi Platonis eminentiſſimi philoſophi ſententiam hiſce adnotamentis ſubtexuiſſem, quam exagitant plurimum Peripateticę ſcholæ, explodunt & Chriſtiani patres. Quibus nos & parte hac, & reliquis omnibus calculum adiicimus noſtrum, id demum aſſerturi, qđ ab illorum ſcitis ne latum quidem vnguem fuerit abiunctum. præfati tamen id, ſiquis eius philoſophi ſenſa, rationeſq; amplius libret, exploratiuſq;, riſu haudquaꝗ viſum iri dignas, quod extriuio ſuſpicantur pleriq; philoſophiæ myſteriis ſemiinitiati, neq; hoc nomine condigni ſatis, qui tantum virum cenſuræ ſuæ ſupercilio tumenti, oneroſoq; ſubiiciant. Verum reſectis iis videamus, quid de reminiſcentia apud illum aſtruat Socrates. In Philebo igitur, motum communi corporis, & animæ paſſione factum recte appellari ſenſum putat. Senſus vero conſeruationem dici aptiſſime Memoriam. Verum ab hac diſcrepare reminiſcentiam, eo quidem præcipue, quia quoties quæ cũ corpore paſſa eſt anima, eadem ſine corpore in ſe ipſa reſumens animaduertit, tunc reminiſci eam aſſeramus. Quin etiam quãdo memoriæ paſſa iacturam, deinde vel ſenſu, vel diſciplina monente eam iterum reuocat in ſe ipſa, Reminiſci putatur. Sed & in Phædro apertius paulo, Oportet inquit, hominẽ intelligere ſecundum ſpeciẽ, ex multis procedentẽ ſenſibus in vnũ ratiocinatione cõceptũ. hoc autem eſt, recordatio illorum, quæ olim vidit anima noſtra cũ Deo perfecta, & illa deſpiciens, quæ nunc eſſe dicimus, & ad id, qđ vere eſt, ſurſum reflexa. In Phædone porro fuſius aſtruit, Diſciplinã noſtrã non eſſe aliud ꝗ reminiſcentiam, quia vixerint animæ ante corpus. Duabus vero pręcipue rationibus dogma hoc corroboratͣ. Prius quidẽ, quia recte interroganti, ſæpe vera de iis, quæ nunꝗ didicimus, reſpõdemus. nec vero fieri vllo modo poſſe, vt a pueris tot rerum, atq; tantarũ inſitas, & quaſi conſignatas in animis notiones, quas ἔννοιας vocant haberemus, ni animus ante, ꝗ corpus intraret, in rerũ cognitione viguiſſet. Cũ notionẽ dico, ſiue prolepſin, intellige ex Boetio in topicis, Intellectum quendã, & ſimplicem mentis conceptionẽ, quæ ad res plures pertineat a ſe inuicẽ differẽtes. Deinde quoniã ex notitia eorũ, quæ ſentiunͭ, ſubita quadã abſtractione in notitiã aſcẽdimus Idearum ceu cognoſcendo hæc æqualia in ipſius æqualitatis cognitionẽ, vbi cognoſcimus deficere hæc ab illis, atq; adniti ſimilia fieri, cumq; id agamus per omnem vitã, neceſſe eſt, Ideam ipſam ante ortũ nos habuiſſe, neq; eñ perfectæ rei notitiã ſubito ex imperfectis accepimus. Cęterũ adnectamus iis, quæ vir doctiſſimus aduerſus Platonis calũniatorẽ lib. III. ingenioſe, apteq;, ac, vt Græci dicunt, ἐπιβόλως, ſcribit Beſſario, vt intelligamus philoſophũ hunc reminiſcentię aſſertionẽ nõ fruſtra eſſe adortũ. Ratio inquit, reminiſcendi, aut recordãdi illa Platonis per generationẽ nõ cõtemnenda eſt, vt aduerſarius putat. Quis eñ immortalẽ, atq; æternã ſtatuens animã, & longe ante corpora præexiſtentẽ, negare poſſit, eã ſcientię plenã eſſe? & rerũ omniũ intelligibilium ſpecies in ſeſe habere? obliuiſci aũt earũ, cũ corpori vnitͣ, ob nimiũ materiæ fluxũ? Rurſumq; doctrina, & ſtudio, atq; exercitatione reminiſci, nec niſi prouecta iã ætate fluxu materię vel ceſſante iam, vel potius refluente. Nã & philoſophus Arabs Auerrois, agentẽ intellectũ, quẽ vnicũ omnibus, & immortalẽ tribuit, cenſet omniũ ſpecierũ ſemp pleniſſimũ eſſe, ſempq; adeptũ eſſe, ſed quatenus corpori coniunctus eſt, per varia phantaſmata varie intelligere, quin etiã aliquando quidẽ intelligere, aliquãdo vero minime. Nec ſane Ariſtoteles ipſe ab huiuſmodi opinione Reminiſcentiæ longius abeſſe videtur. Quippe verba illa ex ſeptimo phyſicorũ ad hunc etiam ſenſum accommodari poſſunt. Vt. ſ. omnibus ſedatis paſſionibus, ſiue affectibus prauis, ſublatiſq; impedimentis incipiat anima ſcire, & ſapere. Scientiæ primæ acquiſitio inquit, non eſt generatio. Scire eñ, ſapereq; dicimus eo, ꝙ quieuerit, & conſtiterit intellectus. ad quieſcendũ autem nulla eſt generatio, nulla enim mutatio eſt. Tabulæ autem illa ſimilitudo non ad ſimpliciter eſſe intellectus referenda eſt, ſed ad corpoream operationem, ad quã intellectus perinde ſe habet, ac tabula, in qua nihil ſit ſcriptum. nihil enim cognitionis phantaſmatariæ poſſidet, ſed in potentia eſt ad cognoſcendum per phantaſmata. Aut ad ſcientiæ primæ acquiſitionem per quietem, & conſtantiam intellectus illa tabellę ratio referri debet, quam reminiſcentiæ nomine Plato ſignificat. Nam reſpectu quidem ſpeciei ipſius refertus ſemper ſciẽtia eſt intellectus, neq; aliter Ariſtoteles, ꝗ Plato hac de re ſentit, qđ & Auerrois comprobat Commento quinto, ſuper tertio de anima libro. Porro vixiſſe ante corpus animas, Ori

genis dogma est,cum sæpe alias,tum περὶ ἀρχῶν tertio confirmatum.Platonici decreti meminit
& Boetius,Q; si inquit,Platonis musa personat verũ,qđ quisq; discit,immemor recordatur.Sed
& Hieronymus significat,vbi ait,Philosophorum scitis contineri,discentias esse reminiscentias.
Quin naturalium primo Macrobius,Si animæ inquit,memoriam rerum diuinarum,quarum in
cœlo erant consciæ,ad corpora vsq; deferrẽt,nulla inter homines foret de diuinitate dissensio.Sed
obliuionem quidem omnes descendendo hauriunt.aliæ vero magis,minus aliæ.Hinc est,φ quæ
apud latinos lectio,apud Græcos ἀμάγμωσισ vocatur,id est repetita cognitio,quia cum vera di=
scimus,ea recognoscimus,quæ naturaliter noueramus ante,q̃ materialis influxio animas inebria
ret.Ea nanq; non videt animus,cum repente in tam insolitum,tamq; perturbatum,vt Cicero in=
quit,domicilium immigrauit.Sed cum se collegit,atq; recreauit,tum agnoscit ea reminiscendo.
Quoniam vero Platonis reminiscentiæ satisfecimus,adiiciamus de Memoria illud quoq; ,Py=
thagoreos tradi,vegetandæ,exercendæq; memoriæ gratia,quod quoq; die dixissent,audiuis=
sent,egissent,vespere solitos commemorare.Quod a M.Tullio item relatum scio.Plutarchus ve=
ro in Commentariolo περὶ παίδων ἀγωγῆσ,nil prius memoria exercendum in pueris,scribit,
φ ea sit eruditionis ταμεῖον,id est proma quædam cella,thesaurusq;.Quo argumento con=
fictum veteribus,Musarum matrem dici Mnemosynen.

Puteal quid sit apud Persium,& Oratium.Statio dicta ἐν φρέατι.De Puticulis,Putea riis,
Terrę Coriis.Perpenditur locus Senecæ in Thyeste.

Caput.XVII.

QVid sit Puteal apud Persium,& Oratiũ,non fere video inter grammaticos cõ
stare,immo commentitia a plerisq; afferri in albũ,& quæ anchoram ne sacram
quidem habeãt,qua subsistant,& conuellentium reflatus cõtemnant.Nos qđ
ad eam rem indagine varia venati sumus,iam hinc promemus.Si poetarũ præ
texuerimus versiculos,& fluctuantes interpretũ sententias.Persius igitur sic,
Si Puteal multa cautus vibice flagellas. Alter vero sic.
Forum,Putealq; Libonis, Mandabo siccis.
Audio quosdam scribere,Puteal Prætoris tribunal,subselliumq; esse.Acron refert,esse locum,
ad quem conuenirent fœneratores.Porphyrio sedem fuisse Pretoris prope Arcum Fabianum,ita
nũcupatum,quia a Libone illud primum tribunal,& subsellia collocata fuerint.Est qui interpre=
tetur dici puteal,φ ibi creditor debitori dans bona,tanq̃ in puteum mittit.Ego vero in veterum
libris comperio,in Comitio in gradibus ipsis ad læuam curiæ fuisse Actii Nauii statuam,capite
velato,quo in loco is Cotem nouacula disciderit.Qui locus ĩquit Dionysius,vocatur a Romanis
Puteus.Vbi ara est subterranea.Cicero autem in diuinationibus,Cotem inquit,& illam nouacu
lam defossam in Comitio,supraq; impositum Puteal accepimus.Est vero Puteal,sicuti apud Iure
consultum obseruauimus,Pomponium,Digestis de actionibus Emp.& Vendi.quo putei operiũ
tur,hoc est veluti vmbella quędam,aut petasus,qualem pyramidibus impositum,Plinius scribit
qualisq; in Patauino visitur foro concinne fastigatus,præterq; plumbeis inductus tabellis.Inibi
vero iudicia exerceri solita,neminem puto latere,cum locus is in comitio foret,qđ inde appellatũ
Varro scribit,φ illuc coirẽt Comitiis curiatis,& litiũ causæ.Puteal hoc nõ omisit itẽ Ouidius,
Si puteal,Ianumq; times,celeresq; calendas. Et Oratius item alibi.
Roscius orabat,sibi adesses ad Puteal cras.
Publ.Victor in regione vrbis octaua locat Puteal Libonis,& Ianos duos,qui esset mercatoribus
frequens locus.Inuenio in Græcorũ thesauris,fuisse in Attica iuri dicendo statione,siue iudiciale
forũ,qđ diceretur ἐν φρέατι,id est in puteo.In eo causæ reorũ agitabantur,qui cædis inuolunta
riæ semel accusati,rursum sponte admissi facinoris iudiciũ subirent.Erat vero in mari locus is,&
forma iudicii inusitata.Naui illuc vectabatur reus,ex qua etiã causam dicebat ita,vt nusq̃ terrã
attingeret.Immo nec vllis anchoris nauigiũ licebat infrenare,nec pontẽ mittere.In Exquiliis prę=
terea,vel vltra potius,vt Varroni placere,animaduerto,Romæ locus publicus erat,quẽ Puticu
los vocabãt,quoniam illic esset sepulcrum miseræ plebi.Quod in sermonibus Oratius significat,
& Acron exposuit,nã eo in loco Vstrinas fuisse publicas,scribit Porphyrio.Antiqua vero sepul=
cra in puteorũ morẽ solita excauari,nõ latuit Pomp.Festum,vnde & inflexum Puticulorum no=
men,liquet,ni coniectet quis,φ inibi computrescerent cadauera.Puteari os vero a Plinio dici Pu=

teorũ excauatores,multos ſcire arbitror.Eos Græci φρεωρύχους vocant,aut etiã φρεωρύκτας.
Phillylius Drama concinnau it,cui titulus Phreorychi fuit.Apud quem obſeruatum eſt Putea-
riorum inſtrumentum dici Tereuſin.Organum,quo ex puteo hauritur aqua,Celonium inuenio
appellatũ.Ciconiam quidam latine dicunt.Puteos aperire,poſitum eleganter apud iurecõſultos
pro excauare.In puteorum autem aperiendorum ratione , Coria terræ obſeruari ſolere,pręcipiũt
eruditiores,quo verbo tectoria,& ſtatumina quædam craſſiora,quibus item alia,& alia ſubſunt,
ſignificari,certum eſt.Nam in parietum ſtructura Coria dicuntur Vitruuio,quæ circulus pulla
tus plebeia voce Curſus nuncupat.Poſtremo in hac puteorum mentione adnotãda eſt Strabonis
hiſtoria.Qui Danai filias ſcribit,ſumma ſolertia apud Argos adinueniſſe Puteos,cum ciuitas ea
in loco iaceret arido,teſtãte id ipſum Gręco verſu,ἄργος ἄνυδρον ἐὸν δαναὰι θέσαν ἄργος ἔνυ
δρον. Argos aquis vacuũ Danaæ ſtruxere redundans.Hoc vero nõ vt reconditũ huic loco impe-
gimus,ſed vt opem Senecæ ferremus,quẽ etiam in leuioribus,quę vel infra plebeiam ſunt erudi-
tionem,qđ pudendũ eſt,implicant potius,q̃ explicent quandoq; interpretes.Eſt in Thyeſte verſi-
culus hic,Timentq; veterem nobiles Argi ſitim.Inibi interpres,veterem ſitim,ne iterum tãta ve
niret ſiccitas,quãta fuit tempore Phaethontis.Ex errato tam futili coniectare iam quilibet poteſt
quid deniq; in eiuſmodi exchartabulis ſtudioſus lector ſperare poſſit,etiam ſi lactis gallinacei hau
ſtum ſubinde promittũt,& quoniam de puteis mẽtio eſt,tanq̃ ἀγαμεμνόνεια φρέατα.

Ageſilaum recte legi apud Lactantium inter Plutonis cognomenta.De Orco,& Or-
cinianis,Horcinus.Cur Summanus.Item de Apolline,& Plutone plura.Agyieus co-
lumna.Agyiatides aræ,vel Therapnæ. Caput.XVIII.

LActantius inter Chriſtianę veritatis aſſertores eloquentia maxime illuſtris,Di
uinarum Inſtitutionũ primo ſic ſcriptum reliquit,Ergo illud in vero eſt,q̄ re-
gnum orbis ita partiti,ſortitiq; ſunt,vt orientis imperium Ioui cederet,Pluto-
ni,cui cognomen Ageſilao fuit,pars occidentis obtingeret , eo q̄ plaga Orien-
tis,ex qua lux mortalibus datur,ſuperior,Occidẽtis autẽ inferior eſſe videatur.
Sic veritatem mendacio velauerũt,vt veritas ipſa perſuaſioni publicæ nihil de
negaret.De Neptuni ſorte,manifeſtum eſt,cuius regnum tale fuiſſe dicimus,
quale M.Antonii,cui totius oræ maritimæ poteſtatem ſenatus decreuerat,hactenus ex Lactãtio.
In cuius verbis nil nõ elegans,& excuſſum.Non deſunt tñ,de doctioribus loquor,qui vitilitigẽt,
interpellatãq; lectionem arbitrati,velut munus fundi ſuburbani inſtar ſtudioſis allaturi,vbi ſcri-
bit auctor,Plutoni fuiſſe Ageſilao cognomen,diſpuncta prorſum nihili,vt ipſi cenſent,dictione,
pro Ageſilao ſubſtituunt,reponuntq; Agathilyum,veluti bona ſoluentem,aut Agelaſtum,qđ
triſtem nobis indicat,vt qui rideat nunq̃.Horum ego ſtudium in propaganda bonarum artium
eruditione ita laudo,vt etiam admirer.Eiuſmodi curam ſi ſtudioſiſſimus quiſq; ita affectaret,vt
imitaretur,bene vtiq; de literis barbarico aſſultu magna parte concuſſis,demutilatiſq;,ſperandũ
foret.Modo id inſuſurrari paterentur,Lynceo quidem minutiſſima quæq; expenderent,verũ pen
ſiculatius ſuo vterentur iudicio,nec ita amarẽt,vt ſi vſus,ac ratio ſic ferãt,allidere nequeant.Cæ
terum redeo ad Lactantium,apud quem nil videri interpolandũ , aut obelo confodiendum,mox
liquebit,ſed aſteriſco illuſtrandum potius. Inter cognomenta igitur Plutonis etiam Ageſilaum
fuiſſe,norunt,opinor,qui gręca ſolertius paulo rimantur,nam necui in hac re aqua hęreat,& Te
nediorum libertatem ſecuti pręcidamus Tenedia,apud Callimachum legitur,φοιτῶσι μεγάλῳ
ἀγεσιλάῳ,hoc eſt,ad magnum tendunt Ageſilaum.Quem locum exponentes Grammatici,&
Methodius imprimis,etiam etymi ratione id comprobant, εἴρηται δὲ inquiunt, παρὰ τὸ ἄγειν
τοὺς λαούς.ἄρχει γὰρ τῶν θανόντων.ſic nũcupatur,q̄ populos ducat,eſt enim mortuorum im
perator.Iam hæc apertius narrantur,q̃ vt hæſitationi locus omnino reliquus fiat,niſi quis optet
εἰς οὐρανὸν τοξεύειν,qđ eſt in cœlum ſagittas excutere , aut ex harena funiculum nectere.Ve-
rũ adeo refractarios nõ arbitror,vt ordiant̃,qđ Plut.inq̄t τὴν σκιὰν καταμετρεῖν,i.vmbrã metiri
quãdo in dipnoſophiſtis Athenęus ab Aeſchylo Plutonẽ dici Ageſilaũ ſcribit.Ad id porro ĩferni
regis cognomẽtũ alluſiſſe videri põt Attellanarũ poeta,vbi ait,Orcus vobis ducit pedes.quo ſi-
gnificat̃,admoueri iã lineas,& letifera ingruere pic̄ula.Qđ obliq̃ in Ro.ſenatũ quãdoq; pnũciatũ
legimus,cui Nero,tãq̃ Orcus,infeſtiſſimus erat,eũq; ordinẽ ſublaturũ ſe q̄nq; de rep.crebrius in
terminabat̃.Orcũ vero dici Plutonẽ,puto,neminẽ latet.Nã ĩ de M.Tulli⁹ cõſceleratiſſimũ Verrẽ,
oĩs diuini,hũaniq; iuris corruptorẽ,q ſacra publica,priuataq; hoſtiliter deprędaret̃,ac in oẽm ęta
tẽ,& ſexũ indiſcriminatim debacchare t̃,Orcũ alterũ appellauit.Sed & Orcius theſaurus pro Ca

tonio, hoc est inferno ab eruditis dicitur, sicuti Næuius epigrammate attestatur illo, qđ sibimet uiuens concinnarat, Itaq; postq̃ est Orcio traditus thesauro, Obliti sunt Romę latine loquier. Or ci tamen legebat Minutianus Cæcilius in libro de Orthographia. Ex hac item doctrina Valerio Martiali Orciniana Sponda ꝑ Sandapila ponitur, siue Pheretro. Sunt tamen, q nõ ab Orco. i. Plu tone, sed ab ἕρκοσ, quo septum significatur, qđ & Orcana dicit̃, ab ἐρύκω, nomen id deducant, & capulum, siue thecam ex impolitioribus lignis, aut etiam viminibus contextã, compactamq; au tument signare. Qđ si est, aspirabimus primæ. Martialis versus hi sunt, Vocet beatos, clamitetq; felices, Orciniana qui ferunt Spõda. Orcinos libertos iureconsulti ipsi⁹ testatoris interpretãtur, qui iam sit in Orci familiam ascriptus, & in peculio Proserpinæ connumerandus. C. tamen Orci nius Rom. ciuis in oratione ꝓ Cluentio est apud Ciceronem. Orcum ab vrgendo dici, Pomp. Fe stus asseruit, ꝙ in interitũ omnia præcipitet. propterea de eo Claudianus, O maxime noctis

Arbiter, vmbrarumq; potens, cui nostra laborant
Stamina, qui finem cunctis, & semina præbes. Sed & Papinius,
O cunctis finitor maxime rerum,
At mihi, qui quondam causas, elementaq; noram, Et Sator. Nam & Ouidius,
Tendimus huc omnes, hæc est domus vltima cunctis.

Sunt qui Thynnum iam grandiorem Horcinũ vocent, maximũ vero Cete. Scribit Archestratus prope Samum capi Thynnos visenda magnitudine, quos Horcinos vocent qdam. est autẽ Thyn nus velut marinus Sus, quando glandibus pinguescit. laudantur in eo, quæ Hypogastria vocan tur. Porro cũ Plinius naturalis historiæ secundo scribit, diurna fulmina Ioui a Romanis ascribi, Nocturna autem Summano, sicuti & quarto Ciuitatis diuinæ cõprobat Augustinus quoq;, in telligi item eo nomine Plutonem, ex Martiano de nuptiis Philologiæ libro secundo, quẽ ita nũcu pant, quasi summũ Deoꝝ maniũ. Summanũ in fastigio Iouis opt. max. de cęlo tactũ fuisse, in diui nationibus Cicero scribit. At Plautinus ille Curculio, Quia inqt, vestiméta, vbi obdormiuerim ebrius, summano, ob eã rẽ me oẽs Summanũ vocant. Summanus quinam sit deus, addubitasse vi detur Ouidius, cum Fastorum sexto. XIII. Calendas Iulias templum illi sacratum scribit.

Reddita, quisquis is est, Summano templa feruntur
Tunc, cum Romanis Pyrrhe timendus eras.

Plutarchus in libro περὶ τοῦ ἒι ἐν δελφοῖσ, qđ equidem scitu arbitror dignũ, Apollinis noĩe sum mum accipit deum, qui vnus sit, ac simplex, ac propterea dici Apollinẽ, quasi multitudinis nesci um. Nobis enim aggregatio ex diuersis, & omnifaria, ac velut panegyrica, peculiaris est. Qđ est, vnum esse oportet. Proinde Phœbum item nuncupant, velut purũ, syncerumq;. hoc nanq; vete ribus indicat verbum id, vnde & Thessali sacerdotes diebus nefastis ἀυτοὺσ ἐφ' ἑαυτῶν ἐξώδια τρίβοντασ φοιβονομεῖσθαι dicunt. i. ipsos exodia secum atterentes puritatem consequi. Vnũ qp pe syncerum est, mixtione autem vnius cum altero pollutio cõsurgit. Esse porro imutabile, quo niam mutabilitas, & corruptio suum agnoscat deum, vel dęmona potius. Inter quos diuersitatẽ, nominum præcipue colligi argumento. Alter enim Apollo nuncupatur, Pluto reliquus, ille De lius, hic Aidoneus. Ille Phœbus, hic vero Scotios. Apud illum Musæ, ac Mnemosyne, apud hunc Lethe, ac Silentium. Ille Theorios, & Phanæus, hic autem νυκτὸσ ἀϊδίασ, ἀεργηλοῖό τε ὕπνου κοίρανοσ. noctis æternæ, ac inertis somni dominus. Sed vtriusq; interstitium graphice Stesicho rus hisce versibus exprimit, quibus inuicem eatenus dispescuntur, diuaricanturq;, quantũ Hy panis Veneto distat ab Eridano. Alterũ enim lusus, cantusq; amare scribit. Alteri curas, & suspi ria sorte obuenisse.

Μάλισα παιγμοσύνασ φιλεῖ μολπάσ τε ἀπόλλων.
Κήδεά τε σοναχάσ τε ἀΐδασ ἔλαχε.

Apud Platonẽ prouidentiã diuinã ad separatas aĩas ꝑcipue pertinentem Plutonis noĩe significa ri putant, q̃ puras aĩas bonoꝝ suoꝝ ꝑpetuis illecebris rapiat adeo, ꝑuinciatq;, vt nostra hęc haud repetant amplius. Probat autem Plato, Aĩas penes Plutonẽ ideo arctissimo, gordianoq; implicitas vinculo teneri, qm̃ amatorio implicent̃ affectu, Quem esse cæteris oĩb⁹ potẽtiorẽ nodũ, in Conui uio, & Legib⁹ cõprobat philosophus idẽ. Apollinẽ deniq;, vt Alexicacũ, colere ante ianuã, veteris fuit moris. Certe Agyieus columna dicebat̃ inibi surrecta, fastigataq;, ei sacra deo. Sicuti arę quo q;, quas Agyiatidas, qdã Therapnas nũcupãt. Est aũt Agyia, q̃ cõmuni locutiõis ꝓprietate ῥύμη vocat̃. i. vicus. Scitu dignum illud quoq;, apud Eleos cultũ qñq; Apollinẽ Opsophagi cognomen to, velut Gulonẽ dicas. Eius meminit Polemo, in ea, quæ est ad Attalum, epistola.

Quid sit apud Varronem Postulio. Caput. XIX.

C Aeterum illud obseruationis non vtiq; incuriosæ, q apud Varronem de lingua latina libro primo sunt, qui Postulionem dici Plutonem credant a postulando. Varronis verba, si qs requirat, apposui. In eo loco dehisse terram, & id ex Senatus consulto ad Aruspices relatum, esse responsum, Deum Maniũ Postulionem postulare, id est ciuem fortissimum eodem mitti. hactenus vndecunq; doctissimus Varro. Qua in parte, quod bona venia dictum velim, siquis amplius ab opinione ista itandum putat, ego vtiq; longe aliter sentio. Neq; enim expositio hec vllis auctoritatũ tibicinibus, vt ita dixerim, fulcit̃ obfirmaturq;, ad eas vero, vt ad Anchoram sacram, in studiorum hoc genus ratione sæpe decurrim⁹. Sed ne sim lingua largior, q̃ re, conabor a paucissimis animaduersam difficultatem ita explicare, vt ne cæci quidẽ possint ab recto reuelli. Igitur apud Varronem libentius postulationem legerim, q̃ Postulionem, nisi quis per concisionem ita veteribus solitum pronunciari contendat. Nam q aliqui Stulionem legere videtur, ni mendum exemplarium est, ratione caret, nec absurdũ minus, q̃ si Sambucam Caloni aptaueris. Est autem postulatio piaculare sacrum, qđ fieri antiquitus consueuerat, ad auerũcãdam Deorum iram, facto prodigio aliquo, qđ expiandum, procurandumq; foret. Id, nequis ambigat, auctore M. Tullio comprobatur. Eo nanq; verbo in quadam oratione bis est vsus, in ea, quam prętexuimus, notione, prius sic. Exauditus in agro propinquo, & suburbano est strepitus quidã recõditus, & horribilis fremitus armorum, de ea re scriptum est, Postulationes decretas esse Ioui, Saturno, Neptuno, Telluri, Diis cælestibus. Audio, quib⁹ diis violatis expiatio debeatur, sed hominum ob quæ delicta, quæro. Alibi vero idem Cicero sic, Mouet me etiam in hac caritate annonæ, sterilitate agrorum, inopia frugum religio telluris, & eo magis, q eodem ostento Telluri postulatio deberi dicitur. Iis opinor, luce clarius patet, qui sit Varronis sensus, quęq; lectio vera, degustẽt modo hæc, regustentq; bonarum literarum studiosi, tantum adsit nasus aliquis, vt est apud Oratium, fatebuntur, nos recte odoratos, nec nostra nos sine riuali amare, aut plumbeo gladio aduersarium adortos iugulare. Nam historiam comparem, ac verbum pene idem in vtroq; auctore ois ambiguitatis nodum exoluere, opinor, Omnibus & Lippis notum, & tonsoribus esse. Sed vt plenius legitime in literariam se palęstram insinuantibus fauentes promereamur, addamus & grãmaticam rationem, quæ ipsa multum videtur illatura lucis. Dicit̃ a Postulando Postulatio, quoniam turbata Sacri cuiuspiam, aut ludorum ratione, vbi quid parũ explorate, curioseve obiissent aut in re diuina, quid omissum ex ritu foret, per ostenta, quæ mox paulo insequerẽtur, videbatur numen honoris instaurationem postulare. Id ita habere, Festi quoq; confirmatur doctrina, consimilia fere tradẽtis, Fulgura inquit, trium generum sunt, Postularia, Pestifera, Peremptalia. Postularia votorum, aut sacrificiorum spretam religionem desyderant. Pestifera mortem, aut exilium denunciant. Peremptalia superiorum fulgurum, portentorumq; significationem perimunt. Cecinna quoq;, Seneca tradente, Postularia interpretatur fulmina, quibus sacrificia intermissa, aut non rite facta repetantur. Q₂ autem interpretari videtur Varro, Postulionem esse ciuem fortissimum, non ita accipiendum, tanq̃ hoc plane significet verbum id, quod absurdum foret, sed ea fuit Aruspicum explicatio, a quibus responsum erat, Deum Manium requirere expiatorium quidem sacrum, qđ est Postulatio. Inde adiectum, cuiusmodi esset futurum id sacrificii genus, qua ve hostia portentosus foret hiatus procurandus. Hæc ad obscurissimi loci illustrationem excogitata nobis. Q₂ si ex politioribus quispiam exactiore fultus ingenio, lectioneq; multipliciore instructior aduersum hæc qđ promat, excogitarit, dabo manus, gratiasq; testabor. Sciolos autem ex triuio nil moror, quibus Myrothecia hoc genus putẽt, arrident amplius nugalia, & psyrica. Sed nil mirum, Similem nanq; habent labra lactucam.

Opportunitatis in actionibus necessitas. Itẽ de Causa agente, ac suscipiente, Ingenioq; diuersitas vnde sit. De Fortuna, & Fato. Itemq; de Cleanthe, ac Xenocrate. Caput. XX.

S Ingulis actionib⁹ inquit Proclus, aliud conuenit, aliudq; tempus ad hoc, vel illud perficiendũ. Eiusmodi vero tempus est actionis cuiuslibet opportunitas, tã q̃ bonũ, atq; finem agentibus afferens, & effectis. Quapropter Pythagorici primam quoq; causam, a qua omnib⁹ bonũ adest, opportunitatem nominauerũt. Quippe cũ omnibus, vt perfecta sint, largiatur. Omnia deniq; sic coaptantur, dum Causæ quidem perficientes ad perficiendũ promptissimæ sunt, suscepturα vero ad participationẽ expergiscunt̃, & illę rursum potentiã porrigunt pera

ficientem, hæ autem potentiam aptitudinis a natura susceperunt. Duplex enim potentia est, altera quidem agentis, altera patientis, Et illa mater est actionis. Hæc vero perfectionis est susceptaculum. His vero exacte perspectis soluit̃ actitata inter doctiores de ingeniorum diuersitate quæstio, vndeq; enascatur maior in vno, q̄ in alio profectus. Admirantur pleriq; eximiam in Platone ingenii fertilitatē, ac vim omnium capacem. Et recte illi quidem. Verum quænam tantæ felicitatis excogitari fomenta possunt? Primū illa ipsa, quā dicebamus, perficiens, agensve Causa. hęc autem ex summæ sapientiæ profluit præceptore. maxima hæc, & præcellens ad capessendum ingenii cultum opportunitas. Præsto est & altera, Temporis fœcundissima in doctrinis felicitas, qua non fere alia feracior, siue excellentium virorum copiam, siue monumentorum spectes. Cæterum Platonem ipsum necdum attingimus. In hoc præstantis ingenii triplex afferri causa potest. Humana, Naturalis, Diuina. Humana ex lege prouenit, educatione, consuetudine. Qđ ad educationē attinet, Pueros impuberes, a Medicis certatim, & philosophis obseruatum, si affatim distendantur cibis, nimiumq; somno indulgeāt, hebetiores inde euadere, ac tardiores, quin & corpora fieri improcera, deteriusq; multo adolescere. Id qđ Varroni adnotatū quoq; in Logistorico est, quæ Capis inscribitur, aut de Liberis educandis. Naturalem elementorum præstat, alimentorumq; diuersitas. Attigit hanc & Proclus, vbi necesse ait, conspiratu miro congruere naturam, intellectum, causas item diuinas. has videtur triplices intelligere, ex Deo, Dæmone, fato. Putat qdem Plato, vt a postremo ordiamur, Cæli diuersa a diuersis tum Stellis, tum Diis, id est angelis regi. Sed & identidem terras diuersis subesse vel dæmonibus, vel angelis inferioribus. Quin & cælestium rerum studiosi Terræ plagas Cæli Zonis, Vrbes ascendentibus accommodant signis. Propterea ingenii vim ex cælo item esse, ac stellarum positu, & configuratione, colligūt. Spiritus vero superiores nostris influere spiritibus, eo maxime probari argumento videtur, ꝙ corporum supernorum potestate, nostra subinde euidenter agitentur. Q2 si Spiritus illi in nostros agunt, agunt insuper & in corpora. Corporis vero humani affectio, vndecunq; fiat, eatenus redundat in animam, quatenus tam comparato, q̄ naturali affectu sese mergit in corpus. Porro vim omnem, atq; virtutem, ad nos demanantem a superioribus, in bonum tendere, astruunt eruditiores. Verum complexionis, siue constitutionis, naturæ, educationisq; vitio corrumpi. Hinc Saturni grauitatem in tristitiam, parsimoniam, rigiditatemq; labi. Martis magnanimitatem in audaciam temere sese periculis obiectantem. Mercurialem industriam in vafricias, ac vernilitates. Veneream charitatem in libidinem fœdam. Dæmonum vero rationes ita distinguūt, vt supremorum esse comprobent contemplandi virtutem. Medianorum actionis solertiam. Infimos ad concupiscentiæ bonum nos allectare. Verum iis omnibus posse nos tum recte, tum perperam vti, & proinde consequi mox vel bona, vel mala. Socrates inquit Proclus, cum Alcibiade opportune ad idem cōcurrit, huius opportuni congressus dæmon bonus causa extitit, opportunitatem Socrati conueniendi determinans. Verum qui ad hæc cælestia parum adhibent, quoniam sub cælo tanq̄ causa vniuersali, & Bœotiæ sues enascātur, atq; item Attici philosophi, proprias peculiaresq; in vnoquoq; causas censent perpendēdas, quibus singularis, & eminens acceptus referatur profectus. Et primum quidem ꝙ Animam sortitus sit bonam, sed non a cælo, quando immortalis est, ac incorporea, sed a deo. Porro non defuerit bene constitutum corpus, qđ ita affectæ animę subseruiret, ac organa præstaret artifici peraccommoda. Id a cælo tanq̄ communi causa prouenit quidem, peculiarius tamen a parentibus. Q2 philosophari, auditiōes obire, meditariq; proposuerit Plato, ex animo, corpore, arbitrio proprio id initia ducit. Q2 magni fuerit profectus, industriæ imputandum. Affulsit illi non benignius astrum, sed ingenium fertilius, perspicacius, tenacius, nec a themate cælesti, sed ex dei proflua largitate. Socrates sapientia clarus, illud, quicquid esset, non natalitiis syderibus, sed assistenti numini acceptum retulit. Isocrates, sicuti produnt Græci, cū quidam ei parens filium exhiberet, scitareturq;, quidnam ei necessum arbitraretur, δεῖ ἔφη, γραφιδίου καὶ νοῦ, id est penna, seu stilo esse opus inquit, ac mente. Cæterum si locum hunc ex Platone, Platonicisq;, quos esse classicos adprime reor, assiduosq;, peregerimus, forte non aberrarim⁹. Scribit Plato, Deum, & Fortunam, atq; Artem simul cum deo humana omnia gubernare. Id ita interpretantur, Deus in omnibus per omnia mouet omnia. Mouet mundi Sphæras, Quarum concursus fatum alicubi, at quarto legum Fortuna nominatur. hinc casus varii circa externa, corpora q; contingunt. Mouet item animas, lumen inspirando mentibus, vnde ars non speculandi solum accenditur, sed agendi. Ab arte tandem dispositio externorum, & corporis proficiscitur, quamobrem a Deo cuncta dependent, qui, vt apostolus Paulus asseruit, Omnia in omnibus operatur. Ad

uertendum vero illud,quandocunq; illa cęleſtium cauſarum ratio ita digeritur,vt artem exculcatam exuperet,dici a Platonicis fatum. Vbi vero ſic,vt vincere inertē,deſidioſumq; eualeat,rurſum a ſolerti,ſtrenuoq; vinci,Fortunam. Vtrobiq; vero diuinam ſtatuunt ꝓuidentiam,quæ ad finem agat ſibi ſoli notū,quæq; vniuerſa modis cōtēperet occultioribus.Porro illud ſilentio haud quāq inuoluendum,a Platone in Timæo,atq; in Menexeno quoq; tradi,Regionem Atticam eſſe ingeniorum fertilitati præcipue accommodam.Panætius eius rationem in aeris reiecit temperaturam.Longinus ex loci qualitate putat euenire,permixta ex multis,atq; occulta.Origenes,qui Timæum eſt interpretatus,Cæleſtibus aſcribit aſpectibus,atq; influxibus.Q m̄ octauo de repub. Plato ſcribat,Cæleſtes quoſdā circuitus eſſe cauſas fertilitatis,ac ſterilitatis tum corporū,tū animarum.Proculus vero,ac Porphyrius,animam mundi putant alibi alias vires imprimere,ac peculiaria quædam velut hoſpitia,parare. Tum deos varios ea illuſtrare loca.Vbi ergo rationalis anima propriam elegit vitam,ſi forte locum ſortita fuerit,qui optatæ iam vitæ diſſentaneus non ſit,tunc in ea ſummam contingere excellentiam.Quæ Martiam elegit vitam,ſi plagam a Marte illuſtratam indipiſcatur,fortitudinis faſtigium conſecuturam.Proinde in Timæo Platonem ſcribere,Atticam regionem a Pallade afflatam ſapientiæ,ac magnanimitati congruere militari.Et quinto legum ait idem,Localium deorum afflatum,atq; itē dæmonū maximi ad ingenii,morumq; rationes eſſe momenti. Requiri vero & aeris temperaturam,nequod præcipuę cauſæ impedimentum ſeſe obiectet.Decreſcere vero ingenia & miratur Seneca,& dolet.Neſcio inquit,qua iniquitate,& ad malum pronitate naturæ,eloquentia ſe retro tulit.Quicquid Romana facūdia habet,qđ inſolenti Græciæ aut opponat,aut præferat,circa Ciceronem effloruit.in deterius quotidie data res eſt,ſiue luxu tēporum,nihil enim tam mortiferum ingeniis,q̄ luxuria,ſiue cum pręmia,rei pulcherrimæ ceſſarint,tralatum eſt omne certamē ad turpia,multo honore,quæſtuq; vigentia,ſiue fato quodam,cuius maligna in omnibus perpetuaq; rebus lex eſt.Vt ad ſummū perducta rurſus ad infimum velocius etiā,q̄ aſcenderant,relabantur.In hac ingeniorum mentione,feſtiua ſe mihi ingerit hiſtoria ex Plutarchi commentariolo περὶ τοῦ ἀκούειν,Cleanthem,& Xenocratem,cum ex ſcholaſticis hebeti maxime viſerentur ingenio,nec tamen eo noīe relangueſcēte impetu,quo ad procinctum tendere ſemel adorti eſſent,ab iocis in tarditatem ſuam non abſtinuiſſe,cum ſe perſimiles dicerent ἀγγείοισ τε βραχυσόμοισ,καὶ πιναϰίσι χαλκαῖσ,hoc eſt vaſis anguſti oris,ac æneis tabellis,qꝫ vix quidem dictata perciperent,at retinerēt tenacius.Auctor vero Herodianus eſt,ad Oriētem omnes fere mortales eſſe ingeniis acerrimis.Multa porro de iis Galenus.Sed nos vel plura forſan iuſto congeſſimus.

An in abiuncta Anima ſuperſit memoria,vel Senſus. Caput.XXI.

ANima rationalis e corporeis vinculis auolās ſeruet ne memoriam aliquam,vel quorum hic fuerat conſcia,vel ſaltem ſuorum,Quæſtione fuerit non indignū omnino.In ea puto non addubitaturos Peripateticos cum Ariſtotele ſuo,quin nullatenus reminiſcatur.Verū decimo de rep.Plato fateri liquido animaduertitur,Animas,quæ hic familiaritate,aut omnino cognitione aliqua iunctæ fuerint,rurſum ſeparatas ſeſe recognoſcere,mutuaq; cōſalutatione,vt ſic dicam,amplexari.Sed & Auicenna in metaphyſicis auctor eſt,Animas tā beatas,q̄ miſeras,vbi hinc demigrarint,non exoleſcente protinus,quem conceperant,habitu,poſſe per imaginationem eadem illa verſare,quæ amplius adnexæ corpori imaginabantur.Rurſum in epiſtolis,ac legibus Plato,abiunctis animis rerum noſtrarum ſenſum relinquit nonnullum,inſuper & curam.Approbat idipſum in libro de Animorum immortalitate Plotinus,ſed ad temperamentum quoddam negotium reuocat.humanarum rerum illis ſupereſſe tantiſper curam,dum ad corporea procliuis lubentia reſtincta penitus aboleatur.In eo quippe ſtatu animam tanto ardore,ac vi rapi ad diuina,vt noſtra hæc illam prætereant,aut ſi videat,nil aduertere minus,q̄ id a ſe agi.Id ipſum puto & a Platonis non abiungi decretis.Nam quandoq; recordari animas probat,quandoq; inter nos,illaſq; profluere Letheum facit.Inter veterum Theologorum placita,& illud eſt,ab noſtris item comprobatum,pleriſq; animis non loco eodem diuerſorum diſpenſationem prouidētia potius,q̄ affectu eſſe a deo contributam.Plotinus adiicit,publice,ac frequenter vaticiniis,ac id genus beneficiis,plurimis hominibus fuiſſe adiumēto.Verum enim vero,vt in philoſophicas amplius excurramus amœnitates,non eſt omnino ambiguitatis minutæ,An in ſenſitiua animæ potentiæ ſenſoriæ actus poſt corporis interitum reliquus fiat.Nam qđ eſt animæ,ac corpori commune,in abiuncta relinqui non valet anima.Omnes autem ſenſitiuæ poteſtates,vel potius earū

operationes promiscuæ sunt corpori,& animæ.Igitur consecutio manifesta.Id vero inde præcipue liquet,Quoniam potentia sensitiua in actum nulla promitur,nisi per organum corporeum. Porro de anima primo,Aristoteles animam,corpore in corruptionem abeunte,neq; reminisci scribit,neq; amare.Id vero & de aliis potestatum sensoriarum actibus intelligendum.Q̄d si est,colligitur liquido,sequestratam animam in potentiæ cuiuspiam sensitiuæ actum non prodire. Verũ responderi potest,Sensitiuæ potentiæ actum esse duplicem.Exteriorem,qui nō nisi per corpus promi potest,quem non superesse in separata anima,liquet.Interiorem alterum,quem per se exerceat anima,retineatq; etiamnum abiũcta.Hoc autem videtur potissimum dogma Platonicum,in cuius mysteriis sancitur,Corpori animam adnecti perinde ac perfectam substantiam,nulla in parte a corpore dependentem. Verum coniungi,sicuti Motor mobili coniungatur.Quia vero nil mouet,nisi q̄d mouetur,& principium mouens se ipsum mouet,in anima duplex agnoscitur mot⁹, Alter,quo mouetur ab ea corpus. Alter,quo seipsam.qua ratione in anima apparet vidēdi actus primus,prout seipsam mouet.Reliquus vero ĩ corporeo organo. Aristoteles autem de anima primo,ista diluere nititur,probans,Animam haudquaq̃ seipsam mouere,sensoriasq; potestates esse coniuncti solum.Quem ex theologis beatus Thomas secutus, Actus sensitiuæ potentiæ colligit nullo pacto in sequestrata anima reperiri,nisi forte vt in remotiore fonte.Cum vero in libro de spiritu,& anima,Augustinus dicit,Animam ex corpore demigrantem ex imaginatione,cōcupiscibili,irascibiliq; potestate pro meritis dolore affici,vel oblectamento,negabunt ex Aurelii officina eum profluxisse commentariolum. Vel si concedant maxime,sic tamen explicari oportere,veluti ex iis,quę per imaginationem,& id genus facultates alias in corpore admiserit anima,mox eo exuta vel bono afficiatur,vel malo.Q̄d ad memoriam attinet,hanc duplicem tradunt. Quandoq; enim intelligi,vt positionem sensitiuæ partis,quæ præteritum concernit tempus,qua ratione Memoriæ actus in anima non relinquitur.Ex hoc enim Aristo.ait,corrupto corpore,Anima non reminiscitur. Altero modo est Memoria imaginis pars ad intellectum pertinens,vt ab omni temporis abstrahit differentia,cum nec præteritorum tantum sit,sed extantium quoq;,instātiumq;, sicuti Augustinus scribit. Hæc vero memoriæ vis in animis etiamnum separatis comperitur.Cō similiter amorem,gaudium,tristitiam bifariam disspararunt.Sunt enim interdum Appetit⁹ sensitiui affectiones,quæ in anima non supererunt,quoniam absq; certo cordis motu perfici nequeunt.Interdum vero inaudiuntur,vt voluntatis actus,quæ in parte est intellectus compote,quo modo ab anima demigrante minime secernuntur. Augustinus in libro de agenda cura pro mortuis, Fatēdum est inquit,nescire quidem mortuos quid hic agatur,dum agitur vtiq;.postea tamen ab eis audire,qui hinc ad eos moriendo pergunt,nec prorsum omnia,sed quę meminisse permittuntur etiam isti,& quæ illos,quibus hæc indicantur,oportet audire.possunt & ab angelis, qui rebus,quæ hic aguntur,præsto sunt,audire aliquid mortui. Ac ne quis ambigat,referuntur item hæc in Canonicis decretis,Causa.XIII.Q.II.

De Menta.Mintha Nympha.Mintho.Quæpiam aduersus Hermolaum. Retrimentitię fęculentiæ nomina plura.Dyscœlii qui sint. Caput.XXII.

MEntam,siue vti pronunciant Græci,& scribunt,Mintham,tradit Oppiani interpres ἁλιευτικῶν tertio,a Mintha,quæ nympha fuerit,appellatā videri. Duas vero esse species,Syluestrem,& quā vocāt Hedyosmon.Cocyti vero filiā tradit fuisse Mintham,quæ vbi inaudisset amari a Plutone Proserpinā,indignata eo noie,constanter illi se præponere ausa est,dictitans,si inferos peteret,inimiciter infestaturam.Quo puellæ tumore commotior Ceres Persephones mater Minthā exculcās εἰς τὴν κακὴν βοτάνην ταύτην,id est in malā deformauit herbā huiusmodi.Ex qua fabella Oppianus Minthā vocauit κωκυτίδα νύμφην.De ĩferno Cocyto plura apud interpretē. Cōmeminit iis fere Strabo quoq; octauo libro. Ad Oriētē inquit,prope Pylũ mons est nobilis cognomento Minthes,quā fuisse Plutonis pellicem,tradunt fabulę.Eā cum dolo circumuenisset Proserpina,in hortensem Mentam demutasse,quā pleriq; Hedyosmon vocant.Itaq; iuxta montem extat Plutonis templum,frequenter a Macistiis cultum.Relatu non indigna sunt,quæ Aristophanis interp̄tes ab iis dissita nō lōge cōmemorāt sup eo poetę versiculo, Μινθώσομεν δ᾽,ὥσπερ τράγον,τὴν ῥῖνα, Id est,Stercore linemus nares,perinde ac hirci. Minthon inquiũt,alii hedyosmon,alii vero lynga vocant. Vt cōperim⁹ in comica dictione.Putāt nōnulli in sterquiliniis enascentem florē dici Minthon,quo mire afficiant̄ Hirci.Apud quosdā in-

uenias, Caprarum retrimenta dici Minthon. Vbi vero frigoris vitio corripiātur Hirci, Psygmon vocant. Consueuere pastores excrementis id genus ad sternutamentū eliciendum, nares oblinere Odoris id aspernabilis ciet fœditas, & medetur malo. Sunt tamē qui humanas ex cibis superfluitates eo nomine significari putent. In hæc eo libentius diuertimus, vt Hermolai Barbari bilem educeremus, moleste ferentis, ausum fuisse quendam prodere, Minthon quandoq; vocatam Minthá, id est Mentam, cū tamen id & a Grȩcis subnotatum sit, vt mōstrauimus, nisi quis fœde vitiatum putet exemplarium. Illud modo mirum, quid ita Oppiani Interpres Mentam dixerit κακὴν βοτάνην, id est hȩrbam malam, cum scribat Plinius, Mentam grato mensas odore percurrere in rusticis dapibus. Nisi ꝙ ante coitum mulieri appositam inhibere conceptionem, scribit Diosco. Repperi inter Græcos, qui Mintham accipiant θύμον. Quȩ vox cepam nobis indicat syluestrem. meminit Aristophanes Pluto. ὦ πολλὰ δὴ τῷ δεσπότῃ ταὐτὸν θύμον φαγόντες. Est item grammaticus, q opinetur, Calaminthum nuncupari ἄγριον ἡδύοσμον, id est syluestrē mentam, quā cū mœsta Ceres vidisset, execrata sterilem fecit. Auctarium autem adiecero illud, quoniam ciborq; superfluitates attigimus, Hominis retrimenta dici Spatilen, q̃q̃ & hoc nomine coriorum nuncupantur frustula, seu recisamenta, quæ a Coriariis, Sutoribusve abiiciunt. Boum vero Boliton, Asini Onida, & Onthon. In bobus tamen intelligere Onthon Homerus maluit. Suis Hypeleuthron vocamus. Ouium Oiptoton, Caprarum etiam Spyrada, & Spyrathiam. Murum Mysceledra. Apud Paulum obseruauimus Discœlios, id est δυσκοιλίους vocari, quibus difficulter aluus it.

Otii, vt pernitiosi detestatio. Remissionem tamen aliquam videri necessariam. Quibus otium sit vtilius, q̃ negotium. De Aug. L. Druso. Turanio, Seruilio Vatia. Qđ sit honestum Otium.

Caput. XXIII.

APpium Claudium crebro memorare solitum accepimus, negotium populo Romano melius, q̃ otium committi, non quia ignoraret, q̃ iucundus esset tranquillitatis status, sed ꝙ animaduerteret, præpotentia imperia rerum agitatione ad virtutem capessendam excitari, euibrariq;, nimia quiete in desidiam, & velut marcorem quendam relabi. Quo nomine Strenuam, Agenoriam, Stimulam industriæ deas excogitauit priscorum sedulitas. Et sane quis negotium & tetrū quiddam, & aspernabile videatur, ꝙ hominum fere capt⁹ a labore procliuis ad delinimenta sit, Ciuitatis Romanæ disciplinam intra limites suos continuit. Blandæ appellationis quies, Illyricæ pacis argumento, calamitatibus immensis aditum reserauit, & tantumnō corrasis, quibus tanti imperii increuerat moles, clarissimis morib⁹, vitia obrepsere plurima. Qua ex causa proditum memoriæ est, deuicta Carthagine terrarum illa orbis æmula, cum qua toties ingenti discrimine dimicatum armis erat, adeo vt propiores periculo, q̃ victi, victores fuerint quādoq;. Q. Metellū identidem dixisse, nescire se, illa victoria boni plus, an mali reip. intulisset, Quoniam vt omnia late pacādo adiumenti habuisset plurimum, ita reiiecto Annibale formidabili hoste, ad cuius nomen Romana pubes exhorresceret, tantarum memoria cladium, quæ obductum, senescensq; refricaret malum, insigne nocumentum inflixisset. Eius quippe in Italiam transitu, superatis Alpium iunctis cælo iugis, relanguescentem, ac consopitam quodāmodo Romani populi virtutem excitatam. proindeq; eximie verendum, ne tam acris æmuli terrore liberata, in eundē relapsa somnum periclitaretur. Huic vero præsignis viri bracteatæ sententiæ succinere illud Senecæ videtur, Infirmis animis hostem esse securitatē. Et. Q. Curtius ait, Otii vitia negotio discuti. Idem alibi scribit, Otia esse rumoribus serendis aptissima, quæ ne aleret Alexander, mouisse in Indiā refert, semper bello, q̃ comparata victoria clariorem. Traditum quoq; a philosophorum prudentissimis, ἀνύσιμον πρᾶγμα καὶ τελεσιουργὸν εἶναι ἐπιμέλειαν καὶ πόνον, id est curā, diligentiāq;, ac laborem imprimis rem esse perefficacem, quæq; plurima ad exitū perducat. Propterea recte Thessalus quidam interrogatus, quinam in Thessalia censerētur abiectissimi, a bello inquit, feriati. Qua ratione a Romanis institutum, proditur memoriȩ, vt ciuilis diei initia a noctis medio ducerentur, vt solis exortus esset quidem operis initium, tempus, qđ præcedit, apparatui impenderetur. Quippe paratos, instructosq; obire negotia oportet, non inter obeundum instrui, apparariue. Sicut Myson Chiloni respondisse fertur, cum hyeme Thrinaca, id est ventilabrum pararet. Duces equidem multos, ac reges bello fuisse illustriores accepimus, q̃ pace. Attalum Eumenis fratrem otium soluit, & pax longior, adeo vt saginæ traditus imperii onus in Philopœme-

nem ex familiaribus vnum deriuaret,ita vt feſtiuiter Romani ex Aſia veniẽtes ſubinde interroga
rent,ecquid gratia apud Philopœmenem rex valeret.Lucullo paucos reperias ductando illuſtrio
res.At vbi is in deſidiam abiit,nimiſq; inactuoſam vitam,& omnis expertẽ curæ,perinde ac Spon
gia,tranquillitate in tabem reſolutus,& ἐμμεκρωθεῖσ,id eſt mortificat⁹,Calliſtheni ex libertis vni
omnium cura delegata,opinionem præbuit,velut ab eo potionatus foret,ac magicis circumuen
tus excantationibus.Xerxis pater Darius rerũ difficultate ſeipſo fieri prudentiorem dictitabat.
Scytha vero Atmas ſiquãdo eſſet ab omni negotio feriatus,nil admodum ſe ab Hippocomis, hoc
eſt equiſonibus differre,aſſeuerabat.Senior Dionyſius a quodam interrogat⁹,ſupereſſet ne otiũ
Melius ominare inquit,nec ſuperſit vnq̃.Arcus vtiq; frangi,ac diſſilire intenſior aſſueuit.At ani
ma id ipſum patitur remiſſior.Nil æque apud Gymnoſophiſtas laudare ſe Apuleius ſcribit, q̃ q;
torporem animi,& otium oderunt,quin poſita menſa,prius q̃ edulia apponantur,conuenientes
illuc adoleſcentes prærogant Magiſtri,q̃dnam a lucis ortu ad id diei bonum fecerint.Quin & Ci
ceronis quoq; teſtimonio liquet,nos ad agendum eſſe natos,idq; appetere animum ſemper,vt qui
nulla conditione quietem ſempiternam pati poſſit,q̃d in primis puerorum ætatulis manifeſtum
fit.Excitatur tamen quandoq; Otio vigor,& omnis triſtitia,quę continuatione pertinacis ſtudii
adducitur,hilaritate diſcutitur, ſi paulum demulceatur animus,& iucundis,honeſtiſq; laxetur
illectationibus,Etiam ſi animi remiſſionem eſſe veluti amiſſionem dicebat Muſonius.Nulli tamẽ
inquit Seneca,intermiſſio manifeſtius proderat,q̃ Latroni Portio,Quoties ex interuallo dixerat,
multo acrius,violentiuſq; dicebat.Ingenii laſſitudo non minor eſt,q̃ corporis,ſed occultior. Vt
fertilibus agris non eſt imperandum, cito enim exhauriret illos nunq̃ intermiſſa fœcunditas,ita
animorum impetus,aſſiduus labor frangit.Legum conditores feſtos ad hoc ipſum inſtituiſſe vi-
dentur dies,veluti neceſſarium laboribus interponentes temperamentũ.Magnos item viros mẽ-
ſtruas ſibi diebus certis ferias dediſſe legimus.Aſinium Pollionem oratorem nobilem nulla cura
poſt decimam retinuit.Quidam medio die interuixerunt.Quin & apud Romanos,nouam rela-
tionem poſt horam decimam fieri vetabant.Poeta item Grecus cecinit,Aliquando & inſanire iu
cundum eſt.Sunt porro,quibus otium melius,q̃ negotium committitur.Quoſdam reperias ita
bile feruidos,vt iram in poteſtate minus habeant,& ad temeraria verba qualibet indignatione p
rumpant.Quidam vrbanitatem non reprimentes lætiferis non parcunt ſalibus.hiſce vero quies
negotio longe optabilior.Auguſtus Cæſar,cui plura,q̃ vlli vnq̃ obueniſſe feliciter tradunt,non
deſinebat quietem ſibi precari,& vacationem a repu.petere.Identidemq; repetebat,Aliquando ſe
victurum ſibi.Liuius Druſus,vir acer,& vehemens cum mala Gracchana mouiſſet,execrat⁹ in
quietam a primordiis vitam,dictitabat,vni ſibi,ne puero quidem vnq̃ ferias contigiſſe.At ediuer
ſo nonnullos videas,qui pati otium nequeunt.Turanius fuit exactæ diligentiæ ſenex,Ei poſt an-
num nonageſimum procurationis vacationem vltro C.Cæſar indulſerat.At is moleſte ferẽs,cõ
poni ſe in lecto,& velut exanimem a circunſtante familia plangi iuſſit.Lugebat domus otium do-
mini ſenis,nec finiuit ante triſtitiam,q̃ labor illi ſuus reſtitutus eſt.Cum tamẽ a quinquageſimo
anno lex militem non legat,a ſexageſimo ſenatorem non citet. Qui vero in conſumationem di-
gnitatis per mille indignationes erumpunt,quid aliud,q̃ in titulos ſepulcri laborant? Cæterum
q̃d,demum ſtatuimus honeſtum otium,q̃d ve expetendum imprimis? Soli omnium inquit Sene-
ca,otioſi ſunt,qui ſapientiæ vacant, ſoli viuunt,nec enim ſuam ætatem tantum bene tuentur.
Omne æuum adiiciunt,niſi ingratiſſimi ſumus.Illi clariſſimi ſacrarum opinionum cõditores no
bis nati ſunt,Ita eſt,Otium ſine literis mors eſt,& hominis viui ſepultura.Sed videndum ampli-
us,quales deniq; ſint hæ literæ,Quid enim ambigas,eſſe pleroſq;,qui operoſe nihil agant,quia in
utilium literarum ſtudiis detinentur?Hic vero,Græcorũ imprimis morbus eſt,vt ſubinde quæ-
rere pergant,quem numerum remigum Vlyſſes habuiſſet,ac id genus innumera alia. Præclara,
& ad hoc ipſum maxime ſpectans Fabiani ſententia,qui addubitare ſe dicebat,an ſatius foret,nul
lis admoueri ſtudiis,q̃ iis implicari.At qui velut,timidum animal,atq; iners metu oblituit,is ſibi
non viuit,ſed quod eſt turpiſſimum,vẽtri,ſomno,libidini.Vatia Seruilius diues pretorius,nul-
la alia re,q̃ otio notus conſenuit,quin ob id vnum felix habebatur. Nam quoties aliquos Aſinii
Galli amicitia,quoties Seiani odium,inde amor merſerat,exclamabant homines,O Vatia ſolus
ſcis viuere.At is latere ſciebat,non viuere,diciq; ab villam prætereũtibus vere prorſum poterat,
Vatia hic ſitus eſt.hactenus Seneca. Quanto autem diſpicienti recte ſatius eſt,Anaxagoræ pro-
poſitum in ſpectanda veritate anxium,laborioſumq;,verbo,req; perpendiſſe.Id q̃d Epitymbium
teſtatiſſimum facit,q̃d & appoſui,nequid forſan ſtudioſorum deſyderia remoremur,

ἔνθα δ᾽ ὁ πλεῖστον ἀληθείας ἐπὶ τέρμα περάσας
ὀυρανίου κόσμου, κεῖται ἀναξαγόρας.

Quin & aras illi dicatas nouimus, quarum visceretur inscriptio nunc quidem νοῦ, id est Mentis, nunc vero ἀληθείας, id est veritatis. Illustriora multo hæc, & hominis propria omnino. Alias somnolentia marcescentes brutum induimus. Quo quid fœdius diuinam præsertim gestanti imaginem torpore sic turpiter collutilatam extra vitæ præscriptũ? Sed somniculosæ aspidis vim sentimus pleriq; omnes, bonumq;, si non & amamus.

Cur olidum Veternum Catullus dixerit. De Veterno inibi, necnon de Cataphora, & Comate, ac Caro, Grauedine, Coryza, Catarrho, Brancho, Arterica Affectione, Itẽ qui Arthrici. Elephantiasis.

Caput. XXIIII.

POstea vero q̃ ducente stilo, in male feriatorum torporem ignauum, ac turpiter desidentem producti sumus, succurrit, in re leuicula feramus opẽ poetæ Catullo, calculis omnium docto, & emunctæ naris. Carmina explicatius enarranda sunt hæc.

Nunc eum volo de tuo ponte mittere pronum,
Si potest olidum repente excitare veternum,
Et supinum animum in graui delinquere cœno.

Inactuosum hominem, ac marcore quodam languidum taxat liquido illis versibus *Catullus*. Sentiunt id enarratores. Quando Maronianus Interpres Veterni nomine hydropisin intelligẽdam putat, quę nimio plus homines reddit pigros, & ignauia marcescẽtes, vnde & pro desidia quandoq; positum inuenias. Probus etiam pro graui accipit somno, quem Medicorum Scholæ vocãt Lethargum, si marcor sit, ac, vt inquit Celsus, inexpugnabilis dormiendi necessitas. Nam Seneca Veternum animi erumnosi dixit ad Lucilium scribens. Vsurpauit & Ausonius elegantissime,

Pelle soporiferi Senium, nubemq; Veterni.
Atq; alacri mediam carpe vigore viam.

Sed & *Seneca* item, Ego nec redigo ista ad legem dialecticam, & ad illos artificii veternosissimi nodos. Sed ad Catullum, Sentiunt inquam hoc Interpretes, sed cur olidum dixerit, parum attente obseruarunt, etiam si Delio natatore non indiget res, quã tota facilitate soluit Aristoteles, vbi in Odorum ratione quærit, Cur Alæ omnium maxime partium nostri corporis male oleãt, & respõdens posse fieri putat, ꝙ omnium minime respirare possunt, nam locis eiusmodi odor malus contrahi maxime solet, quoniam putredo quiete interioris qualitatis consistit. *Siue ꝙ* immobiles, inexercitatæq; habentur. hactenus Aristo. Ex cuius verbis perspicuum opinor, fit, cur cessantem, ac torpidum hominem dixerit Olidum. Porro, vt excultiꝰ addamus quippiam, Veternum, Gręci Nothroteta vocant, ex humecta prouenire materia, inter medicorum placita est. Sicuti Caros, id est sopor, & Lethargus fiant ex frigida. Si aliquãdo inquit Galenus quarto de Affectis locis, Tota anterior afficiatur Cerebri pars, supremum ipsius ventrem consentire, necessarium est, atq; cogitandi etiamnum præpediri, vitiariq; actiones. Proinde qui ita affectus est, neq; sensus neq; motionis munere fungitur. Spirandi tamen facultas haudquaq̃ læditur, Vocaturq; affectio hęc Caros, id est sopor. Si vero adeo vehemẽter spirationem opprimat, vt quis vel magno conatu vix spiret, Apoplexia nominatur. Est & sua mox paulo morituris καταφορὰ, καὶ ἀναισθησία, id est in somnum collapsus, & vellicantium insensibilitas. Cataphoricos somnos intelligere Paulus videtur, βαθεῖς, id est profundos. Cataphoram tamen Galenus in libro de Comate, in duas partitur species. Vtriusq; proprium, vt oculos surrigere nequeant, sed grauentur mox, & collabantur in somnum. Verum altera species profundum habet soporem, ac diuturnum. In altera vero vigilia est, imaginatione frequenti obturbãte, ac interpellante somnum, ita tamen, vt surgere nequeãt. Vtrunq; dicitur Coma. Catochen recentiores Medici vigilantẽ dicũt soporẽ. Catalepsis vero dicitᷓ Occupatio. In his posteriora cerebri infestantᷓ. Verũ vt in sopore claudunᷓ palpebrę, ita in Catalepsi apertę ꝑseuerãt. Caros porro, de quo diximus, nõ soporẽ modo signat, sed ꝑ ebrietate item ponitᷓ, & qualibet capitis grauitate, etiam ex percussione, cũ efficimur velut attoniti. Quin eum, qui honoribꝰ nimiis externatᷓ quodãmõ mente, ac stuper, κεκαρωμένον gręci vocãt. Apolloniꝰ ar

gonauticon.II.Caron videtur σκότωσιν id est vertiginẽ intelligere, κάρος δέ μιν ἀμφεκάλυψε πορφύρεος,γαῖαν δὲ πέριξ ἐδόκησε φέρεσθαι,hoc est,vertigo ipsum comprehendit nigra.terram vero putabat circũferri.Caroticas venas appellat Galenus in libro de Iuuamento anhelitus,q̃ in collo sunt.eas si qs comprimat,corruit homo dormienti assimilis,sequiturq; corporis totius immobilitas.Earum item mentionem Aristoteles facit,de animalium historiis libro tertio.Et qua scinduntur primum,Sphragitidas appellari scribit,id est iugulares,vt Theodorus vertit.Cęterum de iis facta nobis alibi mentio est.Illud vero homericum,τίω δέ μιν ἐν καρὸς αἴσῃ, hoc est, ęque,ac Carẽ ipsum æstimo,Sic enim quidam legunt,diuersum ab hoc sensum habet.Declarabit tamen,Quid enim attulerit nocumenti? Tanti inquit,facio,quanti mercenarium.Primi siquidẽ mortalium Cares mercede cœperunt militare,ac ꝑinde,vt viliores,passim infamari cœpti.Porro & compertã Mãdragoræ grauedinẽ alicubi leges pro torpore marcido,& capitis grauitate somnolenta. Q̃d ipsum & Plinii comprobatur auctoritate,in Mandragoræ mẽtione libro.XXV. Alias vero est Grauedo humoris e capite fluctio,vnde Grauedinosi dicantur.Coryzan Gręci vocant,Paulo Aeginita interprete,libro tertio de medicina,si viscosi,crassiq; humoris in nares vis decubuit.Catarrhũ,si φάρυγξ,id est fauces infestãtur,ac Thorax,& Palatum.Vbi vero in Larynge,& Arteria sese causatio ostentat,& in gutture, εἰς βρόγχον,vt inquit Galenus,Branchon nũcupant.Atq; item Artericam affectionem,vt idẽ inquit Paulus,Nam Arthicum,seu verius Arthricũ Cicero intelligit articulorum,quæ ἄρθρα vocant Græci,morbo laborantẽ.Etenim apud Paulũ libro tertio,Ischias,id est ἰσχιὰς esse dicitur Arthritidis species.Ab eodẽ Podagrica nuncupatur affectio,& Arthritica.Exarthrema vero,id est ἐξάρθρημα dicitur ἔκπτωσις ἄρθρου ἀπὸ τῆς οἰκείας κοιλότητος ἐπὶ τὸ ἀσύνηθες,id est articuli a cauitate propria dilapsus ad insuetum locũ,vnde προαιρετικὴ παραποδίζεται κίνησις,id est propositus præpeditur motus.Cæterũ Ischias,& Arthritis,ac Podagra magnitudine modo distinguũtur.Causis vero,& locis πρωτοπαθοῦσι iidem sunt morbi.Ex Pituita siqdem gignuntur plurimum,neruosq; afficiunt,quibus nectũtur articuli,motumq; indipiscuntur.Ischias tamen,id est ἰσχιὰς in Ischio,id est coxarum progignitur vertebro,verum ad talos vsq; pertingit quandoq;,sicut Elephantiasis ex pituita prouenit crassa,& bile atra,quæ βλεμμώδης maxime est.hi vero humores cutem reddunt ferinã,quando & hinc nacta nomen affectio est,Galeno tradente,Efficitur nãq; durior cutis,crassiorq;,vt elephanti corio prorsum videatur assimilis.Verum de affectionis huius ratione Paulus Aeginita libri quarti,cap.primo plura.Apud Galenum esse corpus quoddam carthilagineum secundum asperam arteriam legimus,q̃d Bronchion appellatum tradit,alicubi etiam Bronchon.Porro vbi ingens oborta est inflammatio,vel Erysipelas,vel abscessus,arteriarum pulsum cum dolore sentimus.Cum alioqui citra dolorem,pulsare,ad solas pertineat arterias.An & hæc dici aliquo modo Arterica possit Affectio,disceptabunt medicę rei periti.

Item de ratione Otii pluscula.Domus optima quænam sit. Caput.XXV.

QVamuis affatim pauloante de otio tractarimus,congestis,quæ ad manum vt dicitur,fuere,adiici non inscite tamen & ista possunt,Draconem,cuius iam facta nobis mentio est,celebrem apud Athenas latorem legum,eos,qui otii damnati forent,capite censuisse mulctãdos.Hinc factum reor,vt illum orator Demades non atramento,verum sanguine leges cõdidisse,dictaret. At in quibusdam gentibus otium,non in vltimis habitum laudibus,inuenio.Siquidem auctor Herodot9 est,apud quosdam Thracas otiosum esse pro honestissimo iudicatũ.Agricolatorem vero pro cõtemptissimo.Et amplius inquit,inter eos hi sunt insignissimi mores.Sicut item e bello,& rapto viuere,pulcherrimum,& punctas esse notis frontes,nobilissimum censebatur.Insuper ex Lycurgi institutis illud eximie laudatur,vt pulcherrima res,ac beatissima,q̃d ciuibus suis otii copiam peperisset,& vbertatẽ. Cautum enim ab eo est,neqs omnino quicq̃ vulgarium artium attingeret.Proinde cum Athenis quidam iudiciis forte interesset,audissetq;,otii mulctæ obnoxium quendam mœstum incedere,& ab amicis reduci,qui & ipsi rem ægre,ac inique ferrent,ex quopiam instititit quærere,quinam foret is,qui liberalem subiisset mulctam? Cęterum prius q̃ vela parte hac complicemus gradum ad alia facturi,Plinii Cæcilii,ac Plutarchi sententias,velut conniuentes non transiliemus.Ex quibus prior Minutium quendam monens,longe præstare vacuum esse,q̃ ineptis implicari laboribus,Satius inquit,est,vt Attilius noster eruditissime simul,& facetissime dixit,otiosum esse,q̃ nihil agere.qualẽ ferme sensum expressit Val.Martialis, Est,non est,quod agas,Attale semper agis.Idem Plini9 libro

quinto,copiosum otium altius vocat,& pinguius. Plutarchus in septem sapientum symposio, iniectum scribit sermonem,quænam maxime felix domus foret.In eo velut in symbolum,quisq; quod sentiret,protulit.Ac princeps Solon,Optimam sibi domũ videri ꝓnunciauit,in qua pecuniæ forent bono comparatæ modo,nec earum custodes haberentur infidi,nec erogatis,subsequeretur pœnitentia.Bias eam censuit optimã,in qua per se dñs existat talis,cuiusmodi extra est ex lege.Thales vero,vbi otio pingui dño perfrui licet.Cleobulus,si plures mlto sint,q dñm amẽt, q̃ q reformident.Pittacus eam prætulit,q̃ tũ necessariis,tum redũdãtibus supflueret.Chilon administrationi regiæ domũ oportere esse assimilẽ statuit.Nã Lycurgũ ferũt,cũ summonuisset q̃spiam,Democratiã induceret,intulisse,hanc prius in domo ipse constitueret.Illud postremo memoratu dignissimum,qđ erit auctariũ,P.Scipionẽ,q prior Aphricanus est appellatus,dicere solitum,scripsit Cato,qui fuit fere eius æqualis,nunq̃ se minus otiosum esse,q̃ cum otiosus,nec minus solum,q̃ cum solus. Magnifica vero vox,inqt.M.Tullius,& magno viro,& sapiẽte digna, q̃ declarat,illũ & in otio de negotiis cogitare,& in solitudine secũ loq solitũ,vt neq; cessaret vnq̃ & interdum colloquio alterius non egeret.Idẽ Cato dicere solebat,nõ minus otii,q̃ negotii clarorũ virorũ rõnẽ extare oportere.At ediuerso Galba dictitabat,neminẽ otii sui rõnẽ reddere cogi.

De Halyce,siue Hale,quã Pãdiculationem latine dicamus,vel Anxitudinem,aut etiam Anxietatem.Gelliana restituitur lectio.Item de Oscitandi ratione.Quæ dicant Oscitationes apud Papinium. Caput.XXVI.

CVm a studiis nostratib⁹ in medicorũ scholas nup diuertissem,in multa sie dorum congerie nõ defuit: qđ excerpendum,bonisq; communicandum omnib⁹ ingereret sese.Cuiusmodi hoc,qđ mox delineabimus.Esse tum in sanis,tũ maxime in affectis,ac iam decumbentibus,quã Halycẽ Hippocrates vocauit,plerisq; vero etiam Halen,Latine Anxitudinem possumus interpretari.Sũt qui Pãdiculationem malint.Ea vero est,cum quis toto corpore extẽditur.Inter sanos igitur Halycen dicunt,cum præsentia subinde stomachamur,ægreq; ferim⁹ & ab actione vna,ac negotio ad negotium demigramus.Itidẽ anxios esse ægros animaduertim⁹ qui accubitum non perferentes figuras euariant.Quia semper præsens aggrauat eos.Hoc vero illis obtingere potissimum,deprehensum est,quibus in ore ventriculi,qđ nos abutentes vocabulo sæpe stomachi nomenclatura consueuimus insignire,humoris aliqua ꝓpria qualitas continet ventriculo infesta,quæ tamẽ nec redundans est,nec in ventriculi fluitat cauitate,sed tunicæ eã imbibere.Hinc a Græcis ἀλύειν positum pro ἐν ἄλῃ δυσφορεῖν,id est anxitudine obturbari moleste,q̃uis etiam lætari signet,vt apud Homerum.Et Sophocles ita scribit, ἔατε μ᾽ ὧδ᾽ ἀλύειν. Quidam ita distinguunt,vt aspiremus primæ,vbi gaudium exprimas. Q si molestiam,contraria obsignemus nota.In notione vtraq; psilen seruauit Didymus.Ex Atticæ vero linguæ proprietate est,vtrobiq; flatilem admittere.Ex hac mentione commonemur,vt Gellii codicem restituamus in integrum,deluxatum fœde,nec ab eruditorum quopiam animaduersum.Ita enim in peruulgatis exemplaribus enotatum libro.XVI.inuenias,Cap.XII.Item halucinari factum scripsit Cloatius Verus,ex eo,quod dicitur græce ἀλύειν.Vnde Lucum quoq; esse dictum putat.G.litera in.C.conuersa.Tu vero expuncta dictione nihili & cassa,quæ est lucum,substitue, ac repone Elucum,vbi vero scribitur,mutari.G.in.C.scribe,a in e,conuersa.Siquidem Elucum dicimus,qui illam sentit animi tarditatem,& stuporem,qui halucinantibus plerunq; vsu uenit.Id ita esse,vt astruimus,ex Pompe.Festi auctoritate liquet,in litera.E.sic prodentis.Elucum significat languidum,ac semisomnum,vel,vt alii volunt,halucinatorem,& nugarum amatorem,siue alonem,id est hesterno vino languentem,quem græci ἔωλον dicunt.Porro,vt ab diuerticulo repetatur fabula,primo Canonis apud Auicennam lego,Halycem contingere obsuperfluitates,quæ in musculis coeant,ideoq; a sono frequenter euenire.Q si affluentior is fuerit humor,fieri inde horripilationem,vt interim sic appellem,putat,& tremorem.At si nimio plus redundarit,etiam induci febrem.Oscedinem quoq; esse affectionis huius speciem tradit, prouenireq; in mandibularum musculis,& thoracis.Ea si recte valenti imprimis citra causam acciderit,esse ait malum,præsertim si frequens fuerit,quia materiæ significatur exuberantia,& corporis febricitationi propinqua dispositio.Oscitatio probatur,quæ a digestione assueuit obuenire,inde em̃ superfluitatũ in musculis aggregatarum expulsio significatur.Halyces interdũ conciliat frigus,atq; Oscitationes.Eo nãq; præfarciuntur cutis pori,seu meatus,q̃ ratio subcu

te fumidos compescit vapores, quos per Halycem, oscitationemq; protrudere satagit natura. Quamobrē etiam cutis densitas id ipsum producit, qđ frigus. Sed & resolutionis paucitas, nec non excitatio a somno immatura. Galenus libro in sententias Hippocratis septimo, Oscitare inquit, sicuti & pandiculari, contenta aliqua in musculis, per quos tales fiunt motus, quos Pandiculationes, ac Oscitationes nominamus, vel humiditate flatuosa, vel spiritu vaporoso fieri, est a nobis demonstratum. Horror autem prauis humoribus per cutem currentibus accidit. Illud operæ leuioris fuerit, Oscitationes dici a Papinio negligentes compositiones, & halucinantis animi partum. Quoniam fluxæ, atq; apertæ securitatis, & vagi animi indicium sit Oscitatio. Sed & Cicero Adde inscitiam pransi, poti, oscitantis ducis. Oscitantes in Andria Terentii interpretatur Donatus, securos, nil prouidentes. Haliē aūt mulieres fuerunt, quæ ab Aegeo cōtra Argiuos, & Perseum cum Dionysio depugnarunt, mortuæq; in prælio, apud Argos tamē adeptæ monumentū feruntur, qđ dicitur γυναικῶν τάφος, a quo non longe Χάλκειον abest, quod veteris artificii statuas sustinet. Fuit & Halica ciuitas, vnde Halica oratio in Epidauriorum stelis, quibus Aesculapii continebantur medicamenta.

An probabile sit, Labi e Cælo Stellas. Caput. XXVII.

Q Væsitum sæpe non in plebe vulgaria modo, sed inter classicos quoq;, ac primę notæ conditores, sit ne vti videtur, stellarum e cælo casus aliquis. quam rem ad credidisse poetam nobilē suspicari possumus, dum Georgico primo ita canit.

Sæpe etiam stellas, vento impellente, videbis
Præcipites cælo labi, noctisq; per vmbras
Flammarum longos a tergo albescere tractus.

Sed quod grauius multo est, Euangelica veritas Matthæi. XXIIII. Cadent de cælo stellæ. Ioannes item Theologus Apocalypseos sexto, Stellæ de cælo ceciderunt super terram sicut ficus emittit grossos suos, cum a vento mouetur. Cæterum absurdissime dici ista, & præter naturæ rationē, quis abnegat? Nam qui philosophiæ sacraria saltem a limine introspexerit, illud ignorare non potest, Corpus cœleste nullum, aut partem omnino aliquam prolabi e cœlo posse. Quia ex Aristotelis astipulatu, prīo cæli, Sublimia nec grauia sunt, nec corruptioni obuia. Quęlibet vero stella aut est pars globi, in quo est, aut illi cognatum corpus, inclusumq;, in quo sit lucis accumulatio præsignis. Nam secundo cæli sic sancit philosophus, Esse stellas luminis aggregationem. Ex quibus colligi licet, vanissimum esse, syderum admittere labem aliquam, aut cælestibus interitum ingruere. fulgor ille immortalis est, ac inconcussus, ni destituimus naturæ capacium virorum vestigia. Aeterna est inquit Plinius, cælestibus natura intexentibus mundum, intextuq; concretis. Sunt qui opinentur, esse ignis aetherei ἀποῤῥοίας quasdam, id est defluxus, q obtingant, vbi vehementior ventus scandat altius, & inde secum auferat, qđ stellarum præferat casum, dicaturq; Asteroides. Aut, sicut idem refert Plinius, si tamen creditur, sydera nimio alimēto tracti humoris igneam vim abundantia reddunt, cum decidere putantur, vt apud nos quoq; luminibus accensis liquore olei notamus accidere. Tropologicam esse putat Augustin⁹ locutionem, cum labi de cælo stellę in sanctis dicuntur literis. Nam inde dici interpretantur apud euangelistam, quia lumine videbuntur intimo priuari, ingerente sese amplius coruscāte claritate alia Sunt qui ad conflagrationem referant futuram, in qua calore, ac siccitate præualentibus, ita ignescent superiora, vt ruentium de cælo stellarum speciem sint præbitura.

Impostura non vtendum. Glauci historia. Item de Glauco Carystio, deq; Sciamachia, & Chironomia, & Sciagraphia, Coryco, & Scariphismo.

Caput. XXVIII.

C Hrysippi illius Stoicorum olim maximi apophthegma celeberrimum est. Qui stadiū cucurrerit, eniti, & contendere debere, q̄ maxime possit, vt vincat. supplantare eum, qui cū certet, aut manu, vel qualicunq; astu depellere, nullo modo debere. Sic & in vita sibi quenq; petere, qđ pertineat ad vsum, non iniquum est. Alteri diripere, ius non est. At si amplius attendamus, quotum quenq; reperias, qui philosophi p̄clari placita sanctissima frōte attrita nō transiliat modo sed exculcet plane, ac proterat? Quot simulationum inuolucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtendit̄ vniuscuiusq; natura? notissima est ad hoc præcipue spectans. M. Tullii sententia. Frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur, Oratio autem sæpissime. Nec tempestatis nostræ prauitatē discutio nunc, qua omne in præcipiti vitium stetit. Vetera retexere lubet ampli⁹

vt interim ab iis,q̃ anxium exulcerant,auocetur animus.Scribit in commentatione de iis,qui se
ro a numine puniunt̃,Plut.ad hunc fere modum,Qui autem in tyrãnide,& coniurationibus ho
mines immolarunt,sicuti Apollodorus,aut qui amicorum intercepere pecunias,velut Glaucus
Epicydis,puto,nulla ducebantur pœnitentia,nec se oderant,aut perpetrati facinoris cõsciẽtia
lancinabant̃.Ego vero,si dicere licet,nec hominis,nec dei castigatione egere impios cõtenderim.
Verum suppliciis sufficere ipsorũ vitã,flagitiorũ immanitate corruptã,labefactatãq;,& turbu
lentam imprimis,ac fluctuantem.hactenus ex Plut.Qui vero fuerit Glaucus,quem hac parte cõ
uellit,deformatq; philosophus iste,aut quo deniq; modo furti,ac mali doli se alligarit,facturum
me operæpretium reor,si quantum ex Herodoti,vt aiunt,historiæ parentis lectione sum venat⁹
indagine certa fuero persecutus.Fuit ergo Spartanus ciuis Glaucus hic cum aliarum virtutum
laudibus præcellens,tum vero iustitiæ imagine vna,vel præstantissimus.hac tam celebri,tamq;
constanti permotus fama Milesius quidam pergere Spartam contendit,adiitq; Glaucum proti
nus,inquiens ad eius se bonitatem fruendam contulisse,spectandamq; iustitiam,quę vniuersam
peruagata Græciam,dilapsa item in Ioniam foret.Proinde apud animum suum ita coniectasse
ratiocinando.Ioniam quidem,vel præcipue discriminibus esse obiectam,Peloponnesum mari vn
diq; constipatam,obuallatamq; fere tutissimam videri,ac ab omnis periculi procella seiunctam,
quo nomine ita censuisse,census sui dimidium in pecuniã redactũ numeratam,penes eum depo
nere.Propterea tu inquit hasce pecunias cape,simulq; notam hanc,cũ qua siqs argentũ repetitu
rus aduenerit,tuæ fuerit bonitatis,omnia cum fide restituere.Pecuniam ea ratiõe suscipit Glau
cus.Postea annis aliquot interfluentibus,Milesii eius liberi enauigant Spartam,Glaucum adeũt
depositũ reposcunt.At is humani ingenii more,inficiari,atq; homines superbius repellere,ac de
mũ volo inquit,amplius meditari,siquid accepi,bona restituturus fide.Sin minus,nostris mori
bus lege agam.Itaq; quarto abhinc mense huc reuertamini,censeo.Discessere illi,vt q pecuniam
prorsum inuncatam opinarentur,seq; actum agere.Interim petit Delphos Glaucus,deum con
sulit,præstet ne horco,hoc est iureiurando pecuniam interuertere.Pythiam vero hisce propemo
dum versibus respõsum ex adyto contexuisse accepimus.

Glauce Epicydides,equidem expedit ad breue tempus
Sic horco vicisse,interuertisseq; numos.
Deiera,& Euorcum quoniam manet exitus idem.
Ast horci natus,qui nomine,qui manibus,qui
Nullis est pedibus,rapide venit,vsq; adeo dum
Conuoluens omnem perdat prolemq;,domumq;
Cum sobole Euorci.melius sed postea agetur.

His vero auditis,Glaucus territus,& expauidus institit veniã petere.Cui Pythia,idẽ pollere in
quit,Deum tentare,& facere. Tum is Milesiis integram pecuniã nõ qdẽ spõte,aut insita bonita
te,sed oraculi respõso atrociore compauidus restituit.Qđ autem vates fuerat interminata,pror
sum euenit,nam Glauci domus ex Sparta radicitus est extrita.Inuenio in græcorum monumen
tis,fuisse item Glaucum Carystium pyctã,hoc est pugilem,coronatũ quinta & vicesima Olym
piade.Quẽ etiã Pythia ter vicisse ferũt,Isthmia decies,toto corpore generosum qppiã ostẽtantẽ.
Hic qñq; agrũ coluit,cumq; casu euenisset,vt ab aratro excideret vomer,is manu vice mallei vsus
vomerem facile restituit.Id vbi conspicatus est pater,illum ratus in certaminib⁹ fore inuictum,
Olympiam ducere perexit,in pugillatu decertaturum.Is vero,vt qui rerum eiusmodi foret inso
lens,ab aduersariis conficiebatur plagis,iamiamq; succumbens deficiebat.Inclamauit ꝑ filiẽs pa
ter,percute,qua aratrũ.hoc ille vt stimulo concitatus,irruensq; violentius, ceu capto impetu,ad
uersarium afflixit.Ei mox erecta statua est habitu,figuraq; cum vmbra pugnantis,ꝙ foret Glau
cus manuum agitatione,ac motu insupabilis,id gręce ita enunciatur,σκιαμαχοῦντοσ δὲ ὁ ἀνδρι
ὰσ παρέχεται σχῆμα.Nam apud Græce peritos Sciamachia vmbratilis dicit̃ pugna,q̃ etiam in
prouerbiũ abiit,ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων,hoc est de iis,quę fieri nequeũt. Sciamachia vero a Galeno,&
Paulo medicinæ primo,inter exercitationum genera recensetur.id & in præceptis sanitatis com
probat Plutarchus,qui σφαιρίζοντασ nominat,id est pila ludentes,& σκιαμαχοῦντασ.Sed in li
bro de loquacitate ,scribendi studium Sciamachiã eleganter nũcupauit,quo etiã garriendi pru
ritum sedari,exinaniriq; posse putat. Sunt qui Sciamachiam interpretentur eam armorum me
ditationẽ,quã dicat semidoctũ vulgus,verbo deluxato,Scrimiam,& Sciamachi sint,q eo modo se
exerceant.Ad qđ referri põt,qđ de Glauci diximus statua.Manifestũ facit,qđ astruim⁹,cũ libro

quarto de monomachis in conuiuio etiamnũ decertantibus mentionẽ habet Athenęus. Celtę inquit ex Posidonio, ad mensam μονομαχοῦσιν, in armis quippe exercitati σκιαμαχοῦσι, & inuicẽ ἀκροχειρίζονται, quandoq; etiam vsq; ad vulnera ꝓgrediunt. Inuentam a Mãtineis Monomachiam, eruditis placet, sicuti Hoplomachiã quoq; nõ ita a Sciamachia dissidentẽ. Argumento esse, stolam bellicam, & veterem armaturam dici Mantinicam. Acrochirismũ fere pugilatũ interpretant, ita enim nũcupari creditur, ꝙ summis exercerẽtur manibus, citra complexum. Nã & summum manus dicitur Acrochiris. Meminit in ratione exercitii Paulus libro primo, qui & διὰ τοῦ κωρύκου exercitium nominat. follem intelligunt aliqui. A Sciamachia haud ita longe dissitam volunt Chironomiam, quã Tactici hoc est Lanistæ doceant. cuius etiam meminerit Basilius oratione quadam. Et Glaucũ, de quo diximus, Græci scribũt, fuisse, ἐπιτηδειότερον τοῦ χειρονομεῖν hoc est Chironomiæ cõmodiorem. Sed Fabius legem gestus interpretatur Chironomiam libro primo. Et manuũ qdẽ ea proprie dicitur, sed per catachresim & ad alia membra relationem habet nam legimus, ἐχειρονόμησε τοῖς σκέλεσιν ὁ Ἱπποκλείδης, id est gesticulatus est pedibus Hippoclides, vnde accusatus inuulgatum id, iactatumq; ingessit, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ. non curę est Hippoclidæ. Sed vrbanius longe illud Comici Antiphanis, οὐχ ὁρᾷς ὀρχούμενον ταῖς χερσὶ τὸν βάκηλον. nonne vides manibus saltantem Bacelũ? At abusionem hoc genus mirari non decet, vt quæ sit vel frequentissima, vt cum Chiropedas manuum dicimus vincula, nã pedum proprie Peda est. Est & sua Pictoribus Sciagraphia, velut vmbris modo constans pictura, qđ vocant σκαριφεύειν. nam & Apollodorum sciagraphum legi apud Græcos, & meminit Eustathius. Veluti σκηνογράφον dicas. Nam & σκιαγραφίαν, sunt qui σκηνογραφίαν interpretentur. Hic porro Apollodorus pileũ gestabat rectum, pictura nobilis, id qđ ex operum dilucet inscriptionibus, μωμήσεταί τις μᾶλλον, ἢ μιμήσεται. Auctarium deniq; sit illud quoq;. Nã quia Philosophorum oratio tanq̃ vmbra est, ac ænigma, hinc Scariphismos festiue dicitur ab Aristoph. nam Scariphos festucam signat, & sarmentum, aut graphida potius.

Impostorum historia complurium. De Dionysio tyranno, Pythio, Galeno Imper. Cleomene Lysandro. Personati qui sint, & Plani. De Phelo, & Masthle. Locus Apulei restituitur.

Caput. XXIX.

QVoniã vero in Impostores incidimus, qbus fraus domestica est, scaturiũt q; vberius doli hoc genus mali, lepide opinor, fecerimus, si eorum aliquot dare noĩa cogemus, vt cum adiumento iucundior lectio fiat. Ingerit vero se in hac censura oĩm primus Dionysius tyrannus, a quo festiuiter citharœdo impositum fuisse, in cõmẽtariolo, περὶ τοῦ ἀκούειν, Plut. scribit. Cui mire grato in spectaculis quibusdam multa se elargiturum Dionysius est pollicitus, q tũ sequẽti die erogauit nihil, vt q se abũde gratiã retulisse diceret. ὅσον γὰρ ἔφη, χρόνον εὐφραίνες ᾄδων, τοσοῦτον ἔχαιρες ἐλπίζων. quãto em̃ tẽpore oblectasti canẽs, tãto etiã sperãs es oblectatꝰ. factũ hoc moraliũ. ix. Aristo. prodit, cũ is cecinisset in nuptiis scitissime, docetq;, haudquaq̃ par pari repẽsum, qm̃ alter, qđ volebat, ac cepisset, alter eo, qđ sperabat, esset frustratus. At Pythii vafritiã, nõne scita illa qdẽ, & lepida prorsus, verũ illiberalis, ac ciuili viro indigna? Eam Ciceronis verbis recte exponemus. C. inqt Cãnius eques ro. nec inficetꝰ, & satis literatꝰ, cũ se Syracusas otiãdi causa contulisset, dictabat, se hortulos aliquos velle emere. Id cũ pcrebuisset, Pythiꝰ qdã, q argẽtariã faceret Syracusis, dixit, venales qdẽ se hortos nõ habere, sed licere vti Cannio, si vellet, vt suis. Et simul ad cœnã inuitauit in posterũ diẽ. Cũ ille ꝓmisisset, tũ Pythius, vt argẽtarius, q esset apud oẽs ordines gratiosus, piscatores ad se cõuocauit, vt ante suos hortulos postera die piscarent. Ad cœnã tẽpore venit Cannius, opipare paratũ erat conuiuiũ. Cymbarũ ante oculos multitudo, p se qsq;, qđ ceperat, afferebat. Ante pedes Pythii pisces abiiciebant. Tum Cãnius, qso inqt, qd est o Pythi, tãtũ ne pisciũ, tantũ ne cymbarũ? Et ille, qd mirũ inqt, hoc loco est, qcqd Syracusis est pisciũ. hic aquatio. hac villa isti carere nõ possũt. Incẽsus Cãnius cupiditate, cõtẽdit a Pythio, vt vẽderet. Grauare ille primo. Quid multa? impetrat. emit homo cupidus, & locuples tãti, quãti voluit Pythius, & emit instructos, noĩa facit negotium cõficit, inuitat Cãnius postera die familiares suos. Venit ipse mature. Scalmũ nullũ videt. nullos ibi solere piscari, audit. Delusum se recte aduertit. Stomachatur, sed qd faceret? Nondum Aglius protulerat de dolo malo formulas. Est aũt dolus malus, cum aliud simulatur, aliud dicit. hoc q faciũt, oẽs pfidi, improbi, malitiosi sũt. Hæc Cicero. Illud vero relatu admodũ iucũdũ qđ i Galeni impatoris lectũ vita est. Gẽmariꝰ qdã vitreas gẽmas, vt legitimas, verasq; imperato-

ris vxori magno pretio vendiderat, mox dilucescente fraude, irata mulier, ac indignatiõe furens hominem ad supplicium reposcebat. Eum vero rapi iussit imperator, vt conscindendum leonib⁹ confestim obiecturus. Stabat miser in collimitio mortis præpallidus, ac terrore pfusus. At is Caponem immitti mãdauit. cũq; tam ridiculũ euẽtũ mirarent̃ omnes, per præconẽ edixit, Imposturam fecit, imposturã est passus. atq; ita dimitti hominẽ iussit. Cleomenes Spartanus dierum septẽ inducias, quas ἀνοχὰς vocant, cum Argiuis inierat. mox consopitos pactionũ fiducia, nocte ab illis tertia inuadens, alios quidẽ cõtrucidauit, alios captiuos abduxit. Cũ perfidiæ insimularetur, noctes iuriiurando minime additas, est cauillatus. Quin & quicqd calamitatis hosti sit illatum, a diis, hoibusq; comprobari. Sed eñ hac factũ impietate credit̃, vt argiua excideret ciuitate, ob quã fœdera exculcarat, a muliebri reiectus turba armis instructa, q̃ tẽplis detraxerãt. Mox vero & mẽte externat⁹, gladiolo arrepto, semet dissecare cœpit ab imis orsus pedib⁹, & ad letalia pgressus, ridens interim, ac gestiẽs. Lysander corũdẽ rex Spartanorũ, cũ vt cauillator, & sophistes vaferrimus dolo pleraq; obiret, atq; eo nomine male audiret, vt Hercule prorsum indignus, ridens quo inquit, Leonis nõ ptingat, vulpis assuenda pellis est. Hoc vero genus hoĩes recte personatos dixeris, qui offuciis, futelisve, aliud oĩno, q̃ sint, pferunt hoĩb⁹ sublinẽtes ora, Quiq;, vt Seneca eleganter ait, personã malũt, q̃ faciẽ. Sunt inter hos q dicant̃ Plani. Gellius putat in M. Tullii oratione pro Cluentio, planos esse Sycophantas, sicuti apud Laberiũ quoq;. Alii Planos, nõ sycophãtas, delatoresve accipiũt, sed scurras, nec hoc qdẽ simpliciter, sed certos, & sui generis impostores, decollatoresq;, a fallendo noiatos vt docuit Athenæus. Inter hos maxime memorabilis Pantaleon, q decessurus vtriq; filio imposuerit, seorsum iis pdendo, qua pte dom⁹ infodisset aurum, qđ nusq̃ erat. Scurræ cuiusdam plani in epistolis lepide commeminit hisce versibus Oratius.

Nec semel irrisus triuiis attollere curet
Fracto crure planum, licet illi plurima manet
Lachryma, p sanctum dicat iuratus Osirim
Credite, non ludo. Crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum vicinia tota reclamet.

Vsurpant municipes, vt sic dicam, mei Phelum quandoq; pro malo, deceptoreq;. Id vero vetus verbũ est, ac Græcum, siqdẽ apud Menãdrũ φῆλος exponitur ἀπατεών, i. impostor. Sed & apud Antiphontem Phelomata dicunt̃ fraudes. φήληξ apud Aristophanem ficum signat immaturam quidem, sed q̃ maturitatis speciẽ pbeat. Cuiusmodi etiã Olynthum fere dicũt, nostri grossos multitudinis nũero intelligunt, vti qbusdã placet, errore manifesto. Rursum q nil firmũ meditat̃, nil stabile, vnũq; dicit, mox aliud facit, Masthles nuncupatur. Sed & emollitum lorũ eodẽ dicit̃ noie, ac mox figurate id Mastigiæ quoq; conuenit cognomen, de quo fortasse Apuleius sensit in Magia vbi vafricia insignes recensens ait, Quis Palamedes, qs Syphax, qs deniq; Eurybates, aut Phrynõdas talem excogitasset? Omnes isti, quos nominaui, & siqui præterea fuerunt dolo memorandi, si cum hac vna Rufini fallacia contendantur, Masthlæ prorsus, & Buccones videbuntur. Legitur tamen in peruulgatis codicibus Machi. Machli quidẽ apud Græcos impii appellant̃, & perditi, quos ἀσώτους dicunt, quasi insaluabiles. Sed ad sensum Apul. nihil. Legimus in Græcorum commentariis, Schetlium recte dici eum, qui petitionibus adnuat quidem, verum mox præstet nihil Sed eo item nomine intelliguntur natura infestiuiores, rigidioresq;, & qui dicuntur αὐθέκαστοι. Verum & qui multa perpessus est, dici Schetlios valet. Quiq; nimio plus satagit, nec inhiberi potest, videturq; ὁρμητίας, id est concitatus, & preferuidus extra q̃ oporteat. Cæterũ scire cõuenit, esse quandoq; fraudem bonã, qñ Aeschylus ita inquit, ἀπάτης δικαίας οὐκ ἀποστατεῖ θεός, id est fraude iusta non abstinet deus. Succinit Herodotus quoq;, ἔνθα χρή τι ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω, id est, Vbi dicere mẽdaciũ oportet, dicat̃. Sic cũ laude Vlysses fertur dolosus, vel, vt græce itẽ δόλιος. Qui vero fraudib⁹ expositi sunt, ac negotio ppe nullo, insita simplicitate decipiunt̃, Oti a comicis vocant̃, ex auis natura, q̃ cũ imitatrix sit, inde ab Aucupibus facile capitur.

Vrbana quorundam vafricia. Exemplum ignoti Patris. De Asinario, & Pericle. Fraudũ synonyma. Caput. XXX.

SVnt tamen nonnulli, quos vrbane vafros potius dixeris, q̃ perfidiosos, vel fallaces. Veluti patrem, cui⁹ nõ pdit nomẽ historia, qui vbi animaduertit filiũ nobilioris puellæ illaqueatum amoribus, ad eam vesana rabie ferri, lepido mẽdacio furentem repressit impetũ, indulgentius Scorti vulgatioris concubitu illi permisso, quo euestigio restinctus ardor est prerabidus, & exhausta libido in vetita crassandi deposuit conatum. Alexandro vero Macedoni cũ reddita sors esset, eum, qui primus occurrisset, interimeret, vbi quendã præ se agentẽ Asi

lum vidit, arripi hominem ex oraculo confestim imperauit. At is iamiam iugulandus, intellecta mortis ratione, proclamauit, Anteambulonē suum, non se, peti ex responso, qñ is obuiā latus esset prior. Proditur memoriæ, Periclē Atheniensium principē vim pecuniæ nō paruā sub proditionis conditione Cleandro, & Plistanacti Lacedemoniorum Ephoris erogasse. mox cum administratio nis rationem repeteret ciuitas, nolens vir prudentissimus se, simul & Lacedæmonios deformare, ascripsit εἰς τὸ δέον ἀνήλωσα, quo vtiq; significabat, bono publico erogatam pecuniam. Sciēdū vero fraudes pluribus exprimi vocabulis apud Græcos, Strophas eñi dicunt, Hypostrophas, Paralogismos, Paragogas, Phenacismos, Sophismata, Goetias, Paraphoras, Secuorias.

Consilii rationem esse præstantissimam. Eubulia, id est bona consultatio, quid sit.

Caput. XXXI.

Consilium apud Platonē Socrates in Theage, seu in libro de sapientia, ἱερὸν esse dicit, hoc est sacram rem. Polybius ab Euripide dictum sapiētissime scribit, Cōsilium magnam vincere militum manum. hoc est, vt græce dicamus potius, σοφὸν ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ. Et apud Homerū Agamemnon, si decem affuissent Nestori similes, facile se vrbe hostica fuisse potiturum dicit. nā & Domitius Corbulo Dolabra, id est sensu hostem vincendum dictitabat. Cæsar vero, Idē esse sibi consiliū aduersus hostē, qđ medicæ artis peritis contra corporis vitia, morbosve, fame potius, q̄ ferro superandi. Eadem ratione Paulum cōmemorare solitū accepimus, Imperatorem senem moribus esse oportere. Cum innueret, prudentia crassandum, & maturitate, ac moderatioribus semper inhærendum consiliis. Nam Aphricani vox clarissima, & qđ dicendū sit, Principis terrarū populi imperatore digna. Cum eum, vt parum pugnacē quidā incesserent, Imperatorem inquit, me mater non bellatorem peperit. Fabius quoq; noster rem esse in oratione præcipuam, consilium scribit, quia varie, ac ad rerum vertit momenta. Quid enim si præcipias imperatori, quoties aciem instruet, dirigat frontem, cornua vtrinq; promoueat, Equites vtrinq; pro cornib9 locet: erit hæc quidem rectissima fortasse ratio, quoties licebit, sed mutabitur natura loci. hinc dictum scientissime a Seneca est, consilia rebus aptantur. Res nostræ ferunt, immo voluuntur, ideo consilium nasci sub die debet, sed hoc quoq; tardum est nimis. Sub manu quoq;, qđ aiunt, consilium nascatur. Huc respexit, qui totidem sibi Megabyzos optauit, quot essent τῆς ῥοιᾶς κόκκοι, id est in malo punico grana. Aristoteles vero moralium sexto, videndum inquit, est, εὐβουλία quid sit. Vtrū scientia aliqua, an opinio, an εὐστοχία. i. bona cōiectatio. Et scientia quidem non est, non eñi quærunt homines, de quibus sciunt, qui vero consulit, quærit ac ratione discurrit. Sed nec Eustochia, hæc enim sine discursu, & subito fit. Consultatio vero longi temporis est, καί φασι, πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ βουλευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως, hoc est, longo quidem spatio consultandū, at vbi consulueris, mature facto opus esse. Rursum aliud Anchinœa est, siue solertia, aliud Eubulia, Est enim coniectatio quędam solertia ipsa. Neq; item Eubulia est dicenda opinio aliqua. At quoniam qui male consulit, aberrat, qui vero recte, haudquaq̄ patet, Eubuliam esse directionem quandam, non scientiæ, non opinionis, nam scientiæ non est directio cum absit error, opinionis vero directio veritas est, verum nec sine ratione est Eubulia. Reliquum igitur est, vt sit cogitationis. hæc enim nondum assensio est, siquidem opinio non quæstio est, sed iam assensio quædam est. Qui autem consulit, dubio procul, seu bene id agat, seu perperam, quærit aliquid, & cogitat, sed Eubulia est consilii directio quædam. proinde quærendum prius, quid consilium sit, & circa quid. Est vero Eubulia directio secūdum vtilitatem, & secundum id, cuius opus est, & vt, & quando. Eubuliæ fines duo sunt, simplex, id est felicitas, & particularis. Cum vero prudentum sit bene consulere, erit vtiq; Eubulia directio secundum vtilitatem ad finem, cuius prudentia vera existimatio est. Eubuliam vero latine quidam consultationem bonam transferunt, Alii etiam promptitudinem. De quibus autem Consultatio fiat, plura ethicorum tertio, atq; item magnorum moraliū. II. Digna vero relatu Sophoclis sententia est ex Electra, βουλῆς γὰρ οὐδέν ἐστιν ἔχθιον κακῆς, Id significat, nil consilio malo inimicitius. Putat Seneca, vbi quid fugiendum, quidve appetendum sit, velis scire, ad bonum summum, & propositū totius vitæ respiciendū. Illi enim consentire debere, quicqd agas, neq; enim disponet singula, nisi cui iam vitæ suæ proposita est summa. Ideo peccamus, quia de partibus vitæ omnes deliberamus, de tota autem nemo. Plutarchus ait, Tempus esse consiliorum datorem optimum. Scribit Eustathius celebrem apud Græcos fuisse Parœmiam, ἐν νυκτὶ βουλή, id est in nocte consiliū, vnde inqt nox Euphrone nuncupat. παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν ἡμᾶς ἐν αὐτῇ, q; bene tunc sapere

contingat.propterea Euripides νυκτὸς ἐν μακρῷ χρόνῳ ἐφρόντισα,id eſt in longo noctis tempore cogitaui.Huc & iactatum Homeri ſpectat illud,non oportere cõſulẽtem aliis virum noctẽ dormire perpetem,qđ is παννύχιον εὕδειν dicit.

Qui ſint apud Senecam Ordinarii Gladiatores,& Poſtulatitii.Reſtituitur in integrum Senecæ Lectio.Item de Proxenis,& Parariis,Aſtoxenis,Doryxenis.

Caput.XXXII.

SEneca epiſtolarum ad Lucilium primo ita ſcribit,Nunc omiſſis nugis,mera homicidia ſunt.nihil habent,quo tegantur,ad ictum totis corporibꝰ expoſiti,nũq̃ fruſtra manũ mittũt,hoc pleriq; ordinariis paribꝰ,& poſtulatitiis præferũt,Quid ni p̃ferãt? nõ galea,nõ ſcuto repellit ferrũ.Oĩa iſta mortis moræ ſunt.Hactenus Seneca.Quæſitum vero diu inter eruditos,quænam ſint hic Ordinaria paria,& q̃ Poſtulatitia.Sunt ꝗ Ordinarios dici gladiatores putent,ꝗa ſit,vt Feſtus inquit,Ordinarius homo,ſcurra & improbus, qui ſtet in ordine prætorẽ adeuntium,vel quia minime ordine viuit.Vlpianus iureconſultus digeſtis de iniuria,& famoſis libellis,Multum intereſt inquit,qualis ſeruus ſit,bonæ frugi,Ordinarius,diſpenſator.An vero vulgaris,vel mediaſtinus.Poſtulatitios intelligunt ſuppoſititios,qui recentes feſſis ſubiiciebant,de ꝗbus Martialis,Hermes ſuppoſititius ſibi ipſi.Sicut & Pararii hiſtriones, ꝗ parabant poſt mimos itẽ feſſos.Ego vero amota veſica omni,& ampullis,ſeſqpedalibuſq; verbis ſequeſtratis,Ordinarios accipio gladiatores gladiaturæ imprimis peritos , ſuoq; apparatu,& ritu iſtructos,qui dimicaturi producerentur ſpectatorum voluptati,quiq; ex cõſtitutione,vel conſuetudine exhiberi ſoliti erant,Sicuti ordinaria onera ſunt iureconſultis,cum fundus quotannis tantum præſtare domino,vel principi debet.Extraordinaria vero,quæ præter morem ex inopinato inducuntur. Et Seneca libro de Ira tertio,Dedit mihi præturam,ſed conſulatum ſperaueram,dedit duodecim faſces,ſed non fecit ordinarium Conſulem.Sic ergo & Ordinarium gladiatorum apparatum in hiſtoria quandoq; legimus.Nam & iuſtum,ac legitimum gladiatorum ſpectaculum appellauit in Claudio Suetonius,ex formula,rituq; ordinario datum.Eſt & iudex,ꝗ ordinarius dicitur,eum vero intelligunt,qui iure ſuo,vel principis beneficio vniuerſaliter iuriſdictionem exercere poteſt Item cui vniuerſitas cauſarum commiſſa eſt,& qui a collegio eligitur,& a ſuperiore confirmatur Eſt item ordinarius legatus in prouincia ſuper decretum,Et hi duorum ſunt generum,quidam enim adminiſtrationem habent,Alii vero non habent,iudicant tamen.Poſtulatitios porro Gladiatores intelligo,qui poſtulante populo,præter ordinarios,& conſuetos exhiberi principis benignitate conſueuerant.Id ſignificat Tranquillus in Domitiano,cum ita ſcribit,Præterea quæſtoriis muneribus,quæ olim omiſſa reuocauerat,ita ſemper interfuit,vt populo poteſtatem faceret bina paria e ſuo ludo poſtulandi,q̃ nouiſſima aulico apparatu induceret.Sed apertius,extraordinarium gladiatorũ ſpectaculum idem appellauit in Claudio,Sed & Martialis epigrammaton primo rem fere totam ita expreſſit.

Dum peteret pars hæc Myrinum,pars illa Triumphum,
  Promiſit pariter Cæſar vtraq; manu.

Porro apud Senecam non Parariis lego,quod de eruditorum decuria præcipit quidam,ſed paribus,vt vetus,& noua præfert lectio,& eſt perſpectius,Sic enim in hiſtoriis gladiatorum memorantur paria.Sicuti ex proxima Tranquilli aduocatione liquet.Nam Pararii apud Senecã de beneficiis libro ſcđo,non fere alii ſunt,q̃ Proxenetæ,hoc eſt mediatores,vt Apuleii verbo vtamur, conciliatores,interceſſoreſq; inter emptorem,venditorẽq;.Quidam inquit,volũt noĩa ſecum fieri,nec interponi Pararios,nec ſignatores aduocari,nec chirographum dare.Et Controuerſiarum tertio,Vt dominicæ libidini pararium faceret.At qui vocantur Proxeni,quorum crebra eſt Græcis hiſtoricis mentio,non fere alii erant,q̃ hoſpitibus excipiendis præfecti,qui ex ciuitatibus aduẽtarent.propterea ciuitatum Proſtatæ dicuntur,& Phrontiſtæ.Proxenia vero nuncupat̃ munus eiuſmodi.Proxeni appellationẽ poſt Homerũ irrepſiſſe,Euſtathius ſcribit.Eligi porro ſolitos vel a populo,vel a rege.Inde Herodotus tradit,Spartanis fuiſſe decorũ regibꝰ,quẽ voluiſſent,demõſtrare,qui Proxeni functionẽ obiret.Sed amplius parte hac aduertẽdũ,Obſeruatũ eſſe apud Aeliũ Dionyſium,dici quidẽ Proxenos ciuitatis hoſpites vniuerſæ,ad quos diuertant legati,ab eiſdẽq; ad populũ ꝓducantur.Aſtoxenos vero,qui ex maioribus quidẽ oriundi ciuibus ,peregrini habentur nihilominus,cuiuſmodi in Lydia Agamemnõ.Doryxenos aũt eſſe,ꝗ belli occaſione aliquoq; hoſpites fiũt.At ſunt & ꝗ vocent̃ Idioxeni,hos intelligimꝰ,ꝗ priuatim,ac ꝑ ſe iura ſubeunt

hoſpitalitatis. Idem fere, qđ Aelius Dionyſius, de Aſtoxenis ſentit Pauſanias, ſed Glauci exemplũ profert apud Corinthum. Doryxenum interpretatur ex hoſte amicum, cuiuſmodi Glaucus & Diomedes, quiq; captiuis liberandis legati munere fungatur. Sciendum illud quoq;, metaphora perleganti eum, qui cuiuſpiam vel boni, vel mali cauſam prębeat, dici eius ipſius rei Proxenum, veluti hoſpitio ſuſceptam ad alios mox tranſmiſerit.

Cõſumati Gladiatores qui dicãtur. Aperitur Plinii difficultas. Item q Samius Gladiator apud Ciceronem, contra aliorũ ſententiã. Item Gladiatorum petitiones, Compoſitiones, Cõmiſſiones.

Caput. XXXIII.

IN hac vero gladiatorum mentione non improbum fuerit, aperuiſſe Plinii nodum ex octauo naturalis hiſtoriæ, vbi de Elephantorum ſpectaculis diſſerens deniq; ſic infert, Poſtea pugnauere ſinguli principibus Claudio, & Neroni in conſumatione gladiatorum. Quæ ſit gladiatorum conſumatio in auctore doctiſſimo, arbitror plurimos diu, & anxie quæſituros. Ipſe iis verbis intelligo gladiatores veteranos, qui iam artis vſu diuturno occalluiſſent, vel ſi placet, Rudiarios etiam. Sic enim Priſciano interprete, dicuntur, qui rude donati gladiaturam deſinũt, & publice alimenta capiunt. Cicero in Philippicis, Tam bonus gladiator rudem tam cito accepiſti! Hos vero interdum ad ſanguinarias pugnas retrudi ſolitos, vel pretii inuitamento allici, Suetonius auctor eſt, Tiberium Cæſarem id factitaſſe, memorans. Conſumati vero gladiatores dicebantur emeriti, ſicut milites Conſumatos appellari quandoq; animaduertimus. Iulius Frontinus Stratagematon quarto, Curius, cum victis ab eo Sabinis, ex ſenatuſconſulto ampliaretur ei modus agri, quem conſumati milites accipiebant, gregalium portione contentus fuit, malum ciuem dicens, cui non eſſet id, qđ cæteris, ſatis. Seneca vero in libro de breuitate vitæ, Quoſdam inquit, cum in conſumationem dignitatis per mille indignationes erupiſſent, miſera ſubit cogitatio, ipſos laboraſſe in titulum ſepulcri. Samium porro gladiatorem apud M. Tulliũ Thuſculana ſecunda interpretantur eruditi, vt proprium Gladiatoris nomen, fortaſſis ab inſula Samo nominatum, vt Serui dicuntur Cappadoces, Getæ, Daui. Cæterum qui amplius Ciceronis verba excuſſerit, liquido comperiet, doctius aliquid ab eo ſignificatum. Quo vero expẽdi liberius ſententia poſſit vtraq;, exſcripſimus indidem pluſcula. Quis inquit, mediocris gladiator ingemuit! quis vultum mutauit vnq̃! quis non modo ſtetit, verum etiam decubuit turpiter! Quis cum decubuiſſet, ferrum recipere iuſſus, collum contraxit! Tantum exercitatio, meditatio, conſuetudo valet. Ergo hoc poterit Samius ſpurcus homo, vita illa dignus, locoq;, vir natus ad gloriam, vllam partem animi tã mollem habebit, quã non meditatione, & ratione corroboret! Hæc Cicero, In quibus neminem puto, etiam Leberide cæciorem, non coniectare ſubeſſe quippiam ſubcutaneæ, latentiſq; eruditionis. Ego igitur Samium arbitror appellatum frontis inuſtæ, ac, vt Plinius inquit, inſcriptæ, vel certe vulneribus crebris conſciſſæ, ac cicatricoſæ, quoniam Samiorum frontibus, ſicuti in Pericle docuit Plut. Athenienſes ſtigmata inuſſere, vnde & Samii dicti literati. Super qua re affatim alibi a me diſputatum, commemini. Niſi q; Samnis legendum videtur potius, nam eſt id Lucilii carmen ex quarto Satyrarum, vti a Nonio aduocari ſcimus, in verbo Spurcum. Id qđ ne ceruicoſior quis comminiſci me putet, in rem præſentem eundum protinus.

Eſerninus fuit flacco ore, vna equidem
Samnis, ſpurcus homo, vita illa dignus, locoq;
Cum Pacidiano componier, optimus multo
Poſt homines natos gladiator qui fuit vnus.

Meminit rurſum Cicero de optimo genere dicendi. Verum vt in aliqua quodammodo parerga excurramus, inaudias quandoq; gladiatorũ petitiones dici. Scito impetus verbo eo proprie gladiatorios dici. Cicero, Quæ ergo tuas petitiones ita cõcitatas, vt vitari nullo modo poſſint, parua quadam declinatione defugi, & vt aiunt, corpore exceſſi. Componi item Gladiatores dicuntur, vbi in harenam depugnaturi producuntur. Quintil. libro ſecundo, Quia ſępe gladiatores ſub eodem magiſtro eruditi inter ſe componuntur. Et Cicero ad Cęlium, Quid tu, hoc tibi mandaſſe exiſtimas, vt mihi gladiatorum compoſitiones, vt vadimonia dilata mitteres! Dicuntur & Cõmiſſiones. Nam & Oratorum quoq;, ac Poetarum leguntur Commiſſiones, vbi in mutuũ prodeunt certamen in ſpectaculis. In commiſſione poetica Papiniũ fuiſſe olim coronatũ accepimus. Commiſſiones Prætorum pro editionibus ludorum intelligimus.

Quinquennium Neronis vnde duci in adagium valeat. De Nerone pluscula.

Caput. XXXIIII.

CLaudium Neronem, quẽ Plinius alteram facem generis humani vocat, quęq; pedibus genitum parens eius prodidit Agrippina, Tranquillus scribit, a pietate Imperii exordia fecisse, quoniam Claudium apparatissimo funere elatum laudauit, consecrauitq;. Memorię Domitii patris honores maximos habuit. Matri summã omniũ rerũ publicarũ, priuatarũq; ꝑmisit. Primo etiã Imperii die excubanti Tribuno signũ dedit, Optimam matrem. Ex Augusti pręscripto imperaturum se, professus est, neq; liberalitatis, neq; clementię, nec comitatis exhibendæ vllam occasionem omisit. Senatorum nobilissimo cuiq;, sed a re familiari destituto annua salaria, & quibusdã quingena constituit, & cum de supplicio cuiusdam capite damnati, vt ex more se subscriberet, admoneretur, Q̃ vellem inquit, nescire literas. Agenti senatui gratias, respondit, Cũ meruero. Talem se initio principatus ꝓbuit Nero, exiturus mox in prærabidam feritatem, & sæuitiem incomparabilẽ. Inde Traianũ imperatorem eminẽtissimũ scribit Sex. Aurelius solitũ dicere, Procul distare cunctos principes Neronis quinquẽnio. hinc Prouerbii vice vsurpare elegãter hoc ipsum possumus, cũ eos coarguere volumus, qui se a principio mites quidẽ, & pręter modũ tractabiles pręstant, pauloq; mox erupturi videntur in barbaram truculentiã. Q̃d Neroni euenisse, cũ celeberrimis monumentis testatissimũ fecere priscorum ingenia, quæ nobis lucem peperere, tũ Alexander Aegeus, Peripateticus philosophus, & Neronis eiusdem pręceptor, dicto verissimo cõprobauit, qui illum videri pronũciauit πηλὸν ἄιματι πεφυρμένον, id est lutum sanguine subactum. Cui tamen sententiæ lepide quidã succinuit, κακῶν μαθητῶν κακίονες οἱ διδάσκαλοι, id est malis discipulis peiores magistri. Auctores tamen sunt, Nerone mortuo, non defuisse, qui per longũ tempus vernis, æstiuisq; floribus tumulum eius ornarent, ac modo imagines p̄textatas in rostris proferrẽt, modo edicta quasi viuentis, & breui magno inimicorũ malo reuersuri. Vnde irroborasse opinionem illorum cõtenderim, qui Neronem resurrecturũ suspicati sunt, futurũq; Antichristum. Alii vero putarunt nec occisum quidẽ, sed subtractũ, vt putaretur occisus, & viuũ occultari in ætatis vigore, qua fuit, cum crederetur extinctus, donec suo tẽpore reueletur, & restituatur in regnũ. Sed hęc, vt Ialemo frigidiora, & quæ vel Thermas possint Neronianas refrigerare, vt Martialis abutamur versiculo, Ciuitatis diuinæ libro. XX. irrisit Aurelius Augustinus. Seneca nõ sine adulationis suspitione, Neronem Cæsarem, vt aliarũ virtutũ, ita veritatis p̄cipue amantissimũ, ad inuestigandũ Nili caput misisse, scribit. tam enim in eo mendaciũ est manifestariũ, q̃ in Plauti Comœdia Mœchus. Sed enim vetus est, ac Parœmiodes, gladiatorem, cui innumerato ingeniũ sit, in harena consilium capere.

Hominũ quorũdam natura mirabilis. Senecę locus perobscurus illustratur de Passieno.

Caput. XXXV.

MIrari succurrit quandoq;, q̃ mira hominũ ingenia effinxerit sæpe natura parẽs, nec ad fabulosa nũc respectamus, quæ copiosius persequũtur poetæ, necnõ ex historicis, quos Poetis affines imprimis nouimus, verum quę auctores grauissimi summa fide, ꝙ inter cognitores versarentur, prodenda censuere. Senetio inquit Seneca Suasoriarum primo, fuit ingenii confusi, & turbulenti. Is cupiebat grandia dicere, adeo vt nouissime huius rei morbo & teneretur, & rideretur. Nam & seruos nolebat habere, nisi grandes, & argentea vasa non nisi grandia. Eo demũ peruenit illius insania, vt calceos quoq; maiores sumeret, ficos nõ esset, nisi Mariscas. Concubinũ quoq; ingentis staturæ haberet. Omnia demũ grandia probabat, vnde ei cognomen impositum. Senetio nãq; vocari Grandio cœpit. Nam & cũ diceret, summis insistebat digytis, quo grandior videretur. Ophioneum Messeniorũ vatem, Pausanias scribit, semper a natali statim die luminibus captũ, & priuatim, & publice vaticinia peregisse. Id mirabilius multo, post vehementiorem capitis dolorem videre cœpisse, ac mox relapsum ad cæcitatem denuo. Iam vero & Latro Porcius q̃q̃ orator grauis, nec citra suauitatem, bone Deus, q̃ fuit in omni re nimius. Quippe nec remittere studia sciebat, nec repetere. Vbi se ad scribendum concitasset, iungebantur noctibus dies, & sine interuallo grauius sibi instabat, nec desinebat, nisi deficeret. Rursus cum se remiserat, in omnes lusus, & iocos resoluebatur. Cũ vero se syluis, & montibus tradiderat, omnes illos agrestes in syluis, ac montibus natos laboris patientia, ac venandi solertia prouocabat, & in tãtam sic viuendi perueniebat cupiditatẽ, vt vix posset ad priorem consuetudinem retrahi. At cũ se reuo-

casset, tantis viribus incumbebat in studiũ, vt nõ tantũ nihil perdidisse, sed multum acquisiuisse desidia videretur. Memoria huic viro natura quidẽ felix, sed plurimũ adiuta etiam arte, nũq̃ illa, quæ dicturus erat, ediscendi causa relegebat. Edidicerat, cũ scriberet. Dicebat ita, vt in nullo vnq̃ verbo eũ memoria deceperit. Historiarũ omniũ summa notitia. Iubebat aliquẽ nominari Ducem, & statim illius gesta cursu reddebat. Adnotatũ in chronicis est, M. Portium Latronem duplicis quartanę tędio manũ sibi admouisse, atq; ita functũ fato. Messala exactissimi vir ingenii, & latini sermonis obseruãtissimus, cũ audisset Latronẽ declamantẽ, dixit, Sua lingua disertus est. quibus ingeniũ concedens sermonẽ obiicere illi videbatur. Cũ porro Latronis discipuli nõ audiri desyderarent, sed audire modo contenti forent, initio contumelię causa a deridentibus Auditores vocabantur. mox in vsu esse verbũ cœpit, & promiscue pro discipulo poni. In Aristotelis relatũ monumentis inuenio, vt de Mithridate taceam, a quo excogitata Antidotus Mithridatios dicitur, puellam cœpisse initio paulatim venenis innutriri, consuetudineq; in naturã abiisse, vt iis perinde vesceretur, aleretur q;, ac consuetis cibis reliqui. Adiicit, fuisse puellæ cor caloris inops. præterea meatus prætenues, ita vt digestionis vi insigniter demutaretur haustũ venenũ prius, q̃ cor pertingeret. Ipsam vero educationis ratione venenosam euasisse, vt sputo, ac quouis humore alio perimeret appropinquantes, e uestigio etiamnũ expirantibus, qui cũ ea coiissent. Vt iam miremur minus, Anates ponticas edundis vulgo venenis victitare. Scribit Auicenna, tẽpestate sua vixisse hominẽ, quẽ fugerent venenata omnia, morientibus omnibus, quæ forte mordicus eũ apphẽdissent inde nil omnino læsum. Cũ vero grandior admotus foret serpens, bidui quidẽ induxisse febrem, cęterũ defecisse ipsum. Auctor magnus Albertus est, in Colonia Agrippina puellã se vidisse, quæ in trimatu parietibus arreperet araneas venatura, quas voraret, eoq; cibi genere oblectata insigniter aleretur. Admirationẽ Gręcis, Romanisq; de se Matreas peperit, ex iis vnus, qui dicũtur Plani dicebat, feram a se nutriri, quę ipsa semet voraret, vt vel nũc anxie scrutentur multi τὸ ματρέον θηρίον τί ἐςι, id est, quænã sit Matreæ fera. Sed illud mirabilius longe, qđ monumẽtis Theophrastus prodẽdũ censuit, fuisse Philinũ quẽdã, tota vita, qui nullo sit vsus potu, vel cibo, ꝓterq̃ lactis. Nam Anchimolus, & Moschus apud Elidem Sophistæ tota vita hydropotæ perhibentur fuisse, ac ficis tantummodo ventris desyderio satisfecisse, nec ea tamen re quoq̃ imbecilliores, nisi ꝙ ab eis teter adeo ꝓfundebatur odor inter desudationẽ, vt in balneis ab omnibus magno studio declinarentur. Affuit Druso Tiberii filio medicus vini capacissimus, cũ id admirarentur vniuersi, deprehensus est ante potũ Amygdalas ꝑmandere amaras quinq;, aut sex. Qđ agere ꝓhibitus ne minimo quidẽ suffecit potui. Gallus Vibius tam magnę fuisse eloquẽtię narratur, q̃ postea insaniæ. Cui hoc accidit vni, vt in insaniã nõ casu icideret, sed iudicio perueniret. Nam dũ insanos imitatur, dũ lenociniũ ingenii furorem putat, qđ assimulabat, ad verũ redegit. In Labieno tanta, & tam impromiscua memoratur libertas, vt libertatis nomẽ excederet, & quia passim omnes lacerabat, rabies vocabatur. In hunc primũ excogitata est noua pœna. Effectũ em̃ est per inimicos, vt omnes eius libri comburerentur. Quæ res inusitata fuit, & prorsus mira, supplicium de studiis sumi. Eã contumeliã Labienus non tulit, nec superstes ingenio suo esse voluit, sed in monumẽta maiorum suorum se ferri iussit, atq; ita includi, veritus credo, ne ignis, qui nomini subiectus erat, sibi negaretur, nec tantũ finiuit ipse se, sed sepeliuit. Cassius Seuerus Labieni amicissimus, cũ ex senatuscõsulto libri eius cõburerentur, nũc inquit, me viuũ vri oportet, qui illos edidici. Seuerũ Imperatorem Herodianus scribit, iter facere solitũ sine intermissione, neq; festos dies, neq; labores vllos magnopere curasse, algoris, atq; æstus iuxta patiẽtem. Sępe etiam per altissimos montes hyeme sæua niuibus e cœlo ingruentibus, iuisse aperto capite, vt milites ad alacritatem, patientiãq; laborũ re ipsa cohortaretur. Q̃q̃ hic ipse omniũ item princeps duritiam, atq; asperitatẽ victus, tolerãtiãq; laborum, disciplinãq; omnem, ac ducum reuerentiam subuertit, inhiare pecuniis, & mũditias colere militibus insuefactis. Ipse vero auaritia supra omnes Imperatores maxime insignis est habitus. Zenonem Athenæus scribit, ingenio amarulentũ fuisse, & aduersus familiares præiracundũ ꝙ si hilarius se inuitasset, mitis euadebat, blandusq; cũ suauitate. Quodam vero diuersitatẽ admirante, sibi, qđ Lupinis, euenire, respondit. Qui aqua prẽmolliti, educatiq;, amarore secreto, suaues efficiantur. E diuerso quosdam inuenias hilares nimiũ, ac risus amatores, cuiusmodi vocant Græci φιλογέλωσ, qualem fuisse Syllam nõ tacuere Græci quoq;, quãdo mimis, & Gelotopœis multa est elargitus, quin & Satyricas concinnasse comœdias fertur. Tirynthios vero vniuersim Philogelos fuisse, ac grauioribus inutiles negotiis, Theophrastus scribit. Messala Coruinus orator ante bienniũ, q̃ moreretur, ita memoriã, ac sensum amisit, vt vix pauca verba cõiungeret, ad

extremũ vero enato circa sacrũ os vlcere, inedia se confecit. Bithon, inquit Pausanias, Taurũ humeris gestabat, qua admiratione statua quoq; apud Argos dignus est habitus. Nã Ladas mortales cũctos pedũ celeritate est supgressus, vnde & apud eosdẽ statua est ornatus in Veneris tẽplo, quã νικοφόρον dicũt. Id ab Hypermestra positũ memorãt iudicio liberata, qđ intẽderat Danaus, quia ex pscripto Lynceũ nõ peremisset, peractũ vero iudiciũ in regione, quã vocãt κριτήριον. Asconius Pædianus historiarũ conditor, anno ætatis tertio, ac septuagesimo captus luminibus, duodecim postea vixit annis, maxima apud omnes auctoritate. Sed nos in explicãda hominũ natura, quę mensum excedit publicũ, recte opinor, fecerimus, si nodũ apud Senecã Gordiano vel implicatiorem enodarimus. Sexto controuersiarũ ita legimus, Oscus nõ incõmode dixit, Sed ipse sibi nocuit, dũ nihil absq; Schemate dicere cupit. Oratio eius nõ figurata erat, sed praua. Itaq; nõ inurbane Pacatus rhetor, cũ illi Massiliæ mari occurrisset, schemate illũ salutauit, Poterã inquit, dicere, aue Osce. Ipse ab eloquẽtia multũ aberat, natus ad contumelias omniũ ingeniis iniungendas. Nulli nõ impressit aliquid, qđ effugere nõ posset. Ille Passieno, prima eius syllaba in Grecũ mutata, obscœnũ nomen imposuit, declamatori subtili, sed arido. hactenus Seneca. quid vero hisce innuatur verbis, perobscurũ est. Coniectura ipse ducor, vt Physsienũ putem appellatũ, veluti esset mentulatus follis. Nam physan dici follẽ norũt omnes, Sinos vero mentula est, qđ Aristophanis docet interpres, vnde Sileni deflexum nomẽ est, & σιναμωρουμένη dicitur, quę cũ viro congreditur. Smindyrides Sybarita luxu, & felicitate diffluens, annis plus minus viginti nec orientẽ se vidisse Solem dicebat, nec occidentẽ. At ipsum hoc syncerius tota fere vita sibi contigisse Ponticus prędicabat Hestieus, dũ eruditioni incũberet auidius. Citharœdus Stratonicus interrogãte quodã, qui in Pamphilia omniũ forẽt pessimi, Phaselitas respõdit, At cunctorũ hominũ Sidetas, id est σιδήτας. Philetas Cous in poetica nominis non postremi corpore adeo vesco, imbecilloq; fuisse narratur, vt pedibus plumbeas adnecteret pilas, necubi a vẽto percelleretur. Lynceũ, & Idã fuisse Apharei filios, Pausanias scribit, Sed Lynceũ iuniorẽ. Hũc Pindarus ea fuisse videndi excellentia scribit, ὥσ καὶ διὰ σελέχουσ θεᾶσθαι δρυῶν, id est, vt etiã per Quercuũ stipites spectaret.

An Cato solus quater, & quadragies causam dixerit semper absolutus. De Archilochi poetæ interfectoribus. Plinii locus declaratur.

Caput. XXXVII.

PLinius naturalis historię septimo singulari grauitate nobilẽ Gręcę, Romanæq; gentis censurã peragens, inter bona alia, quę summo in omni vsu viro Catoni primo affulsere, eius fuisse propriũ scribit, quater & quadragies causam dixisse, nec quẽq̃ sæpius postulatũ, & semper absolutũ. Nobis vero infra classem tã excellentis auctoris placita pro lege quidẽ sunt, fuerũtq; perpetuo, iure enĩ tãto nomini assurgimus, sine quo fluctuabunt literę, veluti infesto mari ventis pulsata nauis. Qđ tamen varia lectitando cõpertũ nobis est, promimus in albũ, non obstrigilandi ratione, sed iuuãdi. Scribit in celeberrima oratione, quę in Demosthenẽ dicta est, Aeschines, Aristophontẽ apud Atheniẽses quandoq; ausum gloriari, q nonagies quinquies accusatus semper euasisset. At nõ Cephalus ille antiquus, qui maxime popularis est habitus. Sed cõtra gloriabatur q cum plura decreta, q̃ quis sui temporis orator scripsisset, nũq̃ fuisset accusatus, q contra leges decreuisset. hæc Aeschines. Qđ vero & infra paulo idẽ scribit Plinius, Archilochi poetæ interfectores Apollo arguit Delphis, quęsituros arbitror Plinianę lectionis studiosos, quosnã significet hac parte auctor breuissimus. Nobis autẽ exploratũ est, Oenomaum inter Græcos scriptorẽ nõ ignobilẽ, Eusebio referẽte, ita ferme prodidisse. Quare q Archilochũ occidit Archias, a tẽplo quasi scelestus, exire ab Apolline iussus est, musarũ enĩ amicũ occiderat. Sũt ex Gręcis qui a Calonda interemptũ Archilochũ prodant, cui cognomentũ fuerit Corax. Idq; in bello, vbi Mars est cõmunis, perpetratũ. Quem cũ reiiceret Pythia, suppliciter apprecatum, ignosceret, quãdo hæ sint bellorum sortes. adiecisse porro, ad id se difficultatis redactũ, vt vel facere, vel pati, necesse fuerit, proinde obsecrare, ne sibi vitio verteretur, si suo ipsius dæmone viueret, esseq;, qđ se amplius execraretur, quia viueret, q̃ q illum peremisset. Super iis commotus miseratione Deus hominem petere Tænarum iussit, vbi τέττιγοσ, id est Cicadæ sepulcrum viseretur. Atq; inibi Thelesicliæ pueri placare manes. Quę omnia cum rite is obisset, Dei reclinauit iram. Fuit vero Archilochus præcellẽs quidem poeta, si quis auferat αἰσχροπρεπὲσ καὶ τὸ κακορρῆμον, id est obscœnitatem, ac verborum virulẽtiam. Inde apud Ciceronem in epistolis ad Atticum, amarulẽta, felleq; cõspersa multo, immo defricta, edicta vocantur Archilochia.

Exemplum ignotum cuiuſdam, Qui plagis feruentior cooriebatur in concubitum. Caput. XXXVIII.

HOminũ naturam extra reliquorum modum admirãtibus ſuccurrit exemplũ raro alias auditi euentus. Siquidem non multis abhinc annis vixiſſe quẽdam in veneriis ingenii ſtupendi maxime, qđ vix impetret fidem, ex adiuratiſſimis compertũ eſt, qui quo pluribus affectus fuiſſet plagis, eo impetuoſius, ardentiuſq; in cõcubitũ ferebatur pręceps. Fuit omnino mira res, neſcires vtrũ affectaret auidius verbera, an coitum, niſi ꝙ illorum mẽſu libidinis voluptas conſtabat. proinde extentis ſe precibus diſflagellari expoſcebat, pridie, q̃ id pateretur, flagello aceti aſperitate obdurato. ꝙ ſi conuerberator lentius agere foret viſus, velut extimulante rabie, conuitiis inceſſebat, nec factum ſibi ſatis arbitrabatur, ni inter cędẽdum ſanguis ſeſe oſtendiſſet. Vnus opinor, mortalium inuentus, qui eodem impetu in ſupplicium ferretur, ac delitias. Quiq; inter tormenta ſenſuum titillationes, ac æſtuantem pruritum vel expleret, vel incenderet. Qđ q; nec mirum minus eſt, non latebat hominẽ flagitii inuſitata ſpecies, ſeq; in eo execrabatur, ac ſibi ipſi erat infeſtus. Cæterum conſuetudine deprauata amplius præualente, vtebatur vitio, & improbabat. Irroborarat vero ea, radiceſq; egerat altius, ꝙ ita foret aſſuetus puer, cõmunicata ſtupri fœditate inter æquales plagarum allectatione. Documento inde præſigni, quãtum moribus inoleſcendis educationis ratio poſſit.

Arcem facere ex Cloaca, Lapidem e ſepulcro venerari pro Deo, quid ſit. De Menecrate medico & Callipide. Dicelictas quid, & Dicelon. Item Empuſa, & Hecatæa. Quid itẽ Bolitos. Calopodes qui. Callipædas cur dicant Senes. Item vocabula plura, de Callia ſcitu non indigna. Caput. XXXVIIII.

ARcem facere ex Cloaca per prouerbiũ illi dicuntur, qui rem haud ita magnã plurimi faciũt, amplexantur, in oculis ferũt, ac mirantur. Cui cõſimile adagiũ alterum, Lapidem e ſepulcro venerari pro Deo. Vtrũq; poſitum apud. M. Tullium in Oratione pro Plautio. Nunc venio inquit, ad illud extremũ, qđ dixiſti, dum Plautii in me verbis meritum extollerem, me arcem facere ex Cloaca, Lapidem e ſepulcro venerari pro Deo. Succurrunt exempla ex hiſtoriis plurima eorũ, qui in id genus vitii reciderunt. Menecrates medicus, cũ affectos quoſdã, ac pene conclamatos, vel caſu, vel arte in integrũ reſtituiſſet, proindeq; a nõnullis ſubblandiẽtibus Iupiter cognominaretur, elatior iam is hoc nomine, ſibiq; nimio plus placens, eodem cognomento inſolentius ipſe quoq; vti cœpit, in idq; tumoris eſt productus, vt ad Ageſilaum illũ magnũ, & Spartæ Regem ſic quãdoq; ſibi ſcribere permiſerit, Menecrates Iupiter regi Ageſilao ſalutem dicit. Qui reliquis haudquaq̃ perlectis, ſed hominis leuitate protinus irriſa, ita propemodũ reſcribi iuſſit. Rex Ageſilaus Menecrati ſanitatẽ dicit. Sunt ex Gręcis, qui prodant, ſiquos morbo ſacro laborãtes curaturus adiret, iureiurando prius adigere ſolitum, incolumitati reſtitutos ipſum ſeruorũ vice ſecuturos. Et ſequebantur illi quidẽ, verũ Herculis habitu alius, alius vero Mercurii. Hominis vanitate animaduerſa, vocari ad cœnam, cũ Diis propriis Philippus Macedo iuſſit, ac venienti altiorem, auguſtioreq; menſam apponi, in qua eſſet erectior ara. proinde cum inferrentur fercula, ſuffumigationes multæ, ac libationes fiebant, donec Iupiter nouus ludibrium aduertẽs, magno omniũ riſu inde ſe proriperet. Themiſon quoq; Cyprius Antiochi regis delitiæ, Hercules dici volebat, eoq; nomine rem ſibi diuinã fieri patiebatur, aderatq; ipſe Leonis pelle inſtratus, arcum item ferens Scythicum, & clauam. Huic qđ de Menecrate diximus, affine illud quoq; Ageſilai eiuſdem, quo vrbanius Callipidis illius geſticularii celebrati tumorem repercuſſit, ac inſolens depreſſit ſupercilium. Erat is Callipides Tragœdiarum hiſtrio, nõ mediocriter quidem velut etiam ſaltatricula Dionyſia, inter Græcos homines clarus. Verũ ipſe ea re plurimũ ſe mirabatur. Itaq; vbi primũ Ageſilao regi occurrit, arrogãtius aliquanto ſalutauit, & ſubinde illi ſe oſtentabat, inter aſtantes ſeſe intrudẽs, arbitratus fore, vt comiter, ac benigne a rege exciperetur. Verũ, cũ is grauioribus intẽderet, ac ne Callipidẽ reſpectaret quidẽ, Nõ admodum inquit, noſſe me videris o rex, nec qui ſim, inaudiſſe? Tũc renidens Ageſilaus, an non es inquit, Callipides ille Dicelictas? hoc autẽ nomine mimos vocant Lacedæmonii, nã δείκελον idolum ſignat, ſiue ſimulacrũ aut etiã imitamentũ, vt in epigrãmate ῥείας πυργοφόρον Δείκελον εἰσοράων. Putãt quidam id verbũ de Iouis ſtatua dici proprie, quaſi Διὶ ἔικελον, ſed per abuſum de aliis itidem. Nõnulli, qđ ad incutiẽdum terrorẽ immittitur, Dicelon appellari credũt. Verũ hoc genus terricu-

lamenta dici a Græcis Hecatæa nouimus,q; ab Hecate immittantur,sicuti produnt Apollonii in terpretes,quã inde a formidinis incussu etiam vocant βριμώ. Nominantur item Empusæ a Dionysio,vbi de Iaspide inquit,ἐχθρὰν ἐμπούσησι, καὶ ἄλλοισ εἰδώλοισι,hoc est contrariã Empusis & idolis aliis. Esse vero phantasma Dęmoniodes,qđ sese infelicibus ingerat,multifariãq; demutet formam,ac se meridie plurimũ ostentet,cum inferis parẽtatur. Sunt qui easdem cum Hecate statuãt,id qđ ἐν ταγηνισαῖσ significat Aristophanes. Nominis ratio est,vt Eustathio placet,quia vno incedant pede. Verum nec desunt,qui alterum interpretẽtur habere æneum pedem,& inde appellatam Empusam. Qđ in Batrachis Aristophanes expressit,vbi de Empusa Xanthus ita p̄nunciat,πυρὶ γοῦν λάμπεται ἅπαν τὸ πρόσωπον, καὶ σκέλοσ χαλκοῦν ἔχει. hoc est,Igne micat tota facies,& crus æneum habet. Cui respondens Dionysius,μὴ τὸν ποσειδῶ, καὶ τὸν ἕτερον βολίτινον,id est,per Neptunũ,& alterum Asininũ. Inibi interpres inquit, Ex hoc quidã Onocolon vocant,nam Bolitinon asininũ signat. Boliton enim asellorum proprie dici retrimenta putant. Sed & boum superfluitates ita vocantur. Qđ vero Boliton pronunciant Attici,reliqua Græcia Bolbiton. Agnoscunt vocem Latini quoq;. Siquidem Pomp. Festus inde inflexum verbum bulbitare putat,qđ signet puerili stercore inquinare. Callipidis porro in libro de Poetica meminit Aristoteles,vbi etiam prodit,appellatum quandoq; Simia gesticulosiorem,quamobrem pronunciatio ea tam elegans,& arguta,tãq; omnibus artis absoluta numeris eum proculdubio tardiorem & gradus quodam modo testudinei reddebat,ac longi,vt ita dicam,subsellii,& multarum velut nũdinarum,quæ res prouerbio locum fecit. Qđ eo libentius relatum a nobis est,quoniam viros alioqui eruditos cũctãter id audio interpretari. Fuerunt & Callipidæ populi vltra Boristhenem quorum libro duodecimo meminit Strabo. Eos ad Hypanim Herodotus statuit. Callipędas fieri senes,est apud Lucianũ, q; senes quidem puerum sapiant,sed in conuiuiis plusculum se inuitantes,ac facti hilariores etiam pulchri pueri sibi videantur. Calopodas deniq; dicimus nõnunq̃ boni,felicisq; pedis homines,& seruos præcipue,quos & interdum καλοιωνίσουσ vocamus,veluti prosperioris augurii. Qđ vero ad Callipidem etiamnũ attinet, auctor est Duris Samius,illum in Alcibiadis naui fuisse,qua is ab exilio reuehebatur,ense,hasta, cęterisq; armis,qbus vti in certaminibus solent,peregregie instructum. Verũenimuero,vt cœpimus,Corollaria non destituamus,appingentes,quibus auctior abeat harum studiosus lectionũ,in quibus malumus vbertatẽ nimiam,q̃ inopię exuccam ariditatem. Calidia.i. καλίδια inuenio esse Cypriis intestina. Nã Calidya Barbaricũ est indumentũ. καλιάδεσ Gręci viliores dicunt domos. κάλιον vero,accẽtiũcula primã vendicante,catellũ indicat,& bacillũ,Sed & carcerem cõperi κάλιον nũcupari, Quinetiã lignũ vinciendis nocentibus. Callæi,siue κάλλαιοι dicuntur gallinaceorũ barbæ,& p̄terea καὶ πορφυρειδὲσ χρῶμα,id est quicunq; purpuræ assimilis color. Sunt,qui varia eo malint verbo intelligere. Apud Aegyptios legimus etiam χρῶμα καλαϊνόν. Infectę lanæ interdũ κάλλαι nuncupantur. Qđ vero in Græcorum literis lectũ est,καλλίασ πτερορρυεῖ.i. Calliæ defluũt pennæ,in Calliã pronũciatur quẽdam,meretricibus consectandis paterna qui dilapidauit omnia. Hinc facete dicebatur a Scortillis deplumatus. Calliã quoq; p̄ simia inuenio positũ,ex Attica loquendi formula,quę δυσχερῆ τῶν ὀνομάτων εὐφημότερον προφέρει.

Parentum cultus. De Amphinomo, & Anapia. Tollitur ex Seneca obscuritas. A quibus violati Parentes.

Caput. XXXIX.

EX Platonicis adytis pręter innumera alia,quibus homines proficiũt in dies cũ in iis,quæ ad doctrinæ rationem spectant, tum vero ad mores,illud quoq; scitissimũ,immo vero etiam sanctissimũ,nec a Christianę veritatis placitis dissentaneum,obseruasse nos cõmeminimus. Vim nec parenti,nec patriæ inferendã. Sunt enim,sicuti ab Euripide proditum est,Parentũ anima filii,nec id in homine tantum,sed & in animalibus cũctis, vt Tyaneo placuit Apollonio. Nam in epistolis ad Atticũ M. Tul. στοργὴν φυσικὴν εἶναι πρὸσ τὰ τέκνα scribit,hoc est,aduersus Sobolẽ genuinã,naturaleq; putari beneuolentiã. Verũ quid vicissim parentibus debeatur a bene institutis filiis,in brutis quoq; maximus ille conditor rerũ Deus insignibus indiciis p̄monstrasse videtur,siquidẽ,vt auctor Ambrosius est,Ciconia Romano vsu pia vocatur,q; pulli parentibus iã senio cõfectis, nec alimenta sibi cõquirere satis valẽtibus,in retributionẽ mutuã,tacita qdẽ,sed alta naturę vi in id p̄pellente necessaria summo studio,qđ in homine rarũ est,suggerunt. Verum tamen inter nos quoq; affectus is adeo sacer, adeo imprimis Opt. Max. Deo nonnunq̃ censetur

requisitus,gratusq;,vt in Græcorum monumentis perpetuo Siculorum iuuenũ pietas celebrata
efflorescat.Hi vero sunt Amphinomus,& Anapias,a quibus,riuos ignium vomente Aetna in
agrũ Catanensem,parentes humeris elatos,& incolumitati redditos,constans inter Græcos opi
nio est,ac Strabonis astipulatur auctoritas,de quibus obscure Senecam in libro de beneficiis ter-
tio mentionem facere arbitror,Vicere inquit,Siculi iuuenes,cũ Aetna maiore vi peragitata in vr
bes,in agros,in magnã insulæ partem effudisset incendiũ,vexerunt parentes suos,discessisse cre-
ditum est ignes,& vtrinq; flamma recedente,limitem adapertum,per quem transcurrerent iuue
nes dignissimi,qui magna tuto auderent.Meminit & libro sexto,sed eadem obscuritate,hoc est ci
tra vllam nomenclaturam.Nam quę de Aenea suo prodidit maximus vates,ne ficta indoctiori-
bus videantur,ab eodẽ cõprobantur Seneca,& inter historicos cũ alii retulisse inueniuntur,tum
Appianus Alexandrinus,abs quo & illud traditum scio,Oppium ex senectute debilem in sæuo
triumuiralis proscriptionis turbine,cum,vt manere liceret,filium deprecaretur, humeris ab eo
elatum,donec extra portam tutum sisteret,ac postremo nũc agendo,nunc deferendo in Siciliam
peruexisse incolumẽ.Antigonus,cum ingenti pręlio superasset hostem,prępmium belli ad patrem
transtulit,& imperium illi tradidit Cypri.Hoc est plane regnũ,& quidem prępotens,nolle regna
re,cum possis.Est profecto sacra parentum maiestas,& omnino proxima Deo.Propterea moraliũ
octauo ita verissime Aristoteles tradit. τὸ δυνατὸν γὰρ ἡ φιλία ἐπιζητεῖ,οὐ τὸ κατ᾽ ἀξίαν. οὐ δὲ
γὰρ ἔστιν ἐν πᾶσι,καθάπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς τιμαῖς,καὶ γονεῖς, οὐδεὶς γὰρ τὴν ἀξίαν
ποτ᾽ ἂν ἀποδοίη. hoc est,Q̄d fieri potest,amicitia requirit,non quę ex dignitate,cui in omnibus
paria facere nequimus, sicuti in Dei, ac parentum honore,quibus pro meritis nemo vnq̃ retri-
bueret.Quid vero potissimũ tanti beneficii ratione deuinctus filius,& plane auctoratus paren-
tibus debeat contribuere,idem Philosophus eminentissimus ita finit,eiusdẽ scientię libro nono.
Videtur quoq; parentibus alimenta maxime suggerenda,veluti hoc debeamus, cũq; vt simus,
ipsi argumentũ p̄stiterint,honestius quoq;,ea re illis mutuas operas reddere,q̃ nobis ipsis allabo-
rare. Honor item impendẽdus eis,quemadmodũ Deo.Comprobat ex parte lex vetus,qua sanci-
tur ,vt liberi parentes alant,aut vinciantur.Sed & Homerus ita canẽs,οὐδὲ τοκεῦσι θρέπτρα φί-
λοις ἀπέδωκε,μινυνθάδιος δὲ οἱ αἰών. Nec nutricationis vices resoluit parẽtibus charis. bre-
uis autem factus est æui.Extat & Græcus ad id senarius. ἰκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γο-
νεῖς. Viues diu,si vergentes in seniũ parentes cõnutrieris.Paternæ dignitatis indicium quoq; id
vel maximũ, q̃ literarum parens Homerus idem Iouem,quem Deorum intelligi principẽ vole
bat,Patrem nũcupat,tanq̃ consimiliter afficiatur in filium pater, ac summus ille,& verissimus
parens Deus in humanũ genus.Et pro Sylla.M.Tullius parentibus grauitatem contribuit,filiis
vero suauitatem.Q̃ q̃,q̄d perabsurdũ est,Persarum gentes legimus,perinde ac seruis,abuti soli
tas filiis.Charitatis paternę illud equidem signũ est euidẽs,quoniam,vt Politicorum tertio Ari-
stoteles scribit,Patrem filiis regnũ non relinquere,si possit,arduũ est,καὶ μείζονος ἀρετῆς, ἢ κατ᾽
ἀνθρωπίνην φύσιν,id est eminentioris virtutis,q̃ pro hominũ captu.At Deiotarus,cum plures
suscepisset liberos,omnes,excepto tantum vno,iugulauit,quo,qui superfuturus erat,potentior
fieret,& maiestatis augustioris.ratione impia,& barbara,immo plane Galatica.Solon e septem sa
pientibus vnus,siquis parentes non enutrisset,eum censeri ignobilem statuit,& obscurum.Nã,
vt Cicero quadam oratione scriptum reliquit,cum sit pietas virtutum fundamentum,patrem
filius,vt Deum vereri debet,& colere,neq; enim multo secus parens liberis est. Q̃ si audiatur,
filium patri causam necis præstitisse,quis id ferendum putet? Portentum,atq; monstrum est
certissimum,esse aliquem humana specie,ac figura,qui tantum immanitate bestias vicerit,vt
propter quos hanc suauissimam lucem aspexerit,eos indignissime luce priuarit. Cum etiam
feras inter sese partus educatio, & natura ipsa conciliet. Inde in declamationibus Quint.maxi-
mum omnium scelus vocat,paricidium,q̄d nomina sacra polluit.Illud vero Romuli præcellens
institutum laudari eximie solet,qui cum paricidæ nullam statuisset pœnam,homicidium tamẽ
omne paricidium nuncupari voluit. Q̃ hoc impium,atq; nefarium, illud autem impossibile
esse duceret.Fieri tamen posse,post conditam vrbem annis sexcentis.L.Ostius portentosi ingenii
homo,& proruptæ audacię docuit.Qui omniũ primus patrem necasse narratur. Annalim prę-
torem,tonantibus bellis ciuilibus,cum is proscriptus apud clientulum secure lateret,prodidit
filius,et,nequid desit,eo nomine a sanguinariis triumuiris patris bona accepit,prętercq; ædilita-
tem arripuit.Verum diuino iudicio agẽte,ab eisdem,quos immiserat patri,cũ vinolentus domũ
repeteret,est peremptus.Ardieum Pamphilię tyrãnũ annis iam fessum parentẽ, & insuper natu

maiorem fratrē occidiſſe,libro de rep.X.Plato auctor eſt.Narratur & Perrhæborū rex Triopas tam efferatæ crudelitatis,vt ne filius quidem Carnabas eam facile concoqueret.quinimmo necato parente,acceptiſq; tyrannoctoniæ,id eſt tyrannicidii pręmiis,in Troadem receſſerit,atq; inibi a Troe expurgatus Zeliam condiderit.Succurrit paricidii exēplū,cui cōparari non poſſit aliud. Artaxerxi Perſarū regi ex pellicibus centū quindecim fuere filii,tres iuſto matrimonio ſuſcepti, Darius,Ariarates,Ochus.Ex iis Darium extra Perſicū morē,vbi rex tantū morte mutatur,per indulgentiā pater regē viuus fecit.Cęterū Darius poſt noua pietatis paternę exēpla,nouū & ipſe aliquid,imo inauditū auſurus,interficiendi patris conſiliū cepit,ſed audi,qđ omnē excedat admirationē,cōmunicato tā nefario ꝓpoſito cū quinquaginta fratribus,nō eſt inuētus,qui aduerſum ire conaretur.Cauſa paricidii,vel ipſo tamen paricidio ſceleſtior.Aſpaſiam vxorē habebat Artaxerxes.Ea quoq; vt ſibi cederet,efflagitauerat Darius,promiſerat indulgentiſſimus pater, ſed mox pœnitentia ductus,Solis ſacerdotem illam legit,quia perpetua ibi caſtitas foret neceſſaria.Hinc filii irritatur impietas.In patrē cooritur,ſed auerſantibus,credo,Diis flagitii magnitudinem,fruſtratus euētu,pœnas paricidii inauſpicatiſſimi cū cōplicibus numini,paternę maieſtatis vltori,dedit. reuocatis ad ſuppliciū quoq; infelicibus liberis,& vxoribus,ne tā abominādi ſceleris vllū prorſus veſtigiū extaret. Trogus item ſcribit,Theſſalonicē ab Antipatro filio,cū vitā per vbera materna depcaretur,fuiſſe occiſam per ſummā immanitatē. Ab Euādro item occiſum fuiſſe patrē,quidā prodiderūt.Ptolemæum certe Polybius ſcribit,Philopatera cognominatū ex facinoris crimine,ꝙ patrē vita exuiſſet.Adeo multi nō ingratitudine ſolū,qđ eſt maximū omniū vitiorū,vt inquit Fabius,nomen illud ſacrū violare nō verētur,ſed etiā ſanguine omniū poſt deū maxime ſacro,animā ſuā fœdare nō cōpaueſcūt.Fuit & Ptolemæus cognomēto φιλομήτωρ vt Pauſanias ſcribit, ἐπὶ χλευασμῷ, id eſt ludibrii cauſa, ꝙ eū inſigniter odiſſet mater,adeo vt,ꝗuis natu grandiorem,principatu prohiberet.

Apud gentes aliquas cædi ex more Parentes, ac mox verti in cibum.Platonis ſcita de Parentum cultu.

Caput. XL.

Sed quid ſingulos miramur? Mos quarūdam gentium celeberrimus eſt,vt ſenio iam cōfectos patres filii perimant,& qđ omnem ſupergreditur feritatem, eorum item carnibus veſcantur.Fingere nos fortaſſe putet aliquis.Id tamē hiſtoriæ parens Herodotus de Indis retulit,ac Maſſagetis. Q̄z vero a veterum Romanorum inſtitutis tam impium facinus eſt diſſentaneū? apud quos cautum ſcimus,vt qui ſacramento non tenerentur,hoſtē prælio vti ne laceſſerēt, Qđ & Catonis epiſtola comprobatur ad filium,veluti præmonſtrarent,ne hoſtem quidē interfici oportere,ni adigat ſumma, & ea legitima neceſſitas. Propterea & Chryſantam collaudauit Cyrus, ꝙ hoſtem interfecturus iam elatum in cædem gladium reuocaſſet,quia ἀνακλητικὸν,i. receptui cani interim inaudiſſet.Sed infauſtis,& pollutiſſimis animis ſuo ſceleri relictis,ad iucūdiora relatu veniamus,ſubtexamuſq; piis pectoribus diuini Platonis ſup patria veneratione placita ſanctiſſima,ex libris legum repetita.Ergo inquit,fas eſt,Parentibus prima,& maxima debita,omniū antiquiſſima debitorum perſoluere.Putare enim quiſq; debet,omnia,quæ poſſidet,eorum eſſe,qui genuerunt,& educarūt,ita vt illis hęc oīa pro viribus miniſtrare debeat,primū qđē externa bona, deinde etiam corporis.Poſtremo,quę ad animū pertinēt.Verbis quin etiam ꝓ totā vitam parentes maxime venerari decet.Leuiū enim,volatiliūq; verborum grauiſſima imminet pœna.Nam omnibus ꝑpoſita eſt Nemeſis,iudicii angelus,huiuſcemodi inſpector omniū.Oportet itaq; iratis,animūq; explentibus cedere,ſeu verbis,ſeu rebus id faciāt. Q̄z ſi iſta exactius ſeruarimus,digna a Diis,cęteriſq; natura noſtra ſuperioribus ꝑmia referemus,plurimū bona cum ſpe viuentes.Hęc Philoſophi placita qui exploratius,certiuſq; imbiberit,in eam opinor,ſententiam pedibus ibit,ni Galatam altius hauſerit,Lemnio etiamnū ſcelere imbutus,nulla eloquii facultate,nulla pręſtantis ingenii ſolertia exprimi poſſe,ꝗ laudabile,ꝗ omni excipiendum plauſu, feſtiſq; vocibus,ſiquem inaudias parentibus obſequentiſſimū filium,& in eo vno contumacem, ne beneficiis vincatur.Qđ eſſe certamen omniū ſpecioſiſſimū,quis ambigat? in quo feſſis,etiam ſi ad triarios res redeat,ſubinde tamen reſtituenda ſit acies,ſucclamandūq;,felices,qui vicerint, felices,qui vincentur.

Nemeſis & Leda diuerſæ ſint,an vna,eadēq;.Quid Nemeſis apud Ariſtotelem,Quid item apud Platonem.Nemeſea feſta,Adraſtia. Caput. XLI.

SOlēt, inquit diuinarũ institutionũ primo Lactãtius, mortuis cõsecratis nomina immutari, credo, nequis putet eos hoĩes fuisse. Nã & Romulus post mortẽ Quirinus dictus est, & Leda Nemesis, & Circe Marica, & Ino posteaq̃ se præcipitauit, Leucothea, materq; Matuta, & Melicertes filius ei⁹, Palęmõ, atq; Portũnus. In iis aptissime cõprobat auctor hic, Nemesin a Leda minime videri diuersam. Ausonius tamen quodam tetrasticho disparauit,

Istos tergemino nasci quos cernis ab Ouo,
Patribus ambiguis, & matribus asseueratos,
Hos genuit Nemesis, sed Leda puerpera fouit.
Tyndareus pater his, & Iuppiter, hic putat, hic scit.

Fabellæ ratio, quia paulo obscurior est, ad hunc fere modũ habet, tametsi alieno, qđ aiunt, choro memet videor inserere, qñ nil tã ab instituto, ac in quẽ collimamus, scopo dissentaneũ, di ssitũq; q̃ fabulosa cõsectari. Cæterum nemo tam serius, nemo tã matutinus, vt non renideat qñq;. Igit̃ Nemesin cũ deperiret Iupiter, vt a puella admitteret̃, nequibat impetrare. Ad dolos ergo amatorie conuersus, iussit Venerem in Aquilã deformari, ipse olorem induit, moxq; vt q Aquilã nimis metueret, raptim se proripere cœpit, ac velut cõpauidus latebras quęrẽs, in puellę deuolat gremiũ. Quę nescia, quãtus insideret miseræ Deus, illũ placide, ac gestiens excepit, sed vi numinis euestigio in soporẽ vertit̃, eã tũ nimis opportune cõprimit Iupiter. Actis deniq; mẽsib⁹ parit illa Ouum, qđ auferẽs Mercurius Spartã detulit, ac sedenti Ledę in gremiũ ꝓiicit, ex quo nata fert̃ Helena, quã Leda vt filiã habuerit, alueritq; materno cõfouẽs affectu. Hęc ipsa quinetiã Pausaniæ confirmant̃ auctoritate, cuius verba latine facta hæc sunt, Gręcorũ inquit, opinio est, Nemesin Helenæ matrẽ esse. Ledã lac prębuisse, atq; educasse. Idem scribit, Nemesin coronã gestare, in qua & Corui, & fortunæ parua insignia contineant̃, sicut in manuũ altera fraxineus erat ramus In dextra vero Phiala, Aethiopibus insculptis. Cuius rei rationẽ se minus tenere, Pausanias itẽ fatetur, tantum addit, Nemesin fuisse Oceani filiam. Hesiodus vero in Theogonia de Nemesi sic cecinit,

τίκτε δὲ καὶ νέμεσιν, πῆμα θνητοῖσι βροτοῖσι νὺξ ὀλοή, id est

Etiam Nemesin genuit mortalibus nocumentũ hominibus nox perniciosa. Qui carmina cõcinnauit Cypria, quisquis is cẽseri debet, Helenę quidẽ matrem fatetur Nemesin. Sed dum eam cõsectaretur Iupiter, in piscem quoq; deformatam prodit. Cæterũ extra Oleas satis. Hisce vero operæ leuioris in alienũ reiectis forum, ipsi ad nostram conuertamur harenam, protinusq;, quæ altius requirunt examen, hic appingamus. Scribit quodam loco Plutarchus, Aristotelicos putare, vrbanas esse perturbatiões, siue affectiones malis dicere, Nemesin, & Misericordiam. Siquidem nata indignatio ex improborum prosperiore successu Nemesis inquit, vocatur. Sicut misericordia est, cum boni extra rationem calamitatibus conflictari, & turbinibus atteri, interq; saxum, ac sacrum astituti videntur. Aristoteles vero moralium secũdo, ad verbum fere ita scribit. Nemesis autem, id est indignatio media est inter inuidiã, & ἐπιχαιρεκακίαν, id est peruersum gaudium. Versantur vtiq; circa voluptatem, & dolorem, prouenientes ex iis, quæ proximis obueniunt, ὁ μὲν γὰρ νεμεσητικὸς λυπεῖται ἐπὶ τοῖς ἀναξίως εὐπραττοῦσι, hoc est, Nemeseticus, siue indignabundus, vt dicamus, quo modo possumus, moleste fert, cum indigna alicui prosperitas est. Inuidus hunc excedens in cunctis turbat̃, & moleste fert. ὁ δ᾽ ἐπιχαιρέκακος τοσοῦτον ἐλλείπει τοῦ λυπεῖσθαι, ὥστε καὶ χαίρειν. Epichęrecacus autẽ tãtum abest, vt doleat, vt lætetur etiamnum. Eadem fere in primo quoq; magnorum moralium idem philosophus prodit, adnectitq; νεμεσιτικὸν εἶναι ἐπαινετόν, id est indignabundum videri laude dignum, & in secundo Rhetorico ait, ἀντίκειται δὲ τῷ ἐλεεῖν, μάλισα μὲν ὃ καλοῦσι νεμεσᾶν, id est misericordiæ opponitur quidem maxime indignatio, angi quippe felicitate indigna quodãmodo aduersum est, Sed & affectio vtraq; ex bonis profluit moribus. Verum diuertamus parum ad Platonicæ sapientiæ sacraria, excerpturi inde, qđ reconditum, nec in triuialium exchartabuiis proculcatum studiosis emolumentum, simul & voluptatem allaturum opinamur. Diximus capite præcedenti ex Platonis verbis, Nemesin esse diuini iudicii angelum. Amplius, hunc præesse nobis, velut Iudicis superioris vicarium, Platonici tradunt, qui a turpibus deterreat, honestorum, ac virtutis conciliet amorem, obsequentesq;, nec contumaciter tacitis eius illectationibus aduersum euntes blãda confoueat mẽtis tranquillitate. Obluctãtes vero assiduis idẽ territet turbinib⁹, eri gatq; fluctib⁹, cõuellat subinde, ac raptet. Angelus hic, vbi renidens arridet, gratiæ nomen indi

piscitur in priscæ sapientię monumentis, vbi vero formidabilis, infestusq; lancinat, diuexatq;, furia nuncupat. Vtranq; porro triplicē intelligūt tēporis ratione, in tris abeūtis partes, quib⁹ vel fœcunde lætamur, vel affligimur misere, q; fati cōplectimur modū, & Parcarū ordinē trifariū. Angelum hunc Orphei theologia pręcipue, vbi supbos infestius cōprimit, obturbatq;, Nemeseos cognomento insigniendū putat, quoniā summi viri, & rerū naturæ capaces monstraturi, superbiæ malū esse maxime omniū bonitati diuinæ dissentaneū, q̄ vtiq; superbis obsistit, humilibus vero dat gratiā, id genus hoīm tumētiū nō solū diuina cēsura, vt vitia reliqua, sed etiā indignatione puniri tradiderūt, ppriūq; ad id effinxere numē, Nemeseos appellatiōe celebratū. Eius meminit & Demosthenes, nā oratione quadā κατὰ σπουδίον Nemesea nuncupat, id est νεμέσεια, festūq; id fuisse interpretantur, quo vita functis parentaret. Quæ de Nemesi protulim⁹, mire poeticę lectionis studiosos iuuabūt. Nā sæpe nugamenta videas ab interpretib⁹ afferri nō apud grecos modo, vt in Hesiodi enarrationibus, sed & apud latinos, vt in Catulliano carmine,

Aut Tritonis hera, aut Rhamnusia virgo. Celebre est, & ad nostra hæc præcipue pertinēs Leonis Byzantii scomma, qd̄ in Gibbosum effudit, qui oculorū eius imbecillitatem fuerat cauillat⁹ ἀνθρώπινον ἔφη, πάθος ὀνειδίζεις, ἐπὶ τοῦ νώτου φέρων τὴν νέμεσιν. humanā inquit, affectionē obiicis, cū in tergo feras ipse Nemesin. Adrastiam deniq;, ac Nemesin pro eodē numine accipiūt quidam. Multi diuaricandas putant, inquit Pausanias. Ab Adrasto inflecti Adrastiā credunt, q ex septē superstes solus, rursum in Epigonis filiū amisit solus. Alii a Myso deducunt Adrastotēpli auctore primo. At melius est, inquit idem, q; nil prorsus eam euadit, id est ἀποδιδράσκει.

Irę incontinentia cur damnanda minus, q̄ Cupiditatū. De quibusdam Patrem euerberantibus, raptantibusve.

Caput. XLII.

Aristotelis summi in omni sciētia viri, libros, qui de moribus sunt, adire quandoq; solemus, & quidē voluptate summa. mirifica in his scientia est, mirabilior & ad bene viuendū institutio, q est illoꝝ librorū pręcipuus finis. Inter alia, quæ maturam habent frugem, vel hoc nuper excerpsim⁹, οὐκ ὀπινορ, ἀναφρόδισιον. Incontinentia inquit iræ minus turpis est, q̄ cupiditatū. Nā qd̄ rationem audit, minus turpe, q̄ qd̄ nullo modo audit. Ira vero talis est. Nam quem admodū ministri, qui veloces sunt, prius q̄ expleatur imperium, excurrūt ad exequendum, sed interim peccant. Canes quoq; ante q̄ perspexerint certius, sit ne amicus, q venit, modo strepuerit, irruūt cū latratu. Sic & ira propter calorē, & velocitatē naturæ audiēs quidem, sed non omnino exaudiens pręceptum, properat ad vltionē. Ratio enim, seu phantasia iniuriam, vel contumeliam ostendit. Ira vero tanq̄ ratione concludens, q; repugnandū sit, statim insurgit. Porro q̄ cognationem cum natura quandam habent, proculdubio minus sunt damnanda. Hoc vero habet ira, vt manifestum fit ex generationis successione a parentib⁹ accepta. Sic em̄ quidā se excusabat, q; patrē euerberasset. Nam & ipe inquit, patrē suū cōuerberauit, & ille rursus suum, Quin & filiū ostendēs, & hic inquit, vbi i virū euaserit, me quoq; flagris cędet. hoc em̄ gentile nobis est. Quidā præterea raptabatur a filio, cūq; ad ianuam perductus foret, παύσασθαι ἐκέλευε, καὶ γὰρ αὐτὸς ἑλκύσαι τὸν πατέρα μέχρις ἐνταῦθα. hoc est, Desine fili, nam & ego patrem inquit, hactenus.

Parentes esse Iouis simulacra. Gentiū quarūdā truculētia in parētes. Paricidarū supplicii ratio. Pas, Pappas, Ma, Mammia, Pappæus Iupiter, Papissare.

Caput. XLIIII.

Qvamuis a veterib⁹ proditum sciam⁹, & a Proclo repetitū, esse parētes ἀγάλματα τοῦ πάντων πατρὸς Διός, hoc ē idola, spectraq; patris omniū Iouis, Rursumq;, qui in Deorū simulacra impios se præstiterint, in Deos ipsos, quorum imagines sint, impietatē regerere. Mira tn̄ sunt, q̄ de hac re pdit historia, etiā si nō excidit, qd ad hęc pauloante elucubratū nobis sit. Legim⁹ siquidē Caspios, gentem immanē, & ferā, parentes inclusos fame necare, cū iā ętatis annum septuagesimū excesserint. tolerabile tamē id putant nōnulli, quia sit illorū moribus conueniens cum Scythicū sit. Sed multo etiamnū magis, qd̄ Bactriani faciunt, Scythicum vide. Eos Onesicritus scribit, qui iā senio, morbove confecti sint, viuos canibus apponere, ad hoc ipsum de industria enutritis. Quos illarū gentiū vocabulo sepulcrales vocēt. Bone De⁹, q̄ sunt hæc hoīm portēta, quib⁹ dulcissima illa naturę commemoratio despicatissima est: mores ne dicere hos oportet

an verius mõstra execrabilia,nec sine cũctatiõe ꝓmẽda? Ridẽt male de literis meritũ Pliniũ ꝓdigiosas hoĩm figuras cõsectantẽ,ceu non tam facile sit naturæ a præscripto suo recedere,q̃ homini nulla nõ in parte subinde mõstrificũ aliqd ꝓmenti,qđ tũ magnitudine,tũ absurditate vix inueniat fidẽ.Sapiẽtissime inqt.M.Tullius,nostri maiores fecerũt,q,cũ intelligerẽt,nihil esse tam sanctũ,qđ nõ aliqñ violaret audacia,suppliciũ in Paricidas singulare excogitauerũt,vt quos natura ipsa cõtinere in officio nõ potuisset,magnitudine pœnæ maleficio summouerent. Insui voluerũt in culeũ viuos,atq; ita in flumen deiici.Sic eñ volebãt eum hoĩem e natura auferre, atq; eripere,vt repente Cælũ,Solẽ,Aquã,Terrã ademerẽt,vt q eũ necasset,vñ ip̃e natus esset,& careret his reb⁹ omnib⁹,ex quib⁹ nata esse oĩa dicunt.Noluerũt feris corpus obiicere, ne bestiis quoq;,q̃ tantũ scelus attigissent,immaniorib⁹ vterent.non sic nudos in flumen abiicere,ne cũ delati essent in mare,ipsum polluerent,quo cætera,q̃ violata sunt,expiari putant.Cæterũ qđ de bestiis hic,& flumine Cicero inqt,amplius perpẽdendum,Nam digestorũ libro .XLVIII. Ad legem Pompeiam de Paricidiis,Iurecõsultus Modestus ita scribit,Pœna paricidii more maiorũ hæc instituta est,vt paricida virgis sanguineis verberatus,deinde Culeo insutus cũ Cane, Gallo gallinaceo,& Vipera,necnõ etiã Simia in mare ꝓfundũ ꝓiiciatur. hoc ita,si mare proximũ sit. Alioqui bestiis subiicit,secundũ diui Adriani cõstitutionẽ.Martianus titulo eodẽ,suppliciũ statuit Paricidis,quo teneant dãnati lege Cornelia de Sicariis.Id erat,vt Marcellus inquit,in insulã deportatio,& oĩm bonorũ ademptio.Sed solẽt inqt,hodie capite puniri,nisi honestiore loco positi fuerint, q̃ vt pœnam sustineãt,humiliores eñ solẽt vel bestiis subiici,altiores in insulã deportãtur.De Culeo Paricidarũ Impator institutionũ quarto,de publicis iudiciis,fere cũ Cicerone sentit,nisi q̃ & ip̃e ferales vocat angustias,tormentũ inclusarũ bestiarũ,siue ferarũ. Sed nos Caput hoc si sententiis grauioribus,& quibusdã præterea pauculis clauserimus,nõ admodũ aberrabimus.Scribit facundissim⁹ sacrarũ literarũ doctor Hieronymus,parẽtib⁹ neminẽ posse reddere, qđ debeat.Humilitatẽ eiusmodi oblatã hominib⁹ viuendi spatia prorogare.Parentũ nomen ab opt.max.Deo eatenus diligi,vt se ipsum patrẽ iusserit dici.Salomonis sentẽtia nobilis est, Cõtumeliis afficiẽs patrẽ,& cõtemnẽs senectã matris,cõfundetur,& in opprobriis erit filius derelinquens paternæ disciplinę custodiã.Maledicẽti patrẽ,& matrẽ extinguet lumen, & pupillæ oculorũ eius tenebras videbũt.Machabæus filius matri mortẽ suadẽti seruiuit , & durũ imperium gratanter excepit,vno tantũ voto,ne genitricem offenderet. Sed inter diuina dei lege educatos hoc quid mirũ? Illud ex gentiũ historia nõ sine stupore narrat,Antigoni secundi Demetrius parens a Seleuco iure belli abductus fuerat captiuus,misit interim ad filium is,vti suis ne crederet vllis literis,qm̃ foret a Seleuco cõpulsus scribere.Cæterũ firmo p̃sidio ciuitates teneret. At singulari pietate filius,his nil admodũ intendẽs,ad Seleucũ exarauit ip̃e,illi se libenter regno cessurũ,pręterq; obsidem futurũ se,modo patrẽ abire liberũ iuberet. At Imperator Hẽricus dehonestus,deculpatusq; scelere nefãdo Henricũ patrẽ ad vitæ vltimũ fœdo macerauit carcere.Postea vero,q̃ de parẽtib⁹ abũde multa congessimus, q̃ hincinde sumus aucupati , adnectam⁹ ex grammaticorũ sacellis aliquid,qđ iuniorib⁹ vsui sit legisse. πᾶσ inquiunt, infantili allocutione pater nuncupat,q mox p Anadiplasiasmũ factus sit πάππασ.Sicuti μᾶ dicit mater,vñ & Mãmia. Scribit in Bithyniacis Arrianus,cõsueuisse Bithynos mõtiũ cacumina conscendere,ac Ioue Pappã cõsalutare,atq; itẽ Attin. Auctor quoq; Herodot⁹ est,a Scythis Pappęũ Iouẽ dici.Ex quib⁹ elicitur omnib⁹,inesse verbo diuini quippiã.Pappazin.i.παππάζειν,vt est apđ Homerũ,vel Pappissare.i.παππίζειν,qđ Comicis arridet amplius,est infantiũ more,blandeq; patrem appellare.

Ciceronis nodus explicat,tradentis,mari,quæ violata sunt,expiari. Enarratur & Catullianum carmen. Caput. XLIIII.

Qvod autẽ pauloante ex Cicerone retulimus,Mari cætera,quę violata sunt,expiari putant,ambiguitatẽ puto,habet,nec contẽnendã,scioq; nõ paucos in eo corrugaturos frõtẽ. Quid ergo ad eius obscuritatis illustrationẽ promimus? An doctissimum credimus Oratorem ad id allusisse , qđ scribit Aristophanis interpres super eo Comici versiculo,

πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐπὶ θάλατταν ἤγομεν,ἔπειτ᾽ ἐλοῦμεν.

Hoc est,primo quidem ad mare ipsum produximus , mox & lauimus. Mos erat inquit, veteribus illic ,καθαίρειν τοὺσ ἀφασιομένουσ, id est expiare pollutos. Homerus, καὶ εἰσ ἅλα λύματ᾽ ἔβαλλον, id est,& in mare sordes reiiciebant.Quin Platonem item ferunt,in Aegyptum ad sacerdotes,& Prophetas se conferentem,vt illorum sapientiæ placita perdisce-

ret,ſecum habuiſſe Euripidē quoq; , quē morbo implicitū,poſteaꝗ eſt maris aqua incolumitati reſtitutus,Sacerdotū opa,mox id verbis ita teſtatum, θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακὰ cuncta mortalium mala prorſus abluit mare. Verum vt addubitatio eximatur oīs,ſiqua etiānū reliqua ſit,ad purificationē ſcribit Proclus,ſulphur adhiberi,& maris aquam. Meminit Iliados primo Euſtathius Euripidis ſententiæ,cuius vſum non peruidit vir meo iudicio alias eruditꝰ, nam fluctuantibus verbis Poetæ ſenſum perlicit,nec aſſequitur tamen, vt qui in lubrico ſiſtere nitatur gradū.Ex iis,ꝗ prompſimus,liquere amplius poteſt.Sed & opera eadem enarrat̃ Catullianum carmen ad Gellium,de profano quodam,& inceſto,quod inſcite nimis , ac oſcitãter aut prætereunt interpretes,aut neſciunt.

Quid facit is,Patruum qui non ſinit eſſe maritum?
  Ecquid ſcis,quantum ſuſcipiat ſceleris?
Suſcipit o Gelli,quantum non vltima Tethys,
  Nec genitor nympharum abluit Oceanus.

Deus ſummus qua colendus ratione,Itē Dei filii,ac cæleſtes Dii.Dæmones quoq;. Cur Numeris indita Deorum nomina. Caput. XLV.

Porphyrius philoſophus ſingularis libro ſecūdo de ſacrificiis,& Diis,atq; Dæmonibus,ſapienti eſſe notiſſimū,ſcribit,malos quidē Dæmonas animaliū oblectari victimis,in q; eis futura portēdere.Deum aūt id genus ſacrificio haud quaꝗ egere.Qui ſane adorantiū perpēdit mores,id præcipuū, maximeq; oīm ſibi gratū ſacrificiū exiſtimãs,rectū,incōcuſſumq; de ipo iudiciū, & rebꝰ aliis Apud cæleſtē,diuināq; naturā eximia oblatio eſt,mēs pura,& a perturbationibus ſeiūctus,diſparatuſq; animus.Ne qđ Ariſtoteles inqt,illis cōuulſi, lancinatiq; carmina proferamus Empedoclis.Hinc Plato,addecere bonū virū ait,rem diuinā obire, atq; intereſſe ſacris,in quibꝰ rurſum malos inaniter allaborare teſtat̃.Idē Porphyrius alibi,Deū ſummū ſilentio puro,puriſq; de ipſo intelligētiis rite colendū,pręcipit . oportere nāq; cōiūctos, ſimileſq; Deo iā effectos noſtrā hāc ad Deū eleuationē,velut ſacrā victimā Deo dicare. Filiis autē eius , qui & intelligibiles Dii ſunt,laudē iā ex ipſo quoq; ſermone putat adhibendā.Scitu vero pręcipue dignū eſt,veteres illos, ſanctoſq; plane viros velut primitias numinibꝰ ex contēplatione quoq; ipa dedicaſſe,ceu atteſtarent̃,illā nobis ſuperna contributā largitate.Cuius vſus ad ſalutē verā ſit omnino neceſſarius.Proinde Pythagorici,cū in numerorū,linearūq; ſcientia plurimū verſarent̃,ex iis aliqua etiā eſſe Diis dicāda cenſuerūt.Et ex numeris aliū quidē Palladem aliū vero Dianā,aliū Apollinē,Rurſus aliū iuſtitiā,aliū temperantiā,ac ſimiliter in figuris. Porro Diis,quos ītra cælū cōſtitutos cernimꝰ,ſiue ii ſint errãtes,ſiue nullo ferant̃ errore,inter quos ſolē,lunāq; veneramur principes,cōmode ſacrari ignē poſſe , arbitrat̃ idē Porphyrius,veluti rē cognatā.Quę vero mandet Theologus,magnopere cēſet ſeruāda,vt animatū omnino Diis immolemus nullū,ſed vſq; ad farinā,& mel,terræq; fructus,atq; flores. Animata vero Dæmonibꝰ congruere,ſiue boni ſint ii,ſiue mali.Cæterū ꝗ attente, ꝗ religioſe, ꝗ q; ex deſtinato Deum cōprecari addeceat,optime oīm mōſtraſſe Pythagoras videt̃,Cū veneris inqt,in tēplū,adora, neq; aliquid interim,qđ ad victū pertineat,aut dicas,aut agas.Ex itinere pręter propoſitū non eſt ingrediendū templum,neq; orandum,neq; etiam ſi prope veſtibulū ipſum tranſiueris,nudis pedibus ſacrifica,& adora.

De Hippolyto quędam haud ingrata.Quis Pythia inſtituerit primus.ῥάχος ſρεπτὸσ qd.Itē Rhachia. Caput. XLVI.

DE Hippolyto Theſei filio in veteribꝰ memoriis pleraq; tū fabuloſa,tū veritatis haud inſcia cōperit,opinor,vel paulū modo literis imbutus, quæ mihi ſe de Gręco penu ingeſſere nup,iā hinc pergā cæteris cōmunicatū.Lego igitur apđ Trœzenios huic fuiſſe dicatū lucū,& in eo tēplū non abſq; ſimulacro,& quidē vetuſto,ad Diomedē referri oīa hęc,qui & princeps Hippolyto rem diuinā obierit.In Trœzene aūt Sacerdos eſt Hippolytus,cū vita progat̃ ſacerdotiū,& anniuerſaria celebrant̃ ſacra.Moris ē illud quoq;,vt anꝫ nuptias puellę reſectos illi offerãt crines.Necatū, equis diſtrahētibꝰ, nō arbitrant̃.Cęleſtē Heniochum,nec aliū putant.Id qđ honoris gr̃a illi ab immortalibꝰ cōtributū volunt. Quin a Diomede aſtruunt eodem Apollinis templum ἐπιβατήριον inibi eſſe dicatum, q; in reditu ab Ilio euaſiſſet tempeſtatem,qua Græcorum afflictæ ſunt opes.Principem quoq; Pythia inſtituiſſe certamina . Eſt in

Trœzenio agro ad mare pergentibus κότινοσ.i.oleaster, ῥάχοσ ϛρεπτὸσ ab illis nuncupatus. Si quidē quęcunq; sterilia dicunt Trœzenii Rhacha. ϛρεπτὸν vero cognomināt, quoniā implicitis eo habenis, euersus sit Hippolyti currus. Alioqui ϛρεπτοὺσ dicūt Græci εὐμεταβόλουσ.i.facile mutabiles, sed & torques, & in manibus Psellia. Vbi vero Lucianns ait, ἢ ἐλπίζει κάνδυν πορφυροῦν, καὶ ϛρεπτὸν χρυσοῦν.i.vel Candyn sperat purpureū, & streptū aureū, fuit q annulū interpretaretur. Rhachia aūt dicit̄ petrosus locus, præcipue litus.

Super Gorgia & Protagora paucis adnotata quępiā. De Opinione dignum relatu.

Caput. XLVII.

DE Gorgia Leontino, & Sophiste Protagora in veteribus memoriis pleraq; obseruata non incuriose, adnotauimus, verū ea nūc transponere, non est consilium. Sunt em̄ pertrita plerisq;, & in nulla non diatriba recātata sæpius. Qđ tamē Aeliani monumenta ꝓxime voluēti se ingessit, ad Ceritū tabulas reiicisse nequeo, aut tanq̄ νόθον, dispunctū confodere, qui mos in carminis Homerici perpensione veteribus Criticis fuit, vt quos nō probarēt versus, de familia tāq̄ diminutos capite, summouerēt. Igit̄ olim inquit, inter Gręcos opinione, ac gloria celebres habiti Leontinus Gorgias, & Protagoras, cæterū a sapiētia plane aberāt tantū, a viris q̄tum deficere aduertimus pueros. Proinde dilucet, arbitror, sæpius opinionē nec accurate introspicere, neq; item audire. Ex quo falli eā crebriter, vsuuenit, & nunc quidē ad gratiā dicere, vel facere, nūc etiā mentiri. Sed hāc partē græce sic Aelianꝰ, ἔοικε γὰρ πωσ ἡ δόξα μὴ πάνυ τι ἀκριβὲσ μήτε ὁρᾶν, μήτε ἀκούειν. ἐνθέντοι καὶ πολλὰ σφάλλεται, καὶ τὰ μὲν καταχαρίζεται τὰ δὲ ψεύδεται.

De Suadelę sacello apud Sicyonios, deq; Apollinis templo ibidem. Aegiale, q̄ & Sicyon, vnde nominis indepta rationē. Diana πειθώ. De Lynceo, & Hypermestra. Pyrsos, & deriuata.

Caput. XLVIII.

IActatū prouerbii modo īter Gręcos animaduerto, οὐκ ἔϛι πειθοῦσ ἱερὸν ἄλλο, πλὴν λόγοσ, eo fere sensu, Præter orationē non esse persuasionis Sacellū aliud. Ad hęc q̄ nobis ex Gręcorū viretis floridioribꝰ pręcerpta, vt se inter legēdum obtulere, nō cēsui differēda. Sūt vero hęc, apđ Sicyonios πειθοῦσ Sacellū causa eiusmodi fuisse excitatū, etiāsi nullū viseret̄ simulacrū. cū Pythonē Apollo, & Diana pemissent, Aegialeā petere institerūt, καθαρσίων εἵνεκα.i.vt expiarent̄ Cæterū vbi inter eundū exterriti forēt vehemētius, eo fere loco, quē ex euentu φόβον dixere, hoc est terriculū, in Cretā diuerterūt ad Carmęnora. Mox aūt in Aegialēses crassari morbꝰ cœpit, consulti cecinere vates, placari oportere Apollinē, Dianāq;. At illi pueros septē ac fœminei sexus totidē virgines ad fluuiū emisere Sythā suppliciter Deū, Deāq; apprecantes, q leniti iis Acropolin, q̄ tūc erat, ferunt̄ repetisse, locusq;, ad quē adiere primū, Suadelę sacellū habuit. Insequētibꝰ quoq; annis idē seruatꝰ supplicādi ritus, in Apollinis festo flumen Sythā petētibꝰ pueris, Deosq; ad πειθοῦσ sacellū adducētibus, mox vero reducentibꝰ ad Apollinis templū qđ in foro visitatū qnq; fuisse, auctor Pausanias est. Vetustū vero a Prœto extructū fabulantur, ꝙ inibi puellæ furorē desierint. Memorant̄ & hęc, lanceā, qua suem confecisset, inibi a Meleagro dicatā. Vbi etiā Marsię tibias appēsas tradūt. Verū incēdio postea orto, consumpta periere oīa. Sed mox tēplū cū statua reparauit Pythocles. Quæ vero antiqtus Aegiale nuncupabat̄ ciuitas ab Aegialeo, q Autochthō cōparuit ibidē primꝰ, sicuti memorāt Sicyonii, & ē a Pausania repetitū, tēpestate insecuta Sicyon dici cœpit de regis noīe, quē ex Attica ascitū Lamedō sibi generum adoptarat, filia illi Zeuxippe tradita. Fuit apđ Argiuos ad regionē, quā vocāt δέλτα, Dianę sacellū cognomēto πειθοῦσ. Id ab Hypmestra excitatū, ꝓdit̄ memorię, cū ī iudicio patrē reiiecisset a quo illi facessebat̄ negotiū, ꝙ Lynceo ꝑpcisset, extra q̄ proposuisset is. Visebatur inibi Aeneæ quoq; statua, ænea. Nec lōge aberat Hypmestræ ipsius, ac Lyncei monumētū. Sed & Hypermestrę Amphiarai matris. In hac vero mētione dignū relatu, qđ Poetarum enarratoribus obfuerit nil, ab Argiuis quotannis festum agi, qđ πυρσὸν vocent, id est facem, quoniam emēsi periculum a Danao Lynceus, & Hypermestra facibus consecutæ salutis e longinquis speculis signa prætulerint. A Lynceo item Lyncea regio nuncupata, quā mox Lyrco incolente Abantis filio notho, Lyrceam quoq; nominarint. Pyrson vero, nequid prorsum, quod frontem contrahat, reliquum fiat, nunc facem dicunt, nunc quæ facibus dantur signa, vel ignibus quouis modo. Sunt etiam nymphæ, Pyrsanides quæ dicuntur, id est πυρσανίδεσ. Pyrsophorum vas nuncupant grādius,

cui succensa imponerentur ligna. Signat & λαμπαδοφόρον. Pyrolophos. i. πυρωλόφους Lora vocant ab vstulatis recisa coriis.

Lampadum festa Athenis. Qui sint Lamprophori, & Lampimones. Lampias. De Lampria, & Panathenæis.

Caput. XLIX.

LAmpadum, siue facum certamina fuisse Atheniensibus tria, videor obseruasse in libris, tribus dicata festis, quorũ sunt noĩa, Panathenæa, Hephestia, Promethea. Scribit vero Ister, Atheniẽses primũ faces Vulcano fecisse, ignis primitus reperti ratione, ac mortalibus communicati. De Prometheo id cõperi amplius, qđ obseruauit Pausanias quoque, esse vtique in Academia dicatã illi aram, vnde lampada succensam gestantes currendi in vrbem initia auspicentur. Certaminis lex est toto cursu inextinctam seruasse facem, siquidem cum flamma perit primo, & victoriæ spes. Præsto autẽ secũdus est, cui si itidem extinguatur, eo reiecto, subit tertius ac deinceps: nemini prorsum victoria relicta, si omnibus lampadum inter extincta euanuerit flamma. Hæc breuiter præfloraſſe ex veteribus memoriis, nullum fuerit dispendiũ operæ, quando iis non parum sensa iuuantur Poetarum. Quorum non vulgaris eruditio sæpe carminibus inserit, quæ haud facile assequare, ni librariam supellectilem diurna versaris manu, nec nocturna minus, vel vltra satietatem, vt scias Elementarios, vel ἀναλφαβήτους quoque nullo posse concoqui stomacho, dum sibi Herculis cothurnos inducũt subinde, & in harena haudquaquam sua colludunt. Verum vt superpondii non desit aliquid, apud Aristophanem λαμπροφόρους animaduerto dici λυχνοφοροῦντας, id est Lychnum gestantes, ita enim scribit, οἱ γὰρ ἄνδρες ὥσπερ λαμπροφόροι ὄντες, ἀποκεκύφαμεν. Lamprias Plutarchi Cheronei filius πίνακα conscripsit, id est indicem eorum, quæ literis mandata a patre forent in Græca, & latina historia. Lampias vero nunc sol dicitur, nunc lumen. Lamprimon, id est λαμπρείμων splendide indutum significat. Sed illud forte retulisse prꝺstiterit, Panathenæorũ celebritatem ab Erichthonio Vulcani inductam primo, cum vicatim disiectum Atheniensem populum in ciuitatem euocasset, quod insequentibus annis amplius impleuerit Theseus. Dicta prius ferũt Athenęa, duobus generibus, erant siquidem, quæ celebrarentur διὰ πεντα ετηρίδος, id est quinto quoque anno, quæ etiam magna nuncupabantur. Erant & quæ quotannis repeterentur.

Quo pacto Thebanus Ismenias Persarum regem adierit Legatus, nec adorauerit tamen. Quibus muneribus affici assuerint ab eodem legati. Dorophoria quid.

Caput. L.

ISmeniæ Thebani factum, vt sapiens, & prorsus græcum circunfertur imprimis, & laudatur. Legatione fungebatur is pro patria ad Persarum regem. Eo vbi ventum, vt admitteretur enixius operam dabat. Thraustes erat militum Tribunus, simul & admissionum magister, qui ad Ismeniam intuens, ac renidens vultu, per interpretem Nobis inquit, ὦ hospes patria lex est, vt regis congressum affectans non prius confabulandi fiat compos, quam illi cultum exhibeat adorationis. Quare si per te ipsum grata tibi functio est, opportunum, accõmodũque est, iam te legi satisfacere, id si recusas, mea licet opera vtare, & tibi, etiam si adorationem aspernare, negotium omne effectum dabo. Quinimmo inquit Ismenias, ducas me, percupio. Vbi vero ad conspectum regis peruentum, mox annulum detrahens sibi, ad illius clam proiecit pedes, ac inde celeriter proclinatus adorantis specie, illum arripuit. Atque ita consilii vafricia, & regi paria facere est visus, & suæ gẽtis instituta transgressus minime est, dedecus eiusmodi haudquaquam ferẽtis. Quo factum, vt omnium abiret compos, quorum nomine venerat Legatus, immo est de more quoque donatus amplissime, siquidem vndecunque adessent Legati, muneribus affici a rege assuerant. Ea vero fere genus hoc erant, vnicuique argenti signati, qđ ἐπίσημον nuncupant Græci, Babylonium talentum, Phialæ argenteæ talentorum duorũ indicatura. His accedebant Psellia item cum Acinace, ac Torque, στρεπτὸν vocãt. Nec Medica deerat stola. i. μηδικὴ στολή, quam dicunt Dorophoriam.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD VENERANDVM BAPTISTAM EGNATIVM, VENETVM, ORATOREM CLARISS. PRAEFATIO SEPTIMA.

CVm forē chalcographis mox paulo libellos nostros Antiquarū Lectionū iam affectos, formis excudendos traditurus, necdum Venetias appulissem, vixq; te, vir doctissime visum alias semel, aut bis omnino, de facie nossem, fama tamen celeberrimi nominis permotus mecum ipse conceperā, per epistolam operi iam ad vmbilicos perducto, mittendoq; manu inseram tuę beniuolentiæ auspicia captare, vt qui esses eisdē, quibus nos, initiatus literarum sacris, nec liuidulę mētis labecula, vti assolet, ac cecinit Hesiodus, vel minima litus dicereris obscurior. Quo sane argumēto rem mihi, qđ dicitur, prorsus factam, non difficilis erat coniectatio. Sedenim postea q̄ tecum in amplissimo Diui Marci foro sum congressus, eam tibi adesse interiorum literarum scientiam animaduerti, eam, qđ egregie sum admiratus, quando nil rarius, animi tui synceritatem, & minime in aliena gloria corrugatam frontem, & qđ sequens est, probitatem, præsigni iunctam diuinorum curæ perspexi, vt qđ nisu haud ita magno petebam prius, & opera, vt sic dicam, parerga nunc ὅλῳ τῷ ποδὶ, immo & animi tota vi putem vendicandum. Quin etiam meum hoc institutum abs te digrediens retexi statim, ac tu, quo soles, vultu liquide sereno mihi adnuere es visus Accipe igitur mi Baptista Lodouici tui munusculum, non psyricum omnino, quoniā pro virili tuę virtutis gloriam circunferimus, inq; æuum protollimus, ac bonarum artium studiosis videmur ostensuri, esse, qđ nostris gratulentur temporibus, quæ viro multa in literis claritate, & moribus exactissimis fuerint cælitus insignita. Momenti nec minimi, aut tralatitii illud quoq;, visum iri me, dum priuatim operis mei partem tibi nūcupo, dicoq;, ac ad legendū lacesso, ex doctorum decuriis neminem vnum reiiecisse, etiamsi Persius est is, nec prorsum, qđ ille fecit, Tarentinis, vel Consentinis scripsisse. Qđ & lucubrationum nostrarum initio sum visus abunde, prolixeq; testari. Sed Accio idē qđ Titio ius sit apud me. Ipse vero sic statuas velim, esse me tibi tam deditum, q̄ qui maxime, proinde siqua in re tuis rationibus opera nostra fieri melius potest, omnem me subiturum aleam vel summa alacritate, iam hinc certius tibi pollicearis, licet.

Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI SEPTIMVS.

Veterum sacrificia cuiusmodi fuerint. Quid proprie Thysia. Lucos colēdi, & arbores quæ sit ratio. Qui immolarit animalia primus. Seamnæ Deę. Victimarū probatio. Molę ratio, seu Prothymatis. Parasiti qui. Episition, Epision, Chernips. Callimachi Aetia. Vocabula plura ad rem diuinam pertinētia. Ritus sacrorū varii. Hippades quid, & Appiades. Plinii locus discutitur.

Caput Primum.

POSTEA vero q̄ in sacrificulos ritus volentes incidimus, rē latius exequemur, flores modo rerum, qđ & in cæteris facere consilium est, præcerpentes. Thysiam putat Porphyrius, dici proprie, quæ ex hęrbis fiat Diis, litationem, siquidem initio rerum, quæ cælestibus oblata sint sacra, non myrrhas ait fuisse, non Casias, non item Crocum, sed hęrbā virentem, veluti terrenę potentiæ progerminantis primitias quasdā, manibus offerebant. Quippe arbores ante animalia fuisse a terra ꝓductas. Hęrbas vero etiamnū añ arbores ipsas. Igit̄ ex herbis ītegras quasdā sumēres cum foliis, & radicibꝰ, ac fructu simul cōcremabāt, eaq; exhalatione, ac fumo Diis litabāt. Quāobrē ab ea, quā facerēt, exhalatione, quā Thymiasin Gręci dicūt, Thysia quoq; deflexa est. Proinde sanguinariū cultū nō recte ea

nuncupatione censeri. Ex iis porro fontibus propagatũ contẽderim, vt arbores quoq; veluti nu
minum censerent templa, & simplicia rura prisco ritu Deo pręcellentẽ arborẽ dicarẽt, nec auro
vel ebore fulgentia simulacra venerarentur magis, q̃ lucos, in quib⁹ & silentia adorarẽt ipsa. pu
to, quia summatem Deũ silentio, vt prętexuimus, adorandũ prisca censuit Theologia. Eo certe
progressa res est, vt tũ numinibus suis dicatæ arbores perpetuo seruarentur, tũ alicubi, vt apud
Indorum plerosq;, numinũ colerentur vice. Quin & Syluanos, Faunosq;, & id gen⁹ numina alia
Syluis perinde ac Cęlo attribuerẽt. Apud Athenienses quoq; aram fuisse, Pausanias scribit, quã
vocabant Διὸσ ὑπάτου. i. Iouis eximii, vbi animatũ sacrificabãt nihil, sed πέμματα modo, id est
bellaria apponẽtes, vino prorsum abstinebant. Hic vero ipse cultus, quo cælites victimarũ cruo-
re placatos volumus, hominũ putatur iniquitate post multo irrepsisse. Miseratione, lachrymas
atq; luctum, germinibus terræ deflorescentibus, offerre diu veteris fuit instituti. Melissea Cre-
tensiũ regẽ Didymus scribit, omniũ principem Diis sacrificasse, ac ritus nouos, sacrorumq; in-
troduxisse pompas. Cuius filię Amalthea, & Melissa Iouem puerum caprino lacte confouerint
ac melle, vnde datus fabulę locus. Melissa vero prima Sacerdos Matri magnę a patre constituta
effecit, vt eiusdẽ sacerdotes semper Melissæ nuncuparent. Proditum vero a nostris est, animal oc
cisum primo a Martis filio Hyperbio, Bouem a Prometheo. Hinc, vti assolet, victimarũ enata su
perstitio, & suę sacrificantibus dictę leges. Vitulum probari, si articulũ suffraginis cauda cõtin
gat, breuiore non litari. Vitulos itẽ ad aras humeris hominum allatos non fere litare, sicuti nec
claudicante, nec aliena hostia Deos placari, nec trahente se ab aris. Cæsarem vero Tranquillus
scribit, religionem huiusmodi contempsisse, ac proripiente se victima, nihilominus prospere pu
gnasse. Vlcerosam victimã sacris non adhibebant, nam nec de cælo seruabant vlcerosi Augures
ꝗ sit vlcus diminutio corporis quæpiam, atq; pollutio. Græci moris erat, Tauros quidem ex-
plorare farina apposita, Capros vero ciceribus. Nã si gustare abnuissent, concipiebãt inde, haud
valere satis. Capras vero etiam frigida aqua. Nec omnino secundum naturæ modum se habere,
qđ inter libandum iaceret, velut immobile. Græcum fuit id quoq;, si cælitibus rem obirent diui
nam, sic hostiæ collum refringere, vt cælum spectare cogeretur. Q; si ad inferos sacra spectarẽt,
terram inspiciens immolabatur. qđ priore diximus loco, nuncupatur ἀῢ ἐρύειν id est retro tra-
here. Coxas porro cum inguinibus, Cnissa, quã & Cnissarion dicunt, id est pinguedine operien
tes comburebant, censebatur enim pars hæc pretiosa imprimis, tum incessus ratione, tum quia
indidem se promit genitale semẽ. Apud Delphos nullum reddebatur oraculum, ni ab imo tota
prorsum victima contremuisset, atq; inter immolationis ritum membra omnia vibratius fo-
rent agitata. neq; enim, vt in aliis, sufficere capitis commotionem, sed omnibus oportere parti-
bus quati cum tremore, ac crispante sono. Animalia sacris non incongrua vocant Græci Artia,
& Atoma id est integra, insectaq;, item μὴ ἔμπηρα, id est non decurtata, immutilata ve. Solon ve
ro ἔμπηρα nuncupauit ἀφελῆ. Sacrificiorum autem alia (vt nec hoc pręteream⁹) dicebantur
Epitheta, qđ relatu equidem censui dignum, quę patria non erant, Sicut item festa Epitheta, ve
lut dicas adiecta, appositaq;. meminit in Areopagitico Isocrates. nam & quæ Areopagitæ iudi-
cabant, ac patria non erant, eodem censebantur nomine, qđ ex Lysia manifestum fit, qui etiã epi
stolas nuncupat epithetas in oratione contra Thrasybulum. Sed non alias intelligit, q̃ quę cui-
piam dentur ad alium perferendæ, nam dicere moris erat, ἐπέθηκεν ἐπιστολὴν, id est dedit, vt apđ
Demosthenem. Sed ad rem. Alia Dorophorica nuncupabantur. Alia Apolytrotica. Alia Diale
ctica. Item quædam Apoplestica. Sunt & quæ Athyta vocantur, id est ἄνευ θυσιῶν, id est sine sa
crificiis. Ad quæ Plautinum illud respicit, Sine sacris hęreditatem sum adeptus offertissimam.
Quæ vero ante sacrificium fieri consueuere, Prothymata vocãtur, vt est vaporatio thuris, aut
id genus primitiæ quæcunq;, vt siligo, vel etiam placentulæ. Prothymata dicunt οὐλοχύτας
id est ordeum sale conspersum, ꝙ ante sacrificium aris infundebatur, Erat autem augurium
futuræ frugum fertilitatis, vel vt diuinæ bonitati gratos se ostenderent, ꝙ desitis glandium ci-
bis ad mitiorem peruenissent victum. In quo vsui deseruisse primo ordeum, vetus opinio est.
Vnde illi nomen apud Græcos. nam dicitur Crithe, παρὰ τὸ διακριθῆναι, ꝙ eo comperto a bru-
tis discerni homines, ac sequestrari sint visi. Dicebantur ordea item Olæ, vnde & Vlæ, quia in-
tegræ vorarent, necdum molendi vsu cõperto. Inspergebãt quoq; sal nõ ꝑpter naturalem modo
fertilitatẽ, & repetitã in alimoniis gratiã, sed amplius, quia sit amicitię symbolũ, vnde & hospiti
bus apponitur ante cibos alios, quo innuitur amicitiæ firmitas, etenim durationis causa corpo-
rũ plerisq; pnoscit sal. Aut qa velut ex aqs sal multis, & fusilibus coit solidum quiddã, & vnũ, sic

ex diuerso cōuenientes coalescant animis. Libabatur & vinū, qm̄ & ipsum clementioris initium habet victus. Id erat merum, vt significet̄ mētis integritas a dolo, & mendacio seiungenda. Sacrificium plenū, perfectūq; ex Sue putabatur cōstare Tauro, Hirco, ariete, Vocaturq; Trittys, Sed Atheniensibus sue tantū cōstabat, Ariete, Hirco, sicuti apud Romanos Solitaurilia ex sue, oue, tauro. Prosodia dicebant, quę adducerent̄ Diis sacrificia, aut pompam etiā, ἀπὸ τῶν προσόδων, id est a prouentibus. Sed & eo noīe poemata intelligunt̄ a Lyricis concinnata, quę in deorū Pan agyres dicerentur. Hypeccaustria vero apud Solos Palladis erat sacerdos, sic nuncupata, q̄ ple raq; auertendis malis sacra obiret. Hypeccaumata igniū vocant alimenta, necnon perturbatio num fomites παρὰ τὸ ὑποκαίειν, a suburendo. Crithologos apud Opuntios inuenimus appellatos, quia in veterū sacris plurimus erat Ordei vsus, qđ Crithen dicūt. proinde colligendis sacrificiorum huiusmodi primitiis præfectum sic nominare instituerūt. Erāt porro ibidē sacerdotes duo, alter quorū, quæ ad deos, alter quæ ad dæmonas pertinerent, obire solitus. Apud Delphos Hosiotera vocabant, q̄ hostiā immolaret. Sūt vero ibi quinq;, quos Hosios dicunt .i. sanctos pios ve, ii per omne tēpus cū p̄phetis perficere multa consueuerant. Phaselitas in Pamphilia legimus pisciculis sale conditis placare Deos cōsueuisse. Imprimis vero Cabro Deo salsamētis itē diuinā rem peregisse. Scribit Demetrius Phalereus in commētatione περὶ ἑρμηνείας, Aegyptiorū esse moris, septem vocalium modulata enūciatione Deos collaudare, hocq; esse illis Tibiarum, ac Citharæ loco. Ioannes grāmaticus in Hesiodi cōmentario, σπονδὴ, id est Libatio inquit, est vini affusio in id, quod immolat̄. Thyos aūt intelligitur thymiama, quo nomine Aromata nuncupantur. Ea Thucydides ἁγνὰ θύματα vocat. i. sacrificia pura, cuiusmodi thus, myrrha, veluti impura censeant̄, quæ sanguinariā habent effusionem cū animalium cæde. Prope Asopum Dearū visebatur templum, quas σεμνὰς dicunt Athenienses, Sicyonii Eumenidas, quarum diem festū annis singulis agunt die vna, oues immolāt vtero gestātes, mulso libant, & floribus vtunt̄ p̄ coronis. Pausanias auctor. Victimarū carnes Theothyta dici inuenio, id valet, Deo immolata. Moris autem fuit ex legis præscripto, vt a re diuina redeuntes domesticis ex sacrificio porticulam proferrent. Qui colligendo præficiebantur sacro frumento, vt prodidit Crates, Parasiti antiquitus sunt nuncupati. Hinc & locus, in quo id reconderet̄, Parasition dictum, vt vero nunc Parasitus appellatur, prodiisse primū ab Alexide putat Carystius Pergamenus. Sed & apud Epicharmum mētio est. Quin ante omnes parasitū induxisse Homerus animaduertitur, quem appellasse φίλον εἰλαπιναστὴν videt̄. i. amicum mensalem. Veteres poetæ parasitos dixere Colacas, id est adulatores. Alexis duo parasitorū genera facit, Commune vnum, alterū vero Semnoparasitū dicit, ex Satrapis, ducibusq;, vtrisq; tamen vnum incumbere adulandi studium. At Sinopeus Diodorus facete admodum artes reliquas non a diis, sed a sapiētibus excogitatas viris dicit, verum parasiticam esse Philii Iouis inuentum. Sunt qui parasitos item Episitios nuncupent, dicunt̄ autem eo nomine, qui cibi modo gratia subseruiunt, laborātve, nā & Episitia vocamus, quæ in aliamoniam dantur. Epision vero est muliebre pudendum. οἰκόσιτον appellant, qui citra vllā mercedem ciuitati operam pręstat. Sicuti Sitocuros inutilis intelligitur, ac frustra connutritus. Ad sacrorum porro morē pertinet illud quoq;, expurgari solitos adeūtes inspsionibus aquæ, in quā torrem ex altari, vbi rem diuinā obiissent, prius restrinxissent, quæq; Chernips diceret̄. Orgeones dicuntur, qui deorū honori, aut Heroum conueniunt, nam ὀργιάζειν sacrificare est. Vel q̄a ὀρέγουσι τὰς χεῖρας, id est protendunt manus, vel etiā quia in Orgadibus, & nemoribus sacra obirent. Sunt autem Orgades montanæ regiones, & incultæ. Hippadas legimus quandoq; dicta sacrificia Athenis, quæ mitterent, qui vocabantur ἱππεῖς, id est equites. Nam Atheniensis populi tres erant partes, Pentacosiomedimni ab agrorum, quos colerent, mensu ita nuncupati. Equites potentia inferiores, sic dicti, q̄, si vsus ita ferret, equos alere singuli possent. Thetes autē id est θῆτες, tertium tenebant ordinem, qui ad magistratus nō admittebant̄ quidem, a iudiciis tamen, & cōcionibus nō reiiciebantur, vt nō deesset omnino, vnde ali possent. Illud monitos hac parte rei latinę studiosos volumus, expendant Lynceo, qđ dicitur, an huc retorqueri Plinianū illud ex. XXXVI. libro possit, Entochi Appiades & Hermerotes. Quid Appiades sint, necdum sibi compertum, ingenue fatetur Hermolaus, Hippiadas vero esse statuas mulierum equestres, cuiusmodi Amazonū fuerit, q̄ mortalium primæ scandere equos sint ausæ, sicuti orator p̄didit Lysias. Quid vero si Hippadas legēdum astruas, & illam sacrorum pompā ab Entocho pictura expressam intelligas? Appiadas deas pud Ouidiū legimus libro de arte amandi tertio.

His Venus e templis multo radiantibus auro

Læta videt lites, Appiadesq; Deę. Et rursum de Remedio amoris libro secundo,

Turpe vir & mulier iuncti modo, protinus hostes.

Non istas lites Appias ipsa probat.

Appiadas dici Deas interpretantur Grammatici, Venerem, Pallada, Pacem, Concordiam, Vestam, prope Cæsaris forum erectis earum tẽplis, nuncupari vero sic ab Aqua Appia, quæ in idem deducta forum esset. Nam epistol. familiarium tertio. M. Tullius per iocum ad Appium scribẽs, Idq; me inquit, quoniam tu ita vis, puto nõ inuita Minerua esse facturum, quã quidem ego si forte de tuis sumpsero, non solum Pallada, sed etiam Appiada nominabo. Hippardium vero fera est ab equo nomen sortita. Deniq; vt nimio plus tumescens repercutiamus caput, paucula adiiciamus modo. Philothytas vocari interdũ supstitiosos aliquos, nullo nõ tempore diuinis rebus incumbentes, vt hac ratione fiant citra nocumentum. Magnã fecit iacturam Græcia, magnam & nos post illam, interceptis aut vetustate, aut temporum incuria Callimachi Aetiis, quo opere is multorum, quæ ad sacra pertinerent, ac id genus aliorũ causas ingeniose rimabatur, quod ex veterum aduocationibus liquet amplius, Sed quod est apud Varronem, Vetustas pauca nõ deprauat, multa etiam tollit. Addamus illud quoq;, Vlochytas accipi a nõnullis nõ Prothymata, qđ diximus, sed ipsa potius vasa, ex quibus Vlę fundebãtur. Vlas vero a partis nomine, quod adnotauit etiam Dion, miscellam intelligunt ex ordeo, & sale materiam.

Sacrificia esse velut medicamenta. An Deo cõtingat affectio aliqua, nobis adorãtibus. An necessaria sit eius, quem colas, cognitio. Quam partẽ spectare adorantes debeant. Mutilatos a sacris arceri. Plinius illustrat. Telos quid, & Teletæ. Ebrietas in sacris pmissa, vnde dicat μεθύειν Telesphorus. Engastrimythus. Caput. II.

SAcrificia Heraclitus inter philosophos veteres non incelebris, medicamenta nuncupare solebat, quoniã præpotentis pharmaci vice a morbis animam expurgent, in hac generatione concretis. Sed ingerit se quæstio theologumena tractãtibus, an res diuinas obeũtibus nobis, Deo cõtingat affectio aliqua. Porphyrius quidẽ suspicabat̃, non dæmones modo, sed deos quoq; passione affici nonnulla, quoniã inuocationibus moueant̃. Iamblichus arbitrat̃, Deos, nõ q̃a inuocentur, moueri ad impertienda hominibus bona, sed sponte nos ad bonũ prouocare, nobisq; inuocãdo cõuersis occurrere vltro quippiã monstrãtes, elargientesq;. Supplicationes porro animũ diuino aptũ influxui efficere, qui tum vltro, tũ facile perueniat, ppter diuinã amicitiã omnia cõnectentẽ. Q; si a benefica Deorũ cura, ceu a clarissimo solis lumine, abeamus longius, densioribus nos statim tenebris circunfundi, tuncq; iratior dicit̃ nobis deus, quem tunc demum credimur remollire, si suppliciter ad eundẽ cõuertamur. Lenimentũ id genus deo affectionẽ infert nullã, imo a perturbatiõibus sequestrat animũ. At enim inferat aliquis, Quid si quod colis, ignores? Porphyrii, quẽ iam aduocamus sæpe, sententia est, diuinorũ cognitionẽ, perspicientiamq; rem censeri pculdubio sacrã. Inscitiam vero, atq; caliginẽ prorsus prophanã. Putat hæc propemodũ vera Iamblichus item. Verũ operationem religiosam lõge arbitratur intelligentiæ anteponendã. Quippe solam hanc censeri perefficacem ad cõparandam animæ cum diuina natura deificam vnitatem. Siquidem sacrorũ, quæ recte, riteq; præstentur, eam esse potentiam, vt etiã si minus ea noueris, pio tamen persequaris affectu, nihilominus efficacissima fieri. Neq; enim per intelligentiæ claritatẽ connecti nos deo. Alias nemo nõ philosophiæ imbutus mysteriis diuinæ, ac deificæ compos fieret vnionis. Iam illud veteris fuerit supstitionis, qđ in Asclepio Mercurius scribit, deũ adorantes si medius affulserit dies, debere in Austrũ conuerti. Si vero dies sit occiduus, in occasum. Si se tũc primũ promat sol, exortiua esse spectanda. Magorũ plures vitę pręsentis velut mancipia, bonisq; inhiantes corporeis, corporea excogitarunt sacrificia, votaq; viuis stellarũ corporibus, viuoq; mũdi corpori accõmoda, consecuturi inde, q̃ expeterent pręcipue. Platonici mũdanis Diis sacra obeũt corporea. Supioribus segregatã putãt dicãdã esse sanctimoniã. Principi vero segregatissimã. Qđ & Apollonio Tyaneo cõprobatum scimus. Quo autẽ ritu, quave mẽtis pietate adorationẽ obire legitimã in gratiarũ deceat actiõe, is operis eiusdẽ fine exequit̃ venustissime. Et libro Enneadis q̃ntę primo Platonicus Plotin9. Verũ adiiciam9 superpondii aliq̃d, priusq̃ ab hisce digrediamur, ac Plinii locũ illustremus, qũ libro naturalis historiæ septimo. M. Sergium scribit, de rebus strenue a se gestis orationẽ habuisse, cum a sacris arceretur, vt debilis. Quippe in nostra item religione magnopere seruatũ, sciunt omnes, citra superioris laxationem mutilatos, deminutosq; corpore sacris non facile admoueri. Id ipsum & ve

teribus cautum, monet Declamationum quarto Seneca, ubi de Metello inquit, Sacerdos integer sit. Metellus pontifex, cum arderet Vestae templum, dum rapit palladium, oculos perdit, sacerdotium illi negatur. Et mox contra Metellum, Sacerdos non integri corporis quasi mali ominis res vocanda est. Hoc in victimis notatur, quanto magis in sacerdotibus? Sed et libro Antiquitatum secundo Alicarnaseus Dionysius sacerdotes a Romulo lectos scribit, genere excellentes, simul et virtute praestantes, nec tamen inopes, aut corpore ulla ex parte trunco. Illud porro nec omittendum in mentione ista, cuius auctor Herodotus est, Libyci potissimum fuisse moris, in templis ululare, quod tamen proprium fuisse mulierum opus, innuit idem, ab illis vero in graeciam propagatum. Amplius item largiusque rei divinae causa invitare se, credebatur fas, unde et μεθύειν inflexum Aristoteles putat, quod ebrii fierent μετὰ τὸ θύειν, id est post sacrificium. Quin dapes, et convivia dictitabant θοίνας, ab θεὸς, et οἶνος, velut deorum gratia vino amplius indulgendum foret. Telos item pro sacrificio positum invenimus. Teletas vero tum mystica, tum maiora dici festa novimus, quoniam non citra grandiorem impensam fierent, τελεῖν namque impendere est, unde et qui multa profundunt dicti Polyteles, qui pauca, Euteles. Telesphorus autem ad Teletas pertinet nihil, colebatur a Pergamenis, ut Deus, ἐκ τοῦ μαντεύματος sic nuncupatus, quem inquit Pausanias, Acesion dicunt Epidaurii, Euameriona Sicyonii. Sunt qui τελεσφόρον vatem interpretentur perfectum, aut etiam Engastrimython, de quo alibi plura. Dici et Telesphorus valet opportune fruges producens.

Lachrymarum ratio. Plinii locus declaratur. De Oculorum Canthis, et Thalamo eorundem. Item Metopa quid. Caput. III.

LAchrymę in hominis ratione non apud simplex modo vulgus, et pullatum circulum, sed apud eruditissimum quenque singularis sunt admirationis. Nam Plinius ille doctissimus, de quo persuasissimum est, indoctos esse, quibus ille non sapit, cum de oculis ageret, ita prodendum putavit. Hinc illę misericordię lachrymae, hinc fletus, et rigantes ora rivi. Quis ille humor est in dolore tam foecundus, et paratus, aut ubi reliquo tempore? Proinde non absurde fecerimus, si in medicorum diverticula, ut saepe alias, parte quadam deflexerimus, non altiore modo doctrina, sed et varietate, ut alibi interfati sumus, legentium animis plurimum allatura iucunditatis. Cum igitur constet propemodum, non esse aliud lachrymas, quam aquosum humorem ab oculis profluentem, quam habeat is rationem, amplius scrutandum. Sic autem comperimus. In secunda, tertia, et quarta digestione humoris superfluitates aquosas secerni semper. Siquidem in hepate concoctionis secundae potestate aquositas gignitur. Eius magna pars contruditur per emulgentes venas ad rhenes. Percolata inde a sanguine, ac sequestrata per meatus, qui Vritides nuncupantur, in vesicam delabitur, ac egeritur denique. Quicquid vero substitit cum sanguine, ut sit eius vehiculum, fertur cum eodem ad venarum extrema, quae oculos pertingunt, et inde est lachrymarum materia. Contingit id ipsum et cibi perfectione tertia, cum sanguis convertitur in humiditatem primam de secundis. Fit et in postrema, cum humiditas prima de secundis transmutatur in secundam, et tertiam. Obiter tamen sciendum, in concoctione ultima duplicem secerni superfluitatem. Altera quarum crassior sit, unde proveniant, quae in corporis superficie visuntur, sordes, et insuper narium mucus, aurium quoque marmorata. Subtilis altera, quae quandoque in vaporem, in sudorem alias modicum, tenuemque dilapsa commutatur, necnon oculos scandens lachrymis argumentum praebet. Semitas vero duas Anatomici deprehendere, per quas ad oculos lachrymae surrigantur. Priore loco venas statuunt, quae in fronte sunt, et temporibus ad oculos productae. Deinde esse intestinos meatus, qui eodem protendantur, quamquam monstratur et callis tertius, quia profluens humiditas in nares per ossium foramina in oculos desinentia, corrivatur in illos. Verum, ut haec liquidius percipiantur, Sciendum est duos esse in oculis angulos, quos in medicorum Isagogico Canthos nuncupat Galenus, et Paulus Aeginita in oculorum vitiis libro tertio. Avicenna Almacheni, tempestate nostra medicę artis studiosi Lachrymalia. De iis primo de Animalium historiis Aristoteles ita scribit, κοινὸν δὲ τῆς βλεφαρίδος μέρους τῆς ἄνω καὶ κάτω, κανθοὶ, δύο μὲν πρὸς τῇ ῥινὶ, δύο δὲ πρὸς τοῖς κροτάφοις, id est Pars communis superioris, inferiorisque palpebrae Canthus est, quem duplicem uterque habet oculus. Alterum iuxta nasum, iuxta tempora alterum. Canthorum vero radices invenio Encanthidas dici, vel Epicanthidas. Caeterum qui prope nasum adiacent, Rhanteres nuncupantur, ab humoris inspersione, aut πηγαὶ, id est Pagae, velut lachrymarum fontes quidam, Canthos domesticos medici vocant. Anguli vero in tempora vergentes Sylvestres a neotericis dicuntur, Paropiae a Graecis, aut verius Parotiae,

ꝙ ad aures proclinentur. Nam Paropia nuncupari nouimus, quę oculos equorũ ambiunt coria. Sunt præterea in palpebris iuxta hosce angulos foramina quædã, vtilitas quorum inter cætera est, humectare palpebras, ĩdicio est humectatio ibi perpetua. Porro, vt quarto de vtilitate partiũ scribit Galenus, per foramina, & meatus nasi, qui in Canthis sunt, egrediũtur superfluitates, ab oculo ad nares effusæ. Illis vero spiramentis superiecta est neruosa caro, quam vocant medicorũ scholę Lachrymarũ frenum, quoniã eo, velut obice, ab exitu repellitur, ac velut suffrenatur humoris illuc deflua redundantia, cogiturq́ in nares delabi. Qđ si abscindatur, aut casu aliquo minuatur, perennis fit lachrymarum fluxus. Palpebram Gręci βλέφαρον vocãt, vt scribit Oppiani interpres, id est ὀμματόφυλλον, velut dicas oculare foliũ, παρὰ τὸ φάρος, καὶ ἱμάτιον εἶναι τοῦ βλέποντος, ꝙ oculi indumentum sit. Tarsos vocant, vnde se promunt pili, dicti Blepharides & vbi coeunt palpebræ. cauitatem, qua coniacet oculus, Thalamum appellari tradit, metaphora honesta de thalamo domestico, quẽ hoc statuũt ordine, vt primo habeatur loco septum, id est Hercos, vbi locantur portæ, mox aula est, inde Aethusa, quæ est porticus peristylos, soli exposita vnde & nomen, postea est Prodomus, mox domus, & thalamus. Spatium, qđ interiacet oculis ratione consimili Metopa nuncupari valet. Quando Opas Græci tignorũ, & asserum cubilia vocant. Nostri caua, & columbaria, sicut qđ inter duas opas est, intertignium, id Metopã dicũt illi.

Quęsita non illepida super lachrymarum item ratione. Miscelli historia. Myria q̃ dicãtur.

Caput. IIII.

CAEterum hac parte curiosior forte quispiam quęrat, cur a domestico angulo potissimum lachrymæ fluant? Ratio vero non alia est, q̃ in poris, siue meatibus, qui illuc frequentiores feruntur, & latiores. Verũenimuero non omiserim hac parte illorum sententiã, qui audacius astruxere, lachrymas in angulis quidem se ostendere, prorumpere tamen ex spiramentis duobus in fine pilorum, qui e palpebris ꝓmicant, quorum vnũ in superiore sit gena. In inferiore alterũ prope domesticũ angulum. Hinc arguta in mediũ prosilit assertio, lachrymas ex ira, aut tristitia, vel huiusmodi ęgritudĩe alia ꝑ iferius redũdare spiramẽtũ, q cordis ea sint accidentia. Quæ vero alia profluant ratione, superiorem habere meatũ, quia euentus causa sit de cerebro. Ex iis vero, quę iam copiosius astruximus, Alexandri quæstio faciliorem recipit intellectum. Cur inquit, mœrẽtes, & lętius ridẽtes lachrymantˀ? Mœrentes vtiq́ meatuũ siue pororum densitate extrudunt, qđ in ipsis est, humectum, ἡ γὰρ λύπη ψύξιν καὶ πύκνωσιν ἐργάζεται τῶν πόρων, hoc est, tristitia enim frigiditatem facit, & pororũ densitatẽ. Gaudentes vero ratione diuersa, raritate, atq́ laxitate eorundem humida effundunt. Qꝫ si spiramenta fuerit perangusta, nec lætitia, nec mœror ciere lachrymas potest. Expositor vero noni libri Almãsoris lachrymas quasdam esse voluntarias dicit, aut ex tristitia, dum fit cerebri cõstrictio, & inde humecti aquosi expressio. Aut ex lætitia, per quã fit cerebri laxatio, & meatuum, indeq́ humoris effusio, dũ videlicet circunfunditur calor ad totius circunferentiam, & potissimum cerebrũ scandit. Sunt tamen, inquit, etiã lachrymæ quædam vltimã consequentes debilitatem omnium oculi virtutum, & cerebri, ac omnino corporis reliqui. Sed propinquis morti hę plurimũ eueniunt, ac deploratis, nec ab expellente ꝓfluunt virtute, verum ab humoris grauitate ad inferiora nutu suo vergentis, detentoria etiamnũ facultate labefactata, vt Galenus interpretaťˀ apud Hippoc. De his crebra mentio in Prognosticis, & Aphorismis, siue sententiis Hippocratis, & in libro de regimine acutorũ. Porro a curiosis itẽ quæritur, quidnã sit causæ, ꝙ qui equo currunt, quo contentius cursum arripit equus, eo procliuius lachrymas fundunt. Et qui pedibus item, eo magis quo se vehementius intẽderint. Huius vero ratio euidens est, Aer nanq́ occursans frigidus est, frigus autem lachrymas mouet, quippe contrahendo, constipandoq́ carnem, exprimit humorẽ Nisi quis id astruat amplius. Calor sudorẽ elicit, τὸ δὲ δάκρυον inquit Aristoteles, ἱδρώς τίς ἐστι, διὸ καὶ γίνονται ὑπὸ θερμασίας ἄμφω ταῦτα, καὶ ἁλυκά ἐστιν ὁμοίως, hoc est, lachryma; autem sudor quidam est, quapropter a concalefactione vtrunq́ moueť & sudor, & lachryma, salsaq́ pariter ambo sentiuntur. Calorẽ vero motus sine dubio efficit. Dicat aliquis, hoc item ictus ratione prouenire. Vt enim aduersi flatus oculos perturbant, ita etiã qui se obiectat aer, quo quis cõtentius equũ agitat, aut currit ipse, eo magis ictu quodã molli euerberat, ac ferit, quo, vt lachrymæ ꝓmantur, effici, meatibus oculorum laxatis appulsu eiusmodi. Oĩs enim ictus vim aut secandi habet, aut collidẽdi, & contũdendi. Alyattem regem ferũt quandoq́ Biantẽ ex septẽ sapiẽtibus vnũ accersiuisse. At is philosophico supcilio tumens, & regiam fortunã tantũ nõ despica-

ἐγὼ φησὶν ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. Ego inqt, Alyatti mando Cepas comedere. quibus illi fletũ esse imperatũ, interpretant Eruditi, Nã & apud Aristophanem quærit ille ex Dionysio τί δῆτα κλαίεις, cur fles? Respondet is, κρομμύων ὀσφραίνομαι. i. Cepas olfacto. Cepas vero acriter mordere oculos, & ciere lachrymas, notissimũ, nã & Crõmyon inde apud Grecos nomen habet, ὡς τὴν κόρην ποιεῖν συμμύειν, ꝙ pupillam comprimi cogat. Huius vero ratio est, inquit Peripateticorũ princeps, quia qđ lachrymas moueat, mordax esse debet, humidũ quoq;, & lentũ, quas ob res etiã oleũ lachrymas excutit, q̃uis leniter mordeat, subiens enim irreptãsq; suã ob lẽtitiam, atq; tenuitatẽ dolorẽ mouet, ac perinde humorẽ tabificat. Cepe vim eiusmodi sane habet vt qđ & humore, & vapore sit calido, tenui, & lẽto. Itaq; admotum eo, ꝙ vapor eiusmodi est, humorq; tenuis cõmeat, lachrymas mouet. Cumq; edit transmissa respiratione, itidẽ facere potest. Allium vero calidũ quidẽ est, & acre, & humoris aliqd continẽs, sed lentũ nõ est. Itaq; lachrymã mouere non potest. In ratione lachrymarũ obseruatum illud quoq; est, quas ex mœstitia ꝓfundimus, fere calidas esse, quas vero ex oculorũ morbo, frigidas. Quippe qđ incoctũ, crudumq; est, frigidum sit, necessariũ propemodũ est. Calidũ vero, qđ concoctũ. Langorẽ vero omnẽ ex cruditate proficisci, nullũ dubium est. ꝙ cũ lachryma cruda in iis sit, qui valitudine oculorũ laborant, non immerito frigida est. Hinc medici sudorẽ frigidũ argumentũ esse grauioris morbi coniectãt. Calidũ contra decretoriũ esse, & salutarẽ. Cũ enim vacãs materia multa est, satis a calore intimo per coqui nõ potest. Itaq; frigidã esse, necessariũ. Cũ vero pauca est, plene a calore victa pcoquit. Morbos autẽ vacantis materiæ copia ꝓuenire, manifestũ est. Preterea neqd p incuriã, qđ ad rationem hanc spectet, trãsiliã, id quoq; in literis inuenio, in timore lachrymas nõ fieri, quia repente humores, ac spiritus retrahant ad cor. prorũpere autẽ in ira iam augescente ex agitatione vehemẽti, & cõmotione, ac humorum expãsione ad exteriora, cũ magis, magisq; diffunditur calor. Porro vbi inconniuentibus oculis quippiã contuemur, hæremusq; in vno fixi obtutu, plerũq; sese ꝓmunt lachrymæ, oculo, vt credũt, intẽtione nimia debilitato, & nõnihil tum a lumine, tũ ab obiecto læsa acie, deniq; musculis diu ita fixis, atq; protensis, facilior est humori exitus. Ridentiũ deinde lachrymæ frigidæ videntur, qa calor tũ maxime per faciem diffunditur, prorũpentes vero lachrymæ, cum aliquanto minus habeant caliditatis, dũ manant, frigidæ omnino videntur. Vinolentorum lachrymas iucunditatis afferre plurimũ, liquet, ratione maxime illa, ꝙ euidens ebriis fit lenimentum, si copiosius effundant redũdantem in capite humorem, cerebrum quippe vini oppletur vaporibus, ac eo nomine molesto item grauatur onere, qđ profusis lachrymis, fit subinde leuius, & inde voluptas in fletu vinolentis iucunda. Ad lachrymarum rationem nõnihil spectat illud quoq; ex historia, quæ de Miscello est, cui redditam ferunt ex adytis sortem, conditurum eum ciuitatem, vbi in serenitate ipsum excepisset pluuia. Id nunq̃ futurum, coniectatũ ab eo est, ob rei absurditatem, cum tamen in Italiam appulisset, ac maxima euentus fluctuaret incertitudine, assedisse illi pellicem vberius flentem, mœstamq;. Id conspicatus Miscellus, finẽ habere oraculum suspicatus, ciuitatem condere adortus est. Illud postremo auctarium fuerit ex Eustathii thesauris, quæ digna luctu sint, dici a nonnullis μυρία, si penultima accẽtiunculam seruet, ἀπὸ τοῦ μύρεσθαι, quod lugere est, vnde μορμύρειν, quo aquarum signetur strepitus, & inde Clauthmyrismus.

Oculi vitia. Cur in Occipitio non sint oculi constituti, nec collum nobis datum versatile. Aulopi q sint. Aula itẽ. Auli, Aulones, Pseudaula, Opuntii qui. Pthisis in oculo qd, & Atrophia & Mydriasis, Amaurosis, Amblyopia, & alia id genus. Bulbus oculi. Distichiasis. Coracinus vnde. De Aprorum, Ceruorumq; lachrymis. Cap. V.

QVanq̃ de oculorũ ratione alibi copiose, ac nunc quoq; vellicatim differuimus, nihilominus vbi se dignum obseruatione quippiã, dum mutos consalutamus magistros, ostentat, quin id publico bono mox excerpamus, facere nequimus. Sicut & hoc imprimis, esse Tuniculæ oculi, quæ dicit Rhagoides, vitium, qđ Proptosin. i. πρόπτωσιν vocant tanq̃ procidentiam, erosione proueniens, aut scissura Ceratoidis. Id si minutũ sit, ac musce capiti persimile μυιοκέφαλον καλεῖται, id est nuncupatur Myiocephalon. Si maius paulo, Acini Vuæ amplitudine, σταφύλωμα. Si maximum, vt vel palpebræ super excidant, μῆλον, id est malũ. Q; si obdurescat calli imagine, tũc vero etiã ἧλος cognominat. i. clauus. Sed nec illud contemnẽdũ, ex Auicennæ interpte primo Canonis. Ambiguitatẽ inqt, forte moueat studiosius rerũ naturã expendentibus, cur nostri corporis artifex in occipite itidẽ oculos nõ censuerit collocandos, vel saltem

collum attribuerit versatile,quod in Grue visit,ac ciconia.Cęterũ hæc vix effici potuisse,ex par
tium proprietate conijci potest,Siquidem oculi naturã esse humectam, videndi exigebat ratio
& proinde neruos itidem ipsius a parte cerebri præmolli initia ducere,necessarium fuit,his ve
ro aduersa capitis esse rationis contrariæ,nemini ambiguum.Dura siquidẽ esse oportuit,ꝑpter
Nucam,& neruos motibus destinatos indidem oriẽtes,quãobrem colligi manifesto,Opticos ina
de neruos duci,minus potuisse.In colli vero circũactu nõ parum discriminis affuturũ,amplius
perpendenti patet,minimo momento vertebra luxata.Propterea firmitatis cõsilium in artificis
mente vim habuisse maiorem.Id ipsum duodecimo de vtilitate particularum significat & Gale
nus.Sunt & ad oculos pertinentia,quę citra rationes physicas de grãmaticis mutuemur.Oppia
nus halieuticon primo,piscium quosdam αὐλωποὺς,id est Aulopus nuncupat.Interpres expo
nit, ἔχοντας ἐπιμήκεις ὀφθαλμοὺς δίκην αὐλῶν,id est oculos habentes oblongos quadã tibia
rum imagine.Cuiusmodi Pagurorum oculi sint,necnõ Astacorum,quibus proprium est, forin
secus oculos obtrudere inspectandi causa. Verũ est,qđ adnotemus parte hac fusius,vt q̃ astruũ
tur,ampliter,vbertimq; percipiant,qui modo nõ sint Analphabeti,sicuti dicere cõsuerunt Grę
ci.Aulam nuncupari animaduerto primo locum,qui perflatum habeat.Nã hoc nomine semper
apud Homerum Hypæthra,id est subdialia intelliguntur.Vbi esset Hercei Iouis ara. Aulos ve
ro dicitur tibia,per quam item commeat spiritus.Sed & figura quęlibet in rectitudinem produ
ctior vti est stadiũ,& sanguinis enaribus torrens.Fuere Athenis quoq; sacri quidam Aulones,
meminit cum Philochoro Thucydides libro quarto.Aulas porro nunc pro regiis vsurpamus,
ꝙ ante se loca habeãt subdialia,& ampla.Pseudaula,quæ verã mentit aulã,sicuti Pseudoportus
sunt,velut cæci quidã portus.Ratione eadem nuncupant Pseudoporticus. Et oĩa demum,quæ
ad imitationẽ fiunt,ac temporarium præbent vsum,non principalem,id sibi cognomentũ asci
scunt,qđ ex Vitruuii liquet Architectura.Ex eodem vero Oppiani interprete illud item est,Co
racinum piscem dici παρὰ τὸ κορὸν τὸ μέλαν.i.a vocabulo nigredinem significãte, vnde etiam
trahatur Corax,id est coruus,qui tamen ætatis initio minus nigricãs est,cum cœlesti rore pasci
tur,vt scribit Cassiodorus,& propheticus perdocet psalmus. Vel ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὰς κόρας, id
est ab assiduo pupillæ motu.Cæterũ illud grauioris operæ fuerit,quod dũ ista cõmentaremur,
plutarchus
ex Plutarcho ingessit se nobis ex libello,in quo euentuum nonnullorum rationes promũtur na
turales,Vnde inquit,fieri putãdum est,ꝙ aprorum lachryma dulcis agnoscitur,Ceruorum au
tem amarulenta,salsaq;? An in calore,ac frigiditate causa statuet? frigidæ vtiq; naturæ Ceruus
est,calidæ vero Aper,& igneę,proinde fugæ mandat ille præsidiũ,in inuadẽtes ruit hic pręceps,
quo præcipue tempore fundit lachrymam,plurimo nanq; feruore raptim sese ad oculos promẽ
te,hinc dulcescit humor inde profusus.Empedocles vero,sanguine turbato,lachrymam extru
di ait,vt ex lacte serum.Quoniam vero innati caloris vi Aprorum sanguis nigricans est,asperq;,
Ceruorum autem tenuis,& aquosus,cõgrue,qđ in ira,aut pauore secernitur, in vtrisq; visitur
tale.Opuntios facete positos inueni pro monoculis,aut etiam cæcis,ab Opuntio quodam praui
tatis notæ,quem ita affectum ferunt.Digna vero,quæ nõ prætereantur,ab Aeginita Paulo me
dicinæ tertio monumẽtis prodita,Phthisis inquit,est pupillæ affectio,angustioris factæ, debilio
risq;,ac etiam rugosioris.In qua paulo maiora sese ostentant obiecta.Ratio autem ex cõdensatio
ne est ob siccitatem proueniente.Differt ab ea,quæ nuncupat Atrophia, siquidem arctat pupil
lam Phthisis,Ast oculũ totum Atrophia tum minorem præstat, tum humiliorem. Q; si latior
multo naturali habitu euadat pupilla,præpediatq; omnino videndi actũ,aut parte plurima, vt
minora etiam visantur obiecta,Mydriasis appellatur mali genus.Causa eius est, περιττωματικὴ
ὑγρότης.i.redundãs humectatio,ἀμαύρωσις est perfectũ fere visus impedimentũ,citra oculi af
fectionem manifestam,ἀμβλυωπία est visus hebetudo,ex latẽte ꝓueniẽs causa. Habet in oculis
malũ item,qđ χήμωσιν vocant,cooritur id,cum inflammatione nimia palpebrarum vtraq; ita
conuertitur,vt vix integat oculus,albũq; nigro fit surrectius,ac rubet.Inuenio & Psorophthal
miam,id est ψωροφθαλμίαν, quæ dicit κνησμώδης τοῦ βλεφάρου ψαρίασις.i. pruriẽs pal
pebræ affectio scabiosa.Prouenit ea ex salso,nitrosoq; humore.Nã Sclerophthalmia est durities
oculi,ac δυσκινησία,id est difficilis motus.Chalazion.i.χαλάζιον in palpebra ἀργοῦ ὑγροῦ σύ
στασις.i.otiosi humoris multitudo,velut grãdo ꝓua.Madarosin.i.μαδάρωσιν vocãt, vbi ex pal
pebris defluũt pili.Milphosis.i.μίλφωσις eadẽ dicit affectio,quã Smegmata tollũt Calliblepha
ra.Encanthida nuncupant,cũ maioris anguli,seu Canthi caruncula excrescit iusto amplius.At
vbi deminuit,Rhyada vocãt.Præterea est Strabismus,i. στραβισμὸς oculorum vitium in iis,qui

Strabones dicuntur. Id ita finitur, σπασμώδης τῶν κινούντων τὸν βολβὸν μυῶν διάθεσις, id est, Musculorum affectus ex cõuulsione, Bulbum mouentiũ. De Bulbo autẽ alibi ita lego, ὅταν αἱ κατὰ φύσιν τρίχες τὸν βολβὸν ἐπινύττωσι. i. Vbi naturales palpebrarũ pili Bulbũ pungãt. Fit autẽ huius rei apud Paulũ mentio, vbi de Distichiasi agit̃, quæ dicit̃ piloꝝ succretio ꝑter naturã in palpebris. Nec sane mirari oportet dici in oculo Phthisin, qđ attigimus paulo ante, cũ sit in pulmone verius affectio hæc, & thorace ἐπὶ τῶν ἐμπυημάτων. Sed ab Hippocrate dicit̃ item ἰσχιακὴ τὶς φθίσις, quę ꝓpe sacrum concipit̃ os. Appellat̃ quandoqꝫ νεφριτικὴ, item φθίσις.

Adnotatur error interpretis Plut. super Piræi Lema. Inibi quid Lema, quid Gramiæ, Glamon. Cronica Lema cur, præter Græcorum sententiam. Cur Athenienses Tettigophori. Diipolia. Buphonia. Cronium mare cur Libadium. Caput. VI.

LEgebamus nuper Plutarchi apophthegmata. i. sententias perbreuis Regum, Ducumqꝫ præcellentiũ, Inter alios de Pericle ita ibidem enotatũ aduertimus. ἐκέλευσε δὲ τοὺς ἀθηναίους τὴν αἴγιναν, ὥσπερ λήμην ἀφαιρεῖν τοῦ πειραιῶς, id est Atheniẽses iussit a Piræo Aeginã eximere, perinde ac lippitudinem. Ita nanqꝫ Græci codices præferunt, λήμην. Interpres aũt eius libri, aut in locũ impactus vitiatum, aut inscitia vocabuli deceptus, λιμένα legit, & interpretat̃, nec ἀφαιρεῖν, sed ἐφορᾷν, ita enim transfert. Iusserat autẽ Athenienses Aeginam quasi Piræi portũ existimarẽt, ac tuerent̃. Quã sententiã ne somniasse quidẽ vnq̃ Plut. reor. enatam arbitror viro non indocto ex verbo non admodũ trito difficultatẽ, proindeqꝫ insyncerũ arbitratum codicem, ita interpolandũ censuisse, vt nõ Leman, sed Limena legeremus, quo certe coarguitur, Lema plane cronica, vt Græci dicunt, eius oculos fuisse præpeditos, Nã & in Dipnosophistis Atheneus Demadem oratorẽ scribit, solitũ dicere Aeginã esse Piræi Lemã, Samũ autẽ ciuitatis ἀπώρυγα. Quid vero Lema sit, iam hinc ordiar explicare, quo verior nostra possit censeri sententia. Est igit̃ Lema τὸ πεπηγὸς δάκρυον, ὅπερ ἐπικαθεζόμενον βλάπτει τοὺς ὀφθαλμούς, id est concreta lachryma, quæ insidens, oculum oblædit, Senũ lachryma crassior existens Lemas grandiores facit. Quidã eo nomine lippitudinem accipiunt, & oculorum sordes. Vnde verbum λημᾷν, qđ significat oculis laborare, q̃q̃ Heraclides Soranus λημᾷν dicit τὸ ἀπολαυστικῶς βλέπειν, hoc est voluptarie intueri, & velut oculis deglutire. Sunt qui ita finiant, Lema concretũ est in oculo album humidum, qđ hebetudini præuium est. Quidam ex recentioribus grana parua interpretantur, sicca, duraqꝫ, in oculis quæ visantur, quas Gramias etiã vocemus, fieriqꝫ ex arefacta lippitudine. De Gramiis ita in Pomp. Festi monumentis inuenias, Gramię oculorum sunt vitia, quas alii Glamas vocãt. hinc Glamon, qui Lema vitiatos oculos habet, & Glamyros apud Sophoclem, Gramiosi item apud Nonium oculi. Sed & vulgo Gramum pro mœsto inaudias. Illud obseruandum amplius, Sudam, & Aristophanis interpretes Cronicas Lemas putare dici de antiquis, quoniam Cronia nuncupentur vetustate prancida, & insipida, prorsumqꝫ fatua, a Croniis. i. Saturnalibus, festo perantiquo. Qua loquendi figura vtitur Aristophanes plerunqꝫ, vt cũ ait, ἀρχαῖά γε, καὶ διπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα, καὶ κηκείδου βουφονίων, Antiqua, & Diipoliode, & Cicadarum plena, & Cecidæ buphoniorũ. Nam Diipolia sunt Iouis festa, quæ & Diasia vocãtur. Sic & Buphonia intellige festum vetus, qđ post mysteria celebraretur per bouis immolationem, vnde & nomẽclatura. Sed & Iouis Poliei sacerdos, inquit Pausanias, Buphonus est nuncupatus, id est βουφόνος. Bupharum vero terram dicunt, quæ arari facile potest. Nam pharos aratio est, sed & Bouis epitheton. Qđ ad Buphonũ attinet, inuenio in literis, Erechtheo imperante Athenis, primum ab eo in Iouis Poliei ara immolatum bouẽ, quo peracto, securi relicta, mox se e regione Buphonus proripuit. At in iudiciũ vocata Securis est, ac absoluta, idqꝫ quotãnis vt fieret, seruatum traditur. Qꝫ vero Cicadarum plena ait, intellige item sapere vetustatẽ, quoniam Atheniensiũ vetustissimi capillis adhiberent implicandis τέττιγας, id est Cicadas aureas, vt eo argumento Autochthones esse se probarent, sicuti creduntur Cicadę. Meminit Thucydides. Inde & Tettigophori nominantur quãdoqꝫ, quasi Cicadiferi. Sed vt ad Lemas cronicas redeamus, quid si eo verbo non antiquas interpretere, vt velle videntur Græci, sed cõgelatas, cõcretasqꝫ? Sicut Croniũ in septẽtrionibus mare dicitur, puto, nõ quia antiquum, qđ enim insulsius? Sed concretum, auctore Plinio, a frigoris argumento. Cuius præsidem Saturnum faciunt cœlestium rerum studiosi. Apollonius argonauticon quarto Adriacum mare Cronium dicit. Sed a Crono, id est Saturno, vt inquit interpres, quem habitasse Italiam, omnibus & Lippis notũ & tonsoribus. Sunt tamen qui non Cronium apud hunc poetam, sed Chronium putent scriben

dũ,ꝑ ch,ab ĩsula,q̃ vocet̃ Chronia.Cronii maris & Eustathiꝰ meminit,Post Scythas inqt,q ma=
ri Cronio vicini Caspiũ accolũt,Vnni sunt,quos Simocatus historiarũ conditor a Persis vocari
Turcos existimat,ad orientem vernũ spectãtes.Cæterũ parte hac nõ tã quid sentiã,ꝓfero,q̃ stu=
diosorum ingenia prouoco,ne aliorum fiducia in vtrãuis aurem sibi dormire permittãt,sed no=
ua excogitent semper,nec ingeniorum fertilitatem æuo ceu senescẽti deesse putent,sed multo sę
pius curã.Cronos certe pro ineptiis,fatuitatibusq; vsurpari Græcis notũ est. Limon vero aliud
est,q̃ Lema,nã eo nomine dicitur humectus locus,hęrbosusq;.i.pratũ,quod cõmunis lingua Li=
badium vocat.Q; autem Piręi Lema diceretur Aegina,facit id nobilitas insulæ,quæ maris im=
perio potita est,& cum Atheniensibus æmulatione certauit.Inibi primo signatum a Phidone ar
gentum tradũt.Quin Rhopon.i.miscellam negotiationem Aeginęam dicimus mercaturam.

Fascibus,iunctis Securibus,vsos Consules extra vrbem modo.Submittere fasces quid.

Caput.VII.

QVoniam moderationem esse animi virtutẽ saluberrimam,fere constat,ꝙ mẽ=
tes nostras impotentiæ,ac temeritatis incursu transuersas ferri non patitur,
vnde laus oritur egregia,Neq; enim gloria exigua est,aut cuiuslibet operę,fe
licitatẽ fortiter ferre,Hinc Valeriũ Publ.tradũt historici,Plebi Ro.gratifica=
turũ,libertatisq; tunc primũ auspicãtis solidiora iacturũ fundamenta,abstu=
lisse a fascibus Secures,& futuris post se consulibus morem tradidisse,q mul=
tis custoditus annis est,ac ad tempora sua seruatũ,Dionysius scribit,vt cum
extra vrbẽ essent Consules,vterent̃ securibus,intus vero fascibus modo ornarẽtur,qđ Max.quo
q; Val.intelligi voluit,inuidiosum scribens Magistratus fastigiũ ad tolerabilẽ habitum esse de=
ductũ,dum fasces securibus vacuefecit.Porro.T.Liuius refert,eundẽ,cum prodiisset in concio=
nem,fasces summisisse populo,qđ ipsum oratoriarũ institutionũ tertio Quintilianus repetit.Ex
quo elegãs prorepsit adagiũ,vt cum manum damus,& hęrbã quodãmodo porrigimus,vinciq;
nos plane fatemur,summittere fasces dicamur,astipulãte.M.Tullii testimonio,quo lumine vel
vno illustrant̃ nostra oĩa.sic enim scribit in Bruto,Cum enim in maximis causis versatus esses,
& cum tibi ætas nostra iam cederet,fascesq; summitteret,subito in ciuitate cũ alia ceciderunt,
tum etiã ea ipsa,de qua disputare ordimur,eloquentia obmutuit.Q; si quis ambigat,qd omni=
no sit,fasces summittere,ipse ita interpretor,non surrectos tenere,vt solebãt prius lictores,vt vi
sendos eos præberent,ostentarentq; ad terrorem increscentis audacię,sed deprimere,& ante pe=
des quodãmodo deiicere.Significãt id verba Liuii sequẽtia.Gratũ id inquit,multitudini specta
culũ fuit,summissa sibi esse imperii insignia,confessionemq; factam,populi q̃ consulis maiestatẽ,
vimq; maiorem esse.Summittere signa legionis deiicere est,ac tollere.Iulius Frontinus Strata=
gematõ quarto de.M.Curione,& seditiosa legione,Nullis precibus ab eo impetrari potuit,ne si
gna eius summitteret,nomenq; aboleret,milites autem in supplementum legionum distribue=
ret.Summittere arma item apud Senecã in libro de vitæ breuitate,Vtrũ ne statim percussus ar
ma summiseris,an in statu,& in gradu steteris.Ad hoc pertinent verba item Plinii naturalis hi=
storiæ septimo.Cn.Pomp.inquit,cõfecto Mithridatico bello,intraturus Posidonii sapiẽtiæ pro
fessione clari domum,fores percuti de more a Lictore vetuit,& fasces lictorios ianuę summisit is,
cui se oriens,occidensq; summiserat.

Maiorem Consulem apud Plinium quem intelligamus.Item qui Prætor maior.Et maio=
res Flamines.Balbum solum ex peregrinis non triumphasse.

Caput.VIII.

PLinius Libro naturalis historię septimo.Fuit inqt,& Balbus Cornelius maior
cõsul,sed accusatus,atq; de iure virgarũ in iudicũ cõsiliũ missus,primus ex=
ternoꝝ,atq; etiã in oceano genitoꝝ vsus illo honore,quẽ maiores Latio quoq;
negauerũt.Res est leuicula in auctore nobilissimo,quẽ deniq; maiorẽ dicamꝰ
cõsulẽ.Nequis tñ tyrociniũ vixdũ ꝓfessus ĩpingat,aut ex ĩscitia Boliti,vt di=
citur,pœnã debeat,hisce libellis inseremꝰ & hoc.Maiorẽ igit̃ cõsulẽ dici solitũ
enotauimꝰ,penes quẽ fasces forent.Hi vero in antecessum seniori cõtribuebã
tur,vt Plut.& Max.quoq; Valeriꝰ ꝓdidere.Lex tñ Iulia priori ex cõsulibus fasces sumẽdi pote=
statem faciebat,cui plures forent liberi,ꝙ si par numerus fuisset vtriq;,tum præferebatur mari
tus,ꝙ si in eo quoq; inuenirentur compares,annorum vtiq; vi legis eiusdem ratio inibat̃.Soli=
tos tamen audio,qđ diximus,qui lege potiores essent,mensis primi fasces collegis concedere na=

tu grandioribus,aut nobilioribus,vel si alterum inirent consulatum. Aut certe cõsul maior,qui priore loco renunciatus esset,nam & Liuius ab V.C.XXIX.Libro Scip.priorem consulem a Cẽturiis omnibus dictum scribit.Et Cicero in Pisonem,Me cuncta Italia,me omnes ordines,me vniuersa ciuitas non prius tabella,q̃ voce priorem consulem declarauit.Quem vero nunc maiorem nunc priorem nuncupamus consulem,Virg.etiam insignem dixit,vt qui nullius sit doctrinę inscius,& vetustatis vsq; ad anxietatem obseruator.

Ipse Quirinali trabea,cinctuq; Gabino
Insignis reserat stridentia limina consul.

Prętorem quoq; maiorem in Romana historia solitum dici,accuratus lector inueniet.Is vero vrbanus intelligi debet,nam cæteri minores erant,Quos tum peregrinos,tum prouinciarum Prætores appellatos scimus,sicuti Digestis de origine iuris latius edocuit Pomponius. In quem sensum accipio illud ex oratione pro lege Manilia.Nã cum propter dilationem comitiorum,ter Prætor primus centuriis cunctis renunciatus sum,facile intellexi Quirites,quid de me iudicaretis. Erant & Flamines maiores Patricii generis,minores autem Plebeii.Cæterum,vt de Balbo quippiam leuiter,ac qđ de cane dicitur in Aegypto,gustemus modo,protinusq; ad alia stilum proripiamus,hic est Balbus,quẽ Cosmographiæ tertio triumphalem vocat Strabo,de quibꝰ vero triũpharit,Plinius nõ tacuit libro quinto.Cap.V.Qđ vero inibi scribit,vnum omnium curru externo triumphasse,& iure Quiritium donatum,scire conuenit,M.Perpennam natione Græcum,Romæ consulatũ esse adeptum,ac de Aristonico rege triumphasse,propterea eum insectatꝰ Val. M.Perpennæ inquit,nomen adumbratum,falsus consulatus,caliginis simile imperium,caducus triumphus aliena in vrbe improbe peregrinatus est.Sed & Ventidium Bassum Picentem genere,loco humili de Parthis,quos tribus fuderat præliis,primum omnium triũphasse,auctor Trãquillus est,Sed & in noctibus Atticis repetit Gellius.

Duodecima hora ædificare,quid.Horarum ratio.Hori annales.Lucianus declaratur. Horoscopa.Heliotropia.Gnomon,vel Vmbilicus.Diopi,Diopteres.Gnomonice apud Gellium quid. Astrologię partes.Dioptræ quid.Astrolabii inuentio,& partes eiusdem.Apotelesmata.

Caput.IX.

VErum quia in Parthos incidimus,non differemus,qđ nunc vel iucundũ scitu ex historia sese nobis obiectat.M.Crassus Parthicis inhians opibus,exercitu instructissimo aduersus eos mouens,cum per Galatiam duceret,Deiotarum regem extrema iam senectute confectum,nouam tamen ædificare vrbem comperit.Qđ cum mirari satis nequiret,scommate in illum ita lusit,Quid hoc iquit rei est,duodecima iam tibi tantum non instat hora,& nouam nihilominus vrbem ædificare pergis? Ad ea renidẽs Deiotarus,Nec tu inquit,Imperator satis matutinus,vt res habet,in Parthos moues,Annum siquidem sexagesimum tũc agebat Crassus, grandiorem tamen præ se ætatem ferebat,Ex hac historia scitior concinnari Adagio potest,vt qs quis Acherontius,vt ille ait,& in peculio Proserpinæ iamiam connumerandus,quid magnificũ,& præcellens struit,duodecima illum hora ædificare,commolirive faceto so sale dicitemus.Vt q iam ad vitæ peruenerit vmbilicum,admotis omnino lineis,de futuro tamẽ,qđ fallacissimum est, multa sibi pergat polliceri,etiamsi diuerticulo vti eodem potest,quo agricolas veteres vsos,commeminimus,qui interrogati,quibus sererent,non dubitabant respondere,Diis immortalibꝰ.Porro qđ ad horas attinet,vt tollatur,siquis inest apud incultiores nodus,aut griphus, Duodecima intelligitur diei vltima.Sicut naturalis historiæ secundo,Vndecima hora est,quæ nũc diceretur tertia,& vicesima.Sic enim Plinius scribit,Augusti verba referens de sydere crinito.Id oriebatur inquit,circa vndecimam horam diei,clarumq;,& omnibus terris conspicuum fuit.Etenim Solaria apud antiquos in horas tam diei,q̃ noctis temporales,non Aequinoctiales diuisa proponebantur,vt singuli dies,noctesq; horis continerentur duodecim.Vnde apud Cosmographos,Sextam horam pro meridie positam inuenies.Hinc Vitruuiꝰ Architectus Solstitiales horas vocat in Cãcri signo,amplissimas intelligens,Sicut ediuerso Brumales appellat horarum breuitates.Cũ vero æqualia sunt spatia in Ariete,ac Libra,Aequnoctiales.Ex qua ratione Val.quoq; Martialis Epigrammaton.XII.Aestiuam horam pro lõgissima posuit,etiam si Domitius Aestiuam accipit,datam relaxationi animi,& voluptatis plenam.

Otia Prisce breui poteris donare libello,
Hora nec æstiua est,nec tibi tota perit.

Plautus vero in Pseudolo hybernã horam pro breuissima ponit. Sic enim apud illũ Simo ait, Credo equidem potesse te Scelus, Massici montis vberrimos fruct⁹ quatuor ebibere in hora vna, Pseudolus vero respondens ait, hyberna addito. Horas autẽ has sic inæquales vocant Græci καιρικὰς. Nos temporales, seu vulgares, de quibus Ptolemæus plura, & Theon. Sunt, ex recentioribus præsertim, qui Planetarias etiam nũcupẽt, quoniam singuli planetæ dominãtes inferiora hæc disponant singulis horis inæqualibus. Qua ex causa & naturales posse dici arbitrantur. Alterum vero horarum genus Aequinoctiales vocant, hoc est, vt Græci dicunt, ἰσημεριν὾ς. A quibusdam etiam horologii nuncupatur hora, vigesima quarta pars diei naturalis, quæ in sexaginta distinguatur minuta. Ab æquabili vero Aequinoctialis motu dictæ sunt Aequinoctiales horę, Nã singulis hoc genus spatiis Aequinoctialis gradus quindecim emergunt, ex qua obseruatione horarum huiusmodi prodiit argumentum. Quá rem nostræ tempestatis notis, & interuallis graphice præmonstrari in horologiis videmus. Inueni tamen inter nostratium literarum non omnino postremos professores, qui monumentis suis prodere sint ausi, in sex horas lucem, & in totidem solitos noctẽ distribuere veteres. arbitror in errorem lapsos, quia Higinus Astronomicon quarto ita scriptum reliquit, Priores inqt, Astrologi, cũ oẽs res ad duodecim ptes reuocarẽt, vt mẽses, & horas, & latitudinẽ signorum, ita & signa, per quæ res omnes significantur, duodecim esse voluerunt. Caeterum auctoritate ista, quæ hoc non probat, tam facile in tendiculam, siue tenus, vt Plautus ait, collabi, parum fuit perspicacis, & diligentiæ supinioris. neq; enim verbis illis reuincitur, de naturali potius, q̃ de artificiali intelligendum die. Illud quoq; parte hac, vt conniuens, minime transiluerim, ad horas porro Iunii, ac Iulii longissimas referri illud Virgilianum posse ex Georgicis, Anne nouum tardis Sydus te mensibus addas. Aurelium quoq; Macrobium scribere scimus, Solem ab Aegyptiis Horum dici, vnde etiam horarum nomenclatura defluxerit, cum ex illius motu orbes moderante reliquos temporum distinguantur interualla. Eit tamen Horus annus quoq;, qa horas continet, id est conuersiones. Ex quo dictæ Horographiæ, Quę descriptiones sunt quotannis factæ eorum, qui in ciuitatibus sunt. Verum quid esse dicemus illud Luciani? Cyrus inquit, antiquus Persarum rex, ὡς δηλοῦσιν οἱ περσῶν καὶ ἀσυρίων ὧροι, hoc est Vt mõstrãt Persarum, & Assyriorum Hori. Inuenio in Libris euigilate concinnatis, nec dilutæ, aut vulgariæ auctoritatis, Horum quendam trimestrem annum instituisse, eoq; Ver, æstatem, Autumnum, Hyemem, Horas, & annũ Horũ dici, & Græcos annales Horos, eorũ; scriptores Horographos. In Trœzeniorum historiis narratur illud quoq;, Horum apud eos natum primo, ac regnasse, Terram ab eius etiam nomine Horęam dici cœptam. Mihi, inquit Pausanias, esse Aegyptium nomẽ videtur Horus, nec Græcum omnino. Althepum Neptuni filium regnasse post Horum memorant, a quo & Althepia sit terra cognominata. Quin & imperante eo, disceptatum de regione a Neptuno, & Pallade, re autem ambagiosa, promiscue vt illam haberent, Iouem imperasse. Quo nomine Palladem colunt Poliada cognomento, & Stheniada. Sicuti Neptunum βασιλέα. Sed & Numi fuscinam habent, & Pallados faciem. Hemiorion inuenio apud Græcos pro horæ dimidio, id est ἡμιώριον, Sicut Hemipharium vestis dimidium signat. Hemithoracium eadem dicitur figura. Hemicranici vero sunt, qui dimidia capitis parte laborant. Cypron legimus mensuræ genus apud Alcæum, cuius dimidium Hemicypron dixit Hipponax. Porro in noctibus Atticis Horam reperias pro Dea Quirino iuncta, Quã Hersiliam Ouidius intelligat metamorphoseos quartodecimo, cum ita canit.

Hanc manibus notis Romanæ conditor vrbis
Excipit, & priscum pariter cum corpore nomen
Mutat, Horamq; vocat, quæ nunc dea iuncta Quirino est.

In veterum monumentis obseruatum & illud, Vasa dici Horoscopa, quibus commonstrãtur horæ, Quę & Heliotropia vocitata interim comperiuntur, si solis & vmbrarum ratione constent. Porro notationem genitalis horæ Horoscopon quoq; vocant. Quod quinto Ciuitatis diuinæ Aurelius Augustinus scribit. Vnde illud prodiit Persianum, Geminos Horoscope Varo producis Genio. Et verbum Horoscopare, quo vtatur Manilius, & signa Horoscopantia apud Firmicum. Solis vero vmbilicus est, quem Gnomonem item appellamus, & Sciatheran, cuius vmbra internoscunt horæ, vnde & ipsa vmbrarum ratio Gnomonice dicta, ab Anaximene Milesio inuenta, qui itẽ primus Sciathericũ excogitatũ ostendit Lacedæmone, vel, vt alii, Anaximander. Hinc Architecturæ ptes ita cõcipit eruditorũ schola, vt vna dicat ędificatio, altera Gnomonice, Postrema vero machinatio. Est & Canoniũ mechanicũ Gnomon, & Geometrica figura, & Dioptrici or

gani pars,& Astronomici. E rant & Athenis Magistratus dicti Gnomones. Quin & accuratę dili gentiæ homines,ac prudentiæ dicti Gnomones,ἀπὸ τοῦ γνῶμαι. Nam inde etiam scientes dicun tur Gnomici & Gnostici. At Doxasticus Opinator dici valet,qui & falli plerũq; potest. Sed illud ne vtiq; prætereundum,dici ab Aristotele Gnomonas dentes,quibus iumẽtorum internoscitur ætas. Hinc & Aboli nuncupati Equini pulli,qui necdum id genus dentes miserunt. Apud eun dem de historiis animalium sexto,sic Lipognomones dicunt,quorũ anni dentium ratione mitti in digytos amplius non possunt. Qui & Agnomones dicuntur Iulio Polluci,φ iam exciderit Gno mon. Ex iis ferme arbitror innotescere, quid sit illud Gellii ex primo noctium Atticarum, Quo niam inquit,Geometriam,Gnomonicam,Musicam,cæterasq; item disciplinas altiores μαθήματα veteres appellabant. Id vt fiat item planius, Astrologię pars est Gnomonice,q̃ Solariorũ discri minatis vmbris horas Veruto,siue Gnomone pernotat, Sicut alia pars Meteoroscopice,q̃ eleua tionum differentias,Astrorumq; exquirit distantias,necnon multa,variaq; alia ad Astrologię in spectionem tendentia pdocet. Tertia pars Dioptrice nominatur,solis,& lunæ,cęterorumq; astro rum distantias huiusmodi internoscens instrumentis, Inter quæ Astrolabii est inuentio,quã Pto lemęo Synesius attribuit. Cuius partes, Vagina ipsa continens tympana,in quibus Aequinoctia lis,Tropiciq; describuntur Circi, quiq; alternis Orizonti sunt Anaphorici,tum supra tympana quæ vocatur Aranea,designatur,in qua Zodiacus,& clara quædam sydera cernuntur,vt p no ctem quota sit hora,quotumq; temporis momentum,reperiamus. Hæc eo item fusius, vberiusq; persecuti sumus,vt intelligeretur Plinii locus ex secundo naturalis historię. Mediam esse mundi totius terram haud dubiis constat argumentis,nam nisi in medio esset,æquales dies,noctesq; ha bere non posse,deprehenderunt & Dioptrę. Præterea Dioptris librant aquę,nec non turriũ e lõ ginquo concipitur altitudo. At Diopteres dici speculatores videntur,qui & Prophylaces vocan tur. Est itẽ Diopter Oeconomus. At Diopos dicit Enoptes.i.curator nauis & inspector,nã Dio pas inter aurium ornamenta recẽseri nouimus. Deniq; veteres vmbris enotasse diurnas horas in Gallo item comprobat Lucianus, συνεχὲς ἐπισκοπῶν ὁπόσοι ἄπουν τὸ στοιχεῖον εἴη. hoc est, ppetuo adnotans quot deniq; pedum foret Linea. Illud hic obiter adnotandum succurrit, Astrologorum respõsa dici Apotelesmata. Sed & libri circunferuntur Ptolemæi Apotelesmaton,quos mõ Qua dripartitos vocãt. Eustathius in Iliados primum, Apotelesmaticæ sapiẽtię curiositatẽ nil reliqsse scribit,qđ planetarũ non subiecerit potestati. Idem alibi Concionis appellat Apotelesma. Sed & il lud obseruauimus iactatũ vulgo,non oportere prorsum res diiudicare ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων.

Tria videri necessaria Genethliacis. Horoscopi enotationem pene haberi impossibilem.

Caput. X.

GEnethliacos,seu Mathematicos,vt pleriq;,dicere malis,vel ærusçatores veri⁹ qui aures verbis alienas ditant,suos vt loculos distendãt numis,traditũ in eo rum libris est,si cęlestiũ rerum scientia præcinere debeant futura, Tria impen sissime obseruare oportere. Primum,horam illam initialem,qua se in lucem vi talem e bulga matris prompsit infans, vel quiduis aliud,super quo vaticini um concinnãdum,fieri sit cœptum. Mox cœli statum,syderumq; positum,ad ipsam illam horam subtiliter applicitum. Postremo quid eiusmodi ratio cæle stis,sydereaq; meditetur,agatve,argumentis inerrantibus,aut experimenti certitudine perinde ac vngues norint suos,necessarium pręcipue est. Duo hęc,vltimo posita loco in disqsitionẽ non re uocabimus,alterius loci id,ac temporis. Quoniam vero pauloante de Horoscopo item facta no bis mentio est,q̃ incertus hic,& fluctuans,nec vllis probioribus fixus radicibus,paucis hinc rete gam. Et illud in confesso fere est,Genethliacũ minus posse ipsum illud,quo quis nascitur momẽ tũ,tenere, Primũ quia necessarium foret,prodeunti infanti præsto esse Astrologũ Astrolabio re cte instructum,quo cęlestis e vestigio concipiatur mensus,hoc vero ne fiat plura obturbant. Sępe tenebrarũ nocumentũ,& interpellatio. Quandoq; cœlum nubilũ,interdum & hominis inopia, absentiave. Sed demus,horum nil officere,ni Astrolabium ipsum tanta fuerit arte,peritiave con fabricatũ,vt nusq̃ subsultet,ac ne in minimo quidem fallax comperiat, voti esse nequit compos Astrologus. Organũ vero id genus omnibus absolutum numeris aut raro,aut nunq̃ inuentum. Proindeq; ratio partilis horoscopi inconstans sit,fere necessariũ. Adde φ exponẽti horam,qua si bi natũ putat filiũ,adeo fidẽdũ nõ opinatur Mathematicus,vt apud eũ eiuscemodi tẽpus ęstima tũ dicatur,aut suspectũ,qm̃ videlicet cõiecturis suspitiõib⁹ve agẽdũ,vbi certi nihil afferat. Quid φ horologia,solariaq; sæpe veritati nõ respõsant,qđ si maxime faciant,media tñ horarũ mometa

non tam aperire nequeunt consulentes, q̃ nesciunt. Nec illud omiseris, Mathematica ratio sub solis demersum horas auspicatur, Vulgus tenebris sese intendentibus, qđ euenit sæpe, pridem sole Orizontem trãsgresso, pręsertim si eum signa gestent obliqua, quę, cum moram in occasu trahãt longiorem, prius q̃ densius coeant tenebræ, nonnunq̃ noctis integra hora absoluitur.

Sacrare caput cum bonis quid. Enarratur T. Liuius. Zoanas quid vocemus, aut Xcana. Item quid Zanes.

Caput. XI.

ENarrabamus nuper T. Liuii summi historici librum ab V. C. secundum, incidimusq; in eum locum, qui est de Valerio Publ. Ante omnes inquit, de puocatione legem tulit aduersus Magistratus, ad populum, sacrãdoq; cum bonis capite eius, qui regni occupandi consilia iniisset. Scrutabamur, quid esset, sacrare cum bonis caput. Si enim eruditiorem sensum ex recondita historia proruendum non putes, frigidior Platonis legibus fiet eminẽtissimi auctoris sententia. Quis eñ consecrationis metu a regni affectatione deterreatur? Aliud ergo scitius, doctiusq; quęrẽdum. Comperimus igitur, oẽm, vt aiunt, lapidem mouentes, apud Alicarnaseum Dionysium de Clientum, & Patronorum iure ad hunc modum libro Romanarum antiquitatum secundo. Communiter inquit, vtrisq; neq; pium, neq; fas erat, accusare se inuicem, nec cõtra testimonium dicere, nec suffragium aduersum ferre, nec cum inimicis adnumerari, q; siquid horum quis fecisse argueretur, lege proditionis tenebatur, quã Romulus sanxerat, deprehensum autem siquis vellet occidere, pium erat, tanq̃ louis inferni hostiam. Inde enim Romani, quos vellẽt hac pœna mori, eorum corpora deorum cuipiam, præcipueq; manibus dicabant. hæc Dionysius. Q; si curiosior aliquis, & amplius introspiciendam, excutiendamq; putet historiam hanc, & nosse cupiat, Quid ita, Diis dicatos occidendi, cuiuslibet pontificium foret, id vtiq; ex Dionysio perlici nequit. Nos autem ita obseruauim⁹. Cætera quidem sacra violari fuisse nefas, Hominem vero sacrum occidere fas. Eius ratio hæc. Veteribus is erat deorum metus, & obseruantia, vt illis sacrum, dicatumq; animal prorsus in suis finib⁹ esse, haud paterentur, sed ad deorum abigerent loca, quibus id sacrum foret. Animas vero huiusmodi sacratorum hominum, quos ζόαρασ Græci vocant, Diis debitas omnino existimabant. Sed eas in cœlum mitti a se posse, & ad deos, ad quos iam pertinerent, alia ratione nulla videbant, nisi corpore viduatas. Igitur primo quoq; tempore, vt irẽt, eiusmodi hominem interficiendi cuilibet erat arbitrium. Morẽ hunc vetustatis prudẽtissim⁹ Maro expressit in Haleso, de quo paulo mox oppetituro ita scribit, Iniecere manum Parcę, telisq; sacrarunt Euãdri. In quo item diuini, humaniq; iuris proprietatem esse executum, adnotauit Macrobius. Quippe ex manus iniectione mancipium designauit. Et sacrationis vocabulo diuini iuris obseruantiam impleuit. Ritum præterea hunc Sacratarum legum nomen insinuat, quas inde nuncupatas Pompeio Festo credimus, q; siquis aduersus eas fecisset, sacer alicui deorum esset cum familia, pecuniaq;. Sacratæ legis mentio est apud T. Liuium in Tribunorum creatione libro secundo. Sed idem libro quarto, legem sacratam apud Volscos, & Equos vim fuisse maximam scribit cogendæ militiæ. meminit & nono libro. Cæterum quia paulo ante Zoanas dici hosce homines significauimus, prætereundum illud minime duximus, Seruium Aeneidos commẽtario quarto ita prodere. Delubrum inquit, etiam ligneum simulacrum dicimus, a libro. i. raso ligno, qđ græce ζόαρορ dicitur. Alii Xoana malunt scribere, sicut Apollonius argonauticon quarto, ἢ ὅταρ αὐτόματα ξόαρα ῥέῃ ἱδρώορτα ἅιματι, hoc est, Vel quãdo Automata simulacra fluant exudantia cruorem. Et Sudas Xoanon Statuam interpretatur, & Idolum, ἀπὸ τοῦ ξέω, vt inquit Eustathius, atq; Zodion, id est animal paruum. Xanion inter coquinaria est instrumenta Polluci. Nam philosopho Platoni ars filandi Xãtice vocatur. Fuere in Olympia Iouis simulacra, quæ ab indigenis vocarentur ζᾶρεσ, forte quia ζᾶρ dicitur Iupiter. Excitata vero traduntur ex mulctatitia pecunia, quæ foret Athletis irrogata, qui largitione corruptis aduersariis, aut quia intra præscriptum tempus, vel, vt Græci dicunt, κατὰ προθεσμίαρ, non aduenissent, Agonem olympicum contumeliæ habuisse visi forẽt. Eupolũ Thessalum ferunt primum subiisse mulctam, q; aduersarios pyctas erogatis deliniuisset numis. Damnati & qui pecunias accepissent.

Sacri epitheton varie adiici rebus. De Sacro pisce. Gellii codex emaculat, & explicatur.

Caput. XII.

QVia vero de Sacri vocabulo mentio nobis est, id cõmonendi sumus, qđ Apollonii interpretes memoriæ mandarunt, super argonauticorum primo, in eo poetæ versiculo, ἱερὴ δὲ φατίζεται, ἥ δ' ἔτι πέτρη, id est, sacra etiamnum dicitur Petra hæc, ꝑ Euphemismũ inquiunt. Magnæ siquidẽ affectiones ἱεραὶ καὶ καλαὶ. i. sacrę, pulchręq; nũcupantᷓ. Sicut Erinnyas Eumenidas dicũt, & pestilẽtem leprã sacrum morbũ. Vt apud Callimachũ, ψευδόμενοι δ' ἱερὰν φημίζομεν. Vnde & in nostris literis apud Maronem sacram dici famẽ, coniectamus, sic & Tripodas sacros ꝓ magnis, de græca dicẽdi figura, nã & ἱερὸν ἰχθὺν, magnũ piscẽ interꝑtantᷓ Glossographi, vti Iliados rhapsodia decima ꝓdit Eustathius, & auctor comprobat Atheneus, q̃uis Pompilũ qdam etiã intellexerint. Plutarchus in commentariolo, quo studiose quæritᷓ, Vtris maior insit prudentia, terrestrib⁹, an aquaticis, Anthiam piscem inquit, Homerus, ἱερὸν ἰχθύν dixit. & magnũ qdem intelligũt nõnulli, Veluti sacrum os magnũ intelligimus, ac sacram vim Alcinoi. Epilepsiam grauem morbũ, ἱερὰν vocant. Aliis vero magis placet cõmuni ratione τὸν ἄφεθον, καὶ ἱέμενον interꝑtari, tanq̃ emeritum dicas, dimissumq;, sicut sacrũ dicimus bouẽ. Quidã Ellopa malunt accipe, inuentu eñ rarus est, nec capi facilis, apparere aũt circa Pamphiliam sæpe. Plures de Anthia dici volunt, ꝙ vbi cõꝑtus is fuerit, nulla ibi inueniatᷓ bestia malefica, quo noĩe innatare securos Spongotheras. i. Spongiatores, siue Vrinantes. Hęc Plutarchus, a quo nõ dissultat de animaliũ historiis nono Aristoteles. Plinius vero, Certissima est ingt, securitas vidisse planos pisces, quia nunq̃ sunt, vbi maleficæ bestiæ. Qua de causa Vrinantes sacros appellãt eos. Versus autem Homeri de sacro pisce, quos aduocauit Plut. leguntur Iliados sextodecimo, ὡς ὅτε τίς φὼς

πέτρῃ ἔπι προβλῆτι καθήμενος ἱερὸν ἰχθὺν

ἐκ πόντοιο θύραζε λίνῳ καὶ ἤνοπι χαλκῷ, ὣς ἕλκε.

Auctor Atheneus est, in Telchiniaca historia, qsqs eius fuerit conditor, sacros dici pisces Delphina, & Pompilũ. Esse vero hũc Eroticũ animal, vt qđ ex Vranio cruore simul cũ Venere credatᷓ natũ, nõ Neptuno modo charũ, sed & Samothracũ diis. quo argumẽto, Epopeus piscator, cũ ab huius piscitii captura, esitationeq; abstinuisset minus, ab irruente Ceto deuoratus ꝑiit. Extat Corinnæ Poemation, qđ tamen an ex eius officina ꝓdierit, ambigunt multi, in quo Põpili mẽtio est, qui Nautis cẽseatᷓ felix. Sũt q ex hoĩe deformatũ piscẽ Pompilũ opinentᷓ, qđ scribit Apolloni⁹ Rhodius. In Berenice Theocritus Leucum piscẽ sacrum dicit. At in Galathea Callimachus Chrysophryn. Cæterũ in hac sacri piscis mẽtione, succurrit, restituamus Auli Gellii codicẽ ex secũdo noctiũ Atticarũ, vbi de aspirationis ratione disserẽs, Atq; ingt, id videntᷓ fecisse studio, & exẽplo linguæ atticę. Satis notũ est, Atticos ἰχθὺν ἶρον. i. piscẽ pauperẽ, multa itidẽ alia, citra morẽ gẽtium gręcię cæterarum, inspirãtis primæ literę dixisse. Ego malim hac parte ἰχθὺν ἱερὸν. i. piscẽ sacrum legere, ex iis quæ adnotauimus hactenus, nam nequis inde diuersum aucuꝑtur argumentũ, tralatio illa nihili prorsum facienda est, neq; ex Gellii officina est, sicuti neq; item aliæ. Additam vero sacri piscis appellationi flatilem potissimum coniecto, vt vocis firmitate, ac robore ipsam rei exprimerent excellentiam, quando & inde sacri adiectio facta est, vt præmonuimus, ex nonnullorũ sententia. Sic & Anchoram dicebant sacram, vt pręcellentem, peropportunãq;. cuius est mentio frequens Luciano. Piscis sacri meminit item Eustathius, vbi ait, adnotatum grammaticis, hiera corriꝑe primam, at cum dicimus ἱερὸν ἰχθὺν produci. Aut si ad stomachum Lynceis min⁹ hoc facit, suppungendo disparate legas, ἰχθὺν ἶρον. Vt duorum exempla nominum apposita intelligamus, quæ a Græcis aliis psilem admittentia, apud Atticos crassiorem agnoscant notam. Irus autem ex carmine homerico inopia notissimus. Est sententia quoq; tertia, quæ & arridet amplius, vt verior, congruentiorq;, vt legamus ἰχθυηρὸν, & flatilem recipiat η. Cui añ ρ positę inspirãt fere Gręci. Signat aũt id verbũ piscariũ. nam & Aristophanes πινακίσκους τοὺς ἰχθυηροὺς, id est Scutellas appellat piscarias. Consimiliter ταὼς spiritum admittit inter α & ω. De quo more mentio est Athenæo quoq;. Illa vero Gellii verba, Inspirantis primæ literæ, non ad Atticos refero, sed ad Græciam potius, quæ dictionum initiis aspirare consueuit, mediis rarenter, proinde aspiratio dicitur ab illis φίλαρχος. De sacro autem osse in hominis ratione dicta a nobis plura sunt. Illud adiiciam nunc, esse qui coniectent, non tam de magnitudine fluxisse nuncupationem, q̃ ꝙ diis offerri soleret. Ex quo & Menander, οἱ δὲ τὴν ὀσφὺν ἄκραν θύσαντες. Quod de morbo sacro attulimus, nil est, qđ dissultantes miremur sententias, Quando nec desunt, qui appellatione eiusmodi sacrum intelligant ignem. Heraclitus vero Arrogantiam sacrum nuncupauit morbum, vel quia præstantissimus quisq; ea imprimis peste implicetur, vel quia vl-

tima rerũ linea, mors afferre medelam valeat. Sacra via Athenis, id est ἱερὰ ὁδὸς, cuius in Apologia meminit Isæus, vt Pausaniã prætereã, erat, vt inquit Harpocratio, qua Mystę ꝑgebãt Athenis Eleusina. Polemo integrũ concinnarat librum de via sacra, cuius etiã Cratinus mẽtionem habet. Romæ item Sacra fuit via, vt Liui⁹ quoq; notatum reliquit, Caput eius erat a Serenię Sacello ducebatq; in arcem. Sacra quotquot mẽsibus ea illuc ferebanẗ, perq; eam Augures ex arce profecti solebant inaugurare. Pomp. tamen Festus immo sacrã dici putauit, ꝙ in ea ictum fœdus sit inter Romulũ, & Tatiũ, Qđ & Dionysius fere comprobat. Sacrã quidem dixit Homerus Theben, Sed nec ea magis, q̃ ciuitas quælibet apposito eiusmodi valet ornari, ꝙ intus qui sunt, custodiat, quęres cẽseri diuina debet. proinde Homerus eos, qui noctu excubẽt in castris, ἱερὸν τέλος φυλάκων nuncupat, & alibi sacros dicit muros. Sic & in Odyssea, sacram dici Troiæ ciuitatem adnotauimus, & sacram terram apud Sophoclem. i. γῆν ἱεράν. Quin & sacrilegi loco censetur, qui struẽdæ causa domus, ciuitatis mœnia sit demolitus. Sacrum diem positum apud Græcos legimus ꝓ parte ea, quæ a matutino tempore porrigitur ad meridiem, quo tempore diis cælestibus rem diuinã obire, vetustissimi moris fuit. Manibus operabantur, sole iam vergente in occasum. Sacram Trireme Demosthenes Philippica nũcupat quarta, cum ait, καὶ τὴν ἱερὰν ἀπὸ τῆς χώρας ᾤχετ᾽ ἔχων τριήρη. Glossographi Paralum intelligunt. Lego Sacras triremes pluribus distinctas cognominibus. Paralon. Salaminiam. Antigonida. Demetriadem. mittebantur ad imperatores hæ, & ad id genus vsus cæteros. Cæterum quia scribit Thucydides, ad Alcibiadem missam ab Atheniensib⁹ Salaminiam, videtur nauis hæc solita ducere, qui accerserentur ad iudicium. Paralus aũt sacris destinabatur, de qua forte intellexit etiam Plato in Phedonis principio. Vtranq; harũ & bello nauali peraccommodam significat Thucydides idem, libro tertio. Asalaminium facete nũcupat in Batrachis Aristophanes ἀθαλάττωτον. i. maris imperitum, vel a naui hac, vel a pręlio circa Salaminem gesto. Sed & triremẽ sacram Smyrnæi mense nouẽbri mittebant εἰς ἀγοράν, vt in Polemone Philostratus inquit. Eam Dionysii sacerdos soluentem dirigebat, gubernatoris vice. Sacrum quoq; bellum reperias in veteribus memoriis, & apud Eustathium, in secundam Iliados rhapsodiam. Id vero non diciẗ, quia magnum, vel execrabile, vt impolitiores fortasse aliqui, & vetustatis infrequentes censuerint, sed quia pro delphico gestum oraculo a Lacedæmoniis aduersum Phocẽses est, qui id sibi vendicare satagebant, Atheniensibus quoq; ad partes vocatis. Meminit historia prima Thucydides, λακεδαιμόνιοι δὲ μετὰ ταῦτα τὸν ἱερὸν καλούμενον πόλεμον ἐστράτευσαν καὶ κρατήσαντες τοῦ ἐν δελφοῖς ἱεροῦ, παρέδοσαν δελφοῖς. Ei⁹ vero belli quæ fuerit origo, docebit quinto Politicorum Aristoteles. Gesserant tamen Athenięses iidem alterum prius bellum, qđ & ipsum sacri cognomento est insignitum, contra Bœotios pro Phocensibus, q̃bus illi oraculi ius auferre nitebãtur. Vnde & πόλεμος φωκικὸς dicebatur, vt in Messeniacis reb⁹ Pausanias scribit. Historiam vero sacri belli qui nosse plenius cupit, Plethonem adeat, is enim historiarum secũdo id explicat copiose, meminit & in libro de claris mulieribus Plutarchus. Sed enim quia non semel aduocationem nobis præstitit Thucydides, Quid est, ꝙ conditor nobilissimus terram quandam vocat sacram, & Aoriston libri primi fine? Obseruauimus ex Græco penu, Terram inter Megara, & Athenas antiquis dictam fuisse sacram, ꝙ deabus, quas Eleusinias vocabant, foret dicata, quam etiam, ꝙ inculta prorsus iaceret, ἀόριστον appellat historicus, vt quæ nullis foret distincta collimitiis, ἀόριστος enim est μὴ ἔχουσα ὅρους, μὴ δὲ σπειρομένη, ἡ γὰρ σπειρομένη ὅρους ἔχει, ἅτε οὖσα μεμερισμένη, hoc est, Aoristus vocatur terminos non habens, nec sata, Quę enim seritur, limites agnoscit suos, vt quæ confusanea non sit, sed partiliter distributa. Sacerdos vero dicitur quidem græce Hiereus, id est ἱερεύς, vt apud Homerum Χρύσης ἱερεὺς ἀπόλλωνος. Sed & eo nomine intelligitur quandoq; is, qui extorum inspectione futura vaticinatur, vt apud eundem, ἀλλ᾽ ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα. Sacra vero decreta cum dici audis, Amphictyonica intellige. Nam & sacrum consessum non temere dici aliũ obseruauimus, q̃ Amphictyonum, de quibus Strabo multa. Quoniam vero de sacris diu iam commeminimus, non transiliam⁹ scitu, ac obseruatione dignum, Eisdem initiatos sacris scite admodum, atq; concinne dici consuesse, qui vnanimiter, & conspiranter ad scopum nituntur eundem, ac vmbilicum. apertius hoc fiet, si T. Liuii verba subiecero ex. XXII. Conditæ vrbis. Nã Plebeios inquit, nobiles iam eisdem initiatos sacris esse, & contemnere plebem, ex quo contemni desierint a patribus, cœpisse. Ilios sacra, pręter id, qđ astruximus, etiam dici crediẗ ob sacrificiorum frequentiam. Argumento esse possunt festa quoq; inibi celebrata olim, Iliea. i. τὰ ἰλίεια. Ex calamitatum vero crebritate profluxit religiosis nexus, dictante prouerbio ἀεὶ ἰλίῳ κακά, Ilio adsunt semper mala.

Helenes,& Eriphyles Segmenta dominis fuisse exitialia,perinde ac Equus fuerit Seianus.
Caput.XIII.

DElphici oraculi nobilitatem in terra Græcia nemo non nouit, opulẽtissimum id erat,quando illuc confertim a regibus & populis præpotentibus congerebantur dona,vnde Delphici Thesauri auctoribus celebrati.Lateres aureos cẽtum & viginti a Crœso dicatos,ibidem visitari solitos,scribit Plethon.Sed & antiquæ nobilitatis fœminas Helenam,atq; Eriphylem pretiosa Segmenta eidem affixisse templo,compertum habem⁹,siue Alcmęon fuerit,ac Menelaus, sicuti auctor Athenęus est.Quæ quia sacrilegas admouentibus manus, aut omnino ausis gestare pessimum peperere exitium,Prouerbii sibi locum vendicant,nõ secus ac Tolosanum aurum,itẽq; Seianus equus apud Gellium.Historia vero ita habet,sicuti nos perdocet Plethon.Bello sacro Delphica pecunia,& quicquid ibi pretiosius erat,magna parte cessit in prædam.Inter reliqua vero ipsa hęc,de quis diximus,Segmenta,quæ duorum ex Phocẽsibus ducum qui id bellum gerebant, vxores,vt est muliebre ingenium,auide oblata arripuere,protinusq; collo circundedere,vt ipsis tum est visum,ornamenta pręsignia,vt mox docuit euentus, interitum exitialem.Ea siquidem,cui Helenes monile obuenit,turpiter ꝓstituto corpore,pudicitiæ iactura & famæ dispendio,quæ bene sentientibus vita quoq; comparatur,pœnas facinoris perpetrati luisse fertur.Alteram vero crudelior excepit pernicies,Nam furentis filii vecordia,tectis iniecto igni, viua exusta est.Plutarch⁹ in sermone de iis,q serius a numine castigant,Aristonẽ fuisse appellatũ scribit,cui obtigerit Eriphyles ornamẽtũ,tyrãnis cõtribuentibus,itẽq; fuisse Oetæũ,& Xenagogum,id est peregrini,mercenariiq; militis ducem,cuius deinde filius aduersus matrem indignatione concepta,domum succenderit,omnibus,qui intus agerent,incendio consumptis. Monilis a Vulcano Veneris delitiis concinnati,Hermione mox traditi,deinde Thebanis reginis,quæ oẽs pessime interierint,& postremo ad Eriphylem peruenerit,Thebaidos secundo fabellam concinit Papinius.

Ornatus Argia geris,dirumq; monile,
Hermiones,longa est series,sed nota malorum
Prosequar,vnde nouis tam sæua potentia donis.

De Auibus,quæ dicantur Scopes,obseruata quæpiam ex Gręcorũ monumentis. Caput.XIIII.

SCopes inquit Plinius,nominantur ab Homero,auium genus, harum satyricos motus,cum insident,plerisq; memoratos non facile conceperim mente.Neq; ipsæ iam aues nascuntur.Carmen Homeri,qđ significat Plinius, Odysseæ quinto sic habet.

σκῶπες ἴρηκέστε,τανυγλωσσοῖτε κόρῶναι.

Iactatum tamen Athenęus scribit,auem hãc saltandi studio capi,nam & inde saltationis genus dicitur Scops.Duo esse genera inuenio,nam alii nuncupantur Scopes.Alii Aiscopes.Sũt qui apud Homerum Copas legere malint,q̃ scopas,& Aristotelem sic nuncupasse.Comparere autem hos ꝑpetuo,nec esse esui.At qui se Autumno diebus ostendũt duobus,aut vno,in mensam venire.Sunt ex Gręcis,qui scopas Bubones interpretent̃.Sudas nocturnam esse auem dicit.Alexander,sicuti Theocriti interpres inquit,τοὺς σκῶπας scripsit,οὐκ ἐπιτερπεῖς εἶναι τῇ φωνῇ,qđ est,Scopas esse voce inamœna,insuauiq;,proptereaq; apud Homerum recte scribi σκῶπες ἴρηκέστε.Hanc auem Callimachus scribit,vocem edere,perinde ac ἐπισκώπτοντας,id est cauillantem,lacessentemq;,vnde & aui esse factum nomen,Nisi ab aue potius effingi verbum malim⁹,qđ certe comprobat Athenęus.Tyrannion vero esse Scopas ꝓdidit Nycticoracas,diciq; tanq̃ σκιόπας,ἐν σκιᾷ ἔχοντας τὴν ὄπα,φ ĩ tenebris vtcũq; canãt.Scopas Theodorus Asiones interpretatur,sicut ἀεισκῶπας Semperasiones.

Quid sint apud Græcos Scolia.Inibi adnotatur lapsus interpretis Aristophanis.
Caput.XV.

SColia græci interꝑtantur συμποτικὰ ᾄσματα,id est conuiuales cantilenas,quarum meminerit symposiacon tertio Didymus,atq; item Horus.Sic vero nuncupari Etymologici tradunt,φ vinolẽti iam,καὶ σκολιῶς ἔχοντες τὰ αἰσθητήρια ᾄδουσι,id est,tortuosis,hebetibusq;,ac retusis sensibus ea concinant.Nonnulli ex aduerso fieri nomẽclaturam coniectant,siue per oblocutionem,quã dicunt ἀντίφρασιν,φ minus obliqua forent,aut tortuosa,qđ Scolii vocabulum

indicat, sed facilia, vt quæ in conuiuiis canerentur. Id rep̄hendens Aristophanis ĩterpres ĩ Vespis Poetæ Comœdia, Quę mali sint nominis, inquit, verti quidẽ ad εὐφημότερον, id est ad prosperiorem appellationem, sed non ediuerso. Hoc vero, q̄d græci hominis pace dictum velim, nec probe traditum ab eo est, & liquido falsum deprehenditur, siquidem in ipsius literis est, Holosteon dici hęrbam, quasi totam osseam, cum tamen præmollis sit, ac omni prorsum duritia carens, de qua q plura nosse cupit, adeat. XXVII. naturalis historiæ Plinii. Et Hieronymus Parcas dici, ꝙ nequaq̄ parcant, auctor est. addit Eumenidas appellari, ꝙ nõ sint benignę, nam & vulgo Aethiopas vocamus argenteos. Verum Interpreti calculum adiecerint hæc. Scolia vero Meliti celebrantur ab eruditis, quæ Carica haberent aulemata hoc est incentiones flebiles. Tyrannion commentarium concinnauit de Scolio metro, Caio Cæsare rogante. Libuit paucula subscribere ex Timocreontis Scolio, q̄d is in Plutũ. i. diuitiarum deũ effudit, exordio tali, ὄφελεσ ὦ τυφλὲ πλοῦτε ἐν γῇ, μήτ' ἐν θαλάττῃ, μήτε ἐν ἠπείρῳ φανήμεναι, ἀλλὰ τάρταρόν τε ναίειν, κ' ἀχέροντα, διὰ σὲ γὰρ πάντ' ἀνθρώποισ κακά. i. vtinã ô cæce Plute nec in terra, nec in mari, nec in continente apparuisses vnq̄, sed Tartari perpetuus fuisses incola, & Acherontis. Ex te nãq; omnia hominibus mala. Scitu vero dignum est, ad Scolii huius imaginem compositum a Pericle in Megarenses decretum, μεγαρέασ μήτ' ἀγορᾶσ, μήτε θαλάττησ, μήτ' ἠπείρου μετέχειν. Scoliorũ meminit Symposiacon primo Plutarchus. Sed & Admeti Scolion Athenis celebratum, in Lexico Pausanias scribit. Idq; ab Alcęo concinnatum, alios tradere, quosdam vero a Sappho. Fuisse quinetiam, qui Praxillæ Sicyoniæ esse opus crederent. Eius vero Scolii initium erat hoc,

ἀδμήτου λόγον ὦ ἑταῖρε μαθὼν, τοὺσ ἀγαθοὺσ φίλει,
τῶν δειλῶν δ' ἀπέχου, γνοὺσ, ὅτι δειλῶν ὀλίγα χάρισ.

Admeti o amice ratione percognita, bonos, & generosos ama. Timidos autem missos facias, sciẽs optime, exiguam esse timidorum gratiam. Respicit vero Scolion Alcestin generosam mariti fata subeuntem, Admeti autem patrem obire prorsum recusantem.

Emaculatur, exponiturq; Ciceronis locus in Episto. ad Fab. Gallum de Cepio. Item cur ibidẽ Sardinia pestilens dicatur. Aquarioli qui sint. de Salacone plura.

Caput. XVI.

Cicero ad Fabium Gallum septimo familiarium Epistolarum scribens, Amo inquit, voluntatem, sed pauca de re, citius opinor, olim non omnibus dormio, sic ego non omnibus mi Galle seruio. hæc Cicero. In cuius loci enarratione deꝰ bone, in quæ deliramenta procurrunt, qui locum mendosum, ne suspicantur quidem, nec omnino remotiorem videntur odorati historiam, q̄uis a grammaticis quadantenus illustratam. Igitur meo periculo, fremant licet nostrates Lyncei, Ciceronis studiosi sic legent, atq; interpretabuntur. Amo voluntatem, sed pauca de re. Cepius, opinor, olim non omnibus dormio, Sic ego non omnibus seruio. Sensus autẽ hic, Cepius inquit, nisi memoria labor, olim dicebat, non omnibus dormio. Nam Pomp. Festus ad verbum fere ita scribit. Non omnibus dormio, natum videtur a Cepio quodam, qui Pararhenchon dictus est, ꝙ dormientem simularet, quo impunitius vxor mœcharetur. Cuius etiam Luciliꝰ meminerit. Ad quem sensum illud satyricum interpretantur Grammatici, Doctus & ad calicem vigilanti stertere naso. In quo tamen loco sunt, qui vigilantem nasum pro sonanti, & ronchis obstrepero accipiant, nulla huius historiæ habita ratione, Quoniam in milite Plautus quoq; festiuiter, & scite admodum ita scribat, An dormit Sceledrus intus? non naso quidem, nam eo magnum clamat. Legimus vero & in Græco penu pertinentem ad hoc ipsum historiam. Quippe Mœcenatem conuiuio exceperat Cabbas quidam, vt videtur, ridicularius, procedente potu, vbi ex nutibus, renutibusq; in vxorculæ amorem prolapsum vidit Mœcenatem, adq; illam procliuius adlubescere, caput, ceu dormiturus proclinauit. Accedente vero imprudentius Seruo, ac vinum sustollente, placide insusurrauit is, κακόδαιμον, οὐκ οἶδα, ὅτι μόνῳ μοικήνᾳ καθεύδω, id est, ĩfelix, an ignoras, quia soli Mœcenati dormio. Porro Aquariolos inuenio dici, qui vxoris stupra æquo animo patiuntur. Apuleius in Magia, Hisce auditis, exacerbatus Aquariolus iste vxoris suæ, ita ira extumuit, ita exarsit furore, vt in fœminam sanctissimam digna cubiculo suo diceret. Aquarioli autem Festo dicuntur mulierum impudicarum sordidi adseclæ. Aqualiculum vero de ventre dici, indicat illud Hieronymi, Alius tumenti aqualiculo mortem parturit. Q; autem Tigellium Epistola eadem patria sua pestilentiorem dicit Cicero, ad Sardiniam quidem referendum putant, sed pestilentem intelligunt, propter Salpugam formicæ genus venena

cum, & Sardoniam herbam. Ego ad aerem noxium referri oportere cõtenderim, quod vt credam, facit L. Florus, cum ait, Sardiniam pestilentem sortitus. Sed & Val. Martialis eleganti epigrammate hoc ipsum comprobat apertissime.

Nullo fata loco possis excludere, Cum mors
Venerit, in medio Tybure Sardinia est.

Sed & Silius Italicus etiamnum apertius, vt hæsitasse iam pudeat.

Serpentum tellus pura, ac viduata veneno,
Sed tristis cœlo, & multa vitiata palude.

Ad ea vero, quæ de Salacone dicuntur epistola eadem, amplius sciendum, Salaconem fuisse Autolyci patrem, molliculum quendam, & delitiis diffluentem, propterea in Vespis Aristophanes, τρυφερόντι διασαλακώνισον. Sed & in quadam epistola Menander ad Glyceram, οἶδα γὰρ μου τὰσ συνήθεισ ἀσθενείασ, ἃσ οἱ μὴ φιλοῦντεσ μετρυφᾶσ, καὶ σαλακωνίασ καλεῖν εἰώθασιν, hoc est, consuetam mihi imbecillitatem nosti, quam qui me minus amant, delitias vocant, & Salaconias. Aristoteles in Rhetoricis a delicato disparare Salaconem videtur, nam diuitum mores exprimẽs, eos esse ait Trypheros, id est delitiosos, & Salaconas. Et Trypheros quidem ob delitias & felicitatis ostentationem, Salaconas autem & Solœcos, quia insueuerint omnes circa id, quod amãt, immorari, quodq; admirantur, ac putare eisdem cæteros affici, quibus ipsi. Quidam porro deflexum inde verbum σαλακωνίζειν exponunt τὸν πρωκτὸν ἀισχρῶσ κινεῖν, id est sedem parum decore agitare, qđ nos Ceuere dicimus. Id & σαυλοπρωκτιᾶν dicere Aristophanes videtur, σαῦλον enim dicunt vitiosum, fluxumq;.

Insequentis ad Gallum epistolæ enarratio. Magistrum pro dictatore inibi positũ. Cap. XVII.

ET quia in Ciceronis epistolas peruenimus, in quibus pleraq; reconditam habent doctrinam, proindeq; illotis, qđ dicitur, non adeunda pedibus, subtexemus insequentium literarum obscuriora nonnulla, quæ Delium requirere natatorem imperitioribus forte vidẽtur, lucemq; pro virili inferemus. Sed heus tu inquit, manum de tabula. Magister adest citius, q̃ putaramus. Desinamus inquit, Cæsarem lacessere, discriminis haud parum ingruit ab eo, q præterq̃ fueramus opinati, & præcinctura monere videbatur, dictaturam arripuit. Vnus deniq; est omnia, isq; est, sine prouocatione magistratus, nec vsq̃ præsidii spes, nisi in cura parendi. Sum veritus, ne si libere, ac Catonis more mentem nostram retegere perexerimus, in Catoniũ contrudamur, id est in euidens pręcipitemur exitium. Id ipsum scripserat ad Ciceronem Gallus, vt stilo parceret, nec Cæsarem irritaret. Hoc etenim illa verba significant. Videris enim mihi vereri, ne, si istum habuerimus, sic enim legendum est, id est, si Cæsarem prosciderimus, & epistolarum argumentũ ab eo duxerimus, rideamus γέλωτα σαρδώνιον id est dum illum ridemus, ipsi pereamus. Q; vero magistrum pro dictatore accipiamus, forte ridiculum sciolis haud ita multa versantibus videatur. Cæterum scribit Seneca, eum, quem modo dictatorem dicimus, & in historiis ita nominari lectitamus, apud antiquos magistrum populi vocatum, & id in libris adnotatum auguralibus, præterea esse argumento, q qui ab illo nominabatur, Magister equitum erat, & dicebatur. Porro T. quoq; Liuius dictatorem refert moderatorẽ atq; magistrum consulibus appositum. Sed de finibus item tertio libro de sapiẽte, Rectius inquit appellabitur magister populi, is enim est, Dictator, q̃ Sylla, qui trium pestiferorum vitiorum, luxuriæ, auaritiæ, crudelitatis magister fuit. Recte ergo Cicero ait, Sed heus tu, manum de tabula, magister adest. Qđ eum habet sensum, ne hoc quidem fortassis recte scribo, non esse distringendũ stilum in Cæsarem, nam si hoc fecisse, significarimus, verendum est, ne libertas nimia fraudi sit, ac in mortem trudat. Siquidem Catonium pro inferis recte poni, ex Laberio comprobauit Gellius noctium Atticarum libro sextodecimo, etiam si inter sordida, obsoletaq;, ac maculantia, id esse vocabulum putat. Nec eo verbo esset vsus orator, nisi de industria ex obscuritate iocum captasset. Quod vero est in epistolę calce, ita legendum est, Vrgeo igitur, nec transuersum vnguẽ, qđ aiunt a stilo, is enim est dicendi opifex, atq; equidem aliquantum iam etiam noctis assumo. Ego inquit, ad syntaxin, & compositionem totum me dedi, festinoq; ita, vt mihi ipse otium negem, a stilo eñ id est a scribendo, & de ingenii fertilitate quippiam promendo ne minimum quidẽ reuellor, quando assiduitas exercitationis dicendi copiam maximam parit. Confirmatur sententia hæc Ciceronis præcepto ex primo de oratore, Caput autem est inquit, qđ, vt vere dicam, minime facimus, est enim magni laboris, quem pleriq; fugimus, q̃plurimum scribere, Stilus optimus, & præstan-

tissimus dicendi effector, atq; magister. Quę omnia repetens Fabius libro decimo, Vt laboris inquit, sic vtilitatis etiam longe plurimum affert stilus. Nec immerito M. Tullius hunc optimum effectorem, ac magistrum dicendi vocat. Cui sentẽtiæ personam L. Crassi in disputationibus, quæ sunt de oratore, assignando, iudicium suum cum illius auctoritate coniunxit. Quod vero ad Cæsarem ista referunt enarratores, plane ridiculum est. Illud vero, Nec trãsuersum vnguem, intellige, nec minimum quidem a scribendo recedo, sequestrorq;, vt ne vnguis quidem, aut digyti latitudinem excedam, frequentissima inter eruditos dicẽdi figura. Plautus in Aulularia, Si hercle tu ex isto loco digytum transuersum, aut vnguem latum excesseris. Cicero in epistolis ad Atticum, A recta conscientia transuersum vnguem non oportet discedere, neq; est a marmorariis facta tralatio. Sunt enim hæc velut ægri somnia. Cæterum de iis satis, superq;. Cum enim leuicula sint, & mediocris forsan vel ingenii, vel doctrinæ, abunde studiosis satisfactum poterat videri, digyto ista commonstrasse. Sunt grauiora multo in Epistolis familiaribus, quę squalore obsita iacent, Ea nitori suo pro tempore conabimur restituere.

Diætæ notio multiplex. Echinus quid. Diætarum cognomina varia. Itẽ quid Zeta, & Zetetę. Defendit a calumnia Hermolaus. Sigma qd, & vnde. St, syllaba silẽtii nota. Trigon. Cap. XVIII.

Diætam pro viuendi modo, ac lege capi, cum alia multa indicio sunt, tum id, q auctore Celso, Diætetice medicina inde est appellata, & Medicorũ scholæ vulgo regulam victus Diætam vocant. Notio alioqui dictionis eius Græcis non vna est, siquidem dicitur ἡ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν τροφὴ, id est dierum singulorum alimentum, Diarium latine dici valet. Diæta item, iudicium, vt τὴν τῶν ἐγκλημάτων δίαιταν ἐπίστρεψον ἄλλοις, Criminum diætam aliis permitte. Diętetę tamen ab iis differebant, qui dicebãtur Dicastę, hoc est iudices. Nam arbitros quidam putãt recte Diætetas appellari. de iis plura Pollux libro. VIII. Horum erat Echinus, nunc æneus, nunc & opere figlino, in quem testium dicta coniiciebantur, q̃q̃ & interna ventris eo dicuntur nomine, vt inquit Eustathius. Sed & freni pars quædam vocatur Echinus, sicut qđ circa mentum est nuncupatur Psellium, quod ori inseritur, Chalinus. Cuius medium est Henium, post in ambitu Dactylii, Echini, Triboli, quos mãdit equus. Sunt item Echini circa manus carpum ornamenta, sicut Pericarpia, & item Psellia, ac Bubalia. Inuenio Echinum item recte dici partem in capitulo Doricæ columnæ, crassitudo quippe eius trifariam distribuitur. Vna enim portio est Plinthus cum Cymatio. Altera Echinus cum annulis. Tertia hypotrachelio contrahitur columnæ. Sed redeo, vnde sum digressus. Est & Diæta locus domi, vbi tãtum versamur, nullo negotio, aut vsu. Alii cœnationem etiam eo nomine accipiunt, vnde & Diætarii ministri dicãtur Diætæ deseruientes. Vt apud iureconsultum Vlpianum de fundo instructo. q̃uis sint & ea appellatione fures, qui aliena cœnacula furandi gratia penetrant. Diætis, quod equidem scitu dignum arbitror, nomina varia imponi a veteribus solita, obseruauimus. Nam Tranquillus Hermeum appellatam fuisse Diætam pronunciat in Claudio. Alexander Roma. Imperator, vt auctor Lampridius est, in Palatio Diætas struxit nomine Mammeas, quas inquit, imperitũ vulgus hodie ad Mammam vocat. Lucullus, Plutarcho tradente, Diætam habuit Apollinis cognomento celebratam, vbi summo impendio parabantur conuiuia. Inde illa eius vox cantatissima, cœnatur in Apolline. Sed enim & Diæta dicitur locus, in quem arbitri conueniunt, qui, vt notauimus, dicũtur Diætetæ. Sicut Zeta dici valet locus, in quo Zetetę obuersantur. Erant enim eo nomine Athenis Magistratus quidam, ad quos referebantur, qui reipu. aliquid deberent, nec soluerent. Cęterũ haud satis mirari valeo doctiss. morũ quorundam institutũ, qui Theonino dente irruẽtes in Hermolaum Barbarum, per quem barbaricas vitiligines sibi detersit nobiliss. historię naturalis conditor, Zetæ vocabulum petulanti cachino explodere pergunt, aucupantes nescio quid indictum, inscitũq; ex Prisciano. Proinde pro Zeta, & Zetecula Dietam, & Diętecula reponere sibi permittũt. Sed rogo vos optimi viri, an excidit, Lampridium, & Apollinarem Sidonium, & alios pręterea eadem vsos voce? Illorum recensere verba non est consilium, Sed rogo inquam, quid vos deniq; in nomine isto adeo exagitat? An q Zeta est nomen literæ, nec aliud, vt Veteranus vester putat, significare creditur fere? Missos facio reliquos, tecum signa confero vir doctissime, neq; enim nati ad venena sumus, neq; hoc nomine vendibiliorem me facio, aut gloriolæ flatum capto. Zeta inquis, litera est, ergo nil signat aliud? male colligis amice, An non Diætetem recte a Diæ

ta flecti confiteris? si inficiaris, vide quæso, ne tui in te agminatim impetum Græci dent. Si annuis, Cur non ratione compari Zetetem a Zeta inclinari concedis? Si vocabulum forte non agnoscis, & reum peregrinitatis faciendum putas, lege quæso Iulium Pollucem, qui veluti inquisitores quosdam ζητητὰσ facit, quoniam τὰ λανθάνοντα ἀνεζήτουν, id est quę latitarent, scrutabātur. Lege item Sudam. Sed condonamus ista. Audi alia. Sigma an non est litera? est. Signat ne aliud? Si hęres ipse subiiciam. Lego non semel apud Lampridium Sigma pro Dięta positum, siue Stibadio, siue Cœnatione, vnde suspicantur eruditi legendum apud Martialem,

Accipe lunata scriptum testudine Sigma.
    Octo capit, veniat quisquis amicus erit.   Et alibi.
Septem Sigma capit, sex sumus, adde Lupum.

Porro vndenam coniectamus appellationem eam profluxisse? Erunt ex politioribus, qui a Græci elementi figura dici putent, nec forte ab vmbilico aberrarint multum. Consimiliter & Zeta videri potest appellata, si quę Hermolaus scribit, minus appetentiam conciliant, quæ tamen mihi summe probantur. Verum si de Zetetarum loco sit mentio, a Polluce nō reuellar, & ab inquirendi vocabulo produci Zetam fatebor, vnde mox & Zetetes. Nisi quis cœnationem quoque ab huius imagine dici, suspicari malit. In fragmentis Cæcilii Minutiani Apuleii de orthographia, nequid dissimulem, Diætam comperi etiam Ziætam dici. Sed dum ista commentaremur, etymon Sigmatis alterum subiit animum. Et pro ingenii captu Sigma dici posse videbam ab eius elementi titulo, qui foribus superpositus foret, qua nota discubituris silentium indici videbatur, vt a conuiuio surgentes, siquid forte licentius oblocutus foret quispiam, volentes obliuiscerētur. Notissima est Plinii censoria querela ex quartodecimo naturalis historię, Alii inquit, mortifera loquuntur, redituraque per iugulum voces non continent, q̃ multis ita interemptis? Vulgoque veritas iam attributa vino est. Val. item Martialis odisse scribit memorē cōpotorē. Quod & Lucianus, Plutarchusque in Symposiacis retulere, μισῶ inquit, μνήμονα συμπότην. Sed de tota re alibi sic.

Accedent sine felle ioci, nec mane timenda
    Libertas, & nil, quod tacuisse velis.
De Prasino conuiua meus, Venetoque loquatur,
    Nec faciant quenq̃ pocula nostra reum.

S. vero literam habere silentii notam, ne pluribus quidem probandum reor, quando taciturnitatē impetrare cupiētes lingua sonum eiusmodi, velut sibilum, afformamus, quę & ab hoc ipso Gręce Sigma creditur appellata παρὰ τὸ σίζειν. Veteres tamē latini. s. & . t. simul agglutinantes effingebant St, syllabam, quę sola, vt Verrius inquit, sine vocali compacta videtur, qua & in Phormione Terentius sit vsus. Non is obsecro es, quem te semper dicunt? St, quid has metuis fores? Ianuis aūt illices, vt sic dixerim, inscriptiones appingi solitas, ex Seneca videmur obseruasse, cum ait, Vbi audierint ista, audient istic hortulos, & inscriptū hortulis, Hospes hic bene manebis. Q; si loca huiusmodi de positu, deque figura dici, plausibilius videt̃, siquidē in suo, cuiusque luco, ac fano est, sequ, qđ amplius arriserit, scire cōuenit, veteres in ædificando varia figurarū scitamēta captasse. Qđ vt nō miremur, Trigon facit. Qui locus triquetro. i. triangulo schemate strui cōsueuerat. In quo itē pilę lusus exercebat̃, inde quoque trigonalis nūcupatę. Iulius vero Pollux, Trigonū esse Dicasterium dicit, cū ait, Celebrata Dicasteria, Heliæa, Trigonū, cuius meminit Diarchus. Mediū Parabystū, & maius Parabystū. Porro Trigoni mentionē faciens grāmaticus quidā, Trigonū inquit, dicasterium est, forte quia schemate foret triangulari. In hęc diuertisse fertilitatis causa, nō stomachabitur lector candidus, Quippe in id omni incumbimus pede, vt nostra hæc, si aliud non sit, exucca, infructuosaque, & qđ dicitur, Agrippo infœcundiora saltem non deprehendantur.

Olearum species aliquot. Emblemata quid. Iudicium in Areopago primum. Tollitur ex Plinio obscuritas. Thalysia, Syncomisteria, Haloa, Thalos quid, & Thalophori. Lactantii grammatici locus restituitur. Trophæa prima ex olea. Agrippæum quid.   Caput. XIX.

AGrippum vero, nequis verbi insolētia motus, caput protinus scabat, Sudas syluestrem oleam apud Laconas ait significare. Eam Græcorū alii nūc Agrielæam vocant, nunc Cotinum, & Gadira insulam quoque inde Cotinusam dici inuenimus, q̃ hisce arboribus abundet locus is, quā rem Cosmographus docuit. Nā ciuitatum pleræque ex causis huiusmodi cognomenta traxere, vt in Attica Myrrhinus a Myrtorū, quas Myrrhinas dicūt, frequentia. Rhamnus itē a Rhamnis Cerasus quoque in Ponto eadem est ratione nuncupata. Si vero syluestri oleę do-

mestica inseratur, fient, quæ vocantur Cotinades. In quo obiter scitu dignum, vrbana omnia sylvestribus insita dici Emblemata. Apud Vlpianum, Digestis ad exhibendum, Emblema phialæ omnino aliud est, meminit Plinius quoq;. Sacram oleam legimus appellari Moriam, nomine inde ducto, q; esset Palladi consecrata, ex qua oleum etiam daretur vincentibus Panathenæa. Nam a cæde Morias dixere, quam Moron nuncupant, perempto Halirrhothio, quem necasset Mars, Neptuni filium, q; vim intulisset Alcippæ, vt scribit Pausanias, quam ex Agraulo Cecropis ipse filia sustulerat. Idq; in Areopago iudicium capitis primum narratur peractum. Eius meminit historia prima Hellanicus. Id & Plinius significauit libro. VII. Sed, vt solet, breuitatis inuoluit tenebris. Insequentibus item temporibus ex materna cæde subiisse iudicium Orestem ferũt, absolutumq;, Pallados ἀρείασ excitasse aram. Dignum relatu, fuisse, in quibus rei, accusatoresve consisterent, argenteos lapides, vnum ὕβρεωσ dicunt, ἀμαιδείασ alterum, id est iniuriæ, impudentięq;. In propinquo sacellum erat Dearum, quas Athenienses σεμνᾶσ dicunt, Erinnyas Hesiodus in Theogonia. Quibus esse in capite cum crinibus dracones, Aeschylus commẽtus est princeps. Sunt qui ita distinguant, vt priuatas Oleas dicamus Elęas, publicas vero Morias. σηκὸν idem cum Moria putant. Alii Moriæ stipitem σηκὸν dici volunt, qđ & similius vero est, quia ita scribit Rhetor, ὅτέτι ἰδίαν ἐλαίαν, ὅτε μορίαν, ὅτε σηκὸν παραλαβών. Saci vero huius in Apologia commeminit Lysias. Porro oleæ quædam Callistephani dicebantur, qđ cum Suda scribit Aristophanis interpres, cuius ramis coronarentur in Olympia victores, sicuti astipulatᷣ Theocriti interpres ὁδοιπόροισ, non autem Cotino, id est oleastro, vt quidam interpretati sunt. Q̃z q̃ eius sententiæ est etiam Plinius, necnon ex doctis item pleriq;. Est enim proprii generis Callistephanos, de qua Aristoteles ita ad verbum fere in Pantheo. Olea est inquit, vocatur Callistephanos, huius folia contrario modo se habent, q̃ in aliis, extra siquidem, non intus albent. Ramos mittit, vt Myrtus, ad coronas peraccõmodos. Eam in Olympia plãtasse Hercules memoratur, vnde Athletis dẽtur coronæ. Est apud Hilissum fluuium stadiis. ξ. circumuallata muro, magnaq; contingentibus instituta mulcta. Scribunt Gręci, Herculis clauam fuisse ex oleastro, quam apud Sardonidem is repperisset, quinetiam depositam in Trœzene apud Mercurii statuam, quem πολύγιον vocant, progerminasse denuo, ac superfuisse tempestate sua oleastrum, prodit Pausanias. Sunt & apud Pollucem olearum genera hæc, Drypetes, Halmades, Nectrides. Cotinadas Trambelos vocauit Pherecrates, dicebantur & Phauliæ, quas vero nunc Thlastas nuncupant, Comici Pyrenas dicunt. Thlastas tamen etiam apud Aristophanem comperias ἐν νήσαισ. Thalos inquit Theocriti interpres, apud antiquos dicebatur omne germinãs. Archilochus, ἔχουσα θαλὸν μυρσίνησ ἐτέρπετο. & Homerus, θαλόντ' ἐρίφοισι φορῦναι. Athenienses autem per exochen quãdam de Olea dixere. Sunt & in Cepis Thalli apud agricolationis magistros, quo nomine stipites, folliculosq; intelligunt, quibus semen continetur. Thalophoros dicebant, qui in Panathenæis oleæ ramos gestarent. Quod munus proprii erat Senum, & inde comicis salibus nulli rei vtiles, præterq̃ ferendis Thalis, Thalaphori item festiuiter nuncupati. Meminit eius moris Cratinus, nec tacuit Pherecrates. Dicæarchus in Panathenaico id munus etiam vetulas obiisse scribit. Thalysia vero primitiæ dicebantur, quas subuectis iam fructibus ex agris, persoluerent Diis, vt denuo virescerent, progerminarentq; in campis omnia, qđ vocant θάλλειν, eas Rhetorum pleriq; etiam Syncomisteria a comportatis frugibus nuncuparunt. Agebatur item festum tempore eodem Cereri sacrum, & Dionysio, vti Pausaniæ testatum monumentis est, dicebatur Haloa, id est ἁλῶα, vt putat Philochorus, quia tum in areis præcipue moras ducant homines, quas dicunt ἅλωσ. Erat panis quoq; Thalysius, qui ex nouis frugibus conficeretur primum. Sed ad institutum redeo. Quæ remanent, pressis oliuis, vocant Stemphyla. Sicut in vuis dicuntur Peripysmata. Sed verborum sæpe proprietas auctoritate turbatur. In hac olearum mẽtione succurrit, opem ferre Lactantio grammatico in librum Thebaidos duodecimum, super illis Poetæ versiculis,

Mite nemus circa, cultuq; insigne verendo,
Vittatæ laurus, & supplicis arbor Oliuæ.

Supplicis arbor Oliuæ, inquit, per quam pax petitur supplicando, & in secundo diximus, hanc ab Atheniensibus Resionem dici, a Græcis autem reliquis Diriteron. Portẽta verborum plane sunt hęc, quæ si excitetur a sedibus suis Lactantius, nec agnoscat, nec percipiat, Ipse ità emendo. Eresionem dici ab Atheniensibus, a Græcis autem reliquis Hiceteriam. Etenim Eresione, id est εἰρεσιώνη ramus Oleæ lana implexus, arborum fructibus, quæ Acrodrya vocant, circumpendentibus, ante ianuas ædium poni erat solitus in honorem Apollinis. Eius historiam pluribus exequitur in

Equitibus Ariſtophanis interpres,& qui ab eo mutuantur,alii plures.Hunc item ramum a ſupplicationis vſu Hiceteriam vocabant.hinc in Pluto Ariſtophanes,Video in ara ſedentem quempiam ἱκετηρίαν ἔχοντα μετὰ τῶν παιδίων,Hiceteriam tenentẽ cum puerulis.Scribit in Artibus Dionyſius,in Oleæ laudibus illud merito recenſeri,non modo quia ſit Palladi ſacra,ſed ꝙ veteribus ex ea conſtituebantur Trophæa,ꝙq; ſit victoriæ ſymbolum.Nam & Neptuno ſuperato,hac primum Dea eſt coronata.Ad ea porro,quæ de Moriis oleis pauloante concinnauimus,hoc item indagine varia ex Græcorum numeroſiore ſylua ſum venatus.Fuiſſe in arce Oleas Athenis Palladi ſacras,quæ dicerentur Moriæ.Ferunt autem Halirrhothium Neptuni filium eas adortũ excidere,quoniam inuenta Olea,vrbs Mineruę fuiſſet adiudicata.inter cędendum vero aberraſſe ac ſecurim ſibimet impegiſſe,atq; inde decubuiſſe.Ex quo argumento adoptatum Oleis cognomentum.Vel quia quiſquis Oleas poſſideret,portionem,quam μέρος vocant,Panathenæis inferret.Quando Ceramum olei capiebant victores.Agrippeum vero in Ceramico theatrũ,in Alexandro Sophiſta apud Philoſtratum,ad Agrippum arbitror attinere omnino nihil.Olearum ptoma.i.πτῶμα legimus apud Lyſiam,intelligunt eruditi fructuum dilapſum,vel arboris caſum.

Nexorum ſtatus.Qui dicerentur Nexi,& qui Obærati.Nectendi ratio.Interibi Iuſti dies qui ſint. De Athenienſium Siſachthea,& nouis tabulis. Caput.XX.

QVi apud veteres Romanos æs alienum feciſſet,idq; cumulatum vſuris foret,abducebatur a creditore,non in ſeruitium,vt ſæpe,ſed in Ergaſtulum quodãmodo,& carnificinam.Et,qđ grauius multo eſt,abducebãtur item filii,immo etiamnum nepotes,qđ Dionyſius ſcribit,& obſcure ſignificat Liuius.Siquid contradicerent,ſeruiliter euerberabantur,obſita erat ſqualore veſtis,fœdior corporis habitus,pallore,ac macie perempti.Ad hæc fere prolixa barba,capilliq; efferabant ſpeciem oris,vix vt noſcitarentur in tanta deformitate.Hi ſunt,quos in hiſtoria Nexos ſæpe dici audimus,Nam qui conflaſſent quidem æs alienum,nec tamen a creditoribus in vincula eſſent abducti,Obærati modo dicebantur.Necti vero dicebantur,qui creditoribus traderentur.Liuius,Deinceps & qui ante nexi fuerant,creditoribus tradebantur,& nectebantur alii.Et alibi.Nexu vincti,ſolutiq; ſe vndiq; in publicum proripiunt,implorant Quiritium fidem.Cæterum peropportune,opinor,ac perutiliter fecerimus,ſi hac parte amplius temporum illorum mores fuerimus executi,quando,vt videtur,non in reponendis modo officiis,ſed & in cæteris quoq; vitæ,ac negotiorum partibus,præſertim,quæ ad mutui rationem ſpectãt,plurimi eſſe faciẽdam fidem,veteres ſanxere,proindeq; perfidioſius tergiuerſanti debitori,ac ſæpius fraude agenti , eludentiq; non mediocris irrogata pœna.Exigendæ igitur mutuatitiæ pecuniæ hæc ferme inibatur ratio.Confeſſi,ac debiti iudicatis triginta dies dabantur,conquirendę pecunię cauſa,quam diſſoluerent.Eos vero dies iuſtos appellare,Decemuiris collibuit,velut iuſtitium quoddam,id eſt iuris inter eos interſtitionem quandam,& ceſſationem,ſicuti Gellius eleganter interpretatur.Q̃ꝗ & in ratione belli Iuſti dies dicebant̃ cõtinui triginta,quibus exercitu imperato,vexillum ruſi coloris in arce ponebatur.qđ Feſtus,& Macrobius adnotarunt.Deinde,niſi diſſoluerent,ad prętorem trahebantur,& ab eo,quibus erant iudicati,addicebantur.Neruo quoq;,aut compedibus vinciebantur.Hęc enim ferme verba legis erant.Aeris confeſſi,rebuſq; iure iudicatis.XXX.dies iuſti ſunto.poſt deinde manus iniectio eſto.in ius ducito.ni iudicatum facit,ſecum ducito.vincito aut neruo,aut compedibus,quindecim pondo.non minore,aut,ſi volet,maiore vincito.Si volet,ſuo viuito.ni ſuo viuit,qui eo vinctum habebit,libras farris in dies dato. Si volet,plus dato.Erat interea ius paciſcendi.Ac niſi pacti forent,habebantur in vinculis dies ſexaginta.Inter eos dies trinis nundinis continuis ad prętorem in comitium producebantur,quantæq; pecunię iudicati forent,pronunciabatur.tertiis autem nundinis capite pœnas dabant,aut trãs Tyberim peregre venum ibant.Id porro horrendum,& ab omni prorſum humanitate,& Romanorum mitiore ingenio ſequeſtratum,quod & Septimius Florẽs memorat in Apologetico.Etenĩ ſi plures forent,quibus reus eſſet iudicatus,ſecare,ſi vellent,atq; partiri corpus addicti ſibi hominis permittebantur.Ipſa legis verba cenſui apponenda.Tertiis inquit,nundinis partis ſecanto,ſi plus,minusve ſecuerint,ſine fraude eſto.Ex hac vero alieni æris ratione,quo perſæpe inopes adobruebantur,vſura multiplici omnia arrodente,ac velut tabe peſtifera ad corpus item correpente,naſcebantur quandoq; nouarum tabularum decreta per ſummam,inexuperabilemq; neceſſitatẽ,

ac Diomedeam quodammodo, vt dicitur, expressa patribus. Ea proinde M. Tullius labefactationem fundamentorum reip. vocat, cum pecuniæ creditæ obæratis condonantur, & nouæ mox coriuntur tabulæ, quibus nomina contineantur noua. Et alibi Cicero, Tabulæ nouæ quid habent argumenti, nisi vt tu emas mea pecunia fundum, eum tu habeas, ego non habeam pecuniam? Et Seneca appellat rem perniciosissimam beneficiorum nouas tabulas. Fit item in epistolis ad Atticũ mentio rei huius. Luceius inquit, M. Fabii queritur apud me per literas, summum esse periculum ne culpa senatus his decretis res ad tabulas nouas perueniat. Ridicula est grammaticorum vanitas, apud Sallustium tabulas nouas pro picturis accipientium, quo nil absurdius nec dici, nec fingi potest. Cæterum haudquaq̃ dissimulandum, ciuitates maximas quandoq; hoc æris alieni laxamentum, ac remissionem non vsquequaq; horruisse. Athenienses Solone statuente, hoc ipsum admisisse, sciũt paulo eruditiores. Legemq;, qua statutum id est, dictam Sisachtheam, hoc est, σεισάχθειαν, qđ significat, illius linguæ vocabulo, oneris leuationem. Nam Sisachtheam sunt, qui cribrum interpretentur, quo in frumentis vacantia secernuntur, παρὰ τὸ σείω, qđ est concutio, vt Choeroboscus. Sed eam legem ad Aegyptiorum imitationem Diodorus institutam scribit, apud quos sancitum erat, vt eorum corpora, qui ciuitatibus bellico vsu addicti forẽt, a creditorum violentia libera essent. In bona tantum illi ius haberent. Eodem inquit, modo sanxit Solon, ne ob vsuras corpora ciuium necterentur. plurimi enim per summam inopiam fœneratoribus, inquit Laertius, corpora sua exponebãt, ac super his fœnerabãtur. Sisachthea hæc Chreocopia item dicitur, quasi debitorum abscissio. Ex quo Solonis amici quidam Chreocopidæ ex debiti retentione sunt appellati. Cum enim ii Solonis mentem percepissent, præoccupantes multas pecunias fœnori acceperunt, agrumq; ex iis maximum astute compararunt. Ex quo & Solon non minima est aspersus infamia, velut iniurię particeps. Mox tamen tanq̃ eo nomine diis gratias agerent, institutum sacrificium Sisachtheam item appellarunt.

Tabulę, & Codices accepti, & expensi. Aduersaria quę sint. Iuuenalis locus declaratur. Apocha quid, & Antipocha. Item de Nexis. Cic. locus explicatur. Prytanea, siue Sportulæ qd. Cap. XXI.

TAbulas, de q̃bus pauloante facta a nobis mentio est, Cicero pro Roscio Comœdo accepti, & expensi appellatione distinguit, Si tabulas inquit, C. Fannius accepti, & expensi profert suas in suam rem suo arbitratu conscriptas, quominus secundum illas iudicetis, non recuso. Apud eundem, atq; adeo eodem loco Codex accepti, & expensi nominatur. Sed id aduertendum amplius, quæ apud eũdem Ciceronem dicantur Aduersaria. Hęc vero nõ aliud fere videntur, q̃ libelli, in quibus negotiantes per singulos dies scribimus, qđ damus, vel accipimus relaturi postea in codices accepti, expensiq;, aut in tabulas. Significant hoc Ciceronis verba. Nimium cito ait, me indagare de tabulis, Non habere se hoc nomen in codice accepti, & expensi relatũ, confitetur, sed in aduersariis patere contendit, Vsq; eo ne te diligis, & magnifice circunspicis, vt pecuniam non ex tuis tabulis, sed aduersariis petas? Aduersaria dici arbitror, q; aduersa parte etiã scriptis implerentur, & per transuersum quoq;, nam negligenter admodum conficiebantur, quia delebantur statim. Etenim menstrua erant, Tabulæ vero æternæ. Aduersaria deniq; parui temporis memoriam, Tabulæ perpetuæ existimationis fidem, & religionem amplectebantur. Hæc sunt deiecta, illæ in ordinem confectæ, in iudicium Aduersaria protulit nemo, codicem protulit, tabulas recitauit. Aduersaria huiusmodi a Satyro nobili significata intelligo, versu illo, Et longi relegit transuersa diurni. Quod interpretes non viderunt. Morem hunc ex transuerso quandoq; subnotandi in epistolis etiam seruatum Cicero ad Atticum libro quinto præmonstrat. Nunc vero inquit, venio ad transuersum illum epistolæ tuæ versiculum, in quo me admones de sorore, quæ res se sic habet. Aduersaria fere ac Calendaria idem accipimus, quando & in iis singulorum mensium rationes referebantur, dicta sic, q; singularum calendarum nomina præscriberentur. meminit Scęuola Digestis de Statu liberis. Item Seneca, Calẽdarium versat, fit ex domino procurator. Calendario præpositum, inuenies apud Aphricanum iureconsultum. Calendarium vero sacrificium, quod Calendis obire, moris fuit, dici legimus in veteribus memoriis. Sed & rationarium inuenias pro libro, in quo vel cõtractuum, vel gestarum rerum rationes comprehendantur, ex quo & apud Marcellinum rationarius apparitor, qui rationariũ conficit, ac rationibus præest, quẽ Ratiocinatorẽ nuncupauit Columella. Rationibus inferre apud latine, ac ex formula loquẽtes, est in Rationario perscribere, quid cui sit erogatum. Dignũ vero scitu esse in hoc itẽ vsu, quas vocãt Apochas, quę fiunt, vt iis probeť solutio, fatẽte creditore sibi satisfa

ctum,ideoq́ debitori traduntur.Interſtitium fit tamen,vt ſcribit Vlpianus,inter acceptilationē & Apocham,quoniam Acceptilatione omni modo liberatio contingit,etiamſi non ſit perſoluta pecunia.Apocha vero non alias,ni ea ſit erogata.Antapocham ſunt qui chirographum interpretentur,qđ creditori conficit debitor,fatendo a ſe quid ſit perſolutum.Antapocham intelligūt alii,chirographum,quo ſe obligat aliquis,ac ſe debere fatetur.Apocham Græci ἀποχὴν dicunt quo nomine quādoq́ ſignificatur receptio.Quod vero ad Nexos item attinet,inuenio,obligationem omnem apud veteres,quæcunq́ per æs & libram fieret,Nexum fuiſſe nuncupatam.Idq́ necti ſolitum dici,qđ eo modo obligaretur.Innuit hoc & in topicis M.Tullius,vbi ait,Abalienatio eſt eius rei,quæ mancipi eſt,aut traditio alteri nexu,aut in iure ceſſio.Nexus inquit Boetius,eſt quædam iuris ſolennitas,quę fiebat eo modo,quo in inſtitutionibus Caius exponit.Ad hoc ipſum reſpicit Ciceronis illud de Oratore libro primo,Nexorum iura in cauſis verſantur Centumuiralibus.In cuius tamen loci enarratione mira proferri deliramenta,ſciunt,qui huiuſcemodi elegantiarum non ſunt omnino imperiti.Nexum quoq́ æs vocatur pecunia,quæ per nexum obligatur.Dicitur & Laqueus nexilis Apuleio.Sed & Nexilis item veſtis,cuius fuit vſus ante textiliū inuentionem,vt apud Lucretium non ſomniculoſus obſeruabit lector.

Nexilis ante fuit veſtis,q̄ textile tegmen.

Cæterum doctioribus hæc forte operæ videbuntur leuioris,proinde ne γῆσ ἔντερα,id eſt terrę interanea ſtudioſius videar conſectari,ſtilum reprimam,illud modo adieciſſe cōtentus,Pecuniam apud Græcos ab actore,ac reo conſtituendi gratia iudicii contributam,depoſitamq́,Prytanea nuncupari,Quæ a Romanis Sportulæ ſignatur nomine.Cæterum,qui ſuccubuiſſet,omnia reſoluebat,ea vero in publicum cedebant,aut Iudicum mercedem,ex quo & ipſas iuris dicundi Stationes Theſes quādoq́ appellatas,legimus.Prytaneorum meminit Iſocrates ad Callimachū.

Explicat Quintilianus de Oris multiplici vitio.Anaſtomoſis qd.De Bato.& Battologia.De Ouidio ſcitu digna.Itē de Chęrephōte.Et Eretrienſib⁹,ac Alcibiade.Fringultire qd.Cap.XXII.

IMprimis,inquit Oratoriarum inſtitutionum primo Quintilianus,vitia,ſiqua ſunt,oris emendet,vt expreſſa ſint verba,vt ſuis quæq́ literæ ſonis enuncientur.Quarundam enim exilitate,vel pinguitudine nimia laboramus,quaſdam,velut acriores,parum efficimus,& aliis non diſſimilibus,ſed quaſi hebetioribus permutamus.Quippe ρ,literæ,qua Demoſthenes quoq́ laborauit,Lambda ſuccedit,hæc Fabius.Scimus vero duo eſſe imprimis Oris vitia,quorum altero peccantes,Iſchnotetas vocat alibi Fabius,cum gracilis eſt nimium,& tenuis literæ enunciatio,Alterum vitium Plateaſmum appellauit idem a vocis,vt opinor,pinguitudine.Quo modo qui loquitur,& curioſius gutture vtitur,λαρυγγίζειν grece dicitur.meminit pro Cteſiphonte Demoſthenes.Verum vt luculentior,expreſſiorq́ fiat eminentiſſimi auctoris enarratio,ad Ariſtotelis vireta diuertendum,abs quo lingua peccātium,turbideq́,& adhęſe loquentiū tres fieri ſpecies animaduerto,ἰσχνοφώνουσ,τραυλοὺσ,καὶ ψελλοὺσ,hoc eſt,Iſchnophonos,Traulos,Pſellos.Eſt vtiq́ Traulus,ſiue Blæſus,q literā aliquam exprimere non poteſt,eamq́ non quamlibet,ſed certam.Pſellus,ſiue Balbus,qui in enūciando,literam præterit,aut ſyllabam.Iſchnophonum ſunt,qui latine dicant Hæſitantem.Vitiū eſt inquit,ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ταχὺ συνάψαι τὴν ἑτέραν συλλαβὴν πρὸσ τὴν ἑτέραν,id eſt ex eo φ cito ſyllabæ ſyllabam connectere minus poſſit.Quæ vtiq́ omnia ex imbecillitate proueniant,neq́ enim intelligentiæ ſumminiſtrare lingua poteſt.Cum vero quaſi in receſſu oris vox auditur Cœloſtomia nuncupatur.Anaſtomoſis autem ad præſens negotium ſpectat nihil,id eſt ἀναστόμωσισ,eſt autem eo vocabulo medicis adapertio,vt cum venarum ora recluduntur.Sed a diuerticulo fabulam repetamus.Remotis autem vitiis,emendata cum ſuauitate vocum explanatio ὀρθοέπεια vocatur.Et quoniam cum Quintiliano nobis res eſt,ne id quidem amplius explicare grauemur,qđ ait,eſſe per ſonos vitia oris,quæ ſcripto mōſtrari nō poſſunt,vt eſt Iotaciſmus,& Lambdaciſmus.Scribit Diomedes,eſſe Iotaciſmum,cum I,litera vltra iuſtum decorem enunciatur.Idem & in Lambdaciſmo intelligit,cum L,ſono profertur pleniore.Inuenimus tamē aliter a Martiano libro quinto vitia hæc finiri.Eſſe quippe Metaciſmum,cum verborum coniunctio M.literæ aſſiduitate collidit,vt ſi dicas,Mammā ipſam amo,quaſi meam animā.Lambdaciſmum vero,vbi L,plurimū diſſonat,vt ſi dicas,Sol,& Luna lucent luce alba,lactea.Iotaciſmum,vti ſi enuncies,Iunio Iuno Iouis iure iraſcitur.Polyſigma vero eſt,vbi S,litera crebrius geminatur,Soſia in ſolario ſoleas ſarciebat ſuas.Inter eos,qui in memoriis veteribus lingua fuiſſe præpedita memorātur,

legimus & Batũ,a quo Cyrænas in Aphrica conditas ferũt,quem adeo fuisse Ischnophonum tra
dunt,vt ab eo defluxerit verbũ βατταρίζειν,qđ insigne pronunciandi signat impedimentũ in iis,q
vocis vix sint compotes,nisi a sono malimus conformatũ id,vt βαρβαρίζειν,ποππύζειν,vt verius de
vitio sit homini enatum cognomentũ.Qñq̃ est & Batus,siue Batis mollioris pisciculi delicatioris
ve species,vnde Batidoscopi appellati Opsophagi,& Gulones.Fuit & poeta Batus ineptior,q dũ
simulacra & statuas versibus,ac hymnis celebraret,mensum excedebat legitimũ,eandẽq; sæpicu
le cantilenã recinebat,qđ iterationis vitiũ,& nimietatis inde etiã Batologia nũcupatur.Quo &
Ouidiũ laborasse,Seneca scribit.Propterea Mõtanũ declamatorẽ,sententias suas repetendo corrũ
pentem,dum nõ est cõtentus vnã rem semel bene dicere,Scaurus inter oratores Ouidium vocare
solebat.qui & ipse nesciat,qđ bene cessit,relinquere.Cum Polyxena esset adducta tumulo Achil-
lis immolãda,Hecuba dixit,Cinis ipse sepulti In genus hoc pugnat.Poterat esse contentus,adie-
cit,Tumulo quoq; sensimus hostẽ,neq; hoc cõtentus addidit item,Aeacidæ fœcunda fui.Aiebat
Scaurus,nõ minus magnã virtutem esse,scire desinere,q̃ scire dicere.Et quoniã de Ouidio agim⁹
aduertendũ item,in quo ab eodem taxetur Seneca in naturalium quęstionũ libris,vbi diluuii ex-
cutitur ratio.Illud inquit,Poetarũ ingeniosissimus egregie pro magnitudine rei dixit.Omnia Põ
tus erat,deerant quoq; littora Ponto,nisi tantum impetũ ingenii,& materiæ ad pueriles ineptias
reduxisset.Nat lupus inter oues,fuluos vehit vnda leones.Non est res satis sobria,lasciuire,deuo
rato orbe terrarũ.Et nequis parũ apte agglutinata hæc a nobis putet,ad ea Quintilianũ respexis-
se cõtenderin,dũ libro.X.lasciuire in heroicis suis Ouidiũ scribit,& esse nimiũ ingenii sui amato-
rem.Simul quia frigida est,& puerilis in scholis affectatio,vt ipse trãsitus efficiat aliquã vtiq; sen
tentiam,& huius velut præstigiæ plausum petat,a quo non abstinet poeta hic,quem tamen neces
sitas forte excusarit,res diuersissimas in speciẽ vnius corporis colligentẽ.Illud obiter adnotarim,
in Cæcilii Minutiani Apulei fragmentis obseruatum,annis septem in exilio cõsumptis,functum
esse fato Ouidium,Cal.Ian.qua die T.quoq; Liuius decesserit.Structum item illi a Barbaris per
multas lachrymas Tymbon ante ianuam.Auctor idem Minutianus est,Coruinũ ab Ouidio ap-
pellatum fuisse Ibin ex Auis fœditate,cui ventrem rostro purgare,insitum sit,& hoc ex Callima-
chi imitatione,pulsum quoq; in exilium,q; Augu. incestum vidisset.Sed vt a diuerticulo redea-
mus ad fabulam,Chærophontem lego Socratis perfamiliarẽ fuisse ἰσχνόφωνον,& quia simul ni-
gricantis erat coloris,interfuso pallore,Nycterida cognominatum,quæ vox nobis Vespertilionẽ
indicat,atq; item pyxinon,id est buxeũ.Hic vero est Chærephon is,cui respondisse Pythiã ferũt,
σοφὸς σοφοκλῆς,σοφώτερος εὐριπίδης,ἀνδρῶν δὲ πάντων σωκράτης σοφώτατος,id est sapiẽs
quidem Sophocles,sapientior vero Euripides,at omnium sapientissimus Socrates.Eretrienses
porro incessuntur apud eruditos,q; literam ρ,crebrius,asperiusq; inculcarent,sicuti in Alcibia-
de Lambdacismum adnotatum scimus.Hic est,de quo iactatum legitur,Alcibiades duos non tu
lerunt Athenæ,neq; item Lysandros duos Sparta.Arrius apud Catullum,mirifico velut pruri-
tu,flatilem tum vocalibus,tum consonantibus inserebat,quod poetæ testatur epigramma nobi-
le.Postremo Fringultire ex Apuleii doctrina pręppedite est,ac obscurius verba enunciare.Nam in
Magia sic adnotauimus scriptum.Qui eloquentiæ patrocinium vulgo profitetur,etiam honesta
dictu sordide blaterat,sæpe in rebus nequaq̃ difficilibus fringultit,vel omnino obmutescit.Et ite
rum,Audisti priuignum meum vix singulas syllabas fringultientem.A Fringilla verbũ deflecti,
putat Festus.Eius vero auis querula esse videtur vox.Nam & Martialis ait.Nunc sturnos inopes
fringillarumq; querelas Audit.

Bambalio qui dicatur.Item quid Catapeplasmenon.Quid Apodos.Alcibiadis Balbuties.La
myri notiones.Blæsi qui dicantur,& Arguti. Caput.XXIII.

VErum quia in linguæ vitia,stilo ducente,recidimus,ante,q̃ inde digredia-
mur,summonere cũ alia,tũ illud quoq; non est visum omnino incuriosum
qđ ex M.Tullii officina est.Nã is philippica tertia M.Fundũ nescio quem,
nullo numero,& prorsus contemptibilem cognominatum scribit Bãbalio
nẽ ab hæsitantia linguæ,& stupore cordis.Sed & Frãciscus Philelphus vir
certe nõ postremę literaturę,ac tũ gręce,tũ latine ppolitus,Poggiũ his fere
isectať.Audio tñ esse ingt,quosdã Hermaphroditos,q & pueri sint,& puel
læ,eosq; nõ solũ ita gigni naturę solertia,sed etiã arte hominũ.id qđ de Pog
gio Bambalione,ac de aliis nõnullis accepi.Appellationis vero ignominiosę hinc profluxisse ratio
videtur,quoniã densiorem mutarũ in verbis concursum detestantur gręci propter eũ,quẽ vocãt

ipsi Psellismum, vt in meso paracimeno δέδοικα. Sic & in verbo πέπομπα veriti Cacophoniam, ab vsu id tempus abdicarunt, quia βομβώδη κόμπον efficiat, id est bombo persimilem stridoris sonum. In quem lusit facetissime Comicus βομβαλοβομβάξ, id est Bombalobombax, vnde factũ Bambalioni nomen opinamur. Est & linguæ vitium quoddam dictum Catapeplasmenon, cum simplicis vocis naturam pleniore quodam sono circũlinimus, quoniam sic appellatur Cantus tibiarum, quæ præclusis, quibus clarescunt, foraminibus, recto modo exitu grauiorem spiritũ reddunt. Cæterum, quod ait libro vndecimo Fabius, qualenam est? Vox inquit, vltra vires vrgẽda non est, nam & suffocata sæpe, & maiore nisu minus clara est, & interim elisa in illum sonũ erumpit, cui Græci nomẽ ab immaturo gallorum cantu dederunt. Interrogatus olim vir græce, latineq́ scientissimus Politianus, quænam foret ea vox apud Græcos, respondit, ἀπῳδόν. Est enim inquit, Apodos vox etiam ea, quæ neq́ choro, neq́ fidibus concordat. Sed hoc profecto vix cohæret. Est enim, Apodos communis vox cantibus omnibus absonis. Sic enim lego in Græcorũ monumentis, ἀπῳδὸν μέλος τὸ μὴ ἀρέσκον, τὸ τῆς ᾠδῆς ἀλλότριον, hoc est, Apodon melos est, q̃d non placet, & a cantu est abiunctum, alienumq́. Veruntamen dicitur etiam Apodon τὸ κακόηχον, id est soni mali. Quiddam igitur necdum intellectum, & magis propriũ videtur Fabius innuere. Nam neq́ Closmos satisfacit omnino, q̃uis ea sit gallinacea vox. Quamobrem amplius quęrendum censeo. Illud vero Euripidis nequaq̃ pretereundum hic est, scribentis, quandam Alcibiadi in dicendo balbutiem fuisse, quæ voci illius splendorem, & sermoni gratiam afferre videbatur. Aristophanes quoq́ comica festiuitate sic illum in comœdia balbutientem inducit, Celnis Theolum caput adulatoris habentem. Porro scitu dignũ & illud, quibusdam non ex balbutie tãtum, sed etiam ex mordacitate quadam cognomenta esse facta, sicuti Antigonũ legimus appellatum Dosonem, Ptolemæum vero Lamyrum. Est siquidem Lamyrus loquax, & sine ratione audax. Lamyrum quoq́ mare appellari inuenimus, veluti dicas, multũ, & densum. Lamyrum item facetum dicunt, & amœnũ, vnde illud, λαμυροῖς ὄμμασι πυκνὰ γελᾷ. Sed & quę stuporem quẽdam iniiciũt, Lamyra dicuntur, nam Propinationes Lamyras nuncupatas scimus. Cæterũ quia lucubratione præcedenti Traulum interpretati latine sumus Blæsum, nequis argutior imperitię forsan eo nomine coarguere nos tentet, ceu nesciamus plane, quid Blæsus sit, auctores præterea habemus, Blæsum a plerisq́ paralyticum dici. Alii Blæsum accipiũt, cui in exteriora sunt obuersa crura, & prorsum assimilantia. λ. literã, quo ex vitio Lambda dicta Eetionis vxor, Cypseli Corinthii mater, diciturq́ Blæsus ὁ βεβλαμμένος τὸ ἴσον τῶν ποδῶν. Rhæbus autem denominatur, cui modo contrario se habent crura, introrsum videlicet obuersa. de iis aliqua itẽ apud Pollucem. Argutos intelligit Probus, qui prærapide, multũq́ loquantur.

Balbutiei ratio ex Galeni doctrina. Incontinens lingua apud Hippocratem quæ sit. Item qui dicantur ab eodem Muti.

Caput. XXIIII.

Mirantur opinor, plerìq́, vndenã proueniant euentus huiusmodi, miratus sum aliquãdiu & ipse, nec prius desii animo, vt interim sic loquar, fluctuare, q̃ multa hincinde versando, cum Galeni sacraria introspicere adortus essem, voti cõpos aliquo modo fieri sum visus. Quæ vero ex lectione id genus comperta mihi iam hinc promere pergam in hoc album. Sicuti inquit, ψελλίζεσθαι, id est balbutire, linguæ vitium est, non vocis, sic & τραυλίζειν, si non queat illas articulate voculas lingua, quæ per t, & r, literas efferuntur, enunciare, qualis est ipsa hæc Traulosis & affines aliæ, Trechi, Tribi, Trachy, Trochos, Trypheros, & id genus complures. In eiusmodi quippe lingua primoribus dentibus obfirmetur, & amplificetur, oportet. Si vero infirmior est, connititur deterius, proindeq́ t, & r, literas nequit dearticulare, sed in t, & l, deflectit. Cæterum vsuuenire potest ipsum item hoc, quia sit aliquo modo breuior. tunc enim nõ queant dentes primores concentu suo linguæ breuioris ictum excipere, ac structurę seriem conformare. Verũ hoc rarenter contingit. Illud frequentius, vt humectior, ac mollior lingua non libere in verba prorũpat. Quæ temperatura pueris balbutiem inducit. Idq́ parte ista contingit, q̃d & in ambulandi vsu. nam aut nullo pacto ingrediuntur, aut titubante, & vacillante gradu, non plene absoluitur incessus integritas, Siquidẽ crura teneriora, molliorraq́ sunt, quo nomine obfirmari, connitiq́ valide nequeũt. Id ipsum & adultioribus euenit quãdoq́, vt si sermocinando laborauerint, balbutiant, velut ii, qui tibiã diutile animauerint. Et quibus vires ex morbo sint debilitatę. Sicut & quibusdã, quibus lingua est vehemẽter exiccata. Verũ siccitas tãta nulli inesse potest, qui habitũ ser-

uet naturalem,atq; ideo ſolius humiditatis immodicę eſt caſus in iis,qui natura balbutiũt,id linguę detrimentum,cum eius muſculi firmiter nequeant ſtabiliri.qđ eis poteſt accidere vel ꝓpter ſuam,vel propter neruorum imbecillitatem.quos videlicet a cerebro ſuſcipit.Quare & ebrii aliquando balbutiunt,tum quia multa humiditate perfunditur cerebrum,tum etiã quia ab ipſius multitudine lingua pergrauatur.Contingit igitur iis,qui ſunt balbi natura,alterũ horũ,aut cerebrũ habere humectũ,vel linguã,vel vtrũq;.Porro & illud non ignorandũ,incontinentẽ dici ab Hippocrate linguã,quę infirma eſt,ita vt nõ poſſit integre vocem dearticulare.Aut immobilem & omnino reſolutã.Ex eiuſdẽ doctrina hoc quoq; excerpſimus:Mutos quãdoq; ab vno accidẽte notiſſimo,quę eſt vocis interceptio,appellari eos,qui nullũ aliũ motũ ſeruant ſecundũ electionẽ,vel nihil omnino ſentiunt.Iacent autem eodẽ modo,quo Apoplectici ſine ſenſu pariter,& motu. Hippocratis verba id ipſum aſtruentia ex Sentẽtiarũ ſeptimo ſubieci.Quibus cerebrum aliqua ex cauſa concuſſum fuerit,neceſſe eſt,ſtatim mutos fieri.

Vocabula plura ad Linguam pertinentia.Gloſſematicum quid, & Gloſſematarii. Diomedes explicatur.Quintilianus ſuo reſtituitur nitori.Scholia,Scholiaſtæ,Soleniſtæ.Lingulati tubuli.

Caput. XXV.

Linguam Gręci vocant γλῶτταν.Aglotton apud Ariſtophanem,loqui nõ valentem interpretantur,velut elinguem dicas.Sophocles tamẽ eo nomine Barbarum appellauit.Epiglottis,ĩquit Pollux,ſimplicis vocis eſt organũ,Lingua autẽ articulatę.Siqui vero linguam habeant,nec loquantur tamen,Epiglottidis vitio id putatur obuenire.Si vero perperã,ac difficulter loquãtur,oblęſa lingua eſt.Turbinatior linguæ pars vocatur Progloſſis.Caruncula vero,qua connectitur inferiori parti oris,nũcupatur Hypogloſſis.Qua guſtus potentia ineſt,Cephaline. Vtroſq; autẽ linguæ ſinus,& cauitates Cheramos appellãt.Quidã etiã Paraſyra.Gloſſogaſteras Comici lingua ſibi victũ cõparantes dicũt.In tibiis item Glotta eſt.γλῶσσαν ταπεινὴν dicere videtur Euſtathius fere vulgarẽ,vernaculãve,vbi ait,Ex iis confinxit ſibi ταπεινὴ γλῶσσα Paramacheron,dixerat enim antea Paraxiphida ſignare Enchiridion.i.Gladiolũ,qui adiacet enſi,vnde etiã vel Homero interp̃te,nuncupatur Paraxiphis,quoniam παρ' ξίφεος μέγα κουλεὸν ᾀὲν ἄωρτο.Glottocomion vas eſt linguis recondendis peraccõmodũ.Gloſſocomon tamẽ pro loculis & Marſupio apud Plutarchũ obſeruauimus.Sed & ligneã thecam reliquiis aptã reponẽdis eodẽ dicũt nomine.Eſt & ſua calciamentis Glotta,vt apud Iſæũ Socraticũ.Sed & Poeticas voces Glottas dicebãt,vnde Ariſtophanes, πρὸς ταῦτα λέξον,ὁμήρου γλώττας τί καλεῖται κόρυμβος.Ariſtoteles in libro de Poetica.Omne inquit,nomẽ aut ꝓpriũ eſt,aut Glotta,aut metaphora,aut ornatus,aut factitiũ,aut extenſum,aut ſublatũ,aut permutatũ.Et propriũ quidẽ dico,quo vtãtur ſinguli.Glottam vero,quo cęteri.proinde liquet,poſſe idẽ nomẽ eſſe propriũ,& glottã,verũ non in eiſdẽ.Quippe Syginon apud Cyprios ꝓpriũ eſt,nobis autẽ eſt Glotta.Et mox paulo idem Ariſtoteles,Nomina inquit,dupla Dithyrambis p̃cipue cõgruere.Glottas autẽ heroicis.Dionyſius in artibus Thucydidem ſcribit,propriũ in cõſcribenda hiſtoria characterem excogitaſſe,nõ pedeſtrem omnino,neq; item metricũ,ſed ex vtriſq; concinnatũ.Ac in verborũ delectu tropicam,& glottematicam,ac priſcã aſciuiſſe dictionẽ pro cõmuni,conſuetaq;.Et mox,Gloſſematica inquit & priſca,ac obſcuriora multis ſunt fere,ἀκρεφνὲς,καὶ ὁ περιλογισμὸς,καὶ ἡ περιωπὴ,& cõſimilia. Inde Gloſſographi nuncupati.Sicuti cõmeminit Euſtathius,vbi ait, Hippotes.i.eques capitur quãdoq; ꝑ exule,ac profugo,vt Gloſſographi ſentiũt. Hi voces id genus obſcuriores enarrant. Latini Gloſſularios,atq; item Gloſſematarios dixere.Quo fit,vt Gloſſematicus Fulgentius aduocetur a grãmaticis.Et Diomedes genera locutionũ quinq; facit.Rationale, artificiale, hiſtoricum,gloſſematicum,cõmune.Gloſſemata Quintilianus minus vſitatas interpretatur voces,in quibus grãmatici nõ poſtremã requirit diligẽtiã. Nec me fallit,eũ locũ a quibuſdã aliter & legi,& enarrari. Sed ipſe Dionyſii p̃cipue cõmunitus auctoritate,ita reponẽdum cenſeo,qđ & in pleriſq; codicibus adnotatur.Sed & alibi primo libro Quint.Poſſe a puero interpretationẽ linguæ ſecretioris.i.quas Gręci γλώσσας vocãt,dũ aliud agitur,ediſci,tradit. Hinc propagatũ opinor, vt pleriq; etiã ex politioribus,Gloſſas pro interp̃tatione qualibet accipiãt. Scholia item ſunt interpretamẽta,vnde & Scholiaſtę inflectũtur,qui in eo ſcribendi genere exercentur,vulgus Poſtillatores dicit,ab otio deflecti videtur vox.Nuncupãtur iidem vel Hypomnematiſtæ.Homericos Scholiaſtas legiſſe apud Euſtathium videmur. Ex figura ſunt eadem Soleniſtæ. Sed ii ſunt,qui Solenes(genus id Oſtreorum eſt) venantur,colliguntq;. Nam Philoxenum quendam nuncu-

patum animaduertimus Solenistem, id est σωληνιςὴν, φ primo Solenotheras fuisset, piscatorq́; mox Demagogus, postremo etiam tyrannus. A lingua deniq́; lingulam dici, deflectiq́;, non fere latet, hinc, qđ scitu dignū est, Lingulatos legimus tubulos ex parte altera, vt alius in alium inire, conuenireq́; possint, veluti linguæ preferentes Schema.

Ex Lingua propagari plerunq́; bona, sæpe etiam mala. Silentii, & Sermonis preparci laus præcipua. Loquacitatis epodos. Heracliti factum scitu dignum. Item de Zenone. Piscitio cur abstinuerint Pythagorei. Ellopes vnde.

Caput. XXVI.

AEgyptiorū Regem periclitandi gratia, cuiusmodi foret in Pittaco prudentia, proditū memoriæ est, integri animalis carnes ad eum transmisisse, petentem, secerneret inde, qđ optimū censeret, rursumq́; qđ pessimū. At is vnā modo linguam eximens ad eū referri iussit, symbolice innuens, atq́; operte, in ea corporis portione ingentiū sępe bonorū latere fomites, nec deesse tamē, si prodiga sit & infrenis, maximarū cladium organū. Hinc apud Euripidem Ino audacius astruit, Tenere se tacendi tēpora, atq́; item loquēdi. Sed & qui generose, insigniterq́;, ac omnino regie imbuūtur, tacere discūt prius, mox vero loqui. Proinde Antigonū Regē ferūt, scitante filio ex eo, quādo conclamari vasa iuberet, nō aliud respōdisse, q̄ Veritus ne es, solus, canentē tubā ne audias? Ita cui principatū relicturus erat, secretū cōmittere nō est ausus. Solū monuit, in procinctu foret, ac tacitus expectaret imperiū. Idē fere & Metellus senex, instante siquidē quopiā, & eiusmodi quid efflagitante, Si inquit, tunicā huius arcani consciā arbitrarer, euestigio exutus concremarem. Equidē sicuti Monas, id est vnitas suos minime limites egreditur, sed omnino vnū perseuerat, manetq́;, vnde & Monadi nomē inditū, Dyas vero. i. dualitas principiū est differentiæ indefinitū, statim enim a se deficit, duplicatione in multitudinē abiens, Consimili ratione sermo ab vno, primoq́; nō recedens vere arcanus est, ac dicitur. At si alteri cōmunicetur, iam famę ordinē subit. Nā Poeta nobilis ἔπεα πτερόεντα. i. verba esse dixit alata, volantiaq́;. Nauem quidē ventis abreptā anchoris infrenamus ad rapiditatis hebetandā vim. Sermo ex ore, velut portu excurrēs, stationē nanciscitur nullā, neq́;, vt gręci dicūt, ἀγκυροβόλιον. i. anchoræ iactū. Frustra succinueris cōmunē futilium locutorū ἐπῳδὸν, dū verbis humidis, & lapsantibus defluūt. Hęc nemini dixeris. Sile, apud te sint ista. Sacris silentii mysteriis initiari p̄stiterit, ac altius contēplari, quāto maiore prosequamur admiratione, ampliusq́; amemus, Sapientiores arbitrati, verbis parcentes, &, vt Gręci expressius dicūt, ςρογγύλους, καὶ βραχυλόγους, q̄ hosce effrenes, quos raptari temere videas, dū sensuū effutiunt inuolucra, & verborū instrepūt voluminibus, ac vocū turba. At illorū præparcus, substrictusq́; sermo verbis est modicus, sensu late sese fundit, & expatiat̄. Hosce admirās Plato ita laudat, vt acerrimis esse iaculatorib⁹ persimiles dicat, ὀξύλα καὶ πυκνὰ, καὶ συνεςραμμένα φθεγγομένους, hac ratione Spartanos suos Lycurgus a pueris silentio insuescere cogebat, hinc laus celeberrima, Sicuti ferrū attēperant Celtiberes, vbi in terrā defoderint, ac redundans, terrestreq́; absterserint, ita & Laconicū sermonē nullis opertū corticibus, omnibusq́;, quę superfluant, resectis, eā habere temperaturā, vt rerū modo vim efficacius persequatur, exprimatq́;. Adde φ Pythii Apollinis tēplo nō Iliada, nō Odysseā, nō Pindari Pęanas inscripsere Amphictyones, Sed cognosce te ipsum. Nihil nimis. Fideiussioni pręsto est nocumentū. An nō & Apollo ipse in responsis affectator erat breuitatis? inde certe additū Loxiæ. i. obliqui cognomentū putāt, φ loquacitatē, & verborū colluuionem tota vi reclinaret, magis, q̄ ex obscuritate. Immo vero & qui symbolice, nullo prorsum vocis vsu, quę res deposcat, enūciat, pręsigni laude prosequimur, & admiratione. Sicuti qđ ab Heraclito quādoq́; factitatū accepimus. Cū em̄ extentis eū p̄cibus rogarent ciues, sententiā suam proferret de concordia, inscendens eminentiorem locū, aquæ frigidę calicem sibi protinus afferri iussit, in quem vbi farinæ aliquantulū inspersisset, promiscere amplius Glachone (species hęrbę est) cœpit, moxq́; hauriens, ne verbo quidē facto, inde se proripuit, prudentibus intelligēdū relinquens, si vilioribus, ac obuiis acquiescerēt, nec omnino gliscera, sumptusq́; affectarent immodicos, pacē habituros inter se, atq́; concordiā. Silētii vero ex Zenonis dicto laus item p̄clara est. Regios legatos Athenis cōuiuio exceperat quidā, adhibitis etiānū Philosophorū plerisq́;. Cū autē, vt assolet, multa hincinde dicerētur, Zeno interim tacitus singula obseruabat. Tū legati festiuiter subblandientes, atq́; propinantes etiamnū, De te vero inquiūt, Regi quid renūciari iubes? At is recte inquit, Senē a vobis perspectū Athenis, qui inter pocula seruare silentiū possit. Vnde est illud, Qui custodit os suū, custodit animā suam, qui incon-

syderate loquitur, sentiet mala, loquendi temeritatem non cordis modo peruigili cura, sed & dentium excubiis in ore collocatis circũscripsit natura, obsepsitq;. Laudi est facundia, inanis verborũ sonitus, nulla subiecta sententia, nec scientia, vitio non caret vel maximo. nã ἀχαλινοῦ σόματος, id est oris effreni postremũ infelicitas occupat. Anacharsis in conuiuio apud Solonem consopitus ita decubuerat, vt sinistra comprimi pudenda viderentur, os autem dextra, q̃ freno valentiore indigere linguam opinaretur, recte vtiq; coniectans. Quãdo non facile tot recẽsueris homines, qui Venereorum intemperantia calamitates sibi contraxerint, quot ciuitates, principatusq; arcanorum desolauit enũciatio. Hinc a sapientibus coniectatũ, dicendi quidẽ homines esse nobis magistros, Tacendi autẽ Deum nos habere præceptorẽ. Quando in sacris, mysteriisq; fauere linguis iubemur. Proinde Simonidis sententię firmiter inhęrẽdũ, quem dicere solitum accepimus, ὅτι λαλήσας μὲν, πολλάκις μετενόησε, σιωπήσας δὲ οὐδέποτε. i. locutum esse pœnituit sæpe, tacuisse nũq̃. Hinc & Pythagoricos Athenæus scribit, animantes quidẽ reliquas attigisse, verum moderate, quasdã etiã immolasse. Pisces autẽ nec gustasse omnino Echemythiæ. i. silẽtii ratione. Quippe silentiũ esse opinantur diuinũ quiddã. Pisces vero prorsum sine voce animaduertũtur, vel Parœmia suffragante apud Lucianum, cęterosq;. Quin eiusdẽ argumento rei Ellopas dicere pisces poetis mos irroborauit, veluti Illopas, nam ἴλλεσθαι prohiberi, exuiq; signat, Ops vero significantiam habet vocis. Sunt vero Ellopes Theodoro Accipẽseres.

Pudicitiæ cõmendatio. Patauinarum laus. De Cornelio Sacerdote Patauino. Hyperoũ quid.

Caput. XXVII.

Doctissimi viri sententiam esse, Hieronymus scribit, pudicitiam imprimis esse retinendam, quoniam ea amissa, omnis ruat virtus, & in ea decoris muliebris enitescat principatus. Hæc pauperem cõmendabilẽ facit, diuitem extollit, deformem redimit, exornat pulchram. Viros quidẽ consulatus illustrat, effert in æternũ nomen eloquentię claritas. Militaris gloria, & ex deuictis gentibus arreptus triũphus parẽ quodãmodo Deo facit. Multa porro sunt, quę ingeniorũ fertilitati nobilitatẽ adoptent p̃signẽ. Perpropria mulieris virtus pudicitia censetur. Hæc Lucretiã Bruto æquauit, nescias, an etiã p̃tulerit, quoniã Brutus nõ posse seruitutẽ pati, a fœmina cõmonitus edidicit. Hęc æquauit Corneliã Graccho, hęc parẽ alteri Bruto Portiam fecit. Notior est marito suo Tanaquil. Hierophantas quoq; Atheniẽsiũ Cicutę sorbitione castrari solitos legimus, & postq̃ surrecti in pontificũ amplitudinẽ fuerãt, viros esse desisse. At nullis cicutis Antiochus tertius virũ tamẽ agere nõ sustinuit. Qui cõspicatus Dianæ sacerdotẽ forma p̃cellẽtem, cõfestim Epheso abiit, ne sensuũ illecebrosa violẽtia transuersum raperet, quippiã exprimens, q̃d castũ minus, minusq; sanctũ foret. Cęterũ inter virtutis huiusce claritates adeo præsignis, adeoq; gemmis, & omni auro pretiosioris, etiãsi in plerisq; enituit, quas tamẽ veteribus p̃feras Patauinis, inuenias haud sane multas. Castitas loci, & seueritas tantũ non incomparabilis abiit in prouerbium etiam antiquis. Quis enim non legit vel illud Val. Martialis ex. XI. Epig.

Tu quoq; nequitias nostri, lususq; libelli
Vda puella leges, sis Patauina licet.

Q; siquis inuide nimium solers est, ac lepidissimo poetæ credendum minus opinatur, is quæso Plinii Cæcilii ex primo Epistolarum astipulationem audiat, qui, vbi vniuersam transpadanæ Italiæ partem, vt multum verecundiæ, ac frugalitatis antiquæ retinentẽ collaudauit, deniq; ait de puella quadam, Habet auiam maternam, Serranam Proculam e municipio Patauino, nosti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoq; seueritatis exemplum est. Durant etiamnum in virginibus priscæ castitatis vestigia, quando non nisi operta facie prodeunt visendæ in publicum, velut dictent subinde illud Hieronymi, Illa tibi sit pulchra, illa amabilis, quæ procedens in publicum vix vno oculo, qui viæ necessarius est, patente ingreditur. In hoc scitu dignum illud occurrit, q̃d in Gręcorũ obseruatũ historia est, Siquidẽ apud Spartanos diu obtinuisse legimus, vt aperta facie virgo, at conuelata nuptę in propatulo viseretur. Cuius eã Charilaus reddebat rationẽ, ὅτι τὰς μὲν κόρας ἄνδρας εὑρεῖν δεῖ, τὰς δὲ γυναῖκας σώζειν τοὺς ἔχοντας, id est, Quoniã virginibus viros sibi prospicere, necessarium sit, mulieribus autem, quos compararint, custodire. Obseruatum & illud, Chalcedonias mulieres eũ seruasse morem, vt si in alienos viros, & magistratus potissimum inciderent, dimidium retegerent faciei, quæ a viduis coorta cõsuetudo prorepsit & in eas, quæ iunctæ viris forent. Sed nec in fœminis modo se Patauinę virtutis extulit altitudo. Nã vt Thraseæ Patauini philosophi sanctam morum grauitatẽ Cornelio Tacito, Martiali, cęterisq;

celebratam omiserim,ac summa præcellentes doctrina, & eloquentia viros pręteream, scribunt Platonici scientissimi,Esse quādam animi vacationem,quæ ab admiratione fiat,qua Sibyllæ, ac Pythiæ sacerdotes,cum Iouis,aut Apollinis intimū irrupissent specu,ac prorsum esse ibi cæleste numen,animo constanter cōcepissent,in eū abire stuporē solitas diuinę maiestatis veneratione, vt sensuū,ac phantasiæ,rationisq; omnino conticescente vi,tota mens in Deum visa consurgere, indeq; augustior,futurorum scientia instrueretur amplissime.Quamobrē Cornelium Patauinū sacerdotem,loco nobilem,religione venerādum,vitæ castitate persanctum, repente altius mente surrecta,proclamasse,in mutuā cędem exercitus coorientes conspicari se,pugnariq; mox,ac deinde alios cędere,alios vrgere,cędem,fugam,tela volantia,pręlii instaurationem, gemitus, vulnera,perinde ac in re pręsenti versaretur ipse,deniq; vociferatum,vicisse Cæsarem.Ita affectos fuisse Corybantas,Orpheus scribit.Eodem & vaticinii genere præcelluisse Carthaginensem Albigerium legimus,quem scimus,quicquid egisset quisq;,aut omnino cogitauisset,Dæmonibus afflantibus,respondisse.Id qđ vix impetraret fidem,ni eiusmodi se vaticiniis interfuisse pluries,grauis auctor Augustinus testatum voluisset.Hæc de ciuitate nobilissima prolibasse nos,haud mirari conuenit.Illi,quicquid sumus in literaria quasi negotiatione,post Deum opt.Max. & parentum curam,acceptum ingenue referimus,illic bonam ætatis partē educati,imbutiq; tum gręce, tum latine.Mox vero & prouincialium stipēdiis profitēdi munere perfuncti.Quin & hasce,qualescunq;,lucubrationes nostras ibidē in Fortunæ domo,siquid & hoc ad rem facit,condere auspicati sumus,quas & diu iam absolutas materiam fecissemus publicam,ni bellorum intonante grauius fragore,studiorum curam interpellatam vehementius retudisset dimicatio de capite,ac librorū supellectile toties subeunda.Proinde ἀντιπελαργοῦμεν,id est,vicem rependimus,vt possumus.Certe loci memoria dulcissima æstuationem mentis lenit sępissime.Hyperoum deniq; thalamum,vt paucis diuerticulū repetamus,Gręci interpretantur Δίστεγον,Virginibus destinari a veteribus solitum,vt custodirentur tutius.

Chiorum castitas eximia.De filiabus Erechthei. Ciceronis locus illustratur. Leocoræ puellæ quæ sint.Item Macaria.

Caput. XXVII.

Legimus vero in Græcorum monumentis,maximū quoq; temperantiæ muliebris argumentum prodiisse ex Chio,quoniam neq; adulterium,neq; illegitimū cōcubitum,si credimus,vllum ibi accidisse vnq̄ fere,proditum memoriæ est.Mos præterea inoleuerat ibidem vetus,vt virgines sacrorum stat utis tēporibus in vnū omnes coactę per aliquot dies vna versarentur, quas e arūdem amatores facto item agmine insequebantur,quo ludētes eas inter se,ac saltantes conspicerent,noctu autem eodem agmine singularū domos ingressi,parentibus,fratribusq;, quęcunq; facto opus esset,administrabant.Eueniebat vero sępius,vt eādem plures amarent,sed amore tam sancto,atq; modesto,vt cū primū tradita viro puella foret,repente omnes inde resilirent.Illud deniq; proditum monumentis duodecimo Philippicorum a Theopompo est,consueuisse Athenienses inter sacrificādum Chiis,& sibi prospera comprecari a Diis.Sed de Chio item Eupolis hęc, αὕτη Χίος καλὴ πόλις.Cæterū vt racematio hęc quippiā variantis habeat amoenitatis,explicemus interim.M.Tullii nodū ex primo Thusculanarū quæstionū, in quem impactus interpres conniuet. Itemq; ex oratione pro Sestio,in qua sic ferme legimus. Mortē,quā etiā virgines Athenis,Regis Erechthei filiæ pro patria contempsisse dicunt, ego vir cōsularis,tātis rebus gestis,timerem? Meminit & de finibus quinto, verum sub eodem obscuritatis inuolucro. Inuenio igitur Erechthei filias primū per quādam Exochen παρθένους,hoc est Virgines nuncupatas,& sex fuisse numero,Protogeniam,Pandoram,Procrin,Creusam,Orithyiā, Chthoniam. Ex iis Protogenia, & Pandora pro regionis salute iugulandas se obtulerunt, ingruente Bœotio bello,imolatas vero ferūt in pago Hyacintho,vnde & Virgines Hyacinthides sunt cognominatę,sicuti Phanodemus testatum reliquit,atq; item Phrynichus nō pteriit.Sunt ex Gręcis,qui ex Apolline,ac Creusa Iouē memorent natū,quę ratio effecisse traditur,vt Athenis Apollo coleretur Patrous,veluti progenitorum vnus.Sicuti Iupiter,item eodem colebatur cognomento,sed causa diuersa.Nunc illud obiter adnotatu dignū,Erechtheum hunc ex terra editum præbuisse argumentū,vt Athenienses,quibus is imperitarit,terra item geniti censerētur, ac nominarētur αὐτόχθονες, sicuti docuit etiā Plato,proindeq; eius rei symbolū,τέττιγας,id est,Cicadas aureas solitos gestare,dictosq; eo nomine Tettigophoros. Etenim eiusmodi tradit animalis eius origo.

Cuius rei testis quoq; locupletissimus extat Thucydides historia prima, Et nos antea cõmeminimus. Demosthenes in funebri oratione mentionẽ puellarũ habet, Hyacinthidas, vt prætexuimus, docens cognominatas. Et quia ibidẽ Leocoræ item nominãtur, amplius sciendũ, in græca historia Sacellum Leocoriũ nominari frequẽter. Eius memorabilis ratio traditur, Quodã tẽpore ingens annonæ caritas Atticã vehemẽtius premere cœpit. Consulta oracula cecinere, malorum finẽ nõ defuturũ, nisi immolaretur puella. Tũc publico bono permotus Leos qdã, Orphei filius, sicuti nõnulli interp̃tantur, filias ciuitati immolandas exhibuit, Phasithean, siue ea sit Praxithea, vt est apud Aelianũ, Theopen, Eubulen. quę tãto beneficio inopię nacta exitũ, pietatẽ patris puellarũ consecrationis honore putauit rependendã, structo sacello, qđ ab ipsius nomine, necnõ a puellis, quas Gręci κόρασ dicũt, Leocorium est appellatũ. meminit Strabo, Thucydides, Cicero de natura Deorum tertio. Demosthenes, Audierunt inquit, Leontidæ fabulis celebres Leocoras, vt eas obtulerint σφάγιομ τοῖσ πολίταισ ὑπὲρ τῆσ χώρασ. Cicero, qđ ad Erechtheum spectat, illũ scribit cum filiabus numinũ vice coli. Sunt qui id putent factum, qđ diximus antea, bellante aduersus Eumolpum Erechtheo, qui cum se futurum victoriæ compotem accepisset, si filiam immolasset prius, cõmunicata re cum Praxithea vxore, illam mactauit, cuius in Erechtheo meminit Euripides. Erechtheum, & Erichthonium libro temporũ pro eodem accipit Eusebius, quem etiã scribit, primũ quadrigas iunxisse, sed in Gręcia tantum, nam apud gentes alias iam tũ fuisse certissimis probari argumentis potest. Propterea Virgilius.

Primus Erichthonius currus, & quattuor ausus Iungere Equos.

Macariam quoq; Herculis filiam pro incolumitate publica se deuouentem magnifice ab Atheniensibus eisdẽ funeratã accepimus. Eius in Hippia sic cõmeminit Plato, Macariæ Herculis filiæ ad expiandum scelus sacra facito. profanæ enim sunt o Socrates huiusmodi quęstiones.

De Leonibus non indigna relatu adnotata quæpiã. Leoni mortuo barbam vellere, quid. Martialis Locus exponitur. Diomedis filiæ cur dicerentur Equæ. Charopi oculi, & Raui, qui sint, Atq; item Helicopes. Alcæa quid. Prouerbia ex Leonibus conformata.

Caput. XXVIII.

LEonem animal notissimũ, inueni inter grãmaticos gręcos, qui dicerent, a videndi potentia nomen esse adeptũ, παρὰ τὸ λάω, τὸ θεωρῶ, q; sit fera visus acutissimi, sicut in libro, quem ad Herodotum scripsit, Manethon tradit, nec vnq̃ omnino admittat soporem. Sed hoc aliis videtur perabsurdum, neq; enim esse aliquod animal, cui perpetua sit vigilia. Qđ ipsum Aristotelis doctrina prorsum cõprobatur. Forte inquiunt, vt Dorcades, apertis oculis Leo conquiescit, vnde irrepsit sententia, illũ nũq̃ dormire. Leonis oculus, vtiq; permagnus est, at incũbens oculo pellis longe minor, q̃, vt oculũ totũ valeat obtegere. vnde fit, vt oculis apertis, somno frui videatur. Ab hoc animali formatũ adagiũ, scribũt Gręci, sed & Latini certatim λέοντα ξυρεῖσ, hoc est, Leonem radis, de iis, qui factu impossibilia tentant, aut nõ citra periculũ. Propterea Plato, sicuti cõmeminit etiã Philostratus, idem esse dixit, Leonem radere, & Thrasymachum συκοφαντεῖν, hoc est, calumniis circũuenire, ad qđ alluserit Epigrammatũ decimo Martialis illis versiculis.

Quid vellis vetulum Ligella Cunnum?
Quid busti cineres tui lacessis?
Quare, si pudor est, Ligella noli
Barbam vellere mortuo Leoni.

Cæterum cur deniq; Poeta doctissimus partem in muliere, quæ honeste nominari haud potest, Leonem censuerit appellandam, qđ erat explicandum imprimis, aut non traditur, aut ineptiæ siculis gerris, ac Diphthera vaniores proferuntur, quas ex diametro a sensu legitimo disparari contenderis. Sunt enim qui ideo dici opinentur, quia mirum in modum Leoni fœtet anima, qđ Plinius, & Aristoteles scribunt, vel inquit Domitius, qđ placet, Prouerbium est, cum volumus aliquem excitare, qui moueri non potest. Sed boni consulant eruditi, siquid pręter opinionẽ acutissimi interpretis in medium protulero. neq; enim bibliotaphi sumus, sed quicquid lectione varia compertum nobis est, gratissimo animo in literas mittimus publico studiosorum emolumẽto, iudicent volentes, sed citra liuorem, nec suffenum agere me putent, prius, q̃ rem amplius introspexerint. Legimus in Nicandri Theriacis ad hunc modum.

δήεισ κεγχρήμαο δολιχὸμ τέρασ, ὅμτε λέομτα
αἴολομ αὐδάξαμτο περίσικῶμ φολίδεσσι.

Eum locũ doctissimus interpres enarrans inquit,ad verbum fere tralata sententia. Est Cenchrenas oblongus serpens,maculosus,quem etiam dici Leonem,asserit Nicander,vel ex variantibus squammis,aut ex generositate,aut quia rectam gestat caudam,& se ea difflagellando excitat in pugnam. Vel quia mordet,& hominis sanguinem exorbet.Quæ ipsa & Leo facit.Ex iis animaduerto,acutissimum,simul & doctissimum Poetam muliebre pudendum Leonis nomine festiuiter appellasse,quoniam & ipsum coitus auidum,Sit honor auribus audiẽtium,subinde masculorum sanguinem exugere non desinit. Vrinam siquidem genitalem esse concoctum sanguinem, plures tradidere.Et Satyrus innuit.

Accipiat sane mercedem sanguinis,& sic
Palleat,vt nudis pressit qui calcibus anguem.

Mortuum vero dixit,quoniam ætate iam videretur emeritum,& ad venereos vsus hebes,ac frigidum.Hæc porro tetra libido Diomedis filias in Thracia Equarũ nomine celebres facit,vt quæ turpissime aduentantes vorasse sint dictæ,q̃q̃ interimi a patre solitos,intelligere maluerit Eustathius. Verum, vt ad institutum redeamus, scribit in physiognomia Aristoteles , Leonem inter alias animãtes maris ideam esse sortitum optimam.Os enim habere magnitudinis iustæ,faciem autem,vt sic interim appellem,magis quadratam,non osseam valde.Superiorem maxillam non prominentem,sed inferiori comparem, Χαροποὺσ ὀφθαλμοὺσ, ἐγκοίλουσ, οὐ σφόδρα περιφερεῖσ, οὔτε ἄγαν προμήκησ, id est Charopos oculos,concauos,non valde rotundos , neq; admodum proiectos.Glaucos oculos splendescẽtes dici,hoc est Charopos,Apollonii interpres probat, Theodorus Charopos in Aristotele,libro primo,fuluos interpretatur.Rauam lupam apud Oratium de oculorum colore dictam interpretantur,quia Rauus color fuluus sit,sed nigroris habẽs aliquid.Proinde Rauos oculos Charopos recte dixeris, quando & Porphyrio rauũ esse fuluum dicit.Adnotandũ vero illud etiamnũ,Helicopida puellã dici ab Homero,quę sit μελανόφθαλμοσ,id est oculis nigricantibus,quã etiam Helicoblepharon dicimus. Q; autẽ Helicon nigrum significet,comprobat Eustathius,& qui Aesepi fluminis aquam dixit, helicotaton hydor. Sed & apud Homerum Helicopes nuncupantur Græci,qđ varie pro ingeniorũ captu interpretantur. Sunt qui ad nauigandi peritiam referant,vt sint ἑλίσσοντεσ τὰσ κώπασ,id est,circũflectentes remos. Vel ꝙ Helicem inter nauigandum obseruent.Putãt alii dictos Helicopas,velut Axiotheatos,id est spectaculo dignos,& qui hominũ ora in se conuertant. Sunt qui ad oculorum referant celeritatem,qui frequenter,prout necesse fuerit,huc illuc conuertantur.Et quia de oculis multa regessimus in hosce libellos,addamus & lepidum Pontani iocum,qui facetissime domunculam verius Democulam dici a Macronilla solitam fingit , ꝙ qua die primum est ingressus quidam, oculum amisit. Verum hæc in parerga excurrentis sunt,Illuc redeo,vnde diuerti.Quoniã vero Plinius scribit,Leonem conuerberando se cauda,stimulandoq; in prælium excitari,sciendum est ex hoc facto dici eam ab eruditissimis Alcæam, ἀπὸ τοῦ δι' αὐτῆσ εἰσ ἀλκὴν τρέπεσθαι, ꝙ eius incitamento ad fortitudinẽ exuscitetur. Homerus, οὐρῇ μὲν πλευράσ τε, καὶ ἰσχία ἀμφοτέρωθεν μαστίεται. Callimachus absurde etiam in Musca Alcæam posuit. Vra vero etiam pro cauda dicitur, παρὰ τὸ οὐρεῖν, qđ custodire est. Vel διὰ τὸ ὀρίνειν ἑαυτὰ τὰ ζῶα τῇ οὐρᾷ, quia parte ea se concitent animalia,vt leo,taurus,canis.In Comico Lexico non in leone modo intelligitur Alcęa, sed in equo item,& boue,& id genus aliis,quæ,vt adiutorio,vtũtur cauda. Scribit Nicephorus in Astrolabi structura,Cor cælestis Leonis dici Basiliscum.Qui vero in caueis leonum curã gerunt,Leontocomi appellantur.Ex vngue leonem describere, per adagium dicimus,cum certioribus argumentis quippiam demonstrari significamus,aut a proprietate apertissima.Plut. in libro de Oraculis,quæ defecerant,Admirantibus vero qui aderant,Demetrio autem ridiculum statuente,a tam minutis rebus adeo magna venari,nec iuxta Alcæum,ex vngue leonem describere,Cleombrotus ait.Leonem bracteatum Seneca intelligit,peregrinis excultum ornamẽtis,& naturali destitutum generositate.Quoniam gloriari nemo,nisi suo debet.Apud eundem adagiũ subnotauimus alterum,qđ quia perelegans est visum,apposuimus.Magnis telis magna portenta feriuntur.Subula leonem non excipit. Iam vero illud notius, q̃ vt a me explicetur pluribus, Bembinetem apud Poetas Leonem dici Nemieum,a Bembina Nemeæ vico.Panyasis, δέρματε θῆρσον βεμβινήταο λέοντοσ.

Chimæram allegorice tres indicare Rhetoricæ partes, Vel item Vitiorũ multiformem vim.Echidna item quid.

Caput. XXIX.

INcidimus nuper in Hesiodicæ Theogoniæ interpretes. Scitu digna pleraq; in gesserunt se nobis. Ergo & inde spicilegium fecimus, ne nobis tantū, & musis qđ dicitur, incineremus, atq; hisce commentationibus conspersimns, vt quisq; exegit locus. Nūc illud enotamus, Chimæram sensu allegorico tres rhetoricę partes indicare, Dicanicū, siue iudiciale. Panegyricū, seu demonstratiuū. Symbuleuticum, vel deliberatiuū, vt Leo Dicanicum pferat genus, qđ exterret, ac elingues quodāmodo exaduersum dicentes constituit. Chimæra vero, id est capra Panegyrici obtineat typū, quia lasciuiat lętius tum qui dicit, tum etiamnū, qui audit. Symbuleuticum genus Draconis esse aiunt, qđ varium imprimis sit, ac πολύςροφον, id est multarum conuersionū, & lōgiore ad persuadēdum orationis tractu vtatur. Monstri vero mater ab Hesiodo dicitur Echidna quā nō esse aliud volunt, q̄ ποικίλλον νοῦν, καὶ πολυειδῆ, id est variam, multiformēq; mentis vim aut longiorem, & πολυέλικτον, id est multiplicibus implicitam spiris artē, Chimęræ instar ignis euomentem globos. Cæterū pro ingeniorum tamen captu, sunt qui varie admodum Chimæræ figmentum ad veritatem reuocent, nam, vt missa faciamus alia, est qui ἠθικῶς esse Chimæram putet vitiorum quandam varietatem, ac multiformē, perinde ac Chimæra est, vim, quā perimit Bellerophon, id est vir bonus, prudensq;, qui Bellerophon nuncupatur, velut malorum occisor, nam ex dialecto, Bellera vocātur mala, id est τὰ βέλλερα. Rhetorices initia ex Corace propagata sciunt omnes. Hic prępotens fuerat apud tyrannū Hieronem. Quo vita functo, cū eādem requireret potentiam Corax, videretq; populū ἀςάθμητον, καὶ ἄτακτον, nec tyrannidem vlterius pati, in concione orationis artificiosę rudimenta deprompsit.

Prudens Simonidæ commonitio. Pausaniæ Lacedæmonii tumor.

Caput. XXX.

COierant forte in Symposium idem Ceus Simonides, & Lacedæmonius Pausanias, institit a Simonide is efflagitare, quippiam promeret graue, & qđ omnino sapientiam resiperet, qui ridens μέμνησο inquit, ἄνθρωπος ὤν, id est, esse te hominem, ne exciderit tibi. Spreuit id euestigio Pausanias, esseq; prorsum nihil, est opinatus, tumidior iam, inq; Medicos procliuiter degenerans mores, ac sibi nimiū placens, & altiora meditans, q; regi foret hospitio iunctus. Forsan & vino satis permulctus:. Verum posteaq̄ omniū inops in Chalciœco se occlusum animaduertit, fame, qđ miserrimū est, moriturus paulomox, tunc demū resipiscens, Simonidæ dictum perpendere amplius cœpit, Sed ita, vt inter æstuantis animi conuulsiones ter in eam prorumperet vocē, ὦ ξένε κεῖε μέγα τι ἄρα ἦν χρῆμα ὁ λόγος σου, ἐγὼ δὲ ὑπ᾽ ἀνοίας οὐδὲν αὐτὸν ᾤμην εἶναι, id est ὦ Cee hospes magnū igitur quiddam oratio erat tua, sed prę amētia esse nil, ipse opinabar. Cæterum hominis non ferendam Græcis, & Spartæ imprimis elationem retegit abunde parum prudens eiusdem factum, quippe fusis Persarum copiis apud Platæas, Apollini Tripoda dicaturus Carmen addi iussit, cuius ea fere sententia est, Gręcorum se ducem, extrito Barbarorū exercitu, Tripoda Deo tali nomine obtulisse. Sed græce sic,

ἑλλήνων ἀρχηγὸς ἐπεὶ ςρατὸν ὤλεσε μήδων
  παυσανίας, φοίβῳ μνῆμ᾽ ἀνέθηκε τόδε.

Pausaniæ tamen continentiam in mulierem Coam, ad suos remissam prorsus inuiolatam, admirari se, ac laudare, in Laconicis rebus Pausanias fatetur. Simul q; a contumeliis in Mardonii defunctum temperarit.

Agrigentinorum Luxus, & Tarentinorum, necnon de Cyreneis paucula. Vini apud Grecos species. De Myrite, ac Polio imprimis. Vinum cur Grecis dicatur οἶνος. Vini vtilitas. Oenisteria quæ intelligantur. Oenopipas quid, & Parthenopipas.

Caput. XXXI.

AGrigentinos Plato vitæ medicus, & ductor longe clarissimus cum intueretur sustructiones, vt plane dicā, isanas īpēdio excitare magnifico, ac cōpari modo gliscera, & adipata instruere conuiuia, dixit, τοὺς ἀκραγαντίνους οἰκοδομεῖν μὲν, ὡς ἀεὶ βιωσομένους, δειπνεῖν δὲ, ὡς ἀεὶ τεθνηξομένους, id est, perinde Agrigētinos ædificare, ac si victuri perpetuo forēt, itēq; cōuiuari, velut semp morituri. Eosdē Timęus pdit, Lecythis quoq; & Xystris vsos argēteis, etiāq; lecticas ex ebore habuisse totas. Tarētinis īueterati fuit moris matutinis se poculis ita īuitare, vt iā frequētiore foro, temulēti plane viserēt. In tātū porro delitiarū pducti Cyrenęi sunt, vt legū cō

ditorem habere Platonem concupierint, Qui tamen illorum admiratus ignauiam, & ῥᾳθυμίαν indignos habuit, quibus obsequeretur. Calculum adiicit iis in Marica Eupolis quoq;. Verum ne Græcos quidem a delitiis fuisse procul, dilucet argumento vel vno, mixtum quippe vnguēto vinum bibere non erubescebant. Dicebatur autem id Myrites. Cuius & Comicus meminit Philippides. Vina apud eos præcipue celebrata fere habentur hæc, Pramnium, quod Cereri fuit sacrū. Chium, Thasium, Lesbium. Erat in iis, qđ a re γλυκὺ nuncupabatur. Creticum, & apud Syracusanos Polium, Coum, & deniq; Rhodium. Id non prætereūdum vtiq;, Grammaticæ videri assertionis, Polium. i. πολιὸν nuncupari vinum album. Accentiunculam reuocat ad penultimā Aelianus, & πόλιον scribit, Quin appellatum sic opinatur ab indigenæ regis nomine. Et quia in vini mentionem incidimus, etiam si alibi forte profluentius veterum scita rimabimur, non sepositis medicę scientiæ professoribus, interim adiiciamus illud Platonis ex Cratylo, dici a gręcis vinum οἶνον, διὰ τὸ οἰήσεως τὸν νοῦν ἐμπιμπλᾶν, φ existimatione, ac opinionum vanitate mentem oppleat. Vel ἀπὸ τῆς ὀνήσεως. i. ab emolumento. Quod illud cōprobat Homericum, ὀνήσεαι αἴκε πίνθα. i. Iuuamen senties, si biberis. Nam & cibaria dici ὀνείατα nouimus eadem etymi ratione. Iis calculum adiicit poeta Cyprius,

οἶνόν τοι μενέλαε θεοὶ ποίησαν ἄριστον
θνητοῖς ἀνθρώποισιν, ἀποσκεδάσαι μελεδῶνας,

Vinum ō Menelae fecerunt dii, curis dissipandis, vel præstantissimum. Pergit deinde, Bene sentientibus inquit, tria tantum propino pocula, sanitati primum, amori alterum, ac voluptati, Tertium deniq; somno. Quod vbi hauserint sapientes vocati, mox domuitionem capessunt. Quartum non vtiq; nostrum opinor, sed iniuriæ. Cæterum addatur & id auctarium, οἰνιστήρια, id est Oenisteria fuisse libationis genus iamiam pubescentibus perfamiliare Athenis, Siquidem prius q̄ τὸν μαλλὸν, id est demissiorem præciderent comam, vini mensura in Herculis templum illata, prolibantes, conuenientibus potum exhibebant. οἰνοπίπας pro temulento dicitur Græcis, παρὰ τὸ πιπίζειν, qđ sugere signat. Sic & apud Homerum dicitur παρθενοπίπας, virginū spectator, vel etiam deceptor.

Absurdus quorundam amor aduersum inanimata. Quos amauerint Bruta.

Caput. XXXII.

AMorem esse vtiq; rem præcipue miram, & a maioribus ductam initiis, q̄ suspicetur omnino, vel sciat plebs vulgaria, profluētius alicubi monstrabitur a nobis, interim, quæ in hoc proposito ingerunt se absurda, & quæ nequeas mirari satis, transposuisse, ab re omnino haud est visum, quando suis non contenta limitibus affectio hæc, velut effrenis, longius rapitur aliquāto, vel vsq; in stuporem. Ostentatur vero in censura præsenti omnium princeps, & quidem rex terræ etiamnum, ac mari grauis Xerxes, a quo insigniter amatam Platanum multorum literis proditum, non me fallit. Sed adolescentis honesto loco Athenis nati amor lōge clarior. Erat prope Prytaneum simulacrum ἀγαθῆς τύχης, id est fortunæ bonæ. Id amare feruētius ille cœpit, moxq; in affectioni id genus familiarem ita erupit vesaniam, vt amplexaretur arctius, ac blandius sauiaretur. Demum desyderio extabescens, ac velut œstro concitus, & plane furens, in Senatum pergit ire, atq; inibi extentis precibus rogat, fieret sibi statuę potestas, vim pecuniæ grandem vicissim paratus erogare. Consultus vero ita senatus decernit, non videri e ciuitatis dignitate negotiationem illiusmodi. Adolescēs rei atrocioris ictus grauitate, ad statuam, vbi vinculis cupidinis distinebatur animus, celeriter se proripit, illam tæniis multis perornat, corona quoq; iniecta, & cultu item alio indicaturæ non paruæ circumposito, ac re mox diuina obita desyderium, vti videtur, non ferens manum sibi inter affluentius manantis lachrymarum riuos admouit. Illa vero irrationalis naturę miracula sunt. Quippe Glaucen Citharistriam adamauit canis, siue is fuerit, qđ arridet aliis, aries, aut etiam anser. Apud Ciliciæ Solos Xenophontis puerum dilexit canis item, forma præcellentem. Spartę adolescentem graculus, quem κολοιὸν dicūt Græci, sed Monedulā Theodorus retulit. Hęc vberius hoc recēsuisse loco volui, vt Plinio assertor venirem, cuius auctoritatē dilui audio a superciliosis nescio qbus, ac bene pransis, etiāq; vnguento delibutis, dū scriptori nobilissimo, vt mēdaciorū parenti, sic. n. dicere pmittūt sibi, subinde colaphum ducunt.

Vestium delitias, & simulatum contemptum videri superbię indicia. Diogenis ad id & Socratis auctoritas. Quid præstet Philosophia.

Caput. XXXIII.

INter cætera,quæ scienter admodũ ꝓtulit,nec citra salis gustũ, apophthegmata Diogenes,recenseri apte possunt illa quoq;,p̃sertim q̃a vitæ documenta suggerunt, quæ sui oblita sæpius,inani tumescit opiniõe,nec suo se metiri modulo ita imbuta,itaq; auctior facta vnq̃ fere valet,Is inquam Diogenes,egregius vt videt̃,humani ingenii æstimator,cum adolescentulos conspexisset Rhodios sumptuose admodum conuestitos,& delicate,ridens τύφος ἔφη τοῦτό ἐστιν, Superbię prorsum indicia inq̃t sunt hæc.Mox,cũ & Lacedæmoniis forte occurrisset,quib⁹ substrictior tunica,citraq; humeros desiliẽs,cuiusmodi ἐξωμίδα vocãt græci,p̃familiaris est,nec vilior mõ,verũ & sordẽs multo sępi⁹,ἄλλος εἶπεν,οὗτος τύφος,Altera inq̃t,supbiæ species ista.Cęterũ nec a Diogene mõ fœde p̃scissa hoĩm nimio plus ostẽtatio freq̃uẽs, & interim excipienda risu,sed & vanitatẽ id genus retexit graui supcilio Socrates,Cui insolentior est visus Antisthenes,qui ratione inusitata,sed nõ sine vafritia lacerã indumẽti portionẽ visentibus nunq̃ non ingerebat,captans indidẽ p̃celsi animi,& q̃ mortalium pleriq; oẽs vel ad stuporem miranť,despicãtis opinionẽ.Proinde morũ cẽsor grauissimus,οὐ παύσει ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν,Non desines inq̃t,amplius te nobis,curiosiusq; ornare?Quanto p̃stabilius id,quantoq; exosculandum magis,q̃d de Eretriensi lectum adolescẽtulo est,qui diu Zenone vsus p̃ceptore,cũ in patriam,velut postliminio rediret,scitante vehementius patre,Quid demũ ex sapiẽtiæ hausisset fontibus,commonstrabo inquit,At pater indignabũdus hoc noĩe,veluti opera plane periisset,ac impẽsa,cũ intentaret plagas,clementer filius,& quiete insolentiã ferẽs,Ipsum hoc inq̃t,ex philosophiæ retuli contubernio,vt parentis irã possem concoquere.

Ouis monstrificus partus,quo Leo est natus. Caput.XXXIIII.

IN Co insula,rarũ dictu,apud veterẽ auctorẽ,fidei integrę,& grauitatis nõ dilutę legim⁹,mõstrifica,& ideo mira p̃cipue,vt vix nõ ficta videať,& de ingeniorũ Græciæ afflatu ꝓducta,ratione,de grege Nicippi ouem,non ritu naturę agnum,sed leonẽ peperisse.Prodigiale id,vt erat,visum multis,siquidẽ Nicippo tyrannidẽ portendit,quã mox is est cõsecutus,cũ edito monstro priuatum adhuc ageret.

De Galete formoso quidem,sed moribus adprime probis. Caput.XXXV.

REgi Ptolemęo,veteri ac etiamnum Platonico more,gratissimum fuisse adolescentulum Galetem noĩe,ex Gręcorũ nonnullorum historia.Erat is forma speciosus decensq; cõprimis,sed eñ animi ꝓposito,ac sensu speciosior multo,decẽtiorq;. Q̃d & Ptolemæi elogio testati⁹ etiã factũ est,qui eximiã illius admirat⁹ ꝓbitatem dictitabat subinde,ὦ ἀγαθὴ κεφαλὴ κακοῦ μὲν οὐδὲ πώποτε, οὐδενὶ γέγονας αἴτιος,ὦ Amicum caput ex te quidem nullum quãdoq; malum in quempiam est profectum,sed bona vtiq; multis,& multa conciliasti.Contigit forte Adolescentem cum rege in equo expatiari,qui quosdam procul ad suppliciũ duci cum foret intuitus,non insuper habens illorum calamitatem,ad Ptolemęum conuersus,ὦ rex inquit,ex quo,dęmone miserorum bono,equis vehentes huc producti simus,age si volẽti est tibi,subditis calcaribus aduolemus e uestigio,infelicibus futuri,velut Dioscuri,ac Soteres,& Parastatę,sicuti nuncupari illos nouimus,vt qui salutem impertiantur,& in calamitate salutari p̃sidio sint.At Ptolemęus probitatem exosculatus,& misericordem animum,ac eo nomine lætior,illos dimitti protinus imperauit,Et re hac,tanq̃ philtro delinitus,in adolescentis amorem multo factus propensior est.

Munuscula haud spernẽda.Persarum Regis mos in iis.Horæa.Troximi.Horæ.Prodici Liber Horapollo.Oratius. Caput.XXXVI.

ESse animi præcelsi,ac prorsum regii,munuscula,vel ab infimæ fortunæ hominibus collata,communicatave,non aspernari,verum erugata,& renidenti frõte potius excipere,cum plerisq; sapientium documentis,tum exemplo ingenti abunde instruimur,commonemurq;. Lectum quippe est,lege apud Persas esse sancitum,seruatum quoq; pertinacissime,vt quandocunq; in Persas pergat rex,pro facultate vnusquisq; cum muneribus salutatum eat.Ferũt autem,vt qui agricolationi ferme intendant,nec laboris vicarios sibi quærant,cuiusmodi αὐτουργοὺς nuncupant signanter Græci,nil pretii grandioris,qualia multa plerunq; per iniuriam comparantur,& contumeliam,sed bouem hic,alius oues,sunt qui frumentum, aut vinũ

dicuntur vero hæc dona. Q; siquẽ, vti assolet, amplius premat pœnuria, Lac profert, aut palmas, Caseum quoq;, vel id genus primitias alias, vt τρωκτὰ ὡραῖα, id est maturas fruges. Nam & Troximos vuas intelligimus, quæ esui sunt. Horæa varie accipiunt Gręci. Sic eñ nũcupant interdũ tempore suo collectos fructus. Nam & quæ vigent, ac pulchritudine non carent, sic itẽ dicũtur. Sed & sacra Horæa sunt καθ' ὥραν συντελούμενα, id est opportune obita. Tamen ὡραῖα θύειν, est frugum offerre primitias. Dies quoq; festus eadem dicitur appellatione. Non temere prætereundum illud, Prodici librum nobilem fuisse veteribus, cui foret titulus ὧραι. In quo Herculi occurrisse comminiscebatur virtutem, & κακίαν, id est vitiositatẽ, quarum vtraq; illũ allectaret ad se, qui tamen illius cum laude perpetua sudores censuerit antiquiores, q̃ huius inanem ad tempus voluptatum fruitionem. Horapollo Grammaticus ex Aegypto nobilis fuit, arte clarissimus, nec vllo veterum Theodosii tempestate gloria inferior. At leuioris operę illud, Oratiũ a Gręcis scribi ὡράτιον, neq; eñ aspirant primæ.

Olympici certaminis in Græcia, quæ tradant initia. Itẽ ad id spectãtia pluscula. Hellanodicæ qui. Caput. XXXVII.

OLympica certamina fuisse veteribus Græcis celeberrima, nemo a studiis feriatus adeo est, vt eum ista possint latere. Quæ vero tradantur initia, & velut incunabula rei clarissimę, forte nec omnibus tritum. Propterea quæ mihi comperta ex libris sunt, huic protinus parti impingam, ne videar ἀκοινώνητος. Cum ex Saturno, & Rhea natus foret Iupiter, Idęis Dactylis, qui iidem & Curetes sunt, infantis commendata cura est. Ex Cretæ vero Ida venisse in Olympiam eos, cõstans tenet fama, Herculem videlicet, Peonæũ, Epimedem, Iasium Idam. Interim Herculem, vt qui foret omnium natu maximus, colludentem ad currendi certamen fratres prouocasse, ac victorem ex eis coronasse κοτίνου κλάδῳ, id est oleastri ramo, etiam si non excidit, quid a me alibi sit perscriptũ. Arboris vero eiusmodi suppetebat copia, vt folia quoq; ad cubandum substernerent sibi. Ad Gręcos autem ex Hyperboreis vsq; ab Hercule oleastri arborem tralatam memorant, qui dicantur vltra boream habitare. Ita ergo ad Idæum Herculem sacri huius agonis primæ referuntur origines, quæ & ab eo sint Olympia nũcupata. Quinto autem quoq; anno celebrari instituisse, q; fratres quinq; numero forent. Sunt & qui eodem in loco Iouem de principatu cum Saturno memorent decertasse. Post Oxylum regem, cum defecissent Olympia, demũ ab Iphito instaurata traduntur, ac currendi certamen propositũ primo, inq; eo Eleũ Corœbum vicisse. Olympiade mox quarta & decima accessit & Diauli agon, & Pisęus Hypenus est coronatus. Octaua & decima Pentathli & Palæstræ restituta memoria est. Tertia vero & vicesima Pyctis, id est pugilibus proposita præmia. Olympias quinta & vicesima equorum vidit cursum, Quos τελείους, id est perfectos adultosve dicunt, ac curru victor pronunciatus Pagondas est Thebanus. Ab hac porro, Olympiade octaua, Pancratiastæ in puluerem prodiere, ac item equi κέλητες. Pueris cursus, & palæstræ proposita comperio præmia Olympiade septima & tricesima. Quin & iidem Pyctæ quadragesima primum Olympiade credũtur admissi. Postea bellicæ meditationis gratia, armatorum, qui vocant ὁπλῖται, probata concertatio quinta & sexagesima Olympiade. Synoris, id est συνωρίς, quę duos habet equos τελείους, admissa fertur tertia & nonagesima Olympiade. Mox nona & nonagesima currui admotis etiam pullis equis, placuit certare. Concinnata posterius item pullorum Synoris, nec displicuit κέλης pullus, ad Pancratium deniq; etiam pueris admissis. Fuit Apenes, id est ἀπήνης item cursus, sed & Calpes. Hęc vero equam habebat, sed ita, vt extremum cursum Anabatæ, hoc est sessores, ipsi desiliẽdo, apprehensis manu habenis, vt docuit Pausanias, perficerent. Q đ inquit, vel ad mea seruatum tempora est. Apene autem ἡμιόνους ἀντὶ ἵππων εἶχε, id est mulas equorum loco iungebat. De Agonothetis vero, ac certaminum præsidibus sic ferme videor obseruasse. Iphitũ vtiq; solum agonẽ posuisse. Olympiade vero quinquagesima sorte capti duo viri sunt ex Eleis, quib[9] Olympiorum iniuncta est cura. Diu numerus hic seruatus. Postea Hellanodicas habere placuit, quorum trib[9] equorum cursus incumbebat cura. Totidem Pentathli erant ἐπόπται, id est suspectores. Certamina vero alia procurabant reliqui. Adiectus non multo post & decimus Agonothetes. Deniq; duodecim facti Hellanodicæ, q; Eleorum totidem forẽt tribus. Sed parte agri Arcadico amissa bello, Tribuum imminuto numero, ad octo relapsi sunt. Rursumq; ad denariũ aucti perseuerarunt. Lucus Ioui sacer Altis nuncupatur. Nam & Pindarus Olympionicen virum celebrans locũ vocat Altin. Structũ vero Iouis tẽplũ, ac simulacrũ de manubiis, bello Pisęis supatis. Simu-

lacri auctor Phidias,teſtante idipſum epigrammate,pedibus adſcripto,φειδίας Χαρμίδου υἱὸς ἀθηναῖος μ' ἐποίησεν. Templum ſtruxit Libon indigena. Tegula non vtiq; coctilis eſt,ſed ei pſimilis,cuius inuentor Byzes fertur Naxius. Perfecto ſimulacro,dicitur Phidias deum comprecatus ſi abſolutum ex animo videretur opus,ſigno id quopiam aperiret,confeſtimq; de cælo tactum pauimentũ eſt. Q; vero in paluſtri loco ſitũ eſt templum,ſimulacro conferre eburneo oleum tradũt qđ & infundunt. At in Acropoli,q̃ in ſupercilio eſt,& ꝓinde parida,Pallados,quã Parthenon vocant,eburneæ ſtatuæ ꝓdeſſe multũ creditur,aquæ inſperſionẽ. Memoriæ porro traditur,Populneis modo lignis in Olympici Iouis ſacris vti,fas putaſſe Eleos. Nam in Græciam Hercules ex Theſprotide,vbi apud Acherontem fluuium naſcitur plurima,attuliſſe creditur primus,atq; lignis eiſdem Iouis obiiſſe ſacra. Ex hiſtoria porro hac videtur Homerus λεύκην nuncupaſſe ἀχερωΐδα. Fuit apud Aram Olympici Iouis ἀγνώστων θεῶν item ara.i.deorum ignotorum. Sed & in locis eiſdem agnoſcebatur Mercurii Enagonii ara,& καιροῦ.i.occaſionis. Quãdo & ab Ione Chio concinnatus eſt καιροῦ hymnus,quẽ fingit natu minimum filiorum Iouis. Erat & locus,quem vocant Gæum.i.γαῖον,in quo & γῆς,hoc eſt terræ ara. Quã & antiquitus fuit etiã γῆς μαντεῖον quem intelligimus vaticinandi locum. Et quoniã Oleaſtri & hic,& alibi facta nobis mentio eſt amplius aduertendum,Pauſaniam ſcribere,in Olympia fuiſſe,Cotinon.i.oleaſtrum,quæ diceretur ἐλαία καλλιστέφανος,vnde darentur coronæ Olympia vincentibus,Nymphiſq; adoptatum cognomen Calliſtephanis,quarum viſeretur inibi ara,ſicuti in carceribus Iouis,quem vocant μοιραγέταν,q; norit omnia,quæ cõtribuant Parcæ,quæq; non permittant ex fato. Videtur & Hippodromi pars inibi nuncupata Embolus,vbi ſteterit Martis Hippii.i.Equeſtris ara. Sed & Pallados Hippiæ. Nam alicubi Iuno item dicitur Hippia. Embolum inueni etiam pro pudendo poſitum. ἐμβόλιμα ἔπη eleganter admodum pro nothis,reiectiſq; carminib9,ac velut inſititiis accipiunt Grammatici,quoniam & menſes,ac dies Embolimos nuncupamus intercalares. Apud Eleos in Prytaneo Heſtiatorium fuit,ſiue cœnaculũ,vbi Olympionicas conuiuio excipere,moris fuit. Intra Altin fuiſſe item Pœcile porticus dicitur,quæ & ἠχοῦς nuncupetur,quoniam clamanti ſepties reſponſet vox.

Dentes ne,an Cornua dici in elephantis debeant. De Alce fera,& Aethiopicis Tauris.
Caput.XXXVIII.

Quæ in elephante cornua fere nuncupantur,auctores eminentiſſimi dicere malunt dentes. Sed enim quia,quę in literis comperta mihi,non ſuſtineo in ſanctaria intrudere,nõ temperabo hac parte,quin tralatam Pauſaniæ doctiſſimi hominis ſententiam artium bonarum ſectatoribus mox proferam,qui argumentis aliquot peruincere connititur,cornua rectiſſime profecto nũcupari,dentes minime. Primum inquit,aſtruentibus diuerſam opinionem perpendenda diligentius Gallicæ ferę natura,quã vocant Alcen. Spectandi & Tauri Aethiopici Alcis vtiq; in ſuperciliis adnaſcuntur cornua,ſed maribus modo,Nam fœminæ prorſum eo carent adiumento. Aethiopici vero tauri e narib9 cornua proferunt. Quæ cum ita ſint,cuinam fiat admiratio inſignis,cum ex animalis ore promi cornua videat,audiatve? Sed ſuppetunt & argumenta hæc. Cornua vtiq; per annorum periodos corrupta decidunt,ac rurſum ſuccreſcunt,protuberantq;. Probant id cerui,probant & Dorcades. Verum elephãtis itidem contingit. Dens vero adultiori præſertim excuſſus quando ſuboriatur? Aut vbinam renaſci compertũ? Vel ſi dentes ſunt,qui ex ore proferuntur,non cornua,quanam ratione progerminãt denuo? Adde q; ignibus indomiti ferme habentur dentes. At boum & elephantorum cornua in re hac ſequacis maxime ſunt naturæ. Nam ignis vi,vtcunq; collibuerit,afformantur. Hippopotamis,ſuibuſq; ex inferiore mala dentes prorumpunt exerti,quos χαυλιόδοντας appellant. Ex malis item ſeſe promentia ſpectamus cornua. Elephanti ſcito itaq; ex temporibus proſilire cornua,atq; ita extrorſum reflecti. Id qđ non q̃a audierim,commemoro,ſed in Campania in Dianæ ſacello Elephãtis cranei pro arbitrio ſum contemplatus. Id ita comperi. Nec ſane mirandũ,nã & in aliis Elephas a reliquorum natura inſigniter diſparatus animaduerti poteſt,tum forma,tum menſu.

Quæ ſit ratio Prouerbii,Leo riſit. De Thucydide non ingrata quæpiam. Item de Leonibus paucula,& de Annone. Ecphraſis quo a Diegemate differat.
Caput.XXXIX.

EST in græca facundia celebre adagium in omnes,qui rugatioris frontis,& Catoniana seueritate,quandoq; tamen matutinam exporrigunt grauitatem,ac comes se præstant,solito hilarius agentes,ἐγέλασεν ὁ λέων,id est risit leo.Pronunciatum id in conditorem nobilissimum Thucydidem.Qui Cyloniũ scelus explicaturus,consueto apertius,& intellectu nemini non obuio narrationẽ cõtexuit.Quo nomine Technographus illam mirari non desinit,ediscendamq; summa cura iuniorib⁹ pcipit,vt facilitatem eãdẽ,siue,vt Græci dicunt,σαφήνειαν stilo valeant exprimere.Scribit Aphthonius,Nihil quidem in rebus esse oratione præstantius,rursum in oratione nil Thucydide sapientius.Siquidem Herodotus in historia voluptatẽ habet,velut scopum,inde fabulator homo dicitur quandoq;,Hic autem veritatem,quæ quantũ ipsam præcellit gratiam,tanto Thucydides Herodoto præstantior.Verum,vt propemodũ Marcellino credimus,cum Homericam æmulari instituisset Oeconomiam,Pindari vero sublimitatem,atq; magnificentiam,ex industria obscuritatem affectauit,ἵνα μὴ πᾶσιν εἴη βατὸς,id est,ne cuilibet foret peruius,indeq; vilior fieret,si omnes in potestate illius historiã haberent.Antiqus longe viro fuit,prudẽtioribus modo comprobari.Certe συγγραφέα nuncupatum nouimus κατὰ τὸ ἐξαίρετον,sicuti poetã Homerũ.Qm̃ vero ĩ pcedẽtib⁹ p ingenii captu,de leonib⁹ facta nobis mentio est,& de eisdẽ capite hoc agere exorsi sumus,adiiciam⁹,qđ ex quarto Symposiacon Plut. comperimus,Leonem propterea dici solare aĩal,φ inter quadrupedia vnguibus aduncis,quæ γαμψώνυχα vocant,Catulos sola vidẽtes parit Leæna,minimum porro dormit,sublucentq; gescentis oculi.In templo quodam Pausanias scribit,in Agamemnonis scuto formidinem fuisse expictam capite leonino,cum epigrãmate,οὗτος μὲν φόβος ἐςὶ βροτῶν,ὁ δὲ ἔχων ἀγαμέμνων.Idẽ Plutarchus in libro,cui titulus πολιτικὰ παραγγέλματα,Annonem coactum scribit,vertere solum exilii causa,φ in expeditionibus leonem haberet σκευοφόρον,id est sarcinas ferentem,veluti esset id argumento,eum τυραννικὰ φρονεῖν,id est ad Tyrannidem aspirare.Meminit historiæ Plinius,sed aliter.Prouerbio,qđ de Leonis risu attexuimus,facilẽ verba Plinii præstiterint intellectum.Cauda inquit,immota leoni placido,clemens,blandientiq; similis,qđ rarum est.Crebrior enim iracundia eius.Comparem fere vim & illud habet,ἐγέλασεν ὁ Χάρων.Quoniam vero de narratione facta mentio est,illud ὅλου πάρεργον subtexuero,in Græcorum doctrina Ecphrasin διηγήματος διαφέρειν,hoc est,a narratione distare.Quia Diegema nudam habeat rerum expositionẽ.Ecphrasis tantumnon etiam oculis audientium subiiciat.Illud item καθόλου ἐξετάζει,id est vniuersim inquirit,Sicuti in Athenienses a Lacedæmoniis esse bellatum.Ecphrasis aũt p partes,vti quo genere belli,quibusq; Machinarũ tormentis.

De Aquila excerpta pleraq; ex veterib⁹ memoriis.Inibi de Amphiarao,& Helena,necnõ de Valeria Luperca.Quid itẽ Aetos. Caput.XL.

AQuilam Aristoteles,& Auicenna scribunt,quibus item succinit Plinius,oppetere non senio,nec ægritudine,sed fame,intantum superiore accrescente rostro vt aduncitas aperiri non queat.Cui data ptinus & fabula est,hoc ita vsuuenire huic aui,quoniam cum homo foret,hospiti iniuriam intulerit.Verum sup Aquilæ senio,quid duo scientissimi,ac sanctissimi viri senserint,non ab re fuerit,subnotasse.Scribit ergo ad hunc ferme modum Hieronymus.Aquilæ,vbi consenuerit,grauantur pennæ,quærit illa fontẽ,erigitq; pennas,calorem in se colligit,eo modo sanantur oculi,in fontem se ter mergit,atq; ad iuuentutem redit.Vnde in Psalmo,Renouabitur,vt aquilę,iuuentus tua.Quo in loco Augustinus quoq;,Dicitur inquit,Aquila,dũ senio grauatur,rostri immodice crescentis vnco non posse os aperire,nec cibum capere,vnde languescens naturæ vi collidit rostrum ad petram.Cui⁹ attritu excusso,qđ redundabat,ad cibum redit,atq; ita reparatur,vt iuuenescat omnino.Sententiæ Aristotelicæ meminit in libro περὶ ἑρμηνείας,Demetrius Phalereus,non vernaculæ,aut plebeiæ auctor eruditionis,docens inser tam orationi fabellam,si opportune id facias,gratiæ plurimũ afferre,ac venustatis.Scribit Plut. Aquilam quandoq; Amphiarai hastã abreptã sustulisse in altum,moxq; demisisse,eam vero terrę impactam Lauri speciem pbuisse veram,insequenti die hostibus acri prælio ibidem congredientibus,terræ hiatu repentino haustum cum curru,quod ἅρμα dicunt Gręci,Amphiaraũ periisse,cõditam ibi postea vrbem,Harmatis cognomine fuisse insignem.Cuius rei auctor sit in tertio κτίσεων Trisimachus.Refert idẽ Plut.Peste olim Lacedæmona diuexante,redditum oraculum mali vim cessaturã,si nobilẽ virginem quotannis immolassent.Cum obtemperarẽt Lacedæmo

nii,ac forte mactanda duceretur suo ornatu Helena,deuolans Aqla gladiũ abreptũ,& ad armenta,quæ βουκόλια vocant,delatum super iuuencam demisit.Quo prodigio παρθενοκτονίαν,id est virginum immolationem desisse,qđ Aristodemus auctor tradit.Idem obuenisse Romæ in Valeria,Luperca,ratione consimili,volumine nono,& decimo Italicarum rerum Aristides prodidit iis vero comparant fidem,quæ de prisco Tarquinio.T.Liuius perscribit. Aquilam autem dici a Græcis ἀετόν,sciunt omnes.Legimus tamen in templis nominari ἀετούς.Id non aliud indicat q̃ tecta,quæ item Ptera vocant.Sed & Aetomata,sicuti in Agamemnone auctor est Ion.

Allegoria scitissima de Saturno filios vorante.Cur dicatur Cronos.De Sabbato paucula. Caput.XLI.

SAturnum Mythici filios deuorare solitũ,tradunt,ac eosdem denuo euomere.Id interpretantur prudentiores ad tempus referri oportere,Saturni nomine significatum,a quo vicibus cuncta gignantur,& absumantur,quæ renascantur denuo.nam & immo pulsum a filio fingi,quia tempora senescentia ab iis, quæ post sunt nata,pelluntur.Vinctum etiam fabulantur, ꝙ certa lege naturæ connexa sint tempora.Vel ꝙ omnes fruges quibusdam vinculis,nodisq; alternentur.Sed em̃ Platonicorũ scientia diuinior altius scandẽs,& intima naturæ penetralia introspiciens,in ipsa secretiore,nimisq; assidua contemplatiuæ mẽtis delectatione cauendum præcipit Saturnum.Illic enim frequenter filios ab eo deuorari.Nam quos sublimiorum contemplationum suarũ rapit illecebris,& illic agnoscit,vt suos,eos interim,si modo diutius ibi sistant,falce quadam e terris amputat,terrenamq; incautis vitam surripit,pro ea tamen cælestem reddens,atq; sempiternam.Vnde & Hebræi Saturnum Sabbath nomine quietis appellant.Saturnus græco nomine κρόνος est,ac,vt in Cratylo inquit Plato,puritatẽ,integritatẽq; mentis inuiolabilem comprehendit.Hinc alibi duo commemorat regna, Iouis,& Saturni,Regnumq; Saturni regno Iouis tanq̃ felicius anteponit,Siquidem sub Ioue actio,vitaq; humana, Sub Saturno autem contemplatio diuinorum significatur.Hinc & Proclus Diadochus auream sub Saturno vitam καθαρὰν intelligit,καὶ ἄλυπον,καὶ ἀπαθῆ,id est puram,& tristitiæ,ac perturbationum expertem,qđ commonstret aurum,sicuti docuit item Plato.Id nanq; ἀδεκτον ἰοῦ,καὶ σήψεως,id est rubiginis,ac putrefactionis nescium est.quo nomine τῆς ἀπαθείας,id est imperturbati status,ac lentitudinis quodammodo typum habet.Saturnus porro inquit, τῆς νοερᾶς ἐστι δοτὴρ ζωῆς,id est Intellectualis est cõtributor vitę.Vnde & Cronos dicit̃ κόρος ὢν τοῦ νοῦ, id est mentis saturitas,& pabulum.Aut potius κορὸς νοῦς,id est depurata mens.Quamobrem quisquis intellectu viuit,Croniam,id est Saturniam agit vitam.Orpheus tamen argenteo imperasse generi Saturnum canit,Siquidem eos,qui rationis puritate viuerent, argẽteos nũcupauit. Quos Hesiodus ῥαθύμους dicat,hoc est otiosos,facilesq;,vtq; physicam ducerent vitam.cuiusmodi plantarum,quæ caput sub terra occultarint.proinde homines eos dici ὑποχθονίους,id est subterraneos.Plotinus vero ille scientissimus,Intellectum inquit,esse purissimę mẽtis appellatione dignum,ac non aliunde q̃ ex primo nasci principio.Eumq; genitum cũcta secũ simul entia genuisse,vniuersam idearum pulchritudinem,intelligibiles deos omnes.Existimandũ p̃terea ait, hunc esse plenum,q̃ progenuit,oĩa,& quasi genita protinus absorbentem,qm̃ in se oĩa cõplectat̃ neq; in materiam labi sinat,neq; nutriri apud Rheam,sicuti mysteria, & fabulæ de diis fingunt. Mox vero cum Iouem dicitur generasse,intelligendam monet animam,quam generat intellect⁹ in perfectione constitutus. Qꝫ autẽ Plato p̃sentẽ ait mũdi circuitũ ab oriente ad occidentẽ esse Iouium,atq; fatalẽ,verum fore qñq; alterũ huic oppositum sub Saturno ab occidẽte vicissim ad orientem,in quo sponte nascentur hoĩes,atq; a senio ꝓcedẽt in iuuentutẽ,Iouem inqt Platonic⁹ nobilis,animã mũdi vocat, cuius lege fatali manifest⁹ hic manifesti mũdi ordo disponat̃.Pręterea aĩorũ vitã in corporib⁹ elemẽtalib⁹ Iouiã esse vult,sensib⁹,actioniq; deditã.Saturnũ vero supmũ inter angelos intellectũ,cui⁹ radiis illustrent̃ vltra angelos aię,accendant̃q;, & ad intellectualẽ vitã cõtinue ꝓ virib⁹ erigãt̃.Quę quoties ad vitã eiusmodi cõuertãt̃,eaten⁹ sub regno Saturni agere credunt̃.Scribit.n.Plotinus,Sensum esse veluti nũcium,Intellectũ vero regem,& mox regnare nos ait,vbi secundum illum agamus.In hac autem vita immo sponte regenerari dicimur,qa electione propria in melius reformamur,rursum iuuenescere in dies,id est in dies,si modo ibi dies sunt,magis,magisq; florescere.Hic illud Apostoli Pauli,Hõ iterior renouat̃ i dies.Orpheus vero Saturnũ cecinit ἀεὶ μελαίνας ἔχειν ἐπὶ τοῦ γενείου τρίχας,i. nigricãtes sp h̃re barbitii pilos.In

super exactius intuenti inde manifestum fit,quibus adductus rationibus Moses,Otium sabbati mandarit Hebræis,Nisi quis illud item adiiciendum putet, Saturni diem actionibus ciuilibus, bellicisq; ineptum,cõtemplationibus aptum,Eoq; die diuinum contra discrimina patrocinium obsecrandum.Quod quidẽ impetrari posse aduersum Martis,& Saturni minas,Habraam,& Samuel,ac Hebræorũ Astrologi plures,eleuatione mẽtis in deũ,votisq;,ac sacrificiis cõfitent,illud Chaldæorũ cõfirmãtes pceptũ,Si mẽtẽ ad pietatis opus ardẽtẽ erexeris,corpus quoq; caducum seruabis.

Cur Sabbati loco Dominicũ ipsi colam⁹ Diẽ.Solem esse inuisibilis Filii Dei visibilẽ imaginem.

Caput.XLII.

NOs vero iure optimo diem,quem Mathematici Solis vocant,Domino ascripsimus,dicauimusq;,ac illius cultui totum mancipauimus, quoniam nulla magis re imaginari præpotentis,ac vniuersa supereminentis Christi maiestatem congruentius possumus,q̃ per splendidissimum solis lumen.Nam legimus,& In sole posuit tabernaculum suum.Et exiit de tribu Iuda.Cuius signum Leo est,solare animal.Sed & in rep.Plato visibilem filium dei solem dicit,quem nos intelligim⁹ imaginẽ inuisibilis filii, qui lux vera, illuminãs omnem mentem, expressius habet simulacrum solem hunc,qui lux est imaginaria illuminans omne corpus. Verum nos,iis,q̃ altius requirunt contemplationis examen,nunc omissis,aut dilatis,redeamus ad institutum.Si illud velut conniuentes nõ transiluerimus,qđ super psalmos est ab Augustino traditum,Triplex haberi Sabbatũ.Nam temporis dies septimus eo censet̃ noĩe,quo post sex dierum opera conquieuisse dicit̃ deus.Est & sabbatum æterna requies,Cuius intuitu nunc allaborandũ, connitendumq; nobis est.Deniq; tranquillę mentis conscientia sabbatum item est, futuri spe surrecta,& præsentium inconcussa turbinibus.In cordis sabbato illud primum est, vt bona nostra deo contribuamus,mala nobis.At male diuinis imbuti,ac sine sabbato bona sibi,mala vel Sathanæ,tanq̃ coegerit,vel fato ex syderibus ascribunt,veluti deum quoq; incusare adorti.

Plauti locus ex Amphitryone declaratur.De Saturni hostia.Saturni sacrificiorum impietas. De Xenophane,Cinesia,& Gelone.Item Saturnalium ritus.Coi cur dicerentur soli libere sacrificare.

Caput.XLIII.

VVlgare fuisse Græciæ dictum,Aristoteles scribit,qđ & a Plinio item repetitũ scio,Aphricam semper noui aliquid afferre,sit & latinorum vulgare adagium Plautum esse Aphricam alteram,scatet in eo subinde quippiam,vel mendi vitio inexplicatum,vel ex literis interioribus erutum,proindeq; veluti monstrificum quiddam monitores,& interpretes vel longius summouens,aut in errorum tendiculas ineffugibiles præcipitanter intrudẽs.Versiculi ex Amphitryone sunt hi.Ex qbus pspicuũ,opinor,iã fiet,q̃ toto aberrarint cælo q̃ insolenti⁹ paulo in ære suo Plautum connumerare sunt ausi.Sed hæc expendant volentes.

Tun me mactes carnifex?nisi formam Di hodie meam perdiunt,
Faxo,vt bubulis coriis onustus sis Saturni hostia.

Sũt ex eruditis,qui nodũ hunc Gordiano implicatiorẽ sentiant,sed explicaturi ad Tertulliani infanticidium,tanq̃ magni Alexandri gladium deuoluunt.q; Saturno infantes mactare,Carthaginensium ritus foret.Cuius inauspicati sacri Lactantius commeminit, & Silius.Id a Tyriis traditum ad vrbis excidium quoq; seruatum,auctor.Q.Curtius est.Quin Plato quoq; in Protagora,Neq; eñ inquit,leges nostrę hoĩes sacrificare pmittunt.Apud Carthaginẽses aũt iustũ,sanctũ q; habet̃,adeo vt eorũ nõnulli Saturno etiam filios imolare sibi pmittant.Sed Augustinus etiam iuuenes Saturno a Gallis solitos sacrificari,tradit.Eqdẽ oĩno hi viderũt aliquid.Est tñ qđ ampli⁹ eruditis auribus,& mordaci lotis aceto q̃rendũ videatur.Quid enim ita doctissimus poeta seruum hominem,vt tum Amphitryoni est visum,Saturni hostiam vocauit?Si de infanticidio intelligendum simpliciter autumas, vide ne parum apte, parumq; cohærenter vile mancipium filiis nobilium comparetur.Latet itaq; reconditum omnino aliquid,quod in eruditorum album necdũ venit. Nam qđ ait quidam,id a Plauto positum simpliciter,quia pauloante dixerat Mercurius,Sacrufico ego hunc tibi Iuppiter,immoq; Amphitryo quasi par pari rependens,se illum Saturno immolaturũ repromittit,Nil refert omnino.Nã totus in fermento factus Amphitryo, vt Plautinis & nos vtamur salibus,ac ira plane furens,amarulentius quippiam,& quod non felle modo litum,sed plane maceratũ foret, intulit.Qđ vt candidus lector verum sciat,hæc ex Li-

bro Diodori vicesimo subnotauimus, de Carthaginensibus a Siciliæ tyranno Agathocle post magni Alexandri interitum, primi Ptolemæi temporibus, obsessis. Dicebant autem inquit, Saturnum illis iratum fuisse, quoniam prius ipsi excellentiores ex filiis suis sacrificabant. Postea vero clam emptis infantibus, atq; educatis, liberorum immolabant loco. Cumq; diligenti facta inquisitione, multi ex suppositis inuenirent̃ sacrificari, facile animos induxerunt, vt crederent ad obsidionem vrbis hostes idcirco diuinitus missos fuisse, quoniam priscos deorum honores non seruarent. Itaq; deos placare studentes ducentos ex nobilissimis adolescentibus publice sacrificarunt. Trecenti vero alii, qm̃ suspectos sese videbant, sponte se tradiderunt. Erat autem apud eos ænea Saturni statua, magnitudine mirabilis, cuius manus ad terram extẽsæ ita erant in gyrum, vt qui peruenire ad eum adolescentes cogebantur, in ingentem foueam igne repletam inciderent. Ex iis Diodori verbis, quæ pluscula ob historiæ notitiã consulto apposuimus, luce clarius patere arbitror Plautum ad emptos illos, & subdititios infantes respicientẽ, Sosiam, vt ipse putabat Amphitryo Saturni hostiam appellauisse, veluti ad eum vsum comparatus foret, vt mox liberorum loco Saturno mactaretur. Plutarchus in libro de superstitione in huius ipsius historiæ mentione, qui sine liberis forẽt omnino a pauperibus puerulos coemere ad hũc vsum solitos, scribit, veluti agnos aut auium pullos. Quin & in more item fuisse tradit, assisteret mater ἄτεγκτος καὶ ἀστέμακτος id est citra lachrymas, & gemitus. Q; si illachrymari, aut ducere suspiria deprehenderetur, honore censebatur indigna, Puer nihilominus immolabatur. In Statuæ ambitu incinentiũ tibiis, & tympana pulsantium modulis opplebantur omnia, nequa exaudiri vox posset. Cõducibilius porro inquit, Carthaginẽsibus fuerat, Critiam initio, aut Diagorã legum sortiri latores, ac deorum nullum arbitrari, aut dæmonum, q̃ eiusmodi obire sacra. Præstat enim deos non credere, q̃ crudeles opinari, & sanguinarios. Proinde Xenophanes physicus, cum Aegyptios sese conuerberantes pro sacrorum more, atq; lugentes esset intuitus, submonuit clementer, ne lugere pergerent, si crederent deos. Q; si fuisse homines, compertum foret, ne sacrificarent. Plutonem scribit Plato, perhumanũ, sapientẽ, ac diuitẽ, suadela, & oratione aĩas apud se retinẽtẽ dici ἄδηρ. Amastris illi tñ Xerxis vxor pro salute propria decẽ defodit viuos hoĩes. Athenis qñq; Timotheus Dianæ concinens hymnos cognominibus illam adornabat θυάδα nuncupans, φοιβάδα, μαινάδα, λυσσάδα. At Melopœus Cinesias e spectatoribus cõsurgẽs, eiusmodi succlamauit, tibi cõtingat filia. Legimus præterea in Plutarchi apophthegmatis, Gelonem Siciliæ tyrãnum, vt debellasse Carthaginenses est visus apud Himeram, ageretur; iam de conditionibus pacis, illos coegisse, legibus ascribere, infanticidium desituros. Quoniam vero Saturni festo, veteris fuit instituti apud Romanos, vt seruis discumbentibus subseruirent domini, e Græcia morem eum emanasse, liquere ex historia potest. Hermæa siquidem fuere Cretensium festa, in quibus id factitatum quãdoq;, auctor probat Carystius, Idem & in panagyri apud Trœzenem. Quin primo rerum Babylonicarũ Berosus prodidit, mense, quem Loum vocant, agi festum consuesse Saceas nomine apud Babylonem diebus quinq;, quibus dominis imperabant serui, quorum vnus stolam sumeret regiæ persimilem, diceretur; Zoganes. Contra vero Coi rei diuinæ Iunonis honori operam dantes, a conuiuio prorsum seruos reiiciunt, propterea dicti, hominum soli libere sacrificare. Saturnalia porro in Thessalia itẽ celebrabant̃, sed Peloria fuisse nuncupata, Græci scribunt, a Peloro quodam, q̃ Pelasgo nũciasset primus, perruptis terræmotu mõtib⁹, effusas stagnãtes prius in Thessalia aquas, renudatosq; spatiosissimos campos.

Cur famescentibus crassescant Pedes. Item Famis euentus alii scitu periucundi. Plauti loca duo explicantur. Quæ sint Alima, & Adipsa pharmaca. Qui diu vixerint citra vllum omnino cibum. De Phlegmate plura. Caput. XLIIII.

HEsiodi carmẽ in Ergis est, quo in fame plurimũ crassescere, aut extumere pedes ait, sic enim scribit, quantum recolo.

Μήσε κακοῦ χειμῶνος ἀμηχανίη καταμάρψη
σὺν πενίῃ, λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζοις.

Eum locum explicans Proclus Diadochus, Famescẽtium inquit, modi maioris pedes fiunt, reliquum vero attenuatur corpus, forte quia desideãt otiosi. Sed & naturalis afferri ratio potest, vt Plutarchus ait. Siquidẽ cibo extrinseco intim⁹ indiget calor, vt perseueret, si vero priuet̃, crassari in corpus nõ desinit, ex eo qppiã subinde auellens. Verum ex imbecillitate, qđ sibi asciuerit, pcoquere neqt, atq; impfectum, crudũq; dimittit, qđ vero incoctum est, ima petere, consentaneum est, atq; inde pedibus crassitudinem inducere,

rursumq; superna corporum, quæq; in meditullio sunt, vbi redundantior viget caloris facultas, attenuari. In quæstionibus encycliis comparia fere Aristoteles tradit, Cur inquit, vel cibo vescentes vitioso, vel fame laborantes diutina pedibus intumescere soleant? an vtrisq; per tabem, consumptionemq; hoc accidit? tabescunt enim & qui esuriunt, quia nullo penitus foueantur alimento, & qui vitiose vescũtur, nã eo, qđ assumpserint, perfrui nequeunt. Hippocrates vero Epidemiarum secundo, in oppido Aeno scribit, iis, qui ob famem leguminibus vescebantur, crura esse debilitata, quin & Eruo vtẽtes poplitum fuisse exceptos dolore. Quia vero de fame agimus, vt alii eius aperiantur euentus, attendenda vehementer Senecæ verba, Quibus inquit, stomachus suspectus est, processuri ad res agẽdas maioris negotii, bilem cibo temperent, quã maxime mouet fatigatio, siue quia calorem inedia conuellit, ac nocet sanguini, cursumq; eius, venis laborantibus, sistit. Siue corpus, quia attenuatum, & infirmum, incũbit animo. Certe ob eãdem causam iracundiores sunt valitudine, aut ætate fessi. Fames quoq;, & sitis ex eisdem causis vitanda est. Exasperat enim, & incendit animos. Vetus dictum est, A lasso rixam quæri. Aeque autem & ab esuriẽte, ac sitiente, & ab omni homine, quem aliqua res vrit, Nam vt vlcera ad leuem tactum deinde etiam ad suspitionem tactus cõdolescunt, ita animus affectus minimis offenditur. Ex iis quæ scienter profert Seneca, lux, opinor, Plautinis Salibus infertur non pauca, cum in Amphitryone ita scribitur, Vetust adagium, fames, & mora bile nasum conciunt. Q; autem in Curculione Plautus idem hosce scientissime versus apposuit.

Os amarum habeo, dentes plenos. Lippiunt fauces fame,
Ita cibi vacuitate venio lassis lactibus.

Medicæ artis placita velut aliud agẽs lepidissimus Poeta inseruit. Siquidẽ primo Canonis Auicenna scribit, cibo non esse dandam operam, nisi vbi quis optare cœperit, q; si inferbuerit auiditas, nec ea fit ex vitio, qđ temulentis euenit plerunq;, aut fastidientibus, non esse comedendi differendum votum. Quoniam famis patientia non puris opplet stomachum humoribus. Idem fere quarto Almansoris prodidit Rasis. Euentus autem ratio est, quia a Meseraicis, & venis hepatis interim perliciuntur humores. Nam tertio naturalium facultatum Galenus, Si venter inq̃t, esse inanis cogitur, a venis, quę in Mesenterio habentur, ac hepate, pabulum sibi deliget. Et mox Proinde ante cibum laudatur vomitus famem perpessis diuturnam, ne illat⁹ cibus, ac putridis permixtus facile corrumpatur. Quod vero vsuuenit stomacho, id ipsum & in partibus aliis coniectare licet, nã pabulo destitutus calor intimus hincinde prolicit, vnde confoueatur, regerente semper natura, quod minus commodum est. Illud nec omiserim hoc loco, quod est in Medicorũ scholis iactatum, & ab Auicenna non neglectum. Si cibi concidat appetentia, aut validius inaugescat, ingruentem significari causationem. Nam illud enectum prope oris stomachi sensum indicat, propterea inanitatem non animaduerti, vel quia membra ex stomachi ore nil admodũ eliciant, vel quia a corpore non fiat resolutio. Super qua re sexto morbi Galenus Capite. XII. plura (vt solet) conquirit acute. Orexis autem velut canina humectationes vehementius expressas indicat ab humore acescente in stomachi ore, aut nimiam corporis resolutionem, ex qua cibi cõtinua exoritur necessitas, quod Galenus idem significat Capite eodem. Plutarchus in Symposio septem Sapientum, ἄλιμα & ἄδιψα nuncupat pharmaca, quæ famem obrepere, ac sitim prohibeant. Nam est & Alimos hærba, quam gustantes famescere nesciunt. Illyrios vt famelicos incessuit Comœdia vetus, vt qui aruo non studerẽt, sed piraticæ. Memorabile vero quod in recentiore obseruatũ historia est, fuisse quendam, qui biennio continuo nil prorsum vel comederit, vel biberit. Probabiliora faciunt hæc, quod de Animalibus septimo Albertus scriptum reliquit, fuisse fœminã, quæ sine cibo dies quandoq; viginti transmiserit, sępe vero & triginta. Virũ quoq; melancholicum se vidisse testatur, qui sine cibo septem perseuerarit hebdomadas, alternis tantũ diebus aquã exorbentẽ. Adiuuat hoc ipsum Auicenna phlegmatis argumẽto, qđ si copiosius fuerit, posse effici putat, vt sine cibis diutius agamus, quoniam ipsum alimenti subeat vicẽ. Hoc item sanis hominibus posse contingere, non abnuit. finit quoq;, esse phlegma incoctum sanguinem. De eo non prætermittam, quæ in Græcorum obseruata commentariis sunt. φλέγμα inquiunt, οὐ λέγεται πρῶτον ἀπὸ τροφῆς, πρῶτον γὰρ ἀπὸ τροφῆς τὸ αἷμα, τὸ δὲ φλέγμα πρῶτον τῶν ἀπέπτων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα ἄπεπτα. ἀπὸ γὰρ φλέγματος, μεταβάλλεται ὀξὺς χυμὸς περὶ τὸν στόμαχον, ἔστιν οὖν οὐχ ἁπλῶς πρῶτον, ἀλλὰ τῶν ἀπέπτων. Inueni quoq; Phlegma, q̃ iterpretentur φλόγα, id est flammam, παρὰ τὸ φλέγειν. A quo & Phlogomata vocentur etiam perustæ in panibus partes. Phlegmone autẽ, siue φλεγμονὴ definitur ὄγκος πυρώδης, συρρυέντων ἐπὶ

τὸ ἀθερμάσαν μέρος τῶν ὑγρῶν, καὶ τῇ παρὰ φύσιν θερμασίᾳ φλεγόντων τὸ πεπονθός. Quę vero φλεδονώδη nuncupant Græci, ea plane nugalia intelliguntur. Verum flores modo rerum prolibantibus hactenus in hæc excurrisse, satis superq; fuerit, ne Iliada contexamus.

Gulæ detestatio. Epaminōdę historia. Frugalitatis laus. De Spartanis. Aegyptiis, Magis, Gymnosophistis. De Prophetis item in Creta, Diogene, Triptolemi pręceptis, & Porphyrii, Philoxeno, & Gnathone, necnon de Philosycis, Philobotryis, Philomelis, ac Melomachia.

Caput. XLV.

Hippocrates ille Medicorum lōge clarissimus in Sententiarū libro, quas Aphorismos Græci vocant, veluti detestatus gulam, meditatoriū latrinarū, crassa docet, ac obesa corpora, quæ crescendi mensuram impleuerint, nisi cito ablatione sanguinis minuantur, in Paralysin, & pessima morborū genera recidere, & proinde demptionem videri necessariam, vt rursum habeant, in quę possint crescere, quando in eodem statu natura corporū manere nequit, sed crescat semper, aut decrescat, necesse est, nec viuere animal, nisi crescendi capax. Galenus porro Hippocratis eiusdem doctissimus interpres, sicuti Hieronymus item commeminit, Athletas, quorū vita, & ars sagina est, in exhortatione medicinæ, nec diu inquit, posse viuere, nec sanos esse, animasq; eorum ita nimio sanguine, ac adipibus quasi luto inuolutas, nihil tenue, nihil cœleste, sed semper de carnibus, & victu, & ventris ingluuie cogitare. Quinimmo auctor idem Galenus apud Hippocratem est, farta cōceptacula potione, cibatu ve dehiscere quandoq;, aut vernaculum atq; intimum calorē præfocari abundantia, atq; extingui, ac consilescere, sicuti arguunt immortui derepente Athletarum nonnulli, qui ad immodicam saginæ mensurā peruenerant. Epaminondam legimus corpulentioribus, & adiposis adeo se præstitisse infestum, vt quendam eiusmodi protenso aqualiculo ab exercitu summouēdum censuerit, ratione quoq; addita, q̄ eius venter vix tribus, aut eo pluribus obtegi scutis valeret, adeoq; promineret, vt pudenda oculis subiicere nequiret. Ipse vero adeo prætenui, ac præparco fuisse victu narratur, vt a vicino ad cœnam vocatus, vbi bellariorum cum obsoniis ganeatis, & vnguentis conspexit apparatum, abiens, Ego te inquit, rei diuinę operā dare opinabar, non de cōtumelia cogitare. Hinc celebrata veteribus mensa necessaria, quā tenuem, & frugi volebant intelligi, & quæ naturę modo expleret desyderia, quam ad panem, & aquam Seneca produxit, vt nil sit necesse Saliaribus distendi epulis, nec tantum vorare, quantum vix alterius diei nox percoqu at. Quando nil prorsus ita animum adobruit, vt oppletus venter, atq; exęstuans, huc, illucq; se vertens, & in ructus, vel crepitus ventorum efflatione respirans. Legimus quosdam morbo articulari, & podagræ humoribus laborantes proscriptione bonorum, ad simplicem mensam, & pauperes cibos redactos conualuisse. Sed & Diogenes tyrannos, & subuersiones vrbiū, bellaq; vel hostilia, vel ciuilia non pro simplici victu olerum, pomorumq;, sed pro carnibus, & epularum delitiis asserit excitari. Quippe incini audias passim, εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ δείπνου, id est, Vnum augurium optimum, cœnæ opem tulisse. nec Euripidis illud aduertimus, ἐν πλησμονῇ τοι κύπρις, ἐν πεινῶντι δ᾽ οὔ, id est, Satietati præsto Venus est, famescenti haudquaq̄. Nam antea dixerat Achæus, πεινῶσι γὰρ ἡ κύπρις πικρά, id est, amarulenta famescentibus Venus est. Cæterum, quod vtiq; mirari me plurimum fateor, ille voluptatis assertor Epicurus omnes libros suos repleuit oleribus, & pomis, vilibusq; cibis astruit esse viuendum. Vetus sententia est, difficile esse, immo impossibile, delitiis, & voluptatibus affluentes non ea cogitare, quę gerimus. Contra naturam est, copiis voluptatum sine voluptate perfrui. Platonici, & Stoici in templorum lucis, & porticibus versabantur, vt admoniti augustioris habitaculi sanctitate, nihil aliud, q̄ de virtutibus cogitarēt. Scribit Xenophon in libro de Rep. Lacedæmoniorum, Lycurgum cibi tantum masculo habendum censuisse, vt nunq̄ grauaretur crapula, & indigētiam ferre expertus sciret. Quinetiam ad salubrius degendum, & ad status proceritatem magis id alimenti conducere, arbitratū esse, qđ gracilia corpora, q̄ qđ lita cibo efficeret. Ex obsoniis porro apđ Spartanos ius nigrum maxime probatum est, cuius gratia quendam ex Ponti regibus, memoriæ proditum est, Coquum emisse Laconicum. Inde iure gustato, cū esset offensus, placide subintulit is, ὦ rex, hoc certe iure homines in Eurota loti vtuntur obsonio. Qui vbi modice biberunt, domum abeunt absq; facula. Iam inquit Hieronymus item, ex quo multa in Caput trāsposuimus hoc, ne cui de

dicatior nostra videatur doctrina, vt qui pugnanti ictus de muro videamur dictare, Aegyptiorũ quoq; sacerdotũ mores præparci in victu, & contẽplationi dedita mens in stuporem vsq; a Chæremone Stoico narrantur. Eos enim scribit, negotiis omnibus, curisq; reiectis, semper in templo fuisse, & rerum naturas, causasq;, ac rationes syderum esse cõtemplatos, mulieribus nunq̃ se miscuisse, nũq̃ cognatos, & propinquos, ne liberos quidem vidisse, ex eo tempore, quo cœpissent diuino cultui deseruire. Carnibus itẽ, & vino semp abstinuisse, imo vero etiã pane raro vesci solitos, ne onerarent stomachum, quod siquãdo comederent, tonsum pariter hyssopum sumebant, vt escam grauiorem illius calore decoquerent, oleum tantum in oleribus nouerãt. Quid loquar inquit, de volatilibus, cum ouum quoq; pro carnibus vitauerit, & lac, quorum alterum carnes liquidas, alterum sanguinem esse dicebãt, colore mutato. Cubile eisdem ex foliis palmarũ, quas Baias vocant. bidui, triduiq; inediam sustinebant. Sunt qui monumẽtis prodant, ætate, qua Pygmalion regno potiebatur in oriente, necdum carnes in epulas fuisse admissas. In sanctis literis carnium esus, & piscium post diluuiũ modo videtur cœpisse. post id nãq; ita præcipitur, Omne quod mouetur, & viuit, erit vobis in cibum. Porro ex tribus Magorum generibus apud Persas primos, qui etiam doctrina & eloquentia pręcellant, præter farinam, & olera aliud nihil prorsus in cibum recepisse memorant. Gymnosophistarum apud Indos duo produntur genera, auctore Porphyrio, alterum Brachmanas dicunt, Samaneos alterum. Quos adeo cõtinentiæ studiosos prædicant, vt pomis modo, modo oryza, aut farina tantũ alant. Additur rei miraculum, vbi eos adierit rex, veneratur, vt deos, illorum precibus pacem regno conciliari opinatus. Digna porro relatu, quę insuper de Samaneis idem scribit Porphyrius, eos huius vitæ tempus, tãq̃ necessariã quandam seruitutem naturæ ministrantem, inuitos tulisse, studuisseq;, animas a corporibus soluere, ac cum prospere corpus se habere, sentirent, sæpe nihilo ad hoc vrgente, e vita solitos egredi. hos domestici obitu beatos existimabant, quiq; illis superessent, deflebant, vt infelices. Euripidis testatum monumentis est, quos vocant Iouis prophetas in Creta, non carnibus modo, sed & coctis omnino abstinuisse cibis. A Xenocrate tria celebrantur Triptolemi præcepta in Eleusinæ templo. Honorandos parentes. Venerandos Deos. Carnibus abstinendum. Quid hic Diogenem amplius memorem, quem Græcia ἡμερόβιον dictitabat, perinde ac tu dicas, Diarii victus, q; de crastino minus penderet, & in pręsentem modo horam sibi corrogaret cibum? Illud scimus omnes, a Porphyrio illo scientissimo concinnatum esse librum aduersus edentes carnes. Hic est, qui mentem sanctam, & animam perturbationis expertem optimas Deo esse primitias, pronunciauit. Item corpus pinguefactum animam quoq; in esuritionem cogere a vita prolapsam felici, redditam etiamnum corpoream, ad idq;, quod diuersum est, deflexam. Iam vero inquit, Si ne minimis quidem alimentis indigeremus, tanto feliciores essemus, quãto magis & immortales. nũc vero in hoc mortali viuẽtes, adhuc etiam nos, vt ita dicam, mortaliores latenter efficimus, dum corpus adaugemus, atq;, vt Theophrastus inquit, dum ἐνοίκιον, id est, plurimum necessitudinis animus cum corpore contrahit. Democrates ait, viuere imprudenter, intemperanter, impie, non tam male viuere est, q̃ diu mori. Prodit historia, & meminit in libro περὶ σαρκοφαγίας Plutarchus, Aegyptios ventrem mortuorum eximere, atq; mox in sole aperire, vt omnium peccatorum causam. Bœotios non alia magis ratione fatuos, pingues, ac rudes, & ἀπαιδεύτους, id est brutos ab Atheniẽsibus dici, q̃ propter ἀδηφαγίαν, i. edendi inexplebilẽ auiditatem. Philoxenũ Eryxidis, & Gnathonẽ siculũ, Plutar. scribit, Gulæ pceres, imo vero extremos, ac pditos homũciones, cupediuorosq; infamari literis, q; conuiuiis adhibiti emungere se in Paropsides, siue pultaria soliti essent, vt abstinentibus cæteris, soli epulis ampliter fruerent, vel ad distensionẽ obsarcirent verius. Philoxenũ vocãt nõnulli Philichthyn, Aristoteles etiã Philodipnõ. Qđ de Gruis collo in Philoxenũ referẽ, Melanthio Clearchus cõtribuit. Sunt q Cytheriũ scribãt Philoxenum Poetices non ignarũ cœnasse quãdoq; apud Dionysiũ, ac vt illi animaduertit Mullũ apponi magnitudine visenda, sibi vero minutulũ nescio quem, arreptũ protinus admouit auribus. mirãte Dionysio, In manibus ingt, Galathea est, volui quæpiã de hoc scitari, at is iuniorẽ se respõdit, q̃ vt scire quippiam posset. Verum, quia sit iam magno natu, scire multa, q sit appositus tibi. Qua vrbanitate solutus in risum Dionysius, multo cessit illi. Philoxeni parasiti meminit Athenæus, Pternocopida cognominatũ pdens. Qui cœna quadã vbi atriorẽ inferri panẽ aĩaduertit, ne multũ ingt, apposueris, ne tenebras forte iducas. Porro sicut Philoxen⁹ Philichthys est cognominatus, ita nec desunt, qui Platonem quoq; Philosycon nũcupent, q; ficis grate vesceretur. Nam &

quidam dictus Philobotrys est, quoniam vuis afficeretur insigniter. Velut Philippus, & Alexāder Philomeli vocantur, a pomis, quæ auide esitarēt. Quin inuentis prope Babylonem optimis, edita ab Alexandro Melomachia est, onustis nauibus.

De Tyrotaricho apud Ciceronem quid sentiendum. Quid Tarichopoleum, & Tarichopola. Quid Cremathra, & Episodia. Saperda. Caput. XLVI.

Cicero in quadam ad Pætum epistola, Quā mihi inquit, Tyrotarichi patinam narras? facilitate mea ista ferebantur antea. Nunc mutata res est. Quæri scio inter eloquentiæ Ciceronis candidatos, quid verbum non admodum frequēs apud latinos sibi velit, tam hic, q̄ in epistolis ad Atticum. Inuenio apud Græcos dici quidem Tarichos salsamentum. Sudas tamen carnem intelligere mauult sale cōspersam, addito etiamnū etymo, παρὰ τὸ εἰς γάρον ἐξιχωρίζεσθαι, quod eliquetur inde tabes Gari modo, nam Ichor tabes est, ac cruor. Id fuisse annonæ vilioris, vt credam, facit Aristophanis interpres, cum in comœdia, cui titulus est, ἱππεῖς id est Equites, ita scribat. ὅπου τὸ ταριχοπωλεῖον, ἀντὶ τοῦ ὅπου τὰ εὐτελῆ πωλεῖται. Vbi inquit, est Tarichopoleum, hoc est, vbi tenuia vendūtur. Tarichos phrygium, & Gadiricum est apud Eupolin in Marica. Iulius Pollux Aegyptia addit, & Sardoa quoque. Sed & Tilti tarichos dicit ab eodē, & λεπιδωτόν, quod squāmatū itelligit. Quod seruile cibariū fuisse, mōstrat comicus Plato, καὶ περιϊὼν ἅμα, τίλτον τάριχος ἐπριάμην τοῖς οἰκέταις. Ex iis ducor coniectura non tā, vt moniorum plerisque est visum, a Caseo duci Tyrotarichum, q̄ a loco, vbi cōficeretur, moxque Romam subuectaretur, vti ex Hispania, & locis aliis. Nec me fallit, Apicium scribere, quisquis is est, Patellam Tyrotaricham ex quocunque salso volueris, coques ex oleo, exossabis & cerebella cocta, pulpas piscium, iecuscula pullorum, caseum mollem excaldatum, hæc omnia calefacies in patella. Apud Philippidem, Eustathio referente, legitur, τυροῦ καὶ ταρίχους, Vbi auctor idem probare nititur, Tarichos neutro dici genere, vt apud Menandrum ἐπέπασα ἐπὶ τὸ τάριχος ἅλας, id est sale insperſi tarichos. & masculino apud Aristophanem, τάριχον τοῦτον πλύνων, id est Tarichum abluens hunc. Horæum tarichos inueni apud Pollucem libro septimo, siue Horatarichos sicuti etiam Tarichopolas, quos latine Salarios dixit Martialis, hoc est qui salsamenta vendunt. Philotarichos legitur quandoque, & Zomotarichos, sicut elephantinum tarichos, necnō Homotarichus. Quia vero obsonia attingimus, id opera parerga nil obfuerit apposuisse. Cremathram dici vas, in quo obsoniorum reliquiæ condantur, dictam, quia suspensa in alto habeatur. Eā Aristophanes etiam Talarum vocauit, quanquam eo nomine Calathus intelligitur rusticanus, ex salignis virgis contexi solitus. Adiiciamus ex abundanti postremo & illa, eorum, quæ ad mēsæ vsum parantur, alia quidem ordinem habere necessarium, vti vinum est, panes, obsonia, stragula itē vestis, ac mensæ. Alia vero ἐπεισόδια dicuntur, id est introducta voluptatis gratia, vti cantilenæ, Gelotopœi, hoc est risum mouentes, & id genus alia complura, quæ si affluant, oblectant vtique, si non adsint, nec valde quidem desyderaris. Saperdam esse ponticum obsonium, Athenæus libro tertio scribit, vnde innotescit amplius, cur a Persio dicatur, Saperdam aduehe ponto. Paulopost idem tradit, a quibusdam Coracinum dici Saperdam, qui in Meotide habeatur optimus. meminit Saperdæ Aristophanes quoque in Holcadibus.

Niuem perfusam mulso quid appellarit Domitianus. Capillorum colores vnde sint. Caniciei ratio. Caput. XLVII.

Domitianum imperatorem inauspicatissimum, quem libidine furētem scribit Sextus Aurelius, eiusmodi fœdum exercitium Græcorum vocabulo Clinopalen dixisse, memoriæ proditum est, sermonis tamen nec inelegantis fuisse, necnon dictorum notabilium. Vellem inquit, tam formosus esse, q̄ Metius sibi videtur. Et cuiusdam caput varietate capilli subrutilum, & incanum Perfusam niuem mulso dixit. Quod festiuiter admodum, & vrbane in eū est prolatū, quia iā ætatis grauioris ianuā pulsaret, & inde canesceret, liquore vitali lōgæuitate, vt iterim hoc vtamur verbo, siccato, hūore aūt vitioso, exque frigore procreato, exuberantius emergēte, quo fit, vt ialbescāt cani, quoniam colorē humoris imitent̄, vnde alimēta trahūt. Quippe, sicuti sciēter primo canonis docuit Auicēna, capilli nigrorē caliditati acceptū referimus. Ex adustis enim humoribus nigricans consurgit vapor, eandē in pilis exprimens qualitatem. Subalbidus color frigiditatis indiciū est. in eū enim colorem frigoris opera vergit humor, & qui contollunt̄ inde vapores, albicāt. At Citrinitas, & rubedo æqualitatē pferre vident̄ iprimis. i. tēpera

tam constitutionem inter adurentem calorem,ac frigus. Albedo autem frigiditatem indicat,ac
humiditatem immodicam,sicuti canicies,aut vehementiorem siccitatis vim. Veluti vegetabili
bus obtingere,deprehensum est,vbi exarescant.ex nigredine siquidem,aut virore in albedinem
emigrant.Ipsum vero hoc vsuuenire homini nequit,nisi in exitu persiccantium ęgritudinũ.Et=
enim pili substantia attenuatur,tarescitq; eius humidum viscosum, vnde peruius redditur, &
transparens.Cæterũ quidnam esse causę dicamus,cur inter animantes adeo numerosas, adeoq;
discretas hominem solum canescere,cernamus? q̃q̃ non ignoro,Plinium scribere,id etiã in equis
visum. Rerum naturalium peracuti consectatores ita ferme astruunt, animantium plerisq;
ἐρνάδα τὴν τρίχα,id est deciduum quotãnis esse pilum,vt equo,& boui,Nõnulla vero hoc qui
dem non habere,sed esse βραχύβια,id est breuis temporis,vt oues,& alia quędam,quorum pilus
vtpote non senescens,canescere nequit. At homo nec deciduum gerit pilum , & μακρόβιος est,
seu longæuus,propterea consenescit,καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου πολιοῦται,id est ætate caniciem contra
hit.Insuper & cætera animalia parum cerebri,idq; minus humidum habent, vt calor ad conco=
quendum sufficiat.Scribunt tamen Physiologorum nonnulli, visum quãdoq; hominem, cui ex
toto capilli defluxerant,causam febre amplius præstante, exiccandi potestate , nec reddita sani=
tate omnino succreuerunt pili,q poros,ac meatus pilorum occupasset frigiditas , quibus præ=
farctis,obstipatisq; capillo non patuit exitus. Argumentũ huius erat prælucida cutis instar spe
culi nitentis.Qua ratione nec in locis a Psora occupatis,pmere se pilus valet, quoniam arescen=
te putrido humecto,meatus præcludũtur,frigore crassante. Verum ne videamur Plinium inse
ctati,auctorem in nostris literis eminentissimũ,illud non negligendũ,equos canescere, compro=
bari Aristotelis doctrina tertio de animaliũ historiis,& quinto de generatione.Cæterũ quia ca=
nicies illa rarior est,minusq; propria,nec clara admodũ,ideo solum hominem canescere, traditũ
est.In equis tamẽ etiam ratio afferri potest,q os in quo cerebrum,tenuius,q̃ cætera , pro magni
tudine habent. Argumentum est,q ictus in eo loco periculosus est. Vnde illud Homericũ,ἵνα τε
τρίχες ἵππων κρανίῳ ἐμπεφύασι,μάλιστα δὲ καίριόν ἐστι,hoc est,qua setę hęrẽt capiti,letaleq; vuln[9]
pcipue fit equis.Cũ igitur præ tenuitate ossis affluat humor,& per ętatem calor deficiat, pili isti
canescunt.Rufi vero celerius,q̃ nigri.Nam & rufitas, hoc est, πυῤῥότης, quasi imbecillitas pili
est.Imbecillimum autem quodq; senescit celerius.Sũt qui putent,Aristoteles inquit,caniciẽ es=
se ariditatem quandam,sed hoc perperam esse traditum,indicio est,q pili,qui pileo, vel integu=
mento quouis operiuntur alio,celerius canescunt.Flatus enim putredinẽ prohibent.Operimen
tum autem flatus arcet.Porro pilum,vt hęrbam exiccatam,non albescere,argumento id est, q
pili nonnullis cani ilico oriũtur.at nullum oritur aridum.Multi etiam in extremitate albescũt,
in vltimis enim,ac tenuissimis calor minimus habet.Cæteris vero animalibus, quibus pili pro=
gignuntur albi,natura,nõ affectu id euenit.In iis enim causa coloris cutis est.Alborum enim al
ba cutis est,nigrorũ nigra. Variorum,permixtorumq; partim nigra esse conspicitur, partim al=
ba.At in homine cutis nulla causa est.Qui enim sunt albi,admodum nigros habẽt capillos.Ra=
tio vero est,q homo omnium maxime tenuem cutem habet pro magnitudine.Itaq; nihil ad pi=
lorum mutationem cutis valet.immo prę sua imbecillitate ipsa mutatur,& vel a sole,vel a flatu
redditur nigrior,nec pili tamen mutant.Cæterum nec prætereũda parte ista grammaticorum
diligentia,qui Xantham siue flauam in Achille comam caloris,& iracundiæ argumentum ha=
bent,quoniam eiusmodi fere sint Xanthocholi,id est quibus dominatur bilis flaua. Verũ & fla=
uus dicitur Menelaus,quem tamen haudquaq̃ Acrocholum intelligunt, sed mitem,suauemq;
ac proinde mollem bellatorem.Xantham porro comam etiam Pyrrham dici,palam est , vnde in
flectatur Pyrrhichus. Dicitur & Pyrsa.Itẽ Aetha,id est αἴθη,ab Aethos, qd ardẽtem signat.vn=
de apud Lycophronem Comętho,id est κομαιθώ.Xanthi tamen capilli solare quiddam habẽt,
Pyrrhi vero flammeum.Sciendum tamen est,caniciem,quæ morbo contingat,nõ senio,effici ra
tione cutis.Nam eo vitio corporis,qd leuca dicitur,siue vitiligo,pili efficiuntur albi.Cuius cau
sa est , q e cute exeunt pili.Si vero ægrotat cutis,extenuataq; est,pilus quoq; ægrescit. Aegritu
do autem pili canicies est. Aetatis vero illa canicies est ex inopia,& exilitate caloris.Omnis enim
ætas labitur in frigiditatem.Quibus vero hominibus natura pilorum parum calida est , plusq;
humoris subit,calor proprius nequit concoquere,atq; ita putrescit humor calore aeris ambeun
tis.fit ẽm putredo ex calore,sed nõ suo,natiuoq;.putredo aũt & aquæ,& terræ,& quorũuis eius
modi corporum fieri potest,quãobrem etiam terreni vaporis putredinem nouimus,quæ εὐρῶς
id est situs vocat.Etenim sit[9] caries terreni vaporis est.Itaq; in pilis quoq; alimẽtũ tale vbi nõ cõ=

coquitur,putreſcit,atq; ita efficitur ea,quæ canicies appellatur,quæ alba propterea eſt,ex Ariſtotelis doctrina,ꝙ & ſitus carioſorum fere albus eſt.Cuius rei cauſa eſt,ꝙ multũ aeris continet Omnis enim vapor terrenus vim habet aeris craſſioris.Situs enim quaſi reſpõdens pruinæ exiſtimatur.nam ſi vapor ſe efferens concreſcit,pruina eſt,ſin putreſcit,ſitus.Quamobrem appoſite admodum per tralationem in comœdiis Poetę cum morſu ita enũciant,vt τὰσ πολιὰσ γήρωσ ἐυρῶτα,καὶ πάχνην,id eſt caniciem ſenectutis ſitum,atq; pruinam vocent.Porro argumẽtum illud euidens,ꝙ pleriſq; per ægritudinem pili canuerint,mox valetudini reſtitutis nigruerint,qđ ipſum Auicenna item docuit ſecunda quarti,tractatu.ii.de conualeſcentibus.Recte vtiq; diximus,morbum eſſe aduentitiã ſenectutem.Senectutem vero eſſe morbũ naturalem,quare morborum nonnulli idem faciunt,qđ ſenectus.Sed nec ægritudine ſolum incaneſcere hominẽ contingit,verumetiam repentino mortis diſcrimine,quod eueniſſe compertum eſt cuidã e rupe pendenti,dum accipitrum pullos ſcrutaretur,interimq; funes,quibus ſuſtinebaẽ,diſſiluiſſent.Cõtingit præterea & diuturno mœrore.Sed & canos item prudentiæ nomine quoſdã dicimus,vti adnotauit Euſtathius.proinde inquit,Tyrrhenus Tarcon,& Cycnus Troianus ætatis primordio ſtatim memorantur cani.

Cur ab Homero Senes dicãtur Poliocrotaphi.Crotaphos quid. Suturarum capitis ratio. De Caluitie præterea,& Canicie.Rhaphides quid. Caput.XLVIII.

QVærit Alexander Aphrodiſeus,Peripateticorum ſcientiſſimus,qua ex cauſa Homerus ſummo ingenio,ſummaq; doctrina vates τοὺσ ἀνθρώπουσ πολιοκροτάφουσ ἐκάλεσεν,hoc eſt,homines dixit Poliocrotaphos,quod ſignificat,in temporibus canos.Hoc autẽ inquit,ex eo credimus prouenire,quia vt plurimum inde canicies exoritur,quandoquidẽ primores capitis partes poſterioribus ſunt humectiores,καὶ φλεγματικότεραι.i.lõge magis pituitoſę.Crotaphon intelligit Ariſtoteles partem oculos interiacentem,aureſq;,& verticẽ.dicitur Crotaphos,qđ & inſtitutum adiuuat,quoniã κηρύσσει τὸν τάφον,velut mortis ſit prænunciа.hinc Theocrit[9],ἀπὸ κροτάφων πελόμεθα πάντεσ γηραλέοι,id eſt,ex tẽporibus omnes ſumus ſenes.Sed inquit Macrobius,Si pars anterior humidior eſt,cur caluitiũ patitur,qđ non niſi ſiccitate contingit?ratio eſt,quia partes priores capitis fecit natura rariores,vt quicquid ſupflui,aut fumei flatus circa cerebrũ fuerit,euaneſcat per plures meatus.vnde videmus in ſiccis defunctorum capitibus velut quaſdã ſuturas,quibus Hemiſphęria,vt ita dixerim,capitis illigãtur.Eas vero vt doctius teneamus,ſciendũ eſt,totũ quidẽ capitis os dici a Græcis Cytos,cõſtare vero id cõmiſſuris,quas iidẽ ῥαφὰσ vocent.i.ſuturas,ꝗ ſerratæ ſunt.Aliq; etiã Stephanitidas,aut Rhabdoides,& Lepidoides.Sunt autẽ cõmiſſurę Cranei interceptæ numero,vt fere creditur,quinq; Ex quibus nõnullas intelligi veras volunt,certaſq;,quoniã ab extimis ad intima directe producantur per integrã oſſium ſpiſſitudinẽ,quod ſcribit Conciliator.Incertas vero nec veras,aut fallaces,vt Cõciliatoris eiuſdem vtamur verbo,accipiunt,nõ quia ad intima non perueniãt,quod per errorem adcredidiſſe Mũdinus videtur,nã in Craneo vehementer arefacto penetrare eas,liquido deprehenſum eſt,Sed quoniã,vt priores directe non penetrẽt,nam qđ extrinſecus ab imo exorditur,intus deſinit ſuperne,veluti os ſubiecto incũbat oſſi,atq; ita ferruminẽt vtrũq;.Nam & ſignificantius nono de vtilitate particularũ Galenus agglutinationes vocauit.Primam vero ex legitimis,certiſq; coronalem vocant,quoniam in ambitũ porrecta coronæ præferat imaginẽ.Sequentem vero a figura ſagittam vocant.habet hæc capitis mediana,initium ducẽs ab oſſe anteriori,pergens ad os dictum Lambdam,hoc modo —C.coronalem quippe contingit,pergitq; mox ad verticem,quod Auicenna ſcribit.Suturam tertiam Lambdæ vocant,a Græci elemẽti figura.Eſtq; in parte poſtrema,quam Puppim uocant.Subiacet ei cerebri ventriculus poſterior.Porro ſuturas non veras eſſe duas ſtatuunt,inter oſſa capitis lateralia,atq; præcipua,& oſſa petroſa,quæ ſuperiacẽt eis,cohęrentq; corticis imagine quadam.Eas Galenus etiã ſquamoſas nuncupat,& eſſe parallelas probat,id eſt a Sagitta æquidiſtãtes.addũt nõnulli etiã a coronali.Haſce ſuturas quinq; medicorum ſcholæ obſeruant præcipue.Adnotarũt & alias,ſed obſcuriores,quibus colligentur oſſa capitis omnia ſupra collum.Ita vt vniuerſæ fiant duodeuiginti.Sed ẽm parte hac vberius,fuſiuſq; magni auctoris perſequamur placita.Oſſium inquit,compoſitio duplex Aut enim ad motum eſt,diciturq; ἄρθρον,Aut ad firmitatem,ac vocatur συνάρθρωσισ.Huius ſpecies tres,ῥαφὴ,σύμφυσισ γόμφωσισ.Et oſſa quidem capitis compacta ſuturis ſunt. Inueniuntur hæ quinq; plurimum,στεφανιαία per ſinciput,id eſt διὰ τοῦ βρέγματοσ.Obolięa

per verticem. λαμβδοειδὴς, quæ in occipite, id eſt διὰ ἰνίου. Crotaphiæ, ſeu temporales duę. Cranei oſſa ſeptem. Occipitis vnum. Verticis duo. Temporum totidẽ. Frontis vnũ. Polymorphi itẽ vnum. Gomphoſis dentiũ eſt, quia infiguntur. Symphyſis vero aliorum. Pauciores eſſe ſuturas in mulierum capitibus, obſeruatum eſt. Addũt & cõſtipatiores haberi, qua ratiõe doloribus capitis amplius infeſtari, minus ſe egerentibus cerebri ſuperfluitatibus, quæ præcipua eſt ſuturarũ vtilitas, vnde & capitis oſſe ptuſo, maniacos plerũq; ſanitati reſtituros, legimus. In Platæenſi ſtrage Perſicũ caput repertũ, Herodotus ſcribit, nulla prorſus ſuturarũ cõmiſſura. Cui Aratus ſuccinere videt, πολλαὶ δ᾽ ἀρ῾ ῥαφέεσ κεφαλαὶ πάγεν ἀνθρώποισι, id eſt, capitum pleraq; hominibus citra ſuturas compacta ſunt. Arrianus Aethiopum capita ſuturis nullis eſſe laxa, prodidit. Sed ad rẽ, Quibus illi meatus fuerint ampliores, humorẽ ſiccitate mutant, & ideo tardius caneſcunt, ſed non caluitio carẽt. Occipitiũ etiamſi eſt ſiccius, nunq̃ tamẽ caluitio deformatur, quoniam eius ſiccitas nõ ex vitio, ſed ex natura eſt. Ex ea vero ſiccitate caluitium fit, quæ per malam temperiem, quã Græci ἀκρασίαν vocare ſolent, contingit, vnde capillo criſpi, qui ita temperati ſunt, vt capite ſicciore ſint, tarde caneſcunt, cito in caluitiem tranſeũt. Qui vero capillo ſunt rariore, non eo facile nudãtur, nutriente humore, qđ Phlegma vocitatur, ſed fit illis cita canicies. Porro ſcitu dignum id quoq;, caluitiem quandoq; ex cognatione prouenire, quod Alexãder ſcribit, Sicuti podagra, & morbi alii ex nobis natos frequenter excipiunt. Ex eodem quoq; illud non omiſerim, Canos non ſolum albicare, ſed quandoq; fieri χρυσοειδεῖς, hoc eſt, fuluos, ὅταν συμμιχθῇ ἡ λεκιθώδης χολὴ τῷ φλέγματι, id eſt vbi flaua bilis permixta Pituitę fuerit. Sic enim Lecithodes tranſſertur, quando Lecithus eſt oui Luteum. Quoniam vero dici a Græcis ſuturas diximus ῥαφὰς, ſciendũ, Rhaphidas aliud eſſe omnino, nam ſic piſces vocant, quos & Belonas dicunt, vti tradit in cõmentatione de piſcibus Dorion, meminit Epicharmus inſigni diſtinguẽs appoſito, nam Oxyrhynchos appellauit, id eſt, exacuminati roſtri.

De Phalacro, & Phalantho. Quid Phalacræ, ſiue Calueta. De Caluitio plura. Item de Spadonibus.

Caput. XLIX.

CAluum Gręci Phalacrum dicũt, veluti qui habeat τὸ ἄκρον φαλὸν, ὅ ἐστι λευκὸν, ꝙ verticem habeat albicantem. Phalum enim albũ vocãt, ἀπὸ τοῦ φάος, tanq̃ luminoſum ſit, multumq; habeat claritatis. hinc & eundem Phalanthũ appellarunt, ꝙ albus capillus veluti flos ſit. In Iulii Pollucis monumentis eſt Anaphalantias quoq;, ſed hunc Anaſilum interpretantur, hoc eſt capite incõpto. Nam inquiũt, Phala eſt ornatus quidam, a luce ita dictus, vnde & Galeæ Phalus nuncupatur, pars ante frontem, cui prænitentes claui affiguntur, vt ſpeciem afferant. Caluitium ipſum Phalacroma vocant. Legimus in theſauris Stephani, Phalacras inde dici vertices montis Idæ, vbi planta nulla viſitur niuium magnitudine, ac gelicidii. Quin inquit, montana omnia ſatis, fruticibuſq; nuda Phalacras recte dixeris. Latine dici Calueta poſſunt, vel, vt Columellę placere animaduerto, Glabreta, nam & Caluatam vineã lego apud Catonem, & Pliniũ, in qua vites quidẽ ſint, ſed paucæ admodũ, & raræ, vt in caluitio capilli. Caluari quoq;, & calueſcere in Columella poſita inuenies, pro rareſcere. Sed redeo ad caluos. Eſt inquit Plinius, in capillis aliqua terrarũ differentia. Quippe Myconii carẽtes eo gignunt, vnde & Caluos omnes Myconios dicimus, auctore Stephano, ſed cõmeminit & Strabo. Eſt vero Myconus Cycladũ vna, de Mycono nũcupata Aeneę, ac Rhyus filio. Scribit Herodotus in Melpomene, ſiue hiſtoria quarta, inter Scythicas gẽtes eſſe quoſdã, qui ſub excelſorũ montiũ radicibus incolant. Eos ab ipſo natali caluos eſſe, tam mares, q̃ fœminas. Eſſe itẽ ſimis naribus, & ingenti mẽto, proprio quodam oris ſono, Scythicam geſtantes veſtem, ex arbore victitantes, cui nomen ſit, Ponticum. Cuius magnitudo eadem, quæ fico. fructum eſſe fabæ pſimilem. Verum reſectis iis, aliquid ſcitius promere pergamus. Quærunt ſciẽtiſſimi, quid ita Spadones calui effici nequeãt. Ratio autem duci videtur inde, ꝙ cerebri multum obtineant, quam rem eis cõtingere, hinc manifeſtum eſt, quia rem veneream non agunt, ἡ γὰρ γονὴ ἐστὶν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου χωροῦσα, hoc eſt, Semen labi per ſpinam e cerebro videtur, quam opinionem ſecutus item Hippocrates eſt, in libro de aere & aqua. Nam præciſis venis, quæ poſt aures ſunt, induci ſterilitatem credidit, ꝙ ſeminis materia plurimum a cerebro ſit. Quemadmodum viceſima tertii ab Auicenna quoq; expoſitum ſcimus. Indicio eſt, membri illius, & oculorum quoq; ex coitu imbecillitas. Eadem ratione boues Ectomiæ, id eſt execti, cornua gerere maiora viſuntur. Inſuper ob id quoq; pueri, necnon mulieres caluitiũ neſciũt, Sic autẽ ſancit de toto negotio Auicenna. Mulie

res inquit,& caſtrati non calueſcunt,Et mulieres quidē,quia ſint humectæ plurimum,Caſtrati vero perfrigidi,vt minor calore in eis fiat humiditatis reſolutio. Amplius, in euiratis qđ tranſire in barbam debuerat,in Capronas abit,in muliere barba nō ſuccreſcit,pororum, ac meatuum anguſtia. Scribit Hippocrates ſententiarum libro ſexto,Spadones nec podagra laborare, neq; caluos effici. Super cuius loci enarratione paucula Galeni doctiſſimi interpretis verba ſubſignare voluimus,vt obiter moneamur inde,q̄ euidēs ſit morborum ratio in victu parum ordinato. Spadones inquit,dempti teſtes ſimiles mulieribus reddunt. Igitur eę quemadmodū non calueſcūt, ita Spadones nil eiuſmodi ſentiunt. Cęterum vt podagra caſtratos non tentet,temporibus Hippocratis verius erat. noſtris non inſuper ratum eſt , ob inertiſſimā deſidiam,& improbam ſatietatis laſciuiam. Collibuit porro nec pręterire,quæ omnium in rebus naturalibus maximus exarāda ſibi cenſuit. Calui inquit,omnium maxime homines aperte efficiuntur, qđ genus affectionis generale quodammodo eſt. Nam & plantarum aliæ ſemper frondēt,aliæ frondem amittunt. At aues,quæ certo tempore ſe abdunt,& latent,pennas amittunt. qualis affectus in hominibus caluitium eſt. Cum enim paulatim & frondes,& pennæ,& pili defluant,vbi vniuerſim hic affectus euenerit,vocabula accipit hæc,calueſcere,defrondeſcere,depenneſcere. Cauſa huius affectus inopia humoris calidi eſt,qualis præcipue eſt humor pinguis. Quare plantæ , quæ pingues ſunt, fronde perpetua virent. Præterea homines ſuis ætatibus hyemem,æſtatemq; agunt. quamobrē nemo anteq̄ coire incipiat,calueſcit. Sed a venereo coitu id poti⁹ euenit,ſcilicet iis , qui eo ſua natura ſint propenſiores,q; cerebrum per ſe vtiq; frigidiſſimū,rei venereę vſu etiamnum frigidius fit. Cauſa vero vt quæ latent,ruſus pennas recipiant,quæq; frondem amiſerint,denuo frondeſcant,caluis autem nunq̄ redeat pilus,q; anni tempora illis mutationē corporis magis afferunt Itaq; pro temporum mutatione viciſſitudo gignendi,amittēdiq; ſequitur , vt animalia pennas, piloſq;,plantę frondes aut dimittant,aut recipiant. At vero hominibus per ætatem euenit,ver, æſtas,autumnus,hyems. Itaq; cum ipſæ ætates non permutentur,fit,ne affectus,qui ob eas accidunt,permutentur,q̄q̄ ſimilis cauſa eſt. Porro ſunt,qui putent,quibuſdā hominibus caluis quidem,ſi frequenter coeant,ſuccreſcere pilos. Cuius rationem affert Albertus de Animalibus tertio. In homine eiuſmodi calorem fuiſſe primo velut ſopitum,& humido detētum viſcoſo , coitu vero humido areſcente,calor velut exolutus vinculis,fit inde potentior ad humorem reſoluendum,& pilum generādum. Verum ratio hæc parum forte propria auribus videbitur excultis. Poſtremo impacturi pragmatię iſti coronidem adiiciamus illud Bionis perelegans , Non minus moleſtum eſſe caluis,q̄ comatis pilos velli. Nam,vt ſcienter Seneca inquit,errat , qui putat animoſius detrimenta diuites ferre. maximis,minimiſq; corporibus par eſt dolor vulneris.

Pancratiaſtæ qui proprie dicantur. Quintiliani locus explicatur. Item plura de certaminū generibus,& ad ea pertinentibus vocabulis.

Caput.L.

QVintilianus oratoriarum inſtitutionum ſecundo ita ſcribit. Peritus nō ſi docendum Pancratiaſtem ſuſceperit, pugno ferire , vel calce tantum, aut nexus modo,atq; in his ictus aliquos docebit, ſed omnia, quæ ſunt eius certaminis. Mira,vt audio,inter grammaticos diſceptatio eſt,qui dicatur proprie Pancratiaſtes,quodve ſit certaminis genus Pācratium. Ego nuper in Ariſtotelis tres de Rhetorica libellos cū incidiſſem,ex eorum primo aucupari certiſſime ſum viſus,quid in re ambigioſa ſtatuendū deniq; ſit. Adeo vt Philoſophi verba appoſitiſſime Quintilianum interpretari videātur. Agoniſtice inquit,ſiue certatiua, corporis virtus magnitudine conſtat,vi,& celeritate. Celer nanq; robuſtus eſt. Qui vero pedibus diu ac citiſſime mouetur,dromicus eſt,hoc eſt curſor. Qui aduerſarium premere,ac retinere valet,Palæſticus,id eſt luctator. Qui vero plagas īpingere poteſt,πληκτικὸσ,id eſt pugil,ac percuſſor. Qui duobus his præcellit,Pancratiaſticus. Qui his omnibus,Pentathlus. Hactenus Ariſtoteles. Ex cuius verbis luce opinor,clarius innoteſcit,q deniq; ex Fabio elici ſenſus debeat,Sed καὶ τυφλῶ δῆλα. Iureconſulti verba ad legem Aquiliam. Si quis inq̄t,in colluctatione,vel in Pancratio,vel pugilatu,dum inter ſe exercentur,alius aliū occiderit. Idem fere & Gellius,cū ait . Diagoras filios tres habuit,vnū pugilem,alterū Pancratiaſtem,tertiū luctatorem. Idem alibi. Oportet animo eſſe intento,vt ſunt Athletarū,qui Pancratiæ vocantur,qui ad certandū vocati,proiectis alte brachiis,conſiſtunt,caputq;,& os ſuum manibus oppoſitis,quaſi vallo premuniūt. Cęterum nec ſignificanter ex verbis Gellii vnq̄ deprehendas , quod quidam rentur , quid Pancratium

ſit. Non ebullierunt iſta in Lynceorum, nedum Triuialium, & Apalęſtorum ad hoc genus commentariis. Verum quę ingerunt ſe nobis, allidere, aut pręfocare nō ſuſtinemus, quantacunq; inſtet inuidia, quā plurimū allatraturā ſcio, ſed vtinā nobis ſuperſtitibus, vt dentem dēte arroſiſſe dolenter ſentiat, quādo, vt dicitur, carne opus eſt, ſi ſatur eſſe velis. Sed nos ſcopas ſolutas ſuo linquamus liuori, in doctrinis, quaſi in pręſtigiis mirificas. Sudas intelligi Pancratiaſtas voluit Athletas, Pyctaſq; χερσὶ καὶ ποσὶ πυκτομαχοῦντας, id eſt manibus pedibuſq; in pugilatu decertantes. Sunt eñ pyctę qui & pugiles, quoſq; Ariſtoteles, vti pręnotauimus, & Pollux ab vſu percutiendi Plecticos vocant. Autolyci Pancratiaſtæ ſtatuā in Prytaneo ſtetiſſe, auctor Pauſanias ē Pyctarum arma pilę ſunt, quas Sphæras dicunt, vnde Sphæromachia nūcupata, & verbū σφαιρομαχεῖν. Inter ea item ſunt & Myrmeces, & Lora. Nominaẗ & in hoc vſu Sciamachia, ſicut & Acrochiriſm⁹. Sicyoniū Soſtratū, Pancratiaſtem, ſcribit Pauſanias, Acrocherſitē eſſe cognominatum, quoniā ſummis manibus correpto aduerſario, confringens nō dimittebat prius, q̄ deficientē ſenſiſſet. De Glauci ſtatua habitu σκιαμαχοῦντος, quoniam erat is, vt inquit Pauſanias, ἐπιτηδειότατος τῶν κατ᾽ αὐτὸν, χειρονομῆσαι πεφυκὼς, alibi plura. Sunt & qui vocantur Pāmachi, veluti Plato Euthydemū nuncupauit. Videntur eſſe, qui & Pancratiaſtæ, nam Pammachion pro Pancratio legimus quandoq;. In literis noſtris Pentathlum Feſtus interpretaẗ Quinquertium, ſicut Quinquertiōes Pentathlos dicim⁹. Sed & Athletas Liuius Quinquertiones appellauit. Pentathlos vero intelligit Feſtus, qui ſe artib⁹ quinq; exercerent, iactu diſci, curſu, ſaltu, iaculatione, vel cæſtu, vt habent alii, & luctatione. Paulus iureconſultus Digeſtis de aleæ luſu, & aleatoribus, Senatuſconſultum inquit, vetuit in pecunia ludere, præter q̄ ſiquis certet haſta, vel pilo iaciendo, vel currendo, ſaliendo, luctando, vel pugnando, qđ virtutis cauſa fiat. Sūt apud Græcos, qui octo ſtatuant certamina. Stadium, Diaulum, Dolichum, Hoplitem, Pygmē, id eſt pugilatum, Pācratium, Palen, id eſt luctam, & Alma, id eſt ſaltum. Qđ ad hunc poſtremo loco poſitū attinet, partem vnde proſiliebant, βατῆρα vocant, id eſt Batera. Saltandi mēſura dicebatur Canon. Terminum autē nuncupabant τὰ ἐσκαμμένα, id valet, ac ſi effoſſa dicas, vñ & in eos, qui metam tranſiliunt, concinnatus Adagio, πηδᾶν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα, id eſt ſaltu ſulcū tranſmittere. Pentathlorum iaculum dicebatur Apotomeus. Diaulū intelligebant, curſum duplicem, obeundi ſcilicet ſtadium, ac mox regrediendi. proinde Ariſtophanis interpres locū, qui ſtadia contineat duo, nomine eo intelligit, aut menſuram cubitorum. σ. i. ducentorū. Dolichus vero ſępius eſt repetitus curſus. Aut vbi ſeptē currunt. Nam Stadiodromi duo tantum erant. Hoplitem curſum intelligimus armatum. Addamus porro ſuperpondii quippiam, qđ linguæ ſupellectilem faciat inſtructiorem, cultioremq;, Athletæ præmiū recte Athlon nuncupari, ſicut quę medico cōtribuūtur, Soſtra dixeris, & Soteria, ac Iatrea. Docēti vero, Didaſcalia, Didactra. Militi, Ariſtea, Epinicia, Niceteria. Chirotechnę aūt id eſt artifici, epichera. Nūtio, Euāgelia, & Menyſtra. Quippiā ferēti, Comiſtra. Benefico Chariſteria. Altori Threptra. Palęſticā porro artem Theſeus excogitauit primus, nam poſt eum coorti Palęſtræ doctores. prius enim magnitudo tantū ſpectabatur, & robur, quo Cercyon in Bœotia hoſpites conficiebat in loco, quē παλαίστραν Κερκυόνος vocarunt.

Caluiſii Sabini memoria prope nulla, Grammatici Analectæ qui ſint, Item Analectides quid & Analecta, & Apodectæ, vel Apodectæi. Caput. LI.

CAluiſiū Sabinū hoīem ſane diuitem, ita fuiſſe memoria nulla, ſcribit Seneca vt illi modo Vlyſſis nomē excideret, modo Achillis, modo Priami, quos tam bene nouerat, q̄ pædagogos noſtros nouimus. Nihilominus eruditus volebat videri, quāobrem compēdiariū excogitauit. Magna ſumma ſeruos emit. Vnum, qui Homerū teneret. Alterū, qui Heſiodū. Nouē pręterea Lyricis ſingulos aſſignauit. poſtq̄ vero hæc illi familia cōparata eſt, cœpit cōuiuas vexare. habebat ad pedes hos, a quib⁹ ſubinde cum peteret verſus, quos referret, ſępe in medio verſu excidebat. Suaſit illi Satellius Quadrat⁹, ſtultorū diuitū arroſor, & qđ ſequiẗ arriſor, & qđ duob⁹ his annexū eſt, deriſor, vt Grāmaticos haberet analectas. Erat eñ in ea opinione, vt putaret ſe ſcire, qđ quiſq̄ in domo ſua ſciret. Et perinde etiam poſſet, idem Satellius illum hortari cœpit, vt luctaretur, hominem ægrū, pallidū, gracilem. Cum Sabinus reſpōdiſſet, & quo modo poſſum? vix viuo. Noli obſecro inquit, dicere, nonne vides, q̄ multos ſeruos valentiſſimos habeas? hactenus Seneca. Apud quem ſiquis ſolicitius inquirat, quoſnā arbitremur dici Grammaticos Analectas, eos ita nuncupari contenderim, qui lectione multa exercitati, me-

moria sint firmissima,& indubitata,vt quicqd vnq̃ legerint, vel audierint,fere habeant ad manum,& in numerato, quoniã ἀναλέγεσθαι significet Græce ἀναμφιβόλως ἔχειν,καὶ ἐννοεῖσθαι, id est firmiter tenere,ac concipere. Vel quia memoriæ subsidium,& ingenii dño essent futuri. Sicuti Analectides dicuntur,quibus ex Xylino lino, vel quauis materia,tanq̃ puluillis constipãt scapulas prominentes puellæ,vt videri habitiores possint. Q̃d Ouidianũ carmen liquido comprobarit,quod ita habet.

Conueniunt tenues scapulis Analectides altis.
Angustum circa fascia pectus eat.

Analecta in Epigrãmatario poeta sunt reliquiæ sub mẽsa,q̃ ꝙ colligi debeãt, id sunt sortitæ nomen,q̃uis etiã pro instrumẽtis ad id ipsum destinatis,quidã interpretari maluerint. Martialis.

Colligere longa turpe nec pudet dextra
Analecta,& quicquid canes reliquerunt. Et alibi.
Otia sed scopis nunc Analecta dabunt.

Erant Athenis Apodectæ, qui tributis,collationib9,& omnino vectigalibus præerant,quæq; in iis ambigua forent,iudicio discernebant. iis ab excipiendo inditũ videt̃ nomen. Sed & Apodecteos vocabant,qui frumẽta metirent̃. Hoc ideo nõ tacui, si forte cui Apodectas dici grãmaticos, non Analectas,arrideat magis.

A quibus traditũ,Polypos sua sibi brachia erodere. Quid Cotyledones,& vnde. Itẽ Acceptabula. Sepieum quid. Adulatorem esse Polypo similem. Quid Tholus,& Prytaneum.

Caput. LII.

POlypum inquit Plinius,brachia sua rodere,falsa opinio est. Id enim a Congris euenit ei. hoc ipsum & Athenęus scribit,a quo relatũ scio, Alcęũ quoq; ita tradidisse,ἔδωδ᾽ ἐμαυτὸν,ὡς πολύπους. Id & Pherecrates sensit. Hęc vero siquis iati9 tractari expetat, sciat primũ quidẽ,a Paguris Polypi brachia erodi, Aristotelẽ scribere. Inter eos vero,quorũ sentẽtiã reiicit Plinius,esse Poeta Hesiodus videtur,qui,vt Gręci interpretant̃,Eledonẽ Polypi genus eo versu intellexerit,q in Ergis legit̃,fere in fine. ὅτ᾽ ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει. dicíq; Eledonẽ volũt,ἀπὸ τοῦ ἑαυτὴν ἔδειν,ꝙ ipsa se rodat. ita vt. λ. in noĩe perinde,ac vacãs legat̃. Monocotylõ eã dicit Aristoteles. i. simplici Acceptabulorũ ordine fultã. Sed & Oppianus in halieuticis Hesiodi cõprobat sententiã,hyeme prodens suis vesci pedibus Polypos,illis versibus.

ἀλλ᾽ οἵγε γλαφυρῇσιν ἐνεζόμενοι θαλάμῃσι
πτήξαντες δαίνυνται ἑοὺς πόδας,ἠΰτε σάρκας ἀλλοτρίας.

Colouopodas certe hinc polypos conspici, Ioannes Grãmaticus adnotauit. Auctor quoq; in varia historia Aelianus,Polypos ad vorandũ quęcunq; oblata,esse vehemẽtes,insupabilesq; , adeo vt pastu mutuo ne abstineant quidẽ,& in maioris θήρατρα,id est laqueos,retiaq; incurrens minor eius esca fiat. Porro vt aliqua non incuriose ad hoc pertinentia hincinde præcerpamus, Habet,inquit Aelianus idem,Polypus hic vnam modo Cotyledona , estq; ἑπτάπους,id est septẽpedum. Cotyledonas exponunt eruditiores τοῦ πολύποδος πλεκτάνας,id est Polypi Acceptabula,siue Cirrhos,aut,vt Ouidius,flagella.

Deprehensum Polypus hostem
Continet,ex omni demissis parte flagellis.

A Cotyles similitudine,vt inquit Eustathius. est autem genus vasis Cotyle , & manus cauitas, vnde & lusus quidam dicebatur ἐν κοτύλῃ,id est in Cotyle. Cotila vero animalia dicuntur garrula,id est κωτίλα. Sicut Agrammata vocantur, quorum vox nullis exprimi literis valet. Antiphilus Byzantius Helicas vocauit eo versiculo,

πλέξασθαι βρύγδην ὀκτατόνους ἕλικας.

Cotyledones dici vident̃,vt itẽ inquit Oppiani Interpres, διὰ τὰς ἐπικειμένας τοῖς πλοκάμοις κοίλας,οἷον κοτύλας, ꝙ concauæ capillis incũbant,velut Cotylæ. Sed inqt Aristoteles de Animalium historiis quarto, ὁ μὲν οὖν πολύπους καὶ ὡς ποσὶ,καὶ ὡς χερσὶ χρῆται ταῖς πλεκτάναις, Vtit̃ inqt,Polypus vice pedũ,ac manuũ Cirrhis,siue,vt Theodorus trãstulit,brachiis. Sciendũ vero,Sepię,Lolligini,Lollio capillamẽta inesse quędã. Nã partes durę,ac solidę int9 p dorsum,& corporis prona continent̃,quas nõ eodẽ appellãt nomine,nam in Sepiis Sepieũ dicũt, in Lolliginibus Gladiolũ,seu Xiphos . Acceptabula apud Pliniũ Trebius Niger in polyporũ ratione accepisse videtur pro caliculis vrnalibus peluium modo. Vnde apud Senecam sunt Præstigiato

rum acceptabula, hoc est vascula, seu caliculi, quibus astantium oculos fallendo pręstringũt. Dicunt & Acceptabulum Heminæ quartam partem, id est drachmas quindecim. Sũt & in corporibus acceptabula pro Pyxidibus, vt anatomici vocant, quibus Coxendices insiguntur, circaq́ ea vertuntur ossa coxarum. Hinc sæpe in Plinio legimus, Ossa ex acceptabulis. ab accipiẽdo videntur acceptabula dici, q̃ Græci ὀξύβαφα vocãt, quo nomine vasa sunt Aristophani in Auib⁹ Quidam vero acetabulum scribunt, c, simplici, sicut & acetarium, ab accipiẽdo item dictũ, pro horto, quoniã, vt inquit Plinius, expedita res, & parata semper foret. etiamsi non desunt, qui pro herbis virentibus, quas ex oleo, sale, ac aceto initio mensæ esitare consueuimus, id verbum accipiant. Verum illud scitius paulo, ac remotius, Ora vasorum, ad vterum quæ veniunt, Aphorismorum quinto, ab Hippocrate acceptabula nuncupari, ex quibus secundæ pendent. non sicuti arbitrant plerique, adnatas ipsis carnes adenosas. Nam & de muliebribus passionibus primo, Si acceptabula inqt, plena fuerint pituita, Mẽstrua fiunt pauciora. Et de naturalib⁹ primo Praxagoras, Acceptabula sunt ora venarum, & arteriarum, quę ferunt ad vterum. Sed redeo ad Polypos. Basilius ille magnus in commentatione, quã de gentiliũ librorum lectione concinnauit, scite admodum, & docte, Polypum vocat adulatorem, cuius verba mollia feriunt interiora vẽtris Nam vt, inquit, Polypus ad speciem subiecti soli colorem permutat, consimiliter & assentator ad voluptatem audientium variabit sententiam. Aristoteles Polypi atramentum vocauit Tholum, si dici tamen atramentum potest. Sed & in Sepia Tholus dicitur, & in mollibus, in ea, quæ Mytis dicitur, vt Philosophus idem scribit. Accentum recipit in vltima, q̃q̃ enotatum aliter inuenis in Aristotelis codicibus. Nam Tholus si paroxytonon fuerit, orbicularem signat domũ, in qua epulari Prytanes consueuerant. Prytaneum dicebatur proprie, q̃ in ea triticũ seruaret, qđ dicũt Gręci πυρὸν, quasi πυροῦ ταμιεῖον. Dicit vero Tholus ἀπὸ τοῦ περιθεῖν, id est a circumcurrendo, inflectiturq́ sub fœminino genere, de qua re & Pollux libro octauo. Tholia vero cista est, operculum habens Tholoides, siue testudinatum, Ex thesauris eiusdem. Polypi tholum esse subrubrũ Atheneus prodit in ea parte, quę dicitur Mecon, supra ventrem.

Pantheæ singularis virtus. Muliebris sexus commendatio. De Artemisia, & Abato Rhodiorum. Spartanarum, Romanarumq́ laus. Item Gallicarum, ac Persicarum. Item de Thracũ fœminis, & funebribus mulierum orationibus.

Caput. LIII.

Hieronymi sanctissimi, simul & eloquẽtissimi viri sententia pręclara est, virtutes non sexu, sed animo æstimari oportere. Id siqua in fœmina verum iudicari & potest, & debet, hęc Panthea est. Nec imprudẽter me aliquis, aut parum pie censuram hanc peragere criminetur, Neq́ eñ nũc Christi sacraria introspicimus, in quibus enitescunt diuiniores animæ, & præfulget cęlestis clemẽtia. Meminerint modo legentes, versari nos in priscorum literis, & inde præcerpere flosculos rerum amœniores, quibus vel fatigatos oculos blande retinere valeamus. Ergo fuit Panthea hæc, vt scribit Xenophon, & ex parte commeminit Hieronymus, Abradatæ vxor, nobilis viri, & in bellicis reb⁹ periti, quodq́ maximũ reor, Persarum mox Regi Cyro imprimis chari. Ad cuius man⁹ venerat Panthea captiua, castris Assyriorum expugnatis. Aberat tum Abradatas, vt qui legatione fũgeretur apđ Bactrianorum Regem. Araspę Medo asseruanda interim tradita Panthea est, qui singulare, ac præcipuum reddidit ei pulchritudinis testimonium, simul & probitatis, cum apud Cyrum affirmasset, necdum esse ortã, aut omnino inuentam tota Asia tantę præstantię mulierem, Sed ipsa prius reddiderat sibi. Nam cũ magno natu quidam, vt bono animo esset, hortaretur, quoniam etiam si pulchrum, pręsignẽq́ virum antea habuisset, nunc maximo regi, cui nec forma, non stata quidem, sed præcellens, nec virtus deesset, destinanda foret. id vbi illa percepit, scires ibi fœmineam cessare inconstantissimã imbecillitatem, non regia fortuna erectior facta, non libidinis titillationibus delinita, profundius se in luctus dedit, peploq́ a summo vsq́ desciffo, miserabiliter seipsam complorans, eiulansq́, q̃ quẽ præcipue amabat, cuiq́ vni se natam volebat, eo foret caritura, conflictabatur. Cæterum affuit virtuti fortuna, & votis subscripsit castissimis. Eam quippe tantam, talemq́ magno animo inuisere neglexit Cyrus, ne interim a gerendarũ rerũ cura muliebri venustate mollitus auocaretur. Verum & ipsa mox venientem Abradatam virum illi conciliauit, cum accersito Cyri religionem, temperantiam quoq́, & in ipsam explicaret cõmiserationẽ. Quibus permotus Abradatas, quid igitur inquit, mihi faciendum censes, quo & pro te, meq́ ipso principi eminẽtissimo

satisfaciam? Quid aliud inquit Panthea, nisi vt enitaris, similem te illi praestare? Ea perspicue intelligens Abradatas, profecturus mox in aciē, O Iupiter inquit, optime, maxime, da mihi, vt appaream & vir dignus Panthea, & dignus amicus Cyro. Caeterum vbi acri commisso praelio, strenue pugnantem illum occubuisse, audiuit Panthea, posteaq̃ fleuit vberius, quae summa virtute & q̃tum sexus is capit, summa prudentia aetatem transmiserat, non expectanda vlterius fortunae ludibria censuit, verum Acinace, quem diu paratum ad eos vsus habuerat, seipsam confecit, capite super viri pectus recumbens, vt e iugulo profluens sanguis mariti vulneribus infunderetur. Quibus virtutibus id est ad posteros consecuta nomen, vt clarissimis monumentis subinde celebrata, in aeuum sese illustrissime propagarit, vt intelligamus, q̃uis eius videatur sexus proprium, domi se continere, qđ in quadā declamatione Quintilianus ait, & leuibus officiis affigi, & passim vt animal indomitum, & impotentis naturae, foemina coarguatur, promere se tamen nonnunq̃ in ea imbecillitate tantam rerum excellentiam, vt viros quoq; q̃tumuis peregregios decere possit, vt in Timoclia probat Aristobulus, & in Thisbe Theopompus. Artemisiam mirari non desinunt Graeci, quae irruētes Rhodios classe exuerit, insulam quoq; domuerit, erecta in vrbe Rhodo statua, quę ciuitati stigmata videretur inurere, quem locum obseptū mox Abaton dixere, quoniam trophaea mouisse, religio est. Romanarū quidem mulierum laus ea praesignis est, q; illis Numa pudoris adiecit plurimum, curiositatem remouit. Sobrietatem docuit. Tacere, ac abstemias prorsus esse, neq; de necessariis rebus absente viro, quicq̃ eas loq assuefecit. Nā cum mulier quandoq; propriam causam in foro dixisset, misisse Senatū, memoriae traditur, Deos consultum, quidnam ea res ciuitati portenderet. Quoniam Vlpiano tradēte, a ciuilibus officiis, & publicis foeminę remouentur. Proinde iudices esse nō posse, nec magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio interuenire, nec procuratrices existere. Idem alibi Corporalia inquit, munera foeminis ipse sexus denegat. Calphurniae improbitas iudicibus permolesta, edicto causam dedit, quo cauetur, ne postulare foeminae liceat. At ediuerso Spartanae mulieres audaciores dicuntur fuisse, inq; ipsos viros imprimis viriles, vt quae domesticis negotiis dominarenť, tum in publicis sententiā dicerent de maximis rebus, & auctoritatem haberent. Nec me fallit, in politicis Aristotelē scribere, illas molliter viuere solitas, ac fuisse in omnē licētiā dissolutas. Itaq; inqt, necessarium in tali rep. diuitias haberi in pretio, praesertim cum fuerint viri mulierib⁹ obnoxii. Gallorum mulieres inter īfestas ciuilis furoris acies ausae se immittere, nunc lachrymis, nūc precibus ita illorum animos flexere, vt dissensione obliterata, pacem coirēt, ac societatem, omnesq; citra vllam caedem ad propria reuerterentur, vnde apud eos inoleuerat mos, diutissime seruat⁹, vt cum de pace, belloq; consultaretur, mulieres item adhiberentur. Siqua praeterea, vt fit, inter socios incidisset controuersia, mulieres intererāt arbitrae. Quamobrem dignum memoria id est foedus, qđ cū Annibale Galli inierunt, in hanc ferme sententiam percussum. Siquis Gallorū iniuria se a Carthaginensium aliquo affectum quereretur, eius rei Carthaginensium magistrat⁹ aut Imperatores, qui in Hispania fuerint, iudices esse debere. Sin Carthaginensium quisq̃ ab vllo Gallorū iniusti quippiā passus esset, Gallicas mulieres de ea re iudicium facere. Porro in bello qđ contra Astyagem gerebatur, cum Persarum acies impressionē hostiū validiorē ferre nequiret, iamq; loco cederet, matres, & vxores eorum obuiam sese tulere, orantes in praelium redirēť. Cunctantibus, sublata veste, obscoena corporis ingessere, rogitantes, num in vteros matrū, vel vxorum irrumpere cogitarent? Hac illi castigatione repressi, veluti denuo bellicum cecinissent, aciem instaurarunt. Ob quod facinus pręsigni victoria potitus Cyrus, lege cauit, vt vbi primū Persarum Rex vrbem ingrederetur, Mulieres quotquot adessent, singulos auri numos a Rege acciperent. Sed Ochus rex cum vitiis aliis, tum auaritia prae caeteris insignis, vrbem saepius circumuectus, nunq̃ eandem inire voluit, mulieribus ne congiarium moribus receptum impertiretur. At Macedo Alexander bis eam ciuitatem ingressus toties quoq; mulieribus erogari numos iussit, nec contentus, pręgnantibus duplicari munus imperauit. Apud Thracas nec foeminis quidem segnis est animus, super mortuorum corpora virorum interfici, simulq; sepeliri, votum habuere eximium. Et quia plures simul singulis nubere, moris fuerat, cuius id demum foret decus, apud iudicaturos magno certamine disceptabať, morib⁹ id cōtribuebāt. inde laetitia singularis ī victoria. Hui⁹ pręterea sexus honori & illud Romana maiestas impritia est, vt in clarissimarū funerib⁹ Epitaphii dicerenť. Qđ itē ex virtute natū, ac pietate est. Siquidē cū mittendū ad Delphicū Apollinē munus esset ex Camilli voto, nec foret auri tantum in vrbe, Mulieres sponte corporis ornamenta contulere.

Iunonis tempulũ in Olympia. Agon, quẽ vocabãt Herea, siue ἡραῖα. Pallas Narcea. Diana, Laphria, Triclaria. Caput. LIIII.

INter alia memorãda precipue, q̃ apud Elin Peloponesi tũ vetustã, tum nobilẽ ciuitatẽ, fuiſſe narrant, nõ in postremis audio celebrari a ſcriptorũ adiuratiſſimis tẽplũ Iunonis, qđ Scillũtii ex Triphylia ſtruxiſſe credunt, octo fere annis poſterius, q̃ Eleis imperare exorſus eſt Oxylus. Quinto quoqꝫ anno Iunoni Peplũ contexebant mulieres decẽ ac ſex numero, que ipſe Agoni preficiebãtur, quẽ dixere ἡραῖα. Currebãt virgines ætatis vtiqꝫ nõ vnius, Prodibãt principes natu oĩm minimæ, ſequebant grãdiores paulo, poſtremis, q̃ cæteras anteirẽt ætate. Currebãt vero ſic, Demittebat illis coma. Tunica ſubſiſtebat paulũ ſupra genua. Dexter vſqꝫ ad pectus retegebat humerus. Stadiũ olympicũ erat curſui deſtinatꝰ locus, ſexta tñ parte dẽpta. Victorię premiũ Oleagina fuit corolla, & Bouis portio Iunoni immolatę. Certaminis vetuſtatẽ ad Hippodamiã ꝑducũt, q̃ Pelopis adepta cõiugiũ, ſic Iunoni gratam ſe oſtẽderit, ſex & decẽ allectis mulieribꝰ, cũ quibꝰ ἡραῖα ſtatuerit prima. Tũcqꝫ viciſſe Chlorin Amphionis filiã. Afferunt & alia, q̃ huc prorſum ſpectãt, ſed ambuſtis Græcorum codicibꝰ, in lubrico haud quaq̃ luctabimur. Illud aptius omnino, ac certiꝰ. A mulieribꝰ eiſdẽ duos eſſe cõſtitutos choros, Alter quorũ Phyſcoæ dicat, Hippodamię alter. Phyſcoã a Dionyſio amatã memorãt, natũqꝫ ĩde Narceũ, q bello clarus Palladis Narcæe tẽplũ excitauit. Nã ſepe a tẽplorũ cõditoribꝰ, vel iis, q ſimulacra erexiſſent, Diis veterũ adoptabant cognomina. Sicuti in arce Patrenſiũ q̃ colebat Diana, de Phocẽſis Laphrii noĩe, Statuę auctoris, Laphrię indepta cognomẽtũ eſt apud Calydonios qđ & apud Patrẽſes obtinuit, illuc tralato ſimulacro. inde & λαφρία feſtũ quoqꝫ nũcupatum. Sũt, q Deã ita malint dictã, φ eius μήνιμα ἐσ οἰνέα tandẽ Calydoniis factũ foret ἐλαφρότερον. Fuit in Achaia itẽ Dianæ tẽplũ Triclarię, cuiꝰ feſtũ καὶ παννυχίσ. i. Peruigiliũ celebrabat quotãnis, cũ hominũ immolatione, ex numinis indignatione enato ſacrorũ ritu, φ in delubro Melanippus, & Comætho turpiter amore victi coiſſent.

De Thraſybulo Vate, Qui ex Cane primus Vaticinia conceperit, Que de Sue quoqꝫ eliciãt prii. Caput. LV.

INter vatici ſpiritus viros, qui celebre apud veteres ſint nomen indepti, comperio in Eleorum hiſtoria Iamidas, de Iamo quodã nuncupatiõe ꝓpagata. Inter hos vnus egregie memorat Thraſybulus, prædictionibꝰ multis ſane illuſtris, quo noĩe eſt icone quoqꝫ in Olympia inſignitus, in quo Galeotes, id eſt Muſtella, q̃q̃ alii felẽ interp̃tant, ad dextrũ arrepere humerũ aduertitur. Aſſiſtit & Canis, verũ interciſus, ac iecur patefaciens. Quod ſane q̃ mirũ ẽ, ſiqdẽ ex Hœdis addiuinatio, & Agnis, ac Vitulis eſſe agnoſcitur vtiqꝫ perantiqua. Quin & ſuillis item extis vaticinia concipere, Cypriorum putatur inuentum. Canibꝰ ad id qui vtendũ putarit, non fere, Pauſanias inqt, compertum ad hoc æui eſt. Videt tamen Thraſybulus hic in eo itẽ animali inſolẽs excogitaſſe quippiã, quo Vatica multiplicior fieret, ac adminiculatior ſciẽtia. Iamũ vero, de quo diximꝰ, Apollinis fuiſſe filiũ tradũt, cuiꝰ meminerit etiã Pindarus.

Polydamantis robur prodigioſum, atqꝫ eiuſdem interitus. Caput. LVI.

LEonẽ in Nemea fuiſſe ab Hercule peremptũ, poterat ſane fabuloſum videri, ſed præſto ex hiſtoria Polydamas eſt, a quo itidẽ in Olympo feram id genus magnitudine viſenda, & robore, cõfectã, & quidẽ iermi prorſum, inobſeptoqꝫ prodidere ſynceriſſimi ex Grecis condiroribus. Ad id vero ꝓuectũ audacię ferũt, Herculis modo æmulatiõe. Adiicit quinimmo & miraculũ alterũ, nã idẽ hic Leonis domitor Boũ ingreſſus armentũ, inibi Taurum magnitudine inſignẽ, ac precipue ferũ cõſpicatꝰ, ex poſterioribꝰ alterũ arripuit pedẽ, retinenſqꝫ pertinaciſſime, ferocientẽ, ac impetu prerabido proſilientem nõ dimiſit prius, q̃ indignabũdus, ac furens tandẽ in Polydamãtis manu χηλὴν. i. vngulã reliqt. Narrat & illud, quadrigas tota vi cõcitatas cõſtãter retinuiſſe, altera modo manu retro curru apprehẽſo. Hac tanta fortitudinis fama ꝓpulſus Perſarũ Rex Darius, Artaxerxis filiꝰ, ſed nothus, virũ nunciis crebris, ac pollicitationibus magnificis Suſa pellicuit. Quo is cũ veniſſet, mox de iis, q immortales a Perſis nuncupant, tres cõſpiratu vno nitibũdos ex ꝓuocatiõe arma inaduerſum ferentes cõtrucidauit ſolus. Teſtatiſſima fiũt oĩa hec ex eius Statua cũ Epigrãmate in Olympia. Cæterũ, q plærũqꝫ viribꝰ nimiũ ſeſe efferentes exitus manet, queqꝫ eſt vaticinatꝰ in carmine Homerus, & Polydamãtẽ exce

pit. Siquidē, qđ dicit, suo est ipsius gladio iugulat⁹. Casu quippe cū aliis cōbibonib⁹ quibusdā ī specu æstus vi flagrātissima sese commodū cōiecerat, forte ita euenit, Dęmone nō bono vtiq;, vt mōtis apex cōuulsus haud dubiā inspectātib⁹ ostētaret ruinā, & quidē proximā, Inde reliqui, cū malū ingruēs, pręsentissimūq; pręcepissent, e uestigio fugæ pręsidiū mādātes, citatissimi ex mor ris sese faucib⁹ ꝓripiūt. At Polydamas, vt qui fato destinatū nesciret exitū reclinare, substitit sol⁹ ac ruentis molem saxi manuū fultura conat⁹ reprimere, pōderis vastitate mox oppressus, ac cō ritus interiit. Similis prorsum fiducia, & Crotoniatē perdidit Milonē, de quo, pręter nostros, plura Heliacorū secundo Pausanias, Qui a lupis eū scribit cōcerptū, qđ genus feræ apud Croto niatas scateat vel maxime.

Quo pacto Alcibiadem concionari metuentem Socrates excitarit. Caput. LVII.

QVam formidolosum sit, habēdæ Orationis causa in cōcionē prodire, multorū, opinor, exēplis abūde innotuisse, qñ populi cōspectū nō ferentes plerīq;, metu perfusi, ac rubore inexpugnabili, capite cōuelato, raptim sese proripientes inde, domesticas petiere latebras. Nōnulli etiā perculsi vehementius silētiū sibi indixere perpetuū. Propterea Alcibiadē ferūt meticulosam adeo subiturū aleā, hæsitasse amplius, animi æstuatione fluctuantē. Eum ita affectū cū intuerer Socrates, Adolescentis mentē surrigere altius cupiens, atq; excitare, sic ex eo institit quęrere, an non inquit ὦ Alcibiades σκυτοτόμον illū, siue Sutorē ducis contemnēdum? Cū adnuisset, Rursum an non & eum, qui in cœtibus præconino se confouet munere? cum nec id inficiaret, Nōne & σκηνορράφον ait Socrates, qui pelles consuit? fatente id quoq; Alcibiade, Quid igit an nō ex iis cōflatur omnib⁹ Athenienfium populus? Quos ergo singillatim despicabiles opinaris, ne coeuntes reformidaris quidē. Sed Græce sic, καὶ εἰ τῶν καθ᾽ ἕνα καταφρονεῖς, καταφρονητέον ἄρα καὶ τῶν ἀθροισμένων μεγαλοφρόνως.

Neminem vnū posse in omnibus paria vnicuiq; facere. Alexandri, & Equi ab Apelle expicti exemplum. Caput. LVIII.

NOn posse virū vnū omni in re omnes implere numeros, & ad cuiusq; animum respondere, nobili, & perinde memorando instruimur exemplo, Nam, cū apđ Ephesū Macedo Alexāder suā ipsius esset intuitus imaginem, εἰκόνα quā dicunt Græci, de filo corporis, pro virili ab Apelle expressam effigiatamq;, οὐκ ἐπῄνεσε κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ γράμματος, id est, pro picturę nō laudauit meritis Forte vero interim Equo inducto, & ad pictū Equum mire adhinniēte, tanq̄ verū plane, ac spirantem, ὦ Rex inquit Apelles, ὁ μὲν ἵππος ἔοικέ σου γραφικώτερος, κατὰ πολύ, id est Equus, q̄ tu, expressior multo est, ac veritati ꝓximior. Fuit Apelles Colophonius quidē, verū θέσει, id est adoptione Ephesius, Pāphili Amphipolitæ discipulus, sed antea Ephori etiam Ephesii, Pythii filius, Ctesiochi frater, qui & ipse pingendi artificio fert̄ nobilis. Coū fuisse Apellē, inter nostrorum placita est.

Quibus indiciis Persarū Magi sanguinariū Ochi Regis ingenium deprehenderint. Caput. LIX.

DE Persarū Magis, qđ & alibi cōmonuimus, existimant plerīq;, vt sapientibus plane, totq;, ac tāta prorsum tenentibus, quot, & q̄ta scire, fas ē. Quin & Vaticinii esse cōpotes, nōnullis, & quidē insignib⁹ cognitū experimentis. Aliorū nūc obliuiscor volens, Qđ de Ochi Persarū Regis immiti, & proinde sanguinaria pręsagiuere natura, haudquaq̄ censui differendū. Quādo ratione quadam mira feritatem in subditos agrestem, ac, vt Græci significanter dicunt, τὸ φονικὸν αὐτοῦ, i. cædis auidū ipsius deprehendere ingeniū sunt visi. Siquidē Artaxerxe patre ex humanis emigrāte, vbi arripuit imperiū Ochus, ex Eunuchis quēpiā Regi pcipue familiarē, assistētēq; ꝓpinquissime, iusserūt magi, ampli⁹, accuratiusq; obseruare, mēsa apposita, qđ ex paratis apprehēderet primū. Et is quidem, qđ iussus erat, strenue pręstabat, Regi intendens euigilate. Cōmodū ille iā decubuerat, Ac dextra quidē gladiolū arripuit potissimū, altera vero panem, qui magnitudine fuit pcipua, ei cū carnes imposuisset, cōcidebat, ac vescebat̄ large, incessanterq;. Ea vbi audissent magi διὰ τούτων ἀπορρήτων συμβόλων, i. p secretiora id genus signa duo quidē pędixere, Anni tēperiē, ac frugū copiā, Et multorū cædē, exilia & damnationes, nil magnopere mentiti.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD DOCTISSIMVM MARCVM MVSVRVM CRETENSEM PRAEFATIO OCTAVA.

AVdio,quo me cunq̧ vertã,primę notæ viros tuis obstrepẽtes laudibus, q̧ & summã inte nobiles,infimi,medii probitatẽ experiant̃,nec humanitate,iucũdissima omnib⁹,disclusa. Nam q̃d ad eruditionis penu multifariã cumulatũ spectat,ita demũ celebraris,itaq̧ nulli nõ occurris admirabilis,vt spectatã gẽtibus vniuersis Gręciæ tuæ sapientiam,& facundiæ dulcissimã vim reuocare ab inferis premortuã,& q̃ omniũ vicissitudo est,quodã velut fato pridẽ ita adobrutã,contumulatamq̧,vt in terra Gręcia diu quęsita videatur Græcia ipsa,deniq̧ dicaris,atq̧ ingenii pręstãtia eaten⁹ cõfouere,idq̧ in Italia nostra,vt plures nũc cooriantur,qui græce sciant,q̃ lustris centum proximis. Gratulor tibi doctissime Musure, gaudeo mihi. Est q̃d bene speremus. Opera tua vel exactissima veterem πολυμαθίαν video breui suo nitori restitutũ iri parte plurima. Vtinã vero τοιοῦτοι σοὶ δέκα συμφράδμονες εἶεν ἀχαιῶν, vel momento, nimio plus coalita barbaries isset pessum æquata solo. Properari passim ad te summo studio etiã a Veteranis in re literaria animaduerto plerisq̧ editeq̧ iã ætatis,quos ferunt motos, demulctosq̧ eloquentiæ mira vbertate,ac recõditarũ sciẽtia rerũ capros te,velut Callistratũ,relicta etiãnum cũ Platone suo Academia,magno pfectu cõsectari cœpisse, sicq̧ etiã te obseruanter audire,ac celebrare, perinde ac cælo demissum aliquẽ arbitrũ,interpretẽq̧ Sibyllę oraculorũ. Id illis,opinor,non Scholica exprimunt nugalia,sed remotior doctrina,ex intimis tuarũ gentiũ eruta Museis. Cui traderis accedat illa χάρισ ἀττική,omni gratior, cultiorq̧ Venere, quaq̧ vna Athenæ magis atticæ fiunt,ac recalescunt,quę cõsenuerãt,Græcię vires ὥσπερ τὴν λέβηρίδα ἐκβαλοῦσαι. Nec absit incõparabilis facilitas,qua scite sic,& asseuerate,q̃d dicit̃,premãdis,vt ex te audita,tantũq̧ nõ digesta celeriter abeãt in corpus. Inde nimirũ qui te dictantẽ audiunt, consilescunt extra modũ vniuersi,ac obstupescunt attoniti,delinimentis auriũ ad intima demanantibus. Quapropter editurus iam elucubratos mihi pridẽ antiquarũ lectionũ libellos, in quibus forsan, non vt in decursib⁹ ludicris,& simulacris præliorũ voluptariis,distincta fuerint oĩa comptaq̧,verũ laboriosissime congesta nõ desunt,& percuriose, vt ῥαθυμότερον nil,aut subsultans, q̃tum vnius hoĩs opera effici valuit, efflueret, non pmisi mihi inhonoratũ te ptransire,cũ tot,tantaq̧ abs te in nostrates proficiscant̃. Quo itaq̧ plurimũ possumus, ἀντιπελαργοῦμεν,tumq̧ nomen,q̃q̃ ex se,propriis quoq̧ monumentis celeberrimum,in memoriã damus ampliora multo præstituri,si δάτοσ afforet ἀγαθῶν.

Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS,QVI OCTAVVS.

Mulieres in doctrinis celebres, De Corinna, Item Erinna, Nec non de aliis alio genere pręstãtibus. Caput. Primum.

NEC Intra hosce virtutũ limites se continuit muliebre ingeniũ. Quin naturaliũ quoq̧ scrutationi se inseruit. Ac Arete eaten⁹ itẽ pgressa est,vt filiũ etiã institueret. Qui inde appellatus est Aristippus cognomẽto μητροδίδακτοσ. Lastheniã quoq̧ Mantineã,& Axiotheã Phliasiam Platone vsas pręceptore,proditũ est,ornatu interim virili auditorium ingredientes. q̃d Dicæarchus scribit. Iã vero Damę,quã Pythagorę filiã memorãt,ĩgeniũ,& doctrinã in exponẽdis paternis sententiarũ inuolucris quis nõ nouit? Aspasię itẽ nomen,ac Diotimę,& Thargeliæ,vt ex Luciano cõperimus,sola illustrauit Philosophia,q̃n necimbecillis alioqui sexus ab ea eliminatus agnoscitur. Quippe Plotinum Platonicum nobilẽ mulieres aliquot sapientiæ studio frequẽtasse memorantur. Corinnæ vero an obscura esse gloria potest,quę in Lyrico certamine Pindarũ quoq̧ nouẽ Lyricorũ principẽ exuperasse tradat̃? Eã fuisse Thebaniã memorãt. Sunt q Tana

grçã malint. Archelodori & Procratię fuiſſe filiã conſtat, ac Myrtidis diſcipulã. Muſcã quoq; Lyricã fuiſſe cognominatã, nõ fere ambiguũ eſt. Epigrãmata itẽ ſcripſiſſe, ac Lyricos nomos. Sed & Theſpiã Corinnã veterum celebrãt monumenta, & auctor Pauſanias non prętermiſit, quã alii Corinthiã credere malũt. Corinnæ, vt ſapiẽtis in poetica, meminit Euſtathius. Erinna Teia, vel, vt alii, Leſbia, aut Telia (eſt enim prope Cnidum inſula parua Telos, id eſt τήλοσ, qđ ex Euſtathio eſt) Carmine item illuſtris cẽſetur, ſcripſit Elacaten, hoc eſt ἠλακάτην æolica lingua, & Dorica, verſibus trecentis. Cõdidit epigrãmata quoq;. Decẽ & nouẽ annorũ mortuã virginẽ ferunt Carmina eius homericã conſequi maieſtatẽ, traditũ eſt. Sapphus cõtemporanea fuit, ac, vt nõ nullis placere animaduerto, amica. meminit Euſtathius in nauium Catalogo apud Homerũ. Repetit in temporibus Euſebius. In Erinnam elegans eſt apud græcos Epigramma, cuius hi duo ſunt poſtremi verſus.

σαπφῶ δ' ἠρίννησ ὅσον μέλεσιν ἀμείνων
ἤριννα σαπφοῦσ τόσον ἦν ἑξαμέτροισ, Id eſt quanto Erinna in Lyricis Sappho pręſtantior tanto Sapphus gloriã Erinna Hexametris pręcellit. Vtriuſq; Poetrię mentio item Propertio eſt Elegiarum ſecundo.

Et ſua cum antiquæ committit ſcripta Corinnæ,
Carminaq; Erinnes non putat æqua ſuis.

Fuit & Charixena Crumatũ poetria, cuius meminit vel Comicꝰ Ariſtoph. fuit & Theano apđ Locros in Lyricis pręcellẽs. Celebrãt itẽ Mœro, cõdito in Neptunũ hymno. Apud Athenæũ eſt Agallis Corcyręa illuſtris arte grãmatica, q̃ inuẽtionẽ pilę aſcripſit Nauſicaę, Sicyoniis alii, qdã etiã Lacedæmoniis. Teleſillã cũ in aliis, tũ in Poetica illuſtrẽ celebrat Pauſanias, vt q̃ apđ Argos añ Veneris templũ ſtatua ſit inſignis. Caſſandra vero Priami nõ doctrina quidẽ, ſed vaticinio, vt videt̃, illuſtris, etiã apud hoſtes in Lacedæmone templo fuit inſignita. Sed nec Romana virtꝰ ab hoc rerũ decore abiungit̃, qñ Cornificiæ celebrant̃ Epigrãmata. Soror eiꝰ hæc Cornificii narratur, qui ſubinde fugientes milites, Galeatos lepores appellare cõſueuerat. Quid hic referam pertinax quarundã ꝓpoſitũ in ſeruando virginitatis theſauro, vel qđ non minus eſt, vlciſcendo violatũ, pręfloratũq;? Mileſias virgines ſeptẽ legimus, gallico furore cuncta vaſtante, neqd indecens ab hoſte paterent̃, turpitudinẽ morte declinaſſe. Nicanor victis Thebis, atq; ſubuerſis, vnius virginis captiuę ſuperatus amore eſt, cuius expetens coniugiũ, & voluntarios amplexus, qđ vtiq; in illa fortuna debuerat captiua habere inter optatiſſima, ſenſit pudicis mentibꝰ pluris virginitatem eſſe, q̃ regnum, & propria interfectam manu flens, & lugens amator tenuit. Auctores habemus, aliam itẽ Thebanã virginẽ, quã hoſtis Macedo violarat, diſſimulaſſe pauliſper dolorem, & violatorem virginitatis ſuæ mox iugulaſſe dormientem, prterq; cum gaudio ſe quoq; interemiſſe. Verum qđ ad decus item hoc quodammodo pertinet, apud Gymnoſophiſtas Indorum quaſi per manus huiꝰ opinionis auctoritas traditur. Buddam principem dogmatis eorum e latere ſuo virginem generaſſe, Sed & Sapientiæ principem non aliter natum Platonem opinantur, q̃ de virginis partu, Perictione matre Apollinis oppreſſa phantaſmate. Cæterum nec imperiis abſtinuiſſe fœminas, vetus teſtatur memoria. Gens fuit Indorum Pande ſola regnata fœminis. Vnam Herculi ſexus eius genitam ferunt. ob idq; gratiorem, regno donatam præcipuo. Ab ea deducentes originem imperitarunt trecentis oppidis. peditum. CL. mil. Elephantis quingentis. Iam & apud Meroen quoq; fœminam Candacem nouimus regnaſſe, quod nomen mox & in reginas alias propagatum. Quid, nonne Chronicis relatum ſcimus, Ioannam Anglicam ſolam a condito æuo ſpecie viri Pontificatum Romæ inuadere auſam? imo vero & vnum ex familiaribus, qui ſolus rem tenebat, ad concubitum admiſiſſe, & inde grauidam etiam in ſummo dignitatis faſtigio peperiſſe. Factũ hoc ſalutis anno octingẽteſimo quinquageſimo tertio. Fuit & in Thracia Mulierũ portus ad Leoſthenem ſinũ memorabili cauſa ita cognominatꝰ. Nã Phedalia Byzantis vxor Strœbũ viri ſui fratrem, cũ ciues abeſſent, vrbi ſtruentẽ inſidias, coacta fœminarum manu, ad eum vſq; locũ inſectata fuderat. A ſimili virtute denominata in Aegypto item γυναικόσπολισ, id eſt muliebris ciuitas, qđ in monumẽtis Stephani ex Ariſtagora relatũ eſt, qui Platone fuit haud ita iunior. Apud Telmeſſum Arrianus ſcribit Mulierum, puerorumq; vaticinia habita veteribꝰ pręſtãtiſſima. Sed & Dardanum ſcribit idem ex Samo profectum Teucrorum Regis filias duxiſſe vxores νησὼ, καὶ βάτειαν, id eſt Neſo, & Batiam, ex priore natam illi filiã vaticinã nomine Sibyllam, ex qua in vaticinatrices oẽs ſit ꝓpagatum nomen, ob Theophoriæ cognationem quandã. Hypæpenas mulieres fuiſſe pulcherrimas,

traditur, est vero vrbs Hypæpa, quæ a Tmolo descẽdentibus occurrit, ad Caistri campestria, noĩe imposito, quia sit sub monte, qui Aepos nuncupetur, sita, ac dicata Veneri. Meminit Ouidius de Arachne.
Orta domo parua, paruis habitabat Hypæpis.
Postremo, vt vela demum complicemus, scribit quodam loco Plutarchus, eandem esse virtutem virorum, mulierumq;. Leontius Gorgias putabat mulieris non formam, sed egregium nomen atq; famam debere apud q̃plurimos esse vulgatam. Nec sum nescius Thucydidem scribere, eam esse optimã, de cui⁹ laude, ac vituperatione q̃minimus apud exteros sermo habeatur. Auctor est Aristoteles in Oeconomicis, nec vestimentorum nitorem, nec auri magnitudinem tantum habere momenti ad mulieris præconiũ, quantum modestia valeat, & approbati mores, ex quo & Propertius veteres laudans.
Non illis studium vulgo conquirere amantes.
Illis ampla satis forma pudicitia.

Frigidam suffundere, apud Plautum quid sit. Lauare positum pro eo, qđ est, probra ingerere. A tergo varii qui dicantur. Caput. II.

Plauti ex Cistellaria versus sunt. Ita nostro ordini
Palam blandiuntur. Clam, si occasio vsq̃ est, frigidam
Subdole suffundunt. Viris cum suis nos solere prædicant.
Suas pellices esse aiunt, eunt depressum.
Quęritur a grammaticis non incuriose, quid sibi parte hac velit poeta doctissimus, cum ait, frigidam suffundunt, & nonnulli forsitan ad ꝓuerbium referant qđ est, heret aqua. Verum hoc parum perspicacis fuerit, immo vero semotius nihil potest vel dici, vel excogitari, qñ a poetę genuino, vt sic dicam, sensu ꝑ diametrũ, vt aiunt, abiuncta sunt ista. Erit qui tralationem putet ab equis factam, quos vt excitemus, frigida plerunq; conspergimus, de quibus mentio est Vlpiano, digestis de iis, qui notantur infamia. Cæterũ, quia de frigida mentio est, parũ calet sententia hæc. Certe non supficiaria est poetæ huius eruditio, sed intercutanea prorsus, & q̃ vulgaria specie sæpissime fallat. Frigidam suffundere in Plauto dici accipio per Parœmiam, pro describere, hoc est mordere, vt Ciceronis vtar elegantia, & proscindere. Vsurpat id pullatus, ac rudis, nec sane politus circulus noster, Lauare pileum frequenter enuncians, pro sugillare, probrosisq; verbis incessere. Verum ne ridicula fiat anchora hęc, si plebeia, cassaq; innitamur auctoritate, vt sacra sit, & censeatur, aduocandi ad partes sunt veteres auctores, quibus velut tibicinibus robustis nostra nobis constet doctrina. Igitur Aristophanes Pluto, πλύνον μὲ ποιῶν ἐν τοσούτοις ἀνδράσιν, id est me inter tot hoĩes proluens. Exponunt Grammatici, ἤγουν ἐξονειδίζεις, ἢ αἰσχύνεις. hoc est probro me afficis, & dedecore, tot astãtibus viris. Sed amplius, Pollux vniuocorum septimo, πλύνειν, id est lauare, pro λοιδορεῖν, id est conuitiari exponit, & alterius nomen obtrectare. Quod vero dicitur, id genus homines, qui pręsentibus arrident, blandiuntur, plausibiliter efferunt laudibus, absentes autem perfidiose conuellunt, & lancinant, appellari post tergum varios, recte admodum dicitur, quoniam sit in Lexiphane apud Lucianum, ὁ κατὰ νώτου ποικίλος, qđ prorsum signat, a tergo varium.

Tres modo inuentos ex rationis ꝑscripto viuentes. Hominem esse Scyllam. Quorundam efferata libido. De Concubitus ratione. Caput. III.

Asclepiodorum, memoriæ proditum est, Athenis inita in Syriam peregrinatione, eo consilio plerasq; adisse ciuitates, vt mores hominum perspiceret. Cæterũ in tota periodo illa tres modo comperisse, qui modeste, ac plane ex formula viuerent, Ilapium apud Antiochiam philosophum. Laodiceæ vero Maren, omnium eius ætatis iustissimũ. Item philosophum Domninum. Scio, incredibilis videretur historia, nisi Heracliti lachrymæ succurrerent, qui in publicum prodiens vbertim flebat, cum videret circa se tot millia male viuentium, immo vero male pereuntium. Ita profecto est, quotus quisq; reperitur, quem titillatio corporis non irretitum ducat? quem voluptas, vt de aliis nunc censura nõ peragatur, adobrutum, pręfocatumq; nõ comprimat, q̃uis eam esse pecoris bonũ, a grauissimis traditum auctoribus sit? Ita inquã est. Homo Scylla est, de qua vates celeberrimus ita cecinit.
Prima hominis facies, & pulchro pectore virgo,

Pube tenus, postrema immani corpore Pristis,
Delphinum caudas vtero commissa luporum.

Prima hominis pars rationalis anima, huic committitur inutilis caro, & fluida, & receptandis tã
tum cibis habilis, vt ait Posidonius. Virtus illa diuina in lubricũ desinit, & superioribus partib9
venerandis, atq; cælestibus animal iners, & marcidum attexitur, qđq; horribilius est, captiuam
ducit rationem. Plurimis corpus voluptati est, anima oneri. Quo͂ illud natura, vt quandam vestẽ
ac velamentum circundedisset animo. Ex hac voluptuaria officina mirum est, quanta se promãt
fœditatum agmina, quę libidinũ turpitudo. Nam, vt Antonium Caracallam cognomento præ-
teream, efferati adeo pruritus, vt nouercam Iuliam ducere vxorem sit impulsus, q̃ vero etiam di
ctu absurdum, in quo tamẽ fuisse laudatum Diogenem, scribit Plutarchus? Quem publicitus
solitum refert pudenda perfricare, cum diceret etiamnũ, vtinam pariter ventris latratus possem
atterere. Sed quid leuia cõsectamur? Hostius obscœnitatis princeps vsq; in scenã productæ, diues
auarus, libidinis præferuidæ, Augusti temporibus, tam virorũ, q̃ fœminarum auidus, fecit quo
q; eius notæ specula, quæ imagines longe maiores redderent, vt digytus brachii mensuram &
longitudine, & crassitudine excederet. Ea ita disponebantur, vt cum virum ipse pateretur, o-
mnes admissarii sui motus in speculo videret, ac deinde falsa mẽbri ipsius magnitudine, tanq̃ ve-
ra gauderet. Quin & in balneis Draucorum habebat delectum, & apta mensura legebatur emas-
culator. In omnibus inquit Plutarchus, magnum, diuinumq; illud Empedoclis sum arbitratus
τὸ νηστεῦσαι κακότητος, id est a malignitate, vitioq; esse ieiunum. Laudabam quoq; vt non ingra
ta, nec ἀφιλόσοφα, id est a philosophia seiuncta illorum vota, qui comprecarentur integrum, pu
rumq; a vino, & venere annum transigere, vt sic temperantia, continentiaq; deum venerarentur
At Caui murini, Lastauri inexplebiles, proculcata ratione, ac corporis mancipata proluuio nil in
votis grauius habent, aut frequentius, q̃ vt se libidinum venereis fœditatibus adobruant, quorũ
efferata rabies, vt ille ait, ne capiti quidem parcit. Cęterum in hos plura fortassis alias, interim ex
veteribus memoriis, et Aristotele imprimis proruamus aliquid, qđ amplius ad procinctum ten-
dentibus arrideat. Quippe agitatam scimus nõ inutilem omnino ambiguitatem, Quidnã sit cau
sæ, q bibendi, edendiq;, aut id genus alia faciendi cupiditatem minus diffitemur. Concumbendi
vero desyderia penitus occultamus. siquidem perpensione dignum imprimis est. Sed enim profe
cto scimus, Rerum quidem plurimarum cupiditates esse necessarias, & nonnullas, ni expleantur,
interimere, ἡ δὲ τῶν ἀφροδισίων ἐκ περιουσίας ἐστί, id significat, rei venereę libidinem supfluere, ac
esse abundantiæ indicem. Nec me fallit præter Celsum Aeginitam Paulum medicinæ primo, cõ-
cubitus pleraq; recensuisse emolumenta. vt qui saturitatem inaniat primum, corpus alleuet, pręę
stetq; virilius. Animi laxet rationem præpeditam, iram molliat intemperantem, proptereaq; Me
lancholicos, siquid aliud iuuare insigniter, atq; alio furentes modo ad prudentiam reuocare, ac
deniq; pituitosis prodesse ægritudinibus. Cornelius Celsus Concubitus inquit, rarus etiam cor-
pus excitat, frequens soluit. Paulus sic, Coitus intẽperans corpus reddit ἀραιότερον, ψυχρότερον
ξηρότερον, καὶ ἀσθενέστερον. Sed curnam suauis adeo res est concubitus? Et necessitate ne impelli
tur ad concũbendum animantes, An rei cuiuspiam gratia genus hoc libidinis datum est? Suauis
sime vtiq; concumbimus, vt interim Alberti rationes prætereamus, quoniam aut toto ex cor-
pore semen profluit, vt aliqui volunt, aut quia, q̃uis non toto ex corpore, tamen per eam par-
tem se promit, in quã meatus omnes, venæq; omnes applicentur, & coeant in vas seminarium in
uolutum. Cum igitur voluptas similis in libidine, atq; in prurigine sit, efficitur pariter, vt cor-
pus gestiat vniuersum. Prurigo autẽ, vel, vt græce dicam, κνησμὸς ἡδύς ἐστιν ὑγροῦ ἔξοδος πνευ
ματώδους, ἐγκατακεκλεισμένου παρὰ φύσιν, id est, prurigo inquã iucunda est secessio humoris spi
ritosi, inclusi contra naturam. Genituram vero esse item secessionem eiusmodi ad rem naturalem
constat. Suauis autem tum ex necessitate, tum rei cuiuspiam gratia concubitus est. Ex necessitate
inquam, q via omnis pertinens ad rem naturalem suauis est, si modo a sensu percipi queat. Rei
vero cuiuspiam gratia est, vt ortus sit animantium perpetuus. Facit enim voluptas, vt animan-
tes ad coitum ardentius excitentur. Oblectatio enim propria operationes corroborat, & diutur-
niores, ac meliores facit, vt quarto ethicorum Aristoteles scribit, & Auicenna vigesima tertii, Vo
luptas inquit, prouocat ad spermatis emissionem festinam. Quendam certe legimus libidine con
citatum vehementius, illatum mutoni vulnus ne minimum quidem sensisse. Sed quia in Auicen
nam incidimus, repeto nunc memoria, qđ nono de animalibus idem prodit, extensiue duplica-
ri in fœmina concubitus voluptatem, quia præter seminis motum, & orificii vuluæ, vt tralatis

vtamur verbis,in ſugendo naſcitur quoq; oblectatio,vulua ipſa diuerſimode mota.Qđ & Galenus ſignificat libro quarto de accidenti,& morbo.In vulua virtus appetendi fortis eſt,natura ſi quidẽ præpotens eſt in eiiciendo,& admittendo ſemine,nimio vtiq; deſyderio, & delectatione.Eſt & parte iſta gentium differentia nonnulla,Auctores græci ſunt,Leſbios fuiſſe veteribus infames vt malos prorſum,quando ab iis & corriuatum eſt λεσβιάζειν verbum,qđ ſignet oris inquinationem fœdã,vti Aelius ſcribit Dionyſius,& meminit Octaua Iliados Rhapſodia Euſtathius. Eſſe herbas quaſdam Theophraſtus ſcribit,& repetit Athenæus,quæ vel ad ſeptuageſimum coitum vim prꝑſtent,ſed ita,vt demum ſecernatur ſanguis.& Philarchus ab Indorum rege miſſa Seleuco ſcribit,quæ mire coitum prouocarent,vel etiam ſedarent.

Cur Viri hyeme,Mulieres æſtate Veneris ſint auidiores.Item de Concubitu plura,& vocabulis ad eum ſpectantibus.Item de Oratio.Meretrices publicit⁹ quis inſtituerit primus.Pandemus cur dicat̃ Venus.Hetæræ meretrices cur.Hetæridia q̃ dicantur.Halteres qua cõponerent̃ figura.De aue Erodio.

Caput.IIII.

VIros Plinius ſcribit,auidiores veneris hyeme, Fœminas æſtate,ab Heſiodo proditum.Carmen Heſiodicũ ad hoc pertinẽs,id eſſe arbitror,qđ in Ergis, parte, quæ ad finem vergit,ad hunc modum legitur.

θέρεος καματώδεος ὥρῃ
μαχλόταται δὲ γυναῖκες,ἀφαυρότατοι δέ τε ἄνδρες
εἰσίν, ἐπεὶ κεφαλὴν,καὶ γούνατα σείριος ἄζει.

Digna vero ſcitu,quæ Ioannes Grammaticus in eius loci enarrationem adnotanda cenſuit.Mulieres inquit,æſtate omnino traduntur laſciuiores,ac in venerem prorſum lubentiores, ꝗ cum ſint perhumecta natura,& frigidiore multo,q̃ viri,ſolis vi, & æſtus rapiditate ad temperiem rediguntur,eliquato,digeſtoq;,qđ ex humectatione ſuperfluebat.Quo fit,vt concubitus ſint appetentiores,& ad id opus etiam temperatiores,viris longe imbecillioribus,quippe quibus innata ſiccitas anni tempore plurimum augeſcat.At hyeme contraria omnia fiũt. Nã humectatione ad temperiem reuocantur,Mulieribus in affectionem diuerſam abeuntibus. Quæ omnia etiam magnus comprobaſſe Albertus videtur.Ver autem vtriſq; venereorum æquilibrium præſtat,hoc eſt,vt Græci dicunt,ἰσομοιρίαν. Cæterum ita Iſomœriam omnino intelligendam,vt ſciamus,δεκαπλασίως,id eſt in decuplum amplius affectari a fœmina concubitum,q̃ a maribus,ꝑſertim ſi vtero geſtet,tunc enim conceptum ſemen neruos mouet,& inde cõfricatiõis ardor innaſcitur.Quin obuerſis auſtro genitalibus mire afficiũtur libidine.Cornelii Celſi ex primo de medicina ſuper tota re placita hæc ſunt.Concubitus inqt,neq; nimis concupiſcendus,neq; nimis pertimeſcendus eſt,Rarus corpus excitat,frequens ſoluit.Cum autem frequens fuerit, non numero,ſed natura,ratione ætatis,corporiſq;,ſcire licet,eum non inutilem eſſe,quem corporis neq; languor,neq; dolor ſequitur.Idem interdiu peior eſt,noctu tutior.Ita tamẽ,ſi neq; illum cibus, neq; hunc cum vigilia labor ſtatim ſequitur. Item alibi,Tolerabilior per autumnum concubitus,æſtate in totum,ſi fieri poteſt,abſtinendum.Cliniam vero Pythagoricum dicere ſolitum accepimus,Tum adeundam mulierem concubitus cauſa,vbi nocumentis exponere te deſtinaris.Zopyrus medicus apud Plutarchum in Sympoſiacis Thaletis feſtiua vtendum eluſione tradit,quem cum importunius ad nuptias infeſtaret mater,ita eluſiſſe ferunt,οὔπω καιρὸς ὦ μῆτερ,necdum opportunum eſt o mater.Compari modo & ad venerea inquit,affici debemus, vt decubituri ſuccinamus,necdum accommodum eſt.Itidem & a ſomno excitati, οὐκέτι καιρός, iam effugit occaſio.At reſpondens Soclarus,Athletica eſſe huiuſmodi putat,& Cottabiſin olere ac Creophagiam.Sophocles vero ſeneſcens maxime lætabatur,ꝗ eiuſmodi euaſiſſet voluptatis allectationes,ὥσπερ ἄγριον,καὶ λυττῶντα δεσπότην,id eſt vt ferum, ac prꝑrabidum dominum. Oratium poetam alioqui nobiliſſimum libidine adeo præferuida fuiſſe ferunt,vt cubiculo etiam num vteretur ſpeculato,quo ſe coeuntem intueretur.Porro vt a Grammaticis aliquid interim mutuemur, Laſciuos Græci ὑγρούς vocant,id eſt humidos, quoniam inquiunt, ex humecta natura conſurgat coeundi auiditas, vnde & poetis occaſionem datam, Venerem confingendi ex mari conceptam, vt Heſiodi Theogoniæ interpres ſcribit, Vnde & Auſonius.

Orta ſalo,ſuſcepta ſolo,patre edita Cælo,
Aeneadum genitrix hic habito alma Venus.

Misetiam iidem, id est μισητίαν, in venereis intemperiem dicunt. Cui toto anni tempore quodammodo sufficere homo potest, ex complexionis caliditate, & alimētaria copia, vti Physicis placet. Specloma inquit Aristophanis interpres, sonus est, quem concubitus facit, nam & πλέκλουν coire dicunt, παρὰ τὸ πλέκεσθαι, id est a complexu. Sunt qui ad venerea procliuem etiam Lespodiam vocent, q̄q̄ & eodem nomine fuit Atheniensium dux, cuius meminit Thucydides quoq;, qui, ꝙ vitiatis esse cruribus, veste vtebatur talari. Qđ fuisse Barbarorum proprium, scribunt Græci. Quoniam vero paulo ante ὑγροὺς pro lasciuis dici adnotauimus, succurrit ad id amplius comprobandum, Epigramma apud Delphos positum,

ὑγρᾶς καὶ τρυφερᾶς βασιλεὺς Ἆγις μ᾽ ἀνέθηκεν,

Id est lasciuæ, ac delicatæ Agis rex me dedicauit. Quippe Agidis vxorem Timeam vitiasse Alcibiades ferebatur. In hac porro libidinis pragmatia ingerendum studiosis illud quoq;, Solonē primum, vt scribit Philemon, emptas iuuentuti meretriculas comparasse, vt effuso illic, egestoq; libidinis impetu, quid turpius cogitare desisterent. Quin Veneris, quam Pandemum vocant, primus item, Nicandro auctore, sustruxisse templum memoratur ex prostitutarum capturis, vnde liquere cognomenti rationem arbitror. Nec me fallit tamen, esse, qui Pandemi Veneris in veteri foro sacellum putent constitutum, appellatione deflexa, ꝙ illuc populus conflueret vniuersus. Fuit & Pandemus meretriculæ nomen. Scortilla vero Hetæras vniuersim amicitiæ nomine Græci nuncuparunt, vel quia sit id Veneris cognomen apud Athenienses, vt quæ amicos, amicasq; socialiter congreget in vnum. At cum in Magnesia celebrari Hetæridia legimus solita, non ad meretrices referendum, sed ꝙ princeps omnium, coeuntibus Argonautis, Iason Ioui Hetæridio sacra obiuit. Cæterum immolat Hetæridia Macedonum rex quoq;. Halteres vero, id est ἁλτῆρες de quibus Martialis, Halteres agili rotat lacerto, & meminit Aristoteles in quæstionibus encyclicis, aliud omnino sunt. Figura erat, circuli dimidium oblongioris, nec rotundationis absolutæ Ita prorsum afformabantur, vt manuum inseri possent digyti, veluti per scuti Ochana. Quod ad Pandemum attinet, de quo diximus, sciendum, auctore Paulo, morbos dici Pandemos, id est παρ δήμους, qui in plures simul crassantur, qui vt communes sunt, ita ex causa item proueniunt publica, ciborum, aut potus prauitate, item id genus aliis. Illud vero ab instituto non dissitum omnino est, Erodiū esse auē, quæ in coitu sanguinem exudet, qua ex causa argumentantur impositum nomen, ὅτι ἔαρ ἱδροῖ. Nam Ear quandoq; sanguinem dici. Ciconiam putat Sudas, aut Ciconiæ similem, dictamq;, ꝙ in paludibus versetur, quasi Elodiō. Fulicā transfert Augustinus. Ardeolam Theodorus, sicuti λευκερῳδιὸν albam Ardeolam. Nec ignoro, Claudium philosophum aduersus grammaticos aciem dirigere. Meminit Auis Iliados Rhapsodia decima Homerus. Eam vero insidias struentibus peraccommodam, scribit Hermon omine prospero. Verum in tā multis, quæ de Venereis commentamur, non prætereamus exemplum castigatę libidinis. Quippe iunior Dionysius, cum se in Locrensium vrbem contulisset, per summam licentiam ciuium virgines puellas accersitas, vel ad satietatem constuprabat. Mox vero vltoris vi numinis, cum foret excussus principatu Dionis opera, tunc enimuero ira inflammati Locrenses vxorem Dionysii, & filias prostituere arreptas primum, innumeris quidem affectas ludibriis ab iis præcipue, quorum virgines polluisset pater. Postea vero q̄ pro arbitrio illusere miseris, inde, acubus sub vngues crudeliter impactis, peremere. Nec iis satis sibi factum arbitrati, ossa quidem carnibus denudata in mortariis attriuere, Carnes vero omnibus ꝓposuere deglutiendas, diris in eos imprecationibus, qui supersedissent. Reliquiis deniq; in mare disiectis.

Cur Claudi salaciores. De eorundem virtutibus. Item de Alexandro. Gellii locus excutitur. Caput. V.

Quæsitum a naturalium ambiguitatum studiosis multum, diuq;, quidnam sit, qđ obseruatum fere est, Claudos esse salacissimos, adq; vsus venereos implēdos præpotentes, qđ & Amazonum reginā Antianiram respōdisse ferunt, ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ, optime Claudus init, qđ retulit Theocriti interpres. Sic autem peritissimos ratiocinari animaduerto. Quilibet ex hominibus densiore pilo, vt etiam aues, ad venereum vsum promptior est, caloris, humorisq; copia. Vtrunq; enim ad concubitum pernecessarium est. Etenim calidum secernit, humidum vero secernitur. Eadem vero ratione Claudi salaciores sunt. In eis quippe alimenti parum ad inferiora διὰ τὴν ἀπηρίαν τῶν σκελῶν, hoc est, ex vitio crurum delabitur, ad superiora vero profertur

plurimum,& in semen concernitur. Theocriti Scholiographus inde natum in Claudos dicterium putat,ꝙ domi tota die desidentes perpetuo fere venereis intenti agant. Cæterum ne putet quis in lasciuiam modo abire claudítatem,& nil prorsum virtutis in id genus hominibus fieri reliquum, Androclidam Laconem legimus,debilem crure,ac inutilẽ,cum bellatoribus se immiscuisset,ac præsto ibidem fuisset,qui prohibere niteretur ,ꝙ parum robustus videretur,intulisse grauiter,ac animose,in aciẽ astitui oportere,qui de prælio cogitet,nõ de fuga. At mater Claudum filium mittens in prælium, τέκνον ἔιπε κατὰ βῆμα ἀρετῆσ μέμνησο, Fili inquit,per singulos gradus memento virtutis. Et Romanus Cocles,cum ei cruris vitium obiectaretur,per singulos inquit,gradus admoneor triumphi mei. Digna vox liberatore principis terrarum populi. Quippe pertinax occupatio pontis aduersus hetruscam vim grauius assultantem,eam illi contraxerat calamitatem,cui tamen non defuit obtrectator. Idem fere ĩ patrem Philippum Alexander magnus pronunciasse memoratur. Nam cum in Triballis coxa is esset debilior factus lanceę percussu,ac eiusmodi angeretur incommodo, Confide inquit,Pater,ac prodi in apertũ, ἵνα τῆσ ἀρετῆσ κατὰ βῆμα μνημονεύῃσ, quod est,vt per gradus singulos in virtutis memoriam redigaris. Hæc vero in libro de Alexandri fortuna plurimum laudibus efferens Plutarchus, philosophicæ mentis germina esse contendit,& quodam numinis afflatu ad honesta properantis, & supra corporis deminutiões surrectę. Quo inquit,pacto ipsum mox arbitramur propriis exultasse vulneribus singillatim,dum victarum gentium reminisceretur,& captarum vrbium, & in deditionem acceptorum regum,cum cicatrices haudquaq̃ occultaret, sed vt virtutis insculptas circunferret imagines? Obiter vero expende quęso candide lector,ex pauculis his,de Plutarcho trãspositis,q̃ recte. T. Castritius apud Gellium Atticarũ noctium libro secundo, Sallustium incessuerit. Qui Sertorium scribit,corporis dehonestamento lætari maxime solitum,ꝙ inde gloriæ quęstus,atq; compendium profluxisset clarissimum. Nam ꝙ historicum nobilissimum a Demosthenis æmulatione excidisse videri vult,insulsissimum est, ac hominis Atticissationem nimio plus ostentantis. Cur enim non ex propria dicamus sententia Sallustiũ potius ea duxisse conscribenda,q̃ Demosthenis imitatione? An sumus sub rege,nec sibi se quis vendicat? An ad Græcorum præscripta & dicimus,& facimus? Quã vanitatem in pluribus sequitur & Macrobius,dũ Virgilianam vellicando claritatem, Græcos tanq̃ in sinu Mineruæ,ac Mercurii & natos, & educatos,miris effert præconiis. Ego vero,si modo libera coniectatio est,nec cogitasse quidem historicum super eo Demosthenis loco contẽderim,cum ea proderet,non quia Græce nesciret,qui fuit doctissimus,vt in illa ingeniorum fertilitate,ac felicissimo temporum statu,sed quia proprii ingenii viribus ferebatur,& eminentissima,qua pollebat, eloquentia,præsertim cum & ipsa dictet ratio,vt corpore deminuto non fere quisq̃ simpliciter lætetur,verum exultet mirifice virtutis imagine expressius insculpta. Quotus enim quisq; vel Gregarius miles non gestit passim suas visentibus ostentare cicatrices,vt inde strenuus comprobetur,& fortis imprimis bellator?

Apollonii castitas. Theodori placita absurdissima. De voluptate gustus, & tactus. Sciatrophiæ qui. Cur Venereorum affectio adeo censeatur pudenda. Poliæ, Peolæ qui sint. Cur fictum, Passeribus subuectari Venerem. Veneris simulacrum triplex Thebis, Vraniæ, Pandemi, Apostrophię.

Caput. VI.

APollonium Tyaneũ, quem vnice mirantur pleriq;,ac,qđ dictu quoq; absurdissimum est,comparem Christo,siue mores contempleris,siue miracula,facere non compauescunt,laudibus efferunt celeberrimi auctores,qui iuuenilibus quoq; annis incentiua venereorum,& titillationes subinde lancinantes, vellicantesq; ita represserit,contuderitq;,vt præsignis in eo castitas noscitaretur, a qua nunq̃ ab eo reclinatum,delictumq; sit. At Theodorus,quem ideo nuncupatum esse Deum memorant,ꝙ cum illum Stilpo percunctatus esset, putasne Theodore,te id esse,qđ diceris? atq; is adnuisset, Deus ergo inquit,es? id cum grate quoq; accepisset, subridens Stilpo,O fatue ratione cõpari & cornicem te esse fateberis, Hic inquam Theodorus Furto inquit, & adulterio,sacrilegio quoq;,cum tempestiuum erit, dabit operam sapiens. Nihil quippe horum turpe natura est. Sed, si auferatur vulgaris ex hisce opinio,quæ stultorum imperitorumq; plebeculæ conflata est,sapientem publice absq; vllo deprehensionis rubore scortis congressurum. Hæc sunt nobilia philosophi huius placita, Quibus quid inhonestius? quid spurcius valeas excogitare? Hæc si audire animum induxerimus, iam non homines,

ſed Chimæræ omnes ambulabimus. Siquidẽ libidinoſus iuuenis tanq̃ leo furens non parcit matri, non parcit ſororibus, & tanq̃ capra humorem quendam fœtidum exudat, & a facto, & a conſcientia ſceleris, tanq̃ a draconis cauda conuerberatur. Nec immerito veteres illi ſanctiſſimi viri, ſcires non iuraſſe in Epicuri verba, aut Ariſtippi, voluptatem omnem, quæ ex ſenſibus, quos veluti Satellites a natura datos animæ, traditum eſt, quæ immodice capiatur, turpẽ atq; improbam exiſtimarunt. Sed enim quæ nimia ex guſtu, atq; tactu eſt, eam vero rerum omnium fœdiſſimam cenſuerunt. Eoſq;, qui duabus iſtis belluinis voluptatibus ſeſe dediderunt, grauiſſimi vitii vocabulis græci appellant ἀκολάστους, id eſt libidinoſos, & intemperantes, vel ἀκρατεῖς, id eſt incontinentes, ſed & Sciatrophias, velut in vmbra delicatius connutritos, nam & vmbratilis vita, molliſq; Sciatrophia recte dicitur. Inſuper voluptates iſtæ duæ guſtus, atq; tactus, hoc eſt libidines in cibos, atq; in venerem prodigæ, ſolæ ſunt hominibus cum beſtiis communes, immoq; in pecudum ferorumq; animalium numero habetur, quiſquis eſt hiſce ferinis voluptatibus peruinct⁹. Nam reliquæ humanæ naturæ creduntur propriæ. Q đ Ariſtoteles doctiſſime ſenſit, & eſt a Gellio eleganter repetitum. Sed & Auguſtinus, Q₂ inquit, irę opera, aliarumq; affectionum, in quibuſq; dictis, & factis non ſic abſcondit verecundia, vt opera libidinis, quæ fiunt genitalibus membris, quid cauſæ eſt? niſi quia in cæteris membra corporis non ipſæ affectiones, ſed cum eis conſenſerit voluntas, emouet, quæ in vſu eorum omnino dominatur. Nam quiſquis verbum emittit iratus, vel etiam quenq̃ percutit, non poſſet hoc facere, niſi lingua, & manus, iubente quodam modo voluntate, mouerentur, quæ membra etiam cum ira nulla eſt, mouentur nihilominus eadem voluntate. At genitales corporis partes ita libido ſuo iuri quodammodo mancipauit, vt moueri non valeant, ſi ipſa defuerit, & niſi ipſa vel vltro, vel excitata ſurrexerit. hoc eſt, qđ pudet, hoc eſt, qđ intuentium oculos erubeſcendo deuitat, magiſq; fert homo ſpectantium multitudinem quando iniuſte iraſcitur homini, q̃ vel vnius aſpectum, quando iuſte miſcetur vxori. Poſtremo qui ex intemperanti Veneris vſu pereunt, dicuntur Peolæ, media producta, quia Peos ſignet pudendum, ſiue veretrum, vt apud Ariſtophanẽ in Nebulis, οὐδέν γε πλὴν ἐς τὸ πέος ἐν τῇ δεξιᾷ. Polia vero iureconſultis eſſe videtur equinum armentum. Extat & moribus congruum Plutarchi illius doctiſſimi apophthegma, non ita ab inſtituto diſſitum, Quemadmodum inquit, illorum ſemen, qui ſe ad coitum intemperantes præſtant, infœcundum, vt plurimum, & ſine fructu eſt, ſic & loquendi intemperantia orationem inanem, atq; ſtolidã reddit. Nec abſonum eſt diſtichon id, haud omnino inuenuſtum, quiſquis fuerit auctor,

Balnea, vina, Venus corrumpunt corpora noſtra.
Sed vitam faciunt balnea, Vina, Venus.

Illa velut auctaria adiecero, quia ſit Paſſer ὀχευτικὸν ζῶον, id eſt libidinis animal efferatæ, quoſdam ex græcis adnotaſſe, paſſeribus veſcentes Epicataphoros, id eſt procliuiores in venerem fieri. Ex hiſtoria vtiq; paſſeribus ſubuehi deam, cecinit etiam Sappho. Paſſeres demum Elei Diritas vocant, id eſt Διρίτας. διριᾶν apud Spartanos conuitiari ſignat, nam & διρέιοι dicuntur conuitiatores, Sed Διρὸς tumulus eſt, & accliuis locus. Apud Aeginitam Paulum medicinę primo, inter paſſeres inuenio πυργίτας. Sunt qui Pyrgitas dici Cretenſes interpretentur, nam πυργίτιος hærbę traditur ſpecies. In triremibus pars quędam & Pyrgion nuncupatur. Vtiq; in Græcis auctoribus στρουθὸς finitur quandoq; καταφερὴς, καὶ λάγνος. Cæterum in hac ſpurcarum mentione libidinum, ſcitu, ni fallor, digniſſimum eſt, apud Thebanos Veneris ſimulacra fuiſſe vetuſtate miranda, vt quæ ab Harmonia credantur dicata, cognominibus etiamnum additis, quę vt huic potiſſimum impingantur parti, ordo rerũ exigere imprimis videtur. Vnam ergo Venerem Vraniæ honeſtauit inſigni, amoris ratione puri, ſynceriq; & a corporeis prorſum diſparati. Pandemum vero dixit aliam, de qua pauloante, id eſt πάνδημον, ἐπὶ ταῖς μίξεσι, hoc eſt ob communem generationi deſtinatum congreſſum. Tertiam deniq; ἀποστροφίαν voluit cognominari, velut plane prępotentem apprecaretur deam, ἐπιθυμίας τε ἀνόμου, καὶ ἔργων ἀνοσίων τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀποστρέφειν, id eſt ab impiis operib⁹, iniuſtiſq; deſyderiis humanum auerteret genus.

Corium pro Corio, quid ſit. Item Ludere de alieno Corio, vnde ortum ducat. Necnon ſatiſfacere de Corio. Cęſtii hiſtoria. Plauti locus explicatur.

Caput. VII.

COrium pro corio, Prouerbium est, qđ ex sacra pagina excerpēdum duximus, ex libro Iob. In cuius capite secundo ad verbum ita legimus. Cui respondēs Sathā pellem ait, pro pelle, & cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima sua. Parœmia est, cum rei carissimæ parcentes, quod vilius est, Fortunæ subiicimus. Nam eum locum ita explicat Nicolaus Theologus, Pellem pro pelle, id est vitam alterius corpoream, vt suam ipsius tueatur, facile contemnet. Et alter interpres. Sæpe inquit, dum ictus contra oculum venit, manum opponimus, vt ea poti⁹ pereat, q̄ pretiosissimum membrum lædatur. Commeminit eius loci Hieronymus quoq; ad Iulianum. Ex hoc vero loquendi more profluxisse arbitror Adagium alterum, Ludis de alieno corio. Vtitur eo in græcanica, seu Milesia fabula Madaurensis Apul. etiam si non ignoro, aliorsum trahi dicti eius rationem a doctissimis hominibus, vt eos taceam, qui disciplinæ grammaticæ inauditiunculas tum rudes, tum inchoatas obiectant modo, ac velut puluerem inspergunt. Est & adagio tertius originis eiusdem, De corio satisfacere, cum quis ob illatam iniuriam flagris concidit. Qđ vt perspectius lector studiosus agnoscat, pluscula ex Seneca duximus subscribenda, tum qa ad præsens negotium faciunt, tum ob doctrinam historicam. Cæstius inquit, homo erat nasutissimus, sed nullius ingenii, & Ciceroni etiam infestus, Qđ illi non impune cessit. Nam cū. M. Tullius Ciceronis filius Asiam obtineret, homo, qui nihil ex paterno ingenio habuit, præter vrbanitatem, cœnabat apud eum Cæstius. M. Tullio & natura memoriam dempserat, & ebrietas, siquid ex ea supererat, subducebat. subinde interrogabat, qui ille vocaretur, qui in imo recumberet, & tamen compluries subiectum nomen Cæstii excidisset, nouissime seruus, vt aliqua nota memoriam eius faceret certiorem, interroganti domino, quis ille esset, qui in imo recumberet, ait, hic est Cæstius, qui patrē tuū negabat literas scisse. Afferri protinus flagra iussit, & Ciceroni, vt oportuit, de corio Cæstii satisfecit. Hactenus Seneca. Sed & ad eandem sententiam Plautinus Epidicus corium se perdidisse ait. Nam inquit, vbi senex senserit, sibi data esse verba, virgis dorsum despoliet meum. Cæterum in Amphitryone cum scribitur, Eius ornamenta, & corium vti conciderent, corium accipiunt coriaceam personam. Ipse malim fustigationem intelligere. Nam & alibi Plautus Faciet tuum corium maculosum magis, q̄ nutricis pallium.

Prodigiosæ libidinis mulierū exempla. De Cyrene meretricula. Myonia quæ dicatur, & Myoxia, ac Ipos. Myuri pulsus. Item de Sphingibus, & Sphinctis. De Casaluadibus, & Salauaccha, & Casaluio. Celosta quid, & Casorides. De Tyrrhenorum mulieribus. Nympha in genitalibus quid sit.

Caput. VIII.

ANte annos plurimos, inquit Hieronymus, cum in chartis ecclesiasticis iuuarē Damasum Romanæ vrbis episcopum, & orientis, atq; occidētis Synodicis cōsultationibus responderem, vidi duo inter se paria vilissimorum e plebe hominum comparata, vnum, qui viginti sepelisset vxores, alteram, quæ vicesimum secundum maritum habuisset. Et extremo sibi, vt ipsi putabant, matrimonio copulatos, summa omnium expectatiōe virorum pariter, ac fœminarum, post tot rudes vter vtrum prius efferret. Vicit Maritus, & totius vrbis populo cōfluente coronatus, & palmam tenens, adoransq; per singulos sibi acclamantes, vxoris multinubæ pheretrum præcedebat. Hęc Hieronymus. Verum nec relatu iucunda minus fuerint, quæ alibi idem recensuit. Audiui inquit, domino teste, non mentior, quædam muliercula, cum infantem nutriret expositum, & stillaret cibos, ac nutricis fungeretur officio, cubaretq; cum ea paruulus, qui vsq; ad decimum annum iam peruenerat, accidit, vt plus q̄ pudicitia patitur, se mero ingurgitauerit, accensaq; libidine obscœnis motibus infantem ad libidinem duxit. Prima ebrietas alterius noctis, & cæterarum deinceps consuetudinem fecit. necdum menses duo fuerant euoluti, & ecce fœminę intumuit vterus. Mira vtiq; ista sunt, & quæ vix impetrēt fidem, ni a sanctissimo tradita viro puderet non credere, quando & Petronius Arbiter efferatam mulieris libidinem exequens, ac prostituti pudoris, eius ipsius ita verba contexit. Iunonem meam iratam habeam, Si me vnq̄ meminerim virginem fuisse. Nam infans cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perueni. Porro in Sudæ relatum monumentis inuenio, & apud Aristophanis interpretē, nec desunt subscriptores alii, approbatoresq;, fuisse Scortum quoddam nomine Cyrenem, cui factum cognomen

sit, δωδεκαμηχάνου, tanquam tu dicas, machinamentorum duodecim, quoniam in venereo vsu duodecim excogitasset modos, quibus inscensori iucundius redderetur libidinis proluuium. Sed & astra quandoque Dodecamechana item cognominata, obseruauimus. Auctor Aelianus est, mulierem libidinis portentosae ab Epicrate dictam esse Myoniam, de notissima muris salacitate, qui dicatur μῦς, vnde & murum loca vocant Myopias, vt in varia historia Aelianus, & Myoxias. Sed eorundem laqueus dicitur Ipos, vt prodit Eustathius, a nocumenti ratione, nam ἴπτω laedo signat. Sunt inter pulsus, qui μυουρίζοντες vocantur, & Myuri, de figurarum ratione, quae in acutum desinunt, tralato nomine. Ex iis vero, qui perpetim minuuntur, nec desinunt, ad immobilitatem prorsus recidunt denique. Hoc autem genus ἐκλείποντας nuncupant μυούρους. Qui vero desinunt, duplex habent interstitium, Aut enim initam semel paruitatem seruant perpetuo, Aut increscunt denuo in priori aequalem magnitudinem, vel minorem, vel maiorem quoque. Hosce vero παλινδρομοῦντας dicunt μυούρους, id est recurrentes Myuros. Arbitrantur nonnulli, posse Myuros dici, ex similitudine caudae Muris, id est τοῦ μυός, vel μειούρους ἐκ τοῦ μειοῦσθαι δίκην οὐρᾶς. Sicut inter pulsus, qui vocantur κυματώδεις, id est vndosi, qui minuuntur, σκωληκίζοντες nuncupari solent, id est vermiculantes, σκώληκος πορείᾳ προσεοικότες, id est vermiculari similes incessui, quem excipere solet ὁ μυρμηκίζων, id est formiculans, quo non est minor alius. Sed redeo, vnde sum digressus. Fuere item Scortilla, quae Sphinges nuncuparentur, nam & molles Sphinctae appellantur, quod prodit Sudas. Sunt & meretriculae Casaluades cognominatae hoc argumento, quod absentes sibi aduocent, reiiciant praesentes amatores. Sedent vero assidue in domicilio & volentibus faciles se praestant. Meminit eius vocabuli in Equitibus Aristophanes. Suspicor a municipibus, vt sic dicam, meis, verbo paululum deluxato, hasce Casalinas dictitari nunc, quo tamen noie intelliguntur minore turpitudine corpus in vulgus dantes. Nec mirari vtique oportet, allinuntur seculis plerunque nescientibus ab vltima vetustate repetita vocabula, quod in aliis comprobatum a me, scio. Nam, quod passim Scortilla Vacchas nuncupamus omnes, nonne ex antiquitatis profluxit sinu? In Comoediis quippe Aristophaniis non incuriosus lector comperiet, fuisse Athenis celebres praecipue, ac, vt Graeco vtamur vocabulo, θαυμαζομένας, & forma exuperanti meretriculas, Cynnam, & Salauaccham. Casaurium etiam, siue Casaluium pro impudicarum loco inuenimus, qui Athenis fuerat in Ceramico. Sed & apud Lycophronem κηλωσὰ, id est Celosta pro lupanaribus posita inuenimus. Sunt qui ab indecoro ornatu meretriculas dici Laecastrias opinent, quippe λᾶ, intendit, κάζειν vero ornare est, qua ratione dicuntur item Casorides, & apud Antiphanem Casoritae. Ab eodem verbo inuenimus, qui & Casaluada inflecti putent. Certe inde κασαλβάζειν conuitiari est. Ex lege Theopompus refert, vt scribit Athenaeus, Tyrrhenis mulieres fuisse communes, quae corpori studerent impensius, exercerenturque cum viris nudae, neque enim illis turpe censebatur hoc. Coenasse vero cum iis, in quos incidissent, propinando item pro arbitrio. fuisse quoque vini capacissimas, sed & forma conspicuas. Porro prominet e muliebri interfoemineo caruncula, quam vocant Nympham, Ea excrescit plerunque ad turpitudinem vsque, vt nonnullae arrigant etiam, quod dicunt ὀρθιάζειν, ad coitumque, vt Paulus inquit, incitentur, velut mares. Aegyptiorum esse morem Galenus scribit, carunculam eiusmodi in virginibus praecidere, διὰ τὸ προκύπτειν ἐπὶ πολύ.

Dierum obseruatio apud Romanos. Qui dies Postriduani. Hesiodica ratio de diebus felicibus Item Astrologorum placita, & Christianorum. Interibi cur mensis dicatur Bos, aut Vitulus. Caelestia obseruantes maxime fuisse infelices. Caput. IX.

INTER superstitiones alias, quibus delusa tenebatur gentilitas, dierum rationem non fuisse obseruationis sopitae apud Romanos quoque, animaduertimus. Quibus electionis maxima incumbebat cura, si aliis ipsi inferrent bellum. Nam illatum propulsare, salutem, ac dignitatem tueri, quacunque die ius, fasque arbitrabantur. quo enim pacto obserues, vbi nec electionis facultas supersit vlla? Ergo dies postriduanos, vt ad omnia infaustos, ominososque, praecipue reclinandos, veteres putauere. Hos vero ab ominis diritate etiam Atros fuisse nuncupatos post alios & Macrobius prodit. Sunt qui etiam Communes vocent, velut ad molliendam vocabuli diritatem. Nostrates plebeii, quibus saepe allinit aliquid vetustas deluxato verbo, Aegyptiacos etiam nuncupant, ab Aegypti, opinor, vanitate proclinato nomine. Eorum Augustinus meminit, & in Canonicis decretis non est praetermissum. ἀποφράδας Graeci nuncupant, perinde ac si nefandos dicas. Ex quo & festiue Lucianus Apophradi similem posse dici

hominem insinuat, moribus ferum, corpore non integrum, mollem, periurũ, nullis non adobrutum flagitiis, ac tanq̃ occursaculum abominandum, atq; aueruncandum. Quid ita vero hi censerentur nimis improsperi, atq;, vt sic dicam, inactuosi, inominalesq;, infelicibus pugnis referri acceptum oportere, idem innuit Lucianus. Q đ ipsum & Gellius annalium libro quintodecimo, & Cassius Hemina testatum reliquerunt, prodentes senatum iussisse, vt ad collegium pontificum de his religionibus referretur. Pontificesq; statuisse, Dies postridie Calendas, Nonas, Idus atros habendos, vt dies hi neq; prœliares, neq; puri, neq; Comitiales essent. Cæterum nec atro die parẽtare, fas arbitrabantur, quia tunc quoq; Ianum, Iouemq; præfari, necesse est, quos nominari atro die non oportet. Ante diem quoq; quartum Calendas, vel nonas, vel idus, tanq̃ inominalem plerīq; vitabant. Certe ante diem quartum nonas Sextilis clade Romana Cannas esse nobilitatas, cõstat. Sunt & sui nauticis suspecti dies, Martii primus, septimus, Quintusdecimus, septimusdecimus, decimusnonus, & vicesimusquintus. Aprilis, quintus, sextus, duodecimus, vicesimus. Februarii, sextus, duodecimus, quintusdecimus, decimusseptimus, decimusnonus, & vicesimus. Et hos quidem inuariabiliter obseruant. Astruuntq; hisce fere diebus maximas in mari mutationes contingere, vel ad tranquillitatem, vel ad tempestatem, proinde in re ambagiosa, ac incertitudinis multæ, tutius arbitrantur nauigationi supersedere. Cæterum extat poetæ Hesiodi lucubratiuncula, qua is pro ratione temporum, & superstitionis inuolutæ, dierum alios comprobat, amplexaturq;. Reiicit alios, ac velut emortuos transilit. Quartas omnes laudat. reprobat quintas, in quibus vagari furias adcredidit, & periuros deposcere ad supplicium, insinuat, q numerus is iustitiæ sit proprius, qđ Pythagoreorum contineri arcanis nouimus. Tres vero sunt, quibus Iouis adoptat nomen, vt Mensis principi, Quarto item ac septimo. Sic enim profecto scribit.

αἱ δὲ γὰρ ἡμέραι εἰσὶ Διὸς πάρα μητιόεντος,
πρῶτον ἕνη, τετράς τε, καὶ ἑβδόμη ἱερὸν ἦμαρ.

Et ἕνην quidem, vt inquit Proclus, vocat Numeniam, id est diem primam, quã & principe statuit loco, veluti Arithmeticę congruam. Et est numerorum princeps Monas, id est vnitas. Et omne principium esse, ac censeri diuinũ, inter Platonis placita sancitur. Quartum amplexatur porro, vt qui musicas complectatur rationes, eam scilicet, quæ vocatur διὰ τεσσάρων, & Epitritos. tribus nanq; si adiicias vnũ, quaternarius consurgit. Item quã διὰ πασῶν vocant, siue Diplasion. Duo nanq; geminata quaternarium conflant. Necnon quæ δὶς διὰ πασῶν nuncupatur, quando duplicata quaternitas octonariũ conficit. Septimũ vero, quia ex sola cooriatur vnitate, nec duplicatus intra decada progignere numerum possit. Porro & hunc præcipue laudat Hesiodus ex Procli sententia, veluti Apollinis Genethlion, q eo crederetur natus die, ex quo ab Atheniensibus item colebatur laurum gestantibus. Sciendum vero, Mensem principis diei ratione ab Orpheo nuncupari μονοκέρωτα μόσχον, id est, Vnicornem vitulum. Cuius rei meminit super Iliados primũ Eustathius. Siquidem mensis simpliciter, vt generationis effector, Bos appellatur. Qz vero habeat tunc primam substantię domesticę ἔκφανσιν, Moschos, id est, vitulus, vel, vt inquit Eustathius, διὰ τὸ μεάζειν ἀεὶ ἔφοις ποιεῖ. Cęterum ratione compari ab Hesiodo totus peragitur mensis ad trigesimũ vsq; diem, quem ab eo laudari, Proclus inquit, quia sit in eo Lunæ coitus, quem veritatis arbitrabantur imaginem. Cui vnitas consecretur, Sicuti mendacio multiplicitas. Propterea insinuat Poeta, esse tunc operum inspectionem opportunam, sed & familię, tum cibaria contribui debere. Quã rem Latini nũcupare Demensum solent. Tũc cessabat ab opere, sicuti & formicam tẽpore eodem feriari, obseruatum fere est. Nobis cętera persequi, tũ superuacaneum est visum, tum etiam verbosius. At qui Chaldæi olim nuncupabantur, & Genethliaci, Augustini temporibus, sicuti scribit ipse libro de doctrina Christiana primo, & Confessionũ quarto, & in libello de natura Dæmonũ, Mathematici, & Planetarii, nunc Astrologi passim vocantur, quandoq; & in sacris literis Diuini. E cęlo dierum felicitatem, & horarum petendam putant. Nam inter eos non incelebris auctor Albumasar, q̃q̃ sæpissime fabulosus, Qui Luna inquit, Ioui coniuncta cum capite Draconis, Deo supplicauerit, quicquid petierit, proculdubio impetrabit. Nec Albumasari defuit astipulator, quãdo Petrus Aponensis hac se hora a Deo scientiam petiisse, scribit, ac mox insigniter profecisse. Verumenimuero per Mosen Deus opt. Max. ita nos commonuit, Gẽtes augures audiunt, & diuinos. Tũ autem a domino Deo aliter es institutus. Iam illud Hieremiæ quis non nouit? A signis cæli nolite timere, quæ gentes timent. Augustinus vero in Enchiridio scienter, simul & vere, ipsam temporum obseruationem,

vt hæc fausta, illa infausta putemus, ad magnũ dixit pertinere peccatum. Qđ in Canonicis itẽ relatum decretis est, Causa. XXVI. Qu. VII. Illud vero Moseos. Posita sydera in signa, & tempora, nõ signa inquit Augustinus idem, quę obseruare, vanitatis est, sed vitæ vsibus necessaria, qualia nautæ, agricolæ, & id genus artifices obseruant. Quo in loco, & Basilius inspectionem eiusmodi occupatissimam dixit esse vanitatem. Ambrosius etiam inutilem, & impossibilem. Chrysostomus vanam, falsam, ridiculam. Sed mitto auctoritatũ tibicines. Illud vtiq; omnem apud me admirationem excesserit. Si vera sint Planetariorum præscita, qui fieri potuerit, eos potissimum in rebus noscitari perinfelices, qui deridiculam temporum obseruationem, ac momenta singula tã euigilate miserunt in digytos, quin ediuerso Fortunæ afflatu benigniore vsos, qui vanitate artis reiecta, prudentiæ tantum, atq; rationis luminibus innitendum censuere. Zoroastris scientiam inter veteres Theologos quis non nouit? Fuit is & cælestium rerum peritia vsq; ad Magiam, vt volunt quidam, pernobilis. At eũdem a Nino victum bello, & occisum, enotatum annalibus est. Pompeium hisce diuinaculis præcipue mancipatum, non tacuit historia. At bone deus, q̃ miser exitus, q̃ non populi Romani dignus principe. Contra Cæsar ista exculcabat, ridebatq;. Læta tamen, qđ ad bellorum attinet rationem, illi affulsere omnia, Prostratas, occidione occisas hostiles vidit copias, & mox se terrarum principem. Propterea recte magister gentium ad Galathas, Cap. IIII. Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos, timeo vos, ne forte sine causa laborauerim.

Cur temporum varietas ex emersu, vel occasu fixarum stellarum assignetur a rei rusticæ, vel nauticæ doctoribus. Caput. X.

Sed quęrat aliquis, quidnam causæ astruamus, si e cælo ista non sunt, quę cælestium rerum studiosi mire consectantur, & asseuerant, ꝙ qui rusticę rei, simul & nauticæ præcepta condere auspicati sunt, crescẽtibus operibus per occasum & ortum stellarum fixarum temporum varietatem, atq; momenta præsignãt ac vel digyto subinde cõmonstrãt, sicuti Arcturi, Vergiliarum, Hyadum, & id genus aliarum. Id vero hac parte credendum constanter, hasce stellas in tẽporum ratione non indigitari, vt sic dicam, ꝙ ipsarum vel cauendos moneãt influxus, vel exoptandos. Quando nec Astrologorum placita hoc continent, in quibus lectũ est, per se illas nullarum omnino esse virium, nisi in cardinibus astituantur. Sed vt indoctis, illiteratisq; signa sint, quibus tempora internosci valeãt. His vero indiciis, quę ab emersu stellarum, vel occasu petantur, nullum est conspicuũ magis, aut perseuerantius.

Dierum Criticorum ratio, ex Medicorum doctrina, & Galeni imprimis.

Caput. XI.

Instant tamen acriter Medicorum scholę, Galeno principe, Crisimos dies, siue Iudicatorios, aut Decretorios dicere malis, aut etiam Criticos, q̃q̃ sunt & nomenclatura eadem grammatici, Eustathio tradente, qui poemata ad examen vocant, iudicãtq;. Nã Cyriæ dies, id est κύριαι, pręstitutę ad quippiam agẽdũ simpliciter dicuntur. Sicuti Cyrię quoq; sine diei adiectione vlla. Crisimos in qua, Lunæ acceptos referri debere. Libro vtiq;, qui de id genus Creticis diebus est, tertio Galenus geminã statuit Lunaris influxus rationẽ. Altera quarũ a Solis potestate demanet, lunæ fœnerantis lumen. Reliqua de signis profluat, per quę quot mẽsibus cõmeet luna motu proprio. Mox vero ex Planetariorũ infert decretis, in locis oppositis, atq; quadrangulis magnas a luna cõmotiones excitari, qđ tã in habitudine eius ad solem, q̃ etiam ad signa, nititur cõprobare. Ac ad solem quidẽ, quoniam cũ fit luna Dichotomos, seu dimidio velut orbe cęsa, quã etiam Diuiduam periti vocant. Fit autem in quadrãgulis fere locis a silentis lunæ die. Rursusq; cum Panseline visitur, siue orbis absoluti, qđ in aduerso contingit, atq; diametro, aeris modum & tempestates permutet insigniter. Ad signa vero ratione ista, vt quicquid inchoatum fuerit, Luna, dicamus, Taurum permeante, semper mutatio contingat, vbi eadem in Leonem diuerterit aut Scorpium, aut Aquariũ, quæ visuntur loca Tauro tetragona, vel aduersa. Aegyptiorũ porro dogmata calculum adiicere Galeno pernoscũtur, quibus sanciri nouimus, si in cuiuspiam genitura, arietem, exempli causa, insederint feliciores stellæ, qđ in ortum prodiit, prospere habiturum, quoties Taurum, aut quadrata signa, vel opposita peragrarit luna. Ediuerso autem, si infelices. Hinc concipit Galenus, Creticorum dierum causam fieri euidentissimam. Esse vero præcipuos putat, septimũ & quartũdecimũ, quoniam perueniat septima die ad signum ab illo quar-

tum,qđ tenuit,inchoante morbo.Decima vero quarta ad oppoſitum ſignum. Cum ſeptem &
viginti diebus,& triente ſigniferũ obeat Luna. Malas etiam cõmotiones his fieri diebus,aſtruũt
medici,Sexta,octaua,decima,duodecima,decimaſexta,decimaoctaua. Sextę diei malitiam tyran
no comparat Galenus, ſicut Septimam Regi. Adnotatu vero digniſſimum, qđ ſecundo ἰατρι-
κῆς πραγματείας aſſeruit ex Hippocratis ſententia Paulus Aeginita,inter Criſimos dies eſſe,
quos θεωρητικοὺς nuncupant,quoniam contemplationi futuram ſubiiciant in aliis Criſin, ve-
luti cum quartã dicimus τὴν ἐσομένην ἐν τῇ ἑβδόμῃ προδηλοῦν κρίσιν,id eſt futuram die ſe-
ptima præmonſtrare κρίσιν , dum ſudores quoſpiam,vel humiditates alias, vel id genus pecu-
liares prolicit inanitiones,aut ſignificationes non factas prius. Cæterum ne, q̃ par eſt, abeamus
longius,iam parte iſta complicanda forent vela.proinde an iſta veritatis habeant reſponſum,&
rata,indubitataq; cenſenda ſint,an,vt vanitatis multum prætendentia,riſu etiam ſint excipien
pienda, libra fuerit aliorum. Nam etiam doctiſſimus vndecunq; Picus abunde opinor,opere lu
culento,vnde mutuamur plerunq;,Aſtrologorum commenta eluſit. Illud certe neglĩgẽtius non
tranſiluerim,veluti ſub Mandragora conſopitus, ſeptenarii vim eſſe in rebus ſæpe miram, vbi
nullam prorſus Lunæ,aut Solis poteſtatem ſuſpicari poſſumus,velut in ægritudinum periodis,
nam ſeptimo die,vt acutę,ita diuturnæ,vti auctor comprobat Auicenna, ſæpe ſeptimo menſe,
ſeptimo anno,quartodecimo, vigeſimo primo ſolent terminari. Contingunt hæc quidem, ſed
occulta proprietate, conditioneq; rerum illarum,quibus ita plerunq; vſuuenire ſolet. Ita enim
natura comparatum,vt,qđ nec tacuit Galenus,per dies impares acuti moueantur morbi. Qui
vero lentiores,diuturnioreſq;,per pares.Lunaris vero rationis ne verbum quidem Hippocrates
fecit.Sed ordinem hunc ad numeros refert,naturæ in pleriſq; mire gratos,qđ Cornelius Celſus
adnotauit. Auicenna,cum in eius rei mẽtionẽ incidiſſet,ambagioſa eſſe omnia, & ambiguitatis
multæ confeſſus plane eſt,atq; argumentum id genus a medendi cura ſequeſtraſſe eſt viſus.
ἡμέραν πονηρὰν apud Prophetarum principem intelligi volunt iudicii diem, & pœnarum ra-
tionem æternam.Cum vero ἡμερινὰ dici audis σιτία,Cibaria intellige mortalia,& terrena pla
ne.Poſtremo ſunt & ſui in naturæ hiſtoriis felices in mari dies, Alcyonides nuncupati,de quo-
rum numero mira inter Græcos diſceptatio cooritur , quinq; modo eos ſtatuente Simonide,
cui calculũ adiicit Ariſtoteles.Samio vero Demagora ſeptem. Nouem autem Philochoro. Aliis
deniq; etiam quatuordecim. Fuiſſe porro Alcyonei gigantis filias Alcyones, Pauſanias prodit,
Phthoniam,Athen,Methonen,Alcippam,Pallenen,Drimo,Aſterien,quæ a patris obitu ex Pal-
lenes promontorio in mare ſe præcipites dederint, verum ab Amphitrite in auitiam gentem
ſint cooptatæ. Ita vt mares Gerylli dicantur, qui conſeneſcentes, inquit Pauſanias,a fœminis
geſtantur. Non recipere flatilem in prima verbum Alcyonas, auctor Euſtathius eſt, etiam ca-
none ſubiecto. Cleopatram fuiſſe ob matris luctum Alcyonem cognominatam, alicubi videor
legiſſe,ab Alcyonum morte ducta nominis ratione,ſed ita, vt Alcyon de aue dicatur, Alcyone
de Cleopatra.

Midam,& Themiſtoclem ſanguine taurino hauſto interiſſe, atq; eius rei quæ afferri poſſit
ratio. Thrombi quid. Ciceronis locus explicatur de Themiſtoclis Liberis.

Caput. XII.

Midam illum veterem multa quoq; temporum fabuloſitate inuolutum, obte-
ctumq;,qui ficti argumenti mos eſt,in libro de ſuperſtitione Plutarchus ſcri-
bit,contracta ex ſomniorum diritate animi ægritudine,cum formidabilis af-
fectio augeſceret in dies,nec mali vllũ prorſus promeret ſe alleuamen, deniq;
fatalem diem ſibi admouere deſtinaſſe,ac Tauri ſanguine copioſius hauſto,cõ
ceſſiſſe ab humanis.Huius vero interitus cõmeminit in libro temporũ Euſe-
bius,ſed nimis conciſe,qui mos illi eſt,nimiſq; inarticulate. Frequens hiſtoria eſt, Themiſtoclem
geſtarũ rerum claritate ab vtriuſq; linguę auctoribus certatim memorię cõmendatũ,ratione cõ
pari deceſſiſſe. Cum Athenis profugus ad Xerxis filiũ Artaxerxem diuertiſſet, ac honeſtiſſime
exceptus,Græciam ſe illi ſubacturum eſſet pollicitus,mox vero amplius re perpenſa facti pœni-
tentem,aut,qđ malunt alii,cũ deſpondiſſet,ſimulato Dianæ ſacro,quã Leucophryn vocãt,itidẽ
largius immolati tauri cruorẽ ebibiſſe,atq; ita extinctũ.propterea Ariſtophanẽ in Equitibus ſcri
bere,βέλτιστον ἡμῖν αἷμα ταύρειον πιεῖν.ὁ Θεμιστοκλέους γὰρ θάνατος αἱρετώτερος. Prętat in
quit tauri ſanguinẽ haurire,ſiquidẽ Themiſtoclis interitus eligibilior. Quid ita vero Taurinũ p̃
cipue cruorẽ in conſciſcenda ſibi morte optarint,illa videtur ratio,quoniã,vt auctor Plinius eſt,

huius animalis celerrime sanguis coeat, atq; obdurescat, Ideo esse pestiferum potu maxime. A quo denseāt in stomacho Thrombi, vt inquit Paulus. Sunt vero Thrombi cōcreti sanguinis partes. Nā & sal crassior eodem censetur nomine. Saluator autem exudasse narratur sanguinis Thrombos. Porro Taurinus sanguis recens δύσπνοιαν ἐπιφέρει, καὶ πνιγμὸν, id est, anhelitus difficultatem, ac prefocationem infert, cum spasmo preualido. Obseruatū vtiq; est, In animaliū quorundam sanguine visitari corpuscula quędā, pilorum imagine, oblonga. Quæ res terrestris exuperantię vim indicat. Inde incalescens sanguis eiusmodi perseuerat diu. Atq; ita affectum animal iracūdū fere euadit, ac indignationis retinētissimū, & audacissimū. fila nāq; id genus velut prunę inardescunt, qđ in Sue agnoscimus. Sed in Tauro pcipue. indiciū est coagulatio velox, qđ terrestris efficit qualitas, calore fugato cū humecta vi. Illud vero parte ista non fuerit vacantis operæ opinor, si M. Tullium in quadā ad Brutum epistola apertiorem reddiderimus. Quāq̄ inquit, hęc quidem sententia non magis mea fuit, q̄ omniū, in qua videtur illud esse crudele, q; ad liberos, qui nihil meruerūt, pœna perueniat, Sed id & antiquū est, & omniū ciuitatum, siquidem etiā Themistoclis filii eguerunt. Quæsitū amplius est, & in eo ipse aliquādiu minus, quid afferrem, constitutū habui, quinā fuerint Themistoclis liberi, quādo rara de iis, quantū cōpererim, aut lectione obseruarim non incuriosa, tam in Grecis, q̄ etiā Latinis auctoribus mentio fit. Mox vero, cum omnē, vt dicitur, fumiculum excuterē, inueni tandē, qđ proferri in mediū posset. Legimus nāq; Neoclem, & Demopolim Themistoclis filios quādoq; incognobiles venisse Athenas, adortosq; in certamine epitaphio vim suam ostentare, cū victores apparuissent, nec qui forent, satis noscitaretur, corollis esse insignitos, Et Neoclem quidē Dolichū vicisse, Demopolim aūt Stadiū. Post certamen vero perspicuos factos tantūnon a paternis inimicis esse lapidibus adobrutos, cū Atheniensiū memoriā refricuissent super legibus, quę aduersum exules forent sancitę. Sciendū vero amplius, in Menone Platonē tertii Themistoclis filii mentionē fecisse, de quo, quia mirum est, qđ refertur, Philosophi verba subieci. Audistin Themistoclem filiū suū Cleophantū in equestri facultate strenuū effecisse? Adeo vt equis rectus insisteret, rectusq; ex equo iacularetur, cæteraq; permulta perficeret stupenda, in quibus ille diligenter erudiri curauit, sapientēq; in singulis, quę preceptores eruditi callebant, effecit. Ipsum vero Themistoclem sunt, qui Abrotoni meretricis predicent filium, qđ in libro de viris illustribus Amphicrates prodidit, q̄q̄ Euterpen nuncupauit libro rerum græcarum tertio Neanthes.

Super Pherecyde adnotata paucula. Itemq; de Patria Syro, Et locis aliis voce cognatis, Ac Vocabulis scitu non indignis.

Caput. XIII.

PHerecydem philosophum haud incelebrem Phthiriasi consumptum, frequēs memora est, Ad eum grauiter affectum cum visendi gratia Pythagoras discipulus aduenisset, ac πῶς διακέοιτο, id est, quonam pacto haberet, esset sciscitatus, immittens is digytum per ianuam Χροῒ δῆλα, Ex corpore inquit, palam est. Qđ & Parœmiodes apud Philosophos mox est factū. Sed ita, vt deteriora fere indicentur. De hoc extat. Q. Sereni Carmen.

Sed quis non paueat Pherecydis fata tragœdi?
Qui nimio sudore fluens, animalia tetra
Eduxit, turpi miserum quæ morte tulerunt.

Qui Pherecydem hunc Syrium appellatum putarunt a prouincia Syria, facile Strabonis, & certatim Græcorum fere omniū auctoritate coarguuntur, quando insulam Syrum patriam habuit, quā esse vnā Cycladum statuūt, proxime Delon. Stephanus Ionicam esse insulam docuit in Acarnania, & gentile nomen inde produci, Syrius. meminit libro duodecimo Strabo. Syrna vero Cariæ ciuitas memoratur, a Podalirio condita, qui, cum in Caria a caprarum pastore seruatus, ad Damæthum Regem foret perductus, eius filiam nomine Syrnam tecto delapsam, misso ex vtroq; brachio sanguine persanauit, qđ Rex admiratus generum sibi optauit, Cheroneso illi tradita, in qua Podalirius mox duas condiderit ciuitates, de vxoris nomenclatura alterā Syrnē, reliquam vero de pastoris, a quo fuisset incolumis factus. Gentile inde nomen Syrnius. Est & insula Scyrus per c. & y. de qua Poeta nobilis.

Armiger Automedon. Vna omnis Scyria pubes.

Meminit libro quinto Nicolaus, habitatam antiquitus a Pelasgis prodens, atq; Caribus. Est & Scirus per c. & i. in Arcadia locus ppe Parrhasios, Vnde appellati Scirite. Sed erat in Attica item

Sciron,& Petræ quoq; Scironides a Scirone,vel dictus a Scironidibus Sciron,vt factum loco nomen ſit ab Heroe Sciro,Ibi reſediſſe meretrices,proditur memoriæ.Sciraphion locum dicebant,in quem aleatores conuenirent. Scirophoros vero intemperantem ſignat,ac laſciuũ. Sciritæ apud Lacedæmonios procubitores erant, qui obſeruabant, nequis noctu extra Phalanga progrederetur.Sciritæ quoq; primi inibant pugnam.Meminit hiſtoria ſeptima Thucydides,Sciritas in cornu ſiniſtro ſemper conſtitui ſolitos,prodens.Eorum item rationem tradit in libro de Lacedæmoniorum rep.Xenophon,& libro quarto Pædiæ Cyri.Scira porro feſtum erat Mineruæ,quę dicebatur Sciras, cuius mentio eſt Straboni quoq;,Scirophorionis, id eſt Martii.XII.q̃uis alii Cereris tradant,& Proſerpinæ.In eo Erechthei ſacerdos Vmbellam ferebat albam,quæ vocatur Sciron.Sunt qui ſcribant Palladis ſacerdotem,ac Solis cum Sciro ex arce prodire in locum,quem dicũt Sciron. Vmbellam ferre ſolitos,qui vocẽtur Eteobutadæ,ii fuere nobiles,& perilluſtres Athenis,a Bute ſacerdote propagati,ex qua familia ꝑducebantur ſacerdotes.Id vero ſymbolice apud illos inſtitutum,dum quęq; ſummonerent tacite,tempus ædificandi, & tectum aliquod ſibi ſuſtruendi iamiam appetere.Scirada Mineruam dici,Philochorus in ſecundo ſcribit, a Sciro Eleuſinio vate.Praxion item Megaricorum ſecundo a Scirone,qui Salamina incoluit.Sciros prętere a vocari lego,ſordes,& ſpurcitias caſei.Sicuti Eupolis comprobat in Chryſogene. A qua ſimilitudine,quicquid eſt inculcatũ valde,ἐνεσκιρῶσθαι dicitur Græcis. Dicunt & Hepatis affectionem Sciroma,qđ curationem neſcit,q̃q̃ Sciromata,& Sciros latine duritias interpretãtur doctiores. Sed & fragmenta,quę ex operibus deiiciũt marmorarii,Sciri quoq; dicũtur. Aſſulas Vitruuius vocauit.Sicut in ligno Schidia,nam Epiſchidion Cuneum appellant. Simile quiddã molæ in viris gignitur,in ventre,inquit Plinius,Sciron vocãt.Sciron item pro Gypſo poſitũ inuenio,vnde & Scira terra pro alba dicitur quandoq;.

Muliebris Commercii deteſtatio. Dennus quid. Ciceronis locus ex ſecundo de Oratore ſuæ reſtituitur luci.Mulieres ab Olympicis excludi ſolitas.Plinius illuſtratur de Liuia.

Caput. XIIII.

MVlieris illecebras eſſe mundo maiores,inde acute admodum,ac ſcite,nõnulli collegiſſe ſibi videntur, ꝙ Herculem, quem mũdi magnitudo vincere nõ potuit,libido compreſſerit,in cuius pugna tanta quidẽ illa virtus, adeoq; cũcto terrarũ orbe percognita,vt Hercules monſtrorum malleus prouerbio quodã paſſim,& plauſibili conſenſu celebretur,deſudarit,atq; ſuccubuerit. Et Cato ſenior impotentem mulierũ arrogantiam accuſans, quæ dominari ſtuderent viris,Omnes inquit homines vxoribus imperãt,nos omnibus hominibus. At vxores nobis.Qđ ipſum fere ante dixiſſe Themiſtoclem,teſtatũ monumentis eſt.Prima profecto caſtę mentis tentamenta,labeſq; prima fœmina eſt,quæ,vt a ſanctiſſimis viris proditum memoriæ ſcimus,noxiũ genus eſt,ianua diaboli,via iniquitatis,ſcorpionis percuſſio, cum admouetur ſtipula, accendit ignem.Flammigero igne perculit fœmina conſcientiam pariter habitantis. Exurit fundamenta mentiũ.Ego inquit Hieronymus,ita cenſeo, ſi cum viris habitent fœminæ, viſcariũ non deerit diaboli.Mentes vel ferreas a libidine peruinci,perdomariq;,cognitum fere experimentis eſt.Cur enim Gentiliũ fabulæ narrãt,Sirenũ cantibus nautas in ſaxa præcipites actos? Eas Palæphatus in libro incredibilium primo non alias fuiſſe ſcribit,q̃ meretrices,quæ nauigantes blandis venenis pellexerint in fraudem.Huius voluptatis incentiuis,& Omphales veneficiis magna mortalium pars delinita præceps abit in vulnus.Omphalon,Græcorũ lingua,vmbilicum dicit. At in vmbilico dominatur libido mulieribus, lege quoq; diuina ſuccinente, Non eſt pręciſus vmbilicus tuus,velut inſinuet,non eſſe amputatũ,ac reſectum peccatũ.Nam & vuluam produnt, illic catenatam conſtringi.Vnde & Epinephridia eodem loco firmandis fœtibus opponũtur. Virorum autẽ in lumbis luxuria ſtatuitur,Gregorio tradente.Rectiſſime mihi dictũ videtur, non poſſe toto corde cum domino habitare,qui fœminarum acceſſibus copulatur.Scribit in prouerbiis Salomon,Mulierem foueam eſſe profundam.Et Propertius feſtiuiter.

Sed vobis facile eſt verba,& componere fraudes.
Hoc vnum didicit fœmina ſemper opus.

Ac facete Plautus quendam inducit optantem fœminam in milite, quæſtuoſam, cuiq; ſapiat pectus,nam cor non poteſt,qđ nulla habet. In Perſarum gente ſicui ingeratur,videri eum fœmina ſocordiorem, Δέννος ἐςὶ μέγιςος, id eſt, Dennus cenſetur inſignis. Eſt autem Dennus iniuria,vnde apud Sophoclem Δεννάζειν verbum.Cęterũ vt alia deſint, illud Tireſiæ quale eſt?

Qui electus arbiter, vt aiunt, ab Ioue, ac Iunone de amoris quantitate contendentibus, tres amoris vncias in viro, nouem in fœmina pronūciauit. Sed & Pacuuius flens Ario vicino suo ait, Amice arborem habeo in horto meo infelicem, de qua prima vxor mea se suspendit, postmodū secūda, iam nunc tertia. Cui Arius, miror te in tot successibus lachrymas inuenisse. & iterum, Dii boni, quot tibi dispendia arbor illa suspendit. Et tertio, Amice dede mihi ex arbore illa, quos seram surculos. In hæc diuertisse, nō alienū iudicabit, quisquis aduerterit, illatam a nobis lucem multam verbis. M. Tul. ex secundo libro de Oratore, quę, qđ sciam, ad hanc diem nemo est interpretatus, etiam si acutuli, ac minuti doctores, qui se τεχνικοὺς vocant, multa sępe conantur, argutatores frigiduli. Salsa sunt etiam inquit, quæ habent suspitionem ridiculi absconditam, quo in genere est illud Siculi, cui cum familiaris quidam quereretur, qui diceret, Vxorem suam suspendisse se de ficu, Amabo te īquit, da mihi de ista arbore, quos seram surculos. Eadem fere & apud Quint. libro. VI. in iocorum ratione. Postremo illud Catonis bracteatum est, & nulla nō hora repetēdū. Si absq; fœmina inquit, posset esse mundus, conuersatio nostra non esset absq; Diis. Metellus Mario respondit, cum eius filiam prędiuitem, forma nobilem, genere claram, fama felicem ducere nollet, Malo esse meus, q̃ suus. Cui Marius, Immo ipsa erit tua, At ille, immo virum oportet esse vxoris. Liuia virum suū occidit, quē nimis oderat. Lucilia suū, quem nimis amauerat. Illa sponte miscuit Aconitū, hęc decepta furorē propinauit pro amoris poculo. Variis nempe incedūt semitis fœminæ, quibus errent anfractibus, quibusq; deuinctæ sint viris, vnus tamen est exitus, vna omniū viarū meta, vnicum caput, & conuentus omniū diuersitatum, malitia. Fœmineæ naturę inquit Aristoteles, propriū est, τὸ φιλολοίδορον, καὶ μεμψίμοιρον, id est conuitiandi cupiditas, & querula natura. Vsurpatur tēpestate nostra elegās parœmia, Verba quidē videri fœminea, facta vero plane esse virilia. Id autē vetus fuit Grecę gētis Adagiū, qđ ex Eustathii thesauris liquet γυναικῶν μὲν τὸ λαλεῖν, ἀνδρῶν δὲ τὸ πράττειν, id est, dicere mulierū est, at virorū facere. Proinde proditum monumentis est, Aegyptiorū Regem Sesostrin, vbi imbellem nimis, ac momenti prorsum nullius gentem, &, vt Gręci dicūt, ἀμαχητὶ, id est, citra pugnam, & ἀκονιτὶ, id est citra puluerem ad leges redegisset suas, surrectis Stelis, siue Cippis insculpi iussisse γυναικῶν αἰδοῖα, id est, verenda muliebria. Circūferuntur & sententię duę, quas Senecę ascribit attitulatio publica, q̃uis refragentur docti, vtcūq;, huic proposito apte consentiūt. Aut amat, aut odit mulier, nihil est tertium. Et rursum, Aperte cum est mala mulier, tum demū est bona. Ad muliebris porro naturæ rationem forte illud pertinuerit quoq;, sacrorum legibus cautum, sicuti Lactātius Grāmaticus scribit, ne Olympicis se certaminibus spectandi gratia mulieres insererent. Propterea Thebaidos primo Papinius, Exclusęq; expectāt pręmia matres. Sed & Menander rhetor, In quibusdā inquit, Panegyricis conuentibus non fere visuntur mulieres, vt in Olympia, proinde inter laudandum impense obseruanda hęc. Et Pausanias Heliacorū primo quęsitam scribit ad pœnā Pherenicen, ꝙ Olympicorum tēpore Alpheum amnem transire foret ausa, qđ illis diebus capitale erat fœminis, Pisirhodum secuta filium, quē tamen Euclea vocauit Valerius, Nam qđ ibidē scribitur, Berenice, mendum exēplariū est. Typœum vocant montē, ex quo ꝓcipitarentur mulieres, a quibus neglectui habita lex foret. Callipatiram inuenio tamē apud Pausaniam, quę quoniam Gymnastico fefellerit habitu, lata in reliquū lex, vti in certamen nudi prodirēt Gymnastæ. Ignotum vero Callipatirę, ꝙ patrem, & fratres habuisset Olympionicas. Geronthras in Laconia esse ciuitatem nouimus, inibi fuit Martis templum, & nemus. Anniuersariū item celebrabatur festū in quo a nemore procul arcerētur mulieres. Qđ autem de Liuia magnū secutus ducem prodidi, ambiguitatem tollit ex Plinio historiæ naturalis septimo, vbi de Augusto ita scribit, Hinc vxoris & Tiberii cogitationes, suprema eius cura. Nam dolo Liuię peremptū Augustū, a Sexto quoq; Aurelio proditū scimus. Quia vero mulieri genuinū est, rarenter bene facere, ac si quid forte dignū laude prompserit, incessanter id ipsum repetere, ac nulla non hora ingerere, cōformatam inde Adagii speciem, Eustathius scribit, σαυτὴν ἐπαινεῖς, ὥσπερ Ἀστυδάμας, γύναι. Teipsam laudas, perinde ac Astydamas, Mulier. Tanq̃ effœminatius hic, indecentiusq; περιαυτολογεῖν consuesset, id est de se dicere. Deniq; cecinit Hesiodus, & est a Pausania repetitū, Muliebris sexus primam comparuisse Pandoram.

Ad meretriculæ nutum succensam ab Alexandro Persepolin. De Phryne nonnulla, Et cur dicta in maxillis Lecythum ferre, contra Sudæ sententiam. Item cur diceretur Sestus. Item Saperdion, & Clausigelon nuncupatas Phrynes duas. Itemq; fœminarum sugillatio. Caput. XV.

SEd nec tempero mihi, quin huic potissimũ parti appingam, q̃d ex historia suggeritur appositissime. Id q̃uis nonnulla infamiæ nota, bonũq;, si non & maxima, Alexandrum Macedonem conspersurum est, tamen æque prodendũ nobis, ac veteribus est proditum. Quando princeps is, ac Regũ amplissimus indolem animi prope cęlestem, qua regum antiquorum maiestatem longe post se reliquit, illam præterea in periculis subeundis incomparabilem prope mentis erectę magnitudinẽ, in rerum tãtarũ mole celeritatem quodã igne volucrem, in cæteris item fidei sanctitatem, clementiã, &, vt omnia vno complectar verbo, Regiam virtutẽ, lumenq; micantissimũ, fœdissime vini appetentia nõ ferenda concussit, inquinauit, ac adobruit, etiamsi non me fallit, Arrianũ oratorie ista tueri adortum. Verũ, q̃d dicitur, αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, Ipse semet concinit, aperitq;. Siquidem cum Persepolin Regiam nobilissimam totius orientis Persarum regum cepisset, a qua prius innumerę gentes iura petierant, quæq; tot, ac tantorum principum fuisset patria, ac præsignis Gręcę gentis terror, & quę decem millium nauiũ classem commoliri eualuisset, exercitus tantos cogere, vt iis vice maris vastissimi irruentis vniuersa coobrueretur Europa, quibusq; rerum naturæ facies mutaretur, actis in planũ montibus, aut perfossis, constrato etiamnũ mari continentis modo, & mores quadantenus pati coacto, ad vnius meretriculę, & eius quidem temulentę, nutum, temulentus ipse succendere sustinuit, vt momento deflagraret opulentissima vrbs, tanta vastitate, vt eius ne extaturum quidem vestigium fuerit, ni Araxis fluenta pręmonstrarent, Conuicinia mœnibus is alluerat. Thais ea fuit, quę mero feruidum Alexandrum sic adorta narratur, vt illum diceret, maximam apud Gręcos initurum gratiam, si Persarum Regia conflagrasset. Nec maius quicq̃ esse in votis apud eos, quorum vrbes, crassantibus Barbaris, æquatę solo fuerant. Mirum profecto fuit, non puduisse tãtis rebus gestis clarissimũ regem, scorto, q̃d etiamnũ incaluisset mero, de tanti moliminis opere dictante sententiam, omniũ primũ Regię subiicere faces, illa interim pręfatum, Quin imus vltum Græciam, & vrbi faces subdimus! Postea Phrynen miramur, non Hyperidis actione, q̃q̃ admirabili, sed conspectu corporis, q̃d illa speciosissimũ alioqui, deducta nudauerat tunica, periculo liberatam, interposito mox decreto, nequis misericordię captandę gratia Epilogis vteretur. Hęc vero est, de qua ita Propertius canit.

Nec quæ deletas potuit componere Thebas
    Phryne, tam multis facta beata viris.

Commeminit in præceptis sanitatis etiam Plut. eam dicere solitam prodens, vbi iam consenuisset, ac flaccida toto foret corpore, τὴν τρύγα πλείονος πωλεῖν διὰ τὴν δόξαν, id est pluris fecem vendere ex opinione, quam de ipsa concepissent homines. Hanc deniq; dixere Gręci Lecythum habere in malis, q̃d exponens Sudas ad faciei retulit tumorẽ. Credo quia sit Lecythus capacissimũ vas. Ego ad formę elegantiã referendũ cõtenderim. Vt illam intelligamus naturali specie præsignem, accersitã cõmendationẽ, & peregrinas haud magnopere nugas conquisiuisse, quãdo Lecythum Plinii Cęcilii testimonio, & M. Tullii in epistolis ad Atticũ pro orationis etiã splendore, ac excussa in scribendo cura nouimus accipi. Erat enim oleo dicatũ vas, Lecythus. Sed & vnguẽtis quoq;. Memorabile est, pictura nobilissimum Apellem Veneris typum, quã Anadyomenen vocant, a Phrynes insigni pulchritudine mutuatũ, cum ea in Eleusiniorum Panagyri, spectante vniuersa Gręcia, speciosissimũ nudasset corpus, q̃d alias fere nũq̃ fecisse memoratur, ac soluta coma descẽdisset in mare. Cęterum ex eodem, vt sic dixerim, Archetypo Praxiteles quoq; Cnidiam dicitur Venerem conformasse. Scribit Apollodorus Phrynes fuisse duas. Alterã quarũ Clausigelota cognominarint, alteram vero Saperdion. Herodicus celebratã rhetoribus Phrynen σηστὸν id est, Sestum vocitatã, tradit, q attaminaret, despoliaretq; adeuntes. σήθειν attaminare est. Cũ auarior quispiam subblandiens diceret, Aphrodisium Praxitelis es, At tu inquit Phryne, Amor Phidię. Demũ libet lucubrationi huic, quã videmur, ducente stilo, in fœminas declamasse, quas tamen alibi summis concelebrare laudibus non expauimus, inserere breue quiddam ex Gręcorũ sanctariis, non bonas lacerando, sed a malo malas deterrendo.

Θησαυρὸς ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνὴ,
Θηρῶν ἁπάντων ἀγριωτέρα κακὴ γυνή.
Θάλασσα, καὶ πῦρ, καὶ γυνὴ, τρία κακά.
Thesaurus est malorum mulier mala.
Feris omnibus immitior Mulier mala.

Mare, Ignis, Mulier, mala tria.

ἀτρήτους Græci κατὰ γεννητικὰ μόρια, mulieres dicunt, quibus concreta sint genitalia vel morbo, vel natura.

Quid sit, more Candidatorum Cæsaris quippiam agere. De Candidatorũ habitu. Expurgatur a vitio Plut. tralatũ Problema. Quid Chithon, & quid Peplus. Candidatũ varie accipi apud Eruditos. De candida item Tyronum toga. Et quid Coitio. T. Liuii Locus emaculatur.

Caput. XVI.

INter cæteras sedes, e quibus ridiculorũ ratio promitur, esse quoq; Amphiboliam, neminẽ latere puto, ex iis pręsertim, qui literas paulo literatiores attentarint. Ea vero esse imprimis acuta, ac vt belle, & literate dicta laudari, tradit M. Tullius libro de Oratore secũdo. De iis & Fabius libro. VI. Iungitur Amphibologiæ inquit, similitudo, vt. L. Galba, qui pilam negligenter petenti, sic inquit, petis, tãq̃ Cæsaris candidatus. Nam illud petis, ambiguũ est. Securitas similis. Hinc aptissime cõmonemur, Candidatum Cæsaris recte dici per Adagionis formã de quocunq; sopite admodũ, & per summã fiduciam, ac securitatem animi negotiũ aliquod obeunte, ꝙ quem candidatum Cæsares confouendũ suscepissent, is prorsus tanto præfultus tibicine, oppilatusq;, supine, ac omnino negligenter prehensaret homines, rem sibi factam, animo concipiens. Imperatores vero hoc insueuisse nõnunq̃ efficere, docet in Augusto Tranquillus. Quoties inquit, Magistratuũ Comitiis interesset, tribus cũ candidatis suis circuibat, supplicabatq; more solẽni. Porro dicebantur Candidati, ꝙ magistratũ petituri in toga candida id agerent. Nã & in senatu orationẽ Cicero dixit in toga candida, in cõsulatus videlicet petitione. Et. T. Liuius libro ab. V. C. quarto. Placet inquit, tollendæ ambitionis causa, Tribunos legem promulgare, necui albũ vestimentum addere petitionis causa liceret. Plutarchi problema de hac ipsa re in hunc modũ Latii iure donatum extat. Cur inquit, Candidatos moris erat in veste hoc facere sine toga? Sic enim scribit Cato. An forte ne ciues largiendo corrumpant, argentũ sinu ferentes? An illud magis, ꝙ imperio dignos non genere, non diuitiis, non gloria, sed vulneribus, ac cicatricibus iudicabant, quæ quidẽ vt ab iis, quos ambeundo prehensabant, conspicerentur, sine toga ad petendũ descendebant. An quemadmodũ in accipiendo, rogando, se omnibus submittendo, sic corpus nudãdo, ac seipsos abiiciendo populũ captabant? hactenus Plut. Id modo mirum, in quo summonitos legentes volumus, ex tralatione Plutarchum scribere, sine toga descendere candidatos ad petendum consueuisse. At in Græcis codicibus enotatũ inuenias, ἔθος ἦν ἐν ἱματίῳ τοῦτο ποιεῖν ἀχίτωνας. Qđ nostris verbis non fere aliud sonat, q̃ moris erat hoc in veste obire absq; tunica, qđ sensui auctoris congruit magis. An a tralationis scopo aberrarit interpres in re minutula, non discutio nũc, forte mendum fuerit exemplariũ. Nequis vero suspicetur, pro toga recte dici Chitona, scribit Sudas esse vestem pretenuem Chitona, siue Hypocamison. Exponũt alii, esse simplex ac tenue indumentum ex lino, addita etiamnum etymologia, παρὰ τὸ ἐγχεῖσθαι τοῖς σώμασι, ꝙ infundatur corporibus, iniiciaturq;. Vnde apud Homerum μαλακὸν δ' ἐνέδυνε χιτῶνα, id est, mollem autem induit tunicam, quę omnia diligẽter adnotauit Eustathius in Iliados primũ. Qñq̃ & nomenclatura eadem significatur Thorax. Ex quo & apud Poetam eundem Achæos Chalcochitonas eleganter nouimus appellari, tanq̃ dicas æneis præmunitos tunicis. Astruunt porro Chitona a Peplo distingui, quoniam sit proprie mulierum Peplus, virorum autem Chiton, sicuti idem scribit Eustathius, vnde & βαθύπεπλοι, & καλλίπεπλοι nuncupantur mulieres frequenti epitheto, & Crocopeplos aurora. In Hippolyto tamen Euripides etiam in viris peplum intelligit, & vbi Melampeplũ inducit Tyndarum, & peplis Orestem obtectũ scribit. Verũ nec ex lino tantũ veteribus concinnabatur Chiton, sed ex lana quoq;. Cęterũ ne foris, qđ dicitur, nimis interim videar sapere, nostris manticæ insertis, quæ in tergo est, a diuerticulo fabulam repeto. Quare sciendũ, a campi cõsuetudine hac inoleuisse, vt qui rem quãpiã toto affectet pede, ac omnibus, vt aiũt, cuneis, eius item rei illum eleganter candidatũ dicamus. Quintilianus libro XII. Maius em̃ opus atq; pstantius, ad qđ ipse tendit, cuiusq; est, velut candidatus. Hieronymus etiam fidei cãdidatum dixit. Candidatus glorię, ac immortalitatis in Plinii Panegyrico. Libertũ porro Icelum scribit in Galba Tranquillus fuisse summũ equestris gradus candidatũ. Et Seneca hominem dicit multarum rerum candidatum. Et quidem recte. Nam & Fortunæ nũcupantur Comitia apud eundem. Cuius etiam pluscula apposui verba, tum ob grauitatem sententiæ, tum ob doctrinam. Hoc est inquit, mi Lucili egregiũ, nihil petere, ac tota Fortunæ Comitia transire.

Q̃ putas esse iucundum,tribubus vocatis,cum candidati pendeant,& alius numos pronunciet alius per sequestrem agat,alius eorum manus osculis conterat,quibus designatus contingendam manum negaturus est,stare otiosum,& spectare illas nundinas nec emẽtem quicq̃,nec vendentẽ. Ad hosce suffragiorũ mores obiter spectat & Ausonii illud ad Gratianum,Nihil cum sequestre deposui.Cum distributore nil pepigi.Porro legimus extra candidatos Cæsaris etiam quosdam, qui dicerentur candidati Principis.De his Vlpianus primo Digestorum de officio Quęstoris ita scribit,Sane non omnes Quæstores prouincias sortiebantur. Verum excepti erãt Candidati principis,hi etenim solis libris principalibus,& epistolis in senatu legendi s vacabant.Quoniam vero, vt in Magia Apuleius scribit,eruditissimi iuuenes laudis gratia primum hoc forensis operæ rudimentum subibant,vt aliquo insigni indicio ciuibus suis noscerentur,qui mos incipiẽtibus adolescentulis ad illustrandum ingenii florem apud antiquos fuerat concessus,togam item candidã qui hoc facerent,Tyrones induebãtur ipso tyrocinii die,Sic enim appellabant,cum eloquentiam auspicarẽtur in foro.Eam togam Cicero puram vocauit,Scribit enim ad Atticum,in tyrocinio filii Ciceronis togam illi puram dedisse Arpini.Eodem modo & historiæ naturalis octauo Plinius Tanaquil,inquit,prima texuit rectam tunicam,qua simul cum toga pura Tyrones induuntur, nouæq; nuptæ.In quo tamen loco sunt,qui astruant,Tyrones indui ea solitos,cum sacramento militię obstringerentur.Nam & Vegetius rei militaris primo,Candidatos intelligit milites principales,qui priuilegiis muniuntur.Reliqui inquit,Munifices appellantur,quia propter munera facere militiam cogantur.De toga Tyronum candida intellexisse Poetam Satyricum,placet eruditioribus,

Cum blandi comites totaq; impune Suburra
Permisit sparsisse oculos iam candidus vmbo.

Dicitur vero Vmbo,quoniam gabino habitu recurrens ad humerum finistrum vestis Vmbonis vicem repræsentat.Nam & Apuleius,sub dextrum latus ad humerum læuum recurrisse,vmbonis vice deiectam laciniæ partem, scribit.Sed enim prius,q̃ inde reuellamur,rectissimum erit in hac Candidatorum mentione T.Liuii locum ex libro ab vrbe cõdita tertio restituisse in integrum fœde per incuriam interpolatum. Ita enim in Decemuirorum mẽtione scriptum inuenias,Deiectis honore per concionem duobus Quintiis,Capitolino,& Cincinnato,lego per coitionem.Idq; M.Tullii ex epistolis ad Q.fratrem auctoritate constipatus.Q̃d scribis,te audisse,in Candidatorum consularium coitione me interfuisse,falsum est,eiusmodi enim pactiones in ea coitione factæ sunt,quas postea Memmius patefecit,vt nemo bonus interesse debuerit.Et simul mihi committendum nõ fuit,vt his coitionibus interessem,quibus Messala excluderetur.Alibi quoq; idem Cicero Memmii coitionẽ vocat.Erat autem Coitio conspiratio,seu fœderatio,quæ inter Candidatos plerunq; fiebat,quod significat in oratione item pro Plantio idem.M.Tullius.Dubitatis inquit,quin coitio facta sit,cum tribus plerasq; cum Plotio tulerit Plantius?Nam & coire societatẽ in oratione pro Quintio eleganter dicitur.Socium tibi in huius bonis edisti Quintium,plura non dico.Cum eo tu voluntariam societatem coibas,qui te in hæreditaria societate fraudarat.

De Roscii Histrionis excellentia,& prouerbio inde nato. Caput.XVII.

ROscium esse in Scena,scitissimum adagium est in eum,qui vndecunq; sit in sua perfectus arte,Ductum id a Roscio Histrione,quem ob summã artificii peritiam Cicero delitias suas dictitare solebat,Quin & Pomp.Festus Roscios prodit in omnibus perfectos dici,q; Roscius sit vnus in arte comœdica perfectus iudicatus.Et Cicero in Bruto,Volo id oratori inquit,contingat, vt cum dicturus surgat,significetur a corona silentium,deinde crebrę assensiones,multæ admirationes.Risus,cũ velit,cũ velit,fletus.Vt q hæc procul videat,etiamsi quid agatur,nesciat,at placere tamen,& in Scena esse Rosciũ intelligat.Sed & de oratore libro secundo,Q̃q̃ soleo sæpe mirari eorum impudentiam,qui agunt in Scena gestum, spectante Roscio.Quis enim se commouere potest,cuius ille vitia non aduertat?Et hęc quidẽ fuerit Histrionis celeberrimi omnium,quos norimus,in agendo gloria.Quid laus illa pręclara ex animi producta virtutibus?Nonne inquit clarissimus orator,vt ignis in aquam coniectus continuo restinguitur,& refrigeratur,sic referuens falsum crimen in purissimam,& castissimã vitam collatũ statim cõcidit,& extinguit?Roscius socios fraudauit,potest hoc homini huic hærere peccatũ?

Qui mediuſfidius, audacter dico, plus fidei, q̃ artis, plus veritatis, q̃ diſciplinæ poſſidet in ſe. Quẽ populus Ro. meliorem virum, q̃ hiſtrionẽ eſſe arbitratur. Qui ita digniſſimus eſt Scena propter artificium, vt digniſſimus ſit curia propter abſtinentiam. Proinde ꝙ Scenicus foret, non contemptibilior videri debet, neq; enim, vt in Cœnis quoq; Macrobius cõprobauit, Hiſtriones inter turpes tunc habebantur, q̃uis ex Ariſtotele ſecus in noctibus Atticis Gellius ſenſerit. Illud vero indicio eſt, ꝙ L. Syllę adeo carus hic fuit Roſcius, vt annulo aureo ab eodẽ dictatore donaretur. Tanta pręterea fuit tum gratia, tum gloria, vt mercedem diurnam de publico mille denarios ſine gregalibus acceperit. An non & M. Tullius elegantiſſima oratione populum Ro. obiurgauit, ꝙ Roſcio geſtum agente, tumultuarit? Quin id cõſtat certiſſime, oratorem eminentiſſimum contendere cũ ipſo hiſtrione ſolitum, vtrum ille ſæpius eandem ſentẽtiam geſtibus efficeret, an ipſe per eloquentiæ copiam ſermone diuerſo pronunciaret. Quæ res illuc Roſcium prouexit, vt librum conſcriberet, quo eloquẽtiam cum Hiſtrionia cõpararet. Deniq; Cicero idẽ in oratione pro P. Quintio, Roſcii præſtantiæ locupletiſſimum teſtimonium reddidit, cum ait, Videri ore duriſſimo, qui preſente eo geſtum agere conaretur. Qui vero cum ipſo contenderent, eos etiam ſiquid antea recti, aut venuſti habere viſi ſunt, id amittere. Meminit huius & Fabius cum alibi, tum libro vndecimo. Roſcius inquit, citatior, Aeſopus grauior fuit, ꝙ ille Comœdias, hic Tragœdias egit.

Pepli notio multiplex. Muſtellinus color. Item de Pallade, allegorice, Curq; Stratia dicatur, & Glaucopis. Item Athena, & Hippia, & Nica. Peplographia in epiſtolis ad Atticum, quæ intelligi debeat. Caput. XVIII.

QVoniam pauloante Pepli mentionem fecimus, ſed breuiter admodum, ac conciſe, vt omnibus plane ſatiſfaciamus, qui amplius ſibi vocabuli eius notiões expetent enarrari, adnectemus porro, quæ indagatione varia ſunt deprehenſa nobis. Igitur Lactantius grammaticus, ſiue is ſit Luctatius, vti nonnullis placere animaduerto, auctor eſt, Peplum dici veſtem cãdore eximio, aureis diſtinctam clauis, ſine manicis, quam veſtitores deorum ſimulacris iniiciebãt. Peplum vero primum inſtituere Athenięſes, texebatur matronarũ manibus, intraq; triẽnium numinibus offerebatur. Sed Mineruæ imprimis. Quod Homerus itẽ ſignificat. Et Seruius Grammaticus Peplum finit eſſe pallam fœmineam, Mineruæ conſecratam. Q̃ ſi vera ſunt, quæ Lactantius ſcribit, rectiſſime prorſum veſtis ea Mineruæ dicabatur, quando candor diuinę bonitatis ſimplicitatem, exuberantiamq; præmonſtrat. Auri internitentis ſplendor ſummæ, atq; intimę illius ſapientiæ vim fulgurantẽ tacitis videtur ambagibus ſignare, iis præcipue, qui Platonicæ theologiæ arcana non illotis (quod aiunt) pedibus adiere. Nam vt in ſacrariis illis Neptunus prouidentiam naturalem, ita Pallas prouidentiam ſignificat intellectualem. Vnde & græce dici ἀθήρη videtur quaſi Athrena de præuidendi poteſtate, q̃uis Mythici ſic dictam putent, ꝙ de Iouis capite proſiluerit integræ puella ætatis, nec vbera ſugere fuerit neceſſe, qđ θηλάζειν dicunt Græci, & ſcribit Euſtathius. Quia vero rei militaris præſes credebatur Dea, dici item Stratia, velut a Caribus cultum quãdoq; Iouem Stratium, Herodoto credimus. Ophthalmitidos Mineruæ templum ſtruxit Lycurgus, excuſſo ei oculo ab Alcandro, vt ſcribit Pauſanias. Porro hanc ipſam Pallada deſcribunt Platonici, diuinitatem potenter, ſimul atq; ſapienter tum cœleſtia exornantẽ tum quæ ſub cœlo fiunt, ædificantem, inter aſtra præcipue Arieti præſidentem, & Aequinoctialis circuli ducem. Vbi potiſſimum vigere putãt motricem vniuerſi virtutem. Arbitratur Homericus interpres, Peplum concinna, proindeq; grata diſtinctum varietate, multiformem prudentiæ rationem indicare. Propterea tantæ compos Vlyſſes virtutis, πολύμητισ quandoq; dicitur, nunc etiam πολυμήχανοσ, & multiplicis doli ſciens. Q̃ autem ipſam ſibi Pallada concinnaſſe Peplum, fabuloſitas aſtruit poetica, id vero indicare intuenti acrius τὸ τῆσ φρονήσεωσ αὐτάρκεσ, id eſt ipſam ſibi prudẽtiam ſufficere. Auctor Allegoriarũ in Heſiodum, iure dici tradit, ex Iouis vertice enatam eſſe Pallada. Quoniam inquit, ab experientia ſeſe prudẽtia promit. Illa vero ex ſenſibus, qui in capitis ambitu conuiſuntur. Et paulo poſt idem, Pallada inquit, Glaucopin vocant, διὰ τὸ λαμπρὸν καὶ περίβλεπτον τῆσ ἀρετῆσ, ꝙ illuſtris Virtus ſit, atq; conſpicua. Illud operæ leuioris, qđ tamen non prætereundum cenſuit Euſtathius, Perimam Aegypti mulierem quampiam ſedentem texere adortam, vnde inquit, Pallados ſedentis ſtatuam commenti ſunt. Glaucopin putat idem non tam quia glaucos haberet oculos appellatam, q̃ de formidoloſo aſpectu, quo-

niam & Glauci dicantur leones regii, id est βασιλικοὶ, & poetarum quidam dracones vocet Glaucopas. Proditum vero memoriæ a Pausania est, fuisse Athenis Pallados statuam glaucis oculis, ex Libyca, vt ipse interpretatur, fabella. Illis siquidem persuasissimum esse, ex Neptuno, & palude Tritonide natam Deam, atque eo argumento glaucos illi oculos contribui, velut etiam Neptuno. Dicta est inquit Pausanias, Minerua ὑγίεια. Item Ergane apud Aelianum, id est ἐργάνη, Quod cognomen Athenienses excogitarunt primi, Pausania teste, sicuti ἀκώλους ἑρμᾶς. Hippiam legimus Mineruam apud Isæum, id est equestrem, quod currum instruxerit prima. Eam vero Mnaseas Neptuni filiam prodidit, ac Polyphes Oceano genitæ. Colebatur Athenis item Mineruæ νίκης simulacrum, ἄπτερον, id est sine alis, habens in dextra malum punicum, in sinistra galeam, quod in primo de Acropoli Heliodorus scribit. Sed de mystico Pallados sensu alias forte commodius. Interim Peplum pro curruum peristromat erecte poni, Homerum habemus auctorem.

ἀλλά που ἐν μεγάροισι λυκάονος ἕνδεκα δίφροι
καλοὶ, πρωτοπαγεῖς, νεοτευχέες, ἀμφὶ δὲ πέπλοι
πέπτανται, Sed & alibi Homerus idem Pepli nomine instrata συνδρομεῖα Equorum intelligi voluit, aut curruum ad puluerem prohibendum. Nam Pandarus currus suos peplis decoros fuisse refert. Sed & Troadas vocat ἑλκεσιπέπλους Iliados sexto,

αἰδέομαι τρῶας, καὶ τρωάδας ἑλκεσιπέπλους.

Donatus auctor est, Peplum esse vestem ad sacrorum ritum pertinentem, quanquam quis inquit, alii esse dicant scutum modicum. Dicitur tam masculino, quam neutro genere, quod Laurentium negasse, miror. Plautus, Nunquam ad ciuitatem venio, nisi cum infertur Peplum. Illud grauius, Peplum item dici velum Panathenaicæ nauis, quam quarto quoque anno honori Pallados instruebant, ducta item pompa a Ceramico ad Eleusinium, quod scribit Aristophanis Interpres. Vocant autem Peplum inquit, διὰ τὸ ἀραιοῦν εἶναι, hoc est, quia sit prætenuis. In eo quoque Enceladus gigantum vnus a Pallade necatus, intexebatur, & annis singulis, vt quidam scribunt, in Panathenæorum pompa ferebatur. Plato in Euthyphrone, in magnis Panathenæis Peplum pictum in arce suspendi solitum scribit. In Apuleio autem Mustelatos legimus Peplos, de mustelini coloris similitudine, qui sublividus est, ac lentiginosus, cuiusmodi in vestibus comparet cruore commaculatis. Sed & nos eius coloris Sericum, vt vulgo iam loquimur, rasum distrahi passim scimus. Theocriti interpres in Syracusiis περονατρίδα, τὸ πέπλον interpretatur, id est Peronatrida esse Peplum, ac indumentum, quod primo succingerent, nam & inde nuncupari παρὰ τὸ περονᾶσθαι, ab infibulatione. Sunt auctores, ex victoria quadam ab Atheniensibus institutum Peplum, inque eo, qui fortiter fecissent, expingi consuesse. Cuius rei non oratoribus modo mentio est, sed & comicis, quod prodidit Isæus, repetit Harpocratio. Euripides in Hecuba, ἢ παλλάδος ἐν πόλει τᾶς καλλιδίφρου ἀθαναίας ἐν κροκέῳ πέπλῳ ζεύξομαι ἅρματι πώλους. Ad hoc forte pertinet ænigmaticum illud ad Atticum in epistolis. Peplographiam Varronis tibi probari, non moleste fero, a quo adhuc ἡρακλείδειον illud non abstuli. Est vero pepli descriptio. Auctor tamen Porphyrius est, conditum ab Aristotele commentarium, cui titulus foret Peplus, in quo ducum exequebatur genealogias, & nauium quoque numerum ad Troiam profectarum, quin & in singulos duces epigrammata, disticha plurimum, preterquam in Aiacem. Est item Peplos frutex Dioscoridi, libro quarto, sicut etiam Peplis, quam Hippocrates Peplion vocauit. Pepli etiam Plinio mentio est libro vigesimo septimo. In primo Epigrammatum inuenio Bacchum appellari νεβριδόπεπλον, Carmen, si quis forte requirat, subscripsi.

νυκτέλιον, νόμιον, νεβρώδεα, νεβριδόπεπλον.

Peplis fibulam addere in pectoris summo, Doricum creditur inuentum, proinde muliebrem vestem Dorida nuncupat Herodotus, quæ fibula partem alioqui hiantem subnecteret. Eiusmodi nanque veterum mulierum gestamen erat. In Caria tamen linea frequentior fuit tunica. Et quoniam de Pallade venati pleraque sumus, illud obiter attigisse, nil puto, obfuerit, In Acropoli, quæ olim diceretur Polis, simulacrum fuisse Mineruæ, quod cœlo delapsum, fama tenet, vt tradit Pausanias. Propendebat Lychnus aureus, Callimachi opus. Eum vbi oleo implessent, eundem anno circumacto diem obseruabant, nec interim deficiebat oleum, etiamsi interdiu, noctuque colluceret Lychnus, Lino Carpasio constabat Ellychnium, seu θρυαλλίς. In id enim ignibus nullum omnino ius.

Cur tantopere Sensibus afficiamur, atque oculis præcipue. De oculorum vitiis, Qui dicantur Peti. Cur Spadonibus oblædatur visus, & frequenter coeuntibus. Caput. XIX.

OCulos esse humani corporis partem pretiosissimam, vt qui lucis vsu vitam distinguant a morte, rectissime a summis auctoribus dictum opinor. Sed cum tacito naturæ consensu expetant homines scientiam, inde etiam affectio quædã summa, quod Synesius approbat, in sensus omnes exoritur, quos etiam nullo vsu, non possumus non plurimum amare. Imprimis vero videndi virtutem Neq; enim agendi modo gratia, sed & acturi omnino nihil, huic sensui præcipue afficimur, cuius ratio est, vt primo Metaphysices Aristoteles prodit, ὅτι μάλιστα ποιεῖ γνωρίζειν τι ἡμᾶς αὕτη τῶν αἰσθήσεων, καὶ πολλὰς δηλοῖ διαφοράς, hoc est, qm̃ vt cognoscamus aliqd, ex om̃ibus maxime vidẽdi sensus efficit, pluresq; rerũ ingerit differẽtias. Verumenimuero vni tantum homini deprauari eos, a magnis item traditũ auctoribus est, inde quoq; cognominibus exortis, Strabonum, Lucinorum, quibus parui vtrinq; oculi, & Petorum, quibus oculi leniter declinantur, & cum venustate. Vnde etiam Veneri Petos attribuũt oculos, qđ vitium quidem sit, sed non aspernabile, non inamabile. Nam ita legimus in Carmine obscœno, quisquis eius credi auctor debet,

Minerua flauo lumine, Venus peto. Oratius quoq;,

Strabonem appellat Petum pater,

Ipse lasciuos etiam intelligo, & ignea quadam mobilitate præceleres, ac veluti volantes. Vitiantur & alio modo Spadonibus, fiuntq; hebetiores, ac videndi acumen, qđ vocant Græci ὀξυωπίαν, magna parte perit. Vitiari quidem τοῖς ἀφροδισιάζουσι, id est re venerea vtentibus, minus vtiq; mirum. De Spadonibus amplius videndum. Nisi dicamus, alteris quidem ob libidinem, alteris ob excisionem plus iusto partes superiores exiccari. Qđ perspicuum in iis est, quorum opus exquisitius administratur, humoribus enim deorsum ductis, superiora siccari, necesse est. Id autem concubitu fieri, nimirum patet. Spadonum autem crura intumescunt, & alui faciles sunt, ὡς κάτω μεθισαμένου τοῦ ὑγροῦ, id est vtpote cum se deorsum humoris copia seuocet. Profecto in oculis humidum, subtile, aqueum necessarium est, in eo nanq; visibiles spiritus attenuantur. Et oculus ipse natura humectus est. Nam in libro de sensu, & sensili Aristoteles, & quinto de animalium generatione, oculum sapere naturam aquæ tradit. Ob quæ coitu frequentiore, aut alia ratione arefactis superioribus, Oculi propriũ, qđ humore vigebat, immutari necessariũ est. Et spiritus ignei, qui & ipsi multi sunt motus, hebescunt, nisi humore faueantur. Arescit autem cerebrum quoq; libidinis intemperantia, q; seminis fermentum inde parte plurima profluat, qđ præter Hippocratem in libro de aere, & aqua, vti diximus, etiam Auicenna primi vicesima significat, præcisis enim venis, quæ post aurem sunt, tolli coitum, seminis profluuio impedito. Amplius, qđ ad eunuchos attinet, Acumen visus fit per spiritus visibiles, calidos, subtiles, lucidos, nam & animalia calida, bene digerentia visu præstant, vt Aquila. Spiritus autem hi calidi virtute tales efficiuntur. Id vero augescit, conseruaturq; per refractionem, quæ in testiculis fit, ex qua totum corpus calefit, & irradiatur, sicuti in maiori mundo repercursis radiis solaribus calescit vniuersum, & illuminatur. Quamobrem in Spadonibus cessante refractione, abscissis testibus, non calescit corpus, nec spiritus subtiles, ac mobiles generantur, sed cõtrarii potius. Hinc digestione item læsa, caloris inopia, humores generant terrestres, aquosi, nitrosi, ac graues, immoq; ad inferiora procliues, inde fit celebratus in Spadonibus pedum tumor. Ab oculis porro, qui dicuntur ὀφθαλμοὶ, inclinatur verbum ἐνοφθαλμίζειν, quod georgicum est vocabulũ, inquit Eustathius, dici latine solet, inoculare. Enophthalmismos tamen pro spectaculis dici, aduertimus. ὀφθαλμὸς βασιλέως nuncupatur regis explorator. Sed & cui adest auctoritatis plurimum, ac potentiæ, regis itidem appellatur oculus, cuiusmodi sunt, quos Satrapas nominamus, per quos a rege explorant omnia. Sicut alios dici scimus βασιλέως ὦτα, id est Aures regis, ὀπτήρια vero, id est opteria, dona sunt sponsæ cõtributa in Anacalypteriis. Quæ quid sint, alibi fusim edisseremus,

De Neruis opticis q sint, quave coeãt ratiõe. Cur simplex obiectũ qñq; duplũ videat. Cap. XX.

INter alia, quibus videndi perfectio constat, sunt & Nerui ab Anatomicis dicti ab eo, quod præstant, Optici, Hi a cerebro ad oculos producuntur effigie imprimis elementi Græci X, videnturq; in contactu se intersecare ad crucis modum, sed acrius, solertiusq; inspectanti haudquaq̃ fit. Cæterum a cerebri exorientes lateribus ad eundem pertendunt locum, donec coniuncti ita, vt meatus, qui antea duplex visitur, vnus, & communis fiat, mox vero discapedinati resiliunt, & diuaricantur, ac qui a dextris cerebri Neruus ini-

tia ducit, dextrum item oculum petit. Qui vero a læua,itidem oculo insinuatur læuo. Verum,
nequis risu forte ista putet excipiēda,veluti explorate minus prodita,auctor nobis huius doctri-
næ Galenus est libro de vtilitate particularum decimo. Sed & hæresin eandem consectatur Aui-
cenna. Quin & rationem hanc se omnium principem eruisse,astruit Galenus. Siquidem a rerũ id
natura excogitatum sagacissime,ne sensibile vtroq; haustum oculo videatur geminari. Quod du
bio procul obtingeret,ni,vt inquit Auicenna,visibilium simulacra in communi coirent conce-
ptaculo,atq; ita vtriusq; oculi vnum fieret deferēs. Vnde strabonibus euenit,vt geminata putēt
se intueri omnia,vbi pupillarum altera vel surrigitur altius,vel plus iusto mensu deprimit̃, quia
pereat tunc meatus rectitudo ad Opticorum coitum,accidit ꝙ,vt visibilis rei forma prius q̃ illuc
pertingat,velut sufflaminata in obliquitatis angulo subsistat. Atq; ita per neruũ flexuosum trans
iens non æque perueniat ad communem locum,ac qđ recto fertur incessu. Scribit porro Auicen-
na ex Opticorum illo congressu profluere & adiumentum alterum,quoniam spiritus visiuus,al-
tero oculorum oblæso,totus delabitur ad reliquum,qui inde roboratur mirifice,& validior pro-
mitur in actum,quod alterum claudentibus oculum manifestum fit,eo siquidem nomine,qui pa
tet clarior fit consueto,& in obiecto apprehendendo potentior,ex impetu quoq; visiui spiritus la
tiore facto meatu. Nam & si pupillæ alteri contingat vitium,altera patentior fit,ac maior. Cæte-
rum ingeret se forte quispiam ad id,qđ astruximus,cur obiectum simplex,vti geminum quando
q; a nobis spectetur,sonum quidem aure vtraq; immittere sese,nec tamen vnq̃ audiri duplũ. Qđ
ipsum & in odorandi ratione proferri potest. Ambiguitati vero ex doctrina Galeni sic ferme oc-
curri potest. Quod obiiciatur,non videri simile. Quippe Visus obiecta per rectam lineam a sensi-
tiuo organo percipiuntur,qđ in sonis non fit,neq; item in odoribus.

De Antistitis Mineruæ barba apud Pedasenses,quæ ingruens malum præsagiret. Cur fœmi-
nis non adnascatur barba. Cretensium mos, Berberi quid. Caput. XXI.

IN monumētis veterum Græcorum legimus,esse super Halicarnassum Pe
dasenses,apud quos illud mirum solitum contingere,memoriæ proditum
sit,vt quoties Amphictyensibns,qui circa eam vrbem habitant,aliquid ad
uersi certum intra tempus est euenturum,tunc Antistiti,quæ illic Miner-
uæ est,grandis barba nascatur. Quod ab Aristotele repetitum quoq; scio.
Quam rem bis apud eos accidisse,compertum est. Naturalis autē ratio id
plane auersari videtur. Quod Macrobius quoq; scribit. Siquidem caloris
inopia esse causa creditur cur muliebre corpus,vt viri,pilis nō obsideat̃,ca
lorem enim esse dicunt,qui pilos creet. Quamobrem ,& Eunuchis deesse,ꝙ eorum natura frigi-
dior sit. Porro in corpore humano illæ potissimum partes obsepiuntur pilis,quibus maior suppe-
tit caloris facultas. Lęue autem est mulierum corpus,veluti innato constipatum frigore quando
algorem comitatur densitas,lęuitas densitatem. Qꝫ vero citius admonentur generationis,na-
turę infirmioris est,vt exilia poma celerius mitescunt,robusta serius. Præterea frigiditatis argu-
mentum euidens illud est. Viros longe diutius in generando perseuerare,q̃ in pariendo mulieres.
Nam vis eadem in frigidiore corpore extinguitur celerius,in calidiore amplius producitur. Qꝫ
si frigus aeris tolerabilius ferunt,q̃ viri,facit id ingenitũ frigus, Similibus em̃ similia gaudēt. Pro
inde minus mirum,muliebrem barbam,vt monstrificam,meticulosi alicuius ingruentis dirũ ha
beri præsagium. Quin & simplex vulgus nostrum Adagium sibi parte ista nō inscite,neq; inele-
ganter effinxit,fœminā barbitio obseptam eminus salutandā esse,vsurpans. Medicæ tamen do-
ctrinæ dogma est,ab Aristotele comprobatum,subsistente menstruorũ,quę Gynæcea vocant,&
καταμήνια, id est Catamenia,redundantia,necnon seminis,mulieribus quandoq; barbam cōtin
gere. Quod in viduis castitate pręsignibus se vidisse, Auicēnę interpres scriptum reliquit. Sed &
princeps testatum voluit Tertii vicesima prima,tractatu tertio. Cap. item vicesimo sexto. In hac
vero barbitii mentione illud obiter enotasse,nil puto obfuerit,inoleuisse patriũ quandoq; in Cre
ta morem,vt barbam,& capillos Magistratus summitterent. Proinde,cum ab Appio proconsu-
le,cum quo in Cretam Sabinus iuerat,in theatro Græci postulare institissent,vt Sabinus maxi-
mum magistratum gereret,surrexit Sabinus,& silentio manu facto,hunc magistratũ inquit,ego
Romæ bis gessi,bis enim reus causam dixerat. Gręci non intellexerunt,sed interpretati petebant,
vt illũ honorem Sabinus tertio gereret. Id obiter item subnotarim,in historiis legi quandoq; Ber-

beri. Id vero ad barbam facit nihil. Est autem Indorum vocabulum, quo Margaritiferũ Ostreum illi significant. Sicuti auctor Eustathius est, meminit etiam Athenæus. Et quoniam a Pallade orsi sumus, in eandem desinamus, cuius in templo apud Sicyonios ad portam, quæ dicitur Sacra, structo Epopei conditoris visebatur monumentum, & in propinquo Dei, quos ἀποτροπαίους dicunt. Apud quos omnia fiunt, quæ facienda Græci arbitrantur ad mala aueruncanda, id est εἰς ἀποτροπὴν κακῶν. Fuit apud Argiuos Palladis sacellum ὀξυδερκοῦς a Diomede structum, ꝙ ei apud Ilium bellanti tenebras, caliginemq; ab oculis detersisset Dea. Est apud Eleos Pallados sacellum μητρὸς cognomento, quoniam quandoq; deficiente iuuenum turba, Deam cõprecatę mulieres sint, simulac cum viris congressæ forent, conciperẽt. Voti compotes, regionem insuper vocabulo gentis patrio, βαδὺ nuncuparunt, ac fluuium βαδὺ aquam.

Quot exigantur ad videndi rationem. De Diaphano, & lumine. Cur Sol mundi oculus.
Caput. XXII.

MVlta inquit Priscianus Lydus in Theophrasti enarratione de sensu, in visu varietas accidit, Siquidem videtur extra prodire, propterea ꝙ circa sensibile agit extra locatum. Quin etiam aliquid a re videnda suscipere, quia videlicet illinc aliquid patiatur. Iam vero Diaphanũ, atq; medium traiicere videt̃ vtrinq;, tanq̃ & perficiens lumine, & commensurationem exhibẽs interuallo. Certe obiectum sensibile nimis materiam resipit. At sensus spiritalis admodum est, Itaq; per se haudquaq̃ coire queant ad sentiendi actum perficiendum, sed opus est medio quodam velut spiritali, quod inuicem ista conciliet. Hoc quidem circa omnem Sensum species quædam est. Circa visum vero, tanq̃ excellẽtissimum, vltra speciem opus est Diaphano insuper, atq; lumine, quibus materiale prorsus spiritali accommodetur. Putat Priscianus idem Iamblichum secutus, sicuti Iulianus quoq; in libro de Sole, Diaphanum esse nõ in Aethere solũ, Igne, Aere, Aqua, Vitris, sed & in terra ipsa, compositisq; corporib⁹ omnibus, id quod alibi quoq; attigisse me sum memor. Ait Iulianus ex Phœnicum & Iamblichi doctrina, lumen esse purum actum ab actu diuinæ intelligentiæ per cũcta porrectum. Diaphanum vero actus eiusmodi esse vehiculũ & id quidem incorporeum, neq; permixtum corporeis qualitatibus, q̃uis per ea diffusũ omnia. Idem significat extensum per omnia lumen a Platone de Rep. Libro decimo positum. Visibilia per primum visibile, id est Lumen, visibilia fiunt. Ideoq; & visus omnes per primum visum. Quoniã vero quæ hic diiuncta sunt, apud superos sunt vnita, coniectare possumus, idem esse primum visibile, primumq; visum, id est præcipue solis lumen. Quo argumento videtur Orpheus oculum mundi Solem vocasse.

Igneum splendorem inesse oculis quo modo probẽt Platonici. Item qua ratione fiat visus ex Platonis doctrina. Caput. XXIII.

POrro sicuti Cor mundi Sol suo ambitu lumen, perq; lumen virtutes suas inferioribus affundit, ratione compari in corporibus nostris cor motu suo quodã perenni proximum sibi sanguinem agitans, ex eo spiritus in totum corpus, per ꝗ illos luminum scintillas membris insinuat, singulis quidẽ, sed oculis vel maxime, ad surrectas vtiq;, ac prominẽtes corporis partes, spiritu leuitate insigni scandente pręcipue, eiusq; lumine per oculos inde, q persipicui sunt, atq; omniũ partium nitidissimi, vberius promicante. Inesse vero cerebro & oculis lumen aliquod, etiamsi exiguum, animalia multa, quæ noctu vident, argumento esse possunt, quando in tenebris eorum coruscant oculi. Sed & quodam modo contortis oculis, circulũ quendã lucidum intus plane intuemur. Quin & Plinii monumentis testatissimũ est, Tiberio Cęsari eam fuisse oculorum naturam, vt expergefactus noctu paulisper haud alio modo, q̃ luce clara cõtueretur omnia paulatim tenebris sese obducentibus. Id ipsum & mihi quandoq; obtigisse, Deo teste, nõ mentior. Augeæ micãtes oculos celebrat Apollonii interpres. Sed & grãmatici nostri Glaucos dici equos interpretantur felineis oculis, id est quodam splendore perfusis. Augusto adeo enitescebant, vt si intentius aliquem esset intuitus, cogeretur is, ceu splendoris nimietate caligaret, vultum submittere. Sed in Timæo item Plato visus rationem expositurus, Ignis inquit, illius, qui non vrit quidẽ sed illuminando suauiter diem inuehit mundo, participes oculorum orbes Dii fecerunt. Intimũ siquidem nostri corporis ignem huius ignis germanum, syncerumq; per oculos emanare voluerunt. Itaq;, cum diurnum lumen applicat se visus radio, tunc ea duo inter se similia concurrentia atq; commixta, quo oculorum acies diriguntur, ibi in vnius iam domestici corporis cohærẽt spe

ciem vbicunq; videlicet tam intimi,q̃ externi luminis fit concursus. Totum igitur hoc propter similitudinem,passionem eandem sortitum,cum quid aliud tangit,vel ipsum ab alio tangitur,motum huiusmodi ad corpus omne,perq; id ad animam vsq; diffundẽs sensum efficit,qui Visus vocatur. At postq̃ in noctem discesserit cognatus ignis, visionis euanescit radius. Nam in aerem sibi dissimilem erumpens permutatur,atq; extinguitur,cum nullam habeat cum proximo aere,vt pote ignis splendore carente,naturæ communionem,idcirco videre desinit,somnumq; inducit.

Aristotelis rationes aduersus Platonis de Visu placita. Caput. XXIIII.

ARistoteles vero in Commentatione,quę de Sensu est,ac sensili,gradum parans ad diluendam Platonis sententiam,veteres philosophos scribit,de sensibus aliqua tradere orsos,ex elementari ratione,cuiusmodi sensoria forent, esse scrutatos. Quoniam,vti primo de anima disputatum latius est,simile a simili arbitrabantur percipi. Ex quo animam quoq; de principiorum comminiscebãt natura,vt hoc nomine omnium cognitionem consequi posset,vt quæ conformis foret omnibus,siquidem communicare in principiis omnia. Cõsimili porro ratione,quoniam sensus corporea item percipiant omnia,eorum modum elementis attribuere adorti sunt. Ac terræ tactum omnino assignarunt,Gustum vero aquæ,quia per humecta sentiatur sapor. Aeri autem auditum,Visum postremo igni. Quia vero fit inter aerem,& aquam quoddam medium,aere quidem densius,aqua vero tenuius,quod vaporis,aut fumi nomine intelligi voluere,Odoratus sensorium illi ascribendum putauere,quoniam ex fumida quadam euaporatione sentiatur odor. Quo autem potissimum argumento esse ignis participem oculum,putarint Platonici,inde arbitratur Aristoteles factum,quia,vt pauloante commeminimus,rationem minus peruiderint,cur oculo compresso,ac moto vehementius,promi ex eo videatur igneum quippiam,præcipue si forinsecus obtendantur tenebræ. Cæterum non ignis ratione contingere hoc ipse putat,sed quoniã quicquid abũde leuigatum,detersumq; politius est,ex suæ naturę proprietate quendam habere fulgorem animaduertitur,non eiusmodi tamen,qui medium actu lucidum valeat efficere. Proinde,cum nigricans in oculi meditullio perpolitum maxime sit,mirum nihil sit,si & nitorem contineat corporum eiusmodi affinem. Sed vndenam fieri astruemus,q; si celerius agitetur oculus,fulgorem percipit,si vero quiescat,non ita? Respondet philosophus idem,hoc ideo obuenire,quia præceleri motu oculi,qđ vnum,simplexq; est,euadat quodammodo duplum. Vnum siquidem,ac idem subiectum est,Pupilla videns,ac fulgens,quatenus vero splẽdescit,foras nitorem promit,quatenus videndi facultatem habet,illum percipit,ac cognoscit,veluti forinsecus illabatur. Nam,vbi celerius mouetur oculus,nigricans ad exteriorem transfertur locum,in quem pupilla fulgorem emiserat prius,q̃ omnino deficiat is,excipitq; perinde ac extrinsecus illatum,quo fit,vt aliud censeatur,qđ videt,aliud,qđ videtur. At si tardior fuerit motus,euanescit prius coruscatio,q̃ illuc delabatur pupilla,vbi excipere queat. In tenebris vero ista pręcipue fieri,illa ratio est,quoniam luminis copia leuigatorum corporum splẽdorem tenuem admodum atq; exiguum absorbet quodammodo,cogitq; euanidum fieri. Quod autem vna cum Empedocle tradit Plato,effici visum per luminis ab oculo emissionem,perinde ac a lucerna,id esse omnino vanum,autumat philosophus,quando si ita foret,deberemus etiam in tenebris vti oculis,radio inde promicante ad medium illustrandum idoneo. Verum quod infert Plato,restingui radium offensantibus tenebris,vanius multo est. Quæ enim extinctio esse luminis potest? extinguitur siquidem humido aut frigido calidum,& siccum,vt in prunis visimus,& flamma,sed neutrum in lumine recognoscimus. Quod si est,ac ob debilitatem latet nos,interdiu claritatis excellentia perire debuerat, aut in aqua,vel item in glacie. Quippe ignita corpora hæc omnino patiuntur,sed in oculorum lumine nil prorsus eiusmodi fit,inde coniectatio certa,Platonicam rationem minus veritate subnixam ruere.

Aristotelis sententia de Visus ratione. Item quid Dieche,& quid Diosmos,ac Diagonios linea. Caput. XXV.

CAeterum quid de ratione videndi sentiat Aristoteles ipse,iam ex interpretatione Themistii secũdo de Anima promere aggrediar. Plane inquit,Colorem esse ea natura,vt actu perspicuum moueat,illud indicio esse vel firmissimo potest,q; colores vehementer prope admoti neq; videri,neq; internosci queunt. Mouet ergo color perspicuum aerem,Aer ad vsq; oculum continenter pertensus aspectum mouet,& vulnerat. Q2 si nullus esset vsus intersiti Aeris,per quem

color veheretur ad sensum, summa ratio esset, quamobrem colores quanto propius accederẽt, im minerentq; oculis, eo clarius, & exquisitius cernerentur. Proinde perperam Democritus censu it, qui diceret, Si inane esset hoc omne, per quod cernimus, spatiũ, fore, vt acrius, & probius oĩa viderentur, quod prorsus impossibile est. Nam obtutus passo quadãtenus, & affecto sensu contingit, nõ quidẽ a colore, qui cernitur, alioqui impositus, & adiunctus pupillæ præsentiretur, sed qđ reliquum est, ab aere illo, & perspicuo, qđ interpatet. Quamobrem nedum acutius, sed nihil omnino videri posset in vacuo, quia nihil in eo intermedium haberetur, quod primo ipsum affectũ, tum deinde ipsum oculorum sensum afficeret. Idem in sono, idem in odore cõtingit. Neuter attactu sensum exercet, sed per medium aerem, a quo subinde sensum impellũt. Sed qua strepitus ad auditum prouehitur, quidam Aristotelici interpretes Diechen appellarũt, quasi Personiam dixeris, qua vero odores, Diosmon, ac si Perolatiam vocaris, q̃ veterinæ sint, ac vehiculares odoris, ac soni. Diagonios vero linea intelligitur Vitruuio ab angulo ad angulum perducta. Et libro quarto in capituli Corinthii ratione, Abaci inquit, latitudo ita habeat rationem, vt quanta fuerit altitudo, bis tanta sit Diagonios ab angulo ad angulum. Verum, nequid dissimulem, auctor quidem Prospectiuæ Aristotelis dogma insecutus, Mathematicos scribit, statuentes, visum fieri per radios ab oculo promicantes, inaniter conari. Sed enim Alchindus de aspectibus, omnino docet aliud. Et magnus auctor Augustinus innuere videtur, animæ potentiam in oculo aliquid efficere, qđ a sapientiæ studiosis necdum sit peruestigatum. Alioqui & qui Platonem euertere conniuntur, quandam ab oculo radiorum effusionẽ admittunt plane, qua videndi perficiatur ratio, animaliũ argumẽto, quę ita oculorum nitore medium illustrant, vt colorũ perceptio nõ lateat ea.

Cur quædam collucere in tenebris videantur. Miracula quorundam ex se lumen fundentium. Caput. XXVI.

SOsigenes Alexandri præceptor tertio volumine de visu, rationem afferre conatus est, quamobrem aliqua collucere in tenebris videantur. Flammulẽta, inquit, hæc quadãtenus naturam ætheris, & quinti elementi participant, ea cognatione fieri, vt admotum sibi aerem, aut perspicuũ aliud corpus illuminent. Q; autem id maxime noctibus faciant, rationem esse, quia tum maius lumen absit. Alioqui euenire interdiu, vt exiguum eorũ lumẽ quasi exolescat, & offundatur in magno. Noctu ergo cum refulgent, aerem proximũ, & circunfusum leuiter sublustrant, non ita, vt alia item possint videri, sed vt sola se vendicent a tenebris. Atq; hoc facit exilitas portionis eius, e qua proficiscitur, manatq; lumen, nam & ipse quoq; ignis, q̃uis splendorem suum latius, & diffusius mittat, adeo, vt afferat etiam alia, tamen, si remotior sit, caligant oculi in cætera, ipse ad conspectum sui vix sufficit. Verum quia in hæc prouecti sumus, non ineptum fuerit, obiter illuc diuertisse. Proditum monumentis est, periculo ingenti circũuentum in India Magnum Alexandrum quodam prælio, concussis armis, visum Barbaris lumen fundere monstro se ante illum ostentante. Tiberii equus ore videbatur flammigare, dignitatis futurę omine prosperrimo. Theoderici pater ex corpore toto scintillas dicit̃ profudisse. Id ipsum & de se prodidit sapiens quidam, ita vt scintillantes flammæ hincinde prosilirent, etiam cum sono.

Cur seminis contingat in sopore profusio, & Arrectio. Cõcubituris officere nuditatem pedũ. Clinopale nudipedalis quæ sit, Item de Nudipedalibus sacris. Caput. XXVII.

COnstans opinio est inter eos, qui naturalium rerum secreta rimantur, & enotatum ab Aristotele, scimus, corpus, quod concubiturum sit, calidum intus, atq; humidum esse debere, cuiusmodi fere per somnum potius contingit, q̃ per vigiliam. Ex quo etiã celeriter, ac sine corporis agitatiõe ὁι ἐξονειρωγμοὶ γίνονται, id est Seminis in quiete fluxus fiunt, quod vigilantibus non citra laborem fere contingit. Simul autem fit, vt & reliquum corpus tale existat, ac pedes item humectiores sint, atq; calidiores. Indicio est, q̃ cum dormimus, pedes obtepescere solẽt, vt qui vna cum internis partibus ita afficiantur. Hinc quoq; amplius innotuisse opinor, cur sit, q̃ in sopore obtumescant genitalia, quod festiuiter salibus suis & Martialis inseruit. Verum nuditas pedum, quam ἀνυποδησίαν vocant, econtrario agit, ξηραίνει γὰρ, καὶ ψύχει, hoc est siccat, atq; refrigerat. Proinde quodammodo impossibile est, aut equidem perdifficile, rem obire veneream, nisi pedibus calidis. Ni forte quis reperiatur, vsq; eo feruentis naturæ, vt pedũ nuditas,

& frigefactio calidū redūdās ad tēperamētū reuocet. Qua ratiōe qdā Portulacā Veneriis cōferre pdidit. Sicuti secūdo Canonis docuit Auicēna. Suppetit & doctrina Hali sup τέχνην Galeni, in signorum tractatu, tradentis, in præferuidis corporibus cū aliis calidi circunstantiis generādi vim dissolui, ac semē prorsus euanescere. Porro ex iis liquet, tū docte, tū non illepide, hebetiorē Veneris vsum, flaccidumq;, etiamsi conatus sit multus, posse dici Clinopalem nudipedalē. Sic enim recte pedum illā intelligimus nuditatē, verbo quidem non efficto nunc a me primum, sed a Tertulliano prius, atq; Hieronymo. Sic enim ab iis sacra nūcupari obseruauimus, quæ colerēt Iudęi nudis pedib9, sacco incubantes, & volutati in cinere, vt ad Paulam idem Hieronymus scribit, ex ritu vanissimo Pharisæorum, primū quoq; cibū lentis accipientes. Iosephus Iudaici belli libro. II. Beronicen scribit reginam, vt deo vota solueret pro salute, Hierosolymas venisse, & pro more patrio hostiis cæsis, capillisq; derasis nudipedem ante tribunal stetisse. In libro temporū ab Eusebio mādatū memorię est, apud Lacedęmonios sacra nudipedalia primū acta, cū regnaret Romę Tullus Hostilius. Sed & in Pythagorę symbolis adnotauimus, Nudis adorandū pedibus, sacrificandumq;.

Austri, & Aquilonis proprietates non indignę relatu. Cur Boreas dicatur Alpinus a Virgilio. Plauti locus expenditur, ex Epidico. Caput. XXVIII.

AQuilonem ventum a vehementissimo, ac præceleri volatu in latinis literis nuncupatum, eleganter ab Hieronymo Scopā viarum appellari aduertimus, tanq̄ difflando perpurget, quicquid temere in viis obiacet, simulq; conuerrat etiam num puluerem. E diuerso austrum ab eodem reperio dici Pincernam pluuiarū, quoniam esse Notum pluuiæ conciliatorem, indicio nomen est, qđ ab humoris ratione ducitur. Q̄q̄ non me fallit, Plutarchum in Platonicis quæstionib9 scribere, inferiorem mundi ordinem dici, Neaten. nam & inferos quandoq; nuncupari νερτέρους, quandoq; etiam ἐνέρους, Atq; inde ductam Noti appellationem, quia spiret κάτωθεν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, hoc est ab infimis, incompertisq;. Simul & poetarum carminibus patet latius, q̄, vt probandum videatur pluribus, nisi q; Hippocratis sententia præteriri nequit, tradentis Aphorismorum tertio, Austros hebetare auditū, caliginē obducere, corpora diffundere, ac pigriora facere, itemq; caput aggrauare. Q; si tempus Aquilonium fuerit, tusses, fauces, aluos duras, difficultates vrinæ, dolores horrificos costarū, & pectorum accidere. Eum vero locum explicans Galenus etiam rationes rimatur. Auster inquit, natura calidus, atq; humidus est, At hęc ex toto caput opplent, proindeq; sensuum opificia admodum madefaciunt, caputq; aggrauāt. porro si neruorū fons, & origo madet, circa ingrediendi ministeria corpora pigriora, tardioraq; redduntur, atq; etiam persentit homo exolutionem. Contra, vbi tempus Aquiloniū est, corpora cōstipatiora, contentiora, mobilioraq;, & ad audiendum purgatiora euadunt, fauces tamen durę efficiuntur p Aquilonios cœli habitus, quia arescunt, refrigescuntq;, nec secus ficciora aluus deiicit, ob temperamenti conditionem, in habitum tendentem ficciorem, de qua corpus reficcatū vniuersum esculentorum humorem ad sese impensius trahit. difficultates præterea Vrinę accidunt ob vesicæ noxam, quam traxit ex frigiditate per Aquilōnios flatus, nāq; exanguis, & frigida est, ea ipsa Aquilonis frigiditas thoracis dolores cōcinnat. Porro & illud natura comparatum est, vt simus ἐν τοῖς βορείοις βρωτικώτεροι, ἤ ἐν τοῖς νοτίοις, hoc est, spirantib9 Aquilonibus cibi auidiores simus, q̄ austris. Aquilones enim frigidiores sunt, frigidum vero concoctionem adiuuat, eo q; per accidens Antiperistasin efficiat, vt ex octauo physicorum manifestum est, ac calorem corroboret interaneum cum humido, vnde perficitur digestio. Id tamen parte hac obseruandum, ita experientia magistra sapientibus compertum, si frigiditas nimia fuerit, eam ad intima corporis penetrare, vnde conficiendi imbecillitas enascatur. Inter Macrobii vero placita & illud est ex natura lium secundo, Ventum, qui per meridianum ad nos cardinem peruenit, id est Austrum, ita in origine sua gelidum esse, vt apud nos commendabilis est blando rigore Septentrio. Sed quia p flammam torridæ Zonæ, ad nos commeat, admixtus igni calescit, & qui incipit frigidus, peruenit calidus. Neq; enim vel ratio, vel natura pateretur, vt ex duobus æquo pressis rigore cardinibus, dissimili tactu flatus emitterentur. Nec dubium est, nostrum quoq; Septentrionem ad illos, qui australi adiacent, propter eandem rationem calidum peruenire, & austrum corporib9 eorum genuino auræ suæ rigore blandiri. Peripateticis tamen ἀτοπώτερον, id est absurdius videtur, per κατακεκαυμένην, id est perustam mundi portionem pmeare vētū. Quęrat hic forte quispiam, ecquid expressius, doctiusq; in medium pmamus, Quid ita eminentissimus poeta, Aeneidos quarto, Bo-

ream dixerit Alpinū? Inuenio apud auctores, Posidonium, & Protarchum literis prodidisse, Rhiæos, & Alpes eosdem dici montes, qui ab Hyperboreis incolantur, qđ in cōmētario etiā de reb⁹ iis prodidit Stephanus, a quo & illud traditur, Hellanicum ὑπερβορείους scribere cū diphthongo in penultima. Ipse, ac plerięß alii citra diphthongū, malunt. Vltra Rhipæos vero, a quibus spiret Aquilo, statuuntur Hyperborei, ad extimum mare. Carmen Virg. hoc est.

Ac velut annosam valido cum robore quercum
Alpini Boreæ nunc hinc, nunc flatibus illinc
Eruere inter se certant.

Porro quia ex Hippocratis, & Galeni adstruximus doctrina, Austrum hebetare auditum, & stupidum quadantenus hominem facere, ad id arbitror Plautinum allusisse Periphanem, cui Epidici dolis, versutiisq; sublitum probe os fuerat, in fidicina, quā suam putarat filiā, mox animaduersa fraude, ac dolens se tam hebeti fuisse iudicatu, vt rem nunq̄, vt erat, animaduertere potuerit, perinde ac obsurduisset, oculisq; offusa caligo foret, in ea prorumpit verba, Perii, Austrum perculi. q̄q̄ sunt, qui perculi legere malint, ex parœmia, qua significatur quis operam lusisse.

Capillorum in homine ratio. Gentium ritus in iis. Mollitiei taxatio. Pepones qui sint. Caput. XXIX.

Hominem inter cūcta animātia maxime piloso esse capite, ipsius indicio rei nullis argumentis constat. Sed & prioribus tamen obseruatum, ac traditum monumentis est. Cuius causam tum ad necessitatem, tum ad præsidii rationē esse referendam, auctor Aristoteles est. Necessitas vero inde patet, propter Cerebri humiditatem, καὶ διὰ τὰς ῥαφὰς, id est & propter commissuras caluæ, nā vbi plurimum humoris, calorisq; est, ibidem ortum pilorum esse copiosum, necesse est. Adiumenti autem ratio est, vt frequētia pili caput operiens defendat a nimio frigore, & calore. Cum enim Cerebrum hominis proportiōe maximum, & humidissimū sit, maximam etiā tutelam desyderat. Res, nanq; humidissima quęq; & referuescere, & refrigescere maxime idonea est, quæ aūt contra se habet, hæc minus affici potest. Adiiciūt & ornatū auctores post Aristotelem grauissimi, qui sit velut in ædificii culmine, nec in orbem coactus, aut in pilei figuram teres factus, ne quibusdam partibus nudis, esset informis. Sed alibi infusus, alibi retractus pro cuiuslibet loci decentia, speciē miri ostētat decoris. Proinde memorię traditur, Charilaū interrogatum cur comam nutriret, Respondisse, quoniam ex omni ornatu hic pulchrior foret, venustiorq;, ac sumptus minimi, id est, vt græce dicā, ἀδαπανώτατος. Quamobrem & Silius Italicus in laudibus Scipionis ita sibi canendum censuit.

Martia frons, facilesq; comæ, nec pone, retroq;
Cæsaries breuior.

Cæterum & Lycurgū scimus, Ciues insuefecisse, comā nutrire, quoniā pulchros quidem decētiores redderet, τοὺς δὲ αἰσχροὺς φοβερωτέρους, deformes vero terribiliores, ac magis formidabiles. Sed & in græcis omnibus id accipit Eustathi⁹, vbi Homerus, καρηκομόωντας dicit Achæos, nam inquit, etiam iubati Leones, insuper & Tigres terribiliores visuntur cęteris eo exutis ornamento. Adiicit in primo rhetorico Aristoteles, id videri libertatis argumētum. Nec enim comantem facile est, ἔργον ποιεῖν θητικὸν, id est seruile opus subire, aut illiberalem admittere artem. Liberi nāq; esse hominis, μὴ πρὸς ἄλλον ζῆν, id est non ex alterius arbitrio pendere. Rufam comam, & in nodum coactam, summi apud Germanos decoris fuisse, scribit Seneca, proinde Martialis epigrammatum primo,

Crinibus in nodum tortis venere Sicambri.

Capillorum item longitudine oblectatos Hispanos, testatur epigrammate doctissimus Catullus. Sed & Martialis idem, Hispanis ego contumax capillis. Verum, vt auctor item Seneca est, Crinē sibi sine vllo artifice formosi quatiebant, non aliter, q̄ iubam generosa animalia. Mox vt in aliis, ita & parte ista, pessum euntibus vitæ pretiis, abiit tota res in turpem, effœminatamq; mollitiem, nec specula modo totis paria corporibus auro, argentoq; cælata sunt, deinde etiam adornata gēmis, sed cœptum a Trosulis, & molliculis succidere comam variis locis, in gradusq; formare, vt Cincinnatuli sint, & Comatuli, quales ferme fieri produnt, qui Pleiadibus nascūtur oriētibus. Quam Comæ rationem, & numerum Epigrammaticus Poeta Epaphæresin vocauit, cū ita scribit.

Expingitq; cutem, facitq; longam

Detonsis Epaphæresin capillis.

Hinc datum Curetibus nomẽ, ꝗ mollium ritu puellarum comam fouerent, nec succiderent, vt putat Aeschylus. Hinc fracta cẽsorie apud Senecam castigatur coma, hinc & annuli in eadẽ amarulente increpiti, ex quo & Martialis,

Vnus de toto peccauerat orbe comarum

Annulus, incerta vix bene fixus acu. Quo modo excandescunt inqt, Seneca, siqd ex iuba sua decisum est, Siquid extra ordinẽ iacuit, nisi omnia in annulos suos reciderũt? Hos tu otiosos vocas, inter pectinem, speculũq; occupatos? Sed quoniam hoc genus nugæ, & accersitæ commendationes non corpus ornant, qđ illi opinantur, sed mentem detegũt, hinc scitum, vt a Synesio accepimus, natum adagium est. Nullus comatus, qui idem non sit Cinædus. Nam & M. Tullius in Catilinam libro secundo, Capillo pexo nitidos censorie subnotauit. Extat Antonini Imperatoris præclara ad hoc ipsum sententia, qui fuit philosophi filius, vti apud Philostratum legimus, cum Philiscum Sophistam incesseret, Coma inquit, virum, Rhetorem indicat vox. Illud non omnino ab instituta ratione dissitum, fractos, exolutosq;, ac molliculos per ignominiam dici Peponas, tralatione honesta a fructibus, qui iam permaturuerint. Nam fructus omnes iam percocti vocantur Pepones, inde est μαλθακωτέρα πέπονος σύκου μοι γέγονας, id est mollior mihi euasisti fico matura. Apud Aeschylum legimus, ἀνὴρ δ᾽ ἐκεῖνος ἦν πεπαίτερος μόρων, id est vir ille moris erat maturior, Apud quosdam Pepones dicuntur quasi pephones, nam Dores digna cæde pᵽtrantes vocant Phonos, propterea Peponem etiam generosum interpretantur. Pepon deniq; amica interdũ vox est, vt in Apollonii argonauticis liquet, ὦ πέπον, id est o dulcissime, amicissime, qđ adnotarũt Scholiastę, & exposuit apud Homerum Eustathius. Extat id verbum tã masculino, ꝗ̃ neutro enũciatum genere. Ponticos legimus quosdam ad solis exortum vergentes, Apios (pyri id est genꝰ) & Cydonea mala pene iam putrescentia, ac iocinoris ꝓferentia colorem, esui tamen nõ inepta, nũcupare Pepona. Inter Horæa id est ὡραῖα recensetur ab Aeginita Paulo Pepon, quẽ cacochymon esse ait, id est succi mali, frigidum præterea, humectumq;, Choleram inducere, id est χολέραν, indigestum. Efficit ea omnia μηλοπέπων quoq;, sed minus.

Masculæ veneris institutor primus. De Orpheo, & Orpheotelestis. Plutarchi locus asseritur, Necnon Aristotelis. Cretensium in marium concubitu, & gentium aliarum mores.

Caput. XXX.

QVoniam vero de Cinædis facta mentio est, sunt qui scribant, Orpheum Thraca principem omnium tanti sceleris, & libidinis detestandæ repertorem fuisse. Qđ & Ouidius post frequentia Græcorũ monumenta carminibus inseruit.

Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem

In teneros transferre mares, citraq; iuuentam

Aetatis breue ver, & primos carpere flores.

Eius tamen caput Philostratus scribit, in Lesbo dedisse oracula, præsertim gręcis, Troiam non posse capi absq; sagittis Herculis. Quin & Persarum reges, & Babylonię in Lesbũ ad scitanda oracula oratores plerunq; misisse, & imprimis Cyrum, cui Orpheum cõsulẽti de exitu suo, sic ferme responsum proditur, τὰ ἐμὰ ὦ Κῦρε σά, quasi dictaret, ꝗ̃ ipse sum passus, in te quoq; sunt recasura. Tanta erat illorum temporum cæcitas, tantum rationalis naturæ nubilũ, adeo immundissimi, ac nequissimi spiritus ad libidinem mortalibus illudebãt. Spurcissimæ rei auctor post mortem diuinitatis opinionem est assecutus. Nam erant & qui Orphicis initiarẽtur sacris. Meminit eorum historia secunda Herodotus, & de natura deorum tertio M. Tullius. Sed ea inquit, Dionysio quarto confici putantur. Vnde Orpheotelestæ nuncupati, qui initiandi auctores erant, quiq; felicitatem certissimam pollicebantur post obitum. Id cum Philippus quidam Orpheotelestes & ipse, verum summe inops, amplius prædicaret, dixit Leontychidas Spartanus, o fatue quin statim moreris luctui, & miserię finem impositurus? Commonẽdi vero hac parte sunt Apophthegmatum Plutarchi studiosi, eius libri interpretem egregie halucinatum, quando tenebrarum initiatorem trãstulit. Quippe, vt videtur, Orphnæotelestem legebat, quæ id plane vox indicat, sed emaculati codices Orpheotelestem preferunt, & ita esse scribendum, dictat ratio. Sũt tamen qui Thamyram primum flagitiosis puerorum amoribus, ac præposteri concubitus fœditate pollutum, cum cœpisset efflictim deperire Hymeneum Calliopes, & Magnetis filium. Alii Thaloni Cretensi inauspicatæ rei initia contribuunt, qui Rhadamanthum adamarit. Atq; hinc

in Græcos alios propagatum scelus, etiam Timæus scribit. Qđ vt non videatur dissimile veri, Aristoteles facit, a quo proditum legimus, lata quoq; lege passim in Creta permitti masculam Venerem. Qđ nequis a me fingi putet, tanti philosophi verba subiiciam, eo quidem libentius, q̄ ea zelo, vt arbitror, Christianæ Veritatis interpres facere latina neglexit, πρὸς δὲ τὴν ὀλιγοσιτίαν, ὡς ὠφέλιμον, πολλὰ πεφιλοσόφηκεν ὁ νομοθέτης, καὶ πρὸς τὴν διάζευξιν τῶν γυναικῶν, ἵνα μὴ πολυτεκνῶσι, τὴν πρὸς τοὺς ἄῤῥενας ποιήσας ὁμιλίαν. Hoc est, ad cibi autem temperantiã, veluti perutilem, multa Legislator sapiẽter, ac studiose constituit, & de mulierum diuortiis, siquidem ne superfluam parerent multitudinem, cum masculis induxit concubitum. Quæ cum ita sint, audet tamen Strabo libro decimo, Cretam asserere, vniuersarum gentium consensu, priscis temporibus optimis fuisse institutam legibus, earumq; æmulos, ac sectatores fuisse Græcorum optimos, atq; primarios, imprimis vero Lacedæmonios. Qđ in legibus quoq; Plato confirmat. Cæterum de aliis exactiorem peragere censuram, nunc non est consilium. In hac vtiq; parte non recte habuisse Cretensium mores, quis est, qui nesciat? Nec dici potest, ignoratum a Strabone ritũ hũc turpissimum, cum de eo ipso multa verba faciat, Amasium qdem κλεινὸν. i. illustrem, Amantem vero Philæthora, hoc est ardentem appellatum in ea insula prodens. Traditum quoq; ab Athenæo est, Cretenses præcipue, ac in Euboea Chalcidenses vsq; ad stuporem τὰ παιδικὰ, id est pueriles amplexari amores. Sed & Ganymedem non ab Ioue raptum Echemenes scribit, verum a Minoe, Chalcidenses apud se ab Ioue raptum prædicant, in loco, quem Harpagium vocãt, vbi & suc crescant copiosius Myrti præcellentes. Iam & amore Thesei obretitus Minos, susceptas ex nece filii cum Atheniensibus inimicitias grate deposuisse fertur, insuperq; illi Phædram concessisse filiã Sunt qui tantę fœditatis initia non a Cretensibus omnino propagata scribãt, sed a Laio, qui hospitio a Pelope exceptus Chrysippum eius filium ita adamarit, vt secum raperet Thebas, etiamsi nõ me fallit, ab Ioue id perpetratum, Praxillam Sicyoniam scribere. Ab amoribus hoc genus ĩ pueros Sophocli, atq; Aeschylo in Theatra etiamnum productis, Tragoediam nonnulli Pæderasten nuncupare, sibi permisere. Idem porro auctor nobis Aristoteles est, fœminis fere obnoxias esse militares, bellicosasq; gentes præter Celtas, quorum intemperantiam nec tacuit Athenęus, & siqui alii masculorum coitum palam receperunt. Proinde non absone prorsum fabulator primus Martem videtur Veneri coniunxisse, ἢ γὰρ πρὸς τὴν τῶν ἀῤῥένων ὁμιλίαν, ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν φαίνονται κατακώχιμοι πάντες οἱ τοιοῦτοι, vel enim ad muliebrem concubitum, aut in masculam venerem procliues eiuscemodi homines comperiuntur. Suppetit nobis Græcorum astipulatio, qui exemplis Romanam efferre grauitatem non cessant, &, vt ipsorum verbis vtar, τὸ μισοπόνηρον καὶ πρὸς τοὺς παραβαίνοντας τὰ κοινὰ, καὶ νόμιμα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀμείλικτον. Senatus eiusdem seueritatem in sugillanda peruicaci Capitolini lasciuia, a quo M. Marcelli fili⁹ de stupro fuerat compellatus, norunt omnes, quibus Plutarchi monumenta quandoq; venerunt in manus. Vt taceam Trebonium pudicæ sanctitatis militem, cui pulcherrimo, & in ætatis flore constituto cum inferre vim pararet Lusius Marii ex sorore nepos, execratus intempestiuam hominis libidinem, in eum cooriens interemit, multis vero apud imperatorem Marium accusantibus, non fuit inficias, perpetratum a se facinus, sed cur fecisset, rationem illi comprobauit. At egregius imperator vinculorum sanguinis sponte oblitus, corollam, quæ strenue præliantibus dari assueuerat, afferri iussit, protinusq; Trebonio imposuit. Sed nec Orsines apud Sagara nobilissimus Satrapes, vt qui a Persarum rege Cyro initia generis duceret, cum Alexandrum, & amicos muneribus amplissime cumulasset, Bagoę Spadoni, qui Alexandrum obsequio corporis deuinxerat sibi, quic q̄ prorsum honoris detulit, Admonitusq; a quibusdam, q̄ Alexandro cordi esset, respondit, Amicos se regis colere, non Scorta, Nec moris esse Persis, mares ducere, qui stupro effœminarent. Auctor tamen Herodotus est, a Græcis didicisse Persas, pueris abuti. In eosdem debacchari solitum Alexandrum, Athenęo item credimus, quando Bagoan, inspectante Theatro vniuerso, etiam sauiari identidem non erubuerit. Eurysthea quoq; fuisse Herculis delitias, vel, vt Græci dicunt, τὰ παιδικὰ, scribit Diotimus, proindeq; certamina obiisse. Thebanos, Elienses, atq; item Cretenses amatores in moralibus execrãt Plutarchus, Atheniensibus collaudatis, & Spartanis, apud quos is exerceretur amor, de quo Euripides.

ἀλλ' ἔστι δή τις ἄλλος ἐν βροτοῖς ἔρως,
ψυχῆς δικαίας, σώφρονός τε καὶ ἀγαθῆς.

Amare siquidem pueros eos, quibus animus probus foret, lege permissum Spartæ. Coire autem cũ illis, turpissimum, perinde atq; non animus, sed corpus amaretur. Qui accusatus foret, tanq̃

ad dedecus congrederetur, is vero per omnem vitam censebatur infamis. Scribit tñ alicubi Plutarchus, Seruum formosum amare, veteribus nõ esse turpe iudicatum, qđ inquit, etiã ex comoediis testatissimum est, Verum a liberis corporib⁹ abstinuisse, honestissimũ esse imprimis habitũ.

Item nonnulla ad idem spectantia. Vnde sit Cinædorum in coitu voluptas. Hircini quoq; odoris ratio. Qui Hirquitalli, & Hirqui, & Tragica facies apud Arist. præter Theodori sententiam. Hermaphroditi.

Caput. XXXI.

ARcesilaum memorię proditum est, & in Symposiacis Plutarchus non omisit, cum mœchos increparet quosdam, atq; intemperantes, dicere consueuisse, nil differre, ante, an retro quis Cinędus foret. Cæterum rectius item fecerimus, si hisce nostris commentationibus Platonis quoq; præceptum ex. VIII. legum inseruerimus, quo philosophus sanctissimus Venerem execrabilem nititur reprimere. Abstinendum, inquit Atheniensis ille hospes, a maribus censeo. Nam qui istis vtuntur, genus hominum dedita opera interficiunt, in lapidem seminantes, vbi radices agere, qđ seritur, nunq̃ poterit. Abstinẽdum quoq; ab agro illo fœminino, vbi semen germina nolit producere. Ciceroni tamen turpitudinem hanc inimiciter Sallustius obiecit, obiecit & Verres, cuius filius cum in ea quoq; re male audiret, Ignorare videris inquit Cicero, decere, filios intra ianuam coarguere. Sed enim quia Cinędulos scimus summa, dum turpiter atteruntur, perfrui voluptate, putamus ne quippiam altioris subesse rationis! Minus fortasse pudicum, aut graue fuerit, iis tam diu immorari, sed meminisse legentes debent, nos nostra hac cõmentandi sedulitate, rerum copiæ imprimis studere, vt spicilegium conficiamus, vt sic dicam, Satyricum, vnde languentibus etiam conciliari possit appetentia. Q; si qua me præterierint, quæ haud parum multa esse, non ambigo, me consoler, Veterum sapientissimos multa scisse, non oĩa. Igitur in literis ita inuenio literatis, tum apud Aristotelem, tum apud alios, Excrementis singulis locum esse a natura constitutum, destinatumq;, in quem decretorie, ac naturę vi secerni debeant. Solicitata vero natura, spiritus excurrens tumorem admouet, excrementumq; vna extrudere solet. Nam vt prima primi Auicenna quoq; perdocet, spiritus expulsionem iuuat, vt vrinam in vesicam, Cibum consumptum in aluum naturæ deduci placuit. His autem proxime genituram quoq; in testes, & penem deferri, constitutum est. Quibus itaq; meatus habitu suo naturali priuãtur, vel quia occæcati sunt, qui ad penem tendant, Qđ Spadonibus, hisq; similibus euenit, vel etiam aliis de causis, iis talis humor in sedem confluit. Quippe qui hac etiam transmeare soleat. Quã rẽ eius loci contractio in coeũdo, & partium sedi appositarum consumptio indicãt. Qui si admodum semine genitali abundant, excrementum illud large in eum locum se colligit. Itaq; cum excitata cupiditas est, attritum pars ea desyderat, in quã confluit excrementum. Cum enim libido commota est, spiritus eodem concurrit: & genus id excrementi confluit, quo secedere natum est, & si tenue, spiritosumq; est, cum diflatum id fuerit, requiescunt, Vt pueris, & adolescentibus interdum, nullo secreto humore, cessare tentigines solent. Sed si crassum, corpulẽtumq; est, nisi extruso, quiescere nequeunt. Quorum vero natura mollis est, & fœminea, ita hi constant, vt genitura vľ nulla, vel minima eo veniat, quo illorum secernitur, qui prędití natura integra sunt, sed se in partem sedis diuertat. qđ propterea euenit, quia præter naturæ normam constiterunt. Cum enim mares crearentur, ita degenerarunt, vt partem virilem mancam, atq; oblæsam habere cogerentur. Vnde fit, vt insatiabiles etiam sint more mulierum. Quibus itaq; sedem humor ille adiuit, hi pati tantummodo auent, quibus autem in vtranq; partem sese dispertiit, hi & agere, & pati affectant. Sed sunt, quibus item ex consuetudine affectus hic accidat. Egestio vero excrementi genitalis maximam affert oblectationem respectu aliarum euacuationum, quoniam in ea virtus imprimis viget animalis sensitiua, commeatq; per partes sensibilissimas. Accidit præterea in coitu voluptas, inquit primo de animalium generatione Aristoteles, nõ solum propter seminis emissionem, sed etiam spiritus, qđ in pueris palam fit, & sterilib⁹ viris. Iis enim accidit oblectatio tum ex attritu, tum ex spiritus secretione. Qui vero rẽ veneream agũt, aut qui in ætate sunt, q̃ sufficiat Veneri, male olẽt, καὶ τοῦ καλουμένου τράγου ὄζουσιν, hoc est vir⁹ hirci reddunt. Qđ in pueris non fit. Cuius ratio est, quoniam puerorum spiritus, πέττει τὸ ὑγρὸν, καὶ τοὺς ἱδρῶτας id est humorem, sudoremq; concoquere potest, Virorum aũt nequit. Proinde sunt in iis humiditates crudæ, indigestæq;, & ad corruptionem procliues, ideoq; sudores eorũ, & resoluti illinc fu-

mi grauiter olent,neq; enim calor latenter consumit,vt in pueris,sed extrudit potius,& vapores concitat,idq; in alis præcipue,atq; inguinibus.Simul a membris aliis humore redundanti illuc ꝓfluo.Simul quia partes illæ obtectæ plurimum sunt,minusq; exercitatæ.Ab hoc euentu putant eruditi,& Sex.Pomp.docuit cum Censorino,pueros dici Hirquitallos,vbi primum ad virilitatem accedunt,fitq; venereorum appetentia opportuna , ex hircorum libidine , aut odoris insuauitate,quem nunc Tragum vocant,nunc Hircum,aut,vt Catullus,Caprũ.At quoniam præpingues hirci minus fœcundi sunt,inde cum vites non ferunt,dicunt τραγᾶν,id est hircescere.Porro,quia contrudit libido oculos in angulorum angustias,quos vocant Hirquos, auctore Suetonio,in vitiis corporalibus,inde a Virgilio scriptum volunt,Transuersa tuentibus hirquis. Alii hircis defendunt,quoniam id animal oculos habeat ad nares conuersos,Proindeq; apud Aristotelem,τὰ τραγικὰ πρόσωπα,non laruas interpretamur,qđ fecit Theodorus,sed tragicas facies ad hanc hircorum naturam referentes,quoniam Tragœdorum ꝑsonæ nihil minus,q̃ oculos ad nares valeant inflectere.Quoniam vero in coitus ratione versamur,subiiciamus de Hermaphroditis non ingrata ex Græcorum cella proma.Scribit ergo Leonides,eorum quatuor videri species, ac in hominibus quidem tres,in mulieribus vnam.Siquidem in viris quandoq; in Perinæo,quandoq; vero in Oschei meditullio hirsutior se promit pudendi muliebris effigies.Tertius autẽ modus,quo ex Oscheo velut pudendo vrina profundit.In mulierib⁹ vero supra Clitorium in Ephebeo virilis membri positio comperitur.Nec testiculorum abest prominentia infra Colen.

Qui dicantur Officiosi.Item Betæ,necnon Volsi Ludii,& Præcisi.Loca Martialis duo explicata vberius.Quid Sicula,& Sica.Itẽ Seuinus,& Anaphlisti⁹.Itẽ Catadactylic⁹.De Pindari obitu.

Caput.XXXII.

ACherius Orator,cui tanta orationis celeritas affuit,vt & vitium fieret, & bracteata Cæsaris Aug.ad id sententia circũferatur,Acherius noster sufflaminandus est,cum Libertinum reum defenderet,cui obiiciebatur,ꝙ Patroni concubinus fuisset,dixit,Impudicitia in ingenuo crimen est,in seruo necessitas,in liberto officium.Hinc factum Seneca scribit declamationum quarto,vt impudici,& obscœni aliquãdiu Officiosi sint vocitati.Est tamen honesta item vocabuli eius notio,nam pro Milone Cicero labores suos officiosos dicit. At Cynicus Diogenes molles id genus etiam Betæ nomenclatura non absq; felle videtur appellasse.nam cum a quibusdam,vt canis incesseretur,seq; amplius obseruaturos prædicarẽt,ne mordicus ab illo apprehenderentur,Bono animo esse iussit,Neq; enim canibus esse in more vesci betis.Qđ & Augustus,significasse videtur,cum Betizare pro languere posuit,qđ vulgo diceretur Lachanizare.Sed & Catullus,

Languidior tenera cui pendens Sicula Beta,
 Nunq̃ se mediam sustulit ad tunicam.

Qua in parte aduertẽdum obiter,Siculã dici de virilitate,forma deminuta a Sica.Animaduerto & Volsos Ludios recte de Cinædulis posse dici.Quando vt in Magia scribit Apul. Ludii omnes, hoc est Dionysiaci technitæ,siue histriones impudici erãt.Mox inquit,in iuuẽtute saltandis fabulis exossis plane,& eneruis,sed,vt audio,indocta,& rudi mollitia,Negat enim quicq̃ histrionis habuisse,præter impudicitiam.Scribit tamen in doctorũ indagine Marcellus,Pueros depiles,ac glabros,qui in ludis præsultarent,Ludios a Romanis veteribus nuncupatos.Et Appianus Alexandrinus in Libyco triumphi describens pompam,Imperatorum inquit,Lictores præibant purpureis amicti vestibus,tum Citharœdorum,ac tibiarum turba ad Hetruscæ similitudinem pompæ. Hi succincti,coronisq; aureis redimiti,suo quisq; ordine canentes,psallentesq; prodibãt.Hos Ludios appellant.Vt facile crediderim,Hetruscos a Lydis sumpsisse originem.Horum in medio q̃ſpiam talari veste,fimbriis,ac armillis auro splendentibus amictus,gestus varios edebat , risumq; vndiq; ciebat.Cæterum,vt ad rem,velut postliminio redeamus,Cinædus,vt est apud Ameriam, dicitur etiam βαλὰσ,Id qđ eo adnotaui procliuius,quoniam passiua est vox ea linguæ vernaculæ, paulũ modo luxata,sed ita,vt origo diluceat tamen.Badas latine scribitur.Dicit idem hic & καταπύγων,sicut παιδοφθόροσ,puerarius.Nã pudicos amatores ἐραςὰσ vocant,Amatos vero ἐρωμένουσ.Præcisos itẽ id genus muliebria patientium eruditorum quandoq; nuncupat schola.Seneçe id cõprobat auctoritas.Quid porro non ẽ iniquũ,fortes arma sumere,& in castris ꝑnoctare, & pro vallo obligatis stare vulneribus,interim in vrbe securos esse præcisos,& ꝓfessos impudicitiam.Ad qđ Martialis alludens epigrammatum secundo,

Os tibi præcisum, quanto non ipse Latinus
Vilia Panniculi percutit ora sono.

Eum locum interpretatus Domitius, putat a Præciso intestino declinari vocabulum in turpitudinis notione. nam Præcisum, & Omasum duo esse intestina, Mar. auctor est. Ego ex grecę linguę, vt multa, proprietate, atq; imitatione deflecti eius verbi notionem puto. nam id apud eos κόπτειν quandoq; signat, qđ apud nos præcidere, vt apud Aristophanem in Batrachis, κἀκόπτετ' ἐγκεκυφὼσ, id est & præciditur acclinatus, adnotante etiam interprete, id verbum κόπτεται, pronunciari κακεμφάτωσ. Et quia Martiali opem tulimus pro ingenii captu parte hac, commoneamus eius libri studiosos, Poetæ eiusdem sales futuros sapidiores multo, gustumq; amplius lacessituros, si ad Siculam respexeris, quã pauloante ꝑ virili parte capi diximus per diminutionem a Sica, illo epigrammate libri vndecimi.

Inuasit medicus Sica phreneticus Eucli,
Et præcidit Hylam, hic, puto, sanus erat.

Apud eundem Aristophanem Seuinum obseruauimus pro inscensore capi, atq; etiam emasculatore, a verbi gręci proprietate βινεῖν, cuius meminit etiã ad Pętũ Cicero. nã Anaphlystius in eadem Comœdia Masturbatorem innuere videtur, qui fiat sine fœmina maritus, & Thalassionem indicat manibus libidinosis. Quippe ἀναφλᾶν signat τὸ μαλάσειν τὸ αἰδοῖον, id est mollius genitalia tractare. Sed & apud Eupolin in Autolyco, Anaphlasmũ ꝑ Venereis obseruatum, scio. Legimus porro & Catadactylicum de Puerario dici, quoniam Dactylion, id est annulum de Sedis hostiolo pronunciari, frequentissimum apud Græcos est. Sed nos iam ab istis resiliamus, illud adiicientes modo, Pindarum nouem Lyricorum principem, vt Fabio credimus, morte quoq; nobilitatum, siqua turpibus inesse nobilitas potest, nam in gremio dilecti pueri in gymnasio inuentum esse mortuum, Græcorum monumentis testatum est.

Specula cur inuenta. Maronis locus explicatur ex Bucolico ludicro.

Caput. XXXIII.

SOcratē philosophũ scribit Apuleius, Speculo, qđ mirum fortasse videatur, ad morum disciplinam esse vsum. Quippe suasisse discipulis fert, crebro vt semet in speculo contemplarentur, vt qui eorum foret pulchritudine sibi complacitus, procuraret, ne corporis dignitatem morũ dehonestamẽto pollueret. Qui vero minus in se visendam formam inspectasset, minusq; se eo noie commendabilem, nauiter consurgeret, vt virtutis splendore inopiam formæ collustraret, ac ingenio corporis damna rependeret. Seneca quoq; naturalium primo, Specula esse tradit inuẽta, vt homo ipse se nosceret. Multi inquit, ex hoc consequuntur primo sui notitiã, mox & consilium quoddam, Formosus vt vitet infamiam, Deformis, vt sciat, virtutibus redimendũ, quicqd corpori defuerit. Amplius, vt iuuenis flore ætatis admoneret, illud tempus esse discẽdi, & fortia audẽdi. Senex, vt indecora canis deponeret, & de morte aliqd cogitaret, admoueri sibi lineas sentiẽs. Sed & natura, inquit idem Seneca, facultatem vel inopi est impertita seipsum videndi, fons cuiq; perlucidus, aut læue saxũ imaginem reddit. Hinc illud Maronis,

Nuper me in littore vidi,
Cum placidum ventis staret mare.

Hactenus Seneca. Sed in Alcyone Lucianus, Nonne vides inquit, vt superiora sint serenitate conspicua, fluctibus autem sedatum mare, ac tranquillum, ὅμοιον ὥσ εἰπεῖν κατόπτρῳ, id est speculo, vt sic dicam, consimile? Nidulante siquidẽ Alcyone, Alcyonidas quos vocant dies, agit mũdus. Ex quibus est hęc vel pręcipua. Sed & alibi Lucianus idem in Dialogis, quos vocat ἐναλίουσ, id est marinos, colloquentibus Doride, ac Galathea, inibi inquit Doris, Ex petra quapiam, sicubi Flustra sint, acclinata in aquam conspicare teipsam non fere aliud, ꝙ expressius albentem colorem hic vero non laudatur admodum, ni decenter rubens quippiam intermicarit. Cæterum hęc obiter adnotasse volui, vt scirent literarum interiorum candidati, quid aduersus Grammaticorum nugamenta, & promixtas opiniones, nutãtesq;, proferri possit, quos sæpe aduersus Retiarium ferula delectat, & Volsella, vt est apud Varronem, cum gladio pugnare. Sed quo maius subeat ista legendi prolubium, addemus & quæpiam sane haud illepida.

Item de Speculis nonnulla ex mathematicis rationibus.

Caput. XXXIIII.

ARchimedem vero Syracusanum, in omni quidem geometria multum ante alios admirabili subtilitate virum, sed in Speculorum ratione pertractãda vel maxime memorandum, legimus volumine ingenti rimatum acerrime, Cur planis quidem speculis ferme pares obtutus, & imagines videantur, in tumidis vero, & globosis omnia defectiora. At contra in cauis auctiora. Necnõ cur laeua cum dextris permutentur, quando se imago eodem speculo tum recõdat penitus, tum foras exeat. Cur caua specula, si exaduersum soli retineantur, appositum accendant fomitem, qui fiat vti arquus in nubibus. Sed haec interciderunt omnia, ac vel temporum iniuria pleraq; lacessentium, vel priorum incuria nobis erepta persaepe cogunt impingere, vt nõnunq̃ nobilium ingeniorum foetura vel praefocata, vel allisa, ne Stesichori quidem, q̃d dicitur, illa norimus Graecis cantatissima. Verum enimuero tẽpestate nostra extant tamen Optices vestigia aliqua, quibus cum alia docte pr̨ecipi animaduertas, tum illud, Speculorum materiã esse lenitatem, ac partium inoffensam continuitatem, quae meatibus prorsum careat sensui pspicuis, qua ratione lignum, item id genus alia plura minus effici posse specula. Formam vero esse leuigationem, ac perfectam polituram, quo nomine intelligi volunt, omnem aspredinis vtiq; amotionem. Porro, vt exactius visibilia valeat exhibere, necessariam tradunt sensibilis coloris absentiam. Sed curnam in speculo, imbecillis fit imaginum expressio? nempe quia form̨e reflexae debiliores comperiuntur, proinde & debilius offeruntur, ac mouent. Ratio euidens nõ ex spatio solum, a fonte dissito, sed amplius ex obliquatione. Siquidẽ rectitudo lucis cognata progressui est. Id & in aliis naturae conuisimus operibus. Omnis enim motus tanto est fortior, quanto rectior, propterea vigorem obliquitate, ac flexu hebescere, palam fit. Additur illud quoq;, Speculi colorem immisceri reflexae luci, quae fuscior inde effecta faciem aliquo modo maculosam ostentat, infectamve. Latent tñ in ea saepius labeculae ex reflexionis debilitate. Sed & alibi super speculis euigilata nobis q̃piam. Interim illud minime distulerim, Esse, apud Patras in Achaia Cereris templum, & ante id fontem, vbi & μαντεῖον ἀψευδὲς, id est maxime verax oraculum, in iis modo, quae ad morbos spectant, Nam funiculo praetenui speculum in fontem demittunt, ita libratum, vt aquam modo per ambitum leuiter attingat, mox fusis Deae precibus, vsiq; thymiamate in speculum contuent, ac inibi sese ostentat morituri post paulo, aut superfuturi imago aegroti.

De Vesta, & Ignis inextincti ratione, Itemq; de Virginibus. Ouidii, & Papinii loca amplius explicantur. Caput. XXXV.

VEstam Saturni, ac Rheae filiam Diodorus scribit, primamq; domuum structuram excogitasse. At Plato, & Platonem secuti, summo ingenio viri, altius mentis aciem intẽdentes, Vestam Deam accipiunt, Essentiam formarum separatarum, diuinorumq; stabile fundamentum, Ideoq; Vest̨e ante alios deos sacrificare priscos cõsueuisse. Q d̃ in olympici Iouis sacris seruatum, in Heliacorum primo Pausanias scribit. θύουσι δὲ, iquit, ἑστίᾳ μὲν πρώτῃ, δευτέρῳ δὲ ὀλυμπίῳ Διΐ. At libro de dubiis animae secundo Plotinus, Terr̨e animam tum Vestam, tum Cererem dici ab hominibus tradit, quã tamen Plutonẽ quoq; cum Proserpina coeuntem nũcupant pleriq;. Sunt qui Vestae appellatione terram significari putent, eamq; veluti mulierem effingant, tympanũ gestantem, quoniam ventos intra se cõtineat. Q uã rationẽ secuti Romani Vestae templum rotundata struxere forma, in quo & perpetuus seruaretur ignis, imitati terr̨e figuram, quasi Lar, focusq; sit, sed totius mũdi potius, cuius medium Pythagorici putant ignis sedẽ, sicuti in libris de coelo, & mũdo commeminit Aristoteles, Et Larem vocant, ac Monada. Terram vero neq; immobilem, neq; in medio positam globi, sed esse circum ignem in ambitum suspẽsam, quã sententiam Platonem quoq;, cum senior iam foret, secutum esse, memoriae proditũ est. Quin & ab igni, & elemento quinto mundi initia esse ducta, inter Pythagorae placita fuisse, auctor Plutar. est in libro de Philosophorum dogmatibus. Produnt alii, Vestae ideo ignem apponi, q̃ terra inflammationes in sublimi faciat ex seipsa. L. vero Florus etiam sic scribit in Numa. Imprimis focum Vestae virginibus colendum dedit, vt ad simulacrum caelestium Syderum custos imperii flamma vigilaret. Ignis porro inextincti custodes virgines erant, vt putam, & incorruptam ignis substantiam inuiolatis item, integrisq; corporibus, illis commendarent. Siue q̃d sterile, ac infoecundum esset, scite virginitati adiungerent. Nam & in Graecia, vbi perpetuus seruatur ignis, non virgines inquit Plutar. sed coniugio solutae mulieres eiusce rei curam habent. Strabo tamẽ

Libro nono

libro nono, In Saxo inquit, vetustum Mineruæ templum Poliadis surgit, in quo lucis inextinctę Lychnus est, & Virginũ domus, quã Iætinus condidit. Si vero quandoq; interextingueret ignis sicuti Athenis Aristone tyranno, & apud Delphos, templo a Medis incenso, & Romæ tum Mithridatici, tum ciuilis belli temporibus, haudquaq̃ ex altero igne lucernas sacras succẽdere fas erat, sed nouum, & peregrinum elici oportebat, accensa ex sole flamma pura, & immaculata, vasis, quæ Scaphia vocabant, quæ ratione ista sic concinnabantur excauata, vt radiis solaribꝰ hinc inde coniectis in centrum, arida materia apposita, confestim promicaret ignis. Inter nostros vero scriptores sunt, qui tradunt, interextincto igne, virgines verberibus affici solitas a Pontifice. Quibus mos erat, tabulã felicis materiæ tandiu verberare, quousq; exceptũ ignem cribro æneo in ædem virgo ferret. Nec mirũ, Nam sicuti etiam commeminit antiquitatum. II. Dionysius, id Romani præsagium interitus vrbis opinabantur. Qđ vero scitu dignum est, & nostrę religioni consentaneum, Mense Martio quotãnis innouabatur ignis in templo Vestæ, qđ in Fastis canit Ouidius.

Adde, ꝙ arcana fieri nouus ignis in æde.
Dicitur, & vires flamma refecta capit.

Quo in loco notandum id obiter quoq;, arcanam dici ædem, non quia illuc Mares nõ ingrederẽtur, qđ voluit interpres, sed quia, vt Dionysius inquit, præter ignem arcana erant quædam in templo Deæ sacra, quorũ neq; Pontifices cognitionem haberent, neq; virgines. Qđ & Silius carmine comprobat, libro Punicorũ tertio, Et Vestæ secreta feramus. T. porro Liuius ab. V. C. libro quinto in Camilli oratione, Quid inqt, de æternis Vestæ ignibꝰ, signoq;, qđ Imperii pignꝰ custodia eius templi tenet, loquar? Hęc immo accuratius sum cõsectatus, vt intelligeremus amplius illud Papinii ex quarto Syluarum.

Donec troicus ignis, & renatæ
Tarpeius pater intonabit aulæ.

Ignis cultus apud varias gentes. De vsu luminum in nostra religione. Cur homo tantũ vtatur igne. Caput. XXXVI.

QVod vero ad ignis cultũ, & vetustos pertinet ritus, lectũ in Plut. monumentis est. Persis in Gręcia occidione occisis, cõsultantibꝰ respondisse Pythiũ, Ioui, in cuius tutela libertas sit, patriã esse dicandã, nec prius rem diuinam faciendam, q̃ vniuersæ regionis igne extincto, veluti a Barbaris violatus is foret, purũ ex Delphis, velut a cõmunibꝰ Laribus, accẽsum intulissent. Chaldęos quoq; numinis vice ignẽ coluisse, Gręci quidẽ scribũt addita lepida fabella sacerdotis Canopi. Sed, Hieronymus quoq;, & Nicolaus Theologus cõprobãt Geneseos Cap. vndecimo. Vetũ & historia ꝓditum, Dariũ cũ ducibꝰ, ꝓpinquisq; agmina in armis stantiũ circuisse, Solẽ, & Martem, sacrũq;, & æternũ ignẽ cõprecatũ, vt illis dignã vetere memoria, fortitudinẽ inspirarẽt. Legimꝰ & in Græcis illđ itẽ, a Medis, & Assyriis barbaricos cõtribui eiuscemodi elemẽto honores, nõ religiõe vtiq;, sed formidine veriꝰ nocẽtissimę, oĩaq; absumẽtis rei. Scribit Porphyrius, qđ & alibi arbitror, a me relatũ, Diis, q̃ sunt intra cælũ, siue cursu quodãmodo pererrãtibꝰ, siue nõ errãtibus, quorũ ducẽ esse Solẽ primo, deinde Lunã existimãdũ est, cõmode sacrari ignẽ posse, quasi rem cognatã. Sed de nostra itẽ religione vt aliquid hisce nostris laboribꝰ inseramꝰ, per oẽs siquidẽ orientis ecclesias quãdo legendum euãgeliũ est, accẽdũt luminaria, iam sole rutilante, non vtiq; ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitię demonstrandũ. Vnde & virgines illę euangelicæ semper habẽt accẽsas lampades suas, & ad Apostolos dicit, Sint lumbi vestri pręcincti, & lucernę ardẽtes ĩ manibus vestris. Et de Ioanne baptista, Ille erat lucerna ardẽs, & lucens, vt sub typo luminis corporalis illa lux ostendat, de qua in psalterio legimus, Lucerna pedibus meis verbum tuum domine, & lumen semitis meis. Addamus & illud sciẽtissimum, Hominem, quoniam cæleste, atq; immortale animal sit, igne solum vti. Qui nobis in immortalitatis argumẽtũ datus est, quia ignis e cælo est, cuius natura quoniam mobilis est, & sursum nititur, vitæ continet rationem. Cætera vero animalia, cum tota sint mortalia, tantummodo aqua vtuntur, qđ est elementum corporale, atq; terrenum, cuius natura, quia item mobilis est, sed deorsum vergit, figurã mortis ostendit, proinde nec cælum pecudes suspiciunt, neq; religiones sentiũt, quoniam ab his vsus ignis alienus est. De Lampadum ratione in sacris, alibi, opinor commeminimus. Nunc addimus illud quoq;, Cultum apud Græcos in Achaia, Dionysium cognomento λαμπτῆρα, id est fa-

culam. Cuius festa dicerentur Lampteria. Nam faces noctu ad templũ ferebant, vini crateribus passim tota constitutis ciuitate. Lampter autẽ, siue λαμπτὴρ nunc faculam signat, nũc Pharum vnde nauigantibus signa ꝓponunt. Porro, vt ad veteres reuertamur, inuenio apud eruditos, ignẽ inter honores augustales fuisse. Sic eñ legim⁹ apud Herodianũ in Commodo. Qđ cõsiliũ suum ad Martiã retulit, vnam e suis concubinis, cui scilicet plurimum deferebat, ac prope vxoris eam loco habebat, sic vt præter ignem, omnes honores, velut Augustæ tribuerẽtur. Verum vt adiiciamus item, qđ, q̃uis satur conuiua non aspernetur, scribit Hesiodus, igne succenso, domum lætiorem videri, & honorabiliorem,

αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.

Illud ex Pausaniæ monumentis est, ignis inuentionẽ ex Argiuorũ sententia nõ in Prometheum referendam, sed Phoroneum verius, qui eũ princeps mortalibus cõmunicarit. Sed redeo ad Vestam, de qua supersunt adhuc scitu digna, ex Platonicis excerpta imprimis.

Syderum radiis in terræ Centro incendiũ excitari, Item qui dicatur Vestalis ignis, & quid Vesta. Caput. XXXVII.

QVod ergo ad Vestam itẽ attinet, ac in meditullio a Pythagoricis locatũ ignẽ, illud amplius animaduersione dignũ, immensam cælestium magnitudinem, virtutemq́, ac motionem efficere, vt omnes omniũ syderum radii terræ molẽ, quę quasi punctũ est, momento, facillimeq́ vsq́ ad cẽtrum recti penetrent, id qđ Astronomorũ pleriq́ omnes astruũt, ibiq́ vt Pythagoreis placet, atq́ Platonicis, fortissimi sint, tum quia recti vndiq́ centrũ tangunt, tum quia in angustũ collecti sunt cuncti, quorũ vehemẽtia, materia ibi terræ sicca, procul ab humore amota prorsus accendit, accensaq́ extenuat, atq́ dispergitur per meatus vndiq́, & incẽdia efflat pariter, atq́ sulphur. Cæterũ ignẽ hunc valde caliginosum arbitrantur, & quasi incendium quoddã expers luminis. Sicut in cælo extat expers incendii lumen, Ignis aũt inter cælestem, atq́ infernum, lumen cũ feruore coniũgit. Putant aũt ignẽ e cælo flantẽ, ignem esse vestalẽ. Quippe sunt, qui vestam esse terræ velint vitã, numenq́, qđ ex Plotino pauloante retulimus, ideoq́ Vestæ templũ veteres in mediis vrbib⁹ cõstruere solitos, ignẽ in medio collocantes perpetuum.

Vesta vnde inflectatur, Quęq́ sint eius verbi notiones. Paristia quid, & Baunus, necnon Banausus. Vnde dicatur Clibanus. Inibi Dionysius, & Suetonius declarantur. Caput. XXXVIII.

VT vero ex grammatica ratiõe mutuemur item aliquid, lego, Vestam, hoc est ἑστίαν (sic enim enunciant Græci) παρὰ τὸ ἕσασθαι inclinari, qđ ἱδρύσασθαι signat, quia domos prima ædificarit. Vel quoniã vbiq́ coleret, simulacraq́ eius sedentis habitu struerent, παρὰ τὸ ἧσθαι. Sed domos quoq́ veteres Hestias dicebant, aut Histias, vt apud Homerum.

ἱσίην θ' ὀδυσῆος ἀμύμονος. Et Euripides

οὐκ ὅτ' ἄλλην μᾶλλον εἰς δόμους ἑστίαν.

Quin conuiuium quoq́ appellatur Hestia. Proprium vero Atticorũ, Hestiam enunciare, Ionũ vero, & Dorum Histiam, Vnde & Paristiam dici legimus ignis locum, quẽ Peloponẽnses Baunum vocent, ex quo inflectatur Cribanus, tanq̃ κριθῆς βαῦνος, vñ & Cribanoti panes in Cribano cocti, qui & Clibanus dicitur. Sed & Banausum indidem producũt, quo nomine artifices veniunt, qui ignis adiumento opus conficiunt proprium. Bunus vero Mercurii filius in Acrocorintho Iunoni sacellũ excitauit, vnde Bunęæ Iunonis cognomen propagatũ. Anestios dicit, q̃ sine laribus est, vel, vt apud Hesiodum, iniustus. Hinc est metaphora apud Plutarchũ elegantissima in sermone περὶ τῆς πολυφιλίας, ἰδίαν ἤθους ἑστίαν οὐκ ἔχοντες, id est morum Vestã ꝓpriã habentes nullã. Eos nanq́ incessit, quibus certũ non est vitæ institutũ, sed Polypodis more, vt ẽ apud Theognin, varie permutantur, nuncq́ philologos se profitentur, nũc venandi consectant studia, nunc compotationibus indulgent, aut etiam scortilla ductare, nõ arbitrantur turpe. Hinc apud Dores, & Aeoles Hestiopammon dicitur domus princeps, ac dominus, qui ab aliis Steganomus vocatur, a nõnullis etiam Nauclerus, sicut hospitii pretiũ etiã Naulũ. Ex thesauris porro Iulii Pollucis obseruauimus, Aram quoq́ sacrificalẽ dici Vestam, proprie tamẽ eam, quæ in Prytaneo fuisset, vbi ignis inquit, seruabat inextinct⁹. Vestã ꝓ ara recte poni, docuit etiã Xenophon rerum græcarũ libro secũdo. ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν, καὶ

dies hęc Theramenes prosiluit in Vestā. Sed, vt manifestius eo nōie Arā intelligeremus, subiūgit mox paulo, οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν μοι ἀρκέσει ὁ δε βωμός, nō inscius inquit, sum, Arā hāc nil profuturā. Hinc vero lux infert Dionysio Halicarnaseo antiquitatū. II. Vnicuiq; inquit, triginta Curiarū Vesta collocata, vbi sacrificabāt Curiæ, sacrificulos earū fecit. Et iterū, Numa vero suscepto imperio, proprias nequā mouit curiarū vestas. Hoc eo copiosi⁹ docuisse volui, vt plenius Trāquillū intelligerem⁹, in Tiberio sic scribentē, Coactis, q ea tenebant supstitione, religiosas vestas cū vestimēto omni cōburere. Nā doctissim⁹ interpres vestes legēdū putat. Alter vero vestas quidē legendū suspicat ex Dionysio, sed quid vesta sit, nō satis cōstitutū habet, cū, veluti augurādo, nūc focos, nūc sacrificalia instrumēta appellari vestas pnūciat, auctore nullo. Ad arcē pręterea locabat Prytaneū, & Ciuitatis Vesta, apd quā cōuiuio excipiebant publice veniētes Legati, quiq; ob virtutem digni alimentis haberentur. Quę supersunt in hac re minus exculcata, nouum iis initium dabimus.

Supplicātes solitos in Vesta, id est Lare sedere. Adnotant inibi interpretū Plut. errores. Ephestius qui sit. Itē cur dicat Vesta. Terræ Epitheta aliquot explicant. Plut. codex emaculat, & cur terra dicat Clitra. Persarū supplicū mos, itēq; plura ad idē spectātia.

Caput. XXXIX.

ILlud vero, qđ enotet hoc potissimū loco, dignū prorsus est, Vestā pro lare capi qnq;, vnde ἱκέτην τῆς ἑστίας, id est supplicē Vestæ, legimus apd Plut. in Cōmētatione de mulierū virtutib⁹, quē locū nō percipiēs interpres deliramenta effudit. Siquidē tangit ibi supplicantiū ritus, quē in Oeconomicis nō pretermisit Aristoteles. Primū inquit, inter virū, & vxorē statuēdæ leges, vt cesset iniuria, sic em̄ nec ipse iniusti quippiā patiet. Id nāq; cōis inducit lex, sicuti a Pythagoricis sancit, ὥσπερ ἱκέτιν, καὶ ἀφ' ἑστίας ἠγμένην, i. velut supplicem & a Vesta, hoc est Lare ductam arbitrari vxorē, vt nullatenus inferat iniuria. Sed & Argonauticon quarto Apollonius.

τὼ δ' ἄνεῳ, καὶ ἄναυδοι ἐφ' ἑστίῃ ἀΐξαντες
ἵζανον, ἥ τε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται.

Eum vero locum explicantes interpretes, Lege inquiunt, sancitum erat, vt supplices apud Larē sederent taciti. Verum quid riuulos consectamur, cum Homerica adire fluenta liceat, a quibus ceu fonte perenni, Vatum pieriis ora rigantur aquis? Ita vero Odysseæ septimo legimus, Alcinoi domum Vlysse ingresso.

ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσι,
πὰρ πυρί, οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.

Sensus vero Homeri est, sedisse in foco Vlyssem, stupentibus, qui aderant, omnib⁹. Quin & Halicarnaseus Dionysius, Martium Coriolanum patria profugum, Actii Tullii Volscorum prīcipis supplicem factum scribit, sedentem ad focum. Id ipsum & a Themistocle factitatum quandoq;, vbi testularum exilio mulctatus, etiā ab inimicissimo, cuius adisset Larē, religiose seruat⁹ est, frequens Græcorum prodit historia. Plutarchus in causis gręcanicis, vbi inquirit, Curnam Tanagræi ante vrbem locū haberent, quem vocarent Achilleū, huiuscemodi supplices appellauit ἐφεστίους, id est Ephestios, tanq̄ in Vesta, hoc est lare sedentes dicamus. An vero locū eum scienter iure Latii donarit Interpres, coniectabunt eruditiores. Ephestios etiam quandoq; Autochthonas ciues, siue indigenas interpretant Græci, & Eustathius inquit, Ephestius dicitur qui vrbem incolit, & Vestam habet, qua ratiōe Epicuri, id est auxiliares Ephestii nō sunt. Sed Ephestios item Deos, Penates intelligunt. Porro nequid sciens prætereaın, in libro Allegoriarū Hesiodicæ Theogoniæ inuenio ἑστίαν, id est Vestam nuncupari, quoniam medium totius teneat terra, & cæteris στάσεως καὶ μονῆς causa sit, id est statum, mansionemq; præbeat aliis, πᾶν γὰρ τὸ κινούμενον περί τι ἀκίνητον κινεῖται, id est omne, quod mouetur, circa immobile aliquid mouetur. Vnde & Pythagorei ζηνὸς πύργον, καὶ φυλακὴν, id est Iouis turrim, & custodiam vocarunt eam. Qz vero eadem quandoq; ζείδωρος dicatur, putat Ioannes Grammaticus παρὰ τὸ ζέεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, factam verbi inclinationem, quia dum solis feruescit vi, mortalibus donet omnia, nec Zeas solum, qđ suspicantur pleriq;. Quod tamen a Plinio comprobatum scimus historiæ naturalis decimo octauo libro. Zeam Dionysius esse far arbitratur, non desunt, qui Speltam interpretentur, Multa de ea re Plinius. Vbi vero terrā legimus ἀπείρονα dici, quod infinitam signat, interpretatur idem Ioannes Grammaticus σφαιροειδῆ,

id est orbicularem, vti alias commonuimus, nam nec Sphęra nec circulus finem habent, aut ini
tium. Et Philosophi fere omnes elementa statuūt rotundata specie. Tametsi nō desunt, q terram
opinentur τυμπανοειδῆ, id est tympani quadam imagine. Alii vero etiam κωνοειδῆ, id est Coni
figura, aut mensę similem, id est τραπεζοειδῆ. Vt meminit etiam Plut. in libro de philosophorū
Placitis secundo. Cæterū illud amplius pensitandū, qđ apud eundē legimus in commentatione
περὶ πρώτου ψυχροῦ, id est de primo frigido. Terrā propter statum, firmitatemq́ue, cuius sit velut
suffrenatio ipsa frigiditas, sicut Physico placet Archelao, nūcupatā a veteribus κλίττα, mendū
opinor, est exemplariū. Nicolaus Leonicenus vir græce, ac latine sciētissimus πίτταν suspicabat
legi oportere, q̄ vox picē nobis indicat, Quid si κλείτταν legamus, & obstipatam, ac vehementi⁹
clausam intelligamus, a verbo κλείω? Verū iā ista Coronidē apposcunt. Eam vero impingemus
mox, si, quoniā de supplicantiū ritu facta nobis mentio est, quæpiā adiecerimus velut auctaria,
Et primo quidē, qđ in eodē Plutarchi libro enotauim⁹, Apud Persas supplicandi modū esse ha
bitum grauissimū, quēq́ue reiecisse, maximū haberetur nefas, si ignē supplex excepisset, ac, si voto
excideret in aquā se cōiecturum, foret interminatus, proinde inquit, qđ petiisset, cōsequebatur
quidem, sed interminationis nomine reposcebatur ad pœnam, q̄ pręter legē, præterq́ue naturæ
rationē esset intentata. Nam & eū, ignē aquę promiscere adortū, pnunciam⁹, q impossibilia con
cipit. Ad supplicantiū ritū spectāt porro, q̄ in Gręcorū commētariis obseruata nobis sunt. Vete
ribus inquiunt, diu receptissimi fuit moris, vt supplicātes caput, dextram, genua eius, cui se in
gererent supplices, contingerent, nec totū tamē caput, sed mētū modo, vt statuere Homerus vi
detur, vel barbæ meditullium, qđ probat Euripides. Id vero διὰ τὸ ἡγεμονικὸν, quia sit in nobis
pars ea principalis, vt in qua logisticon, id est rationalis collocetur potentia. Dextrā vero διὰ τὸ
πρακτικὸν, quoniā inibi maxima insit ad agendū facultas. Genua, propter motus, & pgressiōis
necessitatē. Tria vero hæc symbolice cōsensum, actionē, progressum ad ea, q̄ peterent, pręstanda
complecti vident, & velut οἰωνισμοὶ τῆς ἱκετείας τέλους, id est auguria finis supplicandi. Sini
strā certe attigisse, ominosum censebat, id est δυσοιώνιστον. Quādo & īprospera vocabant σκαιὰ,
καὶ ἐπαρίστερα. Bona vero & fortunata δεξιά. Euripidis carmen, qđ ante paulo significauim⁹, est
hoc. ὁρῶν σε δεξιὰν κρύπτοντα, καὶ πρόσωπον ἔμπαλιν στρέφοντα, ὡς μήσου προ διγω γενειάδος.

Super Aglaidis voracitate, de Græco penu paucula. Adephagia, Adephagi qui.

Caput. XL.

DVm Gręca nup ex Oratii pręscripto, exēplaria sitiēter versarē, defloraturus
quę nostras lectiones instruerent opulētius, & insigniter adiutū irent, super
Aglaide Megaclis filia quæpiā adnotata comperi, quę & trāsposuisse, operæ
pretiū censui, vt nulla nō in re ad manū, qđ dicit, suppeterent exempla. Hāc
igitur Tubicinio vitam fouisse ferunt, hocq́ue illi vnū fuisse opus, Q̄ȝq̄ a deli
tiis haud abesse sciret, quippe galericulo, siue aduētitia coma cōtegebatur
caput, qđ & Tutulum habebat. i. velut apicem, ac cristas quasdam, λόφους
vocāt Græci. Cœnam sic fere apparabat, vt carnium minas absumeret decem, panū chœnicas
quatuor, vini hauriret χοᾶ. Cuiusmodi vero censeatur verbum hoc, aut q̄ capax mensuræ id
genus, alibi, opinor, hoc opere explicabitur amplius. Illud corollarium fuerit, Voracitatem, vel
vt plautino vtamur vocabulo, saburrationem dici a Græcis ἀδηφαγίαν, id est Adephagiā, apud
Athenienses tamē, & Bœotios, equos pleniores, perfectiores ve Adephagos cōperi nuncupatos.
Argiui autem cibi capaciores eo verbo homines intelligunt, verum & Gymnasticos quoq́ue. At
honesta metaphora hoc nomine Lysias ἐντελόμισθον ναῦν appellauit, id est quæ perfectam, plenā
q́ue exigat mercedem. Nam & nautas legimus apud auctores dici ἐντελομίσθους. Ni malis
Adephagon nauem intelligere impendii multi. Certe Adephaga obseruauimus de magnis, per
fectisq́ue dici. Adephagi plures ab Aeliano in digytos mittūtur quodammodo, īter quos Pityrea
recenset Phrygem, Cleonymum, Pisandrum, Charippum, Mithridatem Ponti regem, Timocre
ontem Rhodiū athletā, & poetices studiosum, Erysicthona Myrmidonis, qui inde & κλάδωψ fit
cognominatus. Alcmā vero Poeta ipsum se fatetur πολυβορώτατον, id est voracissimum.

Coronidem appingere, quid sit. Coronidis notiones aliquot. Item quid Corone.
Martialis locus declaratur. De Asterisco, & Paragrapho, & Dipla. Ad vm
bilicum perducere quid. De vmbilico terrarum pluscula.

Caput. XLI.

COronida imposuisse, Adagium est, significans vltimam rei manũ admotã, nec affectum opus, sed prorsus completum, finitumq;, siquidẽ Coronis est quãdoq; montis vertex, aut structurę summũ, quãdoq; vero, qđ in fine libri ponitur vnde est Adagionis origo. Qđ in libro de Alexandri fortuna manifestũ Plut. facit. Dionysius inquit, Philoxenum poetam in Latomias coniecit, ꝙ cum illi Tragœdiam a se concinnatam recoquendã, emendãdamq; tradidisset, totam is ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν, id est ab initio ad Coronidem vsq; circũscripsit. Verum, vt quicquid ad id pertinens nobis compertũ est, persequamur & Sectarũ summũ ita vocant, vt cum dicitur κορωνὶς τῆς σοφίας. Signat & nauis puppẽ, ꝙ sit in eius apice, curuatũ rostrũ, vnde & Homerus, σὺν νηυσὶ κορωνίσι, qđ exponũt, cum nauib⁹ flexas habentibus summitates. Alii etiã nigras eo nomine intelligunt, Eustathio interprete, ad earũ interstitium, quæ vocãtur μιλτοπάρηοι, id est milto rubentes. Estq; Coronis deminutũ a Corone. Quę vox animal signat quãdoq;, qđ Appion Larum esse credidit, hoc est Fulicã, & Aethyiam, id est mergũ. Alii cornicẽ interpretantur. Interdum vero Cricum ostii, hoc est annulum, sicut illud χρυσῆ δὲ τέτατο κορώνη. Dicimus & Coronen in arcu, hoc est summũ cornu, & incisionem, vbi neruus sedet. Vnde inquit Eustathius, bonum rerum finem auream coronen prouerbium dicit. Inueni & id nomẽ positum pro virilis mẽbri summitate, vñ est, ἔδοξέ τις τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ ἄχρι τῆς κορώνης τετριχῶσθαι. Coronis autem est item species ficus, quã & Coraciũ vocant. ꝙ fici similes coruis videantur colore. Coronis vero in libri calce apponi solita, fere hanc pfert figuram. ⸎. nam Aristophanis interpretes scribũt, esse lineã breuem vtiq;, sed ab inferiori parte flexam. Ex iis vero amplius Martialis carmen illustratur ex libro decimo.

Si nimius videor, seraq; coronide longus
  Esse liber, legito pauca, libellus ero.

Hinc est illud Plut. elegantissimum in sermone, qui est, An seni administranda resp. Qui vero inquit, ciuilibus actionibus, & certaminib⁹ innutritum nõ permittit ad facem, & vitæ Coronidẽ progredi, prorsum ingratus est. Obseruatum in Pausaniæ monumentis, Deam quoq; in Sicyonia Coronidem coli, cuius tamen simulacrum peculiare templũ habeat nullum, sed cum sacrificii appetit tempus, id in Palladis transferunt sacraria, honoreq; prosequuntur. κορώνη vero non animal modo est, quod diximus, vnde illud Parœmiodes in eos, qui tum grauia, tum nocumenti inferentia plurimum toto petunt conatu, κορώνη τὸν σκορπίον. Sed & nomine eodem Coronæ signatur species. quin & τὰ περιφερῆ σχήματα, id est rotundatæ figuræ. Coronidas dicunt proprie βλαστήματα, id est germina. Sunt & de violis contextæ corollę. Coronium appellari bouem quandoq; adnotauimus μηνοειδῆ ἔχοντα κέρατα, id est lunata habẽtem cornua. Sed & κόρωνος dicitur Taurus, id est ὀρθόκερως. Fuit in Peloponneso ad Pamisi flu. dextram Corone ciuitas, a Bœotiæ Coronia sic appellatione ducta, vel ꝙ mœnium fundamenta defodiẽtibus ænea sit inuenta cornix, cuius forte argumẽto rei in Acropoli ęneum stabat Pallados simulacrum sub dio, cornicẽ manu tenens. Non prætereamus, qđ Hephæstion scribit. In Aristophania editione Asteriscum, cuius imago velut stella est, modo apponi, vbi metra variant. Vtimur vero inqt, in Dramate tribus modis coronidis signo, Primũ quidẽ, cũ histrionibus abeuntibus subsistat chorus, vel vice versa, choro emigrante, remaneant histriones. Vel quando locorũ commutatio in Scena fit. Paragraphum vero adhiberi κατὰ πρόσωπα ἀμοιβαῖα, in Iãbicis, & Choricis inter Stropham, & Antistrophum. Paragraphi autem nota dicitur in lõgum protensa linea, velut punctũ in summo habens hoc modo. ——— . Cui sæpe apponitur & nota, quã vocãt διπλῆν. i. diplam, quę Trigoni figuram prębet obliqui citra basin, ad hunc modum. < . Paragraphen. i. παραγραφὴν iter poeticos tropos recẽsent Grãmatici, vt scribit Eustathius, id vero est, cũ pręcedẽtia cõplẽtes ad alia transitum paramus, vt apud Homerum, ὣς οἱ μὲν τὰ πένοντο κατὰ στρατόν. Coronidem vero duplicem obseruauimus, aut enim Epodica est, si post Diplã cõstituatur. Aut Proodica, si alteram ipsa præcedat Diplam. Cęterum qđ Gręci Coronida impingere dicũt, latine ad vmbilicum perducere nõ minus recte dicit. nã Poetæ elegantissimi, cũ exactũ opus significant, ad vmbilicos se venisse, scribunt. Oratius in Epodo, Promissum carmen Iambos Ad vmbilicum adducerem. Quẽ locum dum exponit Porphyrio, ita scribit, Ad vmbilicum adducere pro finire, & consumare opus, posuit Oratius, quia in libri fine ex ligno, aut osse vmbilici solent opponi. Et ab Eustathio Bullę quoq; interpretantur apud Homerum Iliados λ, rhapsodia. In quẽ sensum & Martialis quarti libri finem ita clausit.

Ohe iam satis est, Ohe libelle,
Iam peruenimus vsq; ad Vmbilicos,
Tu procedere adhuc, & ire quæris. & alibi idem Mart.
Nigris pagina creuit Vmbilicis. & Papinius Syluarum quarto.
Noster purpureus, nouusq; charta,
Et binis decoratus Vmbilicis.

In quo tamē cōmonendus est studiosus Lector, hanc quoq; eloquendi ratione a Græcis videri p fluxisse. Nā in primo Epigrammatum hoc inueni de Heracliti tenebris tetrastichū, cuius is ferme est sensus, Nō esse festināter ad vmbilicū Heracliti euoluendū librū, quoniā perdifficile iter sit, & tenebræ adsint intensiores. Q2 si Mystes affuerit prēmonstrator, claro fiet illustrior sole. Carmina, siquis exigat, hæc sunt.

μὴ ταχὺς ἡρακλείτου ἐπ' ὀμφαλὸν εἴλυε βίβλον
τοὐφεσίου, μάλα τοι δύσβατος ἀτραπιτός.
ὄρφνη, καὶ σκότος ἐστὶν ἀλάμπετον, ἢν δὲ σε μύστης
εἰσαγάγῃ, φανεροῦ λαμπρότερ' ἠελίου.

Vmbilicos vero in libris opinor dici, qđ in medio poneretur, nam quicquid est in aliqua re medium, recte vmbilicum appellari. Quippe ὀμφαλοὺς ἀσπίδος, id est Scuti vmbilicos īterpretatur Eustathius, bullas quasdam, sic em̄ scribit βούλλας τινας. quę ornatus gratia adderētur, in meditullio præcipue. Hinc apud Homerum, ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι, velut vmbilicata dicantur scuta, ex vmbilici animalis imagine. Verum inter pisces, qui a Græcis Cochlię dicuntur, vmbilicos vocamus. Argumento est item Parnasus quoq;, quē vmbilicū dixere terrarum, quia vmbilicus sit in homine medius. Quorū tamē vtrūq; falsum esse, Varro scribit. Quoniā neq; locus is sit terrarū medius, neq; vmbilicus sit in homine medius. Attamen Pollio Vitruuius libro Architectonicæ tertio idipsum cōfirmat. Nā si inquit, homo collocatus fuerit supinus, manibus, ac pedibus pansis, collocato centro in vmbilico eius, circumagendo rotundationē, vtrarūq; manuum, & pedum digyti linea tangentur. Cur vero diceret̄ mundi medius Parnasus, ex iis, q̄ prodidit Strabo, coniectare licet. In medio nāq; inquit, vniuersę quodāmodo Gręcię & intra, & extra Isthmū, immo & totius orbis cōsistere videbat̄, vnde & telluris vmbilicū appellabant, fabulam addentes, quā fingit Pindarus, referēs, ab Ioue duas dimissas Aquilas, in eo coisse loco, vnā ab ortu, reliquā ab occasu. Quidā vero dixere Coruos, aut etiā Cygnos, vt in libro de oraculis, q̄ defecerant, Plut. etiā tradit. Sed & in templo quispiā monstrabat̄ vmbilicus, pendentib9 ornatus vittis, cui duę, argumento fabuloso, incūbebant Aquilarum imagines. Et Plut. innuit, fuisse ibidē locū, qui diceret̄ Omphalos, id est vmbilicus. Pausaniæ testatū thesauris est, vmbilicum Delphicum, ex albo structū lapide, quē ἐν μέσῳ γῆς πάσης εἶναι λέγουσιν οἱ Δελφοί. Verū & in carmine obscœno, quisquis eius fuerit auctor, id ita confirmatū animaduertimus.

Pallas Cecropias tuetur arces,
Delphos Pythius, Orbis vmbilicum.
Creten Delia, Cynthiosq; colles. Sed & Ouidius ait,
Te meus ante omnes genitor dilexit, & orbe
In medio positi caruerunt præside Delphi.
Papinius quoq; Thebaidos primo,
Audiit & medius Cæli Parnasus, & asper
Eurotas. In quo tamē loco Lactātius grāmaticus post fabellā Aquilarū expositā, Vel medius inquit, Cæli, qm̄ Cataclysmi tpe, aquę fuerat discrimen, & astris. vnde & Lucanus.
Hoc solum fluctu terras mergente, cacumen
Emicuit, Pontoq; fuit discrimen, & astris.

Dantes vero Poeta nō aspernabilis, Purgatorii Cantu secundo, Hierusalem esse orbis vmbilicū videt̄ innuere. Qđ in psalmorū expositione comprobat Cassiodorus, nā canit Propheta, Deus operatus est salutē in medio terrę. Sed Nicolaus theologus mediā habitabilis intelligere maluit. Alibi etiā legimus, Et requieuit in corde terræ. At Iosephus libro tertio, belli Iudaici, Hierusalem Iudeæ mediam vult.

Vocabula plura ad vmbilicum spectantia. Ompnia, & Ompnæ quid. Omphaloessa vnde dicatur. Ambones qui. Infantem per vmbilicum nutriri. Vmbilici notiōes aliquot. Quid Croca. Caput. XLII.

SCribit vero Iulius Pollux,qđ est in ventris medio concauū, dici Omphalum id est vmbilicū,& Mesomphaliū.Qui vero ei circūiectus est,locū vocari Gangamon. Vmbilici mediū Acromphaliū. Nā Epomphaliū est,qđ vmbilico incumbit.Mesomphali vero sunt Placentæ quędā. Omphalotomon obstetricē vocāt,q̄ vmbilicū infantibus pręcidit.Sicut instrumētū,quo id pręstat,Omphalister dicit. Attici Omphalon itē dixere imum fici. Pellem vero vmbilicū ambeuntē Graeam vocant pleriq;,quia corrugata senectutis sit indicium. Nicāder in Alexipharmacis Arcton Omphaloessam vocauit,ἄρκτον ὑπ̀ ὀμφαλόεσσαν ἐμάσσαο.Quē locū enarrās interpres,Omphaloessam τροφώδη intelligit,veluti dicas nutriciā.nā ingt,etiam Ceres Ompnia dicitur,ἡ τρόφιμος,velut non ab Omphalos,q est vmbilicus , sed ab Ompnæ sit deflexū nomē.Sūt autē Ompnæ triticū melle rigatū.vn̄ & Callimachus,ἐν δὲ θεοῖσιν ἐπὶ φλογὶ καίεμεν ὄμπνας. Sunt & Ompni Cereales fructus,vt qui spirandi causa sint,ἀπὸ τοῦ πνεῖν.q̄q̄ & Ompnia manus quādoq; dicit pro diuite.Sed & Ompnia nubes magna,& auctior. Nisi quis Omphaloessam etiā ab vmbilico inclinata voce,nutriciam recte interpretetur.Qñ,vt Aristoteli placuisse video,augescūt in vtero infantes per vmbilicum.Eius verba subieci,αὐξάνεται δὲ τὰ ζῶα πάντα,ὅσα ἔχει ὀμφαλὸν, διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ, Augētur inquit,animalia cuncta,q̄ vmbilicū habent,per vmbilicum. Qđ etiā Anaxagoræ placuisse,ac preterea cōpluribus,Cēsorin⁹ auctor est. Q̄q̄ Diogenes,& Hippon existimarūt,esse in aluo prominens quiddā,qđ infans ore apprehendat,exq; eo alimentum ita trahat,vt cum editus est,ex matris vberibus.Sunt,qui Omphaloessam Creticam exponant. Nam est Omphalos Cretæ locus.Callimachus.

πέσε δαίμον ἀπ̀ ὀμφαλός. Sed & illud inde est.

ὀμφάλιον μετέπειτα πέδον καλέουσι κύδωνες. Ab eo loco Omphalites gētile nomē est,vt inquit Stephanus.Est & suus Thessaliæ Omphalus,siue Omphalion.Est itē in re militari vmbilicus.Siquidē Phalāgis Dichotomia,id est in æqualia sectio,Os vocat,& vmbilicus,vt ingt Aelianus.Ab aliis Oraros dicit,& Synoche.Partes Phalāgis κέρατα vocantur,id est cornua.Sed sinistrū dicit & οὐρὰ,id ē cauda,aut pes,vt Aeliano eidē placet.Dextrū vero cornu vocatur Caput quoq;.Qua vero longitudo ita secat,Oris,& vmbilici noīe vtimur.Nicandri interpres in Theriacis ἦτρον hoc est Etrō intelligit geniculū,aut vmbilicū in ferula.Sed ꝓprie inquit,Etron est post vmbilicū locus.Ex Medicæ rei ꝓfessorib⁹ est,Exomphalos dici oēs,quib⁹ promineat vmbilicus.Verū tria in iis obseruari discrimina. Quosdā enim Pneumatomphalos,id est πνευματομφάλους nuncupāt,alios Enteromphalos,nonnullos deniq; Hydromphalos.Illud preterea non omiserim,Calculos frequenti motu in maris litore rotundatos ,quos latini vmbilicos vocāt,vt est apud Ciceronē de oratore libro secundo,a Gręcis,vt nos commonuit Aristoteles,in mechanicis quęstionibus,appellari Crocas.Quęrit enim quid sit,q; in litoribus ex lapidibus,aut testis grandioribus fiant,quæ vocant Crocæ.Idē Aristoteles de animaliū historiis libro sexto,vmbilicos pro poris accipit,& meatibus in partu,& generatione piscium. Ambones vero ad vmbilicos spectant nihil.nam eo nomine loca intelligunt superciliosa,mōtanaq;,dicunt & vocabulo eodē Ollarum summitates,labraq;.Illud grauius,dici Stolon ὀμφαλώδη,id est vmbilicarem appendiculā,in Ouis imperfectis adhuc,in parte acuta.Quę ouo amplius increscēte,obtenditur lati⁹ atq; minuit,perfectoq;,mucro exitū cōplet.Legimus porro Stolō dictū quoq; in animalibus caudæ tenorē,vt interpretatur Theodorus.Nā Aristoteles ait,Caudis quādoq; inesse longiores pilos,si stolos fuerit breuis,vt equis,alias vero breues,si longior sit Stolos,vt bobus. forte caulem rectius dixeris,sicuti pennarum caules nuncupantur Plinio.

Itē de Embryi nutricatione in vtero, Embryum cohærere vtero,sicuti plantis fructus. An Embryum sit animal.Psacala,Psacaluchi,Nennus,Sannas. Caput. XLIII.

POstea vero , q̄ infantilis alimenti , pauloante facta nobis mentio est,& miscellaneam in hisce libellis doctrinam consectamur,operæpretium me facturum opinatus sum,si flores aliquos ad huiusce Corollæ nexum ex medicorū amœnioribus hortulis præcerpserimus,quib⁹ inspectantium exhilarentur obtutus, & rerum fragrantia nonnihil afficiatur anima. Igitur Galenus inquit, Communes quędam venę sunt,mammis ac vteris,quę vbi parum habuerint sanguinis,graciles quidem mammas ostendūt, inedia vero nonnunq̄ fœtum perimunt , nonnunq̄ vero ad excretionem excitant , partumq; commouent. Nam in libro de natura fœtus Hippocrates, Alimentum inquit,atq; auctio a matre veniens,non adhuc est

infanti sufficiens, vbi mēses decē prȩterierint, & auctior fuerit fœtus. Perlicit eñ a sanguine ad se id, qđ dulcissimũ. Simul autē & lactis parte aliqua fruit̃. Vbi vero hæc illi rariora fuerint, & iam infans molem corporis habet, plus cibi requirens, q̃ illud, quod adest, palpitat, & mēbranas i terscindit, ac initiũ partus matri affert. Proinde sententiarũ quinto Hippocrates idem, Mulieri inquit, vtero gerenti si mammȩ graciles repente fiant, abortit. Ex eisdē porro scholis & illud est, Fœtus vtero necti, quēadmodũ fructus stirpibus iungant̃. hi nanq; in ipsis primordiis generationis debilioribus capulis, nexibusq; continent̃, proinde q̃ tota delabunt̃ facilitate, si vehemētior incubuerit ventus, posthac aucti difficilius a plantis reuelluntur, sicuti rursum, vbi iam pleniorem adepti maturitatem sunt, sponte, nulla extrinsecus crassante vi, defluunt. Consimiliter de fœtu astruendum. Quippe vbi primum insinuatum vuluæ semen est, si agitari vehemētius vel animo, vel corpore mulierē contigerit, minimo rescinditur, soluiturq; modulus is, quo conflata societas erat. Idipsum vsu itē venire cōpertũ, vbi iã maturuit fœtus. At tpe intermedio, in q; post principiis firmior est coalitus, ac ꝓpemodũ inseparabilis cōplexus, quo nomine validiores grauida commotiones citra fœtus lȩsionem ꝑpeti valet. Confixos vero esse in vtero Puerulos, inter Varronis placita est, capite infimo nixos, in superna ꝑdibus prorectis, nō vt Hominis natura est, sed vt arboris. Qui quandoq; tamē prȩter rationē conuersi in pedes prodeant in lucē diductis, passisq; brachiis, matre inde oblæsa insigniter. Cuius sane ꝑiculi deprecandi gr̃a Carmentibus statuæ duabus surrectȩ sunt Romæ. Alteri quarũ Postuersa nomen fuit, alteri Prosa, de recti, peruersiq; partus potestate, ac nomine. Ad ea vero, quȩ superiore concinnauimus capite, adiici etiamnũ illa possunt, quæ de Philosophorum placitis libro quinto Plut. scribit. Democriti dogma esse, atq; Epicuri, Embryũ in vtero ꝑ os connutriri, propterea editũ in lucē ad mãmas ore confestim arrepere, esse quippe in vtero itē vbera quȩdã, e quibus alimentũ ducat. Stoici per intestinũ, & vmbilicũ. Alcmæō per totũ corpus illabi putat alimentũ, quia sit ꝑinde, ac spongia, in quã eliquet̃ ex cibo, qđ alendi vim obtineat. Embryũ vero esse animal, arbitrat̃ Plato, motus argumento & nutricationis, q̃ vtraq; in vtero contingant. Stoici non esse animal colligunt, sed vteri partem, veluti fructus plantarum dicimus partes, quȩ a maturitate defluant, sicut Embryum quoq;. At Herophilus motũ ei relinquit physicũ, sed nō vtiq; spiritalem. Motus aũt organa esse neruos, & tũc demũ animal euadere, vbi ꝓfusum aeris attraxerit qppiã. Fœtu deniq; iam figurato, Platonici putãt, īfundi vitã a Sphȩrarũ animis, animaq; totius, ad idē ipsa matris anima simul cũ virtute paterna interim conferente, ꝑ quã vitã, velut escam rationalis trahat̃ anima ad corpus, ipsamq; ad se vitam cōtrahat quodãmodo, sub actuq; conseruet, ducatq; suo. Sed qm̃ huc ꝓuecti sumus, ducto exordio nouo, spatiemur quadãtenus cũ veterib⁹ sapientibus, si illud commonuerim⁹ antea, Embrya quandoq; nũcupari Psacala, sed & nuꝑ editos infantes. Vnde apud Sophoclem Psacaluchi matres appellãtur. Ita comperias verba plerunq; non adeo multis cognobilia ob infrequentem apud auctores vsum, cuius est modi Nennus, quȩ vox θεῖον indicat. i. matris fratrē. Apud Cratinũ Sannas fatuũ indicat. Vñ & Sanna verbum latinis frequens, puto, defluxit, etiamsi a narium sonitu Grammatici opinentur ductum.

Embryo quando infundatur anima. Cur per Cancrum anima descendere, Per Capricornũ ascendere dicatur. In quã primũ corporis partē insinuetur anima. De Animis duabus in homine. Caput. XLIIII.

Quærat hic solertior aliquis, nec hoc, qđ dicit̃, Catone contentus, quãdonã affundi animam corpori censeamus? Posteaq̃ semen intra formandi hominis monetam locatum, qđ a toto viri corpore, vt scientissimis ex Platonicorum schola placere animaduerto, defluxerat, traxeratq; secũ a viri anima formatricem vim, eius potētia dieb⁹ fere quinq; & quadraginta sic est affectum, vt sex primis diebus, lac euaserit, folliculo genitiuo circumiecto ex mēbrana tã tenui, qualis in ouo ab exteriore cludit̃ testa, qđ a Physicis deprehēsum est, nec tacuit in libro de natura pueri Hippocrates. Nouē sequentibus sanguis. Duodecim aliis caro, Decē & octo reliquis fuerit figuratũ, tũc anima creat̃, & infunditur. Scribunt Platonici, & in naturalibus nō prætermisit Macrobius, Capricornum, Cancrumq; dici a Physicis Soles portas, quia in vtraq; obuiante Solstitio, vlterius solis inhibeatur accessus. Per has item portas animas de cælo in terras meare, rursumq; de terris cælestia repetere. Proindeq; hominũ vnã dici, alteram vero Deorum. Hominibus dicari Cancrũ, quia per hunc fiat ad ima defluxus, Diis vero Capricornum, quia illac postliminio cælestibus animæ re-

stituantur sedibus. Ex quo inter Pythagorę placita censet & illud, a lacteo circulo initia ducere ditis imperium, quia inde delabantur animæ in mortalitatis naturã. Zodiacum vero lacteus circulus duobus intersecat locis, qua Cancer, quaq; Capricornus est. Propterea & primã nascentibus Lactis offerri alimoniã. Cæterum qđ ex intimo doctrinæ penu auctor eruit Macrobius, acri dignũ perpensione est, quippe Plutonis, qđ aiunt, galea opertum quadãtenus, ab impolitioribus opinor, minus percipi valet. Quamobrem falli nemo ita debet, vt descensum, ascensumq; hic accipiat secundũ situm, sed quia luna Cãcri domina generationi ꝓxima est, Saturnus vero dominus Capricorni remotissimus, ideo per Cancrũ, id est lunarem, vegetalemq; instinctũ descendere animas dicũt, per Capricornũ vero, id est per Saturniũ, intellectualemq; instinctũ ascendere, Saturnum enim prisci mentem vocant, qua sola petunt superiora. Adde ꝗ Capricorni, Saturniq; sicca virtus, dum ad intima spiritus cõtrahit, atq; colligit, ad cõtemplandum assidue prouocat. Lunaris autem humor spargit, ac dilatat, & circa sensibilia animũ distrahit. Illud porro & obseruatione dignum, animã, quam esse mediũ rerum statuunt, iussu Dei, quem esse mũdi centrum volunt, in punctum cordis mediũ, quod est corporis centrũ, infundi primo, mox ꝑ vniuersa corporis membra propagari, quando currum suũ naturali iunxerit calori, per calorem spiritui corporis, ac per hũc humoribus inseruerit, postremoq; mẽbris per humores. Solutis vero mediis iis ægritudinũ violentia, statim se anima cũ suo illo curru colligit quodãmodo, refluitq; in cor, vnde primũ effluxerat. Cordis extincto calore, qđ erat illius vehiculi susceptaculũ propriũ, cor deserit tandem, suo illo vehiculo comitãte. Principem tamen animæ vim in cerebro, virilẽ atq; irascibilem in corde, in iecore cõcupiscibilem esse sitam, nemini nõ, inquit Galenus, persuasum est. Nam & vulgo iactari sic propemodum nouimus, cũ fatuũ inaudimus cerebrũ non habere, timido, & pusillanimi cor deesse, Tityo autẽ iecur erosum, non Poetæ modo canunt, sed fingũt & pictores, sculptoresq;. Sed enim prius, ꝗ̃ reuellamur inde, non prætereamus, qđ Mercurialibus cõtentum literis prodidit Iamblichus, duas hominem animas habere. Et esse quidem vnam ab intelligibili primo, atq; ipsius opificis potentię participẽ. Alterã vero ex circuitu cœlestium nobis inditam, in quã & anima diuinorum speculatrix irrepat. Sed animã a mũdis in nos descendentẽ mundorũ quoq; circuitus sequi. Quæ vero ab intelligibili veniens intelligibiliter adest, genesicum circuitũ supereminet, atq; per eã & a fato soluimur, & ad intelligibilem Deũ ascendimus, & religionem habemus ad æterna tendentẽ. Propterea nõ esse arbitrandũ, omnia insolubilibus necessitatis vinculis, qđ fatum nominant, colligari, quando habet anima principium in se propriũ, quo ad intelligibile sese conferat. Ex hac vero doctrina elucescit opinor, amplius, cur Poeta maximus Aeneidos qnto cecinerit, Animęq;, vmbræq; paternæ. De vmbra vero alibi plura, vnde vberius hic illustratur locus.

De Prouerbio quod est, Diphilo Diphilus tardior. Quot Diphili, & qui, ac vnde, quiue dicantur Dii. Caput. XLV.

IN segnes, & extra modũ pigros in obeundis, quæ semel fuerint iniuncta, prouerbium est elegantissimũ, Diphilo Diphilus tardior. Vtitur eo. M. Tulli⁹ ad Q. Fratrem libro tertio, Apud Herum inquit, recte erat, in Maniliano offendi Diphilũ Diphilo tardiorem. Sed tamẽ nihil ei restabat præter balnearia, & ambulationẽ, & auiariũ. Videtur Architectus fuisse Diphilus tardissimus in perducendis ad finem susceptis operibus. Qualis ille fori Augusti. In quem operis expectationem diu trahentem salsum id prodiit imperatoris dictum, Vellem & Cassius forum meum accusasset, quoniam multi Seuero Cassio accusante, absoluebãtur. Ad hunc Diphilum videri posset allusisse Iuuenalis illis versibus,

Non est Romano cuiq; locus hic, vbi regnat
Protegenes aliquis, vel Diphilus, aut Erimanthus.

De quo tamen idem Cicero nõ satis ad gloriã dixisse videtur. Columnas neq; rectas, neq; eregione Diphilus collocarat, eas scilicet demoliet. Aliquando perpendiculo, & linea discet vti. Ni mallemus Satyrum ad poetam Diphilũ respexisse, cuius in prologo Casinæ meminit Plautus, & in Adelphis Terentius. Sed & Aristophanis interpres in Nebulis, in Bœdam philosophũ a Diphilo integrum fuisse concinnatũ poema, scribit. Aut etiam ad tragœdũ verius Diphilum, de quo illa sunt in epistolis ad Atticum, Apollinaribus Diphilus tragœdus in nostrum Pompeium petulanter inuectus est. Nostra miseria tu es magnus, Eandem virtutem istã, veniet tempus, cum grauiter gemes, totius theatri clamore dixit. Hic vero Diphilus, sicuti Callipides, ob artis peri-

tiam videtur in gesticulando fuisse morosior & tardior, vnde irrepsit adagium Ciceroni, q̃q̃ arridebit forte amplius id, Diphilum se ipso tũc tardiorẽ effectum. Dios vero id est τοὺσ Δίουσ, Eustathio tradẽte, Homerus Ioui amicos intelligit. i. Διὸσ φίλουσ, vnde inqt, cõcinnatur Diphili nomen. Verũ Dius itẽ est, qui inter hoĩes Iouis quadã imagine præcellit, nã & Clytẽnestra Dia quoq; dicit̃ pulchritudinis ratione. Sicuti ob magnitudinẽ mare Dium, & dia Charybdis.

Linguæ virulentæ taxatio. Ocimũ serere, aut Cuminum quid. Cimbices qui. Antipathia quarundã rerum mira. Maumeth sententia præclara. Quid brutũ faciat. De Sillis pulchra. Cur philosophorũ Museum Timon appellarit Talarũ. Sileni vnde. Caput. XLVI.

ABdalam Sarracenũ scribũt nonnulli, interrogatũ, qd in hac quasi mũdana scena admirandũ maxime spectaret̃, nil videri hoĩe prçcellentius, respõdisse. Cui sentẽtiç illud Asaph Prophetæ succinere, manifestũ est, Dii estis, & filii excelsi oẽs. Quo magis mirũ est, plerosq; mortaliũ ita breuissimos vitæ annos transmittere, vt cũ in honore essent, Brutis, & iumẽtis insipiẽtibus se maluerint assimilare. Mitto cçtera. nõne quidã homines ad venena nascunt̃? Atra hominũ vt Plinius inqt, ceu serpentũ, lingua vibrat, tabesq; animi cõtrectata oĩa adurit, culpãtium oĩa, ac dirarũ alitũ modo tenebris quoq;, & ipsarum noctiũ quieti inuidẽtiũ gemitu, q̃ sola vox eorũ est, vt inauspicatarũ animantiũ vice, obuii quoq; vetẽt agere, aut prodesse vitæ. Nec tamen vllũ aliud abominati spiritus p̃miũ nouere, q̃ odisse oĩa. Nil vero facilius Apuleius inqt, q̃ linguç rabies, & vilitas morũ. Altera ex aliorũ contẽptu, altera ex sui. nam viliter semetipsum colere, sui contẽptus est. barbare alios ĩsectari, audientiũ contumelia est. Et ꝓ Plantio Cicero, Nihil est tam volucre, q̃ maledictũ. nihil facilius emittit̃, nihil citius excipit̃, latius dissipatur. Sed & in Sacro adnotatum eloquio est, Oĩs, qui detrahit fratri suo homicida est, Homicida in regno dei partẽ nõ habet. In hoc pestilẽtiæ virus scite cõformatꝰ adagio est, vt Ocimũ dicãtur serere, cũ ꝑniciosus se, carptorũ vituperonũq; subducti supercilii vibrat idẽtidẽ spiritus, cuiꝰ nocẽtissimi nõ aliud fere opus est, q̃ cuiusq; famã ꝓscindere, & teterrimi veneni luridã tabem affigere, qua plurimũ vita deflorescit, parant̃ rebus exitia, & mentiũ quoq;, vt sic dicã, exurunt̃ intima, quando nihil est, qd̃ sordidus dẽs, & felle nõ lita, sed macerata vox nõ cõcutiat. Adagii ratio est, quoniã, vt Pliniꝰ inqt, nihil Ocimo fœcũdius, cũ maledictis, ac ꝓbris serendũ prçcipiunt, lætius ꝓueniet. Qua ratione & q̃ male ĩprecant̃, dici possunt Cuminũ serere. Id eñ q̃ serũt, precãtur, ne exeat. Eo vero vsus est ꝓuerbio Sophron, vt Demetriꝰ Phalereus scribit, κύμινον ἔσπειρε. Sed & in Symposiacis Plutarchus, imprecationibus, cõuitiisq; seri Cuminum approbat. Sicuti Apiũ lçtius ꝓuenire tradit ꝓculcatũ, extritũq;. Idẽ Plutarchus alibi ita scribit, Qui vero liberalẽ, magnificũ, gratiosumq; Cimbica vocãt, & cuminũ, facile risum mouẽt. Sunt aũt Cimbices, q̃ & Micrologi. i. minima quçq; plurimi faciẽtes. Qd̃ vero ad Ocimũ itẽ spectat, Est rerũ quarũdã Antipathia mirabilis, inqt in Symposiacis Plut. Elephas furẽs ariete viso, qescit, ac conflaccescit impetus, viperã sistit fagi ramus, si admoueat̃. Taurus ferus, si ficui destinet̃, remollit̃. ꝑmouet oĩa Electrum, aduocatq; p̃ter Ocimũ, & q̃ fuerint oleo ꝑlita. Coluber nudũ hominẽ timet, operimentis indutũ ꝑsequit̃. Serpens, si semel calamo ꝑcutiat̃, interit, Si iterũ, confirmat̃. Brumali sydere infirmior etiã a Soricibus infestatur, quo argumento ante hyemẽ parat circa se, quibus vescantur illi, & parcãt. Verũ, vt ad maledicos redeamus, inueni in literis, id genus hoĩes virulentos, exitiales, caniculasq;, & sola inuidia, ac dicacitate, vel verius, aspidũ lingua cognobiles, recte dici Libitinas, velut instar Libitinæ, defunctorũ præsidis deç, quã ἐπιτυμβίαν Grçci vocant. Apuleius in floridis. Siqs igit̃ ex illis Libitinis splendidissimo huic auditorio, velut quçdã macula sese immiscuit. Nec me fallit, Acronẽ in Oratianum illud, Multaq; pars mei vitabit Libitinã, scribere, esse Libitinã lectum, quo mortui efferant̃. Sed de Venere epitymbia Libitinam dici, auctor Plutarchus est. Plauti ex Pœnulo scita sententia est, in maledicos concinnata,

Istic est thesaurus stultis in lingua situs,
Vt quæstui habeant male loqui melioribus.

Fuit & Medius quidã ex Alexãdri adulatoribus, ac velut Hexarchus, & Sophistes Coryphæus in optimũ quẽq;. Hic alios hortabat̃, calũnias in quẽuis audacter cõflarẽt. nã etiã si inquit, vulnꝰ ꝑsanarit, in quẽ morsum infixeris, nihilominus cicatricosus conuiset̃ locus. Cæterũ ne lingua nostra sit gladiꝰ acutꝰ, meminerimus Archilochi libros ob dicacitatẽ solã, & ingenii virulẽtiã a Lacedçmoniis vrbe sua ĩterdictos, ne illorũ lectiõe quippiã de veneno honestis illorũ moribus instillaret̃, quãdo ad benedicẽdũ natus homo est, nõ ad infigendũ atrocis linguæ vibrantẽ aculeũ

optimo cuiq;,nō ad inspergēdā factis alienis labem.Meminerimus,quod Maumeth,sicuti a multis appellari aduerto,habuisse in ore perpetuo narratur,Qui a diuina lege recesserit,brutū euadere.Neq; enim plantā cortex facit,sed stupida,& nihil sentiēs natura,neq; iumēta corium, sed bruta anima,& sensibus mancipata.Nec cœlū orbiculatū corpus,sed recta ratio.Neq; item corporis sequestratio Angelū efficit,sed spiritalis intelligentia. Verū & qui se lingua petulātissima conuelli sentit,non ruat in vltionē præceps paria repensurus, cæterum illud Senecæ subinde repetat,Quid stultius homine verba metuente?Eleganter Demetrius dicere solebat,eodē loco sibi esse voces imperitorum,quo vētre redditos crepitus.Quid enim inqt,mea refert,sursum isti, an deorsum sonēt?Quanta demētia est timere,ne infameris ab infamibus?Sed &.M. Tullii cōmonitio nec prorsum ab instituto dissultat,quæ est in oratione pro.L.Murena.Saltatorem inquit,appellat falso.L.Murenam Cato,maledictum est,si vere obiicitur,vehementis accusatoris.sin falso, maledici conuitiatoris. Quare non debes arripere maledictū ex triuio,aut ex scurrarum aliquo conuitio.Verum ne si vlterius fuero pgressus,videar forte ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι, id est extra chorum saltare,comprimā stilum,ad alia demigraturus,quę vsui sint legisse,& voluptati nō neglexisse,Si auctarii tamē adiecero quippiā.Illud enim aduertendū, maledicta cū risu recte Sillos dici.Erat autem Poematis species comici,qui id persequebantur Sillographi nuncupati.Initium ex Homerica videt̃ doctrina propagatū,vbi subsannatur Thersites, conuelliturq;, qui in principes dicacitatis plurimum exerebat. Sillos optime fertur scripsisse Xenophanes.Est inde cōformatum verbū σιλλαίνειν,eo modo dicaciter ludere. Sed & Silenos hinc corriuari, scribūt Græci.Apud Aelium Dionysiū est aliud item verbū,σιλλοῦν, quod est in contēptu, & oratione diasyrtica leniter oculos alio transferre.Timon apud Athenęū dicitur Sillographus,q̄ Museum appellauit etiam Talarū,Philosophos,qui inibi cōnutrirentur,incessens.Est aūt Talarus ex viminibus,qui contexit̃ Calathus,& in quo coagulatur caseus. Veluti alerentur,vt in Panagro preciosæ aues.Silenos dici,Pausanias putat,τοὺς ἡλικίᾳ τῶν σατύρων προήκοντας, id est,inter Satyros natu grandiores.Quos ex Euphemi historia extimi maris insulas incolere,prodidit,Satyridas nomine,caudasq; habere equinis haud minores multo.Esse vero mortales Silenos,ex sepulcris coniici posse,idē scribit Pausanias Heliacorū secundo,Nam inquit, in Hebræorum item regione fuit Sileni monumentum.

Super Aesopo fabulatore excerpta paucula non illepida.Quid Aenos.Quint. Locus explicatus.Cur dictus Aesopus.Logopœus qui dicat̃,& quid Logos.Logaœdica metra. Itē Mythos.

Caput.XLVII.

AEsopum e Phrygia fabulatorē,haud immerito sapientem esse existimatū,Gellius scribit,cū quæ vtilia monitu,suasuq; erant,non seuere,nō imperiose præceperit,& cēsuerit,qui Philosophis mos est,sed festiuos cōmentus Apologos, & delectabiles,res salubriter,ac prospiciēter animaduersas in mentes, animosq; hominū cū audiendi quadā illecebra induxerit.Super hoc vero Aesopo lepidam apud Philostratū fabellam cōperimus,quam & apposuimus. Fuit quādoq; pastor Aesopus,forteq; in ppinquo ædis Mercurii greges curabat. proinde cū foret ad sapientiæ studia procliuior animo,eius adipiscendæ ergo,non desinebat Mercurio vota cōcipere.Factitabant id ipsum,& pleriq; alii templū frequenter adeuntes,ac multifaria Deo pro facultate offerētes munera. Aesopus,vt qui paup foret,lactis tantū non magnum libabat modū,fauis quoq; insup oblatis,& id genus aliis haud multis.Forte,ita euenit, vt sapiētiam singulis pro ratione meritorū distributurus accederet deus, cūq; huic philosophiā adnuisset,illi dicendi peritiā esset impertitus,alicui vero etiā cœlestiū rerum scientiā,aut musicas item modulationes,nec omissa pangendorū carminum venustate,animaduertisset aūt Aesopū se posthabuisse,cui nil esset gratificatus,memor fabellę sibi in olympo etiānum infantulo a deabus Horis lepidius enarratæ,de boue quadā,& solis armento,ad hāc ipsam rem facultatē Aesopo est elargitus.Ex quo illi mox arte contributa multiformi fabellarū cōcinnandarum, tantus in Apologis euasit,quātū omnes agnoscimus,agnouerat & Tyaneus Apollonius,qui accōmodatiora ad sapientiam eius viri lepidiora figmenta est arbitratus,q̄ Poetarum commenta,quæ de diis,Heroibus,ac magnis viris parum decora,minusq; ad bonā frugē illectantia edunt in vulgus.Apologi vero Aesopei,vt inquit Fabius,ducere aīos solent,præcipue rusticorū,& imperitorū,qui & simplicius,quæ ficta sunt,audiūt, & capti voluptate facile iis,quibus delectant̃,consentiūt. Et Oratius in Epistolis,ne in poemate quidem humilem vsum huius generis putauit illis versibus,

Olim quod Vulpes ęgroto cauta Leoni
Respondit, referam. In hoc vero cōmonendi sumus, fabellarum, quæ Aesopeæ dicātur, originem ab Aesopo nō demanasse, quando earū primus videtur auctor Hesiodus. Vbi vero libro quinto ait Quintilianus, αἶνον Græci vocant, & αἰσωποποίητον, &, vt dixi, λόγους μυθικούς, Sciēdū est, Aenon differre a Mytho. i. fabula, q̄a Aenos, vt Aristophanis interpretes prodūt, non pueris cōcinnat̄, sed ad viros dirigit̄, nec cōsolatori⁹ modo est, sed parenęticus quoq₃, admonet enim & docet, q̄d Hesiodū fecisse animaduertimus. Aenon sunt qui Apologū interpretent̄, item prouerbiū quandoq₃. Aesopica ridicula, & Sybaritica legimus apud Aristophanē in Comœdia, cui titulus σφῆκες. Ad Aesopi vero laudem pertinet, q̄d in libro de breuitate vitæ Seneca scribit, Nō audeo inquit, vsq₃ eo te producere, vt fabellas quoq₃, & Aesopeos logos, intentatū Romanis ingeniis opus, solita tibi venustate connectas. Sunt porro, vti nos Hephestionis cōmonet Enchiridion, λογαοιδικὰ metra dactylica, quæ in regionibus aliis oībus dactylos habent, postremā vero Syzygiam trochaicam. Pręcipuum inter hæc cēsetur, q̄d ad dactylos duos trochaicam habet syzygiam, Dicitur Alcaicum decasyllabum,

καί τις ἐπ᾽ ἐσχατιαῖσιν οἰκεῖς. Et quod ad tres, vocatur πραξίλλειον.

ὦ διὰ τῶν θυρίδων καλὸν ἐμβλέπουσα,
παρθένε τὰν κεφαλὰν, τὰ δ᾽ ἔνερθε, νύμφα.

Est Logacœdicon quoq₃ in Anapæsticis, q̄d Bacchio finitur. Præcipuum vero, si post quatuor pedes, Spondeo primo, & Iambo, inferatur Bacchius. Archebuliū ab Archebulo dicit̄ Poeta Thebano, qui eo vsus plurimum est, adhibuit & Callimachus.

ἄγετω θεὸς, οὐ γὰρ ἐγὼ δίχα τῶν δ᾽ ἀείδειν. Et hoc ab Anapæsto quidē, a Spondeo autem

νύμφα σὺ μὲν ἀστερίαν ὑπ᾽ ἅμαξ᾽ ἤδη. Ab Iambo,

φιλώτερα, ἄρτι γὰρ οἱ σικελὰ μὲν ἔμμα. Hæc adiecisse volui propter ea, quæ nobis dicta alibi de vitio, Logoidia sunt. Porro ex Græcis sunt, qui Aesopū hunc reuixisse fabulent̄, quod Comicus item Plato significauit, q̄d ipsum de Tyndareo, Hercule, Glauco traditū scimus. Nec illud præterierim, fuisse Aesopū omnium fere turpissimū, nec Thersitæ quidem Homerico saltē conferendum, nam, vt alia taceā, fuisse nigerrimus prodit̄, vnde illi factū nomen putant, quādo Aesopus, & Aethiops, idē fere consignificent. Illud fortasse ambiguitatē mouerit nōnullis, vnde sit, q̄ Aesopum quandoq₃ λογοποιὸν dici inaudimus. Verū, vt inquit Eustathius, sciendū amplius, Logon interdū veteribus accipi solitum pro fabuloso sermone, proinde Logopœus idē est, qui Mythographus. At posteritas Mython fabulis modo reliquit. Logō vero quotidianæ sermocinationi, q̄uis Homerus Mython simpliciter pro oratione accipiat. Cuius rei in quibusdam vestigia seruantur, nam Paramythiā dicimus, & Paramythicas orationes.

Atheniensium aduersus rebelles sanguinaria Decreta. Caput. XLVIII.

Atheniensem populū aduersus eos, quos a ductu, auspiciisq₃ suis deficiētes cōperisset, inclementer, ne dicā sanguinarie se gessisse, ex Græcis notū historicis est. A quibus, & quidē Attici nominis studiosis, mādatū literis, scimus, decreto sancitum, vt Aeginetis, si caperent̄, manus abscinderet̄ dextræ Pollex, quo ne gestare vtiq₃ hastā possent, possent autem remis inter nauigādū plane vti. Mitylenęos vero ἡβηδὸν, i. īdiscriminatim, vel cū puberibus iugulari statuerunt, & Cleone quidē auctore, Cleæneti filio. At Samiorum frontes, si eos adepti forent, inscribi, vel, vt Græci dicunt, στίζειν κατὰ τοῦ προσώπου. Stigma, seu notā esse voluerunt γλαῦκα, id est noctuam. Et hoc inq̄t Aelianus, Athenarum Psephisma est, οὐκ ἐβουλόμην δὲ αὐτὰ οὔτε ἀθήνησι κεκυρῶσθαι, οὔτε ἀθηναίων λέγεσθαι ὦ πολιὰς ἀθηνᾶ, καὶ ἐλευθέριε ζεῦ, καὶ οἱ ἑλλήνων θεοὶ πάντες.

Qua ratione Sosipolis Deus coli ab Eleis sit cœptus. Bacchi miracula, & festum Thyia. Caput. XLIX.

DAEmonicas illusiones, quibus priscorū hominum rudis simplicitas irretita, oblaqueataq₃ in pręceps data est, vt falsis mācipata religionibus adoraret, q̄d nesciebat, alicubi opinor, nō neglexímus. Nunc nō itidē omittemus, q̄d inter legendum opportune ingerere se, est visum. Mouerant quandoq₃ aduersum Eleos magna vi Arcades, Exiuerāt exaduersum illi quoq₃ exercitu haud contemnendo. Comparuit tūc mulier vberibus infantem alens, vti tū est visum, quin eundem vtero se gestasse, asseuerabat, Adiens vero Eleorum Duces,

somno monitā dixit, infantem illis oblatum venisse, futurū belli socium. Vera locutam arbitrati Elei, nudū infantem hosti ante omnes in principiis obiiciūt, interim impetum dabant Arcades, qui confertim nitibundi, cū proruētes intra teli iactum venissent, iam qui videbat infans prius, Draconē induerat, territi spectaculo tam meticuloso, ac formidabili Arcades, ac inde ordinibus turbatis, mox sese dispalati in fugā coniecere. Illos vero insecuti Elei cū magna cęde insignem retulere victoriam. Reuersis autē ex hoc euentu Deus est factus σωσίπολις, quæ eū præmōstrat vox, qui ciuitati salutē attulerit. Sacellū ibi potissimū est excitatum, in quē locum a pręlio intrusisse se draco erat visus. Verū & inibi quoqꝫ Ilithyię ara erecta, ceu ab ea ꝑductus ad homines Sosipolis deus foret. Effingi cōsueuit puerili specie, chlamyde stellis distincta, manuū altera κέρας τῆς ἀμαλθείας sustinēte, qđ apud Aeginā habet Fortuna. Est apud Eleos miraculum alterum, Nā in Bacchi festo, quod θυίαν nuncupant, illati tēplo Lebetes tres noctu sponte implētur vini, foribus accurate occlusis, obsignatis etiā, ne fraudem suspicari quis possit. Quin Andrii quoqꝫ quotānis eiusdem solenni die spontaneū e templo scaturire vinum, prædicant.

De Plutonis templo apud Eleos, qđ annis singulis semel tantum recluderetur. Caput. L.

APud Eleos inter cætera vel numerosissima Deorū templa, fuisse itē Plutonis περίβολον, i. septū, & delubrū, memoriæ ꝑditur. Id vero quotānis semel modo aperiri, vetustissimi fuit moris. Nec tñ ita patens ingredi quēq̄, putabant fas. Cur vero ab Eleis honores indeptꝰ sit diuinos Pluto, sic fere explicari animaduerto. Cū Hercules militari manu aduersum Pylios esset profectus, illi pręsto fuisse Pallada Eleā, belli, ac laborū sociam. Sed & Herculis odio vicissim ad Pylios Plutonem venisse, ꝙ etiam ab illis coleretur eximie. Iis vero astipulari Homerum quoqꝫ, apud quem in Iliade sic scriptum inuenias.

τλῆ δ' ἀΐδης ἐν τοῖσι πελώριος ὠκὺν ὀϊσὸν,
εὖτέ μιν ὠυτὸς ἀνὴρ Διὸς υἱὸς αἰγιόχοιο
ἐν πύλῳ, ἐν νεκύεσσι βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν.

Elei itaqꝫ Plutonem, vt ipsis beneuolum, & Herculis inimicum templo honestarunt. Qđ per annum semel pateat, quoniam vnus itidem homini est ad inferos descensus.

Timothei sententia de frugi victus commoditate. Platonis in re eadem commendatio. Caput. LI.

FRugi victus, & præparci quæ a prudētissimis promanāt emolumenta, ni fallor, alibi sum curiose satis persecutus, nūc, qđ se ingerit, exēplū clarissimū pręteriisse nequeo. Quippe genus hoc plurima grauius ꝑmouent sæpe, q̄ ex Philosophorū scholis, quæ ꝑferunt documēta. In memoriis ergo traditū veteribus, Timotheū Cononis Atheniensiū vel memoratissimū ducē, relictis quādoqꝫ sumptuosioribus cœnis, ac impatoriis epulationibus, exceptum cōuiuio a Platone in Academia. Cumqꝫ nō fuisset id missuum numero magnificū, nec vllo magnopere apparatu conspicuū, sed simplex plane, ac μουσικῶς concinnatū, reuersus ad suos Timotheus læte insusurrauit, ὅτι οἱ παρὰ πλάτωνι δειπνοῦντες καὶ τῇ ὑστεραίᾳ καλῶς διάγουσιν. hoc est, Quos cœna exceperit Plato, in posterū etiam bene habere. Quin ex hoc etiam adiposas, ganeatasqꝫ insectari, ac persequi epulas destitit. Quoniam posterius nil oblectent omnino, vt quas onerosa, crudiorqꝫ consequat̄ percoctionis molestia. Proditur literis illud quoqꝫ haud ab eo, qđ prætexuimus, ita dissultās, Timotheū eundem die, quę insecuta Symposium est, forte Platoni obuiū intulisse eleganter admodum, & scite, ὑμεῖς ὦ πλάτων εὖ δειπνεῖτε μᾶλλον εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἢ εἰς τὴν παροῦσαν, id est, vos quidem ὦ Plato in sequentē magis diem bene cœnatis, q̄ in præsentem, extantemqꝫ.

Quæ sit ratio Cereris nigræ apud Phigalēses. Simulacri eiusdem absurditas. De Cabiris, Caput. LII.

ETiam si operis instituti initio certissimū nobis propositū fuit, fabulosa minus consectari, vix tamē stilo interdum valemus tēperare, ita se ingerunt vel a celebetrimis e Græcorū enotata auctoribus. Sed & eo procliuius eiusmodi admittuntur ineptiæ, vt amplius temporū illorum retegatur vanitas, quę vsqꝫ ad ludibrium falsis deorū sacris mutorū addicta, & illaqueata, vel luce solis nitidissima caligasse animaduertunt. Sic igitur in literis videor cōperisse, Prope Phigaliam Arcadiæ vrbem, stadiis plus minus. XXX, montē fuisse Elainō nomine,

ac in eo Cereri sacrũ antrũ, quã μελαίνην cognominãt. i. Nigrã, pullatãve (Quãq̃ & apud Thespias tẽplum fuit ἀφροδίτης μελαινίδος) Deę cũ Neptuno cõgressum, sub equa specie celebrãt Thelpusæi. Verũ nõ inde natũ Phigalẽses Equũ volũt, sed quã dicũt Arcades δέσποιναν. Quinimmo indignatiõe in Neptunũ cõcepta, prætereꝗ Proserpinæ raptu cõsternatã, sibi pullã induxisse vestẽ, ac in speluncã sese insinuantẽ, diu postea nõ esse visam. Verũ corruptis frugum pluribus, ac crassante latius in hoĩes pestilẽtiæ vi tabida, Deorũ quidẽ nulli superat coniectatio, vbi latitaret Ceres. Vnũ Pana, dũ venãdo hũc, illum mõtem obit, forte ingressum specu, deam ibi esse cõspicatũ, qui & mox Ioui insusurrarit. A quo μοῖραι, hoc est Parcæ illuc euestigio missę. Ab eis vero demulctam Cererem iram desisse, ac tristitiã valere iussisse. Causis quidẽ hisce astruũt Phigalenses antrũ illud videri sacrum Cereri, atꝗ simulacrũ inibi cõsecrasse, habitu quidẽ in petra sedentis, ac cętera mulieri psimile, præter caput, quod cũ coma erat equinũ, adnexis draconũ, & ferarum id genus item iconibus. Tunica ad talos demissa. Delphis manu sustinebat, colũba vero altera. Cur aũt sic effigiem simulacri censuerint afformandã, facile opinor, sagax vir, nec imperitus rerum, bonusꝗ discusserit, coniectaritve. Cereris autem & antri sic quodam respõso meminit Apollo, cum Phigalenses deum adiissent.

ἀρκάδες ἀζᾶνες, βαλανηφάγοι, οἳ φιγαλίαν
νάσασθ', ἱππολεχοῦς Δηοῦς κρυπτήριον ἄντρον.

Cererẽ porro, & κόρην Tegeatę καρποφόρους nuncupãt. Fuit & in agro Thebano Cereris Caberiæ templũ, sicuti Cabirorum quoꝗ, venerationis multę in locis illis. Quippe indignatio eorũ credebat ineuitabilis, hoc est ἀπαραίτητος, vt Gręci dicunt, nã pessimo interiisse exitio memorat quisquis tẽplo sacrilegas admouere manus nõ est veritus, id qđ insignibus præcipue docemur exemplis. Fuisse inibi ciuitatem, ac homines, qui dicerentur Cabiri, proditũ est. Quorum vnus fuerit Prometheus, ad quem peruenerit Ceres.

Festi ratio, qđ Platęenses Dędala vocẽt. Statuas antiqtus solitas dici Dædalas. Cap. LIII.

DAEdala esse festũ Platęensibus, in Gręcorũ obseruatũ thesauris est. Cur vero sic, etiã si ad fabulas relabi videmur, nihilomin[9] explicabit. Nã & priscarũ vanitas supstitionũ hæc plane, vt vera agnoscit. Ferũt ergo Iunonẽ Ioui factam iratiorẽ, qđ illi erat admodũ familiare, i Euboeã secessisse. Ioui, vt par erat, cũ permolesta cecidisset res ea, nec vlla rõne, vt rediret, posset pficere, incert[9] animi tãtus deus ad Cithærone pgit, a quo mõti credit adoptatũ nomẽ. Erat is apud Platæas & potẽtia cõspicuus, nec vllo sapientia inferior. Qui vt erat sagax cũprimis, inopẽ cõsilii Iouẽ ita pgit cõmonere, ex ligno statuã sibi curaret cõformari, quã in curru apte cõstitutã vestibus etiã variis, cõgruisꝗ obuelatã duceret, passim in vulgus disiectis rumusculis, tãq̃ Asopi filiã asciscat sibi Platęam vxorẽ. Paruit oĩbus Iupiter, iãꝗ lignea vxor nuptialiter cõpta vectabat cũ Parochis. At psenserat id Iuno, Etem̃ qs fallere possit amantẽ? aduolãsꝗ ptinus, ac nouę nuptę ĩdumẽta sęui[9] cõcerpẽs, fraude agnita, & spõsali simulacro in risum soluta, & hilaritatẽ, cũ Ioue suo mature placatior in gratiã rediit. Quo ex facto numinũ obseruãtissimi Platęenses festa dehic ĩstituere, Dędala, ꝗ veteris fuisset moris, Xoana dicere Dædala. Septio quoꝗ ãno agebãt ea fere. Sed μικρὰ nũcupabãt δαίδαλα. Nã erãt μεγάλα itẽ, ad q̃ sexto demũ, &. xx. anno ẽt Boeotii cõueniebãt. Tot. n. ãnis ĩtermissa celebritas fuerat, fugatis Platęensib[9] Platęas dici volũt ab Asopi fluminis filia Platęa. Grauior historia regẽ mauult Asopũ ĩtelligere.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD CLARISSIMVM IVRECONSVLTVM CAROLVM RHOINVM, REGIENSEM, PRAEFATIO NONA.

PRæcellens tua virtus, noĩs iũcta celebritati, qđ datũ iam in oẽs pene terras est, ac singularis, quã in me, meaꝗ oia pratulisti ppetuo, beneuolẽtia exigere acri[9] videbat, ne ab instituto, qđ volentes nobis iniũximus, te vlla ratione, velut pręteritũ, abiungerẽ, dispararẽve. Nam cũ singulos nostri sudoris cursus delectissimis viris consecrare sit propositũ, iamꝗ velut Stadiodromus, spatii dimidiũ videar emẽsus, ac mẽte, oculisꝗ oleas signare, turpissimũ oĩno mihi futurum aĩaduertebã fore, si indictũ te, innominatũꝗ pergerẽ trãsilire. Ego vero Carole doctissime nõ, vt oblitus, in hunc te locũ protuli hactenus, ceu in cõperendinum plane virum coniicerem eminentissimum, & oĩm, quotquot sunt, aut fuerunt, vel (libet. n. certissimam animi promere cõiecturã) futuri mox paulo sunt, iurecõsultum longe clarissimũ, disertissimumꝗ; sed

ꝙ ſcirē,Summum illud agens prouidentia nobis inexplicita,& ſapientia inenarrabili hominem ſuum,quē ſacrum eſſe voluit diuinitatis numiſma,in mundanæ huius quaſi ſcenæ mediano interuallo aſtituiſſe cōſpicuum,vt cunctarū ſe animantium velut regē agnoſceret,ac prſus, tanq̄ Deū humano in corpore hoſpitantē,Te vero in ſummo humanarū rerū ſcientiæ magnitudine, & eminentis ingenii felicitate ſurrectū faſtigio ſtare,palam ſit,quādo non eſt quidē totius ciuitatis oraculū domus tua,qđ de iureconſultis dictū veteribus eſt,ſed verius orbis terrarū vniuerſi, Delphicis ſortibus multo certius adytū,pręterꝙ dēpta reſponſorū tortuoſitate obliqua,& plerunꝙ incōiectabili,vt futurorū caligine obuolutam mire inſcitiā ad diſquiſitionem non protraham,haud abſurde opinor,huius noſtri ludicri metā fere medianam ſacro nomini tuo deſtinandam duximus.Quoniā ſicuti eſt homo nitidius optimi maximi dei ſimulacrū,ita & nūq̄ laudata ſatis virtutū tuarū magnitudo præſignis,ac morū examinatiſſima ratio plane ἀναμάρτητος, Naturę rationalis te quaſi typū facit, & Icona vere ſpirātibus delineatā,ductāꝙ coloribus,ac in meditullio ſtantē,Ex qua peritiſſimus qſꝙ ꝓficiat artifex,& in quam collimare omnes,par ſit,Si modo ex formula,& præſcripto viuendū eſt,nec brutum malumus induere. Cæterū quibus de cauſis in noſtrum hunc te velut puluerē obſeruanter admittimus, vt ſciētię tuę theſauris,ingenii lumine quādoꝙ forſan me collabentē(homines enim ſumus)ꝓfulcires,& arrectū auctoritate,quā eſſe maximā,fallit neminē,Circi ſpatia ꝓficere animoſius cōpelleres,iiſdem ſane ipſis longius videor ſummoueri.Etenim vnde mihi ea ingenii felicitas,& doctrinæ,vt q̄ dicātur,te exeant nō indigna?Temeritati meę acceſſiſſe ipſum hoc item videri poteſt.Qui te legū ſanctiſſimarum arcana rimantē,ac ſeueriſſima,quod aiūt,trutina perpendentē,libelli huius operę leuioris, & farina prorſum plebeia ſubacti,nūcupatiōe interpellare,imo etiā laceſſere ſum auſus.Sūt hæc quidem vera propemodū,ſed apud eos modo,qui animi tui cādorē,& mitiſſimū ingeniū,ac humanitatem,inter reliquas dotes tuas ꝑcipue mirā,norūt minus. Audaces iſta nos ad te colendū faciunt.Qđ ſiquid tamē delinquimus,& lege agendū putas,vt iam hinc ſciāt oēs,forū me nō reclinare, ſi reum peragis,ac naturæ tuæ clementiſſimam prouoco bonitatem.Ad quam opinor, Apoſtolos non abnues.Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS,QVI NONVS.

Vocabula,quibus oculorum explicantur partes.Item plura de oculorum tunicis,& humoribus,& vitiis.

CAPVT PRIMVM.

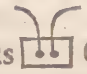
DE OCVLIS,Etiamſi abunde multa ſecundo libro,& alibi quoꝙ recenſuimus,nihilominus varia diſcutientibus, verſantibuſꝙ oſtentant ſe pleraꝙ,nō citra diſpendiū ſtudioſę iuuentutis quæ præteriri queant.Propterea ad eundē ſcopū ſæpius nō veremur collimare, vt ſubinde excuſſa ſagitta,& vmbilicū quādoꝙ cōtingamus, & numerus nō defuiſſe cū delectu curam,liqdo cōprobet. Igitur in oculi meditullio nigricās Cora dicitur,ſiue pupilla.Eius nitor Glena, id eſt,γλήνη,ambiens circulus quandoꝙ γραμμὴ κυκλοτερὴς,id eſt orbicularis vocatur linea,quādoꝙ vero etiā Iris.Albicans totū Sphendone appellatur,itēꝙ Logas.Sed & Cyclopiō,id eſt κυκλώπιον.Oculorum portiones Chitonas, id eſt tunicas nuncupāt Medicorū ſcholæ.Sunt aūt hæ quatuor numero.Extima Ceratoides dicit̄,albida eſt, ſolida, nec ſciſſurā facile recipiēs,neruoſa quoꝙ,Chondrodes,craſſior,pellucida.Subeſt tunica alia Rhagoides,ſiue Rhogoides ab Acini ſimilitudine quadā,denſa ea eſt,ſanguineaꝙ.Tertiā vocāt Phacoide,& Cryſtalloide,necnō Hyaloide.Quarta nuncupat̄ Arachnoides,tenuiſſima,velut aranea.Sic eñ,vt Celſus Cornelius adnotatū reliq̄t,ab Herophilo nominat̄.Oculorū vero caua dicūt Cōchos, Hactenus ex Græcis fere.Cæterū operæpretiū eſt,his attexere,quæ ex iunioribus optices ſtudioſi nōnulli prodēda cenſuerint,dū amplius approbare connitunt̄,q̄ operoſe natura diuerſarū rationū corpora neceſſario effinxerit ad oculi conſtitutionē.Quippe inquiūt,Glacialis humor,quo pręcipue videndi potētia viget,molliſſimus eſt,affectionibus iprimis obnoxius,qa aqueus ſit, ac delicatę cōpoſitionis.alias tenuitati ſpirituū viſiuorū,a cerebro demanātiū ieptior fuiſſet, neꝙ itā per imaterialē eſſentiā,depuratāꝙ ſpecies exciperet.Quarū percipi negt tactus,niſi a ꝑtenero, ac

subtilissimo corpore. Qđ corruptioni, oblæsioniq; fieret maxime obuiũ, ni obuallatũ pluribus, loricatũq; deniq; ab occursantibus facile præmuniret. Emachinata igit̃ primũ natura est tunicã extimã, quã Cõsolidatiuã Neoterici appellãt, robustã, pinguẽ, qua oculi cõstitutio vniuersa cõfoueat̃ præstãtissime. Albã intelligũt, qua tamẽ nec totus obtegat̃ oculus, sed qđ in eo albicet tãtum, ne eius pinguedine p̃pediat̃ visus. Hac maxime frigus defendit̃, qđ in libro de Sensu, & sensili comprobat Aristoteles. Verũ si insigniter se rigor intẽderit, etiã organũ visus intercipi, Annibalis argumẽto liquet. Huic subesse tunicã volũt, quã nos diximus Ceratoide, id est Corneam vt vulgo appellant, quoniã pelluceat, vt cornu attenuatũ, quo sit speciebus, vt ita interim loquamur, peruia. Tertiã tunicã vocãt Vueã, de nigroris argumẽto, vt obscuret̃ in ea humor, in quo visus facultas viget, quod ni fieret, nõ ostentarent se in eo species. visum enim constipat obscuritas, nec expãdi sinit. Nã & vesicæ retrimenta inspecturi medicę facultatis periti, nigrã opponunt vestem. Adiicit humori quoq; fuscedo roboris quippiã. Constipatæ dẽsitatis tunicã intelligunt istam, ne laxioribus sese meatibus inclusus humor promat. habere tamen anteriori parte orbicularem pupillę meatũ, qua se visibiliũ insinuent species. Intra vero tunicã hanc humorem statuũt albidum ouorũ albugini consimilẽ, ac pellucentẽ, vt per eũ liberius cõmeent obiectorum spectra. Sed & glacialis eo subinde humectatur, ne eũ ambiẽs tela siccitate oblędatur. Hic autem omniũ intimus humorum est, glaciei affinis maxime, humectusq;, vt affici a luce possit, nõ perspicuitate solũ, sed etiã innatæ cõplexionis ratione. Tenues præterea, vt motui facilius exponatur. Densus item aliquo modo, vt figi, sistiq; in eo simulacra queant, alias euanida perirent. Hũc vero bifariam distribuunt, vt sit portio anterior, quæ Sphęræ capacioris pars est, & toti oculo concentrica, & ab anteriore visus ęquidistãs particula. Est itẽ posterior portio, quã Vitream vocant, fouentem, alentemq; glacialẽ. Hisce vero circũiecta tunicula est pertenuis, quã Araneam dicunt. Porro hac Optices ratione, tres omnino habent̃ in oculo humores, tuniculæ quatuor. Sed Anatomici alii subtilius ista scrutati, quod in libro de Elemẽtis scribit Auicẽna, primo quidẽ vueam a Pia matre ducere initia, cõtendunt, sicuti a Dura matre corneã, Sunt autẽ iis nominibus ambeuntes cerebrũ tuniculæ duæ. mox septẽ statuunt tunicas, quibus oculi consurgat compages. Primam faciunt cõiunctiuã, siue consolidatiuã. Corneam bifariã partiunt̃, anteriorẽ putant corneam vocari, interiorẽ Scleroticã. Consimiliter vueam itẽ secãt, vt pars anterior vuea dicatur, posterior Secundina. Id ipsum & in Aranea fit, anteriorẽ appellant Araneã, posteriorẽ Retinam. Verũ nec Celsi placita p̃tereamus. Arachnoides inquit, media subsedit, eoq; cauo continet quiddam qđ a vitri similitudine ὑαλοειδὲσ Græci vocãt. Id neq; liquidum, neq; aridum est, sed quasi cõcretus humor, ex cuius colore pupillæ color vel niger est, vel cæsius, cũ summa tunica tota alba sit. Id autem supueniens ab interiore parte membranula includit. Sub his gutta humoris est, oui albo similis, a qua videndi facultas p̃ficiscitur, Crystalloides a Gręcis nominatur. Dignum vero scitu est, Glaucoma oblæsionem nũcupari humoris huius, quẽ Crystallinũ appellauit Cornelius, vbi in glaucã demutatur qualitatẽ. Sicuti prouenit Suffusio, quã Hypochysin Gręci vocãt, vbi dẽset, coitve humor, quẽ inter Corneam statuũt, & crystallinã portionem. Est itẽ in oculis vitiũ Lagophthalmus, veluti leporinus intelligat̃ oculus, qui in sopore non occluditur. Dicitur vero Lagophthalmus, vt Celsus libro septimo significat, vbi curatione adhibita, plus æquo cutis exciditur, ita vt oculus contegi nequeat. Nã si palpebra inferior minus surrigitur, sed pendens hiat, nec cũ superiore coit, vitium facit, qđ eodem auctore, Ectropium vocãt.

Cur sit oculus globatæ figuræ. Nullũ esse corpus omnino perspicuitatis expers. Inde posse Lyncas videre per parietem. Caput. II.

SEd curnã parẽtis naturæ sagax, ac p̃uida cura orbiculares cõtribuit oculos? Gentilis quidẽ Auicennę interpres nõ cõtemnẽdus, esse oculi circũacta, globataq; prodit figura, quia ĩter omnes hęc p̃cipue ĩpedimẽta, & qcquid se ingerat noxiũ, reclinare potest. Mathematici solertius re p̃pensa, oculũ nõ suffecturum quãtitati capiẽdę colligũt, si nõ sit rotundus. Quippe si pupilla, p quam immutat̃, nõ esset sphęrica, non p̃ciperet nisi ęquale sibi. Liquet vero id, qm̃ visum perfici cõtingit per lineas rectas sup eũ orientes p̃pẽdiculariter, quarũ concursus sit in oculi centro. Qz si esset superficiei planæ, nõ ingererent se perpendiculares, nisi a superficie ęquali. Id vt amplius innotescat, traditur in mathesi a nonnullis, Radium a medio rariori ingredientem medium densius, frangi ad perpendicularem, vt acquirat fortiorem sitũ. In sphęrica vero figura sola est perpendicularis linea, quæ ad centrum tendit. Proinde cum orbicularis

sit oculus,a quacunq; parte occursent radii, vbi oculo insinuantur, quia id est densius medium franguntur ad perpendicularē,id est diriguntur ad centrū pupillæ.Qđ nō fit in quadrata figura.neq; enim in hac ppendicularis linea tendit ad centrū,sed dirigit̃ in rectum, si obliqua fuerit.propterea a centro declinās radius ab oculo minus perc pi valet,quod in subiecta patet figura.

Oculus Quadrangulus.

Additur præterea rotundationis & illa ratio,vt celerius visu apprehendi multa valeāt,quando globosis summa inest reuolutionis facilitas.Qđ vero & philosophi astruunt, & Mathematici rationibus comprobant,non fieri visum,nisi per medium diaphanum,quia species nō multiplicentur,nisi per diaphana corpora,quorum subtilitas congruat formis multiplicandis sine materia, & materialibus conditionibus,vt quantum ratio patitur,oculo imprimantur,Dignū illud relatu imprimis est,cum omne corpus suscipiendæ aptum sit cœlestis corporis influentię, certū est, nullum corpus omni carere perspicuitate,cum sit cōmunis cœlestibus,& inferioribus.Hinc vero fieri putant,vt densitas nulla transitū inhibeat virtutum,& spectrorum, q̄uis nos lateat,propterea Lyncas tradi per medium videre parietem.

Gentibus singulis suos esse mores. Arcadum ritus. Lycæus Iupiter. De Aegyptiis adnotantur paulo plura.Propertius declaratur.Anaphorum,& Allactum quid.De Caribus paucula.Pharao apud Aegyptios quid sit. Caput.III.

GEntibus singulis,atq; adeo vrbibus suos esse mores,suaq; instituta,suamq; ad disciplinarum studia procliuitatem,fere notissimum arbitror,Sed & Menander rhetor in Epidicticorum ratione,Mitylenæos Citharœdica plurimū solitos gloriari,eaq; re sibi īprimis placuisse,scribit.Sicuti tibiarū modulis Thebanos.Alexandrinos vero arte grammatica maxime pręcelluisse, itemq; Geometria,& philosophia.Statuaria præcipue Athenienses gloriam sibi vendicarunt,ac pictura.Crotoniatas extulit medicina. Aeginetas, & Hermupolitas fuisse Athletas perinsignes,monumentis traditur.Arcadas glandibus vesci,docuit eorum Rex Pelasgus,perseuerauitq; diu plerisq; Diætę ratio hæc, inquit Pausanias,adeo vt Lacedæmoniis sic quandoq; responderit Pythia,

πολλοὶ ἐν ἀρκαδίᾳ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,
οἵ σε ἀποκωλύσουσι.ἐγὼ δέ τοι οὔτι μεγαίρω.

Quin & καλύβας id est Tuguria excogitasse fertur primus Pelasgus idē,ac ex pellibus indumēta,quibus & in Eubœa,ac Phocide vsi plurimū tenuioris fortunæ homines.Lycaon eiusdē filius Iouem dixit Lycæum,& Lycæa instituit primus.Is autem Agon fuit.Cum vero ad Lycæi Iouis aram puerum immolasset,& sparsisset cruorem,in Lupum creditur deformatus. Quod verum arbitratur Pausanias,ex Deorum indignatione aliqua.Sicuti ex hominibus quandoq; efficiuntur Dii,velut Aristæus,& Cretensis Britomartis.Nec tamē inquit,post Lycaonem in perpetuū factus aliquis dicitur Lupus in sacris,id genus,quoniā decennio exacto,si homine interim abstinuisset,ad rationalem statum dabatur reditus.Sic & in Sipylo monte in saxum deformatam ferunt Nioben, atq; æstiuo tempore etiā lachrymas fundere.Mitiorem Arcadibus victum induxisse,Arcas dicitur primus,ac panis docuisse rationem,ac texendarum vestium, & lanificii quoq;.Dianam coluere antiquitus Arcades cognomento Hymneam.Sicuti & Cedreatin, in Cedro procera simulacro statuto. Apud Pheneatas dicebatur Diana εὑρίππα, ab equarum inuentione,quas amiserat Vlysses,qui & Equestris Neptuni statuam erexerit, sed non ex ære inquit Pausanias,æris fundendi arte,necdum comperta.Quam,simul & statuas conflandi excogitasse feruntur primi Rhœcus,& Theodorus Samii. Ammianus Marcellinus auctor est, Medicis ad commendendam artis auctoritatem suffecisse,si dicerent,se Alexandriæ eruditos,tanta erat loci dignitas,& æstimatio.habuit siquidem Alexandria omnium liberalium disciplinarum scholas,vnde arbitror natum,vt per exochen Alexandria nūcuparet̃ πόλις id est,ciuitas.Sicuti Asty dicebantur Athenæ peculiari ratione.Propterea sciēter Apuleius eruditos appellat Aegyptios, Sicuti Iudæos superstitiosos,Nabatheos mercatores,& fluxos vestium Arsacidas,& frugū pauperes Scythas,& odorum diuites Arabas.Quin & ab Aurelio Macrobio dicitur mater artium Aegyptus.Flauius Vopiscus Aegyptios scribit esse versificatores,Epigrammatarios,& ad cantilenas publicas propensos.Aegyptiorū porro arcanā sapientiā abūde testari videt̃ suscepta illuc excellentium virorū peregrinatio, vt in illorū literis vere literatis,interioribusq; mysteria per-

noſcerent. Aegyptios quoq; nonnullis prodũt ex Græcis, oĩm primos ſolem, & lunam deos putaſſe, & q̃ ambitu æterno circũagi, ac currere videbanť, inde etiã θεοὺς nominaſſe, ἐκ τοῦ θέειν καὶ ἵεσθαι, i. a curſu, inceſſuq;. Plato tamẽ in Cratylo hoc ipſum priſcis Græcorũ attribuit. Cæterũ illi Solem Oſirin, Lunã Iſin nũcuparũt. Nec id relatu indignum, qđ idem nos cõmonet Plato Apud quẽ Socrates in Phædro, Audiui inqt, circa Naucratim Aegypti priſcorũ quendã fuiſſe deorum, cui dicata ſit auis, quã Ibin vocant. Dæmoni autẽ ipſi nomẽ Theuth. Hunc primũ numeros, & ſupputationẽ, Geometriã, Aſtronomiam, necnõ Talorum luſum, & alearũ inueniſſe, atq; itẽ literas. Quibus tẽporibus imperitarat locis illis Thamus. Verũ enimuero quis adeo veterũ memoriarũ inſolens, vt Aegyptiorum nõ norit aſtutias, & ad fallendũ ſolers ingeniũ, & vafrum? Aeſchylus neutiq̃ ignoraſſe videtur. δεινοὶ πλέκειν τοι μηχανὰς αἰγύπτιοι, id eſt ad nectẽdũ dolos ĩprimis idonea Aegyptus. Theocritus quoq; ἐν ἀλωμιαζούσαις, οὐδεὶς κακοεργὸς δαλεῖται τὸν ἰόντα παρέρπων αἰγυπτιστί, Subſeſſor nullus veniẽtẽ lædit, obrepẽs Aegyptiace. Legimus in commentario Alexandrini belli, eſſe Alexandrinos fallaces, ſemper alia cogitantes, alia ſimulantes, &, vt Ammianus inquit Marcellinus, ad ſingulos motus ſunt excandeſcentes, controuerſi, & repoſcones acerrimi. Flauius item Vopiſcus Aegyptios eſſe ſcribit ventoſos, furibũdos, iactantes, iniurioſos, auidoſq; nouarũ rerũ. Vnde Aurelianus prudẽtiſſimus imperator præcepit Saturnino, cui limitis orientalis ducatũ dederat, ne vnq̃ Aegyptum videret. Ad hæc vero Propertium reſpexiſſe contenderim illis verſibus.

At nos e noſtra te ſæua fugabimus vrbe.
Cum Tyberi Nilo gratia nulla fuit.

Sed & imperator Adrianus ad Seruianum conſulem literis exaratis, Aegyptum totam ſe didiciſſe ait, eſſe leuem, pendulã, ad omnia famæ momenta volitantem, & mox eſſe homines eos ſcribit, ſeditioſiſſimos, vaniſſimos, iniurioſiſſimos. Et. Q. Curtius Aegyptios, vt gentẽ vanam infamat, nouandis, q̃ gerendis rebus aptiorem. Sed pulcherrime omniũ libro tertio Arrianus Propertii retegit ſenſum inuolutum alias. Memoriæ proditum eſt, inquit, naturã ſitus, munitionẽq; regionis Alexandrum admiratũ in Nomarchas plures Aegypti præfecturas, Nomos vocant diuiſiſſe. haud tutum eſſe ratũ, imperii vniuerſæ Aegypti curam vni modo iniungere. Ac mihi quidem videntur Alexandri conſiliũ Romani eſſe imitati, nam eadem ducti ratione inſtituere, vt nemini ordinis Senatorii prouincia Aegyptus, ſed equeſtri tantũ viro decerneret, ac magnis fulciret præſidiis. Adiuuat & in cõſolatione ad Albinam Seneca. Loquax inquit, ac ingenioſa in præfectorum contumelias prouincia Aegyptus, in qua etiã qui vitauerunt culpam, non effugerunt infamiam, velut vnicum ſanctitatis exemplũ ſuſpexit, & qđ illi difficillimũ eſt, cui etiã periculoſi ſales placent, omnem verborum licentiam continuit. Pulcherrimũ vero illud eſt, Aegyptios antiquitus ea obiiſſe munia, quæ nunc in Italia baiuli ex Longobardia plurimum propagati, quos municipes mei ſubinde vocãt Græco quidẽ verbo, ſed paululũ modo deluxato, Baſtazos quos Græci βαστάζοντας dicunt. ſonat id noſtro vocabulo portantes, ac gerulos, quia oneribus vacent ferendis. Ariſtophanes in Batrachis, quod dicimus, hiſce comprobat.

ἐς τὼ ἅμαξ᾽ εἰσέθηκε, καὶ νεκρὼ δύω,
οὓς οὐκ ἂν ἆραιν οὐδ᾽ ἑκατὸν αἰγύπτιοι.

Currus impoſuit duos, ac mortuos totidem,
Quos nec Aegyptii quidem tollerent centum.

Hinc ſæpe in veteribus memoriis lectitamus, dici Aegyptios ἀχθοφόρους, id eſt onerũ gerulos, nũc itẽ πλινθοφόρους, quo verbo ii ſignificanť, qui lateres geſtitãt humeris. Vel certe Anaphoro adhibito, ſeu Allacto. Erat vero eo noĩe lignũ vtrinq; cauũ, quo geſtarenť onera. Allactum dici puto, a tralatione, quæ fieret a fatigatis de humero in humerũ. Aliqui Amphicyrtum malũt appellare, qđ ſignat, vtrinq; gibboſum. Noſtrates conſimile fere lignum, quo mulieres a flumine aquam geſtitant, vtrinq; æqualibus vaſis propendentibus, ac ne dilabi poſſint, clauiculis ligneis ſufflaminantibus, eleganter Baiolum nuncupant de geſtandi ratione. Sciendum vero, Caras veteribus appellatos fuiſſe ſeruos, q̃ factitandis operis capturas conquirere conſueſſet ea gens, velut omniũ nata ſeruitio, qui mercenaria plectaſſent ſtipe. Qđ vero ad Aegyptios attinet, ſcitu dignum illud quoq;, eos a Dione φιλοίνους nuncupari, id eſt in vinũ procliues, ac philopotas, quoniã apud eos cõperta primũ tradãt vitis, in Plinthine ciuitate, qđ Hellanicus ſcribit, ac inde factos vinolẽtos. Sunt qui ſcribãt, excogitatã ab eiſdẽ ex ordeo potionẽ, vt vini inopes inde ſibi voluptatẽ conquirerent, quando & hac oblectãtur ita, vt canant etiamnũ, ſaltentq;, obeãtq;

omnia ebriis consueta,eo tamen interstitio,ꝙ qui vino externantur,in faciem,inquit Aristoteles,feruntur.Qui vero Crithinum hauserint,caput resupināt.Vinum quippe καρηβαρικὸν est, aggrauatq; caput.Crithina potio Carotica censetur.Vinolētiæ Aegyptiorū argumentum euidens,Brasicæ,velut ex lege,prægustatio in cœna,quoniā Amethystum sit remediū id,hoc est, ebrietatem reprimat.Quod efficere creditur eiusdem quoq; semen.Illud addimus,Hecatæum scribere,In Aetolia inuentā primo vitem,quā quia ὄιναν dicerent veteres,inde vinum nuncupari ὄινον,etiamsi ab Oeneo putant alii,in Cratylo item aliud Platone statuēte.Inuenio,Aegyptiorum Reges quandoq; pastores fuisse nūcupatos,propterea ꝙ in sacra historia lectum obseruauimus,Ioseph,& fratres eius in Aegyptum descendisse in principio pastorū.Quandoq; vero, quod Manetho Aegyptiorum sacerdos prodidit,Pharaones.Erat enim dignitatis nomen id,sicuti Augusti appellatio apud Romanos.Memoriæ tradit̄ illud quoq;,Bocchorū Aegyptiis iura constituisse,qui fuit ex Aegyptiorū Dynastis vnus,sub quo agnum locutum tradunt,iis fere temporibus,quibus apud Albam editi sunt Romulus,& Remus.

Cuiusmodi fuerit Aegyptiorum sapientia.Et cur viri præstantes illuc potissimum enauigarint.De Mathesi paucula. Caput.IIII.

Quia vero paulo ante Aegyptiæ gentis sapientiā sum visus auctoritatū tibicinibus præfultus efferre plurimum,illud minime dissimulandū,inter classicos nostrates esse,qui opinent̄,Chaldæos,itemq; Aegyptios fuisse ingenio parū ad sapientiā facto.Propterea falli debere neminē celebrata veteribus,etiamq; Platoni,Aegyptiorū sapientia,& Chaldęorū,quādo præstantis ingenii viros aliquot ad eos non alio nomine transmisisse,exploratissimum est.Cæterum celebre id,atq; diuinū sapientiæ nomen de sola cerimoniarū,& diuini cultus scientia videri propagatū,quoniā apud optimum quenq;,itēq; philosophiæ addictos,quod & in Epinomide cōprobatum Platoni nouimus, pro cōperto est,summā sapientiam in religionis assertione plurimū versari.Proinde,cū circūferretur passim,cōstansq; vigeret opinio,eius rei apprime peritos Aegytios,tanto studio a magnis viris susceptā illuc enauigationem,vt tāti arcani,siqua fieri posset,cōpotes euaderent.Id,vt verum sciamus,libuit,paucula ex Mercurio subnectere.An ignoras inq̄t,o Asclepi,ꝙ Aegyptus imago sit cœli,aut,qđ est verius,trāslatio,& descēsio omniū,quę gubernant̄,atq; exercent̄ in cœlo!&,si dicendū est verius,Terra nostra totius mundi est templū,& tamen,quoniā præscire cuncta prudentes decet,istud vos ignorare,fas non est.Futurū tempus est,cū appareat,Aegyptios incassum pia mente diuinitatem sedula religione seruasse,& oīs eorum sancta veneratio in irritum casura frustrabitur.E terris enim ad cœlū est recursura diuinitas,linquetur Aegyptus,terraq;,quæ fuit diuinitatis sedes,religione viduata,numinū p̄sentia destituet̄.Hactenus ex Mercurio.Iamblichus vero illorū religionē nō fere aliud,q̄ superstitionē fuisse confitetur magna ex parte,in malorū dæmonum cultu præcipue debacchatos perdocens.Quę res amplissime gentiū earum ruditatem coarguit imprimis.nā vt hebetissimus quisq; est,ita facillime superstitionum vanitatibus mancipatur.Quas ingenium vegetum doctrinę nitoribus defecatum,excultumq; præcipue auersatur,alliditq;.Adde,ꝙ præter idololatrię insaniam Mathematicis maxime incubuisse homines illi pernoscuntur.Ad quam rem prolectabat eos regionum illarū benignior tractus,patentibus late campis,ac noctibus serenitate perpetua,syderali contemplationi,nitescentibus.Eo procliuius auido ingenio viros præcellentes ad se perlicuerunt.Nā & in epistola ad Pherecydem scribit Thales,in Aegyptum se cum Solone commeasse,studio sacerdotes inuisendi,& Astronomos.Quin & ab eisdem se Geometricis imbutum,non inficiatur.Constantissimum vero illud est,naturalis,primæq; philosophiæ,quæ suis nixa rationum radicibus demōstratur,nil vnq̄ ab Aegyptiis acceptum,aut Chaldæis,quando eius scientiæ aut expertes omnino,aut parum in ea progressi,& quod dicitur,primoribus modo labris prægustasse deprehenduntur.Q̄ si alicubi tradit Auerrois,apud Chaldæos olim perfectam fuisse philosophiam,non de iis intelligendum,quorum circunferuntur monumenta,sed id hæreseos continet vanitatē,quæ mundi æternitatem astruens,scientias rerū abolitas sæpius intercidisse opinatur,denuoq; in emersum sese prompsisse.Nec Abraham vir diuinus omnino Chaldæus comprobatur,crediturve.Q̄ si maxime sit,Platonis succurrit bracteata sententia,Inter malos siquis cooriatur non malus,eum vero esse egregie bonum.Nequis autē Mathematicarū nomine suspiciēdas putet gentes eas,sciare oportet,Matheseos studia apud veteres inter puerorum rudimenta esse connumerata.Porro

eiuſmodi fere deprehenduntur hæ diſciplinæ,vt a limine aut paulo interius cōſalutatæ in Philoſophia profecturis multū afferant adiumenti,ꝙ ſi in illis diutius morandū gyris,aut etiā cōſeneſcendum ducas,nō gradus tibi ad altiora pares,ſed lapſum ſtruas,quoniam inde errorū ſcaturigines ſeſe frequenter oſtentant.Cui rei calculū adiecisse Ariſtotelem, nō fallit Peripateticos paulo politiores.

Cuius ſit rationis prouerbium ab Aegyptiorum templis productum.De Silenorum imagunculis. Caput.V.

Necdum ab Aegypto digredimur,Succurrūt adhuc quæpiā interiorem redolentia,& genuinā doctrinā.Adagiū eſt ſcitiſſimum in antiquis literis,Aegyptium templū,de eo,qui forinſecus,& in iis,quæ ſub aſpectū cadunt, perpolitus eſt,& mirū in modum venuſtus,ac elegantiæ omnis perſtudioſus,introrſum vero intercutibus madeat vitiis,& ſit plane monſtrificū quiddam, & inauſpicatum,quales ferme recte dixeris fœminas corpore quidē prænitidas ,& vt ſic dicā,illices,omniq; decore viſendas,anima vero fœdiſſimas,& pmiſcuis flagitiis agminatim obſeſſas,ac velut loricula circūuallatas,ceu ſtrumā dibapho cōtegāt.Qua ſpecie nil puto inamœnius,nil qđ menſum rationis abſurdius tranſiliat.Etenim abſoluta numeris omnibus cenſeri pulchritudo debet,vbi duo iſta cōueniāt,& ſocietatē coeant, nulla ſolubilē vi,animalis virtus,atq; præſtantia,tū corporis cōcinna linearū,colorū, membrorūq; compacta, beneq; conſtituta proportio.Alias mutilata pulchritudo eſt,nā & Porphyrius dæmones, quorū animi iniqui ſint,corpora itē habere deformia pronūciat. Eſſe quoq; naturaliter intus bona, ſtatuit Plotinus,quæcūq; ſint extrinſecus vere pulchra,qppe ex interioris formę perfectione,atq; ſeminariæ rationis victoria ſuper materiā puenit externa formoſitas.Prouerbii aūt ratio eſt,quoniā Aegyptiis templa ſubſtruere erat moris,marmore antiquis artificū manibus elaborato ſurgentia,auro ſplendida,picturis mollioribus egregie pornata, ſumma colorū varietate diſtincta, omni demū cultu nitida,Sed quod præcipuū fuerat, ſi Deum requiſiſſes, cuius exquiſito honori tantus impenſus fuiſſet labor,bone deus,q̄ ridicularium inueniſſes , q̄ prorſum a rationis dictamine,ac præſcripto diſſitū,& ſequeſtratū.Simia erat ea,aut Ibis,aut Hircus, aut id genus aliquid.Apud illos quidē myſticos iſta forte ſenſus habent,nobis tamen, vt profecto ſunt, ridicula fiunt.Sic inquit Seneca,Iſti,quos vt felices ſuſpicimus,ſi nō qua currunt,ſed qua latēt,inſpectarimus,miſeri ſunt,ſordidi,turpes,ad ſimilitudinem parietū ſuoꝝ extrinſecus culti.Non eſt iſta ſolida,& ſyncera felicitas.Cruſta eſt,& quidē tenuis.falſa iis circumpoſita ſunt bona,animi inanes,ac velut longo,fallaciq; deluſi ſomno.Auro,argento nitēt,intus boni nihil eſt.At quibus recta placent,nō fulgent extrinſecus.Bona introrſus obuerſa ſunt. Sic mundus exteriora cōtempſit,ſpectaculo ſui lætus.Intus omne poſuit bonū.Sic & in Platonis ſympoſio Alcibiades Silenis Socratem putat perſimilē,ꝙ introrſum longe foret alius,q̄ præferrēt extima.Siquidē fuere imagunculæ quædā Sileni,ita prorſum concinnatæ,vt diſcludi poſſent.Sed occluſę ridicula neſcio quæ oſtentabant,apertæ,ac explicatæ auguſtius numinis præferebāt idolū.Ab iis vero, quæ de templis Aegyptiorū diximus,diſſident nō ita,quę de Nannio proſcenio meretricula prodit Antiphanes,& repetit Athenæus,Ea ſiquidem cultius,exquiſitiuſq; aureis fulta ornamētis formoſæ,grataq; puellæ ſpeciē præferebat,verum exuta turpiſſimę nota nō caruit. Vnde proſcenii iteepſit cognomentum,ſuper qua re falli tamen nonnullos,alibi,opinor,ſubſignauimus.

Olympiadis apophthegma ſcitum de Pellice. Itemq; alterum in eum,qui formoſam quidem duxerat,ſed non illibati nominis. Caput.VI.

Philippum Macedonem proditum monumētis eſt,Theſſalicā mulierem amaſſe ardentius.irroborarat inde opinio vehemens,veneficiis circūuentum ab ea Philippum,atq; ita eius mētem præpediri illaqueatā,demulctāq;,Qui mos in Theſſalia nimio plus frequens erat.Id cum idētidem inaudiſſet Olympias,mire optabat,quandoq; in poteſtate ſua habere mulierē.Cum ſe oſtentaſſet occaſio,accerſiri eā iubet.Quam vbi eſt conſpicata forma præſignem,loquendi nō imperitam,prudentiæ haud prorſus expertē, Χαιρέτωσαν ἔιπεν ἡ ὀλυμπιάσ, ἁι διαβολαί.σὺ γὰρ ἐν σεαυτῇ τὰ φάρμακα ἔχεισ. Valeant inquit Olympias, intentatæ calumniæ . Tu quidē in te ipſa veneficiorum vim habes.Eiuſdem porro Olympiadis alterum, & ſcitum vtiq; circunfertur Apophthegma.Duxerat adoleſcens quiſpiam præſtanti quidem forma puellā longe conſpicuā,ſed quę parum integra fama,male audiret.In hoc inquit, ſopita prorſus

ratio eſt,cęcuſq; animo fertur,ac ſtupens.Neq; enim ſibi eatenus indulſiſſet, vt oculorum iudi-cio ducendam putaret vxorem.Quippe nõ digytis,nõ itẽ oculis deligere mulierem addecet, qđ factitant pleriq;,rationẽ ineuntes,non quidẽ quo modo illa ſit cũ eis victura,ſed quãti veniat.

Prouerbiũ,Extra Leucoparyphus,intus Holoporphyrus. Vocabuli vtriuſq; cum pleriſq; aliis explicatio. Caput.VII.

PRouerbiũ ꝑlegãs vſupari a Græcis,animaduerto, Extra Leucoparyphus, intus vero Holoporphyrus,in eũ,qui veſtibus quidẽ frugi vtatᷣ, nec vllo ma-ioris impendii fuco inebriatis,Intus tamen,id eſt animo luxu diffluat ad deli-tias vſq; vel Alexãdrinas,ac totus etiamnũ inter Cataſtlos ſit,ac Delphiticos cinædulos,quando additamenta ſunt hæc,& velut Corollaria efferueſcentis luxuriæ.Sumptum id,ac propagatum ex hiſtoria.Cũ Antipatrum quidã lau dibus efferrent, ꝙ eſſet apprime frugi,ac victu præparcus, & admodum au-ſterus,ἔξωθεν inquit Alexander, ἀντίπατρος λευκοπάρυφός ἐςι, τὰ δὲ ἔνδον ὁλοπόρφυρος,id eſt Antipatri quidem extima Leucoparypha viſuntur,at intima Holoporphyra ſunt.Dici autẽ a nobis Leucoparyphus poteſt albis indutus veſtibus, Siquidẽ eſt Paryphe veſtiũ contextus.Nã εὐπάρυφοι inde pretioſe,ac multa munditia,& circunſpecte,compoſiteq; amicti nuncupantur, & locupletes.Mentio eius verbi cũ apud alios eſt,tum in Luciani vita. Paryphes apud Pollucem & Paralurges indumentũ appellatur attextam vtrinq; habens purpurã. Id vero ab Ionibus dici tur Pachyales.Sed & in tunicis virgæ purpureæ vocãtur Paryphi. Vnde & in latinis literis vir gatę veſtes,& apud Poetam Aeneidos octauo,Sagula virgata,quæ haberent in virgarum modũ deductas vias,in quo tamẽ alluſum Seruius putat,ad Gallicam linguam,qua Virgæ diceretur purpura. Virgilii verſus eſt.

Virgatis lucent Sagulis,tum lactea colla
Auro innectitur.

Holoporphyros vero ſignat totum purpureum. Sicut Holoſericam veſtem legimus,ex ſerico contextam totã.Xenophon Candyn vocauit Holoporphyron. Eſt au tem indumentum Perſicum Candys.Archippus in Pluto etiam Platyporphyra nũcupat veſti-menta.Sicuti Stlataria apud noſtros quandoq; dicitur purpura.

An mores Maſſilienſes in Plauto recte pro euiratis dicãtur.De Maſſilia paulo plura. Item quæ ſit nominis ratio. Cap.VIII.

MOres Maſſilienſes in Plauti Caſſina,ſunt qui molliculos,effœminatioreſq; in telligant,ex Athenæi doctrina,abs quo proditũ eſt, Maſſilienſes adeo libidini bus remollitos,fluxoſq; olim fuiſſe, vt morſum prouerbialem non euaſerint. Recte ne id a Græco homine in literas promptum ſit,nõ diſcutio nũc. Vnum ſcio,ciuitatem eã ſeueritatis eatenus acrem fuiſſe cuſtodẽ, vt Mimis nullum prorſus aditum in ſcenam daret, quorũ argumenta plurimum actus cõtinẽt ſtuprorum.Oĩbus quoq;,qui religionis ſimulatione cauſam inertię quęrerẽt portas omnino cõcluſas haberet.Scribit Cornelius itẽ Tacit⁹, Maſſiliã Agricolæ ſocero fuiſſe ſe dem,ac magiſtrã ſtudiorũ,ciuitatẽ græca comitate,& ꝓuinciali parſimonia mixtã,ac bene com poſitã. Victus porro frugi,atq; modeſtiæ Maſſilienſiũ, illud nõ minimum argumentũ eſt,quod Strabo inquit,Dotẽ illis ampliſſimã centũ fuiſſe aureos,ad veſtẽ quinq;,ad mundũ aureũ quin-q;.amplius vero nullo pacto licuiſſe.Studia ꝑterea bonarũ artiũ adeo in ea vrbe exculta, vt nobi liſſimus qſq; ex Romanis pro attica ꝑegrinatione,eo ad capeſſendas diſciplinas, & ingenii cul tum magno numero cõfluerent.Galli quoq; accolæ,gens alioqui fera,& barbara,ꝑnis animis ad Maſſiliẽſiũ imitationẽ quãdoq; ſe cõpoſuerint.Memorabile illud eſt,qđ grauiſſimi auctores ꝓdi dere, Ariſtocraticum quidẽ illorũ fuiſſe principatũ,ſed oẽs legũ æquitate ſuperaſſe.Senatores eo rum Timuchi vocabantᷣ.i.honore prędití.Dignitas eũ habebat finẽ,quẽ vita.Sed Timuchus ne mo erat,cui liberi nõ forẽt.Leges Ionico more publice proponebantᷣ. Auctor porro.T.Liuius eſt, ab.V.C.libro.XXXVII. Maſſilienſes in eo honore,& in ea dignitate apud Romanos fuiſſe, ac ſi medium Gręcię vmbilicũ incoluiſſent.non enim ſonum modo linguę,veſtitumq;,& habitum ſed ante omnia mores, & leges,& ingenium ſyncerũ,integrumq; a contagione accolarũ ſeruaſ-ſe.Propterea Maximus quoq; Val.priſci moris obſeruantia,charitate populi Ro.Maſſiliẽſes prę cipue conſpicuos fuiſſe,prodit.Sed quid iſta conſectamur diutius? vnius.M.Tullii auctoritas ꝓ Flacco,Græci hominis morſum retundit,reuincitq;.Maſſiliæ inquit,diſciplinam,atq; grauita-tem non ſolum Græciæ,ſed haud ſcio,an cunctis gentibus anteponendam iure dicam, quę tam

procul a Græcorũ omniũ regionibus, disciplinis, linguaq; diuisa, cũ in vltimis terris cincta Gallorum gentibus, barbariæ fluctibus alluatur, sic optimatũ consilio gubernatur, vt omnes eius instituta laudare facilius possint, ꝗ æmulari. Cæterum iis iam resectis, illud lecturos nostra hęc, quocũq; prodeant genio, cõmonuisse præstiterit, Massiliam inde appellationis traxisse causam, ꝙ cum forte illuc Phocenses classe appulissent, vidit gubernator piscatorẽ, quem vocant Græci ἁλίεα, protinusq; μᾶσαι ἐκέλευσε τὸ ἀπόγειον σχοινίον, id est religare abterraneum iussit funẽ. qppe μᾶσαι lingua æolica destinare significat. Qđ Timæus tradit. pinde ἐκ τοῦ ἁλιέως καὶ τοῦ μᾶσαι dici Massiliã. Sed Gręci Massaliã enũciãt, vñ gẽtile nomen Massaliotes. ex quo apud T. Liuiũ forte. L. Terẽtius Massaliota. Isocrates in Archidamo scribit, Phocẽses Magni regis dominatũ fugientes coloniã deduxisse Massiliam. Cui sententiæ calculũ adiicit Aristoteles quoq;.

Vestitus quam esse addeceat rationem. Veris, aut Pauonis cognomina quibus adhęreãt. Vestimenta initiatorum quæ dicantur per Parœmiam. Item de Atheniensium mysteriis. Quid Mysteria, & quid Mystæ. Item Mystile, & Thronon. Vestium repositoria. Rhiscus quid.

Caput. IX.

IN vestitu, sicut in plerisq; oĩbus, mediocritatem esse optimam, vt omnia fere, ita hoc quoq; rectissime. M. Cicero videtur dixisse. Nã si modum excesseris, vt lecto nimis, amœnoq; cultu, & magnifico ĩpendio saturatas induuias, & quales luxu perdita, fluxaq; excogitarũt ingenia, sublustri, gratoq; vibrantes splẽdore, & quod graui⁹ est, diuersas quoq;, & coloribus affectes multifarias Gallicis calciatus, nõ declinabis facile liuidi dentis scommata. quæ apud Lucianũ consimiliter lectitamus, ἔαρ ἤδη, καὶ πόθεν ὁ ταῶς, Quod nostris ferme verbis sonat. Iam ver adest, & vndenam Pauo! Sed & Tragicas Simias veteribus per conuitiũ celebratas, nõ longius inde reuelli nouimus. Omnis siquidem cura plerisq; de vestibus, si bene oleant, si pes, laxa pelle non folleat, nam digyti annulis radiant, capilli calamistro rotantur. Historica vero lectio insigne ad hoc nobis documentum suggerit. Legimus nãq;, Lacedæmoniorũ regem Lysandrum, cum Siciliæ tyrannus Dionysius magni impendii vestimenta ad eius filias transmittenda curasset, dantis munificentiam esse aspernatum, addito elogio, ne inquit, ob ista minus aliquo modo venustæ videantur. Grauissima est ad hoc ipsum pertinens Quintiliani sententia ex libro octauo, Cultus concessus, atq; magnificus addit hominibus, vt Græco versu testatum est, auctoritatem, At muliebris, & luxuriosus non corpus exornat, sed detegit mentem. Et in Odyssea Homerus.

ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει ἐσθλή. Quibus significat, ex vestibus ornamentum, ac nomẽ hominibus plerũq; comparari. Q; si ediuerso prętenuem, nimisq; vilem affectaris vestitum, cuiusmodi sunt, quæ Triuonaria vocãt Græci, aut vt sordidus, vel vt vanę religiõis assimulator spectaculo, & risui inimicis eris, vel etiã vt extreme paup, ĩops, Irus passim contemptibilis fies. Ex hac ratione in Gręcorũ doctrina producitur Adagiũ, Vestimenta initiatorũ, de iis, quæ attrita prorsus sunt, ac diffluũt vetustate, nullaq; temporũ vicissitudine variantur, sed eadẽ sunt forensia, eadẽ & Triclinaria. Vicem quoq; Straguli præstãt eadẽ, bonũq;, si nõ & lecti. Adagii rationẽ ex mutis, qđ aiũt, Magistris hanc didicimus. Mysteria apud Eleusinẽ terræ atticæ duorũ generum celebrabant, magna, & parua. Cereri sacra erant magna, Proserpinæ parua. posterius recepta sunt hæc. Quin & ratio ferme ista traditur. Ab Atheniensibus petebat Hercules, vt initiari liceret. Lex id vetabat, qua cauebatur, ne peregrinis impertirẽtur mysteria. At illi & viri præsignẽ admirati virtutẽ, & omniũ capacem animum, simul etiam amicitia pmoti, quę vetus fere ciuitati cũ eo intercedebat, simul ꝙ Iouis filius esset, diceretur q;, nequid abnuerent, cui nil negatũ vellent, rationẽ inierũt, qua nec legi derogarent quippiã, & nihilominus compotem voti Herculẽ facerent. Protinus nanq; parua instituere mysteria, quibus & illũ initiarũt. Verũ obseruatũ in iis, vt quam quis, dũ initiaretur, vestem forte gestasset, eam ne vnꝗ exueret, donec victa tẽpore omnino fieret ingestabilis. Hinc datus adagio locus, quod & nostrates Rhodigini exprimere volentes vbi quẽ ita ornatum conspicantur, vt veste eadẽ fori munia obeat, domi sedeat, hyemem iuxta atq; æstatem cum ea, velut laborum socia trãsmittat, eum sanctorum imagunculis, quas subinde in sacris ædibus expictas conuisimus, persimilẽ esse dictitãt, ꝙ illis diuorum vestitores indumẽta nunꝗ demutent. Sunt inter classicos Græcorum auctores, qui scribant, vestimenta id genus, in quibus foret quis initiatus, moris fuisse, templis oblata dicare. Qđ Melanthii quoq; auctoritate, vt tibicine fulcitur, in libro de mysteriis, πάτριόν ἐστι ταῖς θεαῖς

ἀμιεροῦν καὶ τὰς σολὰς τοῖς μύσαις, ἐν ἄις τύχοιεν μυηθέντες. Porro parua, quę diximus, myste
ria erant, velut προκάθαρσις καὶ προάγνευσις magnorum mysteriorum, id est prælustratio quę
dam, ac præuia depuratio. Et, ne quid incuriosius omittam dignū hisce memoriis, ex stolis eius=
modi initiatorum, quidā etiam puerulorum fascias magna religionis opinione cōficiebant. Ve=
rum, vt leuius aliquid adnectamus, quod saturo conuiuæ colluere dentes possit, vel etiam line=
re, q̄q̄ ex Academia forte ansatus veniens quispiam nostram hanc sedulitatē, nonnunq̄ leuioris
operæ aliquid hincinde corradentem, risu excipiet, ac nos plerunq; ὀμφακίζειν cauillabitur, Ta
men, vtcunq; sit hoc casurum, non tam supciliose, ac censorie ista cōcinnamus, vt inopi in nostra
mensa non vacet accubitus, memores, ab Heraclito dictū quādoq;, in casulis etiam esse deos. Igi=
tur vestium repositoria Græcis plura sortiunt̄ nomina, nam sunt Cheli, & Cistæ, Cistides, Pha=
scoli, id est φάσκωλοι, apud recentiores item Rhiscus, quo etiā vtitur Terentius, & exposuit Iu
lius Pollux. At Phrygium esse nomen, putat Donatus, quo cista significetur pelle cōtecta. Est &
apud Menādrum Candytalis. Verū Persica videtur res, in vsum a Macedonibus producta pri=
mum. Zygastra inueni apud Xenophontem. Tholiam esse velut cistam memorāt, cuius sit oper
culum Tholoides, id est testudinatum. Apud Xenophontem repperi eūdem vestium Marsipos,
ἐν ἁμαξαις. Porro vt vagemur amplius, sunt Mysteria arcana quædam sacra. Latini Seclusa vo=
cant. dicta Mysteria, q; ea δεῖ μύσαντας τηρεῖν ἔνδον, hoc est, Occludentes oportet intus cu=
stodire, nec cuiq̄ explicare. Mystes vero dicitur Mysteriorū peritus, aut qui docet. Sūt qui eo no
mine discipulum interpretentur. Mystile vero aliud est, quippe eo vocabulo panem Gręci dicūt,
quem canibus obiiciunt. Nostri, vt Sex. Pomp. auctor est, Canicas vocant ex farre furfures, a ca=
num cibo. Sunt qui Mystilem panē interpretentur excauatum, sorbitioni accōmodum, μύσλον
enim concauum dicunt, q; marino assimuletur muri, qui, vbi libido occœperit, μύεται, καὶ συγ=
κλείεται, id est oblitescit occluditurq;. Mystron itē legitur quandoq; in Gręcis auctoribus, vñ in
cōuiuio Macedonico lautitia exuperātissimo, singulis decūbētiū aurea fuisse oblata dicunt̄ My
stra. Hic & Mystropolæ, q̄ id genus distrahūt, vēdūtq;. Qđ vero ad vestes attinet, a q̄bus hic de
fluxit sermo, Legi apud Gręcos, Vestes floridas, ac variegatas īsigniter dici a Cypriis Throna.
Q̄ēq̄ a Thessalis eo noīe ītelligūt̄ aīalia varietate disticta, maculosaq;. i. πεποικιλμένα. Aetoli aūt
Throna dicunt τὰ φάρμακα, qđ Clitarchus scribit. Cui in pharmaceutria succinit Theocritus.
θέσυλι νῦν δὲ λαβοῖσα τὺ τὰ θρόνα ταῦθ', ὑπόμαξον. Homerus autē τὰ ῥόδα. i. rosas eo intelle=
xit vocabulo παρὰ τὸ ἄνω θέειν ἐκ τῆς γῆς, q; sursum e terra currant. Thronos vero cathedrā
signat cum Hypopodio, id est scabello, a verbo θρήσασθαι, qđ sedere indicat. Nam κλισμὸς sedes
item est, sed instructior, cultiorq;. Vilis autem quæ Diphros nuncupatur.

Vestium genera plura, quæ variis de causis sortita appellationē sunt, Batrachium color.
Oratius illustratur. Caput. X.

INter indumētorū aūt appellationes, quas esse pp̄e innumeras, cōstantissimū
reor apud illos, q̄ paulo plura lectitarunt, ac sunt in studiis, qđ de Origene, ac
Didymo tradit̄, Chalcenteri, & Adamātini, inueni pleraq; de nationū propa=
gata noībus. Nā ecce in veteri memoria cōperimus Tarantinidiū. Id vero pro
culdubio de vsu, deq; Tarentinorū delitiis p̄fluxit amiculū. Erat itē qđ dice=
retur Creticū, quo Athenis solitū vti Regē, prodit̄. Fuit & tunica quoq; Sar=
donica, quēadmodū & Sicula. Nā Therēū a Thera, opinor, vel a ferarū imagi
nibus, quę vocāt θηρία, variū erat. Phrygiū vero indumentū habebat̄ mulieribus dicatū. Fuit &
Lęnæ quoddā genus, δευτερουργὸν vocāt, quā posteriores etiā Epigraphō dixere. Sicut eius ar
tifices Deuterurgos nuncuparūt. Significauit vestē hāc in Bacchis Lysippus. Cuius vero gētis
fuerit hęc, parū cōperi. Illud exploratū, Casiorū insulas esse paulo plures p ambitū Carpatho, qđ
monumētis Strabo p̄didit, vnde frequētissimū tempestate nostra defluxit Casiacæ vestis nomē.
quā esse vsui maximo scimus Græcis militibus, quos gręco vocabulo passim Stratiotas vocamꝰ
oēs. Casianā vocari ab Eustathio de mōtis Casii noīe, minus fallit gręce non imperitos. Diphthe
ra pastoriciū credit̄ ex pellibus indumentū. Scribit tñ Herodotus, Ionas Byblos dicere Diphthe
ras prisca cōsuetudine, q; aliquādo byblorū penuria, hoc est papyri, pellibus vterent̄ tū caprinis,
tū ouillis. Sed & Barbarorū multos itē ī pellibus scriptitasse. βαίτας vero etiā Diphtheras voca
ri, auctores habemus vel opinatissimos. Est etiā notior vulgo Byssacęna vestis. Eius ratio nomi=
nis a Byzacio demanauit, vnde & Byzacænus in Aphrica ager, Byssacęnus a Stephano appella
tus, sicut regio. Byssacia. Q̄ēq̄ nec desunt, qui Byzantium etiam scribant, & populos Byzan=

tas,quos cũ Herodiano Gyzantas appellat Herodotus.Proprię Circũpadanorũ vestes fuere pullatæ,sicuti parte plurima etiã nostris visunt͂ tẽporibus.Id ex Plutarcho cõpertũ nobis est,in sermone,qui est de iis,Qui serius puniunt͂ diuinitus.Neq; eñ inquit,Thracas approbarim,quos etiãnum tempestate ista in Orphei gratiã mulieribus stigmata inurere,scimus,neq; item Eridani accolas μελαμφοροῦντας,i.atratis vtentes vestibus ex Phaethõtis luctu.Pellenicę aũt Lenæ nomẽ sibi vẽdicãt plurimũ,adeo vt præmii vice Athletis pponerent͂ vincẽtibus.Id fieri solitũ interptant͂,ἐν τοῖς ἡραίοις,hoc est Iunonis festis.Alii cũ Hermęa.i.Mercurii festa ĩ Pellene Achaię celebrarent͂,Epathlõ id genus cõtribui solitũ,tradũt.Vnde facetissime ĩ Auibus Aristophanes de eo,qui vestibus vtebat͂ attritis admodũ,vt posset de balneolo cogitare conducendo.μῶν ἐνθὴ πελλήνης πέτεσθαι διανοεῖ,An inquit,recta Pellenẽ euolare cogitas? Nã & ante paulo in eiusdẽ ordinis hominẽ,indigere eũ hirũdinibus multis pronũciarat.δεῖσθαι δ᾽ ἔοικεν,οὐκ ὀλίγων χελιδόνων,quo significabat,verno illũ indigere tepore,quo multę se pferant hirũdines.In quo ad Parœmiã allusum est,μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ.Hirundo vna ver nõ facit.meminit Aristoteles moraliũ primo.Chlænã dicebant vestẽ,quã tunicæ iniiciebãt,nos Lenã dicimus.Ex iis alię sunt Aploides,id est simplices,vt apud Homerũ χλαῖναι ἁπλαῖ.Aliæ autẽ duplices.Has vero Attici Aplagidas dicũt,& Diplasidas,& Dibolos.Ex tunicis alia vocabat͂ Amphimaschalos,quæ liberis cõgruerer,ab axillis ita cognomiata.Heteromaschalos seruitiis dicabat͂.Erat & tunica dicta Orthostadios,qua vtebantur nõ cincta.Illud hic obiter subnotarim,ne dilatum forsan excidat,vbi Homerus ait Chlęnã περονήσατο,exponẽs Eustathius,Peronis.i.fibulis,inquit,quas & Cõbia dicimus,colligauit.Sunt qui Combymata p ornamẽtis accipiant.Inuenio in Græcorũ thesauris,Naucratitas in Prytaneo conuiuia solitos agitare in Genethliis,hoc est,natalitiis Vestę,quã Prytanitida dicunt,necnõ in Comęi Apollinis Panagyri,stolis indutos candidis,quas etiãnum vestes nuncupant Prytanicas.Illud apud Iosephum videor obseruasse,sacerdotibus modo versicolore vti indumento,lege fuisse pmissum.Sunt qui prodant,id genus solitũ admitti ab iis,qui cælestia vice numinũ venerarent͂.proinde Leuitici decimonono,Veste,quæ ex duobus texta est,non indueris.Inter vestes mulierũ proprias,erat Diploidiõ,Hemidiploidiõ,Catastictos,quo vtiq; nomine tunica venit animaliũ figuris intexta,aut floribus,nam & in nostris literis belluata quandoq; legimus stragula.Inter tunicas recenset͂ & Peplus,vt apud Xenophontẽ,q̃q̃ apud hunc obseruauimus etiã viris cõgruere Peplum.Nam Armeniũ scidisse Peplos scribit,ni dicamus,Barbaros vestibus plerunq; fœmineis gaudere.Sunt qui Eanon eundẽ putent cum Peplo.Sunt qui dispescant ita,vt nullis distinctos varietatibus Eanos intelligãt,Peplos vero accipiant variegatos.Quod autẽ indumẽtis aliis etiã iniiceret͂ Peplus,ex Mineruę vtiq; Peplis,libera,vt inqt Pollux,cõiectatio est.Perinesa vocabant indumẽta,in quorũ extremitatibus assuta circũcurreret purpura,insulæ quadã imagine.propterea id forte Anaxilas etiã νῆσον vocauit,i.Nesum,siue insulam.Othonẽ apud Homerum album interpretant͂ amiculum ex lana vtiq;,non ex lino,prætenue.Fuerunt tamẽ,qui eo nomine præcandidũ episcoporum,& eius loci Sacerdotum amiculum intelligi recte putent,Id plebecula,nobilesq; certatim Rochetum dicũt.Homerus.αὐτίκα δ᾽ ἀργεννῇσι καλυψαμένη ὀθόνῃσι,id est,confestim vero candentibus amicta Othonis.Sunt & vestium plereq; de coloribus productæ,Alurgides,Porphyrides,Phœnicides,Batrachides.Et sunt hæ quidẽ viriles,ex quibus Batrachida sunt,qui floridam intelligant vestem,sic de colore nuncupatam.Batrachos certe Rana est.Batrachion vero coloris species quo ante excogitatas personas,faciem obungerent.Propterea Oratius.

Quæ facerent,agerentq; peruncti fecibus ora.

Est item Æginitæ Paulo Batrachos sub lingua infantili potissimum tumor φλεγμονώδης,id est cum inflãmatione.Batrachiũ,& Phœniciũ fuisse Atheniẽsibus Dicasteria,auctor Pausanias est,de coloribus appellatione ducta.Muliebria illa censebant͂ indumenta,Crocotus.i.κροκωτός,Crocotion,Paralurgides.Omphacinon.Cui tamen colori arrisisse Alexãdrum quoq; traditur.Fuit & indumentũ Hydrobaphes,qđ mox etiam Psychrobaphes dictum,apparet.Erat Cillium item coloris species,quem postea Onagrium vocarunt,nam Cillon Dores Asinum vocãt,& Asinarium Cillantera.Phæus color & niger affines admodum sunt.Phęum tamen ex albo,& nigro concinnatum volunt pleriq;,Myinõ itẽ nuncupatũ,qđ in libro de morali virtute cõfirmat Plutarchus,testatur & primo de Ideis tomo Hermogenes.De pictorũ coloribus scribens Pollux,colores inqt,sunt Andricelon,Ostreon,Prasinon,Crocoides,Cyaneus,Cinabari,Xanthus,Phęus Phlogoleucus,Leucophæus,Hũc vero postremum intelligo Phęum,in quo plus paulo insit albi

cantis qualitatis. Sicut Phlogoleucũ flammeũ quidẽ, sed alboris habentẽ plurimũ. Persarum ge stamina erãt, Candys, Anaxyris, quã & Cyrbaliã dicunt, & Cidarin, ac Pileũ. Sed Cãdys quidẽ Regis erat Haliporphyros. Cæterorũ modo purpureus, quandoq; & ex pellib⁹ consuebatur. Est item Capyris Persarũ tunica manicata. fuit & Persicæ gentis Candyces. meminit Aristophanes Myoton. i. μυωτὸρ Armeniorũ fuisse dicunt, ex muribus contextã indigenis, aut eius animalis figura varie ornatã. Massiliensiũ erat Chorteus. Velut Rhiza Thracũ. Babylonicorũ Caunaces Mandya vero Phænolæ similis habebat. Cuius meminit in Iphigenia Rhinthon. Mandyan sunt qui etiã Loriciũ nuncupent, id est λωρίκιον, qđ penulæ genus foret, qua se, vt lorica, munirẽt. Latini Mantellũ dicunt. Apud Seras hoc est σῆρας sunt proprii generis vestes ex animali, qđ σῆρα vocent Græci, indigenæ aliter omnino, magnitudine dupla, q̃ Cantharus maximus, alias araneis persimile, in arboribus quę dicunt texere, nã & par est pedum numerus, octo vtiq;. lis domunculas construunt Seres, æstate, ac hyeme accommodas. Animaliũ opus filũ est pedibus obuolutum, ac prætenne. Aluntur annis plurimũ quatuor, cibus ἐκ τοῦ ἐλύμου, id est ex Pãnico est. Anno autem quinto, neq; enim illis vita productior, calamus obiicit virens, qui omnibus credit animalibus mira gratus suauitate. Cibo id genus ampliter saburrata mox rumpuntur, dissiliũtq;. Sic vero immorientibus, in vtero plurimũ τῆς ἀρπεδόνης, id est textrinæ comperitur materiæ. Insula σηρία Pausanias inquit, in intimo est rubri maris sinu. Sunt, qui a fluuio, quẽ dicãt σῆρα effici Insulam probent, vti a Nilo Delta. Seras aliis in Scythia constituentibus, tractu ad Indos vergente. Postremo æstiuã vestẽ Theristron dicimus, & theristrion, Sicut hyemalẽ Chimastrũ. Homerus Alexamenon appellauit. Quã vero Syriã vocant multi, hanc Autocopon dixere Comici. Mitram Homero posteriores Tæniã esse dicunt, qua obligetur caput, siue fasciã malis dicere. vnde & Mitrophori nuncupentur. Ex Euripide manifestius liquet.

μίτραισ ἀμαλέτοισ ξυθμίζεσθαι πλόκαμον.

Apud Herodotũ quoq; est, μίτραισ κατειλίχαζ. Sunt & qui sic finiant, ex fasciis horatiisq; concinnatas corollas dici mitras. a Miton vero, qđ filum est, inclinatur mitra. Est eodem quoq; nomine Zona, quã soluere narrantur primũ parientes, dicantq; Dianæ, nato inde illius cognomen to, vt appellet λυσιζώνη. quo noĩe etiã Athenis templũ visebat consecratũ. Mitrã certe incorruptam dicit Apollonius, vbi cõstat etiãnum pudicitia, virginitasq;. Sed & Tęnia dici videt eadẽ, vnde Tæniopolis apud Eupolin, interprete Atheneo, pro ea, quę muliebres distrahit Zonas. Est & Tænia piscis pretenuis.

Lacides vestes quæ sint, ac itẽ Pilares, & Spira, & q̃ dicerent Pilæ. Cur Tauri Phœniceis irritentur, cõtra Domitiũ. & q̃ sit eius rei ratio. Problematũ genera. Ausoni⁹, Virgi. & Ouidius declarantur. Thysani, Crossi, Tapetes, Strotæ. Caput. XI.

Vestes porro vetustate dilabentes, ac laceras vocauit Aristophanes in Comœdia, Lacidas, nam & Lacisma græce scissurã nobis indicat. Sũt q Spira etiã vocẽt, id est τὰ σπεῖρα. Vñ Spiropoles, etiã si melius est itẽ indumentũ quandoq; Spiron, nã est & militaris ordo Spira. Latini id genus Pilares dicere vestes possent. Qđ Martialis significat, cũ Epigrãmaton secũdo, de toga sua, quã pertritã, cõscissamq; intelligi volebat, ita scribit.

At me, quæ passa est furiosi cornua tauri,
Noluerit dici quã Pila prima suam.

Erant siquidẽ, vt Sex. Pomp. scribit, Pilę viriles effigies, atq; itẽ muliebres ex lana, quę cõpitalib⁹ suspẽdebant in cõpitis, qđ esse Deorũ inferorũ putarẽt, quos vocãt Lares, quib⁹ tot pilę, quot capita liberorũ, seruorũ, mulierũ circa cõpita habitabãt, ponebant, vt essent iis pilis, & simulacris cõtenti, viuisq; parcerent. Hisce vero imaginib⁹ nullius omnino pretii vestes circũponebantur. Proinde pannosos etiã quãdoq; Martialis Pilas vocat, vt Epigrammatũ decimo, in Laurum.

Sed qui primus erat lusor, dum floruit ætas,
Nunc post q̃ desiit ludere, prima Pila est.

Sunt & in ratione ædificiorũ Pilæ quoq;, ex quarũ vident genere Anterides, siue Erismæ, q̃ procurrunt ab imo, mox gradatim cõtrahuntur. Antes vero quadraturę sunt, ex quo Antę vocantur quadratæ columnæ. Virgilius.

Iam canit effœtus extremos vinitor antes.

Cæterũ quia de Pilis sermo est, astruit Poetæ illius acutus interpres, vt de eo meum semper fuit iudiciũ, & bene doctus quoq;, etiam si nasutiores multi, subditis equo calcaribus, laxis habenis

toto in illũ ferunt̃ impetu,& altius genuinũ infigunt,ab hac pilarũ similitudie vestes,q̃ in specta culo tauris obiicerent̃ irritandis, Pilas itẽ fuisse nũcupatas,ꝙ a Tauris peterent̃, tanq̃ effigies hoim. Vel ingt,Pilę dicebant̃,ꝙ ĩ globũ & lusorię pilę speciem conuolutę iactabant̃,q̃q̃ rudis an tiquitas,vt Pędianus auctor est, hoies e stramine formaret ad eũ vsum.Postea ingt luxus in tan tum auctus est,vt vestes etiã purpureę obiicerentur.Q đ duodecimo Metamorphoseos significasse Ouidius quoq; videtur,cum ita canit.

Haud secus exarsit,q̃ circo Taurus aperto,
Cum sua terribili petit irritamina cornu,
Phœniceas vestes,elusaq; vulnera sentit.

Sed vt nos ex multiiuga lectione cultius aliqd aucupemur, qđ ingeniosus enarrator minus ad uerterit,cuius fiducia haudquaq̃ in aurẽ vtranq; dormiendũ,sed peruigilate semper excutiẽdi poetarũ sensus,quibus ille multũ intulit claritatis,cũ alioqui Heracliti tenebris obuoluti, pluri mis iacerẽt incogniti,& insciti.Subest semp fere intercutaneę eruditiõis aliquid,qđ nõ nisi Lyn ceo cõspexeris.veluti in eo,qđ ait,nimio luxu institutũ,vt Phœniceæ vestes coniicerent̃ ad Tau rorũ irritationẽ.Id vero minus veritate cõnitit̃,nã ex natura rerũ oborta cõsuetudo ẽ, quã & iu recõsultus Vlpianus digestis de furtis nõ ignorasse videt̃,cũ ait,Cũ eo,q pannũ rubrũ ostendit fugauitq; pecus,vt in fures incideret,furti actio est.Q đ vt verũ scias,audi quid doctissimus ille Plut.in oratione,qua connubialia cõtexuit pręcepta,ad hoc ipm pertinẽtia memoriæ mandãda censuerit.Qui Elephãtis inquit,se admouẽt,vestẽ clarã nõ gestãt,nec puniceã,q Tauris,ꝙ hu iusmodi colorib⁹ illa animalia maxime efferant̃,sicuti Tigres in tantũ agunt̃ furorẽ sonitu tym panorũ,vt semetipsas dilanient.Feles olfactu odoramentorũ perturbari,& furere tradit.Idẽ por ro Plut.in libro de Alexãdri fortuna,liquidius etiãnũ Tauros Phœniceis irritari,efferariq; scri bit,Elephantes vero albis.Verum vt ex nostris itẽ literis doctrina corroboret̃, apud Senecam li bro de ira tertio ita reperio.Q đ accidere vides animalibus mutis, idem in homine deprehẽdes, friuolis turbamur,& inanibus.Taurũ color rubicũdus excitat. Ad vmbrã Aspis exurgit. Vr sos,Leonesq; mappa proritat. Omnia,quæ natura fera, ac rabida sunt,consternantur ad mini ma. Porro & Ceruos rubræ pennæ aspectu terreri nonne & Ausonius cõprobat illis versibus.

An cum fratre vagos dumeta per auia Ceruos
Circundas maculis,& multa indagine pinnæ?

Id & Seneca significare videtur libro de Clementia primo.Si feras inquit,linea,& pinna conclu sas contineas,iubeasq; telis incessi,tentabunt fugam per ipsa,quæ fugerant,proculcabuntq; for midinem.Sed & in Georgicis,libro tertio commeminit Virg.vbi de Ceruis ait,

Puniceæve agitãt pauidos formidine pennæ.

Quem tamen locum inscitissime explicari,animaduertes etiam ab iis,qui fimbrias expandunt, & ostentui sua habent omnia,& pectus suum bibliothecã rentur.Sed & Ouidius eadem inscitię labe inuoluitur magis,q̃ explicatur Metamorphoseos.XV.

Nec formidatis Ceruos includite pennis.

Q; si curiosior aliquis horum euentuum amplius rationem perquirat, cum Alexandro for te respondebimus,Problematum nonnulla esse prorsum ambiguitatis expertia.Neq; enim du bitandum putabit aliquis,cur volucribus plumas contribuerit natura. Quippe,vt iis foueantur vestimentorum loco, datas, liquido patet. Quædam vero ἄλυτα παντελῶς,ἐστὶ θεῷ μόνῳ γνώριμα.hoc est solutionis expertia omnino, ac Deo tantum cognobilia, qui horum constituit essentiam.Dubia enim quæstio est,quamobrẽ γαργαλιζόμενοι μασχάλας,ἢ πέλματα,ἢ πλευρὰς,γελῶσιν,id est titillati alas,aut plantas,aut latera rident. Siue qua de causa audientes alios atterentes marmora,aut secantes,aut stridentes,aut ferrum limantes dentibus euestigio inhorrescũt. Vel cur Magnes attrahat ferrum,Electrum paleas,Leo Gallũ metuat, Coturnices Helleborum comedant hominibus letalem.Ex hoc genere sunt,quæ a Medicis ἰδιότητες ἄῤῥητοι λέγονται,hoc est,occultæ appellantur proprietates.Q đ autem suũ vniuscuiusq; occultum est,id parũ habet,cuius reddi causa possit.Male eñ quidã horum solutiones subitaneas efficiũt valde inutiles,nec fidem facientes.Aiunt eñ Struthocamelũ ferrum nõ proprietate vlla, sed po tius calore cõcoquere,qđ profecto insulsum est.Leo nanq; cum hoc ipso animali feruidior sit,nõ tamẽ ferrũ conficit.Sunt & suæ Philosophis occultæ proprietates.Immo vero etiam Grammaticis,quæ πάθη vocantur,σεσημειωμένα ταῖς χρήσεσι,id est ex vsu adnotatæ. Tertium vero ge

nus est Problematũ, qđ mediũ tenet locũ, & ad cognitionẽ habendã minime ambiguũ est, & solutioni subiicitur. Qđ ergo de Tauro ꝓpositũ est, esse inter ἰδιότητας ἀῤῥήτους, manifestũ videri potest, nisi ꝙ Auicẽna primo Canonis ita propemodũ scribit; Aestimationes inquit, humores permouent. Quippe sanguinẽ agitat rubentiũ rerũ intuitus. Quare eum, cui e naribus profluere sanguis assueuerit, vetamus rubens quippiã amplius inspectare. Ratione eadẽ Albertus scribit, ad prǣliũ Elephantes excitari. Consimile narrat fere de Stymphalidibus miraculũ, quas Hercules sagittis impetiuisse dicitur, sed ab eo interẽptas, abnuit Camireus Pisander. Aues esse dicuntur ἀνδροφάγοι, quæ tamen Crotalorũ abigantur tinnitu. Plurimas haberi in Arabiæ desertis, tradũt, Leonibus, ac Pardali nõ mitiores. Aucupatũ prodeũtes inuadũt, ac rostris cõuulnerantes interimunt, perforatis etiamnũ æneis, ferreisq; munimẽtis. Q; si Phloinã induãt vestẽ crassiorẽ, obluctat ea demũ, obsistitq;. Immo perinde, ac visco fixa inhǣrent rostra, tenẽturq;. Earũ magnitudo fere, quæ Gruũ. Similitudine Ibin exprimũt, sed robustiora illis rostra, nec adunca. Porro apud Stymphalũ Dianæ visebatur Stymphaliæ templum, & in tecto Stymphalides aues ex ligno compositæ, afformatæq;. Arabiǣ putantur vernaculǣ, atq; inde ad Stymphalũ deuolasse. Q; vero in vestibus quandoq; Thysanos dici legimus (nã & Homerus Aegida nuncupat Thysanoessam) fimbrias intellige, quas item Brossos nominant, vel Crossos, si per o micron scribatur, nam κρωσσοὶ vocitantur hydrophora vasa, id est aqualia. Sunt aũt Thysani schismata id est scissuræ quǣdã, vnde apud Pausaniam Arethysani, id est Martis Thysani. Crossum etiam pro cratere accipit Sophocles, apud Lycophronẽ, & cæteros aqualia intelligũtur vasa; cuiusmodi forte Lagyni sunt, & Xestæ. Dicuntur crossi a κρῶ, & per cõcisionem κρῶ, signat id infundo. Tapetes vero inter vestes vtiq; non sunt, verum ea nomenclatura certi generis stragula intelliguntur, vel nominis argumento, proculcationẽ indicantis, id est ἀπὸ τοῦ πατεῖν. Amphitapetas putat Aelius Dionysius ex vtraq; parte hirsutie prǣsignes. hos itẽ Amphimallos intelligit Pausanias. Iis porro diuersi, quos Heteromallos vocant, id est vna modo facie hirtos. Omnino Tapetas dicunt μαλλωτούς, id est villosos. Quibus insternendi incumbit functio, recte videntur dici Strotæ græca ratione, nam apud Persas leguntur βασιλικοὶ στρῶται, Regii instratores.

Cur Aesculapio Gallum debere se apud Platonem, Socrates dicat. Aduersus Lactãtium adnotantur paucula. Caput. XII.

Lactantius diuinarũ institutionũ libro tertio, Socratem incessit, qui in Platonis Phædone familiares rogauit, vt Aesculapio Gallũ, quẽ vouerat, pro se sacrarẽt, Timuit inquit, ne apud Rhadamãthũ reus voti fieret ab Aesculapio. Dementissimũ hoiem putarẽ, si morbo affectus interisset. Cum vero hoc sanus fecerit, est ipse insanus, qui cum putet esse sapientẽ. At ego o Lactãti non te quidem dementem dixerim, cum & prudenter, & docte scripseris non parũ multa, sed Socratẽ vt temporib⁹ illis, bene cordatũ hominẽ contenderim. Cuius vita vt Christianæ sanctitatis imago quædã, laudat a scientissimis. Te vero Platonis sensum haudquaq̃ assecutum, id argumento est, ꝙ quǣ obuelatis traduntur figuris, nec nisi allegoricis enarrationibus vnq̃ intelligenda, ipse, vt simpliciter dicta, accepisti, oblitus, vt videt, sententiæ illius, Nunq̃ futurũ Platonicũ, qui allegorice Platonẽ nõ putet intelligendũ. Nisi forte Aristotelico more in Platonis verba, non in sensum opertum, & profundiorem signa intulisti, Quãdo & sanctissimo doctore Thoma in paraphrasi de anima comprobante, refellit Aristoteles Platonem suum hac potissimũ ratione. Sed attendendũ inquit, non id improbari, qđ Plato senserit, sed qđ verborũ ostendat consuetudo. Hoc fuisse tibi propositũ vir doctissime, ac de Christiana veritate optime merite, malim equidem credere; q̃ lapsum tam fœde, tamq; pueriliter. Etiamsi in eandẽ recidit sententiã in Apologetico Florens Septimius. Quid vero illis inuolucris sibi Plato voluerit, iam nũc ex Platonicorum sententia promere adoriar. Prisci Aesculapio medico, Phœbi filio Gallum sacrificabant, Diei, Solisq; nuntium, id est diuinæ beneficentiǣ morborum omnium curatrici, quæ diuinæ prouidentiæ filia nominatur. Cui diem, id est vitæ lumen se debere fatebantur. Eiusmodi medicum in superioribus Socrates perquiri iusserat, morborũ animi curatorem. Præterea priscorum oracula tradunt, Animas remeantes in cælum Pǣana, id est triumphalem cantilenam Phœbo canere. Reddit ergo Deo votum, vt alacer Pæana canens cælestem repetat patriã. Socratis verba in vltima Phædonis parte hǣc sunt. O Crito, Aesculapio Gallum debemus, quẽ reddite, neq; negligatis. Pensitent ista libra acriore studiosi omnes, nõ arbitrabũtur

alienæ famæ conuellendæ gratia, nobis perinde ac de curru garrientibus, hæc euigilata, sed veritatis ratione, & nequid diffitear, Platonicæ doctrinæ propensiore studio, cui, propter illud symbolum θειότητος, tam afficimur, q̃ qui maxime.

De Gallinaceis excerpta pleraq; non incuriose. Cur ante lucem canant, curq; aues dicantur Persicæ. Caput. XIII.

QVoniā vero in Galli mentionē incidimus, vt non absq; fœnore hoc sit factū, & auctario, vt melius possumus, legentes dimittamus onustos, nec tamē ab instituto, & iis, q̃ paulo ante prodita nobis sunt, abeamus longius, aut extra oleas, vt aiūt, feramur, & nasutior quispiā in nos regerat illud vetus, Bene prorsus, bene, sed quonā istud tam bene? Veterū sententia frequēs fuisse videtur, Gallo vim omnia, quę deglutierit, conficiendi adesse, ꝓpterea ī Vespis Aristophanes ἀλεκτρυόνος μ᾽ ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν, id est Galli me ventrē habere dictitabat. Id vero enarrantes Grammatici, Galli inquiūt, calore ventris feruētissimo cuncta percoquunt. Quoniā vero Plinius scribit, Pergami omnib⁹ annis spectaculū Gallorū publice edi solitum, ceu gladiatorū, sciēdū est, id & Athenis factitari cœptū, vt auctor Aelianus est, a Themistocle superatis Persis. Adiicit & in sermone, qui Anacharsis, seu de Gymnasiis inscribit, Lucianus, Coturnicū magno studio, nō Gallorū modo certamina ibidem spectari consueuisse. Seueri quoq; filios Herodianus scribit, dissidere solitos puerili primū certamine, edendis Coturnicū pugnis, Gallinaceorūq; conflictibus. Proditur item memorię, Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, cum ei præmonstrasset Gallinaceos coram Callia pennis, ac rostro dimicantes. Quā vtilitatē agnouit & Chrysippus in libro de iustitia, dū Gallorū æmulatione iniici nobis ad fortitudinē stimulos, & subiici calcaria ꝓdidit. Iucundū vero est, qđ obseruatū hac parte nō reticebimus. Gallinaceis mox compugnaturis alliū in cibis obiici solitū, quo acrius decertarēt. Ex quo facetissime in veteri Comœdia ἐσκοροδισμένος, id est allio pastus, qđ Scorodō vocāt, pro vehemēti, ac nimis in pugnā procliui dicit quandoq;. Auctor vero idem Plinius est, Gallinaceos excitādis in opera mortalibus, rumpendoq; somno, a natura genitos. Scrutant̄ autē multi, curnā vni fere animali um sit ante lucē datū, canere. Aliquot eius rei afferri pro ingeniorū captu rationes solent. Nam vt hinc potissimū exordiamur, super ea re lepidissima ex Luciano fabella affertur, quā & tralatā apposui. Fuit quandoq; Alectryon iuuenis, hoc est Gallus noīe, hic Marti vsq; adeo familiaris ē factus, vt cū eo subinde comessaret, foretq; amorū illius cōscius. Sicubi ergo ad Venerem itaret Mars, aderat comes Alectryon. Quia vero suspectū pręcipue habebat Solem, ne rem cōspicatus, Vulcano renūciaret, pro foribus excubare adolescentē iubebat, significaturū, vbi comparuisset Sol. Forte ita euenit, vt consopitus excubias proderet adolescens, fieretq; speculatio cæca, ac superueniente clam Sole, Mars, Venusq; complexi deprehēderent̄, in vtranq;, qđ dicit̄, aurem Alectryonis fiducia decubantes. Factus vero certior Vulcanus catenis pretenuib⁹ vtrunq; mox illaqueat, obretitq;, quas ad eū vsum diu antea erat commolitus. Sed emissus deniq; e vinculis eiusmodi Mars, in Alectryonem prorsus fit commotior, nec prius deferbuit ira, q̃ in eius noīs auē deformarit male fidum custodem, atq; ita, vt crista viseret̄ celsus, sicuti cum hominē ageret, galeam gestarat. Verū ex antiqui admissi memoria, vt se Deo expurgent, illatiq; damni formula, satisfaciant, hasce aues morem perpetuo seruare, diu ante vt pręcinant, vbi mox oriturū pręsenserint solem, ne lux obrepat incautis. Sed enim, vt ab iocosis veniam⁹ ad seria, scribit in diuinationibus M. Cicero, Democritum hisce ferme causam adortū explicare, cur ante lucem concinant Galli, Depulso inquit, & in omne corpus diuiso, ac modificato cibo, cantus edunt quiete satiati. Qui quidem, vt ait Ennius, silentio noctis fauent faucibus, rursum cātu, plausuq; premūt alas. Sunt vero qui salacissimæ auitii eius naturæ acceptum referri astruant oportere euētum eiusmodi. Nam cantu significari Veneris appetentiam, inde est argumentum euidens, ꝙ ante q̃ vsui venerio sufficiant, conticescunt. Esse porro in more auibus nonnullis, vt procliuitatem, & lubentiam ad initum quolibet præeant cantu, cum alibi comprobat Plinius, tum vbi ait, Perdices fœminas concipere superuolantium afflatu, sæpe voce tantum audita masculi. Contingere autem Gallinaceis, quod fere cæteris vsuuenire, compertum est, vt peracto cibo, refecto per quietem corpore, ac inde maxime vegeto, libidinis titillentur pruritu. Interuulsus autem somnus, ac identidem repetitus, cantus frequentię causam facile suggesserit. Lepidum porro Aristophanis poetæ commentum est in fabula, cui titulus ὄρνιθες, Gallum quandoq; imperasse Persarum gentibus, quo argumento etiam Persica dicatur auis. Atq; eo item nomi

ne Cyrbasiam,& Tiaram gestitet rectã,qđ Regibus tantũ licebat,Clitarcho tradente. Adeo vero ꝑpotens, ac formidolosum fuisse illud imperiũ,vt nunc quoq; auibus id gen⁹ in diluculo prę cinentibus,prosiliant ad opera omnes,ceu mulctã veriti. Est huic aui,qđ equidẽ relatu dignum cẽsui,amoris intellectus,& qđ miremur,in hoĩem. Auctor quippe Nicander est, Secũdũ, q Pincerna regius fuit in Bithynia,a Gallo amatũ eximie,cui nomen foret Centaurus. Q̃ꝗ̃ alibi etiam ab Ansere puerũ amatũ prodit Clearchus in Eroticorũ primo. Nomen pueri Theophrastus non tacuit, Amphilochum appellatũ tradẽs,ac genere Oleniũ. In Leucadia virginẽ eatenus adamauit Pauo,vt ea functa humanis,commorereť. In arce porro Heleorũ Pallados Galeæ insidet Gallus,ex pugnacis,opinor,naturę argumento, Sed,inquit Pausanias, Mineruæ sacrã arbitrari quã ἐργάνην vocant,possumus auem hanc.

An sit in verbis omnino vis vlla. Curq; in sacris plerunq; barbaris vterentur vocibus.

Caput. XIIII.

Quæstio diu agitata veteribus est,insit ne vis aliqua verbis,certa quadã enunciatis formula. Equidẽ Christianæ veritatis cultor qui possit inficiari? qñ Princeps ille rerum, ac summi patris filius, ex vero Deus verus,pręfatione Sacerdotis breuissima seuoceť,eliciaťve a cœlesti sede? Cui simile quiddã & priscorũ vana sup̃stitio aut habuit,aut credidit,qñ & Tullũ Hostiliũ Pisonis tradidere monumẽta,ex Numæ libris,eodẽ operatũ sacro,Iouẽ elicere cælo, quẽ & inde Eliciũ vocabãt,qđ in fastis cecinit poeta nobilis,conatũ,cũ parũ ex formula quędã obisset,de cęlo ictũ,atq; cũ domo deflagrasse. An nõ & Olenũ Calenũ vatẽ Fortunã Romani imperii astuta interrogatione depeculari adortũ,frequẽs prodit historia? Porro an non scimus,verbis aliis impetrantem,aliis Depulsorem,aliis vero Cõmendantẽ solitũ precationẽ ꝑagere? Quin & veteri ritu,nequid verborũ pręteriret,aut prępostere enũciaretur,consueuisse de scripto præire aliquẽ. Cur vero,inquit Plinius,primũ anni incipientis diẽ lætis precationib⁹ inuicem faustũ ominamur? Cur publicis lustris etiã noĩa victimas ducentiũ ꝓspera eligimus? Cur & fascinationibus adoratione peculiari occurrimus? In duodecim tabulis nõne excantatas legimus fruges,& mali carminis incantatiões? Non pauci & serpentes recantari posse,putant, contrahiq; Marsorũ cantu etiã in nocturna quiete. Sed,vtcunq;,iudicet de his vita. Illud vtiq; mirari me plurimũ,fateor, contexi etiãnum tempestate nostra ab id genus maleficis excãtamina quędã verbis prorsum ignorabilibus,cõstansq; opinio est,efficacissimũ esse modũ eũ,nec demutare vllo modo esse fas. Quęsitũ hoc olim quoq; & a doctissimo Porphyrio,quid ita vtereň sacerdotes plerunq; nil significantibus nominibus. Quęstioni,vt quæ aduersus Gentiles scribit beatus Thomas,nunc omittã,nititur occurrere Iamblichus inter Academicos cognomento diuinus, astruens nomina eiusmodi nobis prorsum incognita , inscitaq;, habere tamẽ apud Deos notiones suas. Nam & quorundam significata nos esse affecutos,diuinitus intellectu eorũ insinuato, esse nihilominus modum in eis significãdi ineffabilẽ. Si vero quęriť,cur inter diuinorũ nomina, cæteris barbara anteponantur,illa affertur ratio,quia sacrarũ gentium,velut Aegyptiorũ , Assyriorumq; totum Dii sermonẽ approbauerunt,tanq̃ sacris maxime congruẽtem. Propterea inquit,communes dictiões,modosq; loquẽdi arbitramur cognatæ ad Deos dictioni,orationiq; adhibendos,pręsertim quia antiquior,primusq; extitit modus hic loquendi. Et quoniã prima nomina diuinitus acceperunt,dum ea cum propria lingua miscerent,tanq̃ cum familiari,consentaneaq; illis voce contemperantes,ita nobis seruanda ꝑpetuo tradiderunt. Adiicit porro , non eandem prorsus mentem seruare nomina in aliam tralata linguam,sed esse singulis gẽtibus propria quædam, quæ aliis vocibus significari nequeant . Q; si maxime interpretari possint , non tamen eandem permutata seruare potentiam. Habere insuper nomina barbara multã Emphasim,id est insinuationis,demonstrationisq; efficaciam. habere & concisam breuitatem , minimũ vero ambiguitatis,& varietatis,multitudinisq; verborum . Propterq; omnia hæc superis congruere maxime. Deniq; concludens,ritus adorationis antiquos conseruandos esse ait intactos, siquidem eorum demutationem fuisse causam,cur debilitarentur vota,quando Græci natura rerum nouarum auidi,& præcipites,instarq; nauis saburra carentis,nil habentes obfirmatum, ac stabile,non custodissent ad aliis accepta,sed deluxassent subinde ac multa demutassent. Barbaros vero,vt sunt moribus graues,ac firmi,in eisdem perdurare sermonibus inconcussos, proindeq; esse Diis amicos, & gratas offerre orationes,quas nulli vnq̃ ratione quapiam permutare sit fas.

Aethiopũ nigredinis,& vibrati Capilli ratio. Interibi quid ſit, Reſolui in terrã,& aquã. Item de Pedibꝰ, Vnguibus, Dẽtibus, Semine Aethiopũ. Refellit̃ Herodoti opinio. Tauri Aethiopici qui dicuntur Rhinocerotes. Caput. XV.

AEthiopũ nigriciẽ omnino exuſtioni,& ſuperficiali calori,q nõ in corde reſideat, ſed in extremis ſupernatet, Alexander putat aſcribendã. Cui rei argumento illud eſſe, Populos eos, cũ æſtuoſiſſima incolãt, timidos itẽ eſſe, ac effœminatos. Scythas vero, qui in gelidiſſima ſunt regione, albos eſſe, & animoſos. Qđ ipſum etiã Gallis fere vſu uenit, Quibus in corde, ac iecore naturalis ſubſiſtit calor, ac nidulatur, nec ad extima ſe magnopere promit. Indicio ẽ cutis cãdor. Inde ferme ꝓuenit euentus quoq; is, vt febricula ĩferueſcẽs Aethiops plurimũ commoriat̃, qđ inſito ardore,& cõſequenti ſiccitate contingere, exploratiſſimũ eſt. Fit nanq; in eis ὥσπερ ἀναστοιχείωσις, id eſt velut Reelementatio, vt interim ita dicere permittamur. Et humectum, qđ in eis perexiguũ eſt, abſumptũ, ac exhauſtũ, reliqua itẽ ad exitum ꝑducit elementa. Calidũ quippe alimẽti fugit inopia. Caliditatis ꝓfligatione coorit̃ frigiditas. Adoritur ſiccitas,& craſſat̃ humiditatis eiectione, quo noĩe extincta corpora ſicca euadũt,& frigida Ex quo & literarũ parẽs Homerus, cũ ſciret, duo quidẽ elemẽta diffugere, ὡς λεπτομερῆ, καὶ κουφότατα, id eſt vt tenuium partium, ac leuiſſima, Duo autem in extinctis corporibus reliqua fieri, non abſurde inquit,

ἀλλ᾽ ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθαι.

Hoc eſt, verum quilibet e vobis aqua, terraq; fiat, ſiccitatẽ,& frigiditatẽ dicẽs. Aureliꝰ vero Macrobius naturaliũ primo, A terra inquit, vſq; ad aquã ſpatium Neceſſitas a Phyſicis dicit̃, quia vincire, ac ſolidare creditur, qđ eſt in corporibus lutulentũ. Vnde inquit, Homericus cenſor, cũ Græcis imprecaret̃, vos oẽs inquit, in terrã,& aquã reſoluamini, in id dicẽs, qđ eſt in natura humana turbidum, quo facta eſt homini patria concretio. At Plutarchus in libro de Homeri vita, Xenophanes inquit, Colophonius aquã prodidit, ac terram prima eſſe rerum principia, id opinor, ex illo Homerico trahẽs, Reſoluamini in terram,& aquã. Significat eñ reſolutionem in elementa, ex quibus conſtant vniuerſa. Homerico vtitur teſtimonio Hippocrates quoq;, cum ait, συνίσταται γὰρ ζώων ἡ φύσις ἀπὸ τουτέων τῶν εἰρημένων, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὰ εἰρημένα, ἐς τὸ αὐτὸ, ὅθεν περ συνέστηκεν, ἕκαστον, ἐνθαῦτα καὶ ἀπεχώρησεν, ἀλλὰ καὶ ὅμηρος ἔφη,

ἀλλ᾽ ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθαι.

Meminit in medicinæ εἰσαγωγῇ Galenus quoq;, docẽs cõſtare hominẽ nõ ex elemẽtis ipſis, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἀναλόγων αὐτοῖς. Cæterum ne ab Aethiopibus abeamus longius, eadẽ caloris vis efficere prorſus videtur, vt Aethiopũ vibratus ſit crinis, Scytharũ vero, ac omnino in ſeptentrionalia reclinãtiũ promiſſus. Nam arefactus capillus reflectitur, atq; incuruat̃, ſicut & alia. Etenim primo canonis Auicẽna, feruidæ inquit, habitationis loca capillos nigrore inficiunt ob vehemẽtem vaporum fumidæ naturę aduſtionem, ex quibus progigni capillos conſtat. Vibrari autem contingit eo plane modo, quo & vſtulata coria. Porro & feruoris, ſiccitatiſq; redundantia imbecillior fit ꝑcoquendi cibi facultas, abundanti vero facta reſolutiõe, humectationis quoq; facultate detrita, præmaturum contingere ſenium, neceſſe eſt. Quippe conſeneſcere anno triceſimo Aethiopum gentes, liquet, quas & meticuloſas ſcimus ex numeroſa ſpirituum reſolutione. Verum, vt ex quinto de Animaliũ generatione conſequimur,& ex Galeno, Complexionũ ſecundo, Capillorum criſpitudo euenire plurimum ratione duplici videtur. Altera eſt, quã expoſuimus caloris vi, ac ſiccitatis. Altera eſt de meatuũ tortuoſitate, ꝑ quos egrediunt̃. Vt enim hi diſpoſiti ſunt, ita & capilli emergentes afficiuntur. Contingit hoc quandoq; ex vaporis item debilitate, ac cutis duritie. nam erumpens capillus adeo tenuis eſt, vt ſe minus valens tolerare corrugetur, contrahaturq;, qđ filo contingit, ſi vi per arctum tranſeat. Sed vibratio hæc haud ſane decora eſt. Verum caloris ratio eadem efficere itẽ credit̃, vt Aegyptii, Aethiopeſq; blæſis ſint pedibus. Nã quẽadmodũ ligna, ita etiã corpora animantiũ deprauari a calore ſolent, qđ in capillis probauimus. Criſpitudo vero veluti pilorũ blæſitas eſt. Porro vnũ videt̃ mirũ. Cũ ſint, vt videmus, nigerrimi Aethiopes,& cõpares habeant vngues, Curnã eorundẽ dentes non candidi modo ſunt, ſed q̃ cæterorum cãdidiores? At ſi acrius ĩtueamur, nulla prorſus admiratio ſit reliqua Vngues etenim nigricant, quia cutis etiam nigra eſt,& ex cute vngues ꝓueniũt, hoc eſt ex nutrimẽti ſupfluo, terreſtri, delato exterius ad cutẽ. vñ denigrant̃ quidẽ, ſicuti nutrimẽtũ carnis & vapor nigricat, ad cutem foras attractus, caliditate ſolis adurente, Nec tamen inde credẽdũ,

superfluitates omnes eiusmodi in hominibus esse nigras. Qđ falso de genitali semine adcredidiã disse Herodotus videtur. Semen enim omnium album est, spiritus admixtione, vt docuit scienter Aristoteles. Nam genitura spuma est, spuma autem alba est. Qđ nec antiquos homines latuisse videtur. nanq; Deam, quæ rei venereæ præest, ab ea ipsa facultate Aphroditen nominarũt. Dentes vero ideo candent, quia albescere illa solent, quibus vis solis humorẽ detrahit, dummodo nihil inficiatur. Exhalat enim redundans humor, congregatur vero, & condensatur purius humidum. Quo modo ceram albescere cernimus. Cutem vero supinficit calor ex adustione humidi ad ipsam attracti, nec euaporantis, atq; ab exhalatione alterius impuri. Dẽtes minime. Sed totus eorum humor in vaporem a calore conuertitur, atq; exhalatur, qđ fit item in ossibus defossis. Hæc enim ratione eadẽ albiora sunt. Porro, vt locũ hunc cludamus quandoq;, sciendum, quia de Aethiopibus mentio est, Aethiopion itẽ dici Lydiæ regionẽ quandam, a qua Dianã volunt Aethiopiam appellari, vel q, cũ apud Aethiopas ageret, eam Apollo abduxit. Alii vero παρὰ τὸ ἄιθειν deflecti putant, eandẽ putantes, q̃ & luna, vt Callimachus, Aut quia sit Hecate, quã semp facibus esse instructam, creditum est, & Eratosthenes prodit. Illud fuerit, velut Corollarium, qđ in Bœotiis reb⁹ se vidisse Pausanias monumentis prodidit, Tauros Aethiopicos, ab euentu nũcupatos ῥινοκέρωσ, id est Rhinocerotas, in summa nare singulos cornu habere, sed & super id alterũ, haud sane magnũ, in capite vero ne initio quidẽ vllũ omnino cõparere. Sũt qui eodem quoq; noĩe in Aethiopia ꝓprii generis aues intelligãt. Narẽ certe ῥῖνα dicũt Græci. Rhinon vero pellem nuncupant, & scutũ. Rhineę sunt nigriores Caricæ. Rhinobolos inueni pro vẽtis positos. Rhinen vocant auro fundẽdo aptũ instrumentũ, vñ ῥίνην τεχνησὶ χρυσὸν legimus quandoq;.

Allegorice quępiã de Atlante, ac filiab⁹, ex Gręco penu pręcerpta. Maia, seu Mæa, id est μαῖα, q̃ varie vsurpetur a Græcis auctoribus.

Caput. XVI.

LEgebamus nup interpretamẽta quædam in Hesiodũ, a Ioanne grãmatico nõ omnino inscite, aut absq; genio concinnata. Ex iis paucula hæc, propter eos, q poetis acrius inuigilãt, & vnã inde sibi apposcũt palmã, præcerpsimus. Atlas inquit, axis est, hemisphærium vtrũq; diuiduũ faciens, dispescensq;, qđ supra terrã, qđq; infra est. Iapetum vero patrem, Cæleste intelligimus motũ. Quippe initiis rerũ corpore hoc, & mundana mole cõfusanea, partiũ ordine indiscreto, Aerem contigit motum sortiri celeriorem, atq; ita Hemisphæriũ vtrũq; disparari, & omnino in artus digeri. Atlãtis filias celebrãt Poetæ Pleiadas, Hyadasq;, & astra item reliqua, q post molis vniuersæ digestionem, secretionẽq;, cœperint Astra visitationẽ facere. Columnas vero continere memoratur Atlas idem.

αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν.

Has non fere esse aliud interpretamur, q̃ Polũ vtrũq;, Boreũ, Notiũq;. Sunt q scribãt, eidem filias fuisse duodecim, & filiũ Hyantẽ, quẽ in Libya peremerit serpẽs. proinde quinq; ex sororib⁹ fletu, ac mœrore contabuisse, quas mox in astra transtulerit Iupiter, q̃ sint, & dicant Hyades, quarum legant apud Hesiodũ nomina. Phæole, Coronis, Cleia, Phæa, Eudora.

νύμφαι, ἃς Ὑάδας καλέουσι φῦλ᾽ ἀνθρώπων.

Proclus vero Diadochus in eũdẽ Hesiodi locũ, septẽ tradit Atlantis filias Pleiadas, Celæno, Steropen, Meropen, Electrã, Alcyonẽ, Mæam, Taygetam. Cæterum non esse has aliud intelligit, q̃ δυνάμεις ἀγγελικὰς τῶν ἑπτὰ σφαιρῶν, id est angelicas septẽ Sphærarũ vires, & Celæno quidẽ Saturnię Sphærę, Steropen Iouis, Meropen Martis, Electrã Solaris, Alcyonen Veneris, Męã, siue Maiã Mercurii, Taygeten Lunę. Illud opę leuioris hic plane adiecero, μαῖαν Gręcis nũc patris, matrisq; matrẽ signare, qua voce, vt patria passim vtant Patauini, pro Amita, nũc etiã nutricẽ, ac eam, quę medelæ causa parientibus assistit, quęq; vmbilicum pręcidit, quã ὀμφαλοτόμον etiam nuncupãt. Est & προσφώνησις πρὸς πρεσβύτην τιμητική, id est honesta aduersus ætate grandiorem allocutio.

Qui dicantur sup Chœnice sedere, ex Pythagorę symbolo. Quid Chœnix, Chœnicides, Plemnæ, Chnoæ, Plemę, Torma, Enalata, Hamaxedonia. Declarantur itẽ Pythagorica quæpiã. Interibi de sole inuisibili ex Platone, necnon de Patre, ac Filio, & mundi anima. Cheniscus, Aries Phryxi. Taurus Europæ.

Caput. XVII.

Pythagorā illū sapientissimū, ob idq́ præcipue tanto dignū noīe, q̄ eo se indignū perpetuo existimarit, multa, & pręclara reliquisse pręcepta, legimus, sed symbolice admodū, & operte. Reliqua nūc ad discussionē nō reuoco. Quæ ad pręsens negotiū faciunt, adducenť ad partes, pręsertim, q̄ in aliorū cōmentariis nō rebulliūt. Nec queno hoc noīe incessimus, qđ inhumanum est, quādo &. M. Tullius primæ adeo inter latinos notæ Serapionis partem vix millesimam assecutū se, nō erubescit fateri, & id ad Atticū scribens. Adagiū nobile est in eos, qui parū secundū hominē viuūt, plurimūq́ obbrutescūt, bonūq́, si nō in plātas quoq́ abeant, Sup Chœnice sedent. Est vero Chœnix, vt hoc expliceť primū, latine quā Semodiū dixeris. Positū vero id vocabulū apud Herodotū libro sexto. Regib⁹ inquit, Spartę ad cœnā nō euntibus mittunť binæ Chœnices farinæ, & vini singulæ Cotylæ, id est Sextarii. præsentib⁹ dupla dantur omnia. Lectū in Athenæi monumētis est, Corinthios eo felicitatis prouectos, vt seruorū myriadas sex, & quadraginta possederint, ex quo Pythiā arbitrātur Chœnicometras appellasse eos. In Plutarchi Symposiacis, Homochœnicas positos inuenio pro iis, q eidē accumbūt mensæ. Grammatici Modio Chœnicas octo & quadraginta cōtineri scribunt. Cuius numeri sexta pars octo habet, cuius dimidiū, id est quatuor diciť Tetrametrū, & Hemiectus, id est sextæ partis dimidiū. Sūt & in rota Chœnicides, quas Plemnas itē vocāt. i. Modiolos, Syringas quoq́. i. foramina, quibus axis inserunť summa, Inuenio Chnoas etiā dici, velut mōstrat Sophocles. Dicuntur vero Plemnæ, id est πλῆμναι, quoniā ab axe impleanť. Plemas vero vndas accipiunt, in Oceano præcipue, vnde fit Plemyra, id est inundatio. Nā apud Athenęum est Plemochoe figlini species. Nec illud reticuero, quoniā excursus hoc genus studiosis arrisuros, spōdet animus, Plemnā rotæ vocari quoq́ Tormā. Suā habent & Cretenses Tormā. Cui qui præficitur, Tormarches nuncupatur. Pausanias erudite verbū inde concinnauit ἐκτορμεῖν, quo significatur excursus pręter id qđ deceat. Postremo, qui rotā prohibent exire clauiculi, vocanť Enalata. i. ἐμβάλατα, quę item Hamaxedonia recte vocitaris. Sed vt ad institutū reuertamur, quid multi in huius enarratione Symboli in medium contulerint, ne Asymboli plane venirent, recensere non vacat modo. Publica materia est, in rem pręsentē ire, omnib⁹ licet. Equidem, si extra q̄ Plutarchus, tātus in literis literatis vir dispicere potuerit, aut alius quiuis, excogitare quippiā nefas omnino cēseri nec debet, nec potest, pfundi⁹ aliquid, & a priorib⁹, etiam si illorū nominib⁹ semper assurgimus, necdū perspectum, in eo tā inuoluto, tāq́ modo gryphi contexto symbolo latere contēderim. Id demū innotescet, si sensum alterum produxerimus, quem viri de literis benemeriti ingenium solertissimum, & Platonicis initiatum sacris non improbauit. Pręcipit ergo auctor clarissimus primo, ne super Semodiū sedeam⁹, eo nimirū nomine nō vtiq́ cibaria, nec quid eiusmodi concipiēs, sed rationalē aīæ partē signās mystice. Ea eñ potentia, tanq̄ Chœnice nunq̄ fallente, oīa metimur, iudicamus, examinamus, mittimus in digytos. Propterea ne ignauo, ac torpenti otio, & Resina vt ille ait, pigriore, cauendū insinuauit, tacitis velut ambagib⁹, pręsignis Philosophus, rationis actū remittētes amittamus etiam, sicuti Musonius dicebat. Quin dialectica exercitatiōe, ac regula dirigamus assidue, & excitemus. Pręterea, inquit Pythagoras idem, ne aduersus solē emingamus, aut inter sacrificandum vngues resecemus. Innuēs occultius, postq̄ per moralē philosophiā superfluentiū voluptatum illecebras resecuerimus, ac velut eminxerimus, & vnguiū præsegmina, tanq̄ acutas iræ prominentias, & animorum aculeos excusserimus, mente sedata prorsum, ac depurata diuinæ demum rei intendere. Vt sic demum contemplationi nos ipsos addicamus, mācipemusq́. Cuius pater, ac Dux merito dicitur Sol. Siquidem ante hunc, quem videmus, solem, Plato alterū in mundo cogitat inuisibili, Imaginē dei patris primā, verūq́ filiū. Hoc nequis forte male feriatus risu, & quidē Megarico per inscitiā excipiendū putet, ceu in hoc Philosopho pbabilia hęc nō sint, de Patre, ac Filio recōdite, ac diuinit⁹ in epistola ad Hermiā Plato sic propemodū scribit. Vtendū est nobis pacto, & lege certa, testādo Deū rerū omniū ducem præsentiū, & futurorū, ac Ducis, & causæ patrem dominū. Quā in parte doctissimorū sentētia est, Per omnium Ducem, mūdi animam intelligi, quæ, quia sit motus principium, per triplicē temporum gradum omnia explicet. Vbi vero patrem dicit, & dominum, summum Deum, ipsum q́ bonum significari. Mediam vero inter hæc diuinam mentem inseri, quoniam ita repetat, Ducis, & subnectat etiam, causę. Nam apud Platonem sæpe Regis nomine ipsum indicatur bonum Causę vero appellatione mens, Ducis deniq́ anima. Et quoniā causa mentem signet, ideo astruunt Platonici, intellectum ipsius Boni filium mundi architectum proximum extitisse, proinde

in Epinomide Plato,diuinissimũ Verbum mũdũ visibilem exornauit.Sed & Platonicus Philon in libro de Causis,Conandũ inquit,est imprimis ad ipm ens,id est,de quo dicitur,Ego sum,qui sum,ascendere,aut saltem ad ipsius imaginem,sacratissimãq; ratione,Verbũq; primogenitum. Porro per eiusmodi rationẽ,atq; verbũ fieri omnia secundũ Heraclitũ,& Platonẽ, Amelius item Platonicus asserit. Q̃ꝗ Alogii hęretici Verbũ negãt esse Deũ,spreto Ioãnis apostoli euãgelio,& Apocalypsi.In iis vero monitos omnes velim,Platonicorũ nõnullos Dei patris filium Deum per substantiã a patre,qđ Arriani faciũt,secernere. Sed enim Iamblichus Aegyptiorũ aduocat mysteria,in quibus patris,& filii ratio cõstituitur diuersa,sed eadem conceditur substãtia. Extat & Mercurii mysteriũ nobile,Primus Deus,& vnus primi pater est Dei,quem gignit in solitaria sui permanẽs ipsius vnitate.Est autẽ exẽplar filii,qui nominatur Suimet filius,& Suipater,atq; Vni pater,Deus vere bonus.Ille enim fons est Idearũ.A quo vtiq; vno per se sufficiens Deus se ipsum explicauit in lucẽ.propterea per se sufficiẽs nominatur,Suiq; pater.Est enĩ principiũ,Deus Deorũ,vnus ex vno,sup essentiã omnẽ,principiũq; essentię.Quia vero de Choenice disertatũ diu est, hic postremo bonarũ literarũ candidatos velim cõmonitos,ne falli quis paulo inscitior possit, Cheniscum ad Choenicem pertinere nihil.Sic enim gręce & scribitur,& enũciatur, χήνισκος.Dicitur vero ea nomenclatura nauigiũ,Anseris imaginẽ pferens in summo,quẽ vocãt Gręci χῆνα. Qua ratione illũ item Phryxi κριὸν,id est Arietem interpretantur eruditi, sicuti Europen qui rapuit Taurus,apud Lycophronem nõ aliud fuerit,ꝙ ταυρόμορφον τύπωμα,id est,Tauri forma pręsignis nauicula.Quin in Libya fuisse nauigia legimus,quę dicerentur Crii,ac Tragi.

Quo sensu accipiendum illud Pythagoricum. Stragula obuoluta seruari debere.De Plotino obiter.Itemq; imaginem Dei annulo non inscalpendam.

Caput. XVIII.

SEd nos ad Pythagoram reuocemus gradũ a tantarũ rerũ incomparabili excellentia,quarũ contemplatione caligat mens,rapiturq; transuersa,veluti altioribus mersa tenebris.Est ergo Pythagorę symbolum aliud, Stragula conuoluta habeto,In hoc vero,vt in reliquis,occlusissimũ latere,ac ænigmaticũ sensum,nemo est,qui nesciat,Sed quo is pacto e latebris,& Heracliti antro sit euocandus,non fere est,qui in literas promat.Ego vero scientissimũ Philosophum Stragulorum nomine inferiores animæ vires intellexisse,contenderim,quoniã rationi in capite veluti in arce constitutæ subiiciantur Straguli quadam imagine,qđ obuolutum seruari debere præcipitur,quoniam irascibilis,ac concupiscibilis potentia comprimenda ita est,ac retundenda penitus,ne disiecta,prosiliensq; aduersus rationis,tanꝗ principis,imperium consurgat. Vel,sententia non ita longius abeunte,Stragulorum nomine corporeos sensus accipe,qui obuoluendi sunt,id est conuertendi,vt Plotinus inquit,ad vtens,hoc est,ad ratione pollentem animam,quæ plerunq; rapta transuersim ita affici debet,perinde ac corpore non vtatur,dũ consurgit altius, inseritq; cælo caput, ac alias tumultuantes sensus conticescere cogit. Quin & anima ad hunc affecta modum,dolet distineri se corporeis vinculis tandiu,quod fecisse Plotinum Porphyrius scribit,adeo vt imaginem sui nullam, aut statuam effingi,vel duci ære,aut ratione alia pateretur.Ad quod ipsum symboli partem alterã spectare,prudentibus probari facile potest. Ita enim habet,Stramentis surgens collige ipsa,figurãq; confunde.Porro quid aliud per morum disciplinam meditamur,ꝙ vt animam a corporis sequestremus affectu? Quid per speculandi compotem scientiam aliud perquirimus,ꝙ vt a sensibus abducamur longius? Propterea totum hoc philosophandi genus esse mortis meditationem,grauissime prorsum dixit Plato,& est ab Aurelio Augustino adnotatum,&.M.Tullius non est oblitus.Hoc ipsum deniq; Zoroastrem veteris Theologiæ auctorem eminentissimũ significasse arbitror,cum esse alatam animam comminisceretur, ac confractis alis labi in corpus præcipitem,rursumq; lætius plumantem,ac denuo factam volucrem superna repetere.Quid si non aliud innuat symbolum id quoq; ex fontibus eisdem, Dei figuram ne inscalpas annulo? Qđ ipse sic ferme interpreter,quoniam & sine cortice nare didicimus,non esse animam,quæ imago Dei est,ex Platonis doctrina,mersandam in corpus,quo plane vti annulo gemma,animæ vis contineri videtur,nec mancipandã sensibus. Illud vero ex historia nos minime fallit,quandoq; capitalem admisisse fraudem,qui principis imaginem numo,vel annulo inscalptam latrinæ,aut lupanari,vel etiam obscœnis,vt enotatũ a Seneca est,intulisset. Ad qđ si Pythagoricum id respectare,contenderis,nimirum in pretenuem, labantẽq; reclinabis parietem,& personam tibi induces,faciem minime.

Delphorum Ciuitatem dici Pytho. Pythium q̃ multis habeatur locis. Pytheum quid, & qui Pythii. De Pythico nomo plura. Item de Pythone, quem vocant Delphinem. Delphicum oraculum fuisse prius Terræ, ac Neptuni. Hexametrum qui cecinerit primus. Item pluscula ad Oraculum Delphicum pertinentia. Apollinis cognomina aliquot. Cur homo dicatur Phos. Phodes quid. Cognitionis esse innatam nobis cupiditatem.

Caput. XIX.

PYtho, vt pristina item respectemus interpellata præsepia, ciuitas erat in Phocide, cuius incolę dicerētur Delphi, vnde est, πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ. Fuit & in Creta Pythium, in Gortynæ meditullio, cuius incolę dicti Pythies, vbi & Apollinis visebatur templū. Erat & suū Macedonibus Pythiū, vbi & Pythia fiebant. Porro Pythium prope Astacenū sinū, vnde Pythiani dicti, & Pythiana pocula. Pytheum vero dicebatur oraculi locus. Nam Spartæ Pythios inuenio nuncupatos, qui Delphos ad consultāda oracula mittebātur. Qui item publice cū regibus pascebātur. Non negligendū vero illud, fuisse item Pythicum Nomon Auleticū, cuius partes quinq; ex ratione expugnati ab Apolline Draconis, Pera, Catacaleusmus, Iambicum, Spondeū, Catachoreusis. Pera quidem, id est πεῖρα, Dei consilium habet, esset ne dignus congruensve certamini locus. In Cataceleusmo Draconē prouocat. In Iambico pugnat, in quo & inflantur tubæ, quę Salpistica vocant Crumata. dicitur & Odontismus, id est, Dentium arietatio, & fremitus, qđ Draco faciebat, cum sagittis impeteretur. Spondeum vero victoriam significat. In Catachoreusi Epinicia, id est celebritas ex comparata victoria ab Apolline continetur. Sunt qui aliter distinguant, & Anacrusin volunt esse certaminis præludium. Amperam vero primū certandi periculum. Cataceleusmū certamen ipsum. Iambum autē, & Dactylum Pæana, qui eiusmodi efficiatur rhythmis victoriæ gratia. E quibus alter hymnorū sit proprius, Iambus autem obloquioræ. Syringes vero belluæ deficientis languorē imitātur, efficiūtq;. Inuenimus, qui scribant, violētū fuisse hominem Pythonē, Draconis cognomēto, qui dū sagittis debellaret, inter adhortādū ꝓclamasse Apollinē ferunt, vel Latonam, vt Macrobio placet, ἰὲ παιᾶν, id est, immitte feriēdo, vnde inoleuerit mos, vt conserturi aciem sic Pæanis celebrationē clamitent. Sed & Apollo Atheniensibus opem Dei aduersus Amazonas implorantibus, verbis iisdem inuocari semet auxiliatorem, hortariq; præcepit. Illud non omiserim, Delphinem nuncupari ab Apollonio libro Argonauticon secūdo, Draconem ab Apolline confectum. Cuius etiam versiculos apposui.

ὥς ποτὲ πετραίῃ ὑπὸ δειράδι παρνησοῖο·
δελφύνην τόξοισι πελώριον ἐξενάριξεν.

Id ipsum vero interpres item cōprobauit, additq;, a quibusdam masculino genere pronūciari, ab aliis fœminino, qđ inquit, melius est. Q₂ autē Delphines vocaretur, qui Delphicū custodiebat oraculū, Leandrus dixit, & Callimachus. In hac vero Delphici oraculi mentione adnotandū vehementer, proditū veteribus, oraculū id fuisse γῆς, id est terræ. Ac Daphnida Promantin, id est prędiuinatricem, quę Nympharū vna fuerit prope incolentiū. Sed enim apud Gręcos olim circūlata sunt carmina, quibus fuit titulus Eumolpia. Musæi credebatur opus. In eo traditū, auctor Pausanias est, Neptuno, ac Terrę oraculum fuisse cōmune. Ac Terram quidē per se responsa dedisse, Neptuno ad id subseruisse Pyrcona, id est πύρκωνα. Sic enim habet Carmen.

αὐτίκα δὲ χθονίης σφῶν δὴ πινυτὸν φάτε μῦθον,
σὺν δέ τε πύρκων ἀμφίπολος κλυτοῦ ἐννοσιγαίου.

Insequentibus porro annis Themidi oraculum esse datum, ferunt. A qua mox dono acceperit Apollo, Calauria Neptuno vicissim tradita. Quin & constans tenet fama, Promantin fuisse principem Apollini Phemonoen, quæ hexametrum quoq; cecinerit prima. Cæterū Bœo, id est βοιὼ indigena mulier, Hymnum quæ apud Delphos concinnauit, ab Hyperboreis esse constitutū cecinit oraculum, ex quibus ὠλῆνα, id est Olena vaticinatum esse primum, ac primū quoq; hexametrum cecinisse. Carmen ita habet,

ἔνθα τοι εὔμνηστον χρηστήριον ἐκτελέσαντο
παῖδες ὑπερβορέων παγασὸς, καὶ δῖος ἀγυιεύς.

Et mox hymni fine,

ὠλὴν, θ' ὃς γένετο πρῶτος φοίβοιο προφάτας,
πρῶτος δ' ἀρχαίων ἐπέων τεκτάνατ' ἀοιδάς.

Parnasum, a quo nūcupatur mons, fuisse Cleodoræ filiū tradūt Nymphæ, a quo itē παρνασία νάπη, id est Parnasius appellationem trahit saltus. Volantium præterea auiū addiuinationem

eius quoq; ferunt inuentum. Corycium antrum a Nympha Corycia dictum volũt, a cuius filio Lycoro ciuitati factum Lycoriæ nomen ſit. Ex Lycoro Hyamus naſcitur, cuius filia Celæno Delphum ex Apolline concepit, a quo nũcupati Delphi. Sunt qui indigenam memorent virum Caſtalium, cuius fuerit filia nomine Thyia, quæ Dionyſio conſecrata primũ, Deo celebrauit Orgia & Bacchico afflatis numine nuncupationem fecit, vt ab ea vocentur Thyiades. Caſtaliam aquã potu quoq; dulcem, a Caſtalio dictã tradunt, aut a muliere indigena, quã Acheloi filiam intelligi voluit Panyaſis, ita enim de Hercule ſcribit,

ϖάρνησον νιφόεντα θεοῖσ διὰ ποσὶ περήσασ,
ἵκετο κασταλίησ ἀχελωίδοσ ἄμβροτον ὕδωρ.

Sciendum porro ex Gręcorum doctrina (Sunt enim & nobis cęca quodammodo teſtimonia, nõ iureconſultis ſolum, quæ abſentia ingeniorum monumentis ſentẽtiam poſteris ſuam dictare nõ deſinunt) videri Apollinem non plus vatem, q̃ philoſophum, quando & huic rei argumentum facile ſuggerant Dei cognomenta. Dici ſiquidem ab iis, qui nunc primũ muſarum initientur ſacris, Pythium a diſcendi vſu, atq; interrogandi, qđ πυνθάνεσθαι vocant. Delium vero, & Phanæũ vbi veritatis quippiam interlucere incipit. Iſmenium autem vbi comparata ſcientia eſt cum loquendi facultate. Horium deniq; cum ſcientiæ facultas in actum promitur inſimul diſertando, philoſophandoq;. Apollinem porro eundem διαλεκτικώτατον Græci autumant, qđ oraculorũ monſtrant pleraq;, eiuſdem quippe eſt, ſoluere ambiguitates, ac facere. Quã rẽ eo retulimus gratius, vt eum non eatenus imperitum cenſeas, q̃ videtur noſtrorum nonnullis, qui ita pronunciauit, Soluat Apollo. Aceſium Apollinem apud Heleos eũdem Pauſanias putat, quem Alexicacon dicant Athenienſes. Nec mirum ita ex ſciendi, vel diſcendi poteſtate cognominari Apollinem. Quippe Plutarchus ille doctiſſimus vitã homini putat εἰσ γνῶσιν ὑπὸ θεοῦ δοθῆναι, ad cognitionem a Deo eſſe contributam, quoniam cognitio nõ gloriam ſolum parit, ſed virtutes in actũ producit. Nam ſi latitaſſet Themiſtocles, Xerxem non repuliſſet Græcia. Sed & hominẽ ipſum Græcos veteres non aliunde magis φῶτα nuncupaſſe, a lumine, qđ vocant φῶσ, q̃ ob inſitum, ac præualidum cognitionis amorem, quo inardeſcimus, vt cognoſcamus, cognoſcamurq;. Etiã ſi non me fallit, Grammaticos ſcribere, dici φῶτα de loquendi vſu, qui ſit homini proprius, παρὰ τὸ φῶ, τὸ λέγω. cui ſententiæ theologus etiamnũ aſtipulari videtur. Phodes vero. i. φῶδεσ maculæ dicuntur rubentes in cruribus ex ignis propinquitate nimia inductę. Cæterum & animam ipſam ex Philoſophis nonnulli eſſe ſubſtantiale lumen ſtatuere. pręcipuo argumẽto id cõiectati, ꝙ ex omnibus inſcitiam maxime auerſatur, ac compaueſcit animus, obſcuraq;, & tenebris obuoluta refugit ſumma vi, ac perturbatur inde. Sic autem amabile putat lumen, vt nil ex iis, quorum nobis iucunditatem natura conciliat, & gratiã, magnopere citra illud expetat. Qui vero inſcitum, ignorabilẽq; ſe facit, tenebrarum alumnus, & vitam ipſam κεροταφῶν, id eſt citra cadauer ſepulcrum faciens, ꝙ ſit editus in lucem, graue, ac moleſtũ arbitrari videtur, atq; inde ſe remis, veliſq; abdicare. Quæ cum ita ſint, quid plurium cognitionem parit, aut quid demũ cognobiles nos ipſos facit validius, latiuſq; q̃ ipſa ſcientia? hac ſiquidem principe ſe vnuſquiſq; poteſt tollere humo, victorq; virum volitare per ora. Etiamſi pleriſq; græcanicum illud arrideat ſæpe, λάθε βιώσασ, ad quod alludens Oratius,

Nec vixit male, qui natus, morienſq; fefellit.

Illud ex abundanti demum adiecerimus, quoniam multa de Apolline præſtruximus, dici hunc veteribus Latonæ filium, quã intelligi noctem volebant, ex qua tanq̃ matre gigni Sol videtur, qđ ſignificat Sophocles, & interpretatur Euſtathius. Dicitur vero Nox Latona de obliuionis ratione, quæ conſopitis obuenire conſueuit. Additur Iupiter pater, quoniam fati pars quædam Apollo eſt, ac velut μερικὸσ ζεὺσ, id eſt, particularis Iupiter, vel quia in aeris, & cæli feratur ambitu, quorum vtrunq; Iouem dicimus. Adiiciamus illud quoq;, Vlion dici Apollinem apud Mileſios, & Delios, ſicuti commeminit Geographus, qđ Hygiaſticum indicat, id eſt medendi potẽtem, quippe οὔλειν ſignat recte valere, ſicut Diana nuncupatur Artemis, ꝙ ἀρτεμέασ, id eſt incolumes præſtat. Apollinem deniq; ratione vocant eadẽ μουσηγέτην, qua & Dionyſium μελπόμενον, vt auctor Pauſanias eſt.

De Cambyſis veſania, & morbo ſacro. Qui dicerentur Caberi Dii, & Pattaici. Anactes pueri. Cabareni, Cabus, Cabæſi. Item de Vulcano delibata paucula. Aphthæ quid. Vlpiani Codex perpenditur.

Caput. XX.

CAmbysem Persarum Regem ab ipsis natalibus graui admodũ laborasse morbo ferunt, eum quidam Sacrum nominãt, proindeq; multa sępe fecisse, quę vel infimæ fortunę virum dedecerent, nedum tantum principem, nam cuius corpus adeo infestaretur, eius ne mens quidem magnopere constabat. Hinc enim pleraq; per vesaniam facta memorantur. De Prexaspe quandoq; scitari perrexit, Cuiusmodi me virum inquit, arbitrantur Persæ, aut quinam de me sermones ab eis instituũtur? Tunc is, Omnia inquit, illis arrident plurimũ, te mirãtur, tibi applaudunt, sed vnum nequeunt nõ improbare, ꝙ vino largius, q̃ pro dignitate indulgeas. Ergo inquit Cambyses ira præferuidus, mentiti sunt prius, cũ in senatu rogante me, ecquid viderer Cyro patri adæquandus, respõdere, Cyro videri me aliquanto præstantiorẽ, cui adessent illius omnia, praetereaq; Imperio adiecissem Aegyptum, & mare. Quo tempore a Crœso illã quoq; dici sententiã, sum memor, Mihi quidẽ o Rex hoc vno saltem Cyro patre inferior videris, ꝙ necdũ tibi eiusmodi sit filius, qualem te is & genuit, & educauit. Cęterũ dispice o Prexaspes, ipsene an verius desipiant Persæ. Etenim si filii tui in vestibulo residẽtis media cordis, nil frustrato ictu, sagitta confixero, euidens fiet argumentum, vana esse, quæ garriant Persæ. Sin aberraro, delirare me putato, ac nil ementiri Persas. protinusq; arcu arrepto, ac sagitta in destinatum excussa locũ, prosiliens gaudio dissecari puerum iussit, ac se artifice dextra egregie collimatum ostẽdens, an non inquit, fides inde tibi fit, haudquaq̃ me desipere? Cæterum & illa furentis plane hominis indicia item vel manifesta, ꝙ templa, legesq; ludibrio habebat. Nam cum Aegypto foret potitus, Vulcani templum ingressus multo derisu eius simulacrum est insectatus. Erat autem simillimũ iis diis, quos Pattaicos vocabant Phœnices, vel, vt aliqui scribunt, Pattæcos, in triremiũ proris circũferri solitos, Pygmęorum quadam imagine. Erat & in Aegypto Caberorum templũ, qđ citra fraudem, sacerdote excepto, ingredi nemo poterat. id etiã irrupit Cambyses, ac per multam iocorum licentiã simulacra ibidẽ erecta cauillatus omnia exussit. Constructa vero, cõfabricataq; & hæc ipsa erant eodem fere mensu, quo & Vulcani statua. Porro disclusis item conditoriis, mortuorũ inspectare cadauera, maximę duxit voluptati. Verũ de Cambyse satis, superq;. Qꝫ de Caberis facta mentio est, sciendum, esse qui καβείρους Dæmonas interpretẽtur, q̃uis sint & Caberii populi inferioris Asiæ, quorũ sit ciuitas Caberia, vt inquit Stephanus. Erant & in Bœotia Caberii, vt Pausanias libro nono. Cabarni Cereris sunt apud Parios sacerdotes. Cabus vero, id est κάβος frumentaria est mensura. Vnde Cabęsos dicimus, qui expleri nequeunt. Pherecydes scribit ex Cabera Protei filia, & Vulcano tres Caberos, totidẽq; nymphas Caberidas esse ortas, & vtrisq; templa esse dicata. In Lemno vero, ac Imbro Caberos pręsertim honori habitos. Erant & Teletæ Caberorum in Samothracia, eorum nomina etiã Mnaseas apposuit. Sunt vero quatuor numero, Axieros, Axiocersa, Axiocersos. Sed per hos intelligi putant, Cererem, Proserpinam, Plutonem. Adiiciunt & Casmilum, qui sit Mercurius, qđ scribit Dionysodorus. Dici vero Caberos putant alii a Caberis, qui sint in Phrygia montes, quoniam inde sint tralati. Sunt qui duos tantũ Caberos initio fuisse tradant, maiorem quidem natu Iouem, & Dionysium iuniorem. Memorabile vero est, qđ de Caberorum narratur Teletis, iis siquis fuisset initiatus, quãtalibet mare occupasset hyems, euadebat, qđ de Vlysse proditũ memoriæ est. Hac item ratione dissidentibus ad Troiam Græcis, Agamemnonem facile seditionem consopisse, cum in ventris ambitu Porphyrida haberet, id est purpureã Tęniam, quã eo loci iis imbutos sacris habere, moris erat. Apud Amphissam Locrorum ciuitatem Telete fiebat ἀνάκτων παίδων. Eos aliqui Dioscuros intelligũt. Alii Curetas. Sunt qui etiã καβείρους, vti auctor Pausanias est. Qꝫ vero de Pattaicis item Diis commeminimus, sciendum est, Horum scribere, dici Pattaicum, siue Pattæcum quasi Apatæcum, extrita de principio litera, quæ adimi in plerisq;, aut adiici quandoq; solet. Sicuti a Memphiticis dicitur Vulcanus Phthas, sed in Gręcorum doctrina etiam Aphthas. Sũt & suæ Medicis Aphthæ, verum ea intelliguntur oris vlcera, quibus præcipue infestentur infantes. Vnde Aphthiphum corriuari placet eruditis, quem eiusmodi vexet affectio. Atq; ita reponendum in Gellianis codicibus libro quarto, & apud Vlpianũ, digestis de Aedilitio edicto, vt sic deniq; redeat in artus luxata lectio. Quęsitũ est, inquit Iurecõsultus, an Balbus, & Blæsus, & Aphthiphus, isq;, q tardius loquitur, & Varus, & Varicus sanus sit. Et opinor sanos esse. hactenus Vlpianus. At si sunt oris vlcera Aphthæ, quęso quanã ratione vlcerosus fuerit sanus? Sed audi Aeginitę Pauli sententiã Medicinæ primo, Aduascitur inquit, infanti vlcus, qđ dicitur Aphtha, tribus generibus, vnũ subalbidum est, aliud subrubens, tertiũ vero nigrũ, vt Eschara. Pessimũ hoc, καὶ θανατωδέστατον,

id est maxime mortiferum. Porro videtur inibi Iureconsultus locutionis, & linguæ prauitatem
attingere. Quo fit, vt, si diuinare permittimur, malim Athyrophonũ, vel Athyrotũ substituere
quibus festinata nimis in loquẽdo celeritas significetur. Incõmoda forsan & hęc, sed minus.

Quinam fuerit Hyperbolus Athenis. De Saxo, quod Hyperbolum vocãt. Hypobolus
ager qui, & Astictos. Caput. XXI.

HYperbolum Chremidis filium, Charonis fratrem, prauitate, ac versutia in fal
lendo præsignem fuisse ferunt. Lucernas quandoq; factitauit, vendiditq;, sed
nec synceriter, nec citra fraudem, plumbum immiscebat æri, quo ponderosio
res factę maius demererẽtur pretium, alioqui & peruersissimis erat moribus.
Hic tamen post Cleonis potentiam ductare populum Athenis adortus est,
primus, vt aiũt, ex infima nota gradum illum adeptus, cum nobiliores vereri
populus cœpisset, ne Democratiam soluerent. demũ & ipse testulis est labefactatus, vt cõmemi
nit libro octauo Thucydides, non timore aliquo potentiæ, vel dignitatis, verum ob prauitatẽ, &
ciuitatis dedecus. In Samũ profectus inimicorũ insidiis interiit. Ac defunctus eius culeo insutus
in mare est præcipitatus, qđ scribit Theopompus. Hyperboli meminit Antiphon ad Nicoclem.
Andocides de eodem sic fere prodit. De Hyperbolo quidem dicere erubesco, cuius pater, inscri
pto vultu, etiãnũ in Argyrocopeo, ita vocant, vbi cuduntur numi publicę, seruiuit. Matrẽ vero
venditasse panem ferunt. Incessitur porro Hyperbolus, vt litigiosus, imperitus, ὀψιμαθὴσ, id est
qui sero discere exorsus sit. Pręterea, qđ scitu equidem arbitror dignũ, Hyperbolos dicebant lapi
des, quibus ad ceruicem religatis, cõscelerati in profundum demergebãtur. Aristophanes, ἄρασ
μετέωρον, εἰσ τὸ βάραθρον ἐμβαλῶ, ἐκ τοῦ λάρυγγοσ ἐκ κρεμάσασ ὑπέρβολον, id est tollẽs subli
mem in barathrum deturbabo, appẽso ex ceruice Hyperbolo. Hypobolum vero, qđ nec scitu in
dignum est, agrum dicebãt creditoribus obnoxium, lapidis indicio, vel columnæ. proinde de eo
sic pronunciabant ἔσιχθαι τὸ χωρίον, id est signatus est ager. Nam huic diuersum Astictum vo
cabant, id est ἄσικτον.

De Hyperboreis, Arimaspis, Abari, Arimphæis, necnon de medicamẽ
to, qđ dicatur Rha ponticum. Caput. XXII.

HYperboreorũ vnguenta, & pollucibiles dapes, vt in locis illis, post quas euidẽs
cõsequatur exitiũ, in prouerbiũ venire posse, animaduerto ex historia, Quippe
pone mõtes Rhiphæos, vltraq; aquilonẽ gens felix, si credimus, quos Hyper
boreos appellauere, annoso, vt Plinius inquit, degit æuo, hoc est annis mille,
vt alii produ͂t, & retulit Strabo. Ibi credũtur esse cardines mũdi, extremiq; sy
derum ambitus. Viritim, gregatimq; discordia ignota, & ægritudo omnis.
Mors non nisi satietate vitę, epulatis, delibutisq; senibus luxu, ex quadã rupe saliẽtibus. Hoc illis
sepulturę genus beatissimũ. Antimachus eosdẽ cũ Arimaspis Hyperboreos facit. Quos esse vi
ros Scytharũ vnoculos, Herodotus scribit, ita nũcupatos, quia illarũ gentium vocabulo Arima
vnũ signat, Spu vero oculũ. Sed qđ mirũ sit, videtur auctor idem alibi fabulosum arbitrari. Qui
tamẽ versus quosdã Arimaspeos nominat, ab Aristeo cõditos Procõnesio, sicuti Strabo item scri
bit. Qui etiã putat, ex Scythica forte historia luscos Cyclopas ab Homero tralatos. Damastes ve
ro in libro de gẽtibus, vltra Scythas, inquit, Issedonas incolere, super hos Arimaspos, vlterius esse
Rhipæos montes, ex quibus flet Boreas. Vbi sint etiã perennes niues. Post hosce montes Hyper
boreos pertingere ad mare. Hyperboreos tradit Diodorus, Græcis quidẽ omnibus, sed Atheniẽ
sibus pcipue, atq; Deliis societate, ac beneuolẽtia fuisse iũctos. Pręsto est & in historia hac miracu
lum aliud. Nã Abarin Hyperboreum ferunt, sagittam per orbẽ terræ circũtulisse, nihil omnino
vescentẽ. Hũc Abarin Seuthæ filiũ, non ignarũ literarũ, oracula scripsisse, traditur, quę Scythi
ca nũcupentur, & nuptias Hebri fluminis, Apollinis aduentũ ad Hyperboreos, ratione metrica
abs quo sagittam acceperit, quã diximus. Huius & Gregorius Theologus cõmeminit in epita
phio ad magnũ Basilium. Narrantur & in regionibus illis Arimphæi haud Hyperboreis dissi
miles, quibus, vt Hyperboreis, sedes sint nemora, alimẽta baccæ. Capillus iuxta fœminis, virisq;
probro detur, ritus clemens, quo nomine etiã sacros haberi, inuiolatosq; esse etiã feris accolarũ
populis, nec ipsos modo, sed illos etiã, qui ad eos perfugerint. Illud obiter adnotauerim, quia de
Scythia mentio est, esse Rha Scythię fluuiũ, de quo inditũ sit medicamini pręstantissimo nomẽ,
qđ Ammianus scribit, nam Rha barbarum, vel Ponticum nuncupatur, aut etiam Rheon. Pon
tica radix inquit medicinæ primo Paulus, καλεῖται ἐπιχωρίωσ ῥᾶ.

A mari habitandum procul, Maritimos mores dici de impuris ſordidiſq;.
Caput. XXIII.

PLato in libris de rep. fugiendum eſſe mare, cenſuit, perinde ac improbitatis magiſtrum. Nam vt ab eo quiſq; maxime remotus ſit, ita optime republicã adminiſtraturũ. Mare attingẽtes, inquit Strabo, deteriores effecti latrocinari cœperunt, & hoſpites mactare, Quãdoquidem multis impliciti, in eorũ luxuriã, & lucra ſordida, ſocietatẽq; auaritiæ dilapſi ſunt. Hinc factũ, vt maritimi mores ex Adagio pro peſſimis celebrentur, ac ſordidis.

Coniugalis amor quatenus progredi debeat. Coniunx dicatur, An Coiux. Pulchritudo triplex. Amor item triplex. Concubitũ ab iis excludi. Platonis apologia. Laus Amoris. In quibus vituperetur Plato, curq; eum Satonem, non Platonẽ nũcuparit quidam.
Caput. XXIIII.

SExtum in ſententiis ſcripſiſſe, auctor Hieronymus eſt, Adulterũ eſſe, quiſquis in vxorem ſuam ardentior eſt amator. Quippe in vxorem alienã omnis amor turpis eſt, in ſuam vero nimius. Sapientis eſt, vxorem amare, ſed iudicio, non affectu. Libidinis pruritus rationis examine reprimendi, nec pręcipites ferri in concubitum debemus, Fœdius nihil, q̃ vxorem amare perinde ac adulteram. Venit in mentem hiſtoriæ, cuius auctor Seneca eſt, qui a ſe cognitum quendã teſtatur, ornatum hominem, qui exiturus in publicum faſcia vxoris pectus alligabat, & ne momento quidẽ præſentia eius carere poterat, potũq; omnino nullum ſibi, niſi alterius prægustatũ labris, vir, & vxor hauriebant, alia item pleraq;, nec inepta minus faciẽtes, in quę improuida vis affectus erumpebat. Origo quidem amoris honeſta erat, ſed nimietas deformitate non carebat. Nil autẽ referre arbitramur, q̃ honeſta cauſa quis inſaniat. Quæ vero vxor dicitur, etiã coniunx nuncupatur, ſciunt id vel ἀραλφάβητοι, Sed inquit Cæcilius Minutianus Apul. in libro de Orthographia, ſunt qui ſcribant, Coiux citra vllum omnino n, a Coeo. Aliis addere vnũ placet, & Coniux dicunt, Sunt qui duplex, vt ſit Coniunx ex opinationis varietate in verbi deductione. Sed illa grauiora, In Platonicorum Sanctariis obſeruatum nobis eſt, Amorem nõ fere aliud eſſe, vel dici a recte dũtaxat ſentiẽtibus, q̃ pulchritudinis deſyderium. Pulchritudinem vero triplicẽ ſtatuit Plotinus, cum non aliud omnino ſit, q̃ ex plurium concinnitate cooriens gratia. Hanc ſi in animo perpendas, ea nimirum ex virtutum ſplendore venuſtas eſt. Si in corporibus requiras, coloribus, lineiſq; mira coaleſcentibus congruitate decus conflabitur gratiſſimũ. Sed nec ſonorũ modulata iucũditas pulchritudinẽ reſpuit. Triplex pulchritudo ſenſus tres habet ſubſeruiẽtes. Triplicem vero imperitãtem Amorem. Radios ex animæ claritate vibrantes interior mentis percipit oculus. Corporea autem gratia corporeus perfruitur viſus. Muſica vero conſonantia aures permulcet ſolum. Iam hic tactui locũ nõ ſupereſſe, facile colligimus. Qui hũc inſuper ad pulchritudinis exigit perfruitionem, brutum reſipit, hominem exuit, rationẽ allidit. Qui enim in tactu vſus pulchritudinis? Vna eſt, quã ſentias ex fœdo attritu, voluptas, ſed nec alio magis rationis expertia titillantur? Quid, ꝙ hæc pulchritudini prorſum diuerſa colligitur? An non fatemur p̃ feruidum Veneris impetum ad intemperantiam prolicere? Intemperantia vero nõne inconcinnitas quædã eſt? Inconcinnitas porro nonne deformitas? qua quid pulchritudini aduerſum magis? Valeant igitur libidinis incentiua, ſecernatur, fugetur procul intẽpeſtiua titillatio ab Amoris Platonici honeſtiſſima integritate. Hũc ille aſſeruit in Sympoſio. retulit & Plotinus Platonis magnus aſſectator. Qui ergo ferre Dicęarchum poſſumus parũ recte, parũq; prudenter Platoni Theoninũ infigere dentem conatũ, ꝙ extra rationis modulum, & prudentiæ præſcriptũ amori habenas laxaſſet? Virtuti, honeſtati, rebus diuinis præfigi meta nulla poteſt. terminos iſta neſciunt, nullis circũſcribũtur pomœriis, quo ꝓgrediare auidius, eo cumulatior inde promicat laudum nitor, & perfectio plauſibilior, quã concipit Plato, & mox generoſiore fœtura, ex feraciſſimo promit ingenio, e cuius fontibus ambroſia iucundiore manãtibus nil fœdum, nil ſeſe profert nõ illuſtre, non magnificum, & qđ vetus Pythagoreorum ſymbolum, τὸ θεῖον non ſapiat. Nam vt iuxta Theognin, e Squilla non prouenit roſa, non item hyacinthus, ita ex Platonicis muſeis nil omnino profluit, qđ Nænias redoleat Hibericas. grauia omnia, ſublimia, nitida, ſed quæ Deliũ ſæpe requirant natatorem. Nam Heracliti tenebras nulla non ingerit pagina. Sed ad diuerticulum redeo. Suffragari porro Amoris præſtantiæ gentium quoq; multarum conſenſus videtur. Quippe Athenas aduertimus, vnde ſcientiarum velut fluenta in orbem terrarum effuſa,

Academiæ gymnasiũ nobile Pallados quidem numini dedicasse,cæterum inibi quoq; amoris simulacrũ ita excitasse, vt res diuina vtriq; peragerctur.Multis p̃terea venerationi Erotidia sunt, sicuti Atheniensibus Panathenęa,Eleis Olympia,Rhodiis quæ vocãtur Halia.In sacris porro popularibus vniuersim fere honorabatur Amor.Ante congressum cũ hoste Lacedæmonios Amori sacra obisse,palam est,ceu salutẽ demũ,ac victoriam vnus is pariat.Q đ ipsum ex parte in Creta item factitatũ,sicuti auctor Sosicrates est.Iam apud Thebanos sacra quæ dicitur cohors, ex amãtibus conflatur,amatisq;.Amori autem Gymnasio dicato,Samii,sacra,quæ obeũt,vocant Eleutheria.Platonicus Phædrus magnum esse deum amorem comprobat,apud Deos,hominesq; mirãdum,cum propter alia multa,tum propter eius originem. Amor certe omnibus ad omnia est ingenitus.Q đ Dionysius Areopagita,in libro de diuinis nominibus ex Hierothei sacellis sic explicat,Amorem siue diuinũ,siue angelicum,siue spiritalem,seu animalem, aut naturalem dicas, insitiuam quandam intellige,commiscentẽq; virtutem,quæ superiora quidem ad inferiorũ prouidentiam perlicit.Aequalia rursus ad socialem sui inuicem cõmunionem conciliat. Ac postremo infima quæq; prolectat,vt ad sublimiora,potioraq; conuertantur,immo veluti fomite quodã igneo amplius succensa resiliant.Quoniã vero extente Platonis videmur Apologiam suscepisse amplius aduertendũ,tanto viro nec defuisse inter Græcos,qui κακολογίασ, id est maledicẽtiæ, dicacitatisq; illi notam velint inustam,Quando & Gorgias,cum in dialogum sibi cognominem incidisset,ad familiares conuersus dixisse fertur,ὡσ καλῶσ οἶδε πλάτων ἰαμβίζειν,id est q̃ bene Plato nouit proscindere. Damnatur item vt κακοήθησ, καὶ φιλοδόξοσ, id est moribus prauis & gloriolæ captator.Antisthenes quoq; virulentia in eundẽ effusa, esse Sattonem pronũciauit, non Platonem,edito item tituli eiusdẽ dialogo.forte a σαττω,qđ onero signat,tanq̃ humeros p̃ ferret oneribus gestandis natos.Eloquentiam nemo non admiratur,quis enim eo in dicendo vberior? Iouem certe autumant philosophi,si græce loquatur,sic loqui.

Amor apud Hesiodũ quid.Amoris Parentes diuersi.Spartani amatores. Vulgaris Amoris vituperatio.Qui sit Anteros. Caput.XXV.

HEsiodus vero in Theogonia primo quidem factum cecinit Chaos,mox terram & tartarum,deinde prodiisse amorem affirmat. Eum vero locum allegorico, & proinde recõditiore sensu quidam interpretatus,Amorem inquit,intelligo non Veneris filium,quo enim pacto nasci hunc cõcipiamus,matre necdũ producta? Verum amorem accipere antiquiorem alterum oportet. puto autem esse hunc insitam vnicuiq; eorum,quæ sunt,naturalẽ vim,causamq;,qua esse expetit vnũquodq;,hoc quidem intellectu,illud autem sensu,id est, τὸ μὲν νοερῶσ, τὸ δὲ αἰσθητικῶσ.Et amorem quidem ex chao,& terra natum fabulatur Hesiodus.At Simonides ex Venere,ac Marte.Acusilaus ex nocte,ac æthere.Alcæus ἐκ τῆσ ἔριδοσ,καὶ ζεφύρου,ex Lite ac Zephyro.Sappho Veneris,& Cæli filium prodit.Alii etiamnũ aliter.Nam & Olen,id est ὤλην Lycius, qui peruetustos Græcis hymnos concinnauit,in Ilithyię hymno illius filiũ Amorem facit.Inter Deos omnes Amorem præcipue Thespienses colũt.Sed & qui in Hellesponto sunt,Pariani.Q đ vero ad Platonici amoris pertinet sanctitatẽ,qui totus fere τῆσ ψυχῆσ erat,οὐδὲ τοῦ σώματοσ, id est animæ,non vtiq; corporis,inuenire est in veteribus memoriis,Lacedæmonios eandem hæresin esse cõsectatos.Nam inde sunt celebrati in bello militares ordines,ex amatis,amatoribusq; conflati,quos cum Macedo Philippus conspicaretur,conspiratu tacito nitibundos,animã omittentes prius,q̃ demigrarẽt loco,aut moueretur gradu,Male inquit,sit iis,qui hosce putant,turpia vel facere,vel pati.Ex iis porro fontibus est item Afranii illud, Amabit sapiẽs,cupiẽt cæteri. Amor autem formæ,inquit aduersus Iouinianum libro secundo beatus Hieronymus, rationis obliuio est,& insaniæ proximus.Turbat consilia,altos & generosos spiritus frangit.Inde & Plautinus amator in Cistellaria.Nullam mentem animi habeo, vbi sum,ibi non sum. Vbi non sum, ibi est animus.Diuersum autem Amori Deum veteres Anterota nuncuparunt, vt est apud.M. Tullium, de natura Deorum tertio,Ex Venere, ac Marte natus inquit, Anteros dicitur. Ante Academię ingressum Amoris excitatam fuisse aram a Charmo Atheniensiũ primo,epigrãmate astipulãte,Pausanias scribit.In ciuitate vero Anterotos visebatur ara,quã μετοίκων dixere ἀνάθημα,id est Inquilinis dicatam.Quoniã Atheniensis Meles Timagoram peregrinũ hominẽ amore ardentẽ aspernatus, vt se a petra in pręceps daret,imperauit.Q đ cũ is,vt qui in omnibus adolescenti obsecutũ vellet,animæ etiamnũ prodigus implesset largiter,tãta subiit Meletem pœnitentia,vt ex eadem ad imũ se mitteret.Vnde factum,vt Anteros Timagorę ἀλάστωρ,id est Vltor

crederetur τοῖσ μετοίκοισ νομίζειν. In Heleorū Gymnasio, ea parte, quę dicebatur μαλθὼ, stabāt Amoris, & Anterotos Icones, sed ἔρωσ palmaceū tenebat ramū, quē auferre niteretur Anteros. Atheniēses nāq;, & Helei Anterota agnoscūt, vt numen. Verū in iis iam complicanda sunt vela, quoniā ἅλισ δρυόσ, vt dicitur, id est, satis quercus. aut verius, vt Cicero inquit, ἅλισ σπουδῆσ, satis studii, Q đ ad Amorē attinet, alibi ad partes reuocandū. Sed illud differendū haudquaq̄, fuisse in Achaia ciuitatē Argyram nomine, ac fontē quoq;. Et in propinquo fluuiū Selemnum, ab adolescēte dictū, qui Argyræ Nymphæ oblaqueatus amore, ac desyderio extabescens sit a Venere in eū deformatus. Vnde Selemni aquā id adeptā laudis ferūt, vt ea ablutos amore liberet tā viros, q̄ fœminas. Q đ si est, inquit Pausanias, omni auro pretiosior est Selemni aqua.

Insaniæ causa ex atrę bilis vitio. Effectus porro varii humoris eiusdem, quo ad mores.

Caput. XXIIII.

AGitaui diu mecum, quænam foret huius intemperiei ratio, qua homines sępe ita a rationali abeunt sensu, cōsternanturq; prorsum, vt mira quædā, ac stupenda cōtingere illis, animaduertamus. Comperi deniq; parte plurima hosce effectus admirabiles adeo, tāq; omnino inopinabiles, Bilis atrę, quā Melancholiam vocant, vitio prouenire. Quid vero hoc nomine sit prudētioribus intelligendum, insinuat Galenus libro de interioribus tertio. Phlegmaticos inquit, seu pituitosos humores intelligo absolute, quibus humiditas, & frigiditas dominatur. Melāchōlicos vero, quibus frigiditas, & siccitas. Propterea Aristoteles, Atra autē bilis inquit, nō per summa, sed natura penitus frigida, si modū excedit, hominē facit attonitū, aut obtorpētē, aut anxiū, aut formidolosum, cū materia eiusmodi scandat cerebrum, vt Galenus item approbat plane, & in sententiis Hippocrates, Si mœstitia, & metus longo tempore tenet, Atra bilis in vitio est. Et super eodē loco Galenus idē, Constat inquit, quosdā insanos euasisse ob iracundiā horridam, excandescentiāve, aut tristitudinē atrocem, & immanē, quia corpus perpessum ad hos affectus idoneum, paratūq; fuerat. Et Auicenna primo Canonis, Cū multa absq; causa sese ostētarit tristitia, humoris adusti euacuatio necessaria, ne in melancholiam dilabatur. Si vero humor is admodū incalescat, securitatē animi, cantilenasq; parit, & mētis alienationē, ac vlcerum eruptionē, & alia pleraq; generis eiusdē. Bilis quippe atra ferri instar, quando multū ad frigus intēditur, friget ad summū, quando contra ad calidū valde reclinatur, decumbitq;, calet ad summū, qđ mirū videri non debet, siquidē videmus calcem illi similem aqua perfusam feruere statim, atq; exurere. Q; si victu quotidiano redundet, mores nihil immutat, sed morbum melancholicū tantūmodo creat. At quibus habitus natura talis constiterit, mox his multa, & varia morum genera exoriuntur, velut alius aliam habitus intemperiē sortitus est. In quibus enim multa, & frigida bilis est atra, hi stolidi sunt, & ignaui, in quibus permulta, & calida, hi perciti, & ingeniosi, amasii, propensi ad omnē excandescentiā, & cupiditatē. nonnulli etiā loquaciores. Multi item, q; ille calor sedi mentis in vicino est, morbis vesanię implicantur, aut instinctu lymphatico efferuescunt, Quos, vt Paulus inquit, ἐνθεαστικοὺσ nūcupant (Nam ἔνθουσ dicitur furens, & πνευματοφόροσ. At Enthusiasmus est, cū anima ex Deo illustrat̄ tota) Ex quo Sibyllæ efficiūtur, & Bacchæ, & omnes qui diuino spiraculo instigari credūtur, cum id nō morbo, sed naturali intemperie accidit. Proinde. M. Tullius, Aristoteles inquit, eos etiā, qui valitudinis vitio furerent, & Melancholici dicerentur, censebat habere aliquid in animis præsagiens, atq; diuinū. Maracus ciuis Syracusanus poeta etiā pręstantior erat, dum mente alienaretur. Sunt qui scribāt, Mulierem illiteratā, dum atra bile agitaretur, Latine loqui consueuisse, cessante vero ægritudine, non quiuisse. Q đ autem ex habitu melancholico effici Aristoteles opinatur, vt sępenumero angamur, & animo succūbamus, alias securitate gestiamus, multi etiā pręmœrore mortē sibi laqueo consciscant, Auicenna prima tertii causam se horū effectuū ignorarē, fatetur ingenue. Q đ ipsum & Serapio facit, qui tamen bilem atrā, rem adeo dirā, adeoq; meticulosam videtur putasse, vt a malo dæmone eius impetus excitari confiteatur, & Auicēna sapiens nō negarit. Archelaus Macedonū Rex atræ bilis habitu sibi maiorē in modū cōfidebat, & nūq̄ nō spei plenus erat. Macri inquit, tertio de locis affectis, siue de interioribus, Galenus, & nigri, ac hirsuti, & quibus latę sunt venę, aptissimi censentur, vt huiusmodi in ipsis humor cumuletur, fitq; interdum, vt rufo colore homines affatim in melancholicā tēperaturā recidant. Post hos vero flaui, idq;, si vigiliis, multisq; fuerint laboribus innutriti, solicitudine addita, & victus tenuitate. Melancholiæ genus tertiū dici Paulus ait, φυσῶδεσ, καὶ ὑποχονδριακὸν ex inflammatione hypochondriorum circa stomachum.

Exempla Insaniæ maxime mira. Lucretii furor, & Accus delirium inopinabile. Item Pisandri. Caput. XXVI.

Sed & illa magis vtiq; miranda, imaginatio corrupta, & præter naturam nec vnius speciei. Quosdam inuenias inquit Galenus tertio de interioribus, siue de affectis locis, qui se putent figlinum vas, quamobrem contactum hominum, & omnino propinquitatem expauescunt, ne quo modo comminuantur, decurtenturve. Alii Gallum conspicati, prius, q̃ edat cātum, alas excutere, ipsi quoq; consimiliter brachia motitant, mox & canunt. Sunt quos perpetuo timor percellat, ne mundum fulciens Atlas, seruansq; lassescat, isq; feratur in præceps, & omnes vna pereant ruina. Proinde fugam semper meditantur, vt, si fieri possit, sese extra mundana claustra proripiant. Et cuidam prædiuiti famem timenti, inquit Celsus, subinde falsæ hæreditates nunciabantur. Timor, tristitia, vitę præsentis tędium, odium quoq; hominum esse videntur melancholicis communia omnibus. Amare mortem, non ita. Attamen plerosq; inuenias mire exoptantes eam. Hippocrates Melancholicorum accidentia duobus clusit, timore, & mentis corruptione, qua quicquid vident, odio habent, & tristes semper visuntur, & perterriti. Nam sicuti tenebricosa loca plerunq; timore perfundunt, sic & bilis atra mentis loco se circunfundens pauorem inducit. Alienationes vero, quæ in febribus persępe eueniunt, fieri creduntur ex colligatione cerebri cum aliis membris, non ex ægritudine in eo cōcepta. Propterea eiusmodi nec Maniacos dicimus, nec Melancholicos, nō item Phreniticos. Est enim alienatio hæc accidens acutissimæ febris, proueniēs ex vaporis calidi multitudine, cerebrum scandentis. Habet enim stomachus cū capite sympathiam, Cuius ratio est in neruo magno, qui a capite ad stomachi os protendit. quo fit, vt præter alia membra id ipsum stomachi os amplius sentiat. Sed redeo ad insanorū inusitatā speciem, qua in parte non est Euagoræ Cyprii regis repētinus furor latius explicandus. T. Lucretium in libro temporum, legimus, amatorio quidem poculo in delirium abiisse, verum ita, vt interuallata, intersectaq; insania carminibus concinnandis, librisq; spatium daret, quos ad obelum & vnguem reuocatos Cicero postea deterserit. Mox tamen ægrius ferens sibi manum admouit. Sparsum taceo, quem scribit Seneca inter Scholasticos insanum, inter insanos scholasticum. Minyæ cuiusdam filias eo percitas furore legimus, vt humanis vesci carnibus appeterent, immo etiam filios ad eam rē sortirētur, ac Leucippam Hippasum filium, quē petierat sors, laniandum exhibuisse. Est Mania, siue furor item, vbi leuissimis de causis mortem quis sibi pergit cōsciscere. Q̄d Cleonæo factum Timanthi est Pancratiastæ, qui cum Athleticam desisset, virium tamen tentamenta capiebat, Arcum ingentem quot diebus intendēs. Cæterum peregre profectus receptam intermisit meditationem. Reuersus postliminio, cum se itidem experiretur, non valens amplius arcum intendere, in succensam viuum se pyram immisit. At Cleomedes Astypalęeus pycta, cum in pugna Iccum peremisset, ac eo nomine ab Hellanodicis foret damnatus, & exutus victoria, tristitudine insaniuit, reuersus Astypalæam pergens in puerorum Diatribam, subuersa, quæ tectū fulciret, columna, puerisq; ad sexaginta attritis, a ciuibus ad supplicium quæsitus in Pallados sacellum defugit, ac in κιβωτόν, id est arcam sese intrusit, qua mox conscissa, nusq̄ est compertus. Apollo super iis consultus respondit.

ὕστατος ἡρώων κλεομήδης ἀστυπαλαιεύς,
ὃν θυσίαις τιμᾶτε μηκέτι θνητὸν ἐόντα.

Cæterum Acco, cuius apud Plutarchum mentio est, in commentario de Stoicorum cōtrarietatibus, professę insanię mulier, pręcipue mira inter omnes est, qui a communi sensu sequestrati adeo dementant, vt Apuleii verbo vtamur, adeoq; obbrutescunt, vt nullatenus vice hominū sint, mētis illo vigore diuino interextincto. Fuit igitur Acco eius delirii, vt cum se amplius contemplarēt in speculo, sicuti in Epitome Parœmiarum Terræi, ac Didymi relatum inuenio, imaginem suam perinde, ac mulierē alteram alloqueretur, innueret, summurmuraret, arrideret, interdū comminaretur, promitteret, subblandiretur, & quicquid confabulantes solent, numeris omnibus impleret. Nec satis. Argumentum vesaniæ constantis alterum, Scribunt alii, etiam clauos nonnunq̄ spongia, veluti malleo impingere conatam. Expinxit & suis Pisandrum vesania coloribus qui terrore maximo perfundebatur, necubi animæ suę occurreret, a qua viuus esset destitutus. Verum nec transiliamus hac parte mirum præcipue exemplum vinolentiæ, raro alias percognitæ. Auctor Timæus est, fuisse Agrigenti domum quandam cognomento τριήρη, id est triremem euentu tali. Adolescentes aliquot illuc conuenientes conuiuium hilarius agitabant, Mox, vti

assolet,cum incaluissent vehementius,ita decussi mente sunt,itaq; externati,vt in triremi se opinarentur constitutos,mariq; altius vndabundo,hyemem ingruere atrocem.Proinde,velut naufragium veriti,tanq̃ egestis,quæ intus forent,nauigium facturi leuius,vasa omnia,& quicquid mero feruidis occurrebat,in viam,ceu in mare festinantius iactare adorti sunt,accurrentibus hincinde,qui proiecta diriperent.Insequenti die,vbi affuere magistratus,factum coarguentes,cum illi necdum satis edormissent,respondere,se mortis metu præoptasse,quę in naui forent disperdere,q̃ fluctibus deuorari.Admirantibus mentis stuporem vniuersis,qui inter eos videbatur ratu grandior,ego o viri Tritones præ formidine infra thalamos me coniiciens inimo iacui.Cumq; amplius delirare animaduerterentur,dimittuntur ab ignoscente magistratu,commoniti modo grauius,cauerent in reliquum inuitationem eiusmodi brutalẽ.At illi,velut gratiam fatentes,si inquiũt,seruati ex tam procellosis vndis portũ fuerimus assecuti,inter marinos deos vobis,vt seruatoribus in patria statuas surrigemus.

De ratione item Delirii,ex Medicorum doctrina.De Imaginoso,& nocumentis Imaginandi potentiæ,necnon Cogitatiuę,& Memorialis.Quot modis dicatur Phantasia.Catulli locus explicatur.Cornelio item Celso lux infertur.

Caput.XXVII.

CAeterum ingrediamur parumper medicorum scholas,non vt transfugæ,sed vt exploratores,præfloraturi,qđ hasce lectiones adiposiores,ac succulentiores faciat,vt lubentia ipsa lubẽtiores,vt salibus poetæ nobilis interim vtamur ad legendum nostris initiati Teletis adlubescant.Auctor Auicenna est sexta primi,Animalem virtutem duas continere potestates,Apprehẽsiuam,& motus compotem.Apprehendendi vim bifariam item distribuit.Aut enim manifesta fit apprehẽsio,vt cum sensu aliquid pcipimus,aut clandestina,& latẽs De hac vero Galenus,& medicorum pleriq; agentes,quantum ad sanitatis pertinet custodiam & ægritudinum curam,trifariam modo distribuisse contenti,imaginandi vim statuere,qua sensibilia apprehenduntur omnia.Item cogitandi facultatem,siue discernendi,quæ facienda a non faciendis discernit.Sequitur postremo memoriæ potestas,quæ præterita nobis suggerit.De iis igitur tertio morbi Galenus agens,deq; accidentib⁹ earũ,ab imaginatione ducit exordium,ac ei⁹ esse nocumentum vnum putat qui dicat̃ stupor.Aliud qđ congelatio,aliud alienatio.Nocumẽtorum vero discretiuæ potentiæ aliud dicitur ablatio,sicut amentia.Aliud diminutio,vt stultitia.Aliud corruptio,vt desipiẽtia.In memoriali autem potestate,aut destructio inest actionis,vt in Lethargia,aut deminutio motus,& vocatur insania.Est & aliud,qđ insaniam item dicimus.Nam alienatio duobus modis fit.Aut non bene imaginamur,aut parum recte recordamur.Porro imaginandi potentia oblædi sola potest,incolumibus aliis,sicuti Theophilo medicæ artis perito contigisse nouimus,qui,cum decubuisset æger,in angulis domus occinentes arbitrabat̃ adesse Tibicines,cantoresq;.Cumq; conualuisset,integra mente narrabat omnia,quæ in ęgritudine concepisset.Vnde liquido coniectatum,Discretiuã vim,ac memorialem gradum tenuisse imaginatione tantum oberrante,ac extra quadrum,quod aiunt,promota.Nam & discernẽdi potentiæ modo inferri nocumentum potest,cæteris duabus lineam non mouentibus,memorabili cuiusdam exemplo,qui Romæ occlusis ædibus,de fenestris vasa transeuntibus ostentabat,sciscitatus,an allideret? Cęterũ,quia vnumquodq; suis appellabat nominibus,manifestum fit,memoriam,imaginationẽq; minime oblæsas fuisse,cogitandi,seu discernendi potestate deminuta,quoniam quid faciendum foret,parum dispiceret.Nam & postremo scitari perexit,an etiam puerũ præcipitaret,annuentibusq;,confestim impegit.Huic vero diuersam,dum puerum ageret,Galenus expertum se affectionem prodit.Nam,cum per æstatem febris quateretur ardore,ex cubili prominentes atro colore festuculas videre se opinabatur,Vestes quoq; floccorũ plenas.Quos cum subinde carptim colligere adniteretur,et ex astantibus dixisset amicus quidam,videtis ne hunc iam floccos conuellere,ac congregare festucas? Aduerti inquit,quæ dicerentur,nam ratio mihi prorsum constabat.Et recte inquam dicis,proinde aduertas amplius,ne in Phrenetios dilabar malum.Scribit porro Thucydides,pestilentia quadam atrocius crassante,infectos ea tãtam obrepsisse omnium inscitiam,vt parentum,amicorum,& suimet obliuiscerẽtur.Sciendum præterea,Phantasiæ nomen varie capi tum a philosophis,tum a medicis.Est enim quandoq; phantasia intellectus,vel rationis deprauatio,vel cogitatiõis,proinde a communi iudicio deuios sim-

plex vulgus phantasticos nuncupat. nam & tertio interiorum Galenus, Affectio inquit, quæ dicitur phantasia, nil aliud est, q̃ intellectus corruptio. Est itẽ phantasia phantasticę virtutis operatio, scilicet motus a sensu secundum actum facto. Ita nanq; ab Aristotele, secundo de anima describitur. Tertio dicitur phantasia de thesauro, seu virtute animali formarum susceptarũ prius in sensu communi, custode. Ex iis vero, q̃ latius persequi collibuit, dilucet, opinor, Catulli sensus illis versiculis.

Non est sana puella, nec rogate,
Qualis sit. Solet hæc imaginosum.

Nã & Corneli⁹ Celsus indidẽ mutuari lucẽ potest. Quippe tertio medicinæ libro Phrenetios species exequẽs. Tertiũ inquit, insaniæ genus est, cuius species duæ sunt, nã quidã imaginibus, non mente fallunt, qualẽ insaniẽtẽ Aiacẽ, vel Orestem poetarũ fabulæ ferunt. Quidã animo desipiũt. Nam q lepidissimi poetæ sensum ad speculi rationẽ reuocãt nõnulli, aut Laruas nescio quas cõcipiunt, ægri somnia censenda sunt, q̃ inter ipsas quoq; ineptias euanuerint. Lego in veterũ monumẽtis, Thrasylaum eo percipi furore solitũ, vt Piræũ ingrediẽtes naues suas arbitrarẽt. proinde abeũtes, remigranteſq; ingenti applausu excipiebat, q siqua naufragiũ fecisset, nil inde mœroris concipiebat. Hunc fratris cura vbi a morbo absoluisset, narrabat, nunq̃ se vixisse iucundius q̃ furoris tempore, qm̃ abesset tristitia, voluptas fusim arrideret. Dignum vero relatu, imaginosos id genus homines dici passim Byzaros, credo, ab inconditis moribus populorũ, qui in Ponto dicuntur Byzares, vt inqt Stephanus, meminit Valerius Flaccus, Byzareſq; vagi. Sunt & in eo terrarũ situ Macrones quoq;, quos ab Eubœa colonos arbitrãt, vnde & nomẽ, qm̃ Eubœa q̃nq; Macris sit nuncupata, qđ Dionysius Chalcidensis significat. Alii vero dici Macronas putant, q apud eos plures comperiantur Macrocephali, id est capitis iusto longioris, vt apud Persas Grypos inuenias pleroſq;, id est adunci nasi. Ex hac doctrina, cuius auctor mihi est Apollonii interpres, demanasse puto, vt hebeti iudicatu, rudeſq; homines Macaronas dictitet simplex plebecula cui sæpe imprudenti allinitur q̃ppiam ex vetustatis colore succulento.

Delirium quandoq; ex imbecillitate contingere. Triplex Delirii species, cum risu, studio, & agresti mentis ardore. Ecstasis. De Catacopis, & Enthusiasmo. Mammacuthis, & Diuinaculorũ fraude. Caput. XXVIII.

Verum, vt incudem eãdem subinde, qđ dicitur, porro tũdere pergamus, apud Galenum item legimus ex Hippocratis doctrina, mentis commotionem quãdoq; ex defectu contingere, quo manuũ, ac pedum tremores. Hæc siquidem membra propter potentiæ ipsa mouentis imbecillitatem infirmas habent motiones, ita & cerebrum vacillat, delirũq; euadit, quo nomine nec vehemens admodum id vnq̃ existit commotionis genus, sed mediocre, & vt quispiam dixerit, ioculare, nugatoriumq;, & velut puerile, ac facetum. Solet enim Hippocrates ioca, & nugas vocare insaniam mediocrem, quasi festiuam, nõ mordacem, nec serio vsurpatã. Qz vero ex defectu nonnunq̃ contingat desipientia, suggerit argumentum Hippocratis Aphorismus, qui septimo libro insertus ita legitur. A profluuio sanguinis desipiẽtia, & conuulsio, malum. Idem Hippocrates alibi, Deliria inquit, quæ cum risu accidunt, tutiora sunt, q̃ quæ serio. Nullum delirium Galenus ait, citra periculum est, attamen cum risu minus habet discriminis. Qđ enim furibundum, & efferum, & agresti quodam mentis accidit ardore, maximo cũ periculo est. In meditullio autem vtriusq; est, qđ cũ studio est, seriumq; Delirium. Omnia vero Deliria cerebro accidunt affecto, siue per sese, siue per consensum, & affectum communem. Differunt autem inuicem per causas ipsas efficientes. Si enim calore consistit Delirium duntaxat, citra nocuũ succum, simile quodammodo ei est, qđ ex ebrietate contingit. Si flaua bile, cũ studio infestat, quæ si impendio crematur, vt iam ad bilis atræ naturam accedat, insania fit satis furiosa. Plutarchus tria & ipse genera videtur agnoscere, Melancholiam, Phrenetin, Paracopen. Sunt qui hanc deminutionem interpretẽtur. Nam idem alibi Plut. Catacopos furore percitos intelligere videtur Ecstasin, id est ἔκςασιν Galenus finit ὁλοχρόνιον μανίαν, id est insaniam perpetem. ἔκπληξις ab eodem dicitur διανοίας ἔκςασις, id est cogitationis stupor, ex repẽtina consternatione extrinsecus adueniente. Enthusiasmus est quidem mentis stupor, sed ex illustratione diuina. Mammacuthum inuenio quendam fuisse sola illustrem fatuitate, sicuti fuit & Melitides, vnde apud Aristophanem κεχηνότες μαμμάκουθοι dicuntur, id est hiantes Mammacuthi. Hinc factũ opinor

vt homines id genus quandoq; Mamalucos dicamus. Gyrgathum vero lectũ dicebant, in quo mente deuii, & ſpiritibus afflati immundis vincti diſtinerentur, verſarenturq;. Vnum veteris impoſturæ, ac vanæ ſuperſtitionis documentum præteriiſſe hac parte nequeo, Halicaccabi radicem ſolitos bibere vaticinandi callentes, q furere ad confirmandas ſuperſtitiones aſpici ſe volebant. Quia vero inſaniæ perſequimur ſpecies, venit in huiuſmodi pragmatiam Gynæcomania, venit & Ortygomania, Doxomania, Ornithomania, & id genus alia plura, cum quis in re quapiam debacchatur præcipue. Blennum Græci, id eſt βλεννὸν ignauum dicũt, & fatuum. Eſt & βλέννα apud illos μύξα, id eſt mucus. Sed per π, ſcribere malunt alii πλέννα. Nec prætereatur illud hac parte, trib[9] a Gythio ſtadiis in Laconia lapidem ſtetiſſe illaboratum, in quo cum ſediſſet Oreſtes, ceſſaſſe a furore, Pauſanias ſcribit, ac propterea inquit, ex doricæ linguæ proprietate dicitur lapis Iupiter καππῶτας. Ab hoc vero haud ita diſparatum illud quoq;, eſſe ſpeluncam in montibus ſupra Nonacrin, ad quam furentes Prœti filię defugerint. Sed mox arcanis quibuſdã ſacrificiis, ac purgationibus eas in regionem, cui nomen λουσοῦς, perduxit Melampus, ac perſanauit in Dianæ templo, quam ex euentu ἡμεράσιαν nuncuparunt Clitorii. Sunt hi Arcadiæ populi, & Clitor fluuius, qui in Aroanium influere narratur. In quo flumine reperiantur piſces Pœcilliæ, quibus ſit vox Turdorum aſſimilis. Sed ſunt, qui parum conſtanti fide id proditũ velint. In Arcadia porro pergenti ex ciuitate, quam μεγάλην vocant, Meſſeniam verſus, dearum occurrit templum, quas, & regionem ſimul templo circumiectam, μανίας nuncupant. Eas eruditi Eumenidas interpretantur. Illuc item furore correptum perueniſſe Oreſtem ſerunt. Quin & a templo haud longe fuiſſe ſupercilium, in quo viſeretur δακτύλου μνῆμα, id eſt digyti monumentum, q furoris vi ibidem digytum ſibi Oreſtes arroſum voraſſet. Quo facto, Eumenidas illi ſe albas ingeſſiſſe, cum prius nigro colore occurrerent formidoloſæ. Ac ita demum reſipere cœpiſſe. Vnde & Ace, id eſt ἄκη dicitur locus, vbi adhibita primũ medela eſt. Apud Potnias Bœotiæ ciuitatem fuiſſe Puteum, legimus, ex quo ſi aquam hauſiſſent equę indigenæ, furoris vi concitabantur. Illud porro adieciſſe nil obfuerit, Herculem inſania vehemẽtius agitatum, cum vel Amphitryonem interfecturus videretur, lapide a Minerua impacto, eſſe conſopitũ, ac lapidem σωφρονιστῆρα nuncupatum. Verum fœcunda in gente Meneni, vt Oratius inquit, verſari diutius, abutentis otio fuerit. Id itaq;, qđ ſequitur, perpendiſſe maius operæpretium ſit.

A quibus traditũ ſit, ingenioſos Melancholicos eſſe. Ac quæ ſit eius rei ratio. Bilis atræ ſpecies. Caput. XXIX.

PLato in libro de Scientia, ingenio pollere eos præcipue ſcribit, qui furore quodam percipi, atq; cõcitari ſoleant. Democritum quoq; prodidiſſe, animaduertimus, vt quiſq; ingenioſiſſimus ſit, ita maxime quati furore. Qđ ipſũ & in Phędro approbari videtur, vbi enotatum inuenias, Poeticas fores fruſtra abſq; furore pulſari. q̃q̃ haud ambigo, diuinum quendam intelligi afflatum ea parte a Platone. Verum nec eum ipſum naturæ rerum periti aſtruent contribui, niſi Melancholicis. Sed & Ariſtoteles, quoſcunq; in quauis facultate præſtantes melancholicos extitiſſe pronunciauit, vt me inquit Cicero, non pœniteat hebetiorem eſſe. Cęterum cur ita contingat, hoc eſt, qđ diu, & anxie quærimus. Nam ſunt, quibus Ariſtoteles parũ ſatiſfaciat, affectantibus ſemper ingeniorum acuminibus quiddam adipoſius, plenius, diuinius. Proinde imbuti ipſi vtriuſq; philoſophi myſteriis, præcipue tamen Platonicis, Medicæ quoq; artis claritate illuſtres, tam abditæ quęſtionis inuolucra, fulti etiam ope diuina, ſic ferme explicare aggrediuntur. Vt primum quidem Melancholiam, id eſt bilem atram eſſe duplicem contendãt Quarum alteram medẽdi ſcientiam profeſſi Phyſicẽ, id eſt naturalem dictitent. Alterã vero aduſtione contingere, aſſeuerent. Et Phyſicẽ quidem non fere aliud volunt, q̃ denſiorem, ſicciorem q; ſanguinis portionem. κατακεκαυμένην vero id eſt Aduſtam, in quatuor ſpecies partiuntur. Aut enim naturalis melancholiæ, aut ſanguinis purioris, aut bilis, aut pituitæ ſalſioris combuſtione concipĩt. Ex aduſta iudicio, & ſapientiæ nocumẽta inferũt, dũ eñ exardeſcit humor is, crematurq;, furorẽ concinnare ſolet, & concitationem commoliri. Sicubi vero reſtingui contingit eo quod ſubtilius eſt, clariusve, euaneſcente, vnaq; modo fuligine velut ſubſidente tetra, ſtolidi concinnantur, & ſtupidi. Hunc vero habitum Melancholiam dictitant proprie, amentiamq;, atq; item vecordiam. Solam vero Bilem atram, quæ Phyſice nuncupatur, iudicium confouere atq; ſapientiam, compertũ eſt. Nec tamen id cenſeri perpetuum debet. Nãq; ſi ſola ſit,

ab omni sequestrata admixtione, nigricante nimium, densaq; mole, spiritibus fuscedinem iniicit animo terrorem, hebetudinem ingenio impertitur. Si vero simplici commisceatur pituitæ, cum frigidus obstiterit circum præcordia sanguis, crassa quadam frigentis naturæ vi, ignauiam cōciliat, & torporem. Oportet autem atram bilem, neq; paucam esse adeo, vt sanguis, bilis, spiritus veluti suffrenatione deficiantur. vnde ingenii prouenit incōstantia, & memoriæ fluxus. Nec rursum exuberare adeo, vt ceu molesto succumbentes oneri, a marcore vix excitari posse videamur. Proinde necessarium omnino, quātum eius patitur ratio, esse eam prætenuem. Tunc enim absq; nocumento forte largior etiānum admittetur, etiam si in bilis fuerit ęquilibrio, qđ ad pōdus attinet. Exuberet itaq; bilis atra, verū subtilissima, nec tenuioris pituitæ circūfusus desit humor, ne inarescat omnino, fiatq; durior protinus. Non tamen vsq; promisceri pituitæ volum⁹, præcipue si largior ea fuerit, & frigidior, ne inde algorem contrahat. Sed bili, sanguiniq; ita promisceatur, vt ex trib⁹ vnū consurgat corpus, dupla sanguinis ad reliqua duo proportione compositum, vbi octo sanguinis partes, duæ bilis, duæ item bilis atræ portiones existant. Accendatur quadanten⁹ a duobus illa bilis atra, accensaq; fulgeat, non vratur. Hoc significasse illud Heracliti videt. Lux sicca, anima sapiētior. Spirit⁹ ex hoc humore creati primo quidē subtiles sunt, Etenī sub angustioribus atræ bilis eiusmodi compressi meatibus, vehementiore ob vnitatem calore imprimis attenuantur, perq; arctiores expressi meatus, subtiliores erumpunt. Deinde calidiores similiter, atq; eadem ratione lucidiores. Tertio agiles motu, actione vehementissimi. Quarto item stabili, solidoq; humore iugiter emanantes actioni diutissime seruiunt. Tali autem animus noster obsequio fretus, indagat vehementer, perseuerat inuestigando diutius, facile quæcunq; peruestigauerit, inuenit, clare perspicit, syncere diiudicat, ac diu retinet iudicata. Obiter vero hic legentes cōmoneo, Choleram non, vt vulgo, pro bile, verum pro intestinorum affectione a medicis capi, duob⁹ generibus apud Hippocratem. Alteram enim ὑγρὰν dicit, id est humectam, de qua ex Paulo facta nobis mētio alibi est. Alteram vocat ξηρὰν χολέραν, hoc est, siccam Choleram, eadem productam ratione, ac causa, & in eisdem, at citra vētris solutionem, & vomitus, vel, vt Galenus ait, ἄνευ ῥύσεως κοιλίας, καὶ ἐμέτων. Sunt, q̄ ita finiāt, Χολέρα ἔκκρισις κάτωθεν διὰ γαστρὸς, καὶ ἄνωθεν διὰ στόματος ἐμετός. Dicitur inde Cholera quoq; fistula, vel canalis, quo vibratior e tegulis defertur aqua.

De Cicadis Acanthiis, & Achetis. Cercope, ac Calamæo. Cur Cicadarum aliæ canant, Aliæ minus. Alia item de Cicadis non ingrata, & ex Platone fabella repetita.

Caput. XXX.

CIcadas quasdam inuenio in Græcorum libris vocari Acanthias, non quia, vt Sudas inquit, species sit hæc insecti illius, sed Epitheton est obuersantis inter spinas, quas illi Acanthas vocant. Sicut etiam Achetas non cicadę species est, sed Epithetō ἀπὸ τοῦ ἠχεῖν, hoc est a cantu, veluti argutam dicamus. Stephani monumenta preferunt, ab Athamanum vrbe in Aetolia, quam Acanthon dicunt, nuncupari Acanthias cicadas, quæ quoniam fere consilescāt, vt Simonides attestat, inde receptum, vt qui non loquant, eo fere exprimant noīe. Vnde est illud Hermolai Barbari, Malui diuinator videri, q̄ Aetolię cicada. Cui displicet meminerit Aristarchum nō alia magis ratione vatē existimatū, q̄ q librariorum, aut vetustatis in Homero vitia vel cum famæ periculo scrutari voluisset. Sūt ex græcis præsertim de grammaticorū decuria, qui manifestum putent, masculas cicadas canere, q̄ apud Hesiodū dicant Achetæ. Esse vero mutum fœminarum genus, quæ nuncupentur Tettigoniæ, documento etiam nobili, Fœminis præcipuum ex silentio adesse ornamentum, vnde sit illud, γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. Conferre ad id ipsum, & Lusciniarum fœmellarum ἀμελές, id est cantus priuationem. Auctor Pausanias est, cicadam maximā nūcupari Achetam. At ἐλάχιστον τεττίγιον, id est minimā cicadulam dici Cercopen, id est κερκώπην, etiamq; Calamæum. Quæ sit post hanc, Titigonium, forte a verbo τιτίζειν, de quo alibi hoc opere facta nobis mentio est. Sed cur nam Cicadarum aliæ canant, mutis quodammodo aliis? Nempe vt quinto de animalium historiis Aristoteles ait, ὁμοίως δὲ ἐν τε τοῖς μικροῖς, καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις οἱ μὲν διῃρημένοι εἰσὶ τὸ ὑπόζωμα οἱ ᾄδοντες, οἱ δὲ ἀδιαίρετον ἔχοντες οὐκ ᾄδουσι. Sunt inquit, quæ canunt, pręcinctu diuiduę, siue maiores, siue minores sint. Quę autem non canunt, indiuiduę constant. Sed planius in libro περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, id est, de morte, & vita. Habēt inqt, aīalia id genus pleraq; Diazoma, id est p̄cinctum, cui insitus est spiritus, is quandoq; foras mouetur, quandoq; vero ediuerso, vnde contingit nunc eleuatio-

nem fieri, nunc depressionem eiusce pelliculæ. Cum enim exit spiritus, attollitur, sicut ingrediẽte, deprimitur. Perinde enim insectis portio ea mobilis est, vt in spirantibus pulmo, & in piscibus Branchiæ. Porro pellicula concussa faciunt sonum. Sicut in calamis Pueros interdum videmus factitare, quibus prætenui folliculo indito, sonum eliciunt. Sic & cicadis, quæ canunt, calidiores enim sunt, & immo spiritalis mot⁹ maior, vt interpretatur Thomas. Proclus vero Diadochus ὁ τέττιξ iquit, ᾄδει ὑπὸ ταῖς πτέρυξι τρίβων ἑαυτὸν, καὶ τὸν ἦχον ἐκπέμπων, id est Canit cicada, seipsam atterens sub alis, atq; ita sonũ emittens. Plinius ex Aristotelis doctrina, vocem non habere, scribit, nisi quæ pulmonẽ & arterias habent. Iccirco & insectis sonum esse, non vocem, intus meante spiritu, & incluso sonante. Verum alia murmur edere, vt apes. Alia cum tractu stridorem, vt cicadas. Quia vero hoc genus intus habere sonum visitur, hinc Enceladum insecti speciem appellari, astruunt Grammatici. Vniuersim vero Bombycia vocant quidam, a bombo, vt opinor, sicuti ab incisuris Entomia, id est insecta. Scribit Theocriti interpres, dici cicadas quandoq; Aethalionas παρὰ τὸ αἰθέσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, id est quia a sole amburãtur, concinere enim tũ vbi Cauma fiat, id est inardescat amplius calor. Fuit & ab hoc animali veteribus cõcinnata comminatio, Χαμόθεν οἱ τέττιγες ὑμῖν ᾄσονται, id est a terra vobis concinent cicadæ. *Significatur* enim agri vastitas cum arborum excisione. Verum sic allegorice pronũciatum vehemẽtius, grauiusq; putat Demetrius Phalereus. Quæ vis sua est orationis concisæ. Propterea & symbola ob breuitatis assimulationem, efficaciora multo, ac grauiora censeri. Quod enim breuius ꝓfertur, multorum suspitionem præstat. Porro lepidam ex Platone cicadarum fabellam haudquaq̃ hic transgredi debemus. Apud quem Socrates in Phędro astruit, in meridie non dormiendum, ne inquit, a cicadis rideamur. Nam quos viderint agentes, vt oportet, illis præmium tribuunt, quod deorum concessione traducere ad homines possunt. Fertur enim hosce olim homines fuisse ante musas. Natis inde musis, cantuq; monstrato, illorum nonnullos voluptate cantus vsqueadeo delinitos fuisse, vt canentes cibum, potumq; negligerent, imprudenterq; perirent, ex quibus deinceps cicadarum genus sit propagatum, munus hoc nactum a musis, vt alimonia non indigeat, sed absq; cibo, & potu, q̃diu vixerit, cantet. Postea vero ad musas proficiscatur, quã quis hic musam colat, renunciaturũ. Ergo Terpsichore renunciantes, qui ꝑcipue illam in choreis, cœtibusq; celebrarint, eam ipsis propitiam reddunt, atq; itidẽ aliis pro sua, cuiq; venerationis specie.

Nil videri absq; luce. Colores variari pro lucis diuersitate. De Columbarum collo. Lucretii locus declaratur. De Iridis Coloribus, & Apparentiis, quas vocant Symphasis.

Caput. XXXI.

Mathematicæ disciplinæ, ac naturalium rerum studiosi, nil videri absq; luce, ꝓinde nec discerni colores quoq; absq; luce eadem, validis argumentorum comprobant rationibus. Astruit & illud, vt consequẽs, corporum colores apud visum diuersos euadere pro lucis diuersitate super ipsos orientis. Nã in claritate mediocri turbidiores plerũq; visunt, in illustri vero clari scintillantesq;. Argumentum euidens, in solis deliquio colorata omnia, insita priuari venustate. Liquet id amplius in columbarum mire splẽdicãtibus pẽnulis, quas in earum collo conuisimus, nanq; etiam si vnius sint coloris, variis tamen aspectibus varie illustratæ sub differenti specie oculis exhibent sese. Cuius ratio est, quia mouendi vim a luce color suscipit, quo vero amplius ab illa mouetur, amplius & ipse mouet. Imbecilliores autem colores esse in intensioribus, sicuti imperfectum in eo, quod perfectum est. Ideoq; pro lucis cõplemẽto esse coloris cõpleti gradum in mouendo. Q đ autem de columbæ pẽnulis astruximus, sciendum, quosdam existimare, diuersos re ipsa esse inibi colores, diuersasq; superficies ex diuersarum proportionibus pẽnularum radiantes. Verum disertissime super iis libro de rerum natura secundo Lucretius hisce versibus commeminit.

Qualis enim cæcis poterit color esse tenebris,
Lumine qui mutatur in ipso? propterea q;
Recta, aut obliqua percussus luce refulget.
Pluma columbarum quo pacto in sole videtur,
Quæ sita ceruices circum, collumq; coronat.
Nãq; alias fit, vti claro sit rubra pyropo.
Interdum quædam sensu fit, vti videatur
Inter cæruleum virideis miscere Smaragdos.

Sed,vt plenius Lucretii sensa referemus,vbi rectam appellat lucem,& obliquam,astruũt mathematici,solis lumen aut primarium dici,aut secundarium,aut tertiarium,& deinceps.Et primarium quidem intelligunt,vbi incidentiæ sunt radiosæ.Secundarium,vel accidentale,in loco illustrato ab incidentia eiusmodi,quæ oblique per omnem partem medii diffunditur,vt est cubiculum totum.Tertiarium,cum ex ipso cubiculo lucem recipit locus alius,alioqui opacus.Colũbini colli submutantis colores meminit Hieronymus aduersus Ioannem Origenis consectatorẽ.Columbarum inquit,colla ad singulas conuersiones colorem mutant.Sed & Martianus de nuptiis Philologiæ,Arcesilas inquit,collũ intuens columbinum,dubitabat,Siquidẽ hac permotus varietatis incertitudine,amplius astruere ἀκαταληψίαν cœpit,id est incomprehensibilitatem.Sed & Nero Cæsar disertissime,vt primo naturalium quæstionum Seneca tradit.

Colla tiberiacæ splendent agitata Columbæ.

Quo tamen versu legi commodius Cytheriacæ potest,sed syllabæ mensus nonnihil refragatur.Meminit & Academicorũ.II.M.Tullius,Neq; vero hoc loco expectandũ,vt de remo inflexo,aut de collo columbæ respondeam.Non enim is sum,qui quicqd videtur,tale dicam esse,quale videatur.Et rursum,Nam & in remo sentio non esse id,qd̄ videtur.Et in columba plures videri colores,nec esse plus vno.Quod ad syllabam attinet,variatum in ea comperias,vti metamorphoseos quintodecimo,

Armigerũq; Iouis, Cythereidasq; columbas.

Sed enim,vt ad colorum rationes regrediamur,aduertendũ amplius,esse colores in corporibus ex elementorum refractione coorientes,quibus compinguntur.Hosce vero haudquaq̃ speciẽ variare ex lucis vi,quin album semper sit album,& nigrum nigrũ,nisi quatenus intenduntur,vel remittunt.Sunt & colores,quos Apparentias dicunt,recentiores.Aristoteles prio de generatiõe συμφάσεις appellauit.Vt in Iride,vbi visitur color rubens albido permixtus,quia materia est rara,& radius solaris fortior.Conuisimus autem solis lucem fere coloris eius.Q; si densior fuerit materia,& imbecillior radius,resilit obscurus,ac nigricans color,qualem in nubibus cernimus.Colores autem intermedii,cuiusmodi cinericius est,fiunt vbi materia dẽest minus,& radius sit aliquanto fortior.In vrina porro subinde mutantur colores,si in solari radio inspectetur,prouenit autem id ex varietate lucis solis,qui cum in motu perpetuo sit,nunc vnum ostentat,nunc aliud propterea medicorũ periti in luce temperata dispicere malunt.Qd̄ rursum ad Irim spectat,prędicant rusticiores,ostentante se inibi colore rubro,albido adiuncto,haberi fertilitatis prognosticum.Ratio vero est,quia cum rarior sit materia,facile peruincitᷣ a sole,vt inde pluuiæ iuges,aut largæ consequi nequeant,quæ plurimum vbertati seminum officiũt.Sed ratum,& quodammodo decretorium hoc censeri haudquaq̃ debet.

Quid foret Robur in Carcere,& quæ dicantur digna Robore.Iuuenalis locus,& Propertii alter explicatur.Item Vocabula nonnulla ad Carceris loca pertinentia.

Caput.XXXII.

CArcerem scribit Cicero in L.Catilinam libro secũdo,vindicem nefariorum ac manifestorum scelerum maiores nostros esse voluisse.Et.T.Liuius ab.V.C.libro primo Ancum Martium refert,ingenti incremẽto rebus auctis,cum in tãta multitudine hominum,discrimine recte,an perperam facti confuso,facinora clandestina fierent,carcerem ad terrorem increscentis audaciæ media vrbe imminentẽ foro ędificasse.Nec satis.Siqdẽ humana rabie latius etiamnũ serpẽte,crassanteq;,in ipso etiã carcere,formidoloso,diroq; aspectu locus alius reqri cœpit,qñ quotidiana,& proinde leuia remedia parum efficacia noscerẽtur.Robur edidere nomẽ quo maleficũ genus hoĩm p̃cipitabatur,sic nuncupatum,q; ante arcis robustis includeretur,sicuti Sex.Pomp.fragmenta nos p̃docent,& significasse Plautus dep̃hendit,cum ait.

Ego vos ambo in robusto carcere vt pereatis.

Hinc facinora magnitudĩe rara,nouitate dira,& ĩauspicatissima,robore digna magnis auctoribꝰ appellari solent.Qd̄ videtur Apuleius confirmasse in oratione disertissima,vt Augustinus dixit de Magia.O mirum inquit,commentum.O subtilitas digna carcere,& robore.Sed & Maximus Val.exemplorum priscorum libro sexto,de robore quosdam præcipitatos scribit.Non desunt,& quidem multi æris hoĩes,qui illud Iuuenalis,

Horrida quale facit residens in codice pellex,

Quicq̃ ad hoc pertinere aucupentur, et cæcos doctores nugas, ineptiolaſq; halucinatione ridicula, effutire meras pronuncient, cũ Satyrus dubio procul codicis nomine συμβολικῶσ, & operte robur intellexerit, in qđ meretricula iam magno natu ob perpetratum ſcelus fuerit impacta, atq; inibi nendo vitam ſuſtentare ſolita ſit. Verum hæc commenta etiamſi vera maxime forent, nimis accerſita nimiſq; coacta ſunt, vixq; doctrinæ, & acuminibus cohærẽtia poetæ illius. Quid q; ſi intenderis, oppugnante nullo, æquantur ſolo? Quid enim minus facere mortua poteſt, quęre? De carceris robore præcipitabantur nocentes, vt præpoſitæ probant auctoritates, non in cuſtodia detinebantur. Qz vero ad huius opinionis fulcimentum, & velut tibicinem aduocatur Propertius, id totum nil eſſe intelligo, ſed & alii intelligent, qđ vt fiat facilius, & ſyncerius, verſiculos poetæ ſubtexemus.

Et grauiora rependit iniquis penſa quaſillis,
  Garrula de facie ſiqua locuta mea eſt.
Noſtraq; q; Petale tulit ad monumenta coronas,
  Codicis immundi vincula ſentit anus.

Primum rogo vos Eruditi omnes, qui non ad Ariſtophanis modo lucernam euigilaſtis, ſed Cleãtis quoq;, &, qđ Fabius ait, in ſudata veſte duraſtis, fuligines lucernarum bibẽdo, ad procinctũ dũ tenditis, quodnam eſt hic robore dignum crimẽ? Deinde quo iure Zelotypa mulier ancillam minus ad animum reſpondentem in publicæ pœnæ locum intruſit? Quonam modo præterea duæ ſententiæ cohærent, nec diſſimilitudine diſſultant? Quæ me impenſius inquit Cynthia, laudauit dat pœnas, & penſa grauiora cogitur perficere. Petale, q̃a coronas tulit ad monumenta, impingitur in præcipitii locum publicum. Extrita mihi iſta videntur, Qui intriuit, totũ exedat, Et quas faber ſtruxit compedes, ipſe ferat, ſicuti iactatum prouerbio eſt, & meminit Auſonius. Verum, ne quis in hiſce libellis Rhodium putet ſacrificium, deſinamus aliena grauius, aut inſectanter conuellere, neq; enim propoſita nobis obſtrigilatio vlla eſt, nec doctorum hominum diſpendio gloriolas inanes captamus, monitos tãtum legentes volumus, quid ſenſerint alii, quid ve ipſi promamus in album, οὐ πρὸσ ἔπιδοξάζοντεσ, id eſt non idem opinantes. Candore eodem, ac ſimplicitate, ſicubi lapſi fuerimus, reuocent ad libram, quoniam hominis eſt in pluribus conniuere, nã & ipſi noſtra quoq; alliſuri videmur (neq; enim ita nos amamus, aut miramur, vt neſciamus perdere) ſicubi potior ſe oſtentarit ratio. Et cum riuali, & ſine riuali poſteritati allaboramus. Redeo igitur ad inſtitutum. Eſt prouerbium quoq; ſcitiſſimum compar priori, ſed ambiguitate, & ſignificatu remotiore feſtiuiꝰ, Theſauro dignus, in eum, qui teterrimo ſupplicio flagitiis adobrutꝰ ſit differendus. Docent Plutarchi monumenta, Theſaurum fuiſſe domicilium ſubterraneum apud Meſſenios, neq; auras, neq; lucem exterius excipiens. Nec vllæ carceri fores erant, ſaxo immani intruſo occludebatur. In quem cum magnus Græciæ imperator Philopœmen fuiſſet impactus, mox hauſto veneno interiit. Hic eſt obiter is Philopœmen, quem Græcia poſt eximias antiquiſſimorum ducum virtutes, perinde ac extrema ſenectute filium, in lucem produxiſſe narratur. De quo item nobile eſt Romani cuiuſdam Elogium, fuiſſe hunc inter Gręcos poſtremum, flacceſcẽte iam illa animorum ingentium, vt aſſolet, fertilitate. Sicuti & Brutum pronunciauit quidam Romanorum vltimum. Legimus porro apud Plutarchũ eundem, Spartani carceris locum fuiſſe Dechada nuncupatum, in quo vltimo deſtinatos ſupplicio ſtrãgulari, mos fuit. Id vero nocturno tempore ſolitũ fieri, libro quarto Maximus docuit Valerius. Tale ferme apud Romanos erat Tullianum, locus in carcere, vbi paulum aſcendiſſes, ad læuam circiter pedes. XII. depreſſus humi, eum muniebant vndiq; parietes, atq; inſuper camera lapideis fornicibus vincta, ſed inculta tenebris, odore fœda, atq; terribilis facies eius erat. In Tulliano fuiſſe Lentulo fractam gulã, in Catilina hiſtoricus ſcribit. Apud Spartanos item locus erat Cæadas nomine, vt apud Siculos quoq;, in quem maleficum genus hominum cõiiciebant. Apud Perſas domicilium fuit cineribus refertum. Illud vero ſcitu iucundum, apud Aethiopas moris fuiſſe, nocentes aureis catenis vincire. Inuenio, & Orygmata dici loca, in quibus ſcelerati excarnificarentur. Xenophon rerum Græcarum libro quinto, Anancæum videtur pro carcere accepiſſe, ſicuti Iſęus quoq;. Et εἱργμοφύλακα pro carceris præfecto. Calliſthenes vero, vt docuit Harpocratio, Anogæum accipit, hoc eſt cœnaculum ſupra terram. Quidam etiam pro virili membro capiunt, q; ſit neceſſitatis commercium. Penteſyrincon in carcere fuiſſe, Pollux ſcribit, lignum, & item Sphalon, ſicut Tympanum inter carnificis recenſet inſtrumẽta. Videtur & Strophęi, quem Mercurium intelligit, Statuam in carcere coli ſolitam, inſinuare.

Carceris genera. Quid Ceramus, & Ceramicum flagellum, & domus. De Labyrintho, Barathro, Latomiis, Latomis, Latypis, Lithurgice, Lithotriuice, Cauea, Tulliano, Libera cuſtodia, Charonia Ianua. Item de Metœcio pluſcula. Xenocratis hiſtoria.

Caput. XXXIII.

Carceris genera veteribus tria fuiſſe inuenio, vnum, quo immodeſti, & parum exculti compellerentur, vt noctu a doctis condocefierent, & bonarũ artium profeſſoribus, quæ ad bonos mores, & vitæ modum pertinerent. Alterum, quo ære alieno impliciti, & qui carceris tædio ab inita vitæ petulantia abſterrendi ſunt, detinerentur. Tertium, quo immanibus præſignes flagitiis, cœlo, & hominum cœtu indigni, vitiis, ac vitæ turpitudine defamatiſſimi, ac propediem plectendi, tenebriſq;, & pędori addicendi intrudũtur. Carcerem Cyprii Ceramon vocant. Id & Homerus teſtari videtur Iliados quĩto, vbi Martem ſcribit, ab Oto, & Ephialte in vincula coniectum,

Χαλκέῳ δ᾽ ἐν κεράμῳ δέδετο τρισκαίδεκα μῆνας.

Id eſt, decem ac tribus menſibus æneo in Ceramo vinctus iacuit. Eruditiores tamen eo verbo ollam accipere malunt. Et quia Ceramię dicuntur item figlina, inde Ceramicũ flagellum pro Oſtraciſmo poſitum. Athenienſes vero, qui mitibus nominibus, & manſuetis rerum triſtitiam obtegere conſueuerant, vrbaneq; minuendo, vim atq; atrocitatẽ lenire, Carcerem Domum nũcupabãt, ſicuti tributum coordinationem ciuitatis. Sunt qui Labyrinthum quoq; nil aliud, q̃ carcerẽ fuiſſe tradant, in quo non foret incommodi quippiam, niſi ꝙ qui aſſeruabatur, effugere nõ poterat, vnde & Labyrinthum dici putant, quia λα̃ ſit particula vocum intendens notiones, & βύειν obturare ſignet, ac claudere. Ex quo & Labyrinthodes pro flexuoſo poſitum, id eſt λαβυρινθῶδες. Tralatum & in nugaces nomen, παρὰ τὸ πολλοῖς κύκλοις λόγων χρῆσθαι. In hoc illud obiter adnotãdum, in Plutarchi monumentis proditum, Non videri ſimile veri, Minoem Athenienſium iuuenes, tributi nomine ad ſe quotannis miſſos perdidiſſe, ſed ad miniſterium potius ſubſeruaſſe ſibi. Ex quibus propagati multi, & Cretenſium habiti numero Delphos quandoq; ſunt miſſi. Proinde Bottiæorum filias generis memoriam colentes, feſtis diebus cõcinere aſſueuiſſe, ἴωμεν εἰς ἀθήνας, id eſt eamus Athenas. Barathrum Athenis, ſiue, vt enunciant alii, Berethrum, locus erat ꝓfundior, putei modo, in quem nocentes deturbabant. Eius ſuperiora dura quidem erant, ac rigida, infima vero laxa, & mollia, vt deſcendentes facile demergerẽtur. Abuſus videtur dictione hac in Philippicis Demoſthenes, vt inquit Harpocratio, & pro pernicie tãtum ex tralatione poſuiſſe. Barathra tamen proprie Cataractas vocant, & excauata loca, in quæ demergantur flumina παρὰ τὸ βαίνειν, ab aquarum ingreſſu, vel quaſi ἄβατα, ꝙ ex cauitate peruia non ſint, nec adeunda. Sunt qui cœnoſa eo nomine loca intelligant. Iam vero Latomias Syracuſanas quis nõ nouit? Eas a Dionyſio crudeliſſimo tyranno factas, Cicero auctor eſt, in Verrem libro ſeptimo. De iis Cicero idem alibi ita refert, Latomias Syracuſanas omnes audiſtis, pleriq; noſtis. Opus eſt ingens, magnificum, regum, ac tyrannorum. Ex ſaxo totum eſt, in mirandam altitudinẽ modo depreſſum, & multorum operis penitus exciſum. nihil tam clauſum ad exitus. nihil tam ſeptum vndiq;. Nihil tam tutum ad cuſtodias nec fieri, nec cogitari poteſt. In has Latomias, ſiqui publice cuſtodiendi ſunt, etiam ex cæteris oppidis Siciliæ, deduci imperantur. Latomias dici carcerem Syracuſis Siculorum lingua, Pædianus auctor eſt. locus eſt Sabini apud Senecam Controuerſiarum quinto. Ne inquit quenq̃ veſtrum decipiat nomen ipſum, Latomiæ illæ minime lauta res eſt. Sed & Polemo Sophiſtes, vt eſt apud Philoſtratum, cum lapidoſo articulorum morbo infeſtaretur, Medicis ſubinde inferebat, perfoderent, cæderentq; Polemonis Lithomias. Extat obiter apud eundem Herodis de eadem re id pertritum, Veſci oportet, manus non habeo. Eundum eſt, pedibus careo. Dolendum eſt, tum vero manus adſunt, & pedes. Fuiſſe Spartæ quoq; Latomias, Plinius ſignificat, cum earum anguſtias Ariſtomenem Meſſenium euaſiſſe ſcribat, Vulpium aditus ſecutũ. Erant & Romę prope Tullianũ, vt Varro meminit, qui & Tullianũ dictũ ait, ꝙ fuerit a Tullo rege additũ Carceri. Q̃d tñ pro quolibet carcere poſſe capi, Apuleius docet. Porro id vehementer aĩaduertendũ, ꝓnunciari ex Græca ratione Lithotomiam, & latine dici Lapicidinã, & Latomiam quoq;. Quin & Latomion, vnde λατόμιον μαρμάρινον, vbi excidunt marmora. ex quo & Apollinis Marmarini tẽplum apud Caryſtũ, quia λα̃ς ſignat lapidẽ per conciſionem a λάας, vti in magno obſeruatũ Etymologico ẽ, & τέμνω ĩcido. Nã & Latomi dicũt Lapicidæ, vt ſcribit Euſtathi-

us,qui etiam Latypi vocantur.Latypæ vero eſt,qđ a lapidibus abraditur,ſculpendove excutitur. Cotoriæ autem iureconſultis loca ſunt,vnde effodiuntur Cotes.Signat tamen λᾶσ & fluuium, atq; item ciuitatem,q̃uis a Stephano dicatur λᾶ potius,meminit Lycophron,καὶ λᾶν περήσεις. Ab ea occupata Dioſcuri appellantur Laperſę.Laan vocauit Hom.οἵ τε λάαν εἶχον,ὅ:ἀ οἴτυλον. Lithurgice vero,& Lithotriuice ad præſens propoſitum parum faciunt. Nam illa ad eos,qui in metallis lapides cędunt,pertinere videtur.Lithotriuice lapides excolentium,elaborantiumq; eſt, ad operum ornamenta.Fuit item Carceris ſpecies Cauea,nam & Seneca inquit,Itaq; effœminatiſſimam vocem illius Rhodii exiſtimo,qui,cum in Caueam coniectus eſſet a Tyranno,& tanq̃ ferum animal aleretur,ſuadenti cuidam,vt abſtineret a cibo,Omnia inquit,homini,dum viuit, ſperanda ſunt.Liberas cuſtodias legimus in hiſtoria,cũ viri magnę exiſtimationis non in vincula coniecti,ſed domi apud ciues cuſtodiebantur.Inter Carceris ianuas fuit & quę nũcupatur Charonia,qua producebantur,qui vltimo ſupplicio eſſent afficiẽdi.Vocabatur & Nomophylacii ianua.Sunt qui locum Athenis,vbi carcer foret,Metœcium,hoc eſt μετοίκιον appellatum contendant.Qđ vero relatu arbitror non ingratum,auctor Harpocratio eſt,Metœcum dici vtiq; inquilinum,aduentitiumq;,qui in alienam emigrat ciuitatem manendi propoſito.Metœcium autem Drachmas duodecim ſignificare,quas quotannis perſoluere cogebantur id genus homines.Qđ Eubulus ſignificat.Iſæus vero innuit,viros qdem drachmas conferre duodecim conſueuiſſe,mulieres autem ſex.Id qui non contuliſſent,abducebantur ad Ciues,conuictiq; venum ibant,qđ cõtra Ariſtogitonem Demoſthenes teſtatur.Cogebãtur & naues inſcendere inquilini,ſicut in Philippicis a Demoſthene item adnotatum eſt.Illud vero obiter quoq; ſubnotaſſe,nil officiet.Inquilinos etiam Scapheas a Comicis quandoq; nuncupari,quoniam in pompa Scaphas geſtarent,vnde & Scaphephori nuncupantur quoq;.Sed & eorundem filiæ vaſa geſtabant aqualia,& præterea σκιάδιον.Meminit legum decimo Theophraſtus.Scribit in vitis decem rhetorum Plutarchus Publicanum quandoq; Xenocrati manum inieciſſe,ac ducere conatum ad Metœcium.Illum vero a Lycurgo liberatum,ductumq; in carcerem Publicanum,vt qui qđ minus deceret,facere adortus foret,qđ cum in maximam Lycurgi laudem ceſſiſſet,mox occurrens illius filius Xenocrates,celerrime inquit,parenti par pari relatum,nam q̄ mihi ſuppetias benigne tulerit,paſſim ab omnibus celebratur.Cæetas deniq; carceris ſpecies apud Lacedæmonios eſt,quæ creditur ſpelunca quædam,vnde ſit etiam nomen,quippe Cæeti vocantur Rhochmi,id eſt Sciſſurę,quas efficiant terræmotus.Sunt tamen qui cauitates id genus nuncupent κώονσ,id eſt Coos,vnde Homerus feras Oreſcoos appellet,qđ prodidit Strabo,& ab Euſtathio relatum,ſcio.Erat apud Corinthum eo nomine Carcer,quo fures cuſtodiebantur,& fugitiui.In Ceadã,inquit Pauſanias,a Lacedæmoniis coniiciebantur,qui ob inſigne facinus videbantur plectendi.Nam & illuc contruſus Ariſtomenes,euaſit tamen,aditus Vulpium ſecutus,quæ cadauera conſectabantur,qđ docuit Pauſanias,nec omiſſum a Plin.eſt.Sed Ariſtomenem hunc in inſula Rhodo apud generum Damagetum ex morbo eſſe functum fato,idem prodidit Pauſanias.

Qui Commentarienſis,& Phylacti.Obiter de Cornicularíis paucula. Caput.XXXIIII.

SEd nec illud per incuriam tranſiliamus,videri in noſtris literis Commentarienſem dici Carcerariorum præfectum,atq; recognitorem.Ita enim ab imperatore ſubnotatum aduertimus,codice de iis,quos tenet carcer incluſos,Id inquit,aperta diffinitione ſancimus,vt aut conuictos velox pœna ſubducat,aut liberandos cuſtodia diuturna non maceret. Iubemus,ante trigeſimum diem ſemper Commentarienſis ingerat numerum perſonarum,varietatem delictorum,clauſorum ordinem,ætatemq; vinctorum. Meminit Vlpianus digeſtis de pœnis.Nec pati inquit,Præſides debent,Optiones,ſiue Commentarienſes damnatorum pecunia abuti.At digeſtis de Iure fiſci,aliud omnino Commentarienſis eſt,nam Paulus inquit,Quoties apud fiſcum agitur,actorum poteſtas poſtulanda eſt,vt merito his vti liceat,eaq; manu commentarienſis adnotanda ſunt.In ſanctis item literis videor alicubi verbum hoc legiſſe.Fuit apud Cumæos magiſtratus,quem Phylactum nuncupabant.Eo qui fungeretur,reliquum quidem tẽpus carcerem aſſeruabat,nocturno autem conuentu,in Senatum veniens reges manu apprehenſos educebat e curia,quos tãdiu detinebat,donec de eorum imperio clam Senatus ſententiam pronunciaſſet,iuſte ne agerent,an ſecus.Qđ ad Commentarienſem attinet,ſcribit Pędianus,Accen

ſum nomen eſſe ordinis,& promotionis in militia,vt nunc inquit,dicitur princeps,vel Commentarienſis,aut Cornicularius.Quidam Commentarienſem intelligunt,qui commentariis pręſit. Græci nomen id ſuis literis excribentes,Commentareſios pronunciant,ac eos interpretantur dici in legibus,qui commentaria conſcribant,& in criminum iudiciis ſubſeruiant.Sunt & qui nũc inquiunt,Chartularii vocantur.Cornicularium vero obiter ſunt,qui putent Corniculis militã tem,ſicuti a cornu dicti cornicines.Equites tamen ob inſignem operam corniculis a Papyrio donatos,& Armillis,T.Liuius ſcribit.Corneolę vero gemmę,vt nunc dicuntur,ad hoc nil ſpectant, quæ inde ita nuncupari videnť,qa ĩter Onyces cornea quoq; viſať varietas.Tribuni Cornicularium dici inuenias Strategematon tertio apud Frontinum.Et Valerius ſcribit,Lectorio a Tribuno ple.Cominio diem dictam,ꝙ Cornicularium ſuum ſtupri cauſa appellaſſet.Adiutores Corniculariorum legimus apud Iureconſultos.

Cornicem albam prope Rhodigii mœnia viſam.Item de albis Coruis.Cornicis feſtum. Coroniſtæ.Coroniſmata.Hirundinum feſtum. Caput.XXXV.

SOlent Rhodigini mei perelegans vſurpare prouerbium,vbi rarenter quid admodum,& fere nunq̃ obtingere,volunt ſignificare,dicunt enim perinde eſſe infrequens,vt ſit alba cornix.Ceu fere non viſatur auitii id genus albicans.Cæterum ſcitu,commemoratuq; condignum eſt,qđq; hiſce noſtris intexatur cõmentatiunculis, viſam temporibus meis,dum iſta proderem,duorum fere ſtadiorum ſpatio a patriæ mœnibus,poſt diuę Marię templum,qđ peruetuſtum ſtadio ferme ab vrbe ſeiungitur,cornicem albam,capite nigricante, ſicuti cæteris,Alarum apicibus in rubedinem vergentibus. Nec erat expreſſus candor,ſed liuens aliquo modo.Fuit ea menſibus aliquot omnibus conſpicua,non parum multis,ceu plane viſenda res foret,ob inſolentem ſpeciem,ad ſpectaculum confluentibus.Inter quos ipſe quoq;,vt protinus monumentis insererem,qđ vnum ſupererat æſtuantis animi,& qđ dicitur,Roſam,quæ præteriſſet, anxie conquirentis lenimen.Quin & nõnullis abiit res ea in prodigium,ꝙ poſt eã viſam,loco nũq̃ fuiſſet pax,tumentibus tunc pernicioſiſſimis bellorum ꝓcellis,ac latius craſſante ferri licentia, quo Italiæ fundamenta in multorum perniciem atrociſſime quatiebantur,debacchante occaſu in Venetum imperium,dira cladium magnitudine,& Olygiis,vt Græci dictitant,malis,totq; prę clariſſimarum vrbium funeribus,adeo attenuatum,concuſſumq;,vt diu nutans vaſtiſſimam cõminaretur ruinam.Porro qđ a propoſito diſſentaneum non eſt,ſcimus coruum quoq; candido nitore conſpicuum,quandoq; a Britannorum rege miſſum dono Siciliæ regi Alphonſo. Cõtigit res ea memorabilis,Caliſto pontifice Chriſtianę reip.ſumma moderante.In veteribus autem memoriis obſeruatum,Bœotia Thracum impetu,& bellico furore deuaſtata,redditum iis,qui ſtragibus ſuperfuerant,ex intimo ſpecu Oraculum,ibi ſedẽ firmaturos,vbi coruos albentes conſpicati forent.Id vero in Theſſalia mox factum ad Pagęaticum ſinum.Illorum nanq; oblati aſpectibus ſunt,Soli qui dicebantur ſacri corui,quos vino madẽtes pueri gypſo litos emiſerant.Eiuſmodi q̃piam & in Athenęi Dipnoſophiſtis cõperta nobis ſunt,libro octauo.Extat Ammiani nobile Diſtichon,breuitate,ac elegantia ſcitiſſimũ,cuius is propemodum ſenſus eſt.Facilius multo eſſe,Coruos reperiſſe albos,volanteſq; Teſtudines,q̃ Rhetorem ex Cappadocia probioris notæ.

θᾶττον ἔην λευκοὺς κόρακας,πτηνάς τε χελώνας
εὑρεῖν,ἢ δόκιμον ῥήτορα καππαδόκην.

Sed & Perdicem albam,item paſſeres,& vrſam quandoq; viſam, & coruos, Ariſto. ſcribit,Illud adiiciamus ex abundanti,quoniam cornicis facta mẽtio eſt,apud Rhodios feſtum,(ſiue ludicrũ foret id) ſolitum celebrari, in quo cornici aggregatio fieret quædam ordei, & id genus rerum aliarum.vnde id,καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρει σῦκα,id eſt Cornici virgo fert ficos.Qui vero eiuſmodi præeſſent curæ,dici Coroniſtas inuenio,ſicuti in libro de nominibus Alexandrinus cõmeminit Pamphilus.Quę ab eiſdem pręcinerentur,Coroniſmata vocabant.Eiuſmodi quippiam & Hirundinibus in eadem fiebat inſula,vt eſt apud Theognin tertio de ſacrificiis,quæ in Rhodo celebrarentur.Id vero χελιδονίζειν dicebant,ꝙ ita concinerent,ἦλθε,ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα,καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς,id ẽ Venit,venit Hirũdo pulchras ducẽs horas,& ãnos pulchros. Quoniam vero & Coruorum facta mentio eſt,ex abũdanti adiiciam illud,Nycticoraca,id eſt nocturnum coruum dici item Cicumam.Sicuti qui græce eſt Byas,apud nos Bubo nuncupatur. Sunt qui Otum dicunt Nycticoraca,Hieronymus Noctuam.

Digytorum ratio ex Auicenna. Eorundem quoque nomina ex Polluce. Inibi quid Scimalissare. Caput. XXXVI.

Digytorum rationem multi quidem cum Galeno de vtilitate partiũ primo, pręclare sunt executi, sed & primo Canonis Auicenna. ex quo paucula mutuati, qui mos noster in legendo est, præcerpendi, quicquid scitu non ingratum ingerit sese, huic loco impegimus. Igitur Digytis inquit, naturæ sagacis decreto tria modo ossicula cõpactim, modulateque adnexa, sunt attributa. Ne si plura paulo forent, sequeretur quidem in ratione motuum adiumentũ aliqđ, sed imbecillitatis nocumentũ adesset insigne, in apprehendendo pręcipue. Q? si pauciora tribus forent, firmitas vtique esset conspicua, verum fieret motuum ab eo, qđ necessariũ est, diminutio. Quos amplius exigit ratio, q̃ robur mensum transcendens. Interior pars carnosa est, vt sit portio ea, velut molle stratum, cæteris digytorum partibus, deinde vt suaui⁹ cedat iis, quę apprehenduntur arctius, nec vlla prorsum consequatur oblæsio. Extima vero destituta carne sunt, primum, ne inutile accederet onus. mox vt armorum vicem in feriendo pstaret pugnus. Pollex vero, inquit princeps, omnium existit Digytorum iustitia, quippe sicuti iustitiæ mun⁹ est, vnicuique, qđ suum est reddere, sic & suum pollicis videtur, digyti cuiusque actionem iuuare, ac dirigere, ac æquiualentem omnibus vtilitatem impertiri. Qđ & quartodecimo de animalib⁹ Auicenna idem comprobat. Articulos digytorum Scytalidas vocant, vel, vt Aristophanes, Phalangas. tres sunt hæ digytorum cuique, præter Magnum, duabus modo compactum. Nomina digytorum apđ Pollucem sunt hæc, Micros, id est paruus. Paramesos qui sequitur, ὃ ἔδιοι ἰατροῖς ἀνακείμενος, & ab illis appellationem sortitus. Mesos, id est Medius. Post Lichanos. Reliquus Antichir, aut Megas. Et ἀντίχειρ quidem, vt inquit Galenus, Διὰ τὸ ὅλῃ τῇ χειρὶ ἴσον δύνασθαι, quod toti æquipolleat manui. Lichanon ἀπὸ τῆς χρείας, idẽ arbitratur, nomẽ indeptum, id est vsu, credo ἀπὸ τοῦ λείχειν, qđ signat lingere. Quidam hoc nomine medium accipiunt. In pedibus iidẽ habentur digyti, sed non iisdem appellationibus, quia nec eundem præstant vsum. Ab Atheniensibus qui medius est, Catapygon item dicitur. Significat ea vox Scortum, & Cinædum. Illud neutiq̃ prætereundum, σκιμαλίζειν, id est Scimalissare, apud Græcos esse proprie, cum digyto pertentamus, ecquid oua gallinæ conceperint. q̃q̃ & verbo vtuntur eodem, vbi pollicem medio applicantes plagam inferimus, ludibrii causa. Sed & protensum ostentantes contumeliose digytũ medium, recte dicimur σκιμαλίζειν. Ridiculum vero, qđ in moralibus Plutarchus refert, quosdam consueuisse digytorum nomina perdiscere, atque Alexicacorum vice, id est mala auertentium, vti in terroribus, tacite vnũquęque dinumerantes. Ante regiam Alcmenæ Herculem parituræ, stetisse digytis pectinatim implexis Lucinam, quo partum prępediret, narratur a Mythicis, elusam vero ab ancilla Galanthide, quod Alcmenam diceret peperisse, quibus mox auditis, illa recesserit, ac statim leuata partu sit Alcmena. In Græcorum Thesauris animaduerto, Thebis habitu muliebri stetisse Iconas, dici a Thebanis Pharmacidas, Venisse autẽ Iunonis monitu mulieres Alcmenæ parturienti moram iniecturas, verũ sophismate lepido a Tiresiæ filia Historide abactas. Sunt porro in manibus, pedibusque παραφύσεις, id est Agnationes, vbi superfluens adnascitur digytus ratione materiæ exuperantis. De qua re sic Plinius, Membra animalibus agnata inutilia sunt, sicut semper sextus in homine digytus. Qđ ex illo forsan Aristotelico videatur sumptum libro de animaliũ generatione quarto. Quib⁹ aũt habere gemina cõtigit genitalia, alterũ maris, alterũ fœminæ, iis semper alterum ratum, alterum irritum redditur. Ipse vidi Bononiæ quendam de plebe inopem senis in manu vtraque digytis: immo in pedibus quoque. Superfluens digytus inter Auricularem, Annularemque intersitus agnoscebatur, magnitudine ad reliquorum responsum, mobilis præterea, & ad omnem vsum, vt assolet, accommodus. Manus insigni erant latitudine, nil præterea, qđ deceret minus. Hoc eo adnotasse libentius volui, vt sciremus decretorium nõ esse, agnata membra inutilia haberi, & irrita. Alioqui apud Paulum Aeginitam legimus, Ex digytis, qui παραφυόμενοι dicuntur, alios esse carnosos omnino, alios ossa habere, & vngues quandoque. Horum autem alii ex articulis prodeunt, a Scytale alii. Sed hi prorsum ἀκίνητοι, hoc est immobiles sunt, cæteris mobilibus quandoque.

Animalibus cunctis inesse rationis, Orationisque vim, ex Porphyrio. Item de Apollonio Tyaneo quæpiam. Caput. XXXVII.

Porphyrius in literis veteribus doctissim⁹ Libro de Sacrificiis tertio, afferre se opinionem scribit tum veram, tum etiam Pythagoricam, Omnem. s. animam sensibus, & memoria preditam, esse rationalē, habereq; rationem, & orationem interiorem, exterioreq;, qua inter se loquātur animalia. Quorum verba non discerni a nobis, nihil mirum sit, cum Barbarorum etiam multorū sermonem minime discernamus, neq; tam loqui, q̄ indistincte vociferari putemus. Addit, si credendum sit antiquis, atq; illis, qui Patrū nostrorum, & nostro tempore extiterunt, esse, qui dicant, se audire sermonē animalium, atq; intelligere, sicuti apud veteres Melampus, & Tiresias, ac Thales, Nuper vero Apolloni⁹ Tyaneus, quē dicunt in amicorum cœtu, cum audiret hirundinē aliis nunciare, asinum prope vrbem onustū cecidisse, triticūq; humi diffusum, declarasse audita, idq; ita fuisse compertū. Subiūgit, Aristotelem, Platonem, Empedoclem, Democritū, aliosq;, qui veritatem de animalibus perscrutati sunt, participationem rationis, orationisq; in animalibus comperisse. Illud vero hic obiter legentes monitos volo, Philostratū libro quarto, Apollonii historiā illā de intellectu colloquii auiū, aliter narrare. Neq; enim Hirundinē, sed Passerculum fuisse scribit, in aliis item diuersus est aliquo modo, ita tamen, vt sentētia fere sit eadem. Summa vero hæc, Omnia esse nil aliud, q̄ vanitates, & immūdorum spirituū fallacissimas pstigias. Quis nescit, Apolloniū hūc Magica solū fuisse insignē? Siquidem, vt aptissime colligit Eusebius, aduersus Hieroclē, qui Philostratū Euāgelistis pponebat, nō modo inter deos, admirādosq; viros locū nō haber, sed ne inter philosophos qdem ab aliquo reponitur. Quis reperiam, a quibusdā, vt deū fuisse cultum, & simulacrum eius sub Herculis Alexicaci noie cōstitutū, ab Ephesiis fuisse honoratū. Qui Magū fuisse hūc hominē, ambigit, Philostratū legat, q̄uis omnium, qui vnq̄ historiā cōscripserint, mendacissimum. Acrius rerū pondera perpendat, veritas interlucebit, etiā si immensa caui spirant mendacia folles. Neq; tamen inquit Eusebius, hodie quoq; desunt, qui expertos se dicāt, eius nomini inuocato magicas inesse virtutes ad supstitiosa q̄dā pagēda, quibus egdē nō facile adducor, vt fidē aliqua ex parte pstandā putē, q̄ū ex harena mihi plane funiculū nectere videnť. Quæ siquis pbare pōt, is mihi nec nare, nec omnino literas pdidicisse, aut primoribus saltem prægustasse libris, censebitur.

Qua ratione animam exui alis traditum sit, aut easdem reparare. De quatuor Paradisi fluminibus. Caput. XXXVIII.

Zoroastrē, abs quo oīs veterum theologoꝝ sapiētia demanasse credit, memorię pdiderūt Chaldęi q̄dā non indocti hoīes, solitum dicere, Alatam esse animam, fractis vero alis, in Elemēta ferri pręcipitem, tum illis succrescentibus, ad Superos reuolare. Hoc & Pythagoricum dogma est, immo vero etiā Platonicum a magno imprimis Plotino cōfirmatū, Libro octauo Enneadis quartæ, de animę descēsu in corpora. Frāgunť aūt alę, siue interuellunť, vbi inclinatio vegetalis naturę intēdiť ad corporea guberrādā, & post q̄ ab icolumi, innoxioq; habitu melioris puincię gubernādę longius aberrauit aīa, qualis qdē habitus penes ipsam toti⁹ animam, vt Platonice dicā, vigebat. Hinc & sciēter quē fregisse alas dictitare, velut Adagio possum⁹ q̄ū diuinis omissis, aut neglectis, quę sola vere sunt, imagines sequiť, & vmbras, hoc est somniat in sensib⁹, terrenis tm̄ intētus, nil magnopē suspiciēs. Q đ Procli cōprobat doctrina. Vbi tres esse pdit cōuersionis species. Quis em̄ ad aliqd se deteri⁹ cōuertiť, dū a pfectione ppria labiť. Vel cōsurgit ad meli⁹ ppter pprię vitę vigorē, actionēq; naturalē. Vel reflectiť ad seipsum ppter cognitionem sibi consortē, mediāq; speciem motionis. Conuersio quidem erga deterius, passio quędam est animæ alas abiicientis, & in obliuione iam positæ suiipsius, simul atq; altiorum. Conuersio vero & ad se, & ad melius, non solis competit animis, sed ipsis quoq; diuinis, sicuti nos Parmenides docuit. Sed & Synesius erudite admodum, Optima inquit, in Animis affectio, vel habitudo spiritale vehiculum leuius efficit, abstergitq; habitudinis deterioris profunditatem. Tractibus nāq; naturalibus aut attollitur in sublime ob caliditatem, atq; siccitatem. Idq; apud Platonem Alarum assumptione signatur, & apud Heraclitum significat idem, Splendor siccus, Anima sapiēs. Aut crassescit, humescitq; spiritus, vnde immergitur terræ secessibus naturali pondere delitescens, ex pulsusq; in subterraneam regionem. Zoroaster porro, abs quo exorsi sumus, qui non Aesopum modo, vt dicitur, attriuit, sed omnis literaturæ interioris penitissima ingressus videtur, refici posse dilapsas perdocuit, ac confractas alas, ex conditorioq;, ac spelunca emersum patere, vbi compeditus distinetur Animus, dum agit, ac vtitur sensibus, Si ex fluentis quatuor, quibus ingt

Paradisus Dei abluitur,& irrigatur,hausérimus nobis salutares aquas. Adiecit & singulorꝫ quasi nomẽclaturã,Eius inquit qđ ab Aquilone profluit,nomẽ interpretari Rectum valet.Qđ ab occasu,Expiatio.Qđ ab ortu,Lumẽ,Qđ a meridie,Pietas.Id vero est,inquit Plotinus,si quodã reminiscentiæ munere ad Entia contemplanda faciamus exordium.Gregorius porro ꝓfluentium ex paradiso Amnium tropologicam exponẽs rationem,Quatuor fluminibus inquit,de paradiso egredientibus terra commadescit,quia solidum nostræ rationis ædificium prudentia,temperantia,fortitudo,iustitia,continent,His enim quatuor virtutibus tota boni operis structura cõsurgit.Quatuor flumina paradisum rigant,ꝙ dum his quatuor virtutibus cor affunditur,ab omi desyderiorum carnalium ęstu temperatur.Idem & tertio decimo diuinę Ciuitatis libro, Aureli⁹ Aug.scribit.Sed addit,Paradisum esse vitam beatorum.Ligna eius,omnes vtiles disciplinas. Et lignorum fructus,mores piorum.Et lignum vitæ,ipsam bonorum matrẽ sapientiam.Et lignum scientiæ boni,& mali,transgressi mandati experimentum.

Non verba Platonis attendenda,sed sensum.Quę sint Animarũ alę.Quid in eisdẽ Auriga,& Equus geminus.Columbæ geminæ apud Virg.quid sint. Capui.XXXIX.

CAeterum,de quo necdũ verba fecimus,quærat hic aliquis, quasnam in anima intelligere Alas aut possimus,aut debeam⁹.In quo doctos omnes commonitos volumus,nihil esse,qđ nos vocabula in Platone,vel hęreseos eiusmodi auctoribus turbent.Rudis eñi inquit Dionysius Areopagita,& temerarii hominis est, non vim rei attendere,sed vim facere velle vocabulis.Solent enim de nominibus altercari,qui non diuinas res exquirunt,sed sonos verborꝫ sectant̃,& autiũ ten⁹ ea recipiunt,quæ mente volutare recto,pioꝗ iudicio debuissent.Igitur,vt ad rẽ veniamus,Geminas alas accipio geminũ instinctũ mẽti ingenitũ,ad supna animũ eleuãtem, In intellectu qdem instinctũ ad diuinũ verũ,In volũtate instinctũ ad diuinũ bonũ pro viribus conuertentem.His vero remissis,e cęlo labi animam,Pythagoricis placet.Aut planius,Animæ alas contemplatiuam intelligamus virtutem,atꝗ item moralẽ,quas veritatis,diuinarumꝗ rerum cõtẽplatione,ac intuitu recuperet,quẽadmodum terrenorꝫ appetitione,atꝗ caligine amiserat.Porro apud optimum maximum poetam diuini operis libro sexto,Columbas geminas,ad aureũ ramũ inueniendũ duces,non aliud,ꝗ hasce alas esse contenderim,quibus cõnitentibus erigit̃ mens ad sapientiam,Auri noīe sępius significatã.Sed & a Venere mittunt̃,quia amor diuinorum exími⁹ alis præstat alimenta,quibus surrigimur,mox &'in deũ trãsimus.Quã rẽ illa significãt, Tollunt se celeres,liquidũꝗ per aera lapsę Sedibus optatis gemina sup arbore sidunt. Addamus præterea & Platonis inuolucra in animæ item ratione,quæ si accipienda simpliciter putes,nec vltra Apium,qđ dicitur,quippiam introspexeris,anilia eum putes deliramenta contexere. Vbi ergo philosophus is vires animæ distribuit,ac secat in partes quodammodo,Rationem quidem Aurigæ vocabulo prudentioribus mõstrat.Appetitum vero geminum Equi indicant gemini.Appetitum quidem rationis compotem equus bonus.Appetitum eiusdem impotem equus malus.Animũ,autẽ ꝗdiu integer,& alatus sit,sublimẽ ferri,Plato vult,& diuino aspectu frui. Postea vero ꝗ alas amiserit,deferri,quoad solidũ aliqd nact⁹ fuerit,tũ terrenũ corpus subeuntem cõstituere aīal mortale,atꝗ immortale. Ali itaꝗ,& augeri aīæ alas,dum pondus sibi coniunctum sublime tollit,vbi genus deorꝫ incolit,bonitateꝗ & sapientia,& pulchritudine animus pręstat.Minui vero, & perire,dum vitiis animus deprauatur,atꝗ degenerat,bigarum auersus prauitate.

Vehicula animę tria,Itẽ quid Animę Idolum,& quid Vmbra,Maronis locus exponitur. De Sensibus Aetherei corpusculi mira. Caput.XL.

VErũ enim vero,quia in veterum theologorũ scita de Animi ratione incidimus, placet,parumper sepositis aliis,quæ plurima sese ingerunt,in easdẽ excurrere amœnitates,nec id tamen frustra,sed vt Platonici Maronis profundiorem sciẽtiam,Cimmeriis adobrutam tenebris,promam⁹ in lucẽ,sicuti ex Platonicorꝫ doctissimis accepimus,ex quibus pleriꝗ animam tribus vti vehiculis ꝓdunt, Primo quidem immateriali,& simplici,id est cælesti.Secundo materiali,& simplici,id est Aereo.Tertio materiali,atꝗ composito,hoc est ex elementis quatuor cõstituto.Et primo quidem vitã infundere rationis impotẽ,sed mortis nesciã.Secũdo irrationalem itẽ,sed longęuã,quæ videlicet,composito corpore aliqñ dissoluto,ad certũ supsit tempus in simplici corpore.Tertio deniꝗ vitam & ratione cassam,& vna cum dissoluto corpore dissoluendam.Porro in prima vita vehiculo communicata sensum esse communem,atꝗ impatibilem. In

secunda patibilem, atq; cōmunē, id est per vehiculum vniuersum, sensum pariter vniuersum. Deniq; in tertia sensum diuisum pariter, atq; patibilem. Vehiculum primū intellige Aethereū corpusculū, acceptū ab æthere, immortale indumētū animę, naturali quidem figura rotundū ꝓpter ætheris regionē, sed in humanā effigiem sese transferens, qn̄ humano insinuatur corpori, rursum q;, vbi exinuatur, priori restitutum figurę. Hoc vehiculum Zoroaster πνεῦμα vocauit. i. spiritum quia propter tenuissimam, & splendidam puritatem est quasi non corpus. Qđ tamen persæpe nimio corporis elementalis affectu adeo sordescit, ac grauatur, vt caliginem contrahat elementalem, quā animæ Vmbram prisci Theologi nuncuparunt. Actum vero viuificū, quem edit anima in corpusculum huiusmodi, Animæ Idolum. Id vero in nobis geminū intelligunt, alterum quidem ab anima nostra, alterum vero ab anima mundi. Et nostrū quidē ab anima nostra separari nequit, sed ab effectu vacare. Mundanū vero ab aīa nostra reuelli, ac dispesci omnino valet. Porro pbabile putabant veterum theologorum scientissimi, animas hominū violenter pereuntium, quos βιοθανάτους vocant, quippe inexpiatas, vehementius diuexari perturbationibus. Posse quinetiā hostes insectari inimiciter, cui fomites non suggerat modo humana indignatio, sed diuina itē permittat Nemesis, nec desit dęmon. Superesse vero in anima sensum, antiqua sapientū vestigia insecutus, nec tacuit Maro noster, simulq; vltionis auidam affectionē, & aerei vsum corporis. Quid enim sibi velle aliud putamus id,

Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

Equidem, vt qui affatim Platonicis imbutus foret sacris, Imaginem rationalis animæ esse putat primam illam sentiendi naturam. Sed inferat curiosior quispiam, & medullas item rerū īgeniose scrutat⁹, Cur magnā pronunciat imaginē? Nempe quia reliquorū est fons sensuum, cōmunisq; sensus. Et magno pterea vtitur corpore. s. aereo. Qđ qdem huic insinuatū quodāmodo fit angustum, hoc vero exutum explicatur in amplum, Elementi id aerei natura exigente. Porro

Omnibus vmbra locis adero, dabis improbe pœnas.

Imaginē ab Vmbra distingui, significat, siquidē eē imaginē statuit, in aereo sensum corpore. At corpus aereū, aīę vmbrā. Sicuti crassius hoc, & hebetius, terrenumq; corpus Carcerem nuncupauit, Vitam vero in hoc profluentē ab anima, quia sit animæ ipsius actus, Imaginē etiā vocat Plotinus & Simulacrū, quæritq;, nunquid anima hinc abeūte, pereat Simulacrū. Et non perire quidē astruit, sed desinere vlterius imaginē esse. Placet siqdē non Plotino solū, sed & Numenio, nihil vsq̄ vitę perire, qa vita sit qdā ęternitatis, id est primę intelligentię splēdor, & indissolubile vinculū vniuersi. Attamen separare hoc Homerus videtur in Hercule, simulacrum eius ad inferos demittēs, ipsum vero inter deos adnumerans. Vtrūq; siquidem verbis obseruat, & q inter deos, & q apud inferos diuersetur. diuisit igitur. Forte vero, inqt Plotinus, sermo sic erit probabilis, qppe actiua virtute pręcellēs erat Hercules, existimatus quoq; ob probitatē esse de⁹, siquidem actioni mancipatus, cōtemplationi nō vtiq;. Alioq tot⁹ apud superos statueretur. Sed inde nimirū & apud Superos est, & aliquid eius interim est apud inferos. Disparationē vero hanc significasse itē Enni⁹ videt̄, sicuti a Lucretio de rerū natura prio cōmemorat̄. Acherusia inqt, tēpla fingit Enni⁹,

Quo neq; perueniant animæ, neq; corpora nostra,

Sed quędam simulacra modis pallentia miris.

Verū prius, q̄ ab hisce iucunditatibus Platonicis abeamus longius, addamus prҿterea secretiora quædam ex sacrariis eisdē. Actum viuificum animæ in vehiculū, hoc est æthereū corpus, Animæ Idolum appellari diximus. Sed illud sciendum, Opinatos fuisse veteres, inesse huic Idolo phātasiæ vim rationis minime compotem, & confusaneā. Eiusmodi item sensus, vt visus per vehiculum totum fusim propagetur, propagetur & audit⁹. Sed sensibus iis haud ita perfrui multos, neq; item sæpius. Inesse vero illis eam potestatem admirabilis naturæ, vt Sphærarum tacitus alias concentus persentiatur. Auditui subiiciatur & vox Dæmonica, Visui obuia sint & corpora, si abiuncta quadantenus terreni, & proinde crassioris sarcina corporis, in æthereum sese anima corpusculum seuocarit. Siquidem Mercurii filium Tatium rite, recteq; sacris expiatum proditur, exclamasse ilico, agere iam se in corpore mortis nescio, tralatumq; altius miranda præcipue, & intueri, & audire. Qđ approbans Mercurius, id ipsum vsuuenisse sibi testatur. Sunt qui monumentis prodant, nec tacuit Platonicus Olympiodorus, Tyaneum Apollonium eorundem potestate Sensuum, cum in vrbe ageret, tanq̄ de illustriore Specula, quæ in Aegypto fierent, prospectasse, atq; item enunciasse. Sed hæc viderint illi. Quando quid fallacissima possent

Dæmonum ingenia,quibus præpedita tunc humana mens diſtrahebatur,omnes nouimus,quibus,mundo in veſpertinum vergente,cælitus micantiſſima Chriſti lux affulſit.Arbitratur Plotinus intellectum primum eſſe eſſentiam primam,a quo,& in quo ſint intellectus alii,non ſolum per Ideas,verum etiam per proprias,vt ita dixerim,exiſtentias intellectuales animæ,ſecundũ intellectualem ſibi propriam facultatem,etiam dum ſunt in corpore. Sicuti lineæ a Centro,ad circunferentiam vſq; perductæ non diſcedunt a Centro,dum circunferentiam contingunt.Hinc efficí vult,vt intellectus prophetæ, hominiſq; abſtracti,etiamſi in oriente tãtũ eſſe videtur, proſpiciat tamen,quæ & in occaſu gerantur,quia intellectus omnes in ſe inuicem,& vbiq; ſunt,quãdo quidem ſunt ſemper in ſimplici Mente diuina tota ſemper vbiq; præſente.

An ſit philoſophandum.Omne genus ſcriptorum excutiendum.Ariſtoteles cur diceretur Anagnoſtes.Philoſophiæ laus. Caput.XLI.

NOn ambigo,minime defuturos,qui noſtrum hoc inſtitutum Timoniano dente inceſſant,vel etiam Vatiniano proſequantur odio,& eos pręcipue,qui ſunt iſtiuſmodi amœnitatum rudes, καὶ ἀμήκοι,hoc eſt, auſcultationum exortes, vbi ad hunc modum in intima philoſophorum ſacraria,& Platonicorum imprimis diuertimus,quorum ſymbolum eſſe proprium nouimus τὸ θεῖον,vel ꝙ, vt M. Tullius ait,quibuſdam,& iis quidem non indoctis viris totum hoc diſplicet philoſophari.Neoptolemus vero ille Ennianus philoſophari ſibi ait, neceſſe eſſe,ſed paucis,Nam omnino inquit,haud placet.Quã ſentẽtiam Gellius interpretatus, guſtandum dixit,de philoſophia,non in eam ingurgitandum.Forte ꝙ non ſit noſtrum onus,nec iis humanioribus ſtudiis magnopere rerum illa ſubtilitas congruat.Ego vero,qui ex Platone didiciſſe videor,Philoſophi officium eſſe,diuina tenere,humana gubernare,Prius enim diuinam, id eſt abſolutam ipſius boni naturam per ſapientiæ claritatem contemplatur,deinde ad id bonũ, velut ad finem humanas operationes dirigens,humana diſpenſat,non paucis,qđ & Cicero quoq; non abnuit,philoſophandum arbitror,nec curſim id genus libros tranſeundos,præſertim ſi veram quis philoſophiam inſiſtat,non palliatam,non ἐκ πώγωνος,id eſt ex barbitio,non fucatam, non quæ populari auræ rationalis animi generoſam mancipet diuinitatẽ,vt nil efflet,niſi gloriolas inanes,nil captet tumens,niſi rumuſculos ſecundiores. Nec tam præclara rerum ſcientia ab hiſce ſtudiis floridioribus ſequeſtratur,niſi quis bene,recteq; viuendi rationem,qđ perabſurdum foret,velit ab Oratore auferre,cum eiuſmodi rerum doctrina,ſine qua mãcus ſit,ac prorſus inutilis, ni garrulum quendam fingamus eum, & nil aliud, q̃ ſtrepentium more Graculorum,obturbantem,proflantemq;,quicquid in buccam venerit.Sed vtinam vel frequentius, immo vero ſemper præſtare id ipſum poſſemus.Equidem pro virili ab antiquitatis noſtræ veſtigiis nuſq̃ vel latum vnguem reuellar.Scimus profecto,cum veteribus omnibus vſitatiſſimi fuiſſe moris,vt oẽ ſcriptorum genus excuterent,nullas,quas poſſent,Cõmentationes illectas,intactaſq; pręterirẽt, Tum Ariſtoteli vel imprimis,qui ex nobili lectionis multiiugæ,variãtiſq; cura eſt a Platone Anagnoſtes nuncupatus,tanq̃ lector foret infatigabilis,& Χαλκεντέρεος plane,vt Gręci dicunt,ac ſitior inexplebilis. Quamobrem,cum anguſtæ omnino mentis ſit,intra vnam ſe porticum,aut Academiam continuiſſe,pergamus hiſce varietatibus,& doctis ſeceſſib9 hoſce libellos excolere, vt,ſiquis fuerit eorum Genius,nitidiores,ac ſuo more vnguẽtati veniant in manus hominum. Nec philoſophiæ nomen exhorreſcamus,quando hæc eſt verus,germanuſq; τετράωτος,i.aurib9 inſignitus quatuor,quo nomine eum Græci interpretantur,qui multa viſu cõceperit,multa & auditu.Nam,vt Ariſtoteles docuit,& non tacuit Plut.& ante eum Theophraſtus, Primę notæ virũ addecet,quæ ſunt contemplari,Rurſumq; obire,quę oportet,congruaq; vitę hominis ſunt. Proinde Plato,ingentibus quibuſdam,admirandiſq; bonis legitimorum philoſophorũ animos refertos eſſe prædicat.Ac poſt corporis mortalis interitum,diuinis epulis veſci, veritatiſq; cãpum cum diis vna circũluſtrare.Idq; ex eo potiſſimum promereri, ꝙ in omni vita deſyderio ſcientiæ diuinæ flagrauerint.Inſcitia vero adobrutos iis comparat,qui vitam omnem in ſubterranea quadam ſpelunca tranſegerint.Seneca porro ad philoſophiam confugiendum monet, ꝙ eiuſmodi literæ non apud bonos modo,ſed & apud mediocriter malos infularum loco ſint.Scitum quoq; Luciani illud,detornatumq;,ac velut ex oraculo propagatum,Philoſophicis myſteriis non initiatos,id eſt τοὺς ἀφιλοσόφους,vt inquit Plato,dici ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι,hoc eſt in tenebris ſaltare.Hæc deniq; non ementita nobis ſuggeret in Salo Fortunæ,vt ille ait, medicamina, quibus

plerunq; longinquitas,& ignorabiles gentes auctoritatem concilíant,sed quæ citra dissimulatio nem dici recte possint θεῶν Χεῖρεσ,id est Deorum manus.Q̃ꝫ q̃ defamatos homines,ac erraticos incolasq; ganearum sordentium,& demortuos quodammodo nomen sæpe sibi vendicare sanctis simum intuemur dolenter,cum tamẽ Harmodii,& Aristogitonis nomina ne vnq̃ seruis indere li ceret,decreto Athenienses cauerint.

Heroum quid sit.Expenduntur apud Thucydidem loca duo.Heræum quid.De Craniis,& Cranone,Epicrano,Olecrano,& de Herophile,ac Sibyllis. Caput.XLII.

MAgnæ virtuti Heroum excitare,veteris fuit moris.Id & Acrisio fuisse positũ, Apollonii interpres scribit.Sed & Leocorium,qđ Athenis erat,Heroum item dicebatur.Significari autem eo nomine monumentum,putãt eruditiores,vsi tata & latinis auribus dictione.Plinius libro decimo,Quam ob causam incolę, qđ vocant Heroum,in eo loco fecere,appellatum Iouis,& virginis.Androgei aram Pausanias scribit,in Attica ἡρῷον dici.Polion vero in Lesbo locus,inq̃t Stephanus,vbi erat Tantali Heroum.de Vlyssis Heroo penes Lacedæmonios, apud Plutarchum in causis historia est,Sed in ratione ciuilium præceptorum scribit idem,Thea genem Heroa cœnasse Epitaphii cuiusdam.Thucydides quoq; historia tertia,Platæensium a La cedęmoniis obsidionem describens,& quorundam eruptionem per hostium munimenta,inquit, Pergebant autem conferti Thebas versus ἐν δεξιᾷ ἔχοντεσ ἀνδροκάτουσ ἡρῷον,quæ verba non aliud nobis reddunt,q̃ dextra habentes Androcatis Heroum.At Laurentius transtulit,Iu nonis templum ab Androcate ædificatum.Q̃ꝫ si quis putat Heroum significare Iunonis tem plum,fallitur.Sed doctissimus interpres legisse videtur,non ἡρῷον,sed ἡραῖον,qui lapsus equi dem procliuis est,ac lubricus.Est vero Heræum plane Iunonis templum.Quis enim nescit,Iuno nem dici Heram?Sed & eiusdem festa dici Heræa inuenias,sicuti Mercurii Hermæa.Nam Mu sea Musarum sunt,Iouis Diasia,& Pandia,Cereris Demetria.Sed ad Heræum redeo.In versicu lo tamen illo ex Ennio apud Ciceronem de officiis primo,

Vos ne velit,an me regnare Hera,

Pro fortuna dici Heram interpretantur.dicunt & gratiã significare,atq; item auxilium. Dicitur item Gręcis ἡραία ζωὴ,id est regalis vita,quoniam sit Iuno ἡ βασιλεία,qđ de Eustathii doctrina est.Fuit in Thracia quoq; ἡραῖον τεῖχοσ,id est Heræus murus,sic vero dicebatur locus quidam cuius in Philippicis commeminit Demosthenes.Hiera vero ad præsens institutum nil facit.Ea ex Aloe concinnatur,vt statuit Galenus,quam nonnulli Picram quoq; appellant.Heræum item stare Pausanias inquit,a Mycenis stadiorum quindecim spatio,in humiliore montis Eubœæ lo co,de Asterionis filia sic nuncupati,prope quem fluat,quæ dicitur Eleutherii aqua.Ea vero,quæ sacra obeant,vti πρὸσ καθάρσια,id est ad expiationes.Herophile Sibylla fuit,quam Græci Iouis, & Lamiæ Neptuni filiam tradunt,quæ mulierum prima cecinerit oracula.Quo in genere fuit apud Cumæos Δημώ,apud Hebræos Sabba,vt prodit Pausanias,Berosi,& Erimanthes filia. Phaẽnis apud Chaonas,apud Dodoneos Peliæ,id est πέλειαι,Nam & hæ vaticinio fuere insignes Sibyllæ tamen dictæ nõ sunt.Verum,vt ad Thucydidem redeamus,vt Vallę comprobari lectio item possit,illud facit,quia in eisdem locis libro eodem fanũ Iunonis historicus statuat.nec videri potest interpres imperitia lapsus,cum libro secundo,vbi ita græce scribitur,καὶ τὰ ἱερὰ,καὶ τὰ ἡρῷα πάντα,Basilicas latine pro Herois reddiderit.Nec dissimulandum tamen,videri quandoq; Laurentium in aurem vtranq; dormire,sicut libro quinto,vbi Thucydides ait,καὶ κατῴκισαν αὐτοὺσ ἐν κρανίοισ τῆσ κεφαλληνίασ,Ipse Crania interpretatur Vertices,cum tamen,licet vni tatis numero,Cranion esse Cephaleniæ ciuitatem,constet vel auctore Stephano.nam Cranon in Thessalia est,Q̃ꝫuis & Cranon alterius sit ciuitatis nomẽ,in qua duos modo coruos reperiri per petuo,Callimachus scribit in admirabilibus,& Theopompus.Qui,vbi alios progenuerint,abeũt ipsi,compares ibi relinquentes.Cranion vero græce tum locum signat,tum caput.Sed Valla for te maluit latine,q̃ semigræce ciuitatis nomen exprimere,etiam si hoc fieri magnopere non debeat nec soleat.Credamus tamen id iure factum,quando tralator inter graues censeri potest,ac aucto ritatis non conuellendæ,cuiusmodi appellant Græci ἀκινήτουσ,tanq̃ dicas,non mouendos. A Crano cõnectitur elegans dictio Gręcis Epicranon,quod colũnę caput significat.Sed apud Eu ripidem etiam κρήδεμνον siue reticulum,aut vittam,cum ait,ἐπίκρανον κεφαλῆσ. Olecranon vero interpretantur Ancona,id est Cubitum.

Sepulcrorum religio.Plinii locus explicatur.Gentium in sepeliendo ritus. Caput.XLIII.

SEpulcra violasse, summum esse prioribus habitum scelus, indicio pleraq; sunt. Nam ea quidem proxime accedunt, vt opera putentur publica, quãdo religioni cõmendantur. Vbi corpus demortui hominis cõdas, inquit Lex, Sacer esto. Hinc illud ex secundo naturalis historiæ Plinii, Terra nos a reliqua natura abdicatos tum maxime, vt mater, operit, nullo magis sacramento, q̃ quo nos quoq; sacros facit. Sed & in Numa Plutarchus mortuos appellat sacros, quorũ sacra sint sepulcra, qđ & Græcorum sententia comprobatur, qui enunciant sub inde ἀκίνητα μὴ κίνει, Nã mouenda monẽtes relinqui oportere, qđ & in prouerbialẽ cessit vsum Id post alios testatur in amatorio sermone Plutarchus. Proinde nulla fere tam efferata gens, quæ non habendam sepulcrorum rationẽ senserit, præter nescio quos Lotophagos, quos ex vltima prædicãt barbarie suos in mare defunctos abiicere, parum interesse asseuerãtes, humo ne, an aqua, an igne dissoluerentur. Albani etiam curam mortuorum agere, nefas arbitrabantur. Sabæi corpora defunctorum, æque atq; stercus ducebãt. Quinetiã reges in sterquilinia reiiciebant. Troglodytę mortui ceruicẽ pedibus alligabant, & raptim cum risu, & iocis efferebant, nullaq; loci habita cura, mandabant terræ. Ac ad caput cornu caprinum affigebãt. Diserte Mecœnas dixisse putatur, Nec tumulum curo, sepelit natura relictos. Alte cinctum putes dixisse. habuit enim inquit Seneca, ingenium & grande, & virile, nisi illud secundis cinxisset. Verum hos, vt immanitate, ac barbarie notissimos nemo non vituperandos, execrãdosq; censuerit, longe etiam magis Scythas, quibus moris erat, inter epulas honoris causa mortuos vorare. Nec tamen Scythis omnibus id fuisse in more, auctor Herodotus est historia quarta. Fuere & qui canes nutrirẽt in Hircania, quibus vita functos vorandos obiicerent, Proinde etiam sepulcrales dictos, docuit Strabo. Illud vero hac parte pręstabilius forte videbitur, ex lege. XII. tabularum, vestibulum, aditumq; ad sepulcrũ vsucapere, non licuisse. Sancitum quoq; lege scimus, vt grauis irrogaretur mulcta, siquis bustum violasset, aut ex sepulcro columnam deiecisset, fregissetve. Apud Athenienses sepulcrorum tãta cura fuit, vt etiam peremptos bello siquis dux honestare sepulcro neglexisset, capite plecteretur, Macedonibus item, sic tradito more, vt vix vllum militię tam solenne munus esset, q̃ suos sepelire. Apud Hebræos lege cauebatur, ne hostem insepultum quidem relinquerent. Vlpianus iureconsultus, Sepulcri inquit, violati actio infamiam irrogat. Paulus quoq; ita scribit, Rei sepulcrorum violatorum si corpora ipsa extraxerint, vel ossa eruerint, humilioris quidem fortunæ summo afficiuntur supplicio, honestiores in insulam deportantur, aut relegantur, aut in metallum damnantur. Caius tamẽ ait, Sepulcra hostium religiosa nobis nõ sunt, Ideoq; lapides inde sublatos in quẽlibet vsum conuertere possumus, nec sepulcri violati competit actio. Scribit Appianus, inter præcipua, cur legem Agrariam recusarint diuites, fuisse, ꝙ impium ducerent, monumenta maiorũ ad alienos transire. Etiamsi Pomponius scribit, Dominis fundorum, in quibus sepulcra fecerint, etiam post venditos fundos adeundorum sepulcrorum esse ius. ἀποτάφους eleganter vocant gręci, qui maiorum sepulcris sint exuti. Veterum autem sepulcra in agris fuisse, cum multa comprobarint, tum qđ Vlpianus scriptum reliquit, diuum Adrianum pœnam statuisse aureorum quadraginta in eos, qui in ciuitate sepulcrum fecissent, quam fisco inferri iussit. Et in Magistratus eãdem statuit pœnam, qui id passi forent. Quin & publicari iussit locum, & inde cadauer trãsferri. Relatum tamen in Chronicis, Traianum intra vrbem solum omnium, & in foro sepultum, cum morbo apud Isauriæ Seleuciam interiisset. Sed ducibus etiam datũ, ac posteris, Plutar. scribit, vt in foro sepelirent. Postremo in hoc vetustatis iucunda subit recordatio. Stabant maiorũ sepulcra lineamentis astructa exquisitissimis, non deerat columnarum copia, splendebãt crustationes, nitescebant & signa, ac tabulæ, spectabantur ducti ære, aut marmore vultus artificio perelegantí.

Itẽ de Sepulcris pluscula, & sepeliẽdi ritu. Iniectio Glebę qđ. Virgilii loc⁹ explicat. Cap. XLIIII.

DE Sepulcris vero apud Solonem non fere comperiuntur plura, q̃ nequis ea deleat, neve alienũ inferat, statuta item pœna, siquis Bustũ, columnamq; violarit, aut deiecerit. Postea vero propter sepulcrorum amplitudines, quę in Ceramico visebantur, sancitũ lege est, nequis sepulcrum faceret operosius, q̃ qđ decem homines effecerint triduo, neve Hermas liceret imponi, nec de mortui laude, ni in publicis sepulturis, nec per aliũ, nisi per eum, qui publice ad eam rẽ constitutus foret, dici licebat. Verũ mox vbi increuit luxuria, spectariq; ea cœpit sepulcrorum magnificentia, quæ Romæ visebatur frequẽs, Demetrius lege sanxit, vt ante lucem efferrẽtur, & nouis sepulcris etiam statuit modũ, Nam super terræ tumulũ erigi columellã

iussit,quæ trium cubitorum mensum non excederet. Aut mensam,aut Labellum. Mēsarum meminit etiam in decem Rhetorum vitis Plutar. Isocratis sepulcro insculptum arietem tradens cubitorum. XXX. in quo esset Siren cubitorum septē,ratione symbolica,propę item fuisse mensam quæ Poetas haberet,ac eiusdem pręceptores,in quis & Gorgiam astronomicam inspectantē Sphęram,& assistentem Isocratem. Columnarum in sepulcris morem scribunt quidā,nobilioribus modo fuisse contributum,quo eorum fastigium cæteris eminentius significaretur. Columnarum ratio inquit Plinius,erat attolli supra cæteros mortales,qđ & Arcus significant,nouitio inuento. Hoc vero sepulcralium columnarum genus a stando στήλας vocant Græci,minores vero etiā Stelidas. Sed & στήλας Herculis nucupari in Gręcorum monumentis obseruauimus. Nostri stantes appellant Pilas. Verum & alicubi Plinius excitatas scribit Stelas literis incognitis. Plato legum duodecimo,nullum in loco fœcundo,& agro ad cultum parato fieri,strui ve sepulcrum iubet. Verum is inquit,locus corpora defunctorum recipiat,qui ad cætera inutilis,& ad id tantum commodus,viuentibus nil prorsum inferat nocumenti. Neq; enim a viuis,minus item a mortuis terræ matris fœcunditas prępediri debet. Sepulcrum porro extrui vetat altius,q̄ viri quinq; diebus totidem excitare possint,lapides non maiores,q̄ vt possint defuncti laudes quatuor solum heroicis versibus editas comprehēdere. Quos,vt Cicero inquit,Longos vocauit Ennius. Sepulcra magnifico illustria impendio,ex admiratione Mausolei monumēti a Romanis dici Mausolea,scribit Pausanias. Qui & Helenes mulieris indigenę apud Solymos sepulcrum fuisse tradit præcipue admirandum. Antiquissimum sepulturæ genus putat idem M. Tullius,quo apud Xenophontē vtitur Cyrus,redditur enim terræ corpus,& quasi matris operimento obducitur,quo ritu sepultus sit Numa rex,sepulta & gens Cornelia,donec e patriciis Corneliis primus Sylla cremari voluit,talionem,opinor,veritus,cum C. Marii reliquias apud Anienem sitas dissipari iussisset. Sepulcrum ante non est,q̄ iusta facta,& corpus incensum. Humatos proprie dicebant,quos humus iniecta contegeret. Eum morem ius pontificale cōfirmat. Nam prius q̄ iniecta gleba est,locus,vbi crematum corpus est,nihil habet religionis,iniecta gleba tumulis,& humatū est,& Gleba vocatur,ac tum deniq; multa religiosa iura complectitur. Ex hoc vero ritu copiosius explicato enarratur amplius Maronis locus ex sexto Aeneidos,in quo plus iusto inarescunt interpretes.

Eripe me his inuicte malis,aut tu mihi terram
Iniice,nanq; potes,portusq; require Velinos.

Quod autem Seruius ait,absente cadauere,fieri solita,quędam solennia sacra,Exponebantur quidem in legibus a Cicerone,verum ita laceri circunferuntur codices,vt Delio non solum natatore opus esse videatur,sed amplius ipso M. Tullio. Ad hæc porro respicit Oratianum illud.

Qq̄ festinas,non est mora longa,licebit,
Iniecto ter puluere,curras.

Hinc & Græci sepulcra dicūt ἤρια,hoc est,Eria,vt Theocriti interpres scribit in pharmaceutria παρὰ τὴν ἐπιχεομένην τοῖς νεκροῖς ἔραν,id est ab ea,quæ mortuis iniiciatur,terra,quam vocāt Eram. Monumentum inquit Florentinus,Res est memoriæ causa in posterum prodita,qđ si corpus vel reliquiæ inferantur,fiet sepulcrum. Aegyptios legimus,præsigni magnificentia construere sepulcra consueuisse,q̄q̄ in domorum ędificatione incuriosi admodum forent. Siquidem sepulcra defunctorum domos sempiternas,quoniam apud inferos infinitum sit tempus,vocāt. At domos ipsas,velut diuersoria opinantur,argumento vitæ breuioris,ac momento transeuntis. At Theodoro philosopho cum mortem tyrānus comminaretur,& sepulcri iacturam,Habes inquit cur tibi placeas,Hemina sanguinis in potestate tua est,qui Cātharidis vim es assecutus. Nā quo ad sepulturam,O te ineptum,si putas mea interesse,supra terram,an infra putrescam. Thyestes apud Ennium luculentis sane versibus execratus Atreum,sepulcrum esse portum corporis arbitratur,& in eo mortuum requiescere,inde,vt eo careat frater,extentis optat precibus. Condiunt Aegyptii mortuos,& eos domi seruant,Persæ cera circumlitos item condiunt,vt q̄maxime permaneāt diuturna cadauera. Magorū mos fuerat,non humare corpora suorum,nisi a feris essent ante laniata. Assyriorum sepulcra regū in paludibus pleraq;,palustribusq; in locis fuisse condita traduntur. Moris quoq; veterum fuit,pluribus locis excellentium virorum monumēta struere,quę res ambagiosam admodū efficit,historiam. Mortuum in Sicilia Anchisen cecinit Maro. Pausanias in Arcadia defunctum scribit,& eiusdem sepulcrum ad montis radices visitatum quandoq;,Anchisiam qđ vocant,propę Orchomenon. Nec fuisse in nauibus cum Aenea,verum aduenisse κατὰ πρόφασίν τινα, illuc propę Laconiam filio appulso.

Ritus item gentium ad idem ſpectantes. Ratio luſtorum, quæ defunctis exhibetur. Vidi liquores apud Papinium qui ſint, & cur comburerentur cadauera. Caput. XLV.

Oſtea q̄ abunde multa de ſepulcris congeſta nobis ſunt, adiiciamus carptim & de ſepeliendi ritu, q̄uis & hunc pauloante paucis attigerimus. Tot autem pene eſſe modos, quot gentes, non fere obſcurum eſt. Apud Gerros (Scytharum hi populi ſunt) vbi rex perfunctus fato eſt, defunctum eius capiunt inceratum, aluo euulſa, atq; expurgata, quam Silere contuſo, & Thymiamate, Apiiq; ſemine, & Aneſi cum expleuerũt, reſuunt denuo, plauſtroq; impoſito, ad aliam protinus emigrant gentem. Eum vero, qui excipiunt, eadem agunt, quæ regii Scythæ. Aurem decidunt, crinem circũtondent, brachia circũcidunt, frontem, naſumq; conſauciãt, Siniſtrã manũ ſagittis traiiciunt. Mox idem ad populos alios, quibus viuens imperitarit, cadauer trãſfertur. Denique contumulantes, concubinarum aliquam, præfracta gula, ſimul ſepeliũt, ſed & Pincernam, Coquum, Equi agaſonem, miniſtrumq; item qui fuiſſet a Nunciis, necnon equos, & omnium primitias. Rurſumq; anno circũacto, hæc obeunt, quinquaginta ex miniſtris, qui nõ alii ſunt, q̄ Scythæ ingenui, ſtrangulãt, totidemq; interimunt equos. Alios vero Scythas, cum deceſſerunt, proximi in plauſtris collocatos ad amicos circunferunt. Eos illi excipientes, epulum cadauer comitantibus præbent. Mox peractis diebus quadraginta, humo mãdant, capite exinanito, ablutoq;. Perſarum in luctu mos eſt, detondere in lugubri veſte cõiuges, ac liberos. Apud Indorum ſapientes occupare diem fati, pulchrum, viuoſq; cremari ſe iubent, immo & coronati more ac lege Indorum hymnos, ac laudes deorum concinunt, documento præclariſſimo, q̄ potens, q̄ valida, q̄q; inſuperabilis ſit humana mens, cum quid agere conſtituit. Quibus autem ſegnis ętas, aut incommoda valitudo eſt, expectatam mortem pro dedecore habent, nec vllus corporibus, quæ ſenectus ſoluit, honos redditur, inquinari putant ignem, ni ſpirantes recipiat. Hermione inquit Geographus, ciuitas eſt non ignobilis, in qua iactatum diu, breuiſſimum inde ad inferos eſſe deſcenſum, quo nomine defunctis non erogari naulum. Ethnicorum porro moris erat, diebus nouẽ mortuos flere, vnde & Nouendialium ſacrorum enata cõſuetudo. Dei cultores, inquit Strabus, ſeptẽ diebus exequias celebrant. Vnde Eccleſiaſtici. XXII. Luctus mortui ſeptem dies, luctus autem fatui omne tempus vitę eius. Septenarius quippe quietem ſignificat. Vnde ſeptima dies Sabbatum id eſt requies dicitur. Celebrant ergo ſeptimam diem mortuorum, optantes illos cum domino cõquieſcere, exanclatis vitæ huius ærumnis impatibilibus. Dici quoq; illud poteſt. Sicuti tertia dies mortui agitur a fidelibus, vt anima, quæ eſt triplicis naturæ, requieſcat, ita ſeptimus celebratur dies, vt anima corpori reconcilietur, quæ carne illiciente peccauit. In ſeptenario enim tria ſunt, & quatuor. Ternarius pertinet ad animam, quæ iraſcibilis, & concupiſcibilis, ac rationalis eſt. Quaternarius ad corpus, quod ex quatuor conſurgit elemẽtorum poteſtatibus. Azanen Arcadis fuiſſe filium, Pauſanias ſcribit, quo moriente, Certamina ſint propoſita primum, præcipue vero Hippodromiam. i. Equorum curſum. Ab hoc Azane dici Azaniam volũt regionem. In Chronicis Euſebii legimus, Conſtantini Vicenalia Nicomediæ acta, ac ſequenti anno Romæ edita. Apud Hieronymum eiuſdem nominantur Tricenalia. Sed ad mortuum ea nihil. Sic enim celebritas nuncupari videtur, quæ tum viceſimo, tum triceſimo imperii anno peracta eſt. Ita tamen, vt vel defunctis accommodari poſſint vocabula. Parentationes Græci κτερίσματα vocant, & προθέσεις, ἔννατα, id eſt nona, τριακοστάδας, id eſt triceſimas. Sed & Necyſia, ac Geneſia. In hac vero tam multa funerũ mẽtiõe, per incuriã minime prętereũdũ, illud Papinii ex Syluarũ. II. in Glauci Epicedio.

Quid Cilicum flores, quid munera graminis Indi!
Quęq; Arabes, Phariiq;, palam eſt, Vidiq; liquores
Aſſuram lauere comam.

Ab eruditis omnino aliter, q̄ ſuſpicetur Domitius, enarrari. Nam verbum Vidi, a video inflexiſſe plane videtur, cum potius epitheton de loco factum, cenſeri poſſit, & debeat, a Syriæ vrbe Vida, propterea de Styrace intelligendum, de qua Plinius, & cæteri. Paræbaſium in Arcadia inuenio fuiſſe monumentum apud Megalopolin, iis, qui in bello aduerſus Cleomenem ceciderant, dicatũ nomine adoptato, quoniã παρεσπόνδησεν εἰς αὐτούς, id eſt fœdera cum eis eſt tranſgreſſus Cleomenes. Inde & Paræbaſius cognominatur campus. Sed vltimo non prætereundum illud loco videtur, veterem fuiſſe græcis morem cadauera comburendi, qđ a Septentrionalibus diu item ſeruatũ, animaduertimus. Exuſtionis vero ratio affertur non vna. Aliis opinantibus, qđ in nobis diuinum eſt, igneo veluti vehiculo ad ſuperna ſubuectum cœleſtibus inſeri, ſubſidente, qđ terrenũ

est, Alii in eo purificationem quandam intelligere maluerunt, quoniā sit ignis ἀγνιστικόν quiddā id est expurgandi vim habens, nam & purgationes, quas Catharmos vocant, non citra ignem fiebāt, qđ significat Euripides, vbi Clytemnestræ corpus igni depuratum scribit. Sed sententiā priorem in Scyllæ rogo approbare videtur Lycophron. Et præterea Indorum Gymnosophistæ. Comburendi morem ab Hercule conditum, male concipiunt quidam, exusto Argio Lycimnii filio, relatis modo ad patrem ossibus, quem incolumem se restituturum, fuerat pollicitus.

Qui fuerint Metelli Macedonici filii apud Plinium. Item apud eundem Diadematis legendum sit, an Dalmaticis. Caput. XLVI.

QVod autem libro septimo Plinius scribit, Macedonicum Metellum a quatuor liberis illatum esse rogo, vno prætore, tribus consularibus, duobus triumphalibus, vno censorio, quæ singula quoq; paucis contigere, quæsitum anxie inter doctissimos quoq;, quinam fuerint hi Macedonici filii, Et inde illa celebris nata disceptatio, Diadematis paulopost legēdum sit, an Dalmaticis. Et Hermolaus quidem, cui multum debēt latinitatis candidati, Diadematis penultima productiore, legi oportere suspicatur, tum ex vetere lectione, tum ꝙ inter Metellos fuisse Diadematos quosdam, Cicero auctor sit. Vetus quidem lectio plurimi apud me momenti est, sed ea indiget interpretatione, aut alterius saltem auctoris calculo. Nam Ciceronis auctoritas nil videtur certi afferre. Beroaldus vero & ipse de literis nostris optime meritus, Dalmaticis astruit reponendum, vetere expuncta lectione. Itaq;, cum Plinium profiteretur, diis hominibusq; fauentibus, suis dictasse auditoribus, quoniam Pædianus a L. Metello subactos Dalmatas scribat & in Epitome Liuiana significetur id ipsum. Sed hominis ingenium demiror, & consuetā illi in re literaria diligētiam appello. Vnde enim augurari potest ex Asconio, & Epitome L. Metellum Dalmaticum eius fuisse Metelli filium, de quo agit Plinius? Ab vno ex Metellis superatos Dalmatas, videmur omnes scire. Diadematum vero eius, de quo negotiū est, Metelli fuisse filium, ambigunt pleriq;. Sed nobis, opinor, ducibus perplexitas tolletur omnis, & Pliniana lectio male interpolata suo restituta nitori clarescet amplius. Ego Diadematis defendo apud Plinium. Sententiam vero hanc suffulcit, tanq̄ Triarius apprime nobilis, in libro de Romanorum fortuna Plutarchus. Fortunam inquit, magnifice extollit Cæcilius Metellus Macedonicus, Senex a liberis quatuor elatus consularibus, Quinto Balearico, L. Diademato, M. Metello, C. Caprario, hactenus Plutarchus. Vbi vero ipse L. Diademato, reposui, Græce ita habet, λευκίον Διαδούμα, Vnde opinor, ambiguitatem omnino tolli, quin lectio vetus minime sit confodienda, siue is L. Metellus Dalmatas vicerit, siue alius prænomine eodem.

De Aleiis campis, an recte vacui trāsferantur. Obiter περὶ παρηχήσεως. Alea quid, & Epialos febris quā habeat rationē. Alesius mons, Halea Pallas, Halea certamina, & Halotia. Cap. XLVII.

ALeios campos Strabo prope Mallum, & Magarsa constituit, meminit & Plinius in Ciliciæ situ. Grece dicuntur ἀλήια πεδία, mentionem facit in Bellerophontis fabella Homerus. Exposuit Eustathius. Et ab errore quidem nuncupatos interpretantur, quia ἀλᾶσθαι græcorum lingua errare sit, quoniam per eos aberrarit primum excussus Pegaso Bellerophontes. Inueni tamen inter nostros, qui campos vacuos latine sint interpretati, ceu plane Epitheton foret id, non loci proprium nomen. Id q̄ recte, viderint ipsi. Certe consimile est, ꝙ pauloante de Craniis retulimus, Non debuisse autem ita latine enunciari, illud esse argumento videtur, ꝙ nō desunt ex Grēcis, qui Aleios dici campos putent non ab errore, vt fere creditur, sed ab oppido, qđ Alas nuncuparetur, adduntq;, inter Pinarum, & Cydnum amnes collocari. Sed amplius Hermogenes περὶ εὑρέσεων quarto tomo, vbi agitur περὶ παρηχήσεως, quā esse finit orationis venustatem ex vocum similitudine, diuersa tamen notione, vt apud Xenophontem, πεῖθει τὸν πειθίαν, mox Homeri adducēs carmina de Aleiis campis, subiungit, esse vsum Poetam παρηχήσει, ob vocum consonantiam, quippe inquit, Aleium est loci proprium nomen, ἀλᾶτο autem verbum, ἀλεείνων vero participium. Homeri carmina hæc sunt.

ἤτοι ὁ καππεδίον τὸ ἀλήιον οἶος ἀλᾶτο
ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.

Aleium interpretātur quidam, οὐκ ἔχον λήια, τουτέστι σιτοφόρα πεδία, vel Χωρὶς βοσκημάτων. Auctor Pausanias est, Alesium esse montem Arcadiæ prope Mantineam, sic ab errore nuncupatum τῆς ῥέας. Fuit apud Tegeatas Pallados Haleæ delubrum, qđ struxerat Haleus. Hinc certa

mina dicta sunt quoq; Halea, Nam Halotia nūcupata creduntur, ꝙ in prælio Lacedæmoniorum multos abduxissent captiuos. ἀλέαν vero teporem Græci dicunt, Vnde & ἠπίαλον nuncupāt febrem, παρὰ τὸ ἠπίως ἀλεαίνειν, ꝙ clementer excalfaciat. Vel vocatur Epialos, verbo a mari tralato, qđ ἤπιον μὲν φαίνεται, χαλεπὸν δὲ ὑπάρχει, id est mite quidem videtur, re autem difficile est. In humanis vtiq; corporibus Phlegma hyalodes, id est ὑαλῶδες omni est alio frigidius. Id si redundet, nec putrescat tamē, citra febrem inducit frigus, ꝙ recalescere nequeat. Si computruerit ex toto, inoritur febris, quam vocant ἀμφημερινὸν, Si ex dimidio, ea, quæ ἠπίαλος nuncupatur. Sunt ex Græcis, qui eo nomine frigus putent intelligendum, qđ febrem pręcurrat. Dignum vero qđ non omittatur, in Galeni lectum monumentis, qui in Melancholiæ rationibus, μελαγχολίας inquit, causa est Bilis atra, qui humor ψυχρότερός ἐστι καὶ ζοφώδης. Propterea sic affecti sunt ψοφοδεεῖς, tristesq;, suspiciosi prorsum καὶ μισάνθρωποι, ac solitudine gaudentes, veluti Bellerophon. mox autem, quæ prætexuimus, Homerica subscribuntur carmina.

Qui dicantur Mandragoram bibisse. De Mandragora paulo plura. Obiter de Orationis asperitate. Et quid Cataphora. Caput. XLVIII.

MAndragoram bibisse, docte, ac eleganter ii videntur posse dici, qui velut aspide icti somniculosa, nimis desides sunt, atq; ita quodammodo a sensu dissiti, abiūctiq;, vt excitari nō queant. Auctor mihi Demosthenes imprimis, cuius ex Philippica quarta verba subieci, ἀλλ' ὃν δὴ ἀνεγερθῆναι δυνάμεθα, ἀλλὰ μανδραγόραν πεπωκόσιν ἤ τι φάρμακον ἄλλο τοιοῦτον ἐοίκαμεν ἀνθρώποις. Hoc est Verum nec quimus excitari, sed consimiles hominibus videmur, qui Mandragoram, aut id genus pharmacum aliud biberint. Qua in parte obiter enotandum videtur, Hermogenis illud primo de Ideis Tomo, esse verissimum, vbi περὶ τραχύτητος agit difficulter admodum in Demosthene καθαρὰν τραχύτητα, id est puram reperiri asperitatem. Nā vt eam leniret, seipsum intermiscendo, id est consecutus. Sunt enim notiones asperę omnes, vbi inferior superiore loco positum incessit, aut verbis quoquo modo illi se iniurium præstat, nec id dissimulanter. Cuiusmodi foret, si ita enunciasset orator, iis, qui Mandragorā hauserint, aut qđ eiusmodi medicamentum, persimiles estis. Sed, vt eo, vnde sum digressus, stilum reuocem, sic item in Timone repperi apud Lucianum, πῶς γὰρ καθάπερ ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδεις, ὃς οὔτε τῶν ἐπιορκούντων ἀκούεις, οὔτε τοὺς ἀδικοῦντας ἐπισκοπεῖς, Quonam inquit, modo o Iupiter tanq̄ sub Mandragora dormis, qui neq; peierantes audis, neq; iuris violatores aduertis? Idem quoq; Lucianus inter magnificas Demosthenis laudes, ab illo inquit, solitos excitari Athenienses, velut ex Mandragora dormientes. Ratio vero est, quoniam, vt ex Græcis aliqui scribunt, is fructus hypnoticus est, quo significatꝰ Somni conciliator. Plutarchus in Symposiacis, Somnū quippe fieri putāt frigiditate. Quāobrē hypnotica pharmaca parte plurima vim habēt ψυκτικὴν, id est frigefaciētem, cuiusmodi esse dicitur Mandragora. Quin obliuionē item creditur inducere, vnde ille ait, καὶ φανεῖται πολὺν τὸν μανδραγόραν ἐκπεπωκώς. Id est multum videbitur hausisse Mandragorę. Et Plinius, Mandragorę folia grauedinem afferunt, etiam olfactu, q̄q̄ mala in aliis terris mādantur. Nimio tamen odore obmutescūt ignari, potu quidē largiore etiā moriuntur, Vis somnifica pro viribus bibentium. Media potio cyathi vnius. bibitur & contra serpentes, & ante sectiones, vstionesq;, ne sentiantur. ob hæc satis est aliquibus, somnum odore quæsisse. Sed & Dioscorides Syluæ medicinalis libro quinto, τὰ δὲ μῆλα ὀσφραινόμενα, καὶ ἐσθιόμενα καρωτικά, καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν χυλός, πλεονασθέντα δὲ καὶ ἀφώνους ποιεῖ. Poma inquit olfactu, & esu Carotica sunt, consimiliter & eorum succus. Copiosiora etiam mutos reddunt. Mandragoram Pythagoras vocauit ἀνθρωπόμορφον, tanq̄ humanam effigiem pręferat, nam radix homini simillima est. Quod Auicenna quoq; prodidit, & vulgo fere ita visitur. Propterea Columella.

Quis semihominis vesano gramine foeta
Mandragorę pariat flores, mœstamq; Cicutam.

Zoroaster Diamonon vocabat, aut Archinen. Romani etiam mala Canina, aliqui & Circeam, ꝙ philtris credatur res peraccommoda. Mandragoram fœminam Thridaciam nuncupāt, Marem vero Norion. Scribit Magnus Albertus, Mandragoram sic hominis figuram præferre, vt sexus, & aliorum accidentium differentias ostendat. Super Mandragora porro historiā legimus relatu non iniucundam apud Iulium Frontinum, Strategematon secundo, Annibal inquit, missus a Carthaginensibus aduersus rebellantes Aphros, cum sciret, gentem esse auidam vini, magnum eius modum Mādragora permiscuit. Cuius inter venenū, & soporē media vis est,

tunc prælio leui commiſſo, ex induſtria ceſſit, nocte deinde intempeſta, relictis intra caſtra quibuſ
dam ſarcinis, & omni vino infecto, fugam ſimulauit. Cumq; Barbari occupatis caſtris, in gaudiū
effuſi medicatum merum auide hauſiſſent, ac in defunctorum modum ſtrati iacerent, reuerſus
cepit eos, ac trucidauit. Poſtremo id item memorabile, Mandragoram, ſi applantetur Vitibus,
ita vim infundere, vt inde infectum vinum bibētibus Cataphoram inducat, id eſt collapſum in
ſoporem. Quāq̄ nec ignoro eſſe ſuam Oratoribus quoq; Cataphoram. nam Hermogene tradente
de inuentionibus tomo quarto, dicitur τάσισ lōgior ſpiritus productio, quæ inter accuſandum
Cataphora nuncupetur. quippe etiam in Apologiis eſſe Taſis poteſt, Cataphora non poteſt.

Externo bello inteſtinum ſæpe reſtingui. Scorionis Dacorum Ducis hiſtoria ad id appoſi-
tiſſima. Caput. XLIX.

ANimaduerſum id, enotatumq; ex lectione hiſtorica, quoſpiam, inter quos na-
turalis eſſe cōiunctio debeat, ita ſæpe inuicem diſſidere, ſeq; immaniore quo-
dam modo iurgiis afficere diſſultantes, vt rixa quoq; euaſura breui in prȩlium
videatur. Eos tñ, ſi in alieno malo ſpe cōſtituta, nimis temere, nimiſq; improſpi
cienter audeat quis inuadere, ſic fere vſuuenire, cōpertū ē vt ab inteſtino auer
ſi diſſidio coaleſcētes animis, cōſpiratu mirabili coorientes irruentem īcau-
tius aduentitium hoſtem peſſimo perdant exitio. Suggeruntur ad hoc ex ve-
teribus memoriis exempla plura. Documētum vnum præſigne imprimis prȩteriſſe nequeo. Fuit
Scorio Dacorum dux, vt videtur, non malus, nec a rerum diſpicientia omnino abiunctus, is, cum
ſciret, diſſociatum quidem armis ciuilibus Pop. Ro. non tamen, occaſione inde arrepta, laceſſen-
dum, extimulādū ve arbitrabatur, q̄q̄ imperita vulgi temeritas nō deeſſet, multa, & præclara mi
nantis, quoniam, velut ex ſpecula proſpectans, conciperet, poſſe obtingere, vt bello externo ingruē
te, domeſtica reſtinguerentur incendia, & voluntatum coalitu in idem tendentium, funeſtior per
egrinis infligeretur clades. Popularium vero animos lepide repreſſit, reprehēditq;, Canes ſiquidē
duos ipſis inſpectantibus commiſit, iiſq; mox acrius, ac perinimiciter compugnantibus, lupum
ingeſſit. Eum vero illi, omiſſa protinus inter ſe ira, vt communem hoſtē alacriter inuadentes cōſe
cere. Quo exemplo ingenii perſpicacis dux, & in coniectandis rebus ſolertiſſimi, ab impetu Roma
nis profuturo Barbaros inhibuit. Quibus id prope ſolenne ſemper fuit, vt bellum externū diſcor
dia excitaret inteſtina, rurſumq; auerteretur hæc, hoſtili malo ceruicibus imminente.

Canum Millus, atq; inde prouerbium. Item Canum ornamenta alia, ſeu munimenta. Cap. L.

VEnaticis canibus collare munimenti cauſa addi ſolitum, quo retundi luporū
impetus poſſet, nouimus ex grāmaticorum gloſſematis, & Pompeii præcipue
Feſti, inter Gloſſularios non vltimi nominis. Qui id etiam vocari Millum ſcri-
bit. Sed M. Varro rerum ruſticarum libro ſecundo dicere Melium maluit. Is
Millus ex corio concinnabatur, ferreis confixus clauis. Inde factum, vt quicq̄d
præſidio nobis eſt, prouerbio quodam, id eſſe munimento pronunciemus, per-
inde ac ſit Millus cani. Poetæ Armillatos vidētur appellaſſe canes ex hac ratio-
ne: quoniam Millus ſit iis Armillarum vice. Apud Grȩcos Derȩambus eſt latum corium ob canis
collum. Dicitur & Perideræum, atq; item Perideris. Xenophon in libro de Venatione ita ſcribit,
Canum ornatus ſunt, Δέραια, ἱμάρτεσ, ςελμονία. In quo illud aduertēdum, quas Xenophon Stel
monias vocauit, id eſt faſcias, quibus canum latera præmuniuntur, Pollux Telamonias dixit.

Augurium Canarium. Deq; Sacro, quod Caniculæ fieret. Cur immolarentur Canes. Canis
oculum habere quid. Item de Cynomyia, Cynocephalo, Ariſtogiton canis, Cynæpodes. Cap. LI.

CAnarium in antiquis libris dici augurium, obſeruauimus, cui agendo conſti-
tuerentur dies prius, q̄ frumenta vaginis exirent, & ante q̄ in vaginas perueni-
rent, a Cane ducto vocabulo. Siquidem rutilæ canes, id eſt non procul a rubro
colore, immolabātur, vti ait Atteius Capito, Canario ſacrificio pro frugibus, de
precandæ ſæuitiæ cauſa ſyderis Caniculæ. Legimus in Græcorum monumen-
tis, exurente quandoq; Cycladas inſulas Cane, atq; inde ſterilitate multa, ac ſic
citate conſecuta, qui in Ceo habitabant, ex oraculo Ariſtæū Apollinis, & Cyre
nes filium accerſiuerunt. Aduenit is, ex Arcadia ſecum quibuſdam ductis, templumq; Iouis ere-
xit, quem vocauit Icmæum, quaſi tu pluuiū dicas. Canem quoq; rebus diuinis operatus placauit
Ceiſq; legem inſtituit, ſingulis annis eiuſdem ſeruarent exortum cum armis, ac eidem rem obirēt
diuinam, ex quo Argonauticon ſecundo Apollonius,

κέφ δ' ἔτι νῦν ἱερῆεσ ἀμβλέων προπάροιθε ῥέζουσι θυηλάσ.

Cur vero placandis Caniculæ ardoribus immolarentur Canes, nulla qđ sciam, idonea redditur ratio, nam & Ouidius fastorum quarto ita canit,

Pro Cane sydereo Canis hic imponitur aræ,
Et quare fiat, nil nisi nomen habet.

Alioqui inuenio, Canem fuisse victimam expiationibus peraccommodam, quo nomine a Luper-
cis quoq; sacrificiorum adhibebatur ritibus, & Græci homines ad expiandum Canes adhibere so
liti sunt, immoq; in plerisq; locis Periscylacismi seruabantur. Sic eñ vocabant, quæ ex canibus res
diuina fiebat. Festum vero ipsum recte a canum cæde nominari Cynophontis potest. Cuiusmodi
apud Argos celebratum videtur quandoq;. Proserpinæ item catulos cum cæteris purgamentis
efferunt. Adnotatum in Pausaniæ thesauris, in Phœbæo (loci id est nomen) vtranq; Epheborũ
portionem Enyalio, quem interpretantur Martem, Canis immolare σκύλακα, id est catulum,
vt qui deorum fortissimo victimam secernerent ex mitioribus fortissimam. Cæterum nullos in
quit, ex Græcis catulo facere animaduerti, Colophoniis modo demptis, hi siquidem τῆ ἐνοδίᾳ
furuam immolãt catellam. Sunt vero nocturna Colophoniorum sacrificia. Quid sit autem Eno-
dios in Pausania, forte nonnullis videatur nebulosum. Lego Enodiam dici quãdoq; Dianam, etiã
si venatoria item nuncupantur Enodia, Mercurium Enodion quoq; appellant. Signat porro Eno
dium, qđ in via est. ἐνώδιον vero pro Enotiis capiunt, quia tumescant aures. ἐν ὁδῷ est, cum di-
cimus, in opere significamus, & vita, ac fide. Illud fuerit auctarii vice, qđ ex thesauris Pollucis ad-
notabimus, Canis inquit oculum habere dicitur is, qui nimio plus impudens est. Id vero ex Ho-
merico profluit fonte, apud quem Iliados rhapsodia prima sic legimus,

κυνὸσ ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο,

Id est Canis habens oculos, cor autem Cerui. Et alibi Homerus idem, κύων ἀναιδὴσ, i. impudens
canis, sicuti Cynomyia pro impudentissima dicitur, compacta dictione a Cane, qui impudens est,
ac Myia musca, qua nil fere audacius, Homero quoq; astipulante. Sed & Cynocephali cognomen
tum, qđ cum aliis, tum vero Pericli adhæsisse, legimus, non fere aliud, q̃ impudentiam, & rapaci-
tatẽ signat. Aristogiton vero Cydimachi Canis ex audacia cognominabatur. Equos porro quos-
piam Cynepodas fuisse nuncupatos inuenimus. Cynanche item de canis videtur natura proflu-
xisse, de ea etiamsi secundo libro, verba fecimus amplirer, nunc tamen Aeginitæ Pauli subtexuis-
se placita ex libro medicinæ tertio, non fuerit omnino πάρεργον. Igitur Synanche cõflatur inquit,
ex inflammatione musculorum, qui sunt ἔνδον τῆσ φάρυγγοσ, id est intra fauces. At Parasynan
che eorum, qui extra. Modo item compari, qui intra λάρυγγα sunt musculi, id est guttur, vel ar-
teriam, si inflammatione infestari occœperint, Cynanchem producunt. Sicuti qui extra, Paracy-
nanchen. Communis vero omniũ affectio est ὀρθόπνοια, καὶ πόνοσ μετὰ δυσπνοίασ. Cynanchi-
cos pręterea in Paulo eodẽ ita affectos dici, obseruatũ est. Galenus intima infestãrẽ colli κυνάγχην
dicit. Synãchen vero ad extima nuere amplius, immoq; ἧττον πνίγειν, esseq; ἧττον κινδυνώδη.

De Canum generibus adnotantur plura, deq; eorũdem rabie, & Diui Bellini templo in Rho-
diginis paludibus. Cypsele, Cypselides, Cypseli. Caput. LII.

POstea vero q̃ in canum pragmatiam incidimus, non grauabimur pluscu-
la, quæ hincinde aucupati sumus, huic potissimũ loco impingere. Canes
igit̃ imprimis generosas aduertimus Laconicas, Arcadicas, Locridas, Cel-
ticas. Vnde & Ouidius, Metamorphoseos primo.

Vt canis in vacuo leporem cum Gallicus aruo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille salutem.

Ibericæ item celebrantur, & quæ vocantur Carinæ, id est καρῖναι, Creticę,
Molossicæ, Eretricæ, Orcanæ, Indicæ. Legimus porro nuncupari canes quosdam Psyllicos, puto,
ab Achaię ciuitate, ni Cypselicos malis, quãdo est in Arcadia munitus locus Cypsela, cuius apud
Thucydidem mentio fit historia quinta. Est & in Thracia nominis eiusdem adiacens Hebro ciui
tas. Nam Cypsele, id est κυψέλη vasis est, aut mensurę species. Cypselidas vero auriũ dicunt mar
morata. Cypseli sunt, quos etiam Apodas vocãt Hirundinibus similes. Porro sunt Elymæi canes
a populis in meditullio Bactrorum, & Hyrcaniæ. Castorii autem, & Menelaides, & Harmodii a
dominis appellationem traxere. Illud minus prætereundum, prodidisse quosdam, Laconicas anti
quitus esse ex vulpibus natas, & canibus, quo nomine appellari etiam quandoq; Alopecidas. Sicu
ti Arcadicæ ex leonibus credũtur prouenisse, vnde & Leontomiges dictę. Indicarum sobolem pro

dic Ariſtoteles etiã ex Tigrib⁹ factã. At Nicãder Colophonius ex canib⁹ Actæonis Indicos ſcribit propagatos, quę a rabido furore reſipiſcentes, Euphrate trãſmiſſo, in Indos vſq; aberrarint. In parte Indorum, vbi regnaſſe Sophites memoratur, & gentem eſſe ſapientia præcipue inſignem, nobiles ad venandum traduntur canes, quiq; latratu abſtineant, cum videre feram, leonibus maxime infeſti. Iucundũ relatu id quoq;, Chaonidas, & Molottidas prolẽ tradi eius canis, quẽ ęre Meneſio vbi cõflauit Vulcanus, immiſſa quoq; anima, Ioui dedit dono, is vero Europæ, hæc Minoi, Minos Procridi, illa vero Cephali eſſe voluit munus. Eius hæc fuit natura, vt vitari non poſſet, vbi inſequi occœpiſſet. Sicuti Teumeſia vulpes fuiſſe narratur incomprehenſibilis. Quę ratio vtrunq; de formauit in lapidem. Sunt qui Chaonidas de Chao inter luporum genera memorato, progenitas ſuſpicentur, atq; inde nuncupatas. Creticos canes in duo genera diſtribui, animaduerto. Alios enim Diaponos dici audio, alios vero Parippos. Et illis quidem in venando gloria plurima, noctes etiam addunt labori, ſæpeq; feris aſſidẽtes dormiunt, mox orta luce depugnant. Parippi vero cum equis currere cõſueuere, tãta quoq; arte, vt neq; pręcedant vnq̃ fere, nec ſubſequãtur. Reperio itẽ prope paludes, quæ ad meridiem ſunt, eſſe canes, qui dicantur Cynamolgi. Quibus lac bubulum cibus gratiſſimus. Eorum cũ Indicis bobus certamina Cteſias celebrat. Pyrrhi canis cuſtodia domini longe clariſſimus, & quia in defuncti quoq; rogum aſſiluit. Heſiodo interfecto aſſiſtentes canes etiam auctores cædis coarguere latratu. Honori defuncti canis ciuitatem conſtituiſſe Magnũ Alexandrum, Theopompus ſcribit. Nobilis eſt Atalantę canis Aura nomine, quam cum Calydonia ſus peremiſſet, bruto ſepulcrum indigenę ſtruxere. Sicut in Helleſponto, quod vocant Cynoſema, ſic enim interpretari libet, ne fabuloſa conſectari videamur. Geryonis canis Gargittios nomine, Cerberi frater, ab Hercule cæſus, in Iberia quoq; monumentum habet. Actæonis canum apud Aeſchylum nomina hæc, Corax, Harpyia, Charon, Lycitas. Nam Hippocentaurus Xenophontis fuit canis. Sicut Lethargus Hippammonis. Qui etiam cum domino ſepultus dicitur, teſtante quoq; Epigrammate, quo ſignificatur, Hippammoni fuiſſe equum nomine Podargum, canem vero, vt diximus, Lethargum, ſeruum porro, qui diceretur Babes. Sed Epigramma ipſum appoſuiſſe præſtiterit.

ἀνδρὶ μὲν ἱππάμμων ὄνομ' ἦν, ἵππῳ δὲ πόδαργος,
    καὶ κυνὶ λήθαργος, καὶ θεράποντι βάβης.

Dicuntur vero Lethargi canes clandeſtine, taciteq; adeuntes, ac morſum infigẽtes, vnde Adagiũ in eos, qui ironico ingenio, & ad diſſimulãdum aptiſſimo, deniq; excarnificãt, & letali veneno animam quoq; lancinant. Syagrum dicit Sophocles canem, qui ſuum venationi ſit aptiſſimus. Eſt & proprium nomen Syagrus Herodoto, item Philarcho. Sunt qui agreſtem ſuem Syagrum intelligant. Apud Lyncæum Syagria leguntur quoq;. Aſchedorum Siculi Syagrum nuncupant, ſicuti meminit Aeſchylus. i. ἀσχέδωρον. Apud Theocritũ eſt in Daphnide, ac Menalca Lãpurus canis nomen, ex ratione albicãtis caudę, vt inquit interpres, vel a peruigili cura, & ſolerti cuſtodia, παρὰ τὸ λάειν, καὶ ὀνρεῖν. i. a videndi ſeruandiq; diligẽtia. Vel quoniam ſit vulpi aſſimilis, quã Lampuron vocant. Videtur & Acalanthis nobiliſſimi canis nomen, vnde illud eſt Ariſtophanium,

ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει.

Acalanthis feſtinabũda occęcatos parit. Quidã tamẽ eo nomine aues intelligũt, quas nõnulli Baſilicas nuncupant. Fuit & apud Locros ξυλήνη κύων. i. lignea canis, ſed ea habet hiſtoriã. Quippe Locro cuidã reddita ſors eſt, ibi ciuitatẽ conderet, vbi canis lignea morſum ei infixiſſet, quo noĩe, cũ ad alterũ enauigaſſet maris litus, calcauit κυνόσβατον. i. Cynoſbatũ, inde, cũ ſuſpicaretur finẽ habere oraculũ, ciuitates cõdidit, quas Locri habent Ozolæ. Catenariũ canẽ legimus apud Senecam, ſicut apud alios Lucernariũ. Dignũ vero relatu, qđ in Hecatæi lectũ monumẽtis eſt, fuiſſe in Tænaro ſerpentẽ meticuloſum, quẽ dixerunt ᾅδου κύνα. i. Plutonis canẽ, quoniã morſum eueſtigio inſequeretur mors, veneni poteſtate violenta. Eum tamẽ ab Hercule ad Euryſthea fuiſſe productũ, vnde irrepſerit Cerberi fabella, quẽ princeps Homerus dixit ᾅδου κύνα. Caninã mortem Gręci difficilẽ intelligunt, quoniam difficulter animã efflare deprehenſum ſit animal hoc. A quo etiam prouerbium eſt, δῆγμα κυνὸς λυττῶντος, qđ eſt noſtris verbis, Rabidi canis morſus, in eos qui infecti ipſi malorum congreſſu, alios itidem inficiunt. Etenim recepta opinio eſt, & expoſita a Luciano, non modo rabie agitari, & aquam expaueſcere, quos ita affectus canis momorderit, ſed & ipſos item retinere vim, eundem imprimendi morſum, atq; ita deinceps fieri Hydrophouicos omnes, hoc eſt timorem aquæ concipere, vt fiat quædam rabidorum catena. Lucianus, καὶ σὺ τοίνυν ἔοικας αὐτὸς ἐν ἐγκράτους δηχθεὶς ὑπὸ πολλῶν ψευσμάτων, μεταδεδωκέναι κ' ἀμοὶ τοῦ

E

Δήγμαζο,Scribit Homerus,Apolline pestem Græcis immittente,mulos primum,& canes con-
cidisse.Id vero exactius interpretantes eruditi,ex odorandi præstantia factum,coniectant,qui sen
sus adeo in Mulis præcellat,vt derelicti alicubi vel odore solo redeant in semitam,proinde huius-
modi tabidam vim concipere facilius,pręcipueq; canes purum imprimis aerem exigentes,Sed &
inter hos albidi eo amplius,quoniam coloris eius corpora,q̃ nigra,sint rariora,atq; laxiora.Illud
neutiq̃ negligendum,canes,vbi mire in Venerem feruntur,dici σκυζᾶν,sicuti Sues καπρίζειν,
Vaccas ταυριᾶν,Equos ἱππομανεῖν,i.equire. Vnde productum in fœminas libidinosas conuitiũ
ab vno animalium modo. Aegritudines canum præterea tres videor præcipue cõperisse,λύτταν,
hoc est rabiem,Podagram,Cynanchen. Verum rabies sanari difficulter potest.Podagra nõ omni
no medicinam nescit. At Cynanche,siue Angina euidens promittit exitium.Porro quicquid ra-
bidus canis momorderit,interit certissime.Homo tantum euadit,sed vix . Aristoteles vero libro
de animalium historiis septimo,Canes inquit,tribus laborant vitiis,Rabie,Angina,Podagra,fa
cit rabies furorem,& quæ momorderint,omnia rabiunt prius homine,sicuti & legit,& interpre-
tatur Nicolaus Leonicenus.Intereunt canes hoc morbo,& quę morsa sunt,prius homine.Scribit
septimo de Animalibus Albertus,iam se hominẽ vidisse,cui in brachio morsum infixisset rabiẽs
canis,anno autem septimo post cicatricis locum intumescere cœpisse,atq; intra biduum interisse.
Auicenna quoq; quorundam sententias aduocat,qui dicerent post duodecimum a morsu annũ
in rabiem aliquando incidere nonnullos.Qz vero serius,q̃ cætera animalia, tabificã rabiendi vim
persentiant homines,efficit id naturæ dissimilitudo.Nam & in cõtagiosis morbis,homines ab ho
minibus,& sanguine coniunctis inficiuntur facilius.Cæterum rabies canum Syrio ardente,pesti-
fera imprimis homini est,atq; ita morsis letalis aquæ metus,vti Plinius inquit.Ad morsum vero
vnicum esse remedium,& quidem oraculo quodam repertum,idem scribit,Radicẽ videlicet syl-
uestris rosæ,quæ Cynorrhoda appellatur.Nobis vero suppetit potentius adhuc medicamen, sed
& ipsum cælitus petitum.Est in Rhodiginis paludibus diui Bellini templũ,miraculorum frequẽ
tia celeberrimum,& affluxu hominum etiam notissimum.Erectæ ædis causa fere publica est,pul-
sus is Diuus Patauio,grassantibus nobilium plerisq;,q; seuerius,sanctiusq;,q̃ ab illis probari pos
set,episcopum ageret,insectantibusq; inimiciter aduersariis,in palustre agri nostri solum,quinde
cim millibus passuum Rhodigio distãs,diuertit,Cum manus hominum euasisse videretur,canũ
rabiem non euasit,a quibus e uestigio conuulsus,discerptusq;,mox in diuorum indigitamenta re
latus,templum in illis emeruit locis,in quo & arca marmorea ferreis occlusa cancellis,latet san-
ctissimum eiusdem corpus. Templi vero ex necis genere ea cælestis est proprietas,siquis clauem si
bi quæsierit,qua ædis valuæ recludantur,ac ea candente,quicquid rabie agitari orsum sit,attige
rit,præsentissimum est remedium,& nunq̃ nõ verum. Timoris vero aquæ, ὑδροφοβικὸν vocãt
πάθος,causa ex eruditorum ingenio affertur non vna.Sunt qui opinentur,immoderatam super-
uenire ita affectis corporibus siccitatem,humecto substãtiali penitus demutato. At Rufus in me
lancholię speciem euadere sentit morbum hunc,veneno humorem id genus assimilante. Scimus
autem ex Melancholicis alios alia metuere.Sunt,qui arbitrẽtur,canis,a quo impactus sit morsus
imaginem,ab iis concipi in aquis,atq; inde compauescere.Postremo autem ante q̃ huic capiti Co-
ronidem impingam,succurrũt aliqua item,Id prius ex historia,qđ apud nostrates etiamnum du-
rat. Apud Bactrianos vulgo prouerbium vsurpari solitum,Canem timidum vehementius latra
re,q̃ mordere,Altissima quæq; flumina minimo sono labi.Porro dicitur Græcis κύων de cane,vt
docuit Eustathius, παρὰ τὸ κύω,qđ amare nobis indicat.Cyneam vero cum legis,pellem fluuia-
tilis intellige canis,quam capitis tegumento galeæ vice veteres adhibuisse,palam est,inde serua-
tum,vt pro Galea dicatur Cynea.Cynulchos vocant,qui secum ducant canes.

Conditionem filiæ quęrere quid sit apud T.Liuium.Itemq; de Vindiciis plura.Ephesis quid,
& Eccletus.Martialis explicatur,necnon Quintilianus de Assertione secunda. Caput.LIII.

E Narrabamus paulo ante in Patauino gymnasio Prouincialibus auditori-
bus nostris consensu petiti multorum,librum T.Liuii ab vrbe condita ter-
tium,vbi is incidit locus,qui est de Appio decemuiro,a quo Vindiciæ secũ
dum seruitutem decretæ sunt,dum Virginiam puellam ardentius,& occę
cato animo deperiret,cuius sponsus Icilius in hæc,affectu nimio,& indigni
tate rei prorupit,Virginius inquit,viderit de filia,vbi venerit,quid agat,
hoc tantum sciat.Si ipse huius vindiciis cesserit,conditionem filiæ quæren
dam esse,me vindicãtem sponsam in libertatem vita citius deseret,q̃ fides,

In hunc ſcopulum vbi impægimus,locum videri perobſcurum interſati ſumus,poſſe tamẽ,quãtum ex iureconſultorum non incurioſa lectione aucuparemur,ſic ferme explicari,Paulus ſiquidẽ Digeſtis de diuortiis,lege prima,ſic ſubnotatum reliquit,Dirimitur matrimoniũ diuortio,morte,captiuitate,vel alia contingente ſeruitute vtriuſq; eorum.Hinc Icilius innuebat,fore vt ſponſalia dirimerentur cum Virginia,ſi pater ſuperſediſſet a Vindiciis ſecundum libertatem,quoniã ſponſam,quæ ad ſeruitutem recidiſſet,non eſſet ducturus,proindeq; cõditionem illi alteram eſſe quærendam.Simul & alluſiſſe videri poteſt ad verba ſolẽnia ſponſaliũ diſcutiendorũ,quorũ meminit Caius titulo eodem,lege ſecunda.Item inquit,in ſponſalibus diſcutiendis placuit renũciatiõnẽ interuenire oportere.In qua re hęc verba probata ſunt,Cõditiõe tua nõ vtar.Sicut in repudiis cõprobanť hęc,Res tuas tibi habeto,Res tuas tibi agito.Et hoc erat vxori nunciũ remittere, vt in epiſtolis ad Atticũ Cicero.Vxori inquit,Cęſar nũcium remiſit.Niſi quis putet,immo dixiſſe Iciliũ,quęrendã filię conditionẽ,quoniã vt Paulus idem aſtruit,Digeſtis de Regulis iuris,Qđ attinet ad ius ciuile,Serui pro nullis habentur,nõ tamẽ & iure naturali,quãtũ em̃ attinet ad hoc omnes homines æquales ſunt.Inde & Caius ait,Cũ ſeruis nulla eſt actio.Propterea Paulus ſcribit libertatem eſſe rem inæſtimabilem.Verum quia de Liuio agimus,vt in hoc quoq; nobiliſſimum conditorem rerum opera noſtra,qualiſcunq; ſit ea, iuuemus, quæ ſint Vindiciæ, item explicabimus, eo quidem gratius,quoniam halucinationes multorum in eo intellexiſſe videmur, quas eodem, quod dicitur, oleo expunctas, obliterataſq; reluemus. Poſitum vero verbum id apud Iureconſultos quoq;, & Pomponium digeſtis de origine Iuris, lege ſecunda. Vbi vindicias pro Sententiis quidam interpretantur, cum Vindiciarum nomine nil prorſus aliud intelligamus,q̃ aſſertionẽ,quę ſi a ſeruitute ad libertatẽ foret,Vindicię ſecundũ libertatẽ dicebanť.Si vero a libertate in ſeruitutẽ,Vindiciæ ſecundũ ſeruitutẽ pronũciabãtur.Liuius,Decreuiſſe Vindicias ſecũdũ ſeruitutẽ.& in legibus.XII.tabularũ,Dare Vindicias ſecundũ libertatẽ,eſt pronũciare,vel decernere aſſertionẽ eiuſmodi.Et,vt apertius tota res percipiať,& illuſtrenť in Liuio tenebræ,Cimmeriis quãdoq; atriores,Lis vindiciarũ eſt,inqt Aſconius Pędianus,cũ litigať de ea re,cuius apud Pretorẽ incertũ eſt,quis debeat eſſe poſſeſſor,& ideo,q eã tenet,dat prędes litis vindiciarũ aduerſario,quo illi ſatiſfaciat,nihil ſe deterius in poſſeſſione futurũ,de qua iurgiũ ſit.Sunt autẽ inquit, Prædes ſatiſdatores locupletes pro re,de qua apud iudicẽ lis eſt,ne interea,qui tenet,diffidẽs cauſę,poſſeſſionẽ deteriorẽ faciat,tecta diſſipet,excidat arbores,& culta deſerat.Hoc vero eſt,qđ perobſcure Liuius ſignificat,cũ inquit,Cũ ſtaret aſſertor puellę,vt vindicaret,ſpõſoreſq; daret, atq; id ipſum agi,diceret Icilius,ſedulo tẽpus terẽs,dũ præriperẽt iter nũcii miſſi in caſtra,man⁹ tollere vndiq; multitudo,& ſe quiſq; paratũ ad ſpõdendũ Icilio oſtẽdere,Preterea ſententiã hãc adiuuat & Boetius ex Topicorũ cõmẽtario primo.Vindex eſt inqt,q alterius cauſam ſuſcipit vindicãdã,veluti quos nnuc Procuratores vocamus,vnde lex Aelia Sentia,aſſiduo vindicẽ aſſiduũ eſſe iubet.Dicitur & in aliis quoq; rebus Vindex.Liuius libro tertio,Volſci,& Equi cõiunctis exercitibus Latinũ primũ agrũ populati ſunt,deinde poſtq̃ nemo vindex occurrebat,ad mœnia vrbis Romę acceſſere.Porro ſubit ĩ hoc ꝓpoſito vt manũ præbeã Valerio Martiali,Epigrãmatũ primo, cuius verſiculi morẽ hunc Vindiciarum continentes cõuelluntur magis a Grammaticis,q̃ enarrentur.Scribit ad Quintianum,quem libellorum ſuorum facit aſſertorem,ne darentur quodam modo Vindicię ſecundum ſeruitutem,quoniam Fidentinus,vt ipſe dicit,Plagiarius illos recitabat pro ſuis,rogatq;,vt det prędes,ſe dominum nihilo deterius in poſſeſſione futurũ.Quę omnia iocoſe,feſtiuiterq; de iudiciorum more tralata,Carmini poeta inſeruit.Eiuſmodi vero id eſt,

Commendo tibi Quintiane noſtros,
Noſtros dicere ſi tamen libellos
Poſſum,quos recitat tuus Poeta,
Si de ſeruitio graui queruntur,
Aſſertor venias,ſatiſq; præſtes,
Et cum ſe dominum vocabit ille,
Dicas eſſe meos,manuq; miſſos,
Hoc ſi terq;,quaterq;,clamitaris
Impones Plagiario pudorem.

Illud autem Quintiliani ex libro Oratoriarum inſtitutionum quinto,huic adnexum quodãmodo eſt.Nã de præiudiciis agẽs,ea in tribus verſari generibus aſtruit,in rebus,in iudiciis ad ipſam cauſam pertinẽtibus,aut cũ de eadẽ cauſa pronũciatũ eſt,vt in reis deportatis,& aſſertiõe ſecũda

Sed & libro vndecimo, Succurret, etiamſi apud alios iudices agetur, vt in ſecunda aſſertione, aut in Centumuiralibus iudiciis duplicibus. Eleganter vero a Græcis tralatio hæc a foro in aliud forum dicitur Epheſis. Extat Demoſthenis oratio, cui titulus Epheſis, dicitur item Eccletus. Quæ vero ſit hic Aſſertio ſecunda perobſcurum eſt, Ego ad veterem manumiſſionum morem id ſpectare contenderim. Scribit enim Maximus Valerius, Athenis inſtitutum memorabile ſeruatum, vt ingratitudinis conuictus a patrono libertus libertatis iure exueretur. Ab eodem item refertur, Maſſilienſes tris in eodem manumiſſiones reſcindi permiſiſſe, nec quarto errori ſubueniẽdum putaſſe. Sed & Romæ ſolitam quandoq; adimi libertatem, teſtatum in digeſtis, libro. XL. Ni rem malis vnam, eandẽq; intelligere apud diuerſa tractatã tribunalia. Auctores ſecũdi apud Vlpianum Digeſtis de Euictionibus, Fideiuſſores intelliguntur. Iudiciũ vero aduerſus ingratos Libertos, & velut a Patrono deficientes, Apoſtaſium dicebatur, vel ἀποστασίου δίκη, Eius commeminit Lyſias ad Ariſtodemum, & in Athenienſium rep. Ariſtoteles. Erat & Apoſtaſium aduerſus peregrinitatis reos iudicium.

Thargelion, id eſt θαργηλιὼν menſis qui ſit. Thargelia feſta. Thargelus olla. Sextũ Thargelionis diem fuiſſe Græcis auſpicatiſſimum. Thargelia regina. Caput. LIIII.

THargeliona eſſe quidem Græcis menſem, haud fere ambagioſum eſt, Qui vero ſit is, non conſtat magnopere. Sunt qui Februarium putent, ac interpretẽtur. Aprilem malunt alii, quos, etiam ſi non latet, q̃ difficilis hęc cenſeatur ratio, in qua multum deſudaſſe Theodorus animaduertitur, probabiliora dicere contenderim. Quippe Apollini ſacer is, & Dianæ cenſebatur. Qđ Thargelia comprobarint feſta, Ollaq; Thargelus dicta, id eſt θάργηλος, in qua percoquerentur fructuum primitiæ Apollinis honori, qui apparerent iã. Dici θαργηλιὼν putatur, ratione etymologica, quia ſol θέρει τὴν γῆν, id eſt terram excalfacit. Cæterũ illud grauius multo, diem, qui eſt menſis huius ἱσαμένου, vti dicunt Græci, ſextus, habitum, proſperiore euentu rerum, veteribus non Athenienſibus modo, ſed & aliis auſpicatiſſimum, quemq; lapillo prorſum numeres meliore. Illud vero felicitatis argumẽtum ſane primum, & magnum quoq;, ꝙ hominum ſapientiſſimus eo in vitalem prodiiſſe lucem Socrates narratur. Inde & Perſarũ afflicta potentia eſt. Quo nomine receptum Athenienſibus eſt, τῇ ἀγροτέρᾳ capras trecẽtas immolare, voti Miltiade damnato. Rurſum apud Platæas prælio nobili ſuperata gens eadem, hoc ipſo die. Cuius item donũ ſit apud Mycalen comparatum decus. Quin & Perſis eſſe fatalis quodammodo dies hæc viſa, quando ea quoq; ab Alexandro, Darii traduntur cõciſæ opes. Sed & Alexandrum eadem editum ferunt, & ex humanis item conceſſiſſe. Illud auctarium ſane fuerit, Thargeliam, genere Mileſiam, forma, & ſapientia cõſpicuam, quæ annis triginta apud Theſſalos eſt potita regno, demum ab Argiuo, quem vinctum habebat, necatam, memoriæ prodi.

Solere interdum homines pleroſq; nimis q̃ leuiculis rebus ſtulte operam impendere ſeriam. Atq; inibi Platonis decretum. Prius de Atechnia, Cacotechnia, Mataeotechnia. Caput. LV.

INter ea, quæ diſertatione multiiuga, ingenioq; excuſſo imprimis, de ratione dicendi a ſtudioſis tractari ſolent, illud item aduerto minus neglectum, nullam vtiq; eſſe artẽ, quę res Græcis dicitur ἀτεχνία, quando nullis cõmuniti præceptis, nulla prorſum doctrinæ vi adminiculatiores pleriq;, qua modo impetus tulit, aut dictauit neceſſitas, eunt præcipites. Quibuſdam id arriſit etiamnum, vt artem faterentur quidẽ, ſed malam, dicendi poteſtate ſæpius ingeniis deprauatis in labem tralata multorum. Eſſe vero & ματαιοτεχνίαν, nõ improſpere forſan, καὶ εὐστόχως coniectarint aliqui, quam inanem artis imitationem interpretantur eruditiores, ſicubi laboris inſumitur plurimũ, opere pretio nullo. In quã ſane Decuriam transferuntur, quibus inter declamantium ſudores vita atteritur vniuerſa. Profert ſe ipſum hoc in aliis quoq;, nunq̃ non ſe oſtentantibus, quis horæ pereant bonæ, cõperto etiam, qui ciceris grana per longius miſſa interuallum citra fruſtrationem in acum infereret, Qđ contemplatus Macedo Alexander, vt qui eſſet ingentis, ac generoſi ſpiritus rex, hominis vanitatẽ irriſam leguminis eiuſdẽ modio cenſuit donandam. Sed enim more iam nobis recepto in pluribus, ad partẽ hanc Platonis graue decretũ non pretereamus. Fuit Cyreneus quidã Anniceris equorũ agitatione, ac curruũ nimio plus ſibi placẽs, & qđ cõſecutione quadã adnexũ huic eſt, ei⁹ rei moleſtus quãdoq; oſtẽtator. Quo noĩe in Academiã veniẽs Platoni geſtiebat nimis q̃uide

inanes flans glorias, artificii sui vim, vt ipse rebatur, miram ingerere, commõstrareq́. Iuncto igit curru, nunc inspectante eo, pro artis modo, & ratione procurrebat, nũc repente, scite admodum, & prorsum apte resiliens, circumactis equis recurrebat, ac subinde progrediens remeansq́ artificii curulis numeros implebat plane omnes, cursu ita contemperato, vt eãdem in procursu, recursuq́ omnino orbitam, Græcis dictam ἁρματοτροχιὰν, teneret, moderamento nunq̃ fallẽte. Id aliis vti addecuit, mirum accidebat. Atenim philosophus Plato, inani eius, ac vacante damnata sedulitate, conatum eiusmodi criminabatur, inquiens, ἀδύνατόν ἐστι, τὸν εἰς μικρὰ οὕτω, καὶ οὐδενὸς ἄξια τοσαύτην φροντίδα κατατιθέμενον, ὑπὲρ μεγάλων τινῶν σπουδάσαι, πᾶσαν γὰρ ἂν τῷ τὴν διάνοιαν εἰς ἐκεῖνα ἀποτεθεῖσαν ἀνάγκη ὀλιγωρεῖν τῶν ὄντως θαυμάζεσθαι δικαίων, id est, fieri nequit, eum, qui in parua sic, & nulli prorsum rei tantum impendat curæ, grandioris quicq̃ moliminis solicite, ac prospicienter attẽtare, omnẽ q̃ppe ratiocinii vim, ac intelligentiã illis fere impensam, quę solidã cõtinent, ac verã admirationẽ, habere neglectui, necesse propemodũ est.

Gallinaceorum Athenis compugnantium in Theatro spectaculum, Quæq́ tradantur eius rei initia. Caput. XLVI.

GAllos cõpugnaturos Athenis cõmitti solitos, alicubi, opinor, in latinis relatũ literis est, & nos aliubi, sed strictim cõmeminimus. Quã vero rationem habeat res ea, paucioribus forsan notũ. Ego autem sic cõperi, Fusis, fugatisq́ Persarũ copiis, lata ab Atheniensibus lege, sancitum, vt publico Theatri spectaculo in pugnam producerentur Gallinacei, per diem annis singulis. Rei vero leuiculę prima specie, hæc traduntur primordia. Cum aduersus Barbaros ciuitatis vires produceret Themistocles, forte concertantes, inq́ mutuam coorientes perniciem, dum strenue, ac gladiatorio more inuicem se rostris fodicant, gallos est cõtemplatus. Nec id acerrimo, & ingenii solertis imperatori insuper spectaculũ fuit, aut otiosa pugna, siquidẽ aduocatos in concionẽ milites sic protinus hortari, atq́ in prelium cœpit incendere, At inquit, nõ pro patria vtiq́ decertant hi, neq́ item pro patriis Diis, aut Heroibus, sed nec de gloria dimicatio est, aut de libertate, vel liberorum salute, sed q̃ alteri succũbere, ac superbas pati victoris leges neuter animum inducat. Cum a Themistocle vehementius pronunciarentur hæc, additis, quæ tempus exigeret, aliis pluribus, ita coorti, itaq́ animati milites sunt, vt in hostem summa proruentes alacritate nobilem inde sint victoriam indepti, eiusq́ monumẽtum rei seruatum mox quotannis, vt exemplo irritati, memoresq́ veterum gestorum, ad id genus plura excitarentur virtutis opera.

Fluminũ simulacra varie nũc humana, nũc Bubula exprimi specie consueuisse. Cap. XLVII.

QVoniam Poetę multa illustres fabulositate in fluminũ mentione, quascunq́ collibitum fuerit illis imagines circũponunt, ac velut graphice delineantes cõformant, visum ad præsens, quæ mihi suggerit historia ex superstitione veteri, studiosis cõmunicare, quo in poeticis fiant quasi Mæandris adminiculatiores. Cõpertũ igit illud imprimis, Non solũ diuinis cultos honoribus fluuios, sed & iconas illis, ac simulacra dicari freq̃ẽter cõsuesse, verũ nõ modi vnius, Siquidẽ ἀνθρωπομόρφους, i. humana eos specie effinxere nõnulli, q̃bus bubulã alii effigiẽ induxerũt. In iis Erasinus est. Eurotas itẽ apud Lacedęmonios. Asopus apud Sicyonios, ac Phlyasios, apud Argiuos Cephisus. Hominis figuram præfert Alpheus, Cephisum Athenienses hominem monstrant vtiq́, sed ita, vti promant se nihilominus cornua. Syracusani & Anapum in Sicilia forma insigniunt eadem. Cyanen vero fontem fœminea circũuestiunt specie, Crimnisum quoq́, & Telmissum humana honestari facie legimus. Pueri speciem formosioris adamarunt Agrigẽtini in cognomine ciuitati fluuio, qui & apud Delphos dicatæ ex ebore statuæ fluminis ascripsere nomen, at pueri nihilominus simulacrum erat.

Discordiarum primordia inter Platonem, Aristotelemq́, summates philosophos, non ex æmulatione inorta, verum ex vitæ potius ratione dissimili. Caput. XLVIII.

INter Aristotelem, Platonemq́ haud conuenisse satis, ex ingenii monumentis, q̃ ignorasse nemo fere potest, palam fit. Odium, quod ex ęmulatione auidissimum est, literarũ, & glorię ratione exortũ posset videri, sed a Gręcis proditũ secus, animaduerto, q̃ Platoni offensiorẽ factũ Aristotelẽ volũt, q̃ eius vitæ cursu oblectaret minus. Quippe curiosius circũuestiebat Aristoteles, calciabatq́, quin & comã contondebat itẽ delicatius. Istiusmodi vero a Platonis aberant grauitate plurimũ. Annulis digyti nitescebãt onusti, & in hoc sibi placebat nimiũ. Inerat

& in facie μωκία quædam, id est irridendi studium. Et importunior nec aberat loquacitas, quæ ipsa & mores coarguebat. Omnia vero hæc a philosopho abhorrere insigniter, fallit prorsus neminem. Proinde cum ea intueretur Plato, rarius hominem admittebat. Pluris autem lōge Xenocratem faciebat, & Speusippum, cæterosq;, cum quibus præter alia libenter, ac sæpe confabulabatur, de philosophicis semper arcanis promens quippiam, quo illi abirent nunq̃ nō doctiores. Fusius vero ista, & latius in varia exequitur historia Aelianus. Paucula hæc nos modo præcerpsimus Platonicæ dignitatis studio, simul & ingenii admiratione humani, in quo virtutum eminentissima sæpe quandoq; sese promunt germina, sed & vitia inolescunt insignia. Quam vtiq; societatem adeo diuersam posse coiri, vix impetraret fidem, ni exemplis hincinde scaturientibus abunde commoniti vel immaniora multo compauescere interdum cogeremur, Adeo nihil nō audet inenarrabilis hic Proteus, omnia transformans sese in miracula rerum. Super Aristotele vero illud amplius dignū memoratu, cum iudicium veritus Athenis profugisset, scitante ex eo quopiam, cuiusnam modi videretur ei Atheniensium ciuitas, παγκάλη, ἔφη, ἀλλ᾽ ἐν αὐτῇ ὄγχνη ἐπ᾽ ὄγχνῃ γηράσκει, σῦκον δ᾽ ἐπὶ σύκῳ. Sycophantas nimirum innuens iusto plus inibi progerminantes. Rursum quærenti, quid ita Athenas destituisset, ὅτι οὐ βούλεται, ἀπεκρίνατο, ἀθηναίους δὶς ἐξαμαρτεῖν εἰς φιλοσοφίαν. Ne respondit, in philosophiam bis delictum eant Athenienses, τὸ περὶ σωκράτους πάθος αἰνιττόμενος, καὶ τὸν καθ᾽ ἑαυτὸν κίνδυνον.

Sileni, ac Midæ congressus. Terram haberi continentem extra orbem nostrum. Deq; in ea ciuitatibus, & hominum moribus. Caput. XLIX.

THeopompum, inter Græcos historicos nō incelebrem, prodit in varia historia Aelianus mandasse literis, Midam Phryga, & Nymphæ filium Silenū mutuis quandoq; vsos congressibus. Erat quidem Silenus Deo natura inferior, homine tamen melior, si vtiq; immortalitatis etiamnum compos. Et plurimis vtiq; citro, vltroq; dictis, mox & Midæ sic esse fabulatum Silenum, Europam, Asiā, & Libyam quoq; esse insulas plane, vt quas ambitu cōplectatur Oceanus, Haberi autem extra orbem hunc eam, quæ sola sit continēs, cuiusq; sit infinita magnitudo. Esse vero inibi animalia prægrandia, sed & homines amplitudine ad nos dupla, vitę quoq; spatiis mensu compari. Quin & plurimas, maximasq; ciuitates, legibus omnino, & viuendi institutis nostris haudquaq̃ similibus, verum inter eas præcellere duas pręcipue, inuicem prorsum diuersas. Alteram dici Machimon, εὐσεβῆ autem, id est Euseben alteram. Cuius incolæ perpetuam ducant pacem, diuitiis affluentibus, quando ex terra succrescāt fructus citra cultum omnino vllum. Neq; vero serendi illis curam incumbere. Perseuerare porro sanos, καὶ ἀνόσους, id est sine ægritudinum molestia. Demigrare deniq; vita ridibundos, & hilares vsquequaq;. Adeo vero sine ambiguitate iustos esse, vt ne Dii quidem indignum opinentur, eos vel frequēter inuisere. At qui Machimon incolant, esse pugnaces, & nasci armatos, ac bellum assidue gerere, collimitaneos plurimum euertendo, quippe gentium multarum esse compotem vnam modo ciuitatē. In ea censeri hominum myriadas ducentis haud pauciores. Quos nō absumpserint bella, morbis plane cōficiuntur, sed perrarum id est. Intereūt vero in prælius saxis percussi, aut lignis, nam ferri ictum nō admiserint. Auro, argentoq; abundant eatenus, vt sit ibi aurum vilius, q̃ apud nos ferrum. Hosce vero in nostrum quandoq; orbem adortos enauigare, ad Hyperboreos appulisse, quos cum inaudissent, nostrorum hominum fortunatissimos, ab illis, vt viles, esse spretos, ac humiliter, sordideq; agentes, proptereaq; vlterius pergere neglexisse. Cæterum id mirabilius multo, Esse inibi homines item Meropas nomine, quorum ciuitates & multę sint, ac insignes, visitari autem in regionis parte vltima locum, quem dicant Anostum. i. ἄνοσον, hiatui persimilem, sed nec tenebris obtentū, neq; item lumine. Aerem vero incumbere turbido, insynceroq; suffusum rubore. Flumina circūluere duo, vnum voluptatis dici, tristitię, ac mœroris alterum. Vtriq; adnasci arbores magnitudine, qua proceriores Platani. Hasce eius potestatis fructus producere, vt qui gustarit, indesinentes affundat lachrymas, demumq; sic intermoriatur. At voluptarias arbores diuersum efficere omnino. Nam pomo vescentes desyderia prorsum alia desinunt, anteactas quoq; ætates denuo repetentes, siquidem senectam exuere primum, ac vigorem induere, perq; quosdam velut gradus, effectos iuuenes transire mox ad pueriles annos, ac demum infantiliter commori.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD VENERANDVM FRANCISCVM PILVMNVM RHODIGINVM IVRIS PONTIFICII SCIENTISSIMVM PRAEFATIO DECIMA.

SICVI AB INEVNTE AETATE, Quam esse prudentia senum consouēdam, adminiculandamq́; traditum est, ita inhæsi, vt addicerem me totum, veluti Ridicæ cuidā firmiori, Tu is es Francisce, parens optime, sit enim hæc tui præfatio verissima, ad quē in angustis, lætioribusq́; meis rebus censui defugiendum perpetuo, ne, qđ adolescentiæ cōmune vitium est, in lubrico constitutus per inscitiam a rationis rectitudine abirem longius, q̄ ex Homero didicissem puer νεωτέρων δ' ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται. Tu vero rerū diuturniore vsu prudentissimus, clementissime amplexatus, perinde ac filium, es, nullo vnq̄ reclinato incōmodo. Nec id cōsiliis modo eminentissimis, fidissimisq́;, sed opera quoq; vel amplissima, vt ædes tuas nū q̄ mihi occlusas senserim. Nec illud repeto nunc, qua me semper tum apud prætores, tum apud ciues nostros ingenuitate, nullo prorsum liuoris fuco sordida celebrandum, etiamq́; vltra meriti rationem extollendum, sis arbitratus. Et sunt hæc quidem mentis prope diuinæ germina, reminiscentisq́;, quidnam victuri gignimur, ordo quis datus. Quamobrem immensa sunt, quæ tibi a me hoc nomine debeātur. Nec aliud fere apud animum meum solicitius, aut anxie magis diu perpendi, q̄ vt rationem inirem aliquam, quæ tibi me, etsi non gratissimum, qđ nostri calculi modus non patitur, at non ingratum omnino præmonstraret saltem. Verum omnem, qđ aiunt, funiculum mouenti illud se demum nostræ obtulit imbecillitati, vt hisce commentatiunculis nostris, si modo tantæ rerum excellentiæ futuræ pares sunt, nomen tuum, mihi nunq̄ non vice quodammodo numinis habitum, in perpetuitatis memoriam darem, vt vbicunq; latinæ linguæ sonus fuerit nō infrequens, mortales intelligant vniuersi, q̄ clementer, q̄q; officiose mecum egeris, q̄q; hoc vno nomine non tibi modo, sed & tuis omnibus debeam, si volo is esse, qui vt essem, adnisus perpetuo sum. Tuæ vero partes sunt, quæ pro virili offerimus, lætiore fronte excipere. Tenuia quidem forsan sunt, sed beneficia te non fœnerari, certo scio. Q̃ꝫ si laxius mecum ageret fortuna, & votis euētus responderent, munificentius multo, gratiusq́; tractarere. Nunc te marmoreum pro tempore fecimus, supererunt forsan & alii, qui aureum te constituant. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI DECIMVS.

Spartanorum mores explicantur. Item de pueris Bomonicis. Lactātii grammatici locus restituitur. De fœminarū nuditate. Quibus furari honestū. Cardaces qui. Quint. illustrat.

Caput Primum.

LACEDAEMONIORVM REMPVB. PLVRIVM MONVmentis celebratam, habuisse præclara, & eximia pleraq́;, cū multa alia argumento sunt, tum illud imprimis, q̄ Plato ille, quē diuinū omnis nuncupat antiquitas, quiq́; non docendi solum, sed etiam dicendi fuisse agnoscitur, esseq́; etiānum magister optimus, libros de legibus non aliter concinnarit, q̄ vt in eos congereret, quicquid singulari prudentia institutum, sancitumve comperisset in Cretensi repu. Spartanaq́;, necnon Attica, quā nouā dicunt. Quoniā prodat Timęus, ante ingentem terrarū inundationē fuisse Athenas alias tū in Gręcia, tū in Aegypto, quas a Pallade cōditas, educatasq́; vult. In quibus ea fuerit gubernationis forma, quā in libris de rep. sit Plato complexus. Scribit tamen Rhetoricorum primo Aristoteles, quibuscunq; ciuitatibus res muliebris male habeat, sicuti Lacedæmoniis, videri iis fere dimidium abesse felicitatis. Mira certe sunt, quæ prodit historia. Lege siquidem apud eos sancitum erat, vt senior, si forte vxor esset ei floridior, aptaq́; etiamnum tollendę proli, & iuuandæ patriæ, delectum ex iunioribus quempiam, moribus præcipue exploratis, probisq́;, posset ad eam admittere. Quam vbi is generoso implesset seminio, qđ inde natum foret, educaret, vt conceptum, natumq́; legitime. Q̃ꝫ siquis vxorium onus, vt molestum grauaretur, nimisq́; impeditum, ingenuæ tamen prolis desyderio obmolliretur, tunc licebat, siquam is fœcundam generosamq́; animaduertisset, adducto prius in eiusmodi sententiam viro, eam quærendæ prolis gratia adire. Nec id ex propalata, substrataq́; passim natum pudicitia videri potest, q̄q; id genus fœminæ ad Veneris prolubia forent procliuiores. Legimus quippe pauperculam quandā

interrogatam, quidnam marito datura dotis foret, respondisse, patriam pudicitiam. Altera vero cum quæreretur ex ea, an cum viro coisset, minime inquit, sed ille mecum. Quædam porro, cum fuisset clam compressa, fœtumq; perdidisset, sic nulla emissa voce, se constantem, ac tolerantẽ, præstitit, vt eliso conceptu, reiectoq;, paretes, aliosq; latuerit proximos. Quippe dolorũ magnitudinẽ, quibus, vt assolet, lancinabatur subinde, conuellebaturq;, vicit ignominię timor. tantum erat vel in muliebri ingenio toleratię robur, vt nõ immerito videatur Oratius cecinisse Carminũ primo.

Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Larissę percussit campus opimæ.

Nam vt inquit Aemilius Probus, Lacedæmoniorũ moribus summa virtus in patientia statuebatur. Seneca scribit, Lacedæmonios cõsuesse liberorũ suorũ idolẽ experiri publice verberibus admotis, illosq; adhortari, vt flagellorũ ictus fortiter perferrent, item laceros, ac semianimes rogare, vt perseueranter vulnera præberent vulneribus. Quã rem copiosius exequitur Lucianus in sermõe q est de gymnasiis. Et significat Thebaidos quarto Papinius, Et Oliuiferi Eurotæ Dura manus. Exposuit & Lactantius grãmaticus, gentis in eo crudelitate taxata. Cretũ quidem leges inquit Cicero, itemq; Lycurgi laboribus erudiunt iuuentutem, venando, currendo, esuriendo, sitiendo, algendo, æstuando. Spartæ vero pueri ad aram verberibus sic accipiũtur, vt plerisq; sanguis e visceribus exeat, nonnunq̃ etiam, vt cũ ibi essem, audiebam, ad necẽ, quorũ non modo nemo exclamauit vnq̃, sed ne ingemuit quidem. Hosce pueros Seruius grãmaticus Bomonicas, veluti dicas, super aris de victoria cõtendentes, appellari scribit, meminit & Lactantius super octauũ Thebaidos, sed codicibus fœde interpellatis, nã scribitur modo, Suominicę. Cõcertatio autẽ ea vt idem testat Diamastigosis vocabatur. Hoc est difflagellatio, qs plura posset verbera sustinere. Plutarchus in Lycurgo, Puerorũ multos inqt, in ara Augurii cæsos verberib9 mori vidimus. In Apophthegmatis Laconicis, in ara Orthię Dianę id solitũ fieri scribit. Cui sentẽtię succinit & Papinii interpres, Hinc in Plauti Captiuis festiue Lacones legunt Plagipatidę. Sed em̃ qa de Orthia Diana, & Diamastigosi facta nobis mentio est, remotiora quępiã, nec in triuiis recantata hinc iã subnectere pergamus. Nam ita in Græcorũ mihi cõpertũ thesauris est, primũ in Laconia Limnæũ locũ esse Orthiæ sacrũ Dianæ. Eius simulacrũ id esse memorant, qđ ex Taurica est ab Oreste & Iphigenia tralatũ. Qua in re probabiliora videntur astruere, q̃ Atheniẽses, qui in Braurone relictũ volunt. Sed sacrorũ eos post alia pleraq; coarguit ritus. siquidẽ Astrabacus & Alopecus, a quibus id cõpertũ primo est, mox dilapsi in amẽtiã sunt. Paulo post Limnatę, & alii quidã, Dianę cũ rem diuinã obire adorti essent, in dissidiũ primo, post & in mutuas proruperunt cædes. Multis vero in ara peremptis, reliquos, qui calamitati superfuerãt, morbi absumpsere. Reddita cõsultantibus inde sors est, ἄιματι ἀνθρώπων τῷ βωμῷ ἀιμάσσειν. i. sanguine humano arã esse cruẽtandã. Propterea immolari cœptus, quẽ obtulisset sors. Donec Lycurgus immolationẽ ad Epheborũ difflagellationẽ trãstulit, nã sic cruore humano oppletur ara. Simulacrũ ipsum, quod exhibet sacerdos, vtpote perexiguũ, leue est. Q; si vel formæ, vel dignitatis ratione minus se conuerberando sæuiant pueri, tunc mulieri effici onerosius creditur, atq; ingestabile. Dianam vero non Orthiam modo nuncupant, verum & λυγοδέσμαν, quoniam in virgultorum, quæ dicunt λύγους, densitate comperta memoratur, quæ simulacrum circumplexa ὀρθὸν, id est rectum illud statuebant, vnde & nominis profluxisse ratio videri potest. Sed institutum repeto. Si illud adiecero, in Arcadia non longe a Stymphalo Dionysii fuisse templum, cuius festum σκιερείαν nũcupant. In quo ex Delphici Apollinis responso difflagellentur mulieres. Præterea qui Græciæ formam rerum publicarum dederunt, corpora iuuenum firmari labore voluerunt. Hoc Spartiatæ etiam in fœminas transtulere. Quibus magis Palæstra, Eurotas, Sol, puluis, labor, militia est in studio, q̃ fertilitas barbara. Puellas ergo assuefaciebant non minus, q̃ pueros, & versari nudas, & quibusdam in sacris saltare, & canere, præsentibus, simulq; astantibus iuuenibus. Propterea Propertius quoq; quadam Elegia ita canit.

Multa tuæ Sparte miramur dona palæstræ,
Sed mage virginei munera gymnasii.
Q; non infames exercet corpore laudes,
Inter luctantes nuda puella viros.

Saltationem vero hanc, siue id genus alteram significasse Iuuenalem eo versiculo,

Qui Lacedæmonium Pædæmate lubricat orbem,

Putat in libro de Orthographia Cęcilius Minutianus Apul. ac legendum Pædæmate, prioribus syllabis diphthongum recipientibus, qa

sit vtrobiq; apud Græcos.H.& verbo eo plane saltationem innui.Cæterum hac parte illud obiter legentes monuerim.Platonem quoq; libro de Repu.quinto,non improbasse mulierũ in Gymnasiis exercitia,quoniam omnium operum natura compos sit fœmina.Voluit quoq;,vt non puellæ solum,sed etiam Anus nudæ cum viris luctarentur,& quæcunq; exercitationes viris contribuantur,easdem mulieribus dicit esse tribuendas.Et quia res absurda prorsum videtur,ipsius Platonis verba subieci.Nudandum igit ingt,corpus erit mulieribus,quandoquidem pro vestibus virtutem induent,Communicandumq; in bello,& omni alia ciuitatis custodia.Qui vero nudas riserit mulieres,ratione optimi cuiusdam ita nudatas,inanem circa ridiculas nugas carpens sapiẽtiæ fructum,neq; qd rideat,neq; quid agat,intelligit.Sed redeo ad viros,Scribit libro tertio Quintilianus ad hunc modum.Minus Lacedæmone studia literarum,q̃ Athenis honoris merebũtur,plus patientia,& fortitudo.Rapto viuere quibusdam honestum est.Hæc vero imperitiorib⁹ sub obscura videri,haud ambigo,ideo aliqua a nobis afficientur luce.Sic vero apud Plutarchum,in Apophthegmatis obseruauimus,Spartanorum moris fuisse,literas modo pro necessitate discere, reliquarum vero disciplinarum nil omnino admittere,nec homines magis,q̃ libros.Erat autem illa ipsis disciplina,vt honeste parerẽt,labores cõstantissime tolerarent,pugnandoq; aut vincerent,aut interirent.Ob qđ,cum Athenis Rhetorum quispiam Lacedæmoniis imperitiam obiecisset,respondit Pausaniæ filius Plistonax,recte dicis,soli nanq; Græcorum nil a vobis mali didicimus.Scribit tamen in Protagora Plato,antiquissimum apud Græcos,& plurimum sapiẽtię studium in Creta,& Lacedæmonia extitisse , ac Sophistas inibi plures,q̃ alibi vsq̃ repertos, dissimulare autem solitos,ac imperitiam prætendere,ne Gręcos alios superare sapientia deprehenderentur,ac ad idem studium accenderentur.Et mox paulo addit,Lacedæmonios optime ad philosophiam,& sermones esse educatos,etiam si a principio rudes videntur,verum eiaculari statim magni momenti verba contorta,breuiaq;,vehementis modo iaculatoris.Cuiusmodi enunciare,viri tantum sit absolute docti.Qđ vero ait Fabius,Quibusdam rapto viuere,honestum,de Spartanis item intelligendum.Apud quos Irenes sunt,& Melirenes.Irenas vocant,qui iam annum secũdum e pueris excessere.Melirenas vero natu grandiores inter pueros.Iren igitur pueris præscribit(neq; enim vnq̃ sine magistro sunt)firmioribus quidem,vt ligna ferant,minoribus vero olera,quæ omnia furto quæruntur . ꝙ siquis per incuriam deprehenderetur,flagris insigniter afficiebatur,ceu negligenter,inepteq; furari videretur. Furantur item,vt Xenophon tradit,ex cibariis quicquid valent . Eius vero negotiationis curam nobile retegit exemplum. Cum Leonis catulum quidam surripuisset,ac inuoluisset pallio,eiusq; ventrem vnguibus,& dẽtibus fera discerperet,latendi studio,pertinax ille silentium seruare ita perexit,vt inde interiret.Persis item videntur lege permissa fuisse furta.Nam qui rapto viuerent apud eos,Cardaces vocabantur,quia Carda virile,ac bellicosum signat.Apud Pausaniam Cardaces pro militibus accipi videntur. a Caribus verbum esse propagatum,scribit Eustathius.Apud Aelium Dionysiũ,impios homines dici Cardacas,obseruaui.Esse enim mercede militantes Barbaros apud Theopompũ.Simpliciter vero inquit,Persæ quemlibet fortem,furaceq; Cardaca vocant.Cares primos mercede militasse,auctor Pausanias est. Tauros Scythas Herodotus scribit in Melpomene furandi licentia sibi victũ comparare,atq; item ex bello.Refert Gellius,apud veteres Aegyptios,qđ genus hoĩes constat & in artibus reperiendis solertes cumprimis extitisse,& in cognitione rerum indagãda sagaces,furta omnia indiscriminatim fuisse licita,& proinde citra vllam noxam,pœnamve.Sed & poeta nobilis Aeneidos nono,de Latinis ita canit.

Caniciem galea premimus,semperq; recentes
Conuectare iuuat prædas,& viuere rapto.

Sed qđ paulo ante ab eodem de Latinis eisdem pronunciatur,

Durum a stirpe genus,natos ad flumina primum
Deferimus,sæuoq; gelu duramus,& vndis.

Videtur item de Spartanis tractum moribus.Nã,vt Seneca nobis auctor est,libro Suasoriarum primo,omnibus sua decora sunt.Athenæ eloquentia inclytæ habebantur.Thebæ sacris. Sparta armis.Ideo Eurotas amnis hãc circũfluit,qui pueritiã indurat,ad futuræ militię patiẽtiã.Sed illud aduertẽdũ,esse auctores,qui ꝓdant,non aqua infantes,sed vino ablui a mulierib⁹ solitos,expimentũ quoddam ipsorum habitudinis ita facientibus.Etẽi dicũt huiusmodi rerũ periti,Aegritudinib⁹ obnoxios,admoto mero,debilitari,ac resolui.Qui aũt sit valitudinis obfirmare,ampli⁹ acuere,ac obstipare habitum.Illud vero neutiq̃ prętereundũ,Lacedęmoniis fuisse morẽ,Lãbda in

ſcutis geſtare, εἰς παράσημον, id eſt notæ inſignioris gratia, ex principe nominis litera, velut charactere, ſe ipſos præmonſtrantibus. Sicut Meſſenii M. literæ nota ſe cognobiles præbebant. Eupolis, ἐξεπλάγην ἰδὼν στίλβοντα τὰ λάμβδα.

Laconicæ magnanimitatis exemplum ex Xenophonte. Cur Spartani dicti quãdoq; Ophiodiri. Item Spartam fuiſſe alterum Græciæ oculum. Eurotas, Sparte, Lacedæmon, vnde appellationem traxerint. Caput. II.

POſtremo virtutis Laconicæ, ac magnanimitatis ſingulare apud Xenophõtem libro rerum Græcarum ſexto, argumentũ nobis ſuggeritur, quo ciuitatis eius magnifici ſpiritus facile omniũ oculis ſubiiciuntur. In Leuctrica pugna a Thebanis proſtrata, exciſa, attritaq; prorſum Lacedæmoniorum gloria eſt, nam ab ea vix amplius emerſere. Accepta igitur tam inſigni clade, ſuæ cuiq; aduenit calamitatis nuncius, At quorum propinqui cæſi in prælio fuerant, in publicum ſe proripiebant nitidi, & hilares, aut, qđ æque magnũ eſt, hilaribus ſimiles. Quibus ſuperſtites fuerant neceſſarii, hi fere in luctum ſe dantes, domi continebantur, rari admodũ priuatos lares egredi, & ii quidem vltra fidem triſtes, & fronte nimis corrugata, & demiſſis oculis, diceres omnibus exutos, ſolum deniq; exilii cauſa vertere. Illud item nequeo præteriſſe, obſeruatum a me in Græcis literis, Lacedęmonios quandoq; a Pythia nũcupatos ὀφιοδείρους, eius appellationis ex hiſtoria veteri hanc promunt rationem. Quadam tempeſtate ſerpentum multitudo mira in Laconia ſuccreuit, facta inde Annonæ caritas eſt incredibilis, coactiq; indigenę ſerpentes in eſcam humanam vertere, vnde nomenclaturæ nouæ data occaſio. Qđ in admirabilium relatione Ariſtoteles ſcribit. Idem libro Rhetoricorum tertio, Metaphoras eſſe quatuor inſinuans, addit eã probari imprimis, quæ dicatur κατὰ ἀναλογίαν. Cuiuſmodi fuit de Lacedæmoniis Leptinæ dictũ, non negligendũ, τὴν ἑλλάδα ἑτερόφθαλμον γενομένην, id eſt Græciam factã vnoculã. Sed & Pompeius Trogus Athenas, Spartamq;, ceu duo Gręciæ lumina celebrat, miraturq;. Sed enim apud Leuctra Spartana virtus attrita corruit, in nihilum dilapſa fere, infeſto numine, ſi credimus, ob ſcelus admiſſum in Scedaſi puellas, Molpiam, & Hippo, vti a Pauſania relatum ſcio, etiam ſi ex Plutar. alibi Miletiam ſcripſimus. Meminit quodam reſponſo etiã Apollo, qđ ſic habet.

λεῦκτρα τέ μοι σκιόεντα μέλει, καὶ ἁλίσιον οὖδας,
καί μοι τῶν σκεδάσου μέλετον δυστεμφέα κοῦρα.

Cęterũ in hac tã fuſa de Spartanis mẽtione, adiiciamus, quæ apud Græcos inter legẽdũ ꝑcerpta nobis, in regione ea principem regnaſſe Lelega indigenam, vnde ſubiectis adoptata nomenclatura. Ex eo Myleta natum memorant. Cuius fuerit filius Eurotas, hic ſtagnãtes per regionẽ aquas dioryge, hoc eſt foſſa perduxit in mare, vnde flumini origo, & nomen. Perfuncto ſine liberis rege, principatum excepit Lacedæmon, qui Iouis dicebatur filius, Spartam Eurotæ filiam vxorem is aſciuit ſibi. Initio regni primũ quidẽ a ſe dici Lacedæmonios iuſſit, mox & cõditæ ciuitati vxoris indidit nomen. Sicuti ab Amycla eius filio Amyclas tradunt nuncupatas. Vbi Hyacinthi Amyclæ filii viſebatur monumentum, Apollinis ſubiectum ſimulacro.

Qui ſint apud Appiani Interpretẽ Aptatores. De Harmoſtis pluſcula. Harmoſteres, Harmoſyni, Itemq; qui dicerentur Epiſcopi, Agonii dei. Agonia, Agones, Angones, & Phylacę. Ciceronis ſoluitur nodus ex epiſtolis ad Atticum.

Caput. III.

VErum prius, q̃ a Sparta digrediamur, addenda & ſcitu nõ indigna pleraq;, explicanduſq; imprimis Appiani Alexãdrini locus ex libro quarto ciuilium bellorum, vbi ſic fere legitur. Tribunus pl. Titius legẽ ꝑtulit, Conſulatũ ſub pſenti um triũuirorũ conſtitutione in quinquẽniũ vacare, Antonii ſcilicet, Lepidi, & Cęſaris, qui pari modo ac conſules illũ obtinerent, hos quiſpiam Gręcorũ Aptatores cõmode diceret, qđ Lacedęmonii reip. ſubiecta diſponentibus impoſuere nomen. Hactenus Appiani interpres. Quos vero Aptatores dicat, quę ve foret eius magiſtratus vis, ſcio ambiguũ q̃plurimis viſum iri. Proinde Harmoſtas ipſe intelligo. Eos ad ſubiectas ciuitates mitti ſolitos cum magiſtratu, ſcribit Harpocratio. Et ante retulit Eratoſthenes in voluminibus de bonis, maliſq;. Sed meminit Demoſthenes quoq; pro Cteſiphonte. Sunt q interpretentur, Harmoſtas apud Spartanos præfuiſſe arcibus efficiendis, & ciuitatum inſtaurationibus. Cæterum hæc ad Appiani ſenſum parum congrua videri poſſunt, propterea amplius

quærendum. Auctor vero est Halicarnaseus Dionysius, corrupto ciuili ornatu in Grecorum ciuitatibus, coactos fuisse nonnullos in vrbes iterum tyrannicas, regiasque potestates inducere, nominibus velantes decentioribus, vt Thessali Archos, id est principes; Lacedæmonii Harmostas, cum formidarent, Reges eos, & Tyrannos appellare. Iis iam, opinor, mira infertur Appiano lux. Sed & Isocrates in Panegyrico id ipsum plane confirmat, vbi sic scriptum inuenio, τοσοῦτον δ᾽ ἀπέχουσι τῆς ἐλευθερίας, καὶ τῆς αὐτονομίας, ὥστε αἱ μὲν ὑπὸ τυράννοις εἰσί, τὰς δὲ ἁρμοσταὶ κατέχουσιν, ἔνιαι δὲ ἀνάστατοι γεγόνασι. Hoc est, tantum vero absunt, vt fruātur libertate, suisque viuāt legibus, vt hæ quidem a Tyrannis sint oppressæ, alias Harmostæ occuparint, aliæ vero solo sint adequatę. Harmosteres autem lapides dicuntur in eodem, liminis loco commode coaptati. Harmosyni vero Spartæ compescendis mulieribus fuere magistratus, quo ornatius agerent. Porro in Scholiographis græcis ita lego. Quos ad sibi subditas, obnoxiasque ciuitates mitterent Athenienses spectatum, quid in quaque fieret, Episcopos fuisse vocatos, ac Phylacas. Hoc vero eo apposui libentius, vt nodus explicaretur M. Tullii, ex septimo epistolarum ad Atticum. Vult inquit, me Pompeius esse, quem tota Campania, & maritima ora habeat episcopum, ad quem delectus, & negotii summa referatur. Extat & Leonidę Epigramma in Mercurium, vbi eum Episcopū nuncupat ad hunc modum.

τᾶν ἀγαθῶν ὁ νομεὺς Μόριχος τὸν ἐπίσκοπον Ἑρμᾶν

ἔστασ᾽, αἰπολίων ἐνδόκιμον φύλακα.

Scipionē item Aphricanū a senatu missum esse episcopum gētium, regumque, Plutarchus scribit. Episcopum & Scopon pro eodem fere accipit Eustathius præpositione redundante, sicuti in verbo ἐπιβούκολος, & plerisque aliis, Verum inquit, vidēdum amplius, Episcopum ne, & scopon etiā ὀπτῆρα dicere liceat, quod vocabulum apud Sophoclem positum scimus. Arcadius iureconsultus episcopum intelligit pani, & cæteris venalibus præfectum, quæ ad quotidianum spectent victum. Certaminū præsides inuenio appellatos nunc Ephoros & Epoptas, nunc etiā episcopos, nā Agonios deos legisse apud Platonem videmur. Agonia tamen est Grecis ἀτεκνία καὶ ἀγεννησία, id est liberorum, & generandi exors facultas. Vnde apud Aelianum, διεφθείρετο ἡ νεολαία, καὶ ἦν ἀγονία καὶ μέντοι καὶ γυναικῶν, καὶ τῆς ἀγέλης τῆς τετράποδος. Ceterū & in sanctis quandoque literis obseruasse videmur, ἀγόνους χοάς, pro iis, quę vita functis prolibant. Quorū esse sterilitas agnoscitur propria. Nam & γῆς ἀγονία dicit nonnunq̄ in veteribus libris, quā sæpe numinis incusserit indignatio. Quod sicubi ἀγώνια scriptū inuenias, tunc quæ ad ludos, & certamina spectant, significantur plane, quoniam & Epitaphii leguntur Agones. Sed Angones tela sunt gentiū plerisque peculiaria. Denique vt institutū repetā paucis, Episcopi Dianæ tēplū legimus fuisse in Elide, quod Aristarchium diceretur. Id cum expilasset Sambicus, cruciabiliter per annum in quæstionibus habitus interiit, nata inde Parœmia, Sambico grauiora pati.

Laconici breuiloquii commendatio. Item de Orationis breuitate excerpta ex Phalereo pleraque. De Clauibus, & Laconico ferro. Caput. IIII.

DE Laconum breuiloquio carptim ex Platone facta nobis pauloante mētio est. Nunc illud amplius, quod varia scrutando excerpsimus, ac primum quidem succurrit, Veteribus id fuisse in Gręcia percelebre, facilius multo esse philosophari, q̄ Laconum sermonem imitari. Suppetit historia ad id non iniucūda. Disceptantibus Lacedæmoniis cum Argiuis de finibus, verbosiorem paulo epistolam illi Spartam misere, minitātes, plurima se illis detrimēta illaturos, ni cederent. Lacedęmonii, vt quibus nil fere prolixa oratione foret odiosius, porro & illorum vanitatem non pili facerent, nil fere aliud scribendum censuerunt, q̄ verbum vnum αἴκα. Id vero nostro sermone signat, Si, veluti insinuarent, Si eualueritis, ista exequemini, q̄ nūc tumidius promittitis. Proditum & id memoriæ est, interrogatum Charilaum, cur paucas admodum leges sanxisset Lycurgus, respondisse, ὅτι ὀλίγα λέγουσιν ὀλίγων καὶ νόμων δεῖ χρεία, pauca dicentibus legum item paucitas sufficit. Suggeritur denique ad hæc, quod scribit Plato in Alcibiade secundo de Spartanorum hominum prudenti oratione. Nam ostensurus, in voto non hoc, vel illud bonum esse petendum, nisi quis prudentiam fuerit consecutus, sed simpliciter bonum, a deo quandoque ita redditam sortem tradit. Hæc dicit Ammon, Placere sibi magis Lacedæmoniorum benedictionem, q̄ reliquorum cuncta Grecorum sacra. Benedictionem vero inquit Plato, nullam prorsus aliam deus mihi dixisse videtur, q̄ illorum orationem, permultum enim illa a cæteris differt. Demetrius quoque Phalereus περὶ φράσεως, Colon breuius, ac paucis multa comprehendens

grauius putat, ac vehementius, Proinde inquit, Lacones βραχύλογοι imprimis, hoc est breuitatis studiosi. Imperiis quoq; concisa, adductaq; oratio præcipue congruit. Et quilibet dominus seruo monosyllabus est. Productior vero orationis tractus supplicantium, lugentiumq; ꝓprius. Sed & senes insita imbecillitate μακρολόγοι, i. impendio sunt loquaciores. Breuitatis Laconicæ ex epistolio illud ꝓfertur exẽplũ, Lacedęmonii Philippo, Dionysius Corinthi. Certe habet breuitas apophthegmaticũ ĩprimis, & Gnomologicũ, & id sapientius, qđ in arcto multoꝝ semina cõtinet, sicuti grano quãtulocũq; integræ arboris vis inest. Hinc & Stoicoꝝ breuia, & acuta, tertio de finibus a Cicerone laudantˀ. Obseruatũ itẽ nobis, Laconicas claues veteribus habitas ex nouitate pręstantes. Sed & Laconica celebrantur calciamenta, & saltationis species q̃dam. Quinetiã flagella inueni, & Laconicũ dici ferrũ. Qua in parte sciẽdũ amplius, ex tẽꝑaturis metalli eius aliã vocari Chalybdicã, aliã Sinopicã, quandã etiã Lydiam. Sed ex iis Laconica, Sinopica, Chalybdica structuris cõgruebat pręcipue. Verum Laconica etiã Limis, Terebrisq;, itẽ Characterib⁹, ac Lithurgicis. Lydia quoq; Limas emittebat pręstantes, verũ etiã gladios, & nouaculas, quæ Xyria dicũt, & Xysteras. Hæc Daimachus in commentariis, quæ inscribuntur Poliorcetica.

In q̃bus fœde sugillarentˀ Spartani. Diironoxeni q. Itẽ Xeni. Epixenũ. Quę apud Spartanos cõꝑiantˀ scitu digna. Ferri fundendi ratio a quo excogitata primum. Caput. V.

Sed nũquid integris ita, illibatisq; fuere morib⁹, & amussitata ꝓbitate, vt flagitio prorsum nulli, aut labeculę inuenustiori supfuerit locus? minime vero, Nã diuinũ est, qđ labe caret. Lacedęmonios fuisse sordidos, pręparcosq;, ac Smicrologos, quo nomine significatˀ is, qui parua, & ꝑtii ꝓpe nulli⁹, nimio plus magni facit, & admiratˀ, cũ multa coarguũt, tũ vel oraculũ egregie cõprobat, cuius in Bœotiis reb⁹ meminit Pausanias quoq;, ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδὲν, qđ est, Pecunię studiũ ad interitũ Spartã ducet, aliud vero nihil. Inuritˀ & Spartanis crimẽ aliud, Nã, vt auctor Theopompus est, incessitˀ a celeberrimis auctorib⁹ Laconũ ξενηλασία, qđ verbũ signat hospitũ expulsionẽ. Siq̃dẽ nõ tẽpore omĩ ꝑegrinis licebat Spartã adire, sed præstitutis diebus. Quãobrẽ fœdant eos Comici appellatione dedecorosa q̃nq;, nã Diirono xenos nũcupant. i. ꝑ simulationes, & ironiã fallẽtes hospitẽ, Q̃ꝗ scribit Herodotus, a Laconib⁹ Xenos ꝑculiarius Barbaros ĩtelligi. Epixenũ vero id est ἐπίξηνον, nil cũ Xenis cõmercii habet. Est enim eo noĩe stipes, sup quẽ carnes cõcidere cõsueuerũt coqui. Vñ exit Aristophaniũ illud, ὑπὲρ ἐπιξήνου θελήσω τὴν κεφαλὴν ἔχων λέγειν, quo significatˀ, si vera nõ dixero, abscindatˀ caput mihi. Theoxenia aũt. i. θεοξένεια fuit apud Pellenen Agon Apollinis honori, quẽ Theoxenion nũcupãt. Certabant in eo viri indigenę, argẽti positis ꝓmiis. Spartanos itẽ primos donis hostẽ corrũꝑere adortos in bello cõtra Messenios, Pausanię credim⁹, ac martiã virtutẽ venalẽ facere, Aristocrate Arcadũ rege munerib⁹ delinito. Pręterea Lacones, vt infidos descripsit & Euripides in Andromacha Σπάρτης ἔνοικοι δόλια βουλευτήρια, i. Spartę inhabitatores, dolosus senatus. & Aristophanes, οἷσιν οὔτε βωμὸς οὔτε πίστις, οὐδ᾽ ὅρκος μένει. Hoc est, q̃bus nec ara, nec fides, nec iusiurandum manet. Qđ ad peregrinos attinet, exciderat pene, qđ reticendum nõ est. Pausanias Cleombroti, scitã te quodã, q̃d ita Tyrtęũ ciuitate donassent, ne inq̃t, nobis vnq̃ ꝑegrinus fuisse dux videatˀ. In Spartano agro Iouis tẽplũ fuisse, Pausanias scribit, qui diceretˀ σκοτιτας, puto, de regionis noĩe, ita ex arboꝝ dẽsitate appellationẽ indeptę. Quercub⁹ eñ frequẽtissima est. Innuit tñ auctor idẽ, τὸ σκότος. i. tenebras non fecisse arboꝝ densitatẽ, sed Iouem sic fuisse cognominatũ. Fuit locus itẽ Spartæ, qui diceretˀ Chorus, in quo Gymnopædię fiebant, & Apollini choros Ephebi ducebant. In ꝓpinquo ostẽdebatur γῆς ἱερὸν. i. terrę sacellũ, & Agorę i Iouis, quando & Pallas cognominabatur ἀγοραῖα. Erat in Lacedęmone itẽ μοιρῶν, id est Parcarũ sacellum. Visebantur & quæ ἀρχαῖα vocantur ἐφόρια, in q̃bus Epimenidę Cretẽsis monumentũ. Exeuntibus aũt ex foro occurrebat, quã dicunt σκιάδα, vbi & Cõciones habere, veteris fuit moris. Creditˀ Theodori opus Samii, quẽ omniũ primum ferri fundẽdi excogitasse rationẽ, proditũ memorię est, ac inde statuas cõflasse. Pendebat inibi & Milesii Timothei Cithara, quẽ improbasse Lacedęmonii feruntˀ, ꝙ septẽ veteribus chordis quatuor adiecisset, vt Pausanias scribit. Signat vero Scias. i. σκιὰς arbustũ, quandoq; & tectã Scenã. Quinetiam testudinatum σκιάδιον legimus, in quo sedisset Dionysius. Robustiores item rami vocantur Sciadæ, Et corporis vmbra, vnde concipiuntur horæ. Cum vero in Spartana historia Agnitam legimus, Aesculapii cognomentum accipere debem⁹, simulacrũ cuius, ex Agno, quæ Planta est, foret excisum, conformatumq;. In eadem nominatur etiã Iuno αἰγοφάγος, apud Lacedæmonios tantum id adepta cognomentum, quando & deæ capras immolant. Sacellum ab

Hercule primo erectum ferunt, qui & princeps capras immolarit, quoniã pugnãti aduerſus Hippocoontem, ac liberos nullum a Iunone ſe ingeſſiſſet impedimentum, ſicut fere aſſueuerat. Ad rẽ vero diuinam adhibitas potiſſimũ Capras, ꝙ aliarum victimarũ haud ſuppeteret facultas, ſicuti comprobat in Laconicis rebus Pauſanias. Cum vero meritas de Hippocoonte pœnas exegiſſet, Pallados quoq; ſacellum conſtituit ἀξιοποίνου. Verum in eo, qđ de Capra ſcribit auctor hic, vehementer aduertenda poetę Ouidii ſententia ex quadam Elegia, vbi animalium, quæ ducerentur, pompam deſcribit in Iunonis feſto.

Duxq; gregis cornu per tempora dura recuruo,
  Inuiſa eſt dominæ ſola capella deæ.
Illius indicio ſyluis inuenta ſub altis
  Dicitur inceptam detinuiſſe fugam.
Nunc quoq; per pueros iaculis inceſſitur index,
  Et pretium auctoris vulneris ipſa datur.

Triplici ſemita incedere, qui fabulas allegorice interpretentur. Quove pacto intelligenda Deorum certamina. Item nomina tum maſculina, tum fœminina. de Saturno. de Tãtalo. Dioſcuri quid, & Pſoæ, ac Stachys, necnon Aegides, Mercurius, Argas, Argus.

Caput. VI.

CVm Heſiodi interpretamenta quępiam, alioqui græcarum antiquitatum etiã ſititor, ac inexplebile, vt ſic dicam, dolium, accuratius, attentiuſq; volutarem, pręcerpturus indidem, qđ haſce lectiunculas noſtras adiutũ iret, incidi forte in quaſdam allegoricas enarrationes, qđ alibi monuimus, non vſquequaq; reiiciẽdas, etiamſi perſæpe leuicula neſcio quæ, ac ex triuio prorſum ſeſe ingerunt, nihilominus libellum deflorauimus, ac quocunq; Genio noſtris commentatiunculis adglutinauimus, vt q̃uis infititia, haud ſecius vna cũ aliis coaleſcẽtia eãt in corpus. Alibi alia pro re nata attexentur, nũc illud adnotabimus. Fabularũ allegorias trib⁹ metimur modis. Aut eñ Phyſice interpretamur, aut Ethice, aut Theologice. Ac Phyſicam quidẽ allegoriã intelligimus, vbi ad naturã fabulamẽta reflectimus. Sicuti cũ deos cõpugnãtes Homerus effingit, Elementoꝝ nobis diſſidentẽ innuit naturã. Nã Neptunus diuerſum Phœbo, in acie locũ tuet. Id vero ambagibus tacitis caliditatẽ, ſiccitatẽq;, humoris, & frigoris potentiæ obniti, colluctariq; ſignificat. Et in totius diuiſione, Ioui ignea obtigit ſubſtantia, Neptuno Aquea, Plutoni Aerea. hæc enim portio eſt, quã Homerus ζόφον dicit ἠερόεντα, id eſt caliginẽ obſcuram, quoniam intimo priuatur lumine, verum ſolis, lunæ, ac ſyderum niteſcit ſplẽdore. Terra in meditullio relicta eſt cõpaſcua, vt ſic dicam. Sed & cœlũ adiecit poeta, ſiue eo nomine intelligatur mons, vt terræ portionem, ſiue cæleſtis claritas, puritaſq;, ceu & elementis connumeretur Quinta ea eſſentia. Qđ philoſophorum magni nominis pleriq; ſtatuerunt. Proinde congruẽter admodum duo hæc communia dicuntur, Terra quidem nutu ſuo grauis, & ponderoſa, ob idq; infima. Supne autem cœlum ex leuitate genuina, ſi tamen leue id dici conuenit. Interſitæ vero naturę nũc q̃dem ſurſum protolluntur, nunc in ima deiiciuntur. Elementorum autem proprietates inuicem alioqui cõpugnantes, ob ſiccitatem, humectationẽq;, rurſum ex calore, ac frigore, ſi coalitu tamẽ conſono, moderatoq;, & analogico coeãt, progignunt vniuerſa. Si diſſideant, p partes diſſoluunt pleraq;, vniuerſitate ipſa pſeuerãte. Propterea cõſtare oĩa Empedocles amicabili fœdere canit, qñq; vero ſingula ferri νείκεος ἄχθει, id eſt Litis pondere. Sed & Martis, Veneriſq; appoſitiſſime concinnata fabella idipſum indicat. Siquidem id pollet Venus, qđ apud Empedoclem φιλία, id eſt amicitia. Mars vero eſt νεῖκος, proinde coeunt quandoq;, interdum abeunt diuerſi, diſſultantq;. Deprehendit autem eos Sol, alligat Vulcanus, λύει δὲ ποσειδῶν, emittit Neptunus. Quibus pręmonſtratur doctioribus, calente, ſiccaq; poteſtate, ac diuerſis potentiis, humectis, frigidiſq; nunc quidem conſpirare cuncta, ac coaleſcere, nunc rurſum diſcapedinari, ac relui. Significat coortum hunc, ac conſpiratum analogicum Harmonia, quã poſt Homerum poetæ multi ex Marte, ac Venere progenitam fabulãtur. Compari quoq; ratione Dioſcuri. i. Caſtor, & Pollux ad duo referuntur Hemiſphęria, præcipueq; ad Tropicos duos, qđ Parabates Iulianus ſcribit. Quĩ nec latet in Medicinæ commentariis apud Græcos, Parotidas quaſdam dici Dioſcuros. Sicut in eiſdem nominatur Stachys adiacens Pſois pars. Sunt vero Pſoæ Lumbi. Nam ouis, aut ſuis ſtachyn pronunciari quandoq; inaudias. Eadem quoq; ratione Iouis Aegida interpretamur, & Pallados, quando eo nomine procellas, affectioneſq; in ſublimi contingentes intelligimus, quæ Catæ

gides nũcupantur, & Aegides, ſed & Aeges. Siquidem Iupiter ſit Aer, vbi id genus formidoloſa concipi ſolent. Ad quẽ Pallada itẽ referũt eruditiores. Illud ſciendum obiter, Aegida dici ab Aelio Dionyſio, & Pauſania rete ex coronis contextũ. Quem vero vſum habeat genus hoc, non explicant apertius, probabile tamen ſit, laneas ab eis coronas intelligi. Moralis vero allegoria eſt, cũ ſit ad mores relatio. Vt ſi Pallada dicamus cum Marte diſſidia agitare, nimirum rationis impotem animæ partem aduerſus rationalem potentiã attollentem caput intelligamus, qđq; bonum eſt, obluctari malo. Vbi vero Latonę aduerſatur Mercuri⁹, Ratio ſignificatur, q̃ rimatur aſſidue, reconditq; in memoriæ theſauris. Cui ex Diametro contraria λήθη eſt, quã obliuionẽ interpretamur. Sic & Panoptem Argum omnia videntem, intelligimus ſolertem quendam, perſpicacemq;, ac, vt inquit Euſtathius, πολυπράγμονα, qui omnibus intereſſe ſatagat, & quantum fieri poteſt, vniuerſa oculis ſubiicere, vt nil prorſum lateat, ſpectetq;, vt inquit Homer⁹, τὰ ὄπισθεν, καὶ ἔμπροσθεν. Sic & manibus actuoſum, multaq; obeuntem ſubinde, Centimanum dicim⁹. Alium magna terrarum ſpatia citra fatigationem pedibus tranſmittentem, æneo crure perinſignem cõminiſcimur. Auditioni præcipue intentum, Aſini aures habere dictitamus. Illud vero hic adiiciam⁹ obiter quodammodo, Mercurium dici Argiphontem, vt in Pauſanię Lexico adnotatũ obſeruauim⁹ quia Ophioctonos fuerit, id eſt ſerpẽtis necator, quem inquit, vocant aliqui ἄργην, id eſt Argen. Verum qua ratione ſerpentem confecerit Mercurius, hoc vero dicere ſuperſedit. Illud ſcim⁹, Argan fuiſſe cognominatum Demoſthenem de morum feritate, ac natura immiti. Alias qui præter annorum rationem ſapit, Argas item dicitur. Sed redeo, vnde ſum in hæc digreſſus. Theologica vero Allegoriarum ratio ea fere traditur. Cum dicimus nomina Deorum maſculina ſignificare in diuinis actum efficientem, fœminina autem potentiam capiẽtem, præterea φ cœlum ſuo motu tempus producat, abſumens perpetuo, quæ gignat, Imago quędam eſt, referẽs deum Cælum, & Rheam atq; Saturnum filios deuorantem, in quibus Cęlus eſſentiam præfert diuinam, Rhea eiuſdem vitam ſignificante, Saturno vero eiuſdem mentem. Nam Saturni filios Ideas rerum ſciẽter interpretamur, intelligentia diuina intus genitas, quæ ſicuti producuntur a mente, ita & in eandem reuocantur, illas in ſe quodammodo abſorbentem. Item cum ζῆνα eſſe deum cõiectam⁹, veluti ζωῆς χορηγὸν, id eſt vitæ ducem, datoremve, Δία vero, vt per omnia ſeſe porrigentem, διὰ πάντων φοιτῶντα, qđ etiam approbat Pſellus. In cuius monumentis proditur illud quoq;, Tantalum ignem ſignare æthereum, τέταται γὰρ δι᾿ ὅλων τῶν σφαιρῶν, quia per Sphęras porrigatur omnes, inuehaturq; aere, vt leuior multo. Petram vero Sphęram accipit, quæ ἀπλανῦς dicit, id eſt erroris neſcia. Linguam deniq; intemperantem ad id refert, φ elemẽtum hoc παφλάζει, καὶ σωνηχεῖ, id eſt ebullit, conſonatq;.

Quid Fabula. Et Fabularum genera. Cur dicantur Aeſopeę fabulæ. Quintilianus illuſtrat. De Epimythio & Promythio. Fabularum in oratione vtilitas. Inſuper cur fingatur Thamyris a Muſis excæcatus. Caput. VII.

QVia vero ad fabulas recidim⁹, quas nec ipſas omnino eliminat philoſophia, adiiciamus porro ex Aphthonio paucula, qui adhortationis ad bonam frugem gratia, narrationem eiuſmodi admitti ab Oratore item, non abnuit. Fabulam ergo finit orationẽ ementientem quidem, ſed quæ εἰκονίζοι τὴν ἀλήθειαν, id eſt imaginem præferat veritatis. Nomenclaturam quoq; eſſe diuerſam prodit ex inuẽtorum ratione, Aliam nanq; Sybariticam dici, Ciliſſam aliã, aut Cypriã. Aeſopeiã tñ p̃ualuiſſe appellationẽ, φ optime oĩm Aeſopus fabellas ſcriptitarit. Qđ innuere, q̃q̃ obſcurius, Oratoriarũ inſtitutionũ quinto Fabius aĩaduertitur, cum ait, Illę quoq; fabulæ, quæ etiam ſi ab Aeſopo originem non acceperunt (nã videtur primus earum auctor Heſiodus) nomine tamen Aeſopi maxime celebrantur, ducere animos ſolẽt. Fabularũ vero genus vnũ dicitur λογικὸν, id eſt rationale. Aliud ἠθικὸν, id eſt morale. Tertiũ deniq; Mixtum. Et Logicum intelligit quidem, vbi agere hominẽ q̃ppiã cõminiſcimur. In Ethico brutorũ exprimimus mores. Qđ ex vtroq; cõfuſaneũ eſt, Mixti nomẽ indipiſcit. Attexi aũt Apologis hoc genus plerũq; documẽtũ aſſolet, quo figmẽti venuſtioris reuelat vtilitas. Id ἐπιμύθιον Gręci nũcupant, Affabulatio dici latine valet. Qđ ſi prætexat, προμύθιον appellabitur rectius. Illud vero amplius adnotãdum, qđ περὶ γοργότητος tomo ſecundo ſcribit Hermogenes, Fabellas præcipue voluptatem prædulcem orationi inſpergere, vt in Platonis Sympoſio, Quando nata eſt Venus, parato conuiuio, diſcubuerunt dii quidem cæteri, & Metidis. i. Conſilii filius Porus, id eſt affluentiæ Deus. Rurſus qđ de Cicadis ex eiuſdem Phædro eſt. *Sed* & apud Demoſthenem in oratione contra Ariſto-

cratem. Porro secũdum dulcedinis gradum habere scribit Hermogenes idem, Narrationes, quæ
ad fabulas q̃proxime accedant. Vti sunt, quæ de Troiano bello commemorantur. Tertio autẽ lo
co statuuntur, quæ in fabularum participatum raro admodum veniunt, cuiusmodi sunt Hero⸗
doti omnia. Pauca em̃ insunt fabulosa, vt quæ de Pane dicunt, & Iaccho, & alia non sane multa, ꝑ
inde inest iis dulcedinis minus. Quoniam vero de fabulis mentio nobis plurima est, in quib⁹ ma⸗
xime versant poetæ, sæpius veritatem inoluẽtes, Corollarium adiiciemus illud, ex Homero cre
di manasse primum, vti apud Dorion Peloponnesi, Musarum indignatione dicat Thamyris excę
catus. Ego, inquit Pausanias, morbo illi corruptos esse oculos, contenderim. Qđ ipsum posterius
Homero quoq; vsuuenisse, compertum est. Memoratur & illud, Balyram fluentum inde appella⸗
tionem contraxisse, ꝙ in calamitate illuc lyram abiecerit Thamyris, qui Philamonis fuerit filius,
& nymphæ Argiopes, q̃ ad Parnasum incoluerit, sed vbi vtero se gestare animaduertit, in Odry⸗
sas cõmigrarit, ꝙ illam in domum non admitteret Philamon. Hinc factum, vt Thamyrin nunc
Odrysen vocent, nunc Thraca.

Esse inter homines quosdam, velut natura principes, & velut natura seruos. Qui sint Angari,
Astandæ, Phryctoria. Item de Agarico, & Angonibus, Item qui Opiones, & Tessenarii.

Caput. VIII.

ARistotelis summi philosophi ex Politicorum primo egregia sententia est, Esse
inter homines ἄρχον μὲν τῇ φύσει, καὶ ἀρχόμενον διὰ τὴν σωτηρίαν, hoc est Im
perans quidem natura, & parẽs, propter conseruationem, nam qui mente ꝓspi
cere rem potest, natura imperare videtur, ac dominari. Qui vero corpore ita af
fectus est, vt exequi ista possit, nil ipse admodũ dispiciẽs, ἀρχόμενος, καὶ φύσει
δοῦλος, qđ est, paret natura, atq; seruit. nihil em̃ natura facit tale, qualẽ Chal⸗
cotypi. i. ęrarii fabri Delphicũ gladiũ diuersis vsibus accõmodũ ex inopia. Hos
ce vero hoĩes ita seruituti mãcipatos publicę imprimis, Angaros recte dici animaduerto, manet
id verbũ hodieq;. Et Angarias in re militari apud Vegetium videmur legisse. Sed & iureconsul⸗
tus Arcadius digestis de Vacationibus, Angariarũ inqt, prohibitio ꝑsonale munus est. Apud Vl
pianum verbũ quoq; reperitur Angariari, digestis de priuilegiis veteranorum, Meminit Nigidi
us itẽ, vt est a Gellio adnotatum. Hinc, opinor, nostrates itẽ vnius adiectione elementi, Tãgaros
formasse, quo fere noĩe signant rusticiores istos ferina quadam mente, & nimio plus ab humanio⸗
re vsu, ac vrbaniore sequestratos. Angaros tamen inuenio nũcupatos regũ nũcios in Perside. Nã
& illarum gentiũ esse vocabulũ videtur. Sicuti Astandæ, fere notionis eiusdẽ, hoc est Grammato
phori, siue Tabellarii, qui certis itinerũ spatiis permutarentur. Darium Persarum regẽ fuisse quã
doq; regis Astandã, Plutarchus scribit in libro de Alexandri fortuna, quo argumẽto illi⁹ inquit,
coarguit seruilis ignobilitas. Aeschylus in Agamemnone, φρυκτὸς δὲ φρυκτὸν δεῦρ᾽ ἀπ᾽ ἀγγάρου
πυρὸς ἔπεμπε, Quibus signa facibus data, & per successionẽ quãdam significat, cũ Angarũ ignem
dicit. Iis vero nũciis nihil pernicius transcurrere in reb⁹ humanis, Herodot⁹ opinat, Meminit &
Xenophon libro Pædiæ octauo, Velocius ire credebant nuncii huiusmodi, q̃ sit Gruũ volat⁹. Cy
rus videtur horũ auctor prim⁹. Memorabile est, qđ ad hãc sententiã Cleomedes scribit in libro de
Contemplatione orbium cælestium, Persarum regem, cum arma Græciæ intulisset, ita disposuis
se hoĩes a Susis per stationes Athenas vsq;, vt quæ a se in Græcia gererentur, significari Persis, vo
ce per Stationarios excepta, possent. Eam vero vocem, proditum historiæ est huiusmodi exceptio
ne progressam, quadraginta octo horis a Græcia in Persas peruenisse. Non omittendum, Medio⸗
lani principẽ, Veredarios item habuisse in Italia, qui dispositi per modica interualla celeritate in⸗
enarrabili alius ad alium literas perferebant. Obiter vero illud legentes commonuerim, Phrycto⸗
ria dici in libro de mũdo ab Aristotele (si modo ex illi⁹ officina prodiit liber hic, Id qđ doctorum
aliquot inficiantur plane) speculas quasdã prominentiores, ex quib⁹ ostentatæ faces e longinquo
ꝓsignificarent, quid in quaq; regione factum esset noui, adeo vt die vna, quid in tota Asia fieret,
Rex facile perciperet. Phryctos vero id genus faces vocitant, in quis sunt & Obeliscolychni nũcu
pati. In Plutarchi monumentis relatum inuenimus, Opionas, & Tessenarios dici eos, qui nuncio
rum, ac speculatorum fungantur muniis, ni mendum exemplarium sit. Verum, vt ad Angaros
reuertar, sunt ex Græcis, qui id verbum non pro operario tantum accipiant, ac ministro, sed pro
Achthophoro item, siue baiulo, vnde & Mulos quandoq; Angaros dici, ex approbatissimis au⸗
ctoribus compertum nobis est. Angariam quoq;, sicuti iam attigimus, inuoluntariam vocant ne
cessitatem, & quod violenter iniungitur. ἀγγαροφορεῖν onera ferre dicunt, permutatione, ac vi⸗

cissitudine quadam,vti Orion scribit.Est ἀγγαρεύεσθαι verbum aliud,vtitur eo in Sicyonio Menander,Id vero indicat,non solum ad onera ferenda cogere,sed quãlibet hoc genus necessitatem. Quos item recusantes cogimus,vt nobis sint itineris duces,Angaros recte dixeris. Angara vero etiã ipsos Stathmos,hoc est mãsiones,ac diuersoria,in quæ Angari,hoc est Tabellarii peracto diei penso,diuertant. Angones vero tela sunt magnitudinis mediæ. Nam & in Sarmatia fuit vrbs,& amnis Agarus,vnde Agarico radici datum nomen,fere creditur.

Ficulneum lignum cuiusmodi sit. Fici folia cur dicatur Thria. Curq; Ficus arbor amara ipsa, fructus tamen prędulces gignat,& cur non iciatur fulmine. De Caprificatione, Ficorum interim genera plura,& in iis de Puerorum ludo. Caput.IX.

FIculneum lignum notę est asperitatis,atq; amaritudinis. Sed & folium ex scabricie dictum a Græcis videtur θρίον. Ligno item copiosior inest succus,inde exustum grauem prorsus,& acutum reddit fumum. Qđ facetissime Aristophanes exprimit in Comœdia,cui titulus σφῆκες. Id & Aristoteles problemate quodam cõprobat. Proinde ab eruditis agitatur quæstio,qui fiat,vt arbor amarissima fructũ producat prędulcem,ac pinguedinis multę, Adeo,vt Ananius Iambographus etiam σῦκα τοῦ χρυσοῦ χρέσσω,id est auro pronũciarit eẽ ficos meliores. Accedit admirationi, ꝙ inter frugiferas arbores ficus modo est ἀνάνθεος,i.flores non emittit. Q; vero nec de cœlo tangitur,id vtiq; vel amaritudini acceptum referri oportet. Id genus quippe non attingunt fulmina,qđ Vitulus comprobat marinus,atq; Hyæna. Ratio autẽ propositæ ambiguitatis illa esse nonnullis videtur,ꝙ arboris dulcedo,quãtacunq; sit,in fructum secernatur,proinde,quicquid reliquum fiat in ligno succi,in amaritudinẽ degenerare. Id vel Hepatis præcipue argumento patet,qđ ipsum dulcissimum est,qđ feculentum,qđq; biliosum est,in locum vnum sequestrato,ac quodammodo percolato. Inesse autem Ficui succi bonitatem,quam Euchymiam dicunt,eo probãt indicio,quoniam adnata illi Ruta dulcior euadat,& chymi molioris,ceu indidẽ deliquata iucunditate, Ni diuersum magis astruat quispiam, Ficum videlicet, dum alimentum sibi conciliat,eximere,qđ acre,qđq; amarulentũ est. In Paro Insula Ficos rubentes vocant Hęmonias. Leucerineon Ficũ dicũt albã. Cydoneas ficos,hyemales intelligũt Achæi, Præcoces recte Prordomos dixeris ex Theophrasto,forte Protericas quoq;,nam & Seleucus ita fi cum genere quodam nuncupat,maturius promentem fructus. Ischadas vero Atticas fuisse prædulces,testis est Dion,& retulit Theocriti interpres in Daphnide. Sed & Ficum quandam ibidẽ quoq; fuisse Sacram nuncupatam,adnotauimus,non superstitionis argumento,sed gratię,ac cõmunicationis mutuæ,vt inanimatorum exemplo in bonorũ participatum cæteros item admittamus. Quando & Romani fuit moris,Lucernam minime extinguere,vt volẽtes perfrui possent ipsis nihil indigentibus. Græci præterea, Athenienseſq; imprimis Ficos maturitatis falsam præferentes speciem φήληκας vocant,hoc est Phelacas,quia Phelomata dicãtur imposturæ,deceptionesq;,nam & φηλοῦν decipere est. Hinc & verbo parum luxato,qui mos imperitæ plebis est,pleriq; vulgo pro fraudibus Phedolias vsurpant. Eas ficos Lacones Oecadas dicunt. Alioqui ficos anteq̃ maturescant,Olynthos iidem Græci, nos dicimus Grossos,sed non multitudinis tãtum numero,qđ quidam tradiderunt,quando & Mattius apud Macrobium ita scribit, In millibus tot ficorum non videbitis Grossum. Et tertiodecimo naturalis historię Plinius de Aegyptia ficu, Sed Grossus eius non maturescit,nisi incisura emisso lacte. Sunt inter Græcos,qui ita distinguãt, vt primum sit Olynthus(q̃q̃ apud Eustathium bis Olonthon inuenio scriptum,vno quidem loco, sed & alibi eodem modo) mox Phelax,inde Sycon.i.ficus,postremo Ischas,vnde & forma deminuta Ischadia nuncupanť,παρὰ τὸ ἴσχειν,quia vlterius fieri prohibeatur augumentum autfinali hora. Pleriq; eo nomine aridas intelligunt ficos,& attenuationis argumento dici Ischadas putant,q̃q̃ & Tragemata omnia eo quoq; vocabulo signari credunt, Aristophanis testimonio in fabula, Pluto. In nostris literis nonnullos inuenias,qui aridam ficum Caricam dici putent,cum sit tamen fici species Carica, Plinio tradẽte,in Syria. Et in Caria ficum eiusmodi copiose enasci, Strabo auctor est. Coroneos est ficulneæ arboris species,meminit Aristophanes,quã etiã Coraciũ vocant,id est κοράκειον,quia fructus Coraci , id est Coruo sit assimilis colore. Massas ficorum vocant Palathas. Festiuus est antiquitatis mos,in hac mentione non vtiq; prætereundus, Consueuisse lusitantes puerulos in sublime ficos , seu Ischadas , vel vuæ acinos iactare , moxq; hiantes ore excipere. Ischades Atticę probabantur,vt diximus,præcipue,nam & Aristophanes ait, οὐδὲν γλυκύτερον ἰσχάδων,nil dulcius Ischadibus. Et Indorũ rex Amitrochates per epistolam ab An

tiocho mitti sibi Ischadas flagitauit. Persarũ quoq; regi indidẽ pgratas fuisse Ischadas, scribit Dinon, etiamsi apponi modo consuessent, q̃ imperio obnoxia ferret regio. Erant in iis Aegilides pulcherrimæ, ab Aegila tribu appellatione ducta, nam Chelidonias vocabant Erythromelænas. i. nigricantes, rubentesq;. apud Theopompum Tithrasiæ laudantur item. Sunt & q̃ Brigindarides dicantur, barbare quidem, sed quæ bonitate p̃cellant. Ischadas Iulius Pollux ita distiguit, vt alia recens dicat, alia virens, item vetus, & sicca, itemq; sale condita. Comici etiam Ischada nouere κοπτὴν. Nouellæ aũt ficus Sycades dicuntur, q̃uis & adultas quidam eo nomine intelligant. Agrestem ficum vocant Erineon. i. Caprificum. Erineon, vt ex Pausaniæ thesauris percipi licet, Græcorum nonnulli Olynthum dicunt, Tragum autem Messenii. Id q̃d symbolice significauit Apollo Aristomeni, & Theoclo vati de salute consultantibus respondens,

ἔστε τράγος πίνῃσι Νέδης ἑλικόῤῥοον ὕδωρ,

οὐκέτι μεσσήνην ῥύομαι. Erat autem Neda flu. cuius visuntur fontes in Lycęo monte. Tragus vero non hircus intelligebatur, sed Erineos arbor in aquã Nedę p̃na, ac foliis humorẽ quodãmodo hauriens. Vnde a Theoclo coniectatum, ingruere Messeniis fatale malum. Erinei fructum dicunt Erinon, vt est apud Aristotelem, & repetit Eustathius, quẽ etiam ficubus circum appendũt Pausania tradente, vt ficos contineant, q̃d vocant ἐρινάζειν, vel συκάζειν, Ni id arrideat amplius q̃d libro. XV. Plinius scribit, de culicibus in caprifico enascentibus. Quorum meminit secundo de historiis plantarum Theophrastus, & in causis itidẽ secundo lib. Verum & circum appensio illa ipsum hoc, vt coniectare libet, significarit, nã puluis, & caprificatio hoc quoq; præstant, ne fici decidant, humore tenero absumpto. Nascuntur vero culices ex caprifici pomorum granis, q̃ etiã in aliis frumenta nostri vocant: Cenchramidas Galenus, ex quadam milii similitudine. Auctores habeo, lacteum in ficu humorem dici Opon, id est ὀπόν. Sed & eodem signatur vocabulo, ramis agglutinans folia humecta vis, vnde producatur Opora. Sunt qui arborum lachrymam significare Opon autument. Verum ea nomenclatura nuncupatur proprie, quo cõcrescit lac, coagulum. Proinde q̃ sic denset, coitq; caseus, Opias vocatur. Philosycos dicitur, cui plurimum arridẽt fici. Quos arbitranẽ nõnulli velut duces purioris vitę, mansuetiorisq;, quando ἱερὰν συκὴν Athenienses nuncupant. i. ficum sacram, locum innuentes, vt putant aliqui, vbi ea sit nata primum. Sed & fructum ἡγητηρίαν vocant, hoc est Hegeterian. Quin & veterem, primumq; fuisse Atheniensibus cibum inde, scribit Aelianus, sicuti Arcadibus glande vesci, antiquissimũ fuit, Tirynthiis vero iis, quas vocant ἀχράδας. Indis autẽ Calami solẽnes fuere in mensa, Carmanis Palmæ, Mæotis Milium, & Sauromatis, Persis Cardamum, ac Terminthus. Callistruthias ficos reliquis præstare omnibus in vrbe Roma, credit Athenæus. Opias caseus ab Euripide vocatur fic⁹ succo densatus. Inueni & Ischadas Chelidonias, q̃ etiam Chelidones nuncupẽtur, meminit Athenæus. Ficorum custodes Sycori recte dicuntur, id est συκωροί. Quia vero eius arboris folia diximus θρία vocari, hinc Græci, quis dedit ore rotundo Musa loqui, θριάζειν dicunt folia id gen⁹ colligere. Ficorum animalia apud Aristophanem Psenes dicũtur, & Cnipes. Trasiã vero nõ acer uum modo ficorum putant, sed ex calamis intextam tabulam, in qua refrigerãtur. Plantaria eiusmodi Ficeta nos, at Græci συκίδας nuncupant. Postremo illud vacantis operæ nõ fuerit vtiq;, caprificationẽ dici a Plinio, cũ macie corticis astringente se ex ægritudine, iustoq; plus vitalia arboris cõprimente, p̃petuis incisuris diducunt, ac veluti cutẽ laxant, id q̃d esse salutare commonstrant cicatrices internato corpore expletæ. Sed curnam remedii genus dicitur caprificatio? An a caprifici similitudine, quę muros prorumpens tumida prosilit? nam & Martialis calculum adiicit, Marmora Messalæ findit caprificus. Et venuste p̃ metaphoram Persius,

Et quæ semel intus
Innata est, rupto iecore exierit caprificus.

Ni a similitudine Culicũ malis, q̃ in caprifico enati ad ficos euolãtes ora aperiũt earũ, q̃d ipsum & caprificatio dicitur. q̃d si est, facile quorũdam vanitas coarguit. Sycon esse dicunt σαρκωματικὸν ἕλκος in oculis, & sede, id & Sycaminon vocant, sed proprie Sycamina dicũtur mora, vt Paulus inquit. Nec vtiq; dissimulandum, esse ex doctioribus, qui, etiam si hæsitanter, nõ caprificationem, sed scarificationem arbitrentur legi oportere in Plinio. Postremo, vt sine radio cumulẽtur omnia, obseruatum in literis est, prope Cephissum a Phytalo Cererẽ hospitio susceptam, quę honoris ergo plantam fici mox illi contribuerit, q̃d insculptum monumento Epigramma abunde testatur, q̃d ita habet,

ἐνθάδ' ἄναξ ἥρως φύταλός ποτε δέξατο σεμνὴν
Δήμητραν, ὅτε πρῶτον ὀπώρας καρπὸν ἔφηνεν,
ἣν ἱερὰν συκῆν, θνητὸν γένος ἐξονομάζει
ἐξ οὗ δὴ τιμὰς φυτάλου γένος, ἔσχεν ἀγήρας.

In locis haud ita dissitis visebatur & Cymaliti sacellum, siue is Heros fuerit, siue κυάμους id est fabas seminarit primus.

Quos dicamus Inaffectatos Capillos, Affectatosve. Item de Capillorum ornatu, pluscula, Quæ dicantur Focalia. Caput. X.

DE capillorum ratione alibi affatim disertatum a nobis est, Nihilominus quæ ad id spectantia inter legendum sese ostentarint, conuerremus, qđ dicitur, cũ puluisculo, cumq; ipsis manipulis, modo occursent relatu non indigna, neq; enim minutias, quisquiliasve cumulatius exhibere legentibus, consilium est, etiamsi quandoq; signa, fascesq; summittimus, vt omnibus suppetat, qđ pręcerpant, sintq; nostri libelli vice Delphici gladii. Igitur capillos nulla decoris affectatione excultos inuenio in classicis auctoribus appellari Inaffectatum capillitium. In Apologetico scribit Apul. Capillos sese habuisse non amœnos, ac delicatos, nec ad lenocinium decoris promissos, Quales affectati dicuntur, vbi anxia quadam cura franguntur in gradus, coluntur q; studiosius a cincinnatulis, & Trosulis, qui, vt Seneca tradit, solicitiores sunt de capitis sui decore, q̃ de salute, q inter speculũ, pectineq; occupati sunt, qve cõcinniores esse malunt, q̃ honestiores, qui remp. turbari suã minus curãt, q̃ comã. Lego præterea curiosum huiusmodi capillitii cultum dici Comoticon genere tam masculino, q̃ neutro, nam Comotria Emplectriam signat, quę mulieres adiuuat delitias implicando, excolẽdoq; venustius. Comos ornatus est, cum arte quadam succiduntur capilli detondẽturq;. Cosmotica medicamenta capillis venustandis excogitauit nimia medicorum sedulitas. Qualia ab Archigene composita, memoriæ proditum est, quibus docet flauos, & crispos capillos fieri salis spuma, intermixta myrrha. Galenus quoq; medicus alioqui grauis Cosmotica recenset, quibus nigricet capillus, aut in candorẽ perducatur, vel euadat rufior, Quin commemorat etiam, vidisse se mulieres complusculas immodica affectati capillitii defunctas curiositate, cum caput huiuscemodi medicamentis letifera frigiditate vexassent. Est & Comotrion muliebre instrumentum apud Iulium Pollucem. Scribit Ambrosius in Hexamero libro sexto, Comam esse reuerendam in senibus, venerandam in sacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adolescentibus, comptam in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comam, arbor ingrata est, tolle humani capitis capillũ, tota pulchritudo flaccescit. Præsto est Ouidiana id cõprobans sententia.

Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus,
Et sine fronde frutex, & sine crine caput.

Sed & Apuleius, mulierem etiam venustissimam, si capillitio nudetur, licet illa cælo deiecta, mari edita, fluctibus educata, licet inquã Venus ipsa fuerit, licet omni gratiarũ choro stipata, & toto cupidinum populo comitata, & balteo suo cincta, cinnama fragrãs, & balsama rorans, si calua processerit, placere non poterit ne Vulcano quidem suo. Quamobrẽ Galericulum consuunt nõ nulli ex alienis capillis ad velandam caluitii deformitatem, vbi fuerint natiuo capillorum nudati flore. Id appellari inuenio capillamentum. Oratius etiam Caliendrũ dixit, Græci Phenacen, ἀπὸ τοῦ φενακίζειν, qđ decipere est, quod verbum etiam apud nostrates vulgo durat, vt phenacissare pro imponere vsurpent. decipimur autem, διὰ τὸ ἐπείσακτον τῆς κόμης, id est ex aduentitia coma. Ex canonicis vero decretis illud est, Mulieri datam esse comam tum operimenti gratia, tũ ad subiectionis memoriam, Proinde siqua religionis causa crines sibi amputarit, anathema iudicatur. Capillare Martialis accipit pro vnguento ad capillos excogitato illis versiculis,

Non erubescit murice aureo nobis
Diuidere mœchæ pauperis capillare.

Capillianam vero rutam idem appellasse videtur de hærbarum, florumq; capillamentis. Sunt qui ferrum, quod vibrandis capillis candescit, apud Oratium Focale appellatum putent, Sermonum secundo.

Quæro,facias ne,quod olim
Mutatus Polemon,ponas insignia morbi,
Fasciolas,cubitale,focalia,potus vt ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas.

Ego vero longe aliter sentio,nam id verbum Focalia non a foco deflexum puto,sed a faucib⁹ inclinatum potius,diciq; eo nomine colli ornamenta,qđ significant etiam Acron,atq; Porphyrio, q̃q̃ ægritudinis remedia verius appellarentur Focalia, qđ item innuit Porphyrio,& monstrat apertissime Quint.Palliolum,sicut fascias,quibus crura vestiuntur,& focalia,& aurium ligamẽta,sola excusare potest valetudo.Hæc Martialis item innuit.

Quid recitaturus circundas vellera collo?
Conueniunt nostris auribus illa magis. Sed & in Distichis.
Q; lana caput alligas Carine.
Non aures tibi,sed dolent capilli.

Parthorum esse scribit Seneca,capillum effundere.Germanorum autem iungere. Scytharum spargere.

Capillos dici a Græcis τρίχασ,Inde deriuata pluscula.Strangalides qd.Philippi dictum in eũ qui inficiebat capillos. Caput.XI.

QVia vero græce capilli dicuntur τρίχεσ,inde appellatos comperimus Trichaicas,qui assidue versentur in prœliis,veluti assidue concutientes, ac motantes cristas,in quibus plerunq; capillorum quadam imagine propendent equinæ setæ,vnde illud,Cristaq; hirsutus equina.Trichaicas tamen Hesiodus intelligere maluit,quoniã Cretã populi tres habitarint,Pelasgi,Achæi,Dores. Vt
πάντεσ γὰρ τριχάϊκεσ καλοῦνται,οὕνεκα τριοσὴν
γαῖαν ἕκασ πάτρησ ἐδάσαντο. Id est Trichaices vero nuncupantur omnes, quoniã procul a patria terram distribuerũt trifariam.Porro Trichina vocãt iidẽ ex pilis aut setis contexta.Trichides quoq; pisces,qui etiam Thrissæ dicuntur,vt putat Aristophanis interpres,a capillis appellationem trahunt, ꝙ prætenuia habeant ossa. Hinc etiam Trichiæ,vt inquit Pollux.Quo vero hi distinguãtur pisces,docet de historiis quinto Aristoteles.Ex Phalerica inquit,fiunt Arades,ex iis Trichides,ex quibus postea Trichiæ. Theodorus Trichidas interpretatur Sardinas,Trichias vero Sardas.Est & Trichia Mammarum vitium,pilarem vocant morbum.Vbera enim tota fungosa ita sunt,vt si poculo,forte pilũ hauserit mulier, dolor moueatur in mammis,qui non sedatur,donec pilus vel pressus exeat sponte,vel cum lacte exuggatur.Nam Strangalides globuli intelliguntur,quoties humor non concoquat,nec exeat,sed redundet.Hac parte notandum & illud,in doctorum indagine a Marcello subnotatum,Tricas dici latine,dempto,atq; extrito afflatu.Vnde inflectatur Tricinũ pro tardo,& impedito,vel exucco,vt sunt capilli.Hinc apud Varronem Tricinus quæstus,& Vber inuicem opponuntur. Tricas Hieronymus pro tendiculis accipit,ac laqueis,quas impostor sæuissimus struat,Quas nunc diabolum inquit,nectere credis tricas?quas parare arbitraris insidias?Quia vero de capillorum medicaminibus facta paulo ante mentio est,succurrit ab historia exemplum haud aspernabile,Cum Macedo Philippus ex Antipatri amicis quendam adlegisset iudicem,moxq; aduertisset,ab illo barbam infici,& capillum,euestigio amouit hominem,addito elogio,Qui in pilis infidus est,qualẽ in negotiis remur futurum?

Veneris Caluæ,atq; item armatæ ratio. Quinam ex mulierum Capillis funes nexuerint. De Venere item pluscula. Caput.XII.

IN hac vero capillitii mentione ingerit se,qđ Lactantius monumentis prodidit,Venerem cognomento Caluam apud Romanos in religionis cultum venisse,ea præcipue tempestate,qua vrbe a Gallis ambusta,cum obsidione arcti⁹ premeretur Capitolium, iamq; ad extrema foret ventum, ex mulierum capillis, aliarum rerum inopia,tormenta connectere sunt compulsi.Qua in parte amplius adnotandum,a Carthaginensium mulieribus factitatum id quandoq;,vt capillos sibi resecuerint,implicandis funibus ad machinarum in bello vsum.Auctor vero mihi eius historiæ Plutarchus est,in sermone,quem de Fœnore concinnauit. Adiicit vero irridens Lactantius,turpius id Romanis contigisse, q̃ si armatam Venerem con-

secrassent, qđ fecisse Lacedæmonios, frequens prodit fama, vbi Messenio bello armati ipsi cum armatis mulieribus, indiscriminatim, & passiuo, vt ita dicam, cõcubitu permixti sunt. Alioqui in libro de Romanorum fortuna idem refert Plut. Spartiatas dicere, Venerem, vbi Eurotã transmittat, speculum abiicere, ac cestum, Hastam vero arripere, & insertare scutum, Lycurgo sese cõponentem. Armatæ Veneris meminit Fabius, atq; item Pausanias. Extat & de ea re Leonidæ Hexastichum. Scribit Iulius Capitolinus in Maximinis, tanta fide Aquileienses contra Maximinũ pro Senatu fuisse, vt funes de mulierum capillis necterent, neruorum facultate defecti excutiendis sagittis. Historiam quoq; aliam de fune ex capillis mulierum concinnato rati protrahendæ, pluribus exequitur Pausanias. Apud Heleos Veneris Vraniæ templum fuit, cuius simulacrum pede altero testudinem premebat. Simulacrum vero alterum etiam Hirco insidebat. Dici autem Venerem volunt Pandemum, id est πάνδημον. Horum quæ sit ratio, aliis coniectandum, relinquere se, Pausanias tradit. De testudine alicubi bene me collimasse, opinor.

De Affectione, quã Medici Capillitium dicunt. Item Defluuii Capillorũ ratio. Caput. XIII.

Est & affectio quædam medicæ rei peritis, quam vocant Capillitium, Obuenire enim quandoq; compertum est, vt cum vrina crassa carunculæ exiguę, aut veluti capillamenta exeant, & præcipue candida. Quidam vero corpuscula eiusmodi per vrinam tantæ longitudinis reddidit, vt nonnulla ad cubiti dimidium extenderentur. Id vero ita cõtigisse, creditum, quoniam abligurisset is integro anno prius orobum, & fabam, ac caseum partim musteum, nouellumq;, partim vero etiam inueteratum. Nec secius alii quoq;, quibus cum vrina eiusmodi promuntur capillamẽta, crassioris succi cibariis vescentes id ipsum sunt perpessi, proinde humore id genus vsto in rhenibus, capillis persimiles substantiæ generantur. Modus porro curandi causæ huic, rationiq; patrocinať plurimum. Nam ab extenuantibus medicamentis, simul cum humectiore victu ita affecti sanitati restituuntur, fiuntq; suæ spontis. Carunculę vero exiguæ substantiæ rhenũ indicia sunt, capillamenta vero nequaq̃, nõ enim rhenes ad eiusmodi substantiæ speciẽ exsolui queunt. Resoluta vero, & erosa vesica, squãmulæ promunt sese. Sicuti auctor probat Hippocrates. Obiter vero ex eisdem scholis est & illud, capilli defluuiũ summã alimẽti inopiam indicare, atq; interdum fortassis succorum labem. Sed & in iis, qui tabe infestantur, si qđ despuũt, nares offendat in ignẽ iniectũ, & defluãt capilli, letale arbitranť. At in defunctis cur augescũt vngues, & ꝓmittunť capilli? forsan inqt lib. scđo de dubiis aĩæ Plotin⁹, qa corpus aĩatũ non illuminato, sed calefacto corpori simile est, post aĩæ demigrationem supest in eo ad breue vitale vestigium, quasi sub lumine calor, calor inquam naturalis, spiritusq; aptus motibus.

Felicitatem esse rem diuinissimam. Virum bonum, felicemq; cur Quadrangulum dicamus & Tetragonum. De Fortuna quippiam. Caput. XIIII.

Veterum sententia grauissima est, Si aliud quicq̃ sit, deorum munere hominibus datum, par esse, felicitatem quoq; inter ea recenseri, quoniam præstãtissimũ quiddam est in humanis rebus. Et nobilissimum effectum, consentaneum est, a causa produci nobilissima. Qđ si a deo esse hanc maxime inficiari placeret, quia per virtutem, & disciplinam quandam, & exercitationem proueniat, diuinissima tamen videatur, necesse est. Nam virtutis pręmium, finisq;, optimum quiddam, & diuinum, beatumq; creditur. Hic autem est felicitas ipsa, virtute nobilior. Quoniam vero felix vel semper, vel maxime omnium agit, contemplaturq; secundum virtutem, fortunamq; fert optime, ac per omnia omnino decenter, hinc natũ, vt hunc vere bonum, sineq; vituperatione, totũ teretem, atq; rotundum, vt inquit Oratius, Quadratum item, siue Quadrangulum appellemus. Sic eñ græce dicitur, ἀγαθὸς ἀληθῶς, καὶ τετράγωνος, ἄνευ ψόγου. de quo ille ait, Sapiens vno minor est Ioue. Sed & Sextium dicere solitum accepimus, Iouem plus non posse, q̃ bonũ virũ. Hic lõge ab eo diuersus, quẽ publicis verbis designamus, vt cũ candidatos oẽs viros bonos dicimus. Hic primæ notæ innumerabilibus constat laudibus, qđ etiam Fimbriæ Licinii suspensa sententia facile indicarit, Et in moralibus Plutarchus, Viri boni nuncupãtur modo, dicunturq;, sicuti Hippocētauri, gigantes, Cyclopes, incusabile autem opus, integrumq; virtute, citraq; labem, non facile repærias. Qđ vero de Quadrato prætexuimus viro, vt liquidi⁹ innotescat id, paulo altius ex literis in

terioribus tota repetenda res est. Quadratum igitur reperio dici scienter in numeris, figura, cor pore. Numerum quadratum intelligi volunt eruditi ex seipso in seipsum resultātem, vt quater quatuor sedecim cōstituūt, etiam quaternitas ipsa numerus est perfectus. Vi enim in se numerū complectitur denarium, vltra quē nō proprie est numerus. Nā reliqui vltra, qui dicunt numeri, priorum sunt replicationes, Cōtinet autem denarium hoc modo, quia habet quatuor, tria, duo, vnum, quæ simul colligata denarium manifesto cōficiunt. Figura item quadrata perfecta est, cō tinet enim quatuor lineis æqualibus, quatuor quoq; æquales habēs angulos. Corpus quadratum perfectū etiā intelligit, vt est Cubus. Habet enim sex superficies quadratas æquales, quarū vnaquæ q; quatuor habet lineas, & quatuor angulos, & quomodocūq; iaceat, semper rectus stat, eodem se modo habens, quia portiones omnes æquales sunt. Cōsimiliter vir bonus, ac felix semper eodē se habet modo, & virtutum potestate, quibus insignis est, retinet in omnibus æqualitatem quan dam. Est igitur felix numerus quadrat⁹, quoniā, vt partes quadrati numeri similes sunt, ac æqua les, sic & viri boni operationes in quacunq; re, ac fortuna semper erunt similes, & mediocritatem illā virtutis semper seruantes. Et, vt numerus quaternarius continet in se omnem vim, & perfe ctionē numeri, eodem modo vir bonus, & felix complectit virtutis perfectiones oēs, qbus bene & recte vtit in quacunq; fortuna. Est item felix, vt quadrata figura, & vt quadratum, qđ lineis con stat quatuor æqualibus totidēq; rectis angulis. Neq; enim vir bonus varius est, nec mutari a for tuna valet, sed æqualis semp est, ac rectus. Est etiam vt Cubus, quia in quacunq; fortuna inflex⁹ perseuerat, vnde consequens fit, vt a vituperatione seiungatur, nec omnino quid faciat indecorū sed generose, ac constanter se in quolibet fortunæ afflatu habeat. Hic vero est vir ille, quem Pla to in Protagora diuinum vocat, & sacratissimum. Cauendum inquit, primo est, nequid in deum verbo, aut opere aliquando peccemus. Deinde, ne quid aduersus diuinos homines. Deus quippe nimium indignatur, quoties quispiam illius similem improbat, aut probat dissimilem. Dei ve ro similis est vir bonus. Neq; vero lapides, ligna, aues sacra existimes, hominem vero nequaq̄, im mo sacratissimum omnium est vir bonus, prophanissimum contra vir malus. Sententia autem de viro tetragono est apud Aristotelem moralium primo, sed & rhetoricorum tertio. Verum ex Simonide eam est mutuatus, qđ in eodem Protagora testatur Plato, q in carmine quodā ad Sco pam Creontis Thessalici filium, Difficile esse ait, virum vere bonum fieri manibus, pedibusq;, ac mente tetragonum, id est quadrangulum, absq; vituperatiōe fabricatum. Meminit auctoritatis huius Damascius quoq;. Quoniā vero de felicitate plurimus nobis sermo est, quā a fortuna con tribui, vulgo receptum fere est, sciendum, ex eo argumento, principem omnium Bupalum for tunæ simulacrum fecisse, Polum in capite habens, & manuum altera sustinens Amaltheę cornu Sed & Pindarus post alia, quæ de Fortuna canere permisit sibi, etiam φερέπολον nuncupauit.

Quadratū Corpus qđ sit, Quadrata compositio. Quadrati versus. Quadratū agmē. Quarta rii. Caput. XV.

Quia vero de Quadrato facta mentio est, adnotandum illud quoq;, Quadratū corpus apud Celsum medicinæ secundo, videri esse, qđ sit staturæ mediæ. Cor pus inquit habilissimum quadratum est, neq; gracile, neq; obesum, nam longa statura, vt in iuuentute decora est, sic matura senectute cōficitur. Gracile cor pus infirmum, obesum hebes est. Columella de canibus scribens, Probatur in quit, quadratus potius, q̄ longus, aut breuis. Item de gallinis. Sint matrices robusti corporis, quadratæ, pectorosæ, magnis capitibus. Ex qua similitudine quadratam quoq; compositionem inuenias apud Quint. libro secūdo, Quæ lenis inqt, & quadra ta, sed virilis tamē compositio, et in oratore. M. Tullius, Sic minime animaduertet delectationis aucupium, & quadrādę orationis industria. & mox paulo, Quin redigeret omnis fere in quadrū numerumq; sentētias. Quadratos itē versus a classicis auctoribus appellari obseruauimus, nam Aulus Gellius noctium Atticarum libro scđo, Aesopi apologum scribit, a. Q. Ennio in Satyris scite admodum, & venuste, versibus quadratis esse cōcinnatum, quorū duo postremi sunt, quos habere cordi, & memoriæ, operæpretium putat, sunt autem hi.

Hoc erit tibi argumentum semper in promptu situm,
Nequid expectes amicos, quod tu per te agere possis.

Idem libro quarto ex Ennio eodem versum hunc aduocat, quem numero quadrato compositum scribit, ex libro, cui titulus erat Scipio.

Qui propter Annibalis copias consederant.
Acron quoq; Oratianus interpres versiculum quadratum dicit,
Scribere versiculos amore perculsum graui.
Quadratorum item versuum meminit libro tertio Diomedes. Sunt qui interpretentur Iambica quadrata, quæ octo iambis constant. Quadratam postremo structuram intelligunt, quæ continua, sit nullis sectionibus interpellata. Quartarii sunt Festo, muliones mercenarii, qui quartā partem quæstus assequebantur. Quadratum agmen legimus apud historicos frequenter, ac. T. Liuium imprimis. Cuiusnam modi foret id, varie exponitur, interim illud Senecæ perplacet ex octauo epistolarum. Sextium inquit, cum lego, virum acrem, verbis græcis, Romanis moribus philosophantem, mouet me imago ab illo posita, ire quadrato agmine exercitum, vbi hostis ab omni parte suspectus est, pugnæ paratū. Idem īquit, sapiens facere debet, omnes virtutes suas vndiq; expandat, vt vbicunq; infesti aliquid orietur, illic parata præsidia sint.

Quadrantaria Clytemnestra apud Cæcilium quæ intelligenda.
Caput. XVI.

AT illa Quadrātaria Clytemnestra libro nono apud Fabium qualisnā, aut quę est? Locus est ex professo obscurus, & atriore allegoria, siue ænigmate obuolutus. Suspicor, a Cæcilio, ex cuius officina id manauit, impudicā eo noīe Clytemnestrā significari. Hoc vt sentiam, adducor. M. Tullii auctoritate, qui in oratione pro. M. Cælio ita scribit. Nisi forte mulier potens quadrantaria illa pmutatione familiaris facta erat balneatori. In quo videtur quidem orator innuisse pretium persolui solitū ab ingredientibus balneū propter illud Oratianum.
Dum tu quadrante lauatum
Rex ibis. Et Iuuenalis ad eandem sententiam,
Cædere Syluano porcum, quadrante lauari.
Tamen rem turpem altius intuentibus insinuasse velatis verbis internoscitur, siquidem quadrātes fuisse prostitutarum pretiū, capturamve, a Plut. commonemur in. M. Tullii vita, sic prodente, adolescentem quendam in Clodii sororis loculos pro argenteis numis quadrantes immisisse æreos, quo nomine delusa puella Quadrans est cognominata ex concubitus pretio.

Cybelen videri a Cubo nuncupatam. Cubus vnde, & quid. Item quid Cybe, ac Cybelis, & Cybele. Matroa, Matragyrtes. Caput. XVII.

CVbum Cybeleio numini dicatū, scribit Martianus Capella, indeq; ἀπὸ τοῦ κύβου deam ipsam appellationem duxisse. Cubum finiunt Græci, qui in ambitu basin habeat, aut etiam calculum omnem tetragonum. i. quadrāgulum. Apollodorus ἀπὸ τῆς κυφότητος inflecti verbum putat. Quippe in caput saltare κυβιστᾶν dicunt. Nam Cyben siue Cuben caput interpretantur. Cybelis vero etiam bipennis dicitur. Hinc & aurium foramen Cybele. Ab inclinatione igitur Cubum nuncupant, quia facillime prouoluitur, ac velut in caput salit. Cybele vero esse Matrem magnam, sciunt omnes, vnde Matroa, id est μητρῷα dicebantur illius sacra, & Matriazin est ea obire, inde & Matragyrtes. Pythagoram memoriæ proditur, eiusq; hæresin secutos, Cubicis rationibus præcepta voluminibus esse complexos, constituisseq; Cubum CCXVI. versuum, cosq; non plures tribus in vna conscriptione esse oportere, putauisse. Hanc autem similitudinem ex eo sumpsisse, ꝙ is numerus versuum (vti cubus) in quencunq; sensum insederit, immotam efficiat ibi memoriæ stabilitatem. Græcorum quoq; comici poetæ interponentes choro canticum, diuiserunt spatia fabularum, ita partes cubica ratione facientes, vt intercapedinib⁹ leuent actorum pronunciationes. Est vero in numeris cubus, cum oīe latus eiusdem numeri æqualiter in se soluitur, sicuti fit, cum ter terna ducuntur, atq; itidem ipse numerus triplicatur. Cubum porro in Geometria principem inuenisse Archytam, in republica testatur Plato.

Ex diuersis Cæli habitibus diuersos euadere hominum mores. Persarum ritus. Quintiliani locus emaculatus declaratur. Lucanus item illustrius enarratur. Perses quid sit. Persithea. Pasithea. Persus piscis. Persinus. περσὲ in veteribus libris quid sit.
Caput. XVIII.

INter Platonis placita, quæ haud parum multa norunt, qui vastissimum illi⁹ doctrinæ pelagus enauigare, fauentibus diis, hominibusq́, non expauere, Illud item obseruauimus, scienter admodum, ac vere dictum, Ex variis cæli locis, aspectibusve diuersas ingenerari morum κράσεισ, siue contemperationes Quo argumento in Grçciæ tractu indipiscēdis disciplinis videri aptiores multo, q̄ alíubi homines. At qui in Phœnicem vergant, Aegyptumve, cumulandæ pecuniæ, id est, vt græce dicam, πρὸσ ἀργυρισμὸν, mire credi sagaces, ingenio ad id præcipue facto. In furorem vero, iramq́ procliues, ac lubricos, quotquot Barbarorū in nutriti bellis comperiuntur. Innuit hoc ipsum vel comicus Aristophanes edocēs, immanēdum esse τρόποισ ἐπιχωρίοισ, id est morib⁹ locorum propriis, atq́ vernaculis. Retegit & id iactatum apud Græcos, νόμοσ καὶ χώρα, quo fere cōmonemur, instituta diuersa pro locorū varietate esse, veluti legē. Quæ peregrinos haudquaq̄ deceat allidere. Mores qppe, sicuti plātas, ad regionis habitum, qualitatemve habere responsum, liquere opinor. Proinde facturum me operępretiū, arbitror, si q̄ historica mihi lectio suggerit, cumulatius hincinde flores præcerpendo, Moreti cuiusdam imagine, lecturis hæc, qualiacunq́, exhibuero. Sed nec ab instituti operis consilio dissita pragmatia est, nequis forte nasutior Cœnotimon dentem imprimat, νοῦν coarguens τὸν ξένον, ceu peregrinetur mens, abeatq́ a proposito longius. Quippe nullis circunscribimur cancellis, excursus in quælibet liber est, nec angustiore pomœrio cludi nos patimur. Necessaria deniq́ oratoribus cognitio hæc, quod post alios docuit in Epidicticorum ratiōe Menāder Rhetor. Vbi scrutandum præcipit in laudū prolibatione, cuiusmodi censeatur gens vniuersa, an sit doctrina præcellens, vt Græci. An legibus, & iustitia insignis, vt Itali. An illustri fortitudine, quales fuisse gallos, & Pæonas, cōpertū est. Igitur, vt inde auspicemur primū, Persas Strabo auctor est, de dubiis rebus vino iā hilariores cōsultare. Reges augustioris vice numinis venerari. Verū nec statuas erigere, non tēpla cōstruere, nō aras. Mos genti est, editissimis quibusq́ conscensis montibus, Ioui hostias immolare. Vniuersum vero cæli ambitum Iouem arbitrantur. Soli item rem diuinā obeunt, ac lunæ. Sed Telluri quoq́, & Igni, & Aquæ, ac Ventis, quibus gubernant̄ solis. Eisdem, inspectante quopiam, vomuisse, aut vesicæ retrimenta reddidisse summum nefas. Perfrui voluptatibus omnibus student vehementius. Liberorum disciplina ternario perficitur numero vt equos agitent perite, sagittas doctius excutiant, deniq́ vera loqui sciant, velintq́. Ante quinquennium, aut quadriennium, vt Straboni placet, ni fuerint alterubi interpellati codices, in patris conspectum non admittitur filius, vt si inter educationis munia, sicuti assolet, fuerit interceptus, minore doloris sensu conuellatur parēs. Quæ fecisse, turpe sit, ea nec dixisse, honestū. Mendacio nil fœdius, Turpe cuiq̄ debere, sed & in flumē vrinā ꝑfudisse, aut spuisse, vel oīno man⁹ abluisse, fluuios siquidem colunt religiosissime. Natalitiam cœnam quotānis apponit rex. Dicit̄ ꝑsico vocabulo Ticta. Græce vero τέλεια. Eidem quoq́ annis singulis ebrietas semel permissa. Cū Mithræ diuina res peragitur, saltat etiamnum, Asiaticis aliis abstinentibus die eiusmodi. Verū sicuti equitare, ita & saltare discūt Persæ, modulatam id genus motionē corporis robori cōferre plurimum, arbitrati, qđ septimo historiarum scribit Duris. Indorū regi largius se inuitasse, summum nefas. At Persici regis luxum id itē parte plurima retegit. Capiti siquidem imponebat̄ insigne, qđ, vt prodit Dinon, ex Myrrha parabatur, & Labyzo. Est vero odorata Labyzus, & Myrrha longe pretiosior. Lectulus porro regius sic ferme cōcinnabatur, vt capiti incumberet Pentaclina habitatio, in qua perpetuo seruarentur auri talenta quinq́ millia. Dicebatur vero ædificium id βασιλικὸν προσκεφάλαιον, id est regium puluinar. Rursum pedibus adiacebat Triclinon, in quo recondita haberentur argenti talenta tria millia, Nuncupabatur locus βασιλικὸν ὑποπόδιον, id est regium scabellum. In cubiculo supra lectum aurea vitis stabat, gemmata, id est λιθοκόλλητοσ, racemis item propendentibus ex lapillis pretiosissimis. Nec longe crater aberat aureus, Samii Theodori opus. Aqua fuit in Persis item aurea cognomento, ex qua rex modo potaret, ac inter filios natu maximus, aliis protin⁹ morte mulctatis. Vxores ducere q̄plures, recept⁹ mos est, verum & pellices alere nō pauciores, atq́ id quærendorum liberorum gratia, & sobolis propagandę, Quando & reges quotannis pręmia in eos conferunt, quibus maior filiorum numerus. Inter Persica indumenta & Calasirin inuenio pulcherrimā oīm. Erāt etiam, quæ Actęę nūcupabant̄ vestes, ita contextæ, vt miliacei grani auream per totū ꝑferrent imaginem. Cidaris vero eisdē fuit capitis indumētum, quod Crobylum Athenienses dicunt, Cordylen Cyprii, Q̄z q̄ nomine eodē capitis itē dicit̄ ex plaga tumor. Scribit Berdesanes Syrus, legem fuisse Persis, qua fi-

lias,sorores,Matres quoq; in cõnubii iura admittere,non duceretur impium,ominosum ve.Qđ Strabonis item comprobant monumenta,& Septimius Florens repetit.Ex qua historia illustratſ simul & emẽdatur Quint.locus libro tertio,vbi ita fere scribitur,Et siquod est exemplũ deforme posteritati traditum,quale libidinis,vt Perses in muliere Samia instituere ausus dicitur primus Legẽdum puto,in matre sua,vel in matre,& filia.Vel,si placet,Samia intelligatur proprium nomen.Perses autem(Sed non hic,vt opinor)antiquissimus fuit Persarum rex,a quo & cognominati Persæ.Quem Medeę filium Stephanus intelligit,q̃uis Herodotus scribat libro historiarum septimo,a Perse Iouis & Andromedæ filio,Persas dici,cum Cephenes dicerentur prius a Gręcis, ab accolis vero Artei.Porro Magos quoq; censuisse,Sotion libro.XXIII.scribit,iustum videri cum filia,& matre congressum,ex quo etiam Catullus,

Nascatur Magus ex Gelli,matrisq; nefando
 Concubitu,& discat Persicum auspicium.
Nam Magus ex matre,& gnato gignatur oportet,
 Si vera est Persarum impia relligio.

Q; vero Lucanus hoc ipsum etiam Parthis attribuat,forte Plinianũ illud respexerit,ex libro sexto, Persarum regna,quæ nunc Parthorum intelligimus, inter duo maria,Persicũ,& Hyrcanũ Caucasiis attolluntur iugis vtrinq; per deuexa laterum.De sinu vero Persico alibi Plinius idem. Persæ rubrum mare semper accoluere,propter qđ is sinus Persicus vocatſ.Ratio vero ex Strabone elici posse videtur.Etsi adhuc inqt Persæ regnant,proprium habentes regem, viribus tamen sunt longe inferiores,& Parthorum regi adhærescunt.Carmen Lucani ad id spectãs,quia ad manum est,subieci,vt volentibus item præsto sit.

Parthorum dominus quoties sic sanguine mixto
Nascitur Arsacides,cui fas implere parentem.

Nec ignoro.Q.Curtium scribere libro septimo,in Naura regione cum parentibus stupro coire,moribus permissum.Illud mirum magis,a Chrysippo proditum ἐν τῷ τῶν προτρεπτικῶν, cõgressum cũ matre,filia,sorore parũ prudẽter vitio verti.Ad hæc nimirum respicit Ouidianum illud, Gentes tamen esse feruntur,

In quibus & nato genitrix,& nata parenti
Iungitur,& pietas geminato crescit amore.

Aemilius Probus,& Plutar.auctores sunt, apud Athenienses fas fuisse, sororem in matrimoniũ capere. Verũ ne quid oĩno, quod mihi lectione cõpertũ sit, dissimulem,lego apud Gracos Lesbios fuisse in venereis fœdissimos,adeo vt ne capiti quidẽ parcerent,σόματι μολυνόμενοι,id est ore inquinati, quod Theopompus significat, Et meminit Stratis. Hanc fœditatem illi excogitarunt, ac in muliere experti sunt primum. Ad quod forte Fabii respicit sensus. Sed & Lesbiam musicam intelligimus corruptam,scurrileq;,quoniam Lesbius Phrynis in ea talem se præstiterit, nata inde Parœmia,μετὰ λέσβιον ᾠδόν.Adiiciamus postremo,qđ obiter ingerit sese,πέρσην dici interdum κυβευτικὸν βόλον,id est Cuborum iactum quẽdam.Persitheam inuenio Venerem nuncupari.Pasitheam scribit Sudas,& esse tantummodo deæ nomen tradit. Apud Plut.id compertum quoq;, sed & alibi opinor,commeminisse me.Persus etiam piscis est, in mari succrescens rubro.Persinon Ephebum interpretantur.Illud grammaticæ rei studiosos moneo,legi quandoq; in veteribus libris περσὲ,Id vero ad Persas attinet nihil.Signat autẽ πρόσ σέ.nec aliud fere.

Non esse Legem veram,quæ ad optimum non perducat.Lex quid.Cur innumina referantur leges a veteribus.De Minoe,Dracone,Zaleuco.Legum nullam esse bonam ex Gnosticorum sententia.Legum laus,& Cur Platonis leges frigeant plerisq;.

Caput.XIX.

SEd enim prius,q̃ ad vlteriora pergamus, quæ haud parum multa supersunt, quærat hic interfatus quispiam, legem ne arbitremur veram, legitimamq;, adeo inauspicata, improspera, impiaq; vel præcipientem, aut quod paulominus est,ferentem? Ego vero neutiq;. Vt qui sciam, traditum a me alias, Legem esse Pindari sententia, Deorum, hominumq; reginam. Rursumq; esse legis finem Iustitiam, Legem principis opus, principem dei vniuersa exornantis spirãtẽ imaginẽ,Quãobrẽ vbicũq; principũ institutiones

aut ciuitatum verę non sunt,hoc est ad optimũ ratione certa non dirigũnt,Legis haudquaq̃ videri nũcupatione,sacrove dignas titulo.Quinimmo decreta dici verius,edictave,ac instituta.Si quidem lex vera, lex bona est,æterna item,& mutationis prorsum nescia,immo & eadem vbiq;, si modo vera.Nam quæ ingeniorum afflatu subinde locis,tẽporibusq; interpolata distinguitur, & Prothei modo formam euariat,neutiq; lex dicenda est.Legẽ ex Platonis sciẽtia sic ferme possumus finire.Lex est gubernandi ratio,formulaq; vera,finem ad optimũ per cõmoda media nos perducens,transgredienti pœnã,parenti pręmiũ præfigens.Quę quia a summo est bono,ac rursum in idem refluit,hinc veteres legũ latores,earum inuentiones esse diuini muneris arbitrati, in diuersorum Numinũ vim referre adorti sunt,veluti Zoroaster Bactrianis,Persisq; leges tradẽs in Oromasin.Trismegistus Aegyptiis in Mercurium.Charondas Carthaginiensibus in Saturnũ. Draco, & Solon Atheniensibus in Mineruam.Maumeth Arabibus in Gabrielem.Zamolxis Scythis in Vestam.Plato Magnesiis,& Siculis in Iouem,& Apollinem.Minos Cretensibus,vt vulgatior fama tenet,ac Parrhasii monumentis traditur,in Iouem eundẽ. Eusebius tamen,a Platone falsum esse id,peruinci tradit.Sed verũ comprobat Politicorũ secũdo Aristoteles,meminit & in moralibus.Sed & Eusebius mox paulo,Minos inquit,leges,ac fora cõstituit.Verũ etiã primo legum Plato ipse non abnuere videtur.De Dracone obiter scitu non indignũ,q̃d Rhetoricorum secũdo Aristoteles scribit,Ex nominis ratione duci quãdoq; argumentum,vt in Draconem Nomotheten,non esse hominis leges,sed Draconis plane.Et apud Euripidem Hecuba virulentius illud in Venerem iactat,recte prorsum dici Aphroditen,q̃ ἀφροσύνης ἄρχη θεὰ,id est insipiẽtiæ princeps Dea sit.Sed redeo ad leges.In ciuitatibus inquit Plut.alia ad honestatem pertinent, quędam & ad necessitatẽ.Honestorũ vero omniũ illud multo maximũ est εὐνομία,id est legũ bonitas.Necessariorum autem εὐπορία,id est rerum affluẽtia.Lex inquit.M.Tullius,vinculum est ciuitatis,libertatis fundamentum,fons æquitatis.Mens,animus,consiliũ,sententia ciuitatis posita est in legibus.Vt corpora nostra sine mente,sic ciuitas sine lege suis partibus,& neruis,ac sanguine,& membris vti nõ potest.Legum porro ministri magistratus,Legum interpretes iudices. Legum deniq; omnes iccirco serui sumus, vt liberi esse possimus.Propterea qui Locris leges cõstituit Zaleucus,cum sanxisset,nequis armis obseptus senatũ ingrederetur,posteaq̃ vrente bello armatus,senatum adiit,succlamauit quidã,legem soluit Zaleucus. At is conuersus non solutum quidem,sed corroboraturum pronũciauit,moxq; cum gladio ipsum se tradens vitam abrupit,quæ transgredienti sanciebatur pœna.Legem esse omniũ diuinarum,humanarũq; rerum notitiã,statuit Chrysippus.At Demosthenes,Lex inquit,est,cui omnes homines decet obedire, præsertim quia lex omnis est inuentio quædã,& donũ Dei,ac sapientum dogma,Ciuitatis compositio.Differt autem a Psephismate lex,quoniam ψήφισμα ad tempus est, siue πρὸς καιρόν. Lex autem perpetua est,καὶ πρὸς ἅπαντα χρόνον.Postremo velut Auctariũ,adiiciamus & illud ex Seneca,Legem oportere esse breuem,quo facilius ab imperitis teneatur,velut emissa diuinitus vox.Iubeat,non disputet.Nil mihi videtur frigidius,nil ineptius,q̃ lex cum prolegomenis.Hinc iactatum forte Platonicarum legum frigus.Gnostici,velut ex Platonicis accepimus, vt peruincerent,boni prorsum nihil esse in mundo,nullas astruebãt vel naturæ,vel hominũ leges esse bonas,& quæ dicantur virtutes,esse nihil.

Ad Meridiem vergentes cur timidi.Ad Septentrionalia audaces.Italiæ situs laus exquisita. Diagramma quid.Diagraphe.Diagrapharius.Diagrapheus.Germanorum mores.

Caput. XX.

SEd enim,vt ad hominũ mores regrediamur,iam illud opinor,apud bene sentientes constat,qui exustas a Sole mundi partes incolant,ita caloris exuberãtia in extimis torreri,vt intima frigoris plurimũ concipiant.Proinde insigniter ad timiditatem degenerare,& effœminatiorẽ naturam.Quo nomine seruituti fere mancipati omnes animaduertũtur,Dilabitur enim intimus calor meatibus corporum laxatis,& quodãmodo hiantibus,syderis propinqui intemperantia.Argumento est cutis nigricans,educti forinsecus insiti caloris copia.At qui rigẽtia mũdi,pruinis,geluq; torpentia terunt,nimio plus audacia præcellunt, candentibus corporũ extimis,vtriq; tamẽ inhumani,feriq;.Cęlestium rerum studiosi aliquot,Saturno acceptam referũt meridionalium timiditatem, vitãq; æui contractioris,sicuti Martis planetæ septentrionalium ardorem bellicum,& animi præstantiam,quando iis sydera eiusmodi influere,ac præsidere,exuperantius videantur.Cæterum medianæ regiones hinc calore,hinc frigore contẽperatæ,ad ha-

bitisq; imprimis congruum reuocate, tum prudentiora promsit ingenia, & sapientiora, tum im periis præcipue adnata, factaq;. Cuiusmodi fere Italiæ situm uideri, Vitruuius opinatur. Sed & rerum probatur argumentis, nanq; temperatissime ad vtranq; partem, & corporum membris, & animorũ vigoribus pro fortitudine sunt in Italia gentes. Quippe, veluti Iouis stella inter Martis feruentissimam, & Saturni frigidissimam media currens temperatur, eadem ratione inter septentrionalem, meridianãq; ab vtraq; parte mixtionibus temperatas Italia, & inuictas habet laudes. Proinde consiliis Barbarorum refringit vires, forti manu meridianorum cogitationes, etiã si ex acuto feruore mente expeditius, celeriusq; moueãtur. Velut ad Arctum versi ex infusi cæli crassitudine, ac ob aeris obstantiam humore refrigerato stupidis pene noscuntur mentibus. Qđ ex serpentibus brumali sydere torpentibus perspicuum fit. Adnotatur & interstitium illud, in meridianis finibus ex altitudinis breuitate ad mundum voces inaudiri prætenues, & acutissimas. Ad extremos septentriones sub cæli altitudine grauiores, spiritibus vocum humore oppletis. At quæ mediana incolũt nationes, vti in diagrammate musico, medianæ vocis sonum in sermone præferunt. Est autem obiter Diagramma quandoq; geometria quadrangulis siue titulis delineata. Sed & libri item inscriptio sic nuncupatur. Sunt qui Diagramma edictum interpretentur, aut decretum. Διαγραφαὶ autem compositiones dicuntur, & pacta. Intelligitur tamen id verbum quãdoq; καὶ ἐπὶ ζωγραφικοῦ πίνακος. Diagrapharium vtiq; eum dicunt, qui publica repetit, id est ὁ ἀπαιτῶν τὰ δημόσια. Est Diagrãma etiamnũ merces, quã ex præscripto quis capiat, sicuti præfinire solitos accepimus ædiles, quantum capturæ nomine acciperet meretricũ quælibet. Sed & ingruente bello, cum ratione census ciuiũ singulis præscribebatur, quid conferendum foret, Diagramma nũcupabatur. Nam & Diagrapheus rei huic dispiciẽdę præpositus est appellatus. Sed nimirum a diuerticulo iam repetenda fabula est, ne in parerga nimis diu excurramus, etiamsi amplius renident interdum. Nos itaq; omissa generis cura, speciatim, quę superant, exequamur. Auctores sunt, Germaniæ incolas esse immanes animis, atq; corporibus, & ad insitam feritatem vaste vtraq; exercere. Prius q̃ pubertatem attingant, plurimũ operimenta nescire, corporum nuditate gaudentes. Diuturnam esse illis pueritiam. Virilitatem ingressos Saga deniq; admittere, aut arborum contegi libris, etiamsi obrigescant hyemali sæuitia, vel paruis Rhenonum tegumentis, magna sic quoq; parte corporis nuda. Adeoq; viribus attribuere multũ, vt ne latrociniis quidem parcant, ceu maximo robori, maximum item ius præsto sit. In tanta tamen feritate, qđ præcipue mirum est, esse hospitibus benignos, necnon supplicibus pacatos. Carnibus vesci fere crudis. Deorum loco eos modo habuisse, quos cernerent, a quibusq; beneficia sentirent, Solem, Vulcanum, Lunam. Venationibus studere plurimum, ac rei militari. Fœmineum congressum ante vicesimum annum appetisse, parum apud eos decorum. Fœminis tamen illic auctoritas plurima. Memoriæ proditur, quasdam acies inclinatas iam, & labantes a fœminis restitutas constantia precum, & monstrata cõminus captiuitate. Inesse quinetiam sanctum quiddam, ac prouidum arbitrantur, quo nomine consilia nec abnuunt. Veledam legimus, stationem imperii Vespasiano tenente, numinis loco habitam, sed & olim Auriniam. Propterea in Syluis Papinius. Captiuæq; preces Veledæ. Scribit Herodianus, Germanos censeri natandi peritia, vt qui tantum in fluminibus lauentur. Esse vero imprimis pecuniæ auidos, nunq̃ q; non auro pacem Romanis cauponari solitos. Appositissima vero, quæ ad hoc ipsum pertinentia scribit Seneca, simul autem & vitæ peraccõmoda, Quid inquit, Germanis animosius? Quid in cursu acrius? Quid armorum cupidius? quibus innascuntur, innutriunturq;, quorum vna illis cura est, alia negligẽtibus. Quid induratius ad omnẽ patientiã? Hos tamẽ Hispani, Galliq;, necnon Asiæ, Syriæq; molles bello viri, ante, q̃ legio visatur, cędunt, ob nullam rem aliam opportunos, q̃ ob iracundiam.

Pannoniorum mores. Britannorum. Gallorum. Martialis explicatur. De Braccis, & Anaxyride, ac Campestribus, & Rhemensi tela.

Caput. XXI.

PAnnonios quidem feroces intelligi Papinius voluit in Syluis.

Pannoniusq; ferox, arcuq; horrenda fugaci

Armenia.

Herodianus vero auctor est, eius regionis homines esse quidem corporibus prævalidis, atq; proceris, & in pugnam, cædemq; paratissimis, verum ingenio pingui, & hebeti, quamobrem haud facile sentire, siquid agas, dicasve astute, ac subdole. Vbi vero apud Ti-

bullum legimus, Testis quoq; fallax Pannonius, rebellem intelligunt. Extant Ausonii Elogia scitissima in hanc concinnata gentem.

Armiferis alui, quos ego Pannoniis. Et alibi,

Saluere Augustum iubeo, natumq; patremq;,

Imperiis grauidas qua seco Pānonias. Mira porro est gentis eius in victu lautitia, mirū & in condiendo ingeniū. Sūmi, infimi, medioxumi coquendi artem sagaciter tenēt. Vsurpatur ab eis Adagium, Extra Pannoniā non est vita, aut si sit, non tamen esse ita. Plerosq; eorū ad literarū studia peracutos aduerti, cū Patauii prouincialibus profiterer. Affectant p̄cipue studia hæc nostratia, audiendi porro auidissimi omnes, studendi non ita. Vestium in patria neglectus, in Italia nō vsquaquaq; incuriosi. Gentes porro non paucas animaduertimus conciliādę formę gratia, subinde hęrbarū succis ritu perpetuo corpora sua linere. Fœminarū id inter Barbaros propriū. Apud Dacos, & Sarmatas etiam mares corpora narrantur inscribere. Plantagini simile Glastum in Gallia vocatur. Eo Britannorum coniuges, nurusq; totum oblinentes corpus quibusdā in sacris nudę incedunt, Aethiopum colorem sic imitatæ. Sed & Britanni omnes eodem inficiūtur Glasto, qđ vt Cæsar inquit, cęruleum exhibet colorem, vt ea ratione horridiores hosti sese ingerāt in p̄liis. Vnde commonemur, vt doctius interpretandos monstremus Val. Martialis versiculos, q̄ sint interpretes suspicati. Leguntur vero hi libro vndecimo.

Claudia cæruleis cum sit Rufina Britannis

Edita, cur latiæ pectora plebis habet?

Germanos item Cæruleos dici ab Oratio nouimus, qđ ad cæsios oculos referri posse, animaduerto. Nam qui sub septentrionibus agunt, tradente Vitruuio, immanibus sunt corporibus, candido colore, directo capillo, & rufo, cæsiis oculis, sanguine multo, quoniā ab humoris plenitate, cæliq; refrigerationibus sunt conformati. Qui vero ad axem accedunt meridianū, breuioribus visuntur corporibus, colore fusco, capillis vibratis, oculis nigricantibus, cruribus inualidis, sanguine exiguo. Britannos præterea capillo vsos promissiore, cętero corpore abraso curiosius pręter labrum superius, frequens prodit historia. Britannos, vt hospitibus feros, incessit Oratius. Vxores habuisse, traditur, denos, duodenosq; inter se cōmunes, p̄cipueq; cū fratribus fratres, ac cum liberis parētes. Nati inde iis ascribebātur, a quibus virgo adducta primū. Leporē, gallinā, anserem admisisse in mensam, maximū nefas. Alere tamen ista non abnuebant, sed animi tantum gratia. Delectum, ac tributa, iniūctaq; imperii munia obisse haud grauate, modo abesset iniuria. Hanc enim ægre patiūtur. Audaciam temere prouentem, & cum salutis, ac vitę neglectu Celticam nūcupat Aristoteles. nam, vt Strabo inquit, præter vim, & audaciā nullum ad prælia adiumentū habent. Gallos scribit Cicero, iurisiurandi, ac Deorum religione nulla commoueri. Nā cæteri inquit, pro religionibus suis bella suscipiunt, Galli contra omniū religiones. Quinimmo & cum Diis immortalibus bella gessere, quādo & celebre in terris, vt tum res erant, impetu hostili Delphicum oraculum inuadere sunt ausi. Siquando vero metu perciti propiciandos Deos arbitrantur, humanis hostiis templa fœdant. Auctor tamen Strabo est, Gallos esse simplices, ac nulla morum malignitate. Propterea Martialis,

Et tumidus Galla credulitate fruar.

Qđ ad stoliditatem referunt alii. Et Cęsar Gallorum consilia, vt subita incessit, ac repentina. Sed & Gallos omnes admodū deditos religionibus tradit. Verū qui affecti morbis sint grauioribus, aut periculis infestētur, aut pro victimis homines immolare, aut se immolaturos vouere, q̄ nisi pro vita hominis vita hominis item reddatur, non posse Deorū immortaliū numen placari, arbitrentur. Fuisse quoq;, qui staturosa haberent simulacra, quorū contexta viminibus membra spirantibus complerent hominibus, quibus subiecto igni, crudeliter inclusi exanimarentur. Hominem præterea diuinationi destinatū in tergo ferientes, ex ipso impatientiæ, afflictandiq; modo vaticinia concipiebant, quosdam etiam sagittis configebant, patibulo etiamnū in sacris ædibus suffixos. Gallorum & illud proprium, a Dite patre se prognatos arbitrari, quo argumento temporum spatia metientes non dies, vt cæteri, sed noctes mittūt in digytos. Apud Sotianos Gallorum gentē mos vetus irroborauit quādoq;, vti sexcentos circa se Rex habeat ex prudentioribus quos dicant ipsi verbo patrio Silodunos, id Gręce valet ἐυχωλιμαιουσ. Regi conuiuūt hi, ac cōmoriuntur, ipsis ita cooptantibus, proinde vestitu vtūtur eodem, ac victu, sed & potestate. Commoriūtur autē, quicūq; Regem interceperit casus, adeoq; id obeūt volentes, vt qui timidius subterfugerit, necdū sit inuentus. Gallorum porro est, vestes ferre intonsas, bibliotheces sexto Dio-

doro tradente, variiq; coloris Braccarum nomine, de quibus notissimũ est illud Taciti Cornelii Cecina versicolori sagulo, Braccas barbarũ tegmen indutus, Togatos alloquebatur. Apud Ouidium Ponticos populos braccis aduersus frigoris iniuriam vti solitos, legimus,

Pellibus, & laxis arcent mala frigora braccis.

Scribit Mela Pomponius, Sarmatas braccatos totum corpus, & nisi, qua videntur, etiam ora cõtegere. Apud Hieronymũ, & Ambrosium pro femoralibus, sicuti vulgo, dici comperies, quę alioqui tum Succinctoria, tum Cãpestria, vt apud Oratium, nuncupantur.

Penula solstitio, campestre niualibus auris.

Meminit Vulcatius Gallicanus in Cassii vita. Et. M. Cato quandoq; campestri sub toga cinctus processisse, ab Asconio traditur. Aurelius Augustinus ciuitatis diuinę libro quartodecimo, Cãpestria inquit, Latinũ verbum est, sed ex eo dictum, φ iuuenes, qui nudi exercebantur in campo, pudenda operiebãt, vnde qui ita succincti sunt, Campestratos vulgus appellat. Anaxyris, inquit Eustathius, signat, qđ Romani Bracion dicunt. ἐκ τοῦ ἀρασύρεσθαι, demutata σ, litera in ξ, qđ vsuuenire quandoq; probant grammatici. Alibi Eustathius idem, id est Iliados secũdo, non Bracion, sed Bracam scribit. Dignũ relatu in Gallorum mentione illud quoq;, esse inter Gallos, qui dicantur Rhemi, a quibus propagatum Telæ genus tenuitate pręstantissimũ, qđ ab illis modo, luxata parũ dictione, decurtatave, Rhemense dicatur passim, q̃q̃ & in laudis participatũ textrino eo reliqua item admissa Gallia.

Cur Hispaniæ subterranea incolere dicatur Plutos. Curq; in ea Campos finxerit Elysios Homerus. Hispanorum mores.

Caput. XXII.

Hispaniæ vero felicitatem insigniter admiratum Posidonium oratoria quadam eloquentię vi sese latius expandentẽ, tradidisse ferunt, Hispanię subterranea non infernum, sed Pluton ipsum. i. opulentię Deum inhabitare, tanta est in eo terrarum tractu metallorum fœcunditas. Immo vero & literarũ parens Homerus, opũ eius prouincię gnarus imprimis, nec virtutũ aliarũ nescius, in ea Elysium effinxit campũ, & piis dicatã sedem, ad quã vaticinans Proteus Menelaum cecinit emigraturũ. Hispanos autẽ ipsos esse ingenio inquieto, auidoq; in nouas res. Propterea ab historicis relatũ scio, Hispaniã omni alia terrarũ parte esse reparando bello aptiorem, partim quidẽ locorũ, partim vero hominũ ingeniis, quãobrẽ prouinciarũ vtiq; prima inita Romanis, quę cõtinẽtis sint, postrema omniũ ductu, auspicioq; Aug. Cæsaris denũ pdomita est. Hispanũ porro fuit punctim magis, q̃ cæsim hostem adoriri, proindeq; gladiis vti breuitate habilibus, mucronatisq;. Sicuti vero Gallis supra vmbilicũ nudis depugnare moris erat, ita Hispani linteis, prętextis purpura tunicis, candore miro fulgentibus, in bella pergere cõsueuerãt. Atq; hęc quidẽ vniuersim de Hispanis. Iberorũ vero iacula multis hamis ferreis fuisse inserta, ex historia nouimus. Ferini vero prorsum, ac deprauati harũ gentiũ mores fuere, quãdo non abnuebãt, ex lotio, qđ intra cloacas asseruatũ diutius fuisset, lauacra cõparare, retrimentis deniq; contusis dentifricia sibi, atq; coniugibus quęrentes. Id qđ in more Cantabris fuisse, iisq;, qui in collimitio sint, compertũ est. Humi cubitare, non Iberis modo insitum, sed & Gallis. Verũ Micrologia Iberorum propria est, vt Phylarchus scribit, res nãq; minimas plurimi faciũt, & auaritiæ studio semel tãtũ die cibũ capiũt, quã rem μονοσιτίαν Græci vocant. Sunt & Hydropotæ, & in tã auido ingenio vestibus tamen amiciũtur vel pretiosissimis. Taceo φ. M. Tullius Aphros, Hispanos, Gallos vt imanes deformat, ac Barbaras nationes. Sed hoc generis est. Callecos oĩno esse ἀθέους, hoc est sine Deo, proditur, Celtiberis ignoto Deo, collimitaneisq; in aquilonem vergentibus, rẽ diuinam, Luna visitationem plenam faciente, obeũtibus noctu ante fores, cũ peruigilio, & tripudiis. Auctor Artemidorus est, Mulieribus monilia ferrea gestare consuetum, e quibus in verticem surrectos coruos itidem ferreos decumbere in frontem longius, vt propendens inde velum Vmbellæ vicem pręstet defendendo Soli. Mũdus hic summe illis pretiosus. Apicem aliæ, pedali mensu protollunt, comamq; apte circũnectunt, galericulo atri coloris superiecto. Cum gererentur in Cantabria res, filios, ne fierent hostilis præda, & ludibrium, matres contrucidarũt. Quin & puer, cum parentes compediti asseruarentur cum Germanis, confodit omnes. Promiscua vero hæc Gallis, Thracibus, ac Scythis. Mulieribus & illud proprium, opere rustico sumptum suũ exercere. Puerperæ viris, ipsarum vice decumbentibus administrant. Infantem editum in fluminis abluũt ripis. Proditur memoriæ, in Liguria quoq; exactis mẽsibus, quãdam mercede fodien-

tem doloribus incũbentis partus conuelli cœpisse, cũq; vrgeretur acrius, paululũ se subduxisse, atq; enixam mox laborem repetisse, ne captura periret, pro re nata puerulo pannis obuoluto, quẽ inuenisse crederes, nõ peperisse. Qđ ne fabulosum quis putet, auctor, M. Varro est, in Illyrico sæpius id ipsum vsuuenire. Sed & inibi virgines passiua Venere vti, ac quibus cũ libuerit cõgredi, & e quibus velint, sibi liberos quęrere. Barbaricę amentię, agrestisq;, ac truculentę immanitatis euidens hinc argumentũ, Cantabros quippe ferũt iuris hostiũ factos, ac patibulo affixos, in tãta supplicii diritate nihilominus perinde ac gestientes, pæana concinere. Eiusdẽ quoq; gentis illud est, viros vxoribus dotem numerare, filiasq; ex asse instituere hęredes. Lusitanorũ ingenia insidiis apta tradũtur, ac versatilia. Inspectis humanis extis futura coniectant, dextras captiuorũ p̃cisas numinibus obtulisse, pium illis p̃cipue. Hydropotæ imprimis. i. aquæ potores, qui montana incolant, Fronte mitris culta pugnam ineunt, Hircus in epulis gratus maxime. Bastetanis permutatio in more est numorum loco. Aegyptiorũ item ritu, ægrotos producũt, vt a p̃tereuntibus, quos eiusmodi quippiam infestarit, aliquid salutaris opis afferatur. Degere hisce moribus Callecos ferunt, Astures, Cantabros, vniuersim deniq; ad Pyrenea iuga.

Mysorum mores, item Thracum, Qui dicantur Abii, Et aliorum quoq; populorum ratio. De Getis nonnulla. Itemq; de Orpheo non indigna scitu, & Tereo.

Caput. XXIII.

MYsos legimus Deorum cultui adeo mancipatos, vt esitandis animantibus eximie abstineant, quo nomine etiã ab eis pecora declinari omnia. Viuendi ratio illis in melle, lacte, caseo. Ex diuinorũ autẽ cura, & pacato genere vitę Deicolas vocãt, & Capnobatas, id est fumi conscẽsores. Obiter illud iucundũ scitu, perraro in Mysia reperiri Asinos, quibus recta sint ilia, inde nato Adagio, ὀσφὺν κατηγῶσ, ἤγουν κατεαγῶσ, id est Ile fractum habens. Sunt & in Thracia, qui omnino a muliebri congressu abstineãt. Propterea Ctistas nũcupari, veluti Creatores, sicuti interpretãtur quidã. At Eustathius, vbi Homerus Athenas vocat ἐυκτιμέναϲ, exponẽs inquit, vel bene conditas, vel quę bonos haberẽt Polistas, id est conditores. Quos Ctitas vocat Tragœdia, ex trita. s. litera. Sanctos item censeri, ac omnifarię compotes libertatis. Ex vitæ autẽ modo dici ab Homero Abios, ceu a vita sequestrati possint videri, cũ mulieres nesciant. Qui hominũ status sit quodãmodo diminutus, ac semiplenus. Sed ab Antiphonte Abii dicũtur, qui multũ possident victus, velut Homerus Axylon regionẽ dicit Polyxylon. Possunt etiã Abii appellari diu viuẽtes, item qui legibus vtũtur, & Politia, aut qui arcubus nõ vtantur. Trausorum in Thracia gens natos liberos sese afflictãs deflet, ꝙ magnis in vita malis occursuri in lucẽ emandẽtur, Perfunctos humanis per summã hilaritatẽ veteri more contumulat. Alicubi singulis vxores adsunt plures, visendo inter eas certamine, si viro cõtingat hominẽ exuere, quã is dilexerit plurimũ. Victoriæ pręmiũ mors, & cõmune conditoriũ, reliquis miseriã insigniter deflentibus. Virgines nõ asseruare, sed promiscue, vt collibuerit, cũ viris cõgredi, Thracũ moris est. Vxorũ cura vel pręcipua, quas a parentibus magna vi æris sibi cõsciscũt. Otio perfrui p̃clarũ, agricolatione contẽptissima prorsum. Rapto sibi victũ cõciliasse, honestissimũ. Thracas esse in Venerem pręcipue procliues, illis versibus testatur Ouidius, de Tereo Metamorph. VI. agens, & Philomela.

Digna quidem facies, sed & hunc innata libido
Extimulat, pronumq; genus regionibus illis
In Venerem, & flagrat vitio, gentisq;, suoq;.

Orpheum Thraca, prodit memoriæ, Teletas Deorum excogitasse primum, itemq; scelerum expiationes, morborum medelas, prætereaq;, iræ diuinæ aueruncationes. A mulieribus concerptũ ferunt, ꝙ illarum viros abduceret, cum sibi vino audaciam quæsissent, vnde institutum etiam viris, vt in reliquum vinolenti in aciem prodirent. Sunt qui de cælo ictum memorent, ꝙ mysteriorum aperiret arcana iis, qui prius minime in eius rei venissent participatum. Non desunt, qui defuncta vxore in Thesprotidis Aornon autument venisse, vbi olim fuerit νεκυομαντίον. Cum vero Eurydices animam euocasse adcredidisset, & consequi, animaduerso errore, ipsum sibi manum admouisse, cum doloris vim percoquere nequiret. Memorant Thraces, ad Orphei cõditorium Luscinias suauius cõcinere, ac grandius. At qui Pieriam tenent Macedones, ac ciuitatem Dion, a mulieribus peremptũ arbitrantur. Certe ex Dio montem petenti columna occurrit cuius ἐπίϑημα sit lapidea hydria, qua Orphei ossa contineãtur, vti ferunt indigenæ, tralata ad sea Libethra, ciuitate in Olympo, quam euerterat funditus torrens nomine Sys. Edito prius

Dionysii ex Thracia oraculo, fore, vt pessimo interirent exitio Libethrii ὑπὸ ϭυὸϭ, cum Orphei ossa inspexisset Sol. Qđ euenit, hominũ affluxu columna euersa, ad pastorem in somno suauiter canentem audiendum properãtium. In Thracia regnasse Tereum, vulgatior fama tenet. Megarenses putant circa Megaridis nuncupatos fontes. Arbitror, Pausanias inquit, & suppetit coniectura multiplex, Daulidi super Cheroneã imperasse, pleraq; enim Helladis olim occuparunt Barbari. Perpetrato autem in Philomelam scelere, ac Ityn, sibi manum consciuit Tereus. Constructũ vero illi sepulcrum, & sacra instituta anniuersaria, in quibus ordei loco calculis vtantur. Atq; inibi comparuisse primũ Epopa auem, ferunt. Nam & mulieres in auiculas deformatas, fabulantur, quoniam Hirundo, & Luscinia lugubre quiddam concinant, & querulum. Getas carnibus non vesci, constans opinio est, & tradit Posidonius. Ex Pythagorę vero decretis instituti origo est. Quando Zamolxin Getam Pythagorę seruisse, & ab eo scientia cælestium rerum amplius imbutum, certior fama tenet, remeantemq; mox in patriam Regni participem factum, atq; ex præsagiorum claritate Deum quoq; creditũ. Illud hac in parte obiter non reticuerim, Mysiam quandoq; legi Cererem, sicuti eius templum prope Pallenen Myseum. Sed hæc ad regionem pertinẽt nihil, quando a Myso quodam sic dici Deam, cõperio, qui fuerit Argiuus patria, quiq; Cererem exceperit domo. Celebrabatur septem diebus festum, sed tertia excedebant templo viri omnes, remanebant mulieres, pulsis etiam canibus masculis. Sequenti die redibant mares cum multis iocis, ac scommatibus.

Scytharum instituta. Vnde dicantur Scythæ. Anacharsidis inuenta. De Scythicis calciamẽtis, & Persicis. Dauorum seruile nomen vnde propagatum. Daulus quid, Daulis vnde.

Caput. XXIIII.

SCytharum plerisq; communia esse omnia, prętermensem, & cyathum, a multis proditum scimus. Inter promiscua vero, tanq̃ ex præscripto Platonis, esse item vxores, liberosq;. Aeschylus etiam æquitatis seruatores dixit Scythas. Multi & simplicissimos arbitrãtur, minusq; in malum procliues. Gentis eius integritatem Anacharsis, & Abaris abunde videntur comprobare, sed & plerique alii generis eiusdẽ. Anacharsidis sapientiã ex inuẽtis ab eo facile indicari, multi astruunt, quando folles excogitarit primus, Anchoram bidentem, & figuli rotam, Qđ tamen vltimo positum loco est, minus recte dictum videtur, quoniam figularem orbem antiquior illo etiam Homerus nouit. Nec ignoro tamẽ, Apuleio in Magia Scythas dici socordissimos. Eos omniũ principes communibus vsos legibus, Clearchus scribit. Mox non infesti modo, iniuriiq; in mortales omnes euasere, verum & in miras dilapsi delitias sunt ex omniũ affluentia. Illuc vero immanitatis prouecti, vt cunctis, ad quos accederent, nares præciderent. Ab hisce porro Aposcythismum dicimus cutis in capite cum capillis abscissionem, ludibrii causa, qđ illis quandoq; calamitatum magnitudine contigisse, animaduertimus. Scytharũ propriũ, lactis gratia, seruos occęcare. Scythas esse iracundos, nominis argumento cõprobari potest, quãdo non aliunde gentis appellatio profluxisse creditur, q̃ ἀπὸ τοῦ σκύζεϑαι, qđ irasci signat, q̃q̃ non latet, ab Herculis filio Scytha, nuncupatos, tradi a plerisq;, abs quo, Herodoto auctore, Scytharum propagati Reges. Scythicas vero apud Alcæum, calciamenti genus inuenimus. σκυθικάσ ὑποδυσάμενοι, meminit & Stephanus. Sicuti Laconicas albas apud Athenæum, & Persicas in Aristophane legimus quandoq;. Sed mulieribus tantum congruere, interpretãtur. Et Amyclaidas apud Eustathium, in Amyclarum inuentas vrbe, & ab Alcibiade Alcibiadas. Sunt inter Scythas prope Hyrcaniam, quos vocant Daas, a quibus plerique Dauorum seruile Athenienfibus nomen corriuatũ, fabulantur. Id Straboni probabile non fit, ob insignem locorũ intercapedinem, qua Græcis nullum cum illis gentibus fuisse cõmerciũ, coniectat. Proinde cum ex locis, vnde vectarentur, mancipia nomenclaturam ducerent, vt Lydi, Syri, Getæ, propius vero esse, a Dacis nũcupari, quãdo & hos quoq; olim Dauos vocitari solitos arbitratur. Sunt vero hi ex aduerso Germanię, ad Istri fontes. Nam Daulus omnino aliud est, significat enim dẽsum, qđ Pausanias interpretatur. vnde Daulidi nomen impositũ, coniectat Eustathius, ꝙ densa arboribus forent circũiecta loca. Idẽ tamen libro decimo Pausanias, a Nympha Daulide nũcupari ciuitatẽ mauult. Sũt qui a tyranno Daulieo. δαῦλοσ ὑπήνη, est apud Aeschylũ. i. densior barba. Daulũ etiam dicũt semustum lignũ. Erat item apud Argos festum Daulis, in quo fuit imitatio pugnę Prœti in Acrisium. Getas autem sunt qui ad Pontũ constituãt in Solis exortũ reclinatos. Daas autẽ, & Dasas appellatos inuenio. Getarũ inquit Stephanus, Lex est, manibus defuncti viri vxores mactare. Scythis porro, &

Sarmatis peculiare,Equos eunuchos facere,quoniā ſic euadant mitiores.habēt autē nō magnos admodū,at acres pcipue,perniceſq;,nunq̄ non rebelles.Nulla populis collimitia, nullę domus, pabulo,& pecori,nō aruo ſtudēt,ī plauſtris agūt fere,vnde & Hamaxobiorū prorepſit appellatio. Tympana curribus imbri,& hyemi defendēdęq; appingūtur ex corio, Iuſtitiam colūt nō legibus, ſed inſita ingenii prōptitudine. Furti crimen apud eos longe grauiſſimū, vt quibus immunita ſint omnia,& facile volentibus expoſita.Auri & argenti odiū ad cęterarū gentiū amoris æquilibrium.Amictus illis ex ferarū pellibus,aut muriū,alias veſtium vſus ignotus.Hinc illis alieno facile parcentibus conſumata,excuſſaq; morū ſanctitas.Haud dubie intelligas,ibi expeti diuitias, vbi earū vſus pponderet.Et,qđ non deſinas admirari,apud illos amplius naturæ inſita vis pollet,proficitq;,q̄ apud alios examinata ſapientiæ documenta.Illud etiamnū admirabilius, vnum modo Scythicum genus a condito æuo exterarum gētium iuga neſciſſe,Romanaq; illos arma, quibus omnia concutiebantur,audiſſe potius,q̄ ſenſiſſe.Darium temere aſſultantem,fœdiſſime reiecerunt.Cyrum vel cū manipulis,qđ dicitur,delcuerunt.Alexandri ducem Sopyriona ita pſtrauere,vt ne Pyrphorus quidē reliquus fieret.Quippe corporis robur illis excellens,ſed animi magnitudo excellentior,nil ſibi ex bello pręter gloriam quęrentis.

Athenienſium mores,ac inuenta præclara,& cur iidem Autochthones dicti. Cur Cecrops duplicis naturæ.Romanorum grauitas.

Caput. XXV.

SEd ad mundi portionem literarum claritate,ac ſapientię fama perilluſtrem,a qua in cęteras gentes quaſi corriuata traditur humanitas,ſi ſtilum retraxero multa ſeſe mihi agminatim ingeret rerū nobilitas, quæ ſe carptim explicari, & canis Aegyptii imagine quadam,vti eſt apud Aelianū,velut fugiendo,nō facile patiatur.Verum iſta exequi ad plenū,non eſt noſtri inſtituti,vt quibus propoſitū,non paſſim nomina dantes ſacramēto rogare,ſed delectū agere ita, vt cultę ſint,ac viribus pręſignes copię potius,q̄ numeroſa multitudine graues.Propterea Ioniam ſilentio inuoluemus mollitiem,& choreis,delitiiſq; mācipatos animos. Necnō Bœotiā ruditatem,ac Thebanam Suem.Athenas conſpicor,fulgurantis eloquentiæ cuiuſdā, & ſapientiæ exquiſitioris auguſtius ſacrariū.Quo nomine adblandientes Demagogi reliqua dixere, Gręcis cōmunia omnibus,at quę in cælum prouehat homines,viam ſolos ſcire Atheniēſes. Redditum illis quādoq; oraculū legimus,Tāto cęteris eos fore excellentiores,quantū aues alias præcellat in nubibus Aquila.Eius ciuitatis in excolenda vita eximiam curā inuēta pręclara apertius cōmonſtrant.Illi ſiquidem acceptum referunt auctores celeberrimi lanificium,oleū,vini vſum,arandi, ſerendiq; frumenta glande veſcentibus pmonſtratā rationē.Vnde & Autochthonas eſſe cognominatos,ſcribit in Theologumenis Apollodorus,quoniam terrā primi colere adorti ſint.meminit Demoſthenes ī oratione περὶ τῦσ παραπρεσβείασ,μόνοι γὰρ τῶν πάντων αὐτόχθονεσ ὑμεῖσ. Quin & illius regem Cecropem nō alia magis cauſa naturæ duplicis fabuloſa narrauit antiquitas,q̄ ex cōnubii ratione excogitata,ſicuti multis placet.Pueros ab initio ſtatim ita erudiebāt vt nandi vſum διὰ τὰσ ναυμαχίασ.i. propter naualia bella,& literas cōdiſcerēt.In pleriſq; tamen a linea deerraſſe tā nobilis ciuitas agnoſcitur.Nam munerū,& lucri inexplebilis ardor ita inceſſitur,vt iactatū vulgo ſit,Atticū vel moriētē manū porrigere. Ariſtophanes in Nebulis Atheniēſiū impudentiā infamat item,cū ait,In facie cōparet ἀττικὸν βλέπος,id eſt Atticus aſpectus.Dicūtur quādoq; κολάκων κόλακεσ.i.adulatorū adulatores.Celebratur & a Comico eodē Atheniēſiū Dyſbulia,id eſt Δυσβουλία,qđ eſt cōſultatio mala,proīde etiā Eupolis,ὦ πόλισ πόλισ, ὡσ εὐτυχεῖσ μᾶλλον, ἢ καλῶσ φρονεῖσ,Quibus innuit,eſſe quidē Athenienſes felices,verū nō ſapere multum,vel diſpicere.Factum id Neptuni indignatione fabulantur,at regeſſiſſe Mineruam,vt male conſulta nihilominus feliciter caderent.Proditū tamē clariſſimis auctoribus,ſcio,Atheniēſes publicis conſiliis diuinos quoſdā ſacerdotes,quos Mantes vocāt,adhibuiſſe.Nam & Lacedæmonii Regibus ſuis augures aſſeſſores dabant,quin & Senibus,ſic enim conſiliū nūcupāt publicum,augur intererat.Athenienſes porro Plutarchus ſcribit,tum ad iram,tum ad miſericordiā fuiſſe lubricos,ac ſuſpitiones arripere celeriter,q̄ edoceri per quietem,maluiſſe.Solitos item laudantibus arridere,cauillantibus haud ſane moleſtos,ad opem quoq; humillimo cuiq; ferendam promptiores.Auctor in oratione pro.P.Seſtio.M.Tullius,Athenienſes longe a Romanorū grauitate fuiſſe diſiūctos,quoniā in vrbe Romana orta grauitas,& magnitudo animi videret.Quidam vero ex Gręcis pcipue Athenas dixerūt Gręciæ muſeum,id eſt μουσεῖον,Pindarus etiam

culmen,firmamētūq;,hoc est ἔρισμα. Thucydides vero ἑλλάδος ἑλλάδα,id est Græcię Gręciā. At Pythius Vestam Græcorum,& Prytaneum. Qua loquendi hyperbole templū Constantinopolitanū excellentiæ incomparabilis κόσμου κόσμον appellare sibi permisit,quę res mūdi mūdū indicat. Ex Acropoli,& Propylæis,inquit Pausanias, ἡ θάλασσά ἐστι σύνοπτος,id est,mare conspicuū est. Ac inde Aegeus se in præceps dedit,cum redeuntis Thesei vela esset intuitus nigra. Mox vero Aegei substructum Heroum ab Atheniensibus est. Illud obiter adiecerim, ne pereat,alioqui nil offecturū,qđ Aelius scribit Dionysius, Ab Atheniensibus ditissimos nuncupari Heniochos, id est Aurigas, ἁρματοτροφοῦντας, id est curules equos alētes,quem ordinem fuisse Axiologon dicit,id est,auctoritatis plurimæ. Fuere tamen in Attica Aexones dicacitate insignes adeo,maledicaq; virulētia, vt αἰξωνεύεσθαι figuratum inde verbum sit,quo signetur potissimū intoleranda mordacitas. Sicuti agrestis item nota Sphettiis inhęsit in Attica eadem, vnde infamatur Sphettius Chærephon. Verum vrbis Romanæ nulla maior laus, q̄ quæ a nobili Græcorum nata auctore est,qui orbis Epitomen dixit esse Romam. Nam cæteris hominibus Romana præstitisse ingenia,M.T. scribit.

Cretensium mores,nonnulla de Spartanis. Item de Aegina. Lero. Ceo.

Caput. XXVI.

TRansmittendum vero paulum in Cretam insulam,eam prodit Aristoteles,videri natam,& factam,vt Gręciæ totius principatu perfrui queat. Mari siquidē adiacent fere Græci omnes. Hæc autē in alto sita,cunctis,quodāmodo incumbit,quando hinc sese ingerit Peloponnesus,illinc ostentatur Asia. Quamobrē Legū latori inter prima illud fuit,vt nil pręstabilius astrueret,q̄ si ad libertatis rationem cōstituatur ciuitas. Cretensis reip. claritatem Spartanæ ciuitatis instituta retegunt,illam plurimum imitata. Agriculationi Spartæ deseruiūt,quos vocant Elotas. Cretenses ad eūdem vsum adhibent,qui nuncupantur Periœci. In Creta puerorum habebantur conuentus,qui Agelæ appellabantur,id est greges. Virorum autē erant conuiuia dicta Andria Syssitia,id est viriles sodalitates. Spartæ vero Phiditia,quę tamē ipsa olim,vt in Creta,dicerētur Andria. In iis vtiq; infimæ fortunæ hoīes indiscriminatim cū honestioris, amplioris q; loci viris de publica alimonia parem consequebātur portionem apud Cretenses. Scribit Athenæus,conuiuantibus duas fuisse destinatas domos,vnam quarū dicerent Andrion. Alteram,in qua dormirent hospites,Cœmeterium. In Andrio duæ primę constituebātur mensę hospitibus destinatę, proptereaq; Xenicæ nūcupatę,mox sequebantur reliquę. Serui muneri huic destinati vocabātur Calophori,ab aliis etiam Xylophori a ferendis lignis. Ephori visebantur Spartę,veluti quidam tribuni plebis,quinq; numero. In Creta vero Cosmi,sed numero plures,decem nāq; creabantur. Potestas vtriusq; magistratus compar. Senatus in vtraq; rep. similis. Sed illum Cretenses vocant βουλὴν, id est consilium. Regiam vero potestatē ab insula excussam,in iis,quę ad bellicū spectāt vsum,ad Cosmos reiiecere. Phiditia Lacedæmoniorū eo dissita ab Andriis animaduertūtur, φ apud illos viritim pręscriptum quippiā exigebatur,qđ qui conferre supersedisset,a rep. reiiciebatur. Liberalius in Creta citra vllam exactionē indiscrete omnibus alimenta publicitus suggerūtur. Cretensiū vero illud peculiare, vt in participatū omniū seruos admittant, Gymnasiis solū, armisq; interdicant. Epharmiotas dici in Creta Seruos legimus. Fuit & inibi, qui appellabatur Mnoeus Cœtus,eo ferme loco,quo fuere Thessalis Penetę. Amphamiotas lego apud alios,sicuti a sortitione Clarotas item nūcupatos. Plurimū item laudis eorūdem meditationes assequūtur, quippe ab ineunte ætate sic laboribus innutriūtur,& armorum vsui,vt ad capessendam fortitudinem,audaciāq; mire proficiant. Saltatio illis,quā Pyrrhicam vocant,a Curete pręmonstratam non sine belli peritia est,quādo in armis ea peragitur. Nauigandi solertia illis quoq; prima, nato inde,vt Straboni credimus,Adagio, siquis Iron agat imperitum,Cres nescit Pelagus. In masculis amoribus ita ferme agunt,vt vi amatum abducāt,nullis vsi persuasionū circūductibus. Qui inhibere cooriantur,turpitudinis labe non carent. Amorem conciliat non tam forma,q̄ roboris pręstantia. Et amasium quidem κλεινὸν dicunt,id est illustrem, Amantem vero Philęthora,id est ardentem. Legitima autē illis hęc sunt,si credimus,citra vllam prorsus fœditatem. Nec eam inficias hac parte,eius insulę homines a veteribus multis deformari, proscindiq; conuitiis, vt qui peruersissimis forent moribus,improbitate,perfidia,mendacio,ignauia perinsignes. Cuiusmodi fere Aeginitas fuisse,compertissimū est. Sed & Lerios quoq;. Vnde illud Phocylidæ Elogiū, Lerii mali,non vnus quidem, alter vero minime. Sed vniuersi, excepto Procle,mali. In Ceo insula lex

lata olim, vti Menandri quoq; suffragio cõprobatur, Qui recte viuere nequeant, turpiter ne viuunto. Significabat autẽ, Sexagenario maiores Aconito vitã finire oportere, ne reliqui cibariis deficerent. Cretensiũ tamẽ in liberorũ educatione laus ea circũfertur insignis, q̃ liberę cõditionis pueros cogebãt primũ, memoriæ leges cõmendare, non citra melos concinnatas, vt ex musica voluptate afficerent, ac illæ sic ediscerent ꝑclίuius, nequandoq; iniuste si egissent, in inscitiã crimẽ refundere pergerent. Mox vero Deorũ hymnis animũ adiiciebãt. Postremo præstãtiũ virorũ perdiscebãt laudes, opinor, vt omniũ imperita ætas, exemplis eblandiẽtib⁹, ad virtutẽ amplius incẽderet. Illa obiter adiecisse, nil obfuerit, Olerũ esse ĩ Creta ciuitatem, vnde Oleria dicat Pallas, & Oleria festa eidẽ dicata. Cretomartin vero id est κρητόμαρτιν colunt, quę Carmes filia fuerit, & Iouis, quęq; cursu delectet, & venatione, Dianæ grata imprimis. Eam cum amaret Minos, insequereturq;, illa fugiens in retia capiendis demissa piscib⁹ se præcipitẽ dedit. Sed Deam fecit Diana. Eandẽ colunt Aeginetæ quoq;, comparuisse ipsis opinati, sed ἀφαίαν cognominant sicut Cretenses δικτύναν. Quo tamen cognomine Diana quoq; significat, vt in Laconicis rebus a Pausania proditum scimus.

Albanorũ, qui ad Caucasum sunt, mores. Deq; seruis, qui apud eos Sacri nuncupantur.
Caput. XXVII.

Albani, q̃ ad Caucasum Iberię adiacent, corpore pręgrandi, nec inuenusto perhibẽtur, ingenio minime fucato, aut subdolo. Numorũ quoq; plurimũ imperiti, vltra centũ numerando nõ progrediunt. Sicuti nec pondera norunt, aut mensuras, neq; item belli, ciuilitatis, agricolationis vllo modo gnari. Armantur tamẽ, exeuntq; in pugnã, sed Armeniorũ more. Linguarũ apd̃ eos varietates sex & viginti. Aranearũ apud eos virus cogit ridibũdos emori, interdum etiam flendo, nimio suorũ desyderio. Dii apud eos Sol, Iupiter, Luna, sed hęc pręcipue. Sacerdos eius post Regẽ primas habet. Sacris pręest Seruis. Sacrę itẽ regioni. Seruorũ plerių; numinis afflatu vaticinant. Præcipuũ ex iis inerrantẽ syluis sacra ꝑuinctum catena sacerdos annuis epulis sumptuosius saginat, mox ad immolationẽ ꝑducit. Cui ad id muneris destinatus hasta sacra per latus cor transfigit, tũ ex labentis modo concipit vaticiniũ. Apud Albanos plurimus senectuti honos. Defunctorũ vel meminisse, apud eos sceleris loco. Cũ quibus tamen pretiosa infodiunt, inde genti paupertas summa.

Massagetarũ mores. Itẽ Tapyrorũ, Bactrianorũ. De Phigaleis pulchra. Caspiorũq;, ac Derbicum item ritus.
Caput. XXVIII.

Massagetarũ ritus eximiã prefertũt contemplantibus admirationẽ, Deos oẽs despicant, vni modo Soli rẽ diuinã obeũt, equo immolato. Singulis sua sunt cõiugia, sed & cũ alienis congressus, verũ nec clandestini, In propatulo id fit, suspensa e curru Pharetra. Eximiũ apud eos mortis genus, si iã magno natu frustillatim dissecent, ac interfitis ouium carnibus, mixtim vorentur. Morbis tabescentem interisse, calamitatis censet genus. Proinde eiusmodi in laniatum, veluti impii, abiiciunt feris. Pedestri, Equestriq; militia præsignes. Arma illis arcus, gladius, thorax cũ securi ęnea. Aureis succingunt Zonis, Gladiis diademate cultis. Aurea & equorũ ornamenta. Argento carent, & ferri rara illis copia, æris, auriq; metallis fœcũdissima regione. Insulares vero exuti seminio radicib⁹ victitant hęrbarũ, & fructibus non vrbanis. Indumenta ex arborũ libris. Potus illis expressus e pomis, quicunq; esse potest, succus. Quibus in palustri loco sedes sunt, piscitio aluntur, integumenta corporum e Phocarum coriis consuunt. Adiacent Hyrcanis Tapyri. Gẽti mos est, vt susceptis liberis aliquot, vxores aliis item habendas, quęrendę prolis gratia, transmittãt. Sicuti Catonẽ Portiũ Hortensio indigenti Martiã esse impertitum, veteri vrbis more, post alios cecinit etiam Lucanus. Vinum his adeo gratum tradit Bæton, qui Alexandri fuit βηματιστὸς, in libro de Itineribus eiusdẽ, vt eo, perinde ac vnguento oblinerentur, qd̃ ipsum comprobat Ctesias quoq;. Insuper & δικαιοτάτους, id est iustissimos esse prodit. Sed de Barbaris minus fortasse mirum, quoniam Phigalei (Messeniis adiacent hi) vino eatenus adlubescunt, vt non alibi q̃ in Cauponis habitent, Hospitibus domos elocantes cum vxoribus, Hostilis tubæ ne in somno quidem sonum perferentes. Hos vt in mœnibus contineret, belli tempore Imperator Leonides, non alia consequi ratione potuit, q̃ structis inibi Cauponum tabernaculis. Id quod de Byzantiis prodidit Aelian⁹, superioris sen

rentiæ Pausania auctore locupletissimo. Bactrianorũ efferatos mores explicãs Onesicritus, q̃uis non omnino Geographus nobilis assentiatur, Senio iam fessos, aut etiam morbo implicitos canibus obiectari prodit, diu ad id opus destinatis, quos & proprio gẽtis vocabulo Sepulcrales nũcupent. Caspiorũ pietas illa pręcipua est, Parentes, haud secus ac feras immanitate conspicuas, occlusos, & arctius asseruatos fame necare, pręsertim vbi septuagesimũ emensi annum fuerint. Sunt & qui ita scribãt. Quisquis eam transcẽderit annorũ metam, in solitudine astitui, alios rei euentum e proximo curiosius inspectare. Siquidẽ quẽ aduolantes aues vnguibus, ac rostris concerpserint, violentius ex Sãdapila diripientes, felicitatis argumentũ arbitrãtur. Si a feris, aut canibus conuellatur, non ita. Qđ si a nullo attingatur, deflent perinde ac infelicissimum. Derbices delicta omnia etiam minima, vltimo digna supplicio censent. Tellurẽ Deam agnoscunt. Rebus diuinis fœmininũ nullũ adhibẽt, sed nec in mensam admittunt. Septuagenario grãdiores iugulant aduocato ad epulas proximo quoq;. Vetularũ carnibus nõ vescuntur, pręfocatas modo condunt. Si cui fatalis aduenerit ante pręstitutã metã dies, itidem sepeliunt.

Medorũ, & Armeniorum ritus. De Anaitide Persarũ dea pleraq; non ingrata. Ciceronis locus explicatur pro lege Manilia. Caput. XXIX.

MEdorum mores cuiusmodi fuerint, Persæ illos plurimũ imitati, præcipue declarant. Operimẽta corporũ illis sunt, Tiara, Cittaris, Pileus, Manicatæ tunicæ, Anaxyrides, Stola, quã Persicam nuncupãt. Equitandi solertia, sagittas excutiendi studiosa exercitatio, Cultus. Regũ adoratio non aliunde, q̃ ex Medis propagata. Medicorũ Regũ est, vxores multas sibi querere. Quẽ morẽ incolas item montiũ seruare, aliosq;, proditũ est, intra septenariũ substitisse numerũ, nefas. Mulieribus quoq; decorum, viros habuisse q̃plures, paucitas deformat, & infelicitatis creditur genus, pręcipue si quaternarium non excesserint. Qui ad aquilonia reclinantur magis, ob locorũ tenuitatẽ ex frugiferis arboribus sibi alimenta congrunt, ex tostis amygdalis panibus comparatis. Poma itẽ persiccãt, teruntq;, inde globantur in massas. Vino vtuntur, qđ ex certo radicũ genere prolicuerint, vescuntur & ferarũ carnibus, nam mitia pecora negligũt. Armeniorũ mores Medicis persimiles. Aquilonia eius tractus mire niualia sunt. Prodit memoriæ, per montana pergẽtes repente ita grumis niuium adobrui, vt nusq̃ emineant, exerũt illi hastilia, quę ad eum vsum comparantur, tum ne præfocentur, commeãte aliquo modo spiritu, tum eo signo ab insequentibus opem implorantes, sępeq; ita euadere incolumes. Progignuntur ex niue item animalia quępiã, hirta pilis, & rubida, quoniã & ipsa nix vetustate rubescit. Qđ ex Aristotele est, quinto de animaliũ historiis, Apollonides vermes nuncupat, Theophanes vero Teredines montanas. In quibus cõcipiatur humor vel in potu gentibus illis gratus. Prodit quodam loco Homeri interpres nobilis Eustathius, inibi quandoq; rubentes visitari niues, q loca illa sint μιλτώδη, hoc est Milto scateant, siue minio, vnde exhalationum vi inficiatur nix. Quæ ratio item sanguinis copia largiore effusa, rorẽ reddere cruentũ quadantenus potest, qđ apud Troiã factũ quãdoq;, significat Homerus, cũ ψιάδας αἱματοέσσας dicit, id est cruentũ rorem. Armeniacã vestem Thessalicam intelligunt, hoc est talares tunicas. Quas in Tragœdiis etiam Aetolicas appellare, moris est. Longiores aũt vestes gestare, Thessalicũ putant, ex situ frigidiore ad Boreã spectante. Vnde & Scenici cultus prorepsere. Armenios a Phrygibus propagatos, prodũt nõnulli, & propterea τῇ φωνῇ πολλὰ φρυγίζειν, id est linguæ sono Phrygẽ agere. Persicis Diis immolant Medi, Armeniiq;. Sed hos Anaitidem colere imprimis, fama est, ita more cõdito, vt vel nobilitate præstantes eius ministerio dedicent filias, quæ inibi corporis pudicitia in vulgus data, velut inde augustiores factæ mox traduntur viris, nemine non coniugia id genus alacriter admittente. Tãta sæpe humanis animis oboritur caligo, concepta semel peruersissima religionum vanitate. Huiusmodi quippiã de Lydorum Mulieribus prodit Herodotus, quę passim substratæ amatoribus, hospitali eos plerunq; benignitate confouent, ac donis afficiunt pluribus longe, q̃ excipiant ipsæ. Eum tamen haberi delectum, vt in turpitudinis fœdera condignos modo admittant. Qđ de Anaitide Persarũ Dea diximus, sciendum amplius, Sacarum festa quæ dicantur, eius numinis honori esse dicata, quãdo & sacer illi dies vocatur Saca. In iis vero turba virorum iuxta, & mulierum miscellanea largius vina ingurgitare assueuit, vel vsq; ad stuporem. Celebritatis ratio ex historia est, q Cyrus per temulentiam Sacarum copias ad internitionem deleuisset in castris, q̃ differta vino, simulata fuga, reliquisset ipse. Iucũdũ relatu est, Statuã ex auro solidam primũ in Anaitidis templo positam, qđ Annales prodidere, quoniam esset illis gentibus numen

eius sacratissimũ,direptã Aedẽ ferunt,cum bellaret in Parthos ab Antonio,vulgata inde fama, eum,qui violare templũ,sacrilegas admouẽdo manus, ausus fuisset primus,oculis esse captum mẽbrisq́;,ac ita deniq́; expirasse.Propterea cũ Bononię a Veterano cœna hospitali,scitari Augustus instituisset,vera ne essent,q̃ iactarent vulgo,Respõdit,Eius nũc maxime cruorẽ exhauris Imperator,Ego em̃ ipse sum.Et quicquid mihi est,ex ea conflatũ pręda est.Deam hãc sunt q̃ Dianã interpretent̃,Quã a Lydis eximie coli,Herodoto credimus,& Pausaniæ,in Laconicis rebus. Sed Strabo etiã ab Armeniis insigniter suspici prodit,pręcipue Zeletica regione,Nã fuit etiã Armenię regio Anaitis,ꝑinde hanc a Cicerone significari Deã,puto,cum pro lege Manilia, Romanos Tigranis regnũ ĩgressos, Barbaris suspitionẽ prębuisse, scribit, ꝙ fani locupletissimi, & religiosissimi diripiendi causa,in eas oras exercitum adduxissent.

Cappadocũ mores.Cappa triplex pessimũ,quid.Cur pręsignia tam vitio,q̃ probitate,dicant̃ Cappadoca.Heptacometarũ ritus,& Mosynœcorũ,Inibi quid Mosynos. Item de Tibarenis, & Stathmis. Caput.XXX.

Cappadocũ mores partĩ excussos, partĩq́; ex fide habitos veteribus, argumẽto est,qđ Sudas scribit,iactatũ vulgo,τρία κάππα κάκισα,triplex cappa pessimũ, quo gens deformat̃ triplex,Cretũ,Cilicũ(nã inde etiã frequẽs Græcis verbũ est,κιλικίζειν, qđ est astute,maleficeq́; circũuenire, sicuti ἀιγυπτιάζειν) deniq́; Cappadocũ.Sed & idẽ κάππα διπλοῦν pro malo interpretat̃.Irrepsit ĩde forsan simplici plebeculæ,vt præsignẽ cuiuspiã prauitatẽ manifestius, pleniusq́; pręmõstrare gestiẽs,vsurpet frequẽtius,esse illũ ex Cappadocia. Sed & in laudem enunciat̃ quãdoq́; id ipsum.Forte quoniam in Cappadocia,cũ quãdoq́; Equina defecissent armẽta, moniti Apollinis oraculo indigenæ ab Agrigento vsq́; seminium petiere, vnde successerint lõge pręstãtiora.Agrigentini vero equitii gloriã,Pindaro astipulante, Sacra Gręcię certamina indicant.Sunt q̃ indidẽ seruitia itẽ ꝓba mitti solita interpretent̃.Est & plausibilior ratio alia,quã inferemus mox.Enotatũ annalib⁹ est,cũ in ea gente Regiũ genus interextinctũ perisset Senatum,populũq́; Romanũ cõcessisse,vt sui iuris,liberiq́; dehinc Cappadoces forent. Atenim principes re vniuersa amplius perpensa,enixissime libertatẽ,quã cõcoquere nequirent,recusare instituerũt,orareq́;,vt Regẽ habere liceret.Romani rẽ nimio plus admirati,extare,quib⁹ dulce illud,insitumq́; libertatis nomẽ sorderet,recusarentq́;,qđ nõ cæteri modo mortales,sed cũcta animantia vitę sæpe dispendio summa expetãt vi,liberũ illis permisere,vt,qñ libertatẽ pati non possent,Regẽ,vt collibuisset,cõstituerẽt.In Cappadocia optimos fuisse Artopœos,scribit Athenæus,sicuti & in Phœnicia,Lydiaq́;. Cappadocius panis mollis intelligitur,cuiusmodi in Cappadocia fieri cõsuerat.Eũ Syri Lachman vocãt.Heptacometas inuenio dici Barbaros quospiã ad Põti regionẽ,eos Scythicũ montem incolere,Stephanus putat.Cydissam hũc intelligit Strabo. Agrestis naturę exuperãtia hi pręcipue celebrant̃,nonnullis eorũ sup arbores degentib⁹,aliis vero in turrib⁹.Vñ & Mosynœci quoq́; nuncupant̃.Quippe Mosynos turres dicũt.Sũt ex Gręcis tñ,q̃ Mosynos pro ligneis malint domib⁹ accipere, sicuti Apollonii interpretes. Ad qđ alluserit poeta ip̃e,cũ inhabitare illos dicat,ὑλήεσσαν γᾶν,i.nemorosam terrã.Sicuti animaliũ septa, tecta q; dicunt̃ Stathmi,atq́; itẽ Zoostasia,& omnino agrestes dom⁹ vocant̃ Stathmi. Apud Homerũ in Odyssea,pars ianuę ita nũcupat̃,Parastada appellauit Tragic⁹ poeta.Sũt & in historia Stathmi,quos intelligũt loca quieti pręstituta iter agentib⁹.Allagas vocãt alio vocabulo.Sic interualla locorũ supputari Stathmorũ numero aduertimus.In eodẽ mundi situ habent̃ & Tibareni,nã Tibarenida terrã nũcupat Argonauticon secũdo Apollonius.Iustissimos dicũt hos,nec prius ꝑlio cõgredi cũ quopiã,q̃ diẽ, locũ, horã ex fide hosti denũciarint.Memorabile est,qđ Nymphodorus scriptis mandãdũ,cẽsuit,siquãdo pepererint inibi mulieres,viri in lectulis decumbũt,vt Puerperę apđ nos,illis curiose vxorib⁹ pręministrantib⁹.Tibarenos Ephorus scribit,lusum amplexari imprimis,ac risus,ꝙ in iis maximã felicitatis partẽ arbitrent̃ cõstitutã.Mosynœcorum e lignis desiliẽtiũ in peregrinos prętereũtes assultatio sanguinaria, gentis truculentiã ampli⁹ infamat.Quin & in tã alta barbarie sceleris tñ intellectus est. Nascit̃ in Heptacometarũ arboribus mellis gen⁹ medicati.Eius virus haustũ stupidos facit,externatq́; mentẽ.Hoc genere tres Pompeii cohortes ad internitionẽ cõtrucidasse illos,cõstat,infestis animis eiusmodi potũ ꝓpinantes.

Indorũ veterũ,ac Recentiorũ ritus.Arbor Tala.Herculẽ coli ab Indis Gigantis nomine.Philosophorũ genera duo.Animam qui primi immortalẽ asseruerint.De Colũbis Melinis,& Nymphis Meliadibus. Caput. XXXI.

INdos veteres ante,q̃ in eos expeditionẽ iniſſet Liber Pater, nõ aliis fere cultos
moribus fuiſſe,perhibet hiſtoria,q̃ Scythas. Nullæ ergo illis domus,nullę vr-
bes,nec immortaliũ Deorũ templa erãt. In plauſtris tranſmittebatur vita non
alia,q̃ nomadica,nulla ſacrorũ cura. Nõ aliunde integebant corpora,q̃ ex occi
ſarũ in venatu ferarũ pellibus. Alimenta ſuggerebat arboris cortex, quę illarũ
gentiũ vocabulo Tala nuncupatur,in cuius faſtigio prodeunt velut cucurbi
tulæ agreſtes,cuiuſmodi in palmis cõuiſuntur. Necnon ferarum incocta ca-
ro. Diu vero poſt cõmeante illuc cũ exercitu Libero patre,& inædificatæ vrbes ſunt,ſancitæ le-
ges,templa quoq; ſtructa Diis. Vini itẽ ratio,ac ſerendi pręmonſtrata illis. Armorũ ſcientia tra
dita,ſed & vnguẽtorũ,ac ſatyricæ ſaltationis,quã Cordaca dicũt. Herculẽ quoq; Indiã appetiſ-
ſe,conſtans fama tenet,& auctor probat Megaſthenes. Proinde ab illis coli religioſius,verum Gi
gantis nomine. Iuſtitia inibi adeo ſancta,vt proditũ monumẽtis ſit,Indos exteras gentes nunq̃
bello appetiſſe,neq́d parũ iuſti interim admitteret. Sepulcra illic defunctorũ honori nulla. Quã
do virtus,& vitæ integritas propagandæ memoriæ amplius ſufficiat. Memorabile illud eſt, In-
diam eſſe prorſum ſeruitutis expertem,nemo enim ibi vel indigena,vel externus ſeruitutem ſer
uit. De Lacedæmoniis,ſi Helotas modo exemeris,id ipſum quoq; narrat. Indos in ſeptem diſtri-
bui ſpecies proditum ſcimus,principe loco Philoſophis cõſtitutis,quibus vna tantum ſacrificu
la incũbit cura. Interim vero & diuinacula,quãdo vis hæc nõ alii fere contingere creditur,q̃ ſa-
pienti. Siquem pręſagia ter fruſtrentur,ſilentii perpetua mulcta irrogatur. Secundo loco Agri-
colationis periti,tam a cæteris feriati,vt inter cõgrediẽtes acies,volãtia tela,armorũ ſtrepitum
nihilominus omnis expertes curę iniuncta ſibi munia obeant,nec laceſſantur vel minimo. Inſe-
quunt hoſce pecoris Magiſtri. Mox & Opifices,Inſtitores ve. Quinto ſtatuũt loco bellandi peri-
tos,& armis tantũ innutritos. Ab iis viſuntur,quos dicere Epiſcopos recte poſſumus. Horũ ve
ro muneris eſt,quid in quaq; gerat parte peruigili cura explorare,ac mox Regi iſinuare,vel ma-
giſtratu fungentibus, ſicubi regia abſit poteſtas. Mẽtientibus mulcta irrogatur grauis. Sed nec
dũ deprehenſus proditur quiſpiã. Poſtremo habent,qui iuſtitia culti imprimis,ac ſapientia ſup
rep. cum Rege,vel Magiſtratibus capita conferunt. Per connubia porro genera promiſcere,ne-
fas, in ſua ſe pellicula,intraq; modulũ proprium continere ſe,cogit vnuſquiſq;. Philoſophia tan
tum neminem diſcludit. Mores gentis priuatim relatu haud indigni. Carbaſis talaribus corpo
ra conuelant. Soleis præmuniuntur pedes. Caput linteis globatur. Inaures propendent,ſi opu-
lentiores ſint,Elephantini. Sed aureis ornamẽtis nec lacerti carẽt,nobilioribus præſertim. Capilli
cura non negligens,detondẽt tamen rarius. Mentum quoq; illis intonſum,facie reliqua ſpecio-
ſius leuigata. Sed illud anxie inficitur,nec fuci vniformi genere. Furti ſe alligaſſe, ſcelus apud eos
nefariũ. Literas prorſum ab Indis ignorari,pleriſq; prodit. Proinde legibus vſos non ſcriptis,ac me-
morię pręſidio cũcta diſtribuiſſe. Alicubi tamen reperio in Sindonibus ab illis ſcriptitatũ. Verũ
elementis haudquaq̃ peregrinis vti. Simplicitatis,ac parſimonię argumẽta plura. Lis apud eos
rara. Teſtibus non indigent,aut obſignatione vlla. Fide plurimum tractant omnia. Nec domui
aſſeruandæ curioſius intendunt. Vinum neſciunt,pręterq̃ diuinæ rei cauſa. Potus illis ex Ory
za. Ex ordeo fere cibus. Sunt qui Indos eſſe Philœnos,id eſt vini amatores eatenus prodant,vt Ca
lano moriente,pręter Gymnica,& Muſica ab Alexandro propoſita certamina,etiam Acratopo
ſiæ,id eſt meraci potus ſit inſtitutũ,in quo primas occupanti talentum foret præmium,ſecũdas
autem minæ triginta,tertias decem. Mortuos vero inibi ſtatim quinq; & triginta. Mox etiã ſex
Qui plurimum bibit, ac vicit, meri Choas perſiccauit quatuor. Nomen homini Promachus.
Sed hunc cur miremur? cum ab hoc aditu laudis ne Philoſophi quidem abſtinuerint. Quan-
do tyranno Dyoniſio in feſto,quod Choes dicitur,aureæ corollæ præmium ei proponente,qui
Vini choam hauſiſſet primus, inſigne id Xenocrates arripuit. Sed Indos repetamus. Incolu
mitatem exercitio quærunt,& perfrictionibus. Adhibentur Strigiles ex Hebeno præcipue cor-
porum expolitioni,in qua deprehenduntur curioſiores. Superſtitio illa in ſacris plurima,non
iugulandi, ſed victimas præfocandi,nequid deminutum honori diuino cedat. Indos vero hoſce
imprimis Deos eximie venerari,Iouem pluuium,Gangem flumen,& indigetes Genios. Si a Re
ge abluantur capilli,feſta dies agitur,mittunturq; dona ampliſſima,geſtiente vnoquoq; opes
ſuas certatim oſtentare. Sunt qui a ſapientibus eorum Deos credi putent,quicquid colere ad-
orti ſint,præcipueq; arbores,quarum oblęſio capite expiatur. Lunæ curſu tempora metiun-
tur,nec vt pleriq;, orbe Syderis pleniore, ſed vbi curuari cœpit in cornua, Indos philoſophos

ſunt qui bifariam partiantur. Vt alios Brachmanas nuncupẽt, quos & Brachmas vocãt. Alios vero Germanas. Brachmanũ placita eſſe, vitã pręſentem credi oportere, veluti conceptum vitalem. Mortem vero egreſſum ad veram, felicemq; iis vitam, qui recte fuerint philoſophia imbuti. Propterea meditatione multa ad mortẽ inſtrui. Item mundũ habere tempus initiale, tendereq; in interitũ. Eſſe quoq; globatum forma. Deumq; vniuerſorũ opificẽ, moderatoremq; per cuncta meare. Mundi exorſus eſſe ab humectationis elemento principe. Rurſumq; pręter elementa quatuor, quintam haberi naturã, vnde cælum promicuerit, & tot, tantorumq; ſyderum præſignes collucentesve oculi. Chaldæos, & Indorum Magos humanam animam eſſe immortalẽ, primos omniũ tradidiſſe, Pauſanias monumentis prodidit, quos multi præterea Græcorũ ſint inſecuti, imprimis autem Plato. In philoſophiæ communionem vxores nõ admittere. Ne ſi improbiores paulo natura comperiantur, arcana rerum prophanis infundant pectorib9. Si vero ad bonitatẽ factę, ne a viris diſcludant, diuertantq;. Siquidẽ quibus voluptas, dolor, mors contẽptibiles fiãt, non facile ſeruitutem conquoquere. Hoc genus eſſe Diis amicũ, Hierocles ſcribit, Soliq; deſponſos præcipue. Ab omniq; abſtinere Creophagia, id eſt carnis cibo, victuq;. Agere itẽ vniuerſum tempus Hypęthrios, id eſt ſubdiales, ac veritatem amplexari præcipue. Lineis contegi amiculis quę certo nentur e lapidis genere, ignibus inuicta, ſed quæ nec perpurgent aqua, verum vbi ſordes inſederint, in flammã coniecta ſplendeſcunt. Ex Germanis vero cenſeri eos honore pręſtare, q̃ Syluicolæ dicantur, vini, Veneris, ac omnino humanioris victus expertes. Ab iis proxime coli medendi peritos. Quorũ Philoſophia circa humani corporis contemplationẽ diſtringat. Verũ non aliunde peti medicamẽta fere, q̃ ex victus ratione. De Indis illud amplius, mulieres alioqui pudicitia celebres, elephanti tñ pretio oblato, amatoribus pudorem ſubſternere, nullo inde præfloratæ famę diſpendio. Quin laudi facinus ducitur, ꝙ tanti earũ forma cenſeatur. Nuptiarum ritus non fere alius, q̃ vt vbiq; fere dotis lenocinium abiungat omne. Virgines cum eſſe nubiles cœperint, in publicũ a parentibus producunt. Accurrẽte, vt aſſolet, multitudine, libera illis dat optio, e iuuenũ turba virũ ſibi ſeligendi, quẽ virtute aliqua inſigniter præſtãtem putẽt. In Indis porro traduntur enaſci columbæ, vt Aelianus inquit variæ hiſtoriæ primo, μήλιναι τὴν Χρόαν id eſt melini coloris, de quo Hermolaus aliqua. Sũt tñ & nymphæ dictæ μηλιάδες. Nam aſtragali etiam μήλιαι dicunt. Indos fuiſſe hominũ primos, probabile Pauſanias habet, ſi areſcẽte mole terrena, ſolis vi enatũ prodiit humanũ genus. Fuiſſe itẽ cæteris lõge proceriores, vel Orontis argumento, qui Indorũ generis eſt creditus, oraculi Clarii teſtimonio, Syris cõſulentibus, cadauere comperto in Orontis fluuii alueo, cubitorum vndecim, & amplius.

Taxilitarũ mores perabſurdi in filiarũ nuptiis. Carmanorum ritus. Caput. XXXII.

SEd eñ, q̃ de Taxilitis memorant, etiã ſi perabſurda prorſum, & q̃ vix impetrẽt fidem, a pleriſq; cenſebunt, nihilominus tã honeſte prodi, a nobis poſſe adiudicauimus, q̃ prodita ſunt, auctori pręſertim graui, & cui propemodũ diſpudeat nõ adcredidiſſe. Eſſe vero Indici tractus vrbẽ Taxilã, ex Strabone, Stephano, cęteris fere, notiſſimũ. Inibi ergo fortunę tenuioris homines, inopia premẽte, filias habẽtes illocabiles, vt quoquo poſſint, foras tñ obtrudant, ætate florẽ attingẽte, ꝑductas in foro ſtatuũt, incinentib9 tubis, claſſiciſq;, quib9 alias cani bellicũ, moris eſt, affluente paſſim multitudine, Adeunti ꝓpius puella corporis poſtica reuelat, ingeritq; mox & antica. Si hac ratione non diſplicuerit, nubit. Traditur & illud, Functos fato vulturibus obiectari. Sed & vxores in multorũ venire participatũ. Carmanis id ineſſe peculiare, ſcribũt Gręci, vt in conuiuiis percuſſa faciei vena, profluentẽ inde cruorẽ vino cõmiſceãt, atq; propinent, amicitiæ finẽ ſtatuẽtes, ſanguinem guſtaſſe mutuum. Mox vero vnguentis caput collinere, repercutiendis vini exhalationibus.

Sogdiorũ iuuenum admirabilis animi magnitudo. Caput. XXXIII.

SOgdianã eſſe regionẽ, tradũt Coſmographi, ꝑpe Bactrianos, cui9 icolę dicant Sogdii, vel etiã Sogdi. Eſſe vere locorũ pleraq; inculta, & habitatorib9 vacua. Cuiuſmodi fuerit incolarũ mores, vel vno retegi argumento facillime poteſt. Cũ in eo ſitu res gereret Macedo Alexãder, ꝑducti ad eũ ſunt Sogdii ad. xxx. fere numero captiui, vt facile apparuit, & nobilitate pręſtãtes, & corporis robore haudquaq̃ iter poſtremos. Iuſſerat eos ad vltimũ abduci ſuppliciũ rex, id vbi animaduerſum ab eis ẽ, putares emiſſos vinculis domeſticũ repetere ſolũ, maxĩa alacritate pęana patriũ, adhibito & modulatiore corpis motu, more choreas ducẽtiũ, reci

nere adorti ſunt. Renunciatur id Alexandro. Qui mirabundus, ſupereſſe cuiq̃ tantũ animi, tan
tumq; elatæ mentis, vt mortis horrorem non compaueſceret, ſcitari ab eis perexit, quęnam læti
tiæ tam importunæ, tamq; inopinæ ratio foret. At illi, Non alia inquiunt, ratione geſtimus, q̃
q; terrarum principis imperio fatalem, deſtinatumq; ſibi eſſent ſubituri diem. Quacunq; occa
ſione alia morerentur, conſueta cæteris perturbatione ſortem oblatam fuiſſe laturos. Nunc, vt
fortes addecet, mortem eſſe ſibi in votis, proindeq; cantu, lætitiaq; laſciuire. Tũ tanta animi ma
gnitudine verſus in ſtuporem Rex, cupio inquit, noſſe, an ſit vobis optabilis vita citra vllas ini-
micitias meas. At illi, nunq̃ inimicos egimus, verũ nos cũ hoſtiliter inuaderes vrens, vaſtanſq;
omnia, hoſtiliter occurrimus vim repreſſuri. Qz ſi benignitate potius, q̃ diuexatione, certare
nobiſcum perexeris, dabimus operam, ne officiorum viciſſitudine ſuperemur. At Rex, verum
quibus obſidibus pollicitationes obfirmatis? Vitam inquiunt, quã cõtribueris beneficio tuo, ſi
dei, conſtantięq; pignori obiicimus, reddituri, quandocunq; reflagitaris. Hiſce vero illi cõditio
nibus emiſſi, quã dederãt fidẽ, obſtinatis animis egregie pręſtiterunt, populares ſuos ſynceriter
Macedonibus conciliantes.

Aſſyriorũ ritus. Diſtinguant̃ ne a Syris Aſſyrii. Syrorũ itẽ mores, & Phœnicũ. A quibus in
uenta primũ Aſtronomia, Arithmetica, Geometria. Iamblichus. Adad, & Adargatis. Virgo cę
leſte ſignum. Chalcidica pocula. Siriaſis quid. Sirrum, Sirrus, Sir Ciuitas.

Caput. XXXIIII.

ASſyriorũ mores magna ex parte Perſici ſunt. Illud peculiare, vt ei negotio de-
ſtinati Triumuiri, integritate cõſpicui, & nobilitate pręſtãtes, ea maxime ra
tione iam maturas viris puellas coniugio peruinciãt, Nam productas palam
conuocata per pręconem multitudine, locare ſe eas velle, pronunciant, remq;
peragunt, vt quęq; dignitate pręcellit, ita elocãtes principe loco. Babylon ve-
ro, q̃ fuerat Aſſyriæ caput, cur ab Hieronymo Purpurata dicatur meretrix,
& de mulierũ eius loci impudicitia, ſubſtrato hoſpitibus pudore, alibi opinor
vberius explicatũ. Mos vero genti ille peruetus, ægrotos in viis proponendi, exquirẽdiq; a præ-
tereũtibꝰ, an morbo id genus remedia norint. Etenim nemo tam improbe malus fuerit, qui ſci-
ens nõ grate impertiat̃. Coma illis haud ſane magna. In manu inſignis ſcipio eſt, ꝓminet e faſti-
gio malum, vel roſa, aut liliũ, vel omnino eiuſmodi quippiã. Mortuorum luctus inibi, qualis fer
me in Aegypto. Defunctus eorũ melle conditur, & cera. Aſſyrios pręterea in pręliis capita ferre
is pręmunire galeis barbarico cõſertas ritu, vt penetrare eas, nõ vſq;quaq; fuerit promptũ. Cly
peos porro geſtare, haſtaſq;, & pugiones Aegyptiis perſimiles, clauas itẽ ligneas ferro inductas,
ac lineos thoraces, auctor Herodotus eſt. Sed addit, Syros a Græcis nuncupari, a Barbaris Aſ-
ſyrios, in quis viſant̃ & Chaldęi. Porphyrio, & Acron, q̃ nũc inquiunt, Syria eſt, olim adiectione
ſyllabica vocabatur Aſſyria. Stephanꝰ Babyloniũ tractũ Aſſyriæ nomine intelligit, q̃q̃ & Aſſy
rios alteros ſtatuit, qđ Xenophon itẽ primo rerũ græcarum facit, Syris adiacẽtes, Diſtinguit &
Strabo, & alii plures. Syrorũ gentẽ eſſe natura leuẽ, obſeruauimus, adq; nouãdas res procliuem
Eſt & ludis, celebritatibuſq; adeo deditũ genus, vt Antiocheni, quorũ & maxima, & feliciſſima
vrbs eſt, toto fere anno tũ in vrbe, tũ in ſuburbiis nõ aliud impenſius curarent, q̃ ludos, & feſta.
Hiſtoriarũ quoq; ſextodecimo Poſidonius, Syrorũ inceſſens delitias, oleo perũgi eos pretioſo ar-
guit, liniq; vnguentis, diei partẽ maximã in Grãmatiis (ſic aũt cõmunes vocãt cõcœnatiões)
cibis ſaburrari, & potu. At. M. Cicero, q fuit Oratoris pater, Romanos Syrorũ venalium eſſe di
cebat ſimiles. Nam vt quiſq; optime gręce ſciret, ita eſſe nequiſſimum. In Syria inqt Vlpianꝰ di
geſtis de Cẽſibꝰ, a quartodecimo anno Maſculi, a duodecimo Fœminę vſq; ad. LXV. tributo ob
ligantur. Syros pręterea Fortunã impẽſius colere, Pauſanias tradit, cuius ſimulacrũ apđ Oron
tem concinnarit Sicyonius Eutychides. Sunt & Syri ad ioca, & cauilla imprimis factum genus.
Sed & cultui diuino non incurioſe mancipatum. Proinde in ſyluis Papinius, Qđ ramis pia ger-
minat Damaſcus. Inceſſitur tamen Syrorum gens, vt mortalium auidiſſima, ſicuti Hierony-
mus inquit, necnon vafritia nimis ſolers, atteſtante id ipſum Adagio ex Sudæ monumentis.
σύροι πρὸσ φοίνικασ. Hoc eſt aduerſum Phœnices Syri, vbi verſuto imponere ſatagit verſu-
tus, Sunt enim in Syria Phœnices quoq;. Fuere item Syri quãdoq; in hortis operoſiſſimi, quod
Plinius ſcribit, producta inde parœmia, Multa Syrorum olera. Phœnicum laus peculiaris in na
uigandi præſtantia, & purpurarum piſcatu, quando Tyriam præſtare cæteris purpuram perhi
bent. Sidonii vero muneris a nonnullis creditur Arithmeticę, ac Aſtronomiæ excogitata ratio.

Quoniam nauigantibus vtraq; peraccõmoda. Sicuti Geometriam ad Aegyptios reiiciunt, ob agrorum mensus identidem necessarios, nunq̃ non collimitiis pereũtibus, Nili exuperantia obsimatis metis. Traditur illud quoq;, vetera de Atomis placita a Mocho Sidonio propagata primum. Deum vero Assyrii, quem summum habent, ac maximum venerantur, Adad, verbo gentium illarum proprio, nuncupant. Significat autem non aliud fere, q̃ vnum. Adiiciunt & Deã nomine Adargatin, siue ea sit etiam Atergatis, qđ alibi indicabitur. Omnia horum numinũ potestati subiecta, opinantur, Solem interpretati, Terramq;. Argumẽto esse, q; Adad simulacrum insigne radiis cernatur proclinatis, ceu virtutis cælestis vehiculum illi sint in terrenam adnuẽtes molem. Schematismo autem diuerso Terrę, seu Adargatis imagunculæ confingebantur, in sublime radiis surrectis, q; cælesti affluxu progerminent cuncta plane de terreno, velut fermento. Commeminit Deæ item Bassus in Commentario, qđ in Germanici Phænomena concinnauit, vbi de Erigone mentio est, cuius sit Leonem inter, Libramq; domicilium. Virginem inquit, dici Cererẽ, arbitrati sunt pleriq;, spicarum, quas tenet, indicio. Alii Adargatin malunt. Sũt qui & Fortunam, quoniam sine capite astris inseritur. Obiter vero sciendum, a Nigidio Figulo iuxta. M. Varronem doctissimo, Virginẽ dici Iustitiam, vel æquitatem. Ex Chalcide porro Syriæ ciuitate, a Monico Arabe condita, propagatus creditur Iamblichus, philosophię mysteriis copiose imbutus. Illud obiter adnotarim, ambigere Eustathium ab vtra Chalcide ducantur pocula dicta Chalcidica apud Comicum. Siriasis ad Syros pertinet nihil. Est eñ eo nomine Cerebri inflammatio, & panniculorum, quos vocant μήνιγγας, auctor Paulus. Sirrum nuncupant subterraneam fossam, id est cuniculum, λάκκον item dicunt. Sed & excauatio, in quã Semina deponũt, eodem censetur nomine. Vbi recõdantur in subterraneis frumẽta, Sirros intelligit etiã Varro. Sir in Illyrico Ciuitas πολυάνθρωπος.

Arabum ritus maxime miri. De ratione Veneni scitu non indigna pleraq;. Item de Viperis pulchra. Caput. XXXV.

ARabum mores pręcipua digni admiratione. Primum fratres honore filios anteire, traditur, quia natu grandiores sint. Omnium bonorum participes consanguinei sunt, qui tamen cæteros ætate præcedit, dominus existit, cẽseturq;. Communis item vxor, immo vero vna omnib⁹. Ingressurus ad eã baculũ ante fores deponit. Moris enim est, vt baculum vnusquisq; gestitet. Eo viso, reliqui congressui parcunt. Illa tamen cum seniore noctes agere, dicitur. Cum matre coisse, haudquaq̃ censetur impium. Deprehẽsum adulterum mors euestigio consequitur. Hic vero non alius est, q̃ aliunde genus ducens. Relatu iucundum in hac mentione, qđ sequitur. Erat filia Regi mira specie insignis. Erãt & mares filii numero quindecim, quorum singuli ardentius sororẽ amabant, propterea q; non desinebãt per vices ad eam vẽtitare. Assiduis vero illa congressibus delassata, lepido commẽto eludere omnes adorta est. Bacilla sibi parauit, nihilo ab eorum bacillis discrepãtia, cumq; vnus ex fratribus forte digrederetur, arrepto qđ deposuisset, baculo, confestim illa compar subiecit. Id videntes cæteri ab ingressu temperabant. Ita aliquãdiu a venereis facta quies. Sed cum forte omnes in forum coissent, id intuitus ex eis quispiam Sororis congressum petit. Verũ bacillo ante fores animaduerso ex more, cum fratres alios agere in foro, sciret, adultero dari operã, coniectans, pergit inde trepidus, & ira ardẽs ad patrẽ, qđ vidisset, quid pro vero afferret, nunciat. Indignabũdus, & minarũ plenus accurrit is, baculũ videt, ingredit̃, innocentẽ repperit filiã. Adiiciamus porro, qđ notandũ cẽsuit Vlpianus, Arabum plerosq; in prędia inimicorum lapides aggerere cõsuesse, quo significabant, interituros malo leto, qui ea colere adorti forẽt, insidiis illorum, qui scopulos posuissent, quo fit, vt nemo audeat, crudelitatem veritus insidiantiũ. Id inquit, grauiter persequi solent Pręsides ad poenam vsq; capitis. Dignũ scitu, in Arabia vim balsami magnam subnasci. Amare porro viperas tum arboris succum, quo alãtur plurimum, tum etiã vmbram. vbi vero Arabibus appetat tempus balsami succulẽtũ excipiendi humorẽ, Scytalas fert vnusq̃sq; duas aduersum viperas, quippe inuicẽ iis allisis, sono illas abigũt. Interfecisse nanq; cauent cumprimis, balsamo sacras opinati. Q; siquẽ forte mordicus apprehenderint, fit vulnus, perinde ac ferro illatũ, sed veneni timor nullus, quãdo cibis pastę odoratis Viperæ virulentiam letalem alias, mitiore permutãt potestate. Insignẽ quippe venenis molliendis, vel accendendis vim habent alimẽta. Siquidẽ in Phœnicia compertũ, vel halitu modo truculentioris Viperæ pernecari hominem, Quod radicũ illic succrescentium potentią creditur fieri.

Nabatæorū mores. Nabaten vocari ex adulterio conceptū. Reges apud Homerū solitos sibi ipsis subseruire.
Caput. XXXVI.

NAbatęos esse feliciū Arabū gentē, omnibus arbitror notissimū, a Nabate quo
dam sic nuncupatū, Gręci scribūt, diciq; Nabaten ex adulterio conceptū. Ho
rū continentiā laudibus efferunt celeberrimi auctores, necnon cumulandis
asseruandisq; diuitiis curā exactissimā. Illud admiratione non caret, Mulctā
dici publice iis, qui rem aliquo modo decurtarint, imminuerintve. Augescē
tibus opibus, honor est Dño exquisitus. Rara inibi seruitia. Ministeria ex co
gnatione frequētiora, vel sibi vnusquisq; minister ē. Quo more ne Reges qui
dem expertes ferunt, a quibus identidē parari dicuntur conuiuia. In iis plura duodenis exiccas
se pocula, ignominiosum. Rex ibi auctoritatis adeo dilutę, vt non sibi modo, verū & aliis interim
administret. Cæterū & Homerici Reges eius quoq; modi comperiunt, ex quo itē αὐτοδιάκονοι
inueniunt. i. sibi ipsis subseruientes, quādo Priamus etiā ἡνιοχεῖ. i. aurigat. Achilles cōcidit car
nes, icit fœdus, immolatq; Agamemnon. Meminit libro primo Athenęus. Nabatęorum sustru
ctiones impendio pretiosæ. Vrbes nullis cōmunitæ mœnibus visunt. Summa enim regioni pax
Equorum, quibus carent, vicem implēt Cameli. Perfuncta fato corpora retrimētitiæ sordis loco
illis sunt. Regiū cadauer, vt rite cōtumulet, in Sterquilinia deiectat. Sol illis sacratissimū numē,
In arula res illi peragitur diuina, quā in ara excitarint.

Aegyptiorū inuenta. Et eorundē ritus. Calasiris quid. Laura locus delitiarum. Dulcis cubitus apud Sardis.
Caput. XXXVII.

QVid vero de Aegyptiorū ingeniis, deq; eorū doctrina sentiēdū videret, abun
de alias executi sumus. Nunc nihilo secius prolibabimus quępiam eiusdē gē
tis peculiaria, nequid per incuriam transiliamus, velut cōniuētes, qđ nostros
libellos adiutū eat. Igitur quia in artibus reperiendis solertem fuisse gentē eā,
& in cognitiōe rerū indaganda sagacē, multi prędicant, compertū in literis id
primū, ab Aegyptiis ex cælestiū rerū scientia, & obseruatione anni rationē ex
cogitatā primo, inde ī portiones duodecim, q̃ de lunæ noīe menses nūcupant
distributā. Græci quidē fuit moris, tertio quoq; anno, vt fieret aptior temporū respōsus, mēsem
interiicere, quē Intercalarē dicimus. At Aegyptii, re vniuersa, vti visum est, cōperta certius, sin
gulis quidē mensium tris dierū attribuentes Decadas, euoluto deniq; anno, quinq; etiamnum
supadiiciūt dies. Traditū porro, duodecim Deoꝝ rationē ab Aegyptiorū scientia Græcos ad se
corriuasse. Proximos item Deorū excitasse aras, cōflasse simulacra, ac tēpla cōstruxisse. Quin &
Animaliū effigies saxis insculptas ostendisse. Quę ad gētis mores spectāt, & instituta, a cætero
rū ingeniis dissita lōge cōperiunt. Nam taceo illud, veterū Aegyptiorū alimēta ab hęrbis petita
palustriq; caule, eaq;, quā Agrosin vocāt, vnde irrepsit mos eadē Diis supplicandi. Mox vero ad
piscitiū transisse, ac nōnullos ad carnes, pellibus ad integumenta corporū reiectis. Sicuti ex arū
dinibus attexebantur domus. Aegyptios Hecatæus Artophagos nūcupat, qui Cyllestiis vesce
rentur. Proditum a sacerdotibus est, a Mercurio deinde artium, Disciplinarumq; excogitatos
modos. Cæterum ferri hęc possunt, illa admiratione non carēt. Tenet quippe fama, fœminas ini
bi negotia obire, Cauponam exercere, ac id genus alia pleraq; peragere. Viros autem domi se cō
tinere, quę alias muliebris censentur muneris, tractantes. Onera item capitibus gestare, virorū
est. Humeris autem fœminarum. Vesicę retrimenta reddunt fœminę stantes, viri sedentes. Ci
borum superfluitates intra domestica consepta excernuntur. Vescuntur in propatulo, viisq;.
Sacerdotiū nullū adit mulier. Virile habet id. Maribus parentes alendi necessitas nulla. Filiabus
autē summa. Scribunt non vti nos, a sinistro in dextrum pergentes, sed ediuerso. Prędicāt tamē
ipsi, nos in sinistrū produci, se vero in dextrum. Literę eorum bifarię sunt, sacrę, ac populares. In
Deorum cultum præter cæteros studio feruntur exuperantissimo. Virilia circuncidere, nō dif
fitentur, sed rationem promūt, vt mundiores sint. Sacerdotum tota leuigantur corpora, omni
prorsum decusso pilo, nequid sordium se proferat in re diuina. Amicula linea sunt, calcei pa
pyracei. Aliis vti nefas. Aegyptiorum Dii vniuersim quidem Isis, & Osiris, quē Bacchum intel
ligunt. Seorsum vero & alii plures. Nā apud Thebas arietina facie coli Iouem, tradit, q; Herculi
sese ita visēdū prębuerit, vt Arietis detrūcati pelle corpus obsepserit. Quia vero Iouē Aegyptii
Ammonē dicunt, inde Ammoniorū, quos Aegyptiorum, atq; Aethiopū colonos prodidere, co
gnomen celebratum, simul & oraculi apud eosdem vulgata fama. At Mendesii inter octo Deos

Pana connumerant, quos priores duodecim illis opinantur. Eius simulacrũ caprinã præfert faciem. Crura vero hircina sunt, nõ quia talem arbitrẽtur eũ, sed veritatis arcanũ mystico adumbratur velamento. Aegyptiace vero Pan dicitur Mendes, quo nomine Hircus item designatur, q̃q̃ est quoq; in Thracia ciuitas Mende, vel Mendis, vt est apud Apollodorum, vnde Mendæum vinum. Sunt & in Sicilia prope Palicos Mẽdæ. Suilli pecoris apud Aegyptios detestatio summa. Argumentũ euidens, si quis transeunter vllo modo belluam attigerit, euestigio cum indumẽtis omnibus in flumine abluit. Propterea inibi Subulcis interdicitur tẽplis vniuersis, Nec per cõnubia quispiã cum eo genere affinitates conciliarit. Animal id nec diis immolatur vllis, præterq̃ Libero, ac Lunę. Nisi vbi plenam visitationẽ illa facit, Liberũ enim tunc sacrificiũ est, nec suillã carnem a mensa reiiciunt. Maximus apud eos senectuti honos. Vestes non alię magnopere, q̃ Lineæ, circa crura ambitu extremo fimbriatæ, quas Calasiris vocant. q̃q̃ ibidẽ Calasiries item pugnatores vocantur, sicuti etiam Hermotybies. Laneas vestes intulisse templo, profanum. Scelus item, inuolutum iis cadauer condidisse. Aegritudinũ ibi nõ vnus est medicus, suus est vnicuiq; morbo destinatus. In funeribus is irroborauit mos, vt decedente aliquo, caput sibi muliebris familia & vultum deformet luto, excurrat deinde per vrbẽ, ac se plangat. Conuerberantur & viri renudatis pectoribus. Salinariis mox condiendũ tradit̃ cadauer, cum odoribus, tum etiã sale. Muliebre corpus domi diutius asseruatur, ne venerea fœditate a Salinariis inquinetur, qđ experimento cognitũ quandoq; est. Vnguenta Aegyptiis, p̃sertim in palustri solo, ex Sillicypriorũ fructu, ipsi appellant κίκι. Cogebatur Aegyptiorũ vnusquisq; destinato magistratui, quo se artificio tueretur, palã facere, qđ si quis emẽtiretur, morte luebatur mendaciũ. Eam legẽ ad Athenienses quoq; tralatã a Solone, auctor Diodorus prodidit. Postremo nec illud silentio inuoluendum, In numerosa Aegyptiorum regũ serie, mandatũ literis, etiam fœminas quãdoq; regnum tenuisse. Ganeata eorundẽ cibaria literis cõmendarunt multi, sed palã facit historia potissimũ, qua proditur memoriæ, aduersus Persarũ regem Ochum expedito cũ exercitu irruisse Aegyptium regẽ, moxq; a Persis superatũ. Cũ ab Ocho tractaretur humane, etiã mensę adhibitus, ridere perrexit Persicam lautitiã, vt tanto principe indignã prorsus. Ac si collibeat inquit, nosse, cuiusmodi esse deceat felicium regũ mensam, imperato meis olim coquis, cœnam parent Aegyptiam. Cum adnuisset Ochus, arrisissentq; plurimũ id genus cõdimenta, Malũ male inquit, o Aegyptie dispereant te dii, qui hisce neglectis, viliores affectasti dapes. Fuit apud Alexandrinos locus Laura nomine, in quo omniũ, quæ ad delitias spectarent, visebat̃ forũ. Sicuti fuit apud Samios Laura quoq;, Polycrate tyranno struente, vt apud Sardis qui est, Dulcis cubiti exhiberet imaginem, Lydorum imprimis mollitiem amplexatus.

Aphrorum ritus diuersissimi. Necnon de Carthaginiẽsibus. Ammon Iupiter vnde. Parammon Mercurius. Gorgia quid. Gorgones animalia. Boues retro pascentes.

Caput. XXXVIII.

Aphricam esse hominibus fœcundissimã, auctor probat Herodianus, proinde gentes diuersissimæ in eadem, & moribus maxime miris. Nobis oĩa consectari, nõ est consiliũ, cũ delectu curioso, quod hactenus, fecimus, paucula ex strue cumulata pręcerpemus. Aphricã. M. Tullius omnium vocat prouinciarũ arcem, natã ad bellum contra vrbem Romanam gerendum. Adyrmachidas ad Aegyptum vergẽtes eisdem fere vti moribus accepimus, quibus & Aegyptii narrant̃ imbuti. Vxoribus in vtroq; crure armilla inest ærea. Caput insigniter comatum. Si quos, vti assolet, pedunculos ceperint, pręmordent, ac mox abiiciunt. Virgines iam maturas viro astituũt regi. Quę præcipue illexerit animum, præfloratã dimittit. Nasamonum singulis de more adsunt vxores plures, cũ quibus vel palam congredi, receptum apud eos est, prius scipione p̃tento. Nuptiali cœna discumbentiũ singulos adit noua nupta Veneris gratia. Congrediũtur illi, domo allatum donũ contribuentes. Sicubi iurisiurandi vsus veniat, cõcipitur id per viros, qui olim apud eos plurimo virtutũ splendore enituerint. Affusis precibus ad maiorum monumenta, futurorum scientiã aucupantur incubãtes manibus. Fidei sanctio maxima, inuicem sibi idem propinasse poculũ. Cuius si inopia fuerit, e cinere idem petitur argumentum. Scatet feris Garamantum situs. Tenet constãs fama, auersari eos hominũ commercia, imo vero etiam aspectũ fugitare. Arma illis nulla, quando nec tueri quidẽ se audẽt. Macas memoriæ proditum est, summa capitis curiosius deradere, relictis in meditullio capillis, quos succrescẽtes circuntondent eadẽ cura. Possent videri sacerdotes nostri ritũ inde mutuati, nisi q; capitis co-

rona ex Romanæ eccleſiæ inſtitutione regnū præfert,quod in Chriſto expectatur. Capillorū vero decuſſio temporaliū indicat bonorum depoſitionem.Gnidanū vxores fimbriarum copia perſtrepunt,pretium id concubitus eſt,quo pluribus quæq; viſatur exculta,eo plauſibilior eius forma cenſetur,ceu quā adamarint innumeri.Machlyes comā in occipitio connutriunt.Auſes vero Capronas e fronte demiſiſſe,gaudent.A virginibus honori Mineruæ,quam indigenam arbitrantur,certamen editur quotannis,arma lapides ſunt,fuſteſq;,ſiqua ex ictu deceſſerit,falſa cenſetur virgo.Quæ omnium præſtantiſſime depræliata eſt,a cæteris græca condecoratur armorū facie,ſubuehiturq; curru p Tritonidis ambitū paludis.Putāt vero Mineruā Neptuno pgnatā, & palude eadē.Coargutā vero grauius a patre,indignabūdāq; inde adoptandā ſe Ioui inſinuaſſe.Promiſcuus porro illis,ac ferarum prorſus more paſſiuus cum mulieribus cōgreſſus.Troglodytas Aethiopum inenarrabili pedum celeritate mirātur rerum conditores , Non articulatior illis vox , verum qualis in veſpertilionibus inauditur,ſtridor.Cibus non aliunde , q̄ ex ſerpentibus,lacertis ve , ac omnino reptili genere.Libycum vero inſtitutum id item eſt vt quos in venatione,vel pugna elephantes attriuerint,magnifice ſepeliāt,ac hymnos præterea concināt.Quorum id ſit argumentum,ἀγαθοὺς ἄνδρας εἶναι τοὺς ἀντιπάλους γενομένους θηρίῳ τοσούτῳ, id eſt,viros eſſe bonos,qui tam atroci belluæ exaduerſum ſteterint,ꝙ mors glorioſius comparata ἐνθάφιον ſit τῷ θαπτομένῳ. Atlantes propriis carere nominibus tradunt,ſolos hominum, quod nobis cōpertum ſit.Hoſce memorant orientem execrari Solem, ac omnifariā ingerere conuitia,quia ipſos perurat,& inutilem reddat regionem,caloris exuperantia ambuſtā.Aphris porro paſtoribus mos ille vetus eſt,quadrimis filiis verticis venas,aut etiā temporum, lana, quam Succidam dicimus,adhibita,inurere,compeſcendis e capite fluctionibus. Proptereaq; inter oēs proſperiore vti ſe putant valetudine,ac re vera eiuſmodi comperiuntur.Q; ſi amburendis venis forte ſpaſmo corripiantur pueri,inſperſam hirci vrinam,præſentiſſimum malo remedium,arbitrantur.Aphras mulieres ſuper veſtem nudas geſtare caprarum pelles fimbriatas,ac rubrica litas.Vnde apud Græcos defluxerit Aegidis appellatio.Quadrigarū item morem indidē in Græciam demanaſſe,produnt.Sepeliendi ritus a Græca non ita abiūgitur conſuetudine.Riſu nō caret,qđ in more Naſamonibus eſt,qui ſedētium habitu mortuos aſtituunt,id ipſum & inter moriendum curioſius attēdentes,vt ſedentes expirent . Ammon celeberrimum eſt Libycis numen, cui de paſtoris nomine,a quo illi primo erectum ſimulacrum eſt,appellationem factam,in Meſſeniacis rebus auctor Pauſanias eſt,ſicuti Babyloniorum Belus ab Aegyptio quodam Belo creditur nuncupatus.Scitu vero dignum,dici non Iouem modo Ammonem,ſed & Ammoniam Iunonē . Quin & Parammon Mercurius colebatur in Libya quoq; , ſed ita,vt Helei in Pelopōneſo eiſdem pariter rem obiiſſe diuinam memorent.Maxyes in parte capitis dextra comam enutriūt in ſiniſtra decutiunt.Minio linunt corpora,ſeq; a Troianis propagatos,fabulātur. Oblinuntur colore eodem Zygantes,quibus ex Simiis alimenta ſunt.T.Liuius perfidiā Pœnis attribuit,quā vel Punica maiorem in Annibale fuiſſe,ſcribit . Cicero calliditatē , Sicuti numerum Hiſpanis. Robur Gallis. Artes Græcis.Italis ſenſum.Romanis pietatem,ac religionis ſapientiam.In Floridis Apuleius Carthaginem miris efferens laudibus,inibi pueros oībus imbui diſciplinis,ſcribit,quas,& oſtentent iuuenes,doceant ſenes,Eſſe porro Carthaginem eius prouinciæ magiſtrā venerabilē,Aphricæ muſam cæleſtem,Camœnam Togatorū. Carthaginienſium iuuentutem videtur non citra probrum Ennius tunicatam dixiſſe,quoniam primum tunica non vterentur Romani,mox ſubſtrictam admiſerint,breuemq;,citra humerum deſinentem,quam vocāt Exomida.Carthaginienſiū item mores inceſſit Plutarchus,vt amarulentos,triſtes,ſubditis graues, in terroribus haudquaq̄ generoſos, in ira peragreſtes,ac feros,pertinaces in iis, quæ ſemel complacita ſint,ad luſum,& gratiā immites,aſperoſq;.Illud hic obiter ſubnotarim,eſſe in Libya Gorgonas animalia κάτω βλέποντα,id eſt,deſpectātia ſemper, Ouibus credūtur agreſtibus ſimilia, aut vitulis,ſicuti quidam voluere.Peſtilens iis eſt oris halitus,quippe intereunt mox afflata oīa. Sed nec innocentior ab oculis radius manans,vbi concuſſa,quæ a fronte in oculos propendet,coma,ſpectarint aliquid.Cognitum id a Marii militibus aduerſus Iugurthē bellātibus . Eſſe itē in tractu eodem boues Hopiſthonomos,id eſt retro paſcentes,id exprimentibus cornibus,quæ adnuunt,proclinanturq; in ima.Gorgia, γόργεια ad Gorgonas pertinēt nihil , nam dicuntur eo nomine Dorienſibus hiſtrionum perſonæ.

Clepſydræ notiones plures.Hydrologium quid.De Clepſydrio item.
Caput.XXXIX.

CAeterum relictis deniq; gētiũ moribus, quos miscellanea quadam ratione, ac promiscua, vt se inter legendũ obtulere, ꝑtexuimus, ad institutũ, veluti postliminio redeamus. Atq; illud attingamus primũ, Clepsydram dici quandoq; Astronomicum organũ, horas metiens. Clepsydris inquit Martianus, Lunæ magnitudo cognoscitur. Hydrologia videt̃ appellasse Cleomedes in tractatu de Cælestiũ orbium contēplatione, quibus Solem dimetiebātur. Pausania vero auctore, scimus in vertice mōtis Ithomes Arcis Messenēsiũ, vnde Ithomęa dicantur festa, Iouis ἰθωμάτα honori dicata, fontem fuisse, nomine Clepsydrā, in Arsinoen fontem alterũ influentem, credo, quia quãdoq; exundet, quandoq; deficiat. Fuit & in arce Athenis eodem nomine fons, ita nũcupatus, ꝙ flare incipientibus Etesiis impleat̃, flaccescentibus autem desinat, consimili fere ratione, qua Nilus. Legimus & Metichen Scortillũ Clepsydræ cognomentum sibi adoptasse, cũ ad Clepsydrā cōcubuisset, ac vniuersa defluxisset aqua. Euboli quoq; Poema dictum legimus Clepsydrā, quod auctor ꝓdit Athenęus, Dipnosophistarũ libro tertio ac decimo. Qui Clepsydræ æqualitatē custodiret, Ephydor dicebat̃. Quia vero est horonomicon vas Clepsydra, hinc præfinito dicentes, ad Clepsydram id agere, pronunciamus. Hinc Cicero, Cras ergo ad Clepsydram. Clepsydrā graphice Apuleius expingit. Clepsydrii auscultationes inuenimus apud Philostratum, quibus Adrianũ Tyrium ascriptum refert, ab Herode Attico, tãq̄ rei maxime arcanę. Item Pausaniā Cappadoca vnũ ex iis fuisse scribit, qui Clepsydrii participes forent, quos inquit, aliqui vocãt Διψῶντας, id est, sitientes. De Clepsydræ porro ratione in Encycliis quæstionibus Aristoteles.

Vocabulum Lutra q̄ varias recipiat notiones. De Lutrophoris, & corriuatis a Lutra dictionibus. De Aquiminariis, Aquariis item, ac Cerere Lusia, & Arione Equo. Neptu. & Cereris eiusdem fabella. Caput. XI.

LVtras sunt qui in nostris literis aquas immundas dici a Græcis interpretentur, opinor inde adductos, quia Sudas λοῦτρον exponit τὸ ἀπόλουμα τὸ ξ‍ιπαρόν. Sunt & Lutrę fibrorum e genere, quas nunq̄ mari accepimus mergi. Hasce vero etiã Lytras, Varrone auctore, dicimus, quia radices arborũ in ripa succidãt. q̄uis possit videri etiam a luendo Lutra nuncupari, ꝙ aquis se lutet, quoniam Enhydris græce interdum nominet̃. Elytron vero crustam dicũt pennas superuenientē, quasi vagina inclusas, vt in Scarabeis, nã inde Anelytra dicuntur, quæ detectas habent pennas, vti Apes. Luntæ vocant̃ aues, quæ lauãdi vsu nō carent, sicuti Conisticę mersantes se puluere, velut pulueratrices. Lutra Græci genere neutro etiã balnea dicunt. Sicuti etiã Lutronas, vt Xenophon. Balnei vero aquã Lutrion, vt Aristophanes ἐν ἥρωσι, noua etiam Comœdia Lutas. Inuenio & Lutrophorũ appellari, qui nouis nuptis lauacra deferebat, Athenis quidē ex Callirrhoe, aut ex Enneacruno, alibi vero vndecunq;. Puerum genere propinquissimum eo fungi solitũ munere, scribunt nōnulli. Fœminam vero in eo vsu intelligere videt̃ Pollux. Quin & in Veneris templo apud Sicyonios virginē, quę annuo fungatur sacerdotio, Lutrophoron dici, Pausanias scribit. Nymphica itē lutra fuisse dicta, reperio. Erãt & sui defunctis, qui cælibem trãsmisissent vitã, Lutrophori, id est, pueri hydriã tenentes, qui super monumentũ astituebãtur. Lutra vas item apud Latinos. Vnde Elutriatũ vellus apud Plinium, quod de vase in vas tralatum est, qđ trãsuasare item dicit̃, sed rarius. Elutriare lintea ex Laberio apud Gellium, pro lauare positũ videtur. Sicuti Labandria, quæ ad lauandũ sunt data. Putãt ex eruditioribus aliqui, a Lura dici elutriare verbum. Id vero est os culei. Vnde & Lurcones capacis gulæ homines. Apud quosdam Luter vas est, quo miscetur aqua vino. Eius cōmeminit Hieronymus in Iouinianũ. Et quoniã de aquis mentio est, Aquarios lego nũcupatos hęreticos quosdam, qui aquã offerebant solam in calice sacramēti. Apud Ciceronem in Epistolis familiaribus a Cælio cōcinnatis, vidētur esse Aquarii, qui aquã circũferunt venalem. Nisi ego inquit, cũ aquariis, & tabernariis pugnarem, ciuitatē veternus occupasset. Iuuenalis, Veniat cōductus Aquarius. Aquaria prouincia in Cicerone aduersus Vatiniũ, cura est quæstoris, præfecti mercibus, quæ mari, vel omnino aquis subuehuntur, nequid exportet̃. Sed & publicis aquis pręfici solitos quosdam, scimus. De quibus quãdoq; fit Senatuscōsultũ factum, vt, cum eius rei causa extra vrbem forent, Lictores binos, & seruos publicos ternos, Architectos singulos, & Scribas, & Librarios, accensos, & præcones totidē habere liceret. Hosce dici quandoq; aquarũ curatores animaduerto, interdum & aquarios. Iulius Frontinus. Ille aquariorum tollendus reditus, quem vocant

Punctam. Et mox docet fuisse quẽdam, qui appellaretur a Punctis. Pertinebãt & ad eandẽ aquarum rationẽ, qui vocabãtur Villici, Castellani, Silicarii, Tectores. Sed hęc ferme ministeria erãt. Alibi Frontinus Aquariorũ fraudem nominat, quos aquas ex publicis ductibus in priuatorum vsum deriuare deprehẽdisset. Super qua re Cælii Rufi edita quoq; legebatur oratio, cui titulus fuit de Aquis, vbi Aquariorum dolo, irriguos agros, tabernas, cœnacula ꝑpetuis saliẽtibus coarguebat instructa. Vnde illustratur Cælii eiusdẽ locus, de quo diximus. Qua in parte mirari quis potest interpretũ vanitatem, sæpius in vado hærentiũ, aut prora illisa, vel suppressa etiamnũ naui, vix enatantium. Aquiminaria vasa apud Pomponiũ iurecõsultum ab aqua deducuntur, vt sint ad abluendas manus instrumenta. Quę escario argento contineri putat. Scribit Herodotus historia prima, Aquiminaria duo Apollini delphico fuisse a Crœso oblata, aureũ, argẽteũq; A Græcis περιῤῥαντήρια nuncupari videtur. Aqualem cum aqua, vbi in Curculione Plauti legimus, notionem arbitror manifestã. Aquarium in Pomp. Digestis de Seruitute rusticorũ prædiorum, esse locus videtur, vnde ducit aqua in fundũ riguũ. Sunt & Aquilices apud Callistratũ. Lusiam, id est λουσίαν inuenio cognominatã Cererem in Arcadia apud Thelpusam, ꝙ olim ei quærenti filiam congredi concupisset Neptunus, id vt vitaret Dea pudica in equã se deformauit. Dolo percognito, Deus equum induit, ac mox Cererem adiit. Quæ initio factũ tulit permoleste, inde ira desita, Ladonis aqua expetiuit relui. Hinc producta cognomenta duo, Nã Erinnys nũcupari cœpit, qm̃ idignari apud Arcadas ἐριννύειν dicit. Ex ablutione vero Lusię prorepsit appellatio. Sunt, q Lusię ibi simulacrũ nõ Cereris esse cõiectẽt, sed Themidos, toto, quod aiũt, cælo aberrantes. Ex concubitu eo natam ferunt puellam, cuius nomen nõ initiatis enũciasse, nefas arbitrabantur. Natũ item Equum Ariona. Qua ratione Hippion Neptunum Arcadas putant cognominasse primum. De Arione hoc intellexisse in Iliade Homerum volunt,

ὃν δ' εἴκεν μετόπισθεν ἀρίονα δῖον ἐλαύνειν,
ἀδρήστου ταχὺν ἵππον, ὃς ἐκ θεόφιν γένος ἦεν.

Sed & in Thebaide sic legimus.

ὡς ἄδραστος ἔφευγεν ἐκ θηβῶν εἵματα λυγρὰ
φέρων σὺν ἀρίονι κυανοχαίτῃ.

In Arcadia interluit Gortyna vicum fluuius initio Lusius cognomento, ꝙ natum ibi Iouem abluerint, mox & Gortynius, cuius aqua creditur omnium frigidissima.

Alopeciæ morbo vnde factum nomen. Hydrocephalæ affectiones. Quid Alopecium. Alopecades. Vulpio. Vulpis fraus. Scolios. Cerdo. Cynalopex. Cinados. Bassarus. Bassæ. Alopeconesus. Apollo Epicurius. Caput. XLI.

ALopeciam, morbũ inde dici, Galenus arbitratur, cũ alibi, tum apud Hippocratem Sentẽtiarum libro sexto, quia vulpina sit affectio. quod approbat itẽ Paulus Aeginita, libro tertio. Vbi in humano capite areas & glabreta capillus deciduus facit. Idẽ erat Ophiasis. Sed hęc a Serpẽte, inquit Galenus, cui subsimilis est, nominis rationem ducit. Ex succi prauitate vtraq; res cõsurgit, quemadmodum & Madarosis, id est glabritas. Plura in Cornelii Celsi de medicina, libro sexto. Cęterum qđ in Gręcis monumẽtis ad hunc vsum cõperi, minime dissimulandum. Est inquiũt, Pathos Psiloticum, hoc est decutiẽs pilos morbus, Alopecia dictus, ex proprietate vrinæ animalis eius. Vbi enim lotiũ id fuerit affusum, euestigio infructuosus efficitur locus, arescentibus hęrbis, nec succrescentibus nouis. Morbũ hunc inuenio ἀλωπεκίασιν dici quoq;. Verũ, vberius vt ista prosequamur, Circa cutẽ capitis, inquit Galenus, sese promũt affectiones hæ, μελικηρίς, Meliceris, Atheroma, id est ἀθέρωμα. In extimis vero Alopeciasis. Sũt & Hydrocephalę affectiões. Earũ species nouimus quatuor, aut em̃ coit aqueus humor in cerebri meditullio, & pãniculi, aut pãniculũ ĩter, ac os, aut ĩter os & Pericraniũ, aut in ossis, & cutis medio. Pericranos inquit in libro, cui titulus, ὅροι ἰατρικοί, Galenus, est pellicula neruosa totũ complexa Craneũ. Verba ipsius hæc, περίκρανος ἐστὶν ὑμὴν νευρώδης περιειληφὼς πᾶν τὸ κρανίον. Ambeuntes vero cerebrum Panniculi μήνιγγες dicũtur. Eos finit idem σώματα νευρώδη, καὶ ἀρτηριώδη. Lego Alopecia item vulpiũ lustra recte dici. Alopecades vero vafer est. Vulpionem nostrates vocant, & in Apologetico Apul. Nã Cicero de officiis primo, Fraudem vulpeculæ attribuit, Vim Leoni. Proinde Lacedęmonius Lysander, cũ ei vitio verteretur a nonnullis, ꝙ fraude subinde agere videretur, Quo inquit, Leonis peruenire pellis nõ potest, vulpinã assuisse, haud dedecuerit. Huiusmodi vero vafritie insignes homines, ac panurgos ex interpretatione Procli Diadochi Scolios vocat Hesiodus, id est, tortuosos, obliquosq;, vbi ait σκολιὸν ἰθύνει, Hoc

est, Scolium dirigit castigando, & ad simplices reuocat mores. Vulpem porro dici item a Gręcis Cerdo, notissimum arbitror, a Cerdosyne, quæ astutia est, maxime fallens. Sed & Cerdos astutiā indicat vulpinā. Aristophanes in Comœdia, cui titulus ἱππεῖς, δόλιαν κερδώ, πολύϊδριν. Hoc est, dolosam Cerdo, multisciam. Philostratum quendā lasciuiuscule se ornantē idem Aristophanes vocauit κυναλόπεκα, id est Cynalopeca, ex cane, ac vulpe concinnata dictione, nisi ad Cynnam scortillum referre malueris. Cinados tamē inquit Theocriti interpres, vulpes nūcupatur, παρὰ τὸ κινεῖσθαι ἀναιδῶς, id est ab impudenti motu, vel quia dolose moueᵣ. Meminit pro Ctesiphonte Demosthenes. Sunt qui eo noīe feram quālibet intelligāt. Alii paruū animal genitalia nunc proferens, nunc retrudēs, qđ Aristophanii interpretes adnotarūt. Refert Harpocratio, Cinadion dici a Siculis vulpem. Est item apud Sophoclem Cinados. Eo quoq; nomine nauis Menelai gubernatorē nūcupatum, Pausanias scribit, cuius fuerit monumentū in promontorio, qđ in Laconia vocāt, ὄνου γνάθον, id est asini maxillā. In Sudæ lectū monumentis est, Vulpem apud Herodotum nūcupari Bassarum. Bassę autem locus est in Cotylio monte prope Phigaliā in Arcadia. Vbi celebrāt Epicurii Apollinis templum, nato inde cognomine, ꝙ in pestilenti morbo tulisset opem. Qua ratione ab Atheniēsibus dicitur Alexicacus. Alopeconesus vero insulæ nomen est, vel vt inquit Stephanus, Hellespōtiæ Cheronesi ciuitas, inde ex oraculo adepta nomē, vt ibi Athenienses ciuitatem conderent, vbi vulpium catulos cōperissent. Est & Alopecia insula Strabonι libro decimo.

Asciam cruribus illidere quid. De Antiphonte, ac Dionysio. Dolabella ne dicatur, An Dolobella. Caput. XLII.

ASciam cruribus illidere, ex Apuleii doctrina per parœmiā dici de iis videtur, qui ipsi sibi mala accersunt, impinguntq; aut sponte, aut per temeritatem, qđ genus nimio plus frequens est. Sæpe etiam per libertatis exuperantiā, ad quod scita hercle, & digna, quæ non prætereatur, ex Philostrati Sophistis suggeritur nobis historia. Siquidē Dionysio Siciliæ tyranno amplius scrutante, vbi terrarum exquisitius haberetur æs, respondit Sophistes Antiphon, vt erat ingenii extemporalis, semperq; in numerato, optimum se nosse Athenis, vbi ereстę starēt Harmodii, & Aristogitonis statuę. Fuerāt vero hi tyrannicidę, innuebat Antiphon esse itidem Dionysium ab eiusmodi hominibus dignū, qui contrucidaretur. Verum dicacitas tū petulans, tū nimia homini male cessit, ac inter alia euidens peperit exitium. Asciam nonnulli etiā Dolabram dici rentur, vnde inclinetur Dolabella, vt secūda syllaba prorsum habeat a, non o, vt fere vulgo receptū est, quod Cæcilius Minutianus Apul. in libro de Orthographia monumentis prodidit.

Craterem Helenæ, habere prouerbii formā. Nepenthes homericum quodnā sit. Pista medicamina, Epipasta, Christa. Item Nepenthes auscultationes. Cap. XLIII.

CRaterem Helenæ apud Philostratū eundem prouerbii forma enunciatū, animaduertimus de iis, quæ nobis æstuationem mentis leniunt, solicitudinē sedant, molliuntq;, & differenato animo, ac fronte erugata, exporrectaq;, curarum obliuionem inducunt. Ita enim in Sophistarū vitis, in epistola ad Antonium legimus conscriptū. τόδε φρόντισμα τοῦτο ἄριστε ὑπάτων, καὶ τὰ ἄχθη σοι κουφιεῖ τῆς γνώμης, ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς ἑλένης τοῖς αἰγυπτίοις φαρμάκοις. Qualis vero fuerit Crater hic, verbis potissimū Plinii, ex. XXV. naturalis historiæ percipi facillime quadantenus potest. Homerus inquit, primus doctrinarū, & antiquitatis parens gloriā hęrbarū Aegypto tribuit, hærbasq; Aegyptias a regis vxore traditas suę Helenæ plurimas narrat, ac nobile illud Nepenthes obliuionem tristitiæ afferens, & ab Helena vtiq; omnibus mortalibus propinādū. Porro sunt ex diligentioribus, qui rimati exactius, cuiusnam modi foret pharmacum id, ex quibusq; concinnaretur, suspicati sunt, esse Buglossam. Propterea ꝙ de ea sic prodiderit Galenus, καὶ τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνης αἴτιον γίνεται, id est vino iniecta hilaritatem inducit. Medicamēta vero hoc genus dicebantur Pista. i. πιστά, iuxta Aeschylum, ꝙ ebiberentur, velut ποτά, vel πότιμα. Erant & quę vocarentur Epipasta, quoniam inspergerentur, postremo & χριστά, quæ litu proderāt. Tres vero hæ Pharmacorum Ideæ Homero celebrantur imprimis. Dignum item relatu, qđ enotatum reliquit Philostratus idem, Antiphontem illum, qui a persuadendi potentia Nestor est cognominatus, Nepenthes auscultationes promittere solitum, quando nullus tam atrox est, infestusq; dolor, cuius vellicatio

nes ciuili eloquentia non lenire modo, sed excutere etiã quiret. Ex quo arbitror Plut. scribere, ab Antiphõte excogitatã τῆσ ἀλυπίασ τέχνην, i. artem Alypiæ, quæ vox tristitiæ carẽtiam indicat.

De Archytę tabella, seu Platage. Item quid Crotalum, & Crotalus. Crocala. Cocalia. Ascari. Lumbricorum species. Ascarophori. Ascarides. Ciriæ. Teniæ. De Platagonio quæpiam nõ inscita, & Telephyllo, ac Anemone. Caput. XLIIII.

ARchytæ tabella in Gręcis plerunq; auctoribus celebrata, quem habeat vsum, egregie Politicorũ octauo, præmõstrasse Aristoteles videtur, ad verbũ fere ita prodens. Insimul inquit, necessariũ est, pueros re quapiã distineri, exercerive, proinde Archytæ tabella recte admodum, & scite fertur excogitata. Exhibent enim pueris eam, vt ei us detẽti lusu, nil eorũ, quæ sunt domi, oblædant, cõminuãtve. Quando insitum pueritiæ, nusq̃ quiescere. In quo tamẽ etiã atq; etiã commonendi sumus, in codicibus Gręcis ita adnotatũ reperiri. καὶ δεῖ τοὺσ παῖδασ ἔχειν τινὰ διατριβὴν, καὶ τὴν ἀρχύτου πλαταγὴν οἴεσθαι γενέσθαι καλῶσ. Vbi Philosophus hic Platagen dicit, quã Arretinus tabellam nobis reddidit. Id cur, nondũ cõperi, nisi q; buxeam quãdoq; fuisse Platagen, ex Leonidæ tetrasticho, vbi πυξινέη nominatur πλαταγὴ, animaduerto. Sic autem habent primores versus.

ἔνφημόν τοι σφαῖραν εὐκρόταλόν τε φιλοκλῆσ
 ἑρμείῃ ταύτην πυξινέην πλαταγήν.

Græci tamen finiunt, esse instrumẽti speciem Platagen sonori, & obstreperi ex ære. Vnde illud, ὁ δὲ πλαταγὴν χαλκευσάμενοσ ἐπλατάγει. Sunt qui putent Platagen esse æneum Crotalum. Apollonius eius mentionem facit,

χαλκείην πλαταγὴν ἐνὶ χερσὶ τινάσσων,

δούπει. Crotalũ vero doctissimi interpretant̃ calamum scissum proprie, ac studiosius comparatum, vt efficere sonũ queat, siqs verset manibus. Vnde & masculino genere Crotalus dicit̃, q lingua est expeditiore, ac voce sonãti, & ppe tinnula, loquaci quoq;, sicuti Eustathio credimus, qui ex testa, ligno, ęre cõcinnari solitum scribit Crotalũ. Inueni q Crotalũ intelligãt instrumẽtũ musicum, quo in Deorũ cærimoniis vtantur Aegyptii, & a verbo græco inflectant κρούω, quod pulso est. q̃uis non desint, qui pro plaustro resonanti accipiant. Quidam annulum interpretãtur ex ære, qui ferreo quatiatur baculo, vnde illud ex Poetica officina.

Coppa Syrissa caput Graia redimita mitella,
 Crispum sub Crotalo docta mouere latus.

Dicũtur & quibusdã fluminũ calculi, lapilli ve Crocala. Nam Cocalia. i. κωκάλια sunt inter animalia, quę testa cõteguntur, sicuti Limaces. Sunt qui Crotala dici quoq; Ascaros putent. q̃q̃ & Sandalia quædã eodem censent̃ nomine. Ascarophoron vero φορτηγὸν interpretantur. i. onera ducentẽ, gestãtem ve. Ascarides autẽ, vt in parerga excurramus protinus, Galeno sunt Lumbrici minores vermibus similes. Nam qui oblongi visunt̃, latiq;, vocãtur κειρίαι, q; assimilentur κειρίαισ. Nuncupant̃ ratione cõpari & ταινίαι. Sunt & Lumbrici rotunda specie, ac σπιθαμιαῖοι, aut etiã maiores. Lũbricos vniuersim ἕλμινθασ appellant. Ciriæ vero seu κειρίαι inde nominis rationem habẽt, quoniã Cirias vocant Græci institas, sed & Zonas, quibus reuinciuntur lectuli Aristophanes Auibus, ὃν δ᾽ ἂν χαμευνῆ πάνυγε κειρίαν ὑ ἔχων. Dicit̃ Ciria itẽ σπαργάνωσισ, id est fasciatio. Cæterum, vt ad Platagen redeamus, eam fuisse pueritiæ dicatam, in Symposiacis testari Plutarchus videtur. Si autem inquit, dare non oportet, veluti pueris interquiescere nescientibus, hastam, vel ensem, sed Platagen, & pilã, sicut temulentis ferulã tradidit Deus, leuissimam, mollissimãq;, vt feriant quidem, verũ non lædãt. Hinc Adagii forma obrepit non inscita, vt arbitror, aduersum eos, qui prudentiæ inopia, aut ingenii obtusa quadã hebetudine, vel etiã vt sæpe ætatis vitio repuerascũt, velutiq; ad lusus redeũt pueriles. Hosce enim ad Archytę Platagen eleganter [illegible]ecidisse pronũciamus. Eam vero fertur Archytas excogitasse primus, vnde & appellatio ducta. Platagonion vero inquit Pollux, nuncupatur Crotalum, sistrũq;, quo vtuntur nutrices, dũ lenire infantes cupiũt, qui difficilius cõsopiantur. Addit, Amantes quoq; Platagonio lusitasse. Hoc vero Græci quidã interpretantes ita accipiũt, esse Platagonium Papaueris, & Anemones hęrbę folia, ἀπὸ τοῦ πλατάσσειν, ἤγουν ἠχεῖν, id est a sono, quẽ collisa faciũt, iis siquidem periclitabãtur, ecquid amasiis suis forent grati, essetq; affectus mutuus. Siquidẽ Pollici imponentes ea, & Indici, mox collidebant, q; si percrepuissent, amari se augurabantur. Sin minus, vt frustrati ingemiscebant. Id ipsum vero plane significat Theocritus hisce versibus.

ἔγνων πρᾶν ὅκ᾽ ἀμεν μεμναμένου, εἰ φιλέεις με,
ὃν δὲ τὸ τηλέφυλλον ποτιμαξάμενον πλατάγησεν,
ἀλλ᾽ αὔτως ἁπαλῷ ποτὶ πάχει ἐξεμαράνθη.

Id est Cognoui vel prius, quãdo periclitãte me, an amarer abs te, neq; Telephyllon insonuit collisum, sed vane molli in brachio conflaccuit. Vbi Telephyllon Poetæ illius interpretes esse autumant Papaueris ramum, cuius foliis intra manum collisis, ex sono, vt diximus, de amore coniectabant, dictumq; putant, quasi δηλέφιλον, q amorem præmonstret. inde sunt, qui non per υ, sed per i, scribendum astruant. Alii putant, esse ξιζιόντι θαμνῶδες κάτωθεν ἀναβαίνον τρίκλωνον. Apud Aristophanios enarratores in Equitibus inuenio verbum πλατυγίζειν signare peculiariter, sinistrę platagonium imponere, moxq; dextra impacta, sonum elicere. Q2 autem de Anemone commeminimus, scribunt nonnulli ex Græcis, ex Adonidis sanguine prognatam. Sosibius ait, apud Laconas esse Anemonias, quæ vocent Phænides. Ni φεννίδες fuerit rectius, quo Pilæ signantur lusus.

Athenodori, & Philostrati iudicium de Iulio Polluce.
Caput. XLV.

Athenodorum legimus, cauillatum genus dicendi, minus altis subnixum radicibus, Iulium Pollucẽ esse veluti Tantali hortos, dictitare solitum, rem videlicet leuiculam, & momenti non magni, quæq; esse aliquid videatur, cum sit nil fere. Sed & Philostratus de eodẽ ita sibi scribere permisit. Pollucem inquit, Naucratitem ambigo, doctum ne appellem, an imperitum. An qđ fatuũ forte videbitur, doctum pariter, & indoctum.

Byzantii Laus pręcipua. Byzantios fuisse οἰνόφλυγας, id est vinolentos. Macedonis Philippi dictum præclarum. Caput. XLVI.

Byzantium Thraciæ ciuitatem perillustrem, vtriusq; linguæ monumentis celeberrimam, sors Delphica vel præcipue extulit, quæ scitantibus Megarensibus ad eam pertinens reddita ferme sic est.

ὄλβιοι οἳ κείνην πόλιν ἀμέρεσ οἰκήσουσιν
ἀκτῆς θρηϊκίης ὑγρὸν παρ᾽ ἄκρον στόμα πόντου.

Felices vero futuri pronunciantur viri, qui Thracii litoris ciuitatem habitabunt ad Pontios. Q̃ꝗ non me fallit, Byzantios ita quandoq; a Græcis conuelli, vt Acolasti dicantur, id est intemperantes, quippe qui in Venerem ferrentur præcipites, & vinum. Quod in varia historia recensuit Aelianus, illos plurimum in caupona solitos versari prodens, Proinde ἐκ τούτων inquit, ἔξεστι νοεῖν, ὅτι καὶ πρὸς ὅπλα, καὶ πρὸς πολέμους ἀλλοτριώτατοι διάκεινται βυζάντιοι. Narratur illud quoq;, cum vehementius obsidione premeret Byzantium, nec in mœnibus contineri tamen ciues possent, q in tabernas ex more diuerterent vinarias, Leonides eorum dux ad mœnia excitari cauponas, imperauit, quo effectum sophismate est, vt in officio continerentur Byzantii. Approbant vero hæc Damonis quoq; auctoritate, Subscribere & Menãder videtur, vbi ait, μεθύσους τοὺς ἐμπόρους ποιεῖ τὸ βυζάντιον, ὅλην ἔπινε τὴν νύκτα. Illud adiecero obiter, Argiuos item, ac Tirynthios, & Illyricos quoq;, vt vini cupidiores, a grauissimis Græcorum incessi plerunq;. Denominatum vero Byzantium creditur a conditore Byzante. Vel q ductor classis quidam fuerit Byzes nomine. Diu autem post Constantinopolis nũcupata, & noua Roma. Felicitati, ac pulchritudini ciuitatis Macedonis Philippi calculus plurimum item suffragatur. Auctor quippe in Sophistarum historia Philostratus, ductanti aduersus Byzantios instructissimas copias Philippo Leonem sophistem obuium se ingessisse, atq; ita scitari ĩstitisse, Quid tibi ĩquit, factum o imperator? quave nostra extimulatus iniuria in nos proruis armat⁹? At Philippus, quoniã inquit, patria tua, oĩm speciosissima ciuitatũ, in suos amores me facile pellexit. Proindeq; ad delitiarũ mearũ portas appropero, signa illaturus. Sed inquit Leo, Amatores, qui redamari postulẽt, armis minime crassantur, neq; enim bellica, sed musica expetunt organa, qui amori student. Citharœdus Stratonicus esse Byzantiũ dicebat Græciæ μασχάλην, i. Subalã. Sicuti Rhodios esse prædicabat albos Cyrenęos, & procorũ ciuitatem, cum illos animaduerteret Spatalonas, & Thermopotas, i. fluere delitiis, & calidum haurire. Heracleã vero Androcorinthũ. Leucadios, putres Corinthios. Ambraciotas autem Membraciotas.

De Pythagora enotantur plusculà. Item quibus argumentis comprobetur fuisse Magus. De Boue Empedoclis. Caput. XLVII.

PYthagoram philosophum, quem vt diuinum virũ suspicit, & admiratur Plato, ea fuisse sapientia legimus, ea mentis acie, nunq̃ non collimante, insuper & animi bonitate, vt consulentes nunq̃ falleret, salubria semper forent illius monita. Hinc effluxit appellatio nobilis, vt Pythagoricus diceret̃ Tripus, tãq̃ vera nihilo secius, q̃ Apollo, effari cõsueffet. Cæterũ inde quoq;, diuino quodã afflatu, viro ipsi inditũ nomẽ, Aristippo tradẽti credimus. Sed & augurẽ fuisse, lectũ est, ac vaticiniis ab eo auctoritatis plurimũ adoptatũ. Verum enimuero nil tã exquisite afformatũ, nil adeo amussitate, aut graphice concinnatũ, cõpositũ, elaboratũ q; cura peruigili, cui rubiginis nõ affricetur aliquid, aut loliginei succi labecula sordidior allinatur. Etenim comperti nobis, qui viro alias Coryphæo propemodũ, Magicæ vanitatis crimen inustum velint. Ea seu vera sint, seu falsa, hisce nostris cõmentationibus adglutinasse, visum operę pretium est. Timon Phliasius, sicuti auctor Plutarchus est, ita super hac re sibi scribere permisit.

Pythagoramq; tuere magum, qui nomine flagrans
Pergeret eloquiis homines captare venustis.

Proditur itẽ memorię, cum superuolantẽ susurraminibus magicis excantasset Aquilã, ita deduxisse, vt mitẽ redderet, ac prorsus cicurẽ. Adhęc siquando Gallũ gallinaceũ plumantẽ cãdidius comperisset, veluti fratrẽ, si credere libeat, amplexabat̃, amabatq;. Legim⁹ id quoq;, fuisse Vrsam quãpiam feritate cõspicuã, magnitudine inusitata, quæ visentibus modo horrorẽ incuteret. Eã vero vir hic accersitã, demulctãq; apud se aluit. Mox dimissurus, veluti cõceptis verbis, iureiurando, vt sic dicã, adegit, nulli animantiũ cunctarũ, damno, oblæsioni ve futuram. Abiens illa in syluas se cõiecit suas, summaq; fide, q̃d inter homines quoq; perrarũ est, in quod adiurata recesserat, præstitit. Hinc forte Pythagoricã Necromantiã per literarũ numeros, & lunæ solitã exerceri, recensuit Aug. Narratur certe Pythagoras idẽ, bouẽ vbi ꝓpe Tarentũ conspexisset fabaciã segetem morsicatim corrũpentẽ, tum etiã proterentẽ pedibus, bubulco insinuasse, bouem moneret, frugibus parceret. Ridens Busequa, ego inquit, bouatim non didici. Tu, qui videre Scholarũ id genus experiens, obeas vicẽ meã. E uestigio Pythagoras auribus sese admouens sui artificii quæpiam immurmurauit. Res additur mira, obedientissimus bos, vt ab eo, qui amplius saperet edoct⁹, lacerare mox segetẽ destitit. Quin etiã in futurũ eiusmodi pabulo abstinuit. Sed & bubulcũ desiit obsequiũ, factusq; de rurestri colono ambulator vrbanus, Tarenti placide consenuit, de manibus hominũ victitãs, vt solida demũ, ac plena admiratio fiat. Verũ, vt ista iã resecemus, Pythagoram, ꝓditur memoriæ, cum noui quippiã excogitasset in Geometria, Musis bouem immolasse, Q̃d, inq̃t apud Ciceronẽ Cotta, nõ credo, q̃m ille ne Apollini quidem Delio hostiam imolare voluerit, ne aram sanguine conspergeret. Cæterum auctor idẽ M. Tullius est, tantũ existimationis apud suos esse adeptum Pythagorã, vt, siquid affirmarent in disputãdo, cũ ex eis quæreretur, quare ita esset, respondere non vererent̃ ἀυτὸσ ἔφα. Hoc est, ipse dixit. Ipse autẽ erat Pythagoras. tantũ opinio p̃iudicata poterat, vt etiã sine ratione valeret auctoritas, quę obest plerũq; discere volentibus. Desinũt enim suũ iudiciũ adhibere. id habẽt ratũ, q̃d ab eo, quẽ probãt, iudicatum vidẽt. Obiter vero illud adnotarim in Græcorũ cõmentariis obseruatũ, ἐκεῖνον, & ἀυτὸν capi pro noibus propriis, Nã & Homerus Thetin inducit sic dicentẽ, τίπτε μ' ἐκεῖνοσ ἄνωγε μέγασ θεόσ. Et apud Aristophanẽ ἀυτὸσ dicit̃ de Socrate. Scribit in Magia Apuleius, Pythagorã proxime Metapontũ, in Italiæ litore, quã Succisiuã Græciã fecerat, cũ a piscatoribus euerriculũ trahi animaduertisset, Fortunã eius boli, siue iactus emisse, ac pretio dato, mox irretitos pisces mitti iussisse. Id cur factũ a viro Philosopho, supersedit Apuleius explicare. Plutarchus in sermone, qui est, Quo quis pacto etiã ab ĩimico iuuetur, fieri solitũ videri vult, vt p ea tacitis, velut ambagibus insinuaret̃, a crudelitate abstinẽdũ semper, & moderationi insuescendũ, plus habendi resecta cupiditate. Pythagorã viuũ fuisse a Cyloniis exustũ, Plutarchus idẽ ꝓdidit. Factũ hoc Laerti⁹ scribit in Milonis Crotoniatę domo, a quodã, quẽ in disciplinã admittere abnuisset. Scitu vero dignũ illud, ex Pythagoræ ĩstituto ꝓpagatũ, Empedoclẽ quãdoq;, vbi Olympia vicisset equis, q; animatis ex præscripto abstineret, ex Myrrha, Thure, aromatibus aliis bouem concinnasse, quẽ ad Panagyrin conueniẽtibus distribuerit, Q̃d Parœmiæ quadã imagine vsurpari a nobis potest in iis, quæ de Saccaro passim coaptari, conformariq; animaduertimus.

Mineruam cur Lacedæmonii Chalciœcum vocent. T. Liuii, & Plutarchi codices emaculantur. Chalcopus, Chalcotypus.

Caput. XLVIII.

CHalcíœcum fuiſſe Pallados cognomentum Spartæ,certatim Græci fere omnes tradidere.Id cur ſic,videri ambiguum poteſt,ac indagine certa perquirendum. Ne vero inſcitior quiſpiam diutius quæſitum eat,quid ex mutis,qđ aiunt,mihi compertum magiſtris ſit,pergam hinc promere.Dictam igitur ſic Gloſſularii interpretantur,vel quia domum haberet æneam,quã vocãt οἶκον,aut qa ex Eubœa Chalcideſes Fanum conſtruxere.Templi eo nomine meminit Aemyli⁹ Probus,in id Pauſaniam confugiſſe memorans,atq; inibi interiſſe,Matre etiam num principe,audito filii ſcelere,ad occludendum illi egreſſum lapides ingerente.Meminit & in Parallelis Græcis,Romaniſq; Plut.in hiſtoriæ eiuſdem explicatione.Sed & in commentatione,q̃ eſt περὶ ἀδολεσχίας,hoc eſt,de Loquacitate,addita item hiſtoria altera templi ſpoliati,& lagœnæ inanis ibidem ab expilatoribus relictæ.Quin & nono variæ narrationis Aelianus,& in Laconicis rebus Pauſanias,qui eandem Poliuchon eſſe arbitratur,id eſt πολιοῦχον,Templi ſubſtructionem a Tyndaro inſtitutam primo tradit,mox & filios perficere adortos nõ quiuiſſe,deſtinatis ad opus Aphidnæorum ſpoliis. Cæterum multis annis poſt perduxiſſe ad vmbilicum Lacedæmonios,ex ære ſimulacro conflato.Cuius auctor fuerit Gitiadas vir indigena,qui & cantica concinnarit dorica,& præterea in laudem Deæ hymnum.Porro eſſe inibi quoq; alterum Palladis templum,quã dicunt ἐργάνην.Quin ad ſiniſtra Chalciœci erectum item Muſis ſacellum,ꝙ non clangentibus tubis,progrediantur in prælia Lacedæmonii,verum tibia,Lyra,Cithara præcinentibus.Sed ad rem,Taceo nanq; in dextris Chalciœci eiuſdem,Iouis ſimulacrum plane omnium antiquiſſimum,quæ ænea habeantur.Hiſce vero fulti auctoritatibus,quis calculum adiicit Græcorum ſchola vniuerſa,commonemur,vt T.Liuii codices temporum iniuria decurtatos,& librariorum inſcitia maculoſos extergamus,& genuino reſtituamus cãdori.Ita enim libro trigeſimo quinto Ab Vr.Cõ.ſcriptum paſſim lectitatur.Aetoli circa Chalciotem,Mineruę id eſt templum æreum,congregati cæduntur.Reponendum cenſeo,Chalciœcum,expungendum,Chalciotem. Conſimile irrepſit in Plutarchi libros mendum,apud quem in Agidis,& Cleomenis vita ſic legitur,E regib⁹ Agis quidem in Aſylum,qđ Chalchichon vocãt,Cleombrotus autem in Neptuni templum confugit.Subſtitue,vt in Liuio,Chalciœcum,eraſa dictione nihili,& adulterina.Mẽtio ædis huius in Plutarchi eiuſdem Apophthegmatis eſt frequẽs.Chalcodõtis fanũ in Attica recenſet idem in Theſeo.Chalcopus Erinnys firma dicitur,infatigabiliſq;.Chalcotypus plaga eſt illata ferro.Erat & Χαλκοῦς θάλαμος apud Argiuos in ſubterraneo ędificio.Eum ſtruxerat cuſtodiendæ filiæ Acriſius,qđ ſcribit Pauſanias,At demolitus fertur Perilaos tyrannus. Sed & templum quandoq; Delphicum ex ære factum,Græci ſcribunt.Quin & Romę forum magnitudine quidem fuit inſigne,ſed imprimis,ꝙ æneum eſſet tectum.Propterea non mirandum magnopere,æneam fuiſſe ædem Pallados.

Chalceum q̃ multa ſignet apud Græcos.Chalcea feſta.Exchalciare verbum.Chalceati dentes.Orichalcum.Chalcenterus cur diceretur Didymus,& Bibliolathas.Codones quid ſint.

Caput.XLIX.

CHalceum vero,id eſt χαλκεῖον plures apud Græcos recipit notiones,quandoq; enim ahenum ſignat,aut ex ære vas quodlibet,nam & in pleriſq; Italiæ locis id genus vaſa dici nũc quoq; audias Chalcedra,quaſi a χαλκὸς,qđ æs indicat,& ὕδωρ aqua,ſit dictio compacta,veluti Aqualia ſignificentur conceptacula ex ære ducta,conflatave.Eodem porro nomine & fabri nuncupatur æraria officina.Dignum vero obſeruatione,lapſum videri fœde Polyhiſtorem Libycorum tertio,dum ea appellatione in Libya ciuitatem intelligit.Neq; enim,vt inquit libro duodecimo Polybius,vlla eius nomenclaturæ in eo mundi ſitu ciuitas eſt,ſed ſunt inquit,Χαλκουργεῖα,id eſt Aerariæ fabricæ.Porro Chalcea feſta quædam erant,quæ nonnulli vocant Athenæa.Alii etiam Pandemum,quoniam ab omnibus celebrarentur,q̃q̃ mox a Cerdonibus tãtum,aut operariis,& Fabris præſertim,vt refert Harpocratio,& Apollonius Acharneus. Quo argumento prodidere quidam Athenienſes primum Aerariam fabricam exercuiſſe,quod ſcribit Euſtathius.Fuit & Menandri fabula titulo Chalcea.Scribit Phanodemus,non vtiq; Mineruæ ſacram fuiſſe Chalceorum celebritatem,ſed Vulcano. A dictione autẽ Græca,quę Chalcos eſt,lepide quidam verbum concinnarunt Exchalciare,quod eſt ære ſpoliare,ac numos auferre.Luſit facetiſſime quiſpiam in Voranum Q.Luctatii Catuli furaciſſimum libertum,quem

cum deprehendisset Numularius numos de mensa subtrahentem, ac in calceos sibi infarcientem, belle inquit, te Numularius exchalciauit. Chalceatos dentes ex hac item ratione legunt non nulli apud Plautum. Chalcenterum inde appellatum tradunt grammaticum Didymum ob infatigabile studiũ, sicuti a Demetrio Trœzenio, vt scribit Atheneus, dicebatur Bibliolathas, ex voluminum numerositate, quæ incredibiliter concinnasset, quando fuere tria millia super quingenta. Illud libenter adnotarim ex interprete Aspidis Hesiodicę, Orichalcum esse videri æneum metallum, id est Chalcoma, qđ in montibus enascatur. Aiunt alii, quorum est Philoponus, esse materiam metallicam quidem, sed ære pretiosiorem, quæ inquiunt, modo non comperitur. In Pomp. Sexti fragmentis lego, quosdã etiam Aurichalcum enunciare, Veluti dictione ab auro, & ære cõnexa, concretave, quoniam auri præferat colorem. proinde inueni, qui vulgo dici Ottonem, opinentur. Quin ita quoq; in Plauti fabula Pseudolo adnotatum repperi, Di immortales Aurichalco contra non carum fuit Meum mendacium. Græci vtiq; ὀρείχαλκον pronũciant, correpta principe syllaba. Hinc Codonas ex Orichalco legimus. Sunt autem Codones, id est κώδωνες, quos vulgo Sonalios vocamus, ex equorum phaleris propendentes plerũq;. Et in Epigrammate ὀρειχάλκου λάλα κύμβαλα, Hoc est ex Orichalco garrula cymbala. Sed & columnas, id est stelas indidem conflatas quoq; obseruauimus. In India nasci Orichalcum, scribit Diodorus bibliotheces tertio, Strabo Cosmographię libro tertio & decimo, & ab eo mutuatus Stephanus, Apud Andira inquit lapis reperitur, qui exustus trãsit in ferri vim. Mox cũ terra quadam καμινευθεὶς, id est in fornace cõcoctus ἀποστάζει ψευδάργυρον, stillãdo Pseudargyrũ exudat. Dein, si æri promisceatur, fit Orichalcus. Apollonii interpretes argonauticon quarto, dici Orichalcum opinãtur, ἀπὸ ὀρείου τινὸς γενομένου εὑρετοῦ, id est ab Orio quodam inuentore. Apollonius,

λαμπετίη δ᾽ ἐπὶ βουσὶν ὀρειχάλκοιο φαεινοῦ,
πάλλεν ὀπιδέουσα καλάβροπα.

Orichalcũ metallis omnibus fuisse pretiosius, coniectat Seruius grammaticus, Plautinum illud aduocans ex Milite,

Ego istos mores Orichalco comparem.

Aristoteles ἐν τελεταῖς abnuit speciem metalli huius comperiri vsq̃. Plerosq; enim suspicatos, nominari Orichalcum quidem, cæterum haudquaq̃ esse, Verum & hoc de iis vnum censeri, quæ prodita temere sint.

Aes cur a Gręcis χαλκὸς dicatur. Aeris inuentio, & auctoritas. De Combe puella. Lesche qd. Aeneum vinculum cur p̃ perpetuo. De Adamante paucula. Telephia vulnera, & Chironia. Cysolesches. Caput. L.

AEs autem Græci χαλκὸν dicunt, vti præstruximus. Eius verbi etymon afferri varium solet, opinatis quibusdam inde corriuari, q fortitudini sit accommodum, quã ἀλκὴν vocant. Adiecta crassioris soni litera ex lingue Doricę proprietate. Ioannes grammaticus in commentario in Hesiodum, a Chalybũ gente inflectit, vt dicatur Chalcos, quasi Chalybos. Apud eos vero in Scythia populos primitus inuentum traditur ferrum. proindeq; Chalcon id nũcupauere, nã ante ferri vsum æs memoratur cõpertum. Propterea id ferro nomen impositum. Qđ Eustathius quoq; significat. Et cum apud Homerum legimus χάλκεον ἔγχος, non vtiq; æneum interpretantur, sed ferreum, ex veteri more appellatione propagata. Q; vero armis vterentur æneis prius, non ferreis, astipulatur Hesiodus eo versu,

χαλκῷ δ᾽ εἰργάζοντο, μέλας δ᾽ οὐκ ἔσκε σίδηρος.

Aere laborabant, necdum ferrum erat nigrum. Sunt qui ferrũ putent per appositi formam dici χαλκὸν, παρὰ τὸ χέειν τὴν ἀλκὴν, q fundat, dissipetq; interemptorũ vires. Chalcida Eubœæ ciuitatem arbitrantur appellatam nonnulli, q ibi primum ærariæ fabricæ memorentur compertæ. Q̃q̃ alii, qđ Eustathius scribit, a Combe puella Chalcidis cognomẽto, Asopi filia duci vocabulum putant. Cui æneç armaturæ inuẽtionem acceptam referunt, De qua intellexisse Ouidium arbitrantur Metamorphoseos septimo,

Adiacet his Pleuron, in qua trepidantibus alis,
Ophias effugit natorum vulnera Combe.

Quã lamben transtulit Planudes, vti meminit Cæcilius Minutianus Apuleius. Aerarios porro fabros in Lemno Insula fuisse plures, cõperio, qui omnium primi ænea cõmoliti tela, Sinties hinc vocitati traduntur, qua voce nocumentum Græca ratione signatur, nata inde fabula exceptũ a Lemniis lapsum de cœlo Vulcanum, qđ referũt alii ad eos, qui crebri visuntur in Insula igniũ cra

teres. Chalcē Eustathius purpuram interpretať. vnde appellari Chalcantem coniectat, vt qui pro funde vaticinia conciperet, q̄q̄ & ab ęneo colore fingi potuisse nomen, non inficiatur, quem tamē purpureum intelligit. Apud Aristotelem est inter pisces nomine Chalcis, quem Aericam reddidit Theodorus, ab aliis dicitur etiam Zygnis. Aes porro in sacris, & excantationibus magnā habuisse veteribus auctoritatem, ac vim, scribit Theocriti interpres in poetæ Pharmaceutria, propterea quoque in lunæ deliquiis adhiberi solitum, καὶ ἐπὶ τοῖς κατεχομένοις, purius enim cęteris habebatur, καὶ ἀπελασικὸν τῶν μιασμάτων, id est pollutionum expiatorium. Inde eo vtebantur in purificationib⁹ vniuersis, vt in libro de Diis scribit Apollodorus. Et Sophocles in Tragœdia, cui titulus Rhizotomi, id est radicum sectores, Medeam scribit herbas secantē, succos in cados refudisse æneos, herbas vero æneis subsecuisse falcibus, ex quo & Virgilius.

Falcibus & messæ ad lunam quæruntur ahenis
Pubentes herbæ, nigri cum lacte veneni.

In his vero potissimum sacris ænea adhiberi vasa Macrobius solita scribit, quibus delinire aliquos, aut deuouere, aut deniq; exigere morbos vellent. Sed & Carminius libro de Italia secundo, Thuscos æneo vomere in condendis vrbib⁹ vsos, in traiectitiis eorum sacris, se inuenisse scribit. Quin & Sabinorum sacerdotes æneo cultro attonderi consueuisse. Aeris porro sonos, ceu rē potentissimam, multis rebus Græcorum vetustissimos adhibuisse, palam est. Cur vero æris dissono crepitu deficienti lunæ auxiliarentur antiquiores, qđ & Manilius significat, sed & Ouidius,

Te quoq; luna traho, q̄uis temerata labores
Aera tuos minuant,

Alexāder etiā rationē affert eiusmodi, Aes & ferrū ingt quatiūt mortales, q; inde abigi dæmonas, creditū sit, quo tēpore sydera hæc vim suā ad terras nō perducāt, q̄ & hominibus prosit, & improbos retrudat dæmonas. Moris huius meminit. T. item Liuius ab V. Cō. XXVI. Campanorum inquit, imbellis multitudo, cum æris crepitu, qualis in defectu lunę silenti nocte fieri solet, edidit clamorem. Et, vt Plinium prætereaam, etiam Thebaidos sexto Papinius, Procul auxiliantia gentes Aera crepant. Porro addamus, qđ scribit item Ioannes grammaticus, Aerarias fabricas quandoq; Leschas nuncupari, quoniam pauperiores, hyemali præsertim sydere, illuc caloris gratia se conferrent, ac, vt assolet, nugari plurimum consueuissent. Sicuti Romæ in furnarias domos. ex quo Oratius,

Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos.

Propterea Hesiodus,

πὰρ δ' ἴθι χάλκειον θῶκον, καὶ ἐπ' ἀλέα λέσχην
ὥρῃ χειμερίῃ.

Vbi Aerariorum sedes prætereundas monet, ac nugas arationis tempore. Seniorum porro congressum consultandi causa, Tragicus quidam, Eustathio referente, σύγκλητον λέσχην nuncupauit. Erat Spartæ, vt prodit Pausanias, Lesche κροτανῶν. Sunt autem Crotani Pitanatarū portio. Pitana vero fuit tribus. Nam & Menelaum Pitanatem legimus. vnde & Græcorū exercitus Pitanates dicitur quandoq;, & πιταράτης ἀγὼν, in Pitana celebratus. Est vero Lesche, id est λέσχη, nunc confabulatio, nūc nugę. Dicebatur & publicus locus, in quo versarent πτωχοὶ, id est mendici inuicē garrientes. Signat & conuiuiis destinata publicitus loca, id est δειπνιστήρια, seu Cœnacula. Item sermones, inibi qui haberentur. Deniq; tepentia loca dici eo modo valēt. Fuit apud Delphos Cassotis fons, a Nympha sic dictus parnasia. Super Cassotida vero ædificium, qđ a Delphis Lesche dicitur, a disertationibus, quæ ibi fierent, & multa eiusmodi fuisse in Gręcia testari Homerus videtur in Melanthi iurgio cum Vlysse,

οὐδ' ἐθέλεις εὕδειν χαλκήιον ἐς δόμον ἐλθὼν,
ἠέ που ἐς λέσχην, ἀλλ' ἐνθάδε πόλλ' ἀγορεύεις.

Lescheos vero, id est λέσχεως de bello scripsit Troiano, in quo, vna cū auctore Cypriorum carminū Aeneę vxorem facit Eurydicen, tradētibus aliis Creusam, quā auctore Pausania, Deū mater, & Venus liberarint a Græcis. Sed & in plerisq; aliis a cōmuni dissidet sententia Lescheos. Nā Cassandræ gratia venisse Corœbum, & a Neoptolemo peremptū, multi tradūt, Hic aūt a Diomede mauult. Leschas apud Plut. inuenies in Lycurgo, cuius verbi notio ex iis, quę diximus, coniectari libere potest. Aeneum vinculum ꝓ ꝑpetuo accipiunt poetę, quoniam, vt ingt Porphyrio, æris metallum rubigine non consumitur. Oratius, Diductosq; iugo cogit aheneo. Cuiusmodi Adamātina item dicuntur, tum quia sit ferri species Adamas, vt nonnulli Hesiodi astruunt interpretes, tum lapidis insita dēlitate ignibus, ac ferro inuicti, q̄uis plumbo, & Leonis, Hircíq; sanguine molliatur. Aeris porro auctoritatem indicat illud quoq;, quoniam ærea cuspide, siue etiam ferrea Telephum sanasse Achilles perhibetur. vnde natū Adagiū Eustathius scribit, ὁ τρώσας καὶ ἰάσε

H.ii.

ται. Qđ qui vulnus intulit, ille idem persanabit. Qua in parte illud obiter quoq; subnotandũ, vulnera, quæ malignitatis præferant multum, dici τηλέφεια τραύματα, vt quæ salutarem Achillis manũ requirant. Veluti & Chironia dicuntur δυσαλθῆ, id est quæ medicam vix recipiant curã, & Chironem aliquem respectare videantur, vt inqt Paulus Medicinæ quarto. Q; vero de Lesche diximus, id neutiq̃ prætereundum, dici Cysoleschen Cinædologum, id est sermone turpem. Nã veteres tam Cysthon dicebant, q̃ Cyson, sicuti auctor probat Eustathius, Iliados rhapsodia octaua. Lego deniq;, poculis æneis vsos esse priores, ac præcipue, qui diuitiis præstarent, vnde & eorum repositoria Chalcothecas vocabant. Verum id ex auri, argentiq; paucitate fieri solitum, innuere Athenæus videtur. Nam Macedonum rex Philippus Phialium nactus aureum, id puluino subiectum semper habebat.

In Cubiculo Nola, quid sit in Oratoriis Quintil. Institutionibus. De Tintinnabulis. Iassæorum historia. Caput. LI.

IVlius Pollux Onomastici ad Cõmodum Cęsarem libro sexto, Loquacis synonyma, vt lectio suggerebat multifaria, congerens in vnum, deniq; sic ait, Ahenum ex Dodone, Iliade longiora garriens, Alcini apologus, Arabius tibicen. Hactenus is. Qđ vero principe loco positum est, & gręce sic habet, Δωδωναῖον χαλκεῖον, id est Dodonęum tintinnabulum, Cuius meminit vel Eustathius, ansam p̃bere mihi est visum ad explicandũ Quintiliani, aut quisqs fuit auctor primus, inenodabilem nodum. In quem impacti pleriq; omnes cohęseruut. Obscuritas vero nodata hæc est libro octauo, In cubiculo Nola. Cõiectura ducor, ex Gręco adagio eẽ itidẽ hoc ꝓlatum in garrulũ desidentem dies totos domi, & nugali verboꝝ futiliũ importunitate, & copia exundanti detinnientem, vt obstrepera loquacitate vti Pica verbosiore, obsurdescerẽt aures, ac veluti tintinnabulo cõuulnerarent. Vel, qđ arridet ampli⁹, eos intelligamus, qui domi q̃dẽ fluenta verboꝝ ꝓmunt, in foro aũt, vbi ciuili eloquentia gloriã sibi cõparant viri p̃stantes, vt testis comprobat Homerus, aut in senatu penitus cõsilescũt, fiũtq;, qđ gręci dicunt, etiã piscibus magis muti. Nolã siquidẽ pro Cãpana dici obseruauimus, etiam si apud recẽtiores sæpius, nil tñ obstat, esse verbum id inter inuẽtu rara, Cuiusmodi adnotata Politiano q̃dã. Meminit quodã loco Laurẽtius quoq;. Sed occurrent recentiores, nouitium censeri inuẽtum id. Ego de nouitate nihil disputo, vnũ scio, fuisse veteribus quoq; ex ære instrumentum id, aut proximum. Quo remotioribus, vt conuenirent, daretur, proponereturve signum. Qđ duabus fulcimus auctoritatib⁹, præterq;, Historia. Val. Martialis in Apophoretis,

Redde pilam, sonat æs thermarum, ludere pergis?
Virgine vis sola lotus abire domum.

Aes nanq; Thermarum Tintinnabulum signat, quo e gymnasio lauaturi reuocabãtur ad Thermas. Sed & Iuuenalis,

Tot pariter pelues, tot tintinnabula dicas.

Historiam vero hanc apud Strabonem, ad hoc ipsum pręcipue spectantem, obseruauimus. Iassus inquit, incolas habet parte plurima piscitio, & piscatu victitantes, cum infœcunda fere sit regio, verum pisculenta. Hinc iucundum narratur factum, documento etiam magno futurum, quantum sæpe nos fallat opinio. Ostentabat inibi Citharœdus artem. Audiebãt, vt tum est visum, attentius Iassæi omnes, mox vero, vt editum tintinnabulo signum vendẽdo piscitio est, cõfestim cũ sua sibi musica destituto artifice, auolarunt omnes, vno vix excepto, qui oblæso erat auditu, pinde captum eum artificii suauitate opinatus Citharœdus, propius accedens, Est qđ agam gratias inquit, & quidem maximas, tum ꝙ musicæ negligens haudquaq̃ videre, tum ꝙ despectui me prorsus non habueris. Nam reliqui q̃primum tintinnabulo cecinit signum piscarium, dicto citi⁹ hinc sese proripuere. At is, velut commotior, ac excitatior, an inquit increpuit æs? eo vero adnuẽte, bene tibi sit inqt, Magister optime, ac consurgens ad viuariũ festinabũdus accurrit ipse quoq;.

Super Phauorino adnotata quæpiam minus extrita. Vocis acutæ ratio in Eunuchis, Item nuditatis barbitii, Curve Amasii sint. Vocis magnitudo, vel paruitas vnde sit, ex Galeno. Interim Imperatoris laudem esse præcipuam, Indignationem comprimere. Caput. LII.

PHauorinum vel Gellii monumentis percelebrem,fuisse patria Gallum,memoriæ proditum est,ex Arelate op.propę Padum.Inter philosophorum familias a multis connumeratus.Ab aliis vero sophistis insertus,qđ hominis fecit eloquētia,& rhetoricæ studium singulare.Dignum scitu est,virum hunc ita cooptatum qua quidem inter sapiētes,qua vero inter oratores,Diphyen fuisse,ac Androthelyn,hoc est,naturæ duplicis,& virum simul ac fœminam. Cuiusmodi sunt,Androgyni qui nūcupantur,& Hermaphroditi.Ab Aristotele dicti quoq; Arsenothelyes,id est masculofœmini,sicuti vertisse Theodorum scimus,q̄q̄ id censent erudi ti fidelius,q̄ felicius.Sed hi non sunt Androgyni proprie,quoniam eo nomine a philosopho intelligantur animalia,quæ ipsa se ineunt,vti inter pisces Trochus.In Phauorino præterea tria fuere maxime mira.Et primum quidem est,ꝙ Gallus cum foret,Græce tamē optime sciuerit,adeo vt gentis illius eloquio,veluti dolatorio leuigatus,excomptusq;,præterq; sapiētia imbutus celebre ad posteros nomen dederit.Deinde,cum foret Eunuchus,adulterasse tamen consularis viri vxorem creditus,subiit eo nomine iudicium,ab eodem postulatus.Adeo libidinis etiam erat præferuidæ.Postremo principi Adriano factus offensior,nihilominus inde nullo affect⁹ incommodo superuixit.Quæ laus imperatoris est vel maxima,qui ex æquo disceptaret cum eo,quē iure suo posset euertere.Ex quo illud sic a Philostrato enunciatur,βασιλεὺς δὲ κρείττων,ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ,ἣν ὀργὴν κρατῇ,id est præstabilior censetur rex,si inferiori iratior indignationem comprimat.Effœminatæ porro,ac degenerantis naturę in Phauorino illa se promunt indicia manifesta. Nuda barbitio facies,vel magno natu,etiam senio vltimo iam appetente.Vox insuper acuta,& tenuis.Qualis fere Eunuchorum natura pernoscitur. Omnes siquidem Agoni,hoc est seminis expertes,vt pueri,Mulieres,decrepiti,Spadones Oxyphoni sunt,id est acutæ vocis. Viri autem grauis,& βαρύφωνοι,vt Græci dicunt,qđ antiquitatis,& literarum parēs Homerus hisce versibus monstrasse videtur.In quibus de virili,muliebriq; voce,ita canit,q̄uis aliud agere videatur.

τῷ δὲ βαρυστενάχοντι παρίστατο πότνια μήτηρ
ὀξὺ δὲ κωκύσασα,κάρη λάβε παιδὸς ἑοῖο.

Huic autem grauiter gementi astitit mater venerabilis,
Acute vero lamentabunda,caput sui apprehendit filii.

Alibi porro idem poeta seniores Cicadis comparat,quæ animalia sunt plane ὀξύφωνα.Cæterum effectus hic manifestus vtiq;.At ratio nō forte obuia.Plutarchus quidem præcise nimis,& obscure contingere ista scribit,Διὰ τὸ λεπτὸν τοῦ πνεύματος,hoc est,ex spiritus tenuitate.Verum ista fuerant enarratius promenda in literas.Nam sicuti linea,cæteraq; tenuia dimensionem duntaxat vnam sortiuntur,crassa vero pleraq; plures obtinent,ita vox etiam tenuis vnam dimensionē habuerit.Vnum autem efficere,ac mouere facilius est,q̄ plura.Ergo,cum prædicta illa spiritum habeant imbecillum,non nisi parum aeris moueri ab illo spiritu potest.Minimus autem est,qui dimensione cōstat vna,quem tenuem esse,vocemq; talem ab eo proficisci,necesse est.Vox autem acuta,quę tenuis est.Igitur qui prolifico semine carent vocem hinc merito reddunt acutiorem. Viri robusti,quoniam spiritu valeant,multum aeris incitare queunt.Qđ cum multum sit,tarde mouetur,vocemq; efficit grauiorem.Motu enim veloci,& tenui vocem reddi acutam,cōstat iam.Porro qui natura sunt calida magnam emittere vocem solent,quia multum in his aerem,frigidumq; inesse necesse est.Caloris enim vis facile ad se & spiritum trahit,ac aerem,eoq; ampli⁹ id agit,quo amplior est,vox autem magna,tum oritur,cum aeris multum agitatur,vtq; acuta,cum celeriter,sic grauis,cum tarde. Adde ꝙ sublatis testibus,tentio quoq; meatuum laxatur,sicuti in fidiculis,& stamine,sublatis ponderibus,quæ Textrices Græco verbo λαιὰς,id est læas nuncupant.Laxatis vero iis,principium,qđ moueat vocem,eadem ratione laxatur.Testium siquidem natura meatibus adnexa seminalibus est,qui meatus ex vena tendūt.Cuius ex corde origo est.Iuxta ipsum principiū,qđ vocē mouet,quamobrem meatibus immutatis seminalibus a ætate,qua excernitur semē,pars illa itē immutaт,qua immutata,vox etiam mutaт,marib⁹ maxime,sed & fœminis,q̄q̄ obscurius,qđ quidam dicunt τραγίζειν.i.hircire,vbi inęqualis mittitur vox.Galenus vero ἐπὶ τῆς τέχνης,tractatu de signis,causam vocis magnæ,vel paruæ,non videtur in caliditatē,aut frigiditatē retulisse,sed amplitudini asperæ Arteriæ potius magnā ascripsisse,& insufflationi tū vehementiori.Paruā vero angustiis eiusdē.Et in libro de Voce in eandē refert Ar

teriam acutę,grauisq; vocis rationes,Arctum enim iter acutam, amplum,& spatiosum grauem videtur efficere. Angustia siquidem,& expansio causam prębent aeri,vt velociter,aut tarde moueatur. Verum,neqd videatur contrarium,sic statuunt eruditiores,vocem magnam effici vtiq; a caliditate primo,& mediate aerem plurimum agitante. Postremo aũt,atq; immediate ab Asperæ Arteriæ amplitudine,ac vehementi insufflatione. At magnitudo,& paruitas vocis,inqt Galenus,non fit ex caliditate semper,neq; pręcipue,sed per accidens. Est & Platonici eruditi super eadem re sententia,quæ scitamentis hoc genus congruit plane,Cur inquit,ita acutæ sint vocis Eunuchi,vt sæpe mulier,an Eunuchus loquaẽ,nisi videas,ignores? Id vero ex supflui humoris abũdantia effici,respondendum. Ipse enim Arteriam,per quã sonus vocis ascendit,efficiens crassiorẽ angustat vocis meatum,& ideo vel fœminis,vel Eunuchis vox acuta est,viris autem grauis,in qbus vocis transitus habet liberum,& ex integro patẽtem meatum. Nasci autem ex pari frigore in Eunuchis,& fœminis parem pene importuni humoris abundantiam,etiam hinc liquet,q; vtrũq; corpus sæpe pinguescit. Certe vbera prope similiter vtriq; grandescunt. Septẽtrionalium,inqt Albertus,& fœminarum vox euadit acutior,q̃ meridionalium ob pulmonis mollitiem,& Arterię,quæ arctior item intelligitur. Molliorem certe vocem facit organorum humectatio,debiliorẽ pulmonis imbecillitas,ac resolutio. Aegrotantiũ acuitur vox,quia siccitas arctet meatus,vel etiam ex intemperanti frigiditate,aut forsan ex opprimente humectatione. Sed curnam eueniat Eunuchis,vt sint ἄτριχεσ,id est glabri,perinde ac mulieres? Hæ vtiq; frigoris vi densa corporis habent spiramenta. Siquidem obstipat,arctatq; frigus,proinde non fere pilis ad exitum meatus patent. Eunuchi porro,vtpote humidi,& valde redundantes. Nam hac de causa locorum pleraq; nimia humoris exuperantia adobruta,rursumq; nimis arescentia,aut saxosa,& caluosis consimilia,velut Græci dicunt,ἐοικάτα ταῖσ φαλακρώσεσι,hęrbas haudquaq̃ proferũt. Illud quoq; nõ indignum quæstione,opinantur eruditi,vndenam sit,q; Eunuchis Venerii prolubii incentiua interextincta haudquaq̃ sunt, verum sæpe amoribus irretiuntur,qđ de Phauorino astruximus. Nempe multis,cum pubescerent,subsecti testes sunt,aut elisi,& quodammodo,ἡμιτελεῖσ εἰσὶν ἐυνοῦχοι,id est Eunuchi quidem sunt,sed non pleni. Et qui Hepate sunt natura feruentiore,ac genitalia vasa possident capaciora,vsum quidem imaginantur,concipiuntq;,sed non perficiũt,nec voti euadere compotes queunt,quoniam verẽda ipsa efflaccuerint,Qui enim tumescere facit spiritus,emarcuit,qui a semine ortus per seminales meatus ferebatur ex eis partibus,quæ circa lumbos habentur,vt in pueris seminales occęcanẽ meatus. Illud ex Græcis obseruatum, quibusdam in bello præ formidine intercipi vocem. Proinde Menelaum laudare Homerus volens,vt minime formidolosum in bello βοὴν ἀγαθὸν appellat,vt qui vocẽ nullo minueret terrore. In Oratore demum Tragœdorum vocem exigunt eruditi,sicuti acumen Dialecticorum,sententias Philosophorum,memoriam Iureconsultorum.

Super vocis ratione adnotata pluscula,deq; Soni, ac Vocis interstitio, Pollucis obscuritas illustratur. Tertiata verba quæ intelligantur. Caput.LIII.

SEdenim,quia de voce mentio est,non grauabimur Peripateticas scholas ingressi amplius de eadem ratiocinari. Primas igitur,ac prĩcipes sonorum differẽtias acumine,ac grauitate tradunt constare. Quæ appellationes ab iis,quæ tanguntur,tralata,Sonis accommodantur. Vt enim qđ in mucronẽ fastigiatũ est,momento penetrat,qđ vero hebetius,retusiusq; est, non ita,sed cũ mora,& segniter,consimiliter vibrata vox,& acuta auditũ peruellit,ac fodicat,grauis obtundit,veluti trudendo. Euenire autem vtrunq; celeris,aut tardi ratione mot⁹,liquet. Hinc etiam percipi illud potest,a lęuigatis corporibus,latioribusq; acutiorem promi sonũ, quoniam ab iis celerius agitetur aer,celeriusq; dissiliat,vnde & auditus valide,citoq; lacessitur. Videtur autem non esse aliud sonus,q̃ elisus aer,passusq;. Aer autem ipse duplex. Alter,qui inter collisa deprehensus prosilit. Alter,qui ab hoc incussus primum,mox successu motus ad sensorium euadit. Hoc vero id demum est,qđ inaudimus. Interstitium vero illud seruandum magnopere,dici in animantibus tantummodo vocem, q; inanima esse vocalia nequeant,ni metaphoricę abutaris proprietate,vt si organa nuncupes vocalia,q; iis quodammodo afformari verba,& effingi alloquia videas. Sed nec animalia cuncta recte vocem habere pronunciaris,quando exanguibus vocis nulla suppetit facultas,sicuti insectis,& iis,quæ crusta integuntur. Nam ea,quæ cõcentum etiam promere sentiuntur,vt Cicadæ,quã habeant rationem,alibi edocuimus. Tribus porro vox,sonusve cõstare plane videtur. Primum est,qđ plagam incutit,mox cui ea ipsa incutitur,

Tertio statuitur loco id,in quo hæc aguntur. Aerem sane in vtroq; haberi,necesse est,q̄q̄ non eodem modo in vtroq;. Nam ad vocem elidendam non omnis accommodari aer valet,sed solum spiritus is,quem anhelitu reciproco promimus,aduocamusq;. Huius vero munia duo, veluti etiã linguę. Quã promptit natura,tum victus necessitati perficiendæ,& saporibus prægustandis,q̄d omnibus fere animantibus adesse conuisimus. Tum vero ad locutionis articulatã rationem,q̄d ad vitæ excellentiam pertinet,& vni modo inter cũcta homini cõtributum, Nã hinc Psittacen ἀν θρωπόγλοττον dici comperimus ab vno loquendi vsu. Propterea in Timęo ita scribit Plato, Verborũ autem effluxio,ministra prudentię,effluxionum omnium optima est,atq; pulcherrima. Ratione eadem in spiritu reciproco duplex recognoscimus naturæ propositum,& scopum quidem vnum habet intimi caloris refrigeratio pernecessaria. Alterum vero sermonis conformatio,ac vocum dearticulatio,in mille abiens varietates,non pernecessaria quidem,sed ad infinitos mortaliũ vsus insigniter accommoda. Anhelitus organum guttur est. Huiusmodi igitur nunc admissus nunc remissus aer, Arteriæ destinato allisus,vox est. Quamobrem tussis,& id genus soni plures, vbi irraucuerimus,q̄q̄ eiusdem concipiuntur partibus,a vocis definitione abiunguntur,quoniam consilium abest,& animi certa intentio. Esse nanq; vocem finiunt, Sonum ex significandi proposito editum. Præmonstrat autem vox omnis aut ægritudinem naturalis affectus,aut voluptatem,qualis est brutina vox. Aut ea,quæ hominum necessitates exigunt,infinitis propemodũ vocabulis inuicem disparata. Membra respirationi destinata sunt,lingua ea,quæ fistulis duabus interiacet,nunc conniuens,nunc resurgens. Tum Arteria,quæ ad pulmones pertingit. Ex iis vero lux infertur,opinor,Iulio Polluci,secundo Onomastici sic scribenti. Epiglottis est simplicis organum vocis, lingua vero articulatæ. Scribit porro Galenus in libro de Voce, Exufflationem esse quidem vocis materiam,effici tamen eam,commisso thorace ab intercostalibus musculis,quib⁹ nihil agentibus,animal vocis priuatur vsu,nam cũ ex alto prolapsus foret quidam, afflicto dorsi initio,tertio die exiguam admodum vocem emisit, at quarto prorsum obmutuit,resolutis simul cruribus. Verum nec spirationem amittebat,neq; difficulter spirabat,quoniam intercostales modo nerui affecti erant omnes,nullis omnino vocis particulis affectionem sentientibus. Sũt aũt hæ vniuersim qdẽ guttur,per partes vero Carthilagines tres,q̄bus accedũt nerui a cerebro demissi. Et ligula,quam vocant Epiglottida. Illud obiter adnotarim,dici quandoq; verba Tertiata,q̄ imperfecta enũciant̃,& lapsitãtia,vbi vix tertia p̄ferunt̃,intermediis deuoratis pauoris ope.

Sonus quo modo illabatur auribus. Cur Ouali figura Aures,& Lingua. Item pleraq; Musicę consonantiæ organa. Caput. LIIII.

TRadunt vero physici,q̄d equidem adnotandum hac parte,etiam atq; etiam est visum,sonum in orbicularẽ figuram multis gradatim amplificatam circulis ad aures peruenire,non aliter,q̄ in stagno ex iactu lapidis ab alto circuli multiplicantur ad litus. Themistius etiam in libros Aristotelis de Anima paraphrasi secunda ita scribit. At aer,qui primo insonat,non abiungitur sic,vt ad auditum ipse accedat,sed proximum sibi,& continuum aerem commouet,atq; hic subinde alium excitat eo modo,quem in fluctibus cernimus,in quib⁹ alter alterum trudit,& pulsus obiter sequentem impellit. Hinc Vitruuius, Mouetur inquit, Vox circulorum rotundationibus infinitis,vti si in stantem aquam lapide immisso,nascãtur innumerabiles vndarum circuli,a centro crescentes,& q̄latissime possint,vagantes,ni loci interpellarit angustia,eo tamen interstitio,q; in aqua circuli æqua planicie in latum mouentur. Vox etiam in latitudinem progreditur,& altitudinem gradatim scandit. Concentum vero ex grauibus,acutisq; conflatum,velut vnam formam,& hanc rotundam quidem,sed oualem illabi auribus,arbitrantur Platonicis innutriti scholis. In qua quidem octaua vox quasi per acutiorem verticem, vocis primæ latitudinem sibi continuans ex se ipsa,atq; prima vnam iam conflat vocem. Atq; sicut oculus oualem rotunditatem,tanq̄ vnam videt figuram,q̄uis hinc latam magis,inde min⁹, Sic auditus vocem ex graui,octauaq; resultantem haurit,tanq̄ vnam,ab amplo quodam profundo,quasi in acutam sublimitatem oui instar gradatim sese,ac suauiter attollentem. Hinc itẽ fieri opinantur,vt & eiusmodi quasi figuram audiendi instrumento natura tribuerit,similemq; instrumento loquendi, Et ars pręterea similem,quoad fieri potuit, Musicis instrumẽtis. Ea certe cõsonantiora sunt,quæ ouali figuræ propinquiora.

Calastri pueri,qui sint. De Carneade,& Antipatro. Calamouoas qui dicatur. Antiphona q̄d. Psithyrissare. Arteria. Caput. LV.

ET quia de Vocum ratione ex philosophiæ sacrariis, quæ visa sunt, abunde præcerpsimus, nunc quæ tum historia, tum Grammatici suggerunt, pmiscue adiiciantur, vt vel pullato circulo non desit, ex quo supellectilem sibi comparet. Lectum igitur in veteribus memoriis primum, Esse in Aphrica fontem Zamen, ex quo canoras effici voces Varro ille doctissimus prodendum censuerit. Sed nec Vitruuius ignorauit, tradẽs, quæsitos a regib⁹ ad id muneris pueros, quos etiam Calastros nuncuparint, vel, vt alii codices præferunt, Catastlos. Carneadem Plutarchus scribit fuisse μεγαλοφωνότατον, id est maximę, ac sonãtissimæ vocis. Antipater vero Stoicus eam vocis magnitudinem cum nec posset, nec vellet assequi, aggressus Antilogiarũ concinnare libros, cognominatus & ipse καλαμοβόας est, id est Calamo vociferans. Cum in auribus tenuis quidam obtinuit sonus, dicitur id græce ψιθυρίζειν, id est Psithyrissare, παρὰ τὸ ψιθὸν ἐν ταῖς θύραις, ἤγουν ταῖς ἀκοαῖς, vt inqt Theocriti interpres, qđ signat tenuiter mouere in audiendi ianuis, nam & pauloante idem auctor, ψιθὸν exposuit pro λεπτύνειν, id est attenuare. Vnde sit apud Homerum ψιάς, id est Psias, quæ signat κατὰ λεπτὸν τοῦ ὕδατος ἔκδοσιν, id est guttatim factam humoris erogationem. Improprie tamen etiam de arborum susurro dicimus Psithyrissare. Arteriam vero, qua commeat spiritus per Diastolen, aut Systolen, Albert⁹ dici opinatur, veluti arctam aeris viam. Sed homini Græcæ doctrinæ ignaro facile ignoscendum. Arteria peregrina dictio est, proinde etymon latinum nequit admittere. Illi ergo, quorum genuina vox est, ex aeris nomine, hoc est, ἀπὸ τοῦ ἀέρος, καὶ τηρεῖν, qđ seruare indicat, inflecti verbum, ac compingi eradunt. Genere neutro vsus est de rerũ natura quarto Lucretius, vbi an sit corporea vox, latius pquirit. Versiculi ei⁹ sunt hi, in qb⁹ correpte, nõ, vt vulgo assolet fere, tractim enũciat̃ penultima.

Corpoream quoq; enim vocem constare, fatendum est,
Et sonitum, quoniam possint impellere sensus.
Præterea radit vox fauceis sæpe, facitq;
Asperiora foras gradiens arteria clamor.

Adnotemus & illud doctiuscule a Plutarcho positũ in sermone de Oraculis, quæ defecerãt. Nam quia Græci φωνὴν dicũt vocem, Inde ἀντίφωνα futurorũ dicunt̃ ab eo, quæ facta pauloante, ventura mox velut digyto, ac vocis pfunctione quadã præmõstrant. Emandatus inquit, a Mardonio est ad Amphiarai oraculum Seruus scitatũ super iis, quæ administrarentur. At is p quietẽ putauit, Dei ministrum sibi assistentem primo qdem voce repellere, ceu abesset Deus, mox vero, vt minus obsequentem, manu etiã obtrudere, postremo pertinacius perseueranti lapidem bene magnũ in Caput impegisse. ταῦτα δὲ ἦν ὥσπερ ἀντίφωνα τῶν μελλόντων, id est Hæc aũt erant, velut futurorum Antiphona. Superatus nãq; Mardonius est, Regis administro Græcos ductante, ac lapide ictus cecidit. Dici opinor Antiphona, quoniam res vocis munus ĩpleręt. Sicuti ἀντίθεος æqualis Deo intelligitur. ἀντίχειρ pollex, manui æquiualens reliquæ.

Scruta quid sint, & quid Scrutaria. Enarratur Oratius. Caput. LVI.

EST apud Oratium in Epistolis versiculus hic,

Vilia vendentem tunicato scruta popello.

Scruta verbũ rarum est, quãdo id Latinæ elegantiæ studiosi haud fere præter paucos admodum, admittendum cẽsuere. Sed cuiusmodi sit verbi eius notio, rarior etiãnum est, infrequẽtiorq;, q se scire pfiteat̃. Nã Acroni, & in aliis itẽ parum curioso satis, superq; visum est dicere, Scruta vulg⁹ scrutas vocat. Aliter Scrutũ est fractum miliũ. Sũt qui pelles, aut intestina interptẽtur. Ego vero amota oĩ vesica, q̃ gloriolas captantib⁹ nimio plus familiaris est, eo verbo Veteramẽta omifaria significari puto, q̃ cũ vsu iã detrita sint, pretio itẽ deminuta cẽsent̃. Hic significãter ab Oratio Vilitatis apposito exp̃ssa, p̃mõstrataq; sunt. Ex q̃ origine factũ, vt Scrutaria dicãt̃ vilissima q̃q;. Qđ vt sentiã, Lucili⁹ facit apđ Gelliũ Noctiũ Atticarũ libro tertio.

Quid ni & Scruta quidem vt vendat Scrutarius laudat,
Perfractam strigilem, Soleam improbus dimidiatam.

Sidonius item Apollinaris vocabulũ in Centurias allegisse videtur. Nunc inquit, friuola quędã, nunc ludo apta virgineo Scruta donabat. Quo in loco sunt, qui imagũculas pueriles operis dulciarii Scruta posse accipi, augurentur. Ad hęc, quæ de Scrutorũ significãtia pronunciauim⁹, plane allusit Apulei⁹ fabulę Gręcanicę libro quarto. Enimuero vos bonę frugi Latrones inter furta parua, atq; seruilia timidicule per balneas, & aniles cellulas reptantes, Scrutariam facitis.

Super Mæandro, & Protagora relatu non indigna quæpiam. Magorum sententia de Diuinis rebus. Item de Sophistis pluscula. Ancalidophori, Ancalides. Phaceli. Caput. LVII.

Mæandrum Protagoræ patrem adeo opulentia & omnifaria rerum copia præcelluisse, scribunt ex Græcis nonnulli, vt Xerxem Persarum regē, a quo mox Græcia cōcussa est, & domo, & donis excipere ausus sit, qua occasione illi insinuatus Protagoræ filio magorum congressum impetrauit, quando Persarum Magi in doctrinæ participatum non temere quenq̄ nisi iussu regum admittunt. Vnde is de ratione diuina falsam, immo inauspicatissimam traxisse opinionem videt. Siquidem quodam loco ita exordiri ausus est. De Diis vtrum sint, an non sint, nihil habeo dicere. Quo argumēto pulsus ille ab Atheniensibus est. Magicum vero dogma est, vt Philostratus putat, clam quidem rem diuinam obire, palam vero Deū abrogare. Quo facto quid excogitari insolentius queat? Nisi ꝙ causa, propter quam ita faciūt, longe execrabilior, tumidior ꝗ est. Neq; enim videri volunt, siqua in eis virtus enitescat, a diuina vi, velut ex fonte perenni in riuulos corriuari. Qua sententia quid omnino infantius, quid magis brutum sit, non magnopere dispicio. Primus hic Protagoras mercede traditur, docuisse. Quæ res, inquit Philostratus, vituperari nec potest, nec debet. Quæ enim impendio aliquo nobis constāt, gratiora demū veniunt, Quoniam, vt inquit etiam Hieronymus, putent gratuitæ merces, dictus tamen inde est, λόγοσ ἔμμισθοσ, id est oratio mercenaria. Primum item hunc Sophistem cognominatum accepimus. Hoc vero nomine dixerunt veteres, vt Græci scribunt, non modo oratores præsignes, & summa dicendi copia perillustres, sed & philosophos quoq;, dictione nō vsquequaq; infantes. Nam & Plutarchus auctor est, sapientes a nonnullis etiam sophistas nuncupari. Sicuti & apophthegma testatur illud μισῶ σοφιςὴν, ὅσισ οὐκ αὐτῷ σοφόσ. Odi sapientem, qui sibi sapiat nihil. Et Aristarchus Theodectæ pater, Olim vix septem fuisse sophistas, pronunciauit, mox tantam eorum scaturisse multitudinem, vt pullatam exuperaret turbam. Sophistarum tamen artē, perinde ac in patrem, in Gorgiam referimus. Sophistices vero, quæ secunda dicitur, principem ferunt Aeschinem. Qui, tametsi, vt φιλοπότησ ἦν δὴ, καὶ ἀνειμένοσ, hoc est vini appetens, voluptarius, ac remissior incessitur, primus quoq; inter sophistas creditus est, θείωσ λέγειν, hoc est diuine dicere. Nostri sic distinguunt, vt Rhetor sit, qui literas docet, atq; artis traditor est eloquētiæ. Sophista vero, apud quem discēdi exercitium discitur. Orator, qui in causis priuatis, & publicis plena, & perfecta vtitur eloquentia. Sed de oratoris, & sophistæ interstitiis Cicero in Oratore plura. Attingit & in commentariolo περὶ φιλαδελφίασ Plutarchus. Plato autem sophistas vbiq; omnia profitentes inducit, iactabundos, gloriosos, temerarios, insuper & auaros, nec illibatæ prorsum vitæ, sed sequioris. Nam & in libro de Platonis definitionibus Speusippus, sophistam esse dicit iuuenum nobiliū, atq; diuitum mercenarium venatorem. Hosce Plato, ꝗuis omnia profiteantur, nihil prorsum scire conuincit, vt maleficos item insectatur, atq; veneficos. Philosophos nāq; arbitratur, qui studiosius veritatē affectentur, operis tantū ipsius intuitu, ac perpensione. Sophistas vero intelligit, qui opinionē modo affectēt, opiniōis ipsius amore. Hos itē amarius incessens Seneca, Illos mihi inqt, circulatores sophistas, q philosophiā honestius neglexissent, ꝗ vendūt, in faciē ingeret. Sūt inter sophistas q ab Aristotele ī procemio Rhetorices ad Alexādrū Parii nūcupanī. Aristophanes in Nebulis Sophistas accipit ꝑ Mathematicis, iisq;, q de sublimib⁹ disertatiōes īstituūt. Alias vero inqt iterpres sophistas itelligim⁹ τοὺσ πεπαιδευμένουσ. i. eruditos. Porro scribit Gelli⁹, Protagorā insyncerū q dē fuisse philosophū, sed acerrimū sophistarū. Adolescētē quoq; victus q̄rendi gr̄a vecturas onerū corpore suo factitasse. Sudas qnetiā scribit, fuisse prius φορμοφόρον ..., qđ signat onerū gestatorē Et ī quadā ep̄la Epicurus Phormophorū vocat. i. Sportuligerū, & Xylophorū. Cuiusmodi hoīes dicūt Ancalidophori, sicut asini quoq; Ancalidas ferētes. i. ligna vlnę mēsura. Nā & grauia lignorū onera apte colligata, Phaceli vocanī, qn̄ sic Thucydides scribit, φοροῦντεσ ὕλησ φακέλουσ. i. ferētes materię Phacelos. Mirū vero id de Protagora, si patre diuite, ac etiānū inuidioso est natus.

Pythii hominū ditissimi historia, deq; vxoris eiusdem non vulgari prudentia. Caput. LVIII.

Voniam Mæandri opes attigimus, succurrit tempestatis eiusdem vir alter Pythius nomine, cui se tota vi sic deniq; Fortuna infudit, vt residens Celænis, vrbe in Phrygia, natione Lydus, Atys filius, Persarum exercitum terræ, mariq; grauem, ac Xerxem quoq; hospitio excipere ausus sit, & quidem exuperāti magnificentia. Quin adeo superfuit illi animi magnitudo præsignis, & pecuniæ vis immensa, vt insuper ad belli vsus, & stipendia polliceretur. Sed non hic pri-

mum viri ſeſe raro alias audita largitas prompſit. Quippe Dario ante Xerxis patri aureã elargitus fuerat Platanum, & ex eadem quoq; materia vitem. Q̃libet generoſum principem tam munifica, tamq; inenarrabilis benignitas, vel vſq; ad aras, & vltra deuincire abunde potuerat, at in virum hunc exerta tamen Barbari regis barbara, efferataq; ſęuities eſt. Siquidem natu maximũ ex Pythii liberis, cui petebatur militiæ immunitas, medium diſcindi iuſſit Xerxes, eiuſq; diſciſſi dimidium ad viæ dextram, reliquum ad ſiniſtram locari, & illac demum copias pertranſire oẽs, Luſtrationis imagine quadam. Fuit & Pythio ſingularis prudentiæ vxor. Ea lepido commento viri infinitam cupiditatem, auro congerendo compeſcuit. Cum enim is totam fere ciuitatem refodiendis theſauris attereret, adeo vt non temere ibi aliud rerum obiri poſſet, pleriq; vero etiã laboribus victi interirẽt, iuſſit ſagax mulier omifaria, qbus duci imprimis maritũ ſciebat, cõflati cibaria ex auro. Aberat tũ Pythius, aduenienti igit aurea apponit menſa, inſuper ex auro omnia. Is necdum conſilii gnarus, nec quo tenderent iſta, percipiens, elegantia rerum oblectabatur, mox quæ forent eſui, flagitat inferri. At proba vxor aurea itẽ obſonia pergit inferre. Stomachanti iam & eſurire ſe, amplius inclamanti (fames nanq; & bilis naſum cõciunt) Quæſo inquit illa, ne excandueris, & pax ſit rebus. An non ſentis Pythi præ vnius auri ſtudio in ciuitate omnia iam perire, agriq; colendi ſtudium penitus deſtitutum? Quin intereunt item homines. Q; ſi pergis, quid aliud in eſcam ceſſurum ſit, non video. Quid plura? ſalubri commento Pythius reſipiſcẽs auri quidem ſtudium non remiſit omnino, altius enim auiditas inhæſerat, ſed quintam modo ciuitatis partem in opere cõtinuit. Hunc Pythium accepimus, imparem dolori, quo miſere ob immanem filii necem a Xerxe, conflictabatur, cũ paulo molliore animo foret, nec ſatis adeſſet roboris ad vindicias ſecundum libertatem, quando nemo poteſt inuitus ſeruire, in monumentum ſe conieciſſe, quod ipſe tumuli vertice excitarat. Atq; inibi flebiliter, quod ſupererat vitæ, compleſſe, ſummitante illi diebus ſingulis cocta cibaria vxore, cui principatus moderamina per manus tradiderat.

Hiſtoria Paridis paulo remitior, deq; inter Deas iudicio, & Dardano eiuſdem filio. Cap. LIX.

DE Paride allecto inter Deas de formæ præſtantia certantes iudice, varia pro ingenii captu afferri ſolere, vel inter eos, qui ἀγοραῖοι nuncupari ſolent, & ſunt id eſt vulgares, vileſq;, non me fallit. Nunc illud iure Latii donabimus, quod dum iſta proderemus, ex Gręcorum theſauris interluxit. Parin videlicet hũc Priami filiũ educatum patris iuſſu in loco, quem Amandrum dixere, mox vero & Parion de ipſius nomenclatura, tribus fere annorũ decadibus. Atq; inibi cum natura ingenioſus foret, nec ad doctrinarum ſtudia ineptus, Græcis imbutum diſciplinis. In quibus vbi haud parum promouiſſe eſt viſus, etiam Veneris laudes, oratione edita, prolibauit, inq; ea Palladi, ac Iunoni præſtare contendit. Quando vt videtur, Deæ nomine cõcupiſcentias eſſe intelligendas ſignificabat, atq; voluptates, ſicuti meminit Athenęus quoq; vnde mala omnia ſeſe mortalibus agminatim, ac fluenti exæſtuantis more affundant. Atq; hic fabellæ occaſionem datam inter diſceptantes Deas captum iudicem, datumq; Veneri malum, id eſt victoriam. Quin & Paris idem atq; in eandem hymnũ ceciniſſe narratur, quẽ vocãt Ceſton. Belli vero primordia hinc proreptiſſe, ꝙ euolutis iam ſpatiis annorum. XXX. a patre accerſitus, emiſſuſq; ad rem diuinam obeundam, cum Spartam appuliſſet, Helenam rapuerit. Ex qua Dardanum ſuſceperit filium, qđ Dionyſium Scytobrachiona, monumẽtis ferunt prodidiſſe. propterea in Homeri Iliados Rhapſodia tertia ſcriptum reperiri, ἄγονος τ᾽ ἔμεναι, ἄγαμος τ᾽ ἀπολέσθαι, id eſt ſine ſemine eſſe, & citra nuptias mori, vt Schema ſit πρωθύστερον, Prius enim ducitur vxor, mox prolis ſuſceptio conſequitur. Eſt enim Agonos, qui aſpermos, id eſt ſine ſemine, ac filiis, q̃uis exponant alii μὴ γεννηθεὶς, id eſt non natus. Sunt autem Hectoris ad Paridem verba.

Senectutem imbecillem euadere ob adoleſcentiæ intemperantiam. De Gorgiæ ſenio præuiridi. Caput. LX.

MIlonem Crotoniatem, memoriæ proditum eſt, cum iam ſenex eſſet, Athletaſq; ſe in curriculo exercentes ſpectaret, ſuos lacertos amplius intueri cœpiſſe, illachrymantemq; dixiſſe, at hi quidem iam mortui ſunt. Verum inquit Cicero, non tam iſti, q̃ tu ipſe nugator, neq; enim ex te vnq̃ es nobilitatus, ſed ex lateribus, & lacertis tuis. Et poſt multos item verſus, Iſta ipſa inquit, defectio viriũ adoleſcentiæ vitiis efficitur ſæpius, q̃ ſenectutis, Libidinoſa enim, & intemperata adoleſcentia effœtum corpus tradit ſenectuti. Cyrus quidem

apud Xenophontem eo sermone, quem moriens habuit, cum admodum senex esset, negat se vnq̃ sensisse senectutem suam imbecilliorem factam, q̃ adolescentia fuisset. L. vero Metellus post consulatum pontifex Max. ita bonis viribus extremo ætatis tempore fuisse narratur, vt adolescentiã nõ requireret. Sed enim omnes fere corporis robore, sensuum integritate, ingenio vegeto, memoria firma exuperasse Gorgias Leontinus videtur. Itaq; produci in Adagium Gorgiæ senectus valet, de optima, nec annis exoluta, quæq; virescens omnium præstantia semper quodãmodo pubescat. Quæ omnia fuisse in eo viro, Græca memorat historia, etiamsi ætatis annum attigisset octauum supra centesimum. Fuit vero Charmantidæ filius, Empedoclis discipulus, præceptor Poli Agrigentini, item Periclis, & Isocratis, & Alcidamantis. Trasymachum, & Gorgiam omnium primos arte quadam verba iunxisse, auctor est in oratore M. Tullius. Hic porro Gorgias, vt est apud Platonem, de omni re, quæcunq; in disceptationem, quæstionemq; vocaretur, se copiosissime dicturum, profitebatur. Isq; princeps ex omnibus ausus est in conuentu poscere, qua de re quisq; vellet audire. Ei quoq; tantus honor habitus est a Græcia soli, vt Delphis non inaurata, vt cæteris, statua, sed aurea plane surrigeretur. Qđ de Oratore libro tertio commemorat Cicero. Gorgiæ alterius meminit libro nono Quintilianus.

Aetatum humanæ vitæ distributio, Fabulam ætatis peragere, apud Ciceronem quid. Vitæ metam quam statuant pleriq;. Caput. LXI.

ET quoniam ingessit se nobis senectus, succurrit, vt nonnulla de Aetatum distinctione promamus in medium, eo quidem procliuius, ꝙ mirum est, q̃ nõ omnino super ea re consentiant auctores. Quippe doctissimus Varro, & πολυγραφότατος, quinq; ætatis gradus æquabiliter putat esse diuisos, ac vnunquenq; præter extremũ, in annos quindecim. Propterea sectio prima annũ quintũdecimũ attingens pueros habet, ex puritatis ratione ita nuncupatos. Secunda ad tricesimum porrecta adolescentes, ab incrementi notione nomen indeptos. Iuuenes sectionem faciũt tertiam ad annos quinq; & quadraginta. Quibus inde appellatio facta, ꝙ in bellicis vsibus reipub. adiumento forent. Et inde huiusmodi ex Catalogo esse dicuntur, sicuti vltra Catalogum, qui iam militiæ habentur inepti. Ad annorũ decada sextam seniores perueniunt. Reliquum vitæ tempus sectionem habet quintam. In qua qui agunt, iam vocãtur senes. Ex hac Varroniana ætatum distributione commoneor, scite admodum, & congruenter vitæ tempora fabulis comparari. Nam & Cicero, Qui hisce inquit, auctoritatis præmiis splendide vsi fuerunt, ii mihi sunt visi fabulam ætatis peregisse, nec tanq̃ inexercitati Histriones in extremo actu corruisse. In fabulis vero Actus seruari quinque, non arbitror esse, quem fugiat, quando nec persona quinquies egressa vltra exire potest. In quo attente animaduertendum, vbi, & quando Scena vacua ab omnibus fit personis, vt in ea Chorus, vel Tibicen audiri possit, Id enim cum viderimus, ibi actũ esse finitum, debemus agnoscere. Hippocrates, sicuti libro de Die natali prodit Censorinus, septẽ ætatis constituisse gradus deprehenditur, ac primum quidem anno septimo terminasse, secundũ quartodecimo, tertium duodeuicesimo, quartum tricesimoquinto, quintum duodequadragesimo, sextum sexagesimoprimo, septimum ad vitæ coronidem protendit. Solon decem fecit hebdomadas. Staseas addidit etiamnum duas, & plenioris vitæ spatia annis quatuor & octoginta metitus est, qđ præscriptum siquis transmittat, idem illi vsuuenire, qđ Stadiodromis, & Quadrigis vltra destinatum procurrentibus. Hetrusci vitalem mensum hebdomadibus finiunt duodecim, qđ Varro scribit. Astrorum peritus Dioscorides anno centesimo vitam circunscripsit, cordis ratione, qđ in anniculo mẽsum habeat drachmarum duarum, in bimo quatuor, inde procursu pari in annum quinquagesimum. A quo decrementa supputentur ad æquilibrium, quę ambitu peracto, ad metam redeant eandem. proinde non superesse spatia, visceris eius dilapsu. Quã hæresim fuisse item Aegyptiæ gentis, Plinius scribit. Galenus in libro, cui titulus, ὅροι ἰατρικοί, Aetates statuit omnino quatuor, ex quibus primam facit τῶν νέων, id est iuuenum, Secundam τῶν ἀκμαζόντων, id est vigentium, Tertiam τῶν μέσων, id est mediorũ, Postremam τῶν γερόντων. i. Senũ. Iuuenes postmodum esse ait temperatura calidos, humectosq;, veri præcipue assimiles. In vigore constitutos calere simul, arescereq; æstatis modo. Medios esse pronunciat frigidos, ac siccos, perinde ac Autumnus est. Sunt vero humecti cum frigiditate senes, τῷ χειμῶνι παραπλήσιοι. Effiorescit in iuuenibus sanguis. In vigẽtibus ξανθὴ χολή, In mediis μέλαινα, In senibus τὸ φλέγμα. Et hæc caloris intimi ratione omnia.

Aetates humanas planetarum consequi rationem. Martialis, & Apuleius declarantur, nec nō Oratius. Philosophorū placita, & Auicennæ de Aetatibus. Item de fabula Aetatis. Vocabula plura, quibus ætates a Græcis distinguuntur. Caput. LXII.

ILlud vero cōcinne admodum huic parti appingetur ex Procli, inter Philosophos haudquaq̄ postremi, doctrina. Aetatum ordinē sequi ordinem vniuersi. Quippe princeps ętas lunarem consequi potestatem animaduertitur. Tunc enim ex nutritiua, vegetaliq; degimus potētia, & in vtrisq; porro humecta vis præcellit. Secunda Mercurialem, quando literarum, Citharæq;, & Luctæ, ac deniq; consimilium nobis studium ingeneratur. Et Arithmetices imprimis, vt auctor probat Ptolemæus. Immoq; forsan decantatum, negotiis illum præesse, ac lucro. Inconstans porro sydus traditur, ac omnino eiusmodi, quale id, cui adhæserit, cum benignis benignum, exitiale cum exitialibus. Tertia Veneream, quando obturgescunt membra seminibus, & ad genituram protinus incitantur. Qua in parte sciendum amplius, vbi lasciuiente pruritu, & Venerio prolubio nimis approperetur coitus præmature item barbam promi, quoniam cōcubitu augescit circa rhenes insitus, genuinusq; calor, quo fit, vti affluentius summa corporis vapores scandant, quæ est pilorum materia, Vnde illustratur Martialis illud libro vndecimo.

Inde tragus, celeresq; pili, mirandaq; matri

Barba. Adiuuatur & Apuleius in Magia. Inuestem puerum accepisti, vesticipem ilico reddidisti. Quarta solarem, tunc enim regnat vigor, ætatisq; perfectio properat, ætasq; media. vt vero Sol fons luminis, & cæli oculus, ac mundi mens, vt priores dixere, cōsimiliter iuuenilis ætas flos vitæ delibatus. Mars porro virilitati dominatur, planeta calidus, & siccus, ac præparans ad robur. Sexta ætas Ioui subiicitur, quæ prudentiam, & vitam actiuam, ciuilemq; desyderat. Septima Saturnum respicit, in qua naturæ consentaneum, a generatione sequestrari, & a corporeis abiungi, alteram, & incorpoream affectando vitam. Nam decrepitos inuadens Saturnus implet naturæ suæ malis, frigiditate, pigritia, & tristitia querula. Sedenim nec illud omittendum, ratione admodum diuersa pręfici infantibus, dum gestantur vtero, Planetarum, vt sic dicam, vultus, quoniam primo conceptionis mensi Saturnus præesse narratur. Iupiter secundo. Tertio Mars. Sol quarto. Venus quinto. Sexto Mercurius. Septimo Luna. Rursum vero octauo Saturnus. Nono Iupiter. Inde quoq; partus fieri improsperos coniectant mense octauo, at nono optimos. Verum vt postliminio redeamus, Philosophorum placita pręferre videntur, tres tantum dici ætates, Incrementi, Status, Diminutionis. Qđ ex Aristotele aucupant̄, tertio de Anima, sic sanciēte. Necesse inquit, est, omne, quod generatur, augumētum habere, ac statum, & decrementū. Sed idem Philosophus in libro de moribus sentire diuersa deprehenditur. Auicenna autem prima primi. Cap. de complexionibus, Aetates inquit, omnes quatuor sunt. Adolescentia prima est, ad annum fere producta XXX. Secunda vero Consistentiæ nuncupata, vel pulchritudinis, ad annum fere quintum post trigesimum. Consequitur inde diminutionis occultæ tempus, quæ senectus nuncupatur, ad annum fere Sexagesimum. Subest mox ætas, quæ ad manifestum nos interitum præcipites agit, In qua qui diutius perseuerat, dicitur νύμφαιο ἰσήλιξ, id est Nymphis æquæuus. Suppartitur inde adolescentiam in minutias alias, quas qui expetit nouisse, & locum habet, ac quem adeat, auctorem. Sciendum vero, ætatum commensus non vbiq;, nec semper haberi eosdem, sed euadere diuersos pro complexionis ratione, aut sexus, vel etiam regionum, ac terrarum situs, Cæli quoq;, & victus temperamēti, & aliorum plurium. Nam sexto de Sanitatis regimine, Galenus, Stato inquit, annorum numero ætates circunscribere nequimus, quod tamen quidam faciunt, nisi latitudinis modo, nanq; pubertatem auspicantur aliqui anno quartodecimo, alii anno adiecto, aut etiam alio modo, & quibusdam decrementi exordia cōtingunt, mox ab anno tricesimo. Aliis, quinq; accedētibus. Proinde signate Princeps in ætatum distributione aduerbiū fere adiicere solet. Porro, quia de fabula ætatis mentio facta nobis pauloante, ad id ipsum Apuleiana facit ex libro Floridorum tertio concinna sententia. Deinde inquit, regressi ad populum renunciauere, Philemonem Poetā, qui expectaretur, qui in theatro fictum argumentum finiret, iam domi veram fabulam consumasse. Enimuero iam dixisse rebus humanis valere, & plaudere. Adiuuat & ad Luciliū Seneca. Quo modo inquit, fabula, sic vita, non q̄diu, sed q̄ bene acta sit, refert. nihil ad rem pertinet, quo loco desinas, quocunq; voles, define, tantum bonam clausulam impone. In hac vero ætatum mentione, ac pragmatia vehementer adnotādum, qđ scribit Magnus Albertus, Virilem ætatem, ac senum

prȩcipue insigniter arescere. Cui rei argumentum suggerat membrorum durities, & laxior cutis, ac corrugata, qđ frigiditas efficit, cum siccitate. Quippe laxat hȩc, contrahit in rugas illa. Frigidum enim complicat constringendo. Ex iis porro liquere arbitror, cur sit in episto. ab Oratio enũciatum, Nigros angusta fronte capillos. Quo iuuenilis indicatur ætas. Ex Grȩcorum autem doctrina comperimus, nomina sic per incrementa distingui, vt sit primo βρέφοσ statim natus puer, mox παιδίον, vbi iam incessus datur, Pædarion. Post dicitur παιδίσκοσ. At παῖδες nũcupãt qui encyclicas obire disciplinas deniq; valet. Insequentem vero ætatem πάλλακα vocant, Pareɛtatum quoq;, quia pueritia in pubertatem protenditur, & βουπαῖδες, & ἀντιπαῖδες, ac Mellephebũ. Mox habentur Ephebi. Hos Triacatos appellãt Cyrenei. At Cretẽses dicere ἀποδρόμουσ malunt, non quia cursum desierint, quod præpositionis innuere potestas videtur, veluti ἀπιχθὺσ dicitur, qui piscitio abstinet, Apobomia sacra, quæ non in altari peraguntur, sed in pauimẽto, vel solo, & apud Callimachum Apotriches, qui ἄνηβοι intelliguntur, id est impuberes. Verum Apodromi nuncupantur, qui per ætatem certamina currẽdi publica necdum adiere. Baliciotæ apud Cretenses item vocantur Synephebi. Baliotæ dicuntur progenitores. Ballas Cyprii gradus nuncupant. Balaros Cyrnii exules dicunt, Pausania tradente, Quod nomen Sardiniæ montana incolentibus adhæsit, cum illuc secessissent a Carthaginiensibus deficientes. Libyes autem Corsicam incolentes intestinis agitati discordiis in Sardiniam commigrarant. Sequitur Miracion, inde Mirax, q & Neaniscus, vel Neanias, id est iuuenis. Hosce vero ἱππεῖσ, id est equites appellant Spartani. Sicuti inter eos, qui præsidẽt, Hippagretas. Iis inhȩrent Nymphii, velut sponsos dicas. Postea est Pater, inde vir νέοσ, id est iuuenis & virens. Mox vir mesos, id est medius. inde a canicie, Hypopolios. Post Geron, id est senex, qui & Præsbytes. inde Eschatogeros, postremo Poliocrotaphi. Ab instituto non dissentaneum prorsus illud fuerit, senilem cutem, quia ætate asperior fiat, Pagurõ a Casandra dici, Esse vero inter Cancrorum genera Paguros, sciunt pleriq; omnes.

Aeneam pietate in Deos, ac Parentem insita, clementer a victoribus tractatum Græcis, ac liberum abire cum domesticis permissum bonis. Caput. LXIII.

ETiam si non me fallit, e Græcis Auctoribus celeberrimum Dionem, condito volumine, conatum rationibus multis, & a vero haud ita dissultantibus argumẽtis comprobare, ab Iliensibus fuisse Græcorum exercitum bello victum, fugatumq;, nec ab eo Ilium, quod Homerus cecinit, expugnatũ, Nihilominus quæ ab aliis prodita ingerunt se nobis, dum in libris, nostra plane supellectile, versamur, allidere, veluti abortiua, non sustineo, vt qui Maronem tractant assidue & interpretantur, sufferti amplius habeant aliquid, vnde auditoribus suis satis factum eant. Igitur sic compertum mihi ex adiuratissimis. Ilio expugnato, captorum fortunã Grȩcos, qui genti suus est mos, clementer esse amplexatos, ac miserãter. Eoq; nomine a victoribus pronunciatum ducibus, liberorum vnusquisq; ex domesticis rebus vnum quid tolleret, auferretq;. Tunc Aeneam, cunctis aliis facile neglectis, aut necessitate reiectis, patrios selegisse, quos asportaret, Deos. Id cum intuerentur Grȩci, plurimũq; ea re forẽt oblectati, eidem permisere, iterum qđ vellet, ex bonis sibi caperet. Qui geminata pietate, multo iam senio fessum parentem humeris subiens efferre properabat. Ea cum, vti erant, stupenda victoribus acciderent, viro maxime pio domesticis cedentes omnibus, quotquot iure belli erant adepti, abire, quo vellet, libere permisere, fatentes, hostilitatis remitti iura, & mansuetudinem induere aduersum eos, qui verecunde in deos se, ac parentes ita gerant.

Citharœdi prudens responsum apud Alexandrum fidibus vtentem rusticius, Quo pacto Linum peremerit Hercules, a quo Musica imbuebatur. Caput. LXIIII.

ALexandrum Macedona, Philippi filium, cum puer etiamnum ageret, ac genas necdum conuestisset pubertas, Citharæ ferunt operæ quippiam impendisse, interq; institutionem, vti assolet, ac rudimẽta prima certam ex fidibus canore pulsari, cum identidem commonefaceret peritus artifex, sicuti exigere videntur τὰ κιθαρίσματα, id est Citharœdicæ leges, Et quid interest, Alexander inquit, si hanc pulsaro? At is, Si vti rex paulo mox futurus, hȩc infers, nil sane. At si artifex, plane multum. Videtur autem hic haudquaq̃ rerum vir imperitus Lini euentum prorsus expauisse, is nanq; puerum itidem Herculem Cithara imbuebat, qui cum inconcinnius, rusticiusq; vteretur fidibus, excanduit in eum Linus. At indignabundus Hercules illi plectrum impegit letiferum.

De Tityris, Silenis, Satyris, q̃ sit noĩm ratio. Bacch⁹ cur dicat̃ Phleõ, itẽ cognoĩa alia. Ca. LXV.

QVi cũ Dionysio per tripudia, & festos lusus pleraq; terrarũ obiere, nũc Satyros nũcupãt, quãdoq; & Tityros, puto, de cantuũ lasciuia, quę τερετίσματα dicũt qbus id gen⁹ duci magna parte, animaduertit. Satyros aũt ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι, vocitatos opinant. Nã Sileni appellant ἐκ τοῦ σιλλαίνειν. Q đ & alibi attigim⁹. Sillon aũt morsum cũ lusu vocãt ingrato, infestiuoq;. Silenis indumenta fuere ἀμφίμαλλοι χιτῶνες. i. vtrinq; villosę tunicę. Q đ tacitis velut ambagibus plãtādi ex Dionysio artē innuit, ac itē palmitũ cõstipationē. Quia vero apud veteres φλύειν multũ ferre fructũ. i. τὸ πολυκαρπεῖν indicat, hinc factũ, vt Dionysiũ dicerent φλεῶνα. Quin eũdē Protrygen appellarũt, & Staphylitē, ac Omphacitē, sed & modis itē aliis sane diuersis. Tityrũ sunt, q auē itē interpretant, aut calamũ quoq;. τιτυρῖνος dicit̃ certe ex calamo tibia.

Diuersi populorum mores, breuibus, ac miscella enotati opera. Qui nunq̃ riserint. De Ceo Sene caniciem coloribus obscurante. Caput. LXVI.

ETiã si paulo ante gentiũ diuersarũ mores, vt sese inter legẽdũ ingesserãt, pręcerpsimus, enotauimusq;, tamẽ quę rursum occurrũt, allidere, aut p̃focare, neqm⁹, sicuti illud est, Stagiritis fuisse legẽ, quã prorsum, vereq; opinat̃ Gręcã in variis narrationibus Aelianus, ὃ μὴ κατέθου, μὴ λάμβανε. Q đ nõ posuisti, ne tollas. Sed & Bibliũ tãtę virũ integritatis, ac abstinẽtię accepimus, vt siqd intereundũ ei fuisset alieni oblatũ, omnino intactũ p̃teriret, ὃν γὰρ ἡγεῖτο τὸ τοιοῦτον εὕρεμα, ἀλλὰ καὶ ἀδίκημα. Ceu eiusmodi non inuenta forent, sed iniustitię germina. Lucanis lege sancitum, scimus, nequis sole occaso, diuertentem hospitem exigeret, q đ si fecisset, κακοξενίας agebat̃ reus, atq; eo noĩe mulctã subire, prorsus necessum erat. Dardaneos sub Illyride ter tãtũmodo in vita balneis operã audio solitos dare, nuptiarũ, & partionis tẽpore, ac deniq; mortis. Indis omnino fœnus ignotũ. Quin & maximũ inibi nefas iniuriã vel facere, vel pati. Proinde nulla illis Syngrapha, nullũ depositũ. Sardoa lex est, Senescẽtes iã parẽtes fustibus letaliter a filiis cędi, ac mox cõtumulari. Turpe siqdẽ arbitrant̃, multo cõfectũ senio superesse diutius, cũ in pluribus aberret corpus, annis fessum deniq;. Illustrius vero multo institutũ illud, quo peragunt̃ ἀργίας δίκαι. i. Otii iudicia, q̃ subirẽt temere, ac citra vitę p̃positũ agẽtes. Sic eñi exprimebat̃ illis, vt vnde alerent̃, magistratibus approbarẽt. Berbicę dicunt̃ ipsi quoq;, certã ætatis metã trãsgressos perimere, viros qdẽ immolãtes, Mulierib⁹ aũt p̃focatis. Lydę mulieres prius q̃ cõiugia inirent, corpus in vulgũ dabãt, iunctis si deliquissent, venię spes nulla. Atheniẽsibus pridẽ inoleuerat, vt si forte homini occurrissent insepulto, terrę mãdarẽt, gleba iniecta, sed ita, vt exortũ spectarẽt. Rursum & illud seruatũ diu, ne bouẽ, cui⁹ opera, vel aratro, vel curru vterent̃, oĩno imolarẽt, ὅτι καὶ οὗτος εἴη ἂν γεωργὸς, καὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις καμάτων κοινωνός. i. Quoniã & hic colonus sit, ac laborũ quoq; nostrorũ particeps. Persarũ mos est, cibis expleri prius, ac vt Plautine loquamur saburrari, mox potui, & propinationib⁹ indulgere largius. Quo etiã tẽpore veluti in hostẽ depugnaturi, vestes exuunt. Illi vero hoĩm mores cõperti peculiares, Clazomeniũ Anaxagorã risisse nũq̃, immo ne risus qdẽ vestigiũ omnino vllũ prætulisse. Huic quoq; rei inimicatũ insigniter Aristoxenũ ferũt. Quin & Heraclitũ, ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ βίῳ ἔκλαεν. i. Quæ sint in hominũ vita, fletu prosequebat̃ omnia. Nec illud a moribus hominũ abiungit̃ expingẽdis, siquidẽ facta nostris nos plerũq; coloribus suppingũt. Ceus quidã narratur Lacedęmona venisse, iã vtiq; æui maturus, verũ elatior impendio, & confidẽs quantũuis, insuper canescens caput inficere conatus, annos obscurabat. Ita vero affectus, cum in concionẽ prodiẽs peregisset, quorum causa venerat, exurgens Archidamus Lacedæmoniorũ rex, τί δ᾽ ἂν ἔφη οὗτος ὑγιὲς εἴποι ὃς οὐ μόνον ἐπὶ τῇ ψυχῇ τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ περιφέρει. Et quidnam inquit, salubre dixerit hic, qui non in anima modo mendacium circunfert, verum & in capite?

Zeuxi spectatũ Helenã a se pictã neminẽ admisisse, ni erogata pri⁹ stipe, q̃ noĩe appellata ẽ meretrix Epicuri dictũ nobile, videri felicẽ, cui vitę suppetãt necessaria. De pecũię cura difficili. Ca. LXVII.

ZEuxin pictura nobilem, inter cætera eius artificii, haud parum multa quæ circunferuntur, & hominum desyderia vix explent, Helenam quandoq; ab eo expictam ferunt, cui tantum sane attribuerit, vt non temere, nec quenlibet, ac, vt Græci dicunt, ὡς ἔτυχε, spectatũ admitteret, ni ῥητὸν ἀργύριον, id est propositam pecuniæ quantitatem erogasset. Quo expressum nomine Græcis est, vti, Heracleote sic mercenariam stipem ab adeuntibus, ac velut manuariũ æs

corrogante,mox Helenam dicerent illam ἑταῖραν,id est meretricem.Ceu plane capturas sibi pro stituto corpore,ab inuisentibus turpiter quæreret.Lepide sic,vt interpretari libet,deformato itẽ artifice,vt qui auidius quæsticulum corraderet.Id quod prudentissimus quisq; facile aut spreuit aut neglexit.Nam tãtus ille voluptatis assertor Epicurus,cum Ioue se promptius de felicitate in certamen venturum,asseuerabat,si Maza modo suppeteret,ac aqua.Scires Gargetii Senis hære sin aliud præscribere omnino,q̃ prætendant verba.Cæterum qđ ad numariam pertinet curam, parerga velut opera,id item suppingemus,ab adiuratissimis proditum monumẽtis,ὥσπερ ἐχῖνον λαβεῖν μὲν ῥᾴδιον,συνέχειν δὲ χαλεπὸν,οὕτω καὶ τὰ χρήματα.Qđ est,sicuti Echinum vtiq; capere facillimum est,retinere difficillimum,ita & pecunias.Sententiæ huic succinit fere Anaxagorę illud ἐν τῷ περὶ βασιλείας,χρήματα χαλεπὸν συναγείρασθαι,χαλεπώτερον δὲ φυλακὴν τούτοις περιθεῖναι.i.Pecunias cumulare,arduũ est,verũ custodire difficilius multo.Nec relatu indignum,qđ grauis auctor imprimis prodit Archilochus,q̃q̃ non citra consuetum illi κακορρῆμον,Numos sæpe,vel minutiis hincinde corrasis,nec sine sudore comparatos πολλάκις εἰς πόρνης γυναικὸς ἔντερον καταίρειν,id est,in prostitutarum delabi interanea frequenter.

Animos halucinantes,malis edoctos sæpius resipiscere.De Hierone,Ptolemęo secundo,Phrage,& Damocrate Palæstrita. Caput.LXVIII.

HOminis prudentiam fortunæ indulgentia nunq̃ non remissiorem,laxioremq; malis sępenumero ad se redire,ac,vt sic dicam,in numerato,& procinctu stare, non sanctis modo testatum literis,quarum est scopus inconniuens veritas,sed & nobilibus exemplis aliquot,palam factum.Ex iis aliqua attigisse,interest plurimum vitæ,vt inde edocti a linea identidem non aberremus,sed in harena versemur nostra,id est ex formula viuamus,ne alioqui in decuriam transcribamur non tam male viuentium,q̃ male pereuntium.Igitur proditum Memoriæ est, Siciliæ tyrannum Hierona fuisse prius & priuatum,& plane omnium præcipue inconcinnum, inelegantemq;,& agresti porro natura inconciliabilem,ferumq;,ac prorsum a fratre Gelone nil diuersum.Sedenim posteaq̃ ægritudine implicito a publicis curis indulta vacatio,feriariq; abũde licuit,febre interpellante,hominum factus elegantissimus est.Siquidem qđ vel inuito,recusantiq; otium ex morbo impertiebatur,εἰς ἀκούσματα πεπαιδευμένα,id est doctis impendere disciplinis adortus est.Quamobrem iam suæ spontis,ac prorsum conualidus Simonide vtebatur Ceo ac Thebano Pindaro,necnon Bacchilide.οὐδὲ γέλων ἄμουσος ἄνθρωπος.Ipsum hoc & Ptolemęo secundo vsuuenisse,compertũ est.Quin auctor item Plato est,Phragen non alia magis ratione sacris initiatum philosophiæ mysteriis,q̃ φ ἡ νοσοτροφία εἰργουσα αὐτὸν τῶν πολιτικῶν συνήλασεν εἰς τὸν τῆς σοφίας ἔρωτα,id est familiaris ægritudo a ciuilium cura ipsum abducens in sapientiæ amorem coniecit.Qđ si est,nimirum extentis optanda votis tristior valetudo Critiæ fuerat,& Alcibiadæ,ac Pausaniæ insuper Lacedæmonio,& compluribus id genus aliis.Porro & Palæsten legimus Damocraten pedibus ægrum,vt siqua effici posset,morbum discuteret,certamina adiisse sacra,eoq; productum deniq;,vt in stadio lineam sibi circũduceret,aduersariis iussis,extraherent vi,si possent.Nequeuntibus vero,abiit demum coronatus.

Super Electra adnotãtur paucula,quæ dicta prius Laodice sit.De Gyge,qui mulieres primus εὐνούχισεν.Necnon de Alcimi Lydorum regis felicitate,Interim & Xanthi memorantur duo, Poeta,& Historicus. Caput.LXIX.

XAnthum fuisse Melorũ Poetã,puto omnibus notũ,qui Græca paulo vberius attrectarunt.Ab eo autem præter cætera,id item proditum memoriæ est,Electrã Agamemnonis,nõ ea vtiq; initio fuisse nomenclatura,sed dictã Laodicen. Quippe Agamemnone perempto,nupsisse Aegistho Clytemnestrã,qui & principatu sit potitus,Electrã vero,vt quę neglectui foret,cõsenuisse virginẽ,qua ex causa ab Argiuis id esse nominis sortitã,διὰ τὸ ἀμοιρεῖν ἀνδρὸς,καὶ μὴ πεπειρᾶσθαι λέκτρου,id est φ viri expers fuerit,nec lecti experiẽs.Fuit & nõ incelebris rerũ cõditor Xanthus,patria Lydus,qui & voluminibus quatuor Lydiaca ferẽ cõplexus In eorum secũdo,id qđ haud relatu indignũ opinatus sum,Gygen omniũ principẽ scribit,dum Lydis imperaret,γυναῖκας εὐνουχίσαι,i.mulieres eunuchas fecisse,ὅπως αὐταῖς χρῷτο ἀεὶ νεαζούσαις,i.vt illis perpetuo iuueniliter florẽtibus vti valeret.Cęterũ amplius memorat Xanthus idẽ,Lydorũ regno potitũ quãdoq; Alcimũ,qui & pręcipua fuerit insignis pietate,ingenioq; mitissimo,Proinde stationis eius tẽpore vniuerso Lydis altissimã cõtigisse pacis trãquillitatẽ,& diui-

tias quoq; affluētissimas. Et ita quidē, vt intrepide ageret vnusquisq;, omninoq; citra insidiarū vllū metū, vel, vt Gręce dicā, ἀδεῶς, καὶ ἀνεπιβουλεύτως. Id eo adnotaui libentius, q inde Adagionis specié posse aptius conformari, palam est. Vbi quis ἐν εὐποτμίᾳ τε καὶ εὐδαιμονίᾳ διάγει.

Qua ex causa prædicent Delii, philosophum non incelebrem Syrium Pherecydem tam tetro, tamq; exitiabili peremptum fato. Caput. LXX.

SVper Pherecyde, quē ferunt Pythagorę doctorē, alibi hoc opere cōmentati sumus, nūc & ad id quę ingerūt sese, haud insuper habebimus, vt locupletior fiat lucubratio. Igitur scribūt celeberrimi e Græcis cōditoribus, in morbi, vt dicā, propylæis ab eius corpore deliquatū similē visco calidū sudorē, mox & ferinū quendā, postremo succreuisse pediculorū sobolē dirā, qua colliquatis carnibus contabuerit. Sed antea conspectu horrorē incutiente, familiarium reclinare cōsuetudinem cœpit. Vbi vero accessisset quispiā, ex eo, vt haberet, sciscitaturus διὰ τῆς ὀπῆς τῆς κατὰ τὴν θύραν διείρας τὸν δάκτυλον, ψιλὸν γεγονότα τῆς σαρκός, ἐπέλεγεν, ὅυτω διακεῖσθαι καὶ τὸ πᾶν αὐτοῦ σῶμα. Hoc est, per ianuę peruiā portiūculā digyto immisso, iā carne prorsum renudato, addebat, corporis reliquū cōpari affectū modo. Memorare aūt Delios ferūt cōsuesse, Apollinis indignatiōe Philosopho tetrā adeo incussam plagā, q tumidius insolentiusq; cū discipulis in Delo sedēs multa qdē de sapientia sua ostentasset, verum & id reticere non quiisset, nulli vnq̄ se deorū immolasse, nihilq; minus iucūde sibi ad id tēporis actos vitæ annos, nec citra omne incōmodū minus q̄ q Hecatombas subinde oblatū eant. Quo dicti tumore, vel leuitate potius, quā κουφολογίαν vocāt, grauissimā rependisse pœnam, probabile prorsum fieri.

Herculeas columnas prius Briarei nuncupatas. Epaminondæ paupertas, & magnanimitas Persarum regis munera spernentis. Caput. LXXI.

ET Aristoteles quidē tantus in doctrinis vir, leuicula tamē quæpiā in libris nō reformidasse, animaduertit, quādo Herculeas scribit colūnas prius fuisse Briarei nūcupatas. Nā inquit, posteaq̄ ab Hercule perpurgata terra est, & mare itē, cōparuitq; omnino is in genus hominū beneficus, Briarei monumēta nulli prorsum rei esse, arbitrati pleriq;, in Herculē loci appellationē facile corriuarūt. Cæterū etiā si nec huiusmodi negligēda vsq;quaq;, duco, nihilo secius m'lto illud grauius, vitęq; cōmodius lōge, qđ Græca versanti nup cōpertū mihi est, Epaminōdę Thebanorū principi tātūq; nō Gręcię totius, vnū mo lo affuisse idumētū, & qdē rude, ac ptritū, addo etiā sordescēs satis, Quo noīe siquādo expurgandū Fulloni traderet, interim vestis inopia alterius domi se cōtinebat. Quis aūt a re familiari sic haberet, nihilominus a rege Persarū vim auri haud paruā ad se trāsmissam nō admisit. Quo fit, inqt Aelianus, vt respuētis animus maior lōge, ampliorq; videat, q̄ dātis. At qa ex fide parū forsan pmi hęc a nobis, opinabūt aliq etiā serii, sup tota re Historici verba subscribā. Cui opinor, in rē adducti prę sentē haud colaphum ducēt, Ἐπαμεινώνδας ἓνα εἶχε τρίβωνα καὶ αὐτὸν ῥυπῶντα. εἴποτε δὲ αὐτὸν ἔδωκεν εἰς κναφεῖον, αὐτὸς ὑπέμενεν οἴκοι δι᾽ ἀπορίαν ἑτέρου. ἐν δὲ τούτοις τῆς περιουσίας ὤν, τοῦ περσῶν βασιλέως πέμψαντος αὐτῷ πολὺ χρυσίον, οὐ προσήκατο, καὶ εἴτι ἐγὼ νοῶ, μεγαλοφρονέστερος ἦν τοῦ διδόντος, ὁ μὴ λαβών.

Hominum ingenia tyrannica, vel mitia facile plerunq; coniectari. De Pericle, ac Gelone, item de Dionysio Posteriore. Catapultæ inuentio. Caput. LXXII.

SVppetit ex historia plerunq; vel tyrannica hominum ingenia, vel mitia imprimis, & popularia spectare. Id ipsum & mihi nuper vsuuenit Gręca voluēti quæpiā. Quippe animaduerti, Athenis prętura dū fungeret, Periclē, inter alias vel hāc censuisse statuendā legē, vt ni parēte natus quis foret ciue vtroq;, in reipublicę participatum haudquaq̄ admitteretur. Cæterū tumor hic plane, nimio plus sibi applaudentis illuc erupit demū, vti in eundē grauior experteret Nemesis. Etenī cū ei duo essent liberi, Paralus, & Xāthippus, crassante publicitus sęuo pestilentiæ malo, vterq; est absumptus. Quamobrem sobolis legitimę, ac solenni cōceptæ toro inops Pericles, reliqui habuit nil prorsum, nisi, vt spuriorū præsentia superstitum, sed reip. ipsius sanctione expertium, æstuantē leniret animum. At cōtra, si Gelonis expendas animi altitudinem, & in Siciliam vniuersam benignitatem eminentissimam, quis non illius allisam velit animi elationem, huius vero bonitatē rarenter visam alias, amplexetur, exosculeturq;? Hic quippe victis Carthaginiēsibus apud Himeram, & occidione occisis, factus Sicilię totius cōpos, exuperanti mentis

magnitudine in forũ pergẽs nudus alacriter pronũciauit, Siculis se principatũ resignare. At illi ore cõsono succlamãtes, id se nõ admissuros, asseuerãter ꝓdicarũt, vt qui populares eius, gratissimosq; mores diu antea forẽt periclitati, diuersos lõge a Monarchico spiritus, intolerãdo plerũq;. Argumẽto eius facti est, in tẽplo surrectũ specie nuda simulacrũ. Sed & rei gestę testimoniũ dictat epigrãma. Quã virtutẽ si premere sciisset Dionysius posterior, etiãsi multa principatus propugnationi cõparasset, Catapultã quoq; excogitasset primus, tyrannide violenter Dionis opera excussus, non omniũ inops infeliciter, qđ vitæ supererat, ac turpiter transmisisset, hebetiore etiãnũ visu ex meri intẽperantia, sicuti a Theopompo proditũ monumentis, sciunt politiores paulo.

Philippum victoria elatum, ne vnq̃ fieret rationis impos, iniunxisse puero, mane ingressus diceret, Homo es Philippe. Caput. LXXIII.

Posteaq̃ apud Cheroneam Macedo Philippus Atheniensium profligauit opes, felicitate nimia efferri aliquantulũ cœpit, sed ita, vt rationis tamẽ limites nec transcenderet, nec proculcaret. Proinde ad iniustitiã, aut victorũ ludibria, & subiectorũ iniurias, nec dilaberetur. Id ne fieret quandoq;, vti sunt plerũq; hominũ ingenia in peius mutabilia, sic propemodũ cauit, nam ex pueris vni muneris id modo iniunxit, vt ad solis exortũ ingressus inclamaret, Meminisset, hominẽ esse se. Id ab eo constanter adeo seruatũ, ferũt, vt nusq̃ omnino vel pro grederetur ipse, vel familiarium quempiam, aut aliorum Regis operam requirẽtiũ admitteret, q̃ quot diebus puer intonuisset ter, φίλιππε ἄνθρωπος εἶ.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD DOCTISSIMVM IVRECONSVLTVM ZACHARIAM RHODIGINVM PRAEFATIO VNDECIMA.

SI Vlli vnq̃, Doctissime Zacharia, grauior incubuit cura patriam demerendi, ac ciues suos omnes, ego plane eũ esse me, possum profiteri, quando veterem Atheniẽsiũ ἀμνηστίαν insecutus, traditis obliuioni omnibus, reiectisq;, animũ quę repetita valent exulcerare, ac magna parte obductũ vulnus refricare, non desino pro virili vtrosq; propagare in æuũ, vt iam hinc cũcto terrarum orbi, qua modo Romanę linguę sonus pertingat, palã fecerimus, esse ĩ rerũ natura Rhodigium, qđ ad hanc diẽ (nec dici tamen arrogãter velim) Cimmeriis obuolutũ tenebris latuerat penitus. Eadẽ porro animi simplicitate ciuiũ nõnullos duxi scriptis meis (Siquis tamen eorũ futurus est Genius) illustrãdos. Nã antistiti reuerendo Ioanni Mariæ Mattarello secũdũ nostri, vt sic dixerim, certaminis stadiũ censui dicandũ. Exigebãt id mores eius excultissimi, doctrina singularis, & quã sustinet honestissime, dignitas clarissima. Exigebat, immo efflagitabat, vt significãtius agã, sanguinis cõiũctio, & Larium fere cõmuniũ, peruetusta quidẽ, sed tamẽ prę dulcis memoria. Nũc autẽ in necessitudinis ratione sentire sum visus aurẽ mihi denuo peruelli & insusurrari grauius, viri me nõ boni subiturũ crimen, si Zachariam meũ ab iisdẽ manantem fontibus ꝓterisse sustinerẽ. Ego vero iureconsultorũ sciẽtissime toto feror animo in tui nominis gloriã, si modo is sum, qui tibi in maximo doctrinæ fastigio diu iam constituto ad laudẽ aliquid possim adiicere. Quoniã, dũ in Romana profiteris Academia, tuarũ virtutũ splendorẽ ipse vniuersis abunde patefacis, veterũ placita sapientiũ in sanciendis legibus promendo in lucẽ nitidissimam. Adeo vt obscuritatis nubilo amplissime discusso, & squalore omni deterso, in potestate omniũ, qui te vtũtur doctore, qđ mirũ est, siquid aliud, omnino cõperiantur. Equidẽ parũ perspicaces illi esse mihi videntur, siqui Soli lumen afferre contendãt, sedenim consanguinea huc me affectio transuersum rapit: vt quãtulacũq; ex libellis nostris promi gloria potest, eam lætissimo vultu tecũ veniã participatũ. Tantũ abest, vt mentiũ histricularũ approbem virus, quo cõtacta extabescũt omnia, dũ alienæ derogãdo famę, qđ sanguinariũ est, sciẽtiã in se profundiorẽ proba re hominibus volũt, etiamsi noctuinis oculis nũq̃ non caligare vel luce nitidissima pernoscuntur. Sed Libitinas facio missas. Illud grauius multo reliquũ fit mihi, vt amanter, extenteq; doctissime Zacharia obtestari, nõ desinã, quæ de Myrotheciis nostris, qualiacũq; cõperiantur, nũc primũ in odores sparguntur, & laboriosissimis euigilata curis publicũ tandẽ indipiscũtur, munuscula boni consulas, putesq;, non quidẽ magnitudini satisfactum tuæ, sed ab imbecillitate nostra, id demum, qđ eualuimus, munificentissime oblatum. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI VNDECIMVS.

Octimestris partus cur raro vitalis. Caput PRIMVM.

DVM Paulo ante astrueremus, præfici a cælestium rerũ peritis non ætatibus modo planetas, sed & infantibus prius, q̃ promantur in lucem, q̃q̃, vt prætexuimus, ratione disparili, adiectum id quoq;, Octimestrem partum ideo non fere censeri vitalem, quia Saturnum habeat episcopum, cuius frigiditas, ac siccitas vitæ plurimũ contrariæ sint. Adnotandum vero nunc, esse inter apprime doctos, qui astronomica ratione elisa, aliud, q̃d sequantur magis, excogitent. Siquidem Embryon sæpe mense septimo, ab vteri conceptaculis egressum affectare, ac in id colluctari plurimũ, verum conatu excidere, atq; interim fatigatũ effici imbecillius. Q̃d si necdũ refectis viribus, octauo rursum eundem petat conatum, oblæsum frequentius intermori. Hippocrates summus medendi artifex, qui tam fallere, q̃ falli nescit, onerosam, molestamq;, ac perdifficilem eius mensis gestationem autumat, tum matris ratione grauiter affectæ, tum vteri incommodius se habentis, ac quodammodo ingestabile onus respuentis. Proinde si se ostentet partio, dupliciter inde vterum gestantes vexatas, & a fœtu prodeunte, & affectione propria, insigniter imbecillitate vrgeri. Vnde consecutione probabili fœtum item oblæsum raro non emori. Alicubi tamen, q̃d huic sententiæ calculum adiicit, corpore vegeto scimus, ac succulento, robustoq; prægnantes octauo etiam promere vitalem fœtũ, id q̃d in Hispania vsuuenire, scribit Auicenna, & in Aegypto Aristoteles.

Fabulam fieri quid sit. Vitam nostram esse item fabulam. Platonis de Spe Apophthegma. Caput. II.

FAbulam fieri elegãter, docteq; vsurpamus pro eo, q̃d est, muniis vitalibus perfungi, & abire, vt Plautus inquit, in communem locum. Persii satyrici poetæ id auctoritas comprobat,

Indulge Genio, carpamus dulcia, nostrum est,
Quod viuis, cinis, & manes, & fabula fies.

Hoc vero ex illo Oratiano apparet profluxisse,

Iam te premet nox, fabulæq;, Manes.

Quin facete lusisse putatur quidam, non omnino malus, nec imperitus, Viuentes etiamnum fabulam esse. Quando vti fabulæ nec vera insunt, nec verisimilia, compari modo vita nostra nec veritatis quicq̃, nec certitudinis habet, nisi illud, quo certius nihil, Hominem bullam esse. Sed multo magis senem, vt. M. Varro ait. Ex quo rectissime videtur Euripides, οὐκ ἔστι θνητῶν, ὅστις ἐξεπίσταται, τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται, q̃d nostris verbis sonat. Mortalium nemo est, qui crastinũ sibi audeat polliceri. Et, q̃d grauius aliquanto est, οὐ βίος ἀληθῶς ὁ βίος, ἀλλὰ ξυμφορὰ, hoc est, Vita nõ vere vita est, sed calamitas. Sicuti Euripides idẽ subnotauit sententialiter. Vnde & Palladas scite.

Δακρυχέων γενόμην, καὶ δακρύσας ἀποθνήσκω.
Δάκρυσι δ' ἐν πολλοῖς τὸν βίον εὗρον ὅλον.
ὦ γένος ἀνθρώπων πολυδάκρυτον, ἀσθενὲς, οἰκτρὸν,
συρόμενον κατὰ γῆς, καὶ διαλυόμενον.

Lachrymans sum natus, sed & lachrymans morior.
In lachrymis vniuersam comperi vitam.
O genus hominum lachrymosum, debile, miserabile,
Tractum in terra, solutumq;.

Nos tamen opinionum illecti vanitate, nobisq; blandius ementientes, spes confouemus inanes, q̃d ad præsentem attinet vitæ statum, nec philosophum audimus eminentissimũ Platonem subinde insusurrantem τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορότων ἀνθρώπων ὀνείρους εἶναι. Quã sententiã iure Latii sic donamus, Spes esse vigilantium somnia.

Maronis locus ex primo Georgico, Septima post decimam felix. Lunam humectare, non arefacere. Tetradistæ qui sint. Caput. III.

Erat in manibus nuper Maronis Georgicon liber primus, eo gratior nobis, quod Columellæ testimonio Poeta hic, vt in aliis summus, ita & agricolationis disciplinam carmine potentem fecit. Quo nomine eum pleriq; omnes bene literati, adprobiq; obseruant, veluti τεμενῶν ἱερά, id est templorum sacra. Ita est doctrina multifarius, & morum sanctitudine pręcellens. Inibi ergo hosce versus legebamus, vbi Lunarium ratio dierum pertractatur.

Septima post decimam felix, & ponere vites,
Et prensos domitare boues, & licia telæ
Addere.

Quæsitum diu, & anxie in eruditorum scholis, quid sit, quod Poeta nobilis ait, Septima post decimam felix. Seruius multa quidē affert, sed quia dictorū rationes minus protulit, posteris amplius quęrendi curam iniecit nō mediocrem. Nos ergo, quæ apud cælestium rerum peritos obseruauimus, hinc iam attexere pergemus. Illud autem traditur primū, Lunæ calorem esse imbecillem prorsus, adeo vti nequaq̄ ita vnq̄ augescat, vt siccitatem queat inducere. Cæterum ad humectationem vsq; modo progredi. Vnde & illud consecutione quadam manifestum, pro luminis copia, & ex eo etiam caloris, corpora humectari. Consimiliter ad defectum tendente lumine, humectationis detrimenta fieri, & caloris. Sciendum & illud, Lunam priore dichotomia excalfacere plus, atq; humectare, q̄ sequenti, ratione, vt prætexuimus, augescētis, aut decrescentis luminis. Ex iis deprehendere periti rerum, increscentis Lunæ spatia esse plantationibus velut decretoria, quoniam humoris exuperantia semen madescens celerius vendicet incrementa. Vbi vero deteritur lumen, cædi optime materiam, quæ arescat tunc, attenueturve. Propterea nec carie computrescat. Quamobrem apud Maronem cum septima post decimam nominatur, neutiq; decimam septimam intelligi posse, q̄uis id non abnuat interpres. Hanc siquidem ponendis vitibus incommodam censeri, prope in confesso est, ob luminis detrimenta. Verum probabilius id, aut septimam significari, quæ sit post decimam prima, & melior, id est quartamdecimam quæ dies comprobari omniū calculis potest, Luna tum plenam faciente visitationem, aut dies collaudasse duos, credamus Poetam agricolationis peritissimum, septimum, ac decimum, sed hunc eo amplius. Septima vtiq; Luna dimidio orbe cæsa cōuisitur. Decima Amphicyrtos, id est vtrinq; gibbosa. Et vtrobiq; humor affatim, calorq; radicibus affundi facile potest. Quod vero septima decima die subuectari in aream fruges, Poeta Hesiodus prodit, non aliunde videri natum potest, quod item ex Procli interpretatione liquet, q̄ quod a circūacto Lunari orbe protolluntur fere vētorum afflatus euentillandis frugibus peraccommodi. Ad rem forte illa nil admodū attineant, sed enotasse prius, nil obfuerit, quod positum a Plutarcho scimus, Aegyptios fabulari, eadem die Osiridis interitum esse peractum. Pythagoreos vero Antiphraxin eam diem mathematica ratione nuncupare, & abominari imprimis. Tetradistas deniq; a Græcis vocari vita laboriosos, ac multis occursantes turbinibus, conflictatosq; crebris Fortunæ assultibus, ab Hercule ducta vocabuli ratione, quem quarta natum Luna ferunt. Sunt qui coitionem eo nomine intelligant familiarium iuuenum κατὰ τετράδα γιγνομένην.

Sententia triplex de Lunari lumine. Quibus probetur rationibus Lunam repercussu lucem non propagare. Caput. IIII.

In hac Lunæ mentione subeunt obseruata in veteribus memoriis digna relatu vel præcipue. Scribit enim Architecturæ nono Vitruuius. Sed & in libro de orbium cælestium contemplatione Cleomedes, inter Berosi placita contineri, corpus Lunæ pilam esse dimidia parte cādidam, altera ceruleam. In coitu vero Solis ardore corripi, conuertiq; partem eius candentem proprietate quadam naturæ luminis ad lumen trahēdi, quo quidem tēpore nostri Auersam dicant eam, quæ enim non visuntur, quæq; latent, ita nuncupantur. Plinius, In coitu vtiq; non cerni, quoniam haustum omnem lucis auersa illo regerat, vnde acceperat. Cum vero plena fuerit, vt cōspici tota possit, Aduersa. At Græci per diametrum hæc, & dimetientem lineam obiecta appellare solent. Ceruleam vero, hoc est inferiorem eius partem, quia candens non sit, propter aeris similitudinem obscuram videri. Eandem porro sententiam in Deo Socratis exprimit Apuleius. Sunt qui Lunam a Sole illustrari autument, vnde & nothum eius lumen vocarit Ca-

tullus, verum per refractionem illuminare aerem, qđ vsuuenire in speculis conspicimus, splendentibusq́ argenteis laminis, siue Argyromatis. Hasce duas sententias in psalmorum enarratione cum retulisset Augustinus, Difficulter inquit, perspici posse, vtra demum sit verior. Extat & sententia tertia, misceri eius lucem propriam solari lumine, ac huiusmodi fieri, haud vtiq́ carentem ipsam effectu, nec velut corpora solida, splendida, micantes habentem splendores, illuminantemq́ aera repercussu, exceptis a Sole radiis, quos deinde ad nos regerat a Sole alterata (Vt sic interim dicere permittamur) tali temperamento proprium habens fulgorem non primo quidem, & per se, verũ per participationem. Hãc opinionem eruditi saniorem interpretãtur q̃ sit ea, quę Lunam asserit per reflexionem illuminare, regestis ab ipsa fulgoribus. Qđ a luminosis fieri corporibus, quando sunt solida, animaduertimus. Q₂ vero impossibile sit, Lunam repercussu lucem propagare, hisce opinor, fere rationibus Cleomedes idem comprobat. A corporibus solidis non est quidem impossibile, reflexionem fieri, non item ab aqua. Cui ipsi inest densitas quędã. At a raris corporibus refractio fieri nequit, Qui enim fiat, vt ab aere, aut igne repercussus effi ciantur, cum eiusmodi tam extrorsum, q̃ introrsum radios admittant? Sicuti spongias oppleri aqua, animaduertimus. Adde, q̧ qui ex refractione sese promit splendor, p̃tenuis est, ac fere nullus. A Luna vero non terra modo collustratur, sed & mundi vniuersa. Cum regestus lucis ne duorum quidem stadiorum mensum superferatur. Liquet id in speculis, & id genus aliis. Qđ si lunari amplitudini acceptum referri oportere, contendat quispiam, sciat vero is, tam in paruis, q̃ vastioribus lucem regerentibus analogi rationem haberi consimilem. Porro si Luna repercussu collustraret, neq́ cum in cornua sinuatur, neq́ item dichotomos, vel diuidua terræ lucem infunderet, quando quę reflexu illuminant, ad rectos angulos lucem promunt. Proinde orbe pleno, ad occidua, solemq́ ipsum fiet lucis reflexio. Lunæ vero mediana tantum terræ splendorem affundent, orbis vniuersus minime. Quippe ex meditullio tantum rectiangulus radius ad terram promi potest. Q₂ vero ab orbe toto collustretur terra, euidens inde sumi argumẽtum potest. Nam vbi emergere primũ ab orizonte incipit curuatura, proiectantur ad terram radii, deuexis partibus cælum, non terram spectantibus.

Lumen esse Cęlestium virtutum vehiculum. Cur a nobis longius abeat Sol, nec Luna eundem præferat Schematismum. An item a Planetis illustretur, vti a Sole.

Caput. V.

ESse vero lumen cęlestium virtutũ, & quidem omniũ veluti vehiculum, in Meteorologicis libris Auicenna scribit, & comprobat Albertus in libro de Somno & vigilia. Inde ambiguitas haud contemnenda exoritur, si ita sit, veluti propemodum assentimur, curnam statis temporũ cardinibus longius abeat a nobis Sol, nec Luna eundẽ pręferat schematismũ assidue. Hæc vero qui æqua lance pensitarit, summa diuini examinis ratione dispensata, cõperiet. Siquidem terrena fragilitas cæleste bonũ, q̃uis inenarrabile, pati diutius nequiisset. Proinde diuinę prouidẽtię inconniuẽs acies hyemali sydere longius Solem abduxit, vt noctiũ humecta opacitate reficeretur terra, exustione alias primo quoq́ tẽpore peritura mortaliũ vsibus, & animantiũ cũctarũ, nã & sic etiamnũ perit parte haud contemnẽda. Eadem vero diuinitatis dispensatione, nec perpetes, eosdẽq́ Solis ad nos profundit radios Luna, sed nũc parcius, nũc vberius pro Schematismorum ad Solem euariatione. Qua ex causa neq́ item proprio admodũ est condecorata lumine. Q₂ si in disquisitionem euocet quis illud quoq́, an lunari syderi lucem fœnerent planetæ item alii, sicuti Sol, asseueranter astruendum, non fœnerare, qđ silentis Lunę ratio dictat, quem Coitũ vocant, quo pene destituitur luce, quia splendoris de Sole haustũ habeat nullum in aduerso nobis disco, futura non adeo lucis inops, siquid a planetis mutuaretur.

Item de Lunari lumine. Cur Selene. Cur in Dianæ sacris faces, & cur tergemina Diana, & Hecate. De Geryone paucula. Hecatompedon. Hecatombæum. Mænides.

Caput. VI.

LVnam vero de Solari fonte haurire, vel nominis etymo coniectat eruditorum schola, nam Selenen dici, q̧ lucem nouam habere perpetuo videatur. Adiiciunt calculum & Dianæ sacra, quæ vocant Artemia, in quibus ex hoc argumento gestantur faces. Quia vero triplicem faciat visitationem Luna, cum surgit in cornua, & falcata dicitur, cumq́ diuidua est, & cum orbe circũ acto, hinc propagatum autumant, poeticum commentum de triformi Dia-

na. Vnde sit & Maronis illud decătatū grămaticis, diuerseq; pro ingeniorum captu expositum.
Tergeminamq; Hecaten, tria Virginis ora Dianæ.
Quod exprimens Ausonius in ternarii numeri Grypo, inquit,
Tergemina est Hecate, tria Virginis ora Dianæ.
Verum in eius loci enarratione, vt nil prorsum dissimulem, varia, vt dixi, promũtur a studiosis pro inuentorũ ratione. Sũt enim, qui Hecaten ibi tergeminam dici opinentur, quia sit, vt scribit Orpheus in argonauticis, triũ capitũ, eam siquidem τριωσοκέφαλον inde appellat, ita q; dextrũ caput sit equi, sinistrum canis, medium hominis agrestis. Esse quoq; Tartari filiam, eiusdem cõ probat carmen. ταρταρόπαιο ἑκάτη. Ex quibus Seruium coarguere nituntur, iterationem esse ibi tradentem. Nam etiam si Hecaten dici Proserpinam, sæpe inuenias, tamen intelligi quãdoq; separatum numen. Putant alii, quia multi Hecaten cum Iunone coniũgunt, vt sit eadem Iuno, Diana, & Proserpina, ex quibus Hecate, vt est apud Lucanum, commune efficiatur numen, iccir co, ne alterutrum Poeta damnaret, vtrũq; dixisse. Nam esse item, qui Hecaten Perseo Titane, & Asterie Latonæ sorore prognatã ferãt. Cui elementa subiecerit Iupiter, feceritq; Cælo, Hereboq; potentem, vt cecinit Poeta nobilis, Vnde etiam Hecaten dictam voluit Hesiodus, a multiplici vi delicet potestate. Aiunt & illud Græci, Terniones, id est τὰσ τριάδασ apud inferos censeri ad modum, vt qui sint Hecates numini consecrati. Cui item argumento compari Trigla pisce rem diuinam fieri, & surrigi in triuiis simulacrũ, q, vt inquit Aristophanis interpres, Luna, Diana, Hecate idem crederetur numen. Cui Sole occiduo, vice sacrificii cœnam mitterent ditiores in Neomeniis, quã famelici pauperes diriperẽt, vorarẽtq;, a Dea factũ id cauillãtes. Qđ ad Triglam attinet, sic in Eustathii monumentis legimus, Trigla inquit, ex veterum sententia Dianæ credi tur simulacrum, quatenus, vt Cilix poeta ascribit, sic dicitur, quoniam ter anno gignat. Luna ve ro tertio post coitum die manifestam visitationem facit. Hecaten in Bœotia præcipue coli soli tam, scribit Theogoniæ Hesiodi interpres. Dici autem Hecaten διὰ τὸ ἑκάσου προνοεῖσθαι, q; vniuscuiusq; prouidentiam gerat. Nam quicquid in terra visitur, ac mari, fato subiici, qđ vt nu men, venerentur pleriq; omnes. Hecatomphonia ex lege immolari a Messeniis solita, in septem sa pientum conuiuio auctor Plut. est, tanq̃ ex hostibus centum interemissent, vt inquit Pausanias. Id sacrum obiit Aristomenes Ioui ἰθωμάτᾳ. Verum ad præsens negotium nihil, Sicuti nec He catompedon, qđ fuisse Pallados templum autumant, omnibus lateribus pedum omnino cẽtum. Id & Parthenon dicitur plerisq;. Neq; item Hecatombæon, qui Atheniensibus mensis erat, Soli sacer, cuius quia tunc magnus sit cursus, inde tempori factũ nomen, quando numerus is signa te magnitudinem aduertitur plerũq;, qđ probant Hecatombæa. Mensis hic Cronion dictus vete ribus quoq; a sacrificiis, quæ Crono fierent, id est Saturno. Sed ad rem. Theagenem quendam do mi Hecates simulacrum, qđ Hecateum vocant, adeo superstitiose coluisse, Græcorum monumẽ tis adnotatum est, vt nusq̃ omnino proferret pedem, ni id consuluisset prius. Hecate demũ Mæ nida putant immolari, q; sit quibusdã maniæ, id est furoris causa. Vt iis, qui dicuntur σεληνεαζόμενοι. Antiphanes certe Mænidas vocat Hecates cibum. Est autẽ notissimus piscis. Q̃q; sunt & Leucomænides. Boacas nuncupant quidam. Alibi Poeta idem Mænidas, & Triglas Helenæ di xit cibaria. Mænis a Theodoro dicitur Alec. In Apuleii magiæ Apologia prima obseruatũ illud quoq;. Ad Magorum cerimonias aduocari Mercurium consuesse, Carminũ vectorem, & animi illicem Venerem, ac noctium consciam Lunam, & manium potentẽ Triuiam. Ad malignos cer te spiritus, loco mouendos, diuinationẽq; per mortuos explendam, Ptolemæus in quadripartito conferre putat cælestem harmoniã, quando Luna fuerit magisterii domina, colatq; Iouis ædes, Sagittarium, vel Pisces. Qđ vero paulo ante de Lunæ Schematismo triplici protulimus, apud Hesiodicos enarratores cõperimus illud item, adcredidisse plerosq;, Geryonem tricipitem, hoc est, τρικέφαλον γηρυονῆα, non esse alium, q̃ Lunam. Sed alii ea fabula signari prodiderunt hye male sydus. Alii tempus ipsum, in quo præsens, præteritum, instans, veluti tria cẽseãtur capita. Postremo ad triplicem Lunæ mutationem quot mensibus proueniẽtem Calendarum, Nonarũ, Iduumq; distributionem referri oportere, contendunt auctores eminentissimi.

Septem ab aliis dici Lunæ permutationes. Quid Phasis. Iugum dici de Libra. Cicero inibi explicatur. De Diana, quam vocant Agroteram, & Endymione. Cur Lunæ appellatione Mundus significetur.
Caput. VII.

SVnt autem, qui dissecantes curiosius septẽ faciãt Lunæ permutationes, easq; dicant Phases, quo verbo vtitur in libro de mẽsibus Theodorus quoq;. Sed & Aristoteles Meteororũ primo, in cometarũ ratione. Euenit ĩquit, hoc Mercurii stellæ, Διὰ γὰρ τὸ μικρὸν ἐπαναβαίνειν, πολλὰς ἐκλείπει φάσεις, id est, quia parum a Sole abscedit, multas relinquit Phases. Sed & paulo ante Anaxagorã refert, ac Democritũ dixisse, Cometas non esse aliud, q̃ σύμφασιν τῶν πλανωμένων ἀστέρων, hoc est, vt verbo verbũ reddam, coapparitionẽ errantiũ stellarũ. Quãq̃ est apud Pollucem, Phasin dici delationẽ eorũ, qui in metallicis, aut emporiis aliquid peccassent, vel etiã in vectigalibus, vt qui publica vsurparent. Ac omnino Phasis dicitur cuiuslibet occulti criminis apud magistratus demõstratio. Meminerũt verbi huius Dinarchus, & Demosthenes. Pręterea siquid orphanorũ tutores in domorũ elocatione fraude agerẽt, eius denũciatio facti recte appellabatur Phasis, vt Lysias cõmeminit. Sed ad Lunã redeo. Primã in ea Phasin statuũt, cum exoritur, emergitve a Sole. Et Corniculatio dicitur, aut Corniculans Luna. Ea vero a Gręcis figura Menoides nominatur, sicuti Martiano propemodum credimus, vnde Lunata conchylia dicãtur Plinio. Sũt tamẽ, qui emergentẽ primitus Lunã Artitocon nũcupẽnt, mox Menoide. Postea est Dichotomos, hoc est, dimidio orbe cæsa, vel diuidua. Porro Amphicyrtos, qđ est, vtrinq; gibbosa. Inde Panselene, siue Plena. Rursusq; Amphicyrtos, ac denuo Dicothomos. Demũ luminis vniuersitate priuatur, cũ silere intelligitur. Ex hac Schematismorũ diuersitate subinde euariante in sanctis literis legimus quandoq;, per Hiericho, qđ verbũ Lunam indicat, Mundũ significari, quia veluti Luna, in cõtinua sit transmutatione. In iis postremo, quæ de Luna diu cõmentamur, nec Ciceronis quidẽ nodus ex Diuinationũ secũdo prętereundus silentio est, qui paulo impolitioribus, velut sufflamen molestius, iniicere morulam potest. L. inquit Tarutius Firmanus Romam, in iugo cũ esset Luna, natam esse dicebat. Iugum hic Libram accipe ex Solino in Polyhistore, & Gręcis p̃terea, qui Scorpii priorẽ partẽ, ζυγὸν dicũt, id est iugũ. Deniq; quãdo Diana eadẽ cũ Luna est, transmittentibus Hilissum terræ Atticę fluuiũ, vnde Hilissiades nũcupentur Musæ, occurrit, Pausanias inquit, regio, quã dicũt ἄγρας, vbi fuerit Dianæ ἀγροτέρας templũ, q̃ inibi venatã primo Deam fabulantur e Delo profectã, quo nomine simulacrum arcu erat insigne. Lunã deniq; ab Endymione amatam fabulantur, atq; inde filias esse susceptas quinquaginta. Vero similius fit, inquit Pausanias, vxorem illi fuisse Asterodiam, siue Chromiam, vel etiã Hyperippẽ, natosq; ei liberos, Epeum, Aetolum, Pæona, puellam Eurycœdam. Ab Epeo aũt dictos volũt Epeos, quibus imperauit, a Pæone Pæonas ad Axium fluuiũ. Fuit Aethlii filius Endymion. Eius sepulcrum Helei ostẽdũt. Heracleotæ, qui ad Miletum sunt, in Latmum secessisse prędicant, vbi Endymionis agnoscitur adytum.

Memoria matutina, quæ intelligi debeat. Quintiliani locus explicatur. Rursum de Memoriæ vi pluscula. Caput. VIII.

MEmoriam matutinam dici quandoq; inaudias, nec aliam prorsum intelligi, q̃ quæ firma, constansq; sit, ac eorum, quę semel apprehenderit, retinẽtissima. Si quidem syncerius, cohęrentiusq; agglutinantur, quæ proferente se die, percipimus, quo iam auctiore subsultat virtus ea, hebescitq;. Nec id alia magis ratione, q̃ rerum turba, vti assolet, sese ostentantiũ, ingerentiũq;. Proinde receptæ, obfirmataq; etiã inter politiores opinio est, Iuniores percipiendis, quę tradãtur, a natura videri magis factos, quoniã omniũ pene ignari cõperiũtur. Etenim quibusdam imbuti aduentitia mox non æque hausta recipiunt. Sed seniores item amplius vegeta mẽte pollere, traditum est. Ex iis vero, quæ de Aristotelis fontibus in hosce libellos corriuauimus, facile Quintiliani locus explicatur ex libro institutionum Oratoriarum primo, scribẽtis, Natura nos tenacissimos esse eorum, quæ rudibus annis percipimus. Cæterum id exacte obseruandũ tamen pueros admodum, ac senes item iam prouectiores, ideo memoria minus pollere, q̃ in motu incessanter, ac perpetim agant. Et illi quidem ex genuino crementi officio, at hi decrementi damno deminutioneve. Suppetit & in pueris ratio quoq; illa, q̃ annis aliquot Nanis persimiles animaduertuntur, quos præcipue fluxa esse memoria, hebetiq;, non fere latet. Sicuti omnes, quibus superiora corporum vastitate nimia cum reliquis portionibus responsum non habent. Siquidem in hisce vis sensus primatis onere premitur inutili, ac ingestabili, propterea in tam obesa, & crassa materia designari, aut exprimi formæ rerũ non possunt, sed quasi frustrãtur, & dissiliũt plagæ. Nec initis modo imaginibus præduri, & spissi sensus resistũt, sed siquas ob insignem ca-

rum pulsum admiserint,hauserintve,non ita videtur admittere,vt cum reminisci volunt,facile ad imperium subeant,aut recto itinere ad condictum sequantur. Verum quia in memoriæ mentionem volentes incidimus,non inutile fuerit in Peripateticorum sacraria diuertisse parumper, in quibus affatim potentia hęc rationalis animæ ad examen,librãq; reuocatur.Ergo ex Aristotelis interpretatione Themistius inquit,Prętęrita modo,dilapsaq; iam ad memoriæ thesauros pertinere.Nam extantia sensui subiiciuntur.Instãs vero spem consouet.Semper vero animus,quoties meminisse vult,Hoc autem est,ad imagines conuerti eorum, quę perceperit olim, necessario adhibet dilapsum tempus.Hinc fit,vt cũ aliquis meminit quippiam,dicat,huius se antehac aliquando aut sensum,aut intellectum habuisse.Hinc in libro de Oraculis,quę defecerant, Plutarchus Esse Diuinationi Antistrophon memoriam scribit, dũ pręterita,velut pręsentia asseruãdo facit.Quippe fiunt vniuersa,simul & dilapsa pereunt,veluti fluctu auferente cũcta.Ipsa vero hęc animę facultas perinde ac occursans non existentibus iam phantasiam circũponit,ac essentiam. Est igitur memoria non sensus,non imaginatio,non intelligentia,sed alicuius horum habitus, aut affectio,cum tempus adiungitur,quo facta impressio est,& derelictum in anima spectrũ est. Vnde consequens illud est,animalibus iis memoriam adesse,quæ sensum,& notitiam temporis habeãt.Nec meminisse parte animę alia,q̃ sensuali.Nam qui in præcipitium alias abierit asinus si rursum ei occurset locus,in memoriam reuocabitur statim,se alias in ima dilapsum. Eo tamẽ discerniculo disparantur ab homine bruta, q; non solum se vidisse,aut quandoq; audisse,cõmeminit rationale animal,verum etiam extantis temporis spatia ab elapso secernit.Brutis vero illud modo suppetit,se nunc corruere,aut olim esse in pręceps delata.Rursum homo recordari se animaduertit, qđ brutis adest haudquaq̃.Inter animantes vero memoriæ facultate pollent imprimis,quibus expurgatior,absolutiorq; imaginatio est,cuiusmodi pernoscũtur apes,& colũbæ. Obliuioni autem obnoxiæ,quibus vis ea offensior,turbulẽtiorq; est.Sicuti vsuuenire vermibus liquet,ac muscis. Siquidẽ in ea parte animi statuenda memoria est,in qua imaginationis potentia viget.Quoniam vero in sensu principe simulacra rerum insita sunt,Princeps autem sensus in quibusdã mollior,dilutiorq; habetur,in quibusdam rigidior,item aliis in motu est,aliis quiescit Necesse est,simulacra in eo condita eandem consequi,imitariq; rationẽ.Hinc illa numeroso discrimine ingeniorum varietas.Desultoria, & fragilis in paruulo memoria est, vt præstruximus, ex iugi motu.In iis,qui ætate media sunt,quæ constans,adultaq; dicitur,quia statu indecliui,tẽperatoq; exigunt,firmissima,& tenacissima est.Sicuti vero in profluẽtem impressus signatorius annulus imprimit nil,obsignatq;,ita illorum memoria cõseruare nil potest,qui aut ægritudinis violentia,aut ætatis fluxu agitatione raptantur cõtinua.In iis item memoriæ vis nulla fere,quibus duriusculi,& inflexibiles sensus,ac corneoli quodammodo sint.Qui enim fiat,vt annuli impressionem recipiat lapis? Illud vero reticendum haudquaq̃,qđ in consolatione comprobat Boetius,& non inficiantur Platonici nonnulli,a sensibilibus non imprimi formas in anima,tanq̃ a sigillo in cera.Verum sicut sunt in anima naturales substãtię vires,intellectus,ratio,imaginatio, sensus,ita rerum quoq; cognoscendarum rationes habet,quasi vires essentiales. Vbi igitur aliquid meditatur,se ipsam ex naturali virtute in actum naturalem circa id ipsum educit. q; si attentius meditatur,& diutius idem,in hoc ipsum se valentius cõformat,idq; est meminisse, hinc & facilius reminiscitur.Si formæ inquit Plotinus,residerent,consyderatione ad reminiscendum nequaq̃ indigeremus.

Reminisci quid sit. Aliud esse,iterum discere, aliud reminisci,ex Placitis Aristotelicis. Et qui in reminiscendo Solœcismus.Pauca de Platonis reminiscentia ex Procli doctrina. Animam non esse Tabellam literis vacuam. Caput. IX.

REminisci vero,ex Aristotele idem Themistius ait,est ex aliquo vestigio conseruato,& incolumi referre se in cognitionem eius,qđ memoria excidisse videatur. Disparatur vero apud Peripateticos reminisci ab eo,qđ est iterũ discere. Siquidẽ qui reminiscitur,ab ipso se mouetur,& ex principio quodã incolumi & manente intus.At qui addiscit,ex pręceptore mouetur.In reminiscendo id vsuuenire quãdoq; solet,vt cum nominis alicuius meminisse volumus,in affine aliud deerremus.Proinde oberrantes,veluti Solœcismũ admittimus, vt si Leophanis reminisci studeas, & in Leosthenem deflexeris,Solœcismus est. Ad ea vero,quæ alibi adnotata nobis sunt de Platonis reminiscentia,attexamus & Procli comprobationẽ. Disciplinas inquit,esse reminiscẽtias illud confirmat, q; enim respõdẽtes ex seipsis,omnia dicãt, maximũ est

reminiſcentię ſignũ. Animas videlicet rationes, ſermoneſq; ex ſe ipſis promere, atq; ſolo ſuſcitãte quopiam indigere. Neq; eſſe tabellas vacuas literarum, quæ extrinſecus figuras accipiant. Sunt enim ſemper inſcriptę, & ipſe ſcriptor eſt intus. Neq; tamen omnes inſcripta legere poſſunt, vel ꝙ inſcripta ſint, cognoſcere, Quippe cũ ob geneficam obliuionẽ oculus earum ſit ſordibus circũ fuſus, atq; ex ipſa obliuione in perturbationes inciderint, opus modo eſt, auferre, qđ obſtat appoſi tum, innoteſcetq; tum demũ, verum eſſe Platonicum illud, animam omnia noſſe, ſoloq; indigere quodam ad reſpondendum extrinſecus incitante.

De Attico Herodis filio memorię nullius. Scip. Apophthegma in Appiũ, Item Themiſtoclis. Cur Muſę Iouis, & Mnemoſynes filiæ. Qui Amnemones in Cnido. Muſa quid ſit, ac vnde dicat. Themiſtoclis dictũ de Memorię arte. Lethe fons ad Trophonii ſpecu. Item alter Mnemoſynes dictus.

Caput. X.

ET quoniam de Memoria ſatis multa nõ citra delectum congeſſimus, illud minus reticendum opinamur, qđ & ipſum in eũdem dirigitur Scopum. Atticũ Herodis Sophiſtę filium præter ingenii hebetudinẽ, ac ſtoliditatem, ita fuiſſe memoria nulla, vt ne elemẽtorum quidẽ nomina perdiſcere, aut retinere vnq̃ potuerit. Cui infortunio vt mederet̃ pater, quatuor & viginti pueros, coæuos & a literis cognomina ſingulos habẽtes cum filio, ſimul educabat, vt hac ſaltẽ ratione illi inſiderẽt. Suppetit in tractatu hoc, exẽplũ item aliud, q̃q̃ diſſimile. Petebat Appius Claudius cenſuram cũ Scip. Aphricano, a quo deleta Carthago eſt. Vt vero fauorabilior fieret, memoriam quoq; oſtentando, nominatim a ſe populũ Ro. ſalutari prædicabat, cum is omnes fere ignoraret. At Scipio illudens Vera inquit, narras. Ego enim non vt multos cognoſcerem, ſed ne ab vllo prorſus ignorarer, ſum adnixus. Illud velut auctariũ adiecero, ad ea, quæ alibi ſunt enotata nobis, qđ Proclus Diadochus in Heſiodicis enarrationibus ſcribit. Muſas ideo tradi Iouis filias, & Mnemoſynes, quia ad procinctũ ĩ literaria velut palęſtra tendẽtẽ neceſſe ſit, νοητικὸν εἶναι, καὶ μνημονικὸν, id eſt intelligendi, percipiendiq; poteſtate, atq; item retinendi præcipue pollere. Iouem autem contribuere τὸ νοητικὸν. At Mnemoſynem τὸ μνημονικόν. Quæ voces a Mneme producuntur, quo vocabulo memoria ſignificatur, vnde & Amnemones in Cnido nũcupati, ſexaginta delecti ex optimatibus viri, velut epiſcopi, ad quos de maximis rebus referrent. Dicebantur vero Amnemones διὰ τὸ ἀνυπεύθυνον, quia in iudicium nõ vocarentur. Aut certe velut πολυμνήμονες, id eſt memorioſi. Muſam interp̃tatur Euſtathius, animæ cognitionẽ, quæ diuinũ ſit quiddã, ſicuti anima itẽ. Id ſenſiſſe Homerus videtur, cum θεὰν dixit, ἀπὸ τοῦ θέειν, id eſt a cognitionis celeritate. Ab indagine vero dici muſa videtur. Quippe ex ſapientũ ſententia, gnoſtices copiæ mater eſt indagatrix inopia. Adiiciamus id quoq;, Themiſtocli cum artem memoriæ polliceretur Simonides, ſiue is alius fuerit, Obliuionis inquit, mallem, nã memini etiam quę nolo, obliuiſci nõ poſſum, quę volo. Verum iam receptui canendũ, neq; enim de memoria propoſita nobis cõmẽtatio eſt. Illud modo adieciſſe, nõ fuerit vacantis operę, apud Trophonii Specu fuiſſe fontem, qui diceretur Lethe, cuius aquã haurirent deſcenſuri, vt omniũ irreperet obliuio. Rurſum alter item erat, quem μνημοσύνης, id eſt memoriæ vocabãt, vt hauſta inde aqua, omniũ recordarentur, quæ vidiſſent.

De Scopeliano Sophiſte pleraq; non indigna relatu. Vitam eſſe Vigiliam. Tranquilli hiſtoria illuſtratur. Vites in Aſia haberi prohibitas ab Imperatore Domitiano.

Caput. XI.

SCopelianum Sophiſten vel pręſtantiſſimũ, Philoſtratus ſcribit, a liuidis quibuſdã, & dentis rubiginoſi, ac male feriatis hominibus ex eo fuiſſe ordine ſummotum, ꝙ intemperans foret, καὶ διθυραμβώδης, hoc eſt dithyrambicum tumorem oratione proflaret. Id parũ recte ingenio facundiſſimo eſſe inuſtũ, nititur comprobare, & perficit plane, qđ intendit, ac inter reliqua Scopeliani præſignia nocturnũ illius ſtudium ſummis effert laudibus. Eum ſiquidẽ ἀϋπνότατον ἀνθρώπων fuiſſe, commemorat, Hoc eſt inter mortales omnes ſomni parciſſimũ, ſolitumq; ſubinde ſcitum illud proferre, ὦ νύξ, σὺ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας μετέχεις μέρος θεῶν, id eſt O nox, tu quidem ſapientiæ diuinæ obtines plurimum. Narratur ſæpe a veſpera in diluculum lucubrationem protuliſſe, quo nomine ſcitiſſimum inde promi adagium poteſt, vt Scopeliano more dicamus eos libris inuigilare, qui ſumme lucernarum fuligines hauriũt, & inexplebiliter, ac minus iuſto valitudinẽ cũ ſomno computant. Elegantiſſimũ eſt illud Plinii Cæcilii de

auunculo,Repeto inquit,me correptũ ab eo,cum ambularẽ.Poteras inquit, has horas nõ perde-
re. Nam perire omne tempus arbitrabatur,q̃d studiis non impertiretur.Quid illud ex historiæ
naturalis præfatione,Dum ista mussitamus,pluribus horis viuimus.Profecto enim vita vigilia
est.Aristoteles vero scientissime vt omnia,de animalium generatione libro quinto,Somnus inq̃t
talis sua natura esse videtur,vt viuendi,& non viuendi interliminium sit, & neq; omnino sit,q̃
dormit,neq; non sit. Viuitur enim potissimum vigilia propter sensum.Et Plato de legibus septi
mo, καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος,οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. Nullus inquit , con-
sopitus indicaturæ cuiuspiam fuerit,non magis,q̃ qui iam hominem exiuit. Et facete Plutarc.
Etiamsi breuissima sint homini vitę spatia,nihilominus sopor præterea,veluti Publicanus,dimi
dium aufert indidem.Hinc natum & Aristotelicum id ex primo de moribus,οὐδὲν διαφέρειν τὸ
ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἄλλων,id est felices nil admodum a cæteris diuersos fieri
vitæ dimidio.Proinde scienter Plinius quoq; in vinolentos censorie declamans , Interea inquit,
vt optime cadat,solem orientem non vident,ac minus diu viuunt.Et,quoniam ad manum vigi
liæ sunt,succurrit nunc Senecæ id ex epistolis prouerbiale,Ad faces,& cereos viuere,de luxu per
ditis hominibus.Vita quorum in contrarium circumagitur.Lucifugæ infames, ac Lychnobii,
quibus res sordida est,trita,& vulgari via viuere.Sed postliminio redeundum.Proditur memo-
riæ,Scopelianum in declamationibus,in quibus Darius effingeretur,aut Xerxes,tanto impetu
ac vehementia solitum dicere,vt ex Polemonis affectatoribus quidam eum,vt furentem,ac omni
no debacchantem scommate vrbanius lacessiuerit,τυμπανίζειν illum dicendo.Cui Scopelianus
Tympanizo inquit,sed Aiacis scuto.Dignũ scitu id quoq; q̃d Grȩcorum monumenta præferũt
Edixisse quandoq; imperatorem,ne in Asia vites haberentur,quoniã vini vbertate,seditionibus
agitari videretur.Legationem publicam visa tum res exigere,virumq; tũ prudentia præsignem
tum vero in dicendo minime infantem,sed qui foret velut Orpheus aliquis,aut Thamyris.Igi-
tur omnium suffragiis huic muneri præficitur Scopelianus.Qui tanta eloquentiæ vi, atq; de-
xteritate iniunctam obiit prouinciam,vt non solum id cõsequeretur,q̃d erat caput, necui fraudi
foret,plantasse vites,sed insuper,vt pœna irrogaretur,qui eo munere abstinuisset.Quin & orna
tus donis honestissime dicit̃ ab imperatore.Hæc eo libentius sum executus,quoniã ad ea ptinẽt,
quę Tranquillus memorat in Domitiano,ab eius enarratoribus prætermissa.Ad summam inq̃t
vini vbertatem,frumenti vero inopiam,existimans nimio vinearum studio negligi arua,edixit,
neqs in Italia nouellaret,vtq; in prouinciis vineta succiderentur, relicta,vbi plurimum,dimidia
parte,nec exequi rem perseuerauit.Apollonius vero Tyaneus ex hac historia,Eunucham fecisse
terram Domitianum,conquestus est,q̃d alicubi a me itẽ subnotatũ scio.Scopelianum vero fuis-
se Apollonio synchronũ,siue contemporaneum,multa quidẽ patefaciunt,sed Apollonii p̃cipue
ad hunc ipsum epistolæ,quem sub Nerua item floruisse,Græca testantur monumenta.

Hominem censeri prudentissimum,quia sit capitis non magni modi.Inibi quæ sit congrua
Capitis vel magnitudo,vel figura,Cur magnis viris caput aperire,moribus receptũ sit.Hippo-
cratis imago pileata. Caput.XII.

QVæsitum ab eruditissimis est,quidnam causæ sit , q̃ animantium prudentis-
simus homo sit.Id aliqui capitis paruitati ascribendum,censuerunt,minimũ
enim id in homine ad reliqui corporis proportionem,& qui ea parte deminu
ta sunt,esse ferme prudentiores,compertum est,q̃ qui grandiori,quos μεγα-
λοκεφάλους vocant Græci,sicut illos μικροκεφάλους,qui habitu corporis
sunt contrario,ni forte probabilius fiat,quia sit prudẽtissimus,ideo tale ei cõ-
tributum caput.Cæterũ hac parte illud minime dissimulandum , prodi mo-
numentis a Galeno medicæ professionis post Hippocratem principe,libellis iis,quorum attitula
tio est μικροτέχνη,hoc est parua ars,Caput paruum esse signum proprium malę formę cerebri.
Quo in loco enarrator Hali Rhodoan causam quoq; ascribit, constrictionem, coarctationemq;
ventrium cerebri,ex qua spiritus animalis libere non valeat expatiari,addita quoq; eorum im-
becillitate,quæ inde producuntur.Etenim,si exigua sit radix,vix inde prodire aliquid magnum
potest. Proinde inter dissidentes eminentissimorum sententias,ita statuendum videtur,caput
paruum ab Aristotele laudari,quod ossium,& ambeuntis carnis,aut cutis mole non extuberet,
q̃d genus fere in brutis visimus,quę propterea capitis quoq; sunt demissi.Q̃d significat Aristo-
teles de partibus quarto , Solus inquit,Homo animalium omnium erectus est,quoniam eius na-

tura,atq; substantia diuina est.Officium autem diuini est,intelligere,atq; sapere,Qđ nõ facile fo
ret,si vasta corporis moles assideret.Pondus eñ tardiorẽ reddit & mẽtẽ,& sensũ cõmunẽ.Quam
obrem concretione,ac põdere grauiore opprimẽte,corpora vergere in terrã,necesse est. Et mox,
Quamobrẽ inqt,bruta hominibus sunt dementiora.Etenim inter homines pueri viris,& inter
viros Pomiliones mente deficiunt.Cuius rei causa,q principium animi admodum difficile mo
tu,corpulentumq; in iis est. Caput vero q intus exigue capax sit,cerebrũ oblędit,ac proinde vi-
tuperabile censetur,deq; eo Galenum intellexisse,euidens comprobat ratio. Accedit & Ioannis
Alexãdrini in Hippocratis Epidemias commentatio,in qua ita legimus,Caput paruum semper
malum esse,sicuti & paruum pectus.Hoc eñ ideo malum,qa pulmonis domicilium est,ac cordis
quæ membra latius exigunt spatium.Occlusum enim angustiis cor minus motatur,indeq; ꝑ-
focatur naturalis calor,ac debilitatur.vnde indigestio cõsequitur,& supfluitatum accumulatio
Capitis vero laxior reqrit capacitas,quia multarum est virtutum conceptaculum,Sensitiuarũ
videlicet,q̃ ꝑcipuæ sunt,& motum præstantium.Si enim amplum fuerit cerebrum ad capitis ꝓ-
portionem,manifestum est,calorem naturalem bene agere.magnis quoq; sphõdylibus,magnis
item pectoris ossibus,quæ oblique a Sphõdylibus exordiuntur. Hinc vitaliũ virtutum optima
prouenit constitutio,& mox corporis totius connutricatio peraccommoda.Porro primo Cano-
nis Auicenna,orbiculari figura esse tornatum caput,videri vult,tum capacitatis ratione,tum
vt nocumentis minus occurset.Esse tamen quadantenus oblongum,quoniam neruorum ex ce-
rebro propagines per longitudinem constituantur.Extumescere item verticibus geminis,vt il
lis veluti superciliis prominentibus,præsentius suppetat neruis tutamen.Sed & Galenus eam
capitis esse statuit figuram optimam,q̃ orbicularis sit,ac ex parte vtraq; pressa leniter,& rotũda
quidem,quoniam ea figurarum sola capacissima est.Aut quia ex cælo infusa nobis est rationalis
anima.Scribunt Platonici,deos capitis figuram ad mundanæ rotundationis similitudinem com
pegisse,in eoq; duos illos animæ diuinos circuitus interlocasse,ac esse membrum corporis diui-
nissimum,& reliquorum facile princeps,cui totum corpus connexum diis subesse,ac parere ius-
serint.In Platonis Timæo id obseruatum certe est,Caput quoq; dici nõ principale solum,sed etiã
totũ in corpore.Reliqua enim solum,vt capiti seruiant,adiuncta esse.Proinde colligũt periti,ho
minem contemplationis gratia esse natum.Qua forte sententia in veteri etiã disciplina inoleuit,
vt virtute aliqua,vel nobilitate,aut dignitatis amplitudine conspicuis viris aperire caput con-
sensu gentium comprobetur,Q̃q̃ eius rei rationes alias Plut.Plinioq; placuisse,non ignoro.Cer
te diuinissimo in nobis membro diuinitus enitescentem in aliquo præstantiam reuerenter,& re
ligiosa quadam obseruãtia excipere,congruentissimum fuisse,arbitror,quando nõ corporea,nõ
fluxa,& instabili nostri parte cæleste donũ honore prosequimur,sed mẽte,quæ,vt Lactantius scri
bit,ac prius docuerat Plato,in summo capite collocata,tanq̃ in arce,sublimis speculatur omnia,
& contuetur.Pilei deniq; vmbraculo Hippocratis imagines contegebant,vt significaret,q̃ ma-
xime custodiendam partẽ illã,in qua tanq̃ domicilio princeps animus residet,& intelligẽdi põti
ficium positum est.Etiamsi nobilitatis id haberi argumentum,nonnulli ex Gręcis interpretant.

Cur Capite deminuti fere impetuosi sint.Cephale vnde corriuetur.Aram potentiarum Ani
mæ esse i capite.Qđ & Olympus dicit,& Trito.De Tritogenia pluscula.Virgilii loc⁹ de Olym
po Omnipotente. Caput.XIII.

AD ea vero,quę hactenus de capitis modulata ratione diximus,vehementer fa
ciunt & quæ in librum de Sensu,& sensili ad hunc fere modum prodidit bea-
tus Thomas,Caput inquit,ac cor situ opposita sibi inuicem sunt,vt cerebri
frigiditate huius contemperetur calor.Inde vero fit,vt paruo capite homines
secundum membrorum aliorum proportionem impetuosi sint,ac violenti,
quippe cordis calore nõ satis ꝑ cerebrum reflexo.At in dispositiõe diuersa,affe
ctio item prouenit contraria.Capitis paruitas,inquit medicinæ primo Pau-
lus Aeginita,prauæ cerebri constitutionis peculiare indicium est.Magnitudo autem non vtiq;
necessario bona.Nam si cæli,regionisq; ampliore vi,materiam probam affatim artifici ingenio
suggerentis,id obueniat,indicium vtiq; bonum.At si sola materiæ copia,ὀυκ ἀγαθόν.Sed enim
quia satis,superq; philosophiæ sacrariis caput inseruimus,clathris nil admodum officienti-
bus,mutuemur & a Grammaticis aliquid,quæ nostra ipsorum harena est.Scribit Oppiani in-
terpres Cephalen,id est caput dici παρὰ τὸ κάρφεσθαι,quod arescere signat,quia inaruerit

pars ea,vt quæ ossea plurimũ sit.Apollodorus verbi etymon rimatur,vt a καλύπτω profluat,
qđ est operio,quoniam sit cerebri integumentum,veluti καλύφη τὶς ὄνσα.Alii vero, ꝙ inibi
κεῖται τὰ φάη,quasi κεφάη.de luminum videlicet interlocatione.Aut a κάπω,qđ indicat no-
bis spiro,quia sit difflationis locus.Vnde & domi,qui perflatum haberet,locum vocabant Cepũ
id est κῆπον.At id eruditius multo,qđ ex Ioannis Grammatici commentario in Hesiodum ob-
seruauimus super eo versu, οὐδ' ἀθανάτους θεραπεύειν ἤθελον.neq; inquit, animales potentias
& affectiones colere volebant,puta κρατεῖν θυμοῦ,id est iram comprimere,ac remollire.Et mox,
Ara inquit horum deorum,id est animalium potentiarum est in capite locus,vbi rationalis resi
det facultas.Nam & Euripides inquit,οὐκ ἔστι πειθοῦς ἱερὸν ἄλλο,πλὴν λόγος,καὶ βωμὸς αὐ-
τῆς ἐς' ἐν ἀνθρώπου φύσει.Suadelæ sacellum non est aliud,præter Orationẽ,Ipsius autem ara
est in hominis natura.Idem quoq; interpres alibi.Olympus cælum est,& vniuersus mundi am-
bitus, ꝙ vndiq; colluceat.Sed & cæli quadam similitudine Sphæroides hominis caput, in quo
est τὸ ὁλολαμπὲς λογιστικὸν,id est hincinde enitescens rationis facultas,Olympus dicitur.Sed
& in primum Iliados Eustathius οὐρανὸν apud Homerum ab antiquis pro capite accipi scribit
proinde Pallada e cælo fingi descendisse,quæ amplius intumescentem Achillis iram comprime-
ret.Minerua autem inquit,est ἡ παρ' αὐτῷ ἀγχίνοια.Tritogeniam Democritus allegorice prudẽ
tiam interpretatᷓ,vt scribit Eustathius idem,dictam sic, ꝙ ab ea oriantur tria,Bene cogitare,be
ne dicere,quę sis meditatus,demumq; bene persequi cogitata,dictaq;.Et qa de Olympo facta mẽ
tio est,scribit Cęcilius Minutianus Apuleius Olympum etiam dici Iouem,vnde Næuius,
Panditur interea domus altitonantis Olympi.
Ex quo Virgilius Omnipotentis Olympi,Qđ si est,falluntur,qui legendum arbitrantᷓ,Omnipa
tentis Olympi.Nam & Ennius ait,Decessit Olympius antro.Illud vero in gręcorum commenta
riis extritum,& in Hesiodi Aspide ab interprete relatum.Caput ab Aeolibus dici τριττώ.Vnde
Trittogenia Pallas,vt volunt aliqui, ꝙ ex Iouis capite sit nata.Verum & in ea re mira est opinio
num diuersitas.Sed lepidum inde prouerbium non reticebo,quo filius optatur Tritogenes,ne-
quaq̃ vero Tritogenia,quoniam sint puellæ πολυδάπανοι,id est impensæ multæ.Sic vero sonat
Græce.παῖς μοι τριτογενὴς εἴη,μὴ τριτογένεια.Tripsin autem,id est τρίψιν nuncupant Græci
quã frictionẽ nos.At μηρῶν διατρίμματα femorum intertrigines intelligunt.

Super Lydorũ inuentis,& mollitie adnotata paucula.De Lydio ornatu,& Masturbatiõe.Aleę
& Tesserarum,ac Pilæ lusus Inuentores.Necnõ aurei,argenteiq; numi.De Caryce,& Candau-
lo cibis. Caput.XIIII.

LYdos omniũ primos caupones,institoresq; extitisse,aliquot ex Græcis memo-
riæ cõmẽdarũt,necnõ Aleę lusum,& Tesserarum excogitasse.Item Pilæ, & id
genus alia plura,sed & aureum quoq;,argenteumq; numum principes ferien
dum curasse.Sunt qui scribãt,Cyrum Lydis superatis,ademisse arma,& tala-
res gestare vestes iussisse,quo nomine remollitos cauponariam factitare cœpis
se.Lydiũ certe ornatũ pro molli,& parum virili in Iconibus accipit Philostra-
tus illis de Pelope verbis,ἔσαλται δὲ ὁ μὲν τὸν λύδιόν τε καὶ ἁβρὸν τρόπον.Ly
dorum porro illud etiamnũ peculiare,meridianis horis turpiter manibꝰ indicere Thalassionem
vt fierent sine fœmina mariti,vnde & Lydum volsum legimus a Plauto dici.Super qua re aliubi
aduocata nobis plura. Lydos improbitatis primas retulisse,adnotatum a Græcis est,Aegyptiis
gradu secundo constitutis,Caribus autẽ tertio.Legimus item Lydam gentem,vel cum primis
augurriorum,omninoq; diuinationum supstitionibꝰ fuisse mancipatam.Deformat prouinciam
eandem.M.Tullius pro Flacco.Quid porro inquit,in græco sermone tam tritum,atq; celebratũ
est,q̃ si quis despicatui ducitur,vt Mysorum vltimus esse dicatur?nã quid de Lydia dicã?Quis
vnq̃ Græcus Comœdiam scripsit,in qua seruus primarum partium nõ Lydius esset? Qꝫ de aleę
lusu diximus,sciendum ab Eustathio proditum κυβείαν,id est cuborum lusum,& πεττείαν id
est Pessorum a Palamede fuisse excogitatum apud Troiam,etiamsi ad Aegyptios id referunt q-
dam.Qꝫuis apud illos non tam παικτικὴ, id est lusoria foret ratio hæc,q̃ philosophica,& ex inti-
mis eruta doctrinæ conceptaculis. Amplius de Lydis compertum nobis.Andramyten gentis
eius regem omnium primum fœminas εὐνουχίσαι,id est Eunuchas fecisse,eisq; Eunuchorũ vi-
ce vsum,qđ in secundo rerum Lydiarum prodidit Xanthus.Lydorum deniq; emollita impro
bitas illuc progressa fertur,vt alienas vxores,virginesq; in locum producentes,quem a re Agne
ona vocarunt, omnes constuprarent,Vnde tyrannidem assecuta Omphale, stupratarum vna

illatas vlciscens iniurias Seruis dominas prostituit in loco eodem. Quē rei atrocitatem mollien-
tes Lydi γυναικῶν vocant ἀγῶνα, id est mulierum certamen, & γλυκὺν ἀγῶνα, id est iucundam, &
dulcem luctam. Carycem, ganeatum cibum excogitarunt hi. De quo multa, qui Opsartyca scri
pserunt. Alterum item genus Candaulum dicebant ex elixa carne, ac pane, Caseoq; phrygio cū
Anetho, & pingui iure.

Qȝ late pateat Animæ rationalis imperium in Corpus. Vnde sit grauidarū mollities, & Ap-
petitus absurditas. Caput. XV.

IN hac Lydorum mentione succurrit, qđ auctor Herodotus prodit, pluresq; p̄
terea ex eisdem haurientes fontibus, Crœsi filium naturali impedimento mu
tum, repēte viso patris periculo, vocalē euasisse, atq; exclamasse, homo ne per-
imas Crœsum. Quin & in reliquum quoq; tempus fuisse vocis compotem ar
ticulatæ. Id multis scio visum iri præter historicam fidem, ac ex Græca prola-
tum vanitate, Verum consyderanti mihi rationalis animæ vim potestatemq;
in terrenum hoc, hebesq; corpus, nil profecto videri incredibile debet. Nam in
de certior est eruditissimorum coniectatio, animam esse formam excellentissimam, ac subsistentē
per se, nec peregrino adminiculo, ac velut substrato indigentem. Quando manifestum sit, tam p̄
signi in corpus imperio non pollere formam, q̄ per corpus existat. Qȝ vero procliue humanū cor
pus deprehendatur ad animæ obsequia, inde modo coniectari potest, q̄ cæteris collatum terrenę
feculentiæ modum contineat non magnum, & eum quidem prætenuem. Defecatiorum autem
elementorum partem vberiorem, vt pro cælestis animæ præstātia conceptaculum item compin-
geretur, quantum ratio patitur, æque præstans. Argumento est, viros ingenio præsignes sæpius
esse molliculos carne, p̄macros, & valitudine nōnūq̄ parū secūda. Hinc Platonis illud ex Timæo.
Potuerat inquit, Deus tam solidum corpus hominis concinnare, vt nocumēto forinsecus occur
santi minus foret obnoxium. Sed mollius efficere pręoptauit, quo esset cōtemplationi paratius.
Adnectit porro, animi præpotentis motiones proprium corpus quandoq; resoluere, ac dissolue-
re. Sed cur item ex animantibus cunctis homini tantum Risus est datus? datæ similiter & lachry
mę? nempe ex potestate, quam in corpus habet anima. Sed age, affectus, qui phantasiā consequū-
tur, dispiciamus. Sūt vero hi quatuor numero. Appetitus, Voluptas, Metus, Dolor. Qui vbi ve-
hementius se intenderint, non corpus modo exagitant proprium, sed & peregrinū afficiunt nō-
nunq̄. An non liquet, q̄ ardentes, euibratosq; motus irarum ęstus concient in corde? quo titillatu
iecur libido permulceat, immo vero & pulsum afficiat, emutetq;? Nam ex vibratiore eius assultu
medicę professionis solertissimus Erasistratus Antiochi in nouercam Stratonicen amorem de-
prehendit. Vnde apud Galenū agitata quęstio est, sit ne pulsus aliquis Eroticus. Rursum & Ma-
leficorum ex nocendi auiditate oculus fixis obtutibus nonne pręmolles fascinare infantes credi-
tur? Quid vero pręgnātium desyderiis apertius? Quis sępe in vtero gestatorum commaculatur
caro, inuriturq; tenellis expetitę rei nota. Eius tamen rei, simul & fastidientis stomachi ratio sic
a Physiologis reddi solet, q̄ conceptu inito, & proinde mensibus repressis, saniosus sanguis in
tra venas cohibitus, & ad stomachi villos redundans, ac hepar nauseam cōcinnat, & cibi fastidiū,
absurdarūq; appetentiā rerū. Nec prius naturalis restituit appetitus, q̄ sanguis eiusmodi in vbe
ra copiosi⁹ cœperit corriuari, stomacho liberato. Quid, nōne ī vsu venereo cogitatio vtriuslibet
aīo trāsuolās effingere similitudinē existimat? Quę ratio, vt Plini⁹ inq̄t, pluresī hoīe, q̄ in cęteris
animantibus diuersitates p̄ducit, quoniam velocitas cogitationū, animiq; celeritas, & īgenii va-
rietas multiformes imprimit notas, cum cęteris animalib⁹ īmobiles sint animi, & similes omni
bus, singulisq; in suo cuiq; genere. Produnt tamen nonnulli, & in animalibus alba nasci, ex geni-
toribus alba imaginātibus. Sicuti relatum de Pauonibus est. M. Tullius vero Thusculanarum
primo, Similitudo magis apparet in bestiis, quarū animi sunt rationis expertes. Taceo & quosdā
gulę, ventriq; mācipatos ita sępenumero ganeata quędam cibaria concipere animo, ita iamiā de
glutire, vt saliuā suam consimili sapore inficiant. Qȝ varii lętitiā cōsequūtur euentus? Qȝ mul-
tos ita expirasse legimus? Sed & nonnullos leuatos itē morbo? Quātū vero efficiat dolor, quē fal-
lit? lā pueris, q̄nq; & adultioribus potione amara necdū ori admota, linguæ tñ humor infici ama
ritudine p̄sentit, quam rē vehemēs efficit imaginatio. Qua ratione nonnullis & aspectu aliquo,
& auditu stupēt dētes. Quin & sanguinē humanū si spectent effusum aliqui, spiritu īntercepto, ni
mio miserationis affectu, sæpe collabuntur. At timor q̄ efficax quandoq; animaduertitur? Ex

præaltis despicientes speculis ita nonnunq̃ caligine offundimur, ita deficiunt vires, vt metu exuperante corruamus præcipites. Timore subito non trepidat modo cor, & subsultat, verum & arriguntur comę, ac intercipitur vox, sæpe vero & vita, aut affectiones consequuntur tum graues tum diuturnæ. Sed & vsuuenire compertum, vt timore præsigni morbi etiamnum discutiantur, cuiusmodi singultus, & quartana febris. Q si formidini vehementissimæ vehementior accesserit auiditas, mirus sæpe promitur inde effectus, qđ in Crœsi filio patuit iam. Plura ex ratione Physica congeri in vnũ poterant, sed nos hæc ex occursu, & succisiua quodãmodo opera mussitamus. Proinde in nostram reflectemur deniq; harenam.

Exempla historica ad idipsum. Caput. XVI.

EX historia vero promi aliqua valẽt, q̃bus inenarrabilis, nec sine stupore vis animę in corpora quædam vbertim explicatur. Nam, vt præterea, qđ Auicenna scribit, fuisse quendam, q, cũ vellet, corpus suum paralysi oblædebat nec a noxiis feriebatur animalibus, nisi cum ea ipse cogeret, quæ tamẽ mox vt sic demum impleatur admiratio, intermorerent. Scribit Aurelius August. fuisse quosdam, qui aures pro arbitrio mouerent, vel singulas, vel ambas simul. Item qui totam cæsariem capite immoto, quantum capilli occupant, deponerent ad frontem, reuocarẽtq;, cum vellent. Illud vero admirationem fere excedit omnem, quosdam repertos, qui eorũ, quæ deglutissent incredibiliter plurima, & varia, paulatim contrectatis præcordiis, tanq̃ de sacculo, qđ placuisset, integerrimum ꝓferrent. Iam nec illud abditum, nonnullos voces auium, pecorumq;, & aliorum quorumlibet hominum sic imitari, atq; exprimere, vt nisi videantur, discerni omnino non possint. Nonnulli ab imo sine pudore vllo ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte cantare videantur. Idem Augustinus expertum se refert, Quendam solitum sudare, vbi vellet. Notum etiam est, aliquos flere, cum volunt, ac vbertim etiam lachrymas profundere. Narratur præterea presbyteri cuiusdam Restituti nomine stupẽda naturę vis. Is, vbi collibuisset, rogabatur autem frequenter, vt faceret, se auferebat a sensibus, & iacebat similis mortuo, vt non solum vellicantes atq; pungentes minime sentiret, sed etiam si igne ambureretur admoto, sine vllo doloris sensu nisi ex vulnere postmodum, perseueraret. Non obnitendo autem, sed non sentiẽdo immotum seruasse corpus, eo probabatur argumento, q velut in defuncto, nullus inueniebatur anhelitus. Hominum tantum voces, si clarius loquerentur, tanq̃ ex longinquo, se postea audisse, referebat.

Quid sit Imaginatio, siue Phantasia. An cum opinione coniungatur.

Caput. XVII.

SEd enim quia de Phantasia pauloante facta nobis mentio est, ac nesciunt plerique, quid Phantasia sit, breuibus afferam, quid in Peripateticorum disciplina super ea re contineatur, sicuti in Themistii paraphrasi tertia de Anima obseruauimus, vbi sic fere adnotatum legitur. Nam & hic nostra hæc, cuiuscũq; sint modi, ἐφοδιάζει plerunq;, id est instruit, apparatq; vberi, vt sic dicam, viatico. Imaginatio est motus animæ, quem sensus in actu positus creat. Cæterum, quoniam visus sensuum omnium acerrimus, præstantissimusq; est, inde imaginatio Visi, & Visionis nomen accepit, & Phantasia dicta ex argumẽto lucis, sine qua cerni, & videri non potest. Animalium quoq; vita, actionesq; magna ex parte visis reguntur. Propterea q in iis imagines diu hæsitant, & simillimæ perpetuis sensibus sunt. In hoc tamen distinctio illa succedit, q alia visis ducuntur, quia vim nullam superiorem hac habent, vt bruta. Alia q plerunq; accidit, vt nobiliorem potentiam aut morbus intercipiat, aut somnus impediat, necesse est, imaginationem sequantur, vt homines. Plato sensisse videt, imaginationẽ nihil aliud esse, q̃ sentire aliquid, & illud ita opinari esse, vt sentiatur. Aristotelem secuti imaginationem cũ opinione non semper coniungi, demonstrant, quoniam sit imaginatio quasi quædam impressio, & vestigium sensus, non complexio opinionis, & sensus. Nam remos si mergas, videntur infracti, primumq; id sensus iudicat, deinde imaginatio sequitur. Sed opinio, quæ visis obsistit, vtrũq; coarguit.

Ventorum finalis ratio quæ sit, deq; eorundem materiali causa. Flatũ a Vento distare. Aeolipilæ quid sint. Empedoclem dictum fuisse Colysaneman.

Caput. XVIII.

INter alia, q̃ ingenio ſingulari, doctrina nequaq̃ extrita, vel plebeia, prompſit in literas auctor Seneca, illud inſigniter obſeruandum ingerit ſe modo de ventorum ratione, qđ & apponam, ſed ipſius maxime verbis ob elegantiæ concinnitatem, & ſententiarum iucundam grauitatem. Ergo Ventos inquit, dedit ſummus ille rerum artifex ad cuſtodiendam cæli, terrarumq; temperiem. Ad euocandas, ſupprimendaſq; aquas, ad alendos ſatorum, atq; arborum fructus Quos ad maturitatem cum aliis cauſis adducit iſta iactatio, in ſumma cibum attrahens, & ne torpeant, permouens. Dati quoq; venti ad vlteriora pernoſcẽda. Quippe fuiſſet imperitum animal, & ſine magna experientia rerum homo, ſi circunſcriberetur natalis ſoli ſine. Dedit item ventos parens deus, vt commoda cuiuſq; regionis fierent communia, nõ vt legiones, equiteſq; geſtarent, nec vt pernicioſa gentium arma tranſueherent. Hactenus de ventorum cauſis finem complectentibus ex Seneca. Cæterum, cum ſit exhalatio duplex, vt Ariſtotelica nos placita commonent, nec omiſit Albertus, vna quidem vapida, & humecta, altera vero fumida & arida, earum neutra ſine altera inuenitur, at ſimul ambæ. Verum a dominante, atq; exuperãte altero totum appellatur. Quæ itaq; plus humidi habet exhalatio, ea pluuiæ aquæ principiũ eſt. Quæ autem plus aridi, principium creditur, & cauſa, materiaq; ventorum, reliquorumq; flatuum. Proinde ita finit Albertus, ventum eſſe vaporem terrenum, aeris ſuperiora tranſcendentem, & aerẽ ipſum fortius percutiendo impellentem. Porro ſicuti non omnis, vtcunq; fluat aqua fluuius dicitur, ſed qui fluendi principium fontem habet, ita nec flatus quidẽ omnis ventus nominatur, ſed ſui fluxus, tanq̃ fontem, habens principium. Nam ex terra ſuſpirationes flatus quidem ſunt, quoniam flant, nec tamen venti ſunt dicendi. Auctor idem Albertus eſt, ventum omnẽ fieri ex vapore frigido, & ſicco. Auſtrum vero eſſe calidum non exhalationis natura, ſed loci. Sunt qui ventorũ materiam eſſe opinent̃ calidam exhalationem, aridamq;. Nec tamen videri calidos ventos, q aerem moueant, qui multo & frigido vapore offertus agnoſcitur. Ita nanq; e corpore prorumpens flatus prope os calidus, cum longius abierit, frigidus ob eandẽ euadit cauſam. Omnis vtiq; exhalatio tam arida, q̃ humida ob inteſtinum calorem euaporat, ac ſuperna petit. Sunt itaq; qui ventum eſſe finiant aeris fluentem vndam, cum incerta motus redundantia. Naſci vero cum humorem feruor offendat, cuius impetus vim exprimat ſpiritus flantis. Argumento eſſe, Aeolipilas æneas, cauas, quibus inſit punctum anguſtiſſimum, quo aqua infundatur Hæ vero admotæ igni, prius q̃ incaleſcant, ſpiritum concipiunt nullum, at vbi feruere cœperint mox euidens proſilit flatus. Addũt iidem & ventorum proprietatem miram in Leſbo fere, apud Mitylenem obſeruatam. Vbi auſtro flante, ęgrotant homines, at Coro tuſſiunt. A ſeptẽtrione in integrum facile reſtituuntur. Verum frigore vrgente, in angiportis, plateis ve conſiſtere nequeunt, quoniam parum prudenter ab Architectis poſitum ſit oppidum, magnifice alias extructũ. In qđ vitium ne dilabi inter ædificandum Athenienſes poſſent, Andronici cura Octogonos excitata turris eſt marmorea, collocata in lateribus ſingulis venti imagine contra ſuum cuiuſq; flatum. In turris demum vertice metalis præſto erat prominentia : ſuperincumbente Tritone ęneo, dextra virgam intendente, quæ flantis venti imaginem indicaret. Nam ita libratus ſtabat Triton, vt circumagentem perpetuo ſpectaret ventum. Cæleſtium rerum ſcientia imbuti, ſtellarum poteſtate contingere iſta contendunt. Euocari ſiquidem, protolliq; ventos ab oriente ſolis vi, Iouia autem potentia a ſeptentrione, lunari ab occaſu, Martia a meridie. Sed & ſigna ventos prolicere. Sicuti Triangulum igneum Orientales. Triangulum terreſtre meridionales. Aereum triangulum occiduos. Triangulum aqueum ſeptentrionales ventos. Quin & ratione ea de elementis triangulorum nomenclaturam eſſe enatam in ſignifero. Ex eiſdem ſcholis eſt Libram dici ventorum ſignum, q ſole in ea conſtituto, vbertim meridionali vento ſuppeditetur exhalationum materia. Notiſſima quoq;, quantum ad hoc, Ariſtotelis ſententia ex Meteororum ſecundo, ὁ δ᾽ ἥλιοσ καὶ παύει, καὶ συνεξορμᾷ τὰ πνεύματα. Qđ eſt, ſedat ſol, & concitat flatus. Tenues enim ac debiles exhalationes vi redundantis caloris reprimit, atq; tabefacit. Verum in libro, quem de Ventis concinnauit, plura de iis Theophraſtus. Equidem, cunctanter apponendum, qđ ſequit̃, verum tam prodendum nobis, q̃ proditum veteribus eſt. Legimus Empedoclẽ quandoq; nuncupatum Colyſaneman, id eſt κολυσανέμαν, quæ vox eũ indicat, qui venti inhibet flatũ, nã cũ Agrigentini vento infeſtarentur vehementiore, illum auertiſſe Empedocles dicitur, circumpoſitis vrbi pellibus aſinorum innumeris.

Ventorũ ſpecies aliquot,Vulgo haud ita notæ. Apogæa retinacula,ſeu Epigæa.Amuſiũ Or
ganum.Strobilus qd.Pallas Anemotis.Sardinia cur peſtilens.Sardoa herba.Pleſiſtius Ventus.
Pleſignathus Panis.Phyſignathos. Caput.XIX.

CAeterum præter celebratam omnibus fere ventorum ratione͂ vniuerſam,ſcie͂
dum eſt,quoſdam naturæ peculiaris quibuſdam dominari locis,ex quibus ꝑ
flatus initia indipiſcuntur.Nam,vti nos edocet in libro,cui de Mundo titulũ
appoſuit,Ariſtoteles,qui ex humecta perflant terra,Apogæi nuncupantur,
quos matutino imprimis ſpirare,Theophraſtus prodit, vapore refrigerato,
Q͂ꝗ & nauium retinacula quædam dicunt̃ Apogæa,ſeu Apogea, id eſt ἀπὸ
γᾶς.Sicut etiam Epigęa.Qui vero ex ſinu quopiam euaporant,Eccolpias ap
pellauere.Qui ex mari ipſo,dici a noſtris Altani ſole͂t.Cum iis proportionem habe͂t aliquã ex flu
uiis,ſtagniſqꝫ conſurgentes.At qui diſciſſa,concerptaqꝫ prouolant nube,ſi diſcuſſionem craſſi-
tudinis in ſeſe contorſerint,τυφῶνεσ a Græcis,a noſtris turbines vocãtur.Sin autem minus de͂
ſi,Ecnephiæ.Fiũt hi,vt Ariſtoteles inquit, Vere quidem,ſed autumno imprimis.Apud Gelliũ
libro noctium Atticarum decimo nono ita legimus. Quin turbines etiam crebriores, & cælum
atrum,& fumigantes globi,ac figuræ quædam nubium metuendæ,quas Typhonas vocabãt,
impendere imminereqꝫ,ac depreſſuræ nauem videbantur.Plinius etiam prodit ad hunc modũ,
Repentini flatus maiore illati pondere,incurſuqꝫ,ſi late ſiccam ruperint nubem,procellam gi-
gnunt,q̃ vocat̃ a Gręcis Ecnephias.Sin vero depreſſo ſinu arctius rotati effregerint,ſine igne,
hoc eſt ſine fulmine,Vorticem faciunt,qui Typhon vocat̃,hoc eſt vibratus Ecnephias.Et mox
Q; ſi maiore depſſæ nubis eruperit ſpecu,ſed minus lato,q̃ ꝓcella,nec ſine fragore,Turbine͂ vo-
cant,proxima q̃qꝫ proſterne͂te͂.Ide͂ arde͂tior,accenſuſqꝫ dum fuerit,Præſter vocat̃,amburens con-
tacta pariter,ac proterens.At eni͂ flatus,q cũ aqua tumultuoſe profuſa inhorrentes,& fragoſi fe
runtur,Exhydriæ ab Ariſtotele dicuntur.Quicũqꝫ vero in rectũ ꝑflãt,Euthypnoi nuncupan
tur.At qui in ſua ſe reflectũt primordia,ſicuti Cæcias,Reflexi flatus.Ex viole͂tis aũt flatibꝰ Ca-
tægis eſt,deſuper pulſans cũ fragore.Thyella,hoc eſt procella,flatꝰ eſt cũ tumultu valido efflãs
exqꝫ improuiſo inter flandum,proſultandumqꝫ veheme͂ter ſtridens.Lælaps aũt,& Strobilus eſt
flatus reuolutus ex inferno loco ſurſum verſus.Eſt tñ & Strobilus nux pinea. Vnde illud,καὶ
ξανθοὶ μυελοὶ ἐκ ϛροβίλων.Sed Carcini item poetæ filios lego Strobilos nuncupatos, concinna-
to inde prouerbio per Ironiam,Felicior Carcini Strobilis.Strobili quoqꝫ ſunt Limacæ,ac mari-
ni Ceryces.Terræ aũt Anaphyſema,hoc eſt cum tumore efflatio,ex imo flatus eſt,vel effractio-
ne vomitu terræ ſeſe,eruptione facta,attollens.Qui cum reuolutus fertur, multum quoqꝫ ſecũ
affert æſtum,Præſter terreſtris appellatus.Sicuti Ariſtoteles monuit.Qđ vt exprimeret Apule
ius,Anaphyſemata inquit,Græci eos nuncupant ſpiritus,qui de fundo,vel hiatibus terræ ex-
ploſi ad ſuperna maris ſolent deuenire.Hi cum maiore vi torti ſunt,fit procella, quæ Pręſter a
Gręcis nomen accepit.Seneca,Pręſter inquit,eſt igneus turbo.In hac porro ventorum diſpenſa
tione illud haudquaq̃ omittendum,ventos quandoqꝫ (qđ diximus) ſibi ipſis aduerſos ſpirare
motu quodam reciproco,ſicut q inde appellant̃ Palimborę,veluti retrogrados dixeris boreas.
Putat Theophraſtus iſta ꝓuenire locorum,montiumqꝫ prominentia,quibus occurſantes flatꝰ
cum nequeant tranſilire,neceſſario repercuſſi reſiliunt.Sicuti in Macedonia vſuuenire,obſerua
tum eſt.Vbi boreas borę aduerſus diſflare,animaduertitur,mo͂tium ſuperciliis,& Olympi im
primis,atqꝫ Oſſę reiectus.Ventum proſperius flantem homerice dicas vtiqꝫ πλησίσιον,id eſt ve
la implentem.Sicuti panem quiſpiam protulit πλησίγναθον, id eſt maxillas obfarcientem. Ad
quam imaginem conformatur & Phyſignathos,id eſt inflans buccas.Amuſium comperio dici
ventis reperiendis excogitatum organum.In agro deniqꝫ Sicyonio ventis ſuſtructam fuiſſe arã
inuenio,ſacrificii more noctem vnam occupante modo quotannis, Sed & in foſſis quatuor arca
na fiebant quædam placandis a ſacerdote truculentioribus ventis,qui & Medeę,vti ferũt,ἐπῳ
δὰσ adhibere,id eſt excantationes,ſolenne habebat.Apud Mothonem quoqꝫ Peloponneſi ciuita
tem,Pallados fuit templum ἀνεμώτιδοσ,Diomede ſimulacrum dicante,ꝙ ante id violentio-
res loca ea venti inſigniter oblęderent,haud tempeſtiue ſatis perflantes,qui mox fuſis deę pre-
cibus,deſierint,nullumqꝫ deinceps calamitatis genus incolis indidem enatum. Vnde cogno-
men Minerua eſt adepta. Illud hac parte nequaq̃ ſubticuerim,quod noſtram adiuuat inter-
pretationem,alibi depromptam in literas de Sardinia peſtilenti. Nam Pauſanias inquit,eius
inſulę aerem eſſe θολερὸν ὡσ ἐπίπαν,καὶ νοσώδη,id eſt turbulentum fere, ac morboſum. Cui

rei ansam inquit, præbent concrescens sal, & graues austri, ac violenti. Nam montium altitudo boream repellit, retunditve. Idem porro Pausanias herbæ Sardoæ mentionem faciens, quã Selino similem dicit, ac mortem cum risus specie auferre, nasciq; in ambitu fontium præcipue, subdit, inde Homerum, ac posteros Sardonium risum nuncupasse, τὸν ἐπ' ὀνείδει γέλωτα.

Super Polemone enotata quæpiam. Manu Solœcismum facere quid. Quintilianus illustratur. Varus Pergæus. Pelargi cognomen. Item quid Typos, & Tyrbe.

Caput. XX.

POlemonẽ fuisse apud Græcos Sophisten haud ingratum, minimeq; infantem sat notum ex gentis eius monumentis, reor. Succurrunt ex ea historia, quib[9] velut floribus, nostri libelli lætiores fiant. Celebrabantur, Smyrnæ Olympici ludi, præsidebat Polemo, Tragœdia forte actitabatur, inibi insulsus actor cũ ὦ Iupiter exclamasset, manum in terram protendere perexit. Rursum cum diceret, ὦ γᾶ, in cælum suspectabat, manum eodem intentans. Demiratum vero hominis imperitiam Polemonem ferunt, ex theatro se proripuisse insusurrantem, οὗτος τῇ χειρὶ ἐσολοίκισε, qđ est, manu hic Solœcismum fecit. Hoc vero eo apposui gratius, quoniam Oratoriarum Institutionum primo Quint. in gestu quoq; nonnullos putasse, scribit, Solœcismi vitium inesse, cum aliud voce, aliud nutu, vel manu demonstratur. Huic opinioni inquit, neq; omnino accedo, neq; plane dissentio. Sed ad Polemonem redeo. Erat itidem Smyrnæ fluxa mente, & moribus adolescens. Suppetebant affatim diuitiæ, intemperantis naturæ magistræ nequissimæ. Varus nomen fuit homini, q̃q̃ erat & alter Varus Pergæus Sophistes, quem a forma nasi Pelargũ vocabant, id est Ciconiam. Sed hic, de quo nunc agimus, assentatoribus nũq̃ non erat obseptus. Quorum veneficiis corruptus imbiberat animo, esse se omnium formosissimum, staturosissimum, arte quoq;, & robore in palæstra omnes antecellere. Immo ne musas quidem suauius cantillare. Quin & Sophistas quoq; plerosq; dicẽdi vi exæquabat opinione sua. Nã & declamatorium attentabat forum. Id vero agentem frequentabant, quibus fœnori pecunias erogaret. Siquidem vsuris persolutis ascripturi, declamantem audisse. Inter eos fuit quandoq; etiam Polemo, qui tamen mox auscultatione eiusmodi abstinuit, quo noĩe, cũ æs alienũ min[9] dissolueret, instabat adolescens importuni[9], Typos illi subinde intentans. Erat id iudicium, quo iis interdicebatur foro, qui creditoribus non paria facerent (Tyrbe autẽ obiter festũ Dionysii est in agro argiuo, ex Pausaniæ thesauris). Ea molestia perpulsus Polemo, ac præterea multorũ stimulis, ad audiendũ hominẽ pergit. Insulse declamabat is, sed ex more. Negotiũ nimis diu protendebatur. Finis comparebat nullus. Barbarismis, & solœcismis perstrepebãt omnia. Tum stomachabundus Polemo exiluit, ac protentis manibus Vare inquit, Typos profer. Quibus vir eruditus innutritusq; eloquẽtiæ disciplinis palã faciebat, malle se iudicium subire, q̃ id genus ineptias ineptissimas pati diutius. Hunc item Polemona proditum memoriæ est, viuentem adhuc suo ipsius iussu contumulatum, ꝙ articulari morbo, quem Arthritida illi dicunt, violentius infestaretur, iacentemq; in conditorio identidem inclamasse, ἔπαγε, ἔπαγε, μὴ γὰρ ἴδοιμε σιωπῶντα ἥλιος. Obducas inquit, obducas, absit, vt tacentem me intueatur sol. Rursumq; flentibus vbertim amicis, cognatisq;, Date inquit, mihi corpus alterum, & mox emigrabo. At prius cum subinde a medicis dissecaretur, insusurrabat illud, ἐκτέμνετε τὰς πολέμωνος λατομίας, excidite Polemonis Latomias. Quod ad Typos attinet, illud ex abũdanti adiecero, Esse demonstrationis genus, qđ Græci τύπους vocant, id est formas, & ὑπογραφὰς, id est descriptiones. Nam finitiones Horismos dicũt. Fuit & veterib[9] festũ, qđ dixere τύπας, q̃q̃ & eo noĩe plagas intelligimus. Sicut τύπης percursor dicitur. Nã Typias vocatur τῶν τοῦ χαλκοῦ τὶς τροχῶν.

Manum in Aetolis habere, ac mentem in Clopidis, quid sit. Aetolorum furta. Aetoli Epitheton, quid sit, & vnde. Clopia. κλωπίδαι.

Caput. XXI.

EST Aristophanis poetarũ facetissimi Comœdia, cui titulus ἱππεῖς, id est equites. In ea Cleon remis, velisq; proscinditur, inter probra alia, quibus eius infamatur vita, illud item est, vbi Cleonis manus esse in Aetolis scribit, Mẽtẽ vero in Clopidis. Sed rectius, cõmodiusq; fuerit, Græca subtexuisse verba, quæ solicitius forsan studiosorum requirent aliqui.

τῶ χεῖρ ἐν αἰτωλοῖς, ὁ νοῦς δ' ἐν κλωπιδῶν.

Quid vero sit, in Aetolis manum habere, poetæ interpretes appositissime explicãt, & meminit Eustathius, cũ in sordis extremę hoĩem, sempq; in pe

tendo paratū,ac nil nisi rapinas meditantem,vt qui nil suauius opinaretur,q̄ accipere, dici interpretatur.loci autē gratia ex verbi Græci notione cōsurgit,nam αἰτεῖν petere signat. Sed & qui Ethnica scripsit,Aetolū esse epitheton,quādoq; scribit ab αἰτεῖν.Q đ vero infertur, In Clopidis fuisse mentē,vrbanissime item in depeculatorem pronūciatur,quādo κλοπὴ furtū indicat. Vrbanitas vero elicitur inde, quia Cropidæ in Leōtide recensebātur tribu.Dū ergo signari loca vidētur,mores impostoris,ac nefarii hominis scitius,occultiusve reteguntur,comicoq; inspguntur felle.Faciunt ad hæc,quę apud Athenæum legimus obseruata.Aetolicū fuisse rapere τὰ τῶν πέλας,id est res eorū,qui ppe sunt,νῦν δὲ καὶ τὰ πόρρω. i.nunc,& quæ remotiora.Clopia vero, id est κλωπεία saltationis fuit species,meminit Theatricorū quarto Iubas.Dignū scitu, κλωπᾶσθαι Græcis dici,clam,taciteq;,id est ἀψοφητὶ,facere quid,vel loqui,aut furari.

Pterophori apud Plutarchum in Othone quinam intelligendi.Item quid Ptera, aut Pteromata.Peripteron.Pseudoperipteron.Pterophori sacerdotes. Caput.XXII.

PLutarchus in Othonis vita Iam inqt,nunciabat,Vitellii impatoris dignitatē,atq; potentiā sibi vēdicasse,καὶ πτεροφόροι συνεχῶς ἐφοίτων,ἀεί τι προσχωρεῖν ἐκείνῳ φράζοντες.Hoc est,& Pterophori assidue adueniebāt,illi subinde accedere qppiā afferētes.Verbū id Pterophori quid sibi velit,non satis tenuisse interpres animaduertitur.Ego cursores,tabellariosve eo nomine intelligo.Quoniā Dionis historia pdit,eos peregre pficiscentes surrectas in capite pennas gestare cōsueuisse.Cui sentētiæ adiicere calculū id Satyrici Poetæ credit.

Tanq̄ de Catis aliquid,toruisq; Sicambris.
Dicturus,tanq̄ diuersis partibus orbis
Anxia præcipiti venisset epistola penna.

Est & Pterophoros in Septentrionibus ad Rhipæos montes nūcupata regio,ab assiduo niuis casu,pennarum quadam similitudine, qđ Herodotus significat, & a Plinio relatum scio.Sic enim barbara,incultaq; Scytharum gēs opinatur,pennis esse oppletum Aerem,proindeq; non patere in longinqua prospectum,neq; item trāsitum.Pennas vero πτερὰ vocant Græci,q̄q̄ sunt etiam Ptera,vel,vt est apud Vitruuiū,Pteromata in templis muri duo,vt Strabonis quoq; monumētis comprobatur,ad altitudinem eorum vtrinq; consurgentes alarū vice. Meminit Plutarchus quoq;,sed & Plinius in Mausolæi mentione.Leges item Peripteron ædem, quam circulatam intelligunt.Hinc & Pseudoperipteron non prætermittunt architecturæ magistri.Inuenio itē Ptera,id est πτερὰ neutro genere dici Babylonis arcem.Nam est in Medis ciuitas Pterion. In Sinope autem Pteria. Signatur & Pterophori nomine τέλος τὶ στρατιωτικὸν, vel ex eadem pennarum ratione, hoc est, διὰ τὴν ἐν τοῖς λόφοις πτέρωσιν. Sunt in Aegypto Sacerdotes sic quoq; nuncupati.

Plutus diuitiarum Deus,cur cęcus effingatur.Herodis Sophistę munifica,& proinde mirabilis natura.Chalcidissare.Auaritiæ improbatio.Aloadæ qui dicantur. Caput.XXIII.

PLuton esse diuitiarum deum,& quidem cæcum,neminem puto, qui nesciat, cui saltem eius nominis Comœdia apud Aristophanem nō sit incognita. Plutarchus vero auctor est,emanasse celebratum illud,in vna omnium, quæ sub sole sunt,vrbium Sparta seruari diuitiarum Deum & cęcum, & iacentem,vt picturam inanimatam, ac immobilem. Q2 ibi victus facilitate, & communi cœnandi instituto efficeretur,ne furto diuitiæ conciliarentur, vel potius, vt ait Theophrastus,honori haberentur. Nam vt taceam,quod prudenter Seneca inquit,multum esse Diuitiarum contubernio non corrumpi, & affluentibus hincinde diuitiis, vitiorum fomitibus, animum seruare inconcussum. Certe,vt Philostratus inquit, non sunt tractabiles diuitiæ,debentq; inter ardua,& difficillima quæq; connumerari. Qui enim diuitiis,vt sic dicam,inebriantur,non desinunt subinde iniurios se præbere. Et in magna, ampla q; fortunæ laxitate cæcutiunt. Q2 si opulentiæ adhiberetur vtendi ratio, reciperet iam videndi vsum Plutos. Quod Sophistæ Herodi factitatū,scimus. Apud quem minime luminibus captus diuertisse videtur is Deus,quando bonorum affluentiā ad liberalitatis vsum contulit. q; sciret τὴν φιλαργυρίαν μητρόπολιν εἶναι πάσης κακίας, id est Auaritiam esse totius vitiositatis Metropolin. Quæ res illi,vt taceā,q; eum Rufus Perinthius Græcorum nuncupabat Linguam,& orationis regem,immortalem apud posteros gloriam comparauit. Amicos siquidem amplirer cōfouebat.Ciuitates,gētesq; inopia adobrutas subleuabat.Erat eīm hic thesaur9 illi accuratissi-

mus, multis bona sua impertiri. Addebatq;, congruere imprimis non abutenti diuitiis, indigentibus opem ferre, vt desinant indigere. non indigẽtibus item, ne forte quãdoq; indigeãt. Incõsultũ vero diuitẽ, ac sordidũ, cumulandisq; pecuniis ĩmoriẽtem, esse mortuũ pdicabat Pluton. Thesauros porro, in quos nullo fine cõgerant opes, Pluti carceres vocabat. Eos, qui sepositã pecuniã vice numinis colerẽt, Aloadas esse dicebat. Qui cũ in vincula Martem cõiecissent, eidẽ mox rem diuinam obire perexerunt. Postremo elegãs est apud Græcos verbũ Χαλκιδίζειν, id est Chalcidissare, qđ signat auidius pecuniæ inuigilare, quoniã eiusmodi fuisse Chalcidenses feruntur.

Diuitiarum vsum quem esse deceat. De. M. Antonio, Ptolemæo, Bione. Diuitiarum genera duo. Caput. XXIIII.

ET Græcus quidem hic recte admodũ, & synceriter, exq; mortaliũ vsu imprimis. Sed & apud Rhabiriũ poetã. M. Antonius psancte cũ fortunã suã ad alios emigrantẽ ingemisceret, Hoc habeo quodcũq; dedi. Illud inqt Seneca, qđ suspicis, quo te diuitẽ quoq;, ac potentẽ putas, q̃diu possides, sub noĩe sordido iacet, cũ donasti, beneficium est. Propterea notissimus Poeta,

Extra fortunam est, quicquid donatur amicis.

Quas dederis, solas semper habebis opes.

Diuitias veras docet Aristoteles dici eas, quæ necessaria vitę suggerũt, & vtilia ad ciuitatis, & domus societatẽ. Iis siquidẽ sufficimus ad bene viuẽdũ. Esse diuitias nõ veras, quarũ acquisitionem Χρηματιστικὴν nuncupant, id est pecuniariã. Hę vero dicuntur infinitę, nec verę, quoniã appetitũ non explẽt. de quis item intellexisse Solon videt, sicuti cõmeminit etiã in libro περὶ φιλοπλουτίας Plut. πλούτου δ᾽ οὐθὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται, hoc est, diuitiarũ nullus est cõstitutus finis hominibus. Nam diuitię quę necessariis rebus cõstãt, finitæ sunt. Extant autem organa Oeconomici, & Politici. Iis eñ vtunt ad domus, & ciuitatis administrationem. Diuitias veras ex naturæ fontibus principia ducere, palam est, alteras vero minime Ad hęc autẽ Epicuri illud spectare, nõ latere arbitror, Si ad naturam viues nunq̃ eris pauper, Si ad opinionẽ, nunq̃ diues. Exiguũ natura desyderat, opinio immensum. Etenim sicuti prudentissime Seneca scribit, Congeratur in te, quicquid multi locupletes possederunt. Vltra priuatũ pecunię modũ fortuna te prouehat, auro tegat, purpura vestiat, & eo delitiarũ, opumq; perducat, vt terram marmoribus abscõdas, & nõ tantũ habere tibi liceat, sed calcare diuitias. Accedãt statuæ, ac picturæ, & quicquid ars vlla luxuriæ elaborauit. Maiora cupere ab his disces. Naturalia desyderia finita sunt. Ex falsa opinione nascẽtia, vbi desinãt, nõ habẽt, nullus enim terminus falso est. Plato autẽ de legibus quĩto, Diuites valde, simulq; pbos esse, arbitrat impossibile, propter eaq;, nec felices. Et mox, Pecuniarum inqt, cura vltimũ honoris teneat locũ. Hic illud Ptolemęi laudatur eximie, q apud amicos cœnitare assuetus, sæpe etiã dormire, si quãdoq; illis reponeret, vasa commodo ab eisdem sumere nõ verebatur, stragula item, ac id genus alia plura, qđ ipse in domestica supellectile nil admodum præter necessaria haberet. ἀλλὰ τοῦ πλουτεῖν ἔλεγε τὸ πλουτίζειν εἶναι βασιλικώτερον. Nam ditare, q̃ ditari magis videri regium, asseuerabat. Quid, qđ immodicæ diuitiæ, sicuti docuit Apuleius, velut ingẽtia, & enormia gubernacula facilius mergunt, q̃ regunt, qđ habeant irritam copiam, noxiam nimietatem. Deniq; is plurimum habet, qui minimum desyderat. Quippe animus est, qui diuites facit. Pecunia ad animũ nihil pertinet. Aurum, argentum, magni, leuatiq; mensarum orbes terrena sunt pondera, quæ amare nequit syncerus, ac sui memor animus. Rem familiarem largã, & vberem populo elargitus est Crates. Diogeni, & Antistheni pera fuit, & baculus, qđ regibus Diadema. Proinde iucundum Bionis illud, qui cum apud Theognin legisset,

πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος οὔτε τι εἰπεῖν,
οὔθ᾽ ἔρξαι δύναται, γλῶσσα δέ οἱ δέδεται.

Paupertate quisquis premitur, nec dicere,
Nec facere quippiam valet. obligata siquidem lingua illi est.

Quo inquit, pacto ipse inops tantum nugaris, deblaterasq; aduersum nos? Diogenes diuitem indoctum esse ouem asseuerabat vellere aurato. Cæterum in hoc vsu scitissimum est illud Oratii, ex Epistola vltima.

Quid vici prosunt, aut horrea? Quidve Calabris
Saltibus adiecti Lucani? si metit Orcus
Grandia cum paruis, non exorabilis auro?

Carthaginiensiũ,& Homeri sentẽtia de diuitiis. Eulogię qd. εὐοῖ. Eua mõs. De Solone. Themistocle. Timotheo. Pelopida. Itẽ de Pluto cæco,& Phryne. Aphnii sacellũ. Thesaurũ recondendis pecuniis structũ a Minya primũ. Tirynthi mœnia. In Adulteros lex prima. Cap. XXV.

Carthaginienses vero,vt docuit Aristoteles,non optimos solum,sed & ditissimos censebant magistratibus admouendos,veluti arbitrarentur impossibile, eum qui egestate premeretur,recte,synceriterq; magistratũ gerere, aut quietem optare. Diuitias porro esse Deorum donum Homerus canit.

καὶ θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε κρονίων, & rursus

ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισι.

Sed & Solon,Diuitias inquit,habere quidẽ cupio,per iniuriã vero cõsequi nolim,subseqtur enim mox suppliciũ. Inter. L. Metelli felicitatis argumenta id recensetur,Pecuniã magnã bono modo inuenisse. Insulas collustrãs Themistocles pecuniam hincinde corrogabat. Adiit & Andrios,vrgẽsq; infestius Duos inqt,ad vos affero Deos, Vim,& Suasionẽ. At illi, nec minus festiue,duos quoq; apud se,& magnos quidẽ residere deos,intulere,Pauptatem,& Impossibilitatẽ,qui numos illi erogari,prohiberent. Succurrit & in mentione ista lepida equidẽ nec inutilis historia super Citharœdo Timotheo. Agebat is apud Archelaum, sed cũ spe aliquãto parcius ab eo donaretur,non desinebat illũ lacessere. Quin succinens quandoq; Commation illud, σὺ δὲ τὸν γηγενέταν ἄργυρον αἰνεῖς; Tu autem Terræ filiũ Argentũ laudas? Intendebat in Archelaum. At is festiuiter, σὺ δὲ αἰτεῖς; Tu autẽ petis? Nec minus scitu iucundũ id est, Eulogias dici munera,quæ prælatis offerant subditi,& quæ sacra petẽtes cõcilia deferant præsbyteri. Dicuntur vero Eulogiæ,velut benedictiones plane sint. εὐοῖ autem obiter vox Bacchantium est, vnde Eua Messeniorũ mons est nuncupatus. Pelopidã vero scribunt eruditi, cũ ab amicis incusaretur,ꝙ pecuniæ cogendæ,rei imprimis necessarię,parũ curiosus foret,per Iouem respondisse, necessariæ,sed Nicomedi huic. Erat Nicomedes claudus,ac mutilus. Illud postmodum adiiciamus,qđ non ingratũ in Symposiacis refert Plutarchus. Vbi diuites incessit domicilia comparãtes triancõtaclina,& eo etiãnum ampliora. Horũ inquit cõuiuia Panagyriarcho verius, q̃ Symposiarcho indigere videtur. Plutũ enim arbitrantur Aplutũ,ac cæcũ vere καὶ ἀδιέξοδον, id est, citra decursum,ni testes sortiatur plures,sicuti tragœdia spectatores. Nã & nobile scortũ Phryne,atq; eo nomine prędiues,mœnia Thebana substructurã se,pollicita est,modo ascribi paterentur ciues, ἀλέξανδρος μὲν κατέσκαψεν, ἀνέστησε δὲ φρύνη, id est, Euertit Alexander quidẽ, sed restituit Phryne. Illud vero nõ insuper habendũ,in Tegeatũ agro esse montẽ Cresium nomine, id est κρήσιον, in quo fuerit Aphnii sacellũ. Nam vbi cũ Aerope congressus est Mars,veluti memorant Tegeatæ,natus inde Aphnius matri nihilominus inhæsit,partui q̃uis immortuę, ac ex vberibus vi numinis paterni multũ,copiosumq; lac suxit. Qua ratione in deos tralat9 Aphnios id est diues,fertur nũcupatus. Thesaurũ recõdendis pecuniis hominũ primus struxisse Minyas tradit. Fuit hic Chrysæ filius ex Chrysogenia nati,& Neptuno,a quo nũcupatos ferũt Minyas, quibus imperitarit. Hic præterea Minyas diuitiis creditur cũctos anteisse mortales. Miraẽ Pausanias,in celebrandis Pyramidibus Græcos historicos multũ operæ impendisse, thesauri huius pręcipue memoria digni,nullã prorsum fecisse mentionẽ. Sicuti nec mœnium apud Tirynthũ. Minyæ filius Orchomenus fuit,vnde Orchomenii nuncupati. Ad eũ vir Argiuus venit Hyettus post Moluri cędem,in vxoris adulterio deprehensi. Is ab Orchomeno regionis parte accepta omnium primus in adulteros legem sanxit. Quam postea fit imitatus Draco Athenis.

Lapidem Lesbium in funestas admitti domos solitum, De Herode,ac Lucio,itẽ Marco imperatore. Caput. XXVI.

Lesbium lapidẽ esse subtristi aspectu accepimus,ac nigricante, quo nomine in funestas quandoq; venisse domos,ex Philostrati quoq; historia condiscimus. Ab eo nanq; proditũ est,Herodẽ Sophisten,diuitiis pillustrẽ, ex luctu forma domus submutata,parietũ ornamẽta florida tum velis nigricantibus,tũ lapide Lesbio induxisse,ex quo emersit facetissimũ Scomma Lucii cuiusdã,sapientis quidẽ viri,sed Herodi etiã perfamiliaris. Is ergo pueros conspicatus Rhaphanidas,hoc est radices sic Græcis nũcupatas perluere,q̃siuit, cuiusnã foret ea cœna. Audiẽs vero,Herodi eã parari, Atq inqr, Rhegillæ Herodes iniurius est, q albavescaẽ rhaphanide i funesta,& pullata domo. Quę illi renũciata eatenus insederũt,vt moxdomesticas tenebras,& parietũ,vt sic dicam,nubila discuteret,ne ludibrio studiosis & magnis viris fieret.

Fuit alioqui Lucius is naturæ, vt videtur, paulo mordacioris, ac liuidæ. Marcus Romanorũ imperator Sextio philosopho vtebatur familiarius ex Bœotia. Inuisebat persępe illius domũ. Romã nuper venerat Lucius hic. Ex occursu institit scitari, quonã, aut cur pergeret. Respondit imperator, καλὸν καὶ γηράσκοντι τὸ μανθάνειν. Pulchrum etiã senescenti discere. Peto philosophum Sextium percepturus, quæ necdũ edidici. Tunc Lucius prolata in cælum manu, ὦ Iupiter ait, Romanorum imperator, iam appetẽte senio, gestans librum, qui pueris mos est, præceptorẽ adit. At meus imperator Alexander annum secundum & tricesimum agens mortuus est.

Nobilitatem in Astragalis gestare, quid. De Herode item. Astragalus quid, & Astragalisis. De Talorũ figuris, aut numeris. Diagrammismus. Grammæ, seu Lineæ. Cuborum inuẽtor.

Caput. XXVII.

Nobilitatem in Astragalis habere, ex Adagio videtur recte dici de eo, qui generis præstantia tumens, nulla ipse propria nititur virtute, cũ præstet tamẽ ingenium excoluisse, in quo vera sunt stẽmata, & genuina hominis excellentia, sicuti a Platone summo philosopho cõprobatum, scimus. Nã in pedibus nobilitatis insignia, si aliud adsit nihil, gestare, odiosa tantum est, & inanis ostentatio. Nec eiusmodi hominem ab imagine, quã scientissimus artifex concinne, vel, vt græce dicam, γραφικωτέρως expinxerit, magnopere distingui, censendum est. Propterea prudẽter admodũ Socrates ille in Apuleii Floridis, cũ adolescẽtẽ vidisset diutule tacentem, Dic aliquid inquit, adolescens, vt te videam. Sic enim hominem voce, vti figlinum sono pernoscimus. Qđ Platonem quoq; dicere solitum, ferunt. Sed ad prouerbiũ redeo, cuius ex historia ratio est. Erat Herodi Sophistæ, cuius facta nobis mentio est, Rhegilla vxor nomine. Eam ob peccatũ haud ita momenti magni, iussit a Liberto Alcimedonte cędi. Forte tũc gestabat vtero, agebaturq; a cõceptu mensis iam octauus. Igitur hominis imprudẽtia ingestis in ventrem plagis, non ferens mulier iniuriæ vim, immaturo partu, naturæ cõcessit. Eo nomine postulatur cædis Herodes apud Romanum senatũ ab vxoris fratre. Nomen viro Bradeas fuit. Is maiorum claritate longe princeps esse, nec minor nobilitatis ostentator. Argumẽtum generis erat in calceis Episphyrion menoides eburneum. Id significat fibulam corniculantẽ, qualis ferme figura in luna est, cum tenuem visitationem facit, vel etiam paulum crassescit. Prodiens igitur is paratu magno ad peragendũ reum, de causa quidem pauca fere, aut nihil, in laudibus vero propriis etiã nimius, immo vero totus. Cũ multa iam de familia perelustri emugiisset homo imperitus, scommate illũ excepit Herodes, tu inquiens in Astragalis nobilitatẽ gestitas. Est autẽ Astragalus latine Talus. Plinius de Polycleto. Fecit & talis nudos ludẽtes, qui vocãtur Astragolizontes. Et sunt in Titi impatoris atrio, quo opere nullũ absolutius, pleriq; iudicãt. Dicunt & Astrię sed a Poetis tantum, vt scribit Pollux, sicuti Aristophanes etiã Astrichos vocauit. Sunt & in Columnarũ spiris partes dictę Astragali. Sicut Torus, atq; itẽ Scotia, seu Trochilus, & Supercilium, necnon Plinthus. Dignum relatu, quod in Aristotelis primo Rhetorico enotauimus, talorũ ludum dici Astragalisin, sicuti etiam Sphærisin pilæ nuncupat ludum. Sed & Cybian, & Pettian, id est, κυβέιαν καὶ πεττέιαν. ἀσρίζειν est talis ludere apud Callimachũ, vt probat etiam auctor Eustathius. In ludendo autem Tesseris vtebãtur tribus, Talis vero quatuor. Id quod in diuinationibus Cicero commonuit, & ex ea obseruatione Val. Martialis.

Non sum talorum numero par tessera, cum sit
Maior q̃ talis, alea sæpe mihi.

Nec illud indignum scitu, in Talo figuras in cadendo vicem habuisse numeri. Monada enim significans vocabatur κύων, id est canis. Canicula vero & a Persio dicta.

Scire erat in voto damnosa canicula quantum
Raderet. Propertius autem Canes nuncupauit eo versiculo,
Semper damnosi subsiluere Canes.

Hic iactus etiã Chios dicebaẽ. Cous vero, qui & Hexites, senio est. Binarius, & quinarius numerus in Talis nõ erat, vt in cubis, hoc est tesseris. Quin & in Talario ludo nũerus qdã Stesichori[9] dicebaẽ, q nõ ali[9] erat, q̃ octonarius, qm̃ ei[9] poetæ cõditoriũ magnifico extructũ impẽdio, ex octonis, vt Pollux inquit, constabat omnibus, angulis videlicet, columnis, gradibus. Fuit in Himera Siciliæ ciuitate, alii in Catana scribũt. Euripides vero numerum continebat quadragenarium. Quoniã videẽ vn[9] fuisse Euripides pfectorũ quadragita, post. XXX. Tyrãnos Athenis exactos Fuit vero in tesserario ludo Midas iactus, & qdẽ fortunatissim[9]. Tesserarii ludi species fuit vete

ribus Diagrāmiſmus a verbo γραμμίζειν, Adhibebant, vt inq̄t Euſtathius, calculi ſexaginta tū albi, tū nigri. Meminit Philemon, μεθύει, Διαγραμμίζει, κυβεύει. Sed ludū hūc Grāmas item dicunt, id eſt lineas. Cubicum ludum a Palamede inuentum, Pauſanias ſcribit.

Cur Lunulas geſtarint in calceis Romani veteres. Nobilitatem nil prodeſſe, ni adſit virtutis meditatio. Terræ filii qui dicantur. Caput. XXVIII.

APud Romanos auctor Plutarchus eſt, oēs, qui nobilitate p̄ſtarent, Lunulas in Calceis ſolitos geſtare, vnde & lunata pellis Martiali, & apud ſatyricū Poetā,

Appoſitam nigræ lunam ſubtexit alutæ.

In id argumentum rationes afferuntur plures, illa interim arriſit plurimum. Etenim huic inſtituto affuiſſe videri poteſt nobile antiquitatis documētum tacitis velut ambagibus cōmonentis, non inſoleſcendum, nec proſperiore ſucceſſu efferendos animos, incōſtantiæ rerū ſemper memores, qua humana conflictantur. Cui argumentū præbeat Luna, quæ primo quidē ex obſcuro prodeat, mox ſplendido refulgens nitore viſenda conſurgat facie. Sed cum iam clariſſimam præferat cādoris ſpeciē, rurſum conſeneſcens defloreſcit. Donec ratione quadā reciproca in nihilum denuo redeat. Cæterū ab inſtituto non alienum omnino, & ad vitæ mores eximie pertinens, q̄d Lycurgū prędicare ſolitum accepimus, qui ciuibus ſuis identidem comprobare adnitebatur, nil profuturam illis nobilitatem, & ꝙ ab Hercule viderentur propagati, niſi ea facerent, meditarenturq;, quibus ille hominum ſummus euaſiſſet, catulorum etiā argumento, quos eiſdem prognatos parentibus educationis diſſimilitudine moribus etiam longe diuerſis oſtentabat, cum lucernarius foret vnus, alter venaticus, & qui generoſos ſpiritus alūt, laboribus innutritus. In hac vero nobilitatis mentione, adieciſſe ſuperpondii quippiam, nō fuerit oneroſum, opinor, eo quidem amplius, ꝙ multi nominis viri, ac primæ quodāmodo notæ non omnino doctis auribus paria feciſſe videntur, dū Terræ filios pro ignobilibus aſſeuerāter exponunt, & prædicant. Quando vel vna Fabii reuincantur auctoritate ex Oratoriarū inſtitutionum libro tertio. Multum īquit, auctoritatis affert vetuſtas, vt iis, qui terra dicuntur orti. Quod vero ex Iuuenale affertur,

Vnde fit, vt malim fraterculus eſſe Gygantis.

Potes ad Pygmæos referre, qui & ipſi terra editi ferantur, quod indicat Philoſtratus in imaginibus, in Herculis mentione, abs quo perempto Antęo, cōſilio inito, aduerſus Herculē irruiſſe Pygmęi tradunt, fratris mortē vlturi. Antæus q̄ppe terra nat⁹ memorat. Quia vero ex Quintiliani verbis Terra orti videt̄ dici, quoꝝ genus aboleuit vetuſtas, ide lux Ouidio infert Metamor. i.

Iuppiter e terra genitam mentitur, vt auctor

Deſinat inquiri. Scribit in Apologetico Florēs Septimius, Terræ filios dictitari vulgo, quorum ſit incertum genus. Sicuti ignotos item, aut ex inopinato apparētes de cælo ſupueniſſe, dicunt. Sed enim cęlum, & terrā, inquit, matrem, ac patrem honoris gratia, venerationiſq; recte appellarit vnuſquiſq;. Sunt qui terræ filios ſæuos dici, ac immanes homines putent, quando & Callimachus īmanitate, ac truculētia præſignes feras terra prognatas intelligi voluit. Legimus porro, q̄d ab inſtituto diſſitum non eſt, præſtantiſſimos virtute, prudētia, viribus Iouis filios a Poetis dici conſueſſe, ſicuti ab omni ſeiunctos humanitate, velut marinis editos fluctibus, Neptuno fuiſſe adoptatos. Scribit tamē Cæcilius Minutianus Apuleius, in libro de orthographia, ignobiles, ac quorum ignoretur genus, Terræ filios a Cicerone, & aliis nuncupari.

Vocabula plura de rebus cōformata, quæ geſtantur. Item ad id pertinētia alia. De Hypomochlio, vecte ferreo, & Lingula, Sera, Vectiarius quid, & Mochlos, Mochlia, Exholcyſmus, Phragma. Caput. XXIX.

VErſabamus nup theſauros Iulii Pollucis, ex iis veluti cella quadā promia, hæc deprōpſimus, quibus grāmaticorū ſupellex inſtructior fiat. Hydrophoros dici, qui aquā ſubuehāt. Xylophoros, q ligna. Hylophoros, q materiē. Plinthophoros, q lateres. Pelophoros, qui cœnū, aut etiā vinū. Phryganophoros, qui ſarmenta. Poſitū id nomen in quadam Lyſiæ Epiſtola, Apud quem eſt & Xylophoria. Ex eadem ſunt forma, Coprophori, qui fimum, aut ſtercus ferunt. Nam Comicus Plato Ventrem Copragogum dixit. Sunt & qui vmbellam geſtitent Sciadephori. Sicut Lampadophori, qui faces. Phalangas dicunt, quibus Baiuli ferendis vtantur oneribus. Ea Plato, vt idem auctor eſt Pollux, ἐν Διὶ καλουμένῳ Sceuophoria nuncupat. A Phalangis certe Phalangarios appellari, animaduertimus, quos eſſe quandoq;

Hexaphoros,interdũ Tetraphoros tradunt,quod Architectonicæ decimo repetit Vitruuius.
Vectis autẽ ferreus dicitur,quo onus alioqui vel multis immobile manibus,vnius pressione ho
minis protollitur. Qđ vecti subiicit̃,Hypomochlion ab Aristotele dicit̃ in mechanicis.Corru-
pte apud Vitruuiũ legitur Hypomodion.Pars vectis,quæ onus subit,& Hypomochlio incum
bit,Lingula vocatur.Dici Hypomochlion videtur ex ὑπὸ græca prępositione,sub nobis significante,& μόχλος,quæ vox indicat plane vectem,quo vtũtur plerunq; parietũ perfossores.Inue-
ni,qui Seram quoq; nuncupent organũ,quo ad aliquid mouẽdum vtamur. A vecte inflectit̃ Ve
ctiarius apud Vitruuiũ.Ipsum inquit,torcular si non cocleis torquet̃,sed vectibus,& prælo pre
mitur,quadraginta pedũ longitudine cõstituatur,vt sit vectiariis spatiũ expeditum. Sceuopho
ra item a Græcis vocantur,quæ latina historia Impedimenta dicere consueuit . Baiulorum mer
ces Comistrum appellatur,& Phoretrũ,etiã Phorion.Sunt & Clitellæ Ephippia quædã , quæ iu
mentis imponuntur Dossuariis ad onera cõmodius gestanda.vulgus,detorto a Græcis vocabu
lo,Bastos nuncupat,nam βαστάζοντας pro Baiulis dici ab illis,alibi hoc opere adnotatum, nõ
excidit.Quoniã vero de Mochlo facta mentio est,sciendũ, dici a Galeno Mochliam ossis tralatio
nem ex eo,qđ est præter naturã,in id,qđ ex natura est.Sicut Exholcysmus est ossis tralatio ex su
perficie in profundum.At Phragma,ex profundo in superficiem.

Inuidiæ detestatio.Quid inuidia.Prouerbium,Aegyptio Scytha non inuidet. βασκάνια
ridicula.

Caput.XXX.

INuidia nullum esse perniciosius crimẽ humanis ingenitũ mentibus a magnis
proditũ auctoribus,scimus,sed Basilio imprimis.Hoc vero etiamsi inuidioso
minimum infert molestię,præcipuũ tamen,& intestinũ inuidi malum est.Nã
sicuti rubigo ferrum , ita inuidia animum hominis,vbi insita est,cõsumit , vt
dicere solebat Antisthenes.Et verius,vt viperas tradunt aliqui,ventre,in quo
genitæ sunt,corroso,nasci,eodẽ modo liuor oppressum exedit animũ.Propter
ea &.Q.Curtius inuidos homines nil esse aliud scribit,q̃ ipsorũ tormenta.Est
enim inuidia ex proximi cõmodo ꝑueniẽs dolor,originẽ ex superbia ducẽs , sicuti interpretatur
Augustinus.Ea vero est ꝓpriæ amor excellẽtię,vnde huic affectioni fomenta suggerũtur.Sed il
lud in hac peste prorsus pestilentissimũ,ꝙ liuidus mẽtis æstuationem grauius distrahentem ne-
mini audeat omnino aperire.Sed defixus hęrens vno obtutu,vt Virgiliano abutamur versicu-
lo,non vellicatur modo,sed lancinatur,ac demũ excarnificatus tantæ solicitudinis rationẽ com
primit,credo,diuino iudicio protinus irrogante supplicium.Ita enim intolerabilius vritur, dũ
fateri erubescit,inuidiæ se stimulis exagitari,secũdis amici rebus ingemiscere, fratris fortunam
videri nimiam.Est enim huius mali proprium,vt gentilis sui vnusquisq; ęmulus sit . Verum ex
gentilibus quoq; ne ignotis quidem inuidet aliquis,at notioribus tantũ,viciniśq;,aut eodẽ quæ
stu,aliave similitudine coniunctis,vt coętaneis,propinquis,fratribus.Et sicuti erugo pręcipua
est frumenti calamitas,ita inuidia intestinus etiam amicitiæ morbus.Inter hos furor hic execra
bilis sæuit,& debacchatur.Inde datus apud eruditos prouerbio locus, Aegyptio Scytha non in
uidet.Quando in dissimiles,& quos nunq̃ nouerimus,nõ exeritur virulenta rabies. Quæ apud
quosdam adeo videtur abominanda,adeo nulla prorsum ratione ferẽda,vt inuidos putẽt etiam
solo aspectu nocere,vt bonæ etiamnum habitudinis corpora,quibus illi inuideant,extinguãtur
aut eorum relanguescat nitor,& omnis conflaccescat gratia.Perinde ac perniciosa mali vis,& ra
dius pestifer ab oculis profluat,quo mortale corpus inficiatur,ac grauius oblędatur , vel vsq; in
tabem.Adeo naturæ gignere in toto corpore,& quorũdam oculis quoq; venena placuit,nequid
vsq̃ mali esset,vt inquit Plinius,qđ in homine non reperiretur. Q̃q̃ nõ me fallit,eiusmodi sentẽ
tiam a grauissimis vulgarem putari,& anicularum fabulis persimilem.Cæterum scire cõuenit,
aliud plerunq; Christianæ veritatis assertores statuere,q̃ a priscis viris proditum sit . Ego vero
quantum ad doctrinam pertinet,quam hisce libellis inspergimus, plurimum veteres consector,

Nullius addictus iurare in verba magistri,
Quo me cunq; tulit tempestas,deferor hospes.

Sed redeo ad inuidos,quorum inauspicata,infelixq; natura,sicuti Plut.sensit,& docuit,optimũ
quenq; virulentia sua insectatur, sed imprimis,quem summo nisu ad virtutem se proripientem
intueatur.Quo nomine Themistoclem ferunt,cũ etiamnum adolescens foret,nihil splendidũ a
se fieri,inde coniectare solitum,ꝙ inuidos adhuc nactus non foret. Etenim quemadmodũ Can-
tharides lætioribus frumẽtis, & viridioribus innascunt̃ rosis , sic & inuidia eos arrodit ꝑcipue,

qui boni sunt,quiq; ad gloriã virtutis crassantur via. Obseruatũ tamẽ,felicitatis magnitudinẽ, ac splendorẽ sæpenumero inuidiæ virus retũdere,atq; interextinguere. Neq; enim credibile est, Alexandro,aut Cyro inuidisse quẽpiam imperitantibus iam,& cũctorũ dominis. Sed vt sol eius vmbrã,supra cuius caput astiterit,suis aspergẽs radiis,aut prorsus extinguit, aut lõge minorẽ reddit,ita & felicitas,cũ magnã nacta altitudinẽ fuerit,& supra inuidiæ caput astiterit, splendorẽq; inspersserit suũ,eã attenuat,expellitq;. Sed nec miseris inuidet aliquis. Vnde pclare a Sophiste dictũ accepimus,Inuidos hoĩes libẽter cõmiserei. Sciendũ præterea,inuidiã dũtaxat esse hominis,& aduersus hominẽ. Neq; enim inter feras inuidia fuerit,vt quibus nullũ sit de felicitate alterius iudiciũ,neq; gloria titillentur,aut dedecore moueãtur,quibus rebus incrementa inuidię subiici,palam est. Sunt qui oculorũ affectioni liuorẽ per similẽ faciãt,& rectissime quidem. Illi quippe lumen clarius ferre nequeunt,& ad omnem splendorẽ caligant,quod est itẽ inuidiæ proprium. Cuiusmodi vero sint inuidiæ faces,graphice Ouidius exprimit illis versibus,

Pallor in orę sedet,macies in corpore toto.
Nusq̃ recta acies,liuent rubigine dentes.
Pectora felle virent,lingua est suffusa veneno.
Risus abest,nisi quem visi fecere dolores.

Dignum scitu illud in hac mentione,veteres ferrarios fabros ante fornaculam solitos ridicularia quæpiam appendere,inuidiæ auertendæ gratia. Ea vero dicebantur Bascania.

Quem Aegyptiũ Sophisten intelligamus. Deq; Proteo allegorice pluscula.
Cap. XXXI.

AEgyptiũ Sophistam ex prouerbio adnotauimus posse dici de eo,qui suspensas habeat vitę rationes,semperq; aliunde pendeat,hoc est ex astantiũ iudicio. Nã sicuti a doctissimis traditũ scimus,nihil omniũ est,quod fugere sapiens æque debeat,q̃ ad ostẽtationẽ viuere,ac populares curas sequi. Qđ plerosq; omnes philosophiæ sectatores fecisse, Hieronym⁹ adeo videt cõprobasse, vt illos glorię animalia nũcuparit,& auræ popularis vilia mancipia. Vera autẽ ratio eatenus vitæ dux est habẽda,vt,etiam si vniuersi reclamẽt homines, nil eorum mutetur,quę recte semel fuerint instituta,etiam si infamiam, vel pericula pro recte factis subire, dimicareq; pro aris, focisq; necesse sit. Qui vero imbutus,innutritusq; secus est,nil ab eo differt quẽ Aegyptiũ appellauimus sophistã,qui arbor fiebat,& aqua,& fera, & postremo quicq̃d colliubuisset. Siquidẽ iustitiam laudibus efferet,modo id ex animo audiẽtiũ esse,intelligat. Quãdoq; vero ratione eadẽ vituperare itidẽ permittet sibi,modo auditori(etiãsi turpiter) arridere iniurias animaduertat. Atq;,quod assentatorũ est propriũ,vt Polypus ad speciem subiecti soli colorẽ permutat,ita & ipse ad voluptatẽ audientiũ sententiam nunc hoc,nunc illo dictabit modo. Sophisten vero hũc Proteum intelligũt auctores magni,sicuti Hydram Plato, & repetit Eusebius callidissimum item fuisse generis eius hominẽ. Sunt qui putẽt Proteum esse veritatẽ ipsam,quę quia latet,ac alta premitur rerũ caligine,ideo traditũ a Mythicis, Senem Proteum in antro obdormiscere. Porro ipse hic in varias transit effigies,&,vt Poeta omnium maximus sciẽter canit,

Omnia transformat sese in miracula rerum,
Ignemq;,horribilemq; feram,fluuiumq; liquentem.

Siquidem dum ratione ducitur ingenium ad veritatis indaginem,variæ tunc cooriuntur rerũ formæ,quæ veritatis speciem ostentantes,animis nostris fallaciarũ nubila obiectãt. Multa enim putamus vera,ac bona,quæ non sunt. Itaq; Protei conformatio imaginũ falsarum rationem continet,quibus deludimur. Sunt enim qui in voluptate summum statuant bonũ. Hanc per Suem exprimi concipimus. Alius explesse irã, crudelitatis conceptaculũ,inter optãda maxime opinatur. Tunc in Tigridẽ demutatio recognoscit. Draco autem eorũ nobis errores innuit,q terrena pulchritudine felicitatẽ metiunt. Inuenias,q ambitiõe,& supbia. Id exprimit Leo. Nã flãma etiã iræ typũ habet. Fluuii liquentis noĩe intelligo eos,quorũ sententia animę post mortẽ corpoream tribuit nihil. Sed vita hac fluxa,& incõstãti,qua singulis momẽtis in decliue,hoc est ad interitũ ducimur euidẽtissimũ,totũ metiunt hominẽ. Verũ quo plures ingerũt se nobis obices,eo instãdũ acrius,& toto,vt Gręci dicũt,pede eatenus enitendũ obnixius,donec suę se figurę reddat ambagiosus Proteus,vt veritas demũ illucescat. Quã magno,& excellẽti igenio viri enixe peruestigare adorti qdem sunt,sed conatus oĩm cessisse in irritũ,res ipsę perdocent,cederentq; etiamnum, ni saluator præpotens Christus ex sacris æterni patris fontibus tanti arcani prõpsisset oracula.

Nec frustra a M. Tullio nuncupatis expetitum votis sciremus, vt tam facile posset vera inueni-
re, q̃ falsa cōuincere. De Proteo Herodotus item historia prima, & post eũ alii quoq; plures.

An credibile sit, silentem Lunam aliquid in nos agere. Qui dicantur Icadistę. Athenæi locus declaratur.

Caput. XXXII.

QVæsitum a doctioribus naturæ arcana rimantibus, tũ vt sic perfectius ingenium expolirent, tum vt posteris se vixisse testarentur, sit ne a luna defluus effectus aliquis, dum silet, dumq; in coitu est, quando lumine nullo, aut sane minimo, virtute quoq; esse prætenui, aut prorsum nulla, probabile videatur. Certe si intimo non omnino exuitur splendore, qđ alibi sentire Cleomedem, adstruximus, defluere inde aliquid, cōsentaneum est. Inter Galeni tamen placita reperimus, Lunã eo schematismo, qđ interluniũ appellamus, nil oĩno suę virtutis affundere. Proinde apud eũ consurgit mensis dierum numero sex & viginti, addito etiãnum semisse. Tot enim diebus insigniter, nec vanũ nobis lumen insinuat, absumpto fere triduo, dum solis radios subit, donec in emersum properãs consuetum induat habitũ. Dici tamen non improbe potest, lunari vi tunc affici aliquo modo inferiora hæc, quatenus dum agit nihil, subducta luminis potestate, nocumentũ affert nonnullũ, quę incrementum adepta adolescentiæ vim impertitur, largius alẽdo, ac succulentius amplexãdo. Postea vero q̃ de luna satis multa ex diuerso congessimus, farraginem, vt sic dicam, adiuuabit nostrã illud quoq;, si Epicureos docuerimus a Græcis, & Athenęo pręcipue Dipnosophistarum libro septimo, εἰκαδιστὰς, id est Icadistas nuncupari, quoniam Icadas colerent, quas intelligimus ferias Epicuri nomine institutas mensibus singulis vicesima luna, qua natus credebatur is, quem superstitiose adeo venerabantur, vt vultus gestarẽt per cubicula, circũferrentq; secum Immo vero, vt quinto de finibus Cicero scribit, non in annulis modo, sed & in poculis haberent Feriarum mentio quoq; est libro operis eiusdem secundo.

Adulationis malum. Quid Cercopissare. Quę Climacides. Adulatorum appellationes diuersę. Crocidissare quid. Carphologia. Tylæ. Crocylia. De Dionysii adulatoribus, & Antigoni. Adulatorũ cognomina plura. Colax vnde, & item Cœlia. Clymenus pro Plutone.

Caput. XXXIII.

ADulationem perpetuũ esse malum Regum, quorum opes assentatio sæpius, q̃ hostis euerterit, Q. Curtius scribit. Abs quo proditũ item scimus, id esse nationis Siculæ vitium proprium, germanumq;. Cynicum Diogenem scite admodum, & vere solitum dicere, accepimus, κρεῖττον εἶναι ἐς κόρακας ἀπελθεῖν, ἢ ἐς κόλακας, id est præstare ad Coruos redigi, q̃ adulatoribus exponi, quoniã illi morticina modo consectẽtur, hi etiamnum viuos, bonosq; laniatu pestifero excarnificare nõ desinãt. & Anaxilas dixit, Adulatores esse diuitum σκώληκας, i. vermes. Monet Seneca, adulatoribus non esse præbendũ latus, qui artifices sint ad captandos superiores. Habere enim hoc in se naturale blanditias, vt cũ reiiciant, etiã placeant, sæpeq; exclusas nouissime recipi. Remediũ tanti mali est, nolle laudari. Et alibi Seneca idem, Pro sua quenq; portione adulatio ĩfatuat. Dicamus, vos quidẽ dicitis me esse prudentẽ, ego autẽ video, q̃ multa inutilia cōcupiscã, nocitura optẽ. Adulatorũ porro guttur dicit in psalmo Sepulcrũ patẽs. In præceptis ciuilibus Plut. scribit, Demetrii adulatores indignũ putasse, quo illũ opinor, arctius illaquearent, ac compeditũ tenerent, cæteris regiũ nomẽ impertiri. Nam Seleucum Elephantarchen nuncupabant, Lysimachum vero Gazophylaca. At Ptolemęum Nauarchum, Agathoclea Nesiarchen. Idem alibi Plut. nil intentius cauendum, q̃ adulatores monet, quoniã nullum sit perniciosius genus, quodq; in præcipitium festinãtius iuuentutem agat. Quippe parentes, ac liberos radicitus exterunt. Relatu dignum est, κροκιδίζειν verbum adulatoribus congruere, vbi subblãdiendo floccos, pilosq; ex vestibus legunt, quos vocant Græci κροκίδας, item γνάφαλα, & τύλας. Ex quo elegantissime Galenus phrenetios signa commonstrans, esse in iis inquit stultam manuum iactationem, καὶ κροκιδισμὸν, καὶ καρφολογίαν, id est, Crocidismum, ac Carphologiam, id est festucarum collectionem. Crocylia vero ciuitatis est nomẽ. Scribunt Gręci κερκωπίζειν esse adulatorum verbum item proprium, tralatione tamen a brutis ducta, quæ caudã motãtia, quã dicũt κέρκον, subblãdiri assueuerint. Id vero nostris literis Cercopissare dicẽ recte. Fuisse iuniori Dionysio adulatores legimus plures, quos etiã pleriq; Dionysiocolacas nominãt. Hi primũ se non acute admodum videre, assimulabant, quia sic afficeretur

Dionyſius. Expuenti quoqꝫ faciem obiiciebant, quam is cõſpueret, nec ſatis, ſuperfluitates oris
collambebant etiã, quæ euomuiſſet, melle dulciora videri, aſſeuerãtes. At Apollophanes Anti-
goni adulator, illius dicebat fortunam ἀλεξανδρίζειν. Sũt q ex adulandi geſtu adulatorem nũc
Paranchoniſten, nunc Schematothecen nuncupent, quoniã ſit ꝓpemodũ Proteus quidã. Pſomo
colax legit̃ quandoqꝫ in veterib⁹ libris. Eſſe is videt̃, qui panis, ac bucellæ gratia, quã vocãt Pſo-
mon, fuſim abblanditur. Qui vero etiam plagas pati poteſt, Pſomocolaphum opinor, recte dixe
ris. Nã & Colax indidẽ ſibi nomẽ vendicat, quoniã cibũ etiã Colon vocent. vñ & Bucolos. Quin
Cœlia quoqꝫ, id eſt venter hinc originẽ ducit. Cyprias vero mulieres aſſentãdi artificio ꝑnobi-
les, cũ in Syriã tranſmiſiſſent, Climacidas legimus nuncupatas, quoniã acclinatæ currũ inſcẽſu
ris Regũ vxoribus gradũ ſtruerẽt, ac velut ſcalã arrigerẽt, quã vocãt Climaca. Eſt itẽ Schema,
qđ dicũt Grãmatici Climaca, & Climacoton. Dicitur vero pulchritudinis Schema, panegyri-
cis plurimũ orationibus accommodatũ. Clymenũ vero coli cũ audis ab Ermionenſib⁹, non aliũ
Pauſania tradente, accipias, q̃ Plutonẽ. Nam & inibi viſebatur hiatus, per quem eduxiſſe Cer-
berum Hercules memorat̃. Dici autem Clymenon ĩterpretãtur, ὅτι πάντας πρὸς καλεῖται εἰς
ἑαυτὸν, ꝙ ad ſe accerſat omnes. Vel ὑπὸ πάντων ἀκουόμενος, i. quẽ audiunt oẽs. Eſſe quoqꝫ Plu
tonẽ hũc, teſtatur Epigramma de Orpheo concinnatum.

ὃς καὶ ἀμειλίκτοιο βαρὺ κλυμένοιο νόημα
καὶ τὸν ἀμείλικτον θυμὸν ἔθελξε λύρα.

Vitæ diuturnioris, breuioriſqꝫ rationes ex Philoſophorum ſcholis, Item de ratione Maris, & Fœminæ in plantis, Atqꝫ inibi Plinius illuſtratur. Caput. XXXIIII.

LOngioris, aut breuioris vitæ diſcrimina eſſe bifaria, proditum ab eminẽtiſſi-
mis eſt. Sũt em̃ animalia quædam, quæ vitæ comꝑiuntur longioris ꝑ totã
ſpeciẽ, ſicut homo, diutius enim viuit hic, q̃ Equus. Alia vero ſunt, q̃ inter ſe
differunt, Nam inter homines ſunt, quorũ ſpatioſior vita eſt. qđ ipſum dua-
bus de cauſis contingere poteſt. Altera promitur ex complexionis ratione. Ex
regionũ diuerſitate altera. Qui in regione agunt calida, & humida, vel temꝑ
rata, proculdubio longiora ſortiuntur vitæ ſpatia, ſicuti Ariſtoteles arbitra-
tur, q̃ qui in frigida. Pręterea, qui ſanguinei ſunt, annoſiores degunt. Exiſtunt em̃ calidi, & hu-
midi. Quibus vitam conſiſtere maxime deprehenderunt ſcientiſſimi. Melancholici vero ratiõe
diuerſa commoriuntur velocius. Neqꝫ credendum magnitudinem corporis, vel paruitatẽ eſſe
diuturnioris vitæ cauſam. Equus enim breuioris eſt vitæ, q̃ homo, & inſectorum multa ſunt
ἐπετεια, hoc eſt annuum tantum tempus degentia, Neqꝫ item Plantæ animalia exuꝑant vi-
tæ longitudine, quando inter ipſas annuæ ſunt pleræqꝫ. Neqꝫ item ſanguine prædita ſuꝑant
exanguia, quoniã apes multa pręcellunt, quæ ſanguinem habent. Nec rurſus exanguia ſangui
neis diuturniora. Etenim, quę Malaca vocant̃, Epetia quidẽ ſunt, ſed ſine ſanguine. Neqꝫ in ter-
ra degentia iis, quæ in mari. Nã ex terreſtribus multa vix annũ implẽt. Et in mari quoqꝫ pleraqꝫ
ſunt vitæ breuioris. Nam mollioris, durioriſqꝫ teſtæ animalia breue admodũ durãt tẽpus. Ve-
rũ vt ratio euidens proruat̃ effectus huius, Ita omnino cõiectandũ videtur, vt veterum pręter
eamus ſententiã, ſtatuentiũ, fellis priuationem videri longioris æui argumentum. Omne ani-
mal eſt calidũ, & humidum. &, ꝙ ſit calidũ hinc ꝑuincit̃. Omne enim viuens alimẽto indiget
Alimentum in principio contrarium eſt, in fine ſimile. Vnde neceſſariũ videtur, id a principio
aliquo intrinſeco commutari. Hoc autem non aliud eſt, q̃ calidum. Proinde omne viuens calidi
tatem habet. Sed calidum ſine humido nequit cõſiſtere. Hoc enim eſt proprium calidi ſubiectũ
Propterea, qđ viuit, vtrunqꝫ habeat, neceſſe eſt. His em̃ vita conſtat. Senectus vero, q̃ corruptio
ni proxima eſt, frigida eſt, ac ſicca. Amplius vero corrupta iam, & mortua. Porro quia ſeneſcen-
tia exiccant̃ aſſidue, ac neceſſario. Siquidem calidum aſſidue in humidũ agit, ac diuexat illud ſi
mulqꝫ ſe ipſum. Nã humido corrupto per accidens, & ipſum flacceſcat, neceſſum videtur. Vi-
tæ longioris cauſa agnoſcitur prima. Si genuina humectatio talis fuerit, vt nõ facile areſcat, ex
teraturqꝫ ab intimo calore. Proinde pĩguia longioris vitæ ſunt, nec facile computreſcunt. Illud
enim pinguedinis proprium, vt partes agglutinet, quia viſcidi habet multum, & inde aeris quo
qꝫ plurimum, pingue enim aereum eſt. Aer autem ſic ſe habet ad aquam, & terram, vt ignis ad
omnia elementa. Qui illorum reſpectu imputreſcibilis eſt. Itaqꝫ & aerem reſꝑctu aquæ, & terrę
neſcire putredinem, certum eſt. Deinde ſi humectum hoc non pingue ſolum, verum cum calore
compari fuerit copioſum, conſequetur ratio ſecunda diuturnitatis vitæ. Nam ſi humidũ pro-

portionẽ nõ habet ad calidũ, largitate sua & redũdantia illud pręfocabit, vel ipsum concrescet. Propterea inqt Aristoteles, δύο γὰρ τὰ αἴτια, τό τε ποσὸν, καὶ τὸ ποιὸν, id est Duę eñ causæ sunt, quantũ & quale, qđ est, multũ esse quidẽ, sed nõ extra proportionẽ. Qua ex causa inquit, Homo diuturnitate viuendi multa pręcedit animãtia. Quibusdã vero animantibus humidũ inest pingue, indeq; duo proueniũt. Nam eiusmodi humectũ nõ exiccatur facile, qđ iam diximus. Rursus nec facile frigescit, cũ pingue aereũ sit. Aer vero calidus, qđ vero calidũ est, non fere concrescit, immoq; nec pinguitudo. At in quibus fuerit aquaticũ humidũ, vitę proculdubio sunt breuioris. Tale enim humectũ crassius est, frigidiusq;, immoq; etiã concretioni obnoxiũ. Cęterũ ex iis, quę iam nobis exposita sunt, euidentius illa pernoscunt. Cum sit genitale semen supfluitas digestionis tertiæ, Etenim calidum percoquens plus sępe digerit, q̃ ad nutricationẽ videat necessarium, & augumentũ, idq; superfluũ fit semen, Quę frequẽtius coeũt, breuioris sunt vitæ, & maturius senectute conficiuntur. Nã cũ supfluũ eiusmodi intemperantia coitus egestum fuerit, id demũ emittitur humidũ, qđ nutrimento destinatũ a natura fuerat, vnde exiccatio consequit. Inde fit, vt muli equos exuperent viuendi diuturnitate. Itemq; vniuersim fœminæ Mares, quia plus hi egerant vrinę genitalis, qđ & in passeribus perspicuũ est. Alioqui cũ sit Mas calidior fœmina, & vitam longiorẽ sortiri eum, nõ dissimile veri est. Quã rem & in Plantis intelligimus, etiamsi im proprie masculus, & fœmina dicuntur in iis. Masculus siquidem proprie est, qui in aliquo generare potest. Fœmella, in qua generari potest, qua ratione masculus, & fœmina esse in plantis nõ queunt. Ea tamen distinguuntur appellatione, q; quædam illis insint masculorũ proprietates, & fœminarũ. Nam quia masculus maioris est virtutis, vt plurimũ, q̃ fœmina, ideo Planta, cui maior vis adest fructus promendi, masculi indepta nomẽ est. Cui autẽ minor, fœminæ. Hæc vero ideo executi sumus, vt Pliniana eruditio amplius innotesceret. Sic eñ naturalis historiæ libro tertiodecimo legimus. Arboribus, immo potius omnibus, quę terra gignit, hęrbisq; etiã vtrũq; sexum esse, diligentissimi naturæ tradunt. Cum tamẽ Aristoteles libro de Animaliũ generatiõe primo, Marem a Fœmina non separari in iis scribat. At Dioscorides syluæ medicinalis libro secũdo, Anagallidis inquit, species duplex, flore differens. Quæ enim cyaneum habet, fœmina dicitur, quæ phœniceum, Mas.

Cur sexus vterq; minus in Plantis distinguatur. Cur Iupiter dicatur Mas, & Fœmina. Cur Herceus Iupiter Oculorum trium. Arbores in quo similes habeant insectis, & quo differant. Caput. XXXV.

Caeterum quia huc producti sumus, cum Platonicis ita possumus contemplari. Masculina virtus, & fœminina, id est generandi, & concipiendi, quæ in animalibus sunt discretæ, coniunctæ in plantis sunt in eodem plãtæ corpore, ob hoc duntaxat, quia natura plantæ ita est inserta communi naturæ, sicuti Plantæ corpus communi corpori. Vis autem masculina, & fœminina ad naturam pertinentes coniunctæ sunt in vniuersali natura, q̃uis in aliis separatę. Sicut visus, vbi perfectus est, vim perspicacem habet, cum illuminãte coniunctam. Similiter intellectus. Sic Orpheus naturã, mundanũq; Iouem marẽ appellat, & fœminam, eodem modo & Mercurius. Hac ratione aeris animam Iouem, Iunonemq; appellant. Animam terræ non solum Cererem, atq; Vestam, sed etiam Plutonem cum Proserpina coeuntem. Sic vero hęc allegoriam habent, veluti & illud, Iouem tribus insignem oculis, Quorũ vnus modo foret in frõte, reliqui, vti assolet. Priamo fuisse Patrium Deum, id est πατρῷον in Aulæ hypęthro, id est subdiali portione, ad cuius aram, capto Ilio, defugerit, quod Pausanias scribit. Eius simulacrum ẽ mox Argos tralatum a Sthenelo Capanei filio. Trium oculorum ratio Prouidentiam continet triplicem. Nam Cęlo imperare creditur. Sed & apud inferos ab Homero ζεὺς τε καταχθόνιος dicitur, καὶ ἔπειτα περσεφόνεια. At Aeschylus Euphorionis etiam in mari Iouem vocat. Sed a diuerticulo repeto fabulam. Coniunxit vero natura sexum vtrunq; in arbore, quia nequit hęc ad aliã coeũdi gratia pgredi, q̃uis alibi præualeat alter, tuncq; appropinquare plantas, necesse est. Verũ quia in vitales rationes volẽtes icidimus, id obiter insertũ huic parti attexemus. Plãtas eatenus cõsimiles Entomis videri, quatenus vt Entoma, siue insecta, intercisę viuũt. Eius ratio inqt Thomas, reddi potest, qm̃ eis insit aĩa actu q̃dẽ vna, potẽtia vero plures. Hoc tñ differre deprehendunt, q; Entoma præcisa, consectaq; viuunt quidem, sed nõ perdiu, Cuius ratio euidens. Nam si perdurare diutius deberent, organa illis diuersa forent necessaria, vt os, & stomachus, Qđ nõ fit. Neq; enim habere possunt in qualibet corporis portione pricipiũ, quo nutri

mentū admittāt, immoq; nec perseuerare dissecta diutius queūt. At plātæ recisæ viuūt diu, quoniā in qualibet fere parte potētia, & virtute germen habēt, ac radicē. Hoc vero in nodis fit, propterea durant, quia trahere alimentū valēt, gignūt quoq;, cū germinandi insita sit vis.

Climactericos annos a Ptolemęo haudquaq̄ probari. Caput. XXXVI.

SCribit vero in noctib⁹ Atticis Gellius, obseruatum in multa hominum memoria, expertumq;, Senioribus plerisq; omnibus sexagesimū tertiū vitæ annū cū periculo, & clade aliqua venire aut corporis, morbiq; grauioris, aut vitæ interitus, aut animi ægritudinis. Hunc itē annū appellari tradit, Climactericū. i. Gradariū, vel Scansilē. Cuius mentionē quoq; in epistola ad Caiū nepotē Augustus fecerit. Proinde vitæ breuioris vnū id esse argumentū, colligunt ex doctioribus plerisq;. Siquidē auctor Iulius Maternus est, propterea sexagesimum tertium annum ętatis præcipue videri periculis insignē, quoniā numerus vterq; septē & nouē, qui decretorii, maleficiq; sint, & ad vitam succidendam pollētes, in vnū quasi confluant. Nouies. n. septem, & septies nouem sexaginta tres efficiunt, & ob id Climactericus præcipue annus is vocatur, quia a septimo incipiens vitam hominis quasi per gradus quosdam agat. Ita & quinquagesimus quartus, & alii minores climacterici nuncupantur, quoties aut per septē aut per nouem consurgunt. Ad ipsa porro hæc respectare Senecę illud videtur ex septimo de Beneficiis, Sic inquit, in hoc studio multa delectāt, pauca manent, licet nescias, quę ratio oceanum effundat, ac reuocet, Quare septimus quisq; annus ætati signum imprimat. Cæterū illud grauissime adnotandum, altiusq; omnino menti imprimendum, summis quidem viris rationes hasce numerales arrisisse plurimum, proptereaq; plurium voluminibus insertas. At Astrologorū princeps Ptolemęus, atq; in ea decuria prudentissim⁹, ex asse placita eiusmodi reiecisse, atq; allisisse, animaduertitur. Quando sua se dogmata perscripturum pollicitus, id se pręstaturum ait, non per partes, & numeros inefficaces, & causæ rationem non habentes, quæ supflue multi, nulla ad persuadendum ratione fabulantur. Nam cū numeros dicit, Dodecatemoria significare deprehēditur, & qui Climactericos annos ex numerorum obseruatione sola conficiunt, vt Enneadicos, & Hebdomadicos.

Quibus constet sanitas, quibusve consurgant morbi. Cur tam longæui ante diluuium. Cur Cyrnii Macrobii. Mellis præstantia in producenda vita. Democriti historia.

Caput. XXXVII.

SAnitatē, Alcmæon scribit, Isonomia contineri, hoc est æquabilitate facultatū quarundam, humecti videlicet, Calidi, Sicci, Frigidi, Amari, Dulcis, & id genus aliarū. Q; si Monarchia, se in his ostentarit aliqua, tūc vero cooriri morbos, & mox consequi interitum. Diocles ægritudinū plurimas innasci ex elementorum in corpore Anomalia scribit, καὶ τοῦ καταστήματος. Erasistratus in alimenti copiam, & cruditates, corruptionesq; morborū causas reiiecit, quippe moderationem & αὐτάρκειαν, id est sufficiētiam esse sanitatem. Stoicorum Scholæ calidi defectu obrepere Senium autumāt. Aethiopas anno tricesimo cōsenescere, Asclepiades arbitratur ex ambustione solari. Nam frigoris ratione diuersa, in Britannia ætatis anno centesimo ac vicesimo senium contingere. Obstipari siquidem in iis locis corpora, obseptumq; seruari genuinum calorem. Qui euanescat in Aethiopibus, solis vi laxatis eorū corporibus. Sed curnam adeo longæui ante vniuersalem terrarum inundationem homines fuisse narrantur? A Christianis Theologis eius rei rationes promunt aliquæ, corporibus quippe bene cōpactis parētum primorum, tam longę ætatis beneficium præcipue ascribendum, tentur. Quæ complexionis bonitas quo abierit longius, eo degenerarit magis. Consequebatur & victus moderatio insignis, necnon alimenti præstātia. Cui a diluuio multum accesserit prauitatis, quoniam dilutiora euaserint omnia, Terræ item ex Oceani salsedine vberi fertilitate corrupta. Suppetebat porro principibus illis viris omnifaria hærbarum, fructuum, lapidumq; sciētia, quibus produci vitam in immensum salutari temperamento, ac inenarrabili ope tunc potuisse, non fere dissonum vero est. Aderat & benignior, clemētiorq; syderum aspectus, quem motus rotata vertigo annorum serie numerosa demutarit. Sed affuit imprimis sapientiæ diuinæ prouidētia sagax, inculpabilisq;, ea maxime ratione mortalis naturæ incrementa procurantis. Auctor Athenæus scribit, Cyrnios, qui Corsicam incolant, ideo esse Macrobios, siue Polychronios malis dicere, hoc est longæuos, quoniā mellis cibo vtantur assidue, qđ apud eos habetur copiosius, Et interrogatus

Democritus, quonam pacto sanum quis possit agere, si interna inquit, melle rigaris, oleo autem
extima. Quin Pythagoræ consectatorũ mẽsa pane cõstabat, melleq́;, sicuti prodit Aristoxenus.
Ille vero ipse Democritus, cũ ingruerẽt Thesmophoria, ne domũ funestaret, rogat⁹ dies aliquot
vitã produxisse dicit̃ sola mellis anaphora, id est euaporatione, q̃q̃ alii calẽtium panum odore id
factum malũt. Alioqui melle oblectatus assidue Philosophus is in annum centesimum nonum
ꝙ fati distulit diem.

An mors vlla dici naturalis possit. Naturale non vno intelligi modo. Fatum capi pro natura. Virgilii locus explicatur. Caput. XXXVIII.

QVoniam vero in vitę vel contractæ, vel productioris contemplatione diu
iam versamur, inseramus & quæstiunculam forte doctrinarum mysteri-
is nunc primum initiatis futuram nõ omnino iniucũdam. Sit ne mors vl-
la, quæ dici recte naturalis possit. Ac esse quidem, præclaris, magnisq́; au-
ctoritatibus suffulciri, ac comprobari valet. Nam primo Canonis Prin-
ceps, Et hęc est inquit, naturalis mors, cuiq́; ĩdiuiduo destinata ratione cõ
plexionis primæ ad metam, quã suapte vi continet ad intimam humecta-
tionẽ conseruandã. Idem apud Aristotelẽ, in libro de Morte, ac vita nõ in-
curiosus lector comperiet. Sed & primo de sanitatis moderamento Galenus, Cap. Primo, Duas
esse naturales corruptiones scribit, quas productorum corporum nequeat vllũ euadere. Altera
est, ꝙ arescimus perpetuo. Alteram substantię effluxus incessanter genuini caloris vi conficit.
Verum enimuero argumentari aduersum hæc modis aliquot plane licet. Ac primum quidem
ꝙ Aristotelis testimonio in moralibus, est vltimũ terribilium mors, Proindeq́; haudquaq̃ na-
turalis, quippe, quod naturale nuncupatur, amicum quippiam, & conueniens insimul ample-
cti videtur. Porro si dicitur morbus corporis habitus contra naturam, quanto id de morte con-
stitui probabilius potest? An non vitam dicimus naturalem? id si est, mors contra naturam erit,
velut contraria. Deinde si præter naturam senectus, eo amplius mors ipsa. Deniq́; si esset homi-
ni mors vlla naturalis, esset nimirum secundum naturam, aut ratione formæ, aut ratione mate
riæ. Siquidem in formam, & materiam natura distribuitur, ex secundo Auscultationis physicę
Verum ex forma non contingit mors, cum sit immortalis anima. Non item ex materia, quoniã
& hæc ipsa perseuerat eadem sub vtroq́; transmutationis termino. Cæterũ, vt ambagiosæ quę-
stionis discutiatur nubilum, scire oportet, non vno tãtum modo dici naturale. Nam quandoq́;
vt artificiali oppositum, intelligi, necesse est. Cuiusmodi est ex materia, & forma coaptatum cor
pus, quæ naturę dicuntur, qđ in se habet motus, & status principia, sicuti legitur in secũdo de
Auscultatione Physica. Alia item ratione nuncupatur naturale, vt aduentitio obiectum, siue
post generationem comparato, qđ moraliũ secundo innuit Aristoteles, cum ait, Nullũ eorum,
q̃ naturaliter existũt, aliter insuescere. Tertio modo dicitur naturale, qđ rei necessarium est, cui
naturale traditur, ad eamq́; materialis, formalis, aut finalis causę habitudinẽ possidet. Qua ra-
tione Medicorum peritissimi, res naturales septẽ prodidere. Quarto modo naturale aliquid in-
telligimus, qđ cuipiam congruit, vt sit, vel vt conseruet̃. Sic enim esse naturalem equis Auenã
pronunciamus, & locum locato. Postremo naturale est, qđ necessario rei naturam consequitur,
cuius est. Ita ꝙ in ea existentiæ suæ principium habet. Huic vero naturali violentum exaduer-
so cõstituit̃. Qua ratione, vt est Meteororum quarto, Putrefactionem esse naturalem colligim⁹
ambustionem vero violentam. Quin in libro de Marasmo Senium a Galeno secũdum naturam
constituitur. Nec tamen inquit, sicuti connutricatio, & crementum. Sunt em̃ hæc naturæ ope-
ra. Senium vero nõ opus, sed affectio consequens necessario. Quando, animantium nulla in lucẽ
prodiit vitalem senectutis nescia. Proinde secundum naturam obuenire statuitur, vt quæ ne-
cessario consequatur omnia, quæ a natura dispensantur. Quo sane modo & mortem esse natura
lem, colligi potest, quæ inest homini ex materia Physica iam potestatibus animæ subseruire am
plius nequeunte. Quã quidẽ materiã esse corruptibilem scimus, nec manere eandem sub vtraq́;
transmutationis meta, sicuti manere Hylen, prudentissimi naturæ rerum comprobarunt. Hãc
vero moriendi naturam etiam Fatum dicim⁹. Nam & quinto Auscultationis Physicę Aristote
les Fatalem nuncupat generationẽ, quę ritu fiat naturæ. Hinc Virgiliani carminis discutit̃ nu
bilum ex quarto Aeneidos.

Nam quia nec Fato, debita nec morte peribat.

Quippe qđ secũdo loco positũ est pręcedentis expositio videtur, qui mos est Virgilio vel frequẽ

tissimus. Quid enim est Fatalis mors aliud, quam debita, & naturali proueniens discrasia?

Aphetica in Cęlo quæ dicatur ab Astrorũ peritis, & qui Aphetæ, item Apheteria quę sint. Caput. XXXIX.

INter alia, quæ haud parũ multa suis complexi voluminibus sunt eius ad diuinationis sectatores, quæ de syderum ratione cõcipitur, si modo cõcipi vl la potest, obseruatum nobis id quoq;, qđ & arripuimus, qñ labor hic noster plane miscellaneus est, ac, vt sic dixerim, cõgestitius. Esse in cælesti templo loca quędã, Gręco nũcupata vocabulo Aphetica, carcerũ imagine quadã quas vocant Apheterias. Dicuntur vero sic, quoniã inde vitalem auspicemur decursum. Sicuti Aphetas item appellauere annorum distributores, quos ex Apheticis locis putant, quodã velut afflatu, procursum in vitam elargiri, perinde ac a linea certantes emittunt quadrigæ. Esse vero Aphetas Ptolemæi obseruatio arbitratur Solem, Lunam, Horoscopum, partem Fortunæ, & prædominantes in illis locis erraticas stellas. Illud vero ex literis est nostratibus, Aphetas quoq; dici Magnesię ciuitatem, facto inde nomine, quod in illis locis Herculem liquerint Argonautæ. Appellant & eodem vocabulo locum prope Athenas, vbi Xerxis primũ infeliciter cõcussa sit classis. Apheteria vero genere neutro Machinas obsidendis vrbibus accommodas signant.

Super Hermogene ex græcis deprompta quædam periucunda. Caput XL.

INgeniorum illud præcox genus nõ temere vnquam peruenire ad frugem, dictum est a grauissimis auctoribus. Id si alias vnquam, in Hermogene deprehensum maxime est. Cui vixdum pubescenti vim ingenii miram, & doctrinam minus peruulgatam, neq; ex Triuio, qđ aiũt, natura indagini adnexa curiosiori ingessit, adeo vt natus annos duodeuiginti artem concinnarit Rhetoricen, quæ nõ citra admirationẽ omnium atteritur manibus. Nec indignum putarit Philosophus Musonius, declamantem pręsentia sua honestare, Immo vero nec Marcus Imperator, ad quem extãt verba illa, sicuti auctor Philostratus est, Venio inquit, ad te imperator Pædagogo indigens Rhetor, quem etiamnum ætas moratur. Quo nomine a Marco munifice dimissus est. Cæterum ipse hic ingeniosus adeo, & vltra ætatem disciplinis imbutus, expolitusq;, agens quartum & vicesimum annũ mente lapsus est, nulla euidenti causa, propterea Antiochus Sophistes ita in eũ est cauillatus, ἑρμογένης ὁ ἐν παισὶ γέρων, ἐν δὲ γέρουσι παῖς, qđ nostris verbis est, Hermogenes inter pueros senex, inter senes puer. Qđ & in prouerbium duci potest, de iis, quorum ingenia cõcitata primo, & vegeta deflaccescunt mox, ac veluti bulla euanescunt. Fuerunt & qui vrbane iocarentur, vere appellasse Homerum λόγους πτερόεντας, quod eos veluti pennas abiecisset Hermogenes. Vixit quidem diu, sed vt vnus ex multis. Memorię proditũ est, mortui corpore dissecto, cor hispidum fuisse repertũ, sed & magnitudine visenda.

Procemio male vti, quid sit, Item de Philagro Sophiste. Caput. XLI.

PRoœmiis male vti, tralatione pereleganti de iis dicitur, qui negotium, qđ piam obituri, initia, &, quæ conatum præcedunt, minus vidẽt, aut curãt. Sumptum id ex Attici Herodis verbis, quibus Philagrum Sophisten repercussit. δοκεῖς μοι ἔφη οὐ καλῶς προοιμιάζεσθαι, videris inquit, mihi prooemiis non bene vti. Illum vero iis coarguebat, quod parum accurate auditorum beneuolentiam venaretur, quã esse constat, veluti proœmiũ declamaturo, & sese ostentaturo. Fuit Philagrus hic, Cilix patria, Lolliani auditor Sophistarum vehementissimus, sed & maxime iracũdus. Narratur quandoq; dormitanti auditori pugnum in malam impegisse. Natura porro difficilis erat, & minus tractabilis, quæ res nec ipsum fefellit, nã scitãti amico, Quid ita nõ placeret ei filios tollere, quoniam inquit, nec mihi ipsi placeo.

De Aristide Adriano. Qui dicantur Vomentes. Scomma in Philippũ. Caput. XLII.

ARistidem patria Adrianum ex Mysia, Eudęmonis filium, proditur, dicẽdi copia, & vi expressisse Marco Imperatori, vt Smyrnam motu terræ, ac hiatibus labefactatam, & funditus pene euersam restitueret. Cum monodia hoc est oratione querula, & flebili frequẽs eliceret suspirium, mox vero etiã lachrymas, ac demũ intulisset, ζέφυροι ἐρήμην αὐτὴν καταπνέουσιν. Hoc est, desolatã perflant Zephyri. Erat quãdoq; in Ionia Imperator Marcus, necdum Aristidem

nouerat. Euocatum ergo ad se ita interrogare perexit, Quãdo inquit, te audiemus? Hodie ait ille, pponas, cras vero audias. οὐ γὰρ ἐσ μὲν τῶν ἐμούντων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων, hoc est, nõ ex vomentibus sumus, sed ex eorum numero, qui accurate dicunt. Vomentes vero intelligebat, q extemporali vterent̃ oratione. Ad quã cũ minus ipse procliuis foret natura, vt assolet, rem totã, vt incuriosam, aspernabat̃, irridebatq;. Hic porro Aristides scõmate Philippũ lacessere, non expauit, cum Arimaspos μονομμάτους, id est vnoculos illi cognatos dictitaret.

Vomentes itẽ qui dicant̃. Pomp. Scomma in Marcellinũ. Vomitus ratio. Cotabissare. Lecanion. Lebetion. Scapha. Caput XLIII.

Sed em̃ scitu non iniucundum, Vomentes dici non hosce modo, de quibus facta nobis mentio est, verũ & luxu item diffluentes eodẽ intelligi verbo, vt q repletione nimia vomere sæpius cogant̃. Scitissima est Põpeii ad hoc ipsum sententia. Nam diffidente illo apertius iam cũ Cæsare, Marcellinus ex iis vnus, q essent ad honestiorem locũ a Pompeio producti, eũ in Senatu proscindere grauius cœpit, vt q Cæsaris partes, mutato cõsilio, foueret. Quo noĩe cõmotior Pompeius, nonne erubescis inquit, ὦ Marcelline, dum honeste minus de meis reb⁹ loqueris? An excidit, opera mea ex muto te vocalem factum, ἐκ δὲ πειρατεικοῦ ἐμετικὸν, hoc est, ex famelico quoq; vomitorem? Certe qui auidius in dies epulis distẽdũtur, & vltra, q̃ genuinus stomachi calor perficere queat, infarciunt̃, aut quotidianã cruditatẽ Laconicis excoquunt, aut vomitu leuant, aut Catharticis extrudũt. De vomitu, primo Canonis Auicẽna, Cũ inquit, vorãdi assiduitate repletio superfluxerit, aut eius, qđ est in stomacho quispiã inundauerit mot⁹ ad vomitũ est festinandũ. Sed & alibi princeps idẽ Hippocrates inquit, Vomitum collaudauit quot mensibus per biduum non intercisum, vt sequenti educat̃, qđ priore haud quiuerit. Hac aũt ratione sanitatis pollicet̃ securitatẽ. Sed frequẽtius hoc agere, arbitrat̃ malũ. Nam & Rasis quarto Almansoris, Vomitus ingt, admitti frequenter haudquaq̃ debet, inde nanq; stomacho insigne infertur nocumentũ, quippe cuius virtus destruit̃. Rarẽter si fiat, approbatur vel Galeni auctoritate, quarto de vtilitate particularũ. Sed & Rasis idem post nimiã cibi ingestionẽ fieri suadet, alias durum esse ait. Alibi vero Vomitus temperati hæc recenset emolumẽta, Imprimis expurgari stomachum scribit, digerendi facultatem effici auctiorem, corpus detergi, ac nouari, caput cum sensu leuius fieri, visum acui. Plinius vndecimo Naturalis historiæ, Vomitiones ingt, homini ad hæc in remedium excogitatæ, frigidiora corpora faciunt, inimicæ oculis, maxime aũt dentibus. Cornelius Celsus medicinæ primo, Vomitũ quotidianum ei, qui valere, ac senescere optarit, reiiciẽdum commonet, Nam & Asclepiades in volumine de tuẽda sanitate Vomitum exclusit, offensus puto eorum consuetudine, qui quotidie reiectando vorandi facultatẽ moliuntur. Nam pleriq;, vt censorie queritur Seneca, vomunt, vt edant, edunt, vt vomãt, Epulas quas toto orbe conquirunt, nec concoquere dignantur. Et alibi idem auctor, Quid enim oro te liberale habẽt isti ieiuni vomitores, quorũ corpora in sagina, animi in macie, & veneno sunt? Plutarchus porro, vomitus & alui ductiões medicaminũ vi, esse scribit μιαρὰ παραμύθια πλησμονῆσ, id est mala repletionis solatia, certandumq; potius ὑδροποσίᾳ καὶ ἀσιτείᾳ, id est aquæ potu, ac inedia, decurrendum πρὸσ κλυσῆρα, id est ad Clysterem. Medicamenta vero esse veluti Ecbolia, & Phthoria, quibus intemperantes mulierculæ partum abigant, vt impleantur denuo & Veneriis perfruantur delitiis. Emetica vero censentur, id est ad Vomitum propensiora, quæ sunt ἐνρυσήθη, id est pectoris lati. Ex Grammaticorũ vero thesauris illud est, bene potos quosdã vomere consuesse. Id nonnulli κοταβίζειν dicunt, siue Cotabissare, Vas eiusmodi negotio accõmodũ dicitur Lecanion, itẽ Lebetion. Sed & Scapham nuncupauit in Anagyro Aristophanes.

Nil prorsum corpori indulgendũ voluptatis nomine. Carcerem instruere, quid sit. De Platone, Pythagoreis, & Plotino, & Agesilao. Caput XLIIII.

Plato non minor bene viuendi, q̃ sciendi magister, Tantum inquit, corpori indulgendum, vt Philosophiæ ministerium præstare possit. Nam & Apostolus Paulus ille celebratus magister gentium, non oportere ait, nos prouidentiam aliquam corporis habere voluptatum nomine. Quoniam qui curiosius, intẽtiusq; illi vacãt, Animã vero, cuius est imperare proprium, despectui habent, nil admodum ab iis diuersi videntur, qui vt organa q̃ optima habeant, summo studio conquirunt, artem vero, cuius gratia comparantur, negligũt. Quã

obrem inquit magnus ille Baſilius,ratio diuerſa potius ſeruanda.Nam caſtigare corpus,& cõ-
peſcere illius impetus,vt immanem quandã belluã,oportet,& eiuſdem aduerſus animã temera
rios motus rationis habenis compeſcere,nec voluptatib⁹ frena remittere, animæ curã prorſus
abiiciendo,ne inſtar Aurigæ,impetu equorũ,& violentia rapti feramur in pręceps.Proinde Py
thagoram ferunt,cũ audiſſet quendã ex familiaribus,cibis,exercitationibuſq́;,vt pinguis fieret
curare,dixiſſe,nõ ceſſare illũ moleſtiorem ſibi carcerẽ inſtruere. Quę res cedere in prouerbium
poteſt de iis,qui teterrimi mancipii,vt ſic dicam,ſaginæ intenti nil omnino ſuſpiciunt,vel pro-
ſpiciunt, ſed proni, velut pecora,terrena modo meditantur,& cogitant,tanq̃ qđ ſupra nos eſt,
noſtræ omnino curæ non ſit,optimeq́; cum illis decidat fortuna,ſi numeroſis,& fumãtibus pa-
tinis titillatur relangueſcens appetitus,diſtenditur venter,Sardanapali obuoluuntur plumis,
Anima voluptatum congerie remollita fatiſcit,neq́; venit in mentẽ,Platonẽ,cũ corporis habitu
dine vteref nimium proſpera,quę veluti vitis luxurians foret reſecanda,Academiam inſalubrẽ
Atticæ locum delegiſſe,qua qđ redundãs,nimiumq́; ſentiebat,loci intemperie ſupprimeretur.
Quid,ꝙ peritiſſimi ex medicis aſtruunt , ſummã corporis valitudinẽ eſſe periculoſam!Ita pro-
fecto eſt,corpus hoc animi pondus,ac pœna eſt,premente illo,vrgetur,in vinculis eſt, ni ſapien
tiæ ſtudium acceſſerit,& illũ reſpirare naturæ rerum ſpectaculo iuſſerit,ac a terrenis dimiſerit
ad diuina,Equidẽ maiores ſumus,& ad auguſtiora geniti,q̃ vt corporis noſtri mancipia ſimus,
qđ nõ aliter inſpectare decuerit,q̃ vt arctius libertati noſtræ obiectum , circũductũq́; vallum,ac
plane loriculam . Cuius habitaculi veneficiis imbuti,ac deliniti,vt Porphyrius ſcienter & ſenſit
& docuit,altiore hic opprimimur ſomno, Propterea diuina contemplaturis abſtinẽtiam ab ani
malibus neceſſariam arbitratur.Quando & veterum ſapientum pleriq́; omnes ſumma declina
bant cura,quicquid animã arctius corpori adnecteret,ac,vt ſic dicam,ferruminaret. Vnde no-
tiſſima Pythagoreorum expetita ſolitudo,ac templorum,lucorumve inhabitatio,& quorundã
etiã celebrata occæcatio,nequid vſq̃ foret,qđ cõtemplandi ſuauitatem interpellaret,tãtum ab-
erant,vt corporis ſaginæ vacarent attentius,qua Carcer obſepitur durior. Temperare nequeo
mihi, quãdo huc producti ſumus , quin Plotini philoſophi ſæculo illo ſingularis ſententiam ad
hęc maxime facientem,huic inſeram loco. Auctor ſiquidem Porphyrius eſt,virum hũc ſumma
ſapientia pudore quodam affici ſolitum,ꝙ anima eius eſſet in corpore.Proindeq́; quib⁹ eſſet or-
tus parentibus,neq́; etiã qua patria oriundus,æquo animo narraſſe.Idem quinimmo tantopere
indignabatur,effigiem corporis tradere pictoribus,& Plaſtis exprimendam, vt cũ Amelius ob-
ſecraret,vt imaginem ſuam permitteret effingi,Quaſi vero inquit,nõ ſatis hanc imaginem fer
re ſit,quã natura nobis ab initio circundedit,etiam cẽſes imaginis huius imaginem diuturnio-
rem inſuper poſteris, vt opus ſpectaculo dignum,relinquendam.Scribit Xenophon,qđ propo-
ſito noſtro vehementius inhęret,Ageſilaum illum magnum,& Spartanorum Regem,corporis
imaginem ſibi ſtatui ſumma vi abnuiſſe,cum id ei gratificatũ irent nonnulli. Cæterũ animi ela
borare monumenta,nunq̃ deſtitiſſe,cũ ita conciperet,illud Statuariorum,hoc ſuum ipſius eſſe
opus,Rurſumq́; id eſſe locupletum,hoc autem bonorum.Meminit hiſtoriæ in quadam ad Lu-
ceium Epiſtola etiam.M. Tullius.Sed redeo ad Plotinum,cuius morientis verba literis plane au
reis,& ſiquid auro reperitur etiamnum pretioſius,perſcribenda,quia quid noſtrum cuiq́; medi
tandũ,obeundumq́; ſit,ſumma veritate pręſcribunt,non duxi per incuriam trãſmittenda . Nã
cũ iãiã foret animã acturus, perexit ad eũ inuiſendũ Euſtochius , ſicuti ab eodem relatum ſibi,
Porphyrius ſcribit,habitabat is Puteolis.Adhuc inquit Plotinus,te expecto,atq́; equidem iam
adnitor,qđ in nobis diuinũ eſt,ad diuinũ ipſum,qđ viget in vniuerſo, redigere,ſpiritumq́; his
verbis emiſit.Quãobrem omne ſtudium adhibere, vt corpori q̃ optime ſit , hominis eſſe videt,
ſeipſum ignorantis,nec intelligentis,oraculũ viri magni,nõ eſſe hominẽ,id qđ videt.Nec cuiuſ
modi ſit honeſti facies,quæ ſi oculis cerneret, vt in Phædro docuit Plato,& eſt a.M. Tullio repe
titũ,mirabiles amores excitaret ſapientiæ.

Homo verus quid ſit ex Platonicorũ ſentẽtia. Duas eſſe quodãmodo in nobis animas. Caput XLV.

QVamuis autem maiore ſit opus Sapientia,vt quiſq́; noſtrum,quid tandẽ
ipſe ſit,perſpicere valeat,& ex vnguibus,qđ dicit,agnoſcere, pręſertim ꝙ
ſingularis,neceſſaria videt mentis expiatio.Sine qua, veluti lippitudine
craſſiore obſeptis,obſtipatiſq́; oculis vibrans ſolis lumen pati nequimus,
Ita naturæ intima pertingere,prorſum impoſſibile.Expiationum vero il

la efficax imprimis,voluptatum,quas ſenſus pernicioſi Satellites prętendũt,contẽptus. Tamen
in præſentia pro virili promere iam enitar,quę mihi Platonicorum magiſtra lectio ſuggerit, ex
qua velut cella quadã proma,mira ſæpe nobis ſufficiť rerũ excellentia.Igitur Hominem verũ in
quiunt,non eſſe corpus,illud argumento eſt,quoniã hoc vtimur,vt inſtrumento.Neq; item eſt
vita corpori propria,& adnexa,addictaq;,qñ hæc nobis eſt cum brutis quoq; cõmunis, & quia
nonnunq̃ huic ratio ipſa,per quã ipſi ſumus,aduerſatur,& imperat.Nõ porro quiddam ex cor-
pore,& eius vita propria cõſurgens,hoc enim eſt animal.Non deniq; ex anima rationali,& viuẽ
te irrationali coniunctũ,quoniã ex indiſſolubili,& diſſolubili vnum confici nequeat. Sed homi-
nem eſſe animã,id eſt ſubſtantiã incorporeã rationalem,ex diuino quidẽ intellectu exiſtẽtem, in
ſe vero conſiſtentem.Corpori autẽ non inhęrentẽ,ſed potius aſſiſtentem,atq; ipſa ſui præſentia
vitã hãc in corpore producentẽ,ex qua & corpore compoſitũ animal appelleť. Vita autẽ huiuſ-
modi animatio,& viuificatio dici debet.Cõmuni tamẽ licentia,illam quidem Animam dicimus
primam.Hanc vero ſecundã. Atq; a prima,eiuſq; viribus Secundam,vireſq; eius oriri.In prima
quidẽ ab intellectu ratio,a ratione imaginatio proficiſcitur.In ſecũda vires quoq; tres præcipuę
ſunt.Imaginatio,id eſt communis ſenſus quidam.Deinde ſenſus exterior in partes quinq; diui-
ſus.Poſtremo potentia genitalis,quæ & natura vocatur,generationis , augumenti,nutritionis
origo.Porro non eſſe animam compoſiti partem,in libro de beatitudine ſignificat Plotinus, vbi
ait,Animam non eſſe coniuncti portionem,teſtatur ipſa eius a corpore ſequeſtratio. Vbi ſepara
tionẽ intelligimus duplicem,vnam per moralẽ philoſophiam,qua ſe a perturbationibus corpo-
ri ſeruientibus ſegregat.Alterã per contemplatiuam,qua ſe a ſenſibus,& imaginatione ſeiũgit.
Debet vero philoſophus,ad vtentem rationem inſtrumentum hoc conuertere, vt ei libẽtiſſime
pareat,& rationem ipſam ab hoc vſu ſeuocare,quoad fieri poteſt,ad contemplandum.

Hominem ab aliis finiri ex anima,corporeq; concinnatũ.Homo interior,& exterior qui ſit.

Caput XLVI.

AT qui dicat aliquis,videri quidem hæc acute ſatis, ſolerterq; excogitata, eſſe
tamen præter communem hominum cõceptum,quãdo,vt Auguſtinus ſcri
bit,non totus homo,ſed pars melior hominis anima eſt, at cum eſt vtrũq; cõ
iunctum ſimul,tũc demum conſurgere,conflariq; hominis nomen. Quod ta
men & ſingula ſibi vendicent.Siquidem communi quadam loquẽdi lege, illa
tum conditorio hominem pronunciamus,corpus tantum intelligentes,Rur
ſumq;,ad cæleſtia tralatum,aut in barathri ſupplicia intruſum, dum animã
modo ſignificamus.Cui rationi,ſeu cõſuetudini calculum adiicit etiam ſcriptura, Animam in
teriorem appellando hominem,Corpus vero exteriorẽ.Ceu duo plane ſint homines, cum ſimul
vtrũq; ſit homo vnus . Significare obſcurius hoc ipſum Euſtathius quoq; animaduertitur, vbi
αὐτὸσ inquit,id eſt ipſe, nunc quidem dicitur de anima tantum,nunc de corpore vel mortuo,
vt apud Homerum,αὐτοὺσ δὲ ἑλώρια τεῦχε κύνεσι,Nunc vero & de vtroq;,id eſt homine com
poſito.Proinde perpẽdendũ amplius,qua ratione dicať homo ad imaginem Dei factus, & eſſe itẽ
terra ꝓnuncieť, denuoq; in terrã abiturus,Dici nanq; illud rationalis animæ intuitu, palam fit
acrius inſpectanti,qualem Deus inſufflando,vel,ſi cõmmodius diciť,inſpirãdo indidit homini
id eſt hominis corpori.Hoc autem corporis ratione,qualem hominem ex puluere finxit Deus.
Cui & animã eſt impertitꝰ,vt ſic concinnareť animale corpus, id eſt Homo in animam viuentẽ.
Varro item ille doctiſſimꝰ, cum animaduertiſſet , in hominis natura duo eſſe quędam, Corpus
& Animã,addubitauit primum,an Hominis appellatione intelligi tantum anima deberet, cui
ita foret corpus,vt Equiti equus,an corpus tantum aliquo modo ſe habens ad animam. Sic vti
ad potionem poculum . Mox vero hominem non animã ſolã ſtatuit,non item corpus, ſed qđ ex
vtriſq; conſurgit.Proinde ſummum hominis bonum , quo euadat beatus,ex vtriuſq; rei bonis
conſtare.

Adam,& Euæ allegorica ex Platonicis ſignificatio.

Caput XLVII.

VErũ nec vacãtis operæ fuerit, attexuiſſe huic potiſſimũ loco,qua ratione Mo-
ſaicã doctrinã,& velata myſteria Plotinus,Origenes,& Ammoniꝰ ꝑ allegorię
acumina ſecretiora ſint ĩterpretati,etiãſi facta nobis alibi quoq; mẽtio ẽ. Aſti-
tuũt eñ primũ perſonas duas,hoĩem ipm̃,quaſi Adam, & humanũ aĩal inde
emanãs,atq; degenerãs,quaſi Euã,quę ex conſopito Adã tracta narrať. Qñ
animal ex ſe tunc ꝓpagat anima,quãdo ex priore inter cæleſtes vigilia ad na-
turalia labens,diuinorũq; oblita iã dormit, & ſomniat.Proinde tũc affundere

vitam corpori dicit, Euæ noīe significatā, quæ & prior errore deuio plapsa, illius deniq; suffragiū impetrat. Quāobrē cū esse tradunt duo in carne vna, duas velut in corpore vno animas recte accipi posse, arbitrantur. Verum hęc sint illorum placita. Nos ne latum quidem vnguem a Christianorum patrum scitis reuellimur.

Argiuo scuto dignus, puerbiū, quā ratione habeat, pter Zenobii sentētiā. Sagma qd, Defenditur Lectio in Lactantio grāmatico. Scutum sacrum. Caput. XLVII.

ARgiuo clypeo dignus, dicit ex Parœmia, vt Zenobius scribit, de eo, qui eximia ob generositatem veneratione sit dignus, idq; ex Argiuorum veteri more propagatum, quo honestioribus pueris contribueretur honor is, vt scutum gestātes pompam ducerent. Cæterum quæ fuerint eius rei initia, non fere traditur. Ego tamen omnem, qd dicitur, lapidem prouens videor aliquid eruisse certi⁹ qd & protinus hisce libellis insperi. Legimus vero, fuisse Argiuorum regē Enhippum felicitatis miræ, cuius clypeum, qui apud Grecos insigniter rēgessisset, accipiebat, vt per vrbem incedens honestaretur. Vnde obrepserit in ignauos prouerbium, Cuius etiam meminerit Callimachus. Mentio item & regis, & scuti est apud Papinium hisce versibus.

Celsam subeuntibus arcem
In gradibus summi delapsum culmine templi
Arcados Enhippi spolium cadit, æreus orbis.

Porro in hac scuti mentione addamus & aliud, qd vsui sit legisse. Scuti thecam dici Sagma, testimonio Aristophanii interpretis in Comœdia, cui titulus, ἀχαρνῆσ, super eo poetæ versiculo,

τὶσ γοργόν' ἐξήγειρεν ἐκ τοῦ σάγματοσ.

Quis Gorgona excitauit ex Sagmate? Nam Sage inquit, id est σάγη, scutū indicat. Vnde & Pāsagia dicatur Panoplia, id est armatura. Sagmatis meminit etiam Sophocles.

κάλλισα τέυχη Δ' ἐν καλοῖσι σάγμασι.

Meminit & Lactantius grammaticus in Thebaidos nonum. Corytus theca inquit, arcus solius. Sicut Pharetra sagittarum, Sagma scuti. Quem tamen locum velut repastinaturus quidam, ex puncta lectione tum vetere, tum etiam vera, vt constat, Sacconiam reposuit, errore manifestario. Sagma inuenies & apud Pollucem Onomastici septimo, καὶ σάγματοσ λύτρον, τὸ τῆσ ἀσπίδοσ Sed & libro decimo, Sagmata iumentorum ex quorundam sententia, Philippicorum quinto inueniri, scribit. Sed & Leuitici quintodecimo, Sagma super quod sederit, immundum erit. Quo noīe vel Sellam interpretantur, vel instratū, quo mollior fiat sessio, Proinde in Hebræo Equitaturam haberi. Est apud Arrianum Scuti sacri mētio, qd de Palladis templo cum detraxisset Alexander, eo semper plato, plia inibat. Illud vero ex historia superpondium fuerit. Ostētabat Affricano iuniori adolescens quidā affabre compactum scutum, & exquisitius expictum. At is, decet inquit Romanum virum in dextra magis, q̄ in sinistra sitam spem putare.

Iouem Lapidem iurare apud Gellium quid sit. Ciceronis locus explicatur ex Epistolis. Caput. XLVIII.

GEllii ex primo noctium Atticarum verba hæc sunt, Iouem inquit, Lapidē, qd sanctissimum iusiurandum est habitum, paratus sum ego iurare, Virgilium hoc nunq̄ scripsisse. Quæsitum memini ex me a doctissimis iuuenibus, dum Patauii ista mussitaremus, quid sibi vellet Lapis Iupiter apud Gellium auctorem perillustrem, & facundiæ haudquaq̄ extritæ, obuiæq;. Respondi tum p tempore, arbitrari me, loci eius nubilum Sexti Pomp. enarratione discuti clarissime. Apud quem legissem, iuraturos per Iouem Lapidem tenere silicem solitos, eiusmodi fere verba enunciātes, Si sciens fallo, qui me despicit, salua vrbe, arceq;, bonis eiiciat, vt ego hunc lapidem. Ad quam verborum conceptionem amplius, pensitatiusq; inspicienti allusisse M. Tullium, liqueret, Epistolarum familiariū septimo, per maximam interpretum halucinationem. Ita enim scriptum inuenias. Delitię vero tuę noster Aesopus eiusmodi fuit, vt ei desinere per omnes homines liceret. Is iurare cum cœpisset, vox eum defecit, in loco illo, Si fallo sciēs. Meminit. T. Liuius Ab. V. C. Libro primo & vicesimo, Eaq; inquit, vt rata scirēt fore, agnum læua manu, dextra silicem retinens, si falleret, Iouem, cæterosq; precatus deos, ita se mactarent, quē admodum ipse agnum mactasset, & secundum precationem caput pecudis saxo elisit. Sed & alibi T. Liuius idem huiusmodi iurisiurandi formulam latius exeqt. Verū, siqd etiamnū subsultare vi

detur apud ingenia lectionis multæ, & id genus quæstiunculis perexercitata, audiant quæso Po
lybium ita subscribentem. Ergo inquit, Carthaginienses deos patrios iurati sunt. Deinde Roma
ni, per Lapidē secūdum vetustissimum ritum, Martis, Quiriniq́ numinibus additis iusiurandū
pstiterūt. Ritus vero lapidis fuit huiusmodi, Fecialis sumpto in manibus lapide, postq̄ de fœdere
inter patres cōuenerat, hæc verba dixit. Si recte, ac sine dolo malo hoc fœdus, atq; hoc iusiuran
dum facio, dii mihi cūcta pstēt felicia. Sin aliter aut ago, aut cogito, cæteris omnibus saluis, solus
ipse pereā, vti lapis hic e manibus meis decidet. Nec plura locutus, manu lapidē excussit.

Hastarum auctoritatem fuisse veteribus religiosam. Hasta pura, & Præpilata q̄ sit. Hastam
& Caduceum mittere. Caducei ratio, Quid Cerycium, & quid Ceryces. Seneca declaratur. Præ
conum species. Caput. XLIX.

HAstas, in veteribus memoriis legimus, Regii fastigii insigne Diadematis lo
co fuisse, quas dixere Græci σκῆπτρα. Nam & a rerum origine deorū immor
talium vice cultas, obseruatum itē est. Ex cuius ritus memoria diu quoq; cu
stoditum, vt deorum simulacris adderētur. Hinc lectum est, esse in Sicilia vr
bem, cui nomen Aegion, antiquissimam quidē, & dearum religione celeberri
mam, quæ Materæ nuncupent. Quarū simulacris tum Meriones, tū Vlysses
hastas affixerint, inscriptis etiamnū dicātium noībus. Scribunt Apollonii In
terpretes Cæneū adeuntes compulisse per hastā iurare, cui neglecto deorum cultu, preces funde
bat, rem quoq; faciebat diuinā. Quippe factus elatior, vt scribit Eustathius super Iliados primū,
q Neptuni munere ex puella vir esset factus, præterea q; inuulnerabilis, &, vt Græci dicunt,
ἄτρωτος, in fori meditullio surrectam fixit hastam, proq; deo cēseri iussit. Et in. T. Liuii historia
Ab. V. C. libro quadragesimo lectum est, nunciasse pontifices inter prodigia alia, hastas motas.
Curitin quoq; Iunonem dictam tradunt ab huiusmodi hastæ latione, q̄ lingua Sabina Curis di
ceretur, qđ Sex. Pomp. refert. Vnde a priscis institutum, vt nubentium caput hasta comeretur,
quam Cælibarem nuncupabant, q sint in Iunonis tutela Matronæ constitutæ. Eius certe sigil
lum in pilo sublatum Plut. tradit. Qui auctor item est, lanceam in regia positam fuisse Martis no
mine insignem. Lancea quoq; donari solitos, qui in bellis acriter, strenueq; pugnantes laudem
meruissent. Id immo institutum Sex. Pomp. refert, quia hasta summa armorum, & imperii erat.
Quamobrem & captiuos sub ea solitos venire, quos Græci δοριαλώτους, καὶ δορυλήπτους vo
cant. Sicinium Dentatum Plinius scribit, fuisse donatum hastis puris duodeuiginti. Hastam pu
ram Grammatici intelligunt sine ferro. Id enim fuisse præmiū apud maiores eius, qui tunc pri
mum vicisset in prælio, sicuti scriptum in libris de gente Pop. Ro. Vnde poeta nobilis,

Ille vides pura iuuenis, qui nititur hasta.

Donatus puram quidem accipit sine ferro, sed addit, pacis id esse signum, non belli. Præpilatas in
uenimus hastas dici, quæ ferreas habent cuspides, quasi præferratas, q̄q̄ & Præpilatum sit quoq;
qđ ferro vtiq; caret, sed in mucronem tamen est exacutum, vt locustarum cornua, quibus na
tant. Ruidum pilum in Plinio accipiunt eruditi non tam, qđ ferrum non habet, q̄ qđ asperum
impolitumq;. Cheroneos legimus ex diis omnibus colere præsertim Sceptrum, qđ Vulcanum
affabre fecisse, Homerus scribit, datumq; Ioui, a quo diu post ad Agamemnonem peruenerit.
Appellant autem δόρυ, id est hastam. Templum quidem publice nullum ei dicatum visebat,
nihilominus quot diebus res illi fiebat diuina, apponebatur & mensa omnifariam carnibus, ac
bellariis onusta. Alexandrum Pheræum prodit historia, hastam, qua Polyphranem auunculum
interemerat, consecrasse, additis etiam corollis, & tanq̄ deo rem diuinam fecisse. Legimus fuisse
vetus Adagium, qđ ex Pausaniæ monumentis est, Hastam & Caduceum mittere, qđ est, vt arbi
tror, permittere, vt pro arbitrio quis bellum ineat, siue etiam pacem amplexetur. Docet id Po
lybius libro quarto, Qđ cum inqt, Rhodii intellexissent, propositū suum ad finem perducere cu
pientes, legatum ad Byzantios Aridicē misere, ac cum eo Polemoclem cū triremibus tribus, vo
lentes, id qđ in prouerbio est, Hastam simul, & caduceum Byzantiis mittere. Aut de iis dicatur
qui adhortantur quidem, sed interim etiam minantur. Vel qui pacem vtiq; ostendunt, sed bel
lum mox inferunt. Scimus præterea Carthaginienses, cum bellum vellent, Romam hastam mi
sisse. Caduceum vero esse pacis insigne, Caduceatorum quoq; nomen demonstrat, sic enim vo
cantur, qui ad pacem mittuntur legati. Qua vero forma Caduceus foret, ita in Græcis auctori
bus adnotatum inuenimus. Cerycium inquiunt, lignum erat rectum, vtrinq; duos continens
serpentes implexos inuicem ita, vt se mutuo, & exaduersum intuerentur. Quales illi vocant

ἀντιπροσώπους. Ferunt id caduceatores,& inde illis iniuriā intulisse,maximū habebat nefas. Et rectum quidem lignum συμβολικῶς,& operte orationis rectitudinem significat,serpētes vero impliciti castra castris iuncta nobis innuunt occultius. Quibus se,dissidentes conciliatura volūtates,orationis inserit virtus. Sed de Caduceo aliqua item in medēdi ratione Plinius,plura Macrobius in Cœnis. Ceryciū vero,nequē græca offendat dictio,Caduceum plane signat. Nam esse id legatorū gestamē,finit Pollux,quando & Mercurii virga dicit κηρυκίον ξάνδος,q̄q̄ & Cerycia vocant præconum,seu Caduceatorum mercedes,qui nuncupant Ceryces. Habebant vero hi generis non vnius. Nam alii mystici erant,sic dicti a Ceryce Mercurii filio,& Pandrosi Cecropis filiæ. Fuisse hos Athenienses proprii generis,tradunt multi,& munus eorum minus fuisse vulgare,coniectatio certa est. Nam & Seneca scribit,Non vis nisi consul,aut Prytanis,aut Ceryx administrare rēp. Cerycū honeste meminit,in decē Rhetorū vitis Plu. Fuere certaminū itē p̄cones. Alii etiā in pompis,qdā venaliū quoq;. Ceryciū porro etiā p̄coniū signat. Dicerē plura,sed alieno loco satis multa,nisi q; Eustathii sententiam p̄terire nequeo tradentis,Caduceatores,aut Cerycas fuisse ἀσύλους,id est nefas fuisse a quoq̄ violari,q; crederentur θεῖον γένος,id est diuinum genus ex origine,quā p̄struximus. Proinde in Odyssea Vlysses exploratoribus comitem adiecit Ceryca,διὰ τὸ ἄσυλον. Achilles vero Cerycas Iouis nuncupat nuncios,& hominum,qm̄ sacrificiorū quoq; ministerio adessent. Athenæus quinetiā coquinariā exprimēs dignitatem,eius esse argumentum Cerycas Athenis scribit,qui & coquorū,& butyporum haberēt ordinē,qđ p̄didit Clidemus protogoniæ primo. Ceryca item dicūt Græci,nos buccinum.

De Auctionum Hasta,& Magistris. Cicero,& Fabius explicant. Item Locationum,& Salutis Hasta. Caput. L.

QVia vero dicebatur Romæ Auctio hastæ,res vel imperitis notissima,cū publice ciuium bona distraherentur,hinc refrixisse hastam eleganter pronunciamus,cum desitum tandem significamus,cessatumq; vel a magistratu violento,& sordido,aut tyrannica rabie desæuiendi in miserorum bona. Nam & M. Tullius eloquenter,& scite,hastam Cæsaris refrixisse,dixit. Sed & hastam sperare scelerati,ac perditi hoīes dicuntur,qui ciuium affectant bona. Sicut hastā vibrare dicuntur,qui sanguinariā huiusmodi consectant auctionē. Cicero de Officiis secūdo,Dū homines perditi hastam illā cruentā & meminerint,& sperabunt. Quā P. Sylla cum vibrasset,dictatore propinquo suo,idem trigesimo,& sexto anno post a sceleratiore hasta non recessit. L. vero Sylla,quātū nobis suggerit historia,addidit & vocem intolerabilē. Nā cū posita in foro hasta,ciuium bona venderet,prædam suam se vēdere,sæuissime dictitabat. Proinde hastā huiusmodi Perticam quoq; tristem nuncupari animaduertimus. Apud Tertulliantū in Apologetico hastarium dici legimus,vēditionē id genus,In hastario inquit,vectigales sum⁹. Nec illud parte ista omittendum,vt obscurissimum Ciceronis,& Quintiliani locum aperiamus Magistros dici,qui bona sub hasta vendunt. Vnde id in epistolis ad Atticum libro primo. Vna agebāt cæteri creditores,in quibus erat Lucullus,& P. Scipio. Et is,quem putabāt fore magistrū si bona venirent,L. Pontius. Et libro sexto,De possessionibus hæreditatum,& possidendis bonis,Magistris faciundis,vendendisq; ex edicto,& postulari,& fieri solet. Ex iis inquā infertur lux verbis Fabii libro sexto,de locis,Peruenit res inqt,vsq; in ænigma. Quale est Ciceronis in Pletorium Fonteii accusatorem. Cuius matrem dixit,dum vixisset,ludū. Postq̄ mortua esset,magistros habuisse. Dicebantur autem,dum vixit,infames fœminę ad eam conuenire solitæ. Post mortem bona eius veniebant,q̄q̄ hic ludus per translationem dictus est,Magistri autem per ambiguitatem Hactenus ex Fabio. Ad hosce porro magistros forte respexit. M. itē Tullius,vbi ait,Heus tu manum de tabula,magister adest,in familiaribus epistolis,Etiam si non excidit,quid alibi p̄ceptū a me fit. Cæterū obseruauimus & illud,Hastā in classicis auctoribus non de auctionibus,vēditionibusq; modo dici,sed & de locationibus,q̄ publice fiant. Vnde assueti hastæ appellati eleganter qui ea conducere consueuerunt. Docuit hoc. T. Liuius Ab. V. C. vicesimo quarto libro. Cum cēsores inquit,ob inopiam ærarii se iam locationibus abstinerent ædium sacrarū tuendarum,curuliumq; equorū p̄bendorū,ac similium rerū,conuenere ad eos frequentes,qui hastæ huius generis assueuerant,hortatiq; censores,vt omnia perinde agerent,locarentq;,ac si pecunia in ærario esset. Cornelius Nepos in Attici Pomponii vita,de hac itē intellexisse videtur,vbi ait,Ad hastam publicā nunq̄ accessit,nullius rei neq; p̄es,neq; māceps factus. Quin & Ouidi⁹,libro quarto de ponto.

Aut populi reditus positam componet ad hastam,
Et minui magnæ non sinet vrbis opes.

In Quintiliani vero declamationibus Hastā Salutis dici inuenies, de frumenti vēditione in fame ac penuria non ferenda. Sed si semel inquit, ponis hastam salutis, & redemptores vitæ admitatis, & nos admone, melius vendes.

Hastici ludi, siue Xystici. De Xysto, & deriuatis inde, De Aeganea, & Ancyle, ac Gæo. Item plura ad Hastas pertinentia. Necnon quid rectis, aut infestis Hastis venire. Phalanx quid.

Caput. LI.

HAsticos vero ludos, quos in latina quandoq; historia lectitamus, græce contenderim appellari Xysticos. Velut & Gladiatores quoq; Xysticos nuncupatos scimus, ꝙ hastili vterentur, qđ ξυστὸν græci vocant, q̃q̃ & eo nomine dicitur locus, in quo exercentur Athletæ. Xysti pro telo meminit Arrianus, Xystis inquit, q̄ prælongæ hastæ sunt, corneis aduersus tela, quę Palta vocant, vtebant. Xystarchū vero pro Gymnasii principe legimus. Nuncupatur quandoq; Dromos Xystos, id est cursus Xystos, vt in Aristeæ Orpheo, ἦν μοι παλαίστρα καὶ δρόμος ξυστὸς πέλας, id est erat mihi palæstra, & Dromos Xystos prope. Xenophon, in Oeconomico Xystum pronunciauit simpliciter, εἰ ἐν τῷ ξυστῷ περιπατοῖεν, qđ est, si in Xysto obambularent. Xystida vero tunicam interpretantur talarem, muliebrem. Alii Tragicum putant indumentum. Sūt qui prætenuem vestem eo nomine accipiāt. Est & Xystis alio vocabulo dicta Stlengis, hoc est Strigil. Legitur id nomen apud Epicharmum, & Diphilum. Ambitus item Gymnasii apud Elidem totus dicebatur Xystus, quoniā Hercules Amphitryonis exercitii gratia quot quot succrescerent spinæ, singulis diebus ἀμαξύειν, id est eradere consueuerat, sicuti auctor Pausanias est, Eliacorum secūdo. Intra eum vero ambitum est alter, quem a figura vocant Trigonum. Quin est tertius quoq;, cui nomen a mollitie loci μαλθώ. Ad Gymnasium id via erat, quā ab exploratorum silētio σιωπὴν nuncuparunt. Erat & Dianæ sacellum φιλομείρακος, ex Gymnasii ꝓpinquitate dea cognominata. Aeganeam scribit Eustathius Iaculi leuioris esse speciem, ἀπὸ τοῦ ἄγαν ἵεσθαι, ꝙ longius mittatur. Vel ꝙ Ancyle ex pelle concinnaret̄ caprina, q̄ppe caprā vocāt αἶγα. Signat vero Ancyle iaculi ansam, quā vocāt λαβὴν, Est tamen Ancyle item iaculū quoddā, vnde Ancylistæ, qui eo vtuntur. Apud Lycophronem Sigymnum iaculi genus est. Apud Pausaniam Gæus, siue Gæum dicit̄ telum oīno ferreū, aut embolium ὁλοσίδηρον. Mesancylon nominat Euripides, & forte idem sit, qđ Ancyle. Sigymnum vero Sigynnū Apollonius scribit, dicuntq; eo verbo signari alicubi parua Peltaria. Est item Ancyle cubiti curuatura, & poculi gen⁹ Cottabis accōmodū. Vnde apud Aeschylum Cottabos legimus Ancyletos. Vt vero ad hasticos redeamus, non ineptum foret, eo item vocabulo equestres ludos intelligere, quorū nūc vsus est multiplex, & sæpe hastis concurritur, & dicuntur vulgo Clostra, ꝙ Claustris obsepiant̄ temporariis, sicuti veteribus Euripos, siue Nilos, vt in legibus Cicero scribit, circunducere moris fuit. Quoniam vero de hastis mentio nobis plurima est, Hasta præconis insectari, non aliud fere arbitror, q̄ curare, vt bonorum sub hasta venditio fiat. Cicero de lege agraria, Iubet eos agros venire quos rex Mithridates in Paphlagonia, Ponto, Cappadociaq; possederit. Num obscure vidētur ꝓpe hasta p̄conis insectari Cn. Pomp. exercitum, qui venire iubeant eos ipsos agros, in quibus nūc ille etiam bellum gerit. In Philippicis vero cum Tabulas dicit ab hasta, non alias intelligit, q̄ emptionis sub hasta factę. Sūt & hastæ gramineę Ciceroni itē actione in Verrē sexta, In quibus inq̄t, neq; manufactum quicq̄, neq; pulchritudo erat vlla, sed tantum magnitudo incredibilis, de qua audire satis esset, nimium videre plus q̄ semel. Hastarū repositoriū Homerus Syringa vocat Iliados decimo nono. Iulius Pollux Dorothecen. Alii etiam Dorodochen. Hastæ postremum vocat Sauroter, q̃q̃ eo nomine sunt, qui intelligunt locum item, in quo reponatur hasta. Medium vero etiam Ancyle appellāt, vnde ἀγκυλίζειν verbum, vel ἀγκυλίσασθαι. Lignum iaculi ipsius a quibusdam dicitur Styrax. Alii ea voce intelligunt hastæ partem, quā manu tenemus, & affigitur terræ. Styracion dicitur a Thucydide, στυρακίῳ inquit, ἀκοντίου χρησάμενος ἀντὶ βαλάνου εἰς μοχλὸν, qđ est, Styracio vsus iaculi pro balano ad vectem. Iulius vero Pollux ita. Hastæ inquit prominens αἰχμὴ vocatur, id est cuspis, & Epidoratis, & Styrax. Apud Eustathium ita obseruauimus. Styrax inquit, Plantæ species est, vnde sunt iacula Styracina Corneis consimilia. Postmodū sunt, eodem tradente Polluce, Hastilia quædam Naumacha, teste etiamnum Homero, ea vero prælonga erant. Acinaces Arrianus scribit, esse hastas Persicas. Idem tradit, Equitibus hastas

Macedonicas pro Barbaris Mesancylis datas. Gæsa sunt Gallorum propria tela, sicut Sarissæ Macedonum, Germanorum Frameæ. Sed & fortes viros dici a Gallis Gæsos, adnotatũ a Seruio est. Gæsatas tñ appellari ab eisdẽ mercenarios milites, Plutarchus auctor est. Porro illud item haud negligendum, qđ & Parœmiæ formam habet, Rectis, an proclinatis hastis venio? qđ est, amicum ne vultis, an hostẽ? Ductum vero id ex historia. Lysander siquidem, cum Bœotiorum agros peruasurus foret, q̃siuit ab illis, πότερον ὀρθοῖς τοῖς δόρασι, ἢ κεκλιμένοις διαπορεύηται τὴν χώραν αὐτῶν, id est surrectis ne, an infestis hastis per ipsorum agros iter faceret? Hastarũ vero vsus agnoscit̃ duplex. Aut enim e manu vtimur, & vocantur Anchemalæ, vel Orectæ, nam ὀρέξαι signat, manu percutere. Aut mittimus, sicuti q̃ dicunt̃ a vibratione Palta, id est iacula. Contus vtrunq; implere vsum potest, a quo & Contobolia dicitur, velut etiam Sarissa, atq; itẽ Hyssus. Stadia vocatur pugna, & συστάδην pugnare, vbi cõminus certatur. Vnde & Anchemachi nuncupãtur, qui ita pugnãt, seu hasta id faciant, seu ense. Non ignorandum tamẽ, veteres lignis, Corynisq;, id est clauis depugnare consueuisse, q̃ ratio militum Phalangibus nominis causam p̃stitisse creditur. Siquidem ligna nuncupantur Phalangia. Argumento est, ꝙ ex materia compactas sustructiones etiam Phalangas vocitamus, & inde forsan Phalangia nũcupata, quæ e trabibus telas contexunt. Et q̃ nauibus subiiciuntur Hermata, id est sustentacula, dicuntur item Phalangia. Ad digytos quinetiam verbum id reuocat Aristoteles. Nam qua flexus constat, Condylus inquit, appellatur, qua non flectit̃, Phalanx. Addamus de hastis illud quoq;, esse qui hastæ cuspidẽ, quã terræ infigimus, ab Homero quandoq; etiam Vriachon nuncupatã, ab aliis Crosphon, vel Grosphon. Verum de iis satis iam, supq;, ad alia deniq; faciendus gradus.

De Isthmo. Prouerbium, qđ est, Isthmũ perfodere, quam rationẽ habeat. Papinii locus ex quarto Syluarum explicatur. Qui adorti sint rerum naturæ faciẽ hic, aut alibi mutare. Isthmi notiones, & deriuata. Caput. LII.

ANgustias, vnde procedit Peloponnesus, Isthmon dici, nemo nõ paulo politior nouit. In eum locum inquit Plinius, irrumpunt e diuerso maria, omnemq; ibi lancinando vorant latitudinem, donec contrario incursu equorum tantoq; in quinq; millium passuum interuallo, exesis vtrinq; lateribus, angusta ceruice Peloponnesum contingat Hellas. Corinthiacus hinc, illinc Saronicus appellatur sinus. Lecheæ hinc, Cenchreę illinc angustiarum termini. Multos historia prodit, spatium id adortos interscindere, vt nauibus pateret nauigabilis meatus. Memoratur vero imprimis Demetrius rex, Dictator Cæsar, vt Trãquillus etiam auctor est C. Princeps, Nero Domitius. Verum quia omnium conatus nõ in irritum modo cessit, sed & exitu infausto id fuisse inceptum, compertum est, quia, vt inquit in rebus Corinthiacis Pausanias, diuinitus constitutis rebus manum iniicere non licet. Siquidẽ Gnidios Isthmũ intercidere adortos Apollinis deterruit oraculum. Inde nata elegãtis Adagii ratio, vt qui improsperius, & inauspicato rem quampiã conantur, commoliũturq;, Isthmum perfodere prædicent̃. Qđ vero ad Demetrium spectat, illud perpensione dignum amplius, fuisse a quibusdam proditum literis, eum ab Architectis, ne propositum exequeretur, deterritum. ꝙ cum illi metarentur, renunciassent, Sinus Corinthiaci mare esse altius, q̃ quod ad Cenchreas, itaq; intermedium si intercideret locum, vniuersum ad Aeginam transitum, cum ipsa pariter Aegina, & proximas insulas demersum iri. Porro nec nauigationi alueum futurum habilem, ob affluxus rapidam varietatem, qualis in Euripio visetur. Ex historia vero huiusmodi amplius commoneor, quo sensu enunciarit in Syluis Papinius de Via Domitiana.

His patuus, nisi deuiæ vetarent,
Inous freta miscuisset Isthmos.

Sed nec me fallit, verbum Deuiæ, qđ sensui præcipue congruit, ac historiæ, ab interprete acutissimo expungi, proq; eo reponi Lechiæ, nec syllabarum mensu offendi se significat. In quem velut scopulum impactus Hermoleos, vt est in re literaria Lynceus, atq; optime de re latina meritus, verbum Cenchreæ substituere mauult. Sentit & ipse hoc non omnino accommodum, sed minus putat habere morulæ, q̃ id Domitii. Ego nil immutandum contenderim, quando sic illibatior prolicitur sensus. Qꝫ sicui amplius arridet nouitas, historiæ nihilominus inhærẽdũ, non inficiabitur, quisquis citra liuoris labeculam sibi ista expendere permittet. Sed ad institutũ redeo. Memorabile vero id quoq; est, Herodem Atheniensem, cuius alibi quoq; cõmeminimus vel sępe, tot tantisq; fuisse diuitiis instructũ, &, qđ omnia excedit, tanta fuisse animi magnitudine, vt q̃uis

plurima passim non tota modo Græcia, sed in Italia quoq; opera edidisset, q̃ viro haud dubie im mortalitatẽ cõparatura videbant, Tñ altior, & inges animus nil se dignũ perfecisse opinabat, qm̃ Isthmũ nõ perfodisset. Splendidum siquidẽ arbitrabat, continentẽ abscindere, maria diuersa con iungere, Ambitũ sex milliũ, & viginti stadiorum, tot enim fere nauigãdo cõficiunt, in breue cõ iicere. Affectabat ille qdẽ hoc, vt magnificũ, & illustre, verum vt posset, ab imperatore nõ ausus impetrare, destitit, veritus ne vitio illi verteretur, velut id animo agitanti, cui ne fuisset quidem Nero par. Dignum relatu id quoq;, consimili conatu excidisse Nicanorem Seleucum, qui perfo dere excogitarat spatium a Bosphoro Cimmerio ad Caspium mare, quo tempore a Ptolemęo Ce raunio sit interfectus. Esse vero id interuallum. CL. mil. prodidit Claudius Cęsar. Idẽ studiũ i mu tanda rerum naturæ facie Aegypti reges agitauit, vt nauigabili meatu proscinderẽt interstitiũ a rubro mari ad Nilum, qua parte vocatur Delta, Sesostri omnium principe id tẽtare adorto, in secuto mox Persarum rege Dario. Deniq; Ptolemæus fossam eduxit latitudine pedum centum, altitudine triginta, vsq; ad fontes amaros. Vltra deterruit inundationis metus, excelsiore trib9 cubitis, vt Plinius scribit, mari rubro cõperto, q̃ terra Aegypti. Q đ vero ad Isthmũ attinet, abs quo exorsi sumus, scribit in tertium Sententiarum Hippocratis Galenus, Tonsillas esse locorũ ad Isthmum attinentium inflammationes. Per Isthmum vero oportet inquit, intelligere partem illam, q̃ os, & gulam interiacet, quæ per metaphoram quandam ita nominat ab iis, qui proprie dicuntur Isthmi. Sunt autem angusti quidam terræ transitus inter duo maria sitæ. Isthmũ vero grammatici inde trahunt, quia isthmata sint τὰ βήματα, hoc est gradus, est enim βάσιμος τόπος, id est inter duo maria meabilis locus. Illa vero ex Thesauris Iulii Pollucis sunt, guttur pro pter angustias dici Isthmum, ex quo portiones vtrinq; positæ Paristhmia apte vocantur. Sed & alibi colli recensens ornamenta, Quæ collo inquit, circumponunt, Peritrachelia vocantur, & Pe ridera, item Deræa, & Hypoderia. Sicut Hypoderides, Isthmia, Plocia, Stomia, Malacia. Porro nec illud ignorãdum, Isthmum, vbi angustam terram signat, quã duo lancinẽt maria, Aulã quo q; nominari. Sicut quãdoq; etiam dicit ἀμφιπλὴξ, & ἀμφοτερόπλους. Nam Porthmon siue fre tum Aulona item vocant, ac Euripum.

Equo Sophocleo similis, prouerbium quid inferat. Item Damiani, & Sophoclis historia.

Caput. LIII.

EQuo Sophocleo similis, adagium in eos est, qui ætate fessi, & imbecillo cor pore, animi tamen vigorem seruant etiamnum. Philostratus in Damiano so phista, καὶ εἶδον ἄνδρα παραπλήσιον τῷ σοφοκλείῳ ἵππῳ. Et virum inquit vidi persimilem equo Sophocleo. Sed & mox infertur ratio, νωθρῶς γὰρ ὑφ' ἡλικίας δοκῶν, νεάζουσαν ὁρμὴν ἐν ταῖς σπουδαῖς ἀνεκτᾶτο, id est Lãguidus q̃uis ætate videretur, tñ iuuenilẽ in studiis refouebat impetum. Erat aũt Da mianus hic, de quo hæc Philostratus dixit, Ephesius, summo loco natus, opu lentia magna, &, qđ oĩa exupat, diuitiis bene vtebat. Fuit p̃terea eloquẽtissimus, adeo, vt Soteri, Sosi, Phædri, & Cyri, ludibria verius Græcorũ fuerint, q̃ sophistæ digni, de qbus mẽtio fiat. De Sophocle vero, qui iam senio confectus insaniæ a multis accusabat, vt Plut. scribit in lib. qui est, An seni administranda resp. copioseq;. M. Tullius Sophocles inqt, ad summam senectutẽ Tragœ dias fecit. Sed cum propter studium in re familiari negligentior foret, postulatus a filiis est, vt, si cuti more Romano, male rem gerentibus patribus interdici bonis solet, sic illum, velut desipien tem, a re familiari remouerent iudices. Tum senex dicit, eã fabulã, quã in manibus habebat, & p xime scripserat, Oedipum Coloneũ recitasse iudicibus, q̃sisseq;, nũ illud carmẽ desipientis vide ret, θαυμασοῦ δὲ τοῦ μέλους φανέντος, vt inqt Plut. προσπέμφθη μετὰ κρότου, καὶ βοῆς τῶν παρόντων, id est cum id apparuisset admirãdũ, plausu, & clamorib9 astãtiũ p̃missus est, velut cy gneũ nescio qd, & solito dulci9 vicina morte cecinisset. Satyr9 vero, vt est apud Aristophanis iter p̃tẽ, Sophoclis apologiã huiusmodi fuisse, pdit. εἰ μὲν εἰμὶ σοφοκλῆς, οὐ παραφρονῶ. εἰ δὲ παραφρονῶ, σοφοκλῆς οὐκ εἰμί. Si Sopholes sum, nõ desipio. Si desipio, Sophocles nõ sum. Q đ aũt de equo dictũ Sophocleo est, arbitror in eo allusum ad Tragici cothurni maiestatẽ, q sit veluti eque stris, Comicæ humilitatis ratione. Vnde in arte poetica Oratius.

Et tragicus plerunq; dolet sermone pedestri.

Vel q a poetę furoris diuini afflatu pciti vicẽ equi ĩplẽt, eqtis vero ĩsidẽs numẽ, siue is Apollo sit, seu musa, siue quis alius. Nã & ĩ Sibylla, hoc ip̃m seruauit poeta nobilis. Ea frena furenti Concutit, & stimulos sub pectore vertit Apollo.

Coloneus Oedipus cur dicatur. Colonos fuisse in Attica duos. Eurysacion qd. Colonarii. Co-
lonitæ. Colonarium qd. Interim & de Equo Sophocleo. Caput. LIIII.

CAeterum ingerit se difficultas haudquaq̃ ex triuio, & quã Lyncei nostrates, eti
amsi trans parietes prospectare sibi videntur, non explicuerunt satis. Quid ita
Sophoclis tragœdiæ titulus sit factus, Oedipus Coloneus. Sunt qui a loco sen
tiant fieri vocabuli corriuationẽ, sed vbinã gentium reperiatur is, aut cur sic
dicatur, parum docte, parumq; exacte perpendisse, animaduertuntur. Id nos,
vt id genus alia pleraq;, ex scientissimorum pomœriis proferemus. Igit̃ apud
Pausaniã ita primũ legimus. Hac regionis inqt, parte apparet Timonis turris
qui solus nouit, nullo pacto fieri posse, vt quispiam beatus sit, nisi aliorũ hominum consuetudinẽ
declinarit. Ostendit̃ etiã agger, qui κολωνὸς ἵππιος, id est Colonus equester dicit̃, in quẽ primũ
Atticæ locum Oedipodem venisse, aiũt. Nam & inibi visebat̃ equestris Neptuni ara, necnõ Mi-
neruæ itidem equestris. Heroũ p̃terea Pirithoi, Thesei, Oedipodis, Adrasti. Porro Onomastici se
ptimo Iulius Pollux, duos fuisse Colonos scribit, quorũ alter diceretur ἵππος. i. Equus, in quem
confugerit Oedipus. Ad quod forte prouerbium respectat, qd̃ de equo Sophocleo p̃texuimus,
eo quidẽ ꝑcliuius, si inibi quoq; habitauit Sophocles, qd̃ in quinto de finibꝰ Cicero significat. Al
ter vero in foro erat Colonus apud Eurysaciũ, quo quia conuenirent Mercenarii, Colonitæ sunt
nuncupati, sicuti meminit Hyperides. Eurysacion interpretatur Harpocratio Neptuni tem-
plum, ni mendum exemplarium est. Nã id Aiacis malunt alii intelligere, q Eurysaces diceret̃ a
scuti magnitudine. Est verbũ id apud Sophoclẽ quoq;. Colonꝰ vero hic forẽsis dicebat̃, siue Ago
ræos. Colonas porro, & colonos. i. κολωνοὺς terrarum supcilia, aut etiã promõtoria vocant Græ-
ci. Oedipi Colonei meminit in Magia Apuleius, sed codicibꝰ insigniter interpellatis. Fuit & Spar
tæ locus, Pausania tradente, qui diceret̃ Colona, exaduersum Ioui Ambulio, & Palladi Ambulię
Inibi visebatur item Dionysii κολωνάτα templum. Colonariam vero conditionem in Canonicis
decretis, distinctione. LXXXVII. & apud Iureconsultos, eam accipio, q̃ ad rem rusticam tractã
tes pertinet. Vnde & Colonarios in Epistola Cælii humiliores intelligimus homines, forteq; ru-
sticanas tribus. Nolo te putare inquit, Fauoniũ a Colonariis pręteritũ, Optimus quisq; nihili eũ
fecit. Sic. n. videtur legendum. In epistolis ad Atticum, Colonariũ esse arbitror vectigal, qd̃ pro
re penderet̃ rustica. De aquæductu inquit, probe fecisti, Colonarium vide, ne vllum debeamus,
q̃q̃ audio, eam illic commutatam esse legẽ. In eundem sensum dixit Cæsar libro Ciuilium bello-
rum tertio. Et quia ab Oedipo exorsi sumus, illud item opera velut parerga huic parti impinga-
mus, fuisse apud Thebas fontem, Oedipodiam cognomẽto, quoniam ibi cædis paternæ cruorem
abluisset Oedipus. In propinquo Hectoris visebat̃ monumẽtũ, ex oraculo illuc ossibus ab Ilio tra
latis. Adnexum & illud, esse prope Thebas locum, qui dicatur σύρμα ἀντιγόνης, quoniam cũ Po
lynicis cadauer tollere nequisset, illud protractum in ardentem Eteoclis coniecit pyrã. Nec me
fallit, aliter Pausaniæ sententiam a Domitio tralatam, super illud Satyricum, Syrma vel Anti-
gones. Verũ Pausaniæ verba sunt hæc. καλεῖται δὲ ὁ σύμπας οὗτος σύρμα ἀντιγόνης. ὡς γὰρ
τὸν τοῦ πολυνίκους ἄρασθαι οἱ προθυμουμένῃ νεκρὸν οὐδεμία ἐφαίνετο ῥᾳστώνη, δεύτερα ἐπε-
νόησε ἕλκειν αὐτόν, ἐς ὃ εἵλκυσέ τε, καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τοῦ ἐτεοκλέους ἐξημμένην πυράν. In ea por
ro parte singulari certamine compugnasse Polynicen, ac Eteoclem, significat idem auctor, mu-
tuisq; se vulneribus confecisse. Vbi & Menœcei extabat monumẽtũ. Et Herculi Iunonem lac p̃-
buisse Iouis fraude putant Thebani. Haud longe demum sub Dio Hercules stabat ῥινοκολούστης
cognomento, qm̃ Orchomeniorũ Cerycibꝰ nares amputasset, qui venerant tributa repetituri.

Hippon apud Græcos dictiones intẽdere, Hippobinus, Lastaurus. Cillones q sint. Plura ab
Hippos deriuata. Polion. Prophoros, & Acoste quid. Item Lochia.

Caput. LV.

ET qm̃ equi facta mentio est, subnotabimus hic protinus nõnulla ex supel-
lectile Grãmatica. Quę curiosiꝰ verboꝝ sectat̃ ꝓprietates, vocabula ꝓruit
hic inde, qbꝰ locupletior, instructiorq; fiat loquẽdi rõ. Qm̃ igit̃ equũ Græ
ci ἵππον dicũt, aiaduerto id nomẽ multifariã ꝓdire ĩ vsum doctoꝝ. Nã scite
admodũ, & docte Hippobinũ vsurpãt ꝓ eo, q meretricio amore debacchet̃
aut q inexplebiliter Venerea cõsectet̃. quẽ latinorum nonnulli etiã Lastau
rum dicunt. Sed Græce tamen, vt ex Athenæo liquet. Nã eo verbo Põp.
Leneus nobilissimo historico velut neuũ inussit. Id vero signare hoĩem libi

dinis validę,in libro de Grammaticis,& Rhetoribus auctor Suetonius est. Vocabuli ratio hęc,q̄a
Græcorum lingua λα̃ dictiones intendit. Taurus vero est pudēdorum pars,sicuti adnotatum a
Galeno,scimus, necnon a Quintiliano. Eam sub Oscheo positam Eustathius interpretatur, Q̃q̃
est & apud Troezenem nomine eodem fluuius,ex quo Tauria nominatur apud Sophoclē aqua.
Alii Lastaurum dici putant,quasi λασιόταυρον,q̄ hispido sit pudendo,vt idē Eustathius astru-
it. Nam Lastaurocaccabum apud Chrysippum in libro περὶ καλοῦ,καὶ ἡδονῆς,legimus esse de-
licatioris edulii genus,vti est apud Athenæum,vt q̄d sit libidinis incentiuum, Sicuti apud eun
dem leguntˀ ὑποβινητιῶντα βρώματα ratione eadem. Est & Las viri proprium nomen,cuius
ab Achille interempti,quē ambiuisse Helenam ferunt,visebatur monumentum in Arę no Laco-
nię,vt scribit Pausanias. Lastarnos quidam malunt scribere,vt sint οἱ περὶ τὸν ὄρσον λασεῖς,καὶ
πόρνοι τιμῆς ὄντες. Cillones vero apud Ciceronē in Sallustium, Cinædi sunt,ac turpiter ceuē-
tes,quia Cillere motitare est, Sed ad Hippobinū redeo. Inuenio id nomen positum in Aristopha-
niis Batrachis,cuius fabulæ interpres a lasciuia id duci scribit,quoniam in magnis rebus ἵππον
Græci accipiant. Sicut ἱππόπορνος, Cinædus dicitˀ magnus. βινεῖν autem signat coire. Vnde
illud in epistolis ad Pętum. Cum loquimur terni,nihil flagitii dicimus,at cum bini, obscœnum
est. Hinc & Seuinus,hoc est σεβῖνος,ducitur. Quod nomen est apud poetam Platonē. Porro Hip
pon dictiones augere,ex Galeno quoq; didicimus, qui septimo simplicium Pharmacorum au-
ctor est, Hippomarathron dici fœniculum syluestrem ab insigni magnitudine. Id vero dici recte
Dioscoridis auctoritas comprobat,nam tertio libro syluæ medicinalis, Hippomarathron inquit
Romani vocant fœniculum erraticum. Est autem Marathrō,fœniculus syluestris grandior. Sed
& Hipposelinum eodem modo a magnitudine nuncupari videtur. Cui sententiæ astipulatˀ Dios
corides idem. Est autem Hipposelinum,q̄d Olus atrum Romana vocatur lingua. Cronippum
præterea Græci nuncupant magnas nugas. Cronia nanq; videntur esse nugalia omnia, & præ-
rancida quodammodo. Sed de hac voce non sunt hic ingerenda plura,ne plane fiat,q̄d Græci au
tumant, Iouis Corinthus,dum idem subinde inculcando repetimus, Q̃uis nō ignorē,esse apud
Platonem bis,terve dici,q̄d pulchrum est. Hippicum vero esse mensuræ nomen,nouimus, Plu-
tarcho docēte, Sed cum inquit,nec perennibus fluuiis,nec lacubus quibusdam,nec vberibus fon
tibus regio abundaret,& pleriq; Atticorū puteis vterentˀ manufactis,lege statuit Solon,vt vbi-
cunq; publicus puteus esset,intra Hippicum homines vterentur. Est autem Hippicum quatuor
stadiorum distantia. Orica iuga cum legimus apud Aeschinem ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρεσβεί-
ας,de mulis dici interpretantur,quos appellari Oreas,auctor cum Aristophane Homerus est.
Hippalectryon dici videtur staturosus Gallus. Putant aliqui esse marinum animal, etiamsi in re
rum id natura compertū quandoq;,abnuant philosophia imbuti pleriq;, ἱπποτροφίαν.i. Equo
rū nutricationē,q̄ ea res magno cōstet impendio,apud Spartanos inter execrationes vsurpari so
litam,scimus ex Græcorum libris. Nam & Aristophanius ille senex ita queritur, ἀλλ᾽ οὐ δύνα-
μαι δείλαιος εὕδειν δακνόμενος ὑπὸ τῆς δαπάνης,καὶ τῆς φάτνης.i. nequeo miser dormi-
re,me nāq; mordicus lancinat impēsa,& p̄sepe. Archidami Spartanorū regis filia,mulierū prima
inquit Pausanias,equos alere adorta est. Primaq; curru adepta victoriā est in Olympicis. Eius he
roū visebatur in regione,quā de Platani copia Platanistā vocāt. Philostratus in Hippodromo So
phista, Olympiodoro eius patri glorię ascribit,q̄ Hippotrophia cūctos p̄celleret Thessalos. Hic
vero est Hippodromus,vt obiter aliquid subnotemus,qui Homerum dixit sophistarum patrē,
cum Nicagoras Tragœdiam esse matrem,pronunciasset. Et rursus Homerum eundem Vocē,
Aeschylum vero Spiritū appellauit. Hippostasium esse videtˀ equorum stabulum,sicuti boū Bu-
stasium. Nam & equum ab armēto sequestratū iam,& stabulo,ac præsepi applicitum, Græci ele
ganter Staton.i. στατὸν dicunt. Ordeo dum connutritur equus,ἀκοστῆσαι pronūciatur. Q̄m vt
interp̄tantˀ Glossematarii, Acosten ordeum vocat Nicander. Sed apud Thessalos cibaria,& alimē
ta oīa nūcupari Acostas,traditū veterib⁹ est. Sūt q̄ apud Homerū Iliados Rhapsodia sexta legāt
ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ.exponantq;,sordidatus in stabulo. Nam κοῖτος.i. Gœtus sordes indicat.
Esse vero equum animal Philolutron, ac Philydron.i. balneorū,& aquę expetens,auctor probat
Aristoteles. Taraxippum inuenio nuncupari heroum Myrtilo a Pelope structū,in quo & rē diui
nam illi obierit,vt perpetratæ cædis iram leniret. Nominis ratio est,q̄ in eo loco Myrtili arte in
iectus sit Oenomai eq̄s terror. Sūt,q̄ ab Oenomao id solitū peragi,fabulentur. Quidā inibi infossa
aliqua a Pelope,sibi ab Amphione tradita Thebano,quib⁹ nō Oenomai modo exterriti sint,verū
exterreantˀ omnes,illac transeuntes equi. Fuisse vero Aegyptii putāt Magicæ peritū Amphiona.

propterea petras illi in Thebarũ mœnibus sustruendis visas obtẽperare. Sicuti Orpheo ratione eadẽ ferẽ obediuerũt. Fuit & in Isthmo Taraxippus Glaucus, quẽ peremissent equi. Illud obiter adnotarim, Marmaca omniũ primũ venisse Hippodamiæ procũ, anteq̃ alios ab Oenomao necatũ. Eius Equas tradũt vocatas Parthenian, & Eriphan, quas cũ iugulasset Oenomaus, iussit sepeliri. a Parthenia vero ĩpositũ fluuio nomẽ. Est & alter Harpinates, a ciuitate Harpina, quã inhabitarit Oenomaus, sic a matre nũcupatã. Illud postremo nõ negligẽdũ, videri apd Plutarchũ dici Hippocentaurũ ꝓ equitatore pstantissimo, & prorsum inexuperabili. Ipse inqt, se ait perniciter currere, illũ autẽ volare, se cõmode in equo vehere ἀλλὰ τί πρὸς ἱπποκένταυρον τοῦτον, qđ est, Sed quid ad Hippocentaurũ hunc? Ampyx aurata dicitur catena setas vinciẽs equinas in frontis ambitu. Vnde & Martis equi Chrysampyces Homero dicũtur. Sũt & qui eo nomine Reticulum intelligãt muliebre. Equas in partu vacare admodũ purgamẽtis, scribũt Naturales. Ea vocat Aristoteles Lochia. Nã humor cruentus, aquosusq̃ intra membranas cõtentus, quibus obuoluitur Embryon, Prophoros dicitur, Est & Polion. i. πώλιον, qđ ante partũ emittit Equa. Propheres vero dicitur re ipsa iuuenis, aspectu tamen senex. Cui contrarius dicitur Sclerus.

Quæ dictiones item Græcis amplitudinis significantiã habeant. Aeginæa mercatura. Quid Rhopon. Rhopes. Rhopographi. Strabo illustratur, Item Virgilius. Aeginæum pro magno. Rhoptron. Aetnæum pro magno. Sic & Parnasium. Psammocosium. Gargara. Carcinus vnde.

Caput. LVI.

Edenim eiusdẽ linguæ proprietate in rerum quasi vastitate exprimenda, non Hippos modo in verbis, quæ ex pluribus cõsurgũt, suggerit menti amplioris significãtię notã, sed & pleraq̃ cõperiũtur alia, vsum eundẽ in magnis auctoribus iũctim implentia, ac separatim. Quippe grandiora quãdoq̃ Aeginæa dici animaduertimus, Qđ ex Talenti ratione productũ, Grãmatici coniectant, qđ in ea insula exuperabat Atticũ. Qĩq̃ nõ latet, venaliũ onera nuncupari etiam Aeginęa. Vnde corriuati, qui dicũtur Aeginæopolę, hoc est αἰγιναιοπῶλαι, merciũ id genus vẽditores. Nã est ibi factũ emporiũ, ob insitã loci sterilitatẽ hominibus maritimã negotiationẽ obeũtibus. Vnde inquit Strabo, Rhopon multimodis rebus cõstantẽ, Aeginæam dicimus mercaturã. Sic. n. Gręci sanciũt, Rhopon. i. ῥῶπον signare παντοδαπὸν φόρτον. i. miscellaneum onus. Hoc eo libẽtius apposui, quia Strabonis tralatio subsultat. Dicũtur & Rhopes syluosę plãtę. Vnde & Rhopographi nũcupãtur. Vulgus nauticũ Rhopon nũc Gropon dicit, vt reor, dictione luxata, q̃ mos imperitis est vel frequẽtissimus. Rhopen vero, & Rhipen dicũt Gręci momẽtum, vel ictũ, aut oculi motũ. Rhoptra apud Archilochũ Petaura dicũtur laqueorũ, siue Scandalethra. i. flexuosa ligna capiẽdis feris, vel auibus. Porro Aetnæũ itẽ pro magno reperies in libris auctoritatis nõ dilutę. Vnde & Cantharus Aetnæus magnus intelligitur apud Aristophanẽ in Comœdia, cui titulus εἰρήνη, de mõtis Aetnæ magnitudine. Vel qa Aetnęi equi habeãtur pceleres, & in currẽdi certaminibꝰ inclyti. Ex qua rõne, Virgiliũ quoq̃ fratres appellasse Aetnęos, simile veri est. Cõsimiliter apud Aristophanẽ eũdẽ in Comœdia, cui titulus ἀχαρνῆς, dicũtur ἄνθρακες παρνάσιοι. Quẽ locũ enarrãs interpš, Parnasiũ ex more ꝓ magno fatet̃ positũ. Ab harena quoq̃, quã vocãt Psammon, dictio cõfigurata est, Psammocosius, q̃ pro immẽso accipi numero videt̃. Nã Eupolis ἐν χρυσῷ γένει, Spectatores appellat Psammocosios, numerosos intelligẽs. Verbũ aũt Cosia, est numerorũ desinẽtia post cẽtũ. dicũt. n. Diacosia, Triacosia, Tetracosia, & deinceps. Sic etiã Gargara ꝓ multitudine excellẽti posita iuenias, sicut apud Aristomenẽ ἐν βοηθοῖς, Intus nobis sunt Gargara. positũ id verbũ apud Sophronẽ quoq̃. Et in tragœdia legimus, pecuniarum gargara. Quin Carcinũ, quæ vox Cancrum signat, hinc duci opinantur Eruditiores a pedũ multitudine. Qĩq̃ a capitis motatione, ita dici putant alii, quasi Caracinos quidam sit.

Quos dicamus Equos Lycospadas, Lycos frenũ, seu Lupatũ, Lycopodes qui, Lymax, Lymata, Item Phasiani Equi. Et Nesæi, Hippona, & Onoscelis, Et Hippo, Equus primus. Centrineces, Encentrides qui, Peroriga. Plinii locus perpenditur.

Caput. LVII.

Dignũ vero obseruatione censuimus, & qđ huic potissimũ loco adglutinemus, Dici a Græcorũ scientissimis quosdã equos Lycospadas, id est λυκοσπάδας. Id verbũ quã habeat rationẽ, ambiguũ, & tenebris aliquo modo obuolutum, scio visum iri, quando est haud ita frequens. Ego vero Etymon duplex cõperisse videor. Alterum est de freni genere, qđ Lycon vocent. Nostri Lupata dicunt. Nam & Georgico tertio Virgilius, Nanq̃ ante domandum

Ingentes tollent animos, prensiq; negabunt
Verbera lenta pati, & duris parere Lupatis.

Quo in loco Seruius, & qui ab eo mutuati sunt plures, esse Lupata tradunt frena asperrima, sic de Lupinorum dentiũ similitudine nũcupata, quos esse inæquales constet, vnde & morsus infigatur summi nocumenti. Hoc vero frenorum genus equis adhiberi pręferuidis, ac ferocientibus, sępeq; ob insitam animositatẽ rebellibus, vt retundatur impetus, hebescatq; generositas nimia, moris esse, nemo non nouit. Sicuti etiã Lycon dici Lupũ, vnde Lycophilios pro suspecto ponitur, & latenti, vt est apud Aelium Dionysiũ, & Menãder ita scriptũ reliquit. λυκοφίλιοι μὲν εἰσὶν αἱ διαλλαγαί, id est suspectę quidẽ conciliationes sunt. Nã & Lycophos ꝓ tenebroso positũ inuenimus, aut pro crepusculo, quãdo Lupi color cinereus est, nec nigredinem ꝓferens intensiorem, qđ inquit Eustathius. Lyceæ Dianæ templũ apud Trœzenios fuisse ab Hippolyto excitatũ, auctor Pausanias est, qui tamẽ eius rationẽ cognomenti ignorare se, fatetur. Sed ex Macrobio aucupari opinor, licet, vbi differitur, cur Apollo dicatur Lycigenetes, ac Lycos. Ante templũ lapis visebatur Sacer dictus. In quo Trœzeniorũ viri nouẽ a cęde materna Orestẽ ferũtur expiasse, adhibitis cũ expurgationibus aliis, tum aqua ex fonte, quem ἵππου κρήνην dicunt, nam & hic apud Trœzenios monstratur, Pegaso terram inibi pulsante, scaturisse. Fuit apud eosdẽ ante Apollinis sacellum locus, quẽ Orestis Scenã dixere, ꝙ nondũ is expiatus, nemine eũ recipiẽte, ibi diuersaretur. Ad obrutis vero in propinquo purgamẽtis, enatam laurũ memorant. Lymax ad Lycos pertinet nihil, nam est eo nomine apud Phigaliã fluuius, in Arcadia, in quẽ purgamina, sordesq; cõiecerint Nymphæ, cum Iouem peperisset Rhea. Sordes autẽ Græci veteres Lymata vocarunt, vel Homero teste, cũ ait, λυματ᾽ ἔβαλλον. Dicũtur & Lymaces petrę. Sed redeo ad Lycospadas. Sunt qui malint Lycospadas inde dici, ꝙ qui pullina ætate in lupos inciderint, si periculũ euadant, insigniter bonitate proficiãt, ac pernicitate. Cęterũ perpensione dignũ, curnam eiusmodi casum consequatur euentus hic. Nisi dicamus, ideo credi vehementiores effici equos ab ea impostura, quoniã, ni fuissent natura tales, haudquaq̃ dilabi eualuissent. Neq;.n. prudentẽ euasisse Vlyssem dictitamus, Cyclope declinato, sed ideo declinasse, quia foret prudens. Equos vero ad sonũ quẽlibet, vel minimũ cõpauescentes expressius Gręci ψοφοδεεῖσ nũcupare solent, dictione cõpacta a ψόφοσ, qui est sonus, & δέοσ, timor. Q; vero in eiusdẽ linguæ monumẽtis legimus quãdoq; Lycopodas, ad equos ea res omnino pertinet nihil. Nam ea voce tyrannorũ satellitiũ fere significatur. Erant vero hi corpore vegeto, & animo præsigni iuuenes. Vocabuli ratio est, quia pedes lupino circũtegerẽt corio, aut quia in clypeis lupi gestarent insigne. Phasianos equos inuenimus ab eius auis inusto insigni, vel quoniã ad Phasin equi habeantur pulchritudine pręstantes. Nesæos equos nũcupat Herodotus, qui pręgrandes nascerentur in Nesæo Medicæ regionis Cãpo. Sic.n. Stephanus etiã scribit, νησαῖον πεδίον, pudendo cuiusdam errore, qui eo vocabulo significari insulares est opinatus. Meminit & loci, & equorũ Arrianus quoq;. Sed & in legibus Plato, vt Strabonem pręteream. Equos Gregales Gręci Phoruadas dicũt.i. φορβάδασ, Domesticos vero Trophias.i. τροφίασ. Nam Empyi intelligũtur, quos suppuratio infestat, quæ inter equorũ recensetur morbos. Sicuti Crithiasis.i. Hordeatio, & Lymphaticus morbus, quem dicũt νυμφιᾶν. In quo ad tibię sonũ quies contingit, fronte demissa, qđ vocant κατωπιᾶν. Sunt inter equos qui vocentur Athletæ & Agonistæ, item Hodœporici, & Pompici, quos itinerarios dicere potes. Porro & Stratiotici.i. militares. Digna vero scitu & illa, Equũ prominentibus oculis Exophthalmũ dici, sicut Cœlophthalmũ, qui cõtrario affectus modo est, cuius in recessu cauo oculi sunt. Chelidon vngulæ dicitur concauitas, sed & in canibus eodẽ modo. Est & Chelidon supra cubitum pars. Chamelas.i. Χαμηλάσ vocat Xenophon vngulas pleniores, carnosasq; citra cauitatẽ. Cirsos nũcupãt, q̃ adnascũtur equorũ tibiis. Pedes anteriores Prosthios appellãt, cæteros vero Opisthios. Pedũ virtus Eupodia vocat̃. Ephippeion esse interꝑtãtur Sellam. Ephippion vero est currentiũ equorũ certamen. Lego in Plutarchi parallelis, Fuluiũ quẽdã mulierũ odio equã solitum inire, vñ venustior enata puella sit, quã dixere Hipponã. Sicuti Ephesius Ariston ex Asinæ initu formosam ꝓgenuit Onescelin, qđ admirabiliũ secũdo Aristoteles scribit. Nã Onochelom Christianorũ Deũ quidã intelligere maluerunt, auribus Asininis, altero pede inungulato, librũ gestãtem, togatũq;. Nam & Asininũ caput vice numinis coli a Iudæis solitũ, Cornelius Tacitus mendaciũ, vt Septimii Florentis vtar verbis, loquacissimus ꝓdidit, ꝙ in Arabia siticulosa dep̃hensi, Onagris ducibus, ꝓducti ad aquarũ scaturigines sint. Sed inter Gręcos quoq; nõis haud obscuri Damocritus aureum Aselli caput a Iudæis cultum, nõ tacuit, nec ritu quidẽ sacrorũ neglecto,

Septimo quoq; anno peregrinũ hominẽ perduci assueuisse,scribens,ac κατὰ λεπτά.i.frustillatim cõcisum necari . Stabuli vero Deã Apuleius Hipponẽ vocari tradit,vt placere doctioribus animaduerto,q̃q̃ pleriq; Hipponã & legũt,& interp̃tãtur,vt est apud Tertullianũ,Sic & apud Iuuenalẽ legũt,Iurat Solã Hippo,& facies olida ad presepia pictas,ea nimirũ forma,qua Dido,& Mãto,pro Didonẽ,& Mantonẽ dicimus.Illud minus omiserim,Neptunũ a Mythicis appellatũ tradi Petrẽũ, ꝙ olim sup saxo cõsopitus vrinã profuderit genitalẽ,vnde enatus sit Equus primus,quẽ dixere Scyphion.Lactãtius vero grãmaticus,in Thessalia terrã tridente percussam scribit, a Neptuno,ex quo,mirũ dictu,p̃siluerint Equi duo,Scyphios,& Arion,inde nata Thessalicorũ equorũ p̃stãtia.Quia vero Equitãdi artẽ.i.τὴν ἱππικὴν primus excogitarit Neptunus,inde factũ,opinatur Pausanias,vt dicat̃ ἵππιος,potius q̃ causa alia,quãdo & in equorũ certaminib⁹ Homerus p Hippiũ Neptunũ iurare Menelaũ fingit.Sed & q Hymnos scripsit antiquissimos Pamphus Neptunũ dicit ἵππων δωτῆρα.i.Equorũ datorẽ.In hac deniq; equorũ mẽtione,illud ex Homero addidisse,offecerit nihil.Cẽtrineces nũcupari Equos Centro obediẽtes.Cẽtra vero inqt Eustathius sunt quę Encentrides item dicunt̃.i.inhęrẽtes calcaneo stimuli,quibus excitari equos nouimus. Ichthycentrũ est fuscina.Erãt & suę furibus Encẽtrides,quibus p parietes obrepebãt, velut factitasse Corœbus dicit̃ apud Pausaniã.Deniq; Perorigã dici iuenio,eũ q equos admittit,eo.n.adiutante,equa alligata celerius initur,nec equi frustra cupiditate impulsi semen eiiciũt,quo fit,vt apud Pliniũ libro.VIII.cap.de Equis, recti⁹ forsan Peroriga legatur,q̃ Auriga,vt modo legitur, quẽab Equa laceratũ scribit.ἵππον δούριον.i.Equũ Durium Epei opus, fuisse Pausanias interp̃tatur,machinam muris dissoluendis,cuius æneum simulacrum in Acropoli fuerit.

Prouerbium de Corintho superciliosa,quã habeat rationem. Corinthi felicitas.Aes Corinthium cur pretiosum adeo. Caput. LVIII.

STrabo nõ historicus modo p̃signis,sed Philosoph us quoq;,& Mathematicus adeo celebris,& peruulgati noĩs,vt eũ Thessalonicẽsis Eustathius per quandã Exochẽ Geographi nomine persæpe significet.Is inquã Strabo post multa de Corint ho cõmemorata libro.VIII.demũ ita scribit,Ciuitas ipsa Corinthiorũ amplissima diu fuit,& opulentissima,siue viros innumerabiles ad ciuile regimen peritissimos,siue eximias opificũ artes animo vertas.Ager autẽ non ad modũ telluris bonitate pollebat. Quippe q obliquus foret,& asper. Vnde supciliosam Corinthũ vocãt vniuersi,& cessit in vulgare prouerbiũ.Corinthus supciliis,curuitatibusq; laborat.cuius etiã meminit Eustathius.Eius adagii mẽtionẽ faciẽs quidã Græce, Latineq; doctissimus ingenue satis fatetur,nõ se videre,vbinã vsui esse possit,nisi inquit,quis detorqueat ad hominẽ intractabilẽ,aspero ingenio,& sibi ipsi inæqualẽ,parũq; sibi cõstantẽ. Ego vero aliud spectasse Prouerbii conditorẽ primũ cõtẽderim.Nã quia nõ consequitur ager reliquã suę vrbis felicitatẽ,inde dicti vim Straboni manasse cõtẽderim.Quãdo nil est tã diuitiis instructũ,tãq; artibus,& virtute p̃clarũ,nil postremo in humanis rebus adeo numeris omnibus absolutũ,quin aduersi aliquid,& improsperi protinus insit,& affricet mortaliũ rubigo,& fortunæ,vt sic loquar, liuor liuidissimus, qđ veluti labecula,ac verius nubilũ,lętitię infuscet splendorẽ. Quãobrẽ vbi Corinthũ dicimus superciliosam,id quidẽ meo iudicio innuimus,Omnia vtiq; inesse,quę & placere,ac possint etiã fastidientẽ allectare. Verũ esse aliquid vnũ,qđ offendat quadãtenus,quoniã nil sit ex omni parte beatum.Ex iis vero,ni fallimur,& nostra ita amamus,vt nesciamus perdere perspicuũ iam est introspiciẽti exactius,Adagii vis quo tẽdat,& quid velit sibi. Q; siquis in studiis adeo insolens est,vt Corinthiorũ nesciat felicitatẽ,is Homerũ cõsulat,qui Iliados secũdo Corinthũ diuitẽ vocauit,ἀφνειόν τε κόρινθον,Qđ tamẽ ex Geographi sententia ad Emporiũ inibi constitutũ refert Eustathius.Nã & Thucydides Gręcie emporiũ vocat Corinthũ. Audiat &.L. Florũ,ita scribentẽ.Corinthus Achaiæ caput,Gręcię decus,inter duo maria Ioniũ,& Aegęum, quasi spectaculo exposita.Et infra,vbi ruinas eiusdẽ felici breuitate trãscurrit,Quid signorũ,qd vestiũ,quidve tabularũ raptũ,incẽsum,proiectũ est? Quãtas opes victor abstulerit,& cremarit, hinc scias,ꝙ quicquid Corinthii æris toto orbe laudatur,incẽdio supfuisse,cõperimus.Nam & æris notã pretiosiorẽ ipsa opulentissimę vrbis fecit iniuria,quia incendio perustis plurimis statuis,atq; simulacris, æris,auri,argẽtiq; venæ in cõmune fluxere.Hinc Aera Ephyreia celebrata Virgilio,quibus cũ vehemẽtius caperetur Augustus,etiam dici Corinthiarius cœpit. Traditũ porro in fabulis est,qđ repetit in Epidicticorum ratione Menander,de Corintho,& Isthmo Solẽ, Neptunũq; contendisse.Sicuti de Athenarũ ciuitate cum eodem Neptuno Mineruam.Et quid

pluribus agimus in re cõfessa? M. Tullius, in Rullum, Deinde agrum optimum, & fructuosissimum Corinthium venire iubent. Nam quod in Græcę gentis contemptum dicere Philippus solebat, habere se κλεῖς τῆς ἑλλάδος, vt Pausanię testatũ monumentis est, cum in Euboea Chalcidem pręsidio teneret, in Isthmo Corinthum, in Thessalia sub Pelio Magnesiam, præsens forsan institutũ nil iuuerit, Significabat autẽ Philippus ciuitates eas esse, velut Gręcię claues, ac ὁρμητήρια κατὰ τῆς ἑλλάδος. Cæterum iam in alia demigret stilus.

Iouis Corinthus, Prouerbium, quem habeat sensum apud Philostratũ. Quæ dicantur Anacalypteria, Et Encalypteria, Encalymmata. Epicalymmata. Edna. Opteria. Diaparthenia. Necrocorinthii qui sint, & quid Defunctus. Mortuale, Morticinum.

Caput. LIX.

POrro quia de Corintho nobis mẽtio est, pergamus porro attexere Adagiũ alterũ ab eadẽ productũ ciuitate, Ita. n. habet, Iouis Corinthus. Id vero quo enunciettur sensu, enarratũ ampliter a Suda nouimus, & Aristophanis interprete, ac plerisq; aliis. Sed & in literis latinis alicubi expositũ, nõ incuriosus lector inueniet. At quia dissonũ quiddã apud Philostratũ ab horũ semita dep̄hẽdimus, vt quę mox afferẽtur, clarius, & apertius innotescãt, totã Gręci scriptoris sententiã, quę ad pręsens negotiũ spectat, tralatã huic loco inseremus, moxq; quid ipse statuã, nõ grauabor pluribus explicare. Iudicabũt volẽtes, neq;. n. sine p̄uocatione sunt hęc. Ergo ita habet, Antipatro inq̄t, qui tũ Imperatori ab epistolis erat, auidius affectãte, filiã, quę fuerat ei forma haud sane cõspicua, Hermocrati in matrimoniũ tradere, nõ cẽsuit is arripiendã felicitatem eiusmodi. Immo nuptiarũ cõciliatrice instãte acrius, ac viri potentiã memorãte, Doti inquit, magnę nõ seruiã, neq; soceri superbię. Cũ vero etiã iũcti sanguine ad nuptias omnino propellerẽt, q; Iouis Corinthũ esse putarẽt Antipatrũ, nõ cessit prius, q̃ ab Imperatore accersitus Seuero, puellã sibi iũgi passus est, Quo tẽpore scitante ex eo familiariũ quodã, quãdo esset Anacalypteria p̄biturus, vrbane inquit Hermocrates, imo vero Encalypteria, posteaq̃ ita deformem sum ducturus. Cęterũ mox paulo etiã dimisit, q; neq; oculis foret grata, nec moribus cõmoda. Hactenus ex Philostrato. Iam neminẽ arbitror ita hebeti iudicatu, etiã si fere sit elementarius, cui nõ perspicue pateat, nihil eorũ, quę Gręci in literas misere, cũ Philostrati sentẽtia cõgruere, & proinde aliud q̄rendũ. In quo ne amplius fatigentur bonarũ literarũ studiosi iuuenes, quibus hęc, qualiacunq;, summis tamẽ laboribus cõgesta p̄cudimus, Ego Iouis Corinthũ hic intelligo felicissimũ quẽdã hominẽ, ac p̄potentẽ, virgula quadã oblatũ diuina, quiq; tanto imperatori, qui vice numinis coleretur ab hominibus, esset imprimis carus. Nã, sicuti tradũt Mythici, cũ Aletes Corintho esset potitus ex Iouis Dodonęi responso, videretq; nobilẽ, ac p̄ualidã ciuitatẽ subiectã sibi, eam Iouis appellauit Corinthũ, vnde irrepsit prouerbii ratio apud Philostratũ. Et nos in id genus rebus vti concinne possumus. Sudas tamẽ alicubi ab hoc sensu nõ est omnino deuius, cũ scribat, Iouis Corinthum esse Parœmiam de iis, quibus quãdoq; lętius arriserit Fortuna, mox vero non ita. Vt vero plenã pręstemus operã, & historici nubilũ discutiamus, sciendũ est, Anacalypteria in Philostrato dici munera, quę vir, & domestici, atq; amici sponsę cõtribuebãt, cũ primũ retecta visendã se p̄beret, Nam apud Gręcos ἀνακαλύπτειν reuelare est, & Anacalypsis reuelatio est. Hęc ab aliis Theoretra item dicta inuenimus. Encalypteria vero facetissime videtur dici, quę dentur, cũ puella obuelata nolit videri, q̄d sane cõgruit deformi. ἐγκαλύπτειν enim integre est, & obuelare. Vnde & Cãcrorum loculosa opercula, rugosaq; Epicalymmata vocãt πτυχώδη. Anacalypteria vero Edna item dicũtur, & Opteria, Prosphthencteria quoq;, Agias vero Comicus etiã Diaparthenia, quoniam διαπαρθενεύειν deuirginare signat, vt verbo vtamur recentioribus frequentissimo. Anacalypteria postremo donorũ nũcupatur dies. Scitu præterea dignũ & illud in hac Corinthi mẽtione tam multa, νεκροκορινθίους, id est Corinthiorũ defunctos vocari in historia signa fictilia, quę Corintho euersa, Romã impleuere, quoniã ex reclusis sepulcris eã excerperent pręedam. Obseruandum & illud, νεκρὸν dici Latine Defunctum, hoc est cadauer, q̄d Hieronymus Mortuale, Morticinũq; vocauit. Plinius, Vt qui latissime rura metatus fuerit, vltraq; famam exegerit accolas, quota terrarum parte gaudeat? vel cum ad mẽsuram auaritiæ suæ propagauerit, quã tandẽ portionem defunctus eius obtineat? M. Tullius Sepulturam quoq; nũcupauit, vt cum ait, Illam insepultam Sepulturam. Emortualẽ diem Plautus appellare videtur, in quo quis mortuus est. Illud postremo subnotandũ, de Corinthi nomine confingi Græcis vocabulũ κορινθιάζεσθαι, q̄d scortari signat, & lenocinari, id est μαστροπεύειν.

Super Heraclide scitu digna quæpiam de Græco excerpta penu. Lepidum Ptolemæi factum.
Caput. LX.

MVltos ingenio, & vi percipiendi, quæ tradãtur, anteire aliis, notius est, q̃, vt sit pluribus probandum, sed & illud a Quintiliano traditum, non præterit nos, Neminem reperiri, qui sit studio nihil consecutus, Id equidem non argumentis modo valet comprobari, quia multum facit in qualibet re quãtulacũq; sedulitas, sed exemplis quoq;, quę nobis passim historia suggerit. Reliqua missa facimus, Heraclidæ tãtum commeminisse collibuit parte ista, cuius in studiis disciplinarum cura mire ab auctoribus prouehitur. Erat vero hic natione Lycius, hebeti ingenio, & ad politiorem cultum ineptissimo. Tamen sedulitate, ac lucubrandi, fuliginesq; lucernarum bibendi, & in sudata veste durandi laboribus, ac proposito pertinaci id demũ est assecutus, vt a magnis auctoribus dignus sit habitus, qui inter facundiæ studiosos recenseretur. Immo vero etiam elegantissimus, atq; eloquentissimus appellaretur, Q̃d eo mirabilius cõtingit, q̃ eum, vt πολύφαγον, i. Voracem notat historia. Relatu iucundum est, q̃d ei vsuuenisse, proditur memoriæ, siquidem re ipsa edoctus, esse nihil, q̃d improbus volentis labor, & pertinax non peruincat, librum concinnauit, cui titulum fecit, πόνου ἐγκώμιον, i. Laboris laus. Forte ita euenit, obambulabat quadam die, eumq; librum manibus gestans apud Naucratim (est ea Aegypti vrbs) Ptolemæo factus obuiam est, facundiæ studioso & ipsi, ab eoq; interrogatus, quidnam esset id, q̃d prompsisse in literas videbatur, respondit πόνου esse ἐγκώμιον. Capit librum Ptolemæus, ac facetissime primo elemento, hoc est, π, expuncto, abrasoq; ita, vt reliquum fieret ὄνου ἐγκώμιον Q̃d non aliud profecto est, q̃ Asini præconium. Accipe inquit, & lege laudis nomen, attitulationemq;.

Qui maledicta leniter tulerint, Antigonus, Philippus, Augustus. De Demochare, qui dicebatur Thersites.
Caput. LXI.

ELogium vetus est, & nulla non hora iracundis istis, ac tumentibus ingerendum. Esse imprimis regium, male audire. In ea re ob insignem animi moderationem plerosq; eximie laudatos, neminem, puto, fallit, qui paulo humanior sit. Nos, quæ ad manum sunt, exempla non præteribimus, velut conniuentes. Imprimis vero sese ostentat Antigonus, cui tãtum superfuit animi, modo velis, omnia supergredientis, vt vel manipulares petulantius lingua vtentes leniter sit passus. Incumbebant illi Regio tabernaculo, nec sibi temperabant, quin, q̃d periculosissime quidem, sed libentissime persequuntur homines, qui non continẽt redituras per iugulum voces, male de Rege suo existimarẽt, & loquerẽtur. Ex proximo exceperat omnia Antigonus. Quippe interiacẽte modo lineo, vt sic dicam, pariete, excãduisset alius, protinusq; vltimi supplicii terrore perfusos abripi iussisset homines. At is comiter, ac sedate Abite inquit, longius, ne obloquentes forte obaudiat Rex. Idem itinere nocturno, & præmolesta ob cœni altitudinem via, vbi milites ægre ferentes animaduertit, palamq; illi impro spera omnia imprecantes, adire eos perexit, qui præcipue voragine impliciti distinerentur. Cũq; eos explicuisset, nec esset ab eis percognitus, Execremini inquit, Antigonum, qui vos in hasce coniecit difficultates. Ei vero, qui inde vos extraxit, bene precemini. Affulsit & patientiæ virtus, instrumentum ad tutelam regni præclarum, Philippo regi. Siquidem perbenigne Atheniẽsium legatione audita, demum iamiam remigraturis Ecquid inquit, nostis, q̃d a me gratũ in ciuitatẽ vestram proficisci valeat? Aderat forte Demochares, ob nimiam, & procacem linguam cognominatus Thersites, Is ergo excipiens, Si te inquit, suspenderis. Commouerat tam intempestiuũ, tamq; atrox responsum Legatorum reliquos, exortaq; omniũ cum fremitu indignatione, molliter Philippus Nunciate inquit, Atheniensibus, multo elatiores videri, qui ob animi impotentiam hisce non abstineant, q̃ qui impune dici permittant, ac iniuriæ insolẽtiam facile concoquãt. Historicus Timagenes Augustum, vxorem, domum vniuersam procacius, impudentiusq; proscinderat in libris, ac dicaciter lapidauerat. Monuerat Imperator, vt facile appareret, illi non imperasse iram, moderatius lingua vteretur. Pergenti etiamnũ, ac liberius naturæ indulgenti satis habuit, domo sua interdicere.

Constantiæ bonum. Leuitatis fœda suggillatio. De animi mobilitate. Desultorium ingenium. Fortunæ appellationes diuersæ.
Caput. LXII.

QVi officiorum rationem in obeundis vitę muniis,quidq; deceat,& aptum personis sit,temporibus,ætatibus,exactissima cura sibi scrutandũ censuerunt,tandem deprehendisse sunt visi,Nil esse,qđ tam deceat,q̄ in omni re gerenda,consilioq; capiendo seruare constantiam. Nãq; ita quoq; natura comparatum,vt quisquis se aliquid ordine,ac recta mente complexum cõfidit,vel iam gestum,si obtrectetur,acriter tueatur,vel nondum editum,si interpelletur,sine vlla cũctatione ad effectum perducat.Hęc cum ita profecto sint,& calculis omnibus passim,& fœde damnetur leuitas ipsa sine ampliatione,quãdo vel plebeculę imperitę eiusce turpitudo vitii plane liquet,natum adagium est,vt Desultorium nũcupemus ingenium,qđ mobile est,varium,ac omni tipula leuius,facileq; momẽtis horarum ad tenuissimũ quęq; afflatum in diuersa transiliens instar foliorum,quę,vt Poeta inquit,mobilibus ventis arida facta volant.Aegri propriũ est,nihil diu pati,& mutationibus, vt remediis vti,semper pręsentibus est infesta leuitas,quę eo pressius,enixiusq; cauẽda, ꝙ natura humanus animus agilis est,ac ad motũ pronus.Mobilis inquit Seneca,& inquieta mens homini data est,nũq̄ se tenet,spargitur,& cogitationes suas in nota omnia,& ignota dimittit,vaga & quietis impatiẽs,qđ non miraberis,si originem inspexeris.Ex cęlesti nãq; descendit spiritu,Cælestium autem natura semper in motu est.Qđ vero ad desultoriũ attinet,Felix quoq; Capella de nuptiis Philologię primo,Desultoriã Fortunæ leuitatẽ nuncupasse videtur,Ita.n.scribit,Tunc etiam omniũ garrula puellarum,& contrario semper fluibũda luxu,leuitate pernix,desultoria gestiebat.Quã alii Sortem asserunt,Nemesinq; nõnulli.Tychen q̄plures,aut Nortiam.Quã vero rationẽ habeat dictũ hoc,pergam iam explicatius enarrare.

Desultorii Equi vnde,& qui dicantur.Iulii Pollucis codex vindicatur a vitio.Amphippi qui sint.Item Hamippi,& Prodromi. Caput. LXIII.

DEsultorios Equos video dici a desiliendo.Nam,vt Sex.Pomp.scribit,Paribus equis.i.duobus Romani vtebantur in prælio,vt sudante altero,transirent in siccum. Nam & Pararium dicebatur æs,qđ equitibus duplex ꝑ binis equis dabatur.Iulius vero Pollux libro Onomastici primo,Equitum species recensens,ita scribit.Hippotoxotæ,Doratophori,Contophori,Hypaspistæ,Sceuophori,Hippagogi,Anhippi.Hi vero duos habebãt equos.Alter ab altero trahebatur,ita demũ exercitatis militibus,vt in alterum nullo negotio trãsilire possent.Sed in iis Pollucis verbis labes extergenda est.Siquidẽ non Anhippi,quæ vox signat sine equis,sed Amphippi,legendum est.Impegimus sæpe in eum scopulum,mẽdum irrepsisse,manifestũ erat.Quid substitueretur,non facile perui debamus.Deniq; lapsitantibus,conniuentibusq; manum quasi præbuit Aelianus.Qui de Phalange differens,quæ Antistomus dicatur,a duplici frontis,seu oris obiectu,quasi Occeps,ita instituta,vt mediis tergis inter se oppositis constet,ita deniq; infert,Valet inquit,hoc instruẽdi genus potissimum contra Barbaros,qui loca amni Istro vicina incolunt,quos Amphippos cognominant,a mutatione equorum.Ex aliis.n.equis in alios transilire consueuerunt.Traditum hoc & a Suda in parte,quę est de vocabulis rei militaris.Sed Hamippos item dictos quandoq; aduertimus,& ita forte scripsit Pollux. Sed eo vocabulo pedites cum equitibus dispositos,accipiunt Thucydides,ac Xenophon,quos Philochorus Prodromos dicit.Cassiodorus tamen in epistolis,Equi inquit,Desultorii sunt,per quos Circensium ministri missus denunciant exituros. Illud vero parte hac commonendi diligenter sumus,aliud omnino desultorem videri,aliud Desultorium equũ.Nam illud ad hominem vtiq; spectat equos alentem,docentemq;,qui dicãtur Desultorii.Docuit nos id Varro Terentius.in cuius libro de rusticis rebus secundo ita legimus,Itaq; peritus belli alios eligit,alit,ac docet,aliter quadrigarius,ac desultor,neq; idem,qui Vectorios facere volet. His astipulari Liuius quoq; videtur libro A.V.C.Tertio & vicesimo,Numidis inquit,Desultorum in modũ binos trahẽtibus equos inter acerrimam sæpe pugnam in recentem equum ex fesso armatis transultare mos erat,tanta velocitas ipsis,tamq; docile equorum genus est.Quin & eum,qui certat,recte Desultorem dixeris,qđ comprobat Vlpianus digestis de præscriptis verbis. Tuq; Desultor in his cucurreris,& viceris.Cicero autem ait, Quasi Desultorius ĩ quadrigarum curriculum incurreret.Desultorẽ porro designat Elegiacum illud scientissime concinnatum.

Est etiam aurigæ species Vertunnus,& eius
Traiicit alterno qui leue pondus equo.

Equitum ſpecies plures. De Curribus bellicis, & Certaminũ ſacrorũ ratione. Nomina armorum, quibus Equi muniũtur. Subſellares quid, Catalogi libri, & Tactici, Selma, Seliũ, Selmides. Caput. LXIIII.

IN hac vero rei militaris mentione addamus & aliqua, legentibus futura non ingrata, qua in parte illud fuerit primũ, Equites quoſdam ab Alexandro inſtitutos, quos a duplici genere pugnę appellabãt Dimachas, & hi quidẽ ex equo pugnabãt peritiſſime, vbi vero exigeret neceſſitas, & foret regio equitatui inepta, cuiuſmodi Græci vocant ἄφιππον, mox deſilientes ex equis congrediebantur, vt pedites, ne omnino forent ἀπόμαχοι, id eſt pugnæ expertes, & Lydiũ paterentur incommodum. Idem Alexander agmen pubeſcentium puerorum triginta millium numero, Epigonos appellabat. Hi vero Barbari erant Macedonicis inſtructi moribus. Dicũtur Epigoni velut poſteri, nam & Thebanorum Epigoni leguntur aduerſus Thebas excitaſſe bellũ, quos non fuiſſe alios Euſebius ſcribit, q̃ interfectorum poſteros. Libyes ex curribus pugnabant, ſicuti apud Homerum Heroes, hic enim nouiſſe Monippos non videtur, ſic.n. vocitant vno depugnantes equo. Qui vero iugum ſubeunt Equi, Zygii nominãtur. Qui latera ſtipant, Pareori, penultima extenſe pronunciata (Etiam ſi Dionyſius diſcrepare quadantenus videtur) & Paraſyri, ac etiam Siraphori, item Siræi, ſicuti eorum habenę Siræ, ac Pareoriæ dicuntur. Duobus modo equis ad currum adhibitis, Heroes depugnaſſe, in Iconibus Philoſtratus ſcribit, etiam ſi Hector audacia pręſtans quatuor vteretur. Vectabula hęc, ſeu iumenta Gręci vocant ἅρματα πολεμικά, In quibus pſto Auriga eſt, pugnat Parabates, aut aliud quid facit etiã propter ſynodiam, vt inquit Euſtathius. Eum Plato Anabatam Micraſpida vocauit. Homerus Iliados ψ, ἂν δ' ἔβαν, ἐν δίφροισι παραιβάται, ἡνιοχοί τε, Id eſt Currum inſcenderũt Paræbatæ, ac aurigæ. Dionyſius libro. VIII. Parabatas pro Aurigis accipit, quos Athenienſes Apobabatas vocabãt. Ariſtophanis interpres Currũ inſcendere ſolitos ſcribit, Hoplitẽ, & Parabatẽ, ac id genus currus a Theſeo excogitatos primũ. Porro equitatus ipſe Hippicũ dicitur a Gręcis. Verũ ex armaturę genere diuerſa ſortitur nomina, ſiquidẽ alii ſunt equites Cataphracti, alii Acataphracti. Cataphractos intelligi eos volo, qui nõ ſolũ ſua corpora, ſed etiã equos lorica vndiq; muniunt. Hos ſcribit Vegetius eſſe quidẽ a vulneribus tutos, ſed propter armorũ impedimẽta, & pondus capi ſumma facilitate. Et. Q. Curtius equitibus tradit, equiſq; Perſarũ tegumẽta fuiſſe ex ferreis laminis, ſerie inter ſe connexis. Sũt & qui dicãtur Chryſophalari, aut etiã Argyrophalari, cuiuſmodi in ludis produxit Antiochus, qui Epiphanes quidẽ fere cognominatur, ſed ex geſtorũ ratione etiã Epimanes a furore. Ex Acataphractis vero alii Haſtati habẽtur, alii Ferẽtarii. Haſtati, qui manus cõſerũt, & cõminus haſta decertãt, quorũ alii ſcutũ gerũt, & θυρεοφόροι vocantur, hoc eſt Scutati. Sine ſcuto alii haſta impugnãt. Hi nomine ſpeciali Haſtati vocãtur, & Contati. Ferẽtarii equites ii dicũtur qui eminus ſolẽt dimicare, quorũ alii iaculis vtũtur, alii arcu iaculãtur. Quos Tarẽtinos vocamus, Arcu vtũtur, qui equites ſagittarii, & a nõnullis Scythę etiã vocãtur. Tarẽtinorũ duo faciũt genera, alios nãq; ſuo nomine Tarẽtinos vocãt, qui e lõginquo iaculari cõſueuerũt, alios leues, qui pugnã cõminus ſubeũt. In ſacris vero certaminibus duo erãt certãdi equis genera, Synorides, & Celetes. Synoris erat biga e duobus equis, nõ pullis, ſed adultis, q̃q̃ poſt e pullis quoq; iũcta eſt. Inueni tamẽ apud Ariſtotelẽ in libro de mũdo, etiã in bello vſos Synoride. Celetes ſingulari currebãt equo, quẽ Monatora etiã Gręci vocãt, vt eſt apd Ariſtophanis interptẽ. Acceſſerũt & alia duo, Calpe, & Apene. Calpe trahebat̃ equa, ſed ita, vt extremũ curſum Anabatę, hoc eſt ſeſſores ipſi deſiliẽdo, apphẽſis manu habenis, pficerẽt. Apene mulas iũgebat. Cãpion porro curſum vocabãt nõ rectũ, nec ſimplicẽ, ſed flexiones habẽtẽ, q̃s vocãt καμπάσ. De Synoride Ariſtophanis interpres in Nebulis ita. σ.ωωρὶσ inqt, eſt currus nõ plen⁹, ſed ex duobus iũctus equis, quẽ nũc Diphrõ vocamus. Q̃q̃ eo ꝓprie dicit̃ noĩe in curru pars, vbi cũ Parabate verſat̃ Auriga, vnde etiã inclinat̃, quaſi Δυοφόροσ. i. duos ferẽs, auctor Euſtathius. Falcatas vero in bello quadrigas eſſe vnicũ nõnullarũ gẽtiũ auxiliũ, multiplex ꝓdit hiſtoria, & Q. Curtius nõ ꝑtermiſit. Vt vero ad Equites redeamus, ſcribit Arrianus, Hipparchiã dici Alam, q̃ qngẽtis, inſupq; duodecim cõſtaret equitibus. Idẽ & quoſdã Eqtes in Alexãdri exercitu Sariſſophoros appellatos tradit, ſicuti & nõnullos, q dicerent̃ Amici. Necnõ Alam equitũ, q̃ dicat̃ Agema, q̃q̃ & de peditibus dici ἄγημα, idẽ teſtatur Arrianus. Laphytas porro, & Cẽtauros fuiſſe nobiles Theſſalorũ equites, Palęphatus ſcribit ĩcredibiliũ primo. Apud Homerũ Hippocoryſtas ſunt q interptent̃ in Galeis equinas habentes ſetas. Sed, inqt Euſtathius, ſi ita foret, Hippocorythas di-

cere debuerat, qua forma Corythaices nũcupãtur,& Corythæolos appellatur Hector. Est igitur Hippocorystes,qui & Hippiocharmes.i.ἱππιοχάρμης,hoc est ex equo bellator,quoniam χάρμην dici pugnam,nemo non nouit. Astraben esse Asinũ interpretãtur nõnulli,aut Mulam. Quidam ὑποζύγιον omne.i.iumentũ,quo subuectentur homines. Dicitur & Astrabe in Ephippiis lignũ, qđ manu continent sedentes. Sunt qui dossuarium Mulũ Astraben nũcupent. Astrabelatẽ vero aurigam. Aut Notophorũ.i.dorso ferens,ac gerulum iumentũ. Podostrabe autẽ venatorum est instrumentũ capiendis feris concinnũ. Equinas vngulas a Stygis aqua solas non perrumpi, Pausanias scribit. Qui obiter illud addit quoq;,sibi non satis esse constitutum, an eo veneno perierit Alexander. Deniq; prius,q̃ hinc reuellamur,subnotemus & illa,quę auidas etiamnũ explere aures valeant, Equos quippe armis pmuniri,sciunt omnes,sed eorũ nomina,ni fallor, nota paucissimis. Igitur quę a fronte propendent, Prometopidia,quæ ab auribus Parotia, Pareia,quę maxillas prefulciunt,appellari debẽt. Prosternidia vero,quę pectus. Parapleuridia,quæ lateribus obiacẽt. Parameridia,quę femoribus. Solet ea vulgus Coxalia nuncupare. Paracnemidia tibiis apponi cõsueuerunt. Illud item huic parti attexuerim libenter, Equitantium adminicula, quibus pedes inseruntur, vt sessio fiat cõmodior,& Staphas nũcupat inscium vulgus,ab Auicennę interprete primo Canonis dici Subsellares,quia sub sella propendeant,vt docti interpretãtur. Monet autẽ inibi princeps,non oportere subsellares,aut pedum integumenta esse iusto arctiora,quoniã eius mẽbri motus longe facilius arcere valeat frigus. In Gręcis auctoribus sic ferme videor cõperisse, Selma positũ pro cathedra,vnde Selliũ inclinatur. Propterea nauis εὔσελμος dicitur.i.εὔεδρος, vt est apud Theocritum,quę sedilia habeat accõmoda. Sunt qui funes dici Selmidas pronũciẽt, & naues nuncupari Euselmos, quæ apte rudentibus sint instructę. Deniq; libros,in quis descripta militum nomina seruarentur,Catalogos dici a Græcis,alicubi obseruauimus. Sicuti armorum magistros vocari Tacticos.

De Aeliano Sophista quædam inuulgata minus. De Socrate,& Aglao Psophidio.

Caput. LXV.

AElianum Sophistam (vt protinus eo a nobis ornetur cognomento,cui ex ingenita modestia,& prudentia perspicaci ipse imparem se,vt Romanę grauitatis virum decuit,perpetuo asseuerauit) proditũ memoriæ est,cum minus sibi virium,ac vehementię,vel spiritus adesse,non esset nescius,q̃ vt declamatoriã palæstram calefaceret, in qua desudarent quidẽ multi,laudem referrent perpauci,ad Syntaxes,& ad promendum quippiam,quo se vixisse,apud posteros testatissimũ faceret,se totum intrusisse,qđ quidẽ vsq; ad stuporem implesse,narratur. In dicendo Apheliam maxime affectauit,quã nos simplicitatẽ dicimus,quęq;,vti prodit Fabius,simplex & inaffectata habet quendã purũ,qualis etiã in fœminis amatur,ornatũ. Nicostrati venustatẽ expressit,ad Dionis tonũ respicit quandoq;. Huic olim occurrit Lemnius Philostratus librum indignanter,& concitate lectitãti. Institit quęrere,quidnam foret sub incude, Elaborauimus inquit, Gynnidis accusationẽ (Sic.n.tyrãnũ voco) qui paulo ante Romano impio infamiæ labẽ inussit morũ turpitudine. Cui Philostratus grauiter admodũ, Admirarer inquit,impẽsius,si viuẽtẽ accusasses. Siquidẽ superstitẽ tyrãnũ lacessere,viri opus cẽseo,functũ vero fato,cuiusq;. Cedit hoc in prouerbiũ,cuiusmodi & Plinianũ illud ex pfatione naturalis historię. Cũ mortuis,nõ nisi laruas luctari. Porro illud de Aeliano velut suppondiũ addamus,qđ in eo viro nõ parũ admirationis habet. Quippe pdicare solitũ ferũt,nũq̃ se extra Italiã peruagatũ, Nauẽ nũq̃ inscẽdisse, Mare nec nouisse quidẽ,quo nomine in magna erat auctoritate, veluti patrii moris studiosus imprimis. Cõsimilia iis sunt,quę a Socrate narrãtur in Platonis Phædro,vbi illo dicẽte, O admirabilis vir absurdissimus quidã videris,ac hospiti,nõ incolę similis,quãdo nec fines nostros trãsisse vnq̃ neq; extra mœnia ipsa egressus videris. Mox Socrates ita, Ignoscas optime Phædre,nã discẽdi cupidus sum. Agri vero,& arbores nihil docere me possunt, sed homines, qui in vrbe versantur. Cognata iis fere,quę item de Aglao Psophidio prodita memorię sunt,quẽ etiã,scitãte Gyge,tũc amplissimo terrarũ rege, Apollo felicem pronũciauit,qui senior in angustissimo Arcadię angulo paruũ, sed annuo victui large sufficiens prędiũ colebat,nũq̃ ex eo egressus,atq;, vt ex vitę genere manifestum est,minima cupiditate minimũ in vita mali expertus.

Antipatri præstantia in scribendis epistolis, Deorum præceptores qui dicantur, Mos referẽdi in Deos. Fastigium decernere quid. Antigoni historia. Lasanophorus quid sit.

Caput. LXVI.

ANtipatrũ Hierapolitanũ ſcribũt ex Gręcis nõnulli, adeo in literis cõſcribendis præcelluiſſe, vt in ea re nõ temere excellentior reperiat̃ alius. Fuit hic Seuero imperatori ab epiſtolis, cuius etiã res geſtas videt̃ hiſtoria cõplexus. Sed epiſtola ꝓpriũ erat viri opꝰ. In ea ſplẽdidũ qddã ĩſonuit. Nec a decoro ĩpatoriæ dignitatis recedebat. Perſpicuitas inerat ſentẽtiarũ iuncta magnitudini. Aſyndetorũ, quę nos Diſſoluta dicimꝰ, iucũditas mira. Etẽm ea imprimis epiſtolã illuſtrãt. Fuit Seueri eiuſdẽ filiorũ item præceptor, propterea dũ laudibus eũ meritis optimi iuuenes onerarent, ſubinde deorũ pręceptorẽ nuncupabãt. Quæ res & in prouerbiũ trahitur, vt quiſq̃s Principũ, aut Optimatiũ etiã liberos inſtituit, is Deoru dicatur inſtitutor. Nã & Ariſtophanes μακάρων εὐωχίαν dixit regia conuiuia, hoc eſt beatorũ epulas. Non fere eſt, q̃ neſciat, ex adulatione natũ, vt imperatores pinde ac Dii, haberent̃, colerent̃q̃. Euſtathius tamẽ in Iliados primũ, ex vi benefica, aut pręclaro inuẽto intelligere maluit, Vnde inq̃t, Cæſar apud Romanos primus, viuẽſq̃ Dei nomẽ eſt ſortitus. Sed & eiuſdẽ filius Auguſtus. At inq̃t in Apologetico Tertullianus, maledictũ eſt, ante Apotheoſin Deũ Cæſarẽ nuncupare. Auguſtus ne dominũ quidẽ ſe dici patiebat̃. Eſt em̃ hoc Dei cognomẽ. Nouimus tamẽ ex Appiani Alexandrini hiſtoria, templa Iulio Cęſari, veluti Deo publicis ſtatuta decretis. Atq̃ inſuper commune ipſi, Clementięq̃ conditũ vnũ. Et quia Lucianus ille Blaſphemus cognomento, qui nec Diis, nec hominibus pepercit, vti Lactantius inquit, cũ riſu quãdoq̃ Auguſtũ Deũ nũcupat, Plutarchũ habemus auctorẽ, Lyſandro itẽ, ſed primo Gręcorũ templa fuiſſe erecta. Cyro mortaliũ primo adorationis cultũ fuiſſe delatũ, ſcribit Arrianus, quã humilitatẽ Perſæ poſtea ſeruarint, & Medi, quãdo vt Curtio etiã credimꝰ, inter deos recẽſuere reges, tãq̃ maieſtas imperii ſalutis ſit tutela. Cõſecratũ quoq̃ viuũ, ſentiẽtẽq̃ accepimus Apollinis iuſſu, & Iouis Deorũ ſummi, vti tũ creditũ eſt, aſtipulatu Euthymũ pyctã, ſemp Olympiæ victorẽ, & ſemel victũ. Amplius de Dictatore Cæſare ſic propemodũ Trãquillus, Ampliora etiã hũano faſtigio decerni ſibi paſſus eſt. Sedẽ aureã ĩ curia, & pro Tribunali, thenſam & ferculũ Circenſi põpa, tẽpla, aras, Simulacra iuxta Deos, puluinar, flaminẽ, Lupercos. Meminit & in Philippicis M. Tullius iiſdẽ fere verbis. Herodianus auctor eſt, in Seueri Apotheoſi extructũ fuiſſe ſuggeſtũ, lignis ingentibus cõpactũ, ſpecie quadrangula, ęquis lateribus in faſtigii formam. Qđ extrinſecus intextis auro ſtragulis, atq̃ eboreis ſignis, variiſq̃ erat picturis exornatũ, intrinſecus vero poſitũ eſt minutum tabernaculũ, tertiũq̃ item, ac quartũ ſemper ſuperiore contractius, Poſſis eius ædificii formam comparare turribus iis, quæ in portubus extruũtur, naues nocturno igne dirigentes. Quas vulgo Pharos nuncupãt. Porro cum legimus, Faſtigium imperatori decretum, intelligendam etiam arbitrãtur dignitatem humano faſtigio celſiorem, aut templũ faſtigio inclytum, vel etiã conſecrationem, quã & ἀποθέωσιν Græci vocant. Nec apud Romanos tantũ, & quos diximus, putet aliquis hunc conſecrandi morem irroboratum increuiſſe. Reges maximos, ac potentiſſimos legimus, virtutis admiratione, aut munerum, vel artium repertarum in Deos fuiſſe relatos. Nam & M. Tullius non ſolum perfectus orator, ſed etiam philoſophus, non dubitauit dicere, Deos, qui publice colerẽtur, homines fuiſſe. Qua ratione filiam omnium optimam, doctiſſimamq̃, approbantibus Diis immortalibus, in eorum cœtu locatam, ad opinionem omnium mortalium pollicetur conſecraturum. Eſt vero huic loco peraccommodum, & ſcitu hercle dignũ quod lectum de Antigono eſt. Quem cum ex adulatione, quæ peſtilens, & virulenta nulli non rei inducit tabem, Hermodotus in poemate Solis dixiſſet filiũ, Non hęc inquit, de me ſentit Laſanophorus. Veluti obſcure inſinuãs, cum alimẽtis egeam, cum inde retrimenta fiant plura, ſubinde egerenda, mihi ſane mortalis videor, non Dei filius, aut Solis. Siquidem eſt Laſanophorus, qui matulam domino ſubiicit, Laſanum quippe virorum eſt, ſicuti fœminarum trulla Scaphium dicitur, veluti Pollux ſcribit, Eupolidem ſecutus. Laſani meminit Oratius,

Te pueri Laſanum portantes, Oenophorumq̃.

Cur multis rebus ſit contributum Dei nomen. Iuuenalis locus perpenditur de Pecunia Dea. Veterum de Deo placita. Deum inuenire eſſe impoſſibile. Caput. LXVII.

CAeterum nec homini ſolum ſacri nominis participatio facta eſt, & cõtributus honor, verũ vti Auguſtinus inquit, etiã diuinis muneribꝰ. Nec vtiq̃ q̃ Deos ea crederẽt, ſed quoniã ſciebant, nemini talia, niſi aliquo Deo largiente, cõcedi. Quorum Deorũ nomina non inueniebant, earum rerũ nominibus deos appellabant, quas ab eis ſentiebant dari, aliqua inde vocabula inflectentes. Veluti a bello Bellonã nuncupauerunt, nõ bellũ. Item a Cunis Cuninam, non Cunam,

a Segetibus Segetiam, non Segetem, a Bobus Bubonam, non Bouē. Vel etiam nulla vocabuli declinatione, vt res ipsæ nominantur, vt Pecunia dicta est Dea, quę dat pecuniam. Hic vero illud obiter subnotandum, Aeris Deū ex Varronis spicilegio ab Augustino dici Aesculanum, proinde admiratione videri dignum potest, quid ita Iuuenalis sibi scribere sic permiserit.

Etsi funesta Pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras.

Verum enimuero quemnam dicere deum verum oporteat, parum veteribus constitisse video. Nam Milesius Thales, qui omnium primus naturalia exactius scrutari est ausus, Aquam esse dixit, de qua nata omnia sint. Deum autem esse mentem, quæ ex aqua cuncta formauerit. Pythagoras vero Deum esse animum credidit, per vniuersas mundi partes, omnemq; naturam commeantem, atq; diffusum, ex quo omnia, quæ nascuntur animalia, vitam capiant. Anaxagoras auctor est Deum esse infinitam mentem, quæ per seipsam moueatur. Cleantes, & Anaximenes æthera dicūt esse summum Deum. Ex quo & Virgilius.

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus Aether
Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit magno permixtus corpore fœtus.

Aristotelem putat Lactantius dissidere secum, ac pugnantia & dicere & sentire, in summā tamen vnam mentem mundo præesse testari. Parmenides commentitium quiddam coronæ similitudine effecit. Stephanem appellat, continentem ardore lucis orbem, qui cingit cœlum. Quem autumat deum. Alii etiamnum aliter. At Cotta ille apud M. Tullium, Roges me inquit, quid, aut qualis sit Deus, auctore vtar Simonide, de quo cum quæsiuisset hoc idem tyrannus Hiero, deliberandi causa sibi vnam diem postulauit, cum idem ex eo postridie quæreret, biduum petiuit, cumq; sępius duplicaret numerum dierum, admiransq; Hiero quæreret, cur ita faceret? Quia quanto inquit, diutius cogito, tanto mihi res videtur obscurior. Hinc Plato semper fere diuinus Deum putat indictum, innominabilem, &, vt ait ipse, ἄῤῥητον ἀκατονόμαστον. Cuius naturam inuenire difficile est. Si inuēta sit, in multos eam enūciari nō posse. Platonis hęc verba sunt. θεὸν εὑρεῖν μὲν, οὐ ῥᾴδιον, νοῆσαι δὲ ἀδύνατον, id est Deum quidem inuenisse haud facile est. Intellexisse autem, impossibile. Sed mox de Platonis dogmate plura. Nunc quia liber hic extumuit satis, ne fiat Elephantinus, aut longas videamur condere Iliadas, Coronidem impingemus, daturi mox initium nouum, si illud item adiecero ex theologicæ veritatis Myrothecio, Dei substantiam, sicuti est, ne angelorum quidem vllum peruidisse. Propterea in sanctis literis, Regi autē sæculorum immortali, inaccessibili. Et rursum, Lucem habitat inaccessibilem.

Alexandrum appetiuisse, dici se Deum. Lacedæmoniorum prudens in eo Decretum. Antigoni commonitio ad filium. Caput. LXVIII.

Non frustra dictum a veteribus, animaduerto, auctoritatis non dilutæ viris, secundas res sapientium animos fatigare, at probare aduersas. Siquidem exterminantur quandoq; Fortunæ afflatu prosperiore viri alias magni, & cælo quodammodo pares. Missos nunc facio cęteros, Alexandri magnitudinē, & omniū capacem animum quis non nouit? At is Dario iam excusso, & Persarum regno præterq; tot, tantarumq; gentium principatu potitus, veluti felicitate multa ebrius, sapere supra hominem cœpit, ac sibi deniq; videri deus. Quo nomine datis ad Græciæ ciuitates literis, ridicule satis instituit petere, decreto publicitus ipsum statuerent Deum. Et quæ minus ei impertita fuerat Natura, ab hominum expectare institutis, non est veritus. In eo igitur alia alii decretis approbarunt. Lacedęmonii vero sic, ἐπειδὴ ἀλέξανδρος βούλεται θεὸς εἶναι, ἔστω θεὸς, id est posteaq̄ esse vult Deus Alexāder, esto sane. Prorsum laconice, ac patrio more, Alexandri stupidum tumorem coarguentes. Quanto demum prudentior, ac circūspectior Antigonus, qui filium intuitus subditis violentius vtentē, ac superbius, οὐκ οἶδας εἶπεν ὦ παῖ, τὴν βασιλείαν ἡμῶν ἔνδοξον εἶναι δουλείαν; id est An ignoras ὦ fili, regnum nostrū nō fere aliud esse, q̄ seruitutem gloriosam?

De Titormi Bussequæ incredibili robore. Itemq; de Milone paucula. Vnde natus Adagio, Alter hic Hercules. Caput. LXIX.

SVm memor alibi a me Crotoniatę Milonis factam mentionem,nunc de Gręcô pęnu id se ostẽtauit,qđ & arripuimus.Fuisse Bussequam Titormum corpore staturosum,viribus præcellẽtem.In eum vbi incidisset Milo hic Crotoniates, virium fiducia elatior,ac sibi placẽs percupiebat,visa proceritate insigni,illi⁹ periclitari robur.At is nõ sine ironia,posse nil se magnum,asseuerabat.Mox tamen in Euenum descendẽs,reiecta veste,permagnum arripit lapidem,quẽ primo quidem ad se pertraxit,inde & propulit,bisq;,ac ter ipsum hoc effecit,post ea sustulit,sed non vltra genua,demum humero impositum ad quinquaginta fere tulit Orgyias id est Vlnas,proiecitq;.At lapidem vix emouebat Milo.Cæterum eo nec contentus Bussequa pergit in Armentũ,stansq; in medio ferocissimi omniũ,maximiq; tauri pedẽ corripit,furentẽq;,ac inde se proripere adnitentẽ frustra,retinet cõstãtissime.Nec satis,Quinimmo manu altera prætereũtis forte tauri alterius pedẽ apprehẽdit audacissime,ac cõprimit ferociter.Id cũ intuereť Crotoniates,in cęlũ manibus sublatis,ὦ ζεῦ ἔφη,μὴ τοῦτον ἡρακλῆν ἡμῖν ἕτερον ἔσπειρας.i.O Iupiter inqt,an alterũ pseminasti nobis Herculẽ huc?Hinc deniq; prouerbii demanasse primordia,memorant.ἄλλος οὗτος ἡρακλῆς,Hic alter Hercules.Titormũ fuisse patria Aetolũ,pdidere nõnulli.

Periandros fuisse duos,Miltiades tres,Sibyllas quatuor,aut decẽ,Bacchides tres.Quos educauerint bruta.Apellis dictum de Protogenis Ialysso. Caput.LXX.

CVm inter legendum,excerpendumq; concisa quædam mihi se ingesserint,breuitate compari nostris hisce cõmẽtationibus duxi inserenda.Ne,qđ aliquo modo relatu dignũ est,si pretereatur,ex formula damni illati mecũ agát φιλομαθεῖς, nil affectantes grauius,q̃ vt πολυμαθεῖς dici valeant,& sint,quãdo nil dulcius q̃ omnia scire.Illud igiť fuerit primũ,qđ ποικίλης ἱστορίας vndecimo nõ prętermisit Aelianus,Periandros fuisse duos,sapiẽtia illustrẽ vnũ,sed tyrãnide alterũ Miltiades vero tres.Sibyllas quatuor,Erythręam,Samiã,Aegyptiã,Sardianã. Sunt qui sex itẽ adiiciũt,inter quas Cumęam,Iudęamq;.Bacchides postmodũ tres,ex qbus vnus tradať Hellen.i.Gręcus mõ.Alius Atheniẽsis.Terti⁹ deniq; Arcas.Pręcerptũ illud quoq;.Cyrũ a Cane educatũ,a Cerua Telephũ,Auges filiũ,& Herculis.At Neptuni,& Tyrus Peliã ab Equa. Quin Alexãdro itẽ Priami Vrsam alimẽta suggessisse,adnotatũ est.Sicuti Aegistho Thyestis,& Pelopiæ caprã.Nec illud pterit,nobilẽ pictura Protogenẽ annis vix septẽ celebratã oĩbus,Ialyssi imaginẽ absoluisse.Quã vbi est cõtẽplatus diu Apelles,primũ qdẽ stupentẽ ferũt obmutuisse,inopinã admiratũ excelletiã,Mox vero intulisse,καὶ πόνος μέγας,καὶ ὁ τεχνίτης γεμὴν τῆς χειρουργίας ἡ χάρις.ἧς ὁ ἀνὴρ εἰ τύχοι,ὁ πόνος αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ ψαύσει.i.Et labor magnus,& Chirurgiæ artifex gratia.Quã si vir hic assequatur,tum vero cælũ contingent plane labores eius.

Quos ab infimo gradu ad maximum dignitatis fastigium euexerit prosperior Fortuna.Interibi quid Tymbalus,& Tymbades.Necnon Catapontistes.Oecotrips quid sit. Caput.LXXI.

VIris plerũq; haud ita nobilitate insignibus Fortunę secũdioris afflatũ,sine vllis imaginibus etiãnũ,sic affuisse,nos cõmonet historia,vt virtute sua facile maioribus pluxerint,ac ignoti antea,inde aliquo haberi numero exorsi sint.Qu is eñ nescit filiũ Histaspis Dariũ Cyri φαρετροφόρον fuisse?Nam postremus illi ὁμώνυμος,ab Alexãdro victus,etiã Lictorio functus diciť munere.At Macedonũ rex Archelaus Simiche natus serua deformať.Auũ Philippi Menelaum in Spurios desiisse,memorãt.Sicuti eius filius Amyntas Aeropes diciť seruus. Perseus,opes cui⁹ afflixit Aemylius Paulus,fuit qdẽ Argiuus genere,ac ignobili pgnatus patre. Eumenen inopi editũ parẽte ferũt,ac Tymbalo.Nã & Tymbadas nũcupãt Pharmacidas mulierculas,ἀπὸ τοῦ περὶ τοὺς τύμβους διατρίβειν,καὶ τοὺς νεκροὺς ἀκρωτηριάζειν.i.Quoniã sepulcra oberrẽt mortuos demutilaturę.Antigonus Philippi,q & ἑτερόφθαλμος.i.Monoculus erat, indeq; Cyclops itẽ cognominatus,αὐτουργὸς fuit,hoc est artificio se cõfouebat.Latrocinia vero exercuit etiã Polyperchõ.At Themistocles Barbaros q naualí bello superauit,qq; solus oraculorũ respõsa nouerat discutere,Thracia natus matre est.Phocion χρυσὸς cognomẽto,patre fuit,qui διδύκας.i.Cochlearia cõficeret.Demetriũ Phalerea seruisse apud Timotheũ,& Conona,prodiť memoriæ,hoc est fuisse οἰκότριβα.Quo nomine Grecis significatur,qui parentibus,seruitutẽ qui seruierint,est editus.Nam esse οἰκέτης potest,qui αἰχμάλωτος.i.Captiuus.Epaminondã obscuris prognatũ parentibus,ignorat nemo.Sicyoniorum tyrannus Cleon fertur & καταποντιστὴς.i. Pirata fuisse prius,qui non præda contentus,captos etiamnum in mare dat præcipites.

Diogenis Apophthegmata duo, in Demosthenem vnum, in Spartiatam alterum. Scita quoq; Aristotelis commonitio ad Medicum, a quo inuisebatur æger. Caput. LXXII.

Diogenē ferūt prādii cā in Cauponā qnq; diuertiſſe, moxq; cū p̄tereūtē foret cōſpicat⁹ Demoſthenē, iuitare ad idē perexiſſe, eo aūt min⁹ obtēperāte, erubeſcis ō Demoſthenes inqt, Cauponā igredi? Atq dn̄s tuus hic quot dieb⁹ obuerſat, Populū innuēs obſcuri⁹, qm̄ mltitudinis ſerui fere ſūt δημήγοροι, καὶ ῥήτορες. Cū vero Spartiata qdā laudib⁹ efferret Heſiodicū Carmē, qd in Ergis legit, οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη, id eſt Nec pereat bos vtiq;, ni affuerit vicin⁹ malus. Audiēs Diogenes καὶ μὴν Μεσσήνιοι, καὶ οἱ βόες αὐτῶν ἀπολώλασι, καὶ ὑμεῖς αὐτῶν ἐστὲ οἱ γείτονες. Atq īqt, & Meſenii periere, & eorundem boues, in vicinia vobis cōſtitutis. Quippe Meſanā bello afflixerāt Lacedęmonii. Qd diſertiſſime amplius perſequitur Pauſanias. Sed quia excellentis viri ſententias appoſuimus non inſuper habeamus ſcitum hercle, ac philoſopho congruens imprimis Apophthegma Ariſtotelicū. Nam cū iaceret grauiter affectus, ac eū inuiſens medicus quæpiam mandaret, μήτε inquit Ariſtoteles, ὡς βοηλάτην με θεράπευε, μήτε ὡς σκαπανέα, ἀλλὰ διδάξας πρότερον τὴν αἰτίαν, οὕτως ἕξεις ἕτοιμον πρὸς τὸ πείθεσθαι, διδάσκων ἐκ τούτων μηδὲν χωρὶς αἰτίας προσφέρειν. Ne mihi perinde, ac Buſſequæ, aut foſſori Medicam adhibueris manum, ſed reddita omnium ratione prius, dicto audientiorem es habiturus, vt qui citra cauſam nil te proferre iam docueris.

Socratis Apophthegma, de Alcibiadæ muneribus. Item in eum, qui diceretur magnum quippiam expetere, arduumq; factu. Necnon de Otio. Caput. LXXIII.

NE vero lōgius a philoſophia ſeiūgamur, pditū memorię, ſcimus, quādoq; multa iā nocte a cœna domū ſeſe cōmodū recipientē Socratē, quoſdā adoleſcētiū intēperāter, ac laſciue craſſantiū plerunq;, perterrefacere adortos, cū eſſe venturū pſciſſent. Illi ergo per tenebras ingeſſere ſe armati facibus, & Erinnyū cultu reliquo, id cōſpicatus Socrates, nil admodū cōpauidus, q eos ſciret, aliis itidē ſolitos illudere, otio abutētes, placide prorſū ſubſiſtēs, q̄rere ex eis cœpit, vti ex aliis itē i Academia cōſuerat, aut Lycio. Succurrit & alterū eiuſdē animi plane inuicti exēplū. Cōgerebat ambitiōe quadā in Socratē munera Alcibiades, eorū admirata multitudinē Xāthippe, ac īdicaturā, digna opinabat, quę a Socrate nō reſpuerent. At is, Et nos īqt, ambitiōe tenemur quapiā. Ambitioſe iſta mittit Alcibiades, itidē nos ambitioſe nō admittimus. Circūfert Socratis eiuſdē dictū aliud, nec pclarū minus, cui cū ſuggeſſiſſet neſcio qs, arduū videri admodū, id cōſequi, qd cōcupiſceret qdā, ἀλλὰ μεῖζόν ἐστιν ἔφη, τὸ μηδὲ ἐπιθυμεῖν τὴν ἀρχήν, at maius fuerat inquit, initio ne optaſſe qdē. Ab eodē quoq; memorari ſolitum, accepimus, ἀργίαν εἶναι ἐλευθερίας ἀδελφήν, id eſt Eſſe Libertatis fratrem Otiū, Argumēto eſſe, pręedicabat Indos, Perſaſq;, qui & fortiſſimi cenſeantur, & liberi cumprimis. Eſſe autem vtroſq; otioſos pręcipue πρὸς σχηματισμόν. At Phrygas, Lydoſq; operi maxime intentos, ſeruitutis malo premi aſſidue.

Super Eurydamante pycta, & notæ dicacitatis homine Zoilo adnotata de Græco penu quæpiam. Caput. LXXIIII.

QVibus contigerit hominibus diſparatum a reliquorum menſu, viq; ingenium, alibi hoc opere nō neglexīmus, nūc quæ occurrūt exēpla duo, ad Tabulas, qd dicitur, Ceritum non reiiciemus, ſed vt ineant protinus ſuffragia, permittere, in animo eſt. Fuit Pyctes nobilis Eurydamas, Cyrenęus patria, inter certādū forte quē validū nactusfuerat, dentes ei plagarum vi, & frequentia excuſſerat aduerſarius. Cui ne ſpectaculo animū adderet, proindeq; inſuperabilis cooriret, om̄es deuorabat. Qua ratione ad illū ne minima quidē facti ſuſpicio peruenit. Zoilū, qui in Homerum, Platonem, alioſq; cōplures acerbe, virulenterq; ſtilū diſtrinxit, fuiſſe Amphipoliten, accepimus, ac Polycratis auditorē, qui aduerſus Socratem accuſatorio ſpiritu Orationē cōcinnarat. Zoilum vero ferūt cognominatū κύνα ῥητορικόν, id eſt Rhetoricum canem. Habitu fere eo fuit, vt barbam quidem amplius promitteret, capite vel ad cutem deraſo, Indumētū nec genua contingebat. Dicendi cura erat ei vel maxima, ſicut odii quoq;, ac cum pleriſq; inimicitiarum, cū q lingua foret virulentus, ac vnumquenq; proſcinderet audacius, quidam haud ſane illiteratus ex eo inſtitit quærere, vt quid procliuiter adeo alienam laceratum famam pergeret, Q₂ inquit, ποιῆσαι κακῶς βουλόμενος οὐ δύναμαι, id eſt male facere cupiens nequeo.

Scitū Dionyſii reſpōſum, q relictū a parente imperium nequiſſet ſeruare. Caput. LXXV.

DE Dionysio Posteriore facta iam aliquoties mētio nobis est, illud huic suppingam parti, scitu non hercle indignū. Annalibus adnotatū cōperi, Dionysiū, & Philippū Amyntę cōgressos qñq;. Cūq; hincinde m'lta forēt pnūciata, vti par est, demū illuc puect⁹ ē Philippus, vt ex Dionysio ampli⁹ q̄reret, qua eēt factū ratiōe, φ pclarū adeo illustrēq; a p̄re acceptū pricipatū neqsset asseruare, eo excussus ab inimicis. Ad ea Dionysi⁹ nō īscite prorsum, nec illepide, ὅτι τὰ μὲν ἄλλά μοι κατέλιπεν ὁ πατὴρ, τὴν δὲ τύχην, ἣ ταῦτα ἐκτήσατο, καὶ διεφύλαξεν, οὐκέτι, qm̄ inqt, alia qdē reliqt mihi p̄r, Fortunā vero, qua hęc sibi q̄sierat, custodieratq;, nō vtiq;.

Mesonis assimulatus furor, ne cum Atheniensium reliquis Siculam iniret expeditionem, φ astrorum peritia futuram prænouisset afflictionem. Caput. LXXVI.

E Nauigaturis in Siciliā belli causa Atheniensibus, classe iam instructa, ex Catalogo erat vnus item astrorū peritus Meson, qui, cum ingruētiū vim malorū artis beneficio, velut ex specula eminētiore, prospectaret, missionē quoquo modo quærens, ne initam obiret militiā, cum in irritū cederet conatus omnis, demū insaniam assimulauit, ac multa, vt sibi fidē compararet, dixit, fecitq;. Inter alia etiam domui, quā inhabitaret, faces subdidit. Quibus sane omnibus adducti bello pręfecti, verū arbitrati furorē, dimittendū censuere hominē, vesania percitū, ac debacchantem plane, felicius lōge, q̄ Vlysses olim, quem ingeniose, solerterq; deprehēderat Palamedes, Mesonis assimulationem, & quidem Athenis, dispicere quiuit nemo.

Dicta vel facta quorundam scitu digna, quæ ex diuerso, miscella velut opera sunt, in vnum congesta. Caput. LXXVII.

A Lexandrū imperatorē nobilissimū fuisse ira præferuidū, indicio multa vtiq; fuerint, sed & Aristotelis cōmonitio prudens, q illum conspicatus omnibus, ac per oīa succēsentē, per epistolā salubriter sic perexit admonere, ac remollire, ὁ θυμὸσ καὶ ἡ ὀργὴ οὐ πρὸσ ἴσουσ, ἀλλὰ πρὸσ τοὺσ κρείττονασ γίνεται, σοὶ δὲ οὐδεὶσ ἴσοσ, i. Furor & ira nō aduersus ęquales exerunt̄, sed in meliores, pręstantioresq; At tibi ex æquo stat vtiq; prorsū nemo. Cercidas ex Arcadia Megalopolites, cū iam cōclamatus, ac in Proserpinę peculio adnumeratus decūberet, ad suos conuersus, iucunde se a vita demigrare pronūciauit, φ animo cōcepisset, mox paulo ex sapiētibus qdem cū Pythagora cōgressurū se, ex historicis cū Hecatæo, ex musicis cū Olympo, ex poetis cum Homero, Inter hæc autem animā egisse, proditur memoriæ. Palaton ζωγράφοσ, siue pictor, cum Homerum describeret, illum quidem velut vomentem exprimebat, Poetas vero reliquos per ambitum astitutos ἐμημεσμένα ἀρυομένουσ, i. quæ reiecisset is, absorbentes. Clisthenē ferunt Atheniensem Ostracismi, seu Testularum rationem omniū principem induxisse, primūq; eisdē damnatum suffragiis. Pindarus nouem Lyricorum princeps cum Thebis in poetarum venisset commissionem, per auditorum inscitiam quinquies a Corinna fertur victus. Classem coegerat aduersum Thurios, instructamq; ducebat Dionysius. At vehemētior coortus Boreas naues disiecit omnes, attriuitq;. Quo tanto permulcti beneficio Thurii Boreæ, vti Deo, sacra peregere, insuperq; in ciuitatis iura cooptarunt, domo itidem illi comparata. Vt minus iam mirandū accidat, dici ab Atheniensibus ventum hunc κηδεστὴν, id est Affinem, a Pausania etiam Megalopoliten.

Zaleucum filio iussisse alterum ex oculis erui, alterum sibi, vt lata a se de adulterio seruaretur lex. Adulterii pœna apud Gortynam. Caput. LXXVIII.

Z Aleucum, de quo alibi paucula commentati sumus, inter alias ferunt, quas Locris constituit leges, sanxisse illā quoq;, vt quisquis deprehenderet̄ mœchus pœnas lueret, excussis oculis. Hoc, sicuti videtur, vt sanguinariū, cum improbaret dęmon, Aelianus inquit, præter opinionem, præterq; spem, in auctorē regessit primū. Nam, vbi Zaleuci filius adulterii est cōuictus, ex paternis sanctionibus pręstitutū subire supplicium cogebatur. Quod 'ne irritū fieret, posteaq̄ semel erat cōplacitum, qui sanxerat, pœnæ sibi partem irrogauit, ac velut partiario legis corroborauit integritatē. Nam filio excuti oculū iussit, at sibi alterū. Qd̄ sic exprimit Aelianus, ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου τῶν τοῦ παιδὸσ ὀφθαλμῶν, ἀντιδοῦναι τὸν ἑαυτοῦ, ἵνα μὴ ὁ μεχανίσκοσ τυφλωθῇ τελείωσ. Apud Gortynam deprehensus adulter ad Magistratus producebatur, si fuisset cōuictus, Lana coronabatur. Qua re illi plane mollior opprobrabatur natura, effœminatiorq;. In reliquum prætera ignominiosus erat imprimis, & Reipublicæ in nullo particeps.

Silētii bonū ex Greco Disticho,& Gnathænæ meretricis historia lepidiuscula.Cap.LXXIX.

DE Silentii bono,quantūq; insitæ præferat prudentiæ lingua præparca,& nos alibi commentati sumus,& Græcanicum quidem illud amplius patefacit,

ἀῤῥήτων ἐπέων γλώσσῃ σφραγὶς ἐπικείσθω,

κρείσσων γὰρ ἐπέων,ἢ κτεάνων φυλακή.

Verū & ad ipsū id lepida cōfert historia,etiāsi decora nō satis ē,q̄ īducit̄ gesta res.Ex Hellespōto in Atticā venerat amator qdā,Gnathenę Scortilli fama illi ci pellect⁹,cūq; admissus cōmodū accubuisset,erat īter pocula loq̄cior īpēdio, ac plane,vt greci dicūt,φορτικός.Id mirabūda mulier,cupiēsq; finē,sic illū adorta fert,Annō ab Hellespōto ꝓfectū te dicis?cū adnuisset is,& quo inqt pacto ciuitatū illic primā ignorare videris? Scitāre aūt eo,Quænā foret hęc?Sigeū respōdit Gnathena,καὶ ἐμμελῶς διὰ τοῦ ὀνόματος κατεσίγασεν αὐτόν.i.apte admodum,& cōcinne ex nominis ratione Silentiū illi suadere est visa.

Prudens Olympiadis apophthegma,quo Alexandri tumorem repercussit,diuina sibi quærentis in vita. Caput.LXXX.

OLympiadē Alexādri matrē,ꝓdit historia,cū iaudisset filiū diuti⁹ sepl'turę honorib⁹ exutū iacere,velut neglectū,grauiter eo noīe idoluisse,flētēq; inter crebra suspiria īclamasse alti⁹,miserabiliusq;,ὦ τέκνον,σὺ μὲν οὐρανοῦ μετασχεῖν βουλόμενος,καὶ τοῦτο σπεύδων,νῦν οὐδὲ τῶν κοινῶν δήπου,καὶ ἴσων πᾶσιν ἀνθρώποις μετασχεῖν ἔχοις,γῆς τε ἅμα καὶ ταφῆς.i.O fili tu qdē celū tibi vēdicare satagebas hocq; vnū festinabūd⁹ habere opus videbare,at nūc,q̄ cęteris ex ęquo cōia oīb⁹ cēsent̄,ne iis qdē potiri vales,terra,& cōditorio.Qua sane ratione visa Olympias ē,nō iprudēs,nec inscita mulier,& suā ipsi⁹ cōmiserari fortunā,& filii tumorē coarguere.

De insula Samo,& in ea feris,quæ dicātur Neides,& Hirundine alba.Aesopo.Hermodice item Midæ vxore,Cumæis prima quæ numos cudit.Mœchorum supplicium apud Lepreos q̄d fuerit.De Lucania, seu Samothracia,& Thespiensibus, Et Magnetū malis ac Insula Icaro,& piscium excellentia,Ac Georgio Trapezuntio. Cap. LXXXI.

QVoniā publico bono nil legimus fere,qn aliqd subinde ꝑcerpamus,& separatis capitib⁹ ꝑscribi mlta nequeūt,cōcisa nimis,ac deminuta,proinde i vnū regerēda parte hac duxim⁹,ne disiecta,velutq; dispalata pereāt.Igit̄ lego primū,insulā quidē Samū initio fuisse incolis viduā,desertāq;.Cęterū succreuisse inibi ferarū vim,quarū audiret̄ intolerandus,velut Barritus.Dicebant̄ νηίδες,hoc est Neides.Nūcupatā prius Samū etiā Parthenon,mox & Dryusam.Apparuisse in Samo itē Hirundinē quādoq; albam,Perdice haud minorē.Aesopū pręterea inuenio Logopœū fuisse Thraca genere,conditione seruum,manu tamen ab Idmone missum,ac Xantho seruisse prius.Hermodicen scribunt veterū plerīq;,Phrygum regis Midæ vxorem,tum forma fuisse conspicuam,tum vero sapientia & artifici ingenio præstitisse plurimum,siquidem Cumæis primam cudisse numos.Leprei,quos deprehenderint adulterantes ꝑ triduum vinctos circa ciuitatem ducunt,mox toto vitæ tempore contemptibiles habent.Q̄d mulieribus itidem fit,nisi q̄ hæ diebus vndecim in foro stare coguntur discinctæ,& tunica circunuestitæ pellucida.Sicuti Romæ in publicum egredi togatæ cogebantur Mœchæ,quod approbat Martialis illis versiculis,vt Oratium prætercam cum eiusdem interprete.

Telim viderat in toga Spadonem,

Damnatam Numa dixit esse Mœcham.

Lucanos,vel,vti enunciant Græci,λευκανοὺς esse ferūt φιλοξένους.i.Hospitibus affici plurimū, insuper & iustos censeri.Apud eos regnasse quādoq; Lamiscū,cui tertius a magno digytus in pede lupinus fuerit.Samothracen quādoq; dictā olim λευκανίαν,διὰ τὸ λευκὴν εἶναι.i.q̄ albicet. Mox a Thracibus habitatā dici cœpisse Thraciam,quibus item deficientibus Samii superuenientes Samothracen fecere.Magnetas pluribus cōflictatos infortuniis.Suffragari Archilochus videtur,vbi ait,κλαίω θαλασσῶν,οὐ τὰ μαγνήτων κακά.Icarū insulā ab Icaro mox cognominatā,prius inuenio solitā dici ἰχθυόεσσαν,de piscīū excellentia,qui caperentur inibi.Apud Thespienses turpe censebatur,artem didicisse,vel aruo studuisse,propterea illorum paupertas tum frequens,tum insignis præcipue.Nec illud reticuero,Georgium Cretensem,qui Trapezuntius dici maluit,conditis voluminibus,Platonis vitia expendisse plura.Quo argumento sit Cænotimon nūcupatus, atq; Erinnys item.Quo modo est a Bessarione insigniter proscissus.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD MAGNIFICVM COMITEM, AC EQVITEM IOANNEM MARIAM GVIDONEM FERRARIENSEM PRAEFATIO DVODECIMA.

QVONIAM LIBER HIC, QVI EST FVTVRVS NOSTRI LABORIS duodecimus, ab inenarrabili diuinæ maiestatis ratione orditur, in qua veterum sapiētum ingenia mire halucinantia, multiplici errore obsepta se torserūt, q necdum veritatis arcanum, intimis occlusum penetralibus, in lucem ab intelligibili productum sapientia foret, facturum me operępretiū, arbitratus sum quādo mutua nobis necessitudine peruinctos, certum est, in singulis nostri operis velut Propylæis, amice consultare, si ad libelli huius partes te aduocaro potissimum. Quippe sicuti Balbi Balbos intelligunt, ac amant, ita & a diuino cultu non prauitate vlla reuulsus vir, orationi imprimis, quæ deum vel exprimit, vel rimatur, cumprimis affici consueuit fronte insigniter exporrecta. Tu vero Ioannes Maria nobilium scientissime, ac scientum nobilissime sic Christianæ veritatis assertorem te vbiq; præstas, vt vitæ cura innocentissimæ, & religionis reuerentia vel religiosissimis esse quoq; integritatis exemplar singulare videri possis. Nam etiam si conspicuos, vel iunior Magistratus gessisti, in quibus, qđ Guidonū claritati cōsentaneum fuerat sane, eam prætulisti grauitatem, vt seueritas prędulci temperata comitate, iustitiam non vtiq; rigidam, aut vlla ex parte immitem a Caluo, qđ dicitur, ad Caluū ciuitatibus exhiberet, sed vel damnatis amabilem, nihilominus a publicarum rerum molestia magnam partem abiunctus, & tibi quodammodo viuens, nec magnopere, qđ Gręci dictitāt, ἔξω βλέπων, intellectualem potentiā ad id, qđ vere est, per momenta surrigis, verā arbitratus felicitatē, ab hominis veri vestigiis nō abire longius. Nec tibi equestris dignitas, aut q dicaris, & sis Comes, vt doctrinę ciuilium dogmatū insignia prætersam, nec inquam ista tibi animos tollunt, qđ sane agnoscimus in plurimis, sed mira in omnibus benignitate ita mores attemperas, vt perhumanum te, facileq; sentiant mediocres viri, summi etiam hac, quam sustines, persona dignum, opinentur. Sunt pręclara ista quidem, sed fratris non absona virtutibus, honorum serie constipatis, non absona vniuersę Domus Guidonū amplitudini tum Ferrariæ, tum Mutinæ, vnde oriundi estis, sed & in aliis Italiæ locis præcipuis. Quamobrem habebit liber hic, opinor, qđ sibi placeat. Nec id, quia vmbilicis exeat auro nitescentibus, sed q in vestibulis suis præclarum cernat stare velut Herman, sed non vtiq; ἄκωλον, quin vndecunq; amussitatum, præclarumq;. Qui sit fortiter Libitinas reiecturus nasutiores, ac sordidum dentem, ne virulentus infigi valeat morsus, quo conuulnerata plerunq; exarescūt omnia. Qđ vt facias, vir clarissime, peruelim vtiq;. Sic enim fiet, vt gratam tibi, quantulacunq; ea est, sedulitatem hanc nostram, & in te tuosq; omnes propensissimam volūtatem, fuisse intelligam. Nec ipse immemor videberis initæ olim in patria mea inter nos amicitiæ, quam vno ductu pro virili perpetuo & foui, & auxi, nec ipse aspernari es visus. Quod superest, Viuas, opto, diu felix, & Lodouicum tuum ames. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI DVODECIMVS.

Prolepsin, id est de Diis, anticipationem omnium esse mentibus insitam. Cur Deo summo solem persimilem dicat Plato. Caput Primum.

EQVIDEM CONSYDERANTI MIHI AMPLIVS RATIONEM hanc, quæ de diuinis est, velut ex oraculo promptum videtur, qđ apud M. Tullium prius, mox & a Seneca cōprobatū, legimus, Omnibus de Diis esse insitam opinionem. Nec esse gentem vllam adeo extra leges, moresq; proiectā, quæ Deos aliquos opinione non concipiat. Notionem hanc ipsa nobis impressit natura, & sine doctrina inest anticipatio quædam diuinitatis. Hęc vero est, quam Epicurus πρόληψιν dicit. i. anteceptam animo rei quādam informationem. Cæterum vbi ad summum, ac principem omnium Deū, quem Græca natio τ' ἀγαθὸν nuncupat, hoc est, Bonum ipsum, humana mēs audacius assurgit, Siquid scrutādo attentius, & perpēdēdo lance examinatissima disserēdo definire pertentet, cū inenarrabilis amplitudo illa, & infinita maiestas humani animi conceptus omnes longissimo a se interstitio relinquat, nedum sermo vllus illuc eualeat pertingere, ad id de-

niq; rerũ excellentia caligãs diuertit, vt similitudines quęrat, & exempla. Qua ratione etiã Plato περὶ ἀγαθοῦ, i. de ipso bono differere, adortus, dicere quid esset, non est ausus, quoniã humanæ potestatis mensum tantę claritatis excedat splendida vis. Illud modo latius indagando est assecutus vt qđ inter obiecta sensuũ pręcipue nitidũ, pręclarũ, immẽsum, admirabile animaduertisset, illi simillimũ astrueret. Hũc vero esse Solẽ voluit, per cuius similitudinẽ hũanæ ibecillitati gradũ præstari ad nõ cõprehẽsibilia quadãtenus, est opinatus. Proinde a sapiẽtibus receptũ fere, prĩcipi summo illi, ac ineffabili prorsum nulla surrigi simulacra debere, sicuti diis aliis cõstituisse Veteres, cõpertũ est. Quãdo, vt sciẽter Plotinus inquit, neq; cognitionẽ, neq; intelligentiã illius habemus. Loquimur tamẽ de illo, vt Parmenides, & Dionysius ait, per negationes, atq; relationes. Summũ genus sciẽtię est, inquit Cassiodorus, scire, Deũ tanta pręstare quãta humanus sensus nõ valet attingere. Lumen infinitũ ab intellectu creato perspici nequit, ni glorię lumẽ accesserit. Nã vt se habet noctuæ oculus ad solis lumẽ, ita intellectus noster ad manifestissima in natura. Nec me fallit tamẽ Cottã illũ Ciceronianũ dicere, multas se arbitrari gentes, sic immanitate efferatas, vt apud eas, nulla Deorũ suspicio sit. Quid Diagoras inquit, ἄθεος qui dictus est, posteaq; Theodorus, nõne aperte Deorũ naturã sustulerũt? Nã Abderites quidẽ Protagoras Sophistes tẽporibus illis vel maximus, velut alibi quoq; cõmemoratũ est, cum in principio libri sui posuisset, De diis neq; vt sint, neq; vt nõ sint, habeo dicere, Atheniensiũ iussu vrbe, atq; agro est exterminat⁹. Librię; eius in cõcione cõbusti. Cęterũ qđ est a me cõprobatũ pauloante, in libro de mysteriis ita confirmat Iamblichus, Ante oẽm inqt rationis vsum inest naturaliter insita Deorũ notio. Et alibi, Esse animæ inqt, est quoddã intelligere. s. Deũ, vnde dependet. Porro esse nostrũ putat, Deũ cognoscere, quia præcipuũ animæ sit intellectus, in quo idem est esse, qđ intelligere diuina actu perpetuo. Sed & Plutarchus, Deos inquit opinatur, quisquis bene sentit. Galenus in libro de philosophi historia, Dei inquit, notionem habemus ex pulchritudine operum illius, & excellentia. Propterea & Euripides, ἀστέρεσ δ' ἐν οὐρανῷ ποίκιλμα τέκτονοσ σοφοῦ, id est Stellæ in cælo varietas sapientis fabri.

Quã absurda prioribus Deorum varietas. Deus ignotus Athenis. Dei summi descriptio. Cælestia qui primum adorarint. Vnde dicatur Theos. Cælestia an viuant. Apomyius Iup. Spodius Apol. Gratiarum sacra. Caput. II.

At qui ipsum hoc numẽ immensum, inenarrabile, augustissimũ, oẽmq; humanæ mẽtis captum excedẽs, ex ipsa hac maiestate pręcelsa mirum est, quantas, q̃q; absurdas interdum ambages in mortalium animis pepererit. Nam ignotis etiam Diis fuisse Athenis erectas aras, Philostratus scribit. Meminit Laertius quoq; in Epimenide, vt Pausaniam taceam, ἐν λόγῳ περιηγήσει, ad Phalerum θεῶν ἀγνώστων βωμοὺσ statuentem. In Canonicis vero decretis adnotatum ab interprete est, Apostolum Paulum, cum eiusmodi arã vidisset, titulo notissimo, Ignoti videlicet Dei, in quo viuimus, mouemur, sumus, altius intonuisse, Quem vos ignotum dicitis, Ego prædico. Hunc Plato, sicuti ex Speusippo didicimus, ita describit, Viuens immortale, per se ipsum ad beatitudinem sufficiẽs, Essentiam sempiternam ipsius boni causam. Addit ex Platonis eiusdem sententia Apuleius, Incorporeum, Aperimetron, Beatum, beatificum, omnium patrem optimum, nulla re indigentem, cuncta conferentem. Esse vero innumeros quidam prodidere. Nã & Chrysippus, quem Stoicorum somniorum vaferrimum interpretem Epicureorum nuncupat schola, magnam congregat & ipse ignotorum Deorum turbam, atq; ita ignotorũ, vt eos ne cõiectura quidẽ informare, vt ille ait, possimus. In Sicyonia etiã ὑγείασ, i. sanitatis simulacrũ celebriter cultum, adnotauimus. Qđ vix tamen cõparebat, passim illi a mulieribus capillis dicatis, quos Deæ honori resecare, moris illarum est. Ambeunt & Babyloniæ Vestis Telamones. Quin Herculem in Olympia rem diuinam obeuntem, cum muscarum multitudine infestaretur, Ioui sacrificasse ἀπομυίῳ, protinusq; vltra Alpheum muscas esse abactas. Sed & Helei itidem Ioui Apomyio dicuntur quandoq; immolasse. Apollinem cognomento Spodium Thebis cultum, animaduerto, cuius ara ex sacrificiorum cineribus foret constructa. Vnde nata cognominis ratio. Gratiis Eteoclem ferunt Andrei, & Euippes filium, sicuti a Bœotiis memoratur, hominum primum rem diuinam fecisse, quibus esse tres itẽ placet, etiãsi nomina nõ tenẽt. Gratias haberi quidẽ duas, inter Lacedæmoniorum placita est. Quas nuncuparit Lacedæmon κλητᾶν καὶ φαεννᾶν. Tres sunt apud Athenienses ad Acropolin, vbi & arcanam multis Teleten agunt. Has in Theogonia cecinit Hesiodus esse Iouis, & Eurynomes filias. Nomina vero hęc facit, Euphrosynen, Aglaiã, Thaliã. Antimachus Aegles filias pronunciat, & Solis. Gratiarũ simulacra veteribus nõ fuere citra indumẽ-

ta,inquit Pauſanias,At poſteri neſcio cur,nudas pingere,ac ſculpere adorti ſunt,antiquorum ratione mutata.Democritus duos eſſe deos opinat̃ Pœnã,& beneficiũ.Sicuti in Acrocorintho fuiſſe ꝓdit Pauſanias,Neceſſitatis ſacellũ,& Violentię.Sed ingredi inquit,putat̃ haud legitimũ.Multas item gentiũ ꝑ fœtidos iurare cibos,ꝓditũ eſt.Siquidem Cepas,Alliũq; inter deos iureiurãdo habet Aegyptus.Harpocratẽ quoq; habuit eadẽ,& Cynocephalum,ſiue Anubim.Quorum imagines digytis geſtare,moris etiã Romani fuit q̃ñq;.Scitu dignũ id quoq;,Omniũ primos,q olim Aegyptum occupauerant,cæleſtia ſuſcipere,atq; adorare cœpiſſe,noctium ſerenarum beneficio,& quia plurimum ſub dio agerent,ita exigente mundi ſitu eo.At Plato in libro,cui titulus Cratyli eſt,de recta nominum ratione differens,Videntur mihi inquit,Gręcorũ priſci deos ſolos putaſſe eos,quos etiã his tẽporibus Barbarorũ plurimi arbitrãtur,Solẽ,Lunã,Stellas,Terrã,Cęlũ. Et cum hæc oĩa ꝑpetuo in curſu eſſe,conſpicerent,ab hac natura τοῦ θεῖν,hoc eſt,currẽdi,θεοὺς id eſt Deos nominaſſe.Nec mirũ id videri admodum debet,p̃ſertim ſi veterũ Sapiẽtũ in iis placita curioſius diſcuſſerimus.Nam cæleſtes Sphęras habere animas,non Platonici modo,ſed omnes etiã Peripatetici confitent̃.Id ipſum & ſecundo cæli docet Ariſtoteles.Rurſus ſeptimo & octauo Naturalium,ſecundo de anima.Vndecimo Diuinorũ.Theophraſtus quoq; eiuſdem diſcipulus libro de cælo.Sed & Auicenna,& Algazeles ſummopere cõfirmarũt.Auguſtinus Aureli9 in Enchiridio,& Thomas aduerſus gentes libro ſecundo tradunt,Nihil,q̃tum ad Chriſtianam doctrinam ſpectat,intereſſe,Cæleſtia corpora animas habere,vel non habere.De Elementis conſtat apũd Platonicos.Ambigunt recentiores Peripatetici.Porro cæleſtia viuere,eſſeq; animata Aſtronomici auctores concedunt,Ptolemęus præſertim,& Albumaſar,& Zaeles.Qđ & Hali confirmat,illos deridens,qui viuere cæleſtia diffidant,& hoc Ptolemæum ſecutus.Idem Aratus arbitratur,& Manilius.Deniq; Theophraſtum dicere,ſcimus,Non eſſe philoſophum,qui cæleſtibus abneget vitam.Quin Orphei theologia Sphęrarũ aĩas ita partit̃,vt cuilibet geminam cõtribuat vim. Vnam in cognoſcendo poſitã,alterã in Sphærę corpore viuificãdo,atq; regẽdo.Ergo in elemento terræ illam vim Plutonem Orpheus nominat,hanc Proſerpinã.In aqua Oceanum illam,hanc Tethyn.In aere fulminantem Iouem,ac Iunonem.In igne Phanetã,& Aurorã.In anima Sphæræ lunaris illam Bacchum Licnitẽ,hanc Thaliã muſam.In anima Mercurii Bacchum Silenũ,& Euterpẽ.Veneris Lyſium,& Erato.Solis Trietericum,& Melpomenẽ.Martis Baſſareum,atq; Clio. Iouis Sebaſium,& Terpſichorẽ.Saturni Amphietũ,& Polymniam.Octauæ Sphæræ Pericionium,& Vraniam.In anima vero mundi vim priorem Bacchum vocat Eribromum,Secundam vero muſam Calliopẽ.Singulis porro Muſis vnum præficit Bacchum. Quoniam is ſymbolicos & operte diuinæ cognitionis nectar prudentioribus monſtrat.Verum enimuero nequid, velut in vtranq; conſopiti aurem,prætereamus,Hebręos obſeruauimus ſolos ex omnibus pia,ſanctaq; cõſyderatione primum elementa,& quæ ab elementis compoſita ſunt,ſolem ſimiliter,& lunam,ac ſtellas reliquas,& cœlum ipſum non ſolum deos non eſſe, verum etiam animæ penitus expertia, iudicaſſe.Nicolaus quoq; Theologus in Geneſeos caput primum,Corpora inquit cęleſtia inanimata ſunt,& ſine ſenſu,ex Damaſceni doctrina.Auguſtin9 item loco eodem,Solet quæri inquit, Vtrum hæc luminaria ſola ſint,an habeant rectores ſpiritus,& ab eis vitaliter inſpirentur.Sicut per animas animalium carnes animant̃.Sed de tam obſcura re nil temere credendum.Alii vero,q̃ dicantur de hominis animo,ad cæli quoq; animum poſſe transferri,opinantur,& eſſe illũ cæleſtẽ hominem.Nam & Timęus prodit,temperatos animos noſtros ab Opifice deo in eodem cratere, ex iiſdẽq; elementis cum cęleſtibus animis.Inde videndum,aſtruentibus eruditis,ne nos illorum ſeruos velimus,quibus nos fratres coaptauit natura.

Diuinorum inſcitia vbi exorta primum.Deorum multitudo ex Varrone.Item Deũ eſſe vnũ, nomina plura.Stator vnde dicatur.Quid Amum,quid Phtha,& Oſiris de Meliſſeo item,& Meliſſa,ac Iunone.

Caput.III.

AT em̃ curioſior aliquis,neq;,qđ dicitur,hoc cõtentus Catone,inſtet protinus, vrgeatq; infeſtius,ecquid compertius, exploratiuſq; in literas mittere aggrediamur,quinam primi potentiam omnia ſupereminentem,longe,lateq; infinitę naturę germina propagantem,vel diſſimulare cœperint,vel mox etiã prorſum neſcire multa perobruti rerum caligine.Mihi vero multa diu verſanti,ex Arabum gentibus tantę inſcitię,maliq; plane contagioſi primordia,& in ꝓximos quoſq; craſſantem primo labẽ,inde latius profudiſſe incendium,videtur, quo vniuerſus fere deflagrarit orbis.Chananæos vero in eo terrarum ſitu ſacrę ſtatuunt literę,

iam inde a Cham vno ex Noe liberis corriuatos. Cui cum ob impietatem diras extulisset pater im
precationes, nullis etiãnum is imbutus diuini cultus rationibus, raptim a paréte reuulsus in Ara
bas secessit. Vnde mox diuinitatis inscitia inibi irroborata primum, in plures data. Hincq; nume
rosa deorum series pro cuiusq; libidine, aut cõmodo eatenus extumuit, vt Varro Terentius deos
ad calculum reuocet ab hominis exorsus conceptione, initiali exordio a Iano deducto, numer um
q; ad decrepiti prouehat metas. In quibus astituit Næniã, quæ in Senum recinatur funeribus. In
de vero in digytos mittit Deos alios, qui non ad ipsum quidem pertineant hominem, sed ad ea, q̃
sunt hominis. Quo in genere Victus est, ac Vestitus, porro & quæ vitæ vsibus necessaria, prẽmõ
strans in omnibus, qđ sit cuiusq; munus. Quin & municipales in Italia legũtur Dii, sicuti Crustu
minorum Deluentinus, Narniensium Viridianus, Aesculanorum Ancharia, Volsciniẽsiũ Nor
tia. Adeo colebat vnusquisq; qđ volebat, vt nõ p̃uinciis modo, sed & suus esset vnicuiq; Ciuitati
Deus. Præsto tamen sunt, qui nomina quidem esse fateant̃ plura, Deum tamen vnũ. Sic nõ aliud
esse naturã, q̃ Deum ipsum interpretãtur. Hoc est, toti mũdo, & partibus eius insertã diuinitatis
rationem. Iouẽ quoq; optimum maximum nobis ipsum hũc ingerere. Quin & Statorẽ quoq;, quẽ
sic appellatum produnt Historici, q̃ post votorum conceptionem, nuncupationemq; fugiẽtium
Romanorum steterit acies. Sed id rectius multo, & vero consonũ magis, Principẽ illum, & vniuer
salẽ Architectũ Deum dici Statorẽ, q̃ stent beneficio eius omnia. Fatum item si hunc dixerimus,
non aberrarimus. Nam si est Fatum implexa causarum series, ille est omniũ causa princeps, a qua
propendẽt reliquæ. Deniq; tot excogitari cognomenta queunt, quot eius recognoscimus mune-
ra, ne nunc indigitamẽta excutiamus oĩa. Nã & in libro de mysteriis Iamblichus, Opifex inquit,
intellectus, qui & veritatis est dominus, atq; sapientia, quatenus in generationẽ p̃grediens, occul
tã latentiũ rationũ potentiã traducit in lucem, Amum ægyptiaca lingua vocat̃. Quatenus autẽ
sine mẽdacio pagit oĩa, & artificiose simul cum veritate, Phtha nuncupat̃. Græci vero hunc Vul
canum nominant, artificiosum dũtaxat considerantes. Quatenus vero effector est bonoꝝ, appel-
latur Osiris, aliasq; denominationes habet, propter potentias, actionesq; differentes. Illud tamen
parte ista haudquaq̃ trãsmiserim, qđ a Didymo p̃ditum scimus in libris enarrationis Pindaricę,
Melissea Cretẽsiũ regẽ Diis primũ rem obiisse diuinã, ac ritus nouos, sacrorumq; pompas intro-
duxisse. Huius porro filias Amaltheã, & Melissam, quæ Iouẽ puerũ caprino lacte, ac melle cõnu-
trierint. Vnde datum mythicis locũ, cõfingendi aduolasse Apes, atq; os puerile succi blandissimi
liquore colliuisse. Melissam vero Magnę matri sacerdotẽ fuisse institutam primam. Vnde p̃paga
tum mox, vt quibus eiusdẽ iniungeret̃ sacerdotii functio, Melissæ itẽ dicerent̃. Sed non vtiq; præ
tereunda Aeliani admiratio est, prodẽtis, Barbararũ gẽtiũ sapientiã videri laude dignã, quando
nulla prorsum εἰς ἀθεότητα ἐξέπεσε, i. eo producta est, vt deum negaret, aut omnino ambigeret,
sit ne prouidentia vlla, an temere ferant̃ omnia. In quã vesaniã dilapsos nouimus, Euemerum Me
senium, Diogenem Phryga, Hippona, Diagorã, Sosiam, Epicurũ. Illud non negligendum, Poetia
cam qđ instruit enarrationẽ, Temenũ Pelasgi filium in Arcadia Stymphalum habitasse antiquã,
Atq; inibi Iunonem ab eo educatam, & deæ sacrum institutum triplex, ex trium ratione cogno-
minum. Siquidem Parthenon vocauit puellam adhuc. At Ioui nuptam τέλειαν, i. Adultã. Diffi-
dentem vero cum Ioue, ac Stymphalum denuo repetentem χήραν, i. Viduã. Apud Menalũ fuisse
dicitur ἀγαθοῦ ναός, i. Boni templum. Id referẽdũ ad Iouẽ Pausanias suspicat̃. Quoniã ἀγαθῶν
δωτῆρες οἱ θεοί εἰσιν ἀνθρώποις, ζεὺς δὲ ὕπατος θεῶν ἐστι. Panos præterea sacellum locis aliquot
excitatum, legimus, Esse quoq;, qui opinentur, eiusdem esse pontificii hominum vota ad exitum
perducere, quin & scelestis pro dignitate, ac meritis rependere. Sed & olim esse vaticinatum, tradi
tur item. Affuisse vero illi προφῆτιν Erato Nympham, quæ Arcadi Callistus fuerit iuncta. Pro-
pe Lycosurã esse dicunt̃ montes Nomii, in quibus & Panos nomii sacellum, Melpiam. i. μέλπειαν
vocant locum, q̃ inibi fistulæ melos compererit Pan. Montibus factum nomen putãt ab eius dei
pastionibus. Etiamsi a Nympha credunt Arcades. Fuit & in Parthenio monte Panos delubrum,
vbi & Testudines conficiendis lyris peraccommodas haberi, proditum memoriæ est, quibus ta-
men parcunt, q̃ Pani sacras opinentur. In hac vero Deorum fusiore pragmatia, nec illud negle-
ctui habuero, qđ est ab Oenomao traditum, Trigĩta millia deorum in orbe terrarum fuisse culta
qđ ipsum & vates asseruerit Hesiodus. Hinc obrepsisse opinor, petulantius in blasphemias pro-
rumpentibus, vt allisa quodam modo patientia, facturos se quippiam triginta milliũ diabolorum
nomine, non citra impietatem pronuncient. Trecentos itẽ fuisse veterib⁹ Ioues, adnotatũ a Var-
rone est, ac a Septimio Florente repetitum.

Platonem,& Platonicos nonnullos sentire, Vnum modo esse Deum.

Caput.IIII.

SEd rursum obiiciat se quispiam,& quoniam a Platonicis tam reuelli nescimus, q̄ nolumus, quærat solicitius, quidnam parte hac illorum Coryphæum Platonem sensisse, opinemur, qdve cæteris insinuemus de tanto astruendum philosopho. Ego vero, vt qui norim elogium illud sæpe repetendum, Pauculis modo mutatis, Platonicos plane Christianos fore, Nam & Augustinus Sapientiæ profunditatem admiratus, Neminem eo philosopho propius religionis nostræ pulsasse metas, scribit, Obseruasse videor, ab eminētissimo quidem viro plures sæpe nominari deos, verum non tā Deos intelligi, q̄ diuinos, angelicosq́, ac cęlestes dei ministros. Nam angelos non fuisse Platoni incognitos, astipulatur & Florēs Septimius in Apologetico. Siqdem in Parmenide, ac Timæo vnicum,& per seipsum esse sancit deum. Insecuti vero doctoris vestigia singulari ingenio, eloquentia non incuriosa Platonici multi vnum modo esse deum, ratione triplici probare connitūtur. Primo inquiūt, quia summa est vnitas. Nam si quodlibet summū est vnicum, quid magis vnicum est, q̄ summa vnitas? Est etiam vnus, quia est veritas. Summa em̄ veritas vna est, Nam si duę summæ veritates esse dicantur, aut vna earum habet, quicquid habet altera, aut non. Si prius datur, vna est, non duæ. Si secundum est, neutra est summa. Deest em̄ isti illud veritatis, qđ in illa est,& illi qđ est in ista. Item vnus est deus, quia summa est bonitas. Sūma quippe bonitas, quicquid boni reperiri vsq́ potest, complectitur. Q2 si duas induxeris bonitates summas, quicquid boni est in vna, est & in altera. Alioqui neutra esset summa. Et secūdum boni ipsius naturam vnum sunt, non duo, neq́ est aliquid aliud illis admixtum, præter bonitatis naturam, quia summę non essent, sed inquinatæ. Vnum itaq́ sunt omnino. Propterea Manichæis, Gnosticisq́ philosophis assentiendum nullo modo est, Duos esse deos astruentium. Quorum alter sit bonorum omnium auctor, alter vero malorū. Nam sicut de⁹, qui bonorum est auctor, summum bonum est, mali totius expers, ita contrarius summum malum, omni bono priuatum. Hic igitur neq́ ager quicq̄, neq́ cognoscet, neq́ viuet, neq́ erit omnino. Siquidem esse, viuere, cognoscere, bona, expetēdaq́ sunt. Vnum igitur omnino sit rerum principium,& vocetur Vnitas, qa per excellentissimam simplicitatem supereminet omnia. Veritas, quia producendo esse dat omībus, Bonitas, quia producta ad se reuocando, præstat & bene esse. Atq́, vt tradit Ioannis apostoli theologia, Theologorum omnium diuinissimi, quem Platonicus Amelius libenter amplexat̄, Vnitatem vocato principium, Veritatem principii rationem, Bonitatē deniq́ principii rationalis amorem. Cęterum posteaq̄ parte hac satis, superq́ euagati sum⁹, cum Mercurio ita Coronidē impingamus. Sanctus Deus pater omnium. Sanctus Deus, cuius voluntas a propriis impletur potestatibus. Sanctus Deus, qui tuis familiaribus innotescis. Sanctus es, quem nunq̄ creauit natura. Sanctus es, omni potestate validior. Sanctus es, omni excellentia maior. Sāctus es, omni laude melior. Excipe verborum sacrificia sancta, ab anima,& tibi dedito corde manantia, ineffabilis, solo silentio prædicande ab eo, qui fallacias veræ cognitioni contrarias declinauit. Annue, corrobora me, atq́ huius gratiæ participes effice eos, qui in ignorantia versantur. Ipse pater es venerandus, Homo autem tuus sanctitate vna tecum potiri exoptat, cum potestatem illi omnium, arbitriumq́ concesseris.

Super Memnonis Sepulcro & Statua ex Græcis adnotata pluscula, vnde Iuuenalis illustrat̄, De Rhodio Memnone, ac Palto, Dipalt⁹, Euhelii,& Memnonidib⁹. Item quid Apastia. Susa cur dicantur.

Caput.V.

MEmnona poetis cātatissimū nemo nō nouit. Cōperta nobis nōnulla de eo sunt, iis plane adnumerāda, q̄ præcipue digna admiratione sunt in naturę cōteplatione. Vel etiā q̄ fidē rei nouitate vix impetrāt. Ac de Memnonis quidē Statua mox paulo. Interim Sepulcrū eiusdem pergamus illustrius facere, hisce memoriis inspergēdo, quę grauis auctor Iosephus prōpsit in literas. Cui⁹ historia, qa min⁹ inusta mēdacio est, ī cuiusq́ aīm facile, qđ subnectem⁹, pōt irrepere. Qđ ita habet. Esse Ptolemaida Galileę ciuitatē mōtibus hincinde fere obmunitā, conuallatamq́. Siquidem a meridie Carmelo constipatur. A Septētrione vero, quem vocant Incolæ Scalam Tyriorum. Ab vrbe duorum fere stadiorum interstitio fluuiolus offert se Beleus nomine. Eius in propinquo Memnonis est sepulcrum, cui adiacet locus omnium admiratione dignissimus. Ea est species vallis circūactæ in orbem, quæ vitream harenam emittit, Alioqui & sin-

gulare miraculum adest. Commeant illuc numerosi nautæ genus terræ aucturi. Sed quicquid
inde egestum fuerit, repletur mox. Eadē semper Campi facies. Produnt peritiores, Ventorum id
opera contingere, qui ex circūiectis superciliis difflatu suggerant metallum. Nec tamen vno ibi
est miraculo natura contenta. Quicquid aliunde congesseris harenæ, transit euestigio in vitrum.
Qđ si vltra loci margines fuerit denuo proiectum, in habitum priorem eadem redit celeritate. Il-
lud porro non negligendum, qđ ad Memnonis spectat sepulcrum. Nam in Troade id statuit Stra
bo. Ita enim libro tertiodecimo scribit. Vltra Esapi ostia tumulus quidā occurrit, in quo visitur
Memnonis sepulcrum eius, qui Tithoni filius fuit. Cui proximus etiam Memnonis vicus. Dicat
aliquis, Memnonem eum, de quo Iosephus, ab hoc fuisse diuersum. Nam & Strabonis eiusdē mo-
numenta Rhodium habent Memnona. Qui fuerit Persici ductor exercitus, & Hermiā Eunuchū
circunscripserit, qui Platoni, Aristotelique dedisset operam, mox vero principatu etiā potitus. Vel
id Memnoni forte obuenisse, qđ & claris plerunque viris, quibus imaginaria sepulcra multis in lo-
cis admiratione virtutis quandoque excitata fuisse, obseruauimus. Nam Strabo idē alibi, Memnon,
inquit, sepultus dicitur circa Paltum Syriæ iuxta flumen Bandam, vt Simonides ait. Paltum ve
ro Syriȩ ciuitatē agnoscit etiam Stephanus. Vnde sit gentile nomen Paltenus, vti a Damasco Da
mascenus. Sed est item Paltum teli genus Arriano libro primo. Meminit Xenophon. Vnde apud
Sophoclem Dipaltus. Dicitur & παλτὸν πῦρ, pro fulmineo igne. Strabonis auctoritatē suffulcire
Plinii quoque calculus videtur, sic ferme libro sexto prodentis, Aegyptiorum bellis attrita Aethio
pia est, vicissim imperitando, seruiendoque clara & potēs, etiam vsque ad Troiana bella Memnone re
gnante. Et Syriæ imperitasse eam, nostroque litori ætate regis Cephei, patet Andromadæ fabulis.
Porro de Memnonis statua in Basaltæ lapidis mentione Plinius idem ita scribit. Nō absimilis in-
quit, illi narratur Thebis delubro Serapis, vt putant Memnonis Statua dicatus, quem quotidia
no solis ortu contactum radiis crepare dicunt. Philostratus etiam in Iconibus. Memnon inquit,
in Aethiopia deformatus est in lapidem nigrum, sedentis habitu. Solaribus radiis statua vbi con
tingitur, velut plectrum incidens sol in Memnonis os, elicit inde vocem. In Toxari Lucianus pro
dit, Demetrium Sunieum peregrinationē obisse in Aegyptum, vt Pyramides spectaret, ac Mēno-
nem, quod illas inaudisset, quamuis altissimas, vmbram tamen non iactare, Memnonem vero ad exorien-
tem solem inclamare. Strabo ibi se affuisse scribit cum Aelio Gallo, & amicorum multitudine, ac
militum. Circiterque horam primam sonitum audiuisse, siue a basi, siue a Colosso, siue a circunstan
tibus de industria factum. Id enim inquit, haudquaquam affirmarim, cum propter incertam causam
omnia magis, subeat, vt credam, quam ex lapidibus sic compactis, concinnatis ve crepitum edi. Pau-
sanias miratur in Megarensium mœnibus lapidem, quem siquis calculo percussisset, non secus in
sonaret, ac lyra. Sed multo me inquit, maiore admiratione affecit Aegyptiorum Colossus, qui The
bis Aegyptiis est, postquam Nilum traieceris. Vidi enim ad hoc vsque tempus Statuam sedentem iu-
xta eum locum, quem Syringas vocant. Eam plerique Memnonem dicunt. Quem ex Aethiopia pro
fectum in Aegyptum venisse arbitrantur, ac Susa vsque. Thebei Memnonem negant, sed quēdam
popularem suum esse aiunt, cuius ea statua sit. Audiui etiam, qui hanc Sesostri statuam tribuāt,
quā Cambyses mutilauerit. Reliquū corpus sedet, καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἀνίσχοντος ἡλίου βοᾷ,
καὶ τὸν ἦχον μάλιστα εἰκάσεις τῷ κιθάρας, ἢ λύρας ῥαγείσης χορδῆς, id est, & quotidie insonat
oriente sole. Quem sonitum similem dixeris diruptæ chordæ in Lyra, vel Cithara. Legimus por-
ro Tyaneum Apollonium venisse quandoque in Memnonis templum, deque eo Damin ita retulis-
se, Auroræ filium fuisse Memnonem, Occubuisse vero non apud Troiam, quo etiam neque venisse
illum satis constet, sed in Aethiopia, cum regnasset apud Aethiopas per generationū quinque spa-
tium. Ipsos tamen Aethiopas, quando longissimæ sunt vitæ extra mortalium reliquorum cōsue
tudinem, quasi in adolescentia Memnonem lugere, quæque in acerbis promi funeribus soleant, fa-
cere. Locum præterea, vbi erectum steterit templum, antiquo foro consimilem fuisse. Cuiusmodi
visebantur multa in vetustissimis ciuitatibus, vbi etiānum columnarum extant fragmēta, & pa
rietum vestigia quædam. Porro sedes, ac Mercurii simulacra. At Memnonis statuam adolescētis
impuberis imaginem referre. Esse autem ex nigro lapide confabricatam, & ad solis radios conuer
sam, vtroque pede solum attingentem. Erectas autem manus sedi inniti, Hominis surgere volētis
similitudine quadam. At oculorum, & totius oris habitum quasi loquentis esse hominis. Vbi ve
ro solis radio percutitur, qđ matutino euenit, tū vtique summam parere admirationem. loqui eñ
tunc perhibent, vbi primum ad illius os radius peruenerit. Nam splendentes oculi, lætique ad solem
expositi sunt, veluti eorum, qui valde solis aspectum tolerare possunt. Quos Græci εὐηλίους νο-

cant,hoc est Euhelios.Scribunt item ex Græcis nonnulli,Memnona apud Ilium Aethiopibus q͞n dem præfuisse,Aethiopem tamen non fuisse,verum apud Persica Susa,& fluuium Choaspē gen tibus illis imperasse.Argumento autem esse,ꝙ a Tithono Memnonis patre Susa dicantur condi ta.Vel,vt alii,a Memnone potius.Dictam vero vrbem a Liliorum copia,quæ gentium earum vo cabulo dicantur Susa.Sed illud etiamnum euidentius,Susorum arcem a Memnone Memnoniū vocari.Susios item Cisios appellari.Quia Memnonis matrem Cisiam vocet Aeschylus.In Pausa niæ monumentis lectum est,Memnonem Aethiopum quidem fuisse regem,non tamē ex Aethio pia Ilium venisse,verum a Persicis Susis,& Choaspe,quæ sibi subiecerat loca. Nam sunt aucto res quoq;,quotannis aduolare Ilium ex Aethiopia aues,& confligere ad Memnonis sepulcrum, quas ob id Memnonidas vocēt.Hoc idē quinto quoq; anno facere eas in Aethiopia circa Memno nis regiam,exploratum sibi,Cremutius tradit.Ex Memnonis cineribus apud Troiā interem ptí natas Aues,cecinit Ouidius,non suppresso item depugnandi more,Ita enim scribit libro ter tiodecimo.

Præpetibus subitis nomen fecit auctor,ab illo
Memnonides dictæ,cum sol duodena peregit
Signa,parentali moríturæ more rebellant.

Memnonidum item auium mentio Pausaniæ est,illas in Memnonis chlamyde picta expressas me moranti apud Delphos.De Memnonis porro statua,Satyrus quoq; hisce commeminit.

Effigies sacri nitet aurea Cercopitheci,
Dimidio magicæ resonant vbi Memnone chordæ.

In cuius loci enarratione,allatis modo,quę prodit Strabo,interpretes mira sese inde expediũt bre uitate.Bibliotheces item tertio Diodorus,a Theutamo,tunc Asiæ imperante,missa ad Troiam Aethiopū decem millia scribit,totidemq; Susianos,cū ducētis curribus,Memnone duce.Qua tē pestate pater eius Tithonus Persarū gesserit Satrapiā.Sed & nōnulli Idam vocant Memnonis ma trem.Inuenio item Memnonas esse Aethiopū gētē,quā,vt auctor est Polyhistor,Agrestem inter pretantur,sed tamen pugnacē,ac difficilem.Qđ vero de Rhodio Memnone,cuius etiā meminit Arrianus,nec tacuit Q.Curtius,pauloante protulimus,Sciēdum amplius,vocem eius memo rabilem videri præcipue dignam,quæ vtriusq; linguæ monumentis certatim celebretur,maxi mo documento,debere stipendia facientes lingua pręparcos,manu largiores esse.Is siquidem,cū aduersus Alexandrum summa vi bellum gereret,quendam de Alexandro obloquentē,ac multa per imperitiam,tum etiam assentandi studio differentem cum inaudisset,eoq; nomine commo tior foret,ꝙ maximus imperator ab inertissimo,ac prorsum vt videtur,gregario milite ꝓscinde retur,hominem acrius lancea percussit,& mox,Ego te inquit alo,vt pugnes,non vt Alexādrum petulantia tua sordide incessas.Illud vero superpondium fuerit,qđ a Græcorū Grammaticis exa ratum subscribemus,Memnona,& Sarpedona Iouis filios ad Troiam interisse.Tanto aūt a Diis honore affectos,vt ferente legem patre,funeris diem luctu,& ieiunio celebrarent.Qđ Comici ve teris auctoritas illis comprobat versiculis,vt protinus legentium demereamur assensum græca, vti aiunt,fide.

πολλάκισ δ' ἡμῶν ἀγόντων τῶν θεῶν ἀπαστίαν,
ἡνίκ' ἂν πενθῶμεν,ἢ τὸν μέμνον',ἢ τὸν σαρπηδόνα
σπένδε θ' ὑμεῖσ,καὶ γελᾶτε.

Sæpe inquit,nobis Diis apastiam ducentibus,vbi lugeamus Memnona,vel Sarpedonem,proliba tis vos,& rideris.Apastia vero,qđ scitu reor dignum,signat nobis ieiunium. Quando πασὸσ di citur,qui cibo operam dedit,παρὰ τὸ πῶ,qđ ἐσθίειν,id est vesci indicat.Vnde irrepsit insciæ ple beculæ,vt passim pro Cōuiuio Pastum vsurpet,& saginatos Anseres,ac id genus cætera fere cō similiter nuncupet.

Prouerbium,qđ est,Numerare nouit,quā vim habeat,Deq; Arithmetice occultiore.

Caput.VI.

AVenzoaris viri Babylonii,& sciētię recōditæ,verbū fuisse ꝑclarū,& sensus ꝓ fundioris,Abumasar auctor est,Scire oīa,& nosse exacti⁹ eū,qui numerorũ sciē tiā teneat.Qđ immo dici opinādū est,qa priscis ingeniis,quæ nobis rerū mul tarū lucē peperere,a vulgari,& exculcata ratione sequestrata,abiūctaq; philo sophandi ꝑ numeros cōsuetudo fuit.Eā vero cū a theologis excultā,accepim⁹, tum imprimis non neglectam a Pythagora,Aglaophemo,Platone,cæterisq;

id genus cõpluribus,Sed & in Epinomide ab ipſo traditū Platone,nouimus.Inter oẽs liberales ar
tes,& theoreticas ſcientias præcipuā,& maxime diuinā videri Numeroꝝ ſcientiā.Cęterū id cõ-
probari qui põt,ſi eam numerãdi peritiā accipias,in qua vel negotiãtiū,vt negotioſiſſimus quiſq;
eſt,ita p̄ſtat imprimis: Quid eñ pręter cęteros illi norũt: Sciẽtia oĩno fuit hæc,extra q̄ pleriq; vel
opinent̃,v el ſciãt,certe mira , immoq; noſtra tempeſtate minus pertrita.Quinimmo occluſa adeo
velut ſanctius arcanū,vt qualis ſit,ne ſuſpicemur quidẽ,aut vix attingant pauci.Qꝺ neq; ambi-
gat,ſcitatur Plato,Cur ſit homo animal ſapiẽtiſſimū,ſuppingit mox reſpõſum,Quia inqt,nume
rare nouit.Et rurſum in Epinomide,Opus inqt eſt, numeris nõ iis,qui corpus habent,ſed q̄oẽm
paris,imparis ve generationẽ,atq; virtutem,quā ad perficiendā,cognoſcendamq; rerum naturā
conferunt.Proinde nos adagiū præſtruximus,quo in eum vti poſſumus,qui omnibꝰ calculis crea
datur vndecũq; ſciẽtiſſimus,ac prope perfectione omnifaria eminẽtiſſimus.Meminit & in Ency-
cliis quæſtionibus Ariſtoteles,Cur inquit,homini potius,q̄ cuiq̄ ex cæteris animantibus creden
dum eſt: An qa,vt Plato Neocli reſpondit,Homo ſolus oĩm aĩantium ἀριθμεῖν ἐπίσταται,Hoc eſt
nouit numerare: Quem locum,ſit venia verbo,Philoſophus quidam interpretatus,dū nihil altiꝰ
ſuſpicatur,id modo dici inde,opinat̃,ꝙ is ſit rationis actus. Qui enim numerare ſcit, diſciplinis
imbibendis non videtur impar.Inſuper ratione prædito amplius fidendum,quia præter eam,dū
talis eſt,operatur nihil. Vel inquit,qm̄ perpendit acrius,bonum,malumq; metiens.Sed nos in ſan
ctis item literis legimus,Deum omnia in numero,menſura,pondere perfeciſſe,quæ ipſa & Plato
aperte ſignificat , dum numeros,menſuras,ſolida in medium adducit.Sed per numeros intelligi
vult ipſas rerum naturalium ſpecies,formaſq; ſubſtãtiales,quas etiam Ariſtoteles numeris com-
parat.Per menſuras autem,certas,inſtrumẽtaleſq; figuras,vel magnitudines ſpeciebus certis ac
commodatas.Per ſolida deniq;,atq; vires ſignificat qualitates,quæ & cum molibus penitus pro-
tenduntur,& præſtant motionibus,actionibuſq; momentum. Ex hac item occultiore facultate
ſcribit Aurelius Macrobius,Numerorum certam,conſtitutamq; rationem animas ſociare cor-
poribus.Qui numeri dum ſuperſint,perſeuerat corpus animari.Cum vero deficiant,arcanam il
lam vim ſolui,qua ſocietas ipſa conſtabat.Et hoc eſſe,qꝺ Fatum,& Fatalia vitę tempora vocemꝰ.
Vnde ſit illud doctiſſimi Vatis, Explebo numerum,reddarq; tenebris.Hic item probabile eſt,ve
terum ſapientum curam pronunciare non dubitaſſe,animam eſſe numerum ſe mouentem . Hoc
Pythagoricum eſſe decretū,auctor Plutarchus probat libro de iis,quæ philoſophis placeãt,quar
to.Sed adiicit,ἀριθμὸν ἀντὶ τοῦ νοῦ παραλαμβάνειν,id eſt numerū pro mente accipere.Eſſe quo
q; in anima numerum,ſcribit Plotinus libro Enneadis quintę primo.Non enim inqt,moles ſunt
prima naturæ,neq; vllæ magnitudines.Craſſa eñ hæc poſteriora ſunt,quę ſenſus exiſtimat en-
tia.Iam vero nec in ſeminibus hoc ipſum humidum eſt,qꝺ æſtimatione dignum cenſetur,ſed qꝺ
ſenſibus non apparet.Id autem Numerus eſt,atq; ratio.Eſt itẽ in intellectu primo numerus Idea
rum ratione formali inter ſe differentium.Si modo per eas intelliguntur,& fiunt formæ rerum re
ipſa diſcrepantium.De qua re,ſi noſtrum eſſet onus,dicerem plura,ſed alieno loco ſatis multa.Il
lud Boetii multum ad hæc ipſa facit,cum ex mathematicis Arithmeticam p̄cipi primum tradit,
quoniam matris quodãmodo ad cęteras obtineat portionem. Tum vero ꝙ hanc ille huius mun
danæ molis conditor deus primū habuit ſuę ratiocinationis exẽplar,& ad hãc cuncta conſtituit,
quæcunq; fabricante ratione p̄ numeros aſſignati ordinis inuenere concordiam.

Pythagoræ placita de Monade,ac Dyade.Item de Pari,Impariq;. Caput.VII.

PYthagorā igit̃ legimus opinatū in numeris maximā eſſe vim,in eoſq; refe-
rẽda oĩa,Syderū ambitꝰ,& aĩaliū ꝓductiones.Duo itẽ feciſſe principia,defi
nitā vnitatẽ alterū appellãdo.Reliquū indefinitā dualitatẽ.Sed illā bonoꝝ,
hãc maloꝝ exordiū,& cãm eſſe dicebat. Vnitatis ſiqdẽ natura inſita circũſe
rẽtię tẽperiẽ,animis virtutẽ,Sanitatẽ corporibꝰ,Domibꝰ,& Ciuitatibꝰ pa
cẽ,& aĩoꝝ gignit cõſpiratum.At Dualitas diuerſa oĩa. Aeri hyemẽ cõtri-
buit.Aĩs malitiā,ęgritudines corporibꝰ,Ciuitatibꝰ ſeditiões,& domibꝰ diſ
ſidia iducit.Oẽ ſiqdẽ malū ex diſparili inorit̃ volũtate.Hinc ex cõſequẽtibus numeris Parẽ q̄dem
demõſtrauit indigū,ac deficiẽtẽ,atq; impfectū,Imparẽ vero plenū,ac pfectū.Etenim pari ꝑmixtꝰ
vim ſuā ſeruat ꝑpetuo,cõduplicatꝰ vero eũdẽ gignit.Ita vt fœcũdus ſit,habeatq; pricipii vim,di
uiſionis ipſe neſcius,vnitate ſemp in eo redũdãte.Par vero imparẽ ꝓducit nunq̄,neq; eſt indiuiſi-
bilis.Proinde Homerus quoq;,quẽ pfundior nulla p̄teriiſſe videt̃ doctrina, Vnitatis naturā i bo-
ni quidem portiõe cõſtituit,in mali vero dualitatẽ.Nā bonū ἐνηέα ſępe dicit,& ἐρείνην affectū eiuſ

modi. Contrario autem modo δύην vocat afflictionem, ac diuexationem. Et superis imparia quidem semper cõtribuit, Inferis vero paria. Nam Nestor Neptuno immolat ἐννεάκις ἐννέα ταύρους. Achilles vero Patroclo paria offert omnia, ἵππους μὲν τέσσαρας, δώδεκα δὲ Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλούς. Plurimum vero ternario vtitur numero. Item quinario, ac septenario. Maxime vero nouenario, vt δὶ ἀ ἐννέα πάντες ἀνέσαν. Et alibi, καὶ ἐννέωροι γάρ τοί γε.

De Nouenario numero. Virgilii locus explicatꝰ ex Aeneidos primo. De Helicone musico organo, De Musis pulchra. Febrium species. Caput. VIII.

SEd curnā est numerus hic perfectissimus? nempe quia est ab impari primo quadratꝰ, & impariter impar in tres distribuitur triadas, siue mauis, trinitates dicere. Quarum item quęlibet in tres diuiditur vnitates. Qua in parte admonendi studiosi sunt, illud vehementer obseruandum, qđ in literis latinis a paucissimis animaduersum, miror. Nouenarium numerum præcipue veteribus pro multitudine qualibet positum, sicuti probat Nicāder. Qui duos habentē aculeos ἐννεάκεντρον vocauit, qđ est aculeorum nouem. Sed & alibi in quodā genere Scorpionum, quibus septem insunt Sphondyli, dixit, σφόνδυλοι ἐννεάδεσμοι. Nā Enneadesmos vocat sphondylos, volēs signare polydesmos, ac si dicas multarum commissurarum, aut colligationum. Idipsum in Pręconum Enneade apud Homerum Iliados secundo adnotauit Eustathius. Sed & in nouem bellatoribus Hectori obiectis. Ad quā Græcorum doctrinā optimū maximum poetā respexisse, contenderim, cum ait, Et nouies Styx interfusa coercet. Sed & cū Aeneidos primo ita de Timauo flumine sibi canere permisit, Atq; intima tutus

Regna Liburnorum, & fontem superare Timaui,
Vnde per ora nouem vasto cum murmure montis
It mare proruptum, & pelago premit arua sonanti.

Nā cum Timauo septem ora contribuant alii, nonnulli etiam nouem, vt Põponius, alii etiā octo. Vnde & multifidum etiam appellauit Timauum Val. Martialis Epigrammatum octauo.

An tua multifidum numerauit Lana Timauum,
Quem prius Astrifero Cyllarus ore bibit?

Propterea doctissimus auctor in opinionum fluctu nouenariū sibi numerū censuit maxime vsurpandum, vt interiorum literarum, sicuti frequēter solet, quippiam operi inspergeret, qđ illotis, vt aiunt, pedibus ingredientes maleferiati quidam, aut transiliunt, aut impingunt. Eodem modo & Oratianum illud ex arte poetica intelligendum, Nonūq; prematur in annū, q̄q̄ lectione interpolata, Decimum pleriq; legūt, & īterpretenꝰ. Qđ si ad decadis pfectionē referas, cõcoqui potest. Astipulatur & Theon Arati interpres doctissimus, qui super eo poetæ versiculo,

Χειμῶνος μέγα σῆμα, καὶ ἐννεάγηρα κορώνη,

Ennea inquit, pro multis poetice accipiendum, ἤγουν ἡ πολύγηρα κορώνη. Nouenarius inqt Hesiodus, Musarū dies est, Heliconiadū. Hic siqdē numerus inquiunt Græci, ἰσάκις ἴσος ὤν, & bonus in omnibus, aptusq; Heliconiadibus, sic nuncupatis, non quia ab Helicone sint, sed quia, vt i Ptolemęi musica lectū est, Organū habeꝰ musicum, qđ Helicō dicitur, in quo nouē quędā chordæ sunt, quarum tres sunt τοῦ διὰ τεσσάρων, vel Epitriti, tres aūt Diapente, seu Hemiolii, tres aūt διὰ πασῶν, seu diplasi, quas & nouē appellarunt Musas. Cæterū id obiter quodāmodo parte hac sciēdū, Musis in Helicone rē diuinā obisse Otū, & Ephialtē primos, sacrumq; illis montem dixisse, quas tres mõ intelligi voluere, Meletē, Mnemen, Aœden. Nouem postea fecit Pierus Macedo, nominibus, quæ nunc habenꝰ, impolitis. Sūt q nouem fuisse Piero filias putent, quibus eadē, quæ Musis nomina indiderit. Ad Nouenarii, demq; rationem forte spectat illud quoq;, Febrium species primum quidem esse duas. Quippe aut συνεχὴς dicitꝰ, vel Synochos, quæ continua. Aut διαλείπουσα. i. interualliata. Huius apud veteres discrimina pnoscebantur sex, vt sentit Galenus, ἀμφημερινὸς, quæ Quotidiana. τριταῖος, q̄ Tertiana. τεταρταῖος, Quartana. πεμπταῖος, Quintana. ἑβδομαῖος, Septimana. ἐνναταῖος postremo, dicere quā possumus Nonanā. Sunt vero etiā num febres dictæ πλάνητες. i. erraticæ, quæ ordine crassanꝰ nullo, ἀλλ᾽ ἀκαταστάτως γίνονται. i. citra stabilitatem fiunt. Periodus autem est ἐξ ἐπιτάσεως καὶ ἀνέσεως ἐν νοσήματι χρόνος. i. ex intensione tempus in morbo, & remissione.

De Monade. Curq; ea ad Deum referatur. De Ternario item, ac Quaternario. Triembolū quid. Caput. IX.

AT qm̄ ipſa nos ratio in numerorū virtutes cōiecit,nō fuerit ab inſtituto ſeiun-
ctū,q̄dā porro fuſius hincinde,veluti amœniores quoſdā floſculos,ac diuerti-
cula nō ingrata legētibus,quos aliog nouitatib⁹ excitari ſcio,cōgeſſiſſe in hūc
p̄cipue locū,in quo Arithmetices vim p̄libamus. Ac,vt ab Vno exordiamur,
qđ eſt in hoc genere primordiū,dicitq; a Græcis μονὰσ.i.Vnitas,cōpertū no-
bis eſt,marē credi,& fœminā,Parē itē,atq; Imparē,nō numerū,ſed fontē,& ori-
ginē numerorū,Zaratā vero Pythagorę doctorē,Dyada numerorū dixiſſe ma-
trē,Monada vero patrē.Proīde inter numeros p̄ſtare,q monadi p̄cipue aſſimilent.Eſſe quoq; Mo-
nada hāc initiū,finemq; oīm accepimus,neq; ipſam finis,aut pricipii ſciētē.Referri vero ad Deū,
eiuſq; intellectū a ſequētiū numero rerū,& poteſtatū ſequeſtrare.Qui qm̄ in vnū diſperſa cogit,in
de etiā dicitur ἑνη.Monas vero appellat,ὅτι πάντων φθειρομένων,ἀυτὸσ μόνοσ μένῃ,καὶ ὅτι
μονὴν ἔχει ἐν τοῖσ ἀυτοῦ βουλεύμασι,vt inqt Ioānes Protoſpathari⁹,Dierū Heſiodi phyſicus in-
terpres.Dicit inquā Monas,qm̄ tēdētibus in corruptionē oībus,ſolus ipſe p̄ſeuerat,& qm̄ in ſuis
habet firmitatē cōſiliis.De Ternario vero qd hic exequamur potiſſimū?An illud imprimis?Tri-
nitatē Pythagoricos philoſophos rerū oīm mēſurā eſſe voluiſſe.Credo ratione illa,q̄ ſummus re-
rum opifex;ternario numero vniuerſa diſpenſat.Immo vero etiā res ipſæ numero eodem termina-
ri pernoſcuntur,ad qđ reſpiciens poeta nobilis,Numero inquit,Deus impare gaudet.Siquidem
ineffabile illud agens creat primo ſingula,rapit mox,ac deniq; perficit. Singula quoq; imprimis
ab illo perenni fonte effluunt,dum naſcuntur.Deinde in eundem refluunt,dum originem mox
ſuam repetunt.Poſtremo perficiuntur,vbi in ſuum redierint principium. Id ipſum vaticinatus
Orpheus Iouem principiū,medium,& finem vocauit vniuerſi,Pricipium,vt producit,Mediū,
vt producta retrahit ad ſeipſum.Finem,vt redeuntia perficit.Sed in conuerſione hac trinitas ob-
ſeruatur mira,quando in ea Mercurius primum obtinet gradum,animos per rationem ad ſubli-
mia reuocans.Secūdum Venus,per viſum ad ſuperna proliciens.Poſtremum Phœbus,id ipſum
efficiens per auditum.Et Mercurius quidem ad ipſum præcipue prolectat bonum.Ad intellectū
Venus,in quo radians pernoſcitur pulchritudo prima.Ad animam vero prouocat Apollo.Cu-
ius eſt harmonia peculiaris.Hinc regem illum vniuerſorum bonum,pulchrum,iuſtum,qđ ſępi⁹
a Platone ſignificatur,poſſumus nuncupare.Bonum inquam,dum creationem obit.Vbi allicit,
pulchrum.At iuſtum,quatenus pro cuiuſq; meritis perfectionem elargitur.Pythagoricos item
Plutar.ſcribit,Vnitatem ſolitos Apollinem nuncupare.Dyada vero litem,& audaciam.Triada
autem iuſtitiam.Cum enim iniuriæ illatio,aut perpeſſio per defectum obueniat,aut exceſſum,in-
ſeritur iis iuſtum ad æqualitatem retrahens.Adnotatum a Grāmaticis illud quoq;,Numerū qn̄
q; hunc pro multitudine capi.Vnde Triembolum pro virili pudendo inuenimus poſitum,vt qđ
iniici ſæpius queat.Eſt eo item nomine nauis,quando Neſtoris nauem Decembolū dixit Aeſchy-
lus. Sed illud grauius multo,Principem Deum tribus coli,Adoratione,Thuris ſacrificio,Hy-
mnis.Et id vtiq; ter ex totidem Hemiſphærii punctis,mane,veſpere,meridie.Proinde legibus ſan-
citi pleriſq;,nouimus,Exortum ab adorantibus ſpectandum,qđ eſt Pythagoricis obſeruatum,
nec ſpreuit Chriſtiana veritas.Triſmegiſtus ad meridiem conuerſus id ipſum obibat.Moſes,lu-
dæiq; ad occidua.Ratio inde promi poteſt,q̄ ab oriente motus eſt diurnus,At Planetæ,quos eſſe
Ptolemæi doctrina ſtatuit,velut Cæleſtium ſignorum animas,ab occaſu vertiginis ſumunt ini-
tia.Sed viuificum lumen a meridie per circuli redit obliquitatem.Adoratio reuerentiæ cultū ex-
hibet.Thus ſuauiſſimæ cognitionis diuinæ diſtributionem complectitur.Hymnorum ſuauitas
cælorum refert concentum,vt Pythagorici ſanciunt,nec tacuit Mercurius.Vel ſubſtantiarum
harmoniam ſeparatarum in laude intellectuali,vt Peripatetici. Quid porro de numero dicam
Quaternario?poteſtas eius,vt ſit miranda,illud potiſſimum facit,q̄ conſenſu tacito gentes fere
omnes præcipuum Dei nomen quatuor modo literis enunciant,quæ res citra diuiniorem affla-
tum non videtur potuiſſe contingere.Nam quem nos Deum nūcupamus,Aegyptii Theut.Per-
ſæ dicunt Syre.Magorum diſciplina Orſi,vnde profluxit Oromaſis.Iam apud Hebræorum gen-
tem celebre eſt quatuor vocalium Dei ſacrum nomen,qđ inde Tetragrammaton dicunt,& alia
voce exprimitur,quæ Adonai eſt,quæ apud eos tamen Adni ſcribitur.Significat autem dominū
noſtrum.Græcis vero θεὸσ appellatur,Arabibus Alla.Ieſu autem ſalutare gentibus nomē ab
angelo accepimus.Porro Quaternarium Pythagorici numerum omnem vocabāt,quoniam nu-
merus denaria perficitur multitudine.Denarius vero eſt quaternarii compoſitio,proinde totum
numerum τετρακτὺν vocabant.Ex eo & iuriſiurandi religionem ſibi fecerant.Vnde illud,Ita

per quaternitatē aīæ nostrę tradētē perēnis fontē naturę. Nā & quaternitate aīam constare arbi trabant. Esse eīn mētē, sciētiā, opinionē, sensum. Oīa porro q̄ sunt, q̄ternariꝰ numerus cōiūxisse, ac colligasse videt, Elementa, Numeros, Horas anni, Aetatū cōpagines. Deniq; dici nil pōt, qđ a numero quaternario, tanq̄ a radice, ac principio non depēdeat. Cuius cognitio Pythagoreis ab ipso tradita Pythagora ē, p quē etiā iurabāt, veluti iurare p magistrū deceat, obseruātię, ac vene rationis ratione, q̄ q̄ternariū ipsis numerū tradidisset. Qui nō vtiq; Deus fuerit immortalis, nō Heros, sed vir similitudine Dei prędıtus. Porro τετρὰς, i. quaternarius oīs sacer est, ac solidus, Nā q̄ cōsistūt, oīa ex pūcto pducta primū sunt, siquidē punctū fluēs lineā facit, Linea Epiphaniā i. supficiē, Supficies solidū, quare pfecta habet Tetras, & q̄ colat digna. Dicit nāq; & Harmonia habet eīn Epitritū, Quaternarius eīn ad ternariū Epitritꝰ, ad binariū duplex, vñ & Diplasiꝰ est. habet & tetraplasiō eiꝰ symphōię, q̄ vocat Δὶς διὰ πασῶν. Quatuor. n. vnitatis sūt Tetraplasia.

Quinarii numeri potētia. Cur sensus tantū quinq;. Et q̄ pręcellāt sensibus. Pēpazin quid. Pēpobolū, Pentadactylus, Pentasublon, Triobolum. Caput. X.

QVinarii vero potentiā ex scientissimis pleriq; admirati, multa in se illum obseruare prodiderūt, aut a Quinariū habentibus prodiisse, quales sunt hominū manus. Immoq; nec iniuria diuinū censeri, ac merito Diis artiū Mercurioq; imprimis esse dicatū. Ex veterū doctrina illud itē est, numeri huius vim tanto haberi quaternario augustiorē, quāto animatū inanimato pręcellētius credat. Nos id certe obseruauimꝰ, solū hūc numerum omnia, q̄ sunt, queq; vident esse, cōplexū, aīaduerti. Esse aūt dicimꝰ intelligibilia, videri esse corporalia oīa, seu diuinū corpus habeāt, seu caducū Hic ergo numerus simul oīa & supera designat, & subiecta. Aut eīn Deus sūmꝰ est, aut ex eo nata Mēs, in qua species rerū cōtineri, Platonicū dogma est. Aut mūdi aīa, abs qua reliquas aīas ceu ex fonte, pfluere tradūt. (Platonice semp loquor, neq; eīn nūc Christianę veritatis dogmata pmimus, sed veterū placita cōsectamur, q̄ instituto nostro scribēdi suggerūt argumētū) Aut cęlestia sunt vsq; ad nos, aut terrena natura est. Quinq; porro viuentiū tradunt genera, Principē locū sibi vēdicāte Deo, sequētibꝰ mox Dęmonibꝰ, inde Heroibꝰ, quarto aūt loco cōstitutis hominibꝰ, vltimo brutis. Quin & Aīæ potestates sunt q eodē terminent numero. Prima eīn vis Threptica est, siue Vegetatrix. Secūda sensuū potens. Tertia Epithymetica, seu cōcupiscibilis. Sequitur mox Thymoides. i. irascibilis, inde Logicon. i. rationalis facultas. Adde q;, sicuti Aphrodiseus Alexāder docuit, Si tñ ex illius officina liber is prodiit, qđ nō videt, qm̄ eiꝰ Philosophi haud quaq̄ in plerisq; resipit hęresin. Eorū numerus, q̄ sub Sensum cadunt, quinarius est. Vñ factum quoq;, vt sensus itē dūtaxat quinq; sint, q; ad sensibilium naturam sentiendi quoq; instrumenta sint. Tactus siqdē aspera experitur, & leuia. Necnō dura, molliaq;, q̄ solidorꝝ qualitates sunt. Gustus dulce, & amarū, ac salsum, quæq; in humidis sunt, id genus alia, & siccis. Olfactus qđ bene & male olet. Quæ in euaporationibus inueniūtur. Auditus, Sonituū, & fragorū est explorator, quæ in Aeris collisiōe versantur. Visus colores discernit, qui in tenuissimo, & ætheris lucidissimo spiritu sunt collocati. In qua quidē ratiōe sensuū illud obiter adnotabimꝰ. In Cane vim odorandi esse præcipuam. In Aquila visum. In Protogeuste Indico animali gustum. In Serpentibus & q̄busdā auibꝰ tactū. In Apris auditū, vel, vt Grecꝰ pfert codex, in anseribꝰ. Quintas porro esse fugiēdas, Hesiodꝰ pcipit, qđ inquiūt greci Interptes, allegorice signat, nuptias multas. Quinarius eīn γάμος dicit, ex binario nāq; pari cōsurgit, & ipari ternario. Dicit & numerus hic Δίκη. i. Iustitia, qa denariū ex æq̄librio secet. Quinta porro natas Erinnyas ferūt, q̄ plus habēdi desyderia castigāt. Pēpazin. i. πεμπάζειν est p pētadas. i. Quiniones numerare, nā Aeoles πέμπε dicūt p πέντε. Vñ & Pēpobolū veru, cui quinq; sūt ad assandū ordines, qđ & Pētadactylū dixeris, & Pētasublon. Cumæorū aūt qui Aeoles sunt, inuentū id est, Nam cæteris in vsu Triobola fuere.

De Senario numero. Et quæ Numerorū partes dici iure possint. Caput. XI.

SEnarii vero numeri vim id puto abunde declarauerit, q; Mosaica Sapientia a nemine vnq̄ laudata satis, eo numero Mūdi genesin absoluit. Sed & Pythagoras Senariū numerū genesi, nuptiisq; accōmodari, pbat. Vñ & Gamon appellauit, qm̄ eius partes iuxta positæ ipsum gignant, similemq; reddant genitum genitori. Numerus porro Senarius, vti Augustinus scribit, primꝰ complet suis partibꝰ, i. sexta sui parte, & tertia, & dimidia, quę sunt vnū, duo, tria Quę i summā ducta sex fiūt. Hinc Plutarchus Gamon dici scribit, pter Pa

ris,& Imparis cõmixtionẽ. Partes aũt in hac cõsyderatione numerorũ illę dicẽdæ sunt,quę quo tæ sint,dici potest. Sicut dimidia,tertia,quarta,& deinceps,ab aliquo numero denominatę. Neq; eñ,exempli gratia,quia in nouenario numero quatuor aliqua pars eius est,ideo dici potest,quota eius sit. Vnũ aũt potest, nam nona eius est,& tria possunt,nã tertia est eius. Coniunctæ vero istæ duæ partes nona,scilicet & tertia.i.vnũ,tria,longe sunt a tota eius summa,qđ est nouẽ. Adnotanda porro Augustini itẽ grauissima sententia. Numeri inquit,ratio contemnenda non est, quæ in multis sanctarũ scripturarũ locis,quanti æstimanda sit,elucet dilig͂eter intuentib⁹, nec frustra in laudibus Dei dictũ est. Omnia in mensura,& numero,& pondere disposuisti.

Multiplex Septenarii potestas. Cur añ diẽ septimũ Infanti nõ imponeret̃ nomẽ. De partu Septimestri,item Octimestri,& de Saturno paucula. Caput. XII.

SEquitur inde Septenarius numerus,quẽ maxima ingenia mirari non cessant. Siquidem totus impar numerus primus ternarius est, totus par quaternarius,ex quibus duobus consurgit Septenarius. Ideo pro vniuerso sępe ponit, sicuti est, Septies cadet iustus,& resurget.i.quotiescunq; ceciderit,nõ peribit. Qđ nõ de iniquitatibus,sed de perturbationibus ad humilitatẽ perducẽtib⁹ intelligi debet. Et Septies in die laudabo te. Qđ alibi alio modo dictũ est, Semper laus eius in ore meo. Et multa huiusmodi in diuinis auctoribus reperiuntur,in quibus Septenarius pro cuiusq; rei numerositate poni solet. Propterea eodẽ sæpe Sanctus signat̃ Spiritus. Hinc est illud propheticũ, Augustino Interprete, Eloquia dñi,eloquia casta, Argẽtũ igne examinatũ,probatũ,repurgatũ,septuplũ. Et in euãgelio Lucas scribit, de Magdalena septẽ prosiluisse dæmonia. Quo fit,vt Homericũ illud ad hũc ferme sensum interpreter,etiamsi Strabo grauissimus auctor aliter & sensit,& docuit.

τρὶς μάκαρες δαναοὶ, καὶ τετράκις, οἳ τότ' ὄλοντο.

Qđ est ex Virgiliana tralatiõe, O terq;,quaterq; beati,qui tũc oppetiere. vt sit,qđ græce dicitur apud Thucydidem,& Aelius Dionysius interpretatur, παρσυδεὶ διέφθαρται,qđ est,omnino, prorsumq; periit,siue παντελῶς. Nam sic dicitur παρσυδεὶ, vt & ἑπτάκις,id ẽ septies. Meminit quidẽ loci huius vir reconditissimę scientiæ Macrobius,sed συμβολικῶς adeo,ne tenebrose dicã, vix vt auribus, quantũuis mordaci lotis aceto,satisfaciat. Septenario pręterea summũ rerũ opificem Deũ maiorẽ in modũ delectari, hinc licet coniectare, q͂ septem apposuit Cælo vagantes stellas,quas Planetas dicũt,quoniã προποδίζουσι, καὶ ὑποποδίζουσι, καὶ οὐδέ ποτε φυλάττουσι τὴν οἰκείαν τάξιν. Nam ἀπλανεῖς sunt, vt duodecim Zodiaci animalia,quæ ordinẽ norũt pprium. Nec videas vnq̃ Cancrũ ante Leonẽ,nec hyemalia signa æstate collucere,vt Hesiodicus Interpres scribit. Sed & quẽ suas esse delitias voluit,hominẽ ita moderatus est Deus,vt & concipi hac ratione posset,& perfici,& adolescere,& confirmari,& demũ huiusmodi omnia ad hũc ipm redegit numerũ septenariũ. Quin veterib⁹ etiã numeri huius obseruatio magna,vt auctor Aristoteles est. Siquidẽ nato infanti ante diẽ a natiuitate septimũ nomen nõ imponebant, veluti prius nõ videret̃ omnino vitalis. Apud alios inuenio tñ,decima id Athenis die solitũ factitari,quãdo congregatis tũ consanguineis,tũ amicis,peracta re diuina,splendidũ parabatur conuiuium, qđ vocabãt δεκάτην ἑστιᾶσαι. Nam quinto a nato infante die Amphidromia agebatur,qua manus expurgabant,q̃ obstetricis munere fuerant perfunctæ, Cursuq; ad focũ ferebat̃ puer,mittebanturq; a propinquis Polypodes,ac Sepię,munerũ loco. Sed illud amplius,qđ ad homines pertinet nascendos, Semen,qđ post iactũ intra horas septẽ non fuerit in effusionẽ relapsum, hæsisse in vitã,pnunciat̃. Quin & semẽ idẽ intra formãdi hoĩs monetã locatũ folliculo obambit genitiuo artifex natura septimo die quoq;. Qđ Hippocratis pceptũ experiẽtia est,a quo edocta mulier eo a cõceptu spatio,saltu folliculũ id gen⁹ excussit. Sed & p dierũ hebdomadas ĩcremẽti ĩfantilis, adolescẽdiq; corporis rõnẽ cõcipiũt rerũ naturę periti. Quęrit Alexãder,vñ fiat,q͂ ἑπταμηνιαῖοι .i. Septimestres infantes sint ζώσιμοι.i. Vitales. ὀκταμηνιαῖοι siue Octimestres minime. Nã & inde,vt ex Gręcis itẽ aliis didicimus, septenarius numerus vocat̃ ζωογόνος, q͂ eo spatio pdeant e bulga matris victuri infantes,magis q̃ insequẽti mense. Subdit vero Alexãder, Septenarii perfectione ita euenire. Vt Pythagorę pbat̃ testimonio,& cõsentiũt Arithmetici,nec inficiant̃ Musici. Esse vero Octonariũ impfectũ,& inde cẽseri vitę ominosum,inhabileq;. Edi porro Septimestres ob validissimã in vulua informatricẽ vim, quã is δύναμιν διαπλαστικὴν gręce dicit,q̃ vtilẽ, ac moderatum sanguinem comperiens,fœtum celerius explicat in vitam. Sciendum tamen,natum quandoq; infantem octauo conceptionis mense, nocte sub Saturno stationario,statione pri

ma in Sagittario aſcendente, ſemianimem quidem, adhibitis tamen remediis opportunis refo-tum,coalituq́ in multos annos prorogaſſe viuendi ſpatia. Vt ſciamus rationẽ illã a Saturno ductã ab Aſtrorũ peritis,vti alibi cõmeminimus,non perinde cenſeri efficacẽ,perpetuãq́. Nam & Aſtrologorũ pleriq́ in Indico tractu, Saturno ſubiectum quẽ faciũt, eſſe fatenť vitas vel longiſſimas. Vtiq́ Peripatetici,ac Medicinã profeſſi aliunde,q̃ a Saturno,octimeſtris partus rationes petunt. Ariſtotelicũ certe illud eſt ex quarto de animaliũ generatione, Qui octauo mẽſe naſcuntur,& ſi minus,tamen poſſunt viuere. Septimo præterea menſe infantes dentire,compertũ eſt, anno ſeptimo immutare, Pubeſcere annorũ hebdomade ſecunda,in virilitatẽ tertia exire, q̃ ipſa & incremento in longitudinẽ coronida impingat. Sicuti quarta etiã in latum. In quinta roboris ſumma fit auctio,qđ ſeruet Sexta. Septima deterat,q̃uis per mométa. Proinde ab hac annorum ſerie a militiæ laboribus eſſe feriatis licet. Poſtremo eſſe numerũ hunc Apollini ſacrum, Plutarcho credimus.

De Octonario. Vbi Octimeſtris partus vitalis. Exterricinei qui ſint. Epitoca, Gelli⁹ illuſtratur. Parcarum nomina. De Ilithyia, & Telepho. Octonario ſignari Iuſtitiam.

Caput. XIII.

Octonarii vim, & quidẽ vitę auſpiciis vel inauſpicatiſſimã iã attingimus. Sciẽdum tamẽ, fœtus eiuſmodi in Aegypto non fere intermori. Tralatitiũ quippe in ea prouincia & octauo gigni. Aſclepiades itẽ auctor eſt, Naxias mulieres ὀκτόμηνα,i. Octimeſtria edere puerperia, vel Iunonis munere, id illis gratificantis ob Dionyſii beneuolentiam. Vel quia Bacchus ipſe ſic crediť natus Quo nomine Naxum nuncupari Dionyſiam,q̃uis de Vinearũ fertilitate appellari ita,magis Plinio placeat,nam & in ea fons vino fluere traditur, qđ ſit prędulce. Apud nos vero ſi peperit prægnans octauo mẽſe,& intermoriatur fœtus, matrẽ quoq́ ſubinde morituram certiſſimo,vt putãt,pręſagio vaticinanť. Quin ſi concubuerit menſe octauo parens,fiet Infans oppletus lentoris mucoſi,& cute fœda. Cæſoniã octauo menſe genitam,quæ fuit Vxor.C.Prĩcipis,ꝓdit hiſtoria. Hic illud obiter adnotauero, Exterricineos nominari Feſto añ tẽpus natos,tanq̃ eos mater exterrita aluo eiiecerit. Græci ἠλιτομήνους vocant,veluti fallentes in menſe. Sicut Epitoca elegãter,quib⁹ iã pariẽdi inſtat tẽpus. Quia porro Part⁹ octimeſtris nõ fere vitalis eſt,putat Cæcilius Minutianus Apul. Parcis tribus facta noĩa hæc. Mortuã, Nonã, Decimã. Qđ ſi eſt, Gellius illuſtrať egregie,ſimul & falli eos dilucet,qui pro Morta vel mortua Mœrã ſubſtituũt. Ilithyiã ſunt q́ ἔνλιμον dicant, veluti eadẽ ſit cũ parcis, auctore Pauſania. At Ilithyiam Tegeatæ,cuius & tẽplũ in foro habent, & Simulacrũ,ex hiſtoria dicũt ἐργόμασιμ Nam cũ Nauplio filiã tradidiſſet Haleus,mandãs in mare pręcipitẽ mitti, illa dũ in perniciẽ duceretť,in genua ꝓcubuit,atq́ ita puerũ enixa memorať, vbi poſtea Ilithyiæ delubrũ eſt excitatũ. At ꝓdũt alii,patre inſcio, Augen peperiſſe,ac in mõte Parthenio infantẽ Telephũ eſſe expoſitũ, cui lac prębuerit Cerua. Cæterũ illa tamẽ octonarii laus vel præcipua,q́ eo apud Pythagoricos Iuſtitia ſignificať. Cũ eñ iuſtitia ſit ęqualis pro cuiuſq́ meritis diſtributio, Ciuitatiſq́ ſolidum fundamentũ, iuſte per octonariũ deſcribiť numerũ,qui & ſolidorũ primus eſt. Primuſq́ omniũ ĩ numeros ita ſoluiť pariter pares,hoc eſt in bis quaternos, vt nihilominus in numeros,æque pariter pares diuiſio quoq́ ipſa ſoluať.i.in bis binos. Rurſuſq́ qua æqualitate reſoluiť, eadẽ quoq́ contexiť. Nã bis bini bis octonariũ conſtituũt. Hinc Orphei inſtitutũ amplius ꝓpagatũ per numina octo iurantis,ſicubi diuinã obteſtari Iuſtitiã vellet. Eorum vero nomenclatura hęc. Ignis, Aqua, Terra, Cælum, Luna, Sol, Phanes, & Nox.

Denarii numeri poteſtas. Cur dicať Decas. Et cur eo nomine dicatur Mũdus. Cur in ſuppliciis denario numero vtatur Plato. Virgi. explicať. Decatones. Decateutę. Decatelogi. Icoſtologi. Decaduchi.

Caput. XIIII.

Denarii vero numeri excellentiã multa equidẽ declarãt. Illud vtiq́ mirũ, qđ ẽ ab Ariſtotele proditum,cum alibi,tũ Auſcultationis phyſicę tertio. Oẽs homines tam Barbaros,q̃ Gręcos priſcam ſeruaſſe conſuetudinẽ perpetuo ad decem vſq́ numerãdi. Neq́ eñ cenſeri fortuitum debet, verũ ex naturæ fontibus propagatũ,qđ ſemp fiat,atq́ itẽ vbiq́. Id vero numeri huius abſolutã indicat qualitatẽ. Continet quippe hic numerandi genera vniuerſa, vti par, Impar, quadratũ, quadrantale,ſiue cubum, Longum, planum, Primum compoſitum. Denarius porro fons eſt,ac principium. Quippe qui ex vno,duobus,tribus & quatu-

or cõstet. Nec illud reiiciendũ, dedisse nobis in manuũ digytis eum numerum ipsam rerum naturam. Vna tamẽ gens Thracũ narrat̃ ad quatuor modo numerandi seriem terminare. Quoniam amplius ritu puerorũ nequeat meminisse, nec fere vsum habeat rerum multarũ. Denarium porro Decada Græci vocant, quasi Dechada, ꝙ omnẽ in se numerũ recipiat. Atenim Pythagorei Decada etiã mundũ vocabant, ꝙ eo numero sit cõpactus. Cõstat em̃ Sphęra, q̃ dicitur Aplanes, & Planetis septem, Elemẽtari natura, postremo Antichthone, Quo tamẽ nomine, qđ mirũ est, intelligebant illi Lunarẽ Sphæram, quia vt terra lunam vmbra hebetat, ita Solem Luna nobis adimit plerũꝙ. Adiice illud item, ex numeri huius religione quadã, & obseruantia, moris fuisse veteribus, vt iustissimi quiꝙ fidei comparãdæ gratia Dextras iungerẽt, quia sic denarium præmitterent numerum. Nec illud negligendum, Platonẽ ad delendã culpam numero vti Denario, Centenario, Millenario. Cuilibet siquidẽ voluptatis gradui suppliciorũ decem cõtribuit. Ita em̃ oblæsæ maiestati diuinæ rependi, omnino par fuit. Adde, ꝙ sicut beatitudinis gaudia iustitiæ humanę dolores exuperant, sic miseriæ cruciatus iniustitiæ voluptates. Denarii porro rationem continere & Centenarius videt̃. Sed & millenarius. Nã & hi vniuersi censentur. Quoniam ex denario vniuerso consurgunt. Proinde numeri, quos vniuersos dicimus, purgationi, & emaculandis dicantur animis, vt labes ex peccato inusta, cõcretaꝙ prorsum eluenda significet, vt candidissima æternitatis luce perfrui valeamus, quę depuratum modo, extersumꝙ nitidius admittat Aethereum sensum, atꝙ aurai simplicis ignem. Propterea reconditioris scientiæ Poeta nobilis Platonicorum mysteriis ampliter imbutus, ita pronunciat,

Centum errant annos, volitantꝙ hęc littora circum. Et alibi ad eundem sensum.

Mille rotam voluere per annos. Adnotatum quoꝙ a Theologis nostris Decem virginum appellatione in pagina euangelica vniuersitatem signari contemplãtium, quia sit numerus hic digytus primus, ac numerorum limes. Adiiciendum vero illud operæ leuioris, Decatones dici, & Decateutas, qui decimas exigunt. Vnde apud Abydenos Decateuteriũ legitur, qđ nauli habebat̃ genus. Decatelogi sunt q Decatones. ἐικοσόλογοι videtur, qui Vicesimas colligunt. Qui sane inter probrosos recẽsentur, quos ἐπομ∂Δίσονσ nuncupant Græce periti. Decaduchi legunt̃ sæpe in græca historia, & apđ Lysiã. Quippe decẽ viri exactis triginta Tyrannis, Remp. Athenis administrarunt. Eorum vnusquisꝙ dicebatur Decaduchus. Meminit Isocrates ad Callimachum.

Ex numeris qui dicant̃ Lineares. Plani. Solidi. Numerus quid. Qui numerus dicatur potẽtia & qui actu. Digytus in numero quid. Item Articulus. Caput. XV.

Porro in Pythagoreorum mysteriis, & Platonicorũ quoꝙ triplices inuenio numeros, Lineares, Supficiales, siue Planos, Solidos. Et esse Lineares quidẽ, quos sola metitur vnitas, quasi punctũ, vt binarius, ternarius, quinarius. Solus em̃ attendit̃ processus. nulla habita ratione deductionis numeri in numerũ, ad linearũ modũ, vnã habentiũ dimensionẽ tantũ, id est longitudinem citra latitudinẽ. Hoc vero fit, cũ dicimus, Vnũ, duo, tria. Planos aũt intelligimus, qui ex numeris, quasi laterib⁹ multiplicant̃, vt adnotatũ est Geometriæ octauo, veluti Senarius ex bis tribus fit, vel ter duobus. Ex Planorũ autẽ numero eos quadrãgulos, & Aequilateres appellamus, qui ex numeri alicuius ductu in seipsum conficiunt̃. Sicuti quaternarius ex bis duobus. Inæquilateres autẽ, qui ex ductu numeri minoris in maiorem, cuiusmodi Senarius fit ex duorũ in tria deductione. Dicimus & oblongos, q ex ductu numeri admodum minoris in numerum longe maiorem conficiuntur, vt est Denarius ex deductione duorum resultãs in quinꝙ. Solidi vero sunt, qui ex reductione, atꝙ deductione numeri alicuius in seipsum efficiũtur, instar molis solidæ in trinam quasi producti dimensionẽ, vt bis duo, bis octo, ter tria ter, viginti septem, quater quatuor quater, Sexaginta quatuor. Numerus autẽ, quoniã de hoc iã diu disserimus, sicuti decimo Metaphysices traditur, vna dicitur mensurata multitudo. Septimo autem Geometrię finit̃, multitudo ex vnitatib⁹ aggregata. Numerorũ vero alius est potentia, vt Vnitas. Est em̃ oĩs numerus potẽtia, sicuti aptissime colligit Boetius. Ali⁹ vero actu. vt cæteri. Ad huc numeroꝝ alius dicit̃ Digytus, alius Articulus, alius Cõposit⁹, siue cõmixtus. Digytũ appellãt numerũ omnẽ denario contentũ. Articulus est numerus omnis, quẽ possis in denas partiri partes æquales, nullo redũdante, vt decẽ, viginti, triginta. Cõpositus numerus ex digyto, & articulo cõstat, vt quatuordecim, quindecim. Quadratũ numerũ octauo Geometrię intelligit Euclides, q quatuor æqualibus continetur lateribus, Vt Quatuor, Octo, Sexdecim.

De mediis duobus Arithmetico,& Geometrico.Plutarchi illustratur obscuritas.
Caput XVI.

HAec habui de numeris,quæ ex diuerso congesta nostris insererẽ libellis.Illud hinc non ita censebitur abiunctum, qđ Peripatetica ingressi pomœria præcerpsimus.Igitur Aristoteles moralium secundo summa,vt solet,subtilitate ac edocenter tamen, morales astruẽs virtutes esse mediocritates quasdã, mediocritates inquã non rei, sed respectu nostri,Medium esse duplex significat rei scilicet atq; rationis.Hoc est medium Arithmeticum,& medium Geometricum.Taceo nunc de medio musico.Medium vero ex parte rei est id,qđ adamussim æquiperatum,& in librili perpensum æque distat ab vtroq; extremo,estq; idem apud omnes, & hoc medium dicitur secundum rationem,vel proportionem Arithmeticam.Sicuti senarium numerũ consistere in medio dicimus inter duo & decẽ.Quia sicut sex excedunt duo in quatuor,sic a Denario in quator item deficiunt.Medium vero rationis,& respectu nostri non ita se habet, nec est idem apud omnes.Et consistit in proportione geometrica,hoc pacto. Sicut se habent sex ad quatuor,ita ad nouem.Non est autem medium inter quatuor & nouem, vt æqualiter excedat quatuor, & excedatur a nouem.Sed habet æqualitatẽ secundum geometricam proportionẽ, & rationis similitudinem, Quia sicut sex continet totum quatuor cum dimidio, sic continetur a nouem,quę dicit̃ proportio Sesquialtera. Eius exemplũ est apud Philosophum eiusmodi.Si vesci duobus panibus est parum omnibus,decẽ vero nimiũ,mediũ non erit,conueniens cuiq;,sex panes comedisse,qđ foret rei mediũ.Sed mediũ sumet̃ id,qđ erit cuiq; conueniens,vt eius requirit complexio.Hoc vero est respectu nostri mediũ.Ita vt non res,sed nos simus termini medii ipsius Idem & Geometricũ dicit̃.Hinc vero lux infert̃ plurima Plutarcho sympoſiacon secundo. Vbi conuiuii improbare dominũ videtur,qui in epularũ ratione Arithmeticã spectet mediocritatẽ non Geometricã.In Conuiuiũ pergit vnusquisq; inquit,propriũ afferrẽs ventrẽ, quem non explet æquale,sed qđ satis est. Tollitur & nubilũ ex libro περὶ φιλαδελφίας.Solon in Politię rationibus inquit, edocens, ex æqualitate seditiones non produci, turbulenter admodum est visus Arithmeticã,Democraticãq; inducere analogiã, cum geometricam debuisset potius. Cõprobantur itẽ ipsa hæc a Proclo,vt interim & Platonicos respectemus.Est inquit,iustitia causa pulchritudinis,& pulchra.Est aũt duplex iustũ,vnũ quidẽ in contractibus,qđ Arithmeticã cõseruat æqualitatẽ.Alterum vero in distribuendo versatur,in geometrica cõsistens æqualitate.Vt quẽadmodũ differunt inter se personę,itidem differant inter se distributa personis.

Cauillũ super litera μ,qua Dionysio concionis habendæ facta potestas est.Quid Morologia. Quo sensu dicatur,Sortitus es τό μ.præter Gręcorum interpretamenta. De Dionysio Seniore pluscula.Item de Iuniore pauca.Dionysocolaces qui,& Alexandrocolaces.
Caput.XVII.

SYracusis vetustũ inoleuisse morẽ legimus, vt p̃dituri in concionem literarũ notis designarent̃.Illę vero ducebant̃ sorte,ac vbi quis literã suam foret inde ptus,alloquẽdi populũ potestas ei fiebat.Ritu ergo necdũ exolescẽte,cũ Dionysius etiãnũ priuatũ ageret,sortitus est cõcionis habẽdę ius p literã μ.Quo noĩe quispiã despicatui,opinor,illũ habẽs,ac nihili hominẽ arbitratus,nulliusve aut ingenii,aut facũdię,mox intulit. μαρολογεῖς διονύσιε, Id si interrogandi nota legis,acutior fiet intellectus,eo sensu,& tu garriẽdi potestatẽ sortitus es! Est eñ profecto Morologia fatua loquacitas,& insulsa.Nã Mori dicunt̃ stolidi, ac fatui hianti ore,q & Mamachuti nũcupent̃,vñ & Morari prima p̃ducta,legim⁹ apđ Tranquillũ,p insanire.Respõdit Dionysi⁹ eludẽs scõma,simulq; ad sortitiõis literã alludẽs, μοναρχήσομεν δὴν εἶπε, Monarchico igit̃ inqt,potiemur principatu. Veluti elemẽtũ id nõ morologię, vt ille cauillabat̃,vel cõcionis faceret potestatẽ, sed plane monarchici Imperii futuri mox p̃sagiũ foret.Sicuti etiã obuenit.Nã haud ita lõga intercapedine,habita cõcione,Prętor a Syracusanis ẽ designatus.Qui fuit ad Tyrãnidẽ gradus paccõmodus.Sũt ex Græcis,q ἔλαχες τὸ μ.i.sortit⁹ es literã M,esse in stultos adagionẽ arbitrent̃.Ego ex historia,quã p̃texui,malim de iis dici,q interim cõtẽptibiles nescio q,& ex multis esse credunt̃, Mox tñ tũ vafricia ingenita,tum virtute,nominis sibi pariunt claritatẽ.Siquidem Dionysium hunc, qui senior fuit,non insulsum quendã fuisse, aut mentis,& prudẽtiæ inopem,multa sunt vtriq; argumẽto.Illud vero animum minime segnẽ sed erectum, & multorum capacem,facile indicarit.Nam adeptus iam Tyrannidem, coortis

in eum Syracusanis, cũ arctius obsidione premeret, ampliusq; instarẽt amici, facesseret suadẽtes abdicatus imperio, ne haud ita multo post factus hostiũ potestatis contrucidaretur vsq; ad eorũ ludibria. Forte ita euenit, vt interim iugularet a Coco bos, quẽ momento prolapsum intuens in mortẽ Dionysius, ad amicos conuersus inquit, Nõne deforme est, mortẽ adeo celerẽ, &, vt sic dicã, trãsuolantẽ expauescẽtes tantũ, talemq; relinquere principatũ? Illud in eo viro præclarum sine dubio, pulsis Sicilia Carthaginiensibus (neq; enim cum quolibet hoste res fuit) occupatoq; totius insulæ Imperio, cũ graue otiũ regno suo, periculosamq; desidiam opinaret tanti exercitus ne remollirentur animi, sed laborũ assiduitate augesceret mentis vigor, Italię principatũ affectare cœpit, protinusq; traiectis copiis, in Grẹcos, qui orã incolerent, crassari adortus est, illisq; mira felicitate iugũ subactis ferre, vltiora semper appetere pergebat. Breuiq; pfecisset multũ, ni irruẽtibus in insulam Carthaginiensibus, reuocatus, insidiis deniq; suorũ impetitus occubuisset. Memorabile est, qđ prodidere Annales. Eo bello Carthaginiẽses, cum se literarum Grẹcarũ commercio pditos sensissent, ac quicqd fuisset ab ipsis decretũ, Dionysio significatũ, Senatusconsulto cauisse, nequis postea Carthaginiensis aut literis Grẹcis, aut sermoni insuesceret, studeretve. Scribit Politicorũ quinto Aristoteles, Dionysiũ hunc insectando Daphnæum, & alios ciuitatis prẹpotentes, ac principes viros, dignũ esse habitũ, cui crederetur Tyrannis, coniectantib[9] omnibus, susceptas cũ illiusmodi viris inimicitias esse popularitatis indiciũ. Circũferunt in Grẹcorũ literis Dionysii huius dicta aliquot præclara, & memoria, vti arbitror, dignissima. Audierat, a filio, cui pricipatũ destinabat, ingenui viri vxorẽ adulteratã, ob qđ iratior illi factus, institit quẹrere, Nũquid a se id genus quippiã perpetratũ sciret? Tu inquit is, patre Tyranno nõ es prognatus, Ego memini me Tyranni filium. Nec tu inquit pater, principes liberos relicturus videris, ni flagitia eiusmodi desieris. Rursum ingressus ad eundẽ Dionysius, vbi est conspicatus vim magnam aurei, & argentei operis, intonuit altius, ὀυκ ἔςιν ἐν σοὶ τύραννος, non aspiras ad Tyrannidem, nec omnino eiusmodi in te quippiã inest, quãdo ex tot, & tã pretiosis, q̃ a me suggeruntur poculis neminẽ prorsus inde tibi amicũ conspicor. Erat ei affecta iã ætate Mater, quæ cũ intẽpestiuius nouas appeteret nuptias, Vis inquit, legibus afferri potest, naturẹ nõ potest. Illud porro non imprudentis animi indicium, q; cũ sceleris conuictos grauius plecteret, eos, qui vestes suffurarent, quos vocant Lopodytas, permittebat illæsos, non quidẽ vt impunitate cresceret audacia, & aleretur, augesceretq; flagitiũ, sed vt ea ratione Syracusanos a comessationibus, & ebrietatibus, quibus nimio plus distinebant, abduceret. Illud vero vafri, & plane Tyrannici. Cũ a duobus se adolescentibus conuitiis proscissum, inaudisset, vtrunq; vocari ad cœnã iussit, Eorũ alterum intuitus multa per vinolẽtiã leuiter deblaterantẽ, alterũ sub quibusdam quasi magistris se castis poculis exhilarantẽ, Illum quidẽ, vt qui nil esset formidolosus, sed vino dicacior fieret, dimisit, hũc vero iussit interimi, vt q cogitato, & præmeditate, & cõsilio certo hostilia diceret, & si offerretur occasio, etiam facturus videretur. Dionysium vero Iuniorem vsq; ad oculorum insigne vitium mancipatum vino, Theopompus scribit. Quin diebus quandoq; nonaginta nusq̃ interpellatã ebrietatẽ, in Syracusanorũ politia tradit Aristoteles. Ab hoc nũcupati Dionysocolaces, qui sub blandiendi causa nil se eorũ, q̃ apponerent, videre ita ementiebant, vt ab ipso Dionysio ductari manu gestirent. Cẹterũ & id genus homines Alexandrocolaces mox nũcupati, a magno, vt fere creditur, Alexandro appellatione propagata.

Cuiusmodi foret mos sortiendi per literas Athenis. Item inter Athletas. Qui dicatur Ephedrus. Caput. XVIII.

QVoniam vero prẹcedentis Capitis initio sortitionis p literas facta nobis mentio est, nec ambigimus, rem multis fore obscuriorem, q̃ vt facile illius assequatur intellectum, iam hinc, vt qui satisfactum omnibus velimus, attexere peragemus exemplũ, vnde nubilum superioris sententiæ discutiatur. Ex eo enim coniectatio erit facillima, cuiusnã modi Syracusanorũ fuerit institutũ. Athenis ergo plura fuisse Dicasteria, hoc est stationes ius dicentiũ, cõperim[9]. In aliis expendebant, quæ φονικὰ Græci vocant, vbi ageret de vita. In aliis ciuiles tractabant lites, hoc est, περὶ δημοτικῶν. Vnicuiq; stationi de Elementorum serie appellatio indebatur. Erat enim quæ diceretur Alpha. Et quẹ Beta. Item Gamma. Et deinceps, vsq; ad literã κ. Quippe decem fuere stationes. Ianuæ porro vniuscuiusq;, coloris rubri superpictũ erat elemẽtum, ex quo nomen loco foret. Quotquot erant Athenis, qui iudicialibus fungerentur muniis, pro stationum ratione pugillares habebant singuli. In quibus exaratum seruabatur tum ipsorũ

tum Stationis nomen. Habebant & virgulam inscriptam pariter. Vbi igitur iudicandi appeteret tẽpus, in forum commeabant omnes iudices, coniectisq; in vas sortibus, qui sortitus mox foret eam, quę pręferret Alpha, in stationẽ pergebat eius literæ cognominem. Atq; deinceps serie eadem. Q; si quis ad iudicandũ nulla sortitionis habita cura, perexisset, grauis irrogabaṫ mulcta. Cum vero forent Athenis decem omnino Tribus, ex omnibus seligi iudices, mos irroborarat. Ex vnaquaq; ergo quinq; secernebantur, illustrissimus quisq;. Ex quibus vnus modo iudicaret, quẽ sors selegisset. Celebraṫ & a Luciano consimilis fere inter Athletas, Pancratiastasq; sortitio. In Argenteã inquit Calpin, id est vrnã coniiciebanṫ minutulæ sortes, faba non ampliores, eo semper ordine seruato, vt binis eadem inscriberetur elementi nota, pro Athletarũ numero sortibus item auctioribus. Cum impẽderet certãdi tẽpus, prodibãt ex Athletis singuli sortem educturi, nec inspectandi productã ius erat, quando id prohiberet assistens Mastigophorus. Peracto autem orbe, ambiens Alytarches inspectabat sortes, atq; ita dispensabat, vt q Alpha esset sortitus, cum eo componereṫ, qui eandem eduxisset literã. Atq; ita deinceps Homogrammi certaturi prodibãt. Fieri vero sic, moris erat, si certaturi pares fuissent. Q; si quinq;, aut septẽ, coniiciebatur in vrnã solitaria litera, q̃ Antigraphon, siue Antigramma non haberet. Qui vero eã eduxisset, residebat expectans, q̃diu certarẽt alii, congressurus mox cũ fatigatis vigens ipse, atq; integer viribus. Qđ sane vel felicissimũ censebatur. Dicebatur vero hic Ephedrus, id est ἔφεδρος. Quæ vox apud Sophoclem indicat nouissimum.

Potentiam vi quadã insita sapientiam cooptare. De Ioue, Saturno, Pallade. Athenęum quid. Sais. Singa. Zosteria Pallas, Zonæ appellatione quid intelligatur Veteribus.

Caput XIX.

VEtus inter Gręcos adagio est, & a Platone non prætermissus, Sapientum congressu principes sapere. Cum id amplius mecum expenderem, animaduertebam profecto id ex diuiniore quodam promptum oraculo. Quando intima quadam vi potentia magna sapientiã sibi gestiat adglutinare. Præfert id primum inenarrabilis diuinæ potentiæ splendor sapientissimus, natura tacitis velut ambagibus insinuat, perdocent id ipsum & artes. Atq; in deo quidẽ insolubili, vt sic dicam, ferrumine duo hęc ineffabiliter coaluisse ab æuo, fabulosa etiamnum edocet theologia Iouis, atq; Promethei occultiore inuolucro. Illius siquidem noĩe potentiam, huius vero prouidentiam intelligi oportere, deprehensum a peritioribus est. Sed & vtriusq; rei indicia sese promũt in natura. Quippe spectatur vbiq; potestas mira ordini adnexa mirabili, quadam proculdubio sapientię imagine. Quod ipsum & in artibus conuisimus. In quibus enitescit primum ingenii, memoriæ, atq; voluntatis facultas nobilissima. Nec inferior affectatur sapientię vis, in actionibus seriem promens compositissimam. Ex iis vero omnibus id colligitur deniq;, potentum, sapientumq; veluti nexum quendam ita conflari oportere, vt inde naturalis cooriri necessitudo videaṫ. Siquidem sapientia, si summoueatur, auoceṫq; a potentia longius, prodesse q̃ paucissimis queat. Hæc rursum ab illa si seligatur, nocumenta indidem emanantia perpauci sint euasuri. Insinuant id & cælestium rerum studiosi in coniunctionum, quas ipsi magnas dictitãt, ratione. Siqdẽ Iupiter dñs est, Saturn⁹ vero Philosophus. Qui si coapteṅt, mirũ est, q̃ pręclara molianṫ. Illã vero perbeatã Plato necessitudinẽ censet, quã sapiẽtia cõciliet atq; potentia. Q; si in anima vna conspiret vtraq;, illam vero arbitratur felicissimam. Quam rem significare Pallas animaduertiṫ, quãdo vna est belli potẽs Dea, & artium sciẽs. Vñ & Athenęum pro auditorio positum inuenias. Hieronym⁹, Quãdo omne Athenæum Scholasticorum vocibus consonabat. Pallados tamẽ ἀςρατέιας templum fuisse in Laconia, legimus. Sed id, quia ibi Amazones progredi vlterius desierunt. Pallas Phœnicũ lingua diciṫ Singa, Aegyptiorum autem Sais. Quo sane argumento reuincunṫ, qui ex Aegypto, nõ ex Phœnicia Cadmũ aduenisse, contendunt. Nam Thebis extabat Pallados simulacrum, cui foret nomen Singa, nequaq̃ vero Sais. Dicatum autẽ id a Cadmo, astruũt Thebani, & scribit Pausanias. Illud item obiter adiecisse, nil obfuerit, Simulacra apđ Thebanos stetisse Pallados ζωςηρίας, ꝙ inibi arma ceperit aduersus Eubœos, & Chalcoduntem. Quippe Veteribus ζώσασθαι signat ἐνδύσαι τὰ ὅπλα, id est arma induere. Nam & Homerus, vbi Marti Zona similẽ facit Agamẽnonẽ, nõ aliud Zonę prorsum nomine intellexit, q̃ armorum apparatum.

Epilogus pręstantissimorum Regũ ex Veteribus memoriis. Plut. codex emaculatur. Macedonibus fuisse cautum legibus, ne Trophæa constituerent.

Caput. XX.

QVi in re militari, aut rerum publicarū administratione cum illustri laude
versati sint, cōplures, opinor, in veteribus memoriis cōperiunt, at qui Re
giū indepti fastigiū insignē inde sibi gloriā pepererint, eos nō admodū mul
tos, animaduerto. Ex Persarū quidem gente pręclarū agnoscimus Cyrum
Nec minus Histaspis filiū Dariū. Siquidē intra priuatū vterq; prognatus
modulū, virtute extimulante, ita demū proferre caput est ausus, vt Rega
lem non expauescentes amplitudinem, tāta se ipsi maiestate non indignos
comprobarint, q̄q̄ euentu dispari. Quando Darius annis iam fessus, nul-
los assultantis fortunæ reflatus sentiens placide hominem exuit. At Cyrus armis innutritus,
& bellicū spirās, in Massagetas dato impetu, prælio victus occubuit. Dignum vero scitu est, Da
rii monumento inscriptū, ἠδυνάμην καὶ οἶνον πίνειν πολὺν, καὶ τοῦτον φέρειν καλῶς, id est, & vi-
ni haurire poterā plurimum, & pulchre etiamnum ferre. Adduntur ex eodem mundi situ tres
item memorabiles, Xerxes potens adeo, pollēsq;, vt hominis specie crederetur Iupiter humanū
genus exciuisse ad excitandam e sedibus suis Græciam. Artaxerxes porro duo, alteri quorū co-
gnomen factum Macrochir, veluti Longimanus, q manuum altera foret ei oblōgior. Alteri ve-
ro μνήμων, id est memor. In quo submonendi sunt studiosi, mendosam videri latinā historiam,
in qua legitur quandoq; Memnon pro eo, qđ est, Mnemon, facili, ac lubrico lapsu. Eū vero iunio
ris Cyri fuisse fratrem, legimus apud Græcorū plerosq;, qui ea in re maximā retulit laudem, q
non ipse modo passim adire se volentibus facilem præstabat, sed legitimę item vxori id iniunxit,
vt intecto, nullisq; obsepto aulęis curru vectaretur, quo indigentibus promptior fieret, ac para-
tior aditus. In fuga vero quandoq; apparatu eius direpto, cum aridis modo ficis, ac pane vesce-
retur ordeaceo, Cuiusmodi inquit, voluptatis expertem me regalis fecerat affluētia! Hūc fuisse
Darii, & Parisatidis filium, produnt Chronographi. Macrochiri laudem peperit insignem decē-
tissima corporis amplitudo, quā belli decora non pauca augustiorem fecere. Tenet fama, non se-
re inter Persas cōpertum manu fortiorem. Primus Venationis legem sanxisse narratur, Vt qui
bus affatim vires præsto forēt, ac volūtas, iactu primū in feras assultarēt, qđ Gręci προβολεῖν
dicunt. Viri ingentes, generososq; spiritus illud retegit pręcipue. Fuerat ei Catacœmistes, id est
Cubicularius Satibarzanes nomine. Hic ab eo instituit petere iniusti quippiā, q triginta millibus
Daricorum fuisset corruptus, quos ei pollicitus is fuerat, pro quo petebatur. Id cum explorate
perdidicisset rex, eandem summam confestim erogari a quæstore iussit, addito elogio longe cla-
rissimo. Accipe inquit Satibarzane, his mihi pereūtibus, nihilo sum deteriore loco futurus, At
si tibi benigne adnuero, plane iniustior. Inter Macedonicæ claritatis fastigia enitescit imprimis
Philippi gloria præcellēs. Sed magni Alexandri, qui patris stationem excepit, virtus vibrans la-
tius, instar fulguris coruscantis præstringit oculos. Cuius viri peculiaris laus, orbem terræ cō-
munem omnium patriam fecisse, cuius arx, præsidiumq; castra forent ipsius. Qui & cognatum
arbitrareṫ optimum quenq;. Alienigenas vero tenebrarum alumnos, & flagitiis adobrutos. Pri
mus ex Europęis, vt inquit Pausanias, elephantos habuit, Poro, & Indis superatis. Eo autem hu
manis perfuncto, inter reliquos possedisse plures memoratur Antigonus. Affuerunt & Pyrrho
Epirotæ, capti ī prælio aduersus Demetriū. Vnde iniect⁹ Romanis legionib⁹ terror. Sed Alexā
drū repeto, quē eminentissimū terrarū Regē insignia dehonestarūt vitia, Viniq; auiditas impri
mis, adeo vt ex vinolētia biduū sæpe obdormiret integrū, qđ in Ephemeride ipsius Cardian⁹ at-
testaṫ Eumenes, vt Diodotū ꝓtereā, & in Dipnosophistis Athenæū lib. decimo. Iactatū paulomi
nus puerbii loco, ἀλεξάνδρου πλέον πέπωκας τοῦ βασιλέως, Alexādrū bibendo Regē præcellis.
Certe ex ebrietate Veneris vsus hebetior ei fuit, qđ Theophrastus probat, & in epistolis Hiero-
nymus retulit (Gręcus hic, & notissim⁹ auctor fuit) Vinolentorū porro semen dilutius euade
re, ab Aristotele in Physicis quęstionib⁹ videmur didicisse. Proinde valeat Arrianus, qui conie-
cturis rē toto, qđ diciṫ, cælo notissimā nitiṫ expurgare, ac conuelare etiamnum. Delitias porro
Alexandri, & ingeniū ἀφόρητον, vt Græci dicunt, id est intolerabile, ac φονικὸν, id est in cædem
procliue, immo vero melancholicū, amplius q̄ expendisse cupit, Athenæi adeat librū duodeci-
mū. Illud forte mirū historiā tanti principis versanti contingat, nullum omnino vel Darii affli-
ctis opibus, vel fusis, fugatisq; Indorum exercitibus numerosis, fuisse ab eo excitatū Trophæū,
qui mos Græcorum fuit celeberrimus. Cæterū scire licet, Macedonum Regib⁹ cautum lege, ne
facerent. Nam cū Caranus quandoq; propinquum Barbararum gentiū Regem Cisseum retu-
disset, ac ex Argiuorum institutis Trophęum constituisset, victoriæ monumentum, veniens ex

Olympo ferocior leo id euersum disiecit. Inde sancitũ, ceu id plane ominosum foret, nequis in reliquum Macedoniæ regum erexisse trophæum vellet. Tanq̃ res ea inimicitias indicet ἀδιαλλάκτους, velut dicas irrecõciliabiles. Pyrrhi quoq; Epirotæ illustris fama est, qui vehemẽs, ac imperatoriis imbutus virtutibus, semigręcã vindicaturus ciuitatẽ, cum totius Epiri viribus, Thessaliæ item, Macedoniæq;, ac ad eã ętatem incognitis Elephãtis, terra, mariq;, cum populo Romano bellaturus in Italiã transmisit. Celebris est Dionysii prioris gloria, de quo iam, quę visa sunt, prægustauimus. Fuit is manu promptus, & fortis, &, qđ in ea fortuna perrarum est, minime libidinosus, nõ luxuriosus, nõ auarus, nullius rei deniq; cupidus, præterq̃ singularis, perpetuiq; imperii, atq; eo nomine imitior, crudeliorq;. Nãq; Marsiam quẽdam ab ipso potissimũ ad altius euectum fastigium ea tantũ causa interemit, q̃ is per quietem iugulare se Dionysiũ existimarat. Eo deniq; formidinis est progressus, vt cultros metuens tonsorios, candẽte carbone sibi adureret capillum. Quin & tondere filias docuit, a quibus tamen ipsis etiã ferrũ remouit, instituitq;, vt candentibus iuglandiũ putaminibus barbã adurerent, & capillũ. Sed in tam nobili censura quis tã patiens, vt concoquat, si Romanos principes transmisero tacitos? Etenim ardẽtem, & concitatũ Romuli animũ quis nõ nouit in arripiẽdo regno, & ciuitate cõdẽda, abs qua velut cęlesti arce iura mox terrarũ orbis peteret? Q; artifex in Tullo ingeniũ? qui Romanæ iuuẽtutis robur animasse est visus, addita rei militari disciplina, vt ratione instructa virtus exacueretur. Quid Mithridatem hic memorẽ, tot, tantarũq; gentiũ principem, vt annis quadraginta a victore terrarũ populo, cum eo sit bellatum, ac vix, velut ariete triplici, deniq; sit æquatus solo, ac principatu, vitaq; pariter excussus, Syllę Cornelii felicitate, Luculli virtute, postremo magnitudine Pompeii? In hanc vero censuram adeo grauem minus forte admittendus videatur Ptolemæus Aegypti rex secundus, grauis quidem, & doctrinis, si quis alius, imbutus, verũ delitiarum emollitus cõtubernio, mox eatenus mente creditur excussus, vt se perpetuo victurũ opinaretur, diceretq; a se vno immortalitatem inuentã, verum mox infestante podagra, Aegyptios intuitus ad fluuium incuriosius discumbentes, O me miserum inquit, ex iis saltem vnus qui non fuerim.

Philosophos, qui imperia arripuerint, crudelius illiteratis rem administrasse.

Caput. XXI.

SEd enim quia Dionysii, de quo carptim, vellicatimq; diximus, filium etiã philosophiæ studiosum fuisse, a grauissimis proditũ auctoribus est, & nos paulo ante, ex Platonicorum fontibus, vt sæpe, humore corriuato, potentiã mire sibi cooptare sapientiæ salubritatẽ, astruximus, subit recordatio eorum, quæ a Socrate disserunt libro quinto de iusto. Sic enim ꝑfecto ait, Nisi philosophi ciuitatibus dominentur, vel hi, qui nũc reges, potẽtesq; dicunt, legitime, satisq; philosophent, in idẽq; ciuilis potẽtia, & philosophia cõcurrãt, neq;, qđ nũc fit a diuersis hæc tractentur ingeniis, nõ erit ciuitati, vel, vti mea fert opinio, hominum generi vlla malorum requies, neq; prius hæc resp. quã verbis exposuimus, orietur pro viribus, & lumen solis spectabit. Hæc quidem Socrates. Cõfirmata porro a. M. Tullio, cũ alibi, tum in epistola ad. Q. Fratrem didascalica. Hãc coniunctionẽ inquit, potestatis & sapientiæ saluti censuit ciuitatibus esse posse, princeps ingenii, & doctrinæ Plato. Verũ enimuero, si oratorie licet in partem vtrãq;, quæ probabilia sunt, afferre, quæso quonã hęc pacto videri possunt vera? Nam etiãsi rationibus abunde colligi queat, ita rem habere, obluctantur exempla tamen pleraq;, ac veluti reclamant, & quoquo te verteris, agi rem lãceis, qđ dicitur, argenteis coarguunt. Nam quotquot ex Philosophorum progressi scholis tyrãnides arripuere, crudelius, auarius, immaniusq; eas exercuisse cõperiuntur, q̃ ignari prorsus literarum. Patriã libertatem obsecro vos, quanta feritate Atheniensis Ariston, Epicureorum innutritus scholis oppressit? An nõ ante illum etiam Critias? quiq; cũ Critia Philosophiæ mysteriis sunt initiati? Quid vero de Pythagora dicã? quid de illis ipsis septẽ Sapientibus, aliisq;, qui maximarũ rerũ pondera subire adorti sunt, nonne imperio vsi crudelissime deprehẽduntur? Athenionis ex Athenæo nimio plus apud Atheniẽses crudelitas mithridatico innotuit bello. Nec Lysiæ Tarsensis tyranni ex philosophorũ scholis latet. Quẽ cum Stephanophorum allegisset patria, id est Herculis sacerdotem, arreptũ semel imperium non abiecit tyrannum agẽs ex professo. Qua hominũ sæuitia sanguinaria commotus Demochares, siue is fuerit Crates, lepide fertur dixisse, Sicuti ex thymbra lanceam nemo concinnarit, ita nec ex Socrate inculpatũ militem. Hinc in historicis cõmentariis scribit Carystius, a Lysimacho exactos toto regno philosophos. Verũ quid Lysimachum dico? Alciũ, & Philiscum Epicureos Romani exigẽ

dos censuere. Sectæ eiusdem complices omnes Messenii. At vniuersim philosophos Antiochus, A Sophocle quodã per decretũ ex Attica pulsos eosdẽ, accepimus. Proinde in eũ a Philone Aristotelis familiari concinnatam nouimus orationem, Demochare rursum Apologiã excogitãte. Romani quoq; Sophistas, vt iuuentutis corruptores, longius summouẽdos censuere. Nam elegãter Anaxippus, Sapere quidẽ verbis philosophos, re autẽ videri prorsum ἀνοήτους, id est rudes, fatuosq;. Et ille ait, Nil esse philosophis ἀφιλοσοφώτερον. Proinde ambiguum videtur, ac suspicionibus plenum, virtutis ne gratia, an coacti paupertate, & rerũ gerendarum impotentia sapientiæ sacris imbui perexerint, vt qualescunq; possent, inde inopię, humilitatisq; lenimen venarẽtur. Dum vero diuitibus, ac principibus viris iniustas acerbius calumnias volunt, id agere nõ tam eorum insolentia animaduertuntur, q̃ inuidiæ stimulis exagitati. Quamobrem, quibus ita Theoninum impressere dentem, quosq; pestilentis naturæ veneno inspergere adorti sunt, sapientius longe, atq; secundũ hominem magis illorum latratus risu excepere, liuori suo, & tabidę dicacitati miseria relicta. Porro nec ab hisce dissentaneum est, quod ab Eudæmonida prolatum legimus. Qui, cum philosophum audisset differentem, solum sapientem videri imperatorem bonũ, Respondit, Dictio quidẽ admiratione digna, ὁ δὲ λέγων οὐ περισεσάλπιγκται. Hoc est, qui vero dicit, tubæ clangorem ne inaudiuit quidem.

Tyrannos raro consenescere, amicorum inopia potius, q̃ auri. Caput. XXII.

VErum quia Regiã ingressi sumus, & nos hincinde flosculos præcerpimus, curnam tyrannum senem, aut incruenta morte pereuntem rarissime conspicãtur mortales? Sit hoc huiusce pragmatiæ auctariũ, qđ vt elargiamur copiosius, a magno viro faciẽda versura est, Is erit Dion, cui⁹ verba ex epistola ad Dionysium tyrannũ suppingere collibuit. Et mihi inquit, de Euripidis tragœdia illud subit mẽtẽ. Te, rerũ quãdoq; vsu ita ferẽte, vt vir tibi assistat huiusmodi, optaturũ impensius. Meminisse item volo, & tragicos alios, vbi tyrannũ aliquem inducũt pereuntẽ, hasce illi voces attribuere, Heu pereo miser nullis fultus amicis. Auri vero inopia male perire aliquẽ, nullus adhuc retulit Poetarum. Ex eisdem porro fontibus illud item a sapiẽtissimis summe cõprobatur. Non auri fulgorem in misera mortaliũ vita rarissimi, non Adamantẽ, non argẽteas mensas, quæ apud homines censentur præcipue, ita coruscare, neq; latifundia, aut culta pinguia tãtum valere ad vitam, quantum virorum mens bonorum conspirans, consentiensq;.

Regiũ esse, ne tenuia quidẽ aspnari. Apologia aduersus superciliosos vitilitigatores. Mnaseã cur veteres Salpam cognominandũ censuerint. Spartanorũ sacrificia prætenuia. Cap. XXIII.

ARtaxerxem Persarum regem legimus, summa prudentia, & morum grauitate præditum, quod mirum in gentibus illis videri potest, adiudicasse non verbis modo, verum & ipsa re, nil minus esse amplitudinis regiæ, parua si offerãtur, læte accipere, q̃ magna. Quæ summi fastigii credit contribuisse. Nã cum illi obequitanti mercenarius, & vilis, ac imperitus quidã, vt cui aliud esset nihil, aquam vtraq; manu e proximo haustam flumine obtulisset, non pedem supplosit ille quidem, sed hilaris, ac renidens excepit. Quippe qui non rei, quę dabatur, vel inopia, vel vsu, sed alacri dantis voluntate gratiam metiretur. Hoc mihi nunc collibuit interfari, ꝑpter fastosos istos subnixe ambulantes, quibus Alabastrus vnguenti putere quãdoq; solet, a quibus scio, vitio nobis versum iri, ꝙ tanto studio vbertatem cõsectemur, & inepta fortasse, aut græcula, cum recondita, retrusaq; debuerimus, & indicta, quæq; ex Cimmeriis viderentur euoluta tenebris, & in albũ elata. Nobis vero, quod sæpius testatũ volumus, ista, vt sic dicam, conuasatio vasaria omnia excutiens, plurimum arridet, necdum nostri nos pœnitet. Nã & Mnaseam, qui pægnia concinnauit, a familiaribus ex argumenti varietate Salpan inuenimus cognominatum, ꝙ piscitii genus id varium præcipue conuisitur. Quin & depacisci mortem cupimus, modo quæ concepimus animo, ad destinatam publico bono metam prouehãtur, quo nomine velut caduceo vel inter hostes abunde præmuniti poteramus videri. Vt ne suspicemur quidem, nos συνάγειν ὄκνου τὰν θώμιγγα. Sed norint item censorio tumẽtes supercilio, Lycurgum Spartæ Legum latorem celeberrimum, non ideo creditũ cælestibus inimicum, vel rei diuinæ parum studiosum, ꝙ tenuissima ciuibus suis sacrificia instituisset. Immo vero factũ ea re esse, vt expeditius, faciliusq;, & inde frequentius quoq; rebus diuinis intenderent, ꝙ mola tamen

ſalſa litarent,ſi minus ſuppeterent thura.Hoc ego argumento noſtra hæc, qualiacunq;, veluti Xeniola quædã,& literarii ſtipendii primitias bonis iuuenibus duxi offerenda.Legant,ſi ad ſtomachum faciũt.Sin minus,remittãt,ſed citra bilem.Q̃q̃ non parũ ſum veritus,ne ſæpe occurſent,quæ vel politiſſimos fatigent,ita omne ſtudiorũ genus attentamus,quæ nõ a limine modo ſalutauimus,ſed & Cauædiũ ingreſſi non transfugiendi propoſito, ſed explorandi,vt inde puer tamus,concoquamusq; pluſcula,vt qui ſortem fieri ex vſura,didicerimus abunde. In hæc quandoq; diuertiſſe,vitio ne fuerit,propter Catonũ cenſuram ſeueriorem,& tragœdias nõnunq̃ importuniores.Quibus ad venena prorſum natis,velut excantamine funeſtius euibrato,frugum germina conflacceſcunt,intereuntq;,abominando ſpiritu pernicioſe cuncta afflante.

Super omnem Irin,Adagio quid ſit.Iridis ratione eſſe admirabilem . & cur Thaumantis credita filia.Item appellationes eiuſdem variæ.Ac cur dicta Arquus Dæmonis.An in ea ſint clementiæ diuinæ preſagia.Item de Cataclyſmo,ſiue Abluuio,& cõflagratione, ſiue Ecpyroſi.Cataractæ cæli ruptæ quæ intelligantur.Demũ de Colũba indice ſubſidentiũ aquarum,ex Plutarcho.

Caput.XXIIII.

CVm Philoſtrati Iconas euolueremus,præfloraturi, ſiquid ſe oſtẽtaſſet dignũ, qđ hiſce libellis operæ leuioris,ſi ſpatioſa legũ volumina ſpectentur,aut phyſica perpendantur acumina, vel primæ philoſophiæ ſacrã intueamur altitudinem,protinus inſpergeremus,ac,vt ſic dicã,inocularemus,inter cætera nõ citra genium illud ſe nobis ingeſſit,qđ & apponam.Paſiphaes veſtẽ in Neapolitana illa porticu diuinũ quiddam enituiſſe,καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἶριν, hoc eſt ſuper omnem Irin.Id quod Adagionis formã habet,de veſte ſplendida,coloribus variantibus,ac omnino contexta pretioſius.Siquidẽ Iridis colores eſſe inter naturę mira,neminem præterit.Quando & Plato inde creditã ſcribit,Thaumantis filiã,q; admirationis inferat plurimũ,quod retulit Plutarchus quoq;.Sed illud maximo eſſe argumẽto poteſt,a pictoribus formã eiuſmodi,ſpeciemve colorũ exacte necdũ exprimi quiſſe.Tũ q; a ſimilibus adeo auſpicãtur,vt in diſcreti videantur colores,qui tamen deſinãt in diuerſiſſima.Tũ etiam q; Iridis colores in ſubſtãtia fiũt peruia,ac diaphana.Quam rem ęmulari nulla queat ars,quę terreſtri materię colores appingit.Eſt & res hęc in aliquo nominũ ambitu.Alius enim Irin dicit.Arquum variũ alius.Sunt & qui Arquum Dęmonis,id eſt intelligentię,vel ſapientię.Aſtruũtq;,eſſe in eo diuinę clemẽtiæ pręſagia,quę mũdo cladem igni,vel aqua nõ videatur illatura,q; inibi rubens viſatur color,qui conſit ex humido inflammato,quo ſignificetur,humectã naturam nõ pręualere,cũ ignis in Arquu ſuam pręferat vim.Cęruleus vero color,qui & ipſe indidem viſitationem facit, conſtatq; ex aqueo indigeſto,igneam vim haud ita pręcellere,videtur præmõſtrare.Addũt illud quoq;,Irin apparere nunq̃,niſi,vbi partim diſſerenarit,partim humoris perſiſtat dẽſitas.Serenitatem vero ex calido prouenire,ac ſicco,qđ igneę cõgruit virtuti.Humoris denſitatẽ ex frigido,humectoq; quę aquę proprietas eſt.Hęc vero natura diuerſa cũ ſimul fiant,victoriã in ęquilibrio poſitã,plane inſinuant.Sunt vero ex theologis,nec philoſophię ignaris,qui inundationis vniuerſalis,quã pręlicẽter Abluuiũ dixit Laberius,aut cõflagrationis cauſas naturali prouenire ratione nõ poſſe,contendãt.Immoq; eſſe ridendos,Cataclyſmum attribuentes planetarũ humidorum coniunctionibus in ſignis pluuialibus.Sicuti Ecpyroſin planetarũ calidorũ in calidis ſignis.Poteſt quidem inquiunt,diluuio terrarũ inundari portio,tota terra nõ poteſt,pręſertim exceſſu adeo miro,vt quindecim cubitis excedantur montiũ vertices.Quod antiquitus factitatũ,nouimus.Nã & Ariſtotelis auctoritas aſtruit hoc ipſum Meteororũ ſecundo,vbi ait,Si terrę pars mari adobruatur,alteram ediuerſo retegi,ac areſcere.Totam vero terram latere ſub aquis,videri impoſſibile,ſi naturę duntaxat rationes conſectamur.Sanctę literę inũdationis illius vaſtiſſimę cauſam efficientem in diuinam reiiciunt virtutẽ,materialem in oceani aquas.Ecce inquit Dominus,adducam aquas diluuii ſuper terram.Et alibi,Rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnę, & cataractę cęli apertę ſunt.Hoc eſt feneſtrę Aerei cęli,in quo generant̃ nubes,& pluuia.Vbi vero optimus maximus Deus ait,Arquum meũ ponam in nubibus,& erit ſignũ fœderis inter me, & inter terram,intelligunt ſcripturarum periti,ſignum vocari ad placitum ex diuina inſtitutione,quoniã artifex ille maximus ita diſpoſuerit,vt eſſet Iris atteſtatio fœderis ipſius cũ Noe poſt diluuium, quo in reliquum terra nõ foret peritura.Fuerat ante cladem illam Iris,ſed non vt ſignũ.Veluti ſi cogites lapidẽ immobilem diu,& neglectũ,mox factum diſtinctionis alicuius ſignum.Strabus inter ſacros interpretes non negligẽdus, de Iride ſic ferme prodit. Arquus duos habet colores,cę

ruleum,& igneū.Qui duo exprimūt iudicia,vnum aquæ,qđ preteriit,alterum ignis, qđ ventu rum creditur,seculi fine.Quaobrem ceruleus color extrīsecus,igneus vero introrsum visit.Dignum vero relatu,quoniā de diluuio facta nobis mentio est,in Plut.monumentis legisse me,columbam ex arca emissam indiciū Deucalioni prębuisse,subsidentiū aquarū,& cessantis hyemis.

Affectionū,quæ in aere fiāt,ratio duplex.Itē videndi ratio per lineas. Remus cur in aqua videatur fractus.Iris quomodo fiat,& eiusdem colorum distinctio.De Ophthalmicis nonnihil. Caput.XXV.

VErum in Philosophorum scholas iam diuertendū,apud quos vnguenti facile plus reperias,ꝙ apud nostrates olei,Primūq; a Plutarcho fiat versura.In cuius libro de iis,quæ philosophis placeant,tertio, de Iridis ratione sic propemodum legimus,corū,quæ in sublimi fiant,quæ πάθη Gręci vocant,nos dicere affectiones possumus,alia ꝑ hypostasin,siue substantiam effici,cuius est modi imber,grando,id genus alia plura.Alia vero κατ᾽ ἔμφασιν, id est ex apparitione,quā primo de generatione Aristoteles Symphasin vocat.Nam & nauigantibus nobis,moueri continens videtur.Est ergo per Emphasin Iris,quā purpuream Homerus dicit,hoc est, πορφυρέην ἶριν.Sed & ex Mythicis nonnulli habere eam Tauri caput,fabulati sunt,ac ἀναρῥοφεῖν, id est exugere,absorbereq; flumina. At quonam modo fiat Iris? Visus inqt, Plutarchus,aut per lineas efficitur rectas,aut flexas,aut refractas.Per rectas quidem, vt in aere, aut διὰ τῶν λίθων τῶν διαυγῶν, id est per lapides perspicuos.tenuium siquidē hæc omnia sunt partium.Per flexas lineas in aqua. Vi quippe flectitur visus ob dēsius aquæ elementū.Quę ratio efficere creditur,vt inibi Remus flexi,fractiue speciem præbeat. Aut quia in aquā demissus per naturæ pellucidam raritatē enatātes remittit a suo corpore fluētes imagines ad summam aquæ planiciem,quæ inibi commotæ infracti speciem oculis ingerūt.Tertius videndi modus in refractis est,sicuti per specula,cuiusmodi est Iridos affectio.Humecta enim intelligenda est euaporatio in nubem transmutata,inde sensim in pusillas,humectātesq; aspergines,vel,vt græce dicam, εἰς μικρὰς ψακάδας νοτίζουσας.Cū ergo occasum sol petierit,exaduerso eius Irin spectari necesse est, cum visus incidens in aspergines refringitur,vt Iris fiat. Sunt antē aspergines οὐ σχήματος μορφῆ, nō figurę forma, ἀλλὰ χρώματος,sed coloris,Habetq; primum puniceum,Aliud ostrinum,purpureumve.Tertium Cyaneū,& prasinum,siue ceruleum,& viridem. Iridis exemplum suppetit in inferioribus.Siquis e regione radiorū solis aquam ore conceptā efflet,ac aspergines ipsæ ἀνάκλασιν, id est refractionem admittant in solem,ibi iam effectam Irin cōperies. Nec minus,qui Ophthalmici sunt,ita afficiuntur,vbi in lucernam intenderint aciem.

Item quæ requirantur ad Iridis effectum.De quodam,qui imaginem ante se propriam videbat. Caput.XXVI.

CAeterum Meteororum tertio prodidit Aristoteles,vt contingat Iris,requiri prædensam nubem,anteꝗ altera sit nubes rosida,quoniā in nube cōcipiat Iris quadā speculi similitudine.Rosida solis radium trāsmittit.Densa repercutit. Sic in speculo fit per vitri perspicuitatē,& plūbi spissitudinē.Effigies corporū inquit Albertus,naturę vi effingi in aere possunt humecto,& in aqua eodem modo,quo imagines rerum sunt in rebus. Et quia humiditas persimilis aeris humiditati,& aquæ defluit in oculum infirmū,inde fit,vt similis effingatur imago quādoq; in oculi humore.Propterea scribit Aristoteles,Cuidā ex videndi infirmitate cōtigisse,vt idolū suum aduersa facie ipsum præcedere arbitraretur.Sed hoc inquit,eueniebat,ꝙ radius visiuus ad ipsum repercutiebatur.Adeo enim ex morbo imbecillis erat,vt speculum fieret propinquus aer,nec posset omnino penetrare.

An Lunaribus radiis effici possit Iris.Plinius emaculatur. Caput.XXVII.

IRin Lunaribus radiis confici non posse,veterū nonnulli sunt opinati,credo, quia difficilis sit obseruatio.Aristoteles fieri posse nō inficiatur,sed Luna modo plena,& ea in occasu,vel ortu posita.Et amplius,annorum spatio quinquaginta bis tantum.Id quod nulla ratione dici,argumentātur eruditiores.Imo eodē anno bis visam nocturnā Irin,experimentis probāt.Quin & in aquilone,Luna in meridie constituta,nec vtiq; plena, sed ea phasi,quam alibi Amphicyrton docuimus appellari.In tantum fallitur Plinius,qui noctu fieri pernegat,Quāuis inquit, Aristoteles id prodat aliquando visum,Qđ tamē fatetur,nō nisi tricesima

Luna posse. Irrepsit turpe mēdum in Pliniana verba, Qui enim scribi potest, tricesima Luna! Cū Aristoteles, ἐν τῇ πανσελήνῳ prodiderit. Qđ est, in plenilunio. Id autem quartadecima luna contingere, interpretātur eruditi, & perdocet ratio ipsa. Arati quoq; interpres Theon, Anaximenis recēsens opinionē super affectione huiusmodi, Et noctu inquit, fieri astruit. Sed perraro, quoniā non semper sit plenilunium.

Rotundationis in Iride ratio. Item colorū. Cur Hesiodus Irin dixerit πολυώνυμον ὕδωρ.

Caput. XXVIII.

PVtat quidē Aristoteles Irin neq; circulū esse, neq; semicirculo maiorē, sed vel semicirculum, vel semicirculo minorē, q̄q̄ Hesiodus maiorem intelligit. Verum rotundationis ratio duplex, tum ex subiecto, tum ex efficiente causa. Ex subiecto quidem, quoniā id est rosidus humor, qui globosa quidem effigie est, sed pyramidali. Certū enim est, omnia grauia descendere ad angulū. Porro ex Sole quoq; luminosus radius pyramidis exit figura. Cuius superior tantū arcus in semiglobo rorationis cōmemoratæ effingitur, tū etiam quia est sol nubibus altior. Est quidem iris τρίχρωσ, hoc est colorum triū, vt inquit Arist. q̄uis esse quoq; quatuor possint. Causa vero ordinis colorum est, quia in rosido humore portio aliqua est fumidi vaporis, & ꝓinde leuioris, & scandentis altius. Indeq; superior in iride color, rubens visitur, ac dicitur vinosus, & puniceus, qui fit radio tangente superficiem rotunditatis nubis. Puniceū quoq; apparet lucidum, & albū, per atrum si spectetur. Crassum vero aqueum resolutū descendit, grauitatis natura. Proinde inferior, exteriorq; color viret. Aer autē humefactus, ac spissus in meditullio est. Ac imo cæruleus color ibidem albo intermixto. Aer autē is sæpe vniformis est. Et hinc tres tantū visuntur colores. Interdum euariat, ita vt quatuor appareant. Sunt qui putēt hosce colores a quatuor trahi elementis, vt ex igni rubens sit in summo, ex terra viridis in imo, ex Aere lacteus, ex aqua cæruleus. Ex Colorum certe multiplicitate videtur Hesiodus πολυώνυμον ὕδωρ Irin dixisse, id est multi nominis aquam.

Obseruationes item super Iride plures. Maronis locus explicatur. Necnō Plauti, ac Proptii.

Caput XXIX.

NOn omittendum hic rusticanum præsagium, & vulgo celebratū. Si fuerit color rubens in albido, significari fertilitatem. Cuius ratio est, Quia color is fit ex materiæ raritate, vbi radius solis fortius agat. Rara autem materia facile a sole resolui potest. Quo eueniēte, nō insequi queūt pluuiæ iuges, quis plurimū impediri fertilitas solet. Cęterum hoc perpetuū nō est. Porro sunt, qui Aristotelem ea ratione arquus tantum duos posse apparere, literis autument tradidisse, ꝙ in eadem nube, ac materia eadem non queat diuisio multa fieri subtilium, & crassarum partium rorantium. Sed calor fortis, & minus fortis facit in diuersis, & distantibus partibus diuisiones duas, & raro plures. Probabile tamē habet Albertus, tres, & aliquādo plures posse cōtingere. Qui etiam putat, in hyeme, Sole in meridie posito, Irides duas posse apparere ex opposito situ, etiāsi raro id contigit. Paruas vtiq;, & velut incūbentes terrę in ortu, vel occasu. Sed cur (Id qđ philosophicis imbuti sacris cōstanter astruunt pleriq;, Etiāsi admittit Seneca) nō fit in meridie? cum tanta sit declinatio solis ad aquilonē, quāta ad meridiem. Qua ratione ita ibi distinguūtur climata, sicut hic, quāobrem necessario fiet in meridie quoq; Iris per demōstrationē perspectiuā. Ideo colligunt eruditi, fieri quidē, sed a nobis nō videri. Nam nec Irin videt fere aliquis vltra tria milia passuū. In vespere autē, & meridie omni tempore anni potest apparere Iris in opposita nube. Illa porro obseruanda, Irin nunq̄ fieri ascendēte nube, sed ad imum vergente, Illo enim modo nō rorat, sed cū defluit. Oportet item nubē a vento quiescere. Alioqui planę non fierent partes perspicui, nec imago solis in roratione concipi posset inquiera. Euanescit primo quoq; tempore Iris, quia generatio eius est in materia iam deflua. Quippe vbi primo eleuatur vapor diu perstat prius, q̄ frigore expellatur calidū eleuans, & dēsetur in nubē. Vbi vero iam nubes est, diu perseuerat, nec statim resident partes, vt conuertantur in aquam. Verum vbi id obuenerit, non diu post insequitur pluuia. Quia vero cōcipitur Iris in portionibus aquosæ nubis, quæ iam ad ima feruntur, tā diu apparet, donec appluat iam, quāobrem deficit mox. Hac de causa vel imperiti eadē hora ingruere præsagiunt pluuiam, qua sese ostentarit Iris. Quæ vbi euanescere incipit, vertitur in pallorem, visunturq; in nubibus virgæ intermixtæ, descendentes, quia tunc defluit roratio per guttas grandiores. Qđ de pluuiæ diximus præsagio, lucem infert opinor, Virg

giliano versiculo,Et bibit ingẽs Arcus,Georgicon primo.Quem locũ per incuriam pleriq; negligunt.Meminit etiã Seneca naturaliũ primo. Q; q̃ inquit non easdem,vndecunq; apparuerit,minas affert.A meridie ortus magnã vim aquarum vehet.Vinci enim non poterunt vehementissimo sole,tantũ est illis viriũ.Si circa occasum refulsit,rorabit,& leuiter impluet.Si ab ortu,circa ve surrexerit,serena ꝑmittit . Ex iis etiã clarius se aperiũt Plautini sales ex Curculione de anu vini vas exiccãte,Ecce aũt bibit arquus,pluet credo hercle hodie.Itẽ apd̃ Elegiacũ poetã legim⁹.

Cæruleus pluuias cur bibit Arquus aquas?

An recte dicatur Iris caua nube concipi.An Iridis colores sint veri. Caput.XXX.

QVod autem Irin statuũt pleriq;,esse imaginem solis caua nube conceptam,id vero a nonnullis rerum naturæ peritis perspicue refellitur ob incõgruitatem eorũ,quæ contingerent,si ita detur.Nam & Possidonius esse nubem solis speculum scribit.Irin vero solis imaginem in speculo confusam.Id si ita est, debet se imago illa ingerere nostris obtutibus ex profundo nubis per tantũ interstitii , q̃tum ab occidente est ad ortum,hoc est,a sole ad nubem,quę speculum dicitur solis.Id vero esse falsum,euidens cõprobat experimentum,cũ sæpius visatur Iris longe ante nubis superficiem,in qua apparet.Qui enim rerum naturã scrutantur solicitius,experti sunt , alterũ Iridis cornu visitationem facere inter obseruantis aciem, & montem haud ita seiunctum,dissitumve,aut propinquã arborem,a qua longo interuallo absint nubes,in quibus item resultet.Inde autem ita fieri,cõiectant, ꝙ mõtem , arboremve iisdẽ infici coloribus sit obseruatum.Q d̃ vero astruunt,veros non esse Iridis colores,meras esse nugas , fatendũ est, si Peripateticos audire scientissimos volumus.Cum enim lux oĩm sit colorũ hypostasis,& substantia formalis,& constituat colores intinctis radiis in perspicuo denso,cõstat ibi verissime inesse colores,vbi eiusmodi lux tingitur in ꝑspicuo aeris humidi,vel rorationis descendẽtis,eo nanq; modo Iris colores concipit,& ideo veri sunt cẽsendi,tãto naturę artificio,vt eos cõsequi nulla queat ars , cũ transitus internosci haud possit,qui in sequentem vertãtur,nullo medio, sicuti Boetius adnotauit in Musicis item cõtingere.Ex quo recte Ouidius.

Qualis ab imbre solet,percussis solibus Arquus
Inficere ingenti longum curuamine cælum,
In quo diuersi niteant cum mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.

Quod vero ingerũt Pythagorici,ideo non videri colores veros,ꝙ nõ permaneãt diu , vanissimũ esse aiunt.Id enim obuenire,certissimum est subiecti ratione. Quod in dilapsu est constitutum. Alioqui colligemus veriorem videri hominẽ vitæ diuturnioris eo,qui cõmoritur statim ꝑductus in lucem. Quod quis non videat esse absurdissimum?

An ex Iride odor accedat vel terrę,vel arboribus.In oriente cur odoratiora consurgãt.De Aspalatho,& Rhamno. Caput.XXXI.

SEd & parte hac sciendum illud quoq;,veteribus esse creditum, Terram halitum quendam præsuauem emittere ex eo loco,in quem cælestis arquus decubuerit,Id nequis fingi a me,putet,verba eminẽtissimi auctoris ex libro naturalis historiæ decimoseptimo subnectam. Q; si inquit,admonẽdi sumus,qualis sit terræ odor ille,qui quæritur,cõtingit sępe etiam quiescente ea,sub occasu solis,in quo loco cælestis arquus decubuerit capitibus suis.Et cũ a siccitate cõtinua immaduerit imbre,tunc emittit halitũ illum suũ diuinũ ex sole conceptũ.Cui cõparari suauitas nulla possit.Cæterũ scitu itẽ dignissimũ est,quod eminentissimus philosophus sup iis est cõmentatus.Terra inq̃t,cum feruet,atq; inuritur,qd̃ ediderit principio, bene olet.Etenim quæ parce humido quendam in modũ recaluerint,odorata reddũtur, humor enim calore concoqui potest. Hinc quæ ad orientẽ spectant,odoratiora exurgunt . Irin vero efficere hoc putant,quoniam sine aqua effici nunq̃ potest.Cum vero materies immaduerit, calore q; interiori concoxerit,respirare iam incipit , vaporemq; interius conceptum emittit.Nec vero aquam nimiam accessisse oportet.Eluit enim,atq; extinguit calorem ab igne iniectum.Quę autem post arquum eueniũt,semper fere mediocres sunt.Hęc qui nõ suspicãtur , cum causam nullam reperirent insignem,Iridi effectum contribuerunt.Quod vero alibi Plinius scribit . In quocunq; frutice curuet arquus cęlestis,eandẽ,quęcũq; sit Aspalatho,suauitatẽ odoris existere.Sed in Aspalatho inenarrabilem quandã.Ex eodẽ ita compertũ nobis Aristotele est, nec oẽs arbores,

nec semper aliquas odorem ita acquirere, palam esse. Sępe enim Arquũ cęlestem constitisse, nec tamen arbores odoris spirasse quicq̃, qđ sensum mouere posset. Causa vero ad Arquũ per accidens referenda est. Præsertim si Arquus ipse nulla est natura, quę fixa, & pmanens sit, sed obtutus tãtum refringendi affectio, & apparitio. Prouenit autẽ odoris affectus ille, nõ qualitercunq; ie materies habeat. Neq; enim in viridi, neq; in arida, sed in exusta post aquã, quę Arquui supuenerit, certam reddi suauitatem odoris, pastores referũt, præcipue vbi Aspalathus, aut etiã Rhamnus est. Aut id genus alia, quorum flos suauiter oleat.

Iridis notiones aliquot. Radix Marica. De Melino colore. κναφίζειν quid. Iris p arquu vnde dicatur. Aquarium dici de Iride. De Arquato morbo nonnihil. Caput. XXXII.

VErum vt in Grãmaticorũ etiam diuertamus hortulos, quando & ibi Dii sunt, Ne quis protinus obiiciat, ollas ostentari a nobis, sciẽdũ est, Iridis nomine nonnũq̃ placentę intelligi speciẽ. Sed & lapides cristallini generis. Et aromaticã item herbã, quæ a Romanis dicatur radix Marica, ab aliis etiã Consecratrix. Ab Aegyptiis vero Nar. Eius etiã cõmeminit Plinius. Sed vt auctor est Dioscorides, a similitudine cęlestis Iridis appellatio ducta. Flores enim habet mira distinctos varietate, tum enim pallent, aut albent, tũ melinum præferũt colorẽ, quem Luteum interpretãtur. Qđ ex Plinio euidentissimum, ac Dioscoride. Quis etiã a Melo insula pro candido accipiatur Plinio, Plutarcho cæteris. Nec ignoro Seruium Georgicon tertio, Giluum colorem Melinũ interpretari. Giluum vero sunt, qui ex Palladio cinericium accipiant. Virgilius.

Glaucíq; color deterrimus albis,

Et Giluo. In Iride inquã visuntur ex floribus alii purpureo nitore. Alii Cyaneo, hoc est Veneto. Cuiusmodi Græci dicunt ἄνθη κναφίζοντα. Est & fluminis nomen Iris, vt apud Apolloniũ ποταμὸν ἀγχίῤῥοον ἶριν. Cũ pro arquu accipitur, trahitur a verbo εἴρειν, qđ dicere interpretamur, sicuti in Cratylo cõprobat Plato. Quoniã in Iride præsagia concipiantur hyemis, vel serenitatis futuræ. Non quia serenitatem Iris faciat, sed quoniã eius causa, est itẽ serenitatis interdum causa. Est & pupillam ambiens circulus nomine eodẽ. Sed de eo affatim alibi. Inueni etiam qui Irin signare philosophiã autument. Iam huic capiti coronidem fuerã impacturus, cũ Arati venit in mentem prodentis, Irin geminã esse pluuiarũ euidens prognosticum, eo versiculo.

ἢ διδύμη ἔζωσε διὰ μέγαν οὐρανὸν ἶρις.

Confirmat & illius interpres Theon. Cũ inquit, multa fuerit nubium cõstipatio, ex priore Iride altera fit circunscriptione consimili, imbrem portendens plurimũ. Nec illud prętermiserim, qđ est ab Hesiodi interprete adnotatum, Irin dici quoq; προφορικὸν λόγον, ab εἴρω, quod est dico, vti prænotauimus, videntes enim, admirantesq; orationem proferimus. Irin postremo a Seneca dici Aquarium, adnotasse videmur, a virore, qui in Iride visitur. Arquatũ dici morbum regiũ, contendunt grammatici, de quo est illud Hieronymi notissimum, Ille putrefactus morbo regio cadaueri superuiuit suo. Sed comprimam stilum, ne ab erudita Iridis disertatione exorsi, turpiter atrum desinamus in piscem. Et succinat aliquis, κέπφος ὠδίνει, Parturit Larus.

Super Phrygii, ac Pieriæ amore adnotata paucula, deq; indidem nata Parœmia.

Caput. XXXIII.

PYthen genere perillustrem tradũt historici celeberrimi, vxorem duxisse Iapygiam, exq; eo matrimonio natã illi filiã Pieriam nomine. Erat prope iuge bellum Myuntiis aduersus Milesios, sed non ἀκήρυκτον, id est citra caduceatoris officium, Quippe statis tẽporibus patiebantur Milesii illorũ mulieres ad se rei diuinæ causa commeare. Inter eos, qui Myuntem incolerent, erat hic, quem diximus, Pythes. Eius vxor cũ filia, Dianæ celebritatem, vt obiret, quã vocant Neleida, Miletum perexit. Ibi tum Phrygius ex Nelei liberis natu maior, Pieriam conspicatus, eiusq; forma incensus, amare vehemẽter puellam cœpit, Quiq; est amantium affectus, cupiens illi gratificari, institit quęrere, quidnã ei iucundissimum a se posset præstari. Prudens puella, & qđ in viris rarissimum inuenias, etiã pia, id vero sibi omniũ lõge gratissimũ respondit fore, si daret operã, vt q̃ sæpissime, multisq; comitibus Miletum cõueniendi potestas fieret. Animaduertit Phrygius, nil futurũ Pieriæ gratius pace. Proinde Milesiis in cõcionem euocatis, confestim de finiendo cũ Myuntiis bello, deq; ineunda cum eisdem amicitia verba facit. Placet res omnibus. Cõponitur pax. Inde euentu tam felici, tãq; iucundis exorso initiis,

apud vtrūq; populum Pieriæ nomen celebre fuit, adeo vt mulieribus abierit in adagiū res, vt in
votis illarum id esset antiquissimū, sic se amari velle, veluti Pieriam Phrygius adamasset.

Amor cur apud Platonicos dicatur Dęmon. Et cur admirandus. Amoris principium
quale sit. Caput. XXXIIII.

QVia vero in Amorē volentes incidimus, etiamsi nō me fallit, alibi nos esse de
ea re commentatos, succurrit nunc, aliqua item ex Platonicorum arcanis pro
mamus in hoc album, præsertim cū sciamus, Phędrum Platonicum laudibus
Amorē grauioribus efferre adortum, pronunciasse, magnum videri Dęmo-
na. Siquidem amatorius ordo, vt Platonicus docuit Proclus, causa conuersio
nis est rebus omnibus ad diuinā pulchritudinem, atq; formā, sequētia omnia
ad illam reuocans, eiq; cōnectens, cōnexaq; confirmās, replensq;. Dū diuini lu
minis profluentes inde dotes per omnia radiant. Quippe medium replet vbiq; inter illa, quę ap-
petunt, & quæ appetūtur. Ipsum quidem, qđ est amandum, gradum sibi vendicat primū. Amās
autem gradum tertium ab amato. Amor deniq; vsurpat inter vtrunq; medium, implēs melio-
re deterius. Dicitur quidem & admirandus, quando id amat vnusquisq;, cuius admiratur pul-
chritudinem. Ac dii quidem, siue, vt Christiane loquamur, vltramundani spiritus, & astra ma-
tutina diuinum amant decorē. Corpoream vero etiam gratiam homines, quæ sit tamen ad supe
minentem, ac inenarrabilem illam gradus vnus, qui & primus. Nā, vt docuit scienter Plotinus
Siquis amatorii affectus principium ponat, antiquam ipsius pulchri insitā animis appetitionem
cognitionem, notionem, & quandā sine rationis actu cognationis perceptionem, is a veritate cau
sæ, vt arbitror, non aberrabit. Nēpe quod turpe est, id naturæ est, Deoq; contrariū. Natura enim
spectans pulchrū agit. Spectat autem determinatum. Qđ quidem in boni ordine collocatur. In-
determinatum vero turpe est, ordinisq; contrarii. Quin in amoribus venereā appetentes mixtio
nem, in pulchro quodam procreare percupiunt. Penes illos vero, qui ab hoc pulchro in superni
Pulchri reminiscentiam reuocantur, Pulchrū hoc, velut imago diligitur. At penes illos, qui mi
nime recordātur, ob affectionis ignorantiam, nostra hæc vera creditur pulchritudo. Ac si tem-
perati sint, inita cum hoc pulchro familiaritas vitio caret, Lapsus vero intemperantium in vene
ream mixtionem, est peccatum. Hinc apud eundem Platonem improbat vehementer Pausanias,
siquis generationis auidior contemplationem deserat, aut generationem pręter modum cū foe-
minis, vel contra naturæ ordinem cum masculis prosequatur. Aut formam corporis pulchritu
dini animi præferat.

Venus duplex quæ sit. Deq; Amore gemino. Vraniam Venerem qui adorti colere
primi sint. Caput. XXXV.

QVia vero humanis animis gemina inest vis (Habemus enim & intelligēdi, &
generandi potentiam) vires hasce duas esse in nobis Venerē duplicem, depre
hendere Platonici sciētissimi, quas & Amores gemini comitētur. Equidē vbi
humana species venustius concinnata ingerit sese nobis, mēs nostra, quā esse
in nobis Venerem vnam statuimus, & quidem superiorem, eā tanq̄ diuini de
coris imaginem, amplexatur, & suspicit, perq; huius quandoq; vestigia ad il-
lud arrepit, struitq; gradū. Generandi vero facultas, quæ altera dicit̄ Venus,
pulchritudinis illecta radiis, ac permulcta formā illi persimilē gestit effingere. Quāobrem vtro-
biq; amorem recognoscimus. Sed cōtemplatur vnus, generare alter cupit, atq; expingere, qđ de
centissimū animaduertit. Amor vterq; honestus, ac ꝓbandus, quando vterq; diuinam consecta
tur imaginē. Nec me fallit, eruditos in mēte diuina constituisse Venerem primā, cuius quidem
mentis essentiam vocant Saturnū, Vitam Iouem, Intelligentiā Venerem. Alteram vero in mū-
di anima. Quæ vt superna percipit, dicatur & ipsa Saturnus. Vt cælorū motricem habet poten
tiam, Iupiter. Vt inferiora generat, Venus. Natam sine matre priorem illam, sine materia Ploti
nus interpretatur. Cælum vero patrem Deū intelligunt summatem. Secundā Venerem ex Io-
ue natam tradūt, & Dione. Quod est ex potentia, qua Sphærę perpetua rotantur vertigine. Ma-
trem Dionē materię cōmerciū intelligi volūt. Vtranq; Venerem comes affectat̄ Amor. Mentis
quippe diuinę intelligētia insito rapit̄ amore ad Dei pulchritudinem percipiēdā. In Mūdi anima
prolicit item amor ad pulchritudinē eandem in corporum serie effingendam. Hæc vero signifi-
care Plotinus animaduertitur, cum Platonis sententia duplicē esse Venerem dicit, Alteram qui
dem cælestē, cæli stirpem asseuerans, Alteram vero ex Ioue prognatā, & Dione, humanorum cō

fugiorum ducem,hæc ipsa comminus attingentem.At illam sine matre,& ante coniugia, quoniam nuptiæ in cælo nõ fiant.Hæc de Venere gemina,& amoribus totidem habui, quæ dicerẽ, ex profundiore,q̃ vel sciat,vel suspicetur pullatus circulus, proruta doctrina, nequis superfluo conari Platonem arbitretur,dum tanto studio in amoris laudes fertur,perinde ac sit Corcyręum flagellum.Ex Pausaniæ vero monumentis non negligendum illud vtiq;,Assyrios omniũ primos Vraniam Venerem adortos colere.Quos sint insecuti in Cypro Paphii,& ad Ascalonem Phœnices.A quibus didicerint mox Cytherii.Sed & Athenis Vraniæ Veneri fuisse surrectum templum,idem comprobat Pausanias.

Cur Amor Heros dicatur.Item Eros.Necnon Amoris commendatio.

Caput. XXXVI.

VErum vt a Campi puluere,& a Palo, qđ dicitur, ad tabernaculi vmbracula, hoc est ad leuiora multo redinemus,scribit Plotinus,Amorẽ Heroa dici,forte quoniã ἀπὸ ὁράσεως,hoc est a visione substantiã habet, quando & Amor qui affectio est,ab hoc habet instinctum.Amorem porro Græci ἔρωτα vocãt quia,vt Plato inquit, εἰσρεῖ hoc est influit extrinsecus per oculos. Q̃uis etiã in Phædro ἀπὸ τῆς ῥώμης, id est a robore,ac vehementia dici Erota,Socrates putet.In quo libro & illud inuenias,quosdam tradidisse,Amorẽ dici a mortalibus ἔρωτα volatilem.Ab immortalibus autẽ πτέρωτα,i.Alatũ quẽdã,propter volandi necessitatem.In Symposio Socrates asserit,se nihil pręter amatoria scire. Phædrus vero maximorũ bonorũ causam esse Amorẽ ꝓnũciat.Nec se inuenire,quid melius accidere possit adolescenti,q̃ optimus amator,aut amatori,q̃ amatus optimus.Et esse quidẽ duo,quę a pueritia per omnẽ vitã ducere illũ debeant, in rebus turpibus verecũdiã,honestis studiũ. Hæc autẽ nobis neq; diuitię,neq; honores pstare citius possunt,ac melius,q̃ Amor,neq; absq; his duobus aut ciuitas vnq̃,aut priuatus pclarum aliquid,& magnificũ perficere poterit.Nec vllus adeo ignauus est,quẽ Amor nõ inflammet ad virtutẽ,diuinũq; reddat,vt viro fortissimo par euadat,Nã qđ Homerus inquit,vim,furorẽq; a Deo quibusdã Heroum inspiratũ,hoc amor amantibus efficit.Quin etiã pro altero mori amantes soli eligunt.Nec viri tantũ,sed mulieres quoq;.

Semiramidis Sepulcrum.Auaritiæ suggillatio cum Philippi apophthegmate.Item plura de Semiramide.Quæ sit Derceto,seu Atergatis.Itẽ Astarte.Quæ dicantur Manica.Mannos.Mannophoros.Maniacia.Gatis Regina. Caput. XXXVII.

SEmiramidem Orientis Reginam,& mulierum omniũ,quarum ex historia ad nos perlata notitia est,longe celeberrimam,quãq; cum Cyro præcipue admiratus Alexander fertur, ꝙ in illis & magnitudo animi, & rerum claritas plurima emicuisset, legimus, cum sibi iam magno natu monumentũ,in quo perfuncta humanis recõderetur,strueret, inscriptionem eiusmodi exculpendam curasse.Quicunq; ex Regibus pecuniæ inopiam senserit, conditorio recluso, sumat inde,quicquid visum fuerit.Id cum pellegisset Darius, vt qui auri foret auidior,Sepulcrum iussit recludi,sed in eo pecuniam quidem inuenit nullam, in eas autem incidit literas,εἰ μὴ κακὸς ἦσθ' ἀνὴρ, καὶ χρημάτων ἄπληστος οὐκ ἂν νεκρῶν θήκας ἐκίνεις.Qđ est,Ni malus vir fores,& pecunia prorsum inexplebilis,non vtiq; mortuorum loculos moueres, exprobratione lepida in sacrã auri famẽ,vt eminentissimi auctores dixere.Quæ dum vetita scrutatur,Per mare pauperiem fugiens,per saxa,per ignes,dum ipsa sibi videtur inops,dũ recondere gestit,quo non perfruatur,sed custodiat,sępe conatu excidens ridiculam se prębet rediens inanis renudata modo auiditate,in immensum vela pandente.Etiam si nũq̃ non austrũ percellat,& operam ludat,si naturę pomœria angusti sunt ambitus,quibus facile paria necessitatibus facere valemus.Sed efferatam hanc habendi cupiditatem amarius repercussit Philippus quoq; auarũ na ctus medicum,& indesinenter efflagitantẽ.Pars est in corpore,qua collo adnectitur pectus,ea dicitur græca voce κλεὶς,id est clauis.Forte pręlio quodã conuulneratus eo loci fuerat Philippus, curabaturq;,vt assolet,qui eo fungebatur munere,cum expleri muneribus non videretur,insusurrauit Imperator, λάμβανε ὅσα βούλει,τὴν γὰρ κλεῖν ἔχεις.Cape inquit,quantũlibet,quando clauem habes.Sed ne prorsum feramur παρὰ μέλος,qđ aiunt,id est extra Cantilenam,Semiramidem Deæ cuiusdam Dercetus fuisse filiam,fabulosa prodit historia. Eius templum fuerat ad Ascalonem Syriæ ciuitatem,apud stagnum piscibus plenum.Eam Plinius prodigiosam vocat Atergatin,ꝙ esset facie hominis,at corporis reliqua in piscem desinerent. Ferunt, Vene-

rem factam Deæ illi obuiam quandoq;, adoleſcentis ſpecioſi amorem inieciſſe, cui permixta Der-
ceto filiam conceperit. Quã pudore ducta mater in deſertis locis, vbi aues forent plurimæ, expo-
ſuerit. Quæ, connutrita puella, cauſam etiam nomini fecerint. Quippe Syrorum lingua Semira-
mis Auitium ſignat. Atenim dolore percita Derceto ex facti turpitudine, in lacum ſe præcipitem
dedit, deformataq; in piſcẽ eſt. Quo nomine Piſcitii abſtinentia ſanctiſſime a Populis illis coleba
tur. Et hinc Atergatis quoq; nũcupata, quoniã illarũ gentium vocabulis, Ater priuationẽ dicat,
& Gatis piſcem. Nam & libro ſextodecimo Strabo auctor eſt, Atergatin a Barbaris dici, quæ ſit
Athara, quãq; Cteſias vocarit Derceto. Et Cornutus eandẽ cum Rhea eſſe putat. Lego præterea,
Aſſyrios Deo, quem ſummũ, maximũq; venerãtur, Adad nomen dediſſe, cuius interpretatio no
minis eſt vnus. Qui non alius fere ſit, q̃ Sol. Subiungunt eidem Deã nomine Atergatin, quã eſſe
terram opinantur. Omnem vero poteſtatem duobus his attribuũt. Extat autẽ apud Tarſenſem
Antipatrum in commentario de ſuperſtitione, fuiſſe, qui traderent, Gatida Syrorum Reginam
Opſophagon, id eſt gulæ mancipatam eatenus, vt per edictũ denũciaret, nequis ἄτερ γάτιδος,
id eſt ſine Gatide piſcitio veſceretur. Per inſcitiam vero pleroſq; eandẽ dicere Atergatin, & abſti
nere piſculentis. Reginam tamen Atergatin agnoſcit Mnaſeas immitem, quæ piſcibus abſtinere
iuſſerit reliquos, quoniam eo cibo ipſa inſigniter caperetur. Hanc a Mopſo Lydo in mare præci-
pitatam, Xanthus ſcribit, cũ Ichthye filio, & a piſcibus deuoratam. Nec me fallit, Aſtartẽ quoq;
fuiſſe in Syria Deam, vt Aelianus auctor eſt, ac in Apologetico Tertullianus. Sed eam eſſe Vene
rem quartam, quę Adonidi nupſerit, manifeſtũ. M. Tullius facit, de Deorum natura tertio. Qua
in re addubitaſſe virum in literis clarum, admiratione non caret. Sciendum tamen, Auguſtinũ
in libro Iudicum Aſtartem non aliam putaſſe, q̃ Iunonem. Porro inueni in Græcorum veteribus
memoriis, Semiramidem, poſteaq̃ Nini vxor ſit facta, ſic illum deſpexiſſe, vt extentis ab eo preci
bus cõtenderit, vel diem modo vnũ in regia ſella ſedere permitteret, Diademate cultã, obeũteq;
Regium munus iuri dicundo, ſanciendoq;, quę viderẽtur. Cum adnuiſſet Ninus, omneſq; dicto
audientes eſſe, imperaſſet, perinde ac ſibi, tum illa ſatellitum ingenia, & promptitudinem pericli
tans, moderate admodũ initio vti imperio eſt viſa. Vt vero nil omnino aduerſantes eſt conſpica
ta, ac ſtrenue, quę forent iniũcta, perſequẽtes, mox cõprehendi Ninũ iuſſit, ac in vincula coniici,
atq; inde interimi. Semiramidis item honeſta Plutarcho mẽtio eſt. Præclara inquit, cenſentur in
Aſſyria Semiramidis facinora. Magna itẽ in Aegypto Seſoſtris. At Phryges, vel nũc illuſtria, ad
mirandaq; Manica nũcupant, ob Manin ipſorũ Regem vetuſtiſſimũ bonitate, ac potentia perin-
ſignem. Eum vero a quibuſdam etiam Maſdem vocari. Dicitur & Mannos colli ornamẽtũ, vnde
Mannophori nũcupantur Maniacia habentes, id eſt aurea Peritrachelia. De Semiramide noui-
mus & illud, ab ea inſtitutum morem, vt viris dominarentur vxores in Aſia. Quã cõſuetudinẽ
Alexandro res ibi gerente, ſeruatam etiamnũ, exploratiſſimum eſt. Sunt qui ab eadem comperta
primũ metalla prodant. Cæterum ipſa hæc tam celebris, tamq; omniũ laudata calculis, libidine
efferata in ſæuitiem quoq; dilapſa fertur, Nam cum a viri obitu in concubitum ſibi ex militibus
deligeret, appeteretq;, qui in caſtris forma pręſtarent, omnes poſtea immaniter, atq; efferate con
trucidabat. Demũ a filio Nino interemptam, produnt aliqui, cum eius quoq; congreſſum appe-
tiiſſet. Diodorus a fabulis ſuis non recedens, cum præfectis omnibus, vt filio audientes dicto fo-
rent, iniunxiſſet, euanuiſſe comminiſcitur, atq; ex oraculo ad Deos abiiſſe. Sunt ex Græcis, qui
Nini filium in agris natum, putent Agrona nuncupatum.

Quæ ſint Septem Orbis terræ celebrata Spectacula. Quæq; in iis euariet hiſtoria. Capitolinus Iupiter, Qui Coryphæus. Diana Coryphæa.

Caput. XXXVIII.

SEdenim quia eiuſdem fœminæ opus fuiſſe narratur, mirabilis Obeliſcus, lon
gitudine centum & quinquaginta pedũ, Latitudine vero, ſpiſſitudineq; qua-
tuor & .XX. ex Armeniorum montibus lapide exciſo, qui ob rei excellentiam
via nobiliſſima Babylone excitatus, inter ſeptem miranda connumeratur. nõ
inepte fecerimus, quoniam Bibliotaphi non ſumus, & Promos illos ſordidos,
ac tenaces auerſamur, quibus Condum agere, in ſumma votorum eſt, ſi quæ
de ſeptem illis orbis terræ celebratis miraculis, etiamſi otioſis parte plurima, inertibuſq;, com-
pertius ſunt adnotata nobis, huic potiſſimũ parti ſuppinxerimus. Ergo in eum venit ordinem
Dianæ imprimis Epheſiæ templum. Inde Mauſolęum, hoc eſt Mauſoli ſepulcrum. Coloſſus Solis
apud Rhodios. Iouis Olympici ſimulacrum, qđ Phidias fecit ex Ebore. Muri Babylonis, quos

excitarit Regina Semiramis. Pyramides in Aegypto, Ipse hic, de quo diximus, Obeliscus. Cæterum studiosi amplius cōmonendi, Ex veteribus non omnes eadem sensisse, nam ex iis, quę recensuimus, aliquo expuncto, sunt, qui Cyri Regis Archiuū substituant. Qđ arte prodiga Memnon sit consabricatus, illigatis auro lapidibus, sicuti Cassiodorus scribit. Inueni, qui vrbis Romæ Capitolium hisce insererēt miraculis. Nam & apud Corinthios supra theatrum Iouis erat sacellū, qđ Romana voce καπετωλίου Διὸσ dicebatur. Sed inqt Pausanias, nūcupari Gręce κορυφαῖοσ valet. Verum & apud Epidaurios in montis Apice Dianæ visebatur sacellum, quam vocāt Coryphæam, cuius quodam Cantico meminerit Telesilla. Adeoq; euariat historia, vt in libro, quo rimatur exacte Plut. Prudētiora ne terrestria sint, an Aquaticā, Ceratinon Apollinis arā ἐν τοῖσ ἑπτὰ καλουμένοισ θεάμασιν ὑμνούμενον, scribat, id est inter septem spectacula celebratam. Sed & pensiles Babylonis hortos in hanc censuram pleriq; admittunt.

Byssina verba, quæ intelligantur. Quid in Oratore præcipuum. Deq; in Oratione Magnificentia, & Splendore. Quid Epiphonema. Virg. illustratur bis.

Caput. XXXIX.

PArysatin Cyri, & Artaxerxis matrem dicere solitam, accepimus, Regem, qui prompte, nec animo timidiore cōcionaturus foret, debere byssinis vti verbis. Id cū amplius dignū obseruatiōe esset visum, scrutabamur accuratius, quid nam altissimi sensus mulier complecti ea sententia voluisset. Ac illud quidem non inepte ex eruditorum albo videmur eruisse, Byssina verba dici, quę sublimitatem habeant, ac magnificentiam, nitorem quoq;, & auctoritatem. quādo hæc pars est, quæ popularem exprimere fragorem potest, ac efficere, vt dicētes laus prosequatur insolita. Etenim quid aliud fuisse credimus, cur populus Romanus in causa Cornelii admirationem non acclamatione tantum, sed etiā plausu confiteretur! In ea profecto, qđ Fabius ait, maximus omniū orator non fortibus modo, sed etiam fulgētibus armis est pręliatus, nec id vnq̄ esset assecutus docendo iudicem tantum, & vtiliter demum, ac latine, perspicueq; dicendo. Optimus inquit. M. Tullius, est orator, qui dicendo animos audientium & docet, & delectat, & permouet. Docere debitum est, delectare honorarium, at necessarium permouere. Hi sunt, quos exhorrescūt homines, quos stupent dicentes, in quibus exclamāt, quos Deos inter homines, vt ita dicā, putāt. Qui distincte, qui explicate, qui abundanter, qui illuminate & rebus, & verbis dicunt, & in ipsa oratione quasi quendam numerum, versumq; conficiūt. Sed quęrat forte quispiam, quidnam in oratione splendidum proprie dicamus, aut magnificum. Nam & libro tertio Quintilianus verborum magnificentiā non validius astruit affectādam suasorias declamātibus. Et libro quarto. Tribus inquit, narrandi virtutibus adiiciunt quidam Magnificentiam, quam μεγαλοπρέπειαν vocant. Hanc vero mox videtur Fabius intelligere supra modum se attollentem orationem. In Rhetoricis ad Alexandrum in ratione generis demonstratiui Aristoteles ita scribit. Congruet autem laudibus, nominibus etiam multis circa vnūquodq; vti, & splendidam facere orationem, atq; magnificam. At Fortunatianus, Quæ sunt inquit, verba splendida! quæ natura sua nitida sunt, quæ copulata facilius claritatem suam ostendūt. Vt quadriremem, quā in salo fluctuantē reliquit. Sed hæc magnificentia inquit, atq; magnitudo non omnibus est accōmodata locis, quoniam sunt quædam partes causæ, quæ verba humilia desyderant. Vt latet in scalis tenebrosis Cominius. M. Tullius libro de Oratore secūdo genus dicendi in Crasso magnificum fuisse dicit atq; præclarum. Et septimo Noctium Atticarū Gellius, Magnificum in Vlysse apud Homerū, & vber dicendi genus admiratur. Subtile in Menelao, & cohibitum. Mixtum in Nestore, ac moderatum. Demetrius Phalereus in libro περὶ ἑρμηνείασ, agens de Characteribus, Magnificum tenui contrarium statuit, proptereaq; illi non permisceri. Mox vero magnificū item Logion dici autumat, ac tribus consistere, sententia, dictione, necnon compositione cōmoda. Synthesis autē magnifica, calculum quoq; Aristotelis adiiciente sententia, est Pæonica. Pæonis vero species duę, nam vnus Procatarcticus nūcupatur, cuius prima syllaba extenditur, corripiūtur tres insequētes, vt ἤρξατο δέ. Alter vero Catalecticus, priori antistrophus, nam primæ corripiūtur syllabæ tres, postrema productiore, vt τὰ ἀράβια. In orationis autem magnificę Colis a Procatarctico exordiendum Pæone, ac consequi Catalecticus debet. Prorsumq; ita distribuendum, vt a longis ducatur initium, & desinentia fiat in easdem. Siquidem natura longis inest præcellens quiddā. Et qđ scitu dignissimū est, compositionis δυσφωνία, hoc est asperitas orationi plerūq; magnitudinem conciliat, vt apud Homerum totius eloquentiæ auctorem eminentissimum.

ἄιασ δὲ ὁ μέγασ ἀιὲν ἐφ᾽ ἕκτορι χαλκοκορυςῆ. Sed apud Maronem quoq;, Fremet horridus ore cruento. Epiphonema quoq;, qđ eſſe dictionem exornantem deſcribere licet, in oratione vel magnificentiſſimum, arbitratur idem Demetrius. Nam alia ſunt quæ enunciationi ſubſeruiũt. Alia ornatus gratia inferuntur, vt apud Poetarum Coryphæum, quẽ male feriati multi non enarrant quidem pueris ſuis, ſed inuoluũt, implicant, conuellunt. Etiam ſi in ſua ſe illum poteſtate habere deblaterant ſæpicule.

Tantæ molis erat, Romanam condere gentem.

Omninoq; videtur Epiphonema Triglyphis diuitum perſimile, ac purpuræ latiori. Eſt enim ipſum quoq; in oratione diuitiarum indicium. Deniq; etiam Poetica quandoq; magnificẽtiam in dicendo reſipiunt quandam. Cæterum hæc non tam imitatio fuerit, q̃ Metatheſis. Nam & ſi quid a Poeta mutuetur Thucydides, proprietate quadam circũueſtiens ſuum videri facit. Etenim Homerus Cretæ volens magnitudinem exprimere, περίῤῥυτον vocauit, Thucydides vero honeſtum putat vnanimiter ſentire Siculos, γῆσ ὄντασ μιᾶσ, καὶ περιῤῥύτου, id eſt vnius exiſtẽtes terræ, ac circũfluę. Vbi idem vtiq;, ſed tamen diuerſum dicere videtur, quoniã non tã reſpicere magnitudinem creditur, q̃ concordiam quoq;. Magna profecto res eſt, ac præcellens, appoſite, ſciteq; ornaſſe orationem, & quæ pauciſſimis omnino contingat, reliqua huius palæſtræ etiã multis. Hoc illud eſt, qđ admirationem parit. Quamobrem recte Cicero quadam ad Brutum epiſtola. Eloquentiam inquit, quæ admirationem non habet, nullam iudico. Ariſtoteles quoq; eandem maxime pętẽdam putat. Sed ornatus hic eſſe virilis debet. Cincinnis enim offendimur, & fuco. Nam & vnguentis minus diu oblectamur ſumma, & acerrima ſuauitate conditis, q̃ iis moderatis, Quin laudatur magis, qđ terram, vt Cicero ĩquit, q̃ qđ Crocum olere videatur. Niſi q; in demonſtratiuis floſculos omnes, velut inſtitor quidam eloquentię, captabit orator.

Byſſina veſtimenta quę ſint. De Phæo paucula obiter, deq; Lineis, ſeu Camiſiis, Amorgina veſtimenta.

Caput. XI.

Aeterum illuc iam reclinandum, cur Byſſina dicantur verba, de quis latius iam diſertaſſe videmur. Byſſina veſtimenta ex Græcis quidam interpretãtur dici ſucco herbę infecta, quę dicatur Byſſus. At Pollux Onomaſtici ſeptimo, Lini genus accipit Byſſum apud Indos. Leuitici capite. XXVI. Cortinas pręcipit dominus de Byſſo fieri retorta, & hyacintho, ac purpura, coccoq; bis tincto, variatas opere plumario. Eſſe vero Byſſum inibi teſtantur interpretes, Lini genus candidiſſimi. Vnde Apocalypſis. XIX. Byſſinũ. n. iuſtificationes ſanctorum ſunt. & Prouerbiorum. XIII. Byſſus & purpura indumẽtum eius. Eſt & nomine eodem pretioſior lana colorem præferens auri, ac nitorem, vti viſum pleriſq;. Byſſum apud Elidem modo naſci, Pauſanias ſcribit, ac nullibi præterea in Græcia. Tenuitate nec eſſe Hebræa inferiorem, verũ eſſe flauã minus. Plinius decimo nono, Aſueſtino inquit, Lino principatus toto orbe, p̃ximus Byſſino, mulierum maxime delitiis circa Elin in Achaia genito, quaternis denariis ſtipula eius permutata quondam, vt Auri. Byſſi meminit & Philoſtratus iis fere, Homines ĩquit, qui ſecũdũ Indum flumen habitant, lineis amiciuntur veſtibus, etenim linũ in agris plurimũ naſcitur. Calciamenta geſtant ex Byblo, ſiue papyro. Nobiliores byſſo induũtur. Byſſum vero ex arbore naſci ferunt, quæ baſi quidem populo ſit perſimilis, foliis vero Salici. Nam ab Indis legi ex arboribus linũ, auctor ſcribit Arrianus. Id cũ vidiſſet Apollonius, lętatus plurimũ eſt, ἐπειδὴ ἔοικε φαιῷ τρίβωνι, id eſt frugi amictũ Phæum quoniã referre videbatur. Diximus alibi, Phæum tradi colorem in nigri, albiq; meditullio. Ineſſe vero lugubre quiddam apparet. Nã Antiochus cognomẽto Hierax, vbi fratrem, quo cũ de regno certauerat, interemptũ credidit, purpura poſita, Phæum ſumpſiſſe indumentũ dicitur, auctore Plutarcho. Sordidos etiã Panes Phæos nũcupauit Alexis. Byſſinæ porro veſtis cõmeminit Hieronymus quoq;, quę adhęreat corpori, & ea vtãtur ſacerdotes, vt habentes veſtimentorũ pulchritudinẽ, diſcurrant nudorũ celeritate. Byſſinas vero haſce Lineis militaribus conſimiles arbitratur, quas ſermone vulgato Camiſias vocent, quibus conueſtiti milites, & ad curſum expediti, & ad prelia peruibrando iacula ſint p̃celeres. Cũ aptę habeãtur mẽbris & aſtrictę corporibus. Erant & Amorgina veſtimenta Byſſinis fere ſimilia. Meminit contra Timarchũ Aeſchines. Sed Eupolis quoq;, & in Lyſiſtrate Ariſtophanes. Eſt enim Lini ſpecies Amorgis. Erant vero indumenta hæc πολυτελῆ, id eſt impenſæ multæ.

Indi Sagittarii exemplo commoneri nos q̃ ſit famæ parcendum. Indorũ Sagittæ quantæ, qualesve habeantur ex hiſtoria. Caput. XLI.

FAmæ diſpendium quanti omnino faciendũ ſit, præſertim ſi auctior ea ſit, inq; hominũ animis diu iam irroborarit, multa, opinor, perdocent abunde, Sed exẽplum tamen vnũ ex veteri memoria vi quadam ampliore mentibus affigere videtur. Fuit inter Indos Sagittator eximius, de quo percrebuerat fama, ſagittas ab eo tanta peritia dirigi, vti vel per annulum tranſirent. Forte vir hic ad Alexãdrum captiuus eſt perductus, ea tempeſtate, qua is Imperator aduerſus eas gentes proferebat imperiũ. Cũq; hominis gloriam inaudiſſet, optauit, ſe pręſente oſtentari artem. Renuit ille. Indignatus Alexander rapi eũ iuſſit, ac interimi. Dũ vero ad ſuppliciũ duceretur, conuerſus ad milites, Ego inquit, permultos dies artẽ excutiẽdi ſagittas deſieram, nec minimũ quidẽ in eo exercebar, Proinde veritus, ne ob inſuetudinẽ voto exciderẽ, recuſaui, qđ iniũxerat Imperator. Cũ Alexandro nũciata forent ea, mitti hominẽ eueſtigio iuſſit, multiſq; etiamnũ donis affecit, animi altitudinẽ miratus, mori præoptantis, q̃ videri opinione minor. Tela vero, quę Indus excutiat Sagittator, eſſe Arrianus ſcribit, trium prope cubitorũ, ferriq; tanta vi, vt non clypeus, non Thorax, non aliud quicq̃ ſummæ firmitudinis, & q̃ validum obſiſtere, obluctarive queat, ſi ab Indo ſint emiſſa. Quintus Curtius duorum modo cubitorũ ſagittas facit, ni alterubi mendum, interpellatumq; ſit exemplarium.

Qua ratione inficerent ſagittas Scythæ. Deq; eorundem more in ſagittando. Tollitur ex Plinio obſcuritas. Arabas item, ac Indorum nonnullos tingere ſagittas veneno. Cur Galli Sagittas Helleboro collinant. Toxicum vnde.

Caput. XLII.

ATqui in hac Sagittarum mentione illud non erit vtiq; ab inſtituto diſſitum, &, vt Græci dicũt, ἀπροσδιόνυσον, ſi Pliniũ aliquo modo illuſtra uerimus, in cuius intellectu nũq̃ non conciſo nimis, atq; detruncato mire Centones farciunt pleriq;, quos tamen ſi audias, putes Sibyllę foliũ recitari, ita ſibi placẽt, ita applaudũt, veluti plane rẽ ipſam acu attigerint, qđ Plautus ait. Igitur morem fuiſſe Scythis perueterẽ ſcribit, Sagittarũ aciem tingere viperina ſanie, & humano ſanguine, irremediabili ſcelere. Nam mortẽ ilico affert, etiã leui tactu. Operæpretiũ vero eſt, adnotaſſe, qua ratione barbara illa immanitas genus id cõficeret, Nam ſuppetit eius rei memoria ex Grę cis monumẽtis, pręcipueq; Ariſtotelis in admirabiliũ relatione. Obſeruabãt ergo Scythæ viperas, vbi iam peperiſſent, Sic enim captas diebus aliquot liqueſcere ſinebant. Mox vbi computruiſſe viderẽtur ſatis, in ollam ſanguinẽ hominis vnius totũ infundebãt, adobruebantq; in ſterquilinio, vaſe diligenter obturato, vbi vero & hic contabuerat, eximebãt, ſumẽteſq; qđ ſupernataſſet iam aquoſum, ſanieiq; viperinæ promiſcentes, ita letale conficiebant venenũ. Et Scythæ quidem ſagittis plurimũ vtebantur. Nam in Exampæo, qui eſt inter Boriſthenem, & Hypanin locus, Ahenum fuiſſe dicatum, Herodotus ſcribit, ſexcentarum amphorarum capax ex aculeis modo ſagittarum conflatum. Sic enim Ariantam Regem Scytharũ iniiſſe numerum, allata ab vnoquoq; ſagitta vna. Legimus porro, Dario Perſarum Regi a Scythis Caduceatorem cum id genus muneribus miſſum, Aue, Rana, Mure, Sagittis quinq;. Quę Gobryes e ſeptẽ vnus qui Magos ſuſtulerãt, ita coniectãter eſt interpretatus. Ni Perſę effecti, vt aues, in cælum ſubuolaſſent, aut veluti mures, terræ ima ſubiiſſent, aut perinde, ac ranę deſiluiſſent in paludes, Scytharum vim nõ euaſuros ſagittis adobrutos. Quin & Scythica narratur ſupellex, iugum boum, aratrum, ſagittarũ pharetra. Quibus cum amicis vtantur, & aduerſum inimicos. Adiici & quo vectantur, currus poteſt. Sunt enim ἄοικοι, hoc eſt domibus nullis. Qua in re vel nimiũ ſibi placent, ꝙ Solari quadã circũuectentur imagine. Arabas quoq; ſolitos inficere veneno ſagittas, ex theſauris Iulii Pollucis obſeruatũ nobis eſt. Sed & alicubi periclitatũ in India Alexandri exercitum, prodit hiſtoria, imbutis virulenta ſanie gladiis, vt ictu vel leuiſſimo interirent percuſſi, q̃q̃ mox per quietem herba Alexandro monſtrata, quę remedio præſentiſſimo tantæ cladi obuiam iret. Gallos adnotatũ eſt, Helleboro ſagittas collinere, ꝙ iis in venatibus transfixis feris, multo carnes efficiantur teneriores ad epularũ vſum, reciſis tamen, abiectiſq;, quæ vulnus ambeunt, propter Hellebori contagium, Etiamſi eo aduerſus Zenonis decreta ſtilum diſtricturus Carneades ſuperna corporis repurgaſſe narratur. Scribit Paulus Aeginita, Toxicum videri nominatũ, ꝙ eo a Barbaris inficerentur ſagittæ, quas dicunt Græci τοξεύματα.

Qui dicantur Computatorum digytis similes, Orontis historia, Scirpum dici vitiose, At Scrupum recte, Digytorum gestu supputasse Veteres, De Iano paucula.

Caput. XLIII.

ORontem Artaxerxis Persici Regis generum legimus, quandoq; indignatione quadam a socero damnatum, ac honore deiectum, cũ se contemptibilem animaduerteret, ac esse ludibrio inimicis, solitum dicere. Principum amicos videri consimiles Arithmeticorum, seu computatorum digytis. Nam sicut hi computando nunc Myriada, qui numerus decem millia continet, gestu conficiunt, nunc vero monada, id est vnitatem, pariter & qui regibus sese insinuant, modo pollent plurimum, suntq; omnibus conspicui, fumos venditantes, a multis frequẽtant ur, obseruantur, coluntur. Plurimorum etiam vitam a Principe deprecantur. Mox vero, qui Fortunæ mos est, quæ recte Dinos nuncupatur, & quasi pilas homines habet, vt ille ait, deuoluti in imum derisui sunt omnibus. Quiq; q̃plurimis opitulabantur, vix iam se tueri queunt, audiũturq; subinde voces, Nunq̃, siquid mihi credis, amaui hunc hominem. Quo enim Fortuna, eodẽ & pronus hominũ fauor proclinatur. Proinde ex historia Prouerbii elicere schema possumus, vt Regum familiares νῦν μὲν τὸ πᾶν δυναμένους, νῦν δὲ τὸ ὀυλάχιστον, id est, Qui nunc omnia possunt de se promittere, nunc vero minimũ, dicamus esse Computatorum Digytos. Sedenim quia mos hic, vt est, videri obscurior potest, & plane Scrupus quidã (etiamsi barbare Scirpum dicere nonnulli Aenigma permittunt sibi, mendosis Gellii codicibus in tendiculã impacti. Scrupos esse Festus scribit, saxa asperiora) amplius, fusiusq; tota res claritati admouenda est, nubilo difficultatis excusso. Eo quidẽ procliuius, q multis, vt dicitur, mutuas trademus operas. Nam & perobscure pro Magia oratione secũda Apuleius, Si triginta inquit, annos pro decem dixisses, posses videri pro cõputationis gestu errasse, quos circulare debueris, digytos aperuisse. Plinius quoq; auctor est, Ianum a Numa Rege dicatum, digytis ita figuratis stetisse, vt trecentorũ sexaginta quinq; dierum nota per significationẽ anni, temporis, & æui se Deum indicet. Super quo interim adnotatu non indigna sunt, quæ a Græcis in hunc vsum deriuauimus. Quippe Ianuarium esse inquiũt quadriformem statuam propter conuersiones quatuor, quas τροπὰσ vocant. Sed alios eum ita effingere, vt dextra clauem teneat, vt temporis principium, & anni reclusorẽ, & patulcium, atq; custodem, aut scutum. Alios vero in dextra .τ. habentem. In sinistra vero ξ. quia non alius sit, q̃ annus. Ex quo Longinus, quasi æonarium interpretari conabatur Ianuariũ. Illa vero nota. τ. trecentos signat. ξ. vero sexaginta. At. ε. quinq;. Obseruanda & quæ scribit Hieronymus, qui triginta inquit, digytorum coniunctione molli, sexaginta vero superiore digyto depresso signari. Porro centesimum numerum de sinistra transferri ad dextram, & iisdem quidem digytis, sed non eadem manu, quibus in læua, significari. Proinde Nicarchus facete in vetulam nimio plus viuacem, quæ annis etiam ceruos transcenderet, ita ludit, vt iterum iam sinistra computare annos scribat.

ἣ φάος ἀθρήσασ' ἐλάφου πλέον, ἣ χερὶ λαιῇ
γῆρας ἀριθμεῖσθαι δεύτερον ἀρξαμένη.

In Apologetico item Florens Septimius, Multis inquit, instrumentis cum digytorum supputatoriis gesticulis assidendũ est. Scribunt euangelicę paginę interpretes Matthæi. XIII. Triginta referri ad nuptias. Sexaginta ad viduas. Centum, qui numerus iam est in dextra, ad virginitatẽ. Sedenim quo planius, cumulatiusve percipi ipsa hæc per Digytos computatio queat, ad verbũ subiiciemus, quæ doctissimus Christianę veritatis cultor, literis Beda mandauit.

Quo Digytorum gestu Veteres supputarint.

Caput. XLIIII.

CVm inquit, vnum dicis, minimum in læua Digytum inflectens in medium palmæ arctum figes. Cum autem duo, secundum a minimo flexum ibidem impones. Cum tria, tertium similiter inflectes. Cum dicis quatuor, itidem minimum leuabis. Cum dicis quinq;, secundum a minimo similiter eriges. Cum sex, tertium nihilominus eleuabis, medio duntaxat solo, qui Medicus appellatur, in medium palmæ fixo. Cum septem dicis, Minimum solum supra palmæ radicem, cæteris interim leuatis, impones. Iuxta quem cum dicis octo, Mediũ. Cum nouem, Impudicum eregione compones. Cum decem enuncias, vnguem indicis in medio figes arctu pollicis. Cum viginti, summitatem Impudici inter nodos Indicis, & pollicis arcte figes

Cum dicis triginta, vngues indicis, & Pollicis blando coniũges amplexu. Cũ dicis quadraginta interiora Pollicis lateri, vel dorso indicis superduces, ambobus dũtaxat erectis. Cũ quinquaginta pronuncias, Pollicem exteriore arctu instar Gręcę literę gamma curuatũ ad palmam inclinabis. Cum sexaginta, pollicem, vt supra, curuatum, indice circũflexo, diligenter a fronte præcinges. Cum dicis septuaginta, indicem, vt supra, circũflexũ, pollice in longum extenso implebis, vngue illius dũtaxat erecto trans medium arctum indicis. Cum octoginta, indicem, vt supra, circũflexũ pollice in longũ tenso, implebis, vngue videlicet illius in mediũ indicis arctũ fixo. Cum dicis nonaginta, indicis inflexi vnguem radici pollicis erecti infiges. Et hos quidem numeros lęuę gestu ita enũciari, idẽ auctor colligit. Deinceps conuersus ad dextrã, Cũ inquit, Centũ significas, eodẽ vtaris modo, quo in lęua decẽ mõstrabas. Ducẽta in dextra, quo modo in lęua viginti. Eadẽ ratione & cętera vsq; ad nonaginta. Itẽ mille in dextra, quo modo vnũ in læua. Duo millia in dextra, quo modo duo in lęua, & reliqua vsq; ad nouẽ millia. Porro decẽ millia cũ dicis, lęuã in medio pectoris supinã appones, digytis tantũ ad cęlũ erectis. Cũ viginti millia dicis, eãdẽ pectori expãsam late suppones. Triginta millia cũ dicis, eadẽ prona, sed erecta, pollicẽ Carthilagini medii pectoris immittes. Quadraginta millia cũ dicis, eãdẽ in vmbilico erectã supinabis. Quinquaginta millia cũ dicis, eiusdẽ pronę, sed erectę pollicẽ vmbilico impones. Sexaginta millia cũ dicis, eadẽ prona femur lęuũ desup cõprehẽdes. Septuaginta millia cũ dicis, eãdem supinã femori superimpones. Octoginta vero millia, eandẽ pronã femori superimpones. Nonaginta item millia, eadẽ lumbos cõprehendes, pollice verso ad inguina. At vero centũ millia, Ducenta millia, & deinceps vsq; ad nongenta millia eodẽ, quo diximus, ordine, in dextra corporis parte cõplebis. Decies autẽ cẽtena millia cum dicimus, ambabus inuicem consertis manibus, digytos implicabimus.

Quintiliani, &. M. Tullii auctoritates prædictis accommodantur. Et Iuuenalis quoq;. In digytos mittere quid. Item in Digyto mori.

Caput. XLV.

HAec de ratione canonica supputandi hac parte, vbi se maxime ingessit occasio pertractare collibuit, Tũ vt vetus ratiocinii mos in ea re notior fieret, vel circũforaneis, & pullato circulo. Tũ vero vt enucleatius multa, & doctius perciperẽtur, quę maximi auctores, velut aliud agẽtes attigere. Quale est Fabii illud ex Oratoriarũ institutionũ libro primo. Si actor inquit, nõ dico, si circa summas trepidat, sed si digytorum solum incerto, aut indecoro gestu a computatione dissentit, iudicatur indoctus, Vt vulgatum Iuuenalis illud prætercam,

Atq; suos iam dextra computat annos.

Ex hac porro ratione illud est, qđ sæpe legimus, in Digytos mittere, pro eo, qđ est, accurate supputare. Hinc & illud in epistolis ad Atticum ex libro quinto, Pręsertim cũ senatusconsultũ modo factum sit, vt puto, postq̃ tu es profectus, in creditorum causa, vt centesimæ perpetuo fœnore ducerentur. Hoc quid intersit, si tuos digytos noui, certe habes subductum. Verum & illud nõ reticuisse, candidi opinor, fuerit animi, etiamsi videbor plerisq;, Desultorius in quadrigarũ curriculum incurrere, vti est apud. M. Tullium. Verũtamen qđ nil obest, concoxisse perfacile fuerit, aut transiluisse, sicui minus arrideat, quãdo nulla hic Echinorum asperitas. In digyto mori, nil omnino ad computandi Canones facere, sed de animalibus intelligendum id, quorum genitalia vel corporis partes aliæ opportunę, digytis veneno litis contactæ mortem inferunt. Cicero pro Scauro, Libertus Patronũ nõ occidit, sed duobus digytulis gulam obliuit. Plinius, Sed antiquorum curam, diligentiãq; quis possit satis venerari? Cum constet, omniũ venenorũ ocyssimũ esse Aconitum, & tactis quoq; genitalibus fœminini sexus animalium, eodem die inferre mortem. Hoc fuit venenũ, quo interemptas dormientes vxores a Calphurnio Bestia, M. Cæcilius accusator obiecit. Hinc illa atrox peroratio eius, In digyto eas mortuas.

Aegyptium Iudicem Sanctum intelligi. Iustitiæ laus. Stachane quid. Agesilai, Philippi, Antigoni exempla.

Caput. XLVI.

AEgyptium iudicem siquis Adagionis schemate integrum intellexerit, sanctũ nihil præmio, nihil metu a iustitiæ semita digredientem, & plane eum, quem vocant Græci ἀδέχαστον, qui gratiæ nihil prorsum tribuit, estq;, vt ab excessu non temperem, Iustitia ipsa iustior, & vel Stachane æquior. Est autem Doribus eo vocabulo Trutina, cuiusmodi haud ita multos cõperias, quando hæc rara auis est, Nõ aberrabit vtiq; is a vero multũ. Suggerũt quippe nobis

veterum monumenta, Aegyptiis Regibus ex præscripto legis antiquæ moris fuisse, iudices mox futuros iureiurando adigere, ne si rex quidem iniusti quippiam iniunxisset, a virtutis medio declinaturos, nec lineã omnino, qđ dicitur, moturos. Quę res omniũ censetur excellentissima, quãdo neq; Hesperus, neq; Lucifer ita nitet, sicuti iustus vir, vt dixit Euripides. Nam & Theognis iustitiam continere virtutes omnes comprobat. Sed & magnus Agesilaus, cũ Asiaticos animaduerteret, Persarum Regem ex assuetudine magnum nũcupare, Quonam inquit is, maior me est, εἰμὴ δικαιότερος, καὶ σωφρονέστερος, id est ni iustior est, ac temperatior. Idem interrogatus, Fortitudo ne præstaret, an iustitia. Fortitudine inquit, nil opus foret, si iuste ageremus omnes. Proinde etiam Plato, in omni sermone suo de repub. proposito infundendum animis iustitiæ amorem aduertit, sine qua non solum resp. sed ne exiguus quidem hominũ cœtus, nec domus parua constabit. Ire vero ad iudicem, inquit Aristoteles, est ire ad ipsum ius. ὁ γὰρ δικαστὴς βούλεται εἶναι οἷον ἔμψυχον δίκαιον, Qđ est, Iudex esse debet, veluti animatum ius. Hoc est sanctus, inadulabilis, inexorabilis, erectus, terrificus. Et in legibus Cicero Magistratum esse scribit, Legem loquentem, legem vero mutum magistratum. Illud vtiq; parte hac eximie admirandum, nõ fere quéq̃ esse, moribus tam efferatis, tamq; omnino barbaris, qui in ea re præcellere, non existimet longe pulcherrimum, & vel Biante Prienensi iudicare præstantius. Suppetũt in hoc exempla plurima. Nobis cum delectu seruandus est modus. Machætas causam agebat apud Philippum. Intendebat is minus eis, quæ dicerētur, dormitabatq; interim. Mox aduersus Machætam pronunciauit. At ille vociferans, & rei indignitate intonans altius, Prouoco inquit. Tum Philippus iam vigilantior, sed & commotior, & ore serio, Ad quem obsecro te? Et Machætas, Ad te inquit, sed vigilantem, intendentemq;. At is excitatior etiamnũ, & ad se amplius rediens, cum audisset, iniuria affectum Machætam, non rescidit quidem iudicium, sed iniunctã ipse exoluit mulctam. Idem, cum deprecaretur Harpalus, vt Crateta familiarem, ac gentilem suum, qui iniuriarum esset postulatus, iudicio liberaret, atq; ita, ne tamen illi remitteretur mulcta, Eum inquit Philippus, rectius est, q̃ nos ob ipsum, male audire. Antigoni quoq; illud memorabile. Nã asserẽte quodã, esse regibus honesta omnia, & iusta. Per Iouem inquit, sed Barbaris. Nobis vero ea modo honesta, quæ honesta, & iusta, quæ iusta. Sed Gręce ita. ναὶ μὰ Δία εἶπεν, τοῖς τῶν βαρβάρων. ἡμῖν δὲ μόνα καλὰ, τὰ καλὰ, καὶ μόνα δίκαια τὰ δίκαια. Aristidem dicere solitũ accepimus, cum ex eo quæreretur, τί ἐστι τὸ δίκαιον, quid est iustum, τὸ μὴ ἐπιθυμεῖν τῶν ἀλλοτρίων, id est aliena non appetere.

Iustitiæ astruitur excellentia, & difficultas. Cur Iustitia bonum dicatur alienum. Et cur alicubi dicat Arist. Iustitiam esse quiddam exiguum.

Caput. XLVII.

ATqui non præclarissima tantum in numero, serieq; virtutum iustitia est, sed insuper & cognitu difficillima. Nec vtiq; citra rationem in ordine postrema censetur. Nam cum dicatur multipliciter, & sit aliquo modo tota virtus, & quasi aggregatum quiddam ex virtutibus cunctis, quæ a moribus appellationem ducunt, merito consentaneum videtur, ad scientiam eius percipiendam, nosse prius virtutes alias. Hanc vero legitimam statuũt iustitiam, perfectãq; (De ea, quæ in actione versatur, loquor) Nam contemplatiua longe pręcellit. Illa vtiq; virtus perfecta imprimis censenda est, qua vti vir bonus potest, non in se modo, sed & in aliũ. Equidẽ virtus habentem, pfcit. Q; si insuper virtute eiusmodi, & in alios vti queat, gradum certe perfectionis non paruę sibi vendicabit virtus ea. Accedit enim illi, qđ summe arduũ cẽsetur, recte in alios agere. Longe siquidem sua facilius dispensat vnusquisq;, q̃ aliena. Proinde arridet plerisq; omnibus Biantis apophthegma, seu, vt Sophocli placuit, Solonis, Magistratus virũ ostẽdit, vel, vt Gręce dicam, ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι. Nam est magistratus administratio quædam ad aliũ, id est ad cõmune bonũ in societate ciuili. Hinc & iustitiam dici audies alienum bonũ, quoniam boni ratio alterius & humanę, ciuilisq; societatis bonũ respicit, in idq; tanq̃ in Scopum collimat. Vnde & M. Tullius in ea virtutis splendorẽ esse maximũ scribit, ex qua & viri boni nominẽtur. Cuiusq; merito iureconsultos sacerdotes dixeris, Iustitiam nãq; colunt. Boni & æqui notitiam profitentur, veram vtiq; affectantes philosophiam. Si modo hæc non præstent verborum tenus, factis procul. Est illa quoq; Iustitiæ laus.

ἀνδρὸς δὲ εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀρείων.

Hanc Plato nũc iustitiam nominat, nunc vniuersæ virtutis nũcupatione complectitur. Sed &

fidelitatis insignem vocabulo facit. Verum vbi, ei a quo possidetur, vtilis est, Beneuolẽtia quoq; dicit. At cum foras spectat, estq; speculatrix fida alieni emolumenti, tum vero Iustitiæ nanciscit nomen plausibile. Præterea Seneca, Me iustum gratis esse oportet. Tota cogitatio priuatis cõmodis, q̃ longissime aduersa sit. Immo vero sæpe iustus esse debebit cum infamia, dũ clauum rectum teneat. Tuncq;, si sapimus, mala opinio bene parta delectet. Necessariũ vero inquit primo Rhetorico Aristoteles, virtutum eas censeri maximas, q̃ q̃plurimis sint emolumento, ac eo quidem magis, si est virtus δύναμις εὐεργετική, id est benefica facultas. Proinde iustos, fortesq; pręcipuis prosequuntur honoribus. Quando in pace quidem vna, in bello altera multum afferre adiumenti & solet, ac potest. At enim alicubi apud Aristotelem, & quidem libro eodem, inuenias dici quandoq; minutum quippiam esse iustitiam. Sed ad vulgare Apophthegma id vero relationem habet, quando iactatur passim, momenti esse non magni, probum esse quempiam, ni etiam eiusmodi censeatur. Propterea plausibilior Aeschyli sententia,

οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ᾽ εἶναι θέλει,

Id est non videri quidem, sed esse optimus, allaborat. Ad eãdem fere sentẽtiam & pro Plancio. M. Tullius, Equidem primũ, vt honore dignus essem maxime, semp laboraui, secundo, vt existimarer, Tertium mihi fuit illud, qđ plerisq; primum est, Honos. Ex iis illud plane consegtur, vt ad institutum redeam, nec de Calcaria, qđ aiunt, in Carbonariam demigrẽ, Nimirum esse deterrimũ qui ad se ipsum, & ad alios vtit̃ prauitate. Sed Hesiodicum illud notissimum,

κακὰ κέρδεα ἶσ᾽ ἄτῃσιν, id est Lucra mala damnis censeri æquipollentia.

Iustitiæ legitimæ finitio. De Iustitia particulari, deq; eius partib[9], Distributiua, & Commutatiua, siue Correctiua. Vnde dicat̃ Dicæũ, & Dicastes. Necnon Medium siue μέσον. Dice, id est Iustitia cur Iouis filia. Qui dicant̃ Chirodicæ. Caput. XLVIII.

IVstitia vero hæc legitima, & vniuerso virtutis noĩe insignis, sicuti nos Peripatetica instruit disciplina, sic ferme finiri consueuit. Habitus electionis compos in iis, circa quæ plurimum obuersatur vir bonus ad legum firmissimã custodiam, publici boni ergo. Verum haud omnino ignorãdum, præter iustitiam hanc vniuersam, esse & peculiarem quandam, quæ virtutis censeat̃ pars. Quã dicit philosophus κατὰ μέρος δικαιοσύνην. Sicuti est Iniustitia aliqua, vt totius vitiositatis pars (vt interim hoc cum Cicerone vtamur vocabulo). Versatur autem hæc in plus appetendi libidine. Porro iustitia quidem vniuersa, & hæc, quæ particularis dicitur, sunt vtiq; ad alium, sed non eodẽ modo. Est enim legitima ad aliũ, id est ad rẽp. particularis vero ad alium, id est ad hunc, vel illum particularẽ hominem. Eius vero definitio talis erit, Iustitia particularis, cum sit etiam virtus ad alium, est habitus cũ electiõe in prefinitis rebus, cuius sunt modi, honores, pecuniæ, id genus alia externa bona, tribuens cuiq;, qđ suum est. Iniustitia vero tota, cum sit vitium ad aliũ, est electionis habitus transgrediendi leges, detrimẽti communis, & sui cõmodi gratia. Iniustitia vero particularis est electionis habitus circa præscriptam materiam, sumens, qđ suum non est. Cæterum iustitiæ particularis, & iusti illius, qđ secũdum eam est, vna traditur species, quæ Distributiua nũcupatur, agitq; in honoris distributione vel pecuniarum, & eiusmodi, quæ inter eos diuidi possint, qui in ciuili versantur societate. Altera species Cõmutatiua nũcupata, siue Correctiua morum, & commerciorum, a philosopho διορθωτική vocatur. Verum & hæc bifariam distribuitur, τῶν γὰρ συναλλαγμάτων τὰ μὲν ἑκούσια, τὰ δὲ ἀκούσια, id est Commerciorum alia sunt Voluntaria, alia Inuoluntaria. Voluntaria, velut emptio, venditio, mutuum, fideiussio, commodatum, depositum, locatio, & huiusmodi. Nuncupantur vero voluntaria, quia principium eorum voluntarium est. Inuoluntariorum autem alia clandestina sunt, hoc est λαθραῖα, vt furtum, incestus, veneficium, dolus, fraus, dolosa necatio, falsum testimonium. Alia violenta, vt verberatio, nexus, mors, rapina, orbatio, cõuitium, cõtumelia. Iustum distributiuum est medium aliqua rationum similitudine, Habet enim personarũ rationem. Iustum vero correctiuum in Arithmetica consistit proportione, quoniam personas nõ perpendit, sed ipsam modo rei inæqualitatem, qua res rem excedit alteram, ac ad ęqualitatem nititur reuocare. Nil enim refert, bonus ne malum expilarit, an contra. Sed damni interstitium spectat modo lex, ac vt æquis vtitur, iniustumq;, qđ & iniquum, æquare conatur. Nam inter hæc mediũ est æquum, qđ iustum dicimus. Medium inquam inter damnum, & lucrum. Proinde vbi controuersa res est, ad iudicem itur, id est ad animatum ius, vt significatum prius est, ac ad me

dium. Ex quo & μεσοδίκουν vocant nonnulli, id est mediatorem, vt sic interpretemur, veluti iustum assecuturi, si medium assequantur. Quin & medium ipsum ex etymi forma dici creditur παρὰ τὸ τὰ μέρη ἴσα ἔχειν, quod eius partes æquales sint. Vnde & Mesites nuncupetur ὁ μεσάζων, qui mediator est. Iustum quoque ipsum propterea Δίκαιον vocatur, quia Δίχα ἐστὶν, id est duatim, vt sic dicam, & diuisim fiat. Tanquam dicamus Δίχαιον, hoc est bifariam diuisum, vel diuidens. Eadem ratione & iudex ipse Dicastes, quasi Dichastes a diuisione nuncupatur. Veluti totum aliquod diuidat in partes æquales. Grammatici quoque Δίκαιον, verbi vim aliquo modo intuiti ex notatione, seu etymologia, quam in Topicis Cicero veriloquium posse transferri, putat, (nam idipsum Græci vocabuli interpretamentum innuit plane, meminit & primo Oratoriarum Institutionum Fabius) arbitrantur dici παρὰ τὸ Δύο ἔχειν, quoniam Dice, hoc est Iustitia partes secernat duas. Quam vt obiter, & quod Græci dicunt, παρὰ μέλος aliquid inseramus, Virginem credi, scribit Proclus, quoniam dicasticum genus esse deceat καθαρὸν, id est integrum, purumque. Cuius sit virginitas symbolum. Dici porro & Iouis filiam, quia Nomothetes sit κοσμικὸς, veluti princeps, Imperatorque vniuersorum. Hesiodus,

Ἡ δέ τε παρθένος ἐστὶ Δίκη, Διὸς ἐκγεγαυῖα,

Id est Virgo iustitia est, prognata Ioue. Sed & illud subnotasse, nil obfuerit, quando in Hesiodum incidimus. Qui Chirodicas eleganter eos nuncupat, eodem Proclo interprete, qui τῇ δυνάμει τὸ δίκαιον, τῇ διὰ τῶν χειρῶν ὁρίζουσι. Id est manuum vi iustum finiunt, metiunturque, violentia adhibita. Carmen Hesiodi de ferreæ ætatis hominibus subieci,

Χειροδίκαι, ἕτερος δ᾽ ἑτέρου πόλιν ἐξαλαπάξει.

Repassum Pythagoricum destruit. Gratiarum in vrbibus templa quam habeant rationem. De Numi vsu, & nota. Permutandi Consuetudo apud Veteres.

Caput. XLIX.

Videtur autem quibusdam τὸ ἀντιπεπονθὸς, hoc est, repassum, siue contra passionem, vel, vt latinius loquar, Talionem esse simpliciter, vt iustum. Sicuti astruunt Pythagorici. Voluntque & τὸ ῥαδαμάνθυος δίκαιον, id est Rhadamanthyos iustum innuere hoc ipsum. Si patitur, quæ fecit, ac eodem quod dicitur, poculo bibit, Thermerii quadam supplicii imagine, iustum est iudicium. At dissona hæc varie comperiuntur, quod philosophus comprobat. Nam si in magistratu constitutus plagam intulerit, referire haudquaquam liceat. Quod si magistratum quis pugno ob læserit, non vicissim percuti modo debet, sed insuper & supplicio affici. Porro quod in commutando secundum similitudinem rationis, & non iuxta æqualitatem, continet, seruatque ciuitatem, est iustum correctiuum commerciorum. Id ipsum & talio meditatur, quippe quæ iustum sit, emendationis compos. At iustum simpliciter non vtique veluti assertio monstrat Pythagorica, nec secundum æqualitatem, vt oculum pro oculo, & manum pro manu, sed eo modo, quo præstruximus. Siquidem seruatur ciuitas, cum retribuitur, rependiturque ex rationis similitudine. Vt si quis quem malo affecerit, idem ex rationis libra a lege referat. Quod si bonum, itidem bonum, & gratiam. Proinde moris fuisse antiqui nouimus, vt in vrbibus gratiarum substruerent templa. In iustitia denique commutatiua semper quidem rei æqualitatem ad rem adesse oportet. Verum actionis, passionisve haudquaquam, quod inferre Talio videtur Pythagorica. In permutationibus vero præsto est communis mensura, ex hominum nata institutis, non naturæ vi. Hæc autem Numus est, qui rebus mensuram infert ac æstimationem. Estque medius quodammodo, πάντα γὰρ μετρεῖ, id est cuncta metitur. Ac rerum pretia inæqualium ea mensura ad æqualitatem reuocantur. Quia vero ex lege est, non natura, proinde Numi prorepsit appellatio a Nomo, id est lege. Estque, vt Aristoteles inquit, οἷον ἐγγυητὴς, tanquam fideiussor. Ante cuius inuentionem rerum fiebat permutatio, & res metiebatur indigentia. Id vero Troianis temporibus factitatum, Homero credi conuenit, quamquam & ipse miratus aurum æstimationes rerum ita fecit, vt centum boum arma aurea permutasse Glaucum scribat, cum Diomedis armis nouem boum. Ex ea porro consuetudine mulcta legum antiquarum pecore constabat etiam Romæ. Lusitanos præterea quosdam eo esse vsos more, Strabo auctor est, atque item Albanos. Scribunt ex Græcis nonnulli, quadrupedibus maxime permutationes constitisse, qua item, sit effectum ratione, vt mox inuento Numo pecudis imprimeretur nota, sed bouis maxime. Refert Politicorum primo Aristoteles, Commutationem initio cœpisse ex eo, quod est secundum naturam, quod alii plura, quam necesse sit, pauciora haberent alii. Quoad vero ipsis sufficeret, necessarium erat, permutationis inire rationem. Sicut inquit, adhuc faciunt Barbarorum nationes multę, alia pro aliis dantes, recipientesque. Est autem

hoc genus indigentiæ supplementum ex naturæ præscripto, ad patrimonium auctius faciendũ nihil admodum spectans.

De Iustitia interna, & Iniustitia. An sibi quis iniuriam faciat. Ac sit ne ad seipsum Iniustitia. Plato, Aristotelesq́; pugnare videntur. Caput. L.

CVm vero inter potentias animæ, alteri proprium sit ius imperare, præsidereq́; inferiori potentiæ, quæ illi, si recte agas, & secundum hominem viuas, deseruit, putabat Plato, vbi ista contingant, vt veluti in arce constituta ratio titillãtem retundat appetitum, ne fiat animal hoc Typhone multiplicius, iustitiam oriri, quoniam vis vtraq; habeat, qđ suum ipsius est. Contraria vero si fiant, vt sæpe, & appetitus deiectam, excussamq; gradu rationem imperitantem obsternat, obculcetq;, Iniustitiam tum vero nasci, arbitrabatur, & inæqualitatẽ potẽtiæ ad potentiam. Cum sit illa concordia quædam, consonantiaq; concentuum omnium suauissima, potentiæ ad potentiam, & perfectionis ad perfectionem. Proinde vir sapientissimus sic colligebat, non modo fieri posse, vt sibi quis iniuriam faceret, sed nullas quinimmo iniurias, nisi a seipso fieri. Qđ ipsum dialogo proprio comprobasse Chrysostomus animaduertitur, neminem astruendo, nisi a seipso lædi. Platonis vero illud freqũes est, Nemo iniuriam patitur. Omnes iniuriam agunt. Nam si fiat iniusti quippiam ab aliquo, tunc is, cui infertur, non patitur iniuriam, sed ille inferens sibi ipsi asciscit iniuriam. Siquis enim fortunis exuitur, non patitur iniuriam ille quidẽ Quid enim erat, qđ suum diceret? In animalibus vtiq; bonis sentiri iniuria potest. Sed hæc, nisi a seipso fieri nequit. Qđ si est, nemo prorsus iniuriam ab alio patitur. Facere tamen possunt omnes seipsos oblædendo. Nec aliam Plato iniuriam intellexit, q̃ qua rationi aufertur, qđ suum erat, id est imperium, qđ appetitui contribuitur, cuius alioqui fuerat obsequi, vt factus aliquo modo rationis particeps, suam consequatur perfectionem. Quisquis vero turpia persequitur, animæ candorem obnubilando, is nimirum sibi ipsi, Platonica ratione, iniuriam insigniter infert. Cæterum Aristoteles multis astruere conatus est, neminem sibi iniuriam facere. In quibus Platonis videtur placita refellere. Sed ipse de ciuili differit iustitia, quæ plane ad alterum est virtus. Sed internam iustitiam profundius, q̃ videatur nonnullis, intelligebat Plato, quæ causa externæ item est. Qđ forte nec inficiabitur Aristoteles, quoniam ab eo proditum scimus, Amicitiam sui ad seipsum videri esse causam amicitiæ, quæ est ad alterum. Quamobrem Platonicam sententiam plausibiliter, vt pclaram, & plane diuinam, excipiendam omnibus, censeo.

Quibus iusti cognomẽ sit adoptatum. Inibi Aristidis historia. Propertius explicatur, De Heleis, & Pedaliis Indis. Laudum Iustitiæ epilogus. Silentium in Iudicio quid. Plauti locus explicatus ex Amphitryone. Caput. LI.

AB hac vero præcelsa animi virtute, vt Iudææ gentis pontificem, Oniæ filium Simonem prætercam, cui diuini cultus solicitior cura, & in ciues paratior clementia iusti cognomentum asciuit, Atheniensem legimus Aristidem passim Δίκαιον solitum dici. Ceu plane cunctos eo insigni antecelleret, quando & solitudine plurimum oblectaretur, societatesq;, quantum posset, declinaret, q; diceret, amicorum potentiam persæpe ad iniuriam hortari. Id vero cognomentum a nullo regum, vel Tyrannorum quãdoq; vsurpatum, adoptatumq; nouimus. Sed vrbium dici expugnatores, Fulmina, Aquilas, Accipitres, id genus alia plura ingẽti applausu concupisse, animaduertimus. Memorabile vero, qđ ei viro vsuenisse, compertum nobis est. Cum illum Athenienses, apud quos puniebatur virtus, testularum exilio, qđ Ostracismũ vocant, mulctare destinassent, adiit eum homo quidã ἀγράμματος, καὶ ἄγροικος, hoc est illiteratus, & agrestis, qui testulam teneret, iubebatq; Aristidis nomen inscribi. Rogauit is, Ecquid Aristidem nosset? negauit ille, addiditq;, nil sibi aliud in eo viro, q̃ iusti cognomẽ esse molestum. Tacitus Aristides scripsit, qđ rogabatur, & hominem dimisit. Hic est Aristides, cui tantum tribuit Plato, vt præ cæteris, qui clarissimi Athenis floruere, solum eum existimatione, ac laude, præterq; admiratione dignum, censuerit. Apollo quoq; Dicæus est quandoq; dictus, id est iustus. Quoniam cum Thebæ ab Alexandro caperentur, aurum a fugiente sinu eius conditum, cælatum diu ac seruatum sit, sicuti meminit Plinius. Sed & Menãder Comicus poeta Δίκαιον γήδιον, id est iustam terram denominat, quę tantũdem reddit, quantum accepit, sed & eo amplius. Ad quam doctrinam respexisse Propertium arbitror.

Quarum nulla tua fuerit mihi Cynthia forma
Gratior,& tellus hoc ita iusta sinat.

Sed & Equam Pharsaliam iustæ cognomento insignem legimus,ꝙ admissario similem fœtum ederet.Naturæ siquidem ratione aliæ sibi,aliæ marito similes generant. Heleos vero vt parum iustitiæ affectatores incessuit Lacedæmoniorum rex Agis.Nam, cum pleriq; laudibus eos extollerent,ꝙ Olympicos ludos ampliter cõcelebrarẽt,Quid inquit,mirum faciunt,si annorũ quatuor curriculo die vno iustitia vtuntur?Cũq; illi pergerent laudando etiamnum,τί inquit,θαυμαστὸν,εἰ πράγματι καλῷ καλῶς χρῶνται δικαιοσύνῃ.Quid mirandum,si pulchra re iustitia vtant̃ pulchre?At ex Indis qui Pedalii vocantur,nil fere in sacrificiis aliud a diis immortalibus exposcebant,q̃ iustitiam,arbitrati,omnium plane compotes se futuros,si eam modo vnam forent consecuti.Quæ si animo inseritur,Sapientiæ nomen vendicat.Si in corporibus sese promat,prosperior dicitur valetudo.Si e domibus caput proferat,cõcordiam vocant.Si in ciuitate celebretur,pacis tranquillo excolitur nomine.Si enitescat in mundo,Prouidentia nuncupatur.Adiiciamus illud deniq;,Silẽtium in causis,iudiciisq; intelligi,cum nulla prorsum promit se coniectura veritatis dispiciendæ,vnde ferri possit sententia.Id qđ indicat Plautinũ illud ex Amphitryone,
Iacent rationes,Silet iudicium,quid dicam,nescio.

Allusum autem videri potest ad ampliationis morem,cum in tempus aliud diffindit iudicium;super qua re plura Pædianus.Cæterum de re perillustri nimis longum loquimur,ad alia igitur demigrandum.

Iram in puniendo præcipue reprimendam.Cotys Thracum Regis exemplũ.Necnon Augusti,Iræ fœda sugillatio.Microlypus qui sit,& Crypsicholus.Crypsinus.

Caput.LII.

IRam semper quidem,sed in puniendo præsertim esse cauendam,a maximis ꝓnunciatum auctoribus est.Neq; enim ira concitatus ad sumendum suppliciũ pergens,medium seruare poterit,qđ in nimii,paruiq; est meditullio constitutum,& a Peripateticis est summopere comprobatum.Illud vero egregiũ protsus,si,qui reip.gubernacula moderantur,legum se maxime similes esse velint.Hæ nanq; ad puniendum non iracundia,sed æquitate ducunt̃.Id cũ naturę ꝓfluentioris benignitate quadam(Nam doctrina id obtigisse,ne suspicandum quidem est)optime teneret Cotys,Thracum,opinor,rex,ꝙ esset natura prędrapidus,ac ad irã efferuentior,ad vltionem proinde etiã ꝑceps,ꝑcipueq; imperiosus,& immitis in seruorũ delictis,cũ pretiosiora essent ab hospite dono ei oblata Figlina,cælato opere,tornatiliq; ratione conspicua,sed tamen prætenuia,fractionisq; iniuriæ peropportuna,offerenti quidem gratum se ꝑbuit,ampliter illum muneribus afficiendo.Cæterum mox vasa contriuit oĩa,facti ꝓtinus ex fide ratiõe reddita. Q; vereretur,ne per incuriam ministros peccantes ea in re sæuius,amariusq; verberib⁹ cõcideret.Propterea exemplo nobili,Adagionis cõminisci figuram possumus,vt Cotys Figlina identidem ꝑferuidis intendamus,insusurremusq;,quos velimus cõmonitos,prorumpentem indignationis ardorem ex nimio irarum ęstu reprimendum prudentię quodam,vt interim sic dicam,sufflamine,vel cum dispendio.Causisq; pręcipue,ac veluti fomitibus occursandum,quib⁹ tacite stomachari contingit,ac labris dentes impingere. Qđ ipsum insinuauit egregie Augusti ingenium perspicax,cum apud Vedium Pollionẽ cœnaret.Cuius seruorũ vnus vbi forte crystallinum allisisset,ad vltimũ rapi suppliciũ Vedius ꝑturbatior iusserat. Verum qđ suppliciũ?bone Deus,murenis iamiam erat obiiciẽdus,quas in piscina depascebat capacissima.Nec luxuria fuit ista,sęuitia erat.Euasit ad Cęsaris pedes dilapsus puer,non quidem mortem deprecaturus,sed mortis genus,hoc est,ne esca fieret.Mirat⁹ crudelitatis inusitatã speciẽ Cęsar,dimitti euestigio puerũ,imperauit.Et vasa eius opis cõteri vniuersa.Imprimis vero piscinã cõpleri,oblimariq;.Huiusmodi aũt animũ obiter,minutulis sufferuefactũ rebus Microlypũ Gręci vocãt,q frendmordeat nũq̃,& in fermẽto semp fere sit.Qui vero irã dissimulat Crypsicholus dicit̃,sicut,q mẽtem cęlat dolose,Crypsinus.Quid porro tumore feruido turpius?Quidve min⁹ ex rationalis naturę dignitate valeat vel dici,vel excogitari?Sed,vt agamus liberius paulo,Quid insanię similius?Iram quidem dixit Ennius,insanię initium.Quidam e sapientibus,breuem insaniam.Quippe Cato etiam senior Iratum ab Insano non alio distare,astruebat,q̃ tempore.Color,vox,oculi,spiritus,impotentia dictorum,atq; factorum quam habent sanitatis partem?An non id Plutarchi nouimus ex Symposiacis,Canes vehementiore aduersum feras concepta ira,quandoq; occę

cari? Vt scias,inquit Seneca,non esse sanos,quos ira possidet,ipsum intuere habitum. Flagrant
emicantq; oculi.Multus ore toto rubor est.Labia quatiuntur.Dentes comprimuntur. Surgũt
capilli.Stridet spiritus.Gemitus,mugitusq;,vt parũ explanatis vocibus.Sermo prę́ruptus,& cõ
plosæ sæpius manus,& pedibus pulsata humus.Fœda visu,& horrenda facies deprauantium se
atq; intumescẽtium.Nam & Hippocrates morbos videri grauissimos scribit,in quibus sibi lon-
ge dissimilis ægrotantis facies euadat.Quid turpitudo illa,q̃ nõ digna homine,quem vt anima
lium principem suspicimus,veneramurq;? Q; dum contemni nos arbitramur,in omnes irę fa-
ces intendimus, nec homines modo,sed & bruta.Sicuti is,de quo Plutarchus scribit,in libro πε-
ρὶ ἀοργησίας. Qui cum percussurus,a quo agebatur asinus,cum is subinde inclamasset, ἀθη-
ναῖός εἰμι,Atheniensis sum,efferuescente amplius ira,fustibus asellum adortus identidem cũ
bile,& minis,vt Plautus inquit,Aeacidinis,vociferabatur, σὺ μὲν,οὐκ εἶ ἀθηναῖος.Tu quidem
Atheniensis non es.

Quæ pro Ira dicantur apud Plutarchum a Gryllo in brutum deformato.Quę rursum aduer
sum ea excogitari recte valeant.Iræ medicamen optimum esse moram.Perturbationum victorẽ
posse Deum dici. Caput.LIII.

IRam tamen qui laudibus efferre conentur, nec desunt,de Philosophis loquor
in quorum quandoq; scholis iactatum scimus,qđ est a Plutarcho item adnota
tum,fortitudinis οἷον βαφὴν τὸν θυμὸν εἶναι,καὶ στόμωμα,id est iram,furorem
q; esset velut tincturam,ac solidationem.Propterea feras in certaminibus in-
credibile robur promere,q; hanc adhibeant meraciorem, syncerioremq;.No-
bis rationis frenum,velut vino aquam,promiscentibus, ac proinde in discri-
minibus plerunq; stupere. Audias & illud, esse iram τῆς ψυχῆς σύμφυτον
ὅπλον,id est animæ genuinum scutum.Et hæc quidem apud Plutarchum a Circe in brutum
Gryllus deformatus.At enim.M.Tullius inquit,non desyderat fortitudo aduocatam iracundiã
Satis est instructa,parata,armataq; per sese.Nam isto quidem modo licet dicere,vtilem vinolẽti
am ad fortitudinem,vtilem etiam dementiam.Q; & insani,& ebrii multa faciunt vehementius.
Illa quidem ex rhetorum sunt Pompa,qui indignationum impetus nunc animorum appellant
ardores,nũc virtutum Cotes.An non absurdum plane,& a vero dissentaneum , nõ posse fortem
virum,nisi stomachabundum virtutis suæ opera promere? Gladiatorium forsan hoc fuerit. At
qui literarum,& omnis antiquitatis parens Homerus non quidem gladiatorie,sed multa alacri
tate bellicis sese discriminibus offerentem Aiacem inducit.Non arbitrari fortitudinem debem9
quæ rationis pomœrio circunscribi se non patiatur.Nisi forte putes, quæ vehementer,acriter,
animose fiant, iracunde fieri.Nos tamen iratos plerunq; exisse de potestate pronunciamus. Id si
interpretari libeat,nonne de consilio dices,de ratione item,ac mente? An non suademus iratis,
colligant se? Id vero an cẽsemus aliud,q̃ palantes,dilapsasq; animi vires reuocare ad signa? Hinc
scitũ illud Charilai Lacedæmoniorũ regis,cui cum se ingereret audacius insolentiusq; ex seruis
vnus,quos Helotas vocant,ναὶ τὼ σιὼ ĩquit,κατέκτανον τεῦ,εἰ μὴ ὠργιζόμαν. Hoc est, per Sios
id est geminos interemissem te,ni irascerer.Huc spectat illud quoq; , q; deferuescentem nũcupa-
mus iram,cum residentem animi ardorem,qui rationi obluctetur,significare volum9,Id ipsum
vero dilatio comparat,& morula,quæ caliginem menti sese obtendentem discutiat,aut raresce
re modo densitatem cogat.Hinc illud.T.Liuii.Daret spatium iræ.Hinc & Athenodori philoso-
phi documẽtum,quo,vt a Plutarcho accepimus,ita Cæsarem Augustum instruxit.Cum te Cæ
sar ira ceperit, nil prius dicas,vel facias,q̃ ipsa quatuor & viginti elementa literarum Græcarũ
ipse tecum percurreris,memoriaq; recensueris. Vt sic concitatio illa,quæ momentosa est,mente
alio traducta,parui tẽporis interiectu emollita relãguescat.Hoc ipsum & a Sex.Aurelio proditũ
memini.Porro & tacitis velut ambagibus obligati,substrictiq; securibus Romanorũ magistra-
tuum fasces præmonebant,qđ initio adstruximus,lente ad irrogandam pœnam pergendum.Irę
deniq; fœditatem bracteata.M.Tullii.sentẽtia retegit in epistola ad fratrem didascalica,dum mo
net intentius,iracundiæ obsistendum,cumq; ea maxime animum moueat,tum esse diligentissi-
me linguam continendam. Quid, q; primo Canonis Auicenna nutrices optat, animi pertur-
bationibus minimũ obnoxias,præcipueq; iræ,timoris.tristitiæ immunes, quando complexionẽ
ista corrumpant,indeq; vitiatum affundatur infantib9 lactis alioqui salutare alimentum.Bis ve
ro,aut ter iram comprimenti palam fit,id ipsum,quod Thebanis, euenire,qui superatis quan-

doq; Lacedæmoniis,qui ad id temporis inuicti credebantur,nunꝙ postea illis prælio cessere.Iræ autem solutio prima,tanꝙ Tyranni,est, imperãtem non audire.Sed & vrbanius tumescenti insusurrandum,quod infantibus nutriculę,Ne fleas, & statim capies, μὴ σπεῦδε,μὴ δὲ βόα.Ne festines,ne clames,& mox fient,quæ vis,& melius.Adde,ꝙ perturbationum victorẽ posse immortalium deorum numero asciſci,de rerum natura libro quinto Lucretius est auctor.

Hæc igitur qui cuncta subegerit,ex animoq;
Expulerit dictis,non armis,nonne decebit,
Hunc hominem diuum numero dignarier esse!

Peripateticorum placita pro Ira.Lẽtitudo quid,& Lenti qui dicant.Fortitudinis adulterinæ species.Autolecythi qui sint.Fortitudo syncerior quæ dicatur. Caput.LIIII.

AT qui rursum Peripateticorum scientissimi perturbationes,quas alii extirpandas putant,non modo esse naturales contendunt,sed & vtiliter a natura datas rationibus colligunt.Iracundiam quoq; laudibus efferunt plurimis,& Cotem esse fortitudinis astruunt,Nec vllam prorsus vim inesse huic virtuti,ni ira excãduerit.Vt vero sciamus,habeat ne generosi in se aliquid ira,liberas videbis gẽtes,ꝙ iracundissimæ sint,vt Germanos,& Scythas.Oratorem deniq; nõ agentem modo,sed & patrocinantem sine iracundiæ aculeis non satis vehemẽtem arbitrãtur.Adiiciunt quinimmo,si non adsit,verbis tamen,ac concitatiore motu effingendum,vt ardens oratoris actio ira inflammet auditores.Virum quoq; esse negant,qui irasci nesciat. Quãq; lenitatẽ latinis dicere mos ẽ,vitioso lentitudinis nomine appellãt. Nam obiter est hęc latina vox,& erudita,Qđ dum Epistolas ad Atticũ profiteremur Patauii,abunde testati sumus magnis fulti auctoritatum tibicinibus,quibus in studiis hisce nostratibus stare omnia videntur Etiamsi cuidam ex Veteranis, tum secus est visum,qui risu satis inurbano nostram sententiam in Scholis excepit.Velut more latine loqui tẽtantium in venalibus,in vocis halucinatus proprietate forem.Cæterum alienæ parcamus famæ,Cuius dispendio glcriam quærere,esse pusilli animi,& iacentis,opinamur.Sit is in Eruditorum albo,vel omnium calculis,& viuat felix.Cicero in epistolis ad.Q. Fratrẽ,Omnino inquit,nõ irasci, non solum est grauitatis, sed nonnunꝙ etiam lentitudinis.Inde in epistolis ad Atticum lente ferre,videtur positum pro eo,qđ est,æquo animo perpeti,quicquid contingat.Credas inqt,mihi velim,neminem adhuc offendi,qui hæc tam lente,ꝙ ego fero,ferret.Vocabuli ratio inde videtur profluxisse,quia lentis legumento qui vescũtur,æqui animi fiunt,auctore Plinio,Etiamsi non me fallit Aeginitam Paulum libro primo scribere,φακὴν εἶναι κακόχυμον,καὶ μελαγχολικήν.Sed & alibi,Hominis morsum præcipue noxiũ tradit,si a ieiuno impingat ore,& ab eo,qui legumina pridie,& lentem imprimis admiserit in cibum.Certe lentos dicimus,qui affectibus non mouentur, ac velut æquanimitate torpentes stupent.Propertius,

Hostibus eueniat lenta puella meis. Et Martialis.

Tu spectas hyemem succincti lentus amici,
Proh scelus,& lateris frigora tuta times.

Gellius noctium Atticarum libro secũdo, Tũ Plutarchus lente, & leniter, quid aũt inquit,verbero ego tibi videor irasci!Laberii quoq; illud ex Compitalibus ipsũ hoc videtur approbare,Nũc tu lentus es,nunc tu susq; deq; fers,id est qđ accidit,non magnipendis,ac propemodum ἀδιαφορεῖσ.Videtur item ex iis,quæ protulimus, lentitudo esse,quam Græci vocant ἀοργησίαν,id est animi affectionem,quę ira vacet.Inirascibilitatem dicere quidam permiserũt sibi.Ne priuis illorũ vocibus cedat omnino latina res.Cicero de Oratore lib.II.In quo ego,nõ quo libenter audiam,sed quia causam non libenter relinquo,nimium patiens , & lentus existimor . Verum, vt opinor,latius patet lentitudo,ꝙ illa Græcorum ἀοργησία.Lentis vero cruribus esse Himantopodas,scribit Mela Põponius.Tu interpretare,Loreis,ex nominis quoq; etymo.Sed in hęc excurrisse,non fuerit aquam inaniter consumentis,aut Arabiam seminio cauam,vt Lucianus inquit, conspergere adorti,vt discendi auidos miscella rerum sciendarum turba expleamus.Ne sint latinarum vocum infrequentes.Redeo ad Peripateticorum placita igitur,imprimisq; Aristotelis in quem pene videtur esse collatum,quicquid est capax humanũ genus. Quę iusto forte plus cõuellere Cicero,multiq; præterea,Stoici præcipue,conantur. Nam & Senecę Stoicorum acutissimi nota sententia est.Ira non acuit animum ad res bellicas.Nunꝙ enim virtus vitio adiuuãda est se contenta. Philosophus ergo Moralium tertio , posteaꝙ Fortitudinis verę rationem est exe-

cutus, species quinq; recenset adulterinæ fortitudinis, atq; impropriæ. Primo statuit loco eam, quæ Ciuilis dicitur fortitudo, cum sustinent pericula ciues metu pœnarum, & infamiæ, ac honoris cupiditate. Huiusmodi facit Homerus fortes aliquot, vt Diomedem, & Hectorẽ. Id q̃d ex carminibus coniectari subiectis facillime sic potest.

πουλυδάμασ μοι πρῶτοσ ἐλεγχείην ἀναθήσει.

Polydamas me coarguet primus. & Diomedes,

ἕκτωρ γάρ ποτε φήσει ἐνὶ τρώεσσ᾽ ἀγορεύων,

τυδείδησ ὑπ᾽ ἐμεῖο. Hector eñ quandoq; diceret apud Troianos concionabundus, Tydides a me. In hoc item sunt gradu, qui a magistratibus compelluntur. Secunda porro species virtutis eiusdem cõstat peritia quadam, in bellicis præsertim rebus, Quamobrem Socrates in libro, q̃ Protagoras inscribitur apud Platonem, censebat fortitudinem esse scientiam. Eiusmodi sunt in bello milites. Tertia species prouenit ex ira. Videntur enim fortes, qui per iram, veluti feræ, percussores impetunt, quoniam & fortes iracundi sunt. Impetuosissima quidẽ res est, ad pericula capessenda animi cõcitatio. Vnde Homerus, σθένοσ ἔμβαλε θυμῷ. Robur inecit animo. & rursum Homerus idem, καὶ μένοσ θυμὸν ἔγειρε. Ira concitauit animum. καὶ δριμὺ δ᾽ ἀνὰ ῥῖνασ μένοσ. Impetus per nares acer subiit. καὶ ἔζεσεν αἷμα, inferbuit sanguis. Quæ oĩa significare videntur, animi cõcitationem, & impetum. Fortes vero propter decus faciunt, sed adiuuat eos ira. Non est autem fortitudo, si dolore, aut ira concitati in periculum deferantur, nihil præuidentes eorum, quæ incurrunt. Eo nanq; modo & asini fortes nuncuparentur, quando ne verberibus quidem a pabulo abigi pleꝑe queunt. Insuper & Mœchi ob libidinem multa audẽt. Proxime autem ad eam, quæ secundum naturam est, accedere videtur fortitudo, quæ per iram fit, si modo electionem rationemq; ante susceperit. Supersunt vero & duæ fortitudinis species, quarum altera ex fiducia sui nascitur, cuiusmodi vocant Græci εὐέλπιδασ. Spei semper bonæ, dum periculi deflagrat ardor. Ab hac nec abest procul reliqua, & postrema, quæ per ignorantiam contingit. Et de impropria quidem Fortitudine hactenus. Quem autem vere fortem sanciat Philosophus idem, ad priorum intellectum faciliorem, erit arbitror, operæpretiũ subiecisse. Fortis vir impauidus, & extrilidus est, animoq; subnixo, eminẽtiq;, vt homo, Quamobrem timebit, vt oportet, ac vti dictat ratio, tolerabit, decoris, honestiq; gratia, Hic enim est virtutis finis. Qui igitur quę oportet, & cuius gratia, & quando, &, vt conuenit, sustinet, ac metuit, & audet, is fortis est. Inuenio in Græcorum doctrina, Autolecythos, id est ἀυτολήκυθουσ dici strenuos, paratosq; ad omnia obeũda, vel patiẽda. Qũq̃ pauperem eo verbo intelligere malunt alii, vt qui possideat aliud nihil, q̃ Lecythos. Vel ad erogandam pecuniam procliues, q̃ Lecythis contineretur. Forte & Autolecythi dicantur ἀυτουργοὶ, qui per se omnia procurant, ac faciunt.

Diluuntur obiecta, q̃ in Peripateticos concinnãtur. Iram duobus perpendi modis. Fortitudinis rationem bifariam distribui. Affectiones ex homine tolli non posse.

Caput. LV.

AD ea vero, quæ Peripateticæ obiiciuntur scholæ, respondebit luculenter ipsa, sui Aristotelis innixa vestigiis. Iram consyderari, perpendiq; posse prout in excessu est, itẽq; vt est in mediocritate. Si accipiamus eam, vt est in excessu, tunc non dicimus esse cum fortitudine. Sin vero modo secundo, tunc esse affectionem astruimus non sine regula, & rationis gubernaculo, iungiq; cum operatione forti pulcherrime posse. Ideoq; philosophum dixisse, iræ motionem esse naturalissimam, siq; congruum accipiat finem, ac electionem, futuram fortitudinem veram, vel fortitudinis operationẽ. Est enim appetitus natura procliuis, vt sese rationi obsequentem præstet, Etiamsi non rationalis per essentiam. Proinde ex ira produci affectus valet a ratione conformatus, compositusve. Ex quibus colligi perspicue potest, recte sensisse Philosophum, eo tamẽ addito, Fortitudinis rationes videri bifariam distribui. Aut enim est fortitudo in tolerando, aut in aggrediẽdo. Priori autem, ira nullo modo est opus. Alteri vero præcipue, sed moderata. Iram porro non habere, dictum veteribus est, qui mentem non habeant. Ira legum pręsidi necessaria, ciuitatis moderatori peraccommoda. Aufer a rege iram, iam non imperio tãtum rebelles experiẽt popularium animos, sed & momento de principatu periclitabitur. Immo vero, & cuiuis hunc eripe affectum, cui non fuerit contemptibilis? a quo non circunscribetur, expilabit, protrudeturq;? Iam & apud Gelliũ Taurus, Vt aliorum inquit, omnium, quos latini philosophi affectus, affectionesve, Græci vocãt πάθη, ita hui⁹ quoq; mot⁹ animi, q cũ est vlciscẽdi causa seuior, ira dr̃, nõ priuatio vtilis est, quam dicũt στέρησιν, sed mediocritas, quã μετριότητα nũcu

pant.Melanthium quoq; dicere solitum accepimus,iram non videri grauem, q̃ migrare mentē
faciat,sed quæ domo excludat omnino.Quæ vero in diuersum præcipi,& colligi argumentis so
lent,de Pythagoræ,atq; Zenonis fontib⁹ videtur manasse.Qui perturbationes asserūt oēs exina
niri posse , persanariq; omnino , veluti causarias animæ partes,nullamq; fibram,aut vitiorum
radicem in homine omnino residere,meditatione,ac virtutum exercitatione assidua.Qđ profe=
cto est,inquit Hieronymus,tollere hominem ex homine,& in corpore cōstitutum,esse sine corpo
re.Propterea scienter quadam Satyra Oratius,

Nam vitiis nemo sine nascitur.Optimus ille,
Qui minimis vrgetur.

Verior & apostolica sententia,Miser ego homo,qs me liberabit de corpore mortis huius?Video
aliā legē in mēbris meis repugnantē legi mentis meæ,& ducentē me in captiuitatē.Nō em̄ quod
volo,hoc ago.Sed qđ nolo,id operor . Quin & Procli sententia est admirabilis.An non stupen=
dum est inquit, animam immaterialiter in rebus materialibus viuere, & in caducis incontami=
natam se alicubi conseruare?Terrenus locus Circes est diuersorium.Amplius Animæ in genera
tione constitutæ persimiles sunt pestilentem regionem habitantibus hominibus. Vbi vero ex=
tra generationem agunt,esse veluti prata incolentes,Plato scribit.Aristotelicā doctrinam adiu=
uat in libro de morali virtute Plutarchus,affectionum principia esse tradens σύμφυτα, ὀυκ ἐπεισ=
σόδια,id est ingenita,nec aduentitia. ὀυδὲ ἀναιρετέα παντάπασι,hoc est,nec extirpanda omni=
no.Et mox paulo,Affectus prodesse ait,si rationi comites se præbeāt.Sicuti fortitudinem inten=
dit ira si moderata sit.Sed tēperamētū id gen⁹ risu excipiūt Stoici,Quid si inqunt,sanū voces le=
uiter febricitātē?nō est bona valitudo mediocritas morbi.Sic inqes,dicit̃ īperturbat⁹ sapiens,vti
Apyrina vocantur,non quibus nulla duritia est granorum,sed quibus minor. Falsum est. Non
enim diminutionem malorum in bono viro intelligi volumus,sed euacuationem.

Ex Volūtate Affectionū q̃litates p̄cipue pēdere.Apathiā itē nō esse huius vitæ.Caput.LVI.

HOminem vero,cuiusmodi effingunt Stoici,Græco verbo dicunt ἀναμάρτη
τον,qđ est,nulla peccati labe pollutum,qui sit plane aurum putum,&,vt Ari
stophanes inquit cum Herodoto,prorsus Colophonium.Interest inquit Au=
relius Augustinus,qualis sit voluntas hominis.Quia si peruersa est,puersos
habebit hos mot⁹.Si aūt recta est,nō solū iculpabiles,verū etiā laudabiles erūt
Volūtas est qppe in oībus.Immo vero nil aliud,q̃ volūtates sunt. Et rursū idē
Augustinus.Illa, q̃ ἀπάθεια græce dicit̃,q̃ si latine posset,impassibilitas dice=
ret̃,si intelligēda est,In aīo qppe,non in corpore accipit̃. Vt sine affectionibus viuatur,q̃ cōtrara
tionē accidūt,mētēq; pturbāt,bona maxīe,atq; optāda est.Sed nec ipsa hui⁹ est vitæ,Nō em̄ qua
liūcūq; hoīm vox est,sed maxime piorum,sanctorumq;,quos vitæ integritas præstat oīno,qđ di
citur,πηδαλίου ἀγνοτέρους,id est nautico mūdiores clauo.Si dixerimus,qm̄ peccatū non habe
mus,nos ipsos seducimus,& veritas in nobis non est.Propterea diuine.M.Tullius in oratione p
Marcello.Nulla est inqt,tanta vis,tanta copia,quæ non ferro,ac viribus debilitari,frangiq; pos=
sit.Verum animū vincere,iracundiam cohibere,q̃ semper est inimica consilio,victoriam tempe=
rare,aduersarium nobilitate,ingenio,virtute præstantem non modo extollere iacentem,sed etiā
amplificare eius pristinam dignitatem,hæc qui faciat,non ego eum summis viris comparo , sed
simillimum deo iudico.Scribit Plutarchus,Iram nusq̃ continere,imperiti esse hois,atq; intem=
perantis. Vbiq; vero,difficillimum.Quibusdam etiam videri impossibile,quando perturbatio=
nis huius velut propriū persæpe sit,qđ velit,emptū morte psequi.Monet tamen nos propheticū
illud,Irascimini,sed nolite peccare.Motus animi,inquit Cassiodorus,in potestate nostra non est
sed dei gratia temperare possumus.Proinde qđ cōsuetudinis est,permittit.Qđ culpæ,prohibet.
Præstantius censetur,inquit Augustinus,iram vincere,q̃ ciuitatem expugnare.

De Mediocritate,deq; excessibus Iræ.Iracūdorum species tres,Et naturalis eorundem cau=
sa.Iræ vocabula. Caput.LVII.

CAeterū introspiciamus denuo Peripateticū museū,præcerpturi inde,quæ ho=
rum libellorum studiosos,siqui tamen erunt,dimittant instructiores.Ergo in=
quit Aristoteles,Mansuetudo,siue πραότης,mediocritas est circa iram,Cumq;
medium,itēq; fere extrema sint anonyma,hoc est sine nomine,medio vtiq; man
suetudinem attribuimus,ad defectū,qui item sine nomine est,declinantem.Ex
cessus vero ὀργιλότης,hoc est iracūdia dici pōt.Affectus aūt est ira,id est ὀργή
Nā iracūdia est habitus excedēs.Qui igitur pro quibus oportet,& cōtra quos

oportet,irascitur,ac prçterea,vt oportet,& quando,& quanto tempore,laudatur. Mansuetus q̃ hic erit. Defectus autem,siue ἀοργησία est,siue qđcunq;,tandem in vitio est. Nam qui nõ irascũtur,in quibus oportet,ἠλίθιοι esse videntur,hoc est stupidi. Etenim qui non irascitur,nec sentire quidem videť,neq; dolere. Atqui perferre contumelias,& suos negligere,seruile est. Iracũdus celeriter succenditur,tum in quos non oportet,tum pro quibus nõ oportet,& amplius,q̃ oportet. Verum & confestim desinũt,qui sic afficiuntur,qđ est in ipsis optimum. In iis vero Bilis fulua p̃dominari videtur. Quæ cum acuta,& subtilis sit,ob insitam caliditatem facile succenditur,surrigiturq;,vnde inoritur vltionis votum. At qui nulla prorsum aguntur ira,frigidi persentiuntur atq; humecti,quia fulua,& atriore carent bile. Excellenter autem acuti sunt Acrocholi,& ad oĩa,quibus summa est bilis,vnde & nomen habent. Inter hos sunt,quos vocant πικροῦσ,Nos interp̃tari Amarulentos possumus. Difficulter hi placantur,& plumbeas,diuturnasq; seruant iras. In iis vero fulua bilis permiscetur atræ,proindeq; illis constantior ira est. Siquidem eam cõprimũt. Vt autem in se ipsa digeratur,indiget tempore. Sunt & inter iracundos specie tertia,qui non explentur facile,nisi viso inimici sanguine. Hoc genus appellant Græci Χαλεποὺσ,Ex latinis pleriq; Acerbos. Hosce vero plane Melancholicos tradunt, q̃ bilis vigeat in eis atra. Quæ quia frigida est,& sicca,crassiore materia,quæ haud facile dissoluatur,diutius perseuerat. Q; si amplius inquirat aliquis,Cur tres tantũ iracundię prodantur species,Responderi potest,Oriri affectionem hanc, sanguine circa cor efferuescente. Esse vero eum feruorem triplicem,constat,Subtilẽ,Crassum,Medium. Sicuti ex iis,quæ præstruximus,coniectare perspicax ingenium potuit. Apud Homerum,qđ Eustathius scribit,affectio hæc quatuor sortitur nomina. Est enim quãdoq; apud illũ θυμόσ, Χόλοσ,Menis,id est μῆνισ, & κότοσ. Sed eo tamen interstitio,vt dicatur proprie Menis immanens ira. vnde & inflexum nomen ἀπὸ τοῦ μένειν. Cum Cholos,Orge,Thymos perturbationis indicent initia,Etiam si obseruatio non est perpetua.

An verum sit,Hircos pati facile,ipsis intuentibus,fœminas iniri. De Hyęna insuper scitu digna. Confirmatur Plinii historia de Viperę partu.

Caput.LVIII.

INcideram nuper in Aeliani commentaria,quæ haud ita inscite is condidit περὶ ζώων ἱστορίασ,auide,qui mos est meus,ac sitiẽter arripui,ac euolui p̃cerpturus,quæ vsui forent legisse. Inter cætera,quæ se primo libro ingessere, fuerunt &,quę huic impigere capiti,visum protinus est,Pugnam pro fœminis Hircos inire,perinde ac pro formosis mulieribus,aduersum Hircos. Ratione compari Tauros acrius in id genus alios cooriri,velut Arietes item ouium causa. Hæc non eo subnotasse volui,tanq̃ ex Heracliti forent antro plane deprompta, aut indicta prorsum,inscitaq;, sed q̃ inaudisse videor,ex recentioribus nonnullos,haud ex asse ἀμούσουσ,sed vti sentio,bene doctos,nõnunq̃ causam eruere conatos,quid ita,quorum vxores corpus inuulgent,Hircorum appellatione deformemus passim,Inde factum vaticinari,q̃ animalium soli,vti putant,Hirci sui generis fœmellas ipsis intuentibus,iniri,facile concoquant,omninoq;,qđ dicitur,susq; deq; ferant,nec in prælia cõsurgant ad Corollas,vt interim sic dicere permittar,decertaturi. Id q̃ verum sit, nequis Sibyllæ folium prolatum arbitretur,perspicuum iam,vel vnius auctoritate Aeliani non diluta,nec proletaria,opinor. Apud eundem obseruatum est illud item, Hyænã si hoc anno marẽ conspexeris,eandem insequenti fœminam agnosces. Si fœminam nunc, posterius marem conspicaberis. Venire etiam in Veneris vtriusq; participatum,inireq; vicissim, ac iniri,quotannis sexu immutato. Ceu animantis natura Cæneum re præmonstrarit,ac Tiresiã veteribus celebratos. Sed quia mira prorsus historia est,recte,ac operæpretium me facturum censeo, si auctoris verba subiecero. τὴν ὕαιναν τήν τε μὲν ἄῤῥενα εἰ θεάσαιο,τὴν αὐτὴν εἰσ νέωτα ὄψει θῆλυν,εἰ δὲ θῆλυν νῦν,μετὰ ταῦτα ἄῤῥενα,κοινωνοῦσι δὲ ἀφροδίτησ ἑκατέρασ,καὶ γαμοῦσί τε,καὶ γαμοῦνται,ἀνὰ ἔτοσ πᾶν ἀμείβουσαι τὸ γένοσ. οὐκ οὖν τὸν καινέα, τὸν τηρεσίαν ἀρχαίουσ ἀπέδειξε τὸ ζῶον τοῦτο,οὐ κόμποισ,ἀλλὰ τοῖσ ἔργοισ αὐτοῦ. Aduertendum porro,historiam Plinii de Vipera,ab Aeliano item libro primo comprobari plane ad verbum. Adeo si auctoritatibus agas,controuersa res est, Verum qui diuersa sentiunt,ab experimento stare se,dicunt,

Animal Thoa esse Homini amicum præcipue. Canum fides anxia in Niciam venatorem.

Caput.LIX.

ESſe animal,qđ θῶα nuncupent,non ex Ariſtotele modo,ac Plinio notiſſi-
mum,ſed aſtipulatur & Theocritus.Cæterum cēſeri id vel humaniſſimū,
pręcipueꝗ homini amicum,ac,vti dicunt Græci, φιλανθρωπότατον,non
ita multi prodidere.Lectum tamē,quandoꝗ,ſi forte in hominem inciderit,
reuereri,ac velut obſeruanter ſuſpicere.Amplius,ſi a feris aliis circumuē-
tum ſenſerit,tum vero accurrere protinus,opitulariꝗ pro virib⁹.Sed qđ
ad brutorum in nos beneuolētiam attinet propenſiorē,traditū a veteribus
ſcio,fuiſſe inter venatores quēpiam,nomine Niciam,qui, vt aſſolet,venan-
di ardore,ſtudioꝗ concitatior,dum improſpicienter,imprudentiuſꝗ feras immiſſis canibus,in-
ſectatur,vrgetꝗ,in Carbonariā forte delatus fornacem præceps eſt,Id vero intuiti canes neutiꝗ
abſtiterunt , cæterum gannientes primum quidem per fornacis ambitum,Domini,qđ facile ap-
pareret,charitate,deſyderioꝗ,ac rugientes moras ducebant.Demum vero adeuntes,leniter,ob-
ſeruateꝗ tantum,non,mordicus apprehenſa veſte,pertrahere ad locum enitebantur,veluti opē
inde aucupantes quāpiam domino,fide ſumma,quæ vel in homine rarior pernoſcitur.Id autem
intuitus quidam,& qđ erat,ſuſpicatus plane,cum ſuboleret,non fruſtra ſolicite adeo,anxieꝗ cō
curſare canes,Ducem inſecutus factum deprehendit,exuſtumꝗ in fornace ſpirantem Niciam,
re prorſum coniectata ex iis,quæ in ignibus viſebantur reliquiæ.

Ingenio pręſignes eſſe plurimum iracundos,imbelleſꝗ.At grauitate,fortes,ſed indociles,obli-
uioſoſꝗ.Vndeꝗ horum promi effectuum ratio valeat. Cap.LX.

DE variis hominum affectionibus,quę πάθη dicūt Græci, deꝗ ingenii ratione
vel amplioris,vel minutioris aliubi,opinor , affatim pro re nata diſſeruimus,
aggeſtis,quæ hincinde olim præflorauimus.Nunc pręteriſſe nequeo Platonis
ſententiam graphice poſitā,ſciteꝗ in libro de Scientia,quæ quia illuſtri enun-
ciata perſpicuitate eſt,nullo indigere interpretamento mihi eſt viſa.Eam mo-
do exſcripſiſſe,ſatis,ſuperꝗ fuerit.Eſt admodū inquit,arduū,Hominē cōperiſ-
ſe ingenioſum,qui inſimul manſuetudinis,ac modeſtiæ exors non ſit.Quippe
ad hanc diem eiuſmodi neminem vixiſſe , aduerto,vel etiamnum eſſe nunc,cui naturæ Genius
ita affulſerit,vt boni ſit cōpos vtriuſꝗ.Siquidem acumine qui inſignes ſunt , callidi item,ac me-
moria illuſtres,& docilitate,nunꝗ non iracundi ſunt,ac contentionis auidi,Nec raptātur ſecus,
ac nauigia retinaculorū prorſus expertia.Hoſce item furore quodam præſtare dixeris verius,ꝗ
fortitudine.Sedenim ꝗ ad grauitatē natura facti ſunt,eamꝗ vnam rem habent,veluti ſcopum,ſi
ſe ad ingenii cultum dent,& doctrinam ſibi pergant induere , hi vero hebetiores comparēt mox,
& neſcio quomodo deſidioſi,obliuionis quoꝗ nubilo identidē ſe obtendente.Id qđ a Platone ſanci-
tum,vel Ariſtotelis valet calculo cōprobari,qui Thracas eſſe adeo ingenio tradit oblęſo,& memo-
ria propemodum nulla,vt ne quaternarium quidē numerando queant tranſcendere.In iis tamen
robur,& ad belli munia promptitudinem ſingularem haud deſyderaris.Hanc vero varietatem
adeo variam,immo contrariam interim,Cęli defluuiis forſan retulerint acceptam aſtrorum non
imperiti.Quādo & Iulium Maternum ſic fere nouimus prodidiſſe,Quædam inquit gentes ita a
cælo formatæ ſunt,vt propria ſint morum vnitate perſpicuæ.Siquidem immanis feritatis crude-
litate craſſantur Scythæ,Itali fiunt regali ſemper nobilitate præfulgidi.Galli ſtolidi.Auaros eſſe
Syros ferunt,Acutos Siculos,luxu diffluere Aſiaticos,ac voluptatibus deliniri.Hiſpani dicunt
elata iactantiæ animoſitate præpoſiti.Nec ignoro tamen,eſſe,qui in hoc auctore putent loquētię
multum,ſapientię parum.

De Vulcani templo apud Aetnam Sicilię,deꝗ Canibus ingenii mirandi diſcernēdis,ꝗ caſte,
pieꝗ accedant,Aut ſcelere imbuti ſalutatum tamen eant Deum. Caput.LXI.

APud Aetnam,qui notiſſimus eſt Siciliæ mons,eſſe Vulcani tēplum fertur ho-
nore multo,Circūiectum eſt templo Septum,ſacræ item viſuntur arbores,nec
non peruigil,& inextinctus ignis , vel vti a Græcis dicitur , ἄσβεστον πῦρ, καὶ
ἀκοίμητον.Templum aſſeruare,ac lucum traduntur canes,quibus mirum prę-
cipue inſitum ingenium creditur.Quippe adeuntes,ſi caſte modo,ac pie,vtꝗ
addecet,id agant,permulcent,ac abblandiuntur,illiſꝗ perinde,ac beneuolis ag-
gregantur , & plane familiaribus . Qꝫ ſi manibus non puris , ſcelereꝗ ali-
quo pollutior templum inuiſat , vel lucum, irruunt mordicus , lacerant , conuelluntꝗ.Cæte-
ros ex cœtu aliquo remeantes laſciuiore,intemperantioreve inſectari modo ſatis,ſuperꝗ ha-

bent. Euentus rationem ſi ſolicitius ꝑquiras, ac veterum conſecteris ſuꝑſtitioſam vanitatem, cælitus omnino fieri, putabitur. Si me audias, immũdorũ ſpirituũ fallacioſæ acceptam ſedulitati referes. Quãdo vnũ illis ſtudiũ, in tẽdiculã ꝑ momẽta rationalẽ aĩam p̄cipitaſſe, vt quo illi iuſtiſſime diſcruciant, eodẽ & nos paterni, diuiniq; luminis exortes Catonio includamur teterrimo.

Cereris templum apud Hermionenſes celebre, vel miraculo, ꝙ præferocem Taurum ducat ad aram Vetula Sacerdos obedientiſſimum. Item de Canibus in Palladis templo, quod in Daulia eſt. De Panos templo in Arcadia, & Muſcis auolantibus ex Olympia, & Leucade. Necnon de Diana in Icaro Inſula. Caput. LXII.

AD eãdem porro fraudem, & impoſturam peruerſiſſimam ſpectat illud item, qđ inferam mox, Cererẽ ab Hermionenſibus eximia coli veneratione, ꝑagiq; ſacra prorſum μεγαλοπρεπῶς τε καὶ σοβαρῶς. Feſtum vero Chthonium nuncupari. Ferũt ergo, Boues magnitudine viſenda, & ferocia ad aram ex armẽto facile agi immolandos a Cereris ſacerdote, quæ vetula plerũq; eſt, ac viribus ꝑtenuis. Super qua re carmina circũferuntur apud Græcos, quæ & appoſui, auctore eorum Ariſtocle.

Δάματερ πολύκαρπε, σὺ κ' ἐν σικελοῖσιν ἐναργὴς,
καὶ παρ' ἐρεχθείδαις, ἐντὶ μέγα κρίνεται
ἑρμιονεῦσι, τὸν ἐξ ἀγέλης γὰρ ἀφειδῆ ταῦρον,
ὃν τ' οὐ χ' ἅιροῦσιν ἀνέρες οὐ δὲ δέκα,
τοῦτον γραῦς στείχουσα μόνη μόνον οὔατος ἕλκει
τὸν δ' ἐπὶ βωμὸν ὁ δ' ὡς ματέρι παῖς, ἕπεται.
σὸν τόδε δάματερ, σὸν τὸ σθένος, ἵλαος εἴης,
καὶ πάντων θάλλοι κλᾶρος ἐν ἑρμιόνη.

Cæterum & in Daulia eſſe memorant, Iliados Mineruę templum, in quo alantur canes, quibus inſitum plane ſit, ꝑinde ac ratione quadam, aduẽtantibus ſubblandiri Græcis. Barbaros autem, vbi ſe oſtẽtarit, latratu inſectari. Eſt in Arcadia locus nomine Aula, vbi olim viſitatum eſt Panos templum, conſtanti fama, omnibus, quæ illuc defugerint, animalibus, haud dubie præſtari ſalutem. Quippe ſi ea inſequantur lupi, ſubſiſtunt protinus, vbi ad eam ventum partem eſt, nec ingrediuntur omnino, ꝙ defugientia illuc putet Deus, velut ſupplices quoſdam, δι' ἀιδοῦς ἄγων αὐτά. Et quia ex veteri ſuꝑſtitione animalium miracula conſectamur, & anquirimus curioſe, addamus illa quoq;, In Olympia cognitum hoc annorum plurium experimento, ingruente certaminum, & Panagyris celebritate, Muſcas inde omnes ad vlteriorem Alphei ripã ſponte, velut mulieres affectentur, auolare. Porro in Leucade, vbi in Promontorio eminentiore Apollinis ſtat templum, quem Actium nuncupant, futura inibi, vt aſſolet, Panagyri, in qua & honori diuino editur ſaltatio, Bouem Muſcis immolare, fuit receptiſſimi moris, quę illius diſtentæ cruore confeſtim credebantur euaneſcere, hac velut mercede amplius delinitæ, ac, vt ſignificanter dicunt Græci, δεκαδεῦσαι. Cũ omnino Piſææ aĩaduerterent ἀδέκαδοι, & proinde ꝓbiores quoq;. Vt q̃ Dei reuerentia quadam, non mercedis vi, Iuſtitiæ opus inirent, &, qđ addecet imprimis, ſi modo ibi erat Deus, ac nõ ſpurciſſimus Dęmonarches, miſerorum mẽtibus ad ſatietatem illuſurus. Sicuti in Icaro inſula quoq;, in qua Dianę templum fuerat, cumq; nimio plus ſcaterent ibi agreſtes, & præpingues caprę cum Dorcadibus, ac leporibus, ſi venari cupiens, a Dea rei põtificiũ eſſet cõprecatus, ꝑgens inde præda onuſtus reuertebat̃, captis, q̃ concupiſſet. Q; ſi ꝑtere ſupſediſſet, inanis prorſum fiebat venatio, inſuper & in eum expetebant audacioris conatus pœnæ. Cęterum illuſiones hoc genus, ſeu indigitamenta credere malis, id eſt excantamina, ſeu veneficia, ꝑſequi diutius, abutentis plane otio fuerit. Proinde iis præteritis, alia diſquiramus auditu iucundiora, & gratiora ſcitu.

Quadruplex loquendi figura, Veteribus obſeruata Grammaticis, Priſca, Latina, Romana, demumq; Miſcella, ſiue Mixta. Caput. LXIII.

QVi amplius, penſitatiuſq; indagine ſcrupuloſa loquendi varietates diſcutiendas ſibi in commentariis propoſuere, rationem eam videri quadrifariam plane diſtributam, pronunciauere. Quippe nonnulla in veteribus libris Priſce dicta, animaduerti, Latine aliqua, necnon Romane. Demũq; eſſe Miſcellam omnino figuram quandam, Mixta quæ ſit, ac dicatur. Priſcam vero intelligunt, qua Iano Synchroni, & Saturno, ac mox etiam paulo probe cum ſuis fabulati ſint.

In qua pleraqꝫ multo obscuritatis nubilo circũuoluta,pressaqꝫ pernoscantur,desitis iam vocabulis,proindeqꝫ intellectum facile non admittentibus,cuiusmodi fuisse carmina, quæ nominantur Saliaria,coniectare licet ex pauculis,quæ supersunt,velut reliquiæ.Latina loquendi figura creditur nuncupata,qua vterentur in Latio,cum rebus potiretur Latinus,& præterea,Hethrusci reges.Qua sane forma Decemuirorum cõscriptę sint tabulę.Sed huius pars vlla vix subsistit innoxia,qđ retulit Sex.Pompeius.Romanam deniqꝫ dicendi rationem intelligunt,quę in Plauto effloruerit,Nęuio,Accio,Pacuuio,Marone,Catone,Sisenna,Antiate Valerio,Cæsare,M.Tullio.Miscella demum figura intulit se,vbi iam auctiore imperio,dataqꝫ pessum Romana libertate,gentibus communicata ciuitas diuersissimis est.Ex quarum velut voragine,loquendi synceritas concussa imprimis in barbarum fere dilapsa sonum,sapere Goticum cœpit,& omnino peregrinum. Vt rarenter se promat,quem pure Romanum dicas,non ciuitate donatum.Miratur tamẽ & Fabius,Osce plurima in auctorib⁹ inualuisse,necnon Sabine,vt de Gallicis taceam,cum & Punica ostentent se nonnunq̃.

Morbo atrocius crassante,vel etiam citra oblæsionem manifestariam, nonnullos se in Puteos deiectasse. Caput.LXIIII.

Atræ Bilis effectus pręcipue admirabiles abũde alias psecuti sumus. Nunc ab illis haud dissita prorsum ingerunt sese,quæ artis medicæ summates viri,ac plane Coryphæi obseruata literis mandanda censuere,Hippocrates, & Galenus, Aegrotos si violentius crassans morbi vis debacchetur,& atrocior inardescat febris,arctius videri vinciendos, ꝙ ita affecti complures plerũqꝫ se peremptum eant,nec id ratione singulari,comptis etiam,qui in aquas præcipites se dent,qđ esse factitatum in ea,quæ Atticam depopulata olim pestilentia est, multorum approbatur calculo,Et Lucretius carmini inseruit,

Multi præcipites lymphis putealibus alte,
In fluuios partim gelidos ardentia morbo
Membra dabant,nudum iacientes corpus in vndas.

Mirum certe est,qđ a recentioribus est item proditum,haud ita pridem in Lugdunẽsi Gallia contigisse,vt citra vllum corporis incommodum,qđ quidem appareret,crebriter mulieres in pręaltos se puteos demersum pergerent.Sed fœminas forsan imbecillior excusarit natura,& semper fere peregrinabunda mens.Quid philosophis facias viris,quibus etiam familiarem aduertimus affectionem huiusmodi,Non alia ratione Florentino Laurentiano proxime consumpto!Ad hæc ꝑ ingeniorum captu a multis multa proferri consuesse,non latet,defluuio cælestium corporũ acceptam referentibus plerisqꝫ atrociorem mali vim,aut in diuinam etiamnum iram,id qđ veteribus arriserit,inani oblaqueatis superstitione.Sunt forsan,qui & hoc ipsum in Melancholiam reiiciant,a qua hoc genus plura concinnari solere,alias commonuimus.Mihi sane,vti sunt,ista omnino accidunt admiranda.

Qui dicantur Citharœdi pisces,Quæqꝫ nominis habeatur ratio.De Polypo item,qui sua sibi voret brachia,Cirrosqꝫ,qđ negant alii.

Caput.LXV.

Esse in Erythræo mari piscem,obseruauimus,forma quidem latiore,ad Buglottæ modum,vti aiunt,squammis haud ita scabris,si attingas, colore suffuluo, Lineis nigricantibus a cauda vsqꝫ ad capitis summa corpore interpicto,vt tentarum fidium suspicari imaginem possis,Vnde pisci adoptatũ Citharœdi nomen.Zona præcingitur crocea, vertex variis distinguitur coloribus, nigrum aureo interlucente fulgore.Narrantur & Citharœdi alii σικτοὶ hoc est picti. Quippe visuntur purpurei fere,per interualla lineis discurrẽtibus aureis.Commemoratur in mari eodem Pardalis,plurimum & colore,& orbicularibus picturis,hoc est,τὰ στίγματα περιφερῆ montanæ assimilis.Cæterum in hac piscium,aut belluarum mentione, quoniam,sicuti Philoctetes olim,vt est apud Ciceronem ad Trebatium,diuersa inuisim⁹, vagamurqꝫ,adnotandum amplius,qđ prodidit Aelianus in animalium Pragmatia,Polypum esse voracissimum,hoc est,φαγεῖν δεινόν,& struendis insidiis vaferrimum.ꝙ si defecerit venatio,suis ipsius vescitur cirris,succrescentibus mox,quæ fuerint absumpta.

Ceruum a Philadelpho ita educatum, vt Grecę linguæ sono insuesceret, intelligeretq́. Meropis Auis Pietas singularis. Lusciniæ ambitio. Ciconiarum pietas. Cur easdem Pietaticultrices dixerit Arbiter Petronius.

Caput. LXVI.

OBseruatum apud eundem Aelianum id quoq́ est, Ptolemæo secundo, quẽ & φιλάδελφον dicunt, Cerui catulum dono datum quandoq́. Educatum autem ea præcipue ratione, vt ei præfectus curæ Græca ipsum modo voce alloq̃retur. Cum idiomati insueuisset brutum, loquentem intelligebat perspicue. Q̃ꝗ̃ irroborasset vetus opinio, Indicæ sonum vocis a Ceruo tantum percipi. Scribit idem auctor, Meropa auem esse Ciconiarum iustissimam, ꝙ educandis parentibus senium haudquaq̃ arbitretur expectandum, sed ipsum id agere protinus volatus celerioris compotem. Quo cõiectatum, inter cunctas esse aues tum iustissimã, tum vero piissimam. Scio, mirabuntur plures, quin præter fidem dici, constanter forsan asseuerabunt. Mihi in naturæ contemplatione nil occurrit incredibile, quando & Charmidem Massiliensem commentatione non indignum esse opinatum, animaduerto, Lusciniam non Musicæ studiosam modo, id est φιλόμουσον, sed & φιλόδοξον, id est gloriam ambitiosius captare. Siquidem in solitudinibus si concinat, simplicem omnino cantum edere, apparatu nullo, velut sibi modo canẽtem. Q꞉ si auditoribus non excidat, præstoq́ sint aliquot, tum vero prædulcem imprimis, variumq́ edi concentũ, quippe intellectu certo τακερῶς ἑλίττειν τὸ μέλος. Id qđ ab Homero quoq́ illis versibus coniectatum, probabile fit,

ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη Χλωρὶς ἀηδὼν
καλὸν ἀείδησι ἔαρος νέον ἱσαμένοιο
δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν,
ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν.

Sed ꝙ de Merope diximus, quam inter Ciconias recensent Græcorum pleriq́, vt aliarum item non hic pietatem subiiciam, sciendum, videri ad hæc respectasse Petronium Arbitrum, vbi Pietaticultricem nuncupat Ciconiam illis versiculis, quos & apposui.

Ciconia etiam grata peregrino hospita
Pietaticultrix, Gracilipes, Choralistria.

Apum nomina plura. Mellis genera non citra admirationem. In Mycono Apes non haberi. Vocabula plura ad idem. Plastides. Cephenes. Sira, Sirenæ. Melissa. Melissia, Melissæus Iupiter. Melitea Lintea.

Caput. LXVII.

INter Apes, inquit Aelianus, alias nouimus, quæ sint, & dicantur duces. Quædam σειρῆνες nuncupantur, id est Sirenes. Aliquæ vero ἐργοφόροι, Sunt & q̃ Plastides. Cephenas, id est κηφῆνας abundare imprimis Nicander scribit. In Cappadocia obseruatum prioribus est, sine vllis fauis confici ab Apibus Mella. Feruntur vero ea crassitudine, qua Oleum. Apud Trapezuntem in Ponto defluere ex Buxo eadem, accepimus, odore grauia, & quæ bene valentes ἔκφρονας faciant, ac amentiam concinnent. In Media item ab arboribus mella stillare, sicuti cecinit Euripides in Bacchis. Apud Citheronem dulces a ramis guttas manare. Verum & in Thracia mel item arboreum suppetere, proditum scio. Sicuti in Mycono Apes haberi nullas & si inferantur, emori. Apes porro dicitur quandoq́ σείρη, id est Sira, aut certe Apum domuncula. Est & eo nomine Auiculæ species, & indumenti quoq́ prætenuis. Sed Sirenæ itidem pellucida vocantur Amicula, id est σειρῆναι. Sunt qui κηφῆνας interpretentur Apes masculas ἀπράκτους, sed & Musca sine aculeo, id est ἄκεντρος, sterilisq́ dicta interdum Cephen reperitur. Melias item pro Apibus reperias nonnunq̃, sed sunt eo nomine Hastæ quoq́. Melissa nunc est Apes, nunc pro obolo ponitur, qui Drachmę partem habet. Dicuntur & Mystides eo vocabulo. Nam & Melissęũ cognominatum legimus Iouem. Melissia vero Aluearia sunt. Melitea cum audimus Lintea, id est μελίτεα ὀθόνια, non a melle sit corriuatio, sed ab Insula Melite.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD PETRVM ANTONIVM, SYLVESTRVM, RHODIGINVM, COMPATREM AMANTISSIMVM, PRAEFATIO TERTIADECIMA.

HIeronymus parẽs tuus Petre Antoni, Ciuis, ſiq̃s alius, vel optimus, & ſenator pręcipue illuſtris, ꝙ publici boni, priuatis rationib⁹ reſectis, eſſet mire ſtudioſus, ſępeq; nõ citra diſpendiũ, ea me in patriã a literaria ꝑegrinatiõe, velut poſt liminio redeũtẽ beneuolẽtia, & pietate eſt amplexatus, vbicũq; ſeſe vel dignitatis, vel rei augendę oſtentaſſet occaſio, labore prorſum nullo reclinato, vt dum vixit, non ſecus a me coleret, q̃ ſi vitalis huiuſce lucis, poſt Opt. Max. Deũ cauſa mihi fuiſſet prima. Sed & cũ fatalis ei aduenisſet dies, palam funebri oratiõe, quã ἐπιτάφιον dicunt λόγον, cõceptũ ex obitu dolorẽ, teſtatiſſimũ apud oẽs feci, ꝙ & præſtantis ingenii viro exutam intẽpeſtiuius patriã aĩaduertiſſem, & me, nõ q̃dẽ amico, q̃d ipſum foret tamẽ vel grauiſſimũ vulnus, ſed parente optimo plane orbatũ, virulentiæ, ac peſtiferis quorundam ingeniis inermẽ expoſitum ſentirem. Quo ſane factum, vti lachrymis veris, ſpirantibuſq; inter crebros ſingultus, ſubinde interpellantes, oratorium munus implere vix licuerit. Vitæ illius integritas, morum formula exactiſſima, ingenium minime ſubdolum, non fucatum, non liuore vllo vnaq̃ obſcurius, nil a me aliud efflagitare eſt viſum. Pręſtitimus viuenti, q̃d eualuimus, præſtitimus etiam humanis functo, Pręſtamus nunc quoq;, ꝙ hærent infixi pectore vultus, verbaq;, nec placidam membris dat cura quietẽ. Nõ is ſum Petre Antoni, qui adulari ſciam, Nec ſi ſciam maxime, velim. Notior eſt parẽtis tui virtus, q̃ vt hic ſubblandiendi ſtudio eſſe poſſit locus. Niſi ꝙ importunius forſan diu iam obductũ videor vulnus refricare. Sed enim qui es ipſe tãti hæres viri, & æmulus, ægro aĩo veniã, opinor, nõ inficiabere. Q̃ñ vt es ingenio vel præcipue in numerato, & multo rerũ vſu peritus, ignorare nõ potes, Reipublicę noſtrę incuſſam belloꝝ funeſto tumultu plagã, & alio ſup aliud accedẽte malo, ita oĩa ꝑrſum cõcuſſa, vt late iã ruinã mineñt ꝑcipitẽ. Nec fere ſit, qui tantæ cladi cõſilio, vel prudẽtia obuiã eat, ſeniorib⁹ fere abſumptis oĩbus, quoꝝ grauitate, ac ſentẽtiis ſtabat ciuitas noſtra. Nã haud ita diu a parẽte tuo ꝑfuncto, craſſante ſęuius fortuna, raptus eſt Antoni⁹ Fulginas, egregius ciuis, & Catonianę cuiuſdã ſeueritatis, Raptus; & Andreas Caſalinus medẽdi ſciẽtia nobilis, & q̃d prius eſt, philoſophus, vti ſentio, ꝑclarus, vt vitę librã hic exactiorẽ nõ pergam memorare. Quib⁹ ſane vulneribus reip. impactis, vel mirari quis põt, tã diu ſtetiſſe nos. Niſi ꝙ ſuppetit tñ ex diuiniore fonte, quo æſtuantem animũ leniamus, q̃ñ ſeſe naturę argumenta pleraq; ita ꝑmunt ex te Cõpater amãtiſſime, vt iã nunc cõcipere libeat, futurum ite mox nulla in parte, etiãſi arduũ id eſt, parẽte inferiorẽ, ſed talem quoq;, vt ꝑſſum euntia noſtrę ciuitatis fundamẽta in integrum reſtituas pręſtantis ingenii maturitate, nunq̃ nõ ꝑſpectãte lõgi⁹, præproperæ leuitatis temeritate alliſa. Vt in te (libet enim iam nunc vaticinari) quę ſua eſt ſeneſcentiũ affectio, Ennianũ illud ꝑpediem regeri Elogium poſſit, Vnus homo nobis cunctando reſtituit rem. Q̃d vt facias, etiam atq; etiam rogo, Hæc erit tibi ad æternam gloriam via, Hac iere certatim Romanorum, ac Græcorum pleriq; proceres, Hac nũc cæleſti paſſu incedas ipſe, feſſis ſubueniens rebus, quando εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI TERTIVSDECIMVS.

Vbi affectus mouere non permittantur oratores. Quintiliani ſententia perpenditur.

Caput Primum.

QVONIAM Vero ꝑcedentis voluminis fine, quantũ noſtra paruitas tulit, de Ira commentati ſumus, quã eſſe cæcam veterũ teſtimonio pnunciauit Chryſippus, ὅτι πολλάκις οὐκ ἐᾷ ὁρᾶν τὰ ἐκφανῆ, id eſt quoniam perſæpe nec manifeſta quidem cõſpici ſinat, Succurrit illud Quintiliani ex ſecundo Oratoriarum inſtitutionum libro, Athenis actores mouere affectus vetari conſueſſe, ex quo viſum quibuſdam, orandi artem quodammodo fuiſſe reciſam. Sed & lib. VI. Athenis etiam inquit, per præconem mouere affectus prohibebatur orator. Libro item decimo in Demoſthenis, Ciceroniſq; compoſitione, Salibus & Commiſeratione, qui duo plurimum affectus valent, vincimus. Et fortaſſe Epilogos illi mos ciuitatis abſtulerit. Vt vero ita rẽ habere p

pemodum credamus,in libro de morali virtute Plut.facit. A quo proditur,in Aristocratica admi nistratione Rhetoras magistratuum iussu vetitos παθαίνεσθαι,Hoc enim vtitur verbo,ex eiusce linguæ fertilitate, quod est affectiones ex iudicum animis prolicere, quoniam ῥέπει εὐθεῖαν ῥοπὴν ὁ ἀπαθὴς λογισμὸς ἐπὶ τὸ δίκαιον,id est Inclinatione serpit recta citra affectum perpē sio ad id,qđ iustū est. Q; si accesserit affectio,qđ arridet,qđq; vrit,pugnā intēdit aduersus iudicā di,deliberādiq; vim. Lucianus vero in sermone,cui titulus Anacharsis,siue de Gymnasiis,Hoc ipsum in Areopago irroborasse tradit,vbi cædis peragebantur iudicia,vt siquis de re dicat,patiē ter,ac æqs auribus dicētē ferat senatus.Q; si captandæ beneuolentiæ cōcinnarit aliqs prooemiū, vel extrinsecus οἶκτον,ἢ δείνωσιν,id est miseratione elicere,aut indignationem excitare cooriat, cuiusmodi haud pauca aduersum iudices comminisci oratores solent,progrediens præco silētiū euestigio imperat,apud Senatū diutius nugari nequaq̄ pmittens,aut dicendi vi rem obuoluere, atq; implicare,ac velut Retas obiicere,vt transacti negotii seriē nudā ex fide spectare possint Areo pagitę.Ipsum hoc & primo Rhetorico significat Aristoteles,in ciuitatum plerisq; prohiberi ora- tores astruens extra rem dicere.Sicut inqt,in Areopago,& recte id quidem.Neq; em̄ iudicis per- uertere mentem oportet,indignationem concitantes,vel inuidiam,vel omnino miseratione con- ciliantes.Perinde enim est,ac si Canonē,seu regulam,qua in operū directiōe sis vsurus,obtorque re,ac inflectere incipias. Apsinus vero in Procemioꝝ pceptis,captandæ miserationis pmonstrans rationes,ambiguitatis iniicere videtur aliquid.Athenis inquit,si oratorio fungamur munere,ex iudiciis,rebusq; gestis cōmunem hūc locum instruemus.Misericordiæ ara excitata apud vos est, cōmuniq; omniū humanitate,beneuolētiaq; esse videt dea.Exindeq; apud oēs insignē adepti lau dem estis.Moris in Areopago seruati meminit Onomastici octauo etiā Pollux,Nequem possessio ne sua dominum interuertamus.Sed mitiores forte affectus permittebant quandoq;,vehemētes, & ardore quodam concitati haudquaq̄.Aræ misericordiæ Athenis,meminit Pausanias quoq;,si cut Pudoris,Famæ,Appetitionis,id est ὁρμῆς.

De Apathia.Dyspathia.Metriopathia.Propathia.Sympathia.Antipathia,& id genus pleris q; aliis.Procatarctica causa quæ sit. Caput.II.

Illud vero ad Grāmaticā ptinet supellectilē,esse Apathiā aliud,aliud Dys pathiā,Itēq; Propathiā,q̄q̄ est & Metriopathia.Et Apathiā qdē intelligi iā docuimus,impassibilitatē quādā(si dici ita latinitatis patiat decor)quam esse agrestem,nimisq; pfecto durā,etiā ex philosophis nonnulli sentiūt,vt q̄ tum impossibilis sit,tum etiam inutilis.Tollit enim amoris mutui beneuo lentiā,qua maxime vita constat,& societatis humanæ ratio. Rursum vero extra modū angi,& in luctus abire nimios,iam nō naturę id fuerit,sed de- prauatæ cuiusdam opinionis.Proinde scitū est,appositissimūq; Crātoris il lud ex Academia,Non ægrotare quidē primū inquit,sit.At si contigerit,adsit sensus aliquis,seu dissecetur quippiā,seu cōuellatur.Siquidē Anodynon hoc,id est nil dolere,nō sine magna imma- nitatis mercede contingit in animo,stuporis in corpore.Quamobrem vt dedecet prudentes Dys pathia,quam doloris impatiētiam interpretamur,sic & Apathia. Hoc.n. ἄτεγκτον καὶ θηριῶδες, id est durum,ferinumq;.Illud autem ἐκλελυμένον,καὶ γυναικοπρεπές,id est molle,solutumq;,ac fœminæ accommodum.Metriopathia vero haudquaq̄ improbanda,reiiciendave,quæ modera- tam in pturbationibus rationē amplexatur,& cōtinet. Est & sua Medicorum scholis Propathia. Sic vero nuncupant προαίσθησιν,i.pręsensionem quandam.Neq;.n.tacite,furtiq; obrepunt ęgri- tudines omnes,sicuti Hesiodo placuisse,animaduertere licet.

ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητίετα Ζεύς,

Idest quoniam vocem prudens abstulerit Iupiter.Sed earum plurimę Proangelos,id est pręnunci- os habent,& Prodromos,siue præcursores,ac præcones,velut cruditates,& inconcoctæ materię superfluentiam,& motus pigriores,quā vocant δυσκινησίαν. Grauitas qppe onerosa laborq;,in quit Hippocrates,spontanei morbum prænunciant.Incentiua item vitiorum Propathe dicun- tur recte,velut antepassiones,quibus carere censetur impossibile,nā ea omniū titillant animos, & inde præcauere cogitationum sagittas commonemur, & naturæ dominus in Euangelio, De corde iquit, exeūt cogitationes malæ.Protopathiā iuenies alicubi apud Galenū,velut primariā dicas affectionem. Sicuti Idiopathiā quoq;.i. Affectionē propriā. Si oboriat,inqt Galenus,ab vl cere igens panus,cū iducta in vlcere cicatrice,pmanet etiā pan9,vel in suppuratam inflāmationē transiens,vel in durum tumorem,quem Chœrada.i.Scopulū appellant,nemo primarios dixerit

huiusmodi morbos,qui ob alium pręcedentem contigerunt.Et qa vberē cōsectamur doctrinam, & Medicā rem a limine salutamus,sciendū omnino,a Propathia diuersas cēseri causas in ægritudinibus,Procatarcticas dici solitas.Sūt em̄ hę rei qdē effectrices,verū separatę,sicuti morsum q̄ infixit canis,Scorpius ve,ac solis exustio febrem pducēs.Synectica vero causa intelligit̄,quæ p̄sens p̄sentem custodit affectionē,fouetq̄,vt in Vesica lapis,qui non causæ modo rationē habet,sed & affectus.Est item προηγούμενον ἄιτιον,qđ a Procatarctico instruit̄,vel quo p̄sente,ἀποτέλεσμα quoq̄.i.effect⁹ adest.Sed redeo ad institutum.Sympathiā quoq̄ apud veteres nō Græcos modo, sed & Latinos inuenias,p cōsensu quodā,q plerūq̄ inter res cōuisit̄ , vt cum Lucili⁹ ait,Luna alit ostrea,implet & Echinos,Muribus fibras,& pecu addit.Eadē quoq̄,quæ crescente luna gliscunt, deficiente contra desiunt,exuctaq̄ sunt.Q̄ꝫ q̄ est & in q̄busdam Antipathia,Nā Cepæ,Plutarcho tradēte,decedēte luna reuirescit,ac congerminat.Inarescit aūt adolescente.Proindeq̄ Pelusiotas Cepis abstinere,q̄a solę ex cūctis olerib⁹ cōtra lunę aucta,& dāna vices minuēdi,& augescēdi,sicuti repetit etiā Gellius,habeāt cōtrarias.Procatarcticas rursum in morbis causas intelligit̄ euidētes,quæ extrinsecus aduenìant,velut Initiales.Id enim græce sonat προκαταρκτικόν.

De mōstro mirabili edito in Rhodiginis agris.De Pisciū,& Ranarum pluuia. Caput.III.

EXscribentibus nobis ista,& elimatius,leuigatiusq̄ cōcinnantibus,quæ pridem Patauii dederamus in literas,editū in Patrii soli vico,cui Sarzano nomē est,magnitudinis inusitatę monstrū.Digna res est visa,quā hisce libellis insererem,eo quidē procliuius,q̄m flagrāte intestinis discordiis Italia,& intonāte altius bello rū pcella,q̄ iā aliquot annis late vastitatē dedit , vice prodigii habitū id est.Is vero infans fuit biceps,multa in eo mira.Primū quadrimestris magnitudo,mēbra omnia cū pceritate respōsum habētia,absoluta,amussitataq̄.Facies vtraq̄ similitudinis pp̄e indiscretæ.In capitibus crines aliquātolōgiores,ac nigricantes.Inter vtrūq̄ caput ex collimitio humerorum tertia surrigebatur manus.Sed quæ aures longitudine nō excederet,nec integra visebat̄ omnino.Reliquū corpus prorsum bene cōpactum,ac citra vllam maculæ fœditatē.Nat⁹ est q̄nto Idus Martias,Anno nati Verbi Millesimo q̄ngētesimo quarto ac decimo. Postridie allat⁹ Rhodigiū est.Quia vero visenda res erat,placuit mitti ad Hispanorū ducē,q in pximo vicaria regis fungebatur potestate.Id vero vt citra putredinis timorem posset obiri,exenterare præmortuum,necesse fuit.Inibi ergo mirū aliud,Cor quidem simplex vt assolet,at iecur duplex,sicuti & Lien.Verum in hoc genus monstris mira quidem,sed naturalis tamē a peritis rerū afferri ratio solet,in quibusdam vix,sicuti qđ Athenæi relatum monumentis est,Piscibus pluisse nonnunq̄.Factum id in Cheroneso etiam legimus,& triduo vtiq̄ continuo.Sed & in Pæonia, & Dardania Ranarum pluuiam contigisse,prodit Eustathius,tanta multitudine,vt domus opplerentur,nedum viæ.Nec aduersus mali vim vsq̄ salutare compareret auxilium,præterq̄ in fuga, quando nec aquis,nec cibis vti licebat,irrepentibus,insilientibusq̄ Ranis in omnia.Qđ ad infantem attinet,illud amplius sciendum,Vnum ne,an plura sint per coagmentationem,qđ monstrificum prodit animal,iudicandum est ex principii ratione,nam si cor pars eiusmodi est,qđ vnum cor habet,vnum animal est,qđ duo,animal item duplex,coalitum propter conceptuum coniunctionem.

Super Agathocle adnotata quæpiam.Curq̄ is Graculus sit cognominatus,Item Triorches. Plutarchi labecula colluitur.De Buteone Aue.Gracchus,& Pulcher an flatilem admittant.Mihi cum flatili scribendum.Philomelam dici,non Philomenam. Caput.IIII.

AGathoclem Sicilię tyrannū,q tam moderate,tamq̄ fortiter videt̄ psperiorem tulisse Fortunę afflatū,vt sine fictili ope nō fere vnq̄ cœnaret,ac misceret opes paupertieq̄ simul,vti de eo cecinit Ausonius,ætatis primordio ab eminētissimis pditū historicis est,forma,& corporis venustate præeminentem,diu vitā stupri patiētia exegisse.Proinde Timęus,& ipse historiarum cōditor,illū dicit κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν κοινὸν πόρνον,id est primæuo ætatis flore scortū p miscuum,impudentissimo cuiq̄ expositum. Item mox κολοιὸν nuncupat καὶ τριόρχην. Est autem κολοιὸς Graculus,super quo facetissimus extat Ciceronis iocus,Nā a Pharsalica pugna cum aufugeret Pomp.dicēte Nonio quodā,superesse etiānum aq̄las septē,immoq̄ nec dum esse despōdendū.Recte inq̄t,moneres,si cū Graculis depugnandū foret.Triorches vero,auctorib⁹ Plinio,& Aristotele,de aīaliū historiis lib.IX.Genus Accipitris est,a numero testiū sic nūcupati,Cui pricipatum in Auguriis Phœmonoe dedit,eum Buteonē Romani vocarūt, Familia

etiam ab eo cognominata,cum proſpero auſpicio in Ducis naui ſediſſet,vt Plinius ſcribit.Ego in gente Fabia id fuiſſe cognomentum,accipio.Nam ab vrbe condita lib.XXIII.T.Liuius M.Fabiũ Buteonem nominat.Meminit & in Fabio Maximo Plutarchus.Sed ibi mendum,opinor,inoleuit Nam ſcribitur modo Fabius Bulco.Deniq; Buteonis oratoris mentio eſt Senecę Controuerſiarũ libro.II.Triorchen apud Ariſtophanẽ inuenimus in comœdia cui titulus σφῆκες.Vbi poetę illi⁹ interpretes nil amplius aſcribunt,q̃ ἔςι δὲ ὁ τριόρχης ὄρνεόν τι.Eſt autem Triorches auis quædã.Sed & in monumentis Sex.Pomp.ita legas,Buteo genus auis,quæ eo ſe alit,qđ Accipitri eripuerit.Vaſtitatiſq; eſt cauſa in his locis,quę intrauerit,vt Bubo,a quo etiam creditur appellatus Buteo.Proinde ex hac auis natura videri poteſt tyrannus cognomentum traxiſſe.Niſi quis malit ab efferata libidine,nam egreſſus Agathocles pubertatis annos,libidinem a viris tranſtulit ad fœminas.Traditur item,cum eſſet perfunct⁹ fato,Vxorem querulã flebilibus modis illud ſubinde ingeſſiſſe,τί δ᾽ οὐκ ἐγώ σε,τί δ᾽ οὐκ ἐμὲ σύ;Quid non ego tibi,quid tu non pręſtitiſti mihi?Cęterũ cur dictus κολοιός,id eſt Graculus?An ob latrocinia,& furacem naturã?Huic ſoli aui inquit Plinius,furacitas auri,argentiq; præcipue mira.Monedulam quoq; inde dictam grãmatici interpretantur,quaſi monetulam,ꝙ ſurripiat monetas.Q̃q̃ ſunt Coliæ item piſces,dicti Theodoro Monedulæ.Agathoclẽ vero latrociniis incubuiſſe ante tyrannidem,hiſtoria teſtis eſt.Indeq; concedẽtem Syracuſas diu ſine fide fuiſſe,quoniam nec in fortunis,qđ amitteret,nec in verecundia,qđ inquinaret,habere videbatur.Sedenim q̃uis in omne facinus ſemper fuerit promptiſſimus,non tamen vſquequaq; malus erat.Nam & manu ſtrenuus fuit,& in concionibus perfacundus eſt creditus.Quo nomine ab æmulis,& inimicis Graculus item videri poteſt appellatus.Veluti loquax magis eſſet,q̃ eloquens,vti de Atilio Palicano pronunciatum,nouimus.Dicitur enim κολοιός a κολοιᾶν,qđ tumultuari nobis indicat,Euſtathio tradente,quia ſit auis obſtrepera,tumultuatrixq;,id eſt θορυβητικὴ,καὶ κραυγαςική.Nam & eadem ratione Gracchum apud Romanos cognominatum,legimus.Q̃uis apud Varronem obſeruatum ſit,Gracchum ideo nuncupatum,ꝙ eum mater menſibus.XII.in vtero geſtaſſet,quia legitimum pariendi tempus eſſet ſupergreſſa.Proinde ex iunioribus quidam etiam bene doctus,ſine flatili ſcribendum cenſuit.Quod tamen,ni fallimur,forſan coarguitur pauciſſimis Quintiliani verbis ex Oratoriarũ inſtitutionum primo.Nã de aſpiratione differẽs inquit,Parciſſime ea veteres vſi,etiam in vocalibus,cum Aedos,Ircoſq; dicebant.Diu deinde obſeruatum,ne conſonantibus aſpiraretur,vt in Graccis,& Triumpis.Horũ ſenſus verborum qui ſit,perſpicue,opinor,patet.Nam Graccum,Triumpũq; olim fuiſſe innuit ſcriptitatum,ſed id non fuiſſe perpetuum,quis rogo vos ſtudioſi omnes,non peruidet? Triumpũne tempeſtate noſtra ſcribimus an triumphum?Triumphum profecto,ſed & Gracchum conſimiliter,nam & in Græcis monumentis ita ſcriptitatum inuenimus, γράκχον.In Catholicis tamen Probi ſic adnotatũ animaduertimus.Quidam putant Inchoare dici imperitiſſime,nam neq; poſt c.literam.h.latina verba regunt,exceptis nominibus tribus,Pulcher,Orchus,Lurcho.In tantum falluntur,qui Pulcer & ſcribunt,& enunciant.Quam tamen ſcribendi rationem inſequi videtur Cęcilius Minutianus ĩ libello de Orthographia,q̃q̃ inſigniter mutilato,decurtatoq;,ac prorſum vetuſtatis,& incuriæ vulneribus confoſſo.In quo & illud adnotauimus,Mihi cum flatili ſcribendum,vt diſparetur a vocatiuo mi.Sed ad inſtitutum.Puſillos item ſtatura κολοιοὺς, id eſt Graculos dici conſueſſe,in Ariſtophane videor obſeruaſſe.Nam & auis hæc minutula eſt,vt quæ tota fere pennis conſtet.Et quoniam de Orthographia mentio facta nobis,nec illud obiter negligendum,qđ publicum fere peccatum eſt,Philomelam dici,non Philomenam,ſuffragante Pauſaniæ auctoritate,qui φιλομήλαν dicit.

Nominum ratio recta quæ ſit.Item nominum interpretatio plurium.Onomatotheræ qui dicantur.Allantes,Allantopolę,Salſicopolę.De Briſeide,ac Chryſeide.Caius vnde dicatur.Gæus Bos qui ſit. Caput.V.

INter alia,quæ diſertiſſime apud Platonem,& ſcientiſſime quæruntur, Nominum quoq; rationem in magna eſſe nouimus quæſtione.Id vero eſt,φύσει,ἢ θέσει,qđ eſt natura ne,an poſitu vim ſuam habeant.Placet autẽ illi,poſitione quadam conſtare nominum rectitudinem,ſed non temere tamen,& vt obtigit,verum poſitionem ipſam de naturæ penu arbitratur promi.Neq; eſſe aliud nominum rectitudinem,q̃ naturæ ipſi conſonam impoſitionem.Scitumq;,ac ad vnguem factum putat nominum conditorem,qui per nomẽ exprimat rei naturã,Quippe rei organum eſſe nomen,nec forte oblatum,ſed naturę congruum,vt qđ res diſcernat,&

indicet naturam. In Grammaticis item Commentariis Nigidius Figulus ſolicite admodum, & aſſeuerate Verba eſſe naturalia magis, q̃ arbitraria colligit, feſtiuiter quoq; inferens, ac lepide, Vos cum dicimus, labias ſenſim primores emoueri, ac ſpiritum, atq; animã porro verſum intendi. Cum vero Nos, neq; profuſo, intentoq; flatu vocis, neq; proiectis labris pronunciari, ſed hæc quaſi ĩtrorſum reflecti. Propterea facturum me operæpretium arbitratus ſum, ſi parte hac potiſſimũ, quid in ea re mutis ex magiſtris compertũ nobis ſit, appingere adortus fuero. Quando & apud Grçcos huiuſce rei pleriq; ſtudioſi illuc prouecti demũ ſunt, vt etiam Onomatotherę dicerentur, id eſt velut nominum venatores, noua ſibi conſarcinantes vocabula, rerum intuiti proprietatem. Cuiuſmodi fuiſſe videtur Siculus Dionyſius, qui Virginem vocabat Menãdrũ, quia μένει τὸν ἄνδρα, id eſt manet, expectatq; virum. Stylon vero, id eſt Columnam Menecratẽ, quoniam manet continetq;. Murum autem conceptacula, recte dici Myſteria coniectabat, quia mures ſeruent, quod τηρεῖν dicitur. Idem etiam Bouem nuncupabat Garotan, Porcum vero Iacchum. Alexarchus quoq;, Vranopolin qui condidit, nomina ſibi conformauit, non audita multis. nam Gallum Orthouoan dicebat. Drachmam Argirida. Chœnica Hemerotrophida. Sic & Atticus Herodes lignum, quod inſeritur rotis, Trochopedam nuncupauit, cum per accliuia vectaretur, aliis Epochlea vocantibus. Anchoram Sophocles etiam Iſchada nominauit, quoniam nauem contineat. Sed nos eo quidẽ gratius iſta complectimur præcipue, quoniam a Fabio proditum, ſcimus, ſcrutaturum mille Præceptorem acrem, atq; ſubtilem origines nominũ, vt quæ ex habitu corporis Rufos, Lõgoſq; fecerunt. Vbi erit aliud ſecretius. Vnde Syllæ, Burri. In quo prçter ea, quç ex Macrobii Cœnis circunferuntur omnium excharrabulis, & Gloſſematis ſtudioſus commonendus lector eſt. Eſſe, qui Sillam dictum putent a Silo naſo, qui eſt ſurſum verſus, & repandus. Sed non ignorandum, a græcis pariter, & latinis Syllam per. y. græcum ſcribi quod ex monumentis Sudæ perſpicuum eſt. Plutarchus tamẽ ita prodit, Ex corporis quoq; habitu denominationes rite imponi ſolent, vt Silli, Nigri, Rufi. Verũ etiã Cæci, & Clodii. Sed & apud Græcos a forma imponi cognomina inuenias, vt Phyſconem, Cirrippum. Phyſcam illi vocant inteſtinum craſſius, in qđ farina inferciatur, & caro, fiuntq;, qui dicũtur Allantes. παρὰ τὴν ἄθροισιν τῶν κρεῶν, a carnium congeſtione. Vnde Allantopoles, qui etiã Salſicopoles vocatur, venditor id genus farciminis. Cirrippũ vero ab equis, & Cirro colore dici, animaduerto. Cirrum vinũ legas ſæpicule apud Dioſcoridem, & alios. Cirrum fuluum interpretantur, id eſt πυῤῥόν, aut etiã igneum. Senecam Caſſiodorus putat inde duci, quoniam cui primo cognomentum id impoſitũ, canus ſit natus, ſicuti de Numa Pompilio lectum eſt, Ad quod alluſiſſe Virgilium credunt.

Agnoſco crines, incanaq; menta
Regis Romani.

Quin etiã Tyrrhenum, a quo Tyrrhenia nuncupata, ab ineunte pueritia incanuiſſe, traditur fabulis, Sed ad egregiam indolem id Strabo referẽdum putat. Caium in Græcorum monumentis appellatum ab Italis, & Tarentinis Mercenarium, aut etiam rudem hominem ac plane brutum, quia a γέα, quæ terra eſt, deriuetur γέτοσ, & γάϊοσ. Nam a γαῖα inflectitur γαῖοσ, vnde bos γαῖοσ dicitur, velut Colonus, & γαιζῆται dicti Galatæ, qui patria excidẽtes terram quæſiere, quam incolerent. Panſam vero idem Caſſiodorus ab expanſis, & porragineis capillis, Neruam a fortitudine veſtigii, Murenam a neruoſo corpore, Galbam a colore lurido dici, opinatur. Eſt eñ inquit, Galbeus paſſeris nomen, luteis pennulis. Suetonius vero ambigi ſcribit, cur id Sulpitiæ gentis factum cognomentum ſit. Quidam enim putant eum, qui ſit primo ita nuncupatus, inde appellationem duxiſſe, q͏̃ oppidum Hiſpaniæ fruſtra diu oppugnatum, illitis demũ Galbano facibus, ſuccenderit. Alii q͏̃ in diuturna valetudine Galbeo, id eſt remedio lana inuoluto vteretur aſſidue. Nonnulli q͏̃ præpinguis fuerit, quem Galbam vocant Galli. Vel contra, q͏̃ tam exilis, q̃ animalia, quæ in Aeſculis naſcũtur, appellanturq; Galbæ. Quod de Galbeo remedio Tranquillus ſcribit, ſciendum, tradidiſſe alios, Galbeum, ſiue Calbeum dici armillas, quibus vterentur triumphantes, quibuſq; ob virtutem, vt Feſtus inquit, donarentur milites. Galbana vero veſtimenta erant delicatorum, quæ a viris geſtari, mordaciter taxauit Satyricus Poeta.

Cærulea indutus ſcutulata, & Galbana raſa.

Inde apud Martialem Galbanatus, & Galbini mores pro mollibus, & ſupinis. Nam tunicam Galbinam a colore dici volunt, Eius in Aureliano meminit Flauius Vopiſcus. Buccones appellatos credunt, Pompeio Feſto tradente, a Buccarum magnitudine, ſed alii Bubones ſcribere malunt. Lappam ab inculto capite appellationem duxiſſe, tradunt. Suram a Surarum neruoſitate. Halam a fœdo oris halitu. Capellam a Capillorum hirſutie. Feneſtellam a caluitie.

Columellam a proceritate. Aruinam a pinguedine. Pergulam adulteri esse cognomen dicũt, qui mariti aduentu latuerit in pergula. Mammulam, ꝙ foret papillosus. Nasicæ nomen dedit obuncus nasus, Leccæ meretricius amor. Massam dicũt furem significare. Lamiam porro voracem. Antigonum quẽdã Macedonum regem Gonatum fuisse cognominatum accepimus, forte a genuũ magnitudine. Astynomus dici videtur ciuitatis lex. Fuere tamẽ Athenis Astynomi decem, quinꝙ in Piræeo, totidem in vrbe. Ad eorum curam pertinebant Psaltriæ, ac Tibicinæ, sed & qui vocabantur Coprologi, & id genus alia pleraꝗ. Verũ id amplius aduertendum ex Eustathii fontibus corriuatum, & literatoribus diu non percognitum, Astynomen nuncupatam Chrysæ filiam, ab Homero dictã Chryseida, sicuti Briseida vocat, quę fuerit Hippodamia. Erant vero Brises, Chrysesꝗ, vt est in veteribus traditũ Chorographiis, fratres. Ex qbus Brises Pedasum incoluit, Chrysam vero Chryses, quorũ pater fuit Ardys. Sisyphus idem esse veteribus animadũertitur, qui & Theosophos. Siquidem Deos in Pelopõneso Sius dicunt, & ratione Aeolica Syphos dicitur sapiẽs quem Sophon enunciat communis lingua. Hũc fabula tradit, Mortem in vincula coniecisse, immissam, ꝙ Asopo Aeginæ filiæ raptum a Ioue significasset, qđ ad pacatum Sisyphi imperium putant referendum. Forte vero & Acesodyna excogitauit primus, id est dolorem sedantia, ac morborum antipala, vt Græci dicunt, quia ægritudinibus obluctentur. Cothonias nuncupatus creditur Thynnotheræ filius, id est Thynnos venantis, seu expiscantis, quoniam Gobios Siculi Cothonas dicunt, & in Halieutico Numenius Cothos.

Nomina item a Virtute, Felicitate, Moribus, ac variis producta euentibus, Lamyrus quid, & Diadema. De Achille pluscula, & patria eiusdẽ Phthia. Venox vnde. Caudex, & Codex. Cap. VI.

Porro a virtute quidã cognomina traxere, vt Euergetes, & Philadelphus. Auctor est Strabo, ne sine capite, qđ aiunt, rumusculos corrogare videamur, odorariꝗ, quando vt nunc est, non exarmatos licet cum sciolis nasutioribus pedẽ conferre, Ptolemæum ex Aegypti regibus Philadelphum vocitatũ, cognoscendarum rerum fuisse perstudiosum, & ex insita corpori imbecillitate noui aliqd semper scrutari solitum, quo se, & improsperam oblectaret valitudinem. Philadelpho huic in principatu successor fuit Euergetes, cum ipse post Ptolemęum Lagi qui Alexandro successerat, obtinuisset imperium. Inter Aegypti reges fuit & secũdus Euergetes, quem Physconem dixere. Fuit & Ptolemæus κεραυνὸς cognomento. i. fulmen, ex promptitudine, audaciaꝗ, vt tradit Pausanias. A felicitate quidam etiam cognomina sibi asciuere, sicuti testatur Eudæmonis appellatio. Qua Bassum secundum fuisse ornatum, vetus testatur historia. Vnum tamen hominum ad id æui Felicis sibi cognomẽ Syllam asciuisse, Plinius auctor est, ciuili sanguine, ac patriæ oppugnatione adoptatũ, ꝙꝗ Metelli pii fuisset amicus, sicuti Plutarchi Apophthegmata testantur, & ꝙ Athenas nõ delesset. Scribit Alexandrinus Appianus, imaginẽ Syllę ex auro equestrem ante Rostra collocatam, addita ab adulatoribus inscriptione eiusmodi, Cornelio Syllæ, Imperatori fortunato. Sic enim inquit, assentando appellabant, ꝙ in hostes feliciter depugnasset. Quod abblandimenti genus, stabile mox cognomentum est consecutum. Sed ex decreto idem Venustum se appellari, voluit, quæ nũcupatio a felici non ita videtur dissentanea. Mores etiam plerisꝗ extra iam dictos, varias contribuere appellationes, sicut mordacitas Ptolemæo Lamyri cognomentum inussit. Garrulum enim Græci Lamyrum vocant. Sed & comem, facetũꝗ, & oblectabilẽ, ac amœnum, item stupendum, vt in Epigrammate.

βροτολοιγὸσ ἔρωσ τὰ πυρίπνοα τόξα βάλλει,
καὶ λαμυροῖσ ὄμμασι πυκνὰ γελᾶ.

Atheniensis Diotimus Chone, id est infundibulum est cognominatus, quoniam eo apposito ori, incessanter infusum hauriret vinũ. Fuit & Oenotrorũ ciuitas Chone, cuius libro septimo meminit Strabo. Dicta vero est, quoniam Aegyptiace Chonen vocãt Herculem, a quo in Italiam aduẽtante dicti creduntur Chones. Xenarchus Rhodius, vti meminit Euphorion, ex bibacitate, quã Polyposian dicunt, Metretes est cognominatus. Anticyram meretricem inde nuncupatã ferunt, ꝙ cum mentis emotæ, furentibusꝗ discumberet, vel ꝙ medicus Nicostratus moriens Hellebori vim ei magnam reliquerit, aliud prȩterea nihil. Antiochum ex Macedonum regibus quendam fuisse Dosonem cognominatum legimus, ꝙ multa promitteret, pauca impleret, nam δώσω futurum est a verbo δίδωμι, Ceu diceretur Antiochus Dabo. Cuiusmodi fuisse videtur Atheniẽsium imperator Chares. Cuius miræ inter Græcos pollicitationes sunt vel frequentissimæ, id est αἱ χάρητοσ ὑποσχέσεισ, Quibus multi aureos se in Olympia staturos, læte coniectabant, sed ita,

vt nunq̃ non ęra se captasse,mox animaduerterent.Catilinam sunt,qui a fellandi fœditate nuncupatum credant.Focam Voracem signare arbitrantur.Perpenna dici videtur is,qui sit Larido deditus,quo nomine caro intelligatur salsa,Macrobio tradente.Camillum a Cadmo duci arbitror, nam id fuit quandoq; Mercurii epitheton,vnde inflectitur Cadmilus apud Lycophronem.Euentus quoq; multorum cognominum præstitere causam,Nam & Metellorum quendã constat Vittatum dici consuesse,quoniam,cum vlcus haberet,diu frontem vitta ligatus processit in publicũ Sicut Diadematus quidam est item nuncupatus a Diadematis vsu,qđ a Vittato discrepat non multũ.Sed de hoc aliubi facta nobis mẽtio est.Dicit̃ aũt Diadema βασιλικὸν ἐνδυμα.i.regium gestamen.Exponitur pro fascia cãdida,quę regũ capitibus obligabatur.Qđ insigne regium inuenit primus,auctore Plinio,Liber pater.Coronam Lauream fascia candida præligatam cum quidam Cæsaris statuæ imposuisset,Tribuni pl.detrahi coronę fasciam,& duci in vincula hominem iussere runt.Alexandrum Magnum legimus quandoq; sibi Diadema detraxisse vulneri obligãdo,qđ in fronte acceperat Lysimachus.Quam rem portendisse illi regnum,ferunt,qđ & mox sit cõsecutus. Adnotatum quoq; in Ammiani Marcellini monumentis est,inuidię Pompeio datum ab obtrectatoribus,ꝙ fascia obligatum crus circũferret vlceris causa,Veluti rerũ nouarum affectationis pręsagium foret id.Quin Fauonius amare nõ desiit incessere,nil admodum referre,qua in parte Diadema gestaret.Ex hoc præterea more prodiit Senecæ bracteatum illud,Fasciam solue,multũ sub illa mali latet.In gẽte Turcarum reliquias etiamnum antiqui moris seruari,palam est.Metellum vero Celeris cognomen esse indeptum,obseruauimus,quoniam paucis diebus a patris obitu funebres ludos,& gladiatoria munera celeritate admirabili exhibuerit.In gente Claudia fuit,qui Caudex nuncuparetur,vt scribit Seneca,ꝙ Romanos induxit primus nauem conscendere,nam plurium tabularum contextus Caudex dicitur.Sed & Codices tabulæ sunt,ex quo & Codicarias antiqui naues dixere,quæ commeatum subuehunt.Achillem scribit Euphorion videri nuncupatum,ꝙ non Chilo.i.Cerealibus cibis primum sit cõnutritus,verum ex infantia medullis animalium,mox & carnibus venatu comparatis,cum illi foret pædagogus Chiron.Chili mentio item Xenophonti est,vbi ex castris abiisse milites scribit διὰ χιλὸν, veluti frumentatũ dicas.Sunt q Eustathio tradente,dici Achillem opinentur,ꝙ bello victis tristitiam immitteret.Alii ꝙ Ilienses mœrore confecerit,quo etymi argumento,L.simplici scribendum,arbitrantur,succinente vel analogi ratione,nam Oileus dicitur,& Basileus.Illud obiter sciendũ,Achillis patriã dici Phthiã, quæ nunc Pharsala,a Phthia muliere,vel a Phthio Neptuni filio.Phthiæ puellæ meminit Aelianus,quam cum amaret Iupiter,formam demutauit in columbæ speciem.Scitu vero dignũ illud est,a magni nominis auctoribus prætermissum.C.Fabium collegam in Censura Appii Claudii, cui Cęco mox cognomen factum,Venocem fuisse nuncupatum ob indagine solerti conquisitas Appiæ aquæ venas,quæ M.Valerio Max.P.Decio,Coss,inducta in vrbem est,appellatione ab Appio eodem conciliata,Fabio se magistratu abdicante.

Super Euripide,& Archelao paucula,& Cylone.Pulchritudo cur mire afficiat vnumquenq; Omne pulchrum esse item bonum. καλὸν vnde dicatur,Diotimę pręceptum.Quintiliani locus illustratur.Pulchritudinis Species. Caput.VII.

EVripidem Tragœdiarum Poetam nobilem,& Scenicum philosophum,vti ab Atheniensibus iactatum,scimus,Archelao regi sola virtutis admiratiõe fuisse perfamiliarem ferunt,adeo vt in conuiuio,vbi aureo Scypho donari se a rege q̃dam frugis nõ satis bonæ amplius deprecaretur,puero innuerit Archelaus,Euripidi poculum traderet.Cumq; is videretur etiam atq; etiam admirari,σὺ μὲν γὰρ ἔιπεν,ἀιτεῖν,ὅυτος δὲ λαμβάνειν ἄξιος ὤν,καὶ μὴ ἀιτῶν.Tu quidem inquit,qui petas,hic vero q̃uis non petens,dignus est,qui capiat.Ardebat Euripides Agathonem formosum,venustumq;,sed iam adultiorem,nihilo secius amplexabatur arctius amasium,sauiabaturq;.Conuersus ad amicos Archelaus,ne vos inquit,vlla teneat admiratio, τῶν γὰρ καλῶν καὶ τὸ μετόπωρον καλόν ἐστι. Pulchrorum etiam Autumnus pulcher est.Id vero in pulchritudinis dici applausum videtur,vbi tener quispiam eximium prætulit formæ splendorem,eundemq; non adeo defloratum,ætate q̃uis paulo grandiori,custodit excellenter.Præclara equidem res,ac summis efferenda præconiis,vt quæ nulli non scienti stuporem iniiciat,quantumuis efferato alioqui,neminem non ad amandũ alliciat.Nam & huius admiratione Cylon statua honestatus ænea est,vti Pausanias coniectat,q̃uis tyrannidem affectasset Athenis,vnde celebratum historicis,ac Thucydidi pręcipue κυλώνιον ἄγος.Sed vndenam istud fiat?Ducimur ne

vt Veneriæ affectioni deseruire formam exactiorem opinemur? Absit, etiamsi pleriq; in eam fœditatem feruntur præcipites. Et Euripides, arbitror, collabebatur. Sed quid nos afficit tãtum? Principio est quiddam primo intuitu blandius sensui se patefaciens, idq; animus apprehendẽs, familiariterq; agnoscẽs suscipit iucunde, & quasi accommodatissimum approbat, & amplectitur. At vero in turpe si incidat, sese recipit, & velut abhorrens ob discordiam, respuit, resilitq;. Existens nimirum Anima id, qđ naturaliter est ac prope, & secũdum essentiam in rerum ordine prẹstantissima quandocunq; aspexerit cognatum quiddam, cognatiq; vestigium, congratulatur, & stupet, referturq; in se ipsam, suiq; recordatur, atq; suorum. Anima nempe rationalis proxime pendet ex mente diuina, & pulchritudinis Ideam sibi illinc impressam seruat intus. Cui qđ congruit tanq̃ sibi patriq; cognatum libenter amplectitur. Congruit autem ea in corporibus forma, quæ ad ipsam Ideę normam examussim composita est. Omne vero pulchrum inquit Proclus, etiam bonum est, Pulchrum amabile suapte natura est, quandoquidẽ externa pulchritudo diuinæ pulchritudinis imaginem ferens, est amabilis, primoq; aspectu ad se mouet animos, qđ confirmatur in Phędro. Re em̃ vera καλόν, id est pulchrũ dicit̃, siue διὰ τὸ καλεῖν, quia prouocet animas, siue διὰ τὸ κηλεῖν. i. quia pmulcet intuẽtes. Certe secũdũ naturã ẽ amabile, quo fit, vt ad pulchrũ amãtẽ ducere amor dicat̃, Quicqd aũt est amabile, est & appetibile, quãdo est amor appetitus qdã etiã vehemẽs. Omne vero appetibile bonũ item est, aut boni faciẽ prẹstat. Demõstratũ vero in Menone est a Socrate, fieri non posse, vt qui malum, quale sit, nouerit, ipsum appetat. Appetibile itaq; omne bonum est, Ac si quidem appetibile sit principaliter, Bonum quoq; principaliter erit. Sin minus, Apparens appetibile. Qđ igitur est bonũ, est & pulchrũ. Quãobrẽ amatoribus præcipit Diotima, vt post occursantem sensibus pulchritudinem se ad pulchritudinem actionibus, officiis, scientiis insitam transferant. Atq; inibi amatorium animę oculum vehementer exerceant. Deinceps vero ad intellectũ, ibiq; præcipuam, diuinamq; pulchritudinẽ late dominantem speculẽtur, tanq̃ ipsum re vera pulchrum in anima vigeat. Nam quid sit in nobis virtute, & sciẽtia pulchrius? aut quid rursum ignorantia, & vitio turpius? Quoniã vero pulchritudo intellectuale munus credit̃, inde solos allicit cognoscẽtes, cognoscẽtes inquã siue intellectuali potestate aliqua, siue visu, siue auditu, q sensus rationi plurimum subseruiunt. Et quia citra cognitionem, quæ illustrare iudiciũ valet, ingenerari amor nequit, hinc aperitur latius illud Quintiliani ex primo Oratoriarum institutionum. Id inquit, imprimis cauere oportebit, ne studia q amare nõdũ potest, oderit, & amaritudinẽ semel præceptam etiam vltra rudes annos reformidet. Duplex porro Pulchritudo est, incorporea, & corporea. Et quemadmodum corporea rursum est duplex, Altera quidem in his, quæ videntur, altera in his quę audiuntur, sic & incorporea duplex, in intellectu vna, in anima vero reliqua. Intellectualis lucis pulchritudo præcipue ab ea quæ videtur in lumine, velut imagine, nobis reprẹsentatur. Pulchritudo rursus animæ in harmonia quodammodo constitutæ, ab illa, quæ auditur, harmonica pulchritudine, tanq̃ imagine, rite refertur. Verum sicuti Oculus, vt Solem videat, debet esse fieriq; Solaris, sic tu ipsam inspecturus pulchritudinem, quę diuinus ipse intellectus existit, sequestra te a materia. Sensum seclude. Abdica interim rationem quoq;, intellectualis esto, atq; intellectus primo tuus, deinde diuinus.

Quo pacto a Corporea fugiendum pulchritudine. Qui plurimum terrena mirentur, & amẽt. Caput. VIII.

COllibuit aũt ad hęc pertinentia insigniter magni Plotini verba subscribere, quæ & diuina sunt, & Christianæ religioni consentanea imprimis, quando Equi, vt dicit̃, Acarnici instar hic ĩter Platonis sectatores lõge supeminet, nec tãto nomini indignant̃ cęteri, velut Nani assurgere. Hic ergo, vbi velut ex augustiore oraculo, corporea hęc esse disseruit imagines, & vmbras, & vestigia, esseq; ad id confugiẽdũ, cuius hęc simulacra sunt, altius iã intonãs, Abeamus inqt, hinc amici in patriã dulcẽ cõfugientes. Sed quęnã fugiẽdi ratio? & qua via veneficia Circes & Calypsus deuitabimus? Hoc quidem, etsi pobscura, Vlyssis fabella significat, quæ illũ fingit manere nolentem, q̃uis spectacula illi oculis iucunda occurrerent, ac cætera, quę sensus oblectãt, promitterentur. Patria vero nostra ibi est, vnde venimus. Ibidem quoq; Pater. Quænã igitur classis? & quæ fuga? Haud sane pedibus est fugiendum, Pedes em̃ ab alia in aliã passim ferunt terram. Neq; rursus equos ad vehendum, neq; naues ad nauigandum huius gratia parare debemus. Immo vero hæc cũcta dimittere, nec prospicere quidẽ, sed visu corporis clauso, alterũ pro hoc visum

assumere,atq; suscitare.Quem habent quidem omnes,vtuntur vero pauci.Oculus autem intimus est ratio contemplatrix.Intellectus autem animę proprius,est huius oculi lumen.Intellectus vero diuinus est luminis huius lumen.Ipsum deniq; bonum est lux,Paterq; luminũ.Anima itaq; cum oculum ab exterioribus prorsus auertit,subito ad intima conuertit lumina,atq; lucem,euaditq; non luminosa solum,sed lumen.Animæ vero inquit Proclus,quæ ob peruersam educationẽ a superno decidere lumine,alioqui amatoriam nactæ naturam,in pulchritudinis incidentes simulacra,ex pulchritudinis veræ ignorantia corporeas admirãtur formas,& amãt.Sicuti enim apud Plotinum defluxus mentis facit astutiam,atq; sapientiæ portio lapsa sophisticam producit,sic & amoris munus in peruersum prolapsus susceptaculum,vitam efficit intemperatam,atq; tyrannicam.Diuinorum cõtemplatores inde nunq̃ discessuros,astruit Plotinus.Iamblichus,& Porphyrius animos etiam nostros ad similem posse beatitudinem peruenire,significãt.Hinc in sacra lectũ pagina est,Non commouebitur in æternum,qui habitat in Hierusalem,& Beati qui habitant in domo tua domine,in seculum seculi laudabunt te.

Platonicorum laus.Pulchritudinis commẽdatio,cum muliercularum sugillatione. Iuuenalis illustratur.Certamina de pulchritudine.Tenediarũ venustas pręsignis.Chrysophori mulieres quæ intelligantur.Itẽ certamina muliebris tẽperantiæ,& Oeconomię.
Caput.IX.

ATqui, Plinius ait,magna pars studiorum amœnitates quærimus.Tu vero,dicat aliquis,subinde nescio quos permolestos obices,ac velut moramenta ingeris,quæ multa transcurrendi auidos nimio plus sufflaminare,ac præpedire videantur.Equidem nõ eã inficias,rapi nos interdum transuersos illius scientiæ sublimitate, simul & secretiore rerum dignarum cura.Sapit enim ea schola θεῖον quiddam,hoc est diuinum.Quo afflata mẽs,vix a lectione reuelli potest. Cæterum iam ad historicam conuertemur iucunditatem,Atq; illud appingemus primum,Veteres pulchritudinẽ adeo admiratos,vt Gorgonem propter eximium venustatis decus,mentis inopes,ac porsum stupidos reddentem spectatores,in saxa eos deformare,fabuloso confinxerint inuolucro.Huius porro boni ea Barbararum gentium animos contemplatio cepit,vt earum plerisq; tantę sit maiestati corporis veneratio,vti magnorum operum non alios capaciores putent,q̃ quos eximia specie donare amplius naturæ potentia inenarrabilis dignata sit. Quin & formosiori occurrisse cuipiam,omen censebatur præstantissimum.At deformi,inauspicatissimum.Nam & imperator Adrianus ex Mauri occursu,ingruere sibi extrema,concepit.Ad qđ spectare Iuuenalis illud Satyricum,facile contenderim,

Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

Illud item Apuleii ex Apologia secunda iactatur plerunq;,Virgo formosa,etsi fuerit oppido pauper,tamen abunde dotata est.Affert quippe ad nouum maritum animi indolem,pulchritudinis gratiam,floris rudimentum.Iam illud Homericum quis non legit:ἕκτωρ εἶδος ἄριστε,Hector forma pręsignis.At cum dicit idem,δύσπαρι εἶδος ἄριστε,id est o male Paris,specie pręcellẽs,Tacitis velut ambagibus innuere videtur,a sugillatione fœda haud esse procul,quibus pulchritudine speciosius bonum adsit nullum.Tanto fœdioribus muliercularum plerisq;,quibus vnum modo est institutum,vna cura,corpus excolere,ac longa formam quærere desidia,ornare crinem,& alienis capillis turritũ verticẽ struere,vt inquit Hieronymus.Nam & inde Plautus duas esse res scribit,quæ nunq̃ satis exornari possunt,Nauem & fœminam.Apud Tenedum Troianis adiacentẽ insulam,esse omnium,quotquot sint,mulieres speciosissimas,in Asiæ Periplo scribit Nymphodorus.Alicubi & de muliebri pulchritudine certamina legimus proposita,sicuti in Cereris Eleusiniæ festo prope Alpheum,vbi victrix Herodice apparuerit primo,At quæ in certamen prodeunt mulieres,Chrisophori nuncupantur.Idem apud Eleos factitatum,Theophrastus scribit,peragiq; iudicium libatione solenni consueuisse.Arma quoq; fuisse victorum præmia,quæ Palladi mox dicarentur,vt Leuctrico placet Dionysio,victorem tæniis augustiorem factum deducentibus ad templum amicis,pompæ quadam imagine.Adiicit Myrsilus,Coronam dari myrteam cõsueuisse.Illud multo clarius certamen,qđ in quibusdam institutum locis de muliebri temperantia,& Oeconomia,idem nos docuit Theophrastus,præcipue vero inter barbaras gentes.

De Euripide quæpiam haud inuenusta,de Græco penu præcerpta potissimum.
Caput.X.

QVoniam vero Euripidis facta pauloante mentio est,succurrit nunc,qđ apud magnum auctorem de eodem obseruatum parti huic adglutinabimus. Dignũ quippe scitu est,Euripidem oris graueolẽtia laborasse plurimum,Quam Græci vocant τὴν τοῦ σόματος δυσωδίαν. Id ei obiectũ quandoq; a Decamnicho Archelai aulico. Excãduit poeta maledicto grauius,q̃ opinaretur quispiã. Sed est genus irritabile vatum. Querelas apud regem deposuit. Is vero,vt qui Euripidẽ amplius amaret,illiq; afficeret plurimũ,Decamnichũ ꝑmisit,in quẽ pro arbitrio plagis desæuiret. Qua tam insigni iniuria accepta,bilẽ nõ substrinxit Decamnichus, sed in Archelaum crassantibus ducem se prębuit,ac necis illius causa extitit grauissima. Porro de Tragœdiæ ratione in libro de Poetica Aristoteles differens,cuius sit proprium,in aduersam defi nere fortunam,hoc Euripidi testimonium reddidit. Hinc inquit,maxime nobis licet coniectare, in certaminibus,scenisq; pulcherrimas,exactissimasq; eas videri Tragœdias,quæ ita dirigantur. Et Euripides,tametsi in aliis non concinna vtitur Oeconomia,atq; dispositione,est tamen Poetarum omnium tragicissimus. Apud Græcos item ab ordinis prauitate dici inuenias, στρεψίμελον τὴν τέχνην εὐριπίδην. Fuit vero Euripides hic Mnesarchi,quem Mnesarchidem vocãt alii,& Clitus nobilissimę fœminę filius. Quidam vero,vt Theopompus,& in nostris literis Maximus Val. Poetæ matrem λαχανοπῶλιν fuisse produnt,id est olera venditasse,imprimisq; Scandicem,sicuti cõmeminit Plinius,& Aristophanes in Comœdia cui titulus ἱππεῖς,astipulari videt. Quin & Euripidem ipsum σκανδικοπώλω inuenias cognominatum. Scãdia vero in Cytherorũ insula nauale fuit,Qđ ex Pausania discimus. Legitur & σκάνδεια Galeæ species. Ferunt natum Euripidem die,quo Xerxem Persarum regem Græcia nobili pręlio vicit,Qua ex causa putant nonnulli sic nuncupatum,quoniam in Euripo depugnatum sit. Pictor fuit prius,mox Prodici sophistæ auditor. Moribus fuisse narratur iniucundus,& tristis,subinde figens terram obstipo capite,Cuiusmodi homines σκυθρωπούς Gręci vocant. Hinc certe μισογέλως est nuncupatus,veluti qui risum foret exosus. Creditur quoq; in mulieres odio fuisse pręcipiti,& inde dictus Misogynes,siue quia natura esset talis,abhorreretq; a mulierum cœtu,siue ꝙ duas habuerat vxores simul,cum id,decreto ab Atheniensibus facto,ius esset,quarũ matrimonii cum ꝑteduisset,muliebri sexui bellũ indixit,cuius rei in Thesmophoriis quoq; testis Aristophanes est. A canibus deniq; proscissum interisse,fere omnes tradunt ad locum Bormiscum,de montis Bormii nomine appellatum in Macedonia. Canes eas scribit Stephanus,nuncupari ab indigenis Esterincas,sed ab Homero Trapezeas,hoc est

κύνας τραπεζῆας πυλαωρούς Iliados. X. De Poetæ sepulcro,morte obita,euariat historia. In Macedonia id statuit Plinius. Monstrari Athenis,Pausanias scribit,sed κενὸν. nam inquit, τέθαπται ἐν μακεδονίᾳ. Strabo etiam in Argiuorum foro,& Palinthum quoq; nuncupatum refert Sed Cenotaphium. fuisse postremum hoc item,facile ꝑuincitur,quãdo de Macedonico historia constantior agnoscitur. Tragœdias adortum scribere tradunt natum annos duodeuiginti. Adiicit Philochorus in tetra quadam Salaminis spelunca solitum scriptitare. Porro Euripidis excellẽtiam in poetica,id prisca ætate attestari est visum,ꝙ mortuo iam,& condito in Macedonia prope Arethusam,sepulcrum eius tactum de cælo est. Eo mirabilius visum,ꝙ ad id æui mortalium contigisset nulli,extra q̃ Lycurgo,quem diis carissimum piissimumq; intelligi voluere annales. Euripides porro tantæ auctoritatis Ciceroni fuisse memoratur,vt singula eius verba singulas esse sententias existimauerit. Sicuti illud a Platone item repetitum, τίς οἶδεν, ἢ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν, τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν; Quis nouit,an viuere quidem sit mori. Mori autẽ viuere? Lucianus Sophocleos versus putat plus habere grauitatis,Euripidi inesse leuiꝰ quiddam,tanq̃ omnino tragici Cothurni princeps sit Sophocles,vt qui plane excoctus sit,plusq; medullarum habeat q̃ corticis. Euripidis porro illud est,Solem auream esse glebam. Positum vero id in fabula Phaethonte, quod ab Anaxagora insinuatum videri potest,qui lapidis e Sole casum prædixisse narratur. Postremo adnotatu non indignum, Euripidem ꝑnultima pronunciari producta Sidonio Apollinari,illo phaletio,

Orchestram quatit alter Euripidis. Apud Ionem quoq; id ipsum inuenias.

χαῖρε μελαμπέπλοις εὐριπίδη ἐν γυάλοισιν. Sunt qui corripiant tũ Græce,tum latine,vt in eo, Nulla ætate tua Euripides monumenta ꝑibunt.

Pesarum legati quo pacto ab Alexandro dimissi. Soles duos,neq; item Regna duo patitur Mundus. Caput. XI.

ALexandrum Macedoniæ principem, & Oriẽtis debellatorem tradit hiſtoria, dũ orbis terrarum affectaret imperium, ingenti animo Perſarum regi Dario indixiſſe bellum. Quo tempore is audaciam Iuuenis reformidans, ſimulq; virtutẽ admiratus præcelſam, nec ſane publicam, ob idq; ſibi fatalem quodãmodo præſagiens, quibuſcunq; modis incumbens exitium euadere commoliebatur, miſſisq; ad hoſtem legatis, primum auri vim magnam illi obtulit, alia item eximia. Quod vero potiſſimũ, Aſiæ imperium portionibus æquis cum eo ſe diuiſurũ repromiſit. Ea cum forent audita Parmenioni, inter Alexandri amicos præpotenti, Accepiſſem inquit, ſi Alexander eſſem. Et ego per Iouem inquit, ſi Parmenio forem. Iuſſit vero legatos Dario ita renunciare. Neq; mundum Soles duos, neq; duo ſumma regna, ſaluo terrarum ſtatu, concoquere poſſe. Id vero ex eminentiſſimi regis, omnium capacis, æſtuantiſq; anguſto in limite mundi magnifica prolatum ſententia Prouerbii faciem habet, ac veteri confirmatur apophthegmate bracteato, qđ & paſſim iactatur, Regnum non patitur duos, propter illud poeticum,

Omniſq; poteſtas Impatiens conſortis erit.

Nam, vt eſt apud Ennium, Nulla ſancta ſocietas, nec fides regni eſt. Solem vero duplicem quo pacto terra patiatur, quæ multis partibus ne vnum quidem ferre valet? Præſto ſunt clariſſima naturæ indicia. Cur enim partitis vicibus anni brumalis abſcedit? Nempe vt noctium opacitate terras reficiat, exuſturus haud dubie, & ſic quoq; exurens quadã in parte, tã excellens eſt eius magnitudo, tam incõparabilis vis. Quo argumento Hipponi philoſopho irrepſit, ſicut in fabula, cui titulus παμόπται, Crates ſcribit, vt veluti furnum eſſe Cælum diceret, Homines vero Carbones.

Solis deſcriptio, & cur dicatur Phaethon, De Eridano. Ouidii locus reſtituiť. Solis magnitudinem non recte metiri Epicurum argumento oculorum. Virgilius illuſtratur. Diſcus quid, & Abacus. Caput. XII.

SYdus vero hoc tantę, vt ſic dicam, maieſtatis Plato, qđ Speuſippus edocuit, ita definire, vel deſcribere videtur. Sol cæleſtis eſt ignis, qui ſolum ab ortu ad occaſum ab eiſdem aſpici poteſt, animal ſempiternum, aſtrum animatum, diurnũ ac maximum. Certe ab inſigni claritate nobili epitheto ab Homero illuſtratur, & Sophocle, ἥλιοσ φαέθων, id eſt Sol Phaethon, q̃q̃ & Solis filius, ſicuti cõmeminit Pauſanias quoq;, quem & Eridanum antea vocatum nouimus, quæ & fluminis eſt appellatio in Italia, Theſſalia, Attica, vt putat Cæcilius Minutianus Apuleius, Vnde eorum retegitur vanitas, a quibus Carmen interpolatur Ouidianum. Eridani in Attica Hiliſſum influentis meminit Pauſanias quoq;. Sed ad Syderis redeo maieſtatem, quę quoniã veteribus credita eſt diuina, proinde religioſius, dũ percutitur fœdus ab Agamẽnone, aduocatur apud Homerum, vt fœderum cuſtos, & inſpectrix omniũ. Hinc Bithynos ſcribit Arrianus, iudicia exaduerſo Solis exercere ſedentes conſueſſe. Atenim ſunt, qui tam amplæ poteſtatis Sydus oculorum metiantur argumentis, & animi cõiectura ſcrutentur. Sed vanitas multis coarguitur indiciis. Immenſum eſſe conſtat, Plinius inquit, quia arborum in limitibus porrectarum in quotlibet paſſuũ millia vmbras paribus iaciat interuallis, tã q̃ toto ſpatio medius. Epicuri ſcholæ ſunt, quæ ſtatuunt ea magnitudine eſſe Solem, qua videtur. Cæterum non peruidiſſe illos, quanta inde conſequeretur abſurditas, admiratione dignum. Si enim inquit Cleomedes, in cæleſtium orbium contemplatione, tantus ſit Sol quantus apparet, profecto multæ ſimul in ipſo magnitudines erunt. Siquidem exoriens, & occidens maior videtur. Porro non apud omnes eodem exoritur tempore. Nam cum ſit globata ſpecie terra, alias apud alios oritur, & occidit, & medium cæli tenet. Quamobrem cum accidat, eundem apud alios oriri, & apud alios in medio cæli exiſtere, ſimul & maior, & minor fiet. Maior videlicet, quibus oritur, minor quibus eſt in medio cæli hora eadem, quod vtiq; in eo abſurdiſſimum plane cenſeri debet. Horum nanq; effectuum ratio ea promitur a ſcientiſſimis. Maior inquiunt, nobis Sol exoriens, & occidens videtur, & minor in cęli conſtitutus meditullio, propterea ꝙ in Orizonte per aerem denſiorem, & humectiorem ipſum videmus. Eiuſmodi nanq; eſt vicinus terræ Aer. In medio autem cæli, quia in puriore cernimus, emiſſus ab oculis ad ipſum radius non reflectitur, qđ in alio contingit ſitu. Argumento ſunt, quæ in aqua viſuntur grandiora, corpulentioraq;. Nã & ex puteis altioribus Sol conſpectus id ipſum patitur. Eiſdẽ porro rationibus colligitur, cur in medio cæli Sol conſtitutus nobis videatur propior. Oriens vero, aut occidẽs remotior. Hęc ſiquidem Aeris efficit qualitas, in humectio

re namq;,crassioreq; conspectus longius abesse creditur. Per purum vero interuallo videtur propinquiore. Proinde inquit Posidonius, Si fieri posset, vt per parietes, aliave solida corpora, vt de Lynceo prodit fabula, Sol cõspiceretur, multo amplior se nobis ingereret, & ampliore distare interuallo crederetur. Visum porro insigniter falli, indicio esse potest colorũ subinde in Sole mutatio, qđ aeris affectio facit. Adde, q cum a montis cacumine occidit, aut oritur, pręsefert nobis speciem cacumen tangentis, Propterea doctissimus Poeta.

Iamq; iugis summæ surgebat Lucifer Idæ, & alibi,
Tibi deserit Hesperus Oetam.

Solis corpus, orbemq; inuenio Discum quãdoq; dici, q̃q̃ vocabuli huius notiones variæ sunt ad modũ. Nam est eo noĩe orbiculatus lapis, quẽ exercitii gratia iactare solebant plerunq;, q si ferreus fuisset, vt docet Eustathius, nũcupabatur Solos. Vnde apud Vitruuiũ Statuas in foro surrectas, legimus, Discos tenentes. Idem alibi scribit in horologiorum ratione, Hemicycliũ excauatum ex quadrato Berosum inuenisse. Scaphẽ, siue Hemisphęriũ Aristarchum Samiũ, qui etiam Discum excogitarit in planitie, id est Aream, nõ cauo ambitu, sed plano. Est & nomenclatura eadem vas apud Dioscoridem, Lenticulã latine posse dici, arbitrantur eruditiores. Pro lapide corriuatur ἀπὸ τοῦ δίκω, quod βάλλειν, id est iactare signat. Obseruatum & illud, Solis latitudinem scienter Abacum dici, eadem, qua Discus notione.

Falso Epicurum opinari, Astra cum oriantur, accendi. Cum occidant extingui.

Caput. XIII.

Sequitur & deliramẽtum alterum ex eisdem propagatum scholis, quippe talpis cæcior Epicurus, qui tamen vnus, primusq; hominum veritatem inuenisse videri vult, Astra, cum oriuntur, accendi, cum occidunt, extingui astruit, perinde ac siquis diceret, cum homines cõspiciuntur, nasci, cum nõ videntur, mori. Quo quid absurdius? Potuit certe vel sola fulgore clarissimo luna commenti vanitatem retundere. Quo enim modo extincto in occasu Sole, fulget ipsa noctu? aut quo modo deficit in vmbram incidens terræ antea splendicãs, aut quo pacto egressa vmbram rursus nitet, nõ existente super terram Sole? Aut quanã ratione sol tam eximius, tamq; omnium maxime mirus, vbi extĩctus fuerit, denuo renascitur? Arbitror Hispanica fabula delinitum, hanc alteram profudisse vanitatem, Ab illa siquidem gẽte demanauit, Solem in Oceanum mergi, cumq; mergatur, quasi cãdens ferrum sonũ edere, Propter quod & Satyrus dixerit.

Audiit herculeo stridentem gurgite Solem.

Hoc vero qui fieri possit? cum portio Cæli quælibet ex æquilibrio a terra distet? Hæc sunt, quæ sacra Epicuri scientia excogitasse memorat, exagitata abũde, exibilataq; Cleomedi in eo, quem pauloante aduocauimus, libro. Verum nos ab iis iam ad iucundiora dictu stilum cõuertamus.

Solis pręcipuę laudes. An fatendum sit, Solem calere. An Cælum sit igneum.

Caput. XIIII.

Solem quippe ipsum Plato ipsius Boni conspicuum filium nominauit. Credidit quoq; esse Solem perspicuam Dei statuam in hoc templo mũdano ab ipso Deo positã. Hunc veteres, vt Plotinus ait, & Plato enunciarat prius, venerabantur, vt Deũ. In sole prisci gentiũ theologi omnia Gentilium numina collocarunt. Quod quidem Iamblichus, & Iulianus, Macrobiusq; testãtur. Deniq; quisquis nõ videt, Solem in mũdo imaginem esse, vicariũq; Dei, is certe noctẽ nunq̃ considerauit, nec Solẽ suspexit exorientem, neq; item illius animaduertit munera, nec Areopagitæ Dionysii monumẽta vnq̃ adiit. Hic, vt disertissime scribit Plinius, Cæli tristitiam discutit, atq; etiam humani animi nubila serenat. Hic suum lumẽ cæteris quoq; syderibus fœnerat, præclarus, eximius, omnia videns, omnia etiam exaudiens, vt princeps literarum Homerus credidit in vno eo. Nobilissimus quoq; veterum Theologorũ Orpheus ita canit.

κλῦθι μάκαρ, παμδερκὲσ ἔχωμ ἀιώνιομ ὄμμα,
τιτὰμ χρυσαυγὴσ, ὑπερίαμ, οὐράνιομ φῶσ,
ὄμμα δικαιοσύνησ, ζωῆσ φῶσ, ὦ ἐλάσιππε
μάστιγι λιγυρῆ τετράωρομ ἅρμα διώκωμ,

Id est Audi beate, æternũ habẽs oĩa intuentẽ oculum, Titan, aureo nitẽs fulgore, Hyperion, cęleste lumẽ, Iustitiæ oculus, Vitæ lux, O equorũ agitator, flagello stridulo q̃tuor horarũ agens cura

rũ. Theologi veteres, Proculo tradẽte, dicebant, reginam omnium Iustitiam e medio Solis throno per cuncta propagari, omnia dirigentem, veluti Sol ipse omnium sit moderator. Iamblichus ex Aegyptiorũ doctrina sic ferme colligit, Quicqd adsit nobis boni, adesse solari potestate, vel ab ipsa tantum, vel etiã si ab aliis, id quidem vel a sole absolui, vel a sole per alia. Est quoque Sol elemẽtalium virtutũ dominus. Luna virtute Solis domina generationis. Ideo Albumasar per Solem inquit, & Lunã omnibus vim insinuari. Moses cælestium dominũ in die Solem arbitrat̃, nocte Lunam, quasi nocturnũ Solem. M. Tullius Solem veneratur, vt ducem, & principem, ac moderatorem luminum reliquorũ. Mundi mentem, & temperationem. Heraclitus fontẽ cælestis lucis nũcupauit. Physici etiã Cor cæli. Id enim in æthere Sol est, qđ in animali Cor. Cuius id propriũ, ne vnq̃ cesset a motu. Sunt & qui ætheris oculum nuncupent Solem. Sed & Cẽtimani Briarei noĩe hunc ipsum nonnulli ex Græcis intelligunt, qui multis velut manibus inferna disponat, efficiatq;. Nam & Archimedem, qui a Græcis, de ingenii fertilitate πολυμήχανος nuncupatur, quoniã vno impetu numerosas excuteret sagittas, ab iis, quos percussisset, ἑκατόγχειρα cognominatum, scimus. Pleriq; ex Platonicorum scholis in Sole mundi animam constituisse videntur, quæ Sphæram Solis totam implens, per globum illum quasi igneum, tanq̃ cor, effundat radios, veluti spiritus inde per omnia, quibus vitam, sensum, motũ vniuerso distribuat. Hinc forte promunt se Astronomorum placita, Sicut Deus solus intellectualem animã nobis tribuit, ita sub solis modo influxu eam mittere, id est quarto duntaxat mense post conceptum. Porro ex Solis potestate, quę diem cum nocte librat tunc, circulus ab Ariete productus in Libram, Mineruę, id est sapientię, Iustitięq; circulus apud Aegyptios nuncupari solet. Sed nec temperabo mihi parte ista, quin protinus plausibile ingeniorũ inuentum appingam. Quippe excogitatum solertissime est, in Sole enitescere imaginem diuinæ trinitatis miram. Inibi liquidem tria quædã visitari, distincta pariter, & vnita. Primum quidem naturalis animaduertitur ipsa fœcũditas, sensibus nostris prorsum occulta. Deinde lux eiusdem manifesta, ex ipsa manans fœcunditate, ipsiq; æqualis semper. Postremo est ab vtroq; propagata calefactoria vis, penitus vtrisq; par. Cæterũ parte hac ex Platonici disertissimi doctrina commonendi diligenter sumus, non eundum inficias, cęlum, Solem ve esse calidũ, sed verius negandum, esse vrens. Nec dicamus, Solis lumen sola repercussione calefacere, sed sola comburere. Nam lunæ radii repercussi nihil calefaciunt, cum in ea virtus (sicuti plerisq; visum) aquea dominetur. Calefaciunt autem Solis radii salubriter pro ignea Solis, viuificaq; natura. Qz si ingerat aliquis, motu tardiore minus calefacere Lunam, tarditatẽ emendare propinquitas potest, vt aliquo modo calorem afferre possit ipsa quoq;, si repercussu propagatur calor. Si vero æstum esse ignis dicant genuinum, occurrendum, quo minus alienæ promiscea tur materiæ, eo vrere minus. Astruendum vero plane, esse lumen ignis propriũ. Quippe quo purius, eo lucidius. Largitur calorem, at non largitur lumen, vt pote ingenitum, & propriũ. Etenim si abeat ignis, abit & lumen. Vbi vero ait Plotinus, potissimã ignis actionem esse calefactionem, intellige ignis elementalis, commixtiq; actionem. Nam præcipua cælestis ignis actio ea est, quę cęlestis animæ pręcipuam refert actionem, id est intelligentiam. Est porro cęlestis ignis ęqualis, quietus, & astrorum naturę accommodatus pręcipue. Dogma deniq; Platonicum est, nec ab Astrologis improbatũ, lucem in cælo esse sensum. Proinde radios passim ex luce protendere, singula persentire est, sentiendoq; facere, & faciendo sentire, Quando nil vel sub terra latet, qđ non sentiatur inde, latentibus vbiq; radiis. Alioqui non generarentur etiam sub terra cælestia. Erũt fortasse, qui motus argumento, igneũ minime videri cęlum, colligere enitantur, quoniam in ambitum circumagatur, igne in surrectum tendente. Sed attendant obsecro rationis fallaciã. Si cæli pars aliqua (Demus enim posse hoc perfici) a toto seclusa, diuulsaq; in mundi situ aliquo constituatur, repente in arrectum sustolletur ea, patriam mox repetitura, q̃q̃ cęlo circumagi sit proprium. Nam & terra, si a centro externa vi aliqua seuocetur, ad ima protinus naturæ suæ nutu reclinabitur, etiam si propria sit ei quies. Motus rectus, vbicunq; reperiatur is, non tam intimus, genuinusq; est, q̃ reditus in naturam. Adde, q; ignis, cum suapte vi mobilis perpetuo sit, necessario in orbem mouetur, nam hic finem omnino nescit, qđ in recto nequit contingere.

Cælum item esse ignem. In quo tria sint, Calor, Lumen, Vitalis humor. Tollitur ex Plinio obscuritas, item Martiano, & Aristophane. Obiter de argento, qđ Viuum dicunt.

Caput. XV.

CAelum porro esse ignem, colligi ex Platone tota, qđ dicitur, facilitate potest. Nam vbi Mosaica mysteria sic habẽt, In principio creauit Deus Cælũ, & Terram, Plato ait, Deum primo ignem fecisse, ac terram, Ignem nimirum intelligens præcipue cælum. Nam in mundi fabrica vtrunq; perpendit extremũ, videlicet structuræ medium, siue centrũ, & circũcurrens cælum, cuius ambitu reliqua contegãtur omnia. Nã cætera horum gratia intersita animaduertuntur. Sed aduertant quæso, studiosi omnes, quę mox subnectentur, vt Plinii, & Capellæ Felicis locus Gordiano implicatior nodo explicetur latius, dũ a Platonicorũ vestigiis, ne vnguem quidem latum reuellimur. Totam vtiq; Cęli molem esse calidã, liquet, quia ignis tota est. Id qđ sublimitas coarguit, mobilitas, & lumen, calor quoq;, q̃q̃ occultus, omnia cõfouens. Calor autem amplissimus spatio nullam patiens violentiam familiarem habet humorem. Nam sicuti Cæli Anima vita constat, & intellectu, ac motu, sic & in cælo tria recognoscunt hęc, Calor tã q̃ vita, Lumẽ, itellectus vice, Vitalis humor, perīde ac in anima vitalis motus. Nec sane aliud esse humorẽ censueris, q̃ agilitatem quandã ad motum. Proinde cælestis ignis non esse modo colligitur calidus, sed humectus insuper. i. liquidus, fluidus, agilis, atq; lubricus, & lenis, ac blãdus Nam siccitas nõ fere citra rigiditatem fuerit, & quidem asperiorem, cuiusmodi etiam actius induxerit frigus. Auerroicũ illud ex libro de Cęlo, Platonicis calculum adiicere, creditur, Cęlestia nulla frigus inferunt, sed calorem omnia. Quæ vero frigus conciliare opinemur, ea esse, quæ caloris inferãt minus. Sententiã huiusmodi comprobãt fere Abraham, & Auenazra, statuẽtes, Saturnum dictitari frigidum, qui calorẽ inferat nostro remissiorem. At Vitruuius Matheseos nõ imperitus, esse stellarum alias temperatas scribit, alias feruentes, etiamq; frigidas ea ex causa, ꝙ ignis quilibet superna petit. Quo fit, vt sol Aethera superiorẽ radiis exurens candentem efficiat, Martis argumento. Saturni vero stella, ꝙ est proxima extremo Mundo, tãgitq; congelatas Cæli regiones, vehemens inde frigus concipere creditur. Sed hæc ille viderit. Cælestis vero proprietatis, si quod in rebus nostris exemplũ aliquo modo valeat excogitari, non temere fuerit aliud, q̃ Argentũ, qđ ab indesinente motu vocant officinæ Viuũ, in quo vegetus calor cũ humore multo, sed tenaci motũ ingenerat quietis nesciũ. Qꝫ si subtiliorem, & diaphanã, lucidamq; adhibueris naturã, habebis & Cęlum. Ex iis iam opinor, inferť lux multa Plinii verbis ex naturalis historiæ secũdo volumine. Esse innumeras ei effigies animaliũ, rerũq; cunctarũ impressas. Nec, vt in volucrum notamus ouis, læuitate continua lubricum corpus, quod clarissimi auctores dixere tenerũ, argumentis indicať. Martianus vero Felix Capella Lunarẽ inqt, circulũ ingressa Virgo conspicatur globosum quoddã, tenerumq; corpus, & superni roris lęuitate cõpactum, instar speculi pręnitẽtis. Sed in Timęo item Plato, Lenem pręterea inquit, hunc globũ extrinsecus vndiq; expoliuit, nec imerito summa cũ æqualitate tornauit. Ex humoris vero cęlestis similitudine, qui agilitatem signat, vt antea est expositum, Aristophanes Nebulis, Socratẽ irridens, illũ ita inducit loquentẽ, ἀλλ᾽ ἡ γῆ βίᾳ ἕλκει πρὸς αὑτὴν τὴν ἰκμάδα τῆς φροντίδος, id est Sed vi ĩquit, terra ad se pertrahit humorẽ curæ. Vbi interpres ἰκμάδα. i. humorem τὸ νοητικὸν intelligit τῆς ψυχῆς, id est animæ intellectualem potentiam. Sed cur sic, id vero dicere supersedit.

Peripateticæ rationes, Solem, Stellasq; non esse igneas. Capur. XVI.

CAeterum, quia diu iam Platonicorum rimamur arcana, introspiciamus parũper & Peripateticorum pomœria, quę multum tẽpestate nostra & nominis, & auctoritatis indepta late dominantur, & in naturæ maiestate principatum sibi vendicant. Promemus autem, quæ a Magno Alberto secundo Cæli cõprobata nouimus, Caliditatem videlicet, ac lumẽ non videri idoneas causas, cur Sol, & stellę dicantur igneæ. Neq; enim caliditas prouenit semper ex ꝓprietate naturæ, sed ex motu interdũ, & aliquando ex radiorum reflexione ad locum vnum, vt in quibusdã manifestũ est speculis, Et probat Euclides in Perspectiuæ tractatu. Porro luminosa corpora sunt multa, quę tamẽ esse ignea, nõ audeas astruere, vt cõtingit in putrefacta quercu. Quinimmo igni accidit quoq; nõ lucere, si simplicior fuerit, ac purior. Sicuti euenire, Alexãder scribit, in locis ꝓpe Aethiopas. Adde, ꝙ nõ vbiq; calorẽ motus inducit, sed in iis dũtaxat corporibus, q̃ a motu dissolui queũt p partiũ attritũ. Quia enim partes dissoluunť, rarescũt amplius, q̃ formę aeris, vel aquę, vel terrę cõgruat. Inde ad ignem disponũtur, & calorem. Si vero corpus fuerit eiusmodi, vt motu dissolutionem nõ recipiat, quale est cæleste corpus, tunc nec calor valet, nec ignis induci. Motus autem ad hęc ꝑficiẽda nõ alius est, q̃ localis, & præcipue mo-

tus is,qui eſt quaſi vita quędã exiſtentibus omnibus.Cuiuſmodi eſt cæli motus.Proindeq; viuifica qualitas eſt calor.Letifera frigus,quia abſcindit,& ſiſtit motum.Quanã vero ratione aſtrorũ motus calorẽ gignat,ſecũdo Cæli ſic ſtatuit Ariſtoteles. ἡ δὲ θερμότης inquit, ἀπ᾽ αὐτῶν,καὶ τὸ φῶς γίγνεται παρεκτριβομένου τοῦ ἀέρος ὑπὸ τῆς ἐκείνων φορᾶς, πέφυκε γὰρ ἡ κίνησις ἐκπυροῦν καὶ ξύλα,καὶ λίθους,καὶ σίδηρον,εὐλογώτερον δὲ τὸν ἀέρα. Hoc eſt,Calor autẽ ab ipſis,& lumẽ gignit,aere inceſſu illorũ attrito.Aptus enim natura motus eſt incẽdere ligna,lapides,ferrum,& aerẽ eo magis.Patet porro,qđ dicimus, ἐκ τῶν φερομένων βελῶν, id eſt ex ſagittis impetu excuſſis vehementiore.Sic eñ incendũtur,vt μολιβδίδες,id eſt plũbeę laminę colliqueſcãt. Quod tamẽ ipſum nõ ita accipiendũ,tanq̃ ſagitta excalfacta aerem quoq; ita afficiat,ſicuti videtur intellexiſſe Simplicius,ſed diuerſum potius,vt inquit etiã Thomas.Nã excalfactus aer motu,ſagittam ita incẽdit.Qđ Alexãder & ſenſit,& docuit.Sed hoc in ſtellis vſuuenire negt. Neq; enim illæ per aerẽ ferũtur,ſed in Sphęra lõge ab aere ſequeſtrata.Ideoq; nõ incendũtur ipſæ,nec caleſcunt vllo modo,tũ etiam quia externã non recipiũt impreſſionẽ. Aer vero circulari ſubiectus corpori caleſcit neceſſario ex illius præceleri motu,quo nõ ignis modo illi proximus concitatur,ſed aer ad eam vſq; partẽ,quam pertingunt montes,vt ex cometarũ motu datur intelligi,quod ex Meteororũ primo colligit.Ne vero caloris ſit æqualitas quacũq; anni parte,cauſa in ſole eſt euidẽs,tũ quãdo inſcẽdit is Hemiſphæriũ noſtrũ,tũ quãdo altiora Zodiaci ſcandit,fitq; capitibus noſtris propior.Cum vero Ariſtoteles ait,Ab aſtris gigni lumen, non intelligendum,inquit Thomas,de lumine ignis generati ex motu,Cæterũ de lumine,qđ a ſtellis producitur,quatenus entia ſunt actu lucida.Duplex ergo inquit,cauſa eſt caloris ex cæleſtium corporũ vi in inferioribus.Altera ex aeris motu tantũ,quẽ efficit cæleſtis corporis ambitus. Cauſa vero reliqua eſt lumen,qđ quidẽ excalfaciendi vim habet,quia eſt qualitas actiui primi,alterãtis, vt hoc vtar verbo,hoc eſt cæli.Directeq; producit qualitatẽ primam corporũ inferiorũ,quæ eſt calor.Quia vero ſolare lumen exuberãtius eſt,inde fit,vt ab eo potẽtius ꝓueniat calor.Reliqua vero ex proportione,adeo vt lunæ lumen etiã excalfaciat.Cui ſentẽtię ſubſcribit Ariſtoteles,vbi de Animalium partibus diſputat,Noctes inquiens in plenilunio eſſe calidiores propter Lunæ lumen,vnde cõtingat,piſces ad aquarũ commeare ſuperficiem.Sed comprobat & Auicẽna,vbi plus ſit luminis,ibi vero plus eſſe & caloris.Hinc Hippocrates ait,aerẽ nocturnũ ſtellarum luminibus ſubtiliorem fieri,& calidum aliquantum,generationiq;,& vitæ accommodatum.

Beſſarionis ad idem ſentẽtia.Qui ſint Antiſii gradus.Anthion quid.Solis inter planetas locus.Cur ſolis frater Titan.Meganira.Deſpœna,id eſt Δέσποινα quæ ſit. Virgilii locus declaratur.Limbũ pro Zodiaco accipi.De Lyceo mõte pulchra.Iupiter vbi,& a quibus ſit educatus.Agno fons,mirãdæ naturę.Lycęus Iupiter.Mithra.Mithriaca ſacra. Caput.XVII.

VErum ab hiſce altioribus ad humiliora remeãdum,ſi prius Beſſarionis appoſuero ſententiã,viri meo quidẽ iudicio,ſcientiſſimi,ac diſertiſſimi,& in Platonicis rebus ſumme exercitati,nõ relictis porro pauculis,dignis cura.Is igitur libro primo aduerſus calumniatorem Platonis ita ſcribit.Et ſi inquit,cælum Plato ex igne cõſtare affirmat,quatenus ſcilicet viſibile eſt,& ex terra,quatenus tangi poteſt,ſtellaſq; ex oĩbus quatuor elementis cõpoſitas,Nõ tamẽ hæc ita eſſe exiſtimat,vt quæ generationi,& corruptioni obnoxia ſint,corpus immortale cõſtituant,ſed ex igne cęlum eſſe,quia corpus æthereũ lucidum eſt.E terra,quia ſenſui occurrit.E mediis,quia Mediorũ pręcipuam recipit rationẽ. Qđ ne Ariſtoteles quidem inquit,inficias iret, cęleſtia ſcilicet corpora cõſtare ex his ſummitatibus elementorũ,quando & ipſe cælum eſſe ſtatuit viſui,tactuiq; obnoxiũ,qđ animatum quoq;,& animal eſſe, vt Plato cẽſuerat, in libro de cælo affirmauit.Nos enim inquit,perinde vt de animalibus iſtis conſyderemus.Hęc tot tantaq; de Sole,cæloq; habui,quæ dicerem,vt ſtudioſos hiſce humanioribus implicitos ſtudiis cogeremus quodam modo volentes altiora quandoq; ſuſpicere,nec pati vitam ſordeſcere ſitu quodam poeticarum fabularum,quas ipſas nec profundius excutiẽdas opinant̃,q̃uis ſub illis inuolucris ſępe lateant ſenſus mirandi,ſed in iis hebetius ita plerunq; conſeneſcunt,vt inde auulſi noctuinis oculis conſpiciant cætera,quod minus profecto facerent,ſi diſcere aliquando potuiſſent,quæ genuina ſint eius ſcientiæ,quam humanitatem vocant. Nos exequemur reliqua propoſiti,Si illud itẽ monuerimus,Hipparchum,& certatim fere veteres omnes Gradus eos,in quibus ſol cõſtitutus dies diebus,& noctes adæquat noctibus,Antiſios nuncupaſſe,veluti dicas,ex aduerſo ęquales.Anthion vero aliud eſt,nã eo noĩe nũcupat̃ in Bœotia Puteus vbi a Proſerpinę

raptu sedisse Cererem ferunt, vetulæ imagine prælata. Quo nomine velut Argiua a Celei filiabus deducta ad matrem est. Putei auctor Pamphus, id est πάμφως. Nõ longe a puteo visebatur Meganiræ sacellũ, quã fuisse Celei vxorem, ac Triptolemi matrẽ, Græcis credimus. Sed & illud obiter adnotarimus, Limbum apud Varronem scite prorsus de Zodiaco dici, cũ in Menippæis Satyris inquit,

Per quam Limbus pictus bis sex signis
Stellimicantibus, altus in obliquo æthere Lunæ
Bigas acceptat Posthumi, cui Seplasia fœtet.

An vero inter planetas medius collocari sol debeat, an mox Lunã consequatur, agitatum diu inter cęlestiũ rerum studiosos, & philosophos quoq;. Aegyptiorum placita a Luna principem sanciũt. Mediana illi syderi ascribẽtibus Chaldæis, qđ ipsum & Ptolemæus statuit. Theon vero probabilius habet, supra lunam statim locari, & id, nec a præceptore Ptolemæo, quẽ enarrabat, veritus dissentire, quod Plato cõprobat, & Aristoteles. At Moses Aegyptius situm planetarũ, & ordinem incertissimum videri pronunciauit. Sed nos, quod polliciti sumus, cælestibus relictis, nostræ memores infirmitatis terrena pergamus expẽdere. Proinde adiiciamus ex Pausaniæ thesauris illud quoq;, Titana creditũ Solis fratrem, regionem ad Asopum, sicuti ferunt indigenæ, habitasse primum, & ab eo dictã Titanen. Verum, vti ego, inquit, censeo, vir sagax fuit Titan, & temporum anni obseruator diligens, & quãdo auctiora sol faciat semina, & arborum percoquat fructus, Ac proinde Solis frater habitus. Vnde coniectatio euidens, cur astra Titania dixerit Maro. Titanas omnium principes ad poesin Homerus induxit, vt deos apud tartarum. Ex iis Anytus commemoratur vnus, a quo educatam ferunt δέσποιναν. Propterea apud eius simulacrũ stabat armati præferens Schema. Hãc Δέσποιναν, seu Dominam venerantur cumprimis Arcades, Neptuni astruentes filiam. Cæterum pluribus est Cereris cognomentum Δέσποινα. Quo tamen & Proserpina honestetur. Ad quod Poetam nobilem respexisse cõtenderim illo versiculo,

Hi Dominam Ditis thalamo deducere adorti.

Certe in Arcadicis rebus Pausanias scribit, in templo, Cereris statuã dextra facem gestare, alteram vero iniicere ἐπὶ τὴν Δέσποιναν, quę & ipsa sceptrũ, cistãq; in genibus habeat. Templi porro parieti affixum stetisse speculum, in quod intuẽs initio quidem se aut parum, aut omnino nil spectaret, Dearum plane simulacris cõspicuis, atq; item throno. Ad sinistrã templi τῆς Δεσποίνης montem statuũt Lycæũ, qui & Olympus dicatur. Arcadum pleriq; ἱερὰν κορυφὴν, id est sacrum nuncupant verticem, puto, quoniã inibi esse educatum Iouem, eorũ Mythicis est obseruatum. Argumento esse locũ, qui inde vocetur κρητέα, ad sinistra Luci Apollinei, cognomẽto Parrhasii, id est παῤῥάσιον. Nymphas, quæ Iouem educarint, fuisse, Thisoam, id est θεισόαν, & Nedam, & Agno, id est ἀγνώ. A qua & in Lycæo fons appellationẽ ducat, cuius ea fuerit olim vis, vt re diuina ibi a Lycæi Iouis Sacerdote curiosius peracta, & fusis precibus, quernoq; ramo leuiter aqua cõmota, mox densior surrigat vapor nebulę assimilis, q̃ nõ multo post effecta nubes, aggregatis itẽ aliis, largos demittat imbres. Miracula in Lycæo suppetunt alia quoq;, Esse inibi Iouis Lycæi lucũ, quẽ siqs, lege spreta ingrediat, annũ supuiuere nequit. In eo itẽ aĩalia, nullã prorsus vmbram iactãt. Quodq; apud Syenen syderis Cãcri primas partes sole fit obtinẽre, ppetuũ ibi est. Solem deniq; Persæ Mithram dicũt, cuius simulacrũ Leonis rictũ præferebat, cum Tiara, manu vtraq; bubula premente cornua. Quo argumento in Thebaide Papinius,

Adsis o memor hospitii, Iunoniaq; arua
Dexter ames, seu te roseum Titana vocari,
Gentis Achemeniæ ritu, seu præstat Osirin
Frugiferum, seu Persei sub rupibus antri
Indignata sequi torquentem cornua Mithram.

Sed & in Philologiæ Nuptiis Martianus;

Te Serapin Nilus, Memphis veneratur Osirin,
Dissona sacra Mithram.

Hinc certe Mithriaca dici sacra animaduertimus, quæ homicidio polluisse traditur Cõmodus Antoninus imperator. Ea in antro obiisse, moris fuit. Educto cornibus ex eo boue, quem mox, vt Mithræ victimam immolarent, per hymnorum modulatos concentus.

Grasum ne pertulisse quidem quid sit. Et quid Grasus, & Grason, Tragasæus, & Tragomaschalos. Cur sub Alis odor malus. Cur pedes fœtent. Caput. XVIII.

ALexandrum apud Arbelas totius certaminis aleam cum Persis subiturũ, pleriꝗ ex amicis adeuntes grauius milites accusabant, qui in tẽtoriis sermones sererent, depaciscerenturꝗ, nihil se hostilium spoliorũ in regiã relaturos, sed sibi ea omnia vendicaturos. At is lęte, quæ dicerẽtur accipiẽs, Prospera inquit, nũciatis. Vincere cogitãtium ista sunt consilia. Cũ vero hostiles copiæ myriadas viderentur centũ excedere, hoc est decies centena hominũ millia, identidẽ Alexandro ingessere milites, ὦ βασιλεῦ θάῤῥει, καὶ μὴ φοβοῦ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, αὐτὸν γὰρ ἡμῶν τὸν γράσον οὐχ ὑπομενοῦσι. Confide rex, neꝗ pertimescas hostiũ multitudinem, ipsum enim Grasum nostrum nõ perferent. Hinc nata Parœmię species, vt qui primo funduntur impetu, fuganturꝗ prius, q̃ intra teli iactũ veniant quodãmodo, ne Grasum quidẽ dicantur pertulisse. Sicuti Pharnacem fecisse, significauit Cæsar, cũ illo victo, ad amicos scriberet, ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα, Veni, Vidi, Vici. Grasum vero dicũt Græci fatuum quidẽ, sed eo itẽ nomine, ac primum vtiꝗ lanarum sordes in ouibus appellant, quod genus etiã Oesypen vocãt, vt apud Dioscoridem. Qꝗ q̃ & succida lana ita dicitur. Est & Grasos ἡ τῶν μασχαλῶν δυσωδία, id est odor malus, qui sub alis fit. Vnde & Grason, id est γράσων dictus odoris mali. Hinc illud Parœmiodes, γράσωνι μὴ ὀργίζου, Grasoni ne succenseas. Tradũt aliqui, Grasona etiam signare viride ordeum, παρὰ τὸ γράω τὸ ἐσθίω. Quia vero Alarũ odor nunc Hircus latino verbo, nũc Tragus itẽ Græco, sed idẽ significãte, nũcupat, Aristophanes in fabula, cui titulus est, ἀχαρνῆς, Tragasæum vocauit male olentẽ, & alia fabula Tragomaschalos eosdem dicit. Quærit Aristoteles, διὰ τί ἡ μασχάλη δυσωδέστατον τῶν τόπων, id est cur Alæ omniũ maxime partiũ nostri corporis male olent? An inqt, est, quia omniũ minime respirare possunt? Malus aũt odor locis huiusmodi contrahi maxime solet, quoniã putredo quiete interioris qualitatis, id est humectæ materiæ, ad corruptionẽ paratæ cõsistit. Etiã si partes illæ sint raræ satis, quod pilorũ indicat multitudo, vt Sententiarum quinto meminit Hippocrates. Cæterũ, quia immobiles maxime, inexercitatæꝗ sunt, superfluitatum multarũ ibi conceptaculum fit, quæ crudæ, incoctæꝗ odorẽ producunt malum. Quippe odoris mali causa cruditas quædã excrementi est. Quamobrem sudores etiam aliqui quãdoꝗ ita olẽt. Proinde in plãtis, q̃a siccæ, & calidæ sunt natura, humor nõ est fœculẽtus, sed expeditius cõcoquitur. Inde & animaliũ nullum bene olet, excepta Panthera, quoniam cruda sint excrementa, & fœtida. Legimus porro septima quarti Auicennæ, quosdam opinatos, tetrum alarũ odorem ex quibusdã seminum reliquiis, quibus gignimur, produci, quę locis iis insederint cutem subeuntes. Verũ peritioribus ratio hæc parũ efficax videtur, ꝙ seminis propriũ sit, conuerti in melius. At obiiciat aliquis, fœtere tamẽ pedes, q̃uis perpeti agitentur motu. Agitãtur illi quidem, sed obsepti, obuallatiꝗ amplius operimẽtis, vt quod supfluit, euanescere queat minus. Deniꝗ terrestris humecti grandior copia illuc demanat. Quod esse corruptioni maxime obuium, liquet.

Cur odorem malum augeat calor. Item cur præcipue odoribus capiantur homines. *Inspirationis opus duplex.* Odori percipiendo quid necessariũ. Caput. XIX.

ET quia de Odoribus agimus, ĩgerat hic forte curiosior aliquis, vndenam fiat, ꝙ quæ male olent, tetrius oblædunt, cum calent, q̃ cũ frigent. Ea vero est odoris natura, nam vapida res est, quæ calore cõfit. Motus enim quidam est. Calor autem motandi præcipuã habet vim. Nam frigore concrescit humor, & fit immobilis. Adde, ꝙ frigus cõcipientia imum petũt oĩa. E diuerso autem in summa calor surrigitur, similiterꝗ vniuersim odores, tum quia in aere constituuntur, tum quia qui eos percipit sensus, in arrecto, velut specula est. Siquidem Cerebri conceptaculis sese insinuans odor sensum mouet. Sed illud iucundius in quæstionem venerit, cur ex omnibus animantibus homines mirã ex odoribus persentiscant voluptatem. Id vero inde putatur effici, ꝙ cerebrum nos maius habeamus, & reliquis aliquanto humectius. Propterea odorũ illuc ascensus hyperboleneam hoc est frigiditatis excessum, & humectationis ad mensum reuocat rationalem. Fit autem affectio hæc per spiritus attractionem, quantũ ad homines attinet, scandentibus eo modo odoribus ad cerebrum ipsum, quia calor igneus, quo resoluũtur odores, eisdẽ præstat leuitatem quandã, vt superiora petant, vnde consequitur in membro illo sanitas quædam. Odori siquidem inest calefaciendi virtus ob calidũ igneum, vnde producitur, atꝗ item resoluitur. Proinde videtur natura in duo maxime opera inspirationem instituisse, quorum alterum, & id vtiꝗ operosius, euẽ

tatio est caloris intimi, alias exusturi omnia. Nã & Platonici ideo pulmones esse productos scribunt, molles atq; ventosos, & instar fistulæ cauos, & spongiæ similes, vt cor iræ ardoribus nonnunq̃ exęstuãs aliqua saltẽ refrigeratione mitigaretur. Proximum est odoris perceptio, Ad quã sicuti ad auditum, & gustũ corpore aliquo intermedio est opus, per qđ ad sensum prouehantur odorum differentiæ. Sed & elementa eadẽ odoratui præseruire videntur, quæ visui, & auditui, aer videlicet, ac aqua. Nã aquatilia quoq; odorari, certum est. Et sicut in visu perspicuitas cõmunis quædã qualitas in aere, & aqua cognoscit̃, ita in odoratu alia qualitas in elemẽtis eisdem promiscua continetur, quã dicimus Diosmon, id est Perodoriam, aut Transodoriã, vt interim sic loquamur. Inuenias id verbũ apud Theophrastum. Cuius & nos alibi mentionẽ fecimus. Ea vero est potentia ad sensorium transuehens, qđ odorum est. Sensorium autem non naris est vtiq;, ἀλλ᾽ ἡ μαςοειδὴς τοῦ ἐγκεφάλου ἀπόθεσισ, id est, verum seposita cerebri portio mammarum imagine quadam. At de hac re plura mox. Nam & Albertus cerebri anterioris extremũ esse duabus mamillarum papillis consimile, prodidit, in quibus fit odorandi potestas.

Cur odorandi sensorium in homine retusius, hebetiusq; sit. Caput. XX.

NEc illud vtiq; ambiguitate caret, quidnã sit, q sensum hunc homines tardum habent, ac lacessitum. Siquidem animalia plurima exquisitius, q̃ nos, & sagacius olfaciũt, vt ex terrestribus canes, ex auitio Vulturii. Euentus autẽ eiusmodi hæc afferri ratio potest. Siquidem organum sensus requirere cum sensibili proportionẽ videtur, Nam vti odor ex calido prouenit, & sicco, ita ad bonitatem instrumenti odoratus exigitur victoria calidi, & sicci. Sed homini cerebrum, in cuius vicinia olfactus est, datũ omnibus aliis maius, perpensa præsertim corporis ꝓportione, quod & cõprobat in libro de Animalibus Aristoteles. Cũ vero id sit humidum, & frigidum, in se animaduersum, inde nimirum fit, vt in eo odorandi perfectio præpediatur, nihilq; fere odorabilium percipiat, nisi quod excellenter possit oblectare, aut affectionẽ inducere diuersam.

An Odoribus suffici alimentum queat. Ouidii locus explicatur ex primo de Ponto. Caput. XXI.

HIppocrates auctor artis Medicæ summus, quiq; bene sentientibus perinde ac Lychnuchus est, siue laterna per literarias semitas iter facientibus, ne Cæsari modo Capitolium scandenti, vt est apud Tranquillum, Lychnuchos ab Elephantis gestatos putes, Is inquã Hippocrates, in libro de Alimento sic scriptũ reliquit, Quicũq; citissima indigent adiectione, humidũ remedium resumendis viribus optimum est, vbi autem adhuc ocyore, per odoratũ. Pythagoricorũ vero sententia fuit, odores etiam ad nutricationẽ conferre. Veluti etiã alamur qualitatẽ eiusmodi attrahendo. Id minus recte pronũciatum, nititur philosophus cõprobare. Videmus etenim inquit, cibũ ex pluribus compositum elementis. Simplicia enim nõ nutriũt & animalia, quæ indidẽ nutriuntur, ex quatuor sunt compacta elemẽtis. Ex iis autem vnũquodq; nutritur, ex quibus constat, vt est in primo de generatione adnotatũ. Argumento sunt ciboꝝ retrimenta, cõceptaculis quorũ intra animaliũ corpora partes a natura sunt contributæ. Nã in plantis protinus, quicquid vacãtis materiæ est, extruditur, sicuti manifestũ facit Gummi, & id genus alia. Q2 si elemento simplici impleri nutrimentũ posset, nil prorsus redundaret, quia partium nulla esset disparilitas. Inde colligitur, ex odoribus nullũ posse alimentũ præstari. Nã cum sint qualitates p se, non possunt nutriẽdo cõstituere substantiã. Q2 si sit odor fumosa exhalatio, vel vapor, vt veteribus placuit, adhuc ratio perstaret, quoniã vtrunq; ad aeris naturã pertineat Porro spiritus quidem vel cerebrũ petit, vel pulmonẽ. In his vero locis non esse alimentorũ conceptacula, vnde reliquo corpori distribui pro ratione porriunculæ valeant, notissimum fere est. Huic enim muneri stomachũ natura præscripsit. Proinde apertissimũ videri, nihil odoribus nutriri. Quos tamen sanitati conferre plurimũ, sensus ꝑdocet. Plinius vero naturalis historiæ septimo, ad extremos Indię fines ab oriẽte, circa Gangis fontẽ, esse Astomoꝝ gentẽ prodit, sine ore, toto hirtam corpore, quę frondiũ vestiatur lanugine, viuatq; halitu tãtum, & odore, quẽ naribus trahant. Nullum illis cibum, nullum esse potũ. Tantum radicum, florumq; odores varios syluestrium malorum quę secũ portant lõgiore itinere, ne desit olfactus. Grauiore paulo odore haud difficulter exanimari. Hoꝝ etiã Strabo ex Onesicrito mẽtionẽ facit libro. xv. Sed qa id fere putat fabulosum, nõ grauabimur hic subiicere Platonici sciẽtissimi, & Medici doctissimi sententiam,

Legimus inqt, in calidis quibusdã regionibus, ac plurimo passim odore fragrantibus multos gracili corpore, & imbecillo stomacho, quasi solis odoribus ali. Forte quoniã ipsa natura loci, tũ herbarũ, & frugum, atq; pomorũ succos ferme totos redigit in odores. Tum corporũ humanorum humores illic resoluit in spiritũ. Cũ igitur vterq;, odor videlicet, ac spiritus sit vapor quidã, & simile simili nutriatur, nimirũ & spiritus, & spiritalis homo plurimũ odoribus accipit alimentũ. Nutrimentũ vero qualecũq; id sit, per odores, siue fomentũ apprime senibus, & gracilibus necessariũ est, quo defectum alimẽti solidioris, atq; verioris vtcunq; compensare possimus. Spiritum vero odoribus nutriri, argumento est, q vinũ odore plenũ spiritũ subito recreat, quẽ cætera vix tandem possunt reficere. Propterea primo de Ponto ita cecinisse videri Ouidius potest.

Et iam deficiens sic ad tua verba reuixi,
Vt solet infuso vena redire mero.

Cuius rei cũ Seneca meminit etiã Plinius. q̃q̃ nec latet, ex se vinũ fomenti plurimum suggerere. Vaporem vero illum, in quẽ cibi cocti deniq; transferuntur, ideo appellamus odorem, quoniã & odor vbiq; vapor quidã est. Et hic tractus intus ex alimentis vapor nisi spiritui quodã odore placeat, vix vllum præbet illi alimentũ. Quãobrem valde probatur Auicenna, cũ ait, Corpus quidẽ dulcedine, Spiritum vero quadã aromaticitate nutriri. Galenus porro Hippocratẽ secutus, spiritũ nõ solũ odore putat nutriri, sed aere, Aere inquam nõ simplici, sed potius opportune permixto. Tria demum spiritus animalis fomenta tradũtur præcipua, Aer purus, & luminosus, Odorum delectus, & Musicæ. Iam vero Alexander, & Nicolaus peripatetici cum Galeno concludũt, Spiritum vitalẽ, & animalem ideo nutriri tum odore, tũ aere, quoniã vterq; mixtus est, atq; cõformis, Et vtrunq; haustum præcordia penetrare, atq; inibi percoqui, tẽperariq; ad vitam, perq; arterias diffundi. Vterq; autem coctus iterum nutrit spiritũ, vt aiunt, vtrunq;, Præcipue vero animalem. Pisciculos multos aqua nitidissima nutriri tradunt. Ocimũ eodem modo. Mitto quibus elementis Chamæleontem, & Salamandram nutriri, nõnulli ferant. Olympiodorus Aristotelis affert historiam, in qua fatetur is hominẽ a se visum, qui aere modo nutriretur, & sole. Quibus in Phedone persimilia Plato conscribit, & nos alibi, opinor, in hosce libellos regessimus.

Odoratæ Suffitionis vtilitas mira. Ignes odoratos pestilentiæ occurrere. De Agrone Medico. Et Lindo specie aromatis. Myrrha cur Aegyptiace dicatur Bal. Caput. XXII.

Sed nec ista modo emolumentum, quod insigniter nobis adest ex odoribus, patefecerint, sed amplius quæ ex veteri cõperta nobis memoria sunt. Siquidẽ cũ aer, quo vtimur plurimũ, & in quo maxime obuersamur, non eadẽ semp sit ratione dispositus, nec idem seruet cõtemperamentum, sed nocturna denseat humectatione, & proinde corpus premat, & animæ tristitiam inferat quandã, veluti nebula circũfusam grauiore, Aegyptiæ morem gentis animaduertimus fuisse, vt e lectulis se pripiẽtes mox Resina suffirẽt corpus, vt sic aerem expurgarent disgregatione, & innatum corpori spiritum aliquo modo tabescentẽ odoris vehementia refouerent. Rursum meridie syderis vi ex terra vaporationem exhalantẽ myrrheo retunderent thymiamate, dissipat enim, ac disicit caliditas aeris turbulentiam circũiecti. Nam & medicæ artis scientissimi, pestilenti affectione grauius crassante, igniũ crebritate malo occursant, q iis rarescere credatur aer. Id qd̃ consequit̃ largius, si odoratiora vtãtur ligna. Cuius est modi cupressus, Iuniperus, Piceæ. Sed & Agrona nobilẽ medendi scientia summe laudatum ferunt, q Athenas magna pestilentiæ vi sæuius infestante, affectorum plerisq; salutarem intulisset opem, accensis in proximo ignibus. Myrrham porro Aegyptiorum vocabulo Bal dici, obseruauimus. Id vero disiectionẽ indicat plane. Obiter adnectamus illud quoq;, qa diu inter odores versamur, apud Athenæum reperiri, Lindum esse aromatis speciem, Quod etiam agnoscit Eustathius.

Qua ratione audiãt, odorenturve, quæ sensoriis eiusmodi non sunt prędita. De Piscibus qui inclamati veniunt. Caput. XXIII.

Verũ haud inepte fortasse videmur facturi, si hoc maxime loco tractare, ac discutere adorti fuerimus, qd̃ decimo naturalis historiæ Plinius proposuit quidem, sed inexpositũ reliquit. Forte quia nõ erat operis instituti causas iudicare dubias. Pisces qdẽ inqt, auditꝰ nec mẽbra habent, nec foramina. Audire tñ eos, palã est, Vt patet, cum plausu congregari feros ad cibum cõsuetudine in quibusdam viuariis spectetur. Et in piscinis Cæsaris genera piscium ad nomen venire. Olfactum quoq; iis esse, manifestum patet. Quippe nõ oẽs eadem

eſca capiuntur,& prius q̃ appetant,odorantur. Hæc ad verbum fere comprobantur ab Ariſto-
tele de Animaliũ hiſtoriis libro quarto. Ab Auicenna item volumine quarto. Sed qđ ad auditũ
ſpectat,etiam Lucianus meminit in ſermone de Dea Syria,cui⁹ hæc fere ſunt verba,ὄντοι δὲ καὶ
οὐνόματα ἔχονσι, καὶ ἔρχονται καλεόμενοι,hoc eſt, Nomenclatura item eorũ eſt,& vocati, incla-
matiq; aduentant. Et in Epiſtolis ad Atticum Cicero,Noſtri autem principes digyto ſe cælum
putant attingere,ſi Muli barbati in piſcinis ſint,qui ad manum accedant,alii autẽ negligãt. De
Odoratu vero & Sudas,approbans etiam Conchylia odorari. Illud vtiq; mirum,cum aſtipulan
te Ariſtotele,Auditus,& Olfactus nullum contineãt membrum manifeſtum. Quod enim tale
videri poteſt per loca narium , id non ad cerebrum vſq; tranſmeat,ſed partim obſeptum, & cæ-
cum mox deſinit,partim ad Branchias fertur. Quin & inſecta quoq; tam pennata, q̃ non penna
ta procul ſentiunt,vt Mel Apes,& Culices dicti Muliones,quod niſi odore agnoſcerent,nunq̃ e
longinquo ſentirent. Sulphuris item odore genera inſectorum multa intereunt. Ad hęc Formi
cæ Origani,Sulphuriſq; puluiſculo inſperſo,ſuas relinquũt cauernas,alioq; demigrant. Sed vn
denam iſta contingãt? Certe inquit Themiſtius ex Ariſtotelis ſententia,aliũ ſenſum habere, nõ
poſſunt,quo odorentur,q̃ odoratum. Sed afferendum eſt, quonam pacto olfaciunt,ſi non reſpi-
rant aliqua. Videtur itaq; in ſanguineis Senſorium odorandi eſſe diuerſum ab eo,qđ in inſectis
habetur. Et hercle vt animalium quorundam oculi prẹduri, cuiuſmodi vocant Græci σκληρό-
φθαλμα,operculo,& folliculo carent. Proinde exerti,incõniuiq; ſunt. Sed ſtatim nullo diductu
incidentia,& occurſantia contuentur. Cum aliorum oculi genis,& palpebris vtantur , ceu val-
lo quodam viſus,munimentoq; prominente. Eoq; niſi nictentur,& conniueant,cernere nõ poſ-
ſunt. Ita & Odoratus inſectis,piſcibuſq; prõptus,atq; expoſitus eſt,vt Viſus duros oculos habẽ
tibus. Vnde munere eo ſine naribus,& olfactione funguntur. At reſpirantibus adopert⁹,& cõ-
ditus eſt,qui,vbi halam⁹,adaperitur,pãditurq;,ampliatis venarũ,meatuũq; itineribus. Qđ iis
ferme verbis Ariſtoteles de Sẽſu, & ſenſili expoſuit. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀναπνέουσι τὸ πνεῦμα ἀφαι
ρεῖ τὸ ἐπικείμενον, ὥσπερ πῶμά τι, διὸ οὐκ αἰσθάνεται μὴ ἀναπνέοντα. τοῖς δὲ μὴ ἀναπνέουσι ἀφή
ρηται τοῦτο. Sed iis inqt, q̃ reſpiratiõe vtunt̃,flatus ipẽ ſurrigit,qđ inſidet,veluti operculũ. Qđ
ni fiat,nõ percipiũt. At q̃ ſpiritus reciprocatione nõ vtunt̃,nil eiuſmodi ineſt. Propterea inquit
Themiſtius,ſiquis diligẽti ſubtilitate id exigat,reſpiratio nõ eſt cauſa odorandi,neq; dehiſcen-
tia palpebrarum videndi, ſed adaperiendi meatus,qui odoratui obſeruit.

Ambiguitates in Odorum ratione pluſculæ. Interibi enarratur Martialis. Stilũ vertere quid
ſit apud Oratium primo Sermonum. Caput. XXIIII.

Ceterũ prius q̃ ab hiſce digrediamur odoribus,nõ inepte videmur facturi, ſi
quępiã adhuc ex veteribus theſauris delibatim,carptimq; deguſtarim⁹. Mul
ti opinor, experientia magiſtra didicere,& nos quãdoq; perſentim⁹,florũ odo-
res, καὶ τῶν θυμιαμάτων hoc eſt Suffimẽtorũ ſuauius e lõginquo olere. Cũ in
propinquo alia herbam potius redoleant,alia fumũ. Mirat⁹ diu ſum eiuſmo-
di euentum,ambigenſq; ſæpe mihi Virgilianum carmen ingeſſi,
Felix,qui potuit rerum cognoſcere cauſas, Deniq; cum in Commentationes quaſdam
auctoris inter philoſophos celeberrimi,ad id genus quęſtionũ pertinẽtes incidiſſem, hanc fere ra
tionem comperi. Caloris vi conſtare Odorũ naturã , quippe Odorata omnia calida eſſe,vt vero
calidiſſimum quodq; eſt,ita & maxime leue. Proinde prouehi longius poteſt,ac ſynceriorẽ ſub-
uectare odorem ſuum, a cæteris cum foliorum odoribus,tum fumi , id eſt vaporis aquei depu-
ratum abiunctumq;,qui odorem affectari videntur, cum quo terreſtris quoq; prouehatur por
tiuncula,quæ odore celerius ſenſum afficiat, Nam inſito craſſamento calidum inibi potentius
agit,verũ interſtitio lõgiore victa flacceſſit euanida,calore deminuto, Quãobrẽ ſẽſui ingeritur
odor materia defecatiore. Q; vero amplius agitata Odoramenta plenius afficiant, ratio euidẽs
quoniam mota plus aeris , q̃ quieſcentia replent. Quo nomine celerius odoris poteſtas ſenſum
pertingit. Acrius autem frigoris vi infeſtante,minus,minuſq; Odoramenta perſentim⁹,quoniã
hebeſcit,retunditurq; tunc aeris motus,quo inuehunt̃. Eſt eñ frigus ϛατικόν,καὶ συϛαλτικόν.i.
conſiſtere facit,& contrahit. Sed nunquid ferendam cenſemus opem Valerio Martiali, cuius hi
fere ſunt verſiculi?
Quod bis murice vellus inquinatum,
Quod ieiunia Sabbatariorum.
Scribit ſiquidem doctiſſimus Poeta, Baſſam peius oluiſſe,q̃ ieiunia Sabbatariorum. Id cur, non

attẽtarunt interpretes. Ne,ſicuti viſum forte eſt,arcem facere ex cloaca,aut lapidem e ſepulcro venerari pro deo exiſtimarent̃. Mihi loci huiꝰ eruditio nõ obuia videt̃,nec exculcata,ſed intercutanea,& grauis,quã circulus pullatus neſcit. Sed cõprimã me,ne,qđ aiunt,admouere Arietem videar,aut oſtentare,ac captare lites. Græcũ Adagiũ eſt, μηςέιασ ὄζει, Ieiuniũ olet,de eo,cuiꝰ fœteat anima. Obſeruatũ nanq; eſt,Ora hominũ,qui nil dum eſitarint,grauius olere. Vẽtre ſiquidẽ inani,minuſq; agitato,aer factus calidior ſpiritum,excremẽtaq; pituitoſa immobilitate ſua putrefacere poteſt. Calidiorẽ aũt effici,argumento eſt, ꝙ vel ſitim parere ieiuniũ poteſt. At vbi ederimus,ciborũ odore hebeſcit prior graueolentia,aut interextinguit̃. Sed eñ ex Medicorũ itẽ myrotheciis mutuemur aliquid,qđ lecturos blande moret̃ ſcitamẽtis haud aſpernabilibꝰ prorſum. Elegantiſſima eſt, & breuitate amabili Hippocratis ſententia. Menſes duci Aromatũ ſuffitu,q̃ ſæpe inquit,ad alios vſus reciperent̃,niſi caput tentarent. Eum locum qua ſolet,ſubtilitate perpendens Galenus,poſteaq̃ docuit,cur menſtruorũ ſubſiſtẽtiũ affectioni aromata ſuccurrãt, q̃ cõniuentes diſcludũt conceptaculorũ clauſulas,& materiæ craſſamentũ extenuãt,mox ita infert propemodum. Concinnare capitis dolorem aromata omnia,tum vſus commonet, tum inſinuat rationis examen. Siquidem excalfaciendi poteſtate prædita,oĩa caput pertentãt,aggrauãtq;. Quippe nutu ſuo ſuperna calor appetit. Cum vero huiuſmodi ſit vniuerſim aromatum genus,ac potiſſimum Caſiæ,Coſti,Cinamomi,Amomiq;, ambiguitatis nubilũ diſcuti inde facillime queat. Quod vero Hippocrates idem alibi ita prodit, Si mulier nõ cõcipit, & ſcire placet,an concipere poſſit, veſte obuolutam ſuffies infra, Nam ſi odor tranſmitti per os ad nares videbitur, non eſſe ſua culpa ſterilem,cognoſces. Galenus,In his inquit, ſolis nequaq̃ efferuntur odores ſuffitionis ſubeuntes,quibus confuſum,obſeptum, occæcatumq; os vteri eſt. Tale vero nequaq̃ cenſetur ad ſobolem ſuggerendam accommodum. Nam & aliubi Hippocrates, Quę frigidos,ſpiſſoſq; vteros habent,nõ concipiunt. Quoniam vero ſæpicule Poeticos excutimus Scrupos,admonitum volumus ſcientiſſimum quenq;, nil eſſe in hoc ſcriptorum genere per incuriã tranſiliendum,qđ virum lectionis vberrimæ Politianum,dum ageret etiamnũ in humanis,cõmonuiſſe,ſat notum eſt,cum diceret,Oratianum illud ex Sermonum primo perperam a male feriatis enarrari,

Sæpe Stilum vertas,iterum quæ digna legi ſint
Scripturus. Neq;,te vt miretur turba,labores
Contentus paucis lectoribus.

Nam inquit,Stilum vertere,eſt inducendi,expungendiq; cauſa,ſtili partem exacuminatã ſurrigere, qua ſcribimus,altera,quæ retuſior eſt,aut latior,proclinata,& ſcriptis delendis impacta Quippe Hieronymus quoq; meliorem ſtili partem vocat, quæ peiora de auctoribus confodiat, eradatq;.

Vbinam ſit Odoris Senſorium. Martialis illuſtratur. Vocabula plura ad Odorem ſpectantia. Oletare quid.

Caput. XXV.

CVm primũ Canonis Auicennæ relegeremus multa inde percerpẽtes, quæ in hoſce libellos,vt ſe oſtentauit occaſio,regeſſimus, placitum eſt,quandoq; Interpretis ſpatioſa adire vireta,vt adiutũ irent illa quoq; elucubrationes noſtras. Inter alia nec ſane pauca,ingeſſit ſe,qđ inſtituto noſtro viſum eſt adminiculari, Ariſtoteles inquit,duodecimo de animalibus,naribus inſitum odoratus organum arbitratur. Galenus vero,& medicinam profeſſi omnes, ſenſorium hoc in parte Cerebri antica ſtatuunt. Nã octauo de vtilitate particularũ Odoris inquit,ſenſoriũ prope Craneũ videt̃ cõſtructũ in vẽtriculis Cerebri anterióribꝰ,vaporoſum cõtinẽtibꝰ ſpiritũ. Sed & ipm̃ id in libro de Senſu,& ſenſili nõ inficiat̃ Ariſtoteles,forte eorũ oblitꝰ,q̃ prodidiſſet alibi. Euidens autem argumentum,non ineſſe naribus odorandi poteſtatem vllam,ꝙ illis ſi admoueantur Odorata,nequaq̃ percipi valent,niſi ad ſupna prouehãtur,qđ ſpiritus reciprocantis vi contingere,ſecundo de Anima commentatur Philoſophus. Spiritu enim retento,etiam ſi inſeratur naribus odor,ſenſus perfici nullus quiuerit. Verum poſt tot,ac tanta de Philoſophiæ prompta ſacrariis,iam & Grammaticam inſtruamus ſupellectilem ne,vti ferunt,a curru videar excuſſus,& a pręſcripto longius proripi. q̃q̃ Scytharum more ſæpius ad lætiora conſurgam pabula. Scribit, M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum libro ſecundo ſic, Q̃q̃ illa tua horridula mihi, atq; incompta viſa ſunt, ſed tamen erant ornata hoc

ipso,ꝙ ornamēta neglexerant, & vt mulieres, ideo bene olere, qa nil oleāt,videbantur. Ad hæc vero Martialem parte aliqua respexisse, palam fit amplius intuenti.

Posthume non bene olet,qui bene semper olet.

Id vero ex Arbitro esse,Hieronymus testatur,vbi ait,Cincinnatulos pueros,& calamistratos,& peregrini muris olentes pellicula,de quibus illud Arbitri est.Non pene olet,qui sēper bene olet. Situm sentire dicuntur,quæ nimis inueterarunt, & redolent mucum quēdam. Id Dioscorides appellat Apophorā εὐρωτιῶσαν,qđ ex Plinio agnoscas licet,Libro duodecimo. Sicuti apđ Theocritum,ni fallor,γλυφάνον προσόζειν dicitur,qđ sculpturam resipit etiamnū.Ozanica in Dioscoride videntur esse Olfactoriola.Ozas tamen dicunt Onagrorum coria.Sed & apud eundem pluscula obseruauimus præsens negotium iuuantia, Sicuti illud ἀρωματίζειν,qđ Aromata redolere signat,vt nardum ναρδίζειν.Nam ἁλμυρίζειν est Salis gustum habere.μελανίζειν nigricare.κουραλίζειν ad Coralii vergere colorem.οἰνίζειν, vinum resipere. ῥοδίζειν rosam.τραγίζειν hircum.κασίζειν Casiam.At χρυσίζειν est in auri colorē reclinare.πεπερίζειν piper sapere. Ob olere vero in malum capitur,Semper enim de tetro,& illiberali odore dicitur fere, vt Plauti mostellaria manifestum facit,Oboluisti alliū germana illuuies. Oletare in veterum doctrina esse videtur,olidū facere.manifestius ex lege id fit,qua subnotatum aduertimus, Nequis aquam oletato dolo malo,vbi publice salit.Siquis oletarit, Sestertiorū decem milliū mulcta esto.

Pustulas in naso,& Ionthos quid signare coniectarint Veteres.Quid Ionthos,& vnde.Amātium blandimenta aduersum amatos. Caput.XXVI.

SVperstitionis antiquæ vestigia in Græcorū cōmētariolis pridem obseruauimus,quæ & varietatis gratia,quā anxie nimis, ac solicite affectat plerūꝗ humanus animus,huic loco suppingam. Moris ē inquiunt,nonnullis,quę naso adnascuntur Psydracia (Est autem eo nomine pustula durior,acuta,& subalbens)nuncupare Mendacia, quoniā fere sint mendaciloqui argumēta. Sed & ad ipsum id spectat, qđ lectum quoꝗ est,Siculos cōsuesse, Ionthos,qui sese parte eadem ostētēt,ψεύστας appellare,id est vanos, mendacesꝗ, qa id genus homines per ea naturæ indicia plane significarentur.Sunt autem Ionthi in hoc proposito,quos latine Varos recte dixeris. Vocari autem sic arbitrantur, vel ꝙ ætatis flore protuberent,aut ab Onthos quæ res fimum indicat,quia faciei sint dehonestamento, qđ ὀνθιλεύειν dicitur. Sciēdū tamen primum prodeuntes pilos Ionthos quoꝗ solere nuncupari,ratione vocis ab ἰέναι deflexa & ἀνθεῖν. Illud vero,qđ Plato scribit,& recensuit Plutarchus,non tam superstitiōis fuerit, aut obseruationis superfluentis,ꝗ amatorii prorsum ebblandimēti,ꝙ niueo spectabiles candore, vt Deorū venerabātur filios,nigredine quadam suffuscos, vt viriles imprimis. Grypos vero Regios opinabantur.Nam & Persæ id genus homines adunco naso amplexantur præcipue, ꝙ eiusmodi fuisse Cyrū,proditū annalibus sit. At Simos Gratiosos appellabāt.Pallētes aūt μελιχρόους salutabant,& exosculabantur,ceu flauescentes dicas,& mellis colorem præferentes.

Sternutamentum censeri quandoꝗ ominosum, & inauspicatum. Catullus,& Propertius explicantur.Interim quæ dicantur Serperastra. De Sternutamēto plura ex literis interioribus.

Caput XXVII.

LEgebamus,dum ista euigilarentur literarum bonarum candidatis,enarratiunculas in Theocritum quasdam,etiam si concisas admodum, & deminutas tamen haud omnino aspernabiles,nec in quas græcanicū illud, & quidē Theocriti eiusdem, nasutior reiectet aliquis,οὐδὲν ἱερόν, Nil sacrum,aut magnū. Inter alia vero & illud,qđ excerperemus, arrisit,adnotatū Idyllio,cui titulus Thalysia,Ex Sternutamentis prodesse nōnulla, ac significare prosperius,alia vero censeri ominosa prorsum,& inauspicata,vnde Theocritus,

τῷ σιμιχίδᾳ οἱ ἔρωτες ἐπέπταρον,

Id est Simichidæ insternuerunt amores,Et in re secundiore Homerus.

οὐχ ὁράας ὅ μοι υἱὸς ἐπέπταρε; Nonne vides, ꝙ mihi sternuit filius? Verum apud Theocritum ἐπὶ τῇ χείρονι μοίρᾳ.Id est in partem malam accipiendū est Sternutamenti præsagium. Ad hæc autem vel sponsione cōtenderim,respexisse Catullū,a quo de amore proditur sic

Dextra sternuit approbatione, Sed & Propertium.

Num tibi nascenti primis mea vita diebus
Aridus argutum sternuit omen amor?

In cuius loci enarratione afferri modo ab Eruditis ſolet, q̄ ꝓdit in quęſtionibꝰ encyclicis Ariſto-
teles (Etenim cum fide promuntur omnia, ne Comatulũ iſta forte reſipiant caluũ. Quæ eſſe ve-
lut Serperaſtra paulo impolitioribus, ſuinme optamus, quæ diſcentibus ambulare infantibꝰ ad
hibentur alligata geniculis, ne Vaciæ fiant, vel Cõpernes) Tres eſſe partes noſtri corporis prin-
cipes. Caput, Thoracem, & Aluum. Cumq́ꝫ efflatus Alui reſpiratio ſit, Ructus Vẽtriculi, Ster
nutamentum capitis, quæ pars ſacra præcipue eſt, Spiritũ hinc exeuntem, tanq̄ ſacrum venera
mur, & adoramus. Porro Sternutamentũ bene caput valere, poſſeq́ꝫ concoquere, indicio eſt. Per
inde igitur quaſi bonę indiciũ valitudinis partis optimæ, atq́ꝫ ſacerrimæ, Sternutamentum ado
rant, beneq́ꝫ augurant. Sed & alibi Ariſtoteles idem auſpicatiora putat, poſt meridiem facta ſter
nutamenta. Adnotatũ quoq́ꝫ ab Alberto eſt, Augurũ ſcientia contineri, eſſe Sternutamentum
veritatis ſignum, & liberationis prognoſticum ab inſidiarum diſcriminibꝰ. Sed vel vnius aucto
ritas Euſtathii Iliados Rhapſodia ſeptima, qđ aſtruimus, manifeſto probat, nã ὁ ἐκ δεξιῶν πταρ
μὸς διαρίζετό τι ἀγαθὸν inquit, vt opinati Veteres ſunt, id eſt a dextris ſternutamẽtũ boni au
gurabatur quippiã. Sic & Oculi dextri Palmꝰ. Quid, ꝙ libro primo de Doctrina Chriſtiana ſcri
bit Aug. Veteres lectum ſolitos repetere, ſi, dum inducitur Calceus, Sternutamentũ obtigiſſet
Symbolũ vero Græci nuncupãt, qđ ex Sternutamento concipitur, augurium. Illud aũt grauia
us multo, qđ ſeptimo ſententiarum Hippocrates ſcribit, Sternutamentum fieri ex capite, cere-
bro calfacto, aut humectato eo, qđ in capite, inani. Aer nanq́ꝫ intus contentus extra erumpit. So
nat autem, quoniam per anguſtum ipſi exitus eſt. At Galenus inquit, Non omne Sternutamen
tum fit cerebro calfacto, aut humefacta parte capitis inani. Quippe pinnulis quidam irritantes
nares ſternuunt. Et cum tuſſi ſpiritus permeans deorſum ad naſi meatulos Sternutamentum
concinnat. Sternutamentum itaq́ꝫ de capite tantummodo prouenit, ſi natura deſyderio expellẽ
dæ materiæ ſufflantis ad ſecretionem commouetur. De huiuſmodi autem Hippocratis ſanctio
facta eſt, neq́ꝫ forſan de quouis tali. Siquid enim exuperet humoris in capite, nequaq̄ gignit ſter-
nutamentũ, niſi ad ſpiritũ vertatur. Paret id, Multi enim non ſternuunt, quorum de naribꝰ hu-
moris copia ſecernitur. Soli enim ſternutant, qui ita affecti ſunt, quibus mordax ea eſt, quæ a ca
pite fluit humiditas, ceu liquid mordax naribus imponas. Vt enim tuſſis accidens eſt ad expur-
gandas pulmonis Arterias aſperas naturale, ita Sternutamentũ narium canaliculas perpurgat
Cæterũ qđ ait Parte inani capitis, vt eſt potiſſimum de Cerebri ventriculis intelligẽdum, ita de
eo quoq́ꝫ, qđ extrinſecus ambit, cauo inaudiendũ. Scribit alibi Hippocrates idem, Mulieri, quã
vitia vteri infeſtant, aut quæ difficulter parit, ſi ſternutamentum ſupuenit, bono eſt. Ratio aũt
eſt, quia indicat naturam iam intermortuam expergefieri, & reuiuiſcere, necnon propriarũ me
miniſſe motionum. Interdum regeruntur & retrimenta aliqua. Nam in libro de cauſis acciden
tium tradit Galenus, ita eueniens ſternutamentum prodeſſe, quia vehementiore concuſſu, atq́ꝫ
feruore partim quidem excitat naturam, partim vero excernit, quę tenacius impacta ſint parti
bus corporis. Sic enim & ſingultum ſolet ſanare, qđ ex Hippocratis item hauſtũ fontibꝰ eſt, q̄q̄
Singultui ob euacuationem euenienti, etiamſi raro id fiat, ſternutamentum nequaq̄ medetur.
Fit vero ſubinde ex repletione ſingultꝰ, ſicuti in puerulis viſimus. Item calor, & frigus neruoſa
replet corpora, quia tantiſper reflari triſtius queunt, & ob eam rem ſingultiũt. At dicat aliquis,
vbinam remur ominoſum eſſe Sternutamentum? Medicinam profeſſi plenius vtiq́ꝫ ſatiſfece-
rint. Nobis interim Plinii auctoritas ſufficere poterat, quam vel Gellius repetit, Oſcitatio inqt,
in enixu letalis eſt, ſicuti ſternuiſſe a coitu, abortiuum. Niſi ex tertio Canonis Auicennæ, Capi-
te proprio, ſuccurrerent paucula, quæ mutuaremur, ad hoc ipſum pertinentia, ne qđ inquit Lu
cianus, piſtrinum perinde ac palatium amemus, Pernoxium inquit, cenſetur Sternutamentum
initio decumbentis Catarrhi, & Coryzæ, ꝙ tunc humori decoquendo neceſſaria ſit quies, au-
geſcitq́ꝫ adeo in febribus quandoq́ꝫ affectio hæc, & conſimilibus, vt virtute deiecta, ſuperfluenti
materia caput oppleatur, proueniatq́ꝫ interdum Scotomia, Quamobrẽ reprimi cõfeſtim debet
ne & ſingultum concinnet grauiorem concuſſu. Illud ex Græcorum doctrina leuius aduerten-
dum, Sternutamentum quandoq́ꝫ pro ſenſu capi ſimpliciter, quia ſit ea affectio capitis ſenſus,
vel quia feſtuca prætenui nares ſi irritemus, obuenit Sternutatio. Siquidẽ in Ariſtophanis Co-
mœdia Dionyſius percuſſus, ac plagam diſſimulans dicenti, Iam te conuerberaui, reſpondet,
πῶς οὐκ ἔπταρον, id eſt qua ratione non ſternui? Qđ eſt, inquit Interpres, οὐκ ᾔσθόμην, i. nõ ſenſi
Perinde ac innueret, nõ ſecus plaga ſe affectũ, ac feſtucæ leuioris tactu affici nares cõſueuerint.
Ptarmica dicuntur Græcis, & Aeginitæ Paulo, Sternutatoria, i. q̄ ſternutamentũ proliciunt.

Cyclops excæcatus quí sit. Cyclopei ludi quí intelligant. Itẽ Teuthidi similis. Et quid Teuthis. Interibi cur Antimachus diceretur Psecas. Caput. XXVIII.

CYclops excæcatus, adagium est scitissimum de potentia magna, quæ Ducis prudentia, Quã esse aïæ oculũ, honestissima quadam metaphora Plato dixit, exuta, &, vt sic loquar, exoculata sit. Notior est fabella de Polyphemo staturo si, prævalidiq; corporis, sed ab Vlysse astutissime occęcati, q̃ vt harũ lucubrationũ studiosis ea nunc ingeratur a me. Nam & inde Cyclopei nuncupantur ludi, cũ saltans in scena inducitur Cyclops Polyphemus. Vnde Oratius de Sarmento, & Osco ore fœdo, & facie turpissima, vt Laruam diceres.

Campanum in morbum, in faciem per multa iocatus,
Pastorem saltaret vti Cyclopa rogabat,
Nil illi larua, aut tragicis opus esse Cothurnis.

Prouerbii origo ab historica demanauit fide. Etenim posteaq̃ veneno interiit magnus Alexander, sicuti Plutarchi doctissimi testant̃ monumẽta, dixit Demades Orator, siue is Leosthenes fuerit, sicuti adnotatũ alibi, cõperisse videor, Copias illius bellandi artibus, & strenuitate longe præcipuas Cyclopi excæcato videri consimiles, quoniam robore, peritiaq; præcellerent, sed duce, qui electissimum exercitum rite ductaret, forent exorbatę. Cui fere compar videtur facetissimum in Eretrienses Themistoclis cauillum, quos ille dictitabat Teuthidibus persimiles, μάχαιραν μὲν ἔχειν, καρδίαν δὲ μὴ ἔχειν. Hoc est, habere quidem gladium, Cor vero non habere. Teuthidas autem esse quidem piscitii genus, fere cõstat, sed quodnam sit, parũ cõuenit. Plutarchi Interpres gladiolos reddidit, quia sensui, vt opinor, congruebat maxime. Eos vero pisces Xiphias ab Aristotele de Animalium historiis Libro secundo, & Libro octauo nũcupari, animaduertimus, & Plinius Gladios interpretatur, Quibus figura creditur nomẽclaturæ occasionem prębuisse. Rerum quidem inquit Plinius, non solum animalium simulacra inesse, licet intelligere intuentibus Vuam, Gladium, Serras. Sunt ex Græcis, qui Teuthidas nunc Sepias interpretentur, nunc viliorem pisciculum, qui & in prouerbiũ venerit de iis, qui inopia arctiore, vel minima, & vilissima corrogare coguntur. Nam Aristophanes in fabula, cui titulus ἀχαρνῆς, Antimachum taxans cognomento Psecada, quoniam eos, quibus cum obuersaretur, differendo roris vice aspergeret, Ros enim Psecas græcis dicitur, & Gutta, ita scribit, ὃν ἔτ' ἴδοιμι τευθίδος δεόμενον, id est quem etiamnum videam Teuthide indigentem. Apud Aristotelẽ Libro de animaliũ historiis Quinto, vbi Græce ita est, πολύποδες, καὶ σηπίαι, καὶ τευθίδες, Plinius, & Theodorus Polypos, Sepias, Loligines ĩterpretãtur. & paulopost iterũ, αἱ δὲ σηπίαι, καὶ τευθίδες νέουσιν ἅμα συμπεπλεγμέναι, hoc est ad verbum, Sepię vero, & Loligines natant ĩplicitę simul. In Causis naturalibus apud Plut. problema est de Teuthide, Curnã, ea sese ostentante, hyemis magnę fiat pręsagiũ, & vir quidã plane doctus Sepiã est interpretatus. Cur inquit, Teuthide apparẽte, tempestatis magnæ signũ? an cuncta natura mollia horridula sunt, q carne nuda sint, & tenuia quandoq; neq; crusta, neq; pelle, neq; squamma obtecta, obseptave, sed intus durum, & osseum habeant, ideoq; mollium etiam appellatione conflata, proinde statim ex sensus facilitate hyemẽ præsagiũt. Qua ex causa terram petit Polypus saxa corripiẽs paruula. Verum frigus declinans ac qui in imo maris coorit̃, tumultum, prosilit etiam Teuthis, quando ex mollibus vniuersis vel pręcipue mollicula est, ac iniurię opportuna. Fuit & Arcadiæ ciuitas Teuthis, & eodem nomine Dux in Aulide cũ Gręcis aliis, quẽ tamẽ Hornytum vocant quidã. Hic cum Agamẽnone dissidẽs, cũ abducturus videret̃ suos, suadente Pallade, ne faceret, Deam vulnerauit in femore.

Principẽ esse necessarium, rationibus aliquot colligitur. Nullum esse Homine socialius animal. Caput. XXIX.

QVia vero principem vnũ aliquem videri necessarium, pauloante ex puerbii ratione digyto, vt sic dicã, mõstrauimus, subit nunc, illud affluentius ac pensiculate amplius persequamur. Nam Salomonis sentẽtiam esse nouimus praclaram, Vbi nõ est gubernator, dissipabitur populus. In omnibus profecto, quibus certus aliquis est propositus finis, in quibusq; sic, aut aliter procedere contingit, opus esse dirigente aliquo, propemodum constare video, si ad pręscriptum modo finem perueniendum. Neq; enim nauis ventorum flatibus exposita diuersis in portũ appellat vnq̃, nisi id agat præsidentis industria. Sed esse homini finem quendam propositũ, ad quẽ vita, & actiones, tanq̃

ſcopum dirigantur,non eſt,opinor,qui ambigat.Etenim per intellectũ agit,cuius eſt ex fine operatio.Diuerſo aũt calle ad eũ ipſum hoĩes perduci,ſtudiorũ diuerſitate,notiſſimũ, Proinde aſſiſtat,neceſſe eſt quiſpiã,a quo intendat,dirigatq́ ad finẽ,ad quem inſito rationis lumine ferimur Q; ſi in ſolitudine agere poſſemus,vt Bruta pleraq;,minus vtiq; principe aliquo indigere videremur,tunc enim ſibi vnuſquiſq; Rex foret,Deo tantũ Regi obnoxius,diuinituſq; nobis lumine contributo,& ſe,& ſua diſpẽſaret.Cæterũ ingenitũ homini eſt,vt ſit, & dicat Sociale animal Naturalis id manifeſtũ neceſſitas facit.Cæteris nanq; animalibus,& plantis varie tegumẽta natura tribuit,teſtas,cortices,coria,ſpinas,villos,ſetas,pilos,plumã,pennas,ſquãmas, vellera.Hominẽ tantũ nudũ,& in nuda humo natali abiicit die ad vagitus ſtatim,& ploratum, vti grauiſſime Plinius ſcribit.Sed eñ oĩm loco diuina illi ratio eſt attributa,cuius illuſtratione longe plura manuũ adminiculo valeat cõparare.Quę tñ vſu multiplici vnus haudquaq̃ aliquis impleuerit.Proindeq; in ſolitudine nõ ſine incommodis q̃plurib⁹, & maximis degere queat aliquis. Adde q; cæteris naturæ ſpõte perſpecta,cognitaq; videntur,quæ proſunt,quæq; nocumento ſunt. Aliquibus etiã induſtria quadã naturali herbæ,quib⁹ medica vis ineſt,notæ ſunt.Item vitæ neceſſaria multa,Quorum homini cognitio tantum eſt communis, vt qui poſſit per rationem ex vniuerſalibus principiis ad ſingulorum perceptionem,quæ degendæ vitæ credũtur neceſſaria peruenire.Quæ cum numeroſiora ſint,vnus propriæ rationis vi nequaq̃ attigerit,propterea ſocietas rationalis eſt,animali peculiaris,vt alterum alterius adminiculo adiutum, refotũ, inſtructumq; facilius ſit ex naturæ propriæ dignitate tempora trãſmittere.Quid porro Oratio, huic animantium vni tradita,quem habere vſum in ſolitudine valeat?Etenim reliqua cõmuni quodam modo affectiones patefaciunt ſuas,veluti Canis iram latratu,At Homo ſermonis commodo conceptus animi vniuerſos valet explicare.Ex quibus omnibus facile colligas,illum cæteris, quotquot ſunt,etiam quæ videntur a congregatione nõ omnino reuulſa,ſocietatis facile capaciorem.Itaq; in Eccleſiaſte Salomonis chria ſumme approbatur . Præſtare amplius , eſſe duos,q̃ vnum , q; adſit mutuæ ſocietatis emolumentum.Quæ cum ita ſint, nimirum & illud maxime neceſſarium conſequi,aptiſſimum eſt. Vnum aliquem eſſe debere,cuius conſilio,& prudẽtiæ reliqua ſubiiciatur multitudo. Alioqui multis cohabitantibus,& vnoquoq; ſua commoda procurante,nullo negotio dilaberentur res,ni Princeps aliquis pręſideret,qui publico bono, tanq̃ mitis parens,vt ab Homero dictum,conſuleret.Sicut & Hominum,cæterarumq; Animantiũ diffluerent corpora,niſi vis aliqua foret excellentior,quæ aſſiſtẽs membrorum aleret, cuſtodiretq; compagem.Igitur neceſſe eſt,præter id,qđ mouet ad proprium vniuſcuiuſq; bonum,eſſe item, qđ cõmune omnium diſtribuat,componatq; bonum . Nam & in omnibus,quæ in vnum ordinantur,diſponunturq;,quiddam pernoſcitur Principis gerens vicem.Siquidem in Corporũ vniuerſitate corpus primum,id eſt cæleſte reliqua corpora quodam diuinæ prouidentiæ munere, ordineq; diſpenſat,atq; moderat.Omnia vero animantia rationale animal regit.Hominẽ ipſum diuinior anima.Inter Animę partes iraſcibilis,& cõcupiſcibilis moderamini rationis ſubiiciunt Inter membra corporis vnum eſt præcipuũ, cuius velut nutu quodã reliqua agitantur.Id vero eſt Caput,ſiue,vt malunt alii,Cor.

Cuius deceat eſſe modi Principẽ.Duplex eſſe in Natura Regimen.Cur Homo minor Mundus. Caput.XXX.

SEd eñ quia iſta videmur ſcitius muſſitare,vrgeat nos forte ſcrupuloſior aliquis,qualem credamus oportere eſſe ciuitatis Principem , & cuiuſmodi eius officium ſanciamus.Non erat quidem in animo operis initio tam crebriter in haſce diuertere florum amœnitates,quæ altius requirũt examen, Verũ, quoniam vt ille ait,Theſauros eſſe oportet,nõ Libros,quid in voluminib⁹ auguſtioris ſcientiæ,velut Lucis denſitate, ac religione horrẽtibus, venati ſimus, ſubnotando,q̃ digna ſcitu occurrebant, publico ſtudioſorum bono iam hinc proferre ordiemur,nulla in parte,qđ.M.Varro inquit,Min faciẽtes.i.hæſitãtes, aut etiam ſubuerentes,perinde ac ii, q vix proloqui audẽt.Et primũ quidẽ id obſeruandũ amplius,Quę ex arte ſint,ea imitari,quę ex natura habent.Ex quibus id promit,vt de rationis inſtituto valeamus operari.Proinde Regis munus id optimũ,pręſtãtiſſimũq; cenſendũ,qđ ab vniuerſalis principatus forma demanare videt.Deprehẽſum porro eſt,in natura rerũ duplex eſſe regimẽ, Vniuerſũ & Particulare.Vniuerſum quidẽ,quoniã prępotentis Dei moderatione omnia contineri,nemo non,qui modo conſtet mente,dabit facile.Particularis autẽ principatus pręcipue diſpenſationi diuinę perſimilis in Homine reperitur,Quẽ ea ex cauſa etiam minorem Mundũ dictitari, perſæ

pe videmur legisse, quod vniuersi moderaminis in eo comperiatur forma. Nam quemadmodum vniuersa corporea creatura, & virtutes spiritales omnes diuino subiiciuntur gubernaculo, compari modo & membra corporea, & animales virtutes magistra ratione reguntur, atque eodem fere pacto se in homine ratio habet, vt Deus in mundo. Verum similitudo moderamēti huius ratione quoque alia librari, perpendique potest. Hęc siquidem in nobis est, non solum quia ratione regatur Homo quilibet, sed etiam quoniā hominis vnius præside ratione multitudo gubernatur Quod Regii muneris maxime videtur. Quando & in animantibus quibusdam, quæ socialiter viuunt, quædam regiminis huius conspicit̄ proportio, veluti in Apibus, Nec id tamen rationi imputandum, sed naturæ instinctui a summo regente inducto, qui & est, & dicitur auctor naturæ Quāobrem id Regi, Principique viro dispiciendum imprimis, vt regno ita demum sibi pręsidendum, opinetur, sicuti corpori præsidet anima, & amplius, velut mūdo Deus. Quæ siquis vehementius excusserit, altiusque menti opinatus fuerit infigenda, & quodammodo inurenda, persentiscet illud excellentissimum, tum in seipso iustitiæ amorem ardentius accensum iri, dum subinde repetet secum, ad id prouectum se, vt pręcelsi illius agentis vice iudicium exerceat in principatu, Tum autem suborietur mansuetudinis, & clementiæ lenitas, dum singulos ipsi obnoxios perinde habet, ac corporis sui membra, cogitabitque, id solum fulmen, quod Iupiter mittit, placabile esse, perniciosum id, quod deliberauit, &, vt Seneca inquit, aliis quoque Diis auctoribus, misit. Quia Iouem id est Regem prodesse etiam solum oportet. Nocere, non nisi cum pluribus visum est. Perpēdet illud quoque in Græcorum literis iactatum, A Capite primū computrescere piscē. Quo significatur obscurius, pricipem virum insigniter turpem, mox dare labē in plures. Huic enim non magis latere contingit, quam soli inter tot collucentes Syderū oculos. Vna est clemētia, quę ex virtutibus omnibus præcipue hominem addecet, quādo humanior nulla est. Neminem tamē insignitius, illustriusve conspicuū facit, quam principem virum, quamquam contemperamentum id esse adhibendum, non latet, vti nec promiscua sit, ac vulgaris, & deplorata ingenia a sanabilibus nō distinguat, nec rursum abscissa. Talem se ciuibus suis præstare princeps debet, cuiusmodi deposcat Deum sibi. Et quod parentes faciunt, nunc obiurget, nōnunquam blande, quādoque & minaciter se gerat. Ad decretorium stilū accedat rarius. Tūc demū vltima experiri decuerit, cum cętera fere sint conclamata. Sed vno cludā verbo, Sciat princeps esse se Reip. suæ animū, illam vero corpus. Quo nomine apud eum L. Tubulo, qui apud Luciliū amarulente, vt Rapinator, Impius, Sacrilegusque proscinditur, & id genus aliis esse nullus potest locus.

Prouerbii ratio, Platano similis. De Platano pluscula, & Platanisto. Obiter qui dicātur a Persis immortales. Herodotus, & Curtius declarātur. Melophori qui sint. Mallophoros.

Caput. XXXI.

THemistoclem Athenarum principem, cuius operā, ingeniumque, ac prudentiā summam non paruis in rebus, nec raro experta Græcia est, produnt auctores grauissimi, posteaquam amplissime patriam est promeritus, solitum tamen sępius cōuitio a ciuibus incessi. Vnde illius pręclara circunfert̄ sententia, τί κοπιᾶτε ὑπὸ τῶν αὐτῶν εὐχρησούμενοι, Quid eis negotiū facessitis, qui nobis fuere benefici? Se quoque subinde Platano consimilē prædicabat, ad quā decurrerent, quos infestaret imber, mox vero serenitate reddita, velleretur ab eisdē, interimque cōuitiis proscinderet̄. Ex historia igitur produci adagii forma potest, vt dicat̄ is Platano assimilis, cuius opera quamuis necessario sæpius vtamur, nihilominus insita quadam prauitate, illum eundem incommodis liberi, habemus derisui, conuellimus, perditum quādoque etiā cupimus. Mox tamen necessitate deprehensi expertam repetimus virtutem. Sane congruenter de ratione foliorum Platanus electa potissimum, quā prouerbio vsurparemus, quando arbor ea vmbræ gratia tantū ex alieno petita orbe est iis, qui dicūtur σκιατροφούμενοι, sicuti de Historiis quarto libro Theophrastus perdocet copiose. Nam Caius princeps etiam in Platano Veliterni ruris, tabulata cuius, laxisque ramorum trabibus scamna patula miraculo fuerant, epulatus est. Eamque cœnā appellauit ille Nidum. In Lydia prodit Herodotus, Xerxem comperisse Platanum, quam ob pulchritudinem aureo donauerit monili, tuendamque viro delegauerit immortali. Qua in parte ad notandū obiter, vt eum locum salebrosum quadantenus in potestate habeat quilibet. Non ideo dici ab Historico immortalē virū, quia plane nunquam moreretur, quod credere, insulsissimum foret, Sed intelligi ex iis vnum opinor, qui in militia delecti ex Persis numero decēmillia, dicebant̄ Immortales. Quoniam siquis eorum aut nece, aut morbo numerū minuisset, cōfestim substituebat̄ alius

nec vnq̃ plures erant,paucioresve decẽmillibꝰ.Erant item pręcipuo inter omnes cultu decori,& iidẽ omniũ pręſtãtiſſimi.Hac opera iuuabit̃ &.Q. Curtius libro tertio, vbi ita legimꝰ adnotatũ Proximi inquit,ibãt, quos Perſę Immortales vocãt,ad decẽmillia,Cultus opulentię barbarę,nõ alios magis honeſtabat.Illi aureos torques.Illi veſtẽ auro diſtinctã habebãt, manicataſq; tunicas gẽmis etiã adornatas.Memoriæ produnt ex Græcis nõnulli,τοὺσ ἀθανάτουσ,hoc eſt immortales iſtos Theodoſio imperãte redactos in nihilũ ab Ardaburio.Ex hiſce vero immortalibꝰ viris, mille ſeligebantur optimus quiſq;, Melophoros vocabãt , ꝙ haſtis pręfixa geſtarent aurea mala Dorypho ri erant hi,hoc eſt Satellitio fungebant̃.Mallophoros autẽ Cereris eſt cognomẽtum in Megaride,qđ ab iis videt̃ impoſitũ,qui mortaliũ primi oues connutrire cœperint.Siquidẽ lanã dicunt Græci μαλλὸν,Ex quo & Idã μαλλοτὴν vocarunt,velut πολυπρόβατον,i.ouibꝰ abundãtem.Similitudinẽ quandã cũ Perſarũ Immortalibus habuit apud Gallos Equitũ ordo,quẽ vocabulo Gentis proprio Trimacreſiã illi vocabãt,Nã equũ dicunt Marcan.Sed ad Platanum redeo Inuenio Xerxem eundẽ aureã ſibi Platanũ fundi iuſſiſſe,quæ antimimos foret.i. Amatã effingeret,leniretq; æſtuationẽ mentis ex illius abſentia.De Platano in Theriacis Nicander ita ſcriptũ reliquit,σφαίρητε θερειλεχέοσ πλατάνοιο,i.Sphęra quoq; torũ pbentis æſtate Platani .Interpres locũ eũ enarrans, illud θερειλεχέοσ pro vmbroſa poſſe accipi,tradit,qm̃ latiſſima ſint eius arboris folia,vt opaciſſime cõtegant æſtiuo tpe, Vel inquit,quia torus ex numeroſis foliis cõfici abũde poſſit tpe eodẽ.Addit illđ quoq;,Platani fructũ eſſe Sphæria quędã Trachea.i.orbiculos aſperos,propterea a Nicandro dici Sphęram.Ex iis vero,q̃ prodit Interpres hic,agnoſcas licet,vera item eſſe, quę Græci ſcribunt,dici Platanũ,ſiue Plataniſtũ a latitudine,ꝙ ſit πλατύφυλλοσ,Plataniſtũ tamẽ ſunt,q a Platano per diminutionẽ proferri putẽt,cũ paronymon,ſiue denominatiuũ ſit verius,nihil primitiuo amplius,minusve ſignificans.Porro ſi diminutiuũ foret,exire debuerat in σκοσ,ſicuti Calamiſcus Pyrgiſcus,Satyriſcus.Plataniſtũ pro Platano apud Homerũ diligẽs lector ĩueniet.Fabuloſa plane ſunt,q̃ primo de Animaliũ naturis ſcribit Aelianus,nec citra cunctationẽ promenda.Ait eñ Noctuas mira quadã ingenii ſolertia a Ciconiis ſubmoueri a nido longius,Platani frõdibus ingeſtis,quarũ contactu torporẽ contrahant noctuæ,ita,vt ob læſionis quippiam inferre deinceps nequeant.

Adagia duo a Cupreſſo producta.Oratii locus illuſtrat̃.De Cupreſſo nõnulla.De Pinu Herodoti perpenditur ſententia.Sphæria quid. Caput.XXXII.

PHocion Athenienſis,quẽ nemo vel ridentẽ vidit,vel flentẽ,cũ ciuitatẽ intueret̃ a Leoſthene pręcipitatã in bellũ,dũ libertatis ſpẽ,& imperii cõcipit illa tumidius, Verba eius Cupreſſis cõſimilia ſibi dicebat videri,qm̃ pulchra quidẽ forent,ac ſublimia,cæterũ fructu omnino carerẽt.Sedenim cum initia cedere proſperius eſſent viſa,immolarentq; Euangelia oẽs,hoc eſt,rei diuinę ex felici nuntio darent operã,interrogatus,an ita rem geſtã vellet, πεπρᾶχθαι μὲν οὖν ἔφη ταῦτα,βεβουλεῦσθαι δὲ ἐκεῖνα,i.geſtam quidẽ velle ſic,Illa tamẽ malle decreta.Ex his Adagiũ producitur de iis,q̃ ſpecioſa quidẽ vident̃,inania tamẽ ſunt,& nullũ prorſus emolumentũ pręferentia.Nam arbor hæc,vti docuit Plinius,natu moroſa,fructu etiã ſupuacua eſt,Baccis torua,folio amara,odore violenta,ac ne vmbra quidẽ gratioſa.Eſt & ab hac arbore prouerbiũ alterũ,Cupreſſum ſimulat,de Pictore malo,& imperito,vt expoſuit Porphyrio qui aliud prorſus nihil expingere norit,qđ in Arte Poetica ſignificat Oratius.

Sed nunc non erat his locus. Et fortaſſe Cupreſſum
Scis ſimulare,quid hoc?ſi fractis enatat expes
Nauibus,ære dato,qui pingitur.

Sed curnã electa Cupreſſus,quę potiſſimũ prouerbio locũ faceret?Nempe (qđ a Doctioribus in curioſius prętermiſſum,miror)quia,vt Plinius ſcribit,trahebat̃ etiã in picturas opere Hiſtoriali,venatus,claſſesve,& imagines rerũ tenui folio,breuiq;,& virente ſupueſtiens.In Arcadia apđ Pſophidẽ Cupreſſi cernebant̃ proceritatis tantę,vt propinquus adumbraretur mons . Eas non excidebant, Alcmæoni ſacras arbitrati, Nuncupant̃ ab indigenis παρθένοι , id eſt virgines.Alcmęonem vero necata illuc matre delatum Argis ferunt . Memorabile eſt, qđ hiſtoria ſecunda Thucydides prodit,arcas fuiſſe ex Cupreſſo,quibꝰ eorũ efferrent̃ oſſa, qui in bello fuiſſent cęſi. Quẽ locũ exponẽs Enarrator quidã,id ſolitũ fieri aſtruit,Διὰ τὸ ἄσηπον εἶναι, ꝙ putredinem arbor neſciat.Cõfirmat id fides hiſtorica.In ea nãq; materie pter cæteras arbores nitor maxime valet æternus.Et ſimulacrum Iouis in arce ex Cupreſſo durauit,a condita vrbe Sexcenteſimo,Se

xagesimoprimo anno dicatum ad Plinii tempora. Cupressum Indi prope inter aromata venerãtur,& merito id quidem. Laudent qui velint, Amoniã Chiam,& Cyrenaicam,quã esse æternam prædicat Theophrastus. Verum nitore,robore, magnitudine,rectitudine, perennitate, quã illi arborum comparabimus? Cariẽ,& vetustatẽ penitus nihil sentire Cupressum,affirmãt,& rimã spõte haudquaq̃ concipere. Qua ex causa Plato Leges publicas, atq; instituta in sacris ponẽda cẽsebat,tabulis cupressinis,q̃ futuras forte putabat æterniores,q̃ æreas. In Assyria ex cupressis modo cõpingi naues,auctor Aristobulus est,ac repetit Arrianus,reliquæ materiæ inopia sũma. Cupressum vero Creticã,vt p̃stantissimã laudat in Symposiacis Plut. Sicuti etiã Isthmiã Pinũ. Porro sicut in Platano esse Sphæria superius adnotauimus,ita & in Cupresso Dioscorides appellauit. Sphæria inq̃t,cõcisa,& in vino hausta sanguinis cõferunt anagogæ.i.eiectationi,seu excretioni,ac dysenteriæ. Plinius latine pilulas reddidit. Locupletum deniq;,ac nobiliũ modo funerib⁹ adhiberi Cupressum solitam, Lucanus testari videtur,

Et non plebeios luctus testata Cupressus,

Et est a Lactãtio grãmatico Thebaidos quarto relatũ. Illud admiratione nõ caret, Herodotũ scribere,vnã,solãq; arborũ Pinũ recisam non succrescere amplius,verũ interire funditus,vel,vt ipse ait,παρόλεθρον. Nata inde Parœmia,vt exteri dicãt̃ Pinus mõ,quæ prorsum intercidãt. Cum manifestum fiat, Piceã,& Cupressum id ipsum pati,sed & pleraq; alia,nisi forte cognationem aliquam inter hasce arbores intellexit,p̃ptereaq; vno Pinus nõie accipiẽdas, cõstituit. Q̃d ad Piceã attinet,sciendũ,Eustathio tradẽte,id Homericũ ἐχεπευκὲσ inde profluxisse,ac pro mortifero interpretari,etiamsi ad amaritudinem referunt alii.

Oratio cõcisa,breuisq; an p̃stabilior sit. De Phocione, Catone, Demosthene, Pericle, M. Tullio T. Liuio,& Aliis. Caput. XXXIII.

Primum videri orationis genus,quo paucis multa sapienter,grauiterq; significent̃,a plerisq; ex doctissimis traditum,scimus. Idem nãq; sermoni congruere,q̃d numis,qui eo p̃stantiores credunt̃,quo materia pauciore,p̃tii amplius complectant̃. Id veterũ nõnulli approbarũt mirifice,sed Phociõ præcipue,cuius oratio verborũ paucitate pressior,erat p̃breuis,multa vero sententiarum magnitudine,ac grauitate. Adeoq; huic vni erat intẽtus,vt q̃nq; Theatro iã pleno,cum obambularet cogitabundus,dicente quodã,σκεπτομένῳ ἔοικασ ὦ φωκίων,videre o Phocion cõsyderationi intẽtus, Bene cõiectas inq̃t,dispicio nãq;,ecquid possim eximere ab iis,q̃ apud Athenienses sum verba facturus. Secuti sunt hæresin eandem & pleriq; alii nõ oĩno infantes. Sicuti in Latina eloquentia Gracchi,in q̃bus vmbra recognoscit̃,& quasi color opacæ vetustatis,& senior quoq; Cato,quẽ Romanum Demosthenẽ nũcupatũ,auctor. M. Tullius est. Quẽq; ætatis suæ eloquẽtia non contẽtũ id iã tũ facere adortum,dilucet,q̃d diu post impleret Cicero. Sed p̃fecto est vtiq; custodienda hæc,si causæ ratio p̃mittat. Alioqui,vti doctissime Plinius Cæcilius inquit, Præuaricatio est,transire dicẽda,p̃uaricatio est,cursim, etiã breuiter attingere,quæ sunt inculcanda,infigenda,repetenda. Nam plerisq; longiore tractu vis q̃dã,& pondus accedit. Vtq; corpori ferrum,sic oratio nõ ictu magis,q̃ mora aĩo imprimit̃. Hoc fuit Demosthenis cõsiliũ,quẽ si eloquẽtiæ velut typũ dixeris,meo q̃dẽ iudicio,a veritate aberrabis nõ multum. Hoc itẽ Periclis,quẽ a cælesti eloquẽtia cognominatũ Olympiũ, Plut. scribit,& Plinius meminit. Aristophanes vero ita laudauit.

ἤστραπτεν,ἐβρόντα,ξυνεκύκατε πάντα,

Fulgurabat,tonabat,p̃miscebat oĩa. Eupolis vero πρὸσ τοῦτο πειθώ τισ ὑπεκάθητο τοῖσ χείλεσιν, οὕτωσ ἐκήλει,καὶ μόνοσ τῶν ῥητόρων τὸ κέντρον κατέλειπε τοῖσ ἀκροωμένοισ. Ad hoc iq̃t, Suadela quædam labiis subsidebat eius,sic demulcebat,vt Oratorũ solus aculeũ audiẽtibus relinqueret. vt quem nõ clamator aliquis ad Clepsydrã latrare docuisset,sed Clazomenius Anaxagoras summa imbuisset rerum scientia. Ac,vt nostros inopia p̃terisse nõ videamur,quid Cicerone,quem extra oẽm ingenii aleã positum Plinius admirat̃,& Quint. optimum dicẽdi magistrum pronunciat, Hieronymus in latini eloquii arce stetisse,confitet̃,q̃d largius? quid affluentius? Quæ aquarum fluenta adeo exuberant? Q̃d pelagus exũdat latius? Q̃d fulmen vibrat impetuosius? Raptare iudicẽ credas,iñuoluere,p̃cipitem agere,p̃culcare,nec incẽdere auditorẽ modo, sed ipsum putes ardere. Animorũ deniq; quendam credas deum. Quicquid illi violentiæ obsistit ruenti,ac renitit̃,supra humanũ captũ est,ac censet̃. Late in eo crassatur vis Demosthenis,renidet Platonis copia,abblanditur,allectat,afficit Isocratica iucunditas. Nec Lysiæ subtilitatem frustra desyde-

raris,aut acumen Hyperidis, Aeschinis sonitum, Aphricani grauitatem,vel lenitatem Lælii vt tanto ferri minus possit Largii Licinii liber,qui pdigiose Ciceromastix iscribebat.Quę in aliis enituere singula,omnia in vno efflorescunt,& quidem summa,vt fœnum cęteros,vt aiunt,arbitrari possis.Postea sunt,q mihi efferant laudibus Salustii breuitatem.Taceo qđ Seneca scribit, Salustio vigente, amputatas sententias,& verba ante expectatum cadentia,& obscurã breuitatem fuisse pro cultu,quã raræ vir frugalitatis Aruntius sit imitatus in iis libris,quibus Punici belli historias est complexus.Est illa plausibilis vtiq;,addo etiam,qđ grauissimi auctores dixere immortalis.Quid tñ illi cum occupato iudice?neq; ad hũc vsum Thucydidem valde probarim Et quoniam magna nomina conuellere videmur,quibus assurrexisse, honestius multo fuerit, ea ipsa est Marci Tullii sententia.A quo alibi quoq; ita proditum,scimus,Breuitas inquit,laus est interdum in aliqua parte dicendi.In vniuersa eloquentia laudem non habet.Eiusdem tamen illud est,in historia nihil esse pura,& illustri breuitate dulcius.Alioqui & amplitudo illa Patauini historici lactea,& redundans,itaq; legentem sæpe afficiens,vt stupore quodã adobruat pene, alere longe pinguius ingenia mihi videtur.Adeo vt,sicuti in pictores ille ait,q nescirent manũ de tabula,oculos a lectione reuellere nequeas.Ita dicẽdo adumbrant omnia,& exprimuntur graphice.Vbertas illa prædulcis,& austera tamẽ,nec decocta,nitida sine labore, vt de Theophrasto Seneca scribit,efflorescens quoq;,nec affusa nectare modo,sed quodam Circes,quã Deam intelligi voluit literarum princeps Homerus,delibuta veneficio est.Abire cupis,retinet blãdis amoribus inenarrabilis facundiæ vastitas,quæ tamen vasta non est,sed compta honestius,culta pretiosius,expolita diuinitus,nusq̃ fucus puerilis,aut pigmenta inania,nusq̃ vibratior cincinnus. Non ades,prouocat pgustata amœnitas, Sirenum cantibus longe potentius,quas surdus demũ Remex pertransisse narratur,Istam odore modo perceptam,nec cæcus quidem neglexisse possit. Iam quid de eruditione dicam?Quæ in eo vno adeo scaturit subinde,adeo exultat multifaria, adeo ingeniosissimum quęq; aure bene vaporata,mox & acri perlota aceto,recondita rerum sciẽtia lacessit,vt eo ipso anno,quo ista cõmentabamur,expressum auditoribus meis sit,quibus opa illa Patauii præstabatur,quibusq; haudquaq̃ foret cornea fibra,plus se ex vno in.T.Liuiũ dictato referre emolumenti,q̃ ex Salustii decem,quem succisiuis diebus, hoc est festis enarrabamus. Scripsit & dialogos,vt sit aliquid auctarii vice,quos non magis philosophiæ adnumerare possis q̃ historiæ.Concinnauit & ex professo philosophiam continentes libros.Sed ista parum forte institutum iuuerint.Exciderat pene,qđ minus dissimulãdum fuit.Putat in arte Dionysius,esse dictionem aliquam,cui mira insit dulcedinis,ac iucunditatis vis,at pulchritudinis non ita,Rursũq;,sæpe reperiri orationem pulcherrimam,quæ tamen iucunditatem illam prædulcem desyderet.Cuiusmodi est Thucydidis Phrasis,& Rhamnusii Antiphontis.At in Ctesia Cnidio,& Socratico Xenophonte suauitatẽ illã sentiri quidem abunde,abesse tamen quadantenus pulchritudinis gratiam.At virtutem vtranq; insigniter in Herodoto enitescere.Hoc ipsum si quis,re exactius perpensa,& excussa,de Salustio statuat,&.T.Liuio,Scopi vmbilicũ,puto, recte collimans attigerit.Qđ ad Salustium attinet,id in eo præsigni admiratione dignum,nullum nisi loco positum fere,ac tãq̃ in vermiculato emblemate,vti est apud Lucilium, conspici structum verbum. Sed enim scriptorem egregium non næuo aliquo,aut crepundiis, qđ aiunt,sed toto corpore inspectasse,ac expendisse præstiterit. Scribit Seneca Controuersiarum quinto, præcipuam esse quidem in Thucydide breuitatis virtutem,vinci tamen quandoq; a Salustio, & in suis illum castris cædi,Q; in sententia græca sint,quæ saluo sensu,detrahas,qđ in Salustio interdum nequeas.Quam rem.T.inquit Liuius,vt qui Salustio esset iniquior,vt translatam,corruptãq; vitio vertebat,arbitratus posse a se facilius Salustium vinci, si a Thucydide victus foret prius. Alibi vero Seneca idem,hoc Patauino historico testimonium reddidit,vt eũ dicat candidissimũ maximi cuiusq; ingenii æstimatorem.In tam multis vero,quæ de.T.Liuio attulimus,sciendũ in epistola quadam ad Ioannem Boccacium scripsisse Franciscum Petrarcham,ignauia legentium contigisse,vti Liuiana historia sit in Decadas distributa.In eas enim ingt,nõ ipse, qui scripsit,sed fastidiosa legentium desidia diuisit.Nec desunt,qui calculum adiiciant.Me vero Decadibus præpositæ præfationes in diuersum trahunt.

Admirabilis in Phocione Natura,Item Cynico Diogene,Aristodemo,Socrate.
Caput.XXXIIII.

E Sſe in pleriſq; hominibus mirandā profecto, ſtupendamq; naturam, nemi
nē arbitror paulo humaniorē, q̄ neſciat. Nā, vt Phocionē taceā, quē ruri,
ac militiæ nudo ſemper inceſſiſſe pede, ni illum hyems atrocior ad calceos
compuliſſet, proditū memoriæ eſt. Proinde ferūt inter iocabundos milites
nullū fuiſſe rigoris ſignificandi certius argumentū, q̄ ſiqs affirmaſſet, Pho
cionē inductis calceis ꝓdiiſſe. Cynicū Diogenē illuſtria teſtant̄ monumen
ta, in frigoris vi maxīa æneam ſtatuā amplexari cōſueſſe, veluti a ſenſu ri-
goris omnino alienum. Cum vero id conſpicaretur Lacon quidam, ſcitari
perexit, εἰ ῥιγῷη, an rigeret? abnuēte eo, τί οὖν ἔφη μέγα ποιεῖς, qd igitur mirum facis? Auctor
Plato eſt, Ariſtodemū Cydathenæū, corpore puſillo, nudis ſemp pedib⁹ inceſſiſſe. Sed qd hęc con
ſectamur leuia? Poſteaq̄ Platonis introſpeximus ſacraria, pergamus porro ſubtexere, quib⁹ is So-
cratem ſuum graphice appinxerit, Alcibiadis perſona ſubſtituta. In bello inquit, qđ ad Potideā
Atheniēſes geſſere, imprimis quidem laborum incomparabili patiētia nō me ſolū, ſed vniuerſos
longe Socrates p̄cellebat, & ſicubi, vt fere aſſolet, cōmeatu deficeremur, in fame, ſitiq; tolerantiſſi-
me perferenda, facile inter cæteros eminebat. Rurſum affluente rerum omnium copia, ſolus per
frui affatim poſſe videbat̄, & q̄uis potum abnueret, ſi cōpelleret̄, omnes protinus ſe largius inui
tando anteibat, nec tñ vino paulo hilarior vnq̄ eſt cōſpectus, qđ vtiq; mirū p̄cipue eſt, ni id mira-
bilius admodum foret, qđ hyeme, vt in locis illis, ſæua, & rigore intolerādo factitaſſe illum, ſcim⁹
gelu ſiquidē oīa obtinēte, ac vniuerſis pruina albicātib⁹, nec quoq̄ fere ſub Dio agēte, ni pellibus
corpore arctius obuallato, conſeptoq;, Socrates ita ſe cum reliquis promebat in publicū, vt quo-
tidianis indumentis nil omnino accederet, nudis vero pedibus glaciē, pruinaſq; p̄mebat facilius
q̄ calceis obmuniti milites. Qđ illi conſpicati in ipſorū contemptū fieri interpretabant̄. Sed illud
ſatis mirari non eſt, Altior, vti plerunq; fit, inciderat cogitatio, ſtabatq; a matutino tempore eo-
dem nixus veſtigio, cumq; minus explicaretur, qđ agitabat, perexit in meridiem vſq;, ſenſerant
milites, ac mirabant̄, perſeuerabat ille nihilominus ad primā facē. At illi lectulum appoſuere, ob-
ſeruantes, ecquid per noctem decumberet. Expectauit is, ſtatu pertinaci nihil immutato, ſolem
ſeſe promentem, quē vbi cōſalutaſſet, deniq; digredi cœpit. Sed & familiare fuit illi viro, vt ꝑdi-
us ſtaret, ac pernox, etiam inconniuens.

Quæ in Corporibus calorem præcipue cuſtodiant. Cur frigore nimio nigreſcāt extrema, & de
cidant. Obiter, an Ignis ſit coloratus. Caput. XXXV.

E T, quia in frigoris patientiam incidimus, ſuccurrunt ex illuſtrib⁹ viris amuſ-
ſitata pleraq;, digna omnino, q̄ non prætereātur in noſtra hac collectaneorū cu
ra, Apponemus vero primum, q̄ ex Galeno comperta nobis, in libro de Anhe-
litus iuuamine. Sunt inquit, tam pinguedines, q̄ Adenes, ſiue glandulæ omnes
in corpore ad caloris naturalis cuſtodiam, fomētumq;. Q̄uis em̄ calor a corde
in totum redūdet corpus, ſunt nihilominus in corpore partes quędā ad caloris
ſuſceptionē longe cæteris aptiores. Etenim, quæ ſuperpoſita hepati eſt pingue-
do, ſpleni item, atq; inteſtinis, calefacit ea, digerendiq; inibi facultatem adiuuat excellenter. Pro-
inde cum ita forte obueniſſet, vt pugili cuidā pingue id confringeret̄, moxq; liueſcens eximeret̄
medici cura, cœpit is ſupra modū eſſe frigoris impatiens, concoctione quoq; inſigniter mutata,
deminuta ve. Illud vero in frigoribus peracutis, ac vehementioribus contingere, Alexander ſcri
bit, Si modo de familia, p̄inde ac diminutus capite, aut peregrinitatis reus nō ſummouetur liber
is, Digytos, & extrema corporis nigreſcere prius, mox & decidere. Mirus profecto euētus eſt, ſed
verus. Auditum em̄ mihi ſæpe a prouincialibus, quibus profitebamur, vt qui frigidioris mundi
plagas incolerent, ſolitū apud illos fieri, vt ſi in gelicidiis acrioribus, & boreę flatib⁹ frigidiſſimis
vt aſſolet, qs iter eūdū, vel quacūq; ſub dio mora diuturniore, nares forte emūgat, apicē ſimul de
cidere. Sed vnde nā fieri iſta putemus? An q̄a frigus atrox ἀπελαύνει, καὶ ἀπολύει τὸ ἔμφυτον θερ
μὸν εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος, i. inſitū calorē introrſum perſequit̄, & occludit in corpore. Reli
qua vero extrema, caliditatem vitali poteſtate minus agitante, primo quidem liueſcunt, inde ni-
greſcunt, ac deniq; emoriunt̄. Ideo autem excidunt, ꝙ natura reliquo ſane corpori prouidens,
id circūplectitur, & ad ſe aſtringit, mortuum deſtituendo, & decidere permittendo. Extrema ve-
ro imprimis affligant̄, ꝙ minus corpulēta ſint, & proinde minus etiamnum calida. Infirmæ itē
quæ ſunt, & rareſcunt ex arboribus, ratione non diuerſa, hyemali ſydere frondibus exuuntur.
Sunt q̄ aſſerāt, a primordio quidem inſitū calorē, frig⁹, vtpote ſibi infeſtum, refugere introrſum

deinde collectum,& velut destitutas recuperaturum partes subire,& cum agmine,ac confertis suppetias ferre.Sed interim densiore caloris vi membrorum extrema amburi. Verum hi falli videntur,sicuti Aphrodiseus putat. Q; si liuoris,nigrediniscq; rationem in frigoribus quis perquirat amplius,sciendum est,sanguinem appulsu frigoris gelascere,concretum vero nigrescere caloris inopia. Albedo nãq; igni tribuitur, Propterea senioribus μάλιςα πελιδνοῦται ἡ σάρξ, ὅτι ἐλαχίςην ἔχει θερμότητα .i. maxime liuescit caro,qm̃ minimum obtineat caloris. Sed in hoc tamen aduertendum impensius,calorem in animali commixtum esse album luminosum.Est ẽm spirit⁹ quidam in spermate interceptus,& in spuma spiritus aliquis natura proportionẽ habens cum stellarum dispositione,vt est apud Aristotelem de Animalium generatione libro secundo. Et Auicenna in libro de medicinis Cordis,eum scribit,vultus suos effigiare ad cælestium corporum similitudinem. Necq; enim calidum in animalibus ignis est,necq; ab igni principium habet. Necq; enim animal generat ignis,necq; ignis est albus,nec omnino coloratus,vt dixit Empedocles cum sit color qualitas mixtionem consequens elementorum,sicuti liquet ex libro de Sensu,& Sẽsili.Porro si esset albus,aut prorsum coloratus,stellas videri prohiberet noctu,Q đ ab Algazele in libro de Philosophia comprobatum,scimus.

Cur extrema Frigefacta vehementer, si admoueantur igni,dolent.Quæ præcipue infestent Frigore. Caput.XXXVI.

Contingit porro & aliud in summa hac extremorum frigefactione , q ea si igni admoueris,quo incalescant,insigniter dolẽt,Id vero repẽtina fit qualitatis mutatione,q̃ est ab excellenti frigiditate in plurimam caliditatem.Quippe quicqd immoderatius,ac confertius fiat κατὰ δυσκρασίαν λυπεῖ τὴν φύσιν,id est per distemperantiam naturæ infert nocumentum,per Eucrasiam vero,& Symmetriam,hoc est per temperamentum,atq; moderationem naturam oblectat summopere.Certe caliditas adueniens frigiditatem incipit distrahere,& propellere amplius,ac exagitare acrius,propterea spiritus inclusæ frigiditatis distractus,& extrusus dolorem parit.Calidũ siquidẽ frigido contrarium est,quæ diuersitas afficere plurimum potest,qa frigiditatem insectetur caliditas.Hęc vero extrinsecus admota naturalem suscitat,atq; intendit Protrudit ergo exterior caliditas introrsum frigiditatem,naturalis porro eãdẽ reiicit repcussu, quo noĩe hincide obseptũ frigus dolorẽ ciet.Est aũt infestum frigus ossibus pcipue,dentib⁹ & neruis,quoniam concretionis sunt terrestris cuncta hæc,& frigidum ipsum terrestre est,Refrigerata itaq; offenduntur,q simile simili adiectum furere faciat.

Frigida membra in Aquam itidem immissa frigidam refici.Quæ consequantur Symptomata pereuntes Frigore.Rhigosibii,& Dysrhigi qui dicantur.

Caput.XXXVII.

Scribit autem primo Canonis Auicẽna,plerosq; extrema corporum extimo frigore vehementius correpta in frigẽtem immittere aquam,indeq; pcellẽter iuuari,velut propulso plane,qđ oblædebat.Sicuti poma item regelantur in frigidam proiecta, q si igni applicueris,manifesto corrumpuntur.Cæterum,qua istiusmodi obueniãt ratione,ampli⁹ indagine certa scrutari ĩqt priceps,haud sane medicinam pfesso necessariũ.Interpres vero,ceu pomœria prolaturus,intra pelliculã minus se cõtinuit.Idq; contingere opinatur modo compari,quo frigidæ affusio copiosior Tetano,quem esse itidem frigidum constat morbum,quãdoq; plentissime opitulatur ex insiti,ac genuini caloris aggregatione,atq; cremẽto ĩde insigni.Ex viretis amœnioribus Auicennæ eiusdem illud quocq; est,Frigore pereuntes,quos ψυχοραγοῦντας feliciores fingendis verbis vocãt Græci,eodẽ cõmori pacto,quo intercipi contingit Opium hauriẽtes,aut Mandragoram.Siquidem illos eiusmodi consequuntur Symptomata,siue casus,aut accidentia Extimarum partium stupor cum algore,necnõ pruritus,singultus,Scotomia,gutturis coarctatio,& Anhelitus,somni marcor,faciei & labiorum color citreus,& id genus alia,q̃ quarto Canonis non neglexit princeps.Mandragoram vero hauriẽtes Lethargia excipit,& pruritus cum Tetano,& hebeti auditu.Qui inalgescunt perpetuo,veteribus dicebant Rhigosibii.Dysrhigos dicere malunt recentiores.

Frigoris Euentus plures.Exercitatos Inexercitatis ampli⁹ sentire frigus.Balbutici rõ ex Frigore,Ebrietate,Ira.Pili cur surrigant frigore.Stupor quid.Sopor stupidus. Caput.XXXVIII.

ILlud quoq; in frigoribus vſuuenire per momenta ſingula experimur, τοὺσ γε γυμνασμένουσ ἀνσριγωτέρουσ ἔιναι τῶν ἀγυμνάςων, hoc eſt, exercitatos frig⁹ vehementius ſentire, q̃ inexercitatos. Id vero rationibus aliquot obuenire, cōpertū eſt, & tradidit Ariſtoteles. Nā pingui laborib⁹ exhauſto, tollit̃, qđ teporem præſtare pōt, calidū nāq; opimum eſt. Vel ꝙ ἐυπνούςερα τὰ σώματα, καὶ ἀραιότερα, id eſt ſpiratiora, ſolutioraq; corpora eorū ideo ſunt, qm̄ pingue, excremētūq; omne detractum eſt, ita vt frigus arcere ñequeant. Porro meatibus per ſudationem patefactis, veluti oſtia complura aperiunt̃. Eſt & euentus ille in frigoribus notiſſimus, vt ſicuti ebriis vſuuenire ſcimus, oberret lingua, ꝙ frigoris vi cōcreſcit, & ꝑide fit ad motum ineptior, hebetiorve. Frigidum porro, vti aſtipulat̃ primo Canonis Auicenna, paralyſin facit, ac, vt nouitio vtar verbo, mortificat, Mobilitas vero, & latitudo ſermonis prolationi perneceſſaria prorſum habentur, qđ de partibus ſecundo inſinuat Philoſophus. Succurrere illa quoq; poteſt ratio, extimas partes appulſu frigoris amplius denſari, humoremq; intro illapſum linguā abūde humectare, ex quo min⁹ illa ſuo ꝑfungi munere vtiq; poſſit, qđ in vino madētib⁹ maniſeſtiſſimum fit. Ni quis tremorem, frigoris poteſtate conciliatum, ad cauſam reuocet. Ille em̄ motum infert temerarium, ac ſubſultantem, propterea inarticulatior prorumpit vox, hæſitante lingua, & oberrante. qđ ipſum & in ira vſuuenire, animaduertimus, tunc ſiquidem ex furibūda caloris agitatione intemperans, nec modulis conſtans ſuis producitur motus. Quæ ratio coeuntium quoq; ſermonem efficit confuſaneum. Et viceſima tertii Auicenna, generationi tūc eſſe peraccommodum tempus pronunciauit. Qđ vero de humectatione nimia protulimus, mirum nemini videri debet, tū qa ſubiecta cerebro lingua eſt, qđ eſſe humiditatum fontē cōuenit, tū qa perrara eſt, ac, vt Neoterici loquuntur, poroſa, proindeq; humectationi excipiēdę, promptior, paratiorq;. Inter frigoris ſymptomata illud item internoſcit̃, horrore incuſſo, ſurrigi in corpore pilos, cōmeante ad interna caloris vi, qua caro deſtituta addenſatur, cōſtipatuq; ſic ꝑtolli pilos cōtingit, radice vehemētius arctata. Nec illud intactum, inſcitūq; relinqui debet, qđ vſu cōpertū eſt, Siquidē οἱ ῥιγοῦντεσ οὐ καθεύδουσι, hoc eſt, qui rigent, minus dormire queunt. Id vero inde fieri, putandum eſt, quoniam qui riget, ſpiritum magis retinet, q̃ laxat. At qui dormit, magis reddit, q̃ attrahit. ἐναντίωσ ὄυν ποιεῖ ἕχειν τὸ ῥῖγοσ τῷ καθεύδειν. i. affectionem ſopori diuerſam inducit rigor. Stuporem deniq; a frigida oriri diſpoſitione, Galenus ſcribit, non neruorum modo, ſed & venarum, arteriarum, carnis, membranarum, tunicarum, & cutis, Eſſe nāq; ſtuporem refrigerationem inſigniter inductam, quo noīe ita affectis corporibus ſenſuū, ac motuū obrepit difficultas. Sicuti completa refrigeratio, & ſenſum omnino adimit, ac motum. Q; vero cenſeatur ſtupor diſpoſitiōis nomē, nō ſenſus, aut doloris, palam innuit Hippocrates, cum ſcribit, Stupor mediocris ſoluere dolorem poteſt. Proinde male Archigenes videtur pronūciaſſe, ſtupidū dolorem ad neruos proprie pertinere. Stupor enim diſpoſitionis, nō loci affecti indiciū eſt. Legimus ſoporem quoq; ſtupidum, Eſt autem accidens eius actionis, quæ a loco mentis cōpote prodit, verum ex frigida prouenit cauſa. Sicuti vigiliam, & delirium cauſa poteſtate calida concinnat.

De Bulimia, ſeu Canina fame. Vini nocumenta in Ieiunio. Quid Thorexis, & Acrothoraces Acroteria, Acroſtichis. De Canino prandio vellicatim. Canina fames cur dicat̃. Canū in excernēdo difficultas vnde fit. Caput. XXXIX.

CAeterum nec illud citra perpenſionem ꝑtereundum (Pergam. n. ſcitamēta hoc genus hincinde expiſcari, nequis, theſauris expectatis, in carbones pro lapſum ſe queratur) ex frigoris ratione conſequi interdum, hyemalibus potiſſimum horis famem illam intolerabilem, quam βουλιμίαν vocant Græci, ex noſtris Caninum appetitum quidam. Quippe frigoris violentia calore genuino ad intima coacto, inſatiabilis edendi cupiditas iniicitur, intenditurq;. Quæ tamen vel minimæ rei guſtu reſtinguitur. Verum ſuper hac aduertendum amplius, vbi ſententiarū ſecūdo ſcribit Hippocrates, Famem vini potio ſoluit, ſubtilius, pēſiculatiuſq; explicans, vt ſolet, eam partem nobiliſſimus interpres, Non famem inqt, eſuritionemve quālibet intellexiſſe Hippocratē, ſed eam plane, quæ infeſtat appetitione anxia, & irrequieta cibariorū, quā nonnulli Caninā cognominant. Nāq; eiuſmodi famē curat vini potio, non eam q̃ propter inediam, aut alui fluorem, ſanguiniſve profluuium, vel aliā accidit vacuationem. Qui em̄ ob aliquam id genus cauſam eſuriunt, iis epotum vinū minime prodeſt, quin obeſt mirabiliter, cōuulſiones inferens, deliriaq;, ſi vinum ante cibum ingeratur. Ego quoq; inquit, ſic vitæ red-

didi assidue famescentes aliquos,ad bibẽdũ large hortatus,& vinum vtiq;,qđ admodũ calefaceret.Neq; eñ acerbũ vinũ talẽ cõuellit famẽ,obstirpatq;,vt qđ haudquaq̃ calefaciat, sed rursum præsentissimũ cẽset.Et paulo mox,Canina inquit,appetentia,vel ob vnã frigoris intemperiẽ,vel ob acidos quosdam succos fieri solet.Qui vero putãt appellatam esuritionem intolerabilem (Sic eñ Bulimũ interptor) noĩari hoc in loco ab Hippocrate famem,a ratione esse diuersos,constat. Obiter autẽ id protinus subnotandũ,Hippocrati esse moris,vini potionẽ appellare Thorexin,Libro eñ quẽ de natura ,victuq; hoĩs,fecit,hunc in modum ait.Victus nequaq̃ causa est,quo morbus oẽs ꝑhendat subinde natu minores,prouectioresq; ætate mulieres,& item viros,atq; etiam θωρησσομένους,& bibentes aquã.Nãq; obiectãs Thoressumenus,& potantes aquam,verbũ θώρηξιν,ita armaturę argumẽto impositũ,signare vini potionẽ,ꝑspicue ĩdicauit.Ex Græcis alii scribunt θωρήξασθαι signare tũ armis ĩstrui,tũ ebriũ fieri.Nã inqunt,Thorax est pect⁹,παρὰ τὸ θεῖον ὁρεῖν,qđ est, q contineat,qđ in nobis diuinũ est,videlicet διανοητικόν.Ebrietas vero τὸν θώρακα θερμαίνει.i.Pectus calefacit.Hinc & Acrothoracas summe,aut leuiter,vt nõnullis placet,ebrios vocarunt.Lucianus in Lexiphane,ἐπίνομεν δὲ ἄμυσι, καὶ ἤδη ἀκροθώρακες ἦμεν,i.incessanter pocula persiccabamus iã & temulẽti.Nã Acrõ summũ signat, Vnde,dignũ scitu, Acroteria dici legimus angularia,in ædificiorũ rõne,statuas,q̃ in angulorꝫ summitate astituunt,noiant & Mediana q̃nq;.Quippe membra,q̃ supra colũnarũ capitula disponunt,hæc fere sunt,Epistylia,Zophori,Coronę,Tympana,Fastigia,Acroteria.Acrostichis vero est,cũ ex primis versuũ literis aliqd cõnectitur,vt in qbusdã Ennianis,itẽ Sibyllinis.Sed ad institutũ,verbo θωρήξασθαι,in hãc sententiã vsus & Anacreon est.Ac Oppiani interpres exposuit,ἁλιευτικῶν primo,vbi ait, θωρήσσω apud veteres nõ solũ signabat armare,sed & ἀκρατοποτεῖν,id est ĩdesinẽter,nec citra ebrietatem meracius bibere.Arbitrat Eustathius de vinolentorum contentionibus obrepsisse verbi notionẽ id est διὰ τὸ μάχιμον τῶν μεθυόντων.Sunt tamẽ,q verbum id,si ad potum referas,per Omicrõ malint subnotare,itemq; per ι,θορίσασθαι,ἀπὸ τοῦ θόρω salio,q ĩpetuosi ꝑsiliãt vino madidi.Sũt qui Caninũ prandiũ,ad caninã hãc appetitionem cõtra Gelliũ putẽt referendũ.Sed curnã Canina fames potissimũ dicit? An q insigniter famescũt canes? A Physiologis certe traditum,scimus Quæ aĩalia cõtinentiora esse ad cibi desyderiũ conuenit,hęc sua in aluo laxiores nõ habere sinus, sed anfractus,& orbes plures.Laxitas eñ intestini auiditatẽ auget cibi.Rectitudo auiditatẽ accelerat. Quibusdam autem intestinum parte,qua ventri iungitur,laxius est,Qua desinit,arctius. Quamobrem canes vehementi nisu,nec sine cruciatu excernũt.

Cuiusmodi sit Prouerbium,Aristogiton claudicat.Quæ Resp.optima. Caput.XL.

ARistogiton claudicat,ex historia in eos parœmiæ faciẽ habet,q morbũ assimulant,ne militiã,vel id genus oneris publici qppiã cogant subire,Qđ improbũ est,& a ciuili,honesteq; educato viro alienissimum.Auctores sunt,fuisse Athenis Aristogitonẽ quẽdã Sycophantã,frugis nõ satis probę,eius cõciones nihil nõ martiũ spirabant,& de bellicis rebus bellicũ quodãmodo canebãt,adeo,vt sic populũ in discrimina sæpe maxima coniiceret,cũ alioqui mollis ipse foret & nulli rei.Proinde cum die quadam delectum haberi audisset,simulata valetudine,crus obligat,ac baculo innixus,velut grauiter vulneratus,se in publicũ promit.Eum vero vbi e longinquo sic cõspicatus est Phocion,hominis vafricia ꝑspecta,&,qđ aiunt,ex vultu Aethiopẽ agnoscẽs, vociferãs inqt,Scribe Aristogitonẽ claudũ,& eundẽ improbũ,ac mẽdacẽ.Legimus porro Aristogitonẽ hunc in vincula coniectũ, damnatũq; ab Atheniẽsibus,oratũ ad Phocionem misisse,ne grauaret,paululũ ad se visendũ accedere,Faciebat is,qđ petebat.At eius facilitatẽ damnantibus amicis,q flagitiis adobrutum infamibus adire non abnueret,ac quodammodo alloqo subleuare,conantibusq; ab itinere iam instituto deterrere,καὶ ποῦ τις ἂν εἶπεν ἥδιον ἀριστογείτονι λαλήσειεν,Vbinam inquit,iucũdius qs Aristogitonẽ colloquio dignetur? Pręterea ipsum hũc exagitat ꝑclare Agesilai cognomẽto magni Apophthegma bracteatũ,& oĩm forib⁹ appingendũ,qui scitanti cuidã quonã pacto gloriã apud hoĩes indipisceret, Si dicas inqt,optima,facias aũt pulcherrima.Sed & Ambrosius,Fortis inqt,viri est,non dissimulare,cũ aliqd imineat,sed ꝑtẽdere,ac tãq̃ explorare de specula qdã mẽtis,& cogitatione ꝓuida rebus futuris obuiã ire.Qđ vero ad Athenienses attinet nimio plus sæpe oratoribus auscultantes,attẽdẽda vehemẽter Chilonis sentẽtia,cuius ĩ septẽ Sapiẽtũ cõuiuio meminit Plut.Qui rẽp.esse optimã statuit,q̃ legibus qdem plurimum,Rhetoribus aũt minime obtẽperet.Sed hanc vix Lynceus inuenerit.

Ludere domi ſuæ quid ſit. Cur Ludo comparetur Sapientia. Obiter de quinq; Pedum præſcri
ptione. Caput. XLI.

LVdendum vnicuiq; ſecundū aīam viuēti domi ſuæ, cū audis, intellige ſanctiſ
ſimorū ſentētia commoneri te, abiuncta a rerū vaniſſimarū cura mēte intima
obuerſandum in ſapientię contemplatione, quæ ludo cōmodiſſime videt̄ cōpa
rari. Eſt. n. in ea oblectatio eximia, iucūditas inenarrabilis. Quæ vt propria ex
ludo petitur. Propterea Eccleſiaſtici. XXIIII. ore ꝓnunciat̄ ſapiētiæ, Spiritus
meus ſup mel dulcis. Ludus porro extrinſecus nil aliud q̄rit, ſed is propter ſe
expetitur. Qđ ipſū eſſe ſapiētiæ inſitū, qs nō videt? Delectamur vtiq; interdū
eorū cōtemplatione, q̄ appetim⁹, vel q̄ agere inſtituim⁹. Cęterū voluptas huiuſmodi extrinſecus
adnexū habet aliq̄d, ad qđ nitimur ꝑuenire. Qđ ſi differat̄, vel deficiat, comes ſubſequitur affli-
ctatio. Id eo cōprobat̄, qđ legim⁹ ꝓuerbiorū. XIIII. Riſus dolori miſcebit̄. At īgenita ſapiētię ſpe-
culationi amœnitas, omī Sirenū cantu dulcior lōge, ſuauiorq; in ſe ipſa oblectatiōis cauſam reti
net, ꝓinde nullis infeſtat̄ mœrorū īcurſibus, vt q̄, qđ nō adſit, expectet ꝓrſus nihil. Vnde eſt illud
Sapiētiæ octauo. Non habet amaritudinē cōuerſatio illi⁹, nec tediū cōuictus illius. Immoq; ſapiē
tia illa inenarrabilis, & diuina delectationē ſui iure ludo comparat, ſicuti Prouerbiorum octauo,
Delectabar per ſingulos dies ludens coram eo, Vt per diuerſos dies diuerſarū veritatū cōſydera-
tiones intelligātur. Verum & ad inſtitutū noſtrū illud egregie aduocatur, qđ extat Eccleſiaſtici
XXXII. Recurre prior ī domū tuā, & illuc aduocare, & illic lude, & age cōceptiones tuas. Habet
id, tanq̄ priuilegiū quoddā ſapiētiæ ſtudiū, vt dū ſuū ꝓſeq̄tur opus, eo magis ipſa ſufficiat ſibi. In
aliis eq̄dē plurimorū indigemus auxilio, ſed in ſapientiæ cōtēplatione tāto efficacior ſentit̄ eſſe co
natus, q̄to ab aliis ſequeſtrati amplius cōmoramur nobiſcū. Quāobrē ſapiēs ꝓpoſita ſententia ad
ſeipſum reuocat hominem, dū ait, ꝓcurre prior in domū tuā, hoc eſt ad mētē tuam, ab extrinſe-
cis ſtudioſe & anxie redi prius, q̄ ab alio occupetur, cuius mox diſtrahatur cura. Inde eſt illud itē
Intrans in domum meam conquieſcam cū illa, cū ſapientia videlicet. Verū ſicuti ad ſapientię cō
templationem illud ꝑneceſſarium exigit̄ imprimis, vt mētē ſuā præoccupet, quo domum illius
contemplatione inferciat, ita nec illud negligendū, vt totus intentione aſſit intus, nec diuerſa ra
piatur, & propterea dicitur, & illuc aduocare, Qđ eſt intentionem vniuerſam illuc congrega.
Sic enim interiore domo exinanita omnino, hominēq; in eam congregato, alienis curis prorſum
reiectis, quid agendū, ſubdit, Et illic lude, & age cōceptiones tuas, per quas homini datū, verita
tis aſſequi cognitionem. Nicolaus Theologus etiam addit, Bonū ꝓpoſitū illic cōceptū deducas
ad effectus concinnitatem. Sed eī̄ ex quo cœpimus in aliena oberrare prædia, ceu ſublata quinq;
pedum præſcriptione in finibus regundis. Ita enim cautum quandoq; fuit ex. XII. Tabularum
legibus.

Siquis in agro aliquid plantarit, Quinq; pedes a vicino abeſto.
Si ficum, vel oleam, pedes nouem abeſto.

Pergamus intrepide indidem ſpicilegium facere, vel applantare, quæ in vicinia proſerpendo radi
ces agant.

Philoſophiæ in partes, quaſi membra diſtributio. Simulacra duo propoſita nobis ad Veritatis
diuinæ ſpeculationem. Exconſules, Exquæſtores qui ſint, Ac Expatricii. Excuriati.
Caput. XLII.

PHiloſophiā tres continere partes, nō fere eſt, q̄ neſciat, Dialecticen, quam Diſ-
putatricē nōnulli latino interpretamento dixerūt. Logicē alii, hoc eſt rationa
lem, q̄ vim, modūq; ratiocinationū, veriq;, & falſi iudiciū aſſūpſit. Ethicē, quā
Cicero primus Moralem videt̄ dixiſſe, ea viuendi modum præſcribit. Nam,
vt ſciēter Themiſtius in Procemio Phyſicę auſcultationis ſcribit, cū duplex to
tius aīę vis habeat̄, appetēdi vna, altera cognoſcēdi, id gen⁹, qđ appetitū ꝑficit
qđ in irrationalitate totū, & intellectu affectibus irrationalibus delegato poſi
tū, cōſtitutūq; eſt, Peripatetici Actiuū nominauere, finēq; eius particulæ ſtatuerūt boni delectū,
atq; indeptionem. Tertia vero Theoretice eſt, ſiue Cōtemplatiua, quæ ſola verum in eo, quod
eſt, & quod non eſt, ſcrutandum, diſcutiendumq; proponit. Sed ea quoq; trifariā diſtribuitur, in
Mathematicē, Phyſicē, Theologiā, in quibus veritatis ſpeculatio quaſi quibuſdā gradib⁹ ad ſum
mum conſcendere deꝓhendit̄. Prima enim. i. Mathematica viſibiles rerum formas viſibiliū ſpecu
latur. Phyſice vero ſcrutat̄ inuiſibiles rerum viſibiliū cauſas. Tertia autem ſola, hoc eſt Theolo-

gia,quæ diuinorum sciẽtia sancit,diciturq; Metaphysice,ac prima philosophia, sicuti Auicẽna
docuit,nec tacet Themistius,inuisibiles cõtemplatur substantias,& inuisibilium substantiarum
inuisibiles naturas.In iis est veluti progressio quædam,& mentis ꝓfectus ad pernoscendum ve-
rum conscẽdentis.Per visibiles enim visibilium formas ꝑuenit ad inuisibiles visibilium causas,&
per inuisibiles visibilium causas ascensus ꝑstatur ad inuisibiles substãtias,& earum dignoscẽdas
naturas.Hæc est philosophiæ summa,& veritatis ꝑfectio.Nã cõtẽplante animo nil altius,subli-
miusve esse potest.In hac mundi sapientes stulti facti sunt,quia solo naturali documento secun-
dum elementa,& speciem mundi incedentes,exemplariis gratiæ exuti cæcutierunt. In quibus
etsi humilis erat species,manifestior tamen præstabatur veritatis demonstratio.Duo siquidem
simulacra cęcis fuerunt mortalibus proposita,in quibus hac rerum obuoluti caligine inuisibilia
possent speculari.Vnum naturæ,gratię alterum.Et simulacrum qdem naturæ species est mun-
di huius.Gratiæ vero humanitas verbi,& in vtroq; monstrat deus,sed in vtroq; non intelligit.
Qm̃ natura quidem specie sua artificẽ vtiq; nobis ꝑsignificat,sed contemplantis oculos illumi-
nare non potest.At enim Saluatoris humanitas,& medicina fuit,vt cęci lumen reciperent,& do
ctrina pariter,vt videntes veritatem agnoscerent,Lutum ex sputo fecit,& cęci oculos liuit,lauit
& vidit,demum videnti,sed necdum cognoscenti ait,ego sum,q loquor tecum,ipse est filius dei.
Prius itaq; illuminauit,postea demonstrauit.Natura quidem demonstrare potuit,sed illumina
re non potuit.Et mundus creatorẽ suũ prædicauit,sed intelligẽtiam veritatis cordibus hominũ
minime infudit.Per Naturæ igitur simulacra creator modo significabatur. In Gratiæ vero si-
mulacris deus ostentabatur præsens, quia illa operatus est,vt intelligeretur esse. In istis vero
operatus est,vt præsens agnosceretur.Hoc est Theologiæ mundanæ discrimen ab ea,quæ est,&
diuina nuncupatur theologia.Impossibile nanq; est,inuisibilia nisi per visibilia demonstrari,p-
inde theologia omnis necessario visibilibus vtitur demonstrationibus ad inuisibilium declara-
tionem.Sed erunt forsan,qui negotium facessere nobis pergant hoc nomine, ceu alta nimis,ac
recondita scrutemur anxie. Vtcunq;,mihi ista vtiq; arriserint amplius,q̃ enotasse,qđ ex doctis
quidã fecere,Exconsulem,Exquestorem,Expatricium dici eum,qui hisce dignitatibus perfun-
ctus olim sit,Q̃ꝗ vocabulis subagrestibus,sicuti apud Varronem,M.q; Tullium Excuriati le-
guntur,exterminatiq;,qui curia,& terminis exacti sunt. Verum proba hęc,receptaq;,illa minus
Quin paulo etiam insolentius lapidata quibusdam,proscissaq;.

Quibus gradibus Diuina ad nos ꝓfluat illuminatio,rursumq; quibus ad Deũ nostra reflu-
at mens. Caput.XLIIII.

Porro quibus gradibus diuinæ illuminationis ad nos vsq; progressus fiat,rur
sum quibus mens nostra ad summæ claritatis contemplationem reducatur,
non est hac parte omittendum,qđ cælestis Hierarchia Areopagitæ Dionysii
doctioribus,perspicacisq; ingenii viris scienter insinuat.Etenim diuinũ lumẽ
in angelicam primum descẽdit naturam,& ab ipsa mox reuelationibus,& di-
uinis demonstrationibus,& mystica sacri eloquii narratione ad nostram vsq;
intelligentiã,participationemq; se transfundit. At humana mens eisdem rur-
sum gradibus ad superna conscendens,sacra diuini eloquii inspectatione,cælestia secreta,& eam
quæ in angelis est,diuinæ claritatis illuminationem perpendit,ex qua paulatim in inuisibilium
agnitionem succrescens,ad ipsum tandem diuini,& summi luminis splẽdorem contemplandũ
conualescit. Vnum siquidem lumen ad multa se diuidit illuminanda. Vt illuminata omnia ad
vnius claritatis aspectum,similitudinemq; reformet.Claritas patris vnius emissione simplicis
radii,& illuminatione per cuncta se diffundit & penetrat vniuersa,quoniam vnã sapientiam pa-
ter genuit,per quã opera cuncta sua fecit. Verbum quippe patris lumen de lumine est. Vnũ ver-
bum,& radius vnus.Et ipsum verbum sapientia est.Et ipsa sapientia lumẽ est procedẽs,quę vna
de vno nata est,& propterea radius vnus a claritate vna,a quo illuminant qui ad ipsum reformã
tur,vt luceant ex ipso,& lux sint cum ipso,sicut ipse lux est.Et cum multa sint illuminata lumi-
na,& varie,dissimiliterq; lucentia, Vnum tamen,vt diximus,lumen est, illuminans illuminata
omnia.Hęc contemplatio vera est,hæc item vera felicitas,quæ ambrosia,& nectare animum alit,
vt Plato inquit, hoc est diuina replet cognitione,ac inde voluptate perfundit fœcundissima
inexplebiliter.

De Felicitate duplici Speculatiua,& Actiua,Et Vtra excellentior Vita. Caput.XLIIIII.

DE duplici felicitate alibi,quantũ nostra paruitas tulit,disseruimus.Nũc placi
ta beati Thomæ adnectemus,quæ prius tradita reddent tum locupletiora,
tum vero illustriora quoq;.In intellectu inquit,speculatiuã consyderare vim
possumus,cuius est finis veritatis cognitio,& practicam,cuius est finis opera
tio.Et proinde duplex assignatur hominis felicitas,Vna Speculatiua,quę est
operatio ex virtute perfecta,contemplatiuaq;, quã Sapientiã dicimus.Altera
vero Practica,quæ hominis est perfectio ex virtute actiua,quæ vocatur Pru-
dentia.Est autẽ operatio quædã iuxta prudentiã,& speculatio ex sapientia hominis,quatenus id
agit solus.Est & quædã prudentiæ operatio,& speculatio ciuitatis totius.Quamobrẽ in perpen-
sionẽ venire actiua,& speculatiua hominis felicitas potest iuxta seipsum.Potest & ciuitatis vni-
uersę.Forsitan vero expectet aliquis,id item expendamus hac parte,Actiua ne vita præcellat cõ-
templatiuam,an contra omnino sentiendũ.Ego vero rationis huius examen reclinabo studiose,
quando & idem doctor sanctus quæstionem sibi excutiendã desumpsit,dum septimũ explicaret
Politicorũ librũ,Speculationem cõmonens longe anteire.Et pręterea ex iunioribus aliqui nõ ne
glexerunt.Nos tamen.M.Tullii sententiã,velut conniuẽtes,transmisisse,haudquaq̃ e re litera-
ria futurũ opinamur.Multi inquit,& sunt,& fuerunt,qui eam,quã dico,tranquillitatem expe-
tentes,a negotiis publicis se remouerũt,ad otiũq; profugerunt. In his & nobilissimi philosophi,
longeq; principes,& quidã homines seueri,& graues,nec populi,nec principum mores ferre po
tuerũt.Et mox paulo,Facilior quidẽ & tutior,& minus aliis grauis,aut molesta est otiosorũ vi-
ta.Fructuosior autẽ hominũ generi,& ad claritatẽ,amplitudinẽq; aptior eorũ,qui se ad rẽpub.
& ad magnas res gerendas accõmodauerũt.Quapropter & his forsitan cõcedendũ sit rempub.
non capessentibus, qui excellenti ingenio doctrinæ sese dediderunt.Et iis,qui aut valitudinis im
becillitate,aut aliqua grauiore causa impediti a rep.recesserũt.Cũ eius administrandę potestatẽ
aliis,laudẽq; cõcederent.Quibus autẽ talis nulla sit causa, si despicere se dicant, quę pleriq; ad-
mirentur,Imperia,& magistratus,his nõ modo non laudi,verũetiam vitio dandũ puto. Augu-
stini quoq; non negligenda sentẽtia,quæ parte ista vicem implebit Auctarii.Siquidẽ illud enar-
rans propheticũ,Defecerunt oculi mei in eloquiũ tuũ.Duo inquit,oculi sunt,mysticus acutior,
moralis dulcior.Non est otio mancipatus,qui verbo Dei tãtum studet. Nec maior est,qui extra
operatur,q̃ qui cognoscendæ veritatis studio incumbit.Ipsa item sapientia maximum est opus.
Et antefertur Maria,quæ audiebat,Marthæ operanti.

Cur ore emissus lente Spiritus calidus sit.Aliter vero Frigidus.

Caput. XLV.

ANaximenem Philosophiæ veterem sectatorem,proditum memoriæ est,ita de
calore,deq; frigore sanxisse,ceu hęc substantiæ haudquaq̃ insint, sed affectio-
nes censeri cõmunes debeant, materiæ accedentes euariationis,cõmutatio-
nisve ratione.Addensatum siquidem,constipatũq; arctius esse autumat frigi
dum.Rarum autẽ,ac molle,laxiusq; calidũ.Vnde non absurde colligi,nos ca-
lida quandoq; efflare,quandoq; & frigida. Quippe calescere oris flatũ laxis la-
bris molliter emissum, raritatis ratione.At cõpressis,ob dẽsitatem frigidum euadere,ac sentiri.
Id vero inscite admodum,nimisq; imprudenter dici,coarguit summus id genus rerum æstima-
tor Aristoteles. Q; lentius disclusis labris si efflemus,spiritus caloris intimi proferat qualitatẽ.
Si vero tantũ non cohęrentibus,ac vehementia quadã difflatio sese prompserit,agitari tunc,pro
pelliq; aerem,qui ante os sit,quem esse frigidum,inficiabitur nemo.Proinde calfactionem esse ex
nobis,at frigefactionem ex aeris extimi vi simul cum flatu incidente.

Quid sit primo Frigidum,Aer ne,An Aqua,An etiam Terra.De Stygis Aqua.
Item quid Latype,Chaos,Ades,Herebus.

Caput. XLVI.

QVodnam ex elementis principẽ frigiditatis locũ habeat,non paruę fuit apud
veteres quæstionis.Siquidem Aeri cõtribuit hoc stoicorũ disciplina.Empedo
cles vero,& Straton Aquę.Nec defuerint,q frigoris substãtiã Terrę attributã
velint.Stoicę sectę rationes fere sunt hę,Quoniã sit ignis lucidus simul,& cali
dus,cõsequẽs videri,vt illi obiecta natura tũ frigida sit,tũ obscura.Vt.n.luci-
do sese opponit tenebrosum,sic & calido frigidũ.Etenim sicuti visum confun-
dit obscuritas,eodẽ modo & tactũ frigus.Calor vero tãgẽtis sensum diffundit

vti videntis lumen. Proinde qđ in natura principem tenebrarum vendicat locum, idem & frigiditatis vendicabit. Esse vero Aerem huiusmodi, ne Poetas quidē latuisse videtur. quippe Aeris nomine tenebras intelligi dedere. Sicuti ex eo liquet plane, ἀὴρ γὰρ παρὰ νηυσὶ βαθὺς ἦν, Aer vero assidebat nauibus profundus. Et rursum alibi ad hanc sentētiā, Aerem quidē dissipauit, & nebulā discussit. Porro Cnephas Aerē dixere luminis expertē, velut κενὸν φάους. i. Luce vacuū. Et ab eadē claritatis priuatione νέφος. i. cōstipatiorē Aeris partē, nubilosamq;. Deniq;, qđ colorē nescit, nec visum admittit, Ades dicitur, διὰ τὸ ἀειδὲς, & Acheron, διὰ τὸ ἄχρωσον. Sed & eūdem Tartari nomine intelligi voluere de frigiditatis ratione. Qđ ex carmine Hesiodico liquere imprimis possit, τάρταρον ἠερόεντα. Nā & qui nō citra tremorē obriguerit, dicitur ταρταρίζειν. Astipulatur & corruptionis ratio, quę creditur trāsmutatio quędā in cōtrariū. Ignis vero mortem, esse Aeris colligūt generationē. Quid, q̄ cōcretio est quidem aquæ affectio, sed aeris opus, Quippe suapte natura fusilis Aqua est, & cōgelationis nescia. Cęterū aerię frigiditatis vi contrahitur, cōstipaturq;. Vt vero altissimū qđq; flumen est, ita maxime cōcretionis fere expers visitur, Aeris vi penetrare altitudinis ima nequeūte. At Empedocles aqueę naturę frigoris principē ascribens locū, eodē ferme ratiocinii calle incedit. Nigrorē, & frigus eiusdē esse substantię coniectans, sicuti eiusdē est lumen, & calor, Q2 vero nō Aeris nigredo sit genuina, sed aquæ, adiicere calculum putat sensus potestatē. Nil. n. prorsum, vt simpliciter dicamus, Aeris vi nigrescere. Omnia vero aquę natura eiusmodi euadere, Qđ manifesto deprehendas, albissimis in aquā coniectis linteis, quę nigrorē madefacta cōtrahūt, qui & perseuerat, donec caloris vi humor euaporarit vniuersus, aut ratione quauis expressus euanuerit. Eadē & Terrā cōsequitur affectio, vbi immaduerit imbre. Quo vero ꝓfundior aqua est, eo & plus sibi vendicat obscuritatis, proxima queq; Aere illustrante. Ex humoribus autem cæteris Oleum præcipue diaphanū est, qđ Aeris prouenit admixtione multa, argumento esse leuitatem, qua omnibus supernatet. Facere creditur, & in mari trāquillitatē fluctibus inspersum, nō leuoris ratione, lubricitatisve ventis dilabētibus, sicuti cēsuit Aristoteles, sed quia disgregat humorē, ac distinguit aeris potētia. Quin & a Spongotheris effusum ore oleum in imo maris, luminis aliquid pręstat. Sed nec frigoris ratione aquā aer vicerit. Siquidē oleū item ex humectis omnib⁹ plurimū habēs aeris haudquaq̄ frigidū est, & mollissime concrescit. Qđ vero de corruptione dicatur, haudquaq̄ veritati congruere. Neq;. n. in cōtrariū, sed a contrario corruptionē fieri, velut ignis in aerem ab aqua. Propterea Aeschylus, etiā si Tragice, vere tamen inquit, παῦε ὕδωρ, δίκην πυρός. Qua ratione aduersum flumini Vulcanū physice in pugna Homerus cōfingit. Et Archilochus nō inepte de ea, quę contraria sentiret per fraudē, Altera inquit, manu aquā ferebat, ignem vero altera. Et apud Persas supplicationis genus efficax maxime cēsebatur, si interminaretur supplex, vbi excidisset voto, in profluentē se immissurum ignem. Aeris autē vi concrescere aquā, astrui ineptissime, & a ratione procul, quando aer ipse nō vtiq; cōcrescat. Neq;. n. nebulas, aut nubes esse cōcretiones, sed crassitudinē humecti aeris, & vaporosi. Adiuuant institutū cacumina montiū eo altitudinis prouecta, vt nusq̄ ibi nubes, nō nebula, non rosida visatur humectatio, qđ indicio est, humectā vim, & frigidā aliūde aeri permisceri. Q2 vero ima pręaltorū fluminū gelu nō cōtrahātur, Ratio est, Superficie siquidē cōcreta, exhalationibus meandi in superna libertas intercipitur, At illę occlusę, reiectęq; inferiora calfaciūt. Quā rē cōprobat amplius, regelatis aquis, copiosior sese promens exhalatio. Sed & eodē modo corpora animātiū hyemali sydere cōiectātur calidiora. Illud quoq; nō inefficax indiciū, frigoris principē locū esse in aqua, non in aere, q̄ rigoris atrocitate inania vasa nō fere dissiliunt. At humoris plena multa, nō figlini operis modo, sed ænea quoq;. Adde proprietates aquæ multas igni prorsum aduersas. Ante omnia caliditati sese obiectat frigiditas, siccitati humecta vis, mox & grauitas leuitati, omninoq; distinguēdi, ac separādi potestas inest igni. Aquę vero ferruminandi, vt sic dicā, adglutinandiq;, ac cōtinēdi potentia, ex humectādi facultate concretionem pręstans. Cęterū suppetūt & pleraq;, quibus astrui terrę valeat frigus, Etenim sicuti est ignis claritate illustris, ita omniū obscurissima est terra, ac lumine prorsum vacua. Aer quippe in luminis venit participatū, a Sole dū luce oppletur, quā & per vniuersa diffundit. Terra vero sola claritatis expers, Solis radiis, & Lunæ perseuerat impenetrabilis, teporē admittēs quidē, at luminis vim haudquaq̄, ob densiorem soliditatē. Nam & eius intima Chaos nūcupamus, & Aden, Erebūq;. Noctem porro e terra genitā fabulantur Poetę. Quā densitati corporis sese Soli obiectantis ascribit Mathematica disciplina. Eodē item obscuritatis argumēto videtur Carminū cōditores γῆν μέλαιναν passim nūcupare, id est terram nigrā. Cęterū ratio hęc parū forte probarit, qđ in-

tenditur,quoniam lucidorum pleraq; agnoſcimus frigida.Et obſcuris quãdoq; caliditatis ineſt multũ.At illę frigoris cognatę ſunt poteſtates,Grauitas,Stabilitas,denſitas, immutabilitas. Ex quibus Aeri nil ineſt omnino,Terrę autẽ adſunt,q̃ aquæ magis multo. Q; ſi humecti eſt,emollire,nã qđ pcipue humet,molliſſimũ eſt,Si item frigentis eſt,concretionẽ inducere,neceſſario cõſequi videtur,frigidiſſimũ eſſe,qđ ſit maxime concretũ,cuiuſmodi terra eſt.Qđ vero natura frigidiſſimũ eſt,idem & frigidum primo eſt. Itaq; primo, & natura frigidum, Terra eſt. Id vero & ſenſui obuiũ eſt. Siquidem lutum eſt aqua frigidius. Et terrę iniectu præcipue ignis reſtinguitur,Nã & ærarii ignito,& liqueſcẽti ferro Marmor inſpergunt,ac Latypen.i. friatos lateres fluori reprimẽdo,ac ita quadantenus refrigerantes.Sed & Athletarũ corporibus iniectus puluis frigefacit,& ſudores reſtinguit.Quoniã vero calore prorſum extrito,frigoris vi ſaxa videntur cõcreta,vnde & Pagi grȩco dicũtur ſermone,hinc per ſaxa delabẽtes aquæ,atq; e montibus defluæ imprimis frigere animaduertũtur.Sicuti,quã Stygis aquã vocãt,cõprobat euidentiſſime,cui ex petra profluenti inſignis ineſt frigiditas,diſſilientibus vaſis omnibus,Aſini modo vngula excepta aut mulæ,ſicuti alii prodidere,ni menda ſunt Græcorũ exẽplaria. Porro vt profundus maxime puteus quiſq; eſt,ita frigidã imprimis aquã reddit. Quippe cui minime extimus promiſceatur aer.Deniq; Terra aut nunq̃,aut vix peruritur.Aere inflammato ſepius,ac fulgurante.

An Seruitus ſit præter Naturã.Quot modis Serui fiant.Vulcani,& Dædali Tripodes. Veneris Statua mobilis.De duplici in nobis principatu,Deq; Aſiaticorum ſeruilibus ingeniis.

Caput. XLVII.

SEruitus eſſe ex iis videtur,quę pręter naturã ſunt.Ita enim ſancit Imperator, & preterea iureconſultus Pomponius,digeſtis de Verborum, & rerũ ſignificatione,ac Florentinus digeſtis de ſtatu hominũ,Seruitus eſt cõſtitutio iuris gentium,qua quis domino alieno contra naturã ſubiicitur.Serui autẽ inquit idem,ex eo appellati, q; captiuos vendi,Imperatores iuberent,ac per hoc ſeruare,nec occidere.Qui & Mancipia dicũtur,eo q; ab hoſtibus manu caperẽtur.Seruos porro aut naſci tradũt,aut fieri.Et naſci quidẽ ex ancillis noſtris,Fieri autẽ iure gentiũ,hoc eſt ex captiuitate,aut iure ciuili,cũ homo liber maior viginti annis ad pretiũ participãdũ ſeſe venũdari paſſus eſt.Ad hoc pertinet magnopere Ambroſii pclara ſentẽtia,Manebat inquit,ante vini inuentionẽ omnibus inconcuſſa libertas,nemo ſciebat a cõſorte naturę ſuæ obſequia ſeruitutis exigere.Nõ eſſet hodie ſeruitus,ſi ebrietas nõ fuiſſet. Verũenimuero Ariſtotelis ſuper his placita obſeruãda amplius ex Politicorũ primo, τοῖς δὲ παρὰ φύσιν δοκεῖ τὸ δεσπόζειν,νόμῳ γὰρ τὸν μὲν δοῦλον εἶναι,τὸν δ᾽ ἐλεύθερον.φύσει δ᾽ οὐθὲν διαφέρειν.διόπερ οὐδὲ δίκαιον.βίαιον γάρ.Videtur inquit,nõnullis eſſe dominatio pter naturã,Lege nanq; inſtitutũ,vt Serui habeantur aliqui.Liberi autẽ alii.At natura nullũ prorſus eſſe diſcrimen.Proinde nec eſſe iuſtũ quidẽ,quãdo nõ abeſt violẽtia.Atenim cũ ſine neceſſariis impoſſibile ſit viuere,& bene viuere.Nã & in artibus neceſſariũ eſt,propria ſubeſſe inſtrumẽta,ſi opus modo cõfici debeat.Equidem in re familiari idẽ cõtingere,in confeſſo eſt.At τῶν ὀργάνων τὰ μὲν ἄψυχα,τὰ δὲ ἔμψυχα. Inſtrumentorũ hęc quidẽ ſunt animata.Alia vero inanimata. Seruus autẽ, quẽ poſſidemus,eſt quid animatũ,& tãq̃ inſtrumentũ ſuper inſtrumẽta alia. Q; ſi organa poſſent vel ſolo domini nutu opus ſuũ exequi,ſicuti de Vulcani,aut Dędali tripodibus fertur,quos cecinit Poeta, ſpõte ſua diuinũ prodiiſſe in certamen(Q;q̃ & mobilem Veneris ſtatuã ab eodẽ ſtructam Dædalo ſcimus,infuſo,qđ ἄργυρον vocant χυτόν,id eſt argentum viuũ) Sic & pectines pecterent,ac plectra pulſarent,nec Architecti ſane miniſtris,nec ſeruis domini indigerẽt.Qui vero ſui ipſius nõ eſt ſecundum naturam,nec regi poteſt,niſi ab alio,hic natura eſt ſeruus.Nam genita pleraq; diſtinguũtur ſtatim,alia quidem vt imperẽt,alia vero vt pareãt.Quin & ab his,quæ vitę expertia ſunt, Imperium quoddam reperias,vt in harmonia,ſiue quia ſemper in vocibus, quæ conſonãt, vox aliqua prædominatur, iuxta quã vniuerſa diiudicatur harmonia, ſiue malis harmonicam elementorum in corpore mixto rationem accipere,in quo vnũ aliquod ſemper prædominatur. Verumenimuero animal ipſum ex anima primũ conſtat,& corpore, ὧν τὸ μὲν ἄρχον ἐστὶ φύσει,τὸ δ᾽ ἀρχόμενον.Quorum alterum vi quadam naturali imperat,paret vero alterum. Cæterum conſyderare naturam oportet,non in corruptis vtiq;,Hęc quippe a naturali receſſerunt ſerie,ideoq; nil officit,ſi minus id comperiatur verum in omnibus,Sed in iis,quę iuxta naturã ſe habent amplius.Proſpiciemus autẽ in animali Imperium primo dominicum, mox & ciuile.Nã animus quidem in corpus deſpoticum exercet principatum,propterea ſignificantius dixit no-

bilis historicus, Animi imperio, corporis seruitio magis vtimur. Mens vero ĩ appetitum profert politicum, id est ciuilem, regiũq;. Diuersitatis vero huius inde promi ratio potest, quoniam moueri nequit corpus, ni motus initia sortiatur ab anima, & ideo ei subiicitur prorsum. At appetendi facultas moueri non a ratione solum potest, verum & a sensu, proinde non omnino rationi obnoxia est. Quamobrem quisquis tantum cæteros pręcellit, quãtũ anima corpus, & bestiam homo, hic videtur ad imperandum natus. Nam & Salomon scribit, Stultum sapienti seruiturum. At quorũcũq; est opus in corporis vsu, hi sunt natura serui. Itaq; naturæ vi alia quidem corporum robusta visuntur ad necessarios vsus, alia vero recta, & inutilia ad operationum id genus, Verum ad Ciuilem vitam peraccommoda, etiãsi diuersum euenit quandoq;. Ex iis vero arbitror profluxisse rationibus, vt mira in hac parte gentium visatur diuersitas, aliis imperia germinantibus, aliis iugum seruitutis excutere nesciis, q̃q̃, qđ aiunt, Tyrrhenis sæpe vinculis onerosius, molestiusq;. Nam Agesilaus Lacedæmoniorũ Imperator, & Rex, qui in Asia multa edidit p̃clara facinora, vtriusq; linguæ certatim auctoribus concelebrata, vt accepimus, dicere consueuerat, τοὺς τὴν ἀσίαν κατοικοῦντας ἐλευθέρους μὲν κακοὺς εἶναι, δούλους δὲ ἀγαθούς, hoc est, Eos, qui Asiam incolerẽt, esse liberos quidẽ malos, seruos aũt bonos. Et, nequid sciẽs p̃tereã, qđ in classicis mihi sit auctoribus cõpertũ, lego Callicratidam eorũdẽ Lacedæmoniorũ Nauarchum, cũ interrogaretur, cuiusmodi ei viderẽtur Iones, respõdisse, Liberos vtiq; malos, at frugi seruos, Persicã seruitutẽ, vt nimiã, Libro de Beneficiis secũdo taxasse videtur Seneca, Homo inquit, natus in hoc, vt mores liberæ ciuitatis Persica seruitute mutaret.

Seruorum species esse plures. Banausi qui dicantur. Ergasterium, Ligna Ergasima, Causima, Cocta, Acapna, Erepsima, Xylosis, Thetes, Thessæ, Penestæ. Cillicyrii, Arotræ, Encyclii qui sint, Et in ordinem redacti. Caput. XLVIII.

CAeterum varias esse Seruorum species, ex electissimis compertũ nobis auctoribus est, Sed inquit Seneca, sibi seruire, grauissima seruitus est, quã tamẽ discutere facile est, si desieris multa reposcere, si desieris tibi ferre mercedẽ, Alias assidua est, & ineluctabilis, per diẽ, & noctem ęqualiter p̃mens sine interuallo, sine cõmeatu. Ex aliis vero sunt, qui χερνῆτες, hoc est manuales vocantur, hi sunt vel nominis argumẽto, qui manuũ opera viuũt. Vnde & Chirurgi nũcupantur. Nã Hedræi dicũtur quasi Sedẽtarii, in quibus recẽseas & Banausos, quorũ officinæ dicũtur Ergasteria in Canonicis decretis, ab ἐργάζεσθαι, vnde & Ergasima ligna, quib⁹ in operibus vtũtur Materiarii. Nã Causima sunt igni destinata, inter quę Cocta recensueris, ne fumũ faciãt, quę etiã Acapna dici valẽt. Habẽtur & Ligna Erepsima tectis cõcinna. Quę ξύλωσιν dixit Thucydides. Est tamẽ Erepsimon herba quoq;, & planta infructuosa. Erepsima item ornamẽtis apta nũcupari possent. Sed redeo, vnde sum digressus, Banausi sordidi habẽtur artifices, quosq; ab honorib⁹ seclusere pleriq;, prius q̃ principatũ vel inscita, & pullata plebecula cœpisset affectare. Etiãsi Seruile nomẽ illis p̃prie cõpetit, qui vnius sunt mãcipati seruitio. Qui vero publicitus id agũt, Banausi recte nũcupãtur, ac etiã θῆτες, hoc est mercenarii. Quis nõ me fallat, Dionysiũ scribere, ab Atheniẽsibus Clientes dici Thetas a seruitute, sicuti a Thessalis Penestas de paupertatis ratione. Etsi initio Menestæ vidẽtur nũcupati, q̃ καταμένειν immanere signat, quoniã pacta cũ Thessalis seruarint, quibus se in seruitutem addixerãt, ne educerẽtur ex regione, aut perimerẽtur. Hos etiã Latrias vocat Euripides. Apollonii interpres auctor est, Athenienses itẽ Thessas vocare tenuioris fortunę mulieres, q̃ mercede seruirẽt, hoc est, παρὰ τὸ θητεύειν ἐπὶ μισθῷ, Formatur autẽ inquit, ratione eadẽ a θὴς θῆσσα, sicuti a κρὴς κρῆσσα. Iulius quoq; Pollux ita scribit. Pelatæ, ac Thetes Liberorũ quidẽ nomina sunt, sed qui ob vnũ inopię nomẽ tamẽ seruiãt. Quẽadmodũ in Creta Cillicyrii, & Arotræ apud Syracusanos. Aristoteles in Politicis famulatus quosdã Encyclios vocat. Nos quoq; inquit, ministris illis plurimũ irascimur, quibus maxime vtimur πρὸς τὰς διακονίας τὰς ἐγκυκλίους. Circulares famulatus latine possumus nũcupare. Encyclia vero spectacula dicuntur a Philostrato in Adriano. Ea inquit, vt plurimum sunt ὀρχιστῶν. Encyclius item homo a Græcis appellari videtur, quem in ordinem redactũ dicere Latini consueuere. In ordinem redacti inquit Priscianus libro decimooctauo, dicuntur, qui contemptui sunt, inter viles numerati, & abiectos, id qđ & T. Liuius comprobare videtur, Tribuni plebis inquit, in ordinem redacti pro contemptissimis habiti sunt. Erudite quoq; illud dicere consueuimus, Encyclion tibi est, in iis aberrare, Qđ est promptum, familiare, vniuersale. Eunapius de Carino, ἀλλ᾽ ἦν ἐγκύκλιον αὐτῷ, καὶ πρόχειρον τὸ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτάνειν, dici-

mus & Encyclion pensionem pro annua. Est & Encyclon genus vestis quoddam. Vnde & Pherencyclon. Nam Encyclera, machina fuerat lignea, subiectis rotis. De Encyclia vero doctrina Quint. Plin. cæteris, notius est, q̃, vt ingeri a me quicq̃ hic arbitrer, oportere. Mancipia Venalia, & Vsualia legimus apud Martianum Iurecon.

De Cretensium Seruis, & Spartanorum Helotis. Inibi quid Cryptia. De Seruis item sale commutatis. Qui dicatur proprie δοῦλος, & qui Oecetes. Quid Tityrus. Ministri publici. De Epharmiotis, seu Amphamiotis. Mnoea Seruitus quę sit. Mariandyni. Chrysoneti. Muscæ, quas dicunt Helios. Scythæ ministri, Siue Toxotæ.

Caput. XLIX.

CRetensium Seruos, sicuti alias commeminisse nos arbitror, legimus appellari consuesse Epharmiotas, quibus, vt auctor in Politicis Aristoteles est, cętera permittebant omnia, Gymnasiis modo interdicētes, & armorum possessione. Quinetiā fuere & qui nūcuparentur Mnoeus coetus, quos item Cretensibus seruiuisse, prodit historia. Sed eorum ferme illa conditio fuit, quę Mariandynorum, qui a Milesiis subacti in contemptū diuendebantur. Horū etiā, sed perobscure, meminit Plato libro de Legibus sexto. Etiam si fuerant & Mariandynorū Doryphori, leniendæ seruilis asperitatis gratia nomine accersito, de quibus Pollux, & nos infra. Auctores habeo, & in secūdo rerū Cretensium Sosicrates prodit, publicā seruitutē in Creta dici Mnoeam, sicuti priuatos vocant Amphamiotas, qui iure belli in seruitutē recidissent, q̃uis indigenæ forēt. In agris versabantur hi, sicut in ciuitate Chrysoneti. Tria seruorū genera adnotasse Aristoteles videtur, vbi ait, At multo magis putandū est, fore illos graues, & insolentes, q̃ illas, quæ apud quosdā sunt, εἱλωτείας τε, καὶ πενεστείας, καὶ δουλείας, Hoc est Helotias, Penestias, Dulias. De Penestis iam diximus. Helotæ vero dicebantur Lacedæmoniorū serui, ducto nomine, vt scribit Thucydidis interpres, a Laconiæ ciuitate, quam Helos vocant. Cuius etiam meminit Homerus.

καὶ πτελεόν, καὶ ἕλος, καὶ δώριον.

Nomen habet, quia est ἐν ἕλει, hoc est in Palude. Ciues nuncupantur Helotes, item Helei, & Heleatæ, Regio Helotia. Proditum memoriæ est, finitimos cunctos, licet Spartanis subiectos, paribus tamē legibus, ac iure vixisse in ciuitatis societatem accitos, communionēq; magistratuū, eosq; Helotas nuncupatos. Cæterum Agin Eurysthenis filium ius illud dignitatum æquabile ademisse, ac iniunxisse, vt Spartæ tributa conferrent. Et reliquos quidem paruisse, Helæos autem, qui Helos habitarent, defecisse. Ipsos inde vi, & armis superatos, in seruitutē damnatos perpetuam, certis quoq; dominis eorum conditionibus iniūctis, vt nullo pacto liceret aut libertate donare, aut extra fines venum mittere. Hinc omnibus fere celebratum Heloticum bellum, & seruitus Helotica originem traxere. In Rhetorico Lexico inueni, genus quoddam muscarum dici Helios, forte sic in paludibus obuersantes intelligas, eas vero vocant ἕλη. Scribit Herodianus, Helotas quoq; appellari Satyros, qui sint apud Tænarum. Erant vero Helotæ publici quodammodo Lacedæmoniorum serui, quibus habitacula quædam præscripserant, & ministeria certa. Auctores sunt, Helotas agrum solitos colere, antiquitusq; institutos retulisse reditus. Ac execrabile habitū, si quis plus mercedis a quoq̃ exegisset. Inuulgatū & illud a conditoribus scio, Spartæ liberum maxime liberum esse, Seruū etiam seruū imprimis, Qđ in Pannonia, siue, vt nūc loquūtur, Hungaria, obseruari imprimis accipio, vulgato inter eos adagio, non recte dici seruitutem, nisi in Pannonia, adeo, vt astruant id quoq;, posse vbiq; gentium peraccōmode seruire, qui alicui eorum hominū fuerit illis in locis famulatus. Sed, vt ad Spartanos redeā, inde erat execrabile facinus Cryptiæ. Seruitutis Helotię meminit sexto Legū Plato. Quā dicit dubitationē facere maximam, contentionēq;, cū aliis bene, aliis contra videatur instituta. Omnino execrabiles Spartanis serui fuere, manifestū id Cryptia facit, cuius modo meminimus, quāq; Lycurgo cōtribuit Aristoteles, negat Plutarchus. Ei vero a latitando inditū nomē. Siquidē qui iunioribus p̄fecti erāt, ex iis, qui p̄stare prudētia viderētur, in regionē aliū alio emittebāt, gladios modo secū, & necessaria alimenta exportātes. Illi vero, q̃ poterāt occulte sese interdiu abdebant, noctu vero prodeuntes, quotquot ex seruis adepti forent, contrucidabant. Qđ in Peloponnesiaca historia Thucydides significat. Scribit Plut. in Aristide, Ephoros quādoq; Spartanorum quinq; millia aduersus externos, (Sic. n. Persas appellabant) emisisse, quorū vnusquisq; septem secum Helotas traheret. Mos inoleuit quandoq;, vt mercatores salis vim magnā in Mediterranea subuectantes, a Barbaris plerūq; gentibus eo nomine mancipia reciperent. Thracum vero populis peculiare fuit imprimis,

Sale mancipia commutare, quæ inde πρὸσ ἀλὸσ ἠγορασμένα dicebantur, i. Sale coempta, cōparatave. Addit Eustathius nūcupari quoq; ἁλώνητα δουλάρια, quę intelligit ἔυωνα, i. empta vili. Lemnii etiā vino mancipia sibi quęrebant. Seruis autē argento cōparatis primū vsos esse Chios, Gręci produnt. Inter administros vero publicos, qui incōcinne quippiā agētes, vel dicētes cōprimerēt, fuere qui dicebātur Scythę, & Toxotę, ac Peusinii. Apud Romanos pergētibus in prouincias magistratibus pministrabāt seruorum vice, qui dicebātur Brutiani, tāq̄ in Scenicis fabulis Lorarii nūcupati, & quos iussi erāt, vinciebāt cōuerberantes quoq;. De Brutiis vero populis ratio propagata nominis est. In quibusdā in Theocritū enarratiunculis obseruaui, qđ ad ea quęex Aristotele pauloante protulimus, facit quadantenus. δοῦλοσ inquit is, quisquis auctor fuit, & οἰκέτησ differūt, vti in secūdo de Concordia prodit Chrysippus, nam est οἰκέτησ, qui etiamnū seruitutē seruit. δοῦλοσ autē ἀπελεύθερον indicat. i. libertum, & vniuersim ministrū quēlibet. Sūt & qui, auctore eodem, Deorum administros dici Tityros arbitrentur.

Qui dicātur Apolides, & Insularii. Expēditur locus in Carmine obscœno. Salutigeruli, Mesaulii, Mediastini, Mesonautæ, Symbolę, Literati Serui, Eorūdē noīa plura. Saccularii, Directarii.

Caput. L.

Apolidas vero Seruos Iureconsultis dici inuenio viles, qui sine ciuitate in opus publicum perpetuo dantur, in insulasq; deportantur, siue in ministeriū metallicorū, Ad quæ fœminas quoq; damnari in perpetuum solitas, accepimus, Sicuti in Salinas item, & Sulphurarias, Meminit Martianus digestis de Pœnis. Deportationem in insulam significat etiam Seneca, Magis ignosco ei, qui vulnus inimici, q̄ qui insulam concupiscit. Sunt, qui seruos Insularios putēt indicatos in Carmine obscœno illis versiculis,

Ductor ferreus Insularis, æque
Laternæ videor fricare cornu.

Nam & genus ferratile in Plauti Mostellaria legimus de Seruis dici, qui compediti habentur, quiq; ferritribaces sunt, vt Plautina vtamur nouitate, hoc est qui annulatis cruribus atterunt assidue ferrum. Versiculi Plauti sunt hi.

Cis hercle paucas tempestates Tranio
Augebis ruri numerum, genus ferratile.

Alii Vulcanū intelligere malunt in Insulis ducendo. i. producendo ferro exudātem. Capto inde ioci colore, ꝙ ignis laterna occlusus cornea, dū, quæ sua natura est, surrigitur, atterendo hinc inde cornu, coeuntiū imaginem exhibere quādā videatur. Id & si violentū quiddā resipit, ac durum, ne absurdum dicam, apposui tamē, vt studiosorū decuriæ pro ingenii captu ad libram, & amussim reuocent, quę rem latinā iuuātibus prodita sunt. Ipse malim opus in subterraneis faciētes intelligere, quoniā, vt scribit Plinius, Cuniculis per magna spatia cauātur montes ad lucernarū lumina, multisq; mensibus nō cernitur dies, Proinde Laternā hi circūferentes assidue, atterere quodāmodo videntur, & amplexari comitē, nusq̄ ne transuersum quidē vnguem, aut lente Aegyptia latius, qđ aiūt, amittentes. Salutigerulos Plautus seruos nūcupat, qui iussu Dominæ hūc illum salutant, suntq; nūcii, & renuncii. Qūq̄ sunt & Apuleio Salutigeri Dii, vidēturq; esse hi, non qui salutē dant, sed qui nūciant, tanq̄ interpretes, & administri superiorū. Mesaulium inuenio apud Homerum dici Seruum quendam Odysseæ quartodecimo.

σῖτον δὲ σφιν ἔνειμε μεσαύλιοσ, ὅν ῥα συβώτησ
αὐτὸσ κτήσατο οἶοσ, ἀποιχομένοιο ἄνακτοσ.

Mesaulium quidē dici reperias medianam ianuam, vel in aulæ meditullio locū. Forte vero Mesaulii fuerint, quos Latine Mediastinos nūcupare mos est, quo nomine significātur, qui abiectissima queq; munia inter seruos obibāt. Cuiusmodi visimus in aulis principū lignarios, bacularios q;, quorū vna illa functio est, vt omnibus pareant. Sicuti in nauibus Mesonautæ de compari genere seruitii dicūtur Vlpiano. Qui & Mediastinam operā appellat, qualis est Atriariorū, & Focariorū. Adde, qđ in Catilinam M. Tullius inquit, Magnopere contemno exercitū collectū ex senibus desperatis, ex agresti luxuria, ex rusticis mediastinis. In quo tamen loco sunt codices, qui pręferant, Mediatulis. Mediastinorum meminit Columella. Sed & in Epistolis Oratius,

Tu mediastinus tacita prece rura petebas.

Vbi Porphyrio Mediastinum accipit medię ciuitatis incolam. Sed & in balneatoris officio intelligi posse Mediastinum, putat. Marcellus pro balneatoribus Mediastinos exposuit, Itemq; pro

ministris,& curatoribus Aedium. Priscianus interpretatur, quia in medio stent lauantium in balneis. Inter administros recensentur a quibusdam Palmones. Sunt & Hercitæ, qui in agris modo versentur serui. Habentur item Mnotæ, sed nobiles hi intelliguntur serui. Azos item inuenio in seruili genere. Nam Propolon dici ancillam putant, quæ Scortillum egerit prius. Apud Lacedæmonios Ancillæ nuncupantur Chalcides quoq;. Fuere inibi & qui dicuntur Eunacti. Sed qui vocabantur Mothaces, liberi quidem erant, at non Lacedæmonii. Quos autem libertate donassent hi, nunc Aphetas pronunciabant, nunc etiam Adespotos, aut Erycteras. Alios item Desposionautas, qui classes conscenderent. Erant & Neodamodes. Sicyonii suos habuere Catanacophoros, sicut Arcadii Prospelatas. Capsarios Paulus intelligit, qui mercede seruanda in balneis vestimenta suscipiunt. Saccularii autem apud eosdem Iureconsultos intelliguntur, qui vetitas artes exercent, ac in sacculos partem subducunt, partem subtrahunt. Sunt & Directarii, quos multi Diætarios etiam dicunt, q; in alienas se dirigant domos, tanq̃ τοιχοβάται, vt vocant Græci. Literatum in Cassina Plauti pro seruo accipiunt, qui literis sit inustus, super quo non excidit, factam nobis alibi copiosius mentionem. Sicuti Symbolæ item dicuntur plagæ, quibus seruilia inscribuntur corpora a multis, perinde ac in conuiuiis collectitiis, id est Symbolis, quæ Commessalia vocant, & Conferta, quisq; numos confert, ne sit exors, & Asymbolos. Nisi malis inde vocabulum inflectere, quia βολὰ percussionem signat. Vt sint Symbolæ multifariæ, multiiugesq; incussæ plagæ. Arcarium dicere Seruum Scæuola videtur, qui Domini Arcam curat, & rationes. Sunt & Arcarii Arcarum Fabri.

De Seruili genere quid sentiendum. Non Seruis modo, sed & Iumentis benigne impertiendum. Hecatompedon quid. Plinius illustratur cum Arist. Seruorum tractandorum ratio.

Caput. LI.

SCimus profecto inquit, Libro de Legibus sexto, Atheniensis ille apud Platonem hospes, qđ fateremur omnes, seruos q̃ beneuolentissimos, atq; optimos esse habendos, quando eorum nonnulli ad virtutem quālibet meliores, q̃ fratres, & filii, domos, & rem dominorum omnem, interimq; & ipsos seruarunt dominos. Qñ q̃ sunt pleriq;, qui nil prorsum in animo seruiente integrum extare opinentur, proindeq; eiusmodi hominibus nil omnino credendum. Qđ & sapientissimus Poetarum testatissimum fecisse videtur, cum Odysseæ decimoseptimo ita scribit.

ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα ζεὺς
ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Dimidium inquit, virtutis Iupiter illis aufer, qui seruitutis necessitatem subiere. Catonem porro seniorem legimus, per se filium literis imbuisse, etiamsi seruum Chilonem haberet grammaticum, qui & compluribus aperuerat ludum pueris. Indignũ credo, ratus, filium suum, si forte hebetior foret, ab eo reprehendi, qui seruituti obnoxius foret, ac aurẽ distorqueri. Idem senio debilitatos, veluti muta animantia, eiicere, ac distrahere cõsueuerat. Ceu cõmodo intercepto, nihil humanitatis ipsis debeamus Hominibus, q̃q̃ latiorem multo benignitati, q̃ iustitiæ locum impertiri sæpe spectemus. Quippe Equis, Canibusq;, vbi cõfractæ laboribus vires sunt, non pabula modo, sed & debita senibus indulgentia a bonis contribuitur viris. Nam & Athenienses, cũ Hecatompedon substruerent (Est vero id Athenis templum, qđ & Parthenon dicunt, ex specie, ac concinnitate ita nuncupatum, non de magnitudinis ratione, sicuti Græcorum pleriq; interpretantur, & nos alibi commeminimus) quotquot ex mulis egregiam nauassent operam, vinclis solutos libere pasci permisere. Quibus quodammodo emissis manu, cum sponte quispiam operam pręstaret, & iumentis, quæ ad vrbis arcem currus subuectarent, exhortantis specie ducis præcurreret, vt publice ad extremum vitæ connutriretur, interposito decreto, sanxerunt. Id qđ eo subtexui libentius, q; insigniter ista felicissimam Plinii breuitatem illustrant, necnõ Aristotelis, libro de Animalium historiis sexto. At enim perspicuum mihi videtur Plato inquit, quoniam difficulter domatur, subitq; iugum homo, & ad necessariam distinctionem serui a libero, & domino re ipsa deduci, ægre patitur, difficilem admodum possessionem esse hominem. Qđ exemplo ex crebris Messeniorum rebellionibus innotescere potuit amplius. Ciuitates præterea, quæ plerosq; eiusdem linguæ seruos habent, manifestius fecere, quot, quantaq; hinc cõsequãtur mala. Piratarũ quoq; latrocinia, quę prope Italiam scaturierunt plurima, nõ aliunde propagata cernũtur. Cęterũ remedio sunt rationes duæ, vt qui facile seruituri sunt, nec eiusdẽ patriæ sint,

&,q̃ maxime fieri possit,inter se dissoni,educenturq; recte non ipsorum modo gratia,sed dominorum multo magis.Est autem recta horum educatio,vt nulla ipsis contumelia inferatur,iniuriaq; hi multo minus,si fieri possit,q̃ æquales,afficiantur.Porro castigādi,cędendiq; semper iure sunt serui.Neq; ita monendi,vt liberi,ne molliores fiant.Allocutio omnis cum seruis quodam modo Imperium sit.Neq; iocus vllus cum ipsis seu fœminis,seu masculis habeatur.Qđ multi stulte facientes,dum delicatius eos nutriunt,difficiliorem vitam & sibi ad imperandum,& illis ad obediendum reddunt,obliti vel dicti veteris,quo sancitum est,non esse otium seruis,ac ne auribus quidem scalpendis,sicuti est apud Lucianum. Sed nec parte ista Peripateticorum principis placita vllatenus prætereunda,qui Oeconomicon primo,posteaq̃ inter ea,quæ possidentur,primum,& necessarium maxime,optimūq;,ac principalissimū esse hominem prodidit,proindeq; seruos bonos,ac frugi imprimis esse parandos,quorum species sint duæ, ἐπίτροπος,καὶ ἐργάτης,hoc est curator & operarius,Infert deniq;, Quoniam vini potus etiam ingenuos sępe ad iniuriā compellit,indeq; etiam gentium plereq;,vt Carthaginienses,in militia abstineant eo,manifestum fieri,Seruis aut nil prorsus,aut parum omnino vini esse impertiendum.Cibaria vero largius cōtribuenda.Deinde eos censet ad obeundum opus cum primis strenuos,& perutiles,qui nec meticulosi sint,nec audaces nimium,& viriles.

Serui mali cōditio vltima quę sit.Item de Pileatis Seruis.De lapide emptus apud Columellā qui sit.Pausicape quid.Tribunos Capitalia vindicasse,Sontiū seruasse vincula,Pecuniā signasse.

Caput. LII.

SEruorum malorum conditionem vltimam legimus in Quintiliani declamationibus.Ea erat,cum sine exceptione venales proponebātur.Cuiusmodi fere Pileatos intelligo seruos, quorum nomine venditor nil pręstaret,vt scripsit Cælius Sabinus,& octauo Noctium Atticarum Gellius repetit.Eius rei causa erat,q illiusmodi mancipia insignia esse in vendendo deberent,vt emptores errare,& capi non possent.Sicuti etiam antiquitus iure belli capta coronis induta venibant, Immoq; sub Coronis venire dicebantur.Ad Pileatos fere seruos,quiq; nulla exceptione venū irent,arbitror illud Columellæ referēdum ex agricolatione,De Lapide noxium. In cuius enarratione desudarunt doctissimi quiq;. Siquidem ad Præconis lapidem,vbi distrahi mancipia consueuissent,referendum alii putant.Sicuti in Pisonem Cicero de Lapide emptos appellat Tribunos,qui essent mercede corrupti. Verum ieiuna prorsum,nimisq; imperfecta expositio est,vt qua Columellę sensum minus assequare,qđ amplius intuēti,velut ab Asini prospectu liquebit exacte.Alii ad Tarpeiam recurrūt rupem,ex qua deturbari nocentes solerent.Quā sane sententiā non eatenus risu excipiendā arbitror,ac Lynceis videtur. Neq;.n.de p̄cipitatis e saxo intelligendū cōmonstrat,cum nihil minus agat Mortuus,q̃ agrū colat.Hoc.n.sensisse viros eruditos,perridiculum est,sed eos verius,qui adobruti sceleribus,ac mortiferis flagitiis,digni sunt, qui iamiam p̄cipitētur.Aut qui periculū id adierūt quidē,reuocati tamē,emissiq; ratione aliqua sunt.Sicuti & vulgo dictitari audimus,a furca redemptū esse aliquē,ex mediis quē supplicii faucibus liberatū intelligimus.Hanc vero sententiā Vitrosidonio,& Helectro,qđ dicitur,clariorē arbitramur.Illud ex abūdanti adnotauero hic,Pausicapen appellatā fuisse machinulam seruorū collo circūpositā,orbiculareq;,Qua ori manus admouere,prohibebātur, ne farinā vorarent,qđ κάπτειν dicūt, intus dum operarētur.Congruit id ipsum & iumentis ratione eadem.Illud vero addidisse Superpondii item loco,nil puto,obfuerit. In Decemuirorum legibus ita lectum.

Tribuni sunto,Domi pecuniam publicam custodiunto,
Vincula sontium seruanto,Capitalia vindicanto.
Aes,Argentum,Aurumve publice signanto.

Seruos non habere Caput,quid sit.De Capitis diminutione.Seruos non admitti in militiam solitos.Qui dicantur Vicarii.Martialis illustratur.Et qui Serui Pœnæ. De Seruili procacitate. Alter Martialis locus aperitur,Diaconus,Diaconium.

Caput. LIII.

SEruos non habere caput,Iureconsulti statuūt.Id cum dicunt,intelligi volunt statum.Proinde Seruū nō minui capite,quia nullum habet.Hoc est nec libertatem,nec ciuitatē,nec familiam.Quibus siquis exuatur,maxima dicitur capitis diminutio,vt accidit iis,qui serui pœnæ efficiūtur atrocitate sententiæ vel libertis nomine ingratitudinis in Patronos cōdemnatis,vel qui se ad pretium participandū venūdari passi sunt.Nā minor,siue media capitis diminu

tio est,cum ciuitas quidem amittitur,libertas vero retinetur.Quod accidit ei,cui aqua,& igni in
terdictum fuerit,aut in insulam sit deportatus.Minima vero capitis diminutio est,cũ ciuitas reti
netur,& libertas,sed status hominis commutatur.Quod iis euenit,qui,cum sui iuris fuerint,cœ
perunt alieno iuri subiecti esse.Vel si filiusfamilias a patre mancipatus fuerit.Ex hac Seruili,vt sic
dicam,infimitate,id genus ad militiam sacramento rogare,aut vllo modo admittere,nefas sanci-
tum veteribus est,quod Cicero in Deiotarana significat,& Martianus Digestis de re militari,Ab
omni inquit,militia serui prohibentur,alioqui capite puniuntur.Sed & in Helenore Mantuanus
vates Aeneidos nono monstrauit,

Quem serua Licinia furtim
Sustulerat,vetitisq; ad Troiam miserat armis.

Pausanias auctor locupletissimus est,Persico bello,quod in Marathoniis campis gestum est,pri-
mum seruos in militiæ iura admissos,quo nomine etiam tumulus interfectorum ibi visebatur.
Post Cannensem cladem armata Romanis seruitia Volonum nomine T.Liuius tradit,cum prius
singulos forent sciscitati,vellent ne militare.Vnde est nominis ratio.Sociali quoq; bello in militiã
Libertos admissos primum,Appiani Historia tradit.Diaconum quidem vocant Græci minia-
strum,Sed Diaconiũ tamen Sacrarium dicunt,vel Secretarium,vbi dominica contineantur va
sa.Diaconii quoq; notiones multæ comperiuntur.Nam Placentæ Crepidam,id est basin eo verbo
quidam intelligunt.Alii bellaria concinnata in Eresione Apollinis honori.Sed & Diaconii gra-
dum legimus in Canonicis decretis.Et quoniam diu iam cum seruis agimus,age feramus opem
Val.Martiali Epigrammatum secundo ita scribenti.

Esse sat est seruum,iam nolo vicarius esse.
Qui rex est,regem maxime non habeat.

Vicarios Vlpianus Digestis de peculio,eos intelligit,qui Ordinariis seruiunt.Si seruus meus
inquit,ordinarius vicarios habeat,id quod vicarii mihi debent,an deducam ex peculio serui ordi
narii?Et alibi,Si seruo tuo ordinario permiseris Vicarium emere aureis octo.Inuenies id verbum
& apud Oratium,q̃q̃ haud curiose satis explicatum.Meminit in libro de Tranquillitate Vitæ Se
neca,qui alibi sic item scribit,Quæ se pro coniuge vicariam dedit.Lactantius grammaticus expli
cans illud Papinii,

Succiduasq; adportat matribus Agnas.

Succiduas inquit,id est vicarias.Quia vero de seruis pœnæ facta nobis pauloante mentio est,po-
test addubitatio legentes subire,quos esse censeamus hos.Cæterum innuit id Vlpianus Digestis
de Pœnis.In ministerium inquit,metallicorum fœminæ in perpetuum,vel ad tempus damnari so
lent,simili modo & in Salinas,Et si quidem in perpetuum fuerunt damnatæ,quasi Seruæ pœnæ
constituuntur.Et Martianus,Quidam sunt serui pœnæ,vt in metallum dati,& in opus metalli.
Iam & Fornicarium seruum apud eundem repperi Vlpianum,a fornice,vel fornace sic nuncupa
tum.Ita enim scriptum inuenias Digestis ad Legem Aquiliam.Si fornicarius seruus coloni ad for
nacem obdormisset,& villa esset exusta,Neratius scribit,ex locato conuentum præstare debere,si
negligẽs in eligendis ministris fuerit.Fornicarias vero de impudicis dictitari,in Canonicis decre
tis adnotatum est.Aduertenda & in iis magnopere Senecæ verba sic fere,vbi edocet,in sapientem
non cadere iniuriam,scribẽtis,Eadem inquit causa est,cur nos Mancipiorum nostrorum vrbani
tas in dominos contumeliosa delectet,quorum audacia ita demum sibi in cõuiuiis ius facit,si cœ
pit a domino.Pueros quidem in hoc mercantur procaces,& eorum impudentiam acuunt,ac sub
magistro habent,qui probra meditate effundunt.Nec has contumelias vocamus,sed argutias.
Hæc vero illuc spectant,vt Val.Martialem cum alibi sæpe,tum Epigrammatum primo scitius,
nec plebeio perpendas ingenio.

Vrbanus tibi Cæcili videris,
Non es,crede mihi,quid ergo?Verna es.

Trita mancipia,& Veterana,quæ reformare difficile esse,Vlpianus ait,Nouitiis opponuntur,
Apud eundem Veterator Seruus est,qui & Veteranus.

Vocabula plura ad Seruorum rationem spectantia,nec fere obuia.Therapia.Prater.
Mylon.Stigmatiæ.Stigones.Hystrichides.Helotæ.Zetrea.Chondrocopia.Gymnetæ.
Corynephori.Moruli.Melophori.Callicyrii.Eleatri.Synceraftum.Attagen varius.Cli-
sion.Manes.Actis.Vocatores.Ceruum apud Martialem pro seruo positum fugitiuo.
Caput.LIIII.

S

SVnt porro pragmatiæ item huius vocabula quędam haud plane indigna,quę referantur,quando ex Pollucis doctrina pars item vna sapientiæ est,quid quo censeatur nomine imprimis nouisse. Igitur obseruatum ex Herodoti lectione, seruos dominorum studiosos ἀνδράποδα dici φιλοδέσποτα. At seruorum turba nuncupatur Therapia.i.θεραπεία. Nam Therapusia violentius quiddã resipit. Dularia vero forma deminuta vocari videnť mãcipiola. Lapidẽ Praterẽ Gręci vocãt,in quo Mãcipia venui exponebanť. Vbi vero discrucianť eadẽ,dicunť Mylones,qua voce Pistrinę intelliguntur. Propterea Plinius Pœnalẽ dixit vinctorũ operam. Appellantur & ζητρεῖα.i.Zetrea apud Eupolin,Sed Alphitia quoq;. Sunt & in hoc genere Chondrocopia,& Zontea. Qui mancipia cædunt,Stigmatiæ dicuntur,& Stigones,sicuti qui cædunť Mastigiæ. Flagella ipsa nũcupantur nunc Mastiges,nunc Hystrichides,aut Rhyteres. Diximus abunde pauloante de Helotis. Addo nunc ex Polluce,Qui inter liberos inquit,sunt,& seruos constituti,Helotæ vocantur apud Lacedæmonios,sicuti Mariandyni Doryphoros appellant.i.Spiculatores,satellitesve. Inter quos apud Persas erant,qui Melophori dicerentur,hoc est gestantes in spiculis mala. Vt est apud Herodotum historia septima. Erãt & sui Argiuis Gymnetę,Sicyoniis Corynephori. At Callicyrii nuncupabantur exulum serui,qui Syracusis opere rustico sumptum suum exercebant. Eam vero seruilem turbam ex omnifariam populis conflatam,monumẽtis Aristoteles prodit,Meminit horum & Timęus. Sunt & in hoc genere,qui mensam curant,& ad eam spectantia. Trapezopœos vocant. Nam Iubas rex Trapezocomon esse structorem dicit. Sicuti dapes ipsas Epitrapezomata vocant alii. Agorasten fere obsonatorem intelligimus. Eleatri hoc est ἐλεάτροι,vocatores dicuntur regii,vt scribit Pãphilus,& repetit Athenæus,addito etiã verbi etymo,ab Eleos,quo mẽsa signatur coquinaria. Dipnocletoras vocat Artemidorus. Sed mox Eleatri quoq; nuncupati cibario pręfecti ministerio,qđ genus honestũ censebatur,quãdo Ptolemęum Sotera fuisse Alexandri Eleatrũ,tradidit Chares. Hosce tamẽ Edeatras pronũciat Sex.Pomp. Protogeustæ pręgustatores sunt,qui & Prototenthæ dici cõperiunť. Iã illa leuioris operę fuerint,Scapulares dici seruos,qbus Scapulæ cæduntur,quiq; quasi Ostreatũ tergũ vlceribus gestitant. Sed & Exynceraστos dici in Plautinis salibus obseruauimus,ac si emedullatos dixeris,& citra vllam pinguedinẽ. Quãdo Varronis Terentii astipulatu,Syncerastũ antiquo Græcorũ verbo medullã dicebãt. Morulos quoq; dicimus verberibus atriores factos,a Moris inflexa voce. In Gręcorũ literis Stigmaticus seruus Attagen varius appellať,qđ in Auibus monstrauit Aristophanes,ꝙ Auitiũ id plumas variis distinctas coloribus gerat. Seruiles literas in libro de Vitę Trãqllitate prio apud Senecã inuenias. Sicut plerisq; ignaris inqt,Seruiliũ literarũ libri nõ studiorũ instrumẽta,sed cœnationũ ornamẽta sunt. Clision in Odyssea Homerus seruilẽ itelligere domũ videť. Dion eo noĩe locũ accipere mauult,in quo tectę custodianť oues. Clisiades vero qbusdã dicunť duplicatę fores, aut Scenę. Est & veterib⁹ seruile nomẽ Manes.i.μάνης,a furore inclinatũ,vñ ad ęneã statuã tralatũ vocabulũ est,quã Cottaboꝝ lusui adhibebãt. Fuit & seruile nomẽ Actis,Pausania tradẽte. Sed & noĩe eodẽ diciť vas,in qđ iacianť oboli. Seruos itẽ fugitiuos,scribit Põp.Festus,Ceruos nũcupari,de aĩalis celeritate facta nominis ratiõe. Ex quo apud Martialẽ ita legendũ,eruditiorib⁹ videť.

Suppositam fama est,quondam pro virgine Ceruam,
At nunc pro Ceruo mentula supposita est.

Cœna dubia ex Sue tantum mansueto,& inde Parœmia. Item quam habeat rationem id Plinianum,Multa Syrorum olera. De Rore Syriaco,& Manna. Caput.LV.

ANtiocho rege numeroso exercitu in Græciam irrumpẽte,attonitisq; omnibus magnitudine rerum,quę ingruere videbantur,T.Quintius Romanorum imperator ita ad Achæos verba fecisse memoratur,dum peditum,equitumq; nubes iactari audisset a rege,qui & classibus constraturum se maria interminabatur,Est inquit,res simillima Cœnæ Chalcidensis hospitis mei,hominis & boni & sciti cõuiuatoris. Apud quem solstitiali tempore comiter accepti,cum miraremur,vnde illi eo tempore anni tam varia,& multa venatio,homo non q̃ isti sunt,gloriosus,renidens condimentis ait varietatem illam,& speciem ferinæ carnis ex mansueto Sue factam. Hoc perinde in regis copias,quæ iactentur,promi posse. Varia enim genera armorum,& multa nomina gentium inauditarum,Dacas,& Medos,Cadusios,Aelimæos,homines tamen esse,haud paulo q̃ mãcipiorum melius propter seruilia ingenia,militũ genus. Ex historia vero huiusmodi,cuius auctor T.Liuius est,cõmoneor,scitũ elici adagiũ posse, Atqui Suilla caro est

de iis,quæ re quidem ipsa parui sane,aut nullius omnino momenti sunt,apparatu tamen,ac fuco &,vt ille ait,nugis peregrinis præcellere videntur plurimũ.Plutarchus illud adiicit,μὴ δὲ ὑμεῖς θαυμάζετε τὴν βασιλικὴν δύναμιν,λογχοφόρους καὶ καταφράκτους,καὶ πεζετέρους,καὶ ἀμφιπποτοξότας ἀκούοντες,πάντες γὰρ οὗτοι σύροι εἰσὶν,ὁπλαρίοις ἀλλήλων διαφέροντες,Nec vos igt,admiremini regis copias,cũ hastatos,Cataphractos,pedites,Amphippotoxotas auditis,nã hi omnes Syri sunt,armis modo inuicẽ diuersi.Ex iis vero Græci auctoris verbis cõiectamus,Prouerbium idem enunciari hoc fere modo posse,Syri oẽs sunt,sensu tantũ non eodem.Ad quam Syrorum imbelliam,& ingeniorum seruilem naturam,vt quæ generosioris nescia spiritus magnũ nil affectet,verum studiis libero homine indignis mãcipata degat æuum,siquis Adagium in naturali relatum historia referẽdũ,putet,Multa Syrorũ olera,haud hebeti forsan iudicatu cõiiciat,q̄q̄ in eius enarratione ex doctioribus nonnullos insigniter torqueri,animaduertam.Taceo,qđ in Aureliano scribit Flauius Vopiscus,Rarum esse,vt Syri fidẽ seruent,immo difficile.Ceu dẽpta modo hortorũ cura operosiore,boni maioris nil præterea in Syrorũ ingeniis fere sit requirẽdum. Verum in iis libera sit cuiq; censura.Quãdo sunt qui in Syris etiã fortitudinẽ admirentur.Illud hac parte obiter leuius attigero,Syriacum rorem a Celso in medicina capi pro eo,qđ nomine peregrino vocatur etiã Manna.Dioscorides in Libano probari Manna,tradit,candore præcipuo.Sciẽdum tamen,in Thure quoq; agnosci Manna a Plinio,quoniam sic elisas intelligit micas.

Medicorum decreta de Suillæ carnis præstantia.Chalari Sues qui sint.Item vocabula id genus plura.Delphax.Adelphi.Phorine.Thytæ.Mysterici Sues,Chœrus,Χοιροπωλεῖν.Syrbe,Petalides,Petali,Laphygmus,Hyomusia,Hyenia.Hippocratis filii.Hysteria festum.Sues cur sacri in Creta.Metachœra,Necnon de Pontifice Sergio. Caput.LVI.

SVilli generis vilitatẽ,tum suopte animalis ingenio,cui pro sale datã esse animã veteres sanxere,tũ quia nil magnopere parabilius,& omniũ vsibus magis expositũ,nemo nõ nouit,verũ artis medicę nõ dissimulãda tamẽ decreta.Quoniam octauo de Sanitatis ratione Galenus Suillã carnẽ cęteris laudabiliorẽ facit.Sed & princeps,Cap.de Sanguine,Humanũ,Suillũq; sanguinẽ in omnibus exactã habere similitudinẽ,scribit.Quin eãdẽ quoq; carnis rationẽ tradit.Adeo,vt impuratiores quidã pro suilla humanã distrahere,sibi licẽtius permiserint,Qđ facinus diu perexit impunitius,donec digyti hominis intermixti forte cõspecti,ad supplicii diritatẽ etiamsi seram,auctores protraxere.Auerrois quinto Colliget,vt barbare dicam,ex Auicennę placitis Porcinam carnem cæteris pręferendam omnibus statuit,veluti hominibus natura cognatiorem.Qđ inquit,esse ita,experimento plane discimus.Quin Arcadicã describẽs cœnam Hecatęus ex Athenæi monumentis,fuisse Mazam dicit,ac ὕεια κρέα,i.suillas carnes.Est tamen plerũq; eius bruti grandinosa caro.Quo sane argumento Chalaros dicit sues Græcorum natio,quia in mortuorum carnibus visatur Χάλαζα,quam interpretamur grandinem.Sed in viuentibus latẽs crassatur morbus.Nõ alio ex animali numerosiorẽ fuisse materiam ganeæ Plinius scribit,excogitatis inde quinquaginta prope saporibus,cum cæteris singuli modo sint.Suem masculũ Delphaca vocat Epicharmus cũ plerisq; aliis.At genere fœminino Delphaces fœmellæ dicunt̃ proprie,q̃ Delphyas habeant,id est vuluas,Vnde & fratres nũcupantur Adelphi.Phorine dicitur Suilla pellis. A suillo pecore immolationes in sacris initia duxere prima.Vnde & Sues olim dicti Thytæ a sacrifico vsu.Sed & in Cereris initiis immolari porcos consuesse,accepimus.Nam & in veteri Comœdia,hoc argumento Mystericos nuncupari ab eius Deæ mysteriis,animaduerto.In nuptiarum quoq; ritus idem aduocabatur animal.Verum & nutrices naturam muliebrem Chœrum.i.porcum vocabant,qđ Aristophanes significat.Ex quo facetissime quibusdam concinnatum verbum Χοιροπωλεῖν,qđ signat porcum vendere.i.capturas corpore quęrere.Et quoniã in vocabula deflexímus,Syrbẽ interpretant̃ vocem,qua Sues allectent Subulci.Apud veterem Comicum κοΐ κοΐ,suilla vox est.Ex qua & verbũ κοΐζειν.Petalidas Græci Sues quandoq; vocant,ex vitulorũ ratiõe q̃ a cornibus dici solent Petali,quãdo Ecpetala habẽt ea.Sicut Larini quoq; dicuntur a Larinis bobus.Inuenio,& Laphygmum dici erudite canũ,ac suum inexplebilem vorãdi auiditatem,inclinata vocabuli proprietate a verbo λάπτω,καὶ λαπάζω,καὶ λαφύσσω, sorbeo,& deuoro.Vnde ab impensæ magnitudine conuiuium magnificum Ilapinẽ vocant.Quod eo apposui gratius,quoniam Rhodigini mei ex verbo veteri Græco parum excidentes,pro eo,qđ est λάπτειν,cõfinxere sibi plebeiam vocem Slapare.Ab hoc item præcipue brutino genere Hyomusiã comperi pro suilla quidẽ inconcinnitate,verum & pro inscitia.Sicuti & Hyeniam pro fatuitate.Nam Hippocratis filii,vt in-

comptis moribus,a Comicis proſcindūtur,dicti Suem reſipere.Proinde Ariſtophanes,τοῖσ ἱπποκράτουσ ὕεσιμ ἔιξεσ,καὶ σε καλοῦσι βλιτομάμαμ.i.Hippocratis filios exhibebis,teq; vocant Blitomamā.i.fatuū.Illud ex abundāti parte hac adiecerim,Sergiū,qui prius Os porci vocabatur,ex pontificibus primum fuiſſe,qui proprium demutarit nomen,qđ mox obſeruatum ad nos vſq; perdurat.Illa fuerint auctaria capitis huius,Suem Veneri mactari ſolitum quādoq;,Sicuti Callimachus ſcribit.Factū id Argis,adnotauit hiſtoria,Feſtum certe Hyſteria inde nuncupabatur.Qđ ad Chalcidenſes attinet,de quibus facta nobis paulo ante mentio eſt,ſcitum eſt admodum,qđ de Dromea lectū Paraſito eſt.A quo cū quæſiſſet neſcio quis,in vrbe,an apud Chalcidē lautius pararetur conuiuium,Gratius reſpōdit,videri Chalcidenſis Cœnæ proœmium,oſtreorum numero & varietate.In Creta ſacrū credit̄ animal hoc ſuillū,quoniā naſcēti Ioui Sus mămā ſubmiſerit,ac gryſmo.i.grunitu pueri vagitum audiri vetuerit.Metachœra Sues vocant ſerius naſcentes.

Pholiam Vrſarū quid intelligant Græci auctores. Vrſæ vafricia.Pholeus quid ſit,Item Pholis,Pholaides,Pholades,Pholyes,Pholides,Phonæ. Caput.LVII.

PHoliam.i.φωλίαμ cum legiſſemus quādoq; in Græcorum Commētariis,diu,multūq; indagini nobis fuit,quid ſibi vox ea vellet.Demum vnus deſyderia expleuit Aelianus,a quo proditū,aduertimus,Vrſam,vbi ſe prępinguē ſenſerit,ac pleniore corpore,morbi loco ducere ipſum hūc ſtatū,propterea latebras quærere,quæ φωλεοὺσ dicunt Gręci,vnde affectioni adoptatū nomē,vbi tādiu cōgeſcat,donec inutile pinguedinis onus reſideat,veluti delimatū.Pergere aūt ac in latibula ſeſe inſinuare non pedibus vtiq;,ſed dorſo reſupinatā,corpus protrudendo,ne ſuperſint Venatoribus ad indagandum veſtigia.Cæterum ſuper re adeo verſutiæ inopinatæ ipſius verba ſubſcripſi auctoris. ὅταμ δὲ αἰσθηται ἑαυτῆσ πεπλησμένησ,ὑφορομένη τοῦτο,ὡσ νόσομ,ζητεῖ φωλεόμ,ἐμτεῦθεμτοι κέκληται τῇ ἄρκτῳ φωλία τὸ πάθοσ.εἶτα εἰσέρχεται ὀυ βαδίζουσα,ἀλλὰ ὑπτία,ἀφανίζουσα τοῖσ θηραταῖσ τὰ ἴχνη.ἑαυτὴμ γὰρ ἐπισύρει κατὰ νῶτα,καὶ παρελθοῦσα ἡσυχάζει,καὶ τρόπομ τινὰ τὴμ ἕξιμ ῥινᾷ. Sed,vt auctarii inferat̄ gppiā inueni etiam,qui φωλεόμ eſſe Diatribam,ſiue ſcholam interpretentur.At φωλὶσ piſcitii intelligitur genus quoddam. φωλαΐδεσ vero ſunt ὀστράκινα τινὰ βρωμώδη. Apud Theocritum φωλάδεσ ἄρκτοι,Vrſæ dicuntur ἐμφωλεύουσαι,id eſt in latibula ſe condentes.Pholyes vero,id eſt φόλυεσ fului dicuntur canes ore nigricante.Pholides ſunt & ſerpentum ſquamnæ,Sed & fiſtulæ πολυκάλαμοι.Cædis autem loca vocant φονάσ.

Cornicis admirabile obſequiū in Aegypto,quę Tabellarii vice fungeret̄.Inde moriēs honeſtata eſt ſepulcro.Cynocephalorū docilitas.Phacioliū,Cordyle,Crobylus,Nidarium. Cap.LVIII.

INter cętera,quę de animalibus ratione carentibus promi ſolent miracula,vnū mihi cōpertū nuper,qđ vt pręterirē,inducere animū,haud ſuſtinui,q; ſit præcipua dignū admiratiōe.Lego ſiquidē in priſcorū monumentis,q noſtris plurimū emolumētis exudarūt,aſſerūtq;,In Aegypto fuiſſe Paludē,q̄ dicta Myridis eſt,prope quā fuerit Crocodilorū ciuitas,atq; inibi viſitatū quādoq; Cornicis ſepulcrū,cuius eā opinati rationē ſint Aegyptii.Fuit Aegypti rex Marrhes nomine,q Cornicē impendio mitē,ac prorſum habuerit cicurē,educationis ſolertiore cura eo prouectā,inſueſactamq;,vt Pterophori,curſoriſq; vice exuperantiſſimi fungeretur,Quo.n.cōcupiſſet altor,ceu ratiōis plane cōpos,epiſtolas deferebat,cōmonita noſcēs callide,qua trāſuolandū,quove dirigendus impetus,ac vbi ſidēdū foret,interquieſcendūve.Quāobrē obſequio miti adeo,ac nullius ſtipendii indigo,& vtcūq; parato,cū obiiſſet,dignā a rege habitā,quę ſepulcro,Stelaq; honeſtaret,propagandę in æuū longius memorię facti tam inopinabilis,tarenterq; audiri alias.Verum quia hæc parū integra fide forſan prodi a me,ſuſpicabitur quiſpiā rugoſioris,ac contractioris ſupercilii,ſuppingenda Græci auctoris verba duximus,nequis vanitatis angrat.Sic vero habēt.ἐμ τῇ αἰγύπτῳ περὶ τὴμ λίμνηω τὴμ καλουμένηω μύριδοσ,ὅπου κροκοδείλων πόλισ,κορώνησ τάφοσ δείκνυται,καὶ τὴμ αἰτίαμ ἐκείνου αἰγύπτιοι φασί.τῷ βασιλεῖ τῶν αἰγυπτίων,μάῤῥησ δὲ οὗτοσ ἐκαλεῖτο,ἦμ κορώνη,θρέμμα πάνυ ἥμερομ,καὶ τῶν ἐπιστολῶν,ἃσ ἐβούλετο ὁι κομισθῆ ναίποι,θᾶττομ ἐκόμιζεμ αὐτῇ,καὶ ἦμ ἀγγέλλων ὠκίστη.καὶ ἀκούσασα,ἔνθα ἰθῦναι χρὴ τὸ πτερόμ.καὶ τίνα χρὴ παραδραμεῖμ χῶρομ,καὶ ὅπου ἤκουσαμ ἀναπαύεσθαι,ἀνθ᾽ ὧμ ἀποθανοῦσαμ ὁ μάῤῥησ ἐτίμησεμ αὐτὴμ,καὶ στήλῃ,καὶ τάφῳ. Cæterū nec illud ignorandum,brutis etiā videri docilitatis ineſſe plurimū,quādo in Aegypto eadē Cynocephalos,obſeruauimus,Ptolemęis ſtationem tuentibus,literarum etiam ductus perdidiciſſe,immo & ſaltationum geſticuloſos mo-

tus & tibiarũ modulos,nec psaltices fuisse inscios. Additur & admiratio altera,Solitos a spectã-tibus mercedulam,æsq;,velut manuarium,corrogare,qđ Phaciolio inſererent,ſeruarentq;.Est vero Phaciolion capitis gestamen,id est κεφαλῆς περιείλημα. Qđ Rhetoricorum primo tradidit Creon,Cordylen dicunt Cyprii,Crobylum Athenienses,at Persæ Nidarion.

De Simone Mago paucula,q est habit⁹ Deus.Draconis in puella amor admirabilis. Ca.LIX.

Aeterum sicuti cœpimus,pergamus hisce memoriarũ illectatiunculis vitam excolere,quoniam in eorum transcripti Decuriam sumus,adnuente optimo,maximo Deo,qui,vti eleganter,scienterq; retulit Augustinus,scribendo proficiũt ac proficiendo scribunt.Nec commemoremus tamen,qđ Septimius prodidit Florens,& alii præterea,Simonem Samareum magicis artibus,& ope dæmonũ suffultum,in vrbe Romana,multitudine innumera fraudibus delinita,eo fastigii prouectum,vt inter duos pontes hoc titulo simulacrum publico consequeretur decreto,Simoni Deo sancto,Sed illa potius,quæ humanæ augent excellentię admirationem. Hæc enim illi plane suffragantur.Proditur ergo memoriæ,apud Idumæos,siue malis Iudęos intelligere,cum rebus potiretur Herodes,Puellam in ipso constitutam ætatis vigore,insigniter a Dracone magnitudinis visendæ adamatam.Qui commeans subinde amanter cum ea decumbebat.Illa tamen,etiamsi clementem,mansuetumq;(vtiq; naturam verita insociabilem,& ab humano dissitam captu)reformidans ex loco abscedere proposuit longius,ac mensem abesse,ceu bruto per absentiam illatura dilectionis oblitium.At diuersa euenere omnia,siquidem in dies intendebatur affectio,augescebatq; amoris impetus,desyderio dum contabesceret nimio,interdiu,noctuq; consueta repetens cubilia,nec esset eius potiundi facultas,qđ optabat præcipue.Conflictabatur ergo,vti infelix amator.Postea vero q̃ rediit quãdoq; puella exoptata,deuolans is ad visam protinus,ac prorsum amatorie,suspicionum plenus,tanq̃ neglectui habitus,atq; eo nomine indignabundus,cauda complexus puellæ crura conuerberabat,sed obseruate admodum,ac verentis modo,ira,& amore compugnantibus.Qua sane ratione dicat forsan veterum aliquis,cum,qui loui imperet,imperet Diis item aliis,nec bruta quidem negligere.Cæterum quo se aduersum ea modo habeat,ex iis dilucet,opinor.

Deorum apud priscos nomina varia.Mensium singulos suum habuisse numen.De Vitunno,Sentino,ac Selectis Diis.Saturnii versus.Iouii.Ianales.Prosa Dea.Postuerta.Anteuerta.Templarii qui intelligantur.Tutilina.Tutanus,Tutulus. Caput.LX.

E Diis quidem alibi hoc opere disseruimus,Nunc & carptim pręcerpemus,quæ varia nobis ostentat lectio,quando & grauis auctor Augustinus,ista cõsectari non insuper habuit,cum ex Varronis spicilegio Proserpinam diceret,frumentis præpositam germinantibus,Geniculis vero,Nodisq; culmorum Deum Nodinũ,Inuolucris autem illis folliculorum Deam Volutinam.Cum folliculi patescunt,quo exeat spica,Deam Patelenam.Cum segetes nouis aristis exæquantur,Hostilinam Deam,quia Hostire,ac hostimentum prioribus exæquationem indicat.Floram adiicit quoq;,Lactucinamq;,& Maturam,quæ florentibus,lactescentibusq;,ac maturescentibus præsint frumentis.Quin & mensibus singulis suum præficitur numen in veterum superstitiosa,anxiaq; vanitate,Siquidem Ianuarii põtificium habere Iuno credebatur.Februarii Neptunus,Martii Minerua,Aprilis Venus,Maii Apollo,Iunii Mercurius.Iulii Iupiter.Augusti Ceres.Septembris Vulcanus.Octobris Mars.Nouembris Diana.Decembris Vesta.Extat Q.Ennii Carmen Deorum continens Penatium nomina,quos Patrios alii,Varro Terentius etiam Vrbanos nuncupat.

Iuno,Vesta,Minerua,Ceresq;,Diana,Venus,Mars,
Mercurius,Iouis,Neptunus,Vulcanus,Apollo.

Fuit & Vitæ contributor Vitunus Deus,sicuti sensuum Sentinus.Sed hi tamen obscurissimi censebantur Dii,etiamsi plura multo præstarent,q̃ quos Selectos nuncupabant.Vel de ampliori potestate,ac dignitate,siue q augustius colerentur,viginti nnmero,sicuti est a Varrone sancitum.Mares duodecim,Fœminæ octo.In Deorum mentione,illud nec relatu indignum,Mineruios,Saturnios,Iouios,Ianales nuncupari versus,de Numinum maiestate,qui bus forent dicati.Nam & a Zosimo relatum scimus,quibus hymnis in Palatini Apollinis templo Romæ vti,receptissimi foret moris,quando & pueri nobiles adhibebãtur nouem Patrimi,Matrimiq;,totidem id genus virginibus vna modulate concinentibus.Prosam accepimus Deam

fuiſſe prioribus,cui rem obirent diuinam puerperæ,ritu naturæ quæ peperiſſent. Sicuti Poſtuertæ,vbi in pedes prodiiſſet infans. In Cœnis ſcribit Macrobius, Anteuertam,& Poſtuertam Deas habitas,ꝙ ea omnia intelligi oportere,exiſtimarent,quæ dilapſa iam eſſent,aut futura etiamnũ viderentur. Proinde diuinitatis cenſeri comites,veluti Cõſilium eſt,atq; item Prouidentia. Templarios legimus quandoq;,ſed non Dii eo nomine vlli intelligẽdi,verum hæretici quidam,ſic,vti arbitrantur, nuncupati, ꝙ templa inuiſerent,eſſentq; in eis aſſidue. Tutilinam tutandis frugibus prȩfuiſſe, Auguſtinus ſcribit. Et Ennius Tutilinȩ loca inhabitaſſe,memorat. Tutanus Deus ab omnibus,vt Varro inquit,mortalibus,labore affectis inuocabatur,vt qui illis præſidium afferret,atq; opem. Tutulum Fulgentius pallium accipit,quo ex ſacro ritu caput obnuberent ſacerdotes,vnde ſit apud Opt. Max. Poetam.

Et capita ante aras Phrygio velamur amictu.

Super Aſpide paucula. Aegyptiorum reges cur Aſpida in Diademate geſtarent. Aſpidis notiones, Aſpidion quid,& Aſpidiſcus. Caput. LXI.

DE Aſpide ſcitu non indigna quæ occurrebant,cõſectati aliquot ex noſtris etiã num ſunt,cæterum ſuperant quædam non indicta quidem,ſed multos tamen quæ lateant fere. Quo nomine publici boni ſtudio carptim a me attingentur nũc. Id vero primum, Nõ magnopere compertum,qui Aſpidis ictu percuſſus euaſerit. Quo argumento,vt ſignificaretur principatus quædam inuicta vis, Aegypti regũ mos fuit puetus, Diademata ſerpentis eius imagine diſtincta geſtare. Gigni quãdoq; Aſpidas cubitorũ qnq;,in libris eſt obſeruatũ. Eſſe item atri coloris plurimũ,vel cinereas etiãnũ,viſam quãdoq; & fuluã Aſpida. Quibus morſum impegerit, horis vix quatuor ſupereſſe,præfocationẽ quippe mox inſequi,ac Spaſmum cũ ſingultu. Illud ex grammatica ſuggeritur ſupellectile, Aſpidas dici cãpos forma orbiculari,aut vbi Aſpides viſantur plurimæ. ἀσπιδεῖα vocant item Græci τὰς τῶν ἀσπίδων πτυχάς. Sed & in naui partẽ quȩ ad puppem vergit. Aſpidiſcos breuia dicũt ſcuta,ſed & in ſcuti modũ orbicularia ornamẽta.

Paſtoris cum Capella initus admirabilis, Deq; inde nato monſtroſo fœtu. Crathis fluuius vnde ſit appellationem nactus. Interim Hircorum Zelotypia. Caput. LXII.

QVæ ſit Brutorũ affectio quorũdã in amatoriis,alibi attigimus,opinor, Qđ ad manũ eſt,exemplũ ad id ipſum ſpectãs,nõ prætetibo,vt quã de Hircis protuli, ſententia corroboretur hoc amplius. Fuiſſe igitur apud Sybarin paſtorem nomine Crathin,cõperi,qui in Venerea procliuior,capellã,ſicuti ei viſum,omniũ formoſiſſimam deperire amplius cœpit,cumq; libidinis incentiuo acrius exſtimularetur,eandem mire prorſum inibat,ac frequenter,demumq; vti amicam grate amplexabatur,nec citra ſauiationem crebram. Quin,qđ ſequẽs quodammodo eſt,capellarius amator,quibus illam capi præcipue opinabatur,munuſcula identidem obiiciebat,pabulum videlicet lætius,amœniuſq;,vt quo etiamnum ſuauior illi fieret anima,quam labellis labella implicando,forteq; proſerpentem etiam reddendo beſtiam,haurire vniuerſim, ac medullitus affectabat. Inſuper Stibade,accubitiſq; molliculis haud neglectis,quibus,velut Nympha,decumberet,quieti operam impertiens. Interim qui fuit caprarius ductor,ac ceu anteſignanus Hircus hæc contemplatus,neglectui haudquaꝗ ſibi cenſuit habenda, Zelotypiæ concitatus tanꝗ œſtro vehementiore. Sed aperta vi imparem ſe coniectans,diſſimulandam doloris acerbitatem tantiſper eſt arbitratus,donec vlciſcendi commodior præſtaretur occaſio,quæ & oblata mox eſt, dormientem quippe vti aſſolet,cõſpicatus,ſubſidendi locum arripuit ſtatim,ac quanto maxime valuit impetu,in hoſtem irruens ſinciput ei alliſit. Quo tam præclaro latius diſiecto facinore, Paſtori monumentum inſigne ſtructum eſt,ac de eiuſdem nomine fluuio adoptatum cognomẽ. Ex concubitu autem brutino natum ferunt infantem,cruribus matrem qui referret,facie vero patrem. Sed & Deorum numero aſcitum,conſtans tenuit fama,fuiſſeq; mox Hylæum Numen, Napæumq;. Id vero ſylueſtre ſignat. Siquidem Saltus vocant Græci νάπας.

Super Dipſade adnotata paucula. Preſter, Cauſon, Melanurus, Ammobates, Centris. Caput. LXIII.

DIpsadi Serpentũ generis de naturæ ratione ascitum nomen, monumentis proditum veteribus est. Censetur ea quidem Vipera magnitudine minor, ad inferendam perniciem celerior multo. Quos mordicus apprehenderit, siti inardescunt vehementius, ad potumq; efferuescunt, ac inde incessanter haurientes dissiliunt mox. Cauda lineis distinguitur, vti ferunt, duabus, nigrisq;, corpore albicante reliquo, vt scribit Sostratus. Sunt qui & Presteras, id est πρηστῆρας nuncupent (Q᷈ꝗ & eo nomine impetuosior est ventus, ac transuersæ in collo venæ, Necnon fulminis species) καύσωνας etiam alii. Nascuntur in Libya quidem, sed in Arabia præcipue. A quibusdam dici quoq; Melanuros, animaduerti. Sed & Ammobates, necnon Centridas, siue κεντρίδας. Nuncupatur in re sacrificali Dipsas item Hepatis signum quoddam. διψίαν κόριν vbi dicunt Græci, intelligunt ξηράν.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD DOCTISSIMVM CAELIVM CALCAGNINVM FERRARIENSEM, PRAEFATIO QVARTADECIMA.

SI VNQ; ALIAS COMPERTVS EST, CVI LITERAE FVErint omnino insularum loco, me esse eum, haud sane inficiari queam, Cæli doctissime, siquidem singulis impactæ libris ad eruditissimum quenq; præfationes, si id coner maxime, aduersum me, velut conceptis iurarint verbis, testimonium dictabunt. Sed & argumento eodem, te nunc in huius gloriolę participatum admittere, constitui. Nil celebrius fere, nil, quo frequẽtius personent eorũ aures, qui diu iam interioris scientiæ candidati, nunc demum veteranos agũt immo & Aristarchi virgulam, vt Critici grauiores, exerunt candidissime, q̃ quo pridem ingenio, qua ve rerum scientia, vel vltra ætatem dum sapis, in Ferrariensi gymnasio in omne scriptorum genus dictata promas, nec citra Venerem, non Atticam quidẽ, sed Romanã prorsum. Quãdo, vt nunc est, profert se magnifice virtus Italica, & diu iam annis cariosam quodammodo Græciam lacessit. Sed & olim mihi, dum istic agerem, quæ increbuerat prius, innotuit abunde multiplex eruditio tua, quam inter ambulatiunculas frequentes solers ingenium tuum, nunq̃ non præsens, & in numerato semper, singulari promebat omnium admiratione. Quamobrem piaculum essem arbitratus, quod nec maioribus procurari hostiis posset, si Cælium Cælius pręterisset tacitũ in hac, qualis ea cunq; sit, censura, qua veluti λογάδες seligũtur, quibus nostri laboris dicentur portiũculę, vt sint nobis tanq̃ χάρακες, quibus surrecti stemus, liuidulorum sic afflatum cõtempturi facilius. Quos Timonianum impressuros dẽtem, haud abnuerim. Quid enim aliud illi sunt, q̃ plane μισάνθρωποι? Inde fit, vt inter omne scriptorum genus Sillos amplexẽtur præcipue, ament, legant, nulla non atterant die. Quin & Sillographos dici se gestiunt, ceu sic aurei in Olympia staturi videantur. Sed Theoninos præterfluere sino, illis nil imprecaturus grauius, q̃ vt Liuori immoriantur suo. Nos reliqua operis instituti persequemur. Quando, vt id possemus, inenarrabilis diuinæ potentiæ Maiestas contribuit, Quo nomine nostri omnino muneris est, prodesse vel recusantibus. Poteramus in sanctaria intrusisse ista, sicq; Catonũ (Tertios intelligo) vitare supercilium molestius, sed malo ita. Hæc nimirum est ad æternam gloriã via, Hac imprimis ratione Deum induimus, dum illius, qua possumus, & fas est, exuberantem imitamur largitatẽ. Tantum abest, vt eorũ approbem sentẽtiã, a quibus succini vetus illud ex media solitũ Gręcia, nouimus, οὐδεὶς δίδε τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμὸν, πλὴν εἴτις ἄρ ὄρνις. Infelicis ingenii arbitor, non se publico natum bono credere. Sed hac in parte, an quid profecerim, tuum fuerit, aliorumq; ex Decuria eadem iudicium. Q2 si nil aliud videor, q̃ ex Ionum sententia, σωάγειν τοῦ ὄκνου τὴν θώμιγγα, Me consoler, quoniam in arduis voluntas, vel sola, abunde credi speciosa consueuit. Vnum scio, in iis nunq̃ mihi Theocritium id insusurratum, γόνυ κνάμης ἔγγιον. Quin potius nil vnq̃ mihi parte hac antiquius, q̃ prorsum ἀρκάδας μιμεῖσθαι, ἑτέροις πονοῦντα.

Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIO-NVM LIBER VNVS, QVI QVARTVSDECIMVS.

Quo diſtinguatur Bulimos ab eo quem Caninum dicunt appetitũ. Vnde dicatur Bulimos,
& quid Cenangia, Fames vniuerſa, & Vaccina, Citta, Anorexia. Caput Primum.

QVONIAM PRAECEDENTI VOLVMINE, DVM QVAE
ad frigoris rationem pertinẽt, excerperemus, quæ miſcella ſuggerebat
lectio, adnotaremuſq;, in famis mentionem producti ſumus, quam di-
cunt Græci βούλιμον, ex noſtris nonnulli Caninum appetitum, Gel
lius vim famis non tolerabilem, ſicut Bupinam quoq;, viſiq; omnino
ſumus idem vtroq; nomine indicare, etiamſi Galeni doctrina diſpeſce
re animaduertitur. Nunc, vt locupletius ſatiſfaciam harum lectionũ
ſtudioſis, cum in tertium Canonis Auicennæ incidiſſem (vt de Pau-
lo Aeginita taceam) vbi iſta palam diſtinguũtur, operæpretium arbi
tratus ſum, tanti in medendi ſcientia viri placita ſubſcribere. Vt intel
ligamus, Bulimum dici famem magnam ſubiecti ratione, quia mem-
bra infeſtet omĩa, q̃q̃ ſtomacho faſtidiente, proinde Vniuerſa dicitur fames. Sicuti appetitus, quẽ
Caninum dicũt, particularis. Qui poſt euacuationes, & chronicas febres, quibus reſolutio cõtin
gat multa, excitari aſſueuit plerunq;, quandoq; vero continentis virtutis imbecillitate, nam cum
perpetim redundans contingat reſolutio, cooritur inſtaurationis appetentia. Euenit interdum
& calore nimio ſtomachi os infeſtante, & perpetuo reſoluente, proinde ſemper illud eſt famelicum
fere, quo in ſtatu vrget plurimum ſitis. Solent inquit Galenus, Sexto de affectis locis, quos Cani-
na infeſtet appetentia, affatim impleri, mox vomitu leuari, aut deiectione, fluoreq;. Quod & ſani-
tatis inculpatæ animalibus euenit plerunq;, ſicuti Seleucidibus auiculis, quæ Locultis veſcentes
celeriter excernunt. Cæterum Bulimus, ſeu Vaccina fames præuium habet plerunq; Caninũ ap
petitum. Et eſt membrorum inedia cum ſtomachi ſatietate, inſigniter quippe alimento indigent,
q̃q̃ id reiiciente ſtomacho. Deducitur res quoq; nonnunq̃ ad ſyncopen. Contingit vero perſæpe
iter agentibus, a Igore amplius perurente, cum frigoris vehemẽtia denſet ſtomachus. Qđ efficit
complexionis malitia ſenſitiuam virtutem mortificans, vt trito medicorũ Scholis vtamur verbo
atq; item attrahendi facultatem, humorum peccato, qui os ſtomachi obſident, reguntq;, lis vero
madentes villi expulſionem mouentes, attractionem refugiunt. Sciendum vero in Auicennæ co-
dicibus, ſicut & medicorum fere omnium legi Boliſmum, pro Bulimo, verum, vt in ſcriptura er-
ratum, ita & in nominis ratione multo amplius. Nam ſunt, qui a Bolo deflecti putent, tanq̃ vno
tantum Bolo expleatur ſtomachus, Quæ mera inſcitia eſt. Sed iis impertienda facile venia eſt, qui
nec ex interuallo quidem latinum reguſtarunt atticiſmum, nedum grecum. Sanius, & doctius Se
rapio tractatu tertio, de græca ſentit ratione profluere, hoc eſt a βοῦ, quæ particula intendit, & λι
μὸσ, quæ famẽ vox indicat, qđ & Auicennæ interpres Gentilis obſeruauit. Sed nec illud per incu-
riam tranſiliendum, a medica ratione Græcorum pleroſq; abire diuerſos. Nam a ſtomachi oſtio
quod καρδίαν vocant, καρδιώγμον Dorienſes, auctore Polluce, famem nuncupant intempeſtiuã,
quam Xenophon, & communis lingua βούλιμον. Sic enim pro ſtomachi inedia videntur accepiſ
ſe, quod medici non faciunt, ni ad humores, qui ſunt in ore ſtomachi, attractionem præpedientes,
relatum putes, quod Pollux ſcribit. Plato comicus Cenãgiam, id eſt κεναγγίαν pro bulimo intel
lexiſſe, animaduertitur. Id verbum perinde accipi debet, ac ſi vaſorum inanitatem dicas. Nõ præ
tereundum temere, quod in libro περὶ διαγνώσεωσ τῶν πεπονθότων τόπων quinto eſt a Galeno
proditum, Caninam item nuncupari cibi appetentiam, vbi canũ more aut nil omnino, aut malos
affectant cibos mulieres, quæ res Citta vocatur inquit, vel κίττα, aut κίττησισ, id eſt Pica. Con-
tingere vero hæc, ſecundo, aut tertio a conceptu menſe, q; appetentiæ ὄργανον ſit oblæſum (Id
vero ventriculi os eſt) infanti non ſuppetente vi ad alimenti conſumptionem, Apud Paulum
ἀνορεξίαν legimus, quæ affectio intelligatur, omnia reſpuentis ſtomachi. ἀνόρεκτοσ vero ita af
fectus intelligitur. Idem Paulus Bulimum ὑπερβάλλουσαν, interpretatur ἀτροφίαν, in quam
ſæpe recidat Anorexia.

Ventrem non habere quid ſit. Qui dicãtur Sphecodes, Sphacelodes, Sphacelus, Bu
phagus, Sphragidion, Sphærus, Cyllas, Procœlii, Popæ, Butypi, Ventri Concœnes. D
Philopœmene pauca. Caput. II.

VEntrem non habere,tralatione scita quidem,& concinna p prouerbiũ dici de
Impatore videt,vel etiam quouis alio male numato.Quoniam vetus est,pecu-
nias esse Neruos bellorum,& militum alimenta. Quin & aliorum ite m omniũ,
Nam Hesiodicum illud notissimum in Ergis,
Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.
Id est Vicẽ animæ miseris mortalibus pecunię pręstant,Quoniam pessum eun
tibus vitę ptiis,nunq̃ non argenteis pugnandum hastis est.Ex historię autem
penu promit Adagium,Nam Philopœmeni illudens Achæorum Pretori Quintius,qui equiti-
bus multis,& armaturę grauioris pedite abundaret,a pecuniis vero prorsum male haberet,dicti
tabat,Philopœmeni esse qdem manus,& crura,Vẽtrem aũt non esse.Qđ eo tectius est visum,&
vrbanius,φ corporis forma illi etiamnum talis erat. Homines vero ita exili vẽtre,de Vesparum
imagine Sphecodes nuncupantur,qui etiam Lagari sunt,hoc est inanes,& sine intestinis quodã-
modo.Vespę siquidẽ contractiore visunt parte ea,posterioribus ptenuibus,gracilibus ve,pp̃ter
ea acuminatũ lignum etiam Sphecíscũ dicunt,quippe Spheces vocant Vespę.Vñ Sphecones,&
Sphecia p Vespetis.i.cellulis.Sphacelos vero ad hoc ptinet nihil,Est tamen eo nomine,vti secũdo
περὶ διαγνώσεως τῶν πεπονθότων τόπων,Galenus scribit,secũdũ aliquos dolor vehemẽs.Alii
tantum inflammationis excessum intelligũt,vt partem ad corruptiõis periculũ inducat.Quam
dispositionẽ Cangrenam dicãt nonnulli.Sunt qui partis affectę corruptionem Sphacelon dici ve
lint.Conuulsionem aliqui.Nonnulli non iam factam conuulsionem,sed quæ per inflammationis
magnitudinem expectetur.Alii etiam non simpliciter conuulsionem,sed eam,quæ neruosorũ cor
porum inflammationi superuenit.Aliqui simpliciter fortem tentionem.Quidam putredinẽ,pro
pterea confuse Archigenes Hemicranias Sphacelodes nuncupasse videtur. Qđ vt apertius in-
telligatur,lego,Tumores accensos,si non discutiantur,nec se ostentarit suppuratio,in Cangræ
nã plerunq; transire,quã & inflammationis magnitudine νέκρωσιν dicunt.i.Mortificationẽ,non
factam quidem,sed quæ fiat.Cui nisi occurratur celeriter,νεκροῦται ῥαδίως τὸ πάθον,qđ signat,
Læsa mortificari facile,morte insequente.Vbi vero sensus fuerit ex corporibus eiusmodi omnino
excussus,tunc affectionem hanc non Cangrenam appellitant,sed iam Sphacelon dicunt,Proinde
abscindendum protinus monstrant τὸ νεκρωθὲν.Sed nos a diuerticulo paulo quidem longiore,
at non otiose vtiq;,fabulam repetamus,si illud nec tacuerimus,ex Trœzeniorum historia Sphæ-
rum fuisse Pelopis Aurigam.Quẽq̃ alii in Olympia fuisse Cyllam tradunt.Sed hoc ad institutum
nihil.Quibus protuberat venter,Procœlios appellant.Cœlia enim venter est , quem pinguem,
obesumq; Popæ nomine quidam intelligunt.Alii Phagonem malunt,ac voratorem.Spartianus
in Geta,Percussit inquit,hostiam Popa nomine Antonius.Propertius,

Succinctiq; calent ad noua sacra Popæ.

Nam Butypos ἀργοναυτικῶν secundo apud Apollonium,dicit,qui inter sacrificãdum securim
boui impingit.Buphagus vero in Arcadia fluuius est ab Heroe Buphago nomine adoptato,qui
Iapeti fuerit filius,& Thornacis,quemq; honesta parum affectantem in monte Pholoe peremerit
Diana.Sphragidion fuit in Cithærone antrum Cithæronidum Nympharum,quas olim ibi esse
vaticinatas,constans tenet fama.Ventri Concœnes,vt obiter subnotemus aliquid,non animę,a
Plut.Symposiacorum tertio scite admodum appellantur,qui non in disciplinæ,confabulationis,
beneuolentiæve participatum veniunt,sed obsoniorum modo,& vorandi vsum.Plutarchi ver-
ba subieci,τῇ γαστρὶ σύνδειπνος,οὐ τῇ ψυχῇ γεγονὼς.Hosce vero in septem Sapientum Conui
uio idem Plut.ὥσπερ ἀγγεῖα ἥκειν.i.tanq̃ vasa,cõuiuiis sese ingerere scribit,vno videlicet reple
tionis studio.Et quoniam de Vẽtre sermo est,Cato senior,cum populum Romanum luxu,& in-
temperantia perditum,ac fluentem conspicaretur,in eum inuectus,Χαλεπὸν ἐστι λέγειν πρὸς γα
στέρα,ὦτα μὴ ἔχουσαν.arduum inquit,est,ad ventrem verba facere,qui aures non habet.Sed,ne
indictum omnino Philopœmenem transiliamus,fuit vir is corporis proceritate,& robore nullo
Peloponnẽsium inferior,τὸ δὲ εἶδος ἦν τοῦ προσώπου κακὸς,id est facie tamen malus,parumq;
tanto digna imperatore.Hic enim est,quem Romanus quidam cum laudibus efferret,Græcorũ
vltimum appellauit,veluti Græcia iam effœta nullum deinceps virum se dignum ab illo protu-
lerit.Epaminõdæ imprimis virtutem æmulabatur.Et eius quidem strenuitatem,atq; animi inte
gritatem,vt pecuniis incorruptum se pstaret,expressit,At mansuetudinem,grauitatem,huma
nitatem exhibere nequiuit.Erat enim paulo iracundior,vsq; eo viri magni plerũq; διὸ διὰ τα-
σῶν secum diffident.Scitum enim est,non omnia eidem elargiri Deum,Multoq; sæpius Virtutis
occurrere simulacra,q̃ vere,ac plene sapientem.

Torminum ratio. Hydropiseos species. Hydragoga medicamina quæ sint. Hydrus, siue Natrix. Grauidam, quo pacto internoscas. Hydrostasium, Hydrocephala affectio, Hydatis, Hydrocele, Oscheon, Hydra, Lerna, Lernæa. Caput. III.

TOrmina non esse aliud, Medicorum sciẽtissimi pdocent, q̃ cum pmordetur Aluus, in intestinoꝝ anfractibus, inuolucrisve incluso spiritu, cui quęrat̃ exitus, nec detur. Qđ si circa vmbilicũ affligit, & lumbos, nec medicaminis vi tollitur affectio, intemperatura infestior coorit̃ Hectica partiũ earum, ita de habitus firmitate nominata. Quę magna ex parte moram trahẽs, vocatam ab Hippocrate Aquã intercutẽ aridam concinnat. Posteri aquam id genus Tympaniã dixerunt. i. τυμπαρίτην, auctore Galeno, q̃a imus vẽter cõpulsus, sonitũ edit, cuiusmodi tympana solent. Qđ Paulus item repetit, vbi agitur περὶ ὑδέρων. In Ascite vero coacta materia non aer flatuosus, sed humor dilutus est. Videtur aũt a maiori frigiditate pgigni aquosus Hydrops, quẽ ἀσκίτην. i. Ascitẽ vocãt, ppterea q̀, inq̃t idẽ Galenus, in abdomine, siue sumine, tã q̃ vterculo quodam humor recondit̃. A minore aũt Tympanias. Neq̀ enim humecta substãtia in flatuosum aerem sine calore aliquo trãsmutari põt. Quoniam vero torqueri ventrem contingit, spiritu flatuoso luctante, eo amplius torqueri grauidam aduertimus, ob angustiam, quã conuenit vterus, semine intra formandi hominis monetam locato. Inde Hippocratis sentẽtia est, Si nosse libuerit, an mulier grauida sit, Mulsum ei crudũ bibendũ dato, cum itura cubitum est. Post si venter torquetur, grauida est, sin minus, non est. Quippe ad id indicandum inflet, oportet. Sunt & in vẽtre dolores, qui suspensi, sublimesq̀ vocantur, non secundum longitudinem corporis, sed profunditatem. Interstinguit eos circa sedes ventris Sumen, seu Abdomen. Nam qui desup infestant, ii suspensi, & sublimes vocantur. Qui vero infra, hoc est in ipsis intestinis, atq̀ ventriculo Non sublimes intelliguntur, Hosce vero esse fortiores, ac lacessere grauius, apud neminem nõ liquet. Porro aquam intercutem prolicientia, atq̀ educentia medicamina Hydragoga, id est ὑδραγωγὰ vocãt Gręci, tanq̃ dicas Aquagia. Nam ὕδωρ aqua est, vnde Hydrus itẽ corriuatur, quẽ Latini Natricem vocant. Q̃ꝫ q̃ est & spontiua euacuatio, nõ quia sine causa accidat, sed quia nulla opera nostra. Et quoniã Hydropiseos species duas psecuti sumus, Adiiciamus porro ex iisdem scholis speciẽ tertiã, quã Celsus Leucophlegmatiã vocat, Albã pituitã dicere nos possumus, vt q̃ de pituita quadam liuẽtiore cõsistat, aut de pituita, quæ suapte vi candida sit, sed quæ ob alienæ tẽperaturã, mixtionemve materiæ purũ, & liquẽtẽ colorẽ amiserit. Potest & albæ adiectio videri citra distinctionẽ ascripta. Nã & in libro de Articulis, Vertebras dixit Hippocrates dorsales, nõ q̃a aliubi Vertebræ existant, sed simpliciter adiectio facta est. Cæterũ & illud cõperisse videor in libris, a iunioribus quidẽ Hydropiseos species inductas esse tres, ἀσκίτην, τυμπαρίτην, ὑποσαρκίδιον. Hippocrates duas tantũ agnoscere videt̃. Nam Ascites, & Tympanites eiusdem censentur Ideæ. In vtraq̀ enim profusio est, τῆς ἐξυδαρουμένης τροφῆς, in locũ intestinoꝝ mediũ, vel Peritonæi. Verũ in Ascite plus sese humoris pmit, spiritus autem minus. In Tympanite autem ediuerso. Hyposarcidios p totum fit corpus, solidis partibus in aquæ resolutis naturam. Vocat̃ species hęc Leucophlegmatias item, quã putat Hipp. ἀρίαζον. Hæc eo profluẽtius subsignasse volui, vt hac opa Cornelium Celsum illustrarẽ. A quo versuram q̃dem faciunt multi, verũ citra illius sentẽtiã nil fere promũt, perinde ac verba sint veterũ sacroꝝ, quæ demutasse piaculare flagitium plane cẽseri debeat, q̃dq̀ hostiis maioribus pcures. Hydropicarũ aũt affectionũ, vt Aeginita Paulus scribit medicinę tertio, initiũ καχεξίαν καλεῖν εἰθίσμεθα. i. dicere Cachexiã cõsueuimus. Et quoniam ab Hydor corriuata prælibauimus, illa itẽ auctarii vice subiiciamus, Hydrostasiũ appellari paludẽ paruam. Hydrocephala vero affectio infantilis est, humore aquoso in capite concepto. Hydatis, id est ὑδατὶς substantia intelligitur pinguis palpebræ substrata pelli κατὰ φύσιν. Hæc in pueris parte plurima, vtpote humectioribus auctior facta, συμπτωμάτων αἰτία γίνεται, id est Accidentium causa est, oculo grauato, proindeq̀ ξενματίζονσα. Hydrocele Oschei, seu Scroti affectio est, ex septẽ vna. Habet̃ nãq̀ inibi Porocele, Steatocele, Sarcocele, Epiplocele, Cirsocele, Enterocele. Qꝫ de Oscheo diximꝰ, signat id verbũ Marsypiũ quoq̀, sed & onustũ vuis palmitẽ. Hydra deniq̀ iis cognatũ vocabulũ est, Eam vero se arbitrari Pausanias scribit, feram magnitudine Hydros excedentem alios. Cuius venenum ita foret ἀρίαζον, vt Hercules eius felle tingeret τὰ ἀκίδας, id est sagittarum spicula. Caput præterea habuisse vnum, etiamsi Pisander Camireus, quo videretur res meticulosior, & poema plausibilius, plura ei contribuit. Lernæ quoq̀ mentionẽ facit Pausanias idem, aitq̀ inibi Teletas celebrari in Cereris honorem, quæ vocant λερναία.

Argenteo vomere araturos, Cur delphica pronunciarit Vates, scitantibus Lacedæmoniis. Necnon oraculo eodem, quid sit Eulacha. Caput. IIII.

Plistoanacta Pausaniæ filium, eundemq; Lacedęmoniorum regē, cum ab inimicis vehementius premeretur præter alia, produnt auctores celeberrimi, etiam insimulatum, q cum Aristocle fratre Promanti, hoc est, delphicæ vati persuasisset, vt Lacedæmoniorum Theoris (sic autem vocant, qui ad petenda proficiscuntur oracula) illuc missis hæc responderet. Διὸσ υἱοῦ ἡμιθέου τὸ σπέρμα ἐκ τῆσ ἀλλοτρίασ εἰσ τὴν ἑαυτῶν ἀναφέρειν, εἰ δὲ μὴ, ἀργυραῖσ εὐλάξειν, id est Ioue sati Semidei prolem ex alieno solo in suum reducere. Alioqui argenteo araturos vomere. Scias profecto vel hinc non immerito a Græcis Loxiæ cognomento Apollinē celebrari, q obliqua, tortuosa, vel numero Platonis obscuriora forent illius responsa. Quid enim est, Argēteo araturos vomere? Nam Dorica lingua, qua vtebantur Spartani, Vomerem Eulachā dicunt, q̄uis eo nomine intelligant alii Dicellam, hoc est, Ligonem, siue sarculū, ἀπὸ τοῦ λαχαίνειν, ἤγουν σκάπτειν id est a fodiendi vsu. An illud coniectandum? Inutilem fore agrorum cultum? Sic enim fiat, si vtatur quis argenteis instrumentis, insita mollicie minus suffecturis terrarum proscissioni. An illud potius, Ingentem futuram frugum inopiam, & in summa caritate pretio intolerabili constatura omnia, vt flagellata annona, videri possint, etiā argenteis in agricolatione instrumentis vsi? Hinc scitissimum, & perinde reconditum aucupamur adagium, vt ingruente magno famis discrimine, Araturos vomere argenteo terram homines, pronunciemus.

Aratri partes. Vrbibus aratrum circūducere quid sit. Propertii locus explicatur. Sed & Seneca restituitur. Syluarum pręfecturam Consulibus iniungi solitam. Prouincię maiores minoresq;, quæ sint. Virgilii locus enarratur. Caput. V.

Postea vero q̄ in vomeris, & Aratri mentionē forte incidimus, pgamus porro subnectere, quę ex magnis, classicisq; auctoribus cōperta nobis sunt, quātum mediocris ingenii vires, eruditionisq; suppetūt, Græcorū copiā multiplicem, variamq;, ac reconditam doctrinam in nostra iura transferētes, & quodammodo ciuitate, aut Latio donātes. Est enim hęc velut traiectitia pecunia, & plane optimarum artiū optima, honestissimaq; Mercatura. Quid enim hac humanis in rebus conducibilius, quę omnia ad victū, ad cultum, ad psidium, ad delitias deniq; vitæ pertinentia comportat, vt fiant quodāmodo cunctorum cuncta cōmunia? Idem propemodum in nostris lucubratiunculis fit (si tamen isto nomine non videmur applausum captare) sed tanto forte vel præclarius, quanto animorum bona longe putantur excellentiora. Aratri partes igitur hasce inuenio, Primum quidem Echetlen, Id vero est rectū lignū qđ inter arandum manu continet arator, totumq; aratrum permouet. Pars aūt, illa caua in Echetle, vbi insidet manus, vocatur Chirolabes. Vbi vero infigitur Echetle, dicitur Alya. Elyma nuncupatur, cui inhæreat Iugū, sicuti Pollux scribit. Hesiodi vero interpres, Gyes inquit, est, qđ alio modo aratri Gonation vocatur. Elyma est qđ Gyæ infigitur, adaptaturq;, in qđ vomer immittitur, qui Hinnis dicitur, Cuius summum appellatur Nympha. Gyen sunt qui latine putent Dentale nuncupari. Histoboeus, qui & Histoboe appellatur, lignum est ad iugum vsq; protēsum inter vtrunq; bouem, Cuius apicē vocant Coronē. Lorum autem latū, quo adnectitur iugo, Echeboeum, vel Mesoboeum, aut Mesaboeū dicitur. Histoboeū quidam barbare Stauarion vocant, velut Histouoarion. Rhymos vero est in curru Temo, a ῥύω traho. Nam Ampron, vnde apud Lycophronē ἀμπρεύειν verbum, est funis inter vtrūq; bouē, siue equū Temonis vice ptēsus. Cercis vero lignea radius est, qui in iugi foramē immittitur. Is radius appellatur Embryon, vel Endryon. Zeuglæ sunt, quæ a iugo ppendentes hincinde boum colla amplexantur. Quædā ex iis nominantur ab Hesiodo in Ergis, versibus illis, quos & apposui.

Δάφνησ δ᾽ ἢ πτελέησ ἀκιώτατοι ἱστοβοῆεσ

Δρυὸσ ἔλυμα, πρίνου γύην, βόε δ᾽ ἐννεατήρω.

Non tempero mihi, quin vetustatis morē subscribā, quo euertendis vrbibus aratrum inducebat, sicuti in condendis idem adhiberi consueuerat. Significant id Senecæ verba libro de Clementia primo. Deinde inquit, cædib⁹ in exitia gētium serpere, & iniicere tectis ignem, Aratrum vetustis vrbibus inducere. Etiamsi in vulgatis modo codicibus scriptum circūfert corrupte Apatrū, sensu nullo. Sententiam nostram abunde cōfirmarit Oratius Carminū primo. Imprimeretq; muris hostile Aratrum Exercitus insolens. Et Acron interpres, Condendis inquit, atq; euertendis vrbi

bus hæc consuetudo fuit, vt Aratro fieret. Virg.
Interea Aeneas vrbem designat aratro. Item Cicero de Euertēda in Philippicis, libro secundo. Vt vexillū videres, & aratrū circūduceres. In eū porro sensum accipio illud Proptianū, etiāsi doctissimi viri amplius in eo sub Mandragora vident cōsopiti,
Mœnia cum graio neptunia pressit aratro
Victor palladiæ ligneus artis equus. Et Modestinus digestis, Quib⁹ modis vsufructus amittat. Si inqt, Vsufructus ciuitati leget, & aratrū in ea inducat, Ciuitas esse desinit, vt passa est Carthago. Ideoq; quasi morte desinit habere vsufructū. Sępe em̄ in poetis enarrandis ingerunt se, quæ, si altius ppendas, intercutaneā requirunt eruditionē, etiāsi noctuinos intendentibus oculos plerūq; vident extrita, ac vulgaria, Cuiusmodi Virgilianū illud ex Bucolicis.
Si canim⁹ syluas, Syluæ sint cōsule dignæ. Qua in parte scictissimus poeta morē respicit veterē, quo Cōsulibus Syluarū, & Colliū iniūgebat cura, ne cōpingendis nauibus materia vnq̄ deesset, Quæ sane Prouincia minor dicebat, vt a maioribus distingueret, quas Consulares dicebant. Proinde in Cæsare Tranquillus, ab optimatibus datam scribit operam, vt prouinciæ futuris consulibus minimi negotii. i. syluæ, collesq; decernerentur. Apud Iureconsultos de Prouinciis mētio minoribus est, in quis syluarum statuitur cura.

Missilia Fortunæ quæ intelligi debeant. Et quid Missilia. Odorati Imbres qui. Catachysmata esse item Missilia. Caput. VI.

Missilia Fortunę tralatione scita, & pelegāti, ac peruenusta dici posse animaduerto nuncupatione vna, quæ bona dicere consueuimus externa, Cū appellatione eiusmodi intelligerentur veteribus munuscula nō modi vnius, quę in vulgus iactare qnq; moris fuit. Cuius rei vel Imperator secūdo istitutionū cōmeminit. Vna est, inquit Seneca, ad tuta vadēdi via, externa despicere, & honesto cōtētū esse. Nam qui aliquid virtute melius putat, aut vllum pter illā bonū, ad hęc, q̄ a Fortuna sparguntur, sinum expandit. Hanc equidem imaginem animo prudentissimus quisq; proponere debet, Ludos a Fortuna fieri, & in hunc mortalium cœtum honores, diuitias, gratiam excutere. Alia quorum inter diripientium manus scinduntur. Diuidūtur alia, societate infida. Alia magno eorum detrimento, in quos recidere, prehenduntur. Hinc nō eleganter minus Missilia expectare dictitabimus eum, qui ex Fortuna pēdet totus, eiusq; viscatis inhiat beneficiis, quę insidias verius arbitrat sapientissimus quisq;. Missilium quoq; captū emi quādoq; solitum, scribit Pomponius, Digestis de contrahenda emptione. Porro Missilia pro telis, quę in hostem emittantur, sciunt omnes. Calendis deniq; decembribus Domitianū legimus sub noctem iussisse spargi omnis generis missilia in populum. Quam rem Martialis sæpe notauit, & Papinius primo Syluarum.
Iam noctis propioribus sub vmbris, Diues Sparsio quos agit tumultus!
Seneca scribit libro Cōtrouersiarum sexto, Musam Rhetorē, qui multum habuit ingenii, sed cordis nihil, affectate nimis Sparsiones hoc genus appellasse odoratos Imbres. Fiebat enim & Sparsio liquoris odorati in spectaculis. Sicuti naturalium secundo idem meminit Seneca. Proinde Musa item tumidius, putidiusq; dixisse videtur de Siphonum vi excussis liquoribus, Cęlo repluunt. Papinius tamen poetico excursu ita canit,
Ducat nubila Iupiter per orbem:
Et latis pluuias minetur agris,
Dum nostri Iouis hi ferantur Imbres. In hoc genere sunt, quæ a Græcis vocantur καταχύσματα, de quibus apud Aristophanem quoq; legimus Pluto.
φέρε μῦν ἰοῦσ᾽ εἴσω, κομίσω καταχύσματα
ὥσπερ νεωνήτοισιν ὀφθαλμοῖς ἐγώ.
Moris quippe Atheniensium fuit, Nouitiis seruis primum ingredientibus domum, prope focum profunderent per illorū capita Palmaceos fruct⁹, Collybos. i. numos, Legumina, Caricas, Nuces, id genus plura, quæ a Conseruis sic effusa rapiebantur, & a re dicebantur Catachysmata. Quoniam Catachysis profusio est. Erat hoc illis εὐετηρίας σημεῖον, Hoc est annuę vbertatis indicium. Quin & sponsi caput perfundere sic quoq; assueuerant, quorūcūq; item, ominis boni captādi gratia. Instituti eius meminit Theopompus.

Clepsydrę cur tardius fluāt hyeme, Et naues itē lentius cōmeent p flumina, sed plus gestitent oneris. Cur Mare vndabundum incalescat, Reliquis aquis agitatu frigescentibus. Caput. VII.

LEgebamus nuper ingenti studio Plutarchi scientissimi libellum physiologicũ. Indidem cũ alia pleraq; præcerpsimus, quæ nobis in pluribus egregie, velut cõniuentibus, qui hominum mos est nimio plus frequẽs, suffragata sunt. Tum illud, qđ & subnectã statim, Clepsydras tardius multo hyemali tẽpore profluere, q̃ æstiuis horis. Eius rei physica deprehenditur ratio, quoniam ex ambeuntis, & obsidentis vi frigoris grauior, corpulentiorq; fiat aqua. Proinde obseruatum id quoq; prudentioribus, In fluminibus nauigia sydere eodem tardius cõmeare. Q̃ꝫq̃ & illud afferri solet, Fluuialem aerem semper quidẽ motui obsistere, ac esse grauem, sed hyeme eo amplius ex circũuallantis vi frigoris. Quæ res itineris celeritati officere, manifesto deprehenditur. Qꝫ vero crassescens aqua tarditatem inferat, illud item mirum indicio fuerit, ꝙ πλείονα γόμον φέρει τὰ ποτάμια πλοῖα τοῦ χειμῶνος, plus deuehant oneris hyeme nauigia ꝑ fluuium cõmeãtia, Dẽsior eñ aqua obsistit, renititurq; amplius, qđ in mari non fit. Illud nãq; dẽsari, ac crassescere insita ꝓhibet caliditas, ob quã neq; item concrescit. Hinc percipimus, vndenam sit, qđ in eadem naturæ parte mirabiliter fieri perspicimus, Etenim reliquarum natura aquarum est, vt commotione, agitatuq; frigescant. Mare autem modo afficitur diuerso, siquidem vndabũdum incalescit. In illis quippe ἐπεισόδιος δὲ καὶ ἀλλοτρία ἡ θερμότης, id est aduẽtitia, & pegrina habetur caliditas. Propterea illam motus externat perfacile, digeritq;. Ad eandem ingenitam domesticamq; mari amplius excitant venti, & alimenta subiiciunt. Caloris insiti argumentũ est, ἡ διαύγεια, καὶ τὸ μὴ πήγνυσθαι, καίπερ οὖσαν γεώδη καὶ βαρεῖαν, id est Pelluciditas, tum qđ nõ coit mare, q̃uis terrestre, ac graue.

Mari Dionysium demergere, quid sit. Cur vino immisceatur maris aqua. Plinius illustratur. Cur Delphini circa Liberum Patrem. Caput. VIII.

ORaculum vetus redditum quãdoq; accepimus, qđ & piscatoribus percelebre fuit, Esse Dionysiũ demergendum in mare. Id significabat, Vino marinã aquã affundi oportere, Facit enim ea res defecatius vinum, & firmius, ac incorruptius. Id q absunt a mari, cõsequi putanť gypso, si exusserint prius. Probabať aũt ex Zacyntho præcipue. Recensetur itẽ ad hoc ipsum ab Athenęo Dionysii fuga ad mare, quoniam eo suauius fiat vinũ. Marinæ autem aquę ratio videri potest ea, ꝙ frigiditatem illius exigat caliditas innata. Quæ maxime vini restinguit vim, corrumpitq;. Nisi dicamus potius, terrestrem marinæ aquæ vim stypticã substringere qđ in vino aquosum est, ac flatuosum, adq; mutationem ꝓcliue. Sed & salis natura attenuans, liquefaciensq; peregrinũ, ac redundans, graueolentiam, putrefactionemq; fieri prohibet. Insuper crassum, ac terrestre id, qđ in vino est ponderosum, præcipitat in ima, facitq; hypostathmẽ, hoc ẽ sedimentum, & feces, quibus de causis relinquitur vinũ defecatius, puriusq;. Ex iis opinor, inferri lucem aliquam naturali historiæ Plinii, dum vini, qđ clarissimum curę nomen accepit (dicitur nanq; Biæum) rationem explicans libro tertio & vicesimo, Vuas inqt, pauloante maturitatẽ decerptas siccari sole acri, ter die versatas per triduũ, quarto exprimi, dein cadis sole inueterari, ac largiorem marinã ꝑmisceri mox aquã, A serui furto origine orta, sic mẽsurã explẽtis, qđ tralatũ in albũ mustũ, Leucochrum appelletur. In aliis gentibus simili modo factũ Tethalassomenon vocant, de maris noĩe, qđ Thalassa est. Vnde & Thalassiten dicũt, cũ vasa musti deiiciunť in mare, quo genere præcox fit, & vetustius. De iis plura Dioscorides Syluæ medicinalis quinto. Et Columella scribit, ab illustri Agricola Patruo suo vina ex collibus ita condiri consuesse, vt Maris aquã decoctã ad tertias ꝓ sale adiiceret, ꝙ sic tum maior fieret mẽsura, tũ odoris melioris, Verũ ingruere periculum, ne vitietur vinum, si male cocta sit aqua. Eam vero q̃ longissime a litore sumendam præcipit, ꝙ hæc liquidior sit, ac purior. Esse tamen vina, quæ id minus patiantur, locupletissimus quoq; testis Oratius est.

Procedit fuscus Hydaspes
Cecuba vina ferens, Alcon Chium maris expers.

Illud Varronis ꝓditum monumentis, ex iis, quæ iam copiosius enarrauimus, dilucescit opinor, egregie, Institutum fuisse veterib⁹, vt circa Liberum Patrem Delphini appingerenť, Q̃ꝫq̃ in ea re fabulis inuoluta proferri multa, non fere latet.

Cur Mare dulcibus aquis minus frigidum. Item cur pellucidius. An Aqua sit coloris expers. Colorum distinctio.

Caput. IX.

QVæritur vero a principe Peripatetico, quidnam sit rationis, ꝙ dulcibus aquis minus sit Mare frigidum, Et omnino τὰ ἁλυκὰ τῶν γλυκέων, id est Salsi humores dulcibus. Protinus vero id affertur argumentum, Esse omnino spissius Mare, ac corpulentius. Quæ vero eiusmodi sint, minus posse refrigerari, sicuti amplius valent incalescere, Siquidem insita densitate melius calorem confoue re. Sed & illa nō inepta ratio est, Mare vtiq; esse pinguius. Nā neq; flāmā æque potest extinguere, atq; aquarū reliquę. Omne porro calidius, qđ pinguius, Præterea terræ plurimū in se continere, indeq; esse siccius. Qđ aūt siccius, idem calidius est. Crassum terrosumq; in Mari illud manifestum facit, ꝙ qui eiusmodi aqua se lauerit, ocyus resiccant. Vbi enim humoris est modicum, siccitas induci celerius potest. Q; si dicatur, esse terram summopere siccam, vt secūdo de Generatione, & corruptione prodit Aristoteles, Esse item post aquam eximie frigidam, Sicuti in libro de Cęlo, & Mundo comprobare videtur Auicēna, etiamsi Metaphysicæ nono mutasse sententiam est visus, Responderi potest, Intellexisse philosophum non quidem de siccitate naturali terræ, in qua terrę ratio est, sed de aduentitia, quā iuniores vocant Participatam, vt quę a caliditate adnexa proueniat, Caliditate inquam, tū ex multiplici motu, qui in parte illa naturæ contingit, qui excalfacere potest, tum impressa a continente inflammato. Quę amplius illic densitatis vi custodiri valeat. Q; vero & pauloante pellucidum esse mare, astruebamus, scribit idem auctor Aristoteles, θάλατταν εἶναι εὐδιοπτοτέραν τοῦ ποτίμου, παχυτέραν οὖσαν. λεπτότερον γὰρ τὸ πότιμον τοῦ ἁλμυροῦ, id est Mare pspectius, dilucidiusq; esse, q̄ aqua potui idonea, etiamsi crassius sit. Dulcis enim salsa tenuior. Cæterum tenuitas causa non est, Cur mare dilucidius sit, sed directi meatus, hoc est εὐθυωρίαι τῶν πόρων, id faciunt, quos tum plurimos, tum amplissimos continet. Ergo illa potu idonea spissa ex tenuitate partium suarum est. Salsa amplioribus interstitiis inanit, hoc est, μεγάλα ἔχει τὰ διάκενα. Vel quia purius, synceriusq; mare est. Terra enim nulla in eo permanat, Harena suo pondere delapsa in imum subsidet. At humor dulcis mixtus cum terra est, quæ interueniens facit, vt cito perturbetur. Sciendum tamen, perflante Aquilone, Mare perspectius, atq; translucidius esse, q̄ austro. Nam mare, quando serenum est, colorem trahere sibi assolet. Inest nanq; pingue aliquid in succo salso. Indicium eius rei est, ꝙ die tepidiore, oleosum quiddam secerni videmus. Ergo tranquillo, tepidioriq; mari succus iste sua leuitate per summa panditur, qđ Aquilone minus fieri potest causa frigoris. Est autem aqua trāslucidior, q̄ oleum. Id enim colore obducit. Aqua vero expers coloris, visui obuia apertiorē sui præstat suspectionem. Neq; vero miretur quispiam dici aquam coloris expertem, q̄uis sententia philosophi in libro de Sensu, & sensili astruere videatur, nullum omnino corpus esse coloris expers. Insuper & color sit visus obiectum proprium, ex secundo de Anima. Aquam porro videri, ne dubium quidem est, proinde colorata videtur & ipsa. Est autem colorum species duplex, Est enim color quidam verus, qui dicitur extremitas quędam corporis opaci, qui vtiq; complexionem sequitur ex elementorum prouenientem qualitatibus. Huiusmodi vero color solum reperitur in mixtis corporibus, & terminatis. Est vero color alter non verus, qui vtiq; id omne intelligitur, qđ apprehēdere valeat visus. Propterea in secunda Animæ historia dixit Aristoteles, Colore visum moueri iuxta lucidi actum. In quem sensum accipimus illud quoq;, cum audimus, Nullū corpus esse coloris exors.

An Mare speculi vice imaginem reddere queat. Virgilii locus expenditur. Eiusdem loca duo restituuntur, Ex Georgicis vnum, Ex Aeneidos sexto alterum. Caput. X.

EX iis vero palam fieri potest, quid sibi voluerit Seruius Grammaticus super eo Virgilii loco in Bucolicis.

Nec sum adeo informis, nuper me in littore vidi,
Cum placidum ventis staret mare.

Non reddit inquit, nobis imaginem Mare, quia non stat, atq; etiamsi stet, reddere non potest. Cur enim nō potest? An quia, vt ex Peripateticis pbauimus scho lis, in serenitate colorem sibi trahit Mare, & oleosum supernatat pingue, Inde reddi imago nequit? Qđ in Speculo obnubilato perspicere licet. Et in aqua, vbi caro præpingu fuerit percocta. Q; vero ait poeta, Cum placidum ventis staret mare, Tranquillum inquit in turæ quæstionibus Seneca, Mare dicitur, cum leniter commouetur, nec in vnam partem incli tur. Qđ & de aere iudicandum est, qui nunq̄ immobilis est, etiamsi quietus sit. Verum alibi neca idem, Fons inquit, cuiq; pellucidus, aut lene saxum imaginem reddit. Virgilius, Nuper

in littore vidi. Nam in Alcyone Lucianus, ἀκύμονα δὲ, καὶ γαλήνιον ἅπαν τὸ πέλαγος ὅμοιον ὥσ εἰπεῖν κατόπτρῳ. Quietum inquit, & tranquillum mare vniuersum, ac simile, vt ita dicam, Speculo. Sed & alibi in dialogis, quos vocat ἐναλίους, id est marinos, ἀπὸ πέτρας τινὸς, εἴποτε γαλήνη εἴη, ἐπικύψασα ἐς τὸ ὕδωρ ἴδε σεαυτὴν οὐδὲν ἄλλο, ἢ κρόαν λευκὴν ἀκριβῶς. Ex petra inquit, siquando sit tranquillitas, in aquam procumbēs inspice te ipsam, nil aliud, q̃ albam omnino. In iis vero tam disceptantibus auctorum sententiis habet, qđ proferat, perspicax, & ingeniosus lector, si quæ de Aquilonis ratione, deq; Austri pauloante sunt allata, rependat amplius. Et, quoniã Virgilii locum excussimus, iuuemus eundem pro virili, Apud quem in Georgicis ita legendum videtur eruditis, vbi Pecudum adnumerantur remedia.

Et Spumas miscent argenti, Viuaq; Sulphura,
Ideasq; pices, & pingues vnguine Ceras.

Sic enim agnosci a Seruio, & Macrobio, non vt modo passim lectitamus, Ac Sulphura viua. Esse enim Dactylicum carmen, cum in sede postrema dactylum seruet. Sicut Aeneidos item sexto,

Quin protinus omnia
Perlegerent oculis, Ni iam præmissus Achates
Afforet.

Cur Maris aqua hyeme sit amara minus, Et dulces item æstate fiant deteriores. Caput. XI.

SCribit in Causarum naturalium libro, quem & supra aduocauimus, omnium calculis doctissim9 Plut. Maris aquas hyemali sydere minus sentiri amaras gustantibus. Commemoratum id & a Dionysio hydragogo. Euentus autem omnibus conspicui sic ferme rationem pergit promere. Maris illã asperitatem, omnino inter sitę dulcedinis habere quippiam, vtpote numerosis illuc deuolutis fluminibus. Cæterum qđ dulce est, cui genuina insit leuitas, ac proinde fluitãs supernatet, corripit euestigio, hauritq; solaris potestas, dum æstiuis horis latius vim propagat, funditq;. Qđ hyeme nequit, flaccescente syderis vi, q; abscedat longius. Proinde minus, minusq; surrigi quippiam ex mari potest. Hinc consequens illud est, vt dulcedine, subsistēte vniuersa, quicquid amari, virulentiq; est, remittatur, ac dilutius factũ dulcescat quadantenus. Qđ eatenus verum fatentur, vt & cognitum experimentis tradatur, etiam potui accommodas aquas æstatis ardoribus labi in deterius. Q; late crassans solis potentia, vt optimum qđq; est, ita maxime decoquat inde, sustollatq;.

Cur Mari quiescente, Nauigia absorbeãtur quandoq;. De Terræ Cauitatibus. Naturam esse duplicem. Caput. XII.

COntingit vero nonnunq̃ res maxime mira, nec nisi cunctanter promenda in literas, At quia maximis est ingeniis prodita, nullius prorsum Momi Theoninus nobis dens reformidandus. Contingit inquam, Nauigia quandoq;, dum cursum agunt, hebescente motu maris vniuerso, repente absorberi, totaq; ita perire, vt ne naufragium quidem fluitãs visatur vsq̃. Id euenire putat Aristoteles, p̃rupta terræ cauernosa, hianteq; inanitate, mari subiecta. Nam insimul subsidentibus aquis, in mare nauigia introrumpere, ad internaq; spiritus vi p trahi. Cũq; impulsu pari circũundiq; agitentur, ad ima ferri, necesse est. Qđ apud Mesanam euenire consuesse, reciprocante freto, palam est, vertiginum ratiõe. Neq; vero abnuat aliquis, in subterraneis Cauitates haberi, q̃uis elemẽtum hoc sit summe graue, vti quarto Cæli comprobatur. Qđ vero est eiusmodi, naturæ suę nutu ad ima relabitur, constipaturq; vndiq;. Et proinde cauitas omnis tolli videtur. Cęterum esse naturam nouimus duplicem, Particularem vnam, Vniuersalem alteram. Et Particularis quidem est, quæ vnicuiq; attributa, semper conseruationem intendit. Nec in eo accidere pmittit quicq̃, qđ perniciem paret. Qđ si perpendimus, nullam prorsus intra terram admittemus concauitatem. Sed est Vniuersalis quędam ratio, & ea quidem cęlestis, q̃ in hæc inferiora agit assidue, Caloris superni vis vtiq; manifesta. Ea quippe humidi exhalatione poros, meatusq; in materia efficit terrena. Ex quibus & Cõcaua multis partibus pnoscuntur. Patet id & ardoribus æstiuis, hiante terra. Siquidem calidum ventosum eatenus terræ partes extendit, vt tumentes attollantur, rumpanturq;. Sententia Aristotelis, opinor, notissima est, ex Meteororum primo. Q; inquit, τοιαῦται φάραγγες, καὶ διασάσεις τῆς γῆς, δηλοῦσιν οἱ καταπινόμενοι τῶν ποταμῶν. i. eiusmodi hiatus existant, & terræ cauitates, indicio sunt, quæ absorbētur flumina. Id cum alibi sæpe contingit, tum in Arcadia imprimis.

Nauseabundos cur faciat mare. Iuuenalis illustratur. Caput. XIII.

VErum vt interim ad ea quoque, quæ nostri sunt calculi, respectemus, iam hinc p gamus ambagiosa perpendere inuolucra, quæ a nostrorum scientissimis inser ta lucubrationibus suis, ita illotis, vt aiunt, pedibus ab iis, qui eorum enarra- tiones suscepere, transmittuntur, vt arbitrari viderentur, esse ea exculcata ne- scio quæ, & paulo accuratiore ecphrasi prorsus indigna. Q. si aceti quippiam fuisset in pectore, secus omnino expendissent. Nos vero, qui publico emolumē to ista mussitamus, & Grammaticas sępe fętutinas, & pręrancida allidimus in terpretamenta, non differemus ea promere, quæ sciolæ Triuialiū turbæ nunq̄ suboluere. Mari nauigātes fieri nauseabūdos, ppē norūt oēs. Gellius significat. Sed Iuuenalis illud quis non legit?

Si iubeat coniunx, durum est, conscendere nauem.
Tunc sentina grauis, tunc summus vertitur aer.
Quæ Mœchum sequitur, stomacho valet. Illa maritum
Conuomit, hæc inter nautas & prandet, & errat.

Nonne putabit ingeniosissimus quisque, fuisse iudicii excussi, & naris emunctæ, sicuti ait ille, dili- gentius perpendisse, vndenam ista obueniant, quæ scientissimus poeta, reconditæ doctrinæ semi- narium quoddam, Carminibus insperserit, & passim iactari audimus? Sed ne diutius quem suspen- sum habeamus, nostra venditantes præter modum, veluti plane hic fortunatior sit Alabāda, aut Iouis accumbenti polliceamur Cerebrum, hæc sunt obseruata nobis ex Plutarcho. Nauseabun- dos esse maiorem in modum mari iter agentes, q̄ qui fluminib⁹, etiamsi γαλήνη fuerit, hoc est mi- nime vndabundum elementum. Huius autem euentus manifestarii eam esse rationem, quod ex sen- sibus ναυτίαν κινεῖν, id est nauseam concitare imprimis Odoratus potest. Ex animorum autē af- fectionibus id ipsum efficit pręcipue timor, Siquidem ita affectos tremere, atque inhorrescere spe- ctamus, atque item aluum ire insigniter, dum amplius imaginem meticulosi cuiuspiam concipiūt impendentis. Id vero obuenire vi interanea petentis caloris, auctor prodit Aristoteles. Eius quip- pe potestate aluum fundi, & vesicam, ac reddi faciles. Nam & Anethum, & Absinthium, & quæ cunque vrinam mouent, eadem calida esse, manifestum est. Cæterum nil horum euenit per flumen cō meantibus. Odorandi quippe vis aquæ potui idoneę, dulcique est perfamiliaris. Rursum & nauiga tio est citra periculum omne. In mari diuersa contingunt. Odorem quippe insuetum grauiter sen timus. Deque futuro amplius soliciti sumus, præsenti haud satis fidentes tranquillitati. Proinde æstuans animus, ac fluctuans corpus simul cōcitat, ac replet perturbatione. Propterea primo Ca- nonis Auicenna, Mari inquit, commeantibus plerisque accidit vertigo, & corporis deuolutio insi- mul, sed & Vomitus fastidiente stomacho. Mox tamen resident omnia. Horum autem ratio euē- tuum, inquit interpres, profluit fere ex vehementi humorum agitatione, ac spirituum ob frequē tem nauigationis motum. Nam & sententiarum quarto Hippocrates nauigationē esse argumen to scribit, commotione acrius perturbari corpora. Cæterum eiusmodi Vomitum haudquaq̄ re- tundendum, substringendumve, Medicæ scientiæ decretum est, quoniam aduersus ęgritudines multas præmunitio fit. Quin Auicenna idem tertia primi, Lepræ, Hydropisi, Apoplexię, Stoma chi frigiditati, necnon inflationibus eiusdem, Vomitus ratione, excellenter adiumento esse naui gationem sanxit.

Cur Theologiā, & Physicen spreuerit Ptolemęus. Maris regionem esse aquarum locum propri um, non Maris. Mare quid vocent Hebræi. Quid Mare Tiberiadis. Aquarum distinctiones, & in quo genere constituendum Mare. Caducæ aquæ quæ intelligantur. Chrysorrhoas fons. Aquarū item miranda natura. Anigrides Nymphæ. Caput. XIIII.

ESse in rerum natura pleraque ita occlusa prorsum, & in eiusdem abdita maie state, vt nulla ingeniorū solertia, aut indaginis cura peruestigari potuerint satis, a Physiologis proditū eminentissimis, euidens est, sed & medici adie cere calculū. Quo noīe Mathematicorum principem Ptolemæum legim⁹ Theologiam, & Physicen contemptui duxisse, quod illam præsigni rerum ex cellentia humana imbecillitas dephendere, vel cōsequi haud queat. Hęc v ro ob inconstātē, ppetuoque fluētē materiā capi, tenerique minime possit. No tū, nescio quo Genio, multa sæpicule indidē plibamus, quod læta se nimis re vbertas, ac velut Maza, vt dicitur, alba in viretis illis varietate ostentet inenarrabili. Quib⁹ his nostris studiis multum adiici ornamenti floridioris, vt enarrationum necessitatem prætereat

nemo,arbitror,tam exoculatus,qui non videat.Proinde quomodocunq; recasura sit res, propo
situm tenebimus,& quæ de Maris ratione cõperta nobis, ingerere pergem9.Qua in parte mul-
ta præterire,necesse est.Sicuti qđ Plutarchi monumẽtis relatũ,scio,Pythagoricos sanxisse, θά-
λατταν εἶναι κρόνου δάκρυον.i.mare esse Saturni lachrymam.Necnõ primo Controuersiarũ
a Seneca positũ,Sacrũ qdẽ terris natura circunfudit Oceanũ.Qui iam Syderũ collegerũt metas
& annuas hyemis, æstatisq; vices ad certam legem redegerũt, quibus nulla pars ignota mũdi est
de Oceano tamẽ dubitãt,vtrũ ne terras,velut vinculũ circunfluat,an in suũ colligatus orbẽ,&
in hos,quib9 nauigaẽ,sinus,quasi spiramenta quędã magnitudinis exęstuet, ignem post se, cui9
augumentum ipse sit,habeat,an spiritum. Taceo & declamantiũ sententiã plausibilem. Ita rerũ
natura est,Post omnia Oceanus.Post Oceanum nihil.In id amplius intendisse animũ iuuat, qđ
Physicis placet,Aristotelíq; imprimis. Quẽ tenet Mare locũ,nõ esse maris,sed simpliciter aquæ.
Sic eñ Meteororũ secũdo legim9. ὃν γὰρ ὁρῶμεν κατέχουσαν τόπον τὴν θάλατταν, οὗτος οὐκ
ἔςι θαλάττης,ἀλλὰ μᾶλλον ὕδατος.Et ante dixerat,absonũ videri,& a ratione abiunctũ,si non
sit Aquarũ locus proprius,sicuti elemẽtorũ reliquorũ.Inde fluuios omnes ad mare,tanq̃ ad suũ
delabi locum. Fluxus siquidẽ in magis cauũ cadit,qđ suũ est aquæ. At mare magis cauum toti-
us terræ petit locũ.Ex linguæ suæ proprietate, Aquarum cõgregationem quãlibet dicunt He
bræi Mare. Vnde in sanctis literis Mare legimus Tiberiadis.Pausanias Heliacorũ primo λίμνην
vocat τιβερίδα,Quã pertranseat Iordanis,& mox paludem influat alteram, Quã itẽ θάλασσαν
nuncupant νεκρὰν,id est mortuum mare.Opinionum varietatem,quid omnino censendum sit
esse mare,quas exequitur copiose Plutarchus in libro de iis,quæ Philosophis placẽt,transeo sci-
ens.Id modo recensuerim,qđ non prætermittit Albertus,fuisse,qui ita astruerent. Terram vni-
uersam quandoq; fuisse opertam aquis,Solisq; crassantem vim,præsertim in meridie, inde va-
pores eduxisse,qui in aerem,ignemq; attenuarentur, atq; ita humectam naturam deminuisse.
At in Septentrione loci frigiditate non defecisse maria.Proinde cum in homogeneis idem sit de
toto,ac de parte iudicium,colligunt, fore quandoq;,vt totum inarescat mare,& Elementa tria
modo fiant.Qđ & Democritum ridicule nimis adcredidisse,subnotauit Aristoteles. Ad cuius
doctrinam exuberãtiorem,vt in reliquis naturæ perpensionibus, ita & parte hac examinatissi-
mam respectemus subinde, Aquarũ, inquit Meteororum secundo,& significat etiam Seneca,q̃
circa terram,& in terra sunt,aliæ quidem sunt ῥυταὶ,hoc est fluitantes. στάσιμαι vero aliæ, quas
dicere Stagnantes possumus.Et fluitantes quidem omnes πηγαῖαι sunt,ac e fontibus aliquib9
fluendi habent initium,vti fluuiatiles, & manu institutæ. Stagnantium autem aquarum quæ-
dã sunt Fontanæ,quædã sunt Syllogimææ,hoc est Collectitiæ.Fõtanę Stagnantes partim ho-
minum comparantur industria. Vt φρεατιαῖαι, id est puteales, cisterninęq;. Partim naturales
omnino sũt. quę exiguos habẽtes fontis,& locorũ cauitates ꝑfluere,dilabiq; nõ queũt. Collecti-
tiarum autẽ aquarũ aliæ sunt pluuiæ. Aliæ ex fluminũ cursu excipiũtur.Et vberes quidẽ,ac per
ennes sufficientes aquas,Paludes vocanẽ.Sin autẽ minores,dicunẽ Stagna.Si perexiguę, Volu-
tabra.Cũ hæc ita habeanẽ,qui aiunt χειρόμηκτον, id est manu productũ Mare,toto,vt dicit, ab-
errãt cælo.Quãobrẽ cũ suapte constet natura,aut fluitãs erit,aut stagnans. At fluitans non est,
Quo eñ modo hũc fecerit fluxũ:nã qui Hyrcanũ Mare,& Caspiũ collustrarũt, nullo ipsa in lo-
co copulari,inuicemq; inter se iungi,animaduerterunt. Horũ neutrũ fluitare,fluxuq; elabi, cõ
pertũ est. At videtur alicubi mare diffluere, Videtur vtiq;,sed in terrarũ angustiis. Vbicũq; eñ
ex lato pelago in angustũ mare cogitur,cũ sit ambiẽs terra ipsum pelagus editior, altiorq;, ob id
fluere,ac refluere ĩ aliã, atq; in aliã videẽ partẽ,quoad eius hinc atq; illic libreẽ aqua. Fluit quoq;
mare ab eminẽtioribus ad magis cauernosa,& dehiscentia loca ob multitudinem fluminum in
sublimiores partes eius influentium. Vtcunq; autem fluat mare, in sese fluit, ac reciprocatur,
Non in aliud se recipit,velut in ipsum Fluuii. Qua ratione aquam maris inter Stagnantes es-
se, colligitur. At non est fluida. Quæ autem Stagnans est, ea aut fontana, aut collectitia est. At
si fontana,erit etiam fluida. Fontana siquidem aqua suapte natura Stagnans non inuenitur. Re
liquum vero est,vt sit Collectitia. Atqui Collectitia non est ex fluminibus in ipsum confluenti-
bus,etiamsi multa sunt,& maxima. Quare ex fontibus potius,q̃ ex fluuiis duxerit principium.
Sed ita deniq; deflua foret, Proinde sapientum pleriq; eius naturæ partis æternitatem com-
menti sunt,& sine principio esse mare astruxerunt. Obiter vero capiti huic adglutinari potest
id quoq;. Caducas dici aquas ex castellis, aut fistularum emanationibus effluentes, quas a prin-
cipibus impetrasse, q̃q̃ ægre, quosdam legimus. Fuit apud Trœzenios fons, quem vocant

Χρυσοῤῥόαν, Cuius perennes aquas pręcipue sunt admirati in nouē annorū siccitate, quibꝰ pluit nunq̄, arescētibus cæteris omnibus. Apud Mothonē in Peloponneso Putealis visebatur aqua Pici intermixta, Cyzicino maxime vnguento assimilis. Apud Thermopylas, vbi χύτρους dicūt γυναικείους, Aquā se vidisse mirā, Pausanias scribit. Xanthā pręterea, nec a sanguine magnopere differentē fuisse in Hebręorū Ciuitate apud Ioppen, vbi cruorē interfectę belluæ lauisset Perseus. Sed apud Astyra exaduersum Lesbi nigra scaturit aqua. Anigri aquā in Peloponneso fœtere extra modū, cōstat. Tātę absurditatis causam arbitrat̄ Pausanias, terræ, ac vaporum virulētiā. Cuiusmodi & sup Ioniā sint Aquę. Ad Chironē alii referūt, aut Centaurum aliū Polenora ab Hercule vulneratū, qui vulnus ibi abluerit, felle hydrę luridū. In Samica regione, ab Anigro haud dissita visit̄ Spelunca, quā Anigridū vocant Nympharū. In ea siquis Alpho laborans, aut Leuca, Nymphas apprecet̄, sacrificiis etiā promissis, abstergatq; pollutas corporis partes, ac fluuiū enatet, mox euadere incolumem, & ὁμόχρων.

Mare cur salsum. Et curnam calidiore tractu scintillare visatur. Caput. XV.

SAlis autē, amarorisve incoqui saporē ab eo, q̄ stat, & omnino sub sole euaporat. Ex stante siquidē, qđ tenuius est, exhaurit Sol. Qđ vero crassius, relinquit quod tanq̄ aquæ sit superfluitas, salsum est, ac amarum. Nam sicuti in animantium corporibus potabili humore ingresso ad nutriendum, amara, & salsa redditur, q̄ in Vesicam corriuarit superfluitas. Qꝫ cognata animalibus caliditas potabile trahat, qđ in pulpas, & reliquā corporis substantiā, vt eius natura est, vertat. Id ipsum & in aqua contingere, coniiciendum est. Nam cū sit tota pariter dulcis, qđ eius potabile est, per euaporationes a calore Solari secernit̄. Reliquum, vt pote superfluitas vniuersi, salsum est, & amarum. Hanc opinionē etiā cōprobasse Plinius videt̄. Et secundo metaphysicæ Aristoteles item exposuit. Sed coargui potest. Quoniā quantū inde resecatur euaporationibus, tantū suffici, manifestū est, fluminū accessu. Proinde colligi posset, debere in statu eodem maris naturā permanere. At quidam, inquit Aristoteles, dixere, τὴν θάλατταν ἐκ κατακεκαυμένης γενέσθαι γῆς, hoc est, mare salsedinē contraxisse, quia terra, super qua resider, aut in ambitu est, a Sole sit adusta. Sed hoc quidē inquit, absurdum est, q̄ vero ex terrestri adusto id contingat, verū vtiq; est. Nam cū duo sint vaporū genera, alterū frigidū, & humectū, reliquum frigidum, & siccū, ex iis vapor vnus e maris attollitur superficie. Alter ex imo surrigitur Solis, ac Stellarū vi. Quoniā vero aqueus vapor subtilior est, ideo in aerē eo eleuato, remanet terreus vapor crassior per mare dissipatus. Aquæ vero frigiditate illū circūuadente, ꝓpellit̄ ad eum ipsum caliditas, quę expulsa illius partes vrit, atq; ita salis incoquitur sapor. Sal enim est terræ combustæ species. Et ideo liquescit frigido, & humido. Cogit̄ vero calido, & sicco. Qđ Meteororū quarto probat Albertus. Si autē excedit mensuræ modū adurens calor, tunc vapor ille Sal non efficit̄, sed veluti Cinis. Quo facto, ingenerat̄ aquis amarissimus sapor. Nam adustę res, a quibus secretū fuerit humidū totū, vt cinis, & eiusmodi alia, amarorē cōcipiūt euidentissimū Sudor, & Vrina hoc ita esse significant, quę aliud nō sunt, q̄ ciborū superfluitates salsæ. Quoniam in eas agit vrens calor, qui si fuerit excellens, etiā fiūt amarę. Quoniā vero terrestre ex aquæ commixtione propter illius perspicuitatē ad albedinem tēdit, estq; in eo vrens calor, inde fit noctu pręcipue, vt fluctuans mare scintillare subinde videatur, præsertim excellenter salsum, calidiore tractu.

Cur pluuiis quibusdā incoquatur Salis sapor. An vera sit Plinii sententia, Aequorū supficiē esse dulciorē. Aquarū dulciū ratio. Cur stet mare. Aquarū colores. Halipedon quid sit, & cur dicatur. De Maride mensura, & Marila. Caput. XVI.

EX iis porro, q̄ diximus, manifestū fit, cur pluuiarū aliquæ gustū Salis cōcipiāt Illis eñ permiscetur vapor calidꝰ, & siccus, dū attollit̄ humectus, & frigēs. Imo moq; calidum expulsum a frigido siccū exurit in nube, q̄ causa salis ingenerat pluuiis saporem. Eiusmodi vero esse, Aristoteles ait, νότια ὕδατα πλατύτερα καὶ τὰ πρῶτα τῶν μετοπωρινῶν. Hoc est Australes aquas crassiores, & Autumnaliū primas. Auster eñ & magnitudine, & spiritu æstuosissimus est vētus, flatq; a locis siccis, & calidis. Cæterū prius, q̄ a salsedine digrediamur, excutiamus quæso Plinii sententiam, qui, vbi ait, Tenue, dulceq; vi ignea erigi, linqui vero, qđ crassius, asperiusq; est, clausulā infert eiusmodi. Ideo summā æquorū aquā dulciorē ꝓfunda. Sed hoc esse perspicue falsum, Aristotelicis demōstrat̄ argumētis. Quibꝰ esse omnino cōtra colligit̄, superius

videlicet mare ſalſius eſſe,ac calidius,q̃ inferius.Immo & in puteis quoq; potu idoneis pars ſup
na ſalſior eſt,q̃ ima,q̃q̃,vt verũ fateamur,eſſe contra debuit,grauius em̃ qđ ſalſum eſt.Quę res
forte Pliniũ mouit.At quia Sol,& Aer partẽ humorũ leuiſſimã aſſidue detrahũt,dulciſſimũ au
tẽ,qđ leuiſſimũ eſt,potiſſimumq; de propiorib⁹ locis hauriũt,& maris igitur,& aquarum dulci
um ſumma exercet Solis vis. Itaq; ſalſius id eſſe, neceſſe eſt, quod his reſiduum eſt,vnde humor
dulcis exactus eſt,q̃ vnde vel nihil,vel min⁹ abiit. Proinde calidior quoq; pars eadẽ ſuperior eſt.
Salſum em̃ q̃ dulce,calidius eſt.Illud tñ nõ inficiat Ariſtoteles idẽ, Maris partẽ terrę proximã,
eſſe dulciorẽ,vel quia frequentius moueat,ſalſus em̃ humor cũ mouet,dulcior reddit,vel quia
in profundo ſalſior aqua eſt,min⁹ aũt alta,q̃ proxime terrã eſt.Quãobrẽ q̃ ſtatim a terra præcipi
ti altitudine deſcendit,ſalſa eſt,nec dulcedinis tantundem reddere poteſt.Cuius rei cauſa eſt,q̃
ſalſa ſuo põdere in imũ deferat potius.Profluẽtes aquas idẽ Philoſophus ideo dulceſcere, opina
tur,quia per terrã percolent ſubinde,quicqd grauius eſt,aſſidue ſubſidente.Nõ pfluere vero ſal
ſiores aquas grauitatis ratione,etenim ſtabile eſſe,qđ graue.Calidas tñ etiãſi ſallas pfluere, qm̃
in iis ſalſuginis põdus ingenita calori leuitas exuperet. Adiiciamus illud ſuperpondii vice,Picto
res cõſueſſe nõ inepte admodũ flumina expingere pallore quodã inſignia, Mare cæruleũ, Lacus
vero cãdidos,hiſce nãq; aquis hi plane inſunt colores.Halipedon eſſe regionem dicũt,quã olim
operuerit mare,nũc vero aridã,velut ἁλὸς πεδίον. Alii eo nomine maritimũ accipiũt locũ. Po
teſt eo verbo itẽ intelligi ſpatiũ,in quo circũagi,exercerięq; poſſunt Equi. A verbo ἁλιπεδεῦσαι,
ſed tunc flatilẽ reſpuit prim . Illud obiter adnotarim,in Gręcis auctorib⁹,dictionẽ,q̃ eſt Maris,
nil ad pręſens facere negotiũ.Nã eo verbo menſura intelligit ſex capiens Cotylas,ſiue Heminas
ſex.Eſtq; generis maſculini.Marila vero languidus dicit ignis.Item puluis,ac carbonum tenu
iſſima, Vnde illud,Faber fumo oppletus,& Marila.

Mare eſſe Animantibus ſimile,deq; eiuſdem purgamine.Item de Solis Bobus.

Caput.XVII.

QVoniã vero maris naturã indagine ſcrupuloſa perquirim⁹, illud neutiq;
tranſmittendũ videt,eſſe Mare animãtibus perſimile.Siquidẽ vt illæ reci
procatione perpeti nũc vitalẽ efflant ſpiritũ,nũc reuocãt,ſic & Mare viciſ
ſitudine perpetua in ſe,& ex ſe recurrẽti agitatione quadã,& pręcipue mi
ra modo pfert,modo refertur,reſilitq;.Id vero perſtanti in litore,contem
plantiq; palã facit fluctuãtis aquę commotio.Pariter em̃ pedes diluit ſeſe
porrigẽs vnda,renudatq; velut refugiẽs,aſſilitq; mox, irregeto motu ap
petendo ſemp,q̃ relinquat, rurſumq; relinquendo,q̃ appetat.Hinc illa in
deficiẽs alienorũ eiectatio,Algæ in litus profuſæ argumento. Fit quidem hoc perflantibus ven
tis,vtiq; amplius.Cęterũ & in malacia,& Abterraneis flatibus,qui ab Ariſtotele dicũtur Apo
gæi.Nihilo em̃ minus in terrã defert fluctus,q̃uis in diuerſum reflãte vento,velut proprio quo
dam maris motu cũ eo pariter agitato.Quãobrem cũ Cadauera , & naufraga deniq; omnia flu
ctuum propulſu,repurgantis ſe maris quadam imagine,ad terras protrudant,Taurominitanũ
litus Copriã dici animaduertimus.i.Fimũ,quando quę in Charybdin fuerint præcipitata,illuc
deniq; reuomuntur.Inde quoq; eſt Plinianum illud,Omnia plenilunio maria purgari. Quædã
& ſtato tẽpore.Circa Meſanã,& Mylas fimo ſimilia expui in litus purgamenta. Vñ fabula,Solis
Boues illic ſtabulari.Meminit & loci,& Boũ Apollonii Interpres libro quarto.Mylæ inquit,Si
cilię Cheroneſus.In qua ſolis boues paſcebant.Sed & rem quoq; cũ fabula recenſuit in naturali
um quæſtionũ libris Seneca.Dignũ forſan quæſtione arbitrabuntur nõnulli paulo literatiores,
quid ſibi hæ Solis Boues velint. Eas vero Poeta nobilis Odyſſeę primo videt nouiſſe. Verũ ſcire
cõuenit,quãdoq; priorib⁹ recepti fuiſſe moris,Soli animalia dicare,qđ apud claſſicos obſeruatũ
auctores eſt.Nam & Apollonię,q̃ in ſinu Ionico eſt,ſacras Soli Oues fuiſſe,Græci ſcribũt,quę in
terdiu ſecundũ fluuiũ paſcerentur.Noctu vero ſtabulantes in antro,ab vrbe non procul cuſto
dirent delecti viri,diuitiis,& genere inter populares ſplendidiſſimi,ſingulis annis ſinguli , q; ex
oraculo quodam Apolloniatæ oues eas permagni facerent.Proinde Eueno,vt fert, vaticino vi
giliam edormiente,cõtrucidatis Ouiũ pleriſq;,Lupis craſſantibus,publico Apolloniatũ decre
to,cum ſe is minus tueri quiuiſſet,eſt exoculatus.

De Amphitrite,& Phorco.Grææ quæ ſint.Quid Ampotis in mari.Item de Maris colorib⁹,
ac epithetis variis,Oenopo imprimis,& Myrtoo.

Caput.XVIII.

QVod si leuioris itē operę quippiā adglutinādū deniq; est, scribit Oppiani Interpres, dici Amphitritē Neptuni quidē Vxorē, sed pro mari frequenter accipi, ratione etymologica etiamnū suffragante. ἀπὸ τοῦ ἀμφοτέρωθεν τρίτην τάξιν ἔχειν. i. φ vtrinq; tertiū obtineat ordinis gradū. Superne siquidem æther est, Aer, Aqua. Rursum in imo Erebus, Terra, mox item aqua. Idem fere & Allegoriarū Hesiodi auctor pdit. Sed adnectit simpliciter esse Amphitritē Aquarū hypostasin. Ex Grecis itē illud ē, Extremum Maris ambitū Phorci noie intelligendū, Propterea Pōti, & terræ dici filiū qui Cetonis cōgressu genuerit Græas, a partu statim canas, quia breuib⁹ incidēs vnda spumas concipiat, recte Vetularum nomenclatura significatas. Illud grauius, vbi profluit mare, inundatq; dici a Græcis πλημμύραν. i. Exundationē. At vbi subsederit reciprocando, fieri, quā vocant Ampotin. i. ἄμπωτιν, siue Reciprocationē, vt est apud Plut. Sed nōnulli etiā gurgitē trāsse runt. Postremo illud nō pretereundum, multis quidē Epithetis mare apd̄ Poetas insigniri, quæ tamē nō vbiq; cōgruāt, sed partibus plurimū. Glaucū ergo cū dici audis mare, concipe, qd̄ profunditatis habeat parū, pterq; subiectū harenā albidi coloris, sic em̄ subsplēdicat Glaucus color Vbi Cani appositū adiicitur, inaudienda est litoribus allisa portio. Nuncupat̄ quandoq; μέλαν id est nigrum, φ intensius eiusmodi conuisitur. Nam purpureum, Cyaneum, Oenopon Melaniæ, id est nigredinis cēsentur species. Cum ergo cuiuspiam horū adiectio fit, scire licet, qd̄ paratis est, vniuerso attribui. Q₂ vero οἴνοπον diximus, aduertendum, id de vini colore produci. Quoniam veteribus nigrum modo id erat. Quando album, aut Cirrum, vel Anthosmiam necdum excogitarant delitię, sicuti auctor probat Eustathius. Myrtoum quidē mare a Myrtilo auriga Mercurii filio certatim Latini, Græciq; nuncupatum, tradidere, quem pręcipitarit Pelops At inquit Pausanias, non fit simile veri, quādo exiguam Maris partem is enauigauit, ab Alphei exitu ad Heleorū nauale, Proinde inquit, astruendū dici, a Myrtus noie, vt videt̄, insignis mulieris, quę Eubœorum opinio est. Pertingit vero Myrtoū mare ab Eubœa, ad Aegæi maris Insulā Helenā, quæ esse deserta dicitur.

Vrsi manus cur partibus cæteris suauior. De verbo ἀρκτεύειν. Enarratur Iul. Pollux. Puellas dici consuesse quandoq; Arctos. i. Vrsas. Caput. XIX.

VRsi manus esse inter esitandū prædulces, insigniq; suauitate, traditum est. Sic autē anteriores eius animātis pedes nuncupāt, φ eorū sit functio duplex, incedendi, καὶ τοῦ ἀρτιλαμβάνειν. i. & apprehendendi. Eius rei rationē quęrebamus anxie. Sed nec ita diu exudandū fuit, Præsto siquidē curiosius, & solicitius indagāti Plut. fuit, in libello nimis vtiq; cōfragoso, detrūcatoq;, sed quicquid est, non omnino inutili, in quo rerum, euētuūq; naturaliū causas perquirit, & philosophico perpendit examine. Inibi igitur ratio eius, qd̄ est propositū, hęc ferme reddit̄. Q₂ percoquentia corporis alimentū carnē prętet quacūq; alia suauiorem longe. Cōcoquit autē pręcipue omne, qd̄ difflat. i. τὸ διαπνέον. Id vero est, qd̄ mouet̄, quodq; exercet̄, Sicuti Vrsus partē hāc agitat plurimū, tū incessus ratione, tū apprehensionis. Cæterū in hac Vrsorum mentione succurrit, quantū ingenii suppetūt vires, & multiiuga lectio fomenta suggerit, explicandus Pollucis nodus implicatior aliquāto, Ita em̄ Onomastici quinto libro scriptum legimus. ἀρκτεύεσθαι δὲ τὰς παρθένους ἔλεγεν ὁ δῆμος ὁ ἀττικός. Qd̄ est, ἀρκτεύεσθαι Virgines dicebat Atheniēsis populus. Id verbū signat, Dianæ prius, q̄ tēpus appetat nuptiarū, Virgines cōsecrari, initiarive. Qd̄ Lysias scribit in oratione pro Phrynichi filia. Si tamē ex eius illa prodiit officina. Decreto nanq; sancitū Atheniensiū erat, Nequa viro puella traderet̄, εἰ μὴ ἀρκτεύσειε τῇ θεῷ. i. nisi sacra obiisset Dianæ. Induebant̄ autē veste, quā Crocotā nominant, nec decimo ætatis anno grandiores, nec quinto inferiores, Iis autē placari credebat̄ Diana, quæ causa eiusmodi īdignationē cōcepisse videbat̄. Ferūt quādoq; Vrsam ferā in Attica ita cicurē factā vt hoīes nihil auersaret̄ omnino, sed cōpasceret̄, multaq; licētia huc illuc, nemine impedimentū inferēte, peruagaret̄. Cōtigit, puellā quandā lasciuiuscule cū bellua colludere, quæ irritata puellā facto īpetu, proscidit. At fratres rē intuiti, ac cōmoti acrius, Vrsulā iaculis impetitā necarūt. Ex qua causa pestilēs morb⁹ latius per regionē crassari cœpit. Cōsultis oraculis, respondit Deus mali nō defuturū finē, si Virginū nonnullas cōpellerent τῆς τελευτῆς ἄρκτου ἀρκτεύειν. i. Vrsæ peremptę honori Dianę dicari. Nā & puellæ sic vocabant̄ Arcti. i. Vrsæ. Qd̄ perspicue docuit Euripides in fabula Hypsipyle. Et in Lemniis Aristophanes, ac Lysistrate.

Aetnæus Venator quinā prouerbio intelligēdus. De florida ætnææ regionis natura. Ouidius explicatur. De Proserpina quędam, & Aetna. Theogamia festa, & Anthesphoria. Item de Rore.

Caput. XX.

Aetneū venatorē scito admodū, & docto prouerbio vsurpari posse, animaduerto, pro eo, cui⁹ sit cassa, inutilisq; venatio, quiq; sicut inanis ꝓgreditur, ita etiā amnum regreditur. Sed vnde hoc? An quia illis regionibus syluę fuerint negatę? Anq; feræ ibi visantur nunq̄? Immo vero esse ibi vtrunq;, & affatim quoq;, fatēdum est. Dictat id & loci natura, & felicissimum cælum. Nec superciliorum, montiumq; indiga regio. Atqui subesse causam oportet. Subest ꝑfecto vt docuit Plut. Sed nō alia, q̄ qua cōiectamus Δυσίβευτον τὴν τοῦ ἔαρος ὥραν id est Vernum tempus indagini esse ineptius. Nam, vti prodit Empedocles, ferarum Cemmata hoc est lustra naribus captantes canes, τὰς ἀποῤῥοίας ἀμαλαμβάνουσι, id est Aeris defluxus excipiunt, quos in sylua oberrantes reliquisse feras, contingit. Cæterum eos interextinguūt paulominus, ac odore miscello confusaneos reddunt stirpium pleræq;, latius odore ꝓfuso. Necnon Coronamentorum ibi haud exigua vis Odorinsecos fallit, odore ferarum indidem dilutiore, ac tantum nō euanido. Euenit autem hoc anno perpetuo in Sicula, quam prænotauimus, regione, adeo vt rari prorsum venaturi loca obeāt eiusmodi. Floridæ vero regionis ei⁹ naturę testimonium suggerit & poetica fabella, quæ legendis ibi floribus intentam Proserpinam rapturo Plutoni velut ansam, occasione captata, præbuisse cecinit. Argumento suffragat̄ Ausonius illis versibus, quos & subiiciendos censuimus,

Qualis floricoma quondam populator in Aetna
Virgineas inter Choreas Theoida raptam
Sustulit emersus stygiis fornacibus Orcus.

Quo nomine Asyli quoq; vice cultam inuenio regionem illam, consensu tacito, nefas putantib⁹ incolis, animal nullum omnino oblædi inibi, aut violari. Quin argumento eodem Proserpinę festa dixere Theogamia, & Anthesphoria. Tractus eius naturam nouisse item animaduertit Ouidius fastorum quarto.

Tot fuerant illic, quot habet natura, colores,
Pictaq; dissimili flore nitebat humus.

Hæc eo apposui gratius, quia per poeticā ἔκβασιν dici ista opinati plerīq; intercutaneę doctrinę nil latere suspicati, facile in vtranq; aurē sibi dormire permittunt, qui nisi Mādragorā prægustarint, poterunt inde forsan peruigilate excitari. Adde q; campos eos esse perpetuo floridos, scribūt Solinus & Cicero. Et, qd̄ ad rem magnopere facit, in admirabilium relatione tradit Aristoteles, tantam succrescere inibi florum copiam, vt inde Canū sagacitas insigniter oblædatur, nec illinc amoueri, nisi adhibita vi, queāt. Nec me fallit, qd̄ ad Proserpinā attinet, Orpheū, Pausaniamq; in Attica, rē gestā scribere, qua Cephisus amnis Eleusin pręterit. In cuius etiā ripis legentem flores Orithyiam Chœrilus a Borea raptā canit. Priorē de Proserpina sentētiā cōprobat in Verrē, M. Tullius, necnō Aristoteles, Diodorus, Solinus. Cabarnū vero principē omniū Cereri Proserpinę raptum indicauisse, Stephanus scribit. Aetnā aūt esse Siculæ regionis montem, non est qui nesciat. Eum ita nuncupatum auctor est Theocriti interpres, ab Aetna Cæli & Terræ, vt inquit Alcinus. At in libro de Sicilia Simonides Aetnam iudicasse scribit, inter Vulcanum, Cereremq; de regione disceptantes. Demetrius vero Caletianus Briarei vnius e Cyclopib⁹ filios fuisse tradit, Sicanū, & Aetnā, vñ nomē mōti. q̄q̄ est eadē nomēclatura ciuitatis itē nomē, Stephano tradēte. Sed ad Venatores redeo. Quærit Plut. Διατὶ περὶ τὰς πανσελήνους ἥκιστα ταῖς ἰχνοσκοπίαις ἐντυγχάνουσι, i. Cur circa plenilunia ferarū assequi vestigia nō fere queāt. Et infert, videri posse ratione eiusmodi, q̄ iā pręposita est, Nā inq̄t Pleniluniū drosobolū est, & iactat rorē. Qua ex causa Lyricus Alcmā, Rosidā humectationē Iouis, & Lunę filiā cecinit, cum inquit Διὸς θύγατερ ἔρσα τρέφει, καὶ σελάνας Δίας. Ros vero debilis est, & imber tenuis. Sed & Lunæ imbecillis est calor. Quāobrē e terra, vt Sol, educit, nec agit tamen in sublime, cū vires desint lōgius abducendi. Inde rursum delabit̄. Porro & in frigoribus difficilis est Venatio, Quoniam Venatorē oportet, nō vestigia modo quęrere, sed etiā olfactū moueri. Hic vero mouet molliter diffusis a caliditate odoribus. Frigoris aūt circūfusio, quā vocant Græci περίψυξιν, odores contrahit, καὶ οὐκ ἐᾷ ξεῖν, nec sinit effluere, sensumq; mouere. Ex quo vnguētū, & vinum per frigus olent minus. Nam concretus Aer sistit in sese odores, nec reddi permittit.

Fumum, Vmbram, Nubes capi pro re momenti nullius. Capnosphrantes. Capnistæ carnes. Qui dicant̃ Selli. Narcissi fabella. Vmbrã suã metuere quid. De Paspale, & Achne. Itẽ Atheres quid. Et Abydena. Abydocome, Mation, Matiolichus. Caput. XXI.

IN Grecorũ cõmentariis inter cætera doctrinæ grauioris id quoq; relatũ obseruauimꝰ, nõ recõditũ quidẽ, nec ab intimis Sibyllę adytis erutũ, non aspernabile tñ, nec lectione prorsus indignũ, Fumũ, Vmbrã, Nubes de rebus dici, q̃ prorsum momẽti sunt nullius, nec titiuillitio faciendæ, vt ille ait. Testimoniũ ĩ Antolyco ꝑhibet Eupolis, καπνὸν ἀποφαίνει, καὶ σκιάς id est fumos ostẽtat, & vmbras. Quin comico risu Philosophos coarguẽs Aristophanes, q attoniti cælestia cõtemplarent̃, Nubes fuisse illis vice numinis obiicit, καὶ ξυγγενέσθαι ταῖς νεφέλαισιν εἰς λόγους, ταῖς ἡμετέραισι δαίμοσιν. Et cõgredi cõsuesse cũ nubibꝰ, q̃ deę sint nobis. Inuenio Theagenẽ quendã fuisse cognominatũ καπνὸν. i. fumũ, sicuti Eupolis quoq; significat, ἐν δήμοις, ꝙ multa polliceret̃ quidẽ sed nil admodũ pręstaret. Erat insuper hic ψευδόπλουτος hoc est emẽtitus diues, & iactator vanissimus, qui cũ esset summe paup, nihilominus volebat magni momenti negotiator, hoc est μεγαλέμπορος videri, vt Greci dicũt. Cuiusmodi fuit Aeschines quidã Selli filius, ex quo id genus homines, qđ relatu dignũ ẽ, Sellos vocãt. Et inde verbũ σελλίζειν, hoc est Sellissare, qđ ἀλαζονεύεσθαι signat. i. iactare, ostentareq;. Capnosphrãtes. i. fumi olfactator, velut per parœmiam signat auarũ hominẽ, prędparcũq;. καπνίζειν, id est Capnissare, dicit̃ conuiuii gratia ignẽ succendere, & Camino vti luculẽto. Vnde apud Athenæũ Carnes legunt̃ Capnistæ. i. τὰ κρέα καπνιστά. Apud Paulũ iurecõsultũ legimus, Iniuriã intelligi, siquis fumo corrupto aliquẽ perfuderit. Vmbram vero pro re cassa, nihiliq; sæpius accipi, nõ est, puto, qui nesciat. Sed in hac mẽtione obseruanda magnopere, q̃ in Græcorũ reperias monumentis, Narcissum inquiũt, traditũ fabulis est, in aquis imaginẽ conspicatũ propriã, eius irretitũ amore, mox amplexãdi studio desiluisse, atq; eo modo absumptũ. At id esse falsum, perspicue liquet. Illud vero certius, & grauius, adolescentẽ in terreni corporis fluxu vmbrã inspectasse propriã. i. corporeã vitã, q̃ aĩæ verę Idolum est postremũ. Eã cum is perinde ac verã, primãq; amplexari arctius festinasset, qđ est, cũ vitæ corporeæ inhęsisset totus, interiit prefocatꝰ, quoniã vitã veram. i. animalẽ per inscitiã amisisset. Vnde irrepsit Adagiũ Græcis, δεδιὼς τὴν ἑαυτοῦ σκιάν. i. suã ipsius metuẽs vmbrã. Id significat, postremis rerũ perinde ac primis, studiũ nõ magnopere impendendũ. Quoniã animæ perniciẽ concinnãt. i. Veræ cognitioni, &, q̃ cõgruit imprimis, tenebras perfectioni intendũt. Porro de Vmbræ itẽ ratione prolatum id in Curculione a Plauto est.

Quid ego nunc faciam? quid refert, me fecisse Regibus,
Vt mihi obedirent, si hodie hic me vmbraticus deriserit?

Adumbrata lætitia q̃nam intelligẽda, docet apertius Seneca. Qđ inqt, Duces magni faciunt̃, rebus afflictis, vt hilaritatẽ de industria simulent, & aduersas res adumbrata lętitia abscondant. In Athenæi libellis, q̃q̃ confragosis, & mutilis, Parasitus quidam panes mucore sordentes, præduratosq;, mẽsę illatos facetissime ἄρτων σκιάς. i. panũ esse vmbras dixit. Illud obiter quodammodo subscripsero, Corpore minutulos, perbreuesq; dici Ortygas. i. Coturnices. Paspalen quoq; p rerum minutie capi a Græcis. Vnde somni Paspalen nec videre quidem, est apud Aristophanẽ Q??q̃ nec ignoro, esse, qui eo nomine Magnetem accipiendũ lapidẽ putent. Sed & ad eundem sensum deflectas Achnẽ. Signat ea vox minuties ab excussis prouolãtes spicis. Meminit Homerus ὡς δ᾽ ἄνεμος ἄχνας φορέει. Sicut Achnas profert ventus. Sed & pro maris aspergine Achnẽ reperias. Vnde ἁλὸς ἄχνη. i. maris Achne. Achnen Sophocles pro rore accipit, θάλλει δ᾽ οὐρανίας ὑπ᾽ ἄχνης ὁ καλλίβοτρυς νάρκισσος. Et recte vtiq;, ꝙ nõ cõtinuæ deferant̃ guttæ, verũ disparatę. Vnde Achnes profluxit nomen, quasi Aechne dicatur. i. diuulsa, abiunctaq;. Quin ἄχνη πυρὸς id est Achne ignis pro fumo. Et Achne somni apud Hippocratẽ. Illud quoq; ex Græcis corriuatũ fontibꝰ haud transiliendũ, ꝙ ἀθερίζειν dicũt, vbi se quippiã nõ pili facere innuũt. Ratio est, Quoniã ex spicis quæ sunt degeneres, vocari ab eis Atheres videntur, sicuti apud Aelianum in libro de Prouidẽtia lectũ, cõmeminimus. Eos colligunt spicilegium facientes, qui vocantur Stachyalogi. In Athenæi monumentis pisciculus vilior de verbi huiꝰ flexu dicitur Atherina. Nec illud ignorandum, Abydena itẽ dici futilia, ac nullo prorsum digna pretio, nã vt molles carpũtur Abydeni. Meminit parœmiæ Pausanias. Sed ab eisdẽ quoq; Abydocomas inuenio Sycophãtas dici, velut in eo κομῶντας, id est efferentes se. Mation etiã minutũ dicũt, vnde Matiolichus,

qui parũ comedit,aut q in minimis astutum se pręstat.Q̃z q̃ & Matiolichus dici valet,q ex mẽsu ris lucrũ venat̃.Nã est mẽsurę genus Mation, & λείχω lambo. Harenariũ testẽ Iureconsulti for didũ,ac vilem intelligere videntur,cui sine tormentis credẽdũ nõ sit.Mẽtio fit & in Canonicis decretis,eumq̃,qui in harena depugnarit,intelligunt.

Super Aphricano Scipione paucula.Qui dicant̃ velut Vmbræ vagari.Plutarchi Interpres refellitur. Caput.XXII.

E Scipione Aphricano Iuniore memorant̃ pleraq̃ scitu digna,immo vero eiusmodi,vt nec satis mirari queas,siue fortunã perpendas viri,siue mores ac naturæ lumina,rerũq̃ gestarũ gloriã ad acrius reuoces examẽ. Nũc vt cætera ad censuræ grauius nõ prouocẽ superciliũ,illud gratissimo animo hisce libellis inspergimus.Scipionẽ hunc annis quatuor, & quinquaginta, quib⁹ fere in humanis egisse narrat̃, μηδὲν πρίασθαι, μηδὲν ἀποδόσθαι, μηδὲν, οἰκοδομῆσαι.i.nil emisse,nil vendidisse,nil ędificasse.Libras autẽ argẽti tris & triginta duntaxat in magna substantia,& auri duas reliquisse.Cũ tñ in eius potestate victa fuisset Carthago.Vnũq̃ Imperatorũ omniũ milites locupletasse,veteribus testatũ memoriis sit.Polybiũ porro,qđ ipm inter illius ducis miranda nõ inepte reposuerim,perfamiliarẽ habuit, ac intimũ.Cuius imbutus pręceptis ἐπειρᾶτο μὴ πρότερον ἐξ ἀγορᾶς ἀπελθεῖν, ἢ ποιήσασθαί τινα συνήθη, καὶ φίλον ἁμωσγέπως τῶν ἐν τυγχανόντων.i.studebat,nõ prius a foro reuelli, q̃ vnum aliquẽ ex iis,quib⁹ cũ forte cõgrederet̃,beneuolũ sibi,atq̃ amicum quauis ratione foret venatus. Cũq̃ Iuuenis etiamnũ ageret,eã tũ fortitudinis,tũ prudẽtię de se opinionẽ concitauit,vt Senior Cato interrogat⁹ de iis,q apud Carthaginẽ stipẽdia facerẽt,inter quos erat Scipio quoq̃,militũ vt Appianus inquit,Tribunus,οἶος πέπνυται,diceret,τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.i.solus sapit, cæteri vmbrę feruntur,Scipionẽ innuẽs.Est aũt ex Homero carmen de Tiresia Odyssę κ,cõcinnatum.Quem locum a Plut.citra auctoris nomen repetitum,interpres alioqui non inscitus,assequi nõ potuit,nisi forte sum Leberide cæcior,Sic eñ sensus elucescit peracutus,& ,quod conuenit maxime,a Catonianis salibus, & sapientia nõ dissentaneũ.Q̃ñ Romanorũ alii,qui stipendia facerent in Aphrica,nihil,vt Plautinis vtar iocis,aceti haberent in pectore, nihil omnino priscã illã vrbis Romæ generosam animi altitudinẽ redolerent , essentq̃ plane hominũ Simulacra , & quidẽ impolita,infabricataq̃,& meræ nugę,vtq̃ Homerico vtamur verbo,σκιαὶ.i.vmbrę.Q̃ñ ratione aĩæ neglecta,quã esse verũ hominẽ,Plato & sensit,& docuit,Corpori sese mãcipabãt,qđ imaginẽ esse,& vmbrã,ex Plotini sentẽtia remotiore,alibi docuisse me opinor,& proxime Narcissi tropologicus commonuit sensus.

Multos vagari velut vmbras.Duas esse conuersationis vias.Vitæ genera tria. Aquarum nomine mortales intelligi.Quæ victoria nobilissima.Scipionis dictum.De Adriano Imperatore,ac Poeta Floro. Caput.XXIII.

Aeterũ & inter mortales reliquos,nec in Romano solũ exercitu,numerosæ vagant̃ vmbrę,pauci sapiũt.Id Saluator ille prepotẽs facile cõmõstrat in Euãgelio,vbi duas cõuersationis perdocet vias.Q̃z inquit,spatiosa est via,q̃ ducit ad mortẽ,multiq̃ sunt ea cõmeãtes.Et rursum,Q̃z arcta via,& angusta est, q̃ ducit ad vitã,paucíq̃ sunt,q inueniãt eã.Vide ingt Hieronym⁹, quãta inter has vias separatio sit,quãtũq̃ discrimẽ,Illa ad mortẽ,hæc tendit ad vitã . Illa celebrat̃,& terit̃ a multis.Hęc vix inuenit̃ a paucis.Illa eñ vitiis per cõsuetudinẽ quasi decliuior,ac mollior,& veluti quibusdã amœna florib⁹ voluptatũ,facile ad se rapit cõmeãtiũ multitudinẽ.Hęc vero insueto calle virtutũ tristior,atq̃ horridior ab his tantũ eligit̃, quib⁹ nõ tã delectatio itineris cordi ẽ,q̃ mãsionis vtilitas. Asperã eñ nobis,& insuauẽ virtutũ viã nimia effecit vitiorũ cõsuetudo.Quę si in partẽ alterã trãsferat̃,inuenies,sicut Scriptura dicit,semitã iustitię leuẽ.Porro cũ tria sint viuẽdi genera,Ciuile,Cõtẽplatiuũ,Religiosũ,In Ciuili prudẽtia, in secundo doctrina,in tertio quasi fastigio quodã vitæ totius,præter duo illa etiã sanctitatẽ exigimus.Hæc est rectissima vitæ ratio.Hęc scopũ habet rationali naturæ ꝓpositũ. Hic est finis primę notę,& coloris perfectissimi,diu a priorib⁹ quęsitus. Sed añ Christũ nõ fere inuent⁹. Ab hoc qui errore deuio declinant,quantumcũq̃ ciuilib⁹ intenti negotiis,quantumcũq̃ etiam contemplatoni,nihil sciunt,nihil agunt,&,quod bonam resipiat frugẽ,nihil cogitant.Quando sapientia mundi stultitia est,& Vanitas vanitatum,& omnia vanitas. At cui⁹ est in lege Domini voluntas,Quiq̃ in lege illius meditabitur die,ac nocte,erit,vt ingt Esdras,tanq̃ lignum plan

tatum secus aquarum decursus. Erit inquã tanq̃ vitæ lignũ. Reliqui vero nil aliud, q̃ decurrentes aquæ. Quo nomine, vt inquit Augustinus, mortale significat̃ genus, qđ in mortẽ fert̃ pceps Sicuti aquę pronus est in mare delapsus. Vnde est illud Apostoli Ioannis, Aquæ multæ, populi multi. Adiuuat tamen argumentũ nostrũ etiã grauis auctor Seneca. Quid inquit, præcipuum in rebus humanis est? Non classib⁹ maria complesse. Nec in rubri maris litore signa posuisse, nec deficiente terra, ad iniurias aliorum errasse, in Oceano ignota quærentem. Sed animo omne vidisse, &, qua nulla est maior victoria, vitia domuisse. Innumerabiles sunt, q vrbes, q populos habuere in potestate, paucissimi, qui se. Hoc vero, qđ Stoicus hic seuerissime prodit, longe pręstabilius, q̃ qđ dictitasse Scipionẽ ferunt, Nã cũ Appius Claudius eius in Cęsura competitor, iactantius diceret, Romanos a se omnis nominatim salutari, Scipio, q vniuersos ppe ignoraret, Vera ingt, narras, ἐμοὶ γὰρ οὐκ εἰδέναι πολλοὺς, ἀλλ᾽ ὑπὸ μηδενὸς ἀγνοεῖσθαι μεμέληκεν, i. Curę mihi fuit, non quidem nouisse multos, sed ne a quoq̃ ignorarer. Pręstant vero hoc Virtutũ exhausta certamina, pręstant sudores multi, euigilatę noctes, durissimorũ patiẽtia. Qđ agentẽ Adrianũ intuitus Poeta mollior Florus, ita sibi ludere permisit.

Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Respondit vero Adrianus facete admodum, nec citra fellis conspersionem.

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Culices pati rotundos.

Cardamo similes qui dicantur. Cur eo vescant̃ Persæ, Eiusdem nomina plura, & Vires. Caput. XXIIII.

NObiles, prępotentesq; viros, si paupioribus cõuicini fuerint, nõ desinere illos exugere, donec in nihilũ redegerint, notius est, q̃ vt plurib⁹ id cõprobare, videat̃ necesse. In hosce ita affectos, itaq; institutos Adagiũ pducit̃ scitũ, eruditũq;, Cardamo siquidẽ cõsimiles esse dicimus. Cuius ea natura est, vt herbasq; in ppinquo nascentiũ humorẽ ad se vi quadã intima perliciendo cogat arescere. Id significat Aristophanes Comic⁹ Nebulis, πάσχει δὲ ταυτὸ τοῦτο καὶ τὰ κάρδαμα, id ẽ patiunt̃ ipsum hoc & Cardama. Nam dixerat añ paulo, Terrã violẽter curæ humorẽ pertrahere. Insuper inibi Interpres, vbi, qđ præstruximus, explicuit, mox adiicit, Cardamum esse agreste olus apud Persas. Sed nunc inquit, Scaphon dicit. Scribit Xenophon, Turpe gẽtibus illis duci, siquis visat̃ quoq̃ ire aut meiẽdi, aut cuiusq̃ eiusmodi rei gratia. Quę inquit, nullo pacto facere possent, nisi & victu modico vterent̃, & humiditatẽ per laborẽ cõsumerẽt. Quo fit, vt ea alio quopiã secedãt. Sed in Græcorũ cõperi cõmentariis, qđ ad rẽ egregie facit, ἐπισχετικὰ οὔρων τὰ κάρδαμα, καὶ πτύσματος, i. comprimere vrinã, & oris superfluitates Cardama. Eoq; noĩe Persas illis vesci plurimũ, qñ eximie pcauẽt, vrinã emittere, spuere, atq; itẽ emũgi. Cardamon dicitur ab aliis inquit Dioscorides, Cynocardamon, Ab aliis Iberis, Quidam etiam Cardaminacã nuncuparũt. Aegyptii Semeth. Romani Nasturtium. Optimũ, qđ apđ Babylonẽ colligitur. Semen excalfacit, acre est, & κακοστόμαχον, hoc est stomachũ oblędit. Aluum turbat, συνουσίαν παρορμᾷ, Venerẽ cõcitat. & post multa, Efficit inquit, id ipsum herba, sed minus. At libro vigesimo naturalis historiæ Plinius, & eũ secuti aliquot, Nasturtio inhiberi Venerem prodidere. Secundo Canonis Auicenna cum Dioscoride stat.

Cuiusmodi esse deceat Cõuiuales confabulationes, q̃ Epicylicię dicunt̃. Isocratis dictũ ad idẽ Persarum ritus. Decori necessitas. De Alabandeis pulchra. Caput. XXV.

ISocratẽ citra puluerẽ, aut etiã Clepsydrã Oratorẽ vel nobilissimũ, memoriæ pditũ est, cũ amplius rogaret̃, vt ĩ Cõuiuio quodã pmeret aliqd de artis suæ officina, respõdisse, ἐν οἷς μὲν ἐγὼ δεινὸς, οὐχ ὁ νῦν καιρός, ἐν οἷς δ᾽ ὁ νῦν καιρὸς, οὐκ ἐγὼ δεινός. Quę noui, temporis huius non sunt. Quę vero exigit tẽpus hoc, ego nescio. Veluti parum congrueret, lasciuientibus poculis oratoriam inserere grauitatẽ. Qđ æque ridiculũ sit, ac in purpura repẽs Simia. Nã & a plerisq; Philosophiam item sequestratã, legimus, argumento etiam Persarum instituti, qui se licentius inuitaturi, non Vxores, verum pellices admittunt. Itidem & Philosophica sanctaria collusione conuiuali indigna prorsum videri, &, vt Gręci dicunt, ἀπροσ

διόρυσα, Etenim quæ luminibus capto esse cũ speculis cõmunio potest? sicuti ab Epicharmo tra
ditum, auctor nobis Stobæus est. Præsertim q nec recumbentiũ mens altioris speculationis tũc
satis, & studiose capax est. Alii vero non extra organum ista opinati, diuersam omnino sententiã
approbant, tanq̃ perabsurdũ sit, in scholis quidẽ de conuiuali officio subinde differere, qualisq;,
aut quæ sit conuiuę virtus, & qua ratione vtendũ vino. Ex ipso vero philosophiã conuiuio dis-
clusam abiũgere, veluti re nequeat cõprobare, quæ verbis pręcipit. At in Cœnis Macrobius in-
quit, Oportet versari in cõuiuio sermones, vt castitate integros, ita appetibiles venustate. Nam
matutina disputatio robustior est, quæ viros & doctos, & præclarissimos deceat. Id propemodũ
& vir doctissimus Plutarchus statuit Symposiacon primo, Elegãtiores vero inqt, etiamsi ex pro
fesso philosophenť, probabili tamẽ magis, q̃ violẽta interim demõstratione sermonẽ producũt.
Id ipsum etiã Plato facit in Sermonibus Cõuiualibus, vbi, q̃uis περὶ τοῦ πρώτου ἀγαθοῦ, id est
de pricipe bono verba faceret, & omnino de diuinis, nõ tamẽ Apodixes intẽdit, aut ineuitabiles
parat ansas, qui fere mos eius est, sed leuioribus, vt sic dicã, captionibus, exemplisq;, & fabulosis
ratiocinationibus homines conciliat, venaturq;. Proinde quæ proponũtur, quæstiones solutio-
nis recõditũ nodum haudquaq̃ habeant, Anxias nãq; difficultates, & solicite librãdas conuiua
lis non admittit hilaritas, ne paulo incõcinniores præfocentur, auertanturq;. Propterea Eridan
tæos, vt inquit Democritus, & Himantelictęos sermones missos facere oportet, Qui speculatio-
nis difficultate torquere amplius solẽt. δεῖ γὰρ ὡς τὸν οἶνον, κοινὸν εἶναι καὶ τὸν λόγον, id est,
vt vinum, ita & sermonem esse oportet cõmunem, vt suam quisq; portionẽ ferat. Qui Griphos
inenarrabiles quodãmodo probant, Aesopeam Vulpẽ, Gruemq; imitari vidẽtur, quarum vtra
q; faceto so conuiuii apparatu alteram delusit, ac dimisit incœnem. Q2 si iucunda confabulatio,
quam Epicylicion recte dixeris, veluti poculis coaptatã, &, vt Macrobii verbum repetam, appe-
tibilis adhibeatur venustas, fiet illud Homericũ Nepenthes, qđ is intelligi voluit, pharmacum
ἀρώδυνον, quia mœstitiam exigeret, & Euthymiam pareret, ac tranquillitatẽ, vt nulla pręter
ea Buglossa requirať, quæ vino promixta discumbentiũ animis inducat hilaritatẽ. Porro Xeno
phon Socraticus Gobriam scribit, cœnantem apud Cyrum, cũ alios Persarum ritus esse admi-
ratum, tum vero illum, quo se inuicem iucũde interrogantes, necnon scommata nõ negligentes
voluptatem, gratiãq; vel iis cõparabãt, in quos stringi morsus videbatur. Proinde sciamus. M.
Tullii oraculum esse vero verius, Decori ignoratione nõ modo in vita, sed sæpissime in poema-
te, & in oratione peccari. Itaq; quid deceat, consyderandum, qđ in re, de qua agitur, positũ est, &
in personis, & in eorum, qui dicunt, & eorum, qui audiũt. Vnum vero rationale animal, inquit
primo de officiis idem auctor, sentit, quid sit ordo, quid sit, quod deceat. In factis, dictisq; qui sit
modus. Postremo & qua Psittacus voce, quave loquatur Coturnix. Quæ non parua est naturæ
vis, rationisq;. Illud vero auctariũ fuerit, qđ Isocratis sententiæ peraffine est, a Seneca ex Epicuri
scholis promptum. Nunq̃ volui populo placere, nã quæ ego scio, non probat populus, quæ pro-
bat populus, ego nescio. Sed nec ab instituto dissita est mathematici Licinii in Alabãdeos sugil-
latio, felle lita plurimo, esse nanq; illos astruebat, in ciuiliũ administratione rerũ acutos satis. At
propter non magnum vitium indecentiæ censeri insipientes quandoq;. Q2 in gymnasio eorum
quæ essent Statuę, omnes habitu forent causas agentiũ. In foro autem discos tenerent, aut quid
eiusmodi obirent. Vnde Alabãdei quoq; nuncupati, & Abderitæ, qui in rebus id genus sæpicu
le peccant.

Vmbram suam metiri quid sit, ex historia nato adagio. Archidami monita ad insolẽtiam
humanam retundendam. Caput. XXVI.

VMbram suam metiri, scite admodũ, & perdocte prouerbiali sententia com
monemur, nil esse, quod vana mortalitas, & ad circunscribendã se ipsam
ingeniosa, vt Plinii verbis vtar, inani successu aliquo tumeat, quando no-
stra omnia bullæ sunt, momento perituræ. Quo nomine illud Satyricum
in ore habẽdum assidue, Messe tenus propria viue. Ratio Parœmię est ea,
q nihilo maior nostri corporis post felicitatem vmbra deprehendatur, ac
fuerit prius. Quo perdocemur, esse nos eiusdem imbecillitatis aleæ obno-
xios, atq; eodẽ fortunæ salo, vt ait Boetius, quati. Natũ id ex historia, Pro
ditur siquidem memorię, Macedonũ regem Philippũ post nobilem in Cheronea victoriam, cum
insolentius extumuisset, factusq; foret arrogantior, ac de se magnificentius sentiẽs, velut libera-
li iure adoptatus a fortuna, paulo asperiorem, & quę tyrannicum quiddã suboleret, ad Archida

mum Agesilai filiũ epistolã cõscripsisse. Qua is cõmotior, cogitãsq;, qđ res erat, euẽtu prosperiore Cristas homini surgere, vt poeticis vtar salibus, ita demũ censuit respondendũ, εἰ μετρήσειας τὴν σεαυτοῦ σκιὰν, οὐκ ἂν εὕροις αὐτὴν μείζονα γεγενημένην, ἢ πρὶν νικᾶν, id est Si vmbrã tuã metiri volueris, haudquaq̃ nunc maiorẽ deprehẽdes, q̃ fuerit ante victoriã. Id quia singulare ad vitæ instituta præceptum est, ac ad retundendam mortalium vanitatẽ efficacissimũ, factũq; esset ad manũ, dũ Græca puoluimus, haud dignũ est visum, qđ tãq̃ conniuẽs, trãsilirẽ. Cui affinis est Chria quoq; eiusdẽ altera, q̃ cæcis animis, nec sui mẽsurã satis capiẽtibus psalubrẽ ppinare, vt sic dicã, potionẽ videt, ac subĩde ĩsinuare poeticũ illđ ex Martialis nobili, scitoq; Epigrãmate,

Sed te tamen ante memento,

Intra pelliculam Cerdo tenere tuam.

Erat Periãder medicus multi nominis, & celebratus imprimis. Cæterũ, vt est inops sui quãdoq; humana mens, & inexplebilis, nec vnq̃ fere vllo descẽdens nisu in seipsam, & præter calculorum rationem mœnia struens, affectabat idem ex poetica laudẽ, & subinde versiculos recitando gloriolam captabat. Sed q̃tum medendi scientia præstabat, tantum a poeta aberat bono. Id animaduertebant complures, ipse tamen sibi ementiebatur, & credulus poetico se agi furore opinabat. τί δή ποτε ὦ Περίανδρε, εἶπεν Ἀρχιδάμος, ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς; Quid tandẽ o Periander, inqt Archidamus, pro eleganti medico malus vocari poeta cupis? Sed & eiusdẽ Chria est non incelebris, Pelopõnesiaco nanq; bello percunctantibus sociis, q̃tũ pecuniarum foret satis, rogantibus etiamnum, tributa terminaret, ὁ πόλεμος ἔφη, οὐ τεταγμένα ζητεῖ. Bellum inquit, ordinata non quęrit.

De Chriarum ratione, & quid Chria. Itẽ quid Sententia, eiusq; discrimina. Et quid Chriodes. Interim Regis boni munus quodnam sit. Caput. XXVII.

QVoniam vero Chriam bis hoc capite nominauimus, nequis velut obice offendatur, sciendũ est, ab Aphthonio dici χρεῖαν ἀπομνημόνευμα σύντομον, εὐστόχως ἐπί τι πρόσωπον ἀναφέρουσα. Hoc est, Chriã, siue malis latine Vsum nũcupare, esse commemorationem breuem concinne, opportuneq;, id est εὐκαίρως ad auctorem relatam. Appellatam vero Chriam arbitrãtur, quia χρειώδης ἐστὶ, quia sit vtilis, κατ' ἐξοχὴν. Siquidem progymnasmata reliqua admonitionis emolumento præcellit, id est χρειωδεστέρα ἐστὶ πρὸς παραίνεσιν τῶν ἄλλων προγυμνασμάτων. Vtitur ea voce Plutarchus ad hunc ferme sensum, Ariston, laudante quodam Cleomenis Chriam, qua interrogatus, quidnam regem bonum facere oporteat, respõderit, Amicis benefacere, Inimicis vero male. At quãto inquit, melius fuerit o vir optime, amicis benefacere. Ex inimicis vero amicos reddere. Hæc quidẽ Chria, pergit Plut. etiãsi omniũ calculis Socrati contribuitur, nihilominus in Aristonem quoq; refertur. Porro Chriarum alia dicitur logica, id est Sermocinalis. Alia practica, siue actiua, alia mixta. Et logica quidem intelligitur, quæ oratione præfert emolumentum. Vt, Plato τοὺς τῆς ἀρετῆς κλῶνας ἱδρῶσι καὶ πόνοις ἔλεγε φύεσθαι, id est Virtutis ramos astruebat, sudore, ac laboribus produci. Isocrates ex Discipulis ingenio præstantes θεῶν παῖδας ἔφασκε, id est Deorũ esse filios pđicabat. Diogenes diuitem cõspicatus imperitũ εἶπεν, οὗτός ἐστιν ἵππος περιηργυρωμένος, Hic est inqt, Equus vndiq; argẽto litus. Practica vero praxin. i. actionẽ modo ostẽdit. Vt, interrogatus Pythagoras πόσος ἂν εἴη τῶν ἀνθρώπων βίος, βραχύ τι φανεὶς, ἀπεκρύψατο, μέτρον τοῦ βίου τὴν θέαν ποιούμενος. i. q̃ta deniq; hoĩm foret vita, cũ parũ se ostentasset, mox delituit, viuendi modũ statuens visitatiõis morulã. Mixta postremo est, quę cõsurgit ex duobus, actu & oratione. Vt Diogenes, cũ esset conspicatus ἀδδηφάγον, id est indecenter voracẽ puerum, τὸν παιδαγωγὸν ἔπαισεν, ἐπειπὼν, τί γὰρ τοιαῦτα παιδεύεις; Pędagogo plagam incussit, inferens, vt quid ita imbuis? Iis vero capitibus tractari solẽt Chrię. Encomiastico, i. laude, Paraphrastico, id est expositione, Causa, Ex contrario, Comparatione, Exemplo, Testimonio, Epilogo breui. Seneca de Chria sic mentionem facit. Pueris inquit, Sentẽtias ediscendas damus, & has, quas Græci Chrias vocãt, quia complecti illas puerilis animus potest, qui plus adhuc nõ capit certi pfectus. Viro captare flosculos, turpe est, & fulcire se notissimis, ac paucissimis vocibus, & memoria stare. Sibi iã innitaẽ. Dicat ista, non teneat. Turpe est enim seni, aut prospicienti senectutẽ ex commentario sapere. Fabius item libro secundo, Sententias, Chrias, Ethologias, subiectis dictorũ rationibus apud Grãmaticos precipit scribi. Quoniam vero, vt solet, perobscure Sentẽtiam esse ait, vniuersalem, sciendũ est, Sententiam a Chria hoc distingui, q; Sententia indicatiue profertur, Chria vero etiam sæpe per in

terrogationem,& responsionem.Pręterea,vt probauimus,actu etiã cõstar, Sentẽtia vero in verbis tantum est.Chria psonas habet omnino,quæ quid fecerunt,aut dixerunt. Sententia sine persona profertur.Hoc est, ἀπροσώπως. De hac Aphthonius ita, γνώμη ἐστὶ λόγος ἐν ἀποφάνσεσι κεφαλαιώδης,ἐπί τι προτρέπων,ἢ ἀποτρέπων. Priscianus vero sic.Sententia est oratio generalem pronũciationem habens,hortãs aliquam rem,vel deterrens,vel demonstrans, quale quid sit. Aristoteles Rhetoricorũ secundo,Sententia inquit, demõstratio est non singularis quidem, verum vniuersalis,nec de omnibus tamen,vt ꝙ flexuoso rectũ sit diuersum. Sed de iis,quæ agimus,suntq́ vel eligenda,vel secus.Mox infert Sententiarum genera quatuor. At inqt Aphthonius,Sentẽtiarum alia est Protreptica,quæ hortat̃,Alia Apotreptica,quæ abducit, absterretq́. Alia Apophantica,quæ demonstrat.Alia simplex.Cõiuncta alia.Quædã verisimilis.Alia vera. Quædã & Hyperbolica,id est superlatiua.Et Protreptica quidẽ est, Hospitẽ amare præsentẽ addecet,volentem autem dimittere.Apotreptica,vt,Nõ congruit consultorem virum perpetẽ noctem dormire.Apophantica, δεῖ δὴ χρημάτων,καὶ ἄνευ τούτων, οὐδέν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων. Pecuniis opus est,nec citra has quippiam eorũ,quæ decet,fieri queat. apud Demosthenẽ. Simplex. εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης, id est Auguriũ est vnum quidem præcipuum,patriæ opem tulisse.Coniuncta ἐκ καταφατικοῦ,καὶ ἀποφατικοῦ, id est ex affirmatione,ac negatione,Multorũ non vtiq́ principatus bonus, εἷς κοίρανος ἔστω,εἷς βασιλεύς. Vnus sit dominus,Rex vnus.Duplex ἐκ δύο καταφατικῶν, id est ex duobus affirmãtibus, vt δεινὸν πένεσθαι,χεῖρον δὲ εὐπορεῖν κακῶς, id est Graue quidem paupertate premi, grauius autem ditari non bene.Verisimilis,Cuiusmodi sint principes,& subditos fere tales esse solere. Vera,vt,Vitam citra mœroris labẽ nõ reperias.Hyperbolica.Nil imbecillius terra nutrit homine. Tractatur vero Sententia iisdẽ capitibus,quibus & Chria.Est in hoc genere illud quoq́, qđ Fabio auctore,vocant aliqui Chriodes. Vt,Milo,quem vitulum assueuerat ferre, taurum ferebat.

Ethologia quid.Item Ethopœia.Idolopœia.Prosopopœia.Abecedarii.Syllabarii. Nominarii qui sint,Ex Hieronymo,& Augustino. Caput.XXVIII.

ETHologia cuiusmodi sit,liquet fere ex Ciceronis verbis,libro de Oratore secũdo.Atq́ ita est inquit,toto hoc ipso genere ridiculũ, vt cautissime tractãdum sit.Mimorum est Ethologorum,si nimia est imitatio,sicut obscœnitas.Orator surripiat oportet,imitationẽ,vt is,qui audiat,cogitet plura,q̃ videat.Mimos, & Ethologos dispescit Symposiacon quinto Plut.Proinde mirũ est,quosdã prodere ausos,nil se de iis apud Græcos legisse,veluti nusq̃ reperiantur.Nã Ethopœia dicitur quidem morum imitatio,psona subiecta, Cæterũ eius tria videntur discrimina, εἰδωλοποιΐα, προσωποποιΐα, id est Idolopœia,Prosopopœia, & quæ ἠθοποιΐα, id est,Ethopœia nuncupat̃,quę notã psonam cõplectitur,mores tantum effingit.Ex quo Ethopœiam dici volunt. Vt si cõminiscamur,quibusnam sit vsus verbis Hercules,imperante Eurystheo.Idolopœia notam quidem & ipsa personã habet,sed mortuã,& quæ loqui desierit, vt Eupolis ἐν δήμοις, & Aristides ἐν τῷ ὑπὲρ τεσσάρων. Qua ratione nomen quoq́ ꝓfluxit.Nam & in Hecuba Euripides Polydori inducit idolum.Sed & Homerus τὸ τοῦ πατρόκλου ὁμιλοῦν τῷ ἀχιλλεῖ. Prosopopœia vero,cũ omnia fingimus,personã videlicet,ac mores,vt Menãder fecit,cum effinxit Elenchon,Est enim Elenchos res vtiq́,sed non persona.Et ꝓpterea itẽ dicta Prosopopœia.Ethopœiarum vero aliæ sunt Patheticę,quę pturbationes,affectusq́ exprimũt.Alię sunt,& vocantur Ethicæ,hoc est morales.At quę mixtæ dicũtur,vtrunq́ efficiũt.Alexander in libello περὶ τῶν σχημάτων, Ethopœiam esse scribit,cũ existẽtibus personis sermones aliquos affingimus,ꝙ fide digniores illę videãtur,q̃ si eos enũciaremus ipsi.Et in libro de Rhetorica Apsinus,Ethopœia est oratio personis apposita,cõtributaq́ subsistẽtibus. Vt,Quidnã dicturi sunt in domicilium videntes me impactum!Miltiades hic,qui Marathoniæ pugnæ victoriã ciuitati comparauit,qui Barbaros falli spe coegit. Vtit̃ & hoc modo Hyperides pro Lycurgo. Quid dicent,eius prætereũtes sepulcrum! Et quæ sequũtur.De Prosopopœia idẽ Apsinus,& præterea Quintilianus,ac cæteri plura.Nos cum delectu modũ seruamus. Et,quia pauloante de puerorum exercitationibus egimus,id suppondii loco adiiciemus,Abecedarios nũcupari,Syllabariosq́,ac Nominarios in discentiũ classibus ab Hieronymo.Nã qui prima imbibunt elementa,Abecedarios intelligit,Syllabarios,qui iam syllabas cõnectere insuescũt.Nominarios,qui deniq́ integra proferũt nomina.In literario inqt,ludo,vbi prima elemẽta excipiũt pueri, Abecedarii nũcupantur.At Syllabarii alii.Quidam vero & Nominarii.Nonnulli iam Calculatores.Cũq́ hęc

audierimus nomina,ex ipsis,qui sint in pueris profectus,agnoscimus.Sed enim Abecedariū Augustinus intelligit literarū ordinem illum,quem pueruli condiscunt.

Leporem mœnibus indormire,quid sit.Leporum lustra.Rechamus quid.Reliquatores quo sensu dicantur ab Iurecons.& verbum Reliquare.Item quæ sint Schelides.De Leporibus multa.

Caput.XXIX.

LYsandrum prodit historia,cum a Lacedæmoniorum ductu Corinthios defecisse,fama nunciasset,profectum copiis instructū ad ciuitatē oppugnandam,vbi suos timore perculsos animaduertit,ignauius,segniusq; irruere,ac inferre signa,Leporem forte transilientē fossam vidisse,quo argumēto fiduciæ iam plenum milites sic hortari cœpisse.Non erubescitis Spartiatæ,huiusmodi hostes formidare,ad quorum mœnia Lepores ex otiosa,inertiq; vita dormiunt? Id qđ parœmiæ habere formam potest,in segnes,imbellesq; , Vt ad coarguēdum torporem,desidiamq;,etiamnū indormire mœnibus illorum lepores dictitemus.Quod cū sit formidolosissimum animal omnium,nō facile in obuiis,ac celebribus locis quieuerit.Propterea lustra id genus a Græcis dicuntur θάμνοι συνηρεφέες, id est obductiora,dēsioraq; arbusta. Vel Idæ ἀμφιλαφεῖς, Hoc est consita copiosa.Rhochmi βαθεῖς, id est Scissuræ profundæ.Nā Rechamus troclea est,per cuius orbiculum summum traiicitur ductarius funis.Reliquatores apud iureconsultos sunt,qui integrum non soluerunt,sed æris alieni partem seruarunt sibi.Inde verbum Reliquare,ab eisdem frequēter vsurpatum , sed & perperā ab interpretibus & lectū,& enarratum.Iureconsulti verba sunt,Reliquatores vectigalium ad intuendam conductionem admittendi non sunt ante,q̃ superiori satisfiat conductioni.Sed ad rem.Niuali tempore sunt Leporibus cubilia,Melanchema quæ vocātur. Sunt autē cauitates,in quibus colliquefacta est nix,ducta appellatione nigredinis argumento.Quoniam operimento niuium agris albicantibus,ea portio plane nigrescat.De Leporis timiditate Pollux ita libro quinto scriptum reliquit, Δειλίᾳ δὲ ὑπερβάλλει τοῦτο τὸ ζῶον,ἔμπληκτον ἅσσα γιγνόμενον,καὶ ἀμαπτούμενον,ὅθεν καὶ πτὼξ ὀνομάζεται. Formidine præcellit animal hoc,facile nanq;,temereq; terretur,ac cōpauescit. Vnde & Ptox etiam vocatur. Nam πτώσσειν formidare est . Ab aurium vero magnitudine appellatur λαγὼς, quoniam λα particula intendendi vim possidet,& ὦς ὠτὸς dicitur auris Doricæ linguæ proprietate.Ea vero parte corporis motum dirigit,moderaturq;,tāq̃ remis.Quod in aliis animantibus plerunq; efficit cauda . Nisi quis putet ἀπὸ τοῦ λάειν,ὅ ἐστι βλέπειν, q apertis obdormire oculis consueuerit.Obseruatū veteribus,Leporis occursum in itinere ominosum quippiam,inauspicatum,atq; improsperū,præsagire.Nihilominus cum dicunt Græci, ἐν πᾶσι λαγῴοις, id est in omnibus Leporibus,intelligi volunt,in carnibus Leporum , id est in oīfariā bonis,ac delitiis.Qua in parte Leporum Schelidas dici legimus,quo nomine signari videntur laterum carnes.Et quoniam in Lepores incidimus,venemur porro,quæ monumētis prodidere auctores vel imprimis classici.Lego in Græcorum penu,eius animātis colorem dici Epipercnon,q sit Percne Oliuæ species nō acerbæ quidem,sed nec nigrescentis omnino. Sunt qui Percnon punctis,maculisq; nigrioribus interstinctum accipiant.Nam de Animalibus libro nono Aristoteles quoq; quartum Aquilarū genus Percnopteron dicit appellatū ab alarum notis.Eius Aquilæ meminit Iliados vltimo Homerus.In Plinianis codicibus scriptū modo obseruauimus,Parcnon dici ab Homero Aquilam eam . Scribit Iulius pollux,Leporē esse Δασὺν τὴν τρίχωσιν, hoc est, densum pilis, καὶ τὰ ὕπτια τῶν ποδῶν,ἀλλ᾽ οὐ μόνα τὰ πρανῆ δασυνόμενον, id est nec supina modo pedum,verum & prona esse obtecta pilis.Qđ animalium præterea nulli cōtingere,tradit Aristoteles.Proinde inquit Pollux,cum alii,tum vero Cratinus Leporem vident Dasypoda nūcupasse,de animalis natura nomine cōcinnato.Scribit Aelius Lampridius,Varium Antoninū,qui Heliogabalus est nuncupatus,primum Triclinia,lectos,ac porticus omni florū genere strauisse,Liliis,Violis,Hyacīthis,& Narcissis,perq; eos ambulasse.Neq; in Culcitris,seu Accubitis,vt appellant,facile cubuisse,nisi quæ Leporinum pilum haberent,aut Perdicum plumas subalares.Hoc eo apposui,vt Accubitæ,verbum quid velit sibi intelligeremus,quando est id Iurecōsultis etiam familiare,pro Culcitris,& Toralibus.Nam & Accubitalia pro stragulis,aut stratis legimus quandoq;.

An Dasypus simpliciter sit Lepus.Plinius defenditur.Leporum genera.

Caput.XXX.

VErum cõsurgit parte ista quæstio nobilis,agitata grammaticis,qui sibi vel sagacissime odorari videntur,aduersus auctorẽ summi nominis in nostratium literarum studiis,sine quo non fere constabit latina res, Plinium dico qui non semel Dasypoda videtur a Lepore disparare,cũ Aristoteles,vt ipsi putant,Leporem cũ Dasypode idẽ statuat animal,interpunctis,vt sic di-ã, nullis prorsus dissitum,abiunctumq;.Miratus sum sæpe male feriatorum hominũ insolẽtiã,qui nobilissimo auctori nimis temere negotiũ facessunt. Nec isto nomine quandoq; erubescant,vt frontẽ perfricent,etiãsi nimis attritã.Equidem fateor ingenue,nec dissimulãter quicꝗ reticebo,ꝗuis nulla etiamnum suppeteret ratio,diu tamen inducere animũ nequiui,vt tam grauis doctrinæ viro inscitiæ leuioris maculã paterer inustam.Semperq; latere quippiã necdũ cornicãtibus inepte percognitũ opinabar,prorsumq; mihi in vado res hærebat.Modo succurrit nobis eius ipsius auctoritas,qua illi maxime niti videntur,abs quo Dasypodem a Lepore distingui animaduertimus. Differũt præterea animãtes,inquit de Animalium historiis primo,moribus.Nam aliæ mites,remissæ,ac minime peruicaces sunt,vt boues.Aliæ animosæ,peruicaces,brutæ omnino,vt Sues syluestres. Aliæ ingeniosę, ac timidę, οἷον ἔλαφος,καὶ λαγῶς,καὶ Δασύπους, Vt Cerui,Lepores,Cuniculi. Sic enim Theodorus agnoscit,& transfert.Atq; Dasypoda ibi Cuniculum putauit.Nequis protinus mendum subesse in Græco putet exemplari.Duodecimo tamẽ historiarum Polybius Cuniculos appellare latino verbo maluit , cũ nasci ait,animal Lepori simile, κούνικλον καλούμενον. Id inquit e longinquo conspectum Lepus videtur plane.At propinquũ differt insigniter.Et quęstionem quidẽ de Dasypode,sicut de Thoe,& Panthere,ac Lynce negligẽtia quadã antiquis auctoribus ita prætermissam putat Theodorus idẽ,vt excusari haud facile possint.Quod mihi indicare videt̃,non esse valde protritã expositionẽ illã,qua pro Lepore Dasypodem accipiũt.Et qui ex recentioribus græca transtulit adagia peleganter,& docte,cũ explicaret id, Δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ, Dasypus carnes desyderat,non ausus,& quidẽ prudenter,Dasypũ Leporẽ interpretari,intulit,esse de genere Leporũ.Quę oĩa temerariã coarguunt inscitiã.Ego vtiq; vel sola philosophi auctoritate fultus non crediderim impingendũ Plinio Colaphũ eo quidẽ magis,ꝙ moris eius est,quę eodem genere cõtinentur,interdũ ita diuidere,vt diuersa prorsum minus perspicaci esse videãtur.Qđ illum proprietate aliqua naturæ insigni adductũ,fecisse contenderim.Ecce Viuerra inter genera Mustelarum est.Plinius tamẽ distinguere libro vndecimo videt̃,ita eñ scribit,Ossea sunt genitalia Lupis,Vulpibus,Mustelis,Viuerrę.Rursum libro octauo,Lutras separauit a Fibris.Cauda inquit,Pisciũ fibris,cætera species Lutræ,vtrunq; aquaticum,vtriq; mollior pluma pilus. Ac libro.XXXII.Fibrorum inquit,e genere Lutras nusꝗ mari accepimus mergi.Id ipsum & Aristotelem facere,paulo post cõprobabimus in aquæ pluuię ratione,vbi de Mugilibus mẽtio incidit. Leporum vero esse genera plura,Varro quoq; nos docuit.A quo tria legimus celebrari,Vnũ Italicum,primis pedibus humilibus,posterioribus altis , superiore pte pulla, Ventre albo,Auribus longis.Secundũ genus Gallicũ facit.Sed hosce cãdidos putat.Tertii sunt,quos producit Hispania,similes nostratibus ex quadã parte,Cuniculos vocãt.Xenophon quoq; , Velocissimi sunt inquit,mõtani.Cãpestres minus.Tardissimi palustres.Et mox paulo,Leporũ inqr̃, duo sunt genera.Quidã magni sunt , subnigri,multũ fronte nitescẽtes.Alii minores,flaui,parũ ostẽdentes candoris.Iulius Pollux Lepores quosdã Elymæos vocat,Vulpibus non fere minores,& nigricantes, corpore oblongo,albicante macula prope summã caudam longiore.Sunt & qui dicunt̃ Moschię, quorum spiritũ tanta vi sentire canes memorãt,vt furere plane credãtur.Chelidonios etiã quosdam dicit Athenæus.Leporem deniq; Græci amoribus sacrũ fabulantur,ducto argumẽto etiãnum ex etymi ratione,quoniam illorũ lingua λαγῶς dicat̃ ἀπὸ τοῦ λάειν,Erotes autem a verbo ὁρᾶν, vtroq; visum significante. Vnde forsan prorepsit sententia,formosos fieri diebus aliquot Leporina vescentes carne,super quo lepidus est Martialis iocus.

Cum Leporem mittis,semper mihi Gellia mandas,
 Septem formosus Marce diebus eris.
Si verum dicis,si verum Gellia mandas,
 Edisti nunꝗ Gellia tu Leporem.

Quin & in medicam scientiam tractãtibus libris Plinius,Leporino cibo fieri somniosos,Catonis inquit,sentẽtia est.Tum vulgo etiam persuasum,cõciliari ex eo corpori gratiã,etiamsi ioco perꝗ friuolo.Deniq; cum Alexander Seuerus imperator quotidie in mẽsam Lepusculos admitteret,

datum vulgo iocandi argumentũ, Imperatori ex genere cibi formæ gratiã comparari, versiculis etiamnum lepide concinnatis, si sensum spectes, nõ carminis mensum ad examen reuoces.

Pulchrum q; vides esse nostrum Regem,
Quem Syrum sua detulit propago,
Venatus facit, & Lepus comesus,
Ex quo continuum capit Leporem.

Hisce vero ille non inuenuste respondit, grçce quidem, sed in hanc sententiam.

Pulchrum q; putas, esse vestrum Regem
Vulgari miserande de fabella,
Si verum putas, non irascor.
Tantum tu comedas velim, Lepusclos,
Vt fias, animi malis repulsis,
Pulcher, ne inuideas liuore mentis.

In hac vero tam fertili Leporum mentione subsignandum elegans apud Græcos verbum. Nam, cum euasisse retium ansas Leporem signare volunt. ἐξελίμησεν ὁ λαγωός dicunt, id est, Lina effugit Lepus. Nam Linon & velum indicat, atq; item Retia. Proinde ab Asiaticis Linaria plerun q; dicuntur hæc.

Rheginorũ numisma cũ Lepore. Insuper de Leporibus varie obseruata. Et prouerbii enarratio plenior. Lepores Galeati qui sint. Caput. XXXI.

Porro, vt ex viretis diuersissimis præcerpta inspergamus huic parti, quo floridius arrideat, adlubescãtq; legẽtes, numisma Rheginorum Curru, & Lepore fuisse celebre, cõperimus. Quod Pollux scribit, historia insuper addita. Sed illud grauius, qđ Xenophon prodit, Leporẽ palpebris quidem clausis vigilare, apertis dormire. Ad qđ grçcum si respicere adagiũ putes, λαγὼς καθεύδων, Lepus dormiens, quod in dissimulatores cõcinnatur aptissime, plenius quidam, & doctius resipere videbitur, q̃ qđ modo affertur. Aciem item esse minime acuta multis de causis, Primum, quia oculis est exporrectis, palpebris vero præcisis, & quæ pupillis munimenta nõ præbeant. Quare visus hebes est, atq; diffusus. Ad hæc somno perdeditũ animal est, qđ visui parum cõferre creditur. Velocitas quoq; insigniter obtundere aciem putatur. Nec me fallit, in Symposiacis Plutarchũ scribere, Sensoriorũ excellentia Leporem præstare. Moris præterea veteribus fuit, vt tenellos Lepores studiosi venatores dimitterẽt, Deæ captãtes gratiam. Quod superstitionis esse, nemo addubitarit. Sicut & illud, Si feram se in flumen præcipitare, animaduertissent, ne legis præuaricatores fierent, vniuersam soluere venationem consueuisse. Locum vero, in quo Lepores venarentur, λαγωβολεῖον, id est Lagobolium Græci vocant. Leporem gustare, fas non putant Britanni. Leporis vitam agere apud Lucianum is dicitur, qui prę potentes, ac facundia claros infans ipse reformidat assidue. Relatu dignũ & illud, Ciuilium bellorum tonantibus procellis inter Augustum, Antoniumq;, Cornificium Poetam a militibus destitutum interiisse, quos sæpe fugientes Galeatos Lepores appellarat.

De Vrbium mœnibus Spartanorum sententia. Insuper ad eam rem pluscula. Structurarũ species. Qui Diatoni, seu Frõtati Lapides. Qui Pylori, & qui Tichophylaces. Horcanę. Isodomũ. Pseudisodomũ. Mesopyrgia. Metapyrgia. Metorchion. Orchos. Mothon lapis. Mothone Ci. vnde. Mothones qui. Spermologi. Turrium ratio. Caput. XXXII.

Panthœdam Spartanum auctores produnt celeberrimi, cum legationem obiret in Asia, ostentantibus nõnullis præmunitũ, latum, ac sublimẽ murũ, respõdisse, μὰ τοὺς θεοὺς ὦ ξένοι, καλὴ γυναικωνῖτις. Per deos pulchra o hospites est Gynęconitis. i. mulierũ domus. Ad eandẽ fere sententiã videt̃ Lycurgus p̃clare dixisse. οὐκ εἶναι ἀτείχιστον πόλιν, ἥτις ἀνδράσι, καὶ οὐ πλίνθοις ἐστεφάνωται. Nequaq̃ sine mœnibus ciuitatẽ dici, quæ viris, nõ lateribus p̃cincta foret. Nã & Agesilaus ciues ostendens armatos, ταῦτά ἐστιν εἶπε, τὰ λακεδαιμονίων τείχη. Hæc sunt inquit, Spartæ mœnia. Idẽ monstrãti cuidã murũ egregie structũ, atq; præaltũ, scitantiq;, an pulchrũ ei munimentũ videretur? Pulchrum inquit, si mulieres, nõ viri sunt inhabitaturi. Et hic quidem Spartanorũ sensus erat. Cæterũ qui scrupulosius rerum antiquarũ monumenta peruoluerit, profecto cõptius ei fiet, vrbiũ mœnia veteres summa religione substruere consuesse, quãdo nõ cõtenti illa excitasse altius, latiusq;, etiã numinis alicuius potẽtiæ cõsecrata

volebant. Propterea Paulus Sanctæ quoq; res inquit, velut muri, & portę quodāmodo diuini iuris ſunt, ꝙ nulla ratione humana, mortaliū res ſatis a quoq̄ regi, diſpenſariq; poſſe videantur in tanta hominū perfidia, obrepēte quandoq; & ciuibus neglectu. Aut finitimorū cooriente, craſſanteq; latius inuidia, adeo vt opinari poſſis, vrbē eſſe veluti in alto conſtitutā nauem, aſſultibus hoſtium, & diſcriminū varietati obiectā. Hinc apertior ſubit cōiectatio, fabuloſæ vetuſtati obrepſiſſe, vt Saturnū rebus humanis ſolertius conſulentē effingeret, olim Heroas, Semideoſq; vrbium præfeciſſe curæ, vt illorū obtectę, prouallatęq; præſidiis humanos caſus reclinarent facilius, quoniam nō munimentis modo, ſed magis multo deorū indigeamus ope. Argumēto eſt, non mœnia tantū ſacra veteri ritu credita, verum & libris quoq; cōmendatam tutelariū deorum religioſam euocationem, quā certo etiam ſacrorū carmine peragi ſolitā, accepimus, imminente iam vrbium prædæ hoſtico exercitu. In mœniū ratione antiquis, pręcipueq; Hetrurię populis quadratū inuenio, eundēq; vaſtiſſimum lapidē fuiſſe probatum, nec ab Atheniēſibus ſpretū, auctore Themiſtocle, ad Pirę eum. Viſuntur & vetuſta oppida lapide ſtructa pręgrādi, incerto, & vaſto. Nam ſtructurarum quædam Reticulata dicitur, quædā antiqua, quę & incerta. Rimis cōcipiendis obnoxia maxime reticulata creditur, q̄q̄ venuſtior. Illud adieciſſe, nil, puto, obfuerit, Iſodomū nuncupari, cum omnia coria ęqua fuerint craſſitudine ſtructa. Pſeudiſodomū vero, cum impares, & inæquales ordines coriorum dirigūtur. Sunt porro in parietibus, lapides, quos vocāt Frontatos, Græci Diatonos dicunt, qui perpetua craſſitudine vtraq; parte religando parietum ſoliditatem confirmāt. Illa porro mœnibus excitandis ratio placet, Vt in craſſitudine perpetua Taleę ex olea vſtulatæ q̄ frequētes inſtruant, vti muri frons vtraq; hiſce taleis velut fibulata, ſuffrenataq; diuturnam ſeruet firmitatem. Spatia inter turres Meſopyrgia dicunt, ſed & Metapyrgia. Sicut Metorchion vocant, qđ plātatas interiacet arbores, quarum ordo dicitur Orchos. Et quia lapidum facta mentio eſt, ac in parerga libenter excurrimus, Eſt item Lapis, qui Mothon dicitur, a quo Peloponneſi ciuitas Mothone adepta nomen eſt, etiāſi a Mothone filia Oenei volunt alii. Lapis vero is efficere portum etiā creditur, in mare procurrens. Sunt & μόθωνεσ viliſſimi homines. Nam & pueros, qui liberos affectantur, ita Lacones vocant, Spermologos item viles, ac contemptibiles dicunt, ab auicula ſic nuncupata, vel quia aliena victitent quadra. Sed ad rem, Maieſtatem affert non ſpernendā ꝓfundior foſſa, & latior ripis pręruptis, obuallatiſq; muro. Cuius fuiſſe modi Babyloniam ferunt, latam cubitis regiis quinquaginta, centum vero profundā, & amplius. In turribus, & decurſoriis mœnium Romæ videre eſt, opere teſſellato expicta, diſtinctaq; pauimenta, necnō obductos cruſtis parietes. Scribit Vitruuius, turres ꝓbari rotūdas, & polygonias. Quippe quadratas celerius diſiici machinis, diſſipariq;. Q; aſſultante Ariete, anguli tota cōminui facilitate ſoleant. Illud ſuperpondium ſit, Portarum cuſtodiæ præfectos dici Pyloros, media laxius enunciata. Sicuti, inquit Pollux, qui in mœnibus excubant, vocantur Tichophylaces. Sunt porro ſepta quædam ſpinis communita, Horcanas vocant, vt inquit Euſtathius. Ab Hercos, quod vallum ſignat.

De Chiorum turpitudine, obiter & Cappadocum. Cur dicatur Chios. Dictū Chii Onomademi, Vini nigri inuētio. Vitium honor in Romanorū ſupplicio. Caput. XXXIII.

SCimus, Chium eſſe Ioniæ perilluſtrem inſulā, cum eiuſdem nominis ciuitate, nauigationis ambitu ſtadiorum plus minus nongentorꝫ. Chios legimus Spartam veniſſe quādoq;. Atq; inibi inſita Ionibus mollitie, fluxis moribus, animo ſępius halucinante, amplius ſeſe inuitaſſe, cumq; mero calentes in Ephorium itaſſent (Sic illi vocāt Ephororum curiam, qui ſunt Spartę, velut Tribuni pl. Romæ) illuc producti turpitudinis ſunt, vt turpiter ingeſtum turpius conuomerent. Quin & in magiſtratus eiuſdem curulibus ſellis ventris onera per ſummam fœditatem deiiecerunt. Indignum facinus, vt erat, viſum id Spartiatis prius. proinde ſolicite, anxieq; ſcrutari, quinā fuiſſent eius auctores. Mox vbi eſt cōpertū, a Chiis rem peractā, tota detumuit ira protinus, ac reſidente impetu, qui rei indignitate inarſerat amplius, nil aliud q̄ Chiis pronunciarunt, permitti licenter laſciuire, vt quibus natura, inſtitutoq; id foret inſitū. Facti meminit in varia hiſtoria Aelianus, ſed aliter, tum quia turpitudinē ad Clazomenios reiicit, tum ꝙ τοὺσ θρόνουσ, id eſt Sedes fuligine modo, quam ἄσβολον dicūt, litas ſcribit, mox ꝗ publice pronunciatū τοῦτο δὴ τὸ θαυμαζόμενον ἐξέσω κλαζομενίοισ ἀσχημονεῖν. De Chiorum vero turpitudine, ac moribus nimio plus improbis facetiſſimū Demodici extat diſtichum.

καὶ τόδε Δημοδόκου, χῖοι κακοὶ, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ᾽ οὔ.
πάντες, πλὴν προκλέους, καὶ προκλέης δὲ Χίος.

Eorum vero carminum hæc est ad verbum fere tralata sententia. Et hoc Demodici est, Chii oēs
mali, nec hic quidem malus, hic vero minus. Præter Proclem, q̃uis & Procles Chius. Eiusdem &
salse concinnatum legitur alterum, sed in Cappadocas, qđ q̃uis obiter sese ingesserit, nihilomi-
nus apposui.

καππαδόκην ποτ᾽ ἔχιδνα κακὴ δάκεν, ἀλλὰ καὶ αὐτή,
κάτθανε, γευσαμένη αἵματος ἰοβόλου. id est.

Cappadocem vipera mala quandoꝗ morsu apprehendit. Sed interiit & ipsa, ꝙ venenosum gu-
stasset sanguinē. Dici vero Chiū volunt a Chio filia Oceani, vel a χιόνος ἐκεῖ γινομένης πολλῆς,
id est niuis multitudine illic facta. Aut certe a Nympha Chione. Chios incessit Aristophanes, vt
Euryproctos, & propterea ad excernendum faciliores. Id latius explicare, operæpretiū nō censui,
ꝙ insit turpitudinis aliquid. Gratius est, qđ apud Plutarchum obseruauimus, fuisse Chiū quem
piam, qui magnū vini optimi modū cū diuenderet aliis, sibi vappā solum seruabat. Proinde ser-
uus, scitāte quodā, quid rei gerentē reliquisset dominū, ἀγαθῶν ἔφη πορόντων, κακὸν ζητοῦντα,
id est, In bonorū affluētia inquit, quęrentē malū. Aliubi fuisse Plutarchus idē scribit, Onomade-
mum in Chio factionis principē, qui victoria potitus diuersarū partiū viros haudquaq̃ exigen-
dos cēsuit, Ne inquit, inimicorū liberati metu, cū amicis hostiliter congredi incipiamus. Dignū
itē scitu, qđ ex Theopōpo accepimus, Apud Chios vinū primo nigrū esse inuentū. Quin eosdem
omniū principes colere vites ab Oenopione didicisse, quibus mox tantus accesserit honor, vt etiā
in delictis pœnā honorarent, quoniā veteri de suppliciis lege Romana sancitū, vt ciues nō virgis
euerberarentur, sed vitibus. Qđ a. L. Floro relatū, scio, & a Scipione Aphricano, qui Numātiam
sustulit, seruatū. In Chiorū porro lapicidinis, ꝑdidit Carneades, saxo diffiso, caput extitisse Pa-
nisci. Sciendū item, Chias dici serpentū laribula, id est χειάς, vocāt & εἰλεούς. Nā feris aliis de-
stinata loca Idas nuncupant, & Napas, Syluas, Montes, Thamnos, Pholeos, Orgadas.

Hostem minime segnem sæpius emolumento esse. Cotem nostram quid dicamus, Ada-
gii specie. Caput. XXXIIII.

ADuersarium fortem, strenuūꝗ, & virtutis non omnino vulgatæ plerunꝗ pro
desse, creditum experimentis est. Proinde Lacedęmonii quandoꝗ cum vi vrbē
quādam cœpissent, Ephori, qui scirent, quātū militaris disciplina, metu illius
& certaminibus assiduis custodita nusq̃ esset dilapsa, nō quidem victoria effer
ri cœperunt, vt assolet nonnunq̃, sed dicere identidē non dubitarunt, οἴχεται
τὸ πάλαισμα τῶν νέων, periit luctatio iuuentutis. Neꝗ enim dehinc aduersa
rios habebit. Rursum pollicente Rege, vrbem quandam funditus euersurum,
(Nam ea Lacedęmoniis negotia plerunꝗ exhibuerat) haudquaq̃ permiserunt illi, cum dicerēt,
minime subuertendam τὰν ἀκόναν τῶν νέων, id est iuuentutis Cotem. Vnde parœmię produ
citur species, vt quicquid disciplinam continet, nec in segnitiem dilabi sinit, Cotem esse nostram
dicamus, quando, vt ille ait, Infirmis animis hostis est securitas. Quo argumento & Scipio Nasi
ca seruandam Carthaginem subinde prædicabat, ne vrbis æmulæ metu ablato, luxuriari Roma
na felicitas inciperet. Id vero non perpendens nimiū, M. Cato perniciali Carthaginis odio flagrās,
nepotumꝗ securitatis anxius, assiduis vociferationibus, deniꝗ vnius argumento pomi, multa-
rum gentium victricem vrbem, & de terrarū orbe, vt Plinius inquit, centū viginti annos Roma
ni imperii æmulam, tertio Punico bello æquandam solo curauit. Qđ non Trebia, nō Thrasyme
nus, nō Cannæ busto insignes nominis Romani perficere potuere. Qūq̃, vt Florus inquit, mediā
sententiam in eo Senatus tenuisse est visus, vt vrbs tantum loco moueretur, ꝙ nil speciosius vi-
deretur, q̃ superesse Carthaginem, sed non formidabilem.

Cælestis aquæ præstantia. Curꝗ eadem computrescat celerius. Caput. XXXV.

PLinius naturalis historiæ conditor egregius, in Pisciū explicāda natura, inter
pleraꝗ summo ingenio, summaꝗ cōquisita eruditione, ad studiosorūꝗ cōge
sta emolumentū, vt paucissimis horis multa ꝑcipere cupiētibus liber vnus ve
lut thesaurus, sicuti. L. Piso regrebat, affatim pberet argumētū, hæc quoꝗ itu
lit accurate, Dein modicis imbribus gaudēt, alūturꝗ. Quippe & harūdines,
q̃uis in palude ꝑgnatę, nō tñ sine ībre adolescūt. Et alias, Vbicūꝗ pisces ī eadē
aqua assidui, si nō appluat, exanimāť. Corroborāt porro, quę latin⁹ auctor pro

dit, summi philosophi verba ex octauo de Animalium historia. Piscium inquit, gen⁹ maxima ex parte annis pluuiis εὐθηνεῖ, id est bene viuit. Ita enim non modo plus cibi nanciscit, verũ etiã omĩno pluuio humore iuuatur, vt ea, quæ terra gignuntur. Olera enim q̃uis rigentur, tamen nõ tãtum proficiunt, quantum imbre. Qđ ipsum & harundinibus lacu prognatis euenit. Nihil enim fere accrescunt, nisi aquæ pluuiæ accedant. Adde, Auerroem quoq; tractatu secundo primæ partis Canticæ, super eo Cantico, Aqua pluuialis purior cęteras pcellit, sic ferme prodere, Aqua pluuia optima est, ac fontanis, fluuialibusve excellentior longe. Addit Auicenna, eam pręcipue probari, quæ æstiua sit, & Ioue tonante decussa, tenuitatis ratione, sicuti interpretantur naturalium periti. Quæ quidem attenuatio fit, tum virtute Cæli eleuantis, surrigentis ve, tum calidæ, siccæ q; exhalationis intra nubem inflammatę, vnde fiunt tonitrua, perrupta nube. Illud obseruatione dignum, qđ ab eodem subnectitur Auicenna, nec præteriit medicinæ primo Paulus Aeginita, Esse quidem præcipuum aquæ pluuię humorem, verum citissime computrescere, q̃ sit attenuatus nimium. Proinde celerius in eum agere corrumpendo Terrestrem, Aereumve calorem nõ naturalem. Haustum vero potu humoribus putredinem concinnare, pectus oblędere, vocem hebetare. Putrescendi tamen causas inde proruunt nonnulli, & Paulus pręcipue, Quoniam aquę id genus a diuersis admodum humiditatibus protollantur. Velut de Cadauerib⁹, Paludibus, vt lacus præteream, Stagna, Mare. Quã rationem approbasse Galenus videtur. Sed inquit Auicenna, Si probari causa hæc posset, vituperari digna foret cælestis aqua. Igiť q̃ attenuatio excellenter facta putrefactioni præceleri ansam præbeat, vero fit similius. Vt enim attenuatissimum quicq; est, ita etiam mutationi obnoxium maxime censetur. Statuendum tamen sic opinantur, q̃ discrepantes cupiunt sententias conciliare, Nil prohibere, quin quandoq; computrescat aqua pluuia, quia a tabidis corporibus aquarum secernatur materia, qđ euenit fere, latius crassante pestilẽtiæ vi. Verum subnotemus & diuersitatem alteram. Galenus idem in libro de bonitate Aquę, sic propemodum scriptum reliquit. Aquas inquit, pluuias scio leuissimas esse, subtiles item, ac puras, bonasq;, & gustui prædulces. Educit enim sol, & rapit tenuissimum quodq; ex aquis. Vernæ, hyemalesq; censeri debent pręstantissimæ. Sicciores quidem a terra tolluntur æstate vapores, necnon Autumno quoq;. At terrosus, vt sic dicam, Aer est, quem deiecta perpurgat pluuia. Propterea id genus aquæ duriores euadant, necesse est. τῶν ὑδάτων inquit Hippocrates, κουφότατα τὰ ὄμβρια, καὶ γλυκύτατα, καὶ λαμπρότατα, καὶ λεπτότατα. i. ex aquis leuissimæ sunt pluuię, & dulcissimę, atq; item clarissimæ, ac tenuissimæ. Ratio autẽ, inquit idem, ex sole, tenuissima quæq; prolitiente, ac leuissima.

Cælestium item aquarum bonitatis ratio. Cur Ranæ imminentem præsagiant pluuiam. Astrapęæ quæ dicantur, & Ceraunię aquæ. Caput. XXXVI.

Cæterum non incuriosus aliquis studiorũ affectator, qui nec numerus sit, aut ex triuio lutum, vel, q̃d Bœotii dicunt, μῆλος ἡρακλέους, tanq̃ Pomarium dicas Herculem, cuius est apud Pollucem ratio, sed bene doct⁹, καὶ φιλομαθής, Euentus eiusmodi nunquid aliæ proferri rationes, & possint, & soleant, haud absurde requiret, quando tunc demum scire videmur, si causa minus nos fugerit. Q; ergo pluuiis amplius, q̃ fluentibus aquis arbores, ac semina, nec non, quos diximus, Pisces coalescant, Laitus, sicuti apud Plutarchum legim⁹ adnotatum, inde fieri putabat, q̃ plagę vi terram diducat pluuia, meatusq; sibi ad radices subeũdas paret. Sed hoc neutiq̃ videtur verum. Id nanq; latuisse Laitum videť, Stirpes, in Stagnis exortas, & Vluas, & Iuncos augumẽtum non capere, nec fructicare, cum pluuias suo tempore nõ admisere. Verius ergo censebitur forsan, qđ ait Aristoteles, Recentem, & nouam videri aquam pluuiam, ἑωλὸν δὲ, καὶ παλαιὸν τὸ λιμναῖον, id est Stagneam veterem, & olim datam, computrescẽteq;. An & hoc pbabilius est, q̃ veri⁹? Nã τὰ πηγαῖα, καὶ ποτάμια νάματα πρόσφατα μέν ἐστι, καὶ νεογενῆ, id est fontani, fluuiatilesq; fluxus recẽtes sunt, & noui. Ex quo Heraclet⁹ dixit, ποταμοῖς γὰρ δὶς τοῖς αὐτοῖς οὐκ ἂν ἐμβαίης, id est in eundem fluuium nõ vtiq; bis ingredereris, Alia q̃ppe subinde influit aqua. Attamen ii alunt pluuiis deterius. Nunquid ergo, inquit Plutarchus, q̃a leuior, quæ ex aere aqua descendit? protolli quippe non queat, ni mire sit leuis. Proinde flatu remixta, Aerisq; leuitate referta demigrat momento, insinuaturq; in Stirpes, διὸ καὶ πομφόλυγας ποιεῖ τῇ ἀναμίξει τοῦ ἀέρος, id est, ideoq; bullas excitat, Aere promixto. Bonitati huius aquę astipulari Ranæ videntur etiamnum, dum vocem præ lætitia exhilarant, pluuiæ suauitatem expectantes. Ingruentium quippe aquarũ certius præsagium exhibẽt Ranę præter solitũ vocales. Qđ

Aratus, Plinius, Maro quoq; noster prodidere. Putat porro idem Plut. ex pluuiis aquis, qđ ꝑstru-
ximus, eas rigando aptiores censeri, quę tonitru, & fulmine aere cōcusso impluant, quas etiam a
re, opinor, ἀστραπαίασ, id est Astrapęas vocant, & Ceraunias. Paulus etiam ἐβροντίαιασ, Nam est
Astrapæ Ventorum vi nubium attritarum, vel ruptarum inflammatio. Ceraunum vero dici ful
men, sciunt omnes.

Quibus nocumēto sit cęlestis aqua. De Cestreo, seu Mugile, & Cephalo plura. Cestrum quid.
Cestra. Viriculum, Cestus. Repetita Plinii defensio.

Caput. XXXVII.

QVod vero initio diximus, Imbres compluribus piscium conducere, Sciendum
est, Cestreo, Cephalo, & quē nonnulli Myrinum vocant, adeo obesse, vt ex illis
multi excęcentur facile, præsertim si modum aqua excesserit. Solent em̄ Cepha
li, siue Capitones per hyemem potius ita affici. Nam oculi eorum albescunt, &
macilenti per id tempus capiunt, Ad extremumq; malo eodem intereunt. Qđ
tamen nō magis imbrium copia, q̄ algore accidere videtur. Cestreus (vt iam in
alia excurramus, Et Scytharū more ad copiosum semper reflectamus pabulum
præcipue, quoniam esse iucundam rerum vicissitudinem nouimus) est piscis, quem Latini Mu-
gilem vocant, Ita nuncupatus, quia teli modo publica Atheniēsium pœna intret Adulteros. Est
enim missilis genus Cestron, qđ nostri Viriculum vocāt. Cestron inuentum Sudas arbitratur p
sico bello. Nam Sophocles Cestran dixit pro stimulo, siue stilo, vt Pollux auctor est. Aristophanis
interpres super eo poetæ versiculo,

κεστρᾶν τε μάχη μεγάλην ἀγαθὰν,

Sciendum inquit, non esse pisces eosdem Cestreos, Cestreasq;. Sic enim aliqui Murenas vocari pu
tant. Alii aliud piscium genus. Sed Cestreos inquit, Cephalos nunc vocamus. Idem fere ad verbū
Sudas. Athenæus vero Sphyręnam inquit, piscem Attici Cestram vocant, Latini Sudin, quia ro
stratus sit, ac similis Belonæ. Est enim Belona piscis, quem Acum, siue Aciculam dicimus. Ex no
stris tamen sunt, nequid dissimulem, qui Mugilem dici a Græcis Cephalum, tradant, ꝙ in metu,
vt Plinius inquit, & antea de Cephalo dixerat Aristoteles, capite occultato, latere se putet totū.
Aristoteles tamen disparauit. Et ita agnoscit Theodorus, Cephalum latine Capitonem vocādo,
Libro de historiis quinto, vbi Cestreum, Cephalumq; nominari inuenies, vt diuersos. Sed & libro
octauo, ἀλληλοφαγοῦσι δὲ πάντες μὲν, πλὴν κεστρέως. ὁ δὲ κεφάλος, καὶ ὁ κεστρεὺς ὅλως μόνοι
οὐ σαρκοφαγοῦσι. Alter etiam alterū sui generis edit, excepto Mugile. Capito, & Mugil soli omni
no carne abstinent. Et subiungitur ab Aristotele ratio. Eius inquit rei argumentum est, ꝙ neq; i
ventre tale quid vnq̄ habentes capiuntur, neq; esca in eos ex carne vtimur, ἀλλὰ μάζῃ, hoc est of
fa panis. Vescitur vnusquisq; Mugil alga, & harena. Cephalus, quem vocāt aliqui Χειλῶνα, id est
Labeonem, litoribus gaudet. Alter generis eiusdem Peræas, hoc est translitoranus est, qui non ni
si mucore vescitur suo. Quamobrem semper ieiunus est. Pascuntur limo Cephali omnes διὸ βαρεῖς, καὶ βλεννώδεις εἰσίν. Quo fit vt graues sint, & sordidi. Et Pausanias πηλαίους vocat. i. cœ-
nosos, & fluuios amare turbulentiores. i. θολερωτέρους. Piscem omnino nullum edunt. Gulosus
omnium maxime mugil est, atq; insatiabilis. Quocirca vētre distēto grauescit, & ni ieiunus sit,
hæret iners. Hæc copiosius sum persecutus, vt Græco prouerbio lucem inferremus, κεστρεὺς νηστεύει, Mugil ieiunus est. Qđ promi in eos volunt, quibus iustitia, bonitasq; parum, vel nil omnino
affert emolumenti, quando iustissimus videtur piscis hic, dum parcit aliis, & inde famelicus visi
tur semper, etiamsi de Iustis intelligendum simpliciter Athenæus putat. Mihi videtur & Gulo
nibus Adagium id congruere, quorum animus in patinis semper est, nec æstuans gula expleri va
let, q̄uis vbertim terras populetur, & maria. Id quod innuere idem videtur Athenæus. Nam &
κεστρεῖσ, id est Mugiles vocant hiantes, famescentesq;. Sed, vt deniq; tollatur ambiguitas omnis,
scire conuenit, Cephalum esse inter genera Mugilum. Id vt verum scias, Aristotelis verba trala-
ta apposui ex libro de historiis quīto. Mugilum inquit, Labeones, Sagi, Myzones, id est Mucones,
Cephali, siue Capitones grauescere mēse Decēbri incipiūt, gerūtq; diebus tricenis. Mugiles ali-
quos non coitu, sed limo, harenave enasci, cōstat. In hęc diuertisse collibuit, vt ii deniq; resipisce-
rēt, q Plinio negotiū facessunt in Dasipodis, Leporisq; distinctiōe. Quę mira videri non debuit, cū
in animantibus, quarū non vna species est, id ipsum & summus philosophus facere pernoscat. Pe-
ne exciderat, qđ relatu vel dignissimū fuit, & adiuuat, q̄ ꝑstruxim⁹. Scribit Oppian⁹ ἁλιευτικῶν
prio, Cephalos Cestreosq; eē δικαιότατον γένος ἀμφιτρίτης. i. Amphitrites iustissimū gen⁹. Quē

locum enarrans expositor, Iusti inquit, vocantur, quoniam, cum pisces cęteri Carniuori fere sint, nec cætero abstineant piscitio, soli omnium hi carnibus haudquaq̄ admouentur. Apud eundem interpretem sic comperi, Notādū inquit, ꝙ Thynnus quidē piscis est, κῆστος δὲ, id est Cestus autē est Melanthynnus, id valet, nigricās Thynnus. At Echinus, q in Cestrei capite conuisit, Sphōdylos nuncupatur. Est & Cephalinus piscis, sed a Cephalo diuersus, quem etiam Blępsiam dicūt. Cestrei vero Plotes quoqꝫ nuncupantur. Nam sic eos appellat Epicharmus. i. πλῶτες.

Aquarum laus præcipua. Oratii locus explicatur. Iurisiurandi per Stygiā paludē ratio. Amymoniæ aquæ. Aquariæ Libræ, Item Dioptræ, & Corobatæ.

Caput. XXXVIII.

VErum, vt ad aquam regrediamur, & in vniuersum aliquid promamus, eius vtilitates longe videntur ignem præstare, quoniā multa sint animalia, q̄ absqꝫ ignis degant vsu. Degere autem sine aqua nullum. Quippe si fuerit sine humoris potestate, exanguinata, exuctaqꝫ a pricipiorum liquore interarescūt. Quin nec plantas ipsas, aut herbas florescere citra aquæ humectationem. Qua ex causa Pindarum rectissime opinantur dixisse, ἄριστον μὲν ὕδωρ, id est optima quidem aqua. Quanq̄ non desunt, qui Hesiodum in Theogonia putēt, Aquā statuisse rerum initium, & Chaos nominasse, ὡσ ἀπὸ τῆσ χύσεωσ. Χυτὸν γὰρ καὶ ῥυτὸν τὸ ὕδωρ, id est velut ab effusione, siquidem fusilis, fluibilisqꝫ, ac fluitans aqua est, Vnde prodierit & Milesii Thaletis opinio, & Pindarus ita sibi laudare aquam permiserit. Affertur & illud, Creditum veteribꝰ, Deos per Stygiam paludem iusiurandum cōcipere, vel quia a Diis, & hominibus odio habentur, qui ad deiurium procliuiores sunt, vel quia iuxta Hesiodū, omnibus elemētis antiquior est aqua Primo rhetorico Aristoteles, de multiplici vsu eius elementi prodiisse Pindaricū illud, opinatur. Porro cum aquarum infinitæ propemodū vtilitates sint, gratissimæqꝫ, qui sacerdotia gerūt moribus Aegyptiorum, ostendunt res omnis e liquoris potestate consistere. Itaqꝫ cum Hydria ad templum, ædemqꝫ casta religione defertur, tunc in terram procumbentes, manibus ad Cælum sublatis diuinę gratias agunt bonitati. Ex iis esse arbitror, q̄d Seneca scribit, Magnorum fluminum capita veneramur, Subita & ex abdito vasti amnis eruptio aras habet. Coluntur aquarum calentium fontes, & Stagna, quæ vel opacitas, vel immensa altitudo sacrauit. Hinc & Oratianum illud ex primo carminum. Nunc ad aquę lene caput sacræ. Sed & in Ergis præcipit Hesiodus, Non eē fluuium perennem pedibus transeundum, nisi prius affusis precibꝰ. Id eo dici, tradit Proclus, ꝙ opinarentur veteres, omnem quidem aquarum naturam, vt quæ alendi, augumentandiqꝫ vim possideat, sacram esse Diis, quos ζωογόνουσ vocant. Præcipue vero perennes fluuios putasse diuinos, quia indeficientem, æternamqꝫ Deorum substantiam imitentur. Quin & potestates præfici diuinas, interpretabantur. Nec me fallit, Ioannem Grammaticum illud Hesiodicum arbitrari allegorice intelligendum, Nam fluuii nomine vxorem putat accipiendam perpetuo habitantem cum viro. Monere autem poetam, vxori non congrediendum ante fusas Diis preces, vt seminis profusioni adsit Deus volens, & propitius, quā vocat καλλίρροον ὕδωρ, ὡσ καθαρὰν καὶ νόμιμον, id est puram, legitimamqꝫ. Amymonias aquas sicubi legeris, ītellige Argiuas, quoniā Amymones obretitus amoribus Neptunus fontes aperuit Lernęos. Vnde aquis abundare cōtigit Argiuis. Etiamsi ad Danaidas referunt alii, quæ ab Aegypto profectæ Phreorychiam docuerint, id est puteorum artem perfodiendorum. Aquarias Libras, Dioptrasqꝫ alicubi inuenies, sicuti Chorobaten quoqꝫ. Ea vero instrumenta sunt Aquarum dicata librationibus, vbi perducēdæ ad mœnia sunt. De Aquarum præstantia sic apud Græcos comperio, εἶναι ἄριστον ὕδωρ ἀποιότατον, καὶ κατὰ γεῦσιν, καὶ κατ᾽ ὀσμὴν, id est esse optimam ex aquis, quæ citra vllam sit qualitatem vel saporis, vel odoris. Sed quæ mox hypocondria transmittant, illæ vero incomparabilis sunt excellētiæ. Nam quæ illis immorantur, ac inflant ventrem, grauantqꝫ, censentur non bonæ.

Niloticæ aquæ laus præcipua. Cur Nilus dicatur Iupiter, & Saturnius, Chomata Nili, & Diacopi. Commatica. Comæ. Halmones qui sint. Quæ sit fluminum, & Aquarum probatio. Dæra. Syrembolum. Sarabaitæ sacerdotes. Aquai legēdum apud Quintilianum, Et Virgili. Aeneidos septimo. Interim de Ioue Pluuio, & Terræ simulacro.

Caput. XXXIX.

SEd enim in medicinę ratione fluuialis aqua, & palustris damnatur, præter Niliacam. Ea nanque cunctis insignita virtutibus creditur, haustu suauis, mediocrem in aluo moram ducens. Sitim porro restinguit commode, nec frigida quidem vllum inferens nocumentum. Pręclara in eo Galeni sententia est, Nilum inquit, ita laudo, vt bonitatis excellentia paucis admodum comparari fluminibus possit, Nam & mulierum partionem insigniter adiuuat. Ex eo præterea in Aegypto solę omnium palustres aquæ redduntur commodiores, quando æstate nec computrescant omnino. Seneca in naturę quęstionibus, Pleraque sunt inquit, ratio quorum reddi non potest, vt cur aqua Nilotica fœcundiores faciat fœminas, Adeo vt quarundam viscera longiore præclusa sterilitate ad conceptum relaxauerit. Auicenna primo Canonis quatuor ex causis Nilo incomparabilem bonitatis vim scribit attributam, quarum primam statuit a cursus longitudine. Secundam regionis ascribit nitori, ac pręstantiæ, per quam fit aquarum delapsus. Tertiam putat, quòd a meridie in Septentrionem deferantur, Sic enim attenuari amplius. Postremo & immmensam suffragari fluminis molem. Inuenio præterea Iouis vice fuisse Aegyptiis Nilum, Vnde illud apud Byzantium poetam Parmenonem, vt scribit Athenæus ἀιγύπτιε ζεῦ νεῖλε, id est Iupiter Aegypti Nile. Quoniam certis anni temporibus superfusus ripis imbrium modo miram campis fertilitatem inferat. Propterea de Nilo Tibullus,

Te propter nullos tellus tua postulat imbres,
Arida nec pluuio supplicat herba Ioui.

Nam & Athenis Terræ fuisse simulacrum, Pausanię credimus, suppliciter a Ioue pluuiam comprecantis, quem vocant ὄμβριον, Cuius in monte Hymetto visebatur ara, sicut & simulacrum quod Iouis diceretur Hymettii. Sed & in Parnethe Ioui sacra fiebant, quem nunc ὄμβριον vocarent, nunc ἀπήμιον. Sed ὄμβριον vocant item ὑέτιον. Creditur & Pindarus inde Saturnium appellasse Nilum, tanquam & ipse Iouis innuens cognomentum. Dicitur inde & Chrysorrhoas, quasi auro fluens. Ex quo & graues in eos, qui Chomata Nili ruperint, vel violarint omnino, sanciuntur pœnæ. Sunt autem eo nomine aggeres (Sic enim græce pronunciatur χῶμα) Atque ita scribendum apud Iureconsultos, Digestis de extraordinariis criminibus, Vbi etiam Aggerum nominantur Diacopi. Quo verbo intelligi Scissuræ videntur. Commatica vero pronunciatio apud Grammaticos, aliud est, dicta sic, velut incisa. Cuius exemplum est apud Papinium.

Vbi iste fragor? Ni fallimur aure, Sed vnde
Puluero stant astra globo? num Ismenius vltro
Miles? ita est, veniunt. Tanta est ne audacia Thebis?
An dubitent?

Comas vero, id est κώμας Pagos Gręci vocant, qui in Orchomeno quandoque Halmones, id est ἁλμῶνες sint nuncupati, ab Halmo Sisyphi filio, Cui regionis partem haud ita magnam concessisset incolendam Orchomenius Eteocles. Inde natum, vt esse vicum quendam Halmonas, prodiderint multi. Sed a diuerticulo fabulam repeto. Reliquorum aquæ fluminum difficiles censentur, arefaciendo, ac sitim amplius accendendo, præsertim si regionum adsit malignitas, nec aer admodum accommodus, quod adnotauit Dioscorides. Auicenna eam item probat, quæ exortum petat, præcipue æstiuum, semperque bonitate proficere, dum a fonte disclusa abit longius. Secundæ vero notæ putat, quæ in Septentrionem profluat. Hanc Aeginita Paulus non probat satis, quoniam sit ὕδωρ βραδύπορον καὶ ἀτέραμνον, id est incessu tarda, duraque aqua. Rursum incalescere tardius ac frigescere. Cui diuersum faciat ortum petens. Improbantur omnino in occasum, meridiemve delabentes, præcipue meridionali assiliente afflatu. De iis plura item Galenus. Putearias quoque nec satis probas præ fontanis arbitratur Auicenna, quòd terrosæ plurimum sint. Vt quæ in arcto contineantur occlusæ. Porro inesse & putrescentis materiæ quippiam, necesse est, illuc solis radio minus pertingente, nec prorsum perflatu vllo, vapores corruptioni obuios detergente. Auctor cum Paulo Galenus est, Vnam esse bonarum, & malarum aquarum cognitionem, Si hyeme quidem calent, frigent vero æstate. Deinde si puræ sunt, nec colore oblæso, vitiatove. Et si mala nequaquam fuerit hypostasis. Item si leues sint. Quando terræ promixtionem coarguit pondus. Consyderatur præterea, incalescant ne statim, frigescantve. Huiusmodi enim præstare. Cæterum de iis plura item Architecturę octauo Vitruuius. Illud neutiquam transiluerim, quod Aelius scribit Dionysius, Dæram nuncupari humectam substantiam ab iis, qui Teletas curant, & mysteria. Deras autem, id est Δηρὰς regio est Argiua, vbi Apollo colitur

Δειραδιώτης,In cuius ſacrificiis Agno noctu immolato quot mẽſibus,& ſanguine guſtato, puel
la κάτοχος ἐκ τοῦ θεοῦ γίνεται,id eſt afflatum ſentit numinis,vaticinaturq́. Syrembola deniq́
in obſidionibus fiſtulas vocant,quibus exquiritur aqua. Nam Syrinx fiſtula eſt,& Embolũ altera
eſt compoſitionis pars.Sarabaitę ad præſens inſtitutũ nil magnopere faciunt,Qui ſint,enarrabiẽ
nihilominus,doctrinæ gratia vberioris.Sunt enim eo nomine,in Aegypto ſacerdotes,in Saxorũ
cauitatibus fere habitantes,Suillis,ac Bubulis circumamicti exuuiis,funibus Zonarum pręcin-
cti loco,pedibus nudis,cruore conſperſi,Vbi Scenophegiorum ingruit celebritas,e cauernis ſe p
mentes,Hieroſolymam petũt,ac templum adeuntes inopiam,abſtinentiam oſtentui habent,inge
runt omnibus,barbã ſibi etiãnum acriter vellentes,vt ſpectent iſta vniuerſi,& velut cælitus de-
miſſos homines opinentur,ſuſpiciantq́,etiamſi intercutibus nunq̃ non vitiis madent.Propterea
non eſſe imitandos,pręcipit Auguſtinus,& cõmeminit facundus ſcriptor Hieronym9.In hac de-
niq́ tam multa Aquarũ mentione,ſciẽdum,Pauſaniam auctorem nobilem Alphei tranſitum ad
Arethuſam facile comprobare,Nili argumento,qui Paludem ingreſſus emergat,perinde ac e ter
ra,qđ ipſum & in Iudæa faciat Iordanis.Adduci autem ſe potiſſimum Apollinis Delphici oracu
lo ſcribit,a quo ita ſit editum.

ὀρτυγίη τις κεῖται ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
τρινακίης καθύπερθεν,ἵν' ἀλφειοῦ στόμα βλύζει,
μισγόμενον πηγαῖσιν ἐυρρείτης ἀρεθούσης.

Nec illud deniq́ neglexero,Virgilianum carmẽ ex ſeptimo Aeneidos ſic ab eruditioribus legi ſo
lere.Id qđ Diobolares Grammatici ne ſuſpicati quidem vnq̃ ſunt,

Sæuit amor ferri,& ſcelerata inſania belli,
Ira ſuper.Magno veluti cum flamma ſonore
Virgea ſuggeritur coſtis vndantis aheni,
Exultantq́ æſtu latices,furit intus aquai
Fumidus,atq́ alte ſpumis exuberat amnis.

Cui ſane lectioni,vt plauſibili,in codicibus ſynceris ſuffragetur Seruius quoq;,Diæreſin eſſe ini-
bi factam teſtatus.Suffragetur Cornutus item Perſianus interpres,Poetæ verſu aduocato. Hũc
porro eſſe locum,a Quintiliano ſignificatum,vbi libro Oratoriarum Inſtitutionũ primo ita ſcri-
bit,Vnde Pictai,& Aquai Virgilius doctiſſimus vetuſtatis carmini inſeruit.Quoq̃ modo legitur,
Aulai,in peruulgatis Fabii voluminibus.

Cur Animantibus Somnia ſint data.Itẽ Somniandi cauſæ.Quæ Somnia liceat coniectare.
Caput.XL.

SOmniorum vanitatem tum ratione,tum experimentis coargui a multis, palã
eſt.Nec defuerint tamen,qui ediuerſo ratione,ac experimentis item,pręſagio
rum inde miram comprobent veritatem.Prius vero q̃ altiora contingamus,
ſuccurrit,promendum hac parte,curnam credamus,cõtributa eſſe Somnia.
Et ratio quidem illa pleriſq́ eruditorum egregie arriſit.Mentem vtiq́ p diem
veris auocari viſionibus,ne obdormiat. Noctu vero falſis,ne excitari celerius
queat. Quod ſi nullæ omnino ſeſe imagines ingerant,aut vigilare illam, neceſſe
erit,aut perpetua ſopiri morte.Proinde dormitionis ratione ſomniorum inuolucra eſſe ab opt.max.
Deo impertita,fatendum arbitrantur,cum vniuerſim,tum vel homini imprimis,q́ præter quie-
tis propoſitum,etiam futurorum prædictiones in eis ſepoſuerit ſibi,Nam veridico pręſagio mul
tis fuiſſe per ſomnum oblatas ſpecies,argumento eſſe hiſtoria poteſt.Sed & noſtrorum Vatũ reſpon
ſa,euentu admirabili,ex parte fuiſſe ſomnia,compertiſſimum eſt.Verum quæ falſa ſunt,obrepũt
modo ſoporis cauſa.Illa,vt ex diuinæ poteſtatis magnitudine ingruẽs bonũ,vel malũ pripiamus.
Propterea Actuũ Apoſtolicorum ſecũdo,Effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnẽ,& pphetа
bũt filii veſtri,& filiæ veſtræ,Et iuuenes veſtri viſiones videbũt,Et ſeniores veſtri ſomnia ſomnia
bũt.Cęterũ,quo iſta cõſtent exploratius,ex Theologicis Patrũ noſtrorum ſanctariis videor aucupa
tus,Vniuerſim qdem ſomniorũ cauſas eſſe duas. Earum intima vna eſt,Extima vero altera. Sed
& intima item duplex.Ac eſt vna quidem,fortuitus in quiete phantaſmatum motus.Hic pręſa-
git omnino nihil,& eiuſmodi fere ſomniorum plurima ſunt.Ideo Eccleſiaſtes quinto ſcriptum in
uenias,Vbi multa ſunt ſomnia,ibi plurimæ vanitates.Altera vero ex corporis affectiõe eſt.Nam
& frigidioris naturæ homines glacie ſibi plerunq́,aut niuibus videntur adobruti.Quippe affe-
ctioni eiuſmodi phantaſmata cõformari,palam eſt.Propterea medicorum ſcientiſſimi,qđ Ariſto

telicum est ex libro de Somno, & Vigilia, Somniis peruigilate intendendum, asseuerarunt. Sed & calculum adiicit Magnus Albertus, eius quoque exemplo subiecto, qui per quietem in pectus sibi atriorem arbitrabatur affundi picē. Moxque illucescente die, Bilem reiectauit atram, & utique copiosiorem. Itaque indidem posse vel sanitatis, vel morbi vaticinia concipi, prope certa est coniectatio. Verum causa somniorum extima duplex animaduertitur & ipsa. Corporea, spiritalisque. Ex quibus illa quidem ex cælestibus profluit corporibus, & ex ambeūte nos aere. Sicuti enim illis influētibus, in corporali materia formæ producuntur diuersæ, ut Plātarum, & Metallicorum, & id genus complurium, sic & virtute eadem in potentia phantastica, quæ organica est, phantasmata pami, effingique valent, Cælesti consentanea dispositioni, effectui cuipiam producendo. Ac propterea id quoque genus somnia veritatis opinionem sibi facile conciliant. Atqui inferat aliquis, & vigilantibus adsunt corporis illæ ipsæ affectiones, agunt & cælestia corpora, ac continens aer. Agunt quidem, Verum auocamentis rerum multiplicium, curarumque nunq̄ non perurgentium, obseruantur minus phantasticæ potestatis motus, Immo vero & præpediuntur. Causa porro extima item, ac spiritalis ex Deo est, quæ & bona dicitur. Sed & hæc bifaria est, siquidem uni quādoque imaginaria modo ingeritur visio, Alteri vero eiusdem intellectus. Nam & Pharaoni præpinguium boum oblata species est, atque item macie confectarum. Quā is tamen coniectare non valuit, valuit autem Ioseph. Nec inficiandum tamen, alicui sæpe contingere utrunque, sicut Danieli. Altera spiritalis ratio, & eadem mala, Dæmonum commercio infamis est, & magica insignitior vanitate. Ex iis porro ita contextis, liquere illustrius potest, quæ demum somnia explicare cōiectura liceat, & quæ minus. Sed nec Eustathii prætereunda sententia est, qui super eo Homeri versu,

καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν.

Somnia inquit, quæ ex Deo sunt, Διοπέμπτα vocant, velut ex Ioue missa. Quin & huiusmodi Somnia proprie dicuntur, id est ὄνειροι, Appellantur & θεῖαι ὀμφαὶ, id est diuinæ voces, quia φαίνουσι τὸ ὄν, Hoc est, verum indicant. Proinde ab eodem dicitur Somnium Διὸς ἄγγελος, id est Iouis nuncius.

Quid Prophetia proprie. Necnon Prophetiarum gradus. Vectii vaticinium de Romani Imperii perseuerantia, ex Vulturum. XII. ratione, Romulo qui sunt oblati.

Caput. XLI.

ET quia nos in Propugnatorum Christianæ veritatis colloquia immisimus, pergamus porro imbecillitatē nostram doctissimis, ac de Cælestis eloquii fonte manantibus, illorum ipsorum confabulationibus, ac scientiæ scitamentis consoueре, ab instituto tamen nihil abiuncti. Est inquit Cassiodorus, Prophetia inspiratio diuina, rerum euentus immobili veritate denuncians. Ut vero plenius, absolutiusque dicatur Prophetia, cognitio exigitᵉ intellectualis, sicuti Danielis quoque decimo comprobatur. Quod si intelligentia non cōtingat, non proprie dici Prophetiam. Sicuti Pharao Spicas vidit, Geneseos. XLI. Et Balthasar manum scribentem in pariete, Danielis quinto, Ille dormiens, hic vigilans, Neuter tamen eorum Propheta. Cæterū nec in morte Saluatoris Caiphas. Quippe Sancti Spiritus vi nobis inexplicabili impellimur sępe nescientes, quod felicissimum est. Cuiusmodi fere impulsum in hominibus adnotamus fortunatis, qui ratione nulla, vel cognitione ducuntur ad aliquid faciendum, Uti est in libro de bona Fortuna, Ea tamen differentia, quoniam fortunatorum impulsus a causa est naturali, id est ab Orbis influentia, vel motricis intelligentiæ, ut quorundam assertio est, vel ab utraque, sicuti aliis video magis placuisse. Igitur quia ex ratione Propheticæ veritatis est Cognitio, ut præstruebamus, inde fit, ut pro eius varietate profluant prophetici quoque gradus. Is nanque excellentissimus est, ubi paribus reliquis, clarior est intelligentia, dum tamen prophetiæ limites non transcendat. Ergo gradus primus est, Cum videt quis, & intelligit. Velut Hieremias Ollam vidit succensam, & faciem eius ab Aquilone. Quo significari intellexit, Babylonici Regis exercitum Ciuitatem Hierusalem exusturum. Secundus gradus est, ubi videtur nihil, sed instruens vox auditur. Hic vero est priore excellentior, quoniam veritatem expressius præmonstrant voces. Tertius porro est, cum non vox tantum auditur, quæ instruat, sed videtur etiamnum, qui loquitur. Quę res adhuc creditur augustior. Cæterum vel ista contingunt in quiete, vocāturque a Theologis Reuelationes per somnia. Vel dum vigilamus, & a iunioribus dicuntur Visiones. Qui est præclarissimus modus, quoniam & mentis fit illustratio maior, quæ q̄uis sensuum vi exteriorum distracta, intelligibilem ta-

men supernaturalium veritatem percipit,qđ non fit in somno,sensib⁹ quietis.Porro propheticus ille modus,qui raptu contingit,vel Extasi,ad eum ferme reuocatur,qui est in quiete, quia tunc exteriore sensu non vtimur,sicut nec in somno. Adhuc gradum statuũt quartum,vbi apparitione nulla figuræ cuiuspiam,vel sensibilis signi,occultorum intelligibilis veritas percipitur reuelatione diuina.Cuiusmodi cognitio summo prophetæ Dauid contigisse dicit.In hac deniq; Addiuinantiũ mẽtione illud fuerit Auctariũ,qđ ex Varronis est antiquitatibus,Vectium augurio pstantem de Vulturũ ratione,Romuloq se obtulere,quosq; corpora sancta dicit Ennius,cõiectasse,Romanũ imperiũ ad mille ac ducentos annos perseueraturum.Qđ & verum comparuit,siquidem cũ imperarẽt Cæsares Constantii,Romanorũ dignitas dilapsa corruit, Byzantium tralata, irruentibus in Italiam Vnnis,Vandalisq;,ac Gotis.

Afflationum Species.Qui Afflatorum Status.Quæ ad Somniandi rationem requirantur. Somnii laus etiam per exempla.Cur Somnia matutina veriora. Caput.XLII.

VErum,vt ad scriptorum genus aliud digredi iam ordiamur,& qđ lucernã oleat,subinde pergam⁹ promere,Porphyrius Afflationum species duas agnouisse,animaduertit. Vnam,quę per somnũ contingat,Alterã,quæ in vigilia. Vbi afflati,& perciti præsagiunt,ita vigilantes,vt etiam sensibus vtantur. Nec tamen esse interim rationis humanæ compotes. At Iamblichus Animos ait,vere præsagientes,afflatosq;,& cum dormire videantur,non dormire,& cum vigilare,non proprie vigilare,neq; more hominum sensib⁹ vti,nec ipsa animalis viuere vita. Argumento esse, q; eorum pleriq; igne admoto non vrantur,ignem videlicet repellente Deo,qui intus afflet. Vel,si vrantur,non psentiunt.Sed & inuia peragrant sępe,ac flumina tranant mirabiliter.Cæterum in iis,quę ad Somnia ptinent,attendenda vehementer,quę nono de republica Socrates de Somniãdi ratione differit apud Platonẽ,At inquit,cum quis salubri,& moderato cultu,atq; victu se quieti tradiderit,ea parte animi,in qua est ratio,excitata,& erecta,saturataq; bonarum cogitationum epulis,& ad seipsam contemplando cõuersa.Ea vero parte animi, quæ voluptate alitur,nec inopia pressa,nec satietate affluenti. Vt quiescat maxime,neq; optimã partem illam aut gestiendo,aut mœrẽdo perturbet,sed sinat eam per seipsam solam,ac puram cõsyderare,indagare,atq; percipere quicq̃ ignotum hactenus,vel pręsentiũ,vel futurorũ,aut pteritorum.Illa etiã parte animi tertia,in qua irarũ ardor æstuat,sedata,atq; restincta vsqueadeo, vt quiescat nulli infensa. Atq; ita inquã partibus pacatis duabus,Mente vero erecta,Somno se cõparet,Tunc demum pura mens veritatem contingit,neq; insomniorum visa nefaria occursant. Significat ipsa hæc parte quadam Synesius,cum ait,Sufficit somno dedere se lætis manib⁹,diuinisq; laudibus celebratis.Laudans quoq; suo more somniale vaticinium,Ad hoc inquit,accedere decet fœminas,atq; viros,antiquos,iuuenes,Pauperes,Diuites,priuatos,Principes,omnes deniq;. Quoniam neminem respuat,adsitq; omnibus propheta paratus, consultor bonus,& tacitus,sacrorum præceptor,atq; discipulus.Mox vero inde sibi ambiguitatum inuolucra quędã mire scribit reclusa.Quin & Magorũ insidias hui⁹ bñficio debilitatas,ac cõcussas pbat. Ereptũq; se discriminibus multis,non inficiatur.Galenus summus Medicinæ auctor prodit monumentis,cũ circa Diaphragma causatio esset inorta,per quietẽ sibi oblatã speciẽ,quę cõmoneret,liberatũ iri,si sanguinem mitteret ex Vena,quę inter pollicẽ visit,atq; indicẽ.Fecisse,qđ pręcipiebatur,ac mox sanitati restitutum.Ipse sum memor,cum agerem ætatis annũ secũdum & vicesimum,& Antonio Boldu,nobili Veneto,tunc in patria mea pręturam gerenti,Plinium interpretarer,necdum Hermolai Barbari emendationes doctissimæ eminentissimo auctori egregiam,immo etiam triariam tulissent opem,forte in eũ incidisse locum,qui legitur in septimo de iis,qui plus iusto crescũt,vocanturq; a Græcis Ectrapeli,Torquebat amplius verbum id,Sciebã me legisse de eo aliqua , verũ nec auctor,nec locus satis suppetebant.Proinde veritus imperitiæ notã,ęstuãti aĩo cõmodũ quieti me tradiderã.Mox ratiocinans mecũ librũ videbar agnoscere,immo etiã locũ,& Phyllurę partem,vbi id foret exscriptũ.Excitatus deniq; cœpi oblata per somnum repetere.Illusionem putaui. Sed cum inscitiæ formido infestaret amplius,nequid intentatum relinquerem,Librum arripui,sicuti somniaueram,ita cõperi.Neq; hoc dico,qa somniis hęrendum putem,in tam numerosa eorũ vanitate,tum etiam pręter instituta fere Christianę veritatis,sed qa nimis opportune,dum ista pderem,sese ingessit exemplum,præterire non fuit consilii.Qꝫ q̃ succini pertritũ id forte valet, Neminem magnopere dari,qui totum diem iaculans non aliquando collimet.Porro somniale vaticiniũ ppe solis emersum,sedata paulum vaporũ,externarũq; rerum cura,contingere proditum li-

teris est. Id fieri putatur,non solum ea de causa,ꝙ percocta ciborum mole,amplius sobrii simus, Sępius enim cibo inanes quietem petimus, neq; tamen contingit visionum perspicuitas. Sed eo item nomine,ꝙ & Solis,Phœbiq; vatis,vt veterum more loquamur,accessu roborari vaticiniū solet. Sanguinei quoq; spiritus,Igneiq; ea hora dominantes claritate sua somniali conferunt claritati. Accedit id euidens quoq; , ꝙ obuersantia expergefacti mox consequentium imaginum turba non confundimus. Propterea Sermonum primo Oratius.

Atq; ego cum Græcos facerem natus mare citra
Versiculos,vetuit me tali voce Quirinus
Post mediam noctem visus,cum somnia vera.

Somniorum diuinatio an sit,ex Aristotele. Itemq;,an a Deo mittantur Somnia.
Caput. XLIII.

POstea vero q̃ Theologorum patrum in iis decreta prolibauimus,nec non Platonicorum musea introspexim⁹,percommodum fuerit forsan & Peripateticos in consilium adhibuisse(etiamsi,qđ aiunt,Mysorum collimitia,& Phrygū plane secernuntur)qui placita ad id negotium sua quoq; promant. Igitur ex Aristotelis sui doctrina Themistius inquit,Diuinationem in somno esse aliquam, neq; pertinaciter resistendum,neq; temere assentiendum. Nam ꝙ aut omnes, aut plurimi arbitrantur,inesse aliquid diuinitatis in somno,& visa pleraq; occurrere futurorum prænuncia,argumento est,huiusmodi persuasionem,quæ vsq; infixa hominum mentibus sit , & fere gentium firmata consensu,ab experientia,& rerum euentis ortum aliquem habuisse. Parte vero alia cum nulla grauis,& efficax ratio videatur,vnde istæc diuinatio prouen iat, efficitur,vt homini docto perdifficile sit,fidem in hoc obstringere. Nam putare,Deum esse,qui somnia mittat,præter alias rationes,q̄bus infirmari hoc,refelliq; potest,illa exploratioris est efficacię,ꝙ subabsurda res sit,Rerum futurarum significationes per somnia non optimis,& sapientibus,sed sine lege vlla,ac fere pessimis quibusq;,& abiectissimis hominibus euenire , atq; etiam brutis. Porro sublata ratione hac,nulla præterea potest idonea confingi. Qđ vero asseritur,Esse apud Boristhenem,& Gades,qui vaticinentur,nonnullos,adhuc rationis est incompertæ . Q̃q̃ vero diuinitus non mittuntur,sunt tamen,quæ possis dæmonia dicere. Nam & natura Dæmonia sunt,non diuina. Huius rei argumentum est, ꝙ parte plurima indocti , & gregarii somniare,ac vaticinari videntur,vt intelligatur,auctore Deo,illos non somniare. Porro in plurimis,& variis visis non est,vt sit mirandum,euadere ex iis aliqua,quæ prædixerint. Nā vetus est,Si sæpe iactaueris,quādoq; Venerem iacies.

Quam dixerit Somniorum rationem Democritus. De Motionibus Somniantium,ex Aristo.eodem. Item cur fatui præcipue motionibus excitentur.
Caput. XLIIII.

DEmocritus vero in somniorum ratione dormientium animos putabat pulsari externa,& aduentitia imaginum visione,quæ tanq̃ membranæ a corporibus direptæ continenter funderentur,& fluerent . Ex iis alias esse beneficas, Alias sequioris ingenii,perindeq; maleficas,& magnitudine,ac pernicie portētosas. Has accedere in Somnis ad homines,& significare,quæ præsentirētur, futura. Esse vero,quibus simulacra hæc adueniant meditantia,commentātiaq;,& voces mittentia, Alioqui quæ in Somno tantum intelligentibus sentiātur. Quamobrem optabat Democritus imagines optimatis notæ sortiri. Nos vero, & si simulacra esse vlla,quæ volitare vltro,citroq;,& vagari per auras possint,negamus, Tamen motiōes aliquas esse concedimus,quæ nos simulacrorum vice exerceant . Illas ex initiis quibusdam earum rerum prodire,quæ dicendæ nobis , agendæve sint mox, Aere primum mutato,tum deinde per aurium foramina,& narium meatus transmissas ad cor,facere,vt in somniis futurarum rerū exitus prænoscere videamur. Hæ vero motiones nō possunt alio tēpore sensum sui,q̃ noctu amplioremin uehere. Motus itaq; hausti sensibus,& visa ex iis concepta,idētidemq; ad sentiendi trāsfusa principium,præsensionem futurorum dormientibus afferunt, Atq; hęc ratio est,quamobrem fatuis somnia hæc potius,q̃ prudentibus ingerantur. Quoniam inest iis silenta mens , desertaq;, & cogitationibus vacua. Quarum plenus philosophantium animus est,& quarum agitatione solitarius,& otiosus esse non sinitur.

Somniorum in quibusdam certitudo vnde fit. Item de Melancholicis. Lycanthropi. Lycāthropia. Lycaones qui intelligantur.
Cap. XLV.

QVosdam vero esse, qui cum excessu mentis tentantur, prædicant futura, id causæ est, ꝙ cum intestinis, & propriis motibus non infestentur, eminus vellicantur, & alienos excipiunt. Ita vt ea maxime sentiant, quæ gerantur extrinsecus. Esse item aliquos, quibus somnia de necessariis, & amicis certissima eueniant, inde proficiscitur, ꝙ de necessariis suis impense solicitus quisq; est. Vt enim de longinquo ii vice mutua se agnoscũt, ita motiones, quæ in corde seruantur, rerum, quas familiares, charasq; habemus, notiores nobis sunt, & promptius se reddunt. Melancholici vero præ naturæ suæ vehementia similes venatoribus videntur. Vt enim illi & coniectatione, ac telo quasi feram possident ante, q̃ accedant, manuq; tollant, ita Melancholici pernicitate animi rapienda pręcipites quasi anticipant, & anteuortunt futura. Q; enim imaginatiões in iis volucres, & desultorię sint, leui pulsu excitæ, tãq̃ signo dato, & q̃ his proximę sunt demumq; vniuersæ prorumpunt. Est item Melancholica affectio, dicta græcis λυκανθρωπία. Et qui sic afficiũtur, Lycanthropi, quoniam lupos imitari prorsum videantur. Exiliũt quippe noctu adq; diem vsq; inter sepulcra diuersantur. Eorum præpallet facies, καὶ ὀρῶσιν ἀλαμπὲσ, oculis arescentibus, præcipue vero lingua. Sunt præterea διψώδεσ, hoc est sitibundi. Tibiis ex impactione crebra ἀνιάτωσ, id est citra medelam vlcerosis. Hosce itẽ Lycaonas dici, obseruauimus.

Quicquid occursat per quietem, non dici Insomnium. Item qui nõ somnient. Cur quãdoq; meticulosa obueniant Somnia. Caput. XLVI.

POrro nec illud omittendum, nõ quicquid visitur in somno, dici Insomniũ posse. Nam tunc proprie Insomnium est, cum is, qui somniat, existimat vera esse, quæ dormienti occursant. Q; si quis ita imagines concipiat, vt intelligere possit, se dormire, somniareq;, hoc proprie Somnium non est, sed Visum quoddam, atq; phantasma. Ac vidẽtur quidem hæc esse insomnia, sed non sunt. Proinde in animalium generatione, libro quinto Aristoteles, Somnia inquit, non sunt, quæcunq; dormiẽdo agunt. Sed præter insomnium, hoc est, vt ipse ait, παρὰ τὸ ἐνύπνιον, Vt iis contingit, qui dormientes resurgunt, ambulant, & loquuntur. Videntq; inquit, eodem modo, quo qui vigilant. Id sane consueuit euenire corporis incommodum, ꝙ cum frigiditas sensus communis obliget instrumenta, & soporem conciliet, obtingit, vt extrinsecus in calorem naturalem humoris quippiam ex cibo, vel ex putrido humore ac febri profluat. Tum ea vis mota Spectrum mouet, seu phantasma, qđ repræsentat, exhibetq;, qđ antea per iram conceperat, aut affectionem aliam, vel etiam cibi ingessit qualitas. Hinc etiam, qui febribus vruntur amplius, inter quietem loquuntur, & varia concipiunt rerum simulacra. Nec statim a cibo somniant animalia, neq; cum edita primum sunt, vt infantes, quia multa tum agitatio, motioq; est, propter alimentorum calorem. Quamobrem quemadmodum humore aliquo vehementer commoto, aut nulla effigies redditur, quæ appareat, aut redditur quidem aliqua, sed lacessita, & tortuosa vsqueadeo, vt alia omnino videatur, q̃ sit. Quiescente autem, & stagnante, res in eo simili colore, & incolumi forma respondent. Ita dormientibus eueniunt visa, & motiones a sensibus quandoq;, vt peruideri non possint, ꝙ multo alimoniæ fluxu obruũtur, quãdoq; distortę, præposteræ, & monstrosæ, & omnino teterrima somnia. Qualia quæ Melancholicis & Temulentis, & Febrientibus accidunt. Hæc immo recensuimus, vt apertiora fierent, quæ de animalium historiis libro quarto prodit Aristoteles. Vbi sic fere scriptum inuenias. Homo maxime animalium somniat. Editis nuper in lucem, & infantibus adhuc nullum penitus contrahitur somnium, sed plurimis anno circiter quarto, aut quinto ętatis, visa incipiunt. At libro decimo Plinius Somniat inqt, statim infans. Et Aristo. lib. VII. Infantes inqt somniãt, sed sero meminisse possunt imaginũ. Quid ergo, pugnãtia isti loquunt, & sentiũt? Absit, sed hoc vident sentire, Infantes si minus proprie loquẽdũ sit, somniãt, si ꝓprie, nõ somniãt. Et qa pauore cõcuti p quietẽ Puerulos Hippocrates scribit, adnotãda vehemẽter in eo doctissima Galeni interpretatio, Pauores inquit, per somnum adsunt infantibus, iis præsertim, qui sunt natura edaciores, quando loca ad ventriculum pertinentia sensu quidem vigeant, sed imbecillia existant, cibus vero corrumpatur. Nos si quidem obseruauimus, nõ in tantillis solum, sed etiam in ætate perfectis terribiles fieri per somnũ imaginationes. Quando multi, & vitiosi humores grauant, & mordent ventriculum, præsertim ipsius os. Hæc enim particula præcipuum habet sensum. Insomnia deniq; non ad opinionem, neq; ad intelligentiam, neq; omnino ad rationem aliquam intelligendi, opinandive pertinẽt, sed sunt sensualis potentiæ alumna, verum non quatenus sensualis, sed quatenus imaginaria, si-

ue phantastica est, Siquidē probatum in libris de Anima est, imaginandi vim, quam Phantasiam appellant, eandem esse ad numerum cum potentia sentiendi, q̄uis essentia, rationeq; differant.

Somniorum species aliquot. Item de eorum interpretibus. Ephialtes qui sit, Ac Pnigamon, seu Pnigaliō. Qui Somniator. Somniosus. Somniculosa Aspis. Oniropolos. Ciceronis locus explicatur. Onirocritici libri. Et Thytici. Pelliū incubatus. Scytharū mos. Plusculа porro de pellibus. Pardalea vestitus, qui dicatur. Caput. XLVII.

Adnotatione vero dignū illud quoq;, Somniorū alia dici Allegorica, alia Theorematica. Nā sunt Allegorica, vbi sensus, intellectusq; a verbis in diuersum lōge abit. Quale Cæsaris mox Dictatoris fuit, cui per quietē oblata species illa est vt putaret se cum matre permisceri, respōsumq; a coniectoribus, Imperium orbis terræ portendi, quæ cunctorum viuentium sit mater. Et ad coniectorem detulit quidam, somniasse se, Ouum pendere ex fascia lecti sui cubicularis, Respondit is, latere sub lecto infossum thesaurum. Fodit, auri aliquantulum inuenit, idq; argento circundatum. Coniectori misit de argento, quantum est visum. Tum ille, nihil ne inquit, de vitello? Theorematica vero, cum ita concipitur intellectus, vt præferre verba videntur, vel, vt Græci dicunt, ὄνειροι θεωρηματικοί, οἱ τῇ ἑαυτῶν θέᾳ προσεοικότες. Auctores sunt in genere phantasmatum esse, quod Græci vocent ἐφιάλτην, Incubum latini. Cum externa vis aliqua quiescentes videtur inuadere, & pondere suo pressos, ac sentientes grauare. Vnde & Ephialtem dici, arbitratur Paulus Aeginita, παρὰ τὸ ἐφάλλεσθαι. Alii ab Ephialte quodam. Themison vero Epistolicorum decimo, πνιγάλμωνα vocauit, ἀπὸ τοῦ πνίγειν. Sunt qui Pnigaliona scribant. Apud Dioscoridem Syluæ medicinalis libro tertio in Pæoniæ medicinis inuenio ἐφιαλτῶν πνιγμοὺς, id est Incuborum suffocationes. Apud Græcos ita finiri reperias, ἐφιάλτην τὴν εἰς κεφαλὴν ἀνατρέχουσαν ἀναθυμίασιν, ἐξ ἀδηφαγίας, καὶ ἀπεψίας, id est Redundantem in caput euaporationem ex voracitate, ac cruditate. Apud Medicos est Ephialtes, qui a plerisq; vocatur Babutzicarius. Somniorum interpretem græci, & Fulgentius Onirocritem dicunt. Nostri nunc Coniectorem, nunc Somniatorē, vt est in Deuteronomio. Non audies inquit, verba somniatoris. Meminit Seneca quoq; Controuersiarum libro quarto. Homerus Iliados Rhapsodia prima Oniropolon item dicit. Notatum a Philone est, Abraam primum omnium inuolucra Somniorū soluisse, & reliquis patefecisse. Trogum Pomp. auctorem habemus, Ioseph ob ingenium præcellēs a fratribus fuisse peregrinis diuēditum Mercatoribus, a quibus in Aegyptum deuectus, cum magicas ibi artes solerti percepisset ingenio, breui euasisse regis intimum. Nam & prodigiorum sagacissimus erat, & Somniorum inquit, primus intelligentiam cōdidit, nihilq; diuini iuris, & humani incognitum erat. Adeo, vt etiam sterilitatē agrorum ante multos annos preuiderit. Ioseph vero somniorum fuisse interpretem patescit amplius Geneseos quadragesimo. Idem tamen a Fratribus, eiusdem trigesimo septimo Somniator nuncupat, non q; Somnia coniectaret, sed q; somniasset ea, quibus excellentia ipsius futura mox præsagiretur. Sed huiusmodi in Hortensio Somniosos vocat Cicero, Cū Somniculosi sint somno dediti homines. Q̄q̄ a Sisenna dici somniculosam Aspidem, animaduertimus, quæ somnum morsu inducat letiferum. Auctor Eustathius est, Oniropolon apud Græcos dici nunc eum, qui ipse somniet, ac prædicat inde, sicuti Agamemnon in βῆτα ῥαψῳδίᾳ. Nunc vero qui ab aliis visa cōiectanter discutiat, Velut Penelopes somnia Vlysses. Sunt quinimmo ex hoc concinnati libri, quos Onirocriticos vocant. Quemadmodum in diuinationibus aliis legebātur Oeonistici, & Thytici. Pausanias inquit, existimare se, Amphiaraum interpretandorum somniorum laude excelluisse, qđ inquit, vel ex eo liquet, quoniam quo tempore in Deos est relatus, futurorum cognitionem per somnia constituit. Ad huius item Oraculum qui pergit, inquit, purgari primum oportet. Purgatio autem est, vt Deo res sacra peragatur, cui, & omnibus, quorum nomina in ara sculpta sunt, sacrificant. His peractis, mactati arietis pellem substerni, atq; ita solitos dormire captantes Somnii significationes. Ad qđ cum multiscius Poeta interim alluderet, ita de Latino scriptum reliquit, Libro Aeneidos septimo.

Pellibus incubuit stratis, Somnosq; petiuit.

Cæterum scire oportet, Pellium religiosam fuisse Veteribus obseruationem quandam, quoniam & apud Scythas Pellis inscensio iurisiurandi vicem habebat. Mos vero fere hic fuit, Vbi quis iniuria esset a quopiam affectus, nec repellendæ idoneum, paremq; se intueretur, cum bouem immolasset, concisas quidem carnes percoquebat aqua, pellem vero extendens in ea ipse considebat, manibus retro adductis, vt ex iis vnus, qui cubitis colligātur. Hic vero modus illis gentibus est sup-

plicandi maximus. Adiacentibus igitur iumenti carnibus, adeunt domestici, familiaresq; primũ mox & cui collibuerit. Arrepta vero carnis portione, dextroq; super corium illato pede, pollicetur pro virili vnus equites ἀσίτους, καὶ ἀμίσθους, nullis cibariis, nullaq; item mercede. Nõnulli grauis armaturæ pedites. Qui egentissimus est, offert se ipsum. Fitq; ad eum modum haud cõtemnẽda in bouis corium aggregatio. Estq; ea tum firmissima, tũ hosti prorsum inexpugnabilis, vt quæ sit iureiurando obstricta. Hinc sępe lectum in historia, Exercitum a Corio esse cõflatum. A nostris item proditum scimus, in lanata pelle nouam nuptam considere solitam, vel ob vetustum morem ꝙ antiquitus homines pellibus consepirentur, vel vt attestaretur, lanificium se præstaturam viro. Praeterea lugentes quoq; diebus luctus in pellibus erãt. Nam illud M. Tullii in Pisonem, Ecqd recordaris, cum omni totius prouinciæ pecore compulso Pellium nomine, omnẽ questum illum domesticum, paternumq; renouasti? Ad veterem quoq; morem contenderim referendũ, vt Sciolorum vanitates prætereã, qui Casci ipsi Cascos ducunt, ac præcipitant, vti positum apud Varronem est. Nam & Academicorum secundo M. Tullius, Vt non multum inquit, imperatori sub ipsis pellibus otii relinquatur. Qđ eo dicitur, quoniam militũ tentoria pellibus obtegerentur. Vnde & sub pellibus esse dicebantur. T. Liuius libro quinto. Militem Romanum, in opere, ac labore, pruinisq; obrutũ sub pellibus durare. Item ab Vrbe eadem libro. XXXVII. Aut sub pellibus habendos milites fore. Sed & Porphyrio illud explicans Oratii, Sermonum primo.

Quoniam in propria non pelle quiessem. Inde sumptum inquit, ꝙ ductores in pellibus dormirent. Cuius rei & Lucilius testis est. Et Plautus, cum de Anu ebria iocaretur, ait,

In Pellis periculum protenditur. Arrianus gestorũ Alexandri primo, Pelles sub quibus milites hybernabãt, leui, & sicca herba cõpleuit. Idẽ fere, & libro tertio. Apulei⁹ vero Floridorũ prĩo. Aut quercus inquit, cornibus onerata. Aut fagus pellibus coronata. Aduocatis etiamnũ aliis vti poteramus, sed oĩa puluis idẽ, vt inqt Lucianus. Cęterũ quia de Pellibus agitur, illud adiecisse, nil obfuerit, Pardaleam nũcupari Pardalis pellẽ, Leonteam, vel Leontem, id est λεοντῆν Leonis, Lyceam lupi, Trageam Tragi. i. Hirci. Apud Herodotũ Anthropea. i. ἀνθρωπείη est humana pellis. Eadẽ forma dicit Taurea, Aegea, Cynea, a tauro, Capra, Cane. Pardalea conuestitus dicitur, q est moribus varius, & velut πολύστικτος, id est multis interpunctus notis. Lycea, qui rapax est. Nebrida ferre, dicitur eleganter, qui timidior est, ac vinolentus, quia illam gestaret Bacchus.

De Coniectoribus aliqua. Quintilianus illustratur. Somniorum itẽ species multæ. Theopneusta, Physica, Syncramatica, Addiuinantia. Item bonam, vel sequiorem indicantia complexionem. Insuper de Incubo. Relegati, ac Deportati quo differant. Achillẽ Aristarchi esse ab Ennio Tragœdiam, titulo eiusmodi concinnatam. Caput. XLVIII.

SEd vt a diuerticulo fabula repetatur, exquisitissimus Somniorum coniector is est, qui similitudines rerum acutissime potest perspicere, ac discernere. Nam recta, claraq; Somnia interpretari, cuiusuis est. Similitudines accipio, quæ nobis secundũ quietem obiiciuntur, & velocissime transformantur, vt quæ de rebus respondent in profluente. Si enim vehementior motus sit, simulacra in eo veris motibus dissimilia, & tortuosa redduntur. Idem in Somno statuimus, si redundantior, & concitatior materia sit, quę a summo capite ad ima cordis defertur, similitudines expressę, aut purę haberi non possunt, quoniam multa cõmotio syncceritatẽ somniorum confundit, & constantiam visionum intercipit. Hęc immo addita, vt Fabii Quint. locum de Coniectoribus facilius perciperent studiosi ex libro tertio. Pleriq; libros de obseruantia Somniorũ multos composuerunt. Sed prudentes ista facile ridenda putãt, arbitrati prodesse perparum. Nã spiritus phantastici non vna esse potest vniuersalis ratio, quæ omnia, vt dicitur, sub vnam reuocet Myconum. Auctor in libro de Mysteriis Iamblichus est, & Strabo nõ neglexit, In tẽplo Aesculapii, qđ in Epidauro est, Somnia ægrotos captare solitos, quibus bonam valetudinem a Diis ostẽsam coniectarent. Nam Herophilus Somnia quædam vocabat Theopneusta, veluti a deo inspirata, quæ necessario contingerent. Quædam vero Physica, confabricante sibi anima, qđ conferre videtur, & inde qđ futurum sit. Alia autẽ Syncramatica ex spontiuo per idolorum occursationem, quãdo inspectamus, quæ maxime cupimus, vt cũ amicas amplexari cõcipimus. Apud Auicennã obseruauimus Canonis primo, Cõplexiõis æqualis, & tẽperatę certius haberi argumẽtũ, Somnia iucũda, permulcẽtiaq;, ac spem inducẽtia optabilẽ, cuiusmodi sunt odorũ, cãtuũ idola, & cõuiuiorũ, ac dignitatũ, ex spirituũ serenitate phantasmata deferentiũ, aut organũ phantasiæ illuminantiũ. Plethoricũ vero indiciũ est, cũ quis ita per quietẽ afficitur, vt motari posse nõ videatur, aut in

gestabile onus sustinere, vel etiam loqui non posse. Somnia vero hoc genus vocat Galenus Addiuinantia. Dignum scitu, qđ idem scribit, putasse quēdam, crus alterum sibi lapideū factum, mox ꝙ ea corporis parte in paralysin incidisse, præsentiēte Medicorū nullo. At qui subuolare se opinat̃, ac perniciter quocunq; rapi, pręenuibus abundare humoribus creditur, & quātitatis moderatę. Principatum sanguinis significare somnia cēsentur, cū se quis rubētia spectare opinatur. Aut sanguinis e corpore profluuiū, vel id genus quippiā cōcipit. Irroborauit hoc Galeni quoq; experimēto, qui eiusmodi somnio commonitus, Pugili sanguinis missionem peruidit necessariam. qđ retulit ipse in libello de Somno. At si aquarum, fluminum, niuium, frigoris ingerātur idola, Phlegmatis ea primatem indicant statū. Qđ non Principis modo placita probāt, sed quarto Colliget Auerrois, Capite quintodecimo. Si imagines concipiantur ignium, Bilis praeualet rubra. Eandē vero atram pollere, prænunciant Somnia terrifica. Quoniam autem de Incubo facta pauloante mentio est, adnectamus item Auicennæ sententiam in ea re, dignam, quæ incuriosius nō prætereatur. Ergo Canonis primo, Resupinum inquit, dormire, malum. Prauæ siquidē struuntur ægritudines, veluti Apoplexia est, ac Phrenitis, & Incubus, quoniam eo situ superfluitatum fit ad posteriora reclinatio, atq; inde retentio, nec suis influere meatibus permittuntur, qui antica corporum obsident. Cuius sunt generis Nares, & Palatum. De Incubo item Tertii prima Princeps sic. Est Incubus inquit ægritudo, qua proserpente sopore, Phantasma opinamur graue in nos irruere, & molestius comprimere. Arctatur spiritus, ac vox etiamnum intercipitur, cum motu, ingruitq; præfocatio, meatibus præfarctis. Sępeq; vel Apoplexiæ pręludium est, aut Epilepsiæ, nonnunq̄ & Maniæ. At sunt hæc vtiq; Harenæ non omnino nostrę, non imus inficias, sed eiusmodi tamen, quę legentium animos allectare amplius possint, q̄ quod nostrates nonnulli, etiam bene docti apud Iureconsultos obseruasse, in suos regessere Commētarios, Relegatos nuncupari, qui cum exilii causa solum verterint, nihilominus suis perfruantur bonis, qđ in Deportatis non fiat, Etiamsi a grāmaticis minus videtur obseruatum. Sicut nec illud ex Pœnulo, Achillem Aristarchi mihi cōmentari libet. Esse enim eo nomine Ennii Tragœdiam. Id quod Pomp. Festi probant fragmenta.

Qui nunq̄ Somniarint, Plinius declaratur. Abluere Somnia quid. Persii locus aperitur. Ardali ara, in qua Somno fieret, & Musis res diuina. Ardalides Musæ vnde dicantur. Tibię inuentor.

Caput. XLIX.

ET quoniam diu iam de Somniorum ratione commentamur, Age illustremus & parte hac naturalem historiam Plinii, qui libri decimi fine quosdā somniasse nūq̄ scribit, quibus mortiferum fuerit signum, si præter consuetudinem somniare cœpissent. Quæsitum a multis opinor, quæsiturosq; etiamnum, Ecquid ex veteribus succurrat memoriis, quo planior fiat auctoris nobilissimi sensus. Ego vero qđ ex scientissimi Plutarchi monumentis noui, quæ vel sola doctū effecerint ingenii haudquaq̄ plebeii hominem, non grauabor suppingere. Sic enim in libro de Oraculis, quæ defecerant, comperi. Cleonem ex Daulia solitum prædicare, multos, quibus vixerat, annos nulla vnq̄ Insomnia vidisse. Idipsum & Thrasimedi cōtigisse. Causa vero euentus tam miri est inquit, corporum crasis, siue tēperatura. Sicuti Melancholicos scimus esse πολυονείρουσ, καὶ πολυφαντάσουσ, id est Somniosos, imaginososq;. Nec illud præterierim, veteris fuisse superstitionis, meticulosa somnia interim ablutiōe aueruncare, qđ apud Aeschylum est obseruatū & docuit in Batrachis Aristophanes, ὡσ ἂμ θεῖομ ὄμφρομ ἀποκλύσω, id est Vt somnium abluam diuinum. Ad quod Persii illud ex Satyra secunda respicere, dabunt opinor, eruditi omnes.

Hæc sancte vt poscas, Tyberino in gurgite mergis
Mane caput bis terq;, & noctem flumine purgas.

Et quia de Somniis diu iam commentamur, de Somno illud non negligamus, fuisse apud Trœzenios veterem Ardali aram, super qua Musis, & Somno rem diuinam peragebant, Somnum astruētes esse Musis Deum pręcipue amicum. Fuit autem Ardalus hic Vulcani filius, quem Tibiam adinuenisse, opinantur, Et ab eo Musas dici Ardalidas, in Pausaniæ relatum monumentis est.

Ouorum natura mirabilis. Item de Naufragis mirum. Lucianus explicatur. Aristotelis defensio a calumnia. Oua lustralia, & Pnicta quæ sint. Ostracoderma, & Malacoderma, τρομητὰ ῥοφητὰ, ταγηνιστὰ, ὄνεια, Helenæ ouum, Oaria. Psathyra. Item quid Lecithus & Lecithopolis. Itē de Ouis plura. Epidorpismata. Metadorpia. Epiphoremata quæ intelligantur.

Caput. L.

OVorum inter se miram,ac propè indiscretam similitudinẽ sæpenumero apud animum meum non sine stupore perpendi. Alterum enim alteri si compares, fallitur examen,hebescitq; intuentis obtutus. Tanta prorsum parilitas est,tã taq; geminitudo.Id a M.Tullio item adnotatũ in Academicis,obseruauimus qui rem etiam in adagium profluxisse significat,vt Ouorum similitudinẽ dicamus de iis,quę cõsimilia valde,iter se sunt,vt disparari,secerniq; nõ possint. Cum farinæ,vt aiunt,sint eiusdem,& Graculus Graculo assideat.Etiamsi in Delo complures fuisse,compertum est,qui gallinas quæstus sui causa alere assueti,vbi Ouum inspexissent,ex qua id foret Gallina,euestigio pronunciarent. Sed longe vtiq; mirabilius id,in re tã parua mundi permixtionem intelligi quandam.Ouum quippe elementis consurgere,ac compingi quatuor,veterũ Medicorũ assertione traditum,scimus.Nam crustę modo circũiectum,obductumq; putamen terræ imagine quadam,arescentis in frigore vim naturæ præfert.Humor autẽ frigens humectusq;,aquam exhibet plane.Sicuti aerem,qđ inest spiritosum,calens humensq;.At in meditullio luteum fixum mediocritatẽ caloris obtinẽs,& aridioris naturę,igni cõpar facile colligĩt.Cui calculũ adiecerit,& color (siquid tamen eiusmodi adesse igni creditur).An nõ & globata suffragatur figura? Quid,q̃ inest Ouo vitalis vis,veluti & mundo? Obseruatum ab eadẽ quoq; schola,Vitellum intima caloris facultate,percoqui facile,Albumen non ita.Ratione vtrũq; frigoris,caloris,humorisve.Hinc tostum Ouum dissilit facile.Non dissilit aqua concoctum,ignea siquidem vi quodam ferrumine copulatur,qđ inest,humectum,ampliusq; calefactum,exustũq; plures parit spiritus,qui loca nacti perangusta,exitum molientes testam prærumpũt,demumq; euaporant.Præterea flammę vis tunicam circumsiliens putaminosam,amburendo diffringit,qđ & fictilibus euenire,dum torrentur,euidens est.Quamobrem perfundi prius frigida solent oua. Calida siquidem aqua mollitie statim humorem effundit,& raritatẽ relaxat.Quia vero de Ouis mentio est,congeremus,quę scitu digna lectio suggerit varia.Et illud primum,Ostracoderma dici Oua putamine intecta testaceo,vt in auibus.Malacoderma vero,quæ molli obducuntur cute. Sed illud grauius,vndenam fiat,q̃ τὰ ἀφανιωθέντα ὠὰ,καὶ ἐξουρίσαντα,Hoc est,Corrupta & Vrina Oua fluitent.Integra certe,καὶ ἀπαθῆ confestim sidere,manifestum est.Ac ratio quidem erui illinc potest,q̃ aquescant,ac spiritus contabescentia concipiant plurimum.Qua ratione colligitur & illud relatu dignissimum,In aqua pereũtes primo quidem ima petere,mox,vbi computrescere cœperint,emergere,ac fluitare.Tabescens quidem cadauer spiritosum fit,aer vero præfarctis poris,ac meatibus,necnon Pulmonis cauitatibus,quæ βρόγχια dicuntur,leuissimũ illud efficit,adeo vt supernatare valeat.Proinde mandatum literis est,quendam in mari crassantem,cũ id sciret,consueuisse eorum,quos enecasset,pulmonem concidere,atq; ita demum in aquam proiicere,q̃ ita affectos comperisset non emergere.Ooscyphia,& Oa quoq; apud Græcos inter poculorum genera recenseri,animaduerto,opinor de similitudine duci nomenclaturam.Sunt qui Mespila item Oa putent dici.Illud vero Luciani in Dialogis,quos ipse νεκρικοὺς vocant,cuiusnam modi esse dicimus? καὶ εἴπου εὕροι ἐν τῇ τριόδῳ ἑκάτης δεῖπνον κείμενον,ἢ ὠὸν ἐκ καθαρσίου,id est sicubi comperiat in triuiis Hecates cœnam iacentem,aut ex Catharsio Ouum.Catharsium in Græcorum doctrina videtur purificatio quædam dici.Morẽ quippe Athenis fuisse produnt,conciones expurgandi,atq; theatra,& omnino quemlibet populi conuentum.Id vero minutis fiebat porcellis,quos nominabant Catharsia.Eiusmodi obibant munus,qui dicebantur a collustratione Peristiarchi.Oua expiationibus apta monstrat Iuuenalis illud,

Nisi se centum lustrauerit Ouis.

Sed & in arte Ouidius Oua hæc Lustralia indicat illis versibus.

Et veniat,quæ lustret anus lectumq;,locumq;,
Præferat & tremula Sulphur,& oua manu.

Verũ parte hac prius q̃ subtexant reliqua,Philosophorũ principi libet patrocinari,aduersus quẽ ita ratiocinatur Albertus.Oua longa prodit Aristoteles,producere mares,Rotunda vero fœminã.Qđ inquit,falsum est,quoniã scribit Auicenna ex orbiculari Ouo,breuiq; progigni marẽ.Ex oblõgis,acutisve fœminã.Ipsum hoc cõprobat experimẽtũ,& suffragatur ratio,siquidẽ virtutis perfectio in masculinis ouis ambit æqualiter,& cõtinet extrema.At in fœmininis a centro lõgius abit materia,in quo est vitalis calor.Hoc vero plane imperfectionis argumentum est.Ista autem si quis sensisse Aristotelẽ putat,Leberide cęcior est.Q̃q̃ erubescens tãto nomine Albertus mendũ esse suspicatur exemplariũ.Aristotelis verba ex sexto de Animaliũ historiis hęc sunt,ex Theodori

interpretatione,quæ oblonga sunt oua,fœminam edunt,quæq; sunt fastigio cacuminata. At
quæ rotundiora,& parte sui acutiore obtusa,orbiculum habent,marem gignunt. Q; siquis ca-
uillari nos arbitratur, auctoris græca verba subieci. ὅτι δὲ τὰ μὲν μακρὰ καὶ ὀξέα τῶν ὠῶν,θή-
λεα,τὰ δὲ ϛρογγύλα,καὶ περιφέρειαν ἔχοντα κατὰ τὸ ὀξὺ,ἄῤῥενα. Illud autem ex eodem Alber
to concoqui facilius potest,se Ouum vidisse,cui putamen adesset duplex,inter vtrunq; albugine
fusa,Quæ introrsus viseretur item,sed aquosa,tenuisq;,nullo prorsum Vitelli vestigio. Verum
hoc naturæ peccatum fuerit. Naucratitarum nuptialibus Cœnis cauebatur,nequis Ouum intu
lisse vellet,aut μελίπηκτα.i.Mellita. Sunt inter Oua mẽsę destinata,vt Aeginita Paulus inq̃t,τρο
μητὰ,quę valde nutriunt.nam ῥοφητὰ id est Sorbilia magis subeunt. Pessima vero,quæ vocant
ταγηνιςὰ, id est in Sartagine cocta. Sunt & quæ Galenus πνικτὰ vocat,ꝙ præfocari videantur,
dum certo genere coquuntur. Nam e putaminibus educta vasculo excipiũtur. Mox oleum infun
ditur,& Garum,vinum item modicum. Vasculum inde in cacabum calentis aquæ immittũt,ob
struuntq; diligenter,ac tandiu excalfacere pergunt, donec coisse medio modo videantur. Oua
etiam mensæ inferri secundæ apud priores solita,scribit Athenæus,cum turdis & leporinis carni
bus,& mellitis. Ea vero omnia dicuntur Epidorpismata. Item Metadorpia,necnon Epiphorema-
ta. Antiquitus siquidem prius,q̃ ingrederentur cõuiuæ,sua vnicuiq; apponebatur portio super
mensam,posterius vero multa inferebãtur,variaq;. Vnde & Epiphoremata dici cœpta. Hinc Phi
lyllius,Amygdala,Carydia,Epiphoremata. Comicus Plato Epitrapezomata item dicit. Alii Tra
gemata vocant. Secundas vero mensas impendio magnifico instructas inferri solitas,etiam pro-
bat Pindarus. Apud Romanos cœnæ initia habebãt Oua,attestãte Porphyrio quoq;. Vnde Ora
tius,Ab Ouo vsq; ad mala citaret,Sermonum primo. Appion deniq;,ac Diodorus Epeclia,id est
ἐπέκλεια vocari tradunt,quæ post cœnam dantur,Tragemata. Nec illud relatu indignum,Tra-
gematum reliquias recte dici Apotragemata,sicuti est apud Eupolin,qui Didymiam nescio quã
incessens Vulpis eam Apotragema nuncupauit,vel ꝙ pusilla foret,vel vt vafricia,dolisq; abun
de instructam. Addamus ex Athenæo item,Qui vbi caseum recensuit Siculum,& quem Cre-
tenses Thaliam vocant,tenuem,latumq;,necnon Pyriephtham,sic autem lac dicitur primum,
id est ὁ πυριέφθης, forte inquit,vniuersa hæc Epidipnidas nuncupant Macedones. Vitellũ Oui
Lecithum dici a Græcis,animaduerto. Sed eodem nomine leguminis intelligitur genus item,qđ
Pisum alias nuncupant. Vnde Lecithopolis mulier appellatur,quæ tum oua distrahit,tum legu
mina. Hanc λεκιθόπωλιν enunciant illi. In piscibus quibusdam Oua dicũtur Psathyra,id est ha
renida ex similitudine. Iam & Oua legimus,quæ generationi inepta sint,dici οὔρια, quasi flatuo
sa.nam οὖρον dicunt ventum,Quo argumento etiamnum ab Homero Mulos dici οὐρῆας,con
iectant periti,& recenset Eustathius, διὰ τὸ ἄγονον, id est ob insitam non gignendi proprieta-
tem, ꝙ eorum semen sit ἀνεμιαῖον, id est spiritosum,& proinde fœcunditatis nescium. Oua
in Græcis auctoribus dici inuenio etiam Oaria. Scribit Neocles Crotoniata,Ouum,ex quo pro-
gnata tradatur Helena,ex Luna delapsum. Quippe Oua parere Selenetidas mulieres,indeq; na-
scentes homines quinquies decies esse nobis ampliores,qđ approbat Herodorus quoq; Heracleo-
tes. Inter Oua Pauoninis primatem locum tribuunt pleriq;. Chenalopeciis secundam sibi notam
vendicantibus,Tertiam Auitiis.

Cur ieiunantes præcipue infestet sitis. Virgilius illustratur. Caput.LI.

QVi ieiunia seruant,quocunq; id fiat tempore,siti excellenter infestari amplius,
q̃ fame consueuerunt. Id neminem non arbitror experimento didicisse. Proinde
non est,qđ enixius id comprobemus. Ea modo forsan quæstio suspensos habet
aliquos,vndenam fiat id,quod fieri quidem norint omnes,at rationem teneãt
perpauci. Quæ eo grauius ad perpensionem reuocatur, quoniam & innuisse
scientissimus Poeta Aeneidos secundo videtur,cum ait,

Catuliq; relicti
Faucibus expectant siccis.

Q̃ q̃ obuiam quodammodo se ingerebat,Plutarcho ipsa hæc perpen
dente,libro Symposiacorum sexto,vnde pleraq; mutuatur in Cœnis Macrobius. Nã etsi inquit,
humanum corpus ex elementorum qualitatibus quatuor compactum constat,& cõcinnatum,ra
tione artificis mira,vna tamẽ ex iis est,quæ vel sola,vel omnium maxime iuge sibi commodumq;
deposcat alimẽtum. Is autem est calor,qui humecti quippiam suggeri sibi in dies,& horas quærit.
Id verum comprobari,vel eo potest argumento,ꝙ non aquæ,non terræ,non deniq; aeri vllam ab
sumendi,qđ in proximo sit,inesse vim,perspicuum est. Ignis modo velut inexplebile animal,fomi-

tem hincinde perpetē cōquirit, alioq mométo periturus. Rationē suggerit ætas prima, caloris nimietate pleraq; auidi⁹ cōsumēs. At Senes, in qb⁹ cōflaccescit qualitas ea, extabescitq;, nullo negotio pati ieiuniū valēt, velut parte plurima interextincto eo, qđ refici alimētis solet. Quin vbi agitatione languescentem caloris vim excitarimus, stomachi inualescit appetentia. Inde quoq; assertio hæc perspicua fit, ꝙ inter animantia, quæ sanguinis sunt expertia, cibum caloris inopia nullum affectant. Quamobrem si appetentiam conciliat calor, humectaq; vis proprium illius est pabulū, summa prorsum ratione fieri, fatendum est, per ieiunium corpore nutrimenti indigo, genuinum præcipue id exigere calorem, quo excepto, corpus vniuersum refici, instaurariq; pernoscitur.

An in Pulmonem corriuetur potus. Diuersæ in eo sententiæ. Pulmonis functionem duo habere munia. Διαπνοή quid. Caput. LII.

Llud eximie mirari me fateor, Platonem, cui vt scientissimo, & Philosophorum facile principi, doctissimus vt quisq; est, ita promptissime assurgit, delabi potū in Pulmonem prodere sibi permisisse. Nam quoniam in eo versamur argumento, non sopitæ fuerit operæ, huius quoq; rei commeminisse parte hac. Platonis verba ex Timæo, quibus plane id astrui videtur, subiicere collibuit. Pulmonis inquit, tegmen cordi adhibuerunt, molle primum, atq; exangue, dein cauis intrinsecus fistulis spongiæ instar distinctum, vt spiritu, potuq; hausto, cordis ardorem huiusmodi respiratione, & refrigerio tepefaciat. Quam ob causā Arterias, tanq̄ aquæductus per Pulmonum substantiam deriuarūt. Plutarchus Symposiacorum septimo, eius opinionis Philistiona fuisse auctorem, scribit. Sed & Hippocratem, ac Dioxippum Hippocraticū, veteres medicos, & nobiles. Nequis autem obiter nos putet velut pedites, & quidē gregarios Lydium insequi currum velle, quid in diuersum Erasistratus prodiderit, vt Plutarchus idem exposuit, sed & in Noctibus Atticis Gellius, & in Cœnis Macrobius, nūc recensere, non est consilii. Aristotelis vero placita, cui in ratione naturæ primas omnium calculis deferri, animaduerto, prætериisse, visum pene piaculum est. Ante gulam inquit, posita Arteria est, q̄q̄ impedimento est, cum cibus ingeritur. Nam, siquid vel cibi, vel potus in Arteriam delabitur, strangulationes, tormina, & tusses grauissimæ incitantur. Quamobrem nec audiendi sunt, qui hac potum meare dicant. Accidunt enim aperte, quæ modo dixi, omnibus, quoties aliquid cibi delapsum est. Profecto opinionem eorū qui potum hac admitti existimant, irridendam esse, plura ostendunt. Meatus enim nullus de Pulmone ad ventrem pertinet, sicut ex ore gulam tendere cernimus. Quin etiā per Vomitū, & Nauseam, vndenam humor remeet, incertum non est. Ad hæc humorem non continuo colligi in Vesicam, sed in ventrem prius, certum est. Excrementa enim Alui tingi videntur vini atrioris fece. Vulnere etiam ventris sæpe hoc patefactum est. Sed enim stultas opiniones admodum scrutari, stultum fortasse est. Hæc Philosophus summus aduersus pręceptorem Platonem commolitur. At qui tueri conantur, inter alia id quoq; secutum Platonem videri volunt, ꝙ forte cōuulsa Arteria, velut meatu intercepto, interscissoq;, potus reiectatur foras, incolumi stomacho. Astipulari videtur & sitis accensio, Pulmone ægrescente. Porro & animalia pulmonis expertia potum nescire animaduertuntur. Sed nec id astruunt prætereundum, ꝙ in vrina, quæ est retrimentum potus, nullum cibi vestigium reperitur, ꝙ si in ventre simul fuissent, aliqua illarū sordium qualitate inficeretur. Postremo inquiunt, cur lapides, qui de potu in Vesica nascuntur, nūq̄ in ventre coalescunt? Atqui debuerunt, si in vētrem deflueret potus. Eupolis deniq;, & Euripides poetę nobilissimi Platonicæ hæresi calculum adiiciunt. Et sunt, qui ab Alcæo propagatum id malint. Lactantius in Hominis opificio cum Erasistrato stat, & Aristotele. Quorum si vera sententia est, vt fere cōstare video, vna erit Pulmonis functio ἀναπνοή, quā esse finiunt, κίνησιν θώρακος, καὶ πνεύμονος, id est Thoracis motionē, & Pulmonis. Cuius sint munia duo εἰσπνοὴ, καὶ ἐκπνοή, i. inspiratio, exspiratioq;. Est tn̄ & quæ vocatᷓ Διαπνοή. Ea dicitᷓ ὁλκὴ ἀέρος ἀπροαίρετος, ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ διὰ τῆς ἐπιφανείας, i. Aeris attractio citra nostrū ꝓpositū a naturali calore p̱ supficiem.

Ieiunii ratio ex Medicorum scitis. Firma ætas quæ intelligenda. Item quid Hieronymus de ieiunio, & Porphyrius. Caput. LIII.

Ippocratis medicæ potestatis scientissimi nobilissima, & celeberrima sententia est, Senes facillime ieiunium sustinere, mox qui firma ętate sint, minus adolescētes, omnium minime pueros, ex iis vero, qui animo sunt propensiores, magisq; vegeti. Hęc autem ita, qđ aiunt, apertis dicta tibiis videntur, vt non ita magna indigere explicatione sentiantur. Nisi ꝙ Galenus firmam ætatem dici putat

eorum,qui mediam consistentiæ,seu vigoris ætatem,& senectutis agunt,cum iam cresc͂ẽdi ætas,
& tempus excessit,necdum tamẽ senectutis sensus vllus notabilis compareat.Ita Thucydides inquit,qui firma ętate sunt.Q; autem senes ait,intelligendũ putat de iis,qui primordia vitę senilis
traducant.Nam de iis,qui summam pulsent,occiduãq; senectam,qui intelligi potest?Cum ii diu
tinæ mediæ dispendium nequaq̃ ferãt,q̃q̃ cibum exigũt omnino perexiguum. Traditum & illud
in eisdem comperi scholis,sanguine abundantes Biliosis facilius ieiunium perpeti,causis aliquot,
& primum quidem,quoniam humectum in illis redundat substantificum,atq; item nutrimentitium.Postremo & calor suppetit remissior,minusq; acutus,vt qui humido suffrenetur.Attēdēda & in hoc ex primo Canonis Auicennæ placita,prodentis eum vitę modũ videri præstabiliorē,
vt die vna semel tantum hianti stomacho ingeratur cibus.Mox sequẽti bis,mane,& sole occiduo,
Idipsum & sexto Colliget comprobat Auerrois,Cap.septimo.Nam & mirabilis ĩquit,Auenzoar
assentitur.Rasis quarto Almansoris Canon inquit,aptissimus videtur,vt biliosis bis die cibo refici permittamus.Phlegmaticis semel.Temperatis,sanguineisve ter duobus diebus.Omnino ægre
cibaria perficientibus præstare,scribit Auicenna,bis interdiu comedisse.Semel autem vix,aut nũq̃.At beatus Hieronymus Post cogitationum inquit,cautissimam meditationem,ieiuniorum tibi arma sumenda sunt,& canendum cum Dauid,Humiliaui in ieiunio animã meam,& cinerem,
tanq̃ panem manducaui.Eua per cibum eiecta est de Paradiso.Helias quadraginta dierum exercitatus ieiunio,igneo curru rapitur in cælum.Moyses quadraginta diebus,ac noctibus familiaritate,& sermone Dei pascitur.Hostis antiquus post.XL.dierum ieiunium per cibũ molitur insidias
Si filius Dei es,inquit,dic,vt lapides isti panes fiant.In lege,mense septimo post clangorem tubarũ
decimo die mensis,totius gentis Hebrææ ieiunium est,& exterminatur anima illa de populo suo,
quæ saturitatem prętulerit continentiæ.Et mox paulo.Sic ieiunandũ,vt non palpites,& respirare vix possis,sed vt fracto corporis appetitu,nec in lectiõe,nec in psalmis,nec in vigiliis facias quid
minus.Ieiunium non perfecta virtus,sed cæterarum virtutum fundamentum est.Hæc si quis impudentior paulo ridenda arbitratur,perpendat quæso Porphyrii quoq; sententiam,ex veterum
Theologorum placitis in Dæmonum improborum sacrifico ritu præcipientis,ieiunio animum
expurgari debere,præsertim vero animalium abstinentia.Quippe sanctã animi puritatem,velut
symbolum,characterẽq; diuinũ arbitrabat̃,quo ab illorũ custodiamur prauitate.Porro & vir plane diuinus animum tum sapientia diuina,tum ciborum muniet abstinentia,perturbationes hominibus incitantium.Tum ipsa ad deum similitudine,velut Dei templum incõtaminatum,esse
animũ arbitratus,in hoc vniuerso Dei patris templo.Festorũ item dierũ quibusdã,prisco ritu,ieiunia seruat,in libro de Osiride,ac Iside,allata in ea re Xenocratis sententia,Plutarchus tradit.

Tritagonistæ conuitium Aeschini iniustum,quid sibi velit.Tessaracoston in Grauidis tempus,quod sit.Necnon Tessaracoston festum. Caput.LIIII.

AEschinem Oratorẽ nobilem Demosthenes nimio plus quandoq; vellicãs,& labeculam aliquam viro eloquentissimo vtcunq; inustam volẽs,Tritagonistem illũ
subinde appellat.Sicuti commeminit Hermogenes quoq; primo de Ideis Tomo
καὶ τριταγωνιστὴν ἄκρον ἐξέθρεψέ σε ἡ μήτηρ.Tritagonistẽ extremum educauit te mater,vt qui tertio histrionum ordine dignus videretur.Quãdo eum tragicum hypocritem,hoc est histrionẽ intelligi volebat.Nec secus multis in locis
hominem infamat,q̃ vt Scenicum etiam inutilem,ac vix in tertiis cõcertãtem.
Nam Tritagonistes non aliud signat,q̃ ordinis tertii certatorem.A Sophocle vero productũ hoc
videtur,qui primus creditur tribus vsus Histrionibus,& quem vocant Tritagonistem.Plutarchus in decem Rhetorum vitis,super Aeschine,ita commeminit.Cum esset,inquit,λαμπρόφωνος hoc est vocis sonantioris,postmodum Tragœdiam exercuit,Vt vero Demosthenes ait,ὑπογραμματεύων,καὶ τριταγωνιστῶν Ἀριστοδήμῳ ἐν τοῖς Διονυσίοις διετέλει,id est Scribę,histrionisq; munere fungens apud Aristodemum agebat in Dionysiis.Quin etiam puer literas cum patre
docuit.Tessaracoston vero tempus dicitur dierum quadraginta.Quando seruatum veteribus
tradunt,vti gestantes vtero ante partum eo dierum numero sacra ne adirent.Quin & a partu totidem,incommodis infestabantur plurimis,sicuti infantes quoq;.Quibus mox transactis,festum
agitabatur Tessaracoston item nuncupatum.

In Pisce communi Spinam non esse,quid significet.Arithmetica ne proportio in Conuiuio probabilior,an Geometrica.Cur cœnam dicant δαῖτα.Camasenæ apud Empedoclem quid. Caput.LV.

QVam esset viro graui improbanda ventris ingluuies,& pecuina voracitas,supra locis aliquot ex summis auctoribus videor abunde cōmōstrasse. Nūc quia in eandē sententiā suppetunt aliqua non digna,quę prętereantur,nec quibus vt opinor,gręcanicū illud congruat,οὐδὲν ἱερὸν,nil sacrum,Operæpretiū me facturum credidi,si ea velut auctaria bonarū literarum studiosis congessero. Igitur fuisse veteribus Adagium animaduerto,qđ vsurpasse Democritū,ex auctore nouimus locupletissimo, ἐν ξυνῷ ἰχθύι ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν, Promiscuo pisci nō insunt spinæ. Id videtur in nimio plus voraces productū. Qui insita,Cephaliq; auiditate quadam,raptim se saburrare festinantes verentur semper,ne accūbentibus parte vlla cedant,immoq; indigi,inexpletiq; e mensa cogantur surgere, quo fit,vt dū deglutire satagunt, quicquid vncis manibus,velut inauspicatę aues,inuncarint,ne perpurgent quidē, sed cōfertim indiscriminatimq; omnia in barathrū deuoluāt,& Latrinarū meditatoriū. ἀλλ᾽ οὐ φιλικὸν,οὐδὲ συμποτικὸν προοίμιον εὐωχίας ὑφόρασις,καὶ ἁρπαγμὸς,καὶ χειρῶν ἅμιλλα, καὶ διαγκωνισμός. ἀλλ᾽ ἄτοπα,καὶ κυνικά. At non gratū,nec Cōuiuale Proœmiū est,gulosa esculentorū inspectio, & rapacitas,manuūq; certamen, necnon Cubiti innisus.Perabsurda hęc sunt,ac Cynica. In hos ita affectos sic declamasse Socrates videtur.Cū diceret quosdā pane vti,velut obsonio,quosdam obsonio tāq̄ pane.Proinde sunt,qui veterū frugalitati applaudentes,vt p̄clarū, maximeq; ciuile,id efferāt institutū.Quo μοῖρα καὶ λάχεσις ἰσότητα τὴν περὶ τὰ δεῖπνα καὶ συμπόσια κοινωνίαν ἐβράβευον.id est Mœra & Lachesis in cœnis æqualitatē,& in conuiuiis cōmunionē dispēsabant.Nil enim conspiciebatur inornatum,illiberale nihil,quando erat Isomœria,quā intelligimus suam cuiusq;,ac ex ęquo portionem.Ex quo argumēto viri nūq̄ laudati satis Cœnas ipsas δαῖτας nuncupabant,& Conuiuas δαιτυμόνας.Et δαιτροὺς Structores ipsos, ac Trapezocomos,a distributione,quę tūc fieret,Siquidē δαίειν diuidere est.Astruitur,qđ dicimus,& Spartæ moribus,quibus Creodætas.i.Carniū diuisores habere,receptum erat. non quoscūq; quidē,sed eminentissimū quēq; ex ciuibus.Nam Lysandrū eo quandoq; perfunctū munere, tradit historia. Id vero dicebatur Creodæsia.Sed vas Creodochon dici adnotauimus.In Conuiuiis inquit Pollux,portio prima dicitur Protothœnia,id est πρωτοθοινία.Huic porro mori calculū adiicit Homerus cum sępe alias,tum vbi ait, καὶ οὔτις ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης. Et nemo æquali indigebat cœna.Cæterum mos hic,quo in Cœnobiis nunc maxime sancti viri,Deoq; vere mancipati castissime degunt,exoleuisse tūc videtur,cū Saliares inductę sunt cœnæ,quibus ad immobilitatē vsq; differtus venter distenditur.Candylos nulla tunc mensa notasses,non Carycias,ganeata cibaria,quibus iam satur titillatur palatum.Non Aromaticas potiones,quæ vocant Trimmata. Certe diu seruatū, vt sacrificiū,& publicū epulum non alio fieret modo,q̄ πρὸς μερίδα, id est ad portionem.Hinc Euripides τὸν τῆς ψυχῆς παῖδα κλῆρον dixit,hoc est Animæ filiā Sortē, quæ diuiti,aut illustri non contribuens τὸ πρωτεῖον, hoc est honorem præcipuū,sed vt obuenit,Pauperem,abiectūq; surrigit,Magnū vero,ac potentē æqualitati assuefacit, nec moleste,sed moderatū agere hilariter.Atenim assertione id genus,video prosilientē in me gurgitum altissimorū turbā,& Apicios nescio quos tumultuosius obstrepētes.Qui soliti κιχλίζειν,id est Cichlissare,seu turdos esitare, ὄψα τε,δία ἔδουσι διοτρεφέες βασιλῆες,id est obsonia, cuiusmodi a Ioue nutriti vescuntur Reges,querule nimis,flebiliterq; ferent,ad Zenonis parsimoniam,tāq̄ ad pileum gulę proceres vocari.Quē proditū memoriæ est, crudis dūtaxat solitū vesci, interimq; vini loco aquā perpotare,ac discipulos esuriem docere,Vnde Philemon de illo ita cecinit, πεινῆν διδάσκει,καὶ μαθητὰς λαμβάνει.Docet esurire,nec tamē discipulis caret.Atq; in diuersum ita concinnabūt argumēta,vt patinarias struant struices,qđ Plautinū est,veluti non vescendi,bibendiq; gratia agitari Conuiuia soleant,ἀλλὰ τοῦ συμπιεῖν,καὶ συμφαγεῖν,sed cōbibendi,cōuescēdiq;.Tua vero inquiēt Creodæsia nescio quę,ac in portiones distributio,cōmunione sublata,ex vna multas nobis cœnas conficit, puresq; cœnātes, concœnem vero, conuictorēq; prorsus neminē,quādo veluti a Creopolica mensa,siue Laniona ad librā capiēs quisq; portionē decūbat.Sed rogo te,nonne deridiculum nescio quē,& imperitum arbitrere medicum,si ægris pluribus ad æquilibriū potiones propinet? An non sentis in Conuiuēdi ratione idipsum vsu frequenter venire?Est qui plus appetat, est qui minus,insita vnicuiq; virtute aut retundente,aut acuēte cibi appetentiā.Tu tamē festiuissime Cōuiuator,& Rex,non sitientes,nec famescentes ad eundē cū diuersis calculū reuocas.Nec satis videre didicisse,nō Arithmeticū in istis mediū,sed Geometricū requiri.Proinde,si ad cauponē diuertas, consuluerim plane,vna, & cōmuni vtēdū men-

sura.Cũ vero ad conuictũ vocamur,memineris,propriũ queq; ventrẽ adducere. Quẽ deniq; nõ tuũ hoc molestũ æquilibriũ explet,sed qđ est satis.Neq; Vmbricas huc cœnas reuoco,sed veterũ nobis humanitatẽ cẽsco imitandã,vt in cõmunione seruanda non Homorophii modo simus,& tecti eiusdẽ cohabitatores,sed poculi quoq;,& cibi eiusdem grati participes.Quos a Græcis dici Homochœnicas scimus,& Homositos. Homericas porro cœnas valere sinamus,famelicas nescio quas,& siticulosas,in quibus Reges sunt Italis molestiores cauponibus.Quibus ĩ procinctu stãtibus,succurrit memorare,quot quis apud se Calices persiccarit.Pindaricæ vtiq; p̃stiterint,in quis omnia omnibus affatim apponi inuenies. Qđ te nõ obseruasse,impẽdio miramur,cũ subin de in Græcorũ castra solers explorator te inferas,& ĩ nulla nõ pagina ab illis versuram facias,ex vsura fortẽ fieri opinatus.Perbelle mihi ratiocinari videmini. Et quidẽ,si vera omnino dicenda sunt,me quoq; similis quãdoq; rapuit sentẽtia.Sed cũ animaduertissem,nõ me valde ab eo differre,quẽ torrens arreptum deuoluat,qui nõ quo velit ipse,sed vtcũq; aquæ impetus tulit, necessario feratur,erubescebam,equũ me plane furentem inscendisse.Neq; enim aliud est concupiscentiæ agitatio.In quo si ex me scitetur quispiã,quonã ferar! non aliud vere respondeã,q̃ quo visum effreni Bruto fuerit.Proinde vos,vt collibuerit,me nihil pœnitet eorũ sententiæ esse,qui cibi,potusq; largitate opprimi sensum,rationem concuti,sapientiæ induci nubilum vsu edocti non abnuũt.Illud obiter,quoniam a piscitio cœpimus,adnotarim,cõmuni notione pisces omnes Camasenas,id est καμασῆνας dici ab Empedocle.

Candyli quid sint.Item Abyrtace.Abyrtacopœi,Candys,Caryceumata,καρυκοποιεῖν,Carycopœi Delphi,Caryca.Paropsis.Paropsimation.Onthyleuses.Carica.Mimarcis.Nogalismata.Mimata.Hæmatia,Buli pro intestinis. Caput. LVI.

QVoniam vero pauloante quibusdã vsi vocibus sumus, quas haud ambigam, legenti frontẽ contraxisse, tollamus porro difficultatis tricas,vt ea,veluti morula,nihil harum lucubrationũ studiosi sufflaminẽtur, vt hoc interim verbo vtamur.Candylos ergo accipe scitamenta ciborũ quędã ex melle, lacteq; concinata,sicut Abyrtace apud Barbaros ex Porro cõparabatur,Cardamo,Allio,Mali punici granis,Sinapi,& id genus aliis q̃busdã, vnde Abyrtacopœi nũcupãtur,Medis p̃sertim id vsu frequẽti fuit.Sicuti in Theseo auctor Theopõpus est,& in Cecryphalo Menander.Candys autẽ Persicũ est indumentũ. Caryciam vero dici inuenio iurulentam dulcedinẽ.Iulius autẽ Pollux dicas inquit,Iuris Carycam,Caryceumata,Catachysmata,Abyrtacem,Paropsida,Est enim & hoc Iuris quoddã genus,vel,vt putãt alii,Mazæ,vel est obsoniũ,qđ nũc Paropsimation diceremus.Caryceumata salsa placẽtis inspergi solita,tradunt Aristophanis interpretes.Carycæ meminit in Timone Lucianus,καρύκησ τὸ γέμον ἀμάκλεωσ,id est suffertũ habens barbitium Caryca.In Lexiphane recenset idẽ,Abyrtacẽ,Carycias,Thrymmatidas,& Thria.Scribit Sudas,esse Carycam Lydiũ condimentum ex sanguine,& plerisq; aliis prẹlautis cõfectũ.Vnde inquit,dictum καρυκοποιεῖν,qđ est,scita verborum varietate orationẽ excolere.Et in libro de Rhetorica Apsinus duci iudicem p̃dulci oratione,suauiq; oportere scribit,perinde ac lauto Caryciarum apparatu.Carycopœos tamen dici Delphos,animaduerto,quoniam victimas circũcidentes Coquorum fungi officio viderentur.Carycarum meminit Atheneus quoq;,vt Lydii inuenti. Quin est item Caryca venter,quem nunc Monthyleutem dicimus.At inquit Pollux,superflui apparatus Onthyleuses dicuntur,ac Monthyleuses. Carycam esse multi impendii,Didymus auctor est.Sũt qui a nigredine inflecti vocabulum,opinẽtur. Nam κάρυοσ ξόοσ pro nigro interpretatur.Carica vero domicilia in edito sita nuncupantur,& naturali tuta munimento,qđ significat Comicus nobilis.

ὥσπερ' οἱ κάρεσ μὲν ὄνμ ἐπὶ λόφον οἰκοῦσιν. Sciendũ vero,id qđ vt succenturietur,impetrat gula, tempestate hac Pãnonios Carycę imaginẽ seruare quãdã,ex pipere, ac aromatibus aliis scitamentũ cõficientes cũ pullorũ,& anserũ sanguine,quos ad hũc vsum iugulando peremerint.Omnino edulia hęc fuisse pretiosiora,ex Plut.liquet Symposiacoꝝ quarto.Erat & prioribus intestinũ sanguine cõcinnatũ,id,vt Pollux docuit,nũcupabãt Mimarcis.Sũt & scitamẽta quędã dicta Nogalismata,p̃cipue grata.Meminit Ephippus.Sed verbũ id Poetis modo frequẽs,arbitrãtur nõnulli.Mymata quoq; obsonia dicuntur quędã pretiosius cõparata. Parabãtur vero,vt est apud Artemidorũ,ex carne ac cruore,coniectis p̃terea condimẽtis pluribus,quæ in Opsartytico recenset Epęnetus.Fuit & genus aliud,qđ & ipsum a cruore contenderim dici Hæmatiam.Auctor est Aristophanis ĩterpres,Allantopolas adipibus cõcisis implere τοὺσ βούλουσ,Quo voca

bulo accipi intestina possunt,quæ paulum luxato verbo sic item plebeia nuncupantur voce.Botulos etiam cruore distentos apud Septimiũ Florentem legimus. Cęterum quia in Conuiualem incidimus hilaritatem,non inepte fortasse fecerimus,si hoc potissimũ loco fuero executus,quicquid mihi lectione varia compertum est,quando non parum multa sunt,quę ad id spectantia veteres monumentis prodidere. Verum,vt minus anxia lectio fiat,quoniam qui sępius iter iũgũt,serius quidem,sed incõmodo minore nihilo secius,quo contendunt,tandẽ perueniũt,impingentes capiti huic Coronidem,seorsum quę reliqua fiunt,pertractabimus,Græcorũ fere vestigiis inhęrentes,nec tamen nostros transeundo inhonoratos.

Prandii,& Cœnæ vocabula tã Gręce,q̃ Latine vnde inflectãtur. Acratisma,Ariston.Dipnon. Monophagi. An veteribus in vsu fuerint Prandia.Ignis Laus,& Salis. Quę sint Bellaria pgrata. Tricliniorum,& Conuiuarum appellationes plusculæ. De Androne,ac Thiaso.Symbolũ quid,& Symbole.Conuiuiorum species,Ilapine,Gamos,Eranos,Sportularum Conuiuium.

Caput. LVII.

ILlud vero se ingerit primũ,vt scrutemur,quid ita Gręci Prãdium dicãt Ariston. Sed pręsto Grãmatici sunt, de temporis incertitudine sic nuncupatum arbitrati,velut Aoriston,intelligamus.i.indefinitum. Vel q̃ in bellũ pergentibus,id est πρὸς τὸν ἄρεα,cõcinnari consuesset. In Symposiacis Plutarchus Acratisma,& Ariston idẽ fere arbitratur,Qđ ipsum & Athenæus facit.Sed a meracius potandi cõsuetudine nomẽ illud inflecti coniectat,quoniã panis buccellam mero tingerent,Hoc autẽ διὰ τὴν ἑωθινὴν ὥραν,id est a matutina hora.Nã & Eumæũ scribit Homerus,Ariston.i.prandiũ parasse ἅμ' ἠοῖ φαινομένῃ,id est cõmodũ sese promẽte Aurora.Dipnon vero,siue Cœnam dici,ὅτι τῶν πόνων διαπαύει, id est quia pausam laboribus facit.Ni malit quis Ariston appellari,velut ῥᾷστον.i.ex obuiis,nec anxie cõparatum,δεῖπνον vero ὥσπερ διαπεπονημένον,id est elaboratũ,solicitiusq; appositũ,sed variis tamẽ distinctũ cognominibus.Erat enim qđ Phileticũ diceretur.Aliud Demoticũ,necnõ Phratricũ.Aut etiã Orgeonicum,vt Thiasum prętereã. Lego & Soteria Syndipna,Sed & in Canonicis decretis Agapen pro conuiuio bis positã inuenimus,quæ res cũ Philetico forte congruat. Lamprias vero apud eũdẽ Plut.Cœnã apud Romanos dici aucupatur,διὰ τὸ τὴν κοινωνίαν καλεῖσθαι, q̃ cũ amicis decũberẽt.Nã seorsum fere prandere,veteris fuisse moris,Vnde sunt forsan apud Athenęum Monophagi.Dici vero a nobis Prandiũ a tẽporis qualitate,nã ἔνδιον signare meridianũ.Quando & a prandio interquiescere ἐνδιάζειν pronũciãt,Vel q̃ id sumerẽt πρὶν ἐνδεεῖς γενέσθαι,id est prius q̃ indigentię premerẽtur nocumẽto.Hinc eorũ coargui inscitia potest,qui prandia in vsu fuisse veteribus,abnuũt.Nã vt Iuuenalẽ taceam, in cuius Satyra legimus,Hęc inter nautas & prandet,& errat,Macrobius Saturnaliũ.iii.Imperatũ inquit,vt patentibus ianuis pransitaretur,& cœnitaretur.Plin.Cæcilius.Post cibũ sępe,quẽ interdiu leuẽ,& facilem more veterum sumebat,æstate iacebat in Sole. Valerius libro.III. Prandere,& cœnare in propatulo verecũdiæ non erat. Plinius quoq; lib.xxxiii.Q.Elium in fictilibus prandisse scribit.Cicero pro Cluentio,Cũ eius in nuptiis more Larinatiũ multitudo hominũ pranderet.Et infra,Cũ ad illud Prandiũ crudior venisset. Vt vero vlterius pergamus,Euenũ dicere solitũ accepimus,Ignem videri omniũ bellariorum iucũdissimũ.Salem vero Homerus diuinũ vocat.Pleriq; autẽ χάριτα, id est gratiã, q̃ pluribus intersitus gustui sapida reddat,& grata. Verũ p̃cipue diuina Bellaria, & mire grata amici sunt,& familiares.Cõuiuii locũ inuenio recte dici Symposiũ,Androna,Syssition,& Triclinon Oecon,id est domũ,& Pentaclinon,vel etiã Decaclinon,& Pastada, ἀπὸ τοῦ πάσασθαι.Item Synagogium.Sed & Synagogimon,siue Synagogium pro cõuiuio apud Alexin in Philocalo,animaduertimus. Nam συνάγειν dicebant simul bibere,sicuti cõprobat Menander quoq;.Forte inquit Athenæus,hoc sit,qđ symbolis constat.Symbolen autẽ conuiuio illatã Chon vocant Argiui,id est Χῶν,Particulã vero Aesam.i.αἶσαν.Symboles meminit Alexis quoq;.Hebeteria itẽ dici Symposia in veteribus obseruatũ memoriis est,vnde forsan p̃posita poculis Hebe cõfingitur Poetis. Illud adnotarim obiter,Inter Peristylia olim,& Hospitalia in domibus itinera constituere,moris fuisse.Mesaulę dicebãtur a Gręcis, q̃ inter duas aulas media essent.Nostri etiã Andronas vocarunt.Quo argumẽto Rhodigini mei,vbicũq; inter domos duas angustior patet via,qua,velut anfractu breuiore,liceat ex trãsuerso in patentiorẽ viã transcurrere,vocãt Andronem,vel etiam forma deminuta,Andronellam.Qđ mirũ tamẽ est,nã Gręce nõ cõuenit,neq; itẽ latine,Etenim illi Andronas appellãt Oecos,vbi cõuiuia virilia solent esse, q̃ eo mulieres non accedant.Athe-

næus etiam ita ſcribit, Heroicas domos Homerus Megara vocat, & Domata. At nunc inquit,
Xenonas putant,& Andronas.Conuiuas ipſos Græci Sympotas dicũt,vel Homoſitos, & Syſſi-
tos.Synuſiaſtas,Thiaſotas,& Thiſitas.Necnõ Ilapinaſtas,Eraniſtas.Qꝫq̃ nõ me fallit,Atheneũ,
Euſtathiũq; in Odyſſeæ primũ,ita Cõuiuia diſparare, vt Ilapinen,id eſt εἰλαπείνην ſtatuant,qđ
ſplendorẽ habeat,& apparatus magnificentiã. Vnde & in Cypro coli ſolitũ legimus Iouem Ila-
pinaſtem,& Splanchnotomon.Gamon,in qđ item pecuniarũ erogetur pluſculũ.Eranon,qđ plu
ribus differtũ accũbẽtibus ſit,ſed ita,vt ferat ſibi vnuſquiſq;,qđ edat.Qđ etiã ἀπὸ σπυρίδος di
cebatur.i.a Sportula.Quę res poetę Heſiodo arriſiſſe admodũ videtur, ꝙ inſit iucũditatis mul-
tũ,impendii haud ſane.Seorſum vero Thiaſotarũ domos Pholateria nominabãt,id eſt φωλητή-
ρια.Qꝫq̃ eſt ꝓprie Thiaſus ſacer Chorus,vnde Thiaſotes ꝑ Choreutę.Sed Demoſthenes,& Xe-
nophon multitudinẽ quãlibet diuinę rei cauſa coeũtẽ eo dici volũt nomine,quoniã Sios Lacones
dicũt Deos,vt ſcribit Athenæus.In Plutarchi Sympoſiacis tardiores Cõuiuę,ac ad cõueniẽdum
lentiores nũcupãtur Colyuſidipni,velut cœnaturis morulã iniicientes,& accubitum inhibentes
(Scribit tamẽ Etymologiarũ.II.Apollodorus,ex Cochliis,hoc eſt Limacis eſſe,quę dicantur κω-
λυσιδείπνους,i.Colyſidipnos) Item Zophorodorpides,tãq̃ in noctẽ ꝓtrahẽtes conuiuiũ,necnon
Trechedipni,ex aduerſo appellatione facta, ꝙ minus ad cœnã currãt.Sũt & qui vocẽtur Epithy
modipni,q rerũ multarũ curis diſtricti,nihilominus cœnę cupiditate Vocatoribus nõ negant,
etiã ſi ad pſcriptũ adeſſe queãt minus.Apud noſtros Menſę eiuſdẽ participes Cõuiuę dici cõſue-
uere,Sed & Conuictores apud Pliniũ Cæciliũ.nã Cõpranſores legiſſe videor in Philippicis apud
M.Tullium.Conuiuia publica ſcribit Pollux, nuncupari a Græcis,Euochias. Thalias.Pandæ-
ſias.Demothœnias.

De Scimpodio,& Stibadiis,Item Anaclinteriis,ſeu Accubitis.Sederent ne,an accubarẽt Prio
res.Item vocabula plura ad Conuiuii Dominũ, & Seruos ſpectantia. Copides Cœnæ. Phyſicilli
panes. Titthenidia.Corythallia Di[illegible]na,Aeclon Cœna.Copiſſare.Synæcliæ.Epęcla bellaria.Cam
matides.Cammata.Pſæſta.Logodipnum.Dipnologia.Gaſtronomia,Gaſtronomi.

Caput. LVIII.

OBſeruatũ & in eiuſdẽ Iulii Theſauris,ſuper quibus accũbamus dici κλίμας,
κλιμίδας,κλιμίδια.Hoc eſt lectos,lectulosve,atq; item Scimpodas.Hoc vero
poſtremũ etiã Scimpodion appellari deminuta forma, in Athenæo legimus.
Nã apud Gelliũ in ſynceris Codicibus ita adnotatũ inuenimus.Atq; ibi,qui
intromiſſi ſumus,offendimus eũ cubãtẽ in Scimpodio Grçcienſi.Apud Ari-
ſtophanẽ ἱερὸν σκίμποδα reperies in Nebulis,vel pro Philoſophorum ſella,
vel pro lectulo.Inueni apud Gręcos,qui ſcribãt,Scimpodion ſignare τὸ χωλοκράβατον,i.claudũ
Grabatũ,nã apud veteres σκιμβάζειν,claudicandi notionẽ habet.Diogenẽ quoq; dicere ſolitũ,in
varia ſcribit hiſtoria Aelianus,καὶ τὸν σωκράτην αὐτὸν τυφῶσαι,περιείργασθαι γὰρ καὶ τῷ οἰκι-
δίῳ,καὶ τῷ σκιμποδίῳ.Eruditus inter Gręcos Grãmaticus ſic finit, σκιμπόδιον εὐτελὲς κλι
νίδιον μονοκοίτιον,i.vilior lectulus Scimpodion eſt,in quo decũbat vnus modo.Erant etiã Sti-
badia,hoc eſt Tori,humi iacentes,ex lignis,ramisve ſtructi . Meminit Athenæus quoq;,Primũ
inquit,Scenas faciebãt, & in his Stibades ex herba,ſuper qua Dapes cõponerentur.Alibi idẽ pro
dit,in Stibadibus accumbi ſolitũ.Maronianus interpres Stibadia non habuiſſe veteres,aſtruit,
cum tamen apud Theocritum in Adonidis Epitaphio hic legatur verſiculus.

ἔστ' ἀγαθὰ στιβὰς ἔστιν ἀδώνιδι στιβάς. Quin & Phormionis Stibades,vel prouerbio no-
tiores fuere in præparcos,qđ Sudæ proditur monumentis.Apud Pliniũ Cæcilium ita legas. In
capite Stibadiũ candido marmore vite protegitur.Sidonius Apollinaris in Cœnatiuncula Sti-
badium cõſtituit,& Abacum.Dicũtur & Anaclinteria, Sicut apud Lampridiũ in Heliogabalo,
Accubita,ſeu Accubitę,vti aliis placere,aduerto.Sedilia item diſcumbentium videtur Spondas
nuncupaſſe Virgilius,cum de Didone ita ſcribit.

Aulæis iam ſe Regina ſuperbis
Aurea compoſuit Sponda.

Legimus in hiſtoria,Fœminas cum viris cubantibus ſeden-
tes cœnitaſſe.Lectiſternio præterea Iouis,ipſe in lectulum,Iuno & Minerua in Sellas ad cœnam
inuitabantur.Nec me fallit,Seruium grammaticum ſcribere,Maiores noſtros ſedentes epulari
ſolitos.Eumq; morem habuiſſe a Laconibus,& Cretenſibus.Sicuti inquit,Varro docet in libris
de gente Populi Romani,& proinde Virgilium ita ſcripſiſſe.

Hæ ſacris ſedes epulis,hic ariete cæſo,

Perpetuis soliti Patres considere mensis.
Cōuiuii Dominū,& Regē a nostris video appellari. Grecis vero dicitur Hestiator,& Hestiuchus apud Aristophanem. Necnon Symposiarchus,q̄q̄ eo quoq; nomine nūcupatur, quem sorte,vel alio modo eligunt Sodales Cōuiuii curatorē. Proclites vero esse videtur inter decumbentes,qui accubitū assequitur primatem. Ministerio vniuerso præpositus dicebatur Trapezopœus. At in sacris minister erat Parasitus, & in Atheniensiū rebus Parasition dici inuenimus. Pocillatorem vocat Apuleius, qui ad Cyathum stat. Sed non sit finis, si ista consectemur indagine curiosiore, quādo vel Exoletorum in Cōuiuiis tunicę diligenter succingūtur. Cura nec sopita est, quo modo Aper a Coco cæsus exeat. Quāta celeritate signo dato, ad ministeria decurrant gladii. Quāta arte in frusta non enormia scindantur aues, q̄ curiose infelices pueruli ebriorū sputa detergant. Iis quippe lautitiæ fama captatur. Adeo nec bibere scimus citra ambitionē, nec edere. Fuere tamē apud Spartanos Cœnæ quędā dictę Copides, in quibus immolaretur Capra, nec aliud præterea quippiā, indeq; carnis distribuebantur portiones,& panes, qui vocabātur Physicilli. Insuper alia pleraq; sumptus haud magni. Celebrabantur & Conuiuia hoc genus in Titthenidiis, quando Titthæ, id est nutrices pueros deferrēt mares in Dianæ templū, quā Corythalliam dicūt, prope Tiassum ad Cletam. Erat apud eosdē quoq; Cœna dicta Aeclon in Phiditio. A Copide verbum inflectitur κοπίζειν, id est Copissare, qd̄ est Cōuiuiū eiusmodi celebrare. Ab Aeclo autē Synæclię nūcupantur, id est Syndipnia, vel Concœnationes. Quæ vero post Aeclon, id est cœnam dabantur Bellaria, seu Tragemata, vocabāt Epæcla, quæ quia cum Lauri foliis comedebātur, qd̄ dicūt κάπτειν, inde Cammatidas vocarūt folia ipsa. Sicuti Psæsta, hoc est liba etiam Cammata. Sūt qui Epæcla Mattyam quoq; vocent. Illud deniq; periucundū scitu, Logodipnum appellari paratam, conditāq; verbis modo cœnam. At Dipnologia cœnandi esse ratio videtur, sicut Gastronomia ventris lex, vnde & Gastronomi.

Harmodii Melos in Conuiuiis. Cantilenarum genera. Pæeon quid,& Pæonia manus. Pręstēt ne ex floribus Corollæ, an Arborū ramis. De Vnguētis paucula. Cur dicatur Rosa Græce Rhodon. Hypothymides Corollæ, quæ intelligantur. Coronarum in Sacris consuetudo. Chthonia Dea, Chthonia sacra. Comosandalos flos, Siue Hyacinthus. Atta Comicus Poeta. Perambulare Crocum,& Flores quid apud Oratium. Caput. LIX.

IAm vero nec id vtiq; ambitiosius a me conquirendum, canere in conuiuiis fuisse antiquissimi moris. Personant hæc in Triuialium ludis, vel imperitissimi cuiusq; adnotata exchartabulis. Forte nec vacātis fuerit operę subsignasse, qd̄ in Gręco penu obseruatū est. Interim a discumbentibus Melos concini solitū, qd̄ Harmodii nūcuparetur, cuius erat initium, φίλτατε ἁρμόδιε ὄυτι πουτέθνηκας. Dicebatur vero in Harmodium,& Aristogitona tyrānicidas. Vnde illud facetissimū ex Comica officina, ὀυ δὲ παρ᾽ ἐμοὶ ποτὲ τὸν ἁρμόδιον ἄσεται, id est apud me nūq̄ Harmodium canet, qd̄ est, mecū conuiuia non agitabit. In veterū monumentis adnotatū illud quoq;, apud Heroas Cantilenæ species fuisse quinq;, Sophronisticen, cuiusmodi Clytemnestræ accinebat cantor. Encomiasticen, qua prętātium virorum præcinebantur laudes, ab Achille celebratam. Threneticen, id est Lugubrem. Orchematicen, id est saltatoriam. Et deniq; Pæanicen, qualis est apud Homerū Iliados primo post sacrificii absolutionē, inquit enim καλὸν ἀείδοντες παιήονα. Nam est Pæeon in Apollinem hymnus, nō in pestis modo pausa, sed & belli. Quin ad aueruncandū quoq; incumbens exitium. Et Pæeona quidē Homerus dicit. Alii etiam Pæona, id est παιῶνα. Sed & Pæana. Inflectūtur vero hęc a παίω, quo medela significatur. At παίω, a πάυω, qd̄ sedo significat. Pæonia manus Therapeutice intelligitur, id est medicatrix. Corollas porro compotantium non est, qui nesciat, nam & Ouidius.

Ebrius incinctis Philyra conuiua capillis
Saltat,& imprudens vtitur arte meri.

Sed & Valerius Martialis.

Pinguescat nimio madidus mihi canus amomo,
Lassenturq; Rosis tempora sutilibus.

Sunt qui eam rei proferant rationem, q̄p sic frigesceret Craneum, nimio plus vino iam calens. Cæterū in conuiuali vsu floreas pleriq; detestātur coronas, Laureas amplexantur gratius, Illas enim putant κορασιώδεις, καὶ παιζούσαις μᾶλλον ἐπιτηδείους παρθένοις, καὶ γυναιξὶν, ἢ συνουσίαις φιλοσόφων, καὶ μουσικῶν ἀνδρῶν. Quod nostris verbis dicitur, Puellares, colludentibusq; virgunculis aptiores, ac mulieribus, q̄ Philosophico congressui, hominumq; a Musis non

ſequeſtratorũ. Alii vero ex foliis Coronas improbant omnino. Nam & Empedocles teſtatur, τῆς δάφνης τῶν φύλλων ἀποπάμπαν ἔχεσθαι χρὴ, a Lauri foliis abſtinendũ prorſus. Neq; enim decere aiũt, hominẽ ornari arborũ deformitate, violenter, p̃terq; naturę rationẽ direptis foliis. Cur enim hęc data plantis opinemur, niſi fructuũ tutelę? Atq; vt ipſę quoq; frigoris vim, caloriſq; ꝓ ratione admittẽtes cõfoueãtur, vt tẽporũ mutationes citra perniciẽ ferre valeãt? At exutas vlceroſum plane cõtrahere nocumentũ, fieriq; ψίλωσιν ἀπρεπῆ, id eſt indecorã denudationem. E diuerſo florũ nõ decerptorũ quænã eſſe vtilitas poteſt, niſi odore paſcaris, exhibeaſq; oculis ex eorũ nõ imitabili varietate voluptatẽ iucũdiſſimã? Iucundiſſimã inquã, quia ſimplicẽ, quia naturalẽ, nec vllo impendio noſtro conſtãtem. Vnguenta forte deteſtemur. Deteſtemur item purpuram διὰ τὴν ἐπίθετον πολυτέλειαν, ob adiectitiã multæ impenſę rationem. ὡς δολερὰ εἵματα, καὶ χρώματα, κατὰ τὴν βαρβάρου φωνὴν, id eſt tanq̃ doloſa indumẽta, doloſos & colores, vti Barbarum dixiſſe, proditũ memoriæ eſt. Adde, ꝙ ſi non præcerpſeris, momento conflaceſcunt, prorſumq; gratiſſimũ alioqui naturę opus videtur perire, nullo cuiuſq̃ emolumento. Proinde qui ex foliis magis, q̃ floribus Coronas contexuiſſe malũt, perſimiles inquiũt Barbaris videtur, quibus conſutæ pelles gratiorẽ prębent veſtiũ vſum, q̃ lanæ. An eſt, qui illud audiſſe nequeat, Corollam ex roſis dici eſſe Muſarum? Videmur item meminiſſe, qđ elegantiſſime aduerſus imperitã mulierem cecinit Sappho, κατθανοῖσα δὲ κείσεαι. οὐ γὰρ πεδέχεις ῥόδων, τῶν ἐκ Πιερίης, id eſt, Mortua iacebis. Nec enim hortulũ habes roſarum ex Pieria. Succurrit profecto parte hac veterum ingeniorũ mirari diligentiã, neq; enim ſimpliciter, ſed ſumma vidẽtur ratione Coronas in cõuiuiis inſtituiſſe. Siquidẽ Dionyſiũ legimus, cũ vinũ cõperiſſet, potentiſſimũ vtiq; medicamẽtum, ſimul & iucũdiſſimũ, habitũ inde fuiſſe nõ incelebrem medicum. Q; itẽ diſcumbentes, qui ſe forte inuitarẽt pluſculum, hederea ornaſſet Corona, quę inſita frigiditate vini potentiã retunderet, minuſq; inde afficerentur bibentes, ebrietatis vi reſtincta, hederæ vi frigorifica. Cæterum eadẽ ratione in Conuiualem admiſſę credũtur lætitiã ex floribus Corollæ. Perdocẽt experimẽta qua vi ſenſus cõcutiantur, vbi hauſti liberius meri vapor hominis arcẽ cœperit pulſare, quãdo initiũ inde habere ſenſus, creditur. Mirũ eſt, quantũ in eo ſtatu afficiamur. Propterea ſapientiũ curioſa ſolertia ſciens eſſe in rerũ natura Antipathiam, quãdo nihil placuit eſſe ſine pari, flores capiti circũponẽdos p̃cepit, quorũ defluxus mirabiliter illud aduerſus craſſantis latenter ebrietatis impetũ obſepiret, cõmuniretq;. Calidi ſiquidẽ poros, ſeu meatus patẽtiores reddũt. Frigidi vero ſua poteſtate ita cõtẽperant, vt ſcandẽtes repercutiant vapores, ſicuti roſa, atq; viola. Subſtringit eñ vtraq;, reprimitq; capitis grauitates, quas vocãt καρηβαρίας. At Cypri flos, ac Crocus, & Baccaris in ſuauẽ vertũt ſoporẽ bibentes. Lenis quippe eorũ defluxus eſt, ac blandus. Inæqualitateſq; corporis ebriorũ, & aſperitates tranquille diffundit. Vnde fit vt crapuloſa hebetẽtur, perficiãturq;. Porro & florũ quorũdã odoribus in ambitu Cerebri fuſis, ſenſorii repurgãtur meatus, & qđ humectũ eſt, attenuatur leniter ſine commotione vlla, caloris facultate digeſtum. Quin & frigidũ natura ſuapte cerebrũ refouetur. Proinde floreas Corollas e collo propendẽtes, Hypothymidas nũcupari, inueni, puto, a vaporandi vſu. Eodẽ quoq; argumento vnguentis ex floribus obungere pectus, moris fuit peruetuſti. Cui rei teſtimoniũ quoq; præbet Alcæus, vbi in caput pectuſq; affundi vnguentũ p̃cipit. Illud poſtremo hic adnotaſſe, ne pigeat, dici roſam ſermone Græco ῥόδον, vt Plutarchus interp̃tatur, licet codice inſynceriſſimo, & decurtato maxime, ὅτι ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδμῆς ἀφίησι, διὸ καὶ τάχιστα μαραίνεται. Q; odoris fluxum emittat plurimũ, quo nomine primo quoq; tẽpore etiã efflaceſcit. Grãmatici putant ἀπὸ τοῦ ὄζειν declinari, qđ Olere ſignat. Illud vero Corollariũ fuerit, nõ in Cõuiuiis modo Corollis eſſe vſos veteres, ſed & in ſacris. Nam Hermionenſes in Gręcia Chthoniæ Deæ ſacra obeũtes, feſtaq; dicta item χθόνια tẽpore æſtiuo, Coronas ex flore implicant, quẽ Comoſandalon vocant. Eum ex magnitudine, ac colore eſſe Hyacinthum, putat Pauſanias, quoniam etiã inſint τὰ ἐπὶ τῷ θρήνῳ γράμματα. Sciendum vero in Theatri, Scenæq; delitias flores item obrepſiſſe, atq; Crocum, & odoramenta, præcipue cum agerentur fabulæ. Id qđ perobſcure in epiſtolis ſignificat Oratius, cum de Atta Comico Poeta meminit hiſce verſibus,

Recte necne Crocum, floreſq; perambulet Attæ
Fabula, ſi dubitem, clament, periiſſe pudorem
Cuncti pene Patres.

Eſt apud Lucilium Attæ cuiuſdam mentio,

Muginamur, inquit, molimur, ſubducimur Atta.

Vaſorum Nomenclaturæ diuerſæ. Figlina ſubigi Aromatibus ſolita. Dinos. Thericlia cur dicantur. Cantharus quid. Cantharia. Cornibus vſos in potu priores. κεράσαι cur dicatur. Ciboria, Cotyle. Encotyle luſus. Cothon. Cothoniſmus. Acratocothones. Laphyctæ qui dicantur. Calicis notiones. Latax quid. Scytharum vinolentia, Scythiſſare. Herculanus nodus. Scythos, cognomen. Amphithetos Phiala. Phialarum ſpecies. Vaſati qui dicantur, & Naſati.

Caput. LX.

QVia vero in vaſorum mentionem incidendum ſępius eſt, non inſcite opinor, quæ nobis varia ſuggerit lectio, huic potiſſimū parti ſubſcripſerimus. Qua in re mirari nō eſt ſatis veterū ingeniorū laſciuiam, qui Figlina etiānū artifici inuēto ſubacta aromatibus fingebāt, vt accerſitę cōmēdationis inde vino, cibiſq; conciliaretur aliquid. Cuiuſmodi ex Copto aduehebātur. Et Rhodiacæ ſunt Chytrides apud Ariſtotelem in libro de Ebrietate. Nam indidem hauſtū vinū etiam pręter gratam iucūditatem oblędebat minus. Inter pocula recenſetur Gyala. Dinos, id eſt δῖνος, ꝗ̄ eſt eodē nomine Saltationis item ſpecies. At Cyrenæi Podoniptera, id eſt peluin, Dinon vocant. Dactylotum intelligūt digytorum formis per ambitū inſigne, vel proiecturis, eminentiiſq; quibuſdā, vt Sidonia pocula. Sunt qui Amphotum interpretari malint, id eſt vtrinq; anſatum. Apud Damaxenū eſt poculi ſpecies Elephas. Heracleum dici credūt poculum, in quo enauigarit Hercules, ac eſſe Solis propriū. In eodē genere Ethanium eſt, ac Hemitomus. Nam Thericlia recenſet Theophraſtus quoq; in plātarū hiſtoria, ex Terminthō tornari ea prodens, vt a figlinis diſcernere nō ſit. Eorū primus videtur auctor Corinthius Thericles figulus. Eſt qui nūcupari Thericlia putet, ꝙ in eis ferarū. i. θηρίων pelles inſculperentur, vel ꝙ feras turbaret Dionyſius iis prolibās. Sunt alicubi & crateres dicti Thericlei. Iſthmū Cypriis eſſe poculum, auctor Pamphilus eſt. In eandē rationē venit Cadus, item Cadiſcus. Nam Cantharus non figlini modo nomē eſt, a figulo ductum artifice, ſed & nauigii ſpecies. Quin apud Antiphanem Coſmarion .i. ornamentulum muliebre Cantharus dicitur. Cantharia item legimus quādoq;. Carcheſium vocari putāt, quia Trachyſmata habet κεγχροειδῆ. i. aſperitates milii quadam imagine. At detentos ſiti Homerus Carchaleos vocat. Ceras. i. Cornu in eodē recenſetur ordine, quoniā boum cornibus in potu vterētur priores. Cui rei argumēto id eſt, ꝙ κεράσαι dicūt Gręci permiſcere vino aquā. Id genus vaſa vocāt quidā Rhyta. Ciboria ſunt & pocula de Ciborii Aegyptii ſimilitudine. Proinde Scythia forte nūcupētur quoq;, ꝙ anguſtiora in imo ſint. Condy vero Aſiaticū eſt. Eius in ſacra pagina mentio eſt apud Gręcos. Sunt in vſu eodē Cotylos, & Cotyle, concaua nimirū, nam omne cauū dici Cotyle valet. Vnde apud Homerū Cotylerrhytos ſanguis vtraq; manu qui hauriri poteſt. Encotyle vero luſus nomē eſt, quo victi victorū genua manuū excipientes cauitate geſtabāt. Putāt aliqui Cotylem eſſe Heminā. Cratanion, & Cranion pocula item ſunt. Item Cylichnides. Et Cymbe. Apud Lacones fuit Cothon. Vnde Acratocothonas vocant merū hauriētes vbertim. Sed & ebrietas Cothoniſmus dicitur recte. Perſæ iis vtebātur, quæ Labronia dicimus, a bibēdi impetu ſic nūcupata. Calices item quidā vocātur Lacęnæ, ſicuti Lepaſte, cui impoſitū ab iis nomē, qui multa prodigūt, qui vocātur Laphyctæ. λάψαι ſignat ampliter bibere. Cōtraria eius ratione, qđ vocāt Bombyliū. Iam pꝛtereo Læbaſiū, Spondeū, Leſbiū, Luteriū. Eſt & μέλη. i. Mele. Metaniptrum calix erat, quo poſt cœnā vtebātur, vbi lauiſſent. Inter Phialas fuere, quę dicerētur Lyciurges a Lyciis. Item Cononię, de Artificis nomine. Maſtus a Paphiis nūcupatur poculū. Mathallides quoq; eiuſdē ſunt vſus. Veluti etiā Manes, id eſt μάνης. Erat & ſuus in Cōttabiſi Manes. Neſtorida poculū, quo ſit vſus Neſtor, egregie deſcribit Athenæus. Sunt apud eūdē Seleucides quoq;. In Dianæ templo, qđ Capuæ fuit, poculū viſebatur, id illi fuiſſe Neſtoris aut credebāt, aut perſuadere aliis nitebātur. Habet Calix quoq; inter pocula manifeſtariū locū, ꝗ̄ eſt item Calix modulus æneus, qui riuo, vel caſtello inducitur, eiq; mox applicatur fiſtula. Longitudo habet digytos nō pauciores. XII. Lumen. i. capacitatē, quāta impetrata fuerit. Hic videtur excogitatus, quoniā æris rigor ad flexum difficilior nō temere laxari poteſt, vel coarctari. Holmon item reperio poculū fuiſſe Ceratio perſimile. Oxybaphū quidē ꝓ acetario vaſe capit fere conſuetudo. Apud Cratinū tamē poculū eſt. Meminit Antiphanes quoq;, nec tacuit Ariſtophanes. Adhibebatur & in Cottabiſi Oxybaphū, in qđ Latagas infunderent. Sic autē humorē ex poculo vocāt profuſum, vt interpretatur Athenæus. Onyx ligneus erat calix. Panathenaica pocula apud Poſidoniū legūtur. Habētur in eo genere Pellicæ, Olpę. Pellę vero, ſiue vt Hipponax, Pellides, vaſa ſunt, quibus excipitur Lac, dum mulgetur. Inter pocula eſt Priſtis, Prochytis, Pruſias,

Scyphos masculinũ est,ac neutrũ,flexu item variãte.Scypphũ Hesiodus etiã pronũciat. Apud Stesichorũ inueni Scyphiũ quoq;.Dicit̃ Scyphos quasi Scythos,a Scythis,quib⁹ ebrietas nimio plus freques est.Proinde Scythissare inebriari est.Scyphos Bœotios eximie laudari,aduerto,q Heracleotici nũcupẽtur,quibus sit vsus primũ in expeditionibus Hercules.Inest ansulis,q vocat̃ Herculanus nodus.Secũdę habent̃ notę Rhodiaci,Syracusiis cõsequẽtibus.Scyphos ab Epirotis Lyrtos item dicit̃.A Methymnæis & Scythos.Ex quo Lacedæmonius Dercyllidas,vt qui vafer esset,ac ferinus,Scythos est cognominatus.Est inter pocula Tragelaphus quoq;.Itẽ Trieris,siue Triremis.Amphitheton Phialã legimus apud Homerũ,forte ansatã vtrinq;.Amphitheton intelligit Parthenius Apythmenon.i.sine fundo.Apollodorus,quę fundo inniti nequeat,sed ori. Alii,quę ansulis vtrinq; gestari possit,vnde & Amphora item dicit̃. Aristarchus,quę fundo possit,ac ori incũbere.Sũt & Phialę Balaniomphali,quarũ vmbilicus balneorum Tholo similis est. Iam Phialæ Argyrides,& Chrysides,Sed has ex materia nũcupari,palam est.In hac tã fusa vasorum mẽtione,adnotandũ,fuisse,qui Vasatos pro diuitibus accipiãt,sed inepte.Dicũtur Nasati, vt Lampridius aduertit,viriliores,ac belle mutoniati.Vnde Parœmia, De Nasatorum peculio. Vulgo extritum vtiq;,Nasi magnitudine Mutonis concipi quantitatem quoq;.

Cur Lactucis vescerẽtur Priores in fine.Quę dicatur Acrepala,Adipsa.Dipsetica.Diaphoretica.Plinii locus perpẽditur de Rhaphano,Item de Brasica.Necnõ Dulcia ebrietatem discutere.

Caput. LXI.

ET,quoniam Ebrietatis remedium in sutilibus fuisse Corollis videmur cõprobasse,succurrit ex eadem cura vetustatis admiratio altera.Siquidẽ ad eandem auertendam institutũ quoq;,vt Lactucis non in cœnæ prooemio vescerentur,qđ ad conciliandam appetentiã nostra fieri tempestate,sciũt omnes,sed in fine.Quoniam insita frigiditate retundat ebrietatem Lactuca.Id qđ ex Athenæi monumentis percepimus,cũ alibi,tum libro tertio. Proinde notius fit Martialis distichum.

Claudere quæ cœnas Lactuca solebat auorum,
Dic mihi cur nostras incohet illa dapes.

Pauius Aeginita Medicinæ primo,Lactuca inquit,σαφῶσ ψύχει τὲ,καὶ ὑγραίνει, διὸ καὶ ὑπνώδης ἐστιν,id est refrigerat liquido,humectatq;.quo nomine etiã soporẽ cõciliat. Dioscorides vero medicæ professionis auctor illustris,Acrepala nũcupare videtur,quę ebrietatẽ prohibẽt.Sicuti Adipsa,quę sitim,Nã quę augẽt Dipsetica dicũtur ab eodẽ,Diaphoretica vero sunt,quę aluum subducũt,leuigantq;,sicuti fabulũ,qđ etiã putatur κνητικὸν, id est genitale.Topica remedia interpretatur Galenus Localia.Inter Acrepala recensentur amariores Amygdalę,qđ eruditissimi scribunt,quoniam amaritudo illa exiccandi habeat vim,nec oppleri venas permittat,quibus præter modum distentis,obturbatisq; contingere ebrietatem,credimus peritis. Verũ hac parte illud vehemẽter obseruãdũ.Siqdẽ libro historię naturalis septimo & decimo Plinius ita scribit. Quorũ natura nõ necat qdẽ,sed lędit odore,aut succi mixtura,vt Rhaphanus,& Laurus vitẽ. Olfactrix enim intelligitur,& tangi eã odore mirũ in modũ.Ideoq;,cũ iuxta sit,auersari & recedere,saporẽq; inimicũ fugere.Hinc sumpsit Androcydes medicinã,contra ebrietates Rhaphanũ mandi pręcipiens.Sumũtur vero,quæ nobilis auctor hic prodit,ex Theophrasti libro quarto de historiis in fine.Et nominat ille quidem Rhaphanũ,sed ita,vt Brasicam intelligat,Etiã interprete Theodoro astipulante.Id vt scias verum,scribit Plinius idẽ,libro.XX.Brasicam vino aduersari,vt inimicam vitibus.Itaq; antecedente in cibis,caueri ebrietatem.Postea sumpta,crapulam discuti. Suggerit testimoniũ & Iulius Pollux libro sexto. Rhaphanus inquit,est Crambe, hoc est Brasica.Qđ item Aristoteles agnoscit,ἐν τοῖσ περὶ ζώων,vbi ait,ῥάφανος,ἣν καλοῦσι τινὲσ κράμβην.Rhaphanus,quã vocant nonnulli Cramben.Antiphanes etiã appellauit Crambidion.κραμβίδιον ἑφθὸν,χάριεν,ἀςεῖον πάνυ.Cæterum & auctoritatibus aliis rem fulcit libro primo Athenæus,a quo proditur illud quoq;, pro Rhaphanide interdum Rhaphanum pronunciari.Mos hic quidem Plinio frequens,vt res easdem nunc Græcis,nunc latinis appellet nominibus,vt paulo imperitioribus videri diuersæ possint. An id & parte hac fecerit, ne auctori grauissimo colaphum intendam,discutiant volentes. Dignum vero scitu de Brasica,parari cã Athenis in cibũ cõsueuisse iis,quę peperissent,velut Antipharmacũ.Certe Nicander Brasicam, quæ saera sit,Mantin vocauit.Apud Ananiũ Iurisiurandi forma per Cramben cõcipitur. Sicut apud Teleclidem quoq;, necnõ Epicharmũ, vt in Baptis Eupolin taceam,Mos vero ita iurandi

fuisse Ionicus præcipue videtur. Nec mirum, quando & Stoicæ sectæ conditor Zeno etiam per Capparin sibi iurare permisit. Q; vero Lactucæ frigiditatem ebrietati diximus obniti, oblucta riq;, videntur ea ratione confirmari Aristotelica, Sic enim in q̄stionibus tradi aīaduertimus. Crapulam inquit, sedat Brasica, q; succum dulcem, discutiētemq; obtineat. Frigida vero est. Fit autem detentis a crapula, vt eius succus humores in aluum detrahat, qui vinosi, crudiq; tenentur, & ipsa superius in ventriculo remanens corpus refrigeret. Vnde euidens discussio consequi potest. Vinum nanq; humidum est, ac calidum. Auctor in Symposiacis Plut. est, Dulcia, si infundātur vino, ebrietatem discutere. Proinde medicos peritiores iubere, qui se ampli⁹ inuitarint, quieti sese daturos, melle litum panem vorare, quoniā meracam potionē hebetet dulcedo. Q đ ad Lactucas attinet, celebres sunt apud Athenæum Aristoxeni Thridacinæ, i. Lactucæ, quibus in hortis, sole occiduo, Oenomeli infundebat, mane ostentans virentes se habere placentas, sibi a terra summissas. Brenthin Cyprii Lactucam dicunt, quā Græci Thridaca, vel Thridacinē. Hipponax etiā Tetracinē. Nā Tetracina numi videntur Attici apud Liuium. In Lactuca deniq; occultatū a Venere Adonin, cecinit Callimachus, qđ allegorice interpretatus Athenæus illuc referēdum putat, q; in Venerem hebetiores fiant, Lactucis vescentes assidue. Tanq̄ mortuorū sit cibus, vti scribit Eubulus. Illud adiicit Cratinus, Phaona inter lactucas absconditum pulchras ab amante Venere. Pythagorei vtiq; Lactucā vocabāt quādā Eunuchon, at mulieres Astytida.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD REVERENDVM IN CHRISTO PATREM, ET THEOLOGVM SCIENTISSIMVM LVCAM LEONEM, VENETVM, ORDINIS MINORVM, PRAEFATIO QVINTADECIMA.

ETiam si non me fallit venerande pater, a Synesio proditum, solere beneuolentiam iudicii calculum nunq̄ non ita corrumpere, vt excussior adiici, & amussitatior fere desinat, quando, sicuti vel Platoni credimus, in iis, quæ insigniter amamus, occæcamur plerunq;. Nihilominus, qua me perpetuo etiam vixdum puberem amoris integritate sis amplexatus, abūde videor, exacteq; animaduertisse. Neq; enim fucatior amicitia, & simulationū velamina perseuerare diu queant. Quin amplius dispicienti, subærato, qđ dicitur, auro, protinus mendosū tinnit. Tu vero vir scientissime a carceribus vsq; ad oleas idem mihi es perpetuo cognitus, verax vtiq;, ac rationib⁹ meis beneuolus, siquis alius. Palā id cūprimis in Patauino factū Gymnasio est vbi quantū eualuisti, dignitatem meam fouere non prius destitisti, q̄ bellorum procella inde excussus vterq; est. Sed mirum nil, ipsum hoc a te efflagitabāt mores tui, sacerdotio, quo fungeris castissime, ac plane ex formula, & quadro, vti aiunt, congruentissimi. Atq; ita, vt eius ordinis etiamnum Veteranis exemplar syncerissimum esse queas. Efflagitat præcellens quoq; diuinorum scientia, ingenii solertiæ aptissima, vt decretorum iucundiorem Christianæ veritatis cultori doctrinam non memorem hic. Quamobrem si & ipse non sustineo ἄμουσος videri, aut ἀναλφάβητος, siquidem imperitior nunq̄ non malus, est qđ enitar, meritis tuis, &, quā sustines, personæ quoquo modo paria facere. Ego vtiq; is sum, cui vel maxime religionibus addicti diuiniore quodā nutu viri, ductu eodē pergrati perpetuo fuerit, vt, quos in meditullio diuinitatis & hoīm interlocatos, & proinde augustius suspiciendos, velut sacros plane, animaduerterim. Mihi vero aduersū te cultus etiā ratio familiarioris, aut verius, impēsioris ingerit se. Quo factū est, vt inauspicatius fuisse prodituros hosce libellos, sim opinat⁹, ni te, qđ illor; pōtificiū est, inter eos allegissent, quē obseruanter in huius vestibulo voluminis salutarent, nostramq; tibi mētē p̄gerēt aperire, vt iam hinc me scias, & veteris beneuolētiæ memorē imprimis, & tuarū præcipue rationū sine exceptione studiosissimum. Noscant & alii, Luca Leone nil animo meo fere gratius, aut iucūdius. Et amicitiæ compar illud veteribus anxie adeo quæsitum, ac in q̄ paucissimis repertum tempestate nostra, vi naturæ intima egerminasse. Id qđ ne obliuionis adobrutum eat iniuria, testatum epistola nostra volumus. Tu vero venerāde pater, qđ adhuc fecisti, plurimum nos ames, velim. Nec ab ea, quā tibi semel induisti, mitissima ingenii facilitate, compari tamen iuncta grauitati, recesseris lōgius, putesq; omnem meam operam, studium, industriam, quicquid est in me, vel ingenii, vel virium non tibi modo, sed & tui studiosis esse paratissimum, qm̄ didici vel puer extra fortunam positum videri, quicquid amicorū gratię impertitū eas, cōdonesve. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI QVINTVSDECIMVS.

Mos mittendi partem de Mensa. Ideæ Carnium quæ sint, & Periphora. Idea an dicatur latine species. Ida quid. Mercurii sors. Abluendarũ Manuum ritus. Apomagdalia quid apud Put. Aponiptrum. Aponimma. Cheroniptrum. Cheromactrum. Smegmata manibus abluendis.

Caput Primum.

CVM Pleraq; supersint etiamnum de Conuiuali veterũ ritu promenda in literas, iamq; volumen prius satis extumuisse videret, ne si pomœria amplius proferre perexisset, encyon fieret, ac vterum gestaret placuit, reliquis ab eodem instituto non abiũctis nouũ exordium dare, vt hac velut morula refectus lector studiosus lętiore animo, quę sequunt̃, pcurreret. Igit̃ in mensę lætitia sacra morem quandoq; inoleuisse, multiplex nos instruit lectio, vt quibus plurimũ deferrẽt, partes mitterẽt de mẽsa. Nam & Persarũ rex Cyrus, vt scribit Xenophõ libro Pædiæ octauo, siquem ex amicis vellet a multis coli, & honorari, cibariorum partes de mensa ad eum mittebat, Illos enim suspicimus, veneramurq;, quis viderimus mitti aliquid de regis lance. Velut cariores illi sint, ac amicorum intimi. Persici moris meminit in Symposiacis Plut. Eum præcipue honorem deferri solitum tradens amicis, ducibus, ac corporis custodibus, quos Somatophylacas vocant Græci. Carnium particulas dicebant Ideas. Nam Periphorã nuncupauit Xenophon, particularum eiusmodi circũlationem. Ida vero aliud omnino est, nã quilibet mõs, vnde circumiecta spectari valeant, recte dicetur Ida, qđ Didymus scribit. Ideas autem sunt q speci es latine interpretentur, nõ pessime id quidem, sed inutiliter ad mutandos casus, Non enim specierum & speciebus dicere audet Cicero. Proinde formas mauult transferre, Nam & Deorum simulacra recte dicuntur Ideæ. Idas quoq; loca dicunt arboribus frequentia, vt scribit Pausanias, vnde factũ nomẽ nymphæ Ideę, ex qua & Theodoro pastore nata fert̃ Herophile in Coryci mõtis antro. Sed ad rem, Prima carnium portio dicebatur ἑρμοῦ κλῆρος, Mercurii sors. Seruatũ & illud veteribus, vt per singula fercula manus abluerent. Significat id in Heliogabalo Lampridius Parasitis inquit, in secunda mensa sæpe cæream cœnam, sæpe ligneam, sæpe eburneam, aliquando fictilem, nonnũq̃ etiam marmoream, vel lapideam exhibuit. Ita vt omnia illis offerrẽtur vidẽda ex diuersa materia, q̃ ipse cœnabat. Cum tantum biberent per singula fercula, & manus, qua si comedissent, lauarent. Qua in re amplius adnotandum, plerosq; ex veteribus ad manuum ablutionem vsos Apomagdalia. Id verbum signat molle panis. Qđ quia mox obiicerẽt canibus, Lacedæmonii Cynada vocabant. Significare id ipsum videtur Athenæus quoq;, Post cœnam inq̃t libationes obibant, nec abluentes manus, verum abstergentes bucella, & Apomagdaliam afferebat vnusquisq;, id qđ faciebant ob nocturnos in biuiis metus. Idẽ libro nono Apomagdaliæ honores nuncupat. Meminit eius vocabuli, id est Apomagdaliæ Plutar. in Lycurgo, sed ita, vt intellectum eius vocis, neutiq; videatur interpres animaduertisse. Innuit ipsum hoc etiam Homerus illis versibus.

ὡς δ᾽ ὅταν ἀμφὶ ἄνακτα κύνες δαίτηθεν ἰόντα
σαίνωσ᾽, ἀεὶ γὰρ φέρει μειλίγματα θυμοῦ.

Sunt qui Apomagdaliam esse σέαρ finiant, ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν δείπνοις. Auctor item Eustathius est, Magdaliam dici ἀπὸ τοῦ μάσσειν, esseq; Zymoma quoddam, ĩ quo abstersis cibariorum sordibus pinguioribus, inde canibus pararetur cibus. Aponiptrum & Aponimma Malluuias vocabant, siue Pelluuias quoq;. Sed & Peluin forte sic nũcupare, fuit moris, q̃q̃ Atheniensibus Aponimmata vocantibus in mortuorum ratione, aut scelestorum purgatione. Cheroniptrum idem plane, qđ Aponiptrum. Nam Cheromactrum Omolinon signat, vel Ectrimma, id est extergendis manibus destinatum mantile. Chiromactra tamen in capitibus etiã deferunt mulieres. Aurea Cheromactra sunt apud Herodotum libro secundo. Vsos porro abluẽdis manibus Smegmate, ac odoratis rebus priores, Antiphanes cum Epigene prodit.

Carnibus tantum vesci solitos priores mane. Quadrifaria Epularũ distributio. De Vomitu, & qui Vomitores. Item quid Comessatio, necnon de Andriis. Crion quid, & Creagra. Harpax. Lycos. Crateuta. Arysanæ. Arysteres. Arystichi. Ephebus. Cyathus flu. Aconita Vasa. Crios pro Thyestis Sepulcro. Ceres Mysia. Cymbia. Carchesia. Macrobii lapsus. Optanium. An elixis vterentur Carnibus veteres. Caput. II.

SCribit primo Canonis Auicenna, solitos antiquorum non paucos mane tantum carnibus vesci, ac cœnæ modo panem adhibuisse. Verum gulæ mancipati, vitæ pretia velut exquisitius intelligentes, epulas quadrifariam distribuisse cõperiũtur, in Ientacula & Prãdia, Cœnas ac Comessatiões. Sicuti apud Græcos Philemõ vsos veteres scribit, Acratismate, Aristo, Hesperismate, Dipno. Iis vero facile sufficiebant, vomitandi consuetudine. Qđ cũ cẽsoria grauitate Seneca taxaret. Edunt inquit, vt vomant. Vomũt, vt edãt. Dicebãtur autẽ vomitores, qui ea viuendi ratione vterentur. Quã egregie damnauit Asclepiades. Cui astipulatus Celsus Cornelius, vomere luxuriæ causa damnosum prodidit. Erãt vero comessationes cibi, potusq́ post cœnam hausti ex luxu. T. Liuius li. XL. Quin comessatum inquit, ad fratrem imus? Et alibi, Cõuiuam me tibi committere ausus non sum, Comessatorem tecum armatis recipiã? Quint. Hinc est ille in pestilentia comessator. Quo in loco intelligere tamen possumus generali vocabulo dici epulatorem, compotatoremq́ luxuriosum. Nã & comessabundus Alexandri magni exercitus legitur apud Qu. Curtium, tanq̃ indulgens præter modũ ꝓdigis epulis, gulonumq́ escariæ voluptati. Possunt & Comessationes conuiuia dici ex collatione, symbolisq́ cõparata, q̃ Lacedæmonii Phiditia, Cretes Andria nũcuparũt. Hæc libro Politicorũ septimo Aristoteles scribit, esse oppido q̃ vetusta, vt q̃ in Creta sint celebrata, Minoe regnãte. Quin & pri⁹ multo ab Oenotriorũ rege Italo in Italia instituta. Illud obiter subnotabimus, Crion, id est κρεῖον nuncupari Creodochũ vas, in quo recondantur carnes, q̃uis malit eo noĩe carnes intelligere Euphorion, qđ Appion scribit, & Herodorus. At Crion putat Pausanias Canistrum, vel lancem, vel qđ eiusmodi, in quo concidat̃ caro. Hinc & Creagra ꝓfluit, quã etiã Harpaga, & Lycon appellari, scribit Pausanias idem. Est aũt coquinarium instrumentum, sicuti Crateuta quoq́, nã sunt eo noĩe Obeli, vel lapides ĩqt Pausanias, aut etiã ferreũ aliqđ, cui ĩcũbat veru. Etiãsi veterũ plerisq́ arrisit illud quoq́, vt Verũ manubria sic vocitent̃. Arysanas & Arysteras siue etiã Arystichos ꝓ Cyathis inuenimus, aut id genus vasis, ab hauriendo conciliata nomẽclatura. Zenophanes ad hunc vsum Ephebũ etiã appellauit. Apud Polybium Cyathus fluminis est apud Arsinoẽ in Aetolia nomen. Aconita intelligunt̃ Græcis vasa nõ illita, q̃ calido diluta humore aquã in se trahũt. Qđ de Crio diximus, amplius sciẽdũ, Thyestis sepulcrum dici κριοῦ, in agro argiuo, prope qđ visebatur regio Mysia, & Cereris Mysię tẽplũ, a Mysio quodã ita nũcupatæ. Cymbia & Carchesia fuisse latinis incognita veterib⁹, parũ diligenter tradidit Macrobius, Cũ apud Varronẽ, adiiciente calculũ Marcello, illud reperiat̃. Hoc aũt etiã apud Liuiũ Andronicũ, sicuti cõmeminit Nonius, Florem antlabant Liberi ex Carchesiis. Qđ autẽ de carnib⁹ diu præstruximus, animaduertendum amplius, Heroas etiamnum elixis vsos, etiãsi Seruius improbat, qđ ex Eustathio liquet, Atheneoq́ aptius. Heroas ĩqt Eustathius inducit Homerus, elixis vtentes carnibus, præcipue tamen assis, vnde & Optanii inflectitur nomen, ex vsus frequẽtia. Significatur aũt eo verbo coquina. Incognitam non fuisse Homero hoc genus Opsopœiam, auctor est Iulius Pollux, Addit tamen heroum plerosq́ ea non vsos, Meminit in libro de Homeri vita Plut. Et de rep. tertio, apud Platonem legimus, Heroum mensis parari ab Homero non pisces, nõ elixas carnes, sed assas, q̃ concinnarent̃ facilius, qđ comprobat Athenæus.

Aduẽtitia Cœna, q̃ sit. Itẽ Aduẽtoria Ep͞la, & Aduẽtores, Caligulę luxuria, & Clodii. Ca. III.

SEd nec illud parte hac omittẽdum. Aduẽtanti principi, aut amico cœnam apparari solitam. Ea inde dicebat̃ Aduẽtitia. Cuius incomparabilem luxum quis non iure miret̃? Duo millia lectissimorum piscium, septem auium apposita interdum, literis proditum est. Cœnæ hoc genus meminit in Symposiacis Plut. dicitq́ Hypodecticam ex Romanæ linguæ proprietate nuncupatam. Perinde ac innuat, appellari solitam exceptitiã, vt qua exciperetur princeps, vel amicus vel Aduẽtitiã, vt modo ꝓscripsim⁹, etiã si græca vox aliud sonare videt̃. Apud Martialem epistolã legimus Aduẽtoriã, q̃ aduẽtanti amico mittit̃ obuia, Ita eñ scribit libri. XII.

præfatione, Et statui paucissimis diebꝰ & familiarissimas mihi aures tuas excipere aduẽtoria sua. Sed Aduentores dixit Apuleius eos, q̃ soliti sunt in Cauponam cuiuspiam diuertere. Et nunc inquit, senex ille dolium innatans vini sui aduẽtores pristinos fece summissus officiosis rhonchis raucus appellat. Trita vox ea imperitæ quoq; plebi. Sunt & sui apud Plautum meretricibus aduentores. Verum vt ad epularum magnificentiam redeamus, Nepotinis sumptibus omnium ꝓdigorum ingenia superauit Caligula imperator, commentus nouum balnearum vsum, & portẽtosissima genera ciborum, atq; cœnarum, vt calidis, frigidisq; vnguentis lauaret. Pretiosissimas Margaritas aceto liquefactas sorberet. Conuiuis ex auro panes, & obsonia apponeret, aut frugi hominem oportere esse dictitans, aut Cæsarẽ. Sed in principe, quã habẽt ista admirationem? Clodius Aesopi tragœdi filius, vt experiret̃ in gloria palati, vt inq̃t Piniꝰ, q̃d saperẽt Margaritæ, singulos vniones conuiuis absorbẽdos dedit, Q̃d in Sermonibꝰ Oratius morsu satyrico castigauit.

Filius Aesopi detractam ex aure Metellæ,
Scilicet vt decies solidum absorberet, Aceto
Diluit insignem Baccam.

De Griphis conuiualibus. Quæ dicant̃ Quæstiones Cyliciæ, aut Mnemonię. Aenos quid. Caput. IIII.

SYmpotica vero, hoc est conuiualia fuerunt & illa, Aenigma, & Griphus. Illud lusum habebat, Griphus vero etiam studium, ac curam. Soluenti pręmium erat carnis portio. Imperito ac segni mulcta irrogabatur, vt salsam hauriret potionem. Nomẽ inditum id genus sermonibus obuolutis a Piscatorum Griphis, siue retibus. Quæstiones vero dicebantur Cyliciæ, hoc est ζητήματα κυλίκεια. Arbitror, quia κύλιξ poculum signat. Vnde Cyliceum dicitur poculorum repositorium. Theodectes vero Sophistes multa in iis solertia præditus Mnemonias vocauit, quoniam mnemonicus foret ipse, hoc est memoria potens. Griphi Lucianꝰ meminit, Quid inquit, sunt hoĩes? Dei mortales. Quid vero Dei? Homines imortales. Aenigmata profers, & Griphos conglutinas. Equidem, vt Loxias, apertũ nihil promis. Sed opęręprętiũ est huic potissimum loco subiecisse, quæ Demetrius Phalereus prodidit ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας. Vbi de Orationis diserit gratia, hoc est περὶ χάριτος λόγου. Est inquit, Gratia quædam, quæ dicit̃ παρὰ προσδοκίαν, id est præter expectationem, vt apud Homerũ de Cyclope, ὅτι οὖτιν ἔσχατον ἔδομαι ... Postremum ego Vtin vorabo. Neq; eñ Xenium id genus meditabat̃ Vlysses, neq; expectabat lector. Aristophanes quoq; Nebulis de Socrate,

κάμψας ὀβελίσκον εἶτα διαβήτην λαβὼν,
ἐκ τῆς παλαίστρας ἱμάτιον ὑφείλετο.

Cũ obeliscum incuruasset, mox Circinum cœpit, vestemq; sustulit ex Palęstra. Ex locis duobus gratiã hic venatur poeta. Nõ eñ modo præter opinionem illatum est, Sed nec pręcedentibus cohæret. Anacoluthia inquit huiusmodi, siue inconsequentia, vocat̃ Griphus, vt apud Sophronem ξηρβέων βουλίας. Et apud Menandrum Messeniæ prologus. Griphum alio vocabulo Aenon dicunt, q̃d ex Eustathio est. Vt apud Clearchum Vir, non vir. Auis, nec tamen auis. Lignum, nõ lignum. Lapis, non lapis. Significantur vero hæc Eunuchus, Nycteris seu Vespertilio. Ferula. Pumex. Qui de his plura nosse cupit, Athenæum adeat Dipnosophistarum decimo.

Cottabisis quid, & quid Cottabus. Plut. explicatur. Item de Latage, & Catacto. Caput. V.

COnuiualis ludus fuerat prioribus præsertim Græcis, quẽ Cottabisin dicebãt, nam & κοτταβίζειν est eo, q̃d ex potu supfuit, sonum elidere. In æneas vero phialas, quæ Latagia nuncupant, potus residuum iactabant, qui dicitur Cottabus Q; si elisu maior ederetur sonus, ab Amasiis diligi se augurabantur, Cuius rei vestigium Romæ seruatum videri potest, nam historiæ naturalis libro quartodecimo Plinius inter legum scita illud item fuisse scribit, contra bibendi fallacias, nihil ad elidẽdũ in pauimẽtis sonũ ex vino reliq̃sse. Verũ inibi Hermolaus ex veteri lectione summum legere mauult, q̃ sonum. Vt postremũ intelligeremus potum, quem docuimus vocari Cottabum. q̃q̃ est & phiala ęnea Cottabus, aut peluis, vt alii scribũt. Nã Cottabia, quod ex Atheneo discimus, dicebantur pręmia, vincenti hoc ludicri genere data, quę nõ aliud fuisse animaduertunt̃, q̃ Pyramũtes, hoc est triticeę placẽtulę, ac sesaminę. Meminit eiꝰ vocabuli etiã prio Rhetorico Aristoteles, ab Aenesidemo missa Geloni Cottabia scribẽs. Aristophanis iterps sonũ ipsũ etiã Cottabũ dici putat. Nã poeta ipse Methysocottabos ita ludẽtes appellat

ꝙ iam vino madentes id agerent. Ex quo est illud Plutarchi in Sympoſiacis, nam Soclarus eludens, q̃ contra dicebantur de concubitus abſtinentia, & ꝙ nõ citra periculũ admittatur a cœna, ἀθλητικὰ ταῦτα εἶπεν ὦ ὀλύμπιε παντάπασιν, ἔτι τῆς κοτταβίσεως ὄζοντα, καὶ τῶν κρεοφαγιῶν ἐκείνων οὐκ ἐν δέοντι. i. Athletica inquit, ſunt hæc prorſum Olympie, etiamnũ Cottabiſin redolentia, & non ſatis aptam carnium illam deglutionem. Veluti dicat, Athletis, quorũ vita ſagina eſt, damnoſum forte concubitum videri, & a cœna illis periculum afferre, qui licentius ingurgitarint, exhilaratiꝙ a ſcurrili luſu minus abſtinuerint. Hæc vt placeãt, faciunt, q̃ conſequũtur. Adſunt inqt, iuuenes vxorib[9] copulati, quos addecet venerea amanter exercere. Quin & paulo poſt colligit idem, qua ratione coitu poſt cœnam minus oblædatur corpus, idq; aſtruit cõtingere, ſiquis non diſtẽto ventre, nec ebrius id peragat. Id vero a Plutarcho prouerbiali modo enũciatum, neminem puto latere. Auctor Critias eſt, Cottaborum luſum eſſe Siculorum proprium quin & ab eiſdem inuentum. Veluti etiam Latage nationis eiuſdem vocabulum creditur, quo ſignificari, Athenæus arbitratur, qđ ex potu ſupereſt in poculo. Id conuerſa manu ſurſum iactabant ludentes in Cottabeum. Fuit & quem Catactum, id κατακτὸν Cottabum vocabant, id eſt Lychnion, qđ attractum denuo concidebat, eum continens, quem dicunt μάνην.

Græcorũ in bibendo leges. De Iouis Olympii Cratere. Itẽ Heroum, & Soteris Iouis, ac Mercurii. Interim quid Modiperator. De Thracibus, & Scythis. Oratius declaratur. Poculorum nomina plura. Bibendi lex apud Locros. Qui bene poti ad ſcribendum acceſſerint. Maſſilienſium mulieres eſſe Hydropotas. ſicuti Mileti factitatum, & Romæ. Samagorium vinum. Italicas mulieres vinum neſciſſe. Ecpetala pocula. Petala, Patellia. Callopatira Capridii, Oenochoi. Tauri. Epenchytes. Ceryx. Oenoptæ. Ophthalmi. Acratophorus Dionyſius. Vinaria vaſa nomẽ ſeruãtia. Bicus, Bicarium. Croſſus. Gaſter. Gaſterium. Ceraphium, Baucalium. Cypellum. Amphicypellum. Cyphela. Dicypellon. Pella phiala.

Caput. VI.

GRæco more potare, interpretant̃ quidam, grandibus meraciſꝙ poculis ſe inuitare. Cicero in Verrem actione tertia. Fit ſermo inter eos, & inuitatio, vt Græco more biberet̃, hoſpes hortatur. Poſcunt maioribus poculis, celebrat̃ oĩm ſermone, lætitiaꝙ conuiuium. Sunt qui a. M. Tullio veterem Græciæ morem inuui, coniectent, quo toties bibere receptum erat, quoties Deos, & caros nominatim vocaſſent, Vtcũꝙ. Auſonius meminit ad Symmachũ, Super menſam meam facta eſt inuitatio, non illa de ludibrii Conuiuio, vt Græco more biberet̃, ſed illa de Flacci Aegloga. In qua ꝑpter mediã noctẽ, & nouã lunã, & Murenę auguratũ, ternos ter cyathos attonitus petiit vates. Fuit & in Græcorum cõuiuiis lex illa vetus, ſicuti Thuſculanarũ qnto a Cicerõe traditũ, ſcim[9]. Aut bibat, aut abeat. Et rectẽ iqt, Aut eñ fruat̃ aliqs pariter cum aliis voluptate potandi, ne ſobrius in violentiã vinolentorũ incidat, aut diſcedat. Hæc itidẽ in vita videt̃ ſeruanda, Nam iniurias fortunæ, quas ferre nequeas, defugiendo relinquas. Inoleuerat & Gręcis mos alius, vt talis ſortirentur, q conuiuio præſidẽs, leges decumbentibus diceret, quæ vocabant̃ Nomi. Hic vero teſtimonio Varronis Modiperator latine nuncupat̃, veluti modum bibendi præſcriberet. Rex etiam dicit̃ Macrobio, arbitror, qa Græci βασιλέα appellant. Oratius, Nec regna vini ſortiere talis. Eubulus ſub Dionyſii perſona monet, Sanitati primũ dicari cratera. Secundum amori, & voluptati. Somno aũt tertium. Quartus vero inquit, iam noſter non eſt, ſed iniuriæ. Panyaſis poeta, Poculũ primum Gratiis cõtribuit, Horiſꝙ, & Dionyſio, ſecundum Veneri, ruſumꝙ Dionyſio. Iniuriæ autem, & nocumento tertium. Conſuetum & illud priſcis Gręcis inuenio, poſt cœnã boni Dæmonis, quem eſſe Fortunã putat Euſtathius, haurire poculũ, qđ meracius erat. Quæ res dicebatur κρᾶσις ἀγαθοῦ δαίμονος. Hinc facetiſſimus Comici iocus, ἕλκε τὴν τοῦ δαίμονος τοῦ πραμνίου. Trahe inqt, Dæmonis pramnii. Cum ſit vinum Pramnium vel pretioſiſſimum. Nec ignoro, eſſe qui boni Dæmonis poculum primatẽ habuiſſe locum, autument. Sed in hoc mira ſcriptorum varietas eſt. Pindari interpres ſeruatum veteribus morem ſcribit, vt Crater princeps Iouis diceretur Olympii. Sequẽs Heroum, cuius rei etiã Plutarcho i Cauſis mẽtio eſt. Terti[9] Διὸς σωτῆρος, id ẽ Iouis Saluatoris, ſi linguæ ꝓprietas ita dici patit̃. Cui aſtipulari Sophocles videt̃, ſed & in Epigonis Aeſchylus. Verũ cur cratera tertiũ Iupiter habebat Soter? Nẽpe ꝙ is bibẽdi modus citra vinolẽtiã omnino ſubſtringebat̃. Vltra progrediẽti, largius, hilariuſꝙ ingurgitãti intẽperãtis nõ deerat nota. Celebratũ eſt & i Lemno ab Athenienſibus Seleuci Soteris poculũ, ꝙ in eos fuiſſet is beneficus. Siculus aũt Diodorus By

bliotheces quinto, Aiunt inquit, cum purum in cœnis vinum datur, omnes Deum sospitẽ optare bibenti. At cum a cœna dilutius haurit, Iouẽ vocari Sotera. Nã puri vini potus ad insaniã redigit, Aqua Iouis mixtus voluptatem parit, ac lætitiam, & arcet insaniam. Asclepiades calicem primum ad sitim pertinere dictitabat. Secũdum ad voluptatem. Tertium ad ebrietatem. Quartum ad insaniam. In Iulii Pollucis thesauris adnotatum inuenimus, potum vltimum ἑρμῆν appellatum, hoc est Mercurium, vnde & Homerus τῷ πυμάτῳ σπένδεσκον, id est postremo autem libabant. Auctor Athenæus est, Mercurio surgentes a cœna prolibare solitos, quia sit somni præses. Posterius vero etiam Ioui τελείῳ. Nam calicem Soteris Iouis inuenio item τέλειον nuncupari solitum, quæ vox perfectum indicat & absolutum. Ex his vero hactenus prolatis lux infertur plurima Oratio in Carminibus, quem ab interpretibus multifariam eruditũ conuelli sæpe, animaduertas. Apud Locros Epizephyrios siquis, medico nõ imperante, salutis ergo, meracius hausisset, perinde ac capitalem admisisset fraudem, morte scelus expiabatur, ita sanciente Zaleuco. At Alcæus, & Comicus Aristophanes vino madidi pangendis inuigilabãt poematis. Multiq; præterea vino se proluentes in hostem depugnarunt illustrius. Apud Massilienses hydropotæ sunt mulieres. In Mileto idem factitatũ, Theophrastus scribit. Apud Romanos vino abstinet mulier libera, vt libro sexto Polybius scribit, Sed serui quoq;. Itẽ Ephebi oẽs ad annum vitæ tricesimũ. Samagorii vini Cotylis tribus homines quadraginta, & eo plures inebriari solitos, scribit Aristoteles. Sunt qui vniuersim Italas mulieres vinum nescisse prodant. Romanas tamen passo vti solitas, refert Polybius. Thracum Scytharumq; proprium fuisse videtur, capacius ingurgitare merum, & ingentia exiccare pocula. Id perobscure significat Pollux libro sexto, vbi ait, ἀμυστίζειν esse idem fere, qđ Thracum more bibere. Verbum id apud Plutarchum expositum inuenio pro eo, qđ est, multũ, sineq; respiratione haurire, hoc est, vt ipse ait, ἀθροῦν καὶ ἀπνευστὶ πίνειν. Hinc apud Oratium dictam puto Amysti dem. Erant & veteribus pocula latiora, quę vocant Ecpetala, quoniam folia perampla dicuntur Petala. Cuiusmodi pocula etiam nuncupantur Patellia. Ex quibus Alciphron Patellocharona concinnauit. Sed & Capridii Callopatira apud Athenæum legisse videmur. Est autem Capridium a Capro deminutum, quo nomine Aprum intelligimus. Qui potus ministerio præficiuntur, dici quidem Oenochoi solent, In Neptuni tamen festo etiã Tauros scio appellatos. Hellespontii Pincernam vocant Epenchyten. At veteres etiam Ceryca, vt ex Homero liquet. Qui vero Oenoptæ nuncupantur, tres numero, exploratores, inspectoresq; erant cœnarum, an ex ęquo potaretur. Lychnos hi cœnãtibus suggerebant, & Thryallidas. i. Ellychnia. Hos quidam etiam Ophthalmos dixere, id est oculos. Quales vero fuerint Scytharũ in bibendo ritus, nec Plato ignorasse videtur, quãdo Legum primo sic scriptũ reliqt, Sed de Ebrietate quærendum inquit, vtrum ita viuendum sit, quemadmodum Scythæ, ac Persæ. Carthaginienses præterea, & Celtiberi, & Thraces mero penitus vtuntur, tam viri, q̃ mulieres, atq; vino item vestes perfundunt, præclarum hoc, & beatum vitę genus existimantes. Persæ vero aliis vtuntur delitiis, q̃uis moderatius, q̃ isti. Apud Phigalienses in Arcadia fuisse sacellũ Dionysii ἀκρατοφόρον, Pausanias tradit. Illa porro adnectamus capiti huic, etiamsi excrescenti nimium, Inter vasa vinaria recenseri a Polluce, Stamnium, Cadum, Cadiscum, Bicum, quẽ fuisse Homero incognitum, Eustathius prodit. Sicut nec Pytinas nouisse potuit. A Bico arbitror fluxisse nomen nunc vulgo frequentissimum, q̃q̃ Bicarium dicimus potius, qđ est deminutum recta Græcorum forma. Sicuti etiam Crossum, quo vocabulo Venetiis in Oenopoliis vtuntur plurimum. Erat & Gaster vas. Sed Gasteriũ vocat Aristophanes, seruatq; adhuc nomẽ. Q̃q̃ & Gastera pro Rapo dici legimus a Lacedæmoniis, etiamsi apud Bœotios Brasicas ita nuncupari, Nicander putat. Inuenio & Ceraphiũ ab Homerico cornu, sed & Baucalium. Addamus illud quoq;, Cypellum dici a Græcis poculum ἐπὶ τὰ ἔσω κύπτον, id est ad interna proclinatum, innuensq;. Appellatur idem & Amphicypellon, velut vndiq; intro inflexum. Sæpius nanq; ἀμφὶ prępositio circulariter signat, vnde insula quãdoq; legitur Amphialos, & tonitru Amphipyrõ. Certe deorsum adnuentes nubes, eadem etymi ratione, Cyphela nuncupare, moris est. Aristoteles vero mellis cellas amphistomos esse dicit. i. geminas, In vna enim basi, seu intersepto duas esse cellas, sicuti inquit, in Amphicypellis. i. geminis poculis, vna quidem intus, foris vero altera. Ex quibus coniectatio est, esse idẽ Amphicypellon, & Dicypellõ, propter antithetos. i. oppositas fistulas & thecas mellis. tanq̃ vni modo basi. i. fundo Cypella incumbant duo, superne vnum, infra reliquum, vt basis sit pot ui accommoda, vbi vsus venerit. Pella vero etiã Phialam signat, qua vterentur in sacris.

Quæ esculenta quibus probarentur locis. Tageniæ quid, Pyramũtes, & Sesamuntes, & Sesamis. Sal Tragasæus. Cœna ἐντελὴς, Enchrides. Encrypias panis. Copaides Anguillæ. Sacrificia ex Piscibus. Thynnæum sacrum. Cylabræ Heroi in Sacris Salsamenta offerri solita. Strymoniæ Anguillæ. Cœnas Deorum quas intelligamus. Caput. VII.

QVæ vero ex esculentis in mensa vsum haberẽt præcipuum, non inepte in hac gulonia prouincia explicuerimus. Igitur ex freto Murena primũ a Satrapib⁹ eius procurationis tulit calculum. Itẽ Tartesica. Thynnus tyrius eximie laudabatur. Accipenser tanta fuit apud Romanos indicatura, vt cõuiuio inferri cum Corollis, ac præcinentibus cõsuesset tibiis, Coronatis item, qui gestarẽt Hunc Archestratus, Qui Sardanapali instituta consectatus est, eundem Galeo esse putat Rhodio, q̃q̃ discriminant insigniter. Appiõ grammaticus in cõmentatione de Apicii delitiis, Ellopen esse Accipenserem credit. Cestreus quoq; laudis emeruit multum, de quo alibi copiose, ex Sciatho. Conchæ Pelorinæ. Vnde forte post nuncupatæ Pelorides. De quibus Martialis,

Tu Lucrina voras, me pascit aquosa Peloris. Sed & Oratius.

Lucrina Peloris. Teutlon, id est Beta ex Ascra. Mænides ex Lipara. Gongyle, id est Rapa ex Mantinea. Pectines Methymnæi. Galeus Rhodi. Psettæ apud Eleusinẽ. Apuę Phalericæ. Triglæ siue Muli in Ionia. Anguillæ in Eubœa Copaides, vt in Sicilia Plotæ. Sed eam Copaides prærogatiuam habent, vt ex eis præcipuas etiamnum diis immolent Bœotii victimarum item ritu coronatas. Verum Neptuno quoq; Thynnum immolare ad capturæ spem consueuere Piscatores. Id q; sacrum Thynnæum vocant. Quin apud Phaselitas Cylabræ Heroi Salsamenta offerri, accepimus. Fuere porro & Strymoniæ Anguillæ insignes magnitudine. Salsilago Thasia. Item Thasię Rhaphanides. Caseus Cythnius, & Siculus. Sal Tragasæus. Sunt autem apud Troiam Tragasæ a Tragæo ita nũcupatæ. Cui⁹ grę Neptun⁹ cõcrescere iibi salẽ iussit. Sed sup hac re alibi quoq; facta mẽtio ẽ. Apud Lucianũ obseruauim⁹ fuisse priorib⁹ ἐντελὲς ὀνομαζόμενον δεῖπνον. i. cœnã quæ diceret absoluta, Auis vna singulis apponebat, itẽ Suilla caro, necnõ Leporina, & piscis quoq; ex Tageno, id est Sartagine, vt ipse interptor. Nã in generibus panis recẽsent & Tageniæ, q & Enchrides vocant. Dũ in Sartagine coquerẽt, infundebat Caseus, Oleũ, Mel, Sesama. Panis subcinericius dicit Encryphias. Sesamuntes itẽ i cœna fuere eadẽ. Hæ vero placẽtæ erãt ex Sesamo & melle. Sicuti Pyramuntes ex melle item, ac tritico, qđ πυρὸν vocãt Gręci, q̃uis ab ignis figura putẽt alii dici, q̃ a lato in acutum desinit. Pyræa vero nemus est haud ita Sicyone dissitum, in quo Cereris fuerat sacellũ προσασίας, & Proserpinæ, celebritatẽ agentibus tãtũ viris, Sicut Nymphona. i. νυμφῶνα mulieres mõ frequẽtabãt, vbi Dionysii erat simulacrum, & Cereris, ac Proserpinę, Pausania tradente. Sesamũ itelligũt aliq, vulgo qđ dictitãt Risũ. Sudas Sesamũta distiguit a Sesamide, vt Sesamis sit, q̃ & Sesame, vnde ducat Sesaminũ oleũ, qđ & Syinõ apđ eũ est, quo Cyri pungerent milites. Cœnas Deoꝝ apđ Oratiũ scđo Sermonũ itelligũt, q̃ citra oẽm sint solicitudinem.

O noctes, Cœnæq; Deũ, quibus ipse, meiq;
Ante larem proprium vescor.

Ad gulæ rationem pertinet adnotasse illud quoq;, Ephthopolium dici locum, in quo cibi distrahantur percocti. Et qui eo se fouent quæstu, nuncupantur Ephthopolæ. Nã Obsodædali dicuntur, qui obsonia varie cõdiũt, aut quærunt. Gastrologi, qui de ventris ratione disserunt, & inde Gastrologia.

Catonis, Periclis, Heliogabali de Conuictu sententia. Lactaria quæ. Pomarii. Pentapharmacum Cõuiuium. Cõuictorum numerus. Charmum Syracusium in singula, quæ apponerentur Versiculos primum concinnasse. Martialis disticha quã habeãt argumenti originem. Caput. VIII.

MEnsam. M. Cato maxime amicorũ parẽtẽ, atq; procreatricem existimauit. At Pericles omnem cœnarum apparatum, & id genus beneficentiam facile, perpetuoq; contempsit, ac reiiecit, vt tam longo tempore, quo in repub. est versatus, nunq̃ apud amicum cœnarit, præterq̃ Euryptolemo nuptias celebrante, & id quoq; eatenus, vt peractis libationibus, mox abiret. Siquidem animorum elationi, magnitudiniq; deprimendę aptissimum esse conuiuium, sanxere nõnulli, quando inibi grauitatis, seueritatisq; expectationem seruare, vel difficillimũ sit. Sedem imperatori Heliogabalo nulla fuit vita, nisi i voluptatis nouę exq̃sita rõne

Vt etiam Aestiua conuiuia coloribus exhiberet, vt Prasinũ qñq;, alias Venetũ, & omnino reliquos ostentaret. Primus etiã schematibus libidinosissimis inquata ex argẽto vasa iussit apponi. Ac ex piscibus Isicia fecit primus, ex Ostreis quoq;, ac Liostreis, id genus itẽ aliis. Vilioribus amicis folles ꝓ accubitis sternebat, eosq; reflabat, prãdẽtib⁹ illis, ita, vt plerũq; sub mẽsis repẽte inueniren̄t prãdẽtes. Dulciarios, lactariosq; habuit eiusmodi, vt qcqd ex diuersis eduliis coqui exhibuissent, vel structores, vel Pomarii, illi modo ex dulcibus, modo ex Lactariis ꝑberẽt. Lactaria obiter intellige, q̃ nũc semidoctum vulgus Lacticinia vocat. Pomarios item apud Oratium inuenias.

Hic simul accepit patrimonii mille talenta,
Edicit, Piscator vti, Pomarius, Auceps
Mane domum veniant.

Auctor Spartianus est, Aelium Verum Imper. omnium primum excogitasse Tetrapharmacũ seu potius Pentapharmacum, quo postea semper sit vsus Adrianus. Cõstabat id sumine, Phasiano, Pauone, Crustulo, Aprugno, siue Perna. Sicuti in Adriano idem commeminit. Omnibus inquit Varro numeris absolutum conuiuium est, si belli conueniant homines, si locus sit non ingratus, si temporis sit habita ratio, Si non negligens apparatus. Nec illud omiserim, diuitum plerosq; domos struxisse quandoq; τριακοντακλίνους, in quibus vel triginta sterni lectuli valerẽt, & eo plures quoq;. Id qđ in Symposiacis improbat Plut. Conuiuia id genus ἄφιλα vocans, & ἄμικτα, id est citra amicitiam, & cõmunionem. Quæ Panegyriarchum verius requirant, q̃ Symposiarchum. Olim non plures tribus coisse conuiuas, testatum annalibus est. Quando nec plures initio creditas esse Musas, relatum Pausaniæ monumentis, scimus, Meleten, Mnemẽ, Aœdẽ, hoc est meditationem, memoriã, Cantilenã. Archestrati poetę etiamnum superest in ea re decretum, Cõuiuæ aut tres, aut quatuor, aut non plures quinq; sunto. Alias manipularium & rapto viuentium conuentus fuerit. Iulius Capitolinus in Vero, eius tale fuisse conuiuium prodit, vt in eo duodecim decubuerint primum. Q̃ꝗ̃ de conuictorum numero iactatum vulgo, non sumus nescii. Septem conuiuium, nouem conuitiũ. In Platonis Symposiũ octo coeunt, & viginti. Quinarium numerum quandoq; placuisse, libro primo auctor Atheneus est. Denarium autem Iliados secundo comprobasse Homerus deprehenditur, vbi in decadas distribuit Rex conuiuas, quoniã plures discumbere, non fere moris esset, vti docuit Eustathius, Nã & Pythagoricis conuiuiis nõ interfuisse plures, illustris auctor prodit Iamblichus. Postremo scitu dignũ illud quoq;, Charmũ Syracusiũ, vt scribit Athenæus, in singula, q̃ apponerẽtur, versiculos cõcinnasse, ac Parœmias. Vti est de piscibus illud, ἥκω λιπὼν αἰγαῖον, ἁλμυρὸν βάθος. Venio Aegęum linquens, salsam ꝓfunditatem, Vnde Martialem arbitror argumenta mutuatum.

Fori vituperatio. Super multiplici Atheniensiũ foro aliqua. Parabysto, & Trigono. Batrachiũ vnde. Ac Puniceũ. Batrachis quid. Heliæum. Palladium forum cur diceretur.

Caput. IX.

Forum Anacharsis Scytha ad fallẽdum inuicem, atq; ad dandas auaritię manus destinatũ locum esse dicebat, Sed & Moderatus Columella, Ne caninum quidem inquit, sicut dixere veteres, studium præstãtius est, locupletissimum quenq; allatrandi, & contra innocentes, ac pro nocentibus neglectum a maioribus, a nobis etiam concessum, intra mœnia, & in ipso foro latrociniũ. Plutarchus item in libro de Fœnore, esse forum dicit ἀσεβῶν χῶραν, id est impiorũ regionem. Ex quo arbitror. M. Catonẽ cẽsuisse, forum muricibus sternendum Quo fit, vt deformari fœdius possit Marcellus Octauia Augusti sorore genit⁹, a quo fuisse inumbratum in ædilitate forũ, vt salubrius litigantes consisterent, Plinio tradenti credimus. Auctor Pausanias est, fuisse Athenis fora nonnulla ignobiliora, q̃ Parabyston vocarẽt, ac Trigonum. Alterum ab obscuro vrbis loco, in quo situm erat, nũcupatum, & minimæ quæq; agebant̄ lites. Alterum vero a figura. Parabyston Gręci abscõditum, & latens dicunt. παρὰ τὸ βύω, qđ signat claudo. Vndecim in eo iudices sedebant, videturq; duplex fuisse Parabystõ, medium, & maius. Lysias maioris mẽtionẽ facit. Sed fuit & Nymphicus hoc est sponsalis lectus, q vocabat̄ Parabystus: cuius cõmeminit Hyperides ἐν τῷ κατὰ Πατροκλέους. Batrachium vero forum, ac Puniceum a coloribus appellationem trahũt. Nã Batrachiũ coloris erat species, quo ante iuentas ꝑsonas faciẽ obungebãt, Vnde & Batrachis inter floridi coloris enumerat̄ induměta. Oĩm vero maximum, quo frequentiores conueniebant, Heliæum nũcupabat̄. Fuit & Palladium forum, in quo de percusso

ribus cognoscebatur. Demophoontem quoq; primũ pœnã luisse, palam est. Sed quo crimine, incertum. Cur diceretur Palladiũ, explicant Græci, a Troiæ captiuitate Argiuos quosdam cũ Palladio ad Phalerum appulisse, quos cũ incognitos peremissent indigenę, mox admoniti, qui forẽt, mandantes humi, Palladium inibi erexere, atq; institutum, vt de cædibus nõ sponte perpetratis quęreretur, id est περὶ τῶν ἀκουσίων.

De Foro Thessalico, & Persico. Item Venalium. Quid Cyclos, & Cinclides, & Cancelli. Interim quid Apsis. Episotron, Itys. Trapeza. Cindalus. Cindalismus. Passalus. Clauo destinare, & a Clauo demere quid sit. Triplex Romę forum. De Menianis, & Solariis.

Caput. X.

SCitum est, quod Aristoteles docuit Politicorũ septimo, Struendum in ciuitatibus forum, cuiusmodi in Thessalia, qđ dicebant ἀγορὰν ἐλευθέραν, hoc est liberũ forum. Id opinor, quia esset ab omni mercatu purũ. Nec eo agricolę opificesve, aut id genus alii commeandi ius haberent, nisi accersente Magistratuum aliquo. Eum locum putat Aristoteles εὔχαριν, id est gratiæ maioris, εἰ καὶ τὰ γυμνάσια τῶν πρεσβυτέρων ἔχοι, Si & Seniorum habeat gymnasia. Forũ eiusmodi fuisse apud Persas Xenophon scribit, vbi Regiæ essent, ac Principia alia. Esse quoq; in quatuor distributũ partis. Quarum esset vna Puerorũ. Alia Puberum. Virorum tertia, qui perfectã ætatem iam agant. Quarta eorum, qui iam emeriti sint, Legeq; singulos eorum suis adesse locis solitos. Pueros cum primũ illuxisset. Eodẽq; modo perfectæ ætatis viros. At Seniores, cum per otium cuiq; licuisset, exceptis cõstitutis diebus, quibus adsint, necesse est. Forum autem venaliũ Græcis dicit̃ πρατὴρ. λίθοσ. πωλητήριον, hoc est Prater. Lithos siue lapis. Poleterium. Apud Herodotũ etiam Praterium. In noua Comœdia Cyclos dici inuenio, loca vbi venderentur Mancipia. Forte etiã vbi & venalia reliqua. Est autem Cyclos proprie quidem circulus, vnde Pausanias, Est iquit, Apsis ligneus rotæ Cyclos, Quo is ambitur, ferrũ vocatur Episotron. Sunt & in retibus Apsides, id est curuamina, & vlnæ. Apud Homerum Apsis etiã dicit̃ Itys. Locus vero, quem inscẽderent Venalitii, dicitur ab Aristophane Trapeza, hoc est mẽsa. Porro Fori iudicialis fores scribũt Græci Cinclidas vocari. Cyndalos vero quidam Clauos dicũt, & Cyndaloplitas clauiculos, Fuit & ludi genus Cyndalismus, quem clauis exercebant, quos Passalos, siue Pattalos Græci quoq; vocant, nato inde Adagio de iis, quæ negligentius curãtur, πασσάλῳ ἀνακρεμάσαι, id est Clauo destinare, appendereq;. Sicut quę amplius curãda censemus, a Clauo demere, qđ ex Eustathii thesauris est. Verum ad Cinclidas redeo, quas Romani Cancelotas vocant, vti adnotãt Græci. Erant quidem in foro Cancelli. Cicero pro Sestio, Tãtus ex fori Cancellis plausus excitatus, vt nunq̃ maior consensio, aut apertior. Hinc honestissima metaphora dictum ab eodem pro Quintio, Et me facile vestra existimatione reuocabitis, si extra hos Cãcellos egredi conabor, quos mihi ipsi circũdedi. Et qm̃ in Romanos incidimus. Sciẽdum, triplex olim fuisse in Vrbe Forum, quod Seneca scribit, Sic enim libro secũdo de Ira inuenimus adnotatũ, Adiice nunc publica periuria gentiũ, Circũscriptiones, Fraudes, Inficiationes, quibus trina nõ sufficiunt fora. Hinc certius illud Martialis percipitur,

Atq; erit in triplici par mihi nemo foro.

Quartum addidit Traianus. Meminit Sex. Aurelius, & significat Martialis idem.

Et fora tot numeras Iane, quot ora geris.

Transitorium forum a Domitiano comparatum, Eusebius scribit, Id a Tranquillo Methodium dici, suspicantur aliqui, qđ Traiano struẽte, cessarit, Sed de hoc plura mox. Meniana fuisse in foro, vnde spectarentur ludi, nõ fere est, qui nesciat. Eadem & Solaria nuncupabãtur. Vnde ad Solariũ versari, eleganter, sciteq; de eo dicitur, qui spectacula frequenter inuisat. Cicero pro Quintio, Vixit inqt, semper inculte, atq; horride, natura tristi, atq; recõdita fuit. Non ad Solariũ, non in campo, non in conuiuiis versatus est. Solaria vero dici Meniana, Hieronymus scribit. De Menianis Labeo, Digestis de Verborum significatione. Proiecta inquit, ea sunt, quæ ita prouehuntur, vt nusq̃ conquiescant. Cuiusmodi sunt Meniana, & Suggrundia. Quæ vero aliquid habẽt, vbi conquiescant, Immissa, non Proiecta vocantur, veluti tigna, & trabes, q̃ immittantur. Sũt tamen Solaria etiã horologia, necnon vectigalia, quæ pro Solo penduntur, apud Iureconsultos, titulo, Nequid in publico fiat. Verum redeo ad institutum.

Forma Fori Græca & Italica. De Triuio & Basilica. Et quid sit Basilicam habere. Ciceronis locus aperitur.

Caput. XI.

GRæcorum fuiſſe moris, Vitruuius ſcribit, Forũ quadratũ conſtituere, dupli=
cibuſq; porticibus, crebriſq; columnis, & lapideis, ac marmoreis Epiſtyliis ex=
ornare, in contignationibus ambulationes facere. Sed Italiæ inquit, nõ eadem
fuit ratio, nã a maioribus conſuetudo tradita eſt, Gladiatoria munera in foro
dari, proinde ſpatioſiora diſtribuebantur intercolumnia. In porticibus Argẽ
tarię tabernæ, Menianaq; ſupioribus coaſſationibus collocabãtur. Forũ autẽ,
quod vocãt Argentariũ, omnium fuiſſe præſtãtiſſimũ, cõuenit. Triuium, &
Forum ſola vidẽtur amplitudine differre, Eſt ſiquidem Triuiũ puſillum velut forũ. Platonis in
hoc extat decretũ, vt in triuio ſpatia fiãt, quo nutrices conueniãt cum pueris, ſintq; vna. Credo
quia pueri validiores redderent, vſu auræ liberioris. Et nutrices laudis ſtudio, eſſent lautiores,
& minus inter tot eius ipſius rei obſeruatrices errarent negligentia. Inuenio in literis, Baſilica=
rum loca foro adiuncta q̃ calidiſſimis partibus fuiſſe, vt per hyemẽ ſine moleſtia tempeſtatum ſe
cõferre in eas negotiatores poſſent. Cęterũ Baſilicã principio fuiſſe locũ cõſtat, quo ſub tectũ ad
ius dicendũ principes cõuenirent. Cui loco dignitatis gratia additũ erat Tribunal. Poſt id, quo
eſſet ea quidẽ laxior, primariis tectis nõ ſufficiẽtibus, circũaddidere porticus patulas itrinſecus
hinc atq; hinc, primũ ſimplices, mox etiã duplices. Addidere inſup alii ſecundũ Tribunal, tranſ
uerſamq; alteram Ambulationẽ. Quam Cauſidicã nũcupamus, ꝙ illic Rhetorum turmę, cau=
ſidiciq; verſarẽtur. Erat porro ꝑſimilis templo Baſilica, ꝑinde cõpari fere modo exornabat. Ele=
gantiſſimũ illud Ciceronis eſt ex primo Epiſtolarũ ad Atticum, De pãgendo ꝙ me crebro hor=
taris, fieri nihil poteſt, Baſilicã habeo, nõ villã frequentia Formianorũ. Videt aũt adagii ratione
dici, vt ad quem multi paſſim cõfluant conſultãdi, vel qd eiuſmodi faciendi cauſa, Baſilicã habe
re videatur, non domum, quæ domeſticis ſolum fere patet.

Statuæ in foro Eucliæ, Mercurii, Marſiæ, Iouis. Forum Clarium, Albanum, Tranſitorium
Methodiũ, Meta ſudãs in Vrbe, Hippodamia forũ. Quid Odeũ, Phoros, Phorologi, Practores,
Phormus. Cur Protagoras dictus ſit Phormophorus. Phormiſium. Caput. XII.

NEc illud relatu indignũ, apud Bœotios & Locros arã, ſtatuamq; in foro quoli
bet Eucliæ dicatã fuiſſe, quã pleriq; Dianã putãt, nõnulli Herculis filiã. Quę
cum virgo demigraſſet e vita, gẽtibus illis eximie, religioſeq; culta eſt. Quin
Sponſi, Spõſæq; prius, q̃ nuptiæ cõficerẽtur, ex more illi rem diuinã obibant.
Nam de Marſię ſtatua in liberis ciuitatibus cũ alii, tũ Seruius cõmeminit, &
Seneca de Beneficiis ſexto. Vnde prodiiſſe illud Martialis, coniectãt eruditi,
Ipſe poteſt fieri Marſia cauſidicus. Fori quoq; medio in Gręcia plerũq; Mercu
rii ſtatua excitari cõſueuerat, quẽ inde appellabãt ἑρμῆν ἀγοραῖον. i. forenſem Mercurium. Sed
& Iouis fuit id cognomentum eodẽ ſtantis loco. Alicubi, & iuxta Herodotum in Sicilia. Id vero
inſtitutum, Euſtathius putat, quia diuinũ quiddam eſt, conſultationi deſtinatum Forũ. Pręter
ea Forum Spartæ fuiſſe legimus in Plutarchi monumentis, Clariũ nuncupatum. Sicuti Capuę
Albanum, qđ Maximus docuit Valerius libro nono, & ſecũda in Rullũ ſignificare Cicero vide=
tur. Tranſitorium forũ lector accuratus apud Grãmaticum etiam Seruium reperiet. In quod li
bro ſeptimo, Iani ſimulacrum, qđ inſtituerat Numa, tralatũ fuiſſe ſcribit. Nõnulli putãt, id etiã
dici Neruę forũ, quoniã in Alexandro Cæſare ita Lampridius ſcribit, Statuas Coloſſeas vel nu=
das, pedeſtres, vel equeſtres diuis Imperatoribus in foro diui Nerue, qđ Trãſitoriũ dicitur, loca
uit, cũ titulis, & columnis æneis. Alibi idẽ auctor, In foro tranſitorio ad ſtipitem illũ ligari, præ=
cepit, & fumo appoſito, quẽ ex ſtipulis, atq; humidis lignis fieri iuſſerat, necauit, præcone dicen
te, fumo punitur, qui vendidit fumũ. Euſebius Methodiũ forũ enumerat, de quo diximus (Sic
enim legebat Domitius, etiam ſi nõ ſatis ſibi cõſtat, vt ex cõmentario eius tertio in Syluas Papi
nii patet) Impreſſi codices pręferũt Odiũ, non Methodiũ. Erat autem Odiũ, id eſt ᾠδεῖον imagi
ne Theatri locus. In quem deferebãtur poemata, prius q̃ in Theatro recitarẽtur. Theatrũ fuiſſe
Odiũ Pauſanias ſcribit, prope qđ viſeretur Enneacrunos fons, Piſiſtrati opus. Meta vero ad Me
thodiũ pertinet nihil. In Epiſtolis ad Luciliũ Seneca locũ in vrbe recenſet, quẽ dicerent Metã ſu=
dantẽ. Erant autẽ Metæ, ſiue Metulas malis, lapides Coni imagine quadã prominẽtes. Fuiſſe in
quarta vrbis regione ſignificat. P. Victor. Senecæ verba ſiquis expetat, hęc ſunt, Eſſedas trãſcur
rentes pono, & Fabrũ inquilinũ, & Ferrariũ vicinũ, aut hunc, qui ad Metam ſudantẽ tubas expe
ritur, & tibias, neq; cantat, ſed exclamat. Illud poſt multa nõ negligendũ, Forũ a pleriſq; genere
pronũciari maſculino, & eſt in Canonicis decretalibus, de Verborũ ſignificatiõe obſeruatũ. Sed

& Græci ita dicũt, φόρος, Si paroxytonon sit. nã vbi ὀξυτονεῖται, id est in postrema recipit accẽtiunculã, Ventũ signat prosperiorẽ. Superiore autem modo etiam tributũ. Vnde & Phorologi, qui id exigunt. Sed eos etiã Practoras dicunt. Phormus vero nihil ad fori rationem, Significat tamen Herodoto verbũ id Sportã fere, aut Cophinũ. Nam & Protagoras philosophus fuisse Phormophorus traditur, id est Sportulifer. Verũ & pro tegete nomen quandoq; auditur id. Siquidem φορμοκοιτῶ est, super Storiis dormio. Phormisium pro muliebri pudendo positũ, inuenimus. Forũ deniq; ingeniorum theatrũ dici recte, auctor. M. Tullius est. Fuit in Piræo forũ nomine Hippodamia, a Milesio Hippodamo, qui Piræum struxit. Meminit Demosthenes.

Matrimoniũ de naturæ ꝓfluere instituto. Clarissimæ fœminę quæ intelligãtur. An in Christi fide matrimoniũ omnino ꝓbabile sit. Virginitatis laus. Interim de Mithra, & Erichthonio.

Caput. XIII.

QVoniã de re vxoria multæ, atq; interim cõtrariæ sentẽtię ꝓferri solent, placitũ in ꝑsentia est, cõsectari, q̃ sup ea re, diuersissima lectitãdo, quãdoq; cõgessimus. Primũq; ingerit se nobis, qd primo de Legibus Plato, cum de venereis rebus loqueret̃, sanxit, Cõiũctio inqt maris & fœminæ legitima, naturalisq; est, vtpote a natura ad liberorum ꝓcreationẽ concessa. Est qppe in aĩa cõmunior potestas quædã, in cuius veniũt participatũ Animãtes vniuersæ. Ea vero altrix censet̃ vis, vnde, velut ex fonte ꝓrogatur vita. Hui⁹ vero sunt effect⁹ tres siquidẽ alit, auget, cõpar sibi ꝓgignit, sufficitq;. Sed enim vltimũ hoc priorum fere Scopum habet. Id vero viuẽtibus cũctis, naturæ habitũ modo nõ egressis, ꝑpetuũ est. Ni spõtiua ꝑgas obiicere, aut quæ arte quapiã nascẽdi auspicant̃ primordia. Nil eñ æque dictat natura, q̃ aliud, quale ipsum est, ꝓducere. Nitit̃ enim summis viribus insita potestas, vt se ad effigiẽ quandã, & imaginẽ immortalitatis, & diuinitatis cõponat. Vt quoniã corruptioni obnoxiũ idẽ numero aĩal nequit ꝑseuerare, ortu vicario mortalitati, qua fieri potest, & patit̃ ratio, adminiculet̃, ac velut tibicinibus ꝑfultã ab occasu vẽdicet. Clarissimarũ fœminarũ noĩe inqt Vlpianus, Senatorũ filię, nisi quę viros clarissimos sortitę sunt, nõ habent̃. Fœminis eñ dignitatem clarissimã tribuũt Mariti Porro q amplius efferre matrimonium laudibus gestiũt, nõ ex Plutarcho tantum ꝓferũt, Id esse δεσμὸν τῆς νεότητος ἀσφαλέστατον. i. Iuuẽtutis vinculũ tutissimũ. Sed & primã Dei sentẽtiam aduocãt, Propter qd relinquet homo patrẽ, & matrẽ suã, & adhęrebit vxori suę, & erũt duo ĩ carne vna. Cui euangelicũ succinere illud videt̃, Qđ Deus cõiunxit, homo nõ separet. Itẽ Crescite, & multiplicamini. Accedũt sanctitate illustriũ virorũ exempla, qui ex matrimonio liberis susceptis, laudi calculũ adiecisse, aĩaduertunt̃. Præsto est apostoli quoq; Pauli, Gentiũ magistri sententia, qua honorabiles ꝓnuncianẽ nuptiæ. Quid, ꝙ veteri Romanorũ ritu sancitũ ita inuenimus Flaminẽ demortua vxore flaminio solitũ abire. Qz, velut prodidit Teius, ducentis vxorẽ οἶκος τέλειος integra domus est. Eius autem, qui ducta sit exutus, οὐκ ἀτελὴς μόνον, ἀλλὰ καὶ πεπηρωμένος, id est nõ imperfecta solũ, sed decurtata omnino, & oblæsa. Alii vero inquit Hieronymus, Sirenũ cantus ista putãt, & fabulas obturatis, præfarctisq; ꝑtranseundas auribus. Quibus Christi obiectant antidotũ, protinusq; suo sibi gladio iugulant. Et magistri gentiũ eiusdem de matrimonio hanc proferũt sententiã ex illius recõditis thesauris. A Corinthiis quæsitũ ex eo fuerat, Ecquid post Christi fidem cælibes esse deberẽt, & continẽtiæ causa, quas haberent, vxores dimittere. Respondẽs Paulus, Bonũ est inquit, homini, mulierẽ non tãgere. Propter fornicationes autem vnusquisq; habeat vxorem. Vnaquæq; virũ suum habeat. Hoc autem dico ex indulgentia, nõ ex imperio. Volo enim omnes homines esse, vt meipsum. Et mox. Si autem se nõ cõtinent, nubant, Melius est enim nubere, q̃ vri. Aduertẽda vero Apostoli prudẽtia, Nõ dixit, bonũ est, vxorem non habere, sed bonũ est, mulierem nõ tangere, velut tactus quoq; non citra periculum admittatur, vt quę virorũ pretiosas illaqueet animas. Quę adolescentiũ auolare corda faciat. Alligabit quis in sinu ignem, & nõ comburetur? aut ambulabit super carbones ignitos, & non ardebit? Poetarum concinunt fabulæ, Mithram, & Erichthonium, vel in lapide, vel in terra de solo æstu libidinis esse generatos. At Ioseph, qui Aegyptiæ tactũ reformidauit, ac velut rabidissimæ canis morsum refugit, ne paulisper serperet virus, etiã vestem, quã ea tetigerat, perinde ac pestiferũ imbibisset succum, cõfestim abiecit. Quod autem dictũ est, Crescite ac multiplicamini, ac replete terram, necesse fuit, prius plãtare syluã, & crescere, vt esset, qd mox excideretur. Qđ vero ait, Replete terram, Illud altius intuentibus premõstratur, nuptiis terrã vtiq; oppleri. At virginitate Paradisum. Nuptias scimus honorabiles, & torũ imaculatũ, sed ita, vt prester virginitas,

& micantius vibret. Argenti nitorē matrimoniū præfert. Virginitas rutilantis auri radios imitatur. Recte quidem Verus Imperator esse vxorē dignitatis, nō voluptatis nomē dictitabat. At illustrior semita est, qua nos non præflorata integritas ducit. Cælestiū ignari Leges de maritandis sanciunt ordinibus, & censoria nota cælibes mulctāt. Et in legibus Plato, qui vxores abnuāt supplicio censet admouendos. At domesticū id genus thesaurū quotusqſq; non per momēta cupit allisum, obtritumq;? Certe vt aliud nō sit, stultissimum est, cōpedes suas, q̄uis aureas amare.

Q̄z incommodum, Vxorem ducere. Caput. XIIII.

QVod si expatiari parte hac velimus, non defuerint eorum argumēta, qui mirā incōmodorū turbā mittūt in digytos, quæ γυναικοκρατουμένους, id est mulieribus succūbentes, ac matrimonia capessentes, subire, necessariū est. Neq; enim alius omnino est, qui stulta maritali iam porrigit ora capistro, vt Iuuenalis vtamur versiculo. Proinde iter Sophistas acutissimus Libanius, quendā effingit apud iudices seipsum accusantē, & cur vltimo videret̄ dignus supplicio, promentē causas, q̄ eatenus delirasset, vt vxorē ducere sibi permisisset. Sunt qui ad impudentiā muliebrē amplius prouēdam, nec iocis abstineāt, & sacrarū literarū sentētiis impie quidem, sed ad exprimendū ipsorum sensum accōmodatissime abutant̄, astruēdo, Esse Sacerdotibus p̄similes fœminas, q̄bus ex more preces illę in ore sint assidue, Da q̄sumus, Presta q̄sumus, Cōcede q̄sumus. Varius Geminus orator eminētissimus, Qui nō litigat inq̄t, cęlebs est. Quin voluptatis assertor illustris Epicurus sapiēti viro rarius ineūda pręcepit coniugia, quia nuptiis incōmodorū numerosa interserat̄ series. Salomon in Prouerbiis, Mulier inq̄t, insipiēs, & audax inops panis efficit̄. Cuius panis? nempe qui de cęlo descēdit, statimq; subiūgit. Terrigenæ apud eā pereūt, & in p̄fundū infernū incurrūt. Et alibi, Sicut in ligno vermis, ita p̄dit virū suū vxor malefica. In desertis habitasse præstiterit, q̄ cū vxore litigiosa, & iracūda, q̄ velut Laurus, quā vocāt Insanā, iurgiorū fomes est perēnis, & vel clausis oculis Andabatarum more pugnax est. Cæterū succurrit ad hūc vsum Automedontis Græcū Epigramma, qđ quia lepidissimum est, etiam apponere consilium fuit.

εὐδαίμων πρῶτον μὲν, ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων,
  εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας, τὸ τρίτον ὅστις ἄπαις.
ἢν δὲ μανεὶς γήμῃ τις, ἔχει χάριν, ἢν κατορύξῃ
  εὐθὺς τὴν γαμετὴν, προῖκα λαβὼν μεγάλην.
ταῦτ' εἰδὼς, σοφὸς ἴσθι, μάτην δ' Ἐπίκουρον ἔασον,
  ποῦ τὸ κενὸν ζητεῖν, καὶ τίνες αἱ μονάδες.

Felix primum quidem, qui nil cuiq̄ debet.
Mox qui vxoris expers, Tertio qui sine liberis est.
Q̄z si furens duxerit quis vxorem, gratiam habet, si humarit
Statim nuptam, postq̄ dotem acceperit vberem.
Hæc noscens sapiens esto, frustraq; Epicurum finito,
Vbi vacuum, quærere, & quæ Monades.

Extat & distichon incerto editum auctore. Quod & ipsum eiusmodi est.

εἴ τις ἅπαξ γήμας, πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει,
  ναυηγὼς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον.

Siquis ducta semel vxore, alteras etiam attentat nuptias,
Naufragus enauigat bis profundum difficile.

In re Vxoria gentium ritus varii. Peranus Massiliæ conditor. Rhoxane Alexandri. Panis prægustatio in nuptiis. Parochus. Nubentes cur capita obtegerent. Cuiusmodi vxor ducenda. Cuius esset nuptiales faces gestare. Epiclerus puella, & Epiprœcus. Itē Māda. Pherne. Phernion.

Caput. XV.

CAeterum nec illud ab instituti operis præscripto longius abierit, Si priorum varios ritus carptim fuero executus, quādo in ea re mirum est, quantū sibi indulserint gentes præsertim barbarę. De Parthis quippe id monumēta præferūt, libidinis titillatu vario rationis p̄focante vim, vxores singulos habere plures, nec vlla delicta grauius adulteriis vindicare. Quāobrem a cōuiuiis nō arcent̄ modo fœminæ, sed oī p̄rsus virorū cōspectu illis interdicit̄. Solere aiunt, inquit Cicero, Barbaros reges Persarum, ac Syrorum plures vxores habere.

His autem vxoribus ciuitates attribuere hoc modo. Hęc ciuitas mulieri redimiculum prębeat, hæc in collum, hæc in crines. Ita populos habent vniuersos non solum conscios libidinis suæ, verum & administros. In Narbonensi Gallia moris fuisse veteris, aduertimus, generum inter pocu la eligere. Siquidem recũbentibus, qui essent ad nuptias inuitati, prodiens virgo iubebat a patre aquam porrigere ei, quem affectaret virũ. Quo argumento classis Phœnicũ dux Peranus repente factus ex hospite gener Senani regis Segoregiorũ condendæ Massiliæ locum a socero accepit. Regum item mos ille celebratur, vt qui legitimo iunctus nõ foret toro, captiuã aliquam pro legitima haberet. Sicuti Andromachen habuisse memoratur Pyrrhus. Et magnus Alexãder iam Oriẽtis fere victor, tantus etiamnum Imperator, & Rex, Rhoxanem Satrapis barbari filiã incautius ardẽs in cõuiuio visam, cũ afferri patrio more panem iussisset, qđ erat ritu Macedonico sanctissimum coeuntiũ pignus, cum gladio dissectum vterq; libasset, matrimonio iũxit sibi, e captiua geniturus, qui victoribus imperaret. Panis vero illa prægustatio, ita gẽtis condito more, nimirum parabilis victus, ac frugalitatis insigne documentũ erat. In Græcia morem seruatum, Pausanias scribit, vt in nuptiali curru tres modo sederẽt. Media Spõsa, a lateribus Sponsus, & quem vocant Parochum, qui amicitia, vel sanguine foret adnexus, cuiq; deferrent plurimum. Nubentium capita velari consuesse, nõnulli scribũt, vt se maritis obnoxias perpetuo futuras intelligerent, ac proinde humilitatem præstarent. At in libro de Patriarchis Ambrosius id pudoris gratia factitatum, scribit. Priorem tamẽ sententiam comprobat idem super primam ad Corinthios Epistolã. Thracas, qui supra Crestones sunt, ita institutos, Gręca narrat historia, vt singulis vxores adsint plures, decedente vero aliquo, grauis inter eas contentio, quã is dilexerit plurimũ, adhibitis magna cura amicis, qui disceptent, penes quã decoris eius laus steterit, ea vero cultius ornata, ad tumulumq; deducta coniunctissimi manibus immolatur, vnaq; cum marito cõtegitur humo. Reliquis excellenter mœrentibus, veluti laudis eminentissimę gloria exutę. Thracũ aliis mos hic inoleuit, vt liberos in nundinas productos distrahant. Virgines non asseruent, sed passiuo contaminari concubitu, turpe non arbitrentur, q̃uis ingenti cura vxores obseruẽt, quas a parentibus magna æris vi coemere, vetus consuetudo est. Solon qui Atheniensibus Leges cõdidit, illud perabsurdum induxisse videtur, cum vxori permisit, si ad rem venereã minus idoneus vir deprehẽderetur, Mariti propinquos admittere. Sed ex matrimoniis idem dotes sustulit. Et quoniam in Sapientes incidimus, Chilo Lacedæmonius dicere solebat, vxorem humilem, apparatu modico ducendam. At Dioni Callimachus ęqualem esse ducendam consuluit, Atarnitæ adolescentis exemplo, cui obscurius significasse pueri videntur, Comparem sibi ascisceret, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, Super qua re nobile etiamnum extat Grecũ Epigramma libro tertio. Cleobuli sensus idem fuit. Nã si te inquit, illustriorẽ duxeris, affines, vt domini, te infestaturi sunt. Atheniẽses porro cum lue, ac bellis exhaustam ciuitatem reparare, sobolemq; propagare cuperent, decreto legimus, cauisse, vt vrbanam quidẽ vxorem ciues ducerẽt, Liceret autem ex altera liberos interim tollere. Ciuitatis item mos fuit eiusdem, Sorores eisdem prognatas patribus vxores ducere. Sed & Isidis exemplo, ducẽdæ sororis veterem fuisse legem eiusmodi Aegypti populis, palam est. Quin & apud eosdẽ in priuatis viro mulier dominari dicitur, profitentibus in Spõsalium celebritate viris omnibus, esse vxoris arbitrio parendũ. Romana præfert historia, plebiscito quandoq; cautum, vt ad Neptes vsq; progredi liceret. Superior omnino inhiberetur necessitudo. Ex veteri Grecorũ illud itẽ ritu est, nubentiũ matres in nuptiis faces tenuisse, qđ illi δᾳδουχεῖν dicũt. Id ἐν φοινίσσαις mõstrat Euripides, ἐγὼ δ' οὔτε σοι πυρὸς ἀνῆψα φῶς νόμιμον ἐν γάμοις, ὡς πρέπει ματρὶ μακαρίᾳ. Neq; ego tibi lumen succẽdi in nuptiis legitimũ, sicuti beatã addecet matrẽ. Sed & in Apollonii argonauticis Iuno inquit, δᾳδουχῆσαι τῇ Θέτιδι, id est facem prætulisse Thetidi ob beneuolentiam, dum matris officio fungitur, Sic vero ait.

αὐτὴ δὲ σέλας χείρεσσιν ἀνέσχον
νυμφίδιον, κείνης ἀγανόφρονος εἵνεκα τιμῆς.

Illud vero dignum scitu quoq;, nec vllatenus prætereundum, Puellã, dici a Græcis ἐπίκληρον, id est Epiclerum, quæ vniuersalis, exq; asse hęres sit, atq; ita nubat. At ἐπίπροικον vocant, id est Epiprœcum, quæ dotem modo ad maritum ferat, quam nuncupant προῖκα. Sicuti facultates omnes Clerum. Q2 si patri duę fuerint, aut plures id genus filiæ, nihilominus eodem censentur nomine. Sed & a nonnullis dicuntur Mandę, ab aliis etiam Patruchi. Illud adnotarim obiter, Dotem a Grecis nunc dici προῖκα, nunc vero Pherne. Ab Aeolibus etiam Pherena. At Phernion signat piscium σπυρίδα, id est Sportulam.

Diuortii ritus. Quiq; vxorem dimiserint. Caput. XVI.

VXorem dimittere, veteris nõ fuit instituti, nec probatũ postea est, q̃q̃ Domitianus ꝑmiserit. Affuerunt vero eiusmodi diuortio Sacerdotes πολλὰ φρικώδη, καὶ ἀλλόκοτα, καὶ σκυθρωπὰ δρῶντες, Multa horrenda, atrociaq;, ac tristia obeuntes. Romulum lege cauisse, satis constat, ne mulieri virum, in cuius manu, mancipioq; matrimonii causa foret, relinquere fas esset. Sed viro vxorem repudiare, si in liberorum veneficio, aut in adulterio foret deprehensa, aut claues subiecisset. Q; si aliter quis repudiasset, eius opũ vxori portionẽ dari, reliquũ Cereri esse iussit sacrũ. Sed & qui ab vxore diuerterent, sacra Diis inferis obire. In Repudiis, id est renunciationibus vsitatissimi erãt moris verba ea, Res tuas tibi habeto. Tuas res tibi agito. Sed nec illa reiiciebãtur, Cõditione tua non vtar, sicuti titulo de Diuortiis adnotarũt Iureconsulti, & nos alicubi cõmeminimus. Dicebatur tunc & vxori nuncius remitti, Nam primo Epistolarũ ad Atticum Cicero, Vxori inquit, Cęsarem nuncium remisisse. Sp. Carbilius Romanorum primus sterilitatis causa vxorem fertur dimisisse, ac diuertentibus matrimoniis, quasi ansam præbuisse, quem secutus est Sulpitius Gallus, misso repudii nũcio, q; vxorem in caput vestem deducere, animaduertisset. Idẽ fecit. P. Sempronius, q; eius vxor ludos funebres spectasset. Eiectam mulierem Hieronymus intelligit, quæ a marito viuente eiiciatur.

Quid Farreatio, Diffarreatiove. Absurdus Romanorum mos in concedenda vxore filiis indigenti. Caput. XVII.

LEgitima vero, sacraq; matrimonia Priscorum religiosa sedulitas Farracea vocauit a Farris communione, quod a Græcis Zean dici, sunt qui arbitrent. Festus & Boetius scribũt, Farreo libo adhibito, genus id matrimonii cõtrahi solitum, vnde sit dicta Farreatio. Sicuti cũ dissoluerentur nuptię, Diffarreatio. Hinc nouator verborum Apuleius Confarreaturum formauit, Talis inquit, mulieris publicitus matrimonium confarreaturus. Erat autẽ vetus diuq; cõsuetum antiquis Romanis alimentũ farris. Velut Græci Hordeum vetustissimam putantes frugem, eius in sacris primitias dabãt, οὐλὰς vocãtes. Et Romani pretiosissimũ, vetustissimumq; Far arbitrati, sacrificia ignea inde ordiebãtur omnia. Verũ in Romanorũ moribus, illud perabsurde seruatum quoq; nouimus. Quippe cũ liberorum satis suscepisse viderentur, alterius suasionibus, qui filiis indigeret, vxore, cuius dedendæ, recipiẽdæq; ius haberent, cedebant. Quod Catonem in Martia vxore nõ exhorruisse, nec Lucanus tacuit.

Cur Thales nuptias recusaret. Curq; Veneri iungeretur Mercurius. Item in re vxoria mores diuersi. Epaulia quid. Caput. XVIII.

QVoniam vero ritus, sentẽtiasq; in hac re varias polliciti sumus, standũ omnino promissis est. Proinde Thaleta, qui vnus erat ex septẽ, Plutarchus scribit, metu, quo cõfici parentes solent ex filiorũ interitu, vel alia quauis calamitate, a nuptiis reuocatum, & liberorum procreatione. Verum demisso inquit, animo, atq; abiecto censendus est, qui amittendi metu, rerum possessionem refugit. Mos veterũ is quoq; fuit, Mercuriũ iuxta Venerem collocare, veluti innuerent, nuptialem voluptatem ratione, aptoq; sermone imprimis indigere. Item τὴν πειθὼ, καὶ τὰς Χάριτας, id est Pitho, siue Suadelam, & Gratias, Vt quę volũtas ferebat, ab alterutro sine pugna, citraq; contentionẽ vllam inducti transigerẽt. In Bœotia spõsam ob tegẽtes, Aspharagonia coronabant, Nã vt ea suauem ex spina asperrima fundit fructũ, Sic noua nupta primã asperitatem suam nõ reclinanti, nec indignanti Marito vrbanã, iucundamq; vitæ societatem pręstabit. Cum Persarũ Regibus legitimæ vxores ad mẽsam accũbunt, vnaq; comessari solẽt. At cũ ludere, lasciuireq;, ac se plusculum inuitare collibuerit, summotis illis, Citharistrias meretriculas adhibent. Nec vllo modo sinunt, vxores intemperantiæ, ebrietatisq; fieri participes. In Lepra Libyæ ciuitate morem diutissime seruatum, ferũt, vt postridie nuptias ad sponsi matrem petitum Ollã sponsa mittat, quam ea abnegat asperius, quo ipsis statim initiis, nouercalibus in Socru prægustatis moribus, siquid, vt assolet, grauius sese obtulisset, velut plane exercitatior, æquiore ferret animo. Inoleuerat Græcis, vt postriduano nuptiarum die sponsę pater põpa cuiusdam imagine quadam sponso proferret munera egregia, quæ illi nuncupabant δῶρα ἐπαύλια, id est dona Epaulia, q; in sponsi aulam tũc primũ diuertisset Sponsa. Erãt autem aurea

pleraq;, Smegmata, Pectines, Alabastri, Sandalia, Thecæ, Myraliptra. Sunt qui Epaulia diē ipsum post nuptias secundū appellari, opinentur. In quo Sponso primū ἐπαυλίζεται ἡ νύμφη. Fuit quādoq; & mos is seruatus, vt ducturi vxores nuptialia munera, & dotem vltro Soceris darēt, quod scribit Porphyrio, allata historia, cur dicatur ab Oratio Ixion perfidus. A Cōnubiali iure, nec illud festiuum disparatur admodum, ex Verrii Flacci, Pōtificum iuris peritissimi, vrbaniore sententia natum, qui quoniam cautum sciebat, ne feriis fossas facere nouas liceret, etiāsi veteres detergere, fas foret, iucunde dicere solebat, Ferias idoneas magis esse viduis, q̄ virginibus ad nubendum, veluti fossarum loco veterum censerentur viduę, quas feriatis diebus tersisse, nullū foret piaculum.

Matrimonii bonum triplex. Item de Sacramentis. Caput. XIX.

MAtrimonium scribit Aurelius Augustinus, quantum ad genus attinet mortalium, quoddā esse Ciuitatis seminarium. Coniugii bona esse triplicia, cōfirmat beatus Thomas, Fidem, Prolem, Sacramētum, Ne videlicet adulterium admittatur, Subministretur humanæ imbecillitati fultura, Diuortiū ne fiat. Scribit idem Doctor sanctus, Legis nouę sacramenta esse septem, Baptismū, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Vnctionem postremam, Ordinem, Matrimonium. Sed ex iis quinq; prima ad hominis vnius perfectionē tendere in seipso, At duo reliqua Ordinem scilicet, & Matrimonium, ad perfectionem, & multiplicationem totius ecclesiæ. Per Ordinem ecclesia gubernatur, & spiritaliter multiplicatur. At per Matrimonium augescit corporaliter. Dicunt porro, Matrimonium esse signum coniunctionis Christi, & ecclesiæ. Vnde recte dici sacramentum videtur. Nam Augustino tradente, est Sacramentum sacrum signum, vel sacræ rei signum. Commune Sacramentis omnibus est, q̄ verbis consistunt, & rebus corporalibus. Sicut in Christo, qui est sacrorum auctor, Verbū caro factum est. Et sicut caro Christi sanctificata est, & sanctificandi virtutē habet, per verbum sibi vnitum, ita res Sacramentorum sanctificantur, & vim sanctificandi habēt per verba, quæ in his proferuntur. Vnde Augustinus super Ioannem, Accedit verbum ad elemētum, & fit sacramentū. Et verba, quibus sanctificantur Sacramenta, dicuntur Sacramentorum formæ. Res autem sanctificatę, Sacramētorū materię. Sicuti Aqua est Baptismi materia, Et Chrisma Confirmationis.

Aetas Nuptiis accommoda in sexu vtroq;. Caput. XX.

CAeterum parte hac obseruanda magnopere Aristotelis oracula. Cum ingt, finis gignēdi, vt plurimum quidem viris annus sit septuagesimus, mulieribus autem quinquagesimus, ita coniugandi initio sunt, vt ætatibus ad hunc finē concurrant. Est autem adolescentium coniunctio improba filiis producendis, In cunctis enim animalibus iuueniles partus imperfecti sunt, & fœminæ crebrius, q̄ mares, & parua corporis forma gignuntur. Huiusmodi autem coniectura fuerit, q̄ in quibuscunq; ciuitatibus consuetudo est, adolescentes mares, puellasq; coniugari, in eisdem inutilia, ac pusilla hominum corpora existunt. In partu quoq; laborant amplius puellæ, ac pereunt plures. Ex quo responsum Oraculi Trœzeniis datum, quidā putant, ὡς πολλῶν διαφθειρομένων διὰ τὸ γαμίσκεσθαι τὰς νεωτέρας. Veluti ea causa multis obire contingeret, q̄ nuptiæ fierent immaturæ. Ad continentiam quoq; vtile videtur, Nuptias fieri seriores. Intemperatiores enim esse videntur, cum puellæ Veneri assuescunt. Porro & masculorum incremētum deterius fit. Proinde annorum decem & octo Puellas nuptui tradidisse, peropportunū est. Maribus cōgruit pcipue annus sextus & tricesimus. Extat & sup hac re Hesiodicum præceptum, quo duci oportere puellam docet, vt commodius viri assuescat moribus, Nam vt in Oeconomicis Aristoteles ait, αἱ ἀνομοιότητες τῶν ἠθῶν ἥκιστα φιλικόν, id est Morū dissimilitudo haudquaq̄ cōflare amicitiam potest. Versiculus Hesiodicus ad id pertinēs, siquis forte requirat, hic est.

παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ἵνα ἤθεα κεδνὰ διδάξῃς.

Virum autem censet Poeta idem, haud ita multo ætate minorem triginta annorum, aut maiorem ducere vxorem debere.

μήτε τριηκόντων ἐτέων μάλα πόλλ᾽ ἀπολείπων,
μήτ᾽ ἐπιθεὶς μάλα πολλά. γάμος δέ τοι ὥριος οὗτος.

Moribus effici imprimis, vt Coniugalis seruetur amor.
Caput. XXI.

ILlud pręterea memorię summa cura affigendũ, qđ ad nuptiales ptinet rationes. Queadmodũ ignis palea, vel leporinis facile succēdit pilis, atq; ocyus itē restinguit, contabescitq;, ni robustior, firmiorq; materia fuerit admota, qua confoueri, aliq; possit, Ita momēto euanescere nouorũ coniugũ amorē, forma solũ corporis cõciliatũ, nisi bonis pręfultus moribus, ac prudētia coalitus radices miserit altius. Nam & Iurecõsultus Vlpianus, Matrimoniũ nõ coitus, sed matrimonialis affectio facit. Propterea Olympias Philippi Macedonũ Regis vxor, cũ Aulicus quidā formosam, sed male audientē duxisset vxorē, Ille inquit, demens est, ὀυ γὰρ ἂν τοῖσ ὀφθαλμοῖσ ἔγημε, Non eñ oculis vxorē accepisset. Non digytis omnino, aut etiā oculis vtiq; vxor deligenda, q plerisq; mos est, reputantib9, q̃ grandē ferat dotē, nõ quib9 sit exculta moribus. Amatoriis porro artibus, carminibusq; coniugalis beneuolētia quærenda nõ est. Cũ attonitis quippe, ac labefactatis ætas agit. Sicuti medicamentis q̃ fit piscatio, mature quidē, & facile piscē capit, sed eũ labefactat, & mēsę ineptum reddit. Neq; Circen ab ea potionati quicq̃ iuuerũt, cũ Suũ, Asinorũq; formā accepissent. Vlyssem vero mente pręditũ, prudēterq; cũ ipsa versantē incredibili amore dilexit. Præclarũ & illud fuerit documentũ, qđ in antiqs literis reperias, Lunā, cũ abest a sole, lucidā videm9, clarāq; At eidē admotā obscurari, hebescereq; occultatā. Sed ediuerso, modestā oportet vxorē, addecetq;, assistente viro, sese visendā præcipue exhibere, At enim absente, latitare, domũ custodientem Deniq; sicuti Geometrę ferunt, lineas, & superficies nõ per se, verũ vna cum corpore moueri, Sic vxorē affectũ nullũ habere propriũ, conuenit, sed studia, curas, risum, communia habere cũ viro. Platonis celeberrima sentētia est, ἐυδαίμονα καὶ μακαρίαν ἔιναι πόλιν, ἐν ἧ τό ἐμόν, καὶ ὀυκ ἐμὸν ἥκιςα φθεγγομένων ἀκούουσι. Beatā, felicēq; esse ciuitatē, ĩ qua meũ, nõ meũ qui dicāt, minus audiunt, Qz cõmunibus, quoad fieri potest, rebus, q̃ quidē æstimatione aliqua censeant, vti Ciues debeāt. Sed multo grauius huiusmodi vox eximēda e cõnubio est. Nam, vt medici astruunt, In sinistra parte existentes plagas ad dextrā sensum referre, sic Vxorē viri, & Virũ vxoris sentire doloris cõuenit intertrimēta. Nec illud omiserim, qđ Homerica nobis doctrina suggerit Helenā diuitiarũ fuisse appetentē, at Paridē voluptatũ. Vlyssem vero prudentia conspicuũ, modestia Penelopē. Quid ergo inde prouenit? Nempe horũ connubiũ felix, atq; optabile. At Paridis nuptiæ cũ Helena, ex Græcorũ, Barbarorũq; calamitatib9 Iliada cõfecere. Iunoni nuptiali hoc est, τῇ γαμηλίᾳ ἥρᾳ rem diuinā cum facerēt, e victima fel exemptum post aram abiicere, moris fuit receptissimi, innuente, opinor, eius, quisquis fuit, auctore, Bilem prorsus, iramve a Coniugali sequestrandam iucunditate. Vt eñ Vini, sic & Matronę austeritas vtilitatis plurimũ, amarulēti nihil interfusum habere congruenter debet.

Illegitimas nuptias quas crederēt Priores. Aphrorum mos impudens. *Super Digamia non nulla.*

Caput. XXII.

SEd redeo ad Veterũ instituta, quib9 nuptias nõ iure contractas, existimari solitũ, accepimus, quæ non aut inter Ciuem Romanum, Ciuēq; Romanā suscip erentur. Aut quibus Princeps, Populusve ciuitatem, vel connubium nõ permisisset. Quo nomine ita concepti, & nati in patrum nequaq̃ potestate censebantur, Matresq; sequebātur potius, Quoniā cum eo nuptias inire non cauissent, cum quo connubii ius foret nullum. Hinc lectum in historia quādoq; est ius Quiritium Fœminis esse impertitum, hoc est Romanam ciuitatem permissam, iusq; connubii. Vt ex matrimonio eiusmodi editi haberent legitimi Ciues Romani. Cicero in Topicis, A cõsequentibus inquit, si mulier, cum fuisset nupta cũ eo, cũ quo cõnubiũ nõ esset, nuncium remisit, quoniam qui nati sunt, Patrem non sequuntur, pro liberis manere nihil oportet. In phano Veneris, qđ est in Aphricæ ciuitate Sica, vel hoc nomine celeberrimũ, corpore prostituto, & passiuo concubitu dotem Matronas quęrere, patria consuetudo est. At Romanũ longe probabilius institutũ, Quo q̃ vno fuissent matrimonio cõtentę, Pudicitię corona prodibāt insignes, q; post depositę semel virginitatis cubile in publicũ egredi nescirent, quādo matrimoniũ multiplex intēperantis nõ careat libidinis suspicione. Nā & Digamię nomen Ethnicis quoq; est habitum infame, quoniam & Dido cum ab Iarba Libyæ rege, vt inquit etiam Hieronymus, in coniugiũ peteret, paulisper distulit nuptias, donec vrbē conderet, nec multo post extructa in memoriam mariti quondam Sichei pyra, maluit ardere, q̃ nubere. Casta mulier Carthaginem cõdidit, sed rursum Vrbs eadem castitatis laude finita est. Quin & apud maximũ Poetā

q̄q̄ argumento suo deseruientem, Dido eadem secundas nuptias culpam vocat.
Huic vni forsan potui succumbere culpæ.
Propterea ad Saluinam Hieronymus idem, Nesciat inquit, vidua Digamiæ indulgentiā. Et ad
Gerũtiam, Nõ solum ab officio sacerdotii Digamus excluditur, sed ab elemosyna ecclesiæ, dum
indigna putatur stipe, quę ad secũda cõiugia deuoluta est. Et in libro de Officiis Ambrosius, Di
gamus vero in Sacerdotem ordinari nõ debet, non quia deliquerit, sed quia prerogatiua exutus
est Sacerdotis. Flamen vnius vxoris ad sacerdotiũ admittebatur. Flaminica quoq; vnius mariti
eligebatur vxor. Ad Tauri Aegyptii sacra semel maritus assumebat. Gorgophone Persei filia,
tradente Pausania, omnium princeps mortuo coniuge priore, mox nupsit Oebalo, vnde secũdis
matrimoniis exordium datũ. At Geneseos quarto lectum cõmeminimus, Lamech primum ad-
uersus naturæ institutum accepisse vxores duas, ex quibus vni nomẽ fuerit Ada, alteri vero Sel
la. Ex eisdem porro libris & illud est, moris quandoq; fuisse, vt nisi circũacto annuo curriculo, no
uam nuptã Reges non adirent. Nam, vt in libro Hester obseruatũ est, primis mensibus sex myr
tino perungebantur oleo, reliquo semestri spatio vnguentis, ac pigmentorum varietate delibu-
tum confouebant corpus, moxq; in regium commigrabant cubiculum.

Connubium amore constans esse veluti corpus vnitum, congenitumq;. Corporum gene-
ra. Species tres Arationum. Cicero explicatur ad. Q. Fratrem. Dipolos terra, & Tripolos. Rha-
rium, Rhus, Rharus, Syra. Sciros regio. Rhanius ager. Item matrimonii commendatio.

Caput. XXIII.

ADnotãdum vero illud impensius ex veteribus memoriis scitũ equidem, & ex
Sapiẽtum sacrario promptum, Corporũ alia, vti a Physicis astruit, ἐκ διεστώ-
των, hoc est ex discretis constare, vt classem, vt exercitum. Alia ἐκ συναπτο-
μένων, id est ex coniunctis, vt domũ, & nauem, τὰ δὲ ἡνωμένα καὶ συμφυῆ,
id est quędam esse vnita, & congenita, vt singula animalia. Fere igitur Cõnu-
bium, quod ex amantibus constat, vnitum, congenitumq; est. Quod vero do
tis, liberorumq; procreandorũ gratia est, ex cõiunctis. At concumbendi cau-
sa, voluptatisq; contractũ ex discretis. Eiusmodiq; simul habitare, nõ simul viuere, arbitrari quis
piam potest. Nuptialem deniq; cõmendationem, nequid omittã sciens, & illud aliquo modo ha-
bere videtur. Nam Athenienses solitos legimus Arationes tres celebrare, quas ἀρότους nũcu
parent ἱερούς. Earum vero prima in Sciro erat, vetustissimarum arationum monumentũ. Se-
cunda in Rharia. Tertia sub Pelinto, qui locus Buzygiũ vocabatur, hoc est βουζύγιον. Omniũ
autẽ harum sacratissima est nuptialis satio, id est γαμήλιος σπόρος, atq; aratio ἐπὶ παιδοτε-
κνώσει, hoc est quæ fiat ad liberorum procreationem. At Dipolos terra, id est bis arata, Et apud
Hom. Tripolos, id est tertiata, nil ad negotiũ præsens. Rhariæ autem, vti obiter subnotemus ali
quid, Stephanus meminit. Rhariũ inquit, Campus est in Eleusine, & Rharia terra, & inde Ceres
dicta Rharias. Nam Rhus item loci nomen apud Pausaniam, ab aquæ ex montibus defluxu nũ-
cupatũ. Meminit & in Theseo Plutarchus. Hęc vero vberius executi sumus, vt. M. Tullio opem
ferremus, cuius fœdissime codex est deformatus ad. Q. Fratrem libro secũdo. Habemus inquit,
hanc philosophiam nõ ab Hymetto, sed a Rharia, & Sciro. Ita enim lego. Nõ, vt modo in laceris
circũfertur exemplaribus, ab Arria Syra. Sũt qui legere malint ab Area Syra. Scribit Pausanias
item, Triptolemi patrem dici a nonnullis Rharũ. Meminit Hesychius quoq;. Sed Rharum item
pro forti interpretatur. Idem & σύρμη dici multitudinem tradit, καὶ σύρματα ναυμαχίας. Sy-
riam vero pinguiorẽ vestem, crassioremq;. Erat & regio Sciros de vaticinantis viri nomine nun
cupata, qui ad Eleusinios cũ Erechtheo bellãtes ex Dodone profectus obiit in prælio, cũ Palladis
Scirados sacellum excitasset in Phalero. Sed nequid prætercam, vnde Ciceronis diluceat sensus,
lego in Eleusine, quam de Eleusinis nomine Herois Mercurii, & Dairæ filii nuncupatã, tradũt,
agrum fuisse Rhanium nomine, in quo iacta primũ feruntur semina, enateq; primũ fruges sunt,
vnde inoleuerit mos, vt in diuinis rebus indidem vterentur ordeo, & Pẽmata conficerent ad sa-
crorũ vsus. Auctor Pausanias. Qđ ad Buzygium attinet, inuenio Buzygiã item Athenis fuisse
familiam, sacerdotio prędită, a Buzyge quodã Heroe, qui omnium primus iunctis bobus arasse
terram creditur. Sed a diuerticulo institutũ repetamus. Sacrum matrimoniũ videtur Pythago
ras intellexisse, qđ ex bonis fuerit cõflatum. Sacra nomina in declamatione quadã Quintilianus
Mariti intelligit, & Vxoris, sicuti patris, & filii. Apud eũdẽ legas & Cõiugales Deos. Tu vero Io
uem intellige Gamelium, cuius Hieronymus item meminit. Et Iunonem item Gameliã, cuius

facta pauloante nobis mentio est. Et Plut. non tacuit. Illud postremo ex Homerico penu seruan
dum magnopere videtur. Scribit em̃ Domos tũc præcipue indemnes custodiri, & ratione sum
ma dirigi, gubernariq;, si mulier Viri arcana non anxie nimis, atq; solicite rimetur, ac introspi
ciat, qđ πολυπραγμονεῖν Plutarchus interpretatur. Nec rursum illo inscio, quippiã suopte inge
nio exequi institerit. Vtrunq; ex Iunonis persona indicatur. Et prius quidẽ Ioue ita cõmonẽte.

ἥρη μὴ δὴ πάντας ἐμοὺς ἐπιέλπεο μύθους
εἰδήσειν.

Alterum Iuno ipsa commonstrare videtur.

μήπως μοι μετέπειτα χολώσεαι, αἴκε σιωπῇ
οἴχομαι πρὸς δῶμα βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο.

Vocabula plura ad idẽ spectãtia. Scotius qui dicatur, & Parthenius. Quid Latiar. Cicero de
claratur. Emaculatur Macrobius. Adiuuatur Catullus. De Hymenæo paucula præter ratio
nẽ multorum. Conditionem quærere quid sit. Profectitia Dos, & Aduẽtitia. Pastos. Calyptra.
Protelia. Progamia. Protelii. Proaulia. Epaulia. Apaulia. Mellonymphus. Agamii iudicium, &
Opsigamii, ac Cacogamii. Cyamissare. Chamæpus Spõsa. Chamætypiõ. Apotimemata. Apoti
metæ. Prostimemata. Genetyllides Deæ. Ilithyia. Nymphia. Inateres. Aelii. Synnymphi. Daer.
Galos. Glos. Promnestria. Proxenetria. Nuptiatores. Nupturire. Sportulę nuptiales. Sisymbria
κτιλοῦσθαι. Thyrsus. Thysthla.

Caput. XXIIII.

SEdenim prius q̃ parti huic Coronidem impingamus, adfigãtur & aliqua ope
ræ fortasse leuioris, sed Consentinis vtiq;, & Tarentinis latura opem aliquam
etiamsi Persios minime iuuerint. Scotium dici inuenio apud Homerum clan
destino natum concubitu, Sicuti Parthenius dicitur, qui ea sit ꝑductus, quæ
cũ nuberet, credita sit virgo. Carmẽ Hom. ex Iliados. VI. hoc ẽ, de Bucolione.
πρεσβύτατος γενεῇ, σκότιον δέ ἑ γείνατο μήτηρ.
Vxoria bibere a Quint. in Declamatiõibus de eo dictũ, cui meretrix dedisset
odii potionem. Conditionem quærere, ac perspicere in hoc proposito est vxorem venari. Cice
ro in Philippicis. Filiã eius, sororẽ tuam eiecisti, alia conditione quęsita, & ante perspecta. Est &
apud. T. Liuiũ, Cõditionẽ filiæ quærendã. Cæterũ super ea re affatim alibi. Est & illa dicendi fi
gura apud Ciceronẽ in Epistolis ad. Q. Fratrẽ, De nostra Tullia inq̃t, spero cũ Crassipede nos cõ
fecisse. Dies erant duo, qui post Latinas erant religiosi. Cætero cõfectũ erat, Latiar erat exiturus
Ad. VIII. Idus Apriles Sponsalia Crassipedi prębui. Quo in loco, quia scio plerisq; occursurum
Gordiano implicatiorẽ nodũ, nõ dissimulãda verbi occultioris enarratio. Pręsertim quia Parer
ga hoc genus bonarum literarũ studiosis nil officiunt. Id em̃ vocabuliũ Latiar quorũdam, vt vi
deo, solertiã fallit. Sed scire oportet, esse verbum vetus, etiamsi non ita frequens. Significat autẽ
Latinarum solẽne. Positũ id, enarratũq; iuenias apud Macrobiũ in Cœnis. Nam cũ Latiar inq̃t,
hoc est latinarũ solẽne concipitur, itẽ diebus Saturnaliorũ, sed & cũ mũdus patet, nefas est præ
liũ sumere. q̃uis in codicibus recentioribus corrupte scriptum passim sit, Latiarũ. Dotẽ profecti
tiam intelligunt Iureconsulti, quæ a patre, vel parente profecta est de bonis eius. Aduentitiam
esse dotem Iulianus ait, siquis certam quantitatẽ patri donauerit, vt hanc pro filia daret. Vnicu
bam vocãt Monogamon matronã, q̃ secũda matrimonii iura nõ nouit. Parapetasma. i. Velũ Ge
niali incũbens lecto, vocaẗ Pastos. Nã Sponsæ flammęũ dicit̃ Calyptra. Sacrificiũ nuptias pręce
dens Protelia nuncupaẗ, & Progamia. i. προτέλεια, καὶ προγάμεια. Quæ q̃ & sic dicere dona licet, q̃
añ nuptias offeruntʾ, nã τέλειος nuptias itẽ signat. Sed & qui vxorẽ duxere, Protelii valent dici
Qui anteit nuptias dies Proaulia, qui subsequit̃, Epaulia vocaẗ. Sũt, quibus placeat, oblata Spõ
sa dona dici Apaulia. Qui necdũ vxorẽ duxit Mellonymphi⁹ appellabit̃. Sicut puella Mellonym
pha. Agamii iudicia in multis exercebãtur locis, vbi quis vxorẽ ducere neglexisset. Apud Lace
dæmonios Opsigamii quoq;, & Cacogamii. Vbi vero puella ætate iã maturior virũ appetere in
cipit, scite admodũ, & operte κυαμίζειν dicitur, id ẽ Cyamissare, puto, q̃a Cyamos nõ legumen
tum modo signat, sed Coleos quoq;. Propterea ꝙ sint εἰς τὸ κύειν δεινοὶ, id ẽ Vtero ferendo vali
di. Chamæpus sponsa nũcupaẗ, quæ curru nõ subuehit̃, verum pedibus mariti domũ petit. Nã
Χαμαὶ signat humi. Nata inde parœmia in nil agentes, ac vane laborãtes, χαμαὶ ἀντλεῖν. Cha
mætypeion Scortillũ vocãt, qđ humi decumbens inscẽditur. Apotimemata, id ẽ τὰ ἀποτιμήμα
τα dicebãtur hypothecę, seu Enechyra, hoc ẽ pignora, quæ a sponso reposcebãt in dotis numera
tæ securitatem, vel etiam debiti cuiuslibet. Ea vero erant vel dom⁹, vel agri. A magistratu ꝑte

bantur Apotimetæ,id est ἀποτιμηταὶ,id est Aestimatores,qui pretium inducerent,ac indicatũ ram,Meminit Demosthenes,meminit item Lysias,si modo legitima eius oratio est,ĩ qua de hoc agitur.At Prostimemata intelliguntur legibus præfinita quędam aduersus Iuris violatores.Sicuti Epobelia apud Isæum.In Coliade vero Atticę regionis Deas coli solitas γενετυλλίδας,scribit Pausanias,easdemq́ esse putat,quæ a Phocensibus in Ionia dicant̃ γενναΐδες.Has interpretantur Grammatici γενέσεως ἐφόρους,id est generationis prę sides.Inter quas Ilithyiam recenſueris,id est εἰλείθυιαν.Quæ ex Hyperboreis appulsa,Delum Laronæ affuit parienti,vt prodit Pausanias idem.Vnde rẽ diuinã Ilithyiæ obeunt Delii,a quibus didicerint cæteri.Apud Athenienses modo eius Deæ ad pedes summos obuelata visebantur simulacra.Nuptiatores apud Hieronymum esse vidẽtur Nuptiarum instructores.Matrimonia ipsa Græci Nymphia vocãt quoniã pietas,& religio a Nymphis,vt creditũ est,per mortales fuerint ꝑpagatæ.Cui rei argumento est illud quoq;,nam citra nympharum mentionem nullum obibant sacrum,quando & Nympharum vna Melissa inuentum monstrauit fauum,& aquam melle temperauit.Synnymphus velut Consponsas duobus vocant,vel pluribus nuptas fratribus.Apud Aelium Dionysium Inateres nuncupantur.Sicut Aelii,vel etiam Aeelii dicunt̃,quibus duæ nupserint sorores.Daer Mariti dicitur frater.At soror vocatur Galos,id est γάλως,vt scribit grãmaticus Aristophanes,qui Syngenica cõcinnauit,A nobis dici potest Glos.In Menãdriis obseruatum item,cani in nuptiis solitum ad eum prope modũ,ὑμὴν ὦ ὑμέναι ὦ ὑμὰν.Qđ in Auibus est ab Aristophane quoq; positũ,negligẽter a Catulli interpretibus prętermissum.Inde enim illud est,

O Hymen hymenææ o.
Hymen o hymenææ.

Adnotabimus obiter illud quoq;,ab eisdem male cõcipi Martiani Felicis auctoritate,Hymenæum fuisse Veneris filium,qđ Martianus ne suspicatur quidẽ Sed male feriati homines Tortellii deliramenta sunt insecuti.Alias ex Calliope,& Apolline natum Græci Hymenæum fabulãtur,q̃q̃ Vraniam matrẽ intelligere Catullus mauult.ἄυλημα item γαμήλιον dicebatur,id est incentio gamelia per tibias.Promnestriam iidẽ intelligũt Græci Nuptiarum conciliatricem,quæ mox & Proxenetria sit nuncupãta.Nupturire verbũ inuenimus in Apuleii Magia,qđ est,nuptias affectare.Apud eundem & Sportulas legimus nuptiales.Quippe inquit ita placuerat,in suburbana villa potius vt coniungeremur,ne Ciues denuo ad sportulam conuolarent.Cũ haud pridem Pudentilla de suo quinquaginta millia numum in populum expunxisset.Apud Aristophanem Sisymbria nominantur folia,quibus coronarẽtur sponsi,quos quia Græci Nymphios vocãt,inde in Aristophane eodem prouerbiale illud.ὑμεῖς μὲν ἄρα ζῆτε νυμφίων βίον.Vos igitur spõsorũ vitam ducitis.Apud Herodotum extat perelegans verbum κτιλοῦσθαι,Qđ signat puellã demulcere,atq; ita demũ conciliare,vt vxorem ducas.ἐκτιλώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν ἀμαζόνων.Ratio vocabuli est,quoniã Ctilos Aries est iã mitis,mansuetusq;.Hinc apud Pausaniã ἐκτιλόμενος dicitur,qui cuipiã familiaris est factus.Inflectitur vero Ctilos a κίω,quoniã gregem fere pręcedat.Inuenio nuptiales coronas dici Thyrsos,vbi acuitur vltima.Nam si varytona sit dictio,tũc hastã signat bacchicã.Sed hastas id gen[9] sunt q etiam Thysthla vocent,q̃q̃ eo vocabulo nũcupãtur Sacrificia quoq; Thelestica,id est ad initiationem pertinentia,aut virgę quædã,inter quas & ferulæ sunt.

Pithœgia quid.Vinum mediũ cur optimũ.Mel imum.Oleum superfluẽs.Vinalia duplicia.ληναιὸς Bacchus.Ambrosia,siue Brumalia,festum.Brumus Bacchus.Meditrina Dea.Prostaterius Apollo.

Caput.XXV.

Pithœgia,inquit Proclus,festum Veteribus erat,quo in Vini participatũ,& Seruos aduocabant,& mercenarios,relinebantur enim tunc primum dolia,proinde facta re diuina,Dionysiaci doni communicatio omnib[9] patebat.Cõprecabãtur vero,vt Plutarchus inquit,ἀβλαβῆ καὶ σωτήριον αὐτοῖς τοῦ φαρμάκου τὴν χρῆσιν γενέσθαι,id est innoxiam,salubremq; ipsis fieri medicamẽti potionem.Vndecima mensis die factitari hoc Athenis consueuisse,prodũt auctores.Aliubi etiam sexta eius,qui Prostaterius vocaretur,Bono Dæmoni diuina re peracta,desinẽte iam Zephyri perflatu,q oblędere Vinum,ac commouere pręcipue creditur.Eum proinde qđ euaserit,firmũ iam haberi,constansq;.De Pithœgiis intellexisse Vatem Hesiodũ in Agricolationis lucubratiũcula illis versiculis,Grammatica statuit assertio.

ἀρχομένου δὲ πίθου,καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
μεσσόθι φείδεσθαι,δειλὴ δ᾽ ἐνὶ πυθμένι φειδώ,

Siquidē hoc plane Poetā dicere,vbi doliū relinis,nouūq; vinū gustas primū,ad satietatē vna cū
mācipiis potui inseruiēdū, Vase nāq; ἐπιχειλεῖ,hoc est nō penit⁹ pleno,Vinū fere Vappa fit,ac
Ectropias(Ectropæ vero calles sunt,ac semitæ , Sed & oculorū affectio) In fine quoq; iutile fit.
Nam a fece infestatur,In meditullio autē optimū censetur.Proinde parcendum,& quia ingruit
metus,μὴ πρὸ τοῦ λήξοντος ἐπιλείψῃ,i.ne ante tempus deficiat. Cæterum qđ dicitur, Media-
num Vinū bonitatis laudem sibi adoptare,forsan quęstione nō indignum videat̃ minutiē quo-
ꝙ rerū anxie scrutantibus,ac in re literaria velut Micrologis quibusdam.Quando & in Cœnis
Aurelius Macrobius super eadem Poetæ sententia,Sancit Hesiodus inquit,cū ad medium do-
lii peruentum est,comparcendum,& cæteris eius partibus ad satietatem abutendum , optimū
proculdubio vinū significans,qđ in dolii consisteret medietate.Id ipsum & Symposiacorū septi-
mo comprobat Plutarchus , adeo vt conformari inde valeat prouerbium.Siquidem qđ nō eua-
porarit,atq; nō acuerit Vinum,sed genitiuam seruat bonitatem,quæ gustum allectet mirifice,
Medianum recte dicetur. Verum vt missas faciamus,quibus id astrui amplius valeat,auctori-
tates, suppetunt in hoc , vt Plutarchi verbis vtar,καὶ πιθανὰ ἐπιχειρήματα , hoc est probabilia
Epicheremata.Sedenim quid sit ab hoc Philosopho excogitatū,mox paulo subnectā,interim qđ
inter omnia plurimum arrisit,commeminero gratissime.Queadmodum vtiq; mel,quoniam &
crassum sit,ac terrestrem prorsus naturam resipiat,melius in imo est,In Oleo,qđ supfluit,ideo
creditur præcellere,quoniam aerium sit,ac proinde superna scandat naturę suæ vi,Cōsimili,ac
compari ratione Vinum in proprietatis vtriusq; participatum veniens ad dolii mediana firmi
tate , ac illici suauitate creditur præcellere. Plutarchus vero, quem paulo ante aduocauimus,
Vini inquit,vis cum plane calida censeatur,ratione dictante,ad mediū coire,aggregariq; præ-
cipue,consentaneum fit,propterea q; inibi bonitatē confouere,ac custodire imprimis . Qđ autē
pessum it,estq; in imo feculenta impuritate promixtum,miscellumq; , nō turbulentum visitur
modo,sed & sapore deterius sentit.Qđ vero in summo est,ex aeris conuicinia facile corrumpit,
quando illius permixtione diluitur,Quam rem Vini ἔκστασιν recte nuncuparis.(Q̃ ꝗ̃ & co no-
mine nūc Somnū dici,aduertas, nunc terrorem) Quo argumento Rustici κατορύττουσι τοὺς
πίθους,καὶ σκεπάζουσι,id est dolia adobruūt , ac operimentis muniunt,quoadeius fieri queat,a
Vino disparantes,velut sepimentis, aeris contagem. Vt vero de Pithœgia , vnde disertationis
exordia prompsimus,paucula quædam subnectamus,auctor Plinius est,Vinalia priora degu-
stādis vinis celebrari Romanis solita vndecimo Calen.Martii. Altera vero ad.XIIII.Calen.Septē
bris.Ioānes Grammaticus super eo Poetę Hesiodi versiculo,μῆνα δὲ ληναιῶνα. Ianuarium in-
quit, dicit, qui ληναιὸς apud Ionas nuncupatur,quoniam πιθοίγια fiebant mēse illo,vel quia
Dionysii festū celebrabant,qđ dicitur Ambrosia,Sed Brumalia vocant Romani,a quibus Bac-
chum appellari Brumum nouim⁹. A Latinis porro populis seruatum,traditur,vt quo die quis
primū gustaret mustū, ominis gratia diceret, Vetus nouū vinū bibo. Veteri nouo morbo me-
deor.Ex qua verborū formula Meditrinæ item Deæ cōceptū nomē creditur.Qđ de Prostaterio
docuimus,sciendum amplius,nuncupatione eadem veteribus Apollinem esse celebratū , ꝙ an-
te ianuas statueretur.

Vini fecem esse illius robur,& consolidationē. Vnde & Vinum Tryga vocēt Græci.Colan-
di Vini improbatio. An recte Vinum dicamus Eunuchum,Castratum ve.

Caput.XXVI.

QVoniam vero fecis vicinia,paulo ante adstruximus,insyncerius fieri Vi-
num,& sapore deterius,illud sciendum amplius, in literis repperisse me,
fecem nūcupari κράτος καὶ σόμωμα οἴνου, id est robur Vini, ac, vt sic dicā
consolidationem, Argumētoq; esse,ab ea exemptum degenerare facile,ac
fere non ita diu in plerisq; locorum ætatem ferre,velut a radice auulsum.
Quamobrem videntur priores non immerito Vinum appellasse Tryga,
id est fecem.Sicuti a præcipua,quæ in eo pars est,hominem quādoq; Ani
mam vocamus,aut Caput. Testimonio & illud est, ꝙ τρυγᾶν dicunt pro
eo,qđ vindemiare est.Et Homerus quandoq; διατρύγιον protulit. Quo nomine sunt,qui fru-
ctiferum intelligant. Alii loca inter Vites,quæ seruntur. Vel partem,vbi iā maturuerint Vuę.
τρύγη certe nunc triticum signat,aut ordeum,nunc fructum quēlibet. Propterea sunt,qui Vi-
num,qđ ἠθημένον nuncupant Græci,dicere nos percolatum possumus, cum sacco , vt Plinius
inqt,frangunt vires,improbēt insigniter. Q̃m,vti Hesiodus inquit, ἀπὸ τοῦ πίθου πίνεσθαι δεῖ

a dolio bibendũ ipso. Quia sic insitum seruet robur, ac potestatem. Defecatio autem illa, καὶ διϋλισμός, id est percolatio, neruos excidit, ac genuinũ restinguit calorẽ, vt Gulæ curiositas prætereatur, ad delitias reuocantis, qđ vtilitati fuerat comparatum. Velut enim Gallos, Porcosq́ excidere, quo mollior præter naturam eorum fiat caro, degeneretq́ in fœminam, non sani, castiq́ esse hominis videtur, sed Apicianis corrupti cœnis, ac Heliogabalum resipientis, eodem modo, si vti metaphora permittimur, Vinũ percolantes ἐξευνουχίζουσι, καὶ ἀποθηλύνουσι, id est Eunuchum id faciunt, effœminátq́, hoc velut Sophismate excogitato, vt perdendo nati Vino plurimum valeant ingurgitare. Qđ ipsum in naturali historia taxans seuerissime Plinius, ac censorie admodum, Quinimmo inquit, vt plus capiamus, sacco frangim⁹, & alia irritamenta excogitãtur, ac bibendi causa etiam venena conficiuntur. Qʒ vero Eunuchum diximus vinum, id est castratum magno nixi auctore, siquis paulo licentius putat, ac tralationẽ reformidat, vt deformem aliquo modo, proptereaq́ vitãdam Ciceronis astipulatione, & Quintiliani, sciat in eo me Plinii imitationẽ non exhorruisse, apud quẽ libro. XIX. Sacco castrari vina legim⁹. Sed & libro XI. Apes ad ictum aculeo infixo, Fucos fieri scribit, nec mella facere, velut castratis viribus, Sed & Eunuchos dici Calamos cõperias.

Melle putredinem caueri. Papinii locus explicat. Cur mel dulce ex Lucretio. Mellis Vsus vnde propagatus. Nympharum in sacris mentio vnde instituta. Nymphia pro matrimoniis cur. Simbliũ mel. Simblides, Simblæ, Simbli. Caput. XXVII.

OBrepere quandoq́ somnum, & dormire sub Mandragora magnos viros, alioqui tantum non primæ notæ, cum ex plerisq́ aliis harum commentationum enotatis liquet abunde, ac re, qđ dicitur, apud Sagram gesta certius fit, tum vero inde coniectatum mihi est, ac, qđ mireris, super re, opinor, momẽti non ita magni, nec in cuius indagine Lyncea Aristarchi cẽsura videatur esse opus. Papinii versus sunt ex doctis illis Syluulis, Libro, ni subsultat memoria, tertio, in Metii Celeris Propemptico.

Duc & ad Emathios manes, vbi belliger vrbis
Conditor, hybleo perfusus nectare durat.

Videbatur adolescentibus diligentiæ haudquaq̃ sopitæ, Interpretem alias acutum, & lectionis, vt illa ætate, non admodum incuriosæ, nec paucæ, haudquaq̃ reticere debuisse, quid ita cecinisset non indoctus poeta, Alexandri cadauer melle litum perseuerasse, putredini, vt fere alias, non obnoxium. De me quæsitum Bononiæ commemini, quid ex libris mihi compertum ad id foret, Respondi pro tempore, eam videri mellis potestatem, cælesti coalitam vi, & naturæ potentia inenarrabili, vt citra putrefactionem corpora mire custodiret. Qʒ scirem, monumentis a Plinio commendatum, Claudio Cęsari allatum in melle ex Aegypto Hippocentaurũ, quem ipse viderit. Cæterũ & naturalis historiæ secundo & vicesimo libro, Mellis inquit, natura talis est, vt cõputrescere corpora nõ sinat iucundo sapore, atq́ non aspero. Sed & multi Senectam longam mulsi tantum intinctu tolerauere, nec pręterea cibo alio, Celebri Pollionis Romuli exẽplo. Quẽ centesimum annum excedentem cum interrogaret Augustus, quanam ratione maxime vigorem illum animi, corporisq́ custodisset, respondit, Intus mulso, foris oleo. Lectũ porro in Græcorum libris est, Cyrnios. i. Corsicæ insulæ populos esse πολυχρονιωτάτους διὰ τὸ μέλιτι ἀεὶ χρῆσθαι, hoc est de assiduo mellis vsu esse vitæ diuturnioris. Etiamsi ridiculum nonnullis id videtur, quando vt fere consentiunt Poetæ, mel Corsicum notæ censetur pessimæ. Verum, vt superpondii adiiciamus aliquid, ac doctrinæ vberioris, putat Lucretius de rerũ natura libro secũdo, Quę Atomorũ nexu consurgãt minutulo, orbiculatioreq́ dulcia progigni. Quę pinguioribus, inæqualioribusq́ amarulenta. Eius Carmina hęc sunt.

Vt facile agnoscas, e leuibus, atq́ rotundis
Esse ea, quæ sensus iucunde tangere possunt.
At contra quę & amara, atq́ aspera cunq́ videtur,
Hæc magis hamatis inter se nexa teneri.

Mellis vsum monstrasse primã, Gręci prodũt, Nympharum vnam nomine Melissam, propagata inde Apibus nomenclatura. Gestum id in Peloponneso volunt. Certe rem diuinam obibat nemo citra Nympharum gratam memoriam. Ceu religionẽ monstrassent etiamnũ. Vtiq́ ab eisdẽ Connubia dici Nymphia videntur. Nymphides calciamenta sunt muliebria, & Sponsalia. Mel deniq́ Siculum nuncupari Simblium, ex Gręcis didici. Nam & Apes ipsæ Simblides vocantur

Sicuti est Simbla earundem Theca. Sed Thesaurum Attici etiam Simblum appellant.

Quæ sit Barbararum Gentium sententia super cibo, & potu. Vini vsus, & nocumenta eiusdem insignia.

Caput. XXVIII.

ARistophanes inter Comicos Poetas nominis fere pręcipui, in fabula, cui titulus ἀχαρνῆς, hosce apposuit versus, Quos & subscribendos duximus. Sic vero habent.

ὀι βάρβαροι γὰρ ἄνδρασ ἡγοῦνται μόνουσ
τοὺσ πλεῖσα δυναμένουσ καταφαγεῖν τε, καὶ πιεῖν.

Eorũ vero hic fere sensus, A Barbaris gẽtibus eos modo viros credi, quibꝰ vorandi plurima, & bibẽdi facultas sit. Id vero inurbane, immo præter hominis rationẽ prorsum & dici, & existimari, nõ ferme quisq̃ est, a Musis adeo seiũctus, qui nesciat. Quãdo, vt de ciborũ inutili onere interim taceã, cui tamen nauigatur ad Phasin, notissima est, ac pręcipue memorabilis Propertii sententia.

Vino forma perit, Vino corrumpitur ætas,
Vino sępe suum nescit amica virum.

A sapientissimis vtiq; traditũ, scimꝰ, Vino vel paucissimo, ac dilutissimo vtendũ. Cui præcepto vt videt̃, sanctissimo summa astipulat̃ ratio. Omne siquidẽ Vinũ, sed nigrũ pręcipue spiritosum est. Cũ ergo affatim hausto, spiritus is supna petat, ac repcussus, retroq; actus defluens venas inflet, offarciatq;, meatibꝰ pręclusis, & transitu impedito, qua commeat respiratio, etiamsi nõ continuo mors, plerunq; tamẽ morbꝰ excipit Comitialis. Quid vero mẽbra hic referã tremore subsultantia continuo? Sensuũ omniũ retusiorẽ vsum, ac quodãmodo pręmortuum? Ad hęc formę adnectit̃ interpolatio, vox hebes, color euariãs, ignea quadã vi scintillãtes oculi. Anhelitus, atq; Animę vitia. Tinnitꝰ auriũ, fremitꝰ nariũ. Discriminũ Phrenitis plena, Torminosa calculi infestatio. Molesta deniq; podagricorũ pedũ ignauia cũ articulorũ deprauatione. Exæstuans stomachus, ac cruditatẽ efflans, dum in ructus subinde respirat, accedente vomitꝰ etiamnũ fœda turpitudine, quę omnia vinolentiæ sunt additamenta, & velut appendices. Vt prętereã, qđ sciẽtissime scribit Ambrosius, abundantiore Vini vsu homines, velut immutata naturę vi, Equos fieri adhinniẽtes. Expẽde venereorũ impetũ etiã in nefaria prũpentẽ. Imaginũ per quietẽ visa imprimis meticulosa. Visus lapsitantẽ incertitudinẽ. Instabiles gressus, externatã mentem, ac planẽ inanẽ, qua ruere opinant̃ Cælũ, nutare solũ, & in antiquũ Chaos omnia redire. Quã ibi turpitudinẽ nõ agnosces? Immo quæ mõstra nõ reformidabis? Inde fit, vt mirer minus, septimo Politicorũ Aristotelẽ scribere, Pueris, & Nutricibus Vinũ haudquaq̃ impertiendũ. Sed, vt ipse interpretor, cuilibet ætati periculosum Vinũ est, Nã & Auerrois sup Auicennę Canticis in loci eius enarratiõe, Nõ ita magni faciẽdũ Vini haustũ nimiũ, Parcissime id videt̃ homini cõcessisse. Nã Priores inqt, Iuuenibꝰ minime Vini vsum permisisse aduertunt̃, ꝙ eius ętatis vigeat præcipue calor. Parũ vero quiddã Senibꝰ cõcessere, ac decrepitis. Hoc aũt ita fuisse attemperatum scribit, vt esset aromatites, adiuncto mali punici acore, aut Cydoneorũ succo, & Cucumeris. At satietatem execratus omnẽ Galenus, Adipe, ac sanguine pręfocatus inquit, Animus, & plane adobrutus cæleste aliquid peruidere nequit.

Qua itẽ ratione ætati cuilibet impertiendũ Vinũ. A Cibo an bibendũ. Facilius Vini perfici nimietatẽ, q̃ Cibi. Vinum meracius Vigilias cõcinnare, memorabili exemplo pueri cuiusdam.

Caput. XXIX.

CAeterũ quia in Medicæ scientiæ auctorẽ nobilẽ incidimus, pergamꝰ porro attexere, q̃ ex eadẽ Schola ingerunt se nobis, & nomina dãt quodãmodo, vt citra vitæ dispendiũ pręteriri vix queãt. Scribit ergo, vt Platonis interim decreta prętereant̃, Cap. VIII. Doctrinę secũdę, Fen tertię primi, Auicẽna, Pueris Vinũ si offeras, perinde videri, ac si igni aggerere ignẽ perexeris, materia pserṫim debili succẽsa. Senioribꝰ vero, quantũ pati queãt, dandũ. In Iuuenibus seruari pręcipue tẽperamentũ debet. At si curiosior quispiã forte horũ exquirat rationẽ amussitatã, possumus equidem sic fere ratiocinari. Pueros insigniter Vini haustu oblędi, ꝙ laxis, rarisq; sint corporibus, & de insiti caloris exuperantia inflãmari facile valeant, Neruis porro imbecillibus admodũ, nec Cerebro itẽ valido, quibꝰ de causis in Vini crebriore haustu multiplex sese nocumẽtũ pmit. Senũ vero aduẽtitiũ eo recalescit frigus, spirituũ exhilarat̃ tristitia, Bilis atræ vis reprimit̃ redũdãs, Sõni cõciliat̃ appetẽtia, pfarcti recludunt̃ meatꝰ, Renidet deniq;

Aetatis lassitudo vniuersa. Proinde in sanitatis moderamine Galenus, Sicuti inquit pueris inimicissimum censetur vinum, ita adultiori ætati accommodum maxime. In iuuenibus etiã si genuinus crassatur color, vt in pueris, solidioribus tamen membris, Neruis, & Cerebro, lęsioni obsistitur nauiter. Vinum a Deo hominibus contributum Plato scribit, quasi remedium aduersꝰ Senectutem, vt redire ad Iuuẽtutẽ videantur, & mœstitię eos capiat obliuio. A cibo vini esse insigne nocumentum, idem statuit Auicenna, ob penetrãdi celeritatem, & ꝗ insimul imperfectũ præcipitet cibum, qui retentus diu meatus præfarcit, vnde inoriatr̃ putredinis discrimen. Nec secus magnopere sentit Galenus septimo de Sanitatis ingenio, q̃q̃ mox, velut ebblanditus, Qui sitiunt inquit, nec bibunt, sine adiumento supplicium ferunt. Tantũ vero ingerendum, quantũ siti restinguendæ, vel mitigandæ par sit. Ex eisdem postremo scholis ẽ, Vino si infarciaris, leuius id censeri multo, q̃ si cibo, quoniam facilius delabatur id, ac resoluatur, nec pariter offarciat, nec ingestabili onere ita Stomachum premat. Inde scitum extat Hippocratis illud sententiarum secundo, Potu repleri facilius esse, q̃ cibo. Et a vino præfarctiones esse moderatas, sanxit Galenus. Attamen non dissimulandum, ne inde ansam sibi arripiant bibuli, perpetem ingurgitandi vini modum multa, qđ diximus, aduehere discrimina, & mortiferas concinnare ægritudines. Vinũ siquidem meracius etiam vigilias inducit, præcipue si suapte fuerit natura calidum, aut perue tus, memorabili exemplo Pergameni pueri. Nam Grammaticus quidam singulis diebus balneum petens, vnum ex pueris secum ducebat, altero domi relicto, qui rem familiarẽ seruaret, quęq; ad victum forent necessaria, peruideret. At is vehementiore quandoq; deprehensus siti, nec aquę suppeteret copia, vetus vinum largius perpotauit. Quo factũ, vt in reliquũ euaserit vigil. Mox febre correptus, cum perpeti vigilia oborto delirio, desiit hominem agere.

Ebrietatis malũ. Alexandri vinolentia, &. M. Ant. An vera sit Hippocratis sententia, Mulieres, & Eunuchos podagra non infestari. Ennii mors. Caput. XXX.

EBrietatẽ celeberrimi e nostris auctoribus esse voluntariam dixere insaniã, sed ita etiamnum, vt si in plures paulo extendatur dies habitus is, etiã manifestarius euadat furor. Mirũ tñ est, q̃ multi mortaliũ in hanc fœditatis, vt sic dixerim, coloniã transcribendi passim nomina dent. Affluunt hincinde agminatim nõ pullati solum, ac ex triuio, sed terrarũ quoq; Principes, & quos non irruentes hostiũ numerosi exercitus, nec volãtia tela, aut e machinis vasta mole, & ruinis saxa propulsa, excussa ve contriuere, fœda Vini desyderia deiecere in imum, & velut captos iure belli ante triumphales currus duxere catenatos. Alexandrum vastissima terrarũ transmissa spatia, cum hoste barbara feritate terribili tã numerosa prælia, tot hyemes imbrium, & frigoris horrore deformes, sub pellibus transactæ, tot locorũ, ac temporum inenarrabiles pene difficultates, tot fluminũ ex ignotis promicantiũ vastitas, ac deniq; tot, tantorumq; Marium formidabilis, & procellosa magnitudo inuictum tamẽ, ac velut deũ humano in corpore hospitantẽ, seruarunt. Sed enim, mirum dictu, bibendi ardor insatigabilis, & Herculaneus ille, ac fatalis Scyphus cõdidit. Hinc fœda maiestatis eius sugillatio, inter pocula amicos indignatione rapida, & vinolenta transuerberantis. Nãq; ita prorsum habet, Eruit omne vitium Ebrietas, intẽdit, profert, ac conatibus deprauatis obluctantẽ, obsistentẽq; verecũdiã intrudit, vt fronte attrita, vel vltra votũ insolenti, augescat superbia, crudelitas Sęuo, malignitas Liuido. Iã vero. M. Antoniũ alioqui magnũ virũ, & ingenii etiã eminẽtis, quę res alia in perniciem cõiecit, q̃ ebrietatis malũ? Hæc demũ Medicæ artis summũ auctorẽ falsum fieri Hippocratẽ coegit. A quo Sententiarũ sexto proditũ, scimus, Fœminis nec capillos defluere, nec pedes laborare nisi mẽstrua defecerint. Errorẽ manifestariũ, in quẽ nõ fœminea natura mutata, sed vitio deprauata, & victa Medicæ scientiæ conditorẽ Principẽ impegit, agnoscit quoq; Interpretum eminẽtissimus Galenus. Nam vacuationis inquit, ratione Mulieres podagra immunes sunt. Etenim citra materiæ exuperantiam nunq̃ consistit Podagra, q̃q̃ partes pati, & affici ampliter possunt. Cæterum & hoc loco monendum, vt olim vera, & rata Secta hæc, & præceptio Hippocratis fuerit, non integre suppressis menstruis ob incertiora errata, quæ relato æuo admittebãt mulieres At nunc ob vitæ vsum lasciuiorem, atq; efferuescentis luxuriæ æstum, ciborumq; cupedias illecebres, quædam podagra tentantur ante, q̃ substiterint menses. Nil mirum igitur, Nam, vt grauissime inquit Seneca, Cum virorum licentiam æquarint, corporum quoq; virilium affecutæ incommoda sunt. Non minus peruigilant, non minus potant, & oleo, & mero viros prouocãt. Vinum omne vomitu remittunt, æque niuem rodunt, solatium stomachi æstuantis. Cæterum

promit se indidẽ altera itẽ Hippocratis coargutio, sed qua vel pręcipue nostros ipse mores coarguit. Spadones inqt, nec podagra laborãt, neq; calui efficiunt, Siquidẽ Spadones dẽpti testes mulierib⁹ reddũt persimiles. Quippe tẽpestate illa vera hæc fuisse, pbabile fit, sed mox nõ insup ratũ fuit, ob inertissimã desidiã, & improbã satietatis lasciuiã. Quidã em̃ citra exercitationẽ crudi, temulẽtiq; prius, q̃ cibũ arripiãt, generosioris vini hauriũt pocula, & itẽ venerio funguntur munere. Dignũ porro ex Annaliũ memoria relatu illud, Enniũ, de quo est apud Silium Apollinis celebre vaticinium illis versibus,

Hic canet illustri primus bella Itala versu, Attolletq; duces Cælo, Articulari cõsumptũ morbo, quem ex immodico Vini vsu cõtraxerat. Quam rem egregie perdocet Serenus.

Ennius ipse pater, dum pocula siccat iniqua, Hoc vitio tales fertur meruisse dolores.

Ebrietatis itẽ mala. Cur Vinũ haustũ copiosius perimendi vim obtineat. Interim de Cicuta paucula, Crepala quid sit. Vinolentię turpitudo. Sicera quid. Caput. XXXI.

NEc tamẽ Ebrietatis sola hęc pernoscuntur mala, nam & illud scimus obuenisse quandoq;, vt Vinolentus aliquis obmutesceret repente, conuulsusq; emoreretur, ni forte obrepsisset febris. Aut cum ad eam horam venisset, qua Crepala soluitur, facultatem recepisset loquendi. Oppletis siquidem neruis Spasm⁹ superuenit, siue cõuulsio. Solet autem eos facile vinum replere, cui calida est natura, Calida nanq; peruadunt celerius. Q̃ si reficcẽtur Nerui, incalescantq;, discutitur Conuulsio, quod commoliri febris valet. Porro sciendũ, a Græcis Crepalas nũcupari, vbi temetum capiti detrimenta concinnat. Nã & inde videtur nominis etymon duci, ꝙ caput iactetur, vibreturq;. Nã Crepala capitis lucta, fluctusq;, & agitatio Græco intellectu valet. Accidit extenuatis quoq;, vt si amplius se inuitarint, morte occũbãt. Quippe vita calore cõstat, refrigeratiõe inorit mors. Vt vero Cicuta, sic & Merũ cõcinnat exitiũ, itimo, ac genuino calore sensim flaccescente, ratione tamẽ impari. Calorẽ em̃ insita frigoris potẽtia, cõuellit Cicura, labefactatq;, & humorẽ occallescere facit. Vinũ autem caliditatis suę potestate, ex qua Græci αἴθοπα οἶνον dixere, q̃q̃ ad colorẽ alii referũt, naturalem macerat calorem, Ac velut igne multo, aut sole validius crassante, adobruit modic⁹ ignis, & exterit, sic a Vini facultate calẽte insit⁹ corpori calor, si modo exuperãs ea sit, ac præpotens. Proinde vir sanctissimus, & Christianę veritatis assertor nobilis, Sacrilegiũ inqt, reputat Ebrietas, in Fœmina præcipue, Sed infinito plus in domini spõsa. Verissimũ propterea illud ẽ, Ignem in gremio gestare, q assiduo vtatur vino. Vẽtris ingluuies, & ebrietas tã animę infirmitatis, q̃ corporis causam, & materiã tribuũt Adnotatũ & illud in Canonicis decretis est, Distin. XXXV. Ministros tẽpli Vinũ prohiberi, ac Sicerã bibere, ne ebrietate grauent corda eorũ, vt vigeat perpetuo sensus, & tenuis sit. Vel quia vẽter mero æstuãs facile despumat in libidines. Vñ Noe femora ex ebrietate nudauit. Loth aũt quẽ Sodoma nõ vicit, Vina vicerũt. Hinc in Apostolorũ Canonibus, Episcopus aut Presbyter aut Diaconus aleæ, atq; ebrietati deseruiẽs aut desinat, aut damnet. Apostolus vero ait, Bonũ ẽ Vinũ nõ bibere, & Carnes nõ comedere. Vinũ em̃ cũ carnibus post diluuiũ dedicatũ est. Sicerã vero, qua dictione vsi paulo ante sumus, esse cõuenit hebręo sermone potionẽ quãlibet, inebriari qua quis potest. Græci sic, πᾶν πόμα ἐμποιοῦν μέθην, μὴ ἐξ ἀμπέλου δὲ σκευασὸν σύνθεζον. Sũt qui Vinũ interpretent dulcibus promixtũ, id est ἡδύσμασι συμμιγέντα οἶνον. Solon vnus e septem, morte Principẽ esse mulctandũ, lege sanxit, si deprehẽderetur ebrius. At Ebrios Pittacus cũ peccarẽt, duplici dignos incommodo statuit. Non tempero mihi, quin parte ista seueriorem inseram Senecæ cẽsurã, Hominibus inquit, inter oleum, & vinũ occupatis ad votum dies agit, si bene desudarunt, si in locũ eius, q̃d effluxit, multum potionis alterius ieiuno gutture ingesserunt, Bibere, ac sudare vita Cardiaci est.

A quibus Medicis, aut Philosophis admittat quandoq; Ebrietas. Panaria ebrietas. Catonis dictum in Cæsarem. Caput. XXXII.

MIrari vero me plurimũ fateor in Vinolẽtiæ pragmatia ista Medicę sciẽtię peritorũ iprimis quorũdã, nõ sine cũctatione pferẽdã sentẽtiã. Quippe primo Canonis scribit Auicẽna, malũ esse vtiq; frequẽtẽ ebrietatẽ, ꝙ Hepatis ide ac cerebri vitiet cõstitutio, imbecilliores fiãt nerui, vñ tremor, & cõuulsio oriat, & paralysis, Sed & Apoplexia, obstipatis spirituũ animaliũ meatib⁹, humecta Cerebri potestate aucti⁹ redũdãte. Cęterũ inqt, qbusdã visum, si mẽse bis, aut semel modo admittatur Ebrietas, insigne sentiri emolumentum, ꝙ Somni

profundioris ratione,virtutibus animalibus alleuamentum inducatur,& quies. Item proliciat sudor,ac quæ superfluunt,resoluantur. Adde, ꝙ Almansoris quarto Rasis duplicem in mense comprobat etiamnum ebrietatem,cui in Canticis adiicere calculum agnoscitur Auicenna,Q̃q̃ simplex ei arridet amplius,quã tamen illius interpres Auerrois egregie improbat. Nam etiamsi Galeni astipulatu,innato calori insigniter congruit vinum,cuius ratione in eo statuitur gradu quem cum igne oleum habet,ac lumine,tamen vtriusq; redundantia superfluens vtrunq; adobruit,ac restinguit. Auicẽnæ interpres alter bene doctus,& velut exundans fluentum simplicem in mense,verum leuem,modicamq; vinolentiam ferri posse,ait,vt q̃ corporibus haudquaq̃ fit inutilis,quæq; ingentibus poculis ingenium omne non ingurgitet. Sed & singularis philosophus Plato liberaliorem aliquando vini vsum approbasse videtur primo de legibus,Sic enim retegi facilius hominum mores putat. Quin Seneca quoq; ille Stoico supercilio mire grauis,Nõnunq̃ inquit,& vsq; ad ebrietatem veniendum,non vt mergat nos, sed vt deprimat curas. Q; siquis hilariore frõte Dionysio Nephalia prolibare,prorsum aspernaẽ,succinam mihi Euripidium illud de Venere,tralatum ad vinum,

ἔιησ μοι, μέτριον δέπωσ εἴησ, μηδ᾽ ἀπολείποισ,

Id est Adsis quidem mihi,sed temperatum,moderatumq;,nec desis. Hic obiter illud adnectam, legisse me alicubi,Panariam dici ebrietatem,pro arrogantia,licentiaq;,vt plurimum,quæ feliciũ aduertuntur comites. Cato Cæsarem dicebat sobrium accessisse ad euertendam remp. Id esse putat Quint. vt proprie dictum,id est quo nihil inueniri possit significãtius. Cuiusmodi & Virgilianum illud, Deductum carmen,& apud Oratium,Acrem tubam,Annibalemq; dirum.

Scythæ cur imprimis vinolenti. Libycæ feræ cur æstate non bibant. Sitis ratio duplex. Vinolentorum accidentia ad videndi spectantia rationem. Caput. XXXIII.

EST tamen & parte hac gentium discrimen aliquod,im̃o & ferarum. Scythas omnes, ꝙ & robusti sint,ac habitu calidiore,vinosos esse,constat. Inde vero id fieri, coniectandum est, quoniam non calidi modo sunt,verum & sicci,quando & virilis habitus talis est. Puerili vero calori genuino humecta accedit facultas,Proinde vini minus sunt appetẽtes. Auctor primo de simplicium pharmacorum potestate Galenus,cui suffragatur Alexander,Sitim duabus effici rationib⁹, ἢ ἐκ πολλῆσ θερμότητοσ, ἢ ἐκ πολλῆσ ξηρότητοσ ἐκβοσκησάσησ τὰ ὑγρὰ, καθάπερ ἐπὶ τῶν νηστευσάντων. Id est, vel ex caliditate multa,vel multa ariditate,humecta depascente,velut in iis,qui ieiunarũt. Libycas tamen feras æstate non bibere,produnt auctores grauissimi,vbi præcipue inardescere sitim,cõsentaneum est. Hyeme autem potui indulgere multum,Cum diuersa contingere,omnino debuerint. Verum id esse in causa,compertum est, ꝙ in eo mundi situ per æstatem aquæ propemodũ nullę sunt. Proinde illis non bibere,in cõsuetudine est. Hyeme aũt,scatentibus aquis,nõ ita. Trãseunte vero in naturam consuetudine,si alio transferantur,pristinum nihilo secius morem retinent. Orygem habet regio eadem perpetuo sitientem,ac ex natura loci carentem potu,cum mirabili modo ad sitientium valeat remedia. Sunt autem saluberrimi liquoris haustu vesicæ,in ei⁹ reptæ corpore. Sitim deniq; non sentire traduntur,quibus sint ossa concreta,& sine medullis,sed nec sudorem emittere. Verum & voluntate victa quãdoq; sitis est,nam senecta quosdam caruisse potu, legimus. Inter sapientũ vero placita illud est,Crapulam facilius sentire,q dilutiusculũ bibunt,q̃ qui merum ex toto. Nam temperatum vinum ob tenuitatẽ expeditius loca plura,angustioraq; subit. Addendum vero, ꝙ & potionis meracæ hauritur minus. Priorẽ sententiã Auicenna cõprobante,secunda primi. Sed curnam cuncta admodum vertiginosa,id est ἄγαν ςρεφόμενα ingerere sese ebriis videntur? Forte qm̃ haustu meri vberiore exhalatio progignitur multa euaporantis,scandentisq; ad cerebrum spiritus,a quo vniuersum cõcutiatur cerebrum,ac circũuertaẽ. Vnde vertiginibus caligant,id est ἰλιγγιῶσι σκοτοδινιῶντεσ. Sed & succorũ itẽ pleriq;, cerebro oppleto,affectionem inducũt,quã Scotomaticam dicunt,id est tenebricam. Sed cur circunferri videntur omnia,nec alio agitari motu? An quia cum vapores fumidi a vino resoluti ad cerebrum inscenderint,ab eodem ad neruos reflectuntur opticos, & oculorum pupillas, Ex qua refractione contingit sub basi cerebri,& ante oculorum pupillas circuitionis motum quendam fieri,vt in aquis conuisitur fluentibus. Cum enim obicem offenderint,reiectæ in ambitum motãtur. Longinqua porro minus vidẽt ebrii. Quia spiritus opticos p̃ aliis esse lucidiores oportet,ac

subtiliores,nunc autem intemperãtiore haustu retusi,tenebricięq; euaserũt.Hinc Auerrois ĩ pragmatia de Sensu,& sensili,de videndi potestate agens,id organum haudquaq̃ extendi in actum affirmat,ni in statu fuerit naturali,nulla prorsum re officiẽte,aut interpellãte. Implicari autem videndi facultatem,diuersamq; fieri ex Opticorum varietate spirituũ.Quandoq; enim animalis spiritus, vt libro quarto de Accidenti & Morbo Galenus prodit, clarus est,ac perspicuus,vt æther.Interdũ turbidus,perinde ac fumus,& nebula.Porro idem,vel copiosus est,aut modicus Si multus,lucidus,clarus,aspectui subiiciunt vel remotissima.Cuiusmodi fere rapto viuentiũ visus agnoscitur.

Cur Vinolentis dupla sese ostentent obiecta.Curq; Strabis natura id minus vsuuenire,compertum sit. Caput.XXXIIII.

QVod vero dupla sese Vinolentis ingerant omnia vel satyrici carminis astipulatu,inde promi posse ratio videtur, q; humectationis exuperantia molliculi plus minus effecti oculorum musculi,ac cõtracti oculos diuertunt,ac distrahunt,altero in superna contruso,in imum altero deiecto.Proinde consequi liquido,non in eundem velut Scopum radios collimare,quæ res duplam fieri visionem cogit,vtroq; oculorum sua apprehẽdente.Q đ vsu item veniet,si alterum digyto oculũ suppellas,reliquum detrudas,res nãq; eo habitu congeminari p spiciuntur.Sedem̃ qui dicuntur ἐκ φύσεως ϛραβοὶ,hoc est natura Strabi,haud ita afficiuntur, diuerso scilicet oculorum situ,Dextrorsum enim iis intenditur acies, aut læuorsum,radio nihilominus per rectam lineam in corpus vnum collineãte,ppterea colorẽ vnũ,& qualitatem vnam ad oculos referri,obiectis resumptis,quam rem vocant ἀρτίληψιν.Nec disparari,seiũgive Opticos neruos,contingit.Qui ab oculis ad anteriorem cerebri cellam directi,vt quibusdam placet, intersecantur.Super qua re nos alibi plura.

Odoris ex Vino præstantia.Cuiusmodi sit Vinum a Medicis Aquosi nuncupatione signatũ Item Oligophorum,& Polyphorum,Vinosumq;,Necnon Caroticũ. Iumentis,Arboribusq; dari solitũ Vinum,Quod sit Poetæ,vice Equi. Caput.XXXV.

DIgnum vero scitu,qđ a rerum peritis traditur,Vini odorem præ omnibus seligendum.Quoniam spiritum excellenter nutriat exhalans odore natura tum egregie,ac velociter alẽte corpus, tũ voluptate sensus deliniente,Quo in genere esse vinum,liquet, calidum præ cęteris,humidum quoq;,ac odorũ & clarum.Siquidem venenis obluctantia fere cuncta,vitæ salutaria censent admodum,nec id gustu modo,sed & odoratu.Inter quæ vinum imprimis recte adnumeraris,nam sicut homini venenum est Cicuta,cõsimiliter & Cicutæ vinum,non simul quidem,sed haustum mox.Sciendum vero summos artis medicę auctores Vinũ extulisse laudib9,qđ prio Canonis Auicẽna Subtile nũcupat,Albũq;,Quippe nec capitis dolorem cõcinnare,ac insigniter humectare.Proinde Biliosis cõgruere psertim,sanguineisq;.Ira item,vel insolatione,aut exercitio succensis.At ppensione forsan nõ indignum censeat aliqs,cuiusnã modi vinũ esse id arbitremur.Aquosum vero interpretantur eruditiores,qđ,docẽte Galeno,colore,ac substantia similitudinẽ pfert aquæ.Diaphanum quippe visitur,lucidum,purum, subtile,& aquæ multæ impatiens præcipue.Proinde veteribus nũcupatum Oligophorum,seu ὀλιγοφόρον,id est,si permittimur,pauciferum.Nam ediuerso πολυφόρον dici adnotauimus multæ patiens aquæ.Cuiusmodi vinosum forte appellant medicorum scholæ,& philosophus Isaac Id validius intelligunt,sole incoctum,& vẽtis purius, defecatiusq; factum.Idem tamen philosophus aquosum censet vitari vinum oportere,ac debile,austerumq;.Homerus certe conciliandæ beneuolentię dulce adhibuit.

ὥσ φάτο,πορτόμοσσ δὲ μελίφρονα δῖνον ἐκίρνα.

Vinũ aũt vehemens,& vt Plutarchi verbo vtamur,Caroticũ seu καρωτικὸν Cyclopi apposuit Vlysses.At ϛύφοντα οἶνον ad medelã.Eiusmodi vero Pramniũ est,qđ vulnerato dat Machaoni Sic vero Plut.Caroticũ nũcupat vinũ,vt Dioscorides Papaueris succum odore caroticũ tradit Et in libro de Iuuamẽto anhelitus vocatas Galen9 scribit,Caroticas venas in collo,qm̃ in eis κάρωσ fiat,hoc est stupor,& q̃dã priuatio sensus,illis amplius cõpressis,Q đ ante cõmonuerat Aristoteles,& nos aliubi cõmeminimus.Illud mirũ vtiq; vel Homero auctore,vinũ iumẽtis solitum dari,Sic em̃ Hector Iliados octauo equos alloquitur suos,Rependite inquit,si Andromache

ὑμῖν πὰρ πρωτέροισι μελίφρονα πυρὸν ἔθηκεν,

δῆμον τ᾽ ἐγκεράσαι πιεῖν, ὅτε θυμὸς ἀνώγοι.
Inde minus vtiq; mirum, irrepsisse illud quoq; semel corruptis moribus, vt arbores vina potare, docerent quidam, quoniã sit cõptũ, maxime id radicibus ꝓdesse, præsertim Platani. Scribũt non nulli, Megarensem Stilponem extremo deficiẽtẽ senio, merũ hausisse prius, quo celerior continge ret obitus. Extat Græcum distichum de pernicie, quã sæpicule cõcinnat vinum.

οἶνος, καὶ τὰ λοετρά, καὶ ἡ περὶ κύπριν ἐρωὴ
ὀξυτέρην πέμπει τὴν ὁδὸν εἰς ἀΐδην.

Ex eo autem profluxisse arbitror ex parte illud latine concinnatum, qđ Balneis inscriptum quãdoq;, legimus.

Balnea, Vina, Venus, corrumpunt corpora nostra,
Sed vitam faciũt Balnea, Vina, Venus.

At Niceratus nobili Epigrammate vinum esse poetis equi magni vice canit, qđ & apposui.

οἶνός τοι χαρίεντι μέγας πέλει ἵππος ἀοιδῷ,
ὕδωρ δὲ πίνων καλὸν οὐ τέκοις ἔπος.
ταῦτ᾽ ἔλεγεν Διόνυσε, καὶ ἔπνεεν, οὐχ ἑνὸς ἀσκοῦ
κρατῖνος, ἀλλὰ παντὸς ὀδωδὼς πίθου.
τοιγὰρ ὑπὸ στεφάνοις μέγας ἔβρυεν, εἶχε δὲ κισσῷ
μέτωπον, ὥσπερ καὶ σὺ, κεκροκωμένον.

Id est Vinum gratioso, doctoq; magnus existit Equus poetę. Aquam bibens non fere bonum producas carmen. Hæc dicebat, ὦ Dionysi & spirabat, nõ vtrem vnum Cratinus, Sed vniuersa cum olfactasset dolia, Vtiq; sub coronis magnus scaturiebat, habebatq; frõtẽ, vti & tu, croceã Hedera.

Vinum Sapores sibi ex terra adoptare, De Arcadico Vino mira. Explicatur Galenus. Aristotelis locus in integrum restituitur. Caput. XXXVI.

SVnt tamen, qui Demosthenis argumẽto, quẽ abstemiũ dictitant fuisse, vniuersim, q non vtanť vino, acrioris esse naturæ arbitrẽtur. Cæterum illud sane memoratu dignũ, qđ nobis in aliena trãseũtibus castra ꝓ more ex Galeno cõpertũ est, in libro de Anhelitus iuuamine, Vinum ex terra sibi admixta sapores adoptare. Siquidẽ alioqui vno genere essent locis oĩbus, & regionibus, & vitiũ, & preterea arborũ reliquarũ succi. Nũc vero singularum proprietates terrarum ad solis cõtẽperatæ potestatem miram incocti saporis varietatem vsibus suggerunt humanis. Sed & in regione quadam Galenus inquit, Vinum ad ignem vtribus appensum obdurescit in salis modum, aqua euaporante, Vbi vero terrarũ sita regio hæc habeatur, vel quo censeatur nomine, non explicat pluribus auctor hic. Mihi ex Aristotelis Meteororum quarto liquet, Arcadiam esse eam. Vbi vinum οὕτως inquit, ἀναξηραίνεται ὑπὸ τοῦ καπνοῦ ἐν τοῖς ἀσκοῖς, ὥστε ξυόμενον πίνεσθαι, id est ita in vtribus siccescit ex fumo, vt abrasum, & in minuties pertritum ebibatur. Verum hac in parte dispiciant eruditiores, moneo, interpretum deliramenta, quibus philosophi nobilis conuellitur sententia, inuoluiturq;. Sed nec Albertus etiãsi Magni cognomẽtum sibi asciuit, quicq̃ doctis auribus, & acri lotis aceto dignum profert. Ni mendum esse exemplariũ, constanter collibeat asserere. Qđ nec displicet. Crassescit inquit, fumo vinũ itaq; crassum mox ebibitur. Sensu nullo, aut sane Siculis gerris vaniore. Neq; putet nos sciolus aliquis, aut nasutior, supra Crepidã iudicare, in nostra, ni fallor, harena versamur, pulchreq; intra pelliculam cõtinemur, dũ verborũ ꝓprietatẽ discerniculo grauiore rimati, eminẽtissimis auctoribus colaphũ incuti, aut inscitiæ labeculam allini, nõ patimur.

Quod sit Musti, ac Vini interstitiũ. Cur minus inebriemur musto. Dulcedinẽ esse velut Ebrietatis antidotum. Caput. XXXVII.

AT enim, quia cœpimus, exequamur latius, quæ varia nobis de Vino præterea lectio suggerit. Memorabile siquidem est, qđ ex Plutarchi doctrina didicimus Symposiacorũ tertio, Sed & in Cœnis retulit Macrobius, ad verbum fere tralata sententia, Vini infantiam, quæ predulcis sentiatur, mox, dũ in pubertatẽ abit, suauitatis induere ꝓprietatem, Cui rei calculum adiecerit Homerica itẽ astipulatio, quæ Melli dulcedinẽ cõtribuit, Vino suauitatem. Inde consequẽs fere videť, vt cum dulce tantum sit, insita quadam horroris vi, ad ebrietatem vsq; hauriendo progredi non sinat. Suffragatur & ratio alia, quãdo Ebrietatis antidotum dulcedinem habent medicæ scientiæ periti. Quippe quos viderint nimio plus Vinolentia grauatos

vel vſq; ad Plutonis cãcellos, vomitu qdẽ alleuari iubẽt priꝰ, mox aduerſus euaporantis fumi ex vini reliquiis vim, panẽ melle litũ vorari, velut repcuſſu malo craſſanti medeat̃ dulcedo. Suffragari videt̃ & illđ, ꝙ cũ flatꝰ, & aquę miſcella ptãte grauiꝰ habeat̃ muſtũ, nutu ſuo celeriꝰ ĩ itẽſtina dilapſũ, in locis ebrietati opportunis haud ita diu pſeuerat, ſed trãſmiſſum laxat. Ineſſe aũt muſto aquã, argumẽto eſt, cũ in vetuſtatẽ proficit, decremẽta ſentit pſpicua, etiãſi augeſcit bonitate. Adiiciũt medicoꝝ ſciẽtiſſimi, dulce vinũ eſſe natura viſcidũ, & meatꝰ, quos Græci poros, & vniuerſim ſcholæ nũcupãt, offercire, ꝓſtipareq;. Proĩde ex dulci potu non fere qcq̃ in caput euaporare, via pfarcta, cõſtipataq;. Quãobrẽ Hippocratis ſentẽtiã comprobari, tertio Regiminis acutoꝝ. Vbi adnotatũ eſt, Dulcẽ potũ minꝰ caput aggrauare, q̃ vinũ, & mẽtẽ pcutere minꝰ. Porro & dulcis vini ebrioſũ dicimꝰ neminẽ, qm̃ dulce vinũ saporẽ nullũ obtinet vini ꝓpriũ. Sed alienũ reddit oĩno. Proinde φιλόγλυκυσ, ὀυ φίλοινοσ ἔςαι ὁ κεκερατημένοσ, id eſt dulcis rei, non vini auidus dicetur verius, qui vini dulcis deſyderio tenetur.

Quibus rationibus probet Albertus cõtra prædicta, Muſtũ amplius inebriare, q̃ vinũ. Muſti impetuoſius feruentis remedium. Caput. XXXVIII.

CAeterum hac in parte nõ videor mihi recte facturꝰ, ſi magni Alberti ſentẽtiã, veluti p ĩcuriã trãſmiſero. Qui pter Plutarchi, & q illiꝰ veſtigia ſeqt̃, Macrobii doctrinã, Muſtũ amplius aſtruit ebrietatẽ ĩducere, q̃ vinũ. Eiꝰ opinionẽ, rõneſq; pluribꝰ paulo explicabimꝰ, qm̃ ꝓpoſito nr̃o mire cõgruũt. Muſto iqt, duo inſunt calores, naturalis & aduẽtitiꝰ, Qui ex loco ẽ, vbi creuit, ſolis vi imiſſus. Ineſt & terreſtris ſubſtãtia pmixta. Moueñt aũt duo iſti calores ĩ oppoſito. Vnꝰ qdẽ terminãdo ptes vini naturales, q naturalis eſt. Alter vero craſſitudinẽ diſſoluẽdo, ac heterogeneas ptes diſparãdo, qui accidẽtalis eſt, innatus ei a loco. Deĩde ex illis duorũ motibꝰ calorũ cõponit̃ motꝰ, quẽ muſti feruorẽ, atq; ebullitionẽ vocãt. Qm̃ vero attenuant̃ ptes, ac diuidũt̃, ideo ĩ imũ abeũt feces ptibꝰ ignis, q̃ accidẽtales ſunt, euolãtibꝰ. Quibꝰ eductis, reſidet humidũ aereũ ſpiritalit̃ diſſipatũ p vinũ. Quę cauſa muſtũ reddit valde ſpumoſũ ante, q̃ reſideat humectũ id aereũ, quo contingẽte, cõſtipant̃ vini ptes mox p aeris frigꝰ, vñ euadit ſuaue vinũ. Tũc eñ globat̃ quodãmõ, coitq; genuinus calor, q euolauerat prius cũ igneis illis, & aduẽtitiis loci ptibꝰ. Ex iis vero manifeſtũ fere fit, cur vino facilius ĩebriet muſtũ, Etiãſi vinũ calidiꝰ lõge ſit, & in muſto terreſtres ſint portiões p eſſentiã frigidę, quę vino inſunt haudquaq̃. Tñ quia vaporoſum eſt ꝓpter humidũ ſpiritale aereũ, minime in eo coactũ, cõſtipatũq;, & qa euaporat, calore duplici agẽte, qđ ĩ vino nõ fit, ebrietatẽ ſępe ĩducit. Nã qđ vaporoſũ, fumidũq; eſt, pręfarcit cerebri vias, & animales virutes ꝓpedit ad motũ, & pceptionẽ. Quare ebrii quoq; ĩcertę ſũt diſcretiõis, & motus, obliuioſi itẽ fiũt ex humectatione nimia, qua delent̃ imagines prius, q̃ firmiꝰ ĩprimant̃ ĩ pte, quæ memoriæ vim obtinet. Verum non ꝓtereamus, qđ fuerit ſuperpondii loco, Si extra modum efferueſcat muſtum, ita vt fere diſſiliant vaſa, remedio eſſe aiunt præſentiſſimo, ſi caſei multum terreſtris, & poroſi portiones inieceris. Nam illius frigiditate ſuccenſus ilico feruor remittitur, reſidetq;.

Frigoris vi Muſtum diutius ſeruari dulce. Vino quãdoq; Vigilias induci. Trœzenii Vini proprietas, & Achaici. Vini Symphoniæ tres. Cẽtenariæ Cœnæ. Centuſſis Lex. Cẽtenariæ Porticus, aũt Miliarię. Cẽtenaria Vaſa. Caput. XXXIX.

QVærit Plutarchus in libro, cui titulus eſt, φυσικαὶ ἀιτίαι, quidnã ſit cauſæ, ꝙ circũuallata frigore dolia muſtum diutius ſeruẽt dulce. An eſt inquit qa muſti digeſtio eſt ἡ ἐισ τὸ οἰνῶδεσ μεταβολὴ, hoc eſt in vinoſum demutatio, ac tranſitus? At cõcoctionẽ inhibet, interpellatq; frigiditas. Eam nãq; perficit caliditas An cõtra potiꝰ dicẽdũ, eſſe vuæ propriam ſucci dulcedinẽ, propterea dici eam matureſcere, vbi dulcis incoqui ſapor cœperit. Frigiditas vero euaporare, diſflareq; nõ ſinẽs, dulcedinem quoq; cõtinet muſti. Succurrit porro, dũ floſculos hĩcinde ꝑcerpimus, quod ex Galeni de Interioribus commentario ſecundo didicimus. Seruum quẽdam, cũ vinũ vetus largius ingurgitaſſet ex ſiti, factũ inde eſſe ſemper vigilẽ, mox vero ſubeunte febre, & ſubſecuta alienatione, functum etiam fato. De hoc ſcio & alibi a me factam mentionem. Scribit Athenæus Trœzenium vinum ſterilitatẽ inducere bibẽtibus, ſicut in Achaia abortum. Poſtremo ſcitu dignum & illud, ſicut in Muſicis aſtruunt canonici, Hemioliũ Symphoniã cõficere, q̃ dicit̃ διὰ πέντε hoc eſt p qnq;. Diplaſiũ vero eã, q̃ διὰ πασῶν. i. per oẽs. At eã, q̃ vocetur διὰ τεσσάρων, id eſt per quatuor, Epitrito cõſtare. Compari modo & Harmonici Dionyſiaci

trespuiderunt vini Symphonias ad aquam per qnq;,per tria,ꝑ quatuor,Sic quidem concinentes,ἢ πέντε πίνειν,ἢ τρία,ἢ μὴ τέσσαρα,id est vel quinq; bibere,vel tria,aut ne quatuor. Hemiolia nãq; cõsurgit ratio,vbi duæ sunt vini partes,aquę tres,Diplasia vero admixtis duabus.Epitriti ratio est,cum tribus aquæ partib9 vna infunditur vini.Quæ sane in potu frugalitas centenariis peraccõmoda Romanorum cœnis agnoscitur.In quas vltra centum æra insumpsisse,fraudi erat qđ Septimi9 Florẽs scribit,ex lege,quã Lucili9,Nasũ stili q cõdidit prim9,lepide prorsũ Cẽtussem nũcupauit.At porticus Cẽtenarię a passuũ nũero videt̃ dictę.Sicuti Miliariæ quoq; apud Trãq. Nã ꝙ Miliarios legim9 Apros apud Varronem,intellige nimirũ põderis rationẽ.Sicuti in Centenariis vasis apud Lampridiũ,Cuius etiã verba duxi subscribenda,vt iã nũc refractarios declinẽ,Prim9 inquit,Heliogabalus Mẽsas,deide & Capsas argẽteas habuit.Prim9 etiã cacabos, vasa deide cẽtenaria,argẽtea,sculpta,& nõnulla schematib9 libidinosissimis iqnata.Cęterũ qa liber hic iã extumuisse videt̃ cõmode,velut me vocet Pythagoras,verbũ nõ ampli9 addã,nã vetus est,ac bracteatum,esse præstantissimum,in re qualibet nouisse,quid sit satis.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD ILLVSTREM PHILOSOPHVM,ET MEDICVM NICOLAVM GENVENSEM,PATAVINVM CIVEM,PRAEFATIO SEXTADECIMA.

Sicuti operæ forsan leuioris,antiquarũ lectionũ libellos auspicaturis artiũ bonarum studiosos vniuersim prefatione destinata,obseruanter cõsalutare,ac etiã nobis aduersũ Nasutulos parare velut Patronos,haud ab re est visũ,ita & manũ iã ĩpacturus postremã,fœcũdissimũ vndecũq; ingeniũ tuũ Nicolae vir clarissime appellando,facturũ me ꝑępťiũ sũ arbitratus.Qđ sciẽtię magnitudine,tũ Physica,tũ Medica,vt interim Atticæ facũdię claritatẽ,& ĩ hisce humanioribus studiis peritiã non memorẽ eminẽtissimã,huic lucubrationi nostræ,velut Anchora es futur9 sacra,vel Triarioꝝ deniq; vice,quos in militari disciplina exercitatissimos ac,quod sequẽs est,peritissimos vltio distribui loco in acie a solertis ingenii imꝑatorib9,notissimũ ex historia est,qui accisas paulominus res integri ipsi,ac vegeti & aĩo,& corpore in hostẽ magno impetu coorientes restituerent,ac dilapsos ordines reuocarent ad signa.Hoc nos consilio vir memoratissime in hũc te locũ distulimus,qui numerosa virtutũ serie dign9 plane fueras,qui vestibula teneres,clarissimis ingenii tui facibus,& eloquẽtiæ lumine,ac morũ,vt vere dicã,maiestate ꝓfanũ ab ingressu scioloꝝ vulgus grauiter reiectur9.Nec,quæ tua est in oĩb9 animi æquitas,& incõcussa mẽtis altitudo ꝓpemodũ diuinæ,imprimis vero in me beneuolẽtia (Neq; eñ opinor,tibi excidimus) nostrũ hoc cõsiliũ asꝑnabere.Siqdẽ aĩo cõceptũ cãdidissimo,cãdide ꝓrsus in candidissimũ amicitiæ æstimatorẽ ꝑmit̃ obseruate,amãterq;.Notissimũ porro tibi rerũ sciẽtissimo,quæ q̃taq; in hoĩb9 ĩterdũ egerminet prauitas,qui lingua pruriẽtes nimis q̃ licẽter in alienã irruere famã nulla nõ hora ꝑmittũt sibi,etiãsi sæpe velut alba depꝛhẽdunt̃ linea.Nec re notitiã aucupati magnopere alia,q̃ dicacitate,ac linguæ virulẽtia,plane ad venena natę,dũ pestilẽti spũ optimũ quẽq; afflatũ volũt,Q̃ꝫ q̃ ἐν τῇ πορφύρᾳ πίθηκοι,καὶ ἐν τῇ λεοντῇ ὄνοι.Aut veri9 ἀκαρνάνιοι χοῖροι.A qua fœditate cũ vitę tuę ꝓbitas absit ex diametro,vel διὰ διὰ πασῶν,ad te nũc cõmode ꝓrsum decurrimus,qui Echie nocẽtiores,ac Satyrico plurimũ felle cõspersos tuarũ antidotis virtutũ reprimas,ac oĩno diluas ita,vt impet9 letifer alias,euanescat vniuersus,nulla non parte optima q̃q; cõuellẽs ꝑcipue,ac semꝑ ἐνορῶν δριμύ.Sic eñ fiet,vt dolẽter agnoscãt forsan,nõ debuisse ταύτην τὴν καμάριναν κινεῖν.Sed & q̃ tua magnitudo est, si excepturũ te mõ assultãtẽ vim cõmõstraris,ni me amor fallit,ac περὶ τὸ φιλούμενον ἐκτυφλοῖ ꝓrsũ,ab ĩpostura resiliẽt cõpauidi,palãtesq; succinẽt sibi,τρίτος οὗτος ἡρακλῆς.Qđ reliquũ est Nicolae doctissime,Siq̃e speculationũ altitudine dant̃ feriæ,ꝑuelim,altero saltẽ oculo,vel ῥαθυμώτερον,hasce cõmẽtationes nostras respicias qñq;,sed ita,ne virgulæ Aristarchi parcẽdũ cẽseas,vt tãta cõmonit9 cẽsura stilum vertere cõdiscã,scripturus mox,quæ digna legi sint.Hoc nil facere gratius potes, nec qđ grauissimo iudicio tuo amplius cõgruat.Præsertim qa vel hoc noĩe gratias testatura tibi posteritas est,cuius emolumẽtis,etiãsi ĩ amplitudinis fastigio cõstitut9,suffragiũ nec subducere sustinueris.Qđ si cõsequor.i.Si ꝑ medicas,ac literarias districtiones licuerit (Neq; eñ aliter amicorũ apud te fiat ἀλαοσκοπιή) erit qđ tãtę benignitati debeã,καὶ μέχρι θεῶν.At si diuinitus cõtingat vti nostra hęc typis cõformata nuꝑ approbẽtur tibi,vndecũq; sciẽtissimo,nec videar ꝑte vlla subsultare,aut ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῆσαι,Sublimi feriam sydera vertice. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI SEXTVSDECIMVS.

Cuiusmodi cẽseatur illud a Quintiliano repetitum, In Triclinio Choa. Inibi quid Choeus & Choa, ac Choes. De Cotyla item paucula.

Caput Primum.

EXtat apud Quintilianũ obscurior nodus lib. nono, ita Cimmeriis obseptꝰ, circũuallatusq; tenebris, vt a quo plane sit itellectꝰ, explicatusq; necdũ cõpererim. Fabii verba sunt hęc, Allegoria igt, obscuriore, q̃ ænigma dicit̃, poetę vtunt̃, sed & oratores nõnũq̃. Vt Cæcilius Quadrãtariã Clytẽnestrã. Et in triclinio Choã. (Sic em̃ scribo) Et i cubiculo Nolã. Qđ aũt prio, & vltio loco positũ est, alia opis pte abũde, opinor, illustrauimꝰ. De Choa in Triclinio superat, vt nostrã ꝓferremꝰ sentẽtiam, quã popportune huic potissimũ loco impingemꝰ, qm̃ p̄cedẽti cõmentario pleraq; de vino, & vinolẽtis dictauimus, vti nostra paruitas tulit. Et ænigma hoc in bibacem cõcinnatũ arbitramur, cuius in hauriẽdo auiditas vel spũ vno Choã psiccaret. Qđ vero astruit̃, ex Aristophane cõiicimꝰ. Apud quẽ in Nebulis Strepsiades Danistã eludẽs, cũ dixisset, ἄλοι διασμηχθεὶς ὄμαιτ' ἂν ὀνζσί, Sale perpurgatus iuuaret̃ vtiq; hic, infert mox, ἓξ χοᾶς χωρήσεται. Sex capiet Choas. Eũ vero locũ exponẽs interp̃s, Subsannat inqt, denuo velut, in Amphora, & vino. Nã supra, cũ illud de sale enarraret, Coria inquit, pinguedine crassiora, sale mollita latiora fiunt, & proinde capaciora. Veluti ergo Danista esset vter, aut id genus quippiam, dixit illum Strepsiades Choas sex contenturũ, si sale permolliret̃. Pergit porro idẽ interpres, Choeus inqt, mẽsurę species est, qua vinũ mẽsurãt. Apud Aristophanẽ si circũflectit̃, vt χοᾶς scribamꝰ, a recto est Choeus per poeticã licẽtiã. Si vero grauat̃, est a noĩatiuo χοή. Aristophanes in fabula, cui titulus ἱππεῖς, ἀλλ' ἐξεμεγκέμοι ταχέως οἴμου χοᾶ, τὸμ μοῦμ ἵμ' ἄρδω, καὶ λέγω τὶ δεξιόμ. Inibi rursum testatur Grãmaticꝰ, mẽsurã hãc Cotylarũ octo esse capacẽ. Poetæ verba latine tralata sic ferme sonãt. Sed age Choeũ vini statim effer mihi, vt mẽtẽ rigẽ, & cõmodi promã qppiã. Apud Hesychiũ Χόες dicũt̃ χῶναι, id est infundibula. Chloe vero Cereris est cognomẽtũ apud Pausaniã. De Cotyla, siquis & illud forte reqrat, ita inuenimus apud Priscianum, siue is fuerit Rhennius Fãnius, vti doctioribus placet,

At Cotylas, quas, si placeat, dixisse licebit
Heminas, recipit geminas Sestarius vnus,
Qui quater assumptus fit graio nomine Chœnix.
Adde duos, Chus fit vulgo, qui est Congius idem,
A quo Sestarii nomen fecisse priores,
Crediderim.

Choæ meminit Galenus primo de Virtutibus naturalibus. Sciendũ vero a Theodoro Choã dici Sestarium latine. Fuit & festum Athenis noĩe Choes, qđ Anthesterionis, Nouẽbrẽ quẽ interp̃tant̃, duodecĩa celebrat̃ die, in Lenæi Dionysii honorẽ. Auctor Apollodorus est, Anthesteria vniuersim qdẽ vocari festa Bacchi, priuatim vero Pithœgia. Erant & Choæ mortuorum libamina quibus pretiosissima quæq; infundebant, & carissima. Sophocles,

πρῶζμ μὲμ ἱερὰς ἐξ ἀειρρύτου χοάς. Inditum ab infusione nomẽ. Festi, qđ Choes vocari diximꝰ, meminit Demosthenes ἐμ τῷ περὶ τοῦ ὀμόματος. Choas vero etiã Chytras. i. ollas iterp̃tatur Harpocratio. Sed, vt ad Quintilianũ reuertamur, vt, velut p̃texuimꝰ, recte intelligi ænigmaticũ illud de Choa in Triclinio possit, argumẽtis ducimur pluribꝰ. Nã & Mediolanẽsem Nouellũ Tricõgii cognomẽ sibi adoptasse, Plin. scribit, a tribꝰ vini cõgiis vno ĩpetu epotis. Et nos aliubi hoc ope adnotauimus, Diotimũ Atheniẽsem cognominatum Chonẽ. i. Infundibulũ, qm̃ ori eo apposito, incessanter infusum hauriret vinũ. Nã ex bibacitate Xenarchus itẽ Rhodius Metretes est nuncupatꝰ. Diu porro in triclinio versari voracis cẽset̃ hoĩs, & bibuli. Liquet id. M. Tullii auctoritate ex libro de Oratore, ni fallor, secũdo. Apud quẽ ille ait, Qñ tãdẽ Galba de Triclinio tuo exibis? cum tu inquit, de cubiculo alieno. Cęterum quo pacto Aristophaniũ illud Sudas interpretetur, Sex capiet Choas, qui scire cupit, librum adeat.

Exercitum ex diuersis, ac dissonis cõflare gẽtibus q̃ periculosum, Itẽq; de prouerbio Iniice.

Caput. II.

EXercitum ex variis, diuersisq; hominum generibus conflare, sunt qui, vt recte prudenterq; factum, approbent plurimum, quando nec conspirare inter se facile tam dissona moribus, & lingua gens possit. Porro & mandatis ducum facili⁹ obtemperēt vniuersi. At cōtra, siquando tumultus, aut seditio oriat̃, tūc neq; mulcere quenq̃, neq; alicui modum imponere licet. Gens ignara cum impetu fertur, vbi semel ad iram ventum est, more ferarum continue magis crudescit, nec vllus est sæuitiæ modus. Propterea summi videtur discriminis, veluti ex colluuione quadam, Copias comparare. Suppetunt in id ex historia exempla complures. Nūc ad manum est, qđ euenisse Carthaginiēsib⁹, lectū est. Quib⁹ plurim⁹ fuit mos, peregrino vti milite. Primo Punico bello in castris erant Hispani, Galli, Ligures, Baleares, Græci, Aphri. Fugitiuorum, & Transfugarum ingens numerus. Mox finito bello, cum tumultuari exercit⁹ cœpisset, nec regi posset, iræ, impetus, furoris omnia plena erāt. Tandem raptis armis ꝑ indignationē, cōtēpto Annone, & cæteris ducibus, Carthaginem versus profecti, apud oppidū Tunes, quindecim millibus passuum a Carthagine castra locant, petentes non debita modo sibi stipendia, sed etiā interfectorū in ꝑliis equorum sibi pretia exolui. Neq; iis cōtenti, multorū annorū frumētū deberi asserebant, deniq; quotidie noui aliquid, quo bellū mouerent, reperiebāt. Erat in exercitu Campan⁹ quidam, qui pauloante seruus ex Sicilia a Romanis transfugerat, viribus corporis, atq; audacia in rebus bellicis præcipue insignis, nomine Spendius. Hic metuens, ne, si fœdus cum Carthaginiensibus fieret, in domini potestatem veniret, ac ex legibus pœnas lueret, summa audacia, verbis, ac re ipsa, quæcunq; moliri, quo oīa magis ꝑturbarent̃, seditionē, q̃ fœdus, bellū, q̃ pacē præoptare. Præterea etiam Apher quidam nomine Matho, qui liber quidem erat, sed ꝙ multa seditiose fecisset, supplicium formidabat. Hic cū Aphrorum multitudinem amplius cōcitasset, extēplo omnes in concionem deliberandi causa venere. Vbi Spendio, ac Mathone in Carthaginiēses vehementius inuectis, omnes facillime aures præstabant. Q; siquis præterea aliter consulere niteretur, non expectabant, idem ne, quod Spendius, an diuersum sentiret, intelligere, sed confestim coniectis in eum lapidibus, interficiebāt. Multiq; nō solū duces ad eū modū, verum etiā priuati hoīes cæsi. Nihilq; aliud in tanto tumultu per totum exercitum audiebat̃, q̃ verbū, Iniice, Iniice pariter omnes clamabant. Eoq; magis eorum animus sæuiebat, ꝙ pauloante ebrii a cœna surrexerāt. Ex historia igitur, quā copiosius explicare de Polybii thesauris collibuit, nata est vox sanguinaria, & feritatis barbaræ, quæ imagine prouerbii quadā optime in eos congruet, qui moribus truculentis, ac efferatis cruorem sitientes, cædem imperant q̃primum.

Quæ sit prouerbii origo, Non si te ruperis. Theocritus explicatur. Caput. III.

INest persæpe homini parū perspicaci, parūq; rerū perito, tanta animi caligo, ac cæcitas, vt sui oblit⁹, nec domesticæ, genuinæq; humilitatis memor magna affectet nomina, inseratq; se argutis Cygnis anser obstreperus. In id genus homines, intra pelliculam minus se continentes, congruet appositissime Prouerbium, qđ de Ranunculi negotio natum, ad vsum vsq; vitæ proficit. Scita eñ fabella est, perexisse olim peringentem Taurū ad aquas restinguēdæ sitis gratia. Erat ibi forte ranarum, vt assolet, plurimum. Dum vero auidius bellua se aquis inserit, Ranunculos ibi attriuit aliquot. Re aūt adeo tetra, & formidolosa perterritus vnus confestim mandat fugæ præsidium, & sedulitate mira, quātam in id genus cadere, probabile est, peruenit ad matrem, narrat fratrum miserabile exitium, vt a staturoso nescio quo forent immaniter exculcati. At illa nimis inscita, nimisq; exoculata, vt quæ filio aliqua volebat videri, tumescere amplius cœpit, ac flatu modo magnitudinem captare, rogans, ecquid tanta foret ꝑnicialis bellua? Cui is, multo maior inquit, Illa etiamnum inflari plus, ac subinde cœpit, cupiēs oīno magnitudinem visam exhibere filio. At is frustra conari illam animaduertens, Nō si te ruperis inq̃t par vnq̃ futura es. Id prouerbii formam habet, Meminit Theocritus Idyllio, qđ inscribit̃ Bucoliastæ, Daphnis, & Menalcas. ὄυποτε μικασεῖο, ὀυδ' ἐι διαρῥαγείης. Quem tamen locum satis incuriose prætereunt interpretes. Ad horū vero hominum tumorem reprimēdum, & instruēdā leuitatē nimio pl⁹ se efferētē, Aristophanio antipharmaco nil cōmodi⁹, qđ est, τὰ σκύτη βλέπειν. Scuticā aspicere. Malo siqdē subigēdi, edocēdiq;, neqd supra crepidā, aut extra q̃ sūt, tollāt cornua, illisq; surgāt cristę. Quoniam, vt Oratius quoq; cēsoria quadā grauitate, ac supcilio plane senili, nos commonet,

Metiri se quenq; suo modulo, ac pede, verum est. Nam & Pindarus,

Χρὴ δὲ καθ᾽ αὑτὸν ἀεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον.
Pro conditione quenque oportet rerum semper modum concipere. Cæterũ nimio plures quãdoque Sophocles, nimio plures Laodiceni, vt est apud Plinium Cæcilium.

Diuitum Liberalium domos dici Solis mensam. Quæ sit eius rei ratio. De Solis ortu. Apollo vnde dicatur, Item de Solstitiali herba, & morbo. Plautus declaratur. Siriasis quid.

Caput. IIII.

Diuitum, opulentorumque hominum domos omni rerum copia vbertim affluentes, expositasque inopum necessitatibus, & alimentis, qui vnus diuitiarũ modus plausu, ac festa frõde dignus prorsum & videt, & est, rectissime Solis mensam dixeris. Qđ ex historia pfluxit Adagium. Scribit historiæ parẽs Herodotus, in Aethiopia pratum omnium esse quadrupedum carne refertum. Eam vero carnẽ magistratus illic per noctẽ ponere festinabant. Vbi vero illuxisset cuilibet licebat, illuc ad vescendũ accedere, indigenis existimãtib[9], copiã epularum diuinitus suppeditari. Hanc Solis mensam nuncuparũt, ad quam inspiciendã olim Cambyses legatos dimisit in Aethiopiam. Apud Melam Pomponium de hac re ita legimus. Est locus in Aethiopia paratus, semper epulis refertus. Et quia, vt libet, vesci volentibus licet, ἡλίου τράπεζαν vocant. Edulia passim apposita sunt, quæ affirmant innasci subinde diuinitus. Ad eandem fere sententiam & in Polyhistore Iulius Solinus. Nec mirum porro Solis mensam nũcupari locum eũ, qm̃ plerisque gẽtibus numen id erat eximiæ religionis. Legimus in quadam Indorum vrbe templum fuisse Solis, in quo suspensus erat Aiax eburneus, & Alexandri aureę statuę, ex aduerso aũt regis Pori statua ex ære nigro. Parietes vero templi rubris marmoribus, ignis fulgorem imitantibus obcrustati visebañt, quibus cõgrue interpositum aurum radiantis fulminis nitorem referebat. Pauimentum mixtis cemento margaritis stratum. Qđ barbarorũ plerique in templis seruant. Soli sacra circa meridiem obiisse quosdã, obseruauimus. Et quoniã in pręcedentibus haud parũ multa de Sole cõgessimus, q̃ multiiuga nobis suggerebat lectio, nunc illud veluti appendicem adiiciemus. Quæ de syderis eiusdem ortu senserit antiquitas. Inuenio siquidem in literis, & Mela Pomponius non ptermisit, ex summo quorũdã mõtiũ vertice speculãtib[9] pene a media nocte, sparsos videri ignes passim micare, & vt lux appropinquat, ita coire, ac se cõiũgere, donec magis, magisque collecti pauciores subĩde, ac vna ad postremũ flãma ardeãt. Ea cũ diu clara, & incẽdio similis effulsit, cogit se, ac rotundat, & fit ingẽs globus, Diu is quoque grãdis, & terris adnex[9] apparet. Deĩde paulatim decrescẽs, & quanto decrescit magis, eo clarior est. Fugatque nouissime noctẽ, & cum die iã sol factus attollitur. Ex hac sententia videtur Speusippus adcredidisse, dici Apollinem, q eius substantia ex multis constet ignibus. Sũt ex eruditis, qui opinentur Claudianum ad eandem subobscure historiam allusisse.

Inualidum dextro portat Titana lacerto
Nondum luce grauem, nec pubescentibus alte
Cristatum radiis. Primo clementior æuo
Fingitur & tenerum vagitu despuit ignem.

Cæterum prius, q̃ huic parti vmbilicum admoueamus, illud non inscitum opinor, adnectamus Solstitialem breuis vitę dici a Plauto epitheto cõcinno, Sic eñ in Pseudolo scriptum inuenias,

Quasi Solstitialis herba, paulisper fui.
Repente exortus sum, repentino occidi.

Columella Solstitialem vocat spinam rei rusticę libro secundo, vel quia Solstitio proueniat, vel floreat, vt putant. Heliotropium quidem, & Lupinum cum sole circũagi, Plinius scribit. Sed Heliotropium nocte cęruleos cõtrahere flores, Syderis desyderio. Ad qđ Plautum respicere, suspicabitur aliquis. Ni probabilius forte sit, Plautum vniuersim herbas intellexisse, vel flores vno tantum perseuerantes die, aut spatio prorsum minimo. Quoniam & Solstitium vnius tantum diei est, sole videlicet Cancri obtinẽte partem primam. Plinius libro quartodecimo, Acinorum inqt, labruscæ pars ęstu moritur prius, q̃ reliqui, qui Solstitiales vocãtur, vniuersi nunq̃ maturescũt. Est apud eũdẽ Plautũ in Trinumo Solstitialis morbus, Plauti versus hi sunt.

Tum autem Syrorum, genus quod patientissimum,
Hominum nemo extat, qui ibi sex menses vixerit.
Ita cuncti solstitiali morbo decidunt.

Solstitialem vero intelligunt ægritudinem, quã Siriasin vocant, quando nimia solari exustione, quæ prouenit imprimis, cum astrum Sirium diuexat Sol, Carbũculantur arbores, & intermoriuntur, Propriũ inquit Plinius, Syderationis est, sub ortu Canis siccitatũ vapor, cũ insitę, ac nouellę arbores moriũtur. Siriasin Plinius nunc distillationem infantiũ interpretatur, nũc adustionem, quæ Cauma item dicitur. Sed in hac Solstitiale videtur pro Solari positũ simpliciter. Sicuti a Seruio item grãmatico positum animaduertimus, Tribus inquit, humana vita cõtinetur, natura, cui vltra centum & viginti solstitiales annos concessum non est.

Quæ sit Adagii ratio, Serpentem foues, Et te Serpens. Inibi de Lamiis mirum. Caput. IIII.

SErpentem foues, & te Serpens, vel, vt græce dicam potius, ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις, Adagium est non verius, q̃ frequentius, vbi quis innutrit, confouet, amplexatur, in oculis fert, qđ in euidens exitium erupturum mox est. Prouerbii rationem paulo vberius explicabimus, quãdo historia mira est. Ea vero ita habet. Fuit Menippus Lycius, annos natus quinq; &. XX. Ingenio haud inscito. Corpore item multa exercitatione valido. Ita, vt formosi Athletæ, liberalisq; speciem præ se ferret. Hunc peregrinæ mulierculæ plerique amoribus irretitum putabant. Ea vero, vt tum videbatur, speciosa quidem erat, & permollicula, necnon diuitiis vbertim fulta. Cæterum ea omnia ostentationem modo exhibebant, veri suberat nihil. In eius vero se familiaritatem ad hũc modum insinuasse ferebatur. Pergebat quandoq; Menippus Corintho Cenchreas solus. Ecce Phantasma quoddam illi occurrit, qđ se in mulieris speciem cõformauerat. Atq; ex manu apprehendens Menippum, Iampridem inquit, se illius amore teneri implicitam. Esse vero se genere Phœnissam, & in Suburbano quodam iuxta Corinthum habitare. Idq; etiã digyto monstrans illuc veniret, hortari cœpit, qđ si inquit, feceris intentam musicis inuenies me, & vinum bibes, quale non sæpe alias, nec te riualis vlla vellicabit suspicio. Pulchra siquidem pulchro contenta viuam, & moriar. His blanditiis delinitus adolescens, etiamsi Philosophiæ mysteriorum haud expers, amoribus tamen obniti, obluctariq; non valens, vesperi ad mulierem pergit, ac frequẽter deinceps, perinde ac ad suas delitias, necdum enim, cuiusmodi Phantasma esset, callebat. Id cum esset intuitus vir quidam, vt ipse interpretor, Magus, aut Philosophus, vt tum creditum est, & summæ grauitatis, ac prudentiæ, primo Statuarii instar Menippum inspectans, hominem expendebat, contẽplabaturq;. Vbi vero rimatus abunde est visus, O formose inquit, & a formosis expetite mulieribus ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις, Serpentem confoues, & is te. Cum in iis mirabundum animaduerteret Menippum, Hoc proinde inquit, dixi, quoniã mulier est tibi, quæ vxor non est. Sed rogo te, ecquid ab illa te amari putas? Per Iouem inquit Menippus, & quidem eximie. An igitur inquit is, eam tibi in matrimonium asciſces? Equidem respondit, Quid enim iucundius, q̃ amantem ducere? Quando inquit ille, futuras opinaris nuptias? Cito ait, vel fortasse cras. Id cum vir ille inaudisset, obseruans Conuiuii tempus, cum iam vocati pręsto forent, vbi illuc & ipse perexit, Vbinam inquit, mulier est, cuius causa Conuiuiũ celebraturi conuenistis? Tunc Menippus prope adest, inquit. Tunc is, Argẽtum hoc, & aurum, cæteraq; domus huius ornamenta tua ne, an mulieris sunt? Mulieris inquit, ac semilaceram, & pilarem omnino vestem ostendens, Tales mei inquit, cultus sunt. At ille ad eos, qui aderant, conuersus, Tantali inquit, hortos videtis, qui sicuti ab Homero proditum est, Speciem quidem præferunt aliquam, cũ tamen sint nihil. Eiusmodi vero ornatum hunc omnem concipiatis licet. Neq; enim quæ videtur, materia vlla subest, sed simulacrum modo est, ac imago. Qđ vt verũ sciatis, bella hæc sponsa vna est τῶν ἐμπουσῶν, ἃς λαμίας τε καὶ μορμολυκίας οἱ πολλοὶ ἡγοῦνται. Hoc est, ex Empusis, quas Lamias, & Mormolycias pleriq; putant. Sunt autem in amorem, & Venerem procliues, & humanas carnes vehementer expetunt, Venereorumq; cupidine alliciunt multos, quos deglutiant mox. Hæc vero audiens illa, Age inquit, meliora loquere. Atq; inde offensior, ac perturbatior Philosophos paulo procacius proscidit, eos omnes delirare inquiens. Vbi vero aurea supellex, & imaginarium argentum, velut fumus, effluxere, administriq;, & coqui, ac reliqua familia increpita euanuit, Lamia lachrymãti iam similis rogabat, ne se torqueret, neve quid esset fateri cogeret. Illo autem acriter instante, nec se dimissurum asserente, tandem sese Lamiam confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus delinitum obuoluere, vt eius postea corpus deglutiret. Esse nanq; sibi perfamiliare formosiorum vesci corporibus, vbi ad summam sanguinis abundantiam peruenissent.

De ære obseruata pluscula. Clauus æneus quo modo in prouerbiũ veniat. Item de Hydnis, hoc est tuberibus, ac Hyenæ, & Phocarum pellibus. Aerarii qui sint in Latina historia.

Caput. V.

AEris vim multa in priscis monumẽtis attestari videtur. Omnino siquidem ad rem diuinã pleraq; ænea adhiberi solita, pluscula indicio sunt. Et in his maxime sacris, quibus delinire aliquos, aut deuouere, aut deniq; exigere morbos volebant. Hoc significare videtur & Virgilius, vbi ait, Curetũ sonitus, crepitãtiaq; æra. Sed & Carminius tum doctus vir, tum etiã curiosissimus, in libro de Italia secũdo, Prius Thuscos æneo vomere vti, cũ vrbes cõderentur, solitos scribit. In Sabinis quoq; ex ære cultros, quibus sacerdotes tõderẽtur, fuisse. Quin & Grẹcorũ vetustissimi Aeris sonos, tãq̃ rem validissimã, adhibere multis in locis cõsueuerant. Sicuti in Lunẹ defectibus, vt vel alibi cõmeminimus. Cui rei locupletissimus testis accedit. T. Liuius ab vrbe cõdita libro. XXVI. Disposita inquit, in muris Campanorũ imbellis multitudo tantũ cum Aeris crepitu, qualis in defectu Lunæ silenti nocte fieri solet, edidit clamorem, vt auerteret etiam pugnantiũ animos. Significat id & Plinius, vbi ait. Et in Luna veneficia arguente mortalitate, ob id crepitu dissono auxiliãte. Hinc videtur etiã Libro Metamorphoseos quarto Ouidius cecinisse.

Cum frustra resonant æra auxiliaria Lunæ. Necnon Libro septimo.

Te quoq; Luna traho, q̃uis temerata labores
Aera tuos minuant.

Plutarchus quoq; in Aemilio, Ea nocte inquit, cum iam cœnassent, & quieti, somnoq; indulgerẽt milites, Luna obscurari cœpit, ac deficiente lumine, multisq; coloribus mutata, tandem nusq̃ apparuit, Romanis, vt consuetudo est, tinnitu æris lumen eius reuocantibus, & ignes multis facibus ad cælum tollentibus. Metalli huius potentiã ibi quoq; Poeta maximus expressisse videtur, cum ex imitatione Sophoclis in Tragœdia, cui titulus est, Rhizotomi, sic libro quarto scriptũ reliquit. Q đ & in Cœnis adnotauit Macrobius libro quinto.

Falcibus, & messæ ad Lunam quẹruntur ahenis
Pubentes herbæ, nigri cum Lacte Veneni.

Inuenimus & illud scitu dignissimum, id fuisse moris venatoribus, vt, sicubi in remotioribus Suem deiecissent, vel ceruum, ne computrescerent, clauũ æneum infigerent, veluti ad auertendam putrefactionem remedium plane esset efficacissimum. Ex quibus omnibus natum, q̃d huic lucubrationi prætexuimus, Adagium, vt id Clauum esse nobis æneum dicamus, quicquid est, quo ita nitamur, confoueamurq;, vt eo, tanq̃ Ridica firmissima, aduersus reflatum omnem obfirmati, constipatiq; consistamus, veluti malorum omniũ, aut multorum e collo Amuletum gestantes. Sed curnam Aeri aduersus putredinem inesse vim adeo efficacem opinemur? An quia stypticitatis plurimũ adest illi materiæ? Indicio esse aiunt, medicamenta, quæ substringẽdi vim habeant, eius metalli rubigine a medicis potissimum concinnari. Quin & in fodinis æris, quæ χαλκορύχια vocant, oculos immorãtium, eruentiũq; iuuari insigniter, memorant. Necnon quibus defluxerint palpebrarum pili, egregie restitui. Videtur enim aspergo, siue vapor ex Chalcitide exhalans, palpebrasq;, & oculos cõtingens occulte Rheumata sistere, siue fluctiones, lachrymasq; manantes retũdere. Proinde memoriæ ab eruditis proditũ est, εὐήνορα, καὶ νώροπα χαλκὸν ab Homero nũcupari. Nam Euenor bene afficientẽ viros indicat, aut potentẽ. Norops autẽ splendidi notionem habet. Auctor quoq; Aristoteles est, vulnera, quæ cuspide ærea, quã ἐπιδορατίδα vocant, fuerint illata, vel gladio, minus, minusq; afferre doloris, facilius vero etiam persanari, διὰ τὸ φαρμακῶδές ἔχειν τι τὸν χαλκὸν ἐν ἑαυτῷ, q᷑ medicam vim quãdam in se obtineat æs, quã in vulnere statim relinquat. Nisi quis illud quoq; astruat, infixum clauũ ad se vndiq; aggregare humorẽ, quoniã hæc naturæ sit vis, vt ad affecta loca fiat defluxus, quæ dicitur Epiphora. Propterea eius loci ambitu cõspici οἷόν τινα μώλωπα, καὶ σπῖλον. Perinde ac vibicẽ & maculã quãdã. Quo fit, vt summa ratione cõtingat, vt carnis reliquũ depuratum nullam sentiat affectionẽ, quicquid erat humoris praui, vitiatiq;, illuc corriuato. Cõsimile huic fere Adagium vsurpari posse, video, vt qui suopte prẹsidio aduersus potentiorũ vim p̃munitus, præfultusq; est, dicatur Hydna gestare, hoc est tubera. Necnõ Hyenæ, Phocarũq; pelles, q᷑ hẹc minime tangãtur de cẹlo. Quo nomine velorũ summa hisce cõmunire, Nautici moris est. Hydna porro Aristophanis interpres Pluto, Bulbos ĩterp̃tatur. Apud Eustathiũ, quidã ita inquit, Hydna q̃dã velut fungi, sunt τρυγώδη. Meminit libro primo Paulus Aeginita, tradens, Hydnon ἄποιον μὲν

ἔχειν τὸν ἀμαλιζόμενον ἐξ αὐτοῦ χυμὸν, ψυχρότερον δὲ καὶ παχύχυμον. Hydnophylla vero herbas dicunt Hydnis adnatas. Illud denique ad Aes attinet aliquo modo, Aerarios in Romana historia nũcupatos, qui plebeii ordinis, delicti nomine in Ceritum tabulas a Censoribus reiecti, nec in Centuriæ Albo scripti amplius, pro capite dũtaxat, Tributi causa æs conferebant.

Prosopion habere, non Prosopon per adagiũ quid sit. Inibi vtriusque vocis notio. Et quid Prosoputta, & Protome. Caput. VI.

PRosopion habet, non Prosopon, Adagium est scite admodum, & argute in fucatam mulierem concinnatum, quæ tectoriis, vt Satyrici Poetæ verbo vtar, lita facie, non aliud sane, q̃ personata esse videatur, quãdo nugis id genus peregrinis, vice Laruæ, si Oratiano verbo vti permittimur, insitam obuelant deformitatem, aut crassantem senectutem, erugata cute, differre connituntur. Lucilii ad id lepidissimum extat Epigramma. Qđ quia summæ venustatis est visum, etiam apponendum censui.

τὴν κεφαλὴν βάπτεις, τὸ δὲ γῆρα οὔποτε βάψεις,
οὐδὲ παρειάων ἐκτανύσεις ῥυτίδας.
μὴ τοίνυν τὸ πρόσωπον ἅπαν ψιμύθῳ καταπλάττε,
ὥστε προσωπεῖον, κ' οὐχὶ πρόσωπον ἔχειν.
οὐ δὲν γὰρ πλέον ἐστί, τί μαίνεαι; οὔποτε φῦκος,
καὶ ψίμυθος, τεύξει τὴν ἑκάβην ἑλένην.

Caput quidem inficis, At Senium inficies nunq̃,
Nec genarum rugas erugabis quandoque.
Non igitur faciem totam Psimytho collinas,
Ne personam habere videare, non faciem.
Nil siquidem est amplius. Quid furis? nunq̃ fucus
Et Psimythus Hecubam reddiderit Helenam.

Cæterũ, vt vel Grecę doctrinæ imperiti sciãt, quid Prosopon, & quid Prosopion, auctor est Iulius Pollux de vocabulis rerũ libro secũdo, qđ fronti subiectũ est, Prosopon dici, hoc est faciem, sed in homine tantum fere, nam in reliquis inquit, nuncupatur Protome. Sicut in auibus Rhyncos, & Rhamphos. A Prosopo autẽ inclinãtur multa. Inter quæ etiã προσωπεῖον, id est Prosopium, qđ Mormolycion inquit signat, quæ est persona. Sed & Prosopon quoque vocatur, & Prosopis. Nam Prosoputta Athenis vas fuit æneum Echino persimile. Qđ in oris ambitu Leonũ prosopa habebat, siue boum, vnde & nomẽ. Aristoteles vero de partibus Animaliũ libro tertio, nõ solũ qd sit Prosopon edocet, sed & Etymon perscrutat̃, τῶν δὲ ἀνθρώπων inquit, καλεῖται τὸ μεταξὺ τῆς κεφαλῆς, καὶ τοῦ αὐχένος πρόσωπον, ἀπὸ τῆς πράξεως αὐτῆς ὀνομασθὲν, ὡς ἔοικε, διὰ γὰρ τὸ μόνον ὀρθὸν εἶναι τῶν ζώων, μόνον πρόσωθεν ὄπωπε, καὶ τὴν φωνὴν εἰς τὸ πρόσω διαπέμπει. Prosopon aũt, id est facies, qđ inter caput, & collũ hominis est, nomẽ a re ipsa accepisse videtur. Quia enim vnus animaliũ homo erectus est, solus prospicit πρόσωθεν, id est ante versus. Vocẽque item, in eãdẽ partẽ emittit. Quia vero Protomen accipi diximus in Brutis, legimus tamẽ προτομὰς βασιλικὰς pro Iconibus regiis. Sed, vt diximus, in ratione carentibus est proprie Protome, vnde in summis nauiũ rostris quadrupedũ audimus protomas deformatas, æreque circũmunitas διὰ τὸ τῶν ἐμβόλων χρειῶδες, propter Embolorũ necessitatẽ. Alibi opinor, me docuisse, nomine eo rostra nauiũ significari. Inuenio item Arietis bellici partẽ primã, qua ingruit, recte dici Protomen. Credo quia Bruti imaginem exhiberet. Sic enim apparabatur Machina ea.

Aristotelis, & Philosophię laus exquisita. Qui Proci Penelopes. Philosophia a qbus lacessita. Caput. VII.

ARistotelem summũ Peripateticorum principem adeo naturalium rerũ consectatorem auidum, & solertem fuisse indagatorem, produnt auctores celeberrimi, vt causam eius mortis hinc memorent profluxisse. Legimus quippe virũ hunc Euripi septies die, ac nocte reciprocantis naturam admiratum, causas altius secum librantem, cum minus voti compos euaderet, animi ægritudine contraxisse morbum, ex quo non conualuerit amplius. Adeo imbiberat ille, summã hominis quodãmodo beatitudinem versari in recondita rerum scientia. Quam rem approbasse videtur Plato quoque. Nam, cũ forte in auditoriũ venisset, nec adesset Aristoteles, succlamauit, ἄπεστι ὁ τῆς ἀληθείας φιλόσοφος. Abest veritatis Philosophus. Cũ iterũ nõ accessisset,

dicere non dubitauit. ὁ νοῦσ οὐκ ἦλθεν. Non venit intellectus. Hic porro Philosophiam tanto studio amplexabatur, vt dicere non dubitaret, eos, qui artes reliquas consectarentur, hanc vero negligerent, esse Penelopes Procis cõsimiles, qui, vt traditum ab Homero, nouimus, cũ Domina potiri nequissent, ad Ancillas diuertebant. Quã tamẽ sententiã Dioni ascribũt alii. Veluti sit Philosophia artium ars, & scientiarũ princeps, ac, vt M. Tullii aduocatione vtamur, vitæ dux, virtutum indagatrix, expultrixq; vitiorum, Vt vel hinc perspicuũ fiat, quãto ducantur errore, qui Philosophos, vt contumaces & refractarios incessunt. Hinc ergo natum Adagium, vt Penelopes Procos dictitemus, quoscũq; viliorum scientiarum assectatores. Nec me fallit, in quadã Epistola Oratium aliouorsum prouerbium trahere. Ita enim profecto scribit.

Nos numerus sumus, & fruges consumere nati
Sponsi Penelopes Nebulones, Alcinoiq;,
In Cute curanda, plus æquo operata iuuentus.

Nam voluptatibus mancipatos, nec vllam prorsus rationis lucem capientes eo nomine videtur intellexisse. Cuiusmodi fere est vilissimus quisq;, quem appellauit Numerum, tanq̃ ex multis vnum. Qđ ex illo Aristophanio putatur sumptum, ὄρτεσ λίθοι, πρόβατ', ἄλλωσ μεμασμένοι. Sed redeo ad Philosophiam, cuius præcipuũ munus est, indagatio, atq; inuẽtio veritatis. Huius rei amore, ac studio Philosophi nomen inuentum est. Huius vbiq; Plato studiosus, atq; auidus indagator fuit. Huius limites seruauit, vt debuit, cum de rebus diuinis, humanisq; dissereret. Id ab Aristotele quoq; Platonis discipulo accuratissime custoditum. Idem Plato sapientis esse negauit eas artis, quæ plerunq; vitæ inseruiunt. Siue illæ necessariæ, siue vtiles, siue elegantes, siue ludicræ, siue auxiliares sint. Propriam vero Philosophi nõ Cathedrarii, sed veri, & antiqui, nec qui sit palliatum mẽdicabulum, aut scholæ modo discat, nec vitæ. Huius inquam supellectilem putat propriam, numerorum scientiam, quos inquit, a natura hominis si remoueris, etiam ratio perpetuo perierit. Numeros autem ille non corporeos accipiebat, sed ortum ipsum, potestatẽq; paris, & imparis, quatenus rerum naturæ consentiãt. Arithmeticam porro maxime omniũ inquit, ingenium acuere, memoriam confirmare, Animum ad omnem speculationem, actionẽq; aptissimum, promptissimumq; efficere, Aitq; in Epinomide, Numerum ab ipso Deo hominibus traditum, veluti rationis, discursionisq; necessarium instrumẽtum. Post hoc etiam Deorum atq; animantium geniturę, quæ Theogonia, Zoogoniaq; vocetur, Syderum item cognitioni vacaturum dicebat. Lunæq; circuitum, quo menses includantur, quo plenilunia fiant, ac solis anfractus indagaturum, Brumas, & Solstitia peragentes. Cõmemorat præterea Geometriam mẽsuras spectantem, & Stereometriam librantem põdera. Illam vero imprimis necessariam esse artem, qua verum a falso dignoscitur. Vt autem peruenire ad intellectum naturæ eius tãdem Philosophus possit, quæ semper est, quęq; sub corruptione, generationeq; non fluitat, hanc ei, quã diximus, terendam esse aiebat viam. Illud vero scitu dignũ, Dum summus hic Philosophus proprium legitimi philosophantis expingit, ac componit ingeniũ, & congruis disciplinis erudit, & format, Non minus, immo multo plus virtutis, & pietatis, q̃ scientiæ a Philosopho exigere. Nã quicquid scientiæ ab hoc exigit, iccirco requirit, vt Deum ipsum verum, tam scientię magistrũ, q̃ auctorem rerum, quæ sciuntur, præ cæteris veneretur. Quę res vel præcipue rationali animæ salutem comparat. Propterea recte veteribus traditum est, disciplinæ, ac eruditionis caput esse Philosophiam. Quippe corporis gratia scientias duas videri comparatas, Medicinam & Gymnasticen, altera quarum sanitatem, habitus bonitatem conciliet altera. Verum animæ morbos, & affectiones sola tollere Philosophia potest. Siquidem instruit nos hæc quid pulchrum, turpe, iustum, iniustum. Quid appetendum, fugiendumve sit. Quo deniq; pacto Deo fruendum, necnon parentibus, alienis. Item Legibus, amicis, principibus, vxoribus, filiis, seruis. Porro idem hic auctor talem hunc philosophum nasci etiam affirmabat oportere e matrimonio sacro, hoc est ex optimis parentibus, Nõ enim ex omni ligno Mercurius fit, sicuti dicitur. Nã si inquit, in Olympicis ludis ad certamen nemo admittitur, nisi qui parentes, & stirpem generis esse citra labem omnem edocere potuerit, cur non in sapientiæ studioso statuatur hoc idem? Cæterum nec id prætereundum. Vt quemadmodum Gentilitiæ quædam familiarum notæ feruntur, ceu Seleucidarum Anchora, Pelopidarum eboreus Humerus, Aenobarborum rutila barba, sic Philosophos omnes addecet plurimũ, hoc imprimis velut insigne habere, vt sint mẽdacii osores, veritatis studiosi. Sed enim Platonis descriptionem cuiusnam modi opinamur, qua Philosophiam statuit, esse mortis meditationem? Quin illud quoq;, qđ in Phædone scriptum est, debere Philoso-

phum mortem expetere? Neq; enim ista significant, expetendam esse Animæ dissolutionem a corpore ante, q̃ præstitutum a Deo tempus aduenerit, qđ Plato nefas esse dicit, sed debere vnũquẽq; animum ab hac mole corporea, & vitiis hincinde scaturientibus surrigere, &, quantum fieri potest, omni contagione carnis sequestrata, in sola profundissimarum rerum contemplatione versari. Legat, qui velit, Aurelii Macrobii commẽtationes in Scipionis Somnum, & bipartitam hãc mortis diuisionem inueniet, vt altera natura accidat, altera ex virtute proficiscatur, quã præcipi a Platone confirmat. Eamq; esse, cum animus adhuc iunctus corpori, voluptates tamen corporis despicit, & omnibus vitiorum vinculis solutus ad nobiliora erigitur, studioq; ad supera, & naturæ suæ congrua sublimis euehitur. Ad hæc pertinent, quæ scribit Aurelius Augustinus in libro de Vera Religione, Platonẽ siquidem refert, discipulos suos edocere solitum, vt a Venereis voluptatibus abstinerent, persuasissimumq; haberent, veritatem non corporeis oculis, aut sensu aliquo, sed sola mentis puritate videri, ad quã percipiendam nihil magis impedimento esse, q̃ vitam libidinibus deditam, & falsas imagines rerum sensibilium, quæ nobis per corpus imprimũtur. Itaq; sanandum imprimis esse animum ad percipiendam incommutabilem rerum formam & eodem modo semper se habentem, atq; omni ex parte sibi similem pulchritudinem. Neq; vero nomini tam sacro, tamq; venerabili prorsum officere debet quicq̃, ꝙ sub eo, sicuti colligit Fabius, maxima in plerisq; vitia quandoq; latuerint. Non enim virtute, ac studiis, vt haberentur Philosophi, laborabant, sed vultum, & tristitiam, & dissentientem a cæteris habitum pessimis moribus prætendebant. Credamus item maximis auctoribus, Philosophum ab Oratore non seiungi. Nam vetus quidem doctrina, vt Cicero docuit de Oratore tertio, eadem videtur & recte faciendi, & bene dicendi magistra, neq; disiuncti doctores, sed iidem erant viuendi præceptores, atq; dicendi, vt ille apud Homerum Phœnix. Eloquentia vero, cum sit vna quædam de summis virtutibus, tamen quo maior in ea vis hoc magis est probitati iungenda, summæq; prudentiæ, quarum virtutum expertibus si dicendi copiam tradiderimus, non eos quidem oratores effecerimus, sed furentibus quædam arma dederimus. Mox vero nonnulli, cum ipsi doctrina, & ingenio abundarent, a re autem ciuili, ac negotiis animi quodam iudicio abhorrerent, hanc dicendi exercitationem exagitarunt, contempseruntq;, quorum princeps Socrates fuit. Hinc diffidium illud extitit, quasi linguæ, atq; cordis, absurdum sane, ac inutile, & reprehendendum, vt alii nos sapere, alii dicere docerent. Hæc autem, vt ex Apœnino fluminum, sic ex communi sapientium iugo sunt doctrinarum facta diuortia. Vt Philosophi tanq̃ in superum mare Ionium defluerent Græcum quoddam, & portuosum. Oratores autem in inferum hoc Thuscum, & Barbarum, scopulosum, atq; infestum laberentur, in quo etiam ipse Vlysses errasset. Hoc ipsum & Fabius conqueritur libro primo, Scidit inquit, deinde se studium, atq; inertia factum est, vt artes esse plures viderentur. Nam vt primum lingua esse cœpit in quæstu, institutũq; eloquentiæ bonis male vti, curam morum, qui diserti habebantur, reliquerunt. Cæterum nec illud discussione indignum, Fuisse tamen antiquorum tempestate, qui veluti inauspicatissimæ aues, tenebrarum alumnæ, ac Solis splendidioris lucem non ferentes noctuinis oculis, Philosophiam incessere, lacerare, exculcareq; sunt ausi. Quis Agrippinam nescit Augustam Neronem filium eo nomine a Philosophiæ studio seuocasse, ꝙ eam astrueret Imperantibus inutilem? Quid Domitianum dicam? Abs quo summotos Italia Philosophos, adnotatũ historiis est, nullo quidem crimine alio, nisi ꝙ philosopharentur? Athenienses vero illi doctissimi quidem, & scientiarum quodammodo parentes, sed & virtutis veluti carnifices, nõne cicuta Socratem ipsum sustulerunt? Proinde magna criminis parte absoluitur Antiochia, felix quãdoq; ciuitas, quã prodidere celeberrimi cõditores, probrosis vocibus Romanũ principem Iulianũ proscindere non desiisse, nec id alia ratione, q̃ quia philosophus foret, ac barbam promitteret. Qui ferme fuit temporum illorũ inter philosophos mos vetus. Nec illud excidit, tyrannũ quendam ingenio vesano, & Barbaro percitum furore, quæ philosophiam continerent, volumina prorsum omnia cremare adortum, ni Algazeles, cuius inter eruditos nõ incelebre nomen est, commento pio, ab infando auertisset incepto. Hortensius philosophiam vituperauit. Chrysostomus Dion eloquentissimã in philosophos orationem procudit. Taceo Sillorum opus absinthio cõspersum, qđ Timoni Philosophorũ expressit irrisio. Sed quicquid illi dicant, vel meditẽtur, Sapientia profecto humana pręcellit omnia, sicuti in sensibus visus, in anima mens, in syderibus sol, oculus, atq; animus naturę totius. Quę porro sint eius emolumenta sapientiæ, quæ & naturalis est, & dicitur, paraphrasi in physicam auscultationem prima copiose explicat Themistius.

Leænæ partus, Parœmia item, Vnum quidem, Sed Leonem.
Caput. VIII.

AEsopi fabulatoris illius egregii, quem certatim linguæ vtriusq; monumenta celebrant, Apologus est venustatis lepidissimę, ac documenti nō contemnēdi. Contendebant inquit, olim Vulpes, & Leæna de generositate, Inter alia, cū veluti ineluibile vulpes obiiceret, Leænam vnū semper parere, suum vero multiplicem esse partum, inq; eo sibi placeret plurimum, Respondit Leæna, Parere se quidem vnum, ἀλλὰ λέοντα, Sed Leonem. Qđ & in Adagium vertitur, cū virtutem, ac animi excellentiam spectari oportere, astruimus, non vilem numerum, & inutilem. Q₂ vero vnum dūtaxat parere Leænam, videtur auctor hic comprobare, Fuit ea quidem opinio vetus, ab Herodoto confirmata libro historiarum. III. & in Noctibus Atticis a Gellio repetita. Leænam validissimum, ferocissimūq; animal semel in vita, & vnū parere, ꝙ vna cum fœtu vterum emittat, vnguibus fœtus eiusdem proscissum, laceratumq;. Quæ fuerit in ea re Aristotelis sententia, Plinius eleganter expressit. Apud Philostratum obseruauimus, repertam quandoq; Leænam visenda magnitudine, quæ maiore etiamnū miraculo inuenta sit in vtero catulos octo gestare. Traduntur autem inquit, de Leænæ partu huiusmodi, Gestare eā mensibus sex, terq; omnino in tota vita parere. Parit autem, vt aiunt, primum quidem tres, mox duos. Q₂ si tertio parere illam contingat, vnū dūtaxat parere, tanq̄ natura gestiente, rariora producere, quæ magnam in se feritatem habent, Neq; enim fides adhibēda dicentibus, adultos in vtero catulos, maternis visceribus laniatis, nasci. Constat enim generata, & generantia naturæ vi mutuo se amore prosequi, vt per eum species in rerum natura conseruetur. Scribit Auicenna, qđ scitu dignū est, raro Leænam generare, & ad summū duos concipere. Rationēq; esse ait, ex caloris intimi vehementia copiosius, largiusq; nutrimentum reposcentis, vnde numerosior impediatur generatio. Addit quoq; non vesci, nisi ex venatione, nec venari, nisi semel in die.

Quid sit in Græco epigrammate Ouum factus totus. De ouis paucula. Tollitur ex Cicerone obscuritas. Ouum pronunciari & de Arborum fructu.
Caput. IX.

CApillos inficere, veteris etiamnū fuisse moris, sępius Plinii medicina perdocet, Nec Poetæ tacuerunt. Nam Mart. ita scribit.

Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis,
Tam subito Coruus, qui modo Cygnus eras.

Extat item Niciæ cuiusdam perelegans tetrastichon, quo ridetur nescio quis, vti apparet, tingendi capilli affectator summus. Sed ei rei dum nimiū studet, effectum est, vt vitiata cute, defluxerint crines omnino, nec vllo medicamento succreuerint amplius. Propterea turpiter nudato capite, Ouum esse factum totum, facetissime Poeta hic cauillatur, Id est huiusmodi.

τὴν κεφαλὴν βάπτων τις, ἀπώλεσε τὰς τρίχας αὐτάς.
καὶ δασὺς ὢν λίαν, ὠὸν ἅπας γέγονεν.
τοῦτο βαφεὺς ἐβόησε, τὸ μηκέτι κουρέα τέμνειν,
μήτε κόμην λευκὴν, μήτε μελαινομένην.

Caput inficiens quidam capillos destruxit ipsos,
Et q̄uis perhirsutus foret, Ouum tamen est factus totus.
Proinde exclamauit infector, Tonsorem nil amplius succidere,
Nec albam Comam, neq; item nigrefactam.

De Ouis quidem satis, superq; alibi commentati sumus, nunc succurrit illud obscurius pronunciatum a Cicerone in Epistola ad Pætum. At quem virum? non eum, quem tu solitus es pro mulside conficere, integram famē ad Ouū affero. Itaq; vsq; ad assum vitellinū opera ista perducitur. Vbi integram famem ad ouū afferre, non aliud esse videtur, q̄ ad secūdam vsq; mensam cibi appetentiam producere. Dixit Naucratitas, auctore Athenæo, sicuti alias recensuimus, in Conuiuiis apponi solita bina Oua, quę in secunda mensa darētur, sicut Lepus, & Turdus cū mellitis. Nec me fallit, contrariam sententiam in Sermonibus ab Oratio positam. Ouum pro arborum fructu apud Empedoclem Lector accuratus inueniet.

Quæ medicamenta Deorum manus nuncuparet Philon. Qui Morbi graues præcipue. De Seruio Clodio.
Caput. X.

PHilon medicus,vt videtur, nobilis, cum medicamenta quædam ad medendi vſum exquiſitiſſima cõcinnaret,& regias quaſdã,vt Plut.inquit,& Alexipharmacas poteſtates conficeret, eas, q̄ ſalutares,& diuinas quodammodo ſciret, θεῶν χεῖρας,veluti adagio quodã,appellare conſueuerat,hoc eſt Deorum manus.Alioqui,Homero quoq; auctore,Morbos ad iram Deorũ immortaliũ relatos fuiſſe,ſcimus,& ab iiſdẽ opem poſci ſolitã.Inter morbos vero iudicauere experimẽto,vti condocet Plinius,aſperrimos cruciatus eſſe calculorum a ſtillicidio veſicæ.Proximũ ſtomachi.Tertium eorum,qui capite doleant,non ob aliud fere morte cõſcita Grecis.Et noxias quidẽ herbas demonſtratas,miror equidẽ,nec venenorum tantũ, quoniã ea conditio vitæ eſt, vt mori plerũq; etiam optimi portus ſit,tradatq; Varro,Seruium Clodium Equitem Romanũ magnitudine doloris in podagra coactum,veneno crura perunxiſſe,& poſtea caruiſſe ſenſu omni,æque q̃ dolore in ea parte corporis.

Compoſitum Corpus cur Panegyricum dicatur.Panagyris quid. Caput. XI.

PAnegyrica ex ſcito quodã Adagio dici poſſe vidẽtur,quęcũq; ex pluribus aggregata ſunt.Panagyrin a Grecis appellari ſcimus,Nundinas, feſtas celebritates,& Conuẽtus.Nã ſcribit Herodotus hiſtoria ſexta, Panagyres Athenis, hoc eſt publicos cõuentus quinto quoq; anno fieri ſolitos. Hinc Panegyricas Orationes legimus,quę in eiuſmodi haberẽtur conuentibus,quas ἐπιδεικτικοὺς λόγους eſſe probat Quintilianus, q̃uis formã ſuadendi haberẽt,& plerũq; de vtilitatibus Grecię loquerentur.Significat & Panagyris locũ ipſum, in quo fit hominũ cõgregatio.Philoſtratus libro.VIII.In Panagyri tẽpla ſunt,& Deorũ cellę,& ſtadia ad currendũ. Porro Scenæ item,ac gentes viſebãtur plurimę,partim ex finitimis,partim ex trãſmarinis regionibus veniẽtes.Multis inſup artibus,& Sophiſmatibus cõſtabat Panagyris.Sed & vera quoq; ſapientia,& poetica, cõſultatoriis etiã,& dialecticis orationibus,& muſicis cantibus.Q̄d vero ad pręſens negotiũ facit,eleganter Plutarchus Sympoſiacorũ quarto,Corpus compoſitũ,vt noſtra ſunt,παμμιγὲς vocauit.i.mixtũ,καὶ πανηγυρικὸν,hoc eſt,vt ego interp̃tor,ex pluribus,& interim diuerſis aggregatũ,concinnatũq;,ac cõpactũ.Q̄d cuiuſmodi ſit,Platonis potiſſimũ verbis ex Timæo duximus ſubſignandũ,Atq; is quidẽ,qui hęc cũcta diſpoſuit,rite in ſuo habitu permanebat,quo quidẽ permanẽte,eius filii,cũ parentis ordinẽ cognouiſſent,eũ protinus ſequebantur. Itaq; accepto ab illo mortalis animantis immortali principio,ſuũ effectorẽ imitati,Ignis, Aeris, Aquę,Terræ particulas,quas rurſus redderent,a mũdo mutuabantur,eaſq; inter ſe copulabãt, haud quidẽ illis indiſſolubilibus vinculis,quibus ipſi fuerant colligati,ſed talibus, quę propter paruitatẽ cerni nõ poſſent,crebriſq; huiuſmodi clauis cõiũctis,vnũ ex omnibus corpus efficiebãt,atq; in hoc ipſum tum influẽte,tũ effluẽte corpore animę diuinę circuitus illigabãt.Itaq; hi circuitus in profundũ flumen immerſi neq; tenebãt,neq; tenebant̃,ſed vi ferebãtur,atq; ferebãt. Hactenus Plato.Tu vero vbi vincula nominãtur occulta,intellige ex Platonici doctiſſimi ſentẽtia, Cõplexionẽ hominis eſſe adeo tẽperatã,Cęloq; perſimilẽ,vt vix in ea elemẽtaliũ qualitatũ exceſſus appareat.Subdit deinde,Circuitus animę in mole corporis impediri.In quo meminiſſe debemus,animã noſtrã ſimili ratione,atq; mũdi animã contextã fuiſſe,ſimileſq; circuitus poſſidere,Platonice loquẽdo. Circuitũ ergo intelligẽtię impediri ait.Rationis vero circuitũ paulopoſt diſtrahi ſcribit,duabus p̃cipue rationibus,tũ q̄a prius,q̃ adultũ ſit Corpus,anima tota in fabrica corporis occupat̃,tũ quia q̄ extrinſecus ſenſus mouẽt,in teneriori ætate offendũt vehemẽtius,& propter nouitatẽ rerũ animũ circa corporea reddũt admirabũdũ.Quibus de cauſis diu & ĩtelligẽtia,a diuino vacat officio,& rationalis ipſe diſcurſus circa inferiora diſtractus quaſi demens turbatur,& fallitur,ſicq; totus animus peruerſam figurã ſubit,vitãq; ducit laborioſam,dũ ratio cedit ſenſibus,perinde ac ſiquis caput pro pedibus humi figat,pedes vero p̱ capite in altũ tollat. Alibi quoq; idẽ Plato,Medullæ,oſſiũ,carnis,& neruorũ rationẽ ita digerit,Oſſiũ vero & carnis, cęterorũq; huiuſmodi ita eſt natura cõpoſita,his nẽpe omnibus medullæ generatio initiũ p̄buit, vincula.n.vitę illius,quã anima corpori iũcta ducit,applicata medullę,ex eaq; per omne diducta vinciunt,fulciũtq; corporis noſtri conſtructionẽ,Ipſa vero Medulla eſt ex aliis generata.Sũt quidem trianguli primi quidã,& indeflexi, & lenes ad ignis,aeris,aquæ,terræ exactiſſimam generationem accommodatiſſimi,e quorum generibus ſingulis Deus ſecernens ſingulos,& inuicem contemperatos permiſcens totius generationis mortalium ſementem,fomitemq; cõſtituit,dum

medullæ ex his substantiam procrearet. Et illam quidem medullæ partem, in quã, velut agrum quẽdam, diuinũ semen iaciundũ erat, globosam, & vndiq; teretem finxit, atq; Encephalum. i. Cerebrum iccirco voluit nominari, quia vnoquoq; animali deniq; absoluto, vasculũ Cerebri capax Cephale id est Caput vocandum erat. Cæterũ, vt ad Panegyrica redeamus, in libro περὶ παίδων ἀγωγῆς inueni apud Plut. Nugas Panegyricas, τῶν δὲ πανηγυρικῶν λήρων, ὡς ἀποῤῥοτάτω δεῖ τοὺς υἱεῖς ἀπάγειν, τὸ γὰρ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐστιν ἀπαρέσκειν. Cui rei astipulatur Euripides quoq;, cũ ait, ἐγὼ δ᾽ ἄκομψος εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον, εἰς ἥλικας δὲ κ᾽ ὠλίγους σοφώτερος. οἱ δ᾽ ἐν σοφοῖς φαῦλοι, παρ᾽ ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. Idem Plut. in amicitia vera nil esse ait ἐπιδεικτικὸν, aut πανηγυρικὸν, id est ostentatorium, & panegyricum. Idem alibi esse hominem dicit, ἄθροισμα παντοδαπὸν, καὶ πανηγυρικῶς μεμιγμένον.

Ignorantiæ sugillatio. Lapis super Lapidem quid. De Hippocrate, & Catone. Ac Puero Barbaro, & Dati, Vnde Datismus. Caput. XII.

ARistippi illius, voluptatis assertoris, quẽ Diogenes βασιλικὸν κύνα, id est Regium canem appellare cõsueuerat, Apophthegmata circũferũtur pleraq; nõ equidem inscita. Inter alia id longe grauissimũ, Nã rogatus a quodã, Qui melior euasurus esset filius, si erudiretur, Vt nihil aliud inquit, certe vel in theatro nõ sedebit lapis super lapidem. Id in Adagium vsq; proficit appositissime Siquidem Imperitus non fere aliud, q̃ lapis, aut indomitus equus. Hoc enim plane interstitio ab indoctis eruditi disparãtur. Socraticũ vero illud est, Vnicum esse bonũ scientiã, inscitiã malũ vnicũ. At Licinius Imperator, imperitię conceptaculũ sordidissimũ, Literas virus, ac pestẽ publicã dictitabat. Scires illũ Hippocratis summi in medendi arte sententiã nõ concepisse animo. Cuius id fuisse legimus in discendo studiũ, vt eũ nõ puduerit vel retrimenta gustare, vt inde morbi naturã persentisceret. Q d tamẽ alii Aesculapio malũt ascribere. Vnde & ab Aristophane σκατοφάγος dictus est, quo verbo is significatur, qui ciborũ vescatur superfluitatibus. Adrianus vero & ipse moderator Imperii Grecę doctrinę impense adeo, intẽteq; fertur inuigilasse, vt a plerisq; Græculus vocaretur. Nã Cato, qui mox dictus Vticensis est, dũ senatus cogeretur, in curia Grece lectitabat, ne illud, quicquid erat, tẽporis absq; vlla exercitii parte honesta elaberetur. Sed rectius fortasse fecero, si ipsius. M. Tullii verbis ex libro de Finibus secũdo rem subsignaro. Nã inquit, in Thusculano cũ essem, vellẽq; in bibliotheca pueri Luculli quibusdã libris vti, veni in eius villam, vt eos ipse, vt solebã, inde promerem, quo cũ venissem, M. Catonẽ, quẽ ibi esse nescierã, vidi in bibliotheca sedentẽ multis circũfusum Stoicorũ libris, Erat enim in eo, vt scis, inexhausta auiditas legendi. Nec satiari poterat, quippe qui nec reprehensionẽ quidẽ vulgi inanem reformidans in ipsa curia soleret legere sæpe, dũ senatus cogeretur, nihil operę Reip. detrahens, quo magis tum in summo otio, maximaq; copia, quasi Helluo librorũ, si hoc verbo tã in clara re vtendũ est, videbatur. Nec mirũ, scientia perficit animam. Anima enim citra scientiã, veluti caput sine cerebro dici potest. At puer Barbarus, cũ venisset Athenas, magnus, opinor, sibi videbatur, q graecas literas tres didicisset α β γ, Cũq; in patriã remeasset, magno populariũ fauore exceptus, contra Prætorẽ quẽdam, Grece concionantẽ, positus est, qui posteaq̃ perorauit, vt erat vocalissimus, exclamare peregit α β γ, quo clamore perterritus Prętor, siluit. Barbari vero ciuem suũ vicisse existimãtes, illũ magno plausu domũ reduxerũt. Cui affine illud est, Cũ Persarũ Satrapes Datis in bello diu probatus, grece cuperet aliquid pronũciare, ἥδομαι, καὶ τέρπομαι, καὶ χαίρομαι, in barbarismi nãq; incidit fœditatem, dicendũ enim χαίρω fuerat. Amauit autẽ is in hoc, vt videtur, ὁμοιοκατάληκτον. Huiusmodi vero loquẽdi vitium dicitur δατισμός. Hinc & apud Aristophanem est Δάτιδος μέλος.

Literæ mutæ ex Adagio, quæ dicantur. Sermo an sit Homini naturalis. Prodigiosus Infantis Sermo. Quint. locus explicatur. An Bruta Sermone polleant vllo modo. Cur vni tantũ Homini hæsitet Lingua. Sermo ἐν διαθέσει. Item Prophoricus. Quando Infanti detur vox. Plinius explicatur. Item Papinius locis duobus. Caput. XIII.

INter sacra mensæ non sępe contingit, vt scientissimus quisq;, ac spectatę virtutis viri admittantur. Inseruntur quandoq; & inscitiores aliqui, vox quoq; si nõ sit inarticulata omnino, non est a Conuiuio eliminanda prorsum, sed vt vocales sonorę insigniter, mutas exiguę alioqui vocis sibi coagmentari patiuntur, nec ex verbis protrudunt, quoniam etiam si male sonant, nihilominus cũ aliis coeuntes orationis partes adiuuant. Eodẽ modo illorum confabulatio nõ muta doctis

ta doctis adglutinata sermonibus conuiualem implebit hilaritatem. Q? si decumbentes parte plurima contigerint id genus, vt videri possint, ad Lyram Asini, Philosophi sermonem insita hebetudine non ferentes, illud Pisistrati peraccommodum videtur, Cum enim is cum suis sibi liberis dissideret, posteaq̃ animaduertit, ea re inimicos eximie lætari, aduocata concione, inquit, Se quidem, quantum eualuerit, dedisse operam, vt in voluntatem suam filios adduceret, sibiq; audiẽtes dicto redderet. Cęterum ex quo id nequeat, animum induxisse, illis morem gerere. Cõsimili ratione vir philosophus, ac prudens, vbi conuiuas animaduerterit hebeti iudicatu sermones paulo politiores, doctioresq; minus admittere, illis se accommodabit, quatenus patiatur decorum, cum sciat, oratione quidem eloquentiam promi, ostentariq;, Philosophum vero etiam tacendo sępe philosophari, nonnunq̃ & ludendo, immo vero Scommate quoq; lacessentem, lacessitumq;. Ex his opinor, intuẽti paulo accuratius patet, festiue admodum ex adagio Literas mutas dici de iis, qui parum literis compti ex se quidem perficere vocem nequeunt, hoc est doctas, graues, viro deniq; dignas ciuili confabulationes, at enim cum eruditioribus quasi coeuntes conspiratu cõsono, sunt plane, veluti adiunctæ vocalibus mutę. Quibus, vt inquit Probus, ex natura suum vocabulum cessit, ideo enim mutæ dicuntur, quoniã per vocales literas enunciantur, neq; etiam per se syllabã facere possunt. Cæterum in hac sermonis mentione mirari profecto succurrit, quidnam sit, q̃ quis ratio hæc exprimendi, quicquid omnino mente conceperis, vni animantium videatur ab Opt. Max. contributa Deo, paucissimi tamen comperiuntur, qui in ea re præcellant. At qui perfectus dici, & haberi queat, adhuc esse inuentum neminem, eo constantius astruxerimus, q̃ M. Tullio, qui in arce stetit Romanæ eloquentiæ, ne ipse quidem Demosthenes satisfacere est visus. Est profecto aliquid consumata eloquentia, vt Fabius sentit, & docet, nec ad eam posse perueniri, humani ingenii natura probibet. Audio, Sed cuiusmodi assertio hæc dicenda est, qua potentiam aliquam deduci in actum posse, cõtenditur, cum ne summos quidem viros, &, vt argumentis peruincitur, omnium fere capaces, id vnq̃ implesse, non diffitearis ipse? Proinde minus mirer, esse, qui ambigant, sit ne naturalis hominis sermo. Quando & Lactantius inquit, Cætera quæ putantur esse homini propria, in aliis quoq; animalibus reperiuntur, Cum enim suas voces propriis inter se notis discernunt, atq; dignoscunt, colloqui videntur. Porro si esset naturalis sermo, omnes loquerentur idiomate vno, Nam quod conuenit vni naturaliter secundum speciem, omnibus congruere consentaneum est, quæ illa continentur specie. Deinde Aristoteles scribit, Nasci hominem & mutum, & surdum. Et alibi, audire prius pueros dicit, mox loqui, At Aristoteles idem non inficiatur, nonnullos ante, q̃ ætas veniat, qua vocabula suo tempore explanare possint, incepisse loqui, & aliquid expressius dixisse, tamen rursum obmutuisse, quousq; solitum loquendi tempus accederet. Mirum porro est, quod Hali Abaragel commemorat, in regia se vidisse natum infantem, qui vixdum. XXIIII. vitæ horis perfectis, loqui incepit, & manu signa facere, qua in re vehementius rege conterrito, accessisse miraculum maius, Nam rege inquit, astante, & me quoq; cum multis aliis, exclamauit infans, Sum inquiens infeliciter natus, ad prodendam regni amissionem, & gentis perniciem, ac desolationem. Quibus ille enunciatis, conciderit exanimis. Aegidius vero propositæ quæstionis nodum exoluturus, Aliquid in suo inquit, vniuersali naturale est. Id si ad speciem reuoces, fiet ad placitum, veluti fures supplicio afficere, naturale est, sed laqueo gulam frangere, ex arbitrio. Idem de locutione valet astrui. Nam loqui, & sermone aliquid distincte enunciare, insitum, ingenitumq; homini est, sed hoc, vel illo modo id agere, ad placitũ. Alii vero ita contendunt, sicut vox species est soni, sic locutio species est vocis, & omnis locutio est vox, sed non contra. Et sicut vox superaddit sono refractionẽ naturalem, & dearticulatam in Canna pulmonis, Ita locutio superaddit voci dearticulationem ad placitum, ex quo materia locutionis naturalis esse colligitur, & vox pullulans a vocali Arteria. Idioma vero artis est. Veluti gladius, si materiam spectes, naturalis est. Si formam arte confectus. Q? vero infantes vixdum natos in sermonem prorupisse, historia prodit, Portenta fuisse ea, fatendum est, q̃uis non me fallat, conatum esse Aristotelem, virum in omni re summum physicam eius rei rationem adducere. Ex iis vero, quæ diximus, innotescere amplius potest, quid sit, quod Oratoriarum institutionum tertio Quintilianus ait, Sermonem ab ipsa rerum natura genitos protinus homines accepisse. Sed & in Politicis Aristoteles, Sermonem inquit, homo habet solus omnium animalium, Nam vox quidem molesti, atq; iucundi significatio est, quare aliis quoq; existit animalibus. Huc usq; enim natura processit in his, vt sensum habeant iucundi, & molesti, & hoc inter se significare possint. At sermo ad hoc datus est nobis, vt ostendamus vtilitatẽ, & damnũ, atq; ita iustũ, & in

iustũ,hoc eñ præter cętera animalia hominibus propriũ est,vt boni,& mali,ac iusti,& iniusti,&
aliorũ huiusmodi sensum habeãt soli.Obiiciat hic forte aliquis,Animaliũ quędã humanã profer
re vocẽ.Sed dicendũ,proprie locutionẽ eam nõ dici,quia nõ intelligãt,quę pronunciãt,sed assue-
tudine quadã id agant.Hac porro ratione id videť intelligendũ,q̃d tertio de Anima idẽ pronũcia
uit Aristoteles,Linguã esse cõtributã ad significandũ aliq̃d alteri. Addit Themistius,Ad pceptio
nẽ itẽ saporũ.Q̃d de pueris pręmature loquẽtibus dictũ est,sunt ex astrorũ peritis,qui id effici cõ
tendant,si Mercurius in ascendẽte fuerit orientalis,directus,sicuti præcelere auditũ fieri astruũt
ex aptitudine Saturni,& Iouis cũ Marte.Saturnus eñ dextrã aurẽ,Iupiter sinistrã signare videť
ex eorũ doctrina.Arbitror inq̃t Platonicus nobilis,i puero regis filio,quo die natus est,locuto,vt
testať Hali,nõ cõiunctionẽ planetarũ quatuor in eius horoscopo concurrentiũ formauisse verba,
Nec etiã ĩfantis animã verba,vaticiniũq; fecisse de paterni regni calamitate paulo post secuta,sed
dęmonẽ potius illic locutũ,dęmonẽ inquã mercurialẽ.Nã in octauo Librę gradu,horoscopo,q &
terminus est Mercurii,Mercurius ipse cũ Venere,Ioueq;,& Marte fertur fuisse cõiunctus.Nã &
loquẽtes statuas Magi cõstruebãt,in q̃bus nec propriæ q̃dẽ vllę statuarũ animę,nec Sydera loque
banť,sed dæmones ab eodẽ ducti sydere,sub cuius imperio statuę fingebanť.Illud forte hac parte
nõ fuerit scitu indignũ.Hominẽ solũ inter cuncta animãtia hęsitare lingua.Cuius ratio est,quia,
vt iã pręstruximus,solus quoq; sermonis est cõpos,cętera vocẽ tantũ obtinẽt.Qui aũt lingua hęsi
tãt,vocẽ q̃dẽ pducũt,sed verba copulare,sermonẽq; cõdere nequeũt.Verũ hęc ipsa hęsitãtia vn-
denã fit,dicat aliq̃s?Sunt q mẽbri,quo loquimur,refrigerationi id attribuãt.Sic eñ tanq̃ stupẽs,
& attonitũ videť.Proinde a vino,cõtinẽteq; oratione cõcalefactos verba facilius copulare,depre-
hensum est.Proinde in Dięteis particularibus Isaac scriptũ reliquit,Persas,& Gręcos disputare vo
lẽtes,vino amplius indulsisse.Sũt tamẽ qui hæsitãtis linguę rationẽ calori ascribãt nimio,eo nãq;
offensa oberrat,quasi in salebris,Quo modo affici iratos homines nouim⁹,incẽdunť eñ,incitanť
anhelitãt,spiritu redundãt.Sed nimio vtiq; caloris feruore anhelãt.Frequẽs eñ spiritus est,nec
anticipat,quatenus se tẽpore respirãdi possit promere.Melancholico pterea habitu sunt,q lingua
hæsitãt.Quoniã propere sequi imaginationẽ,nõ nisi melãcholicorũ est, hęsitãtes aũt eiusmodi ho
mines pculdubio sunt.Impetus nãq; dicẽdi pręruit,anteceditq; facultatẽ eorũ,vtpote cũ animus
visa sequať.Balbis etiã idẽ accidit.Hos etem oẽs mẽbra voci accõmodata tardiora habere,certũ
est.Indiciũ vero,q tales vinolẽti reddunť,cũ suas maxiẽ imaginatiões,& oblectãtia,nõ rationẽ se
quanť.Scribũt cęlestiũ rerũ periti,ex natura Martis,& Mercurii nõnũq̃ cõtingere,vt motus inte
rior festinãtior,celeriorq; sit exteriore.Illa demũ fuerint auctaria,Sermonẽ dici aut ἐν διαθέσει,q
animo cõcipiť.Aut Prophoricon,q proferť iam,auditq;.Illud prius Acron dici quoq; Epos arbi-
trať.Ioannes Grãmaticus in Hesiodũ,esse Mercuriũ arbitrať προφορικὸν λόγον,παρὰ τὸ ἑρμη-
νευτικὸσ εἶναι,Dici quoq; Diactoron,quia explicat τὰ τῆσ ψυχῆσ,καὶ τοῦ νοῦ ἐνθυμήματα.Cę
terũ illud grauius multo,Plinius libro.VII.Natura inquit,hominẽ tãtũ nudũ,& in nuda humo
natali die abiicit,ad vagitus statim,& ploratũ.Priscorũ mos fuit,vt editos ĩfantes terrã attingere
iuberent,Opemq; deam inuocarẽt,vt nascẽtibus opẽ ferret,sinu eos excipiens.Nec vocẽ prius da
ri putabant,q̃ terram attigissent.Leuanã quinetiã Deam dicebant,quæ pueris pręesset de terra le
uandis.Cuius auctor doctrinę est Augustinus,Ciuitatis diuinę libro.IIII.Item Macrobius Sym-
posiacon primo,vbi de Maia instruiť dissertatio.Varro de Vita Patrũ libro secũdo,Natus si erat
vitalis,ac sublatus ab Obstetrice statuebatur in terra,vt auspicaretur rectus esse.Philo itẽ sapien
tiæ.VII.ipsum hoc significasse videtur,Et natus inquit,accepi communem aerem,& similiter de
cidi in terram factam.& in libro de moribus Seneca,Omnes infantes terra nudos excipit.Ex iis
Papinio lux infertur plurima Syluarum primo in Stellę Epithalamio,& Violantillę,Tellure cadẽ
tem Excepi,fouiq; sinu.Sed & libro quinto,Syluula postrema.

Tellure cadentem Aspexi,atq; vnctum genitali Carmine foui.

Quæ sit ratio prouerbii,Mopso certior.Mopsos fuisse tres.Ouidii locus explicatur ex Meta-
morphosi.Item Senecę ex Medea.Necnon eiusdem alter de Argo fatidica. Caput.XIIII.

MOpso certior diciť de eo,qui mẽtis acumine,ac rerũ peritia pręuidet q̃d futurũ
certissime,& prædicit.Quãdo latentia,& pene extra hominis captũ diuinãdi
præstantia crediť Mopsus egregie peruidisse,ac enunciasse.Quo argumento
etiã videť Calchanti fuisse mortis causa,cũ vaticinii eius claritatẽ mœrore cõ
fectus pati nequisset.Tradunt siquidem Calchantem hunc,augurem alioqui
egregium,cum Amphilocho Amphiarai filio e Troiano bello redeuntem ter-

restri itinere ad Clarii Apollinis lucum peruenisse, qui est ante Colophonem ciuitatem Ionicam, cumq; in Mopsum incidisset, illi huiusmodi quiddam proposuisse, vti cecinit Hesiodus.

Mirabor sane, poteris si dicere, ficus
Quot numero hæc Caprificus habet, perparua licet sit,
Mille quidem decies modius mensura, superq;
Vna fit, hanc nullo poteris comprehendere pacto.
Dixit, & inuentus numerus, mensuraq; certa est.
Continuo mortis Calchanti somnus obortus.

Non tamen me fallit, Pherecydem subtexuisse alio modo historiam hanc. Scribit enim prægnanti Sue oblata, Calchantem interrogasse, quot gestaret porculos, hunc vero tres, respondisse, atq; ex iis vnam fœminam. Quem vbi vera locutum, patuit, illum ægritudine mortuum. Sunt, qui dicant, Calchantem de Sue proposuisse, Illum vero de Caprifico, ac Mopsum vera dixisse, Calchantem minime, & inde mœrore contabuisse. Quod prædictum, Sophocles scribit. Tunc inquit, Calchanti fato mortem ingruere decretoriam, cum præstantiorem Augurem offendisset. Cæterum hic Calchantis mortem in Ciliciam transfert. Fuit Mopsus alter Ampyci filius, Quod Ouidii interpres ignorare se fatetur ingenue. Libro. XII.

Nec tu credideris tantum cecinisse futura
Ampycidem Mopsum, Mopso iaculante, biformis
Occubuit, frustraq; loqui temptauit Odites.

Scribũt Apollonii interpretes argonauticon primo, Ampyci filium fuisse Mopsum ex Chloride. Strabo libro Cosmographiæ nono, Mopsos tres agnoscit, ita enim scribit, Campum autem Pelasgicum modo nũcupatum existere in Larissa, & Gyrtone, & Pheris. Ibiq; esse Mopsium, & Baben, & Ossam. Vocatum autem Mopsium non a filio Tiresię Mopso vate, sed a Mopso Lapitha, Argonautarum nauigationis comite. Alius item Mopsus fuit, a quo Atticam appellauere Mopsopiã. Mopsii Thessalicę ciuitatis meminit item Stephanus. Qui scribit etiam in Cilicia esse super Pyramo flumine μόψου ἑςίαν. Vnde Mopseates fit gentile nomen. Super Mopsi morte, qui Ampycides dicitur a Poetis, ita cecinit Apollonius Argonauticon quarto.

ἔνθα καὶ ἀμπυκίδην ἀντῷ ἐνὶ ἤματι μόψον
νηλειὴσ ἕλε πότμοσ, ἀδευκέα δ' ὀν φύγεν ἆισαν
μανζοσύναισ, ὀν γὰρ τὶσ ἀποτροπίη θανάζιο.

Vbi & Ampycidem die illa Mopsum
Crudelis mors abstulit. Amarulentum vero non vitauit fatum
Vaticiniis. Nec enim mortis euasio vlla.

Eiusdem & Seneca mentionem faciens in Medea ita scribit.

Idmonem, q̃uis bene fata nosset,
Condidit serpens Libycis harenis.
Omnibus verax, sibi falsus vni,
Concidit Mopsus, caruitq; Thebis.

Sed quia in Senecam incidimus, operæpretium est, intueri diligenter, q̃ inscite illius poetæ interpretes eum locum enarrent, Scribunt enim a Seneca græcam historiam peruerti, quoniam serpẽtis morsu nõ perierit Idmon, sed ab apro percussus, vt scribit Apollonius, Nec præterea cõditũ in Libya, sed in portu Bebrycis. Ego vero neutiq̃ historię fidẽ cõmutatã, inuersamq;, cõtẽderim, sed auctoris recõditũ potius sensum minus ab incuriosis recte percipi. Ita enim arbitror distinguẽdũ. Idmonem, q̃uis bene fata nosset, cõdidit. Vt a sententia pendeat præcedenti. Ite nũc fortes perarate Põtũ, Sorte timẽda, Hoc enĩ dicit, Sors ista nauigãdi formidolosa cõdidit Idmona. i. causa fuit, vt periret Idmon. Postea infertur, Serpẽs Libycis harenis, qđ plane ad Mopsum refertur, ita vt serpens ibi participium sit, non nomen, est enim verborum structura, Mopsus serpens, id est oberrans & vagabundus. Qđ autem de Idmone dicit, Q̃uis bene fata nosset, cõfirmatur Apollonii auctoritate Argonauticon primo. Vbi loquente Idmone, hi subiiciuntur versus.

ἀυτὰρ ἐμοὶ θανέειν συγερῇ ἐπὶ δαίμονοσ ἄισῃ,
τηλόθί που πέπρωται ἐπ' ἀσίδοσ ἠπείροιο.

At mihi emori odiosi Dæmonis fato
Procul sancitum est in Asidis continente.

Quid si de Mopso totum id dici opinemur? Etenim videri potest Seneca Mopsum appellasse Idmona ob multam rerum, & Vaticinii peritiã.

Nam & qui proprio nomine Thestor dicebatur, antiquitus Idmona nuncupatum, testis est Apollonii interpres ob insignem experientiam. Qđ Chamæleontis comprobat auctoritate. Cæterum prior enarratio luculentior. Sudas tamen Idmona pro perito accipit. Vnde dixerũt veteres Canẽ ἐπιίδμονα θήρης hoc est venationis peritum. Extat & carmen Ausonii de Idmone vate.

Idmonaq; Vatem, Medicum q; Iapyga dicunt,

Discendas artes nomina præueniunt.

Quoniam vero parte hac Senecæ opem tulimus, succurrit & locus alius Tragœdiæ eiusdem, vbi execratur Chorus primum nauigationis auctorẽ, recensetq; discrimina, quæ Argonautæ adierunt, Demũ inquit, Orpheus tacuit torpente lyra, Ipsaq; vocẽ perdidit Argo. Incidi in cuiusdã Schedicum, ita exponentis, Vocem cantum Orphei, quia propter timorem, & ipse tacuit. Cũ ad id Poeta doctissimus respexerit, quod Argonauticon quarto Apollonius scribit, in Carina nauis Argus a Pallade lignum fuisse impactum ex Dodonide Phago, qđ humana voce fungeretur quãdoq;. Sic eñ ait, αὐτίκα δ᾽ ἄφνω

ἴαχεν ἀνδρομέῃ ἐνοπῇ μεσσηγὺ θεόντων

αὐδῇ ἐν γλαφυρῇ νηὸς δόρυ.

Extat & Antipatri epigramma de Nauta quodam fulmine icto, cuius nauis per se moderante nullo, ad litus delata rem gestam significauit, nec Argoam inquit, expetiuit carinam.

ἀγγελίῃ θείῃ, καὶ λιγυρὸν μηνύουσα,

καὶ φράσεν, ἀργῴην δ᾽ οὐκ ἐπόθησε τρόπιν. Reperias & alibi eius rei mentionem. Nobis satis, superq; fuit, locum monstrasse. Ne fiducia interpretum studiosi Iuuenes in aurem vtranq;, vt sæpe, dormirent. Mopsi deniq; historiam alicubi recenset Plutarchus, Meminit eiusdem Apuleius quoq;. Sed & Lactantius grammaticus, eatenus fuisse augurio nobilem Mopsum scribit, vt post mortem templa quoq; ei credantur dicata, quæ Oraculi gratia sæpe adirent homines.

Cur Prouerbio vsurpemus, Amantium marsupia Porri folio vinciri. Amoris potẽtia, & laus. Caput. XV.

AMoris excellentiam alibi copiose, vt vires nostræ tulerunt, exposuimus. Nunc Adagium occurrit peruetus, quo affectionis huius inenarrabilis exprimit̃ vis, Id est huiusmodi, πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώντων δέδεται βαλάντιον. Porri folio amantium vincitur funda. Eo significatur, irretitos amoris laqueis non fere temperare sibi, sed quicquid habent, passim profundere, nihil omnino habentes pensi. Hæc eñ esse illius potentia traditur, quin percipitur experimentis quoq;, vt nouã naturæ faciem, mores prioribus ex toto diuersos inducere valeat. Quãobrẽ & Plato αὐτὸν παντὸς ἐπιχειρητὴν nuncupauit, q; nihil nõ experiatur, vt q affectet omnia & audeat. Nã qui silentio prius ad reprehensionem vsq; studebat, iã efficit̃ garrulus. Socordẽ, nimisq; desidiosum videas satagere, ac studiosi⁹ labori se subiicere, & qđ miremur, sine fine. Pręparcum quoq;, & μικρόλογον, hoc est, q minima quęq; plurimi facit, videas, si in amorẽ inciderit, perinde ac igni ferrum, molliri ac remitti, vt tractabilior fiat, & iucundior. Sed qd mirũ? Inspicienti altius paulo, & in intima naturæ se insinuãti, innotescit apertissime, sicuti ex Platone suo nobilis colligit Platonicus, Quicqd discimus, quicqd excogitamus, quicqd omnino pertractamus in vita ex amoris fontibus profluere. Quibus latius manãtibus vbertim rigati artes percipimus, aut inuenimus. Qđ, nisi inuestigatiõis oblectamẽtũ inhęreret affixũ, fieri nũq̃ posset. Inueniẽdi qppe desyderiũ fomes est, ac incitabulũ ingeniorũ. Immo vero disciplinę præcepta traditurus, nisi amet, munus suũ nõ videt̃ ĩpleturus. Proinde q artiũ magistrũ dixere Amorẽ, nihil oĩno a veritatis ratione vident̃ aberrasse. Quin idẽ artis opera exeq accuratissime dephendit̃, & exactissime cõsumare. Quid, q; in artibus singulis artifices ipsi inquirunt nil aliud, q̃ amorẽ, nec curant? Quid eñ, inquit apud Platonẽ Erisimachus, aliud medicina cõsyderat, q̃ quo modo humores quatuor corporis amici inuicẽ fiãt, atq; permaneãt? Quos cibos, ac pot⁹, cęterosq; viuẽdi, aut medẽdi vsus amet natura, atq; requirat? In gymnastica etiã exercitatiõe inuestigãdũ, q corporis habitus, quos exercẽdi modos, quos gestus amet, & postulet. In agricultura, qđ solũ, quæ semina, qualẽve cultũ exigat. Quisve colẽdi modus a singulis expetat̃ arboribus. Idẽ obseruat̃ in Musica. Cuius genera duo traduntur, Est eñ graue quoddã, & constans. Est & aliud molle, atq; lasciuũ. Illud vtentibus vtile, hoc noxiũ in libris de Rep. & Legibus Plato iudicat. Illi in conuiuio Vraniã musam. Huic Polyhymniam pręfecit. Alii prius illud genus, alii secundum amant. Illorum amori obtemperandum, adhibendiq; soni sunt, quos expetũt. Istorũ appetitui obsistendum. Illorum nãq; amor cælestis est. Istorum vero vulgaris. Inest syderibus, & elementis quatuor amicitia quædam, quã Astronomia

consyderat. Vatum postremo, sacerdotumq; facultas in hoc potissimum versari videtur, vt quæ hominum officia Deo sint amica, qua ratione Deo homines amici fiant, nos doceant. Proinde concludere ita ferme licet. Amorẽ in omnibus ad omnia esse omnium auctorẽ, Seruatorẽq; existere. Artium quoq; vniuersarum dominum atq; magistrum. Ex quo vt solertẽ, omniũq; habentẽ claues eundem collaudauit Orpheus. Nos vero illum etiam Nodum dicamus perpetuum, Mundi copulam, Partiumq; eius immobile sustentaculum, ac firmum totius machinæ fundamentum.

De Mithridatis Polyphagia, & Polyposia. Item de Heraclide pycta, & Drusi Tiberii Medico. De Mithridatis potentia, ac de Alexandri poculo, & odore corpori eiusdem insito. Caput. XVI.

MIthridatem Ponti regem, cum quo annos duos &. XL. a Romanis depugnatũ, proditur, legimus cum cæteris Ducibus temulentum quandoq;, ac vino madentem aut delectus habuisse, aut arma pertractasse, & cũ Stratonicia oblectatũ muliere. Id sane initio parum constanter, ac fide parũ integra traditũ ab auctoribus, arbitrati sumus. Sed mox dum Gręca, qui mos noster est, versaremus, cõpertius id, exploratiusq; esse cœpit, in quo nobilissima monumenta insimulabamus mendacii. Scribunt quippe adiuratissimi ex Gręcis, Mithridatẽ hũc inter alia, quæ edebat spectacula, etiã illis certa cõstituisse præmia, qui ciborum amplius in ventris barathrum cõstipassent, aut meri plus ingurgitassent, πολυφάγιαν vocãt Græci, ac πολυπόσιαν. In vtrisq; vero ipsum retulisse victoriã. Immo vero omnium sui temporis hominũ in bibendo modũ excessisse. Quo argumẽto putãt nõnulli esse cognominatũ Dionysiũ. Quanq̃ qđ ad hoc attinet, sunt qui ita credãt, infantis Mithridatis Cunas de cælo tactas, exustasq; igne cęlesti fascias citra vllum omnino illius nocumẽtũ. Vestigiũ modo fulminis visum in fronte. Rursum cũ iam virilitatẽ attigisset, domũ, in qua dormiret, fulmine itidẽ ictã, ac pharetrę propendẽtis spicula delicuisse ignita. Vnde cõiectatũ vatibus est, Sagittandi arte illũ fore prępotentẽ, & armatura leui. Ab huiusmodi vero ictibus, similitudine quadã affectiõis cognominatũ Dionysiũ. Hęc vero curiosius inquisisse, nõ fuit vacãtis operę, nã iis plurimũ infert lucis Ciceroni pro Flacco. Cęterũ quia in tãti regis voracitatẽ incidimus volẽtes, mirũ est, qđ de plerisq; prodit literis. Fuit Heraclides quidã pyctes nõ multi, qđ ferendũ foret, sed infiniti prope cibi, potusq; capax. Nõ reperiebat illi cõpar ĩ potãdo. Verũ vt sunt humana ingenia in peius semp solertia, alios ἐπὶ πρόπομα hoc est ad ientaculũ inuitabat. Alios ad prandiũ. Ad cœnã alios. Postremos ἐπὶ κῶμον, i. ad comessationẽ. Recedẽtibus vero primis, protinus iungebant secũdi, & deinceps. At is, interstitio nullo interiecto, oĩbus sufficiebat solus. Memorabile est, qđ alibi attigisse me cõmemini, Drusi Tiberii Cęsaris filii medicũ superasse in potãdo oẽs. Id quo facilius posset præstare, ingenio vtebat. Siquidẽ quinq;, aut summum sex amygdalas pręgustabat amaras, ne ebrius effici vllatenus posset. Qđ vbi facere est deprehensus, ac vetitus, mox ne minimo qdẽ potui sufficiebat. Illud vero, vt vñ in hęc diuertimus, eodẽ redeat oratio, in Mithridate maxime mirũ, vinolẽtũ hominẽ tanta fortitudine, tãtaq; vi in tot annos bellũ cũ principe rerũ populo produxisse. Sed aderat illi, vt grauissimis proditũ historicis est, audacia pręsignis ac tolerãtia memorãda. Aderãt & naues quadringẽtę. Ex qbus Cataphractę cẽtũ fuere. Dicrotę centũ. Sic eñ naues dicunt, quæ duobus gubernaculis pariter a prora regunt, & puppi. Meminit ĩ epistolis ad Atticũ Cicero, Aphracta inqt, Rhodiorũ, & Dicrotũ Mityleneorũ habebã. Et libro. XVI. Nã & ipse Domitius bona plane habebat Dicrota. Habuit porro Mithridates idẽ Equitum quinquaginta, Peditum ducenta, & quinquaginta millia. Machinarũ vero, ac oĩs bellici instrumẽti, par potẽtię eius summa. Depugnabãt cũ eo reges, Dynastęq; Armenię, ac Scytharũ, qui circa Pontũ incolũt, supraq; Mæotidẽ paludẽ. Et cũ Celtis fœdus, amicitiamq; inierat. Tanta fuit animi magnitudine, vt tot filiis, ac præsidiis, & vniuerso tandem principatu destitutus, cum nec amplius ad pugnandum cum Romanis par esset, nihil tamen miserum, nec abiectum cõcepit animo, sed ad Celtas proficisci, vnaq; cũ illis Italiam irrumpere statuit, sperãs multas Italię partes Romanis aduersas esse. Certior quoq; factus, Annibalẽ id ipsum in Hiberia bellantem effecisse, & ob hoc Romanis formidabiliorem extitisse. Verum tam illustre facinus a rege meditatum, exercitus sequi recusauit. Sanguinolentus, ac crudelis in omnes fuit. Nam matrem, fratrẽ, ac filios tres impuberes, totidemq; filias interfecit. Quo fit, vt minus miremur, Satrapis, vrbiumq; primoribus illum secreto perscripsisse, vt trigesimã diem obseruantes, omnes pariter Romanos, qui apud eos essent, & Italos, eorumq; mulieres cum pueris, & liberis, qui Romani sanguinis essent, interficerent, abiicerentq; insepultos, bona cum Rege diuiderent, supplicio proposito iis, qui vel sepelissent, vel aliter occuluissent. At cum destinata cædi aduenit Dies, per vniuersam Asiam cala-

mitatũ multiformes visebanť aspectus. Ephesii eos,q in Arthemisiũ cõfugerant,statuas cõplexos per vim detrahẽtes crudeliter interfecerũt. Pergameni sagittis cõfixerũt,q in Aesculapii tẽplũ se cõtulerãt. Adramitani adultos,impuberesq; in mare pręcipitarũt. Caunii infantes ante parẽtum oculos cõtrucidãtes,mox immolabant matres,& demũ viros. Statura ingenti fuisse tradiť,sicuti ex armorũ forma,q̃ delata Delphos sunt,cõiectatũ est. Valetudine ꝓspera vsus,ad vltimũ vitæ tẽ pus eqtabat,iaculabaťq;. Et ꝑ mille stadia,dispositis ꝑ ĩterualla eqs,vna die discurrebat. Curr⁹ sex & decẽ eqs agitauit,Græcis imbutus disciplinis,& ob id sacris Gręcorũ operatus. Musicæ ꝓterea dedit⁹. Vox eius circũferť memorabilis,& magnitudine animi eius cõdigna. Cũ eñ Põponiũ Luculli Magistrũ Equitũ ad se sauciũ perductũ ĩterrogasset,an gratiã sibi,si saluus esset,vellet redde re, Si qdẽ inqt,Lucullo amicus fueris,perdignã,si hostis,nullã. In hũc modũ cũ is respõdisset,regi suadebãt Barbari,illũ ĩterficeret. At is, Nõ ęquũ ẽ inqt,virtutẽ a felicitate destitutã despicere. Cęterũ de Mithridate satis. Illud addimus,alterũ quoq; regẽ,& qdẽ celeberrimũ vtriusq; linguę mo numẽtis,vinolẽtię succubuisse adeo,vt inde Alexãdri poculũ visendę capacitatis,etiã prouerbio vsurpeť. Ex quo & cuiusdã apophthegma nobile celebrať,cui cũ id porrigereť, ἀπεώσατο,φήσας, οὐκ ἐθέλω ἀλεξάνδρου πιὼν ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι, Reppulit ingens,nolle se, Alexãdri calice exiccato,ad Aesculapiũ cogi. Sũt tñ,q prodãt,ex corpore illius spirasse odorẽ pręstãtissimum,adeo vt aromatica quadã suauitate vestes subinde opplerenť,Qđ insito calori ascribẽdũ,eruditiores arbitranť. Nã & terrarũ aridissima,calidissimaq; Casiã promere,& Thus πέψει γὰρ τινὶ τῶν ὑγρῶν ὁ θεόφρασος φησὶν ἐπιγίνεσθαι τὴν εὐωδίαν,ὅταν ἐξαιρεθῇ τὸ βλαβερόν, Quadã nãq; humidi de coctione, Theophrastus inquit,odorẽ ingenerari bonũ,vbi qđ noxium est,fuerit exemptum.

Aphrodisium iusiurandum. Aphrodite cur. De Venere plura. Libitina quid, Libitinarii. Epi tymbia. Venus dicta Morpho. Platonis placita de re venerea. Capu. XVII.

APhrodisiũ iusiurandũ pro vano,& momẽti nullius ex Adagio vsurpať,quoniã eiusmodi sit amãtiũ adiuratio,qb⁹ ꝑierare,frequẽtissimi moris ẽ. Dicit Aphrodisiũ veluti Veneriũ,nã Venerẽ dici Aphroditẽ,norunt oẽs,q ex maris spuma sit enata,vt Mythici credũt. Aristoteles vero,q spermatis natura sit ἀφρώδης,i. spumosa. Quę itẽ ratio efficit,vt albũ sit,Spuma eñ alba ẽ. Hinc Aphrodisia legunť opera,pro lasciuis,amatoriisq;. Qñq; est Aphrodisiũ etiã Veneris tẽplũ. Hesiodus Aphrogeniã vocauit Deã hãc,sicut dicit Philomedea,hoc est φιλομήδεα,q ex Cæli pudẽdis apparuerit,quę vocãt μήδεα. Didymus putauit Aphroditẽ nun cupari παρὰ τὸ ἁβρὸν τῆς διαίτης,a vitę mollitie,β eñ cognata videť literę φ. Nã Philippũ ali qui βίλιππον appellãt. Sicut Phrygas Brygas. Inueni in Gręcorũ monumẽtis,Veneris statuã effin gi solitã cũ pectine,ratione eiusmodi. Qz Romanis quãdoq; mulieribus pestilẽs obrepserit prurítus,quẽ vocãt κνῆφην. Quo excidẽtib⁹ pilis oĩbus,nullus amplius fuerit vsus pectinũ. Ea re tã inuenusta,tãq; prorsum odiosa,cũ mollículę alias plurimũ angerenť,vbi mox Veneri vota nũcupas sent,rursus succreuisse pilos ferũt,quo noĩe simulacrũ illi cũ pectine statuere,adiecto etiãnũ barbitio,quoniã mascula,fœmininaq; habeat instrumẽta,vt pręsidẽ nãq; generationis oĩs Deã venera banť. Ideoq; supiora corporis cingulo ten⁹maris ꝑferebãt effigiẽ,fœminę vero inferiora. Legim⁹& ἔφιππον Venerẽ,i. equestrẽ. Quę appellatio ab Aenea filio ꝑpfisse videť,q diuturna fessus nauigatiõe demũ inscẽderit equũ,atq; ea effigie coli matrẽ instituerit. Celebrat in Attica cęlestis Ve neris tẽplũ Pausanias. Addit quoq;, Assyrios primũ eius Deę cultũ induxisse. Quos in Cypro Paphii sint imitati,ac Phœnices,q Ascalonẽ in Palęstina tenẽt. A Phœnicibus vero Cytherios edoctos sacra suscepisse. Quę Ageus Atheniẽsibus tradiderit. Scribit idẽ,se de loco,quẽ Hortos appel lãt,seu κήπους,& Veneris tẽplo nullã ex antiquitate causam edidicisse,ac ne de Venere qdẽ,quæ iuxta tẽplũ posita est,quadrãgulari figura,cuiusmodi sunt Hermę. Epigrãma tñ inqt,testimoniũ facit,Venerẽ cęlestẽ maximã esse Parcarũ natu. Hęc est celebrata auctorib⁹ Venus,q̃ dicit ἐν κήποις ἀφροδίτη. Hoc est in Cepis Aphrodite. Cuius & Lucianus in Iconibus meminit. Et Plinius XXXVI. Erat & post Bacchi tẽplũ Veneris ędes. Simulacro ex ebore Veneri dicato,qđ Praxis cognominabať. Sicut alibi Veneris Melęnidis tẽplũ. Legim⁹ itẽ prope Acrocorinthũ fuisse tẽplũ Veneri dicatũ,ĩ quo essent simulacra ipsa armata,& Sol,& Amor cũ arcu. Armatã Venerẽ a prio ribus cultã,nõ ignorauit Fabius,cũ solitos fuisse scribat, Pręceptores nõ inutili,nec iniucũdo genere exercitationis pręparare discipulos cõiecturalibus causis,cum quęrere,atq; exequi iuberent, cur armata apud Lacedæmonios Venus. Eius vero historia a Lactantio memorať libro primo. Et meminit Pausanias. Extat super ea re scitum Leonidæ Epigramma,quod & apposui.

εἶπε ποτ᾽ εὐρώτας ποτὶ τὰν κύπριν, ἢ λάβε τεύχη,
 ἢ ἔξιθι τᾶς σπάρτας, ἁ πόλις ὁπλομανεῖ.
ἃ δ᾽ ἁπαλὸν γελάσασα, καὶ ἔσσομαι αἰὲν ἄτευχής
 εἶπε, καὶ οἰκήσω τὰν λακεδαιμονίαν.
χ᾽ ἁμὲν κύπρις, ἄνοπλος, ἀναιδέες οἱ δὲ λέγουσιν
 ἵστορες, ὡς ἁμῖν χ᾽ ἁ θεὸς ὁπλοφορεῖ.

Illud vero ad instituta vitæ etiam pertinet, nõ ad historiam modo, & doctrinã, Veterũ exquisitissima ingenia Venerem nõ solũ præsidem natalium coluisse, verũ etiã mortis, Siquidẽ in ęde Libitinæ, quæ ad sepulturã pertinent, vendere cõsueuerãt, Libitinã non aliud, q̃ Venerem esse existimãtes. Hoc autẽ argumento humanæ fragilitatis vnumquenq; admonebant, q vna eademq; Dea principium, ac finem vitæ in potestate habeat, vt quæ ingredientibus vitam, vel decedẽtibus prę sideat. Porro etiam Delphis Epitymbię Veneris exigua sane statua ostendebatur posita, ad quam Manes in parentationibus, & libationibus, elicere, atq; euocare consueuerant. Libitinam a libendo dici M. Varro interpretatur. Eamq; non esse aliam, q̃ Venerem significat. Hinc Libitinarios dictos scimus, qui Libitinæ præessent. Quos institorum loco Vlpianus esse scribit, titulo de Institoria actione. Vota Libitinariorum legimus apud Senecã libro de Beneficiis sexto. Ea vero sunt, vt complures moriantur. Cuiusmodi sunt & eorum, qui captandorum testamentorum artem professi sunt. Hinc eleganter apud Oratium Libitinã vitare dicũtur, qui se immortalitati vendicant. Non omnis inquit, moriar, magnaq; pars mei vitabit Libitinam.

Apud Liuium notauimus, non sufficere Libitinã, dici, cũ morientium vis magna est. Fuit Romæ Libitinensis porta, qua efferebãtur cadauera, quoniã lege cautũ foret, nequis in vrbe sepeliretur. Libitinensis portę meminit in Cõmodo Lampridius. Colebatur & apud Lacedęmonios Venus dicta μορφῶ, quæ sedens calyptram haberet, ac Pedicas. Addidisse Tyndarum eas, proditur, symbolice vt significaret, Mulierum cõstantiam aduersus insimul habitãtes. Cęterum scire oportet, Numina apud priores variis de causis cognomina ducere consueuisse. Sicuti a locis, Nã Venerẽ fuisse Coliada nuncupatam a promontorio Coliade, Stephanus auctor est. Qui etiam scribit, Colios dici Sunios. Meminit Strabo Cosmographiæ nono, addens, ad eum locum naufraga enatasse spolia e classe vltima Persarum. Qua de re Apollinis extabat oraculũ, Coliades mulieres remigiis horrebunt. Interdum & ab hominibus, & euentu aliquo. Nam in Samo Venus nũcupabatur Dexicreontis, quoniam Samias mulieres ὑπὸ τρυφῆς καὶ ὕβρεως ἀκόλασα ποιούσας, luxu ac petulantia perditas Dexicreon quidam ἀγύρτης, id est circulator, & mendicus sacris piacularibus quibusdam expiarit. Vel quia Nauclerus cum esset Dexicreon, negotiandi causa enauigarat in Cyprum, Ei vero iamiam onus in naues imposituro Venerẽ iussisse ferunt, aquam tantum in nauim imponeret, statimq; solueret. Illum vero dicto audientem fuisse, & comportata in nauim aqua, profectũ summa tranquillitate, & malacia deprehensum, sitientibus reliquis & mercatoribus, & nautis, aqua singulis venundata, multum inde argenti collegisse, exq; eo, statua Deæ posita, illã a suo nomine appellasse. Quod si verum est, nõ vnum ditasse, sed per vnum multos seruasse, Venus existimanda est. At hæc forte fuerint operæ leuioris. Illud vtiq; ex Aristotele Politicorũ. II. non prætereundũ, Videri Mythologos antiquos ideo finxisse, Venerem Marti per adulterium fuisse copulatã, q bellicosissima quęq; gẽs in masculã, vel fœmininã Venerẽ pręcipue fit procliuis. Sic ẽm pfecto scribit, ἔοικε γὰρ ὁ μυθολογήσας πρῶτος οὐκ ἀλόγως συζεῦξαι τὸν ἄρη πρὸς τὴν ἀφροδίτην, ἢ γὰρ πρὸς τὴν τῶν ἀῤῥένων ὁμιλίαν, ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν φαίνονται κατακώχιμοι οἱ τοιοῦτοι. Videẽ inqt, nõ absurde, q primũ fabulã effinxit, cõiunxisse Venerẽ Marti. Siqdem vel masculũ, vel fœmininũ affectãt cõgressum, q bellaces sunt. Addũt Platonici hoc etiã, cõcupiscẽdi, & irascẽdi vires esse q̃si germanas. Nã pcliues ad libidinẽ, sunt etiã ad irã ppẽsiores. Atq; vicissim ad libidinẽ iracũdi. Hoc vero ex Plotini verbis pfluxisse videẽ, q libro secũdo de dubiis Animę ita ferme scribit, Esse vero hoc animę vestigiũ alterius vestigii cognatũ essentia, id nobis argumẽto esse potest, q q oblectamẽta corporea minus appetũt, corpusq; negligunt, minus ad iracundiã prouocanẽ, minusq; irrationali feruntẽ pturbatione. Addamus & aliquid, qđ ad rectã vitæ institutionẽ pertineat ex diuino Platonis eiusdem ingenio, qui libro de Legibus. VI. Voluptatẽ Venereã incensam dicit. Quo verbo acumẽ vitii, & temeritatẽ, & furorẽ significat. Quẽ impetum in censum modo ratione moderandũ, modo metu legũ cohibendum, pręcipit. In nono vero libro nõ modo eũ, qui cũ puero, sed etiã, q cum muliere innupta se miscuerit, mortis supplicio cõdemnat. Adulterũ etiã lege sanxit, ĩpune occidi a viro posse. At ĩ Theeteto, Coitũ illicitũ iniuriã vocat, &

inertem coniunctionem. In Phædro hominem luxuriæ deditum pecudi similem dicit, & flagitiosum, impudentem, voluptatis non naturalis auidum vocat. In Gorgia dolium esse Danaidum, facete Socrates inquit, inexplebilem voluptatum satietatem, & animi luxuriam, atq; effrenatam libidinem, monetq;, vt pro vita lasciua, & libidinosa modestiam deligamus, & paucis contenti sobrie, atq; honeste viuamus. Et mox postremum hoc addit, Hominē temperantē, iustum, & reliquis virtutibus prędituum perfecte, absoluteq; felicē esse, ac bene, beateq; viuendi compotem. Luxuriosum autē, iniustum, improbum, miserū esse, atq; infelicē. Itaq; eum, qui felicitatē optat, tēperantiam expetere oportere. Luxuriam vero deuitare, & quanto velociore, ac præcipiti magis cursu potest, aufugere. Sed nos vt qui diu iam euagemur, tandem ad alia gradum faciamus.

Iracundia ieiuna ex Adagio quæ sit. Iræ primordia vnde sint, ex Plotino. Caput. XVIII.

IRacundiam ieiunam vsurpari posse, animaduertimus pro ea, quę propensa admodum sit, & procliuis, nimioq; plus ad omnē excandescentiā parata. Vt enim ægritudine pressi in iram prolabuntur facilius, ita & ieiuni iracūdiores sunt, q̃ saturi. Cuiusmodi vero sit hoc, & quā habeat rationem, hinc cōiectari potest. Cōstat nimirū, nos irasci solere nō pro his tātū, quę corpus patitur, sed pro his etiā, quæ cari nobis homines patiuntur. Quapropter in ipsa iracūdia opus esse sensu, & intelligentia quadā videtur. Itaq; ad hæc aspiciēs aliquis nō ex ipso vegetali, sed ex alio quopiā iracundiā ducere originē arbitrabitur. At quādo affectiones quasdā corporū procliuitas ad iracundiā sequitur, & quādo sanguine, bileq; feruentes sunt ad iram proniores, cōtra vero tardiores, qui bilē, sanguinēve habent frigidiorē, Item Bruta vltra corporū cōpositiones, ex eo duntaxat, q; aliquis læsurus appareat, in iram prorumpūt, rursus per hæc aliquis impetū iracundiæ ad corpoream pręcipue qualitatē, idq; qđ cōstitutionē continet Animalis, facile referet. Et quādo iidē hoīes, vt diximus, cū ægrotant, ad irā propensiores sunt, q̃ cū bene valēt, similiter quādo ieiuni iracundiores sunt, q̃ saturi, patet ad corpus certo modo affectum iram, vel iræ principiū ptinere, atq; bilē, vel sanguinē, quasi animatū, hos impetꝰ excitare, Itaq; tali hoc corpore patiēte, repēte moueri sanguinē, aut bilē. Sensuq; excitato, imaginationē etiā excitari. Quę quidē experrecta prouocet animā cū tali corpore cōmunicantē, ad eum ipsum inuadendū, qui molestiā intulit. Cōstat quinetiam animā desuper ratione vtentē, tunc moueri, cū illata videatur iniuria, Quasi hæc animositas naturaliter instituta sit, ad declaratū hostē protinus inuadēdū. Est igitur in nobis, qđ absq; ratione prouocari solet, prouocatūq; deinde per imaginationē conuocare ad idē etiā rationē. Est etiā qđ exordit̃ a ratione, definitq; in illud, qđ naturaliter excādescit. Proinde ab ipsa vegetali, genitaliq; natura tam irascēdi, q̃ cōcupiscendi fomes pullulare videt̃. Quippe vegetalis, genitalisq; natura animę in cōplexione humorū imprimit quoddā vitale vestigium, Ex quo corpus vitaliter euadit affectū. In quo quidē sic affecto sunt perturbationes animalis corporeę, perturbationūq; principia. In toto quidem voluptas corporalis, & dolor. In iecore potissimū cōcupiscendi principium. In præcordiis maxime irascendi exordia. Ibi enim nutritio viget, ac generatio, hic autem vigor igneus. Motus autem iracundiæ aut quasi extrinsecus exordiuntur, aut intrinsecus. Extrinsecus ira est, quādo illata foris corpori passione, vt sic dicam, ad primum sensus motū feruet vigor igneus, imaginationemq; mouet. Et per hanc prouocat rationem. Intrinsecus autem quando ratio, vel imaginatio iniuriam cogitans humorem feruentem incitat. Arbores vero iracundiam non habere, q̃uis naturā habeant vegetalē, mirū videri nō debet, quando neq; sanguinē neq; bilem habent. Vbi enim hęc insunt absq; sensu, æstus tantum suborit̃, ac velut offensio quædam. Sensu vero adueniente, impetus iam insurgit ad id, quod offenderit, expugnandum.

Quæ sit prouerbii origo, Lycia Coma. De Condalo, & Mausolo. Lyciorum mores. Cap. XIX.

LYciam comā eleganter, docteq; per Adagium vsurpari posse, animaduerto pro ea, quę promissior sit, ac cōptior. Legimus in Aristotelis monumētis, Lycios capillitiū studiosius fouere, & quidē, vt mulctā subire maluerint, q̃ pręcidere Comā. Id quoniā obscurius est, nec a multis, qđ sciam, traditū, exequemur paulo latius. Erat apud Mausolū Cariæ regē Cōdalus, cuius post regē, facile erat primus dignitatis gradus, Hyparchū Gręci vocāt, atq; is, vt videt̃, Lycię prępraerat. Cū operępretiū arbitraret̃, q̃plurimū posset pecuniarū ad regē mittere, aut etiā sibi congerere, lepido commento Lycios circūscripsit, siquidē intuitus illos ἀγαπῶντας τὸ τρίχωμα φέρειν, hoc est, Comam grate, impendioq; enutrire, finxit sibi a Mausolo allatas esse literas, quibus iniungeretur, vt capillos mitteret εἰς προσκόμια, id est ad Proscomia, Ea videt̃ fuisse

celebritas quædam deponendæ Comæ, quo noĩe oportere illos attondi. Qđ si præstitutam pecuniarum summam exoluere animũ inducerent, missurum se, qui ex Gręcia Capillitium affatim afferrent. Id cum Lycii amplius perpendissent, & Comæ delitias in magno reponerẽt, gratissime cõditionem admisere. Atq; ex faceto mox commento magna vis pecuniarum est congesta. De more aũt Comæ recidendę nihil est, qđ hic vberius agamus, qñ Pausania, & Homero, aliisq; auctorib⁹, est id a nobis alibi explicatum. Id modo succurrit, vt versutum Cõdali eiusdem ingenium in re numaria copiosius enarremus. Siquando ei regionem peragranti ouem quis, aut vitulum attulisset, Simul nomen eius, qui dedisset, subnotabat, simul etiam tempus, moxq;, vt domum referret, imperabat, donec ipse rediret. Vbi autem præterisset temporis non parum, eo accersito, ἀυτὸ τὸ τραφὲν, καὶ τὴν ἐπικαρπίαν λογισάμενος ἀπήτει, i. Ipsum, qđ esset enutritũ, & siquid inde emolumenti foret enatum, subducto calculo, repetebat. Item siqua arbor in vias, quas ipsi βασιλικάς, hoc est Regias vocant, procumberet, fructus ipse capiens vendebat. Hasce vero artes accumulandi modo non bono auri vim, vtiq; a Mausolo suo edidicisse potuerat. Scitum enim est, Cuiusmodi fuerit princeps, tales etiãnum subditos fore. Is enim ad pecuniam auidior, concione ditioq; aduocata, missos dixit, a Persarum rege, qui tributa exigerent, se autem soluendo non esse, proinde esse in magna æstuatione. Tunc, quibus id clam datum negotii erat, exurgentes offerre illi cœperunt, q̃tum quisq; condonare posset. Id vero conspicati cæteri, simul verecundia ducti, simul etiã perculsi terrore, multo iis ampliora polliceri institerunt. Sed vt illuc, vnde in hæc diuertimus, redeat oratio, de Lyciis hoc amplius ex historia nouimus, Eos alioqui ciuiliter adeo, & continenter vixisse, vt cum feliciter in Italiam vsq; mari quandoq; dominarenť, tamen nullo turpi lucro vnq̃ se extulerint, iuxta patriæ morem in Lyciaci Cõuentus administratione pmanentes. Erãt autem XX. & tres vrbes, quæ suffragiorum erant participes. Ex quaq; ciuitate in commune collegium conueniebant, id statuentes, qđ maxima pars comprobasset. Maximarũ ciuitatum vnaquæq; ferre poterat suffragia tria, Medię duo, Cęterę vnum. Solymos a Lyciis diuersos Homerus facit. Nã de Bellerophonte e Lycia profecto ita scribit.

Hic Solymis iterum præstantibus intulit arma. Strabo eosdem putat.

Prouerbium, Sulcus Aegypti Libyæ harenas non curat, Quo enuncietur Sensu. Aegypti commoditas.

Capur. XX.

SVlcus Aegypti Libyæ harenas non curat, Adagium est, de loco non admodũ quidem lato, sed fœcundo insigniter, ac fructuoso, qui longe anteponendus videtur desertis, incultisq; agris, ac vastioribus. Siquidem Aegyptus magnitudine cedit vtiq; Libyæ, Sed ita, vt illius tota vastitas ne huius quidem assequatur portiunculam. Non præterit profecto nos, Aegyptum dictam esse veteribus publicum Orbis horreum, Solereq; deos eo animi gratia, & salutis cõfugere. Qđq̃ & illud videmur legisse, qđ Iosephus scribit, Regionem illam tam munitam, & adeo fertilẽ, vt cunctos mortales pascere, Deos ipsos excipere hospitio, saluare posse gloriaretur, nunq̃ tamen fuisse ab omni æuo liberam, Id qđ eo videtur mirabilius, quia illi ad laudem imprimis datur, q̃ sit quaq; versus mirum in modum munita, & inaccessibilis penitus, Hinc mari, illinc deserti vastitate obiecta, Dextera montibus abruptissimis, Sinistra palustribus aquis diffusissimis. Proinde lectum in historiis est, Cæsarem victorem Aegypti regnum Cleopatræ, fratriq; eius minori permisisse, veritum prouinciam facere, ne quandoq; violentiorem præsidem nacta, nouarum rerum esset materia. Aegypti porro prouentum illa monstrarint amplissime. Nam scribit Cicero, Auletæ patri Cleopatræ, a quo pessime, ac per summam ignauiam regnum administrari solitum, scimus, Tamen quotannis duodenum millium, & quingenum talentorum tributum conferri assueuisse. Qđ vero diximus, Adagium ex Antiphili Epigrãmate promptũ est.

καρποῖς, οὐ σαδίοισιν ἐρίζομεν, οὐδὲ γὰρ ὦλαξ
αἰγύπτου, λιβύης ψάμμον ἐπισρέφεται.

Fructibus contendimus, non stadiis. Neq; enim Sulcus
Aegypti Libyæ harenas curat.

Cognatum his aliquo modo vetus illud vnius ex septem, Adhibendũ modũ, mensuramq; rebus, Qđ nõ solum aliud acturis, sed & agrum paraturis dictum intelligimus, Ne maiorem, q̃ ratio calculorum patitur, emere velimus, Nam huc pertinet præclara nostri poetæ sententia, Laudato ingentia rura, Exiguum colito. Sed & acutissimã gẽtem Pœnos dixisse, cõuenit, Imbecilliorẽ agrũ, q̃ Agricolã esse debere, quoniam, cũ sit colluctandum cum eo, si fundus pręualeat, allidi dominũ.

Nec dubium,quin minus reddat laxus ager nõ recte cultus,q̃ angustus eximie. Propterea de se,
ac Homero Virgilius noster metaphora honestissima putatur cecinisse,
Illius immensos miratur Græcia campos.
At minor est nobis,sed bene cultus ager.

Mineruam Phidiæ vice Prouerbii ab Eruditis quandoq; vsurpari. Caput.XXI.

MIneruã Phidię ꝓuerbio scito,excussoq; vsurpamꝰ de re cultissima,& q̃ in excel
so loco,conspicuoq; visenda omnibꝰ cõstitui debeat.Cicero,Hoc enim opus in
apertũ vt referas,nihil postulo,Nõ em̃ est tale,vt in arce poni possit,quasi Mi-
nerua Phidię,sed tantũ,vt ex eadẽ officina exisse videaẽ.In hac eadẽ figura exis
se appareat.Fuit quippe Athenis ad Acropolin Mineruę statua ex Ebore a Phi
dia egregie elaborata.Meminit libro.XXXIIII.Piniꝰ,Fecit inq̄t , & ex Ebore
ęque Mineruam Athenis,quę est in Parthenone astans.Strabo,ἐν παρθενῶνι τὸ
τοῦ φειδίου ἔργον ἐλεφάντινον ἡ ἀθηνά.Parthenõ vero dicebaẽ Mineruę tẽplũ,auctore Pausania,
& Plutarcho,Qđ q̄ est ꝓprie Parthenon Virginũ cõciliabulũ,& cõuẽtus.Virginis aũt vocabulo
Mineruã intelligebãt.Eius tẽplũ,curãte Pericle,conditũ ab Ictino est Architecto,Cuius cõmemi
nit & Vitruuiꝰ,& Strabo scriptũ reliq̄t.Mẽtio ẽ simulacri eiꝰ apud Ouidiũ quoq; illis versiculis.
Arcis vt Acteæ vel eburna,vel ærea custos,
Bellica Phidiaca stat dea facta manu.

Cur Pomum Homerus dixerit ἀγλαόκαρπον,& Empedocles ὑπέρφλοιον,Sida qđ.Phloi
næ vestes.Phlœus.Leptychana,Calyphe,Hymenes,Lobi. Caput.XXII.

DVm Gręca nuper versaremus,forte se nobis ingessit Homericum illud,
σῦκαί τε γλυκεραὶ,καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι, Et ficus dulces,ac pomi splẽ
didũ ferẽtes fructũ.Quęrebamus,quid ita summus Poetarũ arborẽ pomiferã
eo p̃cipue Epitheto censuisset ornãdã,vt ἀγλαόκαρπον diceret,Et Tryphonis
q̄dẽ medicinę nõ impiti,sentẽtiã aduertimꝰ.Eũ fructũ ita laudibꝰ celebrari nõ
immerito,p̃sertim si arbori,in qua editẽ,cõparaueris,Permodica em̃ ea est,nec
aspectu admodũ grata.At ipsum pomũ & grãdescit satis,nec iuenustũ est.Es-
se quoq; q̄bus ita videaẽ,Inter arboreos fructus cõgesti itiam ex oibꝰ huic inesse pulchritudinem,
Etenim tactu molle est perinde ac Violę,oppletq; odore suaui,qđ attigerit,Gustu itẽ iucũdũ,nec
nõ illici,vt sic dicã,inspectu.Proinde,vt qđ sensus oẽs ꝓuocet,iure laudari.Et hęc q̄dẽ ꝑ ingenio-
rũ captu nõ oĩno improspe videnẽ excogitata.Sed curnã Empedocles,qui poeticis floribꝰ philoso
phiã inspersit,ita sibi scribere ꝑmisit.οὕνεκεν ὀψίγονοί τε σίδαι,καὶ ὑπέρφλοια μῆλα;Nam q; Si-
das.i.mala punica,opsigonos vocat,fere videmur ꝑcipe,Verbo siq̄dẽ eo tardã significari maturi-
tatem,nemo nõ nouit.Humectã em̃ arboris eius naturã,ac imbecillẽ,& viscidã consistere nõ per
mittit sol,nisi ad frigus cœperit aer commutari.Proinde Theophrastus arborum hãc solã in vm
bra melius percoquere fructum scribit,ac celerius. Cur vero poma vocauerit Hyperphlœa,hoc
videri multis ambagiosum potest,& eo quidem amplius , q; suus est Empedocli mos,non nitida
venari Epitheta,quibus veluti floridis quibusdam coloribus res illustret,ac tanq̃ calamistro in-
urat,sed quæ modo essentiam,potestatemq; commonstrent,sicuti cum ἀμφιβρότην χθόνα cor-
pus vocat animę circũiectũ,Carceris vice.Et πολυαίματον τὸ ἧπαρ,hoc est sanguinis mlti iecur.
Comperi ex Grammaticis non omnino cõtemnẽdis,qui ex viuida vi,ac florida dici Hyperphlœa
opinentur,τὸ γὰρ ἄγαν ἀκμάζειν,καὶ τεθηλέναι φλοίειν ὑπὸ τῶν ποιητῶν λέγεσθαι.Phlœin si
quidem florescendi,vigendiq; vim signare.Nã sic Antimachus quoq; φλοίουσαν ὀπώραις dixit
τὴν τῶν καδμείων πόλιν.Aratus item,cum de Sirio dicit,καὶ τὰ μὲν ἔρρωσε,τῶν δὲ φλόον ὤλε
σε πάντα,Virorem,floremq; appellauit Phloon.Phloinas autem vestes nõ a Phloos deductas vo
lunt,sed a Phleos palustri herba in Bœotiæ lacu Orchomeno,vt Theophrastus inquit,quę sit ad
nexus vtilis.Vestium eiusmodi meminit cum Herodoto Pausanias , vt alibi docuimus , quibus
aues in Arabia Stymphalides(nam & ibi esse perhibentur)visci modo capiantur,omni alia mate
ria rostris earum impari.Sunt ex Græcis,qui Dionysio rem diuinam faciant,quem Phlœon vo-
cant,Inde igiẽ videri,vt institutũ repetamus,Hyperphlœa dici poma , q; viriditatẽ maxime oĩm
seruent,ac florẽ,tanq̃ ὑπὲρ particula intendẽdi vim habeat.Aliis vero id arridet amplius,vt ὑπὲρ
significet parte hac,non valde,sed desuper potius,aut extrinsecus,Hinc em̃ Hyperthyron dicẽ,
quo noĩe signaẽ ostii lapis superior.Et Hypoon ꝓ tabulato.Poeta vero etiã κρέα ὑπέρτερα,quæ in
victima forinsecus obiacent,vt ἔγκατα,quæ intus.Ergo cum fructus cæteri fere extrinsecꝰ corti

ce obuallent, cõmuniantq́. Qualia ferme vocant Leptychana, vel Calyphe, aut Hymenas, & Lobos. Pomis intus producitur Cortex, qui est glutinosa tunica, hoc est κολλοχιτῶν, & pinguis, cui inhęret semẽ. Qđ vero esui est, circũiectũ illi cõuisitur, Ita Hyperphlœon dicet, quasi super corticẽ habẽs, qđ in escam cedit, Nam Phlœon. i. φλοιὸν dici corticẽ, nemo est, quem lateat. Sed nos in re psyrica, vt multi fortasse opinabuntur, nimis diu verba facimus. Quare ad alia redeundũ grauiora, ne digressi longius risu excipiamur, q̃q̃ nil admodum videri ridiculum potest, qđ a classicis auctoribus promptum in literas, nouimus. Sed sunt tamen, quibus etiam Alabastrus vnguenti plena putere videatur, Horum ego delicatas aures nec rado, nec oculos tam molliter eruditos moror.

Oculi eruditi qui intelligant. Statuarũ luxus, & primordia. De Pictura. Cap. XXIII.

OCuli eruditi, vt ab eo potissimum hæc prodeat lucubratio, qđ pcedẽtis postremum est, ex Adagio recte dici videnẽ de iis, quorꝫ iudiciũ amussitatũ, examinatumq́, ac Censorium quodãmodo in perpendendis, discernendisq́ rebus pnoscitur. Nec id in legendo solum, q̃q̃ hoc forte rarius, sed in spectanda pictura nobili, aut opere antiquis artificum nominib⁹ pretioso. M. Tullius, Auctionis tabula te stupidũ detinet, aut signũ aliquod Polycleti. Miror, vnde sustuleris, & quo modo habeas. Intuentem te, admirantem, clamores tollẽtẽ cũ video, Seruum te esse ineptiarũ omnium iudico. Nõne igit̃ sunt illa festiua? sint, Nã nos quoq́ oculos eruditos habemus, Sed obsecro te, ita venusta habeant ista, nõ vt vincula virorum sint, sed vt oblectamenta puerorũ. Quid eñ censes? Si L. Mumius aliquẽ istorꝫ videret, Matellionẽ Corinthium cupidissime tractantem, cũ ipse totam Corinthũ contempsisset, vtrũ illũ ciuẽ excellentem, an Atriensem seruũ diligentem putaret? Hactenus Cicero. Cuius paulo plura cõsilium fuit apponere, vt pnosceremus, q̃topere attoniti pleriq́ Signa mirati sint. Ab eo pręsertim tẽpore, quo L. idem Mumius, de quo mẽtionẽ Cicero facit, deuicta Achaia signis repleuit vrbẽ, q̃uis, vt historia testatum scimus, decesserit ipse, non relicturus filiæ suæ dotẽ. Multa & Luculli inuexere. Verum Gręci ipsi vsq́ ad insaniã hæc amplexati sunt. Siquidem ꝓdunt eminentissimi auctores, Rhodi fuisse, Signorꝫ ad. LXXIII. millia. Nec pauciora Athenis, ac Olympiæ. Delphis etiam superfuisse, creditum est. Cæterum multi iis, quæ vocant Corinthia, in tantũ capiebantur, vt secum etiam circunferrent, Sicut Hortensius Orator Sphingem Verri reo ablatam. Propter quã Cicero illo iudicio in altercatione neganti ei, se ænigmata intelligere, respondit, debere. Quoniam Sphingẽ domi haberet. Circũtulit Nero princeps Amazonẽ. C. Cestius Cõsularis Signũ etiam in prælio secum habuit. Alexandri magni Tabernaculũ Statuæ sustinebant. Sũt porro, qui inter omnia Statuarum vsum egregium putent. Quando & ornamento veniũt sacris, & prophanis, publicis item, priuatisq́ ædificiis. Addunt etiã mirificã eas hominib⁹, rebusq́ memoriã pręstare. Quinetiam, q̃squis huius argumenti inuẽtor extitit primus, cũ religione profecto videnẽ ꝓdiisse. Sũt qui Hetruriæ hoc cõtribuant. Alii Telchines Rhodios primum opinanẽ statuas honori Diuino confabricatos. Et qđ ꝑtinus subnotatione dignũ videt̃, ita illas dicare consueuerant, vt magicis auctæ diritatibus, Nubes existimarentur, Imbres, & eiusmodi alia, miranda ratione pficere, nouasq́ formas animantium ad arbitrium immutare. Immo vero & fictiles quoq́ Statuas vocem esse nactas, primo de dubiis Animę meminit Plotinus. Siquidem Magi Statuas loquentes construere credebantur. In quibus nec proprię vllæ Statuarum animæ, nec sydera loquebantur, sed dæmones ab eodem ducti sydere, sub cuius imperio statuę fingebantur. Primus apud Græcos Cadmus Agenoris filius statuas Deorum in templis consecrasse fertur. Apud Aristotelem primas Athenis in foro positas legimus Harmodio, & Aristogitoni, q́ hi primum tyrannidem sustulissent. Eas Alexander a Xerxe asportatas restituisse Atheniensibus, meminit Arrianus historicus. Romæ tantam legimus fuisse statuarum copiam, vt alter adesse populus Lapideus diceretur. Semiramis, qđ scitu dignum equidem censui, cum & lapis deficeret, & maius aliquid concupisceret, q̃ qđ ære posset assequi, apud montem Mediæ, qui Bagistanus dicitur, in petra stadiorum septem, & decem suã insculpsit effigiẽ, quã viri centum donis venerarentur. Illud de Statuariis adiecero, qđ prodidit Siculus Diodorus, Statuarios Aegyptios tantum pręcelluisse arte, & ingenio, vt ex variis lapidib⁹, diuersis positi locis vnum simulacri corpus conficerent, conuẽtu partium adeo perfinito, vt vno loco ab eodem artifice esse perfectum videretur. Eiusmodi vero fuisse ferunt celebratum illud Pythii Apollinis simulacrum apud Samios. Sed satis hæc, superq́ de Statuis. Nec minus insanię circa Picturæ opera, Pinacothecas, inquit Plinius, veteribus tabulis consuunt, alienasq́ effigies co-

lunt ipsi, honorem non nisi cum pretio ducentes. Vt frangat Heres, Furis detrahat laqueus. Palęstras Athletarū imaginibus, & Cæromata sua exornant, & vultus Epicuri per cubicula gestant, ac circūferūt secum. Dignatio præcipua Romę increuit a M. Val. Max. Consule. Cū Messala princeps Tabulā picturę ꝓli, quo Carthaginiēses, & Hieronē in Sicilia deuicerat, proposuit in latere Curiæ Hostiliæ, anno ab V.C. quadringentesimo nonagesimo. Tabulis externis auctoritatē fecit primus idem L. Mumius, cui cognomen Achaici dedit victoria. Nam cū in præda vendenda res distraxisset, & rex Attalus sex millibus sestertiū emisset Aristidis tabulā, Liberum Patrē continētem, pretium miratus, suspicatus aliquid in ea virtutis, qđ ipse nesciret, reuocauit Tabulā, Attalo multum querente, & in Cereris delubro posuit. Quā primum putant picturam externam Romæ publicatam. Hinc in foro quoq; vulgo positas scimus. Hinc enim est Crassi Oratoris ille lepos agentis sub veteribus, cum testis compellatus instaret, Dic ergo Crasse, qualem mereris? Talem inquit, ostendens in tabula pictum inficetissime Gallum, exerentem linguam. In foro fuit & illa Pastoris senis cum baculo. De qua Teutonorum legatus, quanti eū ęstimaret interrogatus, Respondit, sibi donari nolle talem viuū, verūq;. Sed hęc quid mirari necesse est? Cœpit mox & Classibus familiaris esse pictura, immo & onerariis nauibus, qm̄ & pericula expingi placuit. Immo vero etiā Rogos. Iuuitq; pugnaturos ad mortem, aut certe cędem, speciose vehi. Aegyptii etiam vestes pingebant, inter pauca mirabili genere. Candida vela, postq̄ attriuissent, illinebant, non colorib⁹, sed colorem sorbentibus medicamentis. Hoc cum fecere, non apparet in velis, sed in Cortina pingi. In feruentes aquas mersa post momentum extrahuntur picta.

Cuiusmodi sit Prouerbium, Equus Troianus. deq; ea re pluscula. Itē Porcus Troianus qui.
Caput. XXIIII.

EQuus Troianus, q̄tum lectione magistra compertum mihi est, prouerbio valet vsurpari pro societate nō in pniciē modo cuiuspiam inita, verum & ad bonam frugē aliquam. Cicero in Philippicis, In huius me inquit, consilii societatem, tāq̄ in Equū Troianum includi cum principibus, non recuso. Alibi Cicero idem, Ex Isocratis ludo, veluti ex equo Troiano innumeros principes exiuisse, scribit. Adagii ratio notissima. Nam Gręcorum principes inclusos fuisse in equū Troianum, nemo non nouit, vel ex illo Virgiliano.

Huc delecta virum sortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri.

Sed & Odyssęę octauo ita prius cōmeminerat Homerus.

ἀλλ' ἄγε δὴ μετάβηθι, καὶ ἵππου κόσμον ἄεισον
δουρατέον, τὸν ἐπειὸς ἐποίησε σὺν ἀθήνῃ.

Sed age transi, & equi decus concine
Duratei. Quē Epeus cōcinnauit cū Pallade.

Lucretius quoq; in primo de Rerum Natura.

Nam cum Durateus Troianis Pergama partu
Inflammasset equus nocturno Graiugenarum.

Ex qua ratione videtur & Val. Flaccus libro argonauticon. II. ita scriptum reliquisse, Manet immotis nox Duria fatis, Ex Politiani doctissimi viri emēdatione. M. Varro, qđ ad equum ligneum attinet, Epeum eius concinnatorem fuisse coquum scribit, & Argiuis cibū curasse, Ideoq; a Plauto Fumicum coquinatorio epitheto nominatum. Illud porro adiiciendum, Equos Durios ex poetica historia posse dici magnos, staturososq; de magnitudine videlicet Equi illius Troiani. Aristophanes Auibus.

καὶ θεαγένης, ἐναντίω δὺ ἅρματε,
ἵππων ὑπόντων μέγεθος, ὅσον ὁ δούριος.

Ad qđ respiciens peritissimus poeta ita cecinit.

Instar montis equum diuina Palladis arte
Aedificant, sectaq; intexunt abiete costas.

Putant Eruditi, Comicum scientissimum de Equo æneo, qui fuerit in Atheniensium Acropoli, siue arce, intellexisse, qui & si æneus foret, Durius tamen nuncupabatur, eo titulo, Χαιρέδημος εὐαγγέλου ἐκ κοίλης ἀνέθηκε, Chęredemus Euāgeli ex Cœle dicauit. Sed & hic, Equi Troiani imaginem referebat. Ex hac item Troiani equi similitudine in veteribus memoriis Porcū dici Troianum inuenimus, quasi aliis inclusis animalib⁹ grauidū, vt ille grauidus armatis fuit. Scribit in Cœnis suis Macrobius, Cincium in suasione legis Fanniæ obiecisse seculo suo, ꝙ Porcum Troianum mensis inferrent.

Perdicis Libido in prouerbiū producta, quā habeat rationē. Perdicum versutia. ἐκπερδικίσαι quid. Perdix an sit vocalis. Papinius declaratur. Vocum differentię in auibus. Aegyptiorū literę, id est Hieroglypha Grammata. De Perdice a Protogene picto.
Caput. XXV.

PErdicis Libidinẽ vſurpari poſſe adagio, animaduertimus ꝓ efferata, turpi, atq; infami, demũq; ꝑniciosa. Proditũ a Mythicis eſt, Perdicẽ fuiſſe Venatorẽ, qui ſit matris infando amore correpꝰ, dũ vero vtrinq; imodeſta libido ferueret, & no ui facinoris verecũdia reluctaret̃, cõſumptus, atq; ad extremã labẽ ꝑductus me morat̃. Hũc primũ inueniſſe Serrã, ſcribũt nõnulli, Nã primi Cuneis ſcindebãt fiſſile lignũ. Feneſtella Martialis ſcriptũ reliq̃t, Hũc Perdica fuiſſe initio Venatorẽ. Cui cũ cruẽtũ inſtitutũ, & ſolitudinis ſtudioſa meditatio diſplicere cœpiſſet, aſſiduis agitata curſibus, Simulq; ꝙ intueret̃ eiuſdẽ ſtudioſos, Actæona, Adonin, Hippolytũ pẽſſimo interiiſſe exitio, Artis priſtinę affectui miſiſſe repudiũ, atq; eo ſtudio deſito, agriculturę totũ ſe mancipaſſe. Quo noĩe terrã quaſi matrẽ, oĩm genitricẽ, fert̃ adamaſſe. Quo labore conſumptus, ad maciẽ prolapſus dicit̃. Q2 vero cũctis venatoribꝰ detraheret, Serrã, veluti linguę virulentiã dicit̃ excogitaſſe. Matri eius indidere nomẽ Polycaſtem, qđ interpretantur polycarpẽ, a fructuum numeroſitate, quos humanis vſibus terra parẽs producit. Cæterum vt a fabuloſis ad hiſtoricam demigremus veritatem, Videtur Auis quoq; Adagio gradum feciſſe. Nec enim vt rerum naturę periti tradũt, in animali alio par opus libidinis. Si cõtra mares ſteterint fœminę, ſicuti quinto de hiſtoriis Ariſtoteles ſcribit, aura ab iis flante, prægnantes fiunt. Hiantes autem exerta lingua, per id tempus æſtuant, concipiuntq; ſuperuolantium afflatu, ſæpe voce tantum audita Maſculi, Qđ ab Auicẽna item repetitũ ſcimꝰ, de Aĩalibus quinto. Dimicãt ĩter ſe mares deſyderio fœminarũ, victũq; aiũt Venerẽ pati, qđ q̃dẽ & Cothurnices facere dicunt̃. Addit Trogus, etiam Gallinaceos aliquando. Etiamſi apud Plut. Gryllus Sophiſta apud Circem deformatꝰ in Brutum negat, ex Brutis vllum maſculã affectare Venerem. Capiuntur quoq; pugnacitate eiuſdem libidinis, contra Aucupis Indicẽ exeunte in prælium duce totius gregis. Perdix inquit Hieronymus, & aliena oua calefacit, ſi furto ꝓpria amiſerit, ſed cum creuerint in nidis pulli, euolant, & ad parẽtes ſuos redeunt, ementitum omittentes. Perdices ſibi inſidiant̃, & ſi afferant illos ad ſyluã, qui eos habent, vocẽ emittunt abſconſi, ſicq; veniunt cęteri, ac in retia præcipitant̃, pluſq; pedibꝰ, q̃ pennis fugiunt aucupãtes. Et ſi ad hoc fuerint, vt capiant̃, ſimilem ſibi colore lapidẽ quærunt, & inibi ſupinos ſe componunt. Vnde & Perdicis vafricia in ꝓuerbium quoq; producit̃, de qua p̃clare, vt de aliis, Plinius. Hinc apud Ariſtophanẽ formatum in Auibus verbũ inuenimus, ἐκπερδικίσαι pro eo, qđ eſt elabi aſtute, atq; periculum declinare.

εἰδ᾽ ὀπισίου προδοῦμαι τοῖς ἀτίμοις τὰς πύλας
βούλεται, πέρδιξ γενέσθω τοῦ πατρὸς νεόττιον.
ὡς παρ᾽ ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρὸν ἐκπερδικίσαι.

In cuius loci enarratione Grãmatici ita produnt. ἐκπερδικίσαι, διὰ τὸ πέρδικα αὐτὸν γενέσθαι, εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ τοὺς πέρδικας καταλαμβανομένους ὑπ᾽ ἀνθρώπων, μηχανᾶσθαι τοιαύτην σωτηρίαν, λαμβάνοντες γὰρ κάρφη τοῖς ποσὶν, ὑπτίους ἑαυτοὺς ῥίπτουσιν, καὶ οὕτως ἐπικαλύπτουσι, καὶ ἐκκλίνουσι. Qđ eſt, Effugere. Q̃m ipſum dixit poeta Perdicẽ debere fieri. Productũ aũt ἐκπερδικίσαι verbum, ꝙ deprehenſi Perdices ab hoĩbus, id cõminiſcunt̃ ſalutis cauſa, Feſtucas ſiquidem pedibus capientes reſupinos ſe collocãt, abiiciũtq;, atq; ita operti elabũtur. Idem interpres vocat Perdica ὄρνεον πανοῦργον. i. Auem paſtutã & vafrã. Quin & modo alio eiuſdẽ interpretat̃ vaframenta. Educit inquit, pullos in paſcua. Q2 ſi hoĩem viderit, ſibilo id illis ſignificat. Qui confeſtim reſupinos ſe collocant. Adeo vt ne ſi palpitãdo quidẽ pericliteris, aduertas. Mox vbi Venator quadantenus eſt progreſſus, rurſum pater ſibilat, At illi euolant protinus. Hoc igit̃ eſt inquit, ἐκπερδικίσαι. Perdicẽ videtur Papinius docilem intellexiſſe, aptumq; ſermoni humano enunciando, cum Syluula quadam libri ſecundi de Pſitaco Melioris ita canit.

Quiq; refert iungens iterata vocabula Perdix.

Domitius interpres ingenii longe præcellentis, eius rei rationem poetæ ipſi excutiendam, reliq̃t. Id qđ rep̃hẽdẽt forſan aliqui, ac referendum putabunt nõ ad Auis docilitatem, ſed ad vocis ſonũ, qui Auis eius eſt genuinus. Eſt aũt κακκαβίζειν. Indeq; ob ſyllabæ repetitionem, quæ in eo verbo eſt, a poeta dictum videri, iterata vocabula a Perdice referri. Eſt ſane verbũ id Perdicum voci per accommodum, ſed non omnium. Auctor Ariſtoteles eſt, Differre & cæterorum animalium vocem, & eorum, quæ genere eodem cõtinentur, loci ratione, Verbi gratia Perdicum οἱ μὲν κακκαβίζουσι, οἱ δὲ τρίζουσι. Qđ eſt, alii caccabant, ſtrident alii. Sunt hæc omnino vera. Sed ita, vt Papinii ſenſum nil prorſum iuuent. Quippe quę nugalia ſint, & vt ille ait, Chryſippi Syllogiſmis, & Platonis legibus frigidiora. Nec ad hoc commentum euertendum vllis Vineis, aut Arietibus eſt

opus, Verbis poetæ nullo negotio coarguitur. Qđ vt liquido pateat, Papinii ipsius carmina, quę ante illud, qđ modo protuli, leguntur, duxi subiicienda, quibus manifestum fit, recēseri ab eo tātum, quæ humani sermonis enunciationi sufficiunt aues. Sic autem habent.

Plangat Phœbeius Ales,
Auditasq; memor penitus dimittere voces
Sturnus, & Aonio versæ certamine Picæ.
Quiq; refert iungens iterata vocabula Perdix.
Et quæ Bistonio queritur soror orba cubili.

Ferte simul gemitus. Q2 siquis penultimo inductus carmine in diuersam pedibus sententiā abeū dum censet, tanq̄ Hirundo nil minus, q̄ humanum prorumpat in sonum, Respondeo, expositionem illam de Prognes deformatione in Hirundinē esse qđē a Varrone cōfirmatā, & a nostris fere. Cæterū Græcorꝫ nōnulli in Lusciniam malunt. Qđ Probus nō ignorauit in Bucolicon Virgilii. Et videtur Ouidius secutus, cum ita canit.

Sola virum non vlta prius mœstissima mater
 Concinit Ismarium Daulias ales Ityn.

Et Ioannes grammaticus in Hesiodi cōmentatio fere in fine. καὶ πρόκνη inquit ἀηδὼν γεγονυῖα τὸν ἴτυν ὀδύρεται. φιλομήλα δὲ χελιδὼν, τηρεὺς φησὶ μὲ ἐβιάσατο. Philomelæ porro docilitatē, siue Luscinię, quis ignorat? Cū sciamus Drusum, & Britannicū Claudii filios Luscinias habuisse græco, atq; latino sermone dociles? Quo vero de Perdice nil videatur absurdū, Plinii verba subtexere libuit ex decimo naturalis historiæ, Verum inquit, alias addiscere negant posse, q̄ quæ ex genere earum sunt, quæ glande vescuntur, & inter eas facilius, quibus quini sunt digyti in pedibus. Ac ne eas quidem ipsas primis duobus vitæ annis. Latior iis est lingua omnibus, in suo cuiq; genere, quæ sermonem imitantur humanum. Qq̄ id pene in omnibus contingit. Agrippina cōiunx Claudii Cæsaris Turdum habuit, qđ nunq̄ ante, imitantem sermones hominum. Ex iis nimirum impossibile videri haudquaq̄ potest, Perdicē humanæ vocis expressisse sonum. Quæ vero Plinius scribit, fere ab Aristotele promuntur libro secundo de historiis, præsertim quę ad linguæ modum pertinent. Lingua inquit, omnibus est, sed varie. Aliis enim longa. Aliis breuis. Aliis lata. Aliis angusta. Omnium maxime animalium post hominem literas proferre nonnulla auium genera queunt, videlicet ea præcipue, quæ πλατύγλωσσα sunt. Hoc est, quibus lingua latior est. Sed & Aristotelem imitatus Auicenna, Aues inquit, quæ habent linguam amplam, hominis vocem imitantur. Sed planius in Symposiacis Plut. Perdicis loquacitatem non tacuit. Quin esse vocalem, ac discere, comprobat idem alibi. Sed & in Laconia haberi Perdices vocales, monstrauit in Dipnosophistis Athenęus. Qui & Aristomenem Atheniensem, Adriani libertum, dici a Patrono solitum, scribit, Atticoperdica, Cum esset Comœdiæ veteris Histrio. Sed quia de Voce mentio est, addamus, quæ primo de historiis idem prodit Aristoteles, Ex animantibus alia sunt inquit, ψοφητικὰ, hoc est, quæ strepitum tantum elidunt. Alia vero Aphona, siue muta, alia φωνήεντα, quæ vocem formāt, Sed ex iis aliqua Dialecton habent. i. loqui possunt. Alia Agrammata, quæ vocem solam nullis exprimendam literis reddunt. Alia sunt κωτίλα hoc est, loquacia. Alia taciturna. Cæterum vt ad Perdices redeamus, Aegyptiorum literis, quæ animantium figuris, reliquisq; huiusmodi corporibus, ac signis constabant, qđ Chęremon docet, atq; Horapollo, hi contumeliosos monstrare videntur, quoniam istiusmodi aues senio confectæ contumelia se afficiant, sicuti Anguilla inuidiam signare videtur, quæ ita bonis infesta omnibus est, vt Anguilla piscibus, quorum omnium societatem, & communionē fugit. Hippopotami vngulæ deorsum versæ impium, iniustum, ingratumq; significant, Idem & columbus, qui q̄q̄ bilis est expers, & in vniuersa animātium pestilentia solus illius morbi contagio vacat, in parētes se tamē ingratū præstat, atq; infestū, quippe qui robustior factus, patrē pugnādo a matre fugat, cui ipse miscet. At Equus ille fluuialis, cum primum per ętatem licuerit, patrem experitur virib⁹, quem si pugna superarit, ac sibi locū cedere, animaduerterit, Matrem init, vita patri concessa. Q2 si victus pater minus ei permittat cum matre cōcubitum, tum patrem filius robore, viribusq; fretus interimit, ac matrē comprimit. Ita q; non absurde iidem Aegyptii ad inferiorem partē duas item pingūt eiusdem Hippopotami vngulas, quo id hoies intuentes, & qđ de istiusmodi bellua dicitur, cogitantes, sint in referenda gratia promptiores. Ex hac doctrina videtur & illud esse depromptum, q; in Regum sceptris superne Ciconiam figurabant, inferne vero Hippopotamum, quippe significantes vim Iustitię parere, quando Hippopotamus animal sit iniustissimum. Inuenio literas id genus appellari Hierogly-

pha grāmata,q̄ iis in rebus sacris mysteria significarentur. Et Chæremon, cuius pauloante mentionem habuimus, Hieroglyphica scripsit. Erant inde apud Aegyptios, qui dicebātur Hierogrāmates, hoc est ἱερογραμματεῖς, qui etiam de futuris vaticinia concipiebant, Vnūq; ex iis regi mirabiliter multa de Moysi mox nasciturі excellētia prædixisse, proditum memoriæ est. Hæc immo vberius cōtexere libuit, vt apertius intelligeremus illud ex Lucani Pharsalia. Qui doctissime, qđ adstruximus, ita breuiter canit.

Nondum flumineas Memphis contexere byblos
Nouerat. In saxis tantum, volucresq;, feræq;,
Sculptaq; seruabant magicas animalia linguas.

Inuenio illud quoq; in antiquis memoriis, Aegyptios literas quidem ꝓprias habere, quas discant omnes, sed quas appellant sacras, soli norunt sacerdotes, a parentibus priuatim acceptas. Apud Aethiopas vero, quorum coloni fuisse videntur Aegyptii, iisdem omnes vtebantur figuris. Volebamus iam capiti huic impingere vmbilicum, sed collibuit, cum forte in manibus esset Diodorus, adnectere, quę ille quarto Bibliotheces prodiderit, ad hoc ipsum facientia maxime, quoniam in id genus parerga libenter excurrimus, si præsertim scitius aliquid, remotiusq; complectantur. Accipiter inquit, rem denotat cito factam, quoniam hęc aliarum ferme omnium auis sit velocissima. Transfertur hæc notatio ad Domesticas res, quæ velociter fiant. Crocodilus malum significat. Oculus, Iustitiæ seruator, & toti⁹ corporis custos intepretatur. Alioqui Iustitia oculatissima esse fingitur, oculo vegetissimo, acie perspicaci, & cūcta perspiciente. Quā Chrysippus effingi soli tā ꝓdidit, aspectu formidabili, luminib⁹ oculoꝝ acrib⁹, neq; humilis, neq; atrocis, sed reuerēdę cuiusdam tristitię dignitate. Plato volumine de Legibus nono, Iustitiam omnium speculatricem, atq; vindicē appellat. Et ita dici a priscis sacerdotibus, tradit. Hinc legimus, quosdam solis & iustitiæ testatos oculum. Et in Versipelles dici inuenim⁹ ex Adagio, ipsos etiam oculos Solis, & Iustitiæ facile frustrari posse. Sed vt a diuerticulo fabulam repetamus, ex reliquis corporis partib⁹ dextera manus, digytis passis, libertatem designat. Sinistra vero compressis, tenacitatem, atq; auaritiam. Eodem modo & cęterarum corporis partium figura, atq; instrumenta certum quid notabant. Sed hic adnotādum illud est, L. Apuleio libro. XI. Asini aurei, Literarū genus hoc dici Ignorabile. Complus cula eius auctoris verba collibuit exscribere. De opertis inqt, Adyti profert quosdam libros literis ignorabilibus prænotatos, partim figuris huiuscemodi animalium, concepti sermonis compendiosa verba suggerentes. Partim nodosis, & in modum rotæ tortuosis, capreolatimq; condensis apicibus, a curiositate profanorum lectione munita. Cornelius quoq; Tacitus libro Augustæ historiæ. XI. dum de literarum disserit inuentoribus. Primi inquit, per figuras animalium Aegyptii sensus mentis effinxerunt, & antiquissima monumenta memorię humanę impressa saxis cernuntur, Ac literarum semet inuentores item perhibent. Inde Phœnicas, qui mari prępollebāt, intulisse Græciæ memorant, gloriamq; adeptos, tanq̄ repererint, quæ ab Aegyptiis acceperant. Cæterum sicut a Perdice sumus exorsi, ita in eundē desinamus, Obiter adnotabim⁹, quæ libro. XIIII. Strabo prodidit super Perdice a Protogene picto, Item inquit, ex Protogenis picturis Ialysus, ac Satyrus iuxta columnam stās, super columna Perdix erat, ad quem ita homines hiabant, cum nuper tabula esset posita, vt illum solum admirarentur, Satyrum vero cōtemnerēt, q̄q̄ perfectissimum opus. Augebant admirationem Perdices māsueti, qui a nutritoribus allati, & cōtra pictū appositi canebāt ad picturā, & congredi gestiebāt. Protogenes rem videns præter opinionem euenisse, Aedituos rogauit, vt deleri auem permitterent, qđ & factum est.

De Harpyiis q̄ diuersa comperiantur apud Græcos certatim, & Latinos. Harpe quid. Harpides. Harpys. Harpasus. Harpasa. Harpagia. Harpage. Creagra. Lycos. Caput. XXVI.

HArpyias malas pro nequissimis mulierib⁹, veluti ex Adagio vsurpasse videtur Apuleius. Cuiusmodi fuerint monstrosa Harpyiarum corpora, notū abunde, opinor, ex Virgiliano carmine,

Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris
Proluuies, vncæq; manus, & pallida semper Ora fame.

Seru⁹ Neptuni ꝓdigiorum patris, & Terræ filias putat. Sūt q̄ scribāt, ideo virgines fingi, q̄ oīs rapina arida sit, ac sterilis. Ideo plumis circundatas, q̄ q̄cquid inuaserit rapina, cęlat. Volatiles autem, q̄ omnis rapina ad volandum sit celerrima. Dicit enim Aello quasi ἑλοῦσα ἄλλο. i. alienum tollens. Ocypete citius auferens. Celęnum vero Gręci nigrū vocant. Vnde & Homerus prima Iliados Rhapsodia,

αἰψά τοι αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί. Statim niger tuus sanguis emanabit per meam hastā. Quæ omnia id demum significare animaduertimus, ꝙ aliena concupiscimus primo, mox expetita inuadimus, postremo inuncata semel abscondimus, illatebramusq;. Sed & ipsum Harpyiarū nomen inditum a rapacitate uidetur, Siquidem eo nomine indicat Græcis rapina, Vnde & Harpax in Pseudoli argumento.

Venit Harpax verus. Res palam cognoscitur.

Est & apud eundem Harpagare verbum, vt item in Pseudolo.

Neq; homines magis asinos vnq̄ vidi. Ita plagis costæ callent.

Quos dum ferias, tibi plus noceas. Eo enim ingenio hi sunt flagricibæ.

Qui hæc habent consilia, vbi data occasio est. Rape, clepe, tene. Harpaga.

Sunt qui putēt, tribus Harpyiis addi ab Homero quartā noīe Thyellā. Apollonii vero interpres in illis poetæ verbis ex Argonauticon primo ἀλλὰ θύελλαι ἀρτίαι ἁρπάγδην ὀπίσω φέρον, At Thyellę aduersæ raptim retro ferebant, Ita scribit, Thyellę hiberni flatus, & ꝓcellę, Vnde Homerus per Synonymiam Thyellas posuit, & Harpyias, hoc est procellosos flatus.

ὡς δ᾽ ὅτε Πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι. Et mox.

τόφρα δὲ τὰς κούρας ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο.

Apollonius vero operis eiusdē libro secundo, Iouis magni canes Harpyias dixit illis versibus.

ἐνθέμις ὦ υἱεῖς βορέου ξιφέεσσιν ἐλάσαι

ἅρπυιας, μεγάλοιο Διὸς κύνας.

Et mox subiungit, fugatas a Zeto, & Calai cōiecisse se in specu, qđ in Creta visebat, sub Arginunte, Quā rem Neoptolemus quoq;, ac Pherecydes literis commendarint. Sunt ex Gręcis, qui Irin Harpyiarum sororem ꝓdiderit. Pro cruentis, sanguinariisq; raptoribus, pecunię immorientes videtur Sidonius Apollinaris Harpyias vsurpasse, Nam libenter inquit, incedunt armati ad epulas. Albati ad exequias. Pelliti ad ecclesias. Pullati ad nuptias. Castorinati ad Letanias. Nullum illis genus hominum, ordinum, temporum cordi est, in foro Scythæ, in cubiculo Viperæ, in Conuiuio Scurræ, in exactionibus Harpyiæ, in collocutionibus Statuæ. Sunt qui Harpyiarum nomine Furias intelligāt, Vnde etiam epulas abripere dicuntur, qđ est Furiarum. Hinc eleganter Oratius Gulam dixit rapacibus dignam Harpyiis, intelligi volēs, Gulones dignos videri, q̄bus Harpyiæ furtim inuolantes edulia surriperent, in ipso edendi desyderio, & epularum apparatu, sicuti Phineias diripuere dapes. Apuleius, Et tamen quotidie pastus electiles comparere nusq̄. Nec vtiq; Cellam suam immanes inuolare mures, vel muscas, vt olim Harpyiæ fuere. Qđ diximus, Irin credi Harpyiarum sororem, ne confictum quis putet, confirmatur Hesiodi auctoritate ex Theogonia.

θαύμας δ᾽ ὠκεανοῖο βαθυρρείταο θύγατρα

ἠγάγετ᾽ ἠλέκτρην, ἡ δ᾽ ὠκεῖαν τέκεν ἶριν,

ἠυκόμους δ᾽ ἅρπυιας, ἀελλώ τ᾽ ὠκυπέτην τε.

Harpyias grammatici apud Græcos interpretantur ἁρπακτικὰς θεάς, id est rapaces Deas. Harpe vero auis est species rapto viuentis, Aquilæ similis. Homerus.

ἡ δ᾽ ἅρπῃ εἰκυῖα τανυπτέρυγι λιγυφώνῳ.

Quā & eodem nomine dici falcem nouimus. Hesiodus.

δεξιτερῇ δὲ πελώριον ἔλαβεν ἅρπην,

μακρὴν, καρχαρόδοντα.

Hinc Harpedophorus dicitur falcifer. Harpides vero calciamēta sunt, quæ item Crepidas vocāt. Dicuntur vero quasi ῥάπιδες. Quia πολυρράφῃ ὑποδήματα, id est multiplici sutura calciamenta sint, sic enim apud Grecos Salustius præcipit. Nominis vero etiam Callimachus meminit.

ἐν γὰρ μητροιζῆμι θῆκε σὺν ἁρπίδεσιν.

Harpys vero amorem signat, a rapacitate item noīe accersito. Vtitur eo in Crinagora Parthenius. ἀμφοτέροις ἐπιβὰς ἅρπυς ἐληίσατο, At Harpasus est Cariæ fluuius, ab impetu prerapido sic nūcupatus, Prius dicebatur Daphnus, Meminit Apollonius Caricorum quintodecimo. Harpasan ciuitatē a fluuio eodē nūcupari, Stephanus scribit. Nam Harpagia dicebat locus prope Cyzicū, Vnde raptū memorāt Ganymedē. Sed & in Illyria ciuitas mōstratur Harpyia prope Enchelyas, in quā Amphiarai auriga Baton se cōtulit, postq̄ is periit, Meminit Polybius. Harpagen inter coquinaria instrumenta recenset Pollux. Sed nomine alio dici Creagram putat, & Lycon, hoc est Lupum. Alii eo nomine instrumentum quoq; intelligunt, extrahendis a puteo vasis accommodum.

Aestiuā ægritudinē intelligi breuē, Et q̄ sit ei⁹ rei ratio, Iuuenalis loc⁹ explicat. Ca. XXVII.

AEstiuā ægritudinē fere omnē celeriter desinere, obseruatū ē a clarissimis Medicorū. Qđ vt mōstraret maximus ille, ac diuinissimus Hippocrates, libro Sētētiaꝝ secūdo, ita scriptū reliq̄t. Quartanę æstiuę breues magna ex parte sunt Autūnales longę præsertim q̄ hyemē attingūt. Aduocauit etenim morbū q̄ diutissime perseuerantē, ex quo velut perspicuę claritudinis exemplo, reliqua morborū genera inaudiri dedit. Ex doctrina igiť hac ꝓfluit Adagiū, vt ægritudinē mox paulo desiturā, nec ꝓcaci recursu, aut lancinatione diuturniore corpus emaciaturā, vel confecturā quoq; nūcupemus æstiuā. Scrutabar vero curiosius, q mos fere mortalibus insitus est, dicti, euentusq; rationē, Sed nec laborandū diu fuit, Præsto em̄ ē semper, velut Succenturiatus ille artis medicę longe scientissimus Galenus, apud quem ita scriptū legimus, Nō Quartanę solum inquit, breues ęstate sunt, sed cæteræ ęgritudines quoq; celeriter desinūt. Nam succi funduntur, & eunt vsquequaq; de corpore, atq; reflantur. Igitur si vires supersunt, nocua materia secreta morbi desistunt. Sin vires desunt, infesta materia pariter abducta, eæ quoq; exoluuntur, quāobrem nullus morbus ęstate tardius absoluitur. Cæterū vt æstate materia dispergitur, atq; aboletur facultas, ita hyeme contra accidit. Succi nanq; manent intus, modo animalium, quæ illatebrant se, & delitescunt, & item facultas valens perlistit. Itaq; cū morbificus succus maneat, neq; morbi conuelluntur, neq; ægri intereunt, quippe valētior facultas renititur. Ex iis, quæ Medicus præstantissimus exequitur, lux multa infertur illi Satyrico,

Iam letifero cedente pruinis
Autumno, iam Quartanam sperantibus ęgris.

Seminū, quę Cerasbola dicunť, ratio. Gallinarū Pericarphismus. Engæa, & Zoophyta. Veterum pocula fuisse Cornea. Ceratis notiones. Episporia quid. Cerasbola item quæ dicantur.

Caput. XXVIII.

EST apud Platonē semel, quantū obseruauerim, verbū hoc, Cerasbolus. i. κερασβόλοσ. Id quodā veluti adagio vsurpatū pro eo, q inamoenis, ingratisq; moribus sit, quiq; per imperitiā nullo moueať affectu, & leges quoq; habeat derisui, illis haudquaq̄ obtēperando, sed cōtumaciter obnitēdo. Et vocabuli quidē notio aperta satis, at eiusdē ratio nō vtiq; obuia fuerit, Sed vt Arietini oraculi historia, forte amplius quęrēda. Sūt q ita interpretenť, Cerasbola dici proprie, quæ dura nascanť in asperitis, aut leguminibus, nigra quidem colore, sed magnitudine quanta milium. Ea si leguminibus incoquantur, minime remollescunt, nec alioqui fructum vnq̄ ferunt. Eiusmodi produt esse, quæ inter boum cornua, dū seriť, forte fuerint iactata. Vnde & Cerasbola nūcupata a iactu eiusmodi, Sed, vt dixi, nō nimis abditū hoc, neq; ab intellectu deuiū. At cur ita, id est qđ multos diu torsit. Multa equidē in naturæ maiestate recondita latere, fatendū est, quę ingeniorū solertia necdū satis videť excussisse. Nōnulla ex iis, sum memor alia huius operis parte attigisse me. Recēset pleraq; & Theophrastus, in quibus & illud de gallinis, qđ sexto de historiis etiā Aristoteles posuit, & est a Plinio repetitū, Illę enim ouo edito, religione quadā excutiūt sese, & circūactæ purificāt, aut festuca aliqua sese, & oua lustrant, Pericarphismum Plutarchus vocauit, Item defossum a Ceruis cornu, Itemq;, Si vna aliqua Caprarum ore Heryngiū, qđ nōnulli vocāt Origanū, alii Moly, Romani Capitulū mardus, Grex subsistit vniuersus. Hoc & de Cerasbolis dici potest nō absurde. Quid em̄ fiat, neminem profecto latet, sed causam non norunt omnes. Non magis q̄ in eo, qđ periti rerum tradunt, Ceruis salsuginosas manare lachrymas, At dulces suibus, dum capiuntur. Necnon cur exculcatum Apium, contritumq;, dum germinat, lætius mox proueniat. Quod probris, maledictisq;, & execrationibus in Cumino cōsequuntur. Cæterum ne quæstionem modo torquendis videar ingeniis proposuisse, subiungam, qđ ex mutis, vt aiunt, magistris compertum mihi est. Scribunt Physiologiæ non imperiti, frigiditate seminibus induci duritiem, ea nanq; premit, cogitq; vsq; ad rigiditatem. Ediuerso mollia, laxaq; efficit calor, Proinde non recte astruunt, qui dicunt, ἔτοσ φέρει, οὐχὶ ἄρουρα, Annus fert, non Ager, Siquidem loca genuino prædita calore, temperiem gratam aere addente, fructus proferunt molliores. Quæcunq; igitur serentis manu protinus, recte q̄ in terrā decidunt semina, intra illā excepta, velut suo sibi lecto, collocataq;, calore insito amplius, & humore perfrui valēt. At quæ in cornua inciderint Boum, non assequunť, quā Hesiodus tradidit, ἀξίσην ἐνθυμοσύνην, Sed aberrantia, dilapsaq; non tam sata videntur, q̄ piecta incurio,

ſe. Vnde accidit plerunq;, vt vel frigoris iniuriã nõ patiant̃, vel exucca prorſum fiant, & lignoſa
tunicula, ita vt remolleſcere haudquaq̃ valeant. Argumento ſint lapides, quorũ partes terrę in
hærentes, ἔγγαια, καὶ ζωόφυτα μέρη vocãt Gręci, lõge molliores cuſtodit calor, q̃ quæ ſub dio
ſunt, Qua ratione Lapidarii artifices lapides adobruunt, quos excolere ingenio parãt, veluti ter
ræ caliditate quandã indipiſcãtur maturitatẽ, cũ hypæthri, & ſubdiales frigoris vi obdurati ar-
tificio reluctent̃. Rurſus ipſum hoc inde quoq; diſcimus. Etenim compertũ ferme eſt, Frumẽta,
q̃ in areis ſeruata diutius fuerint, quodã veluti callo obdureſcere. Idipſum alicubi pręſtat frigi-
dior vẽtus, dũ vẽtillant̃, afflãdo. Sicuti cõtingere in Philippis, auctores nõnulli ſunt. Inde fit, vt
tãq̃ impoſſibilia haud reſpuẽda ſint, ſi forte ruſticos quãdoq; iaudias, ex duob⁹ ꝑpinquis ſulcis
aut verius porcis, in altera duriores cõcipi fructus. Sed & illud maximũ, Inter fabarũ Lobos alii
mollia ꝑducũt, alii dura, ꝑut frigidior vẽtus, aut aqua partẽ hãc attigerit magis, aut illam. Sed
quoniã de cornib⁹, q̃ Cerata vocãt, mẽtio hac parte facta a nobis hic eſt, appendicẽ aliquẽ non in
gratũ lecturis adiiciamus, alioqui & operis eſt inſtituti, quo eruditionẽ hiſce, veluti fulturis, ti
bicinibuſq; ſurrigere, obfirmareq; cõtendimus. Lego in veterib⁹ memoriis añ inuentionẽ pocu-
lorũ antiquos cornibus ad potũ eſſe vſos. Quo argumẽto a doctis vſurpatũ inuenimus κεράσαι
pro eo, qđ eſt, ἐπιχεῖν οἶνον, hoc eſt vinum infundere, Sic Piſander, & Homerus Iliados. θ. οἶνον τ᾽
ἐγκεράσασα πιεῖν, i. vinũ fundens in ceras, ſiue cornu, ad potũ. Dicunt̃ vero Cerata a καρὰ, quo
caput ſignificat̃. Recte eñ vt Ariſtoteles inq̃t, capiti cornua mãdauit natura. Nec recte Aeſopi
Momus vitio dat, ꝙ nõ in harmis Taurus cornua geſtitet, vñ ferire vehemẽtius poſſit, ſed capi
te corporis imbecillima parte, Neq; eñ ingenio perſpicaci ille Momus iſta reprehẽdit, vt enim ſi
in alia quauis parte cornua haberent̃, fruſtra ponderi eſſent, nulla in re vtilia, multa etiã officia
impedirent, Sic harmis quoq; infixa ſedẽ omnino ineptã tenerẽt. Gerũt, q̃ animal pariũt, cornua
ad vim aut inferẽdã aut depellẽdã. Scribũt nõnulli ex Grãmaticis græcis, Cornua itẽ pro capil-
lis poſita inueniri, quoniã vtraq; enaſcant̃ modo eodẽ, Credo, quia vngues, roſtra, pili, cornua
plectra, ſiue calcaria, & ſiquid eiuſmodi aliud eſt, ex cibo gignunt̃ aduentitio, & augẽdi poteſta-
tẽ habẽre, quẽ tũ a fœmina, tũ forinſecus ſibi acq̃rũt. Oſſa vero in prima partiũ cõſtitutione gi-
gnunt̃ ex ſeminali excremẽto, cumq; animal auget̃, hęc incrementũ ex alimento capiũt naturali
quo partes augent̃ principales. Adeſt etymõ quoq;, cur Cerata ꝑ capillis autumẽt inueniri, in-
de eñ duci videt̃ nomẽ, ὅτι συνεχῶς κείρονται, ꝙ præcidant̃ aſſidue. Vocãt & Cerata fluuios
omnis ab Oceano delatos. Ponit̃ & nomẽ id pro gloria quãdoq;. παρὰ τὸ ἐρῶ τὸ ἐπιθυμῶ, quoni
am gloriã omnes appetãt. Porro videt̃ Ceras ſignificare vim, roburq; ĩ ſanctis literis, honeſta ex
brutis tralatione, quę cõmunita cornibus ſunt. Ceraxoos, & Ceratoglyphos appellant Gręci, q̃
cornua expoliunt, excolũtq; artifici ingenio, ac ſculpũt. Sicuti cõcinnandę comæ periti plurimũ
quidẽ Comotæ dicunt̃. i. κομωταί, & fœminæ Comotrię, ſed & Ceroplaſtæ vocant̃, q̃m, vt præ-
ſtruximus, Comas etiã Cerata vocabãt. Vnde de Paride apud Homerum κέρ ἀγλαὸν coma illu
ſtrẽ, venuſtũq; interpretant̃. Et apud Sophoclẽ ὀρθόκερως φρίκη. Pro eo qđ eſt ὀρθόθριξ. Et κέ-
ρας βοός, pro ſetis intelligũt bubulis. Legimus itẽ carnes ſupra frontẽ ad tempora nuncupari
μύας. i. Mures, ſed & Cerata dici a quibuſdã. Demum, vt ad Ceraſbola redeam⁹, ita inuenio in
theſauris Iulii Pollucis. Epiſporia inquit, dicit̃, cũ quis in idẽ ſemẽ iniicit & alterũ, qđ cauẽdum
eſt. Fiunt & Ceraſbola ſemina, ſi in boum cornua inciderint, quæ proueniũt ἀτεράμονα. hoc eſt
cõcoctu difficilia. Sunt & Ceraſbola boum cornibus circũuoluta vincula. Sed & in antiquis ly-
ris κόλλαβοι.

Quæ ſit Prouerbii ratio, Senilis valetudo. Caput. XXIX.

SEniores magna ex parte minus ægrotare, q̃ iuuenes, adnotatũ ab Hippocrate
eſt. Attamen qui longi his acciderint morbi, magna ex parte inſanabiles tota
vita comitant̃. Hinc ꝓfluit Adagiũ perelegans, vt Senilẽ nuncupemus vale-
tudinẽ proſperam ſatis, minuſq; cauſationibus obuiã, infeſtãq;, Vel ſi ita ma-
uis, quę medicã nõ admittat manũ, nec vlla valeat ratione perſanari, quando
eiuſmodi eſſe Senum morbos Hippocratis dictant verba, quæ ſiquis ad amuſ
ſim reuocet, lancẽq; curioſiorẽ, comperiet, non ſenes omnes, q̃ iuuenes minus
ægritudinib⁹ lancinari, & conuelli. Neq; enim cõtinentes ſunt oẽs, moderatiq;, nec omnino par
cius victitant, & ſub rationis modulo perdomant cupiditatẽ. Qui vero luxu vitæ, ꝓdigalitate
q; & lenocinio, blanditiiſq; voluptatũ, ac gulæ demulcẽtia laſciuiũt, & vitã cõſectant̃ volupta-
tib⁹ delibutã, magis ægrotant, vt q debiliores, q̃ iuuenes habeant̃. Cæterũ conplures ex longis

morbis insanabiles tota vita comitari, ꝑspicuū est, Siquidē facultas debilis est, vt insup morbi di geriē facile cōcoquere nequeat. Itēq; morbi diutini frigidiores censent omnes, & ob eā rem Senio res magis, q̄ iuuenes infestant. Nanq; omnes similioribus morbis facilius perurgentur.

De Cibi, Potusq; ratione per æstatē, ac Hyemem. Temporū distinctio ex Astronomis, & Medicis. Caput. XXX.

ET quoniā Medicorū castra, nō vt trāsfugę, sed vt exploratores ingressi sumꝰ, nauāda strenue opera est, vt inde, veluti postliminio, nō redeamꝰ, nisi suffertis manibꝰ publico quidē studiosorū bono, electius aliqd, cultiusq; referentes. Argumentū vero huic elucubrationi Aristoteles prębet, apud quem agitari quęstionē, scimus, vndenā sit, ꝙ medicę artis non imperiti æstiuis lassitudinibus balneo, Hybernis vero vnctione mederi soleāt. Et succurrit qdē ratio, hyberno vtiq; tpe vnctionē offerri ꝓpter horrores, mutationesq; vrgētes. Nā p calorē laxare oportet, q mēbra tepescere faciat, Oleū vero calidū est. At in æstate humefaciendū censet, qm̄ tēpus id siccū est, nec metus interpellat horroris, ꝙ status tēporis ad teporē ingenue vergit. Hic etiā cibꝰ parcus, potio liberalis p æstatē admittit, ille magis, hęc omnino, Potioni nā q; p æstatē ob tēporū siccitatē indulgēdū ex toto est. Parsimonia vero cibi, q̄ ὀλιγοσιτία dicitur, cōis qdē tēporū oīm est, sed magis æstati cōuenit, ne ob habitū tpis feruentē corpus cibo immodico pressum exęstuet. Hinc Prouerbia duo scite admodū, nec, vt opinor, improspere ꝓducūtur. Aestiue bibere, qd ē largius, vberiusq;, cuiusmodi affluētē potū κωθωνισμὸν vocant Gręci. Nec me fallit, Eruditiores, noīe potus, intelligere in eo Philosophi loco, liqdā cōmixtionē ex vino subtili, claro, odorato, & aqua leui, laudabiliq;, Hęc em̄ tria efficere, corpus nāq; nutriēdo reficiunt, virtutē custodiēdo frigefactāt, atq; humectāt quoq;, qd ē eo tpe potissimū, necnō tenuitate sua supfluitates corriuāt i vrinā, & sudorē. Alteꝝ vero Adagiū ē, Hyemalis refectio, p ea, q̄ largiore ꝓbeat manu, nec auariter. Vētres nāq; hyeme, sed & vere quoq; natura calidissimi sunt, & sōni lōgissimi, Itaq; p ea tpa cibi dari copiosius debēt, Caloris em̄ natiui copia magna ē, vt cibꝰ ꝑinde plenior reqrat. Argumēto ætates sunt, & Athletę. Qd vero hyeme adcrescat calor, Aristoteles quoq; insinuauit, subterfugit em̄ prę frigore extrinsecꝰ circūfuso, retrorsumq; æstate ad cōfinē cōsanguineūq;, & cōsentaneū Aerē aduolat. Ita efficit, vt porrectꝰ, & quasi patefactus diffiet, atq; dispgat æstate. Hyeme cōfertior coeat, & cōstipatior, & itē in profundū puadat, meetq;. Quo circa Cōcoctio, & sāguificatio p ea tpa ꝓbior, & salubrior reddit. Suffragant & sōni lōgiores ob ꝓlixiorē noctiū tractū. Id qd ad officia naturalia admodū cōfert. Cæterū quia paulo solertioribꝰ posse ambiguitatē inoriri, animaduerto, sit ne id vniuersis animātibꝰ cōmune, vt hyeme infercienda sint āplius, sciendū, a tractatu hoc abiūgenda, q̄ certis se tēporibꝰ in specus cōiiciūt, cōdūtq;. Hęc em̄ cibū nequaq̄ requirūt pleniorem, q̄diu latebris dilitescunt, siquidē ex toto sine pabulo obdurāt. Q; si cibū abliguriāt, vt ante latibulū, perperā concoquunt. Animantiū siquidē, q̄ ex natura frigēt, calor euincit brumali frigore, ita vt ꝓpemodū extinguat, & ob eā rē pleraq; contueri liceat, exanimis similia, q̄ in latebris viduata sensu, motuq; iaceāt. Quędā istiusmodi affectu prorsus exanimant. In animātibꝰ vero sanguinolētioribꝰ, calidioribusq; calor in ꝓfundū colligit cōuentu frequētiore. Cęterū in ratione tēporū attēdēda magnope Medicę Scholæ placita, ab Astronomis dissidētia plurimū, qd nō neglexit Auicēna quoq;. Nā q solis per signa meatū obseruāt, Veri assignāt initia, partē Arietis primā. Aestati primā Cācri. Autūno primā libræ, Hyemi primā Capricorni. Medicinę periti media signorū in iis ꝓferūt, Aq̄rii, Tauri, Leonis, Scorpii. Nā & prima Cāticę particula, tractatu secūdo, Auerrois inqt, Ex ꝓpinqtate, ac lōgitudine solis ad nos, & eiusdē distātia media efficiunt anni tpa quatuor, siquidē ex lōgitudine causa inoritur humiditatis, & frigiditatis, q̄ hyemalis est cōstitutio. Ex ꝓpinqtate siccitas cū caliditate, q̄ propria æstatis sunt, At ex mediana solis distantia temporū supputatur ratio media.

Septimani Tragœdi qui, facie Prouerbii, intelligant. Martialis locus illustrat. Cap. XXXI.

SEptimani Tragœdi ex Adagio dici valēt, q morbo, vel etiā quauis alia causa i deliriū ꝓlabūt. Prouerbii origo, ratioq; ex historia est. Ferūt, Abderitas qn̄q;, Lysimacho regnāte, nouo quodā, & mirādo gn̄e morbi infestari cœpisse. Modus mali erat hic. Primū vniuersim crassabat febris ꝑrapida, succēsaq;. Vbi dies aduenerat septimꝰ, iis sanguis ꝓfluebat e naribꝰ copiose, largiterq;. Alii sudore multo digerebāt. Et hic erat febri finis. Cęterū ꝑridicula mentē oīm obsidebat affectio, siqdē ad Tragœdiā cōcitabant, iābicaq; vocalissime detonabāt

Sed Euripidis Andromedã imprimis, & Persei verba cantu pcurrebãt. Prætenuibus, ac prępallidis Septimanis istiusmodi Tragœdis offertissima ciuitas erat, vociferantium hæc, & id genus alia, σὺ δ᾽ ὦ θεῶν τύραννε, κ᾽ ἀνθρώπων ἔρως. O Deorum, hominũq; Amor tyranne. In multũ producta est inusitata deliratio hæc, donec hyems, & atrox frigus accedẽs, malo finẽ induxit. Morbi initiũ profluxisse hinc opinanť, φ ea tempestate magni nominis tragœdus Archelaus, æstatis meditullio, caloribus succẽsis, Andromedã illic actitauit, vnde febriũ causam in Theatro cõtraxerint Abderitæ. Cũq;, vt assolet, Tragœdię illius spectra mẽti obuersarẽtur, cõualescentes in eandẽ per deliriũ dilabebanť, memoriæ Andromeda inhærente, ac Perseo cum Medusa. Hinc adagii origo fluxit. Eo vti possum⁹, cũ mẽtis errore, & indocto conatu opus aliqđ aggrediũtur multi, Cũq;, vt Satyrus inqt, Scribim⁹ indocti, doctiq; poemata passim. Sicuti sua tẽpestate vsu uenisse Lucianus prodit, quãdo gestis in Armenia reb⁹, numerosa Historicorũ ꝓrupit series, vt iam Thucydides multi, ac Herodoti, necnõ Xenophõtes viserẽtur. Et veritatis assequereť fidẽ Adagio vetus, πόλεμος ὁ πάντων πατήρ. Omniũ pater bellũ est. Quando tantos produxisset rerũ conditores. Ad hãc, quæ de Abderitis exposita est, cõtenderim historiã allusisse Val. Martialẽ cũ epigrãmatum decimo ita scribit,

Si patiens, fortisq; tibi, durusq; videtur,

Abderitanæ pectora plebis habes.

Nec tamẽ excidit, alibi traditũ a me, insitã Abderitanis fuisse vesaniã, qđ Ciceronis est in Deorũ natura. Quæ sententia etiamsi plane satisfacere potest, nõ ibũt tamẽ inficias studiosi, sensũ Poetæ hac historia iuuari egregie. Nec illud postremo incuriose prętereamus, qđ ex Hieronymo est, Eũ qui verba profundat obscura, inuolutaq;, nec sentẽtiis apte cohęrẽtibus, pessimo elocutionis genere, dici per febrẽ somniare, vel arreptũ morbo phrenitico, Hippocratis vinculo alligandũ.

Somnus Attonitus ex Medicorum Placitis qui sit. & quid Catalepsis. Caput XXXII.

SOmnum Attonitũ eleganter, ac docte dicimus, cũ quis ita obdormiscit, vt difficulter expergefieri valeat. Sed inqt Galenus, Illorũ deliria vehemẽter cauenda, qui tota, vt aiunt, via oberrantes Attonitũ Sõnum incipientẽ, diutinũ Somnũ esse existimãt, cum recte nominetur Sõnus diutinus, si temporis serie dũtaxat transiliat naturæ moderationem. Nec difficulter, puta nequaq̃ altus, & profundus, excutitur. Talis præterea Sõnus ex frigore principis accidit sentientis, i. Cerebri. Q̃, si frigus vehemens sit, cœtu, & cõciliatu humoris, Lethargum gignit, argumẽto obliuionis ita cognominatũ. Cõtra coitione, incursuq; Siccoris, vt sic interim loquamur, cõmittit Catalepsin noĩe, quã verbũ e verbo exprimẽtes, Prehẽsiculationẽ appellãt. Datur. n. nouitati verborũ venia, dũ rerũ seruitur obscuritatibus. Pari modo vigilia propter calorẽ primariæ partis sensoriæ cõsistit, Sed vel ob intemperiẽ, atq; immoderationẽ solũmodo, Vel etiam ob succi biliosi exuperantiã, affluẽtiamq;. Sunt quidã, q velint, Somnũ assidue fieri moderatum, nec vnq̃ immodicũ. Rursus alii vigiliam nunq̃ fieri mediocrem, & salubrem cõtendũt, Ac verbũ esse, qđ redundantiã tantũmodo indicet. Sed hi, si viuendi consuetudinẽ tenerẽt, nunq̃ in tantas salebras inciderent. Nam pręclara Hippocratis sententia est, Somnus, aut vigilia, si alterutrũ excessit modũ, mali est. Nõ ab instituto aliena sunt, quę maximus Philosophus ad hæc prodidit. Queadmodum inquit, morbi aliqui peruigilium, & Insomniam afferũt, Nam comperti sunt, qui nouem dies exertis, & inconniuis oculis egerint, quemadmodũq; hoc idem sępe citra ægritudinem accidit, vt gracilentis, & pręaridis, qui naturæ suę ratione longas vigilias patiunť, ita Somni copia interim inualentibus, interim valentibus contingit. Nam ex iis, qui febre tentantur, inuenti aliqui sunt, quos altus sopor in triduũ attinuerit. Paruuli vero tum propter cibos, tum propter humorem infantilis ætatis longissimo somno vtuntur.

Somni ratio ex Peripatetica doctrina. Quæ dormiant, etiã vigilare. Quę Sensu careant, non dormire. An Somnus sit impotentia Sensuum omnium.

Caput XXXIII.

POrro vt ad alia, hinc dissita non admodũ, ꝑtinus gradũ struamus, quicquid Somni capax est, idem vigiliæ particeps, & retro, Nam si Somnus quædam affectio est, & quasi nodus, & vinculũ Sensus, Sensus aũt oĩs sentire actu potest, Omnis vero potentia aliquãdo in actũ referť, Necessariũ est vt id, qđ dormit, & qđ potentiam habet, vt vigilet, excitet oĩno, & actu euigilet. Ita nullus fit Sõn⁹, q nõ possit rũpi, & q, vt ita loquar, expgiscibilis nõ sit, Q m̃ vero ex Sẽsu

Somni natura,& Vigilię depēdet,& cū vires animę habeant distinctę,ita vt Altrix abiūcta a reliquis sit, reliquæ seorsum ab hac non possint cōsistere,Certū est,ea,q̄ augent modo,& minuunt vt arbores,Dormire,ac Vigilare nō posse,qa sensu deficiunt. Nā sensus a ratione vitali,quæ & Vegetalis dicit,essentia,& potestate iterstitio plurimo,& manifesto dispescitur.Etiāsi nō id constaret,vtrū subiecto,& magnitudie differát.Putat Aristoteles Somnū,& vigiliā esse affectiones circa cor , vbi domicilium optimatis sensus locatur,Dormireq; animalia omnia.Sed cum, inqt Themistius,de Animalibus loquimur,semper excipiuntur diuina.Nam eorū actio iugis, æternaq;,nec tristis,onerosa ve est,& Vigilia in iis omnis contrarii est expers. Vtrum vero ea, quib9 silicea testa obducitur,dormiant,nemo quidem adhuc,qd sciam,fuit,qui viderit,aut argumento aliquo notauerit.Sed ratiōe tamē persuaderi id potest, Nam animal eo finim9, qd sensum obtineat.Somnus vero immobilitas,& quodammodo pędica est,& obligamentum sensus. Contra exolutio eius vigilia est.Non habent autem vices has plantę, quia vbi sensus non est,ibi neq; somnus esse , neq; vigilia potest. Vbi aūt sensus ē,ibi dolor,& voluptas.Vbi dolor,& voluptas, ibi cupiditas.Plantis nihil horū potest cōcedi,nulla em̄ ratio est,q̄ cogat fateri dolere has,oblectari, concupiscere,aut sentire.Neq; item quęcunq; alescunt,necessario etiam sentiūt.Qz q̄ cōtra est, quæcunq; sentiunt,vt necessario etiam alescant.Hæc vero alimenta quibusdam habent, vt Plātis.Hoc vero demonstrat ea ratio,q; vis,quæ nutrit ,munus suum nauius exercet , & expediti9, cōsopitis,q̄ vigilantibus nobis.Porro & illud esse manifestū debet,Oēs animātes in somno affici eodē modo,hoc est summa illa immobilitate,& insensibilitate offundi.Nā si dormienti auditus in ministerio,& officio sit,visus non sit,erunt simul in eodē duæ res pugnantissimę, quia scilicet dormiens aliquis sentiet,qd impossibile est.Colligi & illud potest,somnū,& vigiliā ad sensum cōmunē,& ad eius sensoriū pertinere.i.ad ipsum cor.Et cū sensus cōmunis subiecto idē cū tactu sit,necesse est,vt animalibus omnibus Vigilia,& somnus cōmunicari dicatur,quia tactus quoq; cōmunicatus omnibus est.Si vero quęrat aliqs,an impotētia sensuum omniū sit somnus, respōdebimus,nō esse,etiāsi oēs sensus in somno impotentes reddunt.Etenim necesse est, tactu sopito,cōsequi reliquos sensus cōsopitos esse,Sed eo nō valet hoc,vt Soporationē omniū sensuū causam esse somno dicamus,sed soli9 tactus.Nā cū princeps sensuū,& quo cæteri referunt,afficit, necessario & Satellites eius affectioni accūbūt.Cōtra,si illi afficiant,nō cōtinuo necesse est, sensum principē cōsentire.Illud vero argumēto est,somnū nō ea re cōsistere, q; otiosi oēs sensus sint,Cū em̄ qs aio linquit,qd gen9 Lipopsychiā vocāt.i.aīæ defectū,q̄q & ibi impotētia sensuum est,tamē somnus nō est.Porro duabus venis in collo,q̄ a iugulo,vbi scindunt,caput subeunt, foris valide apprehēsis collabunt homines,sensibus ereptis,nec tamen dormire dicuntur.

Somni causæ,quas recenset Aristoteles.Galeni sentētia aduersus eundem.Quādo primum infans alatur,vt animal.Cibi demutatio in sanguinē quomodo absoluatur. Quo pacto vaporū scansili motu inducatur Sopor. Caput.XXXIIII.

CAeterū finalis Somni causa salus est,& cōseruatio animaliū.Agēs vero causa spiritus est vitalis,qui in corde est,Materia vero vapor,q caput subierit,deinde in locū inferiorē defluxerit.Forma autē,situs, & dispositio est illa mēbrorū & partiū corporis, quæ in dormientib9 extra,intusq; cernit.Sed em̄ Galenus quarto Morbi ait , Aristoteles testatur , Somnum fieri , capite humiditate repleto,Non tamen potuit ostendere , quare capite humiditate repleto primus sensus quiescat , nam eius intentio erat , primum sensum esse in corde , Sed pręstitisset dicere,somnum fieri humectato pulmone . Certe quia summa semper ratione agit natura,nec continue moueri cum voluptate aīalia possunt,manifestū est,somnū ad icolumitatē fuisse aīalib9 iūctū,& ad qetē,Vñ vaga,& vulgo recepta trāslatio est,vt sōn9 qetis noīe īdicaret.Sed hęc ipa necessitas nō simpliciter ē itelligēda,sed ex posito,& adiūctiōe. Nā constituto aīali,necesse ē id ipsum alat,quo cōcesso,necessariū ē,e cibo vaporē surrigi,e quo somn9 cōseqtur necessario.Quia vero sentiēdi,& mouēdi principiū est cor,in quo & spirit9 vitalis,& refrigeratiōis principiū cōtinet,cōstat somnū, & vigiliā,qd itē pauloante attigim9,cordis esse affectionis.Ac dormiētes quidē agitatiōe cordis quadā mouent,Ideo & pleraq; agūt,qualia,cū vigilāt solent.Quod certe sine visione aliqua,aut sensu nō posset cōtingere.Clarum porro est,oportere animal simulatq; accipit sensum,tum primū ali,& crescere in eo, q; animal. Nam quando intra vterum part9 est,enutritur quidē,& crescit,nō tamē vt animal,sed vt planta. Cum autem accedit sensus,tūc primū nutrit,& auget vt Animal.Plane alimētū est id, qd ex cōcoctione postre-

mũ,& nouissimũ subsidet,habentibus sanguinem,sanguis.Carẽtibus sanguine,qđ vicẽ sangui nis prębeat.Cõceptacula sanguinis sunt venæ,initiũ venarũ est cor.Deuoratus eñ, & ingestus ꝑ os cibus,indeq; in locos suos,i.intestina,& ventriculũ collatus euaporaꝫ.Et sursum respirat ꝑ venas,ꝑ quas deinde ꝑmanat ad iecur.In Iecinore mutaꝫ,& natura sanguinis tingiꝫ.A Iecinore influit,& subit ad cor.In corde vinciꝫ, & cõficiꝫ plenissime.Ibidem in sanguinẽ perfecte mutaꝫ.Ac venę qdẽ alię cor adeũt.Alię a corde ꝓueniũt.Venę q̃ adeũt cor,tanq̃ ministrę,ac gerulæ sunt,vt q̃ a Iecinore ad cor incoctũ,& impfectũ sanguinẽ cõuehant,quẽ cor susceptũ sua vi meracũ,& absolutũ sanguinẽ reddit.At Venę q̃ a corde ꝑtinẽt,cõparatę ad aliũ vsum sunt,videlicet,vt succus ꝑ eas cõcoctus iã,ꝑfectusq; in totũ corpus distribuaꝫ,Illud vero necessarium omnino est,qđ in vaporẽ soluiꝫ,tabescitq;,aliquaten⁹ sustolli,deinde reditum capessere,& instar Euripi refluere,Nã omne calidũ ĩ sublime natura efferꝫ,Eo loci refrigeraꝫ a Cerebro,& cõsistit, mox reciprocat,& descendit ad cor,cuius feruore refrigerato,somnus obrepit.Ita efficiꝫ,vt Somnus maxime a cibis ꝓficiscaꝫ.Nã alimonia ad summum caput viã molita,q̃diu fluxũ Cerebro immiscet,attẽtat,& aggrauat,Hinc salebrę illę verborũ incertę,hinc oculos nare, caput vergere, erigendi se facultatẽ auferri contingit.Cũ vero iã cõmeant cibi,& incidẽtes cordi calorẽ ei⁹ irrigãt,a quo semp vis illa humifica,& corpulẽta in caput leuaꝫ,tũ ꝓfundo somno demergimur & altũ soporẽ flare incipimus.Q, vero humẽtia, & corpulenta genera grauedinosa sint capiti, indiciũ illud est, ꝙ quib⁹ inest vis Somnifera, eandẽ grauedinẽ capiti afferunt,crassitudine humoris eius,qui sursum respirat.Vt Papauera,Mandragoræ,ac Temetum.

Cur Vinolẽti nõ dormiãt.Neq; itẽ Melãcholici,aut vehemẽter æstuãtes. Fatigatio cur inducat soporẽ,Itẽ morborũ aliqui.& Hyemale tẽpus.Cur valde dormiẽtiũ vox grauior,Ac hyeme quoq;.Et qui suauissime dormiũt,nil somnient.Cur deniq; in Pueritia Galli videantur sapientiores.

Caput.XXXV.

EX iis vero omnibus facillimũ erit,ambiguitates tollere,quę ab ingeniosis plerũq; agitari solẽt,& ab experientia originẽ ducũt.Nanq; obseruatũ est, Vinolentos nõ fere dormire.Id & in libro Encyclicarũ quęstionũ ꝓposuit Aristoteles,& Hali,Practices primo,vbi in ebrietate ait,nõ esse somno locũ,Ibi nãq; fieri,qđ in lucernis cõtingit,in quas si præter modũ infuderis oleũ,restiguiꝫ mox lumẽ.Ratio vero euidẽs,nã ad somnũ creãdũ calidũ ad esse humorẽ,opus est,hic eñ cõcoqui expedite potest,indeq; ad caput vapores surriguꝫ,a quibus subinde Sõnus induciꝫ. Q, si deest, exiguusq; humor,aut cõcoctu difficilis inest,somnus nõ oriꝫ.Qua de causa post cibũ somnolentissimi fieri ob calorẽ solemus.Melãcholicos vero,& vehemẽter æstuãtes insomnia tenet,Alteros,quia refrigerat⁹ humor ꝑnit⁹ est.Alteros,qa nullus ẽ,aut certe minimus.Scribit Auerrois, post labores obrepere somnũ,quia dũ mouenꝫ animalia,exercẽturq;,ꝓspargiꝫ innat⁹ calor eorũ, & quãtitas diminuiꝫ,indeq; refrigeraꝫ,& ꝓinde necessario ad principia recurrit,vt propriis velut Thesauris cõmuniaꝫ aduersus pręꝑdientia.Aristoteles vero ex Themistii interpretatione,Aliquãdo inqꝫ & fatigatione multa ꝑtentamur somno. Cuius ea ratio ẽ, ꝙ labor diffundit quędã in nobis,& tabescere facit,quæ vicẽ incocti alimenti prębẽt,nisi colliquamentũ id frigidũ fit.Ita intestinorũ calor,q ex attritu,laboreq; exprimiꝫ,recrementa quędã emollit,q̃ ad superiorẽ locũ redundãtia somnũ inducunt.Interdũ & morbi hoc faciũt,qui ex humidis,& calidis excremẽtis conualescũt qđ genus in febre,& lethargo cernimus.Hyeme ꝓculdubio somnolẽtiores sumus,qđ aeris humectatio frigida facit,& noctes porro longiores,sicuti Hippocratẽ quoq; sanxisse,nouimus.Sed maior id quoq; facit cibariorũ ingestio,nã appetentia tunc vegetior,& excitatior est, Quoniam vero vt mẽbris grauiorib⁹ simus, facit Somnus, hinc & illud obuenire a Peritiorib⁹ adnotatũ ẽ vt quo tpe plus dormimus,q̃ vigilamus,qđ hybernũ profecto est , hoc vox efficiaꝫ grauior.Cũ eñ tempus,qđ interuenit ad vigilandũ,breue fit,habitus corporis,qui inter dormiendũ cõmittitur,ꝑmanere vsq; ad somni repetitionẽ potest.Igiꝫ cũ aer nõ solũ interior,sed exterior fit crassior,& crassior q eit , tardius etiã moueaꝫ,tũc grauior nõ immerito vox est.Nec illud incuriose transiluerim,qđ Aristotelica lectio,magister mutus,mihi suggerit in præsentia . Qui grauiter & suauissime dormiãt,nihil admodũ somniare,quia & sensus,& intelligentia hoĩs tunc suo fungi officio potest,cũ animus trãquillaꝫ,& requiescit,Qua quidẽ requie vel ipsa sciendi ratio constare videꝫ.Ex quo fit,vt amentes sint Pueri,& Ebrii,& Insani,facit eñ calor,qui nimius in hisẽ vt motu plurimo,vehementissimoq; inquietentur,quo motu desistenre,prudentiores esse inci-

piūt. Qua tñ in parte cõmonēdi amplius sum⁹, qđ a doctissimis ꝑditū est, Gallorū pueros initio sapiētes videri, mox auctiores factos desipere. Qđ educandi curę aliqui ascribūt, Aut verius, cū extra modū corpore sint humectiore, calor innatus ita adobruitur, vt quiescat. Propterea item orbiculatiore sunt capite, quia nequit expandi caliditas. Ex ea vero quiete videntur illi quidem sapientiores. Vbi vero auxerint, humecta illa redūdantia ætate iam deflaccescente, Calor inualescens præualet, Proinde vehementiores illis contingunt motus, euaporante humido caliditatis vi. Adiuuare putant & capitis illam non naturalem configurationem, quā sunt initio consecuti. At in Italia cõtraria se ratione habere pueros, palā est. Vñ scitissimū ꝓfluit Adagiū, vt Gallicā appellātes sapiētiam, prępmaturam intelligamus, & quæ mox deficiēs obbrutescat quodam modo.

Somniandi rationes aliquot. Cur Melancholici per quietē turbent̄ pręcipue. Cur quidā dormientes ambulent. Item paucula ad soporem pertinentia. De Platone nonnulla. Viui potissimū Vigilia. Caput. XXXVI.

VT vero ad institutū redeam⁹, iactat̄ anim⁹ noster maxime in somnis, Calore scilicet, q vndiq; in partē se interiorē colligit. Atq; ita efficit, vt plurima vehemētissimaq; illa obstante iactatione, nullū interuenire somniū possit, vaporib⁹ multis Phātasię organū scādētibus. Nec putādū, ꝙ anim⁹ tunc conquiescat, & per se maxime sit, cū nullū somniū trahit̄, vt multitudinis opinio est. Plurim⁹ aūt motus, cū suauissime quis obdormiscit, merito propterea est, ꝙ tūc maxime larga caloris copia in partē interiorē contrahit̄. Porro ĩ somno, quē cibo ingesto, primum capim⁹, nulla facultas vidēdi somnii dat̄, quia tūc maxime accidit, vt animus propter cibū ingestū cõcitet̄. Sōniū vero occurrit cū cogitātibus nobis, & ante oculos rē ponētib⁹, obrepit somnus. Illud quoq; obiter hic adnotasse, operæpretiū fuerit, Eos, q instructi virtutib⁹ sint, meliora somnia videre, ꝙ etiā vigilātes meliora animaduertunt. Qui deteri⁹ animo, vel corpore affecti sunt, deteriora cõcipiūt. Melāchollici iccirco in somnis crebro excitari cõsueuerūt, ꝙ calore tūc largiore bilis atræ vrgēte, Anim⁹ moueri æquo amplius cogit̄, vñ exiliūt sępe, surgūtq; eūtes huc illuc. Hincq; aucupant̄ Eruditi causam, quare nõnullis quādoq; obueniat, vt etiā dormientes ambulēt. Id em̄ fere cõtingit, vbi multus fuerit motus, & multa perturbatio, Nec tamē valida adeo, vt etiā somnum cõuellat. Sed quid est, ꝙ cõtemplantib⁹ plerunq; somnus obrepit? Nēpe cū in motu, & solicitudine cogitatio nostra sit, eoq; impediatur concoctio, necesse est, crassa esse euaporamenta, q̄ cõmeāt. Illud vtiq; scitu itē iucundū, Cum calor ad ima subterfugit, frigescūt palpebrę, & frigefactę cõprimunt̄, & cõfluūt. Ita qbus palpebrę sunt, cõniuēdo obdormiscūt, Nihil em̄ aliud cohibet, mouet, imperat regit in corpore, q̄ Calor. Frigent igitur superiora in sommo, & vndiq; corporis extrema. Cõtra recalescunt inferiores loci, vt pedes, & interiora, vt viscera, & id genus alia. Expergiscitur vero Animal, vbi primū absoluta, & profligata cõcoctio est. Cūq; intim⁹ calor, q ambiētis frigoris metu in angustum se contulerat, tandem victis difficultatibus, & superior factus promicat e latebra. Sed illud relinquimus ne indiscussum? Quidnam sit causæ, ꝙ dormientes, & propere oculos diducentes lucem intuemur. Nempe inquit Alexander, ꝙ visibilis spiritus coactus, ac contractus, plurimusq; effectus inter dormiendum, repente, ac multiplex exiens, per tenebras vtpote gradiens, ipse ad videndum fulgentior euadit. Legimus in naturali historia, Tiberio Cæsari aliam q̄ cęterorum mortalium fuisse naturam. Vt expergefactus noctu, paulisper haud alio modo, q̄ luce clara cõtueret̄ omnia, paulatim tenebris sese obducētibus. Idē fere Tranquillus quoq; de eodē recēset Imperatore. Cæterū nos posteaq̄ multa satis de Somni ratione congessimus, cludamus elucubrationē hāc Academicis placitis. Platonē accepim⁹, in cibo & potu tāta fuisse continētia, vt nõ solū delicatiores epulas, & opipara cõuiuia spreuerit, sed tantum dūtaxat cibi per omnē vitā sumpserit, quantū satis esset ad vitę necessitatē. Oliuis modo Academicis, & vili pane, atq; interim aqua contentum fuisse prodidere. Quem victum quantum somni sequi, verisimile est, tantū dormire solitū, scilicet non plus, q̄ qđ satis esset ad euitandā ex nimia vigilia malā valetudinē. Cæteros etiā, qđ ex primo libro de Legibus patet, solebat admonere, vt nocte surgerēt ad res tū publicas, tū priuatas obeūdas, Somnum em̄ immodicū & corpori, & animo obesse, dicebat, parūq; inter mortuū, & dormientē interesse. Itaq; vt quisq; viuere, & sentire cuperet sic vigilare oportere, quantū salua corporis valetudine id fieri posset. Hinc arbitror illa profluxisse Aristotelica ex libro de Animaliū generatiõe. V. Sõnus aūt talis sua natura esse videt̄, vt vi

uendi, & nõ viuendi interliminiũ sit, & neq; omnino sit, qui dormit, neq; non sit. Viuitur enim potissimum vigilia, propter sensum. Et in prefatione naturalis historiæ Plinius, Dum ista mussitamus, pluribus horis viuimus, Profecto em̃ Vita vigilia est. Propterea Aristonis illud vero verius est. Breue admodũ viuendi tempus esse homini contributum, Nam somnus veluti Publicanus, dimidium aufert. At Leontinus Gorgias senio iam fessus, ac perimbecillis, cum in somnũ collapsus iaceret, ac familiarium quispiam accedens ex eo, vt haberet, scitari instititisset, ἤδη inquit, μὲ ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακατατίθεσθαι τῷ ἀδελφῷ, id est iam me apud fratrem deponere adortus est Sopor.

Autumnalis ægritudo qualis censeat. Fructuũ distinctio. Demetrii. Horęi. Oporę. Salgama Salgamarii. Caput. XXXVII.

Hippocrates medendi arte nunq̃ satis laudatus, Libro sententiarum tertio, Per Autumnũ inquit, acutissimi, atq; exitiosissimi accidunt magna ex parte morbi. Ver saluberrimum est, atq; nõ exitiosum. Eum locum summus auctor Galenus ad verbum sic interpretatur, Vbi tẽpora idoneũ omne retinẽt temperamentum, Ver vtpote temperatum per ea saluberrimum erit, At acutissimos morbos, & exitiosissimos, quantũ in ipsam met tẽporis vim, & naturam agit, Autumnus importat. Siquidem Ver maxime temperatum, modificatumq; est, per Autumnum vero primum quidem eadem die modo frigus, modo æstus antepollet. Tũ autem insequitur æstatem, in qua plerunq; succi torrentur, interdum vires debiles extiterunt. Porro non ob id solum noxius Autumnus censetur, verumetiam, ꝙ antea euocati ad cutẽ, reflatiq; succi, per Autumnum ab aeris circũcurrentis frigiditate in profundum subitant, cogũturq;. Sed hæc cunctis hominibus indifferenter eueniunt. At iis, qui nequaq̃ recte victitãt, neq; cupiditatum dulces insidias, reliquasq; omnes exuunt passiones, ceu Corollariũ, obuenit ex fructibus detrimentum, quorum prolubio esitandorum pellecti, quibusq; large ingestis, malis succis implentur. Cæterum cum eiusmodi fere censeatur Autumnus, tabidis tamen officit potissimũ. Hoc Hippocratis corroboratur sententia, Autumnus inquit, tabidis malus est. Qđ ideo putat dictũ, quoniã hoc modo affecti improtectũ, nudũq; præsidiis naturalibus, i. carniũ inuolucro exutũ obtinẽtes corpus, assidue iniquitate aeris offendunt. Nam & Tabidis spiritus vitalis, viresq; naturales debiles fiunt. Veruntamen hoc Hippocratis loco ambigunt peritiores. An Tabescẽtes eos modo intellexerit, quos Tabe prehẽsos Pulmonis exulceratio infestet, An oẽs vtcũq; absumptos. Quoniã vero Autũnũ Gręci Oporã vocãt, hinc obseruatũ nobis est, apud Galenũ in libro περὶ τροφῶν, hoc est de alimentis, fructus quosdam dici Oporas. Eos autẽ, videtur trifariam distribuere, Alios siquidem Demetrios vocat, quo nomine frumenta, leguminaq; cõplectitur, & id fere genus alia, Valet autem Græcum nomen, ac si Cereales dicas latine. Mox aliud genus appellat Horæos, scribitq; a Gręcis Horam tempus id nuncupari, quo exorit Canicula, qđ est inquit, fere dierum quadraginta. Ex iis fructibus alios esse tradit iamiam maturescentes, Alios vero pręmaturuisse. Alios in summo esse statu, aut post statum, aut ante statum. Addit quoq; se putare, nõ immo dici Horæos, ꝙ eo tantũ tempore enascantur, sed ad eorum distinctionẽ, qui recõdũtur. Inter Horæos vero nominat Cucurbitas, Pepones, Melopepones, Cucumeres. Demum de Oporis acturus eo nomiẽ intelligere videt arboreos fructus, cuiusmodi sunt Fici, Vuę, Mora, Cerasa, Poma, Persica, & id genus alia. Sunt qui Oporas interpretẽtur mollioris corticis fructus. Illud obiter adnotauero, Salgama Priores dixisse, quęcunq; cõditanea ad victũ nostrũ in vasis seruabant. Columella libro tertiodecimo, Hęc vasa dedita opera fieri oportet patẽte ore, & vsq; ad imũ æqualia, nec in modũ Doliorũ formata, vt exẽptis ad vsum Salgamis, quicquid supest, æquali põdere vsq; ad fundũ deprimat, cũ ea res innoxia penora conseruet, vbi nõ innatent, sed semper sint iure submersa. Quin & in hortorum cura idem ita cecinit.

Tempore non alio vili quoq; Salgama merce,
Capparis, & tristes Inulæ, ferulæq; minaces Plantantur.

Apđ eũdẽ Salgamarios legim⁹ libro tertiodecimo de Rapis. Deinde sicut cõsueuerũt Salgamarii, decussatim ferramẽto lunato incidito. Salgamarios putant, qui Salgama vendũt, aut etiam condiunt. Autumnum dici putat Festus, ꝙ tum maxime coactis fructibus hominum opes augescant. Claudianus in Proserpinæ raptu.

Hæc tibi sacra datur, Fortunatumq; tenebis
Autumnum, & fuluis semper ditabere pomis.

Ab Oporis inuenio dici Oporophylacium. Pro loco, vbi eiusmodi seruātur fructus. Sicut Opō ronem, qui Oporas emit, venditq́. Pomarios forte dixeris latine, vt apud Spartianum in Heliogabalo. Vbi Dulciarii quoq; nominantur, & Lactarii. Sed nos sine sufflamine decurrimus, quam obrem transeo ad reliqua.

Nunq̃ Hecale fies, Prouerbium quo proferatur sensu. Caput. XXXVIII.

NVnq̃ Hecale fies, Scitus adagio est, quo significamus, nunq̃ a paupertate eius modi oppressum iri quēpiam, qua olim circūuēta Hecale est, de qua prius, q̃ aliquid promā, carmina Plautina subscribemus, ex quibus Prouerbii nata ob seruatio est, Sic enim in Cistellaria legimus,

Ecastor haud me poenitet,
Si vt dicis, ita futura es, nam siquidem ita eris, vt volo,
Nunq̃ Hecale fies, semperq; istanc, quam habes, ætatulam
Obtinebis.

Fuit Hecale Anicula, a qua Theseus olim adolescēs comiter est hospitio susceptus. Vnde sacrū quoq; Hecalesion per pagos celebre fuit Hecalo Ioui, non sine ipsius Hecales honoribus. Quam etiam Hecalenem vocabant diminutiua forma. Quoniam ipsa quoq; adolescentem adhuc Thesea salutare aniliter, & huiuscemodi excipere diminutiuorū blanditiis consueuerat. Meminit in Theseo Plut. & Philochorus. De ea iustum poema Callimachus fecit, Hecalen nomine. Plinius quoq; herbas edules nominat, quas rustica illa Hecale apud Callimachum apponat. Meminit & Cheræmon. Sudas vero ait ἑκάλη ἡ ἡρωὶσ παρὰ καλλιμάχω. Hecale Herois est apud Callimachum, Addit quoq; nominis etymon ἡ πρὸσ ἑαυτὴν καλοῦσα, ad se vocans. εἶχε γὰρ τεῖχοσ ἀκλήισον. Hæc tamen videtur fuisse pauperrima, quando ita canit Oui. in Libris de Remedio.

Cur nemo est Hecalem, nulla est, quæ cœperit Irum?
Nempe, q alter egens, altera pauper erat.

Apuleius quoq; Libro Metamorphoseos primo ex Politiani emendatione. Si contentus inquit, lare paruulo, Thesei illius cognominis patris tui virtutes ęmulaueris, qui nō est aspernatus Hecales anus hospitium tenue. Sed & in Priapeiis Epigrammatibus,

Aequalis tibi, quam domum reuertens
Theseus repperit in rogo iacentem.

Meminit & Petronius Arbiter.

Qualis in Actęa quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecale, quam Musa loquentibus annis,
Battiadæ vatis viuendo tradidit æuo.

Ex iis, quæ hactenus retulimus, & quæ sit Adagii origo innotuit abunde, necnō, quę sit Hecale in literis vtriusq; linguæ, verū, quia res leuicula est, ac multorū Politiano tamen duce, extrita commentariis, ad altiora præstruamus gradū, ne plane fiat in Lente vnguentū, Si id modo adiecero, non lepide minus, ac venuste ad ætatem posse Prouerbium transferri.

De Galeni valetudine, ac excellentia. Caput. XXXIX.

GAlenum Philosophum, & Medicū singularem, cuius scientissima, & plurima extāt ingenii monumenta, quæ genuinā sapiunt eruditionem, memorię proditum a nōnullis est, Centū &. XL. annos vixisse, tantaq; in cibo, & potu absti nentia vsum, vt ad satietatem nunq̃ comederit, aut biberit, nec crudū quicq̃ vnq̃ gustarit. Vnde sit factum, vt odorificum semper anhelitū spiraret, Sed quod longe apud me mirabilius est, citra vllā omnino affectionem, sola defecerit senectute. Quod in humanis est rarissimū, in tanta subblandiētis gulę lasciuia, & in interitum vergentis naturæ fragilitate, vt silentio cōterantur lancinātes hincinde incommodorū turbines. Vtcunq; hinc certe adagiū obrepere aduerto, vt Galeni valetudinem dicamus pro ea, quæ vltra humanū captum nimis sit prospera, nimisq; inoffensa. Nec me tamē fallit, quid aduersus hanc astructionē nostrā proferri ab eruditioribus possit, tum ex Galeno ipso, tum ex scriptoribus aliis, Nam Sudas auctor est, Galenum modo annos vixisse septuaginta. Ita enim de eo scribit, vt obiter etiam superpōdio lectorē onustum remittamus, Galenus inquit, arte medica celeberrimus, Pergami est natus, Marci, & Cōmodi, ac Pertinacis Imperatorū temporibus. Romæ vixit. Niconem habuit patrē, Geometriæ, ac Architecturæ peritū. Plurima non in Medicina solū, sed & in Philosophia condidit volumina. Immo vero in Grāmatica, & Rhetorica

Quæ ꝙ oĩbus ſere obuia ſunt,& vulgo notiſſima,recenſere,conſiliũ non eſt. Vixit annos. LXX.
Galenus porro ex græcæ linguæ proprietate quietũ,tranquillumq; ſignat.Cęterũ Galenus ipſe
de ſe ita propemodũ ſcribit libro de Interioribus.II.Sum inquit,mihi cõſcius,quodã tempore tã
to me eſſe conflictatum dolore,vt ventris interiora arbitrarer cõuelli,lancinariq;, præcipue qua
meatus vrinæ ſunt inter rhenes,ac veſicam,Mox vero clyſtere vſus ex oleo & Ruta,præcellenti
dolore humorem deiieci vitro liqueſcenti perſimilẽ.Quod genus Praxagoras vitreos vocat hu-
mores,Sicut in pleriſq; ſubinde experimẽto didici,Qui etiam tradit,eſſe humorem illũ frigidiſ-
ſimum,Et recte ille quidẽ,nam ſenſu teſte cõprobatur. Mirũ tamen, vndenã ſit frigiditas tanta,
quę nulla ratione recaleſcat.Sed libro de Sanitatis moderatione,ita ſcriptũ inuenio, quocũq; au
ctore editus eſt Liber is, Annis inquit,iam plurimis nullis fere morbis infeſtati ſumus, niſi quan
doq; laboribus nimiis Ephemera febre. Attamen pueri,adoleſcenteſq;,magnas,multaſq; incur-
rimus ægritudines,ſed anno.XXVIII.ætatis tranſacto,cũ exploratum mihi eſſet, Sanitatis eſ-
ſe artem aliquã,eius inhærens pręceptis immunem me morbis,exortemq; cuſtodiui, præter eã,
quam duximus,Ephemeram,quã tamen ipſam declinare poſſet liberius paulo viuendi poteſta-
tem nactus.Porro in libro de Alimentis.II.vbi de Lactuca ſermo eſt,ſic ſcribit, Vtũtur inquit,ea
ex aqua decocta,ſicuti ego nunc incepi,poſteaꝗ deprauati mihi dẽtes ſunt.Sed & alibi ſcribit,cũ
circa Diaphragma laboraret,ſe ſomniauiſſe,liberatũ iri,ſi ſanguinẽ mitteret ex vena,quæ eſt in
ter Pollicem,& indicem,minuiſſe ſanguinem,cõualuiſſe.Hęc ad præſens comperta nobis de Ga
leno ſunt.Suã vero ipſemet præſtantiã quodam libro patefacit,ſic propemodũ ſcribens,Itaq; me
dicinam profeſſus ad Senectutẽ vſq;,nullam omnino ad hanc diẽ calumniam ſubii,vel curando,
vel prę ſagiendo.Id quod celeberrimis Medicorũ quibuſdam obtigiſſe,ſum memor.Sed & Quin
to Colliget Auerrois,Cap.de Punicis granis,Galenũ ita celebrat,vt experientia pręcellentẽ præ
dicet,ac veridicum imprimis,vt cui cõparari non poſſit alius,ni forſan is inquit, qui clamat qui
dem,ſed quid clamet,nõ percipit ſatis, Auicennam,opinor,conuellens. Qui ſe tamen Galeni fa
tetur interpretem,ac ſummum quandoq; vocat artis medicæ.

De Sanitatis ratione adnotantur pluſcula ex Medicorũ Scholis.Quæ cenſeantur Corrupti
onis cauſę.Sanitatis diſtinctio. Caput XL.

QVod vero ad corporum valetudinem pertinet proſperiorem,illud obſeruan-
dum magnopere cenſeo,quod nobilis auctor literis prodidit , certa eſſe experi
mẽta totius corporis valetudinis,varietate victus inobſeruata . Hippocrates
certe tradit,non prandentiũ exta celerius ſeneſcere. Verũ id remediis cecinit,
non epulis. Nequis omnino putet Medicum principem ad crapulam nos hor
tari,atq; helluationem.Quippe multo vtiliſſima eſt temperãtia in cibis.L.Lu-
cullus hanc de ſe præfecturam ſeruo dederat,vltimoq; probro maius,in cibis
triumphalibus ſedenti dicebatur,vel in Capitolio epulanti,pudenda re,ſeruo ſuo facilius pare-
re,ꝗ ſibi.Ex Medicorũ autem ſcholis illa ſunt,Cõtemperantiam calidi,& frigidi,ſicci, & humidi
naturalem eſſe ſanitatem cõſimiliũ membrorũ.Cuſtodia vero compoſitionis,& numeri, magni
tudinis,& plaſmationis naturalis Sanitas eſt officialiũ.Corruptiones autem in nobis vel eſſe ne
ceſſarias,& innatas,ac ex nobis ipſis profluere,veluti radicẽ,& initium habentes, primordia ge-
nerationis noſtræ,ſanguinem ſcilicet,ac ſemen. Vel eſſe nõ neceſſarias. Naturales quidem aridi
tate proueniũt,& euacuatione.Quę cauſæ interiores ſunt.Illę vero exteriores ex iis,quę corpo-
ri adueniũt,quarũ vna inſeparabilis eſt,ſempq; aſſiſtens,vt cõtinens nos aer.Corruptio non ne-
ceſſaria per tẽpora quędã inordinate copulata corporibus,lędẽtiaq; orit̃,calefaciendo,frigefactã
doq; immoderate,aut etiã arefaciendo,humectãdoq;,aut frangendo,cõuellendo,perforãdo,arti
culos tranſmutãdo.Certe veluti ſerie ꝑpetua amplius,ampliuſq; areſcimus,donec decurſus ad
ſtatũ fiat,nec augeamur vlterius,oſſibus ob duritiem ab ampliori prohibitis incremento. Mox
vero præterꝗ opus fuerat,omnibus areſcentibus organis,actiones deterius longe perficiuntur.
Reddimur & tenuiores.Demũq; nimiũ ſiccitate inualeſcente,cõſeneſcimus, corrugaturq; cor-
pus,Membra titubant inualida.Genuini quidem caloris vi,perpetim multam ſubſtãtiæ portio
nem,effluere,ſcimus.Eſſe nãq; naturales corruptiones duas,vt ſignificauimus,quas genitũ cor
pus nullũ queat euadere. Alterã eſſe,ga,vt dixi,aſſidue areſcimus. Alterã vero hãc, ꝙ ex effluxu
prouenit a calore intimo.Proĩde ne cõfeſtim ſequat̃ interitus,neceſſe eſt,ꝗtũ fieri poteſt, vt ſub-
ſtantiã aliã effluenti ſimilẽ ſubſtituamus.Ideoq; cibis reficimur, & potu , ad eum modũ quicqd
ſicci,humectiq; euanuit inſtaurãtes,vt priſtinũ integret̃ temperamentum.Nã reſpiratione,pul

suçꝫ aereæ, igneæçꝫ substantiæ moderamentum custodimus. Propterea præceptore nullo, na-
tura tantũ, vt sic dixerim, prælucente, comedimus, bibimus, respiramus. Qꝫ si modo aliquo per
fici posset, vt eiusmodi quippiã induceremus, qđ nullatenus effluẽtibus dissimile foret, persanẽ
hoc, & optimum foret. Sed quia id impossibile, quoniã quod ab vnoquoçꝫ membrorũ effluit, eius
modi natura est, quale membrũ ipsum, a quo defluit. At eorũ, quibus vescimur, nil omnino est ta
le. Inde fit, vt necessario percoquãtur a natura, transmutẽtur, præparentur, similiaçꝫ copori effi
ciantur, qđ alitur. Quod vero nõ digeritur, corpori nõ accedit. Hæc vero retrimenta sunt, & ci
borum superfluitates. Amplius eadem tradit Schola. Duo esse, quæ Medicina nũcupata Diæte
tice ad sanitatẽ intẽdat, Alterum est, inanium repletio, alterũ vero, redũdantium exinanitio, ne
ad hunc vsum organa præstituta obfarciantur, atçꝫ obcæcentur, neve flaccescant, vt corpus cu
stodiatur purum, nullaçꝫ redũdantia infestũ. Ex iis porro duobus tertium quiddã videtur con-
sequi, ne celerius obrepat senilis molestia. Etenim si quæ euacuanẽ, restituamus, nec substiterint
intus noxiæ superfluitates, & sani erimus, & quod eximium est, diu iuuenes. Cęterũ quia diu de
sanitate verba facimus, nec vtiçꝫ illud, veluti per incuriã, omiserimus, Sanitatẽ nõ vno dici mo-
do ab eruditis. Nançꝫ altera est, quæ optima dicitur, perfecta, Summa etiã Septẽbribus horis, vt
inquit Oratius. Altera vero est, quæ ab hac deficit, incerta, non perfecta, quæçꝫ latitudinẽ habet
multã. Duplex quoçꝫ traditur hæc. Nã aut est Eucratos, & sine querela, in qua amplius, q̃ opor
tet, corpora calida sint, vel frigida, sicca, vel humecta, vt habitudo carnosorũ, quæ in meditullio
est tenuis, & modum excedẽtis. Altera est Dyscratos, & cum querela, in qua maximũ est ab opti
ma discrimen, quod perspicuũ tamen nõ est ob paruitatẽ. At simplex illa sanitas, & perfecta, quę
Eucrasiam habet certissimã, vel nunq̃ comperta in animalis corpore est, vel si vnq̃ fuit, nec mini-
mo quidem permansit, Quin vel initu oculi demutata statim est, nec eodẽ se habuit modo. Sani-
tatem vero finiunt dispositionem secundũ naturam, quæ actionem adminiculata coadiuuet. Si
cuti ægritudinem dicunt dispositionem præter naturã, quæ actionem oblædat, præpediatçꝫ.

Morbis ex quibus causis appellationes sint inditę. Herpes esthiomenos, id est Morbus San
cti Antonii, aut Sancti Martialis. Item morbus, Noli me tangere. Morphęa. Satyriasis.

Capur. XLI.

MOrbis vero induntur nomina quãdoçꝫ ab affecto membro. vt Pleuritis, a la-
tere; Peripneumonia a pulmone, sic Ischiadicus dicitur, sic Nephritis a Rhe-
nibus, sic Arthetica, Cephalea, Ophthalmia, Dysenteria. Aliis vero ab accidẽ
tibus, quæ consequuntur. Vt affectionem, quæ egestionẽ, qua cõsuetum est,
fieri non permittit, Tenasmon ab intestinorũ tormento vocitarũt. Recenseri
in iis Herpes itẽ potest Esthiomenos, quẽ inoriri Auicenna scribit, vbi arctius
constringantur vulnera. A medendi peritis finiri solet, mẽbri νέκρωσις id est
mortificatio, ac cũ putredine, ac mollificatione dissipatio. Eam vero affectionem lingua dicit ver
nacula Morbum sancti Antonii, vel etiam sancti Martialis. A Cancro differt, ac Lupo, & eo quẽ
facete nuncupant nostra tempestate, Noli me tãgere. Quia membra dificit putredine tãtum nõ
cadauerosa cũ mollitie. Illi vero idẽ vtiçꝫ efficiunt, at corrosione, ac duritie. Herpes porro Esthio
menos breuior est, acutiorçꝫ. Spasmum vero, id est Cõuulsionem ab instrumentis dicunt volun
tarii motus ad suum initiũ vi reuersis. Plures autem morbi ab vtroçꝫ appellationem traxerunt,
vt Cephalalgia, Otalgia, Cœlophthalmia. A causis quoçꝫ sæpius nomina inueniũtur imposita.
Vt Maniæ, Melancholię. Nam & Hyposarcam, quę hydropiseos species est, Albũ phlegma voca
uere. Nonnullæ item ægritudines ex similitudine quadã nomẽ habent, vt Elephas, siue Elephã-
tiasis, & Leo, & Cancer. Ac nariũ morbus Polypus. Et Morphæę ab arbore nucis inditũ videẽ no
men, ꝙ frondibus eius persimilis esse videatur. Quasdã item Verrucę species Myrmecias voca-
runt. Simili modo Alopeciam. At Veretri inflationem nomine cuiusdã Dęmonis Spõsarũ depi
cti nuncupauerunt. i. Satyriasin, vt interpretantur nonnulli. Pauca vero sunt morborum nomi
na essentiam modo mali exprimentia, vt Phlegmones, qui sunt abscessus calidi, siue vt Græci di
cunt, Apostemata. Et Gãgrena. Sic enim vocatur τῶν μελῶν τὸ νεκρούμενον σὺν ἕλκει, id est
morticina mẽbrorum caro cũ vlcere, vel etiã sine vlcere, μετὰ φλεγμονῆς, καὶ ἐρυθήματος λευ
καινόμενον, cũ inflãmatione, ac rubedine exalbescẽs. Scirri itẽ eodẽ modo dicunẽ. i. Duritię. Qui
busdã imposita noĩa ab artifice, a quo curata primũ. Vt Chironio. Aliis vero ab iis, qui primum
laborarunt. Vt Tylosis. i. τύλωσις. Sed nos iam ab hisce Medicorũ diuerticulis in viam demum
reuertamur, & instituti reliqua exequi pgamus, ne Gracculus fiat aliena lasciuiens plumula,

Quod commercium Balneo,& Cani? Prouerbium quem vsum habeat. Caput. XLII.

QVod Cõmercium Balneo,& Cani? Adagio est elegãs, in Græcis literis frequẽs, a Luciano vsurpat⁹ eo sermone, qui est ad ieruditũ multos emptitãtem libros, Dicit̃ de iis, quæ dissociata natura sunt, nec similitudinẽ recipiunt aliquam, vel vsum. Veluti si nauigãdi imperitus, aut equitationis omnino expers caperet is quidẽ affabre constructã nauem,& ad securitatẽ omnibus fultã instrumẽtis, Hic vero Equum cõpararet Medũ, vel Cẽtauridem, aut Coppophoron. Ridiculũ, opinor, vterq; se præstaret, ꝙ per imperitiã haud cõmode vteretur rebus. Nõ secus, ac Diues ille Asianus, cui cũ pedes forent abscissi, qui frigoris nimietate cõputruissent per niues iter faciẽti, vt aliquo modo calamitatem leniret, ligneos sibi pedes cõficiendos curauit, quibus subligatis, interim etiam Seruis innixus incederet. Sed ridicularius in eo pcipue fuit, ꝙ summa cura sciẽter, politeq; cõfectas Soleas comparabat subinde, quibus ligneos illos pedes prçfulciret. Veluti visenda plane res esset, lignũ crepidis inductũ. Nõ dissimile huic & illud Luciani eiusdem, πίθηκοσ γὰρ ὁ πίθηκος, κ' ἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα, Simia quidem Simia est, etiã si aurea habeat symbola. Et imperitię nuhilo adobrutus librũ quidem perpetim versare manibus potest, sed eorũ tamẽ, quæ lectitãtur, nihil prorsum queat pcipere, ἀλλ' ὄνοσ λύρασ ἀκούει κινῶν τὰ ὦτα, Sed Asellus aures motans audit lyram, estq; semper τῶν ἰχθύων ἀφωνότεροσ, magis mutus,& fandi magis inops, ꝗ̃ pisces. Vt vero a Balneis nõ resiliamus lõgius, Prouerbii, vt opinor, ratio apta satis est, quãdo humanæ infirmitati, bonũq;, si non & delitiis, Balnea modo deseruiũt, ad ea nil aspirat bruta natura. Fuerit argumẽto etiã, ꝙ sunt auctore Aristotele, τὰ θερμὰ λουτρὰ ἱερὰ, Balneę calidę sacrę, quas tamen sic dici ipse putat, q̃a sulphure, atq; fulmine rebus ingenue sacris pueniãt, Sacris inquã q̃m quæ mirãda sunt,& occulta, sicuti q̃busdã placet, sacra videnť, vt miras balnearũ taceam⁹ facultates.

Calentium Aquarum rationes aliquot. Cur earundem vi lapides item progignantur. Caput. XLIII.

ET quia in Balneas incidimus, Cur Aquarũ aliquę caleãt, quædã etiam ferueant, intantũ, vt nõ possint esse vsui, nisi aut in apto euanuere, aut mixtura frigidę intepuere, causæ aliquot reddũtur. Empedocles existimat, sicuti docuit Seneca, Ignibus, quos multis locis terra optos tegit, aquã calescere, si subiecti sunt solo, per q̃d aquis transcursus est. Facere q̃ppe Dracones solemus,& Milliaria,& cõplures formas, in quibus ære tenui fistulas struimus per decliue circũdatas, vt sæpe eundem ignẽ ambiens aqua, per tantũ fluat spatii, q̃tum efficiẽdo calori satis est. Frigida itaq; intrat exit calida. Idem sub terra fieri existimat Empedocles. Quidã arbitrantur, per loca sulfure plena vel introeũtes aquas calorem beneficio materiæ, per quã fluunt, trahere. Q̃d ipso odore, gustuq; testantur, reddunt enim qualitatẽ eius, qua caluerunt, materiæ. Quod nequis accidere miret, viuæ calci si aquã infuderis, nonne feruebit? Hæc porro efficit ratio, vt aquæ feruidæ magna ex parte, salsę proueniant, vt Aristoteles inquit, quia scilicet per terrã aluminosam percolãtur. Exustorum autem omniũ cinis salsus est, sulfurq; redolet, quare feruida oĩa modo vrũt fulminis,& quidẽ plura fulminis tactu extiterunt. Democritus Calci assignauit calidorũ fontium rationem, quod nequit fieri, quoniã lapides vnde fit Calx, non habẽt excalfaciendi vim, nisi in fornace prçusti. Cęterum in hac calentiũ aquarum ratione nõne illud eximiũ est, ac inuestigandum anxie, quod ipse etiam pene puer apud Aponum adnotaui, dũ Patauii capesserẽ ingenii cultũ, ab illis subinde lapides gigni? Hoc extra omnem admirationẽ mihi fuit. Scaturiunt ibi feruẽtissimę aquę in supcilio non multũ arrecto. In subiecto molendinũ est, quod versat Balinei aqua per conuallem decurrens. Volaticam, vt nunc passim dicitur, in quã impetu deuoluitur aqua per arctũ, vidimus totam, veluti quodã artificio, lapidea circũtectam crusta. Et cũ oculis nõ satis crederem, duritiem materię expturus cultelli satis validi mucronẽ insigniter retusum animaduerti. Id vtpote adolescenti, qui nihil admodũ interioris scientiæ attentassem, miraculũ est visum. Mox repetita vrbe, cum rem Scholasticis quibusdã exposuissem in foro, risu exceptus sum ab oĩbus fere, tanq̃ inusitata, nescio quæ,& absurda, ac scurrilia promerem. Sed haud ita multo interstitio facto, illuc profecti mecum in rem præsentẽ verissima senserunt, quæ prius inscite ludibrio habuerant. Verum ea omnia post cũ Plinii, tum aliorum doctrina confirmata repperi. Nam & Seneca Natura

lium tertio ad hunc modũ ſcribit. Intereſt, vtrũ loca Sulfure, an vitro, an bitumine plena transeant. Hac ratione corruptæ cũ vitæ periculo bibuntur. Vnde & apud Ouidium legimus,

Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.

Medicatum vtiq;, & eius habet naturæ limum, vt corpora agglutinet, ac induret. Quemadmodum Puteolanus puluis, ſi aquã attigit, ſaxum eſt, Sic econtrario hæc aqua, ſi ſolidũ tetigit, hæret, & affigitur. Inde eſt, ꝙ res abiectæ in eundẽ locũ lapideæ ſubinde extrahuntur. Qđ in Italia quibuſdã locis euenit, ſi virgã, ſiue frondem demerſeris, lapidẽ poſt paucos dies extrahis, circũfunditur enim corpori Limus, alliniturq; paulatim. Hoc minus videbiť mirũ, ſi notaueris Albulas, & fere ſulfuratã aquã circa Canales ſuos, cymbaſq; durari. Sed ſummus itẽ Philoſophus Encyclicarũ quæſtionũ libro. XXIIII. Quęrit, Διὰ τί ὑπὸ τῶν θερμῶν ὑδάτων μᾶλλον, ἢ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν πήγνυνται λίθοι. Cur aquis calẽtibus potius, q̃ frigidis Lapides cõcreſcant, atq; coagmententur. Reſpondetq;, ꝓuenire, ꝙ lapis defectu humoris conſiſtit. Caloreq; potius, q̃ frigore, humor deficit, & lapideſcit calore, vt etiã Empedocles ait, τάς τε πέτρας, καὶ τοὺς λίθους κατὰ θέρμα τῶν ὑδάτων γίνεσθαι. Lapides, & Saxa feruentiũ aquarũ opera conficit. In quo tamen aduertẽdum, ſi defectũ humidi omnino, ex totoq; intelligas, minus ꝓcedit ratio, quando quoquo modo lapis fiat, coagulatione, ſeu congelatione, requirit humidum agglutinãs, quo deficiẽte, nõ lapis fit, ſed harena, vel puluis. Si vero humecti defectũ intelligimus redundãtis ablationem, tunc veritas apertius eluceſcet. Certe non ſolũ calor ἀπολιθοῖ, i. elapidat, ſed frigus etiam, humorem nimio gelu abſumendo, indurat, facitq; lapidẽ. ꝙ ſi nimium frigus ita agit, ſimpliciter quoq; ita agi poſſe, certum eſt. Adnotanda obiter & Auicennæ ſententia ex fine Meteororũ, vt prætereamus, quæ huc ſpectantia Vitruuius ſcribit, Ex terra pura lapides non fieri, ſed ex ꝑmixto. Quoniam ex nimia ſiccitate in ea continuatio nõ fit. Fiũt vero ratione duplici conglutinatione, cõgelatione, Priore quidem, cũ lutum aliquod viſcoſum fuerit, ac pingue, qđ areſcens in quandã euadit diſpoſitionem, quæ in luti, lapidiſq; meditullio fere eſt, mox ſenſim lapis concipiť verus. Scribit etiam, virtute quadam vniuerſali vegetabilia, & animãtia quoq; deformari in lapides poſſe.

Balneorum diſtinctio, & vſus. Problemata duo ad id ſpectantia. Balnei etymon quod ſit. Item eiuſdem rei delitiæ. Capur. XLIIII.

BAlneorum vero, ſicuti obſeruatũ ex Archigene eſt, Alia ſunt nitroſa. Alia ſalſoſa. Alia aluminoſa. Alia bituminoſa. Alia ſulfuroſa. Alia ferroſa. Alia Chalcoſa. Quædã ex his ſunt cõpoſita. Et horũ quidẽ omniũ poteſtas eſt arefaciendi. Quædã non arefaciunt modo, verũ etiam obſtruunt, ſicut aluminoſa. Partim etiam ſalſoſa, & æris qualitatem adepta. Et hæc quidẽ lauacrorum ſponte prouenientiũ ratio eſt. Sed nec ignorandũ ex Galeni doctrina, eorundẽ quędam eſſe dulcia, quędã qualitatis expertia, quædã ſuam quandã obtinere qualitatem. At eorum, quæ alterã quandã habent qualitatem, quædã ex inſtitutione noſtra vim habent, quædã ſua ſponte vim obtinẽt. Balnei vſus inquit Celſus, duplex eſt, Nã modo diſcuſſis febribus, initiũ cibi plenioris, viniq; firmioris valetudini facit. Modo febrem ipſam tollit, fereq; adhibetur, vbi ſummã cutem relaxari, euocariq; corruptum humorem cõuenit, & habitũ corporis expedit mutari. Antiqui timidius eo vtebãtur, Aſclepiades audacius. Cæterũ hæc, quæ medicinæ rationibus continentur, miſſa faciamus, quoniã noſtro inſtituto parũ fortaſſe cõgrua videbuntur. Illud quæramus potius, quidnã ſit, quod experimenta ꝑdocẽt verũ, ante balnei ingreſſum calidum mingimus, At in balneo diutiuſcule commorati, frigidũ. Illa vero afferri ratio poteſt, id tanq̃ ad alterius cõparationem plane fieri. Nam vrina tepidi profecto temꝑamẽti eſt, quæ tum primum a nobis facta, mediocriter etiam calida eſt foris. Igitur quãdoquidem frigidũ eſt corpus noſtrum, ipſum lotium, vtpote corpori comparatũ, calidum eſt. In Lauacro autẽ quãdoquidem corpus plus lotio incaluit, frigidum videtur Lotiũ, vtcunq; calidum ſit. Dignum & illud obſeruatione eſt, qđ ne vtiq̃ ſitientes, lauacrum ſubeuntes ſitimus. Et cõtra, ſi ſitiamus, pacatur ſitis. Nempe ex ariditate ſitis oritur. Si ergo ſitientes lauacrum ſubeamus, corpus facultate vitali ꝑ cutis meatus humorẽ allicit, & quaſi ad ſe cõuellit. Atq; ita contingit funditus humectari, vnde præcipue exoritur ſitis. Qui vero nõ ſitientes lauacrum ſubeunt, humorem corporis efferunt, diductis corporis meatibus, ſudoreq; excutiũt, nec receptum humor habet. Balneum ex Græcis quidam interpretantur dici παρὰ τὸ ἀποβάλλειν τὰς ἀνίας, a curarum videlicet, ſolicitudinumq; repulſu. Quando & id videtur Homerus innuere cum ait.

λοῦε δ᾽ ἐκ τρίποδος μεγάλου,
ὄφρά μοι ἐκκάματον θυμοφθόρον εἵλετο γυίων,
Corroborauit in libris confessionũ Aurelius Augustinus, libro nono, Sed rationibus peruince-
re Grãmatici conant̃, quoniã, si id verũ esset Etymon, scribendũ fuerat per i. Sed modo p ει scri-
bitur, quod sciunt omnes, hoc est βαλανεῖον. Propterea inquiunt, astruendũ est, fieri ἀπὸ τῶν
βαλάνων, quoniam Balanos succendere, moris fuit veteribus. παρὰ τὸ τὰς βαλάνους ἄυειν,
Nam Epaphroditus ἄυειν exurere interpretatur. ἵνα μήποθεν ἄλλοθεν ἄυοι. Sudas scribit ve
teres glandibus vesci solitos, cortices vero igni alimenta præbuisse. Et est inquit, Balneũ via, in
strumẽtumq; ad delitias, quãdo vt Plinius etiam scribit, parietes Balnearum spargi nõnulli ius
sere. Atq; Caium Principem ita solitum lauari. Et ne principale videatur hoc bonum, & postea
quendam ex Seruis Neronis. Nam Tranquillus de principe eodẽ sic scriptũ reliquit, Nepotinis
sumptibus omnium prodigorum ingenia superauit, commentus nouũ balnearum vsum, por-
tentosissima genera ciborum, atq; cœnarum, vt calidis, frigidisq; vnguentis lauaretur.

Balnea veterum frugi. Senecæ locus emaculatur. Epistomium quid, & Epitonium. Colla
bi, & Collopes. Caput. XLV.

ANtiquitus in vsu erãt Balneola pangusta, tenebricosa, vti Seneca inquit, Ne
q; enĩ calida videbant̃, nisi obscura. Eiusmodi fuisse legimus Scipionis Aphri
cani Balneum apud Linternũ. In eo ille horror Carthaginis, cui Roma debe-
bat, q; semel tantũ foret capta, abluebat corpus laboribus fessum rusticis, quo
niam se exercebat opere, terrãq;, vt mos fuit priscis, ipse subigebat. Mox vero
qs ita lauari sustinuisset? Pauperes sibi videbãtur, ac sordidi, nisi parietes ma-
gnis, & pretiosis orbibus refulsissent. Nisi Alexãdrina marmora Numidicis
crustis fuissent disticta. Nisi illis vndiq; operosa, & in picturę modũ variata circũlitio fuisset prę
texta. Nisi vitro abscõderetur camera. Nisi Thasius lapis, quondã rarum in aliquo spectaculum
templo, piscinas circundedisset, in quas multa sudatione exanimata corpora demittebant. Et vt
inquit idem Seneca, nisi aquam argẽtea Epistomia fudissent. Qua in parte obiter eiusdem codex
emaculandus est, nam modo impressi codices Epitoma præferunt, aut Epitonica. Neutrum re-
cte, Siquidẽ vel latinis auctoritatum tibicinibus peruincimus, Epistomia legendũ (Etenim græ
ca id, plane claret doctrina) Nã libro Architectonicæ decimo Vitruuius ita scribit, Singulis au
tem canalibus singula Epistomia sunt inclusa, manubriis ferreis collocata, quæ manubria cum
torquentur, ex area nares patefaciunt in canales. Et infra idem Vitruuius, Motione vero vectiũ
vehementiore, spiritus frequens compressus Epistomiorum aperturis influit. Ex iis auctoris hu
ius verbis, vt de Varrone taceam, manifestum arbitror, dici Epistomia, qualia nunc passim Ton
sores habẽt in vasculis pensilibus capiti abluẽdo. Sed & instrumẽta ea, quibus e vasis subinde vi-
na educimus, Cannulas simplex nũcupat vulgus, Epistomia recte dici posse, animaduerto. Vn-
de & luxata, vt opinor, dictione, obturamentum Epistomiorum Spinam vocant imperiti. Sudas
vero, Collabi inquit, panes sunt, cõsimiles citharæ Collabis. Alii Collabos accipiunt εἶδος πλα
κοῦντος τετραγώνου, ἢ ἄρτου μικροῦ. id est Placentæ speciem quadrangulæ, aut minuti pa-
nis, παρὰ τὸ ἐκ μεγάλων κολλοβίζεσθαι, q; sint ex magnis deminuti, & velut mutilati. Colla
bi nanq; sunt τὰ τῶν χορδῶν ἐπιτόνια, id est fidium Epitonia. Apud auctores item inuenio,
Collopas dici prædura in ceruice boum coria, ex quibus moris erat, inquiunt, cõficere, quos vo
cant Collabos. Sed dicitur & Collops dorsuale corium, quoniam ex eo fiat Colla. Vnde facetissi-
mus Comicus Aristophanes Aeschyli duritiam monstraturus inquit, οἶμαι γὰρ αὐτὸν κόλλο
πι ἐοικέναι. Puto ipsum Collopi persimilem. Id scite admodum, & docte in Adagii vsum trahi
potest. Existimo Collabos in cithara esse clauiculos, quibus remittuntur, vel intenduntur fides.
Et inde ab intensione cœpisse Epitonia vocari, indeq; per similitudinem in aliis itidem id genus
eodem modo appellata. Epitonium pro incremento apud Plut. de Liberis educandis, comperisse
videor.

Balnearum apud veteres luxuriosus apparatus. Emendantur Senecæ Loca aliquot fœdè
vitiata. Res Quadrantaria quæ sit. Pilicrepus apud eundẽ Senecam quid. Item Alipili, Libarii,
Et Botularii, & Botulus, ac Distillarius. Quid Distillatio. Loca ędilem metuentia apud eundẽ,
quæ sint. Balnea cur item dicantur Gymnasia. De Balneo cogitare conducendo quid.
Caput. XLVI.

SEd redeo ad Balnea,in quibus non ſtatuas modo innumeras,& colũnas nihil ſuſtinentes viſere erat,ſed eo quoq; peruẽtum eſt delitiarum,vt nihil niſi gẽmas calcare vellent,Sicuti pergit Seneca,Blattariaq; vocabant Balnea,ſiqua non ita aperta eſſent,vt totius diei ſolẽ feneſtris ampliſſimis reciperent,niſi & lauarentur ſimul,& colorarentur.Hic obiter reſtituamus alterũ Senecæ eiuſdem locũ fœdiſſime corruptum,Cur inquit,exornaretur res quadratoria,& in vſum,nõ oblectamentũ reperta?Legendũ,Res quadrãtaria. Quoniam qui Balneas ingrederent,quadrantẽ Balneatori ſoluerẽt,Id aperte ſignificat eo verſiculo Iuuenalis.
Cædere Syluano porcum,quadrante lauari.
Necnon Oratius Satyra.III.
Dum tu quadrante lauatum
Rex ibis. Sed quoniã in Senecã ſemel incidimus,feramus illi collabenti opem pro virili. Bone Deus q̃ propudioſę irrepſerunt mendæ in Epiſtolas eas,quæ ad Luciliũ inſcribuntur.Sed de locis aliis nũc cenſura nõ eſt.Quod ab inſtituto alienum nõ eſt,id modo agamus. Epiſtola eſt libro octauo,in qua tumultuoſa Balneorũ luxuria notatur,Si vero Pelicrepus inquit, ſupuenit,& numerare cœpit pilas,actum eſt.Quid ſibi hic Pelicrepus velit, nõ video. Verum certiſſima ducor cõiectura,vt Pilicrepum arbitrer legendũ,eumq; intelligam,qui Pilas, hoc eſt Sphæras, aut glomos pice illitos in ignem Balneorũ,ſiue vaporarii cõiiceret, ſicubi forte reſtingueretur. In hanc ſententiam vt pedibus eam,Papinius facit Syluarum primo,in Balneo Hetruſci.
Quid nunc ſtrata ſolo referam tabulata,crepantis
Auditura pilas,vbi languidus ignis inerrat
Aedibus,& tenuem voluunt hypocauſta vaporem?
Meminit huiuſmodi pilarũ,vt opinor,& Architectus Vitruuius libro quinto. Suſpenſuræ Caldariorum ita ſunt faciendæ,vt primũ ſeſquipedalibus tegulis ſolum ſternatur inclinatũ ad hypocauſtũ, vti pila cũ immittatur,nõ poſſit intus reſiſtere.Sed rurſus redeat ad præfurniũ,ipſa per ſe ita flamma facilius peruagabitur ſub ſuſpẽſione.Domitius vero Papinii expoſitor,ita eum locũ enarrat.Quid nũc inquit,ego narrem tibi tabulata,quæ in ſublimi parte ædiũ ſunt,quo deſinunt vaporaria,habentia in vertice pilã concauam,quo peruenit flãma ignis in imo ardentis, ſed languida,& tenuis,vt domus ita tepeat,nõ autem æſtuet.Hęc ſentẽtia an cõgruat,iudicent volẽtes.Nos,qđ varia ſuggerit lectio pro captu ingenii in lucem p̱mimus. Sicut & illud,qđ obſeruatũ doctiſſimis eſt,inter eos,q corporis cũrã agũt,recẽſeri Tõſores,Balneatores, Pilicrepos, Alipilos,Mediaſtinos,Mãgones,Aliptas,ſeu Pædotribas,Ciniflones, Arcularios,Propolas,Pigmẽtarios,Coronarios,Coſmetas,& id gen⁹ alios.Ex quibus emendat̃ locus alius in epiſtola eadem.Alipedũ inquit,cogita tenuem,& ſtridulã vocem,quo ſit notabilior, ſubinde exprimentẽ, nec vnq̃ tacentem, niſi cũ alas vellit,& aliũ pro ſe clamare cogit.Tu expuncto inutili verbo pro Alipedũ lege Alipilum,id eſt alarum pilos vellentem,quod auctoris ſentẽtiæ mire cõgruit. Sed & mox Seneca confluentem ad Balnea inſtitorũ,& cuiuſq; viliſſimi turbã enarrans, Iam librarii inquit,varias exclamationes.Et Botulariũ,& Diſtillarium.Et omnes Popinarũ inſtitores, mercem ſuam quadam & inſignita modulatione vẽdentes.Hic mendũ irrepſit in verbũ vnum. Reliqua perobſcura ſunt.Nã vbi Librarii ſcribitur modo,legerim libẽtius Libarii a vendẽdis Libis, de quibus in Faſtis Ouidius,ita,vt vna modo litera pereat extrita.De Botulario vero, vt noſtro beneficio pernoſcant & hoc ſtudioſi iuuenes,intelligo verbo illo vẽditores,confectoreſq; Botulorum.Ea erãt farcimina,Feſto tradẽte,De quibus & Apicius,quiſquis is eſt, Botellum ſic facies, ex Oui vitellis coctis,nucleis pineis conciſis.Cepam addes,porrũ conciſum,Thus crudum. Miſcebis piper minutum.Et ſic inteſtinum farcies. Adiicies liquamen,& vinum,ſicq; coquas. Erat quidem Botulus menſis omnibus gratus,Sed in Saturnalibus celebrabatur præcipue, dũ ex eo corona fieret pulti,propterea libro quinto Val.Martialis,forma tamen deminuta.
Et pultem niueam premens Botellus.
Sed & in Diſtichis idem Poeta ſic cecinit,
Qui venit Botulus medio tibi tempore brumę,
Saturni ſeptem venerat ante dies.
Supereſt apud Senecam verbum non admodũ vulgo notũ,quod eſt Diſtillarius.Scimus quidẽ a latinis fere Diſtillationes dici,quę a Gręcis Coryzę,Brãchi,Catarrhi vocẽtur. Quis hęc apud illos differant,cũ ſit Coryza,dũ pituita tantũ nares obſidet,Grauedo latine dicta. Sicut Celſus

meminit. Catarrhus vero, qui Fluctio dici valet, cũ fauces, palatũq;. At Brãchos, cũ & guttur, & arteria corripitur. Ob quod & Artericũ quandoq;, vt Paulus scribit, vitium id appellant. Oĩa tamen hæc Hippocrates etiam Coryzas vocat. Cæterũ expositio hæc ad Senecæ sensum parũ facit. Proinde sciendũ, Distillationem quãdoq; pro liquamine capi, quo vtimur ad intinctus, siue, vt græce dicam, Embammata. Hinc Seneca scite admodũ, & docte Distillarium vocauit, qui id genus concinnaret, distraheretq;, quem insignita modulatione merces suas vẽdere, scribit. Qui mos adhuc passim seruatur in vrbibus, Patauii prẹsertim. Consuetũ quoq; illud veteribus fuit, vt vel nobilissimi Aediles eo fungerentur officio, vt loca eiusmodi intrarẽt, quẹ populũ receptabant, exigerẽtq; munditias, & vtilem, ac salubrem temperaturã; Nõ hãc, inquit Seneca, quẹ nuper inuenta est similis incendio, adeo quidem, vt conuictum in aliquo scelere seruũ inuitũ lauari oporteat. Nihil enim iam videtur interesse, ardeat Balneum, an caleat. Ad hæc arbitror respexisse Martialem, cum Epigrammatum tertio ita scribit.

Centum miselli iam valete Quadrantes,
Anteambulonis Congiarium lassi.
Quos diuidebat Balneator elixus.

Hinc & aperitur locus Senecẹ eiusdem in Libro de Vita beatã; vbi loca recenset Aedilem metuẽtia. Nam & alibi auctor idem, Decoquere inquit, corpus, atq; exinanire sudoribus, inutile simul delicatũq; credidimus. Porro Græcorum fuit moris, in Balneorũ ad id extructis locis multiplici exercitio corpora delassare. Id cuiusmodi censendũ sit, ex sciẽtissimi illius Plutarchi verbis cõiectari poterit, quæ subiecimus ex cõmentario quæstionũ Romanarum, Nõ aliud quicq̃ inquit; Grẹcis seruitutem, ac mollitiem attulisse Romani putant, q̃ gymnasia & palæstrã, q; iis languescant adolescentiũ animi, ac effœminẽtur penitus. Quæ siquis effugere studeat, in puluerẽ prodire, &, vt grẹce dicã, εἰσ ὑπαιθρομ, hoc est in subdiale spatiũ, oportet. At qui domi, & in vmbra; Balneis, & vnctionibus molliter se curãt, hæc subire, necesse est. Hinc emanasse arbitror, vt Balnea etiam gymnasia dicerentur, quod in Iudaico bello mõstrat Iosephus; vbi de Herode ita scribit, Nãq; apud Tripolin, & Damascum, & Ptolemaida publicas Balneas, quẹ Gymnasia dicuntur, Bibli autẽ Exedras, porticus cõdidit, & fora. Fuisse tamen & Philosophis constituta in Balneis loca, in quibus illi disputarent, liquido Vitruuius edocuit. Constituãtur inquit; in tribus Porticibus Exedrẹ spatiosæ, habẽtes sedes, in quibus Philosophi, Rhetores, reliquiq;, qui studiis delectãtur, sedẽtes disputare possint. Erat item prouerbiũ prioribus in pauperes, qui assidue frigerent, tremerentq;, eos nanq; de Balneo cogitare, & Furno conducendo dictitabãt. Quod Oratius significat.

Nec qui
Frigus collegit, furnos, & Balnea laudat. Sed & Iuuenalis.
Cum iam celebres, notiq; Poetæ
Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
Tentarent. Significat hæc ipsa item Aristophanes Pluto.

Vocabula plura ad Balneorũ vsum spectantia. Eschara, Alipterium, Aryballus, Arytæna, Cammus, Pyelos, Oceanus, Schola. Emaculatur Senecæ locus ad Lucilium de Psychrolute. Psychrologi qui dicanẽ, Et Psychrologia qd. Asaminthus. Oa Lutris. Caput. XLVII.

VErum prius, q̃ inde reuellamur, mutuemur itẽ aliqd à Iulio Polluce; quo veluti suppondio lector onustus dimittat. Scribit ergo libro septimo partem Balnei dici Escharã; Aliã vero Alipteriũ, qd latine Vnctuariũ valet dici. Et esse nomen vtrunq; apud Alexin Cauniis, ἐμ τῷ βαλαρείῳ μήτε τὸ πῦρ ταῖσ ἐσχάραισ ἐμόμ, καὶ κεκλεισμέμομ τὸ ἀλειπτήριομ, Cũ nec in focis inquit, esset ignis, & esset Alipteriũ occlusum. Escharan Lycurgus, & Ammonius dici autumant; quæ arrecta non sit, & citra omnem altitudinem, sed humi assideat, vel cũ cauitate, Vnde & Medicos vlcera concaua Escharas vocare. Sunt itẽ Escharæ pudẽdorũ muliebriũ labra. Cornelius Celsus medicinẹ quinto in Erisipelarũ cura, Post exustionẽ inquit, putris vlceris supponenda sunt, q̃ crustas a viuo resoluant, eas ἐσχάρασ Græci vocant. Pergit inde Pollux idem, Balnei vasa inquit, sunt Aryballus, Arytæna, Vtriusq; meminit Aristophanes, qui & Balnei Cãmũ dicit. Sed & Pyelon quoq; noĩat, quã Eupolis Mactrã vocarit. εἰσ βαλαμεῖομ εἰσελθῶν, μὴ ζηλοτυπήσησ τὸμ συμβαίμομτα εἰσ τὴμ μάκτραμ, Cũ Balneũ fueris ingressus, ne inuideris ingrediẽti tecũ Mactrã. Videtur Pye-

los fuisse cõcauus locus, in quo abluerent. Quis & Theca recte dicatur Pyelos. Sicuti itẽ Ocean⁹ dicebat vastior locus, alueusq; maior, ita forte ab amplitudine vocatus, & a lauantiũ quoq; strepitu, & marino quasi ęstu. Lãpridius, Oceani inquit, Solium primus inter principes Alexander appellauit, cũ Traianus id non fecisset, sed dieb⁹ Solia deputasset. Qđ siquis miratur, Sciat eam Romę fuisse Thermarum magnitudinem, vt Ammianus doceat libro. XVI. Lauacra in vrbe in modũ puinciarũ quandoq; extructa. Erat & in Balneis Schola noĩe, sicuti cõmeminit Vitruuius, Ea vero erat Labri pars, siue Aluei, a pręstolãdo dicta, vt occupato ab iis, qui priores venissent, Labro, in Schola cæteri circũspectãtes recte stare possent. Quã erat & in porticibus Schola, Plinio auctore, Alexandrum inquit, & Philippũ cum Minerua, qui sunt in Schola in Octauię porticibus, & Philippi. Forte vero quis appellatione Scholę sodalitatẽ, & conuentũ aliquem id ętatis iuuenũ intelligat. Nã & celebritas dicebatur, ait Macrobi⁹, cũ vel sacrificiũ fiebat, vel epulũ dabatur, vel ludi agebãtur Diis, vel feriæ obseruabantur. Cõuenit itẽ Balneo inquit Pollux, ψυχρολουτρεῖν. Id verbum significat, frigida lauari. Qđ positũ inuenimus apud Aristophanem ἐν Δαιταλεῦσιν, inquit enim ἐψυχρολουτήσαμεν. i. frigida lauimus. ψυχρολουσίαν legimus apud Paulũ Aeginitã libro primo. Quę nos adiuuãt auctoritates, vt Senecę deprauatum fœde locũ restituamus in integrũ. Sic enim modo scriptũ inuenias libro epistolarum. VII. ad Luciliũ. Memor artificii mei veteris, frigidus cultor mitto me in mare quo modo per Sichœolutã decet, gausapatus. Lego Psychrolutran, vel Psychroluten. Significat enim eum, qui frigida lauatur. Nã & libro. XII. irrepsit item menda, Ille tantus Psicholutes, qui calẽdis Ianuariis Euripũ salutabã. Qui anno nouo, quẽadmodũ legere, scribere, dicere aliquid, sic auspicabar in Virginem desilire. Primũ ad Tiberim trãstuli castra. Scribe, vt iam docuimus, Psychrolutes. In quo sciendũ, veteres frigida tantũ vsos, cũ calida Balnea valetudinariis deseruirent. Nam Psychrologi homines dicuntur, qui boni proferunt nihil, & sermo eiusmodi vocatur recte Psychrologia. Sunt alibi in Pollucis eiusdem Thesauris vasorũ nomina hęc ad eiusdem Balnei vsum. Asaminthus, mentio cuius est apud Homerum frequẽs, Crunus, Catachytlum. Eupolis in Chrysogone,

ἀλλ᾽ ὦ φίλε ζεῦ κατάχυτλον ῥῖνα ἔχεις.

In Cratini autem Heroib⁹ Asaminthum intelligũt Cibotũ, id est Arcam. Alii poculũ. Postremo, neqđ effluat per incuriã, pellẽ, qua succingerent mulieres in balneis, vel qui illas abluebãt, vocatã inuenio nũc Oam Lutrida, nũc vero Oam p se. Nã Theopõpus ἐν παισὶ ita scriptũ reliqt, τὴν δὲ περιζωσάμενος ὤαν λουτρίδα, κατὰ δεσμὸν ἥβης περιεπέτασον. At Pherecrates ἐν ἱππῶνι, instrumẽta Pædotriuices enumerans, ἤδη μὲν ὤαν λουομένῳ προζόννυσο. Iam inqt Oam pręcingebãt ei, qui lauaretur. Sic vero dicebatur Melota hoc est pellis ouilla, Vnde fluxisse nomẽ, probabile est hoc est, ἀπὸ τῆς ὄϊος. i. ab oue. Putãt alii, Oam quoq; significare Loma, hoc est marginẽ indumentorum περὶ τὴν πέζαν, hoc est circa fimbriam. Vel Peristomion, & Peritrachelion.

Asinus Aegyptius quo sensu venire ĩ Prouerbiũ possit. Plinii locus illustratur de Diis Atri coloris. Inibi plura de figuris Deorũ, & rationib⁹ ex Porphyrio. Quave figura Christum deformarint priores, quẽ Onochelũ. i. ὀνόχηλον dicebãt. Semissii, & Sarmẽtarii qui intelligantur. Cap. XLVIII.

ASinũ Aegyptiũ venire in prouerbiũ animaduertimus, pro eo, q derisui sit omnibus, quẽq; omnes insectentur, cõuellant, lacerent. Eius ratio ex historia est, Proditur siquidẽ memorię, in Aegypto flaui coloris homines ludibrio esse, plurimũq; vellicari. Asinos vero plerũq; in pręceps dari. Sicuti obuenit apud Coptitas. Vtriusq; facti redditur ea ferme ratio, q rufus foret Typhon hostis perpetuus Osiridis, necnõ Asini quoq; colorẽ pręferret. Sed additur hebetudinis itẽ, ac ruditatis ratio, necnõ iniuriarũ illatio frequẽs. Quę causa gentibus item illis expressit, vt Persarũ regẽ Ochum nomine, quem miro prosequebantur odio, Asinũ subinde appellarẽt quare is commotior, ὁ μέντοι ὄνος οὗτος ἔφη, ὑμῶν κατευωχήσεται τὸν βοῦν, Asinus inquit, hic vestro cõuescetur boue. Protinusq; Apin immolauit, sicuti Dinon scriptum reliquit. Hic vero est Ochus is, quem Aegyptii item Machæram vocarũt, vt Plutarchus inquit. Legimus item Busiritas, & Lycopolitas tanto eius animantis odio flagrasse, vt Tubis omnino supersederent vti, tanq̃ sonum edant asinino plane consimilem, prorsusq; non purum id animal arbitrabantur, sed dæmonicum, ex ea, quam exposuimus, assimilatione. Immo vero in sacris Popana facientes τοῦ τε παῦνι, καὶ τοῦ φαωφὶ μηνὸς, id est mensibus, quos illi vocant Payni, & Phaophi, Asinum effingunt insignem, vinctum. Quoniam vero de Typhonis colore meminimus, scribit Plutarchus, Aegyptiorum historiam tradere, Flaui corporis fuisse Typhona, Martem albi, subnigri Osirim. Ex iis in-

uolucrum Plinii exoluitur ex libro secundo, vbi Deorum irrisa multitudine, alios ex eis creditos scribit, Iuuenes, atq; pueros, Bacchum videlicet, Apollinemq;, & Cupidinē significans, Alios vero atri coloris, innuens plane, qđ præstruximus. Conferunt item ad Plinianū sensum, q̄ Porphyrius scribit. Cum Deus inquit, lux sit, & ignem æthereum habitet, nulloq; sensu capi possit, lucida quidem materia, aut crystallo, Pariove lapide ad comprehendendum lumen ipsius exhortanť. Auro autem ignis, illaq; immaculata natura intelligitur. Multi vero nigris lapidibus inuisibile illius substantiæ significarunt. Hominis autem formam Diis attribuerunt, quoniam Deus ratio est. Pulchros fingunt, propter eminentissimam, & indeficientem illam pulchritudinem, diuersis præterea figuris, & ætatibus, & alios sedētes, alios stātes. Mares alios, alios fœminas, & aut virgines, aut matrimonio coniunctos. Diuerso quoq; amictu simulacra constituūt, vt diuersitas Deorum non lateat. Alibi quoq; Porphyrius idem, quæ Diis attribuanť, omnia sensu allegorico enarranda commonens, ita subdit, Vniuersus mūdus Iupiter est. Animal ex animalib9, Deus ex Diis constitutus. Iupiter autem est, inquantum intellectus est. A quo vniuersa producūtur, & qui cūcta creat intelligendo. Iouem esse credendum est virtutē prouidentem, atq; viuificam, quā pila, & rotundis figuris significabant. Hominis vero simulacrum ei constituunt, quoniam mens est, quę cuncta seminali ratione producit, Sedere autem fingitur, vt stabilis virtus, atq; incommutabilis exprimatur. Nuda, apertaq; habet superiora, quoniam conspicuus intelligentiis, & superioribus est, Inferiora vero teguntur, quia occultatur inferioribus creaturis. Sceptrum lęua tenet, quia in his corporis partibus spiritalissimum vitę domicilium inuenitur. Creator enim Intellectus Rex, Spiritusq; viuificans mundi est. Dextra vero aut Aquilam protēdit, aut Victoriam. Alterum, q̄a cæterorum Deorum dominus, Sicuti aliarum auium Aquila est. Alterum, quia omnia illi subiecta sunt. Sciendum vero hac parte, qđ huic loco congruit præcipue, Christianę veritatis hostes, dum animæ illudunt suę, ineuntq; cum Antitheo societatem intimā, infando etiam picturę genere ausos Dei summi summatem filium deformare, ac velut in Pergula prætereuntibus ostentare Asininis auribus, pede altero inungulatum, ac togata specie, cum libro in manibus, addito etiā num scelestiore titulo, ceu Christianorum is foret Deus, Onochelus, id est ὀνόχηλοσ nomine. Illud vero auctarium fuerit, insectatione eadem ab īportunis hominib9 Christi cultores Semissios nuncupatos, & Sarmētarios de leti genere, q̄ ad Assis dimidii stipites destinati superiectis, accumulatisq; sarmentitiis fascibus, concremari consuessent. Semisses vero dici homunciones, palā est vel imperitioribus.

Prouerbiū qđ est, Mantis te vidit, Quem habeat sensum. Mantis quid. Cap. XLIX.

Mantis te vidit, esse in eos Adagio videtur, quibus fascinator oculus mali obiecit quippiam. Proditur memoriæ in Græcorum commentariolis quibusdam, esse Mantin locustæ genus, quæ in stipulis enascatur, virēs colore, corpore prę longo, pedibus item prioribus prælongis, quos & agitat assidue. Ex qua ratione sunt, qui putent, præmacram, ac prætenuem significari puellam a Theocrito illis versiculis, qui leguntur apud eum Idyllio. κ.

ἕυρε θεὸσ τὸμ ἀλιτρὸμ, ἔχεισ πάλαι, ὧμ ἐπεθύμεισ.
μάντισ ὅι ταμμήκτα χροΐζεται ἁ καλαμαῖα.

Aristarchus in commentario Lycurgi, Locustam hanc scribit, siquod inspexerit animal, protinus illi quippiam producere mali, Vnde inquit, μάντισ dicitur ἐπιβλαβὲσ, καὶ καλεπὸμ ὁρῶσα. Hoc est, Mantis vocatur, quæ noxii, molestiq; aspectus est.

Autumnalis appetentia in Prouerbium vsq; producta quā habeat rationē. Cur Autumno scaturiant Aegritudines. Caput. L.

Autumnalis appetentia docte per prouerbium vsurpatur, pro recta, aptaq; voracitati. Eius rei non vna videtur ratio. Sunt enim qui ad Oporas, hoc est fructus, de quibus nos alibi latius, huius euentus causam reiiciant, Neq; id item simpliciter. Sunt enim qui fructuum esitatione multiplici, subduci aluum insigniter arbitrentur, proindeq; retrimentitia, & inutili mole exinanitum corp9 νεαρὰσ ὀρέξεισ παρασκευάζειμ, id est nouas, validasq; appetentias parare. Alii vero fructuum plurimis inesse credunt ἔνστομόμ τι, καὶ δηκτὸμ, sapidum quiddam, mordaxq;, quo lacessatur Stomachi voracitas amplius, q̄ obsoniis vllis, aut bellariis. Quando & iis Aegrotis, qui vocātur Apositi, hoc est sine cibo, aliquid oblatū eiusmodi Orexin facit. Cę

terum ratio illa,quā mox promam,Physico sit forte congruentior.Equidē in se id vnusquisq; experitur,& sentit,sed & multa perdocent,Genuinum,familiaremq; calorem æstatis tēpore lassesce re,dissipariq; meatuum laxitate,ingruente vero Autumno,aereq; iam frigescente,atq; causa eadem constipatiore iam corpore,inualescit calor idem congregatus ad interanea,occlususq;. Quo fit,vt amplius cibo studeamus,quando etiam conficimus validius. Addūt aliqui,ne vllatenus in hoc quæstionum inuolucro sint Asymboli harum studiosi lectionum,ęstate nos quidem effici ratione ęstuum διψητικωτέρους,hoc est siticulosiores,proindeq; humectatiōe vti vberiore,Demu tata vero ardoris exustione,vicissim contraria naturam affectare,animaduertimus,propterea πεινητικωτέρους ποιεῖ,id est cibi appetentiores facit,& aridum alimentum corporis ingerit temperamento. Nec tamen astruat quispiam,cibaria prorsum huius esse effectus expertia,quando ex nouis,recentioribusq; concinnata frugibus,reliquis longe præstare fructibus,sit exploratissimū,& proinde vescentes allectare amplius. Ex iis vero omnibus iam opinor,propositi prouerbii quæstioni multum lucis perspicuæ affusum est. Quorum singula si satisfecerint minus,at iunctim, simulq; omnia legentium implere desyderia poterunt. Autumno porro inęqualitas maxime propria est,quoniam auctore Auicenna,Dies sunt ęstiui,quodammodo,Noctes hyemales. Quæ vtiq; post alias ratio efficere creditur,Autumno imprimis vt scaturiant Aegritudinum agmina. Sed curnam Autumnalis nox Verna frigidior est? Cum secus omnino esse debuerit. Nam siccior tunc,ac subtilior videtur aer,& immo igneæ propior naturæ. Dicendum autem,Vehementer rarum aerem non facilius modo calorem admittere,sed & frigus,quando & aqua ignib[9] attenuata,factaq; solutior concrescit celerius multo. Quippe meatibus longe amplioribus,penetrare vehementius frigiditas potest.

Prouerbium,Amicus,vt Oleum plantis,Quo enuncietur sensu. Quę Inoculationem,aut Insitionem minus admittāt. Oleo perunctas arbores interire,Præpingues cur generationi minus apti. Caput. LI.

OLeum esse plantis infestissimum,prodi a rerum naturę peritis,sciunt,qui Grę ca pertractant,Propterea asseritur,Plantas ἐλαιώδεις,hoc est oleosę naturę inoculationes,quas ἐνοφθαλμους Græci vocant,neq; id genus permixtiones alias vllo modo admittere. Neq; enim Conū,aut Cupressum,vl' Pinū,& oĩno Piceas peregrini quippiam vel pati,vel alere. Cui rei argumento est,si plantam quālibet oleo inunxeris,demoritur protinus,sicuti & Apes. Cōmemoratas vero arbores præpingues esse,ac oleosas,indicio esse potest,quę subinde desudatur Pix,Resinaq;. Faces quoq; indidē oleosum refundūt humorem,splēdescitq; in iis pingue do. διὸ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα γένη δυσμίκτως ἔχει,καθάπερ αὐτὸ τὸ ἔλαιον. Proindeq; aliis pmisce ri nequeunt,Sicuti nec oleum ipsum. Inde ergo concinnatur Adagio,in eum,qui inimicus,infestusq; omnibus est,ac dissociabili morum feritate,truculentiaq; communionem non patit̃. Quæ res si foret in q̃ plurimis,tolleretur plane humana societas,perirētq; omnia,ad quę nati videmur. Sed quod ad Insitionum rationem pertinet,sunt qui in eo plantarum genere etiam in Corticem prætenuem causam refundant,Cuius imbecillitas cum ariditate sedem insitis præbere nesciat, neq;,vt Græci dicunt, ἐμβιῶσιν, hoc est,vt pluribus interpreter vnum illorum verbum,intra se vitæ facultatem. Afferri potest & ratio illa,Nam quod alterius naturæ suscipit rem,debet esse εὔτρεπτον,hoc est eiusmodi,vt mutationi non obluctetur,sed superatum facile transeat in similitudinem,& qđ in ipso alimenti est,in ascititiū transmittat. Etenim terrā exoluimus,emolli musq;,vt concisa,comminutaq; transeat facilius,& insita comprehendat. Tenuis vero,& dura transitum nescit. Qđ in Plantis iis vsuuenire,compertum est,quarum leuissima ligna tēperamenti,mixtionisq; sunt expertia. Quæ vero peregrina admittunt,feracia esse conuenit,& fœmineam quodammodo subire vicem. Cupressum vero & Piceam,& id genus alia,fructus cernimus edere ingenerosos. Sicuti etiam præpingues hominum,corpulentioresq; plurimum sunt ἄτεκνοι, hoc est filiis progignendis inhabiles,ineptiq;. Alimentum enim vniuersum in corpus abit,nec seminaria subsistit vlla superfluitas. Id ipsum fere arboribus hisce obuenire,non latuit Naturalium studiosos. Ipsæ nanq; εὐσωματοῦσι τοῖς μεγέθεσι,καὶ αὐξάνεται,id est corpore sunt,vt sic dicam,bene habito,augescuntq; egregie,Cæterum fructus vel non ferunt,aut minutum,& sero prorsus percoctum producunt. Quam ob rem mirandum minime arbitrantur,si aliena minus patiūtur, in quibus propria,domesticaq; exucca cernuntur,aut nulla.

Super Olei,Vini,Aceti,Gari natura adnotant̃ pluscula,nō omissa q̃stionū iucūditate. Cap. LII.

VErum quia ab Oleo prior nobis exorta lucubratio est, subnectamus breuissime, qđ de natura viq; eiusdem compertum est, ex magni Peripatetici sentētia, a quo quæsitum, scimus, Curnam oleum, & aqua densescant frigore, At vinũ, acetumq; neutiq;, neq; item Garus. Ad id vero discutiendum inuolucrum illa ratio afferri solet, Oleum quidē fere esse qualitatis expers, & proinde temperatum potius frigescere statim, adeo, vt inter euaporandum frigefiat. Id vero non fit in aqua omnino, sed vtpote frigida, se frigidior effecta facile coit. Garus vero, vtpote suis partibus tenuis, & calidior, non continuo frigefit, Eodem modo etiam Vinum. Acetum autem, vt tenuissimarum partium, omnem respuit concretionem. Semina quidem caloris habere Vinum in se, testari etiam Homerus videtur, cum dixit αἴθοπα οἶνον, non, vt quidam putant, propter colorem. Nec excidit, quid alibi commentati simus. Sed & Oleum non min⁹ esse ignitum probant alii, nec minorem habere in calefactandis corporibus vim. Nec verum putant aliqui, quæ calidiora sint, difficilius congelascere. Nam sic, quæ frigidiora sunt, facilius gelu cogerentur. Oleo vero coaguli causam dicunt celerioris, q; & leuigatius, & spissius est. Hæc siquidem faciliora ad coeundum videntur, quæ leuigatiora, densioraq; sunt. Vino autē non contingit tanta mollities, & est q̃ oleum, multo liquidius. Acetum vero liquidissimũ est inter humores cæteros, & tanto acerbius, vt sit acore tristificum. Et exemplo marinæ aquæ, quæ ipsa quoq; amaritudine sui aspera est, nunq̃ gelu contrahitur. Ad explicandam vero Olei naturam & illud ptinet, q; potum ἔμετον προκαλεῖται, Vomitum cit, & præsertim flauam bilem. Cuius ratio esse videt̃, q; cum sit leue, καὶ ἀνωφερὲς, id est superna petens, cibos elicit ipsos, ad stomachum eleuans. Stomachus vero grauatus vim egestiuam ad Vomitum exuscitat, præcipue flauam bilem, vtpote leuem, ac tenuissimam, & facile sursum versus euadentem. Q; autem oleum sursum petat, experientia ipsa manifestum, Humido siquidem alicui admixtũ in superiores se e uestigio recipit partes. Sed cur inter cętera liquida oleum nō remiscetur? quoniam γλίσχρον ὄν, καὶ ἡνωμένον πρὸς ἑαυτὸ, id est cum glutinosum sit, & in se reductum, nequit dissecari εἰς ἄτομα μόρια, hoc est in portiones minutiores, reliquisq; ammisceri liquoribus. Argumento est, q; in terrã fusum, ipsam ilico non subit. Illud vero nonne scitu dignissimum est, q; cum idem fere videatur, diuersissimũ tamen effectum producit, Lanæ siquidem oleo irroratæ candidiores euadunt, Pili vero vncti nigriores, Nam & Lanæ pili sunt. Sed in promptu tamen ratio est, quoniam squalore, ac situ obsita magis flauescunt, Villi autem exiccati, & abeunte, quod in ipsis est, humido, albescũt. Oleum igitur impedit, minime siquidem arefiunt. Nec in hoc similiter habere contingit, vt villos, qui ablati sunt, comparemus cum iis, qui adhuc in corpore virent, Lanæ enim attonsæ sunt. Dignum libra illud quoq; antiquis ingeniis obseruatum, Vetus oleum effici candidius, q̃ recēs, sicuti item frigidi panes albiores cernũtur, q̃ calidi. Causa vero nigroris, ita appello, qđ Græci μελανίαν, humor est, qui poros, meatusq; offarcit, Sicuti albedinem inducit ignis, vt proditur de Generatiōe, & Corruptione primo, Empedocles tradidisse. In vtrisq; autē horum, vt recentibus vberius continetur humor, sic tempore prouectis parcius in superficie residet, propter euaporationem. Euaporatur autem prorsus oleum vel tempore, vel sole. Panis autem calore inde egrediente per refrigerationem. Humor itaq; frigidis iam euanuit, calidis adhuc inest. Porro, vti auctor Auicēna est, prima primi, Calidum agens in humidum denigrat, in siccum vero dealbat, vt patet in lignis, & carbonibus. Frigidum autem contrario modo agit, vt Thus indicat cum osse. Sed addendum illud quoq;, Calidum proprie compositum, & naturale albedinem per se inducere semper. Per accidens vero etiam nigredinem, aut vaporum eleuatione, dispergendo, pfarciendoq;. Vel etiã adurendo, vt Aethiopibus contingit. Vbi vero certo mensu agit, operaturve, sicuti naturalis caloris actus præfert, albedinem inducit potissimum. Commonendi tamen hac parte sumus, Oleum nouitium quidem ob insitam aquæ vim in virorem tendere cum fuscedine quapiam. Mox vero accepta ætate, humore iam euanescente, qđ diximus, albescere. Cæterum vbi amplius consenuerit, ruborem iam quēdam incipit acquirere. Id qđ in pinguedine inueterata plane conuisimus. Addamus postremo illud item, qđ magistra experientia exploratum est, & admiratione non caret. Vidimus quippe, calida perfusos aqua longe minus calorem percipere, si perūcti oleo fuerint. Quã tamen rem ea ratione prouenire, perspicuum fere est, q; propter corporis lenitatem facile delabitur aqua, minusq; immoritur, q̃ vt omnino subire valeat calor. Qđ vt verum fateamur, faciunt Artis medicæ periti, In quorum libris obseruatum est, Succo mercuriali, & Portulacæ, manu illita posse ferri citra nocumentum, liquefactum plumbum, & quiduis, alioqui perurēs. Verũ

quia traditum veteribus est, Prudentissimi esse viri, qualibet in re nosse modum, iam huic parti Coronidem appingemus, lecturi hoc genus flosculos alios.

Strumam Dibapho vestire, Quid sit. De Struma, & Vatinio paucula. Caput. LIII.

STrumã dibapho vestire, quantũ M. Tullii verbis cõiectare possumus, est scelera, turpitudinẽ, sordes cuiuspiã honorũ fastigio occultare, honestareq́. Ita enĩ scriptũ legimus secundo Epistolarũ ad Atticum, Proinde isti licet faciãt, quos volent, Coss. Trib. pl. etiã, deinde Vatinii Strumã sacerdotii διβάφῳ vestiãt. Dibaphum certe purpurã signare bis tinctã, veluti impẽdio magnifico, videor ex Plinio didicisse. Porro vestium id genus etiã sacerdotibus contribui solitũ, ex Liuio item scimus. Struma, vt colligunt nonnulli, extantia quædam in tergo est, Sicuti in pectore habeatur Gibbus. Scribit medicinæ quito Celsus, Strumam esse tumorẽ, in quo subter concreta quædam ex pure, ac sanguine quasi glandulę oriantur, quæ vel pręcipue fatigare Medicos solent, quoniam & febres moueant, nec vnq̃ facile maturescant, & siue ferro, siue medicamentis curentur, plerunq́ iterum iuxta cicatrices ipsas resurgant, rebellẽtq́, multoq́ post sit opus medicamento. Nascuntur vero in Ceruice maxime, sed etiã in alis, & inguinibus, & in lateribus. In mammis quoq́ fœminarum se repperisse, Chirurgicus Meges auctor est. Hic vero illud commonendi obiter sumus, esse Glandulas apud Celsum, quæ apud Galenum frequẽter etiam in semilatina, siue, vt dicã verius, tota barbara tralatione, Adenes vocantur. Addit Iulius Pollux, nasci Strumas circa mesenterium quoq́. Strumas semidoctũ vulgus Scrophulas vocat, quoniam eas Gręci ab eiusmodi bruto Χοιράδας appellauerint. Est enim in sue morbus Struma sed ab hoc diuersus omnino, Sicuti accuratus, studiosusq́ lector percipere ex Aristotele poterit. Strumosi mentionem Iuuenalis facit, cum ita Satyra decima cecinit.

Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, vel
Strumosum, atq́ vtero pariter, gibboq́ tumentem.

Vt vero & de Vatinio superpondii adnectamus aliquid, auctor Macrobius in Cœnis est, illum a populo ludis gladiatoriis lapidatum fuisse. Eius itẽ mores graphice videt expinxisse M. Tullius, Illud inquit, tenebricosissimũ tempus ineũtis ætatis tuæ patiar latere, Licet impune per me parietes in adolescentia perfoderis, vicinos compilaris, matrem verberaris. Habeat hoc primum tua indignitas, vt adolescentiæ turpitudo obscuritate, ac sordibus obtegatur. Et mox, Tu, qui te Pythagoricũ soles dicere, & hominis doctissimi nomen tuis immanibus, & Barbaris moribus prætendere, quæ tanta prauitas te mentis tenuit? Qui tantus furor? vt cum inaudita, ac nefaria sacra susceperis, cum inferorum animas elicere, cum puerorũ extis Deos manes mactare soleas, auspicia contempseris? Et item alibi, Odio enim tui, & si omnes superare propter tuum in me scelus debeo, tamen ab omnibus pene vincor. Ex quibus illud expressum Catullo arbitrantur ad Caluum.

Ni te plus oculis meis amarem
Iucundissime Calue munere isto
Odissem te odio Vatiniano.

Seneca vero ad Nouatũ, Vatinium scribit hominem natum & ad risum, & ad odium, scurram fuisse & venustum, & dicacem.

Terrestre Tonitru. Caput. LIIII.

TErrestre tonitru positũ inuenio pro terribili, tetro, ac metuendi horroris, sicuti in illo græcanico, κλήσατε χθονίας βροντάς, Hymnis concinite terrestria tonitrua. Vetus siquidem irroborauit opinio, quicquid visũ formidabile, ac graue esse, ex terra progenitum. Sunt qui eo epitheto vehementer sonantia malint intelligi. Aut quæ sub terra fiant. Quoniam vbi insonet terra, pertingere cęlũ quoq́ sonitus is credatur, idq́ genus tonitru ex alto concipi, opinentur homines. Afferuntur a Græcis & rationes aliæ, sed quę perpensæ amplius non perinde noscantur graues, Propterea quæ scribantur, haud ita plausibiles.

Stultorum Thesaurus. Caput. LV.

LInguæ petulantiam plerisq́ scimus mortalium esse ita familiarem, gratãq́, vt nullo non momento Timonianus, Theoninusve distringatur dens nunc liuore (q̃d late patet vitium, & est in multis) nunc imprudentia, & genuina leuitate, Vnde obrepsit venustus Adagio, vt maledicentia Stultorum nuncupetur Thesaurus, quem in lingua conditum gerant. Eius vero mihi auctor in Penulo Plautus est, cuius etiam adscripsi versiculos plures, q̃ sint festiuitatis comi-

cæ,plautinæq; imprimis plenissimi.
Istic est Thesaurus stultis in lingua situs.
Vt quæstui habeant,male loqui melioribus.
Viam qui nescit,qua deueniat ad mare,
Eum oportet amnem quærere comitem sibi.
Ly.Ego male loquendi vobis,nesciui viam.
Nunc vos mihi amnes estis,vos certum est sequi.
Si bene dicetis,vostra ripa vos sequar.
Si male dicetis,vostro gradiar limite.

Conclamare vasa quid. Caput.LVI.

Conclamasse vasa,& castra iam mouisse,per iucundam a milit ari negotio tralationé,de iis prouerbio dictitare cósueuimus,quos iam demigrasse volumus significare.Id innuere Cicero videtur accusationũ in Verrem libro.VI.Conquiri Diodorum tota prouincia iubet,Ille ex Sicilia castra iá mouerat,& vasa collegerat.Cęsar Ciuilium bellorum libro primo,Fit ab hoc certior Cęsar, Duces aduersariorũ silétio copias castris educere,quo cognito,signũ dari iubet,& vasa militari more conclamari.Et libro tertio.Qui cum magna expectatione venisset,temere progressus turpem habuit exitum.Et noctu neq; cóclamatis vasis, flumen transit. Sæpe item tum hic,tum Historici reliqui eo dicendi genere vtuntur.

Sine Corollario non recedere,Quid.Corollarii notiones. Caput.LVII.

Voniam vero in Ciceronis disertissimas orationes incidim⁹,qbus pscissus Verres est,succurrit nunc ex eisdem Adagio alius nõ aspernabilis.Quo vero sensus percipi eius possit facilius,subnectam oratoris verba.Cœnabat inquit,apud Eupolemũ.Argentum is cæterum purum apposuerat,ne pur⁹ ipse relinqueretur,Duo pocula non magna,veruntamẽ cum Emblematis. Hic quasi festiuum acroma,ne sine Corollario de Cõuiuio decederet,ibidẽ conuiuis inspectantibus,Emblemata auellenda curauit. Patet ex iis,opinor,scite admodum in auidiusculos cócinnari puerbiũ,qb⁹ haudquaq̃ esse sat videt̃,si qđ iustũ,æquũq; est,indipiscant̃,nisi amplius aliqd corraserint.Est siquidẽ Corollarium,vt M.Varro scribit de lingua Latina primo,id,qđ additũ est,pręterq̃,qđ debitum,tanq̃ auctarium,superpondiumq;,id est vltra pondus,mẽsuramq; adiectũ. Deducitur vox a Corollis, q cæ,cũ maxime ĩ Scena placuissent actores,dari solitę forẽt.Q̃q̃ & pro Corollis Corollaria dici inuenias apud Plinium primo & vicesimo libro,Paulatim inquit,& Romę subrepsit appellatio,Corollis inter initia ppter gracilitatẽ noĩatis,mox & Corollariis,postq̃ e lamina ærea,tenui,inaurata,aut inargentata dabant̃,In priore notione est apud Ciceronẽ in frumentaria.Noli ingt,hos colligere,qui numulis corrogatis de Nepotũ bonis,ac de Scenicorũ Corollariis decumam emerunt. Apud eundem dicitur Corollarium numorum.Apud Plinium item historię naturalis nono,pro supernumerario positum deprehendes Corollarium in Cleopatræ conuiuio.At Apuleius posticam Venerem συμβολικῶσ,& operte Corollarium dixit.Mihi inquit,iam fatigato de propria liberalitate Photis puerile obtulit Corollarium.

Verbi,qđ est κέρκοσ,notio non vna.Ciceroni ad Atticum lux infertur,Itẽ quid sit illud eiusdẽ Alliensis pugnæ funestior dies,q̃ Vrbis captę.

Caput.LVIII.

Ercon Græci varie exponunt,Nũc em̃ eo nomine vas intelligũt,sicuti est Tripus,Alcman pro Ianua videtur ænea accipere,Annulũ ostii quidam interpretãtur.Sed & animalis cuiuslibet cauda recte ita videtur dici,παρὰ τὸ σκαίρειν, καὶ ἕρπειν,hoc est,a saliendo,obrependoq;,Aristophanes,ἰδοὺ δέχου κέρκον λαγώ.Ecce inquit leporis caudam excipe.Quia vero mollior,delicatiorq; est animalis eius pilus,spongię loco,vtebant̃ plerũq; purgãdis psertim,detergendisq; lippitudinib⁹. Inde natũ puto,adagiũ in eũ,q nimis astute subblanditur,vt nũcupet̃ Cercus.Auctor mihi est M.Tullius Epistolarum ad Atticum libro.VIII.vbi de Ciuili bello agens,Domitius ingt,vt audio,in Cosano est quidẽ,vt aiũt,paratus ad nauigãdũ,Si in Hispaniam,non probo,si ad Cnęum , laudo,quouis potius certe,q̃ vt Cercum videat,quẽ ego prorsus aspicere non possum.Quo in loco Cæsarem intelligo , qui mira vafricie crassabatur , vt omnino

arriperet principatum,arridebatq; omnibus,& præterq̃ etiam dictaret ingenium,clementiã præferebat,iniurias aut dissimulabat,aut lenissime castigabat,Ille, inquit alibi Cicero,Literas blãdas mittit,facit idem pro eo Balbus,mihi certum est,ab honestissima sententia digytum nusq̃.Certe vbi quem admissa noxa mulctari leuius animaduertimus,Vulpis cauda correptum fuisse,dictitare cõsueuimus.In codicibus modo impressis Certũ pro Cerco substitutũ mẽdose inuenies,Nisi cui forte lectio illa magis arriserit,vt Circũ legamus.Quo noĩe nono de historiis Aristoteles Accipitrũ genus tertiũ intelligit.Cuius &.X.libro Plinius mentionem fecerit,vt obscuritate notare Orator voluerit,omnia rapientis Cæsaris auidius ingeniũ. Sunt qui Cercon animal interpretẽtur vites oblędẽs,sed & virile item pudẽdum.Nonnulli murẽ putant syluestrẽ,gallũ etiã alii,Ad qđ forsan respexerit Ciceronis ænigma.Est in eadẽ Epistola id quoq; scitu notatuq; dignissimum, Alliensis pugnę dies funestior est,q̃ vrbis captę.Licet acute Adagii vice hisce vti verbis,vbi mali auctorẽ amplius detestamur,q̃ rem ipsam,qua affligimur,Semper enim causę euẽtorũ magis mouent,q̃ ipsa euenta.Nam & diem illũ semper fuisse Romanis religiosum,scimus,hunc vero,quo capta vrbs est,etiã in vulgus ignotũ,hoc nãq; ex illo malũ profluxit.Est mox paulo illud quoq; relatu nõ inutile.Ego vero inquit Cicero,hæc efficiam ei candida vita,puto.Vbi sciendum,Candida vita effici aliquid,cum citra omnẽ reprehensionẽ fit.Nam qđ in calce fere idem M.Tullius ita scribit,Sed acta ne agamus,reliqua paremus,iã vulgatius,extritiusq; est,q̃ vt quicq̃ promamus ex nobis.Nec preterea id genus scitamenta consectamur.

Sub Manu. Caput.LIX.

SVb manu,Adagio est elegãs,q̃uis obscuritatis nõ multę.Vtitur eo in Epistolis ad Lucilium Seneca,Consilium inquit,nasci sub die debet,& hoc quoq; tardũ est nimis,sub manu quoq;,qđ aiunt,consilium nascatur.Significatur summa temporis celeritas.Tranquillus in Augusto,Aerarium militare cum vectigalibus nouis constituit,& quo celerius,ac sub manu annunciari,cognosciq; posset,quid in prouincia quaq; gereretur,iuuenes primo modicis interuallis per militares vias,dehinc vehicula disposuit.

Prouerbium quod est,Pallenicum aspicere,qua prodierit origine.Phlegra.Gigantum prælia. Caput.LX.

PAllenicum aspicere docto Prouerbio,dicitur in eũ,qui depugnaturus in hostẽ generosum quiddã vultu pręseferat,ac eximiam animi altitudinem,vnde formido iniiciatur exaduersum congredienti.Eius rationem ex historia promũt, ꝙ ita affecti Athenienses in Pisistratũ coorti sint,apud Pallenem Atticę locũ, cum is tyrannidẽ inuaderet.Vel Pallene dicatur quasi βαλλήνη παρὰ τὸ βάλλειν λίθοις.Veluti ita dicet,perquirendũ esse hostem,quẽ lapidibus impetas. Quid si ad vrbẽ Thracię Pallenem referas,nuncupatam quidẽ sic a Pallene Sithonis filia,& Cliti vxore,sicuti auctor Hegesippus est,in Palleniacis? Antiquitus vero dicta creditur Phlegra.Incolas autẽ Gigantas dixere,quibus cõstiterit aduersum Deos bellũ.Cæterũ memoriæ proditur,illuc delatum Herculem,Gentis feritatẽ,& in cæteros odium quoddam intimũ admiratũ,cœpisse cum illis depugnare,interim vero tonuisse frequenter,& crebra de cœlo cecidisse fulmina,vndeobrepserit fabellæ occasio,cũ gigantibus ibi depugnatũ a Diis.Strabo autem libro.V.in Campanię descriptione,Superioribus inquit,annis fortunatus erat Campus nomine Phlegræus,In quo res a gigantibus gestas,inuulgãt fabulę,nullã aliam ob causam,vt credi fas est q̃ ꝙ terra ipsa suapte virtute præliorum concitatrix est.Sed & sexto libro,Hinc inquit,ad Leuca (Ea enim Vrbs non grandis est) Stadia.CCC.sunt.Ibi odoris aquam fœtidi effundens aspicitur fons.Fabulæ tradunt,reliquos gigantes e vicina Campanię Phlegra,cũ Hercules pulsos exagitaret,Vocabantur autẽ Leuternii,ad ea confugisse loca,contractosq; subiisse terram,& ex eorum cruore,talem effluxionem fonte contineri,Eam ob rem & litus illud Leuternium vocari.Phlegrã vero,ne hoc item subticuerimus,Cumanum agrum immo quidam dici,opinantur,ꝙ tractus fere ille vniuersus sulfuris,ignis,& calentium aquarum copia sit refertissimus.

Palæphatiam papyrum produci in prouerbium posse.Quo sensu fabulosa pleraq; interpretetur Palæphatus.Quidve Palæphatus vocabulum indicet.De Phryxo interim,& Bellerophonte. Cur dicatur Dædalus simulacra fecisse mouentia. Caput.LXI.

QVoniã vero ducẽte nos stilo ipso,in fabulosa dilapsi sumus,subit nũc illud,vt
testatũ apud studiosos velim,scienter,nec minus ornate,libellos id genus,qbus
fabellis inuoluta memorentur,quęq; fidẽ nõ capiũt,posse Palęphatiam dici pa=
pyrũ,ab auctore Palæphato,qui incredibiliũ,i.τῶν ἀπίσων Volumina cõcinna
rit.Nec me fallit,Virgilium,dum ad Messalam scribit,Palæphatiam papyrum
simpliciter pro libris eius auctoris videri accepisse,quando ita canit,

Q; mala multiplici Iuuenum quot septa caterua
Dixerat,atq; animo meretrix iactata,ferarum
Infamem tali meritorum more fuisse,
Docta Palæphatia testatur voce papyrus.

Fuit Palæphatus hic Parius patria,siue,vt alii tradunt,Prieneus.Vixit Artaxerxis tẽpore.Incre=
dibiliũ libros quinq; reliquit,quos tamẽ ad Athenęũ quidã reiiciũt.In eorũ primo Scyllę mẽtio fit
quæ circũuenire hospites cõsuerat,quam tamẽ astutia euaserit Vlysses.Atq; inibi Sirenas quoq;
fuisse meretriculas,idẽ auctor ꝑdit,quę deceperint nauigãtes.Cõperta nobis pleraq; itẽ alia sunt,
digna,vt arbitror,scitu,quę suis libris cõplectebatur Palęphatus,Ea si subiecero,nimirũ oleũ,&
opera Philologiæ non perierit.Nam qđ fabulosa tradit historia,Phryxum cũ Helle sorore fugien
tẽ nouercales insidias visum esse per mare vehi ab Ariete velleris aurei,quidã interpretant̃,fuisse
paratã fugienti nauẽ,cuius insigne Aries foret.Palæphatus vero affirmat,Arietem vocatũ nutri
torem,cuius fit opera,& cõsilio liberatus.Item sunt,qui scribãt fuisse Pegasum mulieris cuiusdã
equũ velocissimũ,Idem Palæphatus Bellerophontis nauem accipit eo nomine.Multa de Spartis
passim a Poetis memorãtur,eos Palęphatus scribit,cum proximarũ essent regionũ,aduersus Ca=
dmum subito cõstitisse,ac propter repentinos quasi de terra cõtractus,ex omni parte cõfluentes,
Spartos vocatos.Repetit idẽ hic,quę prodita fabulis de Dędalo sunt,qui visus est simulacra fecis=
se mouentia,Sed primus,vt inquit idẽ,Statuarũ pedes a se inuicẽ separauit,aliis coniunctim eos
fabricãtibus.Naui quoq; cũ Icaro filio Minois impetũ euitasse,scribit.Et propter inuestigabilẽ fu=
gam auolasse pennis,esse existimatũ.Cęterũ fuit & Palęphatus alius historicus,qui Cypriaca scri
psit,ac Deliaca.Itẽ Attica,& Arabica.Vixit hic Macedonis Alexãdri tẽporibus.Fuit & noĩe eodẽ
Aegyptius grãmaticus,aut Atheniẽsis,vt alii volũt.Porro Palęphati nomen antiquũ significare
videt̃,sed & diu prędictũ,Vnde olim fere pueri in sacello diuę Marię Rhodigii gręcis characterib⁹
Christi passi,nostra inscriptione,Palęphaton Sebasma venerati sumus.i.παλαίφατον σέβασμα.

Cuiusmodi Prouerbiũ sit,Staterii paries,De Pausania breuiter.Cicero illustrat̃. Cap.LXII.

STaterii paries,prouerbiũ est.Quo cõmonemur,verbis esse parcẽdũ,ne,vt asso
let,& docuit Plinius,redituras per iugulũ voces nõ satis prudẽter effundam⁹.
Multi enim in res odiosas sæpe incidunt nimis incaute,vt plane temporibus
suis Staterio accidisse,M.Tullius scribit,Qui ea locutus est,bonis viris subau=
scultantibus,interposito pariete,quibus patefactis,in iudiciũq; prolatis,rei ca=
pitalis iure damnatus est.Huic simile quiddã ĩquit,de Lacedęmonio Pausania
accepim⁹.Ex iis patet,opinor,Adagii ratio,Sed qđ de Pausania pręcise nimis,
ne dicã inuolute dixit Orator,amplius videt̃ aperiendũ.Fuit Pausanias hic Lacedęmonius,vir q=
dẽ longe præclarus,sed tamen in omni genere vitæ varius.Nã vt virtutibus plurimũ eluxit,sic
& vitiis est insigniter adobrutus.Huius enim est pręliũ illud perillustre,Græcis,Latinisq; monu=
mentis certatim celebratũ,apud Plateas,quo Persicum imperiũ,duce Mardonio,in Græcia acci=
sum cõcidit.Erat hic quidẽ Satrapes regius,manu promptus,&,qđ in rebus bellicis maximũ sem
per fuit,ingenii plenus,Ductabat porro peditũ ducenta millia,& quidẽ lecta viritim,Equitũ mil=
lia.XX.Cæterũ Græciæ fortuna,& ducis ingeniũ solers,felixq; exuperat omnia.Sed victoria lon=
ge clarissima Pausanias elatus,magnifice iam de se cœpit sentire,& maiora,amplioraq; cõcupisce
re.Mox & successibus aliis elatior etiãnũ,cũ Persarũ rege clam de proditione agere cœpit.Sed cũ
in suspicionẽ recidisset,atq; eo nomine capitis esset accusatus,pecunia rem transegit.At cũ ad clas
sem non remitteretur,sponte ad exercitũ abiit,Vbi nõ mores solũ patrios,sed etiã cultũ,vestitũq;
mutauit.Epulabat̃ more Persarum,luxuriosius,q̃ qui aderant,perpeti possent.Interim Argilius
quidam,quem puerũ Pausanias amore venereo dilexerat,cum epistolam ab eo ad Artabazum ac
cepisset,suspicatus mali quippiã,Ephoris literas tradidit,At illi q̃uis manifesto proditionis cri=
mine Pausaniam tenerent,non prius tamen adhibendam vim censuerũt,q̃ se ipse indicasset,itaq;
huic indici quid fieri vellent,præceperunt.Fanum Neptuni est Tænari,id violari nefas putant

Græci,eo is cõfugit,in ara cõsedit.Inibi διττὴν διαφράγματι καλύβην,hoc est latibulũ duplex disclusum compararũt,ex quo posset audiri,siquis quid loqueretur cũ Argilio.Illuc ex Ephoris q dam descenderũt.Pausanias,vt audiuit Argilium confugisse in aram,perturbatus venit eo.Quę rit quid causæ sit tam repentini consilii,Huic ille,quid cõperisset ex literis,aperit.Tunc vero Pausanias etiamnum commotior orare cœpit,ne nunciaret,nec se meritum de illo optime,proderet. Ea cum excepissent Ephori,iamiamq; comprehensuri illum forent,in Mineruæ tẽplum,qđ Chalciœcum vocãt,cõfugit,vbi & turpissime interiit.Cęterum,vt ad Staterii parietẽ redeamus,hinc Chalinus ille Plautinus in Casina,cum recessim cessisset ad parietem,imitatus Nepam,vt ipse ait,ad captandum Senis cum Villico sermonem,mox gaudio gestiens,

Nostra inquit,omnis lis est.pulchre præuortar viros.
Nostro omine it dies iam,Victi vicimus.

Quo in loco adnotatũ ab eruditis est,astipulante,succinenteq; Pomp.Festo,Osculanam dici pugnam,qua victi vincũt.Natũ id a Leuino videtur,qui a Pyrrho victus,mox eundẽ deuicit.Titinnius,Hæc quidem quasi Osculana pugna est,qui in fugam pulsi,hinc spolia hostium colligunt.

Cõuiualis hilaritas omnibus præponiẽ aliis,vt qua reficiatur cum spiritu corpus:Titillcẽ sensus,ac expergefiat ratio.Cõuiuæ cuiusmodi requirant.Vini laus.De ferculis nõnihil.Cap.LXIII.

ETiamsi,quantum eualuimus,in aliis,quæ de conuiuii ratione inter legendum digna se ingesserant,quæ non omitterentur,diu,affatimq; persecuti sumus,Ex quo tamen in Platonici eminentissimi nuper libellos incidimus,eruditos imprimis,& Platonem suum resipientes quidem plurimum,sed & sapientũ quandoq; pomœria cæterorum introspectãtes,operęprętium esse futurum,concepi,si indidem nonnihil præcerpsissem,qđ antecedentia condiret scitius,& legentes dimitteret adminiculatiores.Illud vero fuerit primũ,esse quidẽ in vita,quæ animum allectent blande,ac frontem remittãt gratissime,verum qđ conuiuio recte,nec citra modulum instituto,ipsum id præstet verius,atq; affluentius,non fere compertum.Id vt verũ scias,sic collige.Inter Aristotelis placita,& medicorum esse,cõstat,opinor,sagax hoc,& prouidum animal quem dicũt hominem,duobus consurgere,ac coalitum augescere,corporea mole,ac spiritali anima.Sed corpori inesse crassamentum quoddam membrorũ,humectęq; potestatis,adesse & portionem prætenuem,subtileq;.Ea vero sanguinis vapores complectitur,ac spiritus.Animæ item inesse duo,sensum,ac rationẽ.Quæ cum ita sint,liquet nimirum,plenam inde voluptatis honestæ vim,copiaq; profluere,vbi vniuersim hisce portionibus paria feceris.At bona vtiq; alia vnã vix,aut summum duas spectant,Conuiuium ex omnibus vnum modo,& legitimum vtiq;,omnibus satisfactum vult.Etenim quis nescit,membra hinc refoueri insigniter,instaurari humores,spiritum refici,deniq; titiliari sensum,ac rationẽ expergefieri quodammodo:Hic a laboribus interquiescimus,curas laxamus,& suũ ingenio sufficitur pabulum,Vt beneuolentiæ gratiam mutuę ac magnificentiæ argumentum non repetam iucundissimum.Tolle conuiuantium hilaritatem,iam parte plurima euanuerit amoris fomes,Amicitiæ condimentum,ac vitæ solatia,inde quæ fusim progerminant.Si præsertim legitime,siq; caste coeant conuicturi,nec omnino ventri cõcœnes,sed animæ.Communio siquidem vitæ rectius,honestiusq; statuitur conuiuii finis,q̃ poculorum licentior inuitatio,Quod cõprobasse nominis argumento videntur Græci.Id grauius multo,ac sapiente dignum amplius,vt alimonia promiscua,promiscuũ fiat & mentis bonũ,volũtate comparili.Qđ ipsum & Varronis,omnium doctissimi,astipulatu sanciri nimirum valet,quoniã requisisse conuiuas animaduertitur gratiosos,musicos,literatos,dum illos diligenter in digytos mittens,Gratias cũ Musis coaptat,nec illis pauciores expetẽs,nec hisce plures.Qua ratione paulo iracundior inde summouendus plane videtur,summouendi & quos atrior diuexat bilis,quiq; amariores nullo excandescunt negotio,ni ita fuerint modo attemperati benigniore,vt Stoici Zenonis,& Platonici Xenocratis ingeniũ resipiant.Quos lupinorum imagine quadã mitescẽtium,dum aqua macerant,inuitatione ferũt paulo largiore mox solitos dulcescere.Illud puto,fallit neminem,Vitæ quodammodo venenũ mœstitiam videri,ac tristitudinem.Sed & in conuictus ratione idipsum contingit fere.Cæterum præsto præcellens est Antipharmacum,siquidem capera tam mire frontem exporrigit suaue,clarumq; vinum.Cui tantum attribuisse creditur Aesculapius,vt æqua id cũ numinibus lance statuerit.Suffragatur & Platonis semper fere diuini bracteata sententia,Ingenio,ac viribus temperato vini calore fomentũ sufficì mirificũ,approbantis.Sciẽ

dũ vero, Saliares dapes, ac cœnas adiposiores cũ Sardanapali plumis ab hoc genus conuictoribus non tam nesciri, q̃ vt castis moribus venenosas longe pe͡ius angue vitari. Pythagorica cum pomis olus͡cula renideant amplius, fusiusq́; vt quæ benignior affatim natura suggerat parens. Nec tamen Euclionis sordes hisce nos putet quispiam spectare, commori enim verius hoc dicatur, q̃ conuiuere. Sed nimirũ a mediocritate nusq̃, ne latum quidem vnguem, reuellimur. Salibus potissimum ingenii condiatur, exhilareturq́; ferculorũ, ac missuum quicquid est. Ante omnia vero mẽtis, ac morum nitoribus collustretur coitio, quotquot sunt omnium suauissima, vtq́; plane dicam vitæ hilaritas, & condimentum longe clarissimum. Quando nec philosophi abstinendum eo censuere, Quin & priscorum simplicitas non Heroes modo, sed Deos etiamnum ad hoc genus voluptatum facile admisit. Quas & beatis subinde polliceri non desinit Magmed, Orientalium populis creditus fere diuinus.

Apologia breuis, Quid ita crebriter in Platonis vireta hoc opere diuertamus. Philosophi eiusdem explicatur excellentia, q̃q́; sit a Christi placitis haud fere dissitus. Caput. LXIIII.

POsteaq̃ adnuente optimo maximo Deo, lucubrationibus nostris, quarũ ad diẽ hunc libros sedecim cõcinnauimus, vmbilicũ videor iamiam impacturus, placuit hac parte multorũ occurrere opinionibus, quos insigniter admiraturos, haud ambigo, qđ ita in Platonicorũ Musea frequẽter adeo in hisce libellis diuertam, vt nulla non pagina Platonis nomen, perinde ac sacrum agnoscat venerari. Ego vero (etiam si nil me fallit, celebrem adeo in omni scientia virum vocalis nostris vel indisertissimis haudquaq̃ idigere.) quo plene satisfactũ sibi opinaret, quisq́s eius doctrinæ, seu thesauri potius ad hanc horam fuit incuriosus, Bessarionis multiplici eruditione inter Græcos, latinosq́; eminẽtissimi sentẽtia esse cõtentus abũde poterã, apud quẽ epistola quadã sic adnotatũ cõperi, Siqđ in hac industria nostra vel eloquẽtię, vel bonarũ artiũ cognitionis eluxit, siqđ fuimus, id oẽ vel nos a Platone accepisse, vel ipsum sibi se defendẽdo suppeditasse, facile existimari patimur, & volumus. Cæterũ causę nostrę collibuit patrocinari latius etiã recusantibus, ac in augustioris sciẽtiæ virũ impie nõnũq̃ infremẽtibus ampliter sapiẽtiæ magnitudinẽ, claritateq́; ingerẽdo, quã auctor eminẽtissimus in Phędro, cũ de pulchritudinis ratiõe disertatio institueret, a Deo auri noĩe significatã petiit intentissime. Qz esse pulchritudinẽ animi hãc, & proinde internã, eoq́; pretiosiorẽ opinabat. Id vero Philosophus suo seculo singularis Plotinus primũ, mox & Porphyrius, ac Iamblichus, vt de Proculo taceã, in sinu quidẽ recõditũ intuiti mundissimo, verũ nescio quibus obductũ, cõuelatũq́; ambagibus, ita expurgarũt sæpius excoctũ vt plane pustulatũ fieret, ac Obryzum, defecatissimũq́;. Vnde cuncto terrarũ orbi illuxit inenarrabilis sapientię amplitudo, atq́; maiestas, &, qđ mirari nõ vacat satis, Christianę veritatis, sanguine diuino saluatoris præpotẽtis sancitæ, ita vestigiis adnexa, cõglutinatave, vt similitudo maior cogitari magnopere nulla possit. Quod vt vero sciamus verius, nõne Pythagoricũ legimus Numeniũ, quẽ magnus ille Origenes sacræ interpres paginæ admiratus adeo est, vt Philosophis fere anteponendũ omnibus cẽsuerit, cũ Mosayca, & Platonica expendisset mysteria, intonuisse altius, Platonẽ videri prorsum Moysem alterũ, Attica eloquẽtia diuinitatis arcana rimantẽ, propandentemq́;! Id qđ, opinor, expressit Parmenides, a quo Dei cõmonstrat vnitas, rerũ Ideas omniũ, i. exemplaria, & rationes cõtinentis, aut eminentissime producẽtis. Expressit cũ Zenone Melissus, q, cęteris modo visitationẽ faciẽtibus, solũ esse Deũ, astruit cõstantissime. Iam vero mũdi natalia repetẽs Timæus, boni gratia illũ ab artifice productũ Deo vaticinat, primoq́; cęlũ esse creatũ, terrãq́;, in tertio mox Aere cũ aqueo elemẽto, quę omnia perseuerãtię eũ sint habitura modũ, quem summi opificis pręscripserit sapiẽtia. Sed & Dei Charagma esse hominẽ, pronunciasse idẽ animaduertit. Cui terrena subiiciãtur vniuersa. Politicus vero cũ Protagora, Menexeno, Critia eundem ex terræ visceribus, nutu agente diuino, eruit mirabili ratione. Ac, neqđ desit, peracto mundi ambitu, etiamnum ex eisdem comprobat reuicturum. Cuius in Dei assimilatione ac fruitione plenam deinũ futurã felicitatem, docuit Philebus, nec reticet cum Phedone Theetetus, ac Phędrus. Iam & in Legum libris esse Deum rerum mensuram omnium, legimus, imprimis vero, si deus quãdoq́; hominem induat. Legimus & superbis Deum obsistere, Humilibus autem benignius gratiam impertiri. Quid vero illud in epistolis inenarrabile Patris mysteriũ, ac Filii! Sed & inibi maxima traditum pietate nouimus, diuinorum adyta rationibus penetrari haud posse, Posse autẽ mentis pu

ritate,ac cum Deo assimilatione intima,quæ in animis ignem succendit,amplius corusco promicantem lumine. An non admirabilis Heri Pamphili Decimo de Rep. ad vitam reuocatio,Elysiorũ peramœna specie,Paradisi nobis delitias expingit infinitas? Nec prętermittitur inibi Expiatorius locus,Animas eatenus cruciabiliter excarnificans,Donec

Concretam exemit labem,purumq; reliquit
Aethereum sensum,atq; Aurai simplicis ignem.

Sed & infantilis Limbus nec tacetur eadem parte. Verum illa Socratis documenta,cuiusnam deniq; sunt modi? Non pili esse faciendum tempus. Immortalitatis curam omnibus anteponendam. Fortuita facile spernenda,modo quæ perpetuitatem resipiunt genuinam,assequi connitamur. illa tam vero iniuriæ vim accepta longe videri pestilentiorem. Velis,remisq; adnitendum,vt artifici eminentissimo,ὅσ πάντ᾽ ἐφορᾷ,καὶ πάντ᾽ ἐπακούει, suo restitutam cãdori,ab omniq; prorsum defecatam labe rationalẽ animam,Diuinitatis expressiorem imaginem,synceriter,integre,sancteq; offeramus. Quo nomine Laches spontali peccatorum confessione,ac pœnitentia nil astruit pręstabilius. Quin & primo quoq; tempore omni arripiendam pede,quia diu concreta modis inolescere miris,consentaneum est,nec medicam facile manum admittere,vel subinde recidiuam intentare. Nam ex intemperanti animorum affectione vniuersa,& quidem agminatim,mala erumpere, docuit Charmides,Q; si temperãtia denuo succreuerit,succrescere & immortalitatis bonum incomparabile,Quo sane in virenti,amœnoq; perfruebãtur homines hortulo,prius,q̃ a diuinis ad fluxam collaberẽtur naturam,qđ velut ex oraculo Mosayco comprobat Critias. Nec in prauum obdurati dęmonis imposturã reticent Timæus,Phædrus,ac Diotima. Sed terras diuinitus aquarum molibus adobrutas,cum omne in præcipiti vitium staret,ad rationalis fere interitum naturæ,ac animantium cunctarum,idem nos commonet Critias. Cæterum quonam piaculo reticuerimus Academici principis sententiam nobilem,qua is ad diuinitatis intima euectus animaduertitur,quo apud animum meum non magnopere admirabilius aliud,quoq; amplius,velut attonita,hebescat mens,latentium causarum indagine certa rationem conquisitura? Tantisper inquit diuinus Plato,meis acquiescendum documentis,commonitionibusq;,donec homine augustior quispiam,sacratiorq; sese in terrarum ostentet orbe,veritatis adyta,fontesq; arcanos reclusurus quẽ velut ducẽ inenarrabilem insequãtur omnes. Verum ne in operis calce (tametsi mira excellẽtium rerum dulcedo arridet,quæ transuersum auferat animum) fiat ἀξυνήμον ἐπιφόρημα,iam & capiti,& libro Coronide inducta,conticescam,Optimum,Max. Deum apprecatus,qđ vitæ superest etiamnum,ita liceat hisce impertiri curis,vt eius recinant laudes,& studiosorum iuuenũ subseruiant emolumentis.

FINIS.

Parrhisiis in Aedibus Iodoci Badii. Ad Idus Iunias anni. MDXVII.

douicus, C[illegible]lius

DE REBVS, MIRABIL. LIB.

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm